MARIANI SOCINI
SENIORIS SENENSIS
NOVA, ET VTILISSIMA
COMMENTARIA

Super ſecunda parte libri quinti Decretalium Nunc primum in lucem edita.

In quibus quãplures, & varij Tractatus iuris exactiſsimè per eum explicati ſunt, qui in ſequenti pagina notantur.

Adiectus eſt præterea Index locupletiſſimus verborum, ac rerum notabilium.

Et alij duo Indices, vnus de opinionibus, quas idem Autor pro Communibus allegauit. Et alter de varijs in vtroque iure Intellectibus per eundem traditis.

CVM PRIVILEGIIS SVMMI PONTIFICIS.
Et aliorum Principum, quæ ante principium huius libri impreſſa ſunt.

CVM LICENTIA SVPERIORVM.
PARMAE. Ex Typographia Seth Vioti.
M D LXXIIII.

Index Titulorum, & Capitulorum.

AD GREGORIVM XIII. Pont. Max.

CVM ad manus meas anno proximo ſuperiore, Pontifex maxime, liber hic Mariani Socini Senioris perueniſſet, qui licet ab ipſo ſumma (vt credendum eſt) cura, atque induſtria elaboratus, tot tamen incuria ſcriptoris errata continebat, vt non modò auctoris tanti dignitatem præ ſe ſe non ferret, verum etiam ab vllo legi, vel maximo cum ſtudio vix poſſet; curaui, ipſum quamprimum, mihi tametſi ſatis, ſuperq; eorum, apud quos fide ſcilicet maximè dignos fuerat, teſtimonio cognitũ, ad plures tamen cum egregij nominis, tum mei amantiſsimos iuriſconſultos perferendum, qui eũ omni diligentia adhibita cum euoluiſſent, me ſtatim, an verum tanti viri in hoc agnoſcerent ſimulacrum, certiorem facerent. Facilè igitur huius, qui cæteris longè antecellit, ſingularis, & prope incredibilis cum doctrina, tum ſententiarũ grauitas ab illis, vt mihi retulere, perſpecta eſt, ac deprehẽſa. Quamobrem faciendum mihi omnino eſſe, librum hunc prœlo vt committerem, cenſui, ratus me ita, & iuriſconſultis omnibus ſatis, quos huius deſiderium diu, vt audio, detinuit, facturum; &

alijs omnibus, quibus ab hoc excerpta tradi in dies præcepta poterunt; profuturum: quod facilius vt assequerer: effeci in primis, vt, & accurate, diligenterq; corrigeretur, & summis rerum augeretur præcipuarum, & summarum copiosissimo Indice cumularetur. quod plane sicuti optabam, euenit: ita vt quàm emẽdatissimè, atq; omni, qui ad librorum spectat editionem, cum ornatu, à me iam peruulgetur, idq; eo magis, quod huic non parum splendoris affert eius, cui dicatus est, amplissima simul cum præpotenti auctoritate coniuncta dignitas, tua scilicet maxime Christi Vicarie; quem innumeris, ijsq; grauissimis pro communi omnium salute negotijs distentum, literis hoc nomine meis appellare, diu quidem pudore quodã meo sum veritus, fecit tamẽ tua non immẽsa minus, quàm singularis humanitas, vt libro hoc maiestatem tuam, quod prius impudentiæ mihi posse ascribi putaram, donare sim ausus. eum igitur auctoris ipsius causa, cuius apud te nomen plurimi semper fuisse existimo, hilari, lætoq; animo accipias, præsertim cum scias librum huiusmodi in sanctissimas summorum tot Pontificum sanctiones, à maximo confectum iurisconsulto, iure tibi Pontifici summo, eidemq; iurisperitissimo esse dicatum.

Seth Viotus Parmensis typographus.

Idem ad lectorem.

HAEC Mariani Socini Senioris in secundam partem quinti libri Decretalium commētaria, nunquam antea in lucem edita, nuncq; à me quàm accuratissimè, quàmq; ornatissimè fieri potuit, non sine maximo sumptu, ac labore typis commissa per lege, eaq; toto animo, & ijs quibus debes studijs, quod à tali, ac tanto auctore sint profecta, complectere. Atque eorundem anno proximo futuro primam à me partem non minus tibi allaturam vtilitatis expecta; quam, licet multis ante annis impressam, correctam tamen, atque emendatam diligētius, & summis rerum præstantium auctiorem, ac summarum Indice vberiore locupletatā diuulgaturum me polliceor, additis quatuor, ijsq; fuse admodum conscriptis, rerum sanè quàm necessariarum tractationibus, quæ incuria typographi prius fuerant prætermissæ.

ACADEMICORVM

ACADEMIAE INNOMINATORVM
NVNC PARMAE FLORENTIS.
IN AEDIBVS ILL. AC MVLTVM REVERENDI
PYRRHI SANVITALIS CARMINA.

SIMONIS CASSOLAE ACADEMICO
NOMINE IMPERFECTI.

PAllenti nuper quem nox obtexerat vmbra,
Titan vt optatus surgere mane solet.
Socini Liber hic superas sic gratus ad auras,
Iampridem tenebris obrutus egreditur.
Nec mirum libros inter namq; emicat omnes,
Sol velut est omni lumine splendidior.

HIERONYMI ALEXANDRINI
CVI ACADEMICVM COGNOMEN EST ASSCONDITVS.

ODE.

ET Iouis, & Themidos quondam quæ nata parentum est,
Cui mutuo & rectum, & bonum, & pium parent:
E cælo inspexit, quærens si fortè videret
Librum, laborauit senex quem olim aureum.
Ille senex; tota vt profert Etruria passim;
Antiqua lux domus Socinæ nobilis.
Pontificum qui iussa Liber sanctissima seruat,
Delicta, fraudes, & nefas quæ corrigunt,
Hunc Dea scit scriptum, sed nondum repperit: vltra
Non fert moram: perquiri, & exquiri iubet.
Ipsa videt quantum in rebus laturus agendis,
Quantum & prębrosis profuturus moribus.
Fama igitur rediit, latitat qua parte Repostus
Stat Parma, vbi nunc turris instar maximum est.

 Inq;

Inq; diem è nocte eruitur : nam turpiter illi
Obrepserat nimis vetustas squalida.
Vix tineæ illæsum liquerunt vndique edaces,
Hæ, inquam, improbæ, quæ pulchra semper atterunt.
Attamen emergit multo discrimine tandem,
Curæ & virorum feruidæ committitur;
Qui exornent, qui comant; tanquam Virginis ora;
Pari laborantes simul negocio.
Excultus, luci ac similis iam prodit in auras:
Mox candidissimis typis Seth subditur:
Seth, hominum cui vita magis superaddita debet;
Hanc ille miris nanque adauget laudibus.
Spirantemq; in morte facit; quin mortis, in annos
Huius perennes, ius nec amplius potest.
Arripit hunc Fama, atque alis plaudentibus oras,
Qua Thybris assurgit leui fluxu, aduolat:
Astreæ & iussu penetrat pernicior ædes,
Quæ Vaticani verticem late premunt.
Læta senem, grandis rerum in quem summa recumbit;
Vastum ambitum inter quicquid orbis continet;
Voluentem curas animo, superosue petentem
In vota, responsumve dantem, repperit.
Ostendit sese, & donum tunc explicat ingens,
Atque ornat id prona ad pedes his vocibus.
En pater, en rerum pensator, magna Dearum,
Tibi domi, forisve sola quæ assidet;
Concilio ex diuum scribi quod iusserat olim,
Præbet tibi nunc munus hoc gratissimum;
Iustitiæ pars hæc sanctæ vel maxima: pondus
Hoc deerat vnum dotibus dignum tuis.
Siluit illa. Pater, quòd commoda senserat orbi hinc.
Ventura; quo nihil sibi est antiquius;
Accipit hoc, laudatq; libens, ac robore munit:
Quin ciuitatibus referri idem iubet
Omnibus: vt seruent quicquid mandauerit; omnes
Vtantur in scholis, vt ediscant boni.
Fama paret dictis: celebri nam voce canendo
Comportat ad mundi sinus hoc quattuor.

CAMILLI PLATONII ACADEMICI
COGNOMENTO OBSCVRI, CARMEN.

ME genuit Senior Socinus: certa parentis,
Si dubites, in me signa videre potes.
Cur serò exierim superas si quæris ad auras;
Causa moræ fratrum turba dolosa fuit.
In me postremum partum congesserat omne
Legibus è sacris quod pater erueras.
Sensere hoc fratres; curant vt supprimar omnes,
Ne videar solus gloria tota patris.

Gregorius Papa XIII.

DILECTE Filij salutem, & Apostolicam Benedictionem. Cum, sicut accepimus, tu ad communẽ omnium iuris studiosorũ vtilitatem tua propria impensa, & industria lecturas Mariani Socini Senioris, super prima, & secunda parte libri Quinti Decretalium, imprimi facere intendas; dubitesque, ne huiusmodi opera postmodum ab alijs sine tua licentia imprimantur; quod in maximũ tuum præiudicium tenderet; Nos propterea tuæ indemnitati consulere, ac te specialibus gratijs, & fauoribus prosequi volentes. Motu proprio, & ex certa nostra scientia, tibi, tuisq; hæredibus, & successoribus, ne prædicta opera hactenus ab alio non impressa, & per te imprimenda, dummodo per ordinarium loci, & dilectos filios Inquisitores Hæreticæ Prauitatis illarum partium prius visa, & approbata fuerint, per decennium à quocunq; sine tua, vel tuorum hæredum, & successorum licentia imprimi, aut ab alijs vendi, siue in eorum officinis, seu apothecis, aut aliàs venalia teneri possint, authoritate Apostolica tenore præsentiũ concedimus, & indulgemus. Districtius inhibentes omnibus, & singulis Christi fidelibus, tàm in Italia, quàm extra existentibus præsertim Bibliopolis, & librorum impressoribus, sub excõicationis latæ sententiæ. In terris verò Sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectis, etiam tercentũ ducatorum auri de Camera; pro vna Cameræ Apostolicæ, pro alia accusatori, pro tertia tibi, vel tuis hæredibus, & successoribus irremisibiliter applicandorum, & amissionis librorũ, pœnis toties ipso facto, & absq; alia declaratione incurrendis, quoties contrauentum fuerit; ne intra dictũ decẽnium dicta opera, & libros, sine tua, vel tuorum hæredum, & successorum licentia imprimere, aut aliàs vt supra, tenere audeant. Mandantes vniuersis venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, eorumq; Vicarijs in spiritualibus generalibus, & in statu Romanæ Ecclesiæ Legatis, Vicelegatis, & Gubernatoribus, vt quoties pro parte tua, vel tuorũ hæredum, ac successorũ requisiti, vel eorum aliquis fuerit requisitus, tibi, aut tuis hæredibus, & successoribus præsidio assistentes, præmissa ad omnem tuam, vel tuorum Hæredum, & pro te, vel illis agentis requisitionem, contra inobedientes & rebelles per censuras Ecclesiasticas, & alia iuris remedia exequantur. Inuocato etiã ad hoc (si opus fuerit) auxilio Brachij secularis. Et insuper, quia difficilè foret præsentes literas ad quælibet loca deferri, volumus, & dicta auctoritate Apostolica decernimus, earum transumptis, vel exemplis, in ipsis operibus impressis, à data præsentiũ, eandem prorsus fidem vbiq; in iudicio, & extra adhiberi, quæ eisdem præsentibus adhiberetur. Dat. Romæ apud SanctumPetrum sub Annulo Piscatoris, die prima Martij. M D LXXIII. Pontificatus nostri Anno primo.

B. Melchiorius.

V. de Martholis

A tergo dilecto filio Sen? de Venetiis.

PHILIPPUS Dei gratia Hispaniarum, vtriusque Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ etc. Rex. Archidux Austriæ. Dux Burgundiæ. Barbãtiæ, et Mediolani. Comes Abspurghi, Flãdriæ, et Tirolis. Recognoscimus & notum facimus tenore præsentium vniuersis, expositũ Nobis fuisse ex parte fideliss. Nobis dilecti Seth Uioti Bibliopolæ Parmensis, se in cõem oĩum vtilitatem, et præcipuè eorum qui iuri canonico incũbũt velle excudere, Typisq; mãdare Lecturas Mariani Sozini Senioris super prima, et secunda parte Libri. v. Decretalium, quæ hactenus nunquã excussa fuere. Ideoq; nobis humiliter supplicauit, vt, ne præmio suo labori debito fraudetur, ipsi licentiã, & facultatẽ dictas Lecturas imprimẽdi cõcedere, & elargiri dignaremur. Interdicentes ne à quoquã alio, nisi ab eo, seu ab ipso potestatẽ habẽtibus in dicto nostro statu, & Dominio Mediolani imprimatur. Nos verò proprium, ac peculiare munus nostrum esse cẽsentes, fauere omnibus bonorum studiorum professoribus; Uolẽtesq; Reipublicæ vtilitati consulere ipsius petitioni annuẽdum duximus in hunc qui sequitur modum. Tenore præsentium, & ex certa scientia Regia, et Ducali authoritate nostra, motuq; nostro proprio, ac ex gratia speciali, præmissam licẽtiam, & facultatem prænominatas Lecturas imprimendi, Typisq; mandandi vbi ipse voluerit, impressaq; vendendi in nostro statu, et Dominio Mediolani, concedimus, & impartimur. Interdicimusq;, ac prohibemus expresse, ne quis, nisi dictus Seth Uiotus, aut ab eo potestatem habentes, seu alÿ, cum quo suæ rationes coniunctæ fuerint, per decennium, à die datæ præsentium in posterum computandum, ea imprimere, vendere, aut Typis mandare possit in nostro statu, & Dominio Mediolani, & quacunque eiusdem parte. Sub pœna amissionis omnium Instrumentorum, & librorum absque dicta licentia impressorum, aut imprimendorum. Scutorũq; ducentorum auri, in tres partes diuidendorum; quorum vna accusatori, altera Fisco nostro, tertia verò eidem Seth Uioto censeatur adscripta. Mandantes propterea Ill. Cubernatori nostro dicti status præsenti, et futuro Præsidi, & Senatui, Præsidibus, & Magistris vtriusq; Magistratus, Thesaurario quoq; generali nostro dicti Status, præsenti, & futuro, cæterisq; vniuersis, & singulis officiarÿs, & subditis nostris dicti nostri status, & Dominÿ Mediolani præsentibus, & futuris sub pœna nostræ indignationis, & iræ, vt præmemorata licentia, & facultate ad vnguem vti sinant. Hasq; nostras licentiæ permissionis, prohibitionisq; literas inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant per quoscunque. Non obstantibus quibuscunque in contrarium facientibus. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri impressione munitarum. Dat. Madriÿ, die xxv. mensis Ianuarÿ, Anno à Natiuitate Domini. M D L X X I I.

Subscripta.

V. Quiroga. Yo el Rei. Ad Mandatum Regiæ, & Catholicæ Maie. proprium.

V. Clarus R.

V. Herrera R. Vargas.

ALoysius Mocenigo Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Vniuersis, & singulis de suo mandato Rectoribus quarumcunque terrarum, & locorum nostrorum, Officialibusq;, & ministris nostris quibuscunque huius urbis nostræ Venetiarũ præsentibus, et futuris notum esse volumus captum fuisse in Consilio nostro rogatorum die. 20. Februarÿ, vt infra. Che in gratificatione del'Illustrissimo Signor Duca di Parma, & Piasenza, sia concesso à Seth Vioto Stampatore di sua Eccellẽza, che altri che egli ò chi hauerà causa da lui, non possa per spatio d'anni quindici prossimi vẽturi stampare nel Dominio nostro, ouero altroue stampata in esso vendere, la seconda parte del Quinto decretale di Domino Mariano Socini il Vecchio, che ha da stampare nel stato di Parma; Sotto pena de Ducati trecento, da essere diuisi, vn terzo all'accusatore, vno alla Casa nostra dell'Arsenale, & l'altro al Magistrato che farà l'essecutione. Essendo nel resto esso Viotto obligato osseruare quanto è disposto per le Leggi nostre in materia di stampe. Quare auctoritate præfati Consilÿ mandamus vobis omnibus supradictis, vt partem sup. obseruetis, & ab omnibus inuiolabiliter obseruari faciatis.

Datum in nostro Ducali Pallatio, Die. 21. Februarÿ. M DLXXII.

SEth Viotus ad te supplici, humiliq; prece, PRINCEPS Illustrissime, accedit, vt vnum, quod sibi immensa tua benignitas pollicetur, impetret. Hoc autem est, vt cum ipse nunc Commentaria Mariani Socini Senioris in Secundam partem libri quinti Decretalium, tot laboribus, impensisq; imprimendam curarit, eandem tu, ne quis intra quindecim annos imprimat, vendatúe in terris ditioni tuæ subiectis (vt à multis item Principibus iuris alibi est sancitum) prohibeas, quæ quidem Commentaria ipse, multis, iisq; insignibus additamentis aucta, prælo committere iam parat. Hoc igitur humillime precatur, vt decernas, & sub pœna ducentorum aureorum, quinquaginta quorum Fisco sint tuo, quinquaginta accusatori, quinquaginta ei, qui pœnam hanc exequetur, quinquaginta sibiipsi obnoxia, & cum clausulis (vt aiunt) motus proprij, plenitudinis potestatis, & certæ scientiæ, ac derogationibus eorum, quæ obstent, etiam si ipsorum hic mentio speciatim esset facienda, præcipiendo quibuscunque Magistratibus tuis, vt omnia inuiolatò à cunctis obseruari faciant. hæc si à tua is (vt sperat) clementia obtinuerit, non modò tanti beneficii memoriam, quanta maxima semper poterit animi propensione colet, sed etiam ab ingenti tot sumptuum suorum, ac vigiliarum iactura liberatum se agnoscet, quam fortasse, nisi hac ratione sibi consuleretur, facere inuidi alicuius calliditate cogeretur, quàm vt subiret, neque tu, qui artes ipsas, earundemq; præcipuè authores in oculis feras, pati vllo pacto (vt credendum est) posses, neque ipse, qui tanto bono patriam suam ornarit, mereretur.

Parmæ. Prid. Id Decemb. Anni M D L X X I I I.

Precibus ab oratore petitum concedimus vt petitur, non obst. &c. Dat. Parmæ, die 18. Decēb. 1573.

Octauius Dux.

Io. Baptista Picus Secretarius.

GVIDOBALDO DI MONTEFELTRO DE LA ROVERE DVCA DI VRBINO. &c.

VOlendo Seth Vioto Stampatore in Parma, dar in luce la Prima, & Seconda parte del Dottor Mariano Socino il Vecchio, ſopra il quinto libro de' Decreti, ci ſiamo contentato, per compiacere chi ce n'ha ricercato, e per moſtrare il buon'animo noſtro a lui medemo ancora, per il merito della fatica in ciò fatta, concedergli che nello Stato noſtro non ſi poſsi ſtampare, nè ſtampate vendere le opere ſopradette ſenza licenza ſua, per anni quindeci. E coſi per la preſente prohibiamo, & comandiamo, che a neſſuno ſia lecito metter mano in dette opere, nè contrauenire in modo alcuno a queſta noſtra conceſsione, & priuilegio, Dichiarando, & volendo, che chi ardirà ſtamparle, o venderle ſenza licenza del detto Seth Vioto, incorra nella pena di ducento ſcudi per volta, da applicarſi per rata alla Camera noſtra, allo Accuſatore, allo Eſſecutore, & al medeſimo priuilegiato.

In Peſaro il dì iiij. dell'Anno M D LXXIIII.

Guidobaldo.

Giulio Veterano.

Iuſtitia ad Paulum Bergontium Parmen. iuris prudentiſsimum,

Qui hunc pęnes ſe latentem Librum, non ſub ſuo, ſed proprij auctoris nomine peruulgari voluerit.

EXimiam ſemper doctrinam quilibet in te
Cognouit, probitas nunc tua magna patet.
Te doctum oſtendit, prudenti iura clientum
Tractantem ore forum, te liber iſte probum,
Quod minime, vt poteras, alieno parta labore,
Multorum exemplo finxeris eſſe tua.
Filius es vere Bernardi, maxima Parmæ
Qui probitate fuit gloria, fama, decus.
Qui multis ſæpè immenſo cumulatus honore
Ius populis prætor reddidit Italiæ:
Cuius & extremos nomen penetrauit ad Indos,
Et laudem aſsiduè ſæcla futura canent.

HIERONYMVS ALEXANDRINVS IDEM ACADEMICVS.

Ad eundem.

THeſaurum retegit ſeptum qui in viſcere terræ,
Is paruo euadit tempore diues opum.
Namque domos, & rura parat: ſe veſtibus aureis
Induit, atque alacres educat auctus equos:
Se dat militiæ: & lati petit æquoris vndas;
Ac viſit quicquid pulchrior orbis habet.
Attamen hoc ſenſim modicis elabitur annis,
Tanquam præcipiti quæ ruit vnda pede.
At ſi forte Liber, preſsit quem longa vetuſtas,
Sepoſitis eandem ducitur è latebris;
Qui reperit; veluti ſi adiungat ſidera cælo;
Accendit famæ lumina magna ſuæ.
Auctori nomen datur hinc: dat nomen & illinc
Auctor: ſunt vincla nomina iuncta pari.
Publica poſt populi prudens ſi in commoda confert,
Iuppiter ô, quantum defluit inde boni?
Excolitur virtus; vitium vi truditur; alta
Tollimus incluſi corpore ad aſtra caput.
Is tu Paule hominum; quot ſunt; cultiſsime, nobis
Es, qui non feſſa proficis arte viris.
Eximis è tenebris rediuiua volumina clari
Socini, æterna non caritura die.
Nec ſatis hoc; eadem nitidæ das denique luci:
Tu quoque ad æthereos duceris vſque Deos.
Macte animis: plus hoc, quàm ſi diſquirere cures
Theſauros: ſubigunt nomina diuitias.

TRACTATVS PLVRES IVRIS diligentiſsime, ac doctiſsime in hoc opere examinati.

INDEX LOCVPLETISSIMVS
IN COMMENTARIA EXCEL. IVRISCONSVLTI MARIANI SOCINI SENIORIS,
SVPER SECVNDA PARTE QVINTI DECRETALIVM.

si ad

officium

Appel-

B

Bene-

C

Compur-

Dale-

Episcopus

Excommu-

non

Et quòd

Fallit

In

INDEX.

Fortunæ

Incen-

INDEX.

Infama-

Inter-

d ij

Quid

Quid

M

sententiæ

Quid

N

Nuntia-

O

formam

P

Quid

Præla-

Priuilegij

Pupillus

Q

R

prima

non

S

Senten-

Quod

T

V

Vnguis

FINIS RERUM NOTABILIUM.

INDEX OPINIONVM, quas Autor in hoc opere ꝓ cõmunibus allegat.

Excom-

Iudex

Index opinionum.

FINIS.

INDEX INTELLECTVVM IN VTROQVE IVRE

QVI IN HOC OPERE PER AVTOREM TRADVNTVR.

Ex Decreto.

Ex Decretalibus.

Ex Sexto Decretalium.

Ex Clementinis.

Ex Sacra Scriptura.

Ex.ff.Veteri.

Ex Infortiato.

Ex.ff.Nouo.

Ex Codice.

Ex Authenticis.

F I N I S.

MARIANI SOCINI
SENIORIS SENENSIS
IVRISCONSVLTI CELEBERRIMI.
NOVA, ET ADMIRANDA
COMMENTARIA
Super secunda parte libri quinti Decretalium,

Hactenus non impressa foeliciter incipiunt.

DE CRIMINE FALSI.
RVBRICA.

SVMMARIVM.

1 *Falsitas est immutatio veritatis.*
Siue imitatio veritatis. nu.2.
Et committitur solum à sciente. nu.3.
Nec committitur sine dolo ibi. & nu.5.
Et hoc quò ad pœnam falsi. nu.4.
Quod tamen etiam fallit, vt habetur remissiuè num.6.
Apud verò Dialecticos falsitas finitur indistinctè pro omni eo, quòd non est verum, vt sub nu.4.
7 *Materia falsi vbi tractetur. remissiuè.*

DE crimine falsi. Continuatur ad præcedentes hoc ordine. Quoniam in præceptis decalogi cõtinetur, non furtum facies, nec loqueris falsum testimonium contra proximum tuũ, vt habetur Exo. cap. 20. Et supra visum fuit de furtis, & de rapina, & de vsura, quæ est species furti, & rapinæ; Ideò competenti ordine subijcitur hæc Rubrica. Sed quæro pro declaratione istius materiæ, quid sit falsitas. Sol. Azo. in sum. eo. tit. dicit,
1 falsitas † est immutatio veritatis, vt in authen. de instru. cau. & fid. in princ. colla. 6. Vel dic,
2 quòd est imitatio † veritatis, quia falsatores student imitari ea quæ vera sunt, vt vera videantur, vel verisimilia; & hoc, secũdum quòd ibi habetur, hoc verbum imitari. Vel secundũ Host. dic, quòd est immutatio veritatis ex cer
3 ta scientia; nec enim committitur † sine dolo, vt in. d. auth. in princ. 23. q. 2. in. c. homines. & in. c. is autem. & in. l. nec exemplum. C. eod. & vide quod dicam. ℑ. eo. c. 1. Et aduerte, quia
4 licet Dialectici † dicant, quòd omne quod nõ est verum, est falsum; quia omnis fallacia est penitus aliena à veritate, vt in. c. in quadam. §. cæterum. ϛ. de celeb. miss. quia vt dicit Arist. primo Ethicorum. vero omnia consonant; falso verò, citò dissonat verum. de quo dic, vt dixi in. c. cum inter. ϛ. de re iudi. in fi. notab. tamen apud nos, quò ad pœnam falsi, id non est verum; quia requiritur, quòd quis dolosè
5 proferat, † vel falsificet, vel vtatur falso. Nec etiam omnis dolosè non dicens verum, dici-
6 tur committere † falsum, quantum ad titulum nostrum, vt incidat in. l. Cornel. de fal. l. quid sit falsum. ff. eod. tradit Bart. centesimo nonagesimo consil. quod incipit Tudertinus. Et adde quod dicam. ℑ. in. c. 1. de teste, qui igno-
7 ranter deponit falsum. Et de materia † ista traditur in decret. 19. distin. c. in memoriam. vbi habes glo. magistram, quot modis cõmittatur falsum. Tractatur etiam. 4. q. 3. c. fi. §. item qui falsò. & 11. q. 3. in. c. quisquis.

Capitulum primum.

SVMMARIVM.

1 *Falsus testis lædit Deum, Iudicem, & partem.*
Et dicitur falsus testis, etiam qui tacet verum. nu.2. & nu.45.
3 *Falsum quot modis committatur.*
4 *Digniora in oratione, & ordine sunt præponenda.*
5 *Tacens veritatem, quando teneatur pœna falsi, et peccet, latè declaratur, vt in numeris seq.*

6 Tacens veritatẽ peccat, quando assumpsit officium testificandi.
Idem est, quãdo aliter ex alio officio assumpto tenetur dicere veritatem. nu. 7.
Et idem est qũ ex alia causa tenetur veritatẽ fateri. nu. 8. Et exẽpla ponũtur in nu. seq.
9 Tacens veritatem Superioribus suis peccat. Quod procedit etiam in tacente crimen capitale per ipsum commissum. nu. 10.
11 Carceratus iustè propter crimen capitale fugiens de carcere peccat.
12 Carceratus autem iniustè pro dicto crimine non fugiendo, peccat.
13 Tacens veritatem non peccat, quando non compellitur respondere, & veritas aliter haberi potest.
Limitatur, quando procuraret, ne veritas ab alio haberi posset. nu. 14.
15 Tacens veritatem peccat, quando veritas aliter haberi non potest, & proximus exinde damnum patitur.
16 Tacens veritatem ad fauorem proximi ne puniatur in causa criminali, non peccat.
Fallit primo, quando assumpsit officium testificandi nu. 17.
Fallit secundo, quando aliter veritas haberi non potest. nu. 18.
19 Priuilegium habens, vt testificari non cogatur, intelligitur, quãdo veritas aliter haberi pôt.
20 Tacẽs veritatẽ in impetratione à Principe, peccat.
21 Paria sunt nocere iniustè, & iustè prodesse nolle.
22 Lucri, & damni diuersa est ratio.
23 Sensus corporis quinq; & qui sint.
24 Sensus corporis habẽt officia separata, et diuersa.
25 Sensus communis est in parte anteriori cerebri.
26 Sensus communis sentit, & discernit omnes actus aliorum quinq; sensuum.
27 Sensus alij corporis perduntur propter violentam percussionem loci sensus communis.
28 Testis reprobatur de falso, quia deposuit de tempore quo violenter erat percussus in loco sensus communis.
29 Sensus communis pars, quæ deseruiat alicui particulari sensui ammitti non potest.
30 Testis est falsus, quãdo mẽtitur in aliquo ex quinq; sensibus corporeis.
31 Visus est gratior, & nobilior inter alios sensus corporis.
Et interdũ ponitur pro ingenio animæ. nu. 32.
33 Intellectus est nobilior, et principalis pars animæ.
Et intellectus verorum. nu. 34.
Nec est intellectus sine veritate. nu. 35.
36 Sensus alij corporis possunt decipi, quando sensus visus deficit; & exemplum ponit de Isaac.
37 Visus est communis ad alios sensus.
38 Testis tenetur reddere causam per ea, quæ percipit sensu corporeo.
Et deponens super re remota à sensu corporeo, non probat. nu. 39.
40 Negatiua non coarctata loco, & tempore, non potest probari directo, & quare.
Sed negatiua coarctata, probatur per indirectum, & quare. nu. 41.
42 Testis non est interrogandus de causa nescientiæ, et quare.
43 Testis potest dicere falsum circa decẽ pdicamẽta.
44 Prædicamenta sunt decem, quæ hic enumerantur.
46 Testis tacens verum tenetur, sicut qui falsum deposuit. quod declaratur, vt in nu. sequen.
Fallit primo, quando non fuisset interrogatus, vt num. 48.
Fallit secundo, quando non iurauit meram, & plenam dicere veritatem. nu. 47.
49 Testis regulariter debet iurare dicere veritatẽ p vtraq; parte super tota causa, quando super tota producitur.
Vel sup articulo, sup quo solũ pducitur. nu. 50.
51 Iuramenti testibus deferendi forma.
52 Testis iurans super tota causa, an teneatur dicere circumstantias etiam non interrogatus, opin. controuersa, super qua autor se remittit.
53 Testis studiosè reddens causam non concludentem, tenetur pœna falsi, sicut testis tacens veritatem; & ponit exempla.
Secus quando per simplicitatem, vt sæpe accidit in rusticis. num. 54.
55 Testis dicens se non recordari, punitur, quãdo certum est, quòd debet recordari.
Secus existente pbabili causa obliuionis. nu. 56.
56 Obliuio præsumitur in teste dicente se non recordari, propter multiplicitatem negotiorum.
Idem quando factum nõ est multũ notandum. num. 57.
Item propter lapsum temporis. nu. 58.
59 Testis deponens falsum extra factũ principale, nõ punitur lege cornelia de falsis, sed extraordinaria pœna stellionatus secundum quosdam.
Vnde testis verè inimicus, negãs se inimicum, punitur solum pœna extraordinaria. nu. 60.
Sed author contrarium tenet, quòd imò puniatur ordinaria pœna .l. corneliæ. num. 61. & num. 140.
Angeliq; dictum in .l. 1. de infam. super hac re ibidem reprobatur.
Quod intellige, quando illud factum extrinsecum non erat omninò impertinens, & extraneum, vt nu. 104.
Secus si omnino erat impertinens, & extraneum à negotio, vt nu. 103.
Bartoliq; dictum in .l. si quis legatum. in fin. de fal. hac in re declaratur, ibidem.
62 Testis censetur etiam productus super interrogatorijs partis.
63 Testis deponẽs de veritate factĩ, punitur de falso, si ipse veritatem ignorabat.
64 Locus quis ponendus sit in libello cõtra testem qui falsum commisit in tacendo.
65 Testis latitans ante, vel post iuramentum delatum ne deponat, non dicitur falsarius, sed dolosus.
66 Testis obscurè deponens, non habetur pro falso, sed pro suspecto, secundum Baldum.
Et potest repeti, vt declaret dictum suum; nisi ex causa Iudex illum repetere nolit. nu. 67.
Verum secundum authorem, tenetur pœna falsi, sicut tacens, quando studiosè deposuit obscurè. nu. 68.

69 Testis

69 Testis falsus an puniatur de falso, quando eius testimonium non ualuit, seu non habuit effectum latè declaratur, & nu. 8.

Et quid quando non dixit falsum in iudicio, sed extra, nu. 70. & 89. vbi declarat.

71 Testis falsus qui deposuit nō iuratus, an possit puniri lege cornelia de falsis, latissimè examinatur per plures col. seq. & est quæstio satis dubia, vt nu. 93. & nu. 94. vbi Autor distinguit, & resoluit; & sub nu. 96. ponit de alijs pœnis quibus puniri potest; & nu. 100. iterum dicit communem esse dubiam.

72 Iuramentum testis potest remitti à partibus.

73 Testis an possit puniri de falso, quando falsitas alicui non nocet, quod non; & nu. 75.

74 Testis non iuratus licet semiplenè non probet, facit tamen aliquale indicium.

76 Iuramētum an sit de substantia testimonij, arguitur quod sic, sed contra nu. 79. & nu. 94. & nu. 96. resoluit obiectum.

77 Forma rei deficiente, deficit & ipsius rei imago.

78 Affectus non punitur in non atrocibus, sed secus in atrocioribus, nu. 88. q̄ declara, vt nu. 99.

80 Iuramentum in teste an de iure digestorum fuerit introductum, arguitur quod non.

81 L. theopompus de do. preleg. declaratur.

82 L. iurisiurandi, c. de testi. declaratur, & an precesserit dispositionē, l. corneliæ de falsis, ibidem.

Lex cornelia de falsis an fuerit ante, l. iurisiurādi .c. de test. latè declaratur sub dicto nu. 82.

83 Corrumpens testem tenetur pœna falsi.

84 Signans falsum testamentum tenetur de falso.

85 Testis falsus licet nō iuratus, habet nomē falsi testis.

87 Electio inualida in materia & forma, non excusat à pœnia in casibus de quibus hic.

90 Cap. 23. Exodi, declaratur.

91 Cap. 6. Prouerb. Salomonis, declaratur.

92 Testimonium testis non iurati, & priuata scriptura æquiperantur secundum aliquos, sed contra nu. 97.

98 L. damus. c. de fal. declaratur.

105 Testis deponens falsum ignoranter, an puniatur lege Cornelia de falso.

Et an peccat mortaliter in dicto casu nu. 106. vbi distinguit.

Et tenetur ad restitutionē parti quādo illi nocuit, secus quando nocuit nu. 107.

108 Pœna falsi testis secundum. l. mosaicā ponitur hic.

Item secūdum ius ciuile, nu. 109. vbi distinguitur varijs modis

Item secundum ius canonicum, nu. 110.

111 Cap. si quis conuictus. 22. q. 5. declaratur.

Testis falsus an sit infamis, & quali infamia, declarat Autor sub d. nu. 111.

112 Periurus qualiter sit infamis.

1 FALSIDICVS Testis tres † lædit, Deum; Iudicem, & Partem. & falsus est non solum qui falsum dicit, sed etiam qui tacet † verū hoc
2 dicit. duæ sunt partes, secūda ibi, vterq; reus est &c. Primo not. quòd ex eodē delicto quis potest lædere plures, vnde pluribus est obnoxius;
quod examinatur hic in glo. pe. vt infra dicam.
3 Secundo not. duos modos † per quos committitur falsum, videlicet dicto, & taciturnitate; de quo dicam in glo. 2. committitur etiam scripto, siue quis scribat, siue deleat, vt rei veritas non appareat; vt in. l. 1. §. qui in rationibus, & in. l. paulus. §. paulus. ff. eo. Item in facto, in moneta, & mensura. Item vsu, & in partu supposito; de quibus vide per Hosti. in sum. eo. ti. §. qualiter. Tertio not. quòd in locutioni-
4 bus & ordinibus † secundum ordinem dignitatis personæ nominandæ sunt, quanquam alia ratio videatur suadere cōtrarium. vnde hic primus Deus, secundo Iudex, tertio priuatus nominatur, quanquā in veritate agatur de maiore interesse priuati respectu bonorum temporalium. Quarto not. quòd quis tenetur & pec-
5 cat celando † veritatem; in contrarium tamen facit, quod habetur in Euang. passio. vbi Christus interrogatus à Pilato, quid esset veritas, nō respondit. Item facit in contrarium. c. dilectorum supra de testi. eo. vnde dic & distingue notabiliter secūdum quod etiam tetigi in. c. 1. supra de testi. eo. quòd aut quis assumpsit offi-
6 cium testificandi, † & peccat tacendo veritatem vt hic; & not. in. c. quisquis. 11. q. 3. iuncto. c. fraternitatis supra de testi. & idem si
7 aliter ex officio assumpto † ad hoc teneretur, propter eandem rationem. Si verò quis non assumpsit officium testis vel similis, subdistingue, quòd aut loquimur in casibus in quibus te-
8 netur interrogatus respōdere, † vt in Superioribus, quibus quis obligatur respondere verita-
9 tem, & tacens peccat; vt in. c. 2. supra de ma. & obe. 11. q. 3. in. c. qui resistit. Ex quo infertur, quòd etiam de capitali crimine accusatus
10 † peccat tacēdo crimen, si illud cōmisit, vt not. Bar. in. l. relegati. ff. de pœn. vbi fortius dicit, q̄
11 talis peccat fugiendo † de carcere. Secus autem si iniustè detinetur, nā per contrarium tūc
12 peccaret † non fugiendo. 23. q. 5. in. c. si non licet. tangit. d. m. in. c. ex parte, supra de sepul. facit. l. 1. §. 1. & fi. ff. ne quis eum. aut non cogitur respondere, & tunc aut veritas aliter ha-
13 beri potest, † & non peccat; nisi ipse procura-
14 ret † q̄ ab alio haberi nō posset, sed solū ab eo; vt in. c. primum. & in. c. nequis. 22. q. 2. aut non potest aliter haberi, & tunc, aut tendit
15 ad damnum proximi tacendo, † & hoc casu etiam peccat; argu. tex. nostri, & sequuntur hic Inno. Goff. & Io. an. quia in mandato legis cōtinetur, dilige proximū tuū sicut te ipsum, vt in. c. caritas. §. p̄ximos, de pœ. dist. 2. & quia q̄ mihi prodest, & tibi non nocet, facere teneris.
16 Si vero taciturnitas tendit in vtilitatem † proximi, vt in causa criminali ne proximus damnetur, & hoc casu non est peccatum, ex quo non
17 acceptauit officium testificandi; † vt in. c. dilectorum; quod verum secundum Inno. in. c. 1.
18 supra de testibus cogen. nisi in subsidium. † & ibi etiam dicit Hosti. quòd idem est in omnibus
19 alijs habentibus priuilegium, † vt nō cogantur testificari, nā intelligitur, vbi aliter veritas ha-

beri poteſt ab alijs. Vltimo dic, ꝙ tacens veri-
tatẽ in impetratione quam facit à principe, etiã
20 peccat, † vt in. c. ſuper literis de reſcript. Vltimo
21 not. ꝙ. pari reprehenſione videntur digni † no-
cens iniuſtè, & ille qui iuſtè non vult prodeſſe.
Et ratio poteſt eſſe, quia & iſte qui nõ vult pro-
deſſe, videtur nocere. In contrarium tamen fa-
cit, quod communiter dicimus, quòd non eſt
22 eadem, & par ratio † lucra non capere, & dam
na pati. Glo. 2. ponit duplicem modum pu-
niendi falſum teſtem, deinde ponit quòd ſen-
tentia lata per falſas atteſtationes, vel inſtrumen
ta, debet retractari, nec meretur executionẽ, In
hoc tamẽ recitat opiniones. In fi. glo. dic, quo-
niam hæc materia falſorum teſtium, & de eorũ
pœna infra alibi non tangitur, ideò vt habeas
plenè hanc materiam per ordinem exami-
nabo infraſcriptos articulos. Primus erit, quan
do teſtis dicatur falſum deponere, & quando
propter falſum veniat puniendus. ſecundus, qua
pœna veniat puniendus. Tertius, an producens
falſum teſtẽ incidat in falſum. Quartus, de effe-
ctu ſentẽtiæ latæ per falſas atteſtationes. Quo
ad primum præmittendum eſt, quòd in corpo-
23 re noſtro ſunt quinq; ſenſus, † videlicet viſus,
guſtus, auditus, tactus, odoratus: de quib' tra-
dit glo. in. l. quod meo. §. ſi venditorem. ff. de
acqui. poſ. qui ſecundum Apoſtolum non ha-
24 bent eundem actũ, quoniam eorũ officia † di-
ſtincta ſunt, & organa diuerſa, quæ velut per fi-
ſtulas quaſdam influunt virtutẽ ſenſitiuam ad
partem anteriorem cerebri, in qua ſecundum
25 Philoſophos eſt ſenſus communis † tanquam
in quodam fonte, vel vaſe: vnde licet oculus ne-
ſciãt quod faciat auris, nec auris quod faciat gu-
ſtus, manus, ſeu tactus, & ſic de reliquis mem-
bris particularibus, tamen ſenſus cõmunis ſen-
26 tit, & diſcernit † omnia quæ per iſtos ſenſus ei
reſpreſentãtur; vnde iſte ſenſus eſt quaſi iudex
omnium ſenſuum; & hinc eſt, quòd ſi locus ille
capitis violenter percutiatur, aut conquaſſetur,
27 homo perdit † omnes ſenſus. Et hinc dicit Bal.
in Rubrica. c. ſi ex fal. inſtru. quòd quidam te-
28 ſtis fuit reprobatus † tanquã falſarius, qui teſti
ficatus eſt ſe vidiſſe illud, ſuper quo, ꝓductus fuit
in teſtem eo tempore quo erat ita concuſſus in
cerebro, quòd ceciderat in terram, & nihil ſen-
tiebat, vnde etiam puncturas non ſentiebat, &
tandem reuerſus ad cognitionem, in iudicium
deductus teſtificatus eſt ſe vidiſſe illud, quod
interim acciderat; vnde fuit reprobatus, & be-
ne, vt arbitror; niſi fortè detur apud naturales,
quòd poſſit pars cõmunis ſenſus ammitti, quæ
29 deſeruiat alicui particulari ſenſui, † quod tamen
non credo. Ad propoſitum ergo redeundo di-
cò ſecundum Bal. in. d. Rub. quòd in quolibet
ſenſu teſtis poteſt eſſe verax, & mendax; nam ſi
id quod vidit dicit ſe vidiſſe, & id quod audiuit
audiuiſſe, & quod tetigit tetigiſſe, & quod odo
rauit odoraſſe, & quod guſtauit guſtaſſe, nec
admiſcet aliquod fomentũ mendacij, hic teſtis
eſt verax. Si vero agit per contrariũ falſus eſt, vel
ſi admiſcet aliquod fomẽtum mendacij; vnde
30 in quolibet ſenſu mentiendo, † falſum eſt te-
ſtimonium, & in quolibet ſenſu verum dicen-
do, verum eſt teſtimonium. Subdit tamen
quòd inter omnes ſenſus particulares gratior,
31 & nobilior eſt ſenſus viſus; † nam & interdum
32 ponitur pro ingenio animæ; † & in animo no-
33 bilior, & principalis pars eſt † intellectus, &
ipſius intellectus princeps eſt veritas; nam ſine
veritate intellectus nihil eſt, quoniã intellectus
34 eſt verorum; † & vbi nõ eſt veritas, nõ eſt intel-
35 lectus † ſecundum Ariſtot. Item ſine viſu alij
36 ſenſus poſſunt decipi, † & ſunt depauperati à ve
ra & perfecta cognitione actuum humanorum;
ſicut deceptus fuit Iſaac, cum benedixit Iacob,
dixit enim, vox Iacob, Manus autẽ Eſau. Et ideò
37 dicunt Doct. quod viſus eſt cõmunis † ad alios
ſenſus in. c. cũ cauſam, ſupra de teſti. Bal. in. l.
ſolam. q. 7. c. de teſti. Auge. & Ludo. de Roma.
in. l. ſciendum. ff. de ver. obl. & tradit etiã Aug.
ſuper Lucã. c. fi. vide ſpecu. omnino in titu. de
teſte. §. 1. verſ. Item nõ perhibet, & ibi Io. An.
in additione; vnde cum teſtis teneatur reddere
38 cauſam † dicti ſui per ea quæ percipit ſenſu
corporeo, dicit, quòd vbi eſt res quæ non præ-
39 ſentatur ſenſui, † non poteſt directo probari;
40 Et ideò negatiua † non coarctata locu, & tem
pore, non poteſt directo probari, & coarctata
41 † ꝓbatur per indirectũ, quia repreſentatur ſen-
ſui; de quo dic vt latè dixi in. c. ſuper his, ſupra
de accu. Et ideò teſtis qui dicit ſe neſcire, nõ eſt
42 interrogãdus de cauſa neſcientiæ. † vide latius
Bal. in. d. Rub. c. ſi. ex fal. inſtru. Sed reuerten
do ad noſtrũ principale propoſitũ dico, quòd
43 teſtis poterit falſum deponere † circa decẽ præ
dicamenta de quibus tradit Azo. in ſum. poſt.
44 prohem. cod. quæ ſunt † ſubſtantia, quantitas,
relatio, qualitas, agere, pati, habere, vbi, quãdo,
& ſitum eſſe. Et de prædictis etiam vide latè per
Bal. in. l. data opera, qui accu. nõ poſſunt. à. 7.
colu. vſq; ad. 11. Et eſt aduertendum quia vt
dicit hic tex. noſter, teſtis non ſolum dicitur fal-
ſum committere dicendo mendacium, ſed etiã
45 ſi † tacet id quod erat exprimendum; vnde ſicut
tenetur teſtis qui falſum deponit, ita & qui ve-
46 rum tacet. † 11. q. 3. c. quiſquis 22. q. 2. ne quis
arbitretur. & in. l. presbiteri, & authen. presbite
ri. C. de Epi. & cle. quod verũ dicunt Doct. &
d. m. hic, quãdo interrogatus ſuper articulo di-
cit ſe nihil ſcire, vel quando iurauit meram, &
plenã veritatẽ dicere, & plura ſubticuit, vt in. c.
47 cũ dilecti ſupra de accu. & ibi dixi. Secus † vbi
48 ſic nõ iuraſſet, vel nõ fuiſſet † interrogat', quia
tunc non tenetur ſi non dicit veritatem; quia
teſtis non debet eſſe verboſus, ſatis eſt enim ꝙ
reſpondeat ad interrogata. Sed tu aduerte quia
49 teſtis regulariter † debet iurare, & dicere veri-
tatem ex vtraq; parte ſuper tota cauſa not. Bar.
in auth. ſed Iudex. C. de epi. & cle. & traditur
in. c. fraternitatis ſupra de teſti. quod intellige, ſi
producitur ſuper tota cauſa. 14. q. 5. in. c. nõ ſa-
50 nè. vel ſi ſuper vno articulo producitur, † ſuper
illo articulo pro vtraque parte tenetur dicere
quicquid ſcit. Doct. in. d. c. fraternitatis de teſti.
nam

nam vt dicit Bal. in.d. auth. sed iudex. veritas
ex omni parte eadem est. ergo debet necessariò
pro vtraq; parte veritatem deponere, vt not. in
.d. c. sané.& in.d. l. presb. vbi Bal. etiā dicit de
51 forma iuramēti, quę debet esse talis. Ego † iu-
ro meram, & purā veritatem dicere pro vtraq;
parte super quibus sum ꝓductus, & super qui-
bus fuero interrogatus. Et ideò dicit Inn.in.d.
c. cum dilecti. quòd cum testis ita iuret, etiam
52 non interrogatus tenetur dicere † circūstantias
sed ibi.d. Ant. tenet contra. Tu dic, vt ibi dixi in.
4. nota. Dicit etiam singular. Bal. in.d. authen.
53 presbiteri, ꝙ testis studiosè † reddens causam
nō concludentē, tenetur pœna falsi; sicut si depo
neret tacita veritate, vt hic. Vnde si testis qui
sciuit aliquid per visum, vel per alium sensum
adaptatum, aliter reddit rationem dicti sui per
sensum, seu causam nō concludentē; vt quia di
cit, quòd scit, quia fama est; vel quia credit; vel
audiuit, quòd tetigit; quòd talis dicitur com-
mittere falsum, & puniendus est. ita etiam dicit
Bal. in.l. nullum. C. de test. Secus secundū Bal. in
54 .d.l. presbi. si ex simplicitate † esset locutus; si-
cut plerunq; faciunt rustici, qui ex ignorātia as-
signant causas non concludentes; vt singula-
riter notant Doct. in.l. Lucius. ff. de infamibus.
Item infert Bal. in. d.l. Presbiteri. quòd si testis
dicat se non recordari, quòd punitur; quando
55 certum est † quòd debet recordari. Si autē esset
55 probabilis causa † obliuionis, vt puta propter
56 multiplicitatem negociorum † & factum non
57 esset multum notādum; † secundum quòd dixi
in. c. ab excōmunicato. supra de rescript. idem
58 propter lapsum † tēporis, secundum quod di-
xi in. c. vigilanti supra de præscript. Et vide ꝙ
dixi post Inno. & Io. An. in.c. qualiter il. 2. su-
pra de accu. in. 39.q.9. principalis Articuli. Et
dicit Ia. de But. & post eum Ang. in.d.l. Lucius
ff. de infami. quòd testis venit tantum punien-
dus pœna.l. corneliæ de falsis, quādo falsum de-
59 posuit super facto principali † Secus si super
eo super quo non producitur, vt quia interro-
60 gatus an esset inimicus, dicit quòd non, † cum
esset; nam tūc tenetur pœna extraordinaria cri-
minis stellionatus. de quo dicto ego plurimū
61 dubito; † primo quia, super istis accessorijs in-
terrogationibus videtur quodammodo produ-
ctus, & ad hoc vt videatur an sibi sit fides adhi-
benda; vnde videtur ipse velle ꝓbare, & fidē fa
cere de eo, de quo nō faceret fidem ꝓpter ini-
micitiam. & videtur hoc maxime dicendum,
quando pars aduersa fecisset tale interrogato-
62 riū, quia hoc casu videtur talis productus † in
testem super illo interrogatorio; & ideò tan-
quam falsum exprimēs, & in testificādo .l. cor-
nelia esset puniendus. Si tamē nō fuissent ꝓdu-
cta talia interrogatoria, videtur magis dubita-
bile, & fortè opi. Iaco. & Ange. tenenda esset,
quādo probaretur veritatem ita esse circa atte-
stationē suam super facto principali. Cogitabi-
tis quia nunc venerūt in mentem. Istud tamen
videtur magis æquum, quam iuridicū, quoniā
63 veritas negotij † non excusat ab eo, quod quis
falsò testificatur. Pone enim ꝙ veritas est quod
ego tibi mutuaui decē, & hoc ꝓbatur per testes;
tū vnus testis dicit in redditione causę vidisse, &
fuisse presentē, & probatur ꝙ illa die erat in lo-
co, tam longinquo, quòd nō potuisset aliquādo
esse in loco mutui: certè puniretur iste de falso,
iudicio meo. tum quia deposuit in forma testi-
monij; & quia falsum deposuit. nam licet verū
sit, quòd ille mutuauerit, tamē non est verum,
quòd ille viderit; & ad prædicta etiam facit
.22.q.2.c. homines. &.c. is autem. vbi dicitur,
quòd falsus est, seu mentiens, qui dicit verum,
cum credit dicere falsum. Sed quęro iuxta prę-
64 dicta de notabili quæstione, quis locus † sit po-
nendus in libello accusatorio, vel inquisitorio
in accusatione, vel inquisitione testis, qui com
misit falsum in tacendo; cum tacere, sit non fa-
ctum, seu non dictum; quæ non repræsentan-
tur sensui, nec loco circunscribuntur. Sol. dicit
singulariter Bal. in.d.l. presbiteri per illam legē.
quòd quando aliquid ommittitur in loco iudi-
cij, & omnissio est delictum; locus iudicij, est
ille locus qui circumscribit delictum, & debet
poni in libello. facit tex. noster. & melius pro-
batur in. l. 1. in. §. occisorū. ff. ad senatusconś.
Syllani. Et adde quæ latius dixi supra de accu. c.
2. in. 11. articulo principali ver. quinquagesimo
secundo. Itē pone, quod testis iurauit, & post
65 iuramentum latitat, † vel etiam ante, vt veritas
non inueniatur; an iste dicatur falsarius tanquā
tacens verum? Sol. dic quòd non. Sed dicitur
dolosus; & sic nō tenetur pœna.l. corneliæ. te-
stes enim non puniuntur de falso antequam di-
cant testimoniū. 35. q. 6. in.c. notificamus. fa-
cit.l. nullū.c. de test. tradit Bal. in.d.l. data opera,
c. qui accu. nō poss. col. 7. vbi ēt notab. subdit, ꝙ
66 si testis loquitur obscurè, † nō habetur pro falso,
sed pro suspecto, allegat not. per glo. 4. q. 3. c. si
testes. §. Itē in testibus considerandū. facit. ff. de
iure fisci. l. non intelligitur. & ꝙ not. in. c. in præ
67 sentia, de proba. vnde potest repeti † vt declaret
dictū suum; nisi iudex nollet admittere ex causa.
68 Sed tu aduerte † quia forte posset attentari, ꝙ
si esset aliqua suspitio, vel aliqua causa propter
quam testis non esset repetendus, vel non posset
repeti, & ipse sciuisset rem clarā, & obscurè fuis-
set locutus, vt nō ꝓbaret; quòd hoc casu tene-
retur pœna falsi, sicut tacēs. faciunt ea quæ sta-
tim dixi in alia quæstione, de non reddente suffi-
cientē rationem dicti sui. Item quæro pro de-
claratione omnium prędictorū, vtrum ad hoc
vt pœna falsi locum habeat, requiratur ꝙ eius
testimonium valuerit, seu habuerit effectum.
Sol. glo. hic dicit, quòd non; quia licet conatus
non habuerit effectum, debet tamen puniri, ꝙ
intellige, quando ex aliquo facto non valuit; vel
quia aduersarius suus melius probauit, vel quia
iudex non fuit secutus illud testimonium. Et ra
tio est, quia per hoc non releuatur quin fal-
sum dixerit. quod intellige secundum quod di-
cit Bar. in.l. si quis legatū. ff. eo. quando dictum
testis nō fuit nullum ex defectu formę. Si verò
esset nullum ex defectu formæ, vt quia non de-

 posuit

70 posuit in iudicio † sed dixit notario, scribe
ꝙ ego sic testificor. nam tũc nõ punitur. argu.
d. l. si quis legatũ. quod intellige, quòd nõ pu-
nitur pœna. l. corneliæ de falsis. Sed in alia pœ-
na punitur, vt dicam statim in sequẽti quæstio-
ne. Sed quæro. pone quòd testis deposuit non
71 iuratus, † an possit puniri pœna. l. corn. de falsis,
& videtur dicendum ꝙ nõ, quia testimonium,
in iuramento initiatur, & in depositione com-
pletur, & perficitur, vt tradit Io. An. in. c. signi-
ficauit supra de testi. & ibi per Doct. & melius
in. l. iurisiuran. C. de testi. Sed aduerte, quòd
Ricar. malumb. vt refert Bar. in. d. l. si quis
legatum. contrarium tenuit, nam iuramen-
72 tum † potest remitti à partibus, vt in. c. tuis. su
pra de testi. & nota. in. l. 1. ff. de feri, & tradit
Bar. in. l. fi. c. de priui. scola. lib. 12. ergo cũ non
sit de forma testimonij, sequitur ꝙ testis puniri
debet, vt infra latius dicam. Sed aduerte, quia
cõtra hoc videtur obstare qđ no. glo. & Bar. in
l. damus. c. eo. ti. vbi videtur, quòd ad hoc, vt
quis possit puniri pęna. l. cor. de fal. requiritur,
73 quòd illud falsum alicui noceat. Sed † ad hoc
argumentum respondet Barr. in. d. l. damus.
quòd ad hoc, vt competat accusatio falsi, non
requiritur quòd testis noceat plenè, vel semi-
plenè. Sed sufficit quale præiudicium, quò ad
aliquale indicium, per tex. ibi, dum dicit pri-
uatus, coniuncta glo. quasi sentiat, quòd testis
non iuratus licet non faciat semiplenam proba-
74 tionẽ, facit tamẽ aliquale † indicium, nihil tñ al-
legat. Sed facit quod not. glo. 3. in. c. cũ olim
essemus. infra. de priuile. & traditur. in. c. nuper.
supra de testi. & in. c. 2. supra qui ma. accu. pos.
tetigi in repetitione. c. fi. supra de iureiuran. in
tertio membro principali, in articulo de teste.
vnde sentit Bar. ꝙ si testis nullum faceret pręiu-
75 dicium, † nõ teneatur. Sed tu aduerte, quia Io.
An. latissimè examinat hanc quęstionem dispu-
tatam per Ricar. malum. in regula non est sine
culpa de re. iur. lib. 6. & licet aliqualiter proli-
xior loquatur, tamen quia materia est vtilis, &
mercuriales cõmuniter non habentur, idcirco
referã vt breuius potero. Pro parte igitur ne-
gatiua, quòd iste non debeat puniri pœna falsi.
arguit sex medijs, & primo sic, iuramentum est
76 de substantia † testimonij. 4. q. 3. c. si testes. §.
Item iurisiurãdi, & in. d. l. iurisiurandi. c. eod.
& in. l. si quãdo, & in. l. testium. C. de testi. 3. q.
9. in. c. hortamur. supra de testi. in. c. nuper. cũ
77 simil. Sed vbi deficit forma † substantialis
rei, siue deficiat, quia nunquam fuit. 1. q. 1. in
c. detrahe. & supra de baptis. c. pe. Siue quia
fuit, & desijt. 16. q. 7. c. & hoc diximus, & su-
pra de op. no. nunc. c. 2. debet deficere &
ipsius imago, vt in. l. 1. in. fi. primi respon. C. de
lati. liber. toll. vnde sicut iurans, & non depo-
nens, de falso non tenetur, ita deponens tantũ,
& non iurans. quia ex iuramẽto, & dicto resul-
tat testimoniũ, vt supra dixi. Secũdo probatur,
iura quæ puniunt falsum testẽ, intelligũtur ra-
tione periurij. Exodi. c. 23. in. princ. vbi dicitur
ne iungas manũ, vt pro impio dicas falsum te-
stimoniũ, vnde per illa verba, nę iungas manũ,
denotari videtur iuramentũ. Et ad idẽ. 23. q. 5.
in. c. rex debet. 22. q. 5. in. c. si quis cõuictus. in
fi. supra de testi. cum tu. & supra de procura. in
c. in nostra. quæ omnia iura mentionẽ faciunt
de iuramẽto, vnde. l. quid sit falsum. ff. eo. vult,
ꝙ propter mẽtiri simpliciter, nõ incidit quis in
falsum, hęc enim videntur poni vt diuersa, men
dax lingua, & fallax testis, vt habetur puerbio-
rum. c. 6. & supra de præsumpt. c. literas. & de
accusa. c. inquisitionis. §. 2. in fi. vbi mendax
admittitur ad testimonium, quòd non permit-
titur in falso teste, etiam emendato, vt supra de
testi. c. testimonium. quia præsumptio est per-
iurij contra eum. Sed ille qui non iurat, nõ po
test deierare. 22. q. 5. c. ille. supra de iureiur.
& si Christus. quia priuatio præsupponit habi-
tum. Cum ergo talis nõ possit dici testis falsidi-
cus, licet dici posset mẽdax, non potest puniri
vt falsus testis. Tertio pbatur, vna & eadẽ res
nõ potest parere diuersos effectus. 12. q. 2. co-
gnouimus. & de deci. cũ in tua. multo ergo mi-
nus potest parere contrarios. supra de appella.
sollicitudinẽ. & in re. vbi repugnantia. Sed qui
deposuit nõ iuratus, quò ad fidem non habetur
pro teste, ergo nec quò ad pœnã falsi, ne in con-
tradictorium incidamus, vt quis sit testis, & nõ
testis, & partim testis, & partim non. ideò debet
carere etiam effectu tàm circa fidem, quàm
circa pęnã. facit. 25. q. 2. in. c. de incestis. §. fi. &
C. de ferijs. l. à nullo. Quarto pbatur, actus iu-
dicis accusatoris, & testis ęquiparãtur. 24. q. 1.
c. miramur: §. his auctoritatibus. supra de testi.
c. fi. supra de accusa. c. super his. supra de hæret.
c. excommunicamus. §. credentes, & in. l. post
legatum. ff. de his qui. vt indig. 12. q. 2. c. Epi-
scopus qui mãcipium. supra de seruis non ordi.
c. de famulis. cum simil. Sed actus iudicis non
effectiuè statuentis, sibi nõ obest. de pęni. dist.
1. c. hæc autem, & infra de ver. sig. c. in ijs. ff.
de iniur. l. Itẽ apud. §. si curauerit. In accusato-
re etiam probatur, vt in muliere, & minore accu
santibus, qui non incidunt in turpillianum, cum
accusatio non habeat effectum, vt in. l. 1. §. ac-
cusationem. ff. ad turpil. Et in parte proba-
tur, quia falsitas ponentis, vel respondentis
punitur, quando hoc fuit cum iuramento, seu
post iuramentum, non prius. vt in. c. fi. de iure-
iuran. lib. 6. & in. c. fin. de confes. li. 6. Quinto
probatur, aut iste accusatur ab illo contra quem
deposuit, aut ab alio. primo casu, quia ipse non
reciperet testis non iurati verum dictum con-
tra se, ergo nec de falso debet cõqueri. facit su-
pra de empti. & vendi. c. 3. vbi de hoc in glo. 2.
& ꝙ not. C. de rescin. ven. l. ratas. Item quia
ille fuit in culpa, cum non fuerit diligens, quòd
ille iuraret. si ergo repellitur principalis, qui est
preferẽdus, & sic magis idoneus, vt. ff. de accu.
l. si plures. ergo fortius repellitur extraneus. arg.
reg. si vinco vincentem te &c. Sexto & vltimo
probatur per. l. si quis legatum. tertio respon. ff.
eo. pro quò etiam facit, quia in non atrocibus
78 dicimus quòd nõ punitur affectus. de quo in. l.
si quis

ſi quis nõ dicã rapere.C. de Epiſc.& cle.ſed cri-
mẽ falſi nõ videtur atrox, quia pro eo quãdoq;
ponitur pœna pecuniaria, vt in. l. 1. in fi. ff. eo.
& poteſt tranſigi de eo, vt in. l. tranſigere.C.de
tranſact. ergo &c. In contrarium autem, quòd
ipſe teneatur pœna falſi, probatur primo. quia
iuramentum in teſtificando noo fuit inductum,
79 vt eſſet de ſubſtãtia † teſtimonij, ſed in fauorẽ
partium, ꝙ patet quia poteſt remitti per partes
vt ſupra dixi in principo, ergo nõ eſt de ſubſtan-
tiali forma, vt ꝓbatur in. c. in quadã.poſt prin.
ſupra de cele.miſ. & in cle. 1. ſupra de ſum.trini.
Cum ergo duplex ſit forma depoſitionis, vide-
licet cum iuramẽto, & ſine, & vtraq; ſit perfe-
cta in ſe, ſicut puniretur qui iuraſſet, ita & qui nõ
iurauit, nam ſi fauore partium fuit inductũ iu-
ramentum in teſte, ergo licet ommittatur per
benignitatem partium, dicens falſum debet pu-
niri, ne alias inductum in fauorem redundet in
odium. Secundo probatur, per nullam l. ff. re-
80 peritur, quòd teſtis debeat iurare † ſed hoc fuit
inductum per. l. cõſtantini de qua in. l. iuriſiu-
randi. C.de teſti. Sed. l.corne. de falſis ſecundũ
.l.digeſtorũ inducit pœnam falſi teſtis, teſtimo-
nij, & atteſtationis vt in. l. 1. in prin. & in plu-
ribus alijs. ll. illius ti. ff. eo. ergo. l. cornelia nõ
conſiderauit iuramentũ in teſte, ergo ſequitur,
quòd iuramentum non eſt de ſubſtantia teſti-
monij. Non ob. l. theopõpus.ff.de do. præleg.
81 † vbi videtur ꝓbari, ꝙ requiratur iuramentũ
in teſte, ibi, cũ dicit iuratus, quia poteſt reſpõ-
deri, quòd ibi narratur factum, non ius, ſed ex-
ponitur iuratus, ideſt adiuratus, vt ibi not. Prę-
terea ibi nõ loquitur de teſte deponẽte in iudi-
cio, quod patet, quia ibi deponit per ſcriptu-
ram. Nõ ob glo. io. l. 3. §. ſabino. ff.de teſti. &
in. l. lucius. ff.de infam. quia licet glo. intelligat
illos tex. in teſtibus iuratis, tñ tex. hoc nõ expri-
82 munt. Nec ob. d. l. iuriſiurandi † quæ requirit
iuramentũ, quia licet illa fuerit facta ante cõpi-
lationem digeſtorum, vt traditur in prohemio
digeſtorum, & inſtitutioniũ in prin. quia in ſe-
cunda compilatione fuerunt ſolum adiunctæ
50. cõſtitutiones Iuſtiniani, vt ibi. ergo videtur,
ꝙ iuramentum requiratur etiam ſecũdum iura
digeſtorum. Sed hoc non eſt verum, licet enim
prima compilatio. C. præceſſerit compilatio-
nem digeſtorum, & maximè. l. corneliã de fal.
quod probatur ſecundum Io. An. in. d. reg. nõ
eſt ſine culpa, quia omnes. ll. C. ſunt ſituatæ ſe-
cundum ordinem prioris, & poſterioris tẽporis
ipſarum. ll. vt. c. de nouo.C.cõpo. in prima cõ-
ſtitutione. ver. ita tamen. hoc poſito tradit Io.
An. qui fuerint auctores. ll. ſituatarũ in toto tit.
C. de teſti. Sed non eſt neceſſe hoc referre. &
tandem concludit, quòd. d. l. iuriſiurandi fuit
Cõſtantini, qui ſiue fuerit primus Conſtãtinus,
qui cœpit regnare anno Dñi tercẽteſimo nono,
ſiue fuerit ſecũdus, qui cœpit regnare anno ter-
cẽteſimo quadrageſimo, ſiue fuerit tertius qui
incœpit. 343. & ſic de vlterioribus. fuerũt enim
plures conſtantini, tamen probat quòd. l. cor-
nelia de falſis ꝓceſſerit. l. iuriſiuran. hoc modo.

primo quia omnes. ll. quę ſunt in titolo. C. ad. l.
corne. de fal. vſq; ad. l. ſi quis decurio. quæ fuit
Cõſtantini, præceſſerunt dictam. l. iuriſiur. quaſi
dicat, ergo lex cornelia de falſis, præceſſit. l. cor-
neliam de falſis. Sed hoc argumentum non
concludit, quia potuit eſſe quòd. l. ſi quis de-
curio. fuit alterius Conſtantini poſterioris, & . l.
iuriſiurandi, fuerit primi Conſtãtini, & . ll. ſitua-
tæ in tit. C. de falſis. à prin. vſq; ad. l. ſi quis de-
curio, fuerint Imperatorum qui fuerunt inter-
medij inter primum Conſtantinum, & inter
illum qui conſtituit. l. ſi quis decurio. Secun-
do probat ſic, nam ſi dicimus, quòd Marcus
auctor. l. 1. ff. ad. l. corne. de falſis. fuerit Impera-
tor, ille cœpit regnare anno. 162. & fuit ante pri-
mum Conſtantinũ, per annos 147. vnde ſequi-
tur ſecundum eum prædicta cõcluſio, quòd lex
cornelia fuit ante. l. iuriſiuran. quod dicit à legi-
ſtis nunquam fuiſſe conſideratum. Sed aduer-
te, quia Io. And. in hoc fortiter errat. Nam
Marcus auctor. d. l. 1. nõ erat Imperator, ſed
Iuriſcõſultus. Et quòd non fuerit, oſtendo cla-
riſſimè, quia in. d. l. 1. §. qui in rationibus.
ipſe Marcus facit mentionẽ qualiter per. l. corne.
de fal. diuus Seuerus damnauit præfectum ægi-
pti, qui Seuerus incœpit regnare ante Marcum
Imperatorem, nam Marcus incœpit regnare an-
no. 162. & Seuerus, 195. anno, & ſic per annos
33. poſtea fuit Seuerus quam Marcus, ergo nõ
potuit Marcus facere mentionem de eo qui po-
ſtea fuit. Nec fuit aliquis Seuerus ante Marcum
Imperatorem, vt patet in cronicis, & ſic argu.
prædictum non eſt probatũ per Io. An. Vnde
ego aliqualiter euidenter probo. Marcus au-
ctor. d. l. 1. vt dixi facit mentionem de Seuero,
quòd per. l. corne. damnauit &c. Et tamẽ Seue-
rus fuit ante primum Conſtantinum per annos
114. ergo lex corne. præceſſit. l. iuriſiuran. ſal-
tem per dictum tempus. Item probo & aliter,
quia. l. 1. C. ad. l. corne. de fal. fuit Antonini, qui
ſi fuit Antoninus Pius, cepit regnare anno. 140.
ſi fuit Antoninus Caracalla. cœpit regnare an-
no. 213. & . l. 2. eo. tit. cum pluribus ſequẽtibus
vſq; ad. l. qui falſas. fuerũt Alexandri, qui cœpit
regnare anno. 224. et. l. qui falſas. fuit Philippi,
qui cœpit anno. 246. & . l. ipſe. quæ ſequitur,
fuit Valeriani, qui cœpit anno. 255. & etiã om-
nes. ll. ſequentes vſq; ad. l. ſi quis decurio. quæ
fuit Conſtantini. omnes aliæ dictæ. ll. fuerunt
prędeceſſorum. ergo. l. cornelia ante Conſtanti-
nũ, etiam primũ, & ſic de neceſſitate ante. l. iu-
riſiuran. Si ergo fuit ante. l. iuriſiuran. non exi-
gebatur iuramẽtum à teſte, vt ſupra probatum
eſt, & tamen puniebatur. l. cornelia de falſis, vt
probatur in dictis iuribus, ergo iuramentum
non eſt cauſa, quod teſtis puniatur de falſo per
. l. corneliam. Tertio principaliter probatur
redeundo ad principalem quæſtionẽ, clarũ eſt
83 quòd pœna falſi tenetur, qui teſtem † corrum-
pit. 22. q. 5. c. ſi quis conuictus, & ff. eo. l. 1. &
. l. lege cornelia. §. 2. & . l. falſi pœna. Item & qui
84 falſum † teſtamentũ ſignauit, vt in. l. 2. & in. l.
paulus. §. 1. ff. eo. tit. cum ergo iſti non iurent,
ergo

ergo concluditur, quòd iuramentum non est de
substantia falsi. nec mirũ, quia mentiendo com-
misit falsum. 22.q. 2.c. beatus. §. ille, &.c. cum
humilitatis in fi. &.C. omne genus. & in authen.
de instru. caute. in prin. Item quia & testis di-
citur quis antequam iuret, de capel. mo.c. dile-
85 ctus. cum ergo huic non desit nomẽ falsi † te-
stis, nec falsi testimonij, nec falsæ attestationis,
ergo nec deerit pœna; quòd non desit nomen
falsi testis probatur prouerbiorum. c. 12. qui
mentitur testis est fraudulentus, &.c. 19. falsus
testis non erit impunitus; & Matthei. c. 26. vers.
nouissimè venerũt duo falsi testes &.c. ad idem
.11.q.3.c. inter verba, &.c. existimãt in. fi. &.c.
forus de ver. sig. vbi testes dicuntur qui super
statu &c. De secundo, videlicet quòd non
desit nomen falsi testimonij probatur. 4.q.3.c.
si testes. §. alia. sup̃. de coha. cle. & muli. tua. vbi
periurium, & falsum testimonium non ponun-
tur vt diuersa. De tertio autem, videlicet de
falsa attestatione, probatur. 28. dist. in. c. de
Syracusanæ. Præterea, & .l.1. & .l. lege corne-
lia. §. 2. & .l. eos. ff. eo. duplicant has dictiones
testimonia, & attestationes, quasi velint, quòd
in testimonijs nõ iuratorum ita cõmittatur fal-
sum, sicut in attestationibus iuratis. Quarto pro
bo, quia ad esse falsi testimonij, & eius pœnam
86 † non requiritur quòd valeat, vt patet Marci
.c.14. ibi, multi falsum testimonium dicebãt ad-
uersus eum, & conuenientia non erant; hoc est
87 non probabant. Simile in electione, † quæ li-
cet nõ valeat ex defectu materiæ, vel formæ, ta-
mẽ est locus pœnę de qua in.c. cum in cunctis,
& in.c. quia ꝓpter. supra de elect. & idem ferè
ostenditur in omnibus pœnis, & delictis, vt in
.l. 1. C. de sepul. vio. & in reg. non præstat
de re. iur. lib. 6. Quinto probo, aut iste deli-
quit non iurando, aut non deliquit, primo ca-
su, ex accumulatione delicti, debet fieri dete-
rior, non melior cõditio sua. vt in.c.1. infra de
pœn. vbi dicam. & falsitas etiam committitur
supprimendo, vt hic. ideò cum iste suppresserit
iuramentũ, & falsum dixerit, & per consequens
in duobus peccauerit, debet fortius puniri, quã
si esset iuratus. Secũdo casu si non dicitur deli-
quisse, dic, quòd aut hoc contingit, quia fuit
remissum per partem, & fortius debet puniri,
cum voluerit damnificare partẽ quæ tam libe-
ralis fuit, vt voluerit credi illi sine iuramẽto. facit
.l. presbi. C. de epis. & cle. &.5. q. vlt. in.c. quia
.§. presbiteri. Si verò id contingit per dolum,
vel per obliuionem iudicis, vel tabellionis, non
propterea debet lædi ius partis, quã dolosè per
falsum lædere voluit. sup̃. de conuers. congiu. c.
dudum. & sup̃. de rescr. c. ad audiẽtiam cũ simil.
Sexto & vltimo inducit. l. si quis legatũ. primo,
& secundo resp. ff. eo. & regula quæ vult, quòd
88 in atrocioribus sufficit affectus, † vt in.l. si quis
nõ dicam. C. de epi. & cle. & in.l.2. C. de sepul.
vio. cum simil. Sol. dicit Io. An. quòd talis
tenetur per legem diuinam, canonicam, & ci-
uilem. per legem diuinam, vt habetur Daniel. c.
13. vbi illi duo seniores sine iuramento sunt te-
stificati falsum cõtra Susannam, & fuerũt dam-
nati de falso, et pœna mortis. Per. l. canonicam
probatur per.c. nuper. sup̃. de biga. vbi proba-
tur, ꝙ propter intentionem cum opere secuto,
ille qui vere bigamus non est, tenetur pœna bi-
gamię. vnde si carens nomine propter affectio-
nem & opus, pœnam patitur, fortius iste, qui
non caret nomine, vt probatum est in tertio ar-
gumento. De iure etiam ciuili probatur. in .d.l.
si quis legatum. vbi in prin. dicitur, quòd sibi a-
scribens legatum in testamento, licet legatum
sit inutile, quia erat rei sacræ, tamẽ tenetur pœ-
na. l. corne. de falsis. Ad idem, quod ibi dicitur
in secũdo respõso, si testamentũ habet figurã, &
formam visibilem exteriorem, licet non teneat,
quia nullum ratione præteritionis, tñ ascribens
sibi legatum in eo, tenetur pœna legis corneliæ
de fal. Cũ ergo in casu nostro secũdum Richar.
malumb. testimonium habeat suam figuram,
quia testis inter acta deposuit, sicut deponunt
iurati, ergo locus erit pœnæ. Si verò deficeret
89 esse & forma; vt quia priuatim extra † acta ta-
bellio dictũ suũ recepit, cessat pœna. Sed an tũc
aliter veniat puniẽdus? dicũt Richar. & Io. An.
quòd si deposuit in priuata cedula, vt ponere-
tur in actis, & sic factum est; non punitur vt fal-
sus testis, sed vt ex genere de falso, vt in.l.1. §.
qui in rationibus. ff. eo. Si verò ad id non fecit,
sed dolosè mendatio voluit alium lædere, ciuili-
ter tenetur illi de dolo. vt. ff. de furtis. l. falsus. §.
siqs nihil in ꝑsona; & criminaliter tenetur pœna
stellionatus, vt in. l. 3. ff. de crimi. stelliona. ibi,
item si quis imposturã. Si verò neminẽ lędere
voluit, non tenetur, nec aliquo modo punitur.
vt. ff. de dolo. l. quod vẽditor. facit. ff. de euict. in
.l. fundum eius. §. fi. & .ff. de interro. ac. in. l.
de ætate. post princ. Et ad contraria, dic respõ-
sum esse ex supradictis, nam negatur quòd iu-
ramentum sit de esse substãtiali testimonij, per
dicta in primo & secũdo articulo pro hac parte.
90 Ad aliud argumentum de auctoritate † Exodi
respondet, ꝙ non intendit id ad quod alle-
gatur; sed intelligitur hoc modo, videlicet, nõ
iungas fidem, vel potestatem, vt pro impio &c.
facit. c.1. &.c. intimauit, &.c. sicut supra de testi.
91 Ad auctoritatem Salomonis † respondetur, ꝙ
differẽtia est inter linguam mendacem, quæ nõ
assumit formam testimonij, & testem fallacem.
Ad tertium argumentũ respõdetur per ea quę
dicta sunt in. 4. arg. pro hac parte. Ad alia patet
responsio per argumẽta formalia sup̃ facta. Bal.
verò in.l. fi. ad fi. C. si ex falsis instr. argumẽtatur
pro, & cõtra, & potius videtur inclinare in sen-
tentiam quòd non sit puniendus, si certum est
quòd non iurauit. Sed idem Bal. in.l. iurisiuran.
.C. de testi. in fin. q. dicit, quòd aut testis nullo
modo iurauit, & punitur crimine stellionatus,
& sic pœna extraordinaria; aut deposuit iura-
tus, sed nõ solemniter; & tunc punitur directè
pœna. l. corneliæ. quia licet testimonium nõ ha-
beat esse, habet tamen figuram esse; iuramento
autẽ non interueniente, nec habet figuram, nec
substantiam. & ideò punitur solum in hoc, quia

offendit

offendit aures iudicis, vt.l.nulli.C. de testi. Sed
tu aduerte, quia idem Bal. latius reassumit hãc
questionem in.l.1.C. de sepul. vio. vbi dicit, ꝙ
Din. tenuit, quòd talis punitur pœna falsi, per
ea quæ dixi in fi.arguméto pro hac parte, & per
.l.impuberé.§. sed & si ei seruo.ff. eo. quia talis
testis facit iniuriã prætori, & maiestati cui vide-
tur obrepere per.l. si quis obrepserit. ff. eo. &
ipsũ in suspitioné adducit. & sic aliquid opatur
contra partem. Et prædictam opi.Din. tenuit
etiam Rayne. æquiparando testes non iuratos,
92 † & priuatã scripturam, vt in.l.damns. c. eo. &
.l.fi.C.de fide instru.nec ob.l.si quis legatum in
tertio responso, quia illa non loquitur in vero
falso, sed quasi falso, quod non procedit ex ani-
mo. Et Bal. tamen in.d.l.1.concludit, quòd si te
stis deposuit non iuratus, quòd cum iste nõ vi-
deatur deposuisse in forma testis, quòd nõ de-
bet puniri tanquam falsus testis, nisi sit talis, cui
sine iuramento credi debeat; quia tunc punire-
tur. argu.l.diuus.ff. de custo. reo. & .l.1.ff. de
ven. inspi. si vero testis est iuratus, dicit quòd
punitur, nec curat an valeat dictum suum, vel
non, vt quia erat infamis, vel quia deposuit post
terminum, nam dictũ testis reprobati nõ valet,
& tamen debet puniri de falso. Ex prædictis igi
tur apparet, quòd hæc questio est valde dubia;
93 † quicquid tamẽ sit, ego arbitror ita distinguẽ-
94 dum, † quòd aut nos loquimur de iure antiquo
ante legem iurisiurandi, & hoc casu plus pla-
cet decisio Ricar. Io. And. & Bart. per ratio-
nes sup. pro hac parte allegatas; nam dicto tem-
pore non erat iuramentum de substãtia forma-
95 li testimonij, † vt dictum est; pro quo etiam al-
lego quod dicitur in.l.diuina simpliciter, in ore
duorum, vel trium stat omne verbum, vt in. c.
in omni. supra de testi. cum simil. Vnde pon-
dero, quòd simpliciter dicit in ore. aut nos lo-
quimur de iure nouo post illã.l.iurisiurandi, &
hoc casu arbitror distinguendum, quod aut est
talis persona cuius testimonium debet valere si-
ne iuramento, & hoc casu talis falsidicus punia-
tur de falso.l.cornelia; facit quod dicimus in te-
staméto regulariter imperfecto respectu perso-
næ testantis, vel institutorũ, vel materiæ, vt in.l.
hac consultissima.§. ex imperfecto, & .§.siquis
autem.C. de testa. & in.l.1.C. de fideicommis.
& in.l.in testaméto.ff.de fideicom.liber.& in.c.
relatum, & in.c. cum esses. sup.de testa. & toto
titulo.ff. & .C. de milita. testa.coniuncta.l.1.§.
hoc interdictum. ff. de tabulis exiben, & con-
iunctis ijs quæ dicit Bar. in. l. si quis legatũ post
princi.ff.eo. Aut non est talis persona cuius te-
stimonium formaliter valeat sine iuraméto, put
est regulariter hodie; & hoc casu dic, quòd aut
partes expresse remiserunt iuramentũ, & puni-
tur vt falsidicus testis. Aut nõ remiserunt, sed
fuit ommissum, & hoc casu forte posset atten-
tari, quòd non puniatur tãquam falsarius testis
pœna.l.corneliæ, quia cum.d.l.iurisiuran. & alia
iura pro substantia formali requirant iuramen-
tũ, ergo defectus iuraméti, qui est in euidenti,
ex toto facit deficere ipsum testimoniũ, & per
consequens tanquam falsus testis nõ debet pu-
niri, facit.d.l. si quis legatum, tertio responso.
nec ob. si diceretur, quòd non est verum, quòd
96 sit de forma substantiali, † quia si esset, nõ pos-
sent partes remittere, quia illud argumentum
procedit in quantum iura expresse non permit-
terent remissionem partium, prout faciunt, vt
in.c. tuis. sup. de testi. cum alijs iuribus. supra.
allegatis. sed omissio reddit testimonium nul-
lum, nam potentior pars videtur esse iuramen-
tum, ꝙ patet quia depositio refertur ad diem,
& locum iuramenti, vt tradit Io. An. in.c.signi-
ficauit. sup.de testi. & Bal. in authen. sed si quis
ab aliquo, & in.l. si quando. & ibi etiam Bar.C.
de testi. & Bal. in.l.2.C. vt lit. pen. & in.l.2.C.
de sacrosan. eccl. & dixi latius in cle. 1. de offi.
dele. verũ auté alia pœna veniat puniendus pos-
set dici, quòd si damnificare potest partẽ, quod
quando sit vidimus in.c. cum olim essemus. in-
fra de priuil. & traditur in alijs iuribus allegatis.
supra in princ. licet nõ posset puniri tanquã fal-
sus testis. potest tamen puniri ex genere de falso
vt dicit. sup. Io. An. per.l. damus.c.eo. vel posset
dici secundum Cy. & Bal. quòd puniatur pœna
stellionatus, vel aliter tanquã mendax. Et ideò
aduerte ad modum concludendi in libello, quia
si concluderes, quòd puniretur tanquam testis
falsidicus, nõ obtineres, retenta dicta opi. Et si
velles tenere ꝙ puniatur pœna stellionatus, po-
tes dicere, quod non ob.l. damus. & equipara-
97 tio quam feci sup. secundum Rayn. † quia illa
98 lex poterit intelligi † vt ibi dicit glo. ꝙ loquitur
in priuata scriptura, cui fides saltem adhibenda
sit per comparationem, nec ob. quòd in atro-
99 cioribus punitur affectus; † quia quando deest
forma substantialis, non est verum; vt est tex. in
.d.l.si quis legatum in tertio respon. vbi tex. di-
cit, ꝙ ille qui ascripserat sibi, non tenetur, si te-
stamentum non est perfectum. Et subditur ibi
prius enim oportet aliquod esse testamentum,
vel non iure factum, nam & falsum, testamentũ
rectè dicitur; quod si adulterinum nõ esset, verũ
testamentum rectè diceretur. Sic & in propo-
sito ille falsus testis rectè dicẽdus est, qui si adul-
terinus nõ esset, diceretur verus. Ergo conatus
in hoc nõ nocet, sicut ibi non nocet; nec est ve-
rum, quòd iste habuerit affectum ferẽdi falsi te-
stimonij, cũ ipse non iurauerit, sed solum atten-
tauit, & perfecit falsum per mendaciũ, & ꝓpter
hoc puniendus est, vt dictũ est. Cogitabis tamẽ
100 nam questio, valdè dubia est † vt dixi; & ista de-
cisio videtur dubia attentis ijs quæ dixit Bar. in
d. l.si quis legatũ in materia falsi instruméti, seu
falsi testamenti; videtur tamen distinctio satis
equa, & rationabilis. Insuper aduerte quia Bar.
in.d.l.si quis legatum, in fi. ex decisione sua, &
ex decisione Richar. infert, quòd licet testis de-
ponat extra articulum, ꝙ nihilominus debeat
101 puniri de falso, † quia non videtur peccatum
in forma, licet videatur deponere non iuratus;
& hanc questioné tangit Cy. in.d.l.1. de sepul.
vio. sed non decidit. Sed de hoc dicto ego sa-
102 tis dubito; † moueor, quia iste nullo modo po-
test

zest dici falsus testis, licet posset dici mēdax; quia
iste super hoc extrinseco, nec à partibus ꝑductus est, nec à Iudice receptus vt testis, nec iuratus. vnde pro superuacuo debet haberi arg. l.
quæ extrinsecus. ff. de verb. obl. vnde dicerem,
103 ꝙ si iste omnino † extrinsecè ab eo super quo
productus fuit in testem, falsum deposuit, peccat vt mendax, sed non vt testis super statu causæ. vt io. c. forus. §. testes. infra de verb. signi. Secus si id super quo interrogaretur nō est omni-
104 no extrinsecū † ab articulo, seu ab eo super quo
producitur, vt quia interrogatus an sit consanguineus, vel inimicus, respondet falsum, quia licet talia sint extrinseca à capitulis, non tamen sunt extrinseca à testimonio, ad hoc, vt videatur. quāta fides sit adhibenda testi. & adde ad ea quę dixi sup̄. in reprobatione Angel. in eo qui dicit se inimicum. Sed quæro iuxta prædicta quid si testis ignorans deponit falsum; sol. dic ꝙ talis
105 non tenetur pœna. l. corneliæ de falsis, vt pro-
batur in. l. oec exēplum. C. eo. facit tex. noster, dum dicit contemnit, & dum dicit fallit, & quod dixi sup̄. in Rubr. in diffinitione falsitatis secun
106 dum Hosti. Sed an hoc casu sit peccatū † mor-
tale; beatus Thomas secunda secundæ quæstione. 7 t. artic. 4. cōcludit, quòd cum falsum testimonium habeat triplicem difformitatē, ꝓut hic dicitur, vno modo ex periurio, quia testes regulariter non admittuntur nisi iurati, & ex hoc capite semper est peccatum mortale; & ideò dicitur prouerbiorum. c. 12. falsus testis non erit impunitos. Secundo modo ex violatione iustitiæ, & hoc modo est peccatum mortale in suo genere, sicut & quælibet alia iniustitia; quod in-
107 telligo, quòd si nocuit parti † tenetur restitue-
re; Si verò non nocuit, nō tenetur. Tertio modo consideratur ex ipsa falsitate, & secundum hanc considerationem nō est peccatū mortale. vt. 22. q. 2. c. homines, & c. is autem. nisi forte diceres, quòd propter non adhibitā diligētiam in respondendo, iste diceretur peccare. Circa secundum articulum, videlicet qua pœna veniat puniēdus falsidicus testis. tex. glo. & Doct. vario modo loquuntur. Ego vero arbitror ita distinguendum, quòd aut loquimur de iure an-
108 tiquo secūdum legem Mosaycam † veteris te-
stamenti, & dic; vt habetur Deuteronom. c. 19. vbi formaliter dicitur, cū diligētissimè perscrutantes inuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum, reddant ei sicut fratri suo facere cogitauit, vt audientes cæteri timorē habeant, & nequaquam talia facere audeant, nec misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges, concordat. 23. q. 5. c. hæc imago. Aut nos loquimur de iure ciuili
109 † nouo, vel canonico; Et distingue, ꝙ aut lo-
quimur de iure ciuili, aut iure canonico. Primo casu dic, quòd aut agitur contra eum ad pœnā ordinariam. l. corneliæ de falsis; Aut ex officio, propter cōtemptam iudicis maiestatem; primo casu adhuc sub distingue, quòd aut loquimur de. de teste qui non iuratus deposuit falsum, & dic,

vt dixi in. q. præcedenti. Aut de teste qui falsum deposuit iuratus, & in forma iudicij, & hoc casu subdistingue, quòd aut agitur criminaliter, aut ciuiliter. Si ciuiliter dic, quòd tenetur ad satisfactionē iuxta modū læsionis, vt hic dicit glo. fi. & probatur in. l. qui nomine. ff. eo. facit etiā tex. noster, non tamen agitur tunc ad verā pœnam. & forte etiam tenetur ad interesse, si is contra quem testificatus est, non est damnificatus in pecunia, sed in persona, vt in mutilatione membri, vel simili; vnde habetur ratio impensarum factarum in cura, & ratio ammissionis operarum tàm in præteritum, quàm in futurū; non autem ratio deformitatis, aut pulchritudinis, quia liberum corpus nō recipit æstimationem. vt hæc probatur in. l. pe. ff. si qua pau. fec. dic. & fortè haberetur ratio istius deformitatis per alium respectū, vt puta, quia prius recepisset amplam dotem, nunc solum paruam; quia tamē, vt dixi hæc non est criminalis pœna, non propterea tollitur quin posset accusari criminaliter, secundū ea quę dixi in. c. de his. de accu. Si verò criminaliter agitur. l. corne. de fal. d. m. hic videtur subdistinguere, quòd aut executio est facta per falsas attestationes dolosas in causa criminali, & est talis quæ non potest retractari, vt puta quia fuit aliquis damnatus vltimo supplicio, hoc casu dicit. d. m. quòd est pœna mortis per. l. 1. §. 1. ff. ad. l. corne. de sic. Sed aduerte quia. d. m. fortiter errat; Nam hoc casu plura requiruntur, requiritur enim ꝙ quis dolo dixerit falsum testimonium non in causa criminali, sed in iudicio publico rei capitalis. Nec requiritur quòd sit executio facta, vt voluit. d. m. sed satis est perhibuisse falsum testimonium ex dolo in iudicio publico rei capitalis; & ratio est in promptu, quia si ille qui gladio voluit occidere, licet non occiderit, tenetur pœna. l. corne. de sicca. sicut si occidisset; vt in. l. is qui cum telo. C. ad. l. corne. de sicca. ita & iste; & ideò siue fuerit facta executio, siue non, habet locum. Item aduerte, quia errat in alio, quia ista non est pœna ex. l. corne. de fal. sed ex. l. corne. de sic. Et ideò diligenter esset aduertendum ad formā libellandi, nam ex. l. corne. de fal. non concluderetur dicta pœna. Si tamen ex forma statuti nō puniretur pœna. l. cor. de sicca. nisi qui verè interfecisset effectualiter, prout communiter est in Italia, sed esset alia pœna eius qui attentauit homicidium, & non perfecit, nec per se stetit; Tunc non facta executione, arbitrarer ꝙ si intentaretur non lex cornelia de falsis, sed illa de sicca. quòd iste falsus testis puniretur pęna statuti. Sed facta executione mortis, puniretur pœna mortis. & hoc modo potest sibi vendicare locū. c. hæc imago; & fortè esset iustum quòd haberet locum hoc casu lex Mosayca, argumento. d. l. 1. §. t. ff. ad. l. cor. de sic. coniuncta. l. Mosaica. facit ꝙ no. glo. 3. q. 9. c. nihilominus, & . 2. q. 3. in summa. Si verò loquimur de vera naturali pœna. l. cor. de fal. dic, quòd aut loquimur de homine nobili, & in dignitate posito, & est pœna deportationis, & publicationis bonorū.

vt in

vt in l. 1. in fi. ff. eod. Aut est homo plebeius, & ignobilis, liber tamen, & est pœna damnationis in metallū. vt in. l. si quis aliquod. §. qui viui. ff. de pœn. Aut est seruus, & est pœna vltimi supplicij. Si verò agitur nō ad pœnam ordinariā, sed propter cōtemptū iudicis maiestatē, & hoc casu dicam latius in. c. super his. ꝟ. de pœnis.

110 Si verò loquimur de iure canonico, † dic, ꝙ aut agitur ciuiliter, aut criminaliter ad pœnā, aut ad pniam; Primo casu, dic, vt dixi supra. Secundo casu, tex. 5. q. fi. in. c. pabyt. aliàs est. c. quia. §. præsb. 2. distinguit, ꝙ aut quis dixit falsum testimoniū in cā pecuniaria, & suspēditur à diuino ministerio per tres annos. Aut in criminali, & hoc casu, aut sunt Presb. vel Diaco. falsidici testes, & hi clericali honore nudati debēt subdi penis legitimis. Qđ intelligit ibi glo. dupliciter, primo de pœnis iuris ciuilis, secundo de cannonicis, videlicet secundum. c. si Eps. l. di. vbi dicitur, quòd Episcopus, Presbiter, vel Diaconus debet deponi ab officio, & detrudi in monasterium, & ibi quam diu vixerit, tantū laicam communionem recipere. Cęteri verò clerici, siue in causa criminali, siue in causa ciuili, debēt legitimè coerceri, vt subdit. tex. in. d. c. presb. Sed Archid. ibi post Bernar. hispan. videtur ens indistinctè deponendos esse, etiam in primo casu, & sic tàm pro causa pecuniaria, quam pro criminali, per. d. c. si episco. Et addit plus, ꝙ depositus per ecclesiasticum Iudicem pro tali crimine, vel simili, potest puniri à Iudice seculari pro eodem. sicut accidit quando diuersis legibus quis tenetur pro eodē crimine. Facit. 23. q. 5. in. c. relegentes. dixi in. d. c. de his. ꝟ. de accusa. Alibi dicit tex. quòd à testimonio sunt remouendi, & quòd notantur infamia. 22. q. 5. si quis conuictus. & glo. in. d. c. nihilominus. quæ ēt allegat. c. quicunq; 6. q. 1. vbi tex. vult quòd periurus, & glo. intelligit de teste, debet pœnitere per quadraginta dies, & septē sequētes annos, & nunquam debet esse sine pœnitentia, & nunquam debet in testimonium recipi. Sed ꝙ dicitur supra de infamia, non est verum, si intelligis de ciuili; quia ipso facto, seu ipso iure falsus testis non infamatur, vt iu. l. 1. ff. de in-

111 fami. Et ideò debes intelligere † de infamia de facto, vel de infamia canonica. nec enim quia

112 est periurus, † est infamis infamia ciuili, vt traditur in dictis iuribus. nisi in casu. l. si quis maior. C. de transac. Sic ergo vera est conclusio, & Com. op. cōis * ꝙ talis debet deponi. vt in. d. c. si Epis. cū hoc crimen sit grauissimum. Facit. c. tuæ. & ꝙ ibi dicam infra de pœnis. Tertio casu quando agitur ad pœnitentiam, glo. fin. hic in princ. dicit quòd septennis pœnitentia iniungitur. Tu dic, quòd etiam debet ieiunare per quadraginta dies; & agere alias pœnitentias de quibus in iuribus allegatis. Ex causa tamē sacerdos posset eam minuere; quia hodie pœnitentiæ sunt arbitrariæ. vt in. c. mensuram. de pœni. dist. 1. Circa tertium principalem articulum, videlicet an producens falsum testem incidat in pœnam. l. corn. de fal. dic vt dicam in. c. ad falsariorum. ꝟ. eod. titu. Circa quartum principale articulum, de effectu sententiæ latæ per falsas attestationes, dicam tibi in. c. sequēti. vbi bene conuenit. Glo. fi. querit an sicut iste testis 11 falsidicus est obnoxius tribus personis, debeat triplici pœna puniri, & qua pœna. vnde finaliter hic veniret tractanda materia, an & qñ committens plura delicta vno actu, aut facto, vel dicto debeat puniri pluribus penis. Sed quia materia tractata, fuit satis longa, idcirco dic de hac materia, vt dicā tibi latè in. c. 1. infra de pœnis.

Capitulum. Super Eo.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata per falsas scripturas non debet execution mandari. & nu. 5.*

2 *Executor merus potest admittere exceptionē falsitatis, & illam referre superiori.*

3 *Falsi suspectus potest capi, & detineri, donec veritas reperta fuerit.*

4 *Executor an, & quando, & qualiter possit admittere exceptiones. remissiuè.*

5 *Sententia lata per probationes falsas, vel per falsas literas an valeat, examinatur. & nu. 6. cum pluribus seq.*

Posito quòd valeat, vel quòd sit nulla. quo remedio succurratur aduersus eā; examinatur.

Quid probandū incumbat intentanti aliquod remedium sibi competens aduersus ipsam. examinatur.

Quanto tempore durent remedia competentia aduersus talem sententiam. Examinatur.

7 *Nullum non firmatur tractu temporis.*

8 *Nullū nō retractatur per restitusionē in integrū.*

10 *Sententia lata vigore falsarum literarum, seu falsi rescripti est nulla ipso iure, quò ad veritatem; licet secus quò ad opinionem. Et ita intelligenda est.*

11 *Glo. pen. in. c. cum venerabilis. supra de except. & Bart. in. l. fin. C. si contra ius, vel vtil. pub. & Inno. in. c. super literis. de rescrip.*

12 *Sententia lata per falsum instrumentum procurationis, seu virtute falsi mandati, est pariter nulla; sicuti quādo est lata per falsas literas.*

13 *Sentētia decreti lata per falsas pbatiōes est nulla.*

14 *Sentētia diffinitiua per falsas probationes lata cōtra minorē, est nulla secundum communē opi.*

15 *Idem dicendum est, si sit lata cōtra rempublicam, aut contra ecclesiam.*

16 *Sententia lata contra maiorem contumaciter absentē dolo præsentis dolosē falsas probationes producentis, est nulla ipso iure secundum cōmunem. Declaratur tamen infra nu. 30.*

17 *Sententia lata contra absentē licet per falsas probationes, etiam falsò inductas est valida; sed venit retractanda per viam restitutionis. Distinguitur tamen infra.*

18 *Falsitatis exceptio potest opponi cōtra sententiā; ergo sentētia est nulla, nō est bona cōsequētia.*

19 *Exceptionis remedium est minus plenum, quàm beneficiū restitutiōis; idcò ipsum nō excludit.*

Actor

20 Actor semel expulsus per exceptionem, potest iterum agere; Secus in eo, qui petijt restitutionem, & reportauit contra se sententiam.

21 Sententia lata contra absentem ignoráte victore, & sine ipsius dolo, per falsas tamē probationes, valet; & competit restitutio, secundum communem. Quæ tamen infra declaratur.

22 Contumax dicitur esse in dolo, vel culpa.

23 Cōtumacia facit cessare ordinarium auxilium appellationis, Ac multo magis auxiliū extraordinarium restitutionis. & infra nu. 27.

24 Dolus actoris præponderat culpæ rei.

Dolus apertus præponderat dolo præsumpto.

Dolus in committendo, præponderat dolo in omittendo.

Dolus, quando tractatur de lucro captando, præponderat dolo, quando tractatur de damno euitando.

25 Raphaelis Fulgo. opi. in. §. Marcellus. l. si prætor, .ff. de iudi. cōtra communē intellectum. §. cōmendatur de subtilitate: & tenetur ab authore. nu. 32. probando eam multipliciter.

26 Contumax verus non potest in integrum restitui, cum nec possit etiam appellare.

28 Sententia lata contra absentem per falsas probationes, non tamen falsò inductas, tenet; nec datur restitutio.

29 Defensionem sui, cū sit de iure naturæ, nemo sciens præsumitur omittere.

31 Iudicis animus non semper ad vnam speciem probationis inclinat.

33 Veritas magis amica, licet amicus Socrates, amicus Plato.

34 Contumax non debet esse melioris conditionis, quā obediens.

35 Sententia lata contra absentem ex legitima causa impeditum per falsas probationes falsò factas, est ipso iure nulla.

36 Regulariter tamen sententia lata contra absentem legitimè impeditum, non est nulla; sed contra eam restitutio competit.

37 Quòd non procedit, quando Iudex scit talem absentiam; quia tunc etiam si sententia sit lata absq; dolo præsentis, vel falsis probationibus, est nulla.

38 Imol. in .c. cum in iure. de offi. delega. vbi dicit pendere appellationem in. d. §. Marcellus. reprehenditur.

39 Sententia lata per falsas pbationes cōtra psentem falsò inductas, quas iudex secutus fuit, tenet.

40 L. qui agnitis. ff. de excep. multipliciter declaratur.

41 L. Diuus. ff. de re iudi. traditur intellectus.

42 Sententia lata per falsas probationes, quas Iudex fuit secutus, etiam falsò productas cōtra præsentem, vel absentē contumacē, interim valida est. Si tamen criminali iudicio probatum sit supradicta interuenisse, retractatur.

43 Sententia lata per falsas probationes absque dolo præsentis, etiam si Iudex sit illam secutus, tenet: nec competit restitutio. sed solum appellandi remedium, vel supplicationis, etiam si sit lata contra præsentem contumacem non legitimè impeditum.

44 Titulus. C. si ex fal. instru. habet locum, etiam qñ producens est bonæ fidei, secūdum cōmunem. Quæ tamen communis opi. ab auctore decem rationibus reprobatur.

45 Sentētia nō retractatur ptextu iniustitiæ per viā restitutionis; sed solum per viam appellationis, vel supplicationis, vel similis remedij.

46 Sententia lata per falsas probationes, etiam consentiente parte, subducta tamē per dolum ad consensum præstandum, valet: Sed potest peti in integrum restitutio.

47 Vsurarius, si vt sibi debitum vsurarium esset magis securū, voluit, quòd debitor pateretur iudicium agitari contra se, & quòd opponeretur de debito vsurario, & quòd nihilominus deficeret in probatione, vtrum aliquod remedium debitori detur contra sententiā, quam contra se reportat.

48 Sententia latà iniustè, ex eo, quòd pars aliquid dolo tacuerit, quod si fuisset expressum, succubuisset, non est nulla; nec competit restitutio; etiam si sit lata contra absentem contumacē.

49 Limita tamen in exceptione magni præiudicij; Et maximè in peremptoria.

50 Rescriptum impetratum, in quo tacetur exceptio peremptoria non valet.

51 Et si est ad beneficia, vitiatur ipso iure.

52 Rescriptum facilius vitiatur quàm sententia.

53 Rescriptum debet habere in se omnem puritatem.

54 Processus, in quo mentio appellationis facta non fuit, prout necessariò fieri debebat, valet, si iudice ignorante, et absq; dolo partis sit factus.

55 Instrumentum de non petendo, si fuerit repertum post sententiā, per quā creditor qui dolosè tacuit veritatem, obtinuit; vtrum remedium aliquod aduersus talem sententiam competat.

56 Instrumentum falsum in parte continente capitulum separatum, nō dicitur esse falsum in alijs partibus, quas iudex secutus est in iudicando; Ideoq; sententia vigore ipsius lata, retractari non potest; nisi per appellationem, vel aliud simile remedium.

57 Sententia interlocutoria, quantumcunq; sit lata ex falsis probationibus falsò factis, non habet locum restitutio, si modicum afferat præiudicium.

58 Sententia lata super edicto .D. Adriani, quomodo in casibus præmissis procedat. remissiue.

59 Sententia diffinitiua lata contra reum, quando nulla est, & vigore ipsius nihil erat promissum, nec solutum; potest fieri, vt de facto retractetur, prout de facto processit.

60 Sentētia diffinitiua nulla quando est lata pro reo, potest actor agere primitiua actione; & excipiente reo de sententia, poterit replicare de eius nullitate.

61 Exceptiones, & replicationes intētionis, & facti, sunt impropriè exceptiones, & replicationes.

62 Sententia nulla vigore, quādo ignoranter aliquid est promissum, nondum tamen solutum, qualiter aduersus ipsam succurratur.

Item quando vigore ipsius aliquid est solutum, quod remedium competat.

Supradicta habẽt locum etiam in interlocutoria, & pracepto de soluendo, ratione confessionis, agnitionis, vel recognitionis factæ de falso inst. ex iudicis mandato.

Quin & contra iudicem potest agi ratione doli, vel ignorantiæ, ad litis æstimationem, & ad intereße, vel expensas actione in factũ, vel actione de dolo.

Eisdemq́ actionibus potest agi contra testem falsarium, ac notarium, qui falsum fabricauit instrumentum.

63 *Sententia quando non est nulla, & non transiuit in rem iudicatam, potest retractari remedio appellationis, vel alio simili.*

64 *Sententia si transiuit in rem iudicatam, & nihil est promissum, nec solutum vigore ipsius, potest reus si contra ipsum lata sit excipere de falso contra executionem.*

At actor si contra ipsum sit lata, potest iterum agere actione primitiua, & replicare de falso contra reum excipientem de absolutoria.

65 *Exceptio ac replicatio in terminis huius capituli num competat absque aliquo præambulo restitutionis, auctor affert hinc inde opiniones, adhærens tandem affirmatiuæ.*

66 *Restitutionis, & exceptionis, vel replicationis remedium an simul intentari possint in terminis huius capituli, plures recitantur opiniones.*

67 *Io. Andr. in Cap. cum venerabilis de exceptio.*

68 *Io. Andr. alia in d. Cap. cum venererabilis.*

69 *Bart. in . l. diuus. ff. de re indi. quæ reiectis alijs opinionibus ab auctore tenetur.*

70 *Criminale iudicium. l. Cornelia de falso an competat in terminis huius Cap. vt sententia in irritum reuocetur.*

Post dictũ criminale iudicium, quæ alia remedia dentur si vigore sentẽtiæ nihil fuerat solutum, vel promissum.

Itẽ quæ quãdo aliquid est promissum, vel solutũ.

Supradicta etiam procedunt in præcepto de soluendo ratione confessionis, recognitionis, vel subscriptionis ex mandato iudicis.

71 *Sententia existente valida in terminis huius Cap. quæ remedia competant aduersus testes, iudicem, & notarium. & vsque ad nu. 74.*

Principali tamen in iudicio contra istos non infertur præiudicium nisi fuerit citatus.

72 *Via vna electa regulariter alteri præiudicatur.*

73 *L. 2. ff. de carbo. edi. intellectus.*

74 *Criminaliter quando agitur vt principalis, vel tertius in materia huius. c. puniatur, quæ remedia competant, & qualiter.*

75 *Remedia supradicta intentanti quid probandum incumbat.*

76 *Appellationis, & supplicationis remedium quanto tempore duret.*

77 *Condictio indebiti, & condictio sine causa durat triginta annis regulariter.*

78 *Actio in factum, quando agitur ciuiliter ad intereße contra testes, notarium, vel iudicem, durat eodem spatio temporis.*

Limita in iudice quando est præfixus terminus volentibus agere, prout hodie fit communiter in syndicat ibus.

79 *Terminus constitutus ad agendum absoluit quem, sicut sententia.*

80 *Officij iudicis imploratio vt sñia nulla reuocetur de facto, prout de facto processit, est perpetua.*

81 *Sententia nulla nunquã transit in rem iudicatam.*

82 *Restitutio in integrum, quia quadriennio præscribitur, intra dictum tempus debet intentari secundum communem.*

83 *Fulgo. in l. si ex falsis. C. de transact. tenet restitutionẽ durare triginta annis. Quod tamen declaratur nu. 85.*

84 *Paul. de Cast. ibidem durare viginti annis tenet quod pariter declaratur nu. seq.*

85 *Concordat auctor ambas opin. sumens tamen op. Castren. & Fulg. pro vna opin. et dicit quod si pars innititur ex clausula generali si qua mihi iusta causa videbitur, non audietur, nisi intra quadriennium; sed vsque ad triginta annos audietur, si innititur ex principalibus cõstitutionibus, de quibus in*

86 *L. diuus. ff. de re indi. quæ hic declaratur. reprehendendo.*

Bal. in. d. l. tradentẽ ipsius intellectum.

87 *L. qui agnitis. ff. de excep. quæ hic declaratur.*

88 *Restitutionis remedium ex principalibus constitutionibus excedit remedium restitutionis ex edicto ꝑtoris in quãtitate tẽporis dato initio, sed remediũ prætoris excedit respectu initij.*

Potest tamen per indirectum quandoq́ agi ex principalibus constitutionibus.

89 *Restitutio aduersus omissam restitutionem regulariter non datur, nisi in casu speciali hic ab auctore allegato.*

90 *Io. Andr. in. c. cum venerabilis, de excep. vbi vult remediũ exceptionis durare tantũ quadriennio, reprahenditur, cum nu. seq.*

91 *Cyn. in. l. querelam. C. ad. l. Cornel. de fal. vbi vult potestatẽ accusandi durare post quadriennium viginti annis, pariter reprobatur.*

Communis op. postea refertur. quæ vult dictum remediũ exceptionis esse perpetuũ, & in hoc

92 *L. nemon. §. exemplo. ff. quibus ex cau. maio. traditur intellectus.*

93 *L. nam postea. §. si minor. ff. de iureiur. traditur intellectus.*

94 *Replicatio in terminis huius. c. an eodẽ modo præscribatur quo exceptio.*

95 *Annalia ad agendum perpetua sunt ad excipiendum, an verò sint perpetua ad replicandum referuntur hincinde opiniones, relinquendo ipsas sub dubio.*

96 *Exceptio præscriptionis si opponatur simpliciter in materia huius. c. cautela securior est.*

97 *Falsi querela durat. 20. annis de iure ciuili.*

L. querelam. C. ad. l. Corn. de fal. procedit quando agitur ad meram pœnam delicti.

98 *Crimina impedientia ordinis executionem, & beneficij retentionem nulla præscriptione etiam post peractam pœnitentiam, tolluntur.*

99 *In non impedientibus verò, qualis est accusatio falsi, tollitur directa accusatio temporibus præfixis a iure ciuili, sed respectu pœnitentiæ semper durat.*

1 SVPER EO. Sententia † lata
per falsas literas non debet exe-
cutioni mandari. h. d. diuiditur in
duas, primo commendat eum cui
scribit. secundo instruit. secunda ibi, mādantes.
2 Nota primo quòd merus executor † potest ad-
mittere exceptionem falsitatis, & illam referre
superiori; de quo articulo dic, vt dixi in.c.olim.
sup̄ de re iudic. & in.c. præterea. cum seq. sup̄
3 de offi. dele. Vltimo not. quòd suspectus † de
falsitate potest capi & detineri, donec veritas
comperta fuerit. facit quod not. 19. distinct.
c. in memoriam. Glo. 1. tangit duos articu-
los, primus an sententia lata per falsas lite-
ras, vel probationes sit nulla. Secundus infra
quantū tēpus possit retractari. de prima q̄stione
dic, vt dicam infra in primo articulo principa-
li. de secūda questione dic, vt dicā infra in quar-
to articulo principali. Glo. 2. colligit ex tex.
deinde opponit, & soluit per remissionem. in fi.
4 glo. dic, quis executor, † & an, & qn̄, & qua-
liter possit admittere exceptiones, & superse-
dere super executione vide Bar. & Io. de Imo.
in.l. à diuo pio. in prin. ff. de re iudi. & vide q̄
plenè dixi post Doct. in.c. de cætero. supra de
re iudi. Sed an per huiusmodi exceptionem,
videlicet quòd sententia sit lata per falsas pro-
bationes, debeat executor retardare executio-
nem, dicam latè infra in. 2. articulo principali.
Glo. fin. format vnam questionem, dic vt dicā
infra in secundo articulo principali. Extra glo.
dic, quia materia huius decretalis est difficilis
& subtilis, & intricata; quotidiana tamē, practi-
cabilis, & vtilis; & ideò vt ipsam clarā habeas,
per ordinē prosequor quatuor principales arti-
5 culos. Primus erit, an sententia † lata per pro-
bationes falsas, vel per falsas literas valeat, an
verò sit nulla. Secundus erit, posito quòd va-
leat, vel q̄ sit nulla, quo remedio succurratur
aduersus eam. Tertius, quid probandum in-
cumbat intentāti aliquod remedium sibi com-
petens. Quartus & vltimus erit, quanto tem-
pore durent prædicta remedia. Ad primū er-
go redeundo, videlicet an sententia valeat, vel
sit nulla. glo. 1. hic dicit, quòd vbi sententia
6 est lata † per falsas literas est nulla. Sentit ta-
men, quòd si aliter esset lata, vt per falsas proba-
tiones, valeret; & deberet peti ipsius retracta-
tio. glo. verò in.c. præce. refert opiniones; dicit
enim, quòd quidam voluerūt quòd esset nulla:
quidam, vt Azo. quòd esset aliqua, sed quòd
daretur exceptio. Glo. 2. in fi. in.c. licet causam.
sup̄ de probat. dicit q̄ tenet, sed est retractan-
da. glo. autem pe. in.c. cum venerabilis. sup̄ de
excep. concludit, quòd sententia lata per falsas
probationes, seu per falsa instrumenta, quantū
ad opinionem interim censetur valida, donec
constet de falsitate; postquam autem de falsita-
te constabit, retro apparebit ipsam fuisse nullā;
& dictā opi. sequitur ibi Hosti. Sed aduerte an-
tequam transeam ad alias opi. quę variæ sunt in
hoc articulo, debes intelligere fundamētum hu-
ius difficultatis, vnde tām variæ insurrexerunt
opi. nam quòd sit nulla, videtur p̄bari per tex.
in.l. qui agnitis. ff. de excep. vbi tex. vult, quòd
contra eam competat exceptio, ergo est nulla:
Ita arguitur in glo. pe. in. d.c. cum venerabilis.
Et pro hac opi. facit.l. 1. 2. & . 3. C. si tutor ex
fal. allegat. secundum vnum intellectum. &
quòd not. glo. in.l. querelam. C. de falsis. & Io.
And. in. d.c. licet cām. qui omnes volunt quòd
contra talem sentētiam possit opponi exceptio,
falsi; & videtur casus in.c. cum venerabilis. su-
pra de excep. Item quòd sit nulla, videtur pro-
bari per tex. in.l. si p̄tor. §. marcellus. ff. de iudi.
secundum * communem opi. In cōtrarium ta- Cōm. op.
men facit, quia si esset nulla, non firmaretur tra-
7 ctu † temporis: vt in reg. non firmatur. de reg.
iur. lib. 6. Sed talis sententia firmatur tractu tē-
poris, vt infra dicā in quarto principali articulo.
ergo &c. Et pro hac opi. videtur esse tex. in.l.
diuus. ff. de re. iudi. vbi tex. vult, quòd retracte-
tur per in integrum restitutionem: ergo valet;
8 quia aliter non posset † retractari, facit etiam
.d.c. licet causam. Et hāc opi. tenet gl. in. d.l. qui
agnitis. vbi dicit, quòd ita demum competit ex-
9 ceptio, prout in illo tex. dicitur, si petita † est re-
stitutio. Et hanc sentētiam tenet Specu. in ti. de
execu. sent. §. fin. in fi. vbi concludit, quòd
exceptio, quòd sententia fuerit lata per falsas
probationes, non impedit executionē, nisi pe-
tita demum in integrū restitutione. Et eādem
sententiam tenet idem Specu. in titu. de sent.
.§. quoniam. ver. in summa. vbi expresse tenet
quòd sententia teneat. & pro hac etiam parte
posset allegari. d. §. marcellus. secundum alium
intellectum. dicit tamē Hosti. quòd licet hæc vi-
deātur contraria, tamen dicit quòd ita possunt
concordari; quòd dum dicitur quòd sit nulla,
respicit veritatē. Sed dum dicitur per glo. q̄ in-
terim tenet, respicit opinionē; cui statur quadiu
veritas est occulta: argu. c. nuper. sup̄ de biga. &
.ff. de offi. p̄si. in.l. barbarius. manifesta verò veri-
tate, p̄nūtiatur nulla quòad veritatē, & retracta
tur quò ad opinionē. & ita dicit Hosti. intelligē-
dum q̄ ipse not. in sum. in tit. de re. iudi. Sed
tu cōclude ex dictis Doc. & glo. cōmuniter pro
concordantia iurium quæ videntur discordare,
10 quòd aut sententia † est lata vigore falsarum lit-
terarum, seu falsi rescripti, & hoc casu sententia
est nulla ipso iure tex. est hic; & ratio assignatur
hic in glo. 1. quia tales literę nullā tribuunt iu-
risdictionem. posset tamen dici, q̄ est nulla quò
ad ius, & quòad veritatem, & sic in se. Sed an-
tequam appareat de falsitate literarum posset
dici aliqua quò ad opinionem; & ita procedat
11 quod dicit glo. † pe. in. d.c. cum venerabilis. fa-
cit tex. noster, & quod traditur per Inno. in.c. su
per literis. supra de rescrip. & per Bar. in.l. fin.
C. si contra ius vel vti. pub. aut sententia est la-
12 ta per falsum instrumentū † procurationis, seu
virtute falsi mandati, & idem dicendum est vt
in.c. in nostra. sup̄ de procura. & probatur in.l.
licet. C. de procurat. Aut est lata vigore falsa-
rum probationum, & hic est maior difficultas.
vnde distingue, Quòd aut loquimur in senten-

tia decreti, aut in sẽtẽtia diffinitiua, aut in sen-
tentia interlocutoria. Primo casu dic, ꝙ sentẽ-
13 tia † est nulla; text. est singular. in.l. & si pˀses.
C.de præd. & al. reb. mino. & ibi Bal. & Doc.
&.ff.de fideicom. lib. in.l.cũ vero.§.subuentũ.
&.ff.de tutorib. & curato. dat. ab ijs.in .l. seiæ
egressę. & .l.tutor si petitus. Secũdo casu de sen
tẽtia diffinitiua, subdistingue, ꝙ aut sententia est
lata contra minorem, aut contra maiorem; pri-
14 mo casu dic, quòd sententia † est nulla secũdum
Cõm.op. *cõmunem opi. doct. alle.l. 1. &.2.C.si ex fal.
instru. Sed illa iura non video quòd loquantur
in minoribus. tenet Bar. in.d.l.diuus, & vt dixi
communiter sequuntur Doct. Sed melius facit
iudicio meo tex. secundum intellectũ Din. in. l.
qui testamẽto.ff.de excusa.tut. Et ad idem alle-
gatur etiam glo. in.l. si quis ad quẽ.ff.de acqui.
hæred. tangit Barto. in.l.scire oportet. §.con-
sequẽs.ff. de excu.tu. & ꝓbatur etiã in.d.l.& si
præses. & hoc fauore minorũ. Et ex hac ratio-
ne.d.m.in.d.c.licet. vbi tenet hanc eandem op:
dicit idẽ esse in sententia lata contra ecclesiã.ar.
c.1.supra de resti.in inte. Tu dic, quòd eadem
15 ratione idem dicendum est in sentẽtia lata † cõ-
tra rempublicã.arg.no.in.l.1. C.de iur. reipub.
lib.12. vbi pupillus, & res publica æquiparãtur.
Si vero est lata contra maiorem, maior est diffi-
Cõm.op. cultas. communis * tamen opinio est, quòd aut
16 est lata contra absentem contumacem † dolo
præsentis dolosè falsas probationes producen-
tis, & est nulla ipso iure. vt dicitur in.d.§. mar-
cellus. secũdum vnum intellectum, & sequun-
tur ibi glo.& Bart. facit ꝙ not. Inn.in.c.cũ ber-
toldus.sup̃ de re. iudi, secundũ tertiũ intellectũ
quem ibi posui, &.c.cum dilecta.sup̃ de rescr.&
ibi per Inno. si verò est lata sententia contra ab-
17 sentem † licet per falsas probationes, etiam falsò
factas, sententia est valida; sed venit retractanda
per viam restitutionis; ita loquitur.d.l.diuus.&
hanc † opi. videtur sequi.d.m. in.d. c. cum ve-
nerabilis.& latius in.c.licet causam. vel secundũ
Io. de Imo. etiam valet sentẽtia si esset lata cõ-
tra absentem, & per falsas allegationes, seu pro-
bationes, dum modo non falsò factas. pro quo
facit.d.§.marcellus. à cõtrario, dum dicit, si per
dolum sciens falso aliquid allegauit. Sed aduer-
te, quia contra hoc fortiter videntur obstare.l.
qui agnitis.& alia iura quæ sup̃ allegaui in princ.
ad probandum ꝙ hæc sententia sit nulla; vnde
Io.An. multum dubitauit in.d.c.cum venerabi-
lis.in gl.pe.& ibi videtur cõcludere, quòd quã-
do sententia est lata cõtra reum per falsas proba
tiones, competat exceptio, & non detur re-
stitutio, per iura supra allegata. Sed vbi esset da-
ta contra actorem pro reo, tunc si agitur actio-
ne primitiua, & excipiatur de sententia, nõ po-
test replicari de falsitate; sed est necessaria resti-
tutio; ita loquitur.l.diuus. Secus autem si nõ
ageretur primitiua actione, sed tertius pete-
ret casum fortè electionẽ, vel quid simile, pro-
pter aliqua crimina; nam licet reus diceret se
absolutum, poterit replicari quòd sententia nõ
valeat; quia lata per falsas probationes; & sic
huic tertio nõ erit necessaria restitutio. Sed hæc
opinio vt dicit. Io. de Imo. in.d.l.diuus. est cõ-
tra illam legem coniuncta glo. 1. quæ intelligit
literam in reo condemnato, & tamen dicit dan-
dam restitutionem. & ideo non videtur bona;
& eam reprobat Bar. ibi; licet non faciat mẽtio-
nem de Io. An. Dicit ergo Io. de Imo. secun-
dum Bart. & melius, quòd non valet hæc con-
18 sequentia, † potest excipi de falso contra sen-
tentiam, ergo est nulla. potius sequitur contra-
rium, cum exceptio propriè sit actionis exclu-
sio. vt in.l.2.ff.de excep. nec ob si diceretur re-
stitutio in integrum debet excludi per medium
exceptionis; quia respondit ipse, quòd hoc nõ
19 sequitur; quia remedium † exceptionis est
minus plenum, ideò non excludit beneficiũ re-
stitutionis, quod est magis plenum. & est glo.
singularis secundum eum in.l.in causæ. la .2. in
prin. ff.de mino. facit ꝙ no.in.l.fi.C.si aduer. rẽ
iudi.& in.l.in ꝓuinciali.§.1.ff. de ope.no. nũc.
& hoc etiam videtur sensisse Io. An. super.d.
glo.pe.qui allegat.c.2.cũ ibi not.de resti in inte.
lib.6. sed modicũ facit. Et quòd remedium re-
stitutionis plenius sit, patet, per exceptionem
non consequitur quis nisi repulsionem actoris:
vt in c.2.sup̃.de ot.cog. vnde licet actor sic re-
20 pelleretur, posset tamen iterum † agere primi-
tiua actione, & probare per veras probationes,
licet alias fuerit repulsus propter falsas. Secus si
petita esset restitutio in inte. contra sententiam,
& reus petijsset absolui actore non probante,
quo casu si fuisset absolutus, non posset amplius
agi; Et sic patet quòd pinguius est iure restitu-
tionis, & quòd exceptio potest cõcurrere cum
remedio restitutionis. Et hãc opi. sequitur Io. de
Imo. in.d.l.diuus. Sed tu aduerte, & vt habeas
verum intellectũ istius articuli, &.§. marcellus.
qui difficilis est, procedam per cõclusiones. Sit
ergo prima conclusio secundum Doct. quòd
21 sententia † lata contra absentem ignorante vi-
ctore, & sine ipsius dolo, per falsas tamen pro-
bationes, valet, & competit restitutio secundũ Cõm.op.
Doct. * communiter in.d.§.marcellus. & di-
cunt quidam probari in prin. illius.l.& intellige
hanc conclusionem, & sequentes semper cum
dicam contra absentem .s. legitimè citatum, &
contumacem; alias autem semper esset nulla ex
defectu citationis; vt in cle.pastoralis.de re.iud.
Itẽ semper intellige cõclusiones quas subijciã,
si modo sententia non sit lata per falsas literas,
vel per falsum mandatum, vel sit sententia de-
creti, aut interlocutoria, vel non sit lata contra
minorem, ecclesiam, vel rempublicam. Sed re-
deundo nunc ad.§. marcellus. & ad intellectũ
communem; debes scire, ꝙ dñs Raphael Fulgo.
ibi, dicit, quòd dicta conclusio nõ est vera; quia
si vera esset, hoc casu admitteretur querela, ꝙ
tamen ibi negatur secundũ eum. arbitror quòd
velit inducere à contrario sensu. vnde dicit ipse,
quòd veritas est, quòd in casu prædicto senten-
tia tenet, nec datur restitutio. Secus si esset la-
ta dolo presentis per falsas ꝓbationes vt statim
dicam; & subdit ipse, quòd ratio differẽtiæ est,

22 quia absena per contumaciam fuit in dolo † si-
ue in culpa; argu. l. non enim. ff. ex qui. ca. ma.
pterea si cōtumacia facit cessare ordinariū auxi
lium appellationis, vt in cle. 1. de do. & contu.
& in. l. & post edictum. §. fin. ff. de iudi. fortius
23 debet facere cessare † auxilium extraordinariū
restitutionis; argu. d. l. in causæ. in prin. ff. de
mino. & hoc quando pars non fuit in dolo. Si
24 verò fuerit in dolo, tunc dolus actoris † ppon-
derat culpæ & contumaciæ rei. Et si poneres
quòd absēs esset in dolo, dicit ipse q est in dolo
præsumpto, & non aperto. posses etiam dicere
quòd dolus absentis est in omittendo, præ-
sentis in faciendo. Et ideò præponderat dolus
præsentis. Et præterea si dolus vtriusq; esset
par, debet tamen præponderare dolus præsen-
tis; quia præsens tractat de lucro, & absena de
damno. vnde dicit concludendum esse, quòd
dicta sententia non tenet; dicit tamen non esse
recedendum à communi opinione. Et hæc
25 consideratio satis fuit subtilis, † & mihi videtur
quòd bene posset sustineri de iuris rigore,
per tex. in. l. diuus. ff. de re. iudi. à cōtrariò sen-
su, ibi, conspiratione aduersariorum. Item pro-
batur alia ratione, quia non debet esse melioris
conditionia inobediens, quam obediens. vt in
.c. contingit. sup de dolo. & contu. Sed senten-
tia lata contra præsentem etiam per falsas pro-
bationes sine dolo partis obtenta, non est nul-
la, sed valet. nec datur restitutio. Sed solum cō-
petit appellandi ptās; vt dicit Bal. in. d. §. mar-
cellus. ff. de iudi. per. l. sub specie. C. de re indi.
& per not. in. c. cum bertoldus. supra de re. iudi.
& in. c. cum dilecta. sup de rescri. igitur &c.
Aduerte tñ, quia hoc non videtur procedere
sine dubitatione; Et incidit in aliam q̄stionē de
qua dicam infra in. 6. conclusione. Item aduer-
te, quia non placet mihi ratio domini Raphae-
lis; quæ fuit quòd cum ille absens sit cōtumax,
& per consequens non posset appellare, ergo
26 non potest † in integrum restitutionem postu-
lare; quia assumptum nō est verum simpliciter;
sed solū in vero & manifesto contumace; sicut q
latissimè dixi in. d. cle. 1. de dō. & contu. Præ-
terea post lapsa tempora ad appellandum, com-
petit restitutio aduersus sentētiam dolo latā per
falsas probationes; vt dicā in. 2. mēbro princi-
pali: ergo &c. Posset tñ ad hoc respōderi, quòd
hoc contigit facto ipsius partis, sed non iuris di-
spositione; secus si ex iuris dispositione tolle-
retur appellatio; nam tunc videtur argumen-
tū procedere. Et ideò tunc videretur satis iustū,
q propter manifestā contumaciam absentis, cū
denegaretur sibi à iure beneficium appellādi q
est ordinarium, ergo debet denegari restitutio
27 † quæ est auxiliū extraordinarium. Et si tu di-
ceres, idem argumentum procedit, quando
dolo præsentis per falsas pbationes contra ma-
nifestum contumacem sententia est lata, q cum
non possit appellare, nec debeat in integrum
restitutionem postulare, cuius contrarium sta-
tim dicetur in sequenti conclusione: respōdeo;
quòd si teneremus cōmunem opi. q sententia
sit nulla, prout statim dicam, respōsio est aper-
ta, quia non est necessaria restitutio. Sed quia
si teneremus opi. quòd sententia teneat, prout
ego tenebo, potes dicere, quòd diuersa est ratio
denegandi vnū remedium, & cōcedendi aliud;
nam manifesto contumaci denegatur ptās ap-
pellandi, quia contemnit Iudicē. Sed ex æqui-
tate quadam conceditur restitutio, ne præsens
ex dolo suo commodum reportet. Sit ergo cō-
28 clusio, quòd sententia lata † contra absentem
etiā per falsas probationes, non tamē falsò indu
ctas, tenet; nec datur restitutio; Nec obstat q
absens debet esse melioria conditionis, quia nō
potuit iura sua allegare, quæ tamen potuit præ-
sens allegare; quia respōdeo, quia cū hoc con-
tigerit culpa sua, sibi imputare debet. vt in re.
damnum. de re. iur. lib. 6. Præterea si præsens
non allegauit iura, præsumendum est quòd illa
ignorauerit; quia nemo presumitur iactare suū,
29 & defensionem † quæ est iure naturalis omit-
tere, vt in. l. cum de indebito. de probat. & in
.l. vt vim. ff. de iusti. & iur. cum si. Et tamē con-
tra absentem tenet vt dixi. Secunda principalia
30 conclusio sit, quòd sententia † lata cōtra absen-
tē per falsas probationes dolo præsentis indu-
ctas, quas iudex fuit secutus, est nulla. iste est
tex. secūdum cōem opin. in. d. §. marcellus. &
hoc sequuntur glo. communiter & Doct. Bar. Cōm. op.
Bal. & Ange. vnde videtur hæc necessaria. Pri-
mo absentia cum contumacia. Secundo q per
probationes falsas. Tertio quòd dolo præsen-
tis. Quarto quòd iudex fuerit secutus illas pro-
bationes. quod arbitror necessarium per not. in
.c. causamq;. supra de re. iudi. ibi, iudicis ani-
31 mus non semper ad vnam speciē † probationia
inclinat. & per nota. in. c. in præsentia. supra de
renun: & in. l. 3. §. eiusdem. ff. de testi. Sed tu
aduerte, quia vt sup dixi, dñs Raphael vult q
talis sententia sit valida, & quòd solum compe-
tat restitutio; & ita intelligit. §. marcellus. non
tamen aliter probat hanc conclusionem, nisi q
assignat rationem diuersitatis inter hanc & præ-
cedentē. mihi videtur quòd hæc opi. sit ipsa ve-
32 ritas. & licet durū videatur contra opi. † ita cō-
muniter approbatam insistere, tamen amicus
Socrates, & Amicus Plato, sed magis amica
33 † est veritas. dico igitur, quòd dicta opi. proba-
tur multipliciter primo, per. l. diuus. de re. iudi.
vbi dicitur, quòd sententia valet, sed concedi-
tur restitutio, & tamen tex. ibi expressè loqui-
tur, quando prædicta interuenerunt, videlicet
dolus obtinentis. ibi, cōspiratione aduersario-
rum. & ibi, pecunia corruptis. Item falsæ pro-
bationes. ibi, ex falsis testimonijs. & quòd Iu-
dex fuit illas secutus. ibi, religionē iudicis cir-
cumuentā. & tamen dicitur ibi, quòd competit
restitutio, ergo ibi sententia nō est nulla. ergo
cū ille textus simpliciter & indistinctè loqua-
tur, indistinctè est intelligendus. Præterea &
fortius, aut tu vis quòd ille tex. loquatur quan-
do sententia esset lata etiam contra absentem, &
per illam. l. clarè confunditur communis opin.
Aut quando esset lata contra contumaciter ab-
sentem

sentem, & adhuc alio fortissimo argumēto conuincitur, quia non debet esse melioris cōditio-
34 nis contumax † quàm obediens; Sed si senten-
tia est lata contra præsentem pro præsente dolo-
so, & tunc nō est nulla, vt .d. l. dicitur; ergo
multo minus si lata est contra absentē. Nō ob.
.§. marcellus. quia tex. ibi non dicit ꝙ sen-
tentia sit nulla, sed quòd competit querela in
integrū restitutionis, vel exceptionis propriæ,
vt statim dicam; & pro hac sententia allego. d.
.§. marcellus. qui hoc exp̄ssè videtur velle iudi-
cio meo; nam tex. d. l. si prætor. ponit tres ca-
sus; Primus est in principio; quòd si ratione
exceptionis simplicis iniustitię quis vellet retar
dare, seu impedire executionem sentētiæ, quòd
executor nō debet de iniustitia cognoscēre; ne
delusoria fiant decreta, hoc est sentētiæ & edi-
cta prætorum .i. iudiciū. deinde in vers. mar-
cellus. quòd si per dolum præsentis contra ab-
sentem per falsas probationes quas Iudex fuit
secutus sententia sit lata, ꝙ iudex debet quere-
lam rei admittere; hoc est in integrum restitu-
tionem, vel exceptionem, quæ sit actionis ex-
clusio. Deinde sequitur tertio loco vers. paulus
not. vbi textus vult, quòd si sententia est lata
contra absentem causa reipublicæ, aut morbo
impeditum, ꝙ actio iudicati in eo casu in reum
denegatur; ergo sententia est nulla; vel pretor
exequi non debet iudicatum; & sic etiam sen-
tentia est nulla, cum ex ea non competat officiū
iudicis; vnde si vers. Paulus. loquitur qñ senten-
tia esset lata per falsas probationes falso factas,
quòd sentētia est nulla, & iste abest ex iusta cau-
sa, & sic non contumaciter; non ita debet esse
quādo sententia lata esset contra absentem con-
tumacē, cum iste minus iuris debeat demerere.
Si verò intelligeres de quacunq; sententia lata
contra absentem ex causa reipublicæ; vel alia
iusta causa, adhuc pondero tex. qui dum vult
dicere sententiam nullam, nō vtitur verbis illis,
querelā admitti debere, prout dicit vers. mar-
cellus. sed alijs verbis denotantibus sententiam
35 nullam. Tertia conclusio sit, ꝙ sententia † lata
contra absentem ex legitima causa impeditum
per falsas probationes falsò factas, est ipso iure
nulla; hæc conclusio probatur in. d. vers. paulus
no. secūdum vnum intellectū quem supra po-
sui, qui satis videtur bonus, ex eo quia cū dicta
verba posita in tex. innuant sententiam nullam;
ergo potius est intelligendus si lata fuit per fal-
sas allegationes falso factas, ad hoc vt prosequa
tur eundē casum; & quia sententia lata contra
36 absentem causa reipublicæ † regulariter nō est
nulla, sed contra eam competit restitutio. vt
in. l. 1. C. ex quibus cau. ma. & in. l. fi. ff. de. in
inte. resti. Aduerte tñ, quia si Iudex sciuit ta-
37 lem absentiam, sentētia † est nulla, etiam si sit la-
ta absq; dolo præsentis, vel falsis ꝓbationibus;
vt traditur in .l. quæsitū. ff. de re. iudi. vbi vide.
Et quòd iurifcon. in .d. l. si prætor vers. paulus
not. prosequatur eundē casum de quo in vers.
marcellus. ꝓbatur ibi in tex. dum dixit, eo ca-
su in eum delegandam, &c. vnde intelligo eo
casu .s. proximo superiori. Et pro intellectu
dicti vers. marcellus. vide etiam Inno. in .c. cū
in iure .sup̄ de offi. dele. vbi dixit, quòd senten-
tia non erat nulla, sed aliqua; intelligit tamen
38 quòd ibi pēderet † appellatio; quod mihi non
placet; quia non est verisimile, quòd si penderet
appellatio, peteretur ibi executio rei iudicatę.
Et vide etiam aliquid per Inno. in. c. de cętero.
sup̄ de re iudi. tangit etiam intellectum. d. l. si
prętor. & omnium responsorum suorum. An-
ge. in .l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb.
oblig. in princ. vbi etiam tenet ꝙ in vers. mar-
cellus. etiam sententia sit nulla; & plura ponit
circa hanc materiā, quæ omitto ne sim nimium
prolixus. Quarta conclusio sit, quòd sentētia la-
39 ta † per falsas probationes contra præsentē fal-
sò inductas, quas Iudex secut⁹ fuit, tenet; hęc cō-
clusio probatur in .l. diuus. ff. de re. iudi. & in .l.
pe. c. si ex fal. instru. & .l. fi. eo. ti. vbi dicitur ꝙ
iudicati executio suspenditur; ergo videtur va-
lere; & probatur in. c. accepimus. supra de fide
instru. Nō ob .l. qui agnitis. quia potest respō-
deri multipliciter vt dixi, vno modo secundum
Io. An. secūdo modo vt ibi dicit glo. s. median-
40 te in integrum restitutione; † pro qua facit, ꝙ
ille tex. allegat constitutiones de quibus in .d. l.
diuus. Tertio respondetur, quòd aut præcessit
probatio & pronunciatio super falsitate, & nō
datur exceptio; vt in .d. l. qui agnitis. ibi, si po-
stea falsa inueniatur; & sic hoc contingit ex alio
remedio de quo statim dicam. Aut adhuc non
erat cognitum de falsitate, & sententia tenet, &
est necessaria restitutio per .l. directa cōtra sen-
tentiam; non obstat tex. ibi in fin. dum dicit,
quæ nunc falsa dicuntur, quia intelligitur ex
eo quòd probata sunt falsa. Vel quarto dicen-
dum & melius iudicio meo, quòd ibi tex. non
loquitur de exceptione rei iudicatæ; sed loqui-
tur de exceptione orta ex instrumēto falso sub-
scripto dolo aduersarij, licet ex præcepto, vel
interlocutione iudicis; vnde dicitur ibi quòd si
soluit potest repetere; & si cōtra te petentem
opponitur de instrumēto subscripto ab eo qui
repetit, dicitur ꝙ non habet locū talis præscri-
ptio, hoc est talis excepio talis subscripti instru-
mēti, si instrumentū falsū dicitur; vel si nō esset
solutū, & creditor ageret vigore falsi instrumēti
subscripti, & pars aduersa opponeret de falsita-
te & probaret, non obstat præscriptio; hoc est
nō obstat replicatio agentis dicētis instrumen-
tum fuisse ab illo subscriptum iudicis mādato;
& sic non sumus proprie in terminis .l. diuus. &
verba præcedentia sunt allegationes partis: &
41 iste est verus intellectus † illius. l. iudicio meo,
qui nouissimus est. facit. l. si ex falsis. C. de tran-
sact. Quinta cōclusio sit, licet sententia lata per
42 falsas probationes † quas iudex fuit secutus etiā
falso productas, contra præsentem. vel absen-
tem cōtumacem, interim valida sit, si tamen in-
ter partes ipsas in criminali iudicio, vel simili,
probatum est probationes illas falsas fuisse, &
falsò inductas, & iudicem fuisse secutum illas,
sententia in irritum reuocatur; & ex tunc illi qui

 obtinuit

obtinuit non competit exceptio rei iudicatæ;
hæc cõclusio probatur in.l. falsam.C.si ex falsis
instru. vbi dicitur, quòd causa iudicati non re-
uocatur in irritum, nisi postquam probatum
fuerit probationem illam fuisse nullã. ad idem
.l. fi.eo.tit.& .l.2.eo.ti.vbi textus dicit, cum de
crimine docuerint. & pro hac conclusione facit
.c. accepimus. sup. de fi. instru.&.d.l. qui agni-
tis. ibi, postea falsa inueniantur. & isto modo
potest intelligi glo. penul. in .d.c. cum venera-
bilis. quæ vult quòd interim valeat. Sexta con-
43 clusio sit, sententia lata † per falsas probationes
purè,& absq; dolo præsentis tenet, etiam si iu-
dex fuit illas secutus: nec competit restitutio,
sed solum appellandi remedium, vel supplica-
tionis; Siue etiam sententia sit lata contra
præsentem contumacem, quem non excuset
legitimum impedimentum. hanc conclusio-
nem videtur sentire Bal. in.d.§. marcellus. qui
allegat.C. de re.iudi.l.sub specie. & Inno. in .c.
cum bertoldus. sup. de re. iudi. in verbo con-
cessimus: ibi tamen Inno. hoc non dicit, nisi
quasi à contrario: dicit enim, quòd ibi ideò co-
gnoscitur de sententia, etiam postquam transi-
uerint tempora ad appellandum, quia iudex
apertè fuerat circumuentus; ergo à contrario;
secus si non fuerat circunuẽtus; allegat etiam
Bal. nota.per Inno.in.c.cum dilecta.sup. de re-
scrip.vbi Inno.in verbo conscientiã,dicit,quòd
sentẽtia diffinitiua reuocatur, si per obreptio-
nem dolo malo sit illicita.per .l.cum à te. ff. de
dolo.&.l.si prætor.ff.de iudi. Si autem sine do-
lo malo contra veritatem dicatur lata, non re-
uocatur, vt.d.l.si ṕtor. ita dicit Inno. vnde not.
diligenter, quòd allegat.l.si prætor. quòd va-
leat, & nõ reuocetur, quando sine dolo, & hoc
probatur ibi in prin. Item allegat quòd valeat
& reuocetur quando cum dolo: & hoc intel-
ligo, quòd velit probare per. §. marcellus
in .d.l. si prætor. & sic facit etiam pro secunda
conclusione quam supra posui. Aduerte tamen
quia glo. super verbo ṕcipimus,in .d.l.si ex fal-
sis .C.de transac.sentit, quòd satis est quòd sen
tentia sit lata per falsas probationes, nec distin-
guendum sit, vtrum pars obtinens sciuerit, vel
ignorauerit, & sic an fuerit in dolo, vel non: &
hanc sententiam sequitur ibi Bar. & etiam Bal.
qui nullam facit mentionẽ de eo quod dixit in
.§.marcellus. & sequuntur cõmuniter * Doct.
Cõm.op. etiam moderniores. vnde volunt, q &.l. diuus.
44 & totus tit.c. si ex fal. instru. † habeat locum
etiam si producens fuerit bonæ fidei, & nihilo-
minus possit aduersarius aduersus sententiam
petere in integrum restitutionẽ; & hoc etiam
tenet expressè Bar. in.l.si is ad quẽ.ff.de acqui.
hær. hæc tamen communis opi. mihi non pla-
cet. Primo propter tex. in .d.l.diuus à contra-
rio. Secundo per.§.marcellus.vt sup intellexi:
Tertio quia sententia iniustè lata pro actore vt
plurimum fertur per falsas probationes; quia
non est præsumptio contra iudicem,quòd velit
iniustitiam facere, vel quòd per ignorãtiam in-
iustè iudicauerit: & sententia talis non retra-
45 ctatur † prætextu iniustitiæ per viam restitu-
tionis, sed solũ per viam appellationis, vel sup-
plicationis, vel similis. Quarto quia nunquam
reperitur quòd tit. ex quibus causis ma. habeat
locum ratione solius iniustitiæ. Quinto quia
si causa cognita etiã nullis ,pbationibus factis,
vel minus sufficientibus sentẽtia fuit lata absq;
dolo partis, vel iudicis, sententia non retracta-
tur; ergo multò minus in casu nostro, cum ali-
quid probatum sit, & nihil per dolum partis sit
commissum: nisi fortè diceres ad hoc, quòd si
nihil probatũ esset, pars appellasset; vnde saltẽ
videtur circunuẽta pars victa te ipsa, ,ppter fal-
sas probationes. Sexto per.l.si prætor. in prin.
.ff.de iudi. vbi tex. simpliciter dicit, quòd ra-
tione iniustitiæ non retardetur sententiæ exe-
cutio; & solum excipit duos casus de quibus in
ver. marcellus. & ver. paulus. facit quod statim
dixi secundum Inno. Septimo quia secundum
hoc nulla esset differentia an sententia esset lata
per falsas ,pbationes cõtra præsentẽ dolo ipsius,
quod tamen vnicuiq; discreto debet videri ab-
surdum. Octauo quia contraria opi. nullo iure
fundatur. facit.l. illam.C. de collat. Nono quia
titulus.c.si ex falsis instrumentis. si rectè pon-
derentur omnes.ll. illius tituli, de necessitate lo-
quitur quãdo dolo partis aduersæ lata est sen-
tentia. nam.l. 1.dicit,quòd res iudicata non obs
volenti accusare falsas tabulas. Et .l. 2. dicit, cũ
de crimine docuerint. & similiter illa iura volũt
qñ cognoscitur de falso contra partẽ. Sed de fal
so non potest pars accusari nisi ratione doli sui.
.ff.eo.l.quid sit falsum. & in.l.diuus. & in .l. nec
exemplum.c.eo.tit. Vltimo probatur per.l. sub
prætextu.C. de transa.vbi tex. expressè vult ita
demum competere restitutionẽ aduersus tran-
sactionem factam vigore falsorum instrumen-
torum, si dolus partis interuenit, & vt ita intel-
ligit .d.l.si ex falsis. Secus si dolus non interue-
nit. vt.d.l. sub prætextu.& ad idem.l. sub specie
.C. de re.iudi. &.l. admonẽdi. ff.de iureiur. nec
ob.l. in summa.§. 1.ff.de condi.indebi.per quẽ
tex. videtur moueri glo. in.d. l.si ex falsis. quia
ille tex. debet intelligi quòd repetitio dabitur
mediante in inte. resti. vt.d.l. sub prætextu. vel
dic vt dicam in secũdo mẽbro principali. Septi-
46 mus conclusio sit, quòd sententia lata † per falsas
probationes etiam consentiente parte sub du-
cta tamen per dolum ad cõsensum præstandum
valet, sed potest peti in integrum restitutio, nec
consensus excusat obtinentẽ à dolo; hanc con-
clusionem tenet Bal. in .d. §. marcellus. allegat
Inno. in. c. grauis. sup de deposi. & hæc con-
clusio similiter facit ad illum articulum, si vsura-
47 rius † vt sibi debitum vsurarium esset magis se-
curum, voluit quòd debitor pateretur iudicium
agitari contra se, & quòd opponeret de debi-
to vsurario, & quòd nihilominus deficeret in
probatione, ad hoc vt sententia contra eum la-
ta transiret in rem iudicatã, eo modo quo pos-
set transire; vtrum ipsi conuicto detur reme-
dium aliquod; facit enim hoc dictum Bal. quòd
sic. Sed tu dic de hoc articulo vt dixi sup. in Ru-
brica

brica de vsu. Octaua conclusio sit, quòd sen-
48 tentia lata † iniustè ex eo quòd pars aliquid
dolo tacuerit, vt puta quia tacuit exceptio-
nem aliquam reo competentem, quæ si fuisset
expressa succubuisset, quòd talis sententia te-
net, nec competit restitutio, etiam si lata sit
cōtra absentem contumacem. Primam partem
cōclusionis huius tenet Bar. in .l. 1. C. de satisd.
& Bal. in. l. sub specie. C. de re iudi. Ego verò
addidi illa verba, etiam si contra absentem, con-
tumacem quia eadem est ratio vt valeat contra
absentem contumacem, & maior, secundum
quod dixi sup̄ in prima, & secunda conclu-
sionibus. Sed aduerte, quia hoc videtur pro-
cedere si exceptio est dilatoria, seu parui præ-
49 iudicij. Sed si esset exceptio peremptoria, † aut
dilatoria magni prę iudicij, non videtur hoc pro-
cedere, & maxime in peremptoria; facit quod
50 in simili dicimus, quòd rescriptum † impetra-
tum in quo tacetur exceptio perēptoria, nō va-
let, vt traditur in. c. ex parte. B. sup̄. de fo. cō-
pe. & ibi per Io. An. super. glo. fi. & sup̄ de re-
script. c. cū dilecta. & de lit. cont c. 1. lib. 6. per
Ino. & Host. in. c. super literis. sup̄. de rescrip. &
51 si est ad beneficia, † vitiatur ipso iure. vt traditur
in dictis iuribus. & in. c. constitutus. de rescrip.
& in .c. fi. de præsumpt. & per Inno. in. c. pasto-
ralis. sup̄ de excep. Sed posses dicere, ꝙ ratio
diuersitatis potest esse, quia facilius vitiantur li-
52 terę, † quā vitiatur sentētia. & p̄terea in cōten-
tiosis videtur etiā requiri factū hominis, vt op-
ponatur exceptio subreptionis. vt traditur in
.d. c. super literis. & sic etiam in casu nostro
debet reus opponere exceptionem. Et si oppo-
neret, actor succumberet; licet secus sit in lite-
53 ris ad beneficia, in quibus debet adesse † omnis
puritas. Sed aduerte iterum, quia vltra prędicta
prædictę conclusioni fortiter obstat, quia aut
iste sciens exceptionem peremptoriam aduer-
sario competere, petebat debitum, & per con-
sequens dolosè agebat; ergo inducens proba-
tiones videtur inducere super eo ꝙ effectuali-
ter non debetur; & sic per indirectum videtur
commissus dolus in faciendo; ergo deberet sal-
tem posse occurri contra talem sententiam, si-
cuti esset lata per falsas probationes dolo indu-
ctas. Ad idem etiam induco notabile dictum
Inno. & Io. An. in. c. fi. sup̄ de accusa. in ver-
bo assignātes. vbi vult qđ si appellatū fuit à iu-
dice delegato ad vnum articulum, & hoc non
54 obstante delegatus processit, † & deinde sim-
pliciter retulit processum deleganti, nec retulit
appellatum esse, quòd processus factus contra
appellantem non citatum valet ita demum si iu-
dex ignorauit, & aduersarius dolosè non subti-
cuit appellationem. Secus si dolosè subticuis-
set. allegat .d. l. si prętor. §. marcellus. & sic vo-
lunt quòd. §. marcellus. habet locū etiam in il-
lo qui per dolum subticuit appellationem ad-
uersario competentem. Et ideò prædicta con-
clusio non procedit sine magna dubitatione. Et
fortè posset teneri contraria cōclusio, videlicet
quòd sententia lata iniustè contra absētē, vel
præsentem per dolum præsentis tacentis exce-
ptionem peremptoriam, vel aliquod ius magni
præiudicij conpetens aduersario ignoranti, quo
expresso iudex contra actorem pronunciasset,
valet. Sed aduersus eam cōpetit vel in integrum
restitutio, vel actio in factum, secundum quod
statim dicam. Aduerte tamen, quia cōtra hanc
conclusionem facit quod tradit Bal. in. l. sub
specie. C. de re. iudi. vbi dicit, quòd si creditor
qui fecit pactum de non petendo, egit & ob-
tinuit, & postea compertum est instrumentum
55 † de non petendo, quòd licet videatur dici pos-
se, quòd reo cōsulatur per restitutionem in in-
tegrum, quia sententia est obreptitia, per .l. ser-
no inuito. §. cum prætor. ff. ad trebel. tamen
contrarium tenendum est, quia talis non obri-
pit, cum nō teneatur facere mentionē de exce-
ptione reo competente. vt instit. de repli-
cat. in principio. &. ff. de pact. in .l. si vnus.
§. pactus ne peteret. Subdit tamen postea
Bal. quòd si actor scienter peteret debitum so-
lutum, & reus fuit condemnatus; quia non
potuit probare solutionem, quòd habet exce-
ptionem aduersus condemnationem; & si sol-
uit, potest repetere vt indebitum. per nota. per
glo. in. l. iulianus. ff. de condi. indebi. Et quia ta-
lis dicitur falso agere, & tenetur crimine stellio-
natus. vt .l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. man-
dati. & idem etiam tenet Bal. in. l. 1. ff. de condi.
indebi. vbi cōcludit, quòd competit actio in fa-
ctū, licet non competat actio indebiti. quan-
quam Ia. de are. pe. & Cy. voluerint quòd nul-
lum cōpetat remedium. vide ibi per eum, quia
propter prolixitatem non insisto. & quia mate-
ria est longa, vide per doc. in .l. admonendi. ff.
de iureiuran. Sed quæro iuxta prædicta, quid
56 si instrumentum † est falsum in parte, & non in
toto, vt puta quia est falsum in vno teste, & verū
in alijs, vel falsum in vno capitulo, & in alijs ve-
rum, an sententia dicatur lata ex falso instru-
mento, & an valeat. Bal. in. l. 1. C. si ex falsis in-
strum. arguit quòd non, quia vtile per inutile
non vitiatur &c. In contrarium allegat notata
in .c. quanto. sup̄ de his quę fiunt à prælat. & . 3.
q. 9. in .c. puta. & sup̄ de hæret. c. fraternitatis.
Et tandem remittit se ad nota. in. l. si ex falsis .c.
de transac. & ibi Bal. solum prosequitur articu-
lum an & quando ratione falsitatis commissæ
in vno articulo, instrumentum reddatur falsum
in totum; de qua materia die vt latissimè dixi
in. d. c. fraternitatis. Sed quantum ad propo-
situm ego arbitror ita dicendum, quòd in casi-
bus in quibus instrumentum in totum reddi-
tur falsum, decisio est clara. Sed in casib' in qui-
bus in totum non redditur falsum, Bal. videtur
velle quòd valeat si capitula sunt separata. Tu
verò dic, quòd aut iudex in proferenda sentētia
fuit secutus totum instrumentum, aut eam par-
tem in qua erat falsitas, & procedunt cōclusio-
nes de quibus supra dixi. Alias si capitulum il-
lud tanquam separabile non est falsum, nec ra-
tione alterius falsitatis est inualidum, & iudex
illud solum fuit secutus, dico quòd sentētia te-

net vt

net vt .d.l.si ex falsis. nec potest retractari nisi per viam appellationis vel similis remedij. Circa tertium & vltimũ casum huius primi membri videlicet de sententia interlocutoria Bal. in
57 .d.§.marcellus. dicit, ꝙ interlocutoria † quantumcunque sit lata ex falsis probationibus falso factis, non habet locum restitutio, si modicum afferat præiudicium. allegat not. per Inno.in.c. coram fœlicis. sup de restitu. in integr. in verbo interlocutum. vbi dicit, quòd propter minimam rem, seu parui præiudicij non datur restitutio.per.l.scio.ff. de in inte.resti.& satis placet, si esset parui præiudicij vt ipse dicit. Secus si magni; & maximè si nõ esset interlocutoria pura, sed habens vim diffinitiuæ, seu mixta. per.d. .l.qui agnitis. ff. de excep. intelligendo vt sup dixi. Et adde quæ statim dicã in sequenti membro. Et quæ dicatur sententia interlocutoria, & quæ mixta, vide quæ latissimè dixi de re.iudi.in Rubrica. Quid autem de sententia lata super
58 edicto † diui Adri. vide Bal.in.l.pe.c.si ex falsis instru. Circa secundum principale membrũ videlicet quo remedio succurratur aduersus sententiam latã per falsas probationes, glo.in fini. in.l.si ex falsis.C.de transac.ponit quattuor remedia, scilicet per criminalem accusationem de falso; & per actionem in factum ad interesse; per exceptionem si reus fuit condemnatus; & per replicationem si reus fuit absolutus. Bal. ibi dicit quòd sunt sex modi, tres ciuiles, & tres criminales. Alij aliter dicunt. tu verò latius distingue, quòd aut loquimur in sententia diffinitiua, aut sententia interlocutoria, seu præcepto facto per iudicem de soluendo vel agnoscendo debitum secundum formam. l. si debitori.ff.de iud.&.l.qui agnitis.ff.de except. Primo casu, adhuc subdistingue, quòd aut sumus in casibus in quib⁹ dixi quòd sententia est nulla, & adhuc subdistingue, quòd aut quis vult agere contra aduersarium, aut cõtra tertium. Si contra aduersarium, adhuc subdistingue, quòd aut adhuc nihil erat promissum nec solutum, aut facta erat promissio, aut facta solutio. Primo casu dic, quòd is contra quem lata est sententia, po-
59 test petere vt sententia retractetur de † facto, prout de facto procesit. & ita intelligo glo. 1. hic in princ. facit etiam quod not. 2. q. 6. in. c. arguta. & in. l. 1. ff. de feri. & quod no. glo. in. l. minor. in princ. ff. de euict. Et alia plura iura cõcordantia vide in .c. super his. sup de accu. in tertio mẽbro quod ibi posui. & satis mihi placet hoc, qñ directa via succumbens vellet agere. Aduerte etiam, quia reus cõtra quem lata esset talis sententia, habet aliud remedium, quia poterit expectare donec actor agat contra eum actione iudicati, vel in factum ex sententia, vel intentet officium iudicis pro exequenda sententia, & tunc poterit reus excipere, & opponere de nullitate sententiæ; nec potest actor replicare ꝙ sentẽtia trãsiuit in rẽ iudicatã. vt in cle. 1.de re.indi.& in.l.expressim .ff.de appel. Si autem esset lata pro reo contra
60 actorem, tunc actor † etiã potest agere primitiua actione; & si reus excipiet de absolutoria lata pro eo, poterit actor replicare de nullitate ipsius sententiæ. vnde in casibus p̃dictis nõ potest cõpetere restitutio, quia restitutio est spẽs rescisionis, & ꝙ nullum est, non potest rescindi, vt in iuribus vulgatis. & ideò tales exceptiones & re-
61 plicationes de quibus dixi, non sunt † propriè exceptiones, & replicationes; sed vocantur exceptiones, & replicationes intentionis, & facti; quia quod nullum est, propriè aduersus se non generat exceptionem, quæ sit actionis exclusio; nec replicationem, quę sit propriè exceptionis exclusio. secundum nota. in. l. 2. ff. de excep. & per glo. 3. in. c. 1. de lit. cõt.libro. 6. cum si. Si verò aliquid erat promissum vigore sententiæ nullæ, sed adhuc non erat solutum,
62 dic, quòd si talis promissio † de soluendo fuit ignoranter interposita per viam transactionis, eo tunc quo potuisset interuenire transactio, posset hoc casu peti restitutio aduersus talem transactionẽ. vt in. l.si ex falsis. C. de transac. qua concessa, remanerent remedia de quibus sup. Si verò promissio, seu cautio de soluendo esset simpliciter interposita, & ignoranter, arbitror quòd tunc cõpetat condictio indebiti aduersus hanc promissionem. vt in. l. 3. C. de condi. indebi. & in. l. 1. ff. de condi. sine causa. in princ. Posset etiam expectare qui promisit, donec ille ageret, & opponere exceptionẽ doli, ꝙ dolo faciat petere quod est restiturus. vt in prællegata. l. 3. C. de condi. inde. tradit Bar. in. l. 1. §. 1. ff. quod vi aut clam. dixi in cle. 1. de sequest. poss. & fruc. Si verò cõdemnatus soluisset vigore sententiæ nullæ, dico quòd competit cõdictio indebiti. & hoc casu intelligo glo.fi. hic. & probatur in. l. 1. & .2. C.si ex fal. instru. facit bonus tex. & ibi tenet Bar. in. d.l. qui agnitis.ff.de excep. & in.l.si.C.si ex fal.instr. & tenet Bal. in.l.pe.eo.ti.facit etiam quod not. in .l.1.C.de condi.indebi.& per tot.tit.intellige tamen vt dixi, si modo soluit ignoranter, quia aliter non habet locum indebiti condictio. vt in .l. 1. & per tot.ti. ff.& C. de condi.indebi. Et ideò in omnibus casibus in quibus supra dixi quòd sentẽtia est nulla, vt puta quia lata per falsas literas, vel falsum procuratorem, vel contra pupillum, furiosum, vel ecclesiã, vel contra absentem causa reipublicæ, aut alias legitimè impeditum, competunt dicta remedia. & si aliquid ignoranter sit solutum, competit condictio indebiti, vt dictum est. facit, ꝙ not. Bal. in.d.l. 1. C. de condi. indebi. per. l. 1. C. de sen. adu. fisc. latis. Et idem quasi in omnibus, & per omnia arbitror dici posse in alio casu, quãdo iudex interlocutus fuisset, vel fecisset præceptum de soluendo ratione confessionis, agnitionis, vel recognitionis factæ de falso instrumento ex iudicis mandato, quando tale mandatum esset nullum, & reus prædicta fecisset ignoranter. arg. d.l.si ex falsis. C. de transact. & eorũ quę supra dicta sunt. Et ad prædicta vide quæ dicit Bal. in.d.l. 1 .C.de condi.indebi.in. 5. .q. Secundo verò casu quando vellet agere contra

tra tertium dic, quòd contra iudicem potest agere ratione doli, vel ignorantiæ ad litis extimationem, & ad omne interesse in quo læsus est, vel ad expensas ad quas agitur, vel actione in factum, vel actione de dolo, ex quibus omnibus dic. vt in .l. 1. &. 2. C. de pen. iudi. qui ma. iudi. & in .l. diuus .ff. de var. & extor. cogni. latè per Bar. in quęstione quę incipit, Iudex per imperitiam. Et latè per Bal. in .l. 1. §. profici. de offi. proconsul. & leg. in repeti. Et latè etiam per eum in .c. 1. §. iudices. de pace. iura. fir. Si verò vellet agere contra testem qui falsum deposuit scienter, vel contra notarium qui falsum fabricauit instrumentum, potest agere vel actione in factum, vel de dolo, ad interesse, vel expensas. vt probatur in c. præced. in glo. fi. & tradit. d. m. in .c. licet causam. supra de probatio. & docto. in .d. l. diuus. facit .l. qui nomine. ff. de fal. Si verò sententia est aliqua, similiter subdistingue principaliter duo membra, primum quo remedio succurratur sibi contra aduersarium. secundum quo remedio contra tertium. Circa primum distingue, quòd aut sententia adhuc non transiuit in rem iudi-
63 catam, † & potest intentare remedium appellationis, aut similia remedia, secundum ea quæ traduntur in ti. de app. & in auth. q̃ supplicatio C. de preci. impe. offe. Si verò sententia transi-
64 uit in rem iudicatam, † subdistingue, quòd aut nihil est promissum, aut solutum; aut aliquid est promissum, & solutum, vigore talis sententiæ. primo casu dic, quòd si contra condemnatum ageret vigore talis sententiæ actione in factum, & iudicati, potest opponi quòd talis sententia non meretur executionem; quia lata per falsas probationes falso inductas. & hoc casu talis erit propriè excep. quæ est actionis exclusio. Si verò actor succubuisset, & iterum ageret primęua actione, & reus absolutus exciperet de sententia absolutoria, posset actor replicare quòd illi non est standum, quia lata fuit per falsas probationes, & per dolum. & ista est etiam propriè replicatio, cum sit exceptionis exclusio. & sic non est locus in effectu in dictis duobus casibus præscriptioni rei iudicatæ; hoc est exceptioni, vel replicationi. facit. d. l. qui agnitis. ff. de excep. Aduerte tamen, quia in his duobus remedijs duæ insurgunt dubitationes. Prima est, qualiter detur exceptio, & replicatio. Nam quidam volunt quòd nō possint
65 dari, nisi petita † prius restitutione. vt not. in .d. .l. qui agnitis: & tenet Pe. in .l. querelam. c. eo. Sed contra hanc opi. videtur esse tex. in .c. licet causam. sup de proba. & in .c. cum venerabilis. supra de except. in quibus dicitur, quòd datur exceptio; & tamen nihil dicitur, quòd prius debeat peti restitutio. Sed dicit Pet. & sequitur Cy. quòd dicta iura processerunt ex errore canonistarum, qui male intellexerunt iura ciuilia. Sed honestiori modo potuisset soluere, dicendo, quòd cum illi tex. velint quòd habeat locū exceptio falsi post sententiam, debeāt intelligi petita prius restitutione. Et quamuis hæc solutio videatur continere diuinationem, tamen tā quam magis honesta esset amplectenda. Et pro ea etiam facit. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiuran. Et quod no. in .l. necnon. §. exemplo. ff. ex quib. can. ma. facit etiam, quia si talis sententia est aliqua, & sic transiuit in rem iudicatā, vt dictum est, ergo debet stare eius virtus, donec eneruetur per sufficiens remediū, & sic per restitutionem. vnde antequam fit rescissa, non poterit excipi; per id quòd in simili habetur in .d. §. si minor. Et hoc modo potest intelligi glo. in .d. c. cum venerabilis. & glo. in .l. si is ad quem .ff. de acqui. hær. & similes, quæ volunt quòd talis sententia non valeat; vt intelligamus .s. in effectu, petita prius restitutione; vt stet veritas rei iudicatæ, donec eneruetur per mediū sufficiens vt dictum est. Itē aduerte, quia prædictæ opi. obstat .d. l. qui agnitis. secūdum vnā intellectum, secundum quem videtur in effectu concordare cum .d. c. licet causam. & .d. c. cum venerabilis. Secunda opi. principalis fuit, quòd ipso iure absq; aliquo præambulo restitutionis in integrum competant exceptio, & replicatio; hoc tenet glo. in .l. querel. C. eo. tit. Et hæc opi. plus placet. Io. de Imo. in .d. l. diuus. ff. de re iud. & etiam mihi, per .d. c. cum venerabilis. & .d. c. licet causam. quibus in veritate bene nō respondetur. articulus tamen est satis dubitabilis, & in vtranq; partē sustentabilis. Secunda principalis dubitatio est, an remedium exceptionis, vel
66 replicationis, concurrat † cum remedio restitutionis in integrum, ita vt vtrumq; possit intentari: Et circa hoc variæ sunt opi. Prima Io. An. in .d. c. cum venerabilis. qui vult quòd reo cō-
67 demnato detur exceptio † sine restitutione. sed reo absoluto actori agēti primitiua actione contra reum absolutum excipientem de absolutoria, non detur replicatio, sed necessaria sit in integrum restitutio. Secunda opi. est Ange. qui directè per cōtrarium voluit, quòd etiam si lata est sentētia cōtra reum, q̃ potest excipere, & ēt petere restitutionē. Si vero reus fuit absolutus, & actor succubuit, dicit quòd non est necessaria ipsi actori restitutio, sed agit primitiua actione. Et si reus excipiet de absolutoria, replicabit de dolo. casus est notabilis secūdum eum in .l. cum à te .ff. de dolo. & in .d. l. qui agnitis. Et sic videtur velle, quòd competat replicatio sine restitutione; cuius contrarium voluit Io. An. hæc opi. Ange. videtur habere satis coloratam rationem diuersitatis inter exceptionem & replicationem, quoniam reo per solam exceptionem non esset plenè consultum, cum non sit in potestate sua quando actor agat, & sic quando possit excipere. facit. l. purè. in .fi. ff. de do. excep. vnde ad hoc vt posset consequi absolutoriam perpetuam, interest ipsius rei habere restitutionē. secundum Bar. in .d. l. diuus. & dixi supra in princ. primi membri. Sed dicit Io. de Imo. quòd dicta opi. videtur contra .d. l. diuus. quæ simpliciter loquitur, & sic debet habere locum etiam in reo absoluto, quo casu etiam actor per absolutoriā rei est oppressus

sus;ergo debet sibi cōpetere restitutio, sicut cō
petit reo condemnato. Et quamuis actor pos-
set agere primitiua actione, & si excipiatur de
absolutoria, posset replicare de dolo, tamen hoc
remedium non est ita plenum, & expediens,
sicut remediū restitutionis; quia esset opus no-
ua instantia, & noua petitione, & nouis actis
fiendis in iudicio. Et sic occurreret multę ex-
pensæ, quæ cessarent si competeret restitutio,
cum restitutio restituat ad tempus sententiæ, &
sic ex antiquis actis sit ferenda sentētia iusta. fa-
cit quod no. in simili in .l. fi. C. si aduers. rem
iudi. & quod no. in .l. 1. & 2. C. si sęp. in inte.
resti. postu. Sed tu aduerte, quia hoc vltimum
videtur mihi parui effectus. nam etiam super
petitione restitutionis principaliter, intentanda
erit porrigendus libellus, & alia acta fienda,
& probationes, quæ sunt necessariæ, & ne-
cessaria ad obtinendum in iudicio resti. in
inte. quę habita recta consideratione longè vi-
dentur maioris dispendij, quā si ageretur actio-
ne primitiua; maximè cum cætera acta pro-
batoria valida, & iusta, inter ipsas partes nō pe-
68 reant. Tertia fuit opi. quam † etiam tangit Io.
Andr. in .d. c. cum venerabilis. in glo. pen. &
etiam tangitur in .d. l. querelam. qui volunt,
quòd reo detur exceptio, sed non duret nisi
quadriennio, infra quod tempus etiam po-
test peti restitutio; de quo dicam in quarto
& fi. membro principali. Alia fuit opi. quòd
69 ista duo remedia possunt simul † concurrere; &
hanc tenuit Bar. in .d. l. diuus. & mihi placet. Et
de vita vtriusq; remedij dicemus in ultimo mē-
bro principali. Habes igitur duo remedia, vi-
delicet exceptionis, & replicationis, & etiā resti
tutionis. Arbitror etiam ꝙ competat aliud re-
70 medium, videlicet quòd prius agatur † criminali
iudicio. l. corneliæ. de fal. & si ꝓnūciabitur con-
tra aduersarium, quòd falsas probationes dolo-
sè induxit, cum immediatè sententia in irritum
reuocetur, vt sup̄ dixi, per .d. l. qui agnitis. ibi, si
postea falsa inueniātur. & melius in .l. falsam. C. si
ex fal. instru. ibi, in irritum. & per totum illum
titu. dicerē, quòd hoc peracto poterunt compe-
tere remedia, quæ dixi sup̄ cōpetere in alio mē
bro, quando sententia est nulla, & nihil est solu-
tum, vel promissum. & pro hoc facit quod not.
Spec. io tit. de sen. §. fi. vers. in summa. Item fa-
cit quod no. Inno. in c. licet causam. sup̄ de ꝓb.
vbi vult, quòd etiam per illam viam .l. corneliæ
de fal. retractetur sententia. refert tamen quos-
dam dicere, quòd hoc casu, ex quo agitur crimi
naliter, non retractatur sententia. Ioan. de Imo.
in .d. l. diuus. dicit, quòd ista secunda opi. potest
habere locū, si nihil aliud petitur à iudice. Sed
si incidēter imploretur eius officium super re-
tractatione sententiæ, tunc poterit, argum. l. in-
terdum. §. qui furem. cum ibi not. ff. de furt. Et
hoc modo potest habere locum prima opi. Ego
verò arbitror, quòd vtroq; casu irrita fuit sen-
tentia. vnde reus remouebit actorem qui obti-
nuit, per viam exceptionis nullitatis. Et actor
qui succubuit remouebit exceptionem à reo vi

ctore oppositam de absolutoria per viam repli-
cationis. videlicet quòd talis absolutio sit à iu-
re irritata per .d. l. falsam. & per .d. l. qui agnitis.
nam cum inter easdem personas sint factæ dictę
probationes, nō mirum si iura prædictum effe-
ctum inducunt. Aduerte tamen, quia prędicta
procedunt, qū accusatio criminalis intenta-
retur contra partem aduersam, quæ fuit in dolo
producendo falsos testes. Secus si accusarentur
falsi testes, vel notarius qui confecit instrumen-
tum falsum; nam hoc casu res inter alios acta,
non pręiudicaret principali, qui obtinuit; nisi
fortè fuisset citatus in prædicto iudicio, vt cō-
pareret si sua putauerit interesse. per no. per Cy.
& doct. in .l. 1. C. de aduo. diu. iud. Si verò ali-
quid esset promissum, vel solutum, vigore talis
sententiæ validæ, licet iniustę, non potest com
petere condictio indebiti, nec condictio sine
causa. per not. in .l. iulianus. ff. de condi. indebi.
Et de materia videas ibi, quia ampla, & difficilis
est. & hoc intelligo, quando quis vellet agere
directa via condictione indebiti, vel sine causa.
Sed si prius ageretur q̄rela falsi, & criminali ac-
cusatione, & probatum esset instrumenta, vel
attestationes, propter quas iudex dedit senten-
tiam falsas fuisse, hoc casu, quia sententia prędi-
cta à iure in irritum reuocatur, arbitror ꝙ com
peteret cautionis præstitæ, & soluti repetitio.
per tex. in .l. fi. C. si ex fal. instru. vbi tex. forma-
liter dicit, quòd si falsis instrumentis circūuentā
religionem iudicantis crimine falsi postea illa-
to, manifestis probationibus fuerit ostensum,
dari debet soluti repetitio. ad idē .d. l. qui agni-
tis. in fi. dum dicit, ob hoc, quòd per errorem so
lutio facta est, vel cautio de soluendo interposi-
ta proponitur, ex ijs instrumentis, quę nunc fal-
sa dicuntur, hoc est, falsa ostensa sunt, præscri-
ptioni locum non esse, hoc est, non est locus ex-
ceptioni, quòd non possit repeti, quod solutum
est vigore præcepti, aut sententiæ, quæ transi-
uit in rem iudicatam. Arbitror etiā, quòd com
petere possit cōdictio sine causa; quia paria sūt
à principio causam non affuisse, vel postea de-
uenisse ad nō causam, ad hoc vt competat con-
dictio sine causa. vt in .l. fi. ff. de condi. si. causa.
Item arbitror quòd competat restitutio in in-
tegrum. & aduersus solutionē, & aduersus sen-
tētiam, & ex clausula generali si qua mihi iusta
causa &c. secundum doc. in .l. 1. in fi. ff. ex quib.
cau. ma. vel ex constitutionibus principum. vt
in .d. l. diuus. ff. de re iudic. vnde sicut ex prima
clausula minori qui soluit ex sententia ex qua
fuit læsus competit restitutio. vt in tit. C. si ad-
uer. rem iudi. coniuncto tit. si aduer. sol. per to-
tum. ita debet etiam competere maiori igno-
ranter soluenti. Et prædicta intellige, quando
sententia non esset deducta ad irritum, & ad
nullitatē; quia tunc non posset competere resti-
tutio, vt dixi in primo membro. Sed condi-
ctio indebiti, & sine causa, vel quòd de facto
reuocaretur, si nihil esset solutum, vt supra dixi.
Item quę de restitutione dicta sunt, intellige ꝙ
concedatur, quando competūt tempora; quod

quando

quando fit,dicam in quarto articulo principali.
Item arbitror prædicta procedere etiam in pręcepto de soluendo ratione confessionis, recognitionis, vel subscriptionis ex mandato iudicis,secundum q dicitur in.d.l.qui agnitis.intelligendo respectu huius secundi membri, quando præceptum non esset nullum; de quo dixi in membro præcedenti. Secundo casu principali
71 quãdo valeret sentẽtia,† vel præceptum, & quis vellet agere non contra principalem,sed contra tertium,dic q aut vult agere contra iudicem,& hoc casu dic,vt dixi in alio membro principali, quando sententia est nulla. In hoc tamen casu maius veniret interesse,vt de se patet,cum dicamus q hæc sententia valeat. vide in iuribus ibi allegatis. Aut agitur contra testes qui falsum deposuerunt, vel contra notarium qui falsum instrumentum fabricauit, & potest agi actione in factum, vel actione de dolo ad interesse, vel expensas,vt dixi in alio membro. Sed aduerte, quia cum loquamur de sententia valida,hoc casu non ,ppterea retractaretur sentẽtia, nec pręiudicatur aduersario principali qui obtinuisset, quia res inter alios acta &c. nisi fuisset citat⁹, vt compareret si sua putauerit interesse,secundum q sup dixi.dũ tamẽ dixi,quòd potest agi actione in factum,vel de dolo,contra testes,vel contra notarium, intellige quando testis, vel notarius,tenetur de dolo suo;nam contra delinquẽtem potest agi ciuiliter,& criminaliter. vt.l.damus.&.l.fi.C.eo. & in.l.si ex falsis.C.de transa. & in.l.in eum.ff.de accus.& in.c.1.sup eo.& per
72 vnam viam electam† regulariter alteri præiudicatur. vt in.l.1.C.quando ciuil.act.præiudi.crimi.nisi in casu.l.corneliæ de sic. per.l.prætor edixit.§.1.ff.de iniur. secundum lec.Iac.de Are. ibi; quam sequitur Bar. in.l.2.ff.de carbo.edic. Secus si vellet agere contra testes,vel notarium, aut contra tertium,non propriè ex delicto suo, sed ex delicto principalis, nam hoc casu criminoso viuente, & non condemnato, nõ pôt agi.
73 Secus eo condemnato,vel mortuo.† ita debet intelligi.d.l.2.ff.de carbo.edic. & ibi tenet Bar. &.l.1.C.vbi causæ fisc. & debet intelligi glo. & quod no.Bar.in.l.qui agnitis. in fi.ff.de except. Et glo. & Cy.plenè in.l.fin.C.de fi. instrum. aliquid tangitur in.l.2.C.de fi.instrum. & ita debet limitari, & declarari tex.in.c.præcedenti. Competit etiam secundũ Bal.in.l.1.C.de condi.indeb. actio in factum, etiam si probationes non essent adeo falsæ,quòd ex illis daretur accusatio de falso, dummodo competeret aliqua actio criminalis, vtputa stellionatus, vel similis. etiam per.l.qui nomine.ff.eod. Secundo casu
74 principali, videlicet quæ remedia † competãt, quãdo ageretur per viam criminalis, Bar.in.d.l. si ex falsis.C.de transac.dicit,q competunt tria remedia, videlicet, inquisitio, accusatio, & via emergentiæ, hoc est via extraordinaria, ad tuendam lęsam maiestatem iudicij.Tu dic,q de hoc crimine sicut de cæteris criminibus potest agi principaliter quinque modis, de quibus dixi in.c.qualiter.il.2. sup de accusa. in.19.not. potest etiã puniri tã principalis, qui dolo falsas probationes induxit, quàm notarius,principaliter per dictos quinque modos principales. vt in.l.1.ff.eo.&.l.1.C.eod.& principaliter.l.cornelia de falsis.vt in.c.præced. Et incidentur,seu emergentur. per.l.nullum.C.de testi. tangit gl. in.c.præced.de quo latius dicam in.c.super his. infra de pœnis. & quando sit puniendus producens falsum testem, seu falsum instrumentum, dicam infra eod.c.ad falsariorum. Aduerte tamen,quia differentia est, an sentẽtia sit lata cõtra principalem,vel contra tertium, in causa criminali in qua pronunciatum sit probationes falsas;quia primo casu preiudicabitur inter dictas partes,etiam quò ad causam ciuilem, & validitatem sententiæ. & licet varietur modus agendi, tamen propter easdem personas hoc tenendum videtur,vt sup dixi. Secus si cõtra tertiũ; quia res inter alios acta &c. Competit tamen quandoq; propter falsas probationes, seu obreptiones, crimen stellionatus, vt traditur in.l. damus.C.eo. & in.l.qui nomine.ff.eod. & tunc ex illa competit actio in factum ciuiliter, vt sup dixi secundum Bal.in.l.1.C.de condi.indebi. Circa tertium principalem articulum, videlicet quid probandum incumbat intentãti aliquod ex prędictis remedijs, satis pôt patere ex pcedẽtibus,& ex naturis causarum, & actionũ, quas quis intentat. Sed an teneatur probare in te-
75 stibus,† quòd corrupti falsum deposuerunt, vel quòd falsum simpliciter deposuerint, vel quòd simpliciter corrupti deposuerint,dic vt traditur per Bal.in.d.l.1.C.de condi.indeb.in fi.q.Et latius per.d.m.& docto.in.c.licet causam. sup de proba.& per Bar.in.l.diuus.ff.de re iudi. vbi latissimè per Io.de Imo. Sed nõ insisto propter præcedentem prolixitatem. & vide aliquid per docto.in.c.sicut: de testib. Circa quartum & vltimum articulum principalem,videlicet quãto tempore durent dicta remedia, non seruabo ordinem præcedentium articulorum,sed expediendo prius casus minus dubitabiles, dico q aut loquimur de remedio appellationis, & sup-
76 plicationis, † & de his dicendum est,vt in auth. ei qui.cum seq.C.de temp.ap.& in corpore vnde sumitur.& sup de app. per tot. & in auth. q supplicatio. & in corpore vnde sumitur.C.de preci.impera. offer. vide quod dixi sup de app.
77 in rub. † aut loquimur de condictione indebiti, vel de condictione sine causa,& non est dubium quòd durent triginta annis regulariter, vt in.l. omnes. & in.l.sicut.C.de præscript.30.aut.40. anni.Et idem videtur dicendũ,si ageretur actio-
78 ne in factum † ciuiliter ad interesse cõtra testes, vel cõtra notarium,per iura præallegata. & hoc tenet glo.& doct.&.d.m.in.d.c.licet causam.& traditur in.l.querelam. & in.l.damus.C.eod. Idem etiam arbitror si cõtra iudicem ageretur, nisi esset præfixus terminus volentibus agere, prout hodie communiter fit in sindicatibus officialium;quo casu siue loquamur in ciuili,vel in criminali, infra terminum cõstitutum agi debet; post terminum verò agi non potest. vt in .l.titia.

.l.xitia.ff.de accusa. & in.l.si ea C.qui accu. non
poss.& in.c.licet.sup de accusa. & in.c.conque-
rente. sup de off. ordi. & in.c.cũ in tua. sup qui
ma.accu.nõ pos.nã terminus cõstitutus ad agẽ-
79 dũ,† absoluit quẽ sicut sentẽtia.l.sed si vnius.§.
si autem. ff.de iniur. & in.l.facta.§.si quis bo-
norum.ff.ad trebel.& in.l.diffamari.C.de inge-
nu. manu. Si verò loquamur in imploratione
officij iudicis, vt sententia nulla reuocetur de
facto, prout de facto processit, arbitror quòd
80 hæc imploratio sit perpetua;† quia vt dixi in se-
81 cundo articulo principali,† sententia nulla nũ-
quam transit in rem iudicatam, facit regula
non præstat impedimentum.de reg.iur.lib.6.
Si verò quis vellet attentare remedium restitu-
tionis in integrum, eo casu quo potest, vel est
Cõm. op. necessarium intẽtari, communis opi.* doct.est,
quòd debet intentari, infra quadriennium. ita
volũt in.d.c.licet causam.&.d.l.diuus. & in alijs.
iuribus supra allegatis. & ratio est, quia tanto
82 tẽpore † præscribitur istis restitutionibus.vt.l.
fi.C.de temp.in integ.restit. quòd tempus non
solum habet locum ratione minoris ætatis, sed
etiam in ecclesijs. vt in cle.vni. de resti. in integ.
& etiam in maioribus.vt traditur in.l.fin. & ista
est communis opin. vt dixi. Sed tu aduerte,
quia dñs Raph. Fulg. in.l.si ex falsis.C.de tran-
83 sact.† vult, quòd hæc restitutio duret triginta
annis, quoniam actiones iure ciuili sunt perpe-
tuæ, hoc est, durant triginta annis.vt in.d.l.om-
nes.&.d.l.sicut. sed ista est huiusmodi, vt patet
ex.l.diuus.ff.de re iudic. & ex.l.qui agnitis. ibi
principalibus constitutionibus. & hanc tenet
d. Pau. de Cast. in.d.l.si ex falsis. & in.l.admo-
84 nendi.ff.de iureiur. † Subdit tamen.d.Pau. ꝙ
dici posset, quòd duret viginti annis, quia tanto
tempore durat accusatio falsi, & statim dicam,
quòd etiam dicit sibi placere. Sed hæc vltima
mihi non placet; quia non valet argumentũ, tan
to tẽpore durat accusatio, ergo & ciuilis actio,
vt patet ex cõdictione indebiti, sine causa, & a-
ctione in factum, & similibus; & ideo plus pla-
cet præcedens opin. quæ est valde notabilis, &
magni effectus, & memoriæ commendanda.
Dicerem tamen pro saluanda vtraque opin. ꝙ
85 aduertendum est ad modum agendi; † nam si
pars initur ex clausula generali, si qua mihi iu-
sta causa &c.& sic ex edicto prætoris.per.l.1.in
fi.ff.ex qui.cau.ma. non audietur, nisi infra qua-
driennium, & sic procedat opin. communis.
Sed si simpliciter initeretur ex principalibus
constitutionibus, de quibus in.d.l.diuus. &.l.
qui agnitis; tunc durabit triginta annis, ita lo-
quitur opi. Raphael. & Pau. & aduerte diligen-
ter, quia arbitror quòd inter hæc longa sit diffe-
rentia in tempore, quo alterutra incipiat cur-
rere, nam restitutio in integrum quæ durat
quadriennio ex edicto prætoris non incipit
currere, nisi à tempore scientiæ falsorum instru
mentorum, quia tempus restitutionis est vti-
le quantum ad vnum instans, hoc est, quantum
ad principium. vnde dicit Bal. quòd si quis sta-
ret per centum annos, & probabiliter ignora-
ret, posset petere restitutionem in integrum;
86 quòd dicit menti tenendum. † & ita dicit intel-
87 ligẽdam.l.diuus.† &.l.qui agnitis. primum di-
ctum Bal. mihi placet. Sed non placet inquan-
tum dicit, quòd ita sint intelligendæ.l.diuus. &
.l.qui agnitis. nam si ex illis constitutionibus
ageretur post triginta annos, licet probaretur
ignorantia, arbitror quòd agens succumberet
opposita exceptione præscriptionis; quia hoc
casu tempus incipit currere etiam ignoranti,
quoniam præscriptio longissimi temporis, qua-
lis est ista, currit etiam contra ignorantem. vt
.d.l.sicut.C.de præscrip.trig.vel quadrag.anno.
& in.l.fi.C.de præscri.lon.tem.vnde data igno-
rantia, & transactis triginta annis, esset petẽda
in integ. restitutio ex edicto prætoris, ex clau-
sula generali, non ex illis constitutionibus.
Sed data sententia, quæ durasset quadriennio,
post quadriennium non posset petere in integ.
restitutionem ex edicto prætoris, sed posset pe-
tere ex principalibus constitutionibus, si esse-
mus infra triginta annos. Ex quo sequitur, ꝙ
hæc remedia ad inuicem se habent, vt exceden-
tia, & excessa; excedit enim remedium restitu-
88 tionis,† quod oritur ex cõstitutionibus, in quã-
titate temporis dato initio, sed remedium præ-
toris excedit respectu initij. Et ex prædictis
no. diligenter, & aduerte ad modum agendi ne
succumbas. data tamen ignorantia si essent tran
sacti triginta anni, licet non posset agi directo
ex principalibus constitutionibus, posset tamẽ
vt arbitror, aduersus dictam præscriptionẽ tri-
ginta ann. propter ignorãtiam impetrari resti-
tutio in integrum ex clausula generali, vt sim-
pliciter voluit Bart. in.l.1.§.si quis autem.ff.de
itin.actuq; priua. vbi voluit per illum tex. quòd
licet aduersus ignorantem currat præscriptio
longissimi temporis, tamen detur restitutio.
Et idem etiam voluit in.l.genero.ff.de his qui
not.infa. & Bal.in.l.quoties.C.de preci. imper.
offer. & Bar. de Sali.in.l.fi.C.de iure delibe. &
sic habes casum singularem, in quo datur resti-
tutio aduersus omissam restitutionẽ, cuius con-
89 trarium est † regulariter, ne detur processus in
infinitum. vt dixi in cle.vni. de restitu. in integ.
Sed aduersus quadriennium transcursum non
datur restitutio, quia non datur restitutionis
restitutio vt dixi. & in hoc excedit beneficium
illarum restitutionum beneficium prætoris.
Vnde post triginta annos quib⁹ data esset igno
rantia, posset petere pars, vel restitutionem ad-
uersus sñiam ex edicto ꝑtoris, vel restitutionẽ
aduersus omissam conditionẽ impetrandæ re-
stitutionis ex illis principalib⁹ cõstitutionibus.
Sed primum remedium est magis directum, &
hæc notabis perpetuò, quia nouissima sunt, &
verissima iudicio meo, & à doctoribus nullibi
tacta, quòd legerim. sunt etiam præterea magni
effectus, vt de se paret. Cæterum quia supra
dixi, quòd cõpetit etiam remedium exceptio-
nis, quanto tempore durat hoc remedium? &
in hoc maior consistit difficultas per ea quæ di-
cta fuerunt supra in.2.articulo principali. Ioan.
And.

90 And.in.c.cum venerabilis.supra de except.† quod
duret quadriennio; quæ opinio videtur proce-
dere retenta illa opi.de qua dixi in dicto secun-
do articulo, quòd non possit prius opponi ex-
ceptio, quã petita sit restitutio; & sic non posset
durare maiori tẽpore, quàm illa restitutio, per
ea quæ habentur in.l.necnon.§.exemplo.ff.ex
qui.ca.ma. & in.l.nam postea.§.si minor.ff.de
iureiur. Cy.in.l.querelam.C.eo.in quadam ad-
ditione voluit, quòd tempus opponendæ exce-
ptionis non currat, nisi transcurso tempore po
91 testatis accusandi de falsitate; vnde cum † tẽpus
opponendæ exceptionis non currat nisi tran-
scurso tempore potestatis accusandi, cum tem-
pus illud duret viginti annis. vt.l.querelam.C.
eo. sufficiet de falsitate constare infra illud tem-
pus, & post illud tempus habebit quadrienniũ,
infra quod poterit petere restitutionem in inte-
grum, & excipere. Hæc opin. non placet Io.de
Imo.in.d.l.diuus. quia sicut de falso potest do-
ceri accusando infra.xx.annos, ita ciuiliter agen
do sine accusatione. Præterea non placet mihi
dicta opi. quia postquàm in criminali probata,
& obtenta est falsitas, nõ est necessaria, imò nec
competit in integrum restitutio, cum sententia
fuerit iam deducta in irritũ. vnde non superest
quid rescindendum sit, vt supra latius dixi. Bar.
verò in.d.l.diuus. & ibi Io. de Imo. licet multũ
dubitauerit. & .d.m. & cõiter* Doc.in.d.c.licet Cõm. op.
causam.supra de probat. volunt quòd talis exce
ptio sicut reliquæ exceptiones, sit perpetua. per
.l.purè.§.fi.ff.de except.do. non tamen respon
92 dent † ad.d.l.necnon.§.exemplo.ff.ex quib.ca.
ma. & ad.l.nam postea.§.si minor.ff.de iureiur.
93 vnde tu potest respondere, † quòd loquuntur in
alijs casibus, in quibus nullo modo competit
exceptio, vel replicatio, nisi habita prius restitu
tione. Sed in casu nostro specialiter propter
dolum aduersarij, & falsas probationes, cõpetit
remedium exceptionis, replicationis, & restitu
tionis, & possunt simul concurrere, per.c.licet.
& .c.cum venerabilis. vnde possunt hæc reme-
dia simul competere, vt supra dictum fuit in se-
cundo membro principali. Aduerte tamen,
94 quia licet docto. † idem videantur velle in repli-
catione, tamen ego fortiter dubito; quia licet ea
95 quæ annalia † sunt ad agendum, perpetua sint ad
excipiendum. vt.in.l.purè.in fi.ff.de dol.excep.
tamen non sunt perpetua ad replicandum. vt
not.glo.in.l.quæsitum.§.pen ff.de pecu. & ibi
tex. notab. secundum vnum intellectum. tra-
ditur etiam in.l.si mulier.ff.de don. inter vir. &
vxor. Fortè dici posset, quod si actor ageret pri-
mitiua actione postquàm præscriptũ esset ipsi
primitiuæ actioni, quòd si reus exciperet de pręe
scriptione, non est dubium, quòd non esset lo-
cus replicationi, de qua quærimus; cum in hoc
casu reus nõ excipiat de absolutoria, sed solũ de
præscriptione primitiuæ actionis. Sed si reus
omitteret exceptionem præscriptionis, & solũ
opponeret de sententia absolutoria pro se lata,
an possit actor replicare, non obstante quòd
sint lapsi.xxx. vel xl. aut.l.anni, quòd sententia
fuit lata per dolum, & per falsas probationes.
maius est dubium. videtur tamen dicendum
quòd sic; quia sicut se habet exceptio ad actio-
nem, ita se habet replicatio ad exceptionem. vt
not.in.l.1.&.2.ff.de except. sed exceptio con-
tra actorem de sententia condemnatoria lata
per dolum, & falsas probationes, est perpetua,
vt dictum est; ita eadem ratione videtur idem
dicendum in replicatione. In contrarium ta-
mẽ fortiter stringit diuersitas rationis, nã in po
testate rei nõ fuit facere quãdo actor ageret; &
ideò exceptio debet esse perpetua. vt in.d.l.pu-
rè.in fi. Sed in potestate actoris, qui habet repli
care, bene fuit agere quando vellet; vnde debe-
bat sibi prouidere in tempore agendo, vt pos-
set exceptionem rei replicando tollere. vt not.
in.d.l.purè.in fi. & probatur in.d.l.quæsitum.
in.§ pen. cogitabis, quia nunc venit in mentẽ.
96 Esset tamen cautela † securior, vt reus simplici-
ter opponeret exceptionem præscriptionis.
Quantum autem ad vltimum casum istius vlti-
mi membri, videlicet quanto tempore duret
accusatio criminalis; dic breuiter, quòd quere-
97 la falsi † durat per.xx.annos. vt in.l.querelam.
C.eod. quod dicunt doct. procedere de iure ci-
uili, nam de iure canonico crimina nunquam
præscribuntur tempore, vt voluit Vinc. & se-
quûtur * docto. & .d.m. in.d.c.licet causam. & Cõm. op.
probatur.24.q.3.in.c.ecce. & hac ratione Ber-
nar. Compost. antiquus doct. voluit, quòd iu-
dex etiam post centum annos possit reuocare
suum errorem; quia secundum canones vsque
ad centum annos, & vltra, posset accusari; ergo
& sententiam erroneam poterit retractare. Et
sic voluit, quòd accusatio criminis de iure cano
nico sit perpetua. facit quod not.glo.33.q.2.
in.c.admonere. D. Ant.in.d.c.licet.dicit, quòd
inquantum ageretur ad meram pœnam delicti,
debet obseruari.l.querelam. Secus si ad pœ-
nitentiam. vt in.d.c.admonere. D.m. latius ex-
ordiendo distinguit, quòd aut sunt crimina
quæ impediunt ordinis executionem, & bene-
ficij retentionem, etiam post peractam pœni-
98 tentiam, & nulla obstat præscriptio † temporis;
quia in istis deuiamus a communibus regulis.
vt in.c.inquisitionis. in princ. supra de accusa.
& ratio in istis est euidentissima, propter pec-
catum; quia peccata nedum alleuiantur tem-
pore, sed grauantur. vt in.d.c.fin. supra de con-
sue. & in.c.cum in ecclesiæ. supra de simo. & ita
intelligit quod no.gl.in.d.c.admonere. In alijs
verò non sic impedientibus, qualis est actio fal-
si, tollitur directa accusatio temporibus præfi-
xis à iure ciuili, cum non reperiatur aliquid sta-
tutũ de iure canonico. Facit quod not.in.c.1.
infra de oper. no. nuncia. & ibi vide remissio-
99 nes. Sed respectu pœnitentiæ peragẽdæ † sem-
per durat. ita potest procedere quod not.glo.
in.d.c.admonere. & ita intelligit etiam d. An.
Facit quod not.infra de senten. excommu.c.vt
famæ. & .25.distin.in.c.qualis. & hoc satis mi-
hi placet.

Cap. III. Ad audientiam.

SVMMARIVM.

1 *Clericus falsans sigillum principis deponitur, & ei caracter imprimitur, & in exilium mittitur.*

2 *Falsans sigillũ principis punitur pœna degradationis. s. depositionis verbalis, & pœna impressionis alicuius caracteris, & pœna exilij.*

3 *Iudex ecclesiasticus non debet imponere aliquam pœnam, per quam verisimiliter dubitari potest, vt inde mors citò perueniat.*

4 *Degradationis pœnam in quibus casibus ecclesia ponat. remissiuè.*

5 *Pęna impressionis caracteris infligitur in casu atroci in loco apparenti, vt in facie, vel manu, ab ecclesia, vt alijs terrori sit.*

6 *Iudices regulariter non debent bullare aliquem in facie, vel alids ei faciem deturpare.*

7 *Pęna impressionis caracteris est quasi maior pœna quam habeat ius canonicum, cum attingat quasi sententiam sanguinis.*

AD AVDIENTIAM. Clericus fal-
1 sans † sigillum principis deponi-
tur, & ei caracter imprimitur, &
in exilium mittitur. h.d. cõmunis
diuisio. secunda ibi, fraternitati. Nota primo,
quòd falsans sigillum regis, vel principis, debet
triplici pœna puniri. Prima est degradationis,
2 hoc est, verbalis depositionis, † quia si actualiter degradaretur, traderetur curiæ sæculari, nec
remaneret in iurisdictione ecclesiæ, ꝓut hic remanet. vt in.c.degradatio. de pœn. lib.6. & de
hoc aliquid in glo.2. Secũda pœna est alicuius
caracteris impressio, & de hoc in glo.fi. Tertia
est exilij, & sic patet, ꝙ ecclesia habet pœnam
exilij. cõcordat. c.fi. sup̃ de calum. Et ex hoc vltimo colligitur, quòd officialis propter maleficiũ
valde abominabile, & maximè condemnabile,
potest ipsum punitum expellere de prouincia,
& iurisdictione sua. nam hoc interesse videtur
boni præsidis. vt in.c.1. sup̃ de offi. ordi. & in.l.
congruit. ff. de off. præsi. Secundo no. quòd iudex ecclesiasticus non debet imponere aliquam
3 pœnam, † per quã verisimiliter dubitari possit,
vt citò inde mors perueniat. quod est contra
epos qui condemnãt ad perpetuos carceres ita
atroces, & attenuant adeò victum, quòd inde
mors est secutura; nam per mortem incidunt
in irregularitatem; de quo dic, vt latius dixi in
§8.q.7. membri principalis. in.c. ad audiẽtiam.
sup̃ de homi. Glo.1. quærit ad intellectum literæ, & soluit. Glo.2. allegat, opponit, & soluit.
Io.fi. dic, vt de hoc traditur in.c.cum non ab
homine. sup̃ de iudic. Et alios casus in quibus
4 ecclesia ponit pęnam † degradationis, habes sup̃
de hæret. in.c. ad abolendam. Et de diuersis speciebus pœnarum latè tradit Innoc. & post eum
Io. Andr. & d. An. in.c. qualiter. il.2. sup̃ de accus. Glo.fi. duo format contraria, & soluit. In
eadem glo. ibi, sol. dic, secundum Lau. In ea glo.
ibi, debet infligi. dic, secundum Inno. & doct. in
5 loco apparenti, vt in manu † vel facie; vt sit alijs
in exemplum, & sic vt alij terreantur. facit tex.
noster ibi, inter alios. &.4.dist.c. factæ. cum si.
In ea gl. ibi, si quis in metallum. dic vt dicit Bal.
in Rub. C. de manumis. vindic. quòd iudices nõ
6 debent bullare, † seu caracterare, vel signare in
facie, aut nasum incidere, aut oculos effodere,
vel quid simile, per qđ facies deturpetur. Est
ergo hic casus specialis, vt dicit glo. propter criminis atrocitatem. ego adderem rationem rationis; quia ecclesia quantum ad suam pœnam
ꝓpriã, non videtur quasi habere maiorem pœ-
7 nam, cum attingat quasi † sententiã sanguinis.

Cap. IIII. Dura.

SVMMARIVM.

1 *Literas in curia non debemus recipere nisi de manu Papæ, vel officialium ad hoc deputatorum; persona tamen notabiles per nuntios recipere possunt. & nu. 8.*

2 *verba statuo sub pœna excommunicationis, non imponunt ipso iure excommunicationẽ, etiam si à Papa talia verba essent prolata.*

3 *Pœna istius decretalis à contrario sensu non habet locum extra curiam.*

4 *Nuntius eius qui debet aliquid per se facere, & ex concessione aliqua potest vti nuntio, debet esse idoneus, alias factum nuntij sibi imputatur.*

5 *Excõmunicari potest quis pluries pro eodẽ facto.*

6 *Literæ an possint impetrari per seruum, per hæreticum, per excommunicatum. remissiuè.*

7 *Literas ad lites, & beneficia, impetrari potest quicunq; habens speciale mandatum.*

Coniũctus quoq; pro cõiũcto. & amicus pro amico sine mãdato posset hmõi literas impetrare.

9 *Abbas, magnus prælatus, & episcopus, dicuntur esse magnę authoritatis.*

10 *Pœna huius decretalis secũdum Io. Andrea in curia hodie non est in vsu.*

11 *Excommunicationem an incurrat ipso facto laicus contrafaciens huic cap. & an clericus pariter contrafaciens incurrat excommunicationem, ac suspensionem, pariter ipso facto.*

12 *Excõmunicatio incurritur ipso iure per ista verba, excommunicationi subiaceat.*

13 *Suspensio quando est sequela ad excommunicationem tollitur sublata excommunicatione, secus quando suspensio est facta separatim per se.*

DVRA sæpe mandata. Existens in
1 curia literas apostolicas nõ debet
recipere, † nisi de manibus papæ,
vel officialiũ ad hoc constitutorũ.
personæ tamen notabiles per nuncios recipere
possunt. Contrafacientes si laici sint, subiacent
excommunicationi. Si clerici, ab officio, & beneficio suspenduntur. hoc primo. et per excõicationis pœnam prouidet cõtra nõ resignãtes,
nec destruẽtes literas falsas, infra xx. dies, & absolutionẽ seruat papę, & factũ in contrarium viciat. hoc secũdo. Diuiditur in duas partes, sicut
duo ponit dicta. secunda ibi, adijcientes. prima

pars subdiuiditur, quia primo prohibet, secũdo
pœnam adiungit, ibi, si quis autem. Not. pri-
2 mo ex principio, quòd per hæc verba, † statuo
sub pœna excommunicationis, non imponitur
excommunicatio ipso iure, etiam si à papa talia
verba essent prolata. facit quod not. in. c. 1. sup
de sagit. vide quod dixi in. c. iudæi siue. supra de
iudę. Secundo not. ibi, apud sedem apostoli-
cem. argu. à contrario sensu, quòd pœna istius
decretalis non habet locum, nisi recipiens sit in
3 curia. † Secus ergo si extra curiam. Et curia di-
citur esse ibi, vbi est papa cum sua curia, secun-
dũ Hostien. & Io. And. ꝓbatur in. c. ego. N. su-
pra de iure iu. d. Do. in. c. 2. de preben. lib. 6. Ter
tio not. ibi, idoneum, quòd qui tenetur aliquid
per se facere, si facit per nuntium ex concessio-
4 ne aliqua, nũtius talis debet esse † idoneus; alias
imputatur ei. quod facit ad illam quæstionem
de remittente rem per nuntium. de qua dic vt
dixi in. c. fi. supra de furt. Quarto & vltimo no.
5 ibi, frequẽtius, ꝙ pro eodẽ facto † potest quis
pluries excommunicari. facit. c. cum pro causa.
infra de sentẽ. excom. aliquid tetigi in. c. repre-
hensibilis. supra de app. de quo articulo dic, vt
latius dicam in. c. ita quorundam. supra de iudę.
Glo. 1. potest expediri per contrarium, dic vt
in ea. Glo. 2. colligit argumentum, & in effe-
6 ctu tractat tres articulos. Primus est, † an literę
possint impetrari per excommunicatum. secun
dus an per seruum. tertius an per hæreticum.
Sed non est materia nostra. de primo dic, vt ho-
die latè habetur in. c. 1. de rescrip. lib. 6. de alijs
duobus dic, vt in iuribus in glo. allegatis. Gl. 3.
format quęstionem, & soluit, & infert ad intel-
lectũ literæ. in fi. dic, hæc glo. attingit duas du-
bitationes. Prima est contra intellectum tex.
nostri. Secũda est an contrafaciens sit excõmu-
nicatus ipso facto, vel non. Circa primam dic,
quòd aut loquimur de impetratione, aut rece-
ptione; primo casu dic, quòd indistinctè quis
potest per alium impetrare, dummodo tradat
7 illi speciale † mandatũ; qđ ꝓcedit tàm in lite-
ris ad lites, quàm ad beneficia. Quinimò ami-
cus pro amico, & coniunctus pro coniuncto
admittitur sine alio mandato. vt not. glo. in. c.
nonnulli. de rescrip. de quo tamen dic vt ibi. et
limita secundum not. in. c. 1. de rescrip. lib. 6. et
his casibus non habet locum tex. noster; & hoc
vult dicere glo. dum dicit, imò indifferenter.
Secundo casu distingue, quòd aut quis est in cu-
8 ria, & non potest recipere nisi de manibus † pa-
pæ, vel officialium ad hoc deputatorum, qui sũt
bullatores, secundum Innoc. vel vicecãcellarius,
vel officiales cameræ, & similes secundum Ho-
stien. & hoc casu habet locũ pœna tex. nostri;
9 nisi sit persona magnę auctoritatis, vt abbas, ma
gnus prælatus, episcopus, & similes, secundum
Io. And. si verò extra curiam, tunc potest reci-
pere literas de manibus alterius, dummodo ille
sit idoneus; sicut dicimus in nuncio personę ma
gnæ authoritatis, & quòd ille nũtius debet illas
recepisse à manibus papæ, vel eius officialium.
quod probat tex. dum dicit, iuxta formam pra
dictam. Sed dicit hic Io. Andr. quòd quicquid
10 dicatur, curia hoc hodie non seruat; † imò etiã
quilibet paruę conditionis mittitur ad bullato-
rem, & literas recipit ab illo. Et fortè secundum
Host. fuit huius literæ intentio, punire illũ qui
per se, vel alium literas à falsario, vel suspecto,
vel non noto, reciperet; consueuerunt enim
falsarij falsas literas fabricare, & curialibus tra-
dere, simulantes illas ex cancellaria obtinuisse;
& isto modo potest intelligi glo. in ver. sed hoc
intellige. Circa secundã, an cõtrafaciens sit ex-
11 cõmunicatus ipso facto, † dic ꝙ aut loquimur
in laico, aut in clerico. Primo casu, Inno. hic; vult
ꝙ requiratur sententia. Goffr. verò & Host. te-
nent hic, ꝙ ipso facto. idem etiam tenent Io. &
Phi. infra eod. ad falsariorũ. & hoc placet hic. d.
.m. quia per illa verba, excõmunicationi subia-
ceat, fertur sententia ipso iure. & pro hoc vide
ꝙ dixi in glo. pen. in. c. 3. sup de rapto. & ibi vi-
de remissio. Secundo casu contra clericũ qui-
12 dam voluerũt, † ꝙ clericus non patiatur nisi su-
spensionem, & ꝙ necessaria sit sententia, quia
tex. noster dicit, damnetur. sed excõicationẽ
non patiatur. dicit tamen hic Host. ꝙ põt dici,
ꝙ talis clericus sit excommunicatus, quia plus
deliquit. simile supra de hęr. c. excõicamus. §. si
verò. Posset fortè dici, ꝙ nõn sit excommuni-
catus, sed quòd debet excommunicari; sicut nec
est suspensus, sed debet suspendi. et pro hoc fa-
cit tex. noster. in princ. dum dicit, sub pœna ex-
communicationis, coniuncto. j. notabili supra
collecto, in quo dixi, quòd per illa verba nõ im
ponitur pœna excommunicationis ipso iure.
Glo. super verbo euadere, format tres. q. In ea.
glo. ibi, ad falsariorum. dic quòd illud. c. habet
locum in falsantibus literas per se, vel per alium.
sed tex. noster habet locum in vtẽtibus, aut re-
tinẽtibus literas falsas per alium, nec hic talis est
excõicatus ipso iure, secundũ Host. nam cõmit
titur excõicatio episcopo. in ea. glo. ibi, respon.
qđ si fecerit. dic ꝙ hęc opi. fuit Tan. vinc. & phi.
In fi. dic, et pro dicta distinctione facit. l. 1. §.
causa. & l. ob quæ vitia. & l. queritur. §. fin. ff. de
edi. edic. Extra glo. opponitur, nam dicitur hic,
quòd excõicatus suspenditur. sed contra quia
talis suspẽsio in excõicato est superflua, quia per
excõicationẽ, quis immediatè efficitur suspen-
sus. 3. q. 4. c. engeltrudam. & infra de sen. excõ.
c. à nobis. & sup de ęta. & quali. c. bonæ. Solut.
13 secundum Goffr. suspensio quæ est sequela † ad
excõicationem, parui est effectus, quia tollitur
sublato principali, vt in reg. accessorium. secus
quã suspensio est facta separatè per se; nam tunc
multũ operatur, & ita loquitur tex. noster. con-
cordat qđ tradit Io. Andr. in. c. ex tuæ. sup de
cle. non resi. & tenet Host. facit. l. 3. C. si re. vel
accu. mor. fu. & qđ dixi in. c. ita quorundã. sup
de iudę. vel secundo secundũ Host. dic, quòd pę
na excõicationis nõ concernit clericos, vt pro-
bant sequentia verba. allegat Hostien. simile in
.c. præterea. supra tit. 1. Aduerte tamen, quia
vt supra dixi in glo. 3. Hosti. videtur velle, quòd
etiã clericus sit excõicatus. Sed dic vt ibi dixi.

Et ideò præcedens solutio videtur melior, & subtilior.

Cap. V. Licet ad regimen.

SVMMARIVM.

1 *Falsandi literas apostolicas nouem modi ponūtur*
2 *Discere non debemus, quæ si sciremus dediscenda forent.*
3 *Falsitas circa scissurā fili canapis de literis iustitiæ, intelligitur etiam de literis gratiæ, quę habēt filum sericum.*
4 *Falsitas quomodo in quinto modo deprehendatur remissiuè.*
5 *Falsitatis alij septem modi in glo. ponuntur.*

1 LICET AD REGIMEN. ponit nouem modos † falsandi literas apostolicas. h. d. Et dicit Abbas, & post eum docto. quòd hæc decretalis legenda est cum bulla ad oculum demonstrata, & ita ego faciam. Nota primo nouem modos, per quos falsitas committitur in literis apostolicis. & dicit hic Goff. quòd qualiter ista fiant, non est adhibenda doctrina; sunt enim quædam quæ melius est nescire, quàm scire. 38. dist. quamuis in fi. vnde Seneca ad Lucillum
2 epistola. 76. monet ipsum ne discat † quæ forent dediscenda si sciret. vnde etiam Marcus Varo notabiliter dicit, quòd quędam sunt eradenda de animo scientis, quia inferendi verum locum occupant. Item Hieronimus ad clerum inquit, non discat puer, quod ei postea dediscendum est; difficiliter enim eradicatur, quę rudes animi receperunt. Sed vt dicit idem Goff. hic, legimus quædam vt cognoscamus, & reprobemus. 37. dist. legimus. nam prudentis est eligere bonum, & reprobare malum. Et ideò & hæ falsitates ad hunc effectum cognoscuntur. Nota istos nouem modos. Primus ponitur in ver. prima. & dicit Hostiē. & Io. And. quòd idem est vbi vera bulla apponitur falsis literis; quod clarè nō exprimit hæc litera, quia de raro accidit, vt. l. nam ad ea. ff. de legib. Sed mihi videtur, quę primus modus satis clarè ponatur in ver. illos quoque. Secundus modus ponitur in ver. secunda. & dicit Io. And. quòd iste modus est difficilis; dicit tamen quòd ita fieri potest, videlicet includēdo bullam in loco calido, ita quòd nō liquescat, sed tenera fiat; verum quia in extractione, & in immissione postea fienda, dilatatur foramen, vnde postea necesse est supprimere, & malcare; quasi de difficili est, quòd non appareat aliqua obtusio, vel tumiditas, vt dicit tex. hic in fin. Tertius modus ponitur in ver. tertia. quemadmodum sic intellexit Hostien. & sequūtur Ioā. And. quod incidatur verum filum sub plicatura veræ literæ, & extrahatur de litera, & immittatur literæ falsæ, & resarciatur filū, & eius scissura, cum filo similis canapis. & subdit, quòd canape est species lini, ex quo fiunt funes, & filum, seu cordula. istud tamen videtur procedere in literis de iustitia. Sed quod dicitur de li-
3 teris de iustitia de filo canapis, † idem dicēdum in literis gratiosis de filo sirico. hæc tamen falsitas faciliter detegeretur inspecta plicatura. vel intellige, quòd ex parte superiori bullæ totum filum incidatur contra bullam, & postea cum filo canapis simili vera bulla appenditur literæ falsæ; & istud filum aliquantulum inducitur intra bullam secundum eum. iste tamen modus de facili posset deprehendi per tractionem fili, qui de facili trahetur. Quartus modus ponitur in ver. quarta. & potest contingere hoc modo; alterum filum duntaxat incidendo inter plumbum, & apponendo verum plumbum cū vero filo literis falsis plicando, & postea filum incisum reducendo inter plumbum. & hic modus non deprehenditur ita de facili sicut præcedens; nam trahendo vtrumque filum, non ita de facili extrahetur: vnde vt facilius deprehendi possit, quodlibet filum de per se simpliciter trahendum est, vt possit intelligi si in totum extrahetur vnum filum de bulla, deinde intromittetur apposita iam vera bulla falsis literis, & est magis similis secundo modo. Quintus modus ponitur in versi. quinta. & est clarus in se. & dum dicit per rasuram tenuem, subaudi, maximè, quia idem est si nō esset tenuis; sed hoc dictum fuit, quia difficilius perpenditur. Per
4 quem autem modum † hæc falsitas possit detegi, docet hic glo. fin. et qualiter istud de rasura debeat intelligi, tractat glo. 3. Tn dic vt latius dicam in. c. fi. intra eod. Sextus modus, & Septimus qui ponuntur in versi. sexta. & sequenti, sunt clari. Et vt dicit Ioan. Andr. hic, duæ falsitates non possunt de facili exerceri in papiro. et in eo quod tex. dicit, in cæteris. dicit Ioan. And. vt puta tibertino, vel furfure, & similibus. Hostien. etiam dicit esse quandam herbam cuius nomen ipse supprimit, cum qua fit abolitio sine rasura. et dicit Ioan. Andr. se expertum esse cum quadam aqua stillata. Et quod dicit tex. in versi. septima. de abrasione, intellige, tenuissima. et similis modus committitur per istos falsatores lapidum pręciosorum. et vt dicit hic Hostien. & Ioan. And. hic sextus modus non ita de facili potest apparere, sicut septimus. Octauus modus ponitur in ver. eos. de quo dictum fuit in præcedenti cap. Et not. quia tex. dicit scienter, vnde dicit Hostien. quòd excusatur qui misit nuntium idoneum si excessit extra curiam, & ille sine conscientia sua falsitatem commisit. argumento. c. significante. de pigno. Nonus & vltimus modus ponitur in versi. illos. Et vt dicit hic text. difficile est deprehendere has duas falsitates, nisi ex forma dictaminis, & ex forma scripturæ; Nam habent scriptores apostolici certum modum, & stilum, vt patet, qui in literis attendendus est. vt videmus in. c. seq. Et sic habes, quòd nō solum fit comparatio scripturæ ad scripturam respectu formæ, quinimò & respectu dictaminis, & signorum quorundam, quibus vtuntur curiales; adeò quòd difficile alij possunt

eos imitari; nam etiam minimo signo, aut
certa lineatura non apposita, cognoscet curialis
expertus, quòd illa litera non emanauit ab offi-
cialibus constitutis ad hoc. Glo. 1. ponit alios
5 septem modos, † quibus committitur falsum,
& subdit de pœna. in eadem glo. ibi, aliquo ta-
lium modorum. intellige de nouẽ modis posi-
tis in textu, vt referatur ad statim proximè di-
cta, quia de ijs septem, de quibus ponit glo. nõ
bene diceret. Et propterea non videtur bene
dicere in octauo modo posito in tex. quia in il-
lo casu non patitur pœnam, de qua dicit glo. no
stra. sed puniri debet secundum præcedentem
distinctionem. Glo. 3. quærit, & soluit. in fi.
dic de hac materia, vt dicam in. c. fi. infra eod.
Glo. penul. fortificat tex. dic vt in ea. Glo. fin.
dat cautelam ad cognoscendum rasuram, dic
vt in ea, & eam perpetuò memoriæ com-
mendabis.

Cap. VI. Quàm graui.

SVMMARIVM.

1 *Literæ dicuntur falsæ in quibus Episcopus appella-*
tur filius, vel inferior frater, vel vni scribitur
in plurali. & nu. 8.
2 *Stilus Romanæ curiæ in literis apostolicis est atten-*
dendus.
Literæ contra stilum Rom. curiæ emanatæ falsæ
præsumuntur. ibidem.
3 *Papa quare appellat Episcopos fratres, inferiores*
verò filios.
4 *Fratres appellari possunt qui fraterna amicitia,*
& charitate sunt coniuncti.
5 *Cardinalibus, præsbiteris, diaconis, seu subdiaco-*
nis si scribat Sum. Pont. appellat eos filios, si
verò cum eis permixti sint Cardinales Epi-
scopi, eosdem fratres appellat.
6 *Collegium denominatur à dignioribus.*
7 *Papa scribens principibus laicis cuiuscunq; condi-*
tionis sint, eos appellat filios.
Regesq́; vocat carissimos, inferiores verò dile-
ctos. ibi.
Limitantur tamen supradicta in principibus infi-
delibus, & non baptizatis. ibidem.
8 *Papa vni non loquitur in plurali.*
9 *Pluralis locutio si alloquamur vnum, etiam prin-*
cipem, est impropria; nam & omnipotenti
Deo loquimur in singulari.
In hoc consuetudo romanorũ alloquẽtium quen-
cunq; in singulari approbatur. ibi.
10 *Falsitas vt deprehendatur debet quis diligenter*
ad multa animaduertere.
11 *Iudicantem cuncta rimari oportet, ne incognita*
pro cognitis habeat.
12 *Episcopum fratrem, non patrem vocare debent*
inferiores clerici.

QVÀM GRAVI. Literæ dicun-
tur falsæ, in quibus episcopus ap-
1 pellatur filius, † vel inferior frater,
vel vni scribitur in plurali. hoc di-
cit. diuiditur. primo ponitur Papæ admira-
tio. secũdo ibi, cum scire, instruit in his quæ sũt
de stilo curiæ. tertio ibi, propter quod, genera-
liter instruendo concludit. Nota primo, quòd
2 in literis apostolicis † attendendus est stilus Ro-
manę curię. facit. c. ex literis. supra de constit.
& c. 2. supra de temp. ordi. & c. ad hæc. infra de
senten. excom. & c. in causis. sup̃ de re iud. adeò
quòd emanantes contra stilum præsumuntur
falsæ. & vide glo. in. c. causam. el. 2. supra de te-
sti. quæ dicit, quòd si aliquid conceditur deuiãs
à communi cursu priuilegiorum, seu ab ęquali-
tate, literæ præsumuntur falsæ, & non emanasse
à sede apostolica. vt in. d. c. ex literis. & in. c. q
super his. supra de voto. Secundò no. quòd de
consuetudine, & stilo Romanæ curiæ est, quòd
cum papa scribit episcopis & superioribus, ap-
3 pellat † illos fratres: Et ratio potest esse, quia
papa illis non est maior, sed ęqualis; intellige in
ordine; in administratione tamen est maior.
22. dist. c. in nouo. & ibi bonus tex. cum glo. fa-
cit quod not. in prohe. 6. Olim tamẽ papa quã-
doque episcopos non appellabat fratres. 2. q. 7.
in. c. lator. Alios vero inferiores prælatos quos-
cunque appellat filios; quia & in ordine, & in
administratione est maior illis. licet Bal. in. l. ne-
mo dubitat. §. 1. ff. de hære. insti. dicat, quòd va
lent literæ, si papa in illis appellat aliquem ab-
batem fratrem suum, per illum tex. sed malè di-
cit. nec obstat ille tex. quia loquitur in alia ma-
4 teria, † quòd ille qui fraterna amicitia, & chari-
tate, seu affectu est coniunctus, potest appellari
frater. Quid autem de cardinalibus? dicendum
5 quòd si † scribit episcopis cardinalibus, vel per-
mixtim vbi sunt episcopi, presbiteri, & diaconi
cardinales, appellat eos fratres. vt infra. c. proxi.
Et ratio potest esse, quia debet collegium deno
6 minari † à dignioribus; quia magis dignũ &c.
Si verò scribit sigillatim cardinalibus non epi-
scopis, sed presbiteris, aut diaconis cardinali-
bus, eos appellat filios. vt in. c. rainaldus. supra
de testa. & in. c. dilecto. supra de preben. & hoc
procedit quãdo scribit etiam ecclesiasticis per-
sonis. Sæculares autem principes cuiuscun-
7 que dignitatis, † filios appellat; & ratio de se
patet. Aduerte tamen, quia olim imperator
præmittebat nomen suum. 97. distinct. in. c. vi-
ctor. & vide. C. de sum. trinit. in epistola inter
claras. vbi papa præmittit imperatorem. Olim
apud antiquos oratores, licet minor scribe-
ret maiori, etiam Cæsari, præmittebat nomen
suum. est tamen differentia in stilo, etiam circa
istos; quia reges vocant carissimos, inferio-
res vero dilectos; quod intellige, si modo sint
christiani; quia infideles, & nõ baptizatos, nec
filios, nec carissimos vocare debet. vt de se
patet secundum Hostien. & Ioan. Andr. Ter-
8 tio not. † quòd papa vni non loquitur in plu-
rali, vt vos, siue vester; immò dic, quòd &
inferiores cum loquuntur vni superiori, non
debent loqui in plurali; quia locutio est ine-
pta, & impropria; nam & omnipotenti Deo
9 † non loquimur in plurali. Sed dicimus, tu

ſolus ſanctus. Et olim ab omnibus hoc erat in vſu, vt tangit glo.2. hic, & hodie hanc ſeruant conſuetudinem Romani, & ferè omnes circunſtantes, & mihi ſummè placet; nam ex corrupta conſuetudine, & à pluribus volentibus plus ſapere quàm oporteat ſapere, impropriè ob quandam abuſiuam reuerentiam fuerat inducta abuſiua locutio, & corruptela, vt vni quis loquatur in plurali; quo caſu inſurgit dubietas ad euitandam malam grammaticam, vtrum cætera verba quæ adiunguntur, debeant eſſe pluralia, aut ſingularia, vt nos talis pronuncio, aut pronunciamus, & ſic de ſingulis. Circa quod vide Catolicon in rub. quando dicendum ſit vni vos, in fi. tractatus numeri nominis, & ante tractatum de figura nominis. & vide Io. And. c. ad hæc. ſupra de præben. qui dicit, quòd hoc eſt contra naturam recti ſermonis, vt vni loquamur in plurali. Et aduerte, quia ſi rectè ponderabis tex. noſtrum, hic tex. continet incongruam latinitatem, cum dicit apoſtolicam ſedem conſuetudinem tenere &c. & ſub eadem oratione coniungit verſ. cæteros, & poſtea dicit in noſtris literis appellamus, nã deberet dicere, vt in noſtris literis filios appellet. ſ. cõſuetudo apoſtolica. Vltimo not. quòd in deprehendenda falſitate debet quis diligen-
10 ter ad multa † animaduertere; videlicet ad bullam, & ad filum, & ad qualitatem, & quantitatẽ cartæ, & ad continentiam literarum, & ad modum ſcribendi, & ad alios modos, de quibus etiam dictum fuit in præcedenti capitulo, vt bene inſtruunt hæ duæ decretales; quoniam iudi-
11 cantem cuncta rimare oportet, † & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere. xxx. q. v. c. iudicantem. ne in errorem incidat, vt falſum pro vero, & verum pro falſo accipiat, vt hic; quoniam inquit Cicero primo officiorum, cũ in cæteris rebus, tum maximè in iudicando, vitium illud vitandum eſt, ne incognita pro cognitis habeamus hiſq; temerè aſſentiamus. Glo. 2. colligit ex tex. deinde ſentit contrariũ, & ſoluit, & in fine format vnam quæſtionem. in fi. gl. dic. vide circa hoc glo. 95. diſt. in c. eſto ſubiectus. quæ etiam dicit, quòd clerici inferiores debent cauere ne epiſcopum vocent fratrem, quoniam debent vocare patrem.

Cap. VII. Ad falſariorum.

SVMMARIVM.

1 *Falſantes literas papales per ſe, vel per alios ſunt excõmunicati; ſi verò ſunt clerici degradantur, ac curiæ ſæculari traduntur. & nu. 3.*
At falſis literis vtens, ſi clericus eſt officio, & beneficio priuatur, ſi laicus excõmunicatur ibid.
2 *Statutum valet vt reſpectu ſtatutorum, vel aliorum gerendorũ non poſſit quis allegare ignorantiam.*
3 *Falſans literas apoſtolicas per ſe, ſi eſt clericus eſt excommunicatus ipſo facto. & nu. 5.*
4 *Excõmunicatio infertur ipſo iure per hæc verba, anathematis vinculo decernimus innodatos.*
5 *Falſans literas per ſe, qui eſt clericus omnibus officijs, & beneficijs perpetuò eſt priuatus.*
Item degradatur, & degradatus traditur curiæ ſæculari.
6 *Incorrigibilitas non requiritur in terminis huius decretalis ad hoc, vt poſſit quis tradi curiæ ſæculari, & eſt ſpeciale.*
7 *Degradatus non eſt immediatè ſubiectus ſæculari poteſtati antequam tradatur.*
8 *Falſatoribus ſecundum .ll. ſi ſunt liberi pœna deportationis, & bonorum publicationis infligitur; ſeruis verò vltimum ſupplicium ſecundum commu.*
Limitatur in libero ignobili, cuius pœna eſt damnationis in metallum. ibidem.
9 *Falſantes literas inferiorum, nõ autem principum leuius debent puniri ſecundum commu.*
Fallit tamen iſtud de iure ciuili. ibidem
10 *Pœna aggrauatur ex qualitate perſonæ, in quam committitur delictum.*
Item & ex qualitate delinquentis. ibid.
11 *Falſans literas Capituli, vel alterius prælati, an puniatur pœna ſuſpenſionis, an pœna arbitraria.*
12 *Falſans literas imperatoris an ita grauiter puniri debeat, ſicuti falſans literas papæ.*
13 *Papa longe præſtat imperatori.*
14 *Pœna quando imponenda eſt, mitior pars eſt eligenda.*
15 *Falſantes literas papales, ſi ſunt laici, ſunt excõmunicati ipſo facto.*
16 *Eccleſiaſtico foro ſubijcitur delinquens in rem eccleſiaſticam.*
17 *Falſatores laici an ſint ipſo facto priuati officijs, & dignitatibus.*
18 *Clerici non debent eſſe deterioris conditionis quam laici.*
19 *Falſantes literas papales per alium, ſiue ſint laici, ſiue clerici, an puniri debeant eadem pœna qua puniuntur falſantes per ſe.*
20 *Facere per ſe videtur, qui per alium facit. & ampliatur etiam in delictis. num. 22.*
21 *Mutatum quod non eſt, cur ſtare prohibetur?*
23 *Falſis literis apoſtolicis clerici vtentes ſpoliantur officijs, & beneficijs eccleſiaſticis, laici verò ſunt excommunicati.*
An verò clerici etiam ſint excommunicati variæ opiniones referuntur. ibidem.
Vtentes in terminis huius. c. intellige, qui ab vſu non deſiſtunt infra viginti dies. ibidem.
24 *Falſam monetã expendens mitius punitur, quam ipſam falſam fabricans.*
Quòd tamen limitatur. remiſſiuè.
25 *Intellectus duplex huius tex. in finalibus verbis refertur.*
Statuimus verbum poteſt eſſe præſentis, & præteriti temporis. ibidem.
26 *Ignorantia legitima excuſat, & numeris ſequen. vſq; ad num. 33.*
27 *Ignorantiæ legitimæ probatio non cenſetur excluſa per diſpoſitionem, qua caueatur, quod non admittatur allegatio ignorantiæ.*

28 Pœna non imponitur absq; culpa, seu dolo.
29 Literæ papales cum multa diligentia, et exquisita curiositate fiunt.
30 Vitium rei propriæ non excusat.
31 Practica probandi diligentiam. remissiuè.
33 Negligentia eius qui per se tantum diligentiam fecit, & non consuluit peritiores, punitur pœna arbitraria.
34 Ignorantia crassa punitur pœna huius capituli.
35 Culpa lata non æquiparatur dolo in delictis.
36 Dolus in vtente literis apostolicis punitur pœna legis Corneliæ de falsis.
37 Falsi pœna punitur qui doctoreis, vel militaribus insignijs falsò vtitur.
38 Dolosum non excusat pœnitentia ad euitandum pœnam: secus ignorantem.
39 Instrumētis falsis vtens, probabili atq; iusta ignorantia ductus, excusatur.
40 Testis falsum dicens super capitulo vero non facit producentē, nisi sit probata subornatio, teneri de falso; secus si capitulum sit falsum. nu. 43.
41 Testis instrui potest à producente, vt possit plenam dicere veritatem.
42 Testis instructus a producēte, licet interrogatus an fuerit instructus, dicat quod non, nō est periurus, quia intelligitur de illicita instructione.
44 Falsum instrumentum, & falsum testem si quis bona fide producat, quod sit remedium si appareat falsum, remissiuè.
45 Falsis literis utens per procuratorem specialiter ad hoc constitutum, qua pœna puniatur.
Et qua vtens falsis instrumentis ibi.
46 Mandatarius retento eodem themate, quomodo sit puniendus.
47 Mandans in aliquo delicto, acrius punitur, quàm mandatarius.
48 Mandans non tenetur ex facto mandatarij circa vsum falsarum literarum, si illi hoc specialiter non dedit in mandatis.
49 Mandatum generale non extenditur ad delictum.
50 Literæ siue sint gratiosæ, siue ad lites, an habeat locum dispositio huius capituli, remissiuè.
51 Fautores, & defensores intelliguntur in hoc tex. qui præstant auxilium patrocinando, intercedendo, & similia agendo.
Non qui directe præstant auxilium ad ipsum actū falsitatis, quia maiori pœna digni sunt, tanquā socij criminis. ibidem.
52 Ignorantia præsumitur in delictis.
Limitatur tamen in ijs, in quibus diligens inquisitio, requiritur.
53 Deprehendi in aliquo delicto, potest intelligi criminaliter, aut ciuiliter.
Dic tamen in pœnis inflictis ipso iure eas habere locum non solum in deprehenso ciuiliter, sed etiam in delinquente omnino occulto, ibi.
Secus in pœnis requirentibus sententiam iudicis, quia necessaria est deprehensio criminalis. ibi.

1 AD FALSARIORVM. Qui per se, vel alios falsant † literas papæ excommunicati sunt cum suis fautoribus. & clerici officijs, vel beneficijs priuati sunt; & degradati traduntur curiæ sæculari, per quam laicus legitimè punitur. qui vero falsis literis vtitur, si clericus est, officio, & beneficio priuatur. Si laicus excommunicatus est. h.d. vel breuius. Primo punit falsantes literas papæ per se, vel per alios. secundo punit vtentes literis falsis, ibi, qui verò.
2 Nota primo singulariter ex princ. † quòd valet
statutum, vt respectu statutorum, vel aliorum
gerendorum, non possit quis ignorantiam allegare, seu non prosit ignorantia ad idem quòd
not. Bar. in. l. diuus. C. eod. Vltimo not. quòd
tex. noster loquitur de clericis, & de laicis. item
loquitur de falsantibus per se, vel per alios, &
de fautoribus, & defensoribus. item de vtentibus falsis literis, & verba sunt satis ambigua;
adeò quòd in pœnis de facili posset quis errare.
vt ergo plena habeatur noticia, & intellectus
prædictorum, & tex. nostri omissis alijs notabilibus quæ ex infra dicendis apparebunt, examinabo hic infrascriptas conclusiones. Prima
erit, qua pœna puniantur falsantes literas apostolicas per seipsos. & quid de pœnis falsantiū
literas inferiorum. Secunda qua pœna puniantur falsantes per alios. Tertia qua pœna puniantur vtentes per se. Quarta qua pœna puniantur vtētes per alios. Quinta qua pœna puniantur fautores, & defensores. Sexta qu, &
quando excusentur propter pœnitētiam. Circa primam quęstionem, videlicet qua pœna
sint puniēdi falsantes per se literas apostolicas,
distingue, quòd aut loquimur in clericis, aut in
3 laicis. primo casu dic, † quòd clericus est excō-
municatus ipso facto; quòd patet ibi, dum di-
4 cit, anathematis vinculo decernimus † innodatos, per quæ verba excommunicatio infertur
ipso iure. vt in. c. dura. in glo. 3. sup. eod. Item
5 omnibus † officijs, & beneficijs perpetuò est
priuatus, vt in vers. statuentes. Item & tertio
degradatur, & degradatus traditur curiæ sæculari, vt puniatur secundum. ll. sæculares. & ex
hoc habes duo singulariter notare, primo casum specialem, in quo non requiritur alia incor
6 rigibilitas, † ad hoc vt clericus possit tradi sæculari potestati puniendus, de quo dic vt dicitur
in. c. nouimus. de verb. signifi. Secundò colli-
7 gitur, quòd per solū actum degradationis † clericus non videtur immediatè esse subiectus sæculari potestati, antequàm tradatur, de quo dicam in. d. c. nouimus. Sed quæro circa prædicta, quę pœna sit imponenda secundum. ll. talibus falsatoribus. Sol. glo. hic super verbo, le-
8 gitimas constitutiones dicit, † quòd in libero
homine est deportatio, & omnium bonorum
publicatio. In seruo est vltimum supplicium.
vt in. l. 1. §. fi. ff. eo. & Instit. de pub. iudi. § item
lex cornelia de falsis. & l. vbi falsi. C. eod. & sequuntur omnes doct. hic. Tu dic, quòd id quod
dicit glo. de deportatione, procedit in libero
homine nobili, aut in dignitate posito. sed in
homine ignobili, & plebeio, est pœna damnationis in metallum, per. l. si quis aliquid. §. qui
viui. ff. de pœ. ita dicit Bar. in. d. l. 1. §. fi. ff. eod.

in ser-

In seruo verò vt dixi, est pœna vltimi supplicij.
Item aduerte, quia prædicta glo. in vers. legiti-
mas. subdit, quòd prædicta habent locum in fal
9 santibus literas principis; † secus in falsantibus
literas aliorum inferiorum. Et glo. hanc com-
Com. op. muniter sequũtur docto.* hic. Sed tu aduerte,
quia arbitror quòd glo. prædicta non procedat
de iure ciuili; quoniam de iure ciuili quò ad cri-
men falsi, & eius pœnam, non distinguitur an
quis falsauerit literas principis, vel inferioris,
vel testamentum, vel aliud instrumentum pu-
blicum, vel priuatum, siue continentur in tabu-
lis cereis, siue ligneis, vel simili materia. vt in .l. 1.
§. qui in rationibus. & .l. paulus. ff. eod. & hoc
tenet Azo. in summa. eo. ti. in princ. vnde arbi-
tror, quòd hæc glo. solum procedat de iure ca-
nonico, vt mitius puniatur qui falsauit literas
inferiorum. vt in. c. ad audientiam. supra eod. Et
acrius qui falsauit literas principis, vt hic. Et ꝑ-
fecto meliori distinctione mouetur ius canoni-
10 cum, quàm ius ciuile; † quoniam ex qualitate
personæ in quam committitur delictum, quan-
doq; aggrauatur pœna. vt no. glo. 2. in. c. 1. sup̄
de calum. & ibi vide remissiones. & ꝙ ibi di-
xi secundum Arist. & vide quod not. glo. fi. in
.c. cũ non ab homine. infra de sen. excom. sicut
econtra aggrauatur delictum respectu agentis,
seu committentis, siue causæ efficientis. vt sup̄
dixi; quia mitius punitur nobilis quàm ignobi-
lis; & vtrunq; probatur in .l. aut facta. §. per-
sona. ff. de pœn. De iure enim canonico falsans
literas papæ punitur pœna grauiori, de qua hic
in tex. Falsans verò literas alterius principis in-
ferioris, punitur pœna, de qua in .c. ad audien-
11 tiam. sup̄ eo. Falsans verò literas † capituli, vel
alterius prælati, punitur pœna de qua in .c. tàm
literis. in fi. de testi. quia suspenditur. dicit tamẽ
ibi .d. m. quòd putat, quòd pœna sit arbitraria,
cum pœna illa non esset ordinariè imposita, cũ
nõ ageretur ibi ad pœnam. Qnare putat, quòd
secundum qualitatem prælati, vel capituli, cu-
ius sigillum, vel literæ falsantur, & secundũ qua-
litatem negotij in quo falsitas committitur, iu-
dex arbitrabitur pœnam. vt .c. olim. de rescrip.
& .c. cum olim. 2. de offi. dele. & allegat tex. in
.c. si episcopus .l. di. vbi præsbiter, aut diaconus
falsans cartam deponitur. Et pro prędicta con-
sideratione faciunt quę sup̄ dixi. Ego arbitror
dictam considerationem esse bonam, quando
non esset actum ad naturalem pœnam delicti; vt
fuit in .d. c. tàm literis. vel literę nõ essent omni-
no falsę ex toto, vt ibi; quia licet non cõsensis-
set totum capitulum, vel maior pars, tamen cõ-
senserunt aliqui. Secus si actum fuisset ad natu-
ralem pœnam delicti, nec adesset aliqua excusa-
tio; quia tunc seruanda esset pœna. c. ad audien-
tiam. sup̄ eo. & .c. si episcopus .l. di. Sed tamen
vt dixi, de iure ciuili non reperio expresse de-
terminatum in crimine falsi, ꝙ respectu eius, in
quem cõmissum est delictum falsi, propter ma-
iorem excellentiam aggrauetur pœna. imò tex.
videtur innuere cõtrarium in .d. §. qui in ratio-
nibus. vt sup̄ dixi. arbitror tamen, ꝙ ex regu-
la generali prædicta per quam aggrauatur pœna
respectu personę in quam delictum cõmissum
est, vt supra dixi, iudex posset maiorem pœnam
imponere falsantibus literas principis, quã infe-
rioris. & pro hoc no. tex. in .l. maiorem .C. eo.
tit. qui tex. not. probat, quòd talis falsans lite-
ras principis sit acrius puniendus, quàm soleat
puniri falsitas; ꝙ not. Facit etiam quia ex causa
iudex potest augere pœnam. vt in .l. quid ergo.
.§. pœna grauior .ff. de infa. in .l. et si seuerior
.C. de infami. 2. q. 3. c. si quem. §. notandum.
et sup̄ de raptor. c. in archiepiscopatu. per Cy.
in. l. 1. C. ad .l. Iuli. de vi. publi. per Bal. in .l. 1. §.
.1. ff. ad turpil. & in .l. acta. §. 1. ff. de re iudi. &
in. l. hodie. ff. de pœn. Sed hæc videtur esse legi-
tima causa, & discreta cõsideratio, vt distingua-
mus personas, in quas delictum committitur. vt
in. d. l. aut facta. §. persona. ff. de pœn. ergo &c.
Sed iuxta prædicta sequitur alia notabilis dubi-
tatio, vtrũ eadem pœna qua hic puniendi sunt
12 clerici † falsantes literas apostolicas per se, sint
puniẽdi clerici per se falsantes literas principis,
seu Imperatoris. Et videtur dicẽdum quòd nõ,
per prædicta; quia non videtur esse tãtus exces-
sus contra principem, quantum contra aposto-
13 licum; cum longe pręstet Papa † Imperatori. vt
in .c. cũ inferior. sup̄ de maio. & obe. & in pœ-
14 nis benignior † pars sit eligenda. vt in regula.
in pœnis. de re. iur. lib. 6. facit. c. ad audientiam.
sup̄ eo. et hoc mihi placet. licet glo. prædicta
in ver. legitimas. videatur vniformiter loqui de
literis principis, & papæ. pro qua tamen glo.
videtur facere, quia cum delictũ sit valde atrox,
videtur esse locus degradationi, & traditioni cu
riæ seculari, secundum ea quæ traduntur in .c.
cum non ab homine. sup̄ de iudic. de quo dic,
vt dicam in .c. nonimus. infra de verb. sig. Se-
cundo casu principali, videlicet de pœna laico-
rum, dic ꝙ de iure canonico sunt excommuni-
15 cati † ipso facto, sicut clerici. & sic est casus, in
quo delinquens in rem ecclesiasticam subijcitur
16 foro † ecclesiastico. alios casus habẽs in. c. fi. de
except. lib. 6. & 11. q. 1. in summa. & per .d. m.
in .c. cum sit generale. sup̄ de fo. compe. ali-
quid dicitur in. c. 1. de offi. ordi. Sed posset quis
17 dubitare, an sint † ipso facto priuati officijs, &
dignitatibus, sicut clerici; & fortè dicendum
quòd sic; nam propter simplicẽ vsum sunt ex-
cõmunicati ipso facto, vt statim dicã. & hanc
pœnam potest imponere ecclesia, etiã laicis, ra-
tione delicti ecclesiastici. vt in .c. excõmunica-
mus. sup̄ de hære. & quia non debent esse dete-
18 rioris † conditionis clerici, quàm laici. In con-
trarium tamen facit, quia tex. noster in ver. sta-
tuentes, solum loquitur de clericis, et pœnæ
sunt in benigniorẽ partẽ interpretandę vt dictũ
est. ergo &c. Circa secundam quęstionẽ prin-
cipalẽ, videlicet qua pœna sint puniendi qui per
alios falsant literas apostolicas; glo. hic in ver.
19 legitimas. in fi. dicit, ꝙ eadem pœna † impo-
nitur, quæ imponitur falsantibus per se; de qua
dictum fuit in quæstione præcedenti. mouetur
per tex. nostrum, dum dicit, per se, vel alios. &

hanc

hanc opi. sequitur Io. An. in sum. & in verb. per
alios. dum allegat regulã qui per alium. de reg.
iur. lib. 6. Et Hosti. clarius; quem referẽdo se-
quitur Io. An. in ver. qui per se. dum supplet ad
Cõm op. tex. vel per alios. & sequitur. d. An. & est * cõ-
opi. doct. Ego arbitror quòd in laicis, nõ sit du-
bium, quia regula procedit etiam in delictis, ꝙ
20 qui per alium facit † per se ipsum facere vide-
tur; vt in. d. regula. qui per alium, & in. l. po-
test quis. de re. iur. lib. 6. dixi in. c. ad audientiã.
ver. 68. quæro. in quarto membro primi mem
bri principalis. Et eadem ratio videtur etiam
stringere in clericis. Sed in ipsis facit me du-
bitare tex. noster, dum dicit, ita quòd qui per
se. nam prius in ver. præcedenti præmisit de
committentibus per se vel alios, adijciendo pœ
nam excõmunicationis; deinde in ver. statuen-
tes, dum subiunxit aliam pœnam, simpliciter lo
quitur de falsarijs; tandem in ver. ita quòd qui
per se. vbi subiungit pœnam actualis degrada-
tionis & traditionis potestati seculari, non lo-
quitur dicendo per se vel alios, nec loquitur sim
pliciter de falsantibus, sed expresse dicit quòd
qui per se &c. ergo videtur excludere ab hac
pœna falsitatis falsantes per alios. vnde pœna
talium videtur dependere à dispositione aliorũ
21 iurium; quia quod non mutatur &c. † vnde ad
hoc vt habeat locum degradatio, & traditio, vi-
detur ꝙ requiratur incorrigibilitas. nisi dice-
res, quòd hoc sit, quia delictum sit valde atrox.
de quo dic vt dixi in. d. c. nouimus. Et hoc casu
forte hæc secunda opi. videtur magis tenenda;
22 quia in iure, etiam in delictis, † videtur æqui-
parari qui per se facit, & qui per alium. vt sup̃ di-
xi. ergo videtur quòd dispositio facta in vno,
extendatur ad reliquum. vt not. in. l. si quis ser-
uo. C. de furt. & in. c. 2. sup̃ de mut. petit. in. c.
si postquam. de elec. lib. 6. in. c. constitutionẽ.
de regula. in. 6. & in cle. 1. de offi. vica. cum si.
et satis dicitur dispositio facta in vtroq; casu, si
est facta in vno. vt dictis iuribus. In contrarium
tamen fortiter stringit tex. noster, inducendo
vt sup̃ induxi. cogitabis quia non tangitur per
doct. Circa tertiã quæstionẽ principalem qua
quæritur, qua pęna sint puniẽdi falsis literis apo
stolicis vtentes. tex. hic in ver. qui verò. distin-
guit inter clericos, & laicos, vt clerici debeant
23 spoliari † officijs & beneficijs ecclesiasticis, lai-
ci verò sint excõmunicati; & sic videtur, quòd
clerici vtentes falsis literis apostolicis, non siut
excommunicati ipso facto. Host. tamen hic sen-
tit oppositum, dicens quòd sunt excommuni-
cati, & spoliandi officijs, & beneficijs. Sed. d.
m. placet primum dictum, quia tex. iste aper-
tè distinguendo inter clericos & laicos, in cleri-
cis nihil dicit de excommunicatione; & in pœ-
nis, vt dixi, benignior pars est eligenda. Et sa-
tis videtur quòd sint spoliandi officijs, & be-
neficijs, nec debent affligi duplici pœna. vt in. c.
at si clerici. supra de iudi. in fi. Sed aduerte, quia
etiam laici alijs pœnis puniuntur secundum le-
ges ciuiles. Et præterea pro opi. Hosti. facit,
quia clerici magis videtur delinquere quam lai-
ci, vt sup̃ dixi; laici verò vt dictũ est sunt excõ-
municati ipso facto, & videtur absolutio reser-
uari papę, secũdum Io. An. hic per. c. dura. sup̃
eod. Et ex prędictis, coniunctis ijs quæ dixi in
prima quæstione, habes quòd mitius puniantur
vtentes, quam falsantes. nam illi falsantes sunt
ipso iure priuati, & excommunicati, & degra-
dati traduntur seculari potestati. vtentes verò
duntaxat, si sunt clerici spoliantur; & si laici, sunt
excommunicati. quod intelligit Hostien. si ab
vsu non desistunt infra viginti dies. vt in. c. du-
ra. supra eod. quod non placet. d. m. Sed dic, vt
de hoc dicam infra in. vj. principali quęstione.
Item ex prædictis infertur argumẽtum ad quę-
stionem, quòd mitius puniendi sunt expenden-
24 tes falsam † monetam, quàm fabricantes, seu fal
santes monetam. Fallit tamen in casibus nota-
tis per Bart. in. l. lege cornelia. la. 1. ff. eod. vide
aliquid per. d. m. in. c. quanto. supra de iureiur.
Item aduerte, quia tex. noster in fi. vult, quòd in
istis, & in illis malitia grauius puniatur, quàm
negligentia. quæ verba glo. pen. dupliciter intel
ligit, & vterque intellectus est satis bonus, sed
magis placet secũdus. Sed dubitatur circa prę-
25 dicta, quid intendat litera dum dicit, † quod &
de ijs qui falsas literas &c. Sol. duplex est intel-
lectus: primus quòd si verbum, statuimus, est
præsentis temporis, videtur tex. extẽdere pro-
uisionem illam ad eos, qui per suggestionem fal
sitatis impetrant literas à papa. Secundus est
intellectus, intelligendo quòd verbum, statui-
mus, sit præteriti temporis, & sic est sensus, ꝙ
sicut est differẽtia in. c. super literis. supra de re-
scrip. an per malitiam, vel ignorantiam quis sug-
gesserit falsum, ita & hic in modo puniendi di-
stingui debeat inter malitiam, & ignorantiam;
& hoc mihi plus placet. Sed contra tex. nostrũ
hic in fi. distinguentem inter malitiam, & negli-
gentiam. videtur obstare tex. noster in prin. qui
sentit quòd ignorantia non excuset, & hoc vi-
detur sentire glo. 1. hic. Sol. doct. non tangunt.
Ego arbitror pro intellectu istius quæstionis
distingui debere inter legitimam ignorantiam,
& negligentiam affectatam, seu crassam igno-
26 rantiam, & dolum. Primo casu dic, † quòd con-
stitutus in legitima ignorantia, nullo modo ve-
nit puniendus, vt puta si adhibuit illam diligẽ-
tiam, quam potuit adhibere per se, & per alios
peritiores, vt dicit glo. in. c. dura. in glo. super
versic. euadere. supra eodem. Et sentit etiam
hic glo. 1. & latius & melius glo. 2. hic. quam
perpetuo notabis, quia ex ea plura singulariter
inferuntur. primo quòd licet in aliqua disposi-
27 tione caueatur, quòd non admittatur † allegatio
ignorantiæ, non tamen excluditur ille, qui alle-
gat, & offert probationem legitimæ ignoran-
tiæ. alias autẽ sequeretur absurdum, quòd quis
28 puniretur sine culpa, † cõtra. c. 2. supra de con-
stitut. Et hoc indubitanter procedit, quando ad
pœnam imponendam ex natura delicti ius re-
quirit dolum, prout est in crimine falsi. et si ius
præsumit scientiam, præsumitur dolus, vt hic in
glo. 1. Secus vbi simpliciter puniretur factum
sine

fine dolo, prout est in quasi falso. vt no. Bar. in
.l. diuus.ff. eo. Sed aduerte, quia fortè non es-
set absurdum intelligere tex. nostrum in prin.
simpliciter, ita q etiam oblata probatio ignorã-
tiæ non sufficiat; quia tex. videtut velle punire
etiam ignotantiam. facit quod no. Bar. in .d.l.
diuus. & ratio potest esse, ad hoc quòd in istis
talibus tollatur omnis occasio & materia frau-
dis. Et licet hoc prius senserim dubitando, ta-
men postea reperi Goff. quem refet Hosti. in
sum.eod.tit.§. 2. ver. præterea vsu. vbi dicit;
q speciale videtur esse in falsario do. Papæ, vt si
quis vtatur falsis literis apostolicis etiã ignorã
ter, non excusetur, per tex. nostrum. Et ratio
29 est; quia literæ papales † cum mnlta diligentia
& exquisita curiositate fiunt, vt sup̃ de tescr. cũ
adeò. 35.q.9. in .c. apostolicæ. vel secundum
Goff. potest dici, q tex. noster loquitur cũ quis
vtitur falsis literis à sede apostolica obtẽtis, vbi
30 nulla est excusatio; quia vitium † rei propriȩ nõ
excusat. C. de rescin. ven. in .l. quisquis. Sed hoc
non placet Host. in loco præal. q ignorans legi-
timè, ligetur; nam posito quòd diligentet exa-
minẽtut rescripta apostolica, tamen plerunq; ta
les committuntut falsitates, quæ etiam pruden
tissimos fallerent, et nedũ qnæ de facili possint
cognosci, sed etiam quæ maxima & diligẽtissi-
ma teqnisitione nõ valent aut inueniri, aut per-
31 cipi. vt in .c. licet. sup̃ eod. Et ꝓbabilis † igno-
rãtia semper debet esse excusata. vt infra de cle.
excom. c. apostolicȩ. Et hæc opi. plus mihi pla-
cet, tanquam æquior & benignior. pro qua fa-
cit tex. noster in fin. qui solum videtnt velle
punire mailitam & negligentiam, & ipsam etiã
negligentiam, minus quam malitiam .s. punite.
Et præterea tex. in talibus vtentibus videtur
expressus quòd ignorantia excuset. vt in .l. ma-
iorem. C. eod. Secundo collige simpliciter tàm
ex glo. 1. in prin. quàm ex glo. 2. iuncto tex.
quòd in ijs in quibus debet præcedere inquisi-
tio & diligentia, præsumitur scientia & dolus,
si aliquid agitur quod habeat dubitationem &
suspitionem delicti, quod verisimiliter fuisset
actũ à diligente. Tertio not. singul. ex glo. no-
32 stra, bonam practicam † ad probandam dictam
diligentiam. facit quod not. glo. prealle. in. d. c.
dura. & glo. in simil. in .c. innotuit. sup̃ de elec.
Et vide aliquid de ꝓbatione diligẽtię per Bar.
in .l. si ea .C. qui accu. non poss. Et prædicta
etiam notabis, vt scias practicare, & articulos
formare ad excusandum istos sindicos, & con-
stitutos ad denunciandum maleficia. Si verò
vtens fuit in negligentia, non tamen in crassa,
aut affectata, seu lata ignorantia; vt puta, quia
33 per se ipsum diligenter † quæsiuit, & non per-
pendit aliquam falsitatem; quia erat talis, quòd
nisi prudentissimus & subtilissimus potuisset
percipere, vnde si perquisiuisset à talibus po-
tuisset scire & inuenire, sed non perquisiuit ab
alijs; vel si perquisiuit, à doctorellis & parum
doctis; & hoc casu talis punitur. Sed mitius pu-
niendus est, quam si esset in crassa ignorãtia, vel
in dolo. et cum pœna, non sit determinata, im-
ponetur pœna arbitrio iudicis. vt not. glo.
in ver. arbitrium. in .c. super his. & ibi vide re-
missiones quas dedi, supra de accusa. Et hoc
modo potest intelligi tex. cum dicit in fin. de
negligentia. Si verò ignorantia esset omnino
34 crassa, † arbitror q puniatur pęna de qua hic
in ver. qui verò. Et licet regulariter in delictis
35 lata culpa † non æquiparetur dolo, circa quod
vide Bar. in .l. q nerua .ff. depos. tamen quan-
tũ ad hoc ęquiparabitur. vel melius dic, quòd
hoc casu etiam mitius punitur, quàm si proba-
retur expressus dolus; quia hoc casu punitur
pœna de qua hic in tex. Sed si esset in dolo, ita
quòd probaretur scientia, arbitror quòd de-
beret puniri grauiori pœna; vnde deberet puni
ri, tanquã ex crimine atroci; quia punitur vtẽs
36 falsis literis scienter † pœna. l. corneliæ de falsis,
sicut fabricans. vt in .l. maiorem. & in. l. si falsos
.C. eo. tit. nam & vsu committitur verum fal-
sum, vt ibi. & in. l. eos qui .§. fi. ff. eo. vt in eo
qui gerit se pro doctore, vel pro milite, cum nõ
37 sit, & doctoreis † vel militaribus insignijs vti-
tur, vt ibi. et etiam in eo qui gerit officium or-
dinati, cum non sit. vt in. c. 1. & 2. infra de cle.
nõ ordin. ministr. Et hoc velle videtur tex. iste
dũ distinguit negligẽtiam à malitia. vnde pos-
set hoc modo intelligi tex. de negligentia cras-
sa; est enim differentia, quia quãdo adest ma-
litia, vel scientia, immediatè quis incidit in .l.
corne. de falsis, nec est locus pœnitentiæ; quia
38 iam delictum est † perfectum; sed in ignorãtia
etiam crassa, est locus pœnitẽtiæ, vt dicam infra
in sexta quæstione principali. Tn vide melius
ad hanc materiam quæ dicit. d. m. in. c. cũ vene-
rabilis. de excep. in glo. super ver. licet autem.
vbi vide quid de falsitate actorũ. Sed quęro iux
ta prædicta, quid de vtente alijs instrumen-
tis. Sol. Ia. Bu. in .l. 3. C. si ex fal. instru. vt re-
fert Bal. in .l. fi. C. eod. tit. allegat quosdam te-
nere, q instrumentum falsum non potest pro-
duci sine falsitate; qnia producens videt, &
examinare potest ea quæ in eo scripta sunt;
& ideò falsum committitur per .l. maiorem. C.
eod. Ego arbitror quòd hoc nõ sit verum, & q
39 in hoc posit interuenire probabilis † ignoran-
tia, quę debet excusare vt dixi supra. & ideò di-
cẽdum est in hac quæstione vt ibi. Exemplum,
pone quòd Titius fecit fieri instrumentum fal-
sum à Sempronio notario obligatoriũ Lncij,
moriuntur Titius & Sempronius, vel mortuus
est Titius, cui succedit Mcuius, qui reperit in
domo tale instrumentum obligationis, vigore
cuius agit; certè iste est in probabili & iusta
ignorantia; & ideò non debet puniri. vt in .d.
.l. maiorem. C. eo. Item quæro iuxta prædicta,
quid de vtente falsis testibus. an & quando sit
puniendus. de quo articulo in .c. 1. sup̃ eod. in
tertio articulo principali remisi me hic dictu-
rum. Sol. dic, quòd quidam voluerunt in. l. 3.
.C. si ex fal. instru. quòd quando testis fuit cor-
ruptus pretio, non possit accusari producens
de falso; quia ne scit quid testis sit dicturus; licet
secus sit in instrumento, quod non potest pro-
duci

duci sine falsitate; quia producẽs vidit ea, quę in
eo scripta sunt. vt sup̃ dixi. Tu verò dic secun-
dum Bar. & Bal. in. l. fi. C. si ex fal. instrum. quòd
aut est capitulatũ, aut non. Primo casu, aut te-
40 stis est ꝓductus † super capitulo vero, & pręsu-
mitur pro producente, & ꝙ produxerit bona
fide, nisi probetur subornatio, idest instructio
testis, qui non interfuit negotio. Sed si instrue-
41 retur, qui interfuit, † reducendo ad memoriam
negotium prout plenè & apertè gestum fuit, ad
hoc vt posset plenam dicere veritatem, non est
peccatum; imò ẽ consilium, & cautela. vt dicit
Odoff. in libellis suis in tit. de sena. consult.
liboni. nec ex eo ꝙ testis interrogatus an fuerit
42 instructus, † dicat quòd non; est periurus; nam
intelligitur de illicita instructione, quæ habet
peruertere veritatẽ eius quod testis scit. Si er-
go super articulo testis diceret falsum absque
conscientia capitulantis, nõ debet delictum te-
stis nocere producenti; cũ videatur productus
ad hoc vt verum dicat. Si verò pars facit arti-
43 culum falsum, † & producat falsum testẽ, tunc
tenetur vt producẽs falsum instrumentũ; nam
testis videtur produci ad probandum falsum ar-
ticulum, & instrumentum ad probandum quod
falsò continetur in instrumento. Quid autem
si aliquis bona fide produxisset vtrumq;, quod
potest contingere secũdum quod dixi in dua-
44 bus proximis præcedentibus. qq. quod sit † re-
medium si postea appareat postea falsum, dic vt
dicã infra in. 6. & vlt. q. princip. Circa quintam
quæstionem principalem qua quæritur de pœ-
na vtentis falsis literis non per se, sed per alios,
vt procuratores vel similes, licet doct. nihil di-
cant, arbitror dici posse, quòd aut quis dedit
speciale mandatum vt alter nomine suo vte-
retur, & distingue vt dixi in præcedenti quæ-
stione inter legitimam ignorantiam, seu leuem
culpam, & latam, seu dolum. Et idem etiam
dicerẽ de falsis instrumentis quod supra dixi in
pręcedenti quæstione. Et ad hoc faciunt ea quę
supra dixi in. 2. q. principali; nam iste princi-
45 palis sic mandando, † & tradendo literas pro-
curatori, vel instrumenta, videtur illis vti, &
mandans videtur delictum perpetrare. facit. l.
si quis id quod. §. Item & qui. ff. de iur. omn.
iud. & . c. mulieres. & ꝙ dixi ibi, infra de sen.
excom. vbi vide remissiones. Sed vtrum hoc
casu mandatarius seu procurator teneatur, &
qua pęna. arbitror dicendum, quòd ipse tene-
46 tur ex vsu suo pœna † qua tenetur vtens, habita
distinctione de qua supra dixi; quia tex. no-
ster simpliciter loquitur de vtentibus; vnde
debet ipse diligenter & maturè considerare &
examinare antequam vtatur. & punitur in eo
minus leuis culpa & negligentia, quàm lata cul-
pa, secũdum quod dixi in præcedenti quæstio-
ne. Et fortè est dicendum, quòd à negligentia
vel leui culpa excusaretur propter mandatũ vel
præceptum, si mandatarius esset talis, qui tene-
tur obedire mandatori, secundum quod dicam
in. d. c. mulieres. et maximè si mãdans esset vir
doctus, & pro bono & legali reputatus, quo ca-
su etiam magis excusaret mandatarium. Et ex
pręd ictis etiam infero, ꝙ stant ista simul, quòd
in mandante aliquod delictũ sit acrius punien-
dum, quàm in mandatario; imò mandans sit pu
47 niendus † acriter, & mandatarius nullo modo;
vt in casu nostro, si mandans sciebat literas esse
falsas, & mandatarius adhibita omni diligentia
non potuit percipere falsitatẽ. Posset etiam hoc
contingere econtra, si mandans adhibuisset de-
bitam diligentiã, nec percepisset; & mãdatarius
simpliciter est vsus sciens ipsas literas falsas. Si
verò principalis nõ dedisset speciale mandatũ,
48 † sed ꝓcurator literis vsus esset de se, nomine
principalis, nõ teneretur principalis; quia in ge
49 nerali † mãdato nõ venit delictũ. vt dicã in. d. c.
mulieres. Et idẽ arbitror dicẽdũ in mãdato de
vtendis alijs instrumẽtis, & in mandato de pro-
ducendis testibus, distinguẽdo an sint nomina-
ti per principalẽ, vel non; & an principalis sci-
uerit capitula formata vel non. et sic limitando
& restringendo. vt dixi in fi. præcedentis. q. co
gitabis tamen circa prædicta, quia à doctori-
bus non tanguntur. Sed quæro circa prædictas
duas. qq. an quæ dicta sunt in eis respectu litera-
rum apostolicarum, habeat locum generaliter,
50 siue literæ † sint gratiosæ, siue sint de simplici
iustitia. Sol. dic vt dicam in sequenti. c. Circa
quintam questionem principalẽ qua quęritur,
51 qua pœna puniantur fautores † & defensores.
Tex. noster in hoc videtur esse satis clarus, qui
vult quòd solum sint excommunicati. Sed ad-
uerte, quia licet doct. nihil dicant, ego intelli-
go tex. in præstantibus auxilium & defensionẽ
patrocinando, intercedendo, procurando, scri-
bendo, allegãdo, vel operã dando ne capiantur,
& sic de similib⁹. Secus si directè ad ipsum actũ
falsationis præstarent auxilium; nam hoc casu
essent maiori pœna digni, tanquam socij crimi-
nis. vide quæ dixi in. c. excommunicamus. sup̃
de hæret. & in. c. ad audientiam. vers. 62. quæ-
ro, & sequentibus in quarto membro septimi
membri principalis, sup̃ de homici. Circa sex-
tam & vltimam questionẽ qua quæritur, quan-
do quis excusetur ab vsu falsi per pœnitentiam,
dic, vt latè dicam in. c. seq. vbi expediam. Glo.
1. potest recitari per quæstionem. Item posset
recitari per contrarium, quòd vtens falsis literis
sine dolo, non sit puniendus. In ea glo. in fi. dic
vt latius dixi in quarta questione principali. Gl.
2. opponit quòd sufficit allegare ignorantiam,
& quòd non necessitetur quis illã probare, quia
52 præsumitur. † vt in. l. quoties. §. qui dolo. ff.
de proba. & ignorãtia à delicto falsi excusat. vt
in. l. nec exemplum. C. eod. glo. soluit, quòd
quædam sunt in quibus præcedere debet dili-
gens inquisitio, & in ijs ignorantia non præsu-
mitur; vult tamen quòd probatio admittatur;
& ponit qualiter probetur; de quo dic vt dixi
supra in. d. 3. q. principali. Glo. 3. format quæ-
stionem, dic vt in ea. Glo. in ver. deprehensi.
opponit quòd simpliciter deprehensio in crimi
53 ne non sufficiat, quia potest deprehendi † ciui-
liter, & tamen hoc non sufficit ad cõdemnatio-
nem

nem criminalē.glo.fatetur contrarium, & limitat tex. In fi. glo. dic,habes ergo ex glo. quòd tex. procedit quando quis fuit deprehensus, & conuictus criminaliter, secus si ciuiliter. Hosti. hic sentit, ꝙ qualitercunq; cōstet de hoc crimine, siue per viam inquisitionis, vt in .c. inquisitionis. in prin.sup̄ de accu. siue ciuiliter, habeat locum tex. noster, ita quòd speciale sit in falsario literarum Papæ ex mente huius literæ, dum dicit depræhensi,quasi solum velit denotatare facti euidentiam. & sequitur Io. An. & .d. Anto. D.m. cōcordando distinguit. Quòd aut loquimur in pœnis quæ infligūtur ipso facto,& statim intelligūtur inflictę cōmisso delicto ; nec est vis qualiter fuerit actū ; quia constitutio tūc ligat delinquentem, etiā omnino occultum. vt est glo. fin. in cle. I. de hęre. dixi in .c.fi. supra de hæreti. Aut respectu pœnarum imponendarum per iudicem ; & sequitur opinio. glo. arg. .c. super ijs. supra de accu. & no. per Inno. in .c. per inquisitionem. sup̄ de elec. Nam diligentius verisimiliter defendisset ipsam causam si fuisset actū criminaliter propter maius periculum. vt in. c. vbi periculū. de elec.lib.6. Glo. super ver. ita tradantur. est satis clara. Glo. super ver. literas. format.q.& ipsam declarat, vt dixi in prima quęstione.

Cap. penultimum. Accedens.

SVMMARIVM.

1 *Falsare literas de simplici iustitia, nemo præsumitur, nec punitur quis si comperta falsitate destitit illis vti.*

2 *Literæ tanto magis falsæ præsumuntur, quanto cū maiori difficultate obtinentur, & quanto magis præiudiciales sunt.*

3 *Dolus non præsumitur committi pro modico.*

4 *Falsans literas apostolicas qualiter puniatur, remissiuè.*

5 *Beneficio priuatus ex illegitima causa restitui debet ad illud.*

6 *Fides nequaquam est violanda.*

7 *Iuramentum sufficit ad probationem eorum quæ consistunt in conscientia.*

8 *Ignorantia tripliciter probatur, remissiuè.*

9 *Præsumptio fortior elidit aliam, & quando ambæ sunt æquales se inuicem confundunt.*

10 *Concordia triplex huius capituli cum præcedēti affertur, & prima quæ est glossæ tenetur.*

11 *Falsis legibus, seu statutis vtens nullo auctore habitis .l. cornelia de falsis aqua & igni interdicitur.*

12 *Idem si legibus abrogatis vtatur.*

13 *Fallit si tales canones, vel leges transiuissent in priuilegium non subditi.*

14 *Fallit si canon, vel constitutio transiuissent in contractum.*

Sublimita hāc limitationem in his qui ante correctionem non contraxerunt cum legislatore. ibidem.

15 *Fallit si allegetur non vt faciat ius, sed vt habeatur ipsius notitia.*

16 *Fallit si allegaretur in ratione ipsius, quæ ratio non esset sublata.*

17 *Fallit si allegaretur vt cognoscatur causa, propter quam fuerit correcta.*

18 *Fallit si allegaretur, non vt approbarentur, sed vt reprobarentur malè dicta.*

19 *Fallit in Principe, vel alio non recognoscente superiorem.*

20 *Fallit quando lex esset canonizata per Papam, quia licet sit abrogata per Imperatorem, obseruabitur in foro Ecclesiastico.*

21 *Fallit si allegaretur à compilatore noui iuris.*

22 *Fallit si allegaretur ad decisionem causarum, quæ habent causam de præterito.*

23 *Fallit si allegaretur ad ostendendum affectionem condentis.*

24 *Pœnitentia in foro conscientiæ excusat vtentē falsis legibus dūmoda resarciatur damnū tertij.*

Intellige tamen si talis habet facultatem resarciendi ibidem.

25 *Aduocati debent esse cauti vt causas iustas assumant, ac legitimè defendant.*

26 *Pœnitentia non quò ad conscientiam, sed quò ad ius humanum non excusat vtentem falsis legibus, quia cum præsupponatur dolus in vtēdo, delictum dicitur consumatū, ideò non admittitur pœnitentia.*

27 *Coniecturis non est opus in claris, sed in incertis.*

28 *Facti sui quilibet præsumitur certus.*

29 *Pœnitentia excusat abstinentem ab vsu falsarum literarū, si probet se fuisse in iusta ignorantia.*

30 *Ignorantia iuris non excusat.*

Fallit quando est iusta. ibi.

31 *Falsi non tenetur qui allegat dictum Doctoris pro vero, sicuti cōmuniter habetur, quod tamen est falsum.*

32 *Iudicare tenemur de necessitate secundum constitutiones, non autem secundum authoritates Doctorum.*

33 *Falsi non tenetur qui allegat aliquam constitutionem, quæ nō reperitur in corpore iuris, tamen in commentarijs Docto. communiter ita allegata reperitur.*

34 *Culpa lata non æquiparatur dolo in delictis, si exigunt dolum, nisi aliud reperiatur expressum.*

35 *Falsò allegans extrauagantem, quæ vel nunquam fuit edita, vel saltem abrogata, non incidit in pœnam falsi. Fallit vt infra nu. 37.*

36 *Si tamen iste etiam produceret falsam extrauagantem, per vsum puniretur .l.corn.de fals., nec esset locus pœnitentiæ, si scienter produxisset.*

38 *Pœnitentia an, & quando excuset ab vsu falsarum literarum.*

39 *Pœnitentia sera quæ dicatur.*

40 *Pœnitētia excusat ab vsu falsarum literarum quò ad conscientiam.*

41 *Quò ad pœnam temporalem non excusat pœnitentia, quando quis illis vtitur scienter, siue sint gratiæ, siue iustitiæ.*

42 *Pœnitentia excusat à pœna .l.cor. falsis literis vtētem ignoranter.*

43 *Pœnitentia an, & quando excuset ab alijs pœnis*

vtentem

vtentem ignoranter falsis literis.

44 *Pœnitentia an excuset vtentem falsis literis inferiorum.*

45 *Pœnitentia an, & quando excuset vtentem falsis instrumentis.*

46 *Pœnitentia an, & quando excuset vtentem falsis testibus.*

47 *Aduocati cauti solent protestari quòd non intendunt vti testibus, nisi inquantũ verum dicãt, quia per hoc excusantur à pœna vsus.*

48 *Falsis testibus vtens, ne possit postea probare errorem, cautela est, vt protestetur cõtra ipsum ab aduersario, quòd intẽdit accusare eum de falso, si vtatur dictis testibus.*

ACCEDENS. Non præsumitur
1 quis † falsare literas de simplici iu-
stitia; nec punitur si hoc compert-
to destitit illis vti. diuiditur in
duas. Primo ponit quæstionem. Secundo pro-
uisionem. secunda ibi, fraternitati. Primo no.
quòd literæ de simplici iustitia, tanquam pa-
rum præiudiciales, & quæ de facili obtinen-
tur, in dubio non præsumuntur falsatæ per
producentem: Nec præsumitur quòd vtens
fuerit illis vsus scienter. Si modò reperta ve-
ritate ab vsu desistat. & de hoc in glo. 1. in
princ. Secundo not. quòd tantò magis præsu-
2 muntur literæ falsæ, † quãtò cum maiore diffi-
cultate obtinentur, & quantò magis sunt præ-
iudiciales. Quinimò iudex cui præsentantur
literæ prohibitę debet illas auferre de manibus
tenentis, et dare principi. vt no. glo. in .c. pa-
storalis. sup̃ de fi. instru. & est tex. in .l. sicut .C.
de paga. & eo. sacrifi. traditur per Cyn. & Ia.
de Are. in .l. iubemus .C. de proba. Et si ex to-
to non sunt contra ius, si tamen aliàs continent
iniquitatem, iudex non debet statim exequi;
sed debet expectare secundam iussionẽ. vt sup̃
de offi. dele. si quando. et in authen. vt nul.
Iudi. in .§. si verò. Tertio not. quòd pro mo-
3 dico † non præsumitur quis scienter falsasse li-
teras apostolicas; nam vt dicit glo. 1. pro mo-
dico non præsumitur commissus dolus. Et hoc
facit ad ea quæ no. in .c. 1. sup̃ de præsump.
Quarto not. quòd propter falsationem litera-
4 rum apostolicarum, debet quis priuari † offi-
cijs & beneficijs; Quod tamen intellige & di-
stingue, vt dixi in .c. præcedenti. Vltimo not.
5 quòd priuatus † beneficio ex illegitima causa,
debet restitui ad illud. Glo. 1. in princ. colli-
git not. ex tex. & fuit satis declarata sup̃ in not.
Deinde in ver. si tñ, sentit .q. & sol. formando
etiam vnum cõtrarium, quod soluit. In eadem
glo. ibi, pro modica re. dic, vnde dicebat Iulius
6 Cæsar, quòd iusiurandum aut fides † nequa-
quam violanda est; Sed si violanda est; regnan-
di causa violanda est. In eadem glo. ibi, per iu-
ramentum, not. quòd vbi venit aliquid pro-
bandum consistens in mera conscientia, ad-
7 mittitur probatio per proprium † iuramentum
glo. allegatur pro singulari Insti. de actio. in .§.
alia. Sed tu vide multa iura allegata per me in
.c. significasti. sup̃ de homici. Item dic, quòd
probabit ignorantiam, si probat quòd adiuit
& consuluit peritiores; vt dictum fuit in .c.
8 præced. Et vide tres † modos bonos proban-
di ignorantiam, quos posui in .c. super his. sup̃
de accusa. In fin. glo. dic, quòd ex diuersitate
factorum, ex quibus oriuntur præsumptiones,
vna tanquam fortior elidit aliam; Et si sint
9 ęquales, † inuicem se confundunt; Et ex cir-
cunstantijs iudex arbitrabitur quæ dicatur for-
tior. Facit quod not. in .c. literas de præsum.
& in .c. transmissæ. sup̃ qui fi. sint le. Glo. fin.
format contrarium, & soluit. In eadem glo.
10 in fin. dic, habes ex glo. vnam † solutionem ad
.c. præcedens. Hostien. verò soluit secundo
modo, videlicet q̃ .c. præcedens habeat locum
quando quis scienter vsus esset literis apostoli-
cis. Sed tex. noster habet locum quãdo igno-
ranter. Hęc solutio non placet .D. m. & bene;
quia ut dictum fuit in .c. præced. ibi non sta-
tur simplici allegationi ignorantiæ, hic sic.
Vnde datur tertia solutio, quòd infra viginti
dies quis potest desistere ab vsu; & sic fuit hic;
quia statim destitit. Sed hęc solutio non vide-
detur bona; primo quia hic tex. videtur sim-
pliciter velle, quòd etiam si longo tẽpore vsus
fuit, si modo statim postquam cognouit illas
esse falsas destitit, non tenetur. Et tex. in .c. du-
ra. super qua videtur fundari dicta tertia solu.
loquitur in termino dato ad resignandum lite-
ras falsas. Vnde dicit .D. m. tenendum esse
sol. glo. Sed tu aduerte, quia in .c. præced. in
.6. q. principali, remisi me hic dicturum, quan-
do pœnitentia excuset ab vsu. Vnde vt habeas
plenè hunc articolum, distinguo ipsuoi in
quinque principales quæstiones. Prima est,
qoid iuris in vsu falsarom legum. Secunda, quid
iuris in vsu falsarum literarum apostolicarum.
Tertia, quid iuris in vsu falsarum literarum in-
feriorum. Quarta, quid iuris in vsu falsorum
instrumentorum. Quinta, quid iuris in vsu
falsorum testium. Circa primam, debes sci-
11 re, quòd vtens falsis legibus † seu constitutio-
nibus, & per consequens etiam falsis statutis
nullo auctore habitis .l. corne. de fal. aqua &
igni interdicitur; vt est tex. in .l. fi. ff. de fal. &
in .l. 1. §. falsi .C. de iusti. cod. confirm. Et
aduerte, quia vt dicit glo. in .d. l. fin. & Bart.
ibi, dum dicit tex. nullo auctore, intelligitur,
siue constitutio nunquam fuerit facta; siue
fuerit facta, sed est correcta. Et dicit ibi Bar.
quòd illa glo. facit contra illos qui allegant
apostillas, & dicta, tanquam aliquorum doct.
quæ tamẽ nunquam sunt reperta; Secus quan-
do publicè diceretur q̃ essent dicta talis doct.
nam tunc excusaretur allegans. Et not. bene
quòd tex. in .d. l. fin. dicit, falsis constitutioni-
bus; quia secus esset si non esset falsæ: quam-
quam eorum auctores ignorarentur; quia ta-
les bene possunt allegari sine periculo .45. dist.
in .c. fin. aliàs est .c. penult. vbi glos. fin. &
Archid. & in .c. 1. sup̃ de fri. & malef. in .c.
sanctum. de conse. dist. 4. & in .c. multa. in

prin. 1. q. 1. Et ſic etiam patet ex prædictis,
quòd legibus ſeu conſtitutionibus abroga-
12 tis † vel correctis, non poteſt quis vti; Et
quòd dicitur quis vti, eo ipſo, quòd allegan-
tur in deciſionibus cauſarum; nam tales le-
ges abrogatæ, ſeruandæ non ſunt. 26. d. c.
.1. 36. q. fi. c. fi. no. glo. in .c. 1. ſuꝑ de conſti.
& .4. diſt. c. 4. & quaſi per totum. & ſupra in
prohe. & in .l. 1. C. de lati. lib. tol. Et alle-
gans tales conſtitutiones correctas, punitur
pœna falſi vt dictum eſt. & probatur in .d. l. fi. &
in .l. 1. & .l. cos. & .l. diuus. eod. tit. & in alijs
iuribus. ſuꝑ allega. & in .l. fin. §. hoc autem
quod ab initio. C. de ve. iur. enucle. Et quia
eo ipſo quòd allegantur ad deciſionem, deli-
ctum videtur conſumatum; nec videtur habe-
re locum pœnitentia. de hoc tamen ſtatim la-
tius dicetur. Sed aduerte, quia contra id
quod dixi quòd non eſt licitum vti, aut allega-
re conſtitutiones correctas; obſtat .c. nouit. ſuꝑ
de iudic. & in auth. vt cum de app. cog. in prin.
cum multis ſimil. Vnde vt habeas plenè hunc
articulum ſub compendio, dic quòd ſi ſunt con-
ſtitutiones in iure ſcriptæ, poſſunt allegari. vt in
.d. c. nouit. & de conceſ. præben. in .c. autho-
ritate Martini. lib. 6. not. Bar. in .l. 1. ff. de
coniu. cum emanc. libe. & in .d. l. fin. eod.
Si verò non ſunt in iure deſcriptæ, non poſſunt
allegari regulariter, tanquam pro iure. vt in iur.
13 primo loco allega. Fallit primo, † ſi tales cano-
nes, vel leges tranſiniſſent in priuilegium non
ſubditi. vt not. Inno. in .c. nouit. ſuꝑ de iudi.
Archid. 11. q. 1. in .c. quicunq;. Et ratio eſt,
quia non poteſt fieri abrogatio in præiudicium
illius in cuius priuilegium factum fuit. Facit .l.
perfecta .C. de donat. quæ ſub mo. Et hoc
idem tenet .D. m. in .d. c. nouit. & .d. Ant.
in .c. 1. ſuꝑ de conſti. Facit etiam quod ſtatim
14 dicam in ſequenti fall. Secundo fallit, † ſi canon
vel conſtitutio tranſiſſet in contractum; quia
tunc poſſet allegari, tanquam non potuerit re-
uocari. Facit quod ſtatim dixi in præced. fall.
& quod. no. in .c. 1. de proba. & Bart. in .l. hi
qui .ff. de iur. immu. & in .l. quod ſemel. ff. de
de decr. ab ot. faci. & quod tradit Bart. in .l.
omnes populi .ff. de iuſti. & iu. & ibi doct. & in
.c. 1. de conſti. lib. 6. D. m. in .c. nouit. ſupra
de iudi. Aduerte tamen, quia iſtę falletiæ non
videntur propriè falletiæ; quia propriè non vi-
detur allegari lex, ſeu conſtitutio correcta. In-
tellige tamen, quòd prædicta falletia habet lo-
cum reſpectu eorum cum quibus conſtitutio
tranſiuit in contractum; aliter ſecus. Exem-
plum, ſtatuit hæc ciuitas, quòd quicunq; fo-
renſis venerit ad habitandum, gaudeat priuile-
gio quadraginta annorum; & immunis ſit à mu
neribus perſonalibus & realibus; & quid ſimi-
le; aliqui venerunt ad habitandum; deinde
hæc ciuitas corrigit dictum ſtatutũ; certè à fu-
turis poſtea venientibus non poteſt allegari;
ſed ab ijs qui iam venerunt poteſt allegari. Fa-
cit quod dicam. infra in. 10. fal. Tertio fallit,
15 ſi † allegaretur non vt faciat ius, nec vt cauſa
decidatur ſecundum conſtitutionem allegatam;
ſed vt habeatur ipſius notitia. vt no. glo. in ver.
quicunq; in. d. c. nouit. & ſequitur Inno. & doct.
Facit .c. Fuerunt .7. diſt. & C. de cadu. tol. in .l.
.1. §. ſi verò. Ia. de Belui. in .l. 2. C. de no. cod.
compo. Facit .37. diſt. c. legimus. & .d. Flo.
in .l. 1. in princ. ff. ad .l. aquil. Facit etiam ꝙ
16 dicam. infra in. 5. 6. & 8. fal. Quarto fallit, † ſi
allegaretur in ratione ipſius, quæ ratio non eſ-
ſet ſublata; no. glo. in .d. c. nouit. & ſequitur
ibi Inno. & D. m. & probatur ibi. Facit .l. eas
.ff. de capi. di. & .c. quicunq;. 11. q. 1. Secus
ſi etiam eſſet ſublata ratio. vt not. in .l. 1. de
lat. libe. tol. & ibi Bald. & .d. An. in .c. 1. de
17 conſtitu. Quinto fallit, † ſi allegaretur vt co-
gnoſcatur cauſa propter quam fuerit correcta;
not. glo. 1. 7. diſt. in .c. fuerunt. Facit .d. l. 1.
C. de lati. lib. tol. & quod ſtatim dixi in tertia
18 fall. Sexto fallit, † ſi allegaretur non vt appro-
barentur, ſed vt reprobarentur maledicta. vt
19 .d. c. legimus. 37. diſt. Septimo fallit † in prin-
cipe, vel alio non recognoſcente ſuperiorem,
qui poteſt arguere per .l. abrogatam. vt .l. 2.
.C. de conſtit. pecu. & Io. Andr. in .d. c. no-
uit. per illum tex. ſecundum vnum intellectum.
& .d. Ant. in .c. 1. ſuꝑ de conſti. glo. in ver.
componat. .12. q. 2. in .c. cum deuotiſſimam.
20 & ibi Archid. Octauo fallit, † quando lex eſ-
ſet canonizata per Papam; quia licet ſit abro-
gata per Imperatorem, tamen in foro eccleſiæ
remanet eius effectus; quia cenſetur lex Pa-
pæ. vt eſt tex. coniuncta glo. in ver. capitali. 2.
.q. 1 .c. in primis. Et ponit .D. m. in .d. c. no-
uit. Facit quod dixi in .3. 5. & 6. fall. Et idem
arbitrarer è conuerſo in lege poſitiua ſummi
Pontificis, recepta & incorporata per Impera-
torem; quia licet per Papam corrigeretur, poſ-
ſet tamē allegari in foro ſęculari in terris ſubie-
21 ctis imperio. Nono fallit, † ſi allegaretur à no-
ui iuris compilatore, vt in prima conſtitutione,
C. Vel vt robur daret nouo iuri, poſuit .d. An.
in .c. 1. ſuꝑ de conſti. Archid in .c. fi. de offi. le.
22 lib. 6. Decimo fallit, † ſi allegaretur ad deci-
ſionem cauſarum quæ habuerunt cauſam de
præterito, ſcilicet tempore quo leges corre-
ctæ vigebant; Exemplum, dicit conſtitutio,
ꝙ extantibus maſculis filia fœmina non ſuc-
cedat; vel filia dotata non ſuccedat; moritur
vnus relictis filijs maſculis, & fœmina; ſeu fœ-
mina dotata; deinde corrigitur; poſtquè ſuc-
ceſſio applicatur ad actum; certè poteſt alle-
gari ad deciſionem ſucceſſionum de præterito.
vt in authen. vt cum de app. cogno. circa prin.
& tenet Archid. in .d. c. fi. & .D. m. in .d. c. 1.
& Iac. de Belui. in brocar. & in .l. 2. de no. cod.
confir. & ibi etiam Bald. & Bart. in .l. fin. ff.
eod. Quod tamen limitat Bald. niſi ſtatutum
vel lex noua corrigens antiquam, expreſſè di-
ſponeret quòd haberet locum tàm in præteri-
ritis, quàm in futuris; nam tunc non poſſet al-
legari. Sed quantum effectum habeat dicta
clauſula ꝙ extēdatur etiam ad præterita, dic vt
traditur in .c. fin. ſuꝑ de conſti. & in .c. cum tu.

ſuꝑ

sup de vsu. & vide quod ibi dixi. & supra in
23 fin. secundæ fall. Vndecimo fallit † si allegare-
tur ad ostendendum affectionem cōdentis. 11.
.q. 1. in .c. quicunq;. in glo. Sed reuertendo
ad principale propositum qualiter, an, & quan-
do, pœnitentia excuset, licet doct. non tan-
gant; tamen arbitror ita dicendum; quòd in
casibus in quibus sumus in regula, ita quòd al-
legans incidat in falsum, Quòd aut nos loqui-
mur, quò ad ius diuinum, et quò ad conscien-
24 tiam; † & semper est locus pœnitentiæ. vt not.
in reg. pactum. de reg. iur. lib. 6. & in episto-
la inter claras .C. de sum. trini. Dummodo si
ille qui allegauit, fuit causa, quòd propter
talem allegationem aliquis amisit causam suam,
restituat seu resarciat illi damnum; quia aliàs
non videtur remitti peccatum. vt in .d. regu.
peccatum. Dummodo habeat facultatem re-
stituendi & resarciendi. Aliàs autem si fa-
cit quod potest, excusatur. vt traditur in .d.
regu. peccatum. Deberet tamē etiam pœnitere
quòd non posset restituere. Et ideò aduocati
25 debent esse cauti, † vt causas iustas assumant, &
legitimè defendant, & arguant. Aut nos quæ-
rimus quò ad ius humanum; & hoc caso ar-
bitror, quòd cum pœna falsi regulariter non
habeat locum nisi detur dolus, vt in .l. diuus.
.ff. eod. & in .l. nec exemplum .C. eod. eo ipso
quòd datur dolus in vtendo seu allegando, de-
26 lictum dicitur consumatum; ideò † non ad-
mittitur pœnitentia. Facit .l. qui ea men-
te .ff. de furt. Et illud est clarum, quando su-
mus in casu certo. Nec est hoc casu necesse
expectare alium terminum infra quem pœni-
27 teat; quia in incertis † non certis locus est con-
iecturis. Et ideò hoc casu cum allegans videa-
28 tur scienter allegare, & præsumatur certus † de
facto suo, & quia cum matura deliberatione vi-
detur venire ad allegandum, & in ea assumit of-
ficium magistri, meritò eo ipso quòd vtitur fal-
sis constitutionibus, incidit in pœnam falsi. vt
.d. l. fin. Si tamen ipse reuocaret vsum, ad
29 hoc, vt à pœna se excusaret, requireretur quòd
ipse probaret iustam ignorantiam; quæ tamen
in rei veritate de facili nō videtur posse probari,
cum constitutiones & .ll. sint certe, & non præ-
30 sumatur † quis illas ignorare. Si tamen iusta
daretur ignorantia aliquo modo, non dubito
quin excusaretur, si eo ipso quòd quamprî-
mum sciret illas falsas pœniteret. Et aduerte,
quia si tu diceres potest figurari exemplum se-
cundum quod Bart. exemplificat in .d. l. fi. ff.
.eo. videlicet quando quis allegaret aliquem
doct. in apostillis seu addi. & communis opi.
erat inter doct. seu sculares quòd ita esset prout
allegabatur; & tamen falsum esset; nam ego
31 fortiter dubito an hoc dictum sit † verum. Et
videtur attentari posse quòd talis non incidat
in pœnam .l. corne. de fal. quia .l. fin. loquitur
in allegante falsas cōstitutiones. Sed inter con-
stitutiones, & doct. auctoritates longa est diffe-
rentia: quoniam secundum constitutiones iu-
dex necessitatur iudicare; sed non secundum
opi. & auctoritates doc. quia illę nō sunt necessi-
tatis, sed auctoritatis. Et non sunt necessariæ
32 sed † probabiles. vt probatur in .l. decernimus
.C. de sacrosanct. eccle. et tradit Bal. in prohe.
feud. in tertia col. Facit insti. de iur. natu. §.
responsa prudentum. In contrarium tamen fa-
cit quod not. in .l. damus .C. eod. vbi proba-
tur quòd ad hoc vt quis teneatur pœna falsi,
sufficit quòd quis falsum fecerit; vel vsus fuerit;
licet illud quo vsus fuit nō posset inferre, etiam
si verum esset, plenum præiudicium; quia satis
est quòd possit inferre aliquale præiudicium; &
quòd dolus cum falsitate accesserit. & hoc plus
mihi placet. Et ita intelligendo potest figura-
ri exemplum secundum quod supra dixi secun-
dum Bar. Item possct figurari exemplum in
allegante aliquam constitutionem, aut legem.
quæ non reperirentur; tamen in cōmentarijs
33 doct. † communiter ita allegatæ reperiuntur,
fortè propter vitium & mendositatem scripto-
rum; Et maxime si allegans ostenderet in suis
commētarijs ita allegatum esse; nec in illis ani-
maduerteretur aliqua macula. Et si tu diceres
quòd ipse non deber excusari, quia non debebat
stare illi allegationi, sed debebat reuidere; fa-
teor hoc; sed propter hoc non arguitur dolus,
sed culpa; quæ etiam si lata esset, regulariter nō
sufficit ad pœnā .l. corneliæ de fal. Sicut est etiā
34 in reliquis delictis in quibus lata culpa † non
æquiparatur dolo, si exigunt dolum; nisi aliud
reperiatur expressum; nam si aliud reperiatur
expressum, tūc stamus expresso. Et si aliud di-
ceremus, sequeretur absurdum, quòd nullus est
ferè doctor, qui non possit dici incidisse in ta-
lem excessum, & talem culpam, etiam quādoq;
latam; nam plerumq; propter occupationes,
vel similes causas, scribentes vel allegantes, in
allegationibus suis propinant allegationes cor-
ruptas quales reperiunt; vt de spe. tradit Io.
An. in addi. spe. in tit. de successio. ab intesta.
ver. quid si aliquia. vbi dicit quòd spe. non præ-
meditatus questionem Alberti Galeot. quam
ipse ibi recitat, corruptam propinauit, vt ha-
buit in commentarijs Alberti; quę ipse vi-
dit esse corrupta. Et subdit Ion. Andr. terreor
quòd quandoq; illud idem mihi eueniat. Si
ergo tam clarissimis & præstantissimis do-
ctoribus quales fuerunt specu. & Ion. And. id
quandoq; contigit, quid dicēdum erit de alijs.
Sed aduerte, quia posset insurgere dubitatio,
35 quid de eo qui falsò allegat extrauagantē † quæ
vel nunquam fuit edita, vel si fuit edita, fuit de-
mū abrogata. Dubium facit, quia ad decisio-
nem causarum non sufficit allegare extrauagan-
tem, Sed necesse est quòd illa probetur, &
producatur; & quòd iuri sit consona; & ha-
beat qualitates de quibus dixi in .c. pastoralis.
sup de fid. instru. & no. & latè etiam dixi in .c.
.1. sup de re iudi. & traditur in .l. cum prolatis
.ff. de re iudi. Si ergo sola allegatio non suffi-
cit, ergo non videtur quis propter hoc in fal-
sum incidere, si aliàs non vtitur. In contrarium
tamen facit, quia tex. in .l. fi. ff. eod. vult, quòd

ille qui allegat constitutiones quæ nunquam fuerunt editæ, incidat in pœnam falsi; ergo fortius hoc idem dicendum videtur in casu nostro. Sed hoc arg. non videtur obstare; quia tex. in. d. l. fina. potest intelligi de constitutionibus quæ allegarentur vt clausæ in corpore iuris & compilatæ, quarum sola sufficit allegatio. Vnde sicut non incidit in. l. cor. de fal. qui mendacium dicit in iudicio; nisi mendacem seu falsam probationẽ faciat, aut inducat; ita & hoc casu videtur dicendum quòd iste non incidat in pœnam falsi. et hoc satis mihi placet, quia sola allegatio nihil probat. Si tamen iste produ-
36 ceret falsam extrauagantem, per vsum † puniretur. l. corne. de fal. Nec esset locus pœnitẽtiæ, si scienter illud fecisset. Sed si ignoráter, & cognita falsitate statim pœniteret, & probaret legitimam ignorantiam, vel verisimilẽ, licet culpa esset admissa, non puniretur pœna. l. cor. de fal. Et aduerte, quia in ijs casibus in quibus
37 non requireretur productio extrauagãtis, † de quibus ego dixi in. d. c. 1. & d. c. pastoralis. Idem dicerẽ quod dictum est supra de alijs constitutionibus. Et prædicta notabis an vera sint, quia non tanguntur per doct. Circa secundam quæstionem, an & quando pœnitentia excu-
38 set † ab vsu falsarum literarum, Hosti. in sum. eod tit. §. 2. dicit, quòd in ijs in quibus vsu committitur falsitas, quis se liberat à pœna abstinendo; dummodo falsum non commiserit. vt. C. eod. tit. in. l. si falsos. Quod dicit etiam habere locum in rescriptis summi Pontificis. Si tamen vtentes examinent diligenter prius quam vtantur. vt dixi in. c. præced. quia alias sera esset pœnitentia. Est autem sera pœnitentia secundum aliquos, quando lis est contestata, postquam quis falsitatem cognouit. argum.
39 ff. de in ius. voc. in. l. quanuis. Alij † dicunt seram pœnitentiam qualitercunque quis vsus fuerit, postquam cognouerit falsitatem; argu. tex. nostri, & c. inter dilectos. §. verum. infra de excess. præla. Hosti. verò in dicto loco dicit seram pœnitentiã, vt statim dictũ fuit. Subdit tamen, quòd licet quis non fuerit vsus, serò pœniteret post viginti dies connumerandos à tempore scientiæ; quoniam lapsis viginti diebus nõ vitabit pœnam excõmunicationis; sed ligatus est. vt in. c. dura. sup eo. Quamuis aliqui intelligant quod dicitur ibi de viginti diebus, & de excõicatione, de sentẽtia lata à Diœcesano. Et de hoc intellectu dic vt ibi dixi. Quantum verò ad articulum nostrum principalem ego arbitror ita distinguendum, quòd aut loquimur
40 quò ad pœnitẽtialem † forum, & dic vt dixi in præced. quæstione in prin. Aut quò ad pœnã temporalem. Et subdistinguo; Aut quis vtitur
41 scienter, † & non admittitur pœnitẽtia. Quod intelligo, siue loquamur in literis gratiosis, siue in literis de simplici iustitia; & hoc probatur hic in tex. nostro. Et aduerte, quia præsumitur scientia impetrantis; quia præsumitur q falsò impetrauerit; nisi ipse exhibeat illũ à quo recepit literas. vt. in. l. maiorem. C. eod. Aut ipse vsus est ignoranter, & adhuc distinguo,
42 quòd aut quærimus quò ad † pœnam. l. corn. de fal. quæ requirit dolum, aut quò ad alias pœnas vt. c. dura. & c. præced. Primo casu dico, quòd siue loquamur in literis gratiosis, siue in literis de simplici iustitia, semper excusatur; si quam primum ipse sciuit illas literas falsas, ab vsu illarum abstinuit. Nec distinguo, an ignorantia fuerit crassa, vel legitima; quia satis est quòd probetur ignorantia, etiam licet sit supina, & lata; nam satis est quòd non adsit dolus; quia in hoc casu lata culpa non æquiparatur dolo. Secus si quò ad pœnam imponendam lex non exigeret dolum, secundum no. per Bar. in. l. diuus. ff. eod. & statim dicam. Et aduerte, quia hoc casu videtur dicendum, quòd exigitur quòd ipse exhibeat illum à quo literas recepit, ad hoc vt excusetur ab vsu mediante pœnã, vt in. d. l. maiorem. in fi. Sed potest dici, vt ibi dicit glo. quòd dum tex. ibi loquitur de exhibitione, loquitur de vrbanitate, non de necessitate. Vnde idem est qualitercunq; probet ignorantiam; licet ignorantia non esset excusabilis. Est tamen maxima præsumptio contra eum qui vtitur, quòd sciuerit, & quòd falsò impetrauerit, nisi exhibeat, aut probet quòd ab alio acceperit. Secundo casu quo quærimus de
43 alijs † pœnis. c. dura. & c. præced. adhuc subdistingue, quia aut vtẽs est in legitima & omnino excusabili ignorantia, & tunc si quam primum ipse perpendit falsitatem, abstinet, excusatur. Aut non adhibuit diligentiam quam debuit; sed ignorantia est crassa, & sic culpa est lata, & hoc casu subdistingue, quòd aut nos loquimur in literis gratiosis, & dico q immediatè post vsum non admittitur pœnitentia; quia quò ad pœnas. c. præced. sera est pœnitentia; vt ibi dicit tex. in prin. Et per consequẽs non essent expectandi viginti dies secundum formam. c. dura. sup eo. Et ratio est; quia tunc ius præsumit dolum; qui dolus præsumptus in hoc casu æquiparatur latæ culpæ. Sed si adhibita fuit negligentia, & lata culpa, in literis de simplici iustitia, admittitur pœnitentiã; si quamprimum ipse sciuit, aut cognouit illas falsas, abstinuit. ita loquitur tex. noster; quia illa præsumptio quasi doli, tollitur per aliam vehementiorem præsumptionem de qua hic in tex. & vt dicit hic glo. 1. Sed quantum ad. c. dura. dicẽ dum est, quòd licet abstinuerit ab vsu postquam sciuit, & per consequens non debeat puniri de vsu, si tamen illas non resignauerit infra viginti dies, punitur pœna de qua in. d. c. dura. Et idem si per viginti dies non adhibita debita diligentia retinuit; vnde post viginti dies sera est pœnitentia in casu illo. Et prædicta notabis, per quæ habes concordiam dictorum iurium, & nouissima sunt. Circa
44 tertiam quæstionẽ, videlicet de pœnitẽtia † vtẽtis falsis literis inferiorũ, arbitror dicendũ in omnibus prout dixi in præced. quæstione; Nisi in eo quod dixi de non adhibita diligentia, & sic de sera pœnitẽtia quò ad pœnas. c. præcedentis

dentis, & quò ad pœnas.c.dura.quia in iſtis li-
teris non habent locum illæ conſtitutiones. Et
ideò quantum ad hoc dicendum eſt, vt dicam
in quęſtione ſequenti. Circa quartam quęſtio-
45 nem de vtente ſalſis inſtrumentis;† ſimiliter di-
ſtingue, Quòd aut loquimur in foro pœnitẽtia-
li,& dicẽdum vt dixi in prima q̃ſtione in prin.
Aut in pœna temporali; & diſtingue, quòd aut
ſcienter eſt vſus, & non admittitur pœniten-
tia; cum delictum ſit iam conſumatum. vt in.l.
qui ea mente .ff. de furt. & eſt tex.in .l. ſi fal-
ſos .C. eo. vbi tex. vult, quòd faciens falſum
inſtrumentum, non releuatur à pœna, licet no-
lit illo vti; & hoc de pœna reſpectu fabrica-
tionis. Secus de pœna ratione vſus, ſi nõ fabri-
cauit; quia remedium eſſet quòd deſiſteret ab
vſu. & dicit ibi Bal. quòd ille tex. non eſt alibi.
Si verò ignoranter vteretur, dic quòd aut igno-
rãtia eſt craſſa, aut excuſabilis; Primo caſu, Aut
loquimur de pœna.l.corn. de fal.quę exigit do-
lum, vt in .l.nec exẽplum .c. eo.& poteſt pœni-
tere eo ipſo quòd poſtea ſciuit; Poſtea verò ſera
eſſet ſi vteretur, vt ſupra dixi in prima q̃ſtione.
Aut quærimus de pęna.l.cor.quaſi falſi, quę nõ
exigit verum dolum, ſed quaſi dolum, vel fi-
ctum dolum: & ſera admittitur pœnitentia, ſi
eſt in lata culpa. & ita loquitur .l. diuus. & q̃
ibi not. Bart. Et poſſunt figurari exempla in eo
qui vteretur teſtamẽto vel codicillis, in quibus
ſibi aſcripſit legatũ. & per alios modos de qui-
bus in .d.l. diuus. & in .l.1.§1 tutores .ff. eo. &
per totum titulum .C. de his qui ſibi aſcri. Aut
ignorantia eſt excuſabilis; vt puta, quia inſtru-
mentum non habebat apparens vitium. Et pri-
mus illud receperat ab antiquis ſuis, vel alio; &
tunc quàm primum ipſe cognouit, debet pœ-
nitere, & ab vſu abſtinere. facit tex. noſter. & ad-
de quæ dicam. infra in vltima quæſtione. Circa
quintam quæſtionem qua quæritur de vtente
46 falſis teſtibus, † ſimiliter diſtingue, quòd aut lo-
quimur quò ad forũ pœnitẽtialem, & dic vt di-
xi in prima quæſtione. Aut quò ad pœnam le-
galẽ; Et ſubdiſtingue, q̃ aut ſcienter produxit,
& non ſubornauit vt falſum diceret: & ſi qui-
dem pœniteat antequam deponat, ſatis eſt, vt
arbitror. Non debet tamen ſtare in ſimplici pœ-
nitentia; ſed debet reuocare expreſsè, & prohi-
bere illi vel illis ne falſum teſtimonium depo-
nãt. circa quod vide q̃ dixi in .c. ad audientiã. in
quarto mẽbro ſeptimi articuli principalis. Si ve-
rò depoſuerunt; fruſtra admittitur pœnitencia:
quia delictum iam eſt conſumatum. Et idem
cõcludo in omnibus alijs caſibus in quibus fal-
ſitas eſſet cõſumata in ipſo vtente. Sed ſi ſumus
in dubio, & bona fide quis produxiſſet vel fal-
ſos teſtes, vel falſa inſtrumenta: & poſtea appa-
reat falſitas, quod ſit remedium, & quæ cautela
adhibenda ne puniatur de vſu, dicit Bal. in .l.
fi. C. ſi ex fal. inſtrumen. quòd aut ipſe non in-
terrogatur an velit vti, & non tenetur; quia id
non eſt vti, ſed vſum eſſe: & eo tempore quò
vſus eſt, aderat bona fides. Aut interroga-
tur, & debet aduertere vt cautè reſpondeat;
ita quòd non poſſit ex verbis ſuis deprehendi,
quòd reputet falſum inſtrumentum, vel teſtẽ;
quia eo modo deformaret ſe, & alium poneret
in periculo: poſſet etiam de facili deducere Iu-
dicem in ſuſpicionem, quæ in talibus eſt valde
periculoſa: per .l. ſi aduerſarius.C.de fi. inſtru.
Vnde debet cautè reſpondere hoc modo; quia
non reputo mihi hunc teſtem, vel hoc inſtru-
mentum neceſſarium; ideò de ipſis non curans,
vſui cedo. Conſulit etiam Bald. quòd talia
potius faciat per procuratorem generalem,
quàm per ſe. Et intellige de procuratore gene-
rali cum libera; quia alius non poſſet cedere
teſtibus vel inſtrumentis productis, nec toti liti.
Et aduerte, quia quod dixi quòd ſi producens
abſtinet ab vſu excuſatur à pœna, eſt verum, niſi
procurauerit teſtem falſum dicere; ſecundum
Bar. in .l. diuus .ff. eod. per .l. ſi falſos .C. eod.
Et vide ad prædicta Bar. & Bal. in.d.l. ſi aduer-
ſarius. vbi volunt, maximè Bal. quòd cauti ad-
47 uocati † ſæpe faciant fieri iſtas proteſtationes;
quòd non intendunt vti teſtibus, niſi in quan-
tum verum dicant; quia per hoc excuſantur à
pœna vſus, ſecundum Bald. Dicit tamen Bart.
in .d.l. diuus. quòd iudex debet ſtatuere ter-
minum ad deliberandum, an velit vti illo in-
ſtrumento, vel atteſtationibus, vel non. ar-
gum.l.titia. ff. de accu. & .l. mancipiorum .ff.
de opt. lega. & ibi etiam vide practicam & cau-
telam ad hoc, vt vtens non poſſit poſtea pro-
bare errorem; videlicet quòd aduerſarius pro-
48 teſtetur † contra vtentem, quòd intendit, ſi vti-
tur inſtrumento vel teſtibus, accuſare eum de
falſo: quo caſu, aut talis deſiſtet ab vſu, & illis
nunquam adhibetur fides; aut non deſiſtet, &
tunc punietur, vt .l. ſi falſos .C. eod.

Cap. vltimum. Ex conſcientia.

SVMMARIVM.

1 *Raſura in loco non ſuſpecto non vitiat reſcriptum. & nu. 2.*
Declaratur tamen diffusè nu. 8. cum ſeq.
3 *Niſi, non ſtat exceptiuè quando non congruit præcedenti orationi.*
4 *Præſumptio probabilis eſt quæ concludit, & impellit animum ſapientis, & conſtantis, ad ſic credendum.*
5 *Doctori verecundia eſt dubitare vbi non eſt dubitandum.*
6 *Metus iuſtus eſt ille qui cadit in ſapientem, et conſtantem virum.*
7 *Obligare quis ſe poteſt ad pœnã perdendi beneficiũ.*
Intelligitur hoc ad ſui præiudicium tantum, non autem ſui ſuperioris. & nu. 27.
9 *Scriptum eſſe aliquid de manu alicuius deprehenditur pluribus modis.*
10 *Raſura non vitiat literas, quæ redditæ ſunt clauſæ ſecundum communem opinionem.*
11 *Sigillum in literis ſi deſtructum ſit, an vitietur? vide remiſſiuè.*
12 *Literis ſummi Pont. nemo, exceptis officialibus ad*

 hos

hoc deputatis, addere, vel detrabere potest, etiam minimam literam, absq; pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ.

Cuius absolutio ipsi summo Pōt. est reseruata. ibi

Posset tamen aliquis impunè eas lacerare, ibidē.

13 *Abradens literas summi Pont. qua pœna puniatur. & nu. 26.*

14 *Falsificans acta perdit causam.*

15 *Dolus præsumitur in genere prohibitorum.*

16 *Rasura siue sit in literis gratiosis, siue in literis de iustitia, quando faciat præsumi dolū contra producentem huiusmodi literas. distinguitur.*

17 *Rescripti verba dispositiua generalia recipiunt intellectum à narratione speciali.*

18 *Instrumentum, vt ei credatur, debet esse sine aliqua suspicione.*

19 *Præcedentia, & sequentia declarāt media.*

20 *Rasuræ in loco suspecto factæ debet fieri mentio in fine literarum, ad hoc vt valeant, ab eo qui eas confecit.*

Nec sufficit quòd in loco suspecto litera videatur apposita de manu ipsius. ibidem.

21 *In interlineatura idem obseruatur.*

Stilusq́; notariorum talis est. ibidem.

22 *Interlineaturæ an debeat fieri specialis mentio in fine literarum, seu instrumenti, an verò sufficiat generalis.*

23 *Notarij fortiter errant, qui in prothocolis, & originalibus in margine aliquam ponunt interlineaturam manu etiam propria.*

24 *Facere aliquid obscurè, aut dubiè, & non facere paria sunt.*

25 *Malitijs est obuiandum.*

28 *Renuntiare iuri suo quilibet potest.*

29 *Appellationi appellans an possit renuntiare, remissiuè.*

30 *Silentium imponere, an importet absolutionem rei solum, an verò etiam adiudicationem actori rei de qua contenditur.*

EX CONSCIENTIA. Propter pau-
1 carum literarum rasuram † in lo-
co non suspecto, rescriptū nō pro-
batur falsum. hoc dicit. Diuiditur
in tres. Primo ponit recisum prohemium. Se-
cundo diffinit obiectionis dubium, ibi, verum.
Tertio obijcientem puniri mandat, ibi, vnde.
In tex. ibi, redargutæ falsitatis. dic secundum
Hostien. & Io. And. fortè per ipsum. R. à quò
petebatur ecclesia; & ipse sub pœna causæ, hoc
est ammissionis causæ, quæ erat de beneficio,
obligauit se ad probandum literas fore falsas.
et hoc dicunt doctores sufficere pro casu. No-
2 ta primo, quòd rasura † paucarū literarum nō
inducit probationem falsitatis; & de hoc la-
tius infra in glo. 1. Secundo not. quòd dictio
3 nisi, † non stat exceptiuè, quando non con-
gruit præcedenti orationi. Simile not. glo. 2. in
.c. accusasti. sup̄ de accusa. not. Archid. 13.
.q. 2. in .c. placuit, & de consec. distinc. 2. in
.c. in Christo. il. 2. et vide glo. in ver. nisi ex-
pressè. in .c. 1. de rescrip. lib. 6. & in cle. du-
dum. in .§. nos autem. de sepul. Tertio not.
bonum tex. ad cognoscendum quando præ-
4 sumptio † est probabilis, & non temeraria; vi-
delicet quando est talis quæ concludit, & im-
pellit animum sapientis & constantis ad sic cre-
dendum; non autem quando esset motiua cu-
iuslibet leuis imperiti aut incōstantis hominis.
Et probabilis dicitur similiter probatio, quæ
mouere debet animum sapientis & prudentis,
non imperiti, ad dubitandum. Et ideò vere-
5 cundia † est doctori dubitare, vbi non est du-
bitandum. vt not. glo. in .c. si beneficia. de
præben. lib. 6. nota. in .l. domicius .ff. de testa.
& not. in .c. cum contingat. & ibi dixi, sup̄ de
rescrip. Simile dicimus in metu, quòd ille dici-
6 tur iustus † metus qui cadit in sapientem vi-
rum, non in hominem temerarium. Primum
probatur in .l. illi quidem .ff. quod me. cau. &
vtrumque probatur. in .c. cum dilectus. sup̄
quod me. cau. Vltimo not. quòd quis potest se
7 obligare ad pœnam † perdendi beneficium. Si-
mile in .c. cum dilectus. sup̄ de elect. Quod est
verum, quò ad sui præiudicium. Secus quò ad
præiudicium superioris; quia talem promissio-
nem potest superior non acceptare. vt in .c.
admonet. & in .c. quod in dubijs. sup̄ de renun.
Glo. 1. in prin. est declaratiua; posset etiam
expediri per quæstionem. Deinde format con-
trarium, & pro solutione remittit. In eadem
glo. ibi, cum olim, dic, & per illam decre. dice-
bat Io. quòd licet rasura vnius literæ non indu-
8 cat suspitionem, tamen rasura † lineæ inducit
suspitionem. Et idem dicit Hosti. de rasura
multarū literarum. In fi. glo. dic, est ergo con-
clusio glo. quòd rasura quæ fit in oratione non
sit suspecta; quod tamen intellige vt statim di-
cam. Hosti. hic dicit, quòd rasura vnius literæ
inducit falsitatem in literis Papæ, qñ essent de
alia manu, quam illius cui commissum est offi-
cium; super quo remittit ad not. in .c. ex lite-
ris. sup̄ de fi. instrumen. et in hoc resides hic
Io. And. & .d. Anto. Glo. verò in versi. rasu-
ram tenuem, in .c. licet. sup̄ eod. concludit.
Quòd aut literæ sunt præsentatæ clausæ, aut
apertæ. Primo casu non nocet rasura in quo-
cunq; loco sit. Si verò literæ sint apertæ, subdi-
stinguit: Quòd aut apparet facta ab eo qui illas
scripsit, & non sunt falsæ; & hoc voluit etiam
Lau. cuius fuit prædicta opi. glo. qui voluit q̄
in quocunq; loco esset rasura, non obstat;
dummodo ab eadem manu fuerit scripta; quod
9 plurimis modis † potest deprehendi; ex encau-
sto, seu atramento, & specie & forma literæ, &
alijs similibus modis, secundum quod traditur
in .l. comparationes .c. de fide instrumen. & in
.l. si vnus .C. de testa. vnde voluit idem Lau.
quòd etiam si in facti narratione esset rasura, &
cōstaret quòd esset facta ab impetrāte, obesset.
vt sup̄ de rescrip. c. significāte. & .c. Rodulphus.
Si verò dubitaretur, non obesset; & ita intel-
lexit .d. c. ex literis. Quod tamē intellexit .d. glo.
in ver. rasuram tenuem, si modo non sit in loco
suspecto; secus si esset in loco suspecto, quãuis
paucarum literarum rasura. & hoc qñ literæ

apertæ

apertæ sunt; nam si clausæ, tunc non obesset; vt
etiam voluit Lau. qui allegat. l. cancellauerat. ff.
de ijs quæ in testa. dele. & quod not. in. c. inter
dilectos. supra de fi. instrum. & in. c. cum olim.
supra de off. deleg. & d. l. comparationes. & d. l.
si vnus. D. m. hic, concludit, quòd si rasura appa
ret facta ab officiali, non est dubium. Idem si
apparet facta ab impetrante; nam ex secundo
casu pro modica quacunque ratione est falsa-
rius. vt in. c. licet. supra eod. Sed quando est in
loco non suspecto præsumitur facta per officia-
lem. Sed in loco suspecto per impetrãtem, seu
vtentem. Et ideò talibus literis non adhibetur
fides. vtputa quando induceretur æquiuocatio
nominis, de quo est dubitatio. de quo not. in
d. c. inter dilectos. & d. c. ex literis. Ego verò
distinguerem, quòd aut literæ sunt redditæ clau
Glo. op. 10 sæ, aut apertæ. Primo casu, † cõmunis * conclu-
sio doct. est, vt patet ex supradictis, quòd nõ præ
sumuntur falsæ propter rasuram. Quod ego ar-
bitror limitandum, si modo litera nõ esset, mul
tum difformis in loco rasuræ ab alia; alias secus.
et maximè si esset magna & notabilis rasura,
& esset in loco suspecto, nec fieret aliqua men-
tio intus de illa rasura; quo casu posset fortè tũc
præsumi, quòd sigillum sit adulterinum, & esset
notabilis suspicio & rationabilis, q̧ esset falsò
appositum. vel quòd fortè aliquo ingenio lite-
ræ essent dissigillatæ, & rasura commissa, & po-
stea sigillatæ. Sed si intus de eadem manu &
forma, & tinctura fieret mentio de rasura; secus
esset dicendum. de quo statim dicam latius.
Quid autem si talis solum dissigillasset, vel sigil-
lum destruxisset. vide quod dixi post glo. in. c.
cum olim magister. supra de off. deleg. Secun-
do casu, quando literæ essent præsentatæ aper-
11 tæ † distingue: Quia aut sumus in casu certo,
videlicet quòd eo modo, & cum rasura prædi-
cta emanauerint, & res est clara, qualiscunque,
& quantacunque sit rasura. et qualiter posset
hoc apparere, etiam apparebit ex infra dicen-
dis in fi. Aut sumus in casu certo, quòd ema-
nauerint non abolitæ, & non abrasæ, sed ab im
petrante, & vtente sunt abrasæ, & hoc casu talis
punitur, qualiscunque sit rasura, & in quocun-
que loco, etiã non suspecto; per tex. in. c. licet.
supra eod. dum dicit aliquid per rasuram tenuẽ
immutatur. Et dicit Host. in sum. eod. titu. §. 2.
ver. quinto. in fi. q̧ hodie pręceptum est, q̧ in
literis Do. Papæ, nec in magno numero, nec
in modico, audeat quis manum apponere, etiã
literam vnicam, vel dimidiam, vel pũctum vni-
cum addendo, cancellando, diminuendo, com-
12 plendo, aut mutando; exceptis † officialibus,
quibus hoc permissum est; alioquin manum ap
ponens, ex canone lato in curia, ipso facto sen-
tentiam excommunicationis incurrit, quæ non
potest per aliquem citra sedem apostolicam re-
laxari; & quòd difficillimè absoluuntur tales si-
ne pœna. dixi post doct. in. c. ex literis. supra de
fi. instrum. Et quanquam quis posset totum re-
scriptum lacerare, si non vult ipso vti; quia cui-
libet licitum est renunciare iuri suo. vt in. c. si

diligenti. supra de fo. compet. tamen hoc nõ est
licitum, quia videtur alteri obesse. Aduerte ta-
men, quia arbitror dicendum esse, quòd si talis
dolo mutaret, abraderet, seu cancellaret, puniri
13 deberet pœna falsi, † & alijs pęnis quibus falsa-
tores literarum puniũtur; & quòd præsumere-
tur dolo fecisse, si aliquid corrigeret, abraderet,
vel induceret, quod esset de substãtialibus lite-
rarum, vel in loco suspecto, & importante ali-
quod præiudicium non leue. & ita intellige. c.
licet. supra eod. Sed si extra substantialia, vel
circunstantias necessarias abraderet, vel immu-
taret, vt in cognomine, vel agnomine, vel simil.
arbitrandum est, quòd potius per simplicitatẽ
videretur hoc fecisse; vnde fortè non teneretur
pęna. l. corn. de fal. esset tamen excommunica-
tus, vt dictum est, & carere debet omni cõmo-
do literarum. vt in. c. cum olim. præalleg. loqui-
tur tamen ille tex. in aperiente, & destruente
solum sigillum. Sed satis placet, quòd non te-
neatur. d. l. corn. de fal. quia vt sæpius dictũ est,
non tenetur nisi vt dolosus. Sed quòd nõ te-
netur amplius illis literis vti, probatur in. l. 1. ff.
de his quæ in testa. dele. & idem dicit ibi Io. de
14 Imo. in falsante acta, † quia perdit causam. vt in
. l. in fraudem. §. quoties. ff. de iur. fis. Et idem
dicit Ang. in. d. l. 1. de dissigillãte acta, quæ trã-
mittuntur consultori; sed non placet ibi Io. de
Imo. dixi in. d. c. cum olim. Fortiter tamẽ facit,
15 quia in genere prohibitorum præsumitur † do-
lus; vt not. in. c. 1. supra de præsump. ergo cum
etiam punctum & literam remouere, aut appo-
nere sit prohibitum, si in contrarium operatus
est, pręsumitur quòd dolo commiserit. Sed ar-
bitror ad hoc posse responderi. arg. tex. in præ-
ceden. c. coniuncta glo. 1. quia postquàm idem
commissum est in loco nullo modo suspecto, &
nihil importanti, præsumptio est, quòd ipse po
tius per simplicitatem fecerit. res tamen non
esset sine maximo dubio. & fortè si postea vte-
retur talibus literis, non esset sine periculo pœ-
næ falsi; per tex. in. c. præced. & per not. in. l. di-
uus. ff. eod. Aut sumus in dubio, & hoc casu
16 distinguerem, quòd aut est rasura † in literis de
simplici iustitia, aut in literis gratiosis, quæ de
facili obtinentur; Primo casu, arbitrarer quòd
siue sit rasura in loco narratiuo, siue in loco
dispositiuo, non præsumatur cõtra ipsum pro-
ducentem, vel vtentem, quòd fuerit facta rasu-
ra per eum; hoc probatur iudicio meo in præ-
ced. c. nam ibi præsumitur falsitas contra pro-
ducentem, vel vtentem talibus literis, donec
fuerit deprehensa. Sed postquàm fuisset de-
prehensa, si talis vteretur talibus literis, incide-
ret in pęnam; postquàm vsus esset sciens illas
falsas; nisi aliquo modo posset excusari, quòd
ipse per ignorantiam, aut simplicitatem abra-
sisset, vel abradi fecisset, secundum quod statim
dixi. Et si tu diceres, quod obstat. c. præced. for
tè dici posset, quòd loquitur ille tex. in eo, qui
vteretur literis de iustitia, quas sciebat nullo
modo impetratas esse; vel postquam pronun-
ciatum vel detectũ est, quòd literæ essent falsæ.
Sed

Sed si ipse arbitraretur propter talem rasuram,
quam fecisset, vel fieri fecisset, cum videatur nul
lius præiudicij, & non sit facta in loco suspecto;
literas non esse falsas, videtur, quòd postea vtēs,
vtatur potius ex simplicitate. Si verò loqua-
mur in literis gratiosis, dico quòd si rasura
est talis, quæ potest inducere animum sapientis
in suspitionem falsitatis, habet locum. c. licet. su-
pra eod. siue rasura sit notabilis, siue parua; & si-
ue sit in oratione, siue in dispositione; nā & quā
doque propter rasuram in narratione potest
insurgere magna suspitio; vtputa, quia verba
17 dispositiua † sunt generalia; quo casu videntur
recipere intellectum à narratione: & fortè po-
tuisset esse narratio specialis, ad quam refereba-
tur dispositio, & sic specialiter intelligebatur; vt
in. c. inter dilectos. versi. cæterum. supra de fi.
instru. & Instit. de inut. stipu. §. præterea. Facit
quod in simili dicimus in securitate concessa
simpliciter ad petitionem alicuius. de quo per
.d. m. in. c. fi. supra de treu. & pac. & per Bart. in
.l. 1. ff. ad. l. iul. ma. Secus si narratio esset gene-
ralis; quia tunc videtur magis generaliter intel-
ligenda; nisi aliud obsistat. facit. l. aurelius. §. sti-
cho. ff. de libe. leg. & l. si defensor. §. qui inter-
rogatus. ff. de interr. act. Et pro primo dicto vi-
de tex. in. c. cum venerabilis. supra de reli. do. Et
idem dic qualiscunque sit rasura, siue magna, si-
ue parua; etiam vnius, vel duarum literarum;
dūmodo illa talis litera abrasa, vel inducta, pos-
set inducere sapientis animum ad suspitionem;
vt in. d. c. cum venerabilis. & in. c. inter dilectos.
de fi. instru. nam ad hoc vt credatur instrumen-
18 to, † necesse est, quòd sit sine aliqua suspitione;
vt in. l. fi. C. de edic. di. Adri. tol. & in. c. cū adeo.
& in. c. ad audientiam. supra de rescrip. Prędicta
tamen limita secundum glo. not. in. d. c. cum ve
nerabilis. si modò per alia quæ apposita sunt
in dictis literis non rasa, nec abolita, nec suspe-
cta. non appareret veritas rasuræ; secus si appa-
reret. Idē dicēdum esset de alijs instrumētis. Et
potest apparere, quia idem nomen sæpius recē-
seretur in principio, medio, & fine literarum,
vel instrumenti: & narrasset in diuersis locis; nā
licet id esset de substantialibus, & quod præiudi
cium principalis tangeret, tamen quia non est
rasum nisi in vno loco, nō esset suspectum; quia
potest ex alijs faciliter deprehendi, quòd rasura
fuit facta ab illo, qui scripsit literas, vel confecit
instrumētum. Facit quod no. in. c. cum. I. & A.
19 supra de re iud. & quia per præcedentia, † & se-
quentia intelliguntur media. no. 18. distin. in. c.
peruenit. & in. l. si seruus pluriū. §. fi. ff. de leg. 1.
cum simil. Sed si hoc non appareret, cautela
est, quòd de rasura in loco suspecto facta, de-
beat idem confector literarum, vel in fine facere
mentionem. Nec sufficit, ꝙ in loco suspecto li
20 tera videatur apposita de eadem † manu; vt no.
singular. glo. fin. in. d. c. cum venerabilis. &
idem tenent ibi doct. Et idem dicendum est de
interlineatura quæ fiet inter margines, vt not.
Archid. 35. q. 9. in. c. loci. §. his ita. & pro hoc
tex. in. l. in fraudem. ff. de testa. milit. & ibi hoc
tenet Bar. & optimè Bart. in. l. 1. vers. & ideo. ff.
de his quæ in testa. del. facit etiam. l. 2. & l. can-
cellauerat. eo. tit. Et ideò hodie habet commu
nis stilus notariorum, quando rasura, vel interli-
21 neatura † est facta in loco suspecto, vt dicit Bart.
in. l. diuus. §. item senatus. & §. idem in filia. ff.
eod. quòd subscriptio notarij attestantis de in-
22 terlineatura debet esse † specialis, nō generalis.
& ita consuluit in. l. 1. ver. & ideò. ff. de his quæ
in testa. dele. & voluit ibi Dy. per illum tex. quē
dicit non esse alibi. Et licet ille tex. loquatur in
vltimis voluntatibus, tamen idem volunt doct.
in cōtractibus inter viuos. Facit. l. pactum. ff. de
pact. & Instit. de le. fusi. cani. toll. in fin. Et hoc
etiam voluit Oldr. & Ray. in. d. l. 1. & Guil. &
in. l. 1. §. si rosæ. ff. de bono. posses. sec. tabu. in
.1. glo. Reperio tamen. d. Bal. consuluisse, ꝙ
hoc non sit necessariū; & incipit consiliū suum.
In libro sententiarum apparet vna apostilla. vbi
dicit, quòd satis est, quod appareat vna interli-
neatura manu eiusdem notarij; quia stari debet
veritati, quæ per scripturam apparet; Et testes,
subscriptio, annus, dies, & cætera necessaria, vi-
dentur etiam relata ad illam interlineaturam; si
notarius simpliciter attestatur se fuisse rogatū
de omnibus. Facit quod no. in. l. si quis ex argē-
tarijs. §. si initium. ff. de eden. Sed mihi plus
placet primum dictum; si modo interlineatura
contineret aliquid substātiale, & quod esset gra
uis præiudicij. Dictum autem Bal. vendicet sibi
locum, quando esset in loco non suspecto, vel
esset leuis præiudicij. Et aduerte, quia fortiter
23 † errant notarij, qui in prothocollis, & origina-
libus in margine aliquam ponunt interlineatu-
ram, vel est cancellatio grauis præiudicij; quia
non esset illi fides adhibenda; licet etiam videa-
tur scripta manu eiusdem notarij; quoniam de
facili potuisset aliquis similem interlineaturam
facere; vel facere literam similem literæ illius no,
tarij, vt dicit tex. in auth. de instrum. cau. & fid,
post princ. Et præterea ipsemet notarius facilè
potuisset ad instantiam alicuius personæ adde-
re. Prædicta tamen semper arbitror limitandā,
nisi ex præcedentibus, vel sequentibus, aliud ap
pareret, vt supra dixi. An autem sufficeret quòd
notarius in fine generaliter assereret, quòd ipse
propria manu fecisset rasuras, cancellationes,
emendationes, inductiones, & interlineaturas;
An verò sit necessariū designare loca, & lineas
vbi facta est cancellatio, & inductio, & interli-
neatura; Et videtur quòd sufficiat generalis,
per tex. in. d. ver. & ideò. vbi testator generali-
ter dixit de inductionibus, & cancellationibus;
nec aliter designauit loca. facit. C. de aduo. diu.
iud. in. l. quicquid. & in. l. fin. In contrarium fa-
24 cit, quia paria † sunt non facere aliquam excusa-
tionem, vel attestationē, vel obscurè, aut dubiè
excusare, vel attestari. vt in. l. 3. §. si quis duab'
prim. rūs facit. c. cum clamor. sup de testi. l. nō
intelligitur. ff. de iu. fis. Et quia daretur via fa-
bricādi falsum; quia quilibet posset cancellare,
vel inducere, & interlineare, vbi vellet: quibus
25 est † obuiandum. vt in auth. de instru. cau. & fid,
in prin.

in prin. & in.l.in fundo.ff.de rei ven. Facit quod
not.in.c.2.de renun.lib.6. Sed ego reperio in
quibusdam apostillis Infortiati mei in.d.l.1.ff.
de his quæ in test.dele.quendam.d.Tancre.ita
soluisse, quòd si instrumentum proferatur, siue
producatur à tabellione, vel testamentum à te-
statore, vel proferatur ex loco vbi alius verisi-
militer non potuisset apponere manum; vt pu-
ta ex archiuo publico, vel registro; & tunc sit ve
ra prima opinio, & procedat tex.in.d.l.t. Si ve
rò ab alio proferatur, vel ex alio loco, tunc non
sufficit, nec fides adhibenda videtur; per not.
in.l.fin.C.de edic.di. Adr.toll.in glo. in ver. vi-
tia. & not.in.d.§.si rosæ. certè hęc consideratio
indicio meo fuit satis bona. Tamen quod dixit
de notario non simpliciter admitterem, nisi es-
set persona multum legalis, de qua nulla esset
sinistra suspitio; Vel nisi eēt talis interlineatura,
vel rasura, ad quam de necessitate referetur ge-
neralis subscriptio, vt in casu sequenti statim
dicam. Item qđ dixit de alio ꝓducente, simili-
ter non admitterē, nisi in casu, in quo essent plu
res interlineaturæ, vel rasuræ. Sed si esset vnica
interlineatura, cum non esset aliud ad quod re-
ferri possit protestatio notarij, videretur nota-
rius specificè attestatus de dicta interlineatu-
ra; argu.l.2.ff.de libe.& posthu. Facit etiam ad
prædicta, & pro primo dicto, quod not.in.l.si
fuerit.ff.de reb. dub. & in.l.duo sunt titij.ff.de
testa. tute. & in.l.cum ex pluribus. ff.de manu.
testa. Idem si essent duæ interlineaturæ, & lo-
queretur in plurali. Sed si essent plures duobus;
vel essent duæ, & loqueretur in singulari, tunc
secus. Et prædicta notabis, quia nouissima sunt.
Si verò rasura nō sit in loco suspecto, & sit pau-
carum literarum, & talis quæ animū prudentis
nequaquam debet in suspitionem adducere; &
hoc casu habet locum tex. noster; quia præsu-
26 mitur facta ab officiali. Sed si impetrans † ra-
sisset, falsarius indicaretur; quamuis rasio esset
modica. secundum.D.m.per.c.licet.supra eod.
Quod ego intelligerem, quando in loco suspe-
cto: Sed si in loco nō suspecto, licet falsò fecerit
immutādo veritatē; tamen per ea quæ supra di-
xi, præsumeretur quòd potius ex simplicitate
& ignorātia fecerit. Et aduerte, quia fortè ideò
tex. dicit paucarum literarum; quia cum nota-
bili rasura camera apostolica non est solita di-
mittere literas transire. Et licet videatur locus
non suspectus, vt in narratione, tamen propter
quantitatem magnam rasuræ, potuisset ibi fuis-
se interclusum aliquod substantiale, vel præiu-
diciale, limitans ea quæ postea in conclusione,
aut dispositione continerētur; secundū ea quæ
supra dixi: per no.in.c.fi. de treu.& pac. per.D.
m.& per Bar.in.l.1.ff.ad.l.iul.ma. Et sic habes
notabiliter expeditam hanc materiam. Glo.in
ver. sapientis colligit. In fi. dic vt not.in.l.ple-
biscito. in fi.ff.de offi.pręsi. & in.l.1.in fi.ff.de
ven.inspi. Glo. super ver. sub periculo causæ.
colligit arg. & fortificat tex. In fi. dic secundum
Host. quòd coram non suo iudice hoc nō pos-
27 set sine licentia † episcopi; & remittit ad not.in
c.significasti.sup̄ de fo.compe. dixi supra in no
tabilibus. Glo.penul.alle.concor. In fi. dic, ad-
uerte quia iste tex. vult, quòd quilibet potest iu
28 ri suo † renunciare. Hostien.hic, & post eum Io.
And. latè tractant.q. & an, & quando appellans
29 † possit renunciare appellationi; sed non est ma
teria nostra; sed dic de ea, vt latius dixi post doc.
in.c.interposita.in.§.ille denique. supra de ap-
pel. & vt traditur in.c.cum appellationibus. de
appel.lib.6. per legistas. in.l.si quis libellos.C.
de appel. Guido de Suza.in.l.ampliorem. C.de
appel. Vide etiam quod dicitur per Io.de Imo.
in.c.vt debitus.in fi. supra de appel. & per Bal.
& Ange.in repe.l.tale pactum.§.qui prouoca-
uit.ff.de pact.& per Bal.in.l.2. C.quando pro-
uo.non est necesse. Glo.fin.format.q.& soluit.
In fi.dic.Host.hic tenet oppositum; cum enim
iste contra quem agebatur possideret benefi-
cium, satis est quòd actori imponatur silentiū;
30 † vnde sibi non incumbit aliquod onus proba-
tionis.arg.l.fi.C.de rei vend. Idem etiam vult,
si modo possideret aduersarius; quia esset sibi
assignanda ecclesia ex eo, quòd aduersarius ita
conuenerat secum cum auctoritate ordinarij:
Et dicit Io. An. hoc dictum verum esse, si ita es-
set in facto; aliàs vera sit opinio glo. & sequun-
tur doctores.

De sortilegijs. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Sors quid sit. & num.5.*
2 *Definitio non est bona quando non conuertitur cū suo definito.*
3 *Sortilegi qui sint.*
4 *Sors quotuplex sit. & 8. vbi etiam traditur quæ sit sors diuisoria. & 10.12. & nu.14.*
6 *Fine adepto cessant ea quæ sunt ad finem.*
7 *Sors quot modis denominatur.*
9 *Sorte quando aliquid dirimatur.*
10 *Consulatoria sors quæ sit.*
11 *Diuinatoria quæ sit.*
13 *Superstitio quid sit.*
15 *Sortes à quo auctore habuerunt originem.*
16 *Præstigium à quo habuit originem.*
17 *Sortes ad quem finem ordinentur, & alia multa de sortibus vide remissiuè.*

CONTINVATVR
ad præcedētem hoc
ordine; supra visum
fuit de crimine falsi
in genere: verū quia
sors, vt plurimū spe-
ciem falsitatis; con-
tinet vt infra dicam.
Ideò competenti or
dine subnectitur hæc Rubrica de Sortilegijs.
Circa quam materiam ad euidentiam dicendo-
1 rum. Primò quæro quid † sit sors. Sol. dic secū-
dum August. 25.q.2.c.sors non est. quòd sors
non est aliquid mali; sed res in humana dubie-
tate

tate diuinam iudicans voluntatem. Ergo sors
videtur esse licita, secundum August. hæc diffi-
nitio, seu descriptio non est generalis; nec con-
uertitur cum suo diffinito: ergo non est bona;
quòd autem non conuertatur patet; quia aliqua
2 est sors, † in qua multum malum inest, vt in-
fra dicemus, igitur &c. Vnde Leo Papa. iiij.
26 q. 5. in. c. sortes. dicit, q; sors non est aliud,
nisi diuinatio, & maleficium à sanctis patribus
damnata. Hæc descriptio noua est in se, prout
respicit damnatas species sortis. Sed quoniam ali-
quæ species non sunt damnatæ, vt infra dicam.
Ideò non est generalis, nec conuertitur cũ suo
diffinito. Isidorus lib. 8. ethimo. & transumpti-
3 uè. 26. q. 1. in. c. 1. dicit, quòd sortilegi † sunt,
qui sub nomine fictæ religionis per quasdam
quas sanctorum, seu apostolorum vocant sor-
tes, diuinationis sciẽtiam profitentur; aut qua-
rumcunque scripturarum inspectione, futura
promittunt: Et sic videtur velle, quòd sors sit
scientia diuinationis futurorum per fictam re-
ligionem scripturarum apostolicarum, & alia-
rum quarumcunque. Sed aduerte, quia etiam
hæc diffinitio non est generalis; non enim com-
prehendit nisi sortem diuinatoriam; sortem au
tem diuisoriam, & consultoriam non continet;
Preterea patitur defectum in alijs, vt patebit ex
infra dicẽdis. Vnde debes scire, quòd cum sors
propriè locum habeat, non ijs quæ sunt in ne-
cessitate; sed in ijs quę contingunt secundũ cur
sus naturalium rerum ad vsum humanæ vitæ; &
quæ per propriam hominum prudentiam fie-
ri, aut cognosci non possunt, vel ad effectũ pro-
duci, secundum quod statim dicam in sequenti
quæstione. Et quandoq; sors fiat respectu ha-
bendorum; quandoq; respectu habitorum vtẽ-
4 dorum. Quandoq; verò vt futurus † euẽtus co
gnoscatur. Vnde prima sors diuisoria. Secun-
da consultoria. Tertia diuinatoria rectè nomi-
natur, secundum quod statim dicam in sequen-
ti quæstione. Ideò vt omnes dictas species sub
vna diffinitione comprehendantur; secutus bea
tum Tho. in quodam opusculo, quod fecit de
sortibus, dico, quòd sors cõgruè ita potest dif-
finiri. Videlicet, q; est inquisitio occulti exce-
5 dentis † humanam industriam, per aliquod à no
bis factum super rebus humanis ad nos perti-
nentibus, vel habendis, vel petendis, vel cogno-
scendis. Ideò autem dixi inquisitio, quoniam
hoc verbũ ponitur, vt genus, & de se patet quid
denotet. Ideò autem dixi occulti, quia in ma-
nifestis nimis reprehẽsibile esset ire per sortes;
qualia sunt ea quæ sunt de necessitate; vt Deum
esse: Et an duo & tria faciant quinque. Et de ijs
de quibus dixi in. c. si quis propter necessitatẽ.
supra de furt. Vel etiam si essent manifesta, vel
notoria. Facit. 2. q. 1. in. c. de manifesta. & . c. ma-
6 nifesta. quoniam ea quæ sunt ad finem, † cessant
adepto fine; vt in. c. euidentia. & ibi vide remis-
siones. supra de accu. Ideò autem dixi exceden-
tis humanam industriam, quia derisibilis esset
qui quæreret per sortes, an comedat, vel bibat;
aut maturas fruges colligat; vel si id quod videt
est homo, vel equus, vel quid simile. Ideò autẽ
dixi per aliquod à nobis factum: quia quãdoq;
fit à nobis per inuocationem diuini auxilij. Et
hæc pertinet ad prophetas; & prophetia voca-
tur; & est permissa. Quandoq; verò per inuo-
cationem dæmonum: Hoc autem quandoque
7 Necromantia, † quãdoque Geomantia, quan-
doq; Idromantia, quandoq; Iromantia, quan-
doq; Pyromantia appellatur, secundum varios
& diuersos inuocationis, vel sortij modos. Vo-
cantur etiam & alijs nominibus, de quibus dicã
statim in sequenti quæstione. Item fit quan-
doq; sors, & per alia signa, vt dicam statim in
sequenti. q. Ideò autem dixi, super rebus hu-
manis, quia risibilis etiam videretur, si quis sor-
tibus explorandum existimaret aliquid circa
diuinam essentiam; vel circa numeros, vel circa
motus solis, & stellarum. Ideò autem dixi, ad
nos pertinentibus: quia non ad omnes res hu-
manas inquisitio sortis extenditur; sed ad eas
duntaxat quæ pertinent ad vsum propriæ vi-
tæ, & eorum cum quibus quocunque modo
quis communionem habet. Nullus enim hic
Senis existens sorte aliquid inquirendum curat
de ijs quæ ad Indos, Tartaros, aut Caldæos
pertinent, cum quibus nullatenus in vita com-
municat. De ijs ergo solũ homines consueue-
runt per sortes quærere, quę qualitercunque ad
eos pertinent; vel ad sibi coniunctos. Ideò au
tem dixi, habendis, vtendis, vel cognoscendis.
vt tres sortium species comprehenderentur; vi-
delicet diuisoria, consultoria, & diuinatoria. Et
not. prædicta, quia in hac materia præbent in-
tellectum ad multa, & per doct. non tangũtur.
Et aduerte, q; sors quandoq; appellatur Phur:
vnde Phurim. i. sortium. Et erat vna ex decem
festiuitatibus in veteri testamento, quę celebra-
batur pro victoria Esther, quã habuit de Amã;
quam victoriam vt haberet Esther, sortem mi-
sit in vrnam, vt hæc habentur in testamento ve
teri, in lib. Esther. c. 9. Secundo principaliter
quęro quot sunt sortium species. Sol. dic, quòd
8 tres principales, † videlicet diuisória, consulto-
ria, & diuinatoria. Est enim aduertendum, q;
cum res omnes secundum sui naturam commu
nes essent omnibus hominibus; vt no. 1. distin.
in. c. ius naturale. & Insti. de re. di. §. in pecudũ.
& tandem de iure gentium inductum fuerat, vt
homines res prędictas ad vsum necessarias pos-
sent sibi assumere, & appropriare, vt eis distin-
ctè vti possent: vt. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iu.
&. 1. dist. c. ius gentium. necessarium fuit, vt per
aliquem modum inter homines diuiderentur,
vt tradit beatus Tho. in tracta. de sorte. Hæc au
tem diuisio, & appropriatio, quandoque fit ex
humana potentia, vel violentia, vt per bellum,
vel vsurpationem. vt in. d. c. ius gentium. & in
. d. l. ex hoc. Quandoque ex humana industria,
& concordi voluntate; quibus casibus sortes
non sunt necessariæ. Quandoq; verò nec adest
potentia, nec humanis sensibus sufficit ad con-
corditer diuidendum: Quare tunc ad sortes re-
curritur, iuxta illud Prouerbiorum contradi-

dictiones

ctiones cõprimit sors. & not. in. l. sed cũ ambo.
ff. de iudi. & in. l. fin. C. commu. deleg. Et sicut
hoc contingit in diuisione facultatum: ita con-
tingit quòd aliqui quandoq; non volentes cõ-
corditer eligere ad aliquam dignitatem, ad sor-
tes concurrunt, vt in Zacharia contigit, & in
Saule rege. vt dicetur in. c. fi. infra eod. Item &
quandoque contingit non solum de distinctio-
ne bonorum, & dignitatum: sed etiam in distin
ctione bonorum & pœnarum dubitare: nec par
tes concordare valent; vnde ad sortes recurri-
tur, exẽplo Ionæ: de quo etiam dicetur in. c. fi.
Item & quia sicut dubitare contingit circa rem
habendam; ita etiam plerunque dubitare con-
tingit, qualiter rebus habitis sit vtendum: Et
vniuersaliter vtrum expediat aliquid agere; oĩs
enim actio, seu operatio nostra, est aliquis vsus,
vel sui ipsius, vel rei alterius. Cum igitur talis
oritur dubitatio circa agenda, si quidem per hu
manam prudentiam huic dubitationi satisfieri
potest, ad humanum consilium est recurrendũ.
Sed quoniam dicitur Sapiẽtiæ. c. ix. Cogitatio-
nes mortalium timidæ, & incertæ prouiden-
10 tiæ nostræ. † vbi humano consilio dubitationi
plenariè satisfieri non potest, ad sortium in-
quisitionem recurrunt; prout potest figurari
exemplum de Esther, & talis consultoria sors
appellatur. præcedens verò diuisoria. Cæterũ
quia homines etiam plerunque sollicitantur de
futuris euẽtibus, ex quorum cognitione in plu-
11 rimis agendis, vel † vitãdis, homo prudẽter di-
rigi potest: futurorum enim cognitio dirigit
humanam industriam; Iuxta illud Ecclesiastes
.c. 8. Multa hominis afflictio; quia ignorat præ
terita, & futura nullo potest scire nuntio. Vnde
homines ad aliquid de futuris euẽtibus cogno-
scendum, ad sortes interdum recurrendum pu-
tant. & talem sortem diuinatoriam vocare pos-
sumus. Diuinare enim dicuntur, qui aliqua de
futuris præcognoscunt; quòd illud sit propriũ
Dei, iuxta illud Isaiæ. c. 41. Annuntiate quę ven
tura sunt in futurum, & sciemus quod dij estis vos.
vt etiam refert Grati. 26. q. 5. in summa. Sunt
igitur, vt patet ex prædictis, tres principales spe
12 cies sortis, † videlicet diuisoria, consultoria, &
diuinatoria. Et ad quamlibet prædictarum spe-
cierum potest adaptari superstitiosa institutio,
seu obseruatio; de quibus. 26. q. 2. in. c. illud. &
dicam infra in. c. fi. Est autem superstitio vana
13 & superflua religio, & obseruatio, † vel cultura
idolorum. Et dicitur à superstitibus. i. senibus;
quia multis annis superstites per ætatem de-
uiant & errant quadam superstitione, nescien-
tes quid colant. Vel dicitur sic à superstanti-
bus. i. à Dijs, quando. s. de Dijs non timenda ti-
memus; Vnde superstitiosus, falsus dicitur, vel
vanus religiosus; vel idolorum cultor; vel dam-
nosus; Vel superstitiosus dicitur; quia tota die
precabatur, & immolabat vt sibi sui liberi su-
perstites essent, secundum Hug. refert Archid.
28. q. 1. c. idololatria. Idem etiã tenet Catholi-
con. Sed Aug. in lib. 1. de doctrina christiana,
& transumptiuè. 26. q. 2. c. illud. dicit, quòd su-
perstitiosum est, quicquid est institutum ab ho-
minibus, ad facienda idola & colenda pertines;
Vel ad colendam creaturam sicut Deum. Et ad
consultationes, & pacta quædam cum dæmo-
nibus placita atque fęderata; de quibus latius
ibi. Aduertendum est, quòd prædictæ tres sor
tium species, possent per alias plurimas diuidi;
sicut fit per varios modos inquisitio per sortes;
14 qui possunt ferè ad quamlibet † trium principa
lium specierum adaptari. Hæc autẽ sunt Pro-
phetia, Geomantia, Hydromãtia, Necromãtia,
Acromãtia, & Piromãtia, Mathematica, Astro-
logia, Geneathica, Auguriũ, Auspicium, Omẽ,
Pudinantia, Chiromantia, Spatulamãtia, & aliæ
similes. Et quid prædicta significent, vide latè
in tract. de sortibus, quem feci in. 5. §. seu artic.
principali. Tertio quæro principaliter, vnde &
15 à quo authore † sortes habuerũt originem. Sol.
dicit August. in lib. de natura dæmo. & trãsum-
ptiuè. 26. q. 4. in. c. igitur. quòd diuinationis ge
nus à Persis originem sumpsit. In lib. autem de
ciuitate idem Aug. & transumptiuè. 26. q. 5. in
c. nec mirum. dicit quòd Auguria primum fri-
ges inuenere. Præstigiũ verò Mercurius prius
16 dicitur inuenisse. Aruspicinæ verò † artis, vt idẽ
tradit, primus inuentor fuit Teiges Hetruscus.
Sed tu vide Iustinum in lib. 1. qui narrat, quòd
Ninus Assyriorum rex bellum gessit cum Zo-
roastre Bactrianorum rege, qui primus dicitur
artes magicas inuenisse, & mundi principium,
siderumq; motus diligentissimè spectauisse.
Ad quem finem sortes ordinẽtur, & in quibus
17 casibus † locum habeant, & vtrum sortium sit
aliqua virtus, & per quos modos procedatur in
sortibus, seu dicantur sortes committi, vide latè
in tractatu quem feci de sortibus, in 4. 5. 6. & 7.
articulis, vel. §. principalibus, Quibus autem
casibus prohibeantur, seu concedantur. Et quæ
sit pœna sortilegorum in casibus prohibitis, di-
cam in. c. fi. infra eod. Et ad quem iudicem per-
tineat cognitio, & iurisdictio contra sortilegos
dicam statim in. c. 1. Et de materia traditur in
decretis. 26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. per totum. & q. 7.
c. antepen. & penul.

Capitulum .I. In tabulis.

S V M M A R I V M.

1 *Sortilegia pro furtis inueniendis prohibentur, & diuinationes in quibuscunque rebus; & contrafacientibus pœna imponitur.*
2 *Sortes fieri prohibentur, siue fiant in tabulis, siue fiant in codicibus.*
3 *Sortilegi puniuntur in foro pœnitentiali per quadraginta dies.*
4 *Sortilegij crimen pertinet ad iudicẽ ecclesiasticũ.*
5 *Scire futura ad solum Deum pertinet.*
6 *Sortilegij crimen spectat etiam ad iudicem secularem, & inter eum ac iudicem ecclesiasticũ, habet locum preuentio.*
7 *Inquisitor hæreticæ prauitatis non potest inquirere contra sortilegos, nisi sortilegium sapiat hæresim manifestam.*

B Sorti-

8 *Sortilegia quando sapiant hæresim manifestam.*
9 *Dæmonis proprium est tentare, & illaqueare creaturam.*
10 *Inquisitor quando possit cognoscere, an sortilegia sapiant hæresim.*
11 *Textus iste loquitur in foro pœnitentiali.*
12 *Sortilegi qua pœna puniri debeant, remissiuè.*

IN TABVLIS. Sortilegia pro fur-
1 tis † inueniendis prohibentur. &
etiam diuinationes in quibuscun-
que rebus;& cõtrafacientibus pœ
nitentia imponitur.h.d. Diuiditur in duas.Pri-
mo ponit prohibitionem. Secundo adijcit pœ
nam.secunda ibi,qui autem. Nota primo, ꝙ
2 sortes † fieri prohibentur, siue fiant in tabulis.
Et hoc fit secundum docto. faciendo puncta in
tabulis,sicut faciunt Necromãtici; siue fiant in
Codicibus; vtputa secundum docto. dicendo
quosdam versus Psalterij,& faciendo illud vol-
uere. Alios modos videbimus in.c.fi.infra eo:
Secundo not.quòd committentes contra hanc
3 prohibitionẽ debent † pœnitere.xl. dies. Qđ
habet locum in foro pœnitentiali, vt docto.di-
cunt,& latius dicam infra in.c.fi. Vltimo not.
ex tex.nostro, in eo quod dicit, nec diuinatio-
4 nes aliquas, quòd † crimen sortilegij pertinet ad
iudicem ecclesiasticum,ex eo quia videtur con-
cernere & lædere diuinam maiestatem; quoniã
per ipsum crimẽ attribuitur creaturæ, quod est
creatoris;nam scire omnino occulta,vel prædi-
5 cere futura,ad solum † Deum pertinet. 26.q.5.
in summa. Hinc & diuinatio nomen assumpsit.
Et ideò ad episcopum pertinere videtur. Et
hoc videtur velle tex.etiam clarius, & ibi tenet
glo.26.q.5.in.c.contra idolorum.vbi papa mã
dat episcopis, quòd contra tales inquirant; Di-
cit tamen hic.D.m.quòd etiam iudex sæcularis
6 potest cognoscere; † quia licet sit crimẽ eccle-
siasticum, tamen non est merè ecclesiasticum;
quoniam vtroque iure & damnatur, & acerri-
mè punitur, vt patet in tit.nostro. &.C.de ma-
lefi.& math.per totum. Et ideò in ipso crimi-
ne locus est præuentioni. Subdit etiam.D.m.
7 quòd inquisitor † hæreticæ prauitatis non po-
test contra sortilegos inquirere; nisi sortilegiũ,
de quo quæritur, hæresim sapiat manifestã.Et
hoc voluit Io.And.supra in rub. per.c.accusa-
tus.§.sanè.de hæreti.lib.6. Saperet autem di-
ctam hæresim, quando dæmones inuocantur
8 per preces, † & sacrificia; ita quòd idololatria
committatur; vtputa cum Hostia sacrata, vel
rebaptizando, vel quid simile faciendo. Sed
si sola dæmonium innocatio fieret, non admi-
scendo huiusmodi inuocationi talia, rogando
fortè, vel adiurando, vt prouocarent amasiam
tuam ad amandum te,vel quid simile, quanquã
hoc sit grauissimum,non tamen est hęreticum;
9 quia † proprium dæmonis est tentare, & illa-
queare creaturã; vt in Euang. dicitur, Et acces-
sit tentator ad eum:& est bonus tex.26.q.4.c.
sciendum. Et subdit, quòd inquisitor non
potest cognoscere, etiam si sapiat hæresim;
dummodo non manifestam, vt in.d.§.sanè.
10 Nec potest cognoscere an sapiat hæresim; quia
iurisdictio est sibi tributa existente illa qualita-
te, videlicet notorietatis; vt not.gl.in.d.§.sanè.
Secus vbi vellet cognoscere an sapiat hæresim
manifestam; quia potest; & ita debet intelligi
glo.in.c.accusatus. Et vide tex. 26.q.5. in.c.
episcopi.in prin.qui videtur velle, quòd sorti-
legiũ sapiat hæresim; sed debet intelligi secun-
dum ea quæ supra dicta sunt. Glo.1.format
contraria,& soluit.In fi.glo.dic in hac materia,
vt latissimè dicam infra in.c.fi. Glo. vltima al-
legat contraria,& non soluit formaliter. In ea-
11 dem gl. ibi,priuari,dic quòd tex. noster loqui-
tur in foro pœnitentiali, contraria in non pœni
tentiali. Et de hac materia, & contrarij positi
in fi.glo. Et generaliter qua pœna sint punien-
di illicitas exercentes sortes, dicam in.c.fina.
infra eodem.

Capitulum .II. Ex tenore.

SVMMARIVM.

1 *Astrolabij inspectione presbyter furta requirens suspenditur ad tempus ab altaris ministerio; potest tamen acrius puniri. remissiuè.*
2 *Sortes exercere non licet etiam pro furto facto ecclesiæ inueniendo, etiam sine inuocatione dæmonum.*
3 *Delictum grauius grauiori pœna puniendum est.*
4 *Delictum grauius dicitur, quod committitur ex proposito.*
5 *Suspensus à sacerdotali officio ad tempus, transacto tempore exercere potest officium suum absque alia absolutione, licet secus sit in excommunicatione.*
6 *Sortilegos sacerdos consulens potest puniri grauissimè, potest enim priuari beneficio.*
7 *Sortilegi quando puniuntur, quę considerari debeant. remissiuè.*
8 *Sortilegi an ab episcopo dispensari possint.*
9 *Astrologia verum sit permissa. remissiuè.*

EX TENORE. Presbiter qui per
1 inspectionem astrolabij furta re-
quirit, ad tempus suspenditur ab
altaris ministerio. h.d. Hoc tamẽ
summarium non est indistinctè verum; quia po
test acrius puniri; vt dicam in.c.fin. & tangitur
hic in glo.fi. Diuiditur in duas. Primo poni-
tur consultatio. secundo responsio. secũda ibi,
2 mãdamus. Nota primo, † ꝙ etiã pro furto in-
ueniendo facto ecclesiæ, non est licitum sortes
exercere; etiam sine dæmonum inuocatione.
Nec pro hac causa licitum est sortilegos consu-
lere; quia scire occulta est solius Dei; vt in.c.eru
bescant.32.dist. Et ideò non debet quis velle
attentare, seu vsurpare velle quæ Dei sunt. Se-
cundo not. quòd grauius delictum grauiori pœ
3 na est dignum; vide quòd dixi in.c.cum dilecti.
in.11.not.supra de accus.& in.c.ad liberãdum.
supra de iudę.in.xxv.not. Not.tertio, grauius
esse

4 esse† delictum, & per consequens grauiori pœna dignum, quod committitur ex proposito. vt in.l.diuus.ff.de sicca.& in.c.cum voluntate.ȷ. de senten.excom.23.q.5.in.c.relegentes. & in .c.1.ȷ.titu.1. Et in simili facit.l.item apud labeonem.§.si quis astrologus.ff.de iniur. Vlti-
5 mo not.† quòd suspensus ad tempus à sacerdotali officio, transacto tempore sine alia absolutione potest officium suum exercere; licet secus sit in excommunicatione. vt not.glo.in clem.1. de decim. Glo.prima fortificat tex. per rationem. In fi. glo. dic ꝙ sacerdos consulens istos
6 sortilegos,† potest puniri grauissimè; potuisset enim priuari beneficio. Sed dignus fuit misericordia propter simplicitatem. Et ex hoc infertur, quòd in pœna imponenda sortilegis, iudex debet considerare modum, & quantita-
7 tem delicti. Sed de† his omnibus dic, vt latius dicam in.c.fin.ȷ.eod. Glo.2.est clara. Ibi, sed minorem, dic, idem in simili not.glo. penult.in .c. cum P.s̃. de accusa. Glo. fi. in princ. sentit contrarium, & soluit. Et declarat an episcopus posset dispensare. In ea.glo.ibi, & episcopus au-
8 thoritate sua, not.bene hanc gl. † quòd episcopus potest cum sortilego dispensare; & eam sequuntur doct. Sed tu dic, vt dicam.ȷ.in.c.fin. Vltimo doct. hic tractant, vtrum scientia Astro-
9 logiæ sit† permissa, vel non; de quo articulo dic, vt dicam in.c.sequenti.

Cap. III. Ecclesia vestra.

SVMMARIVM.

1 *Sortibus electio fieri non debet, nec electores compromissariorũ p sortes assumi debẽt. & nu.2.*
3 *Præparatorij necessarij idem ius esse debet, quod ipsius principalis.*
4 *Collegiales actus collegialiter debent expediri.*
5 *Confirmare habens aliquid, debet ante omnia diligenter examinare, an confirmari debeat.*
6 *Doctores multum errant, qui se subscribunt consilijs, quæ prius diligenter non examinarunt.*
7 *Eligendi aliquem facultatem habentes à collegio, possunt vnum ex seipsis eligere, et cõmutare. Et si apud duos collegium remansit, vnus potest alterum eligere.*
8 *Sortes in quibus casibus concedantur, & in quibus nõ, latissimè, & ferè vsque ad finem capituli.*
9 *Gentilium traditiones tenere, christianis est prohibitum.*
10 *Sortibus inquirẽda nõ sunt furta, & facta ecclesiæ.*
11 *Iosuæ exemplum, & Achan, ac Iona, & Zachariæ, & Mathiæ, circa vsum sortium. & nu. 22. & 25.*
12 *Sors quid sit.*
13 *Sorte diuisoria per dæmonum inuocationem nulli christiano licitum est vti.*
14 *Sortium, vel aliarum diuinationum, per quas pacta cum dæmonibus contrahuntur, superstitiosæ inquisitiones, quæ sint.*
15 *Superstitio noxia, & nugatoria, quæ sit.*
17 *Duello quærere, quis ex duobus foueat victoriam, non est licitum.*
17 *Sortium vsus quatuor modis fit peccatum secun.diuum Thomam infra.18.19.20.21.*
23 *Priuilegia singulorum communem legem omnino facere non possunt.*
24 *Sors quare non sit licita.*
26 *Euangelium antequàm clarescere, multa permittebantur, quæ tempore perfectioris disciplinæ penitus sunt eliminata.*
27 *Electio debet fieri à maiori, & saniori parte capituli.*
28 *Electio præsidentium in Italia communiter fit per sortes.*
29 *Probatio incumbit dicenti.*
30 *Sortes non debent se extendere ad facti alicuius dubij probationem.*
31 *Sortium vsus, quando discordia est super iure, an & quando sit licitus.*
32 *Appellari à sententia lata per sortes, non potest.*
33 *Fortunæ solus Deus dux est.*
34 *Sors consultoria an sit licita, vide latissimè.*
35 *Astronomia, seu astrologia apud catholicos in desuetudinem abijt. Et an sit licita, latissimè.*
36 *Superstitio non est, quando cum debita reuerẽtia instante causa diuinum auxilium consulitur. & ibi etiam latissimè, quando committatur.*
37 *Deus non est testis falsitatis.*
38 *Virtus est in herbis, verbis, & lapidibus.*
39 *Sors diuinatoria, an sit licita, latissimè.*
40 *Astronomia an vti liceat in futuris iudicandis.*
41 *Sortes exercentium pœna quæ sit secundum forum pœnitentialem.*
42 *Pœnitentia septem annorum iniungitur pro peccatis mortalibus.*
43 *Pœnitentiæ omnes hodie sunt arbitrariæ.*
44 *Sortes exercentes qua pœna puniãtur in foro contẽtioso: & de communi opinione vide nu.45. & quid in seruis. 46. & quòd sint infames, nu.47. & quid secundum leges ciuiles.nu.48.*
49 *Iudex lege non debet esse clementior.*

ECclesia vestra. Hoc dicit,
1 non solum electio per sortes fieri non debet, sed etiam electores compromissariorum non debent assumi per sortes. Diuiditur, quia primo ponitur electio. Secundo electionis prosecutio, & examinatio, & reprehensio. Tertio gratiosa cõfirmatio, & sortis prohibitio. secunda ibi, procuratoribus. tertia ibi, electionem. Nota pri-
2 mo, † quòd electio ad ecclesiasticam dignitatẽ, vel prælaturam, non debet aliquo modo fieri per sortes, de quo articulo latius.ȷ. cum glo.fi. Secundo not. quòd qualitas prohibita in substantia, videtur esse prohibita in præparatorio
3 ad substantiam; † & sic idem ius videtur esse de præparatorio necessario, ꝙ est de ipso principali. Tertio not.ibi, conuenientes, quòd actus collegiales debent collegialiter expediri. Ad
4 quod vide, † ꝙ tradit glo.in.c.1.de re.eccl.non alien.lib.6.& in.c.cum omnes.s̃.de constitu.& ibi tradit.D.m. de qua materia dic vt dixi in.c. dilectus.s̃.de simo. Vltimo not. quòd habens
5 confirmare electionẽ, † vel similes actus, debet

ante omnia diligenter examinare, an talis cle-
ctio, vel actus, dignus sit confirmatione. Et
ideò doct. fortiter errant, qui subscribunt se
6 consilijs aliorum, † illis nõ examinatis, atq; di-
scussis. Glo. 1. format quæstionem, & soluit.
in fi. glo. dic de materia istius glo. vt in. c. cum in
Cõm. op. 7 iure. de elect. † vbi cõiter* tenetur opi. contra-
ria; videlicet q electio teneat. Et vide Io. An. in
reg. in toto. de reg. iur. lib. 6. in mercur. vbi tra-
dit, an si collegium remansit apud duos, vnus
possit alium eligere; de quo dic, vt in. d. c. cum in
iure. & per legist. in. l. planè. ff. qđ cuius. vniuer.
Glo. 2. fortificat tex. dic vt in ca. Glo. fi. in prin.
colligit. arg. à contrario; deinde sentit triplex
contrarium, & soluit respondendo cuilibet cõ-
trario. In fi. glo. dic, quia supra pluries me remi-
si hic dicturum, in quibus casibus hodie sortes
sint permissæ, & in quibus prohibitæ. Et de pę-
nis exercentium sortes prohibitas. Primo quę-
ro, in quibus casibus prohibeantur sortes; Et in
quibus, & qualiter concedantur. Circa quam
8 quæstionem videtur primo dicẽdum, † q in nul
lis casibus ad sortes recurrendum sit; qm̃ tales
videntur ad genus & culturam idolorum, ac
dæmonum pertinere; cum per illas creaturis di-
uinitatis iura tribui videantur, quæ solius crea-
toris sunt; prout est scire futura, aut occulta. 26.
9 q. 5. in summa. Quare prohibet cõcilium, † q
christianis non est licitum tenere traditiones
Gentilium; Et obseruare, & colere elementa;
Aut lunæ, aut stellarum cursus pro domo facien
da; Aut alijs similibus negotijs expediendis; vt
traditur. 26. q. 5. c. nõ liceat. Item nec sunt sor
10 ta † etiam facta ecclesiæ, ex codicibus, aut inspe
ctione Astrolabij inuenienda; aut per alias sor-
tes; vt in. c. 1. &. 2. ẽ. eo. Et maximè clericis vi-
detur prohibitum. vt. 26. q. 5. c. non oportet.
Quare beatus Aug. in lib. 2. de doct. christiana,
dicit: omnes huiusmodi artes, vel nugatoriæ,
vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera
hominum societate, ac dæmonum, quasi pacta
infidelis, & dolosæ amicitiæ constituta, penitus
fugiendæ, & repudiandæ sunt à christiano. Ha-
betur etiam in veteri testamento Deuterono.
c. 18. quòd sic præcipitur, non inueniatur in te,
qui lustret filium tuum, aut filiam, ducens per
ignem; aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet
somnia, atque auguria; neque sit maleficus, nec
incantator; nec pithônes consulat; nec quærat à
mortuis veritatem. Videntur hæc etiam com-
probari, quoniam non solum sacri canones, sed
& sæculi leges sortilegos grauissimis pœnis af-
ficiunt. In contrarium autem, quòd sortes ex-
11 quirere peccatum non sit, † exemplis, & autho-
ritatibus cõprobatur; traditur enim Iosue. c. 7.
quòd cum Achan, aliàs Achor de anathemate
furtim subripuisset; & ob ipsius peccatum po-
pulus cæsus apud Hai ciuitatem hostibus terga
dedisset; præcepit dñs Iosue, vt sortibus exqui-
reret, quo peccante populus eadẽ meruerat; &
cecidit sors super Achan. Item traditur. 1. Reg.
c. 14. quòd Saul sorte deprehendit Ionatam fi-
lium suũ mel comedisse ante solis occasum cõ-
tra præceptum suum. Item cum Ionas à facie
Dñi fugeret, mare ingressus periclitante naui-
cula sorte à nautis deprehensus, in mare proie-
ctus fuit; vt habetur Ionę. c. 1. & 2. &. 1. q. 4. c.
ecclesia. §. his ita. De Zacharia etiam legitur,
q sorte exijt, vt incensum poneret. Et de Ma-
thia, vt hic dicitur in glo. vt hæc etiã habentur.
26. q. 2. in summa. Quare q tantorum exem-
plis probatũ est approbari, videtur non esse ma
lum. Vnde inquit Aug. super lib. psalmorũ. &
transumptiuè. 26. q. 2. in. c. sors non est. q sors
nõ est aliquid mali; sed res in humana dubietate
diuinam iudicans voluntatem. Legimus præte-
12 rea † in testamẽto veteri, Reg. lib. 1. c. 30. quòd
Dauid consuluit dñm, dicens, persequar, an nõ,
latrunculos istos, & comprehendam eos? Ha-
betur præterea Prouerb. 18. c. contradictiones
comprimit sors; & inter potentes quoq; diiu-
dicat. Quare vt istæ, & pleræq; aliæ authorita-
tes, quæ adinuicem contrariari videntur, ad cõ-
cordiam reducantur, distinguendum arbitror,
ipsarum sortium singulas species, per varios
modos fieri. Assumo igitur primam speciem,
quã supra in rub. diuisoriã appellamus; in qua
aduertendum est, q si quidem aliquis vti vellet
13 diuisoria sorte per dæmonum † inuocationem,
hoc quippe nulli christiano licitũ est; inquit. n.
Apostolus ad Corint. nolo vos fieri socios dæ-
monum. Ad hanc autem societatem pertinẽt
non solũ manifestæ dęmonũ inuocationes, qui-
bus necromantici, cæteriq; similes vtuntur; sed
etiam quæcunq; occulta pacta cũ dæmonibus
inita. Quarũ antẽ dicendæ sint superstitiosæ
inquisitiones sortium, vel aliarum quarumcũq;
diuinationum, per quas pacta cum dæmonibus
14 cõtrahuntur, † subtilis indagator colligere põt
ex præallegata authoritate Aug. in lib. 2. de do-
ctrina christ. prohibet. n. artes nugatoriæ, vel
noxiæ superstitionis; & pacts cum dæmonibus
15 fieri. Noxia autẽ superstitio dicitur, † quę ali-
quid manifestè illicitum continet; sicut inuoca-
tiones, & sacrificia dæmonum, & quæcunq; hu-
iusmodi. Nugatoria verò dicitur, quando ali-
quis vtitur aliqua re ad illud, ad quod non põt
eius virtus se extendere; tale. n. quid in uanũ fie
ri videtur. Quare si quis astrologum cõsulat, an
hoc, meum vel tuum esse debeat, hoc quidẽ ,p-
hibitum est; qm̃ astronomiæ virtus ad hoc non
pertinet. Nec licitum est per diuinationẽ quæ-
rere, quis ex duobus duellantibus victoriã fo-
16 ueat; † qm̃ illud potius ad corporis fortitudinẽ,
mẽbrorum agilitatem, & duellantis scientiam
pertinet, quàm ad diuinationem. Huic similis
est purgatio vulgaris, seu iudiciũ aquę frigidæ,
ferri candentis, casei benedicti, & cætera huius-
modi; Tales enim sortes sacri canones dam-
nant, vt infra de purga. vul. per totum. &. 2. q. 5.
c. monomachiam. &. c. mennam. &. c. consului-
sti. in quibus talia prohibentur tanquã à dæmo
nibus inuenta; Et quoniam per has sortes Deus
tentari videtur, vt in. c. fi. ẽ. de purg. vul. qđ ne-
quaquã fieri debet, quam diu põt hõ aliter sibi
cõsulere. Vñ cũ Christus à diabolo duct' super
pinna-

pinnaculum templi à diabolo tentaretur, vt ha
betur in Euangelio. vt proijceret se deorsum,
cum aliter posset descendere per scalas; tentato-
ri respondit, vt ibi habetur. Et inquit August.
in quæstionibus Genes. & transumptiuè habe-
tur. 22. q. 2. quæritur cur patriarcha. quòd
Deus tentandus non est. Ad idem. 23. q. vlti. c. si
nulla vrget necessitas. Posset præterea de faci-
li contingere, quòd per istos modos succumbe-
ret, aut rem amitteret, aut puniretur qui iusti-
tiam fouet, aut innoxius existit; vt habetur in. c.
significantibus. infra de pur. vul. Et per hunc
modum intelligi debet autoritas illa Deutero.
non inueniatur in te qui lustret filium suum &c.
Ex quibus sequitur, quòd quodcunque certam
causam habere non potest; vel diuinam, vel hu-
manam, vel naturalem, superstitiosum & nuga-
torium dici potest; & ad dæmonum societatem
pertinet; qui talibus aliquando efficaciam præ-
stant, vt vanitatibus hominum animos impli-
cent. Vnde inquit Psalmista: beatus vir cuius
est nomen domini spes eius, & non respexit in
vanitates, & insanias falsas. Per contrarium er-
go ostenditur, quòd licitum est sortes obserua-
re, quę aliquam certam causam habere possunt,
vel diuinam, vel naturalem, vel humanã, à qui-
bus omnis superstitio & vanitas sit aliena. Vt
autem in diuino auxilio exordiamur, dicẽdum
est, quòd si per sortium proiectionem aliqui di-
uinum requirunt iudicium, hoc quidem secun-
dum se peccatum non est. Et hoc est, quod vo
luit August. dum dicit, sors non est aliquid ma-
li. 26. q. 2. c. 1. Posset tamen ex quibusdam cir
cunstantijs peccatum fieri. Et hoc quidem qua-
tuor modis secundum beatum Thomam in tra
17 ctatu † de sortibus, quem sequitur Archidiac. in
.d. c. 1. Vno modo, quando nulla vrgente ne-
18 cessitate aliquis ad sortes † recurrendum pu-
tat; qui enim ex humana industria potest sibi
prouidere, qua prætermissa diuinum putat re-
quirendum iudicium, Deum tẽtare videtur. 22.
q. 2. c. quæritur. 23. q. vlti. in. c. si nulla. Quare,
peccatum, atque prohibitum esse dignoscitur;
dicitur enim Paralipom. lib. 2. c. 20. cũ ignora-
mus quid agere debeamus, hoc solum habe-
mus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te.
Vt enim inquit August. in lib. de ciuitate Dei. &
transumptiuè. 26. q. 5. c. nec mirum. per dæmo-
num fallaciã illuditur curiositas humana; quan-
do homines imprudenter scire appetunt, quod
nulla eis ratione competit scire; nam si ubi po-
tes prouidere, & te desidiæ dederis, frustra
Deos imploras; quia infesti, iratiqúe sunt, vt in-
quit Salustius. Secundo quando imminente ne-
19 cessitate, quo casu ad † diuinũ iudiciũ recurrere
possumus, si cum debita reuerentia illud requi-
rimus. Vnde Beda super actibus apostolorum
.c. 1. sic inquit. Si qui necessitate aliqua compul
si, Deum putant sortibus, exemplo apostolorũ
esse consulendum, videant ipsos apostolos non
nisi collecto fratrum coetu, & precibus ad Deũ
fusis hoc egisse. vt habetur transumptiuè. 26.
q. 2. in. c. non exemplo. Tertio si diuina ora-
20 cula † ad humana, & terrena negocia cõuertan-
tur. Vnde dicit Augu. ad inquisitiones Ianua-
rij. vt habetur. 26. q. 2. hi qui. Quòd hi, qui de
paginis euangelicis sortes legunt, & si optandũ
sit, vt illud potius agant, quàm ad dæmonia cõ-
sulenda recurrant: tamen ista mihi displicet con
suetudo, ad negocia sæcularia, & ad vitæ huius
vanitatem diuina oracula velle conuertere.
Quarto, si ea quæ sunt per diuinam inspiratio-
21 nem † facienda, vt si electiones ad dignitates ec-
clesiasticas velit quis sortibus committere; quo
niam ad huiusmodi dignitates promouendi,
debent eligi per concordiam ex inspiratione
quã facit Spũs sanctus. Et ideò illicitum est in
huiusmodi electionibus sortibus vti, per quas
iniuria fieret Spiritui sancto, qui humanũ sen-
sum instruit ad rectè iudicandum. Quare Papa
electionem hic in tex. nostro de Lucano episco
po per sortem celebratam reprehendens, de
spirituali gratia confirmauit; atque vsum sortiũ
in talibus electionibus perpetua prohibitione
damnauit. Cum igitur diuina inspiratione in-
humanum sensum inspirãte, ad huiusmodi di-
gnitates sit fienda electio, quando Spũs sanctus
instruit ad rectè iudicandum: iuxta illud Pauli
ad Corin. c. 2. spiritualis iudicat omnia; qui au-
tem sorte eligitur, humano iudicio non com-
prehenditur, ut dixit Ambrosius super Lucam.
Nec enim in hoc exemplũ sequi debemus, ꝙ
22 Zacharias sorte fuit electus, vt † incensum pone-
ret; vel quòd Matthias, vt supra in princ. dictum
fuit; quoniam vt inquit Hieronimus super Io.
cuius fuit authoritas. c. nõ stante. 26. q. 2. quòd
speciale fuit in istis. Et ideò talia exempla mi-
nimè trahenda sunt ad consequentiã. argu. 2. q.
.5. c. monomachiam. &. 14. q. 5. c. dixit. Vnde
Beda in. d. c. nõ exemplo Mathiæ, vel quòd Io-
nas propheta sorte deprehensus sit, indifferen-
ter sortibus est credendum; cum priuilegia sin-
gulorum, vt Hieronymus ait. s. in. d. c. non sta-
23 tim. † communem legem omnino facere non
possint. Facit. 3. distin. c. priuilegia. &. 16. q. 1.
c. hinc est. Docto. etiam hic, assignant alias ra-
tiones volentes quòd in huiusmodi electioni-
bus sors non sit licita. Primo ex qualitate ip-
24 sius; † quia ex ea malum sequi potest. Et quia
cum matura & diligenti deliberatione fieri de-
beant, sequitur quòd non per sortem. Et
quoniam vt inquit Hostien. hic, per illam posset
indignior præfici. Et est quodammodo Deum
tentare. vt in. c. fi. infra de pur. vul. Posset etiam
diabolus in talibus se immiscere. Et præterea vt
hic dicit glo. nostra, alteraretur forma, quæ est
seruanda in electionibus; de qua in. d. c. quia ꝓ-
pter. supra de electin. & per consequens electio
non valeret, vt ibi. Glo. etiam hic voluit, quòd
25 id quod obseruatũ fuisse dicitur de Iona † &
Mathia in. d. c. non exemplo. fuit obseruatum
ex diuina inspiratione, & ex diuino mandato
extitit adimpletum. Facit. 14. q. 5. in. c. dicit.
Simile etiam dici potest de Zacharia, & pluri-
bus alijs, de quibus supra narrauimus. Beda ve-
rò super actibus apostolorũ inquit sic, tãgendo

aliam rationem, Matthias ante Pentecostē ordinatus sortem querit, quasi oondum Spititus sancti plenitudio e in ecclesiam effusa. Septem autem Diaconi postea non sorte, sed discipulorum electione, Apostolorum verò oratione, & manus impositione, sunt ordinati; quasi sentiat, quòd post Pentecostem, qua die Spūs sancti plenitudo in ecclesiā fuit effusa, non liceat ordinandos ad ecclesiā per sortes eligere; Quibus verbis cōcordare videtur authoritas Grat. 26.q.2.c.1.§.his ita.dicens, ꝙ antequàm euan
26 gelium † clarefceret, multa permittebantur, quæ tempore perfectioris disciplinæ penitus sunt eliminata. Quare non mirum si Zacharias sorte exijt, vt incensum poneret. Et Saul etiam fuit electus sorte io regē. Quamuis de Saule posset quis dicere, quòd etiam inquantum pertinet ad secularem digoitatem, per sortem electio valeat celebrari, secundum ꝙ statim dicam. Et simili modo possemus respondere ad quasdam alias authoritates supra in cōtrarium inductas. Quare voluerunt doct. & refert hic. d. Ao. de But. quòd etiam ex duabus in discordia electis, in quibus paritas suffragij fuit, non possit vnus per sortem eligi; Sed ꝙ debet vtraque electio cassari; Idq; meritò, quia neutra à maiori & sa-
27 niori parte capituli † facta reperitur, prout requiritur; secundum ꝙ traditur in.d.c.quia propter.& in.c.ecclesia vestra. supra de elect. Et hinc etiam sequitur, quòd si duo super simili prouisione fienda in eadem ecclesia à sede apostolica literas æquales obtineant, atque eodem tempore illas præsentent, ꝙ non dirimitur sorte, quis eorum recipiendus sit; Sed illi, ad quos spectat receptio canonicorum, & collatio præbendarum, alterum eligere tenentur; vt dicit tex.in.c.duobus.de rescrip.lib.6. Cæterum ad electionem sæcularium dignitatum hæc prohibitio non extenditur; quia in ipsis si concors electio fieri non potest, licitum est ad sortes recurrere; quamuis enim rector quærendus sit non sorte, sed industria & prudentia; tollerabilius tamen est sæcularem rectorem per sortem quærere, quàm perpetuis dissensionibus laborare. Ex quibus concludendum arbitror, quòd quāquam Host. Io. An. & cæteri doct. hic, simpliciter velint per sortes hoc fieri posse, prout communiter dicitur per Italicos obseruari, qui vt
28 plurimum in † electionibus suorum præsidentium sortibus vtuntur per breuia, taxillos, atq; Balotas; Senenses verò per lupioos albos & nigros; Florentini per fabas; Quod & olim in Grę cia obseruabatur: Vnde in veteri prouerbio dicebatur, abstinendum est à fabis. tamen si fieri potest prius concors electio attentanda est, quàm ad sortes recurratur; argu. prædictorum. Vnde volunt præfati doct. Hostien. Io. And. & cęteri hic, quòd etiam inter clericos, vbi de temporalibus agitur, possit sortis vsus admitti; arg. .c.clericos.21.distin. &.c.cum secundum. sup de præben. Quare & clerici ad quos spectat electio, etiam ad dignitatem ecclesiasticā, possunt talem discordiam sorte comprimere; vt tradit D.m.io.c.t.supra ne se.va. Quod tamen intelligendum arbitror, secundum ea quæ supra dicta sunt; videlicet vt incumbat necessitas, ne tentetur Deus; & sic de singulis. Verum quia supra, & etiam in Rub. diximus, quòd non solum ad distinctionem bonorū, seu dignitatum sors diuisoria pertinet; sed etiam circa distinctionē pœnarum versatur; dicendum arbitror, quòd sicut in distinctione bonorum sæcularium instante necessitate licitum est, remota omni superstitiosa obseruatione, ad sortes recurrere; ita etiam in distinctione pœnarum licitum erit; qualis fuit Ionæ deprehensio, vt supra dictum fuit. Vnde dicit August. in epistola ad Honoratum; si inter Dei ministros sit disceptatio, qui eorum persecutionis tempore maneant, ne fuga omnium; vel qui eorum fugiant, ne morte omnium deseratur ecclesia. Si hæc disceptatio aliter terminari non poterit, quantum mihi videtur, qui remaneant, & qui fugiant, sorte sunt eligendi. & refert, & sequitur Archidiac. 26. q.2.c.sors non est. Sicuti verò in prædictis casibus sortibus vti licitum est; ita & vbi aliter humano consilio, ac prouidentia prouideri nō potest, in diuisione facultatum licet sortibus vti; quibus ad sedandas discordias, comprimendasq; contradictiones, frequēter vtimur. Vtrū autem in iudicijs iudex ad comprimendas lites possit, aut debeat sortibus vti, & partes ad sortes compellere. Io. And. hic dicit, quòd legistæ dicunt, quòd aut discordia partium est super facto, aut super iure. Primo casu dicenti incumbit probatio. vt ff. de probat. in. l. eum qui. Et fuit hæc originalis sententia glo. in. l. 1. C. vti
29 poss. † quam communiter sequuntur * doct. Et *Cōm. op.*
ratio descendit ex ijs quæ supra dixi; nam supra dictum fuit, quòd sortibus non est vtendum ad id, ad quod sortium virtus se non exten
30 dit. Quare † ad facti probationem non debent se extendere, cum possit prouideri humana prudentia. Facit .C. de rei vend. in. l. fin. & .ff. de rei vend. in. l. is qui destinauit. & in. l. officium. Secundo casu, quando est super iure, distinguendum est, quòd aut contrarietas re-
31 spicit duntaxat † alienum præiudicium, & index ad requisitionem eius, de cuius præiudicio agitur, illos compellere potest ad concordiam. Et ideò si vnus ex duobus heredibus legatarij velit ad legatum consequendū personalē actionem intentare, alter tealem; potest iudex eos compellere ad concordiam, vt est tex. in. l. huiusmodi. § fi. ff. de leg. 1. Similiq; modo compellie legatarios, quibus cōiter ad prædium iter legatum est; siquidem illi minimè cōueniūt de itineris loco; vt in. l. itinere. ff. de serui. rusti. præd. Probatur etiam Insti. de satisda. tut. §. fin autē. vbi tutoribus discordantibus in electione illius qui agere, aut administrare debeat rem pupilli, compellit iudex ad concordiam. Nec est aliqua specialitas ibi in pupillo; vt hic voluit Ioan. Andr. licet glo. ibi contrarium sentiat. Et eadem dicenda sunt de cæteris similibus casibus, quales habentur in. l. 2. §. fina. ff.

quib.

quib.mo .vsu.amit. & in.l.cum filius.§.varijs.
ff.de lega.2. & in.l.quoties.ff.de vsufruct. tales
enim contraria, aut repugnantia intendentes,
neque in vnum concordare valentes, mutuò se
impediunt,vt.d.l.quoties. Si verò quod agitur
respicit tantum præiudicium discordantium,&
neuter illorum velit sortem,seu fortunam iudi-
cem facere; simili modo mutuò se impediunt;
nec iudex illos ad sortem compellit. Alterutro
autem volente fortunam iudicem facere, etiam
altero reluctante,poterit iudex discordiam sor-
te comprimere. Quare si legatarius cui optio
serui, aut alterius rei, legata erat, obijt duobus,
aut pluribus relictis hæredibus;et vnus vnum;
alter alterum seruum eligere malit; sorte eos po
terit iudex ad concordiam reducere; vt in.l.fin.
C.commu.de lega. Cuius.l.arg.quanquã doct.
omittant, arbitror ita intelligendum de proxi-
mis superioribus casibus.Quare ad petitionem
alterius poterit iudex partem compellere, vt
sorte dirimant,an potius reali, quàm personali
actione agẽdum sit; Et quo in loco iter fieri de-
beat; Aut quis ex tutoribus gerere, aut admi-
nistrare; Quisue in legato vsufructus, alternis
annis relicto prius vti frui incipere debeat; ne-
que enim inter hos casus,& optionis legatum,
video aliquam diuersitatis rationem. Et ideò
idem in omnibus tenendum sentio. arg.l.illud.
ff.ad.l.aquil.cum simi. Quãuis Bal.in.l sed cum
ambo.ff.de iud. velit ratione leuis præiudicij in
casu & optionis.&.d.l.fi.C.commu.de leg. ad
sortem recurrendum.Sed mihi oon placet. Si-
mili etiam modo in duplicibus indicijs, qualia
sunt familiæ herciscundæ, communi diuidun-
do,& finium regũdorum; si ambo ad iudicium
prouocẽt, ad petitionem alterius sorte dirimen
d..m est,quis nam eorum actor,aut reus,haben
dus sit.vt in.l.sed cum ambo.ff.de iud. Et simi-
liter etiam in interdicto vti possidetis; quando
neuter, vel vterque titulum ostendit, & proba-
tiones æquales sunt; nec apparet quis ad iudi-
cium prouocauerit, sorte dirimitur. vt not.glo.
in.c.licet causam.supra de probatio. in.l.1.C.vti
possid. Et si plures ex eisdem partibus sint hæ
redes,& cautiones hæreditariæ apud vnum de-
ponendæ sint, nec conueniat inter eos apud
quem potius esse debeant,sortiri oportet apud
quem debeant esse; Vel suffragio, vel consensu
amicus eligendus est, apud quem deponantur.
vt in.l.si quę sunt.ff.fam.hercis.alleg. hic in glo.
nostra. Et similis casus habetur in.l.generaliter.
§.quid ergo si plures.ff.de fideicom.libert. Et
aduertendum est,quòd à sententia lata per sor-
32 tes non potest appellari, † quoniam talis senten
tia dicitur sententia fortunæ. vt inquit tex.in.l.
fin.in prin.C.commu.de le. quæ fortuna in hoc
non habet superiorem, vt de se patet; æquat.n.
summa infimis,& infima summis. Et in Ponti-
fices summos, atque Imperatores potestatem
exercet. Facit quod not.in auth.vt omnes obe-
di.iudi.prouincia. Vnde legitur, quòd Bonifa-
cius nonus miserabiliter diem obijt. Et dicit
Seneca ad Lucillum epistola.7. quòd fortunæ
dux est solus Deus. Et hoc tenuit eleganter
33 Bal.in.d.l.fina. tum † quia appellatio debet fie-
ri ad superiorem, vt dixi supra in rubrica de ap-
pellat. tum quia non potest in hoc esse ratio ap-
pellandi; nulla enim iniquitas potest redargui
vt de se patet. Item aduertendum est,quòd nõ
solum pluribus adinuicem discordantibus, si
aliter sibi prouidere non possunt, licitum est
per sortes facere; sed etiam vnus & idem homo
cui repugnantes voluntates occurrunt, quibus
suo sensu prouidere oon potest, nisi aliud ob-
stet,potest discordantem voluntatem sorte cõ-
primere. Quare si necessitas occurrit,quòd ali-
quid pluribus sit erogandum, quod non nisi vni
eorum dari possit, sorte dirimere potest cui dan
dum sit. Vnde dicit August. in lib.1. de do-
ctrina christiana. si tibi abundaret aliquid, quod
oporteret dari ei qui non haberet, nec duobus
dari possit; si tibi occurrunt duo, quorum neu-
ter alium, vel indigentia, vel gratia, vel aliqua
necessitudine superaret, nihil iustius faceres,
quàm vt sorte deligeres cui dãdum esset, quod
dari vtrique oon posset. Et sequitur Archid.
26.q.2.c.sors non est. Facit tex. in.d.l.gene-
raliter.§.quid ergo si plures.ff.de fideicommis.
liber. Cæterum quia supra dictum fuit, quòd
in diuisione, sortis species vt plurimum exerce-
tur per cedulas scriptas, & vacuas, per festucas
inæquales, per Ballotas, fabas, lupinos albos &
nigros, & aliquando etiam per taxillorum por-
rectionẽ. Et quòd diuisoria sors ordinatur ad
finem, vt homines conueniant in ijs quæ ad
vsum humanæ vitæ videntur fore necessaria.
Et quòd vbi necessitas non incumbit, sed hu-
mano iudicio potest prouideri, nequaquam sor
tibus sit vtendum. Inferendum videtur, qu d
ludus taxillorum, quo mediante sorte quadam
meum fit tuum, & tuum fit quandoque meum,
non videtur licitus esse; & hoc tenent docto.
Nisi gratia solatij fiat; vt pro prandio, vel pro
cœna. vt in.l.1.&.2.ff.de alea. & in.l.fina.C.de
alea.& in.c.clerici.supra de vita & hone. cleric.
aliquid per Innoc.in.c.quia plerique. supra de
immu. eccle.& per glo.in.c.1.35.dist. De qua
materia latius vide per Ioan.de Imo.in.l.si quis
cum sciret.ff.pro empto. & vide latius in tra-
ctatu quem feci de ludo. Et quoniam prædi-
cta necessitas, propter quam licitum est sorte
34 diuisoria † fortunam, atq; ipsius fortunæ iudi-
cium experiri, etiam in cõsultoria sorte versari
videtur; dicendum est, quòd etiam in consul-
toria sorte instante necessitate cum debita re-
uerentia, non conuertendo diuina oracula ad
terrena negotia, diuinum iudicium implorare
licitum est; Vnde legitur primo Regum, quòd
Dauid consuluit dominum, dicens: persequar,
an non, latrunculos istos, & comprehendam
eos? de quo supra. Item cum supra dictum
fuit, quòd non solum per diuinum iudicium,
sed etiam per alios modos posset fieri huius-
modi consultatio; posset quis dubitare an lici-
tum sit per alios modos accẽdere ad hanc con-
sultoriam sortem; cui dubitationi respondendũ

arbitror quòd per aliquos superstitiosos, seu nugatorios modos, aut superstitiosas obseruationes, nequaquam licitum est vti sorte consultoria; quoniam vt sępius dictum est, huiusmodi superstitiones ad dęmonum fallaciam pertinẽt. Quare furta ex codicibus, aut astrolabij inspectione, aut per alios similes modos, requirere iura prohibent: vt in.c.1.&.2. supra eod. Nã vt supra dictum fuit, nugatorium dicitur, quando quis vtitur aliqua re ad aliquid, ad qđ eius virtus se non potest extendere; hoc enim in uanum fieri videtur; & omnia vana nugatoria dicimus. Quare si quis collo alliget nucellã die beati Christophori collectam, vt à morbo liberetur, superstitiosum videtur. Similes videntur quædam ligaturæ, siue similia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat; siue in præcantationibus, siue in notis, quas characteres vocant, seu alijs quibuscunque rebus ligandis, vel suspendendis, consistũt. Aut si tibi singultienti dicatur, vt dextera manu policem teneas; talia enim prohibita sunt, vt traditur. 26. q.2.in.c.illud. Et simile est, cum vestis à soricibus roditur, plus timere suspitionem mali futuri, quàm de illato iam damno timere; vt ibi traditur. Nec de leporis transuerso itinere timendum est. Sed magis de leone, & vrso. Est etiam superstitiosum sperari ab itinerantibus, quòd aliquid prosperè inde eueniet, si Accipiter, aut Perdices ex transuerso volauerunt; nam magis ex trãsuerso prosperum esset illas coctas habere. Omnes itaque prædicti, & similes modi superstitiosi abijciendi sunt. Hodie enim nõ habet esse augurium in Iacob; neque diuinatio in Israel; qui enim sine saluatore salutem vult habere, & sine sapientia se prudentem fieri existimat, non sanus, sed æger; non prudẽs, sed stultus in ægritudine assiduè laborabit; & in necessitate noxia stultus & demens permanebit. 26. q.2.c.qui sine. Et breuiter in hac consultoria sorte, nec dies Aegyptiaci, nec calendæ Ianuarij, nec initia mẽsium, nec menses, nec anni, nec cursus lunę, solis, aut siderum, seruare debemus. vt hæc traduntur. 26.q.7. in.c.nec licet. &.c.si quis calendas. &.c.non obseruetis. &.26.q.5. in.c.non liceat. Vnde dicit Apostolus, & refert Gratian.26.q.2.§.his ita. dies obseruatis, vel menses, & tempora, & annos; vnde timeo ne fortè sine causa laborauerim in vobis. Sic &

35 astronomia, † seu astrologia apud catholicos in desuetudinem abijt; de ea tamen latius infra. Insuper nec licitum est consulere per duodecim signa nascentium mores, actus, & euentus. Aut quem effectum vitæ habeat qui nascitur; vt hæc traduntur.26.q.4.in.c.igitur. Sunt tamen hæc intelligenda, quando nugatoria superstitione aguntur; sed si aliquid obseruaretur, aut ageretur ad hanc consultoriam sortem, quod haberet aliquam certam causam, vel naturalem, vel humanam, vel diuinam; hoc minimè superstitiosum esset; nec ad dæmonum societatem pertineret. Quare si quis astrologum consulat, vtrum æstas sit futura pluuiosa, vel sicca, non est nugatoria consultatio; sicut esset si quis eum consuleret, vtrum sibi fodienti sepulcrum thesaurus occurrat; Prima enim consultatio, ad virtutem corporum cœlestium se extendit. secunda autem non. Quare nec licitum est astrologum consulere, an aliquis homo prosperæ, aut aduersæ fortunæ sit futurus particeps; quoniam vt supra diximus, virtus cœlestium corporum se extendit ad corporales effectus; non autem ad mutandum liberum arbitrium hominis. Et ideò si quis remota omni superstitione in colligendis lignis, putandis vineis, vel terris colendis, vel in dandis potionibus, vel medicinis, lineam consideret, & temporis qualitatem, ac solis, & lunæ, dies, & menses, permissum est. Hæc enim ex arte fiunt, & secundum naturalem causam. Et ideò non reprobantur. Idem quoque in augurio naturalem causam habente, tenendum est. Si quis enim cornicula frequenter vocitante, mox futuram prænunciet pluuiam, non est hoc nugatoriæ superstitionis; mouentur enim animalia quodam naturali instinctu ex influxione corporum cœlestium secundum dispositionem aeris ad temporis conditionem, prout eorum naturæ necessarium est; Vnde Hieronimus, nullus in cœlo cognouit tempus suum; turtur, & hirundo, & eiconia, custodierunt tempus suum. Similiter etiam si quis ex subito volatu auium denunciet ibi latere insidias, vnde aues volando recesserunt, non est superstitiosum; sed humana industria. est ergo permissa. Atque idem de cæteris similibus tenẽdum est. Arbitror enim,

36 quòd si † quis instante causa, cum debita reuerentia diuinum auxilium consulat, aut imprecetur, non fore aliquo modo superstitiosum; vt puta, si propter grandines pulsantur campanæ, aut similis obseruatio fiat ob timorem pestilentiæ, quo casu secundum Lau. quem sequitur Archid.26.q.5.in.c.quicunque. licitum est etiam reliquias sanctorum foris exponere; Aut si quis candelis benedictis accensis, dum est timor fulgurum, & tempestatum, signa in domo faciat. Aut si quis dum fulgura timet propter præcedentes coruscationes, signo crucis in capite facto, profert sancta verba in auxilium suum. Aut si quis euangelium, vel aliam orationem, vel alia verba diuina, ad collum ligat, vel vt securus incedat; vel vt morbo liberetur; hoc enim licitum est secundum Thomam; dummodo nihil in eo superstitiosum sit; Non enim debent ibi esse descripta aliqua ignota nomina, ne sub illis aliquid licitum lateat; Sicut enim scribit Chrisostomus, multi confingunt aliqua nomina Hebraica angelorum, & scribunt, & allegant, quæ, non intelligentibus, metuenda videntur. Et insuper præcauendum, ne aliquid falsitatis contineant; quoniam quæsitus effectus non posset expectari à Deo, qui non est testis falsitatis.

Cum talibus etiam sanctis verbis non sunt aliqua vana, aut characteres, præter signum crucis admiscendi. Nec aliqua spes haben-

da est

da est in modo scribendi, aut ligandi, aut in simili vanitare, quæ non ad diuinam reuerentiam, sed ad superstitionem pertinet. Facit tex. 26. q. 5. c. non liceat. vbi hęc quasi formaliter refert Archid. Vbi etiã subdit, & per illum tex. & secundum beatum Thomã, quòd idem dicendum est de ijs qui sanctorum reliquias portant ad collum; si enim portant ex fiducia Dei & sanctorum quorum sunt reliquiæ, non erit illicitum; Sed si aliquid vanitatis admiscetur, vt puta, quòd vas esset triangulare, aut aliquid huiusmodi, quòd non pertinet ad reuerentiam Dei & sanctorũ, illud tanquam superstitiosum illicitum esset. Sed & quòd septima feria hebdomadæ Dominicæ Passionis cum primum audiuntur campanæ, clauis, gladius, aut aliquod ferreũ, intra dentes imponatur, vel dum in Missa dicitur, Pater noster, manus ad genuas ponatur ad dolorem dentium sustinendum; superstitiosum mihi videtur. Nõ simile arbitror de ijs qui in principio Euãgelij, cruces in fronte, vel in cæteris membris, faciunt; si illud agatur ob reuerẽtiam; nec aliquid vanitatis admiscent. Est etiam licitũ sternutanti, aut singultienti, aut simile quid agenti, aut aliquo membro saliente dicẽti, te Deus & saluet dominus sanctusq; Ioannes; aut similia verba. Vel vt aliquid agat, quod secundum naturalem causam iuuare possit; quale est consilium q̃ ambulantibus impertiri solet, quando splenis dolor illos inuadit; vt paleam nodosam mox apponant; quod ad hanc passionem frequenter sum expertus. Nec id reprehendendum puto, si quis annulos cum preciosis lapillis, sanitatis conseruandæ, aut recuperandæ, in digitis deferat; aut in collo appendat; habent enim & lapides intrinsecam à proprietate rei & à forma specifica virtutem occultã; Videmus enim quòd Magnes attrahit ferrum; At si Indicus Adamas ponatur ex opposito Magnetis, ferrum minimæ attrahitur à Magnete; Sicut enim in illis corporibus agũt secundum naturam suam, ita & in corpore nostro operari & ad sanitatem & ad infirmitatem possunt; Vnde est in vulgari prouerbio, & apud medicos & phisicos, q̃ in herbis, verbis, & lapidibus virtutes insunt à natura. Nec etiam supersti-
38 tiosum arbitror, quòd † in quarto digito sinistrę manus annulus à sponso sponsæ inseratur; nam cum detur propter mutuæ dilectionis signum; vel propter id magis, vt tali pignore eorum corda iũgantur; meritò digitus ille tali fuit honore decorãdus; quòd in eo vena quædam, vt fertur, sanguinis, ad cor vsq; perueniat; vt scribit Isidorus lib. 2. de officijs. et trãsumptiuè. 30. q. 5. in. c. feriæ. Aulus Gellius verò in noctibus atti. lib. 10. c. 10. dicit, veteres græcos atq; romanos hoc seruasse, & eius obseruantiæ causam præstitisse Apion in libris Aegypciacis; scribit enim, quòd infectis apertisq; humanis corporibus, vt mos in ægypto fuit, neruum quendam tenuissimum ab eo digito ad cor hominis pergere & peruenire cõpertum est. Sed quòd talis annulus debeat secundam digiti iuncturam transire, vt sponso inde eueniat prosperum; aut q̃ ob hoc sponsa sponso sit futura obediens, superstitionis est species; Obedientiæ enim vxoris, prudentia, verbis, aut verberibus, consulitur; nõ huiusmodi nugatoria vanitate. Similiter etiam si lucri causa portetur annulus, aut sub certa forma, vel certa die fabricatus, vt puta, die Veneris sancti, vel potius ex ferro, quàm ex auro, videtur supestitiosum. Quod autem pleriq; obseruant, & nos potissimè Senenses, qui in vigilia Dominicæ Natiuitatis grande lignum super ignem cum certis cerimonijs & vini effusione imponimus, siquidem illud fiat ad honorem Natiuitatis Dominicæ, & infusio ad abundantiam vini, & quòd ex vino remanente in vase omnes bibant, fiat ad significandum diuinam largitatem & communionem, quam nobis tribuit ex largitione sui ipsius; aut quòd vnusquisq; de domo super ignem lignum apponat, vt pleriq; faciunt, ad significandum actũ quem dicunt pastores egisse, quando illis annuntiata fuit natiuitas Domini; ferunt enim quidam, baculos in ignem proiecisse, ad denotandum pacem esse firmatam. Nam hęc si ad honorem & laudem fiant, & ad significandum prædicta, potius sunt laudanda, quàm vituperanda. Secus si talia seruarentur vt traditiones gentilium; ita intelligo tex. 26. q. 5. in. c. non licet. Et idem dico de cæteris similibus. Vnde sit conclusio superstitiosas obseruantias, & nugatorias vanitates, traditionesq; gẽtilium, fugiendas fore; vt in dictis iuribus supra allegatis. Vnde latius vide quod dixi in tractatu de sortibus. Quantum verò ad tertiam speciem sortis quæ diuinatoria appellatur, neces-
39 sitas † de qua sup̃ dictum est, nõ videtur multũ occurrere; Vnde dixit Dominus discipulis suis, Non est vestrum nosce tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. Si qua tamen futura prænoscere necessarium est, siue ad cautelam ecclesiæ, prout est resolutio lunæ; vt sciamus qua die annuntiandum sit ieiunium, & festum Dominicæ resurrectionis; non est inconueniens quærere. Idem & si ad cautelam singularis personæ; Quanquã enim hæc per sanctum Spiritum debeant fidelibus innotescere, iuxta illud Io. c. 16. quæ ventura sunt annuntiabit vobis; tamẽ de huiusmodi futuris licitum est per modum cõsultoriæ sortis diuinum iudicium quærere. Sicuti legitur in lib. iudicum. c. 6. quòd Gedeon quæsiuit à Domino, si per manus eius populus eius esset saluandus, petens signum inuenire. Quare in futuris cognoscendis, quantum ad hoc, ea seruanda sunt, quæ dicta sunt supra in consultoria sorte. Itẽ videtur licitũ esse, talia futura prænoscere atq; prædicere per propheticos viros; nam ipsi illa cognoscũt ex inspiratione diuina; de quibus latius dic, vt dixi in dicto tractatu. Sed per dæmonum inuocationẽ, & magicas artes, cęterasq; superstitiones, nequaquam licitum

citum est; vt ex superioribus clarè colligitur; sed per humanam industriam, aut naturalem rationem, hoc licitum est; secundum quod sup dixi de Cornice vocitante, & auibus volantibus. Hinc prudentes nautæ per varios motus piscium & aquarum, & varios flatus ventorum, cognoscentes futuram tempestatem, in clausos portus fugiunt. Quare videtur quòd per scientiā Astronomiæ licitum sit futura præ noscere, quod ad eam scientiam secundum naturalem rationem videtur pertinere; hoc videtur probari in .c. 2. supra eod. & .37. di.c. si quis artem. et hoc tenuit lau. Alij tamen pleriq; doctores contrarium tenuerunt, & varij circa hoc varia dixerunt in .c. præcedenti. et ibi Io. Andr. multa format argumenta pro, & contra; soluit tandem, quòd scientia Astronomiæ non est prohibita; quia vt dictum est, vna est ex septem artibus liberalibus, & solum sequela fuit causa propter quam in desuetudinem videtur abijsse. Sed vtrum sit per illā de futuris indicā-
40 dum, † cōcludit cum theologis quòd licitū est per considerationem astrorum præcognoscere & iudicare futura, quæ causantur ex celestibus corporibus; sicut eclipsim, siccitatem, humiditatem, & cætera huiusmodi; & iudicium hoc nequaquam est illicitū; & sic loquitur .l. eorū. .c. de male. Facit q scribit Hieronimus ad Fabiolam, inquit enim, ratione cūcta sunt plena; & hærent terrena celestibus; imò ratione terrenorum, & temporum, caloris, & frigoris, inter vtrumq; temperies de cœli cursu & ratione descendit. Si quis autē vellet per astrorum considerationem cognoscere futuros casuales vel fortuitos euētus, aut certitudinaliter futuras operationes hominum, aut præteritas occultas, hoc minimè licitum est; quoniam in talibus immiscetur dæmonis operatio; Et de hac loquitur tex. 26.q.2. in .c. illud. & .q. 3.c. .1. & .q.5.c. non licet. & .7.q. c. pen. & fin. & quod tradit Gratianus .26.q. 2. in .c. 1. §. his ita. & q. no. in.l. ita apud Labeonem. §. si quis astrologus .ff. de iniuri. & .c. de malefi. in .l. & si excepta. & .l. nullus aruspex. & .l. nemo. cū sim. Et hæc opi. mihi placet. de quo latius, vide quę dixi in dicto tractatu. Vltimo ego quæ-
41 ro, quę sit pœna † exercentiū sortes in casu prohibito. Sol. distingue inter forum pœnitētialem, & temporalem. Quantum ad forum pœnitentialem, tex. in .c. 1. sup eod. vult, quòd talis debeat per quadraginta dies pœnitere; Tex. verò .26.q.5. in.c. qui diuinationes. vult, q tales debeant iacere sub regula quinquennij, secundum gradus pœnitētiæ diffinitos. In cōtrarium tamen facit 23. q. 2. in .c. hoc ipsum. &. §. sequen. vbi dicitur, quòd eclesia consueuit pro maioribus criminibus, & sic pro peccatis mortalibus iniungere pœnitentiam septem annorum; Hoc tenet glo. 22. q. 1. in .c. præ-
42 dicandum. Quod aūt sortilegium † sit grauissimum crimē, & mortale pctm cōtineat, pbatur .26.q.2. qui sine. vbi dicitur, quòd tales tendunt ad eternā perditionem. Probatur etiam in iuribus infra allegatis. Sol. potes dicere, quòd istud est regulare. Hodie tamen commu-
43 nis* opi. habet, quòd † omnes pœnitētiæ sunt Cōm.op. arbitrarię, vt traditur. 26. q. 7. in .c. tempora plenitudinis. & .c. pœnitentibus. & de consecra. dist. 3. c. de pęnitētibus. & melius de pœni. dist. 1. in .c. mensuram. vbi tex. est singularis. Conclude ergo, quòd arbitrio epī, aut sacerdotis, secundum excessus magnitudinem, & loci, atq; temporis, nec non delinquentis singulas qualitates, atq; ceteris huiusmodi circūstantijs prudenter & discretè consideratis, nūc grauiores pœnitentiæ, nunc leuiores, sortilegis sunt imponendæ. Facit q statim dicam in sequenti articulo. Circa secundum membrum de pœna fori contentiosi; debes scire, quòd ma-
44 ximè iura canonica † reperiūtur imposuisse varias pœnas sortilegis; Quidam enim canones simpliciter volunt esse excōmunicandos. vt in. c. sortes. in fi. 26.q.5. & 26. q. 2. in fim. Alibi verò dicitur, quòd tales à cōmunione ecclesiæ repellūtur; seu ab ecclesia habeantur extranei; .26.q.5. in .c. si quis. & .c. aliquanti. Alibi autem dicit tex. quòd talis proculdubio infidelis est, & pagano deterior; vt dicit tex. 26. q. 5. c. epi. in fi. Vnde conciliū statuit sortilegos pijci ab ecclesia; vt traditur 26. q. 5. in .c. non oportet. Vel conuentu ecclesiæ separari. 26. q. .5. in c. augurijs. Qui autem pro inueniendo furto ecclesiæ siue facto, per inspectionē astrolabij bono zelo atq; ex simplicitate incantatorem consuluit, pro expiatione delicti per annū, & amplius, vt iudici visum fuerit, debet ab altaris ministerio abstinere; vt traditur in. c. 2. sup eo. Voluit tamen ibi glo. quam sequuntur doct. quòd huiusmodi pœna non sit ordinaria; sed pœna ordinaria & propria, sit priuationis beneficij & officij; Et hoc etiam voluit glo. fi. in .c. 1. sup eo. quæ dicit hanc pœnam intellexisse plures canones quos sup retulimus; quibus censitum est sortilegos ab ecclesia deijciendos. Hanc etiam sortilegorum pœnam voluit esse glo. 26. q. 5. c. si quis episcopus. dum exponit tex. illum dum dicit suspensus, idest, priuatus, & sequitur Archid. per not. in .c. si quis
45 episcopus. 1. q. 3. Et hæc † est cōmunis* doct. Cōm.op. nostrorum sententia, quòd de iure canonico talis dignus est pœna depositionis, officij, & beneficij. Dicit tamen .D. m. in .c. 2. supra eo. quòd in pœna imponenda sortilegis, aut illos consulentibus, iudex animaduertere debet & ad quantitatem delicti, & ad animum delinquentis, quandoq; grauissimas, quandoq; graues pœnas imponēdo; quæ sententia mihi placet. Et eam ob causam canones reperiuntur varias pœnas imposuisse, vt patet ex superioribus. Et hinc etiam est, quòd quædam iura certam pœnam non imponunt; sed simpliciter dicunt, quòd tales dicuntur inimici Christi, & quòd districta vltione sunt corrigendi .26.q. 5. in .c. contra Idolorum. in fin. vbi. tex. vult, quòd liberi inclusi in districtam pœnam sunt dirigendi. Serui verò sunt verbe-
ribus

ribus castigandi. Dicit tamen ibi Archid. post
46 l. au. quòd hoc intelligi debet, dummodo † hoc
non agant episcopi cum proprijs manibus; nõ
enim licet epõ aliquem proprijs manibus cæ-
dere; quia hoc debet esse alienum à sacerdote;
vt in .c. nõ liceat. 86. dist. & in authen. de sanc.
epis. §. sed neq;. coll. nona. & .45. dist. in .c.
epm. Quid autem si non haberet alium per
quem posset cędere; vide glo. in .d.c. non li-
ceat. et latius .45. dist. in summa. Potest etiam
eps & per alios modos sortilegos vituperare, &
dehonestare; vt mitriando; vel ad scalas cũ de-
decore ponendo; vel extra diœcesim vitupe-
rosè eijciendo, vt not. Io. An. & ibi ẽt clarius
.D. m. in .c. 1. sup eo. Facit. 26. q. 5. c. episco-
pi. Item potest eos decaluare, id est vestes &
capillos ante & retro incidere; sicut obseruatur
in quibusdam locis de consuetudine; vt dicit
Hostien. in sum. eod. tit. §. fi. Et de hac de-
caluatione loquitur tex. 32. q. 1. in .c. de be-
47 nedicto. Sunt † etiam tales infames; vt tradit
Io. An. & Hosti. in .d. c. 1. sup eo. et probatur
.2. q. 8. in .c. quisquis. Sed secundum leges, ta-
48 les vltimo † supplicio puniuntur. vt .C. de male.
in .l. penult. videtur etiam quòd tales creman-
di sint. vt in .l. nullus .c. eo. & no. glo. 26. q. 5.
in .c. qui diuinationes. Vnde dicit Archid. 26.
.q. 5. in .c. si quis eps. quòd Saul propter hoc
delictum meruit à Deo interfici; eo quòd con-
suluit Pythonissam. Illi verò in quorum domo
hæc fiunt, post publicationem bonorũ in exi-
lium mittuntur; vt no. glo. in .d. c. qui diuina-
tiones. & est tex. in .l. nullus .c. de malefi. Ego
arbitror pro cõclusione, quòd cum hodie etiam ex
causa, iudex laicus pœnas legales possit altera-
re aggrauando, & alleuiando, vt traditur in .l.
quid ergo .§. pœna grauior .ff. de his qui not.
infam. & in .l. hodie .ff. de pœnis. & cum iura
maximè canonica vario modo loquãtur, quòd
in vtroq; foro, & seculari, & ecclesiastico, quò
ad pœnam temporalem imponendam, debeat
Iudex considerare & qualitatem personæ, &
quantitatem delicti, atq; etiam circunstantias
loci & temporis; & an delictum incidat in hæ-
resim; seu incidat in idololatriam, aut non; &
vtrum ex dolo, aut verò ex simplicitate, com-
missum sit sortilegium; distinguẽdo etiam in-
ter agentes & consulentes; & secundum dictas
qualitates nunc grauiores, nũc leniores pœnas,
imponendo. Si autem in certum casum à iure
determinatum incideret, non admixta aliqua
alia qualitate, rectè agit pœnam canonicam vel
legalem obseruando; & illam non alterando;
49 ne sit lege † clementior. 6. q. 3. in .c. scriptum.
Facit .l. prospexit .ff. qui & à quibus. Cætera
autem circa hanc materiam, vide latius per me
in dicto tractatu de sortilegijs.

Rub. De collusione detegenda.

SVMMARIVM.

1 *Collusio quid sit.*

HAsc Rubrica continuatur ad præcedentes hoc ordine, supra visum fuit de quadam specie falsitatis quæ committitur in sortilegijs, ideò cõpetenti ordine subnectitur hæc Rubrica de collusione; quæ collusio speciem falsitatis continet; quia qui colludit, vnum agit, & aliud simulat; Ideò hic de collusione ponitur. Vel sic, quia in superioribus titulis dictum fuit de pluribus criminibus; & quia accusatores in ipsis criminibus sæpe colludũt, quæ collusio falsitatem continet; meritò post dictos titulos, & maximè duos proximos præcedentes ponitur hæc Rubrica de collusione. Sed quæro pro intellectu dicendorum
1 quid † sit collusio. Sol. glo. 2. in .c. audiuimus. in-
fra eo. dicit, quòd collusio est inter actorem & reum latens & fraudulenta conuentio. Sed Hosti. in sum. eo. ti. §. 1. addit, qua interueniente quandoq; delicta remanent impunita; vel etiam committuntur. vt in c. 1. & in .c. 3. & in .c. fi. infra eod. Sed glo. 1. in .c. cum clerici. sup de censi. dicit, quòd est inter actorem & reum occulta & illicita pactio, per quam alter in iudicio se superari permittit; allegat .c. præterea. eo. tit. de censi. Et de materia istius ti. habetur in decretis. 2. q. 3. in fin.

Capitulum .I. Scripta.

SVMMARIVM.

1 *Accusator si desistat ab accusatione, debet iudex inquirere an per collusionem hoc fecerit. & nu. 8. & nu. 9.*
Et quid agendum sit circa illud, deciditur.
2 *Accusatores plures possunt admitti ad accusationem vnius. & nu. 13.*
3 *Accusatores in dubio efficiuntur inimici accusati.*
4 *Inimicitia præsumitur inter illos, qui simul litigãt. Quod amplia vt ibi nu. seq.*
6 *Accusator licet desistat, si tamen accusatus remanet infamatus, taliter quòd non possit superior sub dissimulatione transire, debet contra eum inquirere.*
7 *Subtilitas commendanda est, dummodo non sit immoderata.*
10 *Accusatori licitum est desistere ab accusatione, dummodo id faciat ex charitate. & nu. 14.*
11 *Comparare, an generale verbum sit pertinens ad emptionem, venditionem, & permutationẽ.*
12 *Statutum quòd de qualibet re comparata soluatur gabella, verificatur etiã in permutatione.*
15 *Vnitas ita noxia est si desit bonis, sicuti est periculosa si non desit malis.*
16 *Elemosinam dans, vel sustinẽs martirium ad pompam, peccat, & non meretur.*
17 *Scolares euntes ad ecclesiam, vt prospiciant mulieres, magis demerentur, quàm mereantur.*

18 *Desistere à lite, potest actor & reus in causa merè ciuili, vel per gratiam, vel per transactionem, vbi permissa est transactio.*

Desistere verò propria auctoritate non potest, nisi ante litem motam, vel actionem porrectã. Limita nu.20.21.22.

19 *Liti renunciant, non censetur renunciare causæ. Declara vt nu.26.*

20 *L.diffamari.C.de ingenu.& manumis.declaratur.*

23 *Liti renunciare non potest, qui non potest alienare.*

24 *Litis renunciatio si fiat tempore congruo, excusat ab expensis.*

25 *Instantiæ renuncians, non potest litem nouam inchoare secundum communem opinionem.*

26 *Liti renuncians, post porrectum libellum censetur renunciare causa, & omni iuri suo. Fallit tamen in duobus casibus, vt ibi, & nu.seq.*

27 *Petitorio renuncians, potest etiã inuito reo transire ad possessorium.*

28 *Iudicium redditur in inuitum.*

29 *Desistere à lite propria autoritate potest reus satisfaciendo petitis.*

30 *Transigi non potest in actione famosa, ad effectum vt reus euitet infamiam.*

31 *Transigens habetur pro confessõ.*

32 *Desistere ab actionibus intentatis ex criminibus priuatis, quando liceat.*

Communis opin.quæ sit, quando ciuiliter agitur in prædicto casu.

33 *Desistere in popularibus actionibus, quãdo liceat.*

34 *Popularium actionum aliæ dantur pro aliquo facto iam præterito, & finito, non habente amplius causam manentem. Aliæ dantur etiam pro præsente. vt nu.seq.*

36 *Desistere ab accusationibus in delictis priuatis, & publicis, quando liceat.*

37 *Iniuriarum actio competit etiam consanguineis iniuriati.*

38 *Crimen publicum dicitur, quod propter sui immanitatem infert publicam iniuriam. & nu.46.*

Crimen verò priuatum dicitur, quod infert iniuriam priuatam.

39 *Accusationem potest remittere priuatus, cui iniuria illata est, etiam stante statuto quòd iudex possit inquirere.*

40 *Accusatio criminalis habet iniuriam priuatam pro subiecto.*

41 *Accusatio de crimine priuato, quando competat cuilibet de populo, & quando iniuriato tñ.*

42 *Conuictus dicitur, qui in fiscalibus causis data pecunia aduersarium suum corrumpit.*

43 *Pactum contra publicam vtilitatem non valet. & nu.67.*

L.trãsigere.C.de transact.declaratur. & nu.71. nu.86.cum seq.

44 *Argumentum à contrario sensu non valet, quando per alia iura est probibitum.*

45 *Iniuria, quæ lędunt corpus, ne sint crimina, facere non possumus.*

Dominus nemo est membrorum suorum. ibi.

47 *Transigere, vel pacisci de criminibus priuatis non licet, etiam quò ad impediendum processum, & etiam quominus iudex inquirat.*

48 *Remissio, vel confessio in delictis quæ faciendo cõmittuntur, non valet in fisci præiudicium. & nu.seq. Amplia vt nu.50.*

51 *Compromissum est quędam transactio.*

52 *Accusatio omnis de crimine, secũdum canones, est publica. & quomodo hoc intelligatur, vide nu.53.& 54.*

55 *Beneficij priuatio dicitur pœna accidentalis.*

56 *Crimina publica, quãdo capitalia strictè, & quando largè dicantur. & quando super his possit transigi, & quando non.*

57 *Sanguinem suum redimere cuilibet licitum est.*

58 *Transactio est terminus exclusiuus instantia.*

59 *Transigens super crimine capitali, an euitet tantum pœnam capitalem, an etiam pœnam Turpiliani. Hincq; nu.61. opin. Bar. reprobatur, Bal. verò approbatur.*

60 *Permittere aliud est, aliud trãsactioni robur dare.*

62 *Statuto aliquo permittente concordiam in aliquibus criminibus, oritur ex concordia vigore ipsius statuti facta exceptio tantum declinatoria, non autem peremptoria: quod tamen ibi declaratur distinguendo.*

63 *Transactio in ciuilibus parit duplicem exceptionem, videlicet declinatoriã, & peremptoriã.*

64 *Statutum fauorabile recipit interpretationem passiuam à iure communi.*

65 *Transactio præiudicat transigenti, non autem alteri accusare volenti.*

66 *De delicto eiusdem hominis non debet sępius cognosci.*

68 *Sanguinis pœna non venit imponenda de iure canonico.*

69 *Transigi an possit super crimine, pro quo venit imponenda pœna depositionis ab officio, & beneficio.*

70 *Vita non debet tantum attenuari, vt possit sequi mors.*

71 *Transigi an liceat super crimine adulterij. & nu. 74.& nu.81.*

72 *Imperator est amator castitatis.*

73 *Adulterij pœna punitur, qui pro comperto adulterio recipit pecuniam, vt ipsum celet.*

75 *Euentus nihil operaturus expectari non debet.*

76 *Iudex non debet studere in criminalibus ad concordiam partium antequàm puniat, sed postquàm puniuit, potest studere ad reconciliationem.*

77 *Transigi an possit super rapina.*

78 *Prohibito aliquo delicto in aliqua specie, censetur etiam prohibitum maius, vel simile delictum in eadem specie. Et ibi infert ad statutum.*

79 *Exceptum quod nõ reperitur, remanet sub regula.*

80 *Transigi an possit super stupro, & incestu.*

82 *Statuto stante quòd de omnibus delictis possit fieri pax, & concordia, præterquàm in homicidio, condemnatus de homicidio ex contumacia, quæ ex forma statuti habetur pro vera probatione, poterit facere pacem; quia debet intelligi de vero homicidio.*

83 *L.si maritus.§.si negauerit.ff.de adult. intellectus duplex.*

84 *Confessioni suæ nemo potest contrauenire.*

85 *Tran-*

1 SCRIPTA. Si accusator † ab accusatione desistat, debet iudex inquirere an per collusionem hoc
fecerit h. d. cōmuniter. Vel sic secundum. D. m. Accusatore desistente ab accusatione, potest iudex ex officio suo inquirere
super crimine illato. h. d. Quod tñ dicit intelligendū, vt infra subijcietur. Diuiditur in duas,
quia primo narrat factum. Secundo decidit quid agendum circa illud sit; secunda, ibi, quia
verò. Et cum hac decretali concordat .c. quāuis. &.c. prouida. de elect. lib. 6. Et materia
istius decretalis multum latè commentatur hic per dñm Anto. vltra alios. Nota primo ibi, ij
2 qui contra, q plures accusatores † possunt admitti ad accusationem vnius; de quo articulo
tangitur hic in glo. 1. Secundo no. quòd sicut
3 accusatores † in dubio efficiūtur inimici accusati; de quo articulo dixi in .c. repellantur. sup de
accu. Et de testificante in accusatione, dixi in .c. cum. P. manconella. eo. tit. Ita & propter
desistentiam ab accusatione, videtur quis reintegrari per malitiam. Facit .c. 1. infra de re.
iur. Et quia contrariorū &c. vt in iuribus vulgatis. Et vide ad prædicta q dicitur per. D. m.
in .c. cum super abbatia. sup de offi. delega. vbi
4 probatur quòd etiam propter litigium, † quod quis habet cum alio, præsumitur inimicitia cōtracta cum aduersario; Facit quod legitur & not. in .c. in literis. & in .c. item cum quis. sup de resti. spo. Imò fortius probat ille tex. c. cū .P. quòd dicta inimicitia præsumitur contrahi
5 non solum si habetur litigiū † cum aliquo tanquam priuato; sed etiam si habetur cū aliquo tanquam habente dignitatē; vt cum rectore vel prælato. Tertio not. ibi, q audiuimus dissimu
6 lare, quòd licet accusator † vel denūciator desistat, si tamen accusatus vel denuntiatus remanet infamatus, vel facinus, vel infamia sit talis, q non possit superior sub dissimulatione transire, debet inquirere. Sed qualis debeat eē hęc inquisitio, infra dicetur. Quarto no. ibi, subtilius,
7 qd subtilitas † cōmēdanda est; De quo articulo dic, vt latè traditur per Io. An. & doct. in. c. dilecti. sup de iud. Ego latius dixi in cle. 2. de iudi. Et maximè laudanda est hæc subtilitas, quando fit subtilis perscrutatio ad veritatem inueniendam; Secus si potius fieret animo reprehendendi. Vnde subtilitates illorum qui sine vlla vtilitate antiquos reprobare conantur, nunquam mihi placuerunt; verba sunt aurea Io. An. in addi. spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. vers. 171. Et tales fuerunt plurimæ subtilitates Bald. studio contradicendi Bart. Etenim tales potius ludibrio sunt, quàm in pretio; vt dicit tex. in .l. 1. C. de nudo iur. quir. tolle. Vnde subtilitas immoderata dum plus quàm decet,

decet exercetur, actionis suæ rectitudinem cõ-
fundit. 49. dist. c. hinc etenim. circa prin. & ver.
paruo autem. Et vide quod dixi in glo. super
verbo prouidimus, in. c. ad petitionem. sup de
accusat. Quinto no. secundum vnum intelle-
8 ctum, quòd accusatore † vel denũtiatore illegi-
timè desistente, iudex ex officio, non obstante
desistentia, habet potestatem inquirendi con-
tra accusatum, vel denuntiatum. Sexto not.
9 secundum alium intellectũ, quòd si † accusator
ab accusatione, vel denũtiator à denuntiatione
desistat, iudex debet inquirere de modo desi-
stendi, an fuerit licitus, vel illicitus. Septimo
10 not. quòd licitũ est accusatori † vel denuntia-
tori desistere ab accusatione, vel denuntiatio-
ne porrecta; dummodo id faciat ex charitate;
vt puta, quia accusatus vel denunciatus se cor-
rexit; charitas enim ista cõmendabilis est; de
pœ. dist. 2. c. charitas. secundũ Host. et Io. An.
Idem si ex alia legitima causa. Secus si per sor-
des, aut pretium; hoc enim reprehensibile est;
vt hic, & infra per totum tit. Vltimo not. ex
11 li. ibi, comparata, de significato † huius ver-
bi comparare; denotat enim emptionẽ iuxta
vulgare; secundum Io. An. Concordat. c. in
ciuitate. sup de vsur. Tu dic, quòd istud vide-
tur esse verbum legale, & generale, pertinens
& ad emptionem, & venditionem, & permuta-
tionem. vt in. l. 1. ff. de contrahen. empt. & in
. l. 1. C. de re. permu. Et sic videtur, quòd si sta
12 tutum dictat, † quòd de qualibet re comparata
soluatur gabella, ꝙ solui debet gabella de per-
mutatione. per. d. l. 1. C. de re. permu. In
contrarium tamen facit. l. nec quasi. ff. de rei.
vend. vbi probatur, quòd hoc verbum refer-
tur ad solam emptionem; Sed potest dici, quòd
istud est, quia ibi fit mentio pretij; Et ideò
ad solam emptionem refertur. Circa quod
vide quod latius dixi in. c. fi. sup de accu. Se-
cus videtur dicendum quando simpliciter
proferatur verbum comparauit. Bal. tamẽ sim-
pliciter voluit in. d. l. 1. C. de re. permu. quòd
non debeat solui gabella de re permutata; quia
hoc verbum debet intelligi secundum vulgarẽ
consuetudinem; Sed secundum vulgus solum
refertur ad emptionem; prout etiam dicit hic
Io. An. ergo solum debet attendi in statuto. vt
in. l. sciendum. §. illud. ff. de edi. edic. & est
bonus tex. in. l. librorum. §. quod tamen
cassius. ff. de leg. 3. & in. l. cum delanionis. §.
asinam. ff. de fun. instruc. Glo. 1. sentit con-
trariũ, & non soluit. In fi. glo. dic, de hac ma-
13 teria, & an plures † possint vnum accusare, Et
an vnus plures, Et an procedat iudicium, si ex-
ceptio non opponatur, vide quod latè dicam
in. c. quoties. in glo. 1. infra de purga. cano.
Glo. 2. potest duplici modo recitari: vno mo-
14 do, ꝙ quærat de intellectu † literæ, & soluat,
assignãdo rationẽ, & decidendo incidentẽ quæ
stionẽ. Secundo modo sic posset recitari per
contrariũ; videtur enim ꝙ licet quis desistat ab
accusatione, nõ tamẽ sit necessaria aliqua in-
uestigatio quare destiterit; nam eo ipso quòd
destitit, incidit in turpillianum; quia constat
iam de desistentia; & sic ipsum puniendum fo-
re. glo. soluit, quòd ipsum desistere, in se non
est bonum. Sed desistere ex gratia, ex eo fortè
quia accusatus se correxit; licitum videtur; Et
prosequitur glo. rationem. In eadem glo. ibi,
iudex tamen, tu dic, quòd qualitercunq; mali
deuenerint in amicitiam vel concordiam, si nõ
fecerint vt boni fiant, ægrè tollerandum est;
quoniam inter eos zizania, & discordia, atq;
diuisio seminanda est; nam vt inquit Grego-
15 rius de moralibus; Sicut † noxium est, si vni-
tas desit bonis; sic est pernitiosum si non desit
malis; peruersos enim corroborat vnitas &
concordia; & tantò magis incorrigibiles, quã-
tò vnanimes facit. Vnde Paulus dixit se pha-
rysæum, vt diuisio fieret inter pharysæos; vt ha
betur Actuum. c. 23. Ergo sicut vnitas bono-
rum vtilis est; sic malorum nociua. Et sic de-
bet intelligi illud ꝙ inquit Saluator Lucæ. 12.
dum dicit, nõ veni pacem dare in terris, sed se-
parationem. Vnde Isaias. c. 58. dicit, solue
colligationes impietatis, & fasciculos depri-
mentes; & in hostes discordiam procura. Et
hinc fortè descendit illud, vindicabo me de ini-
micis meis. s. seminando discordiam. In fin.
glo. no. bene hanc glo. quæ quotidie allegatur;
Pro qua optimè facit tex. in. c. vide quantum
16 . 1. q. 1. cum glo. vbi dicitur, quòd dans † ele-
mosinam, vel sustinens martirium ad pompam
peccat; Et non meretur, sed demeretur. Ad
idem tex. & glo. 20. q. 1. in. c. odi & proieci.
17 vbi glo. colligit contra scolares † euntes ad ec-
clesiam vt prospiciant; quòd magis demerẽtur,
quàm mereantur. Glo. fi. sentit contrarium,
quòd imò licitum est desistere ab accusatione,
vel lite cępta, per ea quę traduntur. in. l. mulier.
& in. l. quæsitum. ff. ad senatusconsul. tur. &
quod no. in. l. transigere. C. de transac. & in. l.
postquam liti. C. de pact. cuius contrariũ in-
nuit tex. Huius timore cõtrarij glo. hic distin-
guit duos modos desistẽdi per tria genera cau
sarum. In fin. glo. dic, quia. d. An. hic, latius
& melius prosequitur hanc materiam quàm
cæteri doct. ideò prosequendo ordinem suum
faciamus quinq; membra principalia. Primũ
erit de causis merè ciuilibus. Secundũ de cau-
sis à priuatis delictis descendentibus. Tertium
de causis popularibus. Quartum de causis cri-
minalibus descendentibus ex crimine publico.
Quintũ de causis spiritualibus. Et quodlibet
prædictorum membrorum examinabitur per
modos infrascriptos, videlicet per viam sim-
plicis desistentiæ, seu proprio motu; Item se-
cundo & per viam gratiæ; Item per viam pa-
cti gratuiti; Et per viam transactionis; Et per
viam obligationis. Circa primum membrum
18 quo quæritur verũ † in ciuilibus licitum sit de-
sistere, quia non est principalis materia no-
stra, breuiter dic, ꝙ aut vult quis desistere per
gratiam, vel per transactionem, & licitum est
quandocunq; desistere; tàm ex parte actoris,
quàm ex parte rei, in omnibus casibus, in qui-

bus permissa est transactio; Secus autē vbi nō
est permissa, sed prohibita; vt in matrimonio,
monacatu, & similibus: in quibus nō est licitū
per transactionē recedere, vt hic dicit gl. nostra
quasi in fin. secundum no. in .c. super eo. & in
.c. fi. .ẽ. de transact. Nec etiam à matrimonio
licitū est per gratiā. Et idem dicit .D. m. in cę-
teris spiritualibus. Sed hæc pertinent ad quin
tum membrū de spiritualibus. Aut quis vult
desistere in ciuilibus non per gratiam, sed pro-
pria auctoritate; Et hoc casu distingue, q̃ aut
vult desistere ante litem motam, vel actionem
porrectam, desistendo ab agendo, & ab inten-
tatione iudicij, & non est dubium quòd potest,
vt in rubro, & nigro. C. vt nemo inuitus. et not.
in .c. causam quæ. supra de do. & contu. Et ad-
19 uerte, quia licet ante oblatum libellum † quis
renunciaret liti, non propterea videtur renun-
tiare causæ. vt traditur in .c. ex tenore .ẽ. de re-
scrip. tenent Dñi de rota decis. 46. no. glo. in
.c. 2. .ẽ. de libel. obla. Vnde dicit .d. An. in .d. c.
ex tenore. quòd renuntians litigio lite nondum
cœpta, nō perdit ius, nec etiam actionem; alle-
gat etiā no. in .c. veniens .ẽ. de renun. Item ad-
uerte, quia quæ supra dicta sunt, quòd proprio
motu potest desistere, limitāda sunt, nisi ratio-
20 ne † diffamationis quis compelleretur agere;
quo casu licet præcisè non compellatur; tamē
causatiuè cogitur, vt vel agat, aut sibi silentiū
imponatur. vt in .l. diffamari .C. de ingenu.
manumis. & in .c. conquerente .ẽ. de offi. ordi.
secundum vnam lectu. Et de modo, & forma
sententiandi in casu prædicto, Et qualiter fiat
executio sententiæ, latè per Bal. in .d. l. diffama
ri. Aduerte tamen, quia glo. in .l. papinianus
.§. 1. ff. de inoffi. testa. fuit in mirabili opi. q̃
.l. diffamari. non habeat locum in causa ciuili;
sed dicit quòd est speciale in querela inofficiosi
testamenti, vt propter diffamationem compel-
latur agere. Glo. tamen in .d. l. diffamari. tenet
quòd sit speciale simpliciter, ratione diffama-
tionis. Et hoc etiam tenet glo. in .l. sed & si per
prætorem .§. sed & si dum decreto .ff. ex qui.
cau. maio. & hoc communiter * tenetur, & ser Cōm. op.
uatur in practica. Et idem dicendum, quando
21 quis vellet † recedere de ciuitate, & timeret ne-
aliquis in recessu, seu post, ageret contra eum;
quia compellitur ad instantiam volentis recede
re; vt tenet simpliciter glo. in .d. l. diffamari. &
ibi Bal. & .D. m. hic; per dictum .c. conque-
22 rente. Aut quis vult desistere † post motam
litem; et hoc casu dic, q̃ si totaliter vult desiste-
re renuntiando liti, q̃ potest; vt in .l. postquā liti.
.C. de pact. & in .c. veniens. .ẽ. de renun. Quod
23 limita, quando alienare † esset in potestate
ipsius; Aliàs secus. Et ideò prælatus, non pos-
set liti renuntiare; ita tenet. D. m. in .c. cū pridē.
.ẽ. de pact. de quo dic, vt ibi dixi. Et ideò pro-
curator non habens speciale mandatū, non po-
test desistere. Et aduerte, quia hæc renun-
24 tiatio operatur, vt si fiat debito † tempore, vi
delicet quamprimum actor cognoscit se fo-
uere iniustam causam, desistat, à non condem-
natur in expensis; per .l. destitisse .ff. de iudi. de
quo dicam in .c. calumniam .ĩ. de pœn. Aut
non vult totaliter renuntiare liti, sed solum iu-
dicium suspendendo, & in hoc casu sunt opi-
niones. Quidam enim dicunt, quòd aut quis
renuntiat instantiæ, & potest ad litem redire,
25 nouā litem inchoando. Sed † cōmunis * opi. Cōm. op.
est in contrarium in .d. l. postquam liti. per
authen. qui semel. C. quomodo & quando iu-
dex. de qua materia dic, vt in dictis iuribus. Et
26 aduerte, quia etiam si post datū libellum † quis
renūtiat liti, videtur renūtiare causę, & iuri suo.
per .c. veniens .ẽ. de renun. tenent doct. in .c. 1.
.ẽ. de lit. conte. & Dñi de rota decis. 95. Nec
ob .c. dudum. il .2. .ẽ. de elect. vbi in fin. di-
cit, renuntiauit liti, & causæ, quia ibi verbum
causæ, ponitur ex abundanti secundum doct.
Fallit tamen quod dictum est secundum quos-
dam, quando reus consentiret, quòd solum
actor renuntiaret instantiæ; Nam hoc casu
non videtur causæ renuntiare; Et ideò potest
nouam litem intentare; Et hoc plus placet;
licet quidam contra: vt traditur in iuribus .ẽ.
allegat. Secundo fallit propter priuilegium
27 possessorij; nam dimisso † petitorio, etiam in-
uito reo, potest transiri ad possessorium. vt in
.c. pastoralis .ẽ. de ca. pos. & propr. & in cle.
.1. de ca. posse. & proprie. & ibi dixi. Et
hæc procedunt ex parte actoris; Ex parte autē
rei dicit dñs Anto. quòd ante litem motam nō
28 pendet ab eius arbitrio; quia iudicium † reddi
tur in inuitum. Mota autem lite, planum est
quòd reus non potest desistere quin proce-
datur contra eum in causis ordinarijs ante lit.
conte. per remedia quę prodita sunt cōtra con-
tumaces; vel post litem contestatā; aut in cau-
sis in quibus lis non contestatur, per senten-
tiam. Ego tamen arbitror, quòd prædicta
procedunt in quantum reus vellet desistere nō
29 satifaciendo petitis; Sed in quantum † vellet
desistere satisfaciendo petitis, habet locum in
ipso reo .l. destitisse .ff. de iudic. sicut dixi in
actore. Et hæc procedunt in actione non fa-
30 mosa. In actione verò famosa, † non licet tran
sigere ex parte rei, quantum ad effectum iudi-
cij, vt reus euitet infamiam; quia transigens
31 habetur pro confesso; Et ideo † infamatur: vt
in .l. furti .§. 1. & .§. fin. cū .l. seq. ff. de infam.
Circa secundum membrum principale, vide-
32 licet, vtrum licitū † sit desistere ab actionibus
intentatis ex criminibus priuatis, prout est fur
tum, rapina, iniuria, sepulcri violatio, & simi-
lia, de quibus in tit. de priuat. delict. & quasi
per totū librū. 47. digestorū, facienda sunt duo
membra. Primum, quid de accusationibus
intentatis ciuiliter. Secundum de accusatio-
nibus criminalibus. Circa primum dicen-
dum est secundum dñm Anto. in omnibus &
per omnia prout dictum fuit in pręcedenti mē
bro. Et hoc idem voluit glo. in .l. transigere
C. de transac. & est communis * opinio doct. Cōm. op.
& sequitur dominus meus hic. Et probatur
in .l. iurisgentium .§. si pacisca. & in .l. si tibi
decem

decem .§. quędam .ff. de pact. &.C. de furt. .l. post decisionem. & .ff. de condi. fur. in .l. si pro fure. & .ff. de furt. in .l. interdum .§. qui tutelam. Secundo casu quando ageretur criminaliter, dic vt dicam in quarto membro principali. Circa tertium membrum, videlicet

33 licet an licitum † sit desistere in popularibus actionibus, dic secūdum dominum Ant. quòd in omnibus casibus in quibus licitum est in ciuilibus, licitum est etiam in popularibus; saluo quàm per viam transactionis; quia in praeiudicium alterius non est licitum; vt in .l. eum qui .§. in popularibus .ff. de iureiur. & sequitur. D. m. hic. Sed tu aduerte, quia Bar. in .d. §. in popularibus. dicit, quòd quaedam

34 sunt actiones populares † q̄ dantur pro aliquo facto iam pręterito, & finito, non habente amplius causam manentem, & hoc casu quòd quandoque post litem contest. accusatio incipiat esse propria, & ad suum proprium commodum dicatur agere. vt in .l. si cui .ff. de ver. signifi. Sed ante litem contesta. non dicatur propria, sed popularis; vt in .d. l. si cui. Vnde dicendum est, quòd si quis ante lit. contest. paciscitur, vel transigit, non valet; vt in .l. iurisgentium .§. si paciscar. ff. de pact. Sed post litem contestatā potest transigere, & pacisci, sicut quilibet de re sua. vt .d. l. si cui. Posset tamen iuramentum deferre, & post litem cotest. & ante; quia iuramētum sibi appropriat actionem; & quoniam iuramentum tale habet vim lit. contest. vt in .l. nam postea .§. si is .ff. de iureiur. Et in casibus praedictis praeiudicatur omnibus: dummodo bona fide transigatur post litem contestatam; vel iuramentum deferatur; Secus si colluderetur. vt in .d. §. in popularibus. Et ita procedat glo. hic posita. Facit tex. noster. Si verò talis actio popularis non daretur ad commodum agentis, sed alterius, tunc per pactum, vel iuramentū, vel transactionem, non praeiudicatur alteri; vt probatur in .l. 3. §. si tamen reus .ff. de libe. homi. exhi. Et vide quod dixi in .c. de his. sup de accusa. in secundo membro principali; & ibi vide remissiones quas dedi ad. c. fina. sup de iureiuran. Quaedam sunt actiones populares

35 quae † non dantur solum pro facto praeterito, & finito, sed praesente, & habente causam manentem, & perseuerantem in futuro; & hoc casu, licet glo. in .d. §. in popularibus. videatur aliud sentire, tamen dicendum est, quòd sicut non potest pacisci, aut transigi in praeiudicium aliorum, vt .d. §. si paciscar. ita nec posset deferri iuramentum in praeiudicium alterius. vt in .l. 3. §. penul. & in .l. nam postea. §. si. cum .l. seq. ff. de iureiuran. Si quis ergo appensum teneat aliquid super locum publicum, propter quod datur popularis actio, & illo manente appenso paciscatur, vel transigat, aut iuramentum deferat, hoc non obstante potest quilibet alius agere. Non ob .l. qui iurasse .§. si pater .ff. de iureiuran. & .l. si are .ff. de excep. rei iud. quia ibi detulit iuramentū in causa quae propriè ad eum pertinebat secundū Bar. Circa quartum membrum, qū de crimine agere-

36 tur criminaliter, † siue ex priuatis delictis, siue ex publicis. D. m. hic distinguit, quòd aut quis vult desistere ante inchoatam litem, puta, antequam se inscribat ad pœnā talionis, & potest. vt in .c. licet .s. de accusa. & in .l. quaesitum. & quod ibi plenè not. ff. ad turpil. Aut post inchoatam litem, & sic post inscriptionem; & subdistingue; Aut proprio motu, & non potest; Imò desistens incidit in turpillianum; Cuius pœna est quinq; librarum auri, & infamiae, & vt possit pro motu, & arbitrio iudicis puniri. vt in .l. 3. ff. de preuarica. & in .l. 2. C. ad turpil. Et hoc, si crimen est publicum. Si verò est priuatum; nō punitur pœna tupilliani; Sed arbitrio iudicis. vt in .l. si quis repetere .ff. ad turpill. & sentit glo. nostra quòd nō efficiatur infamis. Ego verò in hoc articulo distinguo, q. ant quaerimus an, & quando quis possit ex proprio motu, vel ex gratia desistere, aut per viam pacti, vel transactionis. Primo casu, dic vt latissimè dixi in .c. licet in beato. in glo. penul. s. de accusat. vbi distinxi principaliter quatuor tempora; & secundum varia tempora, varias dixi pœnas imponendas. Secundo casu, an licitū sit desistere per viam pacti, seu transactionis, dic quòd in priuatis delictis per viam pacti ante inchoatū iudicium volens desistere potest .ff. ad .l. Iul. de vi pu. in .l. qui coetu. §. fin. ff. de adult. in .l. si maritus. § si negauerint. Quod tamen videtur procedere quantū ad impediendum se; non quantum ad alios. Et si diceretur, si se impedit, ergo alius non admittitur; cum ad accusandum is demū admittatur; cuius interest; Respondeo secundum .d. Anto. hic, quòd admittitur alius, quādo accusatio cōpetit cuilibet de populo, vt dictum fuit in alio membro principali; Vel admittitur alius, quando accusatio non cōpetit soli iniuriato; vt quia

37 sunt alij consanguinei, † quibus ex iniuria illata orta est actio iniuriarum. vt. ff. de iniur. in .l. lex cornelia. Et sic respondet dns Anto. hic. Et fuit haec opi. gl. in .l. trāsigere. C. de trāsac. Sed aduerte, quia vt refert Bart. in .d. l. trāsigere. Iaco. But. disputauit istam quaestionem; & determinauit indistinctè quòd valeat pactum super priuato crimine; & quòd praeiudicat etiam iudici; etiam volenti inquirere; quamuis ex forma statuti possit iudex inquirere de quolibet delicto; Mouetur ipse per .l. transigere. à contrario sensu. Item mouetur, quia in criminibus priuatis est in potestate partis facere ne crimen committatur; vt in furto, si non adest voluntas contradicendi; Et sic non potest esse furtum, quod est contrectatio rei alienae inuito domino; vt dixi sup in Rubrica de furt. Ergo volente domino, non potest fieri; vt ibi dixi. Idem in iniuria; nam est in potestate eius qui patitur, non reuocare ad animum, & ad iniuriam; vt institut. de iniur. in fin. Ergo sicut est in potestate ipsius facere, ne crimen committatur, sic etiam erit

in potestate eiusdem extinguere crimen commissum. Tertio mouetur, quia crimen publi-
38 cum † dicitur, quod propter sui immanitatem infert iniuriam publicam. vt in .l. manicheos .C.de hær. & .C.de epi. & cleri. in .l. si quis in hoc genus.& insti.de publi. iudi.in prin.& ideò cum iniuria sit publica, accusatio, vt ibi dicitur, competit cuilibet de populo ad publicum commodum, non ipsius agentis; meritò non potest pacto vel conuentione remitti. Crimen verò omnino priuatum infert iniuriam priuatam; Quod patet, quia priuatus tantum potest accusare; meritò poterit ipse actionem seu accusationem suam remittere; per not.in.c.si diligenti. §. de fo. compet. cum alijs iuribus vulgatis. Non ob.l. 1. §.vsq; adeò.ff.de iniur. quia ibi ex vno facto plures nascebātur iniuriæ, vna patri, & altera filio; meritò ex facto vnius non tollitur actio alterius. Secus quando vni tantum .s. offenso nascitur actio; ergo ipse po-
39 test illā † remittere; etiam quando per statutum conceditur, quòd iudex possit inquirere; Nam iudex representat locum accusatoris, & illam accusationē, quæ accusatori competebat in iudicium ipse deducit; De quo articulo potestatis inquirendi in casu prædicto, dic, vt latissimè dixi in .c. qualiter & quando iudex. de accusa. in tertio membro principali. Concludit ergo Iaco. Butrig. quòd accusatio crimina-
40 lis habet iniuriam † priuatā in subiectū suum. Quare remota actione super qua fundatur iniuria publica, remota erit & publica accusatio; quia in istis priuatis delictis non est nisi vna iniuria; vnde illa sublata, quæ tollitur ex remissione, tollitur accusationis substantia. Sed tu aduerte, quia secundum dñm Anto. tenendo q actio de crimine priuato competat
41 cuilibet de populo, vt in casibus in quibus competit, de quibus in .l. fi. ff. de priuat. delict. & .ff. de popu. act. in Rubr. quòd est quādo accusatio instituitur ad pœnā pecuniariam applicandam fisco, cessant omnes rationes Iac. But. Sed tenendo quòd accusatio non competat nisi iniuriato; quod est quando actio competit ad coertionem personæ, tunc est maius dubium. Bart. tamen idem tenet, dicens, quòd sibi plus placet opi.glo. posita in .d. l. transigere. C. de transact. quàm ratio. Iaco. But. Nam licet quādo agitur de crimine ciuiliter, possit pacisci, & transigi, vt ibi dicit glo. & etiam supra dixi, tamen si agitur criminaliter, non valet neq; transactio, neq; pactū; nec ex parte actoris, neque ex parte rei. Ex parte rei non valet, propter
42 regulā quæ vult, quòd in fiscalibus † causis qui aduersarium suum corrumpit data pecunia, habeatur pro conuicto. vt in .l.eius qui delatorē .ff. de iure fisci. Sed ista causa criminalis licet priuata, intentatur ad publicā vtilitatem, & ad pœnam applicandam fisco, ergo &c. Hæc tamen ratio concludit in transactione, non in pacto. Ex parte autem actoris etiam non licet. per tex. in .l. si quis repetere. §. 1. ff. ad senatusconsul. tur. Et ideò desistens punitur extra ordinem; vt dixi in .c. licet in beato Petro. §. de accu. Pro hoc etiam facit regu. generalis .l. intisgentiū. §. et generaliter .ff. de pact. vbi non valet pactū contra publicam vtilitatem. Non
43 obstat .d.l. transigere. † à contrario sensu; quia licet ille tex. negando de publicis iudicijs, videatur permittere à contrario in priuatis; tamen dicendum est, quòd ibi vacat argumentū à contrario sensu; quia per alia iura reperitur prohibitū; vt .d.l. si quis repetere.& per alias regulas, & rationes supra & infra positas. Non obstat aliud argm̄ quòd in priuatis delictis est in pt̄āte partis facere ne sit crimen. Primo quia
44 hoc † non est verum; Nec in criminibus, seu iniurijs quæ lædunt corpus, non est in potestate
45 partis facere ne sit crimē; quia nemo est † dñs membrorū suorū. 2 3.q.5.in.c.si non licet. & in .l. liber homo. ff. ad .l.aquil. Vnde etiam si quis semet ipsum percuteret, puniretur. vt in .l.fi.§. pe.ff.de bo. eo. qui sibi mor. consi. & in .l. omne delictum. ff. de re. milit. & in .d.c. si non licet. Præterea etiam in casibus in quibus videtur esse in potestate partis ne crimen committatur, non concludit ratio Iaco. Nam multi possunt impedire ne oriatur actio ex crimen, qui tamen non possint remittere, vel extinguere; vt in .l. pactum curatoris.C.de pact. Non ob. q dicit Iaco. Bu. q crimina dicūtur
46 publica, † quia infertur iniuria publica; quia hoc negatur secundū Bar. quia imò dicuntur publica, vt in .l. præuaricationis. in fi.ff.de præuaricato. & in.l. 1. ff.de pub.iudi. Itē q hoc sit falsum ostendit; Pone.n. q quis occidit hominem, certè potest agi contra occidentē iniuriarum; & sic priuato iudicio; Itē potest agi publico iudicio.l.cor.de sicca. vt in.l. p̄tor edixit. §. 1.ff.de iniur. Si ergo esset verum, q ideò dicūtur publica; quia publica sit iniuria, sequeretur, q quacunq; actione, vel accusatione ageretur, semper esset publicū iudicium; quia agitur de iniuria publica; Sed hoc est falsum, vt probatū est; ergo &c. Ex prædictis ergo con-
47 cludit Bar. q in criminibus priuatis † pars nō potest pacisci, neq; transigere; etiā quo ad impediendū processum; & etiam quominus Iudex inquirat: arguméto.l.2.C. de abolit. quæ loquitur generaliter. Et hæc procedunt vt sup dixi, post accusationē propositā, nō ante; Nā antequā veniatur ad iudiciū, bene potest quis pacisci ad impediendum se; non autem alium; argu.l. qui cætu. §. fi. ff. ad .l. iul. de vi publi. & .l. si maritus. §. si negauerint.ff.de adulte. Et si diceretur, si ipse impeditur agere, aūj nō admittentur; Non est verū, vt.§. pbatū est; Et probatur in .d.l. lex cornelia. ff. de iniur. & in .l. 1. 2. 3. & 4. ff. de libera.causa. Et pro hac opi. Bar. facit gl. ordinaria in glo. 2. ff. ad sena.cōsul.
48 silla. quæ dicit, q in delictis † quę faciēdo cōmittūtur, non valet remissio, vel cōfessio in præiudicium fisci. Et hāc opi. tenet etiā Bal. in.d.l. transigere. Mouetur, quia licet in priuatis delictis principiū, & in tentatio fundetur in offenso, vel alio qui eum representat; tamen si commodum

modû exitus controuersiæ pertinet ad fiscum,
potius debet inspici in persona ad quã pertinet
principium. vt .ff.donat. inter vi. & vx. in.l. si
sponsus. & in .l. cum dotem.ff.ad .l.falci.& no.
in .c. abbate.de re.iudi.lib.6. Vnde ponit Bal.
negatiuã, q nunquã de aliquo crimine crimi-
naliter intentato quantû ad plenam liberationẽ
à pœna fiscali, potest fieri trãsactio, vel pactum.
49 Nec etiam valet † confessio offensi; ne videa-
tur fieri per collusionem; vt .d. l. 1. ff. ad silla.
Et idem concludit .d. Anto. dicens, q in crimi-
50 nalibus, † & priuatis delictis non est licitû de-
sistere per viam transactionis, aut gratiæ, siue
pacti; Nec etiam authoritate iudicis; Nisi esset
talis iudex, qui posset, & vellet dispensare. vt .l.
locatio .§. q illicitè. ff. de publica. & in .l. non
distinguemus. §. iulianus. ff. de arbi. vbi nõ po-
test cõpromitti de crimine, etiam priuato; er-
51 go nec transigi; quia † cõpromissum est quæ-
dam transactio. vt in authen. si verò. C. de iudi.
Et hæc ꝓcedunt de iure ciuili secundû .d. An.
& secundum .ll. Sed secundû ius canonicû nõ
videtur ꝓdicta ꝓcedere; Nam vt hic dicit glo.
52 secundum canones omnis accusatio † de crimi-
ne, est publica; Et idem tenet glo. 2.q.3.in .c.
fin. in. §. accusator. in glo. super verb. in omni-
bus. Et fortè volunt dicere sm .d. Anto. q in
quolibet pacto & crimine, quilibet auditur per
53 viam denunciationis † quæ competit cuilibet
de populo. vt in .c. nouit .ẜ. de iudi. 2.q.1.in.c.
si peccauerit. Vel fortè secundo volunt dicere,
54 q cõmuniter † pro priuatis delictis criminaliter
agitur; quia in foro canonico vltra pœnã pri-
uatam, ecclesia punit aut ad suspensionem, aut
55 ad priuationẽ beneficij, quæ dicitur pœna † ac-
cidentalis; Et finis huius pœnæ publicus est;
quia tangitur vtilitas publica, ne indignè teneat
quis beneficium. Dicit ergo .d. Anto. q si agi-
tur ad pœnitentiam, procedit glo. nostra; quia
ab ista non repellit transactio, vel pactum; imò
nec fortè iuramentû sm eû; nisi fortè esset ali-
quid remissibile per partem. Sed si ageretur ad
aliam pœnã, dicendum est, sicut dictum fuit in
alijs criminibus priuatis; secundum Archid.
.90. dist. in.c. studendum. Quod est verum, in
quantum pœna veniret applicanda parti; Sed
si ex delicto priuato veniret quis priuandus,
aut deponendus ab officio, vel beneficio, quia
hæc accusatio publica esset, nõ liceret ei trãsige
re; nisi sicuti dictû est; & vt .ĩ. dicetur de publi-
cis delictis. Habebit ergo locum glo. nostra,
quãdo ex crimine priuato oritur ius denûtian
di, & per partes irremissibile; Et quãdo oritur
ius agẽdi ad depositionem, vel priuationẽ of-
ficij, vel beneficij; quibus casibus ex parte acto
ris si subesset sola desistentia ex gratia in denû-
tiatione, esset impunis à pœna temporali; sed
non à pœnitentiali. Item ex parte actoris per
viam pacti & trãsactionis esset immunis à pœ-
na; sed nõ haberet effectû repulsionis iudicis;
vel alterius. Quod intellige, vt infra dicam in
alio membro. Ex parte autem rei seu accusati,
nihil sibi ꝓdesset; quia & iudex, & alius posset

prosequi hoc interesse publicum. Si verò age-
retur per viã accusatiõis publicæ, ex parte acto
ris porrecta accusatione non esset licita desistẽ
tia ex gratia; quoniam desistens saltem incidit
in pœnam extraordinariam; vt in .c. super his
.ẜ. de accu. Et ex parte rei non iuuaret, quo-
minus alius posset accusare, & iudex ex officio
inquirere; Et si transigeret, pro confesso habe-
retur; licet secus sit in pacto, quantum ad hoc
q de confessione dictû est. Et idem dicit .d.
Anto. se credere de iure ciuili, si ageretur ad
depositionem dignitatis, vel repulsionem; vt
quia esset tale crimẽ q infamaret. vt in.l. quo-
ties. C. de dignita. lib. 10. Et circa ꝓdicta quæ
dixi de iure canonico, non veniret pœna impo
nenda, quæ esset similis pœnæ sanguinis; Si il-
li similis pœna veniret imponenda, vt dicam
in sequenti membro. Secundo casu principali,
quando criminaliter ageretur de crimine pu-
blico, dicendum est, quòd quædam sunt crimi-
na publica capitalia, ex quibus sequitur pœna
56 sanguinis, mors, seu mutilatio, quæ † propriè &
strictè dicuntur capitalia. Quædam verò di-
cuntur capitalia largè, ex quibus non imponi-
tur pœna sanguinis; sed perditio libertatis; vt
damnare in metallum; aut ciuitatis, vt depor-
tare; secundum quod dicit glo. in .d. l. transi-
gere. Et probatur in .l. 2. C. de pœnis. & .ff. de
bono. posse in .l. edicto .§. rei autem capita-
lis. et Bal. in .d.l. data opera .c. qui accu. non
poss. & per Bar. & doct. in .l. 2. ff. de publi.
iud. In istis ergo criminibus capitalibus an li
citum sit desistere proprio motu, dic vt latè
dixi in .c. licet .ẜ. de accu. An autem liceat per
viam pacti seu transactionis, ibi non tractaui;
Vnde hic dic, quòd legistę in hoc articulo tra-
dunt duas regulas in .d. l. trãsigere. & à qualibet
regula excipiunt vnû casum, per illum tex. Pri-
57 ma regula † est permissiua, q de crimine capi-
tali strictè sumpto, ex quo venit imponẽda pœ
na sanguinis, licitum est transigere; vt in .d.l.
transigere. primo responso. Et ratio est secun-
dum glo. ibi, quia cuilibet licitum est redime-
re sanguinem suum; vt in .l. 1. ff. de bo. eo. qui
sibi mor. consci. Hæc tamen ratio concludere
videtur solum ex parte rei. Sed imò dic, quòd
etiam concludit ex parte actoris; quia de iure
cõmuni cû accusator sit puniendus eadem pœ-
na si non probat, vt dixi in .d. c. licet. & in .c.
2. de calum. & in .l. fin. C. de accusa. meritò
propter istum metum etiam ex parte accusa-
toris licitum est transigere quò ad pœnam ca-
pitalem euitandam; Non tamen quò ad alias
pœnas. Et aduerte, quia in .d. l. transigere.
dum glo. dicit, quòd licitum est reo transige-
re, vt redimat sanguinem suum; accusatori
verò non licet, quia incidit in turpillianum.
vt in .l. ab accusatione .ff. ad turpill. Petr. de
Bell. pertic. & vltramontani tenent simplici-
ter, quòd tàm reo, quam accusatori licitum
sit transigere super causa capitali, Et hoc ante
inscriptionẽ. Sed post inscriptionẽ, & fideius-
sores datos de accusatione ꝓsequenda, nõ li-
cet

cet. vt .d. l. ab accusatione. Citramontani verò
coiter vsq; ad Bart. tenuerunt glo. præallega-
tā; Sed Bar. dicit, quòd in dictis criminibus ca-
pitalibus licitū est transigere tàm ex parte acto-
ris, quàm rei, quantū ad impediendum proces-
sum, ne iudex super eo vlterius ꝓcedat; & iste
est casus in .d. l. transigere. qm̄ transactio ad
hoc principaliter fit, vt processum impediat;
58 vt in .l. fratris. C. de trāsac. quia est † terminus
exclusiuus instantiæ; vt ibi dicitur; & per hoc
accusator euadit pœnam capitalem, in quā in-
currisset si repert⁹ fuisset in calumnia. Et iudex
de cætero non potest cognoscere. vt .d. l. tran-
sigere. Nec transigēs potest ꝓsequi; Nec alius
adhærere. Sed si transactio non esset permissa,
remaneret processus; Et iudex ex officio suo
posset procedere; Et reum culpabilem, vel ac-
cusatorē, vel calumniosum condemnare; vt .l.
.2. C. de abolit. Aduerte tñ, quòd licet accu-
59 sator † transigendo euitet pœnā capitalem, nō
tamen euitat pœnam turpilliani, quæ est pecu-
niaria. vt .l. præuaricationis. in fi. ff. de præua-
rica. secundū Bar. Bal. verò in .d. l. transigere.
dicit, quòd tex. dat ibi regulā affirmatiuā, dicēs
trāsactionē permissā; Non tñ determinat cuius
effectus sit hęc permissio; Nisi quatenus inclu-
ditur ex virtute permissiua. Et ideò vult, quòd
leges quæ puniunt transigentem, non habeant
locū in regula permissiua; licet leges quę dispo
nunt de alijs effectibus non includantur sub ta-
60 li permissione; quia aliud est permittere, † &
aliud transactioni robur dare; Nam si .l. trāsi-
gere. daret robur trāsactioni, ex toto extingue
retur pœna delicti. vt .ff. de iniur. in .l. sed & si
vnius. in prin. quod nō dicit .d. l. transigere. nec
alia lex; Nec est incōueniens ꝙ quędā sint per-
missa, quæ tamen non habeant plenum robur;
vt probatur in .l. stipulatio ista. §. alteri .ff. de
ver. ob. Et aduerte diligenter, quia longe ma-
ioris effectus est hæc opi. Bal. quàm sit opi.
61 Bar. quia secundum opi. Bal. † transigens non
puniretur aliqua pœna; Sed secundū opi. Bar.
transigens euitat solum pœnā capitalem; Sed
non pœnam turpilliani. Pro qua opi. Bar. fa-
cit .l. 1. in fi. C. de raptu. virgi. Sed de intelle-
ctu huius legis dic vt dicā. ĩ. Mihi plus placet
opi. Bal. Nec obstat tex. in .l. pręuaricationis.
in fin. ff. de præuarica. per quē mouetur, quia
ille tex. loquitur in simplici desistente, qui tamē
non desistat .l. permittente; Sed hic nos lo-
quimur in eo qui lege permittente desistit. Et
aduerte, quia ex dictis Bar. singulariter colligi-
tur, ꝙ non solum sit permissa trāsactio, sed etiā
pactum, & concordia; ꝙ probatur in .d. l. tran
sigere. Et ex prædictis infert Bal. ꝙ si permissa
62 est concordia per statutum † in aliquibus cri-
minibus, quòd ex cōcordia solum oritur exce-
ptio declinatoria; non perēptoria; ex quo per
concordiam reus non liberatur à pœna; sed
ab instantia. Subdit tamen, quòd si statutū vl-
terius disponeret, remittēdo pœnam per con-
cordiam, vel illam mitigando, standū esset ver-
bis. vt in .l. 1. §. si is qui .ff. de excusatio. Sed si
l.

simpliciter loqueretur, tūc est dubium, propter
duas theoricas contrarias, quæ traduntur in
materia extensionis & statutorum; Dicit tamē,
quòd pro prædicta opi. quæ sequitur ex dictis
Bart. quòd solum concedatur exceptio decli-
natoria, facit .l. furti. §. pactus .ff. de infami.
coniuncta .l. si serui vestri. C. de noxali. In con
trarium tamen facit .l. 2. ff. ad silla. Item facit in
contrarium secundū Bal. quia sicut in ciuilibus
63 ex transactione † oritur duplex exceptio, vi-
delicet, declinatoria, & perēptoria; ita etiam in
criminalibus; Et quia cum statutum sit fauo-
rabile, debet latè interpretari; Ipse aliter non
decidit. Mihi plus placet primum dictū. Nec
ob. l. 2. ff. ad silla. quia loquitur in actu, per quē
principaliter purgatum est vitium præsumpti
criminis in omittendo commissi per seruos.
Nec ob. quòd in ciuilibus ex transactione ori-
tur duplex exceptio; quia illud est ex eo, ꝙ lex
in talibus nedum permittit transactionem, sed
etiam illi tribuit robur. Nec obstat quòd sta-
tutum sit fauorabile; quia etiam statutum fauo
64 rabile † recipit interpretationē passiuam à iure
communi. vt in .c. cum dilectus. de consue. &
in .d. l. si serui vestri. Vnde cum .l. transigere.
interpretetur vt pœna non remittatur, nec pœ
na extinguatur, vt .s̃. dixi. & .ĩ. dicam, ergo
solum tribuitur declinatoria vt dictum est. Est
65 tñ aduertendum, quòd licet transactio † pręiudi
cet transigēti, tamen alteri accusare volenti nō
præiudicat. vt dixi; Et probatur in .l. qui cæ-
tu. §. fi. ff. ad .l. iul. de ui pub. Vnde potest
alius de nouo accusare, & nouum processum
inchoare. vt dixi in .c. de his. s̃. de accu. in se-
cundo membro principali. Et not. quòd licet
quidam velint, quòd secus sit in sententia, &
iureiurādo, videlicet quòd his casibus alius nō
possit de nouo accusare, & sequitur Bald. de
66 quo latius dixi in .d. c. de his. quia de † delicto
eiusdem hoīs nō debet sæpius cognosci; tñ in
iureiurādo videtur secus dicendum. Nec ob-
stat .l. eum qui. §. in popularibus. quia loqui-
tur in actionibus quæ vīt proprium commo-
dum continere, in quibus post lit. contest. hoc
licitum est; vel etiam añ litē contest. secundum
quod supra dixi in tertio membro principali;
tamē secus est in ijs quæ intentantur ad publi-
cam vindictā. Et aduerte, quia in capitalibus
criminibus pœnā sanguinis ingerētibus, quòd
regulariter licitum sit transigere, videtur indu-
ctum quodam speciali iure, contra regulam cō-
67 munē, quæ vult ꝙ pacta † contra rempublicā
non valent. vt in .l. iurisgentiū. §. si paciscar. ff.
de pac. sm̄ Bar. Non tñ præiudicant nisi quò
ad se, vt dictū est; & quātū ad impediendū pro-
cessum. Item aduerte, ꝙ licet quantū ad dictos
effectus non sit differētia inter pactum & tran-
sactionem; tñ quantū ad alia est differentia; &
quantū ad hoc, vt habeatur pro cōfesso, vt in .d.
.l. furti. §. pactus. ff. de infam. Et sic ex prædi-
ctis oībus habes latè expeditā primā regulam
permissiuā, ꝙ in criminibus capitalibus pœnam
sanguinis ingerētibus, licitū est trāsigere, vel pa
cisci.

F iij

tisci. Et procedunt hæc de iure ciuili. De iure
aũt canonico nõ vidẽtur ꝓcedere; quia de iure
68 canonico pœna † sanguinis non venit imponẽ-
da pro aliquo crimine .s̄. ne cle. vel mo. sen. sic
tenet Io. 2.q.3.c.fi. & .d.An. hic. Sed posset
dubitari, quid in casibus in quibus venit quis tra
dendus curiæ sæculari. Sol. dicit hic .d. Auto.
ꝙ credit quòd licitum sit transigere; quia hic
pœna mortis venit inferrenda; & sic est eadem
ratio, quæ in criminibus capitalibus. Et hoc
etiam tenet hic .D.m. et videtur tenere Goff.
in summa de transac. Sed tu aduerte, quia li-
cet hæc ratio concludat, tamen obuiat alia ra-
69 tio quando veniret imponenda † pœna depo-
sitionis ab officio & beneficio, & traditur &c.
quia respectu officij seu beneficij non videtur
licere per viam transactionis; quia contine-
ret speciem simoniæ. Et ideò ad hoc vt liceret
secũdum opi. D.m. deberet quis expresse pro-
testari quòd reciperet, dumtaxat vt redime-
ret, vel redimeretur reus ab illa degradatione
actuali, & traditione secularis iudicij per pactũ;
Aut per gratiam fieret. Quid autem si veni-
ret imponenda pœna perpetui carceris; dñs.
An. hic, dicit ꝙ non sit licitum; quia nõ debet
70 vita † tantum attenuari, quòd posset sequi
mors; vt ipse tradit in .c. ad audientiam. de cri.
fal. & hanc dicit esse veritatem in hoc passu.
Contrarium tamen tenet Car. Flo. in.c.fi.s̄. de
transactio. Et placet hic .D. meo, per not. per
Inno. in .c. qualiter .2. de accu. Mihi plus pla-
cet opi. d. Ant. Pro qua faciunt ea quæ dixi
in .c. veniens. s̄. de accu. in .11. q. principali
primæ .q. principalis. Expedita prima regula
prædicta, modo videamus de casibus exceptis
ab eadem. Et tex. in .d.l. trãsigere. excipit cri-
71 men adulterij, in quo non est licitum † transi-
gere, seu pacisci. Huius autẽ exceptionis ratio
est secundum aliquos, quia adulterium est gra
uius crimen; Quod non placet; quia grauius
est homicidium, paricidium, & similia. Vnde
alij dixerunt, quòd ratio est, quia imperator est
72 amator † castitatis, vt in authen. de lenoni. cir
ca prin. Quæ ratio non concludit secundum
Bat. quia secundum hoc idem esset in incestu,
& stupro, quod in adulterio; quod tamen est
falsum. Vnde alij vt Pe. dicũt, quòd istud est
prupter frequentiam delicti, & multis grassan-
tibus opus est exemplo. vt in .l. aut facta .ff. de
pœn. Bart. dicit, quòd ex parte accusatoris est
73 ratio, quia qui pecuniam † accepit pro com-
perto adulterio vt adulterium celaret, punitur
pœna .l. iul. de adul. vt in .l. auxiliũ. in fi.ff. de
mino. Vnde recipiendo pecuniam vt desiste-
ret, incideret in illam pœnam. Ex parte autẽ
rei ratio est, frequẽtia huius delicti. Sed tu ad-
uerte, quia licet doct. nõ reprehendant ratio-
nem prædictam Bart. ex parte acturis, tamen
mihi non placet; quia videtur cadere in illum
errorem de quo .s̄. videlicet, vt idem dicẽdum
sit in stupro; nam etiam pro strupro celando
non est licitum pecuniam recipere; sicut nec
pro adulterio. vt in.d.l. auxilium, in fi. Et ideò
si hæc ratio Bat. esset vera, non posset etiã tran-
sigi super stupro; cuius contrarium velle vide-
tur tex. in .d.l. trãsigere. dum excipit solũ adul-
terium; de quo tamen dic, vt latius statim dicã.
Et ideò melius videtur dicendum, quòd ratio
frequentiæ delicti concludat tàm ex parte acto
ris, quàm ex parte rei. Aduerte tamen, quòd
74 prædictã exceptionẽ, † adulterij limitant qui-
dam, & volunt locũ habere, si modo loquamur
ante impositam pœnam de adulterio; Secus si
post; vt in authen. vt nul. iudi. §. adulteram.
& in authen. sed hodie .C. ad .l. iul. de adult.
Quidam tamẽ voluerũt per illa iura, quòd ho-
die indistinctè licitum sit de adulterio transige-
re, vel pacisci; quia non debet expectari euẽtus
75 nihil † operaturus .ff. ad Vellei. in .l. aliquãdo.
.§. fi. cum simili. Sed post sententiam & pœ-
nam impositam, non est dubium quòd licitum
est transigere, vt dictis iuribus. ergo &c. Alij
verò volunt, ꝙ marito permissa est reconcilia-
tio; Et est speciale fauore matrimonij. Bal.
verò videtur tenere primam solutionem; dicit
76 enim quòd iudex nõ debet † studere in crimi-
nalibus ad concordiam partium antequam pu-
niat; sed postquam puniuit, potest studere ad
reconciliationem ipsarum; & ita dicit tenuisse
Iaco. But. in .l. æquissimum .ff. de vsuf. Et hæc
opi. mihi placet. Nec obstat ꝙ non debet ex-
pectari euentus nihil operaturus; quia non est
verum ꝙ euẽtus non operetur; quia imò ope
ratur; vt patet ex ipsa impositione pœnæ, per
quam reipublicæ satisfit propter delictũ per-
petratum. Sed quæro circa ꝓdicta, vtrũ de rapi
77 na † trãsigi possit, Et videtur dicendũ quòd sic;
sicut in reliquis criminibus dictum fuit in re-
gula præcedenti; quia solum in .l. transigere. à
dicta regula excipitur adulteriũ. In contrariũ
facit tamen tex. in .l. pe. C. pro qui. cau. ser.
acci. pręmi. lib. Sol. quidam dicunt per illam
.l. ꝙ licitũ sit; Et ideò quòd deficit in .d.l. tran-
sigere. suppletur per .d.l. penul. Quidam verò,
vt Io. voluerunt, quòd licitum sit, per allegatã
.l. pe. vbi tex. dicit, transactione dimissum, &
sic sentit, quòd transactio permissa sit. Alij ve-
rò tenuerunt contrarium; moti, quia pater trã
sigens de raptu filiæ punitur. vt in .l. 1. circa
fi. C. de rap. virg. Ergo non est licita trãsactio;
quia si esset licita, non puniretur. vt in .l. grac-
chus. C. de adul. Sed dicit Bar. ꝙ Io. bene dicit,
quia in raptu cessant rationes quę sunt in adul-
terio; quia vt .s̄. dixi, in adulterio ex parte acto
ris ideò non licet transigere, quia non est licitũ
pecuniam accipere, ex eo, quòd incideret in .l.
iul. de adulte. quæ ratio cessat in raptu. Itẽ ces-
sat ratio quam dixi de frequentia delicti; quia
raptus non frequenter cõmittitur. Concludit
ergo Bar. ꝙ in raptu licitum sit pacisci, & tran-
sigere; per .d.l. transigere. & .l. qui cœtu. §. fi.
.ff. ad .l. iul. de vi. pub. Non obstat ꝙ pater trã
sigens punitur, vt in .d.l. 1. in fi. quia secundũ
eum licet trãsactio valeat ad impediendũ pro-
cessum, vel ad euitandam pœnam capitalem
talionis, si accusator reperiretur in manifesta

calumnia

calumnia, tamen non valet vt non puniatur mi
nori pœna, tanquam desistens, vt dixi.s̄. se-
cundum opin. Barto. Bal. autem arguit, q̀ non
potest pacisci. Et ad tex.in.l.trāsigere.respōdet,
q̀ licet ibi excipiatur solum adulterium, tamen
tacitè videtur excipi raptus, tanquam maius; nā
78 si aliquid prohibetur † in aliqua specie, videtur
etiam prohibitum delictum maius, vel simile, in
eadem specie. Ex quo infertur, q̀ si statutum
disponit, quòd de quolibet crimine possit fieri
concordia, excepto furto, homicidio, & falso;
quòd etiam de Robaria stratæ, quod est maius
delictum, quàm furtum, non potest fieri. Fina
liter tamen concludit Bald. quòd aduocati pra-
cticant contrarium; quia q̀ non reperitur exce-
79 ptum, † remanet sub regula: vt in.l.quæsitum.
§.idem respondit domo.ff.de fun. instru. & sic
residet. Ex prædictis ergo videtur inferendū,
80 q̀ de stupro, † & incestu posset fieri transactio;
q̀ in veritate nō est sine dubitatione. Et aduer-
te, quia si teneremus opin.Bar.& respōsionem
quam dat ad.l.1.C.de rapt.vir.non videtur ve-
ra opi.Bal. quam supra tenui; quam etiam sentit
Bar.vt ibi dixi. videlicet q̀ cum.l.transigere. in
prima regula permissiua permittat transactio-
nem, q̀ transigens non debet aliqua pœna pu-
niri; nam tenendo istam opin.de necessitate di-
cendum esset, quòd de raptu prohibita est tran-
sactio, per illam.l.cogitabis, quia passus dubius
est. Sed nunc contra prædictam exceptionem
81 opponitur, videtur.n.q̀ etiā de adulterio † tran
sigi possit, per tex. in authē.vt lice ma.& aui.§.
pen.Sol.doct.dicunt, q̀ clausula gñalis ibi posi-
ta, quæ permittit transactionem, non refertur
ad adulterium, sed ad alia capitalia crimina: Vel
dic secundum Iaco. de Belui.in.d.§.pen. q̀ ibi
non loquitur de adulterio vero, sed de adulterio
præsumpto, quod habetur pro adulterio. Et
ideò non licitum est transigere de adulterio ve-
ro.vt in.d.l.transigere. Et hanc solutionem te-
net Bar.in.d.§.penult.& etiam sequitur Bal. in
.d.l.transigere. Quam solutionem inducit ad
decisionem quæstionis notabilis. Dictat statu-
82 tum † vt de omnibus delictis possit fieri pax, &
concordia, præterquàm in homicidio. Modo
quidam est condemnatus de homicidio ex cō-
tumacia, quę ex forma statuti habetur pro con-
fessione, & vera probatione. Dicit.n.quòd de
tali homicidio potest fieri pax, non obstante di-
cto statuto, quod debet intelligi de vero homi-
cidio. Facit quod no.in.l.2.§.hæc verba.ff.de
nego.gest. Item contra dictam exceptionem
opponitur de.l.si maritus.§.si negauerint.ff.de
adult.vbi tex.vult, quòd ille qui negat se accusa
turum de adulterio, repellitur. Sol. glo.dat ibi
plures solutiones; & etiam docto.in.d.l. transi-
gere.vbi Bar. ponit duplicē intellectum; Vnus
83 est, vt intelligamus † .§ si negauerint.de renun-
ciatione facta ante inchoatum iudicium; quo
casu licitum est. Secus est post inchoatum iudi
cium; ita loquitur l.transigere. Et ratio est, quia
post inchoatum iudicium cum sit quæsitum ius
fisco, non tenet renunciatio. Facit.l.2.C.de
aboli. Vel potest responderi, quòd ibi maritus
renuntians videtur fateri se non habere ius. Et
84 ideò non potest venire † contra confessionem
suam.arg.l.1.C.de fide instru. quod dictum di-
cit Bal.menti tenendum. Ex quo sequitur, q̀
licet accusator non possit renuntiare, tamen si
confitetur se ius non habere, vel conuentum nō
esse culpabilem, præiudicat sibi soli. Dicit ta-
men, q̀ præcedens solutio est verior; Sed aliter
secundum Bar.& Bal. potest responderi ad cō-
trarium, q̀ transactio, vel renuntiatio non est
permissa; tamen renuncians, vel paciscens red-
dit se suspectū in ꝓcessu causæ. Et ideò valet
quantum ad repellendum accusatorem; quia ti
metur de collusione; vt hic in tex.nostro. Facit
.l.qui destitit.ff.ad turpill. &.C.qui accusa. non
poss.in.l.accusationem. Non tamen valet quā-
tum ad impediendum processum, quominus iu
dex possit super eodem processu procedere, te-
stes inducere, & veritatem inquirere. vt tradi-
tur in.d.l.2.& secundum ea quæ.s̄.dixi. Et ex
prædictis habes expeditam hanc primam exce
ptionem. Secunda autem principalis regula po
sita in.d.l.transigere. est prohibitiua. videlicet
85 q̀ in criminibus publicis, † quæ pœnam sangui
nis non ingerunt, non licet transigere. Huius au
tem regulæ ratio est, fauor publicæ vindictæ;
86 quia interest reipublicæ, † vt delicta non rema-
neant impunita. vt in.c.vt famæ.§.1.j̄.de sent.
excom. Et in.l.ita vulneratus.in fi.ff.ad.l.aquil.
ne delicti venia licentiam tribuat delinquendi.
vt in.c.significasti.s̄.de homici. Sed quæro cir
ca prædicta, quid si fiat trāsactio, vtrum valeat.
glo.in.d.l.transigere.dicit q̀ non. Et q̀ reus ha
betur pro confesso. Nec processus impeditur;
quia iudex potest ex officio suo illum proces-
sum expedire.vt in.l.2.C.de aboli. Sed si accu
sator qui transigit vellet prosequi, non debet au
diri; non q̀ eum impediat transactio, sed quia
eum impedit desistentia, & infamia, quæ sequi-
tur ex desistentia.vt in.l.accusatorem. C.de ijs
qui accu. nō pos. &.d.l.qui destitit.ff.ad turpil.
Item quæro circa prædictam regulam, vtrum
pactum valeat super illis criminibus publicis
non ingerentibus pœnam sanguinis. Solut.
quidam dicunt q̀ sic; quia tex. in.d.l.transigere.
in regula prohibitiua, nihil dicit de pacto; sed so
lum de transactione. Cy. verò, & Vltramontani
tenent contrarium, quia dicta in præcedētibus
87 intelliguntur † repetita in sequentibus. per.l.ti-
tia.§.idem respondi.ff.de verb.obl. & in.l.item
quia.ff.de pact. Bar. verò dicit, q̀ aut q̄ritur an
liceat pacisci quantum ad hoc, vt reus habeatur
pro confesso, & non est dubium q̀ non habe-
tur pro confesso; vt ibi dicit glo. & probatur in
.l.furti.§.pactus.ff.de infam. Aut quæritur an
liceat pacisci quantum ad impediendum pro-
cessum, & tunc non licet; neque licitum est de-
sistere.arg.d.l.2. C.de aboli. &.ff.ad turpil.in.l.
& in priuatis. & in.l.si quis reptere. in fi. Sed
vlterius quæro de not.q. Pone quòd ex forma
88 statuti † cauetur, q̀ pro delicto publico, ex quo
de iure communi non venit imponenda pœna
sangui-

ſanguinis, imponatur pœna ſanguinis,an poſſit
tranſigi,vel paciſci; & videtur dicendum ꝙ nõ,
89 attenta ſua primordiali † natura & cauſa, quæ
attendi debet. Et quia hæc pœna ſtatuti, loco
alterius pœnæ iuris communis ſubrogatur; er-
90 go debet ſapere † illius naturam. vt.ſ̃.de conſti.
.c.eccleſia.Et hoc tenuit Guido de Suza.in caſu
tamen conuerſo. In contrariũ facit,quia vide-
tur attendenda ſua natura accidentalis, quæ pę-
nam ſanguinis continet. Et ſic debemus eſſe in
prima regula permiſſiua,propter quam concor
diter tranſactio habet etiam locum in caſu no-
ſtro. Bal. poſt Cy. concludit in.d.l.tranſigere.
quòd attendi debet pœna ſtatuti, & non iuris
91 communis;quia iudiciorum † qualitas iudica-
tur ex pœnæ qualitate. vt in.l.2.ff.de pub. iudi.
Nam ex quo à iure communi receſſum eſt in ge
nere pœnæ,receditur in omnibus quæ veniunt
in conſequentiam generis pœnæ. vt not.in.l.1.
in princ. C.de lat.lib.tol. Nec obſtat ꝙ initiũ
ſit ſpectandum;quia illud eſt verum, niſi cauſa
92 ſuperueniens † alterat cauſam diſponẽdi, & for-
mam. vt in.l.iulianus.§.quantum.ff.ad exhibẽ.
&.ff.de auro & arg.lega.in.l.Seia.§ fina. Non
obſtat ꝙ ſubrogatum &c. quia illud eſt verum,
93 quando per omnia eſt ſubrogatum,† & ex ſub-
rogatione non alteratur cauſa, vel rei natura;
aliàs ſecus;quia alterata natura rei,alteratur di-
ſpoſitio ſuper re. vt in.l.codicillis.§.inſulam.ff.
de lega.2.& in.l.fin.C.de edic.di.Adri.tol.cum
ſimi. Et hòc ſequitur hic.d.Ant. in caſu tamẽ
conuerſo; videlicet, quando de iure communi
eſſet pœna ſanguinis,& alteratur ad pœnam pe
cuniariam. Ex quo infertur, quòd cum com-
muniter iure communi alteretur pœna ſangui-
nis quandoq; ad depoſitionis pœnam, quòd ſi
aliud non obuiaret,licita eſſet deſiſtentia ex par
te accuſatoris. vt.ſ̃.de accuſa.veniens. dũmodo
ante inſcriptionem. vt in.c.licet.eo.tit. Poſt in-
ſcriptionem verò, non eſſet licita deſiſtẽtia per
gratiam. vt dictis iuribus. Deſiſtentia autem nõ
gratioſa, vt per viam tranſactionis, non etiam
eſſet licita,vt hic; quia continet ſpeciem ſimo-
niæ,velle redimere talem depoſitionem,vel ſu-
ſpenſionem à ſpiritualibus. Quæ ratio vendi-
cat ſibi locum tàm ex parte actoris, quàm rei.
Et hunc dicit verum intellectum decretalis no-
ſtræ. Sed quæro,quid ſi pœna pecuniaria ſit in
94 ſolutione,ſed pœna † corporalis & ſanguinis ſit
adiecta in defectum ſolutionis; vtrum ſit licitũ
paciſci,vel tranſigere; & videtur dicendum ꝙ
non,inſpecta ſua principali natura à ſtatuto in-
ducta. Facit.l.1.C.de in lit. iur. In contrariũ
95 facit,quia inſpici debet,† quod euenire poteſt.
& per conſequens debet eſſe licitum. Et hoc
tenet Bal.in.d.l.tranſigere. Sed tu vide circa
hoc,& arg. quæ hinc inde poſſent fieri, ea quæ
latiſſimè dixi in.c.veniens ſ̃.de accuſa. in.4.5.
et.6.q. primæ quæſt. princ. ſecũdi mẽbri prin.
A prædicta autem regula prohibitiua excipitur
crimen falſi,in quo licitum eſt tranſigere. vt in
.d.l.tranſigere.in fi. Et licet quidam doct. anti-
qui intelligant dictam exceptionem,quando ex
96 crimine † falſi veniret imponenda pœna ſan-
guinis; tamen communis* opin. eſt in contra- Com.op.
rium,& bene;quia ſi eſſemus in caſibus,in qui-
bus pœna ſanguinis venit imponenda ex crimi
ne,eſſemus in prima regula permiſſiua; & incõ
gruenter, & non aptè exciperetur hic caſus à
regula prohibitiua de publicis criminibus non
ingerentibus pœnam ſanguinis; cum exceptio
debeat eſſe de regula, vt in iuribus vulgatis.
Sed quæro quę ſit ratio,ꝙ in crimine falſi licita
eſt tranſactio. Sol.glo. in.d.l.tranſigere. dicit,
ꝙ ratio eſt,quia accuſatio falſi refertur ad pecu-
niariam extimationem; quaſi dicat, accuſatio
97 falſi † plerunque fit propter priuatum commo-
dum. Sed dicit Bart. ꝙ iſta ratio non eſt gene-
ralis,neque bona;quia idem ꝙ hic dicitur in pu
blicis criminibus; eſt etiam in accuſatione pri-
uata, ſecundum ea quæ.ſ̃.dixi. Prætерea iſta
ratio ſe non extendit, quando falſum commit-
titur in rationibus publicis. Et ideò dicendum
eſt ſecundum Bar. vt dicebat quidam doct. Lõ-
bar. qui vocatus fuit Hugolinus de Fontana.
cuius dictum refert Cy. & ſequitur hic.d.Ant.
98 quòd ratio eſt, quia condemnatio falſi,† quan-
quam hominem non interimat, vel pœnam ſan
guinis non ingerat, cum tamen totaliter vitupe
rat; quia non eſt crimen in mundo ſecundum
noſtros mores ita opprobrioſum. Ideò in eo
quodammodo eſt eadem ratio, quæ eſt in cri-
minibus ingerentibus pœnam ſanguinis; vide-
licet, vt liceat honorem, & ſtatum redimere.
Subdit tamen Bar. quòd iſtæ perſuaſiones dari
poſſunt,licet in veritate non concludant neceſ-
ſariò.Et ſecundum prædictam opin.dicit Bal.ꝙ
idem eſſet in ictu fuſtium. Et idem eadem ra-
99 tione dicerem in Mitria † Cartaginenſi; vel ſi
poneretur ad Berlinam,vel ad ſimile vituperiũ,
ex quò grauiſſima imminet infamia. Subdit
tamen ipſe aliam rationem, quia in crimine fal
ſi acerrima fit indagatiò per quæſtiones, & tor
menta. vt.C.de fal.in.l.vbi. in qua indagatione
quandoque imminet periculum vitæ, & diſcuſ-
ſio perſonæ. Vnde licet terminus & finis litis &
accuſationis nõ ſit in perſona principaliter; tñ
100 media litis † & accuſationis propter aſperitatẽ
tormentorum, habent in ratione ſui quandam
ſimilitudinem cum pœna ſanguinis. Et ideò
permittitur tranſactio, per ea quæ ſupra dicta
ſunt in prima regula permiſſiua. Et aduerte,
quia ſecundum dictam rationem in alijs vitu-
perijs,de quibus ſtatim dixi, ſi non procedere-
tur per ſimilia tormenta, non haberent locum
quæ dixi. Sed quęro circa hanc exceptionem,
101 vtrum ſi mandans † fieri falſum, accuſatur de
mandato,aut ope præſtita,poſſit tranſigi; Bart.
in.l.tranſigere.in fi. tenet ꝙ ſic; quia verba il-
102 lius.l.ſunt ſcripta † in rem; ideò habent locum
in fieri faciente,& auxiliante. vt in.l.hæc verba.
ff.de adult.& in.l.aut qui aliter. in.§. fi.ff.quod
vi aut clam.& ſequitur Bal. Sed quid ſi ex for-
103 ma ſtatuti † diſponeretur, ꝙ poſſet fieri con-
cordia,vel tranſactio,cum percuſſore, an poſ-
ſet fieri cum mandante, dicit Bal.in.d.l.tranſi-
gere.

gere.in fi.q.quòd ex dictis Bar.videtur concludendum q non;quia statutum loquitur in personā,non in rem. Ipse tamen Bal. decidit contrarium,& assignat rationes, quas ibi vide per eum. Et vide etiam per eum in.l.ex hoc iure. ff.de iusti.& iure.& in.l.omnes populi. eod.tit. Sed quæro iuxta prædicta, quia supra dixi, q interdum quis desistit per viam abolitionis,
104 vtrum† licitum sit; Et vt intelligas, debes scire,quòd abolitio est accusationis peremptio. Nam abolere idem est, quòd cassare; est enim cancellatio nominis rei. vt not.glo.in.l.libellorum.§.quòd si libelli.ff.de accusa. Vel secundū
105 Bar.ibi, abolitio dicitur † fieri, quando iudex pronunciat non esse procedendum in accusatione. Facit quod not.glo.in rub.C.de abolit. Vel est licentia desistēdi ab accusatione, ne quis incidat in turpillianum. vt not. glo.in.l.abolitionem.C.de adulte. Et debes scire, quòd tri-
106 plex est† abolitio, vna generalis, alia specialis,
107 seu priuata, & alia legalis. Generalis † fit per principem. Et hæc extinguit omnes accusationes;ita q nullus alius amodo potest accusare, prætcrquàm primus accusator, qui iam accusauerat;qui potest repetere accusatum.ĩ.triginta dies vtiles,ab illo die quo generalis abolitionis feriæ sunt finitæ.Et sic hæc repetitio eodem iure,quo prius accusabat. Conceditur autē hæc abolitio à solo principe ob aliquas causas;quandoq; ob diem insignem natalis sui, vel filij sui; quandoq; ob rem prosperè gestam, puta,quia obtinuit contra inimicos in prælio;quandoque propter gratulationem publicam;vt quia voluit festū celebrari, quo quilibet lætaretur, vel ob aliquā letitiam,vel honorem diuinæ domus.Et hæc probantur.C.de genera.aboli.l.1.&.2.& .ff.ad turpil. in l.si quis repetere. & in.l.abolitio.& in.l.ob rem. & in.l.si interueniente. Et si infra illos triginta dies alia abolitio generalis superueniat, à fine secundæ abolitionis computantur alij triginta dies. vt in.l.in senatusconsulttum.§.1.ff.ad turpil. Et per hanc abolitionem non est dubium,q licitum est,imò necessarium desistere tempore abolitionis. Item & post tempus abolitionis desistens ex eo quòd non repetit.ĩ.triginta dies, non incidit in turpillianum.vt in.d.l.si interueniente. Et aduerte ad vnum effectū istius generalis abolitionis, quia
108 licet faciat gratiam† criminis, non tamen tollit infamiam,vt in.l.fi.C.de gener.aboli.Et hoc de prima specie. Circa secundam speciem de spe-
109 ciali & priuata abolitione dic,q illa† dicitur fieri,quando accusator illam petit priuatim, vel à principe,vel à iudice, qui iudex habeat cognitionem meri & mixti imperij. Et hæc etiam impetratur qnandoq; à principe propter causas, de quibus dictum est in generali abolitione. Item fit per postulationem accusatoris à iudice inferiore;ordinario tamen, non delega-
110 to de iure ciuili; quia delegare † non potest de iure ciuili;& sic pro criminali. Hoc est causa cognita,non de plano. vt.ff.ad turpil.l.1.§.abolitio, Debet ergo & parte præsente, & cognita
111 causa,† indulgeri postulanti; vnde in petitione exprimenda est causa quare petatur. Versatur autem in causæ cognitione; vt si quis per calūniam accusationem proposuerit, non detur ei abolitio. Si verò per errorem, si quidem reus verberum, vel carceris iniuriam sustinuit, non nisi ipsius rei consensu deberet abolitio fieri. Si verò non sustinuerit,potest peti.ĩ.xxx.dies; nisi liberorum hominum corpora, veritatis inueniendæ causa tormentis fuerint lacerata:tunc enim etiam vtroque volente non conceditur. Et aduerte, quia non in omnibus criminibus
112 cōceditur hęc abolitio;sunt enim quædam† in quibus nullo modo cōceditur; vt in uiolata maiestate,expugnata patria, vel perdita; in commisso peculatu,in desertis sacramentis;& crimine falsi. Et hæc omnia probantur in.l.fi. & pe. C.de aboli.C.ad leg.cor.de fal.in.l.vbi. Et illud versatur in causæ cognitione, vtrum accusator qui abolitionem petit, receperit pecuniam ab accusato,vt ab accusatione desistat. Nam hoc casu regulariter non est abolitio concedenda, nisi accusator accusauerit prosequendo iniuriā suam,& suorum.vt.in.l.pen.C.de aboli. Et ratio est, quia quantò magis quis admittitur ad prosequendum suam, vel suorum iniuriam,tantò facilius veniam consequitur. Item etiam ob retinendam propinquorum amicitiam conceditur abolitio;vtputa,quando quis accusauit cognatos.vt in.l.2.§.fi.C.de abolit. Licet enim desisteret per pecuniam, dummodo non accusauerit per fallaciam,conceditur abolitio secundum quosdam. Quidam autem volunt, q etiā si accusauerit per fallaciam, hoc casu concedatur. Nec distinguitur an sit tale crimen, super quo transigi possit,vel non. Et ex prædictis col-
113 lige,q ad obtinendam† abolitionem sufficit alterum;vel quòd petens prosequatur suam, aut suorum iniuriam; vel quòd impetret ratione cognationis. Vnde copulatiua quæ ponitur in .l.2.§.fin.C.de aboli. dum dicit, & qui cogna-
114 tos,† ponitur disiunctiuè. Et per consequens non requirit concursum copulatorum; nam & ita potest poni quandoq; copula pro disiuncta; vt traditur per Bar.in.l.sæpe.ff.de verbo. signi. Facit etiam quod not.in.l si finita.§.eleganter. ff.de dam.infec. Vel potest dici & melius, q illa copula ponatur augumentatiuè,secundum q etiam ponitur in.l.ea tamen adiectio.ff de le.3. Et sic sufficit alterū; videlicet,vel q ꝓsequatur suam,vel suorum iniuriam; Vel q ratione cognationis conseruandæ impetret. Hæc autem
115 specialis abolitio † est huiusmodi effectus;quia per eam accusator volens iterum accusare,non admittitur; nisi ille qui impetrauit specialem abolitionem,à principe impetrauerit,q posset iterum accusare illum; vt in.l.1.C.de abolit. & in.l.mulieres.§.fin.ff.ad turpil. Sed alius non prohibetur secundum Spec.in tit.de aboli.§.1. ver.priuata.in fi. Ex prædictis etiam infertur quòd in omnibus casibus,in quibus licitum est illam impetrare,& obtinere, licitum est per illā desistere. Et desistens non incidit in turpillianum;

num, vt dictis iuribus. Et vide quod dixi in.c.
de his.§.de accusat. in articulo de absoluto per
viam dispensationis. Sed quæro circa prędicta
116 Dictat statutum,† ꝙ si quis non probauerit ac-
cusationem, puniatur in.c.libris. vtrum impe-
trata abolitione debeat condemnari. Et vide-
tur ꝙ non, quia iste legitimè destitit; ergo non
debet condemnari. vt in.l.gracchus. C.de adul.
117 In contrarium facit, quia licet abolitio † excusat
à pœna turpilli. vt in.l.1.§.si quis autem. ff.ad
turpil. non tamen excusat à calumnia iam com-
118 missa; quia in delictis † iam consumatis non est
locus pœnitentiæ.arg.l.si falsos.C.ad leg.corn.
de fal. Item quia abolitio priuata non potest
119 concedi sine causæ † cognitione, vt dictum est;
Et si concedatur, nō tenet; vt in.l.fi.ff.ad turpil.
Sed abolitio non potest peti, si accusatio fuit ca
lumniosa: vt in.l.fi.C.de aboli.&.§.dictum fuit.
ergo &c. Sed ille qui non probat, præsumitur
120 † calumniari. vt in.l.qui non probasse.& ibi per
Cy.C.de calum.& in.l.1.§.calumniatoribus.&
ibi per Bar.ff.ad turpill. ergo videtur condem-
nandus. Et ita reperio aliquos antiquos te-
nuisse. Mihi plus placet opin.contraria, pro qua
facit, quia ille qui accusauit, & promisit, & satis-
dedit, de prosequenda lite sub pœna decem li-
brarum, impetrata abolitione excusatur à dicta
pœna; vt est casus iuncta glo.in.l.1.C.ad turpil.
121 ergo & hic. nam licitum † est arguere de cōtra-
ctibus ad statuta. vt in.l.neque pignus. & in.l.
nec ex prætorio.ff.de reg. iur. Sed ille qui sub
pœna tenetur prosequi, & probare accusatio-
nem vigore contractus, impetrata abolitione
non incidit in turpillianum; vt dictum est. er-
go &c. Nec obstant allegata in contrarium,
122 quia loquūtur, quando accusatio fuit † calum-
niosa. Et ratio est, quia tunc non valet abolitio;
vt in.l.1.& in.l.fallaciter.C.de aboli. Et si dice-
res, calumnia præsumitur eo ipso quòd nō pro-
bauit; respondeo, quòd contra istam præsum-
ptionem potest contrarium probari; etiam per
iuramentum. Facit quod not. Bart.in.d.§.ca-
123 lumniatoribus. Vel dic, ꝙ ille † qui prosequi-
tur, & non probat, præsumitur calumniari. Sed
ille qui impetrauit abolitionem causa cognita,
& fuit sibi concessa, non præsumitur calumnia-
124 ri; cum præsumatur † pro sententia iudicis. vt
in.c.in præsentia de probat. Pro hoc etiam fa-
cit.l.2.de aboli. vbi videtur casus, quòd eo ipso
ꝙ impetrans abolitionem dicit in sua petitione
se errasse, vel facilitate, vel calore prosiluisse ad
accusationem, debet sibi concedi abolitio. Er-
go isto casu calumnia non præsumitur. aliàs
abolitio sibi non concederetur. vt in.l.2.& in.l.
fallaciter.C.de aboli. Circa tertiam principalē
speciem de legali abolitione, dic, quòd illa con-
125 ceditur † à lege, quando accusator est mortuus,
vel aliqua iusta causa impeditus; ita ꝙ in accusa
tione procedere non possit, & transit tempus.ff.
ad turpil.in.l.aut priuatim. Et hoc casu finitur
accusatio, quò ad accusantem. Sed quia reus
propter hoc non est liberatus, potest ab alio ac-
cusari.2.q.1.prohibentur. ver. ab alio.&.C.si
reus vel accu. mor.fue.l.1.&.2.&.l.defunctus.
126 Sic ergo patet, ꝙ reus eximitur † solum ab illa
accusatione, non à crimine. Circa quod vide
quod dixi in.c.de his. in primo membro.§.de
accusa. Et per hanc abolitionem accusator de-
sistens non incidit in turpil. secundum Spec. per
.l.si interueniente.ff.ad turpil. Ex prædictis ha
bes notabiliter, & latè expeditam hanc materiā
collusionis, & desistentię in criminibus. Cui cō-
iunge quæ dixi in.d.c.de his.& in.c.licet in bea
to.§.de accu.& in.c.2.§.de calum. Circa quin
tum & vltimum membrum, videlicet de causis
mixtis matrimonialibus; dic secundum.d.Ant.
ꝙ aut loquimur in matrimonio carnali, aut spi
rituali. Primo casu dic, ꝙ aut agitur ad sepa-
rationem vinculi, & quia hæc causa est partim
ciuilis, & partim criminalis; & tunc si agitur de
127 desistentia † gratiosa absque pacto, vel transa-
ctione, idem dicendum est, ꝙ in ciuilibus. Hoc
solum excepto, quia eidem desistenti iterato
agere volenti, non obstat desistentia. vt in.c.la-
tor.&.c.consanguinei.§.de re iudic. Item &
secundo, quia in his, licet partes desistant per pa
ctum, non tollitur facultas iudici, quominus
possit prædictam causam prosequi in eadem
vel alia instantia, vt.§.de clan.despon.c.cum in-
hibitio.&.§.de frigi.c.fi.cum simi. Si per viam
transactionis, credit.d.Ant. quòd quò ad instan
tiam intentatam possint partes sibi præiudica-
re. Sed quò ad substantiam rei, non possint. vt
in.d.c.fi.§.de transact. & in.c.super eo.§.de eo
qui cogno. consan. vx. suæ. Iudici autem vo-
lenti eandem instantiam prosequi, non possunt
partes præiudicare, confitendo, vel desistendo,
aut transigendo, quominus possit iudex inqui-
rere, vt dictum est; seu prosequi eandem instan-
128 tiam. Si verò agitur ad separationē tori †, p-
pter crimen commissum, dicendum est, vt di-
ctum fuit in causis criminalibus: quia possunt
partes sibi præiudicare: & confitēdo, vt in.c.1.
de diuor.& transigendo, vt.§.de iureiur.c.quē-
admodum. Quò ad finem tamen & potentiā
denuntiandi, pactum, vel transactio partium nō
excluderet ipsam potestatem. vt in.d.c.quēad-
modum. Aduerte tamen, quia licet.d.An. ita
dicat, tamen cum torus nō possit separari pro-
129 pter crimen, nisi † propter adulterium, & vio-
latum torum, videtur ꝙ nullo modo possit trā-
sigi: de quo dic, vt.§.dixi in quarto mēbro prin
cipali in prima exceptione ad causas criminales
pœnam sanguinis ingerentes. Secundo casu
principali, videlicet in causa matrimonij spūa-
130 lis, dic, ꝙ aut quis desistit † agere ex mera gra-
tia, & tunc præiudicat sibi. Dicit tamen.d.An.
quòd non putat, ꝙ repellatur, si velit instātiam
reuiuiscere, nisi renuntiaret instantiæ, vel ali-
quis terminus eum excludat. vt in.c.fi. de elect.
lib.6. Et quòd hoc non operaretur quò ad
præiudicium iudicis volentis inquirere, vel illā
instantiam prosequi ex officio, cum hoc respi-
ciat publicam vtilitatem. Facit quod no.in.c.
cum nobis olim.de elect.& in.c.dilecti.eo.tit.
& in.c.oblatæ.§.de appella.& in.c.constitutus.
eod.

eod.tit. Si verò partes vellēt desistere per tran
sactionem, non est licitum; vt in.c.super eo. &
in.c.fi.ī.de trāsact. Sed per amicabilem com
positionem intercedente superioris authorita-
te, ita quòd totum relinquatur in dispositione
superioris, licitum est; vt traditur in dictis iuri-
bus. & in.c.nisi essent. de praeben. & in.c.cum
pridem.ī.de pactis.

Capitulum. II. Crimina.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio nō debet dimitti indiscussa propter con cordiam accusantis, & accusati. & nu. 2. Et limita nu. 3.*

4 *Intellectus duplex huis capituli, primus ut loquatur in criminibus delatis, & ꝓbatis: secūdus in delatis tantū; qđ tamē declara. vt nu. seq.*

6 *Clericus infamatus nō debet remanere cum infamia in administratione ordinum.*

7 *Argumētum valet ab exemplis summorum Pontificum.*

8 *Gregorius Papa de quo in tex. quis fuerit.*

9 *Crimina puniēda sunt vndecūq; claruerint, dummodo ad ea punienda sit actum.*

CRIMINA. Propter concordiam
1 †accusatoris, & accusati, non de-
bet admitti accusatio indiscussa.
h.d. Not. primò, ꝙ regulariter
2 de iure canonico recessus † à lite per gratiam,
seu per transactionem, non impedit quominus
iudex possit inquirere: Dato ergo, ꝙ accusa-
tor desistat, tñ iudex in eadem instantia proce-
dere debet ad criminis discussionem. Sed tu
3 dic, ꝙ hoc debet intelligi, & limitari † secūdum
materiam.c. praecedentis. Et aduerte, quia se-
4 cundum hoc iste tex. potest dupliciter † intelli-
gi; vno modo, ꝙ ex quo probata sunt crimina,
non debent remanere impunita. Et secundum
hoc dum tex. dicit, audita, supple, & probata.
et vbi dicit indiscussa, expone.i. impunita. Fa-
cit tex. in.l. quamuis. C. de adult. Secundus in-
tellectus qui magis congruit literae secundum
eum est, quòd post delationem criminis, si de-
lator reconciliatur delato, nihilominus iudex
inquirit. Quod est verum secundum. d. An.
quando remanet infamia, & crimen indiscus-
sum per relatorem; quia desistit, vel reddit in
gratiam. de quo in.c.cum.P.ī.de accusa. Tu
5 verò limita, & declara † hoc dictum secundum
ea quae dixi in.c.praecedenti; distinguendo an
sumus in casibus, in quibus licitum sit pacisci,
vel transigere, vel non &c. Probat tamen iste
tex. quòd de iure canonico simplex pactum,
vel transactio facta per partē, non praeiudicat,
quominus vt dixi, iudex possit inquirere. Et
6 ratio potest esse, quia non est conueniens, † ꝙ
clericus infamatus remaneat cum infamia in
administratione ordinum. Vltimo no. ibi, nō
praeteribat, ꝙ valet, seu potest summi arg. ab
7 exemplis † summorum Pontificum. De quo vi
de quod latè dixi in.c.causis.ī.de re iud. Gl. 1.
quaerit, & soluit. In ea ibi, tertius fortè, dic, † vel
8 octauus, sm̄ Hostien. Quod est falsum, quia tūc
sequens decretalis Alexandri tertij praecede-
ret hoc capitulum. Et hoc patet.ī.de vi. & ho.
cleric. quoniam. & ī.de probat.c. proposuisti.
secundum Io. And. Et bene dicit; quia Alexan-
der tertius qui fuit ex hac ciuitate Senensi, &
ex patre Raynutio, & ex nobili stirpe Papare-
norum, qui sedit annis. xxj. mensibus. xj. & die-
bus. ix. cuius tēpore fuerunt alij quatuor schis-
matici Pontifices; de quibus dixi in.c.1.ī.de
schismati. fuit ante Gregorium. viij. In glo. 2.
9 ibi, punienda sunt, dic, dummodo ad † ea pu-
nienda sit actum. nc obstet.c.2.ī.de ord.cog.

Capitulum. III. Audiuimus.

SVMMARIVM.

1 *Colludens in causa beneficiali priuari debet beneficio.*

2 *Collusione cessante an valeat transactio facta in causa beneficiali.*

3 *Argumentū à contrario sensu vacat quotiescunq; est contra ius expressum.*

4 *Beneficio priuari debet, qui per collusionem beneficium in alium transferre vult.*

5 *Spoliare, quandoq; ponitur in bonam partem.*

6 *Iudex an possit inquirere ex officio con tra colludentes.*

7 *Collusio quid sit, remissiuè.*

8 *Collusio quomodo possit praeiudicare Episcopo; remissiuè.*

9 *Collusio de qua in tex. debet intelligi de collusione cōmissa, vt constituatur beneficium censuale. Idem quando collusio fieret in permutatione: et vt aliquis vendicaret sibi ius praesentandi.*

AVDIVIMVS. Beneficio † priua-
1 tur, qui per collusionem illud cō-
stituit censuale. h.d. Vel sic, &
generalius, Colludens in causa be
neficiali, priuari debet beneficio. h.d. Primo
refert collusionem, secundo illam mandat pu-
niri. secunda ibi, vnde tibi. Nota primo, arg.
2 à contrario sensu, quòd cessante † collusione,
valet transactio facta in causa beneficiali.
Contra quod est tex. in.c.super eo. ī.de tran-
3 fact. Vnde dic, quòd hic vacat † arg. à contra-
rio sensu: quia esset cōtra ius expressum. vt in
.l.1.C. de condi. infert. Vel potes dicere, ꝙ
hic sumitur, arg. à contrario hoc modo, quòd si
cessaret collusio, transigens non esset puniēdus
tanquam colludens. Secundo not. ꝙ volens
4 † beneficium transferre in alium per collusio-
nē, debet priuari beneficio; Nec tenet ꝙ actū
est; secundum Inno. & Io. An. Facit.c. sequēs.
& quod not. in.l.3.ff.eod. Tertio not. ibi, spo-
5 liare, quòd verbum spoliare, † quandoq; poni-
tur in bonam partem. De quo vide quae dixi in
.c.pen.ī.de mag. Vltimo not. tex. ibi, quia sa-
tis indignum &c. Sed quaero verum contra

illos

6 istos colludentes posset iudex, † seu prælatus,
inquirere ex officio, etiam nullo petente. Sol.
dic quod sic, secundum Host. & Io. And. in. c. acce-
pimus. s. de pact. & in. c. 1. s. de off. ord. Imò
poterit tales ad rationem ponere; & sic eos cō-
uincere. vt. s. de accusa. in. c. si constiterit. & 2.
q. 1. in. c. nos in quēquam. Glo. 1. quærit quid
7 sit † collusio; de quo dic, vt dixi supra in Rubr.
Glo. 2. sentit oppositionē, & illam fatetur. Gl.
fin. quærit qualiter per talem collusionem fiat
8 præiudicium † episcopo, & soluit. Deinde iusti-
ficat tex. assignando plures rationes, quare isti
sint spoliandi. In eadem glo. ibi, ecclesiæ suæ,
dic, nam possessor cognoscebat fortè petito-
rem habere ius in beneficio, & pro bono pacis
conueniebant, quòd possessor ad vitam suam
teneret; & in signum quod haberet ius petitor, exi
stens in possessione solueret illi pensionem.
Vnde mortuo possessore, cum posset alter, etiā
propria authoritate intrare possessionem, vt. s.
de restit. spo. in. c. cum venisset. secundum Host.
& Io. And. ex hoc excludebatur collatio, quæ
debebat fieri per episcopum. Et sic iste tex. lo-
9 quitur de collusione † commissa, vt constituatur
beneficium censuale; & vt episcopus defraude-
tur in collatione. Et idem etiam dicendum es-
set, quando fieret collusio in permutatione, vt
in. c. 2. de renun. lib. 6. Et idem dicendum, si
fieret collusio, vt aliquis vendicaret sibi ius præ
sentandi, vel instituendi; secundum Ioan. And.
& d. Ant.

Capitulum .IIII. in Tantum.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio facta per collusionem de criminibus delatis non impedit facultatem iterum accusandi, & inquirendi de eisdem criminibus. & nu. 4.*
2 *Infamia qualis debeat esse, ad hoc vt superior possit inquirere.*
3 *Absolutus legitimè per viam accusationis, non potest amplius repeti super eisdem criminibus.*
5 *Sententia lata per collusionem, licet sit nulla, tamen videtur finire instantiam.*
6 *Sententia nulla iudicis delegati finit eius iurisdictionem, & causæ instantiā, secus in sententia nulla ordinarij.*
7 *Testium examinatio potest delegari in causa inquisitionis, etiam in criminali.*
8 *Veniæ facilitas tribuit incentiuum delinquendi.*
9 *Iudex potest inquirere cōtra vnū, etiam ex pluribus criminibus.*
10 *Attestationibus publicatis possunt super antiquis articulis testes recipi in causa inquisitionis: In hocq́; limitatur.*
11 *Capitulum fraternitatis, de testi. &*
12 *Cle. ij. de testi.*
13 *Collusoris, & calumniatoris pœna, quæ sit.*
14 *Actiones plures quando competunt vni, vtrum intentata vna reliqua tollantur.*
15 *Actiones pœnales quæ competant contra surripientem aliquid per violentiam?*
16 *Conductor si incidit arbores quibus actionibus possit conueniri à locatore.*

IN TANTVM. Hoc dicit, iterum
1 contra illum inquiritur, † qui per
collusionem prius fuerat absolu-
tus. Vel sic, absolutio facta per
collusionem de criminibus delatis, non impedit
facultatem iterum accusandi, & inquirendi de
eisdem criminibus. h. d. Diuiditur, primo po-
nit commissam inquisitionem, relatam collu-
sionem, & ipsius exitum. secundo bimembrem
commissionem. secunda ibi, discretioni. Et tra-
ctat de eodem facto, de quo. s. de testi. cum cla-
2 mor. Primo no. qualis debeat esse † infamia, ad
hoc vt superior possit inquirere; quia debet esse
talis, quæ sine scandalo, & periculo dissimulari
non possit. Et sic videtur quòd sola fama, & cla
mosa insinuatio, non sit sufficiens. Quod est ve
rum, quando contra prælatum: Et finaliter cir-
ca hoc, dic vt latissimè dixi in. c. qualiter. il. 2. s.
de accusa. in. ix. membro principali. ver. deci-
mo tertio quarto. Secundo no. quod absolutus le-
3 gitimè † per viam inquisitionis, non potest am-
plius repeti super eisdem criminibus. Circa quod
vide quod dixi in. c. de his. s. de accus. & in. d. c.
qualiter. in. xvij. membro principali. Tertio
4 not. quòd sententia † lata per collusionem, non
tollit facultatem iterum accusandi, & inquiren-
di de eisdem criminibus. Aduerte tamē, quia
5 licet sententia † videatur esse nulla, tamen vide-
tur quod perimat instantiam; quia Papa mandat
ex integro cognosci; & ita colligunt doct. Sed
ego arbitror, quod hoc ideò sit hic, quia sententia
fuerat lata absolutoria per iudices delegatos;
6 Vnde iurisdictionē eorum † etiam nulla senten-
tia finit; & sic etiam instantiam. vt in. l. si vt pro-
ponis. C. quō & qñ iud. Sed si esset lata per or-
dinarium, & esset nulla, & tempora instantiæ su
peressent, dicerem quòd etiam super eadem in-
stantia possit sententiare; quia sententia nulla
non finit iurisdictionem iudicis ordinarij. vt in
. l. si præses. & in. d. l. si vt proponis. C. quō &
qñ iud. Quarto not. ibi, examinatoribus, quod in
7 causa inquisitionis, † etiā criminali, potest dele-
gari examinatio testium. De quo dicendum est
vt in auth. apud eloquētissimum. C. de fide in-
stru. Vide per. D. m. in. c. cum causam. supra de
testi. Ego latissimè tradidi in cle. vni. de off. del.
8 Quinto not. ibi, expauit. arg. quòd facilitas † ve
niæ incentiuum tribuit delinquendi. Ad idem
. c. vt clericorum. supra de vi. & hone. cler. cum
9 simi. Sexto not. quod iudex † potest inquirere cō-
tra vnum, etiam de pluribus criminibus. Vlti-
mo not. ibi, super præmissis. arg. quòd publica-
10 tis † attestationibus, etiam super antiquis arti-
culis in causa inquisitionis possunt testes recipi.
11 Nec obstat. c. fraternitatis. † supra de testib. &
12 cle. 2. † eo. ti. quia loquuntur regulariter. Fallit
in causa inquisitionis. vt in. c. cum clamor. sup
de testi. & hic. Vel quando sententia esset nulla.
vt in. c. veniens. & in. c. series. supra de testi. De

quibus

quib' is duobus casibus, & alijs.xxxiij.fallētijs,
dic vt dixi in dicta clem.2. Glo.2. quærit, &
soluit.dic vt supra dixi in notabilibus.& in.d.c.
qualiter. Glo. 3.similiter potest recitari per
quæstionem. In fi.dic de hoc, vt dixi in.c.fina.
supra de accusat. Glo.super ver. tergiuersatio-
nes, sentit contrarium, dic vt in ea. Glo.pen.
13 tractat de pœna†collusionis, & calumniatoris.
De collusore dic,vt dixi in.c.2.supra de calum.
per totum. Glo. fina. quærit de ratione tex.
nostri,& soluit. In fi. dic de hac materia,vt la-
tissimè dixi in.c.de his.supra de accusat. Extra
glo.tractat hic Inno.materiam, vtrum intenta-
ta vna actione per illum, cui plures competunt
14 †actiones,tollantur reliquæ,& quotidie allega-
tur theorica sua. Et eius dicta sumpsit à glo.
Accursij. Institu.si quadra.pan.fe.dica.vbi glo.
etiam apertius, & latius loquitur. Ioā. Andr.
hic remittit se ad nota.in.c.cum dilectus.supra
de reli. do. sed ibi nihil de suo dicit; sed solum
refert se ad dicta Inno.hic. Tu distingue secun
dum d.Ant. quòd aut alicui competunt plures
actiones pœnales,aut rei persecutoriæ ,aut vna
pœnalis, & alia rei persecutoria. Primo casu
subdistingue,quòd aut omnes oriuntur ex eo-
dem delicto, & tunc vna tollit aliam perce-
ptione,& satisfactione,non per concursum;nisi
in eo quod alia excedit; tunc enim in id quod
excedit,non tollitur. Pone exemplum,aliquis
15 per † violentiā subtraxit mihi librū, ex hoc de-
licto competunt mihi duæ actiones pœnales
contra illum. Primo,actio furti; quia contre-
ctauit rem meam me inuito. Et si furtum est
occultum, competit actio in duplum. Sed
non bene dicit in hoc simpliciter loquendo, q.
sit furtum occultum; quia si deprehenditur,nō
potest esse occultum. Verūtamen dicit,quòd
in furto occulto datur actio in duplum. Vnde
dic,quòd ratione furti manifesti, prout est hic,
quando deprehenditur, datur actio in quadru-
plum;Et totum quadruplum est pœna. Sed ex
violentia,ex qua competit vi bon. rapt. actio,
datur actio in triplum,quod totum est pœna.
Vnde hoc casu,si prius egi vi bon. rapt. & con-
secutus sum triplum, possum postea agere ex
furto manifesto ad illud plus quod excedit; Si-
cut per contrarium,si prius egi furti non mani-
festi ad pœnam dupli, postea agere possum de
vi bon.rapt. vt tantum quod amplius est in ea,
possim consequi.vt in.l.1.ff.vi bon.rapt. & In-
stitu.eo.§.1. Si verò oēs pœnales actiones sur
gunt ex diuersis delictis, tunc vna non tollitur
per aliam perceptione,aut satisfactione; vt in.l.
nunquam.ff.de priua.delict. Exemplum,surri-
puisti mihi seruum,deinde occidisti;quia surri-
puisti,competit mihi actio furti occulti,vel ma-
nifesti,ad duplum,vel quadruplum.Et quia oc-
cidisti,competit accusatio.l.corn.de sica. Nec
vna tollitur per aliam. Secundo casu, quando
sunt rei persecutoriæ,dic,quòd aut competunt
contra eundem, & tunc vna tollitur per aliam
perceptione,seu satisfactione; & non per con-
cursum. vt.l.si merces.§.culpæ.ff.loca. Exem-
plum,locaui Titio possessionem meā, ipse inci-
16 dit multas arbores; vnde dantur multæ actio-
nes; videlicet actio locati, quia male versatus
est in re locata. Item actio.l.aquiliæ propter
damnum illatum; Et etiam aliæ consimiles, se-
cundum quod traditur in.l.1.ff.arbo fur.cæsa.
Si ergo prius intentaui actione locati, & conse-
cutus sum extimationem damni, non possum
agere actione legis aquiliæ, quæ ad idem com-
petit. Si verò competunt contra diuersos, &
tunc vna non tollitur per aliam, etiam perce-
ptione,aut satisfactione. vt in.l.locum.§.con-
demnatio.ff.de tabul.exhib. Exemplum,si egi
ad damnum contra eum qui subtraxit testamē-
tum,& sum consecutus extimationem, possum
nihilominus agere postea pro legato mihi fa-
cto in dicto testamento. In tertio membro,qā
vna est pœnalis, & alia rei persecutoria, distin-
gue. Quòd aut pœnalis est originaliter pœ-
nalis,& tunc non tollitur per aliam,etiam perce
ptione,aut satisfactione. Exemplum,subtraxi-
sti mihi librum furtiuè, egi contra te rei vendi-
catione; Licet enim consecutus fuerim rem,ni-
hilominus possum agere ad pœnam furti, vide-
licet ad duplum,vel ad quadruplum. vt est tex.
in.l.si pignore. ff.de furt. Fallit, quando vna
actio esset ex iure ciuili,& alia ex beneficio præ
toris. Exemplum, contra nautam competunt
plures actiones pro rebus subtractis, videlicet
actio furti,quæ est de iure ciuili,& actio ex edi-
cto prætoris. quæ datur cōtra nau. cau. sta. &
hoc casu vna tollitur per aliā.vt.l.3.&.l.licet.ff.
nau.cau.s.a. Nec obstat.c.constitutus. vbi ne-
dum successiuè, sed etiam simul possum inten-
tare duas actiones,& prætoriam,& ciuilem; nā
secundum Inno.ibi,illæ non competebant si-
mul,sed admittuntur ad intentandum alternatiuè
ratione dubij. Si verò pœnalis est accidentali-
ter,& non originaliter, & tunc vna tollitur per
aliam; Exemplum, contra auferentē mihi rem
per metum,competit mihi actio,quod me.cau.
quæ accidentaliter est pœnalis; & competit rei
vendicatio; nam hoc casu si rem sum consecu-
tus,non possum aliam intentare. vt in.l.metum.
§.licet.ff.quod met.cau.

De Delictis Puerorum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Puer quot modis dicatur.*
2 *Alimenta legata pueris, debentur masculo vsque ad decimum octauum annum. fœmina verò vsque ad decimum quartum.*
3 *Aduocationis officium quis non potest exercere ante 17. annum.*
4 *Pueritia in fœmina finitur in xij.anno, in masculo verò in.xiiij.*
5 *Puerilis ætas præsumitur ignorare quicquid uidet.*
6 *Voluntas,& propositum distinguunt maleficia.*
7 *Morales actus iudicantur ex fine intentato.*
8 *Puer vnde dicatur.*
9 *Puer etiam ephebus dicitur.*

10 *Puerus pueri, non puer pueri, dicebatur antiquitus.*
11 *Pueri appellatione continetur puella.*
Interpretatione tamen extensiua, non comprehensiua.
12 *Puerpera quæ dicatur.*

SVPRA visum fuit
de varijs criminib',
Verum quia dubitari
ri posset, an pueri ijs
criminibus inuoluã-
tur; ideò subijcitur
hæc Rub. Sed pro
declaratione dicen-
dorũ quæro primo
1 quis dicatur † puer, & quid significet hoc ver-
bum. Sol. dicit tex. in. l. pueri. ff. de verbo. sign.
quòd pueri appellatio tres habet significatio-
nes, vnã cũ omnes seruos pueros appellamus.
Et secundum hoc significatum non loquitur
hæc Rub. Nam seruus &. lx. & centum anno-
rum potest esse; vt ibi tradit glo. & de se patet.
Et probatur in. l. legatis seruis. ff. de lega. 3. & in
. l. vxorem. §. testamento. eod. titu. &. 22. q. 2. in
. c. si quælibet. §. Abraham quoque. & alibi. Ea-
dem ratione etiam alij seruientes pueri appel-
lantur. 2. q. 7. in. c. cum pastoris. 77. dist. in vete
ri. &. 13. q. 2. in. c. quia alij. Dicitur etiam puer
quandoq; pro obseqnio, & fidei puritate: Iuxta
illud quod Dominus ait ad Ieremiã, Puer meus
es tu, noli timere, & in. d. cum pastoris. Et se-
cundum hunc modum non loquitur Rub. no-
stra. quoniam Ieremias tunc longissimam ęta-
tem excesserat. vt dicit Archid. in. d. c. Abrahã.
Quandoq; sumitur puer pro contumace, seu
illo qui negligit adimplere quæ adimplẽda sũt;
Vnde Isaias. c. lxv. maledictus puer centum an-
norum. & trãsumptiuè habetur. 2. q. 7. in. c. Pau
lus dicit. & in. c. qui nec regiminis. §. quibus.
quasi velit, quòd maledictus est ille, qui est cen-
tenarius ætate, sed animo, aut conuersatione,
seu negligentia puer est. Et hoc modo etiam nõ
sumitur in Rubr. nostra. nisi inquantum intra
ætatem puerilem quis negligeret &c. Quan-
doq; sumitur pro sterili; Et hoc modo sumitur
in Euangelio, dum dicitur: Pueri habetis pul-
mentarium? vt dicit Archid. in d. §. Abraham.
Et hoc modo potest intelligi tex. in. c. ex literis.
supra de restit. in integ. vbi maiorem. xxv. annis
appellat puellam. Vel potest intelligi ille tex.
de non cognita, secundum q̃ appellãtur in qui-
busdam partibus. Et hoc modo etiam non su-
mitur hic. Quãdoq; sumitur pro simplicitate,
vt in Euang. efficiamini sicut puer iste. & Paulus
ad Corinth. c. 14. & Sapien. 12. in fi. Item pro
innocentia. vnde Psalmista, Laudate pueri do-
minum &c. Facit. 4. q. 3. c. fiu. §. sed obijcitur.
qui est. §. fi. Et hoc modo potest sumi hic, in-
quantum loqueremur infra puerilem ætatem.
Quandoq; sumitur ꝓ natiuitate. vnde ecclesia
cantat de Christo, puer natus est nobis. Quan-
doq; verò dicimus puerum contrario nomine
puellæ; hoc est ad differentiam puellæ. vt in. d. l.
pueri. ff. de ver. sig. Et sñ hunc modũ non acci-
pitur hic; quia debet intelligi hæc rubr. & eius
materia, tã de masculo, quã de fęmina; quia pue
ri appellatione ꝓpriè ẽt puella sigñatur. vt in. l.
illa verba. §. pueri. ff. de verb. sig. & in. d. l. seruis
legatis; Pro quo facit qđ statim dicã in alia q̃st.
Qñq; verò puer sumitur ꝓ ætate, & in hoc ad-
uertẽdum est, q̃ sñ subiectã materiam aliter &
aliter accipimus pueritiã. Quantum. n. ad ali-
2 mẽta, pueritia † in fœmina durat vsq; ad. 14. an-
nũ, in masculo vsque ad. 18. vt est tex. in. l. mela.
ff. de ali. & cib. le. Quantũ verò ad exercitium
3 exercẽdæ aduocationis, † seu postulationis, di-
citur pueritia vsq; ad finẽ. 17. anni. vt in. l. 1. §.
pueritiã. ff. de postula. Propriè aũt sumitur pue-
4 ritia, † in fœmina, vsq; ad. 12. annũ. in masculo
ad. 14. 20. q. 1. in. c. 1. 22. q. 5. i. c. paruuli. 1. q. 1.
in. c. pueri. & c. estote. s̃. de temp. ord. c. vel non
est cõpos &. s̃. de æta. & quali. c. indecorum. in
. l. qua ætate. ff. de testa. tradit glo. in ꝓhœ. 6. in
ver. perfectus. Et hoc mõ sumitur in hac rub.
5 nã cũ ætas † puerilis pręsumatur ignorare quic-
quid videt, vt in. l. 1. C. de fal. mo. & ignorãs nõ
possit delinquere, ex eo quia voluntas, & ꝓposi
6 rum † distinguunt maleficia. vt in. c. cum volun-
tate. j̃. de sen. ex com. & in cle. 1. de homi. & in
. l. illud. in prin. ff. de iniur. & in. l. diuus. ff. de sic.
7 quia morales † actus iudicantur ex fine intẽtato
sñ philosophũ: meritò videbatur, q̃ pueri non
possent delinquere. Verũ quia ex pueris quidã
sunt oĩno nõ simplices, sed capaces doli, & ideò
videntur posse peccare; ideò ponitur hæc Rub.
de delictis puerorum. Secundo principaliter
8 quæro, vnde dicatur puer. † Sol. dic, q̃ dicitur à
puritate, quia purus est; & nondum lanuginẽ ha
bet; Vel à paruitate pilorum, & aliarum rerũ. Et
isti etiam ephebi appellantur; Vel etiam dicitur
9 à pus puris; † quia in pure. i. custodia tenetur.
Vel vt Nonio Marcello placet, puer à punio pu
nis; quia pueri solent verberibus coerceri. vt
probatur in. l. 1. §. impuberi. ibi, sed terreri ta-
men solent, & habena, vel ferula cædi. ff. ad silla.
tangit Archid. 22. q. 2. c. si quęlibet. §. Abrahã.
Et fuerunt verba catholiconis; qui subdit, quòd
10 antiqui dicebant, hic puerus † pueri; & à puere
puera. Tamen non sunt in vsu. Et olim antiqui
dicebant, hic & hæc puer. Et ideò tex. in. d. l.
pueri. ff. de verb. sig. dicit, q̃ appellatione pueri
etiam puella significatur. Et ad idem tex. in. d. l.
illa verba. §. pueri. eo. tit. vbi tex. probat, quòd
11 continetur puella, † quia recentes ex partu, quæ
puellas pepererunt, puerperas appellamus. Et
12 glo. in. d. l. pueri. dicit, quòd venit puella † ex in-
terpretatione; & bene, si intelligeres de interpre
13 tatione extensiua. Secus si comprehensiua; † vt
etiam probatur in. d. l. seruis. & hic in Rubr. no-
stra, quæ loquitur per verbum puerorum, & ta
men comprehendit etiam puellas. Postremò
de materia Rubricæ habetur. 15. quæst. 1. & ali
quid. 4. q. 3. in princi. &. 22. q. 5. in. c. paruuli.
cum duobus sequentibus.

Cap.

Capitulum. I. Pueris.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes præter vitium carnis delinquere possunt; mitius tamen puniuntur, quàm adulti. & nu. 9. peccant ex sola coitus attentatione. num. 19.*
2 *Pubes efficitur masculus in. xiiij. anno, & fœmina in. xij.*
3 *Mala herba citò crescit.*
4 *Fœmina cur citius pubes fiat, quàm masculus.*
5 *Pati facilius est, quàm agere.*
6 *Positionibus congruè respondetur per verbum Credo.*
7 *Impuberes non possunt accusari de adulterio; quia præsumuntur inhabiles ad coitum.*
Tollitur tamen hæc præsumptio per contrarium factum. nu. 17.
8 *Periurium, & mendacium differunt.*
10 *Pueritia alleuiat delictum.*
11 *Videtur verbum, inducit responsionem iuris.*
12 *Puer grandiusculus, siue doli capax, quis dicatur.*
13 *Clem. 2. de homici. limitatur.*
14 *L. qui iurasse. in prin. ff. de iureiur. declaratur.*
15 *Proximus pubertati, & proximus infantiæ quis dicatur.*
16 *Pupillus doli capax tenetur de delicto in faciẽdo; non autem in omittendo.*
18 *Malitia solet anticipare tempora pubertatis.*
20 *Puer etiam non doli capax potest incurrere irregularitatem.*
21 *Pœna de qua in tex. debet esse mitior tàm respectu temporalis, quàm spiritualis.*

1 PVERIS. Impubères † præter vitium carnis delinquere possunt; mitius tamen puniuntur, quàm adulti. h. d. Diuiditur in duas partes; quia primo ponit dictum. secũdo illud reprobat. secunda ibi, ꝙ meritò. Nota primo ex
2 tex. quòd quis efficitur pubes † in. xiiij. anno.
Quod est verum in masculo; in fęmina autẽ nõ procedit; quia illa efficitur pubes in. xij. Quare autem fęminæ citius pubescant, quàm masculi, dicit glo. in. l. 2. C. de ijs qui ve. æta. impetra. ꝙ
3 ratio est, quia mala herba † citius crescit. Sed
4 glo. in. l. qua ætate. ff. de testa. assignat † duplicẽ rationem; Prima quia citius efficitur sagacior, vt in. d. l. 2. Secunda, quia citius est viripotens. Host. quem & refert Io. And. in. c. literas. ẽ. de despon. impu. dicit vt dixi, quòd ratio est, quia citius efficitur callidior. Et potest etiã reddi naturalis ratio; quia debilior est sexus muliebris; vnde communiter minus viuit; quia minus habet caloris naturalis, & humiditatis radicalis. Et ideò quantò citius finitur, tantò citius naturaliter perfici debet; Sicut videmus in plãtis, q̃ ita citò perficiuntur. Vnde dicunt naturales, ꝙ omnino mulier est apta ad concipiendũ in. xij. anno. & sequitur Io. de Imo. in. d. l. qua ætate.
5 Præterea dicit Host. facilius est mulieri † pati, quã homini agere. & ideò ẽt facilius pubescit.
Secundo not. ibi, crederemus, ꝙ per verbũ credo, respondetur de iure. Dixi in. c. per tuas. ẽ. de simo. Et ideò congruè respondetur positioni-
6 bus per † verbum credit, vel nõ credit. vt in. c. 1. de confes. lib. 6. tradit Io. An. in. c. præsentium. §. 1. de testi. lib. 6. Tertio not. quòd pueri vsq; ad pubertatem præsumuntur inhabiles ad coi-
7 tum. Et ideò lex vult, ꝙ nõ possint accusari † de adulterio; sed dic vt statim dicã in glo. 1. Quar-
8 to no. ibi, mendacia, & periuria, ꝙ periuriũ, † & mendacium differunt. Ad quod vide. c. literis. supra de præsump. Et de multiplici specie mendacij vide. 22. q. 2. in. c. primũ. Quinto no. ibi,
9 plena est puerilis ætas, ꝙ pueris † attribuitur oẽ peccatum, præter delictum carnis. Quod tamẽ intelligit de pueris grandiusculis; quod qualiter intelligatur, statim dicam in glo. 1. Sexto not.
10 ꝙ pueritia alleuiat † delictum. Et ideò puer mitius est puniendus ex eodem delicto, quàm maior; de quo hic in glo. fi. Vltimo no. ibi, videa-
11 tur, quòd verbum videtur, † inducit responsionem iuris. tetigi in. c. 2. ẽ. de fi. instru. Probatur in. c. de quarta. ẽ. de præscrip. & in. c. fi. de restit. in integ. ita dicit. D. m. in. c. 1. ẽ. de iud. Glo. 1.
12 quærit quis dicatur puer † grandiusculus, & soluit. In fi. gl. dic, secundum. D. m. ꝙ cõiter in septennio dicitur puer doli capax; quamuis accidentaliter ante illam ætatem possit esse doli capax. Vnde narrat Host. in sum. eod. tit. & hic, & post eum Io. An. Gregorium dixisse in dialog. quendam puerum quinque annorum solitum & iurare, & blasphemare, & detestari, à diabolo extitisse arreptum. Vnde sicut pubertas potest præueniri, vt statim dicam, ita & doli capacitas. Nam infantes ideò non tenẽtur ex delicto, quia nesciunt quid agant. vt in. l. 1. C. de fal. mo. quæ ratio cessat in doli capacibus. Et ex prædictis
13 dicit similiter limitandum tex. † in cle. 2. de homic. vt intelligatur, nisi sit talis infans, qui sit doli capax. Ego arbitror, ꝙ alio non ostenso puer grandiusculus, & doli capax, dicatur ille, qui ꝓximus est pubertati. vt est tex. in. l. pupillũ qui proximus. ff. de reg. iur. Et probatur hic, dum dicitur, pueris grandiusculis. Nam cum pueritia incipiat à septennio, si vera esset opin. D. m. & glo. nõ fuisset necessarium dicere grãdiusculis. Nisi diceres, quòd etiam infantiam appellat pueritiam; tales enim grandiusculi, & doli capaces delinquere possunt; vt hic. & in. l. impuberem. ff. de fur. & Instit. de furt. in. §. pen. & in. l. excipiuntur. ff. ad silla. & in. l. hæredibus. §. 1. ff. de dol. Et hoc voluit glo. 2. in. c. exhibita. sup de homici. & glo. super ver. puerorum. 1. q. 1. in. c. spiritus. §. ecce. & in. l. impunitas. C. de
14 pen. Et ita † põt intelligi. l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiuran. licet in fi. princ. loquatur de nõ doli capace. Si verò est infans, aut proximus infantiæ, alio non docto, dico quòd non delinquit; nec ex delicto tenetur. Et ita potest intelligi tex. in. l. pupillus nec velle. & in. l. in eo. §. pupillus. ff. de re. iur. & in. l. prætor. §. 1. ff. de sepul. viol. & d. l. 1. C. de fal. mo. & l. cum anté. §. excipitur. ff. de edil. edic. & de consec. dist. 4. §. cos.

.c.eos. & in.l.sed & si quemcunque.§.1.ff.ad.l. aquil. Ergo fortius regulariter nec infans delinquere dicitur; vt in clem.1.de homic.& in.l. infans.ff.ad.l.corn.de sica.& d.l.1.de fal.mo.

15 Quis autem dicatur proximus † pubertati, vel proximus infantiæ, latè dixi in.c.ad audientiã. supra de homic.in quinto membro principali. ver.octauo quarto.& ver.nono quarto. Et hæc vt dixi procedunt in dubio, & aliter non probato de capacitate doli. Sed posita doli capacitate dicemus secundum quod supra dixit.D.m. quòd etiam si non sit proximus pubertati, dara cognitione boni & mali, possit delinquere, & puniri debeat; vt sentit Hostiẽ.in.d.c.exhibita. tradit Archid.15.q.1.in.c.illud. Facit quod dicam de delicto carnis in glo.seq.& sentit glo. hic super ver.peccata. Item si esset proximus pubertati, & doceretur de simplicitate, puritate, & ignorantia ipsius, non teneretur; arg.prædictorum. Aduerte tamen, quia ea quæ supra dixi, quòd pupillus doli capax potest delinquere, & ex delicto tenetur, procedunt, quando

16 delinquit in faciẽdo; † vt in.l.impuberem.ff.de furt. & in alijs iuribus supra allegatis. Secus quando delinquit in non faciendo, vel omittendo; nam tunc non distinguitur inter doli capacem, & non capacem; sed simpliciter non punitur. iste est tex.singularis, secundum Din.ibi, in.l.1.§.impuberi.ff.ad silla. & sequitur ibi Bar. Pro quo dicto allego etiam tex.in.l.2.C.si aduer.delic. Facit etiam.l.1.C.de fal.mo.in quantum intelligeretur de doli capace. tex.tamen ibi non admittit hunc intellectum. Et posset fortè assignari ratio diuersitatis, quia maius delictum est in faciendo, quàm in non faciendo. vt in.l.solo.C.de lib.cau.iuncta.l.2.cum glo.ibi posita.C.de libe.& eorum libe. Pro quo facit etiam.l.2.&.l.lege.ff.ad silla.&.l si mora.ff.sol. matri. Et vide quod not. per Cyn.in.l.1.in fi. C.de fal.mo. Glo.2.sentit cõtrarium de.c.de illis.supra de despon.impube.& sol. In fi.glo. dic, not. hanc glo. quæ vult, quòd licet præsumatur, quòd puer non posset delictum carnis committere, tamen hæc præsumptio tollitur

17 per contrarium † factum. Vnde Gregorius scribit in dialog.quòd quidam puer nouem annorum ingrauidauit nutricem suam. & refert glo. 20.q.1.in sum. & Io.And.hic. & in.c.fin.super glo.1.§.de eo qui cogno.consan.vxo.suæ. Et idem dicit Hieronimus ad Vitalem de puero decennij. Et dicit Host.in.d.c.fin, quòd idem reperijt de puero.xj.vel.xij.annorum. in castro sancti Michaelis Sictanen. diœcesis. Et idem traditur de Salomone, quòd in.xj.anno genuit filium. Et dicit Ioan.And. post Goff. & Host.

18 in.d.c.fina. quòd in quibusdam malitia † solet anticipare tempora pubertatis. vt supra de despon. impub c.à nobis.&.c.puberes. Et aliquando tractant, quod forsan adimplere non possunt. vt supra de spon.c.iuuenis.&.c.fi. In

19 quo casu ex ipsa attentatione † dicitur peccare, si alienas tentauerit mulieres. Glo. penult. in prin. est declaratiua. Deinde format duo contraria, & soluit. In fi.glo. dic, aduerte, quia dicit hic Hostien.quòd puer etiam non capax do-

20 li, potest irregularitatem † incurrere. Sed male dicit. Et ego hoc dictum reprobaui in.c.ad audientiam. supra de homic.in quinta quæst.principali.ver.septimo quarto. Glo. fina. colligit arg.ex tex.declarat, & in fi.opponit, & pro sol. remittit. In eadem glo. ibi, mitius punitur, dic, & intellige non solum de spirituali pœna,

21 † sed etiam de temporali, quando est doli capax: vt dixi supra in prima glo. Et limita secundum q ibi dixi. In fi.glo. solue hoc contrarium, vt dicam in.c.sequenti.in glo.2.

Capitulum. II. Referente.

SVMMARIVM.

1 *Pater ex delicto pueri impuberis non tenetur. & num.4.*

Et in puero inultum relinquitur, quòd in adulto grauiter punitur. ibi.

2 *Consuetudo potest inducere quòd iudex, vel prælatus ecclesiasticus exigat pœnam pecuniariã pro delicto.*

3 *Statutum quòd pro homicidio imponatur pœna pecuniaria valet secundum communem. & vide infra nu.21.*

5 *Pater non tenetur ex delicto filij respectu etiam legitimæ, nisi inquantum sit factus locupletior, secundum communem.*

6 *Statutum disponens quòd pater teneatur pro filio, non intelligitur de bastardo.*

7 *Filius, pro quo pater soluit condemnationem, an teneatur post mortem patris sibi imputare in partem suam, seu possit assignari per patrem sibi in legitimam.*

8 *Appellari potest ad Papam à prælato Ecclesiastico habente iurisdictionem temporalem ab Imperatore. vide tamen infra nu.20.*

9 *Intellectus plures istius.c.ponuntur, & declarantur: & communis reprobatur.nu.17.*

10 *Statutariam pœnam an incurrat ex delicto, qui mitius ob causam pro eo debet puniri.*

11 *Iudex ex causa potest mitius punire.*

12 *Participans cum excommunicato per metum, incidit in excommunicationem; licet metus attenuet culpam.*

13 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*

Idem in puero verberante clericum, licet ætas attenuet culpam.

14 *Carcerari debet, ac cedere bonis ex delicto obligatus ad pœnam pecuniariam, qui non habet vnde soluat.*

15 *Ditari quemlibet posse in futurum præsumitur.*

16 *Peccata suos debent tenere auctores.*

18 *Culpa quando præcedit casum, maior non excusatur.*

19 *Minor condemnatus ex delicto, quando possit petere restitutionem.*

22 *Furti pœna regulariter nõ est mors, sed fustigatio.*

Refe-

1 REFERENTE. Pater ex delicto impuberis non tenetur: & † in puero
inultum relinquitur, quod in adul
to grauiter puniretur. h. d. Vel
sic, impubes percutiens, vel interficiens alium,
non debet puniri poena pecuniaria secundum
consuetudinem terræ; Nec ob hoc potest exigi
à patre. h.d. secundum. D.m. Vel sic, & tertio;
Puer non debet ita seuerè puniri, sicut maior.
Vel sic; secundum intellectum nouum quem
infra dabo, si pueritia habet admixtam culpam
duntaxat, ex delicto non debet puniri. h. d.
2 Nota quod consuetudo † ciuitatis potest esse, quod iudex,
vel prælatus ecclesiasticus pro delicto exigat
poenam pecuniariam. Concordat. c. dilectus.
de off. ord. Potes etiam intelligere, quòd
iste Abbas erat etiam dominus in tẽporalibus.
Secundo not. quod etiam pro homicidio videtur
posse imponi poena pecuniaria per statutum,
vel consuetudinem. Sed arbitror etiam, quod iste
tex. posset intelligi, quod etiam hæc non erat sola
poena homicidij. Sed quòd in sæculari foro
deberet decapitari; & prelato spirituali deberet
3 tantum soluere. An autem tale statutum † teneat.
Host. videtur dicere, quòd hoc non sit li-
Cõm. op. citum. Communis * sententia est, quod teneat. de
quo dicam infra in glo. fin. Tertio no. quod iudex
ecclesiasticus licitè videtur posse exigere poenã
pecuniariam. de quo die, vt latè dicam in. c. licet.
ĩ de poen. Vltimo no. quòd pater non tenetur
ad penam pecuniariam, in qua filius condemnatur.
An autem teneatur saltem ex legi-
4 tima, † seu vsque ad legitimam debitam filio, seu
ex alimentis filio debitis, soluere cõdemnationem
filij. Specu. in titu. de senten. execut. §. sequitur.
ver. quid si filius. concludit quod non. Nisi
5 in quãtum pater sit factus † locupletior. Et hoc
tenet hic. D.m. Allegat quod no. glo. & Bart. in
authẽ. si qua mulier. C. de sacros. eccle. Et hæc
Cõm. op. est communis * sententia, Quam tenet etiam
Bar. in. l. stichus. ff. de pecu. leg. & Guil. de Cu.
l. si qua poena. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur.
& tenet etiam expressè Bar. in. l. 1. §. si impuberi.
ff. de coll. bon. per illum tex. & Bal. in. l. omnimodo.
§. fina. C. de inoffi. test. pro qua decisione
dicit esse casum in. l. si filius. C. de bo. da.
6 Quid autem si statuto disponeretur, quod † pater
teneatur pro filio; dic vt plenè traditur per Mo
derniores in. l. cum filius. ff. de verb. obl. Et vide
Bal. in. l. generaliter. §. cum autem. C. de instit.
& substit. vbi dicit, quòd tale statutum non
intelligitur de bastardis. Et an filius pro quo
7 pater soluit condemnationem, teneatur † post
mortem patris sibi imputare in partem suam;
seu an possit assignari per patrem sibi in legitimam,
fuit antiqua questio Alberti Papien. in. l.
& puto. ff. fami. hercis. refert Ioã. And. in addi.
Spec. in tit. de iudi. §. sequitur videre. ver. quid
si alter. vbi refert alias opi. tangit Bal. in. d. l. omnimodo.
§. fin. & Bar. in. l. si cum dotem. §. 1. ff.
solu. mat. sed latius vide per eum in. d. l. stichus.
ff. de pecu. leg. Postremo hic tex. facit in arg. quod
8 à prælato ecclesiastico † habente iurisdictionem
temporalem ab imperatore appellari potest ad
Papam. de quo hic in glo. fi. Glo. 2. primo op
ponit, quòd tale delictum non debet remanere
inultum, vt in. c. præced. & in. l. auxilium. cum
alijs iuribus allega. in glo. sol. secundum illã cõsuetudinem.
Deinde quærit an efficiatur irregularis,
& soluit. In eadem glo. ibi, cum ille
puer nihil habeat, dic, ex hoc colligitur vna ra-
9 tio decidẽdi † ad tex. quod ideò hic nõ punitur hac
poena; quia nihil habebat. Sed. D. Car. ponit
10 hic alium intellectũ, † videlicet, quod ideò ille puer
non incidit in poenam pecuniariam, quia cũ ista
consuetudo esset de iure speciali, non procedit
nisi in casu suo. Vult enim, quod vbi quis ex aliqua
causa venit mitius puniendus, quod non incidit in
poenam statuti, vel consuetudinis. Sed habebit
puniri alia poena. Et dicit hic. D.m. quod quãquã
sibi placuerit hoc dictum, quod tamen postea repe
rit Bart. apertè sentire contrarium in. l. a. ff. de
11 recepta. Dicit tamen, quod iudex † poterit secũ dispensare
imponendo minorem poenam; sicut fa
cit in alijs delictis ex alijs causis. Et ad hoc fa-
cit quod no in. l. quid ergo. §. poena grauior. ff.
de infami. Sed pro dicto suo Bart. nihil allegat
in specie. D.m. allegat. c. sacris. ꝫ. quod me. cau.
12 vbi dicitur, quod cõmunicans excõicato per † metum,
incidit in excommunicationem, sicut ille
qui sponte cõicat; & tamen metus attenuat culpam,
vt ibi. &. 2. q. 1. in primis. Item allegat. c.
si quis suadente. 27. q. 4. vbi percutiens clericũ
est excommunicatus. Et idẽ est in puero percutiente;
licet veniat mitius puniendus. vt in. c. pe.
& fi. ĩ. de sen. exc. Et cõcluditur ibi, quod puer propter
ætatem non debet ire pro absolutione ad
sedem apost. Et sic concluditur ex prædictis, quod
incidit in poenam statuti; sed mitius punitur. Et
hoc mihi placet; quia sicut puniri debet poena
iuris cõis, sed mitius; ita & poena statuti; cũ subrogetur
in locum poenæ iuris cõmunis: vt sub-
13 rogatum † sapiat naturã &c. vt in. l. si eum. §. qui
iniuriarum. ff. si quis cau. & no. in cle. 1. de sup.
ne. præla. cum simi. Sed contra prædicta oppo
nitur; nam iste puer non fuit punitus illa poena
consuetudinaria; nec etiam minori. Nec obstat
quod dicit glo. quod filius nihil habebat; quia licet nihil
habeat, potest tamẽ carcerari, & põt cedere
14 † bonis. vt in. l. cum & filij. C. qui bo. ce. poss. Et
tenetur tàm ex contractu, quàm ex delicto; vt
in. l. tàm ex cõtractibus. ff. de iudi. Præterea spes
15 est, † quod dicetur in futurum. vt in. l. defunctus. C.
arbitr. tut. Solu. dicit. D.m. quod Papa noluit hic
istam poenam pecuniariam imponi; quia de præ
senti erat frustratoria. Et sic voluit imponi aliã
poenam, ne delictum remaneret impunitum.
Host. in summa huius tit. ver. sed nunquid maior
septẽnio dicit, quod Abbas hic volebat punire
patrem pro filio; vnde illicitè faciebat. vt in. l. 1.
C. ne fi. pro pat. & in. l. patri. ff. de minor. quia
16 peccata suos debent tenere † authores. vt. ꝫ. de
his quæ fi. à ma. par. ca. e. quæsiuit. Nec obstat
quòd dicit tex. quòd si infra. xiiij. ann. delictum
commisit, nihil exigat à patre Abbas; &
sic videtur probare à contrario, quòd si post xiiij.

xiiij.annũ. commisisset, posset Abbas exigere
pœnam à patre; quia respondet Host. ꝙ subau-
ditur maximè, & sic vacat arg. à contrario sen-
su. vt in simili in.c.ad hæc.s̃.de testa. & in.l.cõ-
uenticula.C.de episc.& cler. Ego arbitror qđ
posset intelligi, quòd consuetudo erat, ꝙ etiam
pater teneretur pro filio; & tunc non est neces-
saria subauditio. Et si diceres, quare ergo hic nõ
punitur statim? respondebo.j. Item voluit
Hostiẽ. quòd si minor.xiiij. annis delinquat, te-
netur restituere quatenus interest illius contra
quem delinquit. Et licet vltra teneatur mero iu-
re, potest petere restitutionem. Sed tempora-
liter loris, & virgis castigari potest; vt in.l.1.§.
impuberi.ff.ad sill.per parentes leuiter, per iu
dices verò seuerè, & quatenus atrocitas facti
requirit. vt in.l.vni.C.de emen.propin. Et sic
cõcluditur, ꝙ vltra interesse delictum passi, quò
ad pœnã pecuniariã ei subuenitur: sed nõ quò
ad pœnam corporalem. Et sic sentit, ꝙ in casu
nostro iste puer sit puniendus; prout etiam in-
tellexit.D.m. Sed iste intellectus licet videatur
Cõ.intel. 17 communis, *non placet† mihi; quia in tex.no-
stro nõ apparet, quòd Papa voluerit, quòd iste
in aliquo puniretur: Imò ex tex. potius colligi-
tur contrarium ibi, dum dicit, inultum; & in fi.
nihil dicit de alia pœna imponenda. Præterea
si prædicta opin. & maximè.D.m.esset vera, se-
queretur, quòd etiam ꝙ iste fuisset maior.xiiij.
annis, quòd non deberet ista pœna pecuniaria
puniri, cum nihil habeat in bonis. Cuius con-
trarium sentit glo.fina. Et ideò pro concordia
omniũ iurium, ego breuiter distinguo. Quòd
aut puer non est doli capax, & in nihil tenetur,
vt dixi in.c.præced. etiam ad irregularitatem,
vt ibi dixi. Aut est doli capax, & hoc casu di-
stinguo, quòd aut commisit delictum omitten-
do, & non tenetur, vt dixi in.c.præced. Aut fa-
ciendo, vel committendo, & hoc casu subdistin
gue. Quòd aut loquimur de vindicta reipu-
blicæ, aut respectu partis. Primo casu, aut com-
misit delictum ex culpa; & hoc casu arbitror ꝙ
nulla sit pœna puniẽdus; nam iste tex. hoc vult,
dum dicit, quòd cum ludendo interfecisset, vi-
debatur quodammodo fortuito casu interfecis-
18 se. Et licet in maiore, quando culpa† præcedit
casum, maior non excusetur; vt in.c.dilectus. &
duobus sequentibus. s̃.de homici. tamen secus
est in pupillo. tex. est hic singularis, quem per-
petuò memoriæ commendabis. Facit quod
supra dixi de delicto commisso in omittendo.
& quod dicit gl. nostra. dum dicit, quòd si non
ex animo, licet in culpa fuerit, haberet in inte-
grum restitutionem. & quod not. Bal.in.l.1.C.
si aduer. delic. Si verò loquimur respectu in-
teresse partis, dic, quòd aut dolo est commis-
sum, aut ex culpa. Si per dolum, subdistingue,
quòd aut loquimur respectu veri interesse, &
19 tenetur. Nec† potest petere restitutionem; vt
in.l.auxilium ff.de minor. & in.l.1. C.si aduer.
delic. Sed respectu alterius causæ extrinsecæ,
vt puta, si propter negationem tenetur parti ad
duplum, vel si omisit transigere cum posset, po-
test petere restitutionem. Iste est tex. singula-
ris, quem perpetuò memoriæ commendabis in
.l.si ex causa. §.nunc videndum. ff.de minor.
Si verò per culpam, non est dubium, ꝙ etiam
respectu interesse partis aduersæ potest petere
restitutionem; & ita intelligatur quod hic dicit
glo. si non ex animo deliquit. Facit quod not.
Bal.in.d.l.1.& Hostien.in summa. eod.tit. post
princ. Et notabis prædictam distinctionem,
quia singularis est. In eadem glo.ibi, irregula-
ris. dic de hoc, vt dixi in remissionibus datis in
.c.præced. Glo.fi.infert arg. ex tex. & assignat
rationem; deinde colligit vnum notabile; & in
fine ponit vnum intellectum. In eadem glo.
ibi, consuetudo, aut priuilegium. dic melius se-
cundũ.D.m. Quòd aut iudex ecclesiasticus ha-
bet iurisdictionem temporalem, non tamen in
feudum, & tunc procedit glo. quia appellari po
20 test† ad superiorem. Aut habet in feudum, &
debet appellari ad dominum feudi; vt in.c.Ro-
mana.§.debet.allegato in glo. & ibi etiam glo.
hoc voluit. & not. in.c.cæterum.s̃.de iudi. & c.
ex transmissa.s̃.de fo.compe. Et vide quod di-
xi in.c.si duobus.s̃.de appel. & qđ traditur in
.c.cum contingat.s̃.de fo.comp. In ea glo.ibi,
habuit ex consuetudine. Dicit Host.hic, ꝙ sta-
tuta, & consuetudines, per quæ committentes
furtum, vel homicidium, aut simile crimen, pu-
21 niuntur in pecunia, sunt † irrationabilia; quia
hoc nihil aliud est, quàm homines exponere ve
nali ꝑtio, & incitare ad committenda peccata;
Talis enim non timet pœnam pecuniariam, qui
decapitationis, aut laqueo suspensionis pęnam
timeret. Ergo talia statuta seruanda nõ sunt. vt
in.l.si vnus.§.pacta.ff.de pac.& in auth.de mã.
princ.§.oportet.coll.4.& Instit.vi bo.rap. post
prin. &.ff.de pœn. in.l.in seruorum. &.l.aut fa-
cta.§.fin.s̃.de consue.c.ex parte.de off.ordi.c.
irrefragabili.§.fi.&.c.dilectus. Nec obstat ꝙ
glo. dicit hic in prin. quòd ab adulto patresamil.
posset pœna exigi, quia illud putat verum Ho-
stien. ex post facto per officium iudicis, non ex
vi consuetudinis. vt not. in.d.c.irrefragabili.
Voluit ergo hic tex. ostendere arg. à contra-
rio, quòd ecclesia non debet pœnã grauem im-
ponere.s.corporalem, sed potius pecuniariam.
Item hic non dicitur expressè, quòd talis con-
suetudo valeat. Vel posses respondere ad istum
tex. iudicio meo tenendo opi. prædictam, quòd
hæc cõsuetudo erat, ꝙ solueretur hæc pœna pe
cuniaria de homicidio commisso per culpam.
Vel secundo posset intelligi, ꝙ vltra pęnam iu-
ris cõmunis, erat consuetudo ꝙ Abbas recipe
ret centum solidos pro homicidio. Et ꝑdictam
opi. ꝙ non valeat statutum, vel consuetudo im-
ponens pęnam pecuniariã ꝓ homicidio, & fur-
to, tenet etiam Host.in.c.fi.s̃.de consuet.& Io.
And.hic, & ibi, &.D.m.&.d.Ant.etiam hic, &
Host.in sum.in tit.de cõsuę.§.4.in fi. Et Tãcr.
in sua cõpendiosa. Contrariam tñ sniam tenuit
Bar.in.l.1.ff.de pub.iud.& sentit Bal. in.c.1.de
pac.iur.firman.in vsi.feud. Et hoc hodie pra-
cticatur, & obseruatur. Ego arbitror, quòd in
homici-

homicidio deberet adesse causa multum ratio-
nabilis, vt puta, quòd loqueretur in homicidio
non commisso per dolum; Vel si per dolum,
quòd aliqua esset euidens ratio quæ facit quòd
tunc valeat .c. 1.2. & .3. 22.q. 4. Aliàs nõ va-
leat. vt etiam tenet Archid. 23. q. 4. in .c. duo
ista. Pro furto tamen quod non haberet ad
mixtum homicidium, videtur mihi quòd sta-
tutum deberet valere; nam pro furto regulari-
22 ter iura non imponunt pœnam † mortis; sed
fustigationis, aut exilij. vt in authen. sed nouo.
iure .C. de serui. fugi. & in auth. vt nul. iudi.
.§. quia verò nos. coll. 9. Nisi in casu. l. capita-
lium .§. famosos. & .§. Grassatores .ff. de pœ-
nis. Et in eo qui furatur quinq; solidos pacem
frangendo. vt in .c. 1. §. fi. de pac. tenen. in usi.
feud.

De clerico venatore. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Venatio est duplex.*

CONTINVATVR; su
pra visum fuit de
delictis communi-
bus clericorũ, & lai-
corum, nunc subne-
ctitur de specialibus,
delictis clericorum;
inter quæ est vena-
tio. Et ideò ponitur
hic hæc Rubrica. secundum Goff. Et de hac
materia traditur. 86. dist. c. qui venatoribus. cũ
.5. c. sequen. facit. 6. dist. c. 1. in prin. Et pro
intellectu dicendorum dic, quòd multiplex
1 est venatio, quædam † oppressiua, quædam
occupatiua. Et hæc duplex. de quibus latius
infra in .c. 1.

Capitulum. I. Episcopum.

SVMMARIVM.

1 *Venatio clerico prohibetur, & contrafaciens pu-
nitur. & nu. seq. & nu. 4.*
3 *Venationem clericus raro exercens non videtur
incidere in prohibitionem huius canonis.*
5 *Dignior, an maiori pœna puniendus sit. & nu. 15.
& 16. 17. 19.*
6 *Venatio oppressiua indistinctè est prohibita cleri-
cis; Laicis verò quando bellum est iniustum.*
7 *Venatio adulatoria omnibus est illicita.*
8 *Venatio adulatoria quando sit peccatum mortale,
& quando veniale.*
9 *Adulatoribus secundum Senecam, velimus, noli-
mus, fauemus.*
10 *Venatio arenaria indistinctè clericis est prohibita.
& laicis quando sit probibita. ibidem.*
11 *Venatio cum canibus, & accipitribus, & simili-
bus, an & quando clericis, & laicis sit pro-
hibita.*
12 *Laici in festiuitatibus debent esse in ecclesijs, &
orare.*
13 *C. Esau. 86. distin. declaratur.*
14 *Venatio quieta. s. cum rete, ac rebus similibus, lici-
ta est clericis.*
18 *Iudex alterare pœnam qualiter posit.*
20 *Lex quantumcunque dura est seruanda.*
21 *Peccare quis magis videatur cæteris paribus, cle-
ricus, an laicus.*
22 *Peccare ex minori contemptu videtur agens cum
pulchra muliere, quàm cum turpi.*
23 *Peccans publicè magis debet puniri, quàm peccãs
occultè.*

EPISCOPVM. Clerico prohibe-
1 tur venatio; † & cõtrafaciens pu-
nitur .h.d. cum se. Et diuiditur,
In prima parte ponitur prohibi-
tio. In secunda pœna. ibi, quòd si quis. Nota
primo, quòd clerici prohibentur non solum
2 venationes exercere, sed etiã accipitres † atq;
cætera huiusmodi pro venatione retinere. Se-
cundo not. ibi voluptatem sæpius, ar. ꝙ cleri-
3 cus raro † exercens hanc venationem, non vi-
detur incidere in prohibitionem, seu pœnam.
et de hoc infra latius. Tertio not. quòd de-
4 lictum venationis in clericis non est † dignum
depositione; quia tex. hic vult, quòd suspen-
dantur, non autẽ deponantur. Vltimo nota
5 ar. pro, & contra, quòd dignior † grauiori pœ
na puniendus est ex eodem delicto, quàm mi-
nus dignus. nam hic pro eodem delicto episco
pus suspenditur tribus mensibus, et præsbiter
duobus. In contrarium autem sumitur, cum dia
conus perpetuò sit suspẽsus. et de hoc in gl. fi.
Glo. 2. colligit ar. à contrario. & illud conce-
dit si tria concurrant. demum distinguit qua-
druplicem venationem. Et quartam quæ fit
ad aues, vel bestias, glo. diuidit in clamosam,
& quietam. In fin. glo. dic, vt hæc materia ple-
nè innotescat, an, & quando, clericis, vel laicis
prohibita sit venatio. Distingue quatuor mẽ-
bra principalia, prout dicit glo. Primum est de
6 venatione oppressiua, † & illa prohibetur indi-
stinctè omnibus clericis; quia non debent pu-
gnare, etiam contra infideles. vt .s. de ho. c. ex
multa. de quo articulo habetur .23. q. 8. per
totum. Laicis licitum est secundum .D. m.
in casu quo mouerent iustum bellum. vt in .c.
sicut. & quod ibi plenè not. s. de iureiur. 23.
.q. 8. reprehensibile. & .c. omni timore. Et ad-
uerte, quia tunc non dicitur propriè oppressi-
ua. Vnde glo. bene dicit in hoc, quòd oppres-
siua omnibus est prohibita. Secundum mem-
7 brum est de venatione adulatoria, † quam fa-
ciunt Histriones, qui verbis adulatorijs capiũt
homines, sicut in venatione captantur bestiæ;
& illa omnibus est illicita. vt in iuribus hic in
glo. allegatis. Sed imò peccatum est aliquid
dare istis Histrionibus, & adulatoribus. vt in .c.
qui venatoribus .86. dist. & ibi est bona glo. de
hac materia. Et dicit hic Io. An. quòd hæc ve
8 natio adulatoria interdum est peccatum † mor
tale,

tale, & interdum veniale. Circa quod vide glo.
pe. 25. dist.c.vnum.§. nunc autem. Et ibi vi-
de de triplici adulatione, videlicet per quam
attribuitur bonum virtutis, quam ille non ha-
bet. Aut vltra debitum extollendo bonum,
vel virtutem, quam ille habet. Aut approban-
do malum, vel vitia quæ habet. Et aduerte etiã,
quia videtur esse nimis difficile, & contra natu-
ralem rationem quòd nõ faueamus adulatori-
9 bus nostris. Vnde Seneca, † vt refert. hic Ioan.
Andr. dicit, velimus, nolimus, adulatoribus
nostris fauemus. Et Ouid. de arte amandi. de-
lectat etiam auriculas præconia ferre. Et Hie-
ronimus ad Eustachiũ de virginibus sic inquit,
naturali ducimur malo, vt adulatoribus nostris
libenter faueamus. Item alibi, nulla est tanta
humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tan-
gatur. Et adeò regnat in omnibus nobis,
quòd adulari nesciens, aut insidus, aut super-
bus reputetur; subde, vel inimicus fiat. Et vi-
de multa notabilia verba circa prædicta per
Cicer. in ea oratione quã fecit pro Archia poe
10 ta. Secũdum mẽbrum est de venatione † Are-
naria, idest quæ solebat fieri in arena, vbi homi
nes pugnabant cũ feris animalibus, seu bestijs.
Et ista venatio iure canonico clericis indistin-
ctè prohibetur. arg. tex. nostri. &.c.1.&.2.
.§. de cle. pug. in duel. In laicis verò distingui-
tur, quòd aut faciunt recepto pretio, & non li-
cet. Imò tales efficiuntur infames. vt in .l. 1. §.
Item senatus. et §. bestias. ff. de postula. Et de
hoc potest intelligi tex. 86. dist. c. qui venato-
ribus. cum duobus sequen. Sed si faciunt gra
tia virtutis ostendendæ, tunc licita est. Et vi-
dẽtur hic velle docto. quòd non sit peccatum
etiam de iure canonico. Excipiuntur autem
torneamenta, vt in .c. 1. s̃. de torne. ergo alij
ludi virtutis exercẽdæ gratia videntur esse con-
cessi. Et subdit hic .D.m. ꝙ putat, ꝙ de iure ca-
nonico vbi esset periculum mortis, etiam alios
ludos exercere non liceret. Sed tu dic vt latius
dixi in .d.c. 1. de tornea. Quartum membrum
11 est de venatione † Accipitrum quæ distingui-
tur in duas species, vna est clamosa & saltuosa,
alia quieta. Præterea, quæ fit cum canibus, ac-
cipitribus, & similibus, licita est laicis secundũ
glo. etiam causa voluptatis. Et idem videtur
velle hic Io. And. allegat insti. de re. diui. §. fe-
ræ. & .ff. de acqui. re. do. in .l. naturalem. & in
.l. pomponius. cum si. Nisi exerceretur tem-
pore quadragesimali, vel alijs præcipuis festiui-
12 tatibus, quibus etiam laici † debent esse in ec-
clesijs, & orare; quia hæc esset illicita, etiã lai-
cis. 86. dist. c. an putaris. de consecra. dist. 3. c.
irreligiosa. et dist. 5. c. ieiunia. Nisi fortè id
fieret propter necessitatem famis. argum. not.
in .c. licet. s̃. de feri. Et idem si Apri, vel Vrsi,
aut similes bestiæ venirent vastare segetes, & vi
neas Clericorum, vel etiam monachorum, arg.
.l. 2. C. de ferijs. Et infra de reg. iur. c. quod
non est licitum. et adde quæ supra dixi de fur.
in .c. si quis propter. In alijs autem diebus licita
est talis venatio pro carnibus, aut pellibus ha-
bendis. Aliàs nõ, secundum Rai. & Goff. Qui
etiam volunt de venatione dandas esse deci-
mas. Dici potest secundum .D.m. Qđ aut ra-
ro vult exercere venationem, & tunc distingue,
Qđ aut feriatis diebus, & festiuis, vt sup̃ dixi,
& non licet; nisi secundum quod supra dixi.
Aut frequenter exercendo illam artem, & hoc
13 casu illicita sit. Facit tex. in .c. † Esau. 86. dist.
vbi dicitur, quòd Esau erat venator, quia pec-
cator. Vnde quod dicimus, quòd non legitur,
ꝙ aliquis venator fuerit sanctus, intelligitur
dum exerceret venationem; vel si in venatione
moritur. ne obijciatur de beato Eustachio qui
fuit venator secundum Ioan. Andr. Sed mihi
videtur quòd præcedens opinio sit verior, ꝙ
laicis licita sit; dummodo non administretur
ad pctm̃. Sed verũ est ꝙ nõ est opus meritoriũ,
aut exercitium sacrificatiuum. In clericis verò
glo. variant. Sed concludo; quòd aut sunt in
minoribus constituti, & secundum .d. Anto.
hic, videtur licita, sicut laicis. Sed Ioan. Andr.
Hosti. & communiter * doct. tenent hic oppo Cõm. op.
situm; Et dicunt quòd debent puniri pœna
arbitraria. Sed posset vtraq; opi. concordari,
quòd aut dimisit tonsuram; & non tenetur.
Aliàs secus. Facit cle. 2. de vi. & ho. cle. Aut
nos loquimur in clericis constitutis in sacris, &
dicendum est, si habent redditus in venatio-
ne, sicut in quibusdam partibus Franciæ, & hoc
casu licet eis; quia non faciunt ad voluptatem;
Et hoc voluit Hosti. in .c. proximo. & in sum.
eod. tit. §. quæ & quibus. in fin. vbi dicit, quòd
licet quidam dicant quòd religiosis indifferen-
ter sit prohibita, per .c. si nulla. 23. q. vult. ta-
men ratione redditũ suorũ permittitur ipsis;
etiam in proprijs personis, si familia deficiat; &
dummodo faciant congruis temporibus. Aut
in huiusmodi venationibus non habent reddi-
tus, & tunc debent euitare istam clamosam ve-
nationem. Putat tamen .D.m. quòd non mul-
tum peccarent, si rarissimè hoc facerent causa
recreationis. at. hic, dum dicit, in hac volupta-
te sæpius detentus. Secus si rarissimè, & non
causa voluptatis, sed causa necessitatis; puta,
vt excitarent appetitum propter præcedentem
morbum; & secundum Hosti. qui hoc idem te
nuit in sum. eod. tit. §. 1. Vel si ad reuocandũ
calorem naturalem id facerent. Probantur præ
dicta in .c. dilectus filius A. s̃. de homici. & .s̃.
de iureiuran. c. & si Christus. §. pen. de conse.
dist. 5. c. sint tibi ieiunia. Et hæc procedunt in
14 clamosa venatione. Quieta † verò venatio quæ
fit cum rete, seu laqueo, vel piscando, licita est
clericis; dummodo non frequenter insistant.
Et vide glo. in .d.c. Esau. quæ tradit quare ma-
gis cõcedatur clericis piscari, quàm venatio; Pi-
scatores enim inuenimus Iesum elegisse, non
venatores. vide ibidem. Glo. fin. oppo. & sol.
In fin. glo. dic, hæc sol. non est sufficiens; quia
secundũ eam minori tempore deberet episco-
pus, quàm præsbiter; cuius contrarium hic di-
citur; quia præsbiter duobus, & episcopus tri-
bus mensibus à cõmunione suspenditur. Vnde
dicit

15 dicit Hosti. ꝙ hic plus punitur † maior; nam
veritate inspecta, minor est pœna diaconi. Sed
melius dixisset, potentia inspecta; nam ex eo,
quod sibi tempus non adijcitur, poterit post ali
quos dies cum eo dispensari. Et idem traditur
quòd hic. 34. dist. epiñ. vbi tex. iste ponitur pro
palea. Sed Ioan. And. dicit, quòd per hoc nõ
cessat contrarium. Vnde dicit ipse, ꝙ episco-
pus hic tãtum suspenditur tribus mẽsibus à cõ-
munione; sed præsbiter duobus ab omni offi-
cio; Diaconus verò simpliciter. Et remittit de
materia ad no. per se in. c. ea quæ. de sta. mo. Sed
mihi non placet hæc solutio; quia vt statim di-
cam, quando quis delinquit respectu dignita-
tis, magis punitur maior, quàm inferior. Præ-
dictam tamen solutionem sequitur .D. m.
& dñs Anto. Dicit tamẽ quòd dici posset, ꝙ
respectu temporis, seu termini maior dicitur
pœna epi, quàm præsbiteri, vel diaconi. In
16 hac tamẽ materia quis magis puniatur, an † no-
bilis, vel ignobilis, in dignitate, aut in officio
constitutus, aut priuatus. Io. An. post Hosti.
in .c. ea quæ .s. de sta. mo. dicit, quòd si agitur
de pœna spirituali, vel pecuniaria, maior de-
bet infligi nobili, quàm ignobili. Non obstat
supra de offi. deleg. c. sanè .2. quia verum ꝙ
defertur cõstituto in dignitate in pœnis, vt ibi.
Sed si in maligno perseueret, plus est punien-
dus, quàm alius. 11. q. 3. præcipuè. Si verò agi-
tur de pœna corporali, maior imponitur igno-
bili, pauperiq;, vel inferiori, quàm nobili, di-
uiti, vel superiori. Et si contra inuenies, dicas
quòd est speciale. vt in .d. c. ea quæ. Alij verò
aliter dicunt. Ego verò ex iuribus, & ex dictis
hinc inde collectis, arbitror primò distinguen-
da duo membra. Primum quid iuris in foro
contentioso. Secundũ quid in foro pœniten-
tiali. Circa primum distingue, Quòd aut pœ
17 na est statuta † à lege, vel statuto, & taxata vni-
formiter, aut non. Primo casu dic, quòd æqua
liter omnes puniuntur, secundum Iaco. Gui. &
Bal. in .l. 3. c. de sum. trini. vbi hanc materiam
tractant Cy. & alij doct. Et idem tenet Bal. in
.c. 1. §. si quis verò. de pac. iur. fir. & in .c. 1.
de pac. tene. Et probatur in .c. ea quæ. sup. de
sta. mo na. ibi absq; personarum delectu. & in. c.
qualiter. 1. s. de accu. facit. c. nouit. sup. de
iudi. Quòd ego intelligo, & limito, nisi iudici
18 visum † fuerit ex aliqua iusta causa pœnam alte-
rare; quod facere potest; secundum plenè tra-
dita in .l. quid ergo .§. pœna grauior .ff. de ijs
qui no. infa. & in .l. hodie. ff. de pœ. & traditur
in. l. & si seuerior. C. de infa. Sed hoc casu qua-
liter debeat alterare, & quã consideratioñe, &
distinctionem, in alteratione debeat habere, sta
tim ex infra dicendis apparebit. Secundo ca-
19 su quando pœna esset † difformis, tunc distin-
gue, ꝙ aut est expressum in lege, aut in statu
to, quis maiori, vel minori pœna sit affligẽdus,
& illud seruandum est; Licet fortè prima frõte
aliud videatur dicendum, & in contrarium sua-
20 deat ratio; quia sufficit † ita scriptũ esse 6. q. 3.
scriptum. & in .l. prospexit. ff. qui & à quibus.

& ita possunt concordari infinita iura, quæ aliter, & alter videntur disponere. Aut lex, vel statutũ non imposuit certã pœnã vniformẽ expressam; sed statuit delinquẽtes puniendos. Et hoc casu subdistingue, vt cognoscas cui maiorem, vel minorem pœnam debeat iudex imponere, Quòd aut delictum cedit in derogationem officij, vel dignitatis, & sic officium, vel dignitas auget crimen, & hoc casu plus punitur existens in dignitate, quàm alius. tex. est hic; quia episcopus magis punitur, quã præsbiter; & præsbiter magis quàm diaconus; intelligẽdo quòd præsbiter suspendatur solum duobus mensibus à communione, non autem ab omni officio; qui intellectus magis consonat literæ. Item intelligendo in diacono, ꝙ minor sit ratione facultatis dispensationis, vt supra dixi. vel quia cum paruũ sit eius officium, longè maior pœna in episcopo est suspensio à cõmunione tribus mensibus, quàm simplex suspensio diaconi ab omni officio. Facit ꝙ not. glo. nostra. Et hoc casu potest intelligi .40. dist. in .c. homo Christianus. & 11. q. 3. c. præcipuè. 25. q. 1. in. c. nulli. s. de trãsla. præla. c. 2. Probatur in. l. quædam. ff. de pœn. vbi idem tenet Dyn. & Bar. qui tractant ibi hunc articulum. & in .l. præsbiteri. C. de epi. & cle. & in .l. omne delictum .§ augetur. ff. de re mil. tenent Ia. Bu. Gui. Cy. & Bal. in .d. l. 3. C. de sum. trini. Aduerte tamen, quia arbitror dici posse, quòd ratione affectionis insurgentis ad virtutem; & merita, posset etiam esse in tali acceptio personarum; & arbitrari mitiorem pœnam. Facit quod not. glo. in .c. nisi. sup. de offi. le. vbi tetigi. Et posset ita intelligi. c. sanè. s. de offi. dele. Vnde Psalmista dicit, si ceciderit iustus, non collidetur. secundum quod statim dicam in secundo mẽbro principali. Aut dignitas minuit crimẽ, & tunc debet iudex minorare pœnam. vt in. d. .l. 3. C. de sum. trini. & ibi Bal. Aut dignitas nec auget, nec minuit crimen; & tunc aut tractatur de pęna corporali, & magis punitur ignobilis &c. vt no. in .c. qui contra. 24. q. 1. vbi glo. tractat etiam hunc articulum. Et probatur in .d. l. 3. & in .l. in seruorum. ff. de pœnis. & in .l. pedius. ff. de incen. rui. & naufra. Aut tractatur de pœna pecuniaria, & grauiori debet afficere nobilem, & potentem, quàm pauperem, & ignobilem, vt dixit Io. And. in .d. c. ea quę. Probatur in .l. illicitas. ff. de offi. pręsid. & in .l. properandum .§. sin autem vtraque .C. de iudi. & in .l. 1. C. de conducto. & procura. do. Augu. lib. 11. tenet Dy. Old. & Bart. in .d. l. quædam. Cin & Bald in .d. l. 3. Secundo membro principali, videlicet de foro pœnitentiali. dic, quòd aut cõstat quis magis contemnat, & ille magis puniendus est. Aut est dubium, & existens in dignitate magis censetur contemnere; nam cum plura receperit beneficia à Deo, magis Deo obligatus est; & sic maior est eius contemptus, & ingratitudo. Et maximè vbi traheretur ad exemplum. vt in .c. præcipuè. 11. q. 3. Et adde quæ di-

cit beatus Thomas secunda secundæ.q. 185.
21 artic. fi. vbi ipse quærit, quis grauius † peccet cæteris paribus, an religiosus, vel laicus.cuius verba refert Io.An. in.c.accusatus de hære.lib. 6. vbi dicit, ꝙ in tribus casibus magis peccat religiosus. Primo, cum facit contra votũ promissum continentiæ, obedientiæ, vel paupertatis; Vnde furando, vel fornicãdo, grauius peccat. Secundo, si ex contemptu; cum magis ingratus censeatur de receptis beneficijs.iuxta ea quæ inquit apostolus ad Hebreos.c. 11. & .46.dist. c. fi. in authen. de monach. in prin. Tertio, cũ publicè peccat, et hoc propter scandalum aliorum, & malum exemplum. Vnde Iere. c. 23. dicit de prophetis Ierusalem, ꝙ vidit similitudinem adulterij, & mendacij, & cõfortauerunt manus pessimorum. Traditur in .c. magnæ.§. de uot. & in .d. c. præcipuè. Si verò ex non contemptu, sed ex infirmitate, vel ignorantia, absq; scandalo, nec contra votum peccat, vt quia occultè, leuius dicitur peccare; quia eius p̃ctm̃ absorbetur multis bonis operibus; vnde facilius insurgit. Vnde dicit Psalmista, si ceciderit iustus, non collidetur. Hinc etiam Hiero. & transumptiuè de pœn. dist. 3. in.c.nec.septies i die cadit iustus, & resurgit. Et ideò, licet Petrus dixerit nescio hominem; tamen paulò post conspectus à dño cepit amarissimè flere. Hinc etiam dicit Psalmista, priusquam concupiui mulierem, peccaui, & malum coram te feci &c. Sequitur ergo, quòd cum existẽs in dignitate dicatur religiosissimus, vt in .c. ex multa.de uo. & in.c. licet.de regu. leuius dicitur peccare; Nisi ex contemptu, vel contra votum, vel malum exemplum; quia tunc magis peccat. Et ita potest intelligi tex. in .c.cum quidam.§. de iureiur. In dubio tamen, magis dicitur cõtemnere, vt supra dixi; & ꝓbatur.40. di.per totũ. Et de multis circunstãtijs aggrauantibus delictum, vide.c.1.de pœ. dist.5. Ex prædictis infertur, quòd minus peccat agens cum
22 muliere pulchra, † quàm turpi; quia maior præsumitur cõtemptus in turpi; quàm in pulchra; nam propter pulchritudinem, dicitur quis magis incendi, & tentari; Et ideò minus contẽnere. de pœ. dist. 2. sciendum. & per glo. in .c. fi. .14.q. fi. Posset tamen dici, solatij gratia, ꝙ in purgatorio magis sit corrigendus agens cum pulchra; quia agens cum turpi, in hoc seculo videtur ęqualẽ egisse pœnitẽtiam cũ ipso actu. Item de quæstione an magis peccet, & an sit
23 magis puniendus † publicè peccans, an occultè, dic vt dixi in.c.2. §. de cap.

Cap. II. Omnibus Seruis.

SVMMARIVM.

1 *Clerici dicuntur serui Dei. Et laici etiam.nu.5.*
2 *Papa seruus seruorum Dei appellatur.*
3 *Venatio videtur clericis prohibita propter vagationem.*
4 *Falcones, & canes, quare clericis prohibeantur.*
6 *Praescribi an possit praecepto huius canonis per contrariam consuetudinem, quòd non.*

OMNIBVS SERVIS Summatum fuit cũ præceden. Primo not. ibi, omnibus, iuncta glo. & Rubr. ꝙ
1 omnes clerici possunt dici † serui Dei; quoniã Deo magis seruire debẽt, ex quo in sortem eius sunt electi; licet plurimi agant per contrarium, Diabolo seruientes, & male; quia debẽt Deo seruire. Et ideò Papa non solum se seruum, sed seruũ † seruorum Dei appel 2
lat; quia vtilitatibus, & cõmodis seruorũ Dei incũbit, & insistit. Sic etiã de monachis; quia specialius serui Dei nuncupantur. 54. dist.c.multos. Et adde quod dicam in glo. Secundo not.
3 ibi, siluaticas vagationes, quòd venatio † videtur esse clericis prohibita ꝓpter vagationẽ. In .c. præcedenti dicitur propter voluptatem. Si ergo faciant non voluptatis, aut negotiationis causa, sed necessitatis, vt quia secundum Hostiẽ. solum in talibus habent redditus, licita esset venatio. vt dixi in .c. præce. Quid autem hoc casu dicendum sit in religiosis, dic vt dixi in cle. ne in agro .§. porrò. & .§. seq. de stat. mona. Vltimo no. ibi, Falcones, quòd duplex est prohibitio, vna in tenendo Falcones, & Accipitres, & etiam canes; & alia in venando. Sola ergo retentio est prohibita; Et ratio potest esse
4 triplex; † Primo, ne detur occasio, vt dẽt operam venationi. Secundo, ne voluptatem sumant in talibus. Tertio, ne bona conuertant in talia animalia, ex quibus possunt nutriri. Glo. format quæstionem, & sol. In fin. glo.
5 dic, quòd laici etiã † dñr serui Dei; Vnde ecclesiastes .c. fin. habetur; Deum time, & mandata eius obserua; & subdit, hoc est enim omnis homo; idest, ad hoc factus est omnis homo, vt Deo seruiat. Vltimo quærit hic.d. Ant. vtrum
6 huic præcepto possit præscribi † per contrariã consuetudinem, & videtur dicendum quòd sic, per not. secundum Hosti. in .c.1. sup de vi. & ho. cle. & in .c. 1. de treg. & pa. & in .c. 1. sup de consue. Contrarium ipse determinat; quia esset nutritia peccati. Et ideò dicit canon, quòd regulariter nullus venator reperitur sanctus. 86. di. in .c. qui venatoribus. dixi in .c. præced. Et quia esset nimis magnum præiudicium; quia si clerici possent venationem exercere, non deseruirent ecclesijs in diuinis. Itẽ quia tale exercitium non est conueniens clericis .c.1. ne cle. vel mo. ergo consuetudo nõ est seruanda. vt in .c. 1. & fi. de consue. Non ob. contrariũ, quia debet intelligi de consuetudine licita, & rationabili.

De Clerico Percussore. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Percussor quis, & quotuplex dicatur.*
2 *Tacendum est, & loquendum, quando tempus est.*

3 *Per-*

3 *Percutere, & percuti, quis, quando, & qualiter possit, & debeat; remissiuè.*

CONTINVATVR vt continuata fuit Rubrica præcedens. Quoniam clerici delinquũt nõ solum per lasciuiam venando, sed etiam per dationem percutiendo, quod nõ decet; vt inquit Apostolus ad Timotheum.c.3. oportet episcopum irreprehensibilem esse; & subdit post pauca, non percussorem, sed modestum; ideò subijcitur hæc Rubrica. Sed quæro pro intellectu
1 dicendorum, quis, † & quotuplex dicatur percussor. Sol. Hostien. in sum. eod. tit.§.1. dicit, quòd ille dicitur percussor, qui eum qui nullo iure sibi subest; verberat, etiam leuiter; & subditum crudeliter. Item dicitur percussor, qui sermone inutili corda audientium ferit. vt colligitur.45.dist.c.cum beatus.§.hinc etiam. & .c.sanè. Ex prædictis patet, quòd duplex est percussio, vna spiritualis, alia corporalis; Spiritualis dicitur prædicatio continua inutilis, vel indebita, & prolixa; nam cum aliquando sit tempus tacendi, aliquando docendi, seu
2 loquendi, debet prælatus † animaduertere, & cauere, ne taceat vbi loquendum est, & reprehendendum; et ne etiam superflua loquatur .43.dist. in.c. sit rector. Sicut enim non leue discrimen incumbit Pontificibus siluisse, quod loquendum erat; sic obseruare debent, ne non intelligentibus secreta, ac profunda misteria reuelent; Quod fit vel loquacitate incauta, vel adulatione, vel iactatione.43.dist.in.c. dispensatio. & .§.1. 8.q.1.in.c. oportet. Corporalis verò percussio est illa, quæ fit manu, pede, vel capite, vel cubito, vel etiam pectoris, aut humeri impulsu; vel cum baculo, lapide, vel alio armorum genere; quę si ex malitia, vel odio fiat, peccatum est graue.45. dist. c. cum beatus. de quo dicam statim in.c.1. Quis au-
3 tem possit percutere, † quis percuti, & quando, & qualiter quis percuti debeat, dicam statim in.c.1. Quæ autem sit pœna clerici indebitè percutientis, dicam.ĩ. in.c.3. Et de materia huius Rubricæ plenè traditur.45. dist. per tot. Facit.1.q.7.si quis omnem. in fin. .86.dist.c. qui clementiam.§.similiter.&.c.se. & .c.non liceat. Et aliqualiter etiam conuenit Rubrica.c. de emenda. propinquorum.

Capitulum.I. Si Quis.

SVMMARIVM.

1 *Clericus sæpe percutiens, & monitus, si non desistit, deponendus est. vide tamen nu.4.*
2 *Clericis, maximè in sacris constitutis, & potissimè episcopis prohibita est percussio.*
Et an possint prælati verberare per laicum, seu proprijs manibus. ibidem.
3 *Verberare vt quis possit, tria considerari debent.*
5 *Peccatum iteratum aggrauat, licet fuerit aliàs punitum.*
6 *Fur forensis suspenditur pro tertio furto commisso in loco iudicis, licet alia duo alibi commiserit.*
7 *Percutere quos liceat; & in his tria consideranda sunt.*
8 *Verbera ab hominibus debent esse aliena.*
9 *Percutere in quo casu, & propter quam causam licitum sit.*
10 *Prælatus ita se debet habere erga subditos, vt eis ipsum pietas matrem, disciplina autem patrem exhibeat.*

SI QVIS. Breue est, & communiter non summatur. Potest tamen
1 sic summari. Clericus † sæpe percutiens, & monitus non desistens, deponendus est. h.d. Not. primo ibi, aliquo gradu sacro, argumentum ex tex. quòd solum constituto in sacris videtur esse prohibita percussio; Et sic colligitur à contrario, quòd non constituto in sacris non videtur prohibita. Sed hoc non est verum. Imò idem dicendum est de non constituto in sacris; quia non decet aliquem clericum esse percussorem; per iura allegata hic in glo. 1. Et ideò Io. An. ad tex. nostrum dum dicit; sacro, subaudit verbum, ma-
2 ximè. Conclude igitur, quòd omnibus † clericis prohibita sit. Sed maximè constitutis in sacris; Et potissimè episcopis; Vnde quod de episcopis præcepit Apostolus, vt.š. dixi in Rubrica, & habetur. 86. dist. in .c. non liceat. & in auth. de san. episcopis.§. sed neq;. colla.9. & .c. de epi. & cle. authen. sed neq;. de omnibus clericis intelligitur, sed potissimè de episcopis. Nam episcopus neminem suis manibus debet verberare, vt .d.c. non liceat. Sed per alium potest.5.q.5. in.c. illi qui. Non tamen per laicum; sed per clericum. vt.ĩ.de sent.exco. in.c. vniuersitatis. tradit glo. 45. dist. in sum. Quod limita secundum Rai. & Archid. ibi, siue sit clericus secularis, seu regularis, per quem verberat. Vnde si habet clericum, non debet aliquo modo per laicum verberare. Sed si non haberet clericum per quem posset verberare, posset tunc per laicũ. sñ Lau. & Io.mo.d.c.nõ liceat, & Archid. 40.dist.in sum. Itẽ potest per laicum verberare, etiam clericum; quando clericus esset penitus incorrigibilis. vt.ĩ. de sen. excó.c.vt famæ. Abbas tamẽ potest monachũ suum in propria persona flagello, & verberibus disciplinare. Vnde Gregorius refert Beatum Benedictum quendam monachum virga percutiendo sanasse, quem acerba monitione sanare non potuerat.45. dist. c. cum beatus. & .§. Salomon. Facit.23.q.5.quid ergo. Et aduerte, quia in persona percutientis, seu verberan-
3 tis tria † sunt consideranda, videlicet potestas coercendi; ille enim solum potest, cui à iure conceditur. Item consideratur dignitas, vt dixi.š.

xi .s. de episcopo. Item & animus, quia non
debet ira, inuidia, aut superbia percutere, seu
corrigere; sed ex charitate; vt dicam post glo.
Et sic habes quis posset percutere. Secũdo No.
ꝙ pro simplici percussione non debet clericus
deponi; Secus si assumit percussionem in con-
4 suetudinẽ † secundum .D. m. Sed non placet
mihi; quia etiam si assumpsisset per pluralita-
tem actuum consuetudinem percutiendi; non
deberet deponi; nisi prius moneatur; secundũ
quod videtur velle tex. noster. de quo latius di-
cam .j. in .c. 3. vbi tractabo de pœna percusso-
ris. Glo. 1. pro fortificatione tex. allegat mul
tos tex. dic vt in ea. Glo. 2. quærit quid si per-
cussor se emendauerit, & soluit. Deinde glo.
declarat tex. In ea. ibi, de eo qui in vsu. Ab-
bas ponebat exemplum de illo qui statim per-
cutiebat eum, qui aliquid sibi dicebat contra
placitum suum. Et inducit dominus hanc
glo. iuncto tex. in argumentum quòd peccatũ
5 pluries iteratum aggrauat † adeò, quòd licet
primum fuerit punitum, nihilominus secundũ
aggrauatur ex primo. Et sic facit in argumen-
tum pro decisione Bar. in .l. si cui. ff. de accu.
vbi vult no. quòd licet quis pro furtis alibi cõ-
6 missis, si est forensis † non posset hic puniri, ta-
men furta alibi commissa aggrauant furtũ hic
perpetratum; quia videtur sibi assumpsisse in
consuetudinem actum furandi. Vnde stante
statuto quòd pro duobus, aut tribus furtis com
missis possit fur suspendi, poterit fur qui hic cõ
misit vnum furtum suspendi; si alibi alia furta
commisit. Facit quod not. per glo. in .l. capita-
liũ .§. famosos .ff. de pœn. & quod not. in .l. 3.
.C. de epis. audi. & in .c. ita nos. 25. q. 2. Sed nõ
est materia nostra. dic vt ibi per Bar. & in auth.
sed nouo iure. C. de seru. fug. & in .l. seruum
quoq; .§. publicè. de procura. In ea. in fi. dic
idem secundum Hosti. & Io. An. si percussisset
in duello. per not. in .c. 1. de cle. pugn. in duell.
Sed quæro post glo. quia .s. in prin. vidimus
7 quibus licitũ sit percutere, quæro quos † liceat
percutere. Sol. siue loquamur de percussione
corporali, siue de spirituali, arbitror ꝙ omnis
ille sit percutiendus, seu reprehendendus, qui
propter aliquod commissum, vel omissum,
dignus sit verberatione, correctione, aut re-
prehensione; Debent tamen secũdum Archid.
.45. dist. in sum. tria maximè considerari.
Aetas, tempus, status religionis, seu gradus ho-
noris. Per quæ arbitror intellexisse, quòd ali-
ter infantes, aliter pueri, & aliter adolescẽtuli,
& aliter viri percutiendi sunt. Vnde dicit, ꝙ
senes non sunt subiiciendi verberibus, nisi gra-
uissimè delinquant .45. dist. in .c. cum beatus.
Item considerãdum est tempus. Facit in simili
.16. q. 1. in .c. & temporis qualitas. Item sta-
tus religionis, & gradus honoris. Vnde Ab-
bates, Præsbiteri, & Diaconi non debent ver-
berari; exceptis grauibus, & mortalibus cul-
pis, vt in .d. c. cum beatus. Minores autem cle
rici possunt verberari, etiam pro leuioribus cul
pis. 45. dist. in .d. c. cum beatus. §. Salomon.
.35. dist. in c. ante omnia. Regulares verò se-
cundum regulas suas etiam pro leuibus culpis
verberantur .s. de accu. c. qualiter. in fi. Vide
tamen tex. iuris ciuilis qui vult, quòd verbera
8 ab ingenuis hominibus debeant esse † aliena.
in .l. consensu .C. de repu. Vltimo quæro in
9 quo casu, & propter quam causam, licitum † sit
percutere, aut prohibitum. Sol. dic quòd ex
ira, inuidia, aut superbia, seu elatione, vt quis
plus timeatur, non licet .45. dist. episcopum.
Sed ex charitate correctionis causa, & nõ cru-
deliter, sed pro modo culpæ, & excessus quan-
titate, correctio fienda est. Sicut etiam dici-
mus in alijs pœnis imponendis .45. dist. disci-
plinam. Vnde quod dixi in .c. ad liberandam
in .25. not. & in .c. 3. s. de Iudę. Et ideò hæc
omnia videntur vt plurimũ arbitrio iudicis re
linquenda. Facit quod not. in .l. illud .ff. de
iniur. & in .c. cum beatus .45. dist. Et debet
animaduertere ẽt ad ætatẽ, & tẽporis qualita-
tem, & dignitatem, secundum quod dixi in .q.
10 præcedenti. Item debet superior † ita se habe-
re, vt ipsum subditis pietas matrem, disciplina
verò patrem exhibeat. 45. dist. c. sed illud .§.
hinc etiam alibi.

Capitulum . II. Præterea.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus à missarũ administratione duobus men-*
sibus suspenditur, qui crudeliter aliquem fu-
stigari fecit. secus si non crudeliter. nu. 4.
2 *Decedens longo tempore post percussionem, non*
videtur in dubio ex percussione decessisse. &
infra nu. 6.
3 *Negatiua quòd quis non præsumatur ex vulnere*
decessisse, quomodo probetur, remissiuè.
5 *Maritus conuersus ad religionem, vxorem rema-*
nentem in seculo debet corrigere.
7 *Officiales qui grauissimè puniunt potius vt timean*
tur, quàm vt delictum puniant, grauissimè
peccant.

PRETEREA. Duobus mẽsibus à
Missarum administratione. suspẽ-
1 ditur † episcopus, qui crudeliter
aliquẽ fustigari facit h. d. vel sic.
Non potest episcopus pœnam grauem verbe-
rum imponere .h. d. Diuiditur, primo ponit
episcopi seuitiam, secundo excusat. ibi, quem li-
cet. tertio punit, ibi, quia. Not. primo ibi, post
2 octo menses, quòd decedens † longo tempore
post percussionẽ nõ videtur ex percussione de-
cessisse. Quod intelligo in casu dubij, ꝙ probat
tex. noster, dũ dicit, arbitramur. Possunt tñ
esse tales circumstantiæ, quòd etiam post lon-
gum tempus concluderetur ex percussione de-
cessisse. De quo articulo, quia tex. plurimi variè
loquũtur, dic vt not. & latè dixi, & concordaui.
in .c. Præsbiterum .s. de homici. Et ibi vide
3 qualiter probetur hæc negatiua, † quòd non
præsumatur ex vulnere decessisse. Not. secun-

do,

do, quòd episcopus propter delictum potest
4 facere fustigari mulierem; sed nō † crudeliter:
Facit.c.2.§.de calum. & .5.q.5.in .c.illi qui. Et
dicit Io. An. post Goff. ꝙ tex. potest intelligi
de muliere, hoc est de vxore; quia clericus pro-
pter peccatū vxoris, potest illā ligare, & verbe-
rare. 33.q.2. c. placuit. Et sic not. ꝙ Maritus
5 cōuersus † ad religionē, vxorē remanentē in se-
culo debet corrigere; nec debet à cura sua abij-
cere. Circa ꝙ vide qd' traditur. 31.di.c. omni-
no. Vel potest ēt intelligi de qualibet muliere
delinquente in ecclesia. vt.§. de sen.ex.c. ve-
niens. Vel fortè de pedissequa, aut introducta
clerici. de qua .32.dist. in c. interdixit. Quæ-
cunq; tñ fuerit mulier, nō debuit in illam insæ-
uire, sm̄ Goff. & Io. An. Glo. secunda colligit
argu. ꝙ ex prolixitate, vel breuitate temporis,
6 quis p̄sumitur decessisse † ex percussione. dein-
de colligit argumentum contra Bar. Glo. fina.
format.q. Io ea. in fin. dic, not. hanc glo. cōtra
7 istos præsidentes † qui grauissimè puniunt, vt
magis timeantur; nam grauissimè peccant.

Capitulum .III. Præsentium.

SVMMARIVM.

1 *Præsbiter qui in conflictu, vbi aliqui mortui sunt, lapides proiecit, licet nullum percusserit, duobus annis à missarum administratione suspenditur. & nu.2.*

3 *Iniuriæ inferendæ qualiter obuiari possit, remiss.*

4 *Irregularis ex percussione quando quis efficiatur; & quando non. Et hinc intellectus quatuor ad tex. hunc traduntur. primus nu.5. secundus nu.6. tertius nu.3. quartus nu.9. & nu. 10. tenet auctor intellectum Abba.*

7 *Argumentum à contrario sensu non debet sumi, quando narratur factum, & quando resultat absonus intellectus.*

11 *Delictum in dubio præsumi debet in his, quæ concernunt animam, vt securius ei consulamus; secus in alijs.*

12 *Clerici percussoris pœna quæ sit.*

13 *Episcopus homicida iudicatur, si subditum cædi adeò crudeliter fecerit, vt incontinenti mortuus fuerit.*

14 *Armorū appellatione continentur etiam lapides.*

PRAESENTIVM duobus annis à
missarū celebratione suspenditur
1 præsbiter, † qui in conflictu vbi
aliqui mortui sunt, lapides proie-
cit; licet nullum percusserit. h.d. Vel sic. Non
punitur clericus vt homicida, si fuit in cōflictu
propter violentiā repellendam; licet vbi aliqui
mortui sint, & ipse lapides proiecerit; Si nullū
percusserit. h.d. Diuiditur, quia primo narrat
factū. Secundo tēporaliter punit, ibi, quē nos.
Tertio post tēpus admittit. ibi, mādamus. No.
primo, ꝙ licet clericis sit licitū auxillari obses-
2 sis, seu depressis, nō tñ debent ꝓcedere † ad oc-
cisionē. Facit ꝙ no. in cle.vni.de homici. Sed
cōtra hoc opponitur tripliciter; Primo quia vi-
detur, ꝙ licet iste non percussierit, ꝙ tñ sit irregu
laris; per not. in .c. sicut dignū.§.de homici. et
50.dist.in .c. si quis viduam. vbi præstans opem
ad homicidiū efficitur irregularis. Secundo op-
ponitur per contrariū, ꝙ talis nō sit irregularis,
nec aliquā pœnā pati debeat. per.c. dilecto. de
3 sen.ex.lib.6. vbi dicitur, ꝙ quis debet † obuiare
iniuriæ inferēdę, ēt occidendo; nec efficitur ir-
regularis. Circa ꝙ vide quæ latè dixi in.c. ad au
dientiā.§.de homici. in .7. artic. principali ver.
.17. quarto. Tertio opponitur, nā hic tex. sen-
tit à contrario, ꝙ in quantū iste percussisset, es-
4 set effectus irregularis, † qd' est cōtra.c. petitio.
.§.de homici. vbi ꝓbatur, ꝙ ex sola percussio-
ne nō efficitur irregularis. Sol. horū cōtrario-
rum timore, intellectus tex. nostri multiplici-
5 ter variatur. Primus est, † ꝙ de iure cōi iste de-
beret esse irregularis; sed hic interuenit dispēsa-
tio; & sic non obstat primū contrariū. Sed non
placet; quia est diuinatio; & quia in tex. nō po
nitur aliquod verbū sapiens dispensationē. Se-
6 cundus intellectus est, † ꝙ iste excessit modū;
& sic non ob. c. dilecto. Sed tunc videtur ob-
stare ꝙ deberet esse irregularis. Ad tertiū con-
trariū, ꝙ nō formatur per doct. respondeo, ꝙ
7 hic narratur factum; & ideò non debet † sumi
argu. à contrario. Item quòd resultaret abso-
nus intellectus; quia nō sequitur percussit, ergo
tenetur; quia potuit percutere, & non mutila-
re, aut occidere. Et licet alijs mutilātibus, seu
occidentibus videatur opem præstitisse, & per
consequēs videatur irregularis, vt .d.c. sicut di-
gnū. tñ istud non procedit, quando interueni-
ret in defensione iusta. Circa ꝙ vide quæ latè di
xi in .d.c. ad audientiam. artic. 7. q. 18. 27. &
8 .40. Secundus intellectus † est, ꝙ hic imponi-
tur pœnitentia ad cautelam. & hunc sentit glo.
9 fi. hic. Quartus intellectus † est, ꝙ tex. noster
intelligitur in conflictu generali; sed in defen-
sione speciali loquatur .c. dilecto. Sed neuter
intellectus placet; quia vnus cōtinet diuinatio-
nē, alius non habet diuersitatē rationis. Est igi-
tur verus intellectus, quē ēt tenet hic .D. m. ꝙ
hic iste defendendo institit, sed nō percussit oc-
cidendo; sed in defensionē aliqualiter excessit
modum proijciendi lapidem, quē fortè nō erat
necesse ꝓijcere. Sed quia defensio erat iusta ex
parte oppressorū, & ipse neminē percussit, im-
ponitur sibi pœnitētia ex voluntate percutien-
di. Nā cū illi potuissent se defendere, prout fe-
cerunt, etiam occidendo, & eis licitū esset, ipse
tamen etiam institit lapides proijciēdo. et quia
fortè ipsum remordebat cōsciētia pro illa pro-
iectione, & insistentia, ideò imponitur pœnitē-
tia de qua hic. Vel secundum alios, hic impos-
ta fuit pœnitētia; quia imminebat scandalum;
argu. c. ex literis .§. de homici. Sed cōtinet di-
uinationē. ideò tene præcedentē lecturā. Et vi
de quæ latè dixi in .d.c. ad audientiam in .7. ar-
ticulo principali .q. 40. vbi latè examinaui in-
tellectum istius .c. Glo. super verbo, proiecit,
format contrariū, & soluit In ea. ibi, si quis vi-
duam.

duam,dic de hoc cõtrario, vt supra dixi in tex.
In ea. ibi, si dubium esset repelleretur. dic, &
ratio potest esse, quia in his quæ ad animã per-
11 tinẽt, potius debemus præsumere † delictum,
quàm non; vt securius aïæ succurratur. vt in
.c. iuuenis .§. de sponsa. & in .c. significasti.§.
de homici. Sec dic, quòd hoc solum verum est,
quò ad forum pœnitentialẽ; Sed quò ad iudi-
cem debentẽ imponere pœnã, non procedit;
quia in dubio debet potius absoluere, & non
præsumere irregularitatẽ, secundum q simpli-
citer no. Io. An.in.c.ad audientiam. quasi in fi.
.§. de homici. De quo vide quæ latissimè dixi
eod.c. articulo.7. principali. q.39. Postremo
12 quæro, quæ sit pœna † clerici percussoris; Sol.
dic, quòd iura variè loquuntur. In primis pœ-
na est, quòd per apostolum prohibetur ordi-
nari.45.dist. per totũ. & dixi supra in Rubrica.
Sed si quis sępius eum quem non licet, vel illũ
quem licet, aliter quàm cõcessum sit percusse-
rit, quanuis mors secuta non fuit, & monitus
se non correxerit, deponitur. vt.§.eod.c.1.45.
dist.c.1. & fin. Sed & si subditũ semel non ha-
bito respectu ad ordinẽ sibi datum, episcopus
13 cędi † crudeliter iusserit, & incontinenti mor-
tuus fuerit, homicida iudicatur. arg.l. di. si qua
fœmina. Sin autem per octo menses, vel am-
plius, & minus, secundum iudicis arbitrium vi-
xerit, & postea moriatur, quãuis pręsumatur
quòd ex alia infirmitate mortuus sit, est tamen
suspendendus ad tempus, vel vsq; ad duos mẽ-
ses, vel secundũ quod iudici videbitur inspecta
persona; vt .§.c. proxi. de quibus dic, vt ibi di-
xi. Et si se non emẽdauerit, deponitur. vt in.c.
.1.§.eo.ti. Sed siquis in conflictu repellendo
violentiam aliorum, lapides proiecerit, licet
aliquem non percusserit, si ibi aliqui mortui
sunt, per biennium suspenditur; vt hic. Vel se-
cundum q iudici videbitur, sñ Hosti. Sed cõ-
tra hoc vltimũ, & etiã tex. nostrũ opponitur de
.c. sequen. vbi licet talis religionẽ intret, non
promouetur nisi vsq; ad ordinẽ subdiaconatus.
Sol. dicunt quidam, q ibi sumpsit arma, vnde
fuit in culpa.ar.23.q.8.c.quicũq;.§.1.& .c.cõ-
uenior. &.§. de vot.c.ex multa. §. de clericis.
Sed nõ valet, quia & hic clericus sumpsit arma,
quia sumpsit lapides; & plus fecit, quia proie-
14 cit; & armorũ appellatione † etiam lapides cõ-
tinẽtur. vt.l.armorũ.ff.de ver.sig. Vnde soluit
Host. q ad tex.in.c.se. dũ dicit, ad frugẽ melio-
ris vitæ, subaudiendũ est, maximè; quia ita con-
tigit de facto. & dum dicit, ad subdiaconatus
ordinẽ, subaudiendũ est, & etiam ad præsbite-
ratũ, dũmodo cõscientia nõ remordeat ipsum,
nec laboret infamia, vel scandalum immineat.
argu. §. de homici. c. pen. & .c. ex literis. Et
adde quæ dicam in.c. se. in glo. fin.

Cap. IIII. Continentiam.

SVMMARIVM.

1 *Clericus qui fuit in conflictu, vbi aliqui fuerunt*
occisi sine eius facto, vel consilio, de iure com-
muni promoueri potest. & nu.2.
3 *Intellectus glo. ad tex. nostrum reprobatur, & te-*
netur intellectus Host. nu.4.
5 *Dispensationem non videntur continere verba Pa*
pæ responsiua ad consultationem; sed in dubio
potius videntur continere ius commune.
6 *Posse illud dicimur, quod per ordinarium remediũ*
possumus, non quod per extraordinarium.

CONTINENTIAM. Secũdũ diuer
sas lecturas, variè summãdũ esset.
Sed secũdum intellectum qui plus
1 placet .D.m.h.d. Clericus † qui
fuit in conflictu, in quo aliqui occisi sunt sine
eius facto, vel cõsilio, de iure cõi promoueri po
test. Cõis diuisio; secũda ibi, consultationi. No.
2 primo sñ vnũ intellectũ, q clericus † licitè as-
sumit arma ad resistendũ pdonibus; Et licet in
resistentia cõmittatur homicidiũ, non tñ tene-
tur, si cõmittitur sine eius facto, vel cõsilio; de
quo statim in glo. fi. Glo. fi. posset recitari per
contrariũ, sed melius per qõnẽ. In ea. ibi, dispẽ
setur cũ isto, dic, ex hac glo. colligitur primus
intellectus, videlicet, q iste tex. pcedit dispẽ-
satiuè, ex eo q iste assumẽdo arma fuit ĩ culpa.
3 Sed contra hunc † intellectũ facit.c. præcedens,
vbi pręsbiter lapides assumpsit, & proiecit, & tñ
nõ tenetur de homicidio per alios cõmisso; ex
quo illi tales licitè insistebant, vt violentiã pro-
pulsarent. Vnde Hosti. vult, q tex. noster pro-
cedat de iure cõi. Et q de iure cõi promoueri
4 possit, placet † etiã.D.m.& mihi; Nã cum Papa
5 respondeat ad consultationẽ, † sequitur q non
continet dispensationẽ, sed videtur de iure cõi.
vt not. in.c. consultationi. de tẽp. or. Præterea
tex. noster vult, q iste potest pmoueri; ergo nõ
dicit continere dispensationẽ sñ Hosti. quia id
6 non dicimur posse, † quod per extraordinariũ
remediũ possumus. vt no. Inno.in.c.pastoralis.
.§. de cau. poss. & proprie. Facit.22.q.2.c.fa-
ciat homo. & q not.in.l.apud iul.in fi.ff. de le.
.1.& Lap. in reg. semel. de regu. iur. lib.6.
Item pro hoc intellectu facit tex. dum genera-
liter vult, q iste possit exercere altaris ministe-
riũ. Et ad tex. dum dicit, q iste transiuerat ad
frugẽ melioris vitę, & dũ dicit ad subdiaconatus
ordinẽ, & sic à contrario videtur velle, q secus
ad pręsbiteralẽ, responde vt dixi in.c. pręced.

De Maledicis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Percussio fit non solum manu, sed etiam lingua.*
2 *Maledici qui, & quot sint.*
3 *Detractio quid sit.*
4 *Maledici deteriores sunt, quàm fures; & ibi de hoc*
ratio assignatur. & dicitur homicida. nu. seq.
6 *Peccatum non remittitur infamanti, nisi restituat*
famam; sicuti non remittitur auferenti rem
alienam, nisi ipsam restituat.
7 *Libidinem malè deplorabit, qui linguam cohibere*
non valet.

HAEC Rubrica con-
1 tinuatur hoc modo, quoniam † percussio fit, nõ solum manu, sed etiam lingua, vt dixi supra in Rubrica præcedenti, Et in proximo præcedenti titulo dictũ est de Percussione quæ fit cũ manu, aut simili; meritò subijcitur hæc Rubrica de maledicis. Et est titulus qui multum practicatur, & frequenter, maximè detrahendo, & obloquendo. Et male; quia non solum manus, & oculos castos seruare debemus, sed etiam linguam .6.q.1.c.ex merito. Et dicuntur maledici, quasi male, vel ma
2 lũ dicentes. Quorũ aliqui sunt, † qui blasphemare præsumunt Deum, ac Christum Iesum. Alij personas hominum, & principũ, superiorem, æquales, & inferiores. Nonnulli ipsorũ hominum facta, seu gesta detrahendo, & maledicendo. Et hi etiam maledici generaliter di-
3 cuntur; quoniam detractio † est indebita pronuntiatio de aliquo ob alicuius famæ denigrationem, vel vt alicuius malum pandatur, vel bonum inuidiosè diminuatur. vt.d.c. ex merito. et 11.q.3.c. non solum. Et tales deterio-
4 res † sunt, quàm qui substantias, aut pdia nostra diripiunt; qñ ipsi nos ipsos diripiunt, Illi verò auferũt quæ extra nos sunt. vt.d.c. ex merito. & .c. deteriores. ea.q.& causa. Et aduertant diligẽter maledici, & pessimi detractores,
5 vt caueant, quoniam ipsi homicidę † dicuntur; sicut enim homicidas fratrum interfectores, ita & detractores eorum, homicidas Petrus appellat: vt traditur de pœ. dist. 1. in c. homicidiorum. Et ibi vult, ꝙ pari pœna puniantur. Præterea sicut non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum; vt in reg. peccatum. de
6 reg. iur. lib.6. ita non remittitur † infamia; nisi restituatur bona fama, vt ibi traditur. Et ideò nihil prodest homini ieiunare, aut alia opera religionis facere, nisi linguam cõpescat, & à detractione abstineat. de conse. distin. 5. in .c. nihil. il primo. Et vide tex. 11.q.3. in.c. inter verba. vbi dicit, quòd tales sufflant in puluerem contra proprios oculos ascendentem. Et refert hic Ioan. Andr. dictum Hieronimi super
7 Isaiam .c. 12. vbi dicit, male deplorabit † libidinem, qui linguam cohibere non valet. Et habetur materia huius rubricæ in decreto. 24. q. 3. c. de illicita. cum tribus sequen. Facit .25. distinct. c. vnum. §. aliàs ea demum. in fin. & .46. dist. c. clericus maledicus. et. 6.q.1. per totum. et in iuribus supra allegatis.

Capitulum .I. Innotuit.

SVMMARIVM.

1 *Maledicens Papa puniendus est, vt deinceps alij terreantur, & abstineant.*
2 *Iniuriarum actio competit absenti propter iniuriã in absentia sibi illatam.*
3 *Statutum disponẽs quòd si quis alicui dixerit verba iniuriosa, puniatur tanta pœna, an comprehendat obloquentem contra absentem.*
4 *Datiuus casus videtur importare præsentiam.*
5 *Argumentum valet ab his, quæ sunt naturali ratione inducta.*
6 *Iuramentum non debet deferri, nisi illi qui scinit per proprium suum sensum corporeum.*
7 *Conuicium tantò maius est, quãtò coram pluribus illatum est.*
8 *Prælatus cum bona conscientia potest punire detractores ipsius.*
9 *Principe impunè læso nil gloriosius; quoniam magnanimi est parcere, & vilis vindictã agere.*
10 *Probare debet se ex leuitate maledixisse, qui hoc allegat.*
11 *Iniuriam personæ suę, aut dignitati illatam, an possit, ac debeat superior remittere.*
12 *L. vni. C. si quis impera. maled. intellectus.*
13 *Superior an possit esse iudex in causa propria ciuili. Et quid in causa ꝑpria criminali. nu. 14. vbi latè examinatur.*
15 *Notorium non requirit causæ cognitionem.*
16 *Delegatus potest recusari etiam ex causa, quæ in consequentiam personam eius tangat.*
17 *Et si est ordinarius petitur adiunctus de iure ciuili. De iure verò canonico potest recusari in totum.*
18 *Iudex ex facili causa recusatur.*
19 *Imperatiuus modus non habet primam personã, quia nemo potest sibi imperare.*
20 *Papa an in aliquo casu possit ab alio iudicari.*
21 *Rancorem quilibet tenetur remittere. Declaratur tamen secundum Bart. qui postea se remittit Theologis.*
22 *Iniuria verò satisfactionem nemo tenetur remittere, remissiuè,*

INNOTVIT. Maledicens Papæ
1 puniendus † est, vt deinceps alij terreantur, & abstineant. h.d. Diuiditur, primo ponit culpam. Secundo puniri mandat, ibi, ipsum. Tertio subijcit casum, ibi, in pœnã. No. primo, quòd propter iniuriã, seu cõuicium illatũ, etiã absen-
2 ti, cõpetit actio † iniuriarũ. Facit. 5.q.1.c.1. et quasi per totũ. & .ff. de iniur. in .l. itẽ apud labeonem. §. si quis libello. Aduerte tñ, quia
3 pridie consului in.q. de facto, ꝙ si statutũ † loqueretur isto modo, videlicet, si quis dixerit alicui verba iniuriosa, ꝙ puniatur tanta pœna; prout est in statuto Senensi circa eos qui fuerunt ex prioribus; quòd ille qui in absentia obloquitur, vel conuicium dicit de absente, non tenetur pœna statuti; quia tale statutum strictè interpretandum est; maximè quia vult, ꝙ credatur vni testi, & proprio sacramento offensi; sed propriè interpretando verba statuti, quod loquitur in datiuo casu, vt si quis dixerit alicui ex prioribus &c. videtur requirere præsen-
4 tiam; † & quòd illi, seu cõtra illum loquatur; non autem sufficit, ꝙ de illo in absentia obloquatur. Et maximè quia ex naturali ratione lon

gema-

gẽ magis quilibet reputat sibi ad iniuriam, vt in præsentia sua conuicium sibi dicatur, quàm
5 si eo absente. et valet argumentum † ab ijs quæ sunt naturali ratione inducta. vt in.l.cum ratio. .ff. de bo. dam. cum si. Et maximè in dicto illa tuto videtur hoc consideratum, quod vult, ꝙ
6 stetur proprio iuramento; cum iuramentũ † nõ debeat deferri nisi illi, qui sciuit, aut aliquid nouit per proprium sensum suum corporeum; secundum tradita per docto. in.l.admonendi .ff. de iureiur. et in.l. in bonæ fidei.c.eod. et dixi latissimè.s̄. de iureiuran. c. fin. in.q. cui deferendum sit iuramentum. Not. secundo, ibi, multis astantibus. ꝙ tantò maius est conuiciũ
7 alicui † illatum, et maiori vindicta dignũ, quãtò corã pluribus infertur. Facit insti. de iniur. .§.atrox. ī. de exces. præla. c.quàm sit. Not.
8 vltimo, quòd prælatus † licitè, & cũ bona conscientia potest cognoscere, & punire detractores ipsius. Facit.c. olim. ī. de iniur. & .c. granis. de resti. spo. & quòd not. 23. q. 4. c. si is. et de hoc in glo.magna. Sed quæro quę essent illa, quæ iste clericus dicebat in depressione officij, & beneficij Papæ. Sol. fortè dicebat Papam multa facere de quibus potestatẽ non habet; Vel quòd priuileguim romanæ ecclesiæ diminuerat; Vel dedecorauerat ecclesiam, Vel quòd non erat dignus Papatu; Vel male dispensabat secundum Inno. Vel gratias vendebat; & sic simoniatus erat, secundum Hosti. & Io. An. Hæc tamen omnia exempla solum respiciunt personam Papæ, non autem romanam ecclesiam; secundum quod sentit tex. in fin. & dicam.ī. in glo. magna. Vnde posset figurari exemplum, ꝙ iste fortè dicebat, ꝙ romana ecclesia inducebat confusionem, & erat effectum vnum stabulum, & congregatio pessimorũ, ac malignorum hominũ, & similia verba. Glo. 1. est satis clara, dic vt in ea. Glo. 2. opponit, & dupliciter soluit, dando duplicem intellectum ad tex. nostrum. In ea ibi, dicit Imperator, adde secundũ Io. An. quod tradit Quintilianus lib. 6. de oratoria institutione. vbi dicit, Princeps qui vult omnia scire, necesse habet iusta cognoscere. Et Seneca in lib. declamationũ dicit, nil gloriosius principe impunè læso. Et meritò iudicio meo; quoniam magna-
9 nimi † est parcere, & vilis vindictam agere. In ea ibi, ex leuitate. dic secundum glo. Inno.
10 & Io. An. ꝙ qui hoc dicit, probare † debet .c. de iniur. l. si non conuicij. In ea. ibi, de benignitate, seu mansuetudine. habes ergo ex glo.
11 duas so. Prima est, ꝙ superior † non debet remittere iniuriam illatam dignitati; quia volens nõ posset; & ita loquatur tex. noster. Pro qua solutione facit tex. in fi. dum dicit contra romanam ecclesiam; sed iniuriam illatam propriæ
12 personæ remittere debet; sic debet intelligi † .l. vni.c. siquis imperato. male. Vnde ꝙ ibi, dicitur de remissione, intelligi debet de venia, siue misericordia. Pro quo intellectu facit iste tex. in prin. Sed glo. ibi aliter intelligit, videlicet ꝙ maledicus remitti debeat ad principẽ; qui cõsiderata cõditione personę, vel indulgeat, vel puniat; & huic intellectui magis applaudet tex. ille in fin. & secundum hunc intellectũ iste tex. non contradiceret. Secunda principalis sol. glo. nostræ est, ꝙ de benignitate, & mansuetudine teneatur princeps remittere. Facit quòd nihil est tàm conueniens principi, quàm humanitas. vt.l.fi.C.de dona. inter vi.& vxo. & clemẽtia, vt traditur in.l. 1.C.de sum.tri.& ita procedat tex.in.d.l.vnica. Sed de iure princeps nõ tenetur dimittere; imò ipsemet potest ob hanc causam subditũ punire; & ita procedat tex. noster. Et hinc sumpta occasione doct. hic tractant materiam, vtrũ superior, seu iudex posset de causa propria cognoscere, & punire subditũ contra eum delinquentem; de qua materia latissimè per Inno.in.c.ex parte. il. 1. de ver.sign. tangit glo. magna in.c. 1.de pœn. lib.6. & traditur. 2. q.7.in.c.siquis erga. Et plenè per legistas in .l. vni. c. nequis in sua ca. iudi. & latè per .D. m. in .c. cum venissent .s̄. de iudi. Et communiter in hoc articulo fiunt duo mẽbra
13 principalia. Primum quid iuris in causa † ciuili, in quo non intendo insistere, sed dic vt latius traditur in dictis iuribus. Sm̃ quid iuris in causa criminali, & hunc examinabo. Circa quem
14 distingue, quòd aut nos loquimur de † delicto contra eum cõmisso. Aut de delicto per ipsum cõmisso. In primo casu subdistingue, quòd aut vult cognoscere de delicto, seu iniuria contra ipsum proprium cõmissa, aut de iniuria perpetrata cõtra dignitatẽ suam; Primo casu dic, aut nos loquimur in principe, & non est dubiũ ꝙ de iure, & ex absoluta potestate potest cognoscere. arg. l. ꝓximè .ff. de ijs quæ in te.del. &.l. & hoc Titus. de hæred. inst. not. glo.in .c. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. super verbo procuratricem. Vide etiam glo. 23.q.4. in .c. guilisarius. in ver. anathematizaui. & .79. dist. .c.si quis pecunia. Tenet expressè Inno.in .d.c. ex parte. il. 1.& vide Oldra. cons. 124. Et idem dicendũ est, in quolibet alio iudice, superiorẽ non recognoscẽte. vt hic dicit gl. nostra. et idẽ tenet Bart.& doc. in .l. vni. c. nequis in sua cã. & in.l.si alius.§. bellissimè.ff. ꝙ vi, aut clam. & traditur in.c. per venerabilẽ.s̄. qui fi. sint le. & plenè per Imol. post Bar. in .l.infamẽ.ff.de publi. iudic. traditur ẽt in.l.hostes. de capti. Hæc tñ procedũt vt dixi, ex absoluta potestate. Sed de honestate deberet potius causam delegare. Facit tex. noster; in quo Papa alij commisit coertionẽ. Facit etiã ꝙ in simili dicimus de causa Ciuili, ꝙ debet eligere arbitros. vt not. glo .1. 26.q.6. in c. 1. & quod not. glo. 11. .q. 1. in .c. si clericus aduersus. & quod not. in auth. de mand. princi. §.fin. Facit etiã .l.2.C. si aduer. delict. vbi Imperator causã suam tractat per ꝓcuratorẽ. Quidam verò voluerũt, ꝙ hoc casu, qñ agitur de crimine cõmisso cõtra ipsum ꝙ si iniuria est notoria, potest esse iudex, vt in.c. .1.de pœn. lib. 6.23.q.4. in.c. guilisarius. Sed si non est notoria, tunc per alium facit inquiri, & cognosci. vt in .l.1. c. siquis Imperato.

male

male. melius facit tex. noster. Sed hoc arbitror
procedere potius ex honestate, & decentia,
quàm de necessitate, vt supradixi. Aut nos lo-
quimur de alio inferiore recognoscente supe-
riorem, & hoc casu dic, quòd aut vult punire
iniuriam notoriam, & prodest ipsemet punire.
vt not. Inno. in .d.c. ex parte. post Pet. & doc.
Cle. op. communiter * in .d.l. vni. & Io. And. & doct.
15 hic. Et ratio est, quia in notorijs † non requi-
ritur causæ cognitio .2.q.1. in. c. manifesta. et
dixi .s. de accu. in .c. euidentia. Nec dicitur iu-
dex in causa propria, sed potius executor. Fa-
cit, quod not. in .c. fin. de pœn. lib. 6. tenet Bar.
post Iaco. de Are. in .d. l. vni. per .l. ea quidē.
.c. de accu. Quod limitat hic singulariter .D.
meus, quando pœna esset in iure expressa; Se-
cus si relinqueretur imponēda arbitrio iudicis,
quod regulare est in accusatione iniuriarum;
quia hoc casu posset recusari, ex eo quòd in ar-
bitrando posset metam excedere; & sic cessat
ratio quam dixi .s. in notorietate. Nec hoc ca-
su excusat notorietas delicti, cum pœna impo-
nenda non sit notoria. Facit quod no. glo. in
.c. super his. sup. de accu. & in .c. proposuit.
.s. de appella. Aut iniuria non est notoria, &
hoc casu non potest; ne sit iudex in causa pro-
pria .23. q.4. c. inter querelas. & not. in .d.l. 1.
& glo. in .d.c. 1. de pœn. lib. 6. & in .l. qui iu-
risdictioni .ff. de iur. omni. iudi. Debet igitur
hoc casu adiri superior. Dicit tamen Ioan. de
Fantu. 2.q.7.c. siquis erga. quòd licet isto ca-
su non posset punire iniuriantem, poterit tamē
ponere in carceribus, & reseruare successoribus
cognitionem, & pœnam. ff. de offi. præsi. in. l.
senatus. & in .l. capite quinto. & in .l. si quis a-
dulterium .§. si .ff. de adulte. & fuit dictum Cy.
post Pet. quod sequitur Bal. in .d.l. vni. Facit tex.
.2.q.1. in primis. in duobus locis secundum .d.
Domi. & sequuntur hic Io. An. & .D. m. Se-
cundo casu quando vellet cognoscere de deli-
cto, seu iniuria illata dignitati, seu ecclesiæ Ro-
manæ, aut ecclesiæ suæ, si loquimur in prælato
inferiore dic, quòd siue loquamur in principe,
siue in inferiore, potest ipse cognoscere; Et isto
modo intelligit glo. hic tex. nostrum secundū
vnam sol. Et probatur .2.q.7. si quis erga. Fa-
cit. l. 1. & .2. C. de offi. eius qui vi. al. ge. &
quod not. in .l. nulli. C. de testi. glo. magna in
.c. 1. de pœn. lib. 6. & Ioan. An. hic; Qui tamē
dicit, quòd ex eo, quòd in consequentiam hu-
iusmodi causa tangit etiam personam suam, po-
16 test recusari, † si est delegatus. Si verò ordina-
17 rius, † petitur adiunctus. C. de iudi. in .l. aper-
tissimi. & authen. si verò. & hoc dicit Cyn. post
Pe. æquum esse, in .d.l. 1. c. nequis in sua causa.
et sequitur Io. An. Sed tu aduerte, quia se-
cundum .D. m & bene, hoc procedit de iure
ciuili; quo iure ordinarius nō recusatur in to-
tum; sed datur adiunctus. vt in .d. authen. si ve
rò. Secus de iure canonico, quo iure etiam
episcopus potest in totum recusari sicut suspe-
ctus. vt in .c. si quis contra clericum .s. de fo.
compe. tradit. D. m. in .d.c. cum venissent .s.
de iudi. Aduerte tamen, quia hoc dictum de
recusatione nō placet Bal. in .d.l. 1. dicit enim, quod
nō probatur aliqua lege. Sed mihi plus placet
præcedens dictum; quoniā æquitas hoc sugge-
18 rit, vt dixit Cin. Et ex facili † causa recusatur iu
dex, secundum ea quæ dixi in .c. postremo .s.
de appella. Secundo casu principali, cum agi-
tur de delicto per se commisso; de inferiore re-
cognoscente superiorem non est dubium, per
.d.l. vni. Sed de superiore magis videtur es-
se dubium. Est tamen dicendum, quòd ipse de
proprio delicto cognoscere debet; quia ipse iu-
dicat omnes, & à nemine iudicari potest. 9.q.3.
.c. nemo. c. aliorum. c. ipsi, & .c. cuncta per mū-
dum. Papa enim, aut princeps à solo Deo ædifi
catur, vnus in spiritualibus, & alius in tēporali-
bus. 9.q.3. in .c. facta subditorū. Et hoc contigit
potius ex superiorū defectu, quā ex proprio iu
dicio; nā propriè nō potest ipse dici iudex, in quā
tū iudicat de se ipso; quia nemo potest sibi ipsi
imperare. vt .l. pe. ff. de arbi. Et hinc est, quod ver-
19 ba † imperatiui modi non habent primam per-
sonam. vt tradit glo. in .d.l. pe. Hæc tamē pro-
cedunt de potestatis Excellentia. tamen de-
beret alium cognoscentem submittere; quod fa-
cere potest. vt in .l. est receptum .ff. de iurisd.
omni. iudi. Facit .2.q.7. nos si incompetenter.
Aduerte tamen, quia in duobus casibus Papa
20 etiā † ab alio iudicatur, videlicet in causa hæresis
propriè, & strictè sumpta; quo casu tenet Inno.
in .d.c. ex parte. quòd concilium erit iudex. Fa
cit quod no. Archid. in .c. in fidei. de hæret. lib.
6. Secūdus casus est in omnibus enormibus cri
minibus, per quæ scandalizaretur vniuersalis
ecclesia, & monitus esset incorrigibilis. vt est
tex. & not. glo. 40. distin. in .c. si Papa. quo ca-
su arbitror, quod etiā cōciliū sit iudex; quia in casu
prædicto prædicta videtur sapere hæresim. vt no.
illa glo. In ea ibi, sed rancorem. nota hanc glo.
21 quòd quis rancorem, hoc est, † animi indigna-
tionem, & malam voluntatē quæ insurrexit ex
iniuria recepta tenetur remittere, & peccaret
quis non remittendo. Idem not. 90. dist. in .c.
siquis contristatus. & 45. dist. in .c. & qui emē
dat. et 63. dist. salonitanæ. et no. glo. in .c. 2. in
verbo satisfactionē, de re iudi. lib. 6. Quod sin-
gulariter limitat Barto. in .l. si tibi decē. §. 1. ff.
de pac. si modo inimicus petat remissionē; ali-
ter autē non tenetur ei ostendere signa amicitię.
Et sic verificatur illud verbū, quod dicitur in ora-
tione Dominica, dimitte nobis debita nostra, si
cut & nos dimittimus debitoribus nostris &c.
quasi dicat dimitte mihi petenti; quia dimitto
alijs. dicit tamen Bar. hoc relinquēdum theolo-
gis. Sed dictū hoc sequitur .D. m. qui allegat
etiam no. in .c. olim. j. de iniur. Ex quibus infert
D. m. post Bar. & ex ijs quæ dicit glo hic, dum
dicit, sine satisfactione, quod si infirmus dixit sa-
cerdoti, remitto iniuriā mihi illatā per talem, quod
22 censetur remisisse odium, & non † satisfactionē.
de quo dic vt latius dicā in .d.c. olim. In gl. fi. in
fi. dic de hoc artic. vt dixi in .c. ad liberandā in
.27. not. s. de Iudæ.

Capitulum. II. Statuimus.

SVMMARIVM.

1 *Blasphemantis Deum, vel aliquem sanctum pœna ponitur. & num. 8. & 14. & nu. 43.*
2 *Blasphemiæ publicę absolutio reseruata est episcopo.*
3 *Luat in corpore. qui non habet in ære.*
4 *Sepultura Ecclesiastica, quando quis priuari debeat, remissiuè.*
5 *Blasphemans calore iracundiæ, an, & quãdo puniatur ita acriter sicut alij.*
6 *Iracundiæ distinctio.*
7 *Peccans in Deum, peccat etiam in Ecclesiam.*
8 *Iudex ecclesiasticus, & temporalis possunt concurrere ad puniendum idem delictum, & duplex pœna imponitur. & nu. 44. Et quis eorum iudicum debeat pœnam exigere. nu. 45.*
9 *Dispensari an possit in casu huius. c. & super qua pœna.*
10 *Misericordiæ Dei mensuras ponere non possumus.*
11 *Paterfam. vbi largus, & munificus est, non debet tenax esse dispensator.*
12 *Moneta intelligitur de currente quotiescunq; fit de ea mentio in .l. & nu. 24. remissiuè.*
13 *Peccatum in Spiritum sanctum quid sit.*
14 *Sanguinis pœnam Ecclesia imponere non potest.*
15 *Iniuriã grauem, vel leuẽ æstimare debemus secundum qualitatem personæ iniuriatæ.*
16 *Imperatoris lateri assistens eius priuilegio gaudere debet.*
17 *intellectus .c. si quis per capillum. 22. q. 2.*
18 *Princeps cur ita faciat non est quærendũ, sed ei de hoc gratia habenda est.*
19 *Contumacia crescente crescere debet pœna.*
20 *Pęna de qua ĩ hoc tex. utrũ habeat locũ in clerico.*
21 *Si quis dictio, est vniuersalis, complectens masculum, & fœminam; Clericum, ac laicum. Limita tamen, nu. seq.*
23 *Peccat magis, qui magis Deo obligatus est.*
25 *Moneta vsualis in vno loco si sit duplex, vna maior, & altera minor, de qua debeat intelligi. & nu. 28. remissiuè.*
26 *Solidi legales septuagĩta duo faciũt unã librã auri.*
27 *Constitutiones nouæ debent in quantum potest concordari cum prioribus.*
29 *Appellari potest à multa, quoniam est in potestate iudicis; à pœna verò non potest; quia in eius potestate non est.*
30 *Blasphemare quid sit, & quæ differentia sit inter blasphemare, & maledicere. & nu. 31.*
32 *Blasphemia est verbum iniuriosum. Et an sit grauissimum peccatum. nu. 41. remissiuè.*
33 *Iniuriosa verba, et cõtumelia, an sint blasphemia, aut maledictio.*
34 *Statuto stante quòd qui blasphemauit Deum, vel Sanctos puniatur tali pœna pecuniaria, an si episcopus faciat pacem cum blasphemo, mitigetur pœna. Vide tñ cautelam de hoc nu. 35.*
36 *Remissio sola simplicis sacerdotis in cõfessione, an sufficiat ad mitigationem pœnę dicti statuti. & nu. 39.*
37 *Dei proprium est semper misereri, & parcere.*
38 *Ecclesia numquam claudit gremium redeunti.*
40 *Blasphemia vtrum opponatur confessioni fidei.*
42 *Blasphemare publicè quis dicatur.*
46 *Pœna pecuniaria cur hic sit adiecta.*
47 *Iudices temporales quamuis nõ subsint temporaliter Dominio Papæ, tamen in foro suo debent iudicare secundum canones in ecclesiasticis, & spiritualibus.*

1 STATVIMVS. Hic ponitur † pœna blasphemantis Deum, vel aliquẽ sanctum, & h. d. Primo ponit pœnam iudicis ecclesiastici. Secundo pœnam secularis. secunda ibi, per temporalem. Nota primo ibi, Beatam Virginẽ, ꝙ in arbitrarijs magis punitur delinquẽs cõtra Virginẽ Mariam, quàm aliquem sanctũ; Et ratio est in prõptu; quia in ordine sanctorũ primũ locum obtinet. Et vide quòd fuit sanctificata in vtero. vt no. glo. 25. dist. c. vnum. §. nunc autem. Et aduerte, quia ex prędictis, & ex ordine literæ, videtur quod magis delinquat qui Deũ blasphemat, quàm qui sanctã Virginẽ. Quidã tñ, vt hic refert Io. And. post Hosti. et etiam vt ipsemet Io. An. post Hosti. refert in .c. 1. & 2. .§. de cele. mis. ex deuotione Virginis, credunt magis peccare blasphemãtem Virginẽ, quàm Deũ; et deierando per Virginem, quã per Deum. Sed fortiter errant, atq; delirant. Quod facit contra quasdam cõmunitates, quæ maiorem pœnam imponunt blasphemanti aliquem sanctum patronum, vel aduocatum, quã
2 Deum. Not. secundo, ꝙ absolutio † illorum qui publicè præsumpserunt blasphemare Deũ, vel sanctos, solum reseruatur epõ; Vnde inferior non potest absoluere. not. glo. in .c. 2. in ver. reseruantur. de pœ. & remis. lib. 6: Quod procedit vt dixi in publica blasphemia; Secus in occulta; quia tunc non imponitur hæc pœnitentia publica; nec est casus reseruatus epõ; sed potest ab alio sacerdote absolui, sm̃ Hosti. Facit tex. à contrario, dum dicit, publicè &c. Not. tertio ibi, in pœnã aliã cõmutatur. ꝙ nõ
3 valens † luere in ære, luit in corpore. De qua materia dic, vt latissimè dixi in. c. ad liberandã. .§. de Iudę. No. quarto casũ, in quo quis priua-
4 tur ecclesiastica † sepultura; videlicet qñ publicè blasphemauit Deum, vel aliquem sanctum, & in vita noluit pœnitere. Alios casus habes notatos supra de sepul. c. ex parte. Sed si iste in extremis vellet pœnitere, dicit Vinc. ꝙ si lata esset sentẽtia cõtra eũ per episcopũ; non posset sepeliri in ecclesiastica sepultura; Aliàs posset. & sequitur Io. An. Sed aduerte, quia arbitror ꝙ dici posset, ꝙ qñ in vita potuit pœnitere, & non pęnituit; licet in morte pœniteat, & per consequens absolutio non sit deneganda, nec etiam corpus Xp̃i, tñ deneganda est ecclesiastica sepultura, per tex. nostrũ, coniuncto tex. & ijs quæ ibi dixi in. c. 1. in fi. .§. de tornea. Et vide alium casum in .c. 2. .§. de rap. Not. quinto ibi, præsumpserit, ꝙ pœna huius delicti habet

locum

locũ qñ ex præsumptione quis blasphemat; &
5 sic ex animo, & ex proposito; non aũt † calore
iracundię, vel ex ebrietate, secundũ Abba. Io.
An. & .d. Anto. Dicunt tamen, ꝙ tales graui
ter peccant. Et pro hoc dicto facit, ꝙ accensus
calore iracundiæ, vel vino, nescit quodãmodo
quid agat. 2.q.3.c. si quis iratus. & .c. si quem
pęnituerit. §. notãdum. Facit.c. de re cre. in.l. 1.
& .c. de iniur. in.l. si non cõuitij. secundũ Goff.
Probatur etiã in.l. 3.ff. de iniur. Et circa id ꝙ di
cunt de ebrietate, vide quæ latissimè dixi in .c.
si confitetur. ꝟ. de accu. Vnde cõfessio facta tẽ-
pore iracundiæ, non videtur ꝓiudicare. Facit.c.
ex literis. ꝟ. de diuor. Dicit hic. D. m. quòd id
quod dictum est de ebrietate, placet sibi, per.l.
omne delictum.ff. de re mi. dixi in.d.c. si con-
stiterit. Sed in crimine commisso calore ira-
cundiæ, fortè non procederet secundum eum;
nisi maximus esset calor iracundiæ, & ex iusta
causa prouocatus. arg.l. si adulterium. §. impera
tores.ff. de adult. Secus autẽ si ex iniusta causa
erat prouocatus, puta, ex amissione facta in lu-
do; ex eo quòd dabat operam rei illicitæ. Facit
15.q. 1. in.c. inebriauerunt. Et maximè iudicio
meo, si in ludo scacchorum blasphemaret pro-
pter amissionem, cum culpa propria pœna ve-
niat delenda. Sed aduerte, quia Hostiẽ. in sum.
eod. tit. §. fi. in ver. hoc autem secundũ Goffr.
dicit, ꝙ putat, quòd contra irascentes Deo, vel
ipsum iracundiæ causa blasphemantes, hęc pœ-
na specialiter sit inducta; quia de facili non ira-
ti, non blasphemant; & hoc satis denotatur in
tex. nostro, dum dicit, relaxare præsumpserit.
6 Dicit tamen distinguendum † esse inter iracun-
diam, & iracundiam; quia posset esse tanta, ꝙ
demẽti ęquipararetur; & tũc non haberet locũ
tex. noster sed primum dictum Goff. Et arbi-
tror posse figurari exemplum, quando ex subi-
to & immẽsissimo dolore amissionis filiorũ, vel
simili casu, ex primis motibus quis blasphema-
rẽt. Not. sexto, ibi, nullatenus ingressurus, ꝙ
ille qui delinquit contra ecclesiam, non debet
auxilium recipere ab ecclesia; nam ille qui pec-
7 cat in Deum, † peccat etiam in ecclesiã; & ideò
priuatur eius ingressu. Simile. 12.q. 2. in.c. de
viro. & . 17.q.4.c. sicut. & .c. frater. & quod tra-
ditur in.c. inter alia. ꝟ. de immu. eccle. Not. se-
ptimo casum, in quo ad puniendum idem deli-
8 ctum possunt concurrere † iudex ecclesiasticus,
& tẽporalis; & duplex imponitur pœna, spiri-
tualis, & temporalis. Quid autem iuris sit in
alijs criminibus, vide quod no. Bart. in.l. 1.ff. vi
bon. rapto. & Bal. in.l. nullum.C. de testi. tradit
D. m. in.c. tua. ꝟ. de procura. dixi plenè in.c. de
his. ꝟ. de accu. in quinto membro. Not. octa-
uo, ibi, nullam misericordiã habiturus, casum
9 in quo non adhibetur † dispensatio. Hostiẽ. ta-
men dicit, quòd etiam ex magna causa posse
cum tali dispẽsari; vt puta, si esset persona mul-
tum honorabilis, & digna, cui nimis magnum
dedecus esset publicè pœnitere; & ideò tũc hãc
pœnitentiam magis elemosinis deberet redime
re. Facit. ꝟ. de voc. c. 1. & de sen. excom.c. mu-
lieres. de pœnitẽ. dist. 1.c. medicina. & sequitur
Ioan. Andr. Facit illud Daniel quarto cap. in-
quientis. Cõsilium meum placeat tibi, peccata
tua elemosinis redime. Et sic intelligit Hostiẽ.
hic, & videtur sequi Io. And. quòd tex. noster,
dũ dicit in fi. de misericordia, referatur ad om
nia peccata. Sed mihi videtur, quòd potius de-
beat referri ad id, quod dixit de. v. solidis; quod
patet ex tex. dum dicit, in hoc, & non dicit in
his. Et præterea illud est capitulum diuersum;
vnde videtur sentire, quòd saltem circa istam
pœnam. v. solidorum, non debeat recipere ali-
quam misericordiam. Et hoc reperio tenuisse
Host. post Goff. in sum. eo. tit. in ver. quid si nõ
habet, qui voluit, quòd discretus sacerdos mo-
liendo rigorem circa superiorem spiritualem
pœnam poterit dispensare; nec negabit miseri-
10 cordiam Dei; quia misericordiæ Dei † mensuras
ponere nõ possumus. 26.q.6.c. his qui. & . 26.
q.7.c. his qui diuersorum. quoniam vbi pater-
11 familias largus, † & munificus est, nõ debet te-
nax esse dispensator; quoniam si Deus beni-
gnus, quare eius sacerdos austerus vult appare-
re. 26.q.7.c. alligant. Consuluit tamen Host.
ꝙ cum hæc pœna sit satis leuis, quòd episcopus
ipsam imponat si potest. 26.q.7.c. sacerdos.
Non tamen negat quin ex causa valeat dispen-
sare, vt dictum est. Facit. ꝟ. de pœnit. & remis.
c. significauit. Sed in quinque solidis nõ debet
fieri remissio, vt dixi. Et aduerte, quia si talis
blasphemans etiam quinque solidos nõ potest
soluere, debebit talis pœna commutari in aliam
pœnam corporalem. arg. tex. nostri. in ver. & si
nec ad hoc. & .l. fi.ff. de in ius voc. secundũ Vin-
cen. & Goff. Vel sm Abba. debet illos quærere
hostiatim; Vel tantum seruire iudici, ꝙ satisfa-
ciat quantitati prædictæ. arg.c. 1. & eorum quæ
ibi dixi, supra de iudę. Et ideò nõ minus quin-
que solidis debet puniri; cum inter quadragin-
ta, & quinq;, sit pœna arbitraria cõsideratis fa-
cultatibus. Facit.c. 1. ꝟ. de deci. Vltimo not.
arg. ex fi. ꝙ vbicunque in lege imponitur certa
12 quantitas monetæ, intelligitur de moneta, † quę
per terram currit, seu vsum habet. de quo dicã
in glo. fi. Glo. 1. sentit quatuor contraria. In
ea. ibi, neque in futuro remittetur, dic, ꝙ hoc
13 nõ intelligitur de quolibet peccato † in Spiritũ
sanctum; Nam secundum hoc, peccatum con-
tra Deum patrem, aut cõtra Filium non remit
teretur; quia quilibet qui peccat in Patrem,
aut Filium, dicitur peccare in Spiritum sanctũ
largo modo; quia Spiritus sanctus ab vtroq; ꝓ-
cedit. Sed illud ꝙ dicitur, quòd non remitti-
tur, propriè intelligitur de vltima desperatio-
ne; & sic de eo, qui nullo modo voluit pœnite-
re: vt hic etiam intelligit glo. nostra. Et de
hac misericordia vide latius per glo. de pœnit.
dist. 1.c. potest. In ea. ibi, vt non luxurietur cõ-
tra naturam. dic quòd ideò hæc pœna à canone
14 non imponitur, quia ecclesia † non imponit pę
nam sanguinis. vt in.c. sententiam. ꝟ. ne cler. vel
mon. Et dicit Inno. quòd eleganter fecit Iusti-
nianus grauissima pęna afficere blasphemantes
Deum,

Deum,ex persona iniuriati iniuriam æstimans.
vt Instit.de iniur.in.§.atrox.& infra de sen. ex-
com.c.cum illorum.& Aristo.5.Ethico. tradit
etiam glo.nostra; nec enim debemus dissimu-
lare eius opprobria, qui probra nostra deleuit.
vt.s̄.de iudę.in.c.in nonullis. Sed opponitur
contra prædicta, si ex qualitate iniuriati debe-
15 mus æstimare iniuriam † grauem, vel leuem, er-
go longe grauiori pœna deberet puniri blasphe
mans Deum, quàm reliquos sanctos, cuius cō-
trarium hic dicitur. Sol. Host.in sum.eod.tit.
§.fi.in ver.blasphemātes. sentit quòd hoc ideò
sit; quia eodem priuilegio Papa voluit gaudere
16 sāctos,& socios Dei; Sicut & imperator † voluit
socios suos, qui ad latus eius sunt, suo priuile-
gio gaudere. vt.l.fi.ff.ad.l.iul.maie. Sed in rei
veritate inter vnum casum, & reliquum, longa
est differētia, vt de se manifestè apparet. In ea
ibi, sed secundum canones; & ibi, si quis per ca-
17 pillum; Velle videtur ergo glo. quòd ille † tex.
hodie corrigatur per tex.nostrum. Sed.D.m.
hic, intelligit illum tex. quando offensa est mul-
tum grauis; quia esset blasphemia valde scan-
dalosa. Host.verò in sum.eod.tit.§.fi. ver.gra
uior etiam pœna, intelligit illum tex. quando
quis propter delictum suum efficeretur rebel-
lis Deo, frequentando ipsum delictum blasphe
miæ: Et intelligit, quòd hic Grego. fecerit gra-
tiam, leuiorem pœnam imponendo ab initio,
cum grauiorem infligere posset. Et sic quare
18 hoc fecerit, † non est quærendum; sicut faciunt
quidam idiotæ. Sed gratia est habenda Gre-
gorio.arg.s̄.vt eccle.benefi.c.vni. & de æta. &
quali.c.accepimus. Et sic videtur sentire Host.
ꝙ inquantum ille tex. videtur velle, dum simpli
citer loquitur, ꝙ etiam qui semel blasphemaue-
rit, si clericus fuerit, degradetur, ꝙ hodie corri-
gatur per tex.nostrum: & quòd intelligatur so-
lum data delicti reiteratione; Et ratio est, quia
tunc debet grauius puniri; quia crescente con-
19 tumacia, † debet etiam crescere pœna. vt tra-
ditur.s̄.vt lit.non contest.c.quoniam.§.fi.& in
.l.nunquam plura.ff.de priua.delict. Sed quę-
20 ro circa prædicta, vtrum pœna, † de qua hic in
tex. habeat locum in clerico. Sol. Hostiē.& Io.
And.hic, & etiam Host.in sum.§.fi.ver.si quis.
tenent ꝙ non, quantum ad publicam pœniten-
tiam; quia clericus non debet publicè pœnite-
re.50.dist.c.ex pœnitentibus.s̄.de biga.c.1.
Sed aliter ad arbitrium episcopi punietur. Et
hoc mihi placet, per tex.j̄.dum dicit, tales debe
re coerceri etiam per temporalem potestatem;
ergo non loquitur in clericis; quoniam non
debent puniri à iudice sæculari, sed ab ecclesia-
21 stico. Non obstat si diceres, ꝙ dictio † si quis,
est vniuersalis, quæ complectitur masculum, &
fęminam, & clericum, & laicum. vt traditur. 17.
q.4.in.c.si quis.& ff.de verbo.signi.in.l.1. quia
respondeo, ꝙ licet sit vniuersalis dictio, tamen
22 sumitur secundum subiectam † materiam in qua
profertur; vt not.glo.in.c.præsentium.s̄.de te-
stib. Arbitror tamen, ꝙ mulier hac constitu-
tione comprehendatur, per tex. in.d.l.1.ff.de
ver.sig. Sed contra prædicta opponitur, vide-
tur.n. ꝙ grauiori pęna deberet affici clericus,
quàm laicus, secundum ea quæ dixi in.c.1.s̄.de
cler.venat.nam ex eo ꝙ clericus magis est obli-
23 gatus † Deo, magis videtur delinquere. Et ideò
grauiori pœna videtur debere affici, vt ibi dixi.
Sed dic, ꝙ hic alia ratio, quò ad publicam pœni
tentiam, in clerico hoc vetat, propter dedecus,
& vituperationem cleri; vt traditur in.d.c.ex pę
nitentibus.&.d.c.1. Præterea poterit grauio-
ri pœna affici, postquàm venit imponenda pœ-
na arbitraria quantum ad hoc, vt.s̄.dixi. In ea.
in fi.dic, & in.l.antiqua Leuitici.c.24.dicitur,
qui blasphemauerit nomen domini, morte mo
riatur. Glo.2.super verbo, ingressurus, assignat
rationem ad tex.dic vt in ea. Glo.fin. format
quæst.& soluit. In ea ibi, si non fuisset adiectum,
24 dic de hoc articulo, vt latè traditur per Host. in
sum.in tit.de iudę.sub Rubr.de seruis iudæorū.
in ver.sed cuius monetæ.& sequē. & in sum.de
contrahen.empt.§.quibus mensuris. ver.& sūt
hæc vera. Sed quæritur circa hoc, quid si du-
25 plex sit vsualis moneta † in loco, vna minor, &
alia maior, de qua debeat intelligi? Et videtur
dicendum quòd de minima, arg. reg.in pœnis.
de reg.iur.lib.6. &.l.interpretatione.ff.de pęn.
&.l.semper.ff.de reg.iur. &.s̄.de censi.c.ex par
te.& hoc sequitur Host. in sum. eod.tit.§.fina.
ver.quid si diuersa: Sed fortè dici posset, ꝙ de
illa deberemus intelligere, quæ magis conuenit
26 solido legali; ex quibus solidis.72.† faciūt librā
auri.vt.in.l.quoties.C.de suscep.& Arch.li.10.
Facit.l.vt gradatim.§.& si lege municipali.ff.de
27 mune.& hon.quia nouæ † constitutiones quan
tum possibile est, reduci debent ad concordiam
cum prioribus, vt ibi. Quid in contractibus, si
28 sunt variæ species vsualis monetæ, † etiam eius-
dem nominis? dic vt latè traditur per Hostien.
in.d.c.ex parte.& in.d.l.semper. & alijs iuribus
supra allegatis. Et in vltimis voluntatibus vide
quod traditur in.l.nummis.de leg.3. Extra gl.
opponitur in eo, ꝙ tex.noster dicit, pœna mul-
tetur, nam videtur continere repugnantiam,
& ponere oppositum in obiecto; quoniā multa
29 est in potestate iudicis; & ideò ab ea appella-
tur. Sed pęna nō est in potestate iudicis; & ideò
ab ea non appellatur. vt in.l.si qua pęna. de ver.
signifi. Sed Host.in sum.eo.tit.§.fi. super ver.
pęna multetur, dicit, ꝙ ideò hic apponitur hęc
duo verba, quia à.40.solidis vsque ad.5. dici-
tur multa; cum inter istas duas summas extre-
mas iudici arbitrium detur; Sed respectu isto-
rum extremorum.i.40.&.5. dicitur pęna, quia
ista excedere non licet. Facit.l.præuaricatio-
nis.in fi.ff.de præuaricato. &.C.de mo.multa.
in.l.eos qui. Facit quod traditur in.l.& in mul
tis.C.de appellatio. quod singulariter notabis.
Sed quero primo pro intellectu tex.& materię,
30 quid † sit blasphemare, & vtrū inter blasphema-
re, & maledicere sit aliqua differentia. Sol.Bar.
in.l.item apud Labeonem.§.1.ff.de iniur. di-
cit, ꝙ prout verba referuntur ad Deum, & ad
sanctos Dei, omne male dictum de eis est blas-
phemia;

phemia;allegat tex.nostrum hic,& quod habe-
tur in euangelio Dominicæ passionis, quando
princeps sacerdotum scidit sibi vestimenta, &
dixit,audiuistis blasphemiam? quia filium Dei
se fecit. Et dicit beato Thom.secunda.2.q.33.
artic.1.quòd blasphemare est contumeliam,vel
aliud cõuicium conferre in iniuriam creatoris;
Et sic quo ad Deum blasphemare, & maledice-
re,synonyma sunt. Sed prout illa verba refe-
rantur ad homines,in vsu communi differunt;
31 quia † maledicere, est dicere aliquod malum de
aliquo de præterito,vel præsenti. Blasphema-
re,est optare malum de aliquo in futuro. & hũc
dicit communem vsum loquendi, quæ notabis
perpetuò. Secundo quæro secundum Bart.
32 vtrum blasphemia sit verbum † iniuriosum.
Sol.Bar.ibidẽ dicit,se putare q sic; quia dicitur
contra bonos mores ciuitatis. Item quia tex.
ibi dicit,ad infamiam,vel inuidiam alicuius, &
sic dum dicit ad infamiam, loquitur de eo qui
malum dicit de aliquo de præterito,vel præsen
ti. Et pro hoc facit glo.penult.in fi.in.c.bonæ.
il.1.de elect.quæ dicit, quòd illi blasphemaue-
runt legato,quantum in eis fuit; & infamantes
eum fuisse pecunia corruptum,falsum dixerũt.
Et in eo quòd ille tex.dicit ad inuidiam, loqui-
tur de eo qui optat malum de futuro propter
inuidiam. Et ex prædictis infertur decisio no-
tabilis quæstio. in qua consuluit.d.Bald. vtrum
ille qui dicit de l'asino a Dio, vel al dispetto di
Dio,dicatur blasphemare; & arguit ipse quòd
sic,per ea quæ not. in auth. vt non luxu. & per
.l.1.C.si quis imper.male. Finaliter ipse con-
cludit contrarium; ex eo, quòd communi vsu
loquendi ista sunt potius verba iniuriosa,& cõ-
tumeliosa, quàm blasphemia, aut maledictio,
secundum eum,per.l.quoties.§.si quis nomen.
ff.de hære.instit. secundum intellectum Roge.
33 Non enim omnis contumelia est † blasphemia,
aut maledictio; maximè secũdum vsum loquen
di in patria Perusina in talibus sermonibus sce-
leratis. Et ita consuluit Bal. cons.466. ille qui
dicit,vol.3. Sed mihi nõ placet conclusio sua,
per iura per eum primo loco allegata, & per ea
quæ.s.dixi,secundum Bart. & secundum beatũ
Thomam.& per ea quæ statim notabiliter dicã
in quarta quæstione. Tertio quæro de nota-
34 bili quæstione,pone statutum † dicit, q pœna
debeat mitigari propter pacem;aliquis blasphe
mauit Deum, vel sanctos, an pœna pecuniaria
ex forma statuti debeat mitigari ex eo, q epi-
scopus facit pacem cum blasphemo de blasphe
mia; Bal. tenet q sic, in.l.accusationem.C.qui
accu.non poss. Et mihi placet conclusio sua,
Pro qua allego quod not.in.c.qua fronte.s.de
appel.vbi probatur, q licet offensa propter quã
quis fuit excommunicatus.sit manifesta,tamen
si fuit in Deum,absoluitur præstita cautione de
parendo mandatis ecclesiæ. Et sic videtur ca-
sus secundum vnũ intellectũ, q iudex ecclesia-
sticus possit remittere offensam factã in Deũ.
35 Et ideò arbitror, quòd esset bona † cautela, q
etiam iste blasphemus qui recipit pacem ab epi
scopo, faceret apponi in instrumento pacis,
qualiter ipse cauet de satisfaciendo mandatis
ecclesiæ. Et sępius ego obtinui in quæstione
de facto. Faciunt etiam ea quæ dixi in.q.seq.
36 Sed quæro,quid si imposita fuit pœnitẽtia † per
sacerdotem, & peccatum blasphemiæ fuit re-
missum in confessione, an habeat locum bene-
ficium statuti; Bart.in similibus terminis consi.
167.quòd incipit,Quòd minister fratrum.cõ-
cludit q sic; dicit enim,quòd stante statuto, q
in Pascate debeant duo de carceribus relaxari,
ita tamen quòd nullus relaxetur, nisi habuerit
pacem ab offenso,poterit relaxari blasphemus
Dei,cui remissum fuit peccatum in confessione
per sacerdotem: Monetur,quia blasphemando
quis Deum, ipsum offendit; sed nos videmus,
quòd imperator ei qui ipsum blasphemat, facit
pacem,& remissionem.vt in.l.vni.C.si quis im-
pera.maled.ergo multò magis Deus, qui mise-
37 ricors est, & cuius proprium est † misereri sem-
per & parcere.C.de nupt.l.imperialis. Et hoc
38 est, quod lex dicit, q ecclesia † nunquã claudit
gremium redeunti.C.de sum. trinit. in epistola
Victor.in fi. Et quia venia petentibus indulgen
da est.l.fi.in fi.C.de hæreti. Vnde concludit,q
cum sine dubio sola confessione, & remissione
39 simplicis sacerdotis,† quis dicatur habere pacẽ
à Deo offenso per medium sacerdotis, cum
ipsi Deo eo modo reconciliatur peccator,non
expedit dubitare,quin pax prosit ipsi blasphe-
mo. Facit quod habetur in epist.Pau.ad Heb.
ibi,iustificati ex fide pacem habemus cum do-
mino. Et in psalmo.13.dum dicitur contra non
pœnitentes, infelicitas in vijs eorum; & viam
pacis ignorauerunt. Et satis placet mihi prædi
cta conclusio. Faciunt quæ dixi in.c.præced.
Et notabis,quia quotidiana, & vtilia sunt. Et
aduerte, quia si non habuisses pacem cum epi-
scopo,& cõfessus fuisses sacerdoti, & statutum
vellet quòd mitigaretur pęna propter pacẽ,quę
facta esset ante inchoatum processum, quòd si
confessio præcesserit, quòd probes talem con-
fessionem per illum sacerdotem, & remissionẽ;
& sufficit, licet ipse sit vnus testis, ad plenam
probationem;secundum q in simili dicimus in
denuntiatione euangelica,& in correptione fra
terna sine vllo teste adhibito in.c.nouit.s.de
40 iudi. Quarto quæro, vtrum blasphemia † oppo
natur confessioni fidei. Solu. dicendum est q
sic,ex verbis Apostoli ad Timoth.c.1.dum di-
cit, blasphemus fui, & persecutor; & postea
subdit,ignorans feci in incredulitate; & sic vi-
detur quòd ad infidelitatem pertineat. Vnde
dicit beatus Thom. secunda.2.q.13.artic.1.q
nomen blasphemiæ importare videtur quandã
derogationem alicuius excellentis bonitatis. vt
in.c.1.s.eod. & maximè diuinæ, vt hic; Deus
autem, dicit Dionisius in libro de diuinis no-
minibus,est ipsa essentia bonitatis; vnde quic-
quid Deo cõuenit,pertinet ad bonitatẽ ipsius;
& quicquid ad ipsum non pertinet, longe est à
ratione perfectæ bonitatis, quæ est eius essen-
tia. Quicunque ergo vel negat aliquid de Deo,
quod

quod conuenit ei,vel asserit de eo,ꝙ ei nõ con-
uenit;derogar diuinæ bonitati. Quod potest
duplicitet contingere;vno modo,secundum so-
lam opinionem intellectns. Alio modo in con-
iuncta quadam affectus detestatione. Sicut in
contrario, fides Dei per dilectionẽ ipsius perfi
citut. Huiusmodi ergo derogatio diuinę boni-
tatis,siue sit secũdum intellectum, siue effectũ,
si consistir solum in corde, sola cordis blasphe-
mia est;sed si exterius prodit per loquelam, est
otis blasphemia: & sic opponitut confessioni
fidei. Et ad tria argumenta, quæ fiunt ibi in
contrarium, responde vt ibi per beatum Tho-
41 mam. Vbi etiam vide an sit mortale, †& an sit
grauissimum peccatum. Quinto quæro,quan-
42 do quis dicatur publicè† blasphemare. Sol.qñ
hoc fit in platea,aut in loco publico, aut etiam
in camera,vel loco secreto, mulris tamen astan-
tibus,& audientibus,& episcopo referentibus.
Facit.c.præcedens. &.ĩ.de exces.præla c.inter
dilectos.&.c.quàm sit.&.ff.de verb.sig.in.l.pa-
lam. Dum tamen id confiteatut;vel si negaue-
rit,conuincatur; Secus si cõuinci non potest,li-
cet coram pluribns dixerit; puta,quòd illi sunt
tales,per quos conuinci non potest. vt furiosi,
vel pupilli, secundum Hostien. Vel secundum
eum dicitur publicè, quando est vulgatissimus
blasphemus; & ex hoc peccato multos scanda-
lizar.26.q.6.c.fi. Et quia frequenter hoc com
mittit;Vel est notorium in iure,vel facto. Fa-
cit.s̃.de coha.cle.& mu.c.vestra. Et sic residẽt
etiam Io.And.& d.Ant.hic. Tu verò ad hoc
ver. publicè,vide latissimè quæ dixi in.c.quali-
ter & quando.il.2.s̃.de accus. in.9.artic.princi-
pali.q.32. Sexto quæro ad intellectum literę,
quibus diebus iste blasphemus debeat reficere
pauperes tres,duos,vel vnum. Sol.dic, ꝙ die-
bus dominicis secundum Hostien. Ioan.Andr.
& docto.quia ipsi aptiores sunt pauperibus ad
eos reficiẽdos;cum nec tunc ieiunandum sit.de
consec.dist.3.in.c.ne quis.&.c.ieiunia. Septi-
mo quæro, qualiter intelligitur tex. in ver. per
43 temporalem. Sol.quidam intelligunt, † quòd
si talis blasphemus nolit agere pœnitentiam de
qua hic,debet ei interdici ingressus ecclesiæ, &
carere ecclesiastica sepultura. Et præterea talis
rebellis aliam pœnam temporalem patietut.
Iste tamen intellectus non placet Hostien. in
sum.eod.tit.§.fin. super ver. per temporalem.
vbi dicit, quòd iste ver. debet sic continuari,
dictum est supra blasphemum per spiritualem
iudicem spiritualiter puniendnm; sed quia pro
44 quolibet peccato duplex pœna† debetur, spiri-
tualis,& temporalis. de pœnitẽ.distinct.1.§.1.
vnde cum talis blasphemus non debeat effuge-
re pœnam temporalem,& vltionem,ideò dicit
præterea.s.præter pœnam superius ascriptam,
quæ spiritualis est, & per spiritualem potestatẽ
infligitur,imponetur pœna alia temporalis per
temporalem potestatem. Octauo quæro,quis
habebit hanc pœnam pecuniariam, de qua hic
in fi.exigere. Sol.quidam dicunt, quòd sæcu-
45 laris† iudex,& à clerico,& à laico, per tex. no-
strum in fi. dum dicit, inter alia cõitatum sta-
tuta. Alij tenent contrarium, quòd iudex ec-
clesiasticus ab vtroque habebit, cum sit crimen
ecclesiasticum. Goff.& Abb.tenent, quòd iu-
dex laicus habebit à laico, ecclesiasticus verò à
clerico. Ad hoc.c.excommunicamus.s̃.de hę
ret. Facit glo.in.c.quia diuersitatem.s̃.de cõ-
ces.præben.& quod dixi in.c.ita quorundam.
s̃.de iudæ. & d.Ant. & Io.And. sequuntur; Et
mihi placet. Vide etiam Archid.11.q.3.in.c.
nullus. absurdum enim esset,quòd iudex sæcu-
laris mnltaret, & episcopus multam reciperet.
Et ex prædictis not. quòd crimen blasphemiæ
Dei,& sanctorum, est mixti fori; & eius vindi-
cta pertinet ad vtrunque forum. Host. tamen
in sum.eod.tit.§.fin. ver.sed cui applicabitur.
vult,qnòd crimen sit ecclesiasticum; tamen ex
certa scientia Papa sæculari potestati commit-
tit. Pro quo facit qnod dixi supra in quinta.q.
46 Nono quæro,quare hęc pęna† pecuniaria adij-
citur. Sol.Hostien.in sum.eod.tit.§.fi. ver.sed
quæritur quare. dicit,qnòd ideò imponitur,
quia à pluribus magis timetur.s̃.vt lit.non cõ-
testa.c.quoniam.§.1.secundum Goffr. Non
obstat l.in seruorum.in fi.ff.de pœn. quia licet
quęlibet corporalis grauior sit qualibet pecu-
niaria,vt ibi; tamen ab aliquibus facilius susti-
netut. Sed certè pauci debent rationabiliter
esse,qui velint potius corporaliter puniti, quã
solnere tàm modicam pecuniæ quantitatem.
Ideò dicit Host. non esse faciendam compara-
tionem de pecuniaria ad corporalem:sed auda-
cter fieri potest ad spiritualem,de qua pręmisit;
quia hodie magis timetur pœna quinque soli-
dorum,quàm pęna excommunicationis. Vl-
timo quæro,quare mandat Papa hic,poni inter
statuta cõitatum. Solut. dic, ne possit allegari
ignorantia;& vt includatur in iuramento pote-
statum,& aliorum officialium,seu præsidentiũ,
quod ab eis præstatur. s̃. de iureiutan. c.ve-
niens.& in.c.1.eod.tit.lib.6.& in auth.iusiurã.
quod præsta.ab ijs. Et si communitas nollet
ponere, compelleretur per episcopum. arg.
tex.nostri,secundum Host. dum dicit, & si ne-
cesse fuerit &c. Et quanquam non reperire-
tur appositum, nihilominus temporales iudi-
ces tenentur hoc seruare; cum omnes liget. vt
in.c.1.s̃.de constit. Ex quo nota, quòd iudi-
47 ces † temporales in ecclesiasticis, & spirituali-
bus etiam in suo foro,quãuis nõ subsint tempo
raliter dominio Papæ, necesse habent iudicare
secundum canones.s̃.de testa. in.c.relatum. &
de iud.c.clerici.in auth.de eccles.tit.§.si verò.

De Clerico Excommunicato, vel Deposito. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Verba excommunicato,interdicto, vel deposito, quid importent,remissiuè.*

2 *Excommunicationis duæ sunt species, maior, & minor.*

Con-

CONTINVATVR hoc modo, visum est supra in praecedentibus tit. de varijs delictis, propter
2 quę clerici quãdoq; excommunicantur, quandoq; deponũtur, & quandoque
3 interdicuntur; & quia quandoq;, licet excommunicati sint, depositi, vel interdicti, claues ecclesiæ contemnunt, celebrando, vel alia diuina officia administrando, sicut prius: & posset dubitari de pœna eis inferenda ex hoc nouo delicto, ideò subijcitur hæc Rubrica. Et aduerte, quia etiam infra tractabitur de celebrante in loco interdicto, vt in.c.postulastis.ĩ.eo. Sed q̃ro pro intellectu materiæ, quid importent hæc
1 verba † excommunicatio, depositio, vel interdictio. Sol. dic vt dicam.ĩ.de sen.excom.in rub. vbi melius conuenit. Et est aduertendum, ꝙ in hac materia tria veniunt principaliter examinanda. Primum est, de pœna talium administrãtium. Secundum, propter quas causas excusentur. Tertium, an cum talibus dispensari valeat, & per quem. Circa primum est aduertẽdum, sicut.ĩ.videbimus, ꝙ duæ sunt species
2 † excommunicationis, vna quæ appellatur maior, altera minor. Et de pœna excommunicati maiori, interdicti, depositi, vel suspensi administrãtis traditur.ĩ.in.c.1.2.&.3. & quasi per totum vsque ad.c.fi. De pœna verò excommunicati minori excommunicatione, cuius minoris etiam duæ videntur esse species, dicetur.ĩ.in.c.fi. De secundo verò principali membro, videlicet per quas causas excusentur, traditur in.c.latores.& in.c.illud.ĩ.eod. De tertio, videlicet de dispensatione, videbimus in.d.c.latores. & c.fraternitati.ĩ.eod. Postremo de materia huius rubricæ habes.11.q.3.in.c.placuit. & in.c.pen.&.c.accedens.50.dist.&c.

Capitulum. I. Si Quis Episcopus.

SVMMARIVM.

1 *Clericus depositus celebrans excommunicatur, an verò requiratur monitio. nu.2.*
3 *Character impressus à Deo in anima, non potest deleri per factum hominis.*
4 *Olim, iam, dudum, & quondam, possunt significare tria tempora.*
5 *Excommunicatus non debet ingredi Ecclesiam secundum communem.*
6 *Inclusio vnius non est exclusio alterius, quando resultat prauus intellectus.*

1 SI QVIS EPISCOPVS. Clericus † depositus celebrans excommunicatur.h.d. Not. primo, ꝙ non solum episcopus, aut presbiter possunt deponi, sed etiam diaconus. Quid autem de cõstitutis in minoribus ordinibus, Doctores dicunt idem, vt traditur in.c.cum non ab homine.ẽ.de iudi. & probatur in.c.seq. & hoc tenet hic glo.1. Not. secundo pœnam clerici depositi administrantis, quia ab ecclesia debet abscindi, hoc est excommunicari. An verò re-
2 quiratur monitio † ad hoc, vt possit excommunicari? videtur dicendum ꝙ sic, vt in.c.seq. de quo dicam.ĩ.in.c.3. Not. tertio ex tex. iuncta rub. quòd licet clericus deponatur, non tamen
3 desinit esse clericus; quia character † impressus à Deo in anima, non potest deleri per factum hominis. Quod facit ad decisionem.q. de qua glo.1.in.c.seq. quòd talis conficiat corpus Xp̃i.
4 Not. quarto ibi, dudum, de significato † huius aduerbij; ponit enim actum de præterito, & habet tacitam abnegationem de præsenti. Quandoq; tamen, vt est apud grammaticos, istæ dictiones, olim, iam, dudum, & quondam, tria tẽpora significant. Vide quod no. in.c.cum olim.ẽ.de off.deleg. & in.l.1.§.1. per Bart.ff.de no. ope.nunt.& in.l.2.eod.titu. Vltimo not. ibi, abscindatur, iuncta expositione doctorum, ꝙ abscindi ab ecclesia dicitur, qui excõicatur. Ex
5 quo infertur, ꝙ excommunicatus † non debet ingredi ecclesiam; & hoc tenent communiter* doctores. & Host. in sum. eod. tit. §.1. De consuetudine tamen non seruatur; & male, secundum eum, vt ibi. Glo.1. quærit, & soluit. In fi. glo. dic, & sic habes ex tex. iuncta hac glo. quòd in- Cõm. op
6 clusio † vnius, non est exclusio alterius, quando resultaret absonus intellectus; quia tunc non sumitur, arg. à contrario, sed vacat. & idem probatur in glo. seq. in princ. iuncto tex. Glo.2. quærit, & soluit. In fi. dic, vide quod traditur 11.q.3.in sum.& in.c.1.&.ĩ.de senten. excommun.c.sacro.

Cap. II. Si Quis Præsbiter.

SVMMARIVM.

1 *Degradatus, vel suspensus celebrans, monitus non desistens, excommunicatur; & si in pertinacia sua perseuerauerit, ad requisitionem Ecclesiæ per iudicem sæcularem exilio traditur.*
2 *Degradari potest nedum præsbiter, sed etiam clericus in minoribus ordinibus constitutus.*
3 *Monitio non est necessaria in suspẽsione ab officio.*
4 *Excommunicatio nunquam fertur in pœnam; sed depositio sic.*
5 *Degradatus ob ordine ecclesiastico, non propterea est excommunicatus, & celebrans ipso facto non incurrit excommunicationem; sed si præmissa monitione persistit in contumacia, debet excommunicari secundum communem.*
6 *Suspensus ab officio missam dicendo, aut exercendo ordines aliquos, incidit in irregularitatem. vide tamen infra nu.18.*
Potest tamen dicere officium priuatim. vide nu.19.
7 *Correctio sumitur quandoq; pro monitione.*
8 *Monitus non desistens dicitur ex contemptu delinquere.*

9 Com-

9 *Communicans excommunicato maiori excommunicatione incurrit excommunicationem.*
10 *Degradatus non debet tradi curiæ sæculari, nisi sit incorrigibilis.*
11 *Ecclesia habet pœnam exilij.*
12 *Clericus depositus, interdictus, vel excõmunicatus administrans, an, & quando, & qualiter incidat in irregularitatem, remissiuè.*
13 *Degradationi præsbiteri, aut inferioris, quot, & quales interesse debeant, remissiuè.*
Et quot, & quales in degradatione, ac depositione Episcopi, remissiuè.
14 *Degradatus, an sicuti amittit priuilegium immunitatis personalis, ita etiam perdat potestatẽ conficiendi Eucharistiam. & cõmunis nu. 15. quòd possit conficere Eucharistiam.*
15 *Argumentum à contrario sensu est fortissimum in iure.*
16 *Degradatus si restituatur per Papam, non debet ordinari de nouo, licet insignia ablata restitui debeant.*
17 *Eucharistiam conficiendi potestas non dependet à bonitate sacerdotis, sed ab ordine, intentione, & debita actione.*
18 *Delictum non debet alicui patrocinari.*
19 *Degradatus, vel depositus, dicendo officium priuatim, non debet dicere Dominus vobiscum; quia non est verbum priuatæ personę.*
20 *Excommunicati etiam laici ingrediendo Ecclesiã, & non euitando alios, peccant.*

S I QVIS PRAESBITER. Degra-
1 datus, † vel suspensus celebrans,
monitus nõ desistens, excommunicatur; qui si in petinacia sua perseuerat, ad requisitionem ecclesiæ per sæcularem iudicem exilio traditur. h.d. Diuiditur, primo ponit excessum, & pœnam. Secundo, illam aggrauat. secunda ibi, quòd si aliquis. Vel potest diuidi aliter; quia primo facit quod dictum est; secundo excommunicationis de talibus duplicem ponit effectum. Primus ponitur, & quicũque. Secundus est, ꝙ si aliquis. No. primo ibi,
2 aut alius clericus, ꝙ nedũ præsbiter, † sed quilibet clericus in minoribus ordinibus constitutus, potest ab ordinibus degradari. dixi in. c. pręced. Not. secundo, ꝙ in certis casibus clericus potest suspendi ab officio propter crimẽ; Nec
3 est necessaria † monitio. vt no. in. c. 1. ĩ. de exces. prælat. Et hæc est vna differentia inter suspen
4 sionem, † & excommunicationem, ꝙ suspensio ab homine infligi potest in pœnam propter crimen, & propter cõtumaciam. Sed excõicatio ab homine nõ potest infligi, nisi propter contumaciam. vt in. c. sacro. ĩ. de sent. excom. not. glo. 11. q. 3. in. c. episcopi. Et ratio est, quia si excommunicatus vult se corrigere, incontinenti debet reconciliari. vt in. c. ex parte. de verbo. sign. Not. tertio, quòd licet quis sit degrada-
5 tus † ab ordine ecclesiastico, non propterea est excommunicatus; & celebrans ipso facto non incidit in excommunicationem. Sed si præmissa monitione persistit in contumacia, debet excommunicari; & sic requiritur sententia. Et hoc communiter * tenẽt doct. hic. Not. quar- Cõm.op.
to ibi, aliquid sibi de ministerio interdicto, ꝙ
6 suspẽsus ab † officio incidit in irregularitatem, non solum si celebrat missam, sed si exercet, seu administrat aliquid pertinens ad ordines ecclesiasticos, etiam minores; Potest tamen dicere officium priuatim, seu vt priuatus. vt hic dicit
7 glo. 2. No. quinto, ꝙ correctio † sumitur quãdoq; pro monitione. Not. sexto, ꝙ tunc dicitur quis ex contemptu delinquere, quando
8 monitus † non desistit. Not. septimo, ꝙ com-
9 municans † excommunicato, incurrit in excõicationem. Quod est verũ in communicante excommunicato excõicatione maiori; Secus si de minori. & de hoc in. c. fi. ĩ. eod. Not. octa-
10 uo atq. ꝙ degradatus † nõ est statim tradendus curiæ sæculari; Sed ita demum, si incorrigibilis est; de quo in. c. cum non ab homine. s̃. de iudicium latè in. c. nouimus. ĩ. de verb. signific. Vltimo not. ex fi. quòd ecclesia non habet pœnam exilij, etiam contra clericum. Sed contra hoc videtur tex. & quod ibi traditur, in. c. 1. sup de calum. & 26. q. 5. in. c. episcopi. Et hoc vlti-
11 mum † tenendum est. Non obstat tex. noster, quia procedit, quando episcopus de facto non poterat imponere hanc pœnam; vt patet in tex. nostro hic, ibi, emendare minimè poterit. Sed quærunt hic post Host. Io. Andr. & docto. nunquid iura quæ dicunt, ꝙ depositus ab officio celebrans incurrit irregularitatem, habeant locum in clericis constitutis in minoribus; & concludunt ꝙ sic; & sequuntur. d. Ant. & D. m. & traditur in. c. 1. de re iudi. lib. 6. & ibi per Io. And. Et vide quod traditur in. c. 2. de senten. excom. lib. 6. Et circa hanc materiam, an, &
12 quando, & qualiter clericus † depositus, interdictus, vel excommunicatus, administrans incidat in irregularitatem, & generaliter de quolibet violante censuram ecclesiasticam, vide quæ latissimè dixi in. 3. q. princip. per plures, & plures quæstiones, in septimo membro prin. in. c. ad audientiam. s̃. de homicid. Glo. 1. facit duas quæstiones. In ea ibi, adiunctis sibi alijs epi-
13 scopis. quot, & quales requirantur, † in degradatione pręsbiteri, aut inferioris, dic vt plenissimè dixi in. c. 2. s̃. de re iudi. Quot autẽ, & quales requirantur in depositione, vel in degradatione episcopi, dic vt latissimè dixi in. c. 1. s̃. de accus. In ea ibi. c. accedens. dic, vbi canon
14 degradatum † appellat exprębsiterũ; & ipsum dicit esse deiectum ab ordine sacerdotij; & sic non videtur conficere corpus Christi. Ad idẽ facit. c. vt constitueretur. 50. dist. ibi, ad clericatum redeat. In ea ibi. 11. q. 3. episcopus. dic, hoc. c. & sequentia allegata in glo. dicunt ordinem, vel gradum à degradato amissum. Ad idẽ 1. q. 1. in. c. quod quidã. §. opponitur. in princ. vbi dicitur, quòd talibus nulla remanet potestas sacrificandi. Sed soluo hoc vltimum, vt ibi dicitur. Sed potest etiam solui, vt alia iura hic in glo. allegata; videlicet quòd intelligantur sm Hug. quãdoq; de ordine executionis, & quan-
doq;

doq; de ipsius ordinis priuilegio. Facit. 32. dis.
in.c. præter. §. verum. &. §. ad hoc. In ea ibi,
Roger. dixit, dic, idem tenuit Goff. in sum. hu-
ius titu. in fi. vt statim dicam. vide glo. 8. q. 1. in
sum. quæ refert etiam varias opin. In ea in fi.
no. glo. quæ finaliter concludit, q qualiscunq;
sit degradatio, verbalis, siue actualis, nō potest
à sacerdote auferri potestas conficiendi corpus
Christi. Sed aduerte, quia Host. hic refert, vt
supra dixi, quòd Goffr. in sum. huius titu. tenet
contrarium. Dicunt tñ Host. & etiam Archid.
quòd ipsemet Goff. tenuit contrarium in titu.
de temp. ord. post prin. & etiam hic tenet opin.
glo. Sed in deposito vbique tenet simpliciter
opi. Lau. & Tancr. quia sicut per depositionem
non tollitur characteris priuilegium circa im-
munitatē personæ, sic nec characteris potestas
circa confectionē Eucharistiæ; licet ordinis exe
cutio sit sublata. Io. verò, & Phi. tenēt op. Lau.
etiam in degradato. & idem Innoc. & Host i. &
Cōm. op. cōmuniter* theologi. Et sic dicit Host. in sum.
in. §. 1. in fi. quòd sufficit ad hoc, vt quis possit
conficere corpus Christi, quòd semel ritè fue-
rit ordinatus; vt apertè innuitur. ꝫ. de sum. trin.
c. 1. §. vna. à contrario sensu, quod argū fortissi
15 mū † est. l. 1. §. huius rei. ff. de off. eius cui man.
est iur. Et hanc opi. tenet hic. d. Ant. & D. m. &
Io. And. in. c. degradatio. de pœn. lib. 6. licet ibi
in glo. fi. in fi. inducat illum tex. in contrarium.
In nouella tñ concludit pro prædicta opin. cōi;
16 pro qua allegat, quòd si talis degradatus † per
Papam restitueretur, non ordinatur de nouo;
licet insignia ablata restitui debeant. Et prædi-
ctam etiam opi. tenet Archid. de consec. dist. 2.
in. c. quid sit. super glo. vbi recitat opin. theolo-
17 gorum, dicens, q ptās conficiendi † non depen
det à bonitate sacerdotis, sed ab ordine, inten-
tione, & debita actione, hoc est, verborum debi
ta prolatione; Sed talis degradatus characterē,
& ordinem detinet, ergo &c. Glo. 2. in princ.
declarat tex. & ex declaratione limitat. In ea in
fi. conclude, quòd si clericus degradatus, vel de-
positus, simpliciter acceptat aliquod attributū
ordini, à quo degradatus est, aut suspensus, effi-
citur irregularis. Secus si suspensus ab vno or-
dine acceptaret pertinentia ad inferiorē, vt dixi
in septimo membro princi. in. c. ad audientiam.
supra de homic. Item secus si degradatus sim-
pliciter acceptaret aliquid acceptabile per laicū,
& illud vt laicus exerceret. Et ex prædictis in-
fertur, quòd degradatus, aut depositus, potest
officium, & Horas suas dicere, vt dicit glo. dū-
modo faciat vt laicus. Quinimò nedum quòd
possit, sed debet, & tenetur; & peccat non dicen
18 do; quia illud est oneris. Vnde delictum † nō de-
bet sibi patrocinari, & præstare immunitatem.
vt in. c. & si necesse. ꝫ. de don. inter vir. & vxo. &
in. l. relegatorum. in fi. ff. de interdic. & relega.
Debet tamen vt dixi, dicere vt priuatus. prætē-
rea & priuatim; vt traditur in. c. illud. ꝫ. eod. &
Host. in sum. eod. titu. §. 1. Et subdit hic. D. m.
quòd ex prædictis sequitur, quòd talis dicendo
officium, nō debet dicere Dominus vobiscum;
19 quia non est verbum priuatæ † personæ. de quo
vide not. per Io. Mo. & post eum Ioan. And. in
c. 1. de sent. excom. lib. 6. Glo. pen. quærit ad
intellectum literæ. In ea in fi. dic, vel dic, quòd
sensus literæ est, quòd sicut clerici excommu-
nicati, vel suspensi, ingerentes se diuinis, debent
aggrauari, ita & laici excommunicati, qui se di-
uinis ingerunt, debēt aggrauari; licet enim quis
laicus exultat, tamen excōicatus non debet eccle
siam ingredi. vt dixi in. c. præce. Sed debet ex-
pelli. 21. dist. c. cleros. & 25. dist. c. perlectis. te-
net Host. in sum. eod. tit. §. 1. Sed vt ipse dicit,
de consuetudine non seruatur, & male. Quini-
20 mò peccat † taliter excommunicatus, qui alios
non euitat. vt in. c. illud. ꝫ. eod. Glo. fi. est cla-
ra, dic vt in ea.

Capitulum. III. Clerici.

SVMMARIVM.

1 *Interdictus, & excommunicatus celebrans, moni-
tus non desistens, deponitur.*
2 *Irregularitas incurritur absque sententia.*
3 *Excommunicatus, suspensus, & interdictus, an de-
beat statim deponi, quamuis velit se corrige-
re; & an requiratur monitio.*
4 *Excommunicatus, interdictus, vel suspensus, an
possit à solo Papa restitui; & an à legato. nu.
5. & an ab Episcopo. nu. 12.*
6 *Princeps solus solutus est legibus.*
7 *Multitudinis ratione solet quandoque dispensari
cum aliquibus.*
8 *Pœnitentiarij Papæ illos qui contempserunt, non
absoluunt.*
9 *Pœna duplici nemo debet affici.*
10 *Arbitrium iudicis versatur multum hodie circa
pœnas imponendas.*
11 *Adulterium est crimen depositione dignum.*
13 *Glo. 1. in fine est communiter recepta.*
14 *Depositio alia actualis, alia verbalis.*
15 *Episcopus post sententiam dicitur functus esse offi-
cio suo, siue bene, siue male iudicauerit.*
16 *Degradatio verbalis, & actualis.*
17 *Deponere qui non potest, nec dispensare.*
18 *Dispēsatio iura vulnerat, sentētia verò conseruat.*
19 *Capituli consensus an debeat accedere, quādo Epi-
scopus dispensat.*

1 CLERICI. Interdictus, † & excom
municatus celebrans, monitus nō
desistens, deponitur. h d. Not.
primo, quòd excommunicatus,
vel interdictus, celebrans, duplici pœna affici-
2 tur, vna ipso iure; quia ipso facto † efficitur irre-
gularis. vt in. c. præced. & in. c. 1. de re iud. lib. 6.
secunda, quia debet perpetuò deponi ab offi-
cio, & beneficio, vt hic. q facit ad infra dicen-
da. Not. secundo ibi, diuina officia, quòd ex-
communicatus celebrans incurrit hanc pœnā
per quamcunq; administrationem diuinorum.
quod intellige, vt dixi in. c. præced. Glo. 1. tria
facit, Primo colligit arg à cōtrario. deinde op-

ponit,& soluit. Tertio format quæstionem, & arguit pro parte negatiua, & decidit pro negatiua. & ponit opin.Hug. contra quam op.de.c. episcopus.& illud soluit. In ea ibi, dictum dispensatiuè. dic, vult ergo glo. quòd suspensus,
3 †interdictus, vel excommunicatus celebrans diuina officia,debet statim deponi,quamuis velit se corrigere; Et sic vult, quòd de necessitate non requiritur quòd præcedat monitio. Non obstat tex.noster,quia debet intelligi,quòd hic interuenit monitio dispensatiuè; Et hoc ēt tenet Host. qui magis clarè dicit, quòd si talis nō est paratus se corrigere, solus Papa dispensat; Secus si monitus vult se corrigere; quasi monitio hæc requiratur quò ad potestatem dispensandi.de quo statim latius in.q.seq. Et hoc ēt voluit Goff.dum dixit,quòd ad hanc dispensationem se habilitaret parendo monitioni. Vel secundum Phi.tex.noster, & similes, loquuntur de ijs qui ignorabant se ligatos; quo casu non deponuntur, nisi moniti non desistant. Sed tex. in.c.seq.& alia similia cōtraria loquuntur in scientibus se excommunicatos,vel suspensos,& immiscentibus se diuinis. In ea ibi, nec etiam legatus.dic, concludit ergo glo. ꝙ solus
4 Papa potest † dispensare. Et de Papa non est dubium;sed de inferiore vult,quòd non possit; & sic videtur contradicere glo. ijs quæ statim dixerat in prin.dum dixit, quòd tex.noster loquitur dispēsatiuè;& tñ loquitur in epo. Quòd tñ solus Papa possit,& nō inferior, etiā legatus, aut synodus,tenet Spec. in titu.de dispensat.§. nunc de epoꝝum.ad fin.ver.sed nunquid potest episcopus. Dicit tamen,quòd hoc procedit in eo qui scienter administrat. Sed si ignoranter administraret, dicit,quòd talis nullam incurrit irregularitatem, per.c.apostolicæ.ĵ.eod. Et subdit, quòd episcopus potest dispensare quò ad pœnitentiam, per tex.in.c.de illis. 11.q.3. Recitat etiam opin.quorundam qui dixerunt, quòd in omni excōmunicatione, à qua potest eps absoluere,potest etiam dispensare, si taliter excommunicatus celebrauerit, vel ordines susceperit.vt in.c.præterea.de off.delega. ꝙ dicit Spec.non esse recitatione dignum. Host.verò hic,vult,quòd si talis irregularis monitus,paratus est desistere,& se corrigere, cum eo poterit solus episcopus dispensare, per.c.fraternitati. ĵ.eo.fortius ergo & legatus. Pro quo adducit stilum,per quem mandatur,quòd si non in contemptū clauium facit &c.c.2.ſ.eo.&.c.postulastis.ĵ.eod. Quod tamen dicit procedere antequàm talis accusetur.Sed accusatione pendēte,tenet ꝙ non possit. per.c.dudum.ĵ.de priuileg.&.c.fin.ſ.vt lit. non contest. &.c.at si clerici.ſ.de iudi. Item vult, quòd si monitus non desistat,solus Papa dispensat; Et ita seruatur de facto.Idem tamen Host.in sum.in.§.fin.eo.tit.
5 simpliciter tenet, quòd etiam legatus† non potest dispensare, nisi habeat speciale mandatum. per tex. 1.q.7.c.si quis episcopus.il.2.&.c.placuit. Et subdit, quòd videtur ꝙ excusentur, si admoniti desistant,vt hic; &.c.postulastis. in si.
ĵ.eod. Dicit tamen illud intelligendum ex dispensatione Papæ. Et probatur.63.dist.salonitanæ.&.7.q.1.c.si quis præsbiter. 2.q.1.c.
6 quæ de causa. Nam solus† princeps solutus est legibus.25.q.1.§.viti.& in.l.princeps.ff.de legib.Et hęc vera,nisi rōne multitudinis;propter
7 quam causam cum aliquibus posset† episcopus dispensare. de quo dicetur in.c.seq. Sed dicit hic Io.An. quòd in legatis consuetudo habet, quæ tamen plus innititur facto,quàm defendatur à iure. quòd legati de latere dispensant cum irregularibus, qui non ex contemptu clauium se admiscent diuinis, etiam si id facerent ex supina ignorantia;vel scienter; non tamen ex cōtemptu. Et potest esse ratio, quia pœnitentia-
8 rij† Papæ illos qui contempserunt, non absoluunt. Contra hoc tamen allegat.c.pen.ĵ.eod.& remittit se ad ibi not. Tu verò distingue post D.m.quibusdam additis, quòd aut quæritur de Papa,& non est dubium, vt in.c.illud.&.c. apostolicæ.ĵ.eod. Aut quæritur de inferiore,& hoc casu subdistingue,quòd aut quæritur vtrum inferior possit liberare, & absoluere istū administrantē ab irregularitate iam causata, & dicendum est quòd non. ita loquitur.c.1.de re iud.lib.6.&.c.1.de sent.excom.lib.6. quæ intra indistinctè volūt solum Papam absoluere posse ab hac irregularitate. Et ita etiam intelligit Archid.c.si quis episcopus damnatur. &.c.sequen.11.q.3. Et ita intelligit etiam glo. prædicta intra.in ver.per summum.in.c.1.de re iud. lib.6. Aut quæritur de pœna depositionis imponenda per iudicem, & tunc aut monitus paratus est se corrigere, & tunc possit episcopus cum eo dispensare. Nam cum in celebrando ipso iure inciderit in irregularitatem, non mirum si quò ad depositionem imponendam admittitur dispensatio; ne duplici † pœna afficia-
9 tur,cum velit se corrigere. Et pro hac opin.allego, quòd hodie circa pœnas imponendas mul
10 tum versatur† iudicis arbitrium;vt traditur in.l. hodie. de pœn. & in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui not.infam. Item & hoc pro-
11 bo, quia adulterium † est crimen depositione dignum, vt traditur in.c.at si clerici.§.1. supra de iudi.& tamen ante depositionem potest epi
12 scopus† dispensare cum adultero, vt ibi,secundum communem* opinio. Non obstat.c.sequens.vbi videtur speciale, vt possit dispensare Cōm.op.
cum multitudine supra certum numerum; quia respondeo, quòd episcopus ad illud tenetur. Vel dic,vt ibi dicam. Aut monitus in contemptum clauium non vult desistere, & non potest episcopus dispensare. Nec etiam synodus;aut alius citra sedem apostolicā.11.q.3.in.c.si quis episcopus damnatur. &.c.sequen. &.ĵ.de excess.prælā.c.fina.Et rationem esse arbitror,quia cum persistente in tali contumacia non datur legitima causa,quæ in dispensatione requiritur. Et hanc differentiam inter irregularitatem, & depositionem voluit etiam Hostien. in summa.§.1.ver.fina.& Archidiaco. in.d.c.si quis episcopus. 11.q.3. In ea ibi, cum iniustè.

Con-

Concludit ergo glo. quòd non potest dispen-
sare nisi Papa; Nisi sententia fuerit iniusta.
Et idē tenet glo.in.d.c.si quis eps.11.q.3. Sed
cum sententia est iniusta, potest etiam eps resti-
tuere, fm glo. Et dicit Specu. quòd non est ne-
cessarium q restituat adiuncto numero episco-
porum; ita dicit in tit.de accus.§.2.ver.sed nū-
quid tot. Host. etiam hic intelligit, quòd illud
.c.si quis eps.11.q.3.potest intelligi, quando in
depositione non interuenit debitus numerus
eporum, fm ea quæ dixi in.c.2.§.de re iudi. &
in.c.2.de accusa. quia poterit emendare sniam,
fm ea quæ dixi in.c.qualiter.il.1.§.de accusa.
Vnde voluerunt Pet. & Abb.in.d.c.at si clerici.
quòd illud q dicimus, quòd epa non potest di-
spensare cum deposito, vel eum restituere, pro-
cedit quando dispensatio saperet misericordiā.
Sed si propter sententiam nullam, vel propter
absentiam iustam deposuit, & petit ipse restitui
cōtra sentētiam, tunc episcopus poterit. vt sup
de re iudi.c.cum Bertoldus. Et sic resident Ioā.
And.hic, & d.Ant. D.m.remittit ad not. per se
in.d.c.at si clerici. Sed tu aduerte, quia licet cū
Com. op. hac glo.communiter* transeant Io.An. & doc.
13 in.d.c.at si clerici.§.1.& sit communis† opi. tñ
D.m allegat ibi alias opi. Glo. enim.2.q.6.in
14 .c.ideò.il.1.distinguit,† an sit verbaliter deposi
tus, & potest restituere eps; an actualiter, & nō
potest. Alia gl.est in.c.si quis presbiter.7.q.1.
quæ vult, q depositum ex contumacia potest,
sed non depositum ex crimine. Spe.verò in tit.
de legat.§.nunc ostendendum. ver. nono. post
multa videtur concludere, quòd aut nos loqui-
mur de degradatione actuali, aut de depositio-
ne verbali. Primo casu, aut petitur restitutio de
iure, quia petens dicit sententiam latam per fal-
sos testes, vel per falsa instrumenta, vel contra
absentem ex causa probabili, vel quid simile, &
eps potest restituere. vt.d.c.si quis eps.11.q.3.
46.dist.in.c.clericus. Aut de gratia, seu dispensa
tione, & non potest; quia reseruatur soli Papæ;
& hoc casu intelligit.d.c.ideò. Secundo casu
in verbaliter deposito, dicit indistinctè q pōt;
vt in.d.c.at si clerici.§.1. Dicit tñ, quòd Guil.
Na.indistinctè voluit, quòd eps non posset di-
spensare, seu restituere post sniam; cum sit fun-
15 ctus† officio suo, siue bene, siue male iudicaue-
rit.sup de off.dele.c.ex literis. &.d.§.1. Dicit
tñ, quòd aliqui indistinctè contradicunt, per
d.§.1. Sed primum principale dictum est ve-
rius. Prædictam etiam sniam videtur tenere idē
Spe.in tit.de accu.§.1.ver.præterea. vbi etiam
16 facit differentiam inter verbalem,† & actualem
degradationem. Glo.50.dist.c.cōtumaces. per
illum tex arguit, quòd eps possit; vide ibi per
eum. In fi.tñ arguit in contrariū. Sed Bar.Bri.
ibi, dicit, quòd solus Papa dispenset cū solem-
niter deposito.de pœnit.dist.6.c.1.in fi. Lau.
verò videtur voluisse in.d.c.contumaces. quòd
vbi snia tenuit, quòd si deposito cōperit aliqđ
auxilium extraordinarium, quod restitutionē
inducat, quòd eo casu pōt eps restituere. Facit
.ff.de mino.l.in causæ.§.nunc videndum. Si ve-
rò snia tenuit, & non competit remediū aliqđ
extraordinarium, vult, quòd solus Papa possit,
per.c.ideò.2.q.6. Archid. se remittit ad nota.
per Specu.in.d.ver.nono. & sic concludit quasi
idē quod glo.nostra. Et glo.in.d.c.si quis eps.
11.q.3.quæ vult, quòd restitutionem sapientē
misericordiam non pōt eps facere; sed eam quę
innititur iuri ,ppter iniustitiam, vel nullitatem
pōt. quod etiam tenet Lau. & etiam sequitur
Archid.ibi. Sed Bar.Brix.ibi dicit, quòd solus
Papa hodie restituit depositum; & dicit, quòd
illud.c.si quis eps.est hodie correctum, & loqui
tur fm antiqua iura. D.m.in.d.c.at si clerici.
§.1.tenet oppositum Spe. quòd cum deposito
verbaliter possit dispensare; tum quia hoc fauo-
rabile est; tum quia permittitur dispensare epo
in adulterio; Secus cum deposito solēniter, hoc
est actualiter; Et hanc opin. tenet Archid. refe-
rendo Pet.in.c.1.15.q.fina. licet aliud tenuerit
Pet. vt dixi sup in princ. Vnde ex prædictis pa
tet, quòd hæc quæstio est satis dubia: Mihi etiā
non placet, q depositū, etiam verbaliter, iustè,
& legitimè possit restituere; nam cum ipse solus
17 non possit † deponere, vt dixi in.c.a.sup de re
iud.non video quō solus possit dispensare; cum
hæc procedant à pari; aut maior requiratur po-
testas in restituendo misericorditer, quàm in
condemnando; fm ea quæ latissimè dixi in.c.cū
te.sup de re iudi. Et præterea per dispensatio-
18 nem vulnerantur† iura; per sniam verò deposi-
tionis iustā iura conseruantur. Vnde arbitror
ita distinguendum, quòd aut snia est nulla, &
hoc casu solus eps possit illam declarare nullā.
Aut snia est iustè, & ritè lata quantum ad iudi-
cem, sed ex aliqua legitima causa cōpetit depo
sito in inte.resti.petitio, & hoc casu dico, quòd
episcopus solus restituere potest; si sumus in
casibus, in quibus solus potuit deponere, & de-
posuit. Aliàs autem nō ipse solus, sed vna cum
alijs qui deposuerunt, debet restituere; iuxta
not.in.c.penult.supra de restitu.in integ.& per
d.Ant.in.c.pastoralia.§.quia verò. de offi.de-
leg.& Io.And.in additione Spec. in tit.de exe-
cu.senten.§.2.ver.quid si mandetur. Aut sen-
tentia est ritè, & iustè lata, & quò ad iudicem, &
quò ad partem; ita quòd parti nullum compe-
tit extraordinarium remedium, etiam petitio-
nis restitutionis in integr. ex aliqua legitima
causa, & hoc casu arbitror, quòd siue loquamur
in deposito solemniter, siue in deposito verba-
liter, non possit solus episcopus dispēsare; arg.
prædictorum. Et vide latius ad materiam quę
traduntur per. D.m. in d. c. at si clerici. §. de
adulterijs.supra de iudi.maximè in illo articulo
19 an debeat accedere † consensus capituli.

Capitulum. IIII. Latores.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati, vel interdicti celebrantes deponi debent; nisi propter multitudinem mitigetur pœna. & nu.2.& 3.8.10.*

4 *Multitudo verificatur in numero, qui est supra quadraginta. & nu. 12. quod intelligitur secundum subiectam materiam. & ibi idem de paucitate.*
5 *Episcopus solus an possit deponere clericos.*
6 *Pœna fori contentiosi non tollit pœnam fori pœnitentialis; nec e conuerso, remissiuè.*
7 *Pœnitentiæ sunt arbitrariæ, & in ipsis debet esse discretio.*
9 *Dispensandi iustam causam tribuit penuria.*
11 *Principaliores, & concitatores sunt puniendi; multitudini verò concitatæ, aut parcendum, aut cum ea mitius agendum.*
13 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*
14 *Censura plus dependet à voluntate proferentis, quàm à verbis.*
Temporalia verò non ita dependent à voluntate iudicis. ibi.
15 *Spiritualia in dubio interpretanda sunt in tutiorē partem, licet duriorem.*
16 *Suspensus alternatiuè, videlicet ab officio, vel beneficio, an debeat abstinere ab vtroque, vel à neutro; Et an possit petere vt censura ista dubia declaretur. vide nu seq.*
18 *Episcopi ratione multitudinis possunt non deponere excommunicatos celebrantes absq; alia dispensatione.*

1 LATORES. Excommunicati, † vel
interdicti celebrantes, deponi de-
bent, nisi propter multitudinem
mitigetur pœna. h. d. Diuiditur,
quia primo ponitur narratio, & decisa supplica-
tio. Secundo distinguens commissio. ibi, fra-
ternitati tuæ; & secundum membrum ponitur
2 ibi, si verò &c. Not. primo, quòd clericus † su-
spensus, vel interdictus celebrans debet perpe-
tuò deponi; nec est necessaria alia monitio. de
quo in. c. præced. Not. secundo, quòd ꝓpter
3 † multitudinē, & scandalum quod sequi posset,
si omnibus ordinaria pœna imponeretur, solū
principalioribus est infligēda; reliquis verò nō
est omnino parcendum; sed pœna mitiganda.
& de hoc in glo. 2. No. tertio ibi, si quadragin
ta, coniuncto ver. si verò. ꝙ hoc verbum multi-
4 tudo, † non verificatur nisi in eo numero, qui est
supra. xl. de quo in glo. 2. in fi. Quarto not. ibi,
5 condemnes. arg. quòd solus episcopus † posset
deponere clericos. Et per hunc tex. refert Spec.
quòd quidam episcopus solus deposuit quan-
doq; presbiteros; sed reprehensus fuit ab Inno.
qui dixit, ꝙ ille episcopus male intellexerat istū
tex. Vide per Spec. in tit. de accu. §. 4. post prin.
& ibi Io. An. in addi. ego latè dixi in. c. 3. s̃. de re
6 iudi. Not. quinto, quòd pęna † fori contētiosi
non tollit pœnam fori pœnitentialis; nec econ-
tra. de quo dic, vt latè dixi in. c. de his. de accusa.
in quarto membro princ. Vltimo not. ex fi. ꝙ
7 pœnitentiæ sunt arbitrariæ; & quia in ipsis de-
bet esse discretio. & de hoc in glo. fi. Glo. 2. in
prin. colligit. deinde opponit quòd parcendum
sit multitudini. Secundo colligit, ꝙ vltra. xl. di-
cuntur multi. & oppo. & soluit. In ea ibi, tunc est
feriendā multitudo, dic, vult ergo glo. ꝙ vbi nō
8 subest scandalum, non est parcendum † multitu
dini. Sed contra hoc facit tex. noster; nam hic
non apparet, ꝙ timeretur aliquod scandalū, &
tñ non puniuntur oēs, sed solum. xl. Vnde pos-
set etiam quæri, quare Papa taxauit hunc nume
rum. Sol. potes dicere ad vtrunq; ex mēte In-
no. & Io. An. quòd Papa taxauit hunc numerū
ex causa. s. ne ciuitas pateretur defectū in sacer-
dotibus, si oēs fuissent depositi; nam & penuria
9 † tribuit iustam cām dispensandi. 55. dist. c. pri-
scis. Ex quo infertur, quòd etiam ꝓpter cām
10 extrinsecam parcendum est † multitudini. Dicit
tñ Seneca in lib. de beneficijs. quòd pudorē pec
cati tollit multitudo peccantium; & desinit esse
sub ꝓhibitione maledictum. Et not. diligēter,
11 quòd principaliores, †. & concitatores sunt pu-
niendi. Multitudini verò concitatæ, aut parcen-
dum, aut mitius agēdum. Quod notabis perpe
tuò ꝓpter seditiones, & coniurationes factio-
num, quæ in populis, & contra dños frequen-
tantur. In ea ibi, dār multi, dic idem not. Ar-
chid. 32. q. 7. c. si quis. & not. de consecr. dist. 2.
c. relatum. no. glo. 34. dist. c. vidua. In ea in fi.
12 dic, ꝙ hæc verba † multi, pauci, plurimi, & simi-
lia, vario modo accipiuntur. Interpretantur tñ
ſm subiectam materiam. Vnde quandoq; mul-
ti dār duo, vt dictum est. Quādoq; tres, vt in. §.
fi. Instit. de iur. perso. 67. dist. c. 1. in tex. & glo.
&. 1. q. 1. c. placuit. s̃. de accu. cum dilectus. &
in. c. inquisitionis. in glo. fi. Qñq;. x. vt not. in
d. c. disciplina. 45. dist. per tex. in auth. de trien.
& se. in princ. colla. 3. Qñq;. xiiij. s̃. ne cler. vel
mon. c. 1. Qñq;. xl. vt hic. Et similiter etiam ra
tione subiectæ materiæ pauci dār duo, vel tres.
d. c. cum dilectus. & c. inquisitionis. Et qñq;. v.
vt tradit glo. 2. in. c. dilectus. de præben. Qñq;
xxiij. millia videtur esse pauci ratione amplissi-
mæ prouinciæ. Vnde non sunt multi anni, qui-
bus recepi literas à fratre meo, quibus nun-
ciabat iam pestem cessasse, & ibi paucos mori
in die, cum non morerentur nisi sex, ant septem
millia in die. Et ideò Host. hic dicit, quòd si. xl.
tātum fuissent in diœcesi, Papa hunc numerum
quadragenarium nō fuisset arbitratus fore pau
cos. Glo. 3. fortificat tex. per rationem, dic vt
in ea. Glo. pen. in prin. supplet ad tex. deinde
fortificat. Tertio quærit, & contra vltimam sol.
arguit, & non soluit. In ea ibi, quia vnū ꝓpter
13 aliud, dic, hoc intendit hæc glo. ꝙ vbi duo † sic
se habent, quòd vnū accedit alteri, sufficit amo-
nere à principali; quia intelligitur amotum in
accessorio. vt probatur in reg. accessorium. Et
quia de connexis idē est iudicium. vt in. c. trans-
lato. s̃. de constit. dixi in cle. cām. de elect. In ea
ibi, tantum à beneficio. dic de hoc, vt. s̃. de off.
ord. c. dilectus. In ea ibi, nisi quò ad se. dic vt la
tius dixi post glo. fi. & doct. in. c. pastoralis. s̃. de
appel. Et vide ad hoc glo. sing. in cle. cupiētes.
de pœn. in glo. magna. In ea ibi, accedens, dic
ad idem. s̃. de cler. pu. in duel. c. fi. In ea ibi, ita
credo, dic, idem dicit Host. In ea in fi. dic, hæc
contraria non obstant secundum Host. quia lo-
quuntur

quunt ut in temporalibus; hic verò loquimur
14 in censura,† quæ plus dependet à voluntate ꝓferentis, quàm à verbis. vt. ĩ. de senten. excom. c. si quem. Temporalia enim non ita dependẽt à voluntate iudicis. vt probatur. ff. ad munic. in .l. ordine. §. 1. &. 11. q. 3. c. 1. Item facit, quia
15 in spiritualibus † in dubio tutior interpretatio fienda est; licet sit durior. vt in. c. seq. & c. 1. ĩ. de rescrip. Vinc. Ioã. & Phi. in. c. postulastis. ĩ. eod. dicunt, quòd putant opi. glo. nostræ ve-
16 ram esse inter viuos; † Sed inter mortuos contrarium; quasi prælatus voluerit suspendere, & non suspendit. arg. l. vni. C. de pecu. eius qui liberta. Goffr. verò in. c. quanto. §. de magist. dicit, quòd talis sentẽtia non tenet. per l. 3. C. de senten. quæ sine cer. quan. D. An. dicit, ꝙ aut constat de intentione ꝓferentis, & illi standum est; aut non constat, & tutius est abstinere ab vtroque. Non tamen propter hoc incurrit in irregularitatem; quia sententia est incerta. Et hoc placet. D. m. quia licet sententia censuræ iniustæ liget; hoc est verũ, quando de ea apparet. Sed hic non apparet an ab officio, vel beneficio voluerit suspendere. vnde tutum erit ſm d. An. quòd petat per iudicem declarari; Et si
17 nollet, poterit † adire superiorem per viã querelæ, vel appellationis, qui compellat ipsum ad declarandum; vel reuocet talem sententiam. Vnde tutius est interim abstinere. Quidam etiam voluerunt, quòd aut suspenditur ab vtroque, & tunc clarum. Aut ab altero tantum, nec apparet à quo, & tunc solum à beneficio intelligitur suspensus. per .l. si præses. & .l. interpretatione. ff. de pœn. Sed plus placet opio. d. An. Glo. fi. est clara. Io. fio. dic, sed quæro in eo, quod tex. dicit de suspensione ad tempus, vtrum hoc epi-
18 scopus † debeat agere dispẽsatiuè. Sol. dic ꝙ non; Imò continet ius commune, ex quo hic exprimitur. Vnde poterunt episcopi non deponere, etiam sine alia dispensatione. Et hoc seruat pœnitentiaria, secundum Io. And. Simile not. per glo. in. c. eos. de temp. or. lib. 6. &. ſ. de sortileg. c. 2. &. ĩ. tit. 1. c. 2.

Cap. V. Illud Dominus.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus celebrans deponendus est, nisi cum eo misericorditer dispensetur.*
2 *Quid si per solam famam excommunicationis notitia habeatur. & nu. 7. & 18. & an facilius cum eodem dispensetur. nu. 8.*
3 *Episcopo nõ licet trãsire ad alium Episcopatũ sine licẽtia Papę; Nec sufficit ꝙ petatur, nisi obtineatur. Aliàs debet vtroq; priuari. nu. 24.*
4 *Notorium non requirit citationem, neque monitionem, et in casu ferendæ excommunicationis. Amplia etiam in notorijs facti transeuntis, vt nu. 6.*
5 *Episcopi transitus non potest esse non notorius.*
9 *Delinquens sub spe veniæ magis peccat.*
10 *Excommunicato prohibetur communicatio actiua, & passiua.*
11 *Excommunicatus an possit communicare cũ alio excommunicato, & ibi quòd non, secundum cõem. & si monitus non desistat, potest denuo excõicari; & cuius effectus sit secunda excommunicatio. nu. 13.*
12 *Priuilegij ratione quod facere non possumus, multò minus facere possumus prætextu delicti.*
14 *Peccatum maius est agere, quàm pati.*
15 *Excommunicatus celebrans, siue ingerens se celebrationi, an, & quando efficiatur irregularis.*
16 *Excõicatus, vel suspẽsus, non solũ põt, sed tenetur dicere horas canonicas, vt priuatus tamen. Ad idem tenetur degradatus.*
17 *Delictum non debet alicui concedere immunitatẽ.*
19 *Fama an inducatur à dicto paucorum.*
20 *Famæ varij effectus, remissiuè.*
21 *Excommunicatio sine monitione, vt ferri possit à iudice, an facienda sit differentia quòd sit ordinarius, vel delegatus.*
22 *Iudicis ordinarij non potest allegari defectus ptãtis; delegati verò potest ante certificationem.*
23 *Formam nouam non dant ea quæ sunt de iustitia, licet exprimantur.*

1 ILLVD DOMINVS. Excõicatus † celebrans deponẽdus est, nisi cũ eo misericorditer dispẽsetur. h. d. Sed vt dicit. D. m. ſm hoc, istud. c. nihil affert de nouo. Ideò summat sic. Si hñs
2 † notitiam excõicationis per solam famam celebrat, debet de rigore deponi, licet cũ eo misericorditer posset dispẽsari. h. d. Et est casus valde notab. Diuiditur, quia primo ponitur transitus epi Hildesemẽsis. Secũdo ibi, vnde, ponitur mãdatum factũ delegato, & ipsius executio. Tertio ibi, ipse verò, ponitur cõparitio epi, recognitio, misericordiæ petitio, & excusatio. Quarto ibi, licet, ponitur excusationis impugnatio. Quinto ibi, cũ eo, ponitur pœnæ remissio. No. primo,
3 ꝙ epo non licet † transire ad aliũ epatum sine licẽtia Papæ: Nec sufficit petere licentiã, nisi obtineatur. vt in. c. licet. sup̃ de reg. & sup̃ de trãsla. præl. per totum. Et hic põderatur ꝙ non petijt licentiã, ad maiorẽ aggrauationẽ delicti. Simile in. c. cum venerabilis. sup̃ de cõsue. No. secũdo,
4 ꝙ in facto notorio † non requiritur citatio, aut monitio; Et sic videtur ꝙ posset ferri excõicatio absq; monitione. Vide qđ latius traditur in. c. cũ sit romana. ſ. de appel. & in. c. vestra ſ. de coha. cle. & mu. & per. d. An. in. c. ad nostrã. il 3.
5 sup̃ de iureiur. Not. tertio, ꝙ transitus epi † nõ potest esse non notorius. Quod qualiter intelligatur, tangitur hic in glo. Et sic videtur, quòd
6 etiam in Notorijs † facti transeuntis, non est necessaria solemnitas iuris, de qua in. d. c. vestra.
7 No. quarto, ꝙ habens † notitiã sententię excõicationis, etiam per solam famã, debet abstinere ab administratione ordinum; & etiam à cõione fidelium. Aliàs peccat administrando, & communicando: & incidit in irregularitatem; Et est casus valde notab. secũdum doct. pro epis qui excõicantur in curia. Qui habens notitiam
8 excõicationis solum per famã; † satis enim esse videtur,

videtur, ꝙ possint per hoc induci in probabilem
dubitationem; quo casu debẽt abstinere, & viã
certam eligere. Et non abstinentes incurrunt
vt dixi, in irregularitatem, ac si certi essent. Sed
8 facilius † cum eis dispensatur, vt hic in fi. quàm
si omnino fuissent certi. Not. quinto ibi, quia
tamen in dubijs. tex. vt iacet. de quo dixi in. c.
ad audientiam. s. de homici. No. sexto, quòd
9 delinquens † sub spe veniæ, magis peccat. Vnde
in sacra scriptura dicitur: maledictus homo, qui
peccat in spe. Vnde Hieronimus ad Sillan. inquit,
nobis non blandiantur pœnitentiũ exempla,
quæ sunt infęlicium remedia. Et Seneca,
sic inquit. Et si scirem Deos ignoscituros, homines
etiam ignoraturos, dedignarer peccare.
Not. 15. q. 1. in. c. merito. Et alibi idem Senec.
in epist. 44. ad Lucillum. si honesta sunt quæ facis,
omnes sciãt; si turpia, quid refert neminem
scire. Vnde subdit ipse in moralibus, nullum
peccatorum tuorum cõscium magis timueris,
quàm teipsum. Alium enim fugere poteris,
sed te nunquam. Et Cicero. 3. Offic. Si Deos,
hominesq; celare possemus, nil tamen auarè,
iniustè, aut libidinosè faciendum est. Not. se-
10 ptimo, ꝙ excommunicato † prohibetur cõio
actiua, & passiua. Vnde alij non debent secum
cõicare. j. de sentẽ. excom. nuper. 11. q. 3. cum
excommunicato. Nec ipse alijs. Vnde communicando
grauiter peccat; quia videtur excõicationem
contemnere, & vsurpare communionẽ
sibi interdictam, contemnendo claues ecclesię.
Facit. j. de exces. præla. c. fi. An autem excom
11 municatus debeat † euitare excõicatũ, videtur
ꝙ non; quia sunt in pari cã. 26. q. 6. c. nihil. C.
de inoff. test. in. l. in arenam. &. s. de adul. c. pen.
& fi. Sed communis* opinio est in contrariũ,
Com. op. secundum Host. & Io. And. Facit. c. pia. de except.
lib. 6. & c. dilecti. s. de excep. Quod pro-
12 batur, quia ratione priuilegij † non potest quis
communicare excommunicato. vt in. c. nulli. j.
de sent. excom. ergo non debet posse prætextu
delicti. Facit. c. & si necesse. s. de dona. inter vir.
& vxo. & c. eum qui. de præben. lib. 6. Aliàs esset
contra ecclesiam approbare excõicatorum
collegium, contra no. C. de sacros. eccle. in. l. qui
sub prætextu. &. s. de hæreti. c. excommunicamus.
§. quia verò. & §. seq. Imò si moniti non
desistant, possunt iterum excommunicari. arg.
13 c. fi. in fi. j. eod. Et cuius sit effectus † secunda
excommunicatio, vide quod latè dixi in. c. ita
quorundam. s. de iudę. Not. octauo ex ver. &
14 excommunicatos. ꝙ maius peccatum † est in
agere, quàm in pati; quia in agere nõ datur excusatio;
sed in pati quãdoq; datur. Not. 32. q. 5.
in. c. ita ne. Et hoc est, ꝙ vult tex. dum dicit,
poterit non vitari, quasi dicat, ẜm Host. & Ioã.
And. ꝙ si communicatur sibi per vim absolutã,
in nullo peccat; sed per conditionalem peccat.
vt in. c. sacris. s. quod me. cau. sed fortius si voluntas
sit simulata, vel esset turbata. vt in. c. Matthæus.
s. de simo. Vltimo not. ex fi. ꝙ siue ex-
15 communicatus † celebret diuina, siue ingerat se
celebrationi diuinorum, siue faciat coram se ce-
lebrari, grauissimè peccat, & efficitur irregularis.
Et dicit Per. ꝙ talis excommunicatus audiens
diuina in ecclesia, incidit in irregularitatem.
Quod placet Boa. qui tamen vult, ꝙ cum
tali possit per episcopum dispensari, vel per abbatem,
si est monachus. Quæ tamen dispẽsatio
non conceditur talibus, si ille in suo officio administrasset.
Abb. dicit, ꝙ magister suus tenebat
contrarium; quia interessentia celebrationi
diuinorum, nihil addit ad excõicationẽ, nisi
minorem excommunicationem. vt in. c. nuper.
j. de sen. excom. sed ligatus minori celebrans,
non efficitur irregularis. vt in. c. fi. j. eo. Goff.
dicit, ꝙ excõicatus non potest missam cantare;
vel sacramenta tradere; nec potest dicere officiũ
cum alijs in choro, per tex. 11. q. 3. in. c. si quis
epũs damnatur. vbi dicitur, ꝙ sibi non licet, vt
prius. Io. An. concludit, ꝙ solum celebrans efficitur
irregularis. Secus si audit. D. m. distinguit,
ꝙ aut audit diuina authorizando, vt quia epũs
sua authoritate facit coram se celebrare, & efficitur
irregularis. Aliàs secus. Facit tex. noster
in fi. dum dicit, vel se celebrationi ingesserit. Et
hoc tenet glo. in verbo celebrari, quæ ad hoc allegat
istum tex. in cle. 2. de priuileg. Quam glo.
dicit. D. m. semper menti tenendam; quia multi
episcopi errant in hoc; quia excõicati faciunt
coram se celebrari. Et vide quæ latius dixi in
3. artic. princ. tertij membri princip. in. c. ad audientiam.
s. de homic. Glo. 2. quærit, qũo sit
notorium epũm transiuisse ad aliam ecclesiam, &
soluit. deinde opponit, & soluit. dic vt in ea.
In glo. super ver. xx. dies. in fi. dic, sed quæro, qñ
incipiant currere isti. xx. dies. Sol. dic, quòd à
tempore præsentationis literarum. Aliàs non
esset in culpa. Facit. c. super eo. s. de appella.
16 Glo. super ver. officia, quærit an excõicatus, vel
suspensus possit dicere horas canonicas, & soluit.
In ea ibi, præter missam. dicit. D. m. quòd
glo. nimis incautè loquitur, nã sequeretur quòd
posset exercere alia deputata alicui ordini;
Quod est contra. c. 2. supra eod. vbi dicit, quòd
non debet attentare aliquid de ministerio interdicto.
Sed mihi videtur, quòd glo. habuerit
bonum intellectum, dum dixit, non officiando,
sed quasi priuata persona; quasi sentiat, ꝙ
tanquam habens illum ordinem non potest illud
attentare; sed tanquam priuatus potest.
Dicit tamen Goff. quòd secreto, non officiãdo
ecclesiam, sed solus legendo, non cantando, &
sic planè, ita quòd à nemine audiatur, dicere
potest horas canonicas. Hostien. verò in
sum. in. §. 1. dicit, ꝙ excommunicatus maiori
non debet intrare ecclesiam; licet aliud habeat
consuetudo praua. Excommunicatus igitur
debet abstinere ab ingressu ecclesiæ. Et nedum
horas extra ecclesiam potest dicere, sed ad illas
tenetur, vt dixi in. c. 2. Quinimò arbitror, ꝙ
etiam clericus degradatus tenetur dicere ho-
17 ras. Et hoc probatur, quia delictum † non debet
sibi concedere immunitatem. vt in. l. relegatorum.
§. fi. de interdic. & releg. Facit. ff. de minor.
in. l. Papinianus. cum simi. Glo. super verbo, in

18 bo in hoc, opponit quòd famę † esset credendũ de excõmunicatione lata, & sic fuit culpabilis.
19 Glo. soluit. Deinde quærit, vtrũ dictum † paucorum inducat famam, & credendum sit; soluit quòd non. contra quod opponit, & nõ soluit. In ea ibi, sed dicta paucorum, dic de hoc articulo, vt latius dixi io .c. qualiter. il .2. §. de accu. artic. 9. principali. q. 22. In ea in fi. Ioan. An. remittit se ad no. in .c. inquisitionis. in prin. infra de sen. ex. D. m. concludit, quòd cum ex notificatione plurium surgit probabile dubium, & tractetur de modico præiudicio si abstinet, debet abstinere donec certificetur. Non ob. tex. noster, quia non exigit famam præcisè, sed dicit sufficere; licet cõtrarium allegaretur. Vnde conclude, quòd qualitercunq; inducatur in suspicionem, aut dubitationem, debet ipse ab-
20 stinere. Et de varijs † effectibus famæ, dic vt latissimè dixi in .d.c. qualiter. in. 9. arti principali .q. 45. Extra glo. opponitur contra tex. in eo
21 quòd videtur facere differentiam † inter ordinarium, & delegatũ; vt ordinarius possit exercere sine monitione, delegatus nõ; obstat enim .c. sacro. ĩ. de senten. excõm. Sol. dic, quod ista fuit allegatio partis; Sed non est differentia, vt dicit Inno. & bene; nam quilibet iudex debet prius monere, licet teneat excõmunicatio sine monitione. vt no. in .d.c. sacro. Vel forte secundum Hosti. hic sit differentia inter delegatũ, & ordinarium quantum ad hoc, quia in or-
22 dinario † non potest allegari defectus potestatis, sed in delegato posset ante certificationem. vt in .c. cum in iure. §. de offi. deleg. Vel secundum eum, excommunicatio lata ab ordinario sine monitione tenet; Secus in delegato; quia videtur esse contra intentionem delegantis. ar. c. fi. §. de præben. Quod dictũ est valde singulare, si esset verum. Sed reprobatur; quia ea
23 quæ † sunt de iustitia, licet exprimantur; non dant nouam formam. Vnde etiam à delegato valet actus gestus cõtra illam expressionem; vt singulariter voluit Inno. in .c. prudentiam §. de offi. deleg. vbi dicit, quod si delegato mãdatur, vt condemnet Titium Sempronio in centum, si constiterit illum obligatum; quod tenet sententia condemnationis; licet non constet; quia non fuit plenè probatum; quia hæc sẽtẽtia est contra ius partis, & non contra ius scriptũ. Et talia verba non faciunt conditionem, sed monitionem. Ad idem .c. licet. §. de offi. ord. Circa quod vide glo. singularẽ, & quod ibi dixi, in cle. 1. de iure patro. Item non placet dictum Hosti. quia sequeretur, quod sententia iniusta à delegato lata contra mentem delegantis, quæ semper intelligitur esse vt fiat iustitia, non valeret; quod tamen est falsum. Vltimo opponitur cõtra finem literæ, io eo quod Papa dicit, facientes misericordiã, quia videtur quod nullam misericordiam fecerit; quia priuauit illũ epm vtroq; episcopatu. vt in .c. pe. §. de transla. præla. quod loquitur de hac eadem facti contingẽtia. Sol. illa est pœna temerarij trãsitus, in quo nulla erat
24 excusatio; & ideò debuit † priuari habito, & ambito. Sed hic Papa misericordiã fecit respectu depositionis ab ordine, quam debebat pati. vt io præced. c. etiam ideò iste remansit episcopus, siue episcopatu.

Capitulum. VI. Fraternitati.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus celebrans à beneficio suo deponitur. Et etiã sine monitione, remissiuè nu. 3.*
2 *Excommunicatio potest ferri ab homine propter crimen, interueniente tamen contumacia.*
4 *Episcopus solus potest dispensare cum eo, qui excõmunicatus celebrauit.*
5 *Possum verbum, inducit facultatem, non necessitatem.*
6 *Depositio ab ordine requirit numerum Episcoporum. Depositio verò à beneficio consilium capituli.*

FRATERNITATI. Excommunicatus † celebrans à beneficio suo
1 deponitur. h. d. Cõmunis diuisio. Secunda ibi, præsbiteros. Nota primo ibi, alios clericos, quòd pœna priuationis de qua in hoc tex. nedum habet locum in præsbiteris excõmunicatis, sed etiam in clericis inferiorum ordinum. Quinimò etiam in laicis. Vide quæ latissimè dixi in .c. ad audientiam. sup de homic. in sexto mẽbro principali. Not. secundo ibi, pro suis excessibus, quod etiam
2 ab † homine potest ferri excõmunicatio propter crimen; Quod tamen intellige, interueniente contumacia criminosi; Et ita intelligitur tex. in .c. episcopi. 11. q. 3. Et ita debent intelligi oĩa alia similia iura. Facit quod no. io. c. ex parte. il. t. ĩ. de ver. sig. Not. tertio, quòd
3 excõmunicatus † celebrans potest deponi, sine alia monitione, per id quod dixi in .c. latores. sup cod. Not. vltimo ibi, poteris, argu.
4 pro illa opi. quòd sòlus episcopus † potest dispensare cum deponẽdo, ex eo quòd excõmunicatus, vel suspensus diuina ministrauit officia;
5 Hoc significat verbum poteris, † quod inducit facultatem, non necessitatem. vt in .l. non quicquid. ff. de iudi. dixi in .c. clerici. §. eo. In gl. fi. ibi, deponere, dicit Io. And. quod forte tex. hoc omisit, quia numerus episcoporum qui requiritur in depositiõe ab ordine, de quo latè dixi in .c. 3. §. de re indic. non potest de facili ha-
6 beri. ar. c. 1. de hæret. lib. 6. Qui numerus † non requiritur in depositione à beneficio; licet requiratur consilium capituli. vt in .c. quãto. & .c. nouit. §. de his quę fi. à præla. Et ideò hic Papa dixit de hac pœna faciliori. Sed potest ẽt ferri depositio ab ordine. vt in .c. latores. §. eo. Simile habetur in .c. sequen. in fin. ĩ. eod.

Capitulum. VII. Postulastis.

SVMMARI[illegible]M.

1 *Collatio beneficij facta exco[illegible]icato nõ tenet,*
[illegible] *no.*

& nu.5. & nu.8. & scienter tali conferens à beneficiorũ collatione suspenditur. & nu.7.
2 *Celebrantis in loco interdicto pœna, & quòd talis efficiatur irregularis, & ineligibilis actiuè, ac passiuè, nu. 10.*
3 *Antecedens cui denegatur, denegandum est etiã consequens.*
4 *Contractus gestus cum excommunicato non valet quò ad ipsius commodum.*
6 *Excommunicatus non potest salua conscientia retinere sine dispensatione beneficiũ sibi, dum esset excommunicatus, collatum, vide nu. 22.*
9 *Puniri quis debet in eo, in quo delinquit.*
10 *Absolutio irregularitatis celebrãtis in loco interdicto est reseruata Papæ.*
11 *Excommunicato vt auferantur beneficia habita ante excõicationem, an requiratur perseuerãtia in excõmunicatione, & quãta, & nu. 14.*
12 *Hæresis præsumpta ex quanta in excommunicatione perseuerantia insurgat.*
13 *Contumacia sola facit quem præsumi nocentem, licet non sufficiat ad condemnationem.*
14 *Confessio ficta non debet plus operari quàm vera.*
15 *Dispensatio de aliqua re, si nõ dictum sit per quem fieri debeat, an, & qñ, possit fieri ab episcopo.*
16 *Absolutio ab excommunicatione quãdo est reseruata Papæ, an solus Papa possit dispensare.*
17 *Dispensare non potest qui peccauit in eo, super quo petitur dispensatio; licet aliàs potuisset.*
18 *Episcopus dispensare potest circa beneficium quod conferre nõ potest, dummodo à Papa nõ fuerit collatum. nu. 19.*
Authoritatem quoq; interponere potest permutationi beneficiorũ ad alios spectãtiũ. ibi.
20 *Ordinatus à Papa in ordinibus minoribus, nõ potest ab inferiori ad maiores ordines ꝓmoueri.*
21 *Episcopus quãdo potest dispensare super retentione beneficiorum, non potest dispensare super executione ordinum receptorũ tempore excommunicationis.*
23 *Episcopi iudex est Archiepiscopus, & Archiepiscopi Patriarcha.*
24 *Excommunicatio iniusta ligat quò ad nos, & si continuatur ligat etiam quò ad Deum.*

1 POSTVLASTIS. Collatio† bene-
ficij facta excõmunicato non te-
net; Et collator qui scienter ex-
cõmunicatis confert, à beneficio-
2 rum collatione suspenditur. Et celebrans † in
loco interdicto, si est clericus secularis, bene-
ficijs priuatur; si est monachus, in arctius mo-
nasteriũ detruditur. h. d. Diuiditur, quia primo
ponitur decisa cõsultatio. secũdo resp. ibi, cõ-
sultationi, Secunda subdiuiditur in tres partes,
sicut tria ponit dicta. sm̃ ibi, illi verò. tertiũ ibi,
quæ similis; quod habet duo membra, & secun-
dum mẽbrum ponitur ibi, monachi verò. No.
primo, quòd cum cõmunio ex toto denegan-
da sit excõmunicato, per consequens non po-
test tali beneficiũ conferri; quia talia non pos-
sunt fieri, aut in beneficijs administrari sine cõ-
3 munione; Et cui denegatur† antecedens neces-
sarium, etiam denegatur consequens, & omne
id, per ꝙ deuenitur ad denegatum, vt in. l. ora-
tio. ff. de sponsa. & in reg. cum quid vna via. de
reg. iur. lib. 6. Et ex hoc videtur inferendum,
4 quòd contractus † gestus cum excommunica-
to, quò ad ipsius commodum non teneat. de
quo per Hosti. in. c. veritatis. s̃. de do. & cõtu.
dicã latius in. c. si verò. j̃. de sen. excom. No.
5 secundo, ꝙ excõicatus † non est capax bene-
ficij; Vnde collatio ei facta non tenet; quia nõ
est canonicè facta; et per consequens nõ potest
6 illud salua † conscientia retinere; nisi cum eo
dispensetur, vt hic, & in. c. 1. de re. iur. lib. 6.
Et sic sequitur, ꝙ dispensatio fieri potest vbi
collatio non tenuit. No. tertio ibi, illi verò,
7 de pœna † inferenda conferenti beneficium ex-
communicato; quia si scienter fecit, suspendi
debet à collatione beneficiorum. Nec requi-
ritur alia monitio. Et sic sumus extra casum. c.
graue. s̃. de præben. Tales etiam incurrunt pœ-
nam de qua in. c. cum in cunctis. s̃. de elect. Si
verò ignoranter fiat, nõ punitur aliqua pœna. c.
fi. j̃. eo. & in. c. cũ dilectus. s̃. de cõsue. & in tex.
nostro à contrario. Sed in quantum respicit
8 fauorem Beneficiati, collatio † nõ tenet; quia
quantum ad eum, non est differentia inter pu-
blicum, & occultum excõmunicatũ; siue non
excõmunicatus gerat actum cum eo, siue ipse
excommunicatus gerat actum cum alio; nisi
ratione publici officij. vt not. in. d. c. cum dile-
ctus. tradit Io. An. in. c. 1. de rescrip. lib. 6. No.
quarto ibi, puniantur in quo delinquere præ-
9 sumpserunt. ꝙ debet † quis puniri in eo in quo
delinquit. concor. c. literas. sup. de tempo. or.
Not. quinto, ꝙ diuina non possunt celebrari in
loco interdicto; in quo dic vt hodie habetur in
. c. fi. de sen. ex. lib. 6. Vltimo no. ꝙ celebrans in
loco interdicto, debet spoliari bñficijs. Et ẽt ef-
10 ficitur irregularis; A qua irregularitate† per so-
lum Papam absoluitur. dixi in. c. clerici. supra
eo. tit. Et efficitur ineligibilis actiuè, & passi-
uè. vt in. c. is qui. de sen. ex. lib. 6. Glo. super
ver. retinere, quærit, & soluit. In fin. dic, hæc
glo. simpliciter intellecta nõ est vera; quia cõ-
tra tex. in. c. 1. supra de iudi. & contra tex. no-
strum à contrario sensu. Sed glo. debet intel-
ligi secundum dispositionem. c. cum bonæ. al-
legati in glo. Videlicet, quãdo quis perseuera-
uerit in excõmunicatione per trienniũ; quo ca-
11 su potest † priuari beneficijs iam habitis; quia
ex hoc nouo delicto insurgit quędam præsum-
12 ptio contra eum quasi † hæresis; cum tan-
to tempore claues ecclesiæ contempserit. vt in
. c. fi. j̃. de pœn. Quidam tamen voluerunt in
. d. c. cum bonæ. ꝙ sufficiat ꝙ steterit in excõ-
municatione per annum. per. c. rursus. & . c.
quicũq; . 11. q. 3. Et hoc sentit gl. fi. in. d. c. 1. s̃.
de iudi. & ibi, vide. D. m. qui varias opiniones
recitat, & tãdem ponit opinionẽ suã, quæ mihi
multum placet. Videlicet aut causa propter
quam quis erat excõmunicatus, erat digna pri-
uatione ipso iure, & per lapsum anni priuatus
erit ipso iure; & ratio est in prõptu, quia post

lapsum

lapsum anni nulla vox eorum debet audiri. vt
in.d.c. rursus. & .c. quicunque. quæ nihil di-
cunt de priuatione beneficij; sed simpliciter q
nulla vox eorum penitus audiatur. Et sic in-
terpretatione iuris habentur pro confessis, &
conuictis. Et ideò, quia ibi verè confessus, fuit
priuatus ipso iure; eadem ratione & hoc casu
debet esse priuatus. Et insurgit hæc tacita cõ-
fessio, & conuictio ex.c.nullus. sup. de psump.
& .c. cum contumacia. de hæreti. lib.6. Nam
13 ex sola † contumacia quis præsumitur nocens,
& quasi confiteri; licet illa confessio non suffi-
ciat ad condemnationem. vt not. in .d. c. nul-
lus. Sed secuta postea excõmunicatione, & da-
ta perseuerantia per annum, augumentatur illa
præsumptio, & efficitur vehemens. vt d.c.cum
contumacia. Et illa tunc sufficit ad priuatio-
nem, vel condemnationem. vt io .c. a. sup de
præsump. Et hoc voluit glo. in .d.c. cum con-
tumacia. etiam in alijs criminibus ab hæresi;
Et optimè probatur ibi; qoia si propter hoc
in heresi habetur pro cõuicto post annũ, in quo
crimine non pceditur de facili ex presumptio-
oibus, vt in.c.literas.de præsumpt. fortius hoc
dicendum est in alijs criminibus. Aut delictũ
erat dignum priuatione per sententiam, & tunc
per lapsum anni non erit priuatus ipso facto;
14 sed necessaria erit sententia; quia non † debet
plus operari ficta confessio quàm vera; Vnde
sicut si verè confessus fuisset, necessaria fuisset
sententia; sic & fortius hoc casu. Aut illud cri-
men, propter q fuit excõmunicatus, non indu-
cebat priuationem ipso facto, nec præstabat fa-
cultatem priuandi per sententiam, quia paruũ
erat. 16.q.7. inuentũ. & tunc non erit priuatus;
nec priuandus per sententiã post lapsum anni;
sed imponetur pœna arbitraria, ac si fuisset ve-
rè confessus. Et hoc procedit quando pœna
pro illo delicto nõ esset in iure expressa; Sed si
fuisset expressa, illa imponeretur. Nec obst. si
diceretur, quòd ex hoc nouo delicto, quia tan-
to tempore stetit in excommunicatione, debet
puniri; quia sufficit q propter hoc habeatur
pro confesso; Non enim debet pœna puniri.
vt in .c. at si clerici. s̄. de iudi. Nec pœna debet
procedere ex pœna, vt in .c. quia diuersitatem
.s̄. de præben. not. glo. io reg. imputari. lib.6.
Aduerte tamẽ, quia si post lapsum anni adhuc
indurato corde perseueraret in excommunica-
tione per biennium, ex hoc delicto contracto
postquam habitus fuit pro confesso, quia non
caret scrupulo hæreticæ prauitatis, poterit pri-
uari beneficijs. Et sic potest intelligi .d.c. cum
bonæ. vbi ponderatur, quòd per triennium ste-
terat in suspensione; non enim sufficiebat solus
annus. Item aduerte, quia prædicta procedũt
in his qui fuerunt excõmunicati propter cau-
sam criminalem, siue fuerit criminaliter, siue ci
uiliter intẽtata. Secus in mera causa ciuili. vt est
glo. singula. in.c.contingit. s̄. de do. & contu.
Glo. super ver. dispensatum; quærit, & soluit.
In fi. dic, no. hanc glo. quæ singulariter vult, q
15 vbi à iure permittitur dispensatio, † nec dicitur
per quem, intelligitur permissa episcopis. Et
idem tenet glo. in .c. in quibusdam. j. de pœn.
& in.c.excõicamus. de hære. l. di. in sum. & .c.
miror. tenet singulariter Inno. in .c. dilectus.
de temp. or. De qua materia vide etiam per Io.
An. in .c. 1. de sup negli. præla. & latissimè
per .D.m. in .c. at si clerici. §. de adulterijs. s̄.
de iudi. Et hoc generaliter. Sed quantum ad
terminos tex. nostri, dic. q idem tenuit Goff.
hic, & Spe. in ti. de dispensat. §. nunc de episco
porũ. ver. 16. Refert tñ ibi Io. de Deo. tenen-
tem, quòd solus Papa possit. Quod non pla-
cet ibi Spec. per.c.cum bonæ. de æta. & qua. &
ibi glo. Alij verò dicunt, q per conciliũ pro-
uinciale, seu per proprium Patriarcham. ar. c.
graue. s̄. de præben. Et hoc primo sentit Hosti.
16 sed tãdem distinguit, Quòd aut absolutio † ab
excõmunicatione erat reseruata Papæ, & solus
Papa potest dispensare. Aut concedebatur ẽt
episcopo, & solus episcopus poterit dispensare.
ar.c.pastoralis. de offi deleg. & .c. à nobis. il. 2.
de senten. excom. Compostella in .c. q sicut.
de elect. dicit, q excommunicatus non tenetur
cedere beneficio; quod est expressè cõtra hãc
decretalem secundum .d. An. D. m. putat ar-
gu. glo. nostræ, quòd post absolutionem ab
excõmunicatione à quocunq; factam, episco-
pus poterit dispensare; Dummodo non sit ille
idem episcopus, qui scienter contulit; quia cũ
17 ipse peccauerit † in conferendo, non est dignus
hac potestate; Sic in simili in episcopo simo-
niaco. 1. q. 5. c. præsentium. Et plus vult. D.m.
q interueniente dispensatione episcopi, non
requiritur alia collatio; Et sic potest episcopus
18 dispensare † circa beneficium, quod conferre
non potest. Sicut dicimus in simili, quãdo im-
19 ponit authoritatem permutationi † beneficio-
rum spectantium ad alios, secundum nota. in
.c. quæsitũ. s̄. de re permut. & in cle. 1. eo. titu.
Sed si collatio fuisset facta per Papam, fortè in-
ferior non posset dispẽsare; ex quo Papa semel
manum apposuit. Sicut dicimus in eo quem
20 ipse ordinauit, † quòd alius inferior sine
ipsius licentia non potest ipsum ad superiores
ordines promouere. vt in .c. cùm in distribuen
dis. s̄. de temp. ord. Item aduerte. quia licet
essemus in casu, in quo posset episcopus dispen
sare super retentione beneficiorum, non tamẽ
21 dispensare † posset super executione ordinum
receptorũ tempore excõmunicationis. iuxta
not. in .c. cum illorum. j. de sen. exco. Et vide
ad pdicta quod tradit Io. An. in.c. si verò. j. de
sen. ex. Dicit tamen Hosti. hic, quòd licet ex-
22 communicatus † occultus non possit acquirere
beneficium, tamen interim pendente dubio po
test retinere, donec sit iudicatum. Glo. super
ver. mereantur, quærit, & soluit. Io fi. dic, sed
hic insurgit dubiũ, quis erit iste superior in im-
ponenda suspensione, & in tollenda postea in-
flictam. Sol. quidam vt Hosti. dicunt, q con-
cilium prouinciale. per .c. graue. s̄. de præben.
imponet suspensionem; & dispensatio de qua
sequitur, fiet per Papam, vel per proprium Pa-
triarcham,

triarcham. secundum Io. An. hic; qui dicit nõ
esse locum illi decretali, cuius pœna locum ha-
bet post binam monitionẽ; quæ monitio hic
non requiritur. vt dixi in notabilibus. Conclu-
dit igitur, tenendum esse quod dicit glo. Aliter
tamen non declarat quis erit iste superior, nec
etiam doc. D. m. dicit, quòd si collatio ista il-
legitima, fuit facta per inferiorem episcopo, su-
23 perior erit episcopus; Si per episcopum, † Ar-
chiepiscopus; si per Archiepiscopum, Patriar-
ca. Facit 18. q. 2. c. si quis abbas. & q̃ not. in
.c. sacro .j̃. de sen. ex. 10. q. 3. in .c. quia cogno-
uimus. & in .c. præsenti. in fi. de offi. or. lib. 6.
& quod not. Io. An. in .c. vt litigantes. eod. ti.
& libro. et in .d. c. graue. Glo. pen. quærit, &
soluit. In fi. dic, & ratio est, quia excommuni-
24 catio † etiam iniusta ligat; etiam quò ad nos. vt
in .c. cũ contingat .s̃. de off. deleg. Et licet non
liget quò ad Deum, in quantum tamen ipse ex-
communicatus eam cõtemnat, ligat etiam quò
ad Deum. vt in .c. per tuas .j̃. de sen. excom.
Vnde frustra dicit illam iniustam, ex quo eam
contempsit.

Capitulum .VIII. Proposuit.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij facta illi qui prius fuit excõica-tus, valet, si tẽpore collationis erat absolutus.*

2 *Legatus de latere potest cõferre canonicatus existentes in sua legatione; & quæ beneficia valeat conferre. remissiuè.*

3 *Clericus, an licitè porrigere possit preces pro sua institutione.*

4 *Petitio iusta est exaudienda.*

5 *Dilatio deliberatoria datur, etiam vbi non datur libellus; quia etiã extraiudicialis responsio nõ est præcipitanda.*

6 *Excommunicatus semel, præsumitur semper excõmunicatus; nisi probetur absolutus; & nu. 10 latè, & declarat. nu. 14.*

7 *Excommunicatio inducit infamiam temporalem, & canonicam.*

8 *Communio eius qui potest absoluere ab excommunicatione, licet nõ inducat necessariã absolutionem, tamen facit præsumptionem de absolutione. & nu. 15.*

9 *Qualitas requisita ad validitatem actus, requiritur tẽpore quo dispẽsatio applicatur ad actũ.*

10 *Qualitas semel posita quæ ex solo cursu temporis non variatur, semper præsumitur stare.*

11 *Possidens olim, præsumitur hodie possidere.*

12 *Hæres olim, præsumitur hodie esse hæres.*

13 *Præsumptiones legũ sunt liquidissimæ ꝓbationes.*

16 *Negligentia in facto proprio regulariter imputatur.*

17 *Curiosus quis esse non tenetur in facto alieno.*

18 *Singulare quandoq; pro plurali exponitur.*

19 *Aduocatus excommunicati, an incurrat excommunicationem.*

20 *Defensio cui permissa est, permittuntur & omnia illa, sine quibus defensio esse non potest.*

1 PROPOSVIT. Valet collatio † be-
neficij facta illi qui prius fuit ex-
cõmunicatus, si tempore colla-
tiõis erat absolutus. h. d. Diuidi-
tur, quia primo narrat factum, & probationes
vtriusq; partis. Secundo diffinit. Secunda ibi,
quia verò. Iurex. ibi, inuestiuit & .j̃. die sub
isto .j̃. dicebatur, quòd Capitulum molestabat
magistrũ. P. excõmunicatũ tempore institu-
tionis; super quo dati fuerunt iudices ad atte-
stationes recipiendas; qui testes clausi, fuerunt
præsentati apostolicę sedi, secundum Abba.
2 Hosti. & Io. An. Nota primo, q̃ legatus † de
latere potest conferre canonicatus existẽtes in
sua legatione. Et generaliter quæ beneficia va-
leat legatus cõferre, vide in .c. 1. & .c. pe. de off.
3 lega. lib. 6. Not. secundo, q̃ clericus † licitè
potest porrigere preces pro institutione sua;
nec notatur ambitione. Quando autem non
liceat, & quando sit, q̃ preces videantur indu-
cere simoniam, vide .s̃. de ęta. & quali. c. tuam.
Not. tertio in verb. quibus, quòd iusta peti-
4 tio † exaudienda est. Ad idem .c. ex diligenti
.s̃. de simo. Not. quarto, q̃ datur deliberato-
5 ria † dilatio, etiam vbi non datur libellus; quia
etiam extraiudicialis responsio non est præci-
pitanda .2. q. 5. c. quanto. secundũ Hosti. & Io.
6 An. Nota quinto, q̃ semel † excõmunicatus,
semper præsumitur excõmunicatus; nisi pro-
betur absolutus. de quo dic vt in glo. 2. Not.
7 sexto, quòd excommunicatio inducit † infamiã
temporalem, & canonicã; Et quæ tanto tem-
pore durat, quanto durat excommunicatio. Et
excommunicatione sublata, etiam ipsa remo-
uetur, Adeò quòd talis efficitur capax omniũ
beneficiorum, etiam spiritualium. Ideò antẽ
dixi, q̃ inducit infamiam canonicã, quia si esset
ciuilis, non episcopus; sed princeps posset illã
tollere. vt in .l. 1. §. de qua aũt restitutione .ff. de
postula. dixi latissimè in .c. cũ te. sup de te iudi.
8 Vltimo not. quòd licet coĩo, † etiam habentis
potestatem absoluendi, non inducat necessariã
absolutionem ab excommunicatione, tamen
inducit præsumptionem de absolutione. Ad
idem .c. cum olim .j̃. de priuile. de quo latius
dicetur in glo. fin. Glo. 1. in prin. colligit arg.
ad tex. & inducit duo similia. Et facit ista glo.
9 iuncto tex. q̃ vbi † ad validitatem, vel inuali-
ditatẽ alicuius actus qualitas certa requiritur,
oportet quòd illa qualitas adsit tempore quo
dispositio applicatur ad actum. Ad idem tex.
in .l. in delictis. §. si extraneus .ff. de noxa. & sup
de iudi. c. intelleximus. Glo. 2. in prin. decla-
rat literam, demũ colligit, & dat consilium. In
ea ibi, adhuc excommunicatus. not. perpetuo
glo. q̃ semel excõmunicatus, semper præsumi-
tur excõmunicatus, nisi probetur absolutio;
10 qualitas † enim semel posita, quæ ex solo cur-
su temporis non variatur, semper præsumitur
stare; vt regula semel malus. lib. 6. Vnde olim
11 possidens † præsumitur hodie possidere. l. siue
12 possidetis .C. de proba. Et semel hæres † sem-
per præsumitur hæres. vt in .l. & si fine. §. restitu

tus

tus.de mino. Facit.c.si fortè.de elect.lib.6. Et
de materia latè per Cin. & doc. in .l. non igno-
rabit.c. ad exhiben. per Bald.in.l.3.C.de ꝓba.
et traditur per doc.in.c.cū ad sedem.de rest.tem-
po. Et aduerte, quia singulariter est ponde-
randa ista glo.relata ad tex. probat enim, quòd
quis dicitur probare articulū, ꝙ hodie quis fue
rit excōicatus; etiam si probat quòd ante per
plures annos fuerit excommunicatus; nam ista
est probatio iuris præsumptiua; quæ transfert
in aduersarium onus probandi contrarium.
13 Nec mirum, quia præsumptiones † legū sunt
liquidissimæ probationes. vt dicit glo.singula-
riter,& ibi Bal. & doc.in.l.si tutor.c de pericu.
tuto.& cu.probatur in .l. 2. C. de suspec. tuto.
Et quasi in casu nostro hoc est necessariū dice-
re, quia quodammodo impossibile esset pro-
bare, ꝙ tunc temporis esset excōicatus. Ad-
uerte tamen, quia talis præsumptio tollitur vt
hic dicitur, per contrariā probationē; vt pro-
batur in.c.cupientes.§.ꝙ si per.20.de elec.lib.
.6. & in .c.in nostra.§.de procu. Et vide quod
traditur in .c. apostolicę.§. de dona.circa fi. &
in.c.requisisti.in fi.de testa.& in.c.1.§. de frigi.
& per glo.35.q.3.c.extraordinaria. Et de mo
do ꝓbandi,vide glo.22.q.1.in.c.2. Ponit etiā
hic Inno. alios varios intellectus, qui commu-
niter reprobantur per doc.ideò nō insisto. Ad-
uerte tamen, quia quod supra dixi,quòd semel
14 excōicatus † præsumitur, & probatur hodie
excōicatus, est limitandum, si modo excōica-
tio fuit pura; Secus si fuit lata sub conditione;
Puta si non solueris.ī.mensem, aut tale quid
non feceris excommunico te; nam hoc casu ne-
cessario non includitur, quòd hodie sit excōi-
catus; quia potuit satisfecisse.ī. terminum.
Et hoc procedit respectu tertij volentis proba-
re excōmunicationem de præsenti; Secus re-
spectu illius ad cuius instantiam emanauit prę-
ceptum. Sed tu dic de hoc articulo, vt notabi-
liter, & latissimè dixi in .c. super his. de accu.
Glo.fi.oppo. & sol. & contra sol. arguit. In fi.
glo. dic, Aut quæritur nunquid sola cōmunio
15 cum † excommunicato per superiorē adhibi-
ta, inducat absolutionē, & dicendum est quòd
non; de quo dic vt hodie clarè habetur in cle.
si summus pontifex. de sen. ex. Aut quæritur,
vtrum saltem præsumptiuè propter talem com
munionem probetur fuisse factam absolutionē
in præteritum, & dicit .d.Ao. ꝙ sic, quantum
ad coadiuuandum alias probationes. Sed an
quātum ad excusandum participantes? Inno.
refert aliquos dicere, quòd excusantur;ex quo
habebatur pro absoluto; & maximè propter
cōmunionem habitam secum ab excōmuni-
catore. Quod fatetur Hosti. quò ad excusan-
dum alios cōmunicantes secū; Sed non quan-
tum ad hoc, vt ipse excōmunicatus excusetur
communicando alijs. Alij dicunt, quòd respe-
ctu cōmunicantium procedit ista opinio. Sed
si excōmunicatus aliquid petit, & opponitur
de excōicatione, nō sufficit probare quòd ha-
beatur pro absoluto. Sed debet verè proba-
re absolutionem; Et imputet sibi si non rece-
perit literas absolutionis, vel illas amisit; cum
16 regulariter in facto proprio imputetur † negli-
gentia. vt io.c.1.§.de cōm. & in.c.fin.§. de
homici. Et ad prædicta faciunt not. in simili
per Inno. in.c.veniens.de ver. sign. lib.6. Alij
distinguunt, ꝙ aut factum est antiquū, & tunc
aut ipse cōmunicans excusatur, & ꝓbabit ab-
solutionem presumptiuè. Facit.c.1.de conces.
pręben.lib.6.& quod tradit Io. An. in .c. illud.
ad fin.§.de præsum. Aut factum est recens, &
non excusatur. Hostiē. dicit, ꝙ vna opinio est
rigidior,alia ęquior. & tādem hoc relinquit ar-
bitrio iudicantis. D.m. sentit,ꝙ semper requi-
ratur vera ꝓbatio. Sed .D.m. plus placet, ꝙ
cōmunicātes nullam pœnam incurrāt; ex quo
cōiter habebatur pro absoluto; quia in facto
17 alieno † non tenetur quis esse valde curiosus.
ar. reg.ꝑsumitur.lib.6.& not.per Inno.in .d.c.
veniens. Sed respectu ipsius excōmunicati re-
linquitur arbitrio iudicis, qui habebit conside-
rare an tempus sit antiquum; & an ex lapsu
temporis verisimiliter potuerit perire proba-
tio absolutionis; vel si ciuitas fuit supposita
spolijs; vel domus eius combusta; & an ipse sit
bonæ conditionis; & timens Deum. arg. not.
in.d.c.illud.§.de præsumptio. Vltimo extra
glo. opponitur contra tex. in eo ꝙ dicit, ꝙ iste
Cardinalis inuestiuit istos canonicos de præ-
benda; & sic videtur ꝙ plures inuestiuerit de
sola præbenda; quod fieri non debet. vt in.c.
maioribus. & .c.tuæ.§.de præben. Soluit Ioā.
An. ꝙ textus debet intelligi exponēdo singu-
18 lare † pro plurale, præbenda,hoc est præbendis.
vel debet intelligi, vel referri singulariter ad sin
gulos;non ad omnes.s.ꝙ quemlibet de singulis
præbendis inuestiuit. Sed quæro, quia iste ma
gister fuit excōmunicatus, ex eo quòd erat cō-
siliarius, & fautor excōmunicatorum, vtrum
19 postulans † pro excōmunicato incurrat in ex-
communicationem. Sol. Hosti. distinguit, ꝙ
aut communicat extra iudicium in non perti-
nentibus ad defensionem,& incidit in excōmu-
nicationem; quia ille casus non reperitur à iu-
re permissus; ita potest ꝓcedere iste tex. Aut
exercet officium aduocationis in iudicio ad de-
fensionem excōmunicati, & tunc si excommu-
nicatus fouet iustam causam, nullum peccatum
20 incurrit; quia ex quo ipsi permittitur † de-
fensio, vt in .c. intelleximus.§. de iudi. etiam
omnia permissa intelliguntur, sine quibus de-
fensio fieri non potest. vt in .l.ad rē mobilem.
&.l. ad legatū.ff.de procu. Aut scit eum foue-
re iniustam causam, & tunc incidit in excom-
municationē; quia cōmunicat sibi in crimine.
argu.c. si concubinæ.ī.de sen.excom. Vel dic,
& melius in hoc vltimo mēbro. secundū .D.m.
quòd aut defendit eum super crimine super quo
fuit excommunicatus, et tunc procedat opi-
nio Hosti. quòd aduocatus incidit in excōmu-
nicationem maiorem; quia communicat crimi
noso in crimine. Aut defendit eum in alia cau-
sa, licet iniusta, & tunc licet iniustè communi-
cet,

cet, tamen quia non communicat in crimine,
pro quo fuit excommunicatus, incidit tantum
in minorem excommunicationem. vt in.c. nu-
per .j. de sen. excom.

Capitulum .IX. Apostolicæ.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus celebrans qui se probabiliter suspensum ignorauit, non efficitur irregularis.*
2 *Ignorantia probabilis excusat; nec requiritur nimia curiositas; dummodo nõ sit nimia desidia.*
3 *Ignorantia crassa quæ sit.*
4 *Ignorantia, & erroris differentia.*
5 *Papa solus absoluit ab irregularitate.*
6 *Absens, & ignorans an possit excommunicari, vel suspendi.*
7 *Excommunicatio absq; legitima monitione est iniusta, quanquam liget.*
8 *Absens vtrum possit absolui ab excommunicatione per epistolam.*
9 *Spiritualia tractare nullo mõ cadit in suspẽsum.*
10 *Excommunicatus quãdo post mortẽ absolui possit*
11 *Excommunicatum se sciens per famã, non potest allegare probabilem ignorantiam.*

APOSTOLICAE. Qui ꝓbabiliter
1 ignorans † se suspensum celebrat,
non efficitur irregularis. Secus si
non probabiliter .h.d. Vel sic,
suspensus, vel excommunicatus ignoranter
celebrando, nulla indiget dispensatione respe-
ctu irregularitatis. aliàs secus .h.d. secunda ibi,
cæterum. Primo not. ex tex. quòd non quæ-
2 libet ignotãtia excusat, sed solum † probabilis.
Nec requiritur secundum doc. ꝙ quis sit mul-
tum curiosus in sciendo; dummodo non sit ni-
mis desidiosus. ar.l. nec supina .ff. de iur. &
3 fac. igno. No. secundo, ꝙ ignorantia † crassa,
& supina dicitur, quando de facili potuit scire,
4 & non curauit. Not. quarto differentiã † in-
ter ignorantiam, & errorem; nam ignorantia
est propriè circa ea quæ quis tenetur scire; &
melius dixisset tex. nescientia .37. dist. c. fin.
nam propriè ignorantia sonat in vitium. Erra-
re verò, est vnum pro alio putare .22.q.2. c. in
quibus. vide per glo. in Rub. ff. de iur. & fac.
igno. Vbi etiam vide de titubatione. Vlti-
5 mo no. ꝙ solus Papa † absoluit ab irregularita-
te. dixi in .c. clerici .s. eo. Et dicit hic Io. An.
quòd ista absolutio fuit facta per Papam, ne im
pediretur ordinatio Pragẽsis ecclesię, propter
quam venerant canonici. vt in.c. apostolicæ .s.
de exceptio. quę est pars huius, vt hic dicit glo.
prima. Glo. magna præmittit duos effectus
probabilis ignorantiæ. Secundo quærit, an
6 absens, † & ignorans possit excõmunicari, vel
suspendi; allegat pro, & contra, & soluit. Et
demum format tres alias quæstiones. In ea ibi,
dicit Apostolus. dic, ad Timotheum.c.1. In ea
ibi, ordinatis ab episcopo .c. 1. dic, & ad hoc
vide quod ibi traditur in glo. fin. In ea ibi, ab-
sens, & ignorans potest excõmunicari. dic, hoc
7 intellige, dummodo præcedat † legitima mo-
nitio; Aliàs excõmunicatio est iniusta, quan-
quam liget. vt not. in .c. sacro .j. de sen. excom.
In ea ibi .c. de manifesta. dic, & ibi etiã traditur,
vtrum absens posset absolui. In ea ibi, non
8 audietur per literas † tales, nisi post absolutio-
nem; sentit ergo glo. quòd literæ impetratæ
per excommunicatum ignorantem valeant, vt
saltem post absolutionem audiatur. Sed hoc
non est verũ. per tex. in .c. 1. de rescri. lib. 6. de
qua materia dic, vt ibi latè habetur. Nec ob.
iste tex. quia loquitur respectu pœnæ imponẽ-
dæ; quæ non debet imponi nisi peccanti. vt in
.c. 2 .s. de consti. & ibi not. Secus respectu va-
liditatis impetrationis. In ea ibi, ignoret se ex-
communicatum, vel suspensum. dic quòd se-
cundum Hostien. distinguendum est inter ex-
communicatũ omnino occultum, & non oc-
cultum; quia si est omnino occultus, quia nec
conuinci potest, nec illum remordet conscien-
tia, nec etiam alios, quia nihil auditum est de
sententia excõmunicationis lata; & talis excu-
satur, tàm in iudicio, quàm extra iudicium; et
quantum ad illa quæ ipse facit; per iura allega-
ta in glo. nostra in prima parte. Et idem si pos
set conuinci, tamen sententia nec est publicè la-
ta, nec est denunciatus excommunicatus; Ni-
si talis sit actus qui nullo modo cadat in suspen-
sum; sicut eligere, vel eligi; sacramenta confer-
9 re, vel recipere; vel alia spiritualia † tractare.
Si tamen ipse sciat, peccat quò ad Deum. vt .s.
de coha. cle. & mulie. c. si. & infra de sen. ex. c.
à nobis. il. 2. Quandoq; tamen conceduntur
extraiudicialia, & iudiciaria denegantur; de
quo traditur in.c. solet. de senten. excom. lib. 6.
Secus autem si talis non est omnino occultus;
Vel non potest allegari probabilis ignorantia,
Aut ipse sciat, vt dictum est. In ea ibi, absoluere
10 debet post mortem. dic, hoc verum, † quan-
do in morte apparuerunt signa contritionis
illius delicti, pro quo fuit excommunicatus.
ar. c. à nobis. il secundo .j. de senten. excom.
In ea in fin. dic, not. glo. quòd sciens se excom-
11 municatum † per famam, non potest allegare
probabilem ignorantiam. Facit .c. illud. sup
eod. Et de hoc effectu famæ, & de alijs plu-
ribus effectibus, vide quæ latissimè dixi in .c.
qualiter, & quando. il. 2. sup de accusa. in .9.
arti. principali ver. quadragesimo quinto q̃to.

Capitulum .X. Si Celebrat.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus minori celebrans nõ fit irregularis, sed peccat. & nu. 22. & potest eligere, & nu. 34. & ea quæ sunt iurisdictionis. exercere, & nu. 4. & nu. 35.*
Et sacramenta conferre potest. tamen non potest eligi.
2 *Excommunicatus excommunicatione maiori celebrãdo efficitur irregularis; secus excommunicatus*

nicatus minori.

3 *Excõmunicatio maior inducit suspensionem ordinum. sed minor non suspendit ab ordine, sed tantū à perceptione sacramentorū. & nu. 12.*

4 *Iurisdictionalia sunt extranea à participatione sacramentorum, quibus excõmunicatus minori priuatur.*

5 *Excõmunicatus nedum maiori, sed etiam minori est inhabilis ad beneficium consequendum.*

6 *Antecedente necessario prohibito, intelligitur esse prohibitum necessarium consequens.*

7 *Beneficium omne videtur de iure requirere residentiam.*

8 *Beneficiorum pluralitas est prohibita, remissiuè.*

9 *Sacramentorum participium duplex, actiuum, & passiuum.*

10 *Sacramentorum virtus immediatè trāsit de Christo in ipsa sacramenta.*

11 *Peccãtes, etiam grauiter, dummodo ab ordinibus non sint suspensi, conferunt sacramēta, & eorum effectum.*

12 *Peccator prout est à Deo separatus, gratiam non recipit.*

13 *Communicãs excommunicato in contemptum superioris, & pertinaciter, incurrit ipso facto excommunicationem maiorem.*

14 *Contemnere superiorem dicitur, qui scienter contra illius prohibitionem aliquid facit.*

15 *Excõmunicatio maior quæ sit, & quæ sit minor.*

16 *Suspensio quotuplex sit, traditur, multipliciter distinguendo vsque ad nu. 21.*

22 *Excommunicatus, vel suspensus, quando incidat in irregularitatem latissimè.*

23 *Peccatores dicuntur suspensi à Deo.*

24 *Excommunicationi, vel suspensioni solemnitas addita à canone, non immutat ipsius factum.*

25 *Expressio eorū quæ tacitè insunt, nihil operatur, limita. nu. sequen.*

27 *Irregularitas non incurritur, nisi vbi de iure est expressum.*

28 *Mitius agitur cum lege, quàm cum homine.*

29 *Capitulum episcopis. 11. q. 3. declaratur, & nu. tribus sequentibus.*

30 *Irregularitatis verbum, tempore decretorum nõ erat in vsu.*

31 *Criminosi notoriè, etiam post peractam pœnitentiam propter scãdalum prohibētur celebrare.*

32 *Fornicator notorius, licet in odiū criminis debeat vitari ab alijs, non grauatur tamen substantia suspensionis. & multa alia de hoc vsq; ad nu. seq.*

33 *Suspendo te ab officio, & interdico tibi officium non differunt.*

36 *Iurisdictio, an dependeat ab ordine, & beneficio.*

37 *Excommunicatus minori, non potest esse testis.*

38 *Verum dicere non præsumitur, qui peccat in Deū.*

39 *Excommunicatus minori, licet eligatur ab eligentibus ignorantibus talē excommunicationē, tamen non valet eius electio, secundum cānu.*

40 *Eligentes scienter excõmunicatum minori, peccãt. non tamen priuantur iure eligendi.*

41 *Cap. cum in cunctis. de electio. pœna non habet locum, nisi in casibus expressis.*

42 *Excommunicatus minori, an eligi possit, disputatur. & nu. 44.*

43 *Absolutio à minori sub qua forma fiat.*

45 *Electionis validæ de iure naturali, si confirmetur per superiores, plures effectus.*

46 *L. barbarius. ff. de offi. præto. limitatio.*

47 *Contradictor specialis debet citari.*

48 *Excommunicatus minori, licet peccet conferendo sacramenta, tamen ipsa lata operantur suum effectum in recipientem. & nu. 51.*

49 *Excommunicatio minor non trãsit in tertiam personam.*

50 *Ordinum collatio non debet fieri sine Missa.*

52 *Excommunicatus minori, an possit celebrare pro defunctis.*

53 *Gratia sacramenti, quæ à Deo confertur, transit, licet minister sit infectus.*

54 *Intellectus glo. pe. super hoc tex. vltimus, est cõmuniter receptus.*

SI CELEBRAT. Excommunicatus † minori celebrans, non fit irregularis; sed peccat. et potest eligere; & ea quæ sunt iurisdictionis exercere; eligi tamen nõ potest; & si confert sacramenta, licet peccet, collatio tamen tenet. h. d. & est famosum, & notabile. c. in materia minoris excommunicationis. Diuiditur secundum .d. Anto. & secundum .D. m. in quatuor partes; Primo tractat de validitate gestorum circa spiritualia per excommunicatū excõmunicatione minori, prout illa exercet actiuè in alium. Secundo ibi, si tamen scienter, tractat de ijs quæ geruntur ad cõmodum ipsius passiuè. Tertio ibi. peccat autem, tractat de gestis per eum actiuè in alium sacramenta dando. Vltimo ibi, dummodo. subnectit quandam limitationem. Vel dic secundum Io. An. quòd habet quinq; dicta. Secũdum ibi, nec eligere. Tertium ibi, vel ea quæ. Quartum ibi, si tamē cuius rationem submittit ibi, pro eo. Quintū dictum ibi, peccat. cuius dicti etiam rationem, submittit ibi, cum non. & adijcit limitationem ibi. dummodo. Not. primo, quòd licet excõ-
2 municatus † maiori excommunicatione celebrando efficiatur irregularis, adeò quòd amplius sine dispensatione non potest diuina officia celebrare. vt in .c. 1. de sen. excom. lib. 6. & in. c. 1. de re iudi. lib. 6. & in .c. si quis episcopus damnatur. cum se. 11. q. 3. dixi in .c. clerici. §. eod. & in. c. ad audientiam in. 3. q. septimi membri principalis. sup. de homici. tamen excommunicatus minori nõ incidit in irregularitatem; Et ratio differentiæ est, quia ex-
3 communicatio maior † inducit suspensionem ordinum; Vnde celebrando attentat officium sibi interdictum. Minor autem excommunicatio non suspendit ab ordine; Sed tantum à perceptione sacramentorum, vt hic; & in .c. à nobis. J. de senten. excom. ideò celebrando non violat interdictum. Et sic habes duas differentias inter maiorem, & minorem excommunicationem. Nota secundo regulam, quòd excom-

excõmunicatio minor non priuat excommu-
nicatũ poteſtate exercendi iuriſdictionalia, aut
alia dependentia à iure priuato actiuè; Et ratio
4 eſt, quia talia iuriſdictionalia † ſunt extranea,
& diuerſa à participatione ſacramentorum, à
qua ipſe excommunicatus ſolum eſt priuatus.
5 Nota tertio, quòd nedum † excõicatus maiori
eſt inhabilis ad beneficium conſequendum, vt
in .c. poſtulaſtis. & .c. propoſuit. ſ. eo. Sed etiã
excõicatus minori. Et ideò electio de eo facta
non tenet, vt hic; Et ratio eſt, quia vt dixi, mi-
nor excommunicatio excludit à perceptione
ſacramentorum; ſed ille qui eligitur ad aliquod
beneficium eccleſiaſticum, eligitur vt ſe exer-
ceat in ſacramentis; vnde ex quo prohibitum
6 eſt † neceſſarium conſequens, prohibitum in-
telligitur neceſſarium antecedens ad illud con-
ſequens. vt .l. oratio .ff. de ſponſa. Ex quibus
infertur, quòd nec collatio facta tali excommu-
nicato tenet. Itẽ infertur & ſecũdo ſm̃ .d. An.
7 quòd omne beneficium † de iure exigit reſi-
dentiam; quia oportet quòd ſponſus eccleſiæ,
ſeu beneficiatus, ſit aptus omni participationi
ſacramentorum actiuè, & paſſiuè; & ſic ad de-
ſeruiendum beneficio integraliter. Et ſic etiã
8 videtur inſerendum, ꝙ in beneficijs † prohibi-
ta eſt pluralitas. De quo articulo dic, vt latè
traditur per .D. m. in .c. extirpandæ. §. qui ve-
rò, in repet. ſ. de preben. & ꝙ latiſſimè dixi in
cle. gratiæ. ſ. de reſcript. Not. quarto ibi, pec
9 cat, ꝙ duplex eſt participium † in ſacramentis,
vnum actiuum, in quantum agens, ſeu confe-
rens agit in recipientes; Et quanquam bene fa-
ciat excõicatus minori non cõferendo; quia cõ
ferẽdo peccat; tñ in recipiẽtes trãſfertur gratia,
& effectus ſacramentorum; Et ratio eſt, quia
10 gratia ſacramentorũ † immediatè trãſit de Xp̃o
in ſacramentum; & pro tanto tale ſacramentũ
effectualiter cõfert; quia ſacramentũ nihil re-
cipit ab eo. Et per hoc patet, ꝙ regula quę eſt
in .c. r. ſ. de ſchiſma. eſt vera; quæ vult, quòd
11 peccantes, † ẽt grauiter, dũmodo ab ordinibus
non ſint ſuſpenſi, conferũt ſacramenta, & eorũ
effectũ. vt ibi dixi. Aliud participium eſt paſſi
uum, in quãtum ipſe excõicatus ab alijs recipit
ſacramẽta; quo caſu paſſiuè eſt inhabilis; Et ra-
tio eſt, quia iſta eſt pena naturalis huius excõi-
cationis minoris, vt priuet perceptione ſacra-
mentorũ; Et ratio rationis eſt, quia excõicatus
minori, regulariter peccator eſt. per no. in .c. ſa-
12 cris. ſ. ꝙ me. ca. Sed peccator, † prout eſt à Deo
ſeparatus, gratiã non recipit; quia indignus eſt
gratia; igitur &c. Nec ob. ſi diceres, ꝙ imò ex-
cõicatus minori non peccat, niſi celebrãdo, per
noſtrum tex. dum dicit, quòd peccat celebran-
do; ergo antequã celebret, nõ peccat; quia re-
ſpõdeo, ꝙ hoc argumentũ non ſumitur ſic; Sed
debet intelligi, ꝙ non peccat tàm grauiter ante,
13 ſicut poſt celebrãdo. Not. quinto, ꝙ † cõmu-
muni cãs excõicato ẽt in cõtẽptũ ſuperioris, &
ptinaciter, nõ incurrit ipſo facto maiorẽ excõi-
cationẽ; Sed bñ debet exõicari ſolemniter ma-
iori excõicatione, vt hic in fi. Vltimo no. ꝙ ille
14 dicitur facere † in contẽptum, qui ſcienter con
tra prohibitionẽ ſuperioris aliquid attentat. Fa
cit ꝙ no. in .c. a. ſ. eod. Et ad euidentiam di-
15 cendorũ p̃mitte, ꝙ quędam eſt † excõicatio ma
ior, & hęc priuat à cõione hoiũ, & à quacũq;
participatione actiua, & paſſiua; de cuius effecti
bus latè traditur. j. de ſen. ex. per totũ. Quædã
eſt excõicatio minor, & hęc priuat à participa-
tiõe ſacramentorũ paſſiuè duntaxat, & nõ acti-
uè, vt hic patet. Secundo præmitte, ꝙ quædam
16 eſt ſuſpẽſio † Dei tantũ, quæ incurritur ex ſolo
pctõ; quia eo ipſo ꝙ quis eſt in peccato, ſuſpen
ſus eſt quò ad ſe à participio ſacramentorum.
Sed non eſt ſuſpenſus quò ad alios. Et hinc eſt,
ꝙ quantũ eſt ad ſe, male ſuſcipit. Sed quãtũ ad
alios, bñ confert. vt in .c. ſicut. ſ. de coha. cle. &
17 mulie. Quædam ẽ ſuſpenſio † minor, & iuris
tm̃, vt qñ quis eſt excõicatus minori, & nõ eſt
in pctõ; vel quia tale fuit participiũ, ex quo non
peccauit; ꝙ eſt poſſibile ſm̃ no. in .c. ſacris. ſ. ꝙ
me. can. de quo dic, vt ibi latè traditur. vel ſi pec
cauit, abſolutus fuit à pctõ; ſed nõ ab excõica-
tione. Quędam eſt ſuſpẽſio & Dei, & iuris tm̃;
videlicet qñ ius excludit aliquẽ ꝓpter aliquod
participiũ à perceptione ſacramentorũ; Et qñ
ſimiliter Deus priuat aliquem propter peccatũ.
18 Quædam eſt ſuſpenſio † minor Dei, & homi-
nis; videlicet ſi illi, qui eſt in peccato, ſacerdos
præcepit ꝙ à ſacramentis abſtineat; ꝙ fieri po
teſt qñdoq;; vt traditur in .c. omnis. j. de pœ.
19 & remiſſio. Quædam eſt ſuſpenſio † iuris, &
maior; videlicet qñ eſt talis, ꝙ ſuſpẽdat ab or-
dine, ſeu ab officio; videlicet qñ ius ꝓpter de-
lictũ imprimit talẽ ſuſpenſionẽ; Et licet ſimpli-
citer loquatur, intelligitur de maiori. vt in .c. cũ
dilectus. ſ. de conſue. & in .c. illa. ſ. de elect. & in
c. ſi quẽ. j. de ſen. ex. Et cũ iſta poteſt ẽt cõcurre
re ſuſpẽſio Dei; vt puta, ſi talis adhuc ſit ĩ pctõ.
Tertio p̃mitto; ꝙ ſm̃ aliquos, q̃dam eſt ſuſpen
20 ſio † directa, quę ſm̃ effectũ directũ imprimit in
ſuſpenſum; & hoc contingit cõiter. Quædã eſt
21 indirecta, † quæ non imprimit directo effectũ
in ſuſpenſum ipſum ſuſpẽdendo; ſed indirectè
propter defectũ obiectorũ; videlicet, quia non
poſſet exercere ordinẽ; quia alijs ꝓhibetur ne
cum ipſo participent; Vnde quãdoq; propter
delictũ licet ſubditis diſcedere à parrochiano.
Et iſta ſm̃ aliquos, imprimitur in notoriũ for-
nicatorẽ. de quo. j. Simile videmus in excõica-
tione indirecta in eo ꝙ dixi in .c. poſt miſerabi
lem. ſ. de vſur. & in .c. quãto. j. de priu. Glo. r.
tangit primũ effectũ excõicationis minoris, ꝙ
peccat celebrando; & ipſius peccati pœna eſt
arbitraria. Glo. 2. tractat, quare excõicatus mi
nori celebrando nõ incidit in irregularitatẽ. In
22 fi. glo. dic, circa hãc materiã, an exõicatus, † vel
ſuſpenſus minori, vel maiori, incidat in irregu-
laritatem .d. Anto. notabili. diſtinguit poſt
doct. & concluſiuè poſui in .d. c. ad audientiã.
in .3. q. ſeptimi membri principalis. ſed latius
hic dicã. Vnde ſcire debes, ꝙ quidam ſunt ſu-
ſpenſi à Deo duntaxat, quales ſunt omnes con-
ſtituti in peccato. & vtrum iſti incurrant irre-
gula-

gularitatem ; dic, vt dixi in .d. 3. q. Quidam
sunt suspensi à Deo principaliter, secundario
ab homine, minori tamen suspensione ; & tales
celebrando non sunt irregulares. 11. q. 3. in .c.
ad mensam .§. euidenter .26. q. 5. per totum.
Quidam vero sunt suspensi à Deo, & à iure,
minori tamen suspensione ; vel à iure tantum ;
quales sunt suspensi à participatione sacramen-
torum propter participium cum excommuni-
catis, quos Inno. hic vocat suspendendos ; et
bene dicit, habito respectu quò ad ordinem :
Sed non quò ad perceptionem sacramentorũ ;
quia quò ad hoc suspensi sunt ; Et tales cele-
brando licet grauiter peccent, non tamen in-
currunt irregularitatem. Et ratio est, quia hæc
suspensio non concludit ad ordinem ; sed solum
ad perceptionem sacramentorum. Item quia
talis suspensio principaliter est à Deo, & non
à canone ; nisi ad probationem ; Quod patet,
quia quàm citò pœnitet, & absoluitur à sacer-
dote ; statim potest celebrare. vt in .c. nuper. de
senten. excom. Nec obstat quòd in absolutio-
ne sit addita à canone quædam solemnitas de
24 qua in .d. c. nuper. quia talis additio † solemni-
tatis tantum, non mutat statum suspensionis,
vel excommunicationis. Et ideò non homi-
nis, sed solum Dei, dicenda est, secundũ .d. An.
Et idem dicendum est, si suspensio, seu excom-
municatio minor, proferretur duntaxat à iu-
dice, ita vt cõcluderet solum ad perceptionem
sacramentorum. 3. q. 4. in .c. Engeltrudam.
Sed illa non est in vsu. vt dixi in .d. c. ad au-
dientiam. Quidam sunt suspensi generali-
ter ; principaliter à Deo, secundario verò ab
homine ; sed declarando, & concludendo ad
ordinem, vel officium ordinis ; vt quia iu-
dex suspendit peccatorem ab officio, donec
satisfecerit ; Et circa istos Inno. fuit varius ;
quandoq; enim voluit, quòd licet talis cele-
braret, non efficeretur irregularis ; Mouetur,
25 quia expressio † eorum quæ tacitè insunt nihil
operatur. vt in .c. 1. de despon. impube. lib. 6.
& in .l. 3. ff. de leg. 2. cum sim. Sed hoc inest
quòd suspensus sit à Deo donec satisfaciat, &
pœniteat de peccato. ergo &c. Facit .c. licet. &
.c. graue. ẽ. de offi. ordi. Itẽ facit, quia nulla ad-
ditur difficultas in absoluẽdo si satisfacit, & im-
mediatè absolutus potest celebrare. Sed in
alia parte Inno. sentit contrarium, volens quòd
talis egeat absolutione ; & celebrando incur-
rat irregularitatem .2. q. 5 .c. præsbiter. vbi de
tali dicitur, quòd ad arbitrium suspendentis sa-
tisfacere debet. Ioan. Cal. dicit, differentiam
esse, an sit suspensus donec satisfecerit, & cele-
brans efficitur irregularis. per nota. in .c. cum
bonæ .ẽ. de æta. & quali. Aut donec pœnitue-
rit, & secus est ; quia non eget aliqua absolu-
tione. D. Anto. hic dicit, quòd credit, quòd si
à iudice cum causæ cognitione sit suspensus ab
officio, quòd talis suspensio concludit ad ordi-
nem, & officium ordinis, quòd celebrans ef-
ficitur irregularis. Mouetur, quia licet egeat,
vel non egeat absolutione hominis, propter
hoc tamen non concluditur ad tollendam irre-
gularitatem. Nam quò ad inducendam irre-
gularitatem, iura solum ponderant, an suspen-
sio concludat ad ordinem, & incurritur irre-
gularitas ; Aliàs secus. Facilitas autem, vel dif-
ficultas in tollendo, nihil operatur ; sed satis est
quòd tempore celebrationis esset suspensus ab
officio, vel ab ordine ; Aliàs sequeretur, quòd
suspensus ad tempus interim celebrans, nõ in-
curreret irregularitatẽ. quod tamẽ est falsum,
vt infra dicam. Non obstat quòd expressio
26 eorum † quæ tacitè insunt &c. quia illud est
verum, quando exprimuntur illo modo quo
insunt ; aliàs secus. prout est in casu nostro ; vt
probatur in .l. si ita legatum .§. 1. ff. de leg. 1. &
in .l. si ita expressum. ff. de condi. & demonst.
Et hæc procedunt secundum .d. Anto. quan-
do suspensio est contentiosa, & cum causæ co-
gnitione. Sed si in foro pœnitentiali à sacer-
dote fiat, talis non incurreret irregularitatem.
vt supra dixi. Quidam sunt suspensi à iure, vel
ab homine. maiori tamen suspensione, quæ
concludit ad ordinem, seu officium ordinis ; &
horum tres sunt species. Quidã sunt suspensi
propter delictum, & culpam ; & an tales cele-
brando fiant irregulares, Archid. in .c. 1. de re
iudi. lib. 6. tenet quòd non ; quia irregularitas
27 nõ † incurritur, nisi vbi de iure est expressum ;
per not. à doc. in .c. is cui. de sen. excom. lib. 6.
vnde dicit, q̃ sunt irregulares in casu .d. c. 1. de
re iudi. lib. 6. & .c. 1. de sen. excom. lib. 6. Inno.
hic finaliter concludit contrarium ; volens q̃
suspensus ab homine, siue sit suspensus perpe-
tuò, siue simpliciter, siue ad certum tempus,
celebrando incurrat irregularitatem. vt in .c. 2.
& .c. latores. & in .c. postulastis sup. eod. Sed
secus est in suspenso solum à iure ; Et ratio est,
28 quia mitius † agitur cum lege, quã cum homine
vt in glo. hic, super ver. nec eligere. D. Anto.
dicit, quòd licet de iure antiquo non appareat
expressum, quòd excommunicatus, suspensus,
vel interdictus celebrans, non incurrat irregu-
laritatem, tamen satis colligitur ex tex. 11. q. 3.
.c. si quis episcopus. & .c. se. vbi dicitur, q̃ ta-
lis non debet habere spem reconciliationis in
29 alio concilio ; Et sic licet ibi † nihil exprimatur
de irregularitate ; interpretatur tamen à do-
ctoribus, & communi * interpretatione, quòd Com. op.
tales sint irregulares. Nec ibi expressè dicitur
de irregularitate, quia vocabulum irregularita-
30 tis † tũc non erat in vsu ; Sed fuit magistraliter
inuentum à doctoribus. Quod ideò appellan-
tur, quia contra regulam veniunt ; et quia ta-
les ordinari prohibentur, ex regu. Aposto-
li de qua .25. dist. c. vnum .§. nunc autem.
Facit .48. dist. c. 1. Circa quod, vide quod di-
xi in .d. c. ad audientiam .ẽ. de homic. in primo
& secundo membro. Sed iura nouissima sexti,
& cle. vsa sunt his vocabulis. vt in .c. 1. de re
iudi. lib. 6. & in .d. c. 1. de sen. exco. & in cle. 1.
de homici. Quæ iura cũ in casu nostro loquan-

tur declaratinè, declarando satis videntur ex-
primere, quòd omnis suspensus ab ordine, vel
ab nfficio, celebrans sit irregularis; Et hoc te-
net Io. An. in.d.c. r.de re iudi.lib.6. Et sic cō-
clusiuè tenni in.d.c. ad audientiam. in. 3. q. 7.
membri principalis. Quidam autem sunt su-
spensi magis propter aliquem defectum, qnàm
propter peccatum, seu delictum, vt corpo-
re vitiati. & tales non incurrunt celebrando
nouam irregularitatem; secundum Inno. hic,
Cōm. op. Et est commnnis* opinio doctorum. Dixi
in.d.c.ad audientiam. Vide q̧ not. Archid.
.56.dist.c. apostolica. Quidam sunt suspensi à
canone propter infamiam, quales sunt illi quo-
rum crimina sunt notoria; qui etiam post pœ-
31 nitentiam † prohibentur celebrare propter
scandalnm. vt in .c. fin. s̄. de coha. cle. & mn.
Facit.c. ex literis. de homici. Et tales celebran
do non incurrunt irregularitatem; quia non re
peritur à iure cautum; & hoc tenet Inno. Ex
quo infert, quòd notorius fornicator celebrans
nnn incurrit irregularitatē; & hoc ēt tenet in.c.
sicut.s̄.de coha. cle. & mu. & .j̄.de exces. pla.
.c.tanta. Mouetur, quia talis nō est principali-
ter suspēsus ab homine, sed à Deo; quod patet,
quia quamprimū pœnitet, tollitur illa snspēsio,
32 & licitè celebrat; vt.d.c.fi. Et licet in † odium
criminis sit Inductum, vt vitetur ab alijs, vt in.c.
vestra.s̄.de cohabi. cle. & mu. non tamen per
hoc grauatur substantia snspensionis. Itē quia
non est snspensus nunc propter delictum, sed
propter infamiam; ideò celebrans non Incurrit
irregularitatem. vt hic, & .d. c. t. de senten.
excommu.lib.6.tenet Archid. 32.dist.c.præter
.§.verum. Licet contrarium sentiat. 81.dist.c.
si qui sunt. D.m.dicit, q̧ dubium pēdet ab hoc,
an notorius fornicatot sit suspensus quò ad se
suspensione directa; nam si ita esset, non est
dubinm, quòd incideret in irregularitatem. Sed
si indirecta suspensione esset suspensus ratione
obiectorum, tunc secus; vt dixi supra in eui-
dentialibus; quia tunc cum non prohibeatur
sibi celebrare, sed subditis audire, non videtur
incurrere irregularitatem. ita dicit Ioan. Andr.
in.c.1.sup̄ de cleri. pereg. Vnde in hoc est ani-
maduertendum, an sit suspensio directa, vel
indirecta. Hostien. tenet, qnòd sit snspensio
directa; & ideò non possit celebrare ante-
quam cum eo dispensetut per Papam, per nnt.
in.c.penul.sup̄ de biga. Pro quo facit. 32. dist.
.c. præter hoc. & .l.di. peruenit. vbi est expres-
sum, quòd est suspensus, & quòd talis suspen-
sio non tollitur per pœnitentiam. Et ideò cō-
cludit, quòd celebrans incurrit irregulari-
tem; Et bene probatur. in .d. c. fin. de coha.
cleri. & mulie. vbi talis appellatur suspensus,
& quò ad se, & quò ad alios. et sequitur hic
Ioan. Andr. cum limitatione, quādo celebrat
ante pœnitentiam; Secus si post. D. Anto. hic
dicit, quòd non videt, quòd suspensns non re-
maneat post pœnitētiam, per.c. peruenit.l. di.
Sed posset dictum Ioan. Andr. procedere, si ce
lebraret post pœnitentiam, & post cessationem
notorietatis; quia tunc cessaret suspensio; quia
non est suspensus, nisi quandiu durat delictum,
& fornicatio, & nntorietas; quia illa pœna si-
bi imponitur ad correctionem, vt patet in.d.c.
vestra. & .c. præter hoc. Et pro tanto nō eget
absolntione si desistat. Licet glo. videatur vel-
le contrarinm. in .d.c. at si clerici. quia secun-
dum .d. Anto. intelligi debet, quando suspen-
sio lata est ab homine. Si tamen velles tenere
cum Inno. posses respondere secundū .d. An.
quòd iste non incurrit irregularitatem, licet sit
suspensus; quia ille non est suspēsus ex delicto,
sed ex qualitate delicti; & non apparet iure cau
tum quòd in irregularitatem incidat propter
administrationem; nisi sit suspensus ex delicto.
vt in.c.is qui. de senten. excom. lib.6. D. m.
in.c.vestra. sup̄. de cohabi. cleri. & mnlie. di-
stinguit, quòd aut fornicatiò est notoria, ita q̧
nullam habet dubitationem, & talis est suspen-
sus directo à canone; vt in .c. præter hoc. 32.
dist. vbi dicitur, ex authoritate Dei, & beati
Petri, sibi interdicimus ne Missam cantet.
Non enim est differentia secundum eum inter
33 hæc duo, suspendo † te ab officio, & interdi-
co tibi officium; Sed suspensus per priora ver-
ba, celebrans postea, efficitur irregularis. vt in
.d.c.1.de re iudi. lib. 6. & in .c. 1. de sen. excō.
eod. lib. ergo & per secunda verba. Secus au-
tem vbi fornicatio non esset omnino notoria.
cogitabis. Glo. 3. opponit, quòd imò excom-
34 municatus † non possit eligere, & soluit; & ex
solutione format quæstionem, quam soluit.
In ea ibi, nec eligere, nec eligi. dic de hac ma-
teria, vt in iuribus allegaris in glo. & vt tradi-
ditur .9.q.1.c.nos in hominem. tetigi aliquid
in .c. excommunicamns. §. credentes. sup̄ de
hæreti. & latè per Cal. in .q. quæ incipit, ex-
communicatus qni cōmuni opinione. Glo.
snper verbo iurisdictionis, colligit, & tractat de
35 alio effectn posito in tex. videlicet an † minot
excommunicatio tollat exercitium iurisdictio-
nis, & repellat à indicio. In ea in fin. dic,
36 quasi velit dicere glo. quòd iurisdictio † nullā
habet dependentiam ab ordine, siue officio.
Sed aduerte, qnia docto. hic videntur velle, q̧
suspēsus ab officio; sit snspensus à iurisdictione.
Et idem vidētur velle in suspenso à beneficio;
ex eo quòd in casu prædicto exercitium iuris-
dictinnis dependet ab officio, & beneficio.
qnod placet .d. Anto. & .D.m. de qno latius
vide in .c. cum dilectus. sup̄ de consue. Nec
obstat motiuum glo. quia vendicat sibi lo-
cum ante connexitatem ordinis cum officio,
vel beneficio; quo casu iurisdictio non depen-
deret ab officio, vel beneficio. Quare autē ex-
37 cōmunicatus minori possit esse iudex, & † nō
testis, dicunt Vincen. & Goffr. quòd peccatū,
& mendacium sunt cōtraria veritati. Nec præ-
38 sumitur † verū dicere, qui peccat in Deū. 2. q. 7.
non potest. Vel quia maius periculum est in
teste, cuius grauamen non releuatur per appel-
lationem

ſitionem, ſicut grauamen iudicia. & ſequuntur
Ioan. Andr. & .d. Anto. ſed tu vide, quia vide-
tur eſſe maius periculum in iudice, q̃ in teſte;
& ideò facilius recuſatur. Circa q vide quod
dixi in .c. poſtremo. ſ. de appe. Glo. ſuper ver.
ſcienter, attingit alium effectum poſitũ in tex.
qui eſt, quòd excõicatus minori, ſcienter non
poteſt eligi. Vnde quærit glo. quid ſi ignorã-
ter eligatur, verum teneat electio? arguit q ſic,
& decidit in contrarium. Deinde format aliam
quæſtionem, & ſol. In ea ibi, ſed nõ credo; dic
Com. op. 39 hæc opinio † cõmuniter *approbatur, & tenẽ-
da eſt; quia ignorantia eligentium non debet
prodeſſe excommunicato. vt in .d.c. cum dile-
ctus. ſ. de conſue. In ea. in fi. dic, doc. hic &
in .d.c. cum in cunctis. ſup. de elec. communi-
Com. op. 40 ter * tenẽt contrarium, quia licet † electores
eligendo ſcienter excommunicatum minori,
peccent, non tamen incurrunt pœnam illius .c.
41 cum in cunctis. quia illa pœna † habet locum
ſolum in caſibus ibi expreſſis. de quo plenè per
Io. An. in regu. hodie. lib. 6. in mercuria. Sed
aduerte, quia contra prædicta, & contra tex.
42 oppo. videtur enim, quòd eligi † poſſit, quia ex
quo tãtum excluditur à participio ſacramẽto-
rũ, vt dicit tex. hic, ergo cum actus electionis
videatur extrinſecus à ſacramentis, debet poſſe
eligi. Sol. dic quòd excluditur à participio ſa-
cramentorũ, & ab omnibus ordinibus ab hmõi
participijs depẽdentibus. Et volunt doc. quòd
hæc ſint vera, etiam ſi egiſſet pœnitentiã de pec
cato, antequam abſoluatur ab illa excõicatio-
ne; quia oportet, quòd reſtituatur ad partici-
pium ſacramentorũ, à quo priuatus eſt. Dicit
igitur .d. An. q quidam ſunt à iure, & à Deo
ſuſpenſi minori ſuſpenſione, & illa durante ſi
eliguntur, nõ valet electio; vt hic. Licet in hoc
ſint opi. Quidam enim dicũt, q ſufficit ipſum
pœnituiſſe ante petitã confirmationem; vel tẽ-
pore quo petitur cõfirmatio electionis. Qui-
dam voluerũt, q ſatis eſt, quòd pœnituerit, li-
cet non ſit abſolutus ante electionem. Inno.
tenet, quòd etiam ſi pœnituerit ante electionẽ,
dummodo non ſit abſolutus ab excommunica-
tione, q electio eſt nulla. q etiam hic ſequun-
tur Hoſti. & Io. An. Qualiter autem fiat abſo-
43 lutio, † traditur in .c. nuper. ĩ. de ſen. excom.
Et ſufficit ſecundum Pe. quòd ſacerdos curatus
illius intra eccleſiam, vel extra, dicat, abſoluo te,
vel reſtituo ad ſacramentorum perceptionem;
vel do tibi licentiam, vt poſſis audire diuina, vel
percipere ſacramenta. Quidam ſunt ſuſpenſi
44 à ſolo Deo, & tales ſi † eligantur acta pœniten-
tia, valet electio; Aliàs non videtur valere; ſi
peccatum non eſt occultum; Sed ſi eſt occultũ,
dicit Inno. quòd valet; quia etiam hæreticus,
& excommunicatus, dummodo omnino oc-
cultus, ſi ab eccleſia toleratur, eligitur; & va-
let electio; & cõtrahit matrimonium ſpiritua-
le; quia licet ſit ſuſpenſus à Deo, tamen verus
ſponſus Chriſti efficitur. Vnde Apoſtolus
deſpondi vos vni viro, virginem exhibere
caſtam Chriſto. 26. diſt. acutius. & in Pſal-
terio. tanquam ſponſus procedens de thalamo
ſuo &c. Et in Euangelio. qui ſponſam habet,
amicus ſponſi eſt. Et iterum ſponſus miniſtra-
lis, non generat filios niſi miniſterio. Vnde
Apoſtolus, ego plantaui, apollo rigauit, &
Deus incrementũ dedit. de conſe. di. 4. c. aliud
in fin. & .1. q. 1. c. multi. Item baptizat ſeruus
bonus, & malus; & columba non abhorret mi-
niſterium malorum 32. diſt. c. præter hoc. §. ve
rum. De iure autem poſitiuo nõ valet electio
exiſtentis in peccato; vt ſ. de elect. c. conſide-
rauimus. Vnde non confirmabitur; cũ princi-
pium fuerit vitioſum. Et ſic diſpenſatio erit
neceſſaria. vt in .c. poſtulaſtis. ſup̃ eod. Valet
tamen de iure naturali, ſecundum Inno. Et ſi
45 per ſuperiores cõfirmabitur, reſultant † plures
effectus. Primus, quia valebunt geſta, donec
toleretur; quæ non valerent vbi de iure natu-
rali, & poſitiuo promotio eſſet nulla. Et ſic li-
46 mita † .l. Barbarius. ff. de off. præto. & idem te-
net in .c. cũ dilectus. ſ. de elec. Secundus effe-
ctus, quia electione illa confirmata, non vale-
bit ſecunda electio de alio facta, non vocato il-
lo confirmato, cuius electio ſaltem tenebat de
47 iure naturali; quia ex quo eſt ſpecialis † con-
tradictor, debet ille citari. vt in .l. fi. c. ſi per vim,
vel alio modo. Et hodie expreſsè probatur. in
.c. fin. de elec. lib. 6. & traditur in .c. trãſmiſſa. ſ.
de elec. Glo. ſuper ver. priuatus. quærit de ra-
tione, quare ſit priuatus electione paſſiuè, &
ſolu. dic, vt in ea. Glo. ſuper ver. non carent,
tangit alium effectum, q excommunicatus mi-
48 nori † licet peccet conferendo ſacramenta, ta-
men ipſa collata operantur effectum in reci-
pientẽ; & aſſignat rationem. & in fi. colligit ar-
gumentum, quod colligitur hoc modo; quia
ſi excõmunicatio tranſiret in tertiam perſonã,
excommunicatus minori non poſſet conferre,
cum cõmunicet cum ipſo cui confert; vnde ſi
ille tertius efficeretur excõmunicatus, non eſ-
ſet habilis hac perceptione, vt hic; ſed conſe-
quens eſt falſum; quia habilis eſt, ergo nõ tran
49 ſit † in tertiam perſonam. Sed aduerte, quia
contra tex. & glo. opponitur, videtur enim, q
cum excõicatus minori remotus ſit à partici-
pio ſacramẽtorum, nõ videtur ſibi licitũ tange
re ſacramenta. 81. diſt. c. eos. & .c. miniſtri. &
50 .c. oportet. Et maximè in collatione † ordi-
num, quæ fieri non debet ſine Miſſa. 85. diſt. c.
.1. 2. 3. & .4. Solu. dicunt quidam, quòd licet
51 peccet † in eo q Miſſam celebrat, nõ tamen pec
cat conferendo ſacramenta. vt hic, & .1. q. 1. c.
omnia. 21. diſt. Illud. Exceptis à iure expreſſis;
vt eſt baptiſmus; de quo in ti. ſe .c. 1. Sed ſub-
diti non prohibẽtur recipere ab ipſo; & ſic nõ
prohibetur à collatione quò ad ſubditos; & vir
tutem ſacramenti conferendam; Sed partici-
pando, & conferendo, conferens ſe cõmaculat.
Hoſti. dicit, quòd conferens non participat;
quia non confert ad ſuam, ſed ad recipientium
vtilitatem; Nam propriè participare dicitur
qui partem capit. prohibetur ergo à participa-
tione quæ ſuam vtilitatẽ reſpicit. Facit .l. 1. ff.
de. oo.

de do.& quod traditur .§. de his quæ fi. à ma.
par. ca.c.quæsinit. Sed quærunt hic doc. vtrũ
52 excõmunicatus † minori possit celebrare pro
defunctis,ita ꝙ eis prosit. Abbas dicit quòd
sic, per hunc tex. Dubium facit, quia cum is
qui displicet &c. 3. q. 7.c. in grauibus. &. 49.
dist. in prin. Sed Io. Andr. intelligit de inter-
cedente pro illo qui displicet, hoc est qui dam-
53 natus est; gratia † enim sacramenti,quæ à Deo
confertur, transit; licet minister sit infectus.
Quanquam non transeat illud meritum quod
vltra sacramentũ trãsfertur propter merita bo-
ni ministri;secundum quod tradit Inno. post
Theologos in.c. fraternitatis .§.de hæreti. quia
in illũ transfertur si minister est bonus. Et sic
patet, quòd etiam peccatores suspensi à perce-
ptione sacramẽtorũ,conferunt omnia sacramẽ-
ta, & eorum executionẽ, & gratiam;secundum
aliquos; dummodo non sint supensi ab ordi-
ne. Circa qd' vide quod dixi supra de schisma.
.c.1. & quod no. in .c. 1.& .2. § .de ordina.ab
episco. Glo. penult. quærit de intellectu lite-
ræ, & ponit tres intellectus. In fi. dic,iste vlti-
Cõ.intel. mus intellectus plus placet, & cõmuniter* te-
54 netur. † Nam primus intellectus est nimis du-
rus. Cum igitur criminosus non sit suspensus
à collatione sacramẽtorum. vt in.c.fi. de coha.
cle. & mu. ergo nec alij prohibentur recipere
sacramenta ab eo;vt in .c.vestra.de coha. cleri.
& mulie. vbi est casus specialis.

Rubrica De Clerico Non Ordinato Ministrante.

HOc modo cõtinuatur, visum est supra de clericis celebrantibus post officium interdictum, nunc competenter sequitur videre de non ordinatis administrantibus; vel ordinatis in ordine non suscepto administrantibus.

Capitulum .I. Si Quis.

SVMMARIVM.

1 *Ministrãs in pertinẽtibus ad ordinẽ,quẽ nõ habet, deponendus est; nec est amplius ordinandus.*
2 *Et punitur pœna falsi. nec contraria consuetudo eum excusat. ibidem.*
3 *Declaratur hæc decretalis.*
4 *Ignorantia excusat à tanto, non à toto.*
5 *Temerè dicitur agere, qui scienter rem facit prohibitam.*
6 *Abijciatur verbum, tripliciter exponitur.*

1 SI Qvis, Ministrans † in perti-
nentibus ad ordinem quem non
habet, deponẽdus est. et amplius
non est ordinandus .h.d. Nota
2 primo summarium; Et etiam ꝙ talis † tenetur
pœna falsi ;sicut miles,aut doctor,vel alius,qui
asserit se habere aliquam dignitatẽ qua vtitur,
cum illam non habeat. vt. in.l.eos.ff.de fal.vbi
dicitur, quòd tales pro commissi delicti qua-
litate sunt puniendi. Nec eos excusat contra-
ria consuetudo.vt in .c.quanto.§.de consue.se-
cundum Hosti. Io.An. & .d. Anto.hic.& idem
Hosti. in sum. huius tit. in fi. Et quòd teneatur
pœna falsi,tenet etiam Bald.in .l.sub prætextu.
la.2.c.de transac. Et adde not. limitationẽ quã
dixi in .c. 1. in glo. pe.§. de magi. circa mediũ.
Sed quæro de exemplo literæ. Sol. dic, quòd
potest exẽplificari si Acolythus vsurpet officiũ
subdiaconatus; & Subdiaconus officium Dia-
3 coni; & sic de similibus. Et intellige † secun-
dum Hosti. quando hoc fieret in apparatu so-
lemni; Secus si non in solemni non subdiaco-
nus diceret epistolam; aut non diaconus euan-
gelium. vt.§. de vi. & ho.cle.c.3. Item secus
si tempore necessitatis nõ sacerdos baptizaret,
vt dicit hic glo. Et est secus in priuato qui di-
ceret Euangelium; Nam & monialis aliquan-
do illud dicit .s. in matutino .26. q.1.c. diaco-
nissam. Excusat etiam aliqualiter ignorantia,
4 & sic à tanto,† non à toto .j.titu.1.c.1.& hoc
probatur per tex. dum dicit, temeritatem, nã
5 ille dicitur † temere agere, qui scienter facit rẽ
prohibitam. vt in.c.ex literis.§.de diuor. Et in
.c.is qui .§. 1.de sen.excom.lib.6. & in .c.2. 9.
dist. & in .c. auaritiæ. de elec.lib. 6. cum sim.
Et secundum hoc,verbum propter temeritatẽ,
adiungitur orationi præcedẽti; sed si adiunge-
retur sequenti, videlicet dicendo, propter te-
meritatem abijciatur, debet hoc intelligi pro-
pter non obseruantiam ordinis iuris.2.q.1.c.
multi.data tamen scientia,vt est dictum. Glo.
oppo.& soluit. In fi.dic, de ratione, & materia
necessitatis in baptismo, vt latissimè dixi in.c.
.4.§.de furt. Vltimo quæro quid intendat li-
tera, dum dicit abijciatur. Sol. dic, quòd po-
6 test tripliciter † intelligi secundum Hosti. Pri-
mo modo,quòd abijciatur per excommunica-
tionem præcedente monitione. Secundo per
priuationem à beneficio. Tertio quia poterit
deponi ab officio. ar.c. 1. 2. & 3. §. tit.proxi.
Et iste vltimus intellectus plus placet .D.m.per
id quod sequitur in litera, dum dicit, nunquã
ordinetur. Et intellige tex.dum dicit, nũquam
ordinetur, nisi cum eo dispensaretur per se. ap.
11. q.3. priuilegium .25.q. 2. c. sic decet.

Capitulum .II. Ex Literis

SVMMARIVM.

1 *Diaconus Missam celebrans ad sacerdotium non promouetur; & à diaconatu suspenditur ad tempus.*
2 *Doctores iuris ciuilis tantum, qui consulendo decidunt causas spirituales, & merè canonicas, puniuntur.*
3 *Episcopus potest dispensare in beneficio cum eo, qui ministrauit in ordine non suscepto.*

4 *Bene-*

4 *Beneficium ex causa potest habere inhabilis ad officium.*
5 *Manus impositio quid significet.*
6 *Episcopus an possit dispensare cum diacono, qui missam celebrauit, vt possit ad sacerdotium promoueri.*
7 *Episcopus, in quibus casibus possit dispensare, remissiuè. Et quòd nisi in casibus à iure expressis non possit dispensare. nu. seq.*
9 *Episcopus quandoq; potest dispensare cum aliquo in beneficio, & non in officio.*
10 *Clericus attentãs causa ioci hic prohibita, an excusari debeat à pœna.*
11 *Ludus noxius existens in culpa, non excusat delinquentem.*
12 *Voluntas, & propositum distinguunt maleficia.*
13 *Baptismus, licet per iocum fiat, tamen character imprimitur, si verba formalia interuenerint.*

1 EX LITERIS. Diaconus † missam
celebrans ad sacerdotium non ꝓmouetur. & à diaconatu suspenditur ad tempus. & in beneficio poterit cum eo dispensari. h.d. Communis diuisio. secunda ibi, consultationi. Not. primo, ex tex. pœnam exercentis actum spectantem ad dignitatem quam quis nõ habet; efficitur enim inhabilis ad illam dignitatem: & circa dignitatem habitam puniri debet. Ex quo ego infe-
2 ro, ꝙ † doctores iuris ciuilis, qui consulendo decidunt causas spirituales, & merè canonicas, quarum interpretandi ptãtem non receperunt, puniuntur vt hic; & præterea in alijs poenis, de
3 quibus in. c. præced. Not secundo, ꝙ † episcopus potest dispensare in beneficio, cum eo, qui ministrauit in ordine non suscepto. Et dicit Inno. quòd hoc regulare est, quòd in beneficio licitum sit dispensare. Not. tertio ibi, de bene-
4 ficio, quòd † licet quis sit inhabilis ad officium, nihilominus potest habere beneficium ex causa. concor. c. fi. š. de cle. pu. in duel. Glo. 2. quę-
5 rit quid intendit tex. dum dicit de † impositione manus, & ponit duos intellectus, & vltimus magis placet, quò ad tex. nostrum. Glo. super ver. misericordiam. quærit de qua misericordia intelligatur tex. & quis posset illam facere. In fi. dic, idem tenet hic Goff. Hostien. & etiam in sum. eo. titu. §. fina. & Spec. in titu. de dispen. §.
6 nunc de episcoporum. ver. 18. Nam † cum episcopus nõ dispenset cum ordinato ministrante post suspẽsionem, vt dixi in. c. 3. š. tit. proximo. fortius non debet posse dispensare cum nõ ordinato ministrante, qui vsurpauit sibi officium. Innoc. tamen in. c. dilectus. š. de temp. ord. vbi
7 enumerat causas, † in quibus potest episcopus dispensare, cum non ordinato ministrante, simpliciter dixit, quòd episcopus potest dispensare cum non ordinato ministrante. per hoc cap. Sed potest intelligi, vt intelligit glo. nostra, in diaconatu; aut in beneficio; non in ordine iam suscepto. Facit, quia tex. in. c. præceden. dicit, nunquam ordinetur; & sic videtur, quòd episco
8 po sit prohibita dispensatio. Item quia † episcopus non dispensat nisi in casibus à iure expressis. vt in. d. c. dilectus. Sed iste nõ est expressus, igitur &c. Et quare circa beneficium possit dispensare, ratio ponitur in tex. Et sic habes, quòd
9 † quandoq; potest dispẽsari cum aliquo in beneficio, & non in officio. Extra glo. quæritur
10 † quid si clericus causa ioci attentaret hęc prohibita, an excusari debeat à pœna; & videtur
11 dicendum ꝙ non; quia † ludus noxius est in culpa. ff. ad. l. aquil. l. nam ludus. š. de homici. c. cõtinebatur. Sol. dicit Host. in sum. §. fin. in fi. ꝙ non credit, quòd hanc pœnam patiatur, nisi seruaret solemnitatem; licet aliàs deberet pœnitere. arg. 15. q. 1. c. illud. in fi. & l. obligationum.
12 ff. de act. & obli. quia † voluntas, & propositum distinguunt maleficia. vt in. c. cum voluntate. š. de sent. excom. Allegat tamen in contrarium,
13 quia † licet baptismus per iocum fiat, tamen character imprimitur, si verba formalia interuenerunt. 1. q. 1. c. spiritus §. ecce. de consec. dist. 4. c. quamuis. & c. solet. sed ibi est alia ratio.

De Cle. Per Saltũ Promoto. Rub.

CONTINVATVR 1
hoc modo, quia nõ ordinati interdum ministrant, interdũ verò quis promouetur præposterè, & per saltus, quod fieri nõ debet; & ideò prohibetur; meritò post tit. ꝑced. subijcitur hæc Rub. quia ad dignitates, seu ordines ecclesiasticos ascẽdendum est de gradu in gradũ. 48. dist. c. sicut. 93. dist. c. legimus. Sicut etiam in dignitatibus temporalibus. vt. l. vt gradatim. & l. honor. ff. de mun. & honorib. & c. vt digni. ordo seruetur. lib. 12. l. 1. & 2.

Cap. Vnicum. Tuæ Literæ.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus per saltum ad sacerdotium ignoranter promotus, post pœnitentiam in diaconum ordinatur; & potest secum in sacerdotio dispensari. & nu. 5.*
2 *Ordinis collatio præposterè facta tenet, licet transgrediens sit puniendus.*
3 *Assertio proborum virorum inducit probabile dubium.*
4 *Sacramentum quod de necessitate confertur, debet quotiescumque dubium est an interuenerit, ad cautelam conferri; sub conditione tamen.*
6 *Impubes an possit se obligare ad votum continentiæ. & nu. 9.*
7 *Ordinatus in minori ætate cõsequitur characterẽ.*
8 *Professus ante puberem ætatem non efficitur monachus, nisi sequatur tempore habili tacita, vel expressa ratificatio.*

to Im-

10 *Impubes doli capax potest obligari in omnibus votis, excepto voto continentiæ.*
11 *Renuntiare ei, quod ignoramus, non possumus.*
12 *Ordinem, habere votum continentiæ annexum, quomodo intelligatur.*
13 *Episcopus an possit dispensare cum promoto scienter per saltum, qui tamen non administrauit.*
14 *Ordo presbiteratus, vel alius sacer potest conferri non habenti ordines minores, secundum communem. licet non possit exequi talem ordinem.*
15 *Ordines minores non erant instituti in primitiua Ecclesia.*
16 *Episcopalis ordinis collatio tenet, licet ordinatus non sit sacerdos, secundum communem: impeditur tamen executio.*
17 *C. Ex literis. infra de exces. prælat. declaratur.*
18 *Baptismus in forma Ecclesiæ collatus, est fundamentum omnium sacramentorum.*
19 *Confessor productus in testem à pœnitente potest de eius reconciliatione, & pœnitentia testimonium ferre.*

QVAE LITERAE. Qui ignoranter
1 per † saltum de subdiacono fit presbiter, post pœnitentiam in diaconum ordinatur; & postea potest
secum in sacerdotio dispensari. h.d. Communis diuisio. secunda ibi, mandamus. No. quòd
2 licet † collatio ordinis non debeat fieri præpostere, & per saltus, facta tamen tenet; Sed trans-
3 gredienti pœna est imponenda. Not. † quòd assertio bonorum virorum inducit probabile dubium; talibus enim credendum est. vt in. c. in nostra. s. de procura. Et vide quod latissimè dixi in. c. qualiter. il. 2. in nono artic. princi. q. 45. s. de accu. Not. tertio regulam, quòd vbicun-
4 que probabiliter dubitatur an † sacramentum, quod de necessitate conferri debet, interuenerit, vel non, ad cautelam debet conferri. Et hac dubitatione existente, debet conferens vti illis verbis, ordino si, & in quantum non sis ordinatus. Et etiam in animo gerere, ordinare, in quantum non sit ordinatus; aliàs secus. Et vide quod not. de simili cautela in baptismo, in. c. 2.
5 s. de baptis. Vltimo not. quòd † ordinatus præpostere, non potest sine dispensatione administrare in ordine præpostere suscepto. Glo. 2. in prin. quærit, an ordinatus ante. xiiij. annum recipiat sacrum ordinem, & soluit quod sic; respondendo ad contrarium de matrimonio carnali.
6 Secundo quærit, an † impubes ordinatus teneatur continere; & ponit opinionem, & soluit. In ea ibi, non debeant. dic, nisi in ætate, & qualitate. In ea ibi, matrimonio carnali. supple, quod ab impubere contractum nullum est; nisi malitia &c. vt sequitur in gl. In ea ibi, spirituale matrimonium, die de hoc, vt latè traditur per Io. An. in. c. tuæ. s. de sponsa. In ea ibi, si contradicat ante. xiiij. annũ. Idem tenet hic Host. & Inno. & in. c. vel non est compos. allegato in glo. qui volunt quòd satis sit, quòd ordinatus contradicat ante aduentum pubertatis; vel statim

adueniente pubertate. j. triduum, secundum Host. arg. c. ad nostrã. s. de reg. Nã si expressè non potest se obligare ante pubertatem voto continentiæ. vt. 20. q. 1. c. 1. fortius non potest tacitè, suscipiendo sacrum ordinem. Et putat Host. in sum. eo. ti. quòd finita pubertate, non sit necessarium illum interrogare; sicut dicitur de ingresso. vt traditur in. c. 1. s. de regul. Et ra
7 tio diuersitatis est, quia licet quis sit † ordinatus in minori ætate, tamen consequitur characterem; & sic videtur habere votum annexum
8 ordini; Sed † professus ante. xiiij. annum, non est monachus; & ideò requiritur expressus consensus, vel equipollens ratificatio, secũdum Host. Sed Io. An. non placet hæc diuersitas in. d. c. 1. quia ingressus religionis potest tacitè ratificari. vt in. c. 1. de regula. lib. 6. Sed redeundo ad
9 † primum aduerte, quòd glo. 1. q. 1. in. c. pueri. tenet impuberem doli capacem obligari ad cõtinentiam. Sed Archid. post Hug. dicit, quòd aut iste adueniente pubertate vult tenere clericatum, & gaudere priuilegio clericali, & tunc tenetur continere; aliàs secus. Et hoc idem
10 tenet hic. D. m. quia † licet doli capax posset obligari in alijs votis, vt not. Innoc. in. c. scripturæ. s. de voc. tamen secus est in voto continentiæ; quia cum ante pubertatem non habeat potentiam coeundi, licet sit capax doli; tamen quia ignorat quid sit continere, nõ potest
11 † renuntiare ei quod ignorat. Non obstat qd
12 dicitur † ordo habet votũ continẽtiæ annexũ; quia illud verum, si aliud non impediret; sed in casu nostro defectus ætatis cõtradicit. Glo. fi. in prin. quærit quis possit dispensare in casu nostro. Secundo quærit, vtrum teneat collatio maioris ordinis non præcedente ordine minori ponit duas opi. & secundam approbat. Ter-
13 tio quærit, & soluit. In ea ibi, † episcopus suo iure, dic, & idem si promoueretur scienter per saltus, non tamen ministrasset; quia iniungitur ei pœnitentia, & supplebitur cautè, quod incautè est omissum; & sic per episcopum dispensabitur. 52. dist. c. sollicitudo. & in. c. 1. s. de sacr. non iteran. Sed si in ordine non gradatim recepto administraret, incidit in mentem tituli præcedentis; & sic non potest cum eo dispensari, nisi per sed. Apostol, vt dixi. s. titu. proximo. c. fi. & tenet Host. in sum. eod. tit. in fi. In ea
14 ibi, illud verius videtur. dic, & hoc † cõiter* tenetur. Talis tamen non potest exequi illum ordinem, vt hic in tex. Et quòd imprimatur, facit secundum Innoc. quia † in primitiua ecclesia non erant instituti ordines minores; & tamen erat sacerdotium. 21. dist. in sum. §. 1. In ea.
16 in fi. dic, contrarium † communiter* tenetur, quod tenet collatio ordinis episcopalis, licet ordinatus non sit sacerdos. & tenet glo. in. c. sollicitudo. 52. dist. Nam præposteratio in collatione ordinum non vitiat; licet impediat executionẽ,
17 vt hic. Non obstat † . c. ex literis. j. de excess. prælat. allegatum in glo. quia loquitur de executione ordinis episcopalis, quam prohibet; non autem de impressione characteris. Vnde dicit Host.

Cõm. op.
Cõm. op.

Host.in sum.eod.tit. quòd qualiscunque ordo
cooferatur,etiam per saltus, imprimitur chara-
ćter; dummodo is cui confertur sit christianus.
18 Aliàs secus; quia baptismus in forma† ecclesiæ
collatus, est fundamentum omnium sacramen
torum.vt in.c.veniens.§.de presbit.non bapti.
Vltimo extra glo.opponitur, in eo quod tex.
dicit,quòd secreto confessus est. nam per hoc
videtur,quòd non potuerit manifestari.vt in.c.
omnis.ȷ.de pœn.& remiss. Sol.tex.noster lo-
quitur, quando fuit confessus vt iudici, non vt
in pœnitentia. Contrarium,vt confessori in pę
nitentia. Vel secundo,posito quòd vt confesso-
ri;potest responderi, quòd peccator voluit, ꝙ
19 confessor manifestaret, vt in testem† induceret
confessorem.vt in.c.nemo.§.de simo.& in.c.si-
gnificasti.§.de adul.secundum Host.& Io.An.

De Eo Qui Furtiuè Ordinem Suscepit. Rubrica.

CONTINVATVR ad pręcedétem hoc ordine, quia quandoq; quis per saltus ꝓmouetur, de quo dictum fuit supra ti. ꝓximo; & interdũ furtiuè; ideò post præcedétem Rubricam subijcitur ista. Et ad materiam facit. 63. dist.salonitanæ.&.9.q.2.Lugdunensis. Et quis dicatur furtiuè ordines recipere. dicetur in.c. 1.in glo.1.

Capitulum. I. Veniens.

SVMMARIVM.

1 *Ordinem furtiuè recipiens non potest administrare in eo; Nec ad superiores sine dispensatione Papæ ascendere, si contra hoc facientes, lata erat excommunicatio, & nu.6. Circa dispensationem Papæ dic,vt nu.11.*
Sed si non erat lata poterit episcopus, & abbas dispensare.
2 *Ordinatus furtiuè ordinem verè recipit, & characterem; sed non habet ipsius executionem absque dispensatione.*
3 *Archidiaconus, & alius prælatus inferior excommunicare potest: Dic tamen vt infra nu.8.*
4 *Irregularis fit, qui dum est excommunicatus, suscipit ordinem.*
5 *Religionis ingressus, licet non tollat irregularitatem contractam ex delicto, tamen præbet dispensandi facilitatem. vide tamen nu.13. Et an sufficiat sola susceptio habitus.nu.15.*
7 *Ordines furtiuè recipere quis dicatur.*
9 *Archidiaconi officium magis consistit in consuetudine,quàm in iure communi.*
10 *Excommunicare regulariter nemo potest, nisi sit iudex,& subditos habeat.*
12 *Excommunicatus non est,qui contrafacit, quando dictum est, sub pœna excommunicationis præcipio ne quis hoc faciat: Secus quando verba concepta sunt sub hac forma, si quis hoc fecerit, sit excommunicatus.*
14 *Religionem ingredi nemo cogi potest; sicuti nec ad fidem potest compelli.*

1 VENIENS. Qui furtiuè† recipit or
dinem, in suscepto ordine admi-
nistrare; & ad superiores sine di-
spensatione Papæ ascendere non
potest,si contra hoc facientes lata erat excom-
municatio. Sed si excommunicatio lata non
erat, episcopus, & abbas poterunt dispensare.
h.d.cum duobus seq. Diuiditur, quia in pri-
ma parte narrat factum. Secundo ibi,vnde re-
spondemus,ponitur distinguens responsum.&
secundum membrum distinctioois ponitur ibi,
si verò.quod subdistinguitur in duas;& secun-
2 da ibi,alioquin. Not.primo,quòd licet † quis
furtiuè,& clandestinè promoueatur ad ordinẽ,
verè tamen recipit ordinem, & characterem;
Sed noo habet illius executionem, nisi ex dispẽ
satione. Not.secundo,quòd Archidiaconus,
3 †& alius inferior prælatus,potest excommuoi-
care;de quo in glo.2. Not.tertio ibi, vel præ-
latorum, quòd appellatione prælatorum noo
comprehenditur Archidiacoous. sed non pla-
cet. Not.quarto, quòd sicut ministrans post
interdictum officium incidit in irregularitatem.
4 §.de cleri.excom.per totum. ita & ille, † qui in
excommunicatione existẽs, suscepit ordioem.
Et hinc est, quòd sicut cum illo solus Papa di-
spensare potest, ita & cum isto. probatur io.c.
cum illorum.ȷ.de senten.excom. Not. quin-
5 to, quòd licet ingressus † religionis non tollat
irregularitatem contractam ex delicto, de quo
tamen dic,vt dixi in.c.ad audientiam. in.10.q.
vltimi membri princip.§.de homici.tamen præ
bet dispensandi facilitatem. Vltimo no.casum
6 io quo episcopo permittitur dispensatio; † vi-
delicet cum eo qui furtiuè ordines recepit. Qd'
procedit, si contra talẽ noo erat lata sententia
excommunicationis. Secus si prohibitio fuis-
set facta sub pœna excommunicationis; vt qui
furtiuè ordines reciperet,sit excommunicatus;
vt statim dicam in glo. quia cum tunc excom-
municatus promoueatur, non potest cum eo
remanente in sæculo,nisi solus Papa dispensare,
vt hic. Sed cum ipso transeunte ad religionẽ,
etiam solus episcopus iure suo potest dispen-
sare. Et hoc quò ad ordines furtiuè receptos,
& quò ad alios superiores, ad quos velit asceo-
dere. Secus quò ad illos,quos non recepit fur-
tiuè,vt hic.in fi.&.c.seq. secũdũ.D.m. Glo.1.
7 quærit quis dicatur furtiuè † ordines recipere,
& soluit. In ea in fi.dic, & in hoc casu non ꝓ-
sunt literæ Archidiaconi. vt in.c.significasti.§.
de off.archid. Item dic,quòd furtiuè ordina-
tur quis,quando quatuor minoribus ordinibus
non contentus, vna & eadem die subdiacona-
tus ordinem recepit. vt.ȷ.c. sequen. Vel cum
duos sacros ordines recipit. vt in.c.fi.Vel cum

gradu omisso saltum facit. vt in.c.præceden.in quibus casibus nec superiori suo obediens excusatur.vt.s̄.de temp.ord.c.dilectus. Superior tamen tanquam maior,plus delinquit; & ideò magis puniẽdus. vt.s̄. de transla.episc.c.inter. in fi.de quo latius in.c.seq. Glo.2.colligit arg.
8 In fi.dic secundum doct.quòd† Archidiaconus de iure communi non potest regulariter excõmunicare; nam cũ speciale sit in certis casibus ꝙ possit iurisdictionem exercere; videlicet super institutione corporali, ponendo in possessionem institutos,vt in.c.ad hæc.§.in quadam. sup̄ de offic.archid.ergo regulariter non potest iurisdictionem exercere.& per consequens ex-
9 communicare. Item facit,quòd† officium Archidiaconi magis consistit in consuetudine, quàm in iure communi.vt in.c.2.j̄.titu. proximo.& in.c.cum satis.&.c.fi.s̄.de off.archidiac.
10 Et quia† regulariter nemo potest excommunicare,nisi sit iudex,& subditos habeat.vt in.c.1. de sen.excom.lib.6. et not.in.c.archidiaconis. sup̄ de off.archid. & vide quod traditur in iuribus hic allegatis in glo. Glo.3.colligit arg.ex tex. & approbat, & remittit. deinde ponit lecturam Inno. In ea ibi,lata fuerit,dic secundũ Host. & senserunt etiam Tancr. & Vinc. quòd
11 †cum furtiuè ordinato,etiam si excommunicatio lata non fuit, Romana ecclesia de facili non dispensat,nisi religionem ingrediatur. In ea in fi.dic,quasi velit Inno. quòd propter duplicem prohibitionem,& legis,& hominis,talis magis delinquit; Et cum veniat excommunicandus, non sic de facili cum eo dispensatur. Et ideò episcopus non potest dispensare, nisi ingrederetur religionem. Et iudicio meo est lectura satis notabilis, & satis congruit literæ nostræ. & c.fi.j̄.eo. ibi, sub excommunicationis sententia fuisset inhibitum. Nec est necessaria impropriatio,de qua in glo.seq. Lectura tamen glo. est magis* communis, & plus placet.D.m. vt tunc solus Papa dispenset, quando excommunicatio erat promulgata contra tales sub ea forma,de qua dicam in glo. seq. Glo.pen. colligit
12 arg.ex tex. quod reprobat. In ea ibi,sub† conditione facta,dic,quasi velit dicere glo.non simpliciter;vt in princi.glo. videlicet,præcipio sub pœna excommunicationis, quòd nullus recipiat ordines; quia tunc non esset excommunicatus contrafaciens. vt.j̄.de sent.excom.in.c.à nobis.il.1. de quo articulo ibi latius dicã. quãquã in.c.1.s̄.de sagitt. remiserim me hic dicturum. Sed facta fuit sub conditione hoc modo, si quis receperit furtiuè ordines,sit excommunicatus. Innoc. tamen aliter intelligit hunc tex. secundum ꝙ dixi in fi.precedentis glo. Glo.fi. in prin.est expositiua; deinde arguit, & remittit. In ea ibi,non tuo iure,dic, vult ergo glo.ꝙ
13 †episcopus non possit dispensare cum illo, qui furtiuè ordines recepit, quamuis intrauerit religionem,si contra eum lata fuit excommunicatio. tex. tamen noster videtur innuere contrarium. Sed pro intellectu glo. facit tex.in.c.fin. in fi.j̄.eod. In ea in fi. dic de hoc articulo, vt

Cō. lea.

latè dixi in.3.q.10.membri princi. in.c.ad audientiam. sup̄ de homici. Extra glo.quæritur,
14 vtrum iste† posset compelli ingredi religionem. Sol.dic,quòd non. Sicut nec ad fidem.45.dist. c.qui syncera. Hæc enim res non est præcepti; 22.q.2.c.integritas. Hæc autem omnia seruanda sunt, ex quo suscepta sunt.23.q.5.ad fidem. j̄.de reg.c.fi.s̄.de cle.coniu.c.1.&.2. Sicut dicimus in arbitrio, & contractibus.ff.de arbitr. l.3.§.1.C.de act.& obli.c.sicut. Vltimo quę-
15 ritur,† an quò ad concedendam potestatem dispensandi,sufficiat susceptio habitus, & conuersatio. Sol.dic ꝙ non;sed exigitur vltra hoc, ꝙ pœnitẽtiam,vel partem pœnitẽtię agat de delicto.Io.And.dicit,quòd putat, quòd cautè tex. hoc omisit;per id quod not. de pœnit. dist. 1.c. quis aliquando.§.his authoritatibus.s̄.de vot. c.scripturæ. vult dicere Io.And.quòd satis esse videtur,quòd totum vitæ tempus ad obedientiam cõuertatur,seu ad obseruandã religionẽ.

Cap. II. Cum .H. Lator.

SVMMARIVM.

1 *Ordines minores omnes possunt vno,& eodem die conferri.& nu.4.*
Subdiaconatus verò, vnà cum ipsis minoribus non potest.
Neque Acolytatus cum Diaconatu.
2 *Abbas, vel alius prælatus inferior nunquam dispensat,nisi in casibus à iure expressis.*
3 *Consuetudo interpretatur legem.*
5 *Ordines minores vnà cum ordine sacro, aut duos ordines sacros simul, sciẽter recipiens ab episcopo scienter conferente,vtrum sit tutus; & quis secum possit dispensare. & num.8.vsque ad finem.*
6 *Episcopus non potest dispensare, nisi in casibus à iure expressis, secundum communem.*
7 *Episcopus non potest dispensare in actu, quem celebrando puniretur.*
8 *Concedi non debet vna via,quod alia prohibetur.*
9 *Sacerdos potest mihi iniungere pænitentiam de peccato, quod ego perpetraui eius mandato.*
10 *Verecundia,& erubescentia est maior pars pænitentiæ.*
11 *Ignorantia iuris non excusat. vide tamen. nu. 12.& 13.*

CVM .H .LATOR. Summatum est cum præcedenti. Diuiditur, quia prima pars narrat factũ; in secũda ponitur bimẽbris responsio; ibi,
1 quia verò. No.primo,quòd† quatuor minores ordines licitè possunt cõferri in eadem die. de quo hic in glo.1. Sed subdiaconatus vnà cũ ipsis minoribus ordinibus non potest eadẽ die conferri. vt hic, & in.c.3.s̄.de temp. ord. An an sit Acolytatus, & Diaconatus possint eadem die conferri. Doc. tenent ꝙ non;& bene; quia receptio plurium ordinum eadem die fieri prohibetur. vt in.c.dilectus. & in.c.literas. sup̄ de temp.

temp.ord.licet speciale sit in quatuor minori-
bus ordinibus, vt dicam in glo. 1. Vltimo no.
casum, in quo Abbas potest dispẽsare. Aliqui
tamen dicunt contra, ꝙ Abbas non potest di-
spensare; & ad tex. nostrum respondent, quòd
hic iste Abbas erat episcopus; secũdum ꝙ con-
tingit in.c.causam.s̃.de iudi. &.s̃.de renun. c.
ex transmissa. Vel potest dici, quòd Abbas ha
bebat hoc priuilegium ordinãdi clericos suos.
Vel tertio potest dici, quòd Abbas hic interce
debat, tanquam præstans consensum episcopo
dispensandi respectu monachi sui. Tu verò
Cõm. op. dic secundum Inno. & Host. & est communis*
2 opin. doc. quòd † Abbas, vel alius prælatus in-
ferior nunquam dispensat; nisi in casibus à iure
expressis. vt in.c.fi.s̃.de postu præla. tenet Inn.
in.c.dilectus.s̃.de temp.or. quia grauiora sunt
reseruata episcopis. vt in cle. 1.de priuileg. & in
.c.at si clerici §. 1. supra de iudi. & ibi latè per
D.m. In glo. 1.in fi.dic, quidam tamen ibi te-
nent oppositum. de quo dic, vt ibi not. Pro-
pter diuersitatem tamen opinionum, fortè fuit
facta hic mentio de consuetudine loci. Vnde in
hoc iste tex. redditur notabilis; quia vbi subest
consuetudo, licitè possunt quatuor minores or-
3 dines conferri; nam † consuetudo interpretatur
legem. vt in.d.c.cum dilectus.sup̃ de consue. &
in.l.si de interpretatione. &.l.minime.ff.de le-
4 gib. & hoc † hodie vbique communiter obser-
uatur. In glo.2.dic, idem tenet Innoc. de quo
dicendum, vt in.c.præced. Vltimo extra glo.
opponitur in eo, quòd tex.cõcedit hic episco-
po potestatem dispensandi; nam cum iste epi-
scopus peccauerit istos ordines conferendo,
prohibitos conferri eadem die, grauius debe-
bat puniri.sup̃ de temp.ord.c.2.in fi. Sol. dicit
hic Io. And. quòd episcopus hoc ignorauit; nã
circumuentus fuit per recipientem; nam cum iã
recepisset minores, clam & furtiuè, se postea im
miscuit inter Acolytos, qui debebant promo-
ueri ad subdiaconatum. Et ideò ignoranti epi
scopo non imputatur. Secus autem si sciuisset,
vt in cõtrarijs. Et per prædicta deciditur quę-
5 stio, de qua pridie fui interrogatus, vtrum † ille,
qui scienter recipit ordines minores vnà cum
vno ordine sacro, aut duos ordines sacros ab
episcopo scienter conferente, sit tutus; & si non
est tutus, quis posset cum eo dispensare. Nam
quò ad primum respondeo, quòd iste non est
tutus, nec potest in taliter susceptis ordinibus
administrare; aut ad superiores ascendere sine
dispensatione; quoniam scientia episcopi nõ po
test operari in hoc; quia cum hoc fieri sit prohi
bitum, vt hic, & in.d.c.3. & in.c.literas. & .c.di-
lectus.sup̃ de temp.ord. nec reperiatur concessa
potestas dispensandi episcopis, vel simpliciter,
non potest episcopus dispensare, vt posset con-
ferre. iuxta not.in.d.c.dilectus. & ea quæ not.in
d.c.at si clerici.§. 1.sup̃ de iudi. & ea quæ dixi in
glo. in verbo dispẽsatum.in.c.postulasti. sup̃ de
cler.excom. Vnde cum hoc casu non reperiatur
permissa dispensatio, ergo nõ potest episcopus
dispensare. & ibi dedi plures remissiones. Licet
quidam velint, quòd episcopus possit dispensa-
re in omnibus casibus, in quibus non reperitur
6 expresse prohibitus; † Sed communiter* repro Cõm. op.
batur. Quinimò, posito quòd hoc esset verũ,
tamen in terminis prædictis episcopus reperi-
tur expresse prohibitus. vt tradit Spec. in tit. de
dispensat. §. nunc de episcoporum. ver. prohi-
betur. ibi, item non dispensat, vt vnus vna, &
eadem die plures sacros ordines recipiat. Hoc
etiam ego probo per aliam regulam, quæ vult,
7 quòd † episcopus non potest dispensare in actu,
quem celebrando puniretur. hanc regulam tra
dit singulariter glo. in.c.de multa.sup̃ de prębẽ.
& in.c.nihil.ver.ętatis. & in.c.cum dilectus.sup̃
de elect. Sed episcopus conferendo plures or-
dines prohibitos, venit puniendus. vt in.c.cum
dilectus.sup̃ de temp.ord.cum simi. Circa se-
cundum, videlicet, quis posset facta ordinatio-
ne, circa prædicta dispensare cum taliter ordi-
nato; arbitror distinguendum, quòd aut quæri-
mus de Papa, & non est dubium. Aut de infe-
rioribus, vt episcopis, & similibus; & subdistin-
gue, quòd aut quærimus de ipsomet episcopo,
qui ordinauit, vtrum ipsemet posset dispensare,
8 & dico ꝙ non. Moueor primo, quia non † debet
vna via concedi, quòd alia via prohibetur. vt in
reg. cum quid vna. lib. 6. Sed si diceremus, ꝙ
posset, quasi sibi hoc modo per viam indirectã
concederetur potestas dispensandi ad plures
recipiendos. ergo &c. Secundo moueor, quia
regulariter non potest quis dispensare super vi
tio, cuius ipse fuit author. vt not. Inno. & Ioan.
And. in.c.fin.de ordina.ab ep̃o qui re.epi. & ibi
volunt Pet. Boa. Abb. & Host. Facit.c.diuersis.
sup̃ de cler.coniug. & quod dixi in glo. fi. in.c.
fin.supra de schisma. Et idem etiam tenet Host.
in.d.c.fina. Fatetur tamen ibi, quòd successor
delinquentis hoc possit, vt statim dicam. Quod
tamen dixi, quòd ipsemet non posset dispensa-
re, videtur limitandum secundum Vinc.in.d.c.
fina. nisi ipse ordinans fuisset absolutus; quo ca-
su ipsemet videtur dispensare. Sicut etiam sa-
9 cerdos † potest mihi iniungere pœnitentiam
de peccato, quod ego perpetraui eius mãdato;
Et idem tenet Egidius. Ad quod vltimum fa-
cit, quod not. Lau. de concubina sacerdotis. 3.
q. 7.c. fi.in fi. & idem ibi Hug. Fatetur tamen,
quòd honestius esset alteri cõmittere, propter
maiorem verecundiam, & erubescentiam, quæ
10 est † maior pars pœnitentiæ. de pœnit. dist. 1.c.
quem pœnitet. & quod ibi not. &. 30.q. 1. in.c.
omnes. &. 33.q. 2. in.c.placuit. Aut loquimur
de successore, seu alio, vel de semetipso, postquã
absolutus est, secũdum prædictam opin. & ad-
huc subdistinguerẽ, quòd aut iste scienter rece-
pit ordines nulla excusatione ductus, aut aliqua
excusatione ductus; quia sic habebat consuetu-
do. Primo casu arbitror distinguendum, vt in
tex. nostro; videlicet, vt quò ad ordines mino-
res posset episcopus dispensare, vt possit in illis
administrare, vt hic. Sed quò ad ordines sa-
cros furtiuè, seu contra prohibitionẽ receptos,
vt possit in illis administrare, vel

vt possit ad
alios

alios ſuperiores aſcendere, non poteſt epiſco-
pus diſpenſare cum ipſo remanente in ſæculo,
à contrario ſenſu tex. noſtri. Sed cum ipſo ad
religionem tranſeunte, non ſolum epiſcopus,
ſed etiam abbas poſſet, vt hic. Et licet iſte mi-
nus peccauerit; quia non decepit ordinatorem,
& ſic propriè non furtiuè recepit, non tamen
propterea epiſcopo tribuitur, quantum ad or-
dines receptos, maior poteſtas diſpenſandi.
Aut iſte recipiens fuit in probabili ignorantia,
quia videbat ita obſeruari communiter per epi
ſcopos, & hoc caſu fortè poſſet attentari, quòd
epiſcopus poſſit diſpenſare. per not. in. c. vni. ſ̄.
tit. proximo. Facit. c. illud. ſ̄. de cler. excom.
11 Nec obſtat, quòd iuris ignorantia non † excu-
ſat, vt in. l. leges ſacratiſſimæ. C. de legib. & in. l.
12 bonorum. C. qui admit. quia † illud eſt verum,
quando nulla fuit iuſta cauſa, & probabile du-
bium circa iuris diſpoſitionem; Secus ſi iuſta
fuiſſet cauſa; Vel propter opiniones varias. ſm
not. per. d. Ant. in. c. cum dilectus. ſup de con-
ſuet. & Io. And. in. c. 1. de poſtu. præla. lib. 6. &
per docto. in. l. 1. &. 2. C. de pœn. iud. qui ma.
iud. cum ſua materia. Vel quia iura eſſent offu
ſcata propter aliquam obſeruantiam in cõtra-
rium. vt ſingulariter traditur in reg. qui contra
iura. lib. 6. & per Io. de Imo. poſt glo. ſuper ver
bo pecuniam. in cle. 1. de re. eccle. non alien. &
per. D. m. in. c. de quarta. ſ̄. de præſcrip. in glo.
13 fi. dixi in. c. 1. ſup de poſtu. Et † maxime ſi re-
cipiens fuiſſet minor, quales ſunt communiter
recipientes ordines; quia minores regulariter
excuſantur à iuris ignorantia. Licet ſecus ſit in
quibuſdam caſibus, vt dixi in. c. 2. ſ̄. de apoſta.
Et ad prædicta etiam facit, quod dixi in. c. fina.
in glo. fina. ſup de ſchiſma. vbi dixi, quòd ꝓpter
probabilem ignorantiam diſpenſat epiſcopus,
vbi aliàs non diſpenſaret. Facit quod traditur
in. c. 1. de ord. ab epiſco. qui re. epi. & melius
in. c. fina. eod. titu. Et prædicta not. quia non
tanguntur per docto. & quotidie de facto poſ-
ſunt contingere.

Capitulum. III. Innotuit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus vnius diœceſis poteſt ordinari ab epiſco-
po alterius diœceſis, de licentia tamen ſui epi.*
2 *Excommunicationis ſentẽtia generalis contra tranſ-
greſſores canonum, valet.*
3 *Epiſcopus poteſt adiuuare legem ſuperioris, &
canones per appoſitionem pœnæ, vbi non eſſet
appoſita.*
4 *Ordines duo ſacri non poſſunt eadem die conferri;
ſi tamen conferantur, imprimitur character;
& impeditur ſolum executio ordinis. intellige
tamen vt nu. 7.*
5 *Excommunicatus poteſt matrimonium cõtrahere.*
6 *Ordinem recipiens in excommunicatione, an poſſit
in eo de licentia epiſcopi adminiſtrare.*
8 *Ordinatus à non proprio epiſcopo, an ſit ſuſpenſus
à iure.*
9 *Ignorantia in facto proprio eſt probabilis propter
multitudinem agendorum.*
10 *Ordinatus qui pro tali ſemper fuit habitus, ſi mo-
ueatur ſibi quæſtio, quòd non ſit talis, quid
agere debeat.*
11 *Qualitas extrinſeca inhærens perſonæ, quando re-
uocatur in dubium, cui incũbet onus probãdi.*

INNOTVIT. Summa vt in. c. 1.
communis diuiſio. ſecunda ibi,
conſultationi. Not. primo, quòd
1 clericus † vnius diœceſis poteſt
accedere ad epiſcopum alterius diœceſis, & ab
eo ordinari; dummodo faciat de licentia pro-
prij epiſcopi; aliàs vterque peccaret, & ordina-
tus, & ordinator. vt in. c. 1. &. 2. in fi. de tempo.
ord. lib. 6. Not. ſecundo, quòd valet excom-
2 municationis ſententia † generalis prolata con-
tra tranſgreſſores canonum. concor. c. fina. de
3 conſtitu. lib. 6. Not. tertio, quòd † epiſcopus
poteſt adiuuare legem ſuperioris, & canones,
per appoſitionem pœnæ, vbi non eſſet appoſi-
ta. Ad idem. c. fina. de conſtitut. lib. 6. & per
Io. And. in. c. fina. de off. archipręsb. Vide qđ
dixi in cle. ne Romani. de elect. Not. quarto,
4 quòd † duo ordines ſacri non poſſunt vna, &
eadem die conferri. Ad idem. c. dilectus. ſup
de temp. ord. Not. quinto, quòd licet duo or-
dines ſacri nõ poſſint vni conferri eadẽ die; ta-
men ſi conferuntur, tenet collatio; & impri-
mitur character; & ſolum impeditur ordinis
executio. vt in. c. vni. ſup tit. proximo. Not.
ſexto, quòd licet excommunicatus non debeat
ordinari, in ipſum tamen ordinatum imprimi-
tur character; Quare ſi hoc poteſt fieri, ſic &
5 fortius † poteſt ipſe matrimonium contrahe-
re. vt in. c. ſignificaſti. ſup de eo qui dux. in ma-
6 trimo. &c. Vltimo not. quòd † recipiens ordi-
nem in excommunicatione, non poteſt admi-
niſtrare in ordine ſic ſuſcepto; etiam de licentia
epiſcopi. Sed ſi tranſiret ad religionem, & ob-
ſeruaret ea quæ dicuntur in tex. poteſt epiſco-
pus, non ſuo iure, ſed de licentia Papæ diſpen-
ſare. Glo. 2. ſentit contrarium, & ſoluit, faten
do illud. In ea ibi, contra ſententiam excom-
municationis, dic ſecundum Hoſtien. quòd ex
hoc ſoluitur contrarium, quod poſſet formari
de. c. literas. ſup de temp. ord. vbi dicitur, quòd
7 recipiens † ſimul duos ordines ſacros, ſuſpendi-
tur tantum ab executione vltimi ordinis ſic fur
tiuè recepti. Ad idem. ſ̄. c. proxi. nam debet
intelligi, quando non præceſſit excommunica-
tio; Sed hic ideò ab omnibus ſuſpenditur, quia
præceſſit excõicatio. Gl. fi. ſoluit. q. & colligit
argũ. In ea ibi, cum de ſuſceptis ordinibus,
intellige hoc ſm Hoſtien. quò ad ordines fur-
tiuè receptos; nam in primis receptis non fur-
tiuè, poteſt eps ſuo iure diſpenſare; niſi præ-
ceſſiſſet excommunicatio. vt. ſ̄. c. proxi. Extra
8 glo. opponitur primo, videtur enim, † quòd or-
dinatus à non ſuo epiſcopo, quales fuerunt iſti,
ſit ſuſpenſus à iure. vt in. c. fina. de tempo. ord.
lib. 6. Sol. vt dixi in primo nota. quòd hic tex.

procedit

procedit, quando ordinatus habuit licentiam à
proprio episcopo; contrarium verò loquitur,
quando non habuit licentiam. Sed tunc ob-
stat, quia si fecit de licentia proprij episcopi, er-
go non debet esse locus pœnæ. Sed verum est,
si aliud delictum non fuit admixtum; Sed hic
deliquit in alio; quia furtiuè, & contra sententiā
excommunicationis recepit ordinem. Secun-
do opponitur, videtur enim, quod episcopus fue-
rit in culpa conferendo duos ordines sacros, &
sic ipse deberet puniri. vt in.c.dilectus.§.de tē-
po.ord. Sol. contrarium est verum, quādo epi-
scopus scienter conferret. vt dixi in.c.præced.
Secus si ignoranter. Et licet videatur esse igno
rantia in facto proprio, tamen potest esse pro-
9 babilis † propter multitudinem agendorum. se-
cundum nor. in.c.ab excommunicato.§.de re-
script. & per glo. in verbo contrahentes. in cle.
1.de consangui. & affin. no. Pe. de Anch. in.c.1.
de coostit.lib.6. Bar. in.l.non fatetur.ff.de cō-
fess. & not. in.l.2.eod. titu. Vel fortè fuit iste
receptus, quia isti immiscuerunt se inter ordi-
nandos ad ordinem diaconatus; & sic non est
error in solo facto proprio; sed etiam respectu
alieni; & ideò per totum hunc titulum nihil di-
citur de pœna episcopi conferentis, sed furtiuè
suscipientis; ad denotandum quòd in conferen-
te excusat probabilis ignorantia. vt io.c.aposto
licæ.§.de cler. excom. Vltimo quærunt hic
10 doct. Pone † quòd aliquis fuit habitus pro sa-
cerdote, seu gessit se pro ritè ordinato; nunc
opponitur sibi, qnòd non sit sacerdos, vel
quòd non sit ritè ordinatus, vel à non suo
episcopo, an debeat ipse probare legitimam
ordinationem de se factam. Quidam dicunt
quòd nun; quia ex qoo fuit habitus pro ta-
li, & se gesserit pro tali, præsumitur quòd ritè
fuerit ordinatus. Facit.c.fi.§.de presbit. non
baptiz. & c.fin.§.de præsumpt. & quod not. in
.c.cum deputati.§.de iudę. Item videtur suffi
cere, quod sic, & vt talis agit, & cōtrahit; & quòd ab
episcopo, & vicinis est habitus, & reputatus
pro tali.§.de sent.excom.in.c.in pręsentia. & in
.l.3.ad macedo. Alij verò distinguunt, qoòd
aut episcopus mouet quæstionem cōtra istum,
& debet ipse probare ordioationem suam. aliàs
interdiceret sibi executionem. vt in.c.1.de reg.
iur lib.6. Præterita tamen gesta debet episco-
pus sub dissimulatione tolerare, & transire. de
consecra. eccle. vel alt.c.aqua. Aut opponitur
ab alio, & tunc distioguit Host. quòd aut factū
antiquū est, & procedat prima opinio. Aut fa-
ctum est recens, & procedat secunda opi. & hęc
distinctio secundum eum continet æquitatem.
Facit.c.proposuit. de cler. excommu. & quod
ibi not. super vltima glo. D. An. & D. m. con-
cludunt post Innoc. in simili. in.c.veniens. de
verbo.signifi.lib.6. quòd aut mouetur quæstio
11 de qualitate † extrinseca inhærente persooæ,
puta, quòd talis oon sit notarius; & dicunt, quod
aut est qnæstio inter alios, & sufficit probare, quod
ille habebatur pro tali. arg.l.barbarius.ff.de off.
præto. & 3.q.7.in.c.1.§.tria. Aut est quæstio
cū ipsomet notario, vel pręsbitero, & tunc satis
distingui potest inter factum antiquum, & non
sit necessaria probatio propter difficultatem;
quia fortè amisit literas ordinationis, & testes
sunt mortui. Facit quod in simili no. in.c.illud.
sup. de præscrip. & quod not. per Hosti. in.c.2.
supra de cler. pereg. Secus si factum esset re-
cens. Et generaliter an præsumatur qualitas in-
trinseca, tangit hic.d.Ant. Sed non est princi-
palis materia nostra. Vnde vide quod late tra-
ditur per Bar. & docto. & maximè modernio-
res in.l.sciendum.ff.de verbo.oblig. aliquid di-
xi in.c.sicut. supra de re iudic. & vide plurima
quæ dixi in.c.super his. supra de accusa.

De Excessibus Prælatorum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Negotia plura sunt, quàm vocabula.*
2 *Accusatio ex crimine stellionatus quæ sit, & nu.6. & an competat in foro ecclesiastico. nu.4.*
3 *Doli actio, quando competat.*
5 *Pœna arbitraria in plebeis non egreditur pœnam meralli, & in positis in honore relegationem ad tempus, vel ab ordine remotionem.*
7 *Excessus quid sit. & nu.9.*
8 *Virtus est habitus electiuus in medio consistens.*
10 *Prælatorum appellatione qui comprehendantur.*
11 *Subditorum appellatione qui veniant.*

VISVM est supra titu-
lis præcedentibus de
varijs delictis subdi-
torum, verum oe
pręlati superbirent,
subdit de excessibus
prælatorū, secūdum
Goff. Vel aliter, vi-
sum est supra de va-
rijs excessibus tàm prælatorum, quàm subdi-
torum, nunc subdit rubricam specialem de de-
lictis ipsorum prælatorum; Vel sic, & melius
iudicio meo. Quoniam, vt docet experientia,
1 plura sunt negotia, † quàm vocabula, vt in.l.4.
de præ. verb. vnde omnibus delictis non po-
tuit dare speciale nomen; ideò post quædam
delicta habentia nomina specialia, propter quę
factæ sunt rubricæ speciales, subdit hanc rubri-
cam generalem. Simile videmus apud legi-
stas, quòd habēt titulū de extraordinarijs cri-
minibus, & titulum de crimine stellionatus.
2 Datur enim † accusatio ex crimine stellionatus,
quando deficiente alio nomine delicti, & alia
speciali accusatione, æquum est alicui subueniri
contra delinquentē. Sicut enim in priuatis iu-
3 dicijs, † quando non est alia actio, & dolus com
missus est, in subsidium datur actio de dolo. vt
.l.1.ff.de dolo. Sic & in iudicijs criminalibus
prosecutio stellionatus datur. vbicunque titu-
lus criminis deficit. vt in.l.3.ff.de crimi. stellio.
Et ex prædictis ego infero, quòd fortè non est
absurdum dicere, quòd etiam in foro ecclesia-

stico

4 stico hæc † accusatio competat, quando aliud
speciale nomen deficeret, & dolo malo aliquid
admissum est, & vbi pœna nõ est determinata;
quia ex hoc crimine punitur quis extra ordi-
5 nem, & sic arbitrio iudicis; dummodo † in ple-
beis non possit egredi pœnã metalli. In ijs
autem qui sunt positi in aliquo honore, ad tem
pus relegatio, vel ab ordine motio, remittenda,
seu mitiganda est. vt l. 3. §. pœna. ff. de crimi.
stellion. Et si descendit ex causa, quæ in priua-
to iudicio infamat, irrogat infamiam; aliàs se-
cus. vt in. l. 2. ff. de crimi. stellion. & in. l. quid er-
go. §. fina. ff. de infam. Vel daretur condictio
ex canone, seu constitutione excessum prohi-
bente. iuxta nota. ff. & .C. de condi. ex leg. Et
6 dicitur stellionatus à † stellione, qui est quod-
dam animal reptile ad modum lacertæ. Et di-
citur stellio, quia depictum est cum quibusdam
musculis ad modum stellarum. Et est varij, &
diuersi coloris. Cuius varietatem imitantur
deceptores, qui varia agunt, vnum agentes, &
aliud simulantes. Vide glo. in. l. 2. ff. de crimi.
stelliona. Et sicut varias continet maculas, &
diuersorum colorum, ita & illud crimen stel-
lionatus, & titulus noster varios comprehendit
excessus. Sed quæro pro declaratione mate-
7 riæ quid † sit excessus. Solutio docto. neque
hic, nec etiam alibi aliquid dicunt. Quare ad
intellectum huius Rubricæ arbitror ita dicen-
dum. Nam sicut scis, Philosophus. 2. Ethico-
rum, & per totum, dicit, quòd virtus est habi-
8 tus † electiuus in medio consistens; & not. in. c.
solent. §. 1. de offic. proconsul. Et ideò dicit
idem Philosophus, quòd virtus consistit circa
difficilia; quia seruare medium est nimis diffi-
cile. not. de pœn. distin. 2. c. charitas. §. hæc quæ
de charitate. vbi traditur medium in cunctis
magis diuinum, quàm humanum. Facit tex.
25. distinct. c. vnum. §. nomine autem criminis.
vbi res penè est contra naturam, quòd quis sit
sine peccato. Et ideo dicit tex. quòd omnis
ætas prona est ad malum. 12. q. 1. c. omnis. &
quòd facilis descensus auerni; quia de facili
quis delitat, & ad extrema pergit. Hęc autem
extrema, Philosophi appellant superabundan-
tia, & defectus. Nos verò in hac Rubrica sim-
9 pliciter appellamus † excessum; nam hic acci-
pitur hoc verbum excessus; tàm pro eo quod
est amplius, quàm deceat; & sic quod supera-
bundans appellatur, quàm pro eo quod minus
est, quàm deceat; & sic pro defectu. Idem no-
ta. glo. 3. in c. 1. supra de offic. custo. nota. 41.
distinct. c. quisquis. & in clem. 1. de iure patro.
ff de pœn. l. respiciendum. C. de custod. reo. l. si
quis. in fin. Et vide quod not. Pau. in clem. 2.
de magistr. Innocen. in. c. quoniam. §. sunt &
alij. supra vt lit. non contest. Secundo quæri-
10 tur, qui † comprehendantur appellatione præla
torum. Sol. dic, quòd hoc verbum multipli-
citer sumitur, secundum quod subiecta materia
requirit. Vnde quandoq; comprehenduntur
etiam superiores episcopis. vt in. c. 1. de cler.
ægrot. lib. 6. Quandoq; verò episcopi. vt di-
ctis iuribus. & in. c. 2. de dona. Quandoq; Ab-
bates. vt in. c. 1. de hæreti. lib. 6. & in. c. quia sæ-
pe. de elect. lib. 6. & supra de elect. c. ne pro de-
fectu. & in. c. 1. de æta. & qualita. not. glo. in. c.
ad aures de temp. ord. & in. c. penult. §. 2. eod.
titu. lib. 6. Et vt dicit. D. m. in. c. 3. supra de off.
ord. in prima glo. comprehenditur etiam om-
nis inferior ab episcopo habens iurisdictionem
fori contentiosi. vt est tex. iuncta glo. in c. de-
cernimus. s̄. de iudi. & in cle. dudum. de sepult.
vbi fit mentio de prælatis de per se, & de sacer-
dotibus curatis. Et hoc quando materia est
proportionabilis vtrisque tàm episcopis, quàm
inferioribus. Aliàs in materia congruente tan
tum episcopis, non comprehenduntur inferio-
res ab episcopo. vt vult glo. in cle. 1. de re. eccl.
non alie. & Pau. in ver. pręlati. in. cle. dudum. de
sepult. Innoc. in. c. fin. de maio. & obed. in prin.
Et quandoq; comprehenduntur electi, & con-
firmati, licet nondum consecrati. s̄. de testib. c.
tàm literis. not. Io. Andr. in. c. 1. de iureiuran.
lib. 6. Et quandoq; electi tantum. not. Archidi.
8. q. 2. in. c. fin. Item quandoq; simplex magi-
stratus, secundum Host. vt in. c. 3. de off. ord. Et
ibi etiam dicitur, quòd sacerdotes, seu rectores
parrochialium ecclesiarum, possunt dici præla-
ti; quia præsunt personis parrochiæ suæ. Vnde
hoc respectu Plebanus potest dici prælatus. vt
not. in. c. tua. s̄. de cler. ægro. & ibi etiam tradit
D. m. Et hoc, respectu fori pœnitentialis. Nec
immeritò, quia etiam talibus cõuenit ethymo-
logia huius verbi prælatus; Dicitur enim quasi
præ alijs iuratus; Vel melius præ alijs latus. Et
hinc est, quòd etiam generales, & ministri regu
larium ecclesiarum comprehenduntur. Facit ꝙ
in simili not. glo. 3. in cle. 1. de rescript. Et hoc
lato sumpto vocabulo, vt. s̄. divi. Strictè enim
non comprehẽduntur rectores parrochialium
ecclesiarum. vt not. in cle. fi. de procura. Vnde
redeundo nũc ad propositum. cum materia no
stra huius tit. sit proportionabilis, & conueniat
omnibus prædictis, comprehenduntur tã supe
riores epĩs, quàm epĩ ipsi, & etiam inferiores
epĩs. Vnde tex. in. c. 3. & in. c. grauem. ĩ. eo. lo-
quuntur de priore. Et. c. inter dilectos. loqui-
tur de quibusdã alijs dignitatibus inferioribus.
Et. c. accedentibus. & .c. dilectus. ĩ. eo. loquitur
de Rectoribus fraternitatum. Posset tñ dici, ꝙ
tex. prædicti loquuntur de prædictis, tanquam
de subditis. Vnde conclude, ꝙ cõpilatores ad
hoc vt cõprehenderent sub hac rub. excedẽtes,
& sic omnes delinquentes, posuerunt rubr. de
excessibus prælatorum. Vltimo quæro, qui ve
11 niant † appellatione subditorũ. Sol. dic, ꝙ com
prehenditur quilibet subiectus, siue sit clericus,
siue laicus, in ijs quæ de iure, vel consuetudine
spectant ad forum prælatorum. vt in glo. in ver
bo subditos. in cle. 1. de so. comp. Vnde ratione
delicti quis qñq; dicitur subditus. vt in. c. 1. s̄. de
rapt. & .ĩ. de sen. excõm. c. à nobis. il. 1. Non tñ
ꝓpriè, sed impropriè. vt tradit glo. in. d. clem. in
verbo subditos. & glo. magna. in. c. nuper. ĩ. de
sen. excõ. Vide qđ no. Io. An. in. c. fi. de fo. cõp.

Capitulum . I. Peruenit.

SVMMARIVM.

1 *Prælati abstinere à grauaminibus subiectorum moneantur; & sub pœna hic comminata. & num. 3.*
2 *Præsbiteri sunt tractandi ab episcopis, vt fratres: non vt vasalli.*
4 *Exactiones omnes illicitæ intelliguntur, nisi reperiantur permissæ à iure, statuto, vel consuetudine.*
5 *De cætero dictio, importat tempus futurum.*
6 *Prælatus non potest suspendere clericum, nec interdicere ecclesiam sine consensu Capituli.*
7 *Prælatus quis potest esse in duabus ecclesijs, quando altera non sufficit.*
8 *Pœnæ quare imponendæ sint.*
9 *Peccantium fœlicitate nil infœlicius.*
10 *Sapiens erit in pœna, qui stultus est in culpa.*
11 *Gabellas, aut taleas licet ex causa imponere, & impositas ex causa, non est licitum fraudare.*
12 *Episcopus quare non possit excommunicare sine consensu Capituli. & ibidem etiam an possit.*
13 *Delegatus non potest perpetuò suspendere sine consilio delegantis.*
14 *Episcopi hodie præscripserũt iurisdictionalia contra Capitula, & valet talis consuetudo.*
15 *Episcopus an intersit Capitulo, vt vocem habens in ipso, an vt caput, quatuor afferuntur differentiæ.*
16 *Excommunicationis, vel suspensionis sententia, quem ordinem iudiciarium requirat, remiss.*
17 *Suspensio potest inferri in pœnam absque alia monitione. secus excommunicatio. vt ibidem.*

PERVENIT. Monet prælatos † ab-
1 stinere à grauaminibus subiecto-
rum, & aliqua enumerat; & com-
minatur pœnam contrafacienti-
bus. h.d. secunda ibi, scituri. Not. primo; ꝙ
2 præsbiteri † tractandi sunt per episcopos vt fra
tres; non aũt vt vasalli. nam episcopus presbi-
ter est; licet habeat præeminentiam quandam.
85. dist. esto subiectus. Et hinc dicit canon, ꝙ
episcopus in quolibet loco sedens, stare præsbi
terum coram se non patiatur. in c. episcopus.
95. dist. & in c. seq. vbi dicitur, quòd episcopus
in publico debet sedere in eminenti loco. Sed
in camera debet se putare collegam sacerdo-
3 tum. Not. secundo regulam. quòd † episcopi
non debent exercere in clericos indebitas exa-
ctiones, aut talias ab eis exigere. Et regulariter
4 † omnes exactiones intelliguntur illicitæ; nisi
reperiantur permissæ à iure, statuto, vel consue
tudine. 10. q. 3. in c. quia. 18. q. 2. in c. seruitiũ.
9. q. 3. c. conquestus. secundum Innoc. & Host.
Facit. s. de iure pat. in c. præterea. Moderatum
tamen auxilium cum charitate petere possunt.
in c. cum apostolus. s. de censi. Et aduerte, quia
5 licet tex. dicat de cętero, † & sic videtur denota-
re tẽpus futurũ, vt not. glo. in ver. de cętero. in
prohem. 6. & c. licet. & c. procurator. de elect.
lib. 6. & in clem. 1. de elect. tamen nec olim fa-
cere debuerant secundum Host. & Ioan. And.
sed quia de facto attentabant, ideò dicit, de cæ-
6 tero. No. tertio, quòd prælatus † non potest
suspendere clericum, nec eius ecclesiam inter-
dicere sine cõsensu Capituli. de quo latius. s. in
glo. in verbo capituli. Not. quarto ibi, neque
7 duos, arg. optimũ, ꝙ † quis potest esse pluralis
in ecclesijs, quando alia non sufficeret. de quo
latè per. D. m. in reperi. c. extirpandæ. § qui ve-
rò. s. de præben. de quo latissimè dixi in clem.
gratiæ. de rescript. Vltimo not. ex fine vnam
8 causam † pœnæ imponendæ; videlicet, vt metu
pœnę cæteri à similibus se abstineant. Vide quę
dixi in c. ad liberandam. s. de iudę. in 27. nota.
Et adde alios effectus; nam propter pœnam efficitur quis sapiens; Vnde singulariter dicit tex.
9 nihil † infęlicius fęlicitate peccantium, qua pœ-
nalis nutritur impunitas, & mala mens velut ho
stis interior roboratur. 23. q. 1. in c. paratus. &
glo. 2. in c. 3. de off. deleg. bonus tex. 28. dist. in
10 c. qui ea. vbi Gregorius dicit, qui † stultus est in
culpa, sapiens erit in pœna. Facit. 27. q. 1. c. si
homo esses. Et ideò magna ratio suadet ob ma
leficia pœnas luere. ff. de fideiuss. in l. si à reo. §.
fina. Host. in c. dilecta. de ma. & obe. l. Vide etiã
quòd not. in c. significasti. de homici. Glo. su-
per verbo præsumatis. in prin. est literalis, & in
fi. respondet ad contraria. In fi. dic. no. ex glo.
11 quòd ex causa † licet imponere talias, aut gabel-
las. Et hoc casu dic, quòd non est licitum illas
fraudare. tradit Bar. in l. vectigalia. ff. de public.
Secus si illicitè ponerentur. vt tradit Bal. in l. 2.
C. de iure an. aure. & io. l. 1. in prin. C. de cadu.
toll. & melius in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & ali-
quid etiam in l. cum proponas. C. de nau. fęno.
Glo. in verbo capituli, quærit de ratione, qua-
12 re sententia † excommunicationis, vel suspen-
sionis ferri non debeat sine consensu Capituli,
& soluit. In ea ibi, excommunicationis, dic,
Innoc. & docto. hic dicunt, quòd in excommu-
nicatione nihil dicitur hic de cõsensu Capituli.
Et id quod dicitur de suspensione, debet intel-
ligi de perpetua, & ad longum tempus; & hoc
maximè quando procedit ex officio, & contra
absentem. vt in c. qualiter. il. 2. s. de accusa. Sed
si in iudicio sit contumax, solus episcopus, vel
quilibet alius iudex prædicta facere potest. vt
supra de offic. delega. c. sanè. Vel secundum
Hostien. potest intelligi, quando agitur de cor-
rectione clericorum, vel canonicorũ, seu subdi-
torum ex cõsuetudine. iuxta no. in c. irrefraga-
bili. §. excessus. de offic. ord. Vel quando Præ-
latus, & Capitulum habent bona communia,
& communiter instituunt. vt supra de his quæ
fi. à prælat. c. ea noscitur. & de rescri. c. edocere.
Vel quando criminaliter clericus accusa-
tur, per iura allegata in glo. Dicit tamen Ho-
stien. quòd aliàs de iure, & ex generali consue-
tudine, etiam solius pastoris sententia timen-
da est. 11. quæst. 3. c. 1. 16. quæst. 2. in c. visis.
de senten. excommu. c. 1. lib. 6. de maio. & obe-
dien. c. cum in ecclesijs. de offic. ordi. in c. ad
repri-

reprimendam. &.c.cum ab ecclesiarum. & sic
vult Host.ꝙ sententia sit aliqua. Cuius tamen
contrarium colligitur ex.c.episcopus nullius.
15.q.7.& firmat glo.in.c.3.de consuetu.lib.6.
quæ ad hoc allegat istum tex. Ad tempus ve-
rò modicum secundum Innoc.potest prælatus
suspendere subditum sine consensu capituli;&
etiam sine monitione;vel sine causæ cognitio-
ne;vbi culpa, vel delictum committitur coram
iudice;& idem dicit in.c.apostolicæ.s̄.de exce-
ptio. Nec obstat, ꝙ delegatus episcopi hoc fa
cit,vt.d.c.apostolicæ.quia respondet Innoc.ꝙ
13 †delegatus non potest perpetuo suspẽdere si-
ne consilio delegantis. s̄.de off.delega.c.si pro
debilitate.34.dist.quorundam.50.distin.in.c.
studeat. Et quando delegans hoc committit,
requiritur consilium capituli, vt hic patet ex
prædictis. D.m.cõcludit,quòd in rebus arduis
explicandis,nõ potest solus episcopus sine cõ-
sensu capituli, iuxta not. per Inno.in.c.nouit.
s̄.de his quæ fi.à præla. & in cle.2.de re.eccle.
non alien. Sed in alijs dicit,ꝙ de iure commu-
ni requiritur consensus capituli; quia de iure
communi episcopus non potest etiam causam
alicuius audire sine consensu capituli;vt.d.c.no
uit.&.c.quanto.de his quæ fi.à præla. Sed ho-
die epi communiter præscripserunt in iurisdi-
14 ctione.Et valet† talis consuetudo, iuxta not.in
cle.2.per glo.in verbo consentiente.de re. eccl.
non alien.& in.c.pastoralis.de dona.& vide qđ
tangit.D.m.in.d.c.nouit.& quod traditur in.c.
cum inter.s̄.de consuetu. & per glo.15.q.7.in
sum.per Inno.in.c.graue.de præben. Vtrum
autem,in quibus prælatus habet vocem,vt præ
latus,requiratur cõsensus capituli,Host.ꝙ sic;
quia episcopus, & canonici faciunt vnum cor-
pus;& episcopus est ibi,vt caput,& canonici vt
membra;ita ꝙ vnus sine reliquo nihil agere po
test.12.dist.c.non decet.s̄.de præsumpt.c.quã-
to. Et ad episcopum pertinet diffinire,si discor
dia sit in capitulo; nisi aliud rationabile obsi-
stat, vt dictis iuribus. Si verò vocem habeat
15 †vt canonicus,tunc ad capitulum,non ad epm,
pertinet diffinitio;Et stabitur maiori,& saniori
parti;Nisi aliud rationabile obijciatur, & pro-
betur.de his quæ fi.à ma.par.cap.c.1.& de ele-
ctio.c.coram. Et sic habes vnam differentiam,
an eps intersit in capitulo,vt caput, an vt cano-
nicus. Secunda differentia habetur.s̄.de con-
cess.præben.c.postulastis. Tertia colligitur ex
.c.à collatione.de appel.lib.6. Quarta,si inter-
uenerit vt caput,vox sua est prægnans,& autho
rizabilis. Vnde nihil potest capitulũ sine ipsius
cõsensu;nec è contra. Sed si vt canonicus, vox
sua est,vt canonici singularis. Et aduerte, quia
quod dicitur, quòd capitulum non potest si-
ne prælato, intelligitur sede Instituta. Secus
ea vacante. vt in.c.cum olim. & in.c.his quæ.
de maio.& obedien.&.s̄.de hæreti c.ad abolen
dam.secundum Io.And. Glo.super ver.duas.
sentit contrarium,& soluit. dic vt dixi in.d.cle.
gratiæ.de rescript. Glo. super ver. sine ordine
iudiciario. in princi. colligit arg. deinde oppo-
16 nit,& non soluit. Et tandem ponit† quis ordo
sit seruandus in sententia excommunicationis,
vel suspensionis. In ea ibi, legitima monitio.
dic quòd etiam debet seruari ordo, de quo ha-
betur in.c.1.de senten.excom.lib.6.secundum
Io.And. Et aduerte, quia in quantum glo. di-
cit monitionem præmittendam in suspensio-
ne,& excommunicatione, non procedit in su-
spensione,nisi quando fuerit propter contuma
ciam. Et ita debet intelligi.c.reprehensibi-
lis.de appella. Secus in pœnam criminis; quia
17 †potest inferri in pœnam suspensio sine aliqua
monitione,sicut aliæ pœnæ, etiam pœnitentię.
vt in.c.latores.s̄.de cleric.excom.& in.c.quàm
sit.j̄.eod. Sed in excommunicatione ab homi
ne,semper requiritur monitio. Ratio diuersi-
tatis est,quia excommunicatio ab homine nũ-
quam fertur in pœnam; sed loco medicinæ. vt
in.c.1.de sentẽ.excom.lib.6. Et eo ipso quòd
satisfacit,debet reconciliari; Et ideò non debet
amplius teneri excommunicatus. Secus in su-
spensione,quæ cùm possit inferri in pœnã absq;
contumacia.5.q.4.c.in loco.&.2.q.1.c.multi.
dicendum est, ꝙ quando infertur in pœnam,
quamuis istum pœniteat, tamen non reconci-
liatur,nisi peragat pœnitentiam.

Capitulum. II. Ad Hæc.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi non possunt liberare ecclesias Archidiaconis subiectas.*

2 *Archidiaconus potest ex consuetudine acquirere seruitia,& obsequia ecclesijs positis in suo archidiaconatu,& alibi.*

3 *Episcopus non potest dare priuilegium in præiudicium alterius.*

4 *Episcopus an,& quando possit iura alicuius ecclesiæ diminuere,& alteri attribuere.*

5 *Archidiaconi iurisdictio,& officium vt plurimum consistit in consuetudine,& ideò in multis locis nullam habet potestatem.*

1 AD HAEC. Episcopi† non possunt
liberare ab Archidiaconis eccle-
sias illis subiectas. h.d. Vel sic,&
generalius; non potest episcopus
sine causa ecclesiam alteri subiectam ab ipsius
subiectione,& obsequio liberare. h.d. secunda
ibi,mandamus. No.primo,quòd Archidiaco
2 nus† potest ex consuetudine acquirere seruitia,
& obsequia in ecclesijs positis in suo archidia-
conatu;& etiã alibi. Et sic valet cõsuetudo, vt
vna ecclesia præstet seruitium, & reuerentiam
inferiori prælato. Not.secundo arg. quòd de
iure communi ecclesię non tenentur Archidia-
conis ad aliqua seruitia. Not.vltimo, quòd
3 episcopus non potest dare priuilegium in præ-
iudicium alterius. Et sic non potest iura infe-
riorum dignitatum tollere,vel diminuere. Ad
quod vide iura allegata in glo. Glo.1.in prin.
reddit rationem ad tex. deinde colligit argũ,
& de-

& demum formar quæstionem, circa quam ponit opin. Vinç. pro parte affirmatiua; & deinde arguit, & decidit in contrarium. In ea ibi, nunc verò. de hoc articulo latius traditur in.c.constitutus. ē. de relig. do. fortè tangam in.c. sicut. ī. eod. In ea ibi, cum accessissent. dic, hoc arg. facit etiam contra, quia ibi interuenit confirmatio Papæ. Et ideò glo. allegat postea pro
4 parte contraria. In ea in fi. Hostien. vult, † q. non vacante prælatura, non posset episcopus cum capitulo diminuere iura dignitatis; Sed vacante prælatura potest supprimere illam dignitatem in totum; sed non pro parte. Pro qua distinctione facit.c.1. de re. eccle. non alie. lib. 6. iuncta clem. 2. eod. titu. D.m. distinguit quòd aut dignitas, seu ecclesia inferior non vacat, aut vacat. Primo casu, potest episcopus ex causa vna cum capitulo diminuere iura illius ecclesiæ, & alteri tribuere; si superabundat, & altera egeat. Sed sine causa non potest. vt traditur in.d.c.1. Item potest in totum ipsam ecclesiam alteri vnire, seu subijcere ex causa. Sed non præiudicatur rectori viuenti. vt in.d.cle.2. Secundo casu dic, quòd vnionem, seu suppressionem in totum potest facere. vt in.d.clem.2. Sed diminuere non potest, non dato defensore. vt in.d.c.1. Et rationem differentiæ vide per glo. nota. in.d.clem.2. Et ex prædictis infertur, quòd si hic adfuisset legitima causa liberandi istas ecclesias inferiores ab obsequio Archidiaconi, & fuisset seruata forma quæ debet seruari in alienatione, valuisset factum episcopi. vt in.d.c.1. sed prædicta non fuerunt hic seruata. Glo.2. colligit argu. allegat in contrarium, & remittit. Secundo colligit. Tertio literam exponit. In ea ibi, potius ex consuetudi-
5 ne. not. bene glo. iuncto tex. quòd † iurisdictio, & officium Archidiaconi, vt plurimum consistit in consuetudine; secundum quam in plus, vel in minus, fundat iurisdictionem suam. Et ideò quandoque reperitur, quòd nullam habet potestatem; et potest figurari exemplum in Archidiacono Senensi. Aduerte tamen, quia super duobus fundat ipse intentionem de iure communi; videlicet super ordinatione clericorum, & super Institutione corporali; vt ponat prouisos, seu institutos in possessione; in.c. ad hæc. §. in quadam. ē. de offi. archid. vbi vide per Io. And. & doct. quia non est materia nostra. In ea ibi, peruenit. dic, in contrarium facit .l. si certis annis. & quod ibi not. C. de pact. vbi vide latè per legistas; quia non est materia principalis. Et vide in.l. cum de in rem verso. ff. de vsur. & quod latè traditur in.d.c. peruenit. & aliquid tetigi in.c. dilectus. de off. ord. in tertio not.

Capitulum. III. Ad Aures.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suũ vsum retinere non possunt. & nu. 3.*
2 *Intrudere in ecclesiam se dicitur, quã illam nõ consequitur ab habente potestatem conferendi.*
4 *Archidiaconus si non confert ecclesiam sibi subiectam, vel confert personæ indignæ, potestas conferendi deuoluitur ad superiorem. & vide num. 7.*
5 *Pœna vbi non est certa, & expressa, intelligitur de extraordinaria.*
6 *Ecclesiæ vacantis custodia, an spectat ad illum, ad quem spectat collatio.*

AD AVRES. Archidiaconi ecclesias † sibi subiectas ad suum vsum
1 retinere non possunt. h. d. Vel sic, & generalius. habens subiectionem, seu collationem beneficij, non potest illud sibi conferre, aut pro suo vsu retinere. h. d. Diuiditur. Primo narrat factum. Secundo prouidet; ibi, mandamus. Not. primo, q
2 † ille dicitur se intrudere in ecclesiam, qui illam non consequitur ab habente potestatem conferendi. Ad idem.c. ex frequentibus. ē. de institut. dixi in.c. veniens. supra de accusat. in
3 primo notab. Not. secundo, quòd † habens ecclesiam sibi subiectam, non potest sibi ipsi de illa ecclesia prouidere. Et idem colligitur ex glo.1. in fin. & ex.c. fina. de institutio. Nec etiam potest redditus talis ecclesiæ sibi retinere. Sed debet ecclesiæ illi prouidere de prælato. Et prædicta procedunt, etiam si beneficium esset manuale; dummodo non de mensa. vt in cle. quia regulares. & ibi dixi. supra de supplenda negligen. præla. Not. tertio, quòd si Archi-
4 diaconus † non confert ecclesiam sibi subiectam, vel confert personæ indignæ, potestas conferendi deuoluitur ad superiorem; & sic ad episcopum. Vltimo not. ex tex. coniuncta glo. fina. quòd vbi datur excessus, & man-
5 datur puniri, & non adijcitur † certa pœna, intelligitur de extraordinaria. Et idem not. glo. penul. in.c.1. supra eod. Et talis pœna extraordinaria imponitur arbitrio iudicis. vt in.c. de causis. supra de offic. delega. & in.c. postulasti. in glo.1. supra de iudæ. & per glo. in verbo arbitrium. & ibi dixi in.c. super his. ē. de accusat. Glo.1. sentit contrarium, quòd Archidiaconus possit occupare ecclesias sibi subiectas. In ea ibi, sed si causa custodiæ. dic, intellige glo. in terminis tex. nostri, videlicet
6 quando ecclesia esset subiecta; nam † ad illum spectat ecclesiæ vacantis custodia, ad quem spectat collatio, vt traditur in.c. cum vos. & ibi per glo. supra de offi. ordi. & traditur per D.m. in.c. bonæ memoriæ. supra de appellat. & per Inno. in.c. vni. ē. de eccle. benefic. Non autem intelligas, quòd glo. velit, quòd custodia cuiusq; ecclesiæ vacantis spectet ad custodiam Archidiaconi; quia si hoc voluisset, male dixisset; quia contra.c. cum venissent. supra de institut. In ea in fi. dic, quòd etiam si ecclesia esset subiecta Archidiacono, vel alteri prælato pleno iure; non tamen potest illam retinere pro se, vt in dicta clem. Quia regula-

res.nisi esset de mensa sua. vide glo. in ver. ad
mensam. in cle. 1. eod. titu. In glo. penult. ibi,
ad eorum præsentationem. dic, quòd glo. for-
tè hoc dicit, quia intellexit, quòd huiusmodi ec-
clesiæ sitæ in archidiaconatibus istorum, perti-
nent ad præsentationem eorum, & non ad col-
lationem. Sed. D. m. breuiter distinguit. & be-
7 ne; quòd aut pertinebant ad † ipsorum collatio-
nem, & tunc si contulerunt sibi ipsis, inconti-
nenti est deuoluta conferendi potestas ad epi-
scopum; quia collatio fuit facta indigno. Nec
est tunc necessaria præsentatio alicuius. vt in. d.
clem. quia regulares. & in. c. quàm sit. de elect.
lib. 6. Aut retinuerunt in vsus suos, & tunc po
test episcopus ex iure sibi deuoluto conferre,
quando lapsum esset tempus statutum ad con-
ferendum. de quo in. c. 2. §. de concess. præben.
Si verò non spectabant ad collationem, sed ad
præsentationem archidiaconorum, episcopus
solus poterit prouidere, quando lapsum est tem
pus præfixum ad præsentandum. vt in. c. 1. de
iure patro. Si verò adhuc non esset lapsum, &
archidiaconus huiusmodi fructus tãquam suos
dilapidaret, tunc posset habere locum glo. vt
episcopus prouideat ad præsentationem archi-
diaconorum. vt etiam sentit Inno.

Capitulum. IIII. Clerici.

SVMMARIVM.

1 *Clerici contra naturam incontinentes deponun-
tur, & in monasterio detruduntur. sed laici
excommunicantur.*
2 *Sodomia in ecclesiastico, & ciuili foro punitur.*
3 *Vsurarij peccant contra naturam, quia faciunt
germinare pecuniam, quæ secundum naturam
non germinat.*
Ca. lect. 4 *Vicinum malum habere, mala res est.*
5 *Intellectus huius. c. in finalibus verbis traditur.*

1 CLERICI. Contra naturam † in-
continentes, si clerici sunt, depo-
nuntur, & in monasterio detru-
duntur, secundum vnum intelle-
ctum. Sed laici excommunicantur. h. d. secunda
ibi, si laici. In tex. ibi, consumpsit. dic vt habe-
tur Gen. c. 19. Not. primo singulariter ex isto
2 tex. quòd delictum † sodomiæ pertinet etiam ad
forum ecclesiasticum. Facit. c. cum sit genera-
le. §. de foro compet. Hoc tamen dicit verum
hic. d. An. quando daretur perseuerantia in de-
licto; aliàs tenet quòd delictum nõ sit ecclesia-
sticum. Sed hoc dictum nõ placet D. m. quia
continet diuinationem ad tex. Vnde concludit
ipse, quòd qualitercunque homines peccent
contra naturam, vel in actu venereo, vel in ado-
rando idola, vel alio modo, ecclesia semper po-
test iurisdictionem exercere in laicos. Vnde ta
le crimen erit mixti fori. & sentit Innoc. in. c.
quod super his. §. de vot. vbi etiam dicit, quòd
contra infideles peccantes contra naturam ec-
clesia exercet iurisdictionem. Nam vt hic dici-
tur, & habetur Gen. d. c. 19. deus propter hoc
delictũ puniuit illas ciuitates; ergo & vicarius
ipsius potest punire; quia læditur ipse Deus, qui
est author naturæ. Et propter hanc rationẽ sen
tit Io. And. in. c. 1. de vsur. lib. 6. quòd ideò ec-
clesia punit vsurarios laicos, & non fures, seu
3 latrones, quia † vsurarij delinquunt contra natu
ram, facientes germinare pecuniam; quia natu-
raliter non germinat, vt ibi. Vltimo no. ex tex.
iuncta glo. 3. ibi, duæ perierunt ex vicinitate. ꝙ
4 † mala res est habere malum vicinum; quia pro-
pter vicinitatem, quis quandoque consequitur
pœnam delicti alterius. In glo. 1. in fi. dic, & in
. c. cum secundum. de hæret. lib. 6. In glo. 2. in
fi. dic, item dicuntur filij diffidentiæ secundum
Host. quia de facili non cõuertuntur. In glo. 3.
ibi, Gomorram. dic, dicunt quidam, ꝙ erant
sex, addẽtes Addamaim. Alij dicunt, ꝙ Segor
erant binomina, aliàs dicta Oleale. Postremo
5 opponitur contra † tex. in fi. dum dicit, ꝙ laici
debent excõicari, & à cętu fidelium excludi; nã
vltima verba videntur superflua, cum excom-
municatio excludat à cętu fideliũ. vt in. c. cum
excommunicato. & c. excõicatos. 11. q. 3. cum
simi. Quare Goff. exponit copulam. &, ꝓ idest.
Facit. l. sæpe. de verbo. sig. Vel dic, ꝙ verbum
excommunicationi subdantur, respicit pœnam
spiritualem; verba sequentia denotant pœnam
capitalem, quæ imponenda est per iudicem sæ-
cularem. vt hic in glo. fi. Sed dicũt doct. ꝙ nõ
est credendum, ꝙ ita senserit tex. Facit. §. de
rapt. c. in archiepatu. Et ideò melior videtur
primus intellectus. Vel dic, ꝙ hoc dixit ad ma-
iorem expressionem, & terrorem, sm. D. m.
Et aduerte, dum dicit, deijciantur à clero, intel-
ligit Hostië. quò ad clericos sæculares, hoc est,
degradentur, vel beneficijs spolientur. Deinde
dum dicit, quod ad agendam penitentiam, &c.
aduerte, quia duplex habetur litera, aliqui hñt,
& ad agendam, aliqui verò, vel ad agendam;
vtroq; tamen casu Host. supplet, vel si essent re-
ligiosi ad agendam pœnitentiam &c. & dicit ꝙ
similis distinctio habetur in. c. postulastis. in fi.
de cler. excommu.

Capitulum. V. Sanè.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati licitè possunt denegare id, quod ab
ipsis petitur contra tenorem priuilegij.*
2 *Priuilegium immunitatis concessum inferioribus
ecclesijs, intelligitur continere, quòd episcopus
illud seruare teneatur.*
3 *Ecclesiasticam libertatem dicitur violare, qui fa-
cit contra ipsius priuilegia.*
4 *Ius propria authoritate nobis dicere possumus,
quando ius nostrum consistit in denegatione
dandi, vel faciendi. Et hinc limitatur.*
5 *L. si quis in tantam. C. vnde vi.*
6 *Liberè, quid importet.*
7 *Denegare petitum contra priuilegium, an quis
possit*

possit propria authoritate, vel an requiratur
Papę authoritas.

1 SANE. Si à priuilegiatis † aliquid
petitur contra tenorem priuile-
gij, licitè denegatur .h.d. Vel sic,
Subditus non tenetur parere su-
periori exigenti, vel pręcipienti aliquid contra
2 tenorem sui priuilegij .h.d. Nota primo, † quod
in priuilegio concessiuo libertatis, seu immuni-
tatis, concesso inferioribus ecclesijs, intelligi-
tur contineri, vt etiam episcopus nō possit con
tra priuilegium attentare; sed quòd ipse tenea-
tur etiam libertatem talem, & immunitatē ser-
uare. Ex quo infertur, quod Papa potest priuile-
giare ecclesias inferiores in præiudicium episco
porum; vt etiam latius traditur in .c. constitu-
tus .§. de reli. do. Nota secundo ibi, contra li-
3 bertatem. quod ille † dicitur facere contra liberta-
tem ecclesiæ, qui facit contra priuilegia ipsius
ecclesiæ. Quod facit ad materiam de qua vi-
debimus in .c. nouerit .j. de sen. excō. de sta-
tuentibus aliquid contra libertatem ecclesiæ.
4 Nota tertio, quod † vbi ius sibi dicere consistit in
denegatione dandi, vel faciendi. potest quis ius
5 sibi dicere propria authoritate absq; metu † .l. si
quis in tantam .c. vnde vi. & similium consti-
tutionum; quia talis dicitur potius rem suam
6 defendere. Vltimo not. quod illud dicitur † liberè
alicui competere, in quo non habet expectare
consensum, vel licentiam alicuius, de quo per
Io. An. in .c. licet episcopus. de præben. lib. 6.
& est tex. in .c. cum virum .§. de regul. & in .c.
de multa. cum simi. de præben. Gln. 1. sentit
contrarium, quòd si ipsi debent obedientiam,
non sunt exempti; & sic episcopus debet pos-
se exigere ab eis episcopalia; cuius tamen con-
trarium videtur innuere litera. In ea ibi, de li-
bertate. Facit de priuile. c. si papa. lib. 6. In fi.
dic. & de hoc latius in. c. porro. j. de priui. In gl.
fi. ibi, authoritate huius canonis. dic, dicit Goff.
7 quod imò etiam authoritate † propria; ex quo nō
tenetur vigore priuilegij, seu immunitatis con-
cessæ. Facit. 10. q. 3. c. quia cognouimus. Vel
potest dici secūdum eum, ad hoc vt aliquid no-
ui afferat hoc capitulum, quod aut superior non est
in possessione eius quod petit, & potest subdi-
tus illud denegare ꝓpria authoritate. d. c. quia.
Aut erat in possessione, & tūc procedit iste tex.
vt possit denegare authoritate apostolica; quia
propia non debet posse subditus superiorem
suum priuare. Et sic patet ex prædictis, quod tex.
potest intelligi de indulto per specialia priuile
gia, vel per generales canones. vt .d. c. quia co-
gnouimus. vel per prescriptionem. sm Inno.
de quo remittit Hosti. ad .c. venerabilis .§. pen.
.§. de excep. & in .c. cum olim. de præscripti.

Capitulum .VI. Illud.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Ecclesiæ vsurpās sibi ipsius ecclesiæ per-*
sonatum contra præstitum iuramentum, ad
executionem officij sui admitti non debet.
2 *Persona dicitur, qui personatum, seu dignitatem,*
seu prælaturam, seu rectoriam habet.
3 *Suspendi ab officio quis non debet in vno loco; sed*
in omni loco.
4 *Clerici nō debent prestare fidelitatis sacramentū.*

ILLVD. Ponit pœnam vicariorū,
qui ad vendicandas prælaturas se
erigunt contra prælatos .h. d. vel
1 aliter, vicarius † ecclesiæ vsurpans
sibi ipsius ecclesiæ personatum contra præstitū
iuramentum, ad executionem officij sui admit
ti non debet .h.d. Nota primo ex prædictis, &
ex tex. pęnā illorum qui in ecclesijs mutāt sibi
causam possidēdi. secundum Inno. Et dicit hic
Hosti. quòd sequens decretalis debet præcede-
re istam. Vltimo not. ibi, personis. et ibi, per-
2 sonatū. et ibi, persona. quod persona † dicitur qui
dignitatem, seu personatum, seu prælaturā, vel
rectoriam habet. idem not. in .c. fi. §. ne præla.
vi. su. & in .c. ex parte. S. §. de rescript. Inde
dicitur personatus dignitas, prælatura, seu re-
ctoria, quam quis habet in ecclesia. Et ad-
uerte, quia secundum Catholiconem, & gram
maticos, quantū ad terminos nostros; ideò ta-
lis prælatus, vel dignitatem habēs, dicitur per-
sona, sicut etiā Histrio persona appellatur; quia
sicut ille diuersis modis personat, diuersas per-
sonas repræsentando, & diuersos actus geren-
do secundum dignitatem illius quem habet re-
pręsentare; ita & habens personatum in eccle-
sia; nam secundum diuersas dignitates personę
distinguūtur in ecclesia. Et hinc tractum est,
quod in grammatica dicitur persona alia prima,
alia secunda, alia tertia, ad denotandum diuer-
sas dignitates. Glo. sunt clarę. Extra gl. oppo.
contra tex. videtur enim quod cum isti vicarij es-
sent periuri, & quodammodo infames, vt in .l.
si quis maior .c. de transac. & in .c. querelā .§.
de iureiu. nō debebāt amplius admitti ad exe-
cutionem, nedum in eodem episcopatu, sed
3 nec in alio. Et maximè, † quia non debet quis
suspendi ab officio localiter in vno loco; sed in
omni loco. vt not. in .c. pastoralis .§. 1. §. de
appe. Sol. docto. ad fugienda hæc contraria,
ad tex. dum dicit, in eodem episcopatu, sup-
plent verbum maximè, & sic fatentur contra-
ria; Similis suppletio habetur in .c. tua. sup de
iureiuran. & .c. querelā. &. sup de fideiusso .c.
peruenit. secundum Tan. Vincen. Host. & Io.
Andr. Vltimo oppo. in eo, quòd tex. dicit
4 fide & sacramento, nam † clerici non debēt prę
stare sacramentum fidelitatis. vt in .c. fin. j.
de re. iur. Sol. contrarium loquitur in homa-
gio, quod regulariter à clericis præstari non
debet; licet à laicis præstari possit. vt etiam tra-
ditur in .c. ex diligēti. §. de simo. Et hic loqui-
tur de fidelitate, quæ potest præstari à clericis
aliquid habentibus ab alijs clericis, secundum
dñm Anto.

Cap.

Cap. VII. Cum Ad Quorundam.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata contra subditum, qui non paret præcepto facto à superiore, contra priuilegium subdito concessum à Papa, non tenet. & nu. 3.*

2 *Subiectus licitè, ac liberè potest denegare iniustè petitum.*

4 *Consuetudo regionis, & qualitas personarum, & temporis est attendenda.*

5 *Sententia excommunicationis iniusta, quando teneat, & quando ipso iure sit nulla.*

6 *Sententia iudicis habet præsumptionem pro se.*

CVM AD QVORVNDAM. Sententia excommunicationis lata
contra subditum denegantē procurationē exactam vltra numerū
concilij Lateranensis non tenet. h.d. Vel sic, &
3 generalius; † Excommunicatio lata contra subditum, qui non paret præcepto facto à superiore contra priuilegium subdito concessum à Papa, nō tenet. h.d. Communis diuisio. Secunda ibi, ideoq;. Nota primo argumentum, ꝙ licitè prælatus visitādo potest excedere numerum euectionum, & personarum in concilio Lateranensi contētarum; dummodo pro illis procurationē non exposcat, nā hæc duo requiruntur copulatiuè .s. vt ducat vltra numerum, & vt procurationem petat. secundum .D. m. Aduerte tñ, quia tex. in.c. cum Apostolus. de censi. videtur iniungere, ꝙ tales prælati nō debeant ducere vltra numerum ibi prætaxatum, & sic contrafacientes videntur peccare. Nota
2 secundo, ꝙ † subiectus licitè, ac liberè potest denegare iniustè petitum. Vltimo not. casum
3 singularem, in quo sententia † excommunicationis iniusta, ipso iure non tenet, nec valet; videlicet, quādo est lata in subiectos denegātes procurationē pro personis, & vectionibus vltra numerum prætaxatum. Et aduerte, quia concilium Lateranense de quo in .d.c. cum apostolus .š. de censi. non taxat numerum personarū. Vnde est dubium quot debeāt esse personę pedites, vltra equitaturas, vel equitantes; et in hoc variæ reperiuntur opi. Nam quidam dicunt, ꝙ quot sunt Sessores, hoc est equitātes, tot debent esse famuli, seu pedites equos gubernantes; Nam durum esset, ꝙ socij episcoporum gubernarent sibi equos; & hunc intellectum videtur approbare curia. Alij dicunt, quòd pro tribus equitaturis sufficit vnus famulus pedester. Alij quòd vnus pro duobus. Facit tex. in.c. in singulis.š. de sta. regul. Host. dicit, & bene; quòd istud debet esse arbitrarium; in quo arbitrio versabitur, vt attenda-
4 tur consuetudo † regionis, & qualitas personarum, & temporis. Glo. secunda opponit, ꝙ etiā iure communi licitè denegatur iniustè petitum à superiore; Glo. soluit, fatendo cōtrarium. deinde decidit quæstionem. dic vt in ca. Glo. fin. opponit, quòd sententia excommunicationis lata contra subditos teneat, licet sit iniusta per.c. 1. 11. q. 3. Gl. soluit. In ea in fi.
5 dic, Inno. tenet, ꝙ hæc sentēcia † de iure communi sit nulla; quia in ea fuit expressus error; puta, quia dixit episcopus, excommunico te, nisi me recipias cum tot equitaturis. Et pro hoc, ꝙ de iure communi procedat iste tex. allegat Ioan. Andr. quia alias esset superflua, cū non appareat cui loquatur; & sic priuilegium istud esset inutile, tanquam non expressa persona cui cōcedatur. Et hanc lecturā dicit. D. m. tenendam, tanquam veriorem. Subdit tamē, ꝙ siue error sit expressus in sentētia, siue non, dummodo appareat causa, quòd sententia est ipso iure nulla, per nota. in.c. per tuas. ĵ. de sen. excom. & per no. per Inno. in.c. fraternitatis. .š. de frigi. vbi not. dicit, quòd sententia notoriè iniusta, est nulla. Et probatur in .c. inter cæteras .š. de re iudi. & ibi dixi. Et ratio est in promptu, quia quod dicimus, quòd sententia licet iniusta teneat, fundatur super præ-
6 sumptione iuris, quod præsumit pro † iustitia iudicis. vt in .l. Herenius. §. gaia. ff. de euic. sed vbi est notorietas iniustitiæ, cessat præsumptio; ergo &c. Nec enim præsumendum est, quòd iura quæ semper innituntur æquitati, & iustitiæ, voluerint defendere, & robur dare notoriæ iniustitiæ. ꝙ notabis perpetuo.

Capitulum. VIII. Sicut Vnire.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus inferior episcopo non potest suam ecclesiam, seu sibi subiectam alteri vnire sine consensu episcopi, licet accedat authoritas Metropolitani.*

2 *Metropolitanus non potest aliquid attentare in diœcesibus suffraganeorū suorum; nisi quatenus reperitur à iure expressum.*

3 *Vnio, seu subiectio, alienatio est.*

4 *Vnio quid sit.*

5 *Vnio quotuplex sit. et secundum communem, quòd quinq; modis fit. nu. 6.*

7 *Actio vnita alteri, retinet quod fauorabilius erat in alterutra.*

8 *Legata, & fideicommissa vnita fuere, vt quod melius, & fauorabilius erat in alterutro, vnita retinerent.*

9 *Vnire quis possit. et ibidem quòd Papa possit.*

10 *Papa in beneficialibus habet plenam, & absolutam potestatem. & nu. 56.*

11 *Legatus de latere vtrum possit vnire.*

12 *C. fin. de confir. vti. vel inutil. intellectus. & nu. 17. 31.*

13 *Legatus de latere potest conferre beneficia.*

14 *Legatus de latere non potest committere causam inuitis partibus, vt cognoscatur sine strepitu, & figura iudicij.*

15 *Papa solus potest aliquem priuare iure suo.*

16 *Legatus de latere quando possit exercere in prouincia sibi commissa, ea, quæ potest ibidem exer-*

exercere quilibet ordinarius. & nu. 22.

18 *Legatus de latere non potest alterare statum ecclesiæ.*

19 *Permutationi authoritatem præstare non potest, qui non potest conferre.*

20 *Legatus de latere non potest supprimere aliquam dignitatem in ecclesia, nec fructus beneficij concedere episcopo ad tempus. & nu. 26.*

21 *Legatus de latere non potest aliena iura in perpetuum præiudicium turbare, seu tollere.*

Licet ad tempus possit, conferendo beneficium in titulum. ibidem.

23 *Ordinarij potestas est fauorabilior, quàm legati.*

24 *Episcopus cum consensu legati de latere, nō potest alienare, si deficiat consensus capituli.*

25 *Legatus de latere non potest alienare rem spectantem ad Roma. Pont.*

27 *C. penul. de offi. lega. in .6. declaratur.*

28 *Iuripatronatus laicorum non potest derogari per ordinarium; nec etiam per legatum de latere.*

Secus in iure patronatu ecclesiastico, vt ibidem.

29 *Legatus, qui non est de latere, non potest vnire; cum non possit conferre.*

Vnire, maius est præiudicium quàm cōferre. ibi.

30 *Legatus Cardinalis habet collationem non ex iure legationis, sed ex quodam speciali priuilegio.*

32 *Vnio fit ex necessaria causa.*

33 *Prælatus tenetur requirere consilium capituli in spectantibus ad commodum, vel incommodum suum.*

34 *Patriarcha, & Primates vtrum possint vnire.*

35 *Archiepiscopi vtrum vnire possint.*

36 *Patriarcha licet possit exercere iurisdictionem in Archiepiscopos, tamen non potest in subditos Archiepiscoporum. Et idem est in Archiepiscopis respectu subditorum Episcopi.*

37 *Regula, vinco vincentem te, multo magis vinco te. limitatur.*

38 *Episcopi nunquid possint vnire.*

39 *Episcopi possunt augmentare, & diminuere numerum clericorum, & nouum personatū in ecclesia facere.*

40 *Capitulum sede vacante, nunquid possit vnire.*

41 *Prælati inferiores ab episcopo, nunquid possint vnire, & ibi communis, quòd non etiam in ecclesijs pleno iure illis subiectis. quæ tamen reprobatur. nu. 42.*

43 *Abbas potest præscribere iura episcopalia. & nu. 47.*

44 *Vicarij episcoporum nunquid possint vnire. Nec possunt cōferre beneficia regulariter. nu. 46.*

45 *Vicarius episcopi non potest ea, quæ non potest Archidiaconus.*

46 *Vniendi potestas nunquid possit præscribi per inferiores ab episcopo.*

48 *Ecclesia quælibet de iure communi debet habere proprium sacerdotem. limit. nu. 51.*

49 *Dispensacio est tantum permissa episcopis.*

50 *Ecclesia qualibet est regenda ex prouisione episcopi.*

52 *Episcopi, ac alij inferiores nullo modo possunt facere vniones episcopatuum.*

53 *Episcopus electus, & confirmatus, nondum tamen consecratus, vtrum possit vnire; & an possit exercere omnia quæ sunt iurisdictionis. num. 54.*

55 *Vniri quæ ecclesiæ possint per Papam.*

57 *Vnire an possit episcopus ecclesias diuersæ religionis, & professionis.*

58 *Cle. 1. de elect. in verbo eligatur, declaratur.*

59 *Consuetudo an, & quando possit de nouo induci, etiam si semel sit sublata, remissiuè.*

60 *Vnire ecclesias exemptas, episcopus an possit.*

61 *Et an non exemptam, loca exempto.*

62 *Iuramentum episcopi de non alienando, concernit bona ecclesiæ cathedralis tantum.*

63 *Vnire beneficium reseruatum sedi Apostolicæ, episcopus an possit.*

64 *Papa reseruans sibi aliquod beneficium, videtur prohibere cuilibet inferiori, ne disponat de illo.*

65 *Vnire ecclesiam vacantem, episcopus an possit.*

66 *Et an possit ecclesiam, siue aliud beneficium præbendæ cathedrali vnire.*

67 *Et an possit vnire ecclesias, quarum collatio propter negligentiam, vel similem causam deuoluta est ad sedem apostolicam.*

68 *Directè quod non licet, non licet per obliquum.*

69 *Episcopus potest commendare ecclesiam deuolutam, donec per Papā fuerit de ea prouisum.*

70 *Vnio respicit proprietatē; collatio verò titulum.*

71 *Illatio non fit ex separatis.*

72 *Vnire, vtrum possit episcopus dignitatem ecclesiæ, suæ ecclesiæ.*

73 *Episcopus vna cum capitulo, possunt vnam totam dignitatem tollere de ecclesia. & temperatē donare de mensa propria loco religioso.*

74 *Authorare nemo potest in facto proprio.*

75 *Cap. exposuisti. de præben. declaratur.*

76 *Cap. nostris. de concess. præb. declaratur.*

77 *Cap. vni. vt eccle. benefi. declaratur.*

78 *Vnire, an possit episcopus ecclesiam vacantem.*

79 *Vniri, an possit ab episcopo ecclesia, faciēdo de ea vnionem mensæ suæ.*

80 *Vniri an possit ecclesia vnius diœcesis, ecclesiæ alterius diœcesis.*

81 *Vniri an possint plures ecclesiæ vni ecclesiæ.*

82 *Vniri an possit ecclesia patronata alteri ecclesiæ.*

83 *Vniri an possit ecclesia in qua pater administrat, vel proximè administrauit, ecclesiæ filij.*

84 *Vniri an possint alia iura ecclesiastica in casibus, in quibus possunt vniri ecclesiæ, & ecclesiastica benefitia.*

85 *Vniri an possint, & pro quo tempore fructus beneficiorum alijs ecclesijs.*

86 *Vnio quibus de causis fiat, & quatuor enumerantur. nu. 87. 88. 89. & 90.*

91 *Vnionis quid si causa subsit, & Episcopus nolit facere, per quem compelli possit.*

92 *Vnio qualiter fieri debeat, & primo quando per episcopum, aut alium habentem authoritatem vniendi.*

93 *Quid si fiat ab Archiepiscopo.*

94 *Quid si Abbas, vel similis habens potestatem vniendi, velit vnire.*

95 *Quid si Episcopus, vel synodus vult vnire ecclesiam subiectam prælato inferiori.*

95 Quid

96 Quid si velit vnire ecclesiam exemptam.
97 Quid si vniatur ecclesia collegiata.
98 Quid si vniatur ecclesia Patronata.
99 Ecclesia Patronata patitur per vnionem, quasi quandam capitis diminutionem.
100 Quid si fiat vnio de beneficio non vacante.
101 Quid si fiat de beneficio vacante.
102 Vnio ecclesiarum diuersarum diœcesium qualiter fiat secundum primam speciem vnionis.
103 Et quomodo iuxta secundam speciem.
104 Et quomodo quando vna alteri obligaretur, aut vna remaneret principalis.
105 Vnio fienda p legatũ, an requirat cõsensũ Capituli
106 Consuetudo an inducere possit, quòd episcopus possit vnire sine consensu capituli. & nu. 110.
107 Consuetudo repugnans iuri inducta à tacito consensu Papæ an valeat.
108 Papa an præsumatur ignorare consuetudinẽ cuius in contrarium memoria non existat.
109 Consuetudo præscripta spatio quadraginta annorum sufficit in his in quibus vsus non resistit, secundum communem.
111 Episcopus, & capitulum faciunt vnum corpus; & res ecclesiæ pariter videntur esse vtriusq;.
112 Alienatio significat Dominij translationem.
113 Nemo dat, quod non habet.
114 Vnio non est ita præiudicialis sicuti alienatio.
115 Vnio qualiter probetur, et in specie an sufficiat patientia, nedum longi temporis, sed etiam tanti, cuius in contrarium memoria non existit. nu. 116.
117 Vnionis secũdum primam speciem quis sit effectus.
118 Et quis, si facta sit secundum secũdam speciem.
119 Et quis, si secundum tertiam speciem.
120 Et quis, si secundum quartam speciem.
121 Et quis, si secundum quintam speciem.
122 Vnio vtrũ censeatur realis, uel personalis in dubio.
123 Priuilegium quod competit ecclesię principali, vtrum competat ecclesiæ vnitæ.
124 Monasterium de nouo constructum vnitum alteri monasterio, etiã quò ad bona, qualiter conueniet vterq; conuentus in administratione spiritualium. remissiuè.
125 Beneficium curatum si vniatur Capitulo ecclesiæ, quis dicatur habere curam.
126 Et quid si vniatur vni præbendæ.
127 Ecclesia si vniatur habens sub se capellas, an illæ transeant cũ vnione in ecclesiam cui fit vnio.
128 Beneficium habens vnitum aliud beneficium, si impetretur, an debeat fieri mentio de vnito.
129 Beneficium vnitum alteri, vtrum perdat nomen beneficij.
130 Beneficium vnitum alteri, ita tamen quòd post cessum vel decessum obtinentis sortiatur quò ad vnionem effectum, an possit permutari cum alio.
131 Beneficia renunciata in permutationibus debentur permutantibus, non autẽ expectantibus.
132 Ecclesia patronata vnita monasterio desolato, an faciat aquirere ius patronatus in illo monasterio.
133 Ecclesiæ vnitæ si sint diuersarũ diœcesium, quis debeat confirmare.
134 Vnio ecclesiarum diuersarũ diœcesium, an præiudicet iuribus diœcesani.
135 Ecclesia patronata si vniatur alteri, vtrum præiudicet iuri patroni.
136 Ecclesia vnita si sit debilis, an rector ecclesiæ, cui facta est vnio, debeat tenere vicarium in ecclesia vnita.
137 Clausulam anteferri habens, an præferatur habenti ius ex vnione. remissiuè.
138 Rector si velit agere pro ecclesia sibi vnita, an debeat impetrare iudicem delegatum habito respectu ad ecclesiam vnitam, vel ad eam cui facta est vnio. remissiuè.
139 Vnio vtrum præiudicet prælato, remissiuè.
140 Vnionẽ ille, & ex illa causa potest soluere, qui potuit istam facere. Et in spe quòd Capitulum sede vacante possit. nu. 141.
142 Et an quando Capitulum vnit, necessarium sit vocare defensorem.
143 Causa cessante, dissoluuntur & iura communia.
144 Vnionẽ factam, an reddat nullam ipso iure falsitas causæ.
145 Vnio facta de ecclesia debili, an dissoluatur si perueniat ad pinguiorem fortunam.
146 Vnitã dignitatem ecclesiæ, Capitulo ipsius ecclesiæ ab episcopo, an possit successor reuocare.
147 Vnionis effectus, an tollatur per subsequentẽ prouisionem, & nu. sequenti.
148 Beneficium reseruatum per Papam potest vniri per ordinarium.
149 Reseruatio fit motu Proprio Papæ.
150 Vnionis dissolutionis quis sit effectus.

SICVT VNIRE. Abbas subiectus episcopo, monasterium suum nõ potest vnire alteri, sine consensu diœcesani, quamuis accedat consensus Metropolitani. h.d. vel sic, & generalius. Prælatus inferior episcopo, non potest suam ecclesiam, seu sibi subiectam alteri vnire, sine consensu episcopi, licet accedat authoritas Metropolitani. h.d. & continet materiam vtilem, & quotidianam. Diuiditur in tres, primo ponit quandam similitudinem. Secundo narrat factum, quod mandat infirmari, ibi, cum itaq; Tertio soluit obstaculum, ibi, non obstante. Nota primo duos casus soli Papæ reseruatos, videlicet potestatẽ vniendi, & subijciendi episcopatus. Alij casus ponũtur hic in prima glo. Nota secundo alios duos casus reseruatos solis episcopis, & denegatos inferioribus; qui sunt vnio, & subiectio inferiorum ecclesiarum suarum
2 diœcesium de quo. J. Nota tertio † quòd Metropolitanus non potest aliquid attẽtare in diœcesibus suorum suffraganeorũ, nisi quatenus reperitur à iure cõcessum. de quo latè dixi in.c. pastoralis. s̄. de off. ord. Glo. 1. enumerat. .11. casus specialiter reseruatos Papæ, & illos prosequitur, & in fin. ponit quatuor versus in quibus cõprehenduntur dicti casus. In ea in fi. dic, eosdem versus ponit gl. in ver. pertineant. in.c. 1. de transla. episco. Hosti. hic ponit 27. versus per quos cõprehendit .61. casus; illos

tamen non exprimit; sed eo idem ponit, & c
ponit in sum. in ti. de off. dele. §. quid pertinet,
ver. illud quidem. & seq. Spec. verò eosdem ca
sua repetit, & addit alios; adeò q enumerat.
89. casus in tit. de lega. §. nunc ostendẽdum. Et
ibi etiam Io. An. in addit. quosdam alios addit
de iure nouo. vide ibidem. Glo. 2. est litera-
lis, & examinat quare tex. dicat in tua diœce-
si. In ea ibi, exemptionis, dic de hoc, vt tra-
ditur in. c. cum personę de priuile. lib. 6. In glo.
.3. in fin. dic, quasi dicat, si ergo res monaste-
rij, aut ecclesiarum non possunt alienari incon
sulto episcopo, multò minus ipsum monaste-
3 rium debet posse alienari; sed talis † vnio, seu
subiectio, alienatio est, vt in. c. tua. s̃. de his quæ
fi. à præla. ergo &c. Glo. pe. quærit an episco
pus authoritate sua possit reuocare vnionem fa
ctam per istum Abbatem, & soluit quòd non
assignat rationem, limitando, & declarãdo tex.
In fi. dic, & hoc probatur, quia quando ambę
ecclesiæ sunt situatę in diœcesi eiusdem episco
pi, ipse solus potest vnire, & subijcere. vt in. c.
.2. s̃. de preca. & in. c. episcopi. sup̃ de re eccle.
non alie. Facit quod not. in. c. fin. de succe. ab
inte. Item probatur hic in tex. dum dicit, si-
cut iustum fuerit, quasi non intendat præiudi-
cari iuri tertij, sm̃ Io. An. Glo. fi. colligit arg.
Eade materia gl. dic, vt latius dixi in. c. pastora-
lis, de off. ord. & vt hodie habetur in. c. romana
de offi. ordi. lib. 6. & in. c. romana. de foro cõpe.
lib. 6. & . c. romana. de app. lib. 6. & in. c. romana
de censi. lib. 6. Postremo extra glo. quia hic in
tex. & per doct. tractatur materia vnionis, &
ad hanc decretalem, tanquã principalem quo-
tidie fit remissio; ideò vt per viam doctrinæ ple
nissimè, & ordinatè habeatur hæc materia,
ipsam distinguendo in. 10. membra, seu. 10.
articulos principales. Primo tractabitur quid
sit vnio. Secundo, quotuplex sit. Tertio, quis
possit vnire. Quarto, quæ beneficia possunt
vniri. Quinto, ex quibus causis vnio possit fie-
ri. Sexto, qualiter vnio fieri debeat. Septimo
qualiter probetur. Octauo, quis sit vnionis ef-
fectus. Nono, quis possit vnionem soluere, &
qualiter soluatur. Decimo, quis sit effectus so
lutionis vnionis. Et hoc quò ad materiam ec-
clesiarum, & beneficiorum. Circa primum
4 dum quæritur † quid sit vnio, doc. nullibi tan-
gunt, quòd legerim; sed tamen potest iudicio
meo sic describi; quòd vnio est coniunctio, seu
congregatio duarum, aut plurium ecclesiarum,
vel per viam subiectionis, vel per viam æquali-
tatis, aut accessionis, seu erectionis, quò ad spi-
ritualia, vel temporalia, vel quò ad vtraque;
quandoq; quò ad ecclesias tantum, quandoq;
quò ad prælatos, quandoq; quò ad vtrosq;.
Quare autẽ prędicta verba singulariter ponan-
tur in dicta descriptione, satis clarè colligetur
ex ijs quæ dicam. j. & maximè in secundo, &
octauo articulis principalibus. Debes etiam
scire, quòd vnio vnis, & vno vnas, idem impor-
tant, quod congregare, cõmunicare, seu con-
iungere, & ex duobus, seu pluribus congre-
gatis, seu coniunctis, vnum efficere, secundum
grammaticos. Et descendunt à verbo vnius,
& inde venit vnitus, & vnio, quod est nomen.
Circa secundum principalem articulum, vide-
5 licet † quotuplex sit vnio. glo. 2. in. c. 1. ã. ne se.
va. & glo. 16. q. 1. in. c. & temporis qualitas.
ponũt tres species vnionis. Sed Hosti. in. d. c.
.1. & in sum. in titu. ne se. vacan. §. fin. quem
6 † communiter* sequuntur docto. & maximè Com. op.
moderniores, dicit, q quinq; modis fit vnio.
Vno modo, vt spiritualia tãtum cõmunicentur;
& hoc modo multæ ecclesiæ cathedrales, &
multa monasteria sunt vnita. Secundo modo
per viam subiectionis, cum vna ecclesia subijci-
tur alteri in temporalibus, & spiritualibus; ita
quòd vna sit mater, & altera filia. s̃. quod me.
cau. in. c. cum dilectus. Tertio modo, vt neu-
tra alteri subijciatur; sed quælibet in suo statu,
& honore remaneat. Et ideò si ante vnionem
erat cathedralis, vel episcopalis, etiã post vni-
onem remanebit cathedralis, vel episcopalis;
Nec canonici vnius ecclesiæ, fiunt canonici al-
terius; Nec etiam canonici vnius ecclesiæ vo-
cabuntur ad depositionem canonicorum alte-
rius ecclesiæ; Nec res alterutrius aliquo mo-
do cõfundentur. Vnus tamen erit episcopus
duarum ecclesiarum; & ab omnibus commu-
niter eligetur in loco de quo in vnione conuẽ-
tum est; & deferent sibi morem. arg. c. pa-
storalis. ã. de rescrip. De quo tamen latius di-
cam. j. in. 9. articu. principali. Et sic hæc vnio
fit solum quò ad prælatos, vt idem sit prælatus
vtriusq; ecclesiæ. Quarto modo fit vnio, vt
vnum sit collegium vtriusq; ecclesię quò ad spi
ritualia, & temporalia; ita quòd ille qui cano-
nicus est in vna ecclesia, sit canonicus in alia;
& quælibet retineat suum honorem; Et si di-
uersis subsunt Metropolitanis, Papa gratifi-
cabit cui voluerit; Et regetur talis ecclesia con-
suetudinibus, & priuilegijs quæ in alterutra me
liora potuerunt reperiri. arg. 12. di. in. c. nouit.
de peni. dist. 1. § medicamentum. & . 32. q. 1. c.
non est culpandus. Simile videmus in duabus
7 actionibus simul iunctis, seu vnitis, † quòd
vnita retinet quod fauorabilius erat in alteru-
tra. C. de rei vxo. ac in. l. 1. primo respon. &
in. §. sed & si non ignoramus. Sic ẽt legata, † &
8 fideicõmissa vnita fuerunt, vt q melius, & hu-
manius, seu fauorabilius erat in alterutris, illud
etiam vnita retinerent. C. com. de leg. l. 2. ante
fin. sm̃ Hosti. Et adde quæ dicam latius in. 8.
artic. principali. Quinto modo fit vnio, cum
vna ecclesia erigitur in cathedralẽ, ita q idẽ sit
episcopus vtriusq; secundum formam. c. 1. s̃.
ne se. vacan. & de hac infra. Circa. 3. articulũ
9 de causa efficiente, videlicet, quis † possit vnire.
Quæritur primo, an Papa possit vnire. Sol. bre-
uiter dic, quòd indubitatum est, quòd Papa
omnes ecclesias, & omnia beneficia minora, &
maiora, & etiam episcopatus, potest vnire per
omnes vnionis species, vt hic in tex. nostro in
prin. 16. q. 1. in. c. & temporis qualitas. & . c.
præcipimus. §. sicut duo. & c. quòd transla-
tionem

tionem .s̄. de offi. lega. & hoc eſt clarũ; quia
10 quò ad beneficia † habet ipſe plenam, & abſo-
lutam poteſtatem. vt in .c. propoſuit. ſup̄ de
conceſ. præben & in .c. deteſtanda. de conceſ.
11 pręben. lib.6. cum ſimil. Secũdo quęro † quid
de Legato de latere, vtrum poſſit vnire eccleſias
exiſtentes in legatione ſua, circa quã quæſtio-
nem variæ ſunt opi. doc. Inno. enim in .c. fi. s̄.
de cõfirma. vti. ponit duas opi. Prima eſt, quòd
non poſſit in pręiudicium iurium Diœceſani.
Sed ſi facit vnionẽ, valebit in pręiudicium ec-
cleſiæ vnitæ; poterit enim eccleſia cui facta eſt
vnio, ſeu conceſſio, exigere rationẽ de tempo-
ralibus ab eccleſia vnita; & illam etiam quan-
doq; viſitare; & in illam iuriſdictionem exer-
cere; nõ tamẽ pręiudicando iuribus Diœceſa-
ni; quoniã vnione non obſtante vtetur Diœ-
12 ceſanus iure ſuo. & ſic † intellige .d. c. fin. Se-
cũda opi Inno. eſt, quã dicit ſibi plus placere, vt
Legatus nullo modo poſſit cõcedere, ſeu vnire.
Hoſti. etiam in .d. c. fi. de confit. vti. vel inuti.
tenet quòd non poſſit, per illum tex. & tenuit
etiam Ab. dicens, quòd non poteſt vnam eccle
ſiam alteri ſubijcere; vel perpetuam donatio-
13 nem facere; † licet poſſit conferre beneficium
vacãs, ſi eſt Legatus de latere, vt in .c. 1. de offi.
lega. lib. 6. Facit etiam, quod tradit glo. in .c.
14 fin. de hęretic. lib. 6. vbi dicit, † quòd Legatus
etiam de latere, nõ poteſt committere cauſam
inuitis partibus, vt cognoſcatur ſine ſtrepitu,
& figura iudicij; quia eſſet contra ius. per not.
in .c. 1. s̄. de lit. conteſt. Facit quod habetur in
.c. fin. de offi. archipr. Idem etiam in effectu vi
detur velle Specu. in ti. de lega. §. nunc oſtẽden-
dum. ver. 11. & ver. 57. vbi concludit pro regu-
la, ꝙ Legat⁹, ẽt de latere, nõ poteſt facere in prę̨
iudiciũ alterius; & ſic non poteſt dare de iure
15 vnius alteri; quia † ſolus Papa hoc poteſt. ſ. pri
uare aliquẽ iure ſuo. Allegat ꝙ habetur. 23.
q. 8. in .c. conuenior. & in .c. ſe. Sed Io. An.
in addi. ſpecu. ad dictum ver. 57. tenet, ꝙ poſ-
ſit dare de iure vnius alteri, eo caſu quo poſ-
ſet eṗs, videlicet legitima cauſa ſubſiſtente;
iuxta ea quæ notantur in .c. conſtitutus .s̄. de
relig. do. cum ſuis remiſſionibus. Aduerte ta-
men, quia idem ſpe. in .d. §. nunc oſtẽdendum.
ver. 5. dicit, ꝙ Legatus de latere poteſt vnire
eccleſias inferiores, ſicut epiſcopus; dummodo
talis vnio non tendat in præiudicium Diœceſa-
ni; Secus ſi veniret in præiudicium Diœceſani.
per .c. 1. ne ſe. vacan. & videtur concordare cum
prima opi. Inno. Quinimò plus dicit Io. An.
in addit. Spec. ad .d. ver. quintum, ꝙ Legatus
poteſt etiam eccleſiam ſubiectam epiſcopo, iu-
ſta cauſa ſubſiſtente, vnire eccleſiæ cathedrali;
non tñ erigendo illam in cathedralem, ſed ap-
plicando ipſam mẽſæ cathedrali; de qua vnio-
ne loquitur clem. fin. de re. eccle. non alie.
Et vnio prædicta fiet ſine præiudicio rectoris;
Et ideò non eſt neceſſe illum vocare, vt .d. cle.
fin. Illo verò mortuo, reget epiſcopus illam
per vicarium perpetuum, cui aſſignabit de red-
ditibus congruam portionẽ, iuxta no. in cle. 1.
de iure. pa. Et ſic videtur velle, ꝙ Legatus poſ-
ſit vnire. Et idem videtur voluiſſe idem ſpe.
in præalleg. §. nunc oſtendendũ. ver. præmiſ-
ſa aũt omnia. ibi, vñ circa legati poteſtatẽ &c.
16 vbi cõcludit, † ꝙ Legatus in prouincia ſibi com
miſſa, illa poteſt exercere, quæ poteſt quilibet
ordinarius, ſiue ſit Abbas, ſiue Epiſcopus, ſiue
Archiepiſcopus, vel Patriarcha; niſi in caſibus
in quibus reperiretur expreſſum, ꝙ Patriarcha,
vel alius qui haberet maiorem poteſtatem ali-
qua poſſet excercere, quæ Legato non compe-
tunt, ſecundum ꝙ reperitur in aliquibus caſi-
bus. Facit quod habetur in .c. 1. & .c. pe. de
offi. leg. Et iſtam partem tenent etiam .D. de
rota deci. 55. ſecundum aliquos; alij habent
deciſ. 111. Et reſpondent ad tex. in .d. c. fin.
17 ſup̄ † de cõfit. vti. ꝙ ideò ibi nõ valet, quia ibi
fiebat concedendo plenariam exemptionem
eccleſiæ exemptę, per quam nimium pręiu-
dicabatur ordinarijs; ꝙ non contingit in alijs,
licet per illã auferatur ordinario collatio. Et
ſic videtur reſtare concluſio, ꝙ poteſt etiam ec-
cleſiam collegiatam vnire, & ſubijcere alteri;
dummodo non velit ipſam plenariè eximere à
iuriſdictione, & poteſtate ordinarij. Sed Fede.
de Sen. conſi. 195. tenuit cõtrarium, videlicet,
ꝙ Legatus, etiã de latere, non poſſit eccleſiam,
nec collegiatam, nec ſimplicem alteri vnire;
dummodo in illa epiſcopus, vel alius habeat ius
18 conferendi. Et ſimiliter tenuit, ꝙ non † poſſit
alterare ſtatum eccleſię; vt puta, ſi vellet eccle-
ſiam in qua eſt collegium clericorũ ſecularium,
conſtituere religioſum, & conuentum religio-
ſorum, ſecundũ formã .c. ad audientiam .s̄. de
eccle. ędifi. Et ꝙ non poteſt dare authoritatem
Plebanis, inuitis Canonicis, vt permutent ſuas
19 prębendas; quia † qui non poteſt conferre, nõ
poteſt p̄ſtare authoritatẽ permutationi. iuxta
not. in .c. vni. de re. permu. lib. 6. Allegat etiã
no. per Io. An. & Archid. in .c. fin. de offi. leg.
lib. 6. & ꝙ not. ſpe. in tit. de leg. §. nunc tracte-
20 mus. ver. pe. vbi dicit quòd Legatus † nõ po-
teſt ſupprimere aliquam dignitatem in eccleſia
nec fructus beneficij cõcedere epiſcopo ad tẽ-
pus. de quo per Io. An. in .c. ſi propter. de re-
ſcrip. lib. 6. Et per prędicta concludit, quòd
ſimplicem eccleſiam non poteſt vnire alteri ec-
cleſię, ſi per vnionem auferretur ius conferẽdi
ordinario, vel alteri inferiori; quia nõ eſt con-
21 ceſſum Legato † aliena iura in perpetuum pręiu-
diciũ turbare, ſeu tollere. Facit quod not.
in. c. nobis .s̄. de iurepatro. Licet ad tempus
poſſit, conferendo beneficium in tit. iuxta not.
in .c. 1. de offi. lega. li. 6. Et ſic concludit, ꝙ
22 Legatus † poteſt illa quę poteſt epiſcopus, quò
ad pręiudicium ſui ipſius; Sed non quò ad pręiu-
iudicium alterius. Nec eſt abſurdum ſecun-
dum eum, ꝙ epiſcopus aliquid poſſit, quod nõ
23 poſſit Legatus; quia † fauorabilior eſt poteſtas
ordinarij, quàm Legati. vt in cle. 2. cum ibi no.
24 de off. ord. Facit, quia † epiſcopus nõ poteſt
alienare ſine conſenſu Capituli, cum conſenſu
Legati. vt in .c. pe. ſup̄. de his quę fi. à pręla.
Item

Item quia Episcopus potest alienare cum consensu Capituli. 12.q.2.in.c. fine exceptione. & tñ hoc non potest Legatus. Et ad prędicta vide quæ tradit Bar. in.l. prohibere. §. planè.
25 .ff. quod vi aut clam. vbi concludit Legatũ † nõ posse alienare rem spectantem ad romanũ Pontificem. Et idem videtur velle de alijs bonis temporalibus ecclesiarum. Pro qua opi. facit aliud pulchrum dictũ Spe. in ti.de lega. §. nunc tra-
26 ctemus. versi.pe. vbi dicit, ꝙ Legatus † nõ potest supprimere aliquã dignitatem in ecclesia; quia illud est solius Papæ. vt in .c. enim accessissent.§.de cõsti. Lapus ab.io cle.1.§.siquis.de sta.mo. tenet, ꝙ Legatus de latere possit vnire ecclesias subiectas religiosis; volens ꝙ in hoc Legatus habeat maiorẽ potestatem quàm Epi; quia Epi tenentur requirere consensum Abbatis, quẽ non tenetur requirere Legatus de latere. Facit .§. de offi.lega.c.dilectus.&.c.1.&.2. eod.ti.lib.6. & de ver. sign.c.1.lib.6. D.Zaba. tenet primã opi. Inno. ꝙ Legatus possit vnire si ne præiudicio iuris ordinarij; & dicit collegiũ Papiense ita consuluisse, & se vidisse illud consilium .D. Anto. hic. & in .d.c.fi.§. de cõfir. vti. vel inuti. sequitur in effectu secundam opi. Inno. ꝙ Legatus non possit. Et licet aliqualiter variauerit, tamẽ videtur residere cum opi. Fede. qui io effectu tenet opin. Innoc. Io.de Imol. in. d. c. fi. dicit, ꝙ posset defendi prima opi. Iono. per illum tex. à contrario sensu, & per ea quæ notantur per Spe. in .d. ver. ꝑmissa
27 Nec ob. c. pe. † de off.lega.lib.6. per ꝙ mouetur Fede. vbi videtur ꝓbari, ꝙ de ecclesijs collegiatis nõ potest Legatus se intromittere; quia illud procedit, quando vult prouidere personæ; quo caso non potest; etiam si collatio pertineret ad Epm; vt ibi not. glo. Sed in voione, non consideratur vtilitas, vel fauor personæ; sed ecclesiæ; ideò illa facilius fieri potest. Pro qua opin. facit ꝙ oot. in .c. oe aliqui. de priuile. lib. .6. & in .c. fi. de rescrip. lib. 6. Et sic eadem ratione multo fortius poterit vnire ecclesiam oõ collegiatã, suadente vtilitate, vel necessitate ecclesiæ; quo casu videtur posse derogari iuri alterius, respectu potestatis conferendi, sicut posset Eps; per id ꝙ not.io.c. cõstitutus.§. de relig. domi. & ꝙ not. Io. An.in .d.versi.57.in addi. Spe.in .d.§. nunc ostendendum. Nec obstat ꝙ not.glo. in .c. nobis. de iure patro. quia ibi
28 loquitur qñ erat† patronus laicus; quo caso nõ potest derogari iuri ipsius eo inuito; etiam per Legatum de latere; nec ẽt per Epm. vt in .c.cũ dilectus. de iure patro. 16.q.7.c. decernimus. Secus si esset persona ecclesiastica, & competeret sibi ius ratione ecclesiæ, non ratione patrimonij; per id ꝙ not. in .d.c.cũ dilectus. & in.c. dilectus. de offi. lega. & sic residet Io. de Imo. D. An.in.d.c.fi. dicit; ꝙ qſtio est satis dubia. Dicit tamen finaliter, ꝙ aut loquimur in Lega-
29 to † non de latere, & tenet ꝙ oon possit voire; cum non possit beneficia conferre. vt in.c.1.de offi. lega. lib. 6. quia maius præiudicium est in vnione, quàm in collatione. Si verò est Legatus Cardinalis; dicit, ꝙ ecclesias collegiatas nõ potest vnire, aut subijcere. per .d.c. pe. de offi. lega.lib.6. Si verò sunt ecclesiæ non collegiatę, videtur ꝙ prima fronte non possit vnire. Nec ob. ꝙ potest conferre, quia minus præiudicium
30 infertur. Itẽ quia si Legatus Cardinalis † habeat collationẽ beneficiorum, nõ est ex iure legationis; sed ex quodam speciali priuilegio, & ex quadam prerogatiua. vt in.d.c.1. de off.leg. lib.6. ergo talis potestas tãquam extraordinaria, & spẽalis, debet restringi. vt arguit glo. sing. in cle .2. de offi. ordi. licet ergo possit conferre iure speciali, non tñ debet posse vnire, propter graue præiudicium Diœcesanorum. Sed pro prima opi. facit tex. in.d.c.fi. quia Papa ibi, damnat collationem, ex eo, ꝙ nõ debet minui, vel lædi ius Diœcesanorũ. videtur ergo loqui iuxta terminos .c.2. de reli.do. nam ibi patet, ꝙ si Papa ecclesiã vnius Diœcesis vnit ecclesię alterius Diœcesis, propter hoc non præiudicatur iuri Diœcesani ecclesię vnitę; ita possumus di-
31 cere in † .d.c.fi. videlicet, ꝙ licet collatio, vel vnio fiat ecclesię exẽptæ, nõ debet propter hoc minui ius primi Diœcesani respectu reuerentiæ, & similium iurium. Et ideò noo valuit ibi quò ad ꝑiudicium inrium Diœcesani. Et quòd
32 posset eam facere, probatur, quia † vnio fit ex necessaria causa. 10.q.3. vnio. dicã.ĩ.in.6. arti. principali. cum ergo Legatus habeat ordinariam iurisdictionem in loco, vt io .c.2. de offi. lega.lib.6. videtur ꝙ possit prouidere necessitatibus, & vtilitatibus ecclesiarũ. Et per hoc arg. videtur idem dicendum in Legato non Cardinali; cuius contrarium tenuit .D. m. in princ. Sed magis est dubitãdum de illo. Finaliter cõcludit .D. m. ꝙ prima opi. ꝙ oõ possit, videtur æquior. Sed secunda videtur verior de subtilitate iuris. Aduerte tamen, quòd in cõtrarium
33 fortiter obstat. quia in spectantibus † ad commodum, vel incommodum Prælatorum prouinciæ, tenetur Prælatus requirere consilium Capituli, vt supra de his quæ fi. à Præla. c. nouit. & .c. quanto. dicam .ĩ. articulo .6. principali. Item in contrarium facit .c. fi. de maio. & obe. Et ꝙ dixi post Inno. in.c. fin. de offi. lega. Vnde quæstio per prædicta remanet satis dubia.
34 Tertio quæro quid de Patriarchis † & Primatibus. Sol. dic, quòd in proprijs Diœcesibus, & in ecclesijs sibi subiectis de iure communi, possunt ipsi vnire, & ea beneficia, & ex ijs causis, sicut potest, & quæ potest Archiepiscopus in propria Diœcesi, & Episcopus in sua; secundum quod statim dicam in .5.q. huius tertij articuli principalis. Sed in Diœcesibus Archiepiscoporum sibi subiectorum nõ potest vnire; sicut oec Archiepiscopus in Diœcesibus suffraganeorum. vt dicam in seq. q. Quarto quæro,
35 quid de Archiepiscopis. † So. dic, quòd aut Archiepiscopus vult vnire beneficia in sua propria Diœcesi existẽtia, & potest, vt Episcopus; de quo statim dicam in seq.q. quoniã Archiepiscopus tantam habet potestatem in Diœcesi sua, quantam habet Episcopus in propria. vt

tradit

tradit Specu. in tit. de dispen. §. sunt quoque
ver. Archiepiscopus, vbi dicit, q̃ illud potest
Primas in sua Diœcesi, q̃ potest Archiepisco-
pus in propria. et illud potest Archiepiscopus
in propria, q̃ potest Episcopus in sua; Sed sicut
non potest Archiepiscopus in subditos suffra-
ganeorum suorum, ita nec potest Patriar-
cha in suffraganeos Archiepiscoporũ. Licet n.
36 Primas † possit exercere iurisdictionem in Ar-
chiepiscopos sibi subditos, & Archiepiscopus
in suffraganeos sibi subiectos; non tamen po-
test Primas in subditos Archiepiscoporum; si-
cut nec Archiepiscopus in subditos suffraga-
neorum. Vnde in hoc casu secundum Specu.
37 fallit illa regula, † si vinco vincentē te &c. Aut
vult vnire beneficia existentia in Diœcesi suf-
fraganeorum suorum, & non potest, sine con-
sensu, & voluntate suffraganeorum suorum;
per ea quæ statim dicta sunt. et est tex. hic, qui
assignat rationem in ver. cum in Diœcesi &c.
38 Quinto quæro, quid de † Episcopis. So. dic
quòd regulariter Episcopi possunt vnire in-
feriores ecclesias Diœcesis suę. vt in tex. nostro.
&. 16. q. 1. c. pcipimus. §. sicut duo. & .c. & tē-
poris qualitas. 21. q. 1. c. relatio. nam in pote-
state Episcopi est, qualiter ecclesiæ consistere
debeant. 70. dist. c. sanctorum. 10. q. 1. c. decre-
tum. &. c. regēda. Habet enim Episcopus ma-
gnam potestatem super statu ecclesiarum; &
eas potest facere numero pauciores si plures
sint, & nequeant de proprijs redditibus susten-
tari. de conse. dist. 1. c. omnes basilicæ. Et ēt
39 augumentare, † & diminuere numerum cleri-
corum. vt .s̃. de const. c. ex parte. à contrario
sensu. de quo ibi dixi. de ver. signi. c. 1. de insti.
.c. 1. & .2. de concessio. præben. c. ex parte.
Item nouum personatum in ecclesia facere,
qui nunquam ibi fuit. vt in. c. cum olim. sup de
consue. Arbitror tamen, quòd non possit vni-
re per omnem speciem vnionis; Sed duntaxat
per quatuor primas species, de quibus dixi in
præcedenti articulo. Sed per quintā speciem
vnionis non poterit; quoniam ipse non potest
erigere inferiorē ecclesiam in cathedralem. arg.
nota. in. c. q̃ translationē. s̃. de offi. lega. Et
adde, & declara secundum ea quæ dicā in quar
40 to seq. articu. Sexto quæro, vtrũ † Capitulum
sede vacante possit hanc vnionem facere. Sol.
Lap. & post eũ Zab. & Io. de Imo. in cle. 1. §. ad
hæc. alias, si quis aũt. de sta. mona. tenēt q̃ sic;
dummodo nil deperear de iure Epali. Facit q̃
not. de maio. & obe. c. vni. lib. 6. Et idem ēt
no. Zaba. in simili, in cle. vni. de re. permu. Se-
41 ptimo quæro, vtrum inferiores Prælati † ab
Epo possint vnire. Sol. dic, q̃ ecclesias nō ple
no iure subiectas ipsis inferioribus, non est du-
bium, q̃ non possunt vnire. Sed dubium est
de ecclesijs pleno iure subiectis ipsis inferiori-
bus. & Abb. tenet q̃ non possint vnire, aut al-
teram alteri subijcere: cum hoc specialiter cō-
cedatur Episcopis. Et idem tenet Inno. & cō-
Cõm. op. muniter * doc. antiqui, & Io. An. hic, qui re-
mittit ad no. in. c. cum dilectus. de consue. &
Io. An. in. c. inter. in glo. sed qualiter. s̃. de do-
nat. & tenet Inn. & ēt Io. An. in ver. ardua. in. c.
ad hæc. supra de off. Archid. Idem etiam tenet
Io. An. in cle. 1. §. ad hęc. in glo. in ver. ordina-
rios. de sta. mo. per ea quæ no. in cle. si vna de
re. eccle. non alie. & in cle. vni. de re. permu. &
sequũtur ēt Zenze. Lau. & Guil. in .d. § ad hęc.
quòd Abbas etiam exemptus, non potest be-
neficia sua diuidere, & vnire, quamuis ad eum
spectet pleno iure. et idem tenet Archid. in. c.
cum singula. de præben. lib. 6. Sed .D. m. di-
stinguit, q̃ aut inferior vult ex sua potestate or-
dinaria hanc vnionē facere, & non potest; quia
ista tanq̃ grauiora solis Epis sunt reseruata, vt
hic. Fallit, nisi Prælatus inferior præscripserit
hanc potestatē vniendi. ēst enim pscriptibilis;
cum sit iurisdictionis, vt statim dicā in. 9. q. hu-
ius tertij articuli. Aut iste Prelatus vult hoc fa
cere authoritate speciali; vt quia pręscripsit iu-
risdictionē quasi Epalem in illis ecclesijs; vel ex
priuilegio cōpetit sibi hæc potestas pleno iure;
& potest; nam ex quo habet quasi Epalem iu-
risdictionē, & vnire est iurisdictionis Epalis, er-
gò poterit. Circa q̃ .D. m. dat regulā, q̃ omnia
pertinētia ad iurisdictionē Epalem, possunt ex
plicari per Prælatum inferiorē habentem quasi
iurisdictionē Epalem in loco; ad hoc glo. not.
in cle. 1. de re. eccl. nō alie. & no. Inno. in. c. 2. s̃.
de transac. & Fede. de Sen. consi. 14. Et sic vi-
42 detur q̃ cōmunis † opi. doc. in hac. q. non sit
vera. Nā si pleno iure sunt subiectę inferiori,
videtur ibi inferior habere quasi iurisdictionē
Episcopalem. Facit tex. cu ibi not. in. c. qñ. &
.c. Ie. cu ibi not. s̃. de priui. & in. c. vni. de Capel.
mo. in. c. cũ ex iniuncto. in fi. s̃. de hæreti. Hac
opi. reperio cōsulendo tenuisse. D. Dionysiu de
Perusio. cōsi. 51. q̃ incipit, viso quodā exēplo,
vbi dicit, q̃ sicut Epo cũ Capitulo est permissũ
pbendas minuere, ac ēt dignitates diuidere, vni
re, & mutare, vt in. c. cũ accessissent. s̃. de cōsti.
& hic, & .s̃. dixi in. 5. q. eodem modo Abbati,
aut alteri inferiori qui sit exemptus, & habeat
ecclesias sibi subiectas pleno iure, vel dignosca-
tur iura Episcopalia obtinere, sm̃ Inno. in. c. cũ
inter. s̃. de re. iudi. & in. c. abbates. de priuile.
43 lib. 6. potest enim Abbas † pscribere iura Epi-
scopalia, vt statim dicam in. 9. q. Octauo quæ-
44 ro quid de Vicarijs † Episcoporũ. So. Inno. in
.c. ad hęc. s̃. de offi. Archid. in ver. ardua. & ibi-
dem Ioan. Andr. super dicto ver. tenent quòd
45 non possint; quia regulariter id † quòd non
potest Archidiaconus, non potest etiam Vica-
rius Episcopi. vt ibi not. per eos. Sed Archi-
diaconus non potest hanc vnionem ecclesiarũ
facere de iure communi, ēt si causa subesset; vt
probatur in tex. nostro, & .s̃. dixi in pcedenti
.q. tradunt Inno. & Io. An. in. d. c. ad hæc.
ergo &c. Placet mihi propter negotij arduita-
tē, seu magnitudinē, vt non possit, nisi ex spe-
ciali cōmissione; quia ēt regulariter nō possunt
beneficia conferre. Nono quæro, vtrum hæc
46 potestas vniendi possit pscribi † per inferiores.
Sol. Archid. in. c. cum singula. de præben. lib. 6.
quem

quem refert glo. in cle. 1. §. ad hæc de sta. mo.
allegat pro, & contra. et finaliter videtur con-
cludere, quòd possint Abbates præscribere di-
ctam potestatem. Et vide iura ibi allegata per
gl. Et ratio est, quia hoc videtur esse iurisdictio-
nis Episcopalis, & non ordinis; & per con-
sequens est præscriptibile. vt in .c. accedenti-
bus .J. de priuile. cum iusto tamen titulo, vel
possessione tanti temporis cuius in contrarium
memoria non existat. secundum not. in .c. 1. de
præscrip. lib. 6. & sic residet illa glo. quæ est sub
verb. ordinarios. Idem tenet ibi Guil. qui al-
legat .c. auditis .§. de pscrip. & remittit ad no.
per Hostien. in .d. c. accedentibus. vbi habetur,
47 q ea † quæ sunt iurisdictionis, & dignitatis Epi-
scopalis possunt præscribi per inferiorē. allegat
etiam not. in .d. c. cum singula. & idem tenet
Zenzel. Sed Stepha. in cle. fin. de re. eccle. non
alie. refert primo opiniones, dicens, q quidam
tenuerunt, q possint pscribi, per .d. c. acceden
tibus. Alij contra. per .c. contra morē. distin.
100. & .23. dist. in .c. illud. Et refert opi. Archi.
in .d. c. cum singula. qui concordat pdictas opi.
vt prima locum habeat in prioratibus simplici-
bus curam animarum nō habentibus; cum illi
remoueantur ad libitum. per .l. Caius. §. 1. de
leg. 2. & .l. quod in rerum. §. fin. de le. 1. Sed
dicit Stephan. quòd prædicta iura parum faciūt,
quia loquuntur in profanis, in quibus circum-
scripta qualibet cōsuetudine hoc possent. Vn-
de concludit, q nullus Prælatus inferior Epō
possit acquirere consuetudine, aut præscriptio-
ne, vt possit vnire; cū hoc sit Episcopale; nam
48 de iure cōmuni quælibet ecclesia † debet habe-
re proprium sacerdotem. vt .§. de præben. c.
cum non ignores. nisi in casibus specialibus;
49 & tūc illud fit dispensatiuè; † dispēsatio autem
prædicta videtur esse tantum permissa Episco-
50 pis. 16. q. 1. c. præcipimus. §. sicut. Item † quia
quælibet parochia est regēda ex prouisione Epi.
10. q. 1. c. regēda. 9. q. 3. c. 2. vers. vnum quēq;.
Inferioribus autem non videtur esse conces-
sum, & per consequens videtur prohibitum
.§. de tempor. ord. in .c. cum dilectus. Et per
consequens inferior ab Episcopo vsurpare non
debet. 1. q. 1. c. decet. Facit .d. cle. prima. §.
ad hæc. de sta. mo. Et quod in simili not. de in-
stitutione authorizabili, in .c. cum satis. de offi.
Archid. Sed dicit Io. de Imo. in .d. cle. fi. de.
re. eccle. non alie. q tutius est tenere opinio-
nem glo. pdictę in ver. ordinarios. vbi ecclesia
eandem tenet idem Io. de Imol. per not. in .d. c.
accedentibus. quā etiam tenet ibi Guil. vt dixi.
& Zaba. qui respōdet ad rationem Stepha. dum
51 dicit † q quælibet ecclesia debet habere suum
rectorem; quia illud est verum, quādo ecclesia
haberet titulum, vt in titulum concederetur;
Sed per vnionem titulus supprimitur. Et ideò
potest quis habere plura talia beneficia vnita.
vt in .c. eam te. de æta. & quali. Et hanc etiam
opi. tenet hic .D. m. & consulendo tenuit .d.
Dionysius in .d. consi. 55. per not. in .c. cum
inter. de re. iud. & in .c. auditis. & in .c. cum
olim. §. de præscrip. Et mihi placet dicta opi. in
52 terminis suis. Arbitror tamen, q Eps, † & alij
inferiores nullo modo possunt pscribere vnio-
nem Episcopatuū. Nec etiam vt possint vnire
per vltimā speciem vnionis; videlicet erigendo
inferiorē ecclesiam in cathedralem; quia hæc
sunt specialiter reseruata sedi Apostolicę in si-
gnum specialis pœminentię, & priuilegij. vt in
.c. q translationē .§. de off. leg. & ideò videtur
q per inferiorē non possint præscribi, sm ea quę
dixi in .c. 1. §. de fi. instru. dic vt ibi. Decimo
53 q̄ro vtrū Eps † electus, & cōfirmatus, nōdum
consecratus, possit vnire. So. ex ijs quæ dixi
in præcedenti .q. potest decidi q sic; quia ista
vnio est iurisdictionis. q patet, quia ēt Capitu-
lum sede vacante potest vnire. vt dixi .§. in. 7. q.
54 Sed electus † & cōfirmatus, licet nōdum con-
secratus, potest exercere ea quę sunt iurisdi-
ctionis. vt in .c. trāsmissam. §. de elec. ergo &c.
Et per hoc est expeditus tertius principalis ar-
ticulus. Circa quartū articulum principalē, in
quo tractādum est, quę ecclesię, seu quæ bene-
ficia possint vniri, examinabo. qq. occurrentes.
55 Primo igitur quęro, quæ ecclesię † possint vni-
ri per Papā. So. dic, oēs, tàm Epales, quàm in-
feriores. vt hic in tex. qm ipsemet potest duos
Episcopatus vnire in vnū, vt hic, & 16. q. 1. c. &
tēporis qualitas. Et vnū diuidere in duos. 16.
q. 1. c. præcipimus. §. sicut duo. Et eximere
Episcopos, & Abbates. 16. q. 1. c. frater noster.
& tangitur hic in glo. 1. Nec mirū, quia ipse
56 supremā, † & omnimodam habet potestatem
circa bñficia ecclesiastica. vt in cle. 1 infi. vt lit.
pen. & in .c. pposuit. §. de cōces. præb. & in .c.
2. de conces. pben. lib. 6. Et ideò dico, q &
vacātes, & nō vacātes ecclesias potest vnire; &
per oēm spēm vnionis; & diuersarū religionū;
& diuersarū diœcesiū; & ēt in præiudicium ex-
pectātiū, arg. pdictorū Et intelligo, q hic dici-
tur de Epalibus, Idem de Archiepiscopalibus.
Vnde & tēpore nostro Eugenius quartus Epi-
copalē sedem vniuit cū sede Patriarchali. Secū-
do q̄ro, quę ecclesię possint vniri per inferio-
57 res; & vtrū Eps † possit vnire ecclesias diuersæ
religionis, & professionis, & habitus. So. hanc
q reperio fuisse tactā per Paul. de Liaza in cle.
1. de elec. in ver. eligatur. vbi concludit, q per
primā speciem vnionis, potest. Et satis mihi
placet; non per secundā speciem, sed per alias
tertiā, & quartā. Quòd si aliquo modo daretur,
vt vnū efficeretur collegium, & vnius habitus,
& vna regula; tūc posset Eps hanc facere, à ces-
58 sante ratiōe .d. cle. † pri. de elect. Sed si in vna
ecclesia remaneret regula sua, & pfessio, & habi
tus; & in alia, alia diuersa regula, & habitus; &
vnus deberet effici Prælatus, non posset fieri ta
lis vnio; quia sequeretur absurdum, q Prælatus
vnius ordinis, qui congrueret vni ordini, non
cōgrueret alteri; & per consequens non debet
posse fieri per inferiorē obstāte dispositione .d.
cle. 1. De quinta verò vnione, nō est quęrendū;
quia vt supra dixi in præcedenti arti. in. 5. q. in-
ferior non potest illam facere. Subdit tamen

Paul. quòd quia vnionum non potest dari certa doctrina, ꝙ tenor priuilegij inspiciendus est; vt etiam dicit Inno. Et ideò dicit, quòd si ex priuilegio potest apparere, ꝙ illa duo loca teman eant diuersę professionis, vel habitus, sub eodem prælato, nunquam Episcopus potest facere talem vnionem; propter rationem .d. cle.. Nisi fortè consuetudo foret, quòd vna ecclesia eligeret sibi prælatū de alia ecclesia alterius professionis, vel habitus, secūdum Paul. Quod tamen hodie non procederet; quia non potest induci consuetudo contra dispositionē .d. cle. .1. de elec. secundum eum. ex eo quia irrationabilis esset. Sed tamē dic, vt ibi dixi post gl. in .6. q. quia totum hoc pendet ex consideratione, vtrum ratio prohibitiua in .d. cle. sit ex iure positiuo, vel ex iure naturali; vt primo casu possit per consuetudinem hoc induci; secūdo casu, non possit. Sed potius videtur ex iure positiuo principaliter; licet admixta sit naturalis ratio, & consideratio; ne videatur denotari diuisio quædā, & varietas. de quo dic vt ibi latius dixi. Et vide quæ dixi in cle. statutū. in glo. in ver. consuetudinem. de elec. vbi latissimè tra-

59 ctaui an, & quando † consuetudo possit de nouo induci, etiam si semel sit sublata. Arbitror etiam, quòd etiam si sint duæ regulæ, seu religiones à diuersis authoribus inuentę, ꝙ si habeant per omnia eandem obseruantiam, & habitum, quòd Episcopus possit vnire, per omnē vnionis speciem, præter vltimā. arg. d. cle. pri. à cessante ratione. Circa ꝙ, vide ꝙ dixi post gl. in .d. cle. 1. in ver. religionis. Tertio quæro,

60 vtrū Episcopus possit † vnire ecclesias exēptas; Et intellige semper, quòd ea quæ dico de Epo habeant locum in Archiepiscopo, & Patriarcha. So. Lap. in cle. 1. §. ad hæc de sta. mo. dicit, quòd Io. An. sibi consultanti rescripsit, ꝙ super hac vnione recurrendum erat ad Papam. per nota. in .c. authoritate. de priuile. lib. .6. & in .c. veniens. de verb. signi. lib. 6. & in .c. cum nullus. in fi. de temp. ord. lib. 6. Ipse aūt Lap. dicit hoc, ꝓcedere in vnione locorū exemptorum ad inuicem facienda, & quæ subsint immediatè Papæ; Secus si alij; quia tunc sufficit consensus illius cui subsunt; nec requiritur licentia Papæ. Quod intelligit Zaba. verū, qñ subsunt ipsi pleno iure; tunc enim intelligitur habere quasi iurisdictionem Episcopalem; per ea quæ supra dixi in præcedenti articulo in .7. .q. Item secus secundum Lap. si vtrumq; non est exemptum. Vnde dicit, quòd Eps potest ecclesiam sibi subiectā, in qua exemptus habet institutionē, & destitutionē rectoris, vnire monasterio exempto. Allegat not. in .c. cum dilectus. in fi. ꝙ me. cau. Quod tamen parum facit. & .c. tuarū. in prin. de priuile. & de resti. spol. c. olim. & Inno. Hosti. & doc. in .c. inter dilectos sup de dona. sequitur Zaba. in cle. 1. §. ad hæc. de sta. mo. vbi satis bene probatur hæc conclusio.

61 Quarto quæro, an Eps † possit vnire ecclesiam non exemptā loco exēpto, & videretur dicendum ꝙ non; propter iuramētū, ꝙ ꝑstat de non alienando inconsulto Papa. de quo in .c. vt super de re. eccle. nō alie. Videtur enim ecclesia alienari, ex quo desinit esse de iurisdictiōe Epi. In contrarium verò facit cle. fi. de re. eccle. nō alie. quę indistinctè permittit vnionē. Item iu

62 ramentum † de non alienando concernit bona cathedralis ecclesię tñ. vt ibi traditur. & per Zaba. in .c. cū venerabilis. sup de cens. & in .c. pastoralis. sup de ijs quę fi. à præla. vbi dicit, ꝙ valet vnio facta de consensu Capituli; nec dicitur ecclesia eximi à iurisdictione Epi ex toto; remanet enim subiecta, saltem quò ad ea de quibus in. d. c. cū venerabilis. Nisi aliud operaretur priuilegium exēptionis concessum ecclesię cui fit vnio; vt quia intelligatur plenè exēpta cū ecclesijs acquisitis, & acquirēdis; quia tūc desineret vnita esse de iure Epi; nō tām ex vi donationis, seu vnionis, quām ex vi ꝑuilegij apostolici. sm Zaba. in. d. cle. fi. in prin. & .7. q. Et satis placet. Quintò quæro, vtrum Eps possit vnire ecclesiam subiectam Abbati, vel alteri inferiori, ecclesię subiectę sibi. Sol. arbitror dicendum ꝙ sic; per tex. in. d. cle. prima. §. ad hęc. de sta. mo. & per ea quæ dixi in tert la prox. q. dummodo accedat cōsensus Abbatis, & similis inferioris. vt dicam in. 6. articulo principali.

63 Sexto quæro, an Eps possit † vnire beneficium reseruatum sedi apostolicę. Sol. dicit Zaba. in .d. cle. fi. in prin. in .9. q. ꝙ hęc. q. olim fuit de facto. & Io. 22. determinauit vnionem non tenere, etiam si facta esset per Legatum de latere;

64 quia eo ipso, ꝙ Papa † reseruat, videtur prohibere cuilibet inferiori ne disponat de illo; & sic non potest vnire. Facit ꝙ not. glo. in. c. si tibi absenti. de preben. lib. 6. & ita dicit decidisse Rotam. non tamen allegat quotam. Sed tamē dicit, ꝙ ibi continetur, ꝙ talis vnio caret effectu, donec Papa contulerit. Sed ex quo Papa contulit, illo demum dimittente beneficium, vnio fortitur robur, & effectum. Vnde potest dici quòd vnio simpliciter tenet; nisi Papa vtatur reseruatione conferēdo beneficiū; quia si vtitur, tenet collatio; & vnio suspenditur. Et si rectè memini, ita consuluit Calde. & posuit in ordine consi. suorum sub tit. de consue. consi. 2. Sed ad presens non potui videre. Et quòd valeat vnio, tenet hic. D. m. Quod tamen intelligit, quando reseruatio concernebat collationem respectu tituli; Secus si Papa reseruasset certā ecclesiam suę dispositioni; quia cum illud verbum sit generale, non posset inferior aliquam dispositionem facere de illo. vt in .c. vt nostrum. sup vt eccles. benef. & adde quę dicam in. 8. q. Septimo quero,

65 vtrum † Episcopus possit vnire ecclesiam vacantem. Sol. tex. est quòd sic, in cle. fi. in prin. de re. eccle. non alie. & hoc tenent Inno. & Hosti. in. d. c. vt nostrum. in fi. vbi dicunt, quòd ecclesia vacans potest vniri, & donari; Sicut etiam dignitas vacans supprimi potest. vt supra de constitut. cum accessissent. dicam in sexto articulo. Octauo quæro, vtrum præ-

66 bendæ † cathedralis ecclesiæ, possit vniri aliā ecclesiam

ecclesiam, vel beneficium. glo. 3. in cle. fin. ℑ. de
re. eccle. non alie. tenet ꝙ sic. In contrarium
facit ille tex. in. §. fin. quia cum non possit fieri
sine consensu Capituli, nõ videtur posse fieri;
quia Capitulũ authoraret, & consentiret in suã
propriam vtilitatem; quod esse non debet, vt
ibi. Sed hoc argumentũ soluit alia gl. ibi, in ver.
Capitulo. & bene per. c. episcopus. §. qui ma-
manumittitur. 12. q. 2. Nono quæro, vtrum
67 Episcopus † possit vnire ecclesias, quarum col-
latio propter negligẽtiam, vel similem causam,
deuoluta est ad sedem apostolicam. Et videtur
dicendum, ꝙ non, per not. per glo. in ver. per-
sonam. in. c. si tibi absenti. de præben. lib. 6.
68 Item quia, quod non licet † directè, non debet
licere per obliquum. vt in regu. cum quid vna
via. lib. 6. Si ergo Episcopus non potest impe
dire Papam directè in collatione facienda, er-
go nec indirectè vniendo. In contrarium facit,
quia Episcopus potest quod est plus. s. vnire
ecclesiam non vacantem inuito rectore. vt. d.
cle. fin. de re. eccle. non alie. ergo fortius vacã-
69 tem. Item Episcopus † potest commendare ta
lem ecclesiã, donec per Papam fuerit de ea pro-
uisum. vt not. Io. An. & Archid. in. c. nemo.
de elect. lib. 6. Item Episcopus potest ex iuris
dispositione vniones facere, vt hic; quæ vnio
70 respicit † proprietatem; collatio verò titulum.
Licet ergo perdiderit ius conferendi, & deuo-
lutum sit ad Papam, non tamẽ perdit ius vnien
71 di; quia † ex separatis non fit illatio. Vnde
concludendum est, ꝙ Episcopus possit; dum-
modo non faciat in fraudem; sed causa subsisten
te. Nemo enim debet Episcopum accusare, si
templum Dei ædificat. Et maximè quia si ta-
lem vnionem non admitteret subsistente causa,
posset reprehendi de negligentia. Facit ꝙ not.
in. d. cle. fi. Non ob. ꝙ no. in. d. c. si tibi. quia
ibi ius non erat quæsitum alteri; & propterea
ibi posset fieri. & qñ non negatur, quin posset
ẽt fieri in præiudicium illius, cui ius est quæsi-
tum. ita consuluit Fede. consi. 106. Et hanc
opi. tenuit. D. m. Facit ꝙ dixi. s̃. in. 6. q. hu-
ius articuli, quam coniunge cum ista. Decimo
72 quæro, vtrum Episcopus † dignitatem eccle-
siæ suæ posset vnire Capitulo ipsius ecclesiæ, &
videtur dicendum quòd nõ. per cle. fin. §. 1.
de re. eccle. non alie. Sol. Oldra. consi. 182.
concludit ꝙ potest. pro qua decisione dicit vi-
deri casum in. c. exposuisti s̃. de præben. & in. c.
cum nostris. s̃. de conces. præben. & in. c. vni.
in fin. s̃. vt eccle. benefi. & ꝙ ibi traditur per
73 Inno. & Hostien. Nam sicut Episcopus, † &
Capitulum possunt vnam totam dignitatẽ tol-
lere de ecclesia, fructus eius diuidendo inter
Canonicos, vt in. c. cum accessissent. s̃. de cõsti.
sic etiam & vnire. Et sicut potest temperatè
donare de mensa propria loco religioso. vt. sup̃
de donat. c. consultationibus. & c. pastoralis;
etiam sine cõsensu Capituli. vt in. c. ea noscitur.
de iis quæ fi. à ma. par. cap. ita & fortius Ca-
pitulo suo, cui magis obligatur. s̃. de testa. c. re-
quisisti. allegat in simili. ff. de admin. tut. l. tutor
rerum. & in. l. quoties. §. non tñ. & l. non exi-
stimo. & ff. de contrahen. emp. in. l. fistulas. Et
ad contraria, ꝙ inter præsentatũ, & præsentan-
tem, & instituentẽ, & institutũ debet esse diffe
74 rentia; & quòd † nemo potest authorare in fa-
cto proprio; respõdet ibi Oldra. & mihi pla-
cent eius responsiones. D. Pe. de Anch. refert
istam opi. Oldra. in. c. 1. s̃. de ecclesia. benefici.
super gl. fi. & ibi dicit. ꝙ decisio Oldra. est con-
tra cle. fi. & ꝙ fortè Oldra. illam non vidit. Sed
non est verum, ꝙ non viderit; quia ipsam alle-
gat pro contrario in prin. consilij. Plus tamen
mihi placet opi. Pe. Et si rectè põderẽtur verba
Io. An. in. d. c. 1. in fi. ipse expressè decidit cõ-
tra opi. Oldra. in eo ꝙ dicit, ꝙ nõ potest reti-
nere fructus beneficij vacantis in perpetuũ, vel
ad longum tẽpus, vel pro se, vel pro Capitulo;
quia hoc modo authoraret in facto ꝓprio. Et
ad iura in cõtrarium allegata potest respõderi,
75 et primo ad. c. † exposuisti. ꝙ ibi non applica-
bat mensæ suæ, vel Capituli sui; sed præbendæ
vnius Canonici vniebat. Vnde non videtur au
thorare in facto ꝓprio. vt dixi in. 8. q. & statim
76 dicam. Non ob. c. † cũ nostris. quia ꝙ ibi di-
citur authoritate superioris, intelligitur. s. sum-
mi Põtificis. Ad. c. cum accessissent. potest re-
spõderi, ꝙ ibi, per suppressionẽ dignitatis nihil
applicabatur Episcopo, vel Capitulo; sed sin-
gularibus Canonicis; & sic non videtur autho-
rare in facto proprio per d. §. qui manumitti-
tur. 12. q. 2. & per not. in. l. in tantũ. ff. ꝙ cuiusq;
77 vni. no. Ad. c. † vni. s̃. vt eccle. benefi. respon
det Io. An. ꝙ loquitur, qñ pro vtilitate eccle-
siæ vacantis vult retinere; vel qñ beneficium re
cipiebat redditus de mẽsa Episcopi. Et in hãc
sententiam in similibus terminis videtur incli-
nare ibi Io. An. licet aliqualiter videatur prius
dubitasse. Sed clarius tenet in. c. si propter. de
rescri. lib. 6. & sequitur. d. An. in. d. c. vni. & Io.
de Imol. licet se non multũ firmet, cum dicit,
ꝙ responsio ad. c. cum nostris. non videtur de
mente literæ sm̃ Pe. qui ẽt dicebat, & etiã Io.
An. ꝙ non videbat bonam responsionẽ datam
ad. d. c. vni. in fin. Et etiam dicit. D. m. quòd
difficile est respondere. Ipse tñ aliter respõdet;
videlicet ꝙ potest intelligi, qñ Eps vniret, vel
illos fructus constitueret, non pro vtilitate Ca
pituli, aut mensæ suæ; sed pro vtilitate ecclesiæ
cathedralis, ex eo ꝙ fabrica ecclesiæ cathedra-
lis non sufficit; nec Canonici cum Epõ sunt po
tẽtes ad restaurationẽ fabricæ. Et hoc in simi-
li sensit Io. An. in. d. c. si Papa. Facit. c. 1. de re.
eccle. non alie. lib. 6. Vndecimo quæro, vtrũ
78 de ecclesia vacante † possit fieri vnio per Episco
pũ. Sol. dic ꝙ sic. vt est tex. in. d. cle. fi. de re.
eccle. non alie. & no. 16. q. 1. c. & tẽporis qua-
litas. & not. in. c. 1. s̃. ne se. vacan. quia vt dicit
Oldra. consi. 222. & s̃. tetigi, & dicam in. 8.
articu. vnio fit de ecclesia, vt de proprietate, nõ
vt de beneficio. Facit ꝙ dicam. ℑ. in. 6. arti-
culo in. 9. conclusione. Duodecimo quæro,
79 vtrũ Episcopus † possit vnionẽ facere de eccle-
sia, illam vniendo mensæ suæ, pariter & Capi-
tuli

tuli. Sol. dic, q non. per tex. istã glo. in ver. mēsæ. in .d. cle. fi. Tertiodecimo quæro, vtrū
80 ecclesia † vnius diœcesis, possit vniri ecclesiæ alterius diœcesi. Sol. dic q sic. ita tenent doc. in .d. cle. fi. Facit q not. in .c. 1. §. de reli. do. & in .e. ad quæstiones. de re. permu. & quod no. Archid. 10. q. 3. in .e. vnio. Cuius tamē requiratur consensus, dicetur in .6. articulo, & in .9.
81 Decimoquarto quæro, vtrum plures † ecclesiæ possint vniri vni ecclesiæ. Sol. Pau. in .d. cle. fin. tenet. quòd sic, argu. cle. primæ. §. ad hæc. de sta. monacho. Et melius probatur iudicio meo, 16. q. 1. c. postquā. Facit etiam. c. eam te. §. de æta. & quali. Decimoquinto q̄ro,
82 vtrum ecclesia † patronata possit vniri alteri ecclesiæ. Sol. dic q sic. vt patebit ex ijs quę dicā in. 6. articulo, & .8. Decimosexto quæro,
83 vtrū ecclesia † in qua pater administrauit proximè, vel administrat, possit vniri ecclesiæ filij; & quid econtra. Sol. Io. An. in .c. extrāmissa. §. de fi. præs. in ver. successionē. tenet q sic. Adeò q ille cuius alia est vnita, poterit in vtraq; administrare; siue vnio sit facta duobus viuentibus, & intitulatis, siue altero cedente, vel decedente. Et ratio est, quia iste dicitur ecclesiam vnitam retinere ex vi vnionis, nō ex vi successionis. Et hoc dicit verum, nisi esset facta vnio in fraudem canonis. Et idem tenet Vinc. in .c. pe. sup̄ de æta. & quali. Dicit tamen Io. An. q æquum esset, q filius, vel pater, qui vtrāq; retinet, in sua administraret per se, & in vnita per vicarium. Decimoseptimo quæro, vtrū in ijs casibus in quibus ecclesiæ, & ecclesiastica bene-
84 ficia possunt vniri, possint vniri etiam alia † iura ecclesiastica. Sol. Zaba. tenet, q sic in .d. cle. fi. in prin. in secūda. q. Et satis placet. Quid autem
85 tem de fructibus † beneficiorū, an possint vniri alijs ecclesijs, & pro quo tempore, & qualiter, latè traditur per doc. maximè per Io. de Imo. in .c. vni. in fin. sup. vt eccle. benefi. & ibi omnino vide. Circa quintū articulum prin
86 cipalē, videlicet quibus † de causis possit vnio fieri. dic secundum Hosti. in sum. in ti. de reli. domi. §. cui subest. ver. sunt autem. q ex. 14.
87 causis potest fieri. Prima est † temporis perturbatio, seu qualitas. sup̄ de relig. do. c. quia monasterium. et. 16. q. 1. c. & temporis. Secūda
88 ecclesiarū † vicinitas. vt. d. c. & tēporis. Sicut in simili fecit olim Imperator de Mantua vicina Cremonę, ꝓpter vicinitatē. Vnde poeta dicit,

Mantua væ miseræ nimiū vicina Cremonæ.

89 Tertia causa est † paupertas. 10. q. 3. c. vnio.
90 16. q. 1. in .c. postquā. Quarta, † religionis difformitas. arg. sup̄ ne cleri. vel mo. e. relatū. & de sta. mona. c. in singulis. primo respon. ver. aduocent. Et hanc causam secundum Hosti. non tetigerunt doc. Sed loco istius dixerunt, quòd quarta causa, erat desolatio, & destitutio clericorum, seu monachorum. vt .d. c. quia monasterium. Sed ibi potius est qualitas paupertatis. Et sicut litera dicit, sine causa fieri nō debet vnio, vt hic dicit .D. m. Allegat .dd. de Rota decisione. 55. qui dicunt, q si vnio fieret nō subsistente causa, esset nulla. Sed quæro circa
91 prædicta, quid si causa † subesset propter quam vnio instaret facienda, & ab Episcopo, vel alio prælato habente potestatem vniendi, exigeretur q faceret vnionem; quid si Episcopus nollet facere, & nihil sibi detraheretur, per quem compelli posset? Sol. Goff. quem referendo sequitur Archid. in .d. c. & temporis qualitas. tenet, q posset compelli per superiorē. ar. §. de iure patro. c. nullus. & .8. q. 3. in .c. artaldus. & .9. q. 4. c. nunc verò. Facit q not. in .c. fi. sup̄. de eccle. ędifi. vbi colligitur, q prælatus potest reprehendi de negligentia, si omittit facere vnionem ex causa fienda. Facit q dicam. J. in sequenti articulo. Circa sextū principalem ar-
92 ticulum, qualiter vnio † fieri debeat, procedam per conclusiones. Prima conclusio est, q si per Epm, aut alium habentē vniendi potestatem, fiat vnio, requiritur consensus Capituli sui, secundum doc. hic. & tenet Archid. in .d. c. & temporis qualitas. per not. in .c. cū dilectus. §. quod me. cau. Vnde dicit hic Hosti. quòd Episcopus non potest facere hanc vnionē absq; laudatione suorum clericorum, & ambarū ecclesiarum. sup̄ de ijs quę fi. à præla. in .e. 1. & in .c. 1. de re. eccle. non alienan. lib. 6. tenet etiā glo. in cle. 1. §. ad hæc. de sta. mo. & idem not. in cle. fin. de re. eccle. non alie. not. in .c. exposuisti. §. de præben. Et secundum Hosti. quē sequitur etiam Archid. Episcopus etiam non potest vnionem facere sine iudicio Capituli. ar. §. de ijs quę fi. à præla. c. pastoralis. Et arbitror, q si Canonici nollent consentire, possent compelli, si iusta causa subesset. ar. notato. per Archid. 16. q. 1. in .c. præcipimus. §. sicut. & sup̄ de ijs quę fi. à ma. par. ca. c. ex parte. secūdum Alan. Vincen. Hosti. & Inno. qui ita notant in diuisione, seu solutione, in .c. auaritię. §. de præben. & sequitur Archid. in .d. §. sicut. Et dicit Zaba. in .d. cle. fin. de re. eccl. non alie. in quinto not. q si non subesset iusta causa contradicendi, posset fieri omnibus inuitis. per not. in .d. c. cum dilectus. & quod not. Inno. in .c. in lateranensi. §. de præben. Sed si iusta causa subesset, vnius solius contradictio vitiaret, secundum Zaba. Et mihi placet. Faciunt quę dixi in præcedenti articulo. Secunda conclu-
93 sio est, q si vnio fiat ab † Archiepiscopo de beneficio subiecto suffraganeo suo, requiritur consensus suffraganei. tex. est hic. Et intelligo etiam, quòd requiratur cōsensus Canonicorum suffraganei, per ea quæ statim dixi. Et ex prædictis infero, quòd si fieret à Primate, seu Patriarcha de beneficio subiecto Archiepiscopo sibi subdito, quòd requireretur consensus Archiepiscopi, & Capituli sui, arg. prædicto-
94 rum. Tertia est conclusio, quòd inferior † ab Episcopo, vt puta Abbas, vel similis habēs potestatē vniendi, non potest vnionē facere, nisi cum cōsensu monachorum suorum, & aliorum clericorū constituentium illi collegium, vel capitulum; argum. eorum quæ statim dixi, & quæ dicam .J. Et hoc reperio consulendo tepuisse

nuisse.D.Dionysium de Perus.consi.51. Quar
95 ta conclusio, quòd si Episcopus, † vel synodus,
vult vnire ecclesiam quæ subest prælato infe-
riori, requiritur consensus ipsius prælati infe-
rioris. Faciunt nota.in secunda conclusione.
Et hoc tenet glo.in ver.rector.in clem.fi.de re.
eccle.non alien. per tex.in clem.1.§.ad hæc.de
sta.mo. Intelligo etiam, quòd interueniat con-
sensus clericorum constituentium Capitulum,
vel collegium prælato inferiori. Quinta con-
clusio infertur etiam ex prædictis, videlicet, quòd
96 si Episcopus, † vel alius, vult vnire ecclesiam
exemptam, requiritur consensus illius cui su-
best. ita tenet Lap.in.d.§.ad hæc. Facit etiam
quod dixi in secunda conclusione, & quod dixi
in tertia quæst. quarti artic. princip. Arbitror
tamen, quòd etiam requiratur consensus cleri-
corum illi exẽpto constituentium Capitulum,
vel collegium; Et etiam cõsensus Canonicorũ
ecclesiæ cathedralis. vt not. glo. in ver.assensu.
in.d.§.ad hæc. & ita etiam intellige præceden-
tem conclusionem. Sexta conclusio, quòd etiã
in alio quocunque iure ecclesiastico conferẽdo,
secundum quòd dixi in.17.quæst.quarti artic.prin
cipalis, in vnione fienda requiritur cõsensus Ca
pituli. hoc sentit Innoc. in.c.pastoralis. in fi. &
ibi tenent moderni.ff.de dona. & tenet Zaba.
in.d.cle.fi.de re.eccle.non alien. Pro qua facit
optimè ratio illius cle. Septima conclusio, quòd
97 si vnitur ecclesia collegiata, † requiri debet con-
sensus collegij, cuius læditur ius quod habet in
eligendo prælatum; quod ius ab eis inuitis au-
ferri non potest.16.q.fin.c.monasterium.& c.
rationis. Et etiam consensus Capituli ecclesiæ
cathedralis. vt dixi in præcedentibus. Et ex
prædictis conclusionibus infertur ad rationem
decisionis constitutionis cle.fi.in fi.de re.eccle.
non alienan. Nam cum ex prædictis clarè pa-
teat, quòd requiritur consensus habentis pote-
statem vniendi, & Capituli sui, quòd non potest
vnire sibi, aut Capitulo suo, & multò minus
vtrique, ecclesiam sibi subiectam. Et ratio est,
quia vt sæpius dictum est, ad propriam vtilita-
tem, vel commodum, non potest quis authori-
tatem præstare. de quo latius in.d.cle. Octaua
98 conclusio, quòd si vnitur ecclesia patronata, † requi
ritur cõsensus patroni. hoc tenet Pau.in.d.cle.
fin.& ibi Zaba.in.14.q.& tenet Host.in sum.in
titu. de ijs quæ fi. à prælat.§.1.ver.sed nec ali-
quid. Facit.16.q.7.c.filijs. & c.monasteriũ.&
c.seq.& ff.de off.archid.c.ad hæc.& de ijs quæ
fi. à præla.c.tua.& c.pastoralis. quia per talem
99 vnionem patitur ecclesia, † quasi quandam capi
tis diminutionem. ergo interest eius ne vergat
in peiorem exitum. Præterea si est ecclesia nõ
collegiata, patronus amitteret ius præsentandi,
& etiam spem alimentorum; quia prius facilius
habuisset, quàm nunc, postquàm transit ad aliã
ecclesiam cui fit vnio, sibi incognitã; & licet præ
latus cui fit vnio, teneatur ad alimenta, & pro-
cessionem nomine ecclesiæ vnitæ, vt dicam in
8.artic.non tamen sic de facili posset obtinere.
Item in collegiata amittit honorẽ cõsensus pe-
tendi ab eo in electione facta. vt in.c.nobis.ff.
de iure patro. Idem tenet Pau. in.d.§.ad hæc.
& probatur in tex.& ibi traditur per doct.in.c.
suggestum.ff.de iure patrona. Et aduerte, quia
prædictæ conclusiones procedunt, quando es-
semus in tali specie vnionis, per quam præiu-
dicaretur Capitulo inferiori exempto, aut pa-
trono; Secus si non præiudicaretur; vt si fierent
per primam speciem vnionis, de qua dixi in se-
cundo artic. vel per similem speciem. Nona
100 conclusio, quòd si fiat vnio † de beneficio non
vacante, non est necessaria ipsius rectoris cita-
tio.tex. est in.d.clem.fin.in princ. Et ratio est,
quia per ipsam non præiudicatur rectori ante-
quàm cedat, vel decedat, vt dicam in.8.articu.
Quanquã Host. tenuerit hic, quòd requiritur
consensus rectoris, & per consequens citatio.
101 Decima conclusio, quòd si vnio † fiat de bene-
ficio vacante, non est necessarium citare defen-
sorem ipsius beneficij.tex.est in.d.clem.fina.in
prin. Licet Hostien. hic tenuerit contrarium,
motus ea ratione, quia res ecclesiæ vacantis, nõ
potest dari alteri ecclesiæ, vel dignitati, nisi da-
to defensore.vt in.c.1. de re. ecclesi. non alien.
lib. 6. multò minus videbatur posse concedi
propria ecclesia vacans. arg. authenti. multò
magis.C.de sacrosan.ecc. Sed solue hoc argũ,
vt tradit glo.in ver.defensor. & docto.ibi, in.d.
clem.fi. Nec etiam obstat, quòd sede vacante
non dato defensore, nõ possit fieri solutio vnio-
nis.vt in.c.1.ff.ne sed.vac.quia solue hoc argũ,
vt tradit glo.in verbo vacabat.in.d.cle.fi. & vi-
de quod dicã.ff.in nono articulo. Vndecima
102 conclusio, quòd si duarum, † vel plurium eccle-
siarum diuersarum diœcesium, fiat vnio per pri
mam speciem vnionis, de qua supra in secundo
artic.princip. arbitror, quòd requirantur con-
sensus ambarum ecclesiarum; quia tractatur de
obligatione, commodo, & præiudicio vtriusque;
& videtur fieri æquè principaliter. Nec tamẽ
requiritur consensus superioris, aut Papæ: vt
colligitur ex not. per Host.in sum. ne sed.vac.
§.fin.in princ. Duodecima conclusio, quòd si
103 ecclesiarum † diuersarum diœcesium vnio fiat
per secundam speciẽ vnionis, aut per alias per-
sonas, per quas vna subijceretur alteri, & vnum
corpus efficeretur, ita quòd vna esset cui fieret
vnio; in qua prælatus, seu rector deberet esse
alia vnita; arbitror quòd requiratur solum con-
sensus ecclesiæ vnitæ, hoc est cõsensus Canoni-
corum Episcopi vnientis alteri. Sed de cõsen-
su Episcopi alterius ecclesiæ cui fit vnio, maius
videtur esse dubium; Et ratio diuersitatis est,
quia solum videtur tractari de præiudicio eccle
siæ, cui fit vnio. Vnde sicut sine cõsensu Diœ-
cesani inferior ecclesia potest acquirere, & me-
liorem conditionem facere, licet non alienare,
aut deteriorem facere, ita & in casu nostro. co-
gitabis. Tertiadecima conclusio, quòd si vniã-
104 rentur † ecclesiæ diuersarum diœcesium per ali-
quam speciem vnionis, per quam vna alteri
obligaretur, aut vna remanere deberet principa
lis; arbitror quòd requiratur consensus ambarum
eccle-

ecclesiarũ, hoc est amborum Diœcesanorum,
& Capitulorum suorum; Et ratio descendit ex
ijs quæ dixi in præcedẽti. Quartadecima cõ-
105 clusio, quòd in vnione fienda † per Legatum
nõ requiritur consensus Capituli; etiam si vnio
fiat episcopali dignitati; licet enim ,ppter com-
munionẽ, quæ est inter Episcopum, & Capitu-
lum ecclesiæ suæ, potestas Episcopi sit coarcta-
ta ad requirendum consensum Capituli, vt in
.c.nouit.§.de ijs quæ fi. à præla. & in.d.cle.fin.
de re.eccle.non alien.tamen in Legato qui cum
Capitulo non habet huiusmodi communionẽ,
hoc nõ reperitur expressum. ita cõcludit Egid.
in decisi.Rotæ deci.483. Sed tu aduerte, quia
decisio huius quęst.dependet ab ijs quæ dixi.§.
in.2.q. tertij principalis artic. Et data etiam
potestate vniendi in Legato, videtur obstare
decisioni prædictę tex. noster, qui vult, quòd
Archiepiscopus non potest sine consensu Epi-
scopi,& etiam Capituli.vt supra dixi in secunda
conclus. & tamen non est communio inter Ar-
chiepiscopum, & Capitulum suffraganei sui.
Nisi diceres, quòd istud est propter deficiẽtem
potestatem in Archiepiscopo, quæ non deficit
in Legato. Et pręterea dato, quòd Legatus pos-
set, videtur posse authoritate sedis apostolicæ;
vnde sicut sedes apostolica potest non requisi-
to consensu alicuius inferioris, ita & ipse Lega-
tus. Arbitror igitur dicendum, quòd si ex spe-
ciali commissione hoc potest, procedit opin.
Egid. Sed si diceremus eum posse vigore lega-
tionis, cum Legatus sit inter ordinarios inferio
res, non procederet sine magna dubitatione,
106 etiam data potentia. Sed † quęro pro comple
mento istius sexti articuli, vtrum consuetudine
posset induci, vt Episcopus possit vnire sine cõ-
sensu Capituli sui. Glo.in verbo cõsentiente. in
d.clem.fi.recitat opiniones, & tandem conclu-
dit, quòd hoc non est pręscriptibile; ꝙ etiam in
casu licito prælatus alienet sine consensu Capi-
tuli;& allegatur illa glo. pro sing. Sed Lau.ibi
tenet contrarium; quia talia sunt pręscriptibi-
lia.vt in.c.non est.de consuet.lib.6.&.§.de prę
scrip.in.c.de quarta.& in.c.auditis. Zaba.dicit
107 ibi, quòd † cum talis consuetudo repugnet iuri,
non valet; nisi sit inducta à tacito consensu Pa-
pæ.secundum not.per eum in.c.fi.§.de cõsuet.
Et ideo si fuit tãti temporis, cuius in cõtrarium
108 memoria † non existit, videtur valere. per.c.1.
de rescript.lib.6. quia tunc tollit iuris resisten-
tiam. Et ita in casu nostro; nam pręsumendum
est, quòd in tàm longo tempore Papa de hoc
sciuit, qui non præsumitur esse negligens. Itẽ
ex varijs causis verisimile est, quòd ad Papam
deuenerit notitia, vel per appellationem hoc
tangentem super aliqua causa, vel ex alia simili
notitia peruenerit. Quod tamen dicit proce-
dere, nisi ius expresse reprobet cõsuetudinem,
vt in.d.cle.fi.in fi. tunc enim non valet consue-
tudo, etiam tanti temporis, de cuius initio non
sit memoria. Dictum autem Lau. procedit in
ijs, in quibus ius non resistit; quia tunc sufficit
109 † cõsuetudo pręscripta spacio.40.annorum,
per iura per eum allegata. Doct.in.c.pastoralis.
110 §.de donat. † tenent communiter,* quòd non Con.op.
valet consuetudo, vt res ecclesiæ possit alienari
sine consensu Capituli. Sed.D.m.ibi dicit, ꝙ
licet hoc procedat in donatione, seu alienatio-
ne rerum, tamen in collatione, seu vnione eccle-
siæ iure tituli non videtur procedere. Et ratio
diuersitatis est, quia in hoc secundo casu non vi
detur fieri alienatio rerũ ecclesiæ; sed concessio
tẽporalis, & necessaria. Ego verò ita arbitror
distinguendum, quòd aut quæritur vtrum pos-
sit præscribi, quòd Episcopus possit vnire men
sæ suæ, aut Capituli sui, accedente consen-
su Capituli sui, & dico quòd nullo tempo-
pore potest hoc induci; quia tex. in.d.clem.fin.
in fi.tollit omnem contrariam consuetudinem;
Et ratio est in prõptu; quia est cõtra substantiã
actus, vt quis authorizet in facto proprio, &
ideò merito non tenet. vt in.c.2.de consuetu.
lib.6. Aut quæritur vtrum res ecclesiæ possit
alienari per Episcopum sine consensu Capituli;
et hoc pręscribi possit; Et de rigore iuris vide-
tur hoc esse præscriptibile; tamen propter ma-
gnum pręiudicium non videtur admittendum;
& quia ius omnino resistit. Quinimò fortè vi-
detur dicendum, quòd etiam de iure non sit p̃-
111 scriptibile; quia † Episcopus, & Capitulũ faciũt
vnum corpus; & res ecclesiæ pariter videntur
esse vtriusque; & impossibile esset consuetudi-
ne induci, vt vnus rem alterius tanquam ipse
posset alienare, intelligendo de propria aliena-
tione; quia cum non sit dominus, non videtur
112 posse competere significatum verbi † aliena-
tionis, quod significat dominij translationem.
vt in.l.alienationis verbo.de verbo.signific. &
113 † nemo dat, quod non habet. vt bene dixerunt
docto.in.d.c.pastoralis. Aut quærimus vtrum
possit vnire sine consensu Capituli, & quia vni-
re est meræ iurisdictionis, nec videtur aliquid
præscribi contra substantiam actus, non video
quare p̃scriptio non habeat valere. Vnde me-
ritò clem.fina. in fi. in princ. non damnat hanc
114 consuetudinem. Item facit, quia vnio † nõ est
ita p̃iudicialis, sicut alienatio; cum de facili re-
moueatur, si non subest causa; vel si causa dene-
nit ad non causam. vt dicam.j.in nono artic.
Et quia si subest causa, Capitulum tenetur con-
sentire. vt dixi.§.in quinto princip.artic. Hoc
tamen non ita de facili procederet, si vnio fieret
ecclesię alterius diœcesis, propter magnum p̃iu
dicium. Cogitabis, quia hæc nouissima sunt.
Et pro p̃dictis facit, quia longa est differentia
inter alienationem, & vnionem; quod patet ex
prædictis in.10.conclusione. Circa septimum
articulum principalem, quo quęritur qualiter
115 vnio † probetur, breuiter dic, quòd potest pro-
bari per priuilegia apostolica, per instrumenta
authẽtica, vel publica, per testes, & alias species
probationum, de quibus vide in locis suis. Du-
bitatur tamen specificè in materia nostra, quid
si ecclesia quæ habet alteram ecclesiam annexã,
dicit illam fuisse vnitam; & ad probandum, in-
116 ducit † patientiam, ne dum longi temporis, sed
etiam

etiam tanti temporis, cui in cõtrarium memo-
ria non existit, an dicatur sufficienter probare
vnionem. Hanc q̃onem tangit Host.in sum.in
tit. de supple.negli. ꝓlat.§.quot modis.iu fi.&
ibi remittit ad nota.per eum in sum.in titu. de
excessi.ꝓlat. ver. excedunt etiam detrahendo.
& ad tit.de censi.§.quis census.& fuit quæstio
olim disputata Bononiæ. quam etiam tangit
Guil.in extrauag.Io.22. quæ incipit, execrabi-
lis.tangit etiã Host.& post eũ Io. And.ĩ.de cle.
non resi.in.c.quia nõnulli. in verb. parrochia-
les. vers.quid si semper.de consuet. vbi Io. An.
remittit ad uot.per se in reg. qui contra. lib.6.
in mercur. Quare vide in ꝑdictis locis; quia
materia est nimis longa. Et vide etiam quod
traditur de simili materia in.c.peruenit. sup̃ de
censib. & in.l.cum de in rem verso.ff.de vsur.&
in.l.si certis annis. C. de pact. Circa octauum
principalem articulum, videlicet de effectibus
vnionis procedam in eo per q̃stiones. Primo
117 igitur quæro, quis sit † effectus vnionis secun-
dum primam speciem, de qua in secundo prin-
cipali articulo, per quam communicantur tan-
tum spiritualia. Solut. dic, quòd mortuo vno
de fratribus, vel clericis alterius ecclesiæ, in
vtraque ecclesia pro anima illius celebrantur
officia mortuorum, & fit septimum, vigesimũ,
& trigesimum, & reficitur quotidie vnus pau-
per, & alia similia, de quibus in.c.fi.ĩ.de testa.
118 Secundo quæro, quis sit vnionis effectus, quæ
fit per secundam speciem, de qua in secundo
artic.videlicet, cum vna ecclesia alteri subijci-
tur in spiritualibus, & temporalibus, ita ꝙ vna
sit mater, & alia filia. Sol.dic, secundum Hosti.
in sum.ne sed.vac.§.fin.ver.2. quòd filia sorti-
tur tunc priuilegia matris.ĩ.de stat.mon.c.reco
lentes.§.fin. Et talia vnio non præiudicat Epi-
scopo, vel Archiepiscopo, si fiat sine ipsorum
consensu. vt.ĩ.de dona.c.inter dilectos.§.fina.
etiam si à Papa confirmetur; nisi in ea habeatur
mentio de iure Diœcesani. arg.ĩ.de deci.c.du-
dum.§.fin.&.ĩ.de confir.vti.in.c.sua nobis. &
hoc idem sentit Archid.post Goff.in.c.& tem-
poris qualitas. 16.q.1. Tertio quæro, quid si
119 † vnio fiat secundum tertiam speciem vnionis,
de qua in.d.2.artic. Sol. dic vt ibi aliqualiter
dictum fuit, quòd Canonici alterius ecclesiæ,
non vocabuntur ad depositionem illorum, vel
è contra. Et si ante huiusmodi vnionem habe
bãt diuersos Metropolitanos, habebunt etiam
post vnionem, ita quòd Episcopus ratione al-
terius suberit alteri. arg.c.2.ĩ.de relig.do. Si
verò vna est cathedralis, alia conuentualis; in ca
thedrali fiet electio; & prælatus erit Episcopus
cathedralis, & erit Abbas, siue præpositus alte-
rius, prout est inter Viennen.& Romañ.eiusdẽ
diœcesis, & inter Lugdunẽ. & sancti Iusti.eius-
dem ciuitatis. & inter Sisterci.& Folcarcarien.
eiusdem diœcesis. nec per hoc cuuuentualis
efficitur cathedralia. vt traditur. 16.q.1.in.c.fę-
lix. Facit de consec.dist.1.in.c.de locorum.&
sup̃ de maio.& obed.c.cum inferior.secundum
120 Host. in.d.§.fina. Quarto quæro † quis sit ef-
fectus vnionis, quæ fit per quartam speciem,
de qua in.d.2.artic. Sol. collige ex ibi dictis,
quæ tradit Archid.in.d.c.& temporis. Quin-
to quæro, de effectu vnionis, quæ fit per vlti-
121 mam † speciem, videlicet per viam erectionis in
cathedralẽ. Sol.dic, vt traditur plenè in.c.1.ĩ.
122 ne sed.vac. Sexto quæro, vtrum vnio † censea-
tur realis, vel personalis. Sol.dic, quod inspi-
cienda suut verba vnionis, & illa seruanda sunt.
Si verò per verba nou appareat an sit realis, vel
personalis, arbitrarer ponderandam causam,
propter quam facta est, secundum quam regu-
labitur causatum; & sic vnio. vt in.c.cum cessan
te.ĩ.de appella.cum simi. Sed si causa nulla est
expressa, dico, quòd in dubio censebitur realis,
non personalis. Facit sup̃ de institu.c.cum ve-
nissent. quia potius videtur fieri rei, cui fit, quã
personæ, & per eam videtur ius quæri.arg.ff.de
re.eo.in.l.sed si pecuniam.§.si ius. Adeò quòd
iniuria quæ fieret, diceretur fieri rei, seu eccle-
siæ, cui est facta vnio. vt in l.fina.ff.de via pub.
Facit etiam.ff.de neg.gest.in.l.qui aliena.§.fin:
Et vide latius per Oldrad.cons.223. Septimo
123 quæro, vtrum priuilegium † quod competit
ecclesiæ principali, competat ecclesiæ vnitę;
Dic ꝙ sic, vt not.per docto.in.c.1.ĩ.ne sed.vac.
& per Bal.in.l.1.ff.de lega.1. Facit bene tex.in
.l.2.C.commu.de leg. & Institu. de lega.§.sed
non vsque. in authen. in successiune. C. de su.
& legi. & in authen. de hæred. ab intesta.§ si
verò.& traditur in.l.1.C.de metro.bery.lib.11.
tangit etiam Io. And in.c.1. sup̃ de iure patro.
& not.de pœnit.dist.1.c.medicamentum. Et
hoc, si modo non sit facta vnio æque principa-
liter; quo casu q̃libet retineret naturam suam. vt
tradit glo.magna.in cle.per literas. de pręben.
& glo.in c.1.ne sed.vac. not. Archid.16.q.1.c.
& temporis qualitas. de quo latè dixi in consi.
quod incipit, Monasterium. vbi etiam tractaui,
quid iuris, si est vnũ monasteriũ, cui fuit vnitũ
aliud monasterium. vbi cõcluditur, quòd apud
vnitum. Septimo quæro, pone, monasterium
124 † de nouo constructum, fuit vnitum alteri mo-
nasterio, cum hoc, quòd ambo intelligerentur
vnum, & bona vtriusque sint hinc inde commu
nia, qualiter conueniet conuentus, & Abbatissa
in administratione spiritualium; & de effectu
istius vnionis. vide notab.cons.Fede.de Sen.in
ordine.28. Nono quæro, quid si curatum be
125 neficium † vnitur Capitulo ecclesiæ, quis dica-
tur habere curam. Sol.glo.in verbo Capitulo.
in cle.fi.in fi.de re.eccle. non alien. remittit ad
not.per se post Hosti. in.c.exposuisti. supra de
ꝓben.& ibi tenet Host. quòd totum Capitulũ.
per.l.sed si hac.§.qui manumittitur.ff.de in
ius vocan.& quod not. sup̃ de ꝓben.c.cum uon
126 ignores. Secus si esset facta † vni prębendæ;
quia tunc Canouicus illius habebit curam, arg.
prædictorum. vide per docto. in dictis locis.
127 Decimo q̃ro, quid si ecclesia † habens sub se ca
pellas, vnitur alteri ecclesiæ, an illę capellę tran-
seant cum vniune in aliam ecclesiam. Sol.Io.
And.post Vinc.in ver.vniendum.in.c.2.de re-
lig.do.

ʃig.domi.tenet ꝙ ſic; allegat ſimile de pat refa-
milias arrogato, qui vnà cum liberis qui ſub eo
ſunt, tranſit in poteſtatem arrogatoris. Inſtit. de
adop. §. illud. & omnes capite minuuntur. ff. de
capi. di. in. l. liberos. Et ſi eccleſia vnita periret
quæ haberet capellas, peterentur capellæ; Sicut
ſi legantur ancillæ cum natis, vel ſerui ordinarij
cum vicarijs, licet pereant ancillæ, vel ordinarij,
tamen debentur filij, & ſerui vicarij. vt Inſtit. de
legat. § ſi quis ancillas. & tenet Archidi. 16. q.
1. in. c. & temporis. & Pau. & Zaba. in. d. cle. fin.
de re. eccle. non alien. Vndecimo q̃ro, quid ſi
128 beneficium † impetratur tanquam principale,
& illud beneficium habet aliud annexum, ſeu
vnitum, vtrum de beneficio vnito ſit facienda
mentio in ſupplicatione. Solu. Dñi de Rota.
deciſ. 333. in antiq. tenent ꝙ non. per nota. per
Io. And. in. c. ſuper eo. de ꝑben. lib. 6. in nouel.
quia ex quo principale nominatur, videtur no-
minari etiam acceſſorium. argu. l. ſi vt certo. §.
vſque adeo. ff. commo. & in. l. ſed & addes. §. ſi
quis mulierem. cum ſim. ff. loca. licet aliqualiter
facit cõtra. l. ſi. ff. de fun. inſtruc. & eſt ſingularis
deciſio, quam notabis. Quod tamen ego in-
telligerem, ſecundum ſecundam ſpeciem vnio-
nis, per quam vnitum omnino transfertur in
aliud beneficium. Secus autem ſi per alias ſpe-
cies, per quas ambo eſſent æquè principalia. Et
pro deciſione, & limitatione facit quod ſtatim
dicam. Duodecimo q̃ro, vtrum beneficium
129 † vnitum alteri, perdat nomen beneficij. Sol.
dic quòd ſic; & non debet dici beneficium, ſi-
cut dicebatur ante vnionem. arg. §. illud. in au-
then. vt iudi. ſi. quo. ſuffra. iuncta. l. ſi eadem. ff.
de off. aſſeſſo. Et ideo de beneficio vnito non
eſt fiendus articulus, ſicut antea. ſecundum. dd.
de Rota, deciſ. 170. in antiq. Quod ego intelli-
go, de vnione facta, ſecundum ſecundam ſpe-
ciem vnionis, de qua dixi in. 2. artic. vel in ſimi
li ſpecie; aliàs ſecus. Facit quod dixi in. q. ꝓce-
130 denti. Tertiodecimo q̃ro, nunquid † ſi ille, cu-
ius beneficium eſt vnitum alteri, ita vt vnio poſt
ceſſum, vel deceſſum illius ſortiatur effectum,
poſſet tale beneficium cum alio permutare.
Dñi de Rota deciſ. 373. decidunt ꝙ non. nihil
tamen allegant. Sed pro deciſ. facit, quòd non
debet per hanc viam indirectam inferior poſſe
ꝑiudicare vnioni ſuperioris; per quam ꝑiudica-
retur, ſi poſſet permutare, vt de ſe patet. In cõ-
trarium tamen facit, quòd ceſſante omni frau-
de, beneficiati poſſunt permutare beneficia ad
inuicem; quanquam ſint ibi expectantes. Et
131 debentur beneficia renunciata † permutanti-
bus, non autem expectantibus. vt in cle. vni. de
re. permut. cogitabis. Sed pro deciſ. Dñorum
de Rota, ſi rectè memini, facit quod tradit Io.
And. in addi. Spec. in titu. de ꝑben. Et vide etiã
per Dños de Rota deciſ. 175. Decimoquarto
132 q̃ro, vtrum † eccleſia patronata vnita monaſte-
rio deſolato, faciat acquirere ius patronatus in
illo monaſterio. Sol. Spec. poſt Vinc. in titu. de
iure patrona in fi. dicit, quòd ſi in primo mona
ſterio fuit patronus ex fundatione, vel ꝑſtatio-
ne loci, non propter hoc erit patronus in ſecun
do. Si verò ex donatione, res tunc videtur
tranſire cum onere ſuo. Subdit tamen, quòd
nunquam erit patronus in ſecundo; ſed ſemper
in primo, in quo ꝑsbiter ſemper tenetur cele-
brare. d. c. & temporis. 16. q. 1. & ſequitur Ioã.
An. in addi. dicens, quòd hoc fuit dictum Vinc.
in. c. 2. ſ̃. de relig. dom. vbi etiam vide per doc.
aliquid per Io. Andr. in. c. 3. ſ̃. de iure patrona.
die vt dictis locis. Decimoquinto q̃ro, ſi eccle
133 ſiæ † ſint diuerſarum Diœceſium, quis habeat
confirmare prælatum. Sol. Io. An. in duobus
monaſterijs vnitis, in. d. c. 2. de iure patro. dicit,
quòd Abbatem confirmabit Epiſcopus maio-
ris monaſterij. Quod mihi placet, quando æq;
principaliter fieret vnio, & per vnionem minus
ſubijceretur maiori, prout communiter fit.
Sed ſi maius monaſterium, vel maior eccleſia
ſubijceretur minori, tunc arbitrarer, quòd Epi-
ſcopus minoris deberet confirmare. Et aduer
te, quia dicit Archid. in. d. c. & temporis. quòd
ſi eccleſia vnita eſt multum remota, debet de-
ſtrui. Decimoſexto quæro, vtrum per vnio-
134 nem † eccleſiarum diuerſarum Diœceſium præ
iudicetur iuribus Diœceſani. Sol. Io. And. &
docto. in. c. 2. ſ̃. de relig. do. tenent ꝙ non. idem
tenet glo. 2. in cle. ſi. de re. eccle. non alie: dicẽs,
quòd intelligitur facta ſaluo iure Diœceſani, al-
legat not. in. d. c. 2. & ſ̃. de priuileg. c. paſtora-
lis. Quod dicit Zaba. in. d. clem. fina. procede-
re in vnione facta per Papam, vel Legatum.
Quod tamen ego limito, niſi in illo iure, quod
ſaluum eſſe non poteſt, vnione valida exiſten-
te. Vnde Abbatem confirmat Epiſcopus mo
naſterij, vel eccleſiæ, cui facta eſt vnio. vt dixi in
præced. q. & tenet Io. And. poſt Egid. in. d. c. 2.
Et idem dicerem in ſimilibus. Facit quod di-
cam in ſequenti quæſtione. Secus autem eſt,
ſecundum Zaba. ſi vnio eſſet facta per Epiſco-
pum; quia ipſe poteſt ſibi ipſi præiudicare. Quid
autem videatur tunc transferre per vnionem,
traditur in. d. c. paſtoralis. Decimoſeptimo
135 quæro, quid ſi eccleſia † patronata vniatur alte-
ri, vtrum præiudicetur iuri patroni. Sol. doct.
tenent ꝙ non, quò ad alimẽta, & ius proceſſio-
nis. Secus quò ad ius præſentandi, & conſen-
tiendi in eccleſia collegiata, ſecundum Pau. in
ver. defenſor. in clem. fin. de re. eccle. non aliem
& vide quod dixi. ſ̃. in 6. artic. princ. cõcluſ. 8.
136 Decimooctauo quæro, vtrum ſi eccleſia vnita
ſit debilis, an rector eccleſiæ, cui facta eſt vnio,
debeat tenere Vicarium in eccleſia vnita. Vide
Io. And. in reg. qui contra. lib. 6. in mercuria. in
fi. quæſt. quem ad præſens videre non potui.
Decimonono quæro, vtrum habens clauſulam
137 † anteferri, præferatur habenti ius ex vnione.
Solu. pro deciſ. vide latè conſilium Oldr. 223.
138 Vigeſimo quæro, quid ſi ſuperior † vult agere ꝓ
eccleſia ſibi vnita, an debeat impetrare iudicem
delegatum habito reſpectu ad eccleſiam vnitã,
vel ad eccleſiam cui facta eſt vnio. Sol. vide di-
ſtinctionem quã feci in cle. 1. de reſer. vbi Io.
de Imo. & docto. Vigeſimoprimo quæro, vtrũ
vnio

139 vnio † præindicet beneficiato. Sol. dic q; non.
vt not. in cle. fin. de re. eccle. non alien. Et vide
quod dixi in sexto artic. princi. in nona cõclus.
Circa nonum articulum principalem, videlicet
140 quis, † qualiter, & quando possit soluere vnio-
nem. In primis arbitror ponendá hanc regulá
generalem, quòd ille, & ex illa causa cessante po
test soluere vnionem, qui potuit istam facere.
per regulam. l. is potest. ff. de acquirẽ. hæred. &
al. 3. ff. de re iud. coniuncto. c. 1. ĵ. de reg. iur. &
l. nihil tàm naturale. ff. eod. titu. Sed quæro,
iuxta prædicta, vtrum Capitulum Sede vacan-
141 te possit † soluere vnionẽ. Et dicendum q; sic;
quia potest vnire, vt dixi. s̃. in tertio artic. prin-
cip. in 6. q. per reg. præcedentem. Sed vtrum
142 hoc casu necessarium sit vocare † defensorem.
Videtur dicendum q; non; quia in vnione non
est hoc necessarium. vt dixi. s̃. in. 6. artic. princi.
in. 10. conclus. Contrarium tenet glo. in cle.
fina. in verbo vacabat. de re. eccle. non alie. Et
ratio diuersitatis est, quia ex quo vnio videtur
esse facta, ideò ecclesia cui facta est, non potest
priuari dicto iure, non dato defensore, & reuo-
cato. per no. in. c. 1. de re. eccle. non alien. lib. 6.
Sed vnio ideò potest fieri non dato defensore,
quia vt dixi in quinto artic. princ. debet fieri ex
causa; & ideò subsistente legitima causa, non cu
ratur an vacet ecclesia, vel non; quia non præiu-
dicatur ecclesiæ; sed subuenitur necessitati, vel
vtilitati. Zenze. non placet hæc ratio diuersita-
tis; Nam secundum eum dici posset, quòd licet
vnio sit facta ex causa, tamen illa deficiente, &
contraria subsistente, potest dissolui; quia cessan
143 te † causa, dissoluuntur etiam iura communia.
vt in. c. non debet. s̃. de consang. & affinit. Sed
potest responderi secundum Zabar. quia da-
to quòd subsit causa dissolutionis faciendæ; ta-
men quia vt dictum est, agitur de diminuendo
iure ecclesiæ, ideò requiritur defensor. Sicut
etiam requiritur si subest causa, aut necessitas
alienationis fiendæ. vt in. d. c. 1. Secus si agitur
de vniendo; quia tunc non agitur de pręiudicio
alicuius ecclesiæ. Et quatenus videtur agi, succe
dit Episcopus, qui hoc casu defendit ecclesiam
144 suam. Secundo quæro, vtrum falsitas † causæ
reddat vnionem factam nullam ipso iure, adeò
quòd imperrans tale beneficium vnitum, non
possit illud acceptare, donec vnio fuerit annul-
lata. Solu. Dñi de Rota in antiq. decis. 183.
tenent q; non. & quia multum prolixè tractát,
vide ibi per eos. pro quo allegant glo. 12. q. 2.
in. c. sine exceptione. licet Archid. teneat con-
trarium. & vide quod dicunt ipsi, quòd vnio
valet, licet possit annullari probata falsitate can
sæ. allegant tamen multa in contrarium. & ean-
dem quæstionem latius prosequuntur deci. 44.
in antiq. vbi vide. Tertio quæro, an vnio facta
145 de ecclesia † debili dissoluatur, si perueniat ad
pinguiorem fortunam. Archid. tenet q; sic. 10.
q. 3. c. vnio. Zenze. in. d. cle. fi. tenet contrarium
in verbo defensor. Et hęc verior videtur, arg.
eorum quæ dicta sunt. s̃. in princi. de Capitulo
sede vacante. Tribuit tamẽ talis restauratio iu-
stam causam dissolutionis. Quarto q̃ro, quid
146 si Episcopus † vnit dignitatẽ ecclesiæ, Capitu
lo ipsius ecclesiæ, vtrum successor possit reuo-
care. Sol. vide latè per Old. cons. 182. Sexto
147 quæro, vtrum tollatur † effectus vnionis iam fa
ctæ per subsequentem prouisionem. Solu. dic
q; non; siue fiat à Papa, siue ab ordinario; nisi
fiat mentio de vnione; quia aliàs sequeretur,
quòd vnio posset esse inutilis per sequentem
prouisionem, & esset p̃iudicatiua, cum fuerit fa
cta ex causa; ita tenent Dñi de Rota decis. 160.
aliàs est decis. 3. de re. permut. in antiq. Aduer
te tamen, quia Dñi de Rota decis. 19. aliàs est
decis. 4. de reb. eccle. non alie. in antiq. post vnã
148 conclusionem quam faciunt, quòd † beneficiũ
reseruatum per Papam possit vniri per ordina-
rium, de quo dixi. s̃. in. 5. artic. princip. in. 6. q.
tandem referunt, quòd reseruatio subsequens
vnionem ab ordinario factã, impedit effectum
vnionis; posito quòd in collatione facta de tali
beneficio per Papam reseruato nõ fuerit facta
mentio de vnione quæ pręcedit, quando vnio
perpetuò non tollitur; sed eius effectus differ-
tur. vt in. c. sciant cuncti. de elect. lib. 6. & in. l. cũ
ita. ff. de cond. & demonst. Et posito quòd vnio
sit facta propter causam necessariam, tamẽ ipsa
causa, seu ipsius effectus potest differri superue-
niente principis facto. vt in. l. fi. ff. ad municip.
Item differtur talis necessitas ad tempus, & nõ
perpetuò; quod non videtur absurdum. Licet
contra hoc videatur facere quod not. Archidi.
in. c. nemo. de elec. lib. 6. vbi vult, quòd de com
menda debeat fieri mentio in impetratione.
149 Sed hoc non obstat; quia reseruatio † fit ꝑprio
motu Papæ; & sic non debet allegari subreptio.
vt in. c. si motu ꝑprio. de pręben. lib. 6. Dicũt
tandem se credere Dñi de Rota, quòd si ordi-
narius ad euitandum periculum animarum ta-
lem vnionem fecerit, & Papa hoc ignorans re-
seruauerit, propter hoc reseruatio non sortire-
tur effectum; vt euitetur scandalum. & quòd Pa
pa est de talibus certificandus. Circa decimũ,
& vltimum articulum, videlicet quis sit effectus
150 † dissolutionis vnionis factę. Dicerem, quòd
per talem dissolutionem vnita redeunt ad pri-
mæuam naturam suam. Facit. ff. de oper. lib. l.
planè. &. ff. de adulter. in. l. adulter. §. fi. ff. de rei
ven. l. in rem. §. fi. Institu. de re. diui. §. si quis ex
alieno. res enim de facili redit ad naturam suã.
35. dist. c. ab exordio. ff. de pact. l. si vnus. §. pa-
ctus. Et ex his Deo duce habes expeditam hãc
vtilem materiam vnionis.

Cap. IX. Quàm Sit Graue.

SVMMARIVM.

1 *Clericus qui publicè gloriatur de crimine, suspen-
ditur ab officio, & beneficio. & nu. 7.*
2 *Gloriatio aggrauat præcedens delictum; & est
graue delictum, etiam si non constet de deli-
cto. nu. 3.*
4 *Confessio facta extra iudicium de crimine, etiam
de iure*

de iure canonico, non probat delictum. poterit tamen confitens torqueri. nu. 5.

6 *Maritus non potest abijcere vxorem à se ob solam gloriationem alicuius de adulterio cum vxore ipsius.*

8 *Euidentia facti accusatore non indiget.*

9 *Matrimonium dicto vnius non separatur, licet impediatur.*

10 *Suspensus ab officio, & beneficio simpliciter, an dicatur suspensus in perpetuum.*

1 QVAM SIT. Clericus, † qui publi-
cè gloriatur de crimine, propter
quod scandalum secutum est, su-
spenditur ab officio, & beneficio.
h.d. Sed. D.m. dicit, quòd hoc summarium,
quod requirit scandalum, nimis restringit sen-
sum literæ, & est contra mentem tex. in princ.
Et ideò potest simpliciter sic summari, secundũ
D.m. Suspendi debet clericus, qui de suo cri-
mine gloriatur. h.d. Diuiditur, quia primo po
nit exordium. Secundo narrat factum. ibi, acce-
pimus. Tertio dat iudicem, cui duo mandat,
seu committit, ibi, ideoq;. Not. primo, quòd
2 delictum † præcedens aggrauatur subsequenti
3 gloriatione. Not. secundo, † quòd ipsa gloria-
tio delicti est graue peccatum; etiam si aliter nõ
constet de peccato. Et quod hic dicitur de gra-
uitate delicti in clericis, idem dicendum est de
laicis, secũdum doct. iuxta illud Psalmistæ, quid
gloriaris in malitia &c. de talibus. n. nequaquã
gloriandum est, aut de similibus. Vnde Hosti.
hic, & Ioan. Andr. allegant notabilia verba Ie-
remiæ. c. 9. inquientis. non glorietur sapiens in
sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec
diues in diuitijs suis; sed in hoc glorietur
qui gloriatur, scire, & nosce Deum. Item in-
quit Senec. in lib. de virtuti. tibi tàm triste sit
laudari à turpibus, quàm si landeris ob turpia.
Not. tertio, quòd etiam de iure canonico pro-
4 fessio † facta extra iudicium de crimine, nõ pro-
bat ipsum delictum, ita vt possit imponi pœna
ordinaria ipsius delicti; nam si hic cõstitisset de
ipso delicto aliter, & plenè, grauius fuisset ipse
puniẽdus. vt traditur in. c. at si clerici. §. de adul
terijs. s̃. de iudi. & in. c. cum non ab homine. suf
5 ficit tamen in hoc talis cõfessio, † quia per eam
poterit confitens poni ad torturam. vt no. Bar.
in. l. capite quinto. ff. de adulter. & Dñi de Rota
decis. 173. Quod tamen limita, & declara, ꝑut
tradit. D.m. in. d. c. at si clerici. Vltimo not. ꝙ
6 ex sola † confessione gloriantis de delicto adul-
terij, non licet abijcere marito vxorem à se; nã
non valet confessiò istius tertij in præiudicium
alterius. vt in. c. 1. s̃. de confess. & in. c. significa-
sti. s̃. de adult. Glo. 1. in prin. colligit argũ. de-
inde opponit, & soluit. & de duobus articulis
in fi. remittit. In ea ibi, suspenditur, dic, secun-
dum Ioan. Qui tamen voluit, quòd si ex eo, ꝙ
iste clericus esset infamatus, compelleretur ad
purgationem, si deficeret in ea, deponeretur.
vt in. c. significasti. s̃. de adult. Sed dicunt Phi. &
Goff. quòd in terminis nostris non reciperetur
purgatio istius; quia quod sua quisque voce &c.
vt in. c. per tuas. s̃. de probat. In ea ibi, aliàs nõ
fuisset suspensus. Sentit ergo glo. quòd iste nõ
7 † punitur propter hanc confessionem, ac si de
delicto cõstaret; quia tunc fuisset acrius punien
dus, quia deponendus; sed punitur propter scan
dalum secutum. & ita summauit Io. And. vt pa-
tet in primo summario. Sed hic intellectus non
placet. D. m. quia in prin. tex. ponderatur graui-
tas delicti insurgens ex gloriatione. Item quia
secundum hoc sequeretur absurdum, quòd de
delicto gloriationis ex crimine, ex qua non se-
queretur scandalum, non esset pœna imponen-
da. Et ideò dicit hic Inno. quòd iste punitur hic
tanquã maledicus, & detractor; quorum quod-
libet sufficit ad hanc pœnam imponendam. nõ
autem punitur ex delicto confessato; quia de
eo non constabat. nam si constitisset, iure non
fuisset coactus recipere vxorem. Hæc tamen
ratio Inno. habet locum, quando appareret de
fornicatione commissa post coniugium; sed for
tè hic dicebatur, quòd fornicatio præcesserat.
Item per confessionem bene potest constare de
crimine confitentis contra se, non contra sociũ.
vt in. c. 1. s̃. de confess. Et idem quasi in effectu
vult Host. qui dicit, quòd hoc cap. imponit pœ
nam glorianti de delicto; nam cum hoc delictũ
sit graue, non debet remanere impunitum. vt in
. c. vt famæ. s̃. de sen. excommu. Nec obstat, ꝙ
hic non erat accusator, quia satis est, quòd ille
8 fuerit publicè confessus; quoniam † euidentia fa
cti accusatore non indiget. vt in. c. euidentia. s̃.
de accusat. Concludit ergo. D.m. quòd licet
confessio facta extra iudicium de crimine, non
probet, ita vt confitens posset puniri de illo de-
licto, tamen si transit ad aliam speciem delicti,
& est euidens, punitur de delicto nouiter com
misso; prout est hic in delicto gloriationis de
malo. Et maximè cum ex hoc alius dãnum in-
curreret. vt in. c. fi. s̃. de post. Et specialiter cõ-
tra matrimonium, vt hic. Glo. fi. quærit de in-
tellectu literæ. In fi. dic, & probatur. s̃. de spõs.
c. ex parte. & c. veniẽs. Et dicunt quidam, quòd
9 dictum † vnius non sufficit ad separandum ma-
trimonium. sup̃ de eo qui cogno. consan. vx. su.
in. c. de illo. Sed bene sufficit ad impediendum.
vt in. c. præterea. sup̃ de spons. secundum Goff.
Io. And. & d. Ant. Vltimo quærit hic. D.m.
10 an iste remanebit † perpetuò suspensus. Et hæc
quæstio procedere potest in quolibet simplici-
ter suspẽso ab officio, vel beneficio. Sol. Inno.
in. c. 2. sup̃ de solut. sentit, quòd sicut in excom-
municatione Canonis absolutio conceditur
Episcopo, nisi Papa sibi reseruet; ita & in su-
spensione. Contrarium tamen sentit glo. in
verbo suspensos. in. c. cupientes. §. cæterum. de
electio. lib. 6. Sed pro concordia dic, vt sin-
gulariter dicit glo. in verbo excommunicatio-
nis. in cle. 1. de hæreti. quæ vult, quòd aut quis
est suspensus ad tempus, & inferior ante tem-
pus non potest absoluere. Aut simpliciter sine
temporis præfinitione, & potest. vide latius
quæ ibi dixi.

Cap.

Capitulum . X . Ex Literis.

SVMMARIVM.

1 *Clericus præstans authoritatem , vel subsidium directè, vel indirectè homicidio, est irregularis. & nu. 11.*
2 *Delegatus ad visitandum non habet authoritatem deponēdi Episcopum, nisi specialiter ei sit commissum.*
3 *Episcopus, ac alius Prælatus in loco vbi habet iurisdictionem temporalem, non debet esse præsēs iustitiæ corporali, quę fiat de aliquo. Alioquin fit irregularis.*
4 *Alius verò clericus non habens iurisdictionem, nō efficitur irregularis. licet grauiter peccet.*
5 *Irregularis, etiam ex homicidio, non est ipso iure depositus; sed deponendus.*
6 *Enuntiatiua verba tacitè disponunt, quando ex illis sequitur malum imminens.*
7 *Mandare delictum dicitur, qui dicit famulo suo verberato, non reuertaris domum, nisi aliud sentiam de te.*
8 *Suspensus ab ordine præsbiterali, non potest exercere ordinem pontificalem.*
9 *Consecutiuum actum exercere non potest, qui inhabilis est ad præambulum necessarium.*
10 *Licentiam petere, quando timor est, ne ante detur, bonum consilium est, remissiuè.*
12 *Pontificalis ordo an possit haberi sine ordine præsbiterali.*
13 *Episcopus quando quis efficitur, an recipiat characterem.*
14 *Episcopatus an sit ordo, & in quo differat à præsbiteratu.*

EX LITERIS. Episcopus, cuius authoritate homicidium cōmissum est, à ministerio altaris, officio pontificali, & Episcopatus administratione deponitur. h. d. vel sic, Episcopus præstans causam directè, vel indirectè homicidio committendo, eo commisso priuari debet officio pontificali, & sacerdotali, & administratione Episcopatus. h.d. Vel breuius,
1 clericus † præstans authoritatē, vel subsidium, directè, vel īdirectè homicidio, irregularis est. Diuiditur. Prima pars narrat factum. Secunda illud committit diffiniendum. ibi, nos autem.
2 Not. primo arg. quòd † delegatus ad visitādum non habet authoritatem deponendi Episcopū, nisi specialiter committatur. Secundo not. ꝙ
3 † Episcopus habens iurisdictionem Episcopalē in loco, non debet, cum sit corporalis executio præsentiam suam exhibere; ne videatur authoritatem præstare. Aliàs efficitur irregularis, si ex tali executione sequitur mors, aut membri mutilatio; Nam & ipsi executori videtur ipse opē præstare; & sic fit irregularis. c. sicut dignum. s. de homic. &. 50. dist. c. si quis viduam. Secus
4 dic In alio † non habente iurisdictionem Episcopalem; licet enim talis exhiberet præsentiam suam, vbi talia exercerentur, non propterea efficeretur irregularis, licet grauiter peccet; quia facit contra. c. sententiam. s. ne cler. vel mon. de
5 quo ibi. Not. tertio, arg. ꝙ irregularis, † etiam ex homicidio, non est ipso iure depositus, sed deponendus. Not. quarto, quòd iudicium, seu purgatio cum ferro candenti, aqua bullita, vel simili reprobatur. de quo latius. j. de purga. vulga. per totum. Et ratio est, quia fallax est, cum naturaliter vrat. Item quia est Deum tentare, vt miraculosè aliquid agat, contra illud Euangelicum, non tentabis dominum Deum tuum.
6 No. quinto, quòd verba † enuntiatiua tacitè disponunt, quando ex illis sequitur malum imminens; nam iste Episcopus dixit, auditis quantus est clamor &c. Bene facit ad quæstionem, quæ
7 de facto plerunque cōtingit; † quòd si dominus seruo verberato dicat, non reuertaris domum, nisi aliud sentiam; quòd si verberans interficitur à seruo, dominus tenetur de homicidio, ꝙ tenet hic. d. An. &. D. m. de quo articulo dic vt plenissimè dixi in. c. ad audientiam. in quarto artic. septimi membri principa. q. 76. s. de homici. Not. sexto, ꝙ officium pontificale non potest exerceri sine ordine presbiterali. Suspen
8 sus † ergo ab officio presbiterali nō potest exer
9 cere ordinem pontificalem; quia inhabilis † ad præambulum necessarium, est inhabilis ad cōsecutiuum, seu annexum. Not. vlt imo bonum consilium, quòd is contra quem constat de delicto, non expectet depositionem, sed spontè cedat antequàm deponatur. vide. s. de elect. c. dudum. Et ideò prudenter faciebat illustrissimus Dux Mediolani, qui cum doctores, aut similes conduxerat, non doctos, aut expertos, vt delatum erat, pro honore sui, & ipsorum, faciebat ꝙ ipsi, vel ciuitas ipsorum instabat pro licentia
10 recipienda. Simile † consilium dat Bart. ad fugiendam infamiam. in. l. si reus paratus. ff. de procura. vt conuictus soluat ante condemnationē. de quo dic vt dixi in. c. licet Heli. s. de simon. Glo. 2. quærit, vtrū Episcopi, vel clerici possint
11 † consulere principibus sæcularibus in criminibus, & soluit. In fi. dic, conclusio est, secundum glo. & docto. quòd iste Episcopus incidit in irregularitatem propter duo. Primo, propter illa verba, malum est, si sic euadat. Nam videtur præstitisse consilium; & non refert quis directè, vel indirectè consulat in mortem alicuius. vt in d. c. sicut dignum. et dixi in. d. c. ad audientiam. Secundo, quia videtur præstitisse opem, & authoritatem morti illius furis exhibendo præsentiam suam, ex eo ꝙ iurisdictionem temporalem habebat. Facit quod no. in. c. 1. s. de off. deleg. Ex quibus infertur ad decisionem quæstionis, quam format glo. an liceat consilium dare &c. de quo articulo dic vt latius dixi in. d. c. ad audientiam. in septimo membro. q. 72. Glo. super verbo perquisitus. in princi. colligit notabile, deinde opponit, & soluit. dic vt in ea & in iuribus ibi allegatis. In glo. pen. in fi. dic,
12 sed quærunt hic docto. an † ordo pontificalis possit haberi sine ordine presbiterali. Sol. Io. An. tenet ꝙ sic. Sed dicit ꝙ habebit, in habitu, N non

non in actu. Nec obstat ille tex. quia loquitur
de exercitio ordinis pontificalis. Pro hoc facit
q; not. glo. 52. dist. c. solicitudo. quæ dicit, quòd
quis recipit characterem, si ordinatur in Episco
pum, licet non sit prçsbiter; de quo traditur in
.c. vni. in glo. fin. s̄. de cler. per sal. promo. Sed
13 aduerte, quia posset esse dubitatio, vtrum † iste
reciperet characterem, retioendo opi. quorun-
dam theologorum, qui volunt, quòd Episcopa-
14 tus † non sit ordo; quæ opinio satis videtur esse
vera; ex eo quia in substantia ordo pontificalis
non differt à sacerdotali; licet dignitas ipsa Epi
scopalis ampliet potestatem sacerdotalem, vt
hic dicit. d. Ao. Pro qua facit secundum. D. m.
c. olim. 95. dist. vbi dicitur, quòd olim prçsbi-
ter, & Episcopus, quasi pro eodem supponeban
tur. Nam in initio non erant Episcopi, sed oẽs
prçsbiteri, qui regebãt vniuersalem ecclesiam,
& omnia sacramenta exercebant; sed propter
schismata fuit ordinatum, vt eligeretur vnus ex
prçsbiteris, qui præemineret. Vnde dicitur,
quòd Episcopus præcedit tantum in dignitate,
& non in ordine. & sic in prærogatioa digoita-
tis fuerunt quædam sibi reseruata, vt chrismare,
& similia. Facit etiam quod de Apostolis dici-
mus, quia omnes parem receperũt potestatem,
sicut dicitur in Euange. Ite, & prædicate Euan-
gelium &c. Sed præ omnibus Petro dictum
fuit, Pasce oues meas &c. Tu es Petrus, & so-
per hanc petram &c. de quibus vide. 21. distin.
in. c. io nouo. & ibi vide alia iura allegata in gl.
Et hæc adde ad ea quæ dixi in. d. c. vni.

Cap. XI. Inter Dilectos.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarius, & publicus aleator repellitur ab obtinenda dignitate. & nu. 12.*

2 *Pertinere verbum, comprehẽdit etiam illud quod competis nobis iure speciali.*

3 *Ludus alearum est probibitus clericis, etiam si fiat voluptatis causa. & nu. 13. Nec consuetudo contraria tenet nu. 36.*

4 *Vsurarius reputatur vilis persona, & est infamis ipso iure.*

5 *Crimen vsuræ potest opponi electo, quandocunque ante apprehensionem possessionis.*

6 *Iudices possunt deponere coram alijs iudicibus de gestis coram se.*

7 *Falso instrumento ignoranter vtens, non punitur pœna falsi. Et præsumitur ignorans, si statim ab vsu destitit, opposita sibi falsitate.*

8 *Negatiua pura, aliàs non probabilis, probari potest, quãdo quæritur de scientia, & cõscientia aliquorum.*

9 *Inconstantia est reprobanda.*

10 *Conferens beneficium indiguo, nõ potest, cognita eius indignitate, absq; reprobatione collationis conferre alteri beneficium.*

11 *Ludere non solum probibetur clericus, sed etiam ludo præsentiam exhibere.*

14 *Falsitas potius præsumitur in literis gratiæ, quàm in literis iustitiæ. & quare.*

15 *Electione prima existente inualida, nondum tamen cassata, vel declarata nulla, an possit celebrari secunda.*

16 *Infamia iuris, non solum repellit à dignitate obtinenda, sed etiam à quæsita.*

17 *Electio potestatis, si committatur ciuitati, talis potestas expirat per electionem inualidam.*

18 *Collatio beneficij facta per Papam, vel eius executorem, si non teneat, an potestas conferendi redeat ad Papam, vel ordinarium.*

19 *Causa cessante, cessat effectus.*

20 *Criminis exceptio cum infamia, an, & quando obstat in beneficialibus agenti possessorio adipiscendæ, & recuperandæ, vel petitorio. & num. 22.*

21 *Pœna quando apponitur alicui ipso facto, non requiritur quòd apponatur in sententia condemnatoria.*

23 *Exceptio multò magis competit, quando datur accusatio. limitatur.*

24 *Iocus, & cessatio secundum Arist. in vita sunt necessaria; & quotuplex sit.*

25 *Ludus est actus quidam cessationis, vel recreationis, quandoque ex sola fortuna, interdum ex industria, nonnunquam ex vtroque proueniens.*

26 *Ludus quotuplex sit. & sub nu. 46.*

27 *Ludus quis sit permißus. & nu 68.*

28 *L. solent. §. 1. ff. de aleato. declaratur.*

29 *Auth. alearum vsus. C. de relig. & sump. fune. declaratur. & nu. 33.*

30 *Ludus inter quos sit permißus, aut probibitus.*

31 *Auaritia est radix omnium malorum.*

32 *Ludi causa amißum, an repeti poßit; Et quid sit de iure ciuili secundum communem.*

34 *Dominium alicuius rei non habens, non potest illud in alium transferre.*

35 *Dolus, & fraus non debent alicui patrocinari.*

36 *Statutum, & consuetudo, quòd acquisita in ludo poßint retineri, an valeat.*

37 *Consuetudo reddens homines faciliores ad peccatum, non tenet.*

38 *Stipulationes sub hac forma, quòd aliquid vincatur, vel amittatur, si Imperator venerit in Italiam, uel aliud huiusmodi extiterit, vtrum valeant.*

39 *Acquiri illicitè aliquid potest tribus modis.*

40 *Eleemosina non potest fieri de acquisito per vsurã, rapinam, aut furtum.*

41 *Meretrix non turpiter accipit, licet turpiter agat.*

42 *Tex. huius. c. in. §. 1. duplex intellectus.*

43 *Positio in parte falsa, licet in reliquis sit vera, in totum potest negari.*

44 *Ludi causa amißum, infra quot tempus poßit repeti.*

45 *Falsi querela durat per viginti annos.*

46 *Ludi causa acquisita, an, & quando teneamur restituere in foro conscientiæ.*

47 *Ludere vltra unum aureum non licet; etiam in ludo scacchorum.*

48 *Locupletari non licet cum aliena iactura.*

49 *Ludere cogens aliquem per importunitatem, quodammodo dolo sè dicitur ogere.*
50 *Ludere coactus, an teneatur restituere acquisitum in ludo, vel illud erogare pauperibus.*
51 *Lex indistinctè loquens, debet indistinctè intelligi.*
52 *Lusorum, si neuter alterum ludere coegit, vtrum acquisita in ludo restitui, an erogari in pauperes debeant.*
53 *Turpitudinis par causa, videtur excusare à restitutione.*
54 *Mixtura actus liciti, & illiciti, an reddat eum licitum.*
55 *Experientia est rerum magistra.*
56 *Causa nocens inspicitur, non quę prodest.*
57 *Ludere ad ludum fortunæ, facilius inducuntur homines, quàm ad ludum ingenij, & fortunæ simul.*
58 *Ludo victa, qui teneantur restituere.*
An etiam hæres. An commodans taxillos, aleas, aut domum. An ementes, & vendentes barattarias. An facientes, & vendentes taxillos, & alia ludi prohibiti instrumenta. Et an qui cum possint prohibere, non prohibent. & num. 61.
59 *Culpam facientis obtinet, qui cum possit obuiare manifesto facinori, non obuiat.*
60 *Damnum iniustè danti, licet nihil inde recipienti, peccatũ non remittitur, nisi dãnum resarciat.*
62 *Ludi causa victa, quibus restitui debent. Et quid si victa sint, non habentibus eorum administrationem. ibidem.*
63 *Et quid si habentibus administrationem. & ibidẽ quæ sit in hoc communis opinio.*
64 *Pauperibus danda est pecunia victa in ludo, quando non adsunt ij, quibus est restituenda.*
65 *Lusor quantum, & quid restituere teneatur. Et ibidem, an possit fieri compensatio victi, & amissi, præsertim inter diuersas personas, & in diuersis ludis.*
66 *Mutuatum in ludo, vtrum repeti possit.*
67 *Ludum in domo receptans, non potest agere actione iniuriarum contra verberatorem. Et an possit impunè verberari. Et an furtum, & rapina possit contra eum committi. nu. 76. 77.*
69 *L. fi. §. 1. ver. item si seruus. ff. de alea. declaratur.*
70 *Lex, licet tollatur in vno casu, non propterea tollitur in alio; nisi aliud appareat.*
71 *Contractus facti in ludo, an valeant.*
72 *Restitui an debeant subtracto in ludo.*
73 *Lusorum quæ pœna sit.*
74 *Inuenire officialis eum dicitur, quem inuenerit, & ceperit.*
75 *Ludi receptatores qua pœna puniendi sint.*
77 *Offendens aliquem in ludo, an teneatur de offensa.*
78 *Verberare est cum dolore cędere. Pulsare verò, sine dolore.*
79 *L. 1. de aleato. declaratur, remissiuè.*
80 *Ludus, vtrum dicatur continere causam lucratiuam.*
81 *Lucratiuam causam continere dicitur id, quod acquiritur ex maleficio.*
82 *Filij, vtrum possint reuocare ea, quæ pater amisit in ludo, vsque ad legitimam ipsorum.*
83 *Ludus quot malorum, & peccatorum causa sit. & nu. 84. & seq. vsque ad fi. cap.*
84 *Lusores appellãtur quodammodo arioli, & pagani, propter transgressionem Canonis.*
85 *Vsura centesima sorti æquiparatur in anno.*
86 *Deus respicit cor, non manum.*
87 *Scandalosum nihil agendum est.*
88 *Verborum otiosorum, & vanorum rationem Deo reddere tenemur.*
89 *Verbum semel emissum est irreuocabile.*
90 *Mentiri, mortale peccatum est.*
91 *Blasphematores dicuntur incidere frustratim mẽbra Christi; Et ideò magis peccant, quàm Iudæi, qui saltem corpus integrum reseruauerunt.*
92 *Furtum est peccatum grauissimum, & contra pręcepta decalogi.*
93 *Ludus est quædam quasi seruitus personæ.*
94 *Ludere melius dicitur, qui scit melius decipere.*
95 *Scolares multi recedunt à studio rudes, & indocti, propter tempus amissum in ludo.*
Temporis iactura, grauior est, quàm rerum.
97 *Lucri cupiditas, est radix omnium malorum.*
98 *Ludentes, malo exemplo corrumpunt alios.*
99 *Adulacio in clericis crimen principale, & capitale est.*
100 *Honestas est inter primaria præcepta.*
101 *Ludus est fugiendus tanquàm res detestabilis, perniciosa, scelesta, atque nefanda, deducens nos vsque ad interitum animæ, & corporis.*

1 INTER DILECTOS. Ab obtinendam † dignitatem repellitur vsurarius, & publicus aleator. h. d. Vel sic, collatio beneficij facta indigno occulto, cassari debet; & conferentes secundo, ante cassationem primæ collationis, priuari debent ea vice potestate conferendi. h. d. Diuiditur in duas partes. In prima ponitur decisa facti narratio. In secunda diffinitio, ibi, nos igitur. Item secunda subdiuiditur. Nam primo diffinit de iuribus. P. primi prouisi. Secundo de iuribus. B. Tertio de iuribus Cantoris circa potestatem eligendi. secunda ibi, præterea. tertia ibi, quia verò. Et in tex. ibi, vltima clausula inserta non fuerat. Qualis autem fuerit hęc clausula, ignoramus. Posset tamen figurari exẽplum per. c. olim. §. de rescript. Not. primo ibi, donatio pertinebat. quòd hoc verbum pertinere, latam habet significationem. Vnde comprehen-
2 dit † etiam illud, quod pertinet ad aliquem iure speciali; sicut hæc collatio Succentoria, quæ non poterat pertinere ad Cãtorem, nisi de iure speciali; quia de iure communi spectabat ad Episcopum. 16. q. 7. in. c. omnes basilicæ. & c. nullus. Ex quo infertur, quòd non vitiatur libellus, vel probatio, si beneficium dicitur pertinere ad collationem alicuius; & probatur quod solum de iure speciali ad illum pertineat. Facit. l. verbum illud pertinere. ff. de verbo. signifi. & vide glo. notab. quæ hoc expressè vult in. c. fi. in ver. pertinet. de elect. lib. 6. Et vide de hoc verbo per Inno. in. c. constitutus. supra de religi...

relig.domi.& in.c.fin. in prin.§.de offi.archid.
& per Archid.in.c.si apostolicæ.de preb.lib.6.
3 Nota secundo, quòd † ludus alearum est prohi-
bitus clericis;in tantum quòd etiam consuetu-
do contraria non tenet ; etiam si fiat solum vo-
luptatis causa. Et adeò est prohibitus, ꝙ cleri-
cus alearor indignus videtur beneficio eccle-
siastico, vt hic . de quo statim in glo. 1. Et pluri-
ma crimina, quæ oriuntur, & proueniunt ex lu-
do, propter quam cām meritò ꝓhibetur, ponit
hic Host. sex versus illa cōtinētes, quos decla-
rat ; quos ēt ponit in sum.eo.tit.§.clericus. ver.
notantur.de quibus fortè dicā infra in fi. No.
4 tertio, quòd vsurarius † reputatur vilis persona,
& indigna ad dignitatem obtinendam. Et ad-
uerte, quia bene probat iste tex. quòd vsurarius
sit infamis ipso iure . de quo vide tex. cum glo.
in.l.improbum fęnus.C.de infam. vbi glo. in-
telligit , quòd sine alia sentētia talis est infamis
infamia ciuili.& est tex.expressus.3.q.7.c.infa-
mes.§.porrò. Aduerte tamen , quia loquitur
ille tex. in eo qui exercet vsuras vltra debitum
modum permissum à iure ciuili. prout etiam lo
quitur tex.noster, coniuncta glo.2.de quo dixi
supra in rub.de vsur. in secundo princip.artic.
Vnde dubium potest esse , quid de exercente
vsuras secundum modum à iure ciuili permis-
sum. Et concludit hic.D.m. quòd cum de iure
canonico omnis modus reprobetur , vt dixi la-
tè in rub.de vsur. & in hac materia ius ciuile nō
dedignetur sacros canones imitari , meritò cū
tex.noster velit , quòd talis sit infamis , videtur
idem dicendum de iure ciuili . pro qua decisio-
ne facit. d.§.porrò. sed vt statim dixi, non pro-
batur in tex.nostro ; quia loquitur in exceden-
te debitum modum. Not. quarto , quòd cri-
5 men † vsuræ potest opponi electo , non solum
ante electionem, & confirmationem, sed etiam
ante apprehensionem possessionis , si de illo sit
infamatus. Vtrum autem agenti possessorio re-
cuperandæ possit opponi , dicam infra in fi.
Not. quinto moralem tex. in ver. non tamen. ꝙ
reprobandi sunt ludi, qui dissolutionis materiā
præstant. Not. sexto etiam tex. notab. & alle-
gabilem. in ver. cum in illis . maximè iūcta glo.
in ver. vsurpatur . Not. septimo ex ver. quod
circa, ꝙ per hæc verba , propter indignitatem
tuam te abijcimus &c. infamia irrogatur. Qđ
est verum, si proferantur causa cognita; aliàs se-
cus videtur dicendum. vt.C.de infam.in.l.ver-
bum.& in.l.interlocutio. secundum Host.& Io.
And. Not. octauo ibi , in ipsorum depositio-
6 nibus, quòd iudices † possunt deponere coram
alijs iudicibus de gestis coram se.& ad hoc mul
tum solet allegari iste tex. de quo articulo dic vt
plenè not.in.c.cum à nobis.§.de testib. Not.
7 nono, quòd † vtens in iudicio falso instrumen-
to, propter solum vsum, non potest puniri pœ-
na falsi; nisi scienter vsus fuerit, aut falsauerit. Et
facit iste tex. quòd præsumatur ignorantia , si
destitit ab vsu, eo ipso quod opponitur. de quo
dic vt latè dixi in.c.super eo.§.de cri.fal. Not.
8 decimo ex ver. præterea . quòd licet † negatiua
pura, & indeterminata non possit probari per
testes. vt in.c.bonæ.il.1.§.de electio. Probatur
tamen, cum de conscientia , vel scientia quæri-
tur aliquorum . Facit.c.significasti.§.de ho-
mici.&.§.de probat.c tertio loco . de quo latè
per Io. And in.d.c.bonæ . & latius dixi in.c.su-
per his.§.de accusat. Not. vndecimo ex ver.
9 quia verò. quòd reprobanda † est inconstantia .
Ad idem.ff.de re iudi.in.l.cum quærebatur . &
.ff.de neg.gest.in.l.si negotia . vide quod latius
dixi de variatione.in clem. 1. de electio. Vlti-
10 mo not. quòd ille , qui † confert beneficium in-
digno, quem putat dignum , non debet ante re-
probationem collationis factæ, beneficium al-
teri conferre, licet innotescat sibi de indignita-
te prouisi, aut electi. Glo. 1. opponit, & soluit.
11 In ea ibi, prohibetur. dic, quòd clerici † nedum
prohibentur ludere, sed etiam ludo præsentiam
exhibere. In ea ibi, aliud in obtinendo. dic, hoc
refertur ad ludum. Vnde videtur glo. conclu-
12 dere, quòd clericus † aleator omnino repellitur
à beneficio obtinendo; & si fit ei collatio, & de
hoc constabat , prouisio est nulla. Si verò non
cōstabat, quia erat occultus, debet irritari. Sed
si obtinuisset beneficium , & post incipiat esse
lusor, non debet statim priuari; sed mitiori pœ-
na affici, seu puniri. Nisi fortè monitus nolit se
corrigere; quia tunc bene priuaretur . vt in.c.1.
35.distin. Sed vsurarius repellitur etiam ab ob-
tento; nisi Episcopus faciat sibi gratiam. de quo
dic vt dixi in rubr. de vsur. in articulo de pœna
vsurariorum. In glo.2.ibi, centesimā . declara
hunc terminum, & alios similes, secūdum quod
dixi in rub.de vsur. in secundo artic. In glo.3.
in fi.dic, hæc glo. sentit relata ad tex. quòd cle-
ricis licitum sit ludere conuiuij causa. Et idem
voluit glo. 35.distinct.c.1. Sed Phil. hic tenet
13 † contrarium ; quoniam clericis non est licitum
conuiuium celebrare. Nisi secundum Goff. ce-
lebrarent agapas, idest, pauperum conuiuia . vt
dicit tex.42.distin.c.si quis. Et hoc plus placet
D.m. quantum ad conscientiam. Licet nō com
petat repetitio amissorum in ludo , etiam con-
uiuij causa. Et potest intelligi glo. quòd si fit
conuiuij causa, licet male faciat , non debet re-
putari vilis, ita vt repelleretur à beneficio obti-
nendo. & de materia ludi fortè dicetur infra .
In glo. super verbo excusandas . in fi. dic , vnde
dicit Psalmista . nec declines cor in verba mali-
tiæ ad excusationes in peccatis. secundum Ho-
stien.& Io. Andr. In glo. super verbo vsurpa-
tur. in fi. pone exemplum secundum tex. 82.di-
stin.c.plurimos . In glo. super verbo dignita-
tis. in fi. dic, vide in.c.ad aures. supra de rescrip.
In glo. super verbo sanctiones . in fi. dic , & est
hodie regula , quæ incipit , infamibus. lib.6.
Glo. super verbo procurauerit. allegat, & pro-
bat per simile. deinde opponit, & soluit . In ea
ibi , in literis Domini Papæ . vel dic secun-
dum Ioan. And. quòd illud.c. loquitur in li-
14 teris † gratiæ, in quibus facilius præsumitur
falsitas. Secus in literis iustitiæ , in quibus
non ita de facili præsumitur , cum de facili

valeant

valeant obtineri. vt in.c.penult.§.de crimi.fal. Glo.in verbo postmodum,format quęst.& arguit pro parte affirmatiua, & soluit in contrarium. In ea in fi.dic,doct.hic multa dicunt cir-
15 ca hunc articulum; videlicet, vtrum prima † electione existente inualida,possit celebrari secunda,prima non cassata,vel declarata nulla. Quæ materia, licet cõueniat titu.nostro, ratione excessus commissi in electione,seu prouisione;tamen magis conuenit titu.de electio. & ideò dic vt traditur,& fortè dicam in titu.de elect. in.c. auditis.vel in.c.considerauimus. Sed quãtum ad intellectum huius decretalis,secũdum.D.m. hæc glo.perfectè illum non attingit; nec etiam doct. Vnde pro clariori intellectu opponit.D. m. videtur enim, quòd collatio facta secundo, debuerit valere; ex eo, quòd cum prima fuerit facta de criminoso,& infami, saltem infamia fa-
16 cti, debuit esse nulla; quia † infamia, nedũ repellit à dignitate obtinenda. vt in.l.3.C.de digni. lib.12.& in reg.penul.de reg.iur.lib.6. vbi per Din. Quinimò si est infamia iuris,repellit à dignitate quæsita. vt est tex.In.l.2.§.miles.ff.de his qui nota.infam. & in.l.infamia.C.de decur. lib.10.ergo secunda debuit valere.vt in reg.nõ præstat.de reg.iur.lib.6. Sol.tex.noster potest intelligi dupliciter. Primo, quòd collatio prima fuit nulla ipso iure. & hoc sentit hic Hosti. dum exponit irritandum.i.irritum nuntiandũ. et sequitur Fede.consi.49.Et tenendo hunc intellectum, potest responderi ad contrarium, q secunda non valuit ex defectu potestatis, quia propter delictum collatoris, collatio deuoluta est ad superiorem. Sed iste intellectus sibi non placet; quia ista secunda electio cassatur ,ppter aliam causam; quia prima non erat reprobata; & collator punitur propter suam inconstantiã; & sic intelligitur,quando prima collatio fuit facta indigno ignoranter. Et maximè prætextu consuetudinis poterat dubitari, vtrum collatio deberet esse nulla; quia non videbatur iste electus vilis propter ludum, & vsuram, cum frequentaretur à clericis.& ideò antequàm reprobaretur consuetudo,potuit esse aliqua verisimilis dubitatio; Et ideò nõ debuit ipse procedere ad secundam electionem,nisi constaret prius primam non valere; quia tunc potest celebrare secundam,quando notorium est, quòd prima est nulla.vt not.in.d.c.auditis. & in.c.considerauimus.§.de elect. Et ideò cum non esset ipso facto iste collator priuatus propter primam collationem,iuncta iusta ignorãtia,propter inconstantiam adhibitam, faciendo secundam electionem prima non cassata, priuatur. Et ita secundum eum redditur clarus intellectus tex.nostri. Et satis mihi placet. Glo.super verbo irritam.colligit,quòd secunda electio fuit nulla, & assignat causam. deinde format duo contraria, & soluit. In ea ibi,quia functus erat officio suo. dic, hæc glo.facit pro opin.Bald.in.l.si vt proponis.C.quomo. & quan. iud. ibi dicit,
17 quòd si aliquibus † committitur electio potestatis,vel alicuius officialis, expirat per electionem inualidam.de quo per Inno.in.c.in literis. de off.delega. In ea ibi, sunt dissimilia.Et ratio est,quia valet secũda stipulatio, quia erat prima elidibilis per exceptionem; quia potest interesse. Et ideò, ex quo potest prætendere interesse, valet secunda; quia non obstat multiplicatio actus. Sed in collatione,cum prima tenet,licet veniat irritanda per exceptionem; tamen quia antequàm cassetur,non vacat beneficium, ideò non potest fieri secunda collatio. In fin.dic, vt dictum est in præced.glo. In glo.fina.in fi.hæc glo.singulariter facit ad decisionem.q. an si col-
18 latio † beneficij facta per Papam, vel eius executorem,non tenuit, vel propter subreptionem literarum,vel indignitatem personæ, vtrum potestas redeat ad Papam,an verò ad ordinarium. Inno.refert duas opin. Quidam enim voluerũt quòd duntaxat ad Papam reuertatur potestas conferendi. Ex quo enim Papa se intromisit, non licet alteri manum apponere. arg.c.vt nostrum.§.de appel.refert tamen alios tenere cõtrarium. D.m.hic post Io.Andr.& Compost. in.c.quod sicut.§.de elec.distinguit, quòd aut Papa reseruauit sibi beneficium, & tunc licet collatio non habeat effectum, non potest inferior se intromittere.arg.c.si eo tẽpore.de elect. lib.6. Aut non est vsus verbo reseruationis, & subdistinguit, quòd aut mandauit beneficium illud conferri non expressa certa persona, & idem; quia videtur sibi reseruasse, & voluisse ,puidere. Aut mandauit conferri certæ personæ, & tunc si collatio non valuit, potestas redijt ad ordinarium; quia Papa intendebat prouidere tantum illi personæ; ergo ex quo illa persona non potest habere, vel ,ppter subreptionẽ literarum,vel indignitatem personæ suæ, potestas
19 redijt ad ordinarium; quia cessante † causa &c. §.de appel.in.c.cum cessante. cum simi. Extra glo. opponunt doct. contra tex. in eo, quòd fuit admissa exceptio criminis contra istum.P.
20 Videtur.n.q non debuit † admitti, ex quo ipse habuerat collationem, & agebat tantum possessorio adipiscendæ. Vnde non debuit admitti. vt in.c.accedens.§.de accu. Sol. dicit Innoc. q exceptio criminis non debuit admitti sine infamia. Et sic sentit istum fuisse infamatũ de obiectis contra eum. Et subdit singulariter sm hunc articulum, q aut quis in his beneficialibus agit possessorio adipiscendæ, vt quia habuit electionem,& confirmationem, vel collationem, & solũ sibi deest possessio, quam vult acquirere,& non admittitur exceptio criminis; nisi cũ infamia.prout traditur in.d.c.accedens. prout etiam latè dixi in.c.super his.§.de accusa. Aut quis agit possessorio recuperandæ, & non admittitur aliqua exceptio criminis. vt in.c.item cũ quis.§.de rest.spol. Et sic sentit Inno.q non obstat exceptio criminis.etiam cum infamia;& videtur quodammodo excludere aduersus talem,omnem exceptionem. Sed tu vide plures quę possunt obijci per doct.&.D.m.in.c.in literis.§.de restitu.spo.&.3.q.1.in sum. Aut quis agit petitorio pro beneficio. N. quod semel habuit, & sub-
iij

& subdistinguir, quòd aut opponitur tale crimen, quod inducit priuationem ipso facto, & admittitur exceptio; vtputa, si opponitur, quòd est hæreticus; Vel si est specialiter condemnatus de crimine digno priuatione. quod singula-
21 riter not. Vult enim, quòd cōdemnatus, †absque executione priuationis, censeatur priuatus ipso facto beneficio suo, licet non sit apposita pœna priuationis; quia satis est, quòd delictum esset priuatione dignum; licet enim pœna non exprimatur, tamen illa iuris authoritate subintelligitur apposita. 2. q. 3. c. fin. §. notandum. in. c. postulasti. §. de fo. compet. secundum vnam lect.
22 Et idem si esset † crimen, quod per sententiam infamaret. vt est bonus tex. in. l. 2. §. miles. ff. de ijs qui no. infa. vbi tex. vult, quòd si miles damnatur de adulterio, quòd efficiatur infamis, & soluatur vinculum militiæ. Vnde infamatus per sententiam, perdit dignitatem, vt ibi traditur. Secus ergo secundum. D. m. vbi quis damnaretur de crimine, quod non induceret infamiam, nec priuationem beneficij; tunc enim talis exceptio non admitteretur, vt statim dicetur. Et sic limita dictum Inno. Aut opponitur exceptio criminis, quod non inducit priuationem beneficij ipso facto; vt puta, quia est adulter, vel similis, & non debet admitti talis exceptio; Et ratio est, quia etiā illa probata, ipse remanet prælatus, seu rector beneficij. Nec obstat quòd debet priuari; quia ad hoc non tendit exceptio, & eius natura. vt in. c. 2. in fi. §. de or. cog. Nec obstat, quòd ex quo datur accusatio contra istum de talibus criminibus, fortius debet admitti exceptio, vt in reg. qui ad agēdum. de reg. iur. lib. 6. cum simi. ibi allegatis, quia illa
23 regula † habet locum, quando ad idem tendunt actio, & exceptio; secus si ad diuersa, vt est in casu nostro; quia accusatio tendit ad vindictam, vt priuetur, exceptio tendit ad defensionem rei familiaris. & vide etiam quod tradit. D. m. in. c. pastoralis. de ca. pos. & propr. & in. c. si diligenti. de fo. compet. Postremo, quia tex. noster tractat de pœna aleatoris, & mutuantium in ludo, & materia ludi frequens, & quotidiana est, & melius hic potest adaptari, quàm alibi; ideò hic plenè pertractabo; quamuis doctores alibi eam ponant. Et vt incipias à fundamento, debes scire, prout dicit Aristo. in quarto Ethic. in
24 fi. quòd in uita † cessatio, & iocus necessaria videntur; à negotijs enim quandoq; cessare oportet. Et hęc cessatio clericis, & laicis permissa est; dummodo non admisceatur aliquid vitij. vt in . c. lator. & . c. continebatur. §. de homici. Hanc autē cessationem à negotijs assumimus ex multis; Quandoq; iocando. & hęc est propriè cessatio; quia iocus propriè ex verbis consistit; in quibus mediocritas illa laudabilis est, quā Græci eutropiam vocant; Latini vero, vt inquit Leonar. Aret. in prohe. Ethic. plerunque illā vocāt vrbanitatem, quandoq; festiuitatem, interdum iucunditatem, & nonnunquam comitatem appellant. In quo ioco, quem alij ludum appellauerunt, sed non propriè; excedentes, scurriles;

deficientes verò, rusticos, & agrestes appellamus. de quo ludo, vel melius ioco, hic non tractabimus, sed in suis locis. Vituperatur tamen scurrilitas, maximè in clericis. Vnde dicit tex. clericum scurrilem, & verbis turpibus adulatorem, ab officio detrahendum censemus. hunc etiam quandoque garrulatorem appellant. 46. dist. in sum. & c. 1. quandoq; verò maledicum. vt ea. dist. c. clericus maledicus. & in. l. si nō cōuitij. C. de iniur. & in. c. 1. de iniur. de qua materia dicendum, vt in iuribus palleg. Interdum verò hæc cessatio fit in vita à negotijs per ludū, licet non ita propriè; & tunc quandoque ludus exercetur fortitudinis, seu agilitatis corporis ostendendæ causa, vt contingit in duello, torneamentis, lacertorum, aut pugnorum ludo, quę tamen non est propriè cessatio à negocijs; sed qualisqualis; & quibus, & qualiter hoc liceat, tetigi in c. 1. §. de torneamen. Quandoq; verò fit cessatio per ludum scacchorum, alearum, seu taxillorum, vel quid simile; & de hoc hic plenè agendum est. Et vt hæc materia plenè, & per ordinem habeatur, psequar infrascriptas quæstiones. Prima, quid sit ludus. Secunda, quotuplex, seu quot sint eius species. Tertia, quis ludus sit permissus. Quarta, inter quos sit permissus. Quinta, vtrum amissum in ludo repeti possit. Sexta, vtrum valeat consuetudo, seu statutum in contrarium. Septima, infra qd' tempus repeti possit. Octaua, an saltem teneatur quis ad restitutionem in foro conscientiæ. Nona, qui sint illi qui tenentur restituere in casibus, in quibus tenentur. Decima, si tenetur, cui teneatur restituere. Vndecima, quantum quis, seu quid restituere teneatur. Duodecima, vtrum mutuatum in ludo possit repeti. Decimatertia, quid de cæteris contractibus factis in ludo. Decimaquarta, quid de subtractis. Decimaquinta, de pœna ludentis. Decimasexta, de pena receptantis ludum. Decimaseptima, vtrum offendens in ludo teneatur. Decimaoctaua, vtrum ludus dicatur habere causam lucratiuam. Decimanona, de peccatis, & malis ex ludo prouenientibus. Circa primam quæstionem, quid sit ludus, docto. aliter non describunt. Potest tamen iudicio meo sic de-
25 scribi; quòd est † actus quidam cessationis, vel recreationis, quandoque ex sola fortuna, interdum ex industria, nonnunquam ex vtroque proueniens. & quare sic describatur, apparebit ex infra dicendis. Circa secundam quæ-
26 stionem, quotuplex † sit, satis patet ex præcedenti quæstione. Nam distinguitur principaliter in tria genera; quia quidam ludus est meri ingenij, vt ludus scacchorum, & similes. Quidam ex mera fortuna, vt ludus taxillorum, azardi, & similes. Quidam mixtus, tàm ex ingenio, quàm ex fortuna procedens; vt est ludus alearum, idest, tabularum cum taxillis. Et quodlibet genus etiam potest habere alias varias species, secundum varios modos ludendi. Circa tertiam quæstionem, potest dici, vt ar-
27 bitror, quòd omnis † ludus virtutis causa, vel

vel recreationis, aut cessationis, vel sine cupidi-
28 tate, seu auaritia permissus est. probatur † in.l.
solent. §.1.ff.de alearo. Facit.c.1.& quod ibi
dixi, de cle. venato. Et intellige, dummodo non
admisceatur dolus, fraus, aut blasphemia, aut
alia species delicti; & fiat horis cógruis, & debi
tis. Ludus aũt qui fieret cupiditatis causa, vel ha
bens admixtam aliam speciem delicti, nemini
29 licitus est. ita potest intelligi tex. in † .l. aliàs,
auth. alearum vsus. C. de religio. & sump. fun.
& vsu aleæ. Et ex prædictis ego infero, ꝙ lu-
dus Pilæ laicis permissus est, dũ alia species de-
licti non admisceatur. vt probatur in .l. itẽ me-
la. ff. ad. l. aqui. Item ludus scacchorum, vel si-
milis. et adde quæ dicentur in duabus sequen-
tibus quæstionibus. Circa quartam quæstio-
30 nem, inter quos † ludus sit prohibitus, seu per-
missus; Dic, ꝙ ludus qui fit virtutis causa, vel
ingenij ostendendi, indubitanter laicis permis-
sus est, & etiam clericis; dummodo non admi-
sceatur superbia. Idem et si fieret recreationis
causa, aut cessationis; quia etiam ipse laicis, &
clericis permissus est. Vnde etiam scacchorũ
ludus clericis dicitur permissus. vt not. Inno.
in.c. lator.ĩ. de homicid. & glo. in authen. in-
terdicimus. C. de epi. & cle. & glo. in auth. de
sanc. epi. §. interdicimus. colla. 9. per aliquos
doc. in. l. fin. ff. qua. re. ae. non det. & traditur ẽt
in .c. clerici. sup de vi. & ho. cleri. prędicta tamẽ
intellige, ꝙ clericis permissus est ludus, & vir-
tutis exercendæ, & cessationis causa, dummo-
do non tumultuosè, sed quietè, & nó superbè,
aut voluptatis causa, sed recreationis causa fiat,
vt dixi. Facit ꝙ in simili dixi. in. c. 1. sup. de cle.
vena. Secus autem si voluptatis causa; quia cle-
ricis nó videtur permissus. Vnde nec pro cõ-
uiuio, sim ꝙ dixi sup. in ver. voluptuosos. et te
net D. m. in. d. c. clerici. 44. dist. in .c. nó opor-
tet. & in. c. nõ liceat. Sed laicis tumultuosè lu-
dum facere, non admiscẽdo aliam speciem deli
cti, non videtur esse prohibitum. Item cleri-
cis videtur esse permissus, dummodo non inci-
dant in crimen percussionis. de quo dixi. sup in
rubrica in tit. de cleri. percu. Nec etiam blas-
phemię, aut auaritiæ causa, quibus de causis, nec
clericis, nec laicis permissus est. Facit tex. in
authen. vt iudi. sine quo. suffra. in fi. colla. 3. &
ꝙ tradit Apostolus ad Timotheum. vbi dixit,
quòd auaritia radix est oĩum malorum. Vidẽ-
31 tur tamen hoc casu magis peccare clerici, quã
laici. arg. c. cũ quidam. cum ibi no. sup. de iureiu.
& ꝙ not. in. l. pręsbiteri. C. de epi. & cleri. &
vide ꝙ dixi in .c. irrefragabili .§. cæterũ. de off.
ordi. & adde quæ dicam in seq. q. & .8. Cir-
ca quintam quæstionem, qua quæritur, vtrum
Cõm. op. 32 amissum in ludo possit repeti. Cómunis † * cõ-
clusio est secundum Io. de Imo. in .c. clerici.
de vi. & ho. cleri. ꝙ de iure ciuili repeti possit.
33 per tex. apertum † in. d. authen. alearum vsus.
& per nota. in .l. fi. §. fi. ff. de aleato. Refert ta-
men aliquos dicere, illam .l. abrogatam esse per
contrariam consuetudinem in locis in quibus
uiget consuetudo in contrarium, de quo statim

dicam in seq. q. Et hanc quæstionem sequitur
beatus Thomas secunda secundę .q. 32. arti. 7.
Et Io. Cal. Zaba. & Pet. in. d. c. clerici. & ibi etiã
sequitur Io. de Imo. & in. l. si quis cum sciret.
de vsucapio. pro emp. Quod tamen supra di-
xi, quòd tenetur ad restitutionem, intellige,
quando exercetur ludus prohibitus; Secus si
permissus; quia tunc ꝙ amissum est in ludo,
repeti nó põt; cum fiat lege permittente. arg. l.
gracchus. C. de adul. Qď intellige, dũmodo fiat
in parua quantitate, nó in magna. arg. authen.
alearum vsus. & sequitur .D. m. in. d. c. clerici.
Et ratio est, quia tunc non videtur permissus. et
potius auaritiæ causa, & spoliandi proximum
videtur fieri. Item quod dixi, ꝙ in casu licito
non potest repeti amissum, est verum, si modo
est amissum per habentem rerum suarum admi-
nistrationem. Secus si per non habentem; se-
cundum Inno. Io. An. & doc. in. c. quia pleriq;.
de immuni. eccle. & in .d. c. clerici. & d. l. si quis
cum sciret. & per beatum Tomam in dicto lo-
co. Ex quo infertur, ꝙ amissum per seruum,
filium, & monachum, repeti potest per dñm
Patrem, vel Abbatem. pro quo est tex. in .l. fi.
.ff. de aleato. Et ratio in promptu est, quia cum
34 isti † non habeant dominium talis pecuniæ, nó
potuerunt illud transferre in alium. vt in .c. nu-
per. sup de donatio. inter vi. & vxo. & in reg.
nemo potest. de reg. iur. lib. 6. et hãc opi. sen-
tit etiam glo. in. d. c. clerici. & Io. Cal. ibi. Itẽ
in quantum dixi, ꝙ non potest repeti in ludo
permisso; limita, si modo ille qui vicit, non cõ-
misit fraudem, fortè quia lusit cum falsis taxil-
lis; quia tunc indubitanter repeti potest. arg.
eorum quæ statim dicam, & etiam in seq. q. &
in. 8. Facit ꝙ not. Inno. in .d. c. quia pleriq;. &
Io Cal. in .d. c. clerici. & sentit beatus Thomas
in dicto loco. Et idem arbitrarer, si per aliquã
fraudẽ quis lucratus fuisset, seu vicisset; vt puta
quia venisset punctus aduersarij, & ipse fecisset
sibi satisfieri, tanquam venisset punctus suus;
vel si clam refudisset postas, augendo pecuniam
35 victam; quia dolus, † & fraus non debent sibi
patrocinari. vt in .c. sedes. sup de rescrip. & in
.c. cum olim. sup de offi. dele. Et idem arbi-
tror, si per alium similem modum fraus adhibi-
ta fuisset; vt puta quia ludens non esset soluen-
do, vel haberet in manu falsos aureos, vel fin-
geret habere pecuniam, cum non haberet, &
consuetudo esset, prout communiter est, quòd
ipse non teneretur vltra pecuniam quam para-
tam ad ludum in præsentiarum haberet, & sic
vicisset; vel aliter qualitercunq; fraudem, vel
dolum committeret. & adde ꝙ statim dicam in
seq. q. & etiam. 8. Circa sextã quæstionẽ, vtrũ
36 valeat statutũ, vel † consuetudo in contrarium.
Dicit Io. An. ꝙ quibusdam videtur, ꝙ cum lu-
dus alearum sit prohibitus ex constitutione hu
mana, ꝙ illi derogatur per consuetudinem; vt
sic ratione mixturę valeat efficere cõsuetudo, ꝙ
aliàs facere nó posset. Et aduerte, quia per hãc
rationem, Io. An. videtur hoc procedere velle
in ludo mixto .C. tabellarum; & subdit, dum-
modo

modo cessent fraudes, blasphemiæ, & turpia,
non tenetur restituere id quod vicit; nec sacer-
dos debet sibi facere conscientiam. & idem vo
luit beatus Thomas. Io. Cal. & Io. And. & Io.
de Imo. idem videtur voluisse in .d. c. clerici.
& in.d.l. si quis cum sciret. D. An. dicit, q̀ tu-
tius est, quòd fiat restitutio, saltem pauperibus,
propter intẽtionem spoliandi proximũ .D. m.
in.d.c.clerici. dicit se plus credere, quòd etiam
37 consuetudo non valeat; quia consuetudo in-
ducẽs peccatum, seu reddens homines facilio-
res ad peccandum, non tenet. vt in .c.ex parte.
de consue. sed certũ est hoc contingere ex isto
ludo, vt docet experientia. Facit quod habe-
tur in .d.authen. aleatum vsus. & q̀ dicam in
vlti.q. Ego verò in hoc articulo sum satis du-
bius; & satis prima facie videtur rationabi-
lis opi. D. m. Sed respectu consuetudinis, aut
statuti tolerantis, aut permittentis ludum
prohibitum de iure communi, non videtur
procedere sine magna dubitatione; nam cum
talis prohibitio emanauerit à iure positiuo, nõ
video quare contrario iure positiuo non possit
tolli; vt etiam sentit beatus Thomas in præalle-
gato loco. Et si diceres, q̀ emanauit prohi-
bitio propter naturalem rationẽ; & vt tollere-
tur materia peccandi; & per consequens non
debet valere contrarium statutum, aut consue-
tudo; videtur dicendum, quòd si statutũ per-
mitteret ludere purè, & simpliciter, adiungen-
do pœnam admiscenti fraudem, machinatio-
nem, vel blasphemiam, & maximè quãdo per-
mitteret certis diebus, aut horis, recreationis
causa, vel cessationis, debeat valere. Et si dicis,
licet cessent, aut cessare debeãt fraudes, blasphe
miæ, & huiusmodi, tñ non cessant alia propter
quæ ludus prohibitus esse videtur, de quibus
dicetur in vlti. q. Vnde non cessabit intentio
spoliandi proximum, & depauperatio subdi-
torum; per quam rationem fuit motus .d. An.
quia respondeo, quòd hæc ratio non cõcludit
necessariò; Nam secundum hanc rationem, nõ
38 esset licitũ facere stipulationes † sub huiusmo-
di forma, q̀ Imperator veniet in Italiã, aut non
veniet; supponendo aliquid vincendum, vel
amittendum, si veniet, vel non veniet. et si-
militer quòd pluet, vel non pluet. nauis re-
dibit ad portum, vel non redibit. quæ omnia
fiunt, aut supponuntur, aut aguntur lucrandi
causa à socio; & cum ea intentione, vt aduer-
sarius amittat; & tamẽ huiusmodi stipulationes,
& pactiones, licitæ sunt. vt.ff.de ver.ob.per tot.
Et si tu dicis, facilius inclinantur homines ad
ludum, quàm ad tales stipulationes, seu pro-
missiones. Item & plurima alia mala proue-
niunt ex ludo, vt dicã in vlti.q. Hoc mihi satis
suadet, vt potius inclinẽ. in opi. D.m. Nisi for-
tè adhiberetur certus modus statuto, vel con-
suetudini, per quem prouideretur dictis malis.
Item aduerte, quia hæc non procedunt respe-
ctu statuti, vel consuetudinis permittentis, q̀
quis non teneatur restituere, q̀ in ludo vicit;
Licet .D. m. idem videatur velle. tamẽ mihi nõ
placet; quia cum circa tale victum in ludo ces-
sent omnes rationes prohibitiuæ, nõ video qua-
re non teneat consuetudo, vt possit illud reti-
neri. arbitror enim q̀ teneat; & ideò procedat
opi. be. Tho. Nec ob. si diceres, q̀ statutũ, &
& consuetudo non videntur valere, quia indu-
cerẽt homines ad peccandum; nam ratione lici
tæ retentionis inclinabuntur ad ludum, & per
consequens in ipso ludo incidẽt in mala ex lu-
do prouenientia; quoniam hæc ratio necessa-
riò non concludit; nam vt supra dixi in tracta-
tu de vsur. post beatum Tho. secunda secundæ
39 .q. 32. artic. 7. triplici † modo potest esse ac-
quisitũ illicitũ. Vno modo, id q̀ illicitè ab alio
acquiritur; q̀ debetur ei, à quo illicitè acquisitũ
est; nec potest retineri. vt in rapina, vsura, &
furto, q̀ debet restitui illi à quo vsurpatũ est;
40 Et non potest † etiam de illo fieri eleemosina;
Alio modo, quando illicitè acquisitum est, ita
q̀ ille qui acquisiuit, retinere non potest; tamẽ
non debetur ei à quo acquisiuit; quia cõtra iu-
stitiam dedit; Sicut in simonia, & alijs, vbi ver-
satur turpitudo ex parte vtriusq; Vñ nõ debet
fieri illi restitutio, sed erogari in eleemosinas.
Tertio modo est aliquid illicitè acquisitum, nõ
quidem q̀ acquisitio sit illicita, sed quia me-
dium per quod acquiritur, est illicitum. Sicut
patet de eo, q̀ mulier acquirit per meretriciũ,
41 q̀ propriè vocatur turpe lucrum; quia † turpe
agit, & cõtra legem Dei, se prostituendo; sed
nõ turpiter accipit. vt in .l. idem si. §. sed & q̀
meretrici .ff. de condi. ob tur. cau. Licet ergo
mulier inclinari possit, & induci propter dele-
ctationem coitus, & propter lucri retẽtionem,
seu receptionem, non tamen propter hoc dici-
tur illicita permissio, nec damnatur. Ita & in
proposito, licet per statutum, aut consuetudi-
nem permissa foret retentio de acquisitis in lu-
do, non tamen debet censeri illicita; quia me-
dium per q̀ valet. s. ludus, sit illicitus. Et maxi-
mè hoc dicendum foret, quando statutum pu-
niret ludentes, certa pœna prohibendo ipsum
ludum; Nã cum statutũ vtriq; faciat phibitio-
nem, nõ debet amittẽs posse repetere; per reg.
iam dictã. Et si statutũ vlterius nõ procederet,
deberet erogari in eleemosinas; & sic ab amit-
tente repeti non posset, per id q̀ statim dixi. ta-
men quando vlterius procederet permittendo
retentionem, hæc retẽtio videtur esse licita. Et
hæc no. quia subtilia, & nouissima sunt. Ad-
uerte tamen, quia bea. Tho. vt etiam refert Io.
de Imo. videtur velle, q̀ ludus taxillorũ non sit
prohibitus in se; sed solum propter prohibi-
tionem iuris positiui. Pro quo facit, quia sicut
possum alicui promittere decẽ, si nauis ex Asia
venerit, vt in .l. si quis ita stipuletur. cum mul-
tis similibus .ff. de ver. ob. & supra tetigi; ita
videtur q̀ possim promittere decem, si fortuna
quadã proieceris plura puncta, quàm ego; vel
si puncta tua prius venerint, quàm mea. Et secũ
dum hoc indubitanter videtur dicendum, con-
suetudinem, vel statutum contra .l. positiuam
prohibentem ludum posse induci; & sic statu-
tum,

tum, vel consuetudinem, saltem posse induce-
re licitam esse retentionem. Subdit tamen Io.
de Imo. ꝙ tutius esset propter euitandas opi.
ꝙ erogetur inter pauperes. arg c. iuuenis. ꝟ. de
spon. Facit. 14. q. 5. c. non sanè. Tu verò teneas
ꝙ supra dixi, & secundum quod. ꝟ. conclusi.
Contra quam cóclusioné videtur obstare tex.
noster, qui dicit potius esse corruptelam, quàm
consuetudinem, si est ludi permissiua; Sed di-
42 co, quòd potest responderi, † & multipliciter;
Et primo, ꝙ hic damnatur consuetudo nó tan-
quam simpliciter ludi permissiua; sed tanquã
permitteret hæc de quibus in tex. videlicet, ꝙ
permitteret ludum, & etiam mutuationé in lu-
do sub vsuris. Et ideò meritò in totum damna-
43 tur. Sicut in simili dicimus, ꝙ † positio in par-
te falsa, licet in reliquis sit vera, potest in totum
negari. vt not. glo. in .c. 2. de confes. lib. 6. &
glo. in .c. præsentium. ꝟ. de testi. Vel secundo
potest responderi, ꝙ cosuetudo illa simpliciter
permittebat permissionem ludi, quæ vti indu-
ctiua ludi simpliciter, non videtur valere, secun
dum ꝙ supra dixi. Secus si simpliciter esset cir-
ca retentionem acquisitorum in ludo, vt supra
dixi. Circa septimã principalem quæstioné, vi-
44 delicet, infra † ꝙ tépus possit repeti amissum
in ludo. Sol. tex. in auth. alearũ. C. de relig. &
súpt. fu. vult, ꝙ detur repetitio vsq; ad. 50. ann.
Ego arbitror distinguendũ, ꝙ aut quis vult in-
tentare conditionem ex illa .l. & habet locum,
ꝙ dictũ est. Aut vult agere ratione falsitatis
commissę in ludo, quia posuit falsos taxillos, &
45 querela † falsi durat per viginti annos. vt in .l.
querela. C. de fal. Aut vult agere actione de do-
lo, quia ludus fuit in se permissus, sed per do-
lum vnus vicit; & hoc casu contra dolosum de
eo, ꝙ non peruenit ad eum, durat actio bien-
nio; de eo autem, ꝙ peruenit ad eum, compe-
tit actio perpetuò contra eum. ff. de dol. l. itaq;.
Et contra hæredem eius, de eo, ꝙ ad ipsum hæ-
redem peruenit, datur actio de dolo, etiam in
perpetuum, vt ibi. Si verò vellet agere ad
recuperationem alia condictione, duraret spa-
tio longissimi temporis; secundum ꝙ traditur
in .l. oẽs, & in .l. sicut. C. de præscrip. 30. anno.
Circa octauam quęstionem, videlicet, an saltẽ
46 ille † qui vicit in ludo, teneatur ad restitutioné
in foro conscientiæ. hanc .q. tangit glo. in .d.
.c. clerici. & Io. An. & Io. Cal. & latius Io. de
Imo. ibi. & Inno. in. c. quia pleriq;. ꝟ. de immu-
nit. eccle. & glo. in .c. 1. 35. dist. & Ray. in sum.
in tit. de pœn. §. 1. & beatus Tho. in loco ꝑalle-
gato. & finaliter ex omnibus dictis Ioan. de
Imo. distinguit tria membra. Primum de eo,
quod perditur in ludo, qui pendet ex solo in-
genio; qualis est scacchorum. Secũdum, de eo,
ꝙ perditur in ludo, qui pendet ex sola fortuna,
qualis est ludus taxillorum ad azardum. Ter-
tium, de eo ꝙ perditur in ludo mixto, qui pen-
det ex ingenio pariter, & fortuna, qualis est lu-
dus alearum. Circa primum mẽbrum, Io. An.
videtur velle, ꝙ quis non teneatur restituere;
ex eo, ꝙ talis ludus videtur eẽ licitus. Qđ verũ
intelligitur, nisi per fraudem, aut dolum vicis-
set; Et maximè ei qui non haberet rerum sua-
rum administrationem, sim ꝙ dixi in quinta .q.
Nam hoc casu indubitanter tenetur ad restitu-
tionem. Sed si auaritiæ causa, aut cum blasphe
mia, vel cum alia admixta specie delicti quæ fa-
cit ludum illicitum, qui alias esset licitus sine il-
la admixtione, videtur dicendum, ꝙ vincens
non teneatur ad restitutionem. Nec etiam ad
erogandum inter pauperes. Sed debet pœni-
tentiam agere de peccato auaritiæ, & cupidita-
tis, vel alterius similis peccati, ꝙ tamen non re-
spiciat principaliter, id ꝙ victum est. Faciunt
quæ habentur in simili in .c. fin. ꝟ. de simo. Et
47 quanquam † in ludo licito, qualis est ludus scac
chorum, non videatur licitum ludere vltra vnũ
aureum, per not. in .d. authen. alearum vsus. in
fin. quanuis videatur loqui de alio ludo, vide-
licet, de ꝓijciendo palum, telum, vel quid simi-
le; tamen eadem videtur esse ratio. si tamen
per statutum vel consuetudinem esset deroga-
tum, ꝙ possit ludi suꝑ illam quantitatem, arbi-
tror, ꝙ hoc casu valeret consuetudo; quia ces-
sare vidẽtur multę rationes prohibitionis in ta
libus ludis prouenientibus ex solo ingenio. Et
sic non obligaretur ad restitutionem. Et ideò
idem diceré in omnibus ludis qui ex ingenio,
vel virtutis causa ostendendæ fierent. & adde
ad ea quæ dixi in. 6. q. Circa secundum mem-
brum, videlicet cum perditur in ludo azardi,
aut alio simili ludo fortunæ, dic secundum præ-
fatos docto. ꝙ si persona quę amisit non habet
administrationem rerum, quia seruus, filius,
aut monachus, furiosus, aut prodigus, hoc ca-
su qui vicit restituere tenetur. Non tamen ei,
qui amisit, sed administratori; & si est re-
ctor ecclesiæ, & lusit de bonis ecclesiæ, fiet
restitutio authoritate superioris, vt dicã in se-
quen. q. Si verò ille qui amisit habebat admi-
nistrationé rerum suarum, dicendum est, quòd
aut ille qui vicit, dolosè vicit; vt quia cum falsis
taxillis, vel per similem modum; & tunc talis te
netur ad restitutionem ratione doli commissi;
48 & quia per dolũ † videtur locupletari cum alie-
na iactura. per id ꝙ habetur in .l. 1. & per tot.
tit. ff. de do. & in. l. 1. ff. de cri. stellio. & hoc vo-
luit Inno. in .c. quia pleriq;. & beatus Tho. &
alij doc. in locis præalle. Quando verò ille qui
vicit, non commisit dolum modo prædicto, &
subdistinguunt, ꝙ aut ipse attraxit perdentem
49 per vim, vel † per nimiam importunitatem ad
ludendum, & tunc similiter tenetur ad resti-
tutionem; nam tunc videtur quodammodo
dolosè versari. Facit ꝙ habetur in .l. si legata-
rius. ff. de dol. & in. l. 1. ff. de alea. et ita tenent
præfati doct. Sed plus placet ꝙ teneatur uigore
.d. authen. alearum vsus. Si verò qui vicit, sim-
pliciter attraxit eum qui perdidit, ex eo solo,
quia incitauit ad ludendum illum qui perdidit,
videtur etiam teneri ad restitutionem, secun-
dum Inno. in .d.c. quia pleriq;. et plures alios.
Secus est si attrahẽs perdidit; quia attractus vin-
cens non tenetur illi restituere, secundum Ray.
& Io.

& Io. de Imol. in locis præallegatis. Tenebi-
tur tñ secundum Ray. & beatum Tho. erogare
inrer pauperes. arg. c.non sanè. 14. q. 5. quasi
videatur quæsitum ex ludo illicito. Sed tamen
50 aduerte, quia mihi † non placet hęc opi. Iuno.
ꝙ teneatur simpliciter restituere. Nec etiã opi.
Ray. & Io. de Imo. in casu prædicto; quia non
video vnde processerit hæc distinctio, ꝙ si at-
tractus vicit, non teneatur restituere; sed ꝙ sit
erogãdum; nã si non datur abrogatio .d. auth.
alearum vsus. per statutum, vel cõsuetudinem,
non video quare vincens nõ teneatur ad resti-
tutionem; cum illa lex simpliciter velit, quòd
illud ꝙ victũ est in ludo prohibito, debeat per
vincentem restitui victo. ǰ. 50. annos. Vñ cũ
51 simpliciter † loquatur, & non distinguat inter
attrahentem, & attractum, illam indistinctè in-
telligam. vt in .l. de pretio. cum simil. ff. de pu-
52 blici. Interdum autem † neuter aliquem attra
xit, nec interuenit fraus; & in locis in quibus
non reperitur abrogata .d.l. alearum vsus. non
est dubium, quòd vincens tenetur ad resti-
tutionem vt ibi. In alijs locis in quibus .d.l. nõ
seruatur, secundum bea. Tho. non tenebitur ad
restitutionem. Debebit tamen erogare inter
pauperes; cum videatur lucrum illicitum. ar.
.d.c. non sanè. & sic refert quidam beat. Tho.
tenuisse. Sed salua Pace sua, ipse non bene pon
derauit verba bea. Tho. qui dicit formaliter, ꝙ
ij qui sunt legibus positiuis astricti, teneri viden
tur ad restitutionem eorum quæ lucrantur in
ludo; nisi fortè cõtraria consuetudo præualeat.
Et sic not. ꝙ quãtum ad hoc, nihil dicit ꝙ ero-
gari debeat inter pauperes. Et statim subdit, aut
nisi alius lucraturus sit ab eo, qui traxit eum ad
ludum, quo casu non tenetur restituere; quia
ille qui amisit non est dignus recipere; nec ali-
ter potest licitè retinere, tali iure positiuo du-
rante; quo casu debet eleemosinam facere. Et
pondera, ꝙ dixit, in quo casu, non autem dicit,
in quibus casibus; & fortè ad hoc vltimum di-
cendum, fuit motus ex secunda regula de qua
dixi supra, secundum eum in sexta quæstione.
Vnde dico, ꝙ si consuetudo habeat, ꝙ possit
retinere, non video ꝙ aliquo modo teneatur
erogare inter pauperes. Item aduerte, quia
contra, id ꝙ dictum fuit, ꝙ si neuter alium at-
traxit in ludo prohibito, ꝙ victor teneatur re-
stituere, fortiter obstat regula secunda de qua
53 in .6. q. quia cum vterq; † videatur esse in pari
causa turpitudinis, non videtur restituendum
victo; sed erogandum inter pauperes. Sol. hoc
verum esse, si .l. alearum vsus. simpliciter pro-
hibuisset, & nõ subiũxisset expressè, ꝙ victor te
neatur restituere, & ideò non est necessariũ ire
per coniecturas. Et aduerte, quia voluit Ray. ꝙ
si infirmus recreationis causa luderet ad taxil-
los, ꝙ nõ teneatur restituere; sed teneatur ero-
gare inter pauperes; quasi fortè voluerit quo-
dãmodo dici posse tractũ ad ludum ratione in-
firmitatis. Sed si è cõtra ipse perdidit, debeat si
bi fieri restitutio. Sed mihi nõ placet. imò arbi-
tror, ꝙ vtroq; casu debeat fieri restitutio victo.

Circa tertiũ membrũ principale, videlicet, de
ludo mixto ex ingenio, & fortuna, qualis est lu-
dus tabularum. dicendum est secundum Io. de
Imo. post doct. ꝙ si vincitur alicui non haben-
ti rerum suarum administrationem, tenetur vi-
ctor restituere. Si verò vincatur habẽti rerum
suarum administrationem, tenetur victo resti-
tuere, in locis in quibus seruatur lex ciuilis. Si
verò non seruaretur lex ciuilis prohibitiua lu-
di, quia abrogata esset per statutum, vel cõsue-
tudinem; vult Io. An. beatus Tho. & Io. de
Imo. ꝙ nõ teneatur restituere, per ea quę dicta
54 sunt supra; nam secundum Io. And. † ratione
mixturę ludus prædictus videtur esse permissus.
ar. c. sacris. š. de sepul. Et ideò vincẽs hoc casu
non tenetur erogare inter pauperes. Nec con-
fessores iniungunt pœnitentiam. Dicit tamen
Io de Imo. ꝙ hoc videtur limitandum, vt pro-
cedat in laicis; Secus autem in clericis, in qui-
bus talis ludus videtur esse prohibitus. vt in .d.
.c. clerici. & in .c. 1. 35. dist. Et cõsuetudo quò
ad clericos videtur esse damnata, vt hic. Sed tu
intellige tex. vt supra dixi. Item aduerte, quia
secundum .D. Anto. videtur tenendum, ꝙ eo
casu quo adesset consuetudo, tale victum esset
erogandum inter pauperes, eo casu quo quis
non teneretur ad restitutionẽ, vt infra dicam.
Subdit tamen Io. de Imo. ꝙ in quantum dictũ
est, ꝙ ludus alearum, seu tabularum sit licitus,
ꝙ videatur sufficere pœnitentia de peccato cu-
piditatis, propter quod quis inductus est ad lu-
dendum. non autem ꝙ teneatur ad restitutio-
nem. Item videtur permissus talis ludus alearũ
secundũ Io. An. nisi interueniat dolus, & fraus;
& dummodo essent blasphemiæ, & huiusmo-
di, seu similia delicta non admisceantur. Pos-
set tamen dici, secundum Io. de Imo. ꝙ vbi
interuenit blasphemia, sufficiat facere pœniten
tiam de peccato; & sic non videtur teneri ad re
stitutionem. Aduerte tamen, quia licet secun
dum Io. An. & secundũ eã quæ supra dicta sunt
in hoc membro, & præcedenti; videatur fieri
differentia inter ludum azardi, & ludum alearũ.
Glo. tamen, & Inno. & alij doc. in quibus etiã
beatus Tho. non videntur facere differentiam;
imò indistinctè videntur parificare, & videtur
tex. expressus in .d.l. fi. c. de reli. quæ loquitur
in ludo aleę; & sic videtur comprehendere lu-
dum tabularũ: vt in .d.c. clerici. vt sit sub hoc
ludo, secundum Zaba. vt .d.l. alearum. & .c. cle-
rici. & in .l. 1. & fin. iuncto rubro, & quasi per
tot. ff. de aleato. Et hæc opi. plus mihi placet;
quia etiam ludo tabellarum, seu alearũ blasphe-
mię, & similia peccata admiscentur propter
mixturã fortunæ; sicut etiam in ludo mero for
55 tunæ. vt etiam † docet experientia rerum ma-
gistra. vt in .c. quàm sit. de elec. lib. 6. Vnde ra-
tione talis mixturę propter eandem rationem;
idem dicendum est de hoc ludo alearum, quod
de ludo taxillorum. ar. c. translato. š. de consti.
cum simili. Non obstat .c. sacris. allegatũ per
Io. An. quia sicut ex eo, ꝙ ratio ibi dictat, lici-
tum trahit ad se illicitum; sic & in casu nostro

ratio

ratio prohibitionis ; eo q illicitum est poten-
tius ad trahendum licitum , & idem iudicatur
56 de illicito ; & inspicitur † casu nocens , nō quę
prodest.l.3.§.fi.ff.ad silla. Et vide circa hoc vl-
timum qualiter intelligatur , & intra quæ alle-
gaui in .c. qualiter . 11 .§. de accu. in .10. q.7.
principalis articuli. Et per prædictas rationes
ego idem arbitrarer dicendum esse de ludo car-
tarū ; quia & ipse ludus , vt plurimū est mixtus
ex fortuna , & ex ingenio. Aduerte tamē, quia
maior ratio prohibitionis videtur esse in ludo
merę fortunę, vt taxillorum, aut simili ; nam plu
57 res † inducuntur ad tentandum fortunam per
similem ludum . Sed ad ludum mixtum cōmu
niter non ludunt ignari, & indocti in illo ludo.
Circa nonam principalem quæstionem, quæro
58 qui sint illi † qui teneantur restituere in casibus
in quibus victum restituendum est. Sol. dic,
quòd ad talem restitutionem tenetur nō solum
ille qui vicit, sed etiam hæres ipsius . Et non so-
lum ille qui vicit, & lusit in casu illicito ; sed ēt
omnis ille qui commodauit taxillos , aut aleas ,
aut domum ; & præterea ementes, & venden-
tes barattarias. Insuper etiam omnes faciētes,
& vēdentes taxillos, aleas, & similia instrumēta
ad ludum prohibitum . Et hanc opi. recordor
tenuisse beatū Bernardinum cōciuem nostrū.
qui fuit promotus. per regu.c.fi.ĵ.de iniur. &
dam. da. vbi dicitur, q qui occasionem damni
dat , damnū dedisse videtur. Et idem tenet ēt
ipse de ijs qui possent prohibere ludum illicitū,
& nō prohibent ; quales sunt domini ciuitatū,
rectores, & officiales. per tex. 86.dist. in.c.fa-
59 cientis, vbi dicit tex. q facientis † culpam ob-
tinet, qui cum potest , manifesto facinori non
obuiat. Ad q vide plures similes tex. quos alle
gaui in .c. ad liberandam .§. de iudæ.in 18. no.
Pro qua opi. facit quòd not. glo. fi. in reg. pec
60 catum. lib.6. quæ vult, quòd licet † ego nihil ti
bi abstulerim, si tamē iniustè damnum dedi, li-
cet ad me nihil peruenerit, q tamen non remit
titur peccatum, nisi restituatur damnum. per
tex. 12.q.2. in.c. si quis de clericis. & .ĵ. de iniu.
.c.1.&.ff.de ijs qui deie. vel effu.l.1. Et plus
vult glo. prædicta, quòd etiam hæres eius ad re
stitutionē tenetur , licet ex maleficio nihil per-
uenerit ad eum, secundum canones. de quo re-
mittit ad no. 12.q.2. in.c. episcopus qui filios.
& in.c.fi.§.de sepul. Licet contrarium sit de iu-
re ciuili. de quo dic vt ibi. Ego vero arbitror,
61 quòd vendentes, vel ementes barattarias pro-
hibitas ad ludum prohibitum, & similiter cō-
modantes, aut ementes, aut ludentes ad ludum
prohibitū peccent ; & q teneantur ad damnū
eius rei , & quę occasione illius sequuntur. per
.d.c. fi. ĵ. de iniur. quod qualiter intelligatur
ibi videbimus. Sed q simpliciter ille qui facit,
aut accomodat taxillos, aut cartas , aut aleas te-
neatur, nō placet mihi ; quia cū ista instrumēta
possint exerceri in pluribus , & pluribus casi-
bus licitis, & permissis, videntur potius vendi,
& in cōmertio esse propter necessariam cōtin-
gentiam, & potius in casu licito videntur ven-
di. argu. reg. generalis .l. meritò .ff. pro so.
Facit quod simpliciter tradit Bart. in .l. nō so-
lum .§. sed vt probari. ff. de no. ope.nun. Facit
etiam q in simili dicimus de faciente, & emen-
te gladios , & enses. Ad quod vide quæ latè
dixi in .c. presbiterum .§. de homici. Sed
.dd. de Ro. & officiales qui possunt prohi-
bere ludum illicitum , & non prohibent, arbi-
trarer quòd teneantur , per ea quæ dixi de ven
dētibus barattarias. Circa decimam quæstio-
62 nem principalem, quæro † cui sit fienda resti-
tutio eorum quæ victa sunt in ludo . Sol. arbi-
tror distinguendum , quòd aut nos loquimur
in non habentibus administrationem ; aut in
habentibus ; Primo casu, nō est dubium, quòd
ille qui vicit tenetur restituere illis quorū pecu
nia erat. Vnde dominis, Patribus, Abbatibus,
fienda est restitutio , si filij , serui, aut monachi
luserunt . Item maritis, si vxores eorū de bo-
nis mariti, nō de bonis parafrenalibus luserūt .
& idem in similibus. Si tamē fuisset rector ali-
cuius ecclesiæ, & dubitaretur de cōsumptione
in malos vsus, si restitueretur sibi pecunia ,
non debet sibi restitui, secundum Ray. in sum.
huius ti. Sed debet adiri superior illius recto-
ris, & authoritate illius superioris debet resti-
tui, aut rectori, aut alio modo conuerti in vti-
litatem ecclesiæ . quod etiam sequitur Io. An.
in .d. c. clerici. & mihi placet . Secundo casu,
63 quando † loquimur de habentibus administra-
tionem, dicendum arbitror, quòd in casibus in
quibus ille qui amisit non potest repetere , vi-
detur esse communis opi. docto. q si ludus Com. op.
est licitus, quòd vincens nō tenetur restituere,
nec erogare inter pauperes . Sed si ludus nō est
licitus, licet ille qui amisit non possit repetere ,
vt puta si violentia attraxit vincentem , & vin-
cens amittenti non teneatur restituere. Tamen
tenetur erogare inter pauperes , secūdum opi.
quorundam, de qua dixi in secundo membro .
Sed mihi non placet ; quia vt ibi dixi , si ludus
non est licitus, tenetur quis restituere illi qui vi-
cit. Prædicta tamen opi. videtur sapere aliquā
æquitatem . Item dico , q si ludus est licitus,
& admixta sit aliqua fraus per quam pecunia
victa est ; quia videtur quodammodo talis pe-
cunia quasi furto subtracta , tenetur ille qui vi-
cit restituere victo. Non autem debet erogare
inter pauperes. Sed si ludo licito miscuisset ali-
quam speciem delicti non ordinatam ad subtra
ctionem pecuniæ, vt blasphemiam , aut simile
delictum, non arbitror q teneatur alicui resti-
tuere ; nec erogare inter pauperes ; sed solum
pœnitētiam agere de peccato ; prout etiam su-
pra tactum fuit . Et aduerte , quòd in casibus
in quibus dixi , quòd tenetur quis restituere
64 amittenti, seu victo, verū † arbitror ; si ille est
certus, & viuit, aut eius hęres. Si vero esset in-
certus, aut non viueret ipse, aut eius hæredes ,
eroganda esset pecunia inter pauperes pro illis
quibus restituenda esset. Facit .c. non sanè. 14.
.q.5. & quod dicam in materia vsurarum in ar-
ticulo cui sit fienda restitutio. Sed si ille viue
ret.

ret, aut eius hæres, & quis erogaret inter pau-
peres, non liberaretur; quia per hoc non re-
mittitur onus. 14.q.5.c.fortè.§.de iureiuran.
.c ea te. & melius in .c. sicut dignum .§.eos .§.
de homici. & glo. 2. in regu. peccatum. lib .6.
quæ etiam tangit, quid si ille cui sit fienda resti
tutio, sit excōicatus, cui sit fienda restitutio,
an sibi fienda sit? dic vt ibi. Circa vndecimā
65 quæstionem quæro, † quantum quis, seu quid
restituere teneatur. Sol. audiui ꝙ quidam prę
dicatores tenent, ꝙ victor, casu quo obliga-
tus est restituere secundum ea quæ supra dixi-
mus, tenetur ad restitutionem oīum postarum
victarum. Vnde volunt, quòd si in vna hora,
vel continuato ludo, ego vici centum postas, &
amisi totidem, & tandem cum tanta pecunia
discessi, cum quanta ludere incœpi, ꝙ teneor
ad restitutionem omnium postarum simplici-
ter lucratarum. Sed vnde traxerit originem
hæc opi. non intelligo. Nimis præterea dura,
& aspera est. Et præterea non vera, positis
eisdem lusoribus, vt statim dicam. Alij verò
volunt, ꝙ teneatur ad restitutionem illius, ꝙ in
facto cuiuslibet ludi secus portauit; licet alte-
ro die cum eodem, aut cum altero, id ꝙ vice-
rat, ludendo amiserit. Mouentur, quia cum il-
lud ꝙ victum est erogandum sit inter paupe-
res, iam ius quæsitum est pauperibus; & ideò
licet postea victor amiserit, non propterea tol-
litur ius pauperibus iam quæsitum; quia talis
non bona pauperum; sed sua ludēdo amisit. Et
hanc opi. recitando firmauit idem beatus Ber-
nardinus; sed non exprimit quis illā teneat.
Sed mihi non placet prædicta opi. nisi in casi-
bus, in quibus pecunia esset eroganda inter
pauperes. Sed si vna die Seius vicisset Titio
mille, & inde ad mensem Titius vicisset Seio
totidē, dico ꝙ nulla fienda esset restitutio; quia
cū Seius teneretur ad mille Titio per.l.alearū.
& tādem Titius propter secundam victoriā te-
neatur ad totidem, ad inuicem admittetur com
pensatio. Sed si Titius vicisset Seio mille, &
deinde cum Sempronio amisisset mille, verum
est ꝙ tenetur ad mille; nec releuatur ex eo ꝙ
amiserit cum alio. Et idem tenerem si hoc
contingeret in eodem ludo. Vnde diuersitas
temporis in ludo, aut identitas, non inducit di-
uersitatem quò ad obligationem restitutionis;
sed identitas, aut diuersitas personarum in lu-
do hoc inducit, vt colligitur ex ṕdictis. Circa
66 duodecimam quæstionem, quæro † vtrum mu
tuatū in ludo repeti possit. Sol. D. m. in .d. c.
clerici. simpliciter dicit, ꝙ aut fit mutuum col-
ludenti, & repeti non potest, aut tertio, & re-
peti potest. Sed Ioan. de Imo. ibi, melius di-
cit, ꝙ glo. in .l. 1. §. 1. ff. de aleato. ponit re-
gulam affirmatiuā, ꝙ repeti potest. Fallit pri-
67 mo, quando mutuans fuisset ille † qui recepta-
bat ludum in domo, & in loco suo; nam tunc
non potest repetere; Et meritò, quia talis nec
contra verberatorem agere posset actione iniu
riarum. vt in .l. 1. §. 1. ff. de aleato. & tangit Io.
An. in. d. c. clerici. ergo minus debet posse repe-
tere pecuniam. ex quo non potest conqueri de
verberibus. Secundo fallit, si mutuaret collu-
sori, vt voluit .D. m. & glo. in .l. ꝙ si minor. §.
pe. ff. de mino. & in .l. si. quis cum sciret. ff. pro
empt. Facit. l. 2. ff. qua. re. actio. non de.
Tertio fallit, quando mutuaretur minori .25.
annis. per not. in .d. l. si quis cū sciret. Quarto
fallit, quando mutuaretur ei cui esset bonis in-
terdictū. ff. de verb. obli. l. is cui. Extra casus ṕ-
dictos, videtur stare regula, ꝙ competat repeti-
tio, per id ꝙ habetur in .d. l. fin. ff. de aleato.
Sed aduerte secūdum Io. de Imo. quia dubium
68 facit circa prædicta, nam † cū ludus regulariter
sit prohibitus, nisi fiat pro cœna, aut prandio,
aut solatij causa, aut virtutis, vt in .l. fi. in prin.
.ff. de aleato. & in .l. si c. de religio. & sumpti.
fu. videtur, ꝙ repeti non possit regulariter, tan-
quam turpiter, & in causam prohibitā mutua-
tum; per id ꝙ habetur in .d. l. si quis cum sci-
ret. & .l. si vnus .§. pacta quæ turpē. ff. de pact.
69 Et † ad. l. fina. §. 1. ver. item si seruus. de aleato.
quæ videtur obstare, potest responderi, ꝙ de-
bet intelligi dum litera ibi dicit, ꝙ seruus acce-
pit pecuniam, ꝙ intelligatur ex eo quia vicit;
non autem ex eo quia acceperit mutuò, prout
ibi intelligit glo. Dicit tamen, ꝙ iste intellectus
nō videtur posse stare, quia dictus. §. 1. primo
loquitur, qñ seruus perdidit in ludo, secundo
quando recipit pecuniam, tertio quando mu-
tuat. Et sic secundus casus necessariò videtur
intelligendus, quando recipit pecuniā mutuò,
ne alias superflueret per vltimum respon. &
sic videtur esse casus ibi ṗ glo. Nec esset in pra
ctica ab ea recedendum. per ea quæ not. Iaco.
Bu. in .l. 1. c. qui pro sua. & per Io. Andr. in .c.
ne innitaris. §. de consti. & per Bar. in. l. fin. C.
de pę. iudi. qui ma. indi. Et ad contrarium vi-
detur posse responderi, ꝙ regulariter lex non
putauit ludum esse turpem causam, attento ēt
ꝙ dabatur repetitio perdēti in ipso ludo. vt. d.
.l. fi. Et licet hoc consuetudo inducat, ꝙ repeti
non possit, non tamen per hoc videtur tolli .d.
70 .l. in quantum permittit mutuum; quia † licet
lex tollatur in vno casu, non propterea in alio
tollitur, nisi aliud appareat. vt in. l. sancimus. C.
de testa. & in .c. cum expediat. de elec. lib. 6.
in .l. si cum dotem. in prin. so. ma. Dicit tamen
Io. de Imo. ꝙ sibi magis placeret, ꝙ indistinctè
disponeretur, ꝙ mutuatum in ludo repeti non
posset, ex quo consuetudo habet, quòd in ludo
amissum repeti non possit. Circa decimā ter-
71 tiam quæstionē q̄ro, quid † de cæteris contra-
ctibus factis in ludo. Sol. Bar. in. l. si quis cum
sciret. ff. pro emp. distinguit, ꝙ aut quis vendi-
dit collusori, & non valet contractus, nec tene-
tur de euictione; quia ambo simul deliquerunt
.l. 1. §. 1. ff. qua. re. ac. non de. & no. in .d. l. si
quis cum sciret. in .l. ꝙ si minor. §. fi. ff. de mi.
& Io. de Imo. in .c. si diligenti. de fo. compe.
Aut vendidit alteri, & tenet venditio. ar. l. fi. §.
fi. de alea. Sed vendens nō tenetur de euictio-
ne. & sequitur Io. de Imo. & sentit glo. in. d. §.
fi. & Bar. in .d. l. 2. §. 1. & gl. magna in fi. in. d. c.

clerici

clerici. & gl. 35. dist. c. 2. De transactione verò
facta in ludo doc. in. d. c. clerici. tenēt, q̄ nō va-
let; & sequitur ibi .D. m. quia nō potest ibi esse
lis; sed euidens calumnia; & sic non valet. vt in
.l. in summa .ff. de condi. indebi. Circa deci-
72 mā quartā quæstionē q̄ro,† quid de subtractis
in ludo, an subtrahens teneatur ad restitutionē.
So. dic q̄ si collusores ad inuicem subtraxerūt,
agi potest; & de rapina ad inuicē facta tenen-
tur, & actione vi bonorū raptorū, & similiter si
vim intulerūt nō permissā ex natura ludi. vt in
.l. 1. §. in eū. cōiuncta .l. 2. ff. de alea. Sed si quis
illum apud quē alea, ex ꝑposito, & data ad hoc
opera ludebatur, maximè si lucri causa, verbera
uerit damnūue ei dederit, aut ei aliquid dolo
malo subtractū fuerit, denegatur ei audiētia; li
cet lusor nō fuerit qui aliquid eorū cōmiserit;
sicq; neq; iniuriarum, neq; vi bo. rap. neq; fur
ti agere potest. Imò ēt rei vendicatio denega-
tur. sm̄ Vlp. licet Pompo. contradixerit, & ma
lè. vt in. l. 1. §. si rapinā .ff. de aleato. q̄ perpetuò
not. Circa decimam quīotā quæstionē, quæro
73 de pœna† lusorū. So. distinguendū arbitror, q̄
aut luditur in ludo permisso, & nulla est pœna.
arg. l. gracchus. C. de adult. Aut in ludo prohi-
bito, & subdistingue, q̄ aut admiscetur a ia spe
cies delicti, & punitur sm̄ qualitatē illius delicti.
Aut non admiscetur, & dic, q̄ aut loquimur in
clericis, & pœna est prout dixi supra in glo. 1.
Aut loquimur io laicis, & regulariter non datur
alia pœna, nisi q̄ vincens tenetur restituere. vt
.d. l. alearū. & dixi supra in .q. 5. 6. & .8. Et hoc
procedit vbi alter de collusoribus aliū non cō-
pulit ad ludendum. Sed si vnus vim Inferret al-
teri, & cōpelleret, pro ipsius excessus qualitate,
aut multatur, aut in carcerē mittitur, aut in pu
blica vincula deducitur .l. 1. in fin. ff. de alea. Est
tñ aduertendum, q̄ in Italia cōmuniter statuta
disponunt imponendo certā pœnam, & pre-
74 miando inuenientes lusores. quæ quidē † intel-
liguntur habere locum, si officialis inuenerit, &
cœperit. de quo dic, vt dixi in tracta. de pœnis.
Circa decimam sextam quæstionem, quæro de
75 pœna † receptatoris ludi. So. arbitror, q̄ cum
ipse faciat contra prohibitionē iuris ludum re-
tinendo, q̄ puniri debet pœna extraordinaria
arbitrio iudicis. Facit q̄ dixi io .c. 3. in vlti.
no. s̄. eo. Item punitur ēt propter ea quæ dixi
76 supra io .14. q. quia† potest impunè verberari,
& cōtra eum rapina, & furtum cōmitti. Fortè
tñ dici posset, q̄ nō punitur alia pœna extraor-
dinaria, nisi in prædictis de quibus dixi in .14.
.q. & hoc plus mihi placet. Circa decimam se-
27 ptimam quæstioōē quæro, vtrū offendens † in
ludo teneatur. So. patet ex ijs quę dixi. s̄. in. 14.
.q. nam si colludentes ad inoicē se offenderunt,
vel offendūtur ab alijs, aut alios offendunt, nō
tñ receptatores ludi, & tenentur. Sed si recep-
ptator verberibus offenderetur, furto, vel rapi-
na, nō punietur offendēs; Secus si offenderet
grauiori offensione, quàm sint verbera; quia
tūc punietur pro quātitate delicti. Quādo aūt
dicatur quis verberatus, vide tex. io. l. lex corne-
78 lia. §. inter pulsationē .ff. de iniur. quia † ver
berare est cum dolore cædere, pulsare sine do-
lore. & vide Io. An. in c. 1. J. de iniur. & idem
Archid. 45. dist. c. cū beatus. Aduerte tñ, quia
79 tex. † in. l. 1. in prin. ff. de alea. solū dicit, iudiciū
non dabo. Vnde posset dubitari, vtrum iudex
ex officio suo propter rapinam cōmissam, vel
verberationē posset inquirere, circa quod vide
quæ latissimè dixi in. c. qualiter. 2. s̄. de accu.
in. 7. arti. princip. ver. 8. iunctis etiam ijs quæ
dixi io. 8. arti. princip. in prin. Circa decimam
80 octauam quæstionē. quæro, † vtrū ludus dica-
tur continere causam lucratiuā. Sol. Bal. in. l. 1.
in finali. q. c. si quid in fran. pa. arguit quòd nō,
per no. in. l. 3. C. de inoffi. testa. quæ nihil facit,
81 In contrarium allegat, quia † omne q̄ ex male-
ficio quæritur, dicitur lucratiuā causam conti-
nere. vt .ff. de excep. do. l. apud Celsum. §. de
anthoris. oo. Bal in .c. 1. §. firmiter. de prohi.
alie. per Fede. & vide q̄ tradit idem Bal. in. l.
.1. c. si rect. prouin. Et ex hoc singulariter lo-
82 fert Bal. q̄ † filij possunt reuocare ea quæ pater
amisit in ludo, vsq; ad legitimā ipsorum. Sub-
dit tamen, hoc dici posse io illicito; sed si ludus
esset de sui natura licitus, videretur secus; quia
nec fuit fraudis consilium, sed vincendi propo-
situm; nec dicitur causa lucratiua. ar. l. in exe-
cutionē. §. si. iuncta glo. ff. de. ver. obli. Circa
decimānonam & vltimā quæstionē de malis &
83 peccatis † à ludo ꝑuenientibus. Hosti. in sum.
huius tit. his versibus cōprehendit; videlicet,

Hæc cū taxillis ludēdo crimina fiunt,
Ecclesiæ spretus, vsuraq; siue rapina,
Scandala, vel nugæ, blasphemia, seu faciendi
Furti doctrina, violentia, crimina falsi;
Et mortis causa, deceptio, perditioq;
Temporis, & desiderium, corruptio, iunges
Istis prædictis adulatio, vitaq; turpis.

Ecclesiæ autem spretus fit, quia contemnitur
prohibitio ecclesiæ ludum prohibentis. Vn-
84 de † tales quodammodo Arioli, & Pagani nū-
cupātur propter transgressionem canonis .8 r.
in. c. si qui sunt Præsbiteri. & per talem inobo-
dientiam in crimen primi parentis quis vide-
tur Incidere. 3. dist. c. quorundam. et talis qua-
tuor Euangelia cōtemnere viderur, di. 20. c. de
libellis. in fi. Vnde periculosum est clauē Petri
contēnere. vt in eo. c. in fi. Vsura cōmittitur, &
maxima; quia eodē quasi instāti, & minimo tē-
pore; equiparatur sorti, & ēt illam longe exce-
85 dit; cū in lege ciuili maxima vsura † cētesima di-
catur, quæ solum in anno sorti æquiparatur. vt
dixi. s̄. in ti. de vsur. Proueniunt ēt rapinę, in eo
q̄ ludens intendit spoliare proximū, & qn̄ spo
86 liat, licet quādoq; nō contingat; cū † Deus re-
spiciat cor, non manū. 14. q. 5. si quid inuenisti.
Scandalū quoq; insurgit ex ludo, qm̄ boni scan-
87 dalizantur. † nihil aūt agendum est cum scāda-
lo. s̄. de renun. c. nisi. & in. c. fi. J. ti. 1. Nugæ ēt
ex ludo descendunt; qm̄ in ludo multiplicātur
88 mendacia; † & verba vana, & ociosa, quorū qui
libet ratione reddere tenetur. Et ideò vitanda
sunt. 44. di. cōuiuia. Sed ab his maximè cauēdū
est

89 est† qm̃ euolat emissum semel irreuocabile ver-
bum.s̃.de cele.mis.c.dolentes. & .14. di. in fi.
90 Et † mortale est pctm̃ mẽtiri,& contra naturã.
de quo latè dixi in.c.qualiter.2.supra de accu.
in.9.arti.ptinci.q. 44. Blasphemia ẽt perpetra
91 tur, quia † frustratim sæpe incidũtur mẽbra re-
dẽptoris nostri, quare talis peior videtur, quã
Iudæi; quia saltẽ integrũ corpus reseruauerũt,
& de hoc in.c.2.sup̃ de maledi. Furtũ ẽt cõmit
titur, quia cum lusor plerunq; ad inopiam pro-
pter rerũ suarum amissionẽ deueniat, ad furta
92 conuertitur; q̃ est † pctm̃ grauissimũ, & con-
tra præcepta decalogi. vt dixi supra in rubrica
de furto. Violentia aũt perpetratur quandoq;
per similem causam, & quandoq; ẽt volens à
93 ludo discedere violenter retinetur;& sic † quæ-
dã quasi seruitus personę perpetratur. vt insti.
de iure. perso.in.§.1. Falsum ẽt cõmittitur in
supponendo, & mittendo falsos taxillos, aut
alias similes falsitates faciendo, sm̃ ea quę supra
latius dixi in .q.5.& 8. Mortis etiam causam
frequenter præstat, quia ludentes ẽt quandoq;
veniunt ad contentiosa verba; & de verbis ad
verbera; & de verberibus ad vulnera: & de vul
neribus ad homicidia; & sic de primo ad vlti-
mũ,causa est homicidij. vt in .c. fi.ĩ. de iniur.
94 Deceptiones insuper infinitæ fiunt, & † qui
melius scit decipere, melius dicitur ludere; ec-
clesia aũt neminẽ vult decipere. sup̃ de dona.c.
per tuas.nec laqueum inijcere.27.q.1.c.de vi-
duis.2. Perditio etiã temporis insurgit; vn-
de multi scolares qui qñdoq; doctissimi euasis
95 sent,† qñdoq; rudes à studio discedunt ,ppter
tẽpus in ludendo amissum. Facit q̃ habetur in
96 prohem. ff.§. illud sanè. Et profecto, vt dicit
Hosti, † longè magis de tempore amisso,quàm
rerũ dolendum est,iuxta illud.

Damna fleo rerũ; sed plus fleo damna dierũ.
Quisq; potest rebus succurrere;nemo diebus.

Vnde Seneca ad Lucillũ epistola prima inquit.
vendica te tibi mi Lucille, cum cætera aliena
sint, tempus tantum nostrum est. Deside-
rium etiam nascitur ex ludo,quoniam oritur
97 maxima cupiditas lucrandi, quæ est † radix
omnium malorũ,vt sup̃ dixi.& latius in .c. nam
concupiscentiam .s̃.de consti. Corruptio aũt
multiplex nascitur.s.proximorũ inspicientium
98 quos†malo exemplo ludentes corrũpunt. 11.
.q.3.c.in cũctis.&.c. p̃cipuè.&.s̃.de vot. c.ma-
gnæ.§.1.s̃.de elec.c.cũ in cũctis. Vnde potest
dici sm̃ Hosti. q̃ talis tenetur Xp̃o Iesu de ser-
uo corrupto.arg.l.1. & .l.vt tm̃.§.fi. & .l.se.ff.
de ser. cor. Adulatores ẽt fiunt, & adulatorijs
verbis cõmendatur cautus ludẽs; & sic in pctõ
exaltatur, & iniquus benedicitur; q̃ maximè
99 vituperabile est.86.dist.c.donare.&.c.se.† quæ
adulatio in clericis crimẽ principale dicitur, &
capitale 46.dist.c.1.§. ecce. &.c. sunt nõnulli.
&.c.seq.Et dicit lex,q̃ nõ debet quis ludẽdo au
gere malitiã.vt in.l.1.ff.de ser.cor. Facit.s̃.eo.
.c.quàm sit. Vita ẽt turpis agi dicitur propter
100 ludum; & sic offenditur honestas,quæ† est in-
ter primaria p̃cepta.vt.s̃.in prohe.in.§.ideoq;.

Et ea potissima ratione clerici prohibentur, vt
in.c.clerici.de vi.& ho.cler. Postremo qñdoq;
insurgit desperatio. Vnde pridie vidimus pro-
pter desperationẽ amissorũ in ludo, iuuenẽ ve-
nenũ gustasse,& vita functũ esse. Verum est,q̃
qñdoq; insurgit desperatio bona; vnde plures
scolares vidi qui propter amissas pecunias, &
libros, se ad religionem conuerterunt. Sed
dubitandum est de illis, cum spiritu Dei non
ducantur ad illud. Et plura ex p̃dictis mala ex
ludo prouenientia colliguntur ex .d.l. alearum
101 vsus.& ex.l.1.ff.de alea. Quare tãquã res† de-
testabilis, perniciosa, etiam ad interitum vsq;,
non solũ animæ, sed ẽt corporis, plerisq; dedu-
cẽs, tãquã scelesta res, atq; nefanda, fugiẽdus
est ludus. Et sit finis huic .c.& materiæ ludi.

Capitulum .XII. Accedentibus.

SVMMARIVM.

1 *Abbates de matrimonijs cognoscere, & pœni-
tentias publicas iniungere,& literas indulgẽ-
tiarum concedere non possunt; nisi competat
eis de iure speciali.*
2 *Fines suos nemo debet excedere, neq; immittere
falcem in messem alienam.*
3 *Prælatus inferior potest acquirere spectantia ad
Episcopi dignitatem, ac iurisdictionem ex spe
ciali concessione, priuilegio, consuetudine, vel
præscriptione. & nu. 5.
Quæ verò sunt ordinis Episcopalis non possunt
quæri consuetudine, vel præscriptione. ibidẽ.*
4 *Episcopalia insignia non possunt concedi nisi per
Papam.*
6 *Episcopus electus, & confirmatus, nondum tamẽ
consecratus, vtrum possit concedere solennes
indulgentias; & maximè cum non sit sacer-
dos. Et quid in Legato Apostolico nõ sacer-
dote. nu. 9.*
7 *Imperfecta duo possunt facere vnum perfectum.*
8 *Indulgentiæ concessio est mixtæ potestatis.*

1 ACCEDENTIBVS. Abbates† de
matrimonio cognoscere, pęniten
tias publicas iniungere, & literas
indulgentiarũ concedere nõ pos-
sunt; nisi cõpetat eis de iure speciali .h. d. Vel
sic, cognoscere de causa matrimoniali,& pœni
tentias publicas iniungere,& indulgentias con-
cedere, spectat ad dignitatẽ Ep̃alem. Vnde in-
ferior Prælatus non debet de his se intromitte-
re; nisi competant de iure speciali.h.d. Diuidi-
tur, quia primo ponitur Ep̃orum querela. Se-
cundo prouisio. Secunda ibi, volentes. Nota
primo q̃ quędam sunt spectãtia ad dignitatem
Ep̃alem, quę non cõpetunt p̃latis inferioribus;
& hic exprimuntur tria, & alia exprimũtur.68.
dist.c.quis. &.c.corepiscopi. Et inter casus hic
expressos pondera casum iniungendę publicæ
pœnitẽtię, quam nullus infra Ep̃m de iure cõ-
muni potest iniũgere; reseruatur enim soli Ep̃o
vt hic. & de hac publica pœnitẽtia vide tex. in

.c. in

.c.in capite.l.dist.20.q.6.c.fi.& in.c.2.s.de ma
ledi. sed pœnitentiā priuatam potest iniungere
quilibet sacerdos. vt in .c. omnis .j.de pœn. &
2 remis. Nota secundo, q debet † quis esse con-
tentus terminis, & finibus suis, nec debet illos
excedere in mittēdo falcem in messem alienā,
& similia iura allegantur in glo. t. Vltimo not.
3 q † inferior Prælatus potest acquirere spectan-
tia ad dignitatem Episcopalem ex speciali con-
cessione, priuilegio, consuetudine, vel præscri-
ptione. Et not. quia dixi ad dignitatē Episcopa
lem; & fortius si esset simplicis iurisdictionis.
ꝓbatur in.c.cū olim. & .c.auditis.s.de prescri.
Secus autem dicendum est de ijs quæ sunt or-
dinis Episcopalis; prout est chrismare, Eccle-
sias consecrare, Clericos ordinare, & similia;
talia enim non possunt quæri consuetudine, vel
præscriptione. vt in.d.c.quanto .s. de consue.
& ibi dixi. Sed quæro pro declaratione literę,
de qua concessione loquitur tex. noster. So. di
cunt doc. q potest etiam intelligi de concessio-
4 ne Episcopi. per tex. 26.q.2.c.visis. Fallit † ta
men in insignijs Episcopalibus, qm̄ illa nō pos-
sunt concedi nisi per Papam. arg.c.ad Aposto-
licæ. de priuil. lib.6. Vnde Abbatibus, & infe-
rioribus Prælatis per Papam solet concedi vsus
Mitræ, & aliorū pontificalium, vt ibi. Tn̄ dicūt
docto. ibi, & hic, & bene, q licet ista insignia
Ep̄alia quandoq; concedantur ad decorē, vel
etiam vsus talium præscribatur, tn̄ talis propter
hoc non potest exercere spectantia ad dignita-
tē Ep̄alem; & talia insignia solum pertinent ad
demonstrationē sine significato, sicut circulus
ad tabernā non habentem vinū, & bannimenta
cum sono tubæ, quæ postea secreto dicuntur,
vt quādoq; fit. Glo.2. quærit, & soluit remit-
tendo. Deinde colligit arg.ex tex. cōtra quod
opponit, & soluit. In ea.in fi.not. ex hac glo.
5 & se. † q ēt ea quæ sunt dignitatis Ep̄alis pos-
sunt acquiri per inferiorem ex consuetudine,
vel præscriptione; & melius probatur in.c.au-
ditis.s.de præscrip. vbi innuitur, q ille Abbas
præscripsisset cognitionem causarum matrimo
nialium, nisi interrupta esset præscriptio; quod
est contra Hosti. qui tenuit contrarium in.c.li-
teras de resti. spo. Postremo extra glo. iste tex.
inducitur ad decisionē.q.quotidianæ, qua quę-
6 ritur, vtrū † electus, & confirmatus in Episco-
pum, nō consecratus, possit cōcedere solemnes
indulgentias, maximè si non sit sacerdos; vt
quia non est effectus Præsbiter. Et similis dubi-
tatio potest oriri quotidie de legato Apostoli-
co non pręsbitero. Et videtur dicendum, q ta-
les possint concedere; quia hoc videtur esse iu-
risdictionis. vt in.c. q aūt. de pœnit. & remis.
Sed tales habent iurisdictionē. vt in .c.trāsmis-
sam.s.de elec. igitur &c. In contrariū facit sn̄
aliquos, quia hęc videntur esse ordinis Ep̄alis,
& procedunt ex potestate clauium, cū per eas
pœnitentiæ eneruētur. vt in.c.cū ex eo .j. de
pœ.& re. ergo &c. So. dicit Hosti. q Episco-
pus non potest, si caret Episcopali, & sacerdo-
tali ordine; sicut nō Episcopus, qui renūtiauit
ep̄atui, & sic caret iurisdictione nō pōt. vt in.c.
.1.s.de or.ab ep̄o, qui re. epi. Vult tn̄ q si talis
habens ordinē Ep̄alem accedit ad ecclesiam cō-
firmati in Ep̄m, licet nondum consecrati, q de
licentia illius poterit indulgentias dare subdi-
tis suis; sicut ēt posset ordinare. vt.s. de elec.c.
7 suffraganeis. & sic duo † imperfecta poterunt
facere vnū perfectū. Ex quo infertur sm̄ eum,
8 q hæc † cōcessio indulgentię est mixtæ potesta-
tis; quia partim accedit ad ordinē, partim ad iu
risdictionē. Fatetur tn̄, q de cōsuetudine, con-
firmati licet non sint Pręsbiteri, cōmittere pos
sunt p̄sbiteris, vt faciant has indulgētias. Dicit
tn̄, q hæc cōsuetudo in non sacerdote videtur
esse irrationabilis; quia imponere, aut diminue-
re pœnitētias, est fori sacerdotalis, & hoc idē
importat datio indulgentiarū in effectu. Fran
ciscus Vercellen.in.c.at si clerici.s. de iudi. te-
net, q licet confirmatus sit Præsbiter, tn̄ si nō
est consecratus, non potest concedere; quāuis
dicatur, q dare indulgentias non est ordinis
Ep̄alis; quia licet sit confirmatus, tamen vt sim
plex sacerdos non potest dare. per. t. q sicut.s.
de elec. ne videatur decrescere, vt in .c. licet.s.
de transla. præla. & .93.dist. legimus .92.dist.
in sancta. Eadem rōne idē dicit de benedictio-
ne fontium, vnctione infirmorū; & similibus.
Inducit ēt, q vbi Papa loquitur de indulgētijs,
mentionē facit de Ep̄is, nō de electis. vt in.c.cū
ex eo.j.de pœni.& remis. & .c.se. Nec ob. q
in.c.quāuis .68.dist. dare indulgentias non po
natur inter Ep̄alia; quia non sequitur, ibi non
ponitur, ergo non est; cum illa ponantur ibi
exempli gratia. Nec ob.c.2.de transla. præla.
vbi dicitur, q Episcopalis dignitas nil addit cō-
firmato; quia verū quò ad vinculū matrimonij
spiritualis. Non obst. tex. noster in fi. quia nō
dicitur hic, q talia per inferiores possint præ-
scribi; sed q si præscribantur, procedit hoc in
Abbatibus, qui possunt præsbiterale officium
exercere; sed confirmati in Episcopos nō pos-
sunt. Et licet de Archiepiscopo nō habēte pal
lium habeamus, q impediatur in officio Ep̄ali;
de quo tn̄ dic, vt traditur in.c. q sicut.s.de elec.
De Ep̄o tn̄, vel Abbate, non habemus q ante
confirmationē, vel benedictionem impediatur
in officio Præsbiterali. Et sic tenet Io. An. q
licet hoc non sit ordinis, electus, & cōfirmatus
possit concedere indulgentias; dūmodo sit sa-
cerdos; Aliàs enim si Ep̄s non posset attenta-
re quę sunt sacerdotalis officij ante consecra-
tionē, non posset cōficere Eucharistiam; q est
falsum. Et ad prædicta facit. 74. dist.c.gesta.&
.c. honoratus. &.C.de dignita.l.3.lib.12. Et
ex p̄dictis dicit Io. An. q videtur dicendū, q
capitulum sede vacāte nō cōcedat literas indul-
gentiarū; licet quidā seruent contrariū; vt re-
fert Archid.in.c.romana de pœ.lib.6. Io.Cal.
post Magistrum sententiarum dist.20.q.3.ar.2.
&.3. tenet ēt q si non sit sacerdos, potest cōfir-
9 matus concedere. Et idem dicit de † Legato.
Ista opinio plus placet .D.m. quia concedere
has indulgentias procedit ex dispensatione
bono.

bonorum ecclesiæ; & sic ex iurisdictione; ergo possunt dari per inferiorem Epo; quia non sunt ordinis Episcopalis; sed iurisdictionis. In foro tñ pœnitẽtiæ nõ possēt absoluere, vel indulgentias concedere; quia tunc esset ordinis; sed indulgentia in se est iurisdictionis.

Capitulum. XIII. Dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos compelli non potest ad reuelandum peccatum in pœnitẽtia sibi confessum. & nu. 3. Fallit, si sacerdos producatur in testem ab ipso peccatore, nu. 4.*

2 *Iudex ex officio potest aliquem compellere ad indicandum furem.*

5 *Interdictum potest ferri nedum in loca, sed etiam in personas.*

6 *Sacerdos, an sit suspensus, qui non paruit iudici, in casu huius capituli.*

7 *Papa est generalis vicarius Dei in omnibus; sed sacerdos respectu cõfessionis, quam audit, est spetialis Vicarius Dei: & ideò in hoc maior est generali.*

8 *Sacerdos qui productus in testem, iurauit dicere veritatem, si interrogetur de eo, quod scit, vt confessor, potest respondere se nihil scire. Limita tamen, vt ibidem. Et ibi etiam quid si non iurauerit.*

9 *Testis qui antequam productus sit, iurauit non reuelare aliqua secreta, postea quando producitur iurat dicere veritatem, potest non obstante primo iuramẽto, reuelare secretum, super quo producitur.*

1 DILECTVS. Ad reuelandum † peccatorem, siue peccatum in pœnitentia confessum, sacerdos cõpelli non potest. h. d. Et primo ponitur querela præsbiteri. Secundo prouisio cum causæ expressione; secunda ibi, quia
2 igitur. Nota primo arg. q † iudex ecclesiasticus, vel secularis potest ex officio compellere subditum ad indicandum furem, seu furtum cõmissum. Et contra repugnantẽ, aut cõtumacem, potest exercere sententiã censuræ, aut mulctam; & hoc colligitur hic arguendo à speciali; quia si non potest compelli ex eo; quia nouit in pœnitentia, tanquã Deus, & non tanquã homo; Secus ergo à cõtrario, si nouisset aliter quã in cõfessione; & sic tanquã homo, non tanquã Deus. Et sic in hoc redditur iste tex. singularis pro practica Eporum fulminantiũ sentẽtiã excõmunicationis contra non reuelantẽ furẽ, seu furtũ. Ad idẽ facit. c. qui cũ fure. s. de furt. Sed melius ꝓbatur hic. Et facit pro opi. Bar. in. l.
3 ciuile. C. de furt. Secũdo not. q sacerdos † qui peccatorẽ confitentẽ audiuit in pœnitentia, per iudicẽ, ẽt ecclesiasticũ non potest cõpelli ad reuelandũ pctm̃, aut pctõrẽ; quanq̃ hæc reuelatio tendat ad vtilitatẽ ꝓximi, & tendat ad reuelandum ꝓiudiciũ ipsius reuelantis; & ẽt si tẽdat ad purgandum conscientiã ipsius peccatoris con-
4 fessi. † nisi produceretur in testẽ ab ipso pctõre. arg. c. significasti. s. de adul. & c. omnis de pœn. & re. & q ibi not. Inno. Tertio not. q senten-
5 tia † interdicti potest ferri nedũ in loca, sed etiã in personas. Sed q̃ro pro declaratione literæ, qui sunt isti Rectores fraternitatis vrbis de quibus hic in tex. Sol. dicunt doc. q sunt quidam habẽtes in vrbe iurisdictionẽ, & potestatẽ super clerum vrbis, ex speciali prouisione, aut institutione; & sunt. 12. aut. 14. sm̃ Io. An. Glo. 1. in prin. quærit, quare non potuerit iste cõpelli ad indicandum furẽ; & assignat duplicẽ rationẽ; & contra primã format contrariũ; &
6 pro sol. remittit. Deinde quærit an † sacerdos qui non adimpleuit mandatum istorũ delegatorum, esset interdictus, aut suspensus; arguit q sic, & soluit in contrarium, assignando plures rationes, dupliciter ẽt legẽdo literã. In eadem glo. ibi, sm̃. ll. nemo potest compelli. dic, hoc nõ est absolute verũ, sm̃ ea quæ dixi in. c. qui cũ fure. s. de furt. In eadem ibi, & in hoc erat maior ipsis Rectoribus. dic, hæc ratio concludit sm̃ doc. q talis sacerdos non posset compelli, ẽt per Papã ad reuelandum peccatorem, aut pctm̃ confessi; etiam si propter hoc à Papa excõmunicaretur, qui est Vicarius Iesu Chri-
7 sti; quia † est generalis Vicarius in oibus; sed sacerdos respectu confessionis audit vt specialis Vicarius Dei; Et ideò in hoc est maior generali. vt in. c. studuisti. Et ibi dixi. s. de offi. leg. q dictũ est valde singulare. Et facit contra simplices sacerdotes qui reuelant peccatorem, aut peccatum confessi Episcopo suo, aut alteri sacerdoti, protestantes q illud dicunt tãquam in cõfessione; Nam hoc nullo modo facere debent; Nam tanquam Deus non indiget cõfessione. Et illud est peccatũ alterius, & nõ suum; Et sic non ob. id q potest colligi in. c. omnis. de pœn. & re. Et ex ꝓdictis, & ex tex. infertur,
8 q si † sacerdos producitur in testẽ in iudicio, & iurauit dicere veritatẽ, q si interrogatur postea de eo quod nouit, vt confessor, & sic vt Deus, potest audacter respõdere se nihil scire. Quod tñ singulariter limitat. D. m. si solũ illud sciuit tanquam confessor; Secus etiam si illud sciret tanq̃ homo; quia hoc casu cum tanq̃ homo iurauerit, & tanquã homo cõpellatur, & tanquã homo sciat, debet dicere veritatẽ. Sed vbi non subesset iuramentum, non debet etiam illud reuelare; nisi esset maxima vtilitas, vel necessitas, aut immineret scandalũ. Iuxta not. per Inno.
9 & doc. in d. c. omnis. Quid aũt si iurauerit † aliqua non reuelare secreta, & postea producatur in testem, an possit reuelare, cum videatur positus inter duo iuramenta contraria? Inno. in. c. qualiter. 2. de accu. notab. dicit, q sic; motus; quia aut iste iurans in primo iuramẽto cogitauit illud iuramentũ extendi ad istum casum, & tale iuramentũ fuit temerariũ; quia contra publicam vtilitatem; & ideò non seruandum. vt in reg. non est obligatorium. Aut à principio non ꝓcogitauit istũ casum; & tunc iuramentũ

non

non videtur se extēdere ad hunc casum nō præcogitatum, vt in .c.1. de iureiuran. lib.6. In fi. glo. dic, primum dictum plus placet Hosti. pro quo facit .c. cum ad quorundam .§. eo. Glo. fi. sentit contrarium, q̄ iste compellitur restituere, & soluit. dic vt in ea.

Capitulum .XIIII. Dilecta.

SVMMARIVM.

1 *Collegium constituere, & signa collegij habere regulariter non possunt priuati homines; nisi aliter eis concedatur. & nu. 5.*
2 *Collegij iura possunt queri ex consuetudine, & præscriptione.*
3 *Collegium qualiter constituatur in aliqua ecclesia; remissiuè.*
4 *Abbatissa potest habere iurisdictionem super clericos ex aliquo iure speciali.*
6 *Insignia, aut arma alterius, si quis velit assumere, an possit ille, qui prius assumpserat, ipsum prohibere. & nu.12. & nu. 13. quòd sic, quando generatur præiudicium alterius, aut aliquod scandalum.*
7 *Insignia quotuplicia sint.*
8 *Sacrilegij instar obtinet dubitare, an quis possit uti aliquo priuilegio ex concessione Principis.*
9 *Insignia, quibus ab alijs cognoscamur, possumus ad libitum assumere, secundum communem.*
10 *Nomen malum plerumq; sinistram suspitionem inducit.*
11 *Signa, & nomina designant signata.*
14 *Notarius nō potest vti signo alterius. Quin & si aliquo signo cœperit vti, non potest postea alio vti absque causa.*
Idem in sigillo Doctoris.
15 *Sigilli materia, remissiuè.*
16 *Corpus vnum quot modis fieri possit: remissiuè.*
17 *Partes integrales, & distantes quomodo inter se differant, remissiuè.*
18 *Collegia omnia noua regulariter sunt prohibita: nec possunt fieri noua secta, aut religionis species. & nu. 28. qua sint permissa.*
19 *Collegium quid sit.*
20 *Collegium vnde dicatur.*
21 *Collegium quot nominibus nuncupetur.*
22 *Collegium, quot, & qua requirat, vt constituatur.*
23 *Collegia quando superior possit destituere.*
24 *Collegij rector dicitur, qui in collegio est dignior, & ideò agere, & conueniri, & congregare collegium potest. & nu. 57.*
25 *Collegij alicuius rector, in quo sunt clerici, & laici, debet esse clericus, si est cum iurisdictione.*
26 *Collegium quotuplex sit.*
27 *Collegialis societas potest fieri propter triplicem finem.*
29 *Liga, & cōfœderatiōes qua fiunt inter ciuitates, & Barones, an teneant.*
30 *L. non dubito .ff. de capti. declaratur.*
31 *Collegium Iudæorum, an dicatur approbatum.*
32 *Collegium qui constituere possint, & an requiratur authoritas superioris.*
33 *Precibus implorandum non est, quod est à lege permissum.*
34 *Ciuitates Collegium inchoare volentes sine authoritate superioris, præsumunt coniurationem facere contra ipsum superiorem.*
35 *Ciuitates, Castra, siue villæ non approbatę à superiore, an gaudeant priuilegio Ciuitatis, Castri, seu villæ. declarando tamen vt nu. 36.*
37 *Scribens superior colligationi subditorum, nominando ipsam ciuitatem, an ciuitatem ipsam constituat.*
38 *Collegium quot homines constituant.*
39 *In Collegio quę personę possint esse.*
An mulieres. } *ibidem.*
An serui.
An Monachi.
40 *Collegium facere, an dicātur expulsi propter partialitates.*
41 *De Collegio, an possint esse homines disparis professionis.*
42 *De Collegio esse, an quis possit compelli.*
43 *Statuto stante, quòd volens incorporari collegio aliquid soluat, an filius incorporati teneatur soluere.*
44 *De Collegijs pluribus, an quis possit esse.*
45 *Collegiati, qualiter debeant se appellare.*
46 *In Collegio, si sint diuersæ qualitates, & diuersæ dignitates, attēditur maior qualitas, & maior dignitas.*
47 *Cardinales an faciant collegium;*
48 *Collegiati quod ius habeant in rebus, & bonis collegij.*
49 *L. 1. in fin. de Colleg. illi. declaratur.*
50 *Vniuersitas est persona repræsentata.*
51 *Res quæ diuiduntur inter singulos, vt singulos, nō sunt diuidendæ inter singulos, vt absentes. Limita ibidem, & nu. seq. dupliciter.*
52 *C. episcopus .§. qui manumittitur .12. q. 2. dupliciter limitatur.*
53 *Statuto stāte, quòd vniuersitas teneatur damnum emendare, si non cœperit malefactorem, tenetur etiam ille qui passus est, contribuere ad damni emendationem.*
54 *Statuto dictante, quòd condemnationes illorum de Collegio, qui non veniunt ad Collegium, vel aliter sunt inobedientes, diuidantur inter illos de Collegio, condemnati etiam debent habere partem suam.*
55 *Vniuersitas an dicatur possidere res, quæ sunt in communi vsu. Et qualiter probetur ipsius possessio.*
56 *Vniuersitas qualiter congregetur. Et vbi. num. 63.*
58 *Collegiati quando legitimè sunt vocati, & vna pars eorum nō venit, an gesta per aliam partem præsentem, valeant.*
59 *Rector quando nō vult cōgregare collegium, qualiter cogi possit.*
60 *Ciuitatis administratio in agēdis spectat ad rectorem, & in eius defectum ad decuriones.*

61 Vniuersitas præsumitur congregata ex mandato superioris.
62 Vniuersitas, quando congregatur per non habentem potestatem, an valeant gesta per eam. Et quid si alia requisita non obseruentur, num. 65.
64 Vniuersitatem vocatam esse, an sufficiat probare, non probando illã interfuisse, ac propositam fecisse.
66 Collegium qualiter possit agere; Et qualiter conueniri. Et qualiter concipiatur libellus contra Collegium; Et nomine Collegij; Et qualiter citetur Collegium. nu. 74.
67 Absentes an sint vocandi in collegio, & qualiter; remissiuè.
68 Absentium in numero qui computentur: remissiuè.
69 Collegiati, an debeant præstare consensum in communi, an verò singulariter possint prestare.
70 In Collegio qui habeant vocem.
Et quid iuris si comisceantur habiles cum inhabilibus. ibidem.
71 Collegia duo si cõuenire debeant in actu expediendo, an debeant distribui voces per capita, an per collegia; remissiuè.
72 In Collegio, an vnus possit cõmittere vocem alteri: remissiuè.
73 Collegium qualiter constituat syndicũ: remissiuè.
75 Collegium, vtrũ possit condere statuta, & qualia.
76 Ciuitates regulariter habent omnimodam iurisdictionem: secus Castra, & Villæ. Et collegia artificum. ibidem.
77 Statuta facere, dependet à iuri dictione. Limita tamen. nu. 78. Et sublimita. nu. 79.
80 In statutis condendis per vniuersitatem, an requiratur consensus, & authoritas Rectoris.
81 Iurisdictio est penes totum populum.
82 L. 2. §. deinde cum esset. de orig. iu. declaratur.
83 Ciuitatis vna pars, si ex legitima causa expulsa sit, an altera pars possit contra ipsam facere statuta.
84 Vniuersitas doctorum permixta cum vniuersitate scolarium, an possit facere statuta in præiudicium scolarium.
85 Capitula ecclesiarum cathedralium, & capitula sede vacante, an, & qualiter possint condere statuta: remissiuè.
86 Collegia coram quibus sint conuenienda. Et quid si collegium mixtum sit ex clericis, & laicis. num. sequenti.
88 De Collegio exire, vtrum quis possit liberè.
89 Collegia qualiter dissoluantur. & nu. 93.
90 Collegiati omnes si mortui fuerint præter vnum, Collegij iura remanent penes eum. Limita tamen vt ibi.
91 Senator vrbis Romæ, non dicitur hodie habere potestatem collegij Senatorum.
92 Collegiati omnes licet mortui fuerint, si tamẽ spes sit collegij in habitu, non dicitur dissolutum Collegium.
94 Vniuersitas, vtrum possit delinquere, & qualiter. remissiuè.
An possit accusari, & qualiter. remissiuè.
An possit puniri, & qualiter. remissiuè.
An punita vniuersitate, possit ẽt puniri singuli.
95 Collegio destructo, quid agẽdum sit de bonis ipsius Collegij. & nu. 97.
96 Præmium debet cessare, cessante labore.
98 Collegij bona qualiter diuidi debeãt, in casu diuisionis fiendæ de ipsis inter collegiatos.
99 Collegio destructo, vtrũ pereant priuilegia ipsius.

1 DILECTA. Non † possunt singulares subditi in præiudicium
Prælati erigere signa collegij. h.
d. Vel sic, priuati homines regulariter nequeunt constituere collegium, & habere signa collegij; nisi aliter eis concedatur.
h. d. Et in prima parte ponitur quærela.
Secundo dantur iudices, ibi, discretioni. Nota
primo ibi, non consueuerunt. arg. optimum à
2 cõtrario, ꝙ iura collegij † possunt quæri ex consuetudine, seu prescriptione. Ad idem facit, ꝙ
not. Inno. in .c. postulasti. de iu. pa. Secũdo
3 not. ꝙ licet † in eadẽ ecclesia sint plures clerici
beneficiati, tamen per hoc non dicuntur ipsi
cõstituere collegiũ, seu capitulũ, ita ꝙ possint
ipsi vti insignijs, aut iure collegij; nã per hunc
modũ non licet collegium constituere; de quo
4 latius. j. Tertio not. ꝙ Abbatissa † potest habere iurisdictionem super clericos; Quod intellige, ex aliquo iure speciali; Secus aũt est de
iure cõmuni. Vltimo colligitur singulariter ex
5 isto tex. ꝙ quis † potest se opponere ratione
proprij interesse, vel preiudicij, volentibus indebitè erigere collegium, aut vti signo collegij
in preiudicium suum. Et sic inducitur iste tex.
6 ad .q. not. An † si vnus velit vti, aut assumere
arma, aut insignia alterius, possit ille qui prius
assumpserat, ipsum prohibere. Circa ꝙ dicẽdum est secundum .D. m. & .d. Anto. Quòd
7 quædam sunt insignia † dignitatis, vt sunt insignia consularia, vel Legatorum, vel Episcoporum; & talibus licitè vtitur ille qui fungitur tali dignitate. vt io .l. 1. ff. de offi. proconsul. Si
verò non est in tali dignitate vtens, dicitur falsum committere. vt in .l. eos. & ꝙ ibi not. ff.
de fal. facit .c. 1. š. de cleri. excommu. & .c. vt
apostolicæ. de priuile. lib. 6. Quędam sunt insignia singularis dignitatis, quibus vtuntur Reges, Principes, & Nobiles; & istis priuatæ personę vti nõ possunt. vt in .l. 1. C. de ijs qui poten. nom. Quędam verò sunt insignia, seu arma quibus vtuntur priuatæ personæ, & subdistingue, ꝙ aut vtuntur ex cõcessione Principis,
& non est dubium ꝙ possunt. Quinimò dubi-
8 tare † an possint ex cõcessione vti, instar sacrilegij obtineret. vt in .l. 2. C. de cri. sacrileg. Aut
9 cessat principis cõcessio, & cõiter* tenetur † ꝙ Cõm. op.
quilibet potest sibi assumere certa insignia, aut
arma; Sicut enim nomina propria assumuntur
ad placitum, vt vnus ab altero cognoscatur. vt
insti. de le. §. si quis in nomine. & .c. de inge.
manu. in .l. ad recognoscendos. Ita etiam cuilibet licitum est assumere talia insignia, vt per
ea alter ab altero discernatur. Ex quo ego

insto

infero, quòd ſicut vulgariter dicimus, quòd
filius multum conqueri poteſt de patre, pro-
pter turpe nomen impoſitum, cum libera po-
teſtas fuerit ponendi pulchrum; Et maxi-
10 mè, † quia à malo nomine plerunque ſiniſtra
ſuſpitio inducitur; propter quod ab eo cauen-
dum eſt, vt tradit .d. Anto. ſ. in prohe. ita &
cõqueri poteſt filius de patre, qui turpia arma,
ſeu inſignia aſſumpſit. Vnde aliqui aſſumpſe-
runt aratra; alij incudines, quæ ſunt ſigna, quòd
11 vilis conditionis homines erant; cum † ſigna,
& nomina, ſignata deſignent. vt in.l.3.C.de fa-
bricenſi.lib.12. Facit quod not.16.q.1.io.c.
ſi cupis. Et ideò prudenter vidi quoſdam ſuc-
ceſſores facientes alia arma, & inſignia notabi-
12 lia. Sed iuxta prędicta quęro, de no. quęſt. † an
quis poſſit aſſumere arma, vel inſignia alterius.
Et videtur dicendum quòd ſic; quia ſicut licitũ
eſt aſſumere nomen proprium alterius. vt in.l.
duo ſunt titij.ff.de teſta. tutel. & in.l.facta.§.ſi
verò nominis.ff.ad trebel. ita videtur quòd lici
tum eſt inſignia aſſumere; cum eadem ſit ratio
in vtriſque; & vtrunque dependeat à ſimplici
voluntate, vt dictum eſt. Sol. dicendum eſt, ꝙ
13 hoc licitum eſt, vbi † non generaretur aliquod
præiudicium, aut aliquod ſcãdalum poſſet oriri
contra alium talia inſignia habẽtem; nec etiam
cõtra rempublicam. Vtputa, ſi vnius Teutoni-
ci, aut alterius longè diſtantis, vnus Senẽſis in-
ſignia, ſeu arma aſſumeret, ſecundum docto.
Secus ſi poſſet generari aliquod præiudicium.
vt puta, ſi vir facinoroſus inſignia mea aſſume-
ret; propter quod inimici ſui poſſent ex erro-
re, credentes me illum eſſe, offendere me; Nam
poſſem implorare officium ſuperioris, vt ille
talibus inſignijs nõ vtatur. Facit.l.1.§.quies.
ff.de offic.præfec.vrb. Et idem eſt, vbi aliter
intereſſet reipublicæ. Vtputa, quia vnus nouus
artifex, aut mercator, aſſumeret ſignum alterius
artificis, ſeu mercatoris, vt merces ſuas citius,
& cariori ꝑtio venderet, tãquàm factas ab opti
mo artifice, cum nõ eſſent ita bonæ; hoc enim
ex prædicta ratione poteſt per iudicem prohi-
beri. Facit.l.libertus negotiatoris.ff.de oper.
liber. & quod not.in.c.in nonnullis.ſ.de iudæ.
& in.l.iudæos.C.de iudæ. vnde ſcotit ſingulari-
ter Bal. in.q.ſua, quæ incipit, Accuſatus de vi
14 turbatiua. col. 3. quòd ſi vnus † Notarius
aſſumit ſignum alterius, quod facere non po-
teſt; agitur contra eum de vi turbatiua. Quini-
mò plus dicit ibi Bal. quòd Doctor, vel Nota-
rius, qui cœpit vti ſigillo, vel ſigno vno, non po
teſt vti poſtea alio; niſi ex cauſa. Et ſi vtitur, in-
cidit in crimen falſi. per not.in.l.1.C.de ſport.
Et hoc etiam no. Guil. & Bal. in.l.comparatio-
15 nes.C.de fi.inſtru. Et de materia † ſigilli dixi in
.c.2.de fi. inſtrum. De inſignijs autem, & ar-
mis vide etiam tractatum Bal. quem ſuper hoc
compoſuit. Glo.1.colligit not.ex tex. deinde
16 tractat ſubtiliter † qualiter quinque modis di-
catur vnum corpus, & interſerit differentiam
17 inter † partes integrales, & diſtantes; de qua ma
teria dic, vt traditur in.l.rerum mixtura.ff.de
vſuca. & in iuribus per glo. hic allegatis. In ſi.
glo. dic, hæc glo. licet ſubtiliter loquatur, non
tamen reddit ſufficientem rationem, quare iſti
clerici non poterant facere collegium. Vnde
pro clariori doctrina ſecundum D.m. poſt In-
noc. hic, & poſt Bar. in.l.fi.ff.de colleg. illi. & vt
18 patebit ex infra dicendis, regulariter † collegia
omnia ſunt prohibita. Nec poſſunt fieri nouæ
ſectæ, aut religionis ſpecies, vt dicam. ĩ. in.5.q.
princip. & in.6. Quare licet iſti clerici eſſent in
eccleſia, vt ſingulares, non tamen poterant ꝓ-
pria authoritate cõſtituere ſibi collegium. Sed
debebat interuenire authoritas ſuperioris, vt
dicam infra in.6.q. Et maximè cum eſſent ſub-
diti; vnde in præiudicium ſuperioris non pote-
rant ſibi conſtituere collegium præiudicatiuũ
poteſtatis ſuperioris, vt patebit ex infra dicen-
dis. Et ideò meritò prohibentur vti ſigno colle
gij, cum non haberent collegium, per ea quæ
dixi.ſ.in vltimo not. Et hinc ſumpta occaſio-
ne Innoc. hic, & Io. And. tractat latè materiam
collegiorum; ſed ſatis confusè. Et ideò.d.An.
hic, magis diſtinctè ipſam materiam tractat per
octo quæſt. principales. Ego verò quia multũ
bene conuenit tex. noſtro, ipſam materiam lon
gè magis ordinatè, & latè, licet ſub compendio
quantum potero, tractabo per infraſcriptas q̃-
ſtiones. Prima quæſtio erit, quid ſit collegiũ.
Secunda, vnde dicatur. Tertia, quæ requirãtur
ad eſſe collegij. Quarta, quotuplex ſit. Quin
ta, quæ collegia ſint permiſſa, & quæ prohibita.
Sexta, qui poſſint conſtituere collegium, & an
requiratur authoritas ſuperioris. Septima,
quot homines conſtituant collegium. Octa-
ua, quæ perſonę poſſint eſſe in collegio. No-
na, an quis poſſit cogi eſſe de aliquo collegio.
Decima, an de iure quis poſſet eſſe de pluribus
collegijs. Vndecima, qualiter debeant ſe appel
lare collegiati. Duodecima, quod ius habeant
homines de collegio in rebus, & bonis colle-
gij. Decimatertia, qualiter congregetur vni-
uerſitas. Decimaquarta, quos actus poſſit vni-
uerſitas exercere; & qui debeant interuenire; &
qualiter collegium poſſit agere, & qualiter cõ-
ueniri. Decimaquinta, vtrum collegium poſſit
condere ſtatuta, & qualia. Decimaſexta, cõtrà
quibus collegia debeant conueniri. Decima-
ſeptima, vtrum quis poſſit liberè exire de colle
gio. Decimaoctaua, qualiter collegia diſſol-
uantur. Decimanona, quid agendum ſit de bo
nis collegij, deſtructo collegio. Vigeſima, qua
liter fieri debeat diuiſio de bonis collegij inter
illos de collegio, vbi dicta bona inter ipſos ve-
niunt diuidenda. Vltima, vtrum deſtructo col
legio, remaneant priuilegia ipſius collegij. Pri-
19 mo igitur quæro, quid ſit † collegium. Sol.
dic, quod eſt collectio hominum ſimul viuen-
tium, ſecundum Hug. & Archidi.12.q.2.in.c.
epiſcopus.§.qui manumittitur. Sed non pla-
cet, quia poteſt eſſe collegium ex hominibus
qui tamen non ſimul viuunt; vt patebit ex infra
dicendis. Et ideò arbitror, quòd poſſet ita de-
ſcribi. Quod eſt ſocietas plurium corporum,
ſeu

seu hominum inter se distantium, vno nomine
depntata collegio. & hoc colligitur ex.l.1.ff.de
coll.illi. & patebit ex infra dicendis. Secundo
20 quæro, †vnde dicitur collegium. Sol. dic quòd
dicitur à colligendo; quia homines ipsius ad
inuicem colliguntur. vt in auth.de monac §.co
gitandum.tradit Archid. in.d.§.qui manumit
titur.&.c.episcopus.12.q.2.& gl. & Bal.in.l.1.
21 ff. quod cuius. vniuer. Hoc autem collegium
quandoq; appellatur corpus. Et ideò omnes de
collegio dicūtur incorporati collegio.vt.C.de
priui.corpo.li.11.l.vni. Quandoq; verò appel
latur Capitulū. vt in.c.capitulū sanctæ Crucis.
de rescript. &.s̄.de ijs quæ fi. à ma.par. cap. in
rub.& nigro. Licet Capitulum habeat alia plu
ra significata. de quibus per Io. And.in.c.repre
hensibilis.de appell.& in.c.Ioannes. de regu.
Quandoq; etiā appellatur vniuersitas. vt in.l.1.
in prin.ff.quod cuius.vniuer. Et de duplici spe
cie vniuersitatis vide Bal. in.l.1.ff.de dā.infect.
Quandoq; appellatur cętus. vt dicit Bart.in.l.
prætor.ij.in prin.ff.vi bon.rapt. Nam & cętus
hominum ciuitates constituunt. vt dicit Cice.
in prohe.de Repub. Quandoq; etiam appel-
latur Gens, & quandoq; Congregatio, de qui-
bus per Bart.in.d.l.prætor. Quandoq; etiam
collegia Societates appellantur. vt in.l.1. circa
princ.ff.quod cuius.vniuer. Item & quādoq;
appellantur Fraternitates. vnde homines eius-
dem collegij confratres dicuntur. vt in.l.fi.ff.de
colleg.illic. Quandoq; etiam appellantur So-
dalia. vt in.l.1.in prin.ff.de colleg. illic. Quan-
doq; etiam collegium appellatur Conuentus,
à cōueniēdo in vnū. vt not.15.dist. in.c.1.in fi.
vbi probatur, quòd conuentus, cętus, & conci-
lium pro eodem supponuntur. Habet etiam
quandoq; & alia nomina, quæ consuetudo at-
tribuit secundum diuersitatem regionum. vt di-
cit Bar.in rub.ff.de colle.illi. Et vt plurimum
denominatur ab arte, vt collegium Campsorū,
Notariorum, & simil. Et interdum ab effe-
ctu pietatis, vel exercitij, vt collegium frustra-
torum, & collegium visitantium infirmos; &
collegium captiuos redimentium; & collegiū
eleemosinam facientium, cum simi. Tertio q̄-
22 ro, †quæ requirātur ad esse collegij Sol.Inno.
hic, ponit duas opin. Prima, quòd sint alicuius
professionis, vel negotiationis, aut artis; vel ali-
cuius pietatis, vt Grammatici, Campsores, Le-
gistæ, Canonistæ, & similes. Secundo, quòd
habeāt rectorem, vt caput; & habeant commu-
nem arcam, & cōmune sigillum; & quòd vnian-
tur ad aliquem bonum finem, vel ad aliquam
causam approbatam. Secunda opinio est, q̄
non requirātur tot; sed sufficit eorum nuda vo-
luntas, tacita, vel expressa, qui volunt simul con-
uenire; & quòd fiat ad finem alicuius iustæ cau-
sæ, & honestæ, aut à iure permissę, quanuis à iu-
re non constituatur; vel arcam communem nō
habeant; talia enim potius sunt signa extrinseca
collegij. Requiritur tamen, quòd habeant cō-
mune nomen. Et nominatio communiter fit ab
arte, vel effectu. vt.s̄.dixi. Vnde dicit Bar.in.l.2.
23 ff.de extraor.cri. quòd †superior potest desti-
tuere collegia, quæ videntur facta pietatis cau-
sa, si in statutis collegij non continentur aliqua
ad pietatem pertinentia. Et quòd ad esse colle
gij non requiratur quòd habeat rectorem, te-
net etiam Inno.in.c.irrefragabili.§.excessus.de
offic.ord.& in.c.cum non ignores. & ibi etiam
D.m.s̄. de præben. & probatur in.l.1.ff.quod
cuius.vniuer.& Bal.in rubr.C.pro so.& Bart.in
.l.fi.ff.de colleg.illi.Pau.in clem.1.de regu. Et
ideò facientes collegium, non tenentur sibi eli-
gere rectorem; sed totum corpus est rector. in
cle.2.de æta.& qualit. Bal. tamen in rub.C.p
24 so.dicit; quòd dignior† habetur loco Præpositi,
vel Rectoris, qui pōt agere, conueniri, & con-
gregare collegium. per not.per Inno.in.c.1.s̄.
de maio.& obed. Item vt dixi, inter alia neces-
sarium est, quòd fiat ex iusta causa. Et dicit In-
noc.hic, quòd iusta causa est, si fiat ad defensio-
nem iustitiæ; vel ne fraudes in negotiationibus
committantur, secundum quod infra dicetur.
Et generaliter, quæ sint signa ad cognoscēdum
vniuersitatem, seu collegium; vide etiam per In-
noc.in.c.postulasti.& in.c.nobis.de iure patro.
& per Pau.in clem.vt ij qui.de æta.& qualit. &
Host.in sum.huius tit. Item aduerte, quòd li-
cet supra dixerim, quòd ad esse collegij non est
necessarius rector; tamen illi de collegio, si vo-
lunt, possunt sibi constituere rectorem. vt in.l.
fin.C.de iur.om.iud. Facit.l.item magistri.ff.
25 de pact. Et aduerte, quia si in†collegio essent
clerici, & laici, & rector deberet habere iurisdi-
ctionem, vt contingit in collegio, & vniuersitate
scolarium. vt in auth.habita.C.ne fi.pro pa. lai-
cus non posset esse rector. Et ideò statutum
nostrum dicit, quòd sit clericus non coniuga-
tus. Secus si rector nullam esset habiturus iu-
risdictionem; nam posset tunc esse laicus; licet
in collegio sint etiam clerici. vt tenet singulari-
ter Bar.in.l.fin.ff.de colle.illi. Quarto quæro,
26 †quotuplex sit collegium. Sol.Inno, dicit hic,
quòd quoddam est personale, quod fit ad ali-
quod negotium personale, vel aliquem pium
actum exercendum; vt est collegium alicuius
professionis.i.negotiationis, vel alicuius pieta-
tis. Quoddam est collegium reale, vt ciuitatis,
castri, vel villæ. Subdit tamen, quòd hæc nomi
na non sunt à iure imposita; sed magistralia,
ad instar seruitutum personalium, & per re-
spectum an debeantur personæ; quo respectu
aliqua collegia dicuntur regularia, & alia perso-
nalia; & sequitur hic.d.Ant. Bal.verò in rubr.
27 C.p soc.dicit, †quòd societas collegialis potest
fieri propter triplicem finem.s.propter bonū
honestum; vt si fiat vt auxilietur viduis, pupil-
lis, & similibus miserabilibus personis. Item
propter bonum delectabile; vt si fiat ad tripu-
diandum, bibendum, & comedendum, aut ad
similes actus. Item propter bonum vtile; vt
propter vectigalia. Item adde, quòd propter
publicam vtilitatem; videlicet, vt prouidea-
tur necessitatibus ciuitatis, villæ, vel castri, vel vt
merces bene vendantur; & vt negotiatores li-
citè,

citè, & legaliter negotientur. Et hęc adde ad
ea, quæ dicta sunt in præcedenti quæstione, cui
28 conueniunt. Quinto q̃ro, quæ collegia † sint
permissa, & quæ prohibita. Sol. regula est, ꝙ
omnia collegia intelliguntur prohibita, nisi re-
periantur expresse permissa. vt in.l.collegia.§.
in summa.ff.de colle. illi. Permissa autem intel
liguntur tàm à iure gentium, quàm à iure ciuili
collegia, quæ ciuitates appellantur, & castra, &
villæ. vt.l.ex hoc iure.ff.de iu.& iur. & ponit gl.
in.l.1.§.1.ff.quod cuiuſ.vniuer.& tradit Bal.in
.l.fi.ff.eod.tit. Item approbata intelliguntur
collegia, quæ pietatis, aut religionis causa fiunt.
Quod intellige, quando instituerētur cum hoc,
quòd personæ talis collegij remanerent sæcu-
lares; vt sunt collegia disciplinatorum, & aliarū
fraternitatum cōstitutarum ad pios actus exer
cendos; quæ de iure communi etiam sunt per-
missa. vt est tex.in.l.fin.ff.eod.& ibi Bar. Secus
si fierent religionis causa; ita vt personæ ipsius
collegij efficerentur ecclesiasticę, quia hoc fieri
nō potest; nec approbata sunt, nisi fiant cū supe
rioris authoritate. vt in.c.fina.§.de re.do.& in
c.1.de re.do.lib.6. Item permissa intelligūtur
à iure communi, secūdum Bart.collegia docto-
rum, & scolarium. vt in auth.habita.C.ne fi.pro
pat. Item collegium plurium facientium vnam
artem, vel negotiationem licitam in vna ciuita-
te, vel loco. vt.d.l.fi. Et dicit glo.in.l.1.ff.quod
cuiuſ. vniuer. quòd omnes artes enumeratæ in
.l.fi.ff.de iur.immun. habent collegium appro-
batum à iure communi. Permittitur etiā pau-
peribus personis collegium facere pro susten-
tatione eorum vitæ; dummodo non conueniāt
nisi semel in mense. vt in.l.1.§.1.ff.eod. Alia
autem collegia, & omnes aliæ sectæ, regulariter
sunt prohibitæ, vt dixi. Et ex prædictis infert
29 hic Inno.d.An.& Bar.in.d.l.fin.quòd ligæ, † &
cōfœderationes, quæ fiunt inter ciuitates, Prin
cipes, & Barones, regulariter non tenent. Non
30 obstat † .l.non dubito.ff.de capti. vbi ciuitates
inuicem cōfœderantur, & colligantur; quia il-
lud procedit in ciuitatibus liberis, quæ possunt
cōfœderari; & maximè ciuitati Romanæ. Sed
plures ciuitates, vel Barones, qui subessent vni
domino, vel principi, non possunt facere istam
confœderationem. Facit quod not.in.c.fi.de
testi.cog.& in.c.fi.de schisma. Talia enim sunt
sodalitia, quæ prohibita sunt. vt.l.1.ff.de colle.
illic. Et ex prædictis infertur secundum Bart.
quòd ciuitates Tusciæ, vel similes, non recogno
scentes superiorem, possunt facere talem cōfœ-
derationem. Et ex prædictis infertur, quare
hic in tex.nostro, Papa prohibet istis, nę vtan-
tur sigillo tanquàm collegij; quia cum non pos-
sint facere collegiū, cum subessent Abbatiæ; &
quia erant personæ ecclesiasticæ, non poterant
31 vti signo collegij. Sed † an collegium iudęorū
dicatur approbatum, vel reprobatū. Sol.Bart.
tenet ꝙ non sit reprobatum ratione sectæ. in.l.
cum senatus.ff.de reb.dub. vide ibi per eum. &
adde quæ dicam in sequenti quæstione. Sexto
32 quæro, † qui possint cōstituere collegium, & an
requiratur aothoritas superioris. Solut. dicit
d.Ant.post Inno.quòd quidam sunt, qui habēt
necesse simul conuenire propter aliquam pro-
fessionem, artem, seu negotiationem; vt Docto-
res, Scolares, Campsores, & similes, & tales à se
ipsis possunt constituere collegium; quia habēt
à iure authoritatem, ex eo ꝙ approbata sunt. vt
dixi in pręcedenti quæstione; & probatur in.l.
omnibus.ff. ad trebel. Quidā verò sunt plu-
res, vt plures, qui non habent necesse simul cō-
uenire, & requiritur superioris authoritas. vt in
.l.fi.ff.de colle.illi. Et hinc potest sumi alia rō
decisionis prohibitionis positæ in tex. nostro.
Sed contra prædicta opponitur, & videtur, ꝙ
etiam homines cuiuscunq; negotiationis, etiā
approbatæ, non possunt constituere sibi colle-
gium; cum collegia absque Senatusconsulto, vel
Principis authoritate fieri non debeant. vt in
d.l.fin. Sol.dicit hic Innoc. & sequitur.d.Ant.
quòd aut plures volunt constituere collegium
pro aliqua iusta causa à iure approbata, vel pro
33 publica vtilitate, de quibus.§.dixi; Et † cum
hoc sit à iure concessum. vt.l.1.ff.de colleg. illi.
non est necessarium precibus implorare.l.1.C.
de thesau.lib.10. Aut homines, qui volūt vni-
re collegium parum habent simul facere; vt sūt
34 quandoq; † ciuitates, & principes volentes col-
legium inchoare; & non possunt sine authori-
tate superioris, secūdum Innoc. Qui alibi dicit,
quòd istæ præsumuntur cōiurationes; & quòd
fiant ad aliquod malum contra superiorem. vt
in.c.1.§.de schisma.& sequitur.d.Ant. & adde
quæ dixi in quæstione præcedenti. Et plus dicit
35 in.c.cum ab ecclesiarum.de offi.ord.quòd † ci-
uitates, castra, vel villæ, non approbatæ à supe-
riore, non gaudent priuilegio ciuitatis, castri,
vel villæ. Bar. verò in.d.l.fin.dicit, quòd appro
batio non est necessaria, cum sit permissa à iure
gentium, vt dixi in præcedenti quæstione. Et à
iure ciuili non sit reprobata; nisi quādo illa ædi-
ficiorum colligatio tenderet ad æmulationem
alicuius ciuitatis, vel materiam seditionis præ-
beret. vt est tex.in.l.opus.ff.de op.pub. Facit
36 .l.per prouincias.C.de ædific.priuat. Et † hoc
quantum ad hoc, vt collegia illa dicantur popu-
lus, vel collegium. Sed quantum ad hoc, vt di-
catur ciuitas, quia ciuitas in vsu nostro non ap-
pellatur, nisi habeat Episcopatum; & Episcopa-
tum habere non potest sine authoritate supe-
rioris; sequitur quòd appellabitur castrum, vil-
la, vel populus, secundum diuersa nomina; &
37 collegium erit. Subdit tñ Inno. ꝙ † talis sub-
ditorum colligatio esset approbata eo ipso, ꝙ
superior scriberet tanquàm ciuitati, castro, vel
villæ. Sed dicit Bart.quòd hæc approbatio nō
requiritur quantum ad hoc, vt sit collegium, vt
dictum est. Et quantum ad hoc, vt sit ciuitas,
dic ꝙ non sufficeret, vt patet ex prædictis. Et
an per salutationem, quam Papa, vel superior fa
cit, scribendo vniuersitati, videatur illam appro
bare, vide.§.in salut.prohe.Greg. & quod tra-
ditur in cle.fi.& maximè ibi per Steph.de sent.
excom.& in cle.fi.de stat.regu. Septimo quę-
ro,

38 ro,† quot homines constituant collegium. Sol. tex. est in l. neratius priscus. de verbo. sign. tres facere collegiũ existimat. & idem tenet Bart. in rub. & in l. fin. ff. de colle. illi. & Bal. in rub. C. ꝑ
39 soc. Octauo q̃ro,† quæ personæ possint esse in collegio. Sol. dicit Bar. in d. l. fi. quòd tàm masculi, quàm fœminæ; si tamen illud cuius gratia collegium celebratur, non repugnat statui mulieris; ꝑt ourt est in collegio religionis; vt in ecclesia maiori sancti Petri Florentiæ. & in monasterio, q̃ appellatur ibi, il Paradiso, dixi in cle. r. de electio. in glo. 3. vel si esset collegium ad actus pios exercendum, vel etiam ad negotiationem; Secus si repugnaret statui mulieris: vt in collegio decurionum, vel doctorum, de quo mulier esse non potest. vt in l. fi. ff. de reg. inr. Et idem dicendum est de seruo, qui potest esse de collegio quod conuenit statui suo; tequisita tamen domini sui licentia. vt in l. penul. §. fi. ff. de colleg. illi. Et idem dicit Bart. in d. l. fin. de monacho, seu religioso, qui non potest transire ad aliud collegium sine licentia superioris. Et idẽ ego dicerem de pueris, in actibus conuenientibus ipsis. Quare & ipsi dicuntur esse de vniuersitate, de populo, & de ciuitate. vt not. Inno. in c. 2. ꝟ. de ope. no. nun. & in c. grauem. ꝟ. de sent.
40 excom. Quid autem† de expulsis propter partialitates, an dicantur facere collegium. ꝟ. subdam in. 15. quæstione. Sed posset dubitari
41 vtrũ † de collegio possint esse homines disparis professionis. D. m. in. c. pen. de testa. & in. c. cũ causam. de elect. per ea quæ traduntur in. c. in noua. 16. q. 7. dicit q̃ non; si debent ibi internenire, vt collegium. Secus si vt singulares. vt in. c. per tuas. de arbit. & in. c. vbi periculum. de elect. lib. 6. tradit Innoc. in. c. cum ab ecclesiarũ. de off. ord. & vide quæ latè dixi in. d. clem. 1. de elect. Et aduerte, quia si in collegio sint homines diuersæ qualitatis, attenditur maior qualitas, & dignitas. Facit quod statim dicam in
42 1 t. q. & in. 14. Nono quæro,† an quis possit compelli, vt sit de aliquo collegio. Sol. Innoc. hic, & d. An. dñt, q̃ collegia personalia alicuius professionis, vel artis, sunt voluntaria. Vnde nõ potest quis compelli intrare collegium Doctorum, Campsorum, vel similium; & qui intrauit potest liberè exire, nisi statutum contradiceret, q̃ exire non posset; vel exercens talem actum teneretur intrare, seu se incorporare facere. In collegijs verò realibus, eo ipso q̃ quis est de ciuitate, vel habet domicilium in ciuitate, est de collegio ipsius, donec mutet domicilium; quod licitum est. vt in. c. propofuisti. ꝟ. de fo. compet. & in l. assumptio. ff. ad munici. Quid autem si
43 † ex forma statuti volens incorporari collegio, teneatur aliquid soluere; an filius incorporari teneatur soluere; tex. est singularis q̃ non, in. l. fi. in fi. C. de adno. diuer. iud. Decimo quæro,
44 an de iure † quis possit esse de pluribus collegijs. Sol. d cendum secundum Inno. & docto. hic, q̃ in personalibus non potest. per. l. 1. §. fi. ff. de colleg. illi. Sed in regularibus potest. Sed melius dicit Bart. in. d. l. fina. Quòd quædam sunt, quæ subalternantur ad inuicem; & habent se vt totum, & pars, sicut corpus, & membra. Exemplum in nostra vniuersitate scolarium, q̃ diuiditur in tria membra; videlicet, Canonistas, Legistas, & Artistas. Et alibi, vt Bononiæ; Diuiditur in Vltramontanos, & Citramontanos. Et etiã quælibet pars diuiditur per nationes. Et isto casu potest quis esse in toto, & in vno membro totius; sicut potest vnus esse de vna prouincia, & de vna ciuitate. & in ciuitate, de vno populo, & vna factione, seu partialitate, & sic de similibus. Quædam sunt collegia, quę habent se vt species separatæ. Et subdistingue, quia aut quæritur, vtrum quis possit esse de vno collegio necessariò, & in alio voluntariè; verbi gratia, tu es ciuis huius ciuitatis origine; & sic de collegijs istius ciuitatis necessariò, vt statim dixi. Potest tamen effici de collegio alterius ciuitatis voluntariè. vt in. l. domicilium. & in. l. assumptio. & in. l. nihil. ff. ad municip. & traditur in. d. c. propofuisti. Aut quæritur an quis possit esse in pluribus collegijs voluntarijs. & Innoc. hic tenet q̃ non. Sed tu distingue. Quòd aut exercitium vnius, non est impedimentum ad exercitium alterius collegij. Exemplum, licet tu sis de collegio alterius alicuius artis, vel negotiationis, tamen potes etiam esse de collegio disciplinatorum. vt. d. l. assumptio. & l. libertus. §. præscriptio. eod tit. Facit. C. de postu. in. l. quisquis. & C. de assessor. l. fina. Si verò vnius exercitium esset alterius impedimentum, tunc procedat dictum Innoc. per. d. l. 1. §. fina. ff. de colle. illi. Facit. l. omnes qui. C. de decu. lib. 10.
45 Vndecimo quæro,† qualiter debeant se appellare collegiati. Sol dicit Inno. q̃ si sunt personalia, debent sumere nomen ab arte professionis, vel negotiationis, quam exercent; Vt puta, collegium Canonistarum, Iuristarum, Campsorum, & similium. Dicit tamen, quòd tales non comprehendunt vniuersaliter, & indistinctè omnes talem professionem, vel negotiationem exercentes; sed debet nomen restringi ad loca, vbi talia exercentur; & sic debent se nominare sub nomine loci; vt vniuersitas scolarium Senen. Bononien. & sic de similibus. & sequitur hic simpliciter. d. Aut. Tu verò dic, vt. ꝟ. dixi, quòd etiam denominantur ab effectu pietatis. Collegia verò, quæ ciuitates, & castra appellantur, denominantur à nomine ipsius ciuitatis, vt vniuersitas populi Senen. Et si sunt alicuius ecclesiæ, à nomine ipsius ecclesiæ; & in hoc non
46 est magna vis. Et aduerte, quia si in † collegio essent diuersæ qualitates, attenderetur maior qualitas, & dignitas. vt tenet gl. in ver. fratribus nostris. in. c. 1. de off. leg. lib. 6. Et probatur in omnibus iuribus, in quibus Papa loquens de Cardinalibus, dicit, de consilio fratrum nostrorum; cum tamen sint ibi longè plures presbiteri, Cardinales, & Diaconi Cardinales, qui appellantur filij, quàm Episcopi Cardinales, quos Papa vocat fratres. vt in. c. quàm graui. ꝟ. de crim.
47 fal. & ibi dixi. Et † an Cardinales faciant collegium, dixi in. c. ad liberandum. ꝟ. de iudæ. Et de materia

materia ipsorum latè dixi in cle. ne romani. de
elect. Et redeundo ad propositum, dic, quòd
in casu prędicto collegium subijcitur iudici, qui
præest personæ maioris qualitatis, vt no. glo. pe
nul. in. c. 1. de loca. & Bar. in. l. fin. præalleg. In
contrarium tamen facit quod infra subijciam
in. 14. q. Et vide glo. not. in ver. filijs. in salut. 6.
quæ vult, quòd propter multam paucitatem,
non attenditur maior qualitas. Quod ego in-
telligo, quando ageretur de collegio, vt colle-
gio; Secus de singulis de collegio, vt singulis; vt
infra subijciam in. 14. q. Duodecimo quæro,
48 † quod ius habeant homines de collegio in re-
bus, & bonis collegij. Sol. Azo. in sum. in titu.
quod cuius. vniuer. no. dicit, quòd in ijs quæ
sunt vniuersitatis, singulares de vniuersitate nō
debēt habere partem. vt in. l. 2. §. viarum. ff. ne
quid in loc. pub. &. 12. q. 2. in. c. episcopus. §.
qui manumittitur. l. sed si hac. §. qui manumit-
titur. ff. de in ius voc. & in. l. in tantum. §. vniuer
sitatis. ff. de re. diui. In alijs verò, quæ dantur
singulis, vt singulis, quilibet debet habere par-
49 tem suam. vt no. † in. l. 1. in fi. ff. de colleg. illi. &
dicit hic. d. Ant. quòd de ijs quæ collegiati cō-
ferunt collegio, debent habere partem suam. vt
d. l. 1. in fi. facit quod infra subijciam. Sed de
alijs quæ legantur, vel donantur, non debent ha
bere partem. vt. d. §. qui manumittitur. Sed
non video quomodo primum dictum possit
procedere, si illud quod confertur collegio, cō-
fertur vt collegio. Nec tex. in. d. l. 1. in fi. pro-
bat, quia loquitur in alio casu. Nisi fortè esset
statutum, vel consuetudo, quòd diuideretur, vt
statim dicam. Et aduerte, quòd licet glo. in. d. l. 1.
in fi. dicat, quòd quæ sunt vniuersitatis, sunt sin
gulorum. Et ad. c. episcopus. §. qui manumitti-
tur. cum simi. respondeat, quòd illud statutum
est in dictis iuribus, propter magnum impedi-
mentum, & maximam difficultatem quæ seque
retur, si aliud statutum esset; tamen illa opinio
50 non est vera, vt ibi dicit Bart. quia † vniuersitas
est persona repræsentata; & quod est vniuersi-
tatis, nō est singulorum; & aliud est collegium,
& aliud singuli de collegio. Circa quod vide quæ
not. dixi in. c. dilectus. ij. de simon. Non obstat
d. l. 1. in fi. per quam mouetur glo. quia loqui-
tur, quando dissoluitur collegiū; quo casu quid
iuris sit, dicam infra. Item aduerte, quia Inno.
51 hic vult, quòd etiam † res, quæ diuiduntur inter
singulos, vt singulos, non sunt diuidendæ inter
52 singulos, vt absentes. per † d. c. episcopus. §. qui
manumittitur. & quod not. in. c. 1. de cler. non
resi. lib. 6. Quod arbitror verum, nisi absentes
haberentur pro præsentibus, vt ibi not. Item
limito, si concederentur propter interessentiā,
seu præsentiam; Secus si propter aliam causam,
quæ non cessaret propter absentiam. Et adde
ad prædicta duo singularia dicta perpetuò me-
moriæ commendanda, vnum Bart. in. l. ab om-
nibus. §. si titius ff. de lega. 1. qui dicit, quòd si
53 statutum dictat, † quòd vniuersitas teneatur
damnum emendare, si non ceperit malefacto-
rem; quòd etiam ille qui passus est damnum, te-
netur contribuere ad emendationem. Secun-
dum singulare dictum est per contrarium, vi-
54 delicet, quòd si statuto cauetur, † quòd condem
nationes illorum de collegio, qui non veniunt
ad collegium, vel aliter sunt inobedientes, diui
dantur inter illos de collegio, quòd etiam con-
demnati debent habere partem suam. ita volue
runt Iaco. de Are. Bart. & Ioā. de Imo. in. d. §. si
55 titio. An autem † vniuersitas dicatur possidere
res, quæ sunt in communi vsu; & qualiter pro-
betur ipsius possessio, vide per glo. Bar. & doct.
in. l. 1. §. fin. ff. de acqui. possess. Decimotertio
56 quæro, † qualiter congregetur vniuersitas. Sol.
glo. in. l. 1. ff. de off. præfect. vigil. & glo. & Bar.
in. l. 2. C. de decurio. lib. 10. ponunt plures mo-
dos; videlicet, per vocem, per sonum campanę,
qui vt plurimum obseruatur in magnis vniuer
sitatibus; & plerunque præmissa voce pręconis;
Et potest etiam congregari ad citationem nun-
tij facta de singulis, vt singulis, quòd veniant ad
collegium tali die & hora. Facit. c. cum inter
vniuersas. de elect. Et dicit Bar. in. d. l. 2. quòd
debet constare, quòd commissio sit facta pręco-
ni, vt citet, aut vocet. arg. l. neminem. C. de ex-
57 hibit. reo. Et quòd † talis congregatio debet
fieri per rectorem, vel præpositum collegij. per
tex. in. d. l. 2 & probatur in. d. l. 1. C. de ser. reip.
§. manumittitur. & in. l. si quid. C. de legatio.
lib. 10. Et vbi rector, vel præpositus deficeret,
ille cōuocabit qui est anterior, seu antiquior in
incorporatione; ille enim ipso iure intelligitur
primus, secundum Inno. & Io. Andr. in. c. 1. s.
de maio. & obed. per. l. fin. ff. de fi. instru. & l. 2.
C. de off. præc. præto. & l. vnicuique. C. de proxi.
sacro. scri. lib. 12. & l. 2. ff. de albo scrib. Si ta-
58 men † vocati per antiquiorem non venirēt, nec
possent per ipsum multari, valebunt tamen quæ
faciunt præsentes, vt etiam not. in. c. cum nobis.
s. de elect. & sequitur Bar. in. l. 1. de albo scribē.
Et idem de antiquiore tenet in. d. l. 2. C. de de-
59 curio. per. l. 1. C. de consul. Et † si ille, ad quem
pertinet congregare, nollet conuocare, poterit
cogi per ordinarium, vel delegatum super cau-
sa. vt dicunt Inno. & Io. And. in. d. c. 1. Facit. c.
præterea. & c. prudentiam. §. fin. s. de off. dele.
& no. glo. in. c. si capitulo. de cōcess. præben. lib. 6.
& Pau. in cle. 2. de æta. & quali. Si verò loqui-
60 mur † in agendis per ciuitatem, administratio
prius spectat ad Rectorem ciuitatis; & in defe-
ctum illius peruenitur ad consilium, seu ad De-
curiones; etiam in iurisdictionalibus. vt in. l. vbi
absunt. ff. de tuto. & cura. da. ab ijs. tradit Bart.
in. l. nulli. ff. quod cuius. vniuer. no. Aduerte ta
61 men, quia † licet non appareat, quòd vniuersitas
fuerit congregata ex mandato superioris, tamē
præsumitur congregata ex mandato ipsius. vt
voluit Bart. in. l. actor. ff. rem rat. habe. Quini-
mò consuluit Cald. cons. 11. sub tit. de iure pat.
62 quòd † licet vniuersitas congregetur per non ha
bentem potestatem, quòd nihilominus valerēt
gesta per eam. Et ita etiam voluit Barto. in. d.
l. 2. qui dicit, quòd satis est omnes fuisse præsen
tes; licet non appareat consilium conuocatum,
quando

quando nemo est qui lædatur. Sed si aliqui es-
sent absentes,non valeret consilium,seu delibe-
ratio præsentium;quia absentes potuissent tra-
here præsentes in aliam sententiani.vt in.l.item
si vnus.§.fin.cum.l.seq.ff.de arbitr. Et huius-
63 modi † congregatio debet fieri ad locum solitũ,
& honestum,& tutum.arg.d.l.2. Item aduer-
64 te,quòd † ad validitatem actus gesti,non sufficit
probare vniuersitatem vocatam, nisi probetur
illam interfuisse;ita singulariter dicit Bar.in.l.fi.
C.de p̃di.curia. lib.10. Facta autem congrega
tione rector, vel qui tenet locum rectoris, de-
bet facere propositam.vt not. in.d.l.2.C.de de-
curio. & ibi Bart. Facit in simili.l.2.§.1.ff.ad
velleia. Putat tamen Bar.quòd si de proposita
non apparet,& constat de voluntate consilij,ꝙ
valeat. per.l.si quid.in fi.C.de legatio.lib.10.
Facit ff.de legi.in.l.de quibus.in fi. Vide tamẽ
circa p̃dicta not.dictum Bart.in.l.actuarios.C.
65 de numer.& actua. lib.12.qui dicit,† quòd syn-
dicus creatus non congregata vniuersitate ad
sonum campanæ, vel alio modo consueto, aut
si non est congregata in loco consueto, vel de
mandato superioris,qui consueuit congregare,
non dicitur legitimè ordinatus.arg.illius tex. &
sic dicit de facto obtinuisse per.d.l. quod vide-
tur esse contra primum dictum Bart. Sed ego
concordarem, quòd istud vltimum intelligitur
quando omnes non conuenerunt, & tractatur
de præiudicio absentium. Secus si omnes con-
uenissent.& ita intelligitur primum dictũ Bar.
Possemus etiam dicere, quòd vbi aliud non ap-
paret,debemus intelligere illam solemniter cõ-
gregatam;& ab habente potestatem; & in loco
consueto;& ita intelligatur primum dictũ Bart.
Quod maximè procedit in factis antiquis. arg.
not.per docto.in.l.sciendum.ff.de verb. oblig.
& in.c.quoniam contra.s̃.de proba. cum simi.
Secus si expressè contrarium appareat; & ita
intelligitur secundum dictum Bart. Decimo-
quarto quæro,de actibus exercendis per ipsam
vniuersitatem; & qui debeant interuenire; &
66 qualiter † collegiũ possit agere; & qualiter con-
ueniri,quæ materia, quia est nimis longa, satis
erit tangere per remissiones. Et in primis re-
gula est, quòd in actibus expediendis, sufficit
maior pars.l.quod maior.ff.ad municip. quan-
doq; duæ partes, quandoq; concordia oĩum;
de quo per.Dan.& docto.in.c.cum omnes. de
constit. & quod ibi dicam,& in reg. quod om-
nes tangit.de reg. iur. lib.6. aliquid dixi in.c.in
causis.de re iud. & per Bar.in.l.omnes.ff.de in.
& iur.& per docto.in.l.nulli.ff.quod cuiusĩ.vni-
67 uer. Et an absentes sint vocandi, & qualiter,&
68 qui † computentur in numero absentium,latissi-
mè dicam post docto.in.d.c.cum omnes. Vbi
69 etiam tractabo, † an consensus debeat præstari
in communi; An verò sufficiat præstari singu-
lariter;de quo etiam per glò.in.c.1.de re.eccle.
70 non alien.lib 6. Et † qui habeant vocem in col
legio; Et quid iuris si commiscentur habiles cũ
inhabilibus; vide per docto.&.D.m.in.c.fi. de
71 procura.& in.c.illa.de elect. Et quid † si in actu
expediendo debent ad inuicem conuenire duo
collegia,An voces eorum debeant distribui per
capita personarum,an per collegia; vide tex.gl.
& docto.in.c.scriptum. de elect. & in.c.pasto-
ralis. de rescrip.& in.c.1.de paroch. & per glo.
72 in.c.1.ne sed.vac.lib.6. Et ibi etiam † an vnus
possit committere vocem alteri; de quo per do
cto.& ibi tetigi.in.c.constitutus.de appella. &
in.c.quia propter.de electio. & per Io.Andr.in
reg.quod alicui.de regu.iur. lib.6. Et qualiter
73 † constituat syndicum, plenè dixi in.c.1.s̃.de
synd.& per Bar.in.l.actor,ff.rem rat.hab.Spec.
74 in tit.de syndi. Et † qualiter concipiatur libel-
lus nomine collegij;per Inno. & docto. in.c.fi.
de procura. & in.c.transmissam.de elect.& per
glo.in.c.diuersis.s̃.de cler. coniug. & in.c.cum
ecclesia. de can.pos. Et qualiter contra colle-
gium sit concipiendus libellus; & an exprimen
da nomina singulorum, tex.quòd non. in.c.1.
de restit.spo. & in.c.2.de ord.cog. & in.c.cum
dilectus. de cau. poss. Et qualiter sit citanda
vniuersitas,tractatur in dictis iuribus; traditur
per Inno.in.c.fin.de maio.& obed.& alios in
75 c.1.quod met.cau. Decimoquinto q̃ro,† vtrũ
collegium possit condere statuta,& qualia. Sol.
distinguere debes inter sæcularia, & ecclesiasti-
ca. In sæcularibus dic,quòd aut est vniuersitas
76 quæ habet omnimodam iurisdictionem; † vt
regulariter habent ciuitates; & non est dubiũ,
quòd simpliciter possunt statuta condere. vt in
.l.omnes populi.ff. de iust.& iur.& in.l. Antio-
chensium.ff.de priuileg.credi. Aut habet iu-
risdictionem modificatam; & eatenus potest,
quatenus se extendit iurisdictio. vt in.c.ecclesia
sanctæ Mariæ.s̃.de constit.& in.c.2.de constit.
lib.6. Aut nullam habet iurisdictionem; vt
sunt castra,& villæ, secundum quod not.Bar.in
.l.1.ff.de dam.infec. & Inno.in.c.ad sedem. de
restit.spo.& vt etiam sunt collegia artificum; &
77 dicendum,quòd non possunt; quia facere † sta-
tuta dependet à iurisdictione.vt tradit Bart. in
.l.imperium.ff.de iurisd.om.iud. & Bar.& Bal.
in.d.l.omnes populi. & Innoc.in.c.cum acces-
78 sissent.&.c.cum omnes.de constit. Quod † li-
mita respectu eorum,quæ dependent à iurisdi-
ctione;Secus respectu eorum,quæ descendunt,
& respiciunt administrationem rerum suarum;
vt de modo congregandi, pœna soluenda, col-
lecta imponenda, & arte exercenda, & simili.
Nam possunt talia statuta facere. argu.l.1. &.l.
ambitiosa.ff.de dec.ab or.faci. & quod traditur
in.d.c.cum omnes. & d.c.cum accessissent. &
quod not.Io.And.in.c.constitutionem. de ver
bo.sig.lib.6. Et volunt Bart. & Bal.in d.l.om-
79 nes populi. Quod etiam † limita, dummodo
non faciant leges, per quas præiudicetur alijs;
vt puta, quòd solum certę personę possint illã
artem exercere, & non alij. Vel quòd solum
alij recipiantur,& non alij. Vel quòd quibus-
dam doceatur,& non alijs. Nisi fieret ex iusta
causa.arg.l.fi.ff.de off. procu. cæsa. Vel si sta-
tuerent,quòd opus cęptum ab vno, alius non
posset perficere. arg.l.vni.C.de monopol. Et
an

80 an requiratur † in condendis statutis per vniuer
sitatem consensus, vel authoritas rectoris. vide
per Compost. & docto. in.d.c.cum omnes. &
per Bar. & Bal.in.d.l.omnes populi. Et si vni-
uersitas est diuisa per Terceria, vt hac ciuitas Se
narum; Aut per Quarteria, vt Florentia, non po
test quælibet pars statuere circa ea quæ sunt iu-
81 risdictionis; quia † iurisdictio est penes totum
populum. Et ita limita primum dictum. Nec
82 obstat † .l.2.§.deinde cum essent.ff.de ori.iur.
quia ibi illa Plebiscita valent ex confirmatione
subsecuta ab habente potestatem à toto popu-
lo. Sed quantum ad administrationem rerum
pertinet, possunt Terceria, & Quarteria statuta
facere, secundum Bart. post Iaco. de Are.in.l.si
83 quis à filio.§.1.ff.de lega.1. Et † si vna pars es-
set expulsa de ciuitate ex legitima causa; vt puta
Guelphorum; reliqua pars potest facere statu-
tum contra expulsos. Secus si fuisset expulsa
sine legitima causa. ita dicit Bar.& doct.in.d.l.si
quis à filio.§.fin.& Innoc. in.d.c.cum accessis-
84 sent.& Bal.in.d.l.omnes populi. Quid aût † de
vniuersitate Doctorum permixta cum vniuersi
tate Scolarium, prout communiter est; vtrum
vna per se, posset statuere in præiudicium alte-
rius? vt puta, Doct.statuunt, quòd doctorãdus
debeat plus soluere solito. Et videtur quòd nõ
possint. vide Bart. & Bal. in.d.l.omnes. & per
Pet. de Anch. in repet.c.1.de constitut.in.9.q.
85 princi. Vbi etiam tractat, quid † de Capitulis
ecclesiarum cathedralium. Et de Capitulis sede
vacante. de quibus omnibus latius dicam in.d.
c.cum omnes.& aliquid per Io. And.in.d.c.cõ-
stitutionẽ. de verbo.sign.lib.6. Decimosexto
86 quæro, † coram quibus sint conuenienda colle-
gia. Sol.dic secundum.d. Ant.hic, post Innoc.
quòd sæcularia corã sæculari. vt in.l.1.in princ.
ff.de colleg.illi. Clericorum coram ecclesiasti-
cô. vt in auth.statuimus.C.de episc. & cler. vbi
87 not. Et si mixtum est † collegium ex clericis, &
laicis, quò ad spiritualia non est dubium, quòd
coram ecclesiastico. vt in.c.2.de iudi. etiam si
totum esset laicorum. Sed quò ad temporalia,
attenditur maioritas numeri. Vnde si maior
pars est laicorum, coram laico; si clericorum co-
ram ecclesiastico; si æquales sunt, coram eccle-
siastico; quia dignior trahit ad se minus dignũ.
Facit.l.quicquid.§.cum partes.ff.de acquit.re.
do.& tradit.D.m.in.c.ex literis. de constitut.
Quod intelligo, quando vt collegium esset cõ-
ueniendum. Sed si vnus vt singularis de colle-
gio esset conueniendus, & esset clericus, licet
omnes alij essent laici, deberet conueniri coram
iudice ecclesiastico. per.c.cum sit generale.s̃.de
fo. compet. & ita concordat cum ijs quæ dixi
in.8. & in.9. quæst. Decimoseptimo quæro,
88 † vtrum quis possit liberè exire collegium. Sol.
dicit Bar.in.l.fin.ff.de colleg.illi. quod in colle-
gijs voluntarijs, sicut quis potest liberè ingre-
di, ita & exire. vt in.l.1.in fi.ff.de colleg.illi. Sed
si voto se astrinxisset quis ad collegium alicuius
religionis approbatæ, non posset exire, nisi in
certis casibus, de quibus per Hostien.in sum.in
tit.de regu.§.penult. Decimooctauo quæro,
89 † qualiter collegia dissoluantur. Sol. dic, quòd
tribus modis; vno modo voluntate omnium
existentium in collegio. vt in.d.l.1.in fi. Facit
.l.si vsufructus ciuitati.ff.qui. mo.vsuf. ami. Et
adde quæ dicit Bar. in.l.eius.§.fin.ff.ad munic.
Quod intelligo, nisi alij icti sint voto. Facit qđ
dixi in præcedẽ.q. Secundo modo, destruitur
per casum; puta, quia omnes sunt mortui, vt in
.l.sicut §.fi.ff.quod cuius. vniuer. Vbi tex. etiã
singulariter vult, quòd licet personæ sint muta-
tæ, adeò quòd nullus ex primis remansit, nihi-
lominus durat idem collegium. & est tex. valde
singularis in.l.proponebatur.ff.de iudi. Et li-
90 cet † etiam omnes mortui sint, & vnus solus re-
mansit in collegio, tamen omnia iura collegij
sunt penes istum solum. vt.d.l.sicut.§.fin. Qđ
ego singulariter limito secundum Iac. de Are.
Cy.& Bal.in.l.non ambigitur.ff.de legi. si mo-
do subsit spes reparationis. Secus si deficiat. Et
91 ideò hodie † Senator vrbis non dicitur habere
potestatem collegij senatorum; quia non est
spes reparationis; nec est collegium habitu, aut
92 actu. Ex quo ego infero, quòd † licet omnes
de collegio essent mortui, si tamen esset spes col
legij in habitu, ita quòd per nouum introitum
posset reparari, non diceretur dissolutum. vt
etiam sentit Bal.in.d.l.sicut.§ fina. Facit quod
not.Inno.in.c.cum super. de cau. pos. Tertio
93 destruitur collegium † præcepto, & mandato su
perioris; puta, propter aliquod delictum, secun
dum quod traditur in.l.3. in prin.ff.de colle. il-
lic. tenet Bart.in.l.fin.eod. titu. Vtrum autem
94 † vniuersitas possit delinquere, & qualiter; Et
an possit accusari, & qualiter; Et an possit puni-
ri, & qualiter; Et an punita vniuersitate, possunt
etiam singuli puniri, plenissimè tractaui in.d.c.
95 dilectus.2.s̃.de simon. Vigesimo quæro, † de-
structo collegio quid agendum sit de bonis ip-
sius collegij. Inno. hic tãgit, & post eum.d. An.
sed multum defectiuè. Vnde dic latius secun-
dum Bar.in.d.l.fin. quibusdam additis. Quòd
quædam sunt collegia, quæ possunt habere bo-
na in cõmuni, & nihil in particulari; vt sunt col-
legia religiosorum; & hoc casu bona remane-
rent apud superiorem; vel cui ipse concesserit,
quasi bona vacantia. vt in.l.1.C.de bo. vac. & in
.l.1.de iure fis. Quædam collegia possunt ha-
bere bona in particulari, & in cõmuni; Et hoc
casu, si bona dantur propter laborem; vt puta,
propter officium, & collegium sit destructum
in parte; bona pro ipsa parte remanent apud
collegium. Et si in totum sit destructum, rema-
96 nent apud superiorem; quia cessante † labore,
debet cessare premium. vt traditur in.d.l.sicut.
97 Quædam verò † collegia habent bona non di-
stribuenda inter se, sed inter alios; vt collegia
hospitalium, vel similium, quæ debent distri-
buere bona inter pauperes; & ista non debent
aliquo modo diuidi inter illos de collegio; quia
cum sint quasi nudi ministri, non debet apud
eos aliquod commodum remanere. vt in.l.si
quis ui.io.ff.de lega.2. Vnde arbitror, quòd di-

ſtribuenda ſint,ſecundum diſpoſitionem,& vo
luntatem illorum,qui illa contulerunt. Et ſi in
pios vſus, fiet per Epiſcopum . vt in.c.ſi hære-
des. & in.c.nos quidem.ẽ.de teſta. Si in pro-
fanos , tunc fiet per dominum , ſeu ſuperiorem
tẽporalem. Quædam verò ſunt collegia , quæ
habent aliquid propter ſe. Et hic aduerte,quia
quandoq; habent illa communia propter ſe
principaliter,& directè; Exemplum in pecunia
quam ſimul afferunt, vt inde emãt bona ad eo-
rum victum. vt.l.collegia.§.ſernos.ff.de colleg.
illi.& in.l.1.2.reſpon.eod.tit. Et tunc ſi aliquis
recedit,vel collegium diſſoluitur,debet recipe-
re de iſta pecunia, prout eum pro rata tãgebat.
vt.d.l.1.in fi. Et iſto modo poteſt intelligi.l.
idem neratius.§.1.ff.de vſufru.accreſcen. Vn-
de dicit Bart. ꝙ ſi erant in communi aliquæ res
deputatæ ad proprium vſum cuiuslibet , vt ve-
ſtis , vel calceamenta , debet quiſq; ſua habere.
Si verò haberent aliqua bona ad commodita-
tem;vt ſunt redditus prædiorum,paſcuorum,&
nemorum , ex quibus perſoluuntur onera vni-
uerſitatis,ſi aliquis inde recedit, nihil debet ha-
bere.arg.d.l.1.in fi. quæ vult, quòd debet reci-
pere,quod ſibi competit ex ratione;Sed hic nõ
competit ſibi,ſed vniuerſitati.vt in.d.c.epiſco-
pus.§.qui manumittitur.12.q.2.& in.l.in tan-
tum.§.vniuerſitatis.ff.de re.diui. cum ſimi. Si
verò vniuerſitas diſſoluatur in totum , iſto caſu
debet diuidi inter omnes de vniuerſitate . vt in
.l.3.in prin.ff.de colle.illi. Et ſecundum prædi-
ctam diſtinctionem debet intelligi glo. fi. in.c.
cum dilecta.ẽ.de reſcript. Vigeſimo quæro,
98 †qualiter eo caſu bona ſunt diuidenda inter il-
los de collegio,an per capita , an verò per ſoli-
dum,& libram. Sol.Bar.in.d.l.fi.ff.de colle. illi.
dicit,quòd quædam ſunt bona,quæ vniuerſitas
habet ex collatione eorum pro parte ; & tunc
diuidi debent inter ipſos , ſm ꝙ vnuſquiſq; cõ-
tulit.per tex.in ṗalleg.l.1.in fi. & quod ibi not.
glo. Facit Inſti. pro ſoc.§. illud. Et iſto modo
poteſt intelligi ſecunda opin.glo.in.d.c.in nul-
lo.18.q.2. Quędam verò ſunt bona habita ex
largitate aliorum,quæ legauerunt , vel donaue-
runt ; & iſto caſu debet fieri diuiſio , ſm illum
modum,ſecundum quem deſeruiebant vniuer-
ſitati . vt not.in.l.incola.ff.ad municip.Facit.d.
§.illud. Vnde ſi oneri vniuerſitatis deſeruiebãt
per ſolidum,& libram , quia ſic imponebantur
collectæ,ſm ꝙ communiter fit;& tradit Bart.in
.l.4.ff.de re iudi.& not. in.l.omnes . C.de ope.
pub.ita etiam fiet diuiſio per ſolidum, & librã.
Et ſi non apparet vnde fuerint habita iſta bo-
na,præſumendum eſt,quòd ex largitate aliorũ;
vt not.Inno.in.c.relatũ.de teſta. Et ad hanc ma
teriam vide quod not. in.c.1.de relig.do.lib.6.
& per Pet.de Peruſ.in tracta. canonicæ portio-
99 nis.q.13. Vltimo quæro , † vtrum deſtructo
collegio pereant priuilegia ipſius . Sol. dic ꝙ
ſic;ſi deſtruitur propter delictum ipſius autho-
ritate ſuperioris . vt in.l.cum vſufructus.ff.qui.
mo.vſufr.amit. nam per hoc patitur maximam
capitis diminutionem . Facit.l.cognitionum.
ff.de va.& extr.cog. Sed ſi nõ deſtrueretur,ſed
diſpergeretur; prout quandoq; contingit tem-
pore peſtis, propter quam ſcolares omnes rece
dunt,& alij collegiati , tunc retinentur priuile-
gia reſpectu loci. Facit quod not.in.d.l.ſicut.
& quod not.Inno.in.c.2.de de ope.no.nun. &
quod traditur in.c.abbate. in fi.j.de verbo.ſig.
tenet Bar.in.d.l.fi. Facit quod dixi.ẽ.in.18.q.
Et ex prædictis habes ordinatè hanc materiã;
cui cõiunge q̃ dixi in.d.c.dilectus.2. de ſimo.

Capitulum. XV. Grauem.

SVMMARIVM.

1 *Deponi debet,qui contra iuramentum negat prælatum dominum ſuum. Vel coram ſæculari iudice de ipſo conqueritur.*
2 *Iterata contrauentio , maiorem inducit præſumptionem irreuerentiæ.*
3 *Epiſcopus dicitur dominus ſubditorum ; Et taliter debet appellari , ſi præſtitum ſit ei iuramentũ fidelitatis : Alias ſufficit quòd appelletur prelatus.*
4 *Conſilium præſtans , vel auxilium conſpirantibus contra proprium Epiſcopum , debet deponi . Et ibi, an debeat tradi curiæ ſæculari.*
5 *C.ſi quis ſacerdotum.11.q.1.declaratur.*
6 *Fratribus ſpiritualibus magis quis aſtringitur , quàm fratribus carnalibus.*
7 *Laico,etiam incidenter,non competit cognitio ſpiritualium.*
8 *Papa regulariter non intendit derogare iuri alterius,niſi id exprimat.*
9 *Clericus recipiens beneficium ab Epiſcopo ſuo , licitè iurat ſibi & fidelitatem, & obedientiã, non autem prẹſtat homagium.*
10 *Homagium præſtatur ratione feudi.*
11 *Contrauentio ſola , ſi non eſt facta litis conteſtatio , an ſufficiat ad impoſitionem pœnæ.*

1 GRAVEM. †Qui contra iuramen-
tum negat prælatum dñm ſuum ,
vel coram ſæculari iudice de ipſo
cõqueritur,vel ipſum inuadit, de-
poni debet.h.d. Et primo decisè narrat factũ.
Secundo mãdat puniri ſub triplici diſiunctiua.
ſecunda ibi, diſcretioni. No.primo ibi,ſemel,
2 & ſecũdo,† ꝙ ꝑpter reiteratam cõtrauentionẽ
fidei præſtitæ, maior ꝑſumitur irreuerentia , &
contumacia. Facit.l.vni.in fi.C.de peti.&.25.
q.2.in.c.ita nos.& in.c.venerabilem.ẽ.de elect.
3 ſm Hoſt. Secundo no.ꝙ †Eṗs dicitur dñs ſub-
ditorum , in tantum ꝙ ſubditus negans ipſum
dñm,debet priuari beneficijs . Sed contra hoc
facit.c.2.ẽ.de donat.vbi appellatur ꝓcurator ,
non dominus . Sol.dicit Inno. ꝙ hoc procedit
hic,rõne præſtiti iuramenti , & fidei ; ita ꝙ per
contrauẽtionem,& fractã fidem, & periurium
punitur. Et ideò dicit , ꝙ ceſſante fide præſtita ,
ſi ſubditus non vocaret Eṗm dñm , ſed præla-
tum, non teneretur . argu.10.q.3. in.c.cauen-
dum.& idem tenet Abbas. Pro quo deducit
Inno.

Innoc. quia cum iste dicat verum, non peccat;
Nec teneri potest occasione iniuriarum. arg.l.
eum qui nocentem.ff.de iniur. Vel secundum
Io. And. licet prælatus respectu rerum dicatur
procurator, tñ respectu subditorum potest dici
dominus. D. m. plus placet prima opi. Innoc.
Dicit enim, quòd licet honestum sit, vt subditi
appellarẽt prælatum dominum, non est tamen
necessariũ. per tex. 95. dist. in.c.esto subiectus.
vbi tex. dicit, sciant Episcopi se sacerdotes esse,
non dominos. Sed quando subditus recipiẽs
dignitatem, & ecclesiam ab Episcopo, præstat
sibi iuramentum fidelitatis, secundum formam
de qua in.c.cum clerici.ĩ.de verb.sig. negando
postea ipsum dominum, venit contra iuramen-
tum. Et ideò dicit, quòd debet puniri, vt hic.
Secus ergo si non veniret contra fidem præsti-
tã. arg.d.c.esto. & .d.c.2. &.c.quàm graui. de
4 cri.fal. Tertio not. ꝙ † præstans consilium, vel
auxilium conspirantibus contra proprium Epi-
scopum, debet deponi. Quinimò etiam ſm
docto. tradi debet curiæ sæculari; per hũc tex.
5 dum dicit, abscindatis. Facit †. 11.q. 1.c.si quis
sacerdotum. Sed nõ placet. D.m. Mouetur per
hũc tex. qui nõ dicit simpliciter abscindatis, sed
subiungit, ab ecclesia Ambianen. quasi sentiat,
quòd opin.docto. procedere posset, si tex. sim-
pliciter vellet illum abscindendum ab ecclesia.
Et hæc opi. plus mihi placet. Quam probo po-
tiori ratione; nam clarum est, vt infra dicam, ꝙ
hæc pœna imponitur, propter quodlibet trium
delictorum hic narratorum; sed clarum est, ꝙ
propter simplex periurium, aut depositionem
quæstionis coram iudice sæculari de causa spi-
rituali contra Episcopum, non debet quis tra-
di curiæ sæculari, secundum ea quæ traduntur
in.c.cum non ab homine.&.c.at si clerici. & ibi
per.D.m.ŝ.de iudi. ergo &c. Quarto not. ꝙ
6 † magis quis astringitur fratribus spiritualibus,
quàm carnalibus. Facit.ŝ.de transla. prælato.
c.2. In contrarium tamen facit.c.petitio.de iu
reiuran.& de postu.c.fin. Sol. dicit Host. quòd
hanc contrarietatem inducit iniustitia, quam
soluit defensio iustæ causæ; quasi sentiat, quòd
nemini auxiliari debemus cum iniustitia; &
quemlibet debemus defendere cum iustitia.
Quinto no. ibi, beneficia sua, ꝙ quis potest esse
pluralis in beneficijs. De quo dic, vt latè tradi-
tur per.D.m.in repet.§.qui verò.in.c.extirpan
dæ.ŝ.de p̃ben. dixi latissimè in clem.gratiæ. de
rescrip. Sexto not. tria delicta depositione di-
gna. Et inter alia pondera de trahente Ep̃m
suum in causa spirituali coram iudice laico; nam
7 † laico, etiam incidenter, non competit cogni-
tio sp̃ualium. vt in.c.per venerabilem.& in.c.la-
tor.ŝ.qui fi.sint le. Vltimo not. ibi, per illos ad
8 quos donatio, ꝙ † Papa regulariter non intẽdit
derogare iuri alterius; nisi hoc exprimat. de
quo in.c.super eo.de off.dele. ſm Host. Glo.2.
opponit, & soluit. In fi. dic, not. ex glo. iuncto
9 tex. ꝙ † clericus recipiens beneficium ab Ep̃o
suo, licitè iurat sibi & obedientiam, & fidelitatẽ.
Pro quo tex. in.d.cum clerici. ĩ.de verbo.sig. &
ibi tenet Host. Licet quidã cõtra; de quo ibi vi-
debimus. Homagium verò non præstat pro
10 sp̃ualibus; quoniam illud † præstatur solum rõne
feudi, ꝙ quis à domino recepit, propter quod
quis efficitur vasallus suus. Sed recipiens bene-
ficium ab Ep̃o, non efficitur vasallus Episcopi.
Glo.3. q̃rit de exemplo, qualiter iste negauerit
dominum, & soluit ꝙ facto, & verbo. Glo. in
11 ver. in foro sæculari, q̃rit, † an sola conuentione
imponatur pœna, si non est facta litis contesta-
tio, & soluit. In fi. dic, ꝙ cum hac glo. transeunt
doct. Sed tu aduerte, quia tex. loquitur per ver
bum quæstionẽ, ꝙ significat litis contestationẽ.
Sed dic de his verbis, lis, quæstio, & controuer-
sia, vt dicam in.c.ex parte. ĩ. de ver.sig. traditur
per Bar. in.l.amplius non petitum.ff.rem ra.ha.
Glo. super verbo consilium, format q̃stionem,
& soluit. Glo.pen. in prin. est literalis. deinde
colligit tres casus, in quibus iste Archidiaconus
deponitur. In eadem glo. ibi, iudiciũ sæculare,
dic.s. super sp̃ualibus, vt dicit tex. Secus si super
feudalibus. vt.ŝ.de fo.compet.c.ex transmissa.
In eadem ibi, dedit tamen, dicit Host. ꝙ fortè
consanguinei Archidiaconi ipso sciente, & non
contradicente, voluerunt vindicare contra Ep̃i
scopum aliquid illatum per Ep̃m contra Archi
diaconũ. Aliàs autem si Archid. id ignorasset,
vel sciẽs sine fictione expressè prohibuisset, nõ
puniretur.ŝ.de simo.c.sicut nobis. & de homi-
cid.c.petrus. Nisi dicatur, ꝙ speciale sit contra
Episcopalem dignitatem, & reuerentiam. arg.
93.dist.c.nulla. &.c.seq. &.11.q.1.in.c.si quis
sacerdotum. Et sic propter delictum consan-
guineorum punitur Archidiaconus. arg.ĩ. de
pœn.c.in quibusdam. ipso maximè causam præ
bente, secundum Host. In fi. dic, & quodlibet
ipsorum trium sufficit; quia tex. loquitur al-
ternatiuè.

Cap. XVI. Nimis Iniqua.

SVMMARIVM.

1 *Abnegare semetipsum dicitur eligens religionem, & paupertatem.*
2 *Cõtraria duo possunt simul stare diuerso respectu.*
3 *Auaritia, maximè in viris religiosis, est dete-standa.*
4 *Religiosi tenentur viuere non solum secundum regulam, sed etiam secundum instituta vltra regulam.*
5 *Religiosi non tenentur obedire Episcopo aliquid præcipienti contra regulam ipsorum.*
6 *Religiosi, an teneantur confiteri proprio superiori.*
7 *Religiosi an possint sibi eligere sepulturam.*
8 *Religiosi, etiam mendicantes, licet non habeant populum, tamen possunt habere cæmeterium, & campanam: Et ibi, an possint recipere quoslibet ad sepulturam, referendo communem.*
9 *Religiosi, etiam mendicantes, ritè celebrãt primas missas in proprijs monasterijs.*
10 *Oblationes factas in ecclesijs religiosorũ vẽdicare non possunt rectores ecclesiarũ parochialiũ.*

Et quid de oblationibus factis alicui oratorio, vel alicui imagini depictæ in aliquo muro intra suam parochiam. ibidem.

11 *Oblationes factas pro ornamento altaris, vel ecclesiæ, vel pro libris ecclesiasticis, prælati non possunt vendicare.*

12 *Religiosi, de quibus loquitur iste tex. qui sint.*

NIMIS INIQVA. Ponit multa gravamina illata religiosis, à quibus præcipit prælatos abstinere. Secunda ibi, quocirca. Not. pri-

1 mo, quòd † eligens religionem, & paupertatem dicitur semetipsum abnegare. Et status huiusmodi dicitur perfectionis. Et tales dicuntur tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Et sic duo contraria diuerso respectu possunt

2 † simul concurrere. Secundo not. bonum modum laudandi regulas religiosorum, & damnan

3 di † auaritiam, quæ maximè in viris religiosis detestanda est. Vide quod dixi in. c. irrefraga-

4 bili. §. cæterum. de off. ord. Tertio not. † quòd religiosi tenentur viuere non solum secundum regulam, sed etiam secundum instituta vltra re-

5 gulam. Quarto not. quòd † religiosi non tenentur obedire Epo pcipiēti aliquid cōtra regulā,

6 aut statuta ipsorum. Quinto not. quòd † religiosi non tenentur confiteri Epi copo, aut rectori parochiæ, vel ab eis recipere corpus Christi. Sed ad inuicem alter alterius audit cōfessionem, secundum Inno. per. c. 1. 16. q. 1. Sed tu vide Host. in sum. de pœnit. §. cui. qui dicit, ꝙ Abbas debet cōfiteri Episcopo, si nō est exemptus: Et monachi Abbati; quia quilibet debet confiteri superiori suo. Aduerte tamen, quia licet hoc videatur rationabile, tamen non probatur iure. Imò tex. in. d. c. 1. dicit, quòd possunt confiteri inter se. Et vide quod ibi tradit Archid. Sexto not. ibi, si quis decedentium.

7 arg. quòd religiosus † potest sibi eligere sepulturam. Quod procedit secūdum Inno. in Prędicatoribus, & Minoribus decedentibus extra monasterium. Host. verò dicit, quòd quilibet potest eligere sepulturam, licet sit monachus; quia hæc electio refertur ad tēpus mortis, quo futurus est absolutus ab omni obedientia superioris. arg. c. de vxore. §. de sepult. Sed tu dic, vt hodie habetur in. c. fi. de sepul. lib. 6. quod religiosus decedens in monasterio, vel propè, non potest sibi eligere sepulturam. Secus si lon

8 gè distat. Septimo no. quòd † religiosi, etiam mendicantes, licet non habeant populum, tamen possunt habere cæmeterium, & campanā. de quo videbimus in. c. patentibus. ꝫ. de priuileg. Vtrum autem religiosi possint recipere quoslibet ad sepulturam. Sol. dic, quòd de Minoribus, & Prædicatoribus dicendum est, vt habetur in cle. dudum. de sepul. De alijs verò sunt opiniones. Innoc. hic, videtur velle quòd sic. Quod placet Host. si habent populum; quo casu vult, quòd omnes eligētes possunt recipere ad sepulturam. Alios non, nisi ibidem hospitantes decederent. arg. d. c. 1. 16. q. 1. Sed opi.

Innoc. tenet ibi Archid. & illa communiter* obseruatur. Octauo no. in ver. nec permittūt. Cō. obs.

9 quòd † religiosi, etiam mendicantes, licitè celebrant primas missas in proprijs monasterijs.

10 Not. nono, quòd † prælati, seu rectores ecclesiarum, non possunt sibi aliquid vendicare de collatis, seu oblatis in ecclesijs religiosorum; quia videntur oblata intuitu eleemosinæ. Quid autem de oblatis alicui oratorio, vel imagini depictę in aliquo muro. ꝫ. parochiā? Vide per D. m. in rub. de paroch. & quod not. in. c. pastoralis. de ijs quæ fi. à præla. & in. c. ad audientiā.

11 de eccle. ædific. Vltimo not. pacificari † oblationes factas pro ornamentis altaris, vel ecclesiæ, & pro libris ecclesiasticis. Et sic prælati nō possunt de prædictis aliquam partem sibi vendicare. Sed quæro pro † declaratione literæ, de

12 quibus religiosis loquatur tex. Sol. quidam volūt, quòd de omnibus. Inno. verò videtur velle, quòd loquatur de Prædicatoribus, & Minoribus, & de alijs habentibus consimilia priuilegia. Pro quo tex. ibi, dum dicit, contra regulam à sede apostolica approbatam. Tu dic, secundum. D. m. & bene, quòd habet locum in omnibus religiosis, maximè in paupertate constitutis; quorum regula sit approbata. Facit qđ not. in. c. sequen. in princ. Et quia eadem est ratio in omnibus. In glo. fin. in fin. de hac materia quantum attinet ad Prædicatores, & Minores, pro quibus relictis, seu oblatis teneantur, & pro qua parte, & quibus, dic, prout hodie habetur in clemen. dudum. de sepultu. de quo ibi latè dixi. Sed quantum ad alios, dic vt traditur in. c. requisisti. & in. c. fina. supra de testamen.

Cap. XVII. Nimis Praua.

SVMMARIVM.

1 *Prædicatores sunt præferendi Minoribus.*

2 *Prædicatorum ordo, quo tempore fuerit confirmatus.*

3 *Prędicatorum, & Minorum ordo, debet esse constitutus in arctissima paupertate.*

4 *Prædicatorum, & Minorum status perfectus est, dummodo non vsurpet ius parochiale, vel alienum.*

5 *Peccatum non remittitur, nisi restituatur ablatum.*

6 *Prædicatores sunt incapaces ex suis constitutionibus, quas fecerunt, non autem ex prima sua regula. Minores verò ex sua prima regula.*

7 *Prædicatores, & Minores tenentur ire processionaliter cum Episcopo, si hoc fiat non ex levi causa.*

8 *Processionum causa magna quę sit.*

9 *Quod omnibus imminet, debet omnibus explicari.*

10 *Exempla non restringunt regulam.*

11 *Episcopus habet iurisdictionem de iure communi contra omnes, etiam religiosos, licet Prædicatores, & Minores, in sua diœcesi habitantes.*

12 Pra-

12 *Prædicatores, & Minores hodie sunt exempti ab ordinarijs ex priuilegijs apostolicis.*
Quæ tamen priuilegia, licet generalia, non habēt locum in duobus casibus. vt ibidem.
13 *Religiosi possunt habere Monasteria, etiam in villis. Declara tamen vt ibi.*
14 *Prædicatores, & Minores non tenentur ad decimas hortorum, aut habitaculorum suorum.*
Et quid de alijs religiosis. nu. 16.
15 *Prædicatores, & Minores, licet sint incapaces aliorum bonorum, tamen sunt capaces hortorum, & habitaculorum suorum.*

NIMIS PRAVA. Ponit duodecim grauamina, quæ inferebantur à prælatis Prædicatoribus, & Minoribus, à quibus præcipit prælatos abstinere. h.d. & secunda ibi, quocirca. Not.
primo, ibi, Prædicatores, & Minores. arg. sum-
1 pto ab ordine scripturæ, quòd † Prædicatores
præferēdi sunt Minoribus. Nam hic, & vbique
vbi fit mentio de istis, semper in ordine literæ
præferuntur. vt habetur in. c. quorundam. de
elect. lib. 6. cum simi. Et ratio est in promptu;
quia ordo Prædicatorum fuit primo approbatus, quàm Minorum, secundum Io. And. Licet
quasi eodem tempore fuerit vtraque regula ap
2 probata. Et recitat hic Io. Cald. † quòd fuit ap
probatus ordo Prædicatorum anno. 1216.
Sed ego recepi, quòd anno. 1215. ab Honorio III. qui fecit tertiam compilationem Decret. qui successit Innoc. tertio. qui Inno. requisitus, vt approbaret dictum ordinem, durus primo perstitit. Sed postea visione habita, quòd beatus Dominicus, qui fuit ipsius ordinis anthor, & natione Hispanus, Lateranen. ecclesiam cadentem proprijs humeris sustentabat, ipsum ordinem confirmare deliberauit; sed morte præuentus non potuit. Vnde Hono. III. qui illi successit, in primo anno pontificatus sui confirmauit. Vixit autem beatus Dominicus post confirmationem annos. v. Et à die mortis ad vndecimum annum, per Greg. ix. huius voluminis compilatorem, & harum Decret. conditorem. Idem beatus Dominicus Boñ. sepultus, & miraculis innumerabilibus coruscans canonizatus extitit anno. 1233. Et refert etiam hic Cald. ꝙ eodem anno, quo fuit approbatus ordo Prædicatorum, fuit approbata institutio Minorum. Ego tamen hoc non reperi. Sed satis colligi potest ex istis duabus decret. In processionibus igitur, & alijs similibus actibus præferendi sunt Prædicatores Minoribus. vt etiam tangit. D. m. in. c. Nicolao. š. de appellat. Secundo not. ibi,
3 † in arctissima paupertate, quòd ordo istorum
Prædicatorum, & Minorum dicitur esse constitutus in arctissima paupertate. Et ratio est, quia nec in communi, nec in particulari, possunt aliquid proprij habere; sed solum viuere debēt ex eleemosinis; Et incerta mendicitas eis tribuere debet necessaria. vt in. c. 1. eo. tit. lib. 6. & in. c. 1. de re. do. eo. lib. & in. d. c. quorundam. Et ideò
4 dicit hic Host. † ꝙ istorum status perfectus est;
dummodo caueant ne furentur. i. ne vsurpent
5 ius parochiale, vel alienum; quia † non dimitti-
tur peccatum, nisi restituatur ablatum. vt in reg. peccatum. de regu. iur. lib. 6. Aduerte tamen,
6 quia † Prædicatores non sunt incapaces ex regu
la primæua eorum; sed ex cōstitutionibus, quas, fecerunt. de quibus vide per Fede. cons. 12. & seq. Sed Minores sunt incapaces omnino ex primæua regula. Et ex pdictis dicit hic. D. m. se pluries dixisse, ꝙ sicut fratres Minores non possunt habere annuos redditus, vt ī ele. exiui. §. cumq; annui. de verb. sig. ita nec Prædicatores; cum debeant deseruire Deo in arctissima paupertate. Hodie tamen omnia immutata sūt. Et non solum Prædicatores, sed etiam Minores annuos redditus possident. Et non solum annuos redditus, sed cætera quæcunque immobilia bona. Tertio not. ex ver. eis quoque. tex.
7 singulariter probantem, quòd † Prædicatores,
& Minores tenentur processionaliter ire cum Episcopo, seu prelato; si hoc fiat non ex leui,
8 sed ex magna causa. Potest autem † esse ma-
gna causa, secundū doct. hic, si imminet introitus Legati, vel Episcopi; Vel si timetur pestis, aut aliquod futurum flagellum, propter quod ad orationes recurritur. Vel si inuitarētur ad generales litanias, quæ fiunt post Pascha ante festū Ascensionis. Facit. 16. q. 1. reuertimini. de cō-
9 sec. dist. 3. c. rogationes. Nam † ꝙ omnibus im-
minet, ab omnibus debet explicari š. de off. archid. c. ad hæc. Et quod hic dicitur de Prædicatoribus, & Minoribus, idem dicendum de alijs religiosis approbatis; quod patet ex tex. dum dicit fratres; & sic loquitur exemplifica-
10 tiuè; & exempla non restringunt generalem
dispositionem. vt in. c. 1. š. ne cle. vel mon. Est ergo conclusio, ꝙ ex leui causa non cōpelluntur
11 ire; Secus ex magna. Quarto no. arg. † ꝙ Epīs
fundat intentionem suam in iurisdictione, & super iure subiectionis de iure communi, non solum contra sæculares clericos, sed etiam super oēs religiosos diœcesis suæ; etiā Prædicatores, & Minores; nam si specialiter eximūtur à quibusdam, vt hic, & præced. c. in alijs remanet regula. Quod ēt pbatur. 18. q. 2. per tot. & š. de
12 reli. do. c. cum venerabilis. Hodie tā Prædica-
tores, & Minores, ex toto sunt exempti à iurisdictione ordinariorum, & priuilegijs apostolicis. In hoc tñ attēdenda sunt verba priuilegiorū. Et quanquā priuilegia gñaliter eximerent, non tñ intelligerētur exēpti in causa heresis, & similibus. de quibus in. c. ad abolendā. de heret. Nec ēt possent se eximere à pcepto ꝙ fieret de veniendo p cōi salute populi processionaliter ad rogationes. arg. d. c. reuertimini. Not. sexto
13 ibi, ad hoc, ne fratres, quòd † religiosi licitè pos-
sint habere monasteria in villis. Debent tñ esse
14 honorabilia, vt innuit tex. Vltimo no. † ꝙ isti
religiosi non tenentur ad decimas hortorū, aut habitaculorum suorum. Ideò autē ipsorum hic
15 fit mentio, quia † non possunt alia pdia habere;
prout. š. dixi. Glo. 1. potest recitari per quęst. dic vt in ea. Gl. 2. pōt recitari per oppositū. tē.

dic vt in ea. Glo. 3. in prin. est literalis. deinde.
16 format quæst. In fi. glo. vtrum † autem religiosi regulariter teneantur ad decimas, & ad quas, dic vt traditur in c. nuper. & in c. ex parte. sup. de decim. Glo. pen. potest recitari per quæst. dic vt in ea.

Capitulum. XVIII. Tanta.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum violans, iurisdictione, et clauium potestate priuatur.*
2 *Ecclesiæ potestas appellatur clauis.*
3 *Renuntiatio beneficij spontanea, facta ab eo, qui veniebat priuandus propter delictum, potest admitti ab ordinario.*
4 *Clericus non residens iusto timore, non potest priuari beneficio tanquàm non residens.*
5 *Interdicti virtus refertur dũtaxat ad exercitium ordinis ecclesiastici, non autem ad iurisdictionem.*
6 *Interdictum etiam Papę, violans, non est puniendus ipso facto beneficijs. Nec est excõmunicatus; sed solum suspensus. Et per sentẽtiam venit priuandus.*
7 *Homicida etiam, qui irregularis est, non est ipso facto priuatus beneficio suo.*
8 *Sententia generalis, qua pronuntiatur, quòd omnes institutiones, & destitutiones, & sententiæ quęcunque latæ sint inanes, & irritæ, valet,*
9 *Iudex omnino curare debet, vt certam sententiam ferat, etiam si de incerta re apud eum actum sit.*
10 *Manus violentas inijcientes in clericos, coguntur ire Romam, vt ibi puniantur tanquàm sacrilegi.*
11 *Delegatus pro executione delegationis suæ, potest inuocare brachium sæculare.*
12 *Interdicto loco, an censeantur interdictæ personæ.*
13 *Interdictum violantis pœna quæ sit.*

1 TANTA. Violans † interdictum priuat se iurisdictione, & clauium potestate. h. d. Vel sic, non seruans interdictũ, suspensus est ab officio, & beneficio, & omni iurisdictione. h. d. secundum vnum intellectum. Diuiditur in tres. Primo. n. ponit culpas Episcopi, & illas aggrauat. Secunda ibi, licet autem, recitat cessionem ipsius Episcopi; & narrat culpas aliorum fautorum; & irritos decernit actus factos per Episcopum post violatam sententiam interdicti. In tertia ibi, quia verò, punit fautores, qui beneficia receperunt; & qui violauerunt interdictum, & qui oppresserunt seruantes interdictum, mandat citari ad curiam.
2 Primo no. quòd † potestas ecclesiæ appellatur clauis. Et aduerte, quia in principio loquitur in singulari per verbum clauis. Et sic innuit vnam esse clauem. Postea tamen loquitur in plurali, dum dicitur, Petri claues; Et sic innuit duas esse; Et sic videtur sibi contradicere. Sed potest dici, quod vna sola est clauis. i. vna sola potestas. Sed qui habet istam potestatẽ, debet etiam habere discretionem; ideò dicitur duas habere claues. Et ideò dicitur, quod Papa omnia potest claue. s. non errante. de quo. 24. q. 1. in c. manet. Circa quod vide quod not. glo. in ver. claues. 20. dist. §. 1. & quod not. Innoc. in c. quanto. de consuet. Secundo not. ex
3 ver. licet autem. † quòd superior licitè admittit spontaneam renunciationem, seu cessionem beneficij, vel dignitatis, aut prælaturæ; etiam ab eo qui veniebat priuandus tali beneficio, seu prælatura, propter delictum suum. Et est prudẽs cautela pro eo qui venit priuãdus propter delictum, vt potius cedat, quàm expectet sententiam priuationis. de quo dixi in c. ex literis. in vltimo not. supra eod. & in c. licet Heli. de simo.
4 Tertio not. quod licet † clericus non resideat, non tamen priuari debet beneficio tanquam nõ residens, si ex iusto timore, puta tyrãni, vel prælati ipsum persequentis, nolit residere. Facit. 7. q. 1. in c. pastoralis. & . 56. distin. in c. satis peruersum. Quarto no. ibi, ab eo post interdicti violationem. arg. optimum, quod iurisdictio prælati non suspenditur per interdictum; nam hic irritantur duntaxat sniæ excõicationis, & interdicti; & collationes beneficiorum, seu institutiones, & destitutiones attẽtatæ, & celebratæ post violatum interdictum. Ergo facta ante in-
5 terdictum tenerent. Et sic virtus interdicti ecclesiastici videtur duntaxat referri ad exercitiũ ordinis ecclesiastici, non aũt ad iurisdictionem. Sed post violatum interdictum, violãs suspenditur ipso facto ab omni ptãte, & iurisdictione, secundum verum intellectũ istius tex. qui secundum hoc est valde sing. de quo artic. latius in glo. magna.
6 Quinto no. quod violans † interdictum, etiã Papæ, ex sola violatione non est priuandus ipso facto beneficijs suis. Nec etiam est excõicatus; Sed est solum suspensus; & per sniam venit priuan-
7 dus. Nam † etiam homicida, qui irregularis est, non est ipso facto priuatus beneficio suo. pbatur in c. clericis. supra ne cler. vel mona. de quo vide. supra de homici. c. ad audientiam. in artic. effectus irregularitatis. Sexto not. ibi, omnem in-
8 stitutionem, casum vnum, in quo valet sententia † generalis, qua pronuntiatur, quòd omnes institutiones, & destitutiones, & sniæ quæcunque latæ, sint irritæ, & inanes. Idẽ pbatur in c. veritatis. in fi. supra de do. & contu. Sic ẽt in simili quicquid actum est contra formam, pronuntiatur irritum, & inane. in c. cum dilecta. in fi. supra de rescript. Et ponunt etiam hic Io. Andr. & d. Ant. plures alios casus similes. Regulariter
9 † autem omnino curare debet iudex, vt non generalem, sed certam sententiam ferat; etiam si de incerta re apud eum actũ sit. vt Instit. de act. §. curare. & C. de sen. quæ si. cer. quan. l. 1. & 2.
10 Septimo not. quòd † inijcientes violentas manus in clericos, nedum tenentur ire ad sedem apostolicam pro absolutione, de quo in c. si quis suadente. 17. q. 4. & in c. peruenit. infra de senten. excom. Sed possunt compelli, vt accedant

cedant ad curiam recepturi pro meritis pœ-
nam, licet laici sint; quia ex hac iniectione, effi-
ciuntur sacrilegi; Et sic sortiuntur etiam forũ
ecclesiasticum. vt traditur in .c. cum sit genera-
le .§. de fo. comp. Vltimo not. ex fi. arg. opti-
11 mũ, ꝙ etiam delegatus † pro executione dele-
gationis suæ potest inuocare brachium secula-
rę; de quo vide per Inno. in .c. significasti. de
for. comp. Glo. prima in ver. remittere non
posset, dic, & intellige sine pœnitentia, aut sine
magna causa dispensare, vt ibi traditur. Glo. 2.
potest recitari per duas. qq. dic vt in ea. Glo.
super ver. irritas, & inanes, prosequitur intel-
lectum, & declarationem literę respectu gesto-
rum per istũ Episcopum post violatã sententiã
interdicti, prosequendo principaliter duo mẽ-
bra, primum respectu collationum, seu Institu-
tionum, & destitutionum beneficiorũ. Et in
hoc concludit glo. ꝙ non valent ipso iure. Se-
cundum membrũ est, respectu sentẽtiarum ex-
cõmunicationis, & interdicti latarũ per istum
Epm post violatũ interdictum, & in hoc ponit
duas principales opi. Vnã Io. in ver. cũ Ioan-
nes, quam fortificat per .c. si celebrat. & per
.c. postulastis. in glo. alleg. Et ad tex. qui lo-
quitur per ver. irritas, & inanes, respondet in
ver. quidam dicunt, ponendo vnum intelle-
ctum, ꝙ non solum hic fuit simplicier ecclesia
Colubrien. interdicta; sed etiã additũ fuit, ꝙ
violatores interdicti essent excõmunicati. Sed
gl. reprehẽdit istum intellectũ; quia diuinat ad
literam. Et ideò ponit opi. istam suam, ꝙ etiã
sententię excõmunicationis. & interdicti latæ
per istum Epm post violatum interdictum sint
irritæ, & inanes. & ad hoc assignat plures ra-
tiones; & respondet ad contraria; & multum
intricatè, & confusè loquitur. In fin. glo. dic,
dicit hic .D. m. ꝙ vt materia gl. clarè habeatur
sunt examinanda tria membra, Primum, nun-
12 quid † loco interdicto, censeantur interdictæ
personæ. Secundum de pœna violantis inter-
dictum. Tertium quando quis dicatur violare
interdictum, ita, vt per talem violationem in-
currat irregularitatem. Quò ad primum, con-
clusio est, ꝙ loco interdicto, personæ non sunt
interdictæ directò, & in se; Sed quò ad illum
locum. Ex quo infertur, quòd si interdicere-
tur hæc ciuitas, clerici istius ciuitatis non essent
propterea interdicti. Et ideò alibi possent cele
brare, & sacramenta administrare. vt in .c. si sen
tentia. & in .c. is qui. de sen. exco. lib. 6. Quã-
tum verò ad secundum, & tertium membrum
dic, vt latissimè dixi in .c. ad audientiam. in pri-
ma parte septimi membri principal. sup̃ de
homicid.

Rub. De Noui Operis Nuntiatione.

SVMMARIVM.

1 *Nuntiatio noui operis quid sit.*
2 *Nuntiatio noui operis quotuplex sit.*
3 *Nuntiatio noui operis ad qua opera pertineat.*
4 *Nuntiatio noui operis quare fiat.*
5 *Nuntiare quis possit; remissiuè.*
6 *Nuntiatio cui fieri possit; remissiuè.*
7 *Nuntiatio qualiter fiat, remissiuè.*
8 *Nuntiatio qualiter tollatur: remissiuè.*
9 *Nuntiationis quis sit effectus: remissiuè.*

VIso de excessibus
Prælatorum in gene
re, quia quandoq;
subditi, vel etiã alij
excedunt ædifican-
do vbi non possunt,
& talis excessus re-
primitur per nũtia-
tionẽ no. opis, ideò
subditur hic Rub. de no. op. nun. De qua ma-
teria canonistæ parum habẽt; Sed legistæ latis-
simè habent hanc materiam; in qua maximę
sunt difficultates. Vt igitur tu canonista possis
ordinatam doctrinam habere sub compendio,
circa hanc materiam essent huiusmodi principa
les quæstiones examinandæ. Prima, quid sit
nuntiatio noui operis. Circa quam dic secun-
1 dum Hosti. in sum. ꝙ † est prohibitio legaliter
facta ædificanti nouũ opus in præiudicium iu-
ris publici, vel priuati. vt patebit ex infra dicen
dis. Nam quantũ ad materiam nostrã attinet,
nuntiare, seu denuntiare nouum opus, nihil
aliud est, quàm prohibere ne opus nouum con
tra iustitiã fiat. Facit. ĩ. eo. significantibus. &
in. l. 1. §. nuntiatio. & per totum. ff. eo. ti. Aliter
accipitur denuntiatio sup̃ in ti. de accu. & de-
2 nuntia. vt ibi dixi in Rub. Secunda q̃stio † est
quotuplex sit nunciatio noui ope. Circa quam
dic, ꝙ triplex; videlicet verbalis, per iactum la-
pilli, & prætorem; vt patebit ex infra dicen-
3 dis. Tertia † quæstio est, ad quæ opera perti-
neat; quę quæstio declarabitur in .c. 2. in glo.
magna in princ. infra eod. & ibi videbimus
quis videatur nouum opus facere; & refertur,
seu habet locum non solum in ædificatione
profanorum operum; sed etiam ecclesiarum,
vel piorum locorum. vt in .c. 1. infra eod.
4 Quarta quæstio † est, quare nuntiatio noui
ope. fiat; Circa quam dic, quòd fit principali-
ter ex tribus causis; videlicet, gratia iuris sui
conseruandi. Item gratia damni repellendi.
Itẽ & tertio, gratia iuris publici tuendi. vt in. l. 1.
§. nunc videamus, & in. §. nuntiatio. ff. eo. ti.
5 Quinta quæstio est, † quis possit nuntiare, &
hanc expediemus latè in glo. magna in .c. 2. ĩ.
6 eod. Sexta quæstio, † cui possit fieri nuntiatio,
& hanc expediemus in .d. glo. magna. Septi-
7 ma quæstio est, † qualiter fiat hæc nuntiatio
no. ope. & hanc etiam expediemus in .d. glo.
8 magna. Octaua † quęstio est, qualiter tolla-
tur, & hãc expediemus in glo. in ver. remissio-
nem, in .c. 2. infra eod. Nona, & vltima quę-
9 stio est, † quis sit effectus nũtiationis no. ope.
& de hac videbimus in glo. pe. in .c. 1. ĩ. eod.
& tangitur etiam in glo. in .c. 2. ĩ. eod.

Cap-

Capitulum .I. Intelleximus.

SVMMARIVM.

1 *Aedificium factum post nuntiationem noui operis demoliri debet expensis construetis. Et quæ remedia dentur ne demoliatur, vide nu. 27. Et quid si iustè sit ædificatum, nu. 28. & nu. 33. & limita vt nu. 34. & nu. 38. limita multipliciter.*

2 *Rector ecclesiæ potest nomine ecclesiæ sibi subiectę nuntiare nouum opus.*

3 *Leges famulari canonibus dicuntur, & num. 20. Canones autem dicuntur à legibus adiuuari.*

4 *Imperator in pluribus casibus tenetur canones sequi. & nu. 16. Ecclesia verò non tenetur seruare leges, nisi quatenus illas approbet, aut adducat in suum auxilium.*

5 *Imperator, cũ sit inferior summo Pontifice, potest ab eo ligari, non autem illum ligare.*

6 *Doctor iuris canonici debet præcedere doctorem iuris ciuilis prius doctoratum, licet hoc communiter non seruetur.*

7 *Causæ ecclesiasticæ debent decidi per leges ciuiles, quando canones deficiunt. & nu. 21. Amplia nu. 22.*

8 *Leges omnes super materia positiua non contradicentes canonibus, aut quando canones non disponunt, videntur esse approbatæ ab ecclesia. Et amplia, vt ibi.*

9 *Leges ciuiles quæ possunt se habere ad cõmodum, & ad præiudicium ecclesiæ, non dicuntur præiudiciales ipsi.*

10 *Lex quomodo cognoscatur vtrum sit fauorabilis, vel odiosa.*

11 *Ecclesia noua, seu capella non debet ędificari intra limites alterius ecclesiæ; nisi causa subsistente, & iudicis authoritate. nu. 51. declaratur latius.*

12 *Primatus non potest præiudicare iuri iam quæsito alteri superioris authoritate.*

13 *Libellus potest ita concipi, quòd quis in eo petat sibi iustitiam ministrari secundum leges, & canonum statuta, & secundum consuetudinẽ, vel etiam secundum statuta, vel synodales constitutiones.*

14 *Iura plura simul ad idẽ concurrẽtia sunt fortiora.*

15 *Canones sunt seruandi in vtroq; foro in materia concernente peccatum, vel spiritualia, aut aut iuris diuini directè interpretatiua: non autem leges.*

17 *Canones an, & quando sint seruandi in vtroq; foro deficiente dispositione iuris ciuilis; & ibi refertur communis opinio.*

18 *Consuetudo est seruanda deficiente lege.*

19 *Canon longe maioris authoritatis est, quàm consuetudo.*

23 *Canonicum ius discordans à iure ciuili super materia positiua seruãdum est in foro suo, quando vtrumq; est certum; secus si certum esset ius ciuile, & ius canonicum esset incertum, vel econuerso.*

24 *Canonicum ius, & ciuile, si sibi inuicem contradicant, potest vtrumq; esse rationabile propter varias rationes.*

25 *Laici litigãtes in foro ecclesiastico, an subijciantur Canonibus; Et econuerso, clerici litigantes in foro seculari, an subijciantur legibus, tàm respectu decisionis causarum, quàm in ordinatorijs iudiciorum.*

26 *Canones, & leges quando sibi non contradicunt, possunt allegari in vtroq; foro.*

29 *Attentatum post appellationem extraiudicialem non venit irritandum; nisi sit contra appellationem, & prius iustificetur ipsa appellatio.*

30 *Denuntiatio est quædam appellatio, seu prouocatio extraiudicialis.*

31 *Mora modici temporis non præiudicat.*

32 *In appellatione prosequenda datur annus, ex causa biennium.*

35 *Citatio potest sperni, vbi notorium est illam non posse fieri.*

36 *Sentẽtia iniustè lata cõtra ius partis, licet teneat; tamẽ secus est si cõtineat notoriã iniustitiam.*

37 *Fine adepto per notorietatem, cessant omnia, quę sunt ad finem.*

39 *Nuntiatio noui operis est remedium extraordinarium.*

40 *Nuntiationis primus effectus, quòd destruatur ædificatum post nuntiationem.*

41 *Nuntiationis secundus effectus est, quòd afficiat rem. & ideò tenetur quicunq;, ad quem possessio peruenerit. Declara tamen vt ibi.*

42 *Nuntiationis tertius effectus est, vt si ille, cui nuntiatum est, vellit defendere rem, quòd transfertur in eum onus probationis.*

43 *Nuntiationis quartus effectus est, quòd per ipsam conseruatur possessio nuntianti. Declara tamen, vt nu. seq.*

44 *Nuntiatio facta per iactum lapilli, & per edictũ prætoris, denotant audaciam, ac animum retinendi possessionem: Secus si fiat nuntiatio per simplex verbum.*

45 *Possessio solo animo de facili amittitur.*

46 *Nuntiationis practica secundum quosdam.*

47 *Nuntiationis practica Bart. & communis. Declara tamen, vt nu. seq.*

49 *Vim vi repellere licet.*

50 *Debitorem fugientem licitum est propria authoritate capere.*

52 *Aedificatum in solo alieno, licet cedat solo, tamẽ fallit in ædificio facto in solo alieno ex rebus Ecclesiæ. Declara tamen vt ibi. & nu. seq.*

1 INTELLEXIMVS. † Aedificium factum post nuntiationem noui operis demoliri debet expensis construentis. h.d. Vel sic, post nũtiationem no. operis, etiam ecclesia ædificata destruenda est expensis construentis. h.d. cum sequẽ. c. Diuiditur, quia in prima ponit consultatio. in secunda respon. secunda ibi, quia verò. Et in tex. ibi, & infra, dic, sub isto infra olim continebatur indecisum, quod iste prior allegabat ædificatum post denuntiationem demoliri debere; & in hoc inducebat .ll. hoc dicentes

dicentes. Episcopus verò dubitauit, cum non
inueniret à canonibus hoc dispositum; & ma-
ximę in demolitione ecclesię; Vnde consuluit
Papã, qui respõdet vt sequitur. Not. primo ex
2 tex. quòd Prelatus, † seu Rector ecclesiæ potest
nomine ecclesiæ sibi subiectæ nuntiare nouum
opus. Sicut enim nomine ecclesię potest age-
re, vt in cle. 1. de rescr. & in .c. fi. de succes. ab
inte. ita & opus nuntiare. Et de hoc latius vi-
debimus in .c. sequen. in gl. ma. Secundo no.
3 ꝙ .ll. † dicuntur canonibus famulari; quia non
dedignãtur illos imitari. Canones verò dicun
4 tur à legibus adiuuari. Et ratio est, quia † ve-
lit, nolit, Imperator in plurimis casibus tene-
tur Canones sequi, vt infra dicam in glo. 2.
Ecclesia verò nõ tenetur seruare .ll. Nisi qua-
tenus illas approbet; aut adducat in auxilium
5 suum. Et ratio rationis est, quia † Imperator
cum sit inferior summo Pontifice, potest ab eo
ligari. Sed non illum ligare. vt in .c. cum infe-
rior .§. de ma. & obe. & in authen. de ec. ti. in
6 prin. Et ex prædictis infertur, ꝙ † doc. Iuris
Canonici debent præcedere doc. Iuris ciuilis.
Quamquam doctor iuris ciuilis esset prius do-
ctoratus. Sed hoc cõiter non seruatur. Ar-
bitrarer tamen omnia seruanda, data temporis
7 æqualitate. Tertio no. ꝙ † causa ecclesiæ decidi
debet per ius ciuile, quando canones deficerẽt;
8 quoniã super † materia positiua, leges omnes
noncontradicentes canonibus, aut in mate-
ria in qua Canones non disponunt, videntur es-
se approbatæ. arg. tex. nostri, qui ad hoc quo-
tidie allegatur. Qui procedit, non solum quò
ad constitutiones Principum; sed etiam quò
ad .ll. per Principes approbatas; vt sunt omnia
iura Digestorũ; nam & illa principum disposi-
tiones intelliguntur; eo quòd, omnia nostra fa-
cimus, quibus authoritatem impartimur. vt in
.l. 3. C. de vet. iure. enu. & in .c. si Apostolicæ,
9 de præben. lib. 6. Quarto not. ꝙ † illa iura ci-
uilia, quæ possunt se habere ad præiudicium,
& ad commodum, seu fauorem ecclesiæ, non
dicũtur simpliciter pręiudicialia. Ex quo infert
D. m. ꝙ licet iura canonica disponant, ꝙ lex
imperialis damnosa ecclesijs nõ sit recipienda,
tñ non dicitur præiudicialis, qñ generaliter di-
sponit; & potest se habere ad cõmodũ, & dam-
nũ. Et ideò hic dicitur, ꝙ ecclesia cõstructa post
nuntiationem noui. ope. venit destruenda au-
thoritate legũ. Et ꝑdicta notabis ad cognoscẽ-
10 dum, vtrum † constitutio dicatur fauorabilis,
aut odiosa. De quo per gl. pe. in .c. sciant cun-
cti. de elect. lib. 6. & in .c. si propter. de rescri.
lib. 6. & in .c. statutũ de præben. lib. 6. & etiam
per glo. in .c. fi. de vet. sig. lib. 6. & per legistas in
.l. qui exceptionem. ff. de condi. indebi. & in .l.
maximũ vitium. & ibi per Bal. C. de libe. pręte.
11 & in .l. 2. C. de in ius vo. Quinto not. ꝙ † no-
ua ecclesia, seu capella non debet ædificari intra
limites alterius ecclesiæ; nisi causa subsistente,
& superioris authoritate accedente. Et ratio
12 est, quia nõ debet † posse priuatus, aut inferior,
præiudicare iuri iam alteri quæsito superioris
authoritate. Sed omnia iura parochialia quæ-
sita sunt ecclesiæ parochiali iam constructæ,
ergo ne illi præiudicetur, non potest noua con-
strui. Vltimo not. ex fi. ibi, secundum legum,
& Canonum statuta, tex. optimum pro practi-
13 ca † cõmuni, quæ in libellis seruatur; sñ quã pe
tit, quis sibi iustitiam ministrari sñ .ll. & cano-
num statuta, aut secundum consuetudinem, vel
etiam sñ statuta, vel synodales constitutiones.
potest enim implorari, & accumulari auxilium
plurimum iurium; quæ cũ simul ad idem con-
14 currãt, † fortiora sunt. Facit ꝙ not. 10. dist. c.
fi. & ꝙ infra dicam in glo. 2. Ego tamen, quia
quandoq; ex diuersitate iurium, diuersa dan-
tur remedia, sum solitus apponere prædictam
clausulam sub hac forma; petens sibi iustitiam
administrari, secundum formam iuris, & seu sa
crorum Canonum, & seu statutorum, & sic de
simili. Gl. 1. infert ex tex. allegat deinde in cõ-
trarium, & sol. In fi. glo. dic ex dictis doc. in
varijs locis collectis circa hunc articulum glo.
Quòd aut sumus in materia concernente pec-
catum, vel spiritualia; Aut iuris diuini directè
15 interpretatiua, & seruandi † sunt Canones, ẽt
in vtroq; foro; non autem leges. vt in .l. fi. C.
de sum. tri. & in .c. fi. §. de pręscrip. dixi in .c.
.i. de maledi. Et ratio est, quia in istis, & simili-
16 bus solus Papa habet potestatẽ. Et † Impera-
tor quò ad hoc, etiam subiectus est Papę; Et
ipsius constitutiones obseruare tenetur. 96.
dist. si Imperator. & in .c. duo. & .§. de ma. &
obe c. omnes principes. & not. glo. in .l. pos-
sessor. de re. iur. lib. 6. & not. in .l. fi. C. si con-
tra ius, vel vti. pub. Bar. & Bal. in .l. priuilegia
.C. de sacrosan. eccle. Vbi idem dicunt de re-
bus ecclesiarum, & iuribus ecclesiasticis. per
not. in .c. ecclesia. de cõstit. & ꝙ no. in authen.
cassa. C. de sacrosan. eccle. Si verò sumus ex-
17 tra hos casus subdistingue. Quòd aut † deficit
dispositio iuris ciuilis, & debet seruari canon in
vtroq; foro. arg. opti. hic. Quod etiam pro
18 batur apertè, nam † si deficiente lege recur-
ritur ad consuetudinem, vel ad simile legis, vt
in .l. non possunt. & in .l. seq. & in .l. quibus.
& in .l. si de interpretatiõe. ff. de leg. fortius de-
bet recurri ad canones; ex quo per eos ille ca-
19 sus est decisus expressè; cum † canon sit longè
maioris authoritatis, quàm cõsuetudo, aut si-
mile. 11. dist. c. quis nesciat. Et maximè, cũ al
terũ veniat ex tacito consensu populi, vt cõsue-
tudo; alterum verò à tacito, vel subaudito in-
tellectu, vt est simile; vt singulariter dicit glo.
in .c. cupiẽtes. §. ꝙ si per viginti. de elec. lib. 6.
Facit etiam pro .d. deci. 11. dist. c. ecclesiasti-
carũ, & quasi per totã illam distin. cum omni-
bus seq. vsq; ad distin. 23. Et quia etiam Im-
20 perator dixit, ꝙ † .ll. non dedignantur imitari
sacros canones, vt hic in iuribus alleg. in glo.
.1. Et ideò meritò in casu dubij seruandi sunt
canones. Et hoc sequuntur hic Io. And. Cal.
D. m. & communiter * doc. Et idem etiã ego Cõm. op.
dicerem † in casu conuerso, vt si canon defice-
ret, ꝙ seruandæ essent .ll. vt in iuribus allegatis
hic in

hic in prin. gl. noſtræ. Et probatur. ſ. de arbi.
.c. dilecti & .ſ. de can. poſſ. & proprie. c. 2. & .c.
21 paſtoralis. Et idem ẽt † ſi ſuper canone eſſent va
riæ opi. & de iure ciuili aliquid certum diſpo-
neretur; nam etiam in foro eccleſiaſtico arbi-
trarer ſeruandas .ll. Et ſic opi. illã quæ .ll. ad-
iuuaretur. Facit ꝙ ſingulariter not. Bar. in
extrauag. ad reprimen. in glo. ſuper ver. per
edictum, & Io. de Imo. in cle. 1. de iudi. & ibi
dixi. Et poſſet figurari exemplum per .c. ſuper
literis. de reſcrip. & ibi not. D. m. in. t. oppo.
qui allegat not. in .c. per venerabilem. qui fi.
ſint le. & ſequitur Io. de Imo. in .l. à diuo Pio.
in princ. ff. de re Iudi. & .D. m. in .c. cum tem
pore. in glo. fin. ſ. de arbit. & Io. de Imo. in. c.
fraternitatis. de teſti. per not. in .c. licet. ſ. de fo.
compe. & in .d. c. per venerabilem. Nam licet
23 vbi † ius canonicum diſcordat à iure ciuili ſu-
per materia poſitiua, vtrunq; ſit ſeruandum
in foro ſuo, vt ſtatim dicam; tamen hoc eſt ve-
rum, quando vtrunq; eſt certum. Secus ſi in
vno iure eſſet dubium, & in alio certitudo. Fa-
cit ꝙ no. de duabus quartis in .c. Rainutius. &
.c. Raynaldus. ſ. de teſta. Et de teſtibus exami-
nãdis in cã appellationis ſuper eiſdẽ articulis,
vel de directo contrarijs, in clem. fi. & ibi dixi,
de teſti. Si verò ſuper eadem materia clarè di-
ſponunt .ll. & canones, dic, ꝙ aut ad inuicem
ſibi contradicunt, & tunc quodlibet ſeruandũ
eſt in foro ſuo. vt in .c. a. de arbi. lib. 6. & not.
in. c. cum eſſes. & in .c. relatum. & in .c. cum
24 tibi. ſ. de teſta. Nec poteſt dici, ꝙ † cum ſint
iura repugnãtia, de neceſſitate alterum ſit iniu-
ſtum, alterũ iuſtum. Quinimò poteſt vtrunq;
ius rõnabile eſſe in materia merè poſitiua, ꝓ-
pter varias rõnes, & conſiderationes, & perſo-
narum, & locorum, & temporũ. Facit ꝙ not.
in .c. non debet. ſ. de conſan. & affi. & .16. q.
1. c. & tẽporis. Et hæc maximè habẽt locum
in ordinatorijs iudiciorũ, in quibus etiam lai-
25 ci † litigantes in foro eccleſiaſtico ſubijciuntur
canonibus. Et econuerſo, clerici litigantes in
foro ſeculari. vt not. in. c. ꝙ clericis. de fo. cõp.
& in cle. diſpendioſam. de iudi. Sed maius du-
bium eſt, reſpectu deciſionis cauſarum, vtrum
clerici litigãtes in foro ſeculari, quò ad deciſio-
nem ſint iudicandi, ſecundum Canones, Et
laici in eccleſiaſtico ſecundum .ll. Qui articulus
eſt valde dubius de quo .D. m. remittit ad not.
per ſe in .d. c. ꝙ clericis. & in. d. c. eccleſia ſanctæ
Mariæ. vbi fortè videbimus; quia melius ibi
cadit materia ſupradicta. Et vide Pe. de Anch.
in reg. ea quæ. de reg. iur. lib. 6. in tepe. & per
26 Io. And. in .c. 1. de conſti. Si verò † leges non
contradicunt canonibus, poſſunt allegari .ll. &
Canones in vtroq; foro. vt hic, & in .c. paſto-
ralis. ſ. de fide inſtru. quia vnum venit ad for-
tificationem alterius. vt dicunt doc. in .d. l. pri-
uilegia. & dixi. ſ. in not. Glo. 3. in prin. eſt
declaratiua literę per allegatas leges, & per ſimi
le. Deinde quærit de effectu denuntiationis,
& ſol. Deinde quærit cui ſit fienda nuntiatio,
& ſol. remittendo. Subdit tamen varios effe-
ctus, an fiat in re, an non. & in fine colligit not.
In ea gl. ibi. & eſt ſimile in excõmunicatione,
dic ꝙ eadem eſt ratio vtriuſq; ; nam in nuntia-
tione noui operis, opus factũ poſt nuntiationẽ
demolitur propter contemptam prætoris au-
thoritatem, qui iubet deſiſtere ab ædificando
poſt denuntiationem per tres menſes; vt vide-
27 bimus in. c. fi. ĩ. eo. † niſi aliter nuntiatus ſibi
prouideret per remiſſionem, vel ſatiſdationẽ;
prout videbimus in glo. ſuper ver. remiſſionẽ.
in. c. ſc. Et in excõmunicatione eſt authoritas
eccleſiæ, & cenſuræ, & vt magis timeatur. In
eadem glo. in totum debet demoliri, dic, habes
igitur ex glo. & ex tex. vnum effectum nuntia-
28 tionis noui operis, vt † ædificatũ poſt nuntia-
tionem, etiam iuſtè, demoliri debeat. Et idem
probatur in. l. prætor. §. interdictum. §. qui igi-
tur. & .§. ait prætor. & .§. quicquid autem. ff.
eod. Sed contra hoc fortiter opponit .D. m.
29 videtur. n. ꝙ ſicut † attentatũ poſt appellatio-
nem extraiudicialem, non venit irritandum, ni-
ſi ſit contra appellationem; & prius iuſtificetur
ipſa appellatio. vt in. c. cũ nobis. & ꝙ ibi not. ſ.
de elec. & in. c. bonæ. ſ. de appel. Facit. c. non
ſolum. eo. ti. lib. 6. Ita etiam dicendum eſt in
30 denũtiatione noui operis. Nam † denũtiatio
eſt q̃dã appellatio, ſeu ꝓuocatio extraiudicia-
lis. Ergo non deberet demoliri, & deſtrui id
ꝙ iure ędificatum eſt. Imò deberet expectari
finis, & euentus denuntiationis. Sol. contra-
rium eſt difficile, ſecundũ .D. m. in conſideran-
da ratione diuerſitatis. Sol. tamen ipſe, ꝙ ra-
tio diuerſitatis eſt, quòd in denuntiatione
hoc videtur inductum propter vitandas rixas.
Et quia cum infra tres menſes denuntians de-
beat probare de iure ſuo, vt in .c. fi. infra eo. &
ſi nõ probat, nuntiatus admittatur ad ædifican-
31 dum; & † in mora modici tẽporis nõ ſit præ-
iudicium; Ideò Prætor voluit, ꝙ poſt nuntia-
tionẽ, ædificans omnino ceſſet ab opere; aliàs
autem deſtruatur ædificatum poſt nuntiatio-
32 nem. Sed in appellatione alia eſt ratio; † quia
ibi datur annus, & ex cauſa biennium. vt in. c.
ex ratione. ſ. de appel. Vnde durum eſſet, ꝙ
propter quamlibet appellationem pars appel-
lata deberet derelinquere ius ſuum, vel iudex
non poſſet procedere ad vlteriora, ex quo non
tulit ſententiam. Et ideò meritò non tollitur,
nec irritatur ꝙ factum eſt, niſi iuſtificata appel-
latione. Sed iuxta prædicta quæro, nunquid
indiſtinctè verum ſit, vt omne ędificium veniat
33 deſtruendum poſt nuntiationem noui † operis,
etiam ſi iure fuerit ædificatum? Sol. videtur
dicẽdum ꝙ ſic; & iſte tex. ſimiliter videtur hoc
velle, dum dicit, ſiue iure, ſiue iniuria. Sed di-
cit .D. m. ꝙ iſte tex. & alia ſimilia iura debẽt
34 intelligi, ſi modo † notoriè nõ conſtet de iniu-
ſta nũtiatione, & iuſta ædificatione. Secus au-
tem ſi notoriè conſtaret. Pro quo facit, ꝙ not.
in .l. 2. ff. ne quis eum qui in ius. voca. vbi patet,
35 ꝙ citatio † poteſt ſperni, vbi notorium eſt illam
nõ poſſe fieri. Ad idem ꝙ not. in. c. veniens. ſ.
de accu. & .3. q. 2. c. ſi epiſcopus. Et melius
in ter-

in terminis nostris in .l. 1. §. vsufructuarius .ff. eod. vbi patet, quòd ex eo, quòd vsufructuarius non potest nuntiare domino, potest sperni nuntiatio sua. Vnde idem dicendū est, vbicunq; aliàs notorium est, ꝙ nuntianti non cōpetit ius nuntiandi; vt quia, aliàs fuit iudicatū inter istos super ipsa re, seu nuntiatione. Et hoc dicit .D. m. fuisse principale, & originale dictū Roff. in suis libellis. Et secutus est Spe. eo. ti. §. sed nunquid. propè fin. & Bart. in .l. 1. post prin. ff. eod. Quod dicit .D. m. singulariter notādum. Pro quo allegat no. in .c. prox. vbi dicitur, ꝙ ille Archiepiscopus debeat acquiescere nuntiationi illorum monachorum; quia cum essent viri perfecti, non est præsumēdum, ꝙ nuntiassent, nisi cognouissent sua interesse. Ergo si notorium fuisset ius nō competere, non tenebatur Archiepiscopus deferre nuntiationi. Allegat etiam not. in .l. post rem .ff. de transac. & in .c. 1. de lit. cont. lib. 6. vbi ante lit. cont. admittitur peremptoria; & operatur effectum dilatoriarum. Sed tu dic, ꝙ hanc opi. Roff. prius sensit glo. magna in .d. l. post prin. & in .l. de pupillo. §. impositiciam .ff. eo. ti. Facit etiam .d. l. 1. §. nunc videamus. in ver. personæ. Et etiā glo. in .d. l. 1. §. iuris nostri. in ver. pertinet. & Azo. in sum. eod. ti. & idem dicit etiā Bart. se consuluisse. Pro qua ét

36 opinione allego, quia † licet sententia iniustè lata contra ius partis teneat, secundum ea quæ dixi in .c. 1. §. de re iudi. tamen secus est, si contineret notoriam iniustitiam. vt in .c. inter ce-

37 teras. vbi dixi, de re iudi. Facit etiam, † quia adepto fine per notorietatem, cessant omnia quæ sunt ad finem. vt dixi in .c. euidentia .§. de accu. Conclude igitur, primam limitationem

38 ad regulam hic positam, ꝙ ædificatum, † etiam iustè, post nuntiationem demoliendum est. Nisi nuntiatio notoriè fuit iniusta. Item limita secundum Hostien. in sum. cod. tit. §. fi. si modo nuntiatio tenuit. Secus autem si nuntiatio fuisset nulla; vel ratione nuntiantis, quia est inhabilis ad nūtiandum, de quo dicam in .c. sequen. Vel quia non est interposita in debita forma. de quo etiam dicam in .c. sequen. Vnde dicit Bar. post glo. in .d. l. 1. post prin. quòd si fuit interposita sine causa, ꝙ tunc non habet locum quod hic dicitur. Et idem dicit hic Hosti. in sum. in .c. fin. si alia actio competebat; puta, communi diuidundo, vel familiæ herciscundæ, vel similis. per .l. in prouinciali. §. 1. & 2. ff. eo. tit. & .ff. de damn. infec. in .l. si ædibus. & in .l. qui bona. §. de illo. & .ff. fini. regun. in .l. 4. §. si communē. in fin. Et ratio

39 est, secundum Bart. † quia nuntiatio noui ope. est remedium extraordinariū; vnde cessat, vbi locus potest esse ordinario. Sicut in simili dicimus in .l. in causæ. 2. in prin. ff. de mino. et ff. de eden. in .l. quædam. Habes igitur ex præ-

40 dictis vnum effectum nuntiationis; † videlicet, quia destruitur ædificatum post nūtiatio-

41 nem. Est etiam & secundus effectus, † quia afficit rem. Et ideò tenetur quicunq; ad quē peruenerit possessio, etiam si fuerit singularis possessor; puta, emptor qui ædificat post nuntiationem factam venditori. vt .l. fin .ff. eo. ti. Et istud est verum, quando opus fuerit factum ab eo, cui fuit facta nuntiatio; nam tenetur tūc quilibet successor, saltem ad patientiam demolitionis. Aut fuit factū à successore; & tunc aut prohibitio, seu nuntiatio prius fuerat facta in rem, secundum formā ędicti positi in .l. ꝑtor. in prin. ff. eo Et tunc emptor si fuit sciens, tenetur in solidum. Aliàs tenetur ad patientiā demolitionis. per .l. vim facit. §. tandin .ff. ꝙ vi aut clam. Circa quod vide, ꝙ tradit Bar. in .d. l. fi. & in .l. 3 .§. opus .ff. de alie.

42 iudi. mut. Tertius effectus est, † vt si ille cui annuntiatū est, velit defendere rem, ꝙ trāsfertur in eū onus probationis. vt in .l. si prius .ff. eod. secundum Hosti. Sed tu aduerte, quia illa lex habet varios intellectus; & est valde difficilis. Vnde dic, vt ibi latè traditur per legistas. Sed

43 et & quartus notabilis effectus, † ꝙ per nūtia-

44 tionem conseruatur possessio nunciāti, si † erat prius possessor, & illā faciat per iactum lapilli; aut Prętoris authoritate. vt in .l. de pupillo .§. meminisset .ff. de no. ope. nun. Secus si illā faceret simplici verbo; quia tunc aduersarius efficitur possessor; etiam si prius nō possideret. vt in .l. 1. §. in operis .ff. eo. Dummodo vt dixi, nuntians nuntiationis tempore esset possessor, vt .d. §. meminisse. Et ratio diuersitatis est, quam sensit glo. in .d. §. in operis. Sed latius per Azo. in sum. eo. tit. §. fin. quia vbi fit per iactum lapilli, non est signum hominis formidolosi, timidi, vel fugitiui; Sed audacis, & pugnaturi, si opus sit per vim possessionem suam retinere, si aduersarius nō acquiescat nūtiationi. Et idem etiam quando adit Prętorem dicens, domine iudex, talis ędificat in meo, mandetis ei, ꝙ statim exeat, & ab ędificando desistat. Alioquin timeo, ne cum ego, & gens mea armati simus, & parati ad propulsandam vim, quę mihi infertur, faciā ipsū exire per vim. Vel aliter quàm vellet. Nam in his duobus casibus apparet, ꝙ non habet animum amittendi possessionem. Vbi verò simplici verbo nūtiat veniens ad ędificantem, & tanquam meticulosus dicit, amice, & dñe, vos facitis mihi iniuriā ędificando in meo. Quare rogo, vt exeatis. Aliàs nuntio vobis nouum opus. Ex his enim simplicibus verbis, videtur causari quędā timiditas; & meritò pręsumitur, ꝙ iste suspicetur se posse repelli. Et ideò amittit possessionem;

45 quę solo † animo, & de facili amittitur. vt .ff. de acq. pos. in .l. 1. § in amittenda, & in .l. si id quod. §. fi. Ad idem facit .ff. de vi & vi arma. in .l. 3. §. si quis autem visis armatis. & seq. Sed dicit Bar. ꝙ in iactu lapilli modica videtur

46 audacia. Vnde quidam dicunt, ꝙ † practica huius nuntiationis per iactum lapilli, nō est simpliciter iactare vnum lapillum in opus; Sed venire ad opus, quod ędificat, de ipso opere cum manu, aut cum calce demoliendo; & sic videtur audax. vt .d. §. meminisse. & .ff. ꝙ vi, aut clam.

clam.l.1.§.3.& in .l.vim facit.§.1.& .ff. si ser.
vendi.in.l.& si fortè.§.1. Sed dicit Bar. quòd
talis practica non placet; quia esset causa rixę.
47 Et Ideò esset seruanda † practica communis, q
in opus proijciatur lapillus. argu.l. æquissimũ.
.ff.de vsufru. Et quia minimè sunt mutãda &c.
vt in .l.minimè .ff.de legi. An antem quando
fit per iactum lapilli requirantur verba, dicam
48 in.c.seq. Sed † tu aduerte, quia iudicio meo
tunc esset seruanda practica Bar. quãdo in ope-
re aduersarius esset potentior; aut de honesta-
te, vel vrbanitate. Sed si nuntians esset poten-
tior; de iuris rigore plus placet alia practica.
Pro qua facit q not. idem Bar. in .l.1.§. nun-
tiatio .ff.eo. vbi tenet, q nuntians possit pro-
pria authoritate destruere q ædificatur in solo
à se possesso. per.l. quemamodum.§. si prote-
ctum .ff.ad.l.aquil. Non ob. q possent venire
ad arma, quia hoc facit .l. permittente, & quasi
49 per viam defensionis. Vnde † vim vi repellere
licet, vt in vulgatis iurib. Pro qua etiam facit;
50 quia † debitorem fugiẽtem licitum est propria
authoritate capere. vt in.l. ait Prætor.§. si debi-
torem .ff. quæ in fran.credi. Et prædicta per-
petuò notabis, vt scias retinere possessionem
nuntiando nouum opus; quia si illã amitteres,
non recuperares postea per remissionem; nisi
de nouo acciperes, vt dicã in .c.seq. In ea glò.
ibi.c.prox.dic, vt de hoc latius ibidem. In ea-
dem glo.ibi, & not. q tot debent esse. dic de
hoc, vt dicam in .c.seq. in glo. super ver. remis
sionẽ. In glo.fi.in fi.dic, sentit ista gl. iũcto tex.
51 q etiam † citra nũtiationem ecclesia ista ædifi-
cata intra limites alterius ecclesiæ, deberet de-
strui; eo q non potuit ædificari in præiudiciũ
alterius ecclesię. Sed .D.m. hic dicit se dubi-
tare, nunquid ista sola causa sufficeret. Et in cõ-
trarium allegat tex. & glo. 16.q.5.in.c.fi. Fa-
cit etiam.c. episcopus in diœcesi. 7.q.1.&.14.
.q.6. in.c. comperimus &.17.q.4.in.c.questi.
Nam si in re aliena ædificata sit ecclesia, &
consecrata, non debet destrui. Imò faciens fie-
ri tenetur ad interesse; ita dicendum est, & in
casu nostro. Subdit tamen, q hoc casu faten-
dum est, q nullum præiudicium generatur ec-
clesiæ antiquę. Et ita debet intelligi q not.16.
q.1. in.c.ecclesiæ. & in .c. quicunq;. Vnde ex
quo constructa est, debet remanere sine præiu-
dicio ecclesiæ antiquę. Et aduerte, quia ex prę-
dictis, & ex tex. ego infero vnam singularem li-
mitationem ad dicta per glo. in.c. apostolicos.
52 .12.q.2. vbi glo. vult, q † licet quod ædifica-
tur in solo alieno, cedat solo, vt insl i.de re.diui.
.§. ex diuerso. & in .l. si is contra quem .C. de
ædific. priua. tamẽ fallit in ædificio facto in so-
lo alieno ex rebus ecclesiæ; quia tũc solum ce-
dit ædificio; quia hoc videtur esse verum, nisi
sit facta nuntiatio noui operis; nam si hoc ca-
su destruenda est ecclesia, quo casu aliàs non
destrueretur; fortius idem dicendum est in ca-
su prædicto; Et sic solum non cedit ædificio.
53 Item aduerte, quia † aliàs consului, q glo. in
.d.c. apostolicos. debet intelligi, quando ille
qui ædificauit ex rebus ecclesiæ, ædificauit in solo proprio. Secus fortè si ædificauit in alieno inscio dño; nam tunc cum nihil sit, q illi possit imputari, seruabimus reg. prædictam, q ædificium cedit solo. Nec ob. q dictum fuit supra de ecclesia quæ non est destruenda; quia illud est propter illius excellentiã. arg. prædicti .c. comperimus. Et prædicta notabis; quia nouissima sunt.

Cap. II. Cum Ex Iniuncto.

SVMMARIVM.

1 *Aedificans post nuntiationem noui operis, & ante factã remissionem, nõ solum tenetur præstare patientiam, vt ædificium destruatur, sed proprijs expensis debet illud destrui facere. Limita in hærede. nu. 24.*

2 *Nuntiatio noui operis existenti in dignitate, seu magistratui, an, & quando fieri possit.*

3 *Nuntiato volenti agere confessoria, quòd sibi ius sit tenendi ædificatum, & prohibendi molestiam circa ædificatum, denegatur actio ante destructionem operis. Declara tamen, vt nu.5. & nu.7.*

4 *Spoliator non est audiendus ante restitutionem, si vult probare de proprietate sua.*

6 *Destructio ita demum fit, si notoriè non appareat de iustitia ædificantis.*

7 *Exceptio debet opponi à parte, non autem iudex potest ex officio agentem repellere. Declara tamen, vt ibi. Et dictam declarationem limita. nu.9.*

8 *Iudex ex officio põt agentẽ sine actiõe repellere.*

10 *Statuto disponente quòd quis non audiatur, an ẽũ iudex indistinctè possit ex officio repellere.*

11 *Exceptio dilatoria, videtur cõcedi per hæc verba, denegetur audientia, aut denegetur actio.*

12 *Ecclesia destructa authoritate superioris, Canonici ipsius non possunt amplius Canonici appellari. Secus si sine superioris authoritate.*
Idem in ciuitate, quò ad amissionẽ iurium ciuitatis. ibidem.

13 *Causa cessante, debet cessare effectus.*

14 *Præsumendum est pro viris religiosis.*

15 *Scandalum vt euitetur, non debet quis ea omittere, vel cõmittere propter quæ incidit in pctũ.*

16 *Scandalum vt euitetur, debent omitti, & fieri ea, quæ fieri, & omitti possunt absque peccato.*

17 *Scandalo proximi, qui potens non obuiat, peccat.*

18 *Successor in dignitate an, & quando succedat in vitium prędecessoris sui. & nu. 21.*

19 *Dignitas, seu ecclesia est semper eadem, & non moritur.*

20 *Hæres defuncti verè est alia persona, licet fingatur eadem.*

22 *Mala fides defuncti, non nocet hæredi vniuersali in præscriptionibus.*

23 *Bona fides præsumitur in hærede propter iustam ignorantiam.*

25 *L. cum hæredes .ff. de acq. poss. intellectus contra communem intellectum.*

26 *L. cum quis in Ius. de reg. iu. in. 6. intellectus.*
27 *Res affecta vitio transit ad successorem, etiam singularem, cum vitio.*
28 *Nuntiatio noui operis ad quæ opera pertineat. & nu. 30. & 33.*
29 *Cloacas, & riuos curare, publicæ salutis, & securitatis interest.*
31 *Demoliri ædificatum post nuntiationem, quando non debeat.*
32 *Prætor de minimis non curat.*
33 *Aedificia facta petuntur demoliri per interdictũ quod vi aut clam, aut per alia publica iura aduersus hæc prodita. Aduersus verò fiẽda competit nuntiatio noui operis.*
34 *Opus nouum quis dicatur facere.*
35 *Nuntiare nouum opus quis possit.*
36 *Minor vigintiquinq; annis, tamẽ adultus, an possit nuntiare. Et cõis est nu. 37. quòd minor viginti annis non possit nuntiare ad publicam vtilitatẽ, etiam cum authoritate curatoris.*
38 *Pupillus vtrum possit nuntiare. Et nu. 39. cõis quòd ad priuatum commodum possit cum tutoris authoritate. Secus sine tutoris authoritate. Et quòd ad publicum commodum non possit, etiam si interueniat tutoris authoritas, communis est, nu. 40.*
41 *Socij plures alicuius rei tenentur omnes nuntiare. Declara tamen vt ibi.*
42 *In indiuiduis factum vnius prodest omnibus.*
43 *Dominium vtile tantum habens potest nuntiare.*
44 *Dominium directum tm̃ habens potest nuntiare.*
45 *Dominus directus, & dominus vtilis si cõcurrant in nuntiatione, quid agendum; Et an sibi inuicem possint nuntiare. nu. 46.*
47 *Vsusfructuarius, & alij habẽtes ius seruitutis, an possint nuntiare. Et an domino. & nu. seq.*
48 *Vsusfructuarius videtur factus custos, ac procurator generalis à domino in illa re, in qua habet vsumfructum.*
49 *Prælati, & rectores ecclesiarũ an possint nũtiare.*
50 *Creditor an possit nuntiare.*
51 *Seruus vtrum possit nuntiare. & vsq; ad nu. 55.*
52 *Nũtiatio habet uim cuiusdã ꝓuocatiõis ad iudiciũ*
53 *Nuntiatio est quædam defensio.*
54 *Defensio necessaria est iuris naturalis, non autem voluntaria.*
55 *Monachus an possit nuntiare.*
56 *Forensis vtrum possit nuntiare. Et quòd si non in via publica, sed in alio loco ædificetur, non possit ad publicum commodum nuntiare, cõmunis est. nu. 57.*
Forensis non interest iura alterius ciuitatis tueri, ibidem.
58 *Forensis quis dicatur.*
59 *Ciues plures si concurrant ad nuntiandum nouum opus spectans ad publicum commodum, quid agendum. Et an nomine reipublicæ sit agendum. nu. seq. Et quid si prædium sit fisci, vel ciuitatis, non in publico vsu, nu. 61.*
62 *Nuntiatio an possit fieri nomine procuratorio. Et an præsumatur dicto nomine facta, nu. seq. Et quid si à falso procuratore. nu. 64.*
65 *Nuntiare vt quis possit, an necessario debeat possidere. vsq; ad nu. 70.*
66 *Possessio retinetur per nuntiationem factam per iactum lapilli, & per Prætorem: Amittitur verò per nuntiationem factam simplici verbo. Limita tamen, vt nu. seq.*
68 *Iudex redditur difficilior ad destruendum opus constructũ, quã ad prohibendum cõstruendũ.*
69 *Loca publica solent singulorum vsibus deseruire.*
70 *Nuntiationis triplex est causa.*
71 *Nuntiare potens ob aliquod ius sibi competens, si cum eo actum sit confessoria, & non se defenderit, non potest amplius nuntiare.*
72 *Nuntiatio potest fieri omnibus existẽtibus in ipso opere; sufficit .n. quòd fiat in re præsenti, ita vt domino absenti possit renuntiari.*
73 *Nũtiatio facta dño operis, nõ tñ in ipso ope, quid, & quando operetur. Et de cõmuni. nu. 77.*
74 *L. de pupillo. in §. nuntiare. & §. si quis fortè. de no. ope. nun. declaratur.*
75 *L. in rem. §. tignum. ff. de rei vend. limitatur.*
76 *L. aut qui aliter. §. si quis denũtiauerit. ff. quod vi aut clam. declaratur.*
78 *Nũtiatio facta vni ex dominis absẽti ab opere, nõ nocet alteri domino; quia afficit ꝑsonã non rẽ. Secus econuerso. Limita tamẽ, vt nu. 80.*
79 *L. de pupillo. §. si plurium. ff. de no. ope. nun. limitatur.*
81 *Nuntiatio, nullo existente in opere, vtrũ possit lapidibus, seu ipsi operi fieri; & ibi cõis quòd sic: Declarando tamen, vt ibi. & nu. 83.*
82 *Furiosus loco absentis, & dormientis habetur.*
84 *Nuntiatio potest fieri furioso.*
85 *Prætori, aut magistatui, aut officiali, an fieri possit nuntiatio. & nu. 87.*
86 *Magistratus qui possint in ius vocari.*
88 *Nuntiatio, an fieri possit vni ex socijs.*
89 *Nũtiatio qualiter fieri debeat. Et ibi, an illa quę fit per iactũ lapilli, fienda sit, vel iaciendo lapillum in opere, vel lapillũ de operę: Et an cum manu, vel cum calce. & nu. 92. & 94.*
90 *Actus qui magis conuenit manui, quã alteri mẽbro, debet per manus expediri.*
91 *Iuramentum tactis scripturis cum cubitu, vel cũ pede non valet.*
93 *Manus arida non venit appellatione manus.*
94 *L. de pupillo. §. meminisse. ff. de no. ope. nun. intellectus.*
95 *Manus accipitur quandoq; pro potentia, non pro membro.*
96 *Nuntiatio facta per iactum lapilli, an requirat verba, & quæ. & nu. 98. & seq.*
97 *Mutus an possit nuntiare per iactum lapilli.*
99 *Matrimonium, ad hoc vt contrahatur, requirit verba, quãdo cõtrahentes possunt loqui. Secus quando non possunt loqui.*
100 *Nuntiatio facta per iactũ lapilli, non requirit qđ proijciantur tres lapilli, secundum communem.*
101 *Nuntiationis factæ per prætorem, quæ sit forma.*
102 *Nuntiationis factæ verbo simplici, quę sit forma. Et an verbis personalibus, an impersonalibus concipi debeat, nu. 104. Et qua lingua, nu. 105.*
103 *Ex æquiualentibus, quid fiat non refert.*

Q 106 Num

106 *Nuntiatio an requirat scripturam.*

107 *Libellus non requiritur, quando officium Iudicis misericorditer imploratur ante litẽ cõtestatã.*

108 *Nuntiatio an requirat expressionem causæ, & communis quòd sic, si à parte exigatur.*

109 *Nuntians nouum opus, an teneatur iurare de calumnia.*

110 *Nuntians nomine alieno, an debeat satisdare dominum rem ratam habiturum.*

111 *Nuntius debet mensurare quantũ sit ædificatũ tẽpore nũtiationis. Et de hoc practica. nu. 112.*

113 *Nuntiationes tot debent esse, quot sunt loca.*

114 *Nuntiationis remissio qualiter fiat, et quotuplex sit, ibidem.*

115 *Nuntiationis remissio quæ fit ab homine, fit quandoq; directè, quandoq; indirectè.*

116 *Nũtiationis remissio, q̃ fit à lege, fit duobus modis.*

117 *Priuatio præsupponit habitum.*

118 *In nũtiationis remissione q̃ fit à lege, cõsideratur tẽpus intra tres menses post factam nuntiationem, & quomodo.*

119 *Itẽ tẽpus post tres mẽses infra annũ, et quomodo. Ac tempus ẽt post annũ, et quomodo. nu. 122*

120 *Renuntiari non potest potentię ꝓstandæ satisdationis de opere demoliendo; quia respicit publicam vtilitatem.*

121 *Mora vltima nocet.*

123 *Prætoria edicta non durant post annum. Fallit tamen vt ibi. Secundum quam fallentiam limitanda est regula, L. in honorarijs. ff. de actio. & obligatio.*

124 *Nũtiationis remissio q̃ fit à iudice, fit duob⁹ modis.*

125 *L. 1. in prin. ff. de no. ope. nuntia. intellectus.*

126 *Nũtiationis remissio fit ẽt, ex quo qui nunciat, nõ vult iurare de calumnia petente aduersario.*

127 *Nũtiationis remissio per satisdationẽ, nõ operatur ꝙ opus iniustè ædificatũ destruendum nõ sit.*

128 *Nuntiationis remissio non operatur, vt possessio amissa à nũtiante, per ipsũ recuperetur, nisi aliud interueniat.*

129 *Capitulum, quando aliqui Canonici sunt præsentes, aliqui sunt absentes, quomodo debeat congregari; & qualiter negotium sit expediendum. remissiuè.*

CVM ex iniuncto. Summa, vt in .c. prox. Et diuiditur; quia primo mandat opus demoliri, & irritat si quid ex illo secutum fuit. Secundo reprehendit Archiepiscopum qui non curauit de scandalo proximorũ. Secunda ibi, super eo. Et in tex. ibi, de lamech, dic, quòd locus est apud Londonias, vbi est Maneriũ Archiepiscopi Cantuariensis, secundum Hostien. Et in tex. ibi, post nuntiationem, dic .s. factam à monachis Cantuariensi. Et in tex. ibi, absens extiteris, dic. s. quia adhuc nõ eras Archiepiscopus, qñ facta fuit nũtiatio; quia facta fuit ꝓdecessori, vt infra patet. Vel dic, ꝙ adhuc etiã fuit facta postea tibi, sm̃ Io. An. de quo latius
1 .ij. in gl. 1. Not. primo, ꝙ † ędificãs post nuntiationẽ noui operis, & ante factã remissionẽ, nõ solũ tenetur pręstare patientiam, vt ædificiũ destruatur; sed ꝓprijs expensis debet illud destrui facere. Et de hoc .ij. in glo. 1. Secundo
a not. † ꝙ non solum Prælato, sed etiã existenti in dignitate, seu magistratu, potest nuntiari nouum opus; Et factum spreta denuntiatione destrui debet, vt hic; nam facta fuit denuntiatio Archiepiscopo. Quod intellige, quando dignitas, vel officiũ, seu magistratus est perpetuus; vel etiam ad vitã, vt hic. Secus autem quando esset temporalis; quia tũc ob reuerentiam magistratus, fit quædam protestatio officiali facienti nouum opus; & post depositum officium fit denuntiatio, q̃ retrotrahitur ad diẽ protestationis. Et ideò quicquid ædificatũ est post protestationem demoliri debet. vt in. l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ff. eo. ti. Et ita distinguit ibi Bart. inter officium temporale, seu magistratũ temporalem, vt non possit cõueniri à subditis. Tamen secus est, si magistratũ habet ad vitã. 2. q. 1. in. c. prohibentur. 11. q. 1. in .c. si clericus. & .ff. de in ius vocan. in. l. 2. Tertio not. ibi, debeat actio denegari. vnum effectum nuntiationis; quem adde ꝓ declaratione eorũ que dixi in .c. præced. Est enim effectus,
3 vt † denũtiato volenti agere confessoria, ꝙ ius sibi sit tenendi ædificatum, & prohibendi molestationẽ circa ædificatũ, denegatur actio ante destructionẽ operis. Facit ꝙ in simili dicimus,
4 ꝙ † spoliator nõ est audiendus ante restitutionem, si vult probare de proprietate sua; nisi restituat spoliatũ. vt in .c. fi. de or. cog. Aduerte
5 tamen, quia † talis volens agere, non repellitur ipso iure; sed ope exceptionis. vt no. Bar. in. l. 1. §. sed si is cui opus. ff. eod. Vnde sumpta fuit hæc pars decre. & hoc denotant verba illa, debeat actio denegari. Et ideò si ante litẽ contestatã non opponatur hæc exceptio, non põt amplius opponi. Et si actor docuit de iustitia sua, amodo non destruetur. Facit ꝙ no. in. d. c. fi. & in. c. 2. eo. tit. & . 2. q. 2. in. c. 1. Et rõ ẽ in prõptu iudicio meo, quia vt. s̃. dixi i. c. ꝑce.
6 ita demũ fit destructio, † si notoriè nõ appareat de iustitia ædificãtis; sed amodo apparet hic notoriè de iustitia ædificãtis; igitur &c. Itẽ ad-
7 uerte, ꝙ vbi est opus † exceptione, ꝙ illã debet pars opponere; ita ꝙ iudex ex officio nõ posset agentẽ repellere. Quod est verũ, nisi ex forma actionis intẽtatę in petitiõe actoris appareat qualiter iste qui nũc agit, ꝙ sibi licet tenere ędificatũ, ędificauit post factã nuntiationem; per not. theoricã Bar. in. l. eũ qui ita. §. qui ita. ff. de ver. ob. vbi singulariter dixit, ꝙ vbicũq; exceptio ẽ cõcreta actioni, iudex ex officio põt repellere agentẽ, ẽt si cõuentus nihil opponat. ꝙ ẽt sentit Bart. in. d. l. 2. §. sed si is. ff. eo. Facit ẽt,
8 quia † potest iudex ex officio agentẽ sine actiõe repellere. vt singulariter dicit gl. in. l. vbi pactũ .C. de trãsac. Itẽ ꝙ dixi, ꝙ iudex potest repellere in casu nostro agentẽ, qñ concreta est ex-
9 ceptio actiõi, forte † limitandũ esset, qñ vellet ipsum repellere ante litem cõtest. Secus si post; quia cum pars non possit post litẽ cõ test. repellere, vt. s̃. dixi., ergo nec videtur posse iudex.
10 Aduerte tamẽ, ꝙ licet supra dixerim, ꝙ † si statutum

tutum dicat, ꝙ quis non audiatur, ꝙ iudex nõ
potest ex officio repellere. ꝙ voluit ẽt Bar. in
.l. non solum .§. fin. ff. de iniur. ꝙ contrarium
tenuit .D.m. in c. nulli. super glo. 1. & ibi dixi
supra de accu. vbi omnino vide. Sed illud di-
ctum, vt arbitror, solum potest procedere quã-
do denegaretur audientia. Et sic haberet re-
spectum ad illegitimitatem agentis, ne fortè iu-
dicium fieret delusorium. vide quæ ibi dixi.
Quarto not. ex prædictis, & ex tex. ꝙ per
11 hæc † verba denegetur actio, & denegetur au-
dientia, aut similis, videtur concedi exceptio
dilatoria. Facit ꝙ not. glo. in reg. in pœnis. de
re. iur. lib. 6. not. D. Anto. in .c. cum ordinem.
& in .c. sedes. & vtrobiq; dixi .s̃. de rescript.
& Baldus in .l. reos .C. de accu. & not. in .c.
constitutis. & ibi dixi, de elec. Facit quod not.
Inno. & tex. ibi in .c. quia frustra .s̃. de vsur.
Quinto not. ꝙ destructa ecclesia authoritate
superioris, omnia debent restitui in pristinum
12 statum. Ex quo infert Inno. † quòd clerici,
seu Canonici ibi instituti non possunt amplius
appellari Canonici illius ecclesiæ, nec aliquid
inde consequi ex prouentibus ipsius eccle-
siæ. Et idem dicit, si ciuitas authoritate su-
perioris habentis potestatem destrueretur.
Facit .l. si vsufructus .ff. qui. mo. vsufruc. ami.
Secus autem esset, si ab hostibus, vel à tyranno
ecclesia esset destructa; quia tunc non amit-
teret ius collegij. Imò alij essent ibi instituendi;
vel iam instituti reducendi. Facit. 23. dist. in
nomine domini. & .7. q. 1 .c. pastoralis. & not.
glo. in .c. statutũ. de elec. lib. 6. Quæ adde ad
ea quę dixi in materia collegiorũ in .c. dilecta.
sup̃ tit. prox. Sexto not. ibi, denuntiari abso-
13 lutos. ꝙ † cessante causa, debet cessare effe-
ctus. Et ideò cessante causa præstiti iuramen-
ti, cessat obligatio iuramenti. Et ideò qui iu-
rauit facere residentiã in ecclesia, absolutus est
à iuramento ecclesia illa destructa authoritate
superioris. Septimo not. ibi, cum enim, ꝙ
14 sublato principali &c. Octauo no. ibi, † quòd
cum viri religiosi, præsumendum esse pro viris
religiosis. Quod verũ est, si religiosi sunt, vt
verbum sonat. Sed dicit Cyn. in .l. fin. C. de
contrahen. emp. ꝙ arbitratore non arbitrante,
non est recurrendum ad monachos, vel fratres,
tanquã ad bonos viros. Sed imò, ꝙ ꝓ qualitate
personarũ, & bonorũ virorum pręsumatur iu-
stè, & bene actum, vide in .c. nisi. sup̃ de p̃ben.
Vltimo not. ex ver. cum sacræ scripturæ. duas
regulas in materia scandali. Prima est, ꝙ pro
15 vitando † scandalo, nõ debet quis aliquo mo-
do ea committere, vel omittere, propter quæ
16 incidit in pctm̃. Secunda regula † est, ꝙ pro vi-
tando scandalo, debet seueritas iuris remitti.
Et debet fieri, vel nõ fieri id, ꝙ facere, vel nõ fa
cere, non est pctm̃. Et qui nõ obuiat scandalo
proximi, etiam pusilli, cui potest obuiare sine
17 peccato, † dicitur peccare. Glo. 1. oppo. ꝙ
sufficiat isti Archiepiscopo præstare patiẽtiam,
ꝙ opus destruatur, cum ipse fuerit absens, qñ
nuntiatum fuit. glo. sol. In ea glo. ibi .ff. eod. l.
pe. dic, illud est verum, nisi hæres habeat ratum
ædificium cæptum, vel nisi ipse ædificauerit.
vt. ff. eo. l. prætor. §. hoc interdictum. & in .l. fi.
.ff. eo. de quorum iurium intellectu, dic vt ibi.
& aliquid tetigi. supra. in .c. præceden. In ea.
ibi, cum ei successerit in vitium, dic, no. glo.
18 quæ apertè vult, ꝙ succedens † in dignitate, vel
beneficio, succedit in vitium prædecessoris sui.
Sed tu vide glo. in contrarium. in .c. de quarta.
supra de præscrip. & in .c. cura. de iure pat. quæ
vult, ꝙ licet hæres sit successor vitiorum, & cul
pæ defuncti, vt in .c. cum hæres .ff. de diuer. &
tempo. præscrip. tamen illud ideò est, quia cau
sat ius sibi à defuncto. Sed successor in digni-
tate non causat sibi ius à prædecessore, sed à
collatore. Vnde debes intelligere, ꝙ iste suc-
cessor post denuntiationẽ perfecit opus. & ideò
proprijs expensis tenetur. Et iste est bonus
intellectus secundum .D. Anto. & .D. m. Vel
põt intelligi tex. simpliciter. Et tũc possumus
respondere ad contrariũ, ꝙ ideò hic destruitur
19 expensis ecclesiæ, quia hic cõueniebatur † digni
tas, seu ecclesia; quæ dignitas, & ecclesia sem-
per est eadẽ, & non moritur. vt in .c. si gratio-
sè. de rescri. lib. 6. & 12. q. 2. c. libertis. Sed in
20 .l. pe. per mortem defuncti † hæres qui con-
uenitur, verè est alia persona, licet fingatur ea-
dem. Et hanc solutionem ad istum tex. sentit
Bar. in .d. l. pe. in fi. Sed de mente huius literę
videtur esse primus intellectus. per quem patet,
quòd iste successor fuit sciens, ibi, dum dicitur,
tu saltem pro vitando tàm graui scandalo.
21 Aliàs † autem, vbi requireretur mala fides Pręla-
ti, non sufficit mala fides prædecessoris; nisi
probetur etiã in successore. vt in .d. c. de quarta.
& .d. c. cura. Quinimò simpliciter dico, ꝙ nec
22 hæredi † vniuersali nocet mala fides defuncti;
quia alia est fides defuncti, & alia est fides
hæredis. Et ideò hæres præscribit, si est in
bona fide, non obstante mala fide defuncti.
23 Imò † præsumitur in hærede esse bona fides,
24 propter iustã ignorantiam. Et ideò hæres † qui
ędificauit ignarus nuntiationis factæ, non tene-
tur proprijs expensis destruere; sed patientiã
præstare. vt in .d. l. pe. & voluit Io An. & Hosti.
25 Non ob. l. † cũ hæredes. de acq. poss. quia loqui
tur qñ vellet vti adminiculo possessionis defun
cti. per .l. pomponius. §. cum quis. ff. de acqui.
possess. Et pro hoc facit, quòd alia sit mala fi-
des defuncti, & alia hæredis, tex. optimus in .l.
fi. ff pro suo. Et prædicta notabis, maximè ad
intellectum .d. l. cum hæres, licet aliter per le-
gistas videatur cõiter * intelligi, & malè. Et ad Com. op.
26 intellectum reg. † cum quis in ius. & regu. is
qui in ius. de re. iur. lib. 6. Et aliàs ita consu-
lui; & incipit consilium, dñs Contes. cui se sub-
scripserunt ferè omnes docto. Perusini. Et his
etiam diebus consului Ferrariæ; & incipit cõ-
silium, Tassinus de Ferraria. Et si tu diceres,
quare ergo hæres, vel singularis successor qui
nõ ædificauit, tenetur p̃stare patientiam ad de-
struendum ædificatũ à defuncto, propter nun-
tiationẽ factã à defuncto. vt in .d. l. pe. & fi. dico

27 quia † res ipsa affecta est vitio. vt dixi ēt in .c.
prǽced. & ideò transit ad quēcunq; successorē,
etiā singularem. vt in .l. vitia .C. de acqui. poss.
Glo. §. ver. nunciatum. circa materiam nostrā
magistraliter attingit plures q̄stiones. videlicet,
ad quæ opera pertineat nuntiatio. Et ꝙ dicatur
nouum opus. Et qualiter fiat. Et cui possit fieri.
Et quis possit illam facere. Et in fine
subdit intellectum ad .l. si prius .ff. eo. Ego verò
prosequar istas quæstiones secundum ordinem
de quo dixi supra in rubrica. Primo igi-
28 tur quæro, † ad quę opera pertineat nuntiatio
noui operis. So. dic vt dicit glo. ꝙ ad opera
duntaxat coherētia solo, vel quæ in solo fiunt.
Ad alia autem non pertinet. Et ideò si quis
messem colligat, vel arbores, aut vineas succidat,
licet opus faciat, non potest sibi nuntiari
nouum opus. vt in .l. 1. §. hoc autem edictum.
& .l. 2. ff. eod. Nec refert vtrum ædificium
fiat infra oppidum, vel extra; aut in villa, vel in
agro; in loco priuato, vel publico; ex quo solo
coheret. vt in .l. 1. §. siue autē. ff. eo. Et pertinet
etiam ad nouam ædificationem ecclesiæ,
cum non sit construenda in præiudicium alterius.
vt in .c. pręcedenti, & in tex. nostro. Excipiuntur
autem riui, & cloacę, & omnia generaliter
opera in quorum mora periculum verteretur;
quoniam illa fieri, & purgari possunt
29 spreta nuntiatione noui operis; quia † publicę
salutis, & securitatis interest, riuos, & cloacas
curare. vt in .l. de pupillo. §. si quis riuos. & seq.
.ff. eo. qui tex. qualiter intelligantur, & de quo
periculo, an publico, vel particulari, vide ibidē.
30 Item non † pertinet nuntiatio ad seruitutem
viæ rusticæ, secundum aliquos. per .l. qui viam
.ff. eo. ꝙ qualiter intelligatur, dicam in seq. arti.
principali in .4. q. Et aduerte, quia ad hoc, vt
competat hæc nuntiatio, non sufficit si vnum,
vel aliud cæmentū, seu vnus, vel alius lapis in
opere fuerit impositus. Sed si ꝓponatur facies
31 quædam operis facta. Quod intellige, † quantum
ad demolitionem, non quantum ad denuntiationem.
vt in .l. non solum .§. 1. & .§. sed vt
probari .ff. eo. tit. & ita intelligit Bar. in .l. 1. §.
.1. eo. ti. Et ratio est, quia cum hęc nuntiatio
descendat ex prętoris edicto, noluit prętor, vt
cōpeteret pro vno, aut altero cęmento; quia de
32 minimis † nō curat. vt in .l. scio .ff. de in integ.
resti. Et vide quod dixi in .c. de appellatiōibus.
33 sup̄ de ap. Item cōpetit hęc nuntiatio † aduersus
futura opera; non aūt aduersus pręterita; si
enim iam facta quis demoliri intēdit, recurrendum
est ad interdictū, ꝙ vi aut clam, aut alia publica
iura quę aduersus hęc ꝓdita sunt; videlicet,
ne quid in loco sacro, aut religioso, vel in
flumnie publico, ripaúe publica fiat, aut similia
interdicta. vt in .l. 1. §. hoc autē edictū. 1. eo. ti.
Et ibi vide per glo. & Bar. quę differentia sit
inter hoc edictū de noui operis nuntiatione, &
interdictū, ꝙ vi aut clam. Sit ergo cōclusio, ꝙ
aduersus noua opera, vt verbum sonat, non autem
pręterita cōpetit noui operis nunt. No-
34 uum † autę opus quis dicatur facere. glo. nostra
in ver. opus autem. concludit, ꝙ ille qui, aut
in totum de nouo facit; aut detrahendo, intellige,
vel addendo, mutat pristinam faciem operis.
Sed in eo qui reficit simpliciter, non habet
locum. Et idem doc. hic, & Hosti. eo. ti. in
sum. §. 2. Sed tu intellige, de eo qui reficit
opus, nō funditus destructū. Secus si funditus
destructū reficeret, quia potest fieri nuntiatio;
quia videtur nouum opus; ita intelligit Bart. in
.l. 1. §. si quis ædificiūm & in .l. de pupillo. §.
si quis riuos ff. eod. vbi tex. vult, quòd sit speciale
in riuis, & cloacis, ꝙ non potest nuntiari
nouum opus, si quis illos reficiat. ergo à speciali,
reficienti alia opera potest fieri nūtiatio.
Quod intellige vt dixi, de reficiēte opus omnino
destructum. Quod mihi placet, etiam alia
ratione, quia istud dicitur opus omnino nouū,
non antiquum; vt est tex. in .l. qui res. in .§.
aream. ff. de solutio. Et hęc notabis ad ea quę
dixi in .c. consuluit. sup̄ de iudæ. Et hæc de primo
articulo glo. et de tertia principali quęstione
posita .s̄. in glo. rubricę. Circa quintū
principalem articulum de quo in rubri. videli-
35 cet, † quis possit nuntiare, qui etiā tāgitur hic
in gl. nostra. in ver. cōpetit. procedam per. qq.
Et primo quęro, vtrum habēs directum, & vtile
dominium possit nuntiare. So. non est dubium
ꝙ sic. dummodo sit maior vigintiquinq;
annis, vt patebit ex infra dicendis. Sed quæ-
36 ro, quid † de adulto. So. glo. in .d. l. de pupillo.
in princ. ff. eo, videtur velle, ꝙ maior. 17.
annis potest nuntiare per .l. 1. §. pueritiam .ff.
de postula. Sed minor. 17. annis ita demum
potest nuntiare, si ad commodum priuatū nuntiat.
Sed si ad publicam vtilitatē nuntiare vellet,
non potest; etiam cum curatoris authoritate;
cum hoc sit extra administrationē, vt statim
dicā de pupillo. Alij verò tenent, ꝙ minor. 25.
annis nullo modo possit; quia non habet legitimam
personam standi in iudicio. vt in .l. minor
.ff. de procura. Bar. & Ang. & communi-
37 ter * moderniores tenent, ꝙ † minor viginti Com. op.
annis non possit nuntiare ad publicam vtilitatem,
etiam cum authoritate curatoris. Sed maior
viginti possit; quia cum in illa admittatur
ad accusationem, vt traditur in .l. 2. ff de accu.
fortius admitti debet ad nuntiationem. Non
ob. §. pueritiam. quia loquitur in aduocato, in
cuius persona nō fundatur iudicium. Sed quę-
38 ro, quid † de pupillo. So. dic, ꝙ ad priuatū cōmodum
potest nuntiare cum authoritate tutoris;
sed sine tutoris authoritate nō potest. Nec
ob. insti. de autho. tu. in prin. Et in .l. pupillus
ff. eo. & in .l. certi. §. quoniam. ff. si cer.
pet. in quibus dicitur, quòd pupillus etiam sine
tutoris authoritate potest conditionē suam
meliorem facere; quia respondeo, quòd de facili
posset contingere, quòd conditionē suam
faceret deteriorem: vt puta, si iniustè nuntiaret;
quia teneretur aduersario actione in factū
ad interesse. per .l. rem quandam. ff. de dol. Et
39 est † hæc cōis * opinio Bar. & doc. Licet qui- Com. op.
dam dixerint, vt Iaco. de Are. ꝙ simplici verbo

non

nó poteſt nũtiare; quia poſſeſſioné amitteret.
Secus ſi per iactum lapilli, aut per Prætorem.
Sed cõmuniter reprobatur. Aduerte tñ, quia
ꝙ ſupra dixi, quòd requiritur tutoris authori-
tas, verum eſt, quando habet tutoré, vel poteſt
habere copiam iudicis à quo petat tutoré. Se-
cus ſi non habet tutorem, nec poteſt petere à
iudice; vt per gl. in. d. l. de pupillo. in prin. Hoc
tamẽ reprehendit ibi Iaco. de Are. Sed Bar. di-
cit, ꝙ illa glo. procedit, quando immediatè pu
pillus eo ipſo, ꝙ haberet copiam tutoris, & iu-
dicis, iterũ nunciaret; quia iſta ſecunda nunna-
tio retrotrahitur ad primã. arg. d. l. de pupillo,
§. ſi quis ipſi. Quod reprehenditur per quoſ-
dam moderniores; quia cum authoritas tuto-
ris debeat interuenire in ipſo actu, nec poſſit
interuenire ex poſt facto, vt not. Bart. in. l. ſi
quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acq. hære. & eſt
tex. in. l. obligari. §. tutor. ff. de aut. tuto. & per
Bar. & Bal. in. l. fi. §. neceſſitatem. C. de bo.
quæ libe. & per Archid. 12. q. 2. in. c. ſi qua. per
doc. in. c. 1. de re. eccle. non alie. lib. 6. & in. c.
cum cõſuetudinis. & ibi dixi. ſ. de conſue. me-
ritò non tenet talis nuntiatio. Sed mihi nó pla
cet, per ea quę no. Bar. in. l. 1. C. de. ſer. reipub.
manumit. in noua lec. vbi vult, ꝙ quando au-
thoritas requiritur ad executioné eſſe, ſufficit
ꝙ interueniat ex interuallo. arg. l. fi. c. arbi. tute.
Et maximè hoc plus mihi placet, quãdo facien-
ti nouum opus pupillus proteſtaretur, ꝙ nun-
tiaret nouum opus, ſi tutorem haberet. per. d.
§. ſi quis ipſi. Eſt tamèn cautela, ꝙ ét ſubdat,
nuntio tibi, omni meliori modo quo poſſum.
Et hæc procedunt vt dixi, quando vellet nun-
tiare ad commodum priuatum. Sed ad publi-
cam vtilitatem non poteſt, etiam cum tutoris
authoritate. Licet quidam teneant contrariũ
in. d. l. de pupillo. intelligentes, ꝙ ver. nó aliter,
ibi poſitus, referatur ad primum reſpon. d. l. de
Com. op. 40 pupillo. Sed Bar. & doc. † cõiter [a] hoc repro-
bant, & bene. Et ratio eſt, quia in his quæ nó
ſunt in adminiſtratione, non operatur tutoris
authoritas, aut curatoris. vt in. l. fin. ff. de cura.
furio. Facit ꝙ not. in. l. 2. ff. de accu. Si verò
nuntiatio cõiter pertinet ad priuatum commo-
dum pupilli, & ad publicam vtilitatem, admit-
titur eo modo, quo admittitur ad priuatã vti-
litatem; quia attenditur cauſa, quæ prodeſt. Et
ideò admittitur ad accuſandum. vt. d. l. 1. & 2.
Et idem dicendum de adulto. Et vide quæ di-
xi de pupillo, & adulto in. c. 1. ſ. de accu. Et eſt
41 aduertendum circa prædicta, ꝙ ſi † ſunt plures
ſocij, non ſufficit vnum ſolum nuntiare, quò
ad hoc, vt nunciatio proſit omnibus; quia hęc
nuntiatio eſt in perſonã ex parte nuntiantis; &
ideò ab omnibus fieri debet. vt in. l. de pupil-
lo. §. ſi plurium. ff. eod. Quod intellige, quò
ad effectum præſtandi intereſſe. Secus quò
ad demolitionem; cum demolitio ſit indiui-
dua, vt in. l. ſtipulatio. §. quæſitũ. ff. eo. & in in-
42 diuiduis † factum vnius proſit omnibus. vt
in. l. loci corpus. §. ſi fundus. ff. ſi ſerui. ven,
Tertio quæro quò ad hunc articulum, quid de
43 ijs qui non habent † directum, & vtile domi-
nium, ſed vtile tantum; vtrum poſſint nuntia-
re. So. glo. noſtra tenet, ꝙ poſſint nuntiare
nouũ opus. per. l. in prouinciali. §. ſi ego. ff. eo.
Et licet gl. loquatur in emphiteuta, tamé idem
dicitur ibi, de quolibet habente vtile dominiũ;
vt ſuperficiario, inquilino, feudatario, & ſimi-
libus. Et ibi tenent etiam Bart. & doc. ꝙ non
ſolum prædicti poſſunt nuntiare nomine pro-
prio reſpectu vtilis dominij, ſed etiam procu-
ratorio nomine directi domini. Et ſic etiã ha-
44 bens † directum dominium reſpectu ſui dire-
cti dominij, poteſt nuntiare. Quid autem ſi
45 concurrant † ad nuntiandum habens directum
dominium, & habens vtile eodem tempore, an
ambo admittantur, vel alter alteri præferatur.
Quidam voluerunt, quòd præferatur habens
vtile. Bar. tamen videtur velle, ꝙ admittatur
quilibet pro iure ſuo. argu. l. prætor ait. in
§. ſi ad plures. ff. de ſepul. vio. Et aduerte, quòd
46 prædicti † habẽtes vtile dominiũ, nedum poſ-
ſunt nũtiare aduerſus extraneos; ſed etiam ad-
uerſus directos dominos, ſecundum Bar. in. l.
1. in fi. ff. eo. & in. d. §. ſi ego. Licet ſecus ſit
in vſufructuario, vt ſtatim dicam. ſed ille mi-
nus iuris habet. Et idem arbitror econtra, ꝙ
habens directum dominium poſſit nuntiare ha
benti vtile, reſpectu iuris ſui. Quarto quæro
47 de † vſufructuario, & alijs habentibus ius ſerui-
tutis. So. dicit glo. hic, ꝙ vſufructuarius po-
teſt nuntiare extraneo; ſed non dño. Quod in
tellige, ſi modo nuntiat extraneo procuratorio
nomine domini; ſed nullo modo ſuo nomine
poteſt nuntiare. Et ratio quare non poteſt niſi
procuratorio nomine dñi eſt, quia non habet
dominium; ſed vſumfructũ, & ſeruituté, par-
ticularem; & per conſequens ius debile. Sed
procuratorio noíe poteſt abſq; alio mandato;
48 quia eo ipſo, ꝙ dñs † cõſtituit vſufructuarium,
videtur ipſum facere cuſtodem, & procurato-
rem generalem in illa re. vt in. l. 1. in fi. cum. l. ſe.
ff. de vſufru. quemadmo. caue. Et ideò con-
tra dñm nó poteſt nũtiare procuratorio nomi
ne dñi; quia dominus videretur ſibi ipſi nũtia-
re. Et idem dicit Hoſti. in ſum. in. §. quis poſ-
ſet. ver. quicquid. de habente realem ſeruitu-
tem. Tamẽ tenet ibi ipſe, ꝙ tàm habens perſo-
nalem ſeruitutem, vt vſufructuarius, quàm ha-
bens realem, poteſt nunciare, etiam domino;
non tñ quòd ad hoc, vt opus demoliatur; ſed
tantũ quò ad hoc, vt æſtimetur vſufructus, vel
alia ſeruitus quæcunq; illa ſit. vt in. l. 2. ff. eod.
Et quantum ad hoc, tenet talis nuntiatio. vt in
l. de pupillo. §. ſextus. & §. impoſititiam. ff eo.
& ff. de. ſerui. ruſt. pręd. in. l. inter ſeruitutes. §.
fin. Si verò fiat vicino, ſeu extraneo, tenet
omnino nuntiatio; ét quantũ ad effectum de-
molitionum; niſi ſit facta remiſſio. Et ita intelli-
git. l. 1. §. pen. & fi. ff. de remiſſio. & l. & ſi for
tè. §. 1. ff. ſi ſerui. ven. Et multum inſtat Hoſti.
circa declarandos dictos tex. Sed non bene di-
cit. Vnde tu dic, ꝙ prædicta procedunt dun-
taxat, in habente perſonalem ſeruitutem. Sed

 in ha-

in habente realem,dic,ꝙ si habet rusticam, nō
potest nuntiare; licet posset seruitutem vendi-
care. vt in .l.qui viam .ff. eo. Sed si habet vrba-
nam seruitutem, potest nuntiare. vt in .d.l. in-
ter seruitutes .§.fi. & ita intelligi debet.l.in iu-
dicio famil. hercis. ff.fam. hercis. Et arbitror,
ꝙ possit nuntiare,etiam dño ; quia iste nuntiat
nomine proprio,non procuratorio nomine;&
ideò dño, & extraneo nuntiare potest. vt colli-
49 gitur ex dictis iuribus. Quinto † q̄ro, quid de
Prælatis, & rectoribus ecclesiarum. Sol. tex.in
.c.preced. probat,ꝙ possunt nuntiare, & tenet
Bar.in.l.1.in fi.ff.eo. Allegat not. in.c.præsen
tium. de testib. lib.6. & not. per Innoc. in .c.
conquerente. de offi.ordi. & de verb.signi. ab-
bate.Et hoc dicit posse, non solum Rectorem
ecclesiæ ; sed etiam Epm̄, & alium superiorem.
per tex.& gl.in.l.sancimus.C. de sacrosan. eccl.
ꝙ etiam dicit teneri à canonistis. Tu dic,ꝙ ne-
dum Prelatus; sed & quilibet clericus,& religio
sus potest , vt statim dicā de religioso. & tenet
hic Host. Et dicit Bar.in.l.1.in fi.ff.eo.ꝙ si ędi-
ficatur in rebus ecclesiæ, in loco sacro , vel reli-
gioso,cæmeterio,vel simili,potest quilibet nun
tiare, qui pòtest nuntiare in loco publico. per
.d.l.1.§. nuntiamus.ff.eo. & .l.1.§.publicum.
.ff.de iusti.[& iur.] Sed si in re prosana iuris ec-
clesiæ fieret nouum opus, potest nuntiare qui-
libet de ecclesia, & ēt patronus. vt in .c.si quis
Presbiterorum.s̄. de re.eccle.non alie. Sexto
50 quæro,†quid de habente ius crediti , an possit
nuntiare.Glo.hic,dum allegat .l.creditori. te-
net ꝙ sic, & bene. Vnde creditor pro omni in
teresse iuris sui, quod habet rōne pignoris,po-
test nuntiare. vt.d.l.creditori. de quo dic vt ibi
51 glo. Septimo q̄ro , † vtrum seruus possit no-
uum opus nuntiare. Sol.glo.hic dicit, ꝙ non;
& bene. Nec ob.ꝙ iste videatur quidam actus
extraiudiciarius qui potest fieri per seruum. vt
in .l.seruus.ff.de bon. possess. quia respondeo ,
52 quòd † ista nūtiatio habet vim cuiusdam prouo
cationis ad iudiciū. vt in .l.de pupillo.§. si quis
ipsi Prætori.ff.eo. Host.tamen in sum.§.quis
possit.in prin.tenet, ꝙ si serui aliquo modo in-
terest, ꝙ potest illam facere per.l.prohibere.§.
sed & si quis seruum . qui est . §.1. ff. ꝙ vi aut
clam. Sed respectu publici incommodi nō po-
test seruus nūtiare . ita intelligit Host.d.l.de pu
pillo.§.1.Sed tu aduerte, quia .l.prohibere.§.
.1. loquitur in seruo prohibente ex mandato
53 domini . Nec ob. quòd † nuntiatio sit quæ-
dam defensio. vt in .l. nam reipublicæ .ff. eo.&
seruo permittatur defensio. vt.ff.de accu.l. ser-
uus.& ff.de pœn.in.l.si non defendatur.quia est
iuris naturalis . vt in .l. vt vim .ff. de iu. & iur.
& in clemen.pastoralis. de re iudi.& ipse reti-
net ea quę sunt iuris naturalis.vt in.l.si id quod
.ff. de condi.indeb. quia respondeo,quòd iura
54 quæ loquūtur , ꝙ † defensio sit iuris natura-
lis, intelliguntur de necessaria ; non voluntaria.
ita voluit Bart. in .d l. de pupillo. in prin. Vn-
de vix est, quòd quò ad priuatum cōmodum
possit nuntiare rōne iuris ꝓprij. Si tamen ali-
quo modo daretur , esset maius dubium . Sed
quantum ad ius publicum attinet , non potest.
per reg. l. quod attinet .ff. de reg. iur. Octa-
55 uo † quæro,quid de monacho. Sol. quidā mo
derniores voluerunt idem quod in seruo . per
doctri. Innoc. in .c. cum olim . r. de priuileg.
vbi dixit, ꝙ iura quæ loquuntur de seruis , ha-
bent locum in monachis. & idem voluit Ang.
super rubri. ff. de stipula. seruo. & Bart. in .l.
.1.eo.titu. & in .l. pedius.ff. de arbi. & in.l. tu-
tor .ff.de bo. posses. Sed in .l.1.ff. de vulga. &
pupilla. potius tenet , quòd æquiparetur filio.
& vide in.l. seruos ad custodiam.& ibi per Bar.
.ff. de alim. & cibar. lega. Sed Bal. in .l.1.C.
qui admit. ad bo. posses. & in .l. cum propo-
nas .C. de hæredi. insti. dicit, quòd æquipara-
tur filio, vel seruo , prout magis fauorabile est
monasterio. Sed tu dic,ꝙ casus est hic expres-
sus , quòd monachus potest nuntiare . quod
etiam tenet Hosti. & probatur in .d. c. si quis
præsbiterorum . & quod ibi traditur. & quod
dixi in .c. ex parte. supra de accu. Nono quæ-
56 ro , † vtrum forensis possit nuntiare nouum
opus . Sol. dic, quòd quò ad priuatum com-
modum ratione proprij interesse , non est du-
bium , ꝙ potest . per ea quæ dicta fuerunt .s̄.
in prin. Sed si in publico ædificatur,Iaco. de
Are. in .l. in prouinciali.§.1.ff.eo. dicit , ꝙ aut
ædificat quis in via publica,& potest. arg.l. per
agrum. C.de seruit.&.ff.de via pub. per totum.
Si verò in alio loco, & tunc ciuis tantum potest
nuntiare, non forensis. vt sentit hic glo. in ver.
& si ædificetur. Ange.verò in .d §.fi.indistin-
ctè tenet quòd possit. allegat glo. singula. in .l.
.2.§.pe.ff.ne quid in lo.pub. Nec obstat tex.
in .d.§. fi. quia licet dicat omnes ciues , non
tamen excludit forensem . & hanc eandem
opinionem tenuit in .l. fin. ff. de priua. delic.
Sed Bart. tenuit primam opin. quem etiam est
secutus Ange. super rubr. ff. de pop.actio. Nec
obstat glo. in .§. pen. præalle. per quā moue-
tur Ange. quia glo. ibi non habuit illum sen-
sum ; Sed voluit , quòd vnus de vna contrata
vnius ciuitatis , possit nuntiare ; licet ædificiū
57 fiat in alia contrata eiusdem ciuitatis. Et † ista
opinio plus placet communiter *.moderniori- Cōm.op.
ribus, & mihi. Nō enim interest forensis,tueri
iura alterius ciuitatis. Ioan. de Imo. in .l.1.ff.
de publi. iudi. concordat dictas opin. dicens,
Quòd aut forensis potest prætendere aliquod
interesse, propter transitum quem frequenter
facit tanquam mercator per illa loca , & potest
nuntiare. Aliàs secus . Sed hoc idem voluit
prima opinio . Facit quod not. glo. in .l. neq;
58 fęmina. ff. de procur. Quis autē dicatur foren
sis , vide quod plenè dixi in .c. qualiter. 2.supra
de accus. in 11.artic.principali .q.29. Ed ad-
59 uerte,† quia si eodem tēpore plures ciues con-
currunt ad nuntiandum in publico, Prætor ad-
mittit magis idoneos. Et si omnes sint æquè
idonei, erit locus gratificationi. argu.l.3.§.si
tamen plures . ff. de liber. hom. exhib. Fa-
cit quod traditur in .c. penul. de rescrip. lib. 6.

Et

Et tñ si vnus prosequitur nuntiationem,potest
alius assistere,ne colludat. vt dicit Barto.in.d.l.
in prouinciali. §.fina. & quod not. in clemen.
constitutioné.de elect. & .ff.de inoff.testam. in
in.l.si suspecta. Sed nuntiationem per vnum
cæptam,non potest alius prosequi. per.l.pluri-
bus.ff.de procurat.secundum Bar. Et aduerte,
60 †quia hanc nuntiationem debet quis facere no
mine reipublicæ. Facit.l.non solum. §. si cum
iure.ff.eod. Vel melius dicat se facere, tanquã
quilibet de populo. Et ita obseruat practica,
secundum Barto. Item aduerte, quia prædicta
habent locum, si opus nouum ædificetur in lo-
co publico,qui sit in publico vsu. Secus si esset
61 †aliquod prædium fisci,vel ciuitatis; quia tunc
quis non posset,nisi haberet potestatem nuntiã
di à ciuitate. vt in.l.1.§.hoc interdictum.ff.ne
62 quid in lo.pub. Decimo quæro, vtrum,sicut
ratione iuris proprij potest nomine proprio fie
ri nũtiatio,posset etiã fieri procuratorio nomi-
ne alterius. Solu. dic ꝙ sic. vt.l.1.§.nuntiatio.
ff.eod. Et ibi vide per Barto.an si procurator
63 nũtiat, nec exprimat, †an nomine proprio,vel
alieno,videatur nomine alieno nuntiare. Et ẽt
vide ibi per eum, an si dubitatur de mandato,
64 possit caueri de rato.& in.l.de pupillo.§.qui ꝓ-
curatorio.ff.eod. Et licet fieret nuntiatio no-
mine alieno per falsum procuratorem, potest
tamen ratificari,vt ibi traditur per glo. Et talis
ratificatio potest fieri, non solum pendente ꝓ-
cessu,sed etiam lata sententia. vt est glo.singul.
in.l.si mater.§.hoc in re.ff de except.rei iudi.
65 Vndecimo quæro,vtrum † ad hoc,vt quis pos-
sit nuntiare,sit necessaria possessio. Sol. Barto.
in.l.1.in princ.ff.eod.tenet ꝙ sic. Et ideò dicit
ꝙ si ædificatur contra seruitutem, non sufficit
dicere,nuntio,quia ędificas contra seruitutem,
nisi addatur,iure seruitutis in quasi possessione
sum. per.l.pen.ff.de aqua quot. & æsti. Et idẽ
dicit,si aliquis ædificat in meo, quòd non pos-
sum,si non possideo, molestare ædificantem in
sua pacifica possessione per nuntiationem noui
operis,nisi possideret à nuntiante vi, clam, vel
ꝑcario;quia tunc posset.per.l.1.in fi.cum.l.seq.
ff.vti poss. Fallit tamen secundum Bar. si ædifi
cans faceret aliquid per quod præiudicaretur
potestati vendicandæ seruitutis, vel dominij;
puta,quia ædificaret sepulcrum, vel ecclesiam
contra seruitutem,vel in meo. nam tunc,licet
ego non sim in possessione,vel quasi,tamen pos
sum nuntiare.argu.d.l.penulti.ibi,sine præiudi-
cio seruitutis; quia tunc si ædificaretur absq;
nuntiatione solum cederet ecclesiæ,aut loco sa-
cro.vt dixi in.c.præced. Sed dicit Io. de Imo.
quòd ita demum procedit dictum Bart. ꝙ non
possidens,non potest nuntiare,quando notoriè
constaret de possessione aduersarij. Si verò es-
set dubium, videtur quòd non sit contemnen-
da authoritas prætoris,& nuntiationis. per.l.si
quis ex aliena.ff.de iudi. Subdit tamen, quòd
non reperit tex.probantem opin.Bart. Sed tu
aduerte,quia idem Io.de Imo. tenet cõtra Bar.
in.l.de pupillo.§.meminisse.ff.eod. vbi dicit ẽe
tex. non cauillando;quia ibi dicitur,quòd regu-
66 lariter vtilior est nuntiatio † per prætorem, &
per iactum lapilli, quàm simplici verbo; cum
per duas primas retineatur possessio, & per vl-
timam amittatur. Et subditur ibi, quòd illud
67 est verum, † quando possessio posset amitti.
Secus si nuntians non posset amittere possessio-
nem; quia non possideret; quia tunc ęqua est
conditio istarum trium nuntiationum. vt ibi.
Et ideò dicit Bart. quòd nuntiatio, quæ fit sim-
plici verbo, non est damnosa, si nuntians non
erat in possessione alicuius iuris. Et sic patet,
quòd etiam non possessor potest nuntiare. Et
hæc opinio plus mihi placet. Pro qua etiam
facit quod dicimus de nuntiatione ratione iuris
publici,quæ fit à nõ possidente. Præterea põt
etiam esse,quòd ille cui fit nuntiatio,non possi-
deat.vt dixi in.c.præced. Et sic cessat ratio Bar.
Præterea contra opi.Bar. videtur tex.expressus
in.l.1.§.penul.iuncta glo. in ver.pertinet.ff.eo.
Non obstat dictum Bar.quia non probatur in-
re, vt dictum est. Non obstat.l.penul.quia po
test responderi, quòd possessor ibi nihil facie-
bat;& sic vsus seruitutis non patiebatur incom
modum per nouum opus, propter quod con-
ceditur nuntiatio. Pręterea,si fit nouum opus,
nonne saltem fit deterius ius in vendicanda ser
uitute,vel dominio, ex eo,quia vt docet expe-
68 rientia,† difficilior redditur iudex ad destruen-
dum opus constructum,quàm ad prohibendũ.
Pręterea idem Bar. in.l.1.§.nuntiatio.ff.eo.sen
tit contrarium,dum dicit, quòd quandoque fit
nuntiatio in fundo possesso à nuntiante, quan-
doq; in possesso ab aduersario, & quandoq; ab
vtroque. Posset tamen opin. Bart. defensari in
nuntiatione quæ fieret per iactũ lapilli de ope-
re,secundum vnum modum intelligendi, & su-
mendi talem nuntiationem per iactum lapilli;
quia tunc non possidens videtur iniuriari.arg.l.
qui pendentem. cum ibi not.ff.de act. empt. &
melius in.l.iniuriarum.§.fin.ff.de iniur.& quod
not.in.l.cum filius.in princ.ff.de verbo.obli. &
sentit Io.de Imo.in.d.§.meminisse.in.l.de pu-
pillo.ff.eod. Patet igitur ex omnibus prædi-
ctis, ꝙ ad hoc, vt quis possit nuntiare, necesse
est,quòd habeat dominium directum,vel vtile,
vel vtrunque,vel seruitutem realem, vel perso-
nalem,vel ius crediti,vel saltem ratione iuris pu
blici competat nuntiandi potestas; quoniam
69 †solent loca publica singulorum vsibus deser-
uire.ff.ne quid in loc.pub.l.2.§.1. Et ideò ad-
mittitur quilibet ciuis. vt dicit glo. & supra di-
ctum est. Ex quibus oĩbus dixit sextus pedius,
70 †triplicem esse causam nuntiationis; videlicet,
naturalẽ,vbi quis dicit se dñm plenè,vtiliter,vel
directè. Item publicã,quia in publico. Itẽ im-
positiuiam,videlicet,qñ dicit habere ius in re re-
spectu seruitutis,vel similis iuris. vt in.d.l.d pu-
pillo.§.sextus. Est tñ aduertendum,ꝙ lic t.s.
71 dixerim, † ꝙ vbi competit aliquod ius, potest
opus nouum nuntiari, est verum, nisi prius
quã velit ædificare, agat confessoria; asserendo
ius sibi esse ædificandi; & aduersario non esse
ius

ius prohibendi;quia hoc casu,si aduersarius hāc causam non defendat, non potest ædificanti postea nouum opus nuntiare. vt in.l. si prius. 2.respon.ff eod.de quo dic,vt ibi. Et per hoc sit expeditus iste articulus. Circa alium principalem articulum glo.nostræ,videlicet,cui possit fieri nuntiatio,quē.s̄.in rub.posui pro sexto in ordine. Conclude, ꝙ nuntiatio† noui operis, potest fieri omnibus existentibus in ipso opere. Et non solum dominis, sed seruis, fabris,opificibus,masculo,mulieri,maiori, & minori,etiam puero. Sufficit enim, quòd fiat in re præsenti.ita vt domino absenti possit renuntiari. vt in.l.de pupillo.§.nuntiationem. &.§. nuntiare.& in.l.operis.& In.l.cuilibet.& in.l.& si satisdationē.§.& tutori. &.l.non solum. 1.respon.ff.eod. Nec obstat absentia domini, ex quo potest ad ipsum peruenire notitia,vt dictū est. Facit.ff.quod vi aut clam. in .l. aut qui aliter.§. 1.in fin. & .ff. de dam. infec.l.4.§.toties.

72

73 Sed quæro,† quid si nuntiatio fiat domino operis,non tamen in ipso opere,sed absenti ab opere. Sol.tex. in d.l.de pupillo.§.si quis fortè. videtur velle,quòd sit nullius momenti. Quod tamen intelligit glo.penult.in fi.in.c.proximo, quò ad hoc,vt non teneatur demoliri opus factum,cum ius habeat ædificandi; quod tamen demoliendum esset,si fieret in ipso opere. Sed legistæ hoc intelligunt quod dicit glo. quantū ad opus quod factum est post nuntiationem, antequàm dominus veniat ad locum. Cæterū, quantum ad opus factum, postquàm ad opus peruenit, vel peruenire potuit, tenet nuntiatio,à cōtrario sensu.d.§.si quis fortè. Sed aduerte,quia vt dicit Host. non videtur differentia,vtrum fiat operarijs in re, ipso domino absente ab opere,vel non fiat in re ipsa,sed absenti domino;quia vtrobique non demolitur, nisi illud quod factum est, postquàm dominus tedijt ad opus, seu sciuit nunciationem factam

74 in opere. Sed† .l.de pupillo.§.nuntiare.&.§.si quis fortè.videtur velle differentiam esse;& qd' in vno casu valeat nuntiatio, & in alio non valeat. et hoc arg.sentit ibi etiam glo. Ad quod respondet etiam Host. quòd in.§ nuntiare. legislator considerauit, & se retulit ad ea quæ vt plurimum accidunt. Sæpe enim contingit, ꝙ quando fit nuntiatio operarijs in re ipsa, operarij recedunt; quia credunt hoc domino expedire.vt ibi dicit glo. Et etiam est bonum consilium pro eis,vt ibi dicit Bar. ne si fortè ædificarent,tenerentur domino ad interesse. argu.l.si seruus seruum.§.si fornacarius.ff. ad.l.aquil.

75 Non obstat glo. singularis† in.l. in rem.§.rigunni.ff.de rei vend. quæ dicit,Fabros,& laboratores excusari; ex quo laborant ad mandatū alienum;quia debet limitari,quando nulla esset prohibitio. Alias secus. arg.glo.in.d.§.nuntiare.& quod ibi dicit Io.de Imo. in fi. Et maximè;quia licet operarij discedant,non possunt dominum damnificare; quia si nuntians iniustè nuntiat,tenetur domino ad interesse. arg.l.rei quam venalem .ff.de dol. Operarijs ergo discedentibus,accidit quòd ipso facto tenet nuntiatio. Et istud est, quòd vult ille tex. dum dicit,& confestim ab opere discedatur, subaudi, sicut accidere solet. Sed vbi nuntiatio non fit in ipso opere,non potest accidere, vt statim facta nuntiatio effectum plenum habeat. Sed postquàm dominus venit ad opus, aut peruenire potuit. Et ideò absurdum esset, si diceremus valere nuntiationem quò ad opus, quod interim bona fide factum est expensis domini, qui in nulla culpa deprehenditur. arg.c.2.s̄.de constitu. Ergo quò ad illud opus, interim nuntiatio est nullius momenti. Et hoc est, ꝙ vult ille tex. dum dicit, cæterum quòd si alibi nuntiatio fiat,subaudi, quanquam dicamus statim valere. & subditur in tex. illud incommodum, subaudi, quòd qui non delinquit, damnetur. & subditur,quòd dum venitur ad opus, si quid fuerit operis per ignorantiam.s.operariorum; quia ignorabant nuntiationem factam fuisse.& subditur ibi in tex. factum.s.quod non potest imputari operarijs ignorantibus,nec domino; cum non sit in mora. et sequitur in tex. nam euenit.i.ex prædictis, si dicamus nuntiationē statim valere. et postea sequitur, & contra edictum prætoris sit factum,subaudi, quod nō est dicendum, ne in dictam absurditatem incidamus, ꝙ opus demoliendum sit, ꝙ factum est interea,ātequàm perueniat dn̄s,vel peruenire potuit ad illud. Et aduerte,quia Host. in sum. eod.tit.§ cui. quasi per tres magnas columnas prosequitur hunc articulum,& intellectum dictorum iurium,referendo plures opin. legistarum. Sed non intēdo insistere, vide ibi per eū. Et finaliter videtur ipse concludere, quòd nuntiatio facta domino in absentia operis, non teneat. Et dicit, quòd miratur de legistis, quòd dicant, quòd valeat; cum tex.expressè dicat in d.§ si quis fortè.quòd nuntiatio est nullius momenti. Dicit etiam, ꝙ dicta opinio contradicit tex.in.l.operis.& in.l.fi.ff.eod. Non obstat

76 secundum ipsum† .ff.quod vi aut clam.l.aut qui aliter. §.si quis se denuntiauerit. quia illud est verum, quò ad interdictum quod vi aut clam. de quo ibi loquitur. Secus in hoc edicto nuntiationis noui operis,in quo non est necesse, ꝙ nuntiatio fiat domino. Sed sufficit quòd fiat in ipso opere, & cuicunque ibi existenti nomine domini,aut operarijs.vt in.d.§.nuntiare. Secus in illo interdicto, in quo oportet nuntiare domino si præsens est;vel etiam si est absens,& potest ipsius copia haberi. Aliàs sufficit quòd fiat procuratori. In plurimis enim differt interdictum quòd vi aut clam,ab edicto de ope.no.

77 nun.vt ibi traditur per Host. Sed† communis* opinio est,vt dixi,quòd possit fieri domino absenti. Vnum tamen dicit Host.notabiliter, ꝙ Com. op.

78 videtur satis rationabile; videlicet, ꝙ† licet fiat vni ex dominis in re, quòd sufficit; & quòd afficit alios absentes,ex eo,ꝙ fit in ipso opere;& sic opus afficitur; & sic omnes tenentur. argu. l.fin.ff.eod. Et sic ex parte eius cui fit nuntiatio est in rem, hoc casu, quando dominus est præ-

præsens. Secus si fieret absenti ab opere tantũ;
quia res inter alios acta. vt in.c.penulti.s̃.de re
iudi. & quia tunc res hoc casu non afficitur, sed
persona. & ideò astringitur, & limitatur. Quod
dictum prima fronte videtur satis rationabile,
79 & continet notabilem limitationem † ad.l.de
pupillo.§.si plurium.eod.tit. non tamen aliter
probatur iure. Sed posito q̃ sit verum, arbi-
80 tror illud † limitandum respectu interesse præ-
standi; vt ipse solus dominus cui facta est nun-
tiatio, teneatur pro opere postea facto, postquã
peruenit ad opus, vel peruenire potuit. Secus
respectu demolitionis; quia cum sit indiuiduũ
omnibus præiudicabit. arg.eorum quæ dixi in
præcedenti artic.post princ. Sed ipse solus cui
facta est nuntiatio, tenebitur ad omnes expen-
sas, non autem alij consocij. Quæ notabis, quia
quotidie de facto possunt contingere. Sed q̃-
81 ro iuxta prædicta, vtrum † nullo existẽte in ope-
re, possit fieri nuntiatio lapidibus, seu ipsi operi.
Sol.glo.in.d.§.renuntiare. & docto. commu-
Cõ. op. nitet* tenent q̃ sic. Quod dicit Ang procede-
re, si publicè fiat in præsentia plurium testium,
qui possint verisimiliter domino nuntiare. Sed
Raph.Cuma.tenet, quòd debet fieri alicui per-
sonæ existenti in opere; nam tex. semper pon-
derauit, quòd aliqua persona ibi existeret, quæ
posset renuntiare domino. Et ad.l.4.§.quo-
ties.ff.de dam. infec. per quã mouetur glo.rñ-
det, q̃ loquitur in nuntiatione damni infecti, q̃
est parui præiudicij. Et ad alia iura allegata in
glo.ibi, respondet, quòd nihil faciunt. Sed com
munis opinio est in contrarium, vt dixi. Quam
etiam sequũtur moderniores, per tex.in.l.ope
ris.ff.eod. vbi tex.vult, q̃ possit fieri furioso.
82 Sed † furiosus non distat à lapidibus, cum loco
absentis, & dormientis omnino habeatur. vt in
cle.2.de homic.& in.l.2.§.furiosus.ff.de iur.co
dicil.& in.l.diem proferre.§.cotam.ff.de arbit.
83 Et † ad arg.Rapha.potest responderi, quòd satis
est, quòd ibi alij sint, qui possint domino nun-
tiare. Arbitror tamen, quòd donec renuntia-
tum esset domino, ita quòd ad ipsum peruene-
rit notitia nuntiationis, nõ obligetur dominus.
Sicuti dixi.s̃.de nuntiatione facta domino ab-
senti ab opere, vel antequàm perueniat, & per-
84 uenire possit ad ipsum opus. Item potest † fieri
nuntiatio furioso, vt dictum est. per.d.l.operis.
85 Prætori † autem, magistratui, aut officiali fieri
non potest. Et ratio est, quia non potest in ius
vocari.vt in.l.2.ff.de in ius voc. Ex qua ratio-
ne sequitur, quòd secus esset, si esset talis magi-
86 stratus † qui posset in ius vocari; quales sunt mi
nores magistratus, & non habentes merum im
perium, nec potestatem coercendi grauiori pę
na. vt traditur in.d.l.2. & in.l.nec magistrati-
bus.ff.de iniur. Secundo sequitur, q̃ habenti
87 † officium, vel dignitatem perpetuam potest
nuntiari; quia possunt tales in ius vocari.vt.s̃.di
xi in.2.notab. Intellige tamen, quòd magi-
stratui temporali, & maiori, licet non possit fie
ri; potest tamen fieri protestatio durante offi-
cio. Et finito officio debet fieri nuntiatio, quę
fingitur facta recto tempore protestationis. vt
in.d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori. de quo
88 dic vt latius ibi traditur. Item † potest fieri nũ-
tiatio noui operis, vni ex socijs, seu dominis. Et
erit realis, ac si omnibus esset facta. vt.s̃.dixi.
Quod intellige, vt.s̃.dixi, quòd fiat vni ex so-
cijs existẽti in opere. Aliàs secus. Quod intelli-
ge, & declara, vt latius dictum fuit supra. Circa
alium articulum quem tangit glo.nostra in ver.
illud præterea.qui ponitur.s̃.in rub. in ordine.
89 pro.vij.videlicet, qualiter fieri debeat. Dicen-
dum est, quòd cum nuntiatio fiat tripliciter; vi-
delicet, per iactum lapilli, per prætoris authori-
tatẽ, & per simplicia verba, quòd si loquimur
in nuntiatione quæ fit per iactum lapilli; illa,
secundũ quòd dixi in.c.præced. potest fieri du-
pliciter secundum duas opiniones; videlicet,
vel iaciendo lapillum in opere, vel iaciendo la-
pidem de opere. Aduerte tamen, quòd licet
ibi dixerim, quòd hoc secundo modo potest
fieri, iaciendo cum calce lapidem de opere, vt ẽt
voluit Bar.in.l.1.§.in operis.ff.eod. Quidam
tamen moderniores dicunt, quòd imò requiri-
tur, quòd cum manu proijciat lapidem. per tex.
in.d.l.de pupillo.§.meminisse. dum dicit per
manum. & dicunt, q̃ Bart. non considerauit illũ
90 tex. Pro qua opin. etiam adducunt, quia † q̃n
actus magis conuenit manui, quàm alteri mem
bro, debet per manus expediri; & si aliter fiat,
non valet. vt not. glo. in ver. corporali. in.c. vt
circa.de elect. lib.6. quæ dicit, quòd non valet
91 † iuramentum tactis scripturis cum cubitu, vel
pede. & idem Bal.in auth.sacramenta. C. si ad-
uer.ven.& in.c.1.§.item sacramenta.de pac.iu-
ra.fir.& glo.in authen.iusiuran. quod præsta.ab
ijs.post princ.& glo.in cle.1.de hæret. & tradi-
tur in.c.fi.s̃.de iura.cal.& in.c.si verò.2.de sen.
excom. Quod tamen ipsi limitant in eo, qui
haberet manum. Secus si non haberet; quia
92 sufficeret, † q̃ cum pedibus, seu calce proijce-
ret. Et idem si haberet manus aridas; quia ma-
93 nus † arida non venit appellatione manus. ſm
Bal.in auth.sed nouo iure.C.de serui.fu.de quo
articulo dic, vt latè dixi in.c.sicut iudæi. de iu-
dę.& in.c.ad audientiam.s̃.de homici.in.4. ar-
tic.septimi membri principalis.q.32. Et ꝓ hac
opin.facit quod.ĩ. subijciam de muto nũtian-
te. Sed tu aduerte, quia hæc interpretatio vi-
detur mihi satis extranea; & iudicio meo satis
94 videtur attentari, quòd † tex.in.d.§.meminisse.
dum dicit, per manum, non intellexerit de mẽ-
bro manus; sed ibi iureconsultus statim expo-
nit, & exprimit, quid intendat, dum dicit per
manum.i.per iactum lapilli. Et ideò potius vi
95 detur ibi sumi † manus pro potentia, quàm pro
membro, vt accipitur in.l.manumissiones.ff.
de iust.& iur.& in.l.fin. C.de emanci. liber. Et
sic magis placet ille intellectus, quòd fiat per ia-
ctum lapilli de opere; quia per hoc exercitium
potestatis, nuntians non videtur meticulosus.
Sed circa prædicta dubitatur de nota.q̃stione.
Vtrum videlicet in hac nuntiatione requirantur
verba. Sol. dicit Host. quòd Ioan.& Bosia. di-
cunt,

cunt, quòd hæc verba interuenire possunt, nuntio tibi nouum opus per iactum lapilli, & statim proijciat lapidem. Glo. verò in.d.§.meminisse. videtur velle, quòd verba non sunt necessaria. Sed satis est, quòd interueniat actus ꝓijciendi, & aliquis nutus cum iactu, per quem ostendat, ne quid noui operis fiat. Et hæc fuit originalis opinio Azon. Sed Bart. ibi videtur velle, quòd verba sint necessaria. Io. de Imo. dicit ibi, quòd licet tutius sit, quòd verba interueniant, tamen credit, ꝙ sufficit etiam si fiat sine verbis; dummodo nutu, hoc est, per signa appareat de intentione, quòd velit prohibere opus.
97 Mouetur etiã, quia aliàs sequeretur, quòd mutus non posset nũtiare per iactum lapilli; quod non reperitur iure cautum. imò contrarium. Facit quod no. in.l.mutus. & ibi per Bar. ff. de acquir. hære. & in.l.mutus. ff. de iur. do. Host. in
98 sum. eo. tit. §. qualiter. in prin. tenet, † ꝙ in non valẽtibus loqui, vt in muto, sufficit solus iactus cum nutu conuenienre, & alijs signis, seu circunstantijs. Facit quod not. in simili. in.c.cum apud. &.c.tuæ. s̄. de sponsal. in quibus traditur
99 ſm aliquos, ꝙ in matrimonio † contrahendo verba sunt necessaria, quando contrahentes possunt loqui. Secus si non possunt loqui, quia muti. Et hæc fuit opi. glo. & Bal. in.l.cum notissimi. C. de præscrip. xxx. vel. xl. anno. Canonistę tamen in dictis iuribus tenent, ꝙ nullo modo verba sint necessaria. quod etiam tenet glo. s̄. in .c. penult. de spons. dixi in.c. tenor. de re iudi. Et aduerte, quia in hac nuntiatione per iactum lapilli, requiritur secundum aliquos, quòd de-
100 beat quis ꝓijcere tres lapillos. tamen † hoc cõmuniter* reprobatur. Secundo quæro de for- Cõm. op.
101 ma † nuntiationis, quæ fit per prætorem. Sol. potest colligi ex dictis glo. & Bar. in.d.§.meminisse. nam debet ire quis ad prætorem, & narrare qualiter talis facit nouum opus in tali loco in præiudicium suum, aut seruitutis suæ, vel iuris publici; & petere, vt illi tali nuntietur, & ꝓhibeatur ne vlterius ædificet. Prætor autem committit hoc modo ſm Bart. Ad petitionem H. imposui tali nuntio, vt vadat ad talem locũ, & ibi domino, & operarijs ibi existentibus nũtiet, & prohibeat ne in dicto loco aliquid noui operis fiat. Et si senserint se grauatos, compareant de eorum grauamine ostensuri. Primum probatur in.l.1.§.nuntiatio. ff. eod. Vltimum probatur in.d.l. de pupillo. §. toties. &. §. si is
102 cui. Tertio quæro de forma † nuntiationis, quæ fit simplici verbo. Sol. Hosti. dicit, quòd non curat per quæ verba fiat, vel si aliquis dicat nuntio, prohibeo, vel interdico ne hoc opus fa-
103 cias, vel quid simile; quia † non refert quid ex æquipollentibus fiat. vt in.c.licet ex quadam. de testi. Et idem dicit glo. in.d.l. de pupillo. §. meminisse. Sed dicit ibi Bart. quòd cum ista
104 verba, ne ædifices, vel ne facias, † sint personalia, introducerent interdictum, quod vi aut clã, ex ea parte quod vi. ff. quod vi aut clam.l.1.§. quid sit vi. & in.l.aut qui aliter. §. si quis. vnde dicit, ꝙ nuntiatio respectu eorum qui sunt in opere, debet concipi personaliter, & ad eos referri, videlicet, nuntio vobis &c. vt in.l.1.§.nuntiatio. ff. eod. Sed illud quod nuntiatur, debet concipi impersonaliter. s. ne quid noui operis fiat. per.l. prætor. in prin. &.l. si procurator. &.l. fin. eod. tit. Nec obstat.l. non solum. §. si cum iure. ff. eo. vbi videtur sufficere, si dicat, ne quid facias; quia illa non sunt verba nuntiantis; sed iurisconsulti; vt ibi dicit Bart. Et aduerte, quia
105 non interest qua lingua † fiat nuntiatio, Latina, Græca, vel Hebraica, ſm Azo. & Host. dummodo intelligatur; per.l. quoniam indignum. C. de testa. & ff. de instit. act. in.l. sed & si pupillus. §. proscribere. & ff. de verbo. oblig. in.l.1. in fi.
106 Quarto quæro, vtrum talis nuntiatio † requirat scripturam. Et videtur quòd sic. per not. in auth. de tempo. non so. pe. super dote. §. contestationem. quæ est posita. C. de non num. pec. auth. contra qui propriam. Sed Din. breuiter concludit, quòd siue fiat per prætorem, siue simplici verbo, non est necesse quòd fiat in scri-
107 ptis; quia quando iudicis † officium misericorditer imploratur ante litis contest. non est necessarius libellus. vt not. super rub. ff. de interro. act. Sed hic imploratur iudicis officium misericorditer ante lit. contest. ergo &c. Et de hoc vide per Bart. in.l. non solum. §. morte. ff. eod.
108 Quinto quæro, vtrum sit necessaria † expressio causæ, propter quam quis nuntiat. Et videtur ꝙ sic. arg.l. fina. C. de edic. diu. Adri. tol. &. ff. de transac. in.l. cum hi. §. vult igitur oratio. &. s̄. de accusat. c. cum dilecti. §. pen. ante fin. Et hoc est verum, si à parte exigatur, ſm ꝙ cõiter* intelligunt doct. & Host. in sum. eo. §. quis possit. circa fi. &. §. qualiter. ver. requiritur. Vbi subdit, ꝙ sufficit, si nuntians dicat se habere ius ꝓhibẽdi, etiam si nudè facta sit, & sine causa. per.l. de pupillo. §. toties. & §. præceden. ff. eod. Et quòd sufficit si nuntians dicat, ꝙ opus fiat in præiudicium, vel detrimentum suum, vel ecclesiæ suæ, vt hic, & in.c. præced. & seq. Et ꝙ siue causa sit vera, siue falsa, semper tenet nũtiatio in odiũ spernentis nuntiationem inductam à prætore. Et ideò opus demoliendum est, etiam si iustè sit ædificatum. Et de hac materia expressionis causæ, vide plures notab. quæstiones per Bart. in.l.1. in prin. ff. eod. vbi omnino vide, quia nõ Cõm. op.
109 intendo hic repetere. Sexto quæro, † an nuntiãs nouum opus teneatur iurare de calumnia. Glo. hic tenet quòd sic. per.l. de pupillo. §. qui opus. ff. eo. Quod etiã est intelligendum parte petente. Item intelligendum est, ſm Hostien. quando denuntiatione facta iudex aditur per illum cui facta est nuntiatio, qui petit sibi remitti nuntiationem. Remittitur enim nuntiatio, nisi ille qui nuntiauit iuret de calumnia. Sed ab initio hoc iuramentum non exigitur; quia de necessitate ab initio non exigitur prætoris authoritas, vt sæpius dictum est. Et hoc iuramentum, vt dicit hic glo. nostra exigitur autho ■ prætore. Si ergo facta nuntiatione aditur iudex, & exigatur hoc iuramentum, præstari debet; aliàs remittitur nuntiatio. Nec obstat qđ

traditur

traditur in auth. de his qui ingre. ad app. §. fina.
col. 5. quia intelligitur de iuramento q praesta-
tur post lit. contest. quod non est praestandum
nisi semel. Sed. §. qui opus. loquitur de iura-
mento quod praestatur ante lit. contest. secun-
110 dum Host. Qui etiam subdit, q ille, † qui alie-
no nomine nuntiat, habet necesse satisdare do-
minum rem ratam habiturum. vt. ff. eo. l. de pu-
pillo. §. qui procuratorio. Quod intelligunt
quidam, siue dubitetur de mandato, siue non.
Alij verò intelligunt, & melius, quando solum
111 dubitaretur de mandato, vt ibi. Item † habet
necesse is qui nuntiat, demonstrare quo loco
nouum opus nuntiet; ad hoc, vt is cui nuntia-
tur, sciat à quo loco debeat abstinere, & in quo
loco valeat aedificare. vt. d. l. de pupillo. §. qui
nuntiat. ff. eod. Et hoc si in partē fiat denun-
tiatio. Secus si in totum, seu simpliciter. Et ibi
etiam colligitur, & ex. §. seq. quòd cōsilium est,
q si quod aedificatum sit, ponatur signum in at-
testationem; vt sic facilis sit probatio quantum
debeat de opere nuntiato demoliri. Vnde ta-
bellio qui rogatur de nuntiatione, ita dicet. In
112 nomine † domini &c. tali anno &c. cum essem
vocatus à tali, ad talem locum, & non esset ad-
huc leuatus murus per vnum cubitū, sicut men-
suraui praesentibus testibus infrascriptis; talis
qui me vocauit, nuntiauit nouum opus tali, vel
operarijs &c. in rem ipsam existenti, vel existen
tibus. & subiungat, per iactum lapilli, vel per in-
dicem, vel per inhibitiuum à iudice missum, vel
simplici verbo, prout de facto contingit, & de-
bet apponi longitudo, & latitudo, & qualitas
operis, prout habetur in. l. non solum. §. 1. & pe
113 nul. ff. eod. Item debent † tot esse nuntiatio-
nes, quot sunt loca. vt in. d. l. de pupillo. §. si in
pluribus. ff. eod. & in quolibet loco seruari de-
bet qd' dictum est. Glo. super verbo remissio-
nem. tractat de octaua quaestione, quam posui
supra in rub. in ordine. 9. videlicet, qualiter fiat
114 † remissio nuntiationis. & recitat glo. tres mo-
dos. In fi. glo. dic, habes igitur ex hac glo. qua-
liter remittatur, seu tollatur nuntiatio. Sed vt
clarè, & plenè habeas hunc articulum; debes
scire, q remissio est triplex; quaedam fit ab ho-
mine, quaedam à lege, & quaedam à iudice. Et
115 prima, † quae fit ab homine, fit dupliciter; vno
modo expressè, & directè, quando. s. ille qui
nuntiauit sua sponte remisit. vt. ff. eod. in. l. non
solum. §. sciendum. & in. l. 1. ff. de remiss. & ff.
quod vi aut clam. in. l. vim facit. §. tā din. Alio
modo fit tacitè, seu indirectè. & hoc quandoq;
fit, quia transactio interposita est cum authori-
tate praetoris, siue etiam sine ipsius authoritate;
quia nihil aliud quaerit praetor, quàm vt cōtro-
uersias dirimat; ergo ratas debet habere volun-
tates partium ad ipsum finem tendentes. vt in
l. 1. §. & post operis. &. §. seq ff. eo. Tacitè etiā
fit remissio ab homine, per mortem ipsius nun
tiatoris, antequàm aliquid aedificatum esset; nā
si post aedificationem moreretur, haeredi com-
peteret edictum. Item fit tacitè remissio per
alienationem factam per eū qui nuntiauit. haec
duo probantur in. l. non solum. §. morte. ff. eo.
Sed post mortem eius, cui nuntiatio facta est,
nō tollitur, seu extinguitur; quia ex parte ipsius
nuntiatio est in rem. vt. d. §. morte. Quod ego
limito, quando fuit facta in absentia, & mo-
reretur antequam peruenisset ad opus, vel per-
uenire potuisset. arg. eorum quae dixi in glo. p-
cedenti. Secundo modo principaliter fit re-
116 missio à lege. & haec fit † duobus modis; Vno
modo, quando nuntiatio est nulla ipso iure ex
defectu personae, vel causae, vel formae, secūdum
ea quae latè dicta fuerunt. s. in glo. praecedenti.
117 Licet propriè non videatur remissio; cum † pri-
uatio praesupponat habitum. vt traditur in. l. 1.
ff de remiss. Secundo modo fit remissio à lege
praestita satisdatione, vel oblata, & non recepta.
Et hic debes animaduertere tria tempora. Pri-
mum tempus infra tres menses post factam
nuntiationem. Aliud post tres menses post fa
ctam nuntiationem. ī. annum. Et aliud post
118 annum. Circa primum tempus, si † sumus. ī.
tres menses, dic, q si ille cui offertur satisdatio
de opere demoliendo, si non iure aedificatum
existat, illam recipit, intelligitur facta remissio
nuntiationis; adeò q habet locum interdictum
praetoris, ne vis fiat ei quo minus possit aedifi-
care. Sed si nuntians nollet recipere hanc satis-
dationem, sed vellet statim probare, quòd ipse
habet ius iure, & ius nuntiandi, & q opus ini-
tiari non potest, & tunc non fit remissio, nisi pe
riculum sit in mora. vt in duobus cap. seq. & in
l. de operis. C. eo. Licet quidam, vt dicit glo.
non habeant illam rubricam. Sed ponitur pro
titulo de aedific. priua. & traditur etiam in. l. 1.
119 §. hoc interdictum. 1. ff. eod. Si † verò loqua-
mur post tres menses. ī. annum, dic, q si praesta
tur satisdatio de opere demoliendo, vt dictum
est, vel per eum stat qui denuntiauit, quo minus
praestetur; quia non vult illam recipere; remit-
titur nuntiatio, & competit interdictum, ne vis
fiat ei. vt. l. praetor. §. deinde. &. §. seq. ff. eod.
Qd' procedit, si ille qui offert satisdationem, se-
cum habeat paratum fideiussorem, quem offe-
rat. Secus si simplici verbo offerret. per not. in
l. qui decem. §. idem responsum. ff. de solut. q
tenet Io. de Imo. in. d. l. pretor. §. hoc interdi-
ctum. 1. Et aduerte, quòd dicit Bart. q non
120 potest quis renuntiare huic potentiae praestan-
dae satisdationis, ex eo, q respicit publicam vti-
litatem, propter decorem vrbium. Si verò ali
quando stetit per nuntiatorem, quoniam pa-
ratum noluit recipere, nunc verò stat per nun-
tiatum, cessat interdictum prohibitorium, ne
121 vis fiat ei. & non potest aedificari; quia † vltima
mora nocet. vt in. l. praetor. §. pen. ff. eod. tit. Et
idem, si semel fuit satisdatum, sed non durat sa-
tisdatum. vt. d. l. praetor. §. hoc interdictum. 2.
ibi, & si satisdatum sit. ff. eod. Si verò ille, cui
nuntiatio facta est, nolit praestare satisdationē,
sed potius probare de iure suo, nō fit remissio,
etiam post annum; sed cognoscitur de iuribus
nuntiationis, & iustitia aedificantis. vt dictis iu-
122 ribus. Si verò † sumus in tertio tempore, quia
satis-

satisdatum est, & transactus est annus à die satisdationis, cessat etiam interdictum prohibitorium, ne vis fiat ei.s.per viam actionis; quia prætorium est, & ex parte conuenti cōtinet pœnam. & ideò non durat post annum. iste est tex. in.l.prætor.§.fina.ff.eod. coniuncta.l.in honorarijs.ff.de actio. & obliga. Competit tamen exceptio ex satisdatione præstita. vt ibi traditur. Non obstat, quòd simili modo post annū non deberet durare nuntiatio noui operis; quia & illa continet pœnam, in quantum, etiam iustè ædificatum ante remissionem, venit demoliendum; & tamen perpetuò durat. vt.d.l.prætor.§.hoc interdictum.2. quia respondeo, ꝙ
123 illa regula, quæ traditur in.l.in honorarijs. † ꝙ prætoria edicta, vel interdicta pœnalia non durant post annum; fallit in hoc interdicto demolitorio quod durat post annum; ex eo, quòd succedit in locum confessoriæ, vel negatoriæ, secundum Bart. Sicut etiam fallit in alio casu in actione furti manifesti. Instit. de perp. & temp.
124 act.§.1. Tertio casu principali, fit † remissio à iudice. Et hæc fit duobus modis. Vno modo, quando facta nuntiatione, partes vadunt ad iudicem, vt cognoscat; & iudex cognoscit. Et si reperit nuntiatorem non habere ius, remittit nuntiationem, nulla etiam præstita satisdatione. vt in.l.1.ff.de remiss. & in.l.de pupillo.§.si is cui. &.§.qui remissionem.ff.eod. Vel si pro parte reperit nuntiatorem non habere ius, pro parte autem habere, eatenus remittit, quatenus non habet. Et ita potest intelligi.l.1.in princ. ff.eod. Alio modo fit remissio à iudice, quando.s.facta nuntiatione, & præstita satisdatione, ille cui nuntiatum fuit, ædificando processit in opere; & iudex demum cognoscit, & remittit nuntiationem eatenus, quatenus reperit ædificantem fouere iustitiam. vt in.l.prætor.§.deinde. & in.l.stipulatio.§.habet autem.ff.eod. Et
125 hoc etiam modo potest intelligi.l.1. † in prin. ff.eod. ibi, dum dicit, quòd remittitur prohibitio eatenus, quatenus is qui nuntiasset, non haberet ius prohibendi. & est verus intellectus. Habet tamen ille tex. alios varios intellectus de quibus ibi. Et per prædicta sequitur, ꝙ tot debent esse remissiones, quot fuerunt nuntiationes. vt dicit glo.pen.in fi.c.præceden. per.d.l.de pupillo.§.si in pluribus.ff.eod. Insuper est ad-
126 uertendum, ꝙ etiam fit † remissio nuntiationis, ex quo is qui nuntiat, non vult iurare calumnia, prout tenetur petente aduersario. vt latius dixi supra eod. in glo. præced. Postremò autem
127 aduerte, quòd licet † post remissionem impunè ædificetur, secundum ea quæ dicta sunt supra; tamen si sit facta ex eo capite, quòd satisdatio præstita est; destruitur tamen postea opus, ex eo capite, quia iniustè ædifica-
128 tum est. Item quòd, † quātumcunque remissa sit nuntiatio, propter hoc tamen amissa possessio per nuntiantem, ex eo, quia nuntiauit simplici verbo, non recuperatur, nisi aliud interueniat, secundum Host. in sum. eod. tit.§.fin. dixi supra in.c. præceden. Extra glo. tractant

hic Inno. Io. And. & doct. quid si emineat electio fienda, vel aliquod simile negotium expe-
129 diendum est in Capitulo, vel collegio, † & aliqui canonici sunt absentes, & aliqui præsentes, quomodo congregabitur Capitulum, & qualiter negotium sit expediendum. qui articulus longè distat à materia tituli nostri; & ideò dic, vt hic latè per eos.

Capitulum. III. Significantibus.

SVMMARIVM.

1 *In nuntiātis nouum opus optione est, an intra tres menses de præiudicio suo doceat; vel an recepta cautione de opere demoliendo, statim ædificare permittat. & nu.2.*

3 *Clericus potest adire iudicem suum contra laicum in nuntiatione noui operis.*

4 *Archidiaconus regulariter non habet iurisdictionem in clericos, sed Episcopus.*

5 *Nuntians, quia in re sua molestatur, est quodammodo reus.*

6 *Clericus potest adire iudicem ecclesiasticum cōtra laicum, vel petendo restitutionem, vel dicendo laudum iniquum, vel intentando condictionem ex canone, reintegranda.*

7 *Appellari non potest omisso medio, etiam de iure canonico, nisi ad Papam.*

8 *Appellatio ob interlocutoria, an requirat causæ expressionem, remissiuè.*

SIGNIFICANTIBVS. In optione
1 est nuntiantis nouum opus, † an velit infra tres menses de præiudicio suo docere, ita quòd interim cessetur ab opere; an verò recepta cautione de demoliendo opere, statim permittatur ędificare. h.d. Et diuiditur in duas partes. In prima narratur factum appellationis remedio delatū. Secundo dat iudices; ibi, ideoque. Et in tex. ibi, Oportunæ, dic.s.ciuitatis Parisiēsis. Et ibi, platea. dic.i.via, secundum Abb. In hoc tamen nō est vis. Sed fortè dixit Abb. quòd ibi non est
2 platea, sed via. No. primo, † quòd denuntians nouum opus tenetur probare de iure suo infra tres menses. Et hoc, in quantum velit impedire ædificium. nam præcisè non compellitur ꝓbare.ī.dictum terminum, sed post hunc terminum præstita, vel effectualiter oblata satisdatione, potest ædificari absq; metu pœnæ, si mediante iustitia ædificetur. de quo dic, vt latè dixi in præced.c.in glo. super ver. remissionem.
3 Vltimo not. singulariter ex isto tex. † quòd clericus in nuntiatione noui operis contra laicum potest adire iudicem suum. Et sic est casus, in quo iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicum. Sed Io. And. super tex. videtur aliud sentire. dum dicit, illum Archidiaconum habuisse iurisdictionem istam de iure speciali. Sed tu dic, quòd hæc specialitas non erat respectu laici; Sed intelligit Io. And. quòd esset ex il-
4 lo respectu, quia † regulariter Archidiaconus, est

in clericos,non haber iurisdictiooem , sed Epi-
scopus. & ideò procedit dictum not. Et ratio
5 potest esse, vt dicit. D.m. qnia ille qui † nnntiat,
molestatur in iute suo ; & sic est quodammodo
reus; & videtur quasi se defendere . & ideò po-
6 test adite iudicē suum. s. ecclesiasticum. † Sicuti
in simili in clerico , qui vult petere restitutionē
aduersus laicum. in. c. constitutus. sup̄ de resti. in
integ. & ibi dixi . Et in clerico qui vult dicere
laudum iniqoum. de quo per Pet. de Ancha. in
reg. ea quæ. de reg. iur. lib. 6. & per Ang. in. l. vē-
ditor. ff. de iudi. Vel in clerico , qui vult inten-
tate condictionem ex canone reintegranda.
3. q. 1. vt not. singulariter glo. pen. quam. D.m.
dicit noo esse alibi. in. c. pen. sup̄ quod me. cau.
Glo. 1. quærit, quid iuris sit, si non incontinenti
offeratur probario, sed. ĩ. tres menses , & solnit
vt in ea. Glo. penul. instificat tex. dic vt in ea.
Glo. fina. sentit contrarium ad id quod dicitur
hic, quòd ab officiali Archidiaconi appellatum
7 fuit ad Archiepiscopum Senonen. cum † non
possit appellari omisso medio; etiam de iure ca-
nonico, nisi ad Papam. & glo. soluit, remittendo
ad. c. dilecti filij prior. sup̄ de appel. vbi ego latè
examinaui hunc articulnm . & in prima fallen-
tia respondi ad istum tex. quòd procedit, quia
partes non opposuerunt. Vltimo sumpta occa-
sione à materia appellationis. Inno. hic, & doc.
8 tractant , vtrum † in appellatione ab interlocu-
toria sint causæ exprimendæ . Sed oōn est ma-
teria nostra. Dic, vt traditur in clem. appellanti.
de appell. & latè dixi in. c. vt debitus. de appel.

Cap. IIII. Is Cui Opus.

VMMARIVM.

1 *Satisdationis oblatio de opere destruendo , quando præbeat potestatem procedēdi in ædificio.*
2 *Nuntiato, cuius iustè ædificatum ædificium in suo demoliendum est, ex eo tantum, quia fabricauit post nuntiationem , an succurratur aliqua actione contra nuntiatorem . vsque ad fi.*
3 *Damnum quod quis sua culpa patitur , ei imputandum est.*

Is cvi opvs. Summatum fuit
in. c. præced. & eius materia decla
rata in. c. 2. Not. primo ex tex.
1 qp † oblatio satisdationis de opere
destruendo, si iniustè fuerit ędificatū nō prębet
potestatem procedendi in ædificio , nisi vel de-
nuntiator cōsentiat, vel trāsacti sint tres mēses.
vt latè dixi in. d. c. 2. Et aduerte , quia vt dicit
hic Io. And. & sequitur. D.m. licet hæc prouisio
prima fronte videatur dura , tamen vtilis est
vtrique, & ountiatori, & ædificanti . Nam sæ-
pe ædificans credēs se posse, ædificaret, & reper
ta postea ioiustitia sua , destrueretur opos , &
amitteret expensas. & ideò est vtilius sibi expe
ctare per istos tres menses. Glo. 1. opponit, &
soluit. In fi. dic vt dixi latius in fi. c. 2. sup̄ eod.
Postremo quarto, quia supra sæpius dictum est
in hoc tit. qoòd si quis ædificauit post nuntia-
tionem , ædificatum est demoliendum , etiam
2 si iustè fuerit ædificatum , vtrū † huic qui in suo
iustè ædificauit, competat aliqua actio aduersus
ountiatorem. Solu. Iaco. de Are. voluit, quòd
competeret actio de dolo. per. l. rei quam. ff. de
dol. Sed Bar. & melius , in. l. 1. in princ. ff. eod.
dicit, quòd aut quis patitur damnum , quia de-
struitur opus factum propter contemptam de-
nontiationem, & non succurritur sibi aliquo re-
3 medio; quia hoc euenit sibi propria † culpa; per
regul. damnum. de reg. iur. lib. 6. Aut patitur
damnum , ex eo , quia propter nuntiationem
distulit opus, & interea superuenit hyems, pro-
pter quam non potuit ædificare ; & opus ædi-
ficatum perijt, vel præparamenta corrupta sūt,
aut similia damna superueneruot ; & hoc casu
aduersus nuntiatorem competit actio de do-
lo. vt in. d. l. rei quā. Vel si tunc habebat operā-
rios in bono foro , & nunc habet in cariori fo-
ro. Vel etiam , si de ædificato habuisset aliquē
fructum . Prædicta tamen fortè procedunt ,
si modo occasione temporis trium mensium ,
infra quos ille cui nuntiatum est , prouidere nō
potuit sibi, vt ædificaret ; sed post tres menses
cum potuerit sibi prouidere , præstando satis-
dationem , & prosequendo opus , non viden-
tur prædicta procedere pro damnis postea e-
mergentibus occasione non facti ædificij . Et
idem fortè, si infra tres menses ille qui nuntiauit
offerret se paratum recipere satisdationem , &
remittere renuntiationem . Cogitabis , quia
nunc venit in mentem .

De Priuilegijs. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio rubricæ duplex.*
2 *Priuilegium quid sit.*
3 *Indulgemus verbum, quando continet ius commune, exponitur, idest, indultum esse ostendimus. Et quid tunc operetur. nu. 4. & 5.*
5 *Specialiter indultum magis timetur , quàm quod generaliter cauetur.*
6 *Priuilegium quid differat à rescripto.*
7 *Beneficium continet sub se priuilegium , & rescriptum.*
8 *Priuilegij appellatione, quandoq; uenit rescriptū, & beneficium.*
9 *Priuilegium in quo differat ab indulgentia.*
10 *Priuilegium quare dicatur.*
11 *Regula , cum in aliquo vitiatur , perdit officium suum.*
12 *Priuilegiorum quot sint species.*
13 *Priuilegium generale quid sit.*
14 *Priuilegium speciale quid sit.*
15 *Priuilegium unum potest dici generale, & speciale, respectu diuersorum.*
16 *Priuilegium reale quid sit.*
17 *Priuilegiū personale , qualiter cognoscatur à reali, remissiuè.*
18 *Priuilegium singulariter personale quid sit.*

R

19 Pri-

1 CONTINVATVR † ad præcedentia, visum supra fuit in duobus ꝑximis titulis præcedentibus de excessibus prælatorum, & subditorum non priuilegiatorum, ideò subditur nunc rubrica de priuilegijs. Vel sic, dictum fuit supra, quòd nullus debet ædificare in alterius præiudicium post nuntiationem noui operis. Verum, quia talis quæstio plerunque per priuilegia concessa determinatur, & plerunque etiam talis excessus committitur ratione obtentorum priuilegiorum, ideò subijcitur hæc rubrica de priuilegijs. Vel sic iudicio meo, dictum est supra de varijs excessibus, & delictis prælatorum, & subditorum in specie, & in genere; Verum quia, quandoque delinquentes, seu excedentes se tuentur vigore priuilegiorum, ideò vt cognoscatur ipsorum priuilegiorum potentia, subijcitur hæc rubrica. Circa quam, iuxta consue-
2 tum ordinem, Primo quæro, † quid sit priuilegium. Sol. Hostien. in sum. eod. titu. §. 1. dicit, quòd est priuatum, seu singulare ius, indultum contra ius commune; quoniam priuilegium non dicitur propriè, nisi aliquid specialiter indulgeat. vt infra eod. c. in ijs. & infra de verbo. significa. c. abbate. ver. contra quod fuit. & .C. de thesau. l. vni. lib. 10. & .ff. ad municip. l. 1. in fin. & .ff. de lega. 1. l. si quando. 25. quæst. 1. §. fina. & .ff. de vsu. & habi. l. diuus. primo responso. & .ff. de carbo. edic. l. quod labeo. cum similibus. Et ideò dicit glo. in. l. 1. ff. de offi. eius cui mand. est iuris. quod priuilegium est illud, quod alijs denegatur. Est ta-
3 men aduertendum, quòd etiam † aliquando indulgetur illud, quod competit de iure communi. vt in. c. & si Christus. §. fina. supra de iureiuran. & de procurat. c. quia in causis. Sed tunc exponi debet indulgemus, idest, indultum esse ostendimus. Facit quod tradit. Bal. in prohem. feud. col. 7. Et idem tenet in. c. 1. §. inuestitura. de no. fideli. for. & not. in. c. olim. infra de verbo. significa. Et si tu diceres, quid
4 operatur? † tunc respondeo, quia magis con-
5 sueuit timeri quod † specialiter indulgetur, quàm quod generaliter cauetur; quia magis inspectis bullis terrẽtur homines, licet ius cõmune contineant, quàm per iura communia. Facit. 11. distinct. c. quis nesciat. 23. distinct. c. quanquam. & de hæretic. c. ad aduersus. Item quia plerique sciunt talia priuilegia, qui iura communia ignorant. & vide quod not. supra de treug. & pac. c. 2. Sed quæro quid differat
6 † priuilegium à rescripto; & qualiter alterum ab altero cognoscatur. Solu. dicunt quidam, quòd rescriptum est illud quod emanat ad obseruantiam eius, quod est iuris communis. Priuilegium autem dicitur, quando in eo conceditur aliquid, quod sit contra ius commune. vt not. glo. in ver. noscatur. in. c. 1. de constitut. lib. 6. Et propriè dicitur priuilegium beneuola actio contra ius. & ita accipitur hic. Rescriptum verò dicitur bona actio secundum ius. sic sumitur. s. de rescrip. & .C. de diuer. rescript. in rubro & nigro. ita dicit Ioan. Andr. in. c. olim. super glo. fina. de verbo. signific. & vide aliquid per glo. in. c. 1. & in. c. cum ordinem. in glo. fin. supra de rescript. & vide omnino Cyn. in. l. rescripta. C. de prec. impera. offer. & Bar. post Pe. & Cyn. in. l. fina. ff. de constitu. princ. Vbi dicit,
7 quòd † beneficium est genus, complectens sub se priuilegium, & rescriptum, & beneficium strictè sumptum, & in specie. Et subdit, quòd priuilegium est lex contra ius commune. vt in. l. 1. ff. de constit. princ. & not. in. l. quod fauore. C. de legi. & in. l. nulla. ff. de legi. & in. l. 1, C. de thesau. Rescriptum verò est ad obseruantiam iuris communis. vt in. l. falso. C. de diuer.
8 rescript. Aduerte tamen, quia etiam † quandoque appellatione rescripti venit priuilegium. vt not. Lap. in. c. 1. de rescrip. lib. 6. Et ex prædictis etiam infertur, quòd non est mirum, si quandoq; etiam priuilegium appellatur beneficium. vt est tex. in. c. ordinarij. §. si verò. de off. ord. lib. 6. not. Io. Andr. in. d. c. olim. ꝗ. de verbo. signific. De lata tamen significatione vocabuli omne impetratum à principe, potest dici priuilegium, secundum Bal. in prohe. feud. & in. c. 1. de noua fidel. form. In quo autem
9 differat † priuilegium ab indulgentia, tradit Ioan. Andr. in. c. in nostra. supra de sepult. vbi dicit post Boa. quòd propriè priuilegium dicitur perpetuum, indulgentia temporalis. Et sic sequitur, quòd non differant specie, sed quantitate temporis. Et vide tex. & quod ibi not. in. c. ne aliqui. eod. titu. lib. 6. Secundo
10 principaliter quæro, † quare dicatur priuilegium. Sol. dic, quòd ideò dicitur, quòd priuatam legem tribuit. vt patet ex præcedentibus. Nam secundum Hostien. priuilegium inde dictum est, quasi in priuato feratur. 3. distin. c. priuilegia. Seu dicuntur priuilegia, quasi priuatæ leges, eo quòd priuatam legem singulis generent. 25. q. 1. c. vltimo. §. vlti. vers. priuilegia namque. Vel fortè potest dici priuilegium, quasi priuans legem; ex eo, quòd in casu specialiter, & singulariter concesso, lex com-

communis non operatur. Sicuti dicimus in
11 † regula, quæ cum in aliquo vitiatur, perdit
officium suum. vt in.l. 1.In fi.ff.de reg.iur. hoc
est, remanet regula, sed in casu speciali non ope-
12 ratur. Tertio principaliter quæro, † quot sunt
species priuilegiorum. Sol. dicit Host. in sum.
eod. tit. §. 3. quòd duæ sunt species; nam aliud
13 est generale, aliud speciale. Generale est, † quod
corpori, vel ecclesiæ generaliter conceditur, se-
cundum Goff. Qui dicit, quòd etiam dicitur ge
nerale, quando continet in se plures articulos,
vel quando pluribus personis conceditur, vel
ratione plurium personarum, vel rerum. vt. j.
eod. c. cum & plantare. &. s. de præscript. c. ve-
niens. &. c. auditis. & de fil. presbi. c. ex tua. vel
quando per ipsum generalis potestas concedi-
tur. vt in dictis iuribus. &. s. de offi. leg. c. quòd
14 translationem. Speciale † verò priuilegium di-
citur, quando vni personæ, vel loco, vnus spãlis
articulus conceditur. Et ad prædicta vide etiã
Host. in sum. in tit. eod. de rescrip. §. quòd gra-
tiam specialem. Sed & potest dici aliquod priui
legium speciale, & generale diuersis respecti-
bus. Sicut dicimus in vno homine, qui respectu
alterius hominis dicetur magnus, & respectu
15 alterius dicetur paruus. ita vnum priuilegium
dicetur speciale respectu generaliorum, & dice-
tur generale respectu specialiorum, vt hæc pro-
bantur. s. de trãsla. epi. c. 1. &. s. de off. leg. c. 1.
&. c. studuisti. &. c. quòd translationem. & ita
potest intelligi quod legitur, & not. in. c. in no-
stra. s. de sepul. Insuper est aduertendum, quod
istorum priuilegiorum generalium, & specialiũ,
aliud est reale, aliud singulariter personale, aliud
singulariter, & communiter corporale, aliud tan
16 tum corporale. Reale est, quod † ecclesiæ, dignita-
ti, ciuitati, aut alteri loco, vel aliquibus personis
ratione loci, vel rei, cõceditur. vt. j. c. cum olim
essemus. &. c. seq. &. s. de consuet. c. cum olim.
Et tale priuilegium est perpetuum, & rei adhæ-
ret, & perpetuò durat, donec durat res. Et hæc
probantur. 25. q. 2. c. 1. 2. &. 3. & quasi per to-
17 tum. Et vide ibi glo. in sum. quæ tradit, † qualiter
cognoscatur priuilegiũ personale, à reali. quod
etiam tradit Bart. in. l. apud Iulianum. §. si quis
alicui. ff. de lega. 1. Sed perempta re perimi-
tur priuilegium. vt. s. de constitu. c. cum acces-
sissent. &. ff de leg. 1. in. l. cum res. §. fi. Singu-
18 lariter personale † potest dici, quod alicui, vel
aliquibus certis personis, eorum nominibus
aliter specialiter expressis, personaliter conce-
ditur. vt. s. de off. leg. c. volentes. Et tale priui-
legium non egreditur personam eius, cui con-
ceditur, etiam si fuerit concessum ratione digni
tatis. vt in. c. ad hæc. s. de auth. & vsu pal. Amit
tit tamen ipsum priuilegium, amissa illa digni-
tate, & adepta alia dignitate. vt. s. de postu prælat.
c. bonæ. 2. §. fina. Et ideò ad successorem non
transmittitur. vt in. c. 1. s. vt lit. pend. quoniam
19 singulariter † personalia cũ personis extinguun
tur. 7. q. 1. c. petisti s. de conces. præben. c. con-
stitutus. Instit. de iure nat. §. sed quod principi
placuit. Reale verò cum rebus ipsis transit. vt

. s. de instit. c. cũ venissent. &. ff. de aqua quot. &
æsti. l. 1. §. æquissimum. &. ff. de reg. iur. in. l. pri-
uilegia. & de reg. iur. lib. 6. in reg. priuilegium.
20 Communiter personale † sm Host. est, quod conce
ditur certis personis communiter, & ex certis
causis, & in certis articulis, nõ expressis eorum
proprijs nominibus. Exemplum in minoribus
25. annis, qui gaudent priuilegio restitutionis
in integrum. vt in. l. 1. & per totum tit. ff. de mi-
nori. Item in absentibus causa reipublicæ. vt in.
. l. 1. & per totum tit. ff. ex quib. cau. ma. Et in
mulieribus, quæ à senatusconsulto Velleiano
sunt priuilegiatæ aduersus fideiussiones factas
per eas. vt per totum tit. ff. &. C. ad senatuscons.
Vellei. Et similiter in filijsfamilias, qui iuuãtur
priuilegio senatusconsulti Macedoniani aduer-
sus mutuum receptum. & sic de similibus. Sin
21 gulariter autem, & communiter corporale † pri
uilegium est illud, quod alicui vniuersitati, cor-
pori, vel collegio sic conceditur, quòd quilibet
singularis de illo collegio, vel vniuersitate po-
test se iuuare singulariter ex tali priuilegio. Fa-
cit. j. de senten. excom. c. contingit. &. s. de so.
compe. c. si diligenti. Communiter verò cor-
22 porale † priuilegium dicitur illud, quod concessum
collegio, vel vniuersitati, ita competit, vt colle-
gium, & vniuersitas possit se iuuare. Sed singu-
lares de collegio, vel vniuersitate nõ possunt se
iuuare. Facit. 12. q. 2. c. episcopus. §. qui manu-
mittitur. & in. l. sed si hæc. §. qui manumit-
titur. ff. de in ius vocan. & in. l. fin. ff. quod cuius.
vniuer. Et ideò appellantur priuilegia corpo-
ralia; quia corporibus, vel collegijs sunt con-
cessa. prout in iure canonico varia reperiuntur
vt concessa Prædicatoribus, & Minoribus, sicut
dictum fuit in. c. nimis iniqua. &. c. seq. s. tit. 2.
Item hospitalarijs. vt in. c. 3. & in. c. dilecti. & in
. c. si de terra. &. c. porrò. j. eod. Et huiusmodi
priuilegia non conceduntur, nisi postquã col-
legium sit in esse. s. de eccl. ædifi. c. ad audientiã.
Bal. verò dicit in. l. fin. ff. de constit. priu. quòd
23 priuilegiorum † quoddam est personalissimum,
quod non est ad aliquem transmissibile. vt. C. de
anno. ciui. l. 1. lib. 10. & in. l. defuncta. ff. de vsu-
fruc. Quoddam est personale, in quo succedũt
certæ personæ. vt. ff. de iure immu. in. l. 1. §. per-
sonis. Quoddam est reale, quod transit ad quem-
libet vniuersalem hæredem. vt. C. de ope. liber.
24 in. l. liberti. per Cy. Quoddam † est realissimũ,
quod transit etiam ad quemlibet singularẽ suc-
cessorem. & sic potest vẽdi, & donari. vt in. c. 1.
de feu. non hab. pro. nat. Item secundũ Host.
25 † aliud est perpetuum, & aliud temporale. Quod
autem perpetuum est, ad successores transit. C.
de decurio. in. l. neque. lib. 10. & . ff. de reg. iur.
26 in. l. priuilegia. Item aliud est † limitatum; aliud
indeterminatum. Limitatum terminos suos nõ
transgreditur; quia non sunt transgrediendi. vt
in. c. 1. s. de sepult. & in. c. 1. sup. vt lit. pen. & in
. c. 1. sup. de auth. & vsu pal. & sup. de præsum. c.
mandata. & de off. lega. c. nouit. ff. de offi. pro-
27 consul. l. 4. §. penul. Limes † autem ex quatuor
consideratur; ex persona, ex causa, ex loco,

R ij

co, ſiue re, & ex tempore. & ſecundum ꝗ limi-
tatum eſt, limitari debet, & reſtringi. Indeter-
minatum verò ſemper, & vbique locum habet,
niſi aliquid detrahatur. vt in.c.dilecti. & in.c.
28 antiqua.j.eo. Qualiter † autem prædicta com
prehendantur, & cuius ſpeciei dicatur priuile-
gium, vel quam ſpeciem contineat, ex ipſa le-
ctura, & forma priuilegij apparebit.j.c.porrò.
& ſuþ de autho. & vſu pal.c.ſi. Facit ſuþ de ſi.
inſtru.c.1. & 3.& ff.de tranſact.in.l.de his.

Capitulum. I. Epiſcopalia.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates maiores duntaxat, priuilegio epiſcopa-
tus ſunt honorandę. & nu.6.*
2 *Ciuitas, vt conſtituatur in eſſe, non requiritur, vt
habeat Epiſcopum.*
3 *Ciuitas quid ſit.*
4 *Ad ciuitatem conſtituendam non requiritur indul
gentia Principis, ſed populus per ſe poteſt
ipſam conſtituere.*
5 *Ciuitatis appellatione, an veniant loca nouiter in-
troducta per maiorem ambitum murorum no
uiter conſtructorum.*
7 *Epiſcopis debent reſeruari grauia, & excellentio-
ra negotia.*
8 *Matrimoniales cauſæ communiter non committun
tur, niſi Epiſcopis.*
9 *Epiſcopus poteſt diſpenſare in caſibus, in quibus
ius permittit diſpenſationem.*
10 *Dignitas quanquã ſit excellens, vileſcit ex nume-
ro eam habentium.*
11 *Rarum omne, carum.*
12 *Epiſcopus pauper, & loci non inſignis, tantam ha-
bet poteſtatem, quantam diues, & loci inſi-
gnis. & vſque ad finem.*

1 EPISCOPALIA. Maiores † ciui-
tates duntaxat, priuilegio Epiſco-
patus ſunt honorandæ. h. d. Vel
ſic, Epiſcopalis dignitas non de-
bet tribui, niſi locis inſignibus, & populoſis.
h.d. Not.primo tex.optimum, probantem,
2 quòd ad † eſſe ciuitatis, non requiritur Epiſco-
pus. Licet enim ciuitas non habeat Epiſcopũ,
propter hoc non ſequitur, quòd non ſit ciui-
tas. Et hoc probatur ibi, dum dicit, frequen-
tioribus ciuitatibus. Vnde appellat ciuitatem
antequàm habeat Epiſcopum. Et iſtud olim
non habebat dubium; quoniam ante hanc di-
gnitatem Epiſcopalem conſtitutam, quæ fuit
conſtituta poſt Chriſti aduẽtum. vt in.c.1.&.2.
21.diſtinct. erant conſtitutæ ciuitates, & pro-
3 uinciæ. Quid † autem ſit ciuitas, & qualiter de-
ſcribatur, dixi in.c.qualiter. in.9.artic.princip.
q.31.de accuſa. Hodie tamen ſecundum com
munem interpretationem Italicorum, illa ſola
videtur ciuitas appellanda, quæ habet Epiſco-
pum. Sed apud vltramontanos, & maximè
Theutonicos, hoc non recipitur, ſecundum Io.
And.in.c.ſi ciuitas.de ſent.excom.lib.6.& Bar.
in.l.fina.ff.de colleg.illic. & in.l.2.ff. de verbo.
4 ſignifi. Vbi etiam dicit, quòd † ad conſtituen-
dam ciuitatem, nõ requiritur indulgentia Prin-
cipis. Sed populi ipſi poſſunt ciuitatem conſti-
tuere; quia hoc eſt, ſecundum eum, de iure gen-
tium. vt not.in.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.& iur.&
patet ex his quæ dixi in dicta quæſt.31. ſecun-
dum Ariſtotelem, quia ciuitas eſt collectio ci-
uium, agris, & pecunijs ſufficienter abundans.
Et ex prædictis deciditur quæſtio ſecundum
5 Bart. vtrum appellatione † ciuitatis veniant loca
nouiter introcluſa per maiorem ambitum mu-
rorum nouiter conſtructorum; prout ſæpius fa
ctum eſt in hac ciuitate Senarum. Et tenendo
opin.Bart.quòd nõ requiratur ſpecialis licentia
Principis, dicendum eſt quòd ſic. Sed Innoc.
in.c.cum ab eccleſiarum.ſuþ de offi.ord.tenuit,
quòd ad eſſe ciuitatis requiratur ſpecialis licẽtia
Principis. Sed primũ dictũ plus placet.D.m.&
6 mihi. Secundo not.quòd Epiſcopalis † digni-
tas non debet indifferenter concedi omnibus
petentibus. Sed adhibita cognitione, an ſint
loca inſignia, & populoſa. Et idem probatur
80.diſtinct.in.c.epiſcopi. Nec obſtat.16.q.1.
in.c.& temporis. vbi erat caſtrum, & habebat
hanc dignitatem Epiſcopalem; quia reſponde-
tur, quòd ibi ſumitur caſtrum pro ciuitate.
7 Tertio not.quòd grauia, † & excellentiora ne-
gotia debent reſeruari Epiſcopis. Et ideò cau-
8 ſæ † matrimoniales communiter non commit-
tuntur, niſi Epiſcopis. Et facit iſte tex. pro
9 opin. Innoc. quòd † in caſibus, in quibus ius
permittit diſpenſationem, Epiſcopus poſſit di-
ſpenſare.de quo dixi in.c.ad audientiam. ſupra
de homici.& in.c.2.ſupra de eo qui ſur.ord.re.
vide latè per.D.m. in.c.at ſi clerici.§.de adulte-
rijs.ſupra de iudi. Vltimo not.quòd ex nimia
10 † numeroſitate, vileſcit dignitas Epiſcopalis,
quanquam de ſe excellens ſit. Ad idem.93.di-
ſtinct.c.legimus, vbi dicitur, quòd turba ſacer-
11 dotum reddit eos contemptibiles; quia † omne
rarum, carum, &c. Et ad idem tex. & glo. in
auth.de referendar. in princ. vbi dicit, quòd il-
la dignitas, quæ erat excellens, propter nu-
meroſitatem, fuit effecta vilis. Simile hodie
communiter in Italia videmus in doctoribus;
ex eo enim, quòd paſſim, & ſine delectu omnes
promouẽtur, contẽptibiles fiunt. Vnde Hiero-
nymus ad Paulam.c.15. quamuis clarus ſit ho-
nor, vileſcit in turba, & apud bonos viros indi-
gna eſt dignitas, quam multi indigni poſſi-
dent. Glo. prima opponit de.c.legimus.23.
12 diſtinct. vbi tex. vult, quòd tãtam † poteſtatem
habet Epiſcopus pauper, & loci non inſignis,
quantam diues, & loci inſignis. Glo. ſoluit.
In eadem glo. ibi, referas ad factum, dic, &
hoc etiam ſequitur Innoc. videmus enim pau-
peres, licet virtuoſos contemni. & ſequitur Ho
ſtien. Qui refert hiſtoriam de quodam ma-
gno theologo, qui cum prius male indutus
in monaſterio irreuerenter, & male tracta-
tus fuiſſet, tandem poſt temporis interual-
lum ad idem monaſterium rediens cum cap-

pa pretiosa, reuereoter, & splendidè, & honorificè fuit tractatus, & receptus. Vnde in capitulo in fine cappæ suæ gratias egit. Vnde Hieronymus inquit, in patria mea sancti ot est, qui ditior est. In fi. glo. dic, vel melius fm. d. An. & D. m. tex. noster procedit ante factum; quia à principio debet seruari quod hic dicitur. &. c. legimus. post factum; quia si concessio facta sit, licet Episcopus fiat pauper, aut locus sine populo, non tamen debet minus honorari dignitas Episcopalis; quia in Epo ordinis dignitas, non diuitiarum potentia est magis facienda, & honoranda. olim enim in primitiua ecclesia omnes erant indigentes. 12. q. 1. per totum. In glo. fina. in fi. dic, vnde Hieronymus ad Marcellum scribit, tritum est prouerbium, vltroneas fordescere merces.

Capitulum. II. Sicut.

SVMMARIVM.

1 *Laicus ecclesiæ malefactor potest per iudicem ecclesiasticum puniri.*

2 *Laicis licitum est se intromittere in rebus ecclesiæ, dummodo non præiudicent ecclesiæ.*

1 SICVT. Non obstante priuilegio fori, potest laicus ecclesiæ malefactor per ecclesiam puniri, & coerceri per iudicem ecclesiasticū. Idē probatur in. c. pen. §. titu. prox. & de hoc latius dicendum. vt in. c. cum sit generale. de fo. cōpe. Vltimo not. q punire laicos delinquentes contra ecclesiam, non est agere contra legem; sed legē exequi. Nec est subtrahere ipsos à foro suo; sed forum foro accumulare. Glo. 1. sentit con-
2 trarium, q laicis licitum sit se intromittere de rebus ecclesiæ, & soluit, quatenus non præiudicatur ecclesiæ. deinde colligit arg. Glo. fi. colligit multa argumenta ex tex. dic vt in ea.

Cap. III. Cum Et Plantare.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex Romanus, solus potest erigere nouam religionem.*

2 *Religiosi, etiam exempti, non possunt ecclesiasticas decimas recipere de manibus laicorum sine Diœcesani consensu.*

3 *Constitutio iuris antiqui declaratoria, refertur etiam ad præterita.*

4 *Excommunicatus, & interdictus in vna ecclesia, intelligitur vbique interdictus.*

5 *Celebrantes coram interdictis, & excommunicatis, an incidant in irregularitatem, vel in suspensionem.*

6 *Religiosi in ecclesijs sibi non subiectis pleno iure, & è conuerso, quod ius habeant. & nu. 8.*

7 *Institutio, & destitutio pertinet ad Episcopū. Nec valet consuetudo in contrarium.*

9 *Sepultura ecclesiastica non censetur permissa ad permissionem diuini officij in ecclesia interdicta.*

10 *Oblatus alicui religioni, non eximitur à potestate ordinariorum, si se, & sua non obtulerit religioni.*

11 *Ecclesiæ, quando dicantur pleno iure subiectæ.*

12 *Ecclesia subiecta pleno iure alicui, eximitur à potestate Diœcesani.*

13 *Exempti qualem potestatem habeant in ecclesias sibi subiectas, & in institutos à se. & nu. seq.*

14 *Lex generaliter loquēs, generaliter debet itelligi.*

15 *Exempti habent ius Episcopale.*

16 *Patroni non exempti, nullam consequuntur iurisdictionem ex nudo iure patronatus.*

17 *Archiepiscopus in diœcesi suffraganei sui non potest corrigere delinquentes, sed debet eos denuntiare Episcopo.*

18 *C. statuimus. de transact. intellectus.*

19 *Religiosi habentes duntaxat ius patronatus, an iurisdictionem habeāt in præsbiteros institutos.*

20 *Religiosi habentes ecclesias sibi subiectas in hoc, quòd possint ipsarum redditus conuertere in vsus proprios, an iurisdictionem habeant in præsbiteros.*

21 *Collecta, si imponitur Episcopo, & patronis, ecclesiæ patronis subiectæ, contribuunt cum patronis, non autem cum Episcopo.*

22 *Collationem habentes alicuius ecclesiæ, non possunt sibi vltra vsurpare. Et an possint destituere, remissiuè.*

23 *Religiosi habentes ecclesias sibi subiectas pleno iure, quam authoritatem in his habeant. Et an supra populum ipsius ecclesiæ. ibidem.*

24 *Interdictum, an feratur ipso facto per hæc verba, subiaceat interdicto, & ibi cōit quòd non.*

CVM ET PLANTARE. Vt facilius iste tex. intelligatur, diuidam, & diuidendo summabo. Diuiditur ergo in septem partes. In prima ponitur exordium, & Episcoporum querela. In secunda ibi, ecclesias, dicitur, quòd religiosi, etiam exempti, ecclesias, & decimas non debent à laicis recipere sine consensu Diœcesanorum. In tertia ibi, excommunicatos. dicitur, quòd excommunicatos, & interdictos tales religiosi vitare tenentur. In quarta ibi, in ecclesijs, dicitur, quòd religiosi, etiam exempti, in ecclesijs pertinentibus ad eos non pleno iure, non instituunt, nec destituunt in consultis Episcopis; sed ab institutis rationem exigunt in temporalibus. In quinta ibi, q si templarij, dicitur, q hospitalarij, & templarij semel in anno admitti debent ad ecclesiasticum officium in ecclesia interdicta. Non tamen ibi possunt sepelire corpora mortuorum. In sexta ibi, de confratribus, dicitur, q confratres exemptorum, seu ipsorū oblati, qui tñ in totū se non trastulerunt, subiecti sunt ordinarijs. In septima ibi, q aūt de prædictis. dicitur, q id q dictum est de prædictis fratribus, extenditur ad omnes religiosos, & cōtrafacientibus pœna imponitur.
1 No. primo, q ad solū Romanū Pōti. pertinet erigere.

erigere nouam religionem. & de hoc in.c.fi.ſ.
2 de re.do. Secundo no.ex ver.eccleſias. † ꝙ re-
ligioſi, etiam exempti, nõ poſſunt eccleſias, aut
decimas recipere de manibus laicorũ abſq; au-
thoritate Diœceſani. & de hoc in.c.cũ apoſto-
lica. de ijs quæ fi. à prælat. Tertio not.ex eodẽ
3 ver.quòd conſtitutio † antiqui iuris declarato-
ria, refertur etiam ad præterita. & de hoc latè di-
4 xi in.c.fin.ſ.de conſtitut. Quarto not. † quòd
excommunicatus, & interdictus in vna eccleſia,
intelligitur vbique interdictus. Adeò ꝙ, vbiq;
& ab omnibus, etiam exemptis regulariter eſt
5 vitandus. An autẽ celebrantes † coram excom-
municatis, vel interdictis incidant in irregula-
ritatem. Doct.hic ꝙ non.per.c.is qui.de ſentẽ.
excom. lib.6. de quo latè dixi in.c.ad audien-
tiam.ſ.de homici. in ſeptimo membro princi.
Incurrit tamen talis celebrans ſuſpenſionem
per menſem. de quo dic, vt traditur in.c.epiſco-
porum.eod.titu.lib.6. Sexto not.ex ver.in ec-
6 cleſijs. quòd † religioſi, aut ſimiles, in eccleſijs ad
eos non ſpectantibus pleno iure, nõ conſequun
tur niſi nudum ius præſentandi, & rationem
7 inquirendi de temporalibus. Inſtitutio † enim,
& deſtitutio pertinet ad Epiſcopum. Nec va-
let conſuetudo in contrarium. vt in.c.1.de cap.
mo.lib.6. Sexto no.ex eodem ver. à contrario
8 ſenſu, ꝙ religioſi, & ſimiles in eccleſijs ſibi ſu-
biectis pleno iure, habent poteſtatem inſtituen
di, & deſtituendi. Quod eſt verum, ſecundum
Innoc. & Io. And. quando eccleſiæ, & populus
ſunt exempti. Si verò populus non eſt exem-
ptus, licet religioſi illi ibi inſtituãt, tamen opor
tet inſtitutum repræſentari Epiſcopo, vt reci-
piat ab eo curam populi. Et de illa cura tene-
tur Epiſcopo reddere rationem. Et hac rõne
poterit eum viſitare, & viſitando de hoc inqui-
rere. De alijs autem temporalibus, & ſpiritua-
libus tenetur reſpondere religioſis, quibus eſt
ſubiectus. Septimo not.ex ver. quòd ſi templa
rij. vnũ priuilegium templariorũ. Octauo no.
9 ex eo.ver. ꝙ † ad permiſſionem diuini officij,
nõ ſequitur permiſſio eccleſiaſticæ ſepulturæ;
iſta enim ſunt ſeparata; & ex ſeparatis non fit il-
latio. vt in iuribus vulgatis. Vltimo no.ex ver.
10 de confratribus. quòd † licet quis ſit oblatus ali
cui religioni; ſi tamen ex toto non eſt transla-
tus, eo ꝙ non obtulerit ſe, & ſua, remanet ſub
iuriſdictione ordinariorum. Ad idem tex. &
glo. in cle.1.de teſta. & in.c.vt priuilegia.ĩ.eo.
& infra tangam in glo.penul. Glo.2. in princ.
allegat.c.cura.ſ.de iure pat. qui tex. à contra-
rio videtur velle, quòd de conſenſu diœceſano-
rum poſſunt recipere decimas à manibus lai-
corum. oppo. ꝙ non poſſunt, & ſoluit faten-
do contrariũ. cum diſtinctione. et in fi.colligit
vnum pro religioſis. Glo.3. ſentit cõtrarium,
& ſoluit. Glo. ſuper ver.nominatim. quærit,
quando nominatim quis dicatur interdictus,
& ſoluit. idem tenet glo. & Pan.in cle.1.in ver.
nominatim.de vi.& hon.cler.& latè per Innoc.
in.c.in lateranẽſi.ſ.de præben. per tex.& doct.
in.l.1.&.2.ff.de lib.& poſtu. & per glo.& Bart.
in.l.fiue.ff.de duo.re. Glo. ſuper verbo pleno
11 iure. quærit, quando eccleſię † dicantur pleno
iure ſubiectæ, & ſoluit, & colligit. arg.ex tex. à
contrario, & ſubdit vnum effectum, quando ec-
cleſiæ ſunt pleno iure ſubiectę. Deinde in ver.
ſed cum pleno, quærit quis deponat p̃sbiteros
inſtitutos in talibus eccleſijs pleno iure ſubie-
ctis, & ſoluit, ponendo duas opin. In eadem
ibi, Epiſcopus nihil poſſet attentare. Not. be-
12 ne glo. ex qua habes, ꝙ cum † eccleſia ſubijci-
tur alicui pleno iure, debet eximi à poteſtate
Diœceſani. quod etiã tenet Hoſt.in.c.quoniã.
ĩ.eod. In eadem glo. ibi, inſtitutio, & deſtitu-
tio. Aduerte, quia circa hunc articulum glo.
13 noſtræ, & tex.noſtri † poteſtatis exercendæ in
eccleſias ſubiectas, Innoc. quem formaliter refe
runt Io. And.&.d. Ant. poſuit longam glo. dicit
enim, ꝙ iſti inſtituti tenentur reddere rationẽ,
non tantum de temporalibus, ſed etiam de fru-
ctibus decimarum, & oblationum, & aliorum
ſpiritualium; ex quo talia proueniunt ex eccle-
ſia eis annexa, & in eos translata. arg.c.transla-
to.ſ.de conſtitut. Et etiam feudaliũ. vt in.c.ro-
mana.de appel.lib.6.16.q.2.in.c.ſanè. nam tex.
14 noſter generaliter loquitur, † quòd tenentur ra-
tionem reddere. ergo generaliter intelligẽdus.
vt.ĩ.eo.c.quia circa. Et ſic concludit, quòd iſti
religioſi poterunt compellere iſtos inſtitutos
ad reddẽdum rationem. Et ad idem quod no.
Innoc.in.c.cum ad ſedem.de reſtit.ſpol.& in.c.
cum venerabilis.de except. Et ſubdit, quòd ſi
conueniantur ſuper poſſeſſionibus tales inſtitu
ti, debent reſpondere ſub patronis exẽptis.arg.
not.in.c.recepimus.ĩ.eod. Et ꝙ tales presbi-
teri inſtituti non poterunt alienare, aut grauio-
ra attentare, ſeu gerere, ſine conſenſu iſtorum
15 patronorum exemptorum; quia † tales exem-
pti habent ius Epiſcopale, & æquiparantur Epi
ſcopis. 12.q.2.c.ſi qua de rebus. & in.c.placuit.
&.ſ.de vot.c.magnæ. ver.cum igitur. Quod
procedit ſm Hoſt.in exemptis, vt dictum eſt.
16 Secus in non exẽptis; quia patroni † non exẽpti
ex nudo iure patronatus nullam conſequuntur
iuriſdictionem. Remittit tamen ad not. in.c.
quanto.de off.ord. Sed ſolam habent præſen-
tationem.ſ.de iure pat.c.fin. Collationẽ verò
beneficiorum non habent. Sed ſolum poſſunt
ſe intromittere de temporalibus; & de plano, ſi-
ne iuriſdictione, qualiter talia bona adminiſtrẽ-
tur. Et licet repererint inſtitutos male agere,
non tamen poſſunt corrigere; ſed debent nun-
17 tiare Epiſcopo. Sicut non poteſt † Archiepiſco-
pus in diœceſi ſuffraganei ſui. Subdit etiam, ꝙ
licet quidam dicant, quòd tales habeant cuſto-
diam eccleſiarum vacantium. arg.c.bonæ.§.1.
ſ.de appel. tamen Inno. hoc non admittit, ſi in-
tenderent facere fructus ſuos. & remittit de
hoc ad not.in.c.cum nos.ſ.de off.ord. & ibi vi-
de per eum ſuper glo.pen. Sed dicit hic.d. An.
quòd inquantum ſupra dictum fuit, quòd pa-
troni exempti habent poteſtatem iuriſdictio-
nalem, & poſſunt authoritatẽ præſtare in agen-
dis, quaſi cenſeãtur habere iuriſdictionẽ Ep̃alẽ,

habet

habent locum qñ religiosi sunt exēpti, et habēt ecclesias sibi pleno iure subiectas. & ita intelli-
18 git † .c. statuimus .§. de transac. vbi etiam hoc tenet Inno. & glo. in cle. 1. de re. eccle. non alie. Secus si haberent nudum ius patronatus, quãuis essent exempti. Quod etiã videtur sensisse Inno. si rectè põderētur eius verba .D. m. clarius distinguit, quòd quandoq; religiosi in ecclesijs habent solum ius patronatus. Quãdoq; verò habēt ecclesias sibi subiectas quò ad hoc, vt possint redditus conuertere in vsus suos. Quandoq; verò habēt solam collationē. Quãdoq; verò habent illas subiectas pleno iure.
19 Primo casu dicendum † est, quòd siue sint exempti, siue non, non possunt in præsbiteros instituros exercere iurisdictionem. Sed solum debent præsentare Episcopis præsbiteros instituendos. Verum est, quòd possunt exigere rationem generalem de administratione temporalium. Non tamen, vt repertos culpabiles corrigant. Sed vt corrigendos denuntient Episcopo. Facit .16. q. 5. in .c. 1. vbi dicitur, quòd etiam si Episcopus in diœcesi alterius ædificat ecclesiam, non habet ibi nisi ius præsentandi, & alia quæ quis cõsequitur à iure patronatus. Cetera verò reseruantur Episcopo loci. Idem ergo
20 dicendum est in religiosis, † etiam exemptis. Secũdo casu, qñdo habent ecclesias subiectas vt possint redditus deputare in proprios vsus, dicendum etiam est, quòd non habēt iurisdictionē in præsbiteros. Nec possunt ibi instituere sine consensu Episcoporum; quia saltē populus est subiectus Episcopo. vt traditur. 16. q. 2. c. visis. & .c. de monachis. Et hoc casu potest intelligi. quòd volunt hic Inno. & Io. An. qui dicũt,
21 quòd si † impõitur collecta Episcopo, & patronis, quòd ecclesiæ patronis subiectæ cõtribuunt cum patronis, & non cum Episcopo; quia patroni habent eas subiectas quò ad temporalia. Ter-
22 tio casu, quando sunt subiectę † quò ad collationem. dic, quòd non possunt vltra sibi vsurpare. Et sic videtur, quòd non possint etiam destituere. De quo tñ articulo, quia dubius est, dic vt latius dixi in .c. cũ ex iniuncto. in fi. §. de hæret. & in disputatione quæ incipit à sacrosanctæ.
23 Vltimo casu, quãdo subsunt † pleno iure. dicendum, quòd habēt ibi institutionem, & destitutionem, vt supra dixi. arg. sumpto hic à cõtrario sensu. & tenet glo. nostra. & probatur in .c. 1. de cap. mona. lib. 6. Et hoc casu debet etiam intelligi quod dixi supra de contributione collectę, secundũ Inno. Sed si ecclesia est pleno iure subiecta, sed non populus, tunc religiosi habent institutionem collatoriam, & sic quò ad titulum. Sed authorizabilis institutio quò ad curam populi pertinet ad Episcopum. Et de tali cura Episcopo visitanti, & inquirenti tenetur reddere rationem. De temporalibus vero inquiret Abbas. vt supra dixi in not. quia super omnibus temporalibus habet potestatem hoc casu. Salua solum portione vicarij, quacunq; consuetudine non obstante. secundum Inno. & Io. An. per .c. extirpandæ.

.§. qui verò .§. despben. & per .c. 1. eo. ti. lib. 6. Et hoc casu, quando pleno iure subest, potest intelligi illud dictũ Inno. quòd habent iurisdictionem supra clericos; & quòd possunt interponere authoritatem in alienatione rei ecclesiæ. vt idem Inno. no. in .d. c. statuimus. supra de transac. & supra dixi secundum .D. Anto. Et aduerte, quia dicunt etiam Inno. & Io. An. & sequitur .D. Anto. quòd si non essent pleno iure subiectę, patroni religiosi non sint alimentandi à talibus inferioribus ecclesijs, nisi authoritatę Episcopi. arg. supra de iure patrona. c. nobis .§. fi. & supra de censi. c. cum Apostolus. §. pbohibemus. & .c. prohibemus. & .c. quanto. Glo. pe. querit de ratione, quare isti non eximantur à iurisdictione Episcoporum, & soluit. In fi. gl. dic de hac materia, vt dicam infra eo. c. vt priuilegia. In glo. finali ibi, subiacebunt interdicto Episcoporum. dic, sentit ergo ista glo. quòd per hec verba; subiaceant interdicto,
24 nõ † fertur interdictum ipso facto, sed necessaria est sententia. Et idem tenet hic Ioan. An. .D. Anto. & [a] communiter doc. Sed tu vide glo. in contrarium in .c. 1. de inreiur. lib. 6. Pro qua glo. facit quod not. 16. q. 4. in .c. si quis suadente. & fortius facit quòd dixi in .c. 3. supra de rapto. & in .c. dura .§. de cri. fal. vbi tenui contrariam sententiam. & ibi vide. Vnde forte. & melius dicendum est, quòd hic nõ sit necessaria sententia. Et pro hoc facit quod hic sequitur in fin. tex. dum dicit, & quod egerint, irritum habeatur. cogitabis. Com. op.

Capitulum .IIII. Dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegijs suis priuandus est, qui aliorum priuilegijs derogat.*
2 *Delinques in exemptos, nõ propter hoc subijcitur potestati aliorum, sed puniendus est ab ordinario suo.*
3 *Prælatus, vel iudex negligens facere iustitiam, an incurrat pœnam suspensionis.*

1 DILECTI. Priuandus † est priuilegijs suis, qui aliorum priuilegijs derogat .h. d. Primo querelam ponit. Secũdo prouidet. ibi, pro certo. Nota primo ex tex. quòd ordinarij locorum tenentur administrare plenam iustitiam priuilegiatis secundum tenorem priuilegiorum suorum. Aliàs autem debent puniri, & priuari priuilegijs eorum. Et sic habes notabilem pœnam nolentis seruare priuilegia alterius. Et ratio descendit ex iure naturali; quia quod quisq; iuris &c. vt hic, & similes rationes habentur hic in glo. fin. Vltimo nota, quòd licet
2 quis † delinquat in exemptos, tamen propter hoc non subijcitur potestati aliorum. Sed puniendus est ab ordinario suo. Glo. 1. querit de remedio contra iudices non facientes iusti-
3 tiam. In fi. glo. Sed dubitatur, vtrum † Prelatus,

tus, vel iudex negligens facere iustitiã incurrat pœnam suspensionis de qua in .c. cum æterni. quod est.c.1.de re iudi. lib.6. Hosti. hic tenet ꝙ non. Pro quo facit tex.ibi, dum dicit, fecerit; nam aliud est facere iniustitiam, & aliud negligere iustitiã facere; & sic videtur dicendum, ꝙ nõ tenetur pœna iudicis qui male iudicauit. Idem tamen Hostien. tenuit contrarium in .c. legitima . de appella. lib. 6. vt recitat ibi Ioan. An. Et contrariã opi. tenet hic Io. An. & in.d. .c.1.de re iudi. D. m. hic dicit, ꝙ credit posse distingui. Quòd aut Prælatus stat in meris finibus negligentiæ; vt quia, solum desidia quadam negligit facere iustitiã; & habet locum ꝙ hic dicit Hostien. Aut negligentia resoluitur in factum; vt quia, non vult dare dilationem; & hoc contra iustitiam, & conscientiam; & habeat locum aliud dictum. Vnde si dolosè per fraudem, gratiam, aut per sordes omittit, vel negligit, & pars grauatur ex tali omissione, incurrit pœnam .d.c.1. quia vt not. glo. in ver. contrarium, in .c. 1. de vsur. lib. 6. talis qui omittit, dicitur facere. vt est tex. ff. de reg. iur. in .l. qui nõ facit. not. Io. An. in .c. generali. de elect. lib. 6. & in .c. 2. de re. eccle. non alie. lib. 6. not. in .c. nemo .§. de simo. 43. dist.c. si rector. & glo. in.l. in fraudem. ff. quæ in frau. cre. in.l. ait prætor. ff. ex quib. ca. ma. Glo. fi. est tota generalis, & prosequitur rationes generales ad tex. dic vt in ea.

Capitulum .V. Ad Hæc.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati, qui sepeliunt mortuos excommunicatos, tenentur illos extumulare. & nu. seq. Limita tamen vt nu. 11.*
2 *Excommunicatos manifestos qui sepeliunt, incurrunt excommunicationem ipso facto.*
3 *Hospitalarij an sint exempti, remissiuè.*
4 *Episcopus an possit punire sepelientes excommunicatos, vel admittentes eos ad diuina, remissiuè.*
5 *Excommunicatis mortuis participantes, an incidant in excõmunicationem minorem. & vsq; ad nu. 10.*
6 *Mortuus non est homo.*
7 *Legis dispositio cessat, cessante ratione.*
8 *Excommunicatus debet etiam post mortem absolui, si in eo apparuerint signa contritionis.*
9 *Priuatio præsupponit habitum.*
10 *Participare cum excõmunicatis, tàm viuis, quàm mortuis, qualiter dicamur.*

1 AD HAEC. Etiã priuilegiati, † qui sepeliunt mortuos excommunicatos, tenentur illos extumulare h. d. Vel sic, etiam priuilegiati nõ possunt admittere excommunicatos ad sepulturam. Et si admiserint, debent inde illos eijcere. Et si non fecerint, negligẽtiam eorum supplebit Episcopus .h.d. Nota primo, quòd excommunicati non debẽt sepeliri in cæmeterio, aut loco sacro. Et vide tex. in cle. eos. de
2 sepul. in quo sepelientes † manifestos excommunicatos, incurrunt excõmunicationem ipso facto. Secundo not. quòd licet beneficiati, etiam exempti, receperint excommunicatos ad ecclesiasticã sepulturam, tenẽtur illos exhumare, & eijcere. Et ipsorum exemptorum negligentiam supplent ordinarij locorum. Et hoc procedit, intelligendo, ꝙ isti Hospitalarij essent exempti. Secundum quem intellectum, habes hic vnum casum, in quo ordinarius exercet potestatem in exemptos. Inno. tamen
3 hic, vult, ꝙ Hospitalarij † non sint exempti. de quo statim videbimus in.c. recepimus. ȷ. eod. in glo. 1. Placet tamẽ quòd notabile procedat etiam in exẽptis; & hoc in fauorẽ ecclesiasticæ disciplinæ; & hoc ẽt videtur tenere Inno.
4 hic. Et an Episcopus † possit punire sepelientes excommunicatos, vel admittentes illos ad diuina, vide plenè per Io. An. in .c. episcoporũ. eo.ti. lib. 6. vbi concludit ꝙ non potest, si locus, & persona sunt exempti. Glo. 1. quærit,
5 vtrum † excommunicatis mortuis participantes incidant in excommunicationem minorẽ. & sol. ꝙ sic. In fi. glo. dic, Habes ergo, ꝙ effectus excommunicationis, quò ad prohibitionem participationis, durat etiam post mortẽ. Et sic patet, ꝙ excommunicatio, non solum afficit animam; sed ẽt corpus. & hoc tenet Phi.
6 Hosti. verò tenet contrarium; † quia mortuus non est homo. Et quia cum ibi non sit anima, non cadit vera communio, cum videatur esse debere ex parte vtriusq;. Sicut in simili dicimus de consensu. vt in.c. tuæ. de spon. Et quia hoc nõ reperitur in iure expressum regulariter. saluo eo quod habetur in .c. 1. & 2. de hæreti. lib. 6. & in cle. eos. de sepul. Item quia cessat ratio quare prohibetur communio. nam cum hoc fuerit inductum, vt excommunicatus rubore confusus inducatur ad satisfaciendum, vt in .c. pia. de except. lib. 6. & hæc ratio cesset in mortuo, cum omnino de eo non sit spes. 25.
7 dist. qualis. & Prouerb.c. 11. ideò † debet cessare ẽt dispositio. Io. An. hic tenet sm Host. cum glo. nostra. Et pro hac opi. facit ꝙ not. in .c. à nobis. 2. infra de senten. excom. Et ꝙ dicitur in glo. seq. vbi dicitur, ꝙ etiã post mor-
8 tem † debet absolui, si in eo apparuerunt signa cõtritionis. ergo cum possit absolui, durat ex-
9 communicatio, † cum priuatio præsupponat habitum. Præterea non est verum, ꝙ cessat rõ ꝓhibitiua participationis; quia licet post mortem non possint pœnitere, tamen dubitantes de dedecore, ꝙ etiam eis mortuis non participabitur, facilius, & fortius inducerentur in vita ad satisfaciẽdum. Et quanquam mortui nõ possunt participare cum alijs, tñ potest participari cum eis, corpus radendo, lauando, vestiendo, & similia faciendo, quæ negari non possunt fore fauorabilia mortuo. Facit.c. sacris. de sepul. 24.q.2.c.1. Et sic magis timebitur ecclesiastica censura, quæ est maxima causa ꝓhibitionis participationis. vt in .d.c. pia. licet

ergo

ergo cesset vna ratio, quia nõ potest amodo pę
10 nitere; tamen remanet alia. Et † quòd rebus
insensibilibus possimus participare, probatur
in .c. fi. de cle. exco. Nec est opus aliquo mo-
do facto, vel dicto excommunicati ad incur-
rendum excommunicationem; quia incurri-
tur etiam si aliquis dicat illi salue, aut aue. li-
cet ille nihil rñdeat. 11.q.3. excommunicatos
.24.q.1. omnis. Et hæc opinio est cõmunis. * Com. op.
& eam tenet vbiq; .D. m. vt hic, & in .c. sacris.
& in.c. consuluisti.§ .de conse.eccl.vel alta. Sit
ergo cõclusio, ꝙ lauando mortuũ, aut vestien-
do, vel etiam associando cadauer excommu-
nicati ad sepulturam, aut similia faciendo, in-
curritur excommunicatio. Glo. 2. oppo. ꝙ
11 tales † non sunt exhumandi, & sol. In eadem
glo. ibi, per eos non stetit. not. ex glo. ꝙ licet
quis non fuerit absolutus in vita, tamen sepul-
tus in cæmeterio non debet exhumari, si per
eum non stetit quo minus absolueretur. vt pu-
ta, quia apparuerunt signa contritionis, & nõ
potuit habere sacerdotem. Sed debet absolui.
Et dic quòd tex. noster procedit de exhuman-
do excommunicato, siue cœmeteria sint con-
tigua ecclesijs, siue non.

Capitulum .VI. Si De Terra.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio ecclesiæ præscribitur spatio triginta annorum.*
2 *Decimę debentur parochiali ecclesiæ, in qua prædia sita sunt, non solum à laicis, sed etiam à religiosis.*
3 *Decimæ, licet sint de iure diuino, tamen Papa potest concedere priuilegium de ipsis non soluendis: & an indistinctè procedat.*
4 *Prælati, & Rectores ecclesiarum, an negligendo, seu tacendo possint præiudicare ecclesiæ. & nu. 7.*
5 *Res de facili reuertitur ad suam naturam.*
6 *Prælati factum præiudicat ecclesiæ, quando per ipsum reuertitur ad ius commune.*
8 *Priuilegio proprio renuntiare cuilibet est licitum, Limita tamen vt ibi.*
9 *Priuilegio exemptionis renuntiari non potest.*
10 *Priuilegium, an tollatur per vnicam contrafactionem.*
11 *Priuilegium, an tollatur spatio triginta, vel quadraginta annorum; & de communi. nu. 12.*
13 *Præscriptio, an currat contra ignorantem.*
14 *Præscriptio non interrumpitur per solam contradictionem. Limita tamen vt ibi.*
15 *Priuilegium facilius tollitur, quàm ius commune.*

SI DE TERRA. Contra priuile-
1 gium † ecclesię pscribitur spatio
triginta annorum .h.d. Nota pri-
mo ex principio ibi, in parochia,
2 ꝙ † decimę debẽtur parochiali ecclesiæ in qua
prædia sita sunt, non solum à laicis, sed etiam
à religiosis. de quo in.c. cũ contingat. de deci.
Secũdo not. ꝙ cum decimę sint de iure diuino,
etiam religiosi tenentur illas soluere. de quo in
.c. ex parte. & .c. nuper. de deci. Tertio nota,
3 ꝙ licet † decimæ sint de iure diuino, vt in.c. tua.
.§. de deci. tamen potest Papa concedere priui-
legiũ de ipsis nõ soluendis, & tenet. Et licet hoc
in clericis non sit dubium, per tex. nostrũ, &
.d.c. ex parte. & .c. nuper. tamen de laicis est
dubiũ. dic vt traditur in.c. à nobis .§. de deci.
4 Quarto nota, ꝙ prælati, † & rectores ecclesia-
rum negligendo, seu tacendo, possunt præiudi-
care ecclesiæ, permittendo præscriptionẽ cur-
rere contra ecclesiam. & idem probatur in .l.
iubemus nullam. C. de sacrosan. eccle. Nec
ob. reg. delictũ. de re. iur. lib. 6. quia loquor in
ijs quæ cõsistunt in faciẽdo. de quo vide ibi. &
ꝙ traditur. per gl. 1. 16. q. 3. c. placuit. 2. Nec
ob. si tu diceres, ergo solutio facto per istos, cũ
sit in faciendo, non potest pręiudicare ecclesię;
quia respondeo, ꝙ cum ista solutio sit de iure
communi, vt dictum est, sequitur ꝙ aduersus
ipsam tuebantur ex priuilegio. Vnde cum non
vterentur priuilegio, videtur potius negligen-
tia, & omissio, quàm factum. Et facit etiam ꝙ
5 dicit hic glo. nostra, quia † res de facili reuerti-
tur ad naturam suam. vide glo. singu. in.c. statu
tum. in ver. iurandum. de præben. lib. 6. & ꝙ
not. in.c. 1. iũcto .c. fin. de pac. lib. 6. Et ꝙ tra-
6 dit Fede. cons. 89. vbi vult singulariter, † ꝙ qñ
per factum prælati redditur ad ius commune,
contra speciale priuilegium ecclesiæ, potest so-
lus Prelatus præiudicare ecclesiæ. Aduerte tñ,
7 ꝙ licet Prælatus † negligendo possit præiudica-
re ecclesiæ, tamen tenetur ipse ad satisfaciendũ
ecclesiæ. hoc singulariter voluit glo. in ver. per-
ueniat. in.d.c. placuit. Facit ꝙ not. 3. q. 4. in .c.
fi. & ꝙ dicimus. de tutore negligente in.l. quic-
quid. C. arbi. tut. & ꝙ not. in gl. in.l. nõ ignotũ.
.c. de admi. tut. Facit. 12. q. 2. c. monemus. Vl
8 timo not. ꝙ liberum est cuilibet † renuntiare
proprio priuilegio. Quod intellige, dummo-
do per renuntiationem non præiudicetur supe-
9 riori. Et ideò † priuilegio exemptionis non
potest renuntiari. vt not. in .c. cum tempore. §.
de arbi. Glo. 1. oppo. & pro so. remittit. In
fi. glo. dic, et aduerte, ꝙ habes ex hoc, & ex
10 iuribus in glo. allegat. ꝙ priuilegium † non tol
litur per vnicam contrafactionem. Cuius con-
trarium voluerunt quidam. de quo arti. dic, vt
dicam in.c. accedentibus. §. eo. Et ibi etiam
videbimus, an requiratur. 30. vel. 40. an. Sed
11 pro declaratione istius gl. & tex. q̃ro, † an pri-
uilegiũ tollatur spacio triginta, vel quadraginta
annorũ. So. Host. & Io. An. hic intelligunt,
& limitant tex. ꝙ voluntariè facta fuit solutio,
per tex. nostrum, dum dicit voluistis. Secus si
ignoranter, aut inuitò. arg. l. ad eos .ff. como.
12 & .c. ꝙ latenter. §. de regu. iur. & cõiter † * se Com. op.
quuntur doc. excepto .D. m. qui dicit, quòd
miratur, quòd doc. hoc sequantur. & quod
nullo modo putat hoc verum. Nam ex hoc
videtur inferendum, quòd contra ignoran-
13 tes † non currat præscriptio, ꝙ est falsum; vt

in.l.

in .l. fina. in fi. C. de præscrip. long. tempo. Et
tenet Bart. ꝙ currat, sed ꝙ detur restitutio, in
.l. 1. §. si quis autem propter .ff. de iti. actuq;
pri. pro cuius dicto est tex. in .l. si in partem
.§. 1. & in .l. si locus. in prin. ff. quemadmo. ser.
amit. Item reprobat ipse ꝙ dictum est, ꝙ inui-
ti soluentes non præiudicant sibi; nam ex quo
recipiẽtes sunt in bona fide, debẽt ipsi præscri-
bere; & imputandum est soluentibus, qui con-
uenti in iudicio non allegant, & ostendunt pri-
15 uilegia sua; † nec enim per solam cõtradictio-
nem præscriptio interrumpitur. 16. q. 3. c. di-
lectio in. §. potest & .l. fi. C. de præscri. lon. tem.
Quod tamen dicit limitandum, per .c. nihil
prodest. s̄. de præscrip. nam si in loco propter
hostilitatem non reddebatur iustitia, non cur-
rit præscriptio. Facit etiam .c. ex transmissa. s̄.
de præscrip. & ꝙ tradit Bar. si rectè memini,
in .l. naturaliter .ff. de vsucap. Aduerte tñ, quia
ego intelligo Io. An. & Hosti. voluisse loqui
de violentia. Glo. 2. fortificat tex. colligẽdo,
& probando per similia, & per rationem. In
eadem ibi, multo fortius, dic, quoniam facilius
15 tollitur † priuilegium, quàm ius commune, vt
in .l. antiquæ. C. ad velle. & in .l. eius. §. 1. ff. de
testa. mi. & in .c. præsenti. de præben. lib. 6. In
eadem glo. in fi. dic, & .35. dist. c. ab exordio.
Et adde quæ dixi. s̄. in. 4. not. Glo. fin. in prin.
allegat cócor. & in fi. oppo. & pro so. remittit.

Capitulum .VII. Porrò.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiorũ tenor inspiciendus est, & seruandus.*
2 *Priuilegia sunt seruanda, non solum quò ad formã verborum, sed etiam quò ad mentem ipsorũ.*
3 *Priuilegium alleganti non creditur, nisi illud ostendat.*
4 *Priuilegium allegandi modus: remissiuè.*
5 *Bona acquisita per priuilegiatos assumunt naturã priuilegiatorum.*
6 *Quanuis dictio, aduersatur tàm in iure, quàm in facto.*
7 *Intellectus duplex huius tex.*

1 PORRÒ. Priuilegiorum † tenor
inspiciendus est, & seruãdus. h.d.
Vel sic, de priuilegijs non est iu-
dicandum, nisi inspecto eorũ te-
nore, secundum quem ab omnibus subditis ser
uãda sunt. h.d. Not. primo secũdum summa-
rium, ꝙ potest exemplificari, per tex. in .c. nu-
2 per. s̄. de deci. Et intellige, ꝙ † priuilegia sunt
seruanda, non solum quò ad formam verborũ,
sed etiam quò ad mentem ipsorũ, vt in .c. quan-
3 to. j̄. eo. Secundo not. ꝙ † alleganti priui-
legium non creditur, nisi illud ostendat. Et
4 de † modo allegandi priuilegia, vide in .c. cum
personę. eod. tit. lib. 6. Vltimo not. arg. pro,
5 & contra, secundum varias lecturas, ꝙ † bona
acquisita per priuilegiatos, assumunt sibi natu-
ram priuilegiatorum. Facit .c. quod circa. j̄.
eo. & .c. vni. de iure pa. lib. 6. & iura quæ alle-
gantur in glo. 2. in fi. Glo. 1. quærit de intel-
lectu literæ, & soluit. In eadem glo. in vers.
quanuis, adde tex. in .c. venerabilem. & tex.
iuncta glo. in vers. quanuis, in .c. bonæ .1. s̄. de
elec. & not. in .l. idem .ff. vsufruc. quemadmo.
caue. In eadem ibi, sed propriè non videtur
6 posse stare, & ratio est, quia ista dictio † quan-
uis, de natura sui est aduersatiua; & aduersatur,
tàm in iure, quàm in facto, vt not. in .l. 1. §. do
lum. de eo per quem fa. erit &c. Sed hic non
stat aduersatiuè, sed ampliatiuè. Nam sensus
7 est † literæ secundum glo. seq. ꝙ cum isti tem-
plarij habeant multa priuilegia in bonis suis,
non est dubitãdum, quin habeãt illam liberta-
tem in acquirendis, quam in acquisitis; Sed si
dictio, quanuis, intelligeretur ꝓpriè, vt stet ad-
uersatiuè, tunc est secundus intellectus, ꝙ isti
non habent illam libertatem in acquirendis,
quam in acquisitis; Et sic ex hoc secundo in-
tellectu infertur, ꝙ licet res perueniat ad pri-
uilegiatum, non mutat naturam suam, vt tra-
ditur in .c. commissum. s̄. de deci. In vtroq; ta
men casu, & intellectu, diligenter inspicien-
da sunt verba priuilegiorum. Et not. ex præ-
dictis de significato dictionis quanuis, ad in-
terpretationem statutorum. Glo. 2. quærit de
intellectu literæ. In fin. glo. dic, iste intelle-
ctus procedit, secundum ꝙ dictio quanuis, nõ
stat propriè, vt dictum fuit in glo. præced.
Glo. pe. dicit quatuor, vel quinq; not. In fin.
glo. dic, not. hanc glo. in practica; & idẽ not.
in .c. contingit. de fi. instru. & in .d. c. cum per-
sonæ. de priuile. in 6.

Capitulum .VIII. Recepimus.

SVMMARIVM.

1 *Census solutio non probat quem exemptum, nisi appareat ex alio. & nu. 3. & 4.*
2 *Census reseruatio de necessitate non requiritur ad concessionem exemptionis.*
4 *Probatio debet esse necessaria, & concludens. & nu. 6.*
5 *Dominium non probatur per librum censualem.*
7 *Recipere aliquẽ specialiter in ius beati Petri, importat exemptionem.*
8 *Exemptio non probatur per solutionem census, licet cum ipsa sit receptio sub protectione. & nu. 43.*
9 *Iurisdictio, an contineatur actiuè, & passiuè sub nomine protectionis.*
10 *Recipere aliquem in protectionem, non præiudicat in aliquo iuri aliorum.*
11 *Recipiens aliquem in protectionem, non tenetur eum à iusto bello sibi moto defendere: Sed tantum ab iniusto.*
12 *Hospitalarij, & Templarij, an sint exempti. & nu. 48.*
13 *Exemptio quid sit.*
14 *Priuilegium, quo quis eximitur à muneribus, an dicatur potius priuilegiũ immunitatis, quàm exemptionis.*

15 *Exem-*

15 Exemptionis priuilegium quis possit concedere.

16 Papa super ecclesijs, & personis ecclesiasticis habet plenam, & omnimodam potestatem.

17 Imperator in temporalibus, supremam habet potestatem in terris sibi subiectis.

18 Reges, Principes, & ciuitates non recognoscentes superiorem, in terris sibi subiectis habent tantam potestatẽ, quantã habet Imperator.

19 Papa non potest quem ita priuilegiare, vt non sit sibi subiectus, quantum ad spiritualia.

20 Imperator, an posit concedere exemptionem subdito suo, vt nec coram se, nec coram alio iudice seculari, sed tantum coram ecclesiastico possit conueniri. Et an possit reuocare talem exemptionem. nu. seq.

22 Nolle est eius, cuius est velle.

23 Exemptionẽ, an posit legatus à Latere cõcedere.

24 Exemptionem, an posint concedere Primates, Archiepiscopi, & Episcopi.

25 Exemptio potest fieri quò ad quædam, & quò ad quædam non: & pro parte sic, & pro parte non: ibidem.

26 Eximere à se principalem ecclesiam retẽta capella in potestate sua, & econtrà, an quis posit. & nu. seq. vbi quid si Ecclesia sit subiecta alteri Episcopo.

28 Exemptio debet fieri cum debita, & requisita solemnitate, & ex causa legitima.

29 Exemptionẽ generalem, quò ad temporalem iurisdictionem, recgonoscẽs superiorem non potest concedere: secus exemptionem respectu munerum; ibidem.

30 Renuntiare iuri suo cuiq; licitum est.

31 Exemptionẽ quis cõcesserit clericis, quæ exẽpti sunt à laicis, seu à iurisdictione Imperatoris.

32 Exemptionis priuilegium per quas verborum formulas concedi videatur: Et ibi quòd per nouem, vsque ad nu. 41.

41 L. 1. §. simili modo. C. de lat. liber. tol. declaratur.

42 Exẽptio importatur per verba suprascripta, dummodo principaliter, ac propter se enũtientur.

44 Exempta à iurisdictione Diœcesani nõ dicitur ecclesia, quæ concessa est in proprios vsus alicuius Prælati.

45 Exemptio tàm à temporalibus, quàm à spiritualibus intelligitur facta, si Papa eximat ecclesiam ab Episcopo pleno iure, vel vtroq; iure; & idem de concessione facta alicui à Papa sub illis verbis.

46 Exemptionis priuilegium, non requirit expressam mentionem de Episcopo, vel ordinario.

47 Exemptionis priuilegia, qui dicantur habere.

48 Exempti, an sint aliqui de iure à iurisdictione ordinariorum, & ibi an hospitalarij.

49 Exemptionis priuilegium, quando possit concedi.

50 Voluntas sola sufficit in his, quæ sunt de iure positiuo.

51 Papa est supra ius positiuum.

52 Exemptionis priuilegium, an iuuet impetrantẽ post citationem factam per ordinarium.

53 Exemptionis causa, à quo iudice debeat cognosci. & nu. sequen.

54 Priuilegia debent restringi, secundum tenorem, & metas ipsorum.

55 Immutatum cur stare prohibetur.

56 Legatus de latere, non potest cognoscere de causa exemptionis, in qua solus Papa regulariter potest cognoscere; nisi specialiter sit ei demãdatum, secundum communem. ibidem.

57 Exemptionis causa, an possit cognosci à Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis.

58 Exemptus regulariter ratione delicti comissi extra locum exemptum; vel ratione contractus celebrati extra locum exemptum; vel ratione rei alibi sitæ, potest coram ordinario loci conueniri.

59 Effectus si extendatur ad locum publicum, licet res sit in loco priuato, datur interdictum, ne quid in loco publico.

60 Exempti si contrahant, vel delinquant in loco exemptionis, ordinarius regulariter nõ potest de ipsis se intromittere. Fallit tamen in vigintiquatuor limitationibus infra positis. et vsq; ad nu. 69.

61 Illatio non fit ex separatis.

62 Exemptorum negligẽtia, debet suppleri ab ordinarijs authoritate apostolica.

63 Ordinarius loci exigit rationem administrationis gestorũ ab exemptis deputatis executoribus testamentorum. Et punit eos, si circa administrationem reperit illos culpabiles.

64 Exempti sepelientes excõmunicatos, vel alios similes, possunt ab ordinarijs puniri, secũdum communem.

65 Notorietas, an tribuat iurisdictionem ordinarijs contra exemptos, pro delicto commisso in loco exempto.

66 Exempti excommunicati ipso facto, possunt postea ad ordinarijs pronuntiari pro excommunicatis, vt ab alijs vitentur.

67 Declaratio, seu denuntiatio nihil addit.

68 Notoria non requirunt cognitionem iudicialem.

69 Exempti, etiam volentes, non possunt prorogare iurisdictionem ordinarij in contentiosis iurisdictionalibus, & pœnalibus, absq; licentia Papæ.

70 Exempta quando principaliter est persona, an, et quando ordinarius possit se intromittere.

71 Exemptus citatus ab ordinario, an teneatur comparere saltem allegaturus priuilegium suum. Et ibi practica compellendi exemptum ad ostendendum priuilegium suæ exemptionis.

72 Exemptionis probandæ articulo pendente, vtrũ ordinarius possit exercere iurisdictionẽ suam contra exemptum.

73 Exemptarum Monialium monasterium, si quis ingrediatur contra statutum Epi hoc prohibens sub pœna excommunicationis, an possit ab eodem Episcopo puniri.

74 Exemptus locus, & locus extra diœcesim, æquiparantur.

75 Episcopi statutum, vel præceptum non ligat extra Diœcesim.

76 Exemptũ locum sibi pro tribunali eligere, an possit ordinarius.

77 In exempto loco, an possit Episcopus exercere in

pon-

pontificalibus celebrationem diuinorum, & benedictionẽ populi: remissiuè.
78 *Exemptio concessa alicui, ne possit excommunicari ab alio quàm à Papa, an faciat quòd non possit conueniri coram Episcopo. & nu. seq.*
79 *Concessio vnius infert alterius denegationem.*
80 *Exemptus, si excommunicetur ab ordinario in casu non permisso, an valeat excommunicatio.*
81 *Exemptus an, & quando, subijciatur ordinario secundũ opi. Car. multipliciter distinguendo.*
82 *Episcopus, si in studio emit vinum, vel bladum, poterit conueniri coram ordinario: remissiuè.*
83 *Exẽptionis effectus colligitur ante omnia ex verbis, & tenore priuilegiorum.*
84 *Exemptus ratione vnius rei, non intelligitur exemptus ratione alterius: Exemptus tamen simpliciter, videtur generaliter exemptus.*
85 *Exempta ecclesia, vtrum censeantur exempti ministri: Et quid de oblatis monasterio exempto. nu. 86. Et quid de famulis, & mercenarijs ipsius. nu. 87.*
88 *Exempto monasterio, non censentur capellæ exemptæ.*
89 *Exemptio, si concedatur monasterio, & capellis suis, an extendatur ad capellas postea acquisitas.*
90 *Exemptio facta ecclesiæ, cum capellis suis expressis nomine proprio, nõ infert necessariò, quòd dictæ capellæ sint suæ.*
91 *Exempto loco, si locus non exemptus concedatur, an gaudeat priuilegio exẽptionis. & nu. seq. Et quid in casu contrario. nu. 93.*
92 *Episcopo inferior non potest ea, quæ sunt Episcopalis iuris, etiam ex præscriptione, obtinere.*
94 *Exempta ecclesia, an dicatur liberata à iure reuerentiæ quam debet Episcopo.*
95 *Exempti, an præferendi sint non exemptis in processione.*
96 *Exempti Abbates, an possint in synodo vti pretiosiori mitra, quàm non exempti.*
97 *Exemptio loci exmpti, vsq; ad quem locum extendatur.*
98 *Exemptionis priuilegium, qualiter tollatur.*
99 *An per viam reuocationis.*
100 *An per viam renũtiationis, saltem quò ad præiudicium renuntiantis.*
101 *Exemptio, vtrum tollatur præscriptione.*
102 *Præscriptione tolli potest, quod per præscriptionem potest induci.*
103 *Tacitè Fieri non potest, quod non potest expressè.*
104 *Exemptionis priuilegium secundum impetrans, an videatur renuntiare priuilegio priori super eodem obtento.*
105 *Clericus dubitãdo de validitate sui tituli, potest illi renuntiare impetrando alium.*
106 *Dominium non potest acquiri ex diuersis titulis.*
107 *Tituli possunt multiplicari.*

1 RECEPIMUS. Solutio † census nõ
probat quem exemptum; nisi ex
alio deprehendatur; vt quia sol-
uitur ad indicium perceptę liber-
tatis. h.d. Vel sic, per solam solutionem cẽsus,
quæ sit Romanæ ecclesiæ, non probatur exem-
ptio à iure Episcoporum. h.d. Diuiditur, quia
primo ponitur consultatio, secundo responsio,
secunda ibi, cæterum. Not. primo, ꝙ licet
in priuilegio exemptionis non appareat, ꝙ se-
di apostolicæ soluendus est aliquis census, per
hoc tamen non concluditur, ꝙ non sit conces-
sa exemptio. Et ratio est in promptu, quia so-
2 lutio census † non est de substantia exemptio-
nis; licet quandoq; concedens exemptionem
solitus sit ad indiciũ concessę libertatis reserua
re sibi aliquem censum; de quo in .c. constitu-
tus. supra de reli. do. Secundo not. per con-
3 trarium, ꝙ solutio † census non probat exem-
4 ptionem; nam cum probatio † debeat esse ne-
cessaria, & concludens, vt in .c. in præsentia.
supra de probatio. & solutio census possit
fieri propter alias varias causas, quàm propter
causam cõcessę exẽptionis; ꝙ patet hic in tex.
nostro, quia & ad indiciũ perceptæ ꝓtectio-
nis potest fieri, sequitur, ꝙ tanquam ambigua
non probat, & necessariò non concludit. Si-
5 mile dicimus, ꝙ liber † censualis non probat
dominium. vt in .l. censualis. C. de dona. Ter-
tio not. ex prædictis, & ex tex. ꝙ non probat
6 hoc † esse, ꝙ ab hoc contingit abesse. Simile
in .c. tua. §. de spon. & in .l. non hoc. C. vnde
cog. Quarto no. ꝙ per hæc verba recipimus
7 te, † vt sis specialiter iuris beati Petri, videtur
inducta exemptio, & libertatis concessio. Et
ratio est, quia regulariter oẽs ecclesię sunt de
iure beati Petri. Si ergo in priuilegio dicitur
ꝙ sint iuris beati Petri specialiter, videtur ali-
quid specialiter de nouo concedi. & per con-
sequens exemptio. Facit ꝙ not. in .l. si quan-
do. C. de inoff. testa. Et de similibus verbis.
per quæ inducitur exemptio, dicam. j. in ma-
teria exemptionis in tertio articulo principali.
Quinto not. ꝙ etiam illa simul iuncta, videli-
8 cet, receptio † sub protectione, & solutio cen-
sus, non probant exemptionem. de quo remit
tit .D. m. ad not. per Bal. in .l. solet. in fi. ff. de
de offi. proconsul. & ad not. in .c. omnis ani-
ma. §. de censi. Sed Bal. in .d.l. solet. nihil di-
cit; sed bene tangit articulum de receptione
sub protectione, in .l. 1. C. si quacunq; prædi.
9 pote. vbi dicit, quòd † nomine protectionis,
omnis iurisdictio cõtinetur actiuè, & passiuè.
Et aduerte, quia non solum procedit notabile,
quando ecclesia recipitur sub protectione; sed
ẽt si recipitur singularis persona expresso noĩe
proprio. vt in .c. ex parte. infra eo. Vltimo not.
10 ex. fi. tex. ꝙ per † receptionem factam sub pro-
tectione, non intelligitur detrahi in aliquo iuri
ordinariorum, vel similium. ꝙ perpetuò nota-
bis; quia quotidie contingit, ꝙ domini tem-
porales, aut ciuitates, recipiunt aliqua castra,
vel paruos dños sub protectione ipsorũ; nam
per hoc nõ præiudicatur iuribus aliorum. Vn-
de habentes iura contra tales receptos, possunt
exercere sicut prius. Et ex hoc infertur, quòd
11 tales † recipientes nõ tenẽtur tales recipere ad-
uersus bellum, vel litem cõtra eos iuste illatam,

vel cœptam. Sed duntaxat si iniustè grauarentur; vt sentit hic glo. fin. in fi. & sequitur Hostien. & etiam sequuntur docto. Glo. 1. formar .q. & sol. In fin. glo. dic, videtur ergo
12 hæc glo. innuere, quòd isti Templarij, † & Hospitalarij sint exempti. Sed Hostien. hic dicit, quòd licet ipsi sint in multis priuilegiati, non tamen sunt exempti. Sed dic vt dicam infra in quarto principali articulo. In glo. 3. in fin. dic de hoc, vt dicã .j. in tertio articulo principali. Glo. fin. in prin. est literalis, & probat literam per simile. deinde opponit, & non sol. deinde format .q. an talis receptio sub ꝓtectione aliquid operetur. In eadem glo. ibi .c. vltimo, dic de hoc, vt ibi dixi post doct. In eadem glo. ibi, eum iniustè grauãtur. not. hanc glo. pro ijs quæ dixi in vlti. not.

¶ Postremò. Extra glo. quia hæc decre. tractat de materia exẽptionis, & etiam Inno. & docto. hic, & ista materia est multum quotidiana, & vtilis, & multum male, & inordinatè explicata per doct. & principaliter conuenit capitulo nostro; iccirco, vt ipsam plenè, & ordinatè habeas, prosequar infrascriptos articulos principales. Primus erit, quid sit exemptio, seu eximere. Secundus, quis possit priuilegium exemptionis concedere. Tertius, per quę verba intelligatur esse concessa exemptio. Quartus, qui sint, qui dicuntur priuilegia exẽptionis habere. Quintus, quando possit concedi exemptio. Sextus, quis iudex possit cognoscere de exẽptis, & de exemptionis causa. Septimus, de effectibus exemptionis. Octauus, & vltimus, qualiter exemptio amittatur,
13 seu tollatur. Circa primũ igitur quero, † quid sit exemptio. Sol. docto. non tradunt. Sed iureconsultus in .l. sed eximendi .ff. ne quis eũ qui in ius. voca. est vi. exi. dicit, quòd hoc verbum generale est. Et subdit, ꝙ licet eripere, sit de manibus auferre per raptum; Eximere tamen est quoquo modo auferre, etiam si de manibus non rapuerit. Et quamuis hæc expositio, seu significatio ibi ponatur quantum ad effectum, & declarationem illius tit. tamen etiam pertinet ad titulum nostrum. Vnde dico, quòd verbum est generale. Et idem importat, ꝙ subtrahere, subferre, vel extrahere. Vnde dicitur exemptus, quasi ex aliquo demptus, quasi tractus, vel extractus à iure alicuius, vel ab aliquo munere, seu onere; extrahuntur enim exempti, vel à iurisdictione ordinariorum, vel similium, seu à munere, vel onere. Arbitror tamen, quòd propriè, & in potentiori significato, & quantum ad materiã huius .c. pertinet, significet subtractionẽ à iurisdictione; vt ꝓbatur hic in tex. nostro, & in .c. 1. & in .c. cum personæ. & in .c. per exẽptionem. eod. tit. lib. 6. Facit .c. sicut vnire
14 .§. de excessi. pręla. Alia vero † priuilegia, quibus eximitur quis à muneribus, seu oneribus, dicuntur potius priuilegia immunitatis, quàm exemptionis esse. vt .ff. de iure immuni. per totum, licet etiam ista quantum ad hoc, quòd eximitur quis à muneribus, vel ab aliquo munere, etiam priuilegia exemptionis dicantur, vt patet ex vi vocabuli. & est text. in .c. cum instantia. supra de censi. ibi, dum tex. dicit, exempta. Circa secundum arti-
15 culum principalem quis possit † exemptionis priuilegium concedere, dic, quòd Papa potest tale priuilegium concedere. vt not. glo. .2. in .c. 1. eod titu. lib. 6. per tex. 16. q. 1. in .c. frater noster. & .9. q. 3. in .c. nunc verò.
16 Ipse † enim super ecclesijs, & personis ecclesiasticis habet plenam, & absolutam potestatem. vt in .c. 2. de concef. præben. lib. 6. & in .c. proposuit. supra de concef. præben. & in cle. 1. vt lit. pen. & ibi dixi .9. q. 3. c. per principalem. & .c. cuncta per mundum. Et hoc, quantum ad spiritualia, & quò ad clericos, & ecclesias, & personas ecclesiasticas, vel etiam quò ad temporalia, & laicos, in terris temporaliter sibi subiectis. Hac etiam ratio-
17 ne, cum etiam Imperator † in temporalibus supremam teneat potestatem, vt in .c. solitæ. de ma. & obe. & 10. dist. quoniam .96. dist. cum ad verum. & in .l. deprecatio. ff. ad .l. rodi. de iac. idem dicendum esset in eo, quò ad temporalia, & laicos sibi subiectos. Et hac etiam ra-
18 tione, ego idem arbitror de omnibus † Regibus, Principibus, & Ciuitatibus, non cognoscentibus superiorem in terris sibi subiectis; nam isti in istis terris sibi subiectis tantam potestatem habẽt, quantam Imperator. vt traditur per docto. in .c. per venerabilem. supra qui. fi. sint le. et Bart. in .l. hostes .ff. de capt. et Bart. & Ioan. de Imo. in .l. infamem .ff. de pub. indi. dixi. in .c. 1. de maledi. Est tamen
19 aduertẽdum, quòd † Papa non posset quem ita priuilegiare, vt non sit sibi subiectus. vt tradit Ioan. Andr. in .c. cum instantia. supra de censi. Quod ego arbitror verum, quantum ad spiritualia, vel respectu clericorum, vel ecclesiarum; quia non potest quis esse acephalus. Facit quod not. in .c. cum non liceat. supra de præscrip. Secus autem quò ad temporalia; arbitror enim quòd possit concedere laico subdito, vt nõ possit ratione temporalitatis conueniri, etiam coram se. Sed solum coram tali iudice temporali, aut coram Imperatore. Et hac ratione ego arbitror, quòd etiam Im-
20 perator † posset cõcedere exemptionem subdito suo, vt nec coram se, nec coram aliquo iudice seculari, sed solum coram aliquo iudice ecclesiastico, seu Papa possit conueniri. Facit authen. si verò contigerit .C. de iudi. & in corpore vnde sumitur. Arbitror
21 tamen, † quòd posset reuocare hanc exemptionem. vt dicam in vltimo articulo; quia
22 eius † est nolle &c. vt in regu. .1. infra de reg. iur. Dummodo fortè non firmasset per sacramentum talem exemptionem non reuocare. per not. in .c. cum contingat. supra de iureiuran. nam tunc non posset rebus sic stanti-

bus. vt dicam in vltimo articulo. Et prædi-
cta notabis, quia nouissima sunt. Sed quæro
23 iuxta prædicta, vtrum † Legatus de latere pos-
set talem exemptionem concedere. Solu. dic
quòd exemptionem, vt quis eximatur à iurisdi
ctione ordinarij, non potest concedere sine spe
ciali mandato, seu commissione. vt not. in .c.
.1. eo. tit. lib. 6. per .c. fin. supra de confir. vti.
& vide quod ibi dixi. Sed exemptionem, seu
immunitatem ab aliquo onere posset concede-
re. vt not. in .d. c. fin. de confir. vti. Hoc ta-
men intellige, de omnibus exẽptionibus re-
spectu iurium, & onerum in quibus Legatus
potest dispensare, de quibus latissimè traditur
per Specu. in titu. de dispensat .§. consequen-
ter. ver. legatus. & vers. & generaliter. & quod
not. in .c. quod translationem. supra de offi.
24 lega. Vltimo quæro, vtrum † Primates, Ar-
chiepiscopi, & Episcopi possint eximere ec-
clesias, seu priuilegia exemptionis concede-
re. Sol. Abb. quem sequuntur docto. in .c.
.1. eod. titu. lib. 6. dicit quòd non. per .c. 2.
& .c. sicut vnire. supra de exces. præla. pro quo
dicto facit, quia si Legatus, de quo minor erat
dubitatio, non potest eximere, multo minus
debet posse inferior ordinarius. Ego verò ar-
bitror hoc verum, quantum ad totalem exem-
ptionem à iurisdictione. Facit quod not. in .l.
legatus. ff. de offi. præsid. vbi dicitur, quòd
præses nõ potest abdicare à se iurisdictionem.
Sed quò ad alias exemptiones munerum, &
honorum, non procedit dictum Abb. Vn-
de dico, quòd potest eximere aliquem, seu
aliquam ecclesiam, vt non teneatur ad cathe-
draticum, vel ad moderatum auxilium, & quò
ad alios redditus temporales, vel etiam spiri-
tuales; si sint tales qui possunt remitti. per not.
in .c. cum venerabilis. de censi. & in .c. consti-
tutus. sup̃ de relig. do. Et probatur in .c. quia
circa. infra eod. & not. Inno. & post eum doc.
in .c. pastoralis. supra de donat. Facit quod
not. 16. q. 1. c. & temporis. & in .d. c. sicut
vnire. Et ita debet intelligi, & restringi q̃ no.
in .c. cum olim. 2. infra eod. Secus est ergo in
ijs quæ non possunt remitti. vt not. glo. in ver.
sedis Apostolicæ. in clem. 2. de re. do. Et sic
25 patet ex prædictis, quòd † quò ad quædam po-
test fieri exemptio, & quò ad quædam non.
Item potest fieri pro parte, & pro parte non.
& sic in parte valere, & in parte non. vt pro-
batur in .c. cum capella. infra eod. & in .c. per
exemptionem. & in .c. si papa. eod. titu. lib. 6.
26 Itẽ potest quis † à se eximere principalem ec-
clesiam, retenta capella in potestate sua; et
econtra. vt not. docto. legistæ in .l. liberum ar-
bitrium. ff. de adopt. per illum tex. & proba-
tur in iuribus præallegatis. Et prædicta pro-
cedunt, quando Episcopus eximeret eccle-
siam sibi immediatè subiectam. Sed si exi-
27 meret ecclesiam † diœcesis suæ alteri, puta, Ar-
chiepiscopo, Abbati, vel simili prælato su-
biectam, tunc secundum Inno. in .d. c. pasto-
ralis. intelligitur in totum exempta cum cle-
ricis, & laicis. ita quòd, illi Prælato in to-
tum subiacebit. Quod tamen intellige, quò
ad ea quæ sunt iurisdictionis Episcopalis; non
quò ad ea quæ sunt ordinis; vt ministrare sa-
cramenta, confirmare in fronte, & ordines
conferre, ecclesias consecrare, & sic de simi-
milibus; qm̃ ab istis non videtur exẽpta. vt not.
in .c. ex ore. infra eod. Et hoc procedit in quan
tum Prælatus ille cui subijceretur, non posset
talia administrare; ex eo, quòd non haberet
ordinẽ Episcopalem. Aliàs secus. vt puta, quia
esset subiecta alteri Ep̃o, vel Archiepiscopo qui
posset prędicta administrare, & Ep̃us illam exi-
meret. Item aduerte, quia in quantum dixi, q̃
potest eximere, debes intelligere, quòd eo casu
28 quo potest eam eximere, debet illud † facere
cũ debita, & requisita solemnitate, & ex cã le-
gitima, sm̃ ea quæ traduntur in .d. c. pastoralis.
& in .d. c. 1. de rebus eccle. non alie. lib. 6. &
quod not. glo. in .d. c. constitutus. de reli. do.
per Guil. in cle. 1. de censi. & per docto. in .c.
cum venerabilis. supra de censi. tangitur etiam
.16. q. 2. c. visis. Et ex prædictis ego infero,
quòd licet inferiores domini recognoscentes
29 superiores, † ẽt quò ad tẽporalem iurisdictionẽ
non possint priuilegium generalis exẽptionis
concedere, tamen respectu munerum, seu one-
rum, in quibus per propria statuta possunt sibi
præiudicare, possunt etiam priuilegium exem-
30 ptionis concedere; quia † licitum est vnicui-
que suo iuri renuntiare. vt in .c. si de terra. sup̃
eod. Et idem dicendum est de ciuitatibus, &
reliquis collegijs respectu eorum, in quibus
possunt statuta concedere. Postremò circa
31 hunc articulũ quæro, quis concesserit † priuile-
gia clericis, vt sint exẽpti à laicis, seu à iurisdi-
ctione Imperatoris. Solu. quidam dicunt,
quòd summus Imperator, idest, Deus. & sic de
iure diuino exempti sunt. Quidã verò dĩt, q̃
Imperator inferior, non Deus. Quidam verò
volunt, q̃ Papa de consensu Imperatoris. Sed
potius videtur esse dicendum, q̃ de iure diuino
sint exempti. Vide q̃ traditur per Innoc. Io.
An. & doc. in .c. 2. sup̃ de ma. & obe. Et per
Inno. in .c. nouerit. j̃. de sen. exc. per Guil. in
clem. 1. de off. ord. in princ. vbi latè tractat.
32 Circa tertiũ articulũ, videlicet, per quæ † verba
videatur priuilegium exemptionis concessum.
Sol. dic, q̃ si Papa asserat ecclesiam exemptam,
vel propter hoc, verba narratiua, aut enũtiati-
ua ꝓferat, aut priuilegium exẽptionis conce-
dat, vel eximat ab ordinaria potestate, intelligi-
tur ecclesia, vel ille pro quo talia verba profe-
runtur, exẽptus esse ab ordinaria potestate. vt
hæc probantur in .c. si papa. eo. ti. lib. 6. Secun-
33 do intelligitur † cõcessa exẽptio per hęc verba,
noueris te esse iuris beati Petri. tex. est hic, ad-
iungendo solutionẽ census cũ dictis verbis. tñ
hoc nõ est necessariũ; sed sufficiũt dicta verba,
vt est tex. in .d. c. si papa. et ratio ibi ponitur, de
34 qua dixi. §. in not. Tertio dicitur esse † concessa

ptio, si Papa ita dicit, quòd donat libertatem
tali monasterio, seu ecclesiæ, seu quòd ibi existē
tes plena libertate potiantur. tex. est in .c. 3.
supra de restitu. in inte. & probatur in .d. c. si
35 papa. in .c. cum olim. 1. infra eo. Quarto † si
asserat, vel concedat alicui ecclesiæ, quòd quò
ad ius, & proprietatem Romanæ ecclesiæ, vel
ad romanam ecclesiam specialiter, aut sine me-
dio, vel etiam simpliciter, pertineat, vt in .d.c.
36 si papa. & .c. cũ olim .1. ĩ eod. Quinto, † si
priuilegium contineat, vel Papa exprimat asse-
rendo, vel principaliter propter se enuntiando,
qnòd ecclesia sit libera, seu potiatur libertate
romanę ecclesiæ, vel quòd gaudeat speciali
prærogatiua romanę ecclesiæ. vt in .d.c. si papa.
37 Sexto, † si asserat, vel concedat, quòd soluat ec-
clesiæ romanę annuum censum ad indicium
exemptionis, seu libertatis receptæ. vt in .d.c.
si papa. et sentit tex. noster. Secus si simpli-
citer diceret, quòd soluat annuum censum ro-
38 manæ ecclesiæ, vt hic in tex. Septimo, † si Papa
dicit, quòd Episcopus non audeat in tali eccle-
sia cathedram collocare, aut ibi imperare, aut
ordinationẽ, etiam leuissimam, facere, aut exer
39 cere. vt .d.c. si papa. Octauo, † si Papa recipit
aliquos in proprios, & speciales subiectos, vt
ibi. Et sufficit etiam si non loquatur copulati-
uè, sed dicat, quòd recepit aliquos in proprios
subiectos. Vel si etiam dicat, in speciales subie
ctos. secundum Io. An. & docto. ibi Nono,
40 si † recipit aliquos in proprios, & speciales fi-
lios romanæ ecclesiæ; & sequatur, seu adiunga-
tur in priuilegio clausula, quòd soluãt annuum
censum ecclesiæ romanæ ad indicium perceptæ
libertatis. Secus autem, si non adiungeretur
dicta clausula; sed simpliciter diceret, ꝙ recipit
ipsos in proprios, & speciales filios romanæ ec-
clesiæ; nam propter hoc, non dicerentur exem
pti. vt in .d.c. si papa. & in .c. 1. in prin. de verb.
sign. lib. 6. Sed aduerte, quia contra hoc forti-
41 ter facit † .l. 1. §. simili modo. C. de lati. lib. toll.
vbi tex. dicit, ꝙ si dominus inter acta aliquem
seruum suum nominauerit in filium, talis ser-
uus dicitur eximi à potestate sua, & dicitur esse
libertati donatus. Sed potest dici secundum
Bal. ibi, ꝙ istud ibi procedit, quia nulli alij, nisi
domino fit præiudicium. Sed secus est in casu
nostro, quia ꝑiudicaretur ordinario. Facit. C.
de emanci. liber. in .l. nec auus. Aduerte ta-
men, quia in omnibus his casibus, & simil. in
quibus diceretur exemptio, vel libertas donata
per priuilegia, diligenter attendenda, & ponde-
randa sunt verba priuilegiorum vt hic, & præ-
cedenti .c. Est tamen aduertendum, quòd ideò
42 supra dixi pluries, si Papa principaliter † narrat
in aliquo priuilegio, vel scriptura &c. nã si per
eum, non principaliter propter se, enuntiaren-
tur, aut narrarentur dicta verba exemptionis
concessiua, vel probatiua, propter hoc non in-
telligeretur data, nec probata exemptio. vt in .d.
.c. si papa in prine. quia talia verba, etiam à Pa-
pa in priuilegio prolata, sed nõ propter se prin-
cipaliter, non disponunt, vt ibi. de quo articu-
lo dic, vt latissimè dixi in cle. 1. de proba. Item
43 est aduertendũ, quòd per ista † verba, recipio
te sub protectione, non inducitur exemptio, vt
hic. in .c. ex parte. 2. ĩ. eo. etiam si simul cum
protectione adiungatur solutio cẽsus. Est etiã
44 notandum, ꝙ etiam † ecclesia, licet sit conces-
sa in proprios vsus alicuius Abbatis, Prælati,
vel similis, nõ ꝓpterea dicitur exempta à iuris-
dictiõe Diœcesani. vt in .c. pastoralis. in fi. ĩ. eo.
45 Itẽ est aduertendũ, ꝙ si Papa † eximit ecclesiã
ab Epõ pleno iure, vel vtroq; iure, aut alteri cõ-
cedit pleno iure, vel vtroq; iure, intelligitur exẽ
pta à iurisdictione Epi, tàm in temporalibus,
quàm in spiritualibus. tex. est in .c. quoniam. ĩ.
eo. & .D. m. in .c. 3. š. de resti. in inte. & glo. in
.c. conquestus. de fo. compe. Postremo cir-
46 ca istum articulum est etiam aduertendum, † ꝙ
in casibns prędictis in quibus dixi exemptionẽ
concedi, aut in similibus, ad validitatẽ priuilegij
cõcessiui exẽptionis, non est necessarium face-
re mentionem de Episcopo, vel ordinario. tex.
est iuncta gl. in .c. cũ olim. 1. ĩ. eo. Nam exem
ptio importat, vt exemptus eximatur à iurisdi-
ctione ordinarij, & subijciatur soli superiori. &
ponderatur ibi, quòd in priuilegio non fiebat
mentio de Episcopo. Circa quartum articulũ,
47 videlicet, qui sint, qui dicantur priuilegia exem
ptionis habere; Clara est decisio, ꝙ illi dicũtur
habere priuilegia concessiua exemptionis, vel
libertatis, qui habẽt ab eo qui potest illam cõ-
cedere, secundũ ea quæ dicta sunt supra in duo-
48 bus articulis præcedentibus. Sed de iure, † an
aliqui sint, qui sint exempti à iurisdictione or-
dinariorum? Glo. 1. hic, videtur velle, quòd
Templarij, Hospitalarij, & Cistercien. sint exẽ-
pti. Sed Hostien. hic tenet contrarium; dicẽs,
ꝙ isti non sunt exẽpti; licet in multis sint pri-
uilegiati. Et de Cistercien. ꝙ non sint exem-
pti, probatur supra de simo. in .c. ne dei, &
supra de supp. ne. præ. c. 1. De templarijs, &
Hospitalarijs probatur in .c. veniens. de verb.
signi. lib. 6. Io. Andr. hic super glo. 1. dicit,
quòd putat, ꝙ glo. respicit factum; hoc est,
quia istis post hęc iura fuerũt cõcessa priuilegia
exemptionis. Dictum verò Hosti. respicit ius;
hoc est, quia de iure nõ sunt exẽpti; sed omnes
sunt subiecti Episcopo. 16. q. 7. in .c. omnes ba-
silicæ, &. 10. q. 1. per totũ. & in .c. cum venera-
bilis. š. de re. do. Facit. c. cum epũs. de offi. or.
lib. 6. cum simil. Circa quintũ articulum, quã-
49 do † possit concedi priuilegium exemptionis.
Arbitror dicendum, ꝙ quando subest causa
rationabilis concessiua exẽptionis. Et ratio est,
quia cum talis exemptio sit quædam dispensa-
tio, debet fieri cum causa rationabili. 1. q. 7. in
.c. & si illa. Aliàs autem sine iusta causa nõ es-
set dispensatio; sed dissipatio. Et dispensans
peccaret. Et is cum quo dispensatur, qñ sine
causa dispensatur, non est tutus quò ad Deum.
vt traditur in .c. cũ ad monasteriũ. š. de sta. mo.
50 Est tñ aduertendũ, ꝙ in ijs † quę sunt de iure po
sitiuo, sola volũtas videtur pro cã sufficere; cũ
51 Papa † sit supra ius positiuũ; hoc voluit Specu.

in titu. de dispensat. §. nunc breuiter. ver. &
not. de quo articulo dic, vt latè dixi post doc.
in .c. quæ in ecclesiarum. supra de constit. Et
de materia traditur in .l. quoties .C. de preci.
impe. offe. & in .l fi. C. si cõtra ius vel vti. pub.
52 Sed quæro, vtrum † priuilegium impetratum
super exemptione post citationem factam per
ordinarium, iuuet imperrantem in causa prędi
cta. Sol. dic vt dicam infra in. 7. articulo prin.
vbi melius adaptatur. Circa .6. principalem
53 articulum, videlicet, quis † possit cognoscere de
exemptione, & exemptionis causa, dicendum
est, q͂ regulariter in ijs casibus, in quibus ex for
ma exemptionis apparet, q͂ exemptus sit solũ
sub iurisdictione summi Pontificis, solus Pa-
pa potest cognoscere. vt traditur per glo. 93.
dist. c. nulla. & per gl. in. c. authoritate. eo. ti. lib.
.6. & in .c. 1. & in cle. 2. eo. ti. & in .c. pe. supra
de offi. or. Nisi fortè aliud in priuilegijs cont-
54 tineretur; quia secundum eorũ † tenorem, &
metas restringenda, & intelligenda sunt. In ca
sibus verò in quibus non subest, cognitio per-
55 tinet ad ordinariũ; quia † q͂ nõ mutatur &c.
vt in iur. vulgatis. & quia, vt supra dixi in alio
articulo, potest quis eximi quò ad quædam, &
quò ad quædam non. Sed quæro, vtrum in ca-
56 sibus † in quibus solus Papa regulariter potest
cognoscere, possit etiam Legatus cognoscere.
Cõm. op. So. communis * conclusio est, q͂ Legatus non
de latere, non possit; nisi specialiter habeat in
mandatis. Sed Legatus de latere potest. vt not.
glo. fi. in. c. 1. supra de offi. deleg. Et probanit
in .c. 1. & pe. de ver. sig. lib. 6. & in. c. si abbatẽ.
de elec. lib. 6. tenet Spe. in ti. de leg. §. superest.
ver. sed nunquid legatus. Et Hosti. in sum. in ti.
de offi. leg. §. quid pertinet. vers. sed & in exẽ-
ptos. vbi vide. & traditur in. d. c. nulla. & in alijs
iuribus supra allegatis in prin. Tertio quæro,
57 quid de † ordinarijs, vt puta Primatibus, Ar-
chiepiscopis, & Episcopis, an possint in ali-
quibus casibus de causis exemptorum cogno-
scere? Solutio, aduertendum est ad tenorem,
& formam exemptionis, & illa seruanda est,
vt hic. & in. c. præcedenti. Sed pro clara intel-
ligentia huius .q. distinguo duos casus princi-
pales. Primus, quando esset concessa exẽptio
locis, seu ecclesiæ, vel aliquibus ratione certi
loci, vt Monachis respectu certi Monasterij, vel
Canonicis, respectu certæ ecclesiæ. Secundus
casus, quando cõcessa esset exemptio personis
principaliter. Circa primum casum dicendum
58 est, q͂ regulariter † ratione delicti cõmissi extra
locum exemptum, vel ratione contractus cele-
brati extra locum exemptum, vel ratione rei ali
bi sitæ, potest exemptus conueniri coram ordi-
nario loci. tex. est in .c. 1. in princ. eod. titu.
lib. 6. Et ita potest intelligi .c. tuarum. infr. eo.
intelligẽdo, quòd illi Hospitalarij essent exem-
pti, vt ibi dicam. & ibi glo. latè tractat in ver-
priuilegij. Et ideò dicit Ioan. An. quòd qui
vult esse cautus, debet contrahere cum exem-
pto. quod nota perpetuo. Et ita potest intel-
ligi quod not. glo. 2. in cle. 1. de vi. & ho. cle.
Et de materia exempti delinquentis extra locũ
exemptum, tangit etiam Inno. in .c. ad hæc. §.
eod. & Pau. in cle. dudum. in vers. verum. de
sepul. & in cle. 1. de sen. ex. dixi post docto. in
cle. 1. de offi. ordi. & latissimè per Hostien. in
sum. eo. ti. §. fin. in fi. per duas col. & vltra. Et
aduerte circa prædicta, quia si delictum esset
commissum intra locum exemptum, & exten-
deret uires suas, & effectum extra ipsum locum
exemptum, posset ordinarius cognoscere, & pu
nire. per tex. singularem in .l. 1. aliàs. 2. §. idẽ
ait si odore. ff. ne quid in lo. pub. vbi dicit, q͂
licet in loco non publico fiat aliquid, si tamen
59 eius effectus † extenditur ad locum publicum,
vt puta, propter fætorem, vel quid simile, da-
tur illud interdictum, ne quid in lo. pub. & hoc
idem probatur in .c. patentibus. infra eo. se-
cundum quod ibi colligam post .D. Anto. Si
60 tamen † tales exempti delinquerent, aut con-
traherent in loco exempto, non potest ordina-
rius cognoscere, nec se impedire. vt in. d. c. 1.
eo. ti. lib. 6. Nec etiam ratione domicilij. vide
quod dicam infra eod. c. ex ore. Hoc autem
quod dixi, regulare est. Fallit tamen hæc regu
la in .24. casibus quos ex diuersis locis collegi.
Primo fallit in .c. ad abolendam. in fin. supra de
hære. videlicet, si exempti labantur in hæresim.
de quo dicendum est, vt ibi latius dixi. Et
hoc procedit, etiam si sit cõcessum exemptio-
nis priuilegium cum clausula, non obstantibus
quibuscunq; iuribus in contrarium disponen-
tibus. hoc similiter voluit Lap. allegatio. 105.
licet quidam allegent in contrarium. Secundo
Fallit ratione membrorum non exempto-
rum; vt puta, si est Abbas monasterij exempti,
& habeat sub se aliqua membra, ecclesias, vel
capellas non exemptas, vt in .c. cum capel-
la. & in .c. ex ore. infra eod. & ibi videbimus.
Tertio fallit, si esset exemptus locus ratione cer
tarum causarum; nam pro alijs causis non ex-
pressis in priuilegio, poterit cognosci per
ordinarium, argum. præcedentis fallentiæ.
61 Et quia ex separatis † non fit illatio. vt in .c.
quod translationem. supra de offi. le. & ibi vi-
de remissiones. Quarto fallit ratione violati
interdicti in loco exempto, de qua violatione
potest ordinarius cognoscere, & punire. Nec
valet consuetudo in contrarium. vt in .c. cum
inter. supra de cõsue. & ibi assignaui duplicem
rationem in quarto not. Quinto fallit in .c.
nulli. infra de senten. excom. vbi videbimus.
Sexto fallit in casu .c. 1. de sta. mona. lib. 6.
Septimo fallit in casu .c. 1. de præben. lib. 6.
Octauo fallit in casu .c. authoritate. de priuil.
lib. 6. Nono fallit in administratione sacra-
mentorum; vt chrismatis, olei sancti, cõsecra-
tionis basilicarum, & ordinationis clericorum
& similium, quæ sunt postulanda, & admini-
stranda à Diœcesanis, vt in .c. veniens. supra
de præscrip. 16. q. 1. in .c. interdicimus. Nisi
aliud in ipsorum priuilegijs contineatur, vi-
delicet, quòd possint ab alijs recipere. de quo
dic, vt traditur in .c. 1. eo. ti. lib. 6. & in .c. cũ

nullus

nullus. de temp.ordi.lib.6. Decimo fallit in
62 casu cle. 1. de supp. ne. pla. vbi dicitur, † quòd
ordinarij authoritate apostolica debent supple-
re negligentiam exemptorum. De quo dic, vt
ibi latius dixi. Vndecimo Fallit in exemptis
63 deputatis † executoribus testamentorum, à
quibus ordinarius loci exigit rationem admi-
nistrationis gestorum, & punit eos, si circa ad-
ministrationem reperit illos culpabiles, vt in
cle. 1. de testa. Duodecimo fallit in exemptis
sepelientibus excommunicatos, vel publicè no
minatim interdictos, vel manifestos vsurarios,
vel alios tempore interdicti, in casibus nõ per-
missis à iure. vt in cle. 1. de sepul. Aduerte
tamẽ, q̃ tex. ibi, solum vult, quòd tales sint ex-
communicati ipso facto, & quòd à tali senten-
tia nullatenus absoluãtur, nisi prius ad arbi-
trium diœcesani Episcopi, eis quibus per prę-
missa fuerit iniuria irrogata, satisfactionẽ exhi-
buerint competentẽ. & sic ille tex. non conce-
dit, q̃ diœcesani Episcopi possint contra tales
procedere, & punire. Vnde circa hoc est ma-
gna dubitatio. de qua vide per .d. Dom. post
Io. An. ferè per vnam col. cum dimidia, in.c.
episcoporum. eo.ti. lib. 6. nam propter calo-
res, & Solem existentem in Leone, intendo in
64 hac materia compendiosè procedere. † tamen
Cõm.op. communis* conclusio videtur esse ibi, q̃ po-
tius posset. Decimotertio fallit in casu cle. 2.
de sepul. in ver. nos & enim. Decimoquarto
fallit in visitationibus, quas faciunt ordinarij
de monasterijs monialium exemptarum. de
quo dic, vt latius traditur in cle. 2. de sta. mo.
Decimoquinto fallit in supplenda negligen-
tia, seu defectu hospitalariorum, etiam exem-
ptorum, de quo latius in cle. 2. de re. do. Deci-
mosexto fallit in casu cle. 1. de iure patro.
Decimoseptimo fallit in casu cle. 1. eo. ti. De-
cimooctauo fallit in casu cle. fin. eo. ti. Deci-
monono fallit in exemptis delinquentibus con
tra formam cle. fin. de pœ. & remissi. Vige-
simo fallit in cle. 1. de sen. excom. Vigesimo
primo fallit s̃m Lapum, quando delictum esset
notorium; allegat not. per Host. in sum. eo. tit.
§. fin. ver. quid si exemptus. & tex. in c. sollici
tudinem. de appella. & q̃ not. in. c. statutum. in
fi. de rescrip. lib. 6. Sed idem Lap. ibi, non cre-
65 dit hoc esse verum; quia † notorietas non tri-
buit iurisdictionem ordinarijs cõtra exemptos
pro delicto commisso in loco exempto. Sub-
dit tamen, q̃ potest saluari opi. Hosti. si delictũ
ipsorum esset notorium, & ex tali delicto ipso
facto incurrerent excommunicationem ex iu-
66 ris dispositione; quia tunc † ordinarij loco-
rum possent illos denuntiare excommunica-
tos, ad finem, vt per suos subditos euitentur.
Et hæc fuit originalis opi. Io. An. in. c. 1. eo. ti.
lib. 6. Et optimè facit, q̃ singulariter not. glo.
in ver. cecidisse in clem. 1. de seque. poss. & fru.
Et faciunt ea quæ not. Guil. in cle. 2. de pœ. &
re. Et quia non potest dici, quòd ordinarius
imponat pœnam; quia illa est iam à iure illa-
67 ta; † & declaratio, seu denuntiatio nihil ad-
dit. vt in .c. pastoralis. supra de appella. & in
.l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testa.
dixi in. c. fi. s̃. de consti. Nec potest dici, q̃ de
delicto commisso in loco exẽpto cognoscatur;
68 quia † in notorijs non requiritur cognitio iu-
dicialis. vt in. c. 1. de offi. deleg. lib. 6. dixi in. c.
euidentia. s̃. de accu. Vigesimosecundo fallit
in omibus casibus, qui sunt iurisdictionis vo-
lũtariæ. vt sentit Inn. & Io. An. in. c. 1. eo. ti. lib.
.6. & Lapus ab. in. c. pen. de temp. or. lib. 6. &
in cle. 2. de sta. mon. & Guil. in cle. 1. de regul.
& Lapus etiam in .c. fin. j̃. de pœnis. Quidam
tamen tenent contrarium. circa q̃ vide quod
latè tradit .d. Dom. in. c. pe. in fi. de tempo. or.
lib. 6. Vigesimotertio fallit in exempto excõ-
municato, qui volens, & cõsentiens potest ab-
solui à diœcesano Episcopo, vt latè prosequi-
tur Feder. de Senis cons. 14. quam etiam sen-
tentiam tenet Io. de Ligna. Et plus tenet Fe-
de. q̃ exempti etiam in alijs contentiosis pos-
sunt prorogare iurisdictionem suorum Episco-
porum, & ipsorum priuilegijs non vti. nec per
hoc præiudicatur ipsis in alijs actibus. q̃ etiam
sequitur Io. de Ligna. in .c. significasti. de fo.
compe. Sed contrariã sentẽtiam tenet Io. An.
in regu. scienti. de re. iur. lib. 6. in mercu. Sed
non loquitur in proprijs terminis, sed de exẽ-
pto cõtrahente in loco exempto, & promittẽ-
te nõ declinare forum Diœcesani, si in termino
præfixo non soluerit. Et etiam contrariã sen-
tentiam tenet .D. An. in. c. significasti. præalle-
gato. quam ẽt sequitur ibi .D. m. latè. Sed la-
tissimè vide per .D. m. in .q. quæ incipit, duo
clericali ordine. Et hanc etiam sententiam re-
perio tenuisse Lapum ab. & post eum. d. Dom.
69 in. d. c. pe. de tempo. ordi. lib. 6. vbi dicit, † q̃
in contentiosis iurisdictionalibus, & pœniten-
tialibus, non potest Diœcesanus iudicare de
exemptis, etiam consentientibus, & volenti-
bus prorogare iurisdictionem, sine licentia
Papæ. Vigesimoquarto fallit, si exẽptus delin-
queret circa rem exemptam, puta, quia non
portaret habitum, vel dissiparet bona ecclesię
exemptæ, secundum Inno. hic; quem allegat
Archidia. 3. q. 6. in gl. sum. Et sequitur hic Io.
Andr. & in. c. 1. eod. tit. lib. 6. quãdo hnc age-
ret in loco non exempto. Secus si hnc com-
mitteret in loco exẽpto. Et ita dicit procede-
re quod dicit idem Inno. in .c. patentibus. &
in .c. cum capella. j̃. eo. & vide omnino quod
tradit Archid. 6. q. 3. in .c. placuit. & Inno. in
.c. ex orc. infra eod. Secundus casus principa-
70 lis est, quando persona † principaliter esset
exempta, non locus. Exemplum in capella-
nis, & familiaribus Papæ, vel alijs habentibus
simile priuilegium. Et in hoc dicendum est,
q̃ regulariter non potest iste conueniri, aut iu-
dicari, & puniri à diœcesano Episcopo; etiam
ratione delicti commissi, vel contractus gesti
in diœcesi, & loco non exempto; quia aliàs
eorum priuilegium esset inutile; ex quo sunt
exempti personaliter respectu loci. Hoc te-
net. D. m. in .c. tuarum. in fin. infra eod. Du-

bium tamen est secundũ .D. m. de ipsis, quando moram traherent in domicilijs eorum, facientes moram in ecclesia, an talis capellaria familiaritas eos excuset; & arguit ipse ꝙ nõ. arg. .c. 1. §. in eos. eo. ti. lib. 6. dicit tamen, quòd hoc non procedit sine dubitatione. Et aduerte, quia si personę sunt exemptę & non ecclesia, Episcopus in omnibus habebit potestatem. & etiã in omnibus respondebit Episcopo, preterquam in iurisdictione clericorum. secundũ Io. An. in .c. per exemptionem .eo. tit. lib. 6. Est etiam aduertendum, quòd istam regulam possent adaptari multę ex fallentijs de quibus supra in precedenti casu, prout diligens inuestigator poterit animaduertere. Sed quęro circa predicta, vtrum exemptus citatus ab ordinario teneatur comparere, saltem allegaturus priuilegium suum. So. circa hoc vide glo. 3. q. 2. in .c. si episcopus. & 11. q. 1. in .c. nullus episcopus. & quod traditur in .c. si duobus. & ibi per .D. m. & ibi dixi de appella. & in .c. super literis .ẜ. de rescr. & vide ꝙ latius traditur per legistas in .l. ex quacunq; .ff. si quis in ius voca. &c. & vide in .c. cum personę .eo. ti. lib. 6. vbi habes practicam cõpellendi exemptum ad ostendendum priuilegium exemptionis suę; quia debet assignari per ordinarium locus securus, & cõgruus, & eligi debent personę prudentes, corã quibus ostendi, & produci debent priuilegia, vt ibi. Item quero,

72 vtrum ordinarius † pendente articulo probationis exemptionis, possit exercere iurisdictionem suam contra exemptum. Sol. circa hoc vide Io. An. & post eũ .d. Dom. distinguẽtem tria membra in .c. cum personæ. in fi. eo. ti.

73 lib. 6. Vlterius quæro, pone, statutum † Epi, vel eius præceptum extat, ꝙ ingredientes clausuram Monialium sint excommunicati, vel incidant in talem pœnam, vtrum poterit Episcopus punire subditum ingredientem clausuram monasterij monialium exemptarum. Sol. Cal. solemniter disputauit hanc quæstionem, & incipit disputatio, quæro an subditis. vbi finaliter post multa argumenta pro vtraq; parte formata, decidit, ꝙ non potest. per not. per Io. An. in .c. cum sit .ẜ. de fo. compe. vbi Io. An.

74 æquiparat † locum exẽptum, & locum, extra

75 diœcesim. Sed † statutũ Episcopi, vel præceptum extra diœcesim non ligat, vt in .c. 2. in fin. de consti. lib. 6. ideò &c. Mouetur etiam per cle. fin. eod. tit. & per not. in .c. 1. eod. ti. libro .6. & vide latius per Io. Cal. in loco præallegato. Insuper quæro circa prædicta, vtrum

76 Episcopus † possit sedere pro tribunali, & cognoscere in loco exempto. Sol. dic ꝙ tex. in cle. vni. de. fo. compe. vult, quòd quando Episcopus est compulsus, & alibi in diœcesi sua nõ potest securè cognoscere, nisi in loco exempto, poterit cognoscere in ipso loco exempto, ipsis exemptis volentibus, & non contradicentibus. ita similiter. not. glo. in ver. parte in .d. cle. vnic. Aliàs autem regulariter non potest cognoscere in loco exempto .c. cum episcopus. de offi. ordi. lib. 6. Quod limitat ibi Io. mo. nisi vellet cognoscere de causis, de quibus iurisdictionem habet contra exemptos; vt hæresi, & simil. de quibus dictum fuit in casu proximo præcedenti. Sed dicit ibi Io. An. ꝙ placet sibi dictum Io. mo. sed non exemplum. Vnde dicit considerandũ, an Episcopus habeat iurisdictionem in personas exemptas, an verò in loca. Facit .c. per exemptionem. eod. titu. lib. 6. Primo casu non posset in loco exempto. d. c. cum Episcopus. Secundo, potest. vt in cle. fi. de sta. mo. & in cle. fin. de re. do. & hoc casu procedat dictum Io. mona. quod perpetuò notabis. Quæro insuper, an Episcopus pos

77 sit † exercere in pontificalibus in loco exempto celebrationem diuinorum, & benedictionem populi. So. dic vt hodie habetur in cle. fi.

78 eo. ti. Sed quæro, quid si concessa † est exemptio alicui, vt non possit excommunicari, vel interdici ab aliquo præterquã à Papa, sin ꝙ traditur in .c. 1. §. in eos. eo. ti. lib. 6. an poterit cõueniri coram Episcopo. doc. in .c. cum capella. infra eo. tenent ꝙ sic, quia per hoc non viola-

79 tur priuilegium; imò tacitè videtur hoc † concedere, aliud denegando .ẜ. de præsum. c. nõne. & .2 5. di. c. qualis .ff. de iudi. in .l. cum prętor. Et qualiter intelligatur hoc priuilegiũ huiusmodi exemptionis, ne quis possit excommunicari, & ad quos extendatur, vide tex. in .c. authoritate. eo. ti. lib. 6. Quæritur etiam, quid si

80 diœcesanus † Epus excõmunicat exẽptos in casibus in quibus regulariter nõ potest cognoscere, vel quid si excõicat exemptum, qui ex priuilegio non poterat ab alio excommunicari, quàm à summo Pontifice, an valeat excommunicatio. Solutio docto. in .d. c. 1. §. in eos. communiter * tenent quòd non. Postremo aduertendum est, quia nouissimè reperi, quòd Bart. post Pe. in .l. fin. ff. de constitu. Cãn. op.

81 princ. circa hunc articulum † distinguit, quòd aut quæritur de speciali casu in quo quis est specialiter exemptus, aut non. Primo casu dicit, quòd propter delictum, vel contractum non potest coram ordinario conueniri. vt .l. 2. post prin. c. vbi quis de curia, &c. Secundo casu dicit, quod aut conuenitur ratione publicarum functionum, & tunc exemptio sibi non prodest. vt. d. l. 2. in fi. & in .l. 1. circa medium .C. in qui cau. mili. & in authen. vt indi. Si quo. suff. §. volumus. col. 2. Si verò conueniatur alia ratione, & tunc, aut est data exemptio loco, & personæ, aut personæ tantum. Primo casu, aut exemptus deliquit in territorio ordinarij, & exemptio sibi non prodest. vt in auhten. qua in prouincia .C. vbi de cri. agi. op. Aut deliquit in loco exempto, aut in alio loco, in quo non habet ordinariã iurisdictionem, & non potest coram ordinario conueniri. vt in .c. 1. eo. tit. lib. 6. ad quod se remittit. Si verò exemptio est data tantum personæ, & tunc aut est data ratione dignitatis, & præeminentiæ, & distingue. vt in .l. 2. C. vbi senato. Aut est data ratiõe publicę vtilitatis, vt militi

militibus. Et distingue, quòd aut in ciuilibus,
& non potest coram ordinario conueniri. vt.l.
magisteriæ.C.de iurisd.omn.iud. Aut in crimi-
nalibus,& si delictum est commune, & enor-
me,potest corã ordinario conueniri.vt in.d.au-
then.qua in prouincia. Si verò est singulare,vt
vendere arma, & dic vt in.l.penul.C.de iur.om.
iud.& vt traditur in l.1.C.de re milit. Et vide
etiam ad prædicta dictum Bal. in l.1.C.in qui.
cau.mil.vbi dicit,quòd si est concessa exemptio
Episcopo, vel alteri,ne possit conueniri nisi co-
82 ram Papa, quòd † si Episcopus in studio emit vi
num, vel bladum, poterit conueniri coram or-
dinario. remittit tamen ad not. in.c.1.eod.tit.
lib.6.& ad.l.fina.C.de iur.om.iud. Tu tamen
tene circa hanc materiam,quę supra dicta sunt.
Quanquã ex distinctiõe Bar.quædam adaptas-
sem ad superiora,si prius illam vidissem. Circa
83 septimum articulum de effectibus † exemptio-
nis;ante omnia colligitur ex verbis, & tenore
priuilegiorũ;vt hic, & in.c.præce. potest enim
vt dixi.s̃.in.2.artic. exemptio concedi singula-
riter,& etiam pro parte,seu in casu speciali. nec
84 † exemptus ratione vnius rei, aut vnius causæ,
intelligitur exemptus ratione alterius. vt in.c.
cum capella.j̃.eod. Exemptus tamen simpli-
citer, generaliter videtur exemptus. 16.q.1.c.
frater.& ibi glo.quam vide.& Archid. Et in-
ter alios effectus,dicitur tribuere libertatem.vt
in.c.si Papa.eod.tit.lib.6. Verum propter plu-
res dubitationes,quæ possunt oriri, vt decidan
85 tur. Quæro primo, vtrum † exempta ecclesia,
censeantur exempti ministri. Sol.dic, ꝙ cen-
sentur exempti ministri incorporati, vt mona-
chi,canonici,clerici, conuersi, & perpetuò ob-
lati.vt in.c.per exemptionem.eod.titu.lib.6. &
ibi vide plenè quæ personæ dicantur exemptæ,
& quæ non. Vbi etiam vide, quid de confra-
86 tribus † exemptorũ, qui non sunt plenè oblati.
de quo dictum fuit.s̃.eod.c.cum & plantare. &
tangitur.j̃.eod.c.quidam.&.c.vt priuilegia. Et
87 etiam vide quid † de famulis, & mercenarijs.
88 Secundo quæro,vtrum † per exemptionem cõ-
cessam monasterio,capellæ intelligantur exem-
ptæ. Sol.dic ꝙ non. vt videbimus in.c.ex ore.
89 j̃.eo. Tertio quæro,quid † si concedatur exem
ptio monasterio, & capellis suis,an extendatur
ad capellas postea quæsitas? Vide quòd no.in
90 .c.cum capella.j̃.eod. Quarto q̃ro, quid † si
dicatur in priuilegio, quòd eximit talem eccle-
siam cum capellis suis,quæ proprijs nominibus
exprimuntur per Papam,an probantur esse suę.
Vide.j̃.eod.c.dudum.vbi Inno.& Io.And.te-
nent ꝙ non; quia Papa non intendit donare,
sed eximere. Et ideò oportet probare,quòd
capellę fuerint suæ. Facit.c.gratiosæ. in fin. de
rescrip.lib.6. De quo dicit.D.m.in.d.c.dudum.
se plurimum dubitare, & vidisse plurima con-
traria consilia, cum quæstio de facto contigis-
set.Dicit tamen dictam decisionem procedere,
quando ad instantiam partis concessum esset
priuilegium;quia tunc prędicta verba videntur
narratiua,non propter se. Secus si motu pro-
prio; quia tunc cum Papa fundat intentionem
suam super illa assertione sua,quòd capellæ sunt
monasterij,probantur esse monasterij;nisi pro-
betur contrarium. allegat not.in simili per Lap.
in cle.1.de probat.& vide quod ibi dixi. Quin
91 to quæro,quid si † locus non exemptus conce-
datur exempto, an gaudeat priuilegio exem-
ptionis. Et quantum ad hoc, in primis arbi-
tror inspicienda verba priuilegij loci exempti,
vt sæpius dictum est. Vidi tamen consilium col
legij Florentini super quadam quæstione. nam
concesserat Io.20. ecclesiam sancti Martini ci-
uitatis Pisanæ pleno iure Monialibus sanctæ
Claræ.Et subdebatur,saluo iure Diœcesani. vn-
de quæstio fuit orta inter monasterium, quod
asserebat ecclesiam exemptam, & Episcopum.
& consuluit collegium prædictum pro exem-
ptione.per not.per glo. & docto. in.c.vni.s̃.ne
sed.vac.& in.c.recolentes. circa fi.de sta.mona.
Circa quod faciunt quæ dixi de vnione.in.c.si-
cut vnire.s̃.de excess.prælat. Dicunt tamen,ꝙ
ipsi intelliguntur reseruata ea q̃ sunt iuris Epi-
92 scopalis,quæ alius inferior † non potest, etiam
ex præscriptione, obtinere. secũdum not.in.c.
auditis.de præscrip.&.68.dist.in.c.in.c.quamuis.
&.c.corepiscopi. & de conces. præben.c.acce-
dens.s. chrismare, ordinare, consecrare, & si-
milia; de quibus.s̃.sæpius dictum est.reliqua ve
ro spectabũt ad monasterium, secundum tamẽ
tenorem priuilegiorum suorum, & secundum
quod possidere,seu quasi possidere potest. Et
ad prædicta vide quæ traduntur per Innoc. &
Io.And.in.c.de monachis.de præb. &.16.q.2.
in.c.visis. Item dicunt, secundum quosdam,
ꝙ Episcopus poterit visitare. arg.c.venerabi-
lis.s̃.de censi.& not.in.c.pastoralis.de donat.
Quod tamen intellige, respectu reseruatorum,
secundum ea quæ dixi.s̃.eod.c.3. Septimo
93 quæro, quid è contra, si locus † exẽptus cõces-
sus est non exempto, an retineat exemptionẽ.
Circa quod, vide quod latè scribit Io.And.in
.c.cum personæ.eod.tit.lib.6.& per doct.in.c.
dilectus.de capel.mon.aliquid per Io.Andr.in
reg.decet.de reg.iur.lib.6.in mercur. & per In-
noc.in.c.2.de reli.do. Septimo quæro,vtrum
94 † per exemptionem ecclesia exempta liberetur
à iure reuerentiæ,quam debet Episcopo. Sol.
dic ꝙ non.hoc not. Io. de Imo.in.l.alia.§.ele-
ganter.ff.sol.mat.allegat.l.fin.de ope.liber.vide
per docto.in.c.cum venerabilis. de censi. & ibi
plenè per Io.And.ad quem se remittit Ioan.de
95 Imo. Octauo quæro, vtrum † exempti præfe-
rendi sint in ꝓcessione non exẽptis. Sol.glo.in
.c.per tuas.de maio.& obed.tenet ꝙ sic. Pro
qua facit, quia ex quo Papa voluit illos hono-
rare,conferendo eis exemptionem,subditi non
debent dedignari illos præ cæteris honorare.
Facit.c.vt apostolicæ.de priuileg.lib.6. vbi di-
96 citur,quòd † Abbates exẽpti possunt vti in sy-
nodo pretiosiori Mitra, quàm non exempti.
Quod tamẽ dixi de prælatione, intelligit.D.m.
in.d.c.per tuas. si modo cætera essent æqualia.
Sed si non exemptus prius tempore fuisset pro-
motus,

motus,non arbitratur hoc procedere. Sed q
præferendus sit primo loco promotus. Facit
17.dist.in fi. Et satis placet.licet tex.in.d.c.per
tuas.aliqualiter faciat in contrarium. Vltimo
97 quæro,† vsq; ad quem locum extendatur exẽ-
ptio loci exempti. Sol.glo.in ver.exempto.
in.c.1.eod.titu.lib.6.dicit, quòd monasterio
exempto,ecclesia,cæmeterium,domus, mona-
sterium,atrium,hortus,areæ,& similia loca quę
sunt circa ecclesiam,intelliguntur exempta. 12.
q.1. in.c.necessaria. &.c.nulla. vbi idem dicit
Archidia.&.17.q.4.c.diffininit. &.c.id consti-
tuimus. &.c.1.s.de immu.eccle. Dicit tamen
Archid.in.d.c.1.& sequitur Io.And.referendo
eum,quòd si ecclesia sit extra muros,potest di-
ci,quòd gaudeat exemptione vsque ad 40. vel
30. passus, secundum distinctionem canonis.
17.q.4. sicut antiquitus. &.c.frater.&.c.diffi-
niuit. Secus si sit intra ambitum murorum ci-
uitatis,vel similis loci; quia tunc non habebit
istud priuilegium passuum. 17.q.4.c.quisquis.
Circa octauum, & vltimum articulum, videli-
98 cet,† qualiter tollatur, seu amittatur priuile-
99 gium exemptionis. Quæro primo, vtrum† per
viam reuocationis. Solu: dic,quòd tollitur,si
reuocatur per concedentem.per reg.1.j.de re.
iur.&.l.nihil tàm naturale.ff.eod. Quod tamẽ
limita,nisi transiuerit in contractum. per.l.qđ
semel.ff.de decret.ab ord.fa.quia tunc require-
retur vtriusque consensus, sicut in alijs distra-
ctibus.vt in.l.ab emptione.ff.de pact. Et circa
hoc vide quæ latius scribit.d.Dom.post docto.
in.c.1.de constitut.lib.6. Secundo quæro, an
100 perdatur† per viam renuntiationis. Sol.dic q
non,nisi accedat licentia concedentis, in cuius
fauorem concessa fuit exemptio.per.c.cum tem
pore.s.de arbit. Facit qđ dixi.s.de progãda
iurisdictione ex expssa voluntate. Aduerte tñ,
quia gl.fi.in.d.c.cũ tẽpore. videtur limitare,vt
non valeat quò ad præiudicium superioris. Se-
cus quò ad præiudicium renuntiantis. Sed di-
cit ibi.D.m. quòd non videt aliquem effectum
huius renuntiationis quò ad se, cum ius supe-
rioris ita sit coniunctum cũ iure renuntiantis,
vt separari non valeat. de quo dic, vt ibi dixi.
101 Tertio quæro,vtrum † exemptio tollatur præ-
scriptione. Et videtur dicendum q sic; quia
potest induci pręscriptione. vt in.c.cum perso-
nę.eod.tit.lib.6.& in.c.auditis. & in.c.cum ex
officij.s.de præscrip. dummodo non velit om-
nimodam exemptionem præscribere,ita vt nul
li subsit.per.c.cum non liceat.de præscript. igi-
102 tur si potest † induci per præscriptionem, pòt
& tolli.per reg.1.j.de reg.iur.& ea quæ.s.dixi.
Sed tu dic,quòd hoc est verum data scientia, &
patientia superioris,cui præiudicatur,& conti-
nuato tempore requisito ad præscribendum.
Sed si non probaretur scientia,& patientia supe
rioris,dicerem cõtrarium;quia sicut exemptus
103 directè,& expressè† per renuntiationẽ,non po
test præiudicare superiori, vt statim dictũ fuit,
ita nec tacitè. Facit.l.qui ad certum.ff.loca. &
reg.cum quid vna.de reg.iur.lib.6.& quod no.
in.l.aduersus.C.de vsur. Quod perpetuò nota-
104 bis,vt scias articulare. Vltimo quæro,† vtrum
per impetrationem secundi priuilegij super
exemptione, videatur impetrans renuntiare
priori priuilegio super eodem obtento. Sol.
D.m.super gl.in ver.de gratia.in.c.cum olim.2.
j.eod.per illam glo.& tex.tenet q non. Sed
posset ex vtroque priuilegio se defendere. arg.
reg.nullus pluribus. de reg.iur.lib.6.& quod
not.in.c.post electionem.s.de conces.præben.
105 vbi clericus† dubitando de validitate tituli sui
non videtur illi renuntiare impetrando alium
titulum,etiam à superiore. Imò dicitur ibi, q
106 hoc est cautum,& vtile. Et licet† dominiũ non
possit acquiri ex diuersis titulis, quia semel
meum,non potest amplius effici meum, vt in.l.
si vt certo.§.si duobus.ff.si commo.& in.c.in-
ter dilectos.s.de fi.instru. & in.c.vt quis duas.
107 de elect.lib.6. tamen tituli† possunt multipli-
cari.vt traditur in dictis iuribus. & in.d.c.post
electionem. Et ex prædictis habes expeditam
materiam exemptionis.

Capitulum. IX. Sanè.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium non extenditur ad personas in eo non expressas.*
2 *Ius patronatus, à laico potest præscribi secundum communem.*
3 *Lex debet esse communis omnibus, cum sit scripta pro communi vtilitate omnium.*
4 *Personæ expressæ in lege communi, videntur expressæ exempli gratia.*
5 *Priuilegia licet non extendantur, possunt tamen cedi alijs.*
6 *Minor potest cedere alteri beneficium restitutionis.*

1 SANS. Priuilegium non† extenditur ad personas in eo non expressas. h.d. Vel sic, priuilegium vni concessum, non potest ad alium extendi propter identitatem rationis. h.d. Et quotidie allegatur. Not.primo, quòd priuilegium est ius singulare,& personam sequitur priuilegiatam,& cum ea extinguitur, si personale est.& ideò non transit ad aliam personam. vt in reg.priuilegium.de reg.iu.lib.6. Secundo no. quod colligit glo.2. Vltimo no. quòd quis nõ potest vsurpare id quod alteri concessum est ex priuilegio. Et sic iste tex. singulariter inducitur hic per doct.in arg. quòd cum laicis sit cõcessum ex speciali priuilegio ius patronatus, vt in.c.3.de iure patro. quòd laicus non potest ex præscriptione illud vsurpare. Sed non est mate-
2 ria nostra. Et contrarium † communiter* te- Côm.op.
netur. Vide quod traditur per Io. Andr.in reg. quod alicui gratiosè.de reg.iu.lib.6. in mercu. & quod traditur in.c.querelam.s.de elect.& latè per Fede.consi.227. Glo.1.in princi. fortificat tex.allegando iura, & rationem. deinde

opponit,

opponit,& soluit. In fi.glo dic,& ratio diuer-
3 sitatis est;quia † lex debet esse communis omnibus, cum sit scripta pro communi vtilitate omnium.4.dist.c.erit.& in.l.iura non in singu-
4 las.ff.de legi. Vnde si † in lege exprimitur vna persona, vt T. vel M. videtur expressa exempli gratia.& ideò non restringitur ad illam personam. Sed priuilegium est lex priuata, vt hic. & ideò non extenditur ad personas non expressas. Aduerte tamen,quia dicit hic Goff. ꝙ
5 licet† priuilegia non extendantur, quandoque
6 tamē alijs ceduntur. Vnde minor† potest cedere alteri beneficium restitutionis.vt.ff.de mi nor, in.l.si minor. &,ff.de admin. tuto. in.l.ex pluribus.

Capitulum . X . Patentibus.

SVMMARIVM.

1 *In Oratorijs priuatis campanæ publicè teneri non possunt, etiam per religiosos.& nu.10.*
2 *Hospitalia,quando censeātur publica, vel priuata.*
3 *Oratoria priuata non gaudent priuilegio ecclesiarum.*
4 *Ecclesiæ non debent fieri, nisi competenter dotentur.*
5 *Priuilegiati debent esse contenti iure suo.*
6 *Exempti delictum commissum in loco exempto, quando extendit effectum extra locum exēptum,puniri potest per ordinarium.*
7 *Missam celebrare publicè, an liceat in priuatis oratorijs.*
8 *Exemptus existens in loco exempto, qui mandat fieri delictum in loco non exempto,potest puniri ab ordinario.*
9 *Idem in exempto proijciente lapidē de loco exempto, in locum non exemptum.*
11 *Campanas plures, an liceat religiosis habere. & nu.18.& 19.& seq.*
12 *Concessa omnia videntur, quæ non reperiuntur prohibita.*
13 *Vnicuique licitum est facere in suo quod placet, dummodo cesset seruitus.*
14 *Causa finis, finem rei imponit; & causa perseuerans extendit rei effectum.*
15 *Campanæ sonus fit ad conuocandū multitudinem, & ad audiendum verbum Dei.*
16 *Res transit de persona in personam cum suis iuribus,conditionibus,& libertatibus.*
17 *Priuilegium mutatione personæ,an amittatur.*
19 *In fauorem introductum, non debet in odium retorqueri.*
20 *Indefinita æquipollet vniuersali.*
21 *Consequentia non est bona, tu habes vnum oculū, ergo non habes duos.*

1 PATENTIBVS. In oratorijs† priuatis campanæ publicè teneri non possunt,etiam per religiosos. h.d. Communis diuisio. secunda ibi,respondemus.& quotidie allegatur. Not. primo,quòd habere in loco publico, seu eleuato campanam,& publicè pulsare,est signum loci publici,& sacrati. Quod facit ad decisionem
2 quæstionis quotidianæ, an Hospitalia† censeantur publica,vel priuata, quando non apparet ꝙ authoritate Episcopi sint constructa.nam si ibi est campana eleuata,quę publicè pulsatur,signū est,quòd sint publica,& subiecta Episcopo. Et idē dicitur,si ibi publicè celebretur. arg. de cōsec.dist.2.c.vnicuique.& seq. de quo remittit D.m.per se in.c.inter dilectos.ſ.de donat. Secundo no.ibi,publicè. arg. à contrario,quòd in priuatis oratorijs non est prohibitum tenere campanellam priuatam, & priuatim pulsare.
3 Tertio not.quòd† oratoria priuata non gaudēt priuilegio ecclesiarum. Dicuntur autem oratoria, loca ad orandum apta, non consecrata, nec dotata. Ecclesiæ verò sunt publicæ, & sa-
4 cratæ.Nec debent fieri,† nisi competenter dotentur.vt in.c.3.& ibi traditur.ſ.de vi.& hone. cler. Et vide ꝙ not.in.c. fi.ſ.de cēsib. vbi dicitur, ꝙ oratoriū est locus vbi oratur, sed missa nō cātatur. Facit.d.c. vnicuique. Quādoq; tñ appellatiōe oratorij, cōprehenditur ēt ecclesia. vt not.Io.An.in.c.fi.ſ.de eccle.ædific. Quarto
5 not. ꝙ † priuilegiati debent esse contenti iure
6 suo. Vltimo colligit hic.d.Ant.quòd† vbi delictum exempti extēdit vires suas, & effectum extra locum exemptum, licet committatur in loco exempto,nihilominus potest per ordinarium coerceri, & puniri; nam pulsare campanas,vt statim dicam,non fit, nisi propter auditū; & licet pulsentur in loco exēpto,tñ propter sonum, extēditur turbatio ad locum non exemptum. Et ad hoc not.facit.c.sequens. & quod not idem. d. Anto.in.c. cum inter. de consue. Facit tex. & quod singulariter ibi tradit Bart.in .l.1.aliàs.2.§.idem ait.ff.ne quid in loc.pub.dixi.ſ.in.c.recepimus. in.6.artic. ver.tertio ꝗro. Glo.1.format quæstionem,& soluit. In fi.glo. dic, hæc glo. procedit secundum Hosti. quando publicè vellet celebrare missam. Secus si pri
7 uatim. Vel dic secundū † Io. And. & melius, ꝙ aut oratorium est constructum authoritate Episcopi,aut non. Primo casu,potest celebrari publicè, & priuatim. Secūdo casu, non potest celebrari,nisi priuatim. Et vide quod traditur in .c.fi.de censib. Glo.2.colligit.arg.ex tex.In fi. glo.dic,quòd hæc glo.loquitur nimis generaliter,secundum.D.m. Et generaliter, & indistinctè non est vera; quia est contra.c.1. eod.titu. lib.6.Debet igitur intelligi,quantum ad terminos tex.nostri, quòd ideò Episcopus potest punire, quia delictum extenditur ad locum non exemptum. vt dixi.ſ.in vltimo notab. & latius in.d.c.recepimus. Et idem dicit.D.m. hic, de
8 existente in loco exempto mandante delictum comitti in locum non exemptum. quod probatur in. c.seq.& tradit Bar.in.l.si vt ꝓponitur. ff.de fideiuss.& not.in cle.pastoralis.de re iud.
9 Et idem dici potest de† existente in loco exempto proijciēte telum, vel lapidem extra locum exemptum, & per talem proiectionem committente delictum. de quibus etiam not. per Bar.

Bar.in.l.libellorum.ff.de accuſ. Et vide quod
latius dixi in.c.qualiter.2.ſ.de accuſ. in.11.ar-
tic.princ.q.36.&.q.50. Glo.fina. colligit arg.
In fi.dic,ſed quò ad concedentem,& eius præ-
iudicium,latè ſunt interpretanda. vt in.l.ſi qñ.
C.de bo.vac. lib.10. & traditur in iurib. hic in
glo.allegatis. Poſtremo extra glo.opponitur,
10 videtur enim,ꝙ religioſi † licitè poſſunt campa-
nam retinere, nec poſſunt prohiberi per ordi-
narios,vt eſt tex.in.c.nimis iniqua.ibi,nec ſuſti
nentes.ſ.de exceſſ.prælat. Sol.dicit Goffr.ꝙ
tex.noſter procedit in priuatis oratorijs. Con-
trarium in eccleſijs. Vel ſecũdum Innoc. con-
trarium procedit de priuilegio,& gratia ſpecia-
li.tex.noſter de iure communi. Vel tertio,ſm
Hoſt.cõtrarium loquitur de vna campana. tex.
noſter loquitur de pluribus. & idem tenet Ar-
chid.18.q.2.c.quidam. Et ſic videtur velle,ꝙ
licitum ſit iſtis retinere vnam campanã in ſua
oratorijs. Quod mihi non placet. Dicit.D.m.
hic, quòd licet prima ſolutio ſit amica literæ,ta
men multum placet ſibi dictum Hoſt.quod di-
cit notandum pro iſtis religioſis,potiſſimè mẽ-
dicantibus,qui retinent plures campanas; quia
11 de iure † communi retinere non poſſunt. & ſa-
tis eis debet ſufficere, quòd habeant vnam, ex
quo non habent populum. quod bene dicit ſer
uari à fratribus minoribus, propter inſtitutio-
nem regulæ ipſorum, ſecundum ꝙ traditur in
cle.exiui.de verbo. ſig. Mihi non placet intel-
lectus Hoſt.vt dixi. Nec etiam Inno. Et quã-
uis dictum Goff.ſit verum in ſe, videlicet,quòd
iſte tex.loquatur de priuatis oratorijs, & con-
trariũ de eccleſijs,tamen quod dicunt docto. ꝙ
in eccleſijs non poſſunt habere religioſi niſi
vnam campanam,etiam ſi ſint mendicantes,nõ
placet. Circa quod vide nota. conſi.Old.228.
quod incipit, quòd fratres prædicatores. vbi
expreſsè cõcludit, quòd poſſint plures habere.
12 Primo,quia † omnia videntur conceſſa, quæ nõ
reperiuntur prohibita. vt in.l.ab ea parte.ff.de
proba.& in.l.ſtatuas.ff.de reli.& ſump.fu.&.ff.
qui.ex ca.ma. in.l.necnon.§.qđ eis. Secundo,
13 quia † vnicuiq; licitum eſt in ſuo facere qđ pla-
cet, dummodo ceſſet ſeruitus.ff.de dam. inſec.
in.l.proculus.ff.de aqua plu. arc. in.l.1.§.idem
ait.&.§.denique.&.ff.ſi ſerui.ven. in.l.ſicuti.§.
14 ariſto.Tertio quia,ſicut finis cauſę finẽ rei impo
nit, quia ceſſante cauſa &c. vt in.c.cum ceſſan-
te.de appella. ita & perſeuerans cauſa ampliat,
& extendit effectum.ff.de ope.lib.in.l.planè.&
ff.de adulte. in.l.adulterium.§.fin. Cauſa verò
pluralitatis campanarum,eſt honor ſancti, &
decus diuini cultus,& conuocatio populi. Sed
iſtæ cauſæ ſubſunt etiam in religioſis mendican
15 tibus. igitur &c. Fit enim † ſonus cãpanarum
ad conuocandum multitudinem ad audiendũ
verbum Dei.iuxta illud Num.c.10. fac tibi tu-
bas argenteas, & ductiles, quibus conuocare
poſſis multitudinem. & poſt pauca,cum incre-
pueris tubis,congregabitur ad te omnis multi-
tudo. Et maximè hoc dicendum eſt, ſi talis ec-
cleſia nunc religioſorum, erat prius parochia-
16 lis; quia † res tranſit de perſona in perſonam cũ
ſuis iuribus,conditionibus, & libertatibus.ff.ſi
ſerui.ven.in.l.1.§.fi.cum.l.ſeq.& arg.l.genera-
liter.§.quidam.ff.de fidecom.lib. Et quod di-
17 citur mutatione † perſonæ amittitur priuilegiũ,
intelligitur de priuilegio quod conceditur rei
propter perſonam. vt.ff.de inoffic. teſtamen.
l.fina. &.ff.de acquir. hær. in.l.paulus. &.ff.de
col.bo.in.l.1.§.nec caſtrenſe. Nec obſtat præ
dictæ concluſioni tex. noſter, qua loquitur de
oratorijs priuatis. prout etiam loquitur tex. in
auth. vt in pri. do.ſac.ius. non fiant. in rubro,
& nigro. vnde non debet intelligi de monaſte-
rijs vbi ſunt ſolemnes eccleſiæ. Facit de con-
ſec. diſt.1. ſi quis etiam. Eſt enim inter hæc
manifeſta differentia,vt traditur.14.q.2.c.qui-
dam monachorum. Non obſtat.c.nimis ini-
qua. vbi ſecundum aliquos videtur probari, ꝙ
18 ſolum poſſint habere † vnam campanam,ſecun
dum ꝙ.ſ.dixi ſecundum Hoſt.&.D.m.quia dũ
tex.ibi loquitur in ſingulari de campana,narra-
tur grauamen quod inferebatur Prædicatori-
bus, & Minoribus, & illud tollitur. non eſt
19 ergo conueniens, quòd illud † quod principali-
ter inducitur in eorum fauorem, cedat,ſeu refe
ratur ad grauamen. vt in reg.quod ob gratiam.
de reg.iur.lib.6. & probatur opti.in.l.deducta.
§.fin.ff.ad trebel.&.ĩ.de verb.ſig. c.fin. Facit
opti.ff.ad.l.fal. in.l.in ratione. §.tametſi. Sed
ſi ante proceſſiſſet prohibitio generalis, ne cam
panas haberent, tunc ꝓcederet arg.quòd per-
mittendo habere campanam, non poſſent habe
re niſi vnam.per reg.quæ à iure. cum ſua mate-
ria.de regu.iur. lib.6. cum ergo non reperiatur
hoc prohibitum,vt dictum eſt. Imò ex genera-
litate permiſſum, & ille tex. ſit factus ad indu-
cẽdum fauorẽ, & ad conceſſionem, non debet
operari prohibitionem. vt.ff.de adi.leg.in.l.le-
gata inutiliter. &.ff.de condi. & dem. in.l.cum
tale.§.fina. Facit de tranſlat. epi.c. inter cor-
poralia. Nec eſt contra proprietatem verbi, vt
concedendo campanam, videatur concedere
20 pluralitatem, propter indefinitam † quæ æqui-
pollet vniuerſali. vt in.c.vt circa. de elect. lib.6.
& in.c.1. de re iudi. lib.6. & in.l.in vſu. ff. de
21 verbo.ſignifica. Nec † eſt bona illatio, tu ha-
bes vnum oculum, ergo non habes duos.
vt eſt tex.ff.de actio. empt. in.l.ſi venditor. in
princip. & not. in.l.fina. ff.de lega.2. niſi adij-
ciãtur verba taxatiua. Quanquam glo. videa-
tur aliud velle,& male,in.l.fin.§.qui indiuiſam.
ff.de lega.3. Sit ergo concluſio, quòd poſſunt
habere plures campanas, niſi ex inſtitutione
regulæ prohibeantur. & vide latius in dicto
conſilio.

Capitulum. XI. Tuarum.

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitalarij,qui mittunt pro eleemoſinis cruce fal ſa ſignatos, priuantur prædicationis officio. & num.7.*

Et quomodo missi puniantur, ibidem.
2 *Suspensi per Episcopos, non possunt absolui per exemptos. & num. 14.*
3 *Priuilegiatorum confratres, qui se non omnino ad eos transtulerunt, non sunt priuilegiati. & num. 18.*
4 *Conuersi, vel oblati comprehenduntur laicorum appellatione.*
5 *Religionis habitum falsò portans, potest puniri de falso per ordinarium.*
6 *Quaestores qui mittuntur pro eleemosinis, quales esse debeant.*
8 *Episcopus potest vnire, seu transferre ecclesiam, etiam baptismalem, in hospitale, seu in fratres hospitalium.*
9 *Exempta non efficitur ecclesia parochialis, qua vnitur monasterio exempto.*
10 *In ecclesia vnita, monasterium tenetur deseruire per vicarium. Si tamē esset patronata ipsius, teneretur praesentare.*
11 *In ecclesia polluta sanguinis effusione, non debent diuina celebrari, antequàm sit reconciliata.*
12 *Suspensio iuris, vbi transfunditur in hominis suspensionem, ad limites suspensionis iuris, illa non addit vinculum.*
13 *Dispositio vna, si transfundatur in aliam, nihil addito, vel diminuto, antiqua non innouatur.*
15 *Excommunicatio lata ab homine, non potest relaxari, nisi ab eo, vel à suo superiore.*
16 *Excommunicatio lata à iure, an possit relaxari ab inferiore Episcopo.*
17 *Exempti absoluentes excommunicatos in casibus sibi non permissis, sunt ipso iure excōicati.*
19 *Consuetudo laicorum non ligat clericos.*
20 *Ecclesia qualiter reconcilietur. Et per quem.*
21 *Ecclesia quibus modis polluatur.*
22 *Ecclesia polluta, cuius expensis reconcilietur.*
23 *Ecclesiae reconciliatio facta per sacerdotem, qui communi opinione habebatur pro Episcopo, an valeat.*
24 *Episcopus interdicendo ne celebretur in polluta ecclesia, an videatur ponere nouum interdictum, vltra interdictum iuris.*
25 *Episcopus interdicendo notoriè criminoso, ne celebret, non efficit illum irregularem, sed potius declarat esse.*
26 *Expressio eorū quae tacitè insunt, nihil operatur.*
27 *Monachus, an efficiatur ex sola delatione habitus.*
28 *Ordinarius, an possit punire exēptos delinquentes.*
29 *Exempti, an teneantur obseruare interdictum.*

1 TVARVM. In tota † prouincia ex-
hortationis officio priuantur ho-
spitalarij, qui mittunt pro eleemo
sinis cruce falsò signatos. Missi ve
rò, si sunt laici, excommunicantur. Si clerici,
ab officio, & beneficio suspenduntur. Et eadem
suspensione puniuntur, qui ante reconciliatio-
nem in polluta celebrant ecclesia. Et suspensi
2 per † Episcopos, per exemptos solui non pos-
3 sunt. Et † confratres priuilegiatorum, qui ad
eos se non omnino transtulerunt, priuilegiati
non sunt, h.d. Et principium potest signari in
Ceretanis. Diuiditur, quia in prima ponitur
querela, & consultatio. in secunda respōsio, ibi,
verum. Et prima subdiuiditur in quatuor, si-
cuti quatuor ponuntur excessus istorum fratrū.
In tex. ibi, & infra, dic, sub isto infra, continebā-
tur, quòd quia fratres non sufficiebāt, sibi alios
tàm laicos, quàm clericos associabant, eorum
pectora falsò cruce signantes. Et in tex. ibi, cū
sint laici, dic, quòd fortè isti fratres non profite
bantur aliquam religionem; nec erat necesse, ꝙ
assumerēt ordinem clericalem; quales videmus
esse istos fratres pijssimi, & amplissimi hospita-
lis Senen. sanctae Mariae; & hoc casu debes sup-
plere ad tex. dum dicit laici, verbum maximè;
quia nec clerici, nec inferiores praelati possunt
absoluere. vt. ĩ. dicam. Sed maximè laici non
possunt, quos subesse, non praeesse oportet. 61.
dist. c. docendus. Vel fortè pro maiori parte
4 isti fratres † erant conuersi, vel oblati, non pro-
fessi; qui comprehenduntur laicorum appella-
tione, vt est tex. coniuncta glo. fi. in. c. super co.
s̃. de reg. Vel professi conuersi, non clerici; qui
& laici dicuntur, vt tradit Inno. in. c. 1. s̃. de ce-
leb. mis. In tex. ibi, suspensos per Episcopos,
dic, quòd in antiqua litera subdebatur, pro suo-
rum exigentia meritorum. & tunc etiam dice-
bat Tancre. subaudiendum verbum, maximè,
secundum Io. And. In tex. ibi, prouinciā tuam,
dic, quòd in antiqua litera erat, nostra fretus au
thoritate. Item in tex. ibi, reducas, subdeban-
tur eadem verba, nostra fretus authoritate.
Not. primo tex. singularem contra illos, qui nō
sunt verè oblati, seu conuersi, & tamen portant
5 habitum † alicuius religionis; possunt enim tales
per ordinarium coerceri, ex eo, quòd videntur
delinquere in religionem ecclesiasticam. & sic
sortiuntur forum ecclesiasticum. nam isti, cum
non essent verè fratres, quorum habitus erat si-
gnatus cum cruce, nihilominus tanquam fratres
verè oblati, & conuersi, habitum ipsum porta-
bant. Arbitror etiam, quòd falsò portantes ta
lē habitum, possunt puniri poena falsi. per no. in
.l. eos. §. fin. ff. de fal. & quod not in. c. 1. & . 2. s̃.
6 de cle. non ord. min. Secundo not. quales † de-
beant esse isti quaestores, qui mittuntur ꝓ elee-
mosinis; nam debent esse literati, & verè confra
tres mittentium; non autem extranei. Quod
hodie minimè obseruatur. Vnde posset frequē-
ter practicari haec decretalis contra istos scele-
ratos, qui vt plurimum & laici, & vxorati falsò
assumunt habitum S. Antonij, aut S. Spiritus de
vrbe, & illiterati, pleni mendacijs, & collusioni-
bus, ceretana facundia pauperculas decipiunt.
7 Tertio not. † poenam eorum, qui tales mittunt ꝑ-
nam priuari, seu interdici debēt potestate ex-
hortationis, seu talis quaestus. Quae interdictio
fieri potest per ordinarium ratione delicti com
missi in locum, & personas non exemptas, quā-
uis ipsi mittentes sint exempti, & mandatum
fuerit in loco exempto. de quo dixi in. c. prae-
ced. & in. c. recepimus. in sexto artic. Quarto
not. ibi, à praedecessore tuo collata, quòd Epi-
8 scopus † potest vnire, seu transferre ecclesiam,
etiam

etiam baptiſmalem, in hoſpitale, ſeu in fratres
hoſpitalium. de qua materia latius dixi in.c.ſi-
cut vnire. de exceſ.prælat. Quinto not.ex eo-
dem ver.iuncto ver.eos verò. ibi, lege diœceſa-
9 na &c. quòd licet † parochialis eccleſia vniatur
monaſterio exempto, tamen non efficitur exē-
pta ab ordinario. de quo in.d.c.recepimus. &
10 d.c.ſicut vnire. Sexto not. quòd † in eccleſia
vnita tenetur monaſterium deſeruire per vica-
rium. Si tamē eſſet patronata ipſius, teneretur
præſentare, ſecundum ea quæ dixi in.c.cum &
plantare.ſ.eod. Septimo not.in ver.verum, vt
11 iacet. Octauo not. quòd in eccleſia † polluta
ſanguinis effuſione, non debent diuina officia
celebrari, antequàm ſit reconciliata. Et proce-
dit hoc de iure cōmuni; quanquā hic acceſſit ēt
hominis prohibitio. vt probatur in.c.fina.ſ.de
conſecra.eccle.vel alta.& per Io.And.in.c.1.de
conſecr.eccle.vel alta. de quo aliquid dicam, in
glo.2. Nono not. ſecundum.d.Ant. quòd li-
12 cet ſuſpenſio † iuris transferatur cum ea forma,
& limitatione, quæ erat à iure determinata in
ſuſpenſionē hominis, tñ hoīs ſuſpenſio retinet
omnino ſuam primordialem naturam. nec
addit vinculum, nec nouum effectum producit
vltra ſuſpenſionem iuris; nam hic ordinarius
interdixit quod interdictum erat, & tamen po-
ſtea dicitur ſuſpendendos ab officio, & benefi-
cio; & ſic non ſunt ſuſpenſi ipſo iure. Vnde ge-
13 neraliter not.ꝙ vbi vna diſpoſitio † transfundi-
tur in aliam, nihil addito, vel detracto, antiqua
diſpoſitio non innouatur; ſed remanet omni-
no prima.de quo ſtatim dicam in glo.2. Deci-
14 mo not.quòd ſuſpenſus per † Epiſcopum, non
poteſt abſolui per inferiorem prælatum, etiam
exemptum. Et hoc eſt clarum; quia ſententia
15 cenſuræ † lata ab homine, non poteſt relaxari,
niſi ab eo, vel à ſuo ſuperiore. vt in.c.paſtoralis.
16 ſ.de off.dele. Quinimò & lata à iure, non po-
teſt relaxari, niſi ab Epiſcopo, vt in.c.nuper.ī.
de ſen.excom.& in.c.1.eod.tit. Niſi eſſet talis
inferior Epiſcopo, qui haberet quaſi talem Epi
ſcopalem iuriſdictionem. vt tradit glo. in ſimili
in clem.1. de re.eccl.non alien. &.D.m.in.c.ſi-
gnificaſti.de fo.compet. Quinimò hodie reli-
17 gioſi, quanuis exempti, abſoluentes † excom-
municatos in caſibus ſibi non permiſſis à cano-
ne, vel à ſententijs latis per prouincialia, vel ſy-
nodalia concilia, ſunt ipſo iure excommunica-
ti, & per ſolum Papam abſoluendi, vt in cle.1.
18 eod.tit. Vndecimo not.quòd † confratres, ſeu
oblati religioſorum, ſi non ſunt omnino oblati,
vt quia ſe, & ſua non plenè obtulerunt, non gau
dent priuilegijs exemptorum. Imò ſubijciun-
tur ſtatutis ciuitatis, & locorum. Facit quod
dixi in.c.3.&.c.recepimus.ſ.eod. Vltimo no.
19 hic.d.Ant.poſt Hoſt.ex fin.quòd † conſuetudo
laicorum non ligat clericos.de quo in.c.eccleſia
ſanctæ Mariæ.de conſtit. Glo.2.in princ.for-
20 mat duas quæſtiones; videlicet, qualiter † eccle-
ſia recōcilietur, & per quem, deinde in ver.ſed
nonne.opponit, & ſoluit.deinde in ver.& quia.
ſentit.q. an in caſu noſtro dicatur interdictum
hominis, vel iuris. In eadem glo.ibi, cum vi-
no, dic de hoc, vt latius traditur per doct. & ma
21 ximè per.D.m.in.d.c.propoſuiſti. vbi † etiam
22 tradunt, quibus modis polluatur; Et † cuius ex-
penſis reconcilietur. de quo vltimo etiam per
Vincen.in.c.conquerente.ſ.de offi.ord. & per
Archid.in.c.1.de cenſib.lib.6. In eadem glo.
ibi, ſimplicem ſacerdotem, dic vt traditur in.d.
c.ꝓpoſuiſti. Et videtur velle Io.Cald.in queſt.
quæ incipit, excommunicatus qui cōmuni opi-
23 nione. quòd etiam non valeat † facta reconci-
liatio per ſacerdotem, qui communi opinio-
ne habebatur pro Epiſcopo. In eadem ibi, nō
extenditur ad hunc caſum, dic, & hoc ideò,
quia contrarium loquitur de interdicto gene-
rali. Sed tex. iſte loquitur de interdicto ſpeciali
vnius eccleſiæ tantum. licet propriè non ſit in-
terdictum; quia ſolum ſuſpenduntur organa, do
nec eccleſia ſit reconciliata. In fi.glo. dic, ſen-
tit ergo hæc glo. & clarius glo. antepen. in ver.
24 pœna. quòd † Epiſcopus interdicendo ne cele-
bretur in polluta eccleſia, videtur ponere no-
uum interdictum, adeò quòd ibi celebrantes
incurrunt in irregularitatem. & ſic ſunt ſuſpen
ſi ipſo facto ab officio, & beneficio. Contrariū
tamen tenet hic.d.An. & melius ſecundū.D.m.
dicit enim, quòd per tale interdictum videtur
potius Epiſcopus exequi voluiſſe interdictum
iuris. Et ſubdit concludendo, quòd aut in ec-
cleſia eſt verum interdictum iuris, & ibi cele-
brans, efficitur irregularis. vt in.c.fina.ſ.de ex-
ceſ.præl.& in.c.1.de re iudi.lib.6.& in.c.is cui.
de ſent.excom.lib.6. Aut ibi eſt verum inter-
dictum hominis tantum, & idem dicēdum per
iura allegata. Quando autem dicat verum in-
terdictum iuris, vide quod traditur in.c.vbi pe-
riculum.de elect.lib.6. & in.c.fœlicis. de pœn.
lib.6.& in.c.is cui.præalleg.& traditur in.c.gra
uem.ī.de ſent.excom. Aut non eſt verum in-
terdictum, vt puta, quia eſt ibi quædam eccle-
ſia polluta ſanguinis, vel ſeminis effuſione, &
tunc celebrans non efficitur irregularis. vt d.c.
is cui. Sed ſi tale interdictum iuris non ve-
rum, ſequitur nouum interdictum hominis, nō
omnino in forma iuris, ſed intendentis de no-
uo aliquid facere, procedit finis glo. noſtræ, vt
in iuribus in glo. allega. & in.c.ex literis.ſ.de
exceſſ.prælat. Sed in dubio non videtur nouū
interdictum velle ponere. vt in.c.licet. & in.c.
penult.ſ.de offic.ord.& quod ibi dixi. Et ſic
quantum ad tex. noſtrum intellectus glo. non
eſt bonus. Et contrariū probat tex.cum man-
dat iſtos præsbiteros ſuſpendi, ergo non erant
ſuſpenſi; & per conſequens nec irregulares. Et
licet glo.antepenul. dicat, quòd hoc refertur ad
factum, iſta eſt impropriatio. Et ex prædictis
25 infertur, quòd † ſi Epiſcopus interdicit notoriè
criminoſo, ne celebret, non propterea efficitur
irregularis; quia iſta eſt potius prohibitio iu-
ris; ſeu quædam iuris declaratio. Facit quod in
ſimili not.per glo.in clem.1.de iure patro.quia
26 expreſſio † eorum, quæ tacitè inſunt &c. vt in
.l.3.ff.de lega.1.cum ſimil. Et prædicta adde

ad ea

ad ea q̃ dixi in materia irregularitatis, in.c.ad audientiam.s̃.de homici.in.6.artic.princ.ꝓpè princ. Glo.super verbo falsò signatos.in prio.
27 quærit, an † sola delatione habitus, quis efficiatur monachus, & soluit; & contra sol. opponit, & soluit. Et tandem inducit prædicta ad decis. quæst. In fi. glo.hæc ooo eit propriè materia tit.nostri. vnde dic, vt latius dicam in.c.3.s̃.de rego. Glo. super ver.priuilegij. ꝓsequitur ma
28 teriam, an ordinarius † possit punire exemptos delinquentes. in qua in princ. facit arg. pro, & contra. & tandem ponit quatuor opin. In eadẽ glo. ibi, tanquàm à sede apostolica delegatis. dic, quòd istud habet locum in casu.c.ad abolendam. Sed in casu nostro arbitror, ꝙ authoritate ordinaria puniant, & cognoscant; quia nõ sine causa ex tex. nostro fuerunt remota ab antiqua decretali illa verba, authoritate nostra fretus. Et meritò; quia cum talia delicta extenderentur extra loca exempta, & ad res noo exemptas, ordinaria potestate debet posse ordinarius cognoscere, & punire. de quo articulo dic, vt latius dixi in.c.recepimus.s̃.eod.in.3.q.sexti artic.princip. In eadem glo. ibi, licet non possit interdicere. dic circa hunc articulum, an exem-
29 pti † teneantur seruare interdictum. quòd sic, si illud est generale. Et non seruantes possunt puniri. vt dixi in.d.c.recepimus. in.6. articulo. in 3.quæst.in.4.fallentia.

Cap. XII. Cum Olim.I.

SVMMARIVM.

1 Priuilegium deperditum probata amissione, & eius tenore per testes, innouatur. & nu.4.
2 Ad priuilegij alicuius innouationem, potest pars de cuius præiudicio agitur, se opponere; Et si est certa, debet citari; si verò incerta, debet fieri citatio per edictum.
3 Idem in missione in possessionem.
5 Testes si non publicantur in forma iudicij, possunt testes recipi etiam publicatis attestationibus in eodem iudicio, et instãtia, super eisdem, vel directò contrarijs.
6 Exemptio, per quæ verba intelligatur concessa.
7 Negatiua coarctata ad inspectionem instrumenti, probari potest.
8 Absolutio excommunicati, vel nullitas excommunicationis, præsumitur propter superioris communionem. & nu.20.
9 Papa potest esse iudex, & testis in eadem causa, licet diuersa instantia.
10 Scriptura, licet sit de substantia gratiæ apostolicæ, tamen potest probari priuilegium contentum in ipsa per testes.
11 Scriptura vbi requiritur à iure, an debeat esse publica, vel priuata.
12 Statutum disponens, quòd contra instrumẽtum publicũ non admittatur probatio, nisi per aliud instrumentum publicum, quomodo intelligendum sit.
13 Pactum, quòd contra instrumentum non possit fieri probatio, nisi per aliud instrumentum, non valet.
14 Testes, si producantur à reo, an debeant pariter produci ab actore. & cõis quòd non. nu.15.
16 Iudex potest compellere partes, vt testes coram se producant, quando habet aliquã suspicionẽ.
17 Testibus non iuratis non creditur.
18 Et an in Cardinalibus hoc procedat.
19 In exemptionis priuilegio, non est necesse facere mentionem de Episcopo.
21 Instrumẽtum qui vult innouare, quæ debeat probare, An tenorem.nu.23. An authoritatem instrumenti.num.26. An amissionem instrumenti.num.27.
22 Legatus, an possit probare amissionem, & tenorem instrumenti legationis.
23 Instrumenti deperditi tenor, vt probetur, an omnia substantialia, & solemnia ipsius debeant probari. & nu.25.
24 Testes duo sufficiunt ad probandum testes septem fuisse in testamento.
25 Testes duo probant famam, & notorium.
28 Testes in probationibus, cum instrumento parẽ habent vim, quando deponunt de veritate rei gestæ. Secus si deponant de tenore instrumẽti. Quod tamen declaratur nu. seq.
29 Scriptura de necessitate requiritur in priuilegio apostolico, & in sententia.
30 Reus non potest facere, quòd actor agat.
31 Testium examinationis ad perpetuam rei memoriam, difficile est iudicium.
32 Notario exemplanti, sicuti non creditur, ita nec testi deponenti de tenore.
33 Priuilegium, vel instrumentum, si de iure requirit, quòd in ipso aliquid exprimatur, nõ potest hoc probari per testes, neque per alias probationes. Et quòd hæc sit communis.nu.34.
35 Glo.pen.in cle.2.de præb. ab authore declaratur.
36 Priuilegium, & sententia, in casu quo probantur per scripturam, non exigitur, vt probentur omnia verba ipsorum; sed sufficit quòd eorum effectus probetur.
37 In sñia ritè, & rectè præsumuntur omnia acta.
38 Instrumenti innouationem non potest ille petere, qui illud dolosè amisit.
39 Ex dolo proprio nõ debet quis cõmodũ reportare.
40 Dolum proprium non potest quis allegare.
41 Creditor lacerando, seu restituẽdo instrumentum debitori, præsumitur remisisse debitum. Idem voluntariè amittendo.nu.42. Et cautela est, quòd debitor immediatè acceptet liberationem.nu.43.
44 Instrumentum traditum à notario parti, in cuius fauorem tendebat, si ipsa dicat se illud amisisse, an à notario debeat refici, & innouari ex originali apud se remanente, & quõ.
45 Legatum se asserenti, etiam si sit comes, non creditur sine literis Principis. Quod tamen intellige, quando adest præiudicium tertij.nu.46. Et an ei credatur, quòd aliquid sibi fuerit cõmissum viua vocis oraculo.nu.47.
48 Instrumẽtum facto iudicis si fuerit amissum, quid agendum, remissiuè.

49 *Instrumenti amissio, an possit probari per iuramentum.*

50 *Literæ iustitiæ deperditæ, an possint probari per testes.*

51 *In literis iustitiæ non præsumitur ita falsitas, sicuti in literis gratiæ.*

1 CVM OLIM. Priuilegium † deperditum, probata amissione, & eius
tenore per testes, innouatur. Vel
sic, priuilegium de cuius verita-
te, tenore, & amissione constat, potest innoua-
ri. Vel sic, & generalius, contenta in instru-
mento deperdito probari possunt per testes,
qui illud perlegerunt, si deponunt de tenore, &
quòd erat sine vitio, aut alia reprehēsione. h.d.
& est casus valde singularis, nec alibi habetur
ita clatus, & materiam continet vtilem, & quo-
tidianam. Diuiditur. In prima parte ponitur
processus narratio. In secunda diffinitio. secun-
da ibi, nos verò. Et in tex. ibi, subijsset & infra
dic, sm̄ Io. And. ꝙ sub isto, infra, continebatur
in antiqua; Cæterū, quoniam infra datum ter
minum, & receptum, in producendis testibus
defecerunt, nos verò &c. Not. primò, ꝙ con-
2 tra † petentem innouationem alicuius priuile-
gij, vel instrumenti, potest pars de cuius præiu-
dicio agitur, se opponere, & innouationē im-
pedire. Ad idem. c. cum dilecta de confir. vti.
Et ex hoc infertur, ꝙ si certus est ille de cuius
præiudicio agitur, in innouatione, seu exem-
platione priuilegij debet citari, vt compareat
ad contradicendum. Et si est incertus, debet
fieri citatio per edictum generale, ꝙ quicunq;
sua putauerit interesse, compareat ad contradi-
cendum. vt plenè tractatur in c. albericus. & in
c. significauit. s̄. de testib. de quo vide quæ latè
dixi post docto. in c. fin. s̄. de fi. instrum. Et ad
3 idem † facit in simili de immissione in possessio
nem in. c. dilecto. de verbo. sign. & in. c. cum su-
per. & in. c. suborta. de re iudi. iunctis not. in. l.
meminerint. C. vnde vi. & in. c. fi. de elect. lib. 6.
4 Secundo not. ꝙ amisso † priuilegio, seu instru-
mento, non est necesse probare de veritate in-
strumenti, seu priuilegij. sed satis est probare
de ipsius tenore, & amissione. de quo latius. j.
in glo. fin. Tertio colligit. d. Ant. quòd si testes
5 non † publicantur in forma iudicij, possunt te-
stes recipi etiam publicatis attestationibus in
eodem iudicio, & instantia, super eisdem arti-
culis, vel directò contrarijs. de quo dic, vt latis-
simè dixi in clem. fin. de testib. Quarto not. ex
6 ver. nos verò. plura verba, per quæ concessa † in-
telligitur exēptio. de quibus dixi. s̄. eod. in. c.
recepimus. in tertio artic. princi. Quinto not.
7 ibi, & quòd nulla in eis mentio &c. quòd † nega
tiua coarctata ad inspectionē instrumenti, pro-
bari potest. de quo in. c. bonæ. 1. de elect. & in
. l. in illa. & in. l. hoc iure. ff. de verb. oblig. dic la-
tius vt in. c. super his. s̄. de accusa. Sexto not. ꝙ
8 per † communionem factam per superiorem cū
excommunicato, præsumptio est, vel ꝙ excom
municatio nō tenuerit, vel quòd ille fuerit abso
9 lutus. Septimo not. ꝙ in † eadem causa, licet in
diuersa instātia; potest Papa esse testis, & iudex;
& attestari de eo quod vidit in eadē causa; licet
coram eo agitetur. Et sic not. casum singularē,
in quo iudex potest iudicare de eo, & per id ꝙ
proprio oculo vidit. Vltimo not. ꝙ licet scri-
10 ptura † sit de substantia gratiæ apostolicæ, quia
regulariter non potest probari, nisi per scriptu-
ram, sm̄ regulam cūtiæ, vt tradit Io. And. in ꝓ-
hem. 6. & Bal. in. l. humanum. C. de legi. tamen
si priuilegium est amissum, potest probari per
testes qui viderunt scripturam. Et quæ requi-
rantur ad hoc, latius dicetur. j. in glo. fin. Et sic
habes hic vnum casum, in quo requiritur scri-
ptura; videlicet, in priuilegio apostolico. Alios
casus habes enumeratos per glo. in ver. in scri-
ptis. in. c. 1. de censi. lib. 6. vbi glo. enumerat. 28.
casus. Io. And. verò in. d. c. 1. enumerat. 18. &
vide aliquid per Io. And. in reg. nemo potest. de
reg. iur. lib. 6. Et licet in. c. ex diligenti. s̄. de si-
mo. ego remiserim me hic dicturum de casibus
prædictis, tamen sufficiant dictæ remissiones.
11 Sed potest dubitari circa hoc, an † vbi ius requi-
rit scripturam, debeat esse publica, vel priuata.
Io. And. & doct. in. c. 1. de sen. excom. lib. 6. te-
nent ꝙ sufficit, quòd sit publica, vel priuata. &
idem tenet Inno. in. c. cordi. de appel. lib. 6. Et
circa hoc adde duo singularia dicta. vnū. D. m.
in. c. 3. s̄. de restitu. in integ. vbi dicit per illum
tex. quòd licet priuilegium Papæ non possit ꝓ-
bari, nisi per scripturam, vt dictum est; tamen si
principalis probatio fit per scripturam, possunt
produci aliæ probationes extrinsecæ ad decla-
randum priuilegium Papæ. Pro hoc etiam fa-
cit quod singulariter not. Bart. in. l. quicunque.
C. de apoc. pub. lib. 10. vbi dicit per illam legē,
12 ꝙ licet † ex forma statuti contra instrumētum
publicum non possit admitti probatio, nisi per
aliud instrumentū publicum, tñ contra præsum
ptionem quæ resultat ex instrumento, non ta-
men exprimitur, seu continetur in ipso instru-
mento, potest fieri ꝓbatio per testes; quod sin-
gulariter not. Est enim præfatum statutum stri
ctissimè interpretandum, tanquàm exorbitans
à iure communi. vt dicit Bal. in. l. siue apud acta.
C. de transact. Secundum dictum est Cyn. &
Bar. in auth. iubemus. C. de iudi. vbi volunt, ꝙ
13 non valet pactum, † ꝙ contra instrumentū non
possit fieri probatio, nisi per aliud instrumētū.
Glo. 2. assignat rationem ad tex. In fi. glo. dic,
14 not. glo. quæ mirabiliter vult, ꝙ reus † teneatur
producere testes, vbi actor produxit, propter
æqualitatem seruandā. Facit. s̄. de iudi. c. no-
uit. ver. cæterum. & s̄. de mu. peti. c. 2. & s̄. de
excep. c. cum inter. Sed aduerte, quia hoc vi-
detur potius iniquitas. Si enim actor, & pars
Abbatis voluit hoc onus subire in curia, mos ei
gerendus fuit. vt in. l. circa. ff. de prob. & in. c. 1.
s̄. de restit. spolia. Sed per hoc non sequitur, ꝙ
Episcopus, seu reus hoc facere debeat; cum for-
tè sit sibi difficile, aut non posset tales sumptus
15 facere, nec possit ei aliquid imputari. Et † ideò
Io. And. hic, & communiter* docto. reprobant Com. op.

hanc

hanc glo.dicentes, quòd regulariter iſte non po
terat compelli ad producendum teſtes in curia.
arg.c.conſtitutus.ſ.de fideiuſ. Et ad iſtum tex.
reſpondent tribus modis. Primo, quia fortè
hic fuit hoc conuentum inter partes. Facit.ff.
de ope.no.nun.in.l.1.&.§.& poſt operis.&.ff.
de re iudi.in.l.ſi conuenerit.cum ſimi. Vel Epi
ſcopus hic recepit iſtas inducias ſponte ſub illo
tenore. & hoc modo procederet ſm Hoſt. Si-
cut in ſimili in.l.fi.C.de anna.excep. Vel tertio
& melius, ſm Io. Andr. Papa habebat hoc factũ
ſuſpectum; & ideò voluit vt probaretur in cu-
ria. Facit quod not. in.c.cupientes.§.ſi verò.
& in fi. de elect. lib.6. vnde ſingulariter not. ꝙ
16 iudex † poteſt compellere partes, vt teſtes corã
ſe producant, quando habet aliquam ſuſpi-
tionem. Glo.in ver.quorundam fratrum.ſen-
tit contrarium, quòd dictis aſſertionibus fra-
17 trum non deberet credi, quia † teſtibus non iu-
ratis non creditur. Soluit glo.& bene. In eadẽ
glo.ibi, iurati non fuerint. not. perpetuò hanc
18 glo.quæ vult, quòd etiam † Cardinalibus produ
ctis in teſtes non creditur ſine iuramento, niſi
ſicut & alijs bonis viris, quibus ſolum creditur
quò ad præſumptionem. Nõ ergo creditur ad
plenum alicui producto in teſtem, quacunque
præfulgeat dignitate, ſi depoſuerit non iuratus,
& etiam in fauorem eccleſiæ. Facit bonus tex.
in.c.nuper.ſ.de teſti. Et ex hoc habes decla-
rationem ad id, quod dicimus quotidie, quòd
teſtibus, non teſtimonijs eſt iudicandum; hoc
eſt, quòd ſimplici aſſertioni ſine iuramento nõ
eſt ſtandum. vt in.c.tua.de coha.cler.& mu. Et
intellige de plena probatione, non autem quò
ad præſumptionem aliquam. Et licet hic Inno.
colligat, ꝙ aſſertionibus Cardinalium ſtandum
eſt, tamen non bene dicit, vt patet ex prædictis.
Nec tex. iſte probat contrarium; quia Papa fun
dat hic ſe ſuper depoſitionibus. Facit quod.ſ.
dicam. Facit quod not. in.c.cum à nobis.ſ.de
teſti.& in.c.quod ſuper.ſ.de fi. inſtru. In glo.
ſuper ver.mentio diœceſani. in fi. not. ex hac
19 glo.& ex tex. quòd in priuilegio † exemptionis
non eſt neceſſe facere mentionem de Epõ. de
quo dic, vt dixi in.c.recepimus.ſ.eo. in.3.artic.
principali. in fi. Glo. ſuper ver.non ligatum.
quærit de intellectu literæ. In fi.glo.de hoc ar-
ticulo dic, vt in.d.c.cum deſideres. licet.n.tex.
20 noſter tangat, an per communionem † factam
per ſuperiorem excommunicato videatur per
hoc relaxata excõicatio; tamen melius cõuenit
tit.de ſen.excom. Sed quantum ad tex.noſtrũ
dic, quòd cum hic ex certa ſcientia propter in-
ſpectionem priuilegij exemptionis Papa com-
municauerit, videtur pronũtiaſſe tacitè excõi-
cationem nullam fuiſſe. Et hanc glo. iũcto tex.
adde ad ea quæ dixi in.c.recepimus. in.6.artic.
princip. quaſi in fi.ſ.eo. Glo.fi.in prin.colligit
21 quæ neceſſario † incumbãt ad probandũ, quare
ipſum inſtrũ vult innouare, & ſoluit. deinde
22 format.q.an † Legatus poſſit probare amiſſio-
nem, & tenorẽ inſtrumenti legationis, & ſoluit.
deinde in ver.item quóq;. opponit cõtra id qđ
dixerat in prin. ꝙ nõ ſit neceſſarium tunc ꝓba-
re, & ſoluit. deinde in ver.ſi quæras. q̃rit, quali-
ter ꝓbetur perditio inſtrumenti, & ſoluit. Et
ex ṕdictis vltimo loco infert ad deciſionem al-
terius q̃ſtionis. In eadem glo. ibi, oportet ꝙ
plura ꝓbet.dic, licet.d. Ant.hic ponat multa, ta
men ex mente glo.& tex.videtur dicendum, ꝙ
de neceſſitate tria ſint probanda. Primo tenor
23 inſtrumenti; † Et ſub hoc comprehenditur, ꝙ
ſolemnia, & ſubſtantialia inſtrumenti ꝓbẽtur;
videlicet, annus, dies, locus, præpoſitio nnis Do
mini, & Imperatoris, vel Papæ, aut Regis, ſicut
moris eſt; & ſic de reliquis ſolemnitatibus, q̃
ſunt neceſſaria ad publicum inſtrumentum.
Et idem de cæteris ſolemnitatibus, quæ ſunt
neceſſaria ad cætera priuilegia, & gratias apo-
ſtolicas; vel etiam ſi requirerentur vltra ius
cõmune aliquæ ſolemnitates ad eſſentiã inſtru-
menti. in his omnibus.n.eadem eſt ratio. Et de
his quæ ſunt neceſſaria ad eſſentiam publici in-
ſtrumenti, latè dixi in.c.1.ſ.de fi. inſtru. Ad-
uerte tñ ſingulariter, ꝙ quanuis ad eſſentiã in-
ſtrumenti requirerẽtur ſeptẽ, aut plures teſtes,
24 ꝓut in teſtõ, tñ ad probandum † tenorem, &
hanc ſolemnitatem, ꝙ ibi eſſent teſtes neceſſa-
rij, ſufficiunt duo teſtes. vt eſt bonus tex. cum
glo.ſm.D.m.in.l.2.C.de bon.poſſ.ſm tab. ſed
melior eſt tex. iudicio meo. & ibi ſingulariter
not.Bal.in.l.teſtium.C.de teſti. ſentit etiã glo.
in.l.ſicut iniquum.C.de fi.inſtru.Nam & vide-
25 mus, ꝙ duo † probant famam, & notorium. vt
not.glo.2.q.1.§.fi.de quo latè dixi in.c.quali-
ter.ſ.de accuſ in.9.artic.princip. Non igitur
debet innouari inſtrumentum, niſi habeat ſo-
lemnitates prædictas. Sicut etiam non debet
exemplari. de quo latè dixi poſt doct. in.c.fin.
de fi.inſtrum. Secundo debet probari autho-
26 ritas † inſtrumenti, quòd fuit ſine aliquo vitio
falſitatis, ne fortè habens inſtrumentum falſum
illud fingat amiſiſſe, oſtenſo tenore ipſius inſtru
menti prius aliquibus teſtibus, qui poſſent ꝓ-
bare tenorem, ſed non comprehendere vitium
falſitatis. Et ideò glo. noſtra in fi. requirit, &
bene, ꝙ ſint teſtes diſcreti, & periti. Facit qđ
27 ſtatim dicam. Tertio requiritur, quòd ꝓbetur
amiſſio inſtrumenti, ne, vt dixi, fraudulenter al-
legetur amiſſio, ad hoc, vt falſitas deprehendi
non poſſit. Et ſi tu diceres, videtur quòd ſit ſu-
perflua hæc probatio amiſſionis; cum ipſis te-
28 ſtibus ſimpliciter eſſet credendum; quia † teſtes
in probationibus parem vim habẽt cum inſtru
mento. vt in.l.in exercendis. C.de fi. inſtrum.
& in.l.iudicia.C.de rei vend. Sed ad hoc re-
ſpondetur ſecundum docto.hic, quòd contra-
rium procedit, quando teſtes deponerent de
veritate rei geſtæ; videlicet, ꝙ fuerunt præſen-
tes ijs quæ geſta fuerunt, & in inſtrumento cõ-
tinebantur. Secus autem, quãdo deponunt de
tenore inſtrumenti; nam tunc teſtes non de-
ponunt de veritate rei, neque de ijs, reſpe-
ctu geſtorum in veritate, quæ aliquo pro-
prio ſenſu perceperint. & inſtrumentum po-
tuiſſet eſſe falſum, ſeu falsò confectum. Sed

pro clariori doctrina distingue post ... quòd
29 aut loquimur in casibus, in quibus † scriptura est de substantia ad validitatem rei gestæ, vt in priuilegio apostolico, & in sententia, & cæteris, de quibus supra dedi remissiones; & hoc casu non sufficit, quòd testes fuerint præsentes. Sed debet probari, quòd scriptura interuenit, & fuit perdita. vt in l. testium. C. de testi. & alia probanda sunt, de quibus hic. Aut loquimur in casibus, in quibus non requiritur scriptura, & distingue. Quòd aut testes non fuerũt præsentes ijs quæ gesta fuerunt, & continebantur in instrumento; & non sufficit probare tenorem instrumenti, nisi probetur amissio; quia potest esse instrumentum falsum; & iudex melius sciret cognoscere, quàm testis. Sed si testes interfuerunt contentis in instrumento, & scriptura non est de substantia ad validitatem; & tunc nõ est necesse, quòd probetur perditio instrumenti; vel quòd instrumentum fuerit sine falsitate. Sed satis est deponere de veritate rei; quia testes æquiparantur instrumentis. vt. d. l. in exercendis. Vnde vanum, & superfluum esset tunc petere innouationem, cum posset testes producere. Sed aduerte, quia etiam hoc casu ego arbitror, quòd posset esse vtile. Pone. n. quòd instrumen-
30 tum contineret defensionem, nec est † in potestate rei facere, quòd actor agat, & testes fortè nõ sunt valetudinarij, vel quid simile, ita quòd non sit locus examinationi testium ad perpetuam rei
31 memoriam; vel quia difficilius † sit hoc iudiciũ examinationis testium ad perpetuam rei memoriam; nam hoc casu vtile erit, quòd petatur fieri innouatio instrumenti, quæ facilius conceditur probando per testes de veritate. Arbitrarer tamen, quòd & cætera de quibus hic dicitur, essent necessaria. Aduerte tamen, quòd quando scriptura esset de substantia actus, licet antiqui doct. videantur velle, quòd probato tenore instrumẽti, & amissione, cum cæteris hic requisitis, videatur istis testibus plenè credendũ, & innouandum esse priuilegium; vt tex. hic etiã videtur probare, tamen glo. in l. sicut iniquum. C. de fi. instru. & ibi Bar. & melius Bart. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & ibi Bal. & Bart. in l. 2. §. diuus. ff. de iur. fis. volunt, quòd tales testes non faciant plenam fidem; sed semiplenam probationẽ, ita quòd deferendum sit iuramen-
32 tum; quia sicut nõ creditur notario † exẽplanti, ita nec testi deponenti de tenore. Et ideò Bart. singulariter restringit hunc tex. ad casum, quando testes essent maximæ authoritatis; vt magni aduocati, vel magni doctores, qui de facili potuissent deprehendere vitium falsitatis. & tunc faciant plenam probationem. Et hoc et sentit ista glo. in fi. dum dicit, quòd debent esse discreti, & tales qui possint cognoscere literas de vitio falsitatis. Et hoc etiam fuit de mente huius literæ, vbi Papa non solum fundauit se super depositionibus testium, sed etiam super assertionibus Cardinalium, & etiam super visione propria, vt hic in fin. tex. & hanc opin. etiam tenuit Cyn. in d. auth. si quis in aliquo,

quòd sequitur etiã Io. de Imo. & ibi dixi in c. 1. super glo. fina. §. de fi. instrum. Et aduerte circa
33 prædictam materiam, videtur enim, quòd † si ius requirit, quòd aliquid exprimatur in priuilegio, vel instrumento, quòd hoc nullo modo possit probari per testes, vel per alias probationes. vt singulariter vult glo. penul. in clem. 2. de præben. Sed posset responderi, quòd ea glo. non est vera. Et ideò Zenze. tenet ibi contrariũ. arg. clem. dudum. §. huiusmodi. de sepul. & quod not. Archid. in prohe. 6. in ver. transmittimus. Et ad tex. in clemen. 2. respondet, quòd ibi non fuit quæsitum, an posset probari per testes. Sed
34 quia † dicta glo. communiter * approbatur, & tenetur. Pro qua etiam facit quod traditur in c. si motu proprio. de præben. lib. 6. Ideò ego Com. op.
35 arbitror dictam glo. † ita intelligendam; videlicet, quòd si quis vellet probare per testes motũ proprium duntaxat. s. quòd motu proprio Papæ fuit concessa gratia; vel per testes vellet probare, quòd de intentione Papæ fuit, per literas simpliciter concessas super prouisione fienda, quòd posset prouideri de leprosarijs, hospitalibus, & similibus locis, & hoc casu non posset probari per testes; & sic loquatur illa glo. Sed si quis diceret se literas amisisse super prouisione fienda, in quibus continebatur expressè, quòd posset prouideri de leprosarijs, eleemosinarijs, aut hospitalibus, aut quòd motus proprius in ipsis contineretur, non est dubium iudicio meo per ea quæ hic dicuntur, quòd per testes probantes tenorem prædictarum literarũ, & probantes de alijs, de quibus hic dicitur, quòd probabitur etiam motus proprius, & alia similis clausula, & fiet innouatio. & ita potest procedere
36 opin. Zenze. Item aduerte, quòd si vellet probare priuilegium per testes, aut sententiam deperditã, quæ requirit † scripturam. vt in c. fin. de re iud. lib. 6. quòd fieri potest seruatis his, quæ hic dicuntur; satis est, quòd probet effectum priuilegij, vel sententiæ. non autem est necesse probare, & deponere de omnibus verbis priuilegij, aut de omnibus verbis sententiæ prolatis per iudicem; vt ego notaui post doct. in c. sicut nobis. §. de re iudi. Et plus ibi simpliciter dixi, quòd si probetur, quòd sentẽtia fuit lata in scriptis, vel quòd testes viderint tenorem sententiæ in scriptis sub tali effectu, quòd licet aliàs ad validitatem sententiæ requiratur libellus, litis contestatio, citatio, & reliquæ similes solemnitates, tamen de his non est necessarium, quòd
37 testes deponant; sed † omnia præsumuntur ritè, & rectè acta. Vnde asserenti contrarium incumbit onus probandi. Nec distinguitur inter factum recens, & antiquum. Nec inter processum, & initiatiã. Licet regulariter docto. ita distinguant in c. quoniam contra. §. de probat. & Hostien. in c. cum inter. §. de re iudi. quod est valde singulare ad declarationem prædictorũ. Circa quod vide quæ ibi traduntur. Et facit etiam ad declarationem eorum, quæ traduntur per Bal. & docto. in l. gesta. C. de re iudi. Item aduerte, quia quod supra dixi, quòd petens innoua-

nouationem tenetur probare quæ hic dicũtur,
& volens ita probare admittitur, procedere videtur, quando casu, aut facto alterius tertij, nnn
tamen aduersarij, vt statim dicam, instrumen-
38 tum esset amissum. Secus † arbitror, si dolo ꝓ-
prio, aut fraude quis amisisset instrumentum;
quia tunc presumendum est contra ipsum, ꝙ in
instrnmento esset aliquod vitium falsitatis latẽs
quod fortè non poterat ita faciliter apparere;
sed potuisset apparere facta diligenti inuestigatione. Exemplum potest figurari secundum
glo. fin. in. c. licet. s̃. de crim. fal. si non posset apparere rasura multum tenuis, nisi carta posita
ad solem. & de alijs similibus vitijs latentibua
ibi dicitur. Item pro hoc adduco quod per
contrarium statim dicit glo. quando dolo aduersarij instrumentum est amissum. Tertio fa-
39 cit, quia † ex dolo proprio non debet quis com
modum reportare. vt in. c. sedes. s̃. de rescrip. &
in. c. cum olim. s̃. de off. deleg. cum infinitis simi
libus. Quarto facit, quia iste nõ potest innoua
re, nisi allegando perditionem. Sed hæc amissio
40 est dolosa, ergo sicut non potest † quis dolnm
proprium allegare, vt in. l. transactionis. C. de
transact. & in. l. si creditoribus. C. de ser. pig. da.
manu. & in. l. cum profitearis. C. de reuo. dona.
cum simulib. ita non videtur posse allegare hanc
41 perditionem dolosam. Item facit, quia † sicut
lacerando, seu restituendo debitori, videtur remisisse debitum; vt in. l. 2. & ibi traditur. ff. de
pact. ita & hoc casu voluntariè amittẽdo. Præ-
42 terea & vltimo, iste videtur † habere id quod
continebatur in eo instrumento ad suam vtilitatem, qnodammodo pro derelicto. Facit. l. si
id quod. §. fin. ff. pro derelict. Et ideò consilium
43 esset, qnòd † aduersarius immediatè quòd sentiret voluntariam perditionem, acceptaret liberationem. arg. l. 1. &. 2. ff. pro derelict. Et prædicta notabis, quia nouissima snnt. Sed quæro,
iuxta prædicta, nos vidimus de innouatione instrumenti fienda propter perditionem, cuius
instrumenti originale non reperitur; quid si ꝓ-
44 pter amissionem instrumenti petatur † innouari, seu refici aliud instrumentum, quando originale non est deperditum; vt puta, Notarius dedit instrumentum parti, in cuius fauorem tendebat, iste dicit se amisisse, & iterum vult aliud
instrumentum; quæro an Notarius debear illud
innouare, seu reficere; & an sit necessarium probare deperditum, quod traditũ fuit; & an pars
sit citauda, & qualiter cognitio adhibenda, &
sub qua forma tradendum sit. vide latè per Spe
cu. in tit. de instrum. edi. §. postquàm. ver. vbi
autem instrumentum. & ver. seq. & vide etiam
per Barto. in. l. si quis ex argentarijs. in fi. ff. de
eden. vbi etiam tractat ad quem pertineat probatio amissionis. tangit etiam Bar. in. l. ne casu.
C. de discusso. lib. 10. & in. l. fina. ff. de bo. aut.
iudi. poss. & in. l. de tabulis. ff. de tabu. exhib.
In eadem glo ibi, si honestus, & notus sit, hæc
glo. videtur esse contra. l. vnic. C. de man. princ.
45 vbi probatur, quòd sine † literis principis non
debet credi, etiam Comiti, asserenti se Legatũ.
Et quanquam doct. & hic, & in. c. nobilissimus.
alleg. in glo. restringant solum ad Cardinales,
tamen hæc glo. extendit ad quemlibet bonum,
& notum virum. Vnde dici potest secundum
D. m. & tenuit etiam. d. Ant. hic, quòd vbi non
46 tractatur † de præiudicio alterius, credatur probo, & noto viro asserẽti se Legatum, etiam sine
literis. & ita intelligit glo. in. c. sicut. j̃. de sentẽ.
excom. Secus in præiudicium alterius. Facit
. c. cum in inre. s̃. de off. deleg. Et vide de materia per Inno. in. c. venerabili. de censib. dicam in
47 d. c. sicut. An † autem credatur, quòd fuerit
aliquid sibi commissnm viuæ vocis oraculo.
vide per Spec. in tit. de lega. §. snperest. ver. quid
si delegati. & in titu. de teste. §. 1. ver. quid si
aduocatus. & per Archidiac. in. d. c. nobilissimus. & per Innoc. in. c. cum dilectus. de accusa.
& per Io. Andr. in. c. 1. de offic. leg. lib. 6. dicam
in. c. ad eminentiam. j̃. de senten. excom. In
ead. glo. ibi, sed hoc est in odium illius. Circa
hoc vide Specu. in titu. de instru. edi. §. restat.
ver. illud quoque. vbi dicit, quòd si per factum
aduersarij mei perdo priuilegium, vel instrumentum quo vsurus eram, sufficit ad intentionem meam fundandã, quòd eius vitio deperditũ fuerit, per quod ꝓbatur id, de quo agitur.
per. d. l. si de possessione. C. de probatio. &. l. testium. C. de testib. & . s̃. de testi. cog. c. peruenit. 1. &. 3. quæst. 7. c. infamis. §. tria. Quod
tamen intellige, probato tenore instrumenri,
vt dicit Bal. in. d. l. si de possessione. quia aliàs
probatio esset incerta. Faciunt quæ in simili
dixi in. c. fina. s̃. quod met. cau. & quod traditur in. l. si quando. C. vnde vi. Sed quæro iu-
48 xta prædicta, quid † si facto iudicis instrumentum fuit amissum. vide Spec. in titu. de instru.
edi. §. restat. ver. illud quoque. In glo. ea, ibi,
qui furatus fuit instrumentum. dic, quid autem iuris de eo qui lacerauit instrumentum,
vide quod tradit Ioan. Andr. & quod ibi dixi in. c. accepimus. supra de fi. instrumen. &
per Specu. in titu. de instru. edi. §. videndum.
ver. illud quoque. In eadem glo. ibi, per iuramentum, not. hanc glo. quæ singulariter vult,
49 quòd † perditio instrumenti potest probari
per iuramentum perdentis. Sed Innoc. & Io.
And. dicunt hic, quòd requiruntur aliquæ coniecturæ de perditione. Et sic iudex adhibebit aliquam causæ cognitionem. Et vide Specu. in d. §. restat. ver. illud quoque. vbi dicit,
quòd potest probari per præsumptionem, &
per iuramentum partis perdentis, & per famam, & per casum. per. l. super. ff. quod vi
aut clam. & quod not. in. d. l. si quando. C. vnde vi. & in. d. c. fina. supra quod met. cau. 2.
quæst. 1. in primis. & . c. fina. de probatio. &
vide quod tradit Barto. in. d. l. si quis ex argentarijs. §. fina. ff. de edend. In fin. glo.
dic, docto. in hoc instant, tamen finaliter
50 concludunt, quòd † aut semel fuerunt exhibitæ, & præsentatæ in iudicio, & eis perditis, possunt probari per testes. Secus si nunquam fuerint exhibitæ. D. m. & melius, sim-

pliciter tenet glo.quòd si literæ gratiosæ, & in-
strumenta, seu priuilegia magis præiudicialia
possunt probari per testes, licet nunquam fue-
rint producta in iudicio, fortius idem dicẽdum
51 in literis iustitiæ, † in quibus non præsumitur,
ꝙ de facili falsitas committatur. vt in.c.penult.
s̃.de crimi.fal.

Capitulum. XIII. Ex Parte.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegij innouatio non tribuit nouum ius, sed antiquum conseruat. vt nu. 10*
2 *Rescriptum impetratum contra exemptum, debet facere mentionem de exemptione.*
3 *Exempta ecclesia, populus non videtur exemptus nisi specialiter exprimatur.*
4 *Mulierum fragilitati est compatiendum.*
5 *Clero interdicto, non intelligitur interdictus populus. nec è contra.*
6 *Diutius verbum, quantum tempus importet.*
7 *Appellationis causa admittit nouam petitionem, & nouos articulos, dummodo sint connexi causæ principali.*
8 *Instrumentorum insinuatio potest fieri coram iudice appellationis.*
9 *Priuilegij innouatio quãdo fit per eum, qui potest de nouo concedere, non est citãda pars. Quod tamen declara, vt ibi.*
11 *Literæ non facientes mentionẽ de priuilegio exemptionis, an valeant.*
12 *Ordinarij solent odio habere exemptos.*
13 *In innouatione instrumenti fienda, non est citanda pars, quando non contenditur de validitate, sed partes asserunt validitatem, aliquid aliud opponendo.*
14 *Rescriptum impetrans, vel offerens libellum, an teneatur probare causam expressam in libello, vel rescripto.*
15 *Demonstratio falsa non vitiat.*

1 EX PARTE. Innouatio † priuilegij
nouum ius non tribuit, sed anti-
quum conseruat. h.d. Et primo
ponitur appellantium cõquestio,
priuilegij productio, & de ipsius innouatione
decisa petitio. Secundo ponitur decisio decisę
petitionis, cum protestatione, ibi, nos autem.
2 Not. primo. arg. quòd in rescripto impetrato
contra exemptum in præiudicium exemptio-
nis, debet fieri mentio de exemptione. Sed de
hoc statim latius dicam in glo.2. Secundo no.
3 quòd † ecclesia exempta, populus ecclesiæ non
censetur exemptus, nisi specialiter exprimatur.
de quo latius, & clarius in.c. per exemptionem.
eod.tit.lib.6. tetigi in.c. recepimus. s̃. eod. in. 7.
artic. princip. Tertio not. ibi, nec compatien-
4 tes, ꝙ compatiendum est † fragilitati sexus mu-
lierum. & idem not. in.l. assiduis. C. qui pot. in
pig. ha. Quarto not. ibi, clerum, & populum.
5 ꝙ interdicto † clero, non propterea intelligitur
interdictus populus, nec è contra. Ad idem.c.
si sententia. de sen. excom. lib.6. Quinto not.
6 ex ver. diutius. † coniunctis dictis Goffr. & Io.
And. ꝙ hoc verbum importat. xl. dies, secundũ
consuetudinem romanæ curiæ. Sed tu vide
quantum tempus importet, in.c. cum venera-
bilis. s̃. de exceptio. & per glo. & doct. in.c.1.s̃.
de coniug. leproso. & per glo. 3. q.2. c. si episco-
pus. & per Spe. in tit. de dispu. & allegat. §. post
hoc. ver. item diutius. Sexto not. secundum
7 D. Ant. ꝙ in causa † appellationis potest dari no
ua petitio, & nouus articulus accumulari, dum
tñ connexus sit causæ principali de qua agitur.
Vñ põt peti innouatio priuilegij, super quo in
cã principali agitur. Et est ẽt arg. ꝙ insinuatio
8 instrumentorum † posset etiã fieri penes iudicẽ
appellationis, seu coram eo. Septimo not. ſm
verum intellectum, quòd quando innouatio
9 priuilegij † fit per eum qui potest de nouo il-
lud concedere, non est necessaria partis aduersæ
citatio ad contradicendum, nisi quò ad cautelã.
Secus si fieret per inferiorem; quia tunc esset ne
cessaria, vt dixi in.c. præced. & not. in.c. signifi-
cauit. s̃. de testib. & in.c. fi. de fi. instrum. Pars
tamen potest se opponere sponte. vt in.c. præ-
ced. in glo. Vltimo not. ex fi. quòd innouatio
10 priuilegij † non tribuit aliquod nouum ius. Et
ideò si priuilegium per aliud posterius fuerat
reuocatum, vel contra illud præscriptum, vel re
nuntiatum, vel aliter non valeret, innouatio ni-
hil prodest; etiam si fiat ab habente potestatem
concedendi de nouo concedere. Sed ius anti-
quum confirmat, si quid competebat. vt hic in
fi. & in.c. cum dilecta. de confir. vti. In glo.2.
in fi. dic, hæc glo. & præcedens videtur velle, ꝙ
11 tales † literæ non facientes mentionem de priui
legio exemptionis non valent. Quod est ve-
rum, si priuilegium tribuit exceptionem dilato
riam. Secus si peremptoriam; quia sicut de pe-
remptoria non est necesse facere mentionem,
ita nec de priuilegio ipsam continẽte. vt in.c.1.
de lit. contest. lib.6. Sed in dilatoria non pro-
cedit. vt in.c. cum ordinem. s̃. de rescrip. vbi vi-
de, & in.c. constitutus. eod. tit. vbi per Innoc.
Aduerte tamen, quia dicit hic Host. quòd de sti
lo curiæ debet fieri mẽtio de exemptione, vbi-
cunque literæ impetrantur contra exemptum;
quia fortè si pars expressisset exemptionem,
alios iudices dedisset. Nec solet Papa deputa-
re contra tales, ordinarios locorum; quoniam
12 ipsi † odio habent exemptos. Et hæc ratio cõ-
cludit, etiam si impetrentur literæ in alia causa,
quàm exemptionis. Et certè si hoc habet sti-
lus curiæ, seruãdus est. vt in.c. ex literis. de cõ-
stit. c. qàum graui. de cri. fal. Sed de iure non vi
detur necessarium, nisi ſm ꝙ. s̃. dixi. In glo. in
ver. specialiter. in fi. dic, docto. dicunt, ꝙ prima
ratio est vera; sed secunda ratio non procedit;
quia isti qui protulerunt sententias censuræ,
erant delegati apostolici, quorum respectu isti
non erant exempti. Secus in.c. proximo præ-
ced. quia ibi sententia fuit lata ab ordinario.
Sed tu potes dicere, ꝙ etiam prima ratio non
est simpliciter vera. Sed dependet à validitate
appel-

appellationis, vel admiſſionis. ſecundum not.
in .c. non ſolum. de app. lib.6. & in c. licet. de
ſen. ex lib. 6. In glo. ſuper ver. Innouandum,
in fin. dic, alij dicunt q Epiſcopus hic fuit cō-
tumax. Sed non placet Inno. quia de hoc nō
apparet, ſaltē reſpectu eius innouationis; quia
de innouatione non pendebat q̄ſtio. Vnde di-
cit ipſe, q ideò Papa innouauit, quia Epiſcopus
non contendebat de validitate priuilegiorum.
quaſi ſentiat, q contēderet ſe præſcripſiſſe cō-
tra priuilegia. Et ex hoc infertur alia limitatio
13 no. q † pars non eſt citāda in innouatione fien
da, quando non contenditur de validitate; ſed
partes aſſerunt validitatem, ſed aliquid aliud
opponunt, vt præſcriptionem, reuocationem,
vel quid ſimile. Sed oppo. contra tex. nam de-
bebat hic Papa diffinire articulum principalem
.ſ. appellationis. Sol. cauſa iſta non erat in cu-
ria; quia appellatio non fuit recepta à iudici-
bus, nec approbata à parte. de quo dicendum,
vt in .c. ſæpe. & .c. interpoſita .ſ̄. de app. & ibi
dixi. Et ideò iſtę mulieres vſę ſunt iſto reme-
dio innouationis, ſecundum Inno. Hoſtien. &
Io. An. Glo. fin. eſt literalis. & colligit not. ex
tex. Vltimo Inno. hic quærit de vna .q. ſatis
14 quotidiana. Nunquid † impetrans reſcri-
ptum, vel offerens libellum, teneatur probare
cauſam expreſſam in reſcripto, vel in libello.
poteſt poni exēplum in hac litera; Abbatiſſa
impetrauit expreſſa cauſa, q Epiſcopus com-
miſſionis cauſa moleſtabat &c. Et concludit,
q vbi intētio libellantis fundatur ſuper illa cau
ſa, vel demonſtratione, neceſſe eſt illam pro-
bare. Et idem in reſcripto, ſi reſcriptum ali-
ter non habuiſſet. Secus vbi cauſa, ſeu demon-
ſtratio non fundant principaliter intentionem
libellantis, ſiue impetrantis; quia tunc non eſt
neceſſe probare cauſam, vel demonſtrationem;
15 nam falſa † demonſtratio non vitiat. vt in .l.
cum tale. §. falſam. ff. de condi. & demon.

Capitulum .XIIII. Cum Olim.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio exemptionis duplici vtens eccleſia, licet ex vno ſuccūbat, ex alio poterit obtinere.*

2 *Articuli plures, et diuerſi, poſſunt in eodem libello contra eundem accumulari; tot tamen dicūtur libelli, & tot ſententia, quot articuli.*

3 *Papa, ſi citat appellatum ad deciſionem negotij principalis, tenetur appellatus comparere, non obſtante quòd appellatio ab interlocutoria non ſit iuſtificata, nec cauſa ſit in curia.*

4 *Appellatione pendente, iudicis officiū conquieſcit. Quod tamen limita. vt ibidem.*

5 *Citatio ad ſententiā licet non ſit liquidata cauſa, poteſt fieri, quando ſit de longinquo.*

6 *Citatio ad inſtantiā, & ad commiſſionem liquidaditionis cauſæ, poteſt fieri eodem inſtanti.*

7 *Papa poteſt delegare cauſam Monacho. et nu. 29.*

8 *Iudex ſententiando, poteſt prius condemnare in expenſis, quàm ſententiare ſuper principali, licet ſeruetur contrarium.*

9 *Iudex apellationis poteſt condemnare in expenſis cauſæ principalis, & appellationis.*

10 *Inſtantia nō perit de iure canonico lapſu triennij.*

11 *Expenſæ non intelliguntur, niſi de expenſis ratione negotij litis. Et quid de expenſis in quibus quis prius fuerit cōdemnatus ratione cōtumaciæ. ibidem.*

12 *Epiſcopus vnà cum Canonicis, poteſt eximere eccleſiam aliquam à ſua iuriſdictione.*

13 *Canonicorum conſenſus præſtitus ad mandatū principis ſuperioris, non ſufficit ad validitatem actus requirentis liberum conſenſum.*

14 *Monachus poſt promotionē ad Epiſcopatum, an acquirat eccleſiæ, vel monaſterio. Et an acquiſita per ipſum primo monaſterio, ſequātur ipſius perſonam, num. 16.*

15 *Authen. ingreſſi .C. de ſacroſan. eccleſ. limitatur.*

17 *Monachus ſi fiat Epiſcopus, tamen per hoc nō habilitatur ad habendum proprium; & in cæteris etiam retinet ſubſtantialia regulæ.*

18 *Epiſcopus nō poteſt magnam donationem facere, etiam monaſterio, etiam de rebus mobilibus.*

19 *Exemptus non poteſt ædificare eccleſiā in aliena parochia ſine conſenſu Epiſcopi.*

20 *Reſtitutio aduerſus ſententiā poteſt peti hoc pacto, quòd ſententia pronuntietur nulla, & ſi eſt aliqua, concedatur reſtitutio.*

21 *Libellus alternatiuus admittitur, quādo dubietas quæ ab eo deſcendit, dependet à facto libellantis.*

22 *Prælati delictum in omittendo, non nocet eccleſiæ, vt ſaltem non poſſit petere reſtitutionem in integrum.*

23 *Renuntiare priuilegio Papæ non cenſetur impetrans idem priuilegium ab inferiore.*

24 *Inſtrumentum habens ſingulas ſubſcriptiones manibus ſingulorum ſubſcribētium notatas, præſumitur extractum, non originale; Et an faciat fidem.*

25 *Inſtrumentum autenticans debet attendere ad omnia ſubſtantialia ipſius.*

26 *Appellationis iudex, quando reuocat priorem ſentētiam ex noniter actitatis, debet addere cauſam quare reuocet.*

27 *Citatio ad ſententiam, an poſſit fieri ante definitiuam negotium per cognitionem. Et ibi, an Papa poſſit hoc facere.*

28 *Monachus an poſſit eſſe procurator.*

30 *Delegati iudices, à quibus fuit appellatū, an poſſint procedere in cauſa, & vſq; ad nu. 34. vbi ponuntur plures intellectus ad tex. iſtū.*

31 *Papa citando, cenſetur auocare ad ſe cauſam.*

32 *Procurator, ſicut debet certificari de reuocatione mandati, ita etiam Iudex de reuocatione delegationis.*

33 *Conceſſum in vno, in alio denegatum intelligitur.*

34 *Coniecturis opus eſt in cunctis.*

35 *In expenſis condemnari debet qui nō proſequitur appellationem, ſecundum communem. quæ tamen non placet authori.*

36 *Cōſenſus liber, ſi requiritur in aliquo actu ad eius ſubſtantiam, non ſufficit quòd ſit extortus. Et*

quid

quid si non requiratur ad validitatem actus, nu. 38.

37 *Matrimonium metu cõtractũ est ipso iure nullum.*

39 *Portarius quis sit.*

40 *Portarij, vel similes non possunt compellere Canonicos, vel similes ad consentiendum.*

41 *Monasterio non acquiritur ex stipulatione alteri facta per monachum.*

42 *Monachus, an possit stipulari futuro prælato: remissiuè.*

43 *Monachus expulsus, an acquirat monasterio: remissiuè.*

44 *Monachus, an acquirat possessionem monasterio: remissiuè.*

45 *Monasterium, an obligetur ex contractu, vel delicto monachi: remissiuè.*

46 *Episcopus, seu Abbas potest aliqua donare de rebus ecclesiæ. & nu. seq.*

47 *Prælatus habet pinguiorem administrationem, et magis liberam, quàm tutor, aut curator. & nu. 52.*

48 *Episcopus in infirmitate de qua obijt, si donat, nõ valet donatio.*

49 *Episcopus in morte non censetur habere liberam.*

50 *Donatio in magna summa non præsumitur eleemosina.*

51 *Donare nõ potest regulariter is, qui habet liberã.*

52 *Prælati videntur quodammodo vsufructuarij, vel vsuarij.*

53 *Monasterium in causa appellationis, an admittatur sine restitutione ad producendum priuilegia apostolica, & pluribus nu. seq.*

54 *In appellationis causa, non deducta, & non probata in causa principali, deduci, & probari possunt.*

55 *Iure speciali frustra petit se admitti, qui iure communi se tueri potest.*

56 *Intellectus plures ad istum tex. in glo. super verbo tenere. & pluribus nu. seq.*

57 *Læsus dicitur, qui omissit necessariam probationẽ.*

58 *Sententia, quando est nulla ipso iure, non est necessarium remedium extraordinarium restitutionis. secus quando tenet.*

59 *Restitutionis petitio non tollitur per remedium appellationis; quia pinguius subuenitur per restitutionem.*

60 *Exemptum se prætendens ex priuilegio Episcopi, potest ex alia causa dicere se exemptum ex nouo iudicio.*

61 *Exemptum se dicens simpliciter, videtur totum ius suum ex omni causa competens in iudiciũ deduxisse.*

62 *Exemptionis exceptio est peremptoria.*

63 *Exceptio peremptoria, an possit opponi post sententiam.*

64 *Actio, & exceptio si competant ad idem, & in iudicium per viam exceptionis ab aliquo deducatur ius competens ex vno capite, & succũbat, an possit ex alio capite idem intentare.*

65 *Res inter alios acta non valet.*

66 *Subscriptiones plurium in aliqua scriptura, si sint eodem charactere facta, sunt suspecta.*

CVM OLIM. Hæc decretalis habet multa dicta. Sed ad titulum
1 .h.d. Ecclesia † vtens duplici pri-
uilegio exemptionis, licet succum
bat ex vno, potest nihilominus ex alio se iuuare, & obtinere. Et exemptus non tenetur promittere obedientiam Diœcesano. Vigore tamen exemptionis, non potest sine licentia Diœcesani ecclesiam construere in loco non exempto. Et si exemptus de facto construit ecclesiam, cedit iuribus Episcopi. Diuiditur, quia in prima parte narratur factum, in secunda ponitur diffinitio delegatorum; ibi iudices. in tertia ponitur petitio monasterij contra sententiam. ibi, tandem. in quarta ponitur Papæ diffinitio, ibi, nos igitur. In tex. ibi, credentes. dic, cum hoc non esset; non tamen ex defectu iudicum, sed partis, vt patet ex si. In tex. ibi, condemnarũt. dic, ꝙ in quinq; fuit iudicatum contra monasterium. Primo in expensis. Secundo in libertate per Episcopum concessa. Tertio in subiectione monasterij adiudicata Episcopo. Quarto in restitutiõe monetæ. Quinto in adiudicatione ecclesiarum cũ fructibus. Et istorum iudicum sententia in tertio infirmatur, in reliquis confirmatur, sm Host. & doct. In tex. ibi. marabatinorum, dic, ꝙ est genus monetæ. & idem in simili in .c. olim. supra de censi. & supra de iureiuran. querelam. & de emp. & vend. ad nostram. In tex. ibi, in nullo sententiæ derogamus; et ibi, non derogantes iudicibus. dic, hoc est, honori dictorum iudicum; qui ipsi iustè fecerunt quò ad ipsos pertinuit; quia non viderunt priuilegia apostolica, cum non essent producta. sed re ipsa sententia erat iniusta in ipsa parte. & ideò ipsi derogatur. Nota primo, ꝙ in eodem
2 libello † possunt contra eundem cumulari plu-
res diuersi articuli, qui omnes possunt eadem
sententia terminari. Tot tamen dicuntur libel-
li in effectu, & tot sententię, quot sunt articu-
3 li: Secũdo not. ꝙ nõ obstante, ꝙ † appellatio
ab interlocutoria non sit iustificata, nec causa sit in curia, tamen si Papa citat appellatum ad decisionem negotij principalis, tenetur comparere. Et si non comparet, procedi potest ad sententiam diffinitiuam. Et hoc ideò, quia in potestate Papę est, ad se reuocare negotiũ principale, nõ obstãte ꝙ nõ sit appellationi delatũ; aut non sit appellatio iustificata. Faciunt no. in .c. pastoralis. §. præterea .s̃. de offi. delega. & .c. si soli. de concess. præben. lib. 6. Tertio
not. limitationem ad id ꝙ quotidie dicimus,
4 ꝙ appellatione pendente, † iudicis officiũ con-
quiescit. vt in .l. siue pars. C. de dila. quia hoc
est verum, nisi aliquid cõmittatur, vel mande-
tur expediendũ simul cum ipsa appellatione.
5 Quarto not. ꝙ licet † adhuc non sit liquidata
causa, tamen valet citatio ad sententiam audien
6 dam, quando citatio fit de longinquo, & † eo-
dem instanti potest fieri citatio ad sententiam, & committi causæ liquidatio. Ad ꝙ .c. consuluit .s̃. de offi. dele. & infra tangetur. Quin-

to not.

7 to not. ꝙ cauſa † poteſt per Papam monacho
delegari. & de hoc infra ſuper ver. monacho. in
8 glo. Sexto not. ꝙ † iudex ſentẽtiando poteſt
prius partem condemnare in expenſis, quàm
diffinire ſuper cauſa principali. Seruatur tamẽ
de conſuetudine contrarium; quia incipitur à
cauſa principali, & vltimo loco fit condemna-
tio expenſarum. Ex hac tamen præpoſtera-
rione, non vitiatur ſententia. vt eſt tex. hic.
9 Septimo not. ꝙ † iudex appellationis poteſt
condemnare in expenſis cauſæ principalis, &
appellationis. Et hoc procedit ſecũdum vnum
intellectum; ſecundum quẽ iſti ſecundi de-
legati intelliguntur delegati reſpectu cauſæ ap-
pellationis. Octauo not. tex. optimè proban-
10 tem, ꝙ † per lapſum triennij de iure canonico.
non perit inſtantia. Et licet ad hoc allegetur
.c. pe. ſ̄. de iudi. & ibi doc. tractant hunc arti-
culum, tamẽ melius probatur hic. Nono not.
11 ibi, occaſione negocij &c. ꝙ † condemnatio
expenſarum fieri debet occaſione negotij litis.
Et idem traditur. in. l. ſancimus .C. de iudi.
Quod intellige, deductis expenſis, in quibus
quis prius fuiſſet condemnatus ratione contu-
maciæ; cuius cõdemnationis cauſa, etiam po-
teſt fieri condemnatio expenſarum. vt in .c. cũ
dilecti. de do. & contu. Et de materia vide la-
tè in .c. finem litibus .ſ̄. de do. & contu. & in
.l. terminato .c. de fruc. & lit. expen. Decimo
12 not. ꝙ † etiã Epiſcopus poteſt eximere eccle-
ſiam à iuriſdictiõe ſua. probatur in. c. ſicut vni-
re .ſ̄. de exceſ. præla. Requiritur tamen, quòd
hoc faciat cum libero conſenſu canonicorum.
Circa quod, vide ꝙ dixi in. c. recepimus .ſ̄. eo.
in .1. articulo principali. ver. vlterius quęro.
13 Vndecimo not. ꝙ † conſenſus Canonicorum
præſtitus ad mandatũ Regis, aut alterius Prin-
cipis ſuperioris, videtur quodammodo per
metum. Et ideò non ſufficit ad validitatẽ actus
qui requirit liberum conſenſum, vt hic. Duo-
14 decimo not. ꝙ quicquid † acquirit monachus,
vel religioſus, ſeu Canonicus regularis poſt
promotionem ad Epiſcopatum, vel ad aliã di-
gnitatem, prælaturam, vel eccleſiam, acquirit
eccleſiæ ad quam promotus eſt, nõ autem pri-
mo monaſterio. Et adde ꝙ not. 18. q. 1. c. vnic.
Quod notabis pro limitatione iurium diſpo-
ponentium ꝙ omnia acquirantur monaſterio,
tàm in re, quàm in ſpe. vt traditur. 19. q. vlti.
15 .c. ſi qua mulier. & in † authen. ingreſſi .c. de
ſacroſan. eccle. & in .c. in præſentia. ſupra de
proba. procedunt enim data perſeuerantia in
monaſterio. Secus ſi trãsfertur ad aliam eccle-
ſiam, dignitatem, vel monaſterium; quia tunc
acquirit ſecundæ eccleſiæ; non primæ, vt dictũ
16 eſt. An aũt q̃ſita † per ipſum primo monaſte-
rio ſequantur ipſius perſonam, magna eſt du-
bitatio. de quo dic, vt in .d. c. vnic. & in. c. 3. ſ̄.
de cle. coniug. & ibi per .D. m. Decimoter-
tio not. bonam cautelam ad concludendum,
ꝙ quæſita per Pręlatum ſint acquiſita de bonis
eccleſiæ; videlicet, ꝙ probetur, ꝙ ante promo-
tionem erat inhabilis ad proprium; & ꝙ con-
cludatur quęſita fuiſſe poſt promotionẽ ad Epi
ſcopatum, vel prælaturam. Decimoquarto
17 not. ꝙ † licet monachus fiat Epiſcopus, tamẽ
per hoc nõ habilitatur ad habendum propriũ,
& ad diſponendum ad libitum de proprietate
acquiſitorum. Remanent ergo ſubſtãtialia re-
gulæ, licet in quibuſdam concernentibus ſo-
lemnitatem, vel ſubiectionẽ abſoluatur. vt eſt
tex. cum glo. 16. q. 1. c. nemo. Decimoquin-
18 to not. ex eodem ver. præterea, ꝙ † Epiſco-
pus non poteſt facere magnam donationem de
rebus epiſcopatus; etiam mobilibus; etiam ſi
donaret monaſterio. Minus ergo debet poſſe
conſanguineis. & hoc tangetur infra cum glo.
19 in ver. reſtitutionem. Decimoſexto not. † ꝙ
non eſt licitum, etiã alicui religioſo exempto,
ędificare eccleſiam in aliena parochia, ſine au-
thoritate Epiſcopi; Et eccleſia ædificata non
eſt deſtruenda; ſed cedit ad vtilitatem, & diſpo
ſitionem Epiſcopi; ſicut regulariter & alię ec-
cleſiæ. Et hoc ſi non fuit ædificata poſt denun
tiationem factam. Sed ſi fuiſſet ædificata ſpre-
ta nuntiatione noui operis facta, veniret de-
ſtruenda. vt in .c. 1. & .2. ſ̄. de ope. no. nun.
Et aduerte, ꝙ ſecundum .D. m. ædificator talis
eccleſiæ de quo hic, non acquirit ius patrona-
20 tus. Decimoſeptimo not. practicam † peten-
di reſtitutionem in integrum aduerſus ſen-
tentiam, vt generaliter petatur, ꝙ ſentẽtia pro-
nuntietur nulla; & ꝙ ſi eſt aliqua, concedatur
21 reſtitutio. admittitur † enim iſte libellus alterna
tiuus, ex eo, ꝙ dubietas quæ deſcendit, pẽdet
à facto libellantis. Et ꝙ admittatur, eſt tex.
hic, & in .c. conſtitutus. de reſti. in inte. & ibi
dixi. Et vide per Spe. in ti. de ſen. §. iuxta. ver.
22 ſed nunquid libellus. Decimooctauo not. † ꝙ
delictum pręlati in omittendo non nocet eccle
ſiæ, vt ſaltem non poſſit petere reſtitutionem
23 in integrũ. Decimonono not. ꝙ propter † im
petrationem, & receptionem priuilegij exem-
ptionis obtentæ ab inferiore, non videtur re-
nuntiare quis primæ exemptioni conceſſæ à
24 ſede apoſtolica. Vigeſimo not. quòd † quan-
do inſtrumẽtum habet ſingulas ſubſcriptiones
ſingulorum ſubſcribentium manibus notatas,
eſt ſignum ſecundum Inno. ꝙ non eſt origina-
le, ſed extractum. Quod an faciat fidem, latè
dixi poſt docto. in .c. fin. ſ̄. de fi. inſtru. Vnde
25 colligit hic Hoſti. ꝙ ille † qui authenticat priui
legium, vel aliam ſcripturã, debet eſſe cautus,
& attendere omnia, & ſubſcriptionẽ, & ſigna;
& de litera, ac de diuerſa ſubſcriptione, ſeu in-
terlineatura facere expreſſam mentionẽ. Aliàs
de facili falſitatem incurrere poſſet, vt traditur
in authen. de inſtru. cau. & fi. in prin. Vnde
cauti notarij dicunt, ſe, vel addidiſſe, vel mutaſ-
ſe de ſubſtantialibus, ſecũdum Hoſti. & Io. An.
26 Vltimo no. ꝙ iudex † appellationis quando re-
uocat priorem ſententiã ex nouiter actitatis,
debet cauſam adijcere, quare reuocet; ſiue re-
uocet in totum, aut pro parte; vt facere poteſt,
vt probatur hic, & in .c. ſicut .ſ̄. de re. iudi. &
ibi dicitur; Et hoc, vt debitus honor iudicibus
defera-

deferatur. Glo.3. sentit cõtrarium, q̄ isti iudices à quibus fuerat appellatũ nõ potuerũt diffinitiuè sñare. In eadē glo. ibi, ꝓcessum fuerat in causa ad plenum, dic, In cõtrarium facit tex. noster in ver. interim, vbi datur facultas partibus prodncendi coram iudicibus quicquid vellent; ergo de causa nõ erat plenè cognitum; & per consequens partes citari non debebant ad sententiam audiendam. Sol. dicit Inno. q̄ ista citatio debet ciuiliter intelligi; videlicet, quòd veniant ad audiendum sententiam ferendam. s. debito tempore, quando de causa erit plenè cognitum. Et ex hoc, & ex tex. col-
27 ligitur, q̄ † etiam ante diffinitũ negotium per cognitionem, potest fieri citatio ad sententiam. Sed dicit D. m. q̄ istud non est verum in quolibet iudice; nam inferior à Papa non posset hoc facere; nisi esset appellatum à diffinitiua, vel iustificata esset appellatio; ita q̄ negotium principale deuolutum esset ad iudicem ad quem. In Papa aũt speciale est, vt etiam omisso appllationis articulo, possit ad se totã causam auocare, & diffinire, vt in .c. non solum. de appel. lib. 6. Facit .l. iudicium soluitur .ff. de iudi. & q̄ .§. dixi in secũdo nota. Et de citatione ad totam causam, vsq; ad sententiam diffinitiuam inclusiuè, quando fieret citatio de longinquo, vide in .c. fin. de dila. & in .c. consuluit. de offi. dele. per Inno. Glo. super ver. monacho. in prin. opponit quòd causa nõ possit delegari monacho; & soluit, & bene.
28 Deinde in ver. similiter, decidit. q. an † monachus possit esse ꝓcurator. Deinde in ver. hodie, generaliter tractat quibus personis à Papa, vel legatis apostolicis possint causæ delegari. In eadem glo. ibi, expresso nomine monachatus, dic, & idem tenet glo. in .c. statutum. de rescrip. lib. 6. de quocunque simplici clerico; eo expresso, quòd sit simpliciter clericus. In eadem glo. ibi, præsenti decreto, dic, hodie verò incipit statutum. & est positũ in volumine. 6. sub tit. de rescrip. Et vide quod latè dixi circa
29 hanc materiã de † monacho, & canonico regulari ecclesiæ cathedralis, an delegatio sibi facta teneat, in cle. 2. de rescrip. Licet quidam bic tractent; sed non conuenit titulo. Et vide ēt per Io. An. post Archid. post prin. in .d.c. sta-
30 tutum. Glo. super ver. quibus, opponit, † q̄ iudices isti delegati à quibus exriterat appellatum, non potuerunt prosequi, & sententiam diffinitiuam proferre; quia eorum iurisdictio suspensa erat. vt in .c. cum cessante. §. de appel. glo. soluit tripliciter. In fi. glo. dic, Inno. hic fuit alternatiuè locutus; videlicet, q̄ isti fuerũt alij iudices; vel si fuerunt ijdem, dicendum est, quòd processum fuit authoritate prorogata; & sic non vigore secundæ commissionis, sed primæ. Sed aduerte, quia non videtur, q̄ vigore primæ commissionis potuerint aliquo mo-
31 do; nam ex quo Papa † citauit ad sententiam audiendam, auocauit ad se causam prædictam; & ideò reuocata fuit à prioribus iudicibus; vel ab alijs, vigore primæ cõmissionis delegationis, & per consequens sententia eorum, si alij fuerint, vel si ipsi ijdem, & vigore primæ commissionis processerunt, est nulla. Nisi fortè diceremus, q̄ excusantur, quia hoc ignorassent. Quod tamen attenta qualitate facti de quo in tex. non videtur præsumendum; maximè quando ipsismet iudicibus primis secunda delegatio est facta. Et præterea ignorantia eorum non debet magis tribuere validitatem actui, postquã reuocata videtur eorũ iurisdictio per not. in .d.c. 1. de app. lib. 6. coniuncta .l. iudicium soluitur .ff. de iudic. Nisi diceres, q̄ sicut
32 debet certificari ꝓcuratori de reuocatione, de de quo latissimè dixi in cle. 1. de procura. ita etiam iudex qui reuocatur. Et ideò videtur, q̄ melior est alia solutio, videlicet, q̄ isti processerunt vigore secundæ delegationis. Et si tu diceres, vigore secundæ delegationis non videtur q̄ isti possent nisi recipere proponenda, producenda, seu probanda per partes, vt bic dicitur; Ad hoc respondet glo. seq. super ver. ad probandum, quòd adiectum erat in literis, q̄ sententiam diffinitiuã ꝓferrent, si de partiũ voluntate ꝓcederet. Vnde oportet intelligere, q̄ iudices isti vigore secundæ commissionis de partium voluntate processerint. Et ista videtur securior sol. quamuis in veritate iste tex. sit valde ambiguus, & difficilis, ꝓpter absurditates quæ videntur insurgere. Et omnis difficultas causatur à decisis, & à verbis, quæ ab antiqua decretali fuerũt remota. prout etiam de alijs difficultatibus infra patebit. Et prædicta notabis, quia nunc veniunt in mentem. Glo. super ver. ad probandum, sentit contrarium, q̄ partes non debuerunt remitti iudicibus à quibus fuerat appellatum, per .c. interposita. §. de app. Vel secundo potest opponi vna cum glo. cõtra tex. q̄ licet data esset potestas partibus, vt possent ꝓbare corã iudicibus à quibus erat appellatũ, si quid vellent probare, aut producere, tñ iudices non debuerunt posse sententiare in cau-
33 sa principali; quia in vno † concessum, in alio denegatum intelligitur. vt in .c. nonne .§. de præsump. Sed glo. sol. vtrũq; contrarium, q̄ hic fuit data potestas iudicibus sententiandi, si de partium volũtate processerit. Et hæc respõsio est communis ad vtrũq; contrarium. Vel potest respõderi secundum Inno. ad secundum contrarium, q̄ isti delegati processerunt authoritate prorogata, & non virtute secundæ commissionis; sed virtute primæ prorogatæ. Sed contra hoc facit, q̄ dixi in præcedenti glo. Vel potest dici, q̄ in ver. iudices, recitatur processus qui fuit factus ante istam secundam commissionem vigore appellationis iam interpositæ. Vnde secundum Hosti. appellatũ fuit postea à diffinitiua. Et sic sentit, q̄ causa confirmationis, seu infirmationis sentẽtiæ, per istos iudices fuit delata ad Papam vigore appellationis; cuius contrarium videbitis in glo. Posset tamen alius dari intellectus, & esset planus, hoc modo intelligendo, videlicet, q̄ cũ causa esset delegata, & appellatum ab interlocutoria, iudices non obstante

obſtante appellatione, credentes ſufficienter
de cauſa cognitum, ſententiam diffinitiuam
protulerunt, de qua hic in ver. iudices, & ab
iſta diffinitiua partes non appellauerunt. Sed
proſeqnētes appellationem ab interlocutoria,
Papa citauit partes, ꝓut hic in prin. & nihilo-
minus commiſit, quòd ſi partes vellent inte-
rim aliquid proponere, illud proponerent, &
probarent coram iſtis iudicibus, de quibus hic
in ver. interim; vnde ſiue iſti fuerint ijdem
cum primis, prout videtur velle tex. dum di-
cit, quibus fuit cauſa prius; ſiue diuerſi, non
eſt curandum; nam vigore ſecundę commiſ-
ſionis nullam ſecundam ſententiam diffiniti-
uam protulerunt; ſed iam protulerant vigore
primæ comiſſionis. & contigit, quòd pars
monaſterij etiam appellationem interpoſi-
tam ab interlocutoria non fuit proſecuta; &
ideò fuit poſtea neceſſaria petitio reſtitutionis,
& conteſſio; ſicuti habetur hic in ver. tandem.
Et ſecundum hunc intellectum ceſſant omnia
contraria facta hic in glo. præcedenti. & de qui-
bus in glo. ſuper ver. de gratia. Vel poſſumus,
& aliter intelligere, ꝙ cum coram prioribus iu-
dicibus partes proceſſiſſent, & fortè aſſigna-
tus eſſet terminus ad probandum, & producē-
dum inſtrumenta, & priuilegia, & quicquid
vellent ipſe partes dicere, producere, vel alle-
gare; tandem elapſo termino; volebat pars
monaſterij producere priuilegium apoſtolicū,
iudices noluerunt admittere; vnde pars mona-
ſterij appellauit ad ſedē apoſtolicā. Sed iudices
nō obſtante appellatione, quoniā arbitrati ſunt
fruſtratoriā, ꝓceſſerunt; credentes ſufficienter
actum; & ſententiam protulerunt, prout hic
in ver. iudices. Papa verò reſpectu appellatio-
nis iam interpoſitæ non à diffinitiua, quia nō
appellauit monaſteriū à diffinitiua; ſed ab inter
locutoria, citauit partes, & commiſit, prout
dictum eſt in præcedenti intellectu. Et prædi-
cta etiam notabis, quia nouiſſima ſunt; & per
quæ redditur clarus intellectus tex. noſtri; &
tolluntur omnia cōtraria iam dicta. Et ſi tu di-
ceres, quòd prędicta continent diuinationem;
Dico, ꝙ hoc eſt neceſſe facere; quia cum pro-
pter multiplicatas quæſtiones, hic deciſum nō
habeamus certum caſum, neceſſe eſt in cunctis
34 ire † per coniecturas. vt in .l. continuus .§.
cum ita .ff. de verb. obli. & in .l. precibus .C.
de impub. no. glo. in .c. cupientes .§. ꝙ ſi per
viginti. de electio. lib. 6. Glo. ſuper ver. in ex-
35 penſis, quærit, & ſol. In eadem ibi, non † fuit
proſecuta appellationem, dic, licet doc. omnes
ſequantur glo. tamē mihi non placet; vnde di-
co, retentis duobus intellectibus de quibus in
præcedenti glo. ꝙ iſti condemnauerunt in ex-
penſis occaſione litis iniuſtæ. Et hoc patet ex
tex. dum dicit, occaſione negotij. Glo. ſuper
ver. iuraueras, quærit, & ſol. dic vt in ea, & in
iuribus in ea allegatis. Glo. ſuper ver. extorto,
36 in fi. dic melius, ꝙ † qñ in actu requiritur liber
cōſenſus, vel qualitas libertatis eſt de ſubſtantia
actus, tunc ille actus quicunq; ſit, ſi habet con-
ſenſum extortum, non tenet; quia non habet
liberum conſenſum requiſitum ad eius validita
37 tem. Et hinc eſt, ꝙ † cum matrimonium re-
quirat liberum conſenſum, ſi per metum con-
tractum eſt, ipſo iure nullum eſt. vt in .c. cum
locum. de ſpon. & .33. q. 5. in .c. notificaſti.
In alijs verò actibus qui requirunt conſenſum
38 liberum, non tamen requirunt liberum conſen
ſum ad ſubſtantiam actus, valet actus per me-
tum factus; ſed datur reſtitutio ex edicto, quod
vi aut clam. vt in .c. pen. ſupra quod me. cau.
& .ff. quod me. cau. per totum. Et ad id
quod dicit glo. hic, de confeſſione per metum
extorta, vide glo. quæ non eſt alibi ſecundum
.D. m. in .c. ex literis .ſ. de diuor. quæ dicit,
quòd ſi calore iracundiæ emanauit, nō tenet;
niſi detur perſeuerantia. Sed quæro iuxta præ-
dicta, quia tex. dicit, per portarium extorta,
39 quid † ſignificet verbū portarium. Sol. Inno.
& Hoſti. exponunt portarium, ideſt, curſorē,
vel nuntium, vel vicarium regium. Et dicitur
portarius, quaſi portator literarum, vel amba-
ſciatarum, ſeu mandatorum, aut rogaminum.
40 Deinde q̄runt præallegati doc. an tales † por-
tarij, vel ſimiles, poſſint compellere Canoni-
cos, vel ſimiles ad conſentiendū. Et ſol. quòd
non. Et hinc ſumpta occaſione multa tractant
circa materiam executorum, & executio-
num; quæ latè vide hic per eos, & per Ioan.
An. & .D. Anto. quæ omitto, quia non perti-
nent principaliter ad ritu. noſtrum, nec ad in-
tellectum tex. Glo. ſuper ver. reſtitutionem,
ſentit quæſtionem, quare iſti iudices con-
demnauerunt monaſterium ad reſtitutionem.
& ſol In eadem glo. ibi, acquiſiuit Epiſcopatui,
dic Inuo. Ioan. Andr. & .D. Anto. ſumpta
occaſione à glo. & tex. noſtro de q̄ſitis per mo
nachum, proſequuntur hic plures quæſtiones;
41 videlicet, vtrū † ex ſtipulatione alteri facta per
monachum, quæratur monaſterio, & tenent ꝙ
42 non. Item an † monachus poſſit ſtipulari fu-
43 turo prælato; Et an monachus † expulſus quę-
44 rat monaſterio; Et an † acquirat poſſeſſionem
monaſterio; Et plures ſimiles quæſtiones.
45 Et quid de obligationibus † paſſiuis, an ex eis,
vel ex delicto monachi, monaſterium oblige-
tur; de quibus vide hic per eos; quia non per-
tinent ad materiam ti. In fin. glo. dic, ſed con-
tra hoc. oppo. doc. de .c. 3 .ſ. de donatio. vbi
46 patet, quòd † Epiſcopus, ſeu Abbas poteſt ali-
qua donare de rebus eccleſiæ. Item prælatus
47 habet † pinguiorem adminiſtrationē, & ma-
gis liberam, quàm tutor, aut curator. vt not.
in .c. quia epiſcopus. 5. q. 3. & in .c. cum dile-
cti. de elec. ergo cum videantur habere liberā,
vidētur poſſe donare, ſecundū Inno. per .l. pro-
curator cui .ff. de procura. Sol. Inno. multū in-
ſtat circa hoc. & ſumpto dicto fundamento fal
ſo, ꝙ habens liberā poſſit donare; ſoluit pri-
48 mo, ꝙ hic, † iſte Epiſcopus donauit in infirmi-
49 tate, de qua obijt; & ideò non valet; † quia
in morte non cenſetur habere liberam. vt in .c.
50 fin. ſ. de pecul. cle. Item quando † donatur
tanta

tanta summa, non videtur esse eleemosina; &
sic non loquitur .c.3. quod loquitur de parua
summa. Nec ob. c. relatum. quia loquitur de
bonis proprijs. Vel dic secundum eum, q; isti
dicebant q; dederat; sed non probabant. Vel
sententia de restituendo transiuit in rem iudica
tam; quia ab ea non fuit appellatum. Conclu-
dit tamen, quòd prima sententia plus sibi
placet. Pro qua facit q; traditur in .c. de his.
supra de sepul. in .c. ad hæc.§. de testa. Hosti.
ēt hic vagatur in solutionibus. Io. An. dicit, q;
obiectio est falsa; quia cōtra .c. fin. de offi. vica.
lib. 6. & contra not. in .c. cum nobis .§. de elec.
& in .c. is cui. de elec. lib. 6. Vnde dicit, q; ideò
hic nō tenuit donatio, quia fuit enormis. Con-
51 clusio vera est, q; licet † quis habeat liberā admi
nistrationem, non tamen potest donare regu-
lariter. vt in .l. contra Iuris. §. fin. ff. de pact.
& in .l. filiusfamilias. ff. de dona. & in .c. fin. de
52 offi. vica. lib. 6. Prælati tamen, quia † quo-
dammodo videntur vsufructuarij, vel vsuarij,
& sic plus iuris habere, quàm habentes simpli-
citer liberam administrationem; cōcessum est,
vt possint ministris moderatè donare. vt in .c.
.3.§. de dona. Glo. super ver. reuocari, colli-
git, & infert ad declarationē tex. In eadem glo.
ibi, etiam si sit exemptus, dic, hoc verum, qñ
vult ædificare in loco nō exempto; sed si in lo-
co exempto vellet ędificare, requiritur licentia
Papę; qui in loco exempto est loco Diœcesa-
ni. vt in .c. authoritate. eo tit. lib. 6. In eadem
glo. ibi, dominium reuocabit, dic, hoc intelli-
gendum est, non vt sibi lucri faciat; sed vt de eis
disponat, sicut de ceteris ecclesijs suę Diœcesis;
vt latius dictum fuit in notabilibus. Glo. super
ver. tenere, quærit, & soluit. dic vt in ea. Glo.
super ver. de gratia, opp. q; monasterium debe
53 ret † admitti de iure communi, sine aliqua re-
stitutione ad producendum priuilegia aposto-
54 lica; quia in causa † appellationis non produ-
cta, non deducta, & non probata in causa prin
cipali, deduci, produci, & probari possunt. vt
in .c. cum ioannes. de fide instru. cum simil.
55 Vnde † cum de iure communi posset se tueri,
frustra speciali iure petebat admitti. Glo. in ef-
56 fectu † distinguit, q; in causa principali lapso
termino, nō admittitur de iure cōi; Secus in cau
sa appellationis; sed hic non fuit appellatū à sen
tentia diffinitiua. In fi. glo. dic, vult ergo
glo. q; Papa hic, non cognouit de sententia dif-
finitiua per viam appellationis; Cuius contrariū
expressè infertur ex vltimo not. supra collecto.
Vnde dicit .D. Anto. hic, q; si volumus tene-
re, q; hic fuerit appellatum à diffinitiua, q; ter-
minus in prima instātia fuerat specificè statutus
ad producenda instrumēta. & erat lapsus. Qua-
si sentiat, q; si in causa principali statutus est ter-
minus ad pducenda instrumenta, & sit lapsus,
q; non poterūt produci in causa appellationis,
vt idem .D. Anto. dicit, & hoc traditur in .d.c.
cum ioannes. & .24.q.3.c. de illicita. Ego ar-
bitror q; possit defensari vterq; intellectus, &
glo. quòd hic non esset appellatum; & doc. ex
eo, quod dicitur in vltimo not. Sed si tenere-
mus quòd esset appellatum, oportet dicere, q;
infra statutum terminum ad producendum in-
strumenta in causa appellationis, monasterium
non produxit; adeò quòd iure communi mo-
nasterium erat exclusum à potestate producē-
di, secundum tradita in .d. c. cum dilectus. &
in .c. pastoralis. de causa pos. & proprie. & in .c.
auditis. supra de procura. Et ideò necessariū
fuit recurrere ad remedium extraordinarium
restitutionis aduersus omissam probationem.
57 In qua petenda, † non habet necesse probare
læsionem; quia eo ipso, quòd probationem
necessariam omisit, dicitur læsus. vt in .c. 3. &
in .c. suscitata. de resti. in inte. Posset etiam
intelligi iste tex. quòd monasterium non ap-
pellauit; & quia lapsa erant tempora ad ap-
pellandum, necessaria erat petitio restitutio-
nis in integrum. et hoc est clarum. Potest etiā
iudicio meo intelligi notabilius, & tertio, vi-
delicet, q; licet adhuc superesset tēpus ad ap-
pellandum, tamen monasterium voluit potius
intētare viam restitutionis in integrum; & de-
buit admitti, non obstante, q; cum possit vti
remedio ordinario appellationis, non debeat
admitti ad remedium extraordinarium restitu-
tionis, vt hic dicit glo. quia vt dicunt glo. &
doc. in .c. ex literis.§. de resti. in inte. argu. pro-
58 cedit, quādo per remedium † ordinarium quis
est tutus ipso iure; vt quando sententia, vel con
tractus est nullus. Secus quando actus tenet,
& necessaria est appellatio, quia tūc omisso re-
medio appellationis potest intentari restitutio
59 in integrum. Vel secūdo pōt responderi, † q;
non tollitur petitio restitutionis per remedium
appellationis, quia pinguius subuenitur per re-
stitutionem, quàm per appellationem, quia
obtenta restitutione, non habet iste nouam
instantiam inchoare, aut nouum iudicem
adire. Et circa hoc vide quod dixi in .d. c. ex
literis. de restitu. in integ. Sed contra præ-
dicta extra glo. oppo. videtur enim, q; non fue
rit necessaria restitutio, sed quòd ipso iure de-
buerit monasterium audiri; quia si quis præ-
tendit se exemptum ex vna causa, vt faciebat
60 hic monasterium † prætendens se exemptum
ex priuilegio Episcopi, potest ex alia causa di-
cere se exemptum ex nouo iudicio. vt in .l. cum
quæritur .ff. de excep. rei iudi. & in .c. fin. su-
pra de libel. obla. Sol. contraria loquuntur cū
certam causam expressit, & illam psecutus fuit.
hic autem nullam causam expressit; sed simpli-
61 citer † dixit se exemptum. Vnde videtur to-
tum ius suum ex omni causa competēs in iudi-
cium deduxisse. vt in .l. solemus .ff. de iudi. Et
ideò fuit necessaria restitutio; quia de iure
communi non debuisset audiri per rationem
prædictam, secundum Inno. Host. hic dicit, q;
obiectio non procedit; quia monasterium hic
non agebat contra Episcopum; sed è contra,
Episcopus cōtra monasterium. q; patet ex tex.
in fi. dum Episcopo imponitur silentium. Sed
dicit .D. An. q; tunc magis videtur firma op-
positio

positio; nam si dicamu s monasterium fuisse
reum, & sic quod exemptio fuerit opposita in
62 modum exceptionis, sequitur quod † cum
ista exceptio .s. exemptionis sit perempto-
ria de iure communi per monasteriu m non po
63 tuisset † opponi post sententiam. vt in .l. pe-
remptorias .C. senten. re. non po. Sed posses
64 dicere, quòd † quando actio, & exceptio
competunt ad idem, quòd si quis in iudicium
per viam exceptionis solum deducit ius sibi
competens ex vno capite, aut ex vno priuile-
gio, licet succubuerit, potest nihilominus in-
tentare idem ius ex alio capite, seu priuile-
gio. iuxta not. per Inno. in .c. fin. de offi. or.
& sequitur hic .D. Anto. Quod est not. di-
gnum. Sed opponitur, & tertio q̀ non fuerit
necessaria restitutio; quia per talem sententiam
non præiudicabatur Papæ. per .c. cum tem-
65 pore. supra de arbi. Et quia † res inter alios
acta alijs non debet præiudicare. vt in .c. pen.
supra de re iudi. Cum ergo de iure commu-
ni Papa audiretur, & ipso iure seruetur illæ-
sus, non videbatur necessaria restitutio. So.
secundum .D. Anto. contrarium procedit,
quando Papa produxisset priuilegium, & pro-
sequeretur ius suum. Sed hic Papa non prose-
quebatur; sed procurator monasterij pro mo-
nasterio. Glo. super verb. subscriptiones.
format contrarium, & soluit. In fin. glo. dic,
vel potest dici, & clarius, quòd vnum fuit
priuilegium exhibitum de concessione fa-
cta per episcopum; sed in eo dicebatur, quòd
canonici subscripserant se simpliciter; & quòd
habebat aliquas rasuras. Sed tamen ipsum
instrumentum productum non habebat ali-
quam rasuram; nec habebat subscriptio-
nes variatas. & ex hoc videbatur suspe-
ctum, ex eo, quòd si singulorum debebat ha-
66 bere subscriptiones, subscriptiones † debe-
bant esse variatæ, vt docet experientia. Vnde
cum scriptura videretur eadem, arguebatur,
quòd non erant diuersæ subscriptiones; & per
consequens erat suspectum de falso.

Capitulum. XV. Accedentibus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia Ecclesiæ, præscribuntur spatio quadraginta annorum.*
2 *Decimæ præscribuntur spatio quadraginta annorum, etiam contra ecclesiam.*
3 *Actor, contra quem est ius commune, debet concludere in libello per medium, per quod non obstante iure communi, admittatur.*
4 *Hospitalia in præscriptione gaudent priuilegio quadraginta annorum, sicut ecclesiæ.*
5 *Præscriptio de necessitate est probanda contra priuilegium ecclesiæ*
6 *Silentium super aliqua re quando imponi mandatur, non dicitur narrari simpliciter factum, sed ius etiam status.*
7 *Præscriptio requirit tempus continuatum sine lite intermedia.*
8 *Actor prius debet probare replicationem, quam reus exceptionem. Declara tamen vt ibi.*
9 *Præscriptio ex parte eius, contra quem præscribitur, habet quandam tacitam renuntiationem.*
10 *Priuilegium quanto tempore amittatur.*
11 *Priuilegijs concessis publico fauore, renuntiari non potest: secus concessis personæ, vel corpori particulari.*
12 *Priuilegium habens tempus determinatum, durat tempore determinato; nisi amittatur culpa priuilegiati.*
13 *Priuilegium non habens tempus determinatum, quod tamen habet causam determinatam, cessat, cessante illa causa.*
14 *Priuilegium concessum circa iudicia ad agendum, durat tanto tempore, quanto durat actio.*
15 *Si verò ad excipiendum concedatur, an sit perpetuum. Et quid in replicatione. nu. 17.*
16 *Rescissoria actio durat quadriennio, Et tamen exceptio contra sententiam est perpetua.*
18 *Accessorium tollitur, sublato principali.*
19 *Priuilegium concessum ad negotia quando est ad faciendum, an præscribatur per decennium. Et si sit concessum ad non faciendum quanto tempore præscribatur. nu. 20. vbi multipliciter distinguit; & præsertim, an fuerit concessum personæ priuatæ nu. 21. an verò ecclesiæ, nu. 23.*
22 *Priuilegiatus circa non subeundum munera, recipiens decurionatū, an censeatur etiam renuntiasse priuilegio non subeundi alia munera.*
24 *C. cum accessissent de constitutio. limitatur. & nu. 41.*
25 *Priuilegium si ecclesiæ competat ex consuetudine quòd non teneatur recipere Canonicos, nisi constitutos in sacris, non propterea præiudicatur ipsi, quod aliqui non constituti in sacris recipiantur.*
26 *Priuilegium datum respectu plurium personarum, vel plurium rerum, per contrauentionem in vna, non intelligitur sublatum.*
27 *Correctio iniurium est euitanda. Declara tamen vt ibi.*
28 *Præscribi, quanto tempore possint bona ecclesiæ.*
29 *Authen. quas actiones .C. de sacrosan. eccle. declaratur.*
30 *Præscribi, quanto tempore possint statuta, & consuetudines fauorabiles ecclesiæ.*
31 *Dominia rerum esse diu in suspenso non debent.*
32 *Præscriptionis tempus quomodo probetur continuum fuisse; & communis quòd sufficiat probare extrema. nu. 33.*
34 *Possidere hodie præsumitur, qui semel possedit. & nu. 37.*
35 *Facta non præsumuntur, nisi probentur.*
36 *Qualitas semel posita, semper præsumitur durare.*

38 *Præscriptio non procedit sine possessione.*
39 *Illatio non fit ex separatis.*
40 *Priuilegia tot sunt, quot sunt res.*

1 ACCIDENTIBVS. Contra pri-
uilegia ecclesiæ non præscribitur
minori spatio quadraginta anno-
rum .h. d. & primo ponitur par-
tium comparitio, & actoris narratio. Secun-
do iuditium datio, seu causæ cõmissio. ibi, di-
2 scretioni vestræ. Not. primo, quòd† decimæ
præscribuntur spatio quadraginta annorum:
etiam contra ecclesiam. Nec requiritur tem-
pus duplicatum respectu rerum corporalium;
Sicut in simili dicimus de præscribendi rebus
corporalibus, & incorporalibus, seu prescri-
benda seruitute continua, vel nõ continua, nã
in discontinua requiritur tempus duplicatũ. vt
in.l.si quis diuturno.ff.si seru.ven.& traditur in
.l,1.C. de seruit. & aq. Nã licet ius decimandi
habeat causam discõtinuam, nihilominus non
requiritur ad prescribendum illud ius, tempus
duplicatum, vt hic, & in .c.de quarta. supra de
præscriptio. Secundo not. tex. optimè pro-
3 bantem, quòd † ille qui agit, contra quem ius
commune est, debet in libello suo concludere
per aliquod medium, per quod non obstante
iure communi admittatur. Aliàs autem iu-
dex posset talem libellum ex proprio officio
reijcere. vt probatur hic. Nam cum decimæ
debeantur ecclesiæ parochiali, vt sæpius dictũ
est; monachi, & Abbas agentes ad dictas de-
cimas concludebant, quòd diu quietè possi-
derant dictas decimas ante priuilegium con-
cessum ipsis templarijs. Hoc tamen hic non
erat necessarium, propter præscriptionem se-
4 quentem. Tertio not. quod † etiam hospita-
lia in præscriptione gaudent priuilegio qua-
draginta annorum, sicut & ecclesiæ. Vnde di-
cunt Docto. quòd priuilegia concessa eccle-
sijs intelliguntur concessa hospitalibus, & alijs
similibus pijs locis. Ista enim videntur æqui-
parari. vt in .c. requisisti. supra de testa. & hoc
firmat Ioan. Andr. in .c. 2. de resti. in integ.
lib. 6. & Bart. in .l. omni .C. de sacrosan. eccl.
Quarto not. ibi, quod si in probatione de-
5 fecerint, quòd † præscriptio quadraginta an-
norum de necessitate probanda est contra pri-
uilegium ecclesiæ. Et per hunc tex. tollitur
opp. quòd hic recitetur factum; nam Papa
6 hic mandat istis actoribus † silentium imponi,
nisi probauerint præscripsisse; ergo statuitur
ius. non autem narratur simpliciter factum.
7 Quinto not. quòd † ad hoc vt procedat præ-
scriptio, requiritur quòd tempus necessarium
sit continuatum sine lite intermedia. Sexto
not. ibi, monachi sufficienter ostenderunt,
8 quòd † actor prius tenetur probare replica-
tionem, quàm reus exceptionem. Et hoc
procedit, quando exceptio est certa; aut con-
fessata; vel est de iure communi. Ad idem su-
pra de deci. c. ex parte. tradit. Ioan. Andr. in
.c. à nobis. supra de excep. in sexto membro.
9 Vltimo not. quòd quælibet † præscriptio ex
parte eius contra quem præscribitur, habet ta-
citam quandam admissam renuntiationem.
concordat .c. si de terra. supra eod. Glo. 1.
10 format vnum contrarium, quòd † nullo tem-
poris spatio ecclesia amittat priuilegium
suum. Deinde inculcat duo contraria; pri-
mum, quod amittatur priuilegium per vni-
cam contrauentionẽ. secundum quòd saltem
amittatur spatio triginta annorum, In ea glo.
ibi de generalibus statutis. vel dic secundum
docto. quòd contrariũ loquitur in statutis, quibus
11 renuntiari non potest; quia† concessa sunt pu-
blico fauore, qualia sunt de quibus traditur in
.c.si diligenti. supra de fo. comp.& in.c.con-
tingit. de senten. excommu. Hic verò lo-
quitur de particulari, & singulari priuilegio,
cõcesso fauore personæ, vel corporis particu-
laris; cui renuntiari potest. In eadem glo. ibi,
cum accessissent. Licet docto. ibi, tractent de
hac materia, tamen articulus in quantum
pertinet ad materiam priuilegij, magis conue-
nit huic titulo. In hac tamen materia variæ
opiniones reperiuntur; ibi, glo. recitat quin-
que principales op. doct. verò ponunt alias.
Tu verò distingue secundum Ioan. Andr. &
.D. m. plurimis additis. Quòd aut loquimur
12 in priuilegio † quod habet tempus annexum,
& determinatum, & tunc durat tempore de-
terminato. vt traditur in .l. quoties .C. de pre-
ci. impe. offe. Sicut dicimus in priuilegio re-
stitutionis in integ. respectu ætatis; quòd durat
vsq; ad .29. annos. Hoc tamen limitandum
est, nisi interea priuilegiatus faciat aliquid per
quod ante finitum tempus amittat priuile-
gium. vt in minore, in .l. 1. & .2. C. de ijs qui
ve. æta. impe. & in authen. sacramẽta puberũ.
.C. si aduer. ven. Facit quod statim dicam de
priuilegio simpliciter concesso. Quia idem
iuris est de parte, quò ad partem &c. vt in .l.
13 qui de tota .ff. de re. ven. Aut † priuilegium
non habet determinatum tempus, habet ta-
men determinatam causam tacitam, vel ex-
pressam; & tunc limitatur à causa, vt cessante
causa, cesset priuilegium. Exemplum in .c. sug-
gestum. Supra de deci. & melius in .l. genera-
liter .C. de epis. & cle. canonizata .16. q. 1. in
.c. generaliter. Item facit regu. generalis .c.
cum cessante. supra de appel. Aut sumus extra
istos duos casus, & subdistingue, quòd aut
priuilegium conceditur circa iuditia, aut cir-
ca negotia; primo casu, aut conceditur ad
14 agendum, & durat tantò tempore, quan-
tò durat actio; argu. l. si eum .§. qui iniuria-
rum.ff. si quis can. & ratio descendit ex ijs quę
dixi. supra de priuilegio dato ad tempus.
15 Aut priuilegium † conceditur ad excipien-
dum, & est perpetuum: vt in .l. purè in fin.
.ff. de doli excep. nisi debens excipere de-
prehendatur in culpa in non excipiendo tem-
pore quo agitur; argu. l. pomponius .§.
penul.

penul. ff. de procura. Quod tamen ego arbitror limitandum, quando ad excipiendum competeret etiam actio; quia tunc videtur durare tanto tempore, quanto tempore durat actio. eò quòd potest imputari ei, qui potest agere, & excipere, quare non egit. Hoc tamen procedit, quando ius excipiendi, & agendi, habent eandem causam; quia tunc tanto tempore durat priuilegium in excipiendo, quanto in agendo. vt in .l. Papinianus .§. si filius .ff. de inoffi. testa. Facit .c. si autem supra de rescrip. & ibi tradunt .D. Anto. & .D. .m. & Cyn. in .l. fin. C. de tempo. in inte. re. in fin. q. & Bal. in repe. l. data opera .C. de ijs qui accu. non possunt. col. antepenul. Paul. & Inno. & ibi dixi, in cle. 1. de resti. in inte. Secus si ius excipiendi non fundatur principaliter super iure agendi; vt in actione de dolo, quæ durat biennio, & exceptio est perpetua, vt in .d. l. purè in fin. Et ad prædicta vide quæ dixi in .c. 2. in fin. supra de cri. fal. in quarto membro principali quasi in fin. In eo quòd
16 ibi dicitur, quòd † actio rescissoria durat quadriennio; & tamen exceptio contra senten-
17 tiam est perpetua. Item quod † dixi de priuilegio exceptionis mixtæ cum actione, quòd durat tanto tempore, quanto tempore durat actio, habet etiam locum in priuilegio replicationis; quæ durat tanto tempore, quanto tempore durat actio. vt tradunt glo. & doc. in .l. licet .C. de excep. Et ratio est in prom-
18 tu, quia actio est eius principale; Vnde † sublato principali &c. vt in reg. vulgaribus.
19 Secundo casu principali, quando † priuilegium conceditur ad negotia, non ad iudicia, subdistingue; quòd aut priuilegium conceditur ad aliquid faciendum, & perditur spatio decem annorum, si priuilegiatus non vtitur priuilegio. vt in .l. 1. C. de nundi. vbi est tex. singul. quod si princeps concedit priuilegium alicui ciuitati, castro, vel villæ, quòd possit nundinas celebrare, & priuilegiatus non vtitur illo priuilegio per decennium, illud perdit. Hoc tamen non procedit in Ecclesia; quia requiri-
20 tur maius tempus, vt infra dicam. Aut † priuilegium conceditur ad non faciendum, & dic, quòd si priuilegium habet admistum fauorem concedentis, non potest priuilegiatus renuntiare expressè, vel tacitè per lapsum temporis; nisi quatenus priuilegium tangit, & respicit eum particulariter, seu specialiter. vt in .c. cum tempore. supra de arbi. Sed si non respicit concedentis fauorem, quia princeps nihil sibi reseruauit, & tunc subdistingue; quòd
21 aut † fuit concessum personæ priuatæ, aut ecclesiæ. Primo casu perditur per vnicã contrauentionem; si modo directè obuiatur priuilegio, & iste est casus in .c. cum accessissent supra de constit. Optimè facit .l. 2. C. de iu. domi. impe. Arbitror tamen, quòd si iste vnicus actus contrarius repugnans respiceret vniuersaliter totum priuilegium, amittitur priuilegium, non solum in illo actu; sed etiam in reliquis. vt est tex. singularis in .l. 1. & .2. C. de ijs qui spón. mu. sub. lib. 10. vbi priuile-
22 giatus † circa non subeunda munera recipiens decurionatum, videtur renunciasse priuilegio, etiam aliorum munerum; quia decurionatus respicit omnia munera. Secus si actus particularis contrarius respiceret priuilegium particulariter; quia tunc solum quò ad particularem videtur renunciasse. vt est tex. in .d. l. 1. vbi recipiens aliud munus, seu honorem quàm decurionatus; non videtur alijs renunciasse. quod not. & est bonus tex. in .l. voluntariæ .C. de excusa. tuto. Et quod dixi de generalitate, quòd videtur sibi generaliter præiudicasse, non procedit vbi recipiens decurionatum, vel faciens actum contrarium respiciens generaliter priuilegium, protestaretur, quòd non intendit sibi præiudicare, nisi quò ad illum actum. Et ideò in .d. c. cum accessissent. Canonici recipientes vnum vltra numerum, cum protestatione, non præiudicassent sibi quò ad alios. vt dicit singulariter Barto. in .d.
23 .l. 1. C. de ijs qui spon. mune. sub. Si † verò priuilegium fuit concessum ecclesiæ dic, quòd non perditur; nisi legitimo tempore præscribatur, et iste est casus huius .c. & .c. si de terra. supra eo. Et ratio est; quia personæ singulares non possunt per contrauentionem earum renuntiare priuilegio indulto ecclesiæ. Et ideò expectatur legitima præscriptio. Et per hoc dicit .D. m. in .d. c. cum accessissent. quòd est differentia, an priuilegium concedatur ecclesiæ, vel priuato; quia per contrauentionem perditur ex tacita renunciatione, vt hic in tex. nostro in fi. Et ideò considerandum est, an, & quando, contrauentio inducat validam renuntiationẽ; nam in priuato qui potest priuilegio indulto renuntiare. vt in. d. c. si de terra quælibet directa contrauentio inducit renuntiationem validam. arg. c. cum renunciatur. 22. q. 1. & quod not. in cle. gratiæ. de rescrip. Sed in ecclesia talis actus nõ potest validam renuntiationem inducere; quia sicut expressè non possunt Canonici renuntiare priuilegijs ecclesiæ, ita nec tacitè, vt hic. Et ideò in ecclesia expectatur tempus legitimum, vt hic. Vnde idem dicendum esset, in quolibet alio, etiam priuato, qui non posset expressè renuntiare, vt requiratur legitimum tempus.
24 Et ex his infertur † ad limitationem .d. c. cum accessissent. quòd si illud priuilegium respexisset vtilitatem ecclesiæ, Canonici per vnicam contrauentionem non præiudicassent ecclesiæ. Vnde potuissent allegare per talem contrauentionem priuilegium non esse sublatum; vt voluit Inno. & bene. Et ex hoc infero, quòd si ex consuetudine priuilegium ali-
25 quod cõpeteret, puta, quòd † ecclesia non tenetur recipere Canonicos, nisi cõstitutos in sacris, quod cum consuetudo videatur respicere fauorem ecclesiæ, licet Canonici recipiant aliquẽ

non constitutum iu sacris, non propterea præ
iudicanr ecclesiæ; vt voluit hic Innocen. &
& Archid. r r. dist. c. in his. Item aduerte,
26 quòd † si priuilegium datur respectu plurium
personarum, vel plurium rerum, per contra-
uentionem in vna, non intelligitur sublatum in
alia; vt hic voluit glo. fin. & probatur in.l. vo-
luntariæ .C. de excusa. tu. vbi de hac materia
latè traditur per Cyn. post Pe. & tenet .D. m.
in .d.c. cum accessissent. Quod tamen limitan
dum est, secundum ea quæ supra dixi per.l. r.
&.2.C. de ijs qui spon. mu. sub. In ea glo. ibi,
.c. si de terra. non tenet; dic, licet quò ad ter-
minos contrarij .c. si de terra. varię ponantur
solutiones, & varij dētur intellectus, vt euite-
27 tur † correctio iurium, per .c. cum expediat.
de ele. lib. 6. tamen paruam habent vtilitatem
& falsæ sunt, secundum Ioan. Andr. Vnde di-
cit ipse, quòd propter falsas folntiones, non de-
bemus vitare iurium correctionem. Conclu-
ditur ergo, quòd contra priuilegia ecclesijs cō-
perentia, nō præscribitur minori spatio .40. an.
28 Et ratio est, quia † hodie, etiam respectu alio-
rum bonorum ecclesiarum, uon currit præscri-
29 ptio minori spatio. vt in † authen. quas actio-
nes .C. de sacrosan. eccl. Et ad .c. si de terra.
potest responderi, quòd loqnitur eo tempore,
quo pręscribebatur contra ecclesiam spatio tri-
ginta annorum. vt in .c. 3. supra de præscrip.
Sed quia illud ius fuit immutatum, ergo &
istud, ꝙ regulabatur ad instar illius. Et idem
30 etiam † hic dicit Inno. in statutis, & consuetu-
dinibus fauorabilibus ecclesijs, vt non tollantur
minori spatio quadraginta annorum. Nam
cum non possint isti de ecclesia renuntiare ex-
presse tali iuri, & fauori; ergo per contra-
uentiones nou habentes legitimum tempus
quadraginta annorum non præiudicabitur. ar.
.l. præses .C. de transactio. & quod ibi not. &
tenet Archid. in .d.c. in his .11. dist. sed per
præscriptionem quadraginta annorum præiu-
dicabitur; quia negligentia, & patientia supe-
31 rioris hoc casu hoc operatur; ue † dominia re-
rum diu sint in incerto, & in confuso. Quæ
ratio cessat in vnica, aut pluribus contrauen-
tionibus non habentibus temporis continua-
tionem legitimam. Et aduerte ad hoc de cou
tinuatiōe possessionis, seu temporis, ne glo.
nostra te decipiat; Nam licet in probanda
præscriptione requirat hic glo. vt possessio
sit continuata legitimo tempore quadragiu-
ta annorum, vel simili, si maius, vel minus re-
quiritur; & velit qnòd quolibet anno sit con-
tinuata, tñ glo. alibi in .c. volumus .16. q. 4.
32 tenet, † quòd sufficiat probare extrema. s. priu-
cipium, & finem; quia media presumuntur.
c ōm. op. 33 Et illam † glo. sequuntur cōmuniter * omnes
docto. quod etiam sequitur singulariter Bart.
in .l. celsus .ff. de vsuca. Vbi etiam plus dicit,
quòd sufficit probare initium possessionis ad
34 probandum possessionem de præsenti; † quia
qui semel possedit, præsumitur hodie posside-
re, ex quo allegat possessionem ad commo-
dum proprium. quod sequitur .D. m. hic;
quia cum requiratur, quòd quis animo amittat
35 possessionem, vel deserat, & † facta non præ-
36 sumātur, meritò semel posita qualitas, † semper
præsumitur durare. vt in regu. semel malus.
de re iur. lib. 6. & in .c. si fortè. de ele. lib. 6.
37 Vnde olim † possidens, vel olim dominus,
ꝓsumitur hodie possidere, & hodie dominus.
Circa quod vide tex. in .c. olim .3. & glo. in
.c. cum ad sedem. de re. spo. & glo. in .l. cum
te. & in .l. siue possidetis. & ibi per Cyn. C. de
proba. & per Cy. & Bal. iu .l. non ignorabit.
.C. ad exhiben. cū simil. Et ad istum tex. po-
test responderi, quòd probatur continuata
possessio probando initium, & allegando
possessionem de præsenti. & sic possumus in-
telligerę istam glo. secundum iura præallega-
ta. Glo. fin. format quæstionem, & soluit.
In fin. glo. dic, pro hac glo. potest induci,
quia tantum intelligitur præscriptum, quan-
38 tum reperitur possessum; quia † sine possessio-
ne præscriptio uon procedit. vt iu regu. sine
possessione. de regu. iur. lib. 6. Ex quo infer-
tur, quòd si isti templarij habuissent plures
possessiones, & soluissent huic monasterio
decimas solum de vna possessione, non tene-
rētur ad solutionem decimarum pro alijs pos-
39 sessionibus. arg. prædictorum; quia † ex se-
paratis nou fit illatio, vt dicam in .c. sequen.
40 Et ratio est, quia † tot dicuntur priuilegia,
quot sunt possessiones ex quibus non sunt de-
cimę soluendæ. arg. l. scire debemus .ff. de ver.
obli. Et ideò licet quis præiudicet sibi in vno,
non tamen videtur præiudicasse iu alio. vt iu .c.
41 præcedenti. Non † obstat .d. c. cum accessis-
sent; quia ibi est actus indiuiduus, vniuersali-
ter respiciens priuilegium; Sicuti dixi supra
de decurionatu, per .l. 1. & .2. C. de ijs qui spo.
mu. sub.

Cap. X V I. Cum Capella.

S V M M A R I V M.

1 *Exemptus, seu priuilegiatus ratione certa rei, vel loci, non dicitur exemptus ratione alterius loci, vel rei.*
2 *Priuilegia non extēduntur de casu ad casum; sed strictè interpretanda sunt, maximè quando præiudicant nimium iuri tertij.*
3 *Clerici administrantes in capellis dominorum, non subsunt sub magistris illarū capellarum; sed sub Episcopis locorum.*
4 *Episcopus habet fundatam intentionem de iure communi in tota diœcesi.*
5 *Priuilegium, eo ipso, ꝙ conceditur certis personis cum adiectione loci, non est tunc merè personale, nec reale, sed personale ad locum determinatum, & restrictum: & ita mixtum. num. 8.*

6 *Exce-*

6 *Exemptio facta in vno, non extendit effectus suos quò ad alia.*
7 *Inclusio vnius, est exclusio alterius.*
9 *Canonicus, an possit habere ecclesiam parochialē.*
10 *Beneficiorū pluralitas vbi tractetur ab authore.*
11 *Stipulatio refertur ad illud quod debetur ante tempus stipulationis, nō autem ad debitum futurum.*
12 *Priuilegium concessum monasterio cum capellis suis, non extenditur ad capellas postea acquisitas; secundum communem.*
13 *Testator si legat argentum suum, intelligitur de eo tantum, quod habebat tempore testamenti.*
14 *Priuilegia, quia sunt odiosa, sunt strictè intelligenda.*
15 *In publicatione bonorum non veniunt bona futura.*
16 *Secus in obligatione pignoris.*
17 *Dispositio simpliciter concepta, an extendatur ad futura: remissiuè.*
18 *Res vna diuerso iure potest censeri, respectu diuersarum qualitatum.*
19 *Subiectum idem adæquatum, non potest in naturalibus diuerso iure censeri.*

CVM CAPELLA Subiectus dicitur ratione vnius beneficij, qui ratione alterius est exēptus. h. d. Vel
1 sic, & melius. Exemptus † ratione certæ rei, vel loci, non censetur exemptus respectu alterius loci, seu rei. Diuiditur in duas. In prima ponitur querela. In secūda prouisio, ibi, quocirca. Not. primo, ꝙ diuerso respectu quis pōt esse exemptus, & non exemptus; & sic diuerso iure censetur. de quo dicemus infra
2 in glo. Secundo not. quòd priuilegia † non extenduntur de casu ad casum; sed strictè interpretanda sunt; maximè quando præiudicāt nimium iuri tertij, vt hic. & infra dicetur in glo.
3 Tertio not. ꝙ clerici † administrātes in capellis dominorū, non subsunt sub magistris illarum capellarum; sed sub Episcopis locorum. nam & ipsi Domini subsunt in spiritualibus Episcopis locorum. vt in .c. omnes principes .§. de ma. & obe. Fortius ergo ipsi clerici capellarū;
4 nam quò ad ista, Eps † fundatam habet intentionem de iure communi in tota diœcesi. 16. .q.7. in .c. omnes basilicæ. & in .c. cum eps. de offi. ordi. lib. 6. Quarto not. ꝙ eo ipso, ꝙ con-
5 ceditur priuilegium † personis cum adiectione certi loci, vt Canonicis talis loci, priuilegiū exemptionis non est merè personale; nec merè reale; sed est personale restrictum ad locum. Et ideò si isti Canonici quibus cōcessum est priuilegiū exemptionis respectu capellę, delinquāt in capella, non possunt excommunicari, vel interdici ab Episcopo, aut suspēdi. Sed bene possent alia pœna puniri; quia non sunt simpliciter exempti; sed quò ad quid; hoc est, vt non possint excommunicari, vel interdici. Vnde
6 exemptio † facta in vno, non extendit effectus
7 suos, quò ad alia. Imò contrarium; quia † inclusio vnius exclusio est alterius, de quo dixi in .c. recepimus .§. eo. in. 8. arti. principali. Sed
8 si † isti delinquerent extra capellam, possent etiam excōicari, & interdici; vt dixi in .d. c. recepimus. in .6. articu. principali. Secus si priuilegium esset merè personale; quia tunc non
9 possent, vt ibi dixi. Vltimo not. ar. quòd † quis potest esse Canonicus in vna ecclesia, & habere ēt parochialem ecclesiam; de quo dic, vt traditur in .c. gratia. de rescrip. lib. 6. & in .c. 1. de consue. lib. 6. & in c. de multa. in fin. supra de
10 præben. Et de † materia pluralitatis beneficiorum, dic vt latè dixi in cle. gratiæ. de rescrip. Glo. in princi. est literalis, deinde format. q. & tandem contra tex. oppo. & soluit. In ea
11 glo. ibi, cum stipulamur. vbi dicitur, quòd † si stipulor quicquid te dare, vel facere oportet, in hac stipulatione solum venit illud, quod debetur ante tempus stipulationis; & sic non extenditur ad futurū debitum. Sic ergo et in casu no-
12 stro, † priuilegium concessum monasterio cum capellis suis, non extenditur ad capellas postea quæsitas. Et hoc communiter* tenent doc. Com. op. Pro quo facit .l. si ita. & quod ibi not. ff. de aur.
13 & argu. lega. vbi tex. dicit, quòd † si testator legat omnem vestem suam, vel argētum suum, solum venit id quod erat suum tempore testa-
14 menti. Item facit, quia hæc † priuilegia tanquam odiosa sunt strictè interpretanda; ex eo, quia præiudicant nimium ordinarijs. Facit ꝙ not. in .c. quamuis. de præben. lib. 6. & in .c.
15 cum dilecti. supra de dona. Et ideò in † publicatione bonorum non veniunt bona futura; quia publicatio est grauis præiudicij. vt in .l. si mandauero tibi .§. is cuius .ff. manda. Secus si materia esset leuis præiudicij; vt in obliga-
16 tione † pignoris. Vnde obligans bona sua, intelligitur obligare & futura. vt in .l. fin. C. quæ res pi. ob. po. Et in prædictis iuribus vi-
17 de quando dispositio † simpliciter concepta extendatur ad futura. & etiam vide per Bar. in .l. talis scriptura .ff. de lega. 1. & tangitur. in .c. quia circa. infra eod. In ea glo. ibi, huic decre-
18 tali, dic, quinimò, & eadem † persona respectu diuersarum qualitatum in ea concurrentium, potest diuerso iure censeri. vt in .c. cum olim. & quod ibi not. supra de re iudi. & in .c. ex literis. supra de proba. & in .l. si consul. ff. de adoptio. & in .c. raynutius. & in .c. rainaldus. supra de testa. Sed non respectu eiusdem subiecti, seu qualitatis; Nam & in naturali-
19 bus videmus, quòd † idem subiectum adequatum, nō potest diuerso iure censeri. Sed in eodem subiecto non adequato possunt concurrere, etiam duæ qualitates repugnantes. Vnde idem subiectum ferri, in vna parte erit ignitum, & in alia frigidum.

Capitulum .XVII. Ex Ore.

SVMMARIVM.

1 *Abbas monasterij exempti, pro mēbris non exem-*

 ptis

ptis ad Synodum episcopalem accedere, & E piscopo parere tenetur. & nu. 3.

2 *Priuilegiorum verba diligenter sunt inspicienda.*

4 *Abbas, an generaliter teneatur ire ad Synodum episcopalem: remissiuè.*

5 *Synodalia statuta seruare debet, qui tenetur ire ad Synodum.*

6 *Ab absurdo licitum est arguere.*

7 *Abbas, an teneat primum locum post Episcopum.*

8 *Abbates, an veniant appellatione fratrum.*

9 *Episcopus recipiens aliquid à subiectis, etiam modicum, videtur recipere in signum subiectionis.*

10 *Priuilegia, etiam ab eadem parte producta, quæ videntur contraria, debent per distinctionem concordari.*

11 *Monasterij exēpti membra, non gaudent priuilegio exemptionis concesso monasterio.*

12 *Abbas, si delinquat in loco exempto, vel non exempto, coram quo debeat conueniri.*

13 *Clericus exemptus, vel non exemptus, an ratione domicilij possit conueniri; & qualiter.*

14 *Abbas non potest habere nisi vnum domicilium, videlicet, in monasterio suo. Sed Clericus secularis potest habere diuersa. nu. 15.*

16 *Ab Abbate exempto si appelletur ratione membrorum non exemptorum, ad quem debeat appellari.*

1 EXORS. Abbas † monasterij
exempti, pro membris nō exem-
ptis, tenetur ire ad synodum Epi-
scopalem; & Episcopo parere.
Vel sic, per exemptionem concessam monaste
rio, capellæ subiectę non censentur exemptæ
.h.d. Diuiditur; quia primo præmittit exor-
dium. secundo narrat factum, & partium allega
tiones. tertio diffinit. secunda ibi, cum igitur.
tertia ibi, nos. Nota ex principio optimum
exordium secūdum doc. pro exhortatione iu-
stitiæ. Cicero tamen tali exordio nunquam
fuisset vsus. Et expone hæc verba, gladius bis
acutus, id est, ex vtraq; parte scindens, ad mo-
dum ensis. Vel ex vtroq; latere pungens; quā-
doq; lædens actorem, & quandoq; reum. & sic
quandoq; ad dexteram, quandoq; ad sinistram
prout causa desiderat, vel in totum, vel pro par
te. ꝓut hic fecit Papa qui pro vtraq; parte pro-
nūtiauit in parte. & habentur hæc verba Apo-
calipsis .c. 1. & .c. 19. Secundo not. ex ver.
2 porrò, ꝙ † diligenter sunt inspicienda, & pon-
deranda verba priuilegiorum, non solum respe
ctu eorum, quæ in ipsis verbis formaliter con-
tinētur; sed etiam respectu eorū, quæ sub ver-
bis ex mente clauduntur. Ad idem .c. qm̄. ĵ.
eod. & .c. recepimus. & .c. porrò .s̄. eod.
3 Tertio not. ꝙ Abbas † non exemptus tenetur
ire ad synodum episcopalem. Et idem dicen-
dum est, si ipse sit exemptus ratione capellarū,
seu ecclesiarum sibi subiectarum non exem-
4 ptarum. Et generaliter an Abbas † teneatur
ire ad synodum episcopalem, vide in .c. quod
super his. supra de ma. & obe. & .18. dist. in .c.
Episcopus. quod est palea. Quarto not. opti-
5 mum modum arguendi, tenetur ire † ad syno-
dum, ergo & synodalia statuta seruare. Ad
6 idem .d.c. ꝙ super his. Quinto not. ꝙ † valet
argumentum ab euitatione absurdi; fugiendus
est enim intellectus absurditatem continens. vt
in .l. nam absurdum .ff. de oper. lib. & in .c. in
genesi. supra de elec. Aduerte tamen, quia hic
non videtur absurditas hęc concludi de necessi-
tate, quòd teneat Abbas primum locum post
Episcopum Vigoriensem; nam & in concilio
prouinciali, & in concilio generali posset con-
tingere, quòd iste Vigoriensis Episcopus vlti-
mo loco sederet inter Episcopos. Vnde non
sequeretur absurdum, quòd Abbas postea se-
dendo, præcederet Episcopos. Et ideò ne-
cessarium est intelligere, ꝙ Papa sciebat istum
Episcopum in vtroq; concilio non tenere vlti-
mum locum; cuius assertioni standum est.
7 Sexto not. quòd † Abbas tenet primum locum
post Episcopum, vt patet in hoc .c. nam ratio-
ne dignitatis, & religionis pluriumū sibi defe-
rendum est. Facit .c. 1. supra de æta. & quali.
Posset tamen iste tex. allegari in contrarium;
nam videtur probare, quòd hoc fuerit conces-
sum in priuilegium; ergo in contrarium debet
esse ius commune. Sed potest responderi, ꝙ
fuit concessum in priuilegium respectu aliorū
Abbatū ibidem existentium. Septimo not. in
eo, ꝙ tex. dicit de fratribus primo, deinde de
8 Abbatibus, ꝙ † appellatiōe fratrum continen-
tur etiam Abbates, secundum Hosti. Ad idem
.c. fin. supra de simo. Octauo not. quòd Epi-
9 scopus † recipiens aliquid à subiectis, quantū-
cunq; modicum sit, videtur recipere illud in
signum subiectionis. & illo modo probatur
10 subiectio. Nono not. quòd † priuilegia, etiam
ab eadem parte producta, quæ prima fronte
videntur contraria, debent per diuisionem re-
duci ad concordiam. Vnde si vnum priuile-
gium dicit ecclesiam liberam, aliud priuilegiū
ostendit aliquid deberi Episcopo, intelligi-
tur libera respectu capitis; & subiecta respe-
ctu membrorum. Et sic limita .c. imputari.
supra de fi. instru. & ꝙ ibi traditur. Vltimo
11 not. quòd † membra monasterij exempti non
gaudent priuilegio exemptionis concesso mo-
nasterio; tale enim priuilegium odiosum est;
ideò restringendum, non extendendum. vt di-
xi in .c. præceden. In glo. 2. in fin. dic de hoc
vt traditur in .c. 2. supra de tempo. ordi. In
glo. super verbo aliqua, in fin. dic de hoc vt ple
nè traditur in .c. penul. supra de confir. vti.
In glo. super verbo præscriptio, ibi, exempta,
supple, quia non probauit Abbas præscriptio-
nem respectu eorum quæ non continebantur
in priuilegijs, in quibus iure præscriptionis vo
lebat vti exemptione. Nec etiam Episcopus
probauit præscriptionem contra priuilegia, re-
spectu exemptionis contentę in priuilegijs. Et
ideò dicit tex. quòd à neutra parte fuit proba-
ta præscriptio. In glo. pen. in fin. dic de hoc
vt di-

vt dictum fuit.s.c.prox. Extra glo. quæritur, ad quid prodest istud priuilegium respectu monasterij, ex quo respectu membrorũ Abbas nõ est exemptus, sed subiectus. Sol. dic vt dixi in
12 .c.præced. an Abbas delinquat in† loco exempto, vel nõ exẽpto; vt respectu nõ exemptorum teneatur coram Episcopo respondere; sed respectu exemptorũ secus. de quo articulo etiam dixi in.c.recepimus.s.eod.& dic vt ibi. Et tan
13 gunt hic docto. an† ratione domicilij possit clericus exemptus, vel non exemptus conueniri,
14 & qualiter; & quòd† Abbas non potest habere nisi vnum domicilium; videlicet in domicilio
15 suo; sed clericus sæcularis potest habere diuersa, sicut & laicus. de quo in.c.postulasti.s.de fo.compe.& ibi vide, quia non est materia no-
16 stra. Quæritur tamen hic, quid† si contingat appellari ab Abbate exẽpto ratione membrorum non exemptorum, ad quem debeat appellari; Et licet sint opin. tamen communis[a] conclusio est, quòd appellari debeat ad Episcopũ; quia respectu talium membrorum, non censetur exemptus. Secus si pronuntiaret vt exemptus ratione loci exempti, vel personarum exẽptarum; quia tunc appellandum esset ad Papã, qui est sibi loco Episcopi. vt in.c.authoritate. eod.lib.6. Cætera autem quæ hic traduntur respectu materiæ exemptionis, tractaui in.c. recepimus.supra eod.

Com.op.

Cap. XVIII. Ex Parte.

SVMMARIVM.

1 *Exemptus non censetur receptus sub protectione Papæ.*

1 EX PARTE. Receptus† sub protectione Papæ, per hoc non censetur exemptus. h.d. Et expedita fuit eius materia in.c.recepimus.in.1.& in.3.artic.princip.supra eod. Et quod dicitur ibi de loco recepto sub protectione; hic dicitur de persona singulari recepta sub protectione, quòd per hoc non intelligitur exempta. & sic non videtur iste tex. superfluus.

Capitulum. XIX. Pastoralis.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi, quibus à Papa concessum est, vt ecclesias eis subiectas possint in proprios vsus conuertere, non possunt absque Diœcesano illarum possessionem apprehendere. & nu.10.*
2 *Ecclesiæ concessio in proprietatem, non præiudicat rectori; sed sortitur effectum post mortẽ, seu renuntiationem ipsius.*
3 *Ecclesia regulariter conceditur in titulum; sed quandoq; etiam in proprietatem.*
4 *Dominium licet regulariter transferatur in ecclesiam sine traditione, Limitatur tamen, vt nu.5.& 6.*
7 *Priuilegiatus non vtitur priuilegio aduersus priuilegiatum.*
8 *Beneficij concessi in proprietatem, possessionem tradere spectat ad Episcopum. Sed concessi in titulum, spectat ad Archidiaconum.ibidem.*
9 *Priuilegium intelligitur absque præiudicio tertij.*
11 *Celebrandi licentiam vbique habens à Papa, an possit celebrare absque licentia Diœcesani.*
12 *Proprietas, & possessio nihil habent commune.*
13 *Episcopus, vtrum possit concedere ecclesiam religiosis, vt illam possint conuertere in proprios vsus. Et quid operetur ista concessio.nu.14. Et ibi circa effectum ipsius adducitur communis.*
15 *Ecclesiæ concessio in proprios vsus, non eximit illam à iurisdictione Episcopi. Et si concedatur pleno iure, quid intelligatur concessum. num.16.*
17 *Donatio, quò ad donatorem latissimè interpretatur.*
18 *In alienatione rei ecclesiasticæ sitæ in vna diœcesi, & donatæ Abbati alterius ecclesiæ, et alterius diœcesis, vter Episcopus habeat præstare authoritatem dictæ alienationi ad eius validitatem.*

1 PASTORALIS. Religiosi, † quibus à Papa concessum est, vt ecclesias eis subiectas possint in proprios vsus cõuertere; nõ authoritate propria, sed à Diœcesano loci illarũ ecclesiarum possessionẽ recipiẽt, nisi in priuilegio aliud exprimatur. h.d. Communis diuisio. secunda ibi, ad quod. Not. primo, quòd religiosi non possunt propria authoritate ecclesias sibi subiectas in proprios vsus conuertere. Vnde non debent redditus capere, & in eorum vtilitatem conuertere. Sed possunt in illis ecclesijs rectores instituere. Et est hoc regulare in omnibus prælatis habentibus ecclesias sibi subiectas. vt in.c.3.supra de excess.præla. Et idem dicendũ est in prioratibus manualibus, & reuerentialibus. vt est tex. hodie in cle.vni. de supple. neg. præla. & probatur hic; quia ex indulgentia Papæ fuit hoc impetratum, vt possint in proprios vsus conuertere. Secundo not. ibi, decedenti-
2 bus personis, quòd† concessio ecclesiæ in proprietatem, non præiudicat rectori ibi tunc existenti. Sed demum post mortem, aut renuntiationem talis rectoris concessio sortitur effectum. Concordat clem.si vna.de re.eccle. non alien.& .c.consultationibus.supra de dona. talis enim concessio intelligitur sine præiudicio iu-
3 ris tertij, vt hic. Tertio not. quòd† licet regulariter ecclesia concedatur in titulum, vt supra de concess.præben.per totum. Et quando de titulo est quæstio, habeat locum cle.2.de iudi. tamen quandoq; conceditur in proprietatem, vt hic; & tunc nõ habet locum illa cle. vt ibi di-
4 citur. Quarto not. quòd† licet regulariter ex solo titulo donationis, vel venditionis, sine alia traditione dominium trãsferatur in ecclesiam, vt in.l.fi.C.de sacrosan.ecc.& not.in.c.2.supra
de

5 de conſue. Poſſeſſio tñ † quiæ plurimum facti ha
bet, non transfertur, niſi corporaliter apprehen
datur, vt hic. Concordat. c. ſuper eo. ſ̃. de offi.
delega. & not. in. d. c. 2. in princ. Facit in ſimili
tex. in. l. cum hæredes. in princ. de acqui. poſſ.
Aduerte tamen, quia quod dixi de translatione
6 dominij, † non videtur habere locum, quando
donatio, vel venditio fit ab eccleſia eccleſiæ;
7 quia † priuilegiatus non vtitur priuilegio ad-
uerſus priuilegiatum. Et ideò videtur habe-
re locum in priuato donante, vel vendente. de
quo dic, vt per. D. m. in. c. 2. ſ̃. de ijs quæ fi. à
præla. dixi in clem. 1. de renun. in not. Quinto
8 not. quòd † tradere poſſeſſionem eccleſiæ con-
ceſſæ in proprietatem, ſpectat ad Epiſcopum.
Secus in tradenda poſſeſſione eccleſiæ conceſſę
in titulum; quia talis inſtallatio, ſeu inueſtitura
pertinet ad Archidiaconum. vt in. c. ad hoc. &
in. c. vt noſtrũ. ſ̃. de off. Archid. Vltimo not.
9 quòd regulariter † à quolibet priuilegio intelli-
gitur exceptum, ne tertio præiudicetur. Ad
idem iura allegata hic in glo. 1. & . l. 2. §. meritò.
& . §. ſi quid à principe. ff. ne quid in lo. pub.
10 Oppo. contra tex. & videtur, quòd † quis poſſit
vti priuilegio conceſſo à ſede apoſtolica; & ꝙ
non habeat neceſſe expectare licentiam Diœce
ſani. vt in. c. in ijs. j̃. eod. vbi ille cui conceditur
11 vt poſſit vbilibet celebrare, poterit † vbilibet ce
lebrare ſine licentia Diœceſani. Sol. ſecundum
docto. Hoſt. & Io. And. hic, per hunc actum, ſi
fieret ſine licẽtia Diœceſani, pręiudicaretur rei
publicæ, & publicæ vtilitati, quantum ad hoſpi
talitatẽ, eleemoſinam, & epiſcopalia iura per-
ſoluenda. vt in. c. 2. ſ̃. de ſupp. neg. præla. vnde
cum poſſet eſſe priuilegium ſubreptitium, &
ſit p̃iudicatiuum, vt dictum eſt, ideò per Diœ-
ceſanum diligenter diſcutiendum eſt. Facit. c.
ſuper literis. ſ̃. de reſcrip. & quod not. in. c. 1. ſ̃.
ne ſe. vac. Contrarium verò loquitur de actu
non præiudiciali Epiſcopo; aut publicæ vtilita-
ti. Datur etiam alia ſolutio, quòd hoc priuile-
gium poteſt aliquid operari, licet requiratur pe
titio licentię in petenda traditione poſſeſſionis.
In contrario verò, ſi expectaretur licentia Diœ
ceſani, nihil operaretur; quia etiam ſine priuile-
gio, cum licentia Diœceſani poteſt quis in alie-
na diœceſi celebrare. Vel tertio, ſecundum
Vinc. hic fuit expreſſum, quòd non præiudica-
ret Epiſcopo; & ſic, quòd ſine licentia non poſ-
ſet intrare poſſeſſionem. ibi ſecus. Sed plus pla
cẽt præcedentes ſolutiones. Glo. 1. & . 2. ſunt
literales. Glo. 3. opponit de. c. cum veniſſent.
& ſoluit, ꝙ ibi nolebat acquirere poſſeſſionẽ,
ſed retinere quam habebat. Vltima glo. etiam
12 eſt literalis. In ea glo. ita hic; dic, nam † cum ꝓ-
prietas, & poſſeſſio nihil habeant commune, vt
in. l. naturaliter. §. nihil commune. de acq. poſſ.
ideò per conceſſionem proprietatis, non intelli
gitur conceſſa poſſeſſio. Extra glo. docto. hic
formant plures not. quæſt. Primo igitur quæ-
13 ro, vtrum † Epiſcopus poſſit concedere eccleſiã
religioſis, vt poſſint conuertere in proprios
vſus. Sol. dic ꝙ ſic; dummodo interueniat cõ-
ſenſus Capituli. Et fiat cum cauſa, & ſolemni-
tatibus requiſitis in alienationibus. vt probatur
in cle. ſi vna. de re. eccle. non alien. & in. c. paſto-
ralis. ſ̃. de dona. & . c. ſicut vnire. ſ̃. de exceſ. præ
14 lat. Secundo quæro, quid † operetur huiuſmo-
di conceſſio, per quam conceditur eccleſia in
proprios vſus. Sol. concluſio eſt, ſecundum
Innoc. & docto. communiter, * ꝙ videtur con- Clem. op.
ceſſum regimen ipſius eccleſiæ in temporali-
bus, & ſpiritualibus. Vnde ſi eccleſia erat col-
legiata, remanet collegiata, & in ſtatu ſuo. Si
verò ibi inſtituebatur rector, tunc per iſtos reli
gioſos præſentabitur vicarius perpetuus Epi-
ſcopo, & Epiſcopus illum inſtituet; maximè ſi
eccleſia illa habet populum. vt traditur in. c. ex-
tirpandæ. §. qui verò. ſ̃. de præben. & in. c. 2. ſ̃.
de ſupple. neg. præl. & per glo. in verbo ad men
ſam. in cle. 1. de exceſ. præl. conſeruabitur ergo
eccleſia quo ad p̃dicta, & ſimilia in primo ſtatu.
Sed ex cauſa, cum authoritate Epiſcopi poſſent
mutari in vſum Deo magis acceptum; nam ſi
prius habebat populum, & plures canonicos,
& populus ſit diminutus, poterit minui nume-
rus canonicorum, & reliqui redditus poterunt
conuerti in proprios vſus. Imò & ſi cauſa ſug-
gerat, poterit ibi ſolus vicarius inſtitui, aſſigna-
ta ſibi neceſſaria, & congrua portione reddi-
tuum; reliqui verò poterunt conuerti in ꝓprios
vſus religioſorum, & ſimilium. vt in. c. de mona
chis. & in. c. auaritiæ. ſ̃. de præben. & in clem. 1.
ſupra de iure patro. Sed vbi eccleſia eſſet an-
nexa pleno iure menſæ ipſorum, tunc non te-
nerentur ponere ibi vicarium perpetuum; ſed
ſufficeret ponere rectorem temporalem, quem
poſſent ad libitum remouere. vt tradit glo. in
d. clem. 1. de exceſ. præla. Et ſic patet ex prædi
15 ctis, & ex tex. in fi. quòd † per hanc conceſſio-
nem factam in proprios vſus, non eximitur ec-
cleſia à iuriſdictione Epiſcopi. Tertio quæri-
16 tur, pone † quòd conceditur eccleſia religioſis
pleno iure, quid intelligatur per hoc cõceſſum.
Sol. dicit Inno. quòd intelligitur conceſſum re-
gimen in ſpũalibus, & temporalibus. 16. q. 2. c.
viſis. vnde habebunt ibi iura quaſi Epiſcopalia.
vt. j̃. eod. c. quoniam. Sed non poſſunt conuer
tere fructus in vſus proprios; ſicut Epiſcopus,
qui licet habeat eccleſiam ſubiectam pleno iu-
re, non tamen capit fructus pro vtilitate pro-
pria; niſi fortè ex cauſa, & ad tempus, & cum ſo
lemnitate, de qua in. c. 1. circa fi. ſ̃. vt eccle. ben.
Quod tamen dixi, quòd non videtur conceſſa
poteſtas conuertendi fructus in proprios vſus,
eſt verum, niſi fortè ille qui conceſſiſſet, habuiſ-
ſet poteſtatem conuertendi tales fructus in ꝓ-
prios vſus; quia videtur tranſtuliſſe hanc pote-
ſtatem. arg. l. traditio. ff. de acqui. re. do. & quia
17 quò † ad donatorem fit largiſſima interp̃tatio.
vt in. c. cum dilecti. ſupra de dona. & in. l. ſi quan
do. C. de bo. vacan. lib. 10. Vltimo poſt doct.
18 quæro de quæſt. not. & quotidiana, pone, † ꝙ
eccleſia donata, ſit in vna diœceſi, eccleſia verò
cui fit donatio, ſeu vnio, eſt in alia diœceſi, &
imminet neceſſitas alienandi prædia eccleſiæ
donatæ,

donatæ, quæritur cuius Episcopi consensus, & authoritas in hac alienatione requiratur. Et licet ista non sit materia nostra, tamen quia doc. omnes hic tractant, ideò præter cõsuetudinem nostram, ego etiam eam hic expedio. Dic ergo, quòd variæ sunt opin. Prima opin. est Inno. qui dicit, quòd requiritur consensus Episcopi ecclesiæ donatæ; quia ecclesia est sibi subiecta. Secus dicit, vbi ecclesia habet prædium in alia diœcesi; nam tunc requiretur authoritas Diœcesani, vbi sita est ecclesia; & non vbi situm est prædium. arg. 12.q.2. in.c.sine exceptione. cum simi. Secunda opi. fuit, quàm sentit glo. 17.q.4.c.in venditionibus. vt interueniat authoritas Episcopi, vbi situm est prædium. arg.l. si prædium. C. de prædi. mino. vbi si alienatur prædium pupilli existens in alia iurisdictione, requiritur authoritas præsidis, vbi pdium situ est. Et ad idem quod traditur per glo. 10.q.2. in.c.casellas. Tertia opin. fuit quæ in simili colligitur ex dictis Iaco. de Are. & Cyn. in.d.l.si pdium. vt sufficiat authoritas cuiuscunque Episcopi, per illam.l.si pdium. coniuncta.l.magis puro.§.illud.ff.de reb.eo. Quarta opin. est, vt ad cautelam interueniat authoritas vtriusque. arg.l.iuris peritos.de excu. tuto.§.cum oriundus. Facit simile de appellatione interponenda, quando esset dubietas, ad quem iudicem esset appellandum. vt in.c.3. supra de appella. & hoc est magis tutum. Alia opin. fuit Io. Andr. vt de necessitate interueniat consensus vtriusq; & non solum sit ad cautelam; quia interest Episcopi loci, vbi ecclesia sita est, ne depauperetur; & sic diminuantur iura episcopalia. Item interest Episcopi, vbi prædium situm est, cum habeat pdium subiectum; & ratione ipsius posset coram eo fieri conuentio. D. Ant. hic tenet, q sufficiat authoritas Episcopi, vbi ecclesia sita est; quicquid dicatur in alienatione rei minoris. & sic videtur tenere opin. Innoc. D.m. dicit, quòd sufficit authoritas Episcopi, vbi ecclesia est sita, licet alibi sit pdium situm; quia ad Episcopum spectat cura ecclesiæ cum dote sua. 10.q.1.c.nouerint. & 6.q.5.c.1. in fin. Facit quod not. in.c.2. supra de relig. do. Ad euitandas tamen opin. cautum est, vt vtriusque Episcopi authoritas interueniat. Et vide quod dixi in.c.sicut vnire. supra de exces. præla. in.6. artic. princip. in.11. conclusione.

Capitulum. XX. Petistis.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum, licet non seruetur ab eo, propter cuius delictum est positum, tamen debet seruari ab alijs. Si verò non seruetur ab eo, in cuius fauorem est latum, non debet ab alijs seruari. & est communis.*

2 *Pro, dictio, significat aliquid inductum in fauorem aliquorum; sed dictio, propter, significat inductum ob culpam.*

3 *Ciuitas tota, an possit subijci interdicto ob delictum particularium.*

4 *Delictum vnius non præbet alteri licentiam delinquendi.*

Peccati pudorem tollit multitudo peccantium. ibidem.

5 *Interdictum, an violetur per inobseruationem vnius personæ tantum; an requiratur quòd maior pars ipsum inobseruet.*

6 *Excommunicatus vbi est aliquis ad commodum aliquorum, si ipsi communicent cum excommunicato, an liceat alijs cum illo communicare. & communis quòd non. nu.7.*

8 *Ab excommunicatione ad interdictum, an liceat arguere. & nu.11.*

9 *Extensio fit in exorbitantibus, quando vnica est ratio, licet lex loquatur taxatiuè.*

10 *Animæ fauore fit lata interpretatio.*

PETISTIS. Quandiu templarij, & hospitalarij non seruant interdictum in loco interdicto p eis prolatum, alij seruare non tenentur. h.d. Vel sic, secundum verum intellectum amplectendo vtrunque responsum, vt diuersa.
1 Si illi, † propter quorum delictum prolatum est
interdictum, illud non seruant, nihilominus alij
seruare tenentur. Secus si fauore aliquorum
prolatum sit interdictum; nam ipsis non ser-
uantibus, alij minimè seruare tenentur. Et sic
intelligunt communiter* doct. literam nostrã, Côm. op.
quæ ad inuicem contrariari videtur; cum pri-
mo dicat, quòd excessus templariorum non ser
uantium interdictum, non præbet licentiam
alijs non seruandi; vt in vers. ad q. Sed in ver.
sed si præfati, dicit côtrarium. Sed ver. ad qd',
intelligitur, quando interdictum fuit latum p-
pter delictum templariorum. ver. sed si præfati,
loquitur, quando fuit latum pro vtilitate, & fa-
uore ipsorum. Et quod dicit tex. priuilegio-
rum suorum fines excesserint, intellige, quòd
isti templarij habebant priuilegium celebrandi
tempore interdicti sub certa forma, quam exce
debant, interpretando interdictum prolatum
in eorum fauorem. Et sic ex prædictis colligi-
2 tur differentia inter † propter, & pro; nam pro-
pter eos fertur interdictum, quando propter
eorum culpam, vel delictũ. pro eis verò fertur,
quando in eorum fauorem. Cõmunis diuisio.
3 secunda ibi, ad quod. Not. primo ex tex. † q
propter delictum particularium personarum
potest tota ciuitas subijci interdicto. Ad idẽ
.c.non est. supra de sponsa. Et sic innocens pa-
titur pœnam pro delicto nocentis. Sed hoc
fit, quando de facili singulares illæ personæ nõ
possunt corrigi; nã interdicitur tota ciuitas, ad
hoc, vt tanquam potens inducat illos ad emen-
4 dam, & correptionem. Vltimo no. quòd † de-
lictum vnius non præbet alteri licentiã delin-
quendi; quia non minus ardebunt, qui cum
multis ardebunt. 2.q.1.c.multi. Dicit tamen
Senec. in lib. de beneficio. quòd pudorem pec-
cati tollit multitudo peccantium, definitq; esse
sub prohibitione maledictum. Sed intelligo il-
lud dictum, data consuetudine super delictis
iuris

iuris positiui, quæ possunt fieri non delicta ex
consuetudine. Sed quæro pro intellectu lite-
ræ, quando isti templarij dicantur violare inter-
dictum; an sufficiat vna persona. Sol. dic quòd
5 non; sed † requiritur q maiores, seu maior pars
eorum violet. arg. c. fin. de procura. de quo dic,
respectu delicti, quando dicatur à collegio cō-
missum. vt in. c. dilectus. 2. ẽ. de simo. Vltimo
6 quæro, pone q † excommunicatio fuit lata cō-
tra aliquos in fauorem istorum templariorum,
ipsi non seruant excommunicationem; puta,
communicando ipsis excommunicatis, an alij
teneantur obseruare; tex. iste videtur tenere q
non tenentur. D. Ant. hic, & docto. communi-
Com. op. 7 ter * tenent contrarium; † quia istud est ius sin-
gulare, & loquitur in sententia interdicti, ergo
8 non † est extendēdum ad excommunicationē.
arg. l. ius singulare. ff. de legi. Mihi non placet
hæc opi. quia hic vnica rō exprimitur, per quā
9 † etiam in exorbitantibus fit extensio. vt not. in
cle. 2. de elect. & in cle. dispendiosam. de iudi. &
per glo. in. c. si postquā. de elect. lib. 6. per Paul.
in cle. eos. de sepul. & in cle. eos. de cōsan. & affi.
Quinimò voluit Cy. in. l. 2. C. de pat. qui fil. di-
strax. q hoc habeat locum, etiā si lex loquatur
taxatiuè. & Bar. in. l. si cōstante. ff. sol. mat. tra
ditur in. l. illud. C. de sacrosan. ecc. Facit etiam
q not. in reg. in argū. de reg. iur. lib. 6. & est
optimus tex. in. l. milites agrum. ff. de re. mil.
Facit etiam. l. his solis. C. de reuo. donat. Item
10 quia hoc tendit in fauorē animarum, ergo † latè
interpretandum. vt traditur in. c. iuuenis. de
spons. dixi in. c. ad audientiam. ẽ. de homici. &
11 maximè, quia † in multis procedunt à pari sen-
tentia interdicti, & excommunicationis.

Capitulum. XXI. Quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium concessum monasterio, vt eius mona-*
chi excommunicari non possint, intelligitur de
monachis existentibus in monasterio, vel in
ecclesijs vtroque iure sibi subiectis.
2 *Ecclesia quando dicatur subiecta pleno iure præ-*
lato. & nu. 5. An sit idem concedere pleno iu-
re; & vtroque iure.
3 *Clericus sæcularis potest esse beneficiatus in mo-*
nasterio regularium, non tamen facit vnum
corpus cum ipsis.
4 *Priuilegium concessum personis respectu certi lo-*
ci, non sequitur illas extra locum.
6 *Prælatus inferior Episcopo, non potest acquirere*
ea, quæ sunt iuris Episcopalis. Secus iurisdi-
ctionalia competentia Episcopis.
7 *Exempta ecclesia, an per solutionem census vnius*
anni factam Episcopo, dicatur ipsi subiecta.
8 *Et quid si hæc solutio fiat alteri ecclesiæ.*

1 QVONIAM. Priuilegium † conces-
sum monasterio, vt eius monachi
excommunicari non possint, in-
telligitur de monachis existenti-
bus in monasterio, vel in ecclesijs vtroque iure
2 sibi subiectis. h. d. Not. primo, quod † ecclesia
non dicitur subiecta prelato pleno iure, vbi Eps
percipit ius episcopale; illa ergo ecclesia dicitur
pleno iure subiecta, à qua Eps non percipit iu-
ra episcopalia. Vnde prælatus ille inferior, cui
subiecta est, videtur habere quasi ius ecclesiæ.
Et sic not. modum probandi, & articulandi, vt
concludatur, quòd ecclesia sit, vel non, pleno iu
re subiecta. Secundo not. ibi, monachis, aut
3 clericis; quod etiā † in monasterio regularium
potest esse beneficiatus clericus sæcularis. non
tamen dicitur ipse facere vnum corpus cum
monachis. Vnde inter monachos non habet
stallum, nec vocem in capitulo monachorum.
Sed redditibus suis debet esse contentus. Vlti
4 mo not. q † priuilegium cōcessum personis re-
spectu certi loci, non sequitur illas extra locū.
Ad idem. c. cum capella ẽ. eod. & c. 1. §. in eos.
eod. tit. lib. 6. In glo. 1. in fi. not. ex glo. quòd
5 ista † æquipollent, concedere ecclesiam pleno
iure, seu vtroque iure. Et idem not. D. m. in
. c. 3. ẽ. de restit. in integ. nam vtroque casu intel
ligitur esse subiecta, quò ad temporalia, & quò
ad spiritualia, videlicet, vt prælatus, cui prædi-
ctis modis conceditur, habeat in potestatē exer
cendi spiritualia, vt instituere, & destituere; &
etiam temporalia. Vnde poterit exigere rōnē
de temporalibus, sicut patronus ecclesiasticus.
vt dixi in. c. cum & plantare. ẽ. eod. tradit In-
no. in. c. cum ad sedem. ẽ. de restit. spol. Non
tamen poterit fructus in proprios vsus conuer-
tere, nisi prout dixi in. c. pastoralis. ẽ. eod. In-
no. verò hic, intelligit, quòd ecclesia videtur
concessa vtroque iure, aut pleno iure, quando
conceditur quò ad legem Diœcesanam, & quò
ad legē iurisdictionis, de quibus in. c. dilectus.
ẽ. de off. ord. & in. c. 1. ẽ. de stat. regu. & quæli-
bet expositio est bona. Est ergo conclusio, q
pleno iure intelligitur subiecta, quando habet
iura quasi episcopalia. Intellige tamen, prout
6 iurisdictionis † sunt; quia quæ sunt ordinis, non
potest acquirere. vt in. c. auditis. ẽ. de præscrip.
vide quæ dixi supra eod. in. c. recepimus. in. 3.
7 artic. princip. Sed quæro, nunquid † ecclesia
exempta propter solutionem alicuius annui fa-
ctā Episcopo, dicatur subiecta Episcopo. Sol.
dicunt quidam, quòd aut id quod soluit, perti-
net ad ius episcopale, & præsumitur subiecta.
Secus si id quod soluit, est extraneum à iure
episcopali. Host. verò tenet, q semper debet
præsumi pro Episcopo, ratione iuris episcopa-
lis. Secus ergo videtur in alio. Et ex hoc seu-
tit, q si vna ecclesia soluit alteri ecclesiæ aliquid
annuatim, propter hoc non præsumitur illi su-
biecta. Facit quod not. in. c. omnis anima. &
in. c. peruenit. ẽ. de cens. Licet contrarium te-
nuerit Bal. in. l. solet. in fi. ff. de off. proconsul. &
male, secundum. D. m. Ego dicerem, q aut ec-
clesia est plenè exempta; & tunc licet soluat ali-
quid Episcopo extraneum à lege Diœcesana,
vel iurisdictionis, per hoc non maculatur priui-
legium exemptionis. Sed si aliquid solueret,

quòd

quòd pertineret ad legem Diœcesanam, vel iu
risdictionis, data continuatione temporis ne-
cessaria, tolleretur, & macularetur exemptio,
secundum not. in.c.accedentibus.§.eod. Sed
dubium tunc esse posset, vtrum quò ad omnia
Intelligeretur exemptio sublata, saltem ex præ-
sumptione; circa quod vide quæ dixi in.c.re-
8 cepimus.in fi.supra eod. Sed † si ab vna eccle-
sia solueretur alteri ecclesiæ inferiori, quodcun
que illud esset, non propterea intelligeretur illi
subiecta; sed tantum iuris acquireret altera ec-
clesia ratione solutionis, quantum possideret,
seu quasi possideret. vt in.d.c.auditis. In Epi-
scopo tamen non sic est; quia habet fundatam
intentionem de iure communi. 16.q.7.in.c.
omnes basilicæ.

Cap. XXII. Quia Circa.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ, si remittantur indefinitæ, censentur remissæ præteritæ, & futuræ.*
2 *Episcopus potest remittere ecclesiæ inferiori ius soluendi decimas Episcopales.*
3 *Indefinita dispositio æquipollet vniuersali.*
4 *Priuilegium latissimè interpretatur contra concedentem.*
5 *Res vna, & eadem, an possit diuerso iure censeri. vsque ad finem.*
6 *L.eum qui. de vsucap. declaratur. vsque ad finem.*
7 *Vnitati formæ respondet vnitas substantiæ.*
8 *Verbum vnum, & idem diuersificatur, ac contrario modo accipitur respectu diuersorum adiunctorum.*
9 *Determinatio vna & eadem, an debeat vniformiter determinare duo determinabilia.*
10 *L.iam hoc iure.ff.de vulga.& pup.declaratur.*
11 *Moriatur verbum accipitur directè, & obliquè.*
12 *Experiri verbũ capitur pro agere, & defendere.*

1 QVIA CIRCA. Episcopus † re-
mittens alicui ecclesiæ decimas
episcopales, videtur remittere nõ
solum præteritas; sed etiam futu-
ras. Et est casus notab. Diuiditur in duas par
tes. In prima ponitur consultatio. In secun-
da responsio, cum triplici ratione. secunda ibi,
super quo. & prima ratio ponitur ibi, cum ni-
hil. secunda ibi, ac in beneficijs. tertia ibi, nec
2 debeat. Not. primo, quòd † Episcopus potest
remittere ecclesiæ inferiori ius soluendæ deci-
mæ episcopalis. Debet tamen hoc agere ſm
canonicas sanctiones, hoc est, cum consensu
Capituli, & alijs solemnitatibus requisitis in
alienatione rei ecclesiasticæ. de quibus. 12.q.2.
c.sine exceptione.& in.c.1.de re. ecc. non alie.
lib.6.& in iuribus allegatis hic in glo.2. Et tũc
talis remissio præiudicat etiã successori, vt hic.
3 Secundo not. quòd † dispositio indefinita æqui
pollet vniuersali. de quo vide quod plene tra-
ditur per glo. & docto.in.c.vt circa. de electio.
4 lib.6. Tertio not. quòd priuilegiũ concessum,
latissimè interpretatur contra concedentem.
Vnde transire videtur in naturam beneficij. Ad
idem.l.si quãdo.1.C.de bo.vac.lib.10. & infra
5 latius dicam. Vltimo not. quòd † vna, & eadẽ
res non debet diuerso iure censeri. Concor-
dat.c.cum in tua. supra de deci.12.q.2.c.2. &
6 c.cognouimus. ff.de vsuca.l. † eum qui ædes.
Facit de except. rei iudi. in.l.iudicatæ. &.ff.de
lib.cau.l.duobus. &.ff.de statu lib.l.si duobus.
7 Ad † vnitatem enim formæ respondet vnitas
substantiæ. vt in.l.cum quæstio.C.de lega. Qđ
intellige, vt dixi in.c.cum capella. supra eod.
respectu eiusdem subiecti adæquati, seu indiui-
dui non respicientis diuersa, sed vnitatem ha-
bentis. Secus si eadem res, vel persona, licet
in se indiuidua, repræsentaret diuersas qualita-
tes, aut respiceret. nam tunc potest etiam eadẽ,
& indiuidua res diuerso iure censeri. tex. est, &
ibi not. Bal.in.l. his quibus. C.de fideico.liber.
vbi potest quis quò ad quid, dici libertus; vide-
licet quò ad obsequia reuerentialia, & quò ad
passiuam successionem; & quò ad quid potest
dici ingenuus; quia non potest vt libertus reuo
cari in seruitutem. Et idem probatur in.c.cum
capella. & in.c.præced. supra eod. vbi idem mo
nasterium diuerso iure censetur respectu diuer-
sorum subiectorum. Et vide etiam tex. ad præ
dicta in.l.hinc quæritur.§.1.ff.de pecu. Et re-
8 spectu † etiam diuersorum adiũctorum, vnum,
& idem verbum diuersificatur, & cõtrario mo-
do accipitur. vt not. glo.fin.in.c.si papa. de pri-
uileg.lib.6. &.ff.de contrahen. empt. in.l.quod
sæpe.§.veneni. Facit etiam.l.qui venenum.
9 ff.de verbo.sign. Item licet regulariter † vna,
& eadem determinatio vniformiter debeat de-
terminare duo determinabilia, vt in.l.quamuis.
& in.l.hæreditatem.C.de impub.& ali. substit.
10 & not. † in.l.iam hoc iure.ff.de vulga.& pup. &
in.l.fin. in fi.de lega.2. tamen quandoq; ea de-
terminatio, respectu diuersorum difformiter,
& diuersè determinat. vt traditur in.d.l.iam
hoc iure.& in.c.si pater. de testamen.lib.6. vbi
11 verbum † moriatur, accipitur directè, & obli-
què. Et ad idem quod not.in.l.precibus.C.
de impub. & in.c.raynutius. & in.c.rainaldus.
supra de testa. & vide glo. super verbo relaxetis.
in.c.sanctæ crucis. supra de rescrip. & glo. in
12 verbo † experiri.in.l.sæpe.ff.de re iudi. vbi ex-
periri ponitur pro agere, & defendere. & idem
not.in.c.cum dilectus. supra de consuet. & tra-
dit Io. An.in.c.quoniam abbas.§.de off.dele.

De Purgatione Canonica. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio canonica quid sit. Et auctor ponit plures definitiones, easque declarat vsq; ad nu.4. & ibi affert suam definitionem.*
2 *Infamatus ad honores promoueri non potest.*
3 *Famam suam qui negligit, sui ipsius crudelis dicitur.*

5 *Pur-*

5 *Purgationis species quot sint.*
6 *Purgatio quot modis sumatur.*
7 *Purgatio canonica, quando, & propter quas causas sit indicenda; remissiuè.*
8 *Purgatio canonica, in quibus causis possit indici; remissiuè.*
9 *Ad purgationem canonicam, vtrum iudex necessitetur; & ibi quid de parte; remissiuè.*
10 *Purgatio canonica, quibus sit indicenda, & quis ualet se purgare; remissiuè.*
11 *Purgatorum numerus, quotus debeat esse; remissiuè.*
12 *Purgatores, quales esse debeant; remissiuè.*
13 *Purgatio canonica, coram quo iudice fieri debeat; Et per quem iudicem sit indicenda; Et per quem sint eligendi compurgatores, remissiuè.*
14 *Purgatio canonica in quo loco fieri debeat. Et coram quibus; remissiuè.*
15 *Purgatio canonica, qualiter fieri debeat; remiss.*
16 *Sententia lata in purgatione, qualis sit, an interlocutoria, vel definitiua; remissiuè.*
17 *Appellari an possit à sententia purgationis; remissiuè.*
18 *Purgationis canonicæ, & ipsius iudicij effectus, quis sit; remissiuè.*
19 *Purgare se nolentis, & deficientis in purgatione, quæ sit pœna; remissiuè.*
20 *Purgationis canonicæ indicendæ potestas, an tollatur pscriptione, aut alijs modis; remissiuè.*

QVONIAM in superioribus titulis tractatum est de prælatorum, & clericorũ excessibus, & delictis puniendis. Et quia plerunque prælati, & clerici excedunt circa priuilegia eis indulta. Et etiam quandoq; per illa se defendunt, de quibus dictum fuit supra titu. proxi. Et quandoq; infamia notati deficiente accusatione, & probatione, ne fidelium populus in eis scandalum patiatur ad purgationem canonicam deueniendum est, ideò subijcitur hæc rubrica. Pro cuius materiæ expeditione plena, & ordinata examinabimus infrascriptos ar-
1 ticulos. Et primo, quid sit canonica † purgatio. Circa quod dic, secundum Dama. & Gof. quòd est purgatio de obiecto crimine, & innocentiæ ostensio. Sed non placet, rationes patebunt ex infra dicendis. Vnde dic, secundum Host. in sum. quòd est nocentis infamiæ ecclesiasticæ innocentiæ canonicè facta detectio.
2 Et ideò dicit nocentis, quia infamatus † ad honores promoueri non potest. de quo latè dixi in. c. omnipotens. de accusa. & ideò sui ipsius
3 crudelis † dicitur, qui famam suam negligit. vide authoritates notabiles, quas posui in. c. fin. supra de accusa. Facit tex. in. c. 2. ͂j. eod. Deinde ponitur verbum infamiæ; quia nedum de crimine infamati inducitur purgatio, sicut innuit Dama. & Goffr. sed etiam propter alium defectum, vt dicam in quarto principali articulo. in. c. moniales. ͂j. eod. Deinde dicitur canonicè facta detectio per ea quę dicam in decimo principali artic. in. c. inter. ͂j. eod. Hæc tamen diffinitio non ex toto est bona, quia non conuertitur cum suo diffinito; quia etiam quandoq; non infamato, etiam inducitur purgatio propter vehementem suspitionem, aut scandalum; vt patebit ex ijs quæ dicam in tertio principali artic. in. c. 1. ͂j. eod. Posset etiam & aliter reprehendi, sed non insisto; quia patebit ex infra dicendis. Vnde idem Host. vltimo loco ita diffinit, quòd est alicuius bonæ opinionis ob malam famam sigillatæ, seu ppulsatæ ad satisfaciendum credentibus, & suspitionem tollendam, canonicè facta declaratio. Quæ diffinitio, etiam mihi non placet, per rationes quæ colligi possunt ex ijs quæ dicam in sequenti mea diffinitione. Vnde ego sic diffinio, seu
4 describo, quòd est † actus legitimus alicui infamia, vel vehementi, graui, aut verisimili suspitione notato de aliquo defectu, vel delicto nõ probato, aut notorio, aut quòd probari possit deficiente accusatore; aut propter scandalum verisimile futurum ad satisfaciendum credentibus, & tollendum infamiam, suspitionem, seu scandalum sub debita forma contentiosi fori inductus. Et not. quòd illa verba, actus legitimus, ponuntur vt genus. Reliqua verò verba ponuntur vt differentiæ, secundum ea quæ similiter dixi de diffinitione. supra de accusa. in rubrica. Et verba illa, alicui infamia &c. ponuntur vt dicam in tertio principali articulo. in. c. 1. ͂j. eod. Deinde subijcitur de delicto, vel defectu, per ea quæ dicam in quarto principali articulo. in. c. 3. ͂j. eod. Deinde subijcitur non probato, aut notorio, aut quòd probari possit, per ea quæ dicam in. d. c. 1. & ad differentiam accusationis, vel inquisitionis, quæ sunt de delicto notorio, vel quod probari potest. Deinde ideò subijcitur deficiente accusatore, per ea quæ dicam in. d. c. 1. ver. 2. princip. Deinde subijcitur propter scandalum &c. per ea quæ dicã in. d. c. 1. ver. quarto principaliter. Reliqua autem verba ad satisfaciendum credentibus &c. ponuntur ad denotandum ipsius purgationis effectum. de quo latius in. 14. principali articulo. in. c. accedens. ͂j. eod. Vltima autem verba sub debita forma contentiosi fori &c. ponuntur ad denotandum purgationis modum, per ea quæ latius dicam in vndecimo principali articulo. in. c. inter. ͂j. cod. & ad differentiam satisfactionis, & purgationis quæ fit ad forum pœnitentiale. de quo infra in tit. de pœniten. & remiss. Secundo loco principali
5 examinandum est, quot † sunt purgationis species, ad quod dicendum est, secundum Host. in sum. eod. tit. quòd sunt duæ; vna canonica, de qua in præsenti titulo. alia vulgaris, de qua in sequenti titulo. Ego verò dico, quòd sunt tres. vna fori pœnitentialis, de qua in tit. de pœnit. & remiss. alia canonica est. & alia vulgaris. Et hoc quantum pertinet ad canonicas. non

6 enim loquimur de † purgationibus physicis
fiendis. ille enim medicis, & infirmis sunt di-
mittendæ. Omitto etiam purgationes fien-
das de cloacis, & riuis. de quibus in.l. 1. in prin
cip.ff.de riuis. in.l.de pupillo. §. si quis riuos.
ff.de noui ope.nun. Item omitto purgatio-
nem, quæ fit per abolitionem, & senat.consul.
turpil. de qua.ff.de senat.consul. turpil. per to-
tum. &.C.de abolitio. Tertius articulus est,
7 quando, & propter † quas causas sit indicenda
canonica purgatio. de quo in.c. 1. infra eod.
8 Quartus, in † quibus causis possit indici.de quo
9 in.c.3. infra eod. Quintus, vtrum † iudex ad
eam necessitetur. Et quid de parte, de quo di-
10 cam in.d.c.3. Sexto, quibus † sit indicenda.
Et quis valet se purgare, de quo dicam infra in
.c.4. Septimus, quotus debeat esse purgato-
11 rum † numerus. de quo in.c.quoties. ĵ. eod.
12 Octauus, † quæ in purgatoribus qualitas exi-
gatur. de quo in.c.cum.P. infra eod. Nonus,
13 coram † quo iudice fieri debeat. Et per quem
iudicem sit indicenda. Et per quem sint eligen
di compurgatores. de quo dicam in.c.ex tua-
14 rum. infra eod. Decimus, in quo loco † fieri
debeat. Et coram quibus, de quo dicam in
.c.inter. infra eod. Vndecimus, qualiter in
15 ea † procedatur. & qualiter fieri debeat. de quo
dicam in.d.c.inter. ĵ. eod. Duodecimus, qua-
16 lis sit sententia † lata in purgatione, an interlo-
cutoria, vel diffinitiua. de quo in.d.c.inter.
17 Decimus tertius, vtrum † à sententia purgatio-
nis possit appellari. de quo in.c.nos inter. infra
18 eod. Decimus quartus, quis sit † purgationis
causa, & ipsius iudicij effectus. de quo in.c.ac-
19 cedens. ĵ. eod. Decimus quintus, quæ † sit pœ
na deficientis in purgatione, vel volentis se pur
gare. de quo in.c.fina. ĵ. eod. Decimus sextus
20 & vltimus, vtrum † potestas indicendæ purga-
tionis canonicæ tollatur præscriptione, aut
alijs modis, & quibus. de quo in. d. c. fina.
infra eod.

Capitulum. I. Nobilis Homo.

SVMMARIVM.

1 *Purgat se per iuramentum ingenuus, siue fide dignus, infamatus: aliàs non.*
2 *Peccans enormiter non censetur fide dignus, siue ingenuus. & nu. 10. quòd amittit etiam nobilitatem.*
3 *Ingenuus quisque non est nobilis, etiam si fidelis sit, & virtuosè viuat. Quod tamen intellige vt nu. seq.*
4 *Nobilitas quo ad nos, est qualitas, quædam collata à Principe, per quam nobiles distinguuntur à plebeis.*
Nobilitas summa apud Deum est, clarum esse virtutibus. ibidem.
5 *Doctores, non solum nobiles, sed etiam nobilissimi appellantur.*
Doctores legentes per viginti annos in studijs approbatis efficiuntur comites legitimi. ibidem.
6 *Criminales causæ olim tractabantur in synodo tàm episcopali, quàm prouinciali; dic tamen vt ibi, remissiuè.*
7 *Purgatio canonica requirit vt crimen probari nõ possit. & nu. 23.*
8 *In purgatore eadem qualitas videtur requiri, quæ exigitur in purgando.*
9 *Nobilis aliter punitur, quàm ignobilis.*
11 *Credulitatis commodo, quæ delicta priuent aliquem in facto proprio, vt nec sibi præstetur iuramentum ad propriam vtilitatem.*
12 *Iuramentum regulariter exigitur à purgando: remissiuè.*
13 *Vel, dictio, exponitur quandoq; pro, idest, aut pro, &c.*
14 *Iuramenti præstatione repellitur quilibet infamatus: Quod tamen intellige, vt ibi, & num. seq.*
15 *Infamis infamia facti dicitur vilis; Et præsumptio est quòd deieraret.*
16 *Nobilitas tollitur per monachatum.*
Religionem, eo ipso quòd quis intrat, debet cum alijs æqualiter viuere. ibidem.
Fratres omnes religiosi sine personarum delectu æqualiter tractandi sunt. ibidem.
17 *Religio dicta est à religando, quia vnit nos, & quasi ligat cum Deo.*
18 *Nobiles qui intrauerunt religionem, non comprebenduntur in priuilegijs, & statutis loquentibus de dignitate.*
19 *Ingratitudinis vitium, an tollatur per ingressum religionis.*
20 *Irregularitas, an tollatur per religionis ingressũ. remissiuè.*
21 *Purgare quomodo se debeat seruus, seu libertinus.*
22 *Purgatio quando, & ob quas causas sit indicenda.*
23 *Purgatio vt indicatur, requiritur, quòd delictum non possit probari; in quo ponuntur multæ illationes, vsque ad nu. 25.*
24 *Suspicio violenta sufficit ad sententiam condemnatoriam.*
25 *Purgatio vt indicatur, requiritur, quòd deficiat accusator. Et quid si sola accusatio sit formata, licet non probata, num. 26. num. 40. & num. 60.*
27 *Purgatio canonica non habet locum in causa ciuili.*
28 *Purgatio vt indicatur alicui, requiritur, quòd sit infamatus, vel vehementer suspectus.*
29 *Infamia quæ, & qualis debeat esse ad hoc, vt possit indici purgatio.*
30 *Testis esse non potest inimicus.*
31 *Infamiæ ortus difficilè potest probari.*
32 *Fama volat, transitq; modum quocunque vagatur.*
33 *Purgatio, an possit indici alicui consentiẽti, quando infamia non est sufficiens.*
34 *Purgatio quando non potest indici ex infamia minus legitimè orta, tamen potest inquiri super infamia.*
35 *Purgatio, an sit indicenda, quando infamia ortum*

 habuit

1 NOBILIS HOMO. H. d. Ingenuus, † siue fide dignus, infamatus, per iuramentum se purgat.
2 aliàs non. Et ingenuus, siue † fide dignus non censetur, enormiter peccans. h. d. Diuiditur in duas partes. Primo ponit vnum dictum. Circa formam indicendæ purgationis fide digno. Secundo quid in non fide digno. & ex quibus quis dicatur, non fide dignus. secunda ibi, si autem. Nota primo ex principio, duplicem personarum qualitatem; quia quidam nobilis, & quidam ingenuus. Et sic sequitur ex tex. iuncta glo. 1.
3 quòd non quisque ingenuus † est nobilis, etiam si fidelis sit, & virtuosè vixit. Et intellige de nobilitate quò ad nos, quæ est quali-
4 tas † quædam collata à principe, per quam nobiles distinguuntur à plebeis. de qua vide per Barto. in repeti. l. 1. C. de dignit. lib. 11. Sed non est materia nostra. sed pertinet ad tit. de præben. & dignit. ideò omitto. Sed apud Deum summa nobilitas est clarum esse virtutibus. 40. distinct. c. non loca. & c. cum omnia. 56. distinct. c. nunquam. & c. nasci. Et vide tex. ad prædicta. qui appellat docto-
5 res † non solum nobiles, sed etiam nobilissimos. in l. diximus. in fi. ff. de excusa. tuto. Et si per viginti annos in approbatis studijs legunt, efficiuntur legitimi comites. vt. l. 1. C. de profes. qui in vrb. Constantinopo. lib. 12. de quo vide quod latius dixi in c. quanto. supra de ma-
6 gist. Secundo not. quòd olim causæ † criminales tractabantur in synodo tàm Episcopali, quàm prouinciali. de quo dic, vt dixi in c. sicut. & in c. qualiter. il 2. in pluribus articulis. supra de accusa. Tertio not. ibi, crimen negauerit, iunctis ijs quæ dicit hic Ioan. And. qui supplet. f. & probari nõ possit. Nota vnum requisitum ad hoc, vt possit procedi ad purgationem
7 canonicam; videlicet, ꝙ crimen † non possit probari. de quo latius. j. post glo. Quarto no. ibi, cum duodecim, quotus debeat esse numerus compurgatorum. de quo dic, vt dicam in c. quoties. j. eod. Quinto not. ibi, ingenuus.
8 quòd eadem qualitas † videtur requiri in purgatore,

tore, quæ exigitur in purgando. de quo di-
cam in.c.cum.P.j.eod. Sexto not. quòd ali-
9 ter procedendum est † contra nobilem, & inge-
nuum, & aliter cōtra ignobilem, & seruum. Si-
mile etiam videmus in pœnis imponendis. per
tex.in.l.aut facta.§.persona.ff.de pœn. vide gl.
in.c.fin.s.de transa. Septimo not. quòd enor
10 miter peccans † perdit ingenuitatem, & nobili-
tatem. de quo in glo.fin.in prin. Octauo not.
11 tria delicta, † quæ priuant aliquem commodo
credulitatis in facto proprio, ita vt ad propriá
vtilitatem non præstetur sibi iuramentum. Et
idem dicendum est de similibus, aut maioribus
delictis. Quod nota ad materiam.c.fin.s.de iu
reiuran. Et vide quod ibi latè dixi in quinto
principali articulo. Vltimo no. argumentum,
12 quòd à purgando † regulariter exigitur iura-
mentum. dicam in.11.principali artic. in.c.
inter.j.eod. Tamen hic in secunda parte quis
se purgat absque iuramento. de quo ibi dicam.
In glo.1.ibi, in princ. dic, idem not.glo.in.c.1.
s.de ser.non ordi. In eadem glo. ibi, aliàs non
13 est nobilis.dic, Hosti. verò exponit, † vel inge-
nuus, idest, ingenuus. Vel exponitur, vel, pro &,
vt etiam traditur in.l.sæpe.de verb.sig. Ex hoc
dicit Hosti. quòd secundum glo. eadem pur-
gatio imponeretur nobili, & ignobili, dummó
do ingenuo. Sed dicit Io. And. quòd hoc totú
arbitrariū est. Facit quod dicam in.c.quoties.
& in.c.cum.P.& in.c.inter.j.eod. Glo.penult.
quærit de ratione, quare deprehensus in periu-
rio, furto, vel falso testimonio, non admittatur
ad iurandum, & soluit. In fi. glo.dic, & sic est
14 not.ista glo. quòd † quilibet infamatus repelli-
tur à præstatione iuramenti. Quod intellige,
de iuramēto, quod tendit ad sui commodum.
vt in.c.cum in ecclesijs.s.de maior.& obed. &
15 ibi glo. Et idem dicit. D.m. in infame † in-
famia facti; quia talis etiam dicitur vilis. Et præ
sumptio est, quòd deieraret. Tu adde quod
dicam circa purgationem talium, & an præstēt
iuramentum.in.c.3.j.eod. Glo.fina. in princ.
colligit argumentum, ostendens quare iste nō
purgat se, vt ingenuus. & in simili ponit quæ-
stionem, qualiter debeat se purgare. In eadem
glo. ibi, nomen dignitatis. Pro quo est tex. in
.l.1.C.de digni.lib.12. & in.l.1.C.vbi sena. vel
clariss. & ibi glo.alleg.concordat. Facit ille ver-
sus, degenerant homines &c. In eadem glo.
16 ibi, propter † monachatum, dic, idem tenet glo.
in.c.fin.s.de sta.monac. & ibi scripsi. Et ratio
potest esse secundum.D.m. quia eo ipso, quòd
quis intrat religionē, debet cum alijs æquali-
ter viuere. nam cum isti sint fratres, sine perso-
narum delectu omnes æqualiter tractandi sunt.
vt in.d.c.fina. Et amittunt velle, & nolle. 12.
quæst.1.c.non dicatis. meritò etiam dicuntur
amittere nobilitatem. Pro quo etiam allego,
17 quòd † religio dicta est à religando, quia vnit
nos, & quasi ligat cum Deo. vt tradit August.
in lib.de vera religione.& Archidiacono.20.q.3.
c.præsens. Sed quò ad Deum talis nobilitas
non consideratur, vt supra dixi in primo nota.

igitur &c. Et prædicta not. ad hoc, quòd in
18 priuilegijs, & † statutis loquentibus de digni-
tate non comprehenduntur nobiles qui intra-
uerunt religionem. Et adde quæ dixi in.c.2.
19 de apost. vbi tetigi, an per ingressum † tollatur
vitium ingratitudinis. & latius vide quod dixi
in.c.ad audientiam.supra de homic. in decimo
20 principali articulo. vbi tractaui, an † tollatur ir-
21 regularitas. In fin. glo. quidam † dicunt, quòd
talis purgabitur per tormenta. Innocen. verò
dicit, quòd per vulgarem purgationem. Pro
quo facit, quòd hæc decret. olim in secunda cō-
pilatione erat in titu. de purgatione vulgari,
vbi dicebatur ingenuus non est, nisi feruenti
aqua, vel candenti ferro se expurget. Et pro-
pter hoc dicit Vincen. quòd hæc decre. ita re-
secata, non est passim in iudicijs allegCanda.
D.Anto. & D.m. hic tenent opin. glo. & me-
lius. Ego dicam in.11.princi.artic.in.c.inter.
j.eod. Postremo extra glo. quia supra in rubr.
ego dixi me dicturum hic de tertio principali
22 articulo. Ideò quæro, quando, † & propter
quas causas sit indicenda purgatio. Sol. in pri-
mis ego arbitror illā fuisse causam, ne de infa-
mato, aut de crimine, vel de facto aliquo ve-
hementer suspecto absque purgatione tolera-
to, populus fidelium scandalum patiatur.
Quod probat tex.in.c.2. in fi. infra eod. &.2.
quæst.5.c.præsbiter.2. Et ne, cōtra apostolum,
infirmorum corda percutiantur; Et ne vitupe-
retur superioris ministerium; Et ne licentiùs
in peccatum prolabatur. 2.quæst.5. c.si mala.
supra de adulte.c.significasti. Verum quia, &
& alia plurima necessaria sunt ad indicendam
purgationem, eadem prosequar secundum or-
dinem, quem magis consentaneum arbitror.
23 Primo igitur † requiritur, quòd delictum non
possit probari. vt est tex. hic. & in.c.quoties.
in.c.accedens. infra eod. &.2.quæst.5.c.præ-
sbiter.1.&.c.si legitimi. Ex quo primo infer-
tur à contrario, quòd quando delictum posset
probari, non esset indicenda purgatio, quæ est
subsidiaria. vt probatur in dictis iuribus. & c.
moniales.&.c.cum dilectis. infra eod. & in.c.
ad nostram. supra de probatio. Facit, quia si
vbi delictum est probatum, non potest indici,
ergo nec quando statim potest probari; quia
quæ incontinenti fiunt &c. vt not. in.c.officij.
de electio.&.l.lecta.ff.si cer.pet. Et hoc etiam
tenent Goffr.& Ioan. Andr. in.c.qualiter.2. su-
pra de accusat. Secundo infertur, quòd vbi-
cunque delictum est probatum, nunquam in-
dicitur purgatio. vt.d.c.cum dilectis. ad finem.
notat. Goffr. & Io. Andr. in.c.super his. supra
de accusat. & Henric. Bohic. in.c.inter. infra
eod. Nam si probatum est crimen, debet pu-
niri. non autem debet fortè per purgatio-
nem remanere impunitum. Tertio infertur,
quòd vbi crimen non est notorium, tunc est
indicenda purgatio. tex. est in.c.penulti. in-
fra eod. per quem hoc tenet Specul. in titu.
de abolit.§.nunc. ver. in crimine. & Hostien.
in sum.cod.titu.§.quando. ver. hoc autem te-

neas. Et per prædicta reprobat Hosti. consuetudinem Saxoniæ, & Daciæ, tanquam prauam corruptelam, vbi si rem mihi subtractam notoriè constat re habere, quia illam habes in vna manu, vel ego habeam promptos testes ad probandum te mihi subtraxisse; tamen si offeres purgationem, admitteris, & præstita absolueris. ad quod vide quod traditur in.d.c.ad nostram. Quarto infertur, quòd vbi contra aliquem est violenta suspitio de crimine, non indicitur purgatio. Ita sentit glo. fina. in.c.4.§.
24 eod. quia † talis suspitio sufficit ad sententiam condemnatoriam. 32.quæst.1.c.dixit.& sequitur.d. Anto.& docto.in.d.c.4. Et intellige de præsumptione, seu suspitione violenta. de qua in.c.afferte. supra de præsumpt.& de qua intelligit glo. penult.& docto.in.c.literas. supra de præsumpt. Secundo principaliter requiritur
25 quòd † deficiat accusator. vt not. in.c.nos inter. & in.c.penult.§.eod. & in.d.c.ad nostram. sup de probatio.&.2.quæst.4.c.Mennam.&.c.super causa.&.c.si mala. Ex quo infertur, quòd apparente accusatore non indicitur purgatio. vt not. D. m. in.d.c.nos.&.c.2. infra eod. Et ideo descendit ex his quæ proximè dixi; quia purgatio est subsidiaria: vnde si instat accusator, præsumptio est, quòd possit probari. Et hinc est, quòd in forma procedendi ad purgationem, necessarium est, quòd ponatur delictum, si quis voluerit accusare, de quo dicam in.c.inter. infra eod. Si autem non appareat accusator, vel apparuit, & non prosequitur concurrentibus alijs causis, & qualitatibus necessarijs, indicenda est purgatio. Vtrum autem
26 sola † accusatio iam formata, licet non probata sit sufficiens causa ad purgationem indicendam, dicam infra eod. articulo. Tertio principaliter requiritur, quòd agatur de crimine.
27 Et sic † in causa ciuili non habet locum purgatio canonica, secundum.d. Anto. qui hoc not. in.c.nos inter. infra eod. de quo dic, vt dicam in quarto artic. in.c.4.§.eod. Quarto principa-
28 liter requiritur, quòd † talis sit infamatus, vel vehementer suspectus, aut immineat scandalum. Et vt hæc singularius explicentur, de-
29 bes intelligere primò, quòd † infamia debet esse apud bonos, & graues de aliquo crimine, vel defectu. vt in.c.2.&.c.quoties.&.c.si quis de gradu.&.c.nos inter. infra eod. Et exigitur quòd talis infamia sit vulgata. vt not. D. m. in d.c.inter. Et quòd sit vehemens, & non exilis, seu leuis. vt not. 33.distinct.c.habuisse. & Archidiac.2.quæst.4.in.c.quanto. super glo.2. & glo.2.quæst.4.c.habet. Et exigitur, quòd ortum habeat ex probabilibus coniecturis. vt in c.cum in iuuentute. infra eod. Et quòd non habeat ortum ab inimicis, vel indignis; quia tunc non esset indicenda purgatio. vt.d.c.cum in iuuentute.&.2.quæst.4.c.omnibus. supra de accusa.c.qualiter.2.11.quæst.3.c.in cunctis. Sed glo. in.c.penult. infra eod. & Specu. in titu. de abolit.§.nunc. vers. quid si liquet. dicunt sufficere infamiam vndecunque ortã, dummodo apud bonos, & graues sit grauata eius opinio. argum.c.cum in iuuentute.&.c.accedens. infra eod.&.24.quæst.3.c.ecce. Sed Specu. in
30 d.ver. concludit, quòd † sicut non valet testimonium inimicorum, nec iudex debet secundum illud iudicare, supra de re iudi.c.cum I.& A.cum similibus. Ita nec propter infamiam ab inimicis ortam, debet indici purgatio. Et hanc opin. tenet Vincen.&.d. Anto.in.c.accedens. infra eod.& fuit etiam opin. Lau. & Tanc. quam refert Archidiac.in.d.c.cum in cunctis. & Goff. in libel. iur. tangit in rubrica quis debet se purgare. & Goff. in sum. in titu. de accusa.
31 vbi subdit, quòd † cum difficile sit probare ortum infamiæ, quòd satis dici potest, quòd licet cesset inquisitio, non tamen cessabit purgatio. supra de accusa.c.inquisitionis.§.fin.& supra de præsumptio.c.cum in iuuentute.& supra de adulte.c.significasti.&.2.quæst.5.in sum. tenet Hug.23.distin.c.illud. Tu verò conclude post Hostien. & Io. Andr. in.c.cum in iuuentute. infra eod.&.c.accedens. & Archid.in.d.c.in cunctis. quòd si infamia ortum habuit solum ab inimicis, & vilibus, & inter ipsos solum vagatur, vera sit prima opinio; quia non est indicenda purgatio. Sed si etiam vagetur inter bonos, & graues, vera sit alia opinio. Et hoc sequitur.D.m. Faciunt etiam not.in.c.veniēs. supra de accusa.& per Inno.in.c.tua. de cohab. cleric.& mulie. Et etiam tenet Ioan. Andr. referendo Hostien.in.c.qualiter.2.supra de accu. prope finem. Facit etiam quod dicam in sequenti quæstione. nam vt dicit Ioan. Andr. in
32 d.c.cum in iuuentute. fama † volat, transitq; modum, quocunque vagatur. Ad quod vide qđ latius dixi in.d.c.qualiter.2.in.21.quæst. in nono principali articulo. Dicit etiam Archid. in.d.c.in cunctis. quòd vbi constat, quòd infamia ortum habuit ab inimicis, vel vilibus, quòd
33 licet propter hoc † non sit indicenda purgatio contra voluntatem infamati, tamen ad ipsius postulationem poterit indici. Facit.c.cum in iuuentute.§.1. infra eod. & in simili.c.circa.§. de probatio. vel si scandalum immineat. vt in.c. inter.&.c.accedens. infra eod. Et idem tenet Archidiac.2.quæst.4.c.si legitimi. Vbi subdit, quòd iudex non necessitatur ad hoc. Ad quod vide quod dicam in.c.3. infra eod. in quinto principali articulo. Item aduerte circa prædicta, quòd licet de necessitate non sit indicenda propter talem infamiam, tamen ad cautelam iudex potest indicere, secundum aliquos. per.c. veniens. in fi.§. de accusa. Vel etiam si per accusationem minus legitimam, vel alium similē modum grauata sit opinio alicuius apud bonos, & graues. argum. nota. in.c.cum oporteat. supra de accusat. not. Archidia.2.quæst.6. c.testes. Quod tamen intelligit Henri. Bohic. in.c.penult. infra eod. si ille cui indicitur consentiat, fortè consentiendo, vt suam innocentiam talibus ostendat. Sed si contradicat, & infamia, vel scandalum non sit sufficiens, credit ipse, quòd ei non sit indicenda.

Et

Et si induceretur, possit appellare per ea quæ
ipse not.in.c.nos inter.ĩ.eod.quia per hoc pos-
set prælatus,fingendo quòd faciat ad cautelam
quandocunque vellet indicere purgationem,ꝙ
esset absurdum.& satis mihi placet hæc limita-
tio. Et aduerte etiam,quòd non sufficit,quòd
pars hoc affirmat, quòd infamia sit orta ab ini-
micis,quia sibi non creditur,nisi aliter ostẽdat.
& ita intelligunt doct.c.accedens.ĩ.eod. Item
34 not. quòd licet † ex infamia, quæ dicitur esse
orta minus legitimè non posset indici purga-
tio; posset tamen inquiri super infamia, vt di-
xi in.c.qualiter.in nono principa.artic. q.16.
Et not.d. Ant.in.d.c.accedens.ĩ.eod.per illum
35 tex. Sed quæro, pone † quòd aliquis est infa-
matus apud bonos, & graues; infamia tamen
habuit ortum ab vno solo,an sit indicenda pur
gatio. Sol. Spec. in titu. de abolit.§.nunc de
purgatione.ver.quid si aliquis. dicit quòd sic,
per tex. in.c.significasti.s̃.de adulte. & arg.c.si
qñ.s̃.de rescrip.& de pœn.dist.1.c.importuna.
fin Vin.qui hoc not.in.c.cũ in iuuentute.ĩ.eo.
& sequitur Io.And. post Host.in.d.c.qualiter.
iuxta fin. Faciunt etiam ea quæ supra dixi de
36 infamia orta à malis. Secũdo q̃ro, quid † si ali-
quis sit infamatus per viam exceptionis, an sit
indicenda purgatio. Sol. glo.2. in.c.inter.ĩ.
eod.tenet quòd sic,dummodo talis remaneat
infamatus.& expressius hoc tenet in.c.cum di-
lectus.de ord.cog. & tenet Goffr. Io. & Hosti.
in.d.c.inter.ĩ.eod. & Archid.22.dist.c.laici.
Sed Inno.& Io.And.in.d.c.inter.dicunt,quòd
hoc est verum, quando de crimine excipitur
contra accusatorem,vel alium directè, & super
hoc producũtur testes, ita quòd aduersario da-
tur copia defensionis contra testes. Secus si in-
37 directè exciperetur. Exemplum, quando † ex-
cipitur contra testem productum,vt à testimo-
nio repellatur:quia tunc ei non datur copia, se-
cundum ea quæ traduntur in.c.super his.de ac-
cusa.&.c.peruenit.de fi.instrum. & ita respon-
det.d. Ant.in.d.c.inter. Sed.D.m.ibi dicit, ꝙ
sibi plus placet dictum glo.indistinctè; nam ex
quo orta est infamia, & satis ex probabilibus
coniecturis,indici potest purgatio, vt illa abo-
38 leatur; nam † licet probationes inductæ contra
testes ad eos repellendos, non faciant plenam
fidem contra eos in alio iudicio, per not.in.l.
lucius.in fi.ff.de his qui not.infam. & per glo.
in.c.at si clerici. supra de iudi.2.quæst.1.c.mul
ti.tamen inducunt quandam præsumptionem
contra ipsos. Pro quo facit.c.cum tu.supra de
39 testib. vbi dicta † testium reducuntur ad con-
cordiam,ne reatu periurij de facto notentur.
Ego arbitror, quòd qualitercunque, siue per
viam exceptionis,siue per alium modum quis
remaneat infamatus apud bonos, & graues,
debeat indici purgatio; ne in eo fidelium po-
pulus scandalum patiatur;vt supra dixi in prin
40 cipio istius articuli. Nec obstat, quòd † crimen
inceptum non infamat, vt.d.c.cum dilectus.
quia illud est verum de infamia iuris. Secus de
infamia facti, quæ sufficit ad purgationem.

Facit.ff.de do.except.in.l.apud.§.aduersus. vt
tenet Oldr.consi.53.&.d.Ant.in.d.c.inter. Et
sentit Archid.2.quæst.7.c.testes. Et adde ad
prædicta quod dicam in.c.cum P. ĩ. eod. in
octauo principali artic. Tertio quæro, vtrum
41 ex † infamia generali, possit indici purgatio.
Sol.Inno.& post eum Io.And. in.c.fina.ĩ.eod.
circa hanc materiam plurima,& varia confun-
dunt,& circa illum articulũ,an aliquid sufficiat
agere in genere, vbi agendum sit in specie;
commiscentes accusationes,inquisitionis, ele-
ctiones,confirmationes,& plura generis eius-
dem, quæ ego latè retuli in.d.c.qualiter.2.s̃.
de accusa.in nono artic.principali.quæst.15.
Vnde illa omittam quæ ad propositum nostrũ
non sunt necessaria,& solum necessaria eligam.
Videtur igitur primo dicendum, quòd non
sufficiat infamia generalis, sed sit reijcienda,
tanquam incerta, ne detur vagatio cum alte-
rius iactura. per not.in.l.prætor edixit.ff.de iu-
reiuran.& in.c.vt quis duas. de electio. lib.6.
Et hoc idem tenet, vt dicit, Inno. Alij verò,
quibus etiam assensit idem Inno.dicunt,quòd
contraria procedunt in accusatione,secundum
ea quæ habentur in.l.libellorum.ff.de accusa.
canonizata.2.q.8.in.c.fina.§.libellorum. Sed
in inquisitione, seu purgatione indicenda, ex
42 quo in † occulto sunt circunstantiæ, non sunt
necessariò exprimendæ. Sed ad terminos in-
famiæ est fienda inquisitio, & indicenda pur-
gatio. Vnde si infamia est generalis, purga-
tio generaliter indicetur. vt.d.c.fina. Facit.c.li-
43 cet heli. supra de simo. Item facit, quia † tan-
tum valet genus, quò ad genus, quantum spe-
cies,quò ad species.& è contra.arg.nota.in.l.si
duæ.ff.de administ.tuto. & in.l.quæ de tota.ff.
de rei vend. Et hæc sunt, quæ principaliter ad
materiam, seu substantiam principalis articuli
nostri, dicuntur per Inno. & Ioan. Andr. Et
sic concluditur, quòd vbi quis est generaliter
infamatus, nec apparet de specialitate, puta,
infamatus est de fornicatione, vel de furto,
sed non cum qua muliere, vel cui furtum
commisit, hoc casu indicenda est purgatio in
genere. Et ita procedit tex. in.d.c.fina. Et
probatur etiam hic in tex. nostro. & in.c.2.
3.&.4.infra eod. &.c.constitutus. &.c.ex tua-
rum.&.c.nos inter. &.c.accedens. infra eod.
Si verò de ipsa specialitate constet, exprimen-
da est in purgatione, vt in.c.quoties. &.c.pe-
nult.ver.cumq; idem.infra eod.& supra de præ
sumptio.c.cum in iuuentute.& supra de accus.
c.cum P. Et sic patet ex prædictis, quia in tra-
ditione capitulorum,non est aliquis specialiter
infamatus, nisi quatenus est specialiter infa-
matus, ne cogatur quis ad alicuius infamiam
denotandam. Facit quod not. & legitur in.c.
dilectorum. supra de testi.cog. & in.c.2. supra
de offic.ord. Et ad prædicta vide quod latius
dixi in.d.c.qualiter. Quarto quæro, pone ali-
44 quis † infamatus est de aliquo crimine, ipse ta-
men per se allegat, & probat præsumptionem
oppositam illi infamiæ, an erit indicenda pur-
gatio.

gatio. Sol. glo. 24.distin.c.1. concludit, quòd
non. & sequitur Archid. allegando ad idem.c.
cum in iuuentute. de præsumpt. Pone exem-
plum. P.est infamatus de fornicatione cõmissa
cum. A. ipse tamen probat, quòd illa erat sibi
naturali fœdere, seu cognatione coniuncta, ces-
sat certè infamia, & præsumptio, secundum præ
dictam opin. quæ opinio mihi placet. Si mo-
do talis præsumptio non sit leuis, puta, quia
longo gradu cognationis iungerentur. Quin-
45 to quæro, quid † si alicui fortè propter purgan-
dam infamiam indicitur purgatio, & ipse vult
probare bonam famam, an admittatur ad exclu
dendum purgationem. Sol. dic, vt dixi in.d.c.
qualiter. in nono principali artic. quæst. 41.
46 Sexto quæro, infamatus † vult se purgare, iudex
vult inquirere de infamia ipsius, an hoc poterit,
vel teneatur indicere purgationem. Sol. glo.
2. quæst. 4.c. habet arguit pro, & contra, & sol-
uendo concludit, quòd si infamia est orta con-
tra eum, iudex possit inquirere per prælleg.c.
qualiter. Et sequitur Archid. dicens, iudicem
47 præferendum; quia † per purgationem intendit
quis probare negatiuam, per inquisitionem in-
tendit iudex probare affirmatiuam. Vnde quã-
diu affirmatiua probari potest, nunquam est
indicenda purgatio super negatiua. vt in.c.ad
nostram. supra de proba. Ad quod vide quod
dixi in.c. super his. supra de accusa. Et ad intel
lectum omnium prædictarum quæstionum, &
aliarum plurium similium, quæ circa materiam
infamiæ oriri possent, vide omnino quæ plenis-
simè dixi in.d.c. qualiter. in decimo principali
artic. à quæst. 20. vsque ad quæstionem. 40.
Vltimo quæro circa hunc articulum infamiæ
requisitæ in purgatione de notab. quæstione.
48 Pone prælatus † scit subditum suum infamatũ,
esse reum illius criminis, vtrum debeat illum ad
purgationem compellere, postquàm crimen
aliter probari non potest. Sol. glo. 15. quæst. 5.
c. 2. arguit primo quòd sic; quia generaliter di-
sponitur, quòd infamatus debet purgare. 2. q. 4.
per totum. & supra de simo.c. de hoc. & in.c.
insinuatum. & supra latius dixi. ergo tenetur
49 eum ad purgationem admittere; cum † iuris be
neficium non sit denegandum. 28. distin.c. de
50 his. cum similib. Item quia † sacerdos tenetur
recipere ad eucharistiam, quem scit in mortali
peccato constitutum. de consecra. distinct. 2.c.
51 non prohibet. Item cum Episcopus † vtatur
iure suo, si quid inde mali eueniat non est ei im
putandum; cum id faciat lege permittente. 31.
quæst. 1. c. hac ratione. 23. quæst. 4.c. qui pec-
cat. & .l. gracchus. C. de adulte. Item quia non
potest dici, quòd talem cogat ad periurium,
sed potius canon. 33. quęst. 2. c. quòd Deus.
23. quęst. 5.c. si homicidium. In contrarium
52 verò allegat, quia † talis qui accipit alterius iu-
ramentum, quòd scit esse falsum, vincit homici-
53 dam. 22. quæst. 5.c. ille. Item quia ille, † qui
permittit alium falsum iurare, cum posset pro-
hibere, peccat. 22. quęst. 5.c. hoc videtur. ergo
fortius qui inducit. Et hanc secundam sen-
tentiam tenet Hostien. in.c. clericos. de cohab.
cleric. & mu. quia purgatio pendet ex volun-
tate impendentis, vt hic. & supra de simon.
c. insinuatum. Subdit tamen, quòd si sit ca-
sus per eum dispensabilis, dispensabit cum eo
post pœnitentiam. supra de cleri. coniug.c. sa-
nè. Aliàs ipsum quamuis deprobatum susti-
nebit. supra de simonia.c. ex tuæ. nec mani-
festabit, cum non indicet sibi, quòd se ma-
nifestet. de pœniten. distinct. 1. c. non tibi.
Et referendo sequitur Ioan. Andr. & Ioan. de
Imol. in.d.c. clericos. Deinde subdit illa glo.
secundum Hugo. quòd prælatus debet ei se-
creto consulere, vt potius confiteatur cri-
men publicè, quàm fiat periurus. Et si non
potest ad hoc inducere, non purgabit; sed
dicet populo; absit vt quicquam sinistri de
illo clerico suspicemur. 11. quæst. 3. c. absit.
Alij dicunt, quòd delegare debet purgatio-
nem. Facit. ff. de his qui nota. infam. l. furti.
§. si quis. Tertij dicunt, quòd non peccat
audiendo purgationem, cum faciat authori-
tate canonis. Et in hoc residet illa glo. Pro
qua facit, quia cum iste sit executor iuris, vi-
detur hoc ius facere. argum. 23. quæst. 5.c. ho-
micidas &.c. præceden. Et si fortè habet scru-
pulosam conscientiam, deponat errorem. vt
supra de simon. c. per tuas. Nam facit ipse,
quòd ex officio facere debet. argu.c. 2. supra
de offic. archidiaco. Et in hac sententia resi-
det Ioan. de Fantu. in.d.c. 2. 15. quęst. 5. Et
dicit ibi Archidiac. quòd credit, quòd bene
dicit; quia prælatus non facit hoc, vt priua-
ta persona, sed vt iudex. Quare cum vt iu-
dex nihil sciat, sed solum sciat vt pręlatus,
meritò debet purgationem indicere. Nam
54 nullum † est maius sacramentum, quàm cor-
pus Christi. 95. distin.c. ecce. 1. quęst. 1.c. mul-
ti. de consecra. distinct. 2.c. nihil. Et si quis in-
dignè assumit, non minus est reus, quàm qui
55 indignè iurat. Et tamen † sacerdos, qui ipsum
sacratissimum corpus dispensaturus est, tene-
tur peccatori, quem scit etiam peccata gra-
uissima commisisse, illud dispensare, si alij
ignorant. vt.d.c. non prohibeat. de consecra.
distinct. 2. & in.d.c. 2. de offic. ordi. Nec pla-
cet sententia Hugo. cum prębeat causam men-
tiendi. Et ad prędicta vide quę tradit Ray. in
sum. de iura. ver. quid de iudice. & quod di-
cam in sexto articulo. in.c. 3. ĩ. eod. Alias ve-
rò quęstiones ad hunc tertium articulum per-
tinentes circa suspitionem, & scandalum, di-
cam in. c. sequen. eod. quia hęc decret. ni-
mium grauata fuit. Octauo quęro, postquàm
56 tractatum fuit de infamia, vtrum † propter su-
spitionem sit indicenda purgatio. Solu. glo.
2. quęst. 5. c. omnibus. primò arguit quòd
non. deinde in contrarium arguit de.c. ex par-
te. de offic. ord. & de.c. fina. 30. distinct. Et
finaliter concludit, quòd si est accusatus, &
suspectus Episcopo, quòd Episcopus posset
cogere ad purgationem. Aliàs secus. per tex.
6. quęst. 2. c. placuit. Glo. verò in.d.c. pla-
cuit.

cuit. dicit, ꝙ propter solam suspitionem est
indicenda purgatio; quia publica laborat in-
famia, & apud bonos, & graues. vt dixi. s̃. per
.c. nos inter. ĩ. eo. Sed glo. in .c. excommuni-
camus. s̃. de hæreti. in ver. suspitinne. & seq.
Primo videtur velle, ꝙ sola suspitio probabilis
sufficiat; deinde subdit, ꝙ attenditur qualitas
personæ, & infamiæ. Sed glo. in .c. 4. ĩ. eod.
dicit, ꝙ temeraria suspitio semper repellitur.
verisimilis verò inducit purgationem. Et sic
omnes glo. iuris canonici videntur sentire, ꝙ
sola suspitio non sufficit, nisi sit vehemens, pro-
babilis, & verisimilis, seu sit iuncta cum infa-
mia. Inno. verò in .d. c. qualiter .2. supra de
accu. videtur velle, ꝙ sufficiat, ꝙ quis sit suspe-
ctus suo Prælato, vel principi, vel bonis viris.
adeò, ꝙ absq; alia infamia poterit indici purga-
tio. per .d. c. omnibus. Sed ipse Inno. in .c.
pen. ĩ. eo. dicit, ꝙ siue scandalum, siue pericu-
lum, siue infamia, siue grauis suspitio sit contra
aliquem, ꝙ purgatio potest indici. Et subdit,
57 quòd † propter suspitionem Regum, seu do-
minorum, potius sit indicenda purgatio, pro-
pter ipsorum honorem, & propter vitandum
scandalum; ꝙ quã sit facienda inquisitio. Et
idem tenet Inno. in .c. cum oporteat. s̃. de
accu. Tau. V in. Phy. & Inno. in .d. c. ex parte.
tenent, ꝙ sola suspitio absque infamia, apud
bonos, & graues non sufficiat. Sed Hosti. ibi
tenet contrarium, per illum tex. & per tex. in
.c. inter. ĩ. eo. & per .d. c. omnibus. Sed Io.
An. ibi distinguit, ꝙ ipsius Episcopi occulta
suspitio non sufficiat. Vincen. in .c. 4. infra eod.
voluit verisimilem suspitionem sufficere, li-
cet quis non sit infamatus. Sed si aliquis tan-
tum sit infamatus Episcopo, non sufficiat
& idem not. ipse in .d. c. licet hely. de simo.
Archid. verò in .d. c. omnibus. etiam conclu-
dit quòd solius Episcopi occulta suspitio non
sufficiat. per .c. placuit. 6. q. 2. sed verisimilis
apud Episcopum, & alios sufficiat. D. Anto.
in .c. inter. ĩ. eo. requirit vehementem suspi-
tionem. et idem dicit in .c. cum .P. infra eod.
vbi vult quòd vehemens suspitio sufficiat, quã-
tumnulla præcedat accusatio, vel inquisitio.
Sed idem. D. Anto. in .d. c. cum oporteat.
voluit, quod in certis criminibus, præter hære-
sim, iudex debeat arbitrari qualitatem suspi-
tionis. Sed in crimine hæresis vult, quod suffi
ciat sola suspitio. Pro quo dicto facit ꝙ not.
Hugo. & Archid. 7. q. 4. c. fin. vbi dicunt arg.
illius tex. & .c. fin. 30. dist. & d. c. omnibus. ꝙ
suspectus de enormi crimine, quamuis deficiat
accusator, vel fama mala, cogitur ad purgatio-
nem. Io. de Imo. in .d. c. cum oporteat. Di-
Com. op. 58 cit, quòd † communis opinio est, quòd so-
la Episcopi suspitio. nõ sufficiat. Sed demum
ꝙ transiuit ad alios. vt in .d. c. ex parte. D. m. in
.d. c. inter. ĩ. eo, concludit, ꝙ aut quis est ve-
hementer, suspectus apud suum Prælatum, &
tunc non requiritur scandalum, per illum tex.
Et idem intelligo, ꝙ velit, quòd non requiritur
alia infamia. Aut quis est suspectus alij, quam
suo prælato, & tunc non sufficit ad indicendam
purgationem, nisi sit tanta suspitio, quæ gene-
ret scandalum, & ita intelligit .c. tua. supra de
coha. cle. & mul. Vbi etiam glo. & Io. de Imo.
volunt, quòd sola suspitio non sufficiat, nisi sit
vehemens, adeô quòd ad alios transeat, & ge-
neret scandalum. Ego verò ponderando tex.
loquentes in hoc articulo, consulerem, quòd
sola suspitio non sufficiat; quamuis sit apud
prælatum. vt probatur in .c. sequen. vbi Epi-
scopus propter suspitionem præsbiteri, non
prius indixit purgationem, quòd esset detecta
ipsius infamia. Vnde exigitur, vel ꝙ sit cõuin-
cta cum infamia, vel quòd ex ea generetur scan-
dalum. vt in .d. c. tua. & in .d. c. inter. vel ꝙ sit
verisimilis. vt .c. 4. ĩ. eo. vel quòd sit vehemẽs.
vt in .d. c. inter. Quare ad .d. c. ex parte. & ad
tex. loquentes simpliciter de suspitione, sup-
plendum est aliquod ex prædictis, per quod
59 iuuetur suspitio. Vnde sit conclusio, ꝙ † iu-
dex debet animaduertere ad quantitatem, & ad
effectum, & ortum ipsius suspitionis, & perso-
nę qualitatem. Quod arbitror procedere, etiã
in crimine hæresis per tex. in authen. gazaros.
.C. de hæreti. vbi tex. dicit iuxta consideratio-
nem suspitionis, qualitatemq; personæ. No-
60 no quæro, vtrum † ex accusatione formata con-
tra aliquem, in qua accusator destitit, & non
probauit, sit inducta tanta suspitio, vel infamia,
quòd sit indicenda purgatio. Sol. dic, ꝙ Inno.
in .c. quoties. ĩ. eo videtur velle, ꝙ sic. Hosti.
ibi remittit ad not. in .c. cum .P. s̃. de accusa.
.D. Anto. in .d. c. quoties. sentit, ꝙ sit indi-
cenda purgatio. Et remittit se ad no. per Spe.
in ti. de abolit. §. nunc. ver. sed pone Titius.
Archid. 2. q. 4. in .c. si legitimi. refert ẽt quos-
dam tenere hanc opin. per illum tex. in authen.
nouo iure. C. de pœ. iudi. qui ma. iudi. refert
tñ Lau. tenere contrarium. arg. c. omnibus. 2.
.q. 4. in summa; quia prima opi. procedit, quã
do accusatus laborat infamia, vel alia qualitas
adest sufficiens ad purgationem. & ita sentit
Spec. in dicto ver. sed personæ, & in princ. il-
lius. §. Sed si accusatori non adiũgitur alia qua-
litas non est indicenda purgatio. & ita reperio
tenuisse Io. de Deo. in .d. c. omnibus. in apostil.
vbi dicit, ꝙ .c. veniens. s̃. de accu. procedit,
quando ante accusationem erat infamatus.
Aliàs ex accusatione non fuisset ei indicta pur-
gatio, quia sola accusatio non reddit eum infa-
mẽ. vt colligitur ex ijs quæ dixi in .d. c. qualiter.
in nono principali articulo, à .q. 20. vsq; ad .q.
.40. Et si aliqua suspitio ex accusatiõe fuit or-
ta contra eum, sublata est per desistentiã accu-
satoris. Sed circa prædicta vide specialem ca-
sum, in quo de iure ciuili videtur sufficere accu
satio, licet accusator deficiat in probatione, nec
alia sit orta infamia. Iste est tex. singularis in
.d. authen. nouo iure. Sed fortè dici potest,
ꝙ ille tex. non loquitur de purgatione indi-
cenda in forma canonica; sed de purgatione
indicenda pro ferenda sententia absolutoria.
Ad quòd vide quæ statim dicam in .12. q.

Deci-

61 Decimo quaro, quid † si accusator probauit accusationem suam per testes inhabiles, vtrum sit indicenda purgatio. Sol. Inno. & Io. An. in .c. quoties .ſ. eo. sentiunt quòd sic, per illum tex. vbi inducitur purgatio. & loquitur de testibus productis non seruata debita forma canonum. Quod intelligunt Inno. & Io. Andr. & .D. Anto. quãdo tales repelluntur à testimonio, vel propter crimen, vel propter ætatem, vel propter infamiam, vel aliam similem causam, vel quia sufficienter nõ probabãt. Quod tamen ego intelligo, quando ex tali probatione grauata esset fama accusati. Aliàs non video, quòd debeat indici purgatio. per ea quæ dicta fuerunt supra, & maximè in materia infamiæ. Vnde intelligo .c. quoties. qꝫ ibi contra Episcopum laborabat infamia, vel quid æquipollens. Vel secundum .D. m. potest dici, qꝫ ibi reiterata erat accusatio per plures personas, quamuis vnius canonicè prosequentes. & ideò inducta erat suspitio, & infamia habilis ad purgationem indicendam. qꝫ satis placet. Vnde-
62 cimo quæro, pone, cõtra † Titium formata fuit inquisitio, & non est probatum crimen, an debeat simpliciter absolui, an sit ei indicenda purgatio. Sol. glo. in .d. c. qualiter. tenet quòd sic, si durat infamia. Idem sentit glo. in .c. pen. infra eo. & .2. q. 4. habet. Sed tu dic de hoc articulo, vt latissimè dixi in .d. c. qualiter. in decimosexto principali articulo. Duodecimo
63 quæro de notabili quæstione, pone, cõtra † accusatum de crimine, crimẽ fuit semiplenè probatum, vtrum purgatio canonica sit indicenda. Sol. glo. 2. q. 4. c. habet. tenet qꝫ sic. per .c. inter. infra eo. Sed tu aduerte, quia gl. in .c. tàm literis .ſ. de testi. tenet, qꝫ ita demum sit indicenda, si semiplena probatio coniuncta sit cum infamia. & hoc etiam tenuerunt quidam in .c. si.
64 supra de iureiu. & per ti. nostrũ, & per tex. † in authe. nouo iure .C. de pœn. iudi. .D. Anto.
65 in .d. c. si. tenet qꝫ † deferendum sit ipsi reo iuramentum ad probandum innocentiam suam. Et ideò vocatur iuramentum purgationis secũdum eum. Et de prædictis opinionibus, & alijs pluribus, vide quæ latissimè dixi in repeti. .d. c. si. de iureiuran. in .1. q. principali primi articuli. Bar. in .l. 3. §. t. & .l. eum qui. §. in popularibus .ff. de iureiuran. & plenius in .l. maritus. ff. de quæsti. dicit, quòd in casu prædicto defertur iuramẽtum reo ad absolutionẽ. per .l. præsenti .C. de ijs qui ad eccle. confu. Et sic ad ostendendũ innocentiã suam. Tu dic, qꝫ aut nos loquimur de vera purgatione indicenda in forma canonica, de qua dicemus in .11. articulo. in .c. inter .ſ. eo. & talis non sit indicẽda; nisi ex tali probatione semiplena orta sit infamia, vel vehemens suspitio, aut sit futurum scandalum, per ea quæ dicta sunt supra. Aut loquimur de iuramento prẽstando ipsi reo ad purgandam, & tollendam suspitionem quã fortè iudex conceperat contra eum, secundum ea quæ dixi in .d. c. fin. in tertio principali articulo. & hoc casu, iudex, ad hoc vt possit absoluere reum, absqꝫ aliqua dubitatione, deferret iuramentum pro absolutione inspicienda. Et hoc modo tale iuramentum potest appellari iuramentum purgationis. Et isto modo potest intelligi .d. authen. nouo iure. Et sic habes casum in quo reus potest se purgare per so-
66 lum iuramentum. Decimotertio quæro, † an ex confessione facta in iuditio vetito, sit indicenda purgatio. Sol. glo. in .c. ac si clerici .ſ. de iudi. tenet, qꝫ sic. cum ex tali confessione orta sit infamia. Sed ego non arbitror, qꝫ ex tali cõfessiõe inducatur infamia, nisi hoc aliter euenerit in facto. Et ad prædicta vide quæ latius ibi dicit .D. m. Nec isto modo accusatur infamia, secundum ea, quæ dixi in .d. c. qualiter. in nono principali articulo à .q. 20. vsqꝫ ad .q. 45.
67 Et ex his potes colligere quid † iuris de confessione facta extra iudicium de delicto commisso. Circa quod glo. not. in .c. 4. infra eo. dicit, qꝫ si hoc fiat occultè sacerdoti, non sit indicenda purgatio. Sed si extra iudiciũ, scilicet fortè gloriando de delicto, cogeretur se purgare, vel docere se aliter intellexisse. vt not Inno. supra de elec. c. per inquisitionem. & sequitur
68 .D. m. in .d. c. 4. Et de † pœna gloriationis de delicto, vide qꝫ latè dixi in .c. quam sit. supra de exces. Præla. Decimoquarto quæro, vtrum
68 propter rumorem † sit indicenda purgatio. Sol. glo. in ver. rumoribus .23. q. 4. c. non in uenitur. tenet, qꝫ not. argu. illius tex. & .c. in cunctis. 11. q. 3. & .c. super eo. de eo. qui cog.
70 consan. vxo. sn. Est autem rumor † secundũ Archid. 35. q. 6. c. si duo. particularis assertio ex incerto authore, & à sola suspitione proueniens. vt in .d. c. super eo. & .c. ossius .ſ. de elec. ad qꝫ vide quòd latius dixi in .d. c. qualiter .ſ. de accusa. in decimo principali articulo .q. 20. vbi posui aliàs descriptiones rumoris. & quid
71 differat à † fama. & quid à clamore. Arbitror tamẽ, qꝫ posset esse talis rumor, propter quem iudex deberet arbitrari indicendã fore purgationem, per ea quæ supra latius dicta sunt. Et ex his, est expedit⁹ iste tertius principalis articulus, quem volui cum bona dote ire ad nuptias, propter filiam mihi datam. Decimoquinto quęro, de tertia qualitate, videlicet de
72 scandalo, vtrum propter † scandalum sit indicenda purgatio. Sol. Archid. 11. q. 3. c. in cunctis. dicit, quòd sic. etiam vbi aliàs non est tanta infamia, propter quam de iure esset indicenda purgatio. & hoc tenet. D. m. in .c. pen. infra eo. Et Hosti. in .c. inter .ſ. eo. & ibi. D. .m. dicentes, qꝫ solum scandalum sufficit. & fortius si coniunctum sit cum infamia. Et idem glo. & .D. m. in .c. ex literis .ſ. de homici. aliquid tetigi in .c. significasti .ſ. de adul. in glo. pe. & satis mihi placet.

Cap. II. Si Quis Presbiter.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus tertio monitus, si non se corrigit, cum possit,*

possit, ab officio suspenditur, donec se purget. & nu. 15.
2 *Famam negligens, vitam propriam dicitur despicere.*
3 *Famae amissio, est maior, quam oculorum.*
4 *Diffamationes hominum prauae, illos infamant, & de eis suspitionem inducunt.*
5 *Testis potest astringi ad dicendam veritatem, non solum sub vinculo veritatis; sed etiam sub banno Christianitatis, idest, sub poena excommunicationis. & nu. 16. Et an requiratur tunc eius iuramentum, nu. 6.*
6 *Bannu christianitatis quid sit. & vide sub nu. 16.*
7 *Testis dictum non iuratum licet non probet, tamẽ inducit infamiam.*
8 *Episcopus potest inquirere de infamia contra suspectum.*
9 *Purgatio nõ est indicenda, apparente accusatore.*
10 *Infamatus dicitur, qui est infamatus penes populum.*
11 *Testes qualiter debeant deponere ad probandum infamiam.*
12 *Purgationis forma ex delicto emendabili quae sit.*
13 *Seorsum dicitur fieri, quod fit in occulto.*
14 *Publicè non dicitur fieri, quod fit coram duobus, vel tribus testibus.*
17 *Infamiam facti, qualiter quis debeat purgare.*
18 *Contraria contrarijs curantur.*
19 *Purgationis canonicae processus, qualis debeat esse i remissiue.*

SI QVIS PRAESBITER. Suspe-
1 ctus, † seu diffamatus, tertio mo-
nitus se non corrigens, cum possit,
ab offitio suspenditur, donec se
purget. h. d. Diuiditur, primo ponit modũ,
& formam tenẽdam cum suspecto, & diffama-
to de crimine emendabili. Secundo non cor-
rigenti se, poenam suspensionis imponit, &
purgationem indicit ibi, si verò. Tertio assi-
gnatur ratio ibi, ne populus. Et in tex. ibi per-
miserit, dic. s. agendo id propter, ꝙ mala sus-
pitio nasci potest. Et in tex. ibi, vsq; ad con-
dignam satisfactionem, idest, canonicam pur-
gationem; vt faciat ad titulum. Nota primo,
2 ꝙ qui † negligit famam, dicitur propriam vi-
tam despicere. Ad quod vide authoritates
quas dixi in .c. fin. ꝟ. de accusa. & alias quas po
sui in .c. qualiter. 2. in nono principali articu-
3 lo. eo. ti. de accusa. Et adde, ꝙ † maior est
amissio famae, quam oculorum. vt not. in .l. in-
4 famia. C. de decur. lib. 10. Secundo not. † ꝙ
prauae hominum diffamationes illos infamãt,
& de eis suspitionem inducunt. Tertio † not.
5 ꝙ quis potest astringi † ad dicendum veritatẽ,
non solum sub vinculo veritatis, sed etiam sub
banno Christianitatis. Et sic videtur secundũ
6 .D. Anto. ꝙ iuramentum † non sit omnino de
substantia dicti testis. Ex quo infert, ꝙ si testis
in iudicio examinetur sub banno Christianita-
tis, ꝙ eius dictum valet. Quod dictum mihi
non placet; quia iuramentum est de substantia
testimonij. vt in .c. testibus. ꝟ. de testi. & in .l.
iurisiurandi. C. eo. Nec ob. tex. noster; quia
respondeo, ꝙ compellendo istos testimoniũ
deponere sub banno Christianitatis, hoc est
sub poena excõmunicationis secundum Doc.
intelligi debet, ꝙ deponere debeant in forma
debita praestito iuramento. & sic sentit hic glo.
3. vel potest dici, ꝙ ad informandum iudicem
prout fuit hic, non est necessarium, quòd testes
iurent, vt singulariter dicit Bal. in .c. 1. §. si duo
de pac. tenen. Facit ꝙ not Inno. in .c. 1. sup
de postula. praela. & in .c. bonae. 1. de elec.
7 Vel tertio dici potest, quòd licet † dicta te-
stium non iuratorum non probent, tamẽ pos-
sunt inducere infamiam, & praesumptionem. vt
not. gl. in .c. tua. de coha. cle. & muli. Facit .c.
quoties. ꝟ. eo. Sed pcedentes solutiones plus
mihi placẽt. & secundum duas vltimas potest
8 saluari dictum .D. Anto. Quarto not. † quòd
contra suspectum potest Episcopus inquirere
de infamia; & debet prius inquirere de infamia.
quã de veritate criminis de quo latius dixi in
.d. c. qualiter. in nono princincipali articulo. q.
9 16. Quinto not. quòd † apparente accusato-
re, non debet indici purgatio. de quo dixi in .c.
10 praeced. Sexto not. quòd ille † dicitur infama-
tus qui penes populum est infamatus. Et sic
11 habes qualiter † testis debeat depõere ad pro-
bandum infamiam. Vide latius in .d. c. quali-
ter. in nono principali articulo, à .q. 19. vsq;
12 ad .q. 41. Septimo not. formam † seruandã
ad purgationẽ ex delicto emendabili. ꝙ dicã in
nono principali articulo in .c. inter. ꝟ. eo.
13 Octauo not. ꝙ † illud dicitur fieri seorsum, ꝙ
fit in occulto nullis vocatis testibus, sed exclu-
sis. ꝙ not. pro statutis. Nono not. quòd illud
14 quod fit coram duobus, aut tribus, nõ dicitur
fieri publicè. Ad ꝙ vide quod dixi in .c. qua-
liter. in nono principali articulo .q. 36. & ꝙ
dixi in .c. 2. supra de malefi. Vltimo not. ꝙ
15 infamatus † potest suspendi, donec se purgaue-
rit. de quo dicam in decimoquarto principali
articulo in .c. accedens. ꝟ. eo. In glo. super
verbo Christianitatis, in fi. vel dic, idest, sub
16 poena † excommunicationis; quia excõicatio
est bannum à cõmunione Christianorum. vt .c.
à nobis. de excep. Facit ꝙ dixi in .c. & si iu-
das. ꝟ. de iude. In glo. pen. in fi. dic, not. hãc
17 glo. per quam habes iuncto tex. qualiter † quis
debeat purgare infamiam facti; quia debet de-
sistere à malo, & facere habitum bonorũ ope-
18 rum; quia contraria † contrarijs remedijs cu-
rantur. de poe. dist. 1. c. 1. Et not. ꝙ ille tex.
dicit, ꝙ debet bonas operationes in consue-
dinem trahere; & sic debet habitum virtutis
inuestire. Et alibi dicit tex. ꝙ debet id agere
per multa contraria. 26. q. 7. c. affectum. Vn-
de emanauit ille versus. Quem semel &c.
Et aduerte, quia glo. iuncto tex. sentit, quòd
si iste monitus emendasset se in prima, secun-
da, vel tertia monitione, ꝙ ei non esset in-
dicenda purgatio. Quòd tamen non est sim-
pliciter verum; sed dic vt dicam intra in .11.
articu. in prin. in .c. inter. infra eod. In glo. fi. in fin.

in fin. dic. D. m. & Docto. hic, aliquid tangût
19 de forma † procedendi ad purgationem canonicam. Sed dic vt latius dicā in .c. inter. ĵ. eo.

Capitulum. III. Moniales.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio regularibus, secundum tenorem suæ regulæ est indicenda.*
2 *Libido, an sumatur pro actu veneris. Et nu. 8. de alijs significationibus ipsius.*
3 *Manifestum quid dicatur esse.*
4 *Purgare se tenētur, non solum seculares clerici infamati; sed etiam laici.*
5 *Purgatio canonica, est subsidiaria.*
6 *Purgatio canonica, non est voluntaria, sed necessaria. & nu. 15.*
7 *Purgatio in quibus causis possit indici.*
9 *Purgatio potest indici in omni crimine, et excessu.*
10 *Purgatio potest indici, non solum delinquentibus, sed etiam eis auxiliantibus, & similibus.*
11 *Purgatio, an possit indici in causa ciuili. Et quid si sit mixta. nu. 12.*
13 *Purgatio, an sit indicēda propter defectus ex delictis non descendentes.*
14 *Purgatio, an sit indicenda in causa matrimoniali.*
15 *Purgatio, an sit indicenda propter solam voluntatem delinquendi.*
61 *Ad Purgationem vtrum iudex, vel pars necessitetur; Et ibi communis, quòd iudex ad petitionem infamati non necessitetur. quæ declaratur. nu. 17.*
18 *Purgatio, an possit peti per procuratorem. Et an requirat speciale mandatum. nu. 19.*
20 *Mandatum speciale requiritur, vbicunq; ex facto procuratoris constituens potest incurrere status diminutionem.*
21 *Purgationem, an possit quis præstare per procuratorem.*

1 MONIALES. Regularibus, † secundum regulæ suæ tenorem, est
indicenda purgatio .h. d. secundū
intellectum glo. Vel secundum
alium intellectum .h. d. Etiam regulares purgant se de delicto secundum canonicam regulam. Nota primo, q monialibus libidini seruientibus, est indicenda canonica purgatio.
2 Et intelligit glo. 1. hic, & Io. An. q † libido hic sumitur, p actu veneris, cui moniales interdum inseruiunt; vt dicitur etiam in .c. 1. de sta. reg. lib. 6. Tu verò, qualiter accipitur hic libido, seu qualiter accipi possit, dic vt statim dicā post glo. in prin. quarti principalis articuli.
3 Secūdo not. post. d. Ant. q † illud dicitur manifestū, quod est probabile, vel probari potest, vel est probatum. q vltimum placet. Sed primum, & secundum non sunt vera, nec tex. noster illa probat. Sed hoc vult tex. noster, q illud quod potest manifestè probari, sit manifestum. Aduerte tamen, quod ēt quandoq; dicitur manifestum, q colligitur ex coniecturis; Et etiam tale quandoq; dicitur euidens. ad q vide iura quæ allegaui in .c. cum dilectus .s.
4 de dona. Tertio not. q non solum † seculares clerici infamati, sed etiam regulares tenentur se purgare. de quo latius infra post glo. in quarto principali articulo. Quarto not. ibi, detegi nō
5 valuerint, q † purgatio canonica est subsidiaria; quia indicitur quando aliter delictū probari nō potest. de quo dixi .s. in .c. 1. in tertio principali articulo. Vltimo not. ex fi. quòd
6 purgatio † canonica nō est voluntaria, sed necessaria. de quo dicam infra post glo. in quarto principali articulo. Glo. 1. format .q. & soluit, dic vt in ea. Glo. 2. quærit de intellectu tex. & soluit. & secundum intellectū glo. procedit primum summarium. Alio modo intelligitur, secundum quod dixi in summario secūdo. Et vterq; intellectus est bonus. Extra glo. quia supra in rubri. dixi me hic dicturū de quarto, quinto, & sexto articulis principalibus, prosequendo ordinem illum, capio quartum principalem articulum. Quarto principaliter
7 quæro, in quibus causis † possit indici purgatio. Sol. dic, q in omnibus delictis, & excessibus. Hoc primo probatur hic; nam hic di-
8 citur, q potest indici ratione libidinis, sed † libido, prout hic sumitur, & scribitur, per .b. significat cupiditatem; quamuis scripta per .v. significet corporis liuorem. Vnde libidinis primæ pro cupiditate sumptę, multæ, & variæ sunt operationes. Sicut vlciscendi. & hæc est ira. Item alium spernendi, & hæc est superbia. Itē immoderatè habendi. & hęc auaritia est. Item carnaliter appetēdi. & hæc est mœchia. Quare si verbum libido ita simpliciter hic sumeretur, cum omnia delicta, & excessus ortum habeant à prædictis vitijs, & prædicta vitia in libidine contineantur; sequitur q ratione cuiuslibet criminis, & excessus potest indici purgatio. Sicut in simili dicimus de cōcupiscentia, ex qua omnia crimina oriuntur. vt in .c. 4. & ibi vide glo. not. & q ibi dixi, supra de constitu. Similiter etiam in luxuria dicendum est; prout capitur pro omni immoderato excessu. vt not. in .l. ex damno. in prin. ff. de dam. infec. Est ergo conclusio secundum hunc intellectum, q
9 in † omni crimine, & excessu potest indici purgatio. Quæ conclusio ēt clarius probatur, quia siue de fornicatione agatur, potest indici purgatio, vt probatur hic, accipiendo libidinem solum pro mœchia, vt voluit glo. & Ioan. Andr. Siue agatur de raptu. vt in .c. sequen. Siue de simonia. vt in .c. quoties. ĵ. eo. Siue de homicidio. vt in .c. ex tuarum. ĵ. eo. Siue de hæresi. vt in .c. inter. infra eo. Siue de quocunq; alio crimine. vt in .c. nos inter. ĵ. eo. ibi, si de aliquo crimine &c. Et not. quòd non solum, si aliquis sit infamatus principaliter, quòd per se delictum commiserit, ei est indicenda purgatio.
10 Sed † etiam si infamatus sit, q delicto cōsenserit. vt in .c. sequen. Et idem dicendum arbitror, qualitercunq; quis sit infamatus, vel verisimiliter sit suspectus, quòd causam, vel occasio-

occasionem dederit delicto. vt puta, ope, auxilio, fauore, mandato, iussu, seu præcepto, consilio, siue persuasione, seu suggestione, negligentia, desidia, incuria, vel ratihabitione; & per omnes alios modos, per quos quis delinquere, potest, secundum ea quæ latius dixi in materia irregularitatis, in .c. ad audientiam .s. de homici. in quarto membro principali, septimi principalis articuli, à .q. 4. vsq; ad .q. 59. & dicam .j. in .c. inter. in decimo principali articulo. insuper etiam notandum est, prędicta procedunt, non solum in delictis momentaneis, sed etiam emendabilibus, & successiuis. vt in .c. præceden. quamuis diuersa forma sit in vtrisq; seruanda, secundum ea, quæ dicam in .d.c. inter. in vndecimo principali articulo, in primo membro. Sed quæro iuxta prædicta, vtrum in cau-
11 sa † ciuili, sit indicenda purgatio. Sol. dic, ꝙ regulariter nō potest indici. hoc sentit .D. An. in .c. nos inter. vbi dicit, ꝙ ad hoc, vt habeat locum purgatio, exigitur, ꝙ agatur ex crimine. Aduerte tamen quia dicit Hosti. in sum. eo. ti. .§. quando, ꝙ etiam in ciuilibus aliquando iniungitur. vt probatur in .c. quòd ad consultationem .s. de re iudi. secundum vnum intellectum Goffr. de quo ibi dixi. Quinimmò dicunt quidam, quòd regulare est, quòd actore deficiente in purgatione, iuramentum deferatur reo ad ostendendum suam innocentiam, si præsumptio est contra reum. vt in .c. fin. supra de iureiuran. Sed tu de hoc articulo. & cui deferendum sit iuramentum hoc, & ad quem effectum deferatur, quando defertur reo. vide quę latè dixi in repeti. d.c. fi. in quarto principali articulo, & duodecimo. Et in quibus causis, vide ꝙ dixi ibi in primo principali articulo. Et secundum prædicta possunt intelligi, quæ not. Archid. 2.q. 5.c. si quis.il 4. Sed tu ad-
12 uerte, quia ego arbitror, quòd quamuis † causa esset ciuilis, si tamen in ea esset intentatum delictum, & sic esset mixta, secundum ea, quæ latè dixi .s. de iudi. in rubri. dico, quòd si ex tali causa quis remaneret infamatus ex delicto, vel aliter vehementer suspectus, & scandalum esset futurum, secundum ea quæ dicta sunt in tertio principali articulo in .c. 1. s. eo. esset purgatio indicenda, non respectu ciuilis causæ, sed respectu delicti. Et idem arbitror, si ex causa ciuiliter intentata, aliquis remaneret infamatus, vel vehementer suspectus de aliquo defectu, vel illegitimitate, propter quam esset indicenda purgatio, vt dicam in seq. q. Secūdo quæro, vtrū
13 propter alios defectus † ex delictis non descendentes, sit indicenda purgatio. So. arbitror dicendum ꝙ sic, si per eos aliquo modo fidelium populus scandalum in illo patiatur. Vnde super illegitimitate diffamato, qui fortè promotus est, vel cupit ad ordines promoueri, est indicenda purgatio. vt in .c. accedens. infra eo. Similiter etiam, vt dicit Hostien. in sum. eod. ti. §. quando propter impotentiam coeundi purgatio indicitur. Ad quod facit ꝙ dicam in seq. .q. & .j. eo .c. inter. in vndecimo principali articulo. Quandoq; etiam secundum Hostien. in dicto loco indicitur purgatio ratione suspitionis, & infamię ortę in rescripti impetratione. vt traditur in .c. ex parte. de offi. or. Tertio
14 quæro, vtrum in causa matrimoniali † sit indicenda purgatio. So. dic secundum Vincen. in .c. nos inter .j. eo. quòd aut agitur ad dissolutionem mutuæ seruitutis, & tunc si vxor est infamata de adulterio, vel maritus, potest sibi indici purgatio .2.q. 5. c. consuluisti. §. hoc autem. quòd si defecerit, punitur. vt conuicta, vel separabitur matrimonium quòad thorum. Ad quod vide quæ dicam in .c. fi. .j. eo. in 15. principali articulo. Si verò ageretur ad dissolutionem coniugij, puta, propter impotentiam coeundi, vel propter cōsanguinitatem, & tunc non est indicenda purgatio; quia etiā expressè confitendo non possunt coniuges præiudicare matrimonio. vt in .c. super eo .s. de eo qui cog. consangui. vxor. suæ. Nec habet locum delatio iuramenti necessarij. 11. quæst. 3. c. rursus. secundum Vincen. & sequuntur Ioan. Andr. .D. Anto. & .D. m. in .d.c. nos inter. Et adde quæ dixi in .c. fi. s. de iureiuran. in .5. vel. 3. .q. primi principalis articuli. Quarto quæro,
15 vtrum propter solam † voluntatem delinquendi sit indicenda purgatio. So. glo. in .c. petrus. de homici. tenet ꝙ non. Glo. 1.q. 4. in .c. quia præsulatus. arguit ꝙ sic, per illum tex. deinde arguit in contrarium, per tex. de pœ. dist. 1. c. cogitationis. & finaliter concludit, ꝙ de voluntate non producta ad actum, non tenetur se purgare. Aliàs secus .23.q. vlt. c. fin. & tenet Lau. 2.q. 5. in .c. si legitimi. Sed Archid. ibi. remittit ad .c. auditum ea causa. & .q. vbi etiam concludit, ꝙ non sit indicenda, nisi de voluntate, quæ processit ad actum, quæ dicitur cooperatio, siue consensus; & eandem sententiam etiam sequuntur To. & Vinc. in .d.c. petrus. & Specu. in ti. de aboli. §. 1. Ego arbitror ꝙ de voluntate in mente retenta, non sit indicenda purgatio. vt .d.c. cogitationis. cum simil. Sed de voluntate producta ad aliquem actum, quāuis non perfectum, vt puta, mandati, vel consilij, vel ad similem actum. secundum ꝙ dixi supra in princ. huius articuli, si talis remanet de hoc infamatus est indicenda purgatio quamuis non fuerit secutus effectus. & ita loquitur .c. si quis viduam. 50. di. & .l. fi. §. fi. C. de fid. instru. Circa quintum principalem articulum, in
16 quo tractādum est, vtrum iudex, † vel pars necessitetur ad purgationem. Dic ꝙ ad petitionem infamati iudex non necessitatur indicere purgationem. hoc tenet Hosti. Io. Andr. & communiter * Docto. in .c. cū in iuuentute .j. Cōm. op.
eo. vbi cōcludunt, ꝙ hoc non à voluntate partium, sed à iudicis arbitrio depēdet. per not. in .c. ex tuarū. & in .c. quoties. .j. eo. & in .c. excōicamus. §. 1. & §. adijcimus .s. de hęreti. Et hanc sententiam sequitur .D. Anto. & .D. m. in .d. .c. cum in iuuentute. Et Archid. 11. q. 3. c. cum in cunctis. Ego arbitrarer ita dicendum, quòd aut petens purgationem non est infamatus

tus tali infamia, propter quam iudex debet arbitrari indicendam esse purgatinnem, & procedat dicta opinio. Sed si vellet, posset petenti morem gerere, vt est tex. infra eo. & in.d.c. cum in iuuentute. in ver. cæterum. Sicut in simili dicit tex. in .l. crica .ff. de proba. Aut prælatus dicit istum talē diffamatum infamia, vel alia verisimili suspicione exigente purgationem. Vnde ipsum petentem prnmoueri fortè ad ordines, vel quid simile, intendit prælatus propter hanc infamiam repellere, ipse verò dicit, indicatis mihi purgationē; & hoc casu æquum est, vt necessitetur Prælatus. argu. c. accedens. infra eod. facit .d. c. cū in iuuentute. Quod tamen limita, secundum ea quæ dicam in sexto principali articulo, in seq.c. Et procedunt prædicta quò ad necessitatem iudici imponendam. Si verò loquamur, vtrum infamatus, seu suspectus necessitetur ad se purgādum, videtur dicendum quòd nō. ar. 2.q. 5.c. quoties .§. in præmissis. & .c. auditum. In contrarium facit eadem causa. & .q. d. c. auditum. .§. ecce. & .c. omnibus. vbi probatur, quòd talis ad purgandum est cogendus. nec consistit in Ipsius voluntate, sed in iudicis arbitrio. Et hoc tenet ibi Archid. dicens, quòd illud. c. auditum. quod fuit allegando inductum, corrigitur per .d.c. omnibus. Sed indicio meo prędicta iura possent melius cōcordari distinguēdo, quòd aut nos loqnimur de Papa infamato, & ei non imponitur necessitas. vt .d. c. auditū. Vnde quod ibi dicitur, non præscribo legem cęteris qua id facere cogātur, intelligo .s. cęteris summis Pontificibus. Quod tamen fortè limitandum esset, secundum ea quæ dicit glo. sing. 40. dist. c. si Papa. Aut loqmmur de inferiore infamato, & hoc casu procedit commu-
Com. op. 17 nis* opinio; † quia necessitatur. vt in .d.c.
omnibus. quanuis non per viam directam, sed causatinè; puta, quia si se nō purgauerit infra terminum statutum à iudice, secundum ea, quæ dicā .j. in.c. inter. in vndecimo principali articulo. Sed circa prædicta dubitatur, vtrū quis
18 talem † purgationem possit petere per procuratorem. Sol. tex. est quòd sic. in .c. cum in iuuentute. infra eo. & ibi hoc not. D. Anto. Sed
19 vtrum, ad hoc † tequiratur speciale mādatum?
glo. in ver. postulare, in .c. cum in iuuentute. infra eo. Primo arguit, quòd sic. Sicut in iuramenti dclatione. de iureiuran. c. fin. & .c. qui ad agendum. de procura. lib. 6. In contrarium tamen facit ille tex. quia ibi non apparet, quòd ille procurator haberet ad hoc aliquod speciale mandatum. Vnde gln. huius timore ibi dicit primo, quòd per hoc ibi dn̄s non cogitur habere ratam illam postulatinnē. vel quòd ibi erat mandato vicinum. vel tertio, quòd ibi habebat mandatū ad hoc. Sed Inno. ibi vult, quòd generalis procurator possit hoc petere per .c. veniens de accu. & fortè fuit motus ex ratione glo. quia hoc erat vicinum mandato, ex eo, quia cum haberet mandatum super postulatione iam facta, ne aliquo modo posset impediri propter infamiam, potuit petere purgationem. Ego verò arbitror, quòd requiratur speciale mandatum; quia vbicunq;
20 ex facto procuratoris cōstituens posset incurre
re diminutionem status, semper requiritur speciale mandatum. vt .l. non solum .§. fin. ff. de procu. gl. in ver. electi, in cle. 2 .de procura. & ibi dixi. Facit ēt quòd dicimus de petenda absolutione, ab excōicatione in.c. quod de his in fin. de senten. ex. & quod dicam in .c. inter. infra eo. in vndecimo principali articulo in secundo mēbro. Nec ob. c. cum in iuuentute. quia potes sol. vt supra dixi. Vel potest sol. vt ibi dicam. Nec ob. c. veniens. quia ille tex. nō prnbat opi. Inno. Sed vtrum purgationē possit quis præstare per procuratorem, dicam in
21 .c. inter. infra eo. in vndecimo principali arti-
culo in secundo membro.

Capitulum .IIII. Si Quis.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio non indicitur, vbi delictum est probabile.*
2 *Clericus cuiuscunq; gradus potest in irregularitatē incidere, & per consequens degradari.*
3 *Purgatio indici potest cuicunq; ordinato, subsistente causa, & materia habili ad indicendū.*
4 *Delinquere dicitur, non solum qui per se principaliter delinquit, sed etiam qui consensit delicto, vel aliud simile agit.*
5 *Agentes, & consentientes pari pœna puniuntur.*
6 *Purgatio non est indicenda propter quanlibet suspicionem.*
7 *Purgatio quibus sit indicenda. Et quis possit se purgare. Et ibi quòd cuicunq; uclerico, siue seculari, siue regulari, &c.*
8 *Laico subsistente causa, & habili materia ad indicendum purgationem, an possit purgatio indici. vsq; ad nu. 11.*
9 *Crimen omne videtur esse publicum, secundum canones.*
10 *Episcopus non debet pati, quòd etiā laicus stet in peccato mortali.*
11 *Purgatio canonica non indicitur ad effectum pœnitentiæ; sed pœna, si purgādus deficit in purgatione.*
12 *Purgationis forma, an sit sufficiens, quòd purgādus iuret se immunem.*
13 *Episcopis, Archiepiscopis, & aliijs potest indici purgatio. Et nu. seq. quid de Papa.*
15 *Purgatio, an indici possit cuilibet infamato, vel suspecto de crimine, vel defectu, & subdito Prælati.*
16 *Periuro an sit indicenda purgatio. & vsque ad nu. 19.*
17 *Deierans semel, semper præsumitur deierare.*
18 *Periurus tenetur subire iuramentum quod tendit ad ipsius incommodum.*
19 *Purgatio an sit indicenda ei, quem Iudex scit deliquisse, si credit eum iuraturum non commisisse.*

20 Pur-

20 *Purgationem, an debeat iudex indicere ei, qui cõfitetur secretò illi se commisisse crimen, & dicit quòd non indicat sibi purgationem, quia publicè iurabit se non commisisse.*
21 *Purgatio canonica, an sit indicenda absoluto per purgationem vulgarem.*
22 *Purgatio canonica, an sit indicenda absoluto semel per eandem purgationem.*
23 *Purgare, an possit se quis per procuratorem? remissiue.*

1 I Qvis. Si delictũ † est proba-
bile, seu probatum, non indici-
tur purgatio. Aliàs secus .h. d.
Et in tex. ibi, alienarum sponsa-
rum, dic .i. aliarum rerum. Nam quandoq;
res, & quandoq; corpora rapiuntur. vt supra
de rap. per to. & in quolibet delicto locum ha
bet purgatio. vt dixi in .c. pced. in quarto prin
cipali articulo. Nota primo ex principio,
2 quòd † clericus cuiuscũq; gradus potest in ir-
regularitatem incidere. & per consequens de-
gradari. Ad idem. c. cum non ab homine. §.
de iudi. & dic vt dicam in .c. nouimus. infra de
verb. signi. Secundo not. ex eisdem verbis si-
3 quis de gradu ecclesiastico, quòd † subsistẽte
causa, & materia habili ad indicẽdam purgatio-
nẽ, cuicunq; ordinato, pôt indici. de quo infra
post glo. in sexto principali articulo. Secun-
4 do not. quòd † quis dicitur delinquere, nõ so-
lum si principaliter per se delinquat, sed etiam
consentiendo, aut interueniendo, fortè opem,
vel auxilium, vel quid simile præstando. secun-
dum ea, quæ dixi infra in .c. pen. in quarto ar-
5 ticu. in prin. Quarto not. ꝙ † agẽtes, & cõ-
sentientes pari pœna puniuntur. de quo dic, vt
dixi post glo. & Docto. in .c. 1. supra de offi.
6 deleg. Vltimo not. quòd † nõ propter quali-
bet suspicionem est indicenda purgatio, sed
solum propter verisimilem. quod tangitur hic
in glo. fi. de quo dic, vt latè dixi .§. in .c. 1. in. 3.
principali articulo .q. 8. Glo. prima potest re-
citari, per quæstionem, quare consensor repel-
litur à gradu. Glo. 2. potest recitari per con-
trarium. Et io eadem glo. ibi in iudicio, dic,
idem si extra iudicium quis confiteretur, &
non in præsentia, de quo dić, vt traditur per
.D. m. & Docto. in .c. at si clerici. supra de iu-
di. Ego forte dicam in .c. 1. de confess. Glo.
fin. potest recitari per opposit. nam videtur
quod imò ratione suspicionis sit indicẽda pur-
gatio. quinimò, vel quòd sit repellenda, vel
quòd sit ferenda sententia. Sol. glo. distin-
guendo triplicem speciem suspicionis. dic vt
in ea, & per Doc. hic. Postremo extra glo. quia
.§. in rubri. dixi me hic examinaturum sextum
7 principalẽ articulum. Quæro † pro eius exa-
minatione, quibus sit indicenda purgatio, &
quis possit se purgare. Sol. dic, ꝙ cuicunq; in
gradu ecclesiastico cõstituto potest indici pur-
gatio. Et sic etiam constituto in minoribus.
vt probatur hic in tex. nostro in prin. qui lo-
quitur generaliter. Dũmodo talis sit infama-
tus, vel suspectus de aliquo crimine, vel defe-
ctu, secundum ea, quæ dixi in .c. præceden. in
quarto principali articulo. Et non solum cle
rico seculari, sed etiam cuicunq; regulari cle-
rico potest indici. vt in .c. præced. siue sit ma-
sculus, siue fœmina, vt ibi. Similiter etiam li-
beris hominibus, libertinis, & seruis potest
indici purgatio. vt colligitur ex. c. 1. supra. eo.
Exigitur tñ, ad hoc vt alicui possit iudici purga-
tio, ꝙ sit subditus, per ea quæ dicã in .c. ex tua-
rum. J. eo. in nono principali articulo. Et pro-
pter hoc insurgit notabilis dubitatio. Vtrum
8 laico, † subsistẽte causa, & habili materia ad in-
dicẽdum purgationem, possit purgatio indici.
Dubium facit, quia cum purgatio canonica vi-
deatur esse indicenda per iudicem ecclesiasticũ.
et laicus sit subditus seculari, non ecclesiastico,
meritò, non videtur sibi posse indici. Tex. tamẽ
in .c. nos inter. J. eo. videtur sentire contra-
rium, dum simpliciter vult, ꝙ Episcopus paro-
chiano suo de crimine infamato possit purga-
tionẽ indicere. Nec distinguit parochianũ lai-
cum, à clerico. Et hãc opinione sequitur Spe.
in tit. de abolit. §. fi. ver. Item purgat. Sed in
contrarium facit. c. nouit. §. de iudi. & .c. cau-
sam. §. qui fi. sint le. Vnde glo. in .d. c. nos in-
ter. distinguit, ꝙ aut crimen est ecclesiasticum,
puta, hæresis, vel vsurarum, aut etiam ratione
mixturę est tale, quòd de eo pôt iudex ecclesia-
sticus cognoscere, quale est crimen sacrilegij,
incestus, & similium, vt traditur in .c. cũ sit ge-
nerale. & ibi latè dixi. de fo. cõpe. & in .c. 1. §.
de offi. or. per glo. & hoc casu potest laico pur-
gationem indicere; quia de tali crimine potest
cognoscere. Aut non est crimẽ ecclesiasticum
merum, vel mixtum, & subdistinguit, ꝙ aut ta-
lis laicus est de dominio temporali ecclesiæ, et
potest sibi purgationẽ canonicam indicere, per
.c. licet. de fo. compe. & in .c. cum ioannes. §.
de fi. instru. & in .c. si duobus. §. de appel. Aut
laicus non est de dominio tẽporali ecclesiæ, &
tunc non potest contra eum indicere purgatio-
nẽ; cũ nõ possit de dicto crimine cognoscere.
& hãc opi. sentit hic Inno. Sed Inno in .c. 3. de
consue. lib. 6. & in prædicto vltimo casu tenet
contrarium, ꝙ possit; per illum tex. qui loqui-
tur indistinctè. Inducit ẽt not. in .c. licet. §. de
9 offi. or. Item quia sm̃ † canones, omne crimẽ
videtur esse publicũ. vt not. in .c. 1. §. de collu.
& ibi vide remissi. per glo. Facit ẽt, ꝙ not. glo.
.4. q. 1. c. fi. Et Io. & Archid. 6. q. 2. in .c. 2. vbi
volunt, ꝙ omne crimen sit ecclesiasticum. & ꝙ
not. §. de elec. c. bonæ. r. circa medium, ver. &
ideò nos. Et hanc opi. Archid. tenet Mathe. in
cle. 3. de offi. or. dicens Alanũ ita tenuisse, per
.c. eum qui. 5. q. 5. Sed potes pdictas opinio-
nes concordare sm̃ Hosti. vt prima opi. glo. &
Inno. in .d. c. nos. habeat locũ quò ad imponẽ-
dam pœnã temporalem. Aliàs frustra videre-
tur cõmissus gladius dño temporali, si ratione
cuiuslibet criminis tota iurisdictio ad ecclesiã
pertineret. Vnde ecclesia nõ cognoscit de cri-
mine laici; nisi sit de suo dominio tẽporali.

nisi sit ecclesiasticũ, vel mixtũ, vel nisi in defe-
ctum iustitię secularis, vel ratione pacis, aut iu-
ramẽti, vel ex simili causa, propter quam laicus
efficiat de foro ecclesię. Ad ꝙ vide tres casus
in quibus laicus fit de foro ecclesię, quos posui
in.d.c.licet. de fo.cõp.Secũda verò opi.Archi.
& sequacium, habeat locũ, quò ad pœnã spũa-
lem,& quò ad pœnitentiam; quia quò ad hoc,
de quolibet peccato mortali spectat cognitio,
examinatio,& correctio, ad ecclesiasticũ iudi-
cẽ; de quo si quis infamatus est, inquiret. vt in
.c.1.s̃.de offi.or. Et si probari non potest in-
dicit purgationem. Facit .d. c.nouit. Et hanc
opi.tenet etiam Zenzel. & sequitur etiam Zab.
in cle.1.de offi.or. & .D. An. & .D. m. in .d.c.
10 nos inter. quia † non debet pati Ep̃s, ꝙ etiam
laicus, stet in peccato mortali; ne sanguis eius
requiratur ex ipsius manibus. vt in .c. irrefra-
gabili. de offi. or.& 43. di. c. ephesijs. Et ad-
uerte, quia nunc venit in mentem, ꝙ vltimum
mẽbrum. Hosti. & sequacium,non põt proce-
11 dere; nam purgatio † canonica non indicitur ad
effectum pœnitentię, sed pœnę, si purgandus
deficit in purgatione. arg. d.c. fina. & dicam
in .c.inter.j̃.eo.in vndecimo principali articu-
lo, in secundo membro, dum ibi tractabitur,
12 an † sit sufficiens forma purgationis, ꝙ purgan-
dus iuret se immunem. Cogitabis quia nunc
venit in mentem. Et aduerte, quia non solum
13 clericis † inferioris ordinis potest indici purga-
tio, sed etiam alijs superioris ordinis, siue sint
Ep̃i, vt in.c.seq. siue Archiepiscopi, vt in .c. fi.
infra eo. Et idem arbitror de Patriarchis. Sed
de Papa maius est dubium. Arbitror tamen,
14 ꝙ † super crimine hæresis à concilio sibi potest
indici purgatio.Sed de alijs casibus nõ;nisi hoc
ipse velit. ad ꝙ vide ꝙ dixi .s̃. in .c.p̃ced.in.5.
principali arti. Sed quęro circa prædicta, vtrũ
15 cuilibet infamato, † vel suspecto de crimine,vel
defectu, & subdito p̃lati possit indici purgatio.
16 Sol. videtur dicendum ꝙ non; nam † periuro,
aut aliàs in alio crimine deprehenso, non vide-
tur indicenda purgatio; quia cum purgatio fiat
per proprium iuramentum, vt .22.q.5.c. par-
uuli.sequitur, ꝙ talis non poterit se purgare. &
hoc tenet Hugo. & Archid. imputet enim si-
bi, vt dicit glo. ille qui in talem casum incidit,
per quem culpa sua non potest purgare. Facit
reg. Damnum ꝙ quis. de re. iur. lib. 6. & ꝙ
not. 15.q.1.c.si quis insaniens.ex quo enim se-
17 mel † deierauit semper præsumitur deierare. &
ideò eius iuramento à modo non videtur cre-
dendum. Facit ꝙ not. glo. in . d.c.1.s̃.eo.
Sed in contrarium facit ille tex.c.1.s̃.eo. qui lo
quitur de periuro, & tamen admittit illum ad
purgationem; licet exigat grauiorem purga-
tionem. Vnde ego arbitror distinguendum,
ꝙ aut talis purgatio indicitur periuro, aut si-
mili ad ipsius incommodum, & vt deficiens in
purgatione, puniatur, & tũc admittatur,& de-
18 beat iurare; quia etiam periurus † tenetur sub-
ire iuramentum, ꝙ tendit ad ipsius incommo-
dum; quale est hoc iuramentum in hoc casu.
Et vt in simili dicimus de iuramento de stan-
do mandatis ecclesię,de calumnia,& similibus,
ad quæ subeunda cogitur periurus, vel infa-
mis. vt in .c.cum in ecclesijs.s̃.de ma.& obe.&
ibi Abb. & in .c. literas. supra de præsump.
per Abb. Guil. Pe. Inno. Hosti. & Ioan. An.
& etiam Archid. in .d.c. paruuli. Quãuis glo.
Tan. Goff. & Phi. teneant contrarium in .d.c.
literas. & male. Aut talis purgatio tendit ad
ipsius periuri vtilitatem, vt puta, quia petit
purgari ad hoc, vt admittatur ad aliquod com-
modum; & tunc dicerem ipsum non admit-
tendum. per ea quæ primo loco dicta sunt, &
per authoritates supra allegatas. in .c. cum in
ecclesijs.& in .c.literas. distinguẽtes inter iura-
mentum honoris, & oneris. Vel fortè melius
dici posset, ꝙ licet periurus sit admittendus ad
purgationem, tamen illam præstabit absq; iu-
ramento. per tex. in .d.c. 1.s̃. eo.ibi, non ad-
mittatur ad iusiurandum. Vnde erit casus spe-
cialis, in quo purgans non præstabit iuramen-
tum; sed propter hanc causam iudex debebit
grauiorem purgationem indicere, secundum
ea, quæ dicam in. d. c. inter. infra eod. in vn-
decimo articulo .q.9. Tertio quæro, pone,
19 ꝙ † iudex dubitat de periurio, puta, quia scit
purgandum commisisse delictum, tamẽ credit,
ꝙ ipse iurabit non commisisse, an debeat indi-
cere purgationem. Sol. dic vt dixi in .c. 1. s̃.
eo. in tertio principali articulo. ver. vltimo
quæro. Quarto quæro, pone,clericus † confi-
tetur secreto iudici se commisisse crimẽ, & di-
20 cit iudici, ꝙ non indicat sibi purgationẽ; quia
publicè iurabit se non cõmisisse, an debeat sibi
indicere purgationẽ. Sol.dicit Io. An.in.c.cleri
cos.s̃.de coha.cle. & mu. circa prin. quòd iu-
dex considerata qualitate personę, vtrum sit ve
risimile, quod debeat deierare, vel non, co-
get eum ad purgandum. Facit quod legitur,
& not. in .c. mandata. supra de præsum. Nec
enim statim debet ei credere; quia posset hoc
dicere, vt euitaret iuramentum. supra de accu.
.c. inquisitioni. & sequitur etiam Io. de Imo.
in. d.c. clericos. Et ad prædicta vide præce-
dentem quæstionem. Quinto quæro, vtrum
21 absoluto † per purgationem vulgarem, sit indi-
cenda purgatio. Sol. tex. est quòd sic, in .c. ex
tuarum. infra eod. Et ratio est, quia talis pur-
gatio est prohibita. vt dicam in titu. sequenti.
Et ideò sequitur, quòd impedimentum, vel
effectum non pariat. vt in regu. non præstat.de
22 regu.iur. lib. 6. Quid autem de absoluto † per
purgationem canonicam, vtrum ei possit ite-
rum indici purgatio, dicã in .c. accedens. j̃.eo.
in decimo quarto principali articulo. Postre-
mo quæro, vtrum quis possit se purgare per
procuratorẽ; & sic, vtrum procuratori alicuius
habenti ad hoc speciale mandatum possit in-
dici purgatio. Sol. dic, vt dicam in .d. c. in-
ter. infra eod. in vndecimo principali articulo.
in secundo membro principali.

Capitulum .V. Quoties.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus contra quem crimen probari non potest, debet se purgare iurando de veritate. Compurgatores verò de credulitate.*
2 *Vicini præsumuntur scire facta vicinorum; et maximè si sit factum scandalosum, & notabilis personæ.*
3 *Accusato, an sit indicenda purgatio, accusatore deficiente propter formam canonicam non seruatam circa testes.*
4 *Accusare vnum plures possunt. & nu. 13.*
5 *Accusatio debet porrigi in scriptis.*
6 *Numerus compurgatorum est arbitrarius. vide tamen nu. 14. & 18.*
7 *Purgandus debet propria manu tangendo sacra Euangelia iurare.*
8 *Episcopalis dignitas, an sit ordo: remissiuè.*
9 *Iurans se non fecisse illud quod fecit per alium, nõ autem per se, an dicatur peierare.*
10 *Compurgatores debent iurare super sancta Dei Euangelia, etiam si sint Episcopi, quòd credunt illum, qui se purgauit, iurasse veritatem.*
11 *Episcopus regulariter non tenetur, dum iurat, tangere sancta Dei Euangelia. Fallit tamen in duobus casibus, ibidem.*
12 *Iurans super facto alieno, an, & quando teneatur deponere de veritate.*
15 *Infamia quando leuis est, an sufficiat solum iuramentum purgantis; Et an in aliquo casu possit se purgare quis; nu. 16. Et an mulieres, fratresue, ac aliqui consanguinei possint admitti ad compurgandum; nu. 17.*
19 *Iudex debet causam adijcere circa arbitrationem numeri compurgatorum. Et si non sit legitima potest purgandus appellare. nu. 20.*

1 QVOTIES. Infamatus,† cõtra quẽ
crimen probari non potest, debet se purgare iurando de veritate, compurgatores verò de credulitate. h. d. Diuiditur in tres partes. Primo
narrat factum. Secundo purgationem indicit, & numerum taxat. ibi communi. Tertio
ponit formã purgationis, ibi, porrò. Et in tex.
ibi, scriptum, dic. i. libellum accusatorium.
Facit. c. tuæ. supra de procura. Et in tex. ibi,
tertia manu, dic. i. tribus Episcopis. Et ibi,
quarta, dic. i. quatuor. Not. primo, ibi, latere, quòd præsumptio est, quòd vicini, & ma-
2 ximè superiores, sciant † facta vicinorum. &
maximè quando factum est scandalosum, &
magnę, vel notabilis personæ. Facit. c. quosdam. & c. quanto. supra de præsump. & qđ not.
in. l. si vicinis. C. de nupt. Secundo not. quòd
3 licet accusator† deficiat in accusatione propter
formam canonicam non seruatam circa testes,
vel quia erant non legitimæ ætatis, vel quia
erant infames, aut aliàs inhabiles, vel non reddebant sufficientem causam dicti sui, indicenda
est tamen purgatio accusato. Quod intelli-
ge, si per hoc insurrexit infamia, vel verisimilis suspicio contra ipsum accusatum. Quod potuit hic verisimiliter contingere, propter multiplicatam accusationem plurium accusatorum. vt sentit hic. d. Anto. vide quod dixi in. c. 1. supra eod. in tertio principali arti-
4 culo. Tertio not. quòd plures† possunt vnum
accusare. de quo hic in glo. 1. Quarto not. ꝙ
5 accusatio† debet porrigi in scriptis. de quo in.
l. libellorum. ff. de accu. canonizata. 2. q. 8.
c. fin. §. libellorum. ad quod vide quæ dixi.
c. super his. supra de accusa. Quinto not. ex
6 secunda parte argumentum. ꝙ numerus† compurgatorum est arbitrarius. de quo dicam infra post glo. Sexto not. ibi, tertia manu, coniunctis illis verbis, super sancta Dei Euange-
7 lia, quòd purgandus† propria manu debet iurare tangendo sancta Dei Euangelia. Et ex
hoc sequitur, quòd quis non potest se purgare per procuratorem. de quo dic, vt latius dicam in. c. inter. infra eo. in vndecimo principali articulo. Septimo not. ibi, sui ordinis, argumẽtum quod colligit glo. 2. quòd Episco-
8 palis† dignitas sit ordo. quod prosequitur Io.
Andr. & D. Anto; sed non est materia nostra.
vide remissiones quas dedi in. c. antiqua. supra
tit. proximo. in secũdo notab. Octauo not.
argumentum ex tex. ibi, nec per submissam
9 personam, quòd † iurans aliquid non fecisse,
non dicitur peierare, si non fecit illud per se,
sed per interpositã personam. Et sic ꝓbat iste
tex. ꝙ ille qui per alium facit, non dicitur propriè facere. Et sic in materia stricta nõ veniet
factũ per submissam personã; de quo tũ dic, vt
traditur per Dyn. & Doc. in reg. potest quis. &
in regu. qui per aliũ. de re. iur. lib. 6. & per Bar.
in. l. si is qui ꝓ emptore. ff. de vsucap. & per Bal.
in. c. 1. §. si quis decesserit. si de feu. defun. cõtẽsit. &c. in vsibus feudo. & not. per eũdẽ in. l. si
familia. ff. de iurisd. om. iud. & l. pe. & fi. Et vide
Io. de Imo. in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. ma.
10 Nono not. ꝙ etiã† compurgatores debent tangere, & iurare super Sancta
Dei Euangelia, quamuis sint Episcopi; & iurare, quòd credunt illum qui se purgauit, iurasse veritatem. dicam latius in. d. c. inter. Decimo not. ex secunda & tertia parte, duos casus
11 in quibus Episcopus iurãdo† debet tãgere sancta Dei Euangelia. regulariter enim non debet
tangere. ad quod vide glo. in cle. 1. de hæreti.
& quod not. 11. q. 1. c. testimonium. §. nec honore. & in. c. fin. supra de iur. calum. dicam latius infra in. d. c. inter. Vltimo not. ex fine,
quòd in facto alieno† non tenetur quis depo-
12 nere de veritate. Quod intellige, quando non
repręsentatur alicui sensui deponentis, per quem
possit haberi certa scientia, prout est hic; quia
vt plurimum purgans iurat se non commisisse
delictum; & sic deponit super facto negatiuo,
quod non repræsentatur sensui alterius ad veram scientiam. Secus si coarctata esset negatiua, adeò ꝙ posset repręsentari sensui alterius;
vt puta, quòd tali die, & tali hora non commi-

si adulterium cum Egidia amica mea. Ad quod vide, quod dicā in d.c. inter. in vndecimo principali articulo in tertio membro. Et quod latè dixi in materia negatiuę in c. super his. §. de accusa. Glo. 1. super ver. accusatores. oppo. de l. si plures. ff. de accusa. quòd plures accusatores non debent admitti, sed vnus eligi, cuius contrarium hic innuitur, & soluit dupliciter. In eadē gl. ibi, de accusa. si plures. dic de
13 hac materia, vtrū † plures possint vnum accusare, vel vnus plures, in c. 1. §. de collu. deteg. remisi me hic dicturum. Sed quia hic titulus satis erit grauatus materia sua, ideò omitto. & fortè dicam in c. 2. infra ti. proximo. vbi tangit Hosti. Glo. 3. allegat notabile. de quo dic, vt latius dicam in c. constitutus. §. eo. Glo. pen. colligit ex tex. In fin. dic vt dixi. §. in no. Glo. fin. format duas quæstiones. In fin. dic vt dicam in d.c. inter. in vndecimo principali articulo. Postremo, quia §. in rub. ego me dixi hic dicturum de 7. principali articulo. Quæ-
14 ro† quot debeat esse compurgatorū numerus. Sol. tex. hic videtur velle, quod sufficiant septem compurgatores, tres eiusdem ordinis, & quatuor inferioris. Sed glo. 2. q. 5. in sum. concludit, quod Episcopus purgat se manu duodena sui ordinis. Presbiter sexta. Diaconus tertia. per tex. 2. q. 5. omnibus. & c. si legitimi. & c. presbiter. 2. Vnde dantur versus isti. Pontificem parium manus expurgat duodena. Septima Sacerdotē, Leuitam tertia purgat; Maior maiori, minor est adhibenda minori. Quos etiā versus ponit glo. 3. in c. insinuatum. §. de simo. & glo. 4. in c. inter. infra eo. Hosti. in sum. eo. ti. §. quoties. vbi finaliter concludit, quod secundum omnes Docto. hodie numerus cōpurgatorum est arbitrarius. Ex quo infert, quod duo primi versus corriguntur, & tertius seruandus est, dum dicitur, maior maiori &c. Et subdit, quòd maiori maior, & minori minor purgatio arbitrio iudicis est adhibenda. per c. cum esset. ad fin. §. de simo. & c. cū P. & c. inquisitionis. §. de accusa. & c. 2. q. 5. omnibus. & §. eo. ti. c. ex tuarū. & c. cum in iuuentute. & hoc etiam tenent. D. Anto. & D. m. hic. & sui opi. glo. in c. 1. §. eo. & ibi etiam tenent. D. Anto. & D. m. & mihi placet. nam in c. inter. §. eo. fuerunt. 14. compurgatores adiunctis duobus Episcopis. Sed in c. 1. §. eo. requiruntur. 12. in c. insinuatum. §. de simo. 5. vel. 6. in c. cum. P. §. de accusa. mandatur, quòd cum tribus debeat se purgare. Et sic concludit, quod numerus iste est arbitrarius. Quod ēt tenet. D. An. in c. ad abolendam. §. de hæreti. Et tenet etiam finaliter glo. 2. q. 5. in sum. & gl. in c. cum. P. de accusa. & est tex. apertus in c. significasti. §. de adulte. ibi, iuxta arbitrium tuum. Dic ergo, cum sit arbitrarius numerus, iudicis arbitrium debet versari in examinādo grauitatem delicti, qualitatem personæ, & ceteras huiusmodi personas cōpurgatorum. Vnde dicit. D. m. in c. inter. §. eo. quòd maior numerus est adhibendus maiori, seu, potentiori, quàm minori. Et ratio est, quia maiores plurium personarum habent notitiam, & plures facilius inueniunt compurgatores. minores verò non habent tot notos, nec de facili possunt alios inducere ad se purgandum; nam tales compurgatores sunt voluntarij. vt dicam in d.c. inter. in 10. articulo. Et maximè hoc debet arbitrari ad determinandum numerum compurgatorum, quando essent minores, & extranei. Et not. Archid. 2. q. 5. c. si legitimi. quod propterea in crimine hæresis propter eius grauitatem maior numerus exigitur. vt not. glo. 4. & Docto. in d.c. inter. vbi dicam. Item debet aduertere ad quantitatem infamiæ. Vnde dicit glo. 2. q. 5. in c.
15 quanto, quod † quādo infamia est leuis, & exilis, ad purgationem, solum sufficit iuramentū purgantis, seu infamati. et tenet ibi Archid. Faciūt quæ dixi. §. in c. 1. in tertio principali articulo. Et vide ad hoc, quod not. in authen. nouo iure. C. de pœ. iudi. qui ma. iudi. Quinimò dicit Archid. post Io. de Fantu. in d.c. quan-
16 to. quòd infamia potest † esse tàm leuis, quòd absq; aliquo, & absq; iuramento, potest quis se purgare per simplicem responsionem, respondēdo, se non commisisse delictū. Pro quo etiam facit, quod not. glo. 2. q. 5. d.c. quanto, quæ dicit, quòd de grauibus expurgabit se iuramento, de leuibus nuda promissione. Et propter ipsius iudicis arbitrium, non solum
17 viros, sed etiam mulieres, † & quādoq; etiam fratres, & consanguineos, poterit admittere. vt dicam latius in c. cum P. infra eod. in octa-
18 uo articulo. Est ergo cōclusio, quòd † regulariter numerus compurgatorum est arbitrarius. Fallit tamen secundum Hostien. in sum. in §. quotus. in fin. in casu c. laudabilem. supra de frigi. & male. Et in hoc Hostien. in sum. §. qualiter. & §. sed nunquid. in tit. de frigi. concludit, quòd numerus septennarius de quo in d.c. laudabilem. non debet minui, licet regulariter sit arbitrarius, vt dixi; quia in causa tàm solemni, & periculosa, qualis est separatio matrimonij, non est recedendum à certa iuris dispositione, si aliud non inuenitur statutum. Facit. l. fin. C. de fideiuss. & 20. dist. c. de quibus. 42. dist. c. quiescamus. cum simili. Et maximè hoc dicendum arbitror, cum in causa prædicta, idem numerus per alia iura reperiatur. vt est tex. 33. q. 1. c. requisisti. & in c. fin. supra de frigi. & ibi hanc opi. tenent. D. An. & D. m. post Vincen. vbi concludūt, quòd debent habere. 7. consanguineos. Et si illi non possunt haberi, debent sumi septem vicini; qui si propter probabilē causam, puta, inimicitias, non essent admittendi, vel quia esset homo austerus qui non potest tot habere, posset pauciores arbitrari. Et idem tenet Ioan. Andr. in d.c. laudabilem. Ego breuiter concluderē, quòd si certi sunt actus, in quibus infamia communis est, vel vehemens suspicio, & compurgatores possunt haberi, & in certo delicto certus numerus statuitur, quòd iudex debeat

debeat arbitrari illum numerũ; neq; illũ exce-
19 dere, aut diminuere. Et si fortè excederet, † vel
diminueret, debet causam adijcere, propter
quam alteret dictum numerum. Sicut in simi-
li. de app. regulariter prohibita, & in certis casi-
bus concessa, vt dixi in .c. quò ad consultatio-
20 nem. supra de re iudi. Et si causa † non esset le-
gitima posset purgandus appellare, vel ille cu-
ius interesset. Vnde licet etiam in casu, in quo
expressus sit certus numerus data causa legiti-
ma, valeat plus vel minus arbitrari, tamen sine
causa non poterit. Scut in simili dicitur in pœ-
na in .l. quid ergo .§. pœna grauior .ff. de ijs
qui no. infa.

Capitulum .VI. Nos Inter.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus compellit parochianum suum infamatum ad purgationem, nisi ab eo appelletur.*
2 *Episcopo subiecti possunt dici parochiani Epi.*
3 *Purgatio ad hoc, vt indici possit quattuor requiruntur.*
4 *Appellari potest ab indictione purgationis. & nu. 9. & 11. & 14. Et quod ipsa appellatio suspendat purgationem, nu. 5.*
6 *Appellatio non ad minorem, sed ad superiorem debet interponi.*
7 *Appellantis in voluntate est eligere iudicem.*
8 *Purgatio, an possit indici laico.*
10 *Appellari potest de iure canonico à quolibet grauamine. Et de iure ciuili à grauamine irreparabili remissiuè.*
12 *Iudex quando dicatur excedere modũ in indictione purgationis.*
13 *Arbitrio iudicis quando aliquid est commissum potest appellari ab eo si excedat modum. secus si commissum sit conscientię ipsius iudicis.*
15 *Appellans à purgatione quam formam seruare debeat.*
16 *In appellatione, quæ regulariter est probibita, et in casu excessus specialiter est permissa, semper est exprimenda causa.*
17 *Tertius qui fuit, in iuditio, non potest appellare, nisi sua intersit, & causam sui intereße exprimat.*
18 *Causa, quando exprimenda est in appellatione, debet etiam exprimi in impetratione literarum super ipsa appellatione.*

1 NOS INTER. † Episcopus paro-
chianum suum non compellit
ad se purgandum, nisi ab eo ap-
pelletur. h.d. Communis diuisio.
2 Secunda ibi consultationi. Not. primò † quòd
quilibet subiectus Episcopo, potest dici paro-
chianus Epi. Ad idem tex. in .c. peruenit. &
in .c. nũtius. Iuncta suprascriptione, de deci. &
in .c. ad apostolicæ. en .ti. nam & appellatione
parochiæ comprehenditur diœcesis, vt dixi in
3 .c. 1. §. de rap. Secũdo not. quatuor † requisita
ad hoc, ut possit indici purgatio. Primum, ꝙ
agatur de aliquo crimine. de quo dic, vt dixi in
.c. 3. §. eo. in quarto principali articulo. Secũ-
dum ꝙ publica laboret infamia. Tertium, ꝙ
deficiat accusator. Quartũ, ꝙ probari nõ pos-
sit. de quibus vltimis, dic vt latius dixi in .c. 1.
§. eo. in tertio principali articulo. Et vtrũ in cau
sa matrimoniali possit indici purgatio, dixi in
4 .c. 3. §. eo. Tertio not. † ꝙ ab indictione purga
tionis potest appellari. Quarto not. ꝙ appel-
latio ab indictione purgationis suspẽdit ipsam
5 purgationem. Facit ꝙ traditur in rubro, &
nigro .ff. nil. no. app. pendet. Et vide ꝙ dixi in
c. bonæ. §. de appella. Quinto not. ꝙ appella-
6 tio, non ad minorem, sed ad superiorem de-
bet interponi. de quo dic vt latè dixi in Rub. de
7 appella. in .1. q. Vltimo not. † ꝙ in voluntate
appellantis est eligere iudicem. Facit .c. si duo-
bus. §. de appella. Et vide quod dixi in .c. fi. §.
de offi. dele. Glo. 1. in prin. sentit cõtrarium,
vt illud fatetur, deinde format. q. & soluit. in
eadem glo. ibi, & si nullus appareat, dic vt dixi
in .c. 1. §. eo. in tertio principali articulo, in se-
cundo requisito. In eadem glo. in fi. dicit de
8 hac materia, & an † laico possit indici purgatio,
ꝙ sentit glo. nostra, quia in clerico non distin-
gueret crimina. Et probat tex. noster dum sim
pliciter loquitur de parochiano, non distin-
guens clericum à laico. dic vt latè dixi in .c. 4.
.§. eo. in .6. articu. Glo. fi. potest recitari per
.q. & per contrarium. In eadem glo. ibi, aliàs
non admittitur appellatio, dic vt ponitur in .c.
.3. sup. de appel. in fi. glo. quia solum iste tex.
tractat de appellatione indictionis purgatio-
nis, nec alibi poterat in hoc tit. iste articulus me
lius adaptari, ideò expedimus hic, decimum
tertium articulum de quo dixi. §. in rub. Deci-
9 mo tertio igitur quæritur, † vtrum in causa pur
gationis liceat appellare. Et hanc .q. subdiui-
do in tria membra. primum an possit, secundũ
quando, & per quas causas possit. tertium quã
formam seruare debeat. Quò ad primum tex.
iste vult expressè, ꝙ possit appellare. Et hoc
etiam firmat glo. fi. hic. & hoc etiam tenet Io.
An. D. m. & communiter * Docto. Goff. & Cõm. op.
Phi. in .c. tua. §. de coha. cle. & mul. Archid.
.2. q. 5. c. presbiter. 2. & .D. m. in .c. inter. ĩ. eo.
Et istud est clarum, siue sentẽtia purgationis sit
10 diffinitiua, siue interlocutoria, nam de † iure ca-
nonico à quolibet grauamine potest appella-
ri. vt in .c. vt debitus. §. de appella. imò, & se-
cũdum iuris ciuilis regulas licitum est appella-
re; quia tale grauamẽ non potest reparari, aliàs
appellando post diffinitiuã, cum alia sententia
non veniat ferenda. Et ideò permittitur ap-
pellatio etiã de iure ciuili à tali interlocutoria.
Ad ꝙ vide quę latissimè dixi in .c. super eo. 2. §.
de appel. Vtrum autem talis sententia sit diffi-
nitiua, dicam in .c. inter infra eo. in .12. princi-
pali articulo. Circa secundum mẽbrum dic, ꝙ
tunc potest appellari, qñ superior excedit mo-
dum. Modũ autẽ dicitur excedere, qualiter-
cunq; grauet, vt hic dicit glo. fi. Facit ꝙ in simi
li dicimus. in .d. c. 3. §. de appella. & .c. quò
ad

ad cõſultationes.ſ.de re iudi. Quando aũt di-
catur modum excedere, vel grauare, exempli-
ficat Io. An. poſt Hoſti. quando nollet recipe-
re teſtes notos ad probandum bonam famam;
Sed recipit ignotos, vel forſan inimicos, vel
adiectos; vel nimium inquirit de qualitate cõ-
purgatorum. & idem dicit .D. m. hic, Si epiſ-
copus nimis grauaret in numero compurgato-
rum; nam licet numerus ſit arbitrarius vt dixi,
in .c. præcedenti, tamen debet arbitrari, vt bo-
nus vir; & ſi aliter arbitratur, poteſt ab illo ap-
pellare. Sicut in ſimili dicimus in .c. 1 .ſ. de
13 dila. Licet ſecus ſit, ſecundũ .D. m. quãdo † lex
committit aliquid conſcientiæ alicuius; quia
tunc non poteſt appellari. vt not. glo. in .c. ſta-
tutũ. §. aſſeſſorem. de reſcrip. lib. 6. ꝙ an ſit ve
rum, & quid in præcedẽti caſu, quando lex cõ-
mittit arbitrio. dic vt dixi in repeti. c. fin. ſ. de
iureiuran. in. 5. principali articulo .q. 2. Et la-
tius dixit poſt glo. D. Anto. & .D. m. in c. .ã.
de accuſa. in fi. vbi omnino vide. & vide .D. m.
in. c. cũ dilectus. ſ. de arbi. Ego arbitror ſimili-
14 ter dicendum, ꝙ † qualitercunq; iudex grauet
excedendo modum, & formam obſeruandã in
purgatione, vel circa qualitatem infamię, vel cir
ca ſuſpitionẽ, vel ſcandalũ, vel infra quẽ terminũ
indicat purgationem, vt in .d. c. quòd ad con-
ſultationem. vel in numero, aut qualitate com-
purgatorum, aut in forma per ipſum iudicem,
vel purgandos, vel compurgatores ſeruanda li-
citum ſit appellare. arg. prędictorũ. Et idem,
ſi deficienti in purgatione, vel volenti ſe purga-
re, grauiorem debito pœnam imponeret. Ad
quod vide quæ ego dicam in .c. fin. infra eod.
in decimoquinto principali articulo, & tenet
15 .D. m. hic. Quò ad tertium mẽbrum, † quam
formã debet ſeruare, breuiter arbitror dicẽdũ;
ꝙ debet exprimere cauſam grauaminis, & ex-
ceſſus; Nã ſi eſt interlocutoria res eſt clara, ꝙ
debet cauſam exprimere. vt in .c. vt debitus.
ſupra de appella. & cle. appellanti .eod. ti. Si
verò ſit diffinitiua, vel habens vim diffinitiuæ,
idem dico; quia quotieſcunq; regulariter pro-
hibetur appellatio, & ſolum conceditur pro-
16 pter exceſſum, ſemper in appellatione † debet
inſeri cauſa exceſſus. vt in .c. ꝙ ad conſultatio-
nem. & ibi dixi, de re iudi. tenent moderni in
.l. ab executore .ff. de appella. D. Bart. de Sa-
lice. in .l. ea quidem .C. de accu. & ibi. D. Ra-
pha. & in .l. 3. §. fin. ff. de appella. dixi poſt
.D. m. in .c. conſuluit. ſupra de appel. Facit ad
prædicta quę dicimus de tertio qui fuit in iudi-
cio, qui non poteſt appellare, niſi ſua interſit.
Et ideò ipſius appellatio non tenet; niſi expri-
mat cauſas ſui intereſſe. vt tradit Bart. & mo-
derni in .l. à ſententia .ff. de appella. & Bal. in
.l. hodie .C. eo. Et aduerte ad vnum ſingulare
dictum, ꝙ etiam in impetratione literarum ſu-
17 per cauſa † appellatiõis huiuſmodi, arbitror ap-
pellationis cauſam exprimendam eſſe, vt appa-
reat appellatum extitiſſe in caſo conceſſo; quia
fortè Papa aliter non conceſſiſſet literas, ſi vi-
diſſet cauſam rationabilem nõ ſub eſſe; per ea
quæ dixi poſt Inno. & .D. m. in .d. c. 3. ſupra
de appel. & per not. in .c. poſtulaſti. de reſcrip.
Et prædicta notabis, quia non tanguntur in
hac materia per Docto.

Capitulum. VII. Cum .P.

SVMMARIVM.

1 *Purgatores debent eſſe honeſti. & nu. 6. & 14. & notum habere eum quem purgant, & nu. 9. nec debent à iudice, vel alio impediri. & nu. 5. & deficiens in purgatione punitur, vt conuictus. & nu. 4.*

2 *Iudicium tria peruertunt, Amor, Odium, & Lucrum.*

3 *Pecunia ſumitur pro omni reducibili ad pecuniam.*

6 *Purgatores debent eſſe eiuſdem ordinis.*

7 *Frater in cauſa neceſſitatis poteſt purgare fratrem.*

Fœminæ deficientibus alijs admittuntur ad purgationem; Limita tamen vt nu. ſeq.

10 *Vicinus præſumitur ſcire facta vicini.*

11 *Purgator etiam non vicinus, dummodo cognoſcat perſonam purgandi admittitur ad purgationem deficientibus vicinis.*

12 *Purgandus poteſt etiam in caſu neceſſitatis purgare ſe per ſacramentum.*

13 *Purgatores, an debeant habere notã vitam ipſius purgandi de præſenti, vel de præterito.*

15 *Teſtis idoneus dicitur quando omni ex parte ſecundum omnem caſum, & omnem modum idoneus eſt. Et talis idoneitas conſideratur ſecundum ſubiectam materiam. nu. 16.*

17 *Purgando, an ſufficiat ad probãdam legalitatem, & bonam famam ſuam quod ſit toleratus ab eccleſia, ſi fortè eſt criminoſus.*

18 *Periurus nullo modo debet admitti etiam ſi ſit toleratus ab eccleſia.*

19 *Compurgator in cauſa hæreſis debet præcipuè eſſe catholicus.*

1 CVM .P. † Purgatores debent eſſe
honeſti, & notum habere quem
purgant. Nec debent à iudice,
vel aliquo impediri. Et defi-
ciens in purgatione punitur, vt conuictus.
h. d. Primo po. deciſa conſultatio. Secunda
ibi, purgatores, trimembris reſponſio, & ſecun
dum membrum ibi, deficientem. tertium ibi,
præcauens, & iſta decretalis eſt pars quę ſe-
quitur ad fi. decret. c. cum .P. ſupra de accuſa.
Not. Primo, quales debeãt eſſe compurgato-
res. de quo latius infra poſt glo. Secũdo not.
2 tria † iudicium peruertentia, amor, odium,
& lucrum. Adde etiam quartum .ſ. timor. 11.
.q. 6. c. quattuor. de quibus dic vt dixi in .c.
poſtremo. ſupra de appella. Et not. ꝙ ſumitur
3 hic verbum † pecunię, pro omni reducibili ad
pecuniam. Ad quod vide glo. 1 .q. 3. per totũ.
& quòd not. in .l. pecuniæ .ff. de verb. ſigni.
4 Tertio not. quę ſit † pœna Imponẽda deficien-

tiin

ti in purgatione. de quo hic tractant Io.Andr.
Hoſt. & latius.D.m. & latius ego dicam in.c.fi.
ſ.in. 15. principali articulo. Vltimo not. ꝙ
5 purgatores † nõ ſunt terrẽdi, neque impedien-
di. de quo dicam in.c.inter.ſ.eod.in. 11.artic.
& in tertio membro. Glo.ſunt claræ.& glo. 1.
poteſt recitari per cõtrarium. Poſtremo,quia
tex. noſter facit hic mentionem de qualitate
purgatorum, & ſupra in rubr. dixi me hic di-
cturum de octauo articulo. in quo dicta mate-
ria venit tractanda, ideò ad ipſum tranſeamus.
Quæro igitur, † quales debeant eſſe cõpurga-
6 tores. Sol. dico, ꝙ tres principales qualitates
requiruntur.Prima,quòd ſint eiuſdem ordinis.
Secunda,quòd habeant notam vitam, & quali-
tatem purgandi. Tertia,ꝙ ſint honeſti,boni,&
legales. Quò ad primã, dixi ꝙ requiritur, ꝙ
ſint eiuſdem ordinis; vnde Epiſcopus Epiſco-
pum,ſacerdos ſacerdotem &c. in.c.quoties.s.
eo.2.q.5.c.ſi legitimi.&.c.omnibus. & de Epi
ſcopo habetur in.c.inter.&.c.ſeq.ſ.eod. de ſa-
cerdote qui ſe purgat cũ leuitis, in iuribus prę-
allegatis. Item ingenuus cum ingenuis.vt.c.1.
s.eod.& ſic de ſimil. Et hoc procedit, ſi repe-
riuntur. Si verò non poſſent reperiri, quia for
tè omnes alij ſui ordinis,vel neceſſarij,ſunt eius
inimici,vel haberi non poſſunt, vel reſiſtit alia
qualitas, tunc poſſunt aſſumi compurgatores
inferioris ordinis,ſeu alterius qualitatis. Vnde
clerici,deficientibus clericis, poſſunt ſe purga-
re,etiam cum laicis. vt not.glo.fin.in.c.cum in
iuuentute.ſ.eod.&.2.q.5.c.omnibus. &.d.c.ſi
legitimi.81.diſt.c.clerici. Et quandoq; etiam
admittentur conſanguinei, ſi alij non poſſunt
7 haberi. vnde data neceſſitate frater † quãdoque
purgat fratrem. vt not.glo.in.c.ſi mala.2.q.5.&
probatur in.c.literas. s.de præſumpt. Quini-
mò etiam deficientibus alijs, quandoq; admit-
tuntur fœminæ ad purgationem. arg. 18.q.2.
c.in decima.tenet glo.fin. in.d.c.cum in iuuen-
tute.&.D.m.in.c.inter.ſ.eo. Et ipſarum fœ-
minarum maxima eſt purgatio. & hoc per ſo-
latium. Et dicit.D.m.in.d.c.inter.ꝙ ſi omnes
deficerent,ꝙ poſſent ſe purgare per ꝓprium ſa-
cramentũ. vt not. gl.in.c.cũ oporteat.de accu.
Faciunt ea quæ dixi in fi. præceden. articuli.
8 Secundo limitatur,niſi cauſæ, † ſeu cauſarũ cir-
cunſtantium leuitas,vel grauitas, aliud inducat.
vnde & quandoq; exiguntur compurgatores
ſuperioris ordinis.vt.d.c.inter. vbi, ad purga-
tionem decani requiruntur duo epiſcopi. Se-
9 cũda principalis † qualitas exigitur,quòd purga
tores habeant notam † vitam purgandi. vt hic.
not.glo.in.d.c.ſi mala.& eſt tex.in.d.c.cum di-
lectus.ſ. eod. vbi propter hanc cauſam pluries
aſſumuntur vicini. vnde de eodem, & non de
alieno,ſeu aliena prouincia capiuntur Epiſcopi,
vel Archiepiſcopi.vt in.c.cum in iuuentute. &
10 ibi.d. Ant.& docto.ſ.eo. Et ratio eſt,quia † vi
cini melius pręſumuntur ſcire facta vicinorum.
vt.c.quoſdam.&.c.quanto.de præſumpt.&.l.ſi
vicinis.C.de nupt. Et dicunt Vinc. & Io.And.
in.d.c.cum dilectus,quòd debent eſſe tales,ac ſi
fuiſſent in loco,tempore commiſſi delicti. Præ-
11 dicta tamen limitat ibi.D.m. ſi † modo vicini
poſſint haberi. Aliàs ſi ex aliqua cauſa nõ poſ-
ſint haberi, ſufficit habere alios per prælleg.c.
cum in iuuentute. Quod intelligo, de alijs.ſ.
qui habent notam vitam ipſius purgandi. Aliàs
ſecus;quia non poſſent de illo præbere teſtimo-
nium. Et tunc purgaret ſe quis per proprium
ſacramentum,vt dixi in præcedenti qualitate.
12 Quod poteſt cõtingere, † ſi aliquis ſit extrãeus,
vel peregrinus in loco, vel adeò pauper, quòd
vndiq; careat amicis.arg.11.q.3.c.pauper. vel
propter inimicitias, quas habet in loco.in.d.c.
cum in iuuentute.ſ.eo. Quibus caſibus Hoſt.
& Io. And.in.d.c.inter. volunt, quòd conſide-
rata fama,& quantitate ſcandali, & quantitate
criminis ſuperior poſſit per arbitrium ſuum ibi
ſubuenire in moderatione numeri, & quòd ad-
mittantur alij non multum habentes notam il-
lius cõuerſationem. Intelligo tamen,dummo-
do aliqualem habeant notitiam, & aliæ adſint
qualitates idoneitatis, de quibus in tertio ſe-
quenti requiſito. Et ſic ex prædictis patet, ꝙ
iſti teſtes differunt ab alijs deponentibus ſuper
contractibus,aut ſimilibus geſtis, in quibus nõ
eſt neceſſe, quòd cognoſcant vitam, & mores
eorum,pro quibus, vel contra quos deponont
de geſtis,vel contractis ab eis,niſi produceren-
tur ad probandum qualitatem inhærẽtem per-
ſonæ. Sed circa prædicta dubitatur, vtrum de-
13 beat † habere notam vitam ipſius purgandi de
præſenti,vel etiam de præterito. Solu.glo.t.
hic,&.c.dilectus.ſ.eo. tenet quòd ſic. per.c.in-
ter.ſ.eod.& ſentit Io.And. poſt Hoſt. in.c.cõ-
ſtitutus.ſ.eod. Sed idem Inno.in.c.inter dicit,
quòd ſufficit,quòd habeat notitiam de præſen-
ti. Nec obſtat ille tex. quia ibi ſecundum eum
ponitur caſus ſpecialis in hæreſi, in qua multa
alia ſpecialia concurrunt,de quibus dicam in.d.
c.inter.in quarto artic. in fi. primi membri.
D.m.diſtinguendo concordat, quòd aut illud
crimen,de quo quis debet ſe purgare,dicitur iã
diu fuiſſe perpetratum,& procedat prima opi.
Aut de præſenti,& procedat ſecunda opi.& ſa-
tis mihi placet. Tertio requiritur, quòd ſint
14 honeſti, † & bonæ opinionis, & tales,quòd ve-
riſimile ſit, quòd neque odio, amore, aut pre-
ce velint deierare. Et dicit tex. in.c.conſtitu-
tus.ſ.eod. ꝙ debent eſſe bonæ famæ, non cri-
minoſi,& ab eccleſia tollerati. vnde ſit conclu-
ſio,ꝙ debent eſſe idonei, prout hic dicit tex.
15 Nam idoneus dicitur, quando † omni ex par-
te,ſecundum omnem modum, & omnem ca-
ſum idoneus eſt; & non ſecundum quid.vt.l.ſi
quis.C.de murileg.lib.11.23.diſt. c. tales. 50.
diſt.c.ex pœnitẽtibus.s.de elec.c. cum in cun-
ctis.&.c.poſtquã. &.c.nihil. & de teſti.c. ſigni-
ficauit.&.s.de æta.& qualit.c.fin. Nec mirum,
16 quia ſecundum ſubiectam † materiam conſide-
ratur idoneitas.vt not.glo.in verſ. idoneam. &
ibi dixi.in cle.vni.de ſeque.poſſ. & fruc. Facit
c.cum teneamur. &.c.ſuper inordinata. s.de ſ-
ben.&.c.is cui. de præben. lib.6. Et aduerte,
quia

quia secundum.d.Ant.in.c.cum dilectus. infra
eod.quantum ad legalitatem ipsius purgandi,
17 &†bonam famam, satis videtur esse, quòd sit
ab ecclesia toleratus; quanuis fortè sit crimi-
nosus. Sed tu distingue circa hoc, quòd aut
quis non est ab ecclesia toleratus; quia iam est
condemnatus, & tunc non dicitur idoneus, cũ
crimen ipsius sit effectum notorium. per.c.de-
xtra.&.c.fina.s̃.de cohab.cler.& mulie. & ideò
repellendus est, tanquàm infamis. vt in.c.testi-
monium.s̃.de testi. not. glo.fina.in.c.constitu-
tus.j̃.eod. Aut criminosus toleratur per ec-
clesiam, & distingue, quòd aut opponitur ei
crimen, quòd ante alio iudicio fuit oppositum
contra eum in modum exceptionis, & proba-
tum, aut crimen quod ante nõ fuit probatum,
sed nunc offertur probari. Primo casu, aut ex
illa probatione ante facta in iudicio, eius opi-
nio est infamata, & grauata, & repellitur, non
tantum propter hanc probationem criminis,
propter infamiam; sed vt dicit glo.fina.in.d.c.
constitutus. & sequitur ibi Host. Ad quod vi-
de quod dicitur in.d.c.testimonium. & in.c.1.
supra de exceptio. Et adde quod dixi in.c.1.
supra eod. in tertio articulo. quæst.2. Aut opi-
nio ipsius non est grauata, & tunc non repelli-
tur, vt in.d.c.constitutus. à contrario sensu. &
supra de ord.cog.c.cum dilectus. in fin. secun-
dum Hostien. & idem tenet Archidiaconus
2. quæstio. 5. c. omnibus. Quanuis Tancre.
ibi videatur tenere contrarium ad primum di-
ctum quòd non admittatur. & Roff. Beneuen.
in lib.6. iuris canonici. in rub. de effectu purga-
tionis. ver. quæritur. Sed ipsorum dictum de-
bet intelligi, quando ex tali crimine probato
non est orta infamia, secũdum.d. Ant.&.D.m.
in.d.c.constitutus. qui intelligunt prædictam
opinionem, secundum prædictam distinctioné,
an sit orta infamia, vel non. Si verò criminis
probatio offertur, & tunc distingue, quòd aut
in isto iudicio purgationis offertur, & non ad-
mittitur talis opponens; cum ipse sit ab eccle-
sia toleratus. & ita intelligit glo.in.d.c.constitu-
tus. & tenet Tancr. Goff. Vinc. & Phil. Et hoc
procedit, quando opponeretur crimen solum
absque infamia, & offerretur probatio. vt pro-
batur.s̃.de accus.c.accedens. Sis ergo cautus
in practica, quia si solum opponeres crimen, si-
ne infamia, nihil ageres. Secus si cum infamia,
quòd etiam tenet Io. And.in.d.c.cõstitutus. Si
verò crimen prius esset probatum per viam ac-
cusationis, tunc non admitteretur talis purga-
tor; quia vt supra dixi, crimen esset effectum no
torium. & tenet glo.fi.in.d.c.constitutus. Præ-
dicta tamen distinctio. non habet locum in
periuro; quia periurus nullo modo debet ad-
18 mitti, †etiam si sit toleratus. vt not. glo. &
Archidiaconus. vigesimasecunda, quæst.5.c.
per mili. Et in causa hæreses, maximè re-
quiritur hæc qualitas, quòd compurgator
sit catholicus. vt in tex. in.c. inter. infra
eodem.

Cap. VIII. Ex Tuarum.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio facta secundum purgationem vulgarem, non tenet: & ea non obstante potest de nouo indici purgatio; & admittitur accusatio.*
2 *Purgatio indicitur ratione infamiæ.*
3 *Infamatus de graui crimine potest incontinenti suspendi.*
4 *Sententia lata prætextu pbationis à iure improbatæ, est nulla: quod intellige, vt ibi.*
5 *Purgatio canonica solum indicitur deficiente accusatore.*
6 *Numerus compurgatorum est arbitrarius.*
7 *Purgatio vulgaris est prohibita.*
8 *Ostendere aliquid quis dicitur, si id ostendit per suum iuramentum veritatis, & aliorum credulitatis. Quod intellige, vt ibi.*
9 *Absolutus semel per canonicam purgationem, nõ tenetur amplius se purgare.*
10 *Officium iudicis post præstitam purgationem, quod debeat esse.*
11 *Infamiæ partus, & ipsius effectus est debilis.*
12 *Iudicium peregrinum, an sit reprobatum: remissiuè.*
13 *Purgatio canonica ad hoc, vt valeat, debet fieri coram suo iudice. & nu.15. Declara tamen, vt nu.17. & 18. Et quid iuris sit, si purgandus sit Laicus, vide nu.16. remissiuè.*
14 *Purgatus canonicè, vtrum possit postea accusari.*
19 *Papa delegando, committendoq; causas contra aliquem videtur eximere iurisdictionem inferiori ordinario, quò ad illam causam: adeò quod processus coram illo agitatus nõ ualeat.*
20 *Compurgatores, per quem sint eligendi.*

1 EX TVARVM. Absolutio † facta
secundum purgationem vulgaré
non tenet, & ea non obstante po-
test de nouo indici purgatio, &
admittitur accusatio. h.d. Communis diuisio.
secunda ibi, quia verò. Nota primo, quòd ra-
2 tione † infamiæ indicitur purgatio. de quo di-
3 xi in.c.1.s̃.eod. Secundo not. ꝙ † infamatus
de graui crimine, potest incontinenti suspendi,
secundum glo.1.hic tenet.d.Ant.& D.m. Sed
Io. And. hic voluit, quòd iste fuit suspẽsus, quia
nolebat se purgare. Sicut in simili in.c.2.s̃.eo.
de quo articulo latius dicam in.c.inter.j̃.eod.
in.11.principali articulo. in primo membro.
4 Tertio not. quòd † sententia lata prætexto pro-
bationis à iure improbatæ, nulla est. Quod in-
tellige, quando esset in ea talis error expressus.
vt probatur hic. Ad quæ vide quæ latè dixi
5 in.c.1.s̃.de re iudi. Quarto not. quòd † purga
tio canonica solum indicitur deficiente accu-
satore. de quo dixi in.c.1. supra eod. Quinto
6 not. quòd numerus † compurgatorum est arbi-
trarius. de quo dixi in.c.quoties.s̃.eod. Sexto
7 not. quòd purgatio † vulgaris est prohibita. de
8 qua in tit. sequenti. Septimo not. ꝙ † quis di-
citur

citur aliquid ostendere, si id ostendit per suum
iuramentum veritatis, & aliorum credulitatis.
Quod intellige, quando materia est talis, in qua
aliter non posset haberi concludentior proba-
tio veritatis per veram scientiam. Alias secus,
secundū ea quæ latè dixi in.c.cum causam.§.de
9 testi. Octauo not.arg.quòd † semel absolutus
per canonicam purgationem, non tenetur am-
plius se purgare. de quo latius dicam in.c.acce-
dens.§.eod.in.14.principali artic. Nono no.
10 quod debeat esse † officium iudicis post præsti-
tam purgationem. de quo latius in.c.inter.§.
eod.in.11.principali articulo.in decimoquarto
membro. Decimo not. quòd etiam infamia
11 facti, † & ipsius infamię effectus est delebilis.de
quo dicam in.d.c.inter. & aliquid tangitur hic
in glo. Glo.1.potest recitari per quæst.& per
contrarium, de ti. vt lit.pend. Glo.2. potest
recitari per quæst. & dic de materia ipsius, vt
dicam in tit.sequen. Glo.3. potest recitari per
12 oppositionem, & quæst. quòd iudicium † pere-
grinum non sit reprobatum. Glo.4. in princ.
quærit, & post colligit quatuor argumenta. In
eadem glo. ibi, non sui iudicis, dic, & sic vult
13 glo. quòd ad hoc, vt valeat purgatio † canonica,
debet fieri coram suo iudice. de quo dic, vt di-
cam in nono principali articulo. post glo.
Glo.fin. in princ. sentit contrarium, deinde for-
mat quæst. & recitat duas opin. In eadem glo.
ibi, solius Dei est, dic de hoc, vt dicā in.c.inter
.§.eo.in.11.artic.& in.c.accedēs.§.eo.in deci-
mo quarto artic. In fi.gl. dic, de hoc articulo
14 vtrum purgatus † canonicè possit postea accusa-
ri in.c.de his.supra de accus. in sexto membro.
dixi me hic dicturum. Sed de eo dicam in.d.
c.accedens.in.14.principali artic. Postremo,
quia supra in rubrica dixi, me hic examina-
turum nonum principalem articulum; vide-
15 licet, coram quo iudice fieri debeat † purgatio,
& per quem iudicem sit indicenda, & per quē
sint eligendi compurgatores; dic quò ad pri-
mum, & secundum, quòd debet fieri coram
Episcopo, seu superiori prælato ipsius purgan-
di. vt est tex.in.c.nos inter.§.eod. Et quid iu-
16 ris sit, si purgādus † sit laicus. dic vt dixi in se-
xto principali artic.in.c.4.supra eod. Ad hoc
ergo, vt teneat purgatio, debet fieri coram iu-
dice. Et ideò si sit facta non coram suo iudice,
non tenet, vt hic dicit glo.4. in prin. & sequitur
d. Ant. Quod ego arbitror verum; nisi quis es-
17 set infamatus ratione † gestorum in iudicio co-
ram non suo iudice assumpto per viam proro-
gationis validæ, secundum ea quæ dixi in.c.si-
gnificasti.supra de fo.compet.& facit.l.nullum.
C.de testib. Quinimò etiam fortè dicendum
esset, quod si prorogatio non tenuisset, nihilomi-
nus si ex iudicio agitato contigisset infamatio,
in illo loco, deberet talis infamatus coram illo
iudice se purgare, saltem ratione delicti ibi per-
petrati, vigore cuius sortiretur ibi forum. de
quo latè dixi in.c.postulasti.supra de fo.comp.
Et aduerte, quia quod dixi, quòd ordinarius su-
18 perior, est ille † qui debet indicere purgationē,
& coram quo quis debet se purgare, procedit.
nisi Papa super istis criminibus, vel crimine, de
quibus, vel de quo quis est infamatus, commi-
sisset causam alicui delegato; quia tunc ordina-
rius non posset purgare, vt est tex.in.c penult.
§.eod. Et ratio est, secundum glo.fin.ibi, & se-
19 cundum.D.m. quia Papa † delegando, commit-
tendoq; causam contra aliquem videtur exi-
mere iurisdictionem inferiori ordinario quò
ad illam causam. adeò quòd non valeat proces-
sus coram inferiore iudice agitatus.arg.not.per
Inno.in.c.cum.M.de constitu.&.c.vt nostrum.
de appella. Quò ad vltimum, per quem sint
20 eligendi † compurgatores, dic vt dicam in.c.in-
ter.§.eod.in vndecimo artic.in.2.membro.

Capitulum. IX. Constitutus.

SVMMARIVM.

1 *Purgatorem sufficit esse bonæ famæ; & ab eccle-*
sia toleratum: nec de crimine condemnatū.
2 *Doctus vir, & iustitiæ administrandæ præpositus*
quòd agat ea quæ non sunt iuri consona, non
modicum admirandum est.
3 *Indagatio nimia est vituperanda, potiusquàm lau*
danda. & nu.14.
4 *Sapere plusquàm oporteat, nemo debet.*
5 *Ius summum, summa iniuria.*
6 *Ordinandi quales esse debeant: remissiuè.*
7 *Ordinator debet adhibere magnam diligentiam in*
ordinandis.
8 *In Purgatoribus nō exigitur tanta idoneitas, quā*
ta in ordinandis.
9 *Iuramenti forma duplex, quam possunt præstare*
purgatores.
10 *Purgatores quot qualitates debeant habere.*
11 *Statuto stante, quòd aliquis proculdubio admit-*
tatur absque illius indagine; non tollitur pro-
pter hoc quin debeat inquiri de persona eui-
denti illegitimitate, vel infamia.
12 *Statuto remouente omnem exceptionem etiam*
nullitatis, non intelligitur remota exceptio
nullitatis patentis. & nu.seq.

1 CONSTITVTVS. Sufficit, † quòd
purgator sit ab ecclesia toleratus,
& bonæ famæ, nec de crimine cō-
demnatus. h.d. Primò ponitur
facti narratio, & reprehensio. Secundo proui-
sio, ibi, sanè. Not. primò, quòd non modicum
2 admirandum est, quòd † vir doctus, & iustitiæ
administrandæ præpositus agat ea, quæ nō sunt
iuri consona. ad idem.c.in ijs.supra tit.proxi.
3 Secundo not. quod † nimia indagatio, seu exami-
natio est vituperanda potius, quàm laudanda;
4 quia non debet quis plus velle † sapere, quàm
debeat sapere, vt in.c.1.de renun.lib.6. Vnde
tex iste optime facit ad authoritatem Cicero-
nis in primo officiorum, inquientis, iam est tri-
5 tum sermone prouerbium, † summū ius, sum-
ma iniuria est. & adde quod statim dicam in se-
6 cunda glo. Tertio not. arg. † quales debeant
esse

esse ordinandi, de quo latius hic in glo. 3. & la-
tius per Host. in sum. in tit. de temp. ord. §. cui.
7 Quarto not. † quòd ordinator debet magnam
diligentiam adhibere in ordinando, vt ordinet
8 idoneos. Quinto not. † ꝙ in purgatoribus nõ
exigitur tanta idoneitas, quanta in ordinandis.
9 Sexto not. duplicem † iuramenti formam, quã
possunt pręstare purgatores, de quibus latius in
.c. sequen. in. 11. artic. in tertio membro. Se-
10 ptimo not. quot in purgatoribus † qualitates
exigantur. de quo latè dixi in. c. cum. P. supra
eod. Vltimo not. ex fi. argumentum, quòd li-
11 cet statutum dicat, ꝙ † aliquis proculdubio ad-
mittatur absque illius indagine, seu aliqua in-
dagatione, quòd non tollitur, quin per hoc de-
beat inquiri de euidenti illegitimitate personæ,
vel infamię nota. secundum. d. Ant. de quo vide
singularem glo. in verb. imperfectã. in. l. 1. §.
hoc interdictum. ff. de tab. exhib. Ex qua pro-
12 batur, quòd licet † statutum remoueat omnem
exceptionem, etiam nullitatis, non intelligitur
remouere exceptionem nullitatis patentem.
Facit quod not. in clem. 1. de re iudi. Vnde no-
tabiliter dicit Oldr. consi. 106. quòd licet sta-
13 tutum dicat, quòd † exceptio nullitatis in ali-
quo non habeat impedire executionem sen-
tentiæ, intelligitur de nullitate, quæ requirit
altiorem indaginem. Secus de ea, quæ est in
promptu. per. l. 3. §. ibidem. ff. ad exhiben. & l.
ille à quò. §. si de testamento. ff. ad trebell. Et
vide de materia, quæ latè dixi in cle. vni. de se-
quest. poss. & fruc. In glo. 2. in fi. dic, quòd in-
14 dagatio nimia † pernitiosa, calida, deceptiua, &
superflua, est vituperabilis. Secus si est rationa-
bilis, & vtilis, & ad verum intellectum eius, de
quo queritur. ita loquitur. l. ita vulneratus. alle-
gata pro contrario. Facit. c. capellanus. supra
de feri. §. 1. & c. 2. §. 1. supra de transla. epis. Et
de materia vide quod latius dixi in clem. 2. de
iudi. & in. c. dilecti. supra de iudi. Glo. 1. ponit
qualitates ordinandorum. dixi supra in quarto
notabili. Glo. pen. sentit contrarium. In fi.
dic, vt latius dixi in c. cum. P. supra eod. Glo.
fi. format duas quæstiones. In fi. dic de his. qq.
glo. prout dixi in. d. c. cum. P. in octauo princi-
pali articulo.

Cap. X. Inter Solicitudines.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus propter magnitudinem criminis, potest suspendi ab officio, & beneficio, donec se purgauerit. Et dic vt nu. 8.*

2 *Prælatus debet esse solicitus in officio sibi commisso.*

3 *Diligentia est mater virtutum; & negligentia nouerca.*

4 *Negligentia in prælatis est peccatum mortale; in alijs verò ita demum est peccatum, si negligitur quod præcipitur.*

5 *Papa specialiter. & principaliter debet inuigilare contra hæreticos.*

6 *Hæretici appellantur vulpeculæ.*

7 *Ad purgationem quis compelli potest per suspensionem ab officio, & quandoq; à beneficio.*

9 *Iudex subsistente causa potest pœnam alterare.*

10 *Suspensus ab officio, non propter hoc censetur suspensus à beneficio.*

11 *Prælatus præcedente infamia publica, potest cõtra subditum de veritate criminis inquirere.*

12 *Criminis veritas per solam famam non probatur.*

13 *Purgatio est indicenda inquisito, contra quem licet non sit plenè probatum, tamen remanserit infamia.*

14 *Purgatio indicitur propter infamiam; graue scandalum, & vehementem suspicionẽm.*

15 *Rigor cum æquitate est temperandus: remissiuè.*

16 *Purgatio in loco infamiæ est peragenda: remiss.*

17 *Purgatores quales esse debeant: remissiuè.*

18 *Purgationis præstitæ effectus.*

19 *Infamia orta ex malis operibus, tollitur per virtuosos mores.*

20 *Suspensus ab officio, non videtur prohibitus prædicare.*

21 *Hæreticus ad fidem conuersus, licet audiatur, & non degradetur, neque tradatur curiæ sæculari; non tamen audiatur quò ad pœnitentiam, quominus ad eam peragendam in arctum monasterium detrudatur.*

22 *Purgatio in quo loco, & coram quibus sit facienda.*

23 *In purgatione qualiter procedatur: & sub qua forma fieri, & præstari debeat.*

24 *Purgationem qui indicere debet, quid agere debeat. Et ibi, an teneatur præfigere terminum accusare volentibus. An verò hoc sit ipsius arbitrarium.*

25 *Iudex volens terminum præfigere accusare volentibus, an sufficiat quòd illum præfigat per generale edictum, quo certus terminus statuatur accusare volentibus: An verò exigatur quòd illum præfigat alicui in specie.*

26 *Citationis prædictæ, & termini præfigendi, quæ sit practica, & forma.*

27 *Citatio generalis debet fieri in casu præmisso, licet prius facta fuerit specialis.*

28 *Infamatus si sit aliquis de aliquo certo commisso delicto cum aliqua certa persona, propter quod specialiter posset illius, vel alterius interesse, vtrum illo specialiter non citato, vel illi termino specialiter non assignato, teneat indicta, & facta purgatio.*

29 *Citandus non est ad validitatem actus ille, contra quem non dirigitur petitio, nisi ipsius specialiter intersit respectu directæ citationis.*

30 *Iudex quid agere debeat accusatore comparente. Et ibi quid si non comparuerit accusator.*

31 *Ad infamiam detegendam potest Episcopus compellere subditos sub vinculo iuramenti, & banno christianitatis.*

32 *Iudex quid agere debeat patefacta infamia, & deficiente accusatore, ac potestate probandi delictum, vel subsistente vehementi suspitione, aut graui scandalo.*

33 *Contraria contrarijs remedijs curantur.*

34 De-

34 Delictum vbi est consumatum, monitio est frustratoria.
35 Iudex an debeat prius citare purgãdum, antequã purgationem indicat.
36 Citari debet ad actum ille, cui actus potest praeiudicare.
37 Purgandus citatus, si comparet, & dicit, domine iudex, non intẽdo me purgare, sed clarè ostendere me non esse culpabilem in tali delicto, quid agendum.
38 In claris non est opus coniecturis.
39 Citari an debeat ille, contra quem commissum est delictum, si existente infamia, de hoc indicenda sit purgatio ei, qui deliquit, & si de offensi interesse tractetur. Et nu. 40. Quid dicendum si accusatio non fuit porrecta prius per offensum, & nunc comparens dicat, quòd quia aliter iniuriam probare non potest, protestatur non procedendum esse in tali purgatione, nisi se citato. Et nu. 41. Quid agendum, si nullus comparuit ad talem protestationem faciendam. Et nu. 42. Quid agendum, quando accusatio fuit porrecta, & fortè accusator in accusatione defecit.
43 Iudex quid agere debeat in ipsa purgatione indicenda factis citationibus, & infamato comparente, nec aliquid opponente ad impediendum purgationem.
44 Quadrimestre tempus datur indicatis.
45 Purgatio si indicatur absque termini praefixione, intelligitur statutus terminus quatuor mensium.
46 In purgatione, an dicatur defecere, qui se non purgat intra terminum praefixum à iudice. Et an differentia sit inter assignare terminum ad se purgandum; & purgationem indicere ibid.
47 Iudex quando statuit terminum ad purgationem, an possit illam indicere cum pœna, & sine pœna.
48 Iudex non potest pendente termino ad purgandum suspendere ab officio, & beneficio: Declara tamen vt nu. 50. & nu. 53.
49 Condemnati, qui appellauit, debet integer status remanere.
51 Cap. ex tuarum. supra eod. declaratio.
52 Papa quando facit aliquid, non est vlterius disputandum.
54 In purgando laicum possunt exerceri alia remedia prodita contra contumaces.
55 In purgatione canonica, vtrum requiratur litis contestatio.
56 Cap. placet. infra eod. declaratur.
57 Cap. cum. I. & A. de re iudi. declaratur.
58 In purgationis ĩdictione quid agere debeat iudex.
59 In purgatione haeresis maior numerus compurgatorum exigitur. Et multa alia specialia, vt infra vsque ad nu. 68.
60 Requiruntur etiam duo Episcopi: quamuis agatur de purgatione Decani.
61 Et indicitur ad primum sonitum infamiae.
62 Fit quoque suspensio ab officio, & beneficio.
63 Compurgatores debent habere notam vitam purgandi, etiam praeteritam.
64 Extensio in pœnalibus, non fit ex identitate rationis.
65 Purgatio in crimine haeresis respicit fauorem publicum, & animae.
66 Purgandus debet abiurare publicè familiaritatem haereticorum.
67 Purgandus in alijs criminibus, an teneatur abiurare se similia non facturum in posterum.
68 Infamatus de vna specie haeresis, non solum de illa, sed etiam de omnibus cogitur se purgare, & generaliter abiurare. & nu. 78. Quod tamen intellige, vt ibi.
69 Purgatio an requiratur eadem in regularibus clericis, quae requiritur in saecularibus.
70 Purgandi quod sit officium, & qua forma ab ipso in purgatione seruanda. Et primo, quòd debet praestare iuramentum veritatis, data scientia. nu. 71.
72 Iuramentum credulitatis, non autem veritatis, est exigendum ab eo, qui non habet scientiam rei.
73 Purgandus quibus verbis, & qua forma debeat praestare iuramentum.
74 Purgationis, an certa forma sit seruanda inter cõiuges ratione frigiditatis, & impotentiae coeundi; & per quem praestanda sit haec purgatio, an per masculum, an per fœminam, an per vtrumque.
75 Purgationem inter coniuges iudex non debet indicere, nisi ad petitionem ipsorum, vel alterius eorum.
76 Infamatus de vno delicto, an debeat se purgare de pluribus.
77 Cap. ego Berengarius. dist. 2. declaratio.
79 Reus est omnium, qui in vno deliquit.
80 Purgando an sufficiat iurare se esse immunem à delicto, de quo est infamatus.
81 Fori pœnitentialis, & fori contentiosi varij sunt effectus.
82 Cap. si. infra eod. declaratio.
83 Purgandus à quo tempore debeat praestare iuramentum purgationis; an à tempore promotionis; an à tempore natiuitatis. Et ibi plenè declaratur, multipliciter distinguendo.
84 Approbasse non dicitur quis quod ignorauit.
85 Iuramentum praestare in purgatione an teneatur, qui vouit non iurare. Et ibi quòd sic.
86 In iuramento semper intelligitur excepta superioris authoritas.
87 Purgandus si sit criminosus, infamis, vel periurus, an debeat se purgare per iuramentum. Et nu. 90. Quòd hoc sit arbitrarium iudicis.
88 Periurus cogitur subire iuramentum oneris.
89 Infamia sola de iure canonico nõ sufficit, vt perueniatur ad tormẽta, nisi quis aliàs sit probatus criminosus. Et ibi quid de iure ciuili remiss.
91 Episcopus se purgans, an debeat tangere euangelia.
Episcopus solum iurat praesentibus euãgelijs. ibi.
92 Papa abiurando, tenetur tangere euangelia in crimine haeresis, & simoniae.
In alijs verò criminibus, nec tenetur iurare, nec alios compurgatores adhibere: sed statur à ipsius

ipsius simplici assertioni; vt nu. 97.

93 *Simonia est similis hæresi.*

94 *Deponentes de credulitate, an iurando teneantur tangere sacra. & nu. 95.*

96 *Manus, per quam corpus, & sanguis Christi conficitur, iuramento polluì non debet.*

98 *Purgare se per procuratorem, an quis possit, cum purgandus debeat tangere euangelia propria manu. vsque ad nu. 102.*

Per iuramentum potest quis se obligare per procuratorem. ibidem.

99 *Iuramentum purgationis debet præstari in propria persona.*

Iurare in propria persona, vel propria manu; & iurare per proprium iuramentum, differunt. ibidem.

100 *Iuramentum, quod præstat procurator ex speciali mandato, est proprium principalis.*

101 *Testis non potest iurare per procuratorem. Et ibi ratio redditur.*

102 *Purgandus per nudam assertionem, seu negationem, potest se purgare per procuratorem.*

103 *Purgandi officium quod debeat esse.*

104 *Compurgatorum officium quod sit. usq; ad nu. 10.*

105 *Compurgatores non debent iurare de veritate, sicut purgandus. Et hæc est communis opinio in omnibus casibus. vt nu. 107.*

106 *Factum alterius non potest alteri repræsentari, nec per viam indirectam. Declara tamen vt ibi.*

108 *Testes deponentes de credulitate, & secundum conscientiam, sunt voluntarij: qui verò deponunt de veritate repræsentatorum alicui sensui corporeo, sunt necessarij.*

109 *Periurus non est, iurans de credulitate, si in veritate ita credebat, licet fallatur.*

110 *Compurgatorum vnus, si iurat, quòd non credit purgatum iurasse veritatem; quid iuris sit: remissiuè.*

111 *Iudicis officium quod sit præstita, vel non præstita purgatione: remissiuè.*

112 *Sententia purgationis, an sit interlocutoria, vel definitiua: remissiuè.*

INTER SOLICITVDINES.
1 Propter † magnitudinẽ criminis
infamatus potest suspendi ab offi
cio, & beneficio, donec se purga-
uerit. h.d. primo. Et augetur propter hoc nu-
merus compurgatorum, hoc secũdo. Et purga-
tores debent esse catholici, & probatæ vitæ, &
noti, hoc tertio. Et ex causa post purgationẽ
quandoq; quis ad tempus suspenditur, hoc
quarto. Et quandoq; deficiens in purgatione,
punitur vt coniunctus hoc quinto. secunda ibi,
attendentes. tertia ibi, ita tamen. quarta ibi, pur
2 gatio. quinta ibi, si forsan. Nota primo, † q ad
prælatum spectat solicitum esse in officio sibi
3 commisso. Est † enim diligẽtia mater virtutũ
in opere suo, vt dicitur dist. 83. c. nihil. sicut ne-
gligentia est nouerca virtutum, vt est tex. ibi.
Ad quod vide quæ dixi in. c. ad audientiam. ẽ.
de homici. in septimo principali artic. Et est
4 negligentia † in prælato peccatum mortale, vt
not. glo. pen. in. c. ea quæ. ẽ. de offi. archid. not.
Hostien. in. c. inter cætera. de offic. ord. Sed
in alijs non prælatis, ita demum est peccatum, si
negligitur quod præcipitur. vt not. Io. And. in
5 d. c. inter cætera. Secundo not. q † Papa spe-
cialiter, & principaliter debet inuigilare contra
6 hæreticos. Tertio not. q † hæretici appellan-
tur vulpeculæ, ex eo quòd latrent, & ad instar
vulpium latebras quærant. Quarto not. mo-
7 dum † compellendi quem ad purgationem;
videlicet per suspensionem ab officio, & quan-
doq; à beneficio. de quo dicam. j. post glo.
8 Quinto not. quòd † infamatus regulariter non
debet suspendi à beneficio, antequàm deficiat
in purgatiõe; nisi ppter criminis immanitatẽ.
de quo dicam in loco prædicto. Sexto not. q
9 iudex, † causa subsistente, potest pœnam altera-
re. Nam licet ecclesiastica constitutio diceret,
q tantum ab officio deberet suspendi, tamen
non reprobatur factum istius Archiepiscopi,
qui ex causa suspẽdit etiam à beneficio. de qua
materia plenè per legist. in. l. quid ergo. §. quid
ergo. ff. de his qui no. infa. Septimo no. q licet
10 quis † sit suspensus ab officio, non propter hoc
censetur suspensus à beneficio. Et sic in hoc
accessorium non sequitur naturam principalis.
Sed de hoc, an, & quando suspensus ab officio,
censeatur, vel non, à beneficio suspensus, vide
glo. & doct. in clem. fi. de pœ. Octauo not. ex
11 secunda parte, quòd prælatus præcedente infa-
mia publica, potest contra subditum de verita-
te criminis inquirere, de quo dic, vt latissimè
dixi in. c. qualiter. 2. ẽ. de accusa. in nono prin-
12 cipali artic. Nono not. q † per solam famam,
criminis veritas non probatur. Et quantum
probet fama, & de ipsius effectibus vide quod
latissimè dixi in dicto. 11. artic. quæst. 11. & ali-
qua in repet. c. fi. de iureiuran. in tertio artic.
Decimo not. quòd licet crimen per inquisi-
tionis viam non potuerit plenè probari, non
13 tamen est inquisitus † simpliciter absoluendus,
sed est ei, infamia remanente, purgatio indicen
da. Vndecimo not. tria propter quæ sit indi-
cenda purgatio; & propter quodlibet de per se,
licitum est purgationẽ indicere. videlicet, pro-
14 pter infamiam, graue † scandalum, & vehemen-
tem suspicionem. de quibus dixi in. c. 1. supra
eod. in tertio principali articulo. Duodecimo
15 not. quòd † rigor est cum æquitate temperan-
dus. de qua materia vide quod dixi in. c. fina. &
ibi per docto. ẽ. de transactio. & latius dixi in
clem. 1. de iudi. Decimotertio not. quòd pur-
16 gatio † in loco infamiæ peragenda est. de quo
dicam infra post glo. in decimo princip. artic.
17 Decimoquarto not. quales debeant esse † com-
purgatores. de quo latius dixi in. c. cum. P. ẽ.
eod. in octauo principali artic. Decimoquin-
18 to not. quòd † effectus præstitæ purgationis
est, vt spoliato beneficium restituatur; & repo-
nendus est purgatus in pristinum statum. Qđ
est verum, si post purgationem præstitam nul-
lum remaneret scandalum. Aliàs potest ratione
scan-

scandali, etiam post purgationem, purgatus remanere suspensus. de quo dicam latius in.c. accedens. infra eod. in decimoquarto articulo.
19 Decimosexto not. quòd infamia † orta ex malis operibus, tollitur per bonos, & virtuosos mores in contrarium; nam contraria contrarijs tolluntur. de pœniten. distinctio.2.c. t. Et contraria in contraria per corruptionem, & generationem conuertuntur. Decimosepti-
20 mo not. quòd licet quis sit suspensus † ab officio, non tamen propterea videtur prohibitus prædicare. Nam huic suspenso ab officio mandatur, quòd interim prædicaret. Decimooctauo not. quòd deficiens in purgatione, punitur vt conuictus. de quo latius dicam in.c.fina. infra eod. in decimoquinto principali articulo. Vltimo not. quòd licet hæ-
21 reticus ad fidem † conuersus audiatur, & non degradetur, nec tradatur curiæ sæculari, non tamen auditur quò ad pœnitentiam, quominus ad eam peragendam in arctum monasterium detrudatur, vt hic in fin. Glo. 1. in princip. quærit. deinde in versic. vnde not. ponit modum, & formam procedendi in purgatione. deinde quasi in fi. sentit contrarium de .c.cum non ab homine. & soluit. In eadem ibi, vnde not. dic de forma, & de modo procedendi, vt statim latius dicam post glo. in vndecimo principali articulo. Glo.2. colligit argumentum, & soluit contrarium, quod posset formari. In eadem glo. ibi, non infament, dic.f. infamia iuris. In ead. glo. sugillat opinionem, dic.f. infamia facti. In ea glo. in fi. dic de materia istius glo. vt latius dixi in.c. t. supra eod. in tertio principali articulo. quæst. 3. Glo.3. sentit contrarium ad tex. quòd non requiritur tantus numerus. In eadem glo. ibi, ordinaria purgatio, dic de hoc articulo numeri compurgatorum, vt latè dixi in.c. quoties. supra eod. in septimo principali articulo. In fi. glo. dic de materia istorum duorum versuum, vt statim dicam post glo. in decimo principali articulo. Glo. super ver. familiaritatis. quærit, & colligit argumentum. In fi. glo. dic de hac materia, vt dixi in.c.nulli. supra de accusa. vbi vide ad materiam notabiles authoritates. Glo. penult. fortificat tex. & adducit quædam similia. In fi. glo. dic, vt dicam statim post glo. in vndecimo articulo, in secundo membro. Glo. fina. opponit, & dupliciter soluit. Et vltima solutio quò ad terminos nostros melior est. Non haberet tamen locum, quando iste reincidisset; nã si reincidisset, videtur præcedens solotio esse melior; quæ ita intelligendo, est valde singularis in hoc articulo, de quo tamen dic, vt latius dicam infra eod. & in.c. fi. in decimoquinto principali artic. Postremo, quia supra in rubr. egò dixi me hic dicturum de decimo, & vndecimo principalibus articulis. idcirco venio ad decimum. Decimo igitur principaliter quæro, in
22 quo loco, & coram quibus sit facienda † purgatio. Sol. tex. noster expressè vult, quòd in loco infamiæ. & ad hoc etiam glo. hic, super ver. vbi noscitur. allegat sex iura ad hoc. Facit etiam ad prædicta. 24. quæst. 1.c. pudenda. & 23. quæst. 4.c. si illic. Et vide quod latius dixi in materia remissionis ratione delicti, in.c. postulasti. supra de fo. competen. in secundo principali articulo. Et ratio, quare in loco infamiæ, & non alibi, sit indicenda purgatio, potest esse; quia alibi vbi non esset infamatus, de facili reperiret purgatores. Et quia ex tali purgatione alibi facta, ipsius infamia, vel scandalum minime tolleretur. Facit quod not. Archidiaco. 2. quæstio. 7.c. testes. vbi dicit, quòd famæ discussio ibi fieri debet, vbi ortum habuit, & vbi est infamatus conuersatus. Et per illos qui cum eo conuersati fuit. vt probatur in dictis iuribus, & supra de elect. c. scriptum. & .C. vbi de crim. agi. opor. l. t. &.2. Et si quis sit infamatus inter laicos, inter ipsos se purgabit. Si verò inter clericos tantum, coram clericis purgationem faciet. supra de accusat. c. qualiter. 2. nam vbi nascitur malum, ibi etiam debet mori. 2. quæstio. 1. c. si peccauerit. Et hinc emanarunt illi duo versus. Quem plebs accusat &c. de quibus hic in glo.5. in fi. Et per Hostien. in summa. eod. titu. §. quotus. vnde purgatio publicè debet fieri, si est publicè diffamatus. 2. quæst. 5. c. præsbiter. 2. & 23. distinctio. c. illud. Si verò tantum apud clerum, priuatim purgabitur. 15. quæstio. 5. c. 1. & ibi glo. distinguit inter infamiam publicam, & occultam. & ita debet intelligi quod ibi not. Archidiaco. & 2. quæstio. 5. in summa. Dicit tamen idem Archidiaco. post Ioan. de Fantu. 23. distinctio. c. illud. quòd aut loquimur de iam ordinato purgando, et seruatur dicta distinctio. Aut de purgando ordinando, & debet esse publica; quia cum sit publicè examinandus, & ex contradictione electionis suspectus habeatur, in publico debet purgari; vt qui omnibus alijs præficitur, ipsis omnibus irreprehensibilis habeatur. argumento eorum, quæ notantur in dictis iuribus.

23 Vndecimo principali articulo tractandum est, qualiter † in purgatione procedatur; & qualiter, & sub qua forma fieri, aut præstari debeat; pro cuius articuli plena declaratione, distinguo quatuor membra principalia. Primum membrum erit, quod sit officium iudicis, & quam formam debeat seruare in indicenda purgatione. Secundum, quod sit officium purgandi, & quam formam debeat seruare. Tertium, quod sit officium purgatorum, & quam formam debeat seruare. Quartum membrum, quod, & quale sit officium iudicis post præstitam purgationem, vel post quã quis in purgatione deficit. Circa primum,
24 quid agere debeat † superior indicens purgationem. Aduertendum est, quòd nostra glo. hic dicit, quòd Episcopus in primis debet præfigere certum terminum accusare volentibus, vt.§. de clande. desponf. c. cum inhibitio. & decreto. 2.q.5.c. præsbiter. 2. & Specul. in tit. de abolit. § fin.

§.fina.circa fin.per.c.lator. supra qui fi. sint le-
giti. &.c.fina. supra qui matr. accusa. poss.
Aduerte tamen circa prædicta, quia. D. m.
hic voluit, quòd quanuis superior non habeat
probationes spontaneas, non tamen talem
terminum accusare volentibus, statuere com-
pellitur, quanuis accusator se non offerat; sed
est in eius arbitrio, etiam absque termini præ-
dicti præfixione, purgationem indicere. &
idem tenet in.c.2. &.c.ex tuarum. supra eod.
& in.c.penult. infra eod. vbi dicit de hoc esse
tex. non variando, nec violando litteram, quan-
uis Innocen.ibi videatur vacillare. Ego arbi-
tror, quòd vtraque opinio sit sustentabilis.
Puto tamen, quòd si infamatus comparens,
diceret; domine iudex præfigatis terminum
accusare volentibus, ad hoc, vt si compareat
accusator, eo deficiente in probatione non
teneat me purgare; aut saltem cum maiori
facilitate, & minori solemnitate ad purgan-
dum admittar, quòd forte hoc casu potius
necessitetur ad terminum statuendum, maxi-
mè quia, vt dixi in.c.1. supra eod. in tertio
articulo. purgatio est remedium subsidiarium.
Sed quæro circa prædicta, vtrum eo casu, quo
25 iudex † disposuit talem terminum præfige-
re, sufficiat illum præfigere per generale edi-
ctum, quo certus terminus statuatur accusa-
re volentibus, an vero exigatur, quòd præ-
figatur alicui in specie. Solu. hanc quæstio-
nem non reperi tactam per aliquem docto.
Circa eam tamen sic arbitror dicendum, quòd
si diffamatio istius purgandi sit generalis, pu-
ta, quòd sit criminosus, vel specialis; puta,
quòd commisit furtum, vel adulterium; sed
non exprimitur cum quo commiserit, & tunc
sufficiet proponere edictum in genere. per
nota. per Ioan. Andr. in.c.2. qui ma. accu. poss.
& per Hostien. in.c. ad nostram. 2. de iure-
iuran. & per ea quæ dixi in clemen. 1. de iu-
di. & in.c. qualiter. 2. de accusat. quæstio. 97.
& aliquid post. D. m. in.c. exhibita. super
glo. 1. de iudic. per nota. in.c fina. de electio.
lib. sexto. Si verò persona est certa, puta, ꝙ in-
famatus est aliquis ꝙ cõmisit adulterium cum
.B. vxore. P. vel commisit furtum ipsi. P. an
.P. sit terminus specialiter assignandus, seu
notificandus, infra quem debeat accusare, si
vult; & arbitror dicendum quòd sic; cum sit
certus ipse. P. cuius potest fortè interesse.
per not. in .l. ea quidem. C. si mancip. ita fue.
aliena. Facit quod not. in .l. meminerint. C.
vnde vi. & quod not. Pet. de Anchara. in.c.
fina. de electio. lib. sexto. Conclude ergo,
quòd si persona est certa, cuius interest, de-
bet specialiter notificari. Si generalis, gene-
raliter per edictum generale. vt nota. Barto.
in.l. si diu. ff. ex quib. cau. in possess. mit. &
in.l. si seruus. ff. de bo. aucto. iudi. poss. Et sic
habes vnam differentiam inter personam cer-
tam, & incertam in prædicta notificatione fa-
cienda. Est etiam, vt arbitror, & alia diffe-
rentia, quia quando persona est incerta, de-
bet fieri talis citatio, & termini statuitio per
edictum generale, cum solemnitate trinæ ci-
tationis; nec sufficit vnica cum perempto-
rio. Facit quod not. in simili Ioan. Andr.
in.c.ex tuæ. supra de cleric. non resid. & ibi
not. Ioan. de Imo. quem omnino vide. & est
glo. in clemen. 1. de vita & honest. cleric. Fa-
cit tex. & glo. in.c. constitutionem. §. statui-
mus. de senten. excommunica. lib. 6. Sed si
persona esset certa, cui ratione interesse ipsius
esset præfigendus, & notificandus terminus,
posset in prima citatione inijci peremptorium,
secundum ea quæ traduntur in.l. tres denun-
tiationes. C. quomodo & quando iud. & quod
dixi in clemen. 1. de iudi. & per Ioan. de Imo.
in.d.c. ex tuæ. vbi allegat multa alia iura, quæ
potes videre. Secundo quæro, de practica,
26 & † forma in prædicta citatione, & termini
præfixione. Solu. arbitror, quòd hæc sit for-
ma seruanda. Nos. B. de nobilibus de Mon-
te Galinio Episcopus Senensis, cum intenda-
mus. P. clerico de talibus delictis infamato,
exprimendo delicta, si sunt certa, vel genera-
liter infamato, si delicta sunt incerta, purga-
tionem canonicam indicere, monemus, & ci-
tamus omnes qui sua putauerint interesse,
quatenus infra triginta dies, vel alium termi-
num, non curo, debeant ipsum. P. de deli-
ctis & criminibus accusasse. Aliàs post dictũ
terminum non audientur. Et hoc pro primo
termino. & finito primo termino, potest si-
militer secundum terminum per generale edi-
ctum statuere. quo finito, sub speciali formæ
statuat tertium terminum, subiungendo pro
termino peremptorio. Et est vtile, quòd ap-
ponatur in fine illa clausula, quòd postea amo-
do non audietur, per ea quæ dicam in.c. acce-
dens. infra eod. articulo decimoquarto. Et
hæc procedunt, quando quis esset generaliter
infamatus, vel specialiter de crimine non com-
misso in certam personam. Et si de crimini-
bus commissis in incertã esset infamatus, re-
spectu citationis de eo cuius interest, speciali-
ter posset in prima citatione, vt supra dixi,
mitti peremptoria, vt puta. Nos .N. &c.
tibi. A. cui. P. clericus dicitur commisisse,
vel tuam vxorem adulterasse, statuimus termi-
num triginta dierum, quorum decem pro pri-
mo, decem pro secundo, & decem pro tertio
termino peremptorio assignamus, infra quem
debeas ipsum accusare, si vis; cum intendamus
ad purgationem ipsius descendere. Alioquin
termino elapso, iustitia mediante ad purgatio-
nem ipsius procedemus. Et not. quòd facta
27 ista † citatione speciali, etiam fienda est alia ge-
neralis per edictum generale de alijs, qui vel-
lent accusare sub trina termini distinctione.
vt supra dixi. Sub qua etiam distinctione
posset fieri citatio, vel termini præfixio certæ
speciali personæ, sub eo termino, quem iudex
congruũ arbitrabitur. Et prædicta omnia nota-
bis, quia per doct. non tanguntur. Tertio quæro,
aliquis est infamatus de aliquo certo commisso

delicto

delicto, cum aliqua certa persona, propter
quod specialiter posset illius, vel alterius inte-
resse, vtrum illo specialiter non citato, vel illi
termino specialiter non assignato, teneat indi-
cta, & facta purgatio. Solu. arbitror quòd sic,
& quòd propter hanc omissam citationem
non inualidatur purgatio; quia quòd talis cita-
tio, & termini præfixio requiratur pro forma
speciali, non memini me legisse. Præterea pro
hac decisione facit quod singulariter not. Bar.
in. l. 3. C. quomo. & quan. iu. vbi dicit, quòd si
contra aliquem certum non dirigatur petitio,
29 ille talis de necessitate † non est citandus ad va-
liditatem actus; nisi ipsius specialiter intersit
respectu directæ citationis; allegat not. per In-
nocen. in. c. humilis. supra de maio. & obed. Et
hoc etiam tenet ibi Io. Andr. in ver. requiratis.
per tex. in. l. etiam. §. fina. ff. de minorib. & l. 1.
primo respon. ff. de magist. conue. Subdit ta-
men, quòd alij dicunt, quòd non tenet, nisi per
edictum solemniter sint vocati. ff. quæ senten.
sine appella. rescin. in. l. 1. §. item cum ex edi-
cto. Loquitur tamen ibi, in citatione gene-
rali; sed prima dictum placet plus mihi. Sed
aduerte; quia si talis, cuius posset interesse spe-
cialiter non citaretur, non præiudicaretur si-
bi, sicut præiudicaretur, quando specialiter ci-
taretur. Ad quod vide quod dicam in. c. acce-
dens. infra eod. in decimoquarto princip. artic.
Quarto quæro, his peractis, quid agere debeat
30 iudex, si † accusator comparuerit. Solu. glo. pe-
nult. 2. quæst. 5. in. c. præsbiter. 2. concludit,
quòd talis accusator canonicè audietur. per
tex. 2. quæst. 5. c. omnibus. & 25. quæst. 5. c. 1.
& supra eod. c. ex tuarum. Et si accusatus con-
uincatur canonicè punietur. vt. d. c. 1. Si verò
accusator non comparuerit, & mala fama cre-
scit, tunc secundum glo. hic, & clarius in. d. c.
præsbiter. 2. quæst. 5. potest Episcopus voca-
tis ecclesiæ senioribus ad inquisitionem pro-
cedere. de qua inquisitione, formam ponit il-
la glo. Sed tu vide quæ latè dixi in. c. qualiter.
2. supra de accusat. in decimo principa. artic.
& in vndecimo. Et dicit hic. D. m. quòd aut
superior habet probationes paratas, & non
est vtile statuere terminum accusare volenti-
bus; quia posset supponi amicus, & fieri col-
lusio. Vnde debet potius procedere per viam
inquisitionis contra ipsum infamatum. Sed
tu dic quòd ad hanc quæstionem vtrum supe-
rior, ad hoc, vt possit inquirere, habeat necesse
præfigere terminum accusare volentibus, vt
latius dixi in. d. c. qualiter. in vndecimo princi-
pali articulo. quæst. 93. Si verò nullus apparet,
& suspitio verisimilis sit, de subito potest su-
perior inquirere de infamia. vt in. c. 2. supra
eod. Ad quod vide quæ dixi in. c. 1. supra
eod. in tertio principali artic. & in quarto. ver.
principaliter requiritur. in fi. ante secundam
quæstionem. Et ad hanc infamiam detegen-
31 dam potest † compellere subditos sub vinculo
iuramenti, & banno christianitatis, hoc est, sub
pœna excommunicationis, vt. d. c. 2. supra eod.
& ibi dixi. Quinto quæro, his peractis, & pa-
32 tefacta infamia, & deficiente accusatore, & po-
testate probandi delictum, vt dictum est, vel
subsistente vehementi suspitione, aut graui
scandalo, quid agere debeat? Sol. debet ani-
maduertere, an delictum sit emendabile, vel
non, si est emendabile, hoc est, quia habeat cau
sam continuam, & successiuam. Exemplum
in clerico, qui teneret concubinam, vt foca-
riam, aut haberet frequentē accessum ad aliquā
mulierem, vel esset suspectus; quòd exerceret
vsuras; his casibus debet superior ipsum prius
charitatiuè monere. c. cum in iuuentute. ī. eod.
& primo monere seorsum, & occultè, vt se à
tali crimine abstineat. Et si non abstinuerit,
debet coram duobus, vel tribus testibus ipsum
monere. Et si non emendauerit, debet publi-
ca increpatione increpare. Quod si se non
correxerit, tunc debet ei publicam purgatio-
nem indicere, & suspendere ab officio vsque
ad condignam satisfactionem, hoc est, vsque ad
purgationem. vt. c. 2. & ibi dixi supra eod. Et
sic videtur velle tex. iste à contrario sensu, quòd
si in prima, secunda, vel tertia monitione, talis
se correxerit, quia tunc non sit indicenda purga
tio. & ita sentit glo. in ver. emendauerit. quia
taliter infamatus à tali infamia per contrarium
factum, & emendationem videtur se purgare.
33 & sentit glo. & D. m. in. d. c. 2. quia † contraria
contrarijs remedijs curantur, vt hic. & de pœ-
nit. distin. 2. c. 1. Et hoc mihi placet, inquan-
tum per talem correctionem, & desistentiam
cesset infamia, ita quòd amplius populus fide-
lium in eo scandalum non patiatur. Secus si
tale scandalum per cessationem suam non tol-
leretur, vt puta, quia remaneret infamatus pro-
pter illam frequentiam, vel quia aliam similem
fornicationem, vel simile delictum commi-
sisset. Nam hoc casu, si fidelium populus in eo
tolerato, non purgato scandalum pateretur,
esset illi indicenda purgatio; sicut in quolibet
delicto momentaneo. argum. d. c. 2. in fi. supra
eod. iuncto. c. causa cessante. supra de appella.
vnde intelligo. d. c. 2. quòd à contrario sequa-
tur, vt dictum est, quòd illo desistente, & se e-
mendante, non sit purgatio indicenda, si per
correctionem, seu emendationem sopiretur
infamia, & scandalum. Vel fortè si nulla erat
infamia de aliquo delicto consummato. Sed
erat dubitatio, & verisimilis suspitio, ne pro-
pter tantam frequentiam illaquearetur deli-
cto; quo casu, se emendando, & corrigendo,
cessaret scandalum, suspitio, & infamia. & non
esset indicenda purgatio, nec augenda suspi-
tio. vt not. d. Anto. in. d. c. cum in iuuentute.
infra eod. cum cessante causa &c. vt dictum
est. Et ista notabis, quia nouissima sunt. Si
verò delictum non est emendabile, vel succes-
siuum, sed momentaneum; vt puta, homici-
34 dium, vel furtum, tunc non est necessaria mo-
nitio; quia frustra fieret, vt iste se corrige-
ret; cum iam delictum esset consummatum; vt
dicit. D. m. in dicto. c. 2. & etiam ibi sentit

d. Anto. & D.m.in.d.c.penult. infra eod. Se-
35 xto quæro, vtrum† his peractis, antequàm su-
perior indicat hanc purgationem, an debeat
citare ipsum purgandum. Sol. videtur dicen-
dum quòd sic. hoc not.D.m. not.etiam Ioan.
And.in.c.penul.§.eo.in ver. iuris ordinem. vbi
dicit,quòd ibi fuit omissus iuris ordo, quia nõ
fuit facta citatio purgandi. Quod intellige,
ad hoc, vt ipse possit se defendere, & purga-
tioni indicendæ contradicere, probando,quòd
non est iodicenda purgatio, fortè probando
contrariam bonam famam, vel aliquam præ-
sumptionem eneruantem infamiam, vel verisi-
milem suspicionem,vel ostendendo,quòd oon
est futurum scandalum, secundum quòd iudex
fuerat informatus. Nec est hoc mirum, quia
cum agatur de ipsius purgandi præiudicio, si
deficeret in purgatione, vt dicam in.c.fina.§.
36 eo.in decimoquinto artic. meritò debet † citari
per regulam.l.de vnoquoque.ff.de re iudic. &
cle.2.de re iudi. &.l.nam ita diuus.ff.de adopt.
facit quod statim dicam in sequen. quæstione.
37 Septimo quæro, purgandus † citatus compa-
ret,& dicit.D.iudex,non intendo me purgare;
sed clare ostendere me non esse culpabilem de
tali delicto; seu me delictum illud non commi-
sisse,de quo infamatus sum;quia illa die, & ho-
ta,qua Titius dicitur esse interfectus, aut mu-
tilatus, Aut. B. violata in ciuitate; sequitur,
fui in ciuitate Mediolanensi, vel per totam il-
lam diem,vel maximè hora prædicta conuersa-
tus fui cum talibus; adeò quòd non potuissem
committere dictum crimen, quominus ipsi
vidissent, vel proponere alios modos proban-
dæ negatiuæ coarctatæ loco,& tempore, secun
dum ea quæ notantur in.c.ex tenore. supra de
testib.&.l.optimam.C.de contrahen. & com-
mit.stip.& quæ latè dixi in.c.fraternitatis.supra
de testib.in secundo principali artic. ver.quinta
species.& in decimo princip. artic. vtrum talia
debeat audiri,& admitti. Sol. indubitanter di-
cerem quòd sic;quia cum purgatio fiat ad effe-
ctum tollendi scandalum in populo fidelium,
vt sæpius dictum est, & fortius tollatur per
hanc certam probationem, quàm per purga-
tionem, quæ est præsumptiua, meritò erit lo-
38 cus certo, & cessabit† præsumptio; quia in in-
certis,non certis &c. vt in.l.continuus.§.cum
ita.ff.de verbo.oblig.cum simil. Et aduerte,
quia hoc casu non exigeretur iuramentum ab
ipso sic probante.vt dicam infra in præsenti ar-
ticulo.in secundo princip. membro. Octauo
quæro circa prædicta de notabili quæstione,
quæ superioribus diebus de facto contigit, vi-
39 delicet,vtrum existente† infamia de delicto cõ-
misso specialiter contra aliquem certum,ille ta-
lis,cuius fortè potest interesse,sit in ipsa purga-
tionis indictione citandus. Sol. hanc quæst. à
nemine tactam reperio. & hæc quæst. not. dis-
fert ab ea,de qua dixi supra in princip. quia illa
procedit in citatione respectu termini præfixi
ad accusandum; hæc verò procedit respectu ci-
tationis super indicenda purgatione. Fortè
enim iste tertius,cuius interest, citatus compa-
rens dicet, quòd delictum est magis graue, vel
maior infamia, vel maius futurum scandalum,
quàm ipse superior arbitretur; vel quòd com-
purgatores non sunt idonei. Et profectò quę-
stio iudicio meo est satis dubia. Arbitror ta-
men pro decisione ipsius distinguendum esse,
40 quòd † aut in illa processit accusatio porrecta
per ipsum tertium, aut non processit. Primo
casu,aut iste tertius iniuriam passus comparet,
& dicit;domine iudex, ego intellexi, quòd vos
intenditis procedere ad purgationem talis qui
mihi iniuriam intulit, quam tamen, quia aliter
probare non possum, ideò ipsum non accusa-
ui;sed protestor, quòd non debeatis procede-
re in ipsa purgatione, nisi me monito, vel cita-
to,ne fortè nimis leuem purgationem indice-
retis,quàm conueniret; vel ne forte admitte-
retis compurgatores non admittendos; & hoc
casu dicendum arbitror,quòd iudex non debe-
ret in ea procedere tali non monito, seu non
citato, ne forte contra eum præsumeretur de
collusione adhibita. Et hoc maximè videtur
dicendum, per ea quæ dicam in.c.accedens.
infra eod.in decimoquarto princip.artic. fortè
tamen posset attentari, quòd si superior hoc
non obstãte procederet ad purgationem absq;
citatione ipsius tertij, quòd nihilominus te-
net purgatio; sed non haberet effectum omni-
ninò exclusiuum illius tertij, quominus post
purgationem admitteretur ad accusandum,
vel aliud simile. Prima pars istius conclu-
sionis iudicio meo probari potest, per ea quæ
dixi supra in principio,vbi dixi, quòd quando
petitio non dirigitur contra aliquem,talis non
est de necessitate citandus. Secunda pars con-
clusionis, quòd non sit tanti effectus, proba-
tur; quia per hanc purgationem ipsi non cita-
to,non debet parari præiudicium. vt dicam in
41 d.c.accedens. Si verò nullus † cõparuit ad ta-
lem protestationem faciendam, dicerem,quòd
multò fortius purgaretur. Sed an tertio passo
iniuriam præiudicetur, & in quantum dicam
42 in.d.c.accedens. Tertio verò † casu, quando
accusatio fuit porrecta, & fortè accusator in
accusatione defecit, quia delictum non plenè
probauit;tamen infamiam, aut semiplenè deli-
ctum probauit; quibus casibus est indicenda
purgatio,vt dixi in.c. 1.supra eo. in tertio prin
cipali artic.& hoc casu maius est dubium. Ar-
bitror tamen, quòd ad probationem innocen-
tiæ illius accusati, & pro eo simpliciter absol-
uendo, accusator in tali purgatione sit citan-
dus; sicut esset citandus, si testes, aut instru-
menta producerẽtur. vt.c.2. supra de testib.
&.c.contingit. supra de fid. instrumen. & ibi
per glo. per.l.voluit.§.1. &.l.fina. ff.de inter-
rog actio.tradit Bal.in.l.si quando.C.de testib.
Aduerte tamen, quia arbitror dici posse,quòd
si citatio prædicta non fieret in purgatione fa-
cienda, nihilominus sententia absolutoria lata
pro accusato simpliciter precedẽtibus debitis ci-
tationibus, aut monitionibus ad fniam,teneat.
Quod

Quod arbitror verum, si nulla in ipsa ab-
solutione sit expressa causa. Sed si iudex
nulla facta citatione ad purgationem, solum fa-
cta citatione ad sententiam; ita pronuntiaret,
Cum talis per iuramentum purgationis, quo
asseruit, & iurauit se tale delictum non com-
misisse, se purgauerit, aut per similia verba.
Ideò eum absoluimus. talis sententia dici posset
inualida, propter expressionem falsæ causæ in
ea, quo casu talis purgatio non valuisset parte
non citata. per not. in. c. sicut. & quod ibi dixi
supra de re iudi. & quod latius dixi. c. 1. eod. tit.
& per. D. m. & Host. in. c. ex parte. de concess.
præben. Cogitabis, quia etiam prædicta non
43 tanguntur. Nono quæro, factis † citationi-
bus, & infamato comparente, nec aliquid op-
ponente ad impediendum purgationem, quid
agere debeat iudex in ipsa purgatione indicen-
da. Dic quod debet terminum statuere huic
infamato, intra quem debeat se purgare. vt in. c.
quòd ad consultationem. supra de re iudi. per
quem probatur, quòd iudex statuere potest,
44 non solum † quadrimestre tempus, quòd datur
iudicatis. de quo ibi, & in. c. quærenti. supra de
off. deleg. sed etiam minorem terminum assi-
gnare, etiam absque alia causa, parte non con-
tradicente. vt not. Innoc. Hostien. & docto. in
d. c. quod ad consultationem. vbi fuit statutus
terminus viginti dierum. Sed parte contradi-
cente non posset hoc sine causa. Volunt tamen
docto. quòd pars hoc casu, non solum debeat
contradicere, sed appellare. vt not. Inno. hic, &
ibi, & in. c. 1. supra de ijs quæ fi. à ma. par. cap.
Sed Hostien. contradicit, dicens, quòd si pars
contradixit, vel inuitus minorem terminum
recepit, non videtur sponte fecisse, ita quòd sibi
præiudicetur. quòd placet Io. de Imo. quoad
hoc, vt si minor terminus quadrimestre datus
sit, quamuis pars non appellauerit, si tamen sim
pliciter contradixit, & iudex sine causa id fecit,
non præiudicatur sibi quominus habeat inte-
grum quadrimestre. Facit quod not. Inno. in
c. solicitudinem. supra de appella. & Io. Andr.
in. c. fina. de appella. lib. 6. de quo articulo dic,
vt dixi in. d. c. quod ad consultationem. Sed si
sententia in alio noceret, quàm in termini præ-
fixione, tunc non sufficeret sola contradictio;
sed esset necessaria appellatio. Aliàs sententia
transiret in rem iudicatam, vt in. c. cum dile-
ctus. supra de electio. & isto modo procedit
talis opinio. Si verò iudex absque aliqua ter-
mini præfixione indiceret purgationem, in-
45 telligitur tunc statutus terminus quattuor men
sium, vt colligitur ex nota. in. d. c. quòd ad
consultationem. & l. 2. & 3. C. de vsu. rei iudi.
46 Vtrum autem † possit iudex assignare termi-
num ad purgationem faciendam, adeò quòd
se non purgans infra illum terminum, videatur
in purgatione deficere, & an sit differentia in-
ter indicere purgationem, vel assignare termi-
num ad se purgandum, dic vt latius dicam in
c. fina. infra eod. in decimoquinto articulo.
47 Decimo quæro, vtrum à principio, quando iu-
dex statuit terminum ad purgationem, possit
illam indicere sub certa pœna. Sol. dic quod
potest, & cum pœna, & sine pœna illam indice-
re. Et quæ differentia sit inter hæc, dicam in
dicto quinto artic. Not. tamen, quòd ante præ
stitam purgationem, vel pendente termino ad
purgationem, regulariter non debet iudex pur
48 gandum suspendere ab officio, vel beneficio.
vt. c. significasti supra de adulte. sentit glo. fina.
in. c. 2. supra eod. sed debet iudex expectare
exitum ipsius purgationis; quia pendente li-
te non debet impediri super possessione sua;
quia etiam si fuisset condemnatus, & appellas-
49 set, debet † eius status integer remanere. vt. l. 1.
§. integer. ff. nihil. no. appel. inter. Quòd pro-
cedit etiam in clerico deposito appellante. vt
50 not. in. c. sæpe. supra de appella. Hæc † tamen
regula procedit, vbi non subesset scandalum,
vel vbi delictum non esset graue, & enorme,
quibus casibus etiam à principio posset su-
spendere, vt hic in tex & sequuntur doct. & te-
net glo. 2. quæst. 5. c. præsbiter. 2. per illum tex.
& per. c. tua. supra de cohabit. cleri. & mulie.
28. quæst. 1. c. iam nunc. & 3. quæst. 2. c. audi-
uimus. & tenet. d. Anto. & D. m. in c. ex tua-
51 rum. supra eod. per illum tex. sed Io. And. in-
telligit illum tex. quòd ibi fuit suspensus, quo
casu volebat se purgare; quia vt ibi dixi, non
solum ab officio, sed etiam à beneficio potest
suspendere, vt hic in tex. nostro, in prima par-
te. & tenet Hugo. in. d. c. præsbiter. Quidam
tamen dicunt suspensionem à beneficio, de
qua hic non esse approbatam, vel reproba-
tam; quia tex. dicit, nolumus improbare. &
sic secundum eos remanet dubium, quòd
olim erat, an possit à beneficio suspendere.
Alij tenent contrarium; quia ex quo Papa
non reprobat deductum in iudicio, videtur
illud approbare. supra de præben. c. cum iam-
dudum. in fi. & hoc dicit hic Io. And. tenen-
dum esse. & tenet Innocen. & Abbas. Licet
52 Hostien. dicat, quòd aut Papa † hoc facit, &
non est vlterius disputandum, aut facit infe-
rior, & tunc, aut querela defertur ad Papam,
& est in potestate ipsius approbare, vel im-
probare, vt hic. Aliàs si non defertur, statui.
sententiæ inferioris. Aduerte tamen, quia su-
53 spectus † de dilapidatione, omnino debet su-
spendi, secundū Io. And. de quo se remittit ad
nota. in. c. licet hely. supra de simon. vbi post
Hostien. ponit tria specialia concurrentia in
crimine dilapidationis. adde quod not. d. Ant.
in. c. nos inter. supra eod. singulariter dicens,
quòd sicut indicēs purgationem, potest suspen
dere clericum à celebratione diuini officij, do-
nec se purgauerit, ita potest suspendere laicum
ab auditione diuini officij, donec se purgauerit.
Ego arbitror, quòd contra ipsum laicum posset
54 exercere etiam alia remedia † prodita cōtra cō-
tumaces, de quibus per Bart. in. l. consentaneū.
C. quomodo & qñ iud. & per glo. in. l. contra.
ff. de re iudi. & per glo. fin. c. 2. de confes. lib. 6.
55 Decimo quæro, vtrum in purgatione † canoni-

ca requiratur litis contestatio. Sol.d. Anto.in c.pen.ꝫ.eod.colligit, quòd sic, per illum tex. Sed Io. And.ibi post Goff.dicit, quòd allegatio illa de litis contest. non erat bona; quia litis cõtestatio non erat facienda coram illis, quibus Papa mandauerat, quòd purgationem indicerent, & punirent. & hanc sententiam tenet Host. in sum. in titu.de lit.contest.§.1.ver.item in eo. per.c.de hoc. &.c.insinuatum. de simon. &.c. tua.de cohabi.cler.& mulie. & hæc opin. mihi placet. quam etiam sentit glo.2.q.5.c.si mala. pro qua vide, quę latissimè dixi in.c.qualiter.2. supra de accus.in decimo principali artic.q.50.
56 Nec obstat.c.placet.ꝫ.eod. quia † vt dixi in dicta quæst.& tenet supra Io. An.prædictum cap. in quantum loquitur de litis contestatione, procedit allegando, non disponendo. & ita etiam
57 respondetur † ad. c.cũ.I.& A. supra de re iudi.
58 Duodecimo, & vltimo quæro, quid † agere debeat iudex in indictione purgatiõis. Sol.dic, quod debet modum in illa, & discretionẽ seruare, & ratione pręsuia arbitrium suum regulare, quandoq; grauiorem, quandoq; verò leuiorem purgationem indicendo, tam respectu numeri compurgatorum, de quo dixi in.c. quoties. supra eod.in septimo princip.artic.quam etiam respectu qualitatis eorum. vt dixi in.c.cum.P. supra eod.in octauo artic. quam etiam respectu termini, & reliquarum circunstantiarum; considerando etiam qualitatem delicti, vt hic. Nam in crimine hæresis grauior imponitur purgatio. Et in eo, propter ipsius grauitatem, multa specialia concurrunt. Primo in nu-
59 mero † compurgatorũ, exigũtur enim hic.14. vbi regulariter sufficiunt.12. vel pauciores, vt dixi in.c.quoties. Secunda specialitas, quia vltra prædictum numerum exiguntur duo Epi
60 scopi, quanuis † agatur de purgatione decani; & sic existentis in inferiori ordine; cum tamen regulæ sint, quòd sufficiant purgatores eiusdem ordinis.dixi in.d.c.cum.P. Tertia specialitas,
61 quia ad † primum sonitum infamiæ, siue crebrescentiã inquiritur de veritate, & indicitur purgatio, vt hic, cum regulariter requiratur, quòd fama sit frequens.vt.d.c.qualiter.2.supra de accusa.& ibi dixi in decimo artic. quæst.17.
62 & sequen. Quarta, quòd † interim suspenditur ab officio, & beneficio, vt hic. Quinta, quod talis suspensio à beneficio remanet, etiam post præstitam purgationem, vt hic. Et idem fortè dici potest in alijs grauibus, secundum Inno.& Ioan. And.hic.per.l.non possunt. ff. de legib. Quanuis post præstitam purgationem regulariter quis sit simpliciter absoluendus.vt in.c.ex tuarum. supra eod &.c.accedens.ꝫ.eod. & ibi dicam in decimoquarto princip.artic. Sexta,
63 quia requiritur † in compurgatoribus, quòd vitam purgandi, etiam præteritam, notam habeant, cum aliàs videatur sufficere notitia modernorum, secundum Hostien.& Io. And.in.c. cum.P. supra eod. & ibi dixi in octauo artic. Et hæc omnia, vt sentit Io. And. habent locum, vt arbitror, etiam in quocunque alio graui cri-

mine, in quo eadem esset ratio. per.d.l.nõ pos-
64 sunt. Nec obstat, quòd in pœnalibus † non debeat fieri extensio ex identitate rationis, vt in reg.in pœnis.de reg.iur.lib.6.quia respondeo,
65 quòd hæc purgatio respicit fauorem † publicum, & animæ, & vt plurimum in ea versatur iudicis arbitrium, vt sæpius dictum est. Septi-
66 ma specialitas est, quam addo, † quia qui purgatur abiurare debet publicè familiaritatem hæreticorum, vt hic. Et glo.penul.hic assignat rationem, quia infamatus de tali crimine, iuxta considerationem Episcopi, debet se purgare. per tex.in.c.excommunicamus. §. qui autem. supra de hæret. Et subdit, quòd in quibusdam
67 alijs casibus, debet † quis purgandus, iurare se similia non facturum, per iura in ea allegata. Et ponit simile de incendiario, subdens idem esse in quolibet nefando crimine. & sequuntur docto. Quod tamen singulariter limitat Io. And. post Vincen. & Goffr.hic, quotiescunq; crimen est talis qualitatis, in quo de facili daretur relapsus, quale est crimen fornicationis; nam tunc non tenetur abiurare conuersationem illam fœminæ, vel concubinę, vt.c.clericos.supra de cohab.cler.& mulie. Octaua spe-
68 cialitas, quia † infamatus de vna specie hæresis, non solum de illa, sed etiam de omnibus cogitur se purgare, & generaliter abiurare. Procedit tamen hoc, potius de consuetudine, quàm de iure, cum aliàs hoc fieri regulariter non debeat, vt dicam in sequenti membro. Debet ergo bonus iudex considerare omnes circunstantias, & qualitates, & criminis, & infamiæ, & suspicionis, & scandali, & qualitatis ipsius purgandi, & locum, & tempus, & similia. Nam posset etiam esse tam leuis infamia, quòd dignè arbitraretur solum iuramentum adhibendum, vel nudam responsionem, vt sæpius dictum fuit maximè in tertio artic.in.c.1.supra eod. & in primo artic.in.c.3.supra eod. Vltimo quæ-
69 ro, † vtrum prædicta vendicent sibi locum, non solum in clericis sæcularibus, sed etiam in regularibus. Sol.dic quòd sic, nisi regulares haberent aliquam constitutionem inducentem certam formam, quam iudex deberet seruare. vt probatur in.c.3.supra eod. secundum vnum intellectum. Et idem intelligo de quacunque alia constitutione synodali, per quam certa forma traderetur; nam & illa esset seruanda, etiam respectu aliorum clericorum. arg. d.c.3. nisi expresse talis constitutio contradiceret canonibus, per ea quæ dixi in.c.cum inferior. supra de maio.& obed. & in clem. romana. de elect. & per hoc sit expeditum hoc primum membrum. Circa secundum membrum principa-
70 le quæro, quid sit officium, † & quæ sit forma seruanda per ipsum purgandum. Sol. in primis dicendum est, quòd purgandus debet præ-
71 stare † veritatis iuramentum, non credulitatis tangendo manu sancta Dei euangelia. vt in.c. quoties.supra eod.& in.c.fina.ꝫ.eod. &.2.q.5. c.auditum. Quod est verum, quãdo per ipsum purgandum potest haberi certa scientia eius,

de quo

72 de quo quæritur. Secus si non posset † haberi, nisi credulitas; vt in filiatione, & legitimitate. Nam quòd ego Marianus sim filius Sozini, & legitimus, non possum scire nisi per credulitatem. & ideò hoc casu sufficit præstare iuramentum credulitatis. vt tenet glo. Inno. Hosti. & Io. An. & Docto. in .c. accedens .§. eod. ne aliàs anceps quis cogeretur subire periurium, si de veritate iuraret. vt .l. videamus. ff. de in lite. iuran. & .l. marcellus .ff. re. amot. Et idem eadem ratione tenendum est in omnibus casibus, in quibus non daretur scientia certa. Et ideò in pmissis exẽplis forma iuramenti erit huiusmodi, videlicet, ꝙ ego credo ꝙ sim filios Sozini, quia hoc in veritate habui à matre, & ab omnibus consanguineis meis, & à vicinis, qui me pro filio legitimo ipsius Sozini semper tenuerunt, & reputauerũt. Secundo

73 q̃ro, † quibus verbis, & sub qua forma debeat purgandus purgationis præstare iuramentum. Sol. dic, ꝙ si est Episcopus, qui sit de simõia infamatus. huiusmodi erit forma; quia iurabit, ꝙ pro beneficio sancti B. conferendo præsbitero .P. nec per se, nec per submissã personã, nec eo sciente, aliquod præmium recepit. vt in .c. quoties .§. eo. nec mãdauit, nec cõsilium dedit, aut dixit. 50. dist. .c. si quis vidoã. 2. q. 5. c. auditũ. tradit Specu. de abolit. §. fin. vbi dicit, ꝙ etiã potest addi, nec etiam ratum habuit, si quid eius nomine factom fuit. per. c. cum ad sedem. vt de resti. spo. & .ff. de vi. & vi ar. l. 3. §. cum procurator. Itẽ subdit Spe. ꝙ addi potest, nec sciuit; & si sciuit, prohibere non potuit. 86. dist. c. facientis. 2. q. 7. c. negligere. & infra de sen. ex. c. quantæ. Vide etiam aliã formã in .d. .c. auditum. quæ est talis; videlicet, purifico me in conspectu vestro corã Deo, & Angelis eius, ꝙ istas sceleritates, & nefarias res, de quibus sum infamatus, nec feci, nec perpetraui, nec consilium dedi, aut perpetrare iussi. Ego arbitror, quòd forma ipsius purgationis, & verba sint adaptanda, & conferenda delicto, & ipsius qualitati iuxta limites infamiæ, & suspicionis. Vnde si infamatus sit, ꝙ delictum per se commisit, satis erit per se iurare, quòd per se ipsum illud non commisit. Et si infamatus est, quòd per causam, vel occasionem suam commisisset, similiter conformabit verba purgationis infamiæ. Si verò velles omnem formam, & possibilem modum committendi delicti comprehendere in purgatione, esset [illegible] istis verbis, & forma præstanda purgatio, [illegible]ret enim purgandus, ꝙ nec per se tale delic[illegible], seu talia delicta cõmisit, aut fecit; nec sua ope, auxilio, aut fauore; nec suo iussu, mandato, aut pcepto; nec suo consilio, aut suggestione; nec sua negligẽtia, vel desidia, aut iniuria; nec ratihabitione, aut collaudatiõe, aut per alios modos; per quos videatur verè, aut ficte dici posse delictum perpetrasse. Ad ꝙ vide, ꝙ latissimè dixi in .c. ad audientiam .§. de homici. In septimo principali articulo per. 101. qq. Et licet quidam dicant, quòd debet addi, quod nec voluit, nec intentionem habuit. arg. 1. q. 4. c. quia præsulatus. tamen Spe. in .d. §. fin. hoc non admittit, nisi in voluntate, quæ processit ad actum. de quo dic, vt dixi .s. in .c. 3. in quarto principali

74 articulo .q. 4. Tertio quæro vtrum† in purgatione canonica, quæ adhibenda est per coniuges ratione frigiditatis, aut impotẽtiæ coeundi sit certa specialis forma seruanda; Et per quẽ præstanda sit hæc purgatio, an per masculum, vel per fœminam. Sol. dic ꝙ sic. Et quòd per vtrunq; purgatio est præstanda. Quare si ratione frigiditatis viri sit præstanda, masculus iurabit, se naturaliter frigidum .i. se non posse cognoscere aliquam mulierem; nec moueri ad voluptatem; & quòd nunquam ipse, & vxor sua fuerunt effecti vna caro. Mulier verò iurabit quòd vir eam nunquam cognouit; & ꝙ credit illum naturaliter frigidum; nec vnquam vidit illius virgam erigi; nec ipsum moueri ad voluptatem coeundi; quamuis ipsius virgam palpauerit, & diligenter tractauerit, & omnem solicitudinẽ, & industriam adhibuerit, vt opus sequeretur. Vnde credit eum impotentẽ naturaliter. Nec enim cogitur iurare simpliciter eum impotentem, aut naturaliter frigidũ, cum sit de facto alieno. per ea quæ dixi supra in prima .q. istius membri. Et ideò dixi, quòd nunquam vidit illum moueri ad voluptatem coeundi; quia si aliquando mouetetur, licet nõ posset perficere, nec esset naturaliter frigidus; vt puta, quia aliquando virga eius erigitur, sed nullatenus perficit, vel vt statim erigitur antequam apponat ad claustra pudicitiæ semẽ spargit, posset esse, ꝙ medicamentis, & electuarijs iuuari posset; quibus causis expectandum esset triennium à iudice statuendum. vt in .c. laudabilem. supra de frigi. Quo elapso, si nec medicinis, nec electuarijs, aut alia simili diligentia, & industria, maximè tempore veris adhibita, quo tempore etiam plantæ succum emittunt, non potuerunt se ad inuicem cognoscere, purgabit se vterq; sub forma prædicta, quæ cõueniat negocio, de quo quæritur. Et econtra, si mulier est tàm stricta, quòd cognosci nõ potest, vt dicit tex. in .l. quæritur .§. mulierem .ff. de edil. edic. Iurabit mulier, ꝙ ipsa fecit quicquid potuit, vt cognosceretur à viro, & ꝙ est ita arcta, ꝙ nunquam potuit à viro desflorari; quamuis frequentem adhibuerit vsum. Et verisimiliter iurabit, quòd ipse omnem industriam, & diligentiam, & frequentem vsum adhibuit, vt illã cognosceret, & in Babiloniam Soldanum immitteret, sed nunquam implere potuit; quia ita est secretũ, ꝙ prout ipse credit, à nemine est cognoscibilis; præter diuinum miraculum, aut grauem, & periculosam incisionem. vt .c. fraternitatis. supra de frigi. Et ad hoc vide Hosti. in sum. in ti. de frigi. §. qualiter. ver. est autem. Arbitror tamen, quòd

75 iudex† nõ debeat hanc purgationem indicere, nisi ad petitionem ipsorum coniugum, vel alterius eorum. Ad quorum petitionem arbitror etiã, quòd debeat superior esse cautus, & adhibeat

adhibeat mulieres peritas ad videndum, vtrum illa remanserit virgo, vel sit cognita. vt not. in .d.c. laudabilem. quibus referentibus, poterit quãdoq; terminũ triennij statuere, vt supra dixi. nisi signa sint euidentissima, q frustra expectauerit triennium; vt puta, quia vir est castratus, vel eius virga est sicca, vel forus mulieris est adeò strictus, q vix emittit vrinam. Quar-
76 to quærò vtrum infamatus † de vno delicto, debeat se de vno, aut pluribus purgare. Sol. dic inspiciendam esse infamiæ qualitatem. Nã si generaliter est infamatus, generaliter se purgabit. ad quod adde, quæ dixi in .c. 1. §. eod. in tertio principali articulo. quarto requisito, .q.3. Si verò infamatus sit de certis expressis delictis de illis se purgabit. Et si de aliquo speciali crimine non expressa certa persona, de illo specialiter se purgabit, nullam specialem personam exprimendo. Si verò expressa sit aliqua persona, cum qua delictum dicatur perpetratum; specialiter se purgabit de illo, exprimendo illam certam personam. vt in .c. quoties. supra eo. quia vt sæpius dictum est, & probatur hic in tex. contraria contrarijs remedijs &c. Sed contra prædicta opponitur, videtur .n. q licet quis sit infamatus de vno delicto, aut pluribus certis, quòd non solum de illo, aut illis; sed de omnibus generaliter teneatur se purgare. arg. tex. de consec. dist. 2. c. ego Berengarius. vbi infamatus de vna spetie hæresis, abiurat simpliciter, & generaliter omnem hæresim. Facit .8. q 3. c. Artaldus. Sol. glo. in .d.c. ego. sentit quòd non sit necessarium. q quilibet purget se de omnibus; sed quòd satis est, q purget se de illo, vel de illis, de quo, vel quibus est infamatus. arg. 2. q. 5. c. præsbiter. 2. Nõ ob. ille tex.
77 in .d.c. ego quia, vt ibi dicit glo. ille † Diaconus fecit illud ex abundanti. Et eãdem opi. tenet in .d.c. Artaldus. Et ad illum tex. respondet, q ibi non fuit generale iuramentum, quod præstitit Episcopus, sed solum innuit ille tex. q Archiepiscopus ei aliud crimen non obiecerat. Et pro hac opi. facit tex. in .c. accusatus. de hæreti. lib. 6. & ibi glo. in ver. simpliciter inducit illum tex. pro hac decisione. Dicit tamen Io. An. ibi, in nouella, q de consuetudine in hæresi seruatur, q omnis suspectus de hæresi, licet
78 hæreticus † sit in vna spetie tantum, generaliter abiuret omnem hæresim. Et ideò specialitas potest esse, quam tangit glo. in .d.c. ego Beren-
79 garius. quia qui in vno † deliquit, factus est omniũ reus, pro quo facit. ĩ. de re. iur. c. destet. & de pœ. dist. 5. c. fi. Et quia qui in vna persona trinitatis errat, in tota trinitate. dicitur errare. de conse. dist. 4. c. in synodo. Quinto quæ-
80 ro, vtrum sufficiat † prælato, vel simili in purgatione sua seruare hanc formam, videlicet, q iuret se esse immunem à tali delicto, de quo est infamatus. So. tex. in .c. præce. videtur velle, q sic. Sed tex. est in contrarium in .c. fin. ĩ. eo. Et ista forte potest esse ratio, prout assignat gl. in ver. ignorat in .c. fin. infra eo. & Doc. ibi, quia talis purgatio posset esse captiosa; forte enim iste iurat se esse immunem, propter pœnitentiam quam peregit; propter quam, licet remissa sit culpa, non tamen intelligitur dimissa pœna. vt ibi not. & de pœ. dist. 1. c. si peccatum. Et ideò licet quis pœnitentiam egerit, nihilominus potest accusari. vt dixi in .c. de his. supra de accu. in quarto membro principali. Et ratio rationis sit; quia fori principalis, & contentiosi varij sunt effectus; pœnitentialis
81 fit, vt satisfaciat Deo quem læsit. Sed contentioso satisfacit per pœnam impositam à re publica, quam similiter læsit, & scandalizauit. Et hinc est, quòd in delictis locus est remissioni. Faciunt quę dixi supra in tex. nostro in decimo principali articulo. & quæ latius dixi in .c. postulasti. sup. de fo. comp. in tertio articulo principali. Ne igitur purgandus decipiat iudicem, & se ipsum, iuxta illud. de pœ. dist. 2. c. si enim. non sufficit iurare se immunem. Non ob. c. prææallegatũ in contrarium; quia potest respõ-
82 deri dupliciter, vno modo, q dum tex. dicit, q sufficit si iurat se immunem, q debet intelligi, hoc est, se non commisisse delictum. Vel secũdo potest responderi, & melius secundũ Doc. in .d.c. fin. q .c. præcedens loquitur in iuramẽto, q præstatur à compurgatoribus, in quibus est satis, quòd iurẽt se credere illum esse immunem; quia in illis non potest considerari fraus prædicta ita de facili. Et Hosti. in sum. eo. ti. §.
83 qualiter. Sexto quæro, à quo † tempore debeat quis præstare iuramentum purgationis. Vtrum sufficiat, quòd iuret se talia delicta non commisisse à tẽpore promotionis suæ. An verò exigatur, q iuret illa delicta non commisisse à tempore natiuitatis hucusq;. Sol. licet quidam voluerint, q debeat iurare, quòd à tẽpore natiuitatis &c. Alij, quòd à tempore baptismi, vt traditur per glo. 2. in .c. fin. infra eo. per tex. 25. dist. c. si. tamen Hosti. in sum. eo. ti. §. qualiter. tenet, q satis est, q prælatus iuret, q à tempore promotionis illa delicta non commisit. argu. c. fin. ĩ. eo. Nec ob. c. fin. ĩ. eod. quia hodie rigor illius canonis non seruatur, & ibi vide rationes. Ego verò arbitror considerandum esse purgationis causam, & infamiam, nã si quis est infamatus, de delicto cõmisso à certo tẽpore citra, de illo à tali tẽpore se purgabit. Si verò de vno, vel pluribus delictis sit infamatus absq; tẽporis præfixione, aut de delictis in gñe; dicerẽ, q aut purgatio illius exigitur ad finẽ ordinationis, seu promotionis; aut post ordinem, seu promotionem. Primo casu, arbitror quòd teneatur se purgare ab eo tempore quo potuit delinquere, & delicta deflere, secundũ ea quæ dixi .§. in rub. de delic. pur. & per totũ; dummodo post illa delicta non fuisset baptizatus; quia tunc arbitrarer, q satis esset, quòd se purgaret à tempore baptismi. argum. c. fin. .25. dist. Si verò quærimus de purgatione post ordinem, vel promotionem, placet, q supra dixi secundum Hosti. q iuret, q à tempore promotionis suæ illa delicta non commisit. Quod tamen arbitror limitandum, nisi inter

ea post

ea post ordinem, vel promotionem tale, vel ta-
lia delicta commisisset, & conuictus pœnā sol-
uisset, aut indulgentiam obtinuisset, & nūc de
nouo esset infamatus, quòd recidiuasset, nam
hoc casu, debebit iurare. ꝙ à tempore pœnę,
seu indulgentiæ, vel comissi illorum delictorum
propter quæ pœnam substinuit, talia delicta
non perpetrauit, de quibus infamatus est. Itē
arbitror, quòd si infamia de nouo superueni-
ret de delicto commisso ante promotionem, ꝙ
fortè promouenti fuisset occultum, posset etiā
de hoc delicto ab illo tempore indici purgatio.
Licet glo. pe. videatur aliter sentire; ex quo
promotor illius mores videtur approbasse. Sed
84 dic, ꝙ non potest videri approbasse† quod tūc
ignorauit, vel etiam successor suus non potest
dici approbasse vide not. in.c. nulli, de accusa.
Sed generaliter infamatus de delicto incontinentiæ,
non se purgabit, nisi à tempore promo-
tionis. vt .d.c.fin.s̄.eo. Septimo quæro, quia
supra dixi quod quis debet se purgare per iura-
mētum veritatis. Quæro, pone, quòd ille cui
85 indicitur purgatio, vouit non † iurare; quæro
an hoc casu teneatur præstare iuramentum.
So. Io. An. in addi. Spe. in ti. de aboli. §. fin.
sentit, ꝙ sic, & remittit ad not. per Specu. in ti.
de accusa. §. 1. ver. sed quid si iurauerit. vbi
idem tenet in eo qui iurauit non consentire,
Et uide ꝙ tradit in simili Spec. in ti. de iura.
calum. §. fin. post prin. & in ti. de testi. §. penul.
ver. quid si quis. Et de cita. §. 1. in fin. & tenet
Bart. Brix. q. dominicali. 38. seu. 39. Vbi con-
cludit, ꝙ non obstante præcedenti iuramento,
vel voto de amplius non iurando, infamtus co-
getur se purgare per iuramentum; quia semper
86 intelligitur excepta† superioris authoritas. su-
pra de iureiuran. c. venientes. 22. q. 2. c. beatus.
& supra de vot. c. non est. & per Io. Andr. in. c.
quia plerique. de off. ord. lib. 6. Octauo quæ-
87 ro, pone quòd purgandus sit † crimiuosus, infa-
mis, vel periurus, vtrum talis debeat se purgare
per iuramentum. Soln. pro decis. istius quæst.
vide quod dixi in. c. 4. s̄. eod. in sexto principali
artic. q. 2. videtur enim primo dicendum, quòd
nō debeat iurare, per tex. 22. q. 5. c. paruuli. In
contrarium facit, quia vt dixi in. d. 2. q. periurus
88 cogitur† subire iuramentum oneris. Glo. fin.
in. c. 1. s̄. eod. dicit, quòd talis se purgabit absq;
iuramento ad arbitrium iudicis. Et placet. d.
Ant. & D. m. Sed Vincen. ibi dicit, quòd talis
se purgabit per tormenta. Ex quo dicto singu
89 lariter not. quòd de iure canonico† propter so-
lam infamiam, nisi aliàs quis sit criminosus ꝓ-
batus, non peruenitur ad tormenta. Quid au-
tem sit de iure ciuili, vide Bar. in. l. de minore. §:
tormenta. ff. de quæsti. Ego arbitror, quòd in
90 arbitrio† iudicis sit, indicere purgationem per
iuramentum, si vult; & etiam absque iuramen-
to; & loco iuramenti indicendo graviorem pur
gationem, tam respectu numeri, quàm qualita-
tis ipsorum compurgatorum. Nono quæro,
quæ supra dixi, quòd purgandus debet purgare
91 tangendo euangelia, vtrum hoc habeat† locum
in Episcopo? Et videtur dicendū quòd sic. per
c. quoties. s̄. eod. in contrarium facit. c. fina. s̄.
de iura. calum. vbi Episcopus solum iurat præ-
sentibus euangelijs. Sol. Io. Andr. in. d. c. quo-
ties. videtur velle, quòd regulariter Episcopus
se purgans, non teneatur tangere euangelia, nisi
92 in crimine hæresis. In quo etiam Papa † abiu-
rando tenetur tangere euangelia. 1. q. 7. c. quo-
ties. & in clem. 1. §. porrò. de hæret. Et idem in
crimine simoniæ. vt. d. c. quoties. s̄. eod. in quo
93 etiā est speciale; quia † est simile hæresi. 1. q. 1.
c. quisquis. dixi in. c. sicut. 3. s̄. eod. de simon.
In contrarium tamen facit prædictum. c. quo-
94 ties. vbi compurgatores Episcopi† iurando de-
bent tangere euangelia. & tamen in ipsis cessat
prædicta specialitatis ratio. Sed Io. And. cona-
tur respondere, dicens, quòd ibi illud est ex alia
ratione; videlicet, quia iuramentum compurga-
torum est de credulitate, & est voluntarium. vt
dicam infra in tertio membro principali. Ex
quo singulariter infertur, quòd illi qui depo-
95 nunt de credulitate, † non tenētur iurando tan-
gere sacra. Quod apud me satis est dubium,
nec memini alicubi legisse. Item sequitur ex
prædictis, quòd regulariter Episcopus se pur-
gando, non tenetur tāgere sacra. Quod etiam
apud me satis est dubium; quia tex. in. d. c. quo-
ties. nullum ponit verbum sapiens specialitatē.
vnde aduerte, quia si teneremus hanc opinio-
nem, quòd Episcopus regulariter non teneatur
iurare tangendo sacra, quàm opin. tenet Guil.
Io. Mo. & Archid. in. c. vt circa. de elect. lib. 6.
Et glo. 11. q. 1. c. testimonium. §. nec honore.
Prædicta opin. Io. And. esset vera. Sed si tenere-
mus aliam opin. quòd regulariter teneatur tan-
gere sacra, sicut quilibet alius, nisi in casibus à
iure aliter expressis, quā opin. tenuerunt. d. An.
& Zaba. in. d. c. fi. & Zaba. in. d. §. porrò. opi.
Io. An. esset falsa. D. m. aliter distinguit in. d.
c. fi. non tamen attingēdo specificè articulum
nostrum. Ego valde dubito in articulo nostro,
ex eo, ꝙ tex. 2. q. 5. c. si quis præsbiter. dicit, ꝙ
præsbiter se purgando purgabit non tangendo
sacra: sed vice sacramenti interrogabitur per
sanctam consecrationem. Et assignat rationē,
96 ne manus per quas † corpus, & sanguis Christi
conficitur iuramento polluantur. Vnde forte
concludendum esset, ꝙ secundum grauitatem,
& leuitatem delicti arbitrium erit superioris in-
dicere purgationem Episcopo, per quā tenea-
tur, vel non teneatur Euangelia tangere. sicut
diximus de numero, & qualitate compurga-
torum. s̄. eo. ti. c. quoties. in septimo articulo.
& c. cum. P. in octauo articulo; quia cum pos-
sit, etiam cuilibet alteri, & sine iuramento, &
per simplicem negationem purgationem indi-
cere; multo fortius poterit cum iuramento. Fa
cit. d. c. si quis pręsbiter. Arbitror tamen, ꝙ in
casu. c. quoties. aut in crimine hæresis non pos-
sit hoc arbitrari; Nisi fortè multum exilis, &
subtilis esset infamia. Cogitabitis, quia articu-
lus est satis dubius. Et adde ꝙ dixi in. d. c. fin.
de iur. cal. Et aduerte, quia Papa, excepto
crimine

crimine hæresis nec tenetur iurare, nec alios
compurgatores adhibere. Sed statur ipsius sim
plici assertioni. 2.q.5.c.auditū. Decimo quæro,
quia supra dixi, ꝙ purgans se debet tangere
98 Euangelia. Vtrum quis possit† purgare se per
procuratorem. Sol. glo. 2.q.5. c. statuit. di-
stinguit, ꝙ aut agitur directè de crimine, & nō
potest. Nisi fortè admitteretur, quia socius.
argu. 3.q.6.c. hæc quippe &.s̄ .de do. & contu.
cum dilecti. Aut non agitur directe de crimi-
ne, et tunc potest. 63.dist.c. tibi domino. Sed
dicit Ar. in .d.c. statuit. quod .c. tibi dño non
probat; quia loquitur in iuramento per quod
quis potest se alteri obligare per procuratorē.
Nec obstat .c. statuit. quia potius facit in con-
trarium, dum tex. ibi vult, ꝙ ad præces fuit cō
cessum, ꝙ alter illorum vtrosq; posset purgare
ergo de iure videtur dicendum contrarium per
.l.2.C. de thesau. lib. 10. Prædictam tamen
opi. glo. sequitur Hugo. Ego arbitror, quòd
si causa esset ex tali delicto, & taliter intentata,
ꝙ deficienti in purgatione veniret imponenda
pœna à relegatione supra ꝙ absq; speciali supe-
rioris concessione non posset purgare se quis
per procuratorem. per ea quæ dixi in .c. ventēs.
supra de accusa. in .1.q.2. principali articulo.
Sed si veniret imponenda pœna à relegatione.
infra tūc est maius dubium. Et fortè dici pos-
set, ꝙ hoc sit arbitrarium; nam si iudex videret
personam procuratoris legalem, posset admit-
tere. Vel fortè dici posset, ꝙ non sit iurandū
de legalitate ipsius; quia cum debeat habere
speciale mandatum ad iurandum de veritate,
ꝙ non commisit tale delictum, vel ꝙ non pati-
tur talem defectum. de quo est infamatus, vide-
tur tanquam pica, & organum. & ideò non cu-
randum de legalitate. Sed contra prædicta
opp. & videtur, quòd in nullo quis possit se
purgare per procuratorem; cum purgandus
debeat tangere Euangelia propria manu. vt in
.c. quoties. s̄ .eo. & .c. fi. ī .eod. ergo non potest
præstari iuramentū per ꝓcuratorē. Et hoc te-
net Archid. in .d. c. vt circa. §. fin. de elec. lib.
.6. In contrarium facit, ꝙ ibi tradit glo. pe.
post Guil. ꝙ licet ille tex. exigat probationem
ignorantiæ, & superuenientis facultatis pro-
bandi per proprium iuramentum, tamen glo.
concludit, ꝙ poterit præstari per procuratorē
habentem ad hoc speciale mandatum. Sed
Archid. tenet ibi contrariam opi. Et inter alia
99 argumenta adducit, quia iuramentum† purga-
tionis, debet præstari in propria persona. per
illum tex. Ideò non potest prestari per procu-
ratorem. quam opi. Ioan. Andr. ibi, in nouella
dicit satis æquam. Subdit tamen, quòd si
quis vellet tenere contrarium in terminis illius
glo. posset respondere, ꝙ magna esset diffe-
rentia, an iura dicāt, ꝙ iuretur in ꝓpria perso-
na, vel propria manu, an dicant per proprium
iuramentum. Nam primo casu non posset
præstari per procuratorem; quia persona pro-
curatoris, & ipsius manus non est persona, aut
manus principalis. Secundo casu potest; quia
100 iuramentum † qd' præstat procurator, ex spe-
ciali mandato, est proprium principalis, quòd
patet, quia si est falsum, principalis est periurus.
vt in .c. fin. de iureiuran. lib. 6. Et ad not. alle-
gat alia plura. Ioan. Andr. sed omitto, quia nō
faciunt specificè ad articulum nostrum. Re-
manet ergo Io. And. in hac conclusione, quòd
quando iura exigunt, quòd in propria perso-
na, vel propria manu, quis prestet iuramentum,
ꝙ non admittitur procurator. & sequitur ibi
.D. Domi. vbi plus dicit, ꝙ licet ius exigat sim
pliciter iuramentum, absq; hoc, ꝙ dicat cum
propria persona, vel propria manu, ꝙ tamen
non poterit quis iurare per procuratorem, qn̄
fuit actus quem quis fecit in sua propria perso-
na, & non per alium. Quod tamen vltimum
dictum, est satis dubium. Et sic ex prædictis
concluditur, ꝙ tale iuramentum non videtur
posse præstari per procuratorem. Et hæc opi.
satis mihi placet, pro qua etiam facit, ꝙ tradit
Bald. in rub. ff de iureiuran. vbi vult, quòd te-
101 stis non potest iurare † per procuratorē; quia
iudex debet videre, quo vultu, quo palore &c.
vt .l. de minore .§. tormenta .ff. de quæstio.
Cogitabis ergo, quia articulus est dubius, &
disputabilis; maximè quia .c. quoties. s̄ . eo. &
.c. fin. ī .eo. non dicunt specificè, ꝙ in propria
persona, & manu propria debeat purgandus
iurare. Aduerte tamen, quia prædicta pro-
cedunt, quando purgandus tenetur se purgare
102 per iuramentum; Sed quādo per nudam † as-
sertionem, seu negationem iuxta ea quæ dixi
in .c. cum .P. s̄ .eo. in octauo atriculo, & .c. ex
tuarum .s̄ .eod. in .9. articulo satis clarum est,
ꝙ posset se purgare per procuratorem. Vn-
103 decimo quæro, vtrum aliud incumbat † offi-
cio ipsius purgandi. Sol. dic ꝙ sic. debet enim
eligere, & producere compurgatores iuxta nu-
merum, & qualitatem sibi indictam per .c. de-
testibus. ī . eo. ibi, inducuntur. & per tex. in .d.
.c presbiter. 2. 2.q.5. dum dicit, sibi adiungit.
Item quòd producuntur isti in testes, & testes
regulariter à partibus producuntur. vt .s̄ . de
testi. per tot. & .c. 1. & per tot. ti. de testi. cog.
Duodecimo, & vltimo ad limitationem eorū,
quæ dicta sunt in hoc secundo principali arti-
culo, & membro; vide quæ dixi in fin. q. primi
ꝓcedentis membri. Circa tertium principale
membrum istius principalis articuli, videlicet,
104 ꝙ sit† officium compurgatorum, breuiter di-
cendum est, quòd compurgatores debent iu-
rare de credulitate, ꝙ credunt illum qui se pur-
gauit verum iurasse. vt .c. fi. in fin. ī . eod. & in
.c. præced. & .c. quoties. in fin. s̄ . eod. Et debēt
etiam iurando tangere Euangelia. vt ibi est tex.
Et hoc procedit in purgatione ratione frigidi-
tatis, & impotentiæ. vt traditur in .c. laudabilē
.s̄ . de frigi. 33. q. 1. c. requisisti. Vel dic, ꝙ
sufficit, ꝙ compurgatores iurent, ꝙ secundum
eorum conscientiam, & opinionē purgādus est
immunis ab illo crimine. vt .c. præceden. Et
105 quæ sit ratio, quare isti non debeant † iurare
de veritate, sicut purgandus tex. in .c. quoties

supra

supra eo.in.c.de testibus.ĩ.eo.dicit ne tales cō-
purgatores, cum de facto alieno deponant,an-
cipites cogantur subire periurium vt.l. videa-
mus.ff. de in lit. iuran. & .l. marcellus.ff. rer.
ammota. Itē quia, vt dicunt Io. An. & .D.m.
in.d.c.accedens.ĩ.eo. vt plurimum in tali pur-
gatione venit factum negatiuū, vt dixi in.d.c.
106 quoties.s̃.eod. in vltimo not. ꝙ factum † al-
terius,nō potest alteri repręsentari; nec per viā
indirectā; nisi esset coarctatum loco, & tem-
pore; vt puta, ꝙ tali die, & tali hora,non com-
misit adulteriū cum.B.in ciuitate Senen. pro-
bando, ꝙ illa die fuit Mediolani. Ad quod vi-
de quę dixi.s̃. in primo membro principali.q.
.7. Sed hoc casu, cum probaretur vera inno-
centia, cessaret purgatio,vt ibi dixi. Et aduer-
te, quia in filiatione, aut legitimitate, ex eo,
quòd per veram scientiam non potest esse no-
ta ipsi infamato, satis est ꝙ infamatus se pur-
gans, præstet iuramentum credulitatis. vt dixi
in præcedenti membro in.1.q. Voluerunt tū
quidam, ꝙ in istis casibus, & similibus com-
purgatores debeāt illum purgare per iuramen-
Cla.op. tum veritatis. Sed Io. An. & Docto. omnes *
107 communiter † in .c. accedens .ĩ. eod. tenent
contrarium. Et mihi placet; quia isti non pos
sunt magis scire veritatem per veram scien-
tiam, quàm ipse purgandus; Et si deponerent
eo modo quo potest probari legitimitas,aut fi-
liatio,non esset locus purgationi. vt supra dixi,
108 & vt dicā in.d.c.accedens. Et not,quòd † talea
compurgatores sunt voluntarij, & non neces-
sarij. Ita tenet Io. An. in.c. quoties. supra eo,
per.c. cum.P. supra eo. vbi etiam hoc tenet
Hosti.D. Anto. & .D.m. Et idem tenet .D.
An. in .c. de testibus.ĩ.eo. & .D.m. hic. Licet
regulariter secus sit in alijs testibus. vt supra de
testi. cog. per totum. Et ratio differentiæ sit,
secundum .D.m. quia alij testes deponunt de
veritate repræsentatorū alicui sensui corporeo,
vt in.c.cum causam.s̃.de testi. Isti verò depo-
nunt de credulitate, & secundum cōscientiam;
Vnde non sunt cogendi ancipites subire periu-
rium; vt supra dixi. Ex quo videtur inferen-
dum, ꝙ idem dicendum esset in omnibus alijs
testibus qui debent deponere secundum con-
scientiam; vt puta de peritia partis, Quod
est valde singulare, si esset verum, sīn .D.m.qui
sic residet. Sed mihi videtur, quòd non sit ve-
rum, ꝙ cogantur ancipites subire periurium;
109 quia si in † veritate ita credant; licet fallantur,
non sunt periuri. Et ex p̄dictis infertur,si sunt
voluntarij, non sunt terrendi,& cogēdi. vt tra-
ditur in .c. cum dilectus.ĩ.eo. Nec iudex de-
bet eos impedire, aut permittere, ꝙ alius im-
pediat. Nec sunt nimis subtiliter examinandi,
vt not. in.c. præced. Faciunt quæ dixi in .c. cū
.P. in octauo articulo. Et in cuius manibus de-
beant iurare, satis colligitur ꝙ in manibus su-
perioris. dixi in.c.ex tuarū. supra.eo. in nono
110 principali articulo. Et quid iuris; si vnus † ex
compurgatoribus deficit, quia iurat, ꝙ non
credit illum iurasse veritatem, dicam in .c. fin.
infra eo. in .15. principali articulo. Et si pur-
gandus purgat se per simplicem negationem,
absq; iuramento,compurgatores debēt iurare,
ꝙ credunt illum dixisse veritatem. Et postre-
mo circa hoc tertium principale membrū re-
pete, ꝙ dixi supra in vltima.q.primi principalis
mēbri. Circa quartum principale membrum,
111 quod sit officium † iudicis pręstita, vel non
præstita purgatione. Dic breuiter, quòd
aut est præstita purgatio, & quid agendum sit,
dicam in .c. accedens.ĩ.eo. in decimoquarto
principali articulo. Aut quis deficit in purga-
tione, & tūc dic, vt dicam in .c. fin. infra eod.
in decimoquinto principali articulo. Vltimo
superest iuxta ordinem positum in rub. exami
nare hic duodecimum articulum. Videlicet
112 qualis sit † sententia purgationis, an sit diffi-
nitiua,vel interlocutoria. Sed quia hæc decre-
talis fuit nimis grauata, & sequens non habet
materiam, ideò ibi dicam.

Cap. XI. Cum Dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Compurgatores debent esse vicini, & honesti.*
Honesti, qui dicantur. ibidem.
2 *Purgationis sentētia vtrum sit diffinitiua, vel in-*
terlocutoria. Et ibi distinguendo affert plu-
res opin. vsq; ad fin.c. & nu. 4. ponit suam
opinionem.
3 *Sententia diffinitiua dicitur illa, quæ continet ab-*
solutionem, vel condemnationem.
5 *Sententia, an sit interlocutoria, vel diffinitiua,*
vel mixta, per quas regulas, & per quæ si-
gna cognoscatur. remissiuè.

CVM DILSETVS. Breuis est,nec po-
test summari breuius. Et in tex. ibi,
vos. dic, ꝙ fortè isti erant iudices de-
legati super purgatione alicuius infa-
mati. Et in tex. ibi purgationem, dic .s. alte-
rius, non sui ipsius. Et not. ex tex. ꝙ compur
1 gatores † debent esse vicini. ad quod glo. assi-
gnat rationē. Item quòd debent esse honesti,
ꝙ glo.intelligit,hoc est ab ecclesia tolerati. Tu
dic, vt latius dixi de vtraq; qualitate, & alijs
qualitatibus requisitis in compurgatoribus in
.c. cum.P.s̃.eo. Postremo extra glo. quia de-
cretalis habet modicam materiam, institui hic
expedire duodecimum articulum; Vnde pro
2 ipsius expeditione, quæro vtrū sententia † pur
gationis sit diffinitiua, vel interlocutoria. Sol.
Inno. in .c. ꝙ ad consultationē.s̃.de senten.&
re iudi. primo dicit, ꝙ sententia purgationis
indictiua, est interlocutoria. Sed sentētia pri-
uationis beneficij, nisi quis se purgauerit, est
diffinitiua. Deinde subdit, quòd sententia per
quam indicitur purgatio, dicitur diffinitiua.per
.c. quoties.s̃.eo. Abbas antiquus in .d. c. ꝙ
ad consultationem. dicit, ꝙ talis sententia est
interlocutoria; mouetur, quia illa dicitur sen-
3 tentia † diffinitiua, quæ continet absolutionē,
vel

vel condemnationem. Sed absolutio non fit nisi de purgato; & condĕnatio nisi de deficiente in purgatione, ergo sententia purgationis indictiua est interlocutoria. Io. An. ibi dicit distinguendum esse, an feratur sententia, nisi quis se purgauerit, an simpliciter indicatur purgatio. & sic residet. quasi velit dicere, ꝙ primo casu, est diffinitiua. Secundo est interlocutoria.
4 Ego dicerem, quòd si † dato libello petatur, vt indicatur purgatio, & super hoc exhibeatur cognitio, an sit indicenda, & demum feratur sententia indictiua purgationis, ꝙ talis est diffinitiua. Si verò emergenter, aut incidenter indicatur purgatio, tunc talis sententia est interlocutoria. Et pro hac distinctione, vide quæ plenè dixi de re iudi. supra in rub. vbi latè tra-
5 ctaui regulas, & signa † ad cognoscendum, an sententia sit interlocutoria, vel diffinitiua, vel mixta.

Cap. XII. Cum In Iuuentute.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio non est de necessitate indicenda ob infamiam, quæ non habuit ortum ex probabilibus coniecturis: potest tamen indici ad instantiam purgandi.*
2 *Pater quem diligit, corrigit.*
3 *Correctio est signum, & actus amoris, & charitatis.*
4 *Clerici non debent multum conuersare cum mulieribus consanguineis suis.*
Castitatem seruare volenti non est tuta conuersatio consanguineæ. ibidem.
Ni fugias tactus, vix euitabitur actus. ibidem.
5 *Homo hominis pernicies quàm maxima: authore Biante.*
6 *Monitio charitatiua debet præcedere, vbi delictũ est emendabile.*
7 *Causa cessante præsumptionis, vel suspicionis, cessat etiam præsumptio, seu suspicio.*
8 *Purgatio non est indicenda propter infamiam ab æmulis ortam.*
9 *Maledici vnius dictum, facile sequitur multitudo.*
Multitudinis voces tanquã vanæ non sunt exaudiendæ. ibidem.
10 *Amicos consulere in agendis prudentia est, declarando tamen, vt per auctorem, ibidem.*
11 *Agere aliquid secũdum bonum zelum non sufficit, nisi subsit iudicium rationis.*
12 *Ignorantes, promoueri in Episcopos periculosum est.*
13 *Iudicandum est secundum allegata, & probata, non secundum conscientiam.*
Iudicandum est secundum iura quę nullum peccatum nutriunt. ibidem.
14 *Purgatio, an possit peti per procuratorem: Et an requiratur speciale mandatum: remissiuè. Et quid in generali procuratore: nu. 19.*
15 *Importunitate petẽtis, quãdoq; superior concedit non concedenda.*
16 *Infamia orta ab æmulis non impedit promouendũ ad dignitatem.*
17 *Subditi præsumuntur inimici illorum, qui aduersantur domino suo.*
18 *Cõpurgatores eiusdem ordinis vbi deficiunt, possunt assumi qui sunt inferioris ordinis.*
20 *Papa solutus est legibus.*
21 *Purgationis indictio, & motus, non pendet à voluntate partis; sed ex iudicis arbitrio.*

CVM IN IVVENTVTE. Nõ semper propter infamiã est indicen-
1 da purgatio. h.d. Vel sic, si † infamia non habuit ortum ex probabilibus coniecturis, non est de necessitate indicenda purgatio. potest tamen indici de instantia purgandi. Et est casus notabilis secundum istum intellectum. Diuiditur, quia primo narrat factum, & procuratoris petitionem ex facto secutam. Secunda ibi, nos autem, petitionẽ improbat. Tertia ibi, cæterũ, petitionem admittit cum quadã protestatione. Et in tex. ibi, &. §. dic sub isto, infra, continebatur, ꝙ habetur in .c. cum inuentute. §. de præsum. quę fuit pars istius. & hęc ad illam cõtinuatur. Debes enim scire, ꝙ cum Quinqueccliensis Eps in iuuentute sua fuisset prouidus, honestus, & maturus, & scientia præditus, adeò ꝙ, exigentibus meritis suis promotus fuit ad Episcopatũ quinqueccliensem; fuit tandem in senectute sua infamatus de incestu cũ propria nepte perpetrato, & delatus per Regem Vngariæ ad sedem apostolicam. Sed Papa propter vrgentissimas rationes in cõtrarium, noluit ad talem delationem purgationem indicere; sed literas solũ misit ipsi Epo de quibus hic in tex. procedente autem deinde tempore, cum vacaret Strigonẽsis Metropolis, Colocensis Archiepiscopus, & iste Eps Quinqueccliẽsis in discordia fuerũt ꝓmoti ad ipsam Metropolim Strigonensem. vt habetur in .c. bonæ. 2. §. de post. prælà. Vnde cum de prædictis causis postulationum ageretur corã Papa, vt facilius impediretur ipsius Epi postulatio, renouata est infamia istius incestus. pro vt hic habetur. & sic secundũ Hosti. hæc decretalis præcessit prædictũ .c. bonę. Itẽ in tex. ibi, ꝙ ex illa causa, dic ꝙ sm aliã literam habetur, ex alia causa, vt habet ex notabilibus. Item ibi, ꝙ Strigonẽsis, dic, hoc potest esse redditio causæ ad præced. ver. quamuis. vel melius est redditio causę ad tacitam obiectionem, quę posset fieri, quare non mandauit Papa, quòd purgatio fieret per Episcopos. & sic ver. quãuis, est quædam intercapedo. Et in tex. in fi. dum dicit, per Episcopos regni, supple, nec de alio regno sumẽdos; quia non essent idonei purgatores; cum debeant esse vicini. vt. §. c. pro-
2 ximo. Primo not. ꝙ pater † quẽ diligit corrigit, ꝙ not. pro exordio correctionis alicuius subditi. ad ꝙ vide iura allegata in prima gl. Est
3 enim correctio † signum, & actus amoris, & charitatis. ad quod vide quæ dixi in c. nouit. de iudi. Secundo not. iuncta glo. 2. quòd etiam
4 consanguineæ, † & nepti, non licet cum clericis multum

multum conuersari; quia non est hoc tutum
volenti seruare castitatem. Facit quod not.
in .c. monasteria. supra de vi. & honesta.
clerico. Vnde Hieronym. contra Iouinianum
sic inquit. Quomodo qui ignem tetigerit sta-
tim aduritur, ita viri tactus, & fœminæ statim
sentit naturam suam, & diuersitatem sexuum
intelligit. vnde versus,

Ni fugias tactus, vix euitabitur actus.

Vide Io. Andr. in .c. veniens .2. supra de eo
qui cogn. consangui. vxo. suæ. Tertio not.
ibi, inimicus homo, bonum tex. pro di-
5 cto † Biantis, vnius ex septem græciæ sapienti-
bus, dum dixit, pernicies hominis quàm ma-
xima, solus homo. nam & inimici homi-
nis domestici eius. Vel dic, quòd tex. loquitur
de homine inimico istius Episcopi. Vel se-
cundum Ioan. Andr. homo inimicus .i. Dia-
bolus. Sed placet plus præcedens exposi-
tio. Et ad idem vide .c. licet de vitanda .§.
6 de elec. Quarto not. quòd vbi † delictum
est emendabile, debet præcedere charitatiua
monitio. de quo dixi in .c. 2. supra eod. in
primo membro .q. 5. Quinto not. quòd ces-
7 sante † causa ex qua insurgit verisimilis præ-
sumptio, vel suspicio, cessat etiam suspicio.
dixi in .d. quæst. 5. Sexto not. quòd propter
8 infamiam † ab æmulis ortam, non est indi-
cenda purgatio. Vnde secundum Hostien.
infamia hic non habuit ortum à literis Pa-
pæ; sed ab æmulis. Licet Inno. teneat contra-
tium. Sed melior videtur opin. Hostien. cũ
tex. dicat, quòd propter literas creuit. Et
ideò non indicitur purgatio ex tali infamia;
quia certum erat, vnde habebat ortum. Se-
cus vbi non esset certum. vt supra de simo. c.
licet. & .1 t. quæst. 3. in cunctis. & vide quod
latius dixi in .c. t. supra eod. in tertio articu-
lo principali, in quarto requisito, & duabus,
9 sequen. qq. Septimo not. quòd † dictum
vnius maledici facile sequitur multitudo. Et
hoc casu multitudinis voces, tanquam va-
næ, non sunt exaudiendæ .c. ossius. supra de
elec. & .l. decurionum .C. de pœn. Octauo
10 not. quòd licet in agendis, prudentia † sit ami-
cos consulere, iuxta illud Senecę epistola. 3.
ad lu. omnia cum amico delibera. tamen vt
Seneca ibi subdit, prius de amico deliberan-
dum est, hoc est, prius deligendus est ipse ami-
cus, qui verè sit amicus, & non simpliciter
bonum zelum habeat; sed bene intelligat, &
prudenter consulat. Et hoc est, quod vult
dicere tex. noster, sed non secundum con-
scientiam, hoc est, non secundum quod pru-
denter sapere, & intelligere debebant. Vide
quod latius dixi in .c. qualiter .2. supra de ac-
cu. in decimo principali articulo. Et de ami-
citia vide .c. repellantur .§. de accusa. Nouo
not. ibi, bonum zelum, & ibi, minus proui-
11 dam, quòd non sufficit † aliquid agere secun-
dum bonum zelum; nisi subsit iudicium ratio-
nis. Quod facit secundum Hostien. contra
Prçlatos religiosos habentes tantum zelum in

puniendis delictis, vt pretermittãt iudiciarium
ordinem, inquirentes quandoq; de crimini-
bus omnino occultis. Ideò dicit periculo-
12 sum esse quòd ignorantes † promoueantur in
Episcopos. Non enim secundum conscien-
13 tiam, sed secundum † allegata, & probata indi-
candũ est, vt dixi supra de offi. ordi. c. si sacer-
dos. Et iudicandum est fm iura quę nullum
pctm̃ nutriunt. 14. q. 1. c. quisquis. & c. q̀ pręci
pitur. & .23. q. 4. c. qui peccat. Decimo not. q̀
14 purgatio † potest peri per procuratorem. de
quo dic vt latius dixi in .c. 3. §. eod. in quin-
to principali articulo. vbi tradidi, an requira-
tur speciale mandatum. & vide hic in gl. in ver.
postulauit. Vndecimo not. quòd importuni-
15 tate † petentis, superior quandoq; concedit
non cõcedenda. ad quod vide iura allegata hic
16 in glo. Duodecimo not. quòd infamia † orta
ab ęmulis, non impedit promouendum ad di-
gnitatem. & hoc probatur in tex. in ver. quan-
uis, in quantum litera dicit, ex illa causa talis
petitio &c. quasi velit, quòd non erat necessa-
tiũ, q̀ propter illam causam promotionis in-
diceretur purgatio, secũdum Hostien. ad quod
vide quæ dixi in .c. omnipotens. sup̃ de accu.
Cõmunis tamẽ litera dicit, ex alia causa. Quod
potest intelligi multipliciter; ex alia .s. quę se-
quitur in ver. quia. Vel fortè ex alia causa, quia
.s. non habebat mãdatum, vt innuit glo. in ver.
postulare. Vel potest intelligi, vt arbitror, q̀
talis petitio minus prouidè fiebat; quia Papa
iam disposuerat admittere postulationem de
Colocense Archiepiscopo, prout fecit. vt habe
tur in .d. c. bonę .2. de postula. pręla. Deci-
17 motertio not. q̀ subditi † pręsumuntur inimi-
ci illorum qui aduersantur dño suo. Ad quod
vide quę dixi in .c. postremo. §. de app. De-
18 cimoquarto not. q̀ vbi deficiunt † compur-
gatores eiusdem ordinis, possunt assumi com-
purgatores inferioris ordinis. de quo dic, vt
dixi in .c. cum. P. supra eo. in octauo principa-
li articulo. Vltimo not. q̀ numerus compur-
gatorũ est arbitrarius. dixi in .c. quotles. §. eo.
Glo. super ver. postulare. opponit, & duplici-
ter soluit. In eadem ibi .§. vlti. dic, & in .c.
qui ad agendũ. de procu. lib. 6. In fi. glo. dic,
19 Inno. tenet, quòd generalis procurator † possit
hoc postulare, per .c. veniens. §. de accu. Sed
Hosti. dicit, q̀ licet p̃curator haberet, vel nõ ha
beret mandatũ, nulla iuris necessitas cogebat
Papam, vt petitionem admitteret, ex triplici
ratiõe; Prima, q̀ erat improuida petitio, vt di-
xi .§. in duodecimo notabili. Secunda, quòd
20 Papa † solutus est legibus. .c. significasti .§.
de elec. & .l. princeps .ff. de legi. Tertia, quia
21 indictio purgationis, † & motus, non pendet à
voluntate partis; sed ex iudicis arbitrio. vt di-
xi in .c. 3. §. eo in quinto principali articulo, vbi
tractaui istius glo. materiam. Glo. pen. forti-
ficat tex. Glo. fin. colligit quędam circa qua-
litatem compurgatorum, de quo latius dixi in
.c. cum .P. §. eod.

Capitulum .XIII. De Testibus.

SVMMARIVM.

1 *Compurgatores qualiter teneantur iurare de credulitate.*

1 DE TESTIBVS. Ponit qualiter compurgatores † teneantur iurare de credulitate. de quo dic vt dixi in .c. inter. supra eod. in vndecimo principali articulo, in tertio membro principali. vbi etiam examinaui. glo. hic positam.

Capitulum .XIIII. Accedens.

SVMMARIVM.

1 *Purgare se prius debet infamatus super defectu, natalium, si vult promoueri.*

2 *Humilis debet esse insinuatio, seu postulatio, maximè inferiorum.*

3 *Purgatio debet indici, vbi infamia insurgit ab æmulis, vna cum alijs non æmulis.*

4 *Aemulus, idem importat, quod inuidus.*
Aemulos habere, qualiter prosit: remissiuè. ibidem.

5 *Virtus torpet sine aduersario.*
Virtus in infirmitate perficitur. ibidem.

6 *Purgatio locum habet non solum super crimine, sed etiam super alijs defectibus.*

7 *Conscientiam læsam qui habet, non debet facere per alium, quod ipse facere non vult, vel non potest.*

8 *Ordinandus non est quis, sine licentia proprij Episcopi.*

9 *Nota, quandoq; sumitur pro infamia: Et ibi quot modis sumatur: remissiuè.*

10 *Promoueri non potest infamatus de aliquo crimine, vel defectu impeditiuo, pendente iudicio purgationis. et nu. 15.*

11 *Ordinum sacrorum appellatione, veniunt omnes ordines, etiam minores.*
Promoueri prohibetur illegitimus, non solum ad superiores ordines, sed etiam ad minores. ibidem.

12 *Filiatio quomodo probetur.*

13 *Purgatio potest indici laicis, & fœminis.*

14 *Purgationis, & ipsius indicij effectus quis sit. Et de effectu insurgente, pendente iudicio purgationis num. 15. De effectu verò qui insurgit post præstitam purgationem. num. 16. vbi multipliciter distinguitur. Primo respectu indictionis. nu. 17. Secundo ratione purgati. nu. 20. Tertio respectu tertij, & aliarum: num. 23.*

18 *Infamiam facti remouere solus Deus potest.*

19 *Famam bonam de facto quomodo aliqualiter restituere videatur iudex: Et quomodo infamatus possit eam recuperare. ibidem.*

21 *Purgatus, est naturaliter obligatus, adueniente casu, compurgatores suos purgare.*

22 *Obligatio naturalis, quæ oritur ex facto, venit in compensationem.*
Donari non dicitur, si soluitur id quod naturaliter debetur. ibidem.

23 *Purgatus semel, vtrum possit accusari. vel vtrum possit sibi iterũ indici purgatio. Et ibi variæ recitantur opin. vsq; ad fin. cap.*

24 *De delicto eiusdem hominis sæpius quærendum non est. & num. 27. vbi ponit quatuor fallentias ad istam regulam.*

25 *Illatio non fit ex separatis.*

26 *Nouo indigent auxilio, quæ de nouo emergunt.*

28 *Termino ad accusandum elapso, volens accusare non videtur amplius audiendus.*

29 *Termini dati ad aliquid faciendum lapsus, habet vim renuntiationis.*

30 *Comminatio facta à iudice, si quis voluerit accusare veniat infra certum terminum, aliàs postea non audietur, est talis potentia, quòd nedum priuato, sed etiam prælato ecclesiæ præiudicat; & ipsius etiam successoribus. Quod tamen limita, vt num. sequen.*

32 *Citari generaliter illum non sufficit, qui venit specialiter citandus.*

33 *Publicatio edicti, ad hoc vt inducat præsumptionem scientiæ, quæ requirantur.*
Et cautelam circa hoc, vide nu. 35.

34 *Edicti ablatio, vel corruptio, est delictum.*

36 *Sententia quando est lata ex integra probatione, non est posteà amplius audiendus accusator.*

37 *Sententia in casu purgationis præstita, non fertur ex integra probatione.*

1 ACCEDENS. Infamatus super defectu † natalium, si vult promoueri, debet prius se purgare. Primo ponitur constitutio. Secundo ponitur prouisio, ibi, quocirca. Not.
2 primo ibi, humili, q insinuatio, † seu postulatio, maximè inferiorũ, debet esse humilis. Simile supra de homici. c. ioannes. & humilis doctrina magistri. vt in .c. humilis. de ma.
3 & obe. Secundo not. q vbi infamia † insurgit ab æmulis, vna cum alijs non æmulis, debet indici purgatio. dixi in .c. 1. supra eod. in tertio articulo principali; in quarto requisito, & duabus sequen. qq. Tertio not. quòd
4 idem importat æmulis, † quod inuidis, secundum Docto. hic, & supra de renun. c. lectæ. Et qualiter prosit quãdoq; æmulos habere, vide notabiles authoritates Oldr. consi. 81. torpet
5 enim, vt inquit Seneca, sine † aduersario virtus. & Apostolus inquit, quòd virtus in infirmitate perficitur. Quarto not. quòd non
6 solum super † crimine, sed etiam super alijs defectibus, habet locum purgatio. dixi in .c. 3. supra eod. in quarto principali articulo.
7 Quinto not. quòd ille qui habet læsam † conscientiã, nõ debet facere per alium q ipse facere non vult, vel non potest. de quo in .c. si sacerdos .§. de offi. ordi. & in .c. quia propter. §. il-

lud

Iud. de elect. per Ioan. Andr. Sexto not.
8 quòd quis non est † ordinandus sine licentia proprij Episcopi. de quo in .c. nullus. & .c. fin. de tempo. ordi. lib. 6. & supra de cleri.peregri. per to. Septimo not. quòd nota, quan
9 doq; † sumitur pro infamia. Quot autem modis sumatur, traditur in .c. cum olim. sup de offi. dele. Et vide quod latius dixi in .c. ad audientiam. in prin. supra de homici. in prima quæst. principali. Octauo not. vnum effectum iudicij purgationis; quia .s. tali iudicio
10 pendente, † infamatus de aliquo crimine, vel defectu impeditiuo, non potest interea promoueri. de quo infra post glo. Et probatur hic, quòd nedum ille de cuius legitimitate non constat, non debet ad ordines promoueri, sed etiam ille de cuius illegitimitate viget infamia. Et procedit tex. noster, non solum in filijs sacerdotis, sed in alijs quibuscunq; illegitimis. Ad quod vide quod latius dixi in .c. ad audientiam. in primo principali articulo. supra de homici. Vltimo not. q appella
11 tione sacrorũ † ordinum, veniunt omnes ordines, etiam minores; nam non solum ad superiores ordines, sed etiam ad minores prohibetur illegitimus promoueri. vt dicit hic Ioan. Andr. & latius traditur in .c. 1. supra de fi. præs. Et ad prædicta vide glo. 32. dist. in summa. & quod latè dixi in .c. veniens. supra de accu. in 7. q primæ. prin. q. 2. artic. principali. Glo. secunda potest recitari per quæstionem, & per oppositionem. In eadem glo. ibi, hoc indirectè, not. ex hac glo. modum
12 probandi † filiationem. ad quod vide quod traditur in .c. transmissæ. supra qui fi. sint le. & in .c. michael. supra de fi. præs. & per glo. .2.q.1.c. manifesta. & per Bart. in .l. 1. §. ad quæstionem .ff. de quæsti. & per Bald. in .l. 1. .C. qui accusa. nõ poss. Et aduerte, quia si probaretur filiatio vt dicit glo. non esset locus purgationi, sm Docto. quia talis probatio, est illa vera probatio quæ potest fieri super filiatione; & existente vera probatione, cessat purgatio. vt in .c. sequen. & dixi supra eod. in .c. .3. vndecimo articulo, in primo membro .q. .7. & in tertio membro. Sed debes intelligere glo. iudicio meo, quòd ipse purgandus ita iuret; quòd credit se legitimum; assignando causas de quibus in glo. dixi in dicto vndecimo articulo in secundo membro. q. 2. In
13 fin. glo. vtrum laicis, † & fœminis, & quibus, possit indici purgatio, dic, vt latè dixi in .c. 3. supra eod. Postremo, quia supra in rubrica dixi me hic dicturum de decimoquarto principali articulo, ideò pro ipsius expeditione.
14 Decimoquarto quæro, quis sit istius † purgationis, & iudicij ipsius effectus. Sol. distingue duo membra principalia, Primum de effectu qui insurgit ex ipsius purgationis iudicio lite pendente. Secundum de effectu insurgente post præstitam purgationem. Cir-
15 ca primum dic, quòd vnus † effectus colligitur ex tex. nostro, videlicet, quòd interea non debet infamatus ordinari, nisi prius se purgauit. Ad quod vide quod latius dixi in .c. omnipotens. supra de accusa. Alius effectus est, quia si delictum est graue, vel timetur scandalum, vel ter monitus quis se non emendauerit, vel si infamatus quis sit de dilapidatione, potest quis interea pendente iudicio purgationis suspendi ab officio, & quãdoq; etiã à beneficio, secundum ea quæ dixi in .c. inter. supra eod. in primo membro .q. 10. Circa se
16 cundum membrum, † de effectibus post purgationem, subdistingue tres casus; Primus est de effectu respectu istius indictionis. Secundus de effectu respectu istius purgati. Tertius respectu tertij, seu aliorum. Circa primum,
17 arbitror † subdistinguendum, quòd aut purgatio fuit minus canonicè facta, & tunc non sortitur effectum, quominus iudex possit iterum illum purgare, aut contra ipsum inquirere. vt in .c. ex tuarum. supra eod. Aut fuit legitimè facta; & subdistingue, quòd aut purgatio fuit indicta præcedente iudicio criminali, puta, accusatione, vel inquisitione, & tunc iudex debet talem purgatum absoluere ab accusatione, vel inquisitione formata. argu. c. fin. & eorum quæ ibi dixi. supra de iureiuran. Et vltra hoc, debet tollere omnem suspensionem interea factã propter infamiam, seu scandalum, siue sit facta ab officio, siue à beneficio, vel aliqua etiam alia sint interea innouata; cum limitatione tamen de qua statim dicam. Et debet etiam restitui pristinæ bonæ famæ, secundum quod infra subijciam. Cum limitatione, nisi etiam alius fortè superueniret accusator, aut doceretur de præuaricatione, vel simili causa, secundum quod dicam in tertio casu principali. Si verò quis se purgauit præcedente iudicio ciuili, vt puta, quia fuit sibi præstitum iuramentum necessarium pro absolutione ipsius, & tale iuramentum necessarium, quod quandoq; appellatur purgatorium, quis sit effectus, dic, vt dixi in repet. c. fina. supra de iureiuran. in duodecimo principali articulo. Aut purgatio fuit indicta non præcedente aliquo iudicio criminali, vel ciuili; & hoc casu dic, quòd iudex debet sine difficultate relaxare suspensionem quam interea fecit, siue sit ab officio, siue à beneficio. Et debet eum denuntiare virum boni testimonij. Et absoluere ab infamia, nullius contradictione, aut appellatione obstante. vt .d.c. ex tuarum, & sic debet ipsum pristinæ bonæ famæ restituere, vt ibi not. Quod intellige, de infamia iuris. vt not. Archid. post Goff. 2.q.5. .c. omnibus. & sentit glo. fin. in princi. in .d. c. ex tuarum. Facit quod not. in .l. quid ergo .§. pœna grauior .ff. de infami. & in .l. si Posidonium .c. eo. Nam de infamia facti non
18 potest intelligi; quia ab illa † solus Deus potest eum liberare, vt dicit glo. fin. in prin. in c. ex tuarum. supra eod. & Archid. 2. q. 5. c. omnibus. & .23. distin. in c. laici. Intellige tamen, quòd iste iudex ista restituendo,

19 etiam aliqualiter videtur de facto † famam re-
ſtituere, & ortum dare, ac fundamentum
ptq illa reſtituenda. Ipſe verò infamatus
bonam famã de facto, maximè cum nunc ſit
purgarus, poterit per contrarias operationes
recuperare. vt in.c. inter. ſupra eod. & ibi no-
tani. Aduerte tamen, quòd interdum, etiam
poſt præſtitam purgationem, iudex ratione
ſcandali, veriſimiliter poteſt non relaxare ſuſ-
penſionem ab officio, ſed ipſam dimittere in
ſuſpenſo, donec ceſſet ſcandalum; & benefi-
cium reſtituere. vt in .d. c. inter. & ibi dixi in
decimo articulo in primo membro. quæſt. de-
20 cima. Secundo caſu de effectu ratione † pur-
gati, ſimiliter ſubdiſtingue; quòd aut purga-
tio non fuit canonicè præſtita, & effectualiter
nullum conſequitur effectum de iure, niſi de fa-
cto; vt quia iudex relaxet ſuſpenſionem interea
factam, per dictum .c. ex tuarum. & argu. reg.
non præſtat impedimentum. de regu. iur. lib. 6.
Si verò fuit legitimè facta, vnus effectus eſt,
quòd reſtituatur, ſecũdum ea quæ dixi in præ-
cedenti caſu. Alius effectus eſt reſpectu illius
ad tertium; quia poſtea accuſari amplius non
poterit, nec purgatio ſibi indici; ſecundum
ea quæ latius dicam in tertio ſequenti caſu.
Alius effectus eſt ſecundum aliquos, quia ta-
21 lis purgatus † eſt naturaliter obligatus, vt ſi
caſus accideret, teneatur purgare compur-
gatores ſuos. argu. c. cum in officij. ſupra de
teſtamen. & .ff. de peti. hæred. in .l. ſed & ſi le-
ge. §. conſuluit. Quod eſt verum ſecundum
Archid. 2. q. 5. c. mennam. ſi cauſa eſt inſta.
Vel melius ſecundum eum, hæc naturalis obli-
gatio, non eſt talis, qualis eſt illa quæ oritur ex
facto; illa enim eſt fortior, quàm iſta; Et ve-
22 nit † in compenſationem .ff. de compenſa. l.
etiam. Et ſi id quod naturaliter debetur, ſol-
uitur, non dicitur donari .ff. de donat. l. hoc iu-
re. §. penul. ſecundum Vincen. qui hæc not.
ſupra de proba. c. ad noſtram. Et idem ibi Io.
23 Andr. poſt eum. Tertio caſu, reſpectu † ef-
fectuum quò ad tertium, poteſt dubitari,
vtrum talis ſemel purgatus, poſſit accuſari. vel
vtrum poſſit ſibi iterum indici purgatio. Et
videtur dicendũ ꝙ non poſſit. per. c. de his. ſ.
de accu. & .23. q. 4. c. ſi illic, nec enim de deli-
24 cto † eiuſdem hominis ſæpius quærendum eſt.
vt .l. licet. in fin .ff. naut. caup. ſtabul. Sed
aduerte, quia circa hos effectus variæ fuerunt
doct. opiniones. Glo. fin. in .c. ex tuarum. ſ.
eod. refert duas opi. Prima fuit quorundam
qui diſtinxerunt, an purgatio fuerit præſtita
præſente accuſatore, & hoc caſu non poſſit de
nouo accuſari; niſi in caſu .l. 3. ff. de præuarica.
Aut fuit præſtita non præcedente accuſatione
& poteſt de nouo accuſari; niſi talis ſit ex-
cluſus per lapſum termini præfixi ad accuſan-
dum. & hæc opi. fuit Boſia. Secunda opi. quã
refert dicta glo. fuit Lau. qui voluit, ꝙ regula-
riter talis non poſſit accuſari; niſi doceretur de
colluſione. per. l. eum qui. §. in popularibus. ff.
de iureiur. Et in hanc opi. videt̃ inclinare Ber-
nardus. Et hanc opi. tenuerunt Abba. Tanc. &
Vinc. Tertia opinio fuit quaſi ſimilis p̃cedenti
glo.. 2. q. 5. c. habet. quæ dicit, ꝙ ſemel abſolu-
tus per purgationem, amplius non poteſt ac-
cuſari ſuper illo crimine; niſi in caſu .l. ſi cui.
.§. 1. ff. de accuſat. Et hanc ſententiam tenet
Spe. in ti. de abolit. §. fi. in fi. Quarta fuit opi.
Hugo. 2. q. 5. c. mennam. qui ſimpliciter di-
ſtinguit, an quis ſit purgatus præcedente accu-
ſatione, & non poſſit amplius accuſari. Aliàs
ſecus. & ſic videtur conformare cum prima.
Licet Io. An. hic alleget Hugo. aliter. Quinta
fuit Goff. vt refert Archid. in .d. c. mennam.
qui voluit, quòd etiam poſt primam purga-
tionem admittatur accuſator. arg. c. admonere
.33. q. 2. vbi poſt pœnitentiam permittitur ac
cuſatio. Item monetur, quia ſicut poſt abſo-
lutionem fit purgationis indictio, vt ſupra de
accu. veniens. ſic videtur, quòd poſt purgatio-
nem admittatur accuſatio. Sed idem Goff. hic
dicit, quòd volens probare purgatum deieraſ-
ſe, audietur. Bart. Brix. in ſua venerea .q.
quæ incipit, aliquis fuit de crimine. quę eſt. 71.
in ordine. & etiam in .q. præcedenti, recitat
opi. & in fin. videtur ſequi ſecundam opinio-
nem propoſitam. Sexta fuit opi. glo. in .d. c.
ex tuarum. & Hoſtien. in ſum. eod. titu. §.
pen. dicentis, ꝙ de infamia præcedente pur-
gationem, nec poterit accuſari, nec cogetur
ſe purgare, ſi terminus fuit aſſignatus ad accu-
ſandum. Et idem ſi non fuit aſſignatus termi-
nus, ſed purgatio fuit indicta bona fide. Si ve-
rò mala fide, puta, ad impediendum eum, qui
paratus erat accuſare, tunc poterit accuſari,
non obſtante purgatione. Ioan. Andr. in .d. c.
ex tuarum. in hoc recitat opi. & ſimiliter quaſi
idem facit ibi .d. Ant. Henricus Bohic in .d. c.
ex tuarum. dicit, quòd ſiue accuſatio præce-
dat, ſiue non, & ſiue aſſignatus fuerit termi-
nus, ſiue non, quòd purgatus, & poſt pur-
gationem abſolutus, regulariter accuſari non
poteſt; niſi in tribus caſibus, de quibus infra
dicam. D. m. in .d. c. ex tuarum. facit vnam
breuem diſtinctionem per quam conatur con-
cordare opiniones. Ego verò in hoc articu-
lo ſic diſtinguendum arbitror, quòd aut nos
quærimus vtrum purgatus de vno crimi-
ne, poſſit de alio accuſari, aut purgari, &
dico, quòd ſic. & hoc ſenſit glo. fin. in .d. c.
ex tuarum. Etiam ſi eſſet eiuſdem generis, &
reiterabile, vt tenuit Vincen. Et ratio eſt in
25 promptu, quia ex ſeparatis † non fit illatio.
vt in iuribus vulgatis. Aut quærimus vtrum
poſſit accuſari, vel purgatio indici de eodem
delicto, & ſubdiſtingue, quòd aut quis de
nouo accuſatur, aut indicitur ſibi purgatio pro-
pter infamiam nouiter ortã poſt purgationem,
& poteſt. per illam regulam, quia quæ de no-
26 uo † emergunt &c. vt in .c. inſinuante.
ſupra de offi. delega. & in .l. de ætate. §. ex cau
ſa .ff. de inter. acti. & in .c. paſtoralis. ſupra
de excep. Facit tex. in .c. cum in iuuentute.
ſupra eod. & ita poteſt intelligi tex. 2. q. 5.
habet.

habet. & .c.mennam. Aut quærimus de infamia orta ante purgationem, & subdistingue, quòd aut non fuit canonicè præstita, & tunc admittitur accusatio, &. purgatio. per tex. in .d. c. ex tuarum. & ibi hoc notaui. & probatur expressè in .c. sequen. Aut purgatio fuit canonicè præstita præcedente accusatione, vel inquisitione, aut nullo interueniente accusatore; Primo casu, pone exemplum, accusatio fuit instituta, sed accusator non potuit delictum plenè probare, sed probauit infamiam, vel aliquid simile, & fuit indicta purgatio, quam præstitit; Et hoc casu, regulariter non potest iterum accusari, aut purgari. Et ita procedit glo. fin. in prin. in

Glo. op. .d. c. ex tuarum. & ibi *communiter tenent Docto. & Hosti. in sum. eod. tit. §. vltimo in

27 prin. quia de delicto † eiusdem hominis sæpius quæri non debet. vt in .d. l. licet, & .d. c. de his. Hæc tñ regula fallit in pluribus casibus. Primo, si accusatus suam, vel suorum iniuriã prosequatur, & probat se ignorasse accusationẽ, vel inquisitionem ab alio institutã. per. l. si cui. §. fi. ff. de accu. Et hoc tenet glo. in. d. c. habet. & sentit glo. in. d. c. ex tuarum. & sequitur Hostien. Arbitror tamen, quòd licet propter causam prædictam possit accusari, tamen ad petitionem istius non posset propter hoc solum indici purgatio, postquam semel fuit præstita. Secundo fallit, si nouus accusator vult probare de præuaricatione, seu collusione prioris accusatoris, aut inquisitoris, per .l. 3. ff. de præuari. & .l. eum qui .§. in popularibus .ff. de iureiuran. & hoc tangit glo. in .d. c. habet. & ibi tenent hoc Dama. Tanc. Ala. Io. de Fantu. & Archid. Et sentit glo. in .d. c. ex tuarum. Et has duas fallentias sentit etiã Spe. in tit. de aboli. §. fi. in. fi. Tertio fallit, si de nouo veniens vult probare purgatum deierasse, secundum Gof. cũ iuramentum fuerit iudiciale. per. l. admonendi. ff. de iureiuran. & sequitur Hosti. in sum. in .d. §. pe. Quarto fallit in casu speciali auth. nouo iure. C. de pœ. iudi. Secundo casu, quando nulla præcessit accusatio, subdistingue, q̃ aut ad accusandum præfixus fuit certus terminus cũ clausula decreti, quòd post terminum non audietur, secundum quod dixi in. c. inter. §. eo. in vndecimo articulo in prin. primi membri, & in pluribus .qq. illius membri. Et hoc casu præstita purgatione, non admittetur nouus accusator; nec indicetur purgatio, sm̃ Hosti. in. d. c. ex tuarum. & .D. m. & .D. Anto. & Hostien. in sum. in .d. §. pen. Quinimò, etiam post ter-

28 mini † lapsum volens accusare non videtur audiendus. Faciunt not. in .c. fin. supra qui ma. acc. poss. Nam cum sit elapsus terminus ad accusandum, non videtur amplius audiendus. vt .d. c. fin. & sentit glo. in .d. c. ex tuarum. & probatur in .l. si maritus .§. si negauerit. ff. de adulte. Facit quod not. in .l. titia. ff. de accusa. & .l. si ea .C. qui accu. non poss. Et quod not. in .c. licet. §. de accusa. & .c. conqueren-

te. de offi. or. & in .c. accepimus .§. de fi. instrumen. & quod non in .l. diffamari .C. de

29 inge. ma. Facit, quia lapsus † termini dati ad aliquid faciẽdum, habet vim renuntiationis. vt not. Bald. in .l. 1. C. de testi. in inte. & .l. bonorum .ff. rem ra. ha. & .l. si ego .ff. de neg. ge. & .l. cum mulier .ff. sol. ma. col. 11. vbi alle-

30 gat etiam alia iura. Nam comminatio † facta a iudice, vt si quis voluerit accusare veniat infra certum terminum, aliàs postea non audietur, est talis potentiæ, quòd nedum præiudicat priuato, sed etiã Prælato ecclesiæ. Et nedum ipsi. Prælato, sed et̃ successoribus, secundum Hosti & Goff. per tex. singularem in .d. c. accepimus in eo, quòd integra illius decretalis erant illa verba, & successoribus suis. de quo dic vt ibi.

31 Prædicta tamen arbitror † limitanda, si modo, qui nunc venit ad accusandum, allegat præfixionem termini non fuisse sibi notam ex aliqua legitima causa. Et potest esse causa legitima, si

32 fortè ipse specialiter erat † citandus; quia agebatur de suo præiudicio specialiter, & erat certus. Vnde non sufficiebat ipsum citari per generalem citationem. per not. per .D. Pe. de Ancha. & .D. Domi. post eum in .c. fi. de elec. lib. 6. in fin. q. Et probatur in .l. si eo tempore .C. de temis. pig. Ad quod etiam vide not. per Inno. in .c. fin. §. de ma. & obe. & per Ange. in repetit. l. si vacantia .C. de bo. vacan. lib. 10. Facit q̃ not. in .d. c. fin. §. qui ma. accu. poss. & in .c. Albericus .§. de testi. & quod dixi in cle. 1. de iudi. Item potest esse legitima causa, quia licet et̃ quãtum ad hunc venientem de nouo ad accusandum sufficeret citatio generalis per edicta, tñ talis citatio non dicitur legitimè facta. Vel fortè dicitur, q̃ prædicta edicta non steterunt diu affixa. Aduerte, q̃ reperio quendam Robertum de Fronzola dixisse in quodam consilio, q̃ in talibus non sufficit sola affixio edicti; nisi diu steterit, & tanto tempore, quòd multorum oculis verisimiliter innotuerit. per tex. in .c. 1. § .de post. præla. ibi, dum dicit solemniter, & publicè promulgauit. iuncta cle. 1. de iudi. vbi dicitur, q̃ debet talis citatio fieri solemniter, & publicè affigi. & in clemen. causam vers. verum. de elect. ibi, dum dicitur, aliquo loco publico sic solemniter volumus publicari, quòd ad appellati notitiam possit verisimiliter peruenire. & ad idem .c. 3. supra de clan. despon. ibi, dum dicitur, publicè proponat. Ex quibus iuribus videtur necessarium, quòd

33 ad hoc, vt publicatio † inducat præsumptionem scientiæ, de qua in dictis iuribus, & .d. c. fin. quòd fiat lectio in loco publico .i. in multorum præsentia. Vel quòd in loco publico; & quòd tanto tempore sit affixa, quòd verisimiliter transeat in notitiam citatorum. Aliàs de facili posset fieri fraus, supponendo amicum, qui immediatè remoueret. Sed tu vide Bart. in extraua. ad reprimendum. in vers. per edictum. qui dicit, quòd hoc est arbitrarium quanto tẽpore debeat stare affixa; Et q̃ sufficit q̃ in actis reperiatur scriptum, quòd edictum

 fuerit

fuerit publicè affixum; Nam ex quo eius
34 ablatio, † vel corruptio est delictum, vt .l. si quis id quòd .ff. de iur. om. iudi. præsumitur durare, vt dixi in .d.ele. 1.de iudi. Sed quò ad terminos nostros arbitror dici posse, q opi. Bar. procedit præsumptiuè. Sed si pars aduersa probaret per aliquos testes, q eadē die qua dicitur edictum in tali loco positum, viderunt illum locū, & ibi nullum fuisse affixum edictū, concludendo certam horam; & etiam die sequenti non viderunt &c. cum ad illum locum accesserint, nec potuisset ibi esse affixum, quin vidissent, quòd hoc casu sit legitima causa admittendi talem de nouo. Et procedat opi. dicti doc. Facit q not. D. Anto. post Hosti. in .d.c. ex tuarum. in eo, quòd requiritur, quòd talis terminus debeat statui, & labi bona fide. Secus si mala fide ad supplantādum, seu ad excludendum accusatorem. Et arbitror, quòd
35 bonū † cautela esset, qualibet die in actis ponere, qualiter edictum stabat affixum. Aut nullus est præfixus terminus ad accusandum, & tunc, aut purgatio est præstita, sed absolutio adhuc non est facta, & hoc casu potest iterum accusari; quia licet probauisset se innocentem, tamen posset accusari, ex quo non fuisset absolutus, secundum Ioan. Andr. in .d.c. ex tuarum. Et sentiunt Inno. & Hostien. in .c. sequen. Et ita potest intelligi Hugo. opi. de qua supra. Aut purgatio est præstita, & absolutio secuta. Et tunc, aut iste nouus accusator vult illum grauare onere purgandi se, & non potest. vt probatur in .d c. ex tuarum. & ibi notaui. & etiam not. in .c. sequen. vbi de nouo non fuisset indicenda purgatio si condemnatio tenuisset. Aut iste nouus accusator comparet ad finem tantum, vt iste puniatur, intendens in accusatione procedere, & volens delictum probare, & se grauare onere probandi, & debet admitti, non obstante absolutione prius præstita. Et si diceretur ex quo lata est sententia, non debet iste audiri. vt in .c. de his. supra de accu. & .d. l. licet. ff. na. cau. stabul. quia respondeo, q illud est verum, quando sen
36 tentia † est lata ex integra probatione. Sed
37 in casu purgationis † præstitę, nō fertur ex integra probatione. Facit q nota in .l. admonendi .ff. de iureiur. Et tenet .D. An. & .D. m. in .d.c. ex tuarum. Facit etiam quod dixi de absoluto per viam iuramenti necessarij in repetitio. c. fin. de iureiuran. & ibi vide rationem ad hoc. Et hoc mihi placet quamuis Henricus Bohic simpliciter velit, quòd non possit amplius accusari. Et ex prædictis habes notabiliter expeditum hunc decimum quartum articulum.

Capitulum .XV. Cum dilectis.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio non est indicenda super notorio crimine.*

Purgatio super criminibus recepta ab ordinario non tenet, si causa pendeat coram delegato Papæ. & nu. 30. Quod tamen limita. vt nu. 35.

2 *Delicta diuersa insurgunt ex eodem facto propter diuersas qualitates consistentes in persona illius, in quem delictum est.*

3 *Monialem cognoscens triplex committit delictum, incestum, adulterium, & sacrilegiū. Si verò sit virgo, committit etiam stuprum; ibidem.*

Monialis qualibet dicitur consaguinea. ibidem.

4 *Accusatus de vna specie delicti, an possit accusari, aut iterum puniri de alia specie; remissiuè. Et nunquid possit iterum de eodem delicto inquiri; nu. 13.*

5 *Remedio vno electo, an reliqua remedia ad idem competentia censeantur exclusa. remissiuè.*

6 *Infamia qualis esse debeat, ad hoc, vt indicatur purgatio: remissiuè. & nu. 33.*

7 *Episcopus appellatur quādoq; Electus in Episcopum. Et hoc secundum morem Theutonicorum. De veritate tamen vide remissiuè; nu. sequenti.*

9 *Ordinarius potest indicere purgationem canonicam absque aliqua assignatione termini statuti accusare volentibus.*

10 *Inuadere rem aliquam; vel contra iudicis sententiam, aut præceptum retinere, paria sunt. Et dicitur occupans qui talia facit: Quod notandum est pro statutis. ibidem.*

11 *Ad inquisitionem promouendam plures admittuntur. Et ibi quid de vniuersitate: remissiuè.*

Et quid in extraneo: remissiuè nu. 12.

14 *Beneficio debet priuari deficiens in purgatione.*

15 *Litis contestatio est necessaria in iudicio purgationis; Dic tamen vt ibi remissiuè. Et num. 16. quòd requiratur in processu inquisitionis.*

17 *Scriptura non solum principalis; sed etiam transcriptum ex principali facit fidem, quando fuit factum cum debitis solemnitatibus.*

18 *Relationi vnius iudicis non creditur; relationi verò plurium creditur, & hoc de curia consuetudine: Et ibi etiam quando vnus relationi credatur.*

Relationis materia: remissiuè. ibidem.

19 *Ordine iuris prætermisso, an processus inquisitionis, aut purgationis teneat.*

20 *Accessorium non valet, inualido principali.*

21 *Retractari dicitur id, quod non tenet. Quod intellige, vt ibi.*

Priuatio de facto, præsupponit habitum de facto. ibidem.

22 *Iudex, si in sententia sua apponit aliquam causam, quomodo illam debeat apponere.*

23 *Sententia continens causas repugnantes cum substantia sententiæ, est nulla.*

Repugnantia inuicem se elidunt. ibidem.

24 *Notorium quando dicatur crimen.*

Notorium potest probari, licet de visu nihil dicatur. ibidem.

25 Forni-

25 *Fornicationis, seu incestus crimen, quomodo possit esse adeò notorium, vt non sit locus inficiationi; Et ideò absque alia indagine puniri possit.*

26 *Laici possuat testificari contra clericos in delicto notorio.*

27 *Processus habitus à iudice, tanquàm certo, qui debet haberi ab eo tanquàm dubio, non valet tanquàm contra ius.*

Purgatio canonica debet indici à iudice tanquã dubio, & in subsidium deficiente probatione. ibidem.

28 *Purgatio est subsidiaria in defectũ accusationis.*

29 *Purgatio minus legitimè facta non producit effectum, quominus alia legitima possit indici.*

30 *Papa delegando causam, videtur tacitè adimere iurisdictionem ordinario.*

31 *L. 1. C. de appellatio. declaratio.*

32 *Iudex cauere debet, ne dubium pro notorio accipiat.*

34 *Purgatio canonica, an possit indici propter scandalum, vel suspic ionem: remissiuè.*

CVM DILECTIS. Super noto-
1 rio † crimine non est indicenda
purgatio. Et pendente causa criminum coram delegatis Papæ, purgatio super illis ab ordinario recepta non tenet. h. d. In prima ponitur datio auditoris ad causam. In secũda ibi, idem procurator, ponitur actoris petitio. In tertia ibi, dictus verò, ponitur responso rei. In quarta ibi, his igitur, ponitur causæ diffinitio. Et in tex. ibi, concessimus, dic, super eo, quòd idem clericus petebat sibi assignari corporalem possessionem dictarum ecclesiarum collatarum sibi per Abbatem, secundum Innocen. Debes enim scire pro intellectu literæ, quòd cum quidam H. præsbiter, esset infamatus de crimine incestus, & adulterij, eo quòd publicè detineret quandam vxorem consanguinei sui, & ad petitionem quorundam, delegati fuissent iudices super ipsius. H. purgatione interea pendente hac delegatione, Constantiensis electus ordinarius ipsius. H. Indixit sibi purgationem, & quia in purgatione defecit, ipsum ecclesijs suis priuauit. Sed ipse priuatione non obstante, prædictas ecclesias possidebat; deinde iudices delegati cognito, quod coram Episcopo iste defecerat in purgatione, propter quod fuerat priuatus; & quia eis constabat eum notoriè deliquisse, vt ipsi in sententia asserebant, ipsum. H. etiam priuauerunt de prædictis ecclesijs, & licentiam concesserunt Abbati sancti Galli, ad quem collatio pertinebat prædictas ecclesias conferendi; qui Abbas illas contulit cuidam. O. Quare dictus. O. coram apostolica sede petebat possessionem dictarum ecclesiarum, allegans prædictas priuationis sententias. Sed pars aduersa respondebat, quòd sententiæ erant nullæ ex causis positis in ver. dictus. Vnde cum de his esset facta relatio Papæ, Papa diffinit, & mandat, vt habetur in quarta parte. Et in tex. ibi, nequiuisset, dic, secundum quod dicebat procurator. O. contrarium erat verum, vt patet ex decisione. Vel dic, nequiuisset. s. de iure; quia pendente causa prædicta coram delegatis, non potuit ordinarius se intromittere. In tex. ibi, nihilominus, dic. i. non obstante destitutione; quia vel non erat facta, vel si erat facta, non tenebat. Et ibi, constitisset, dic. s. prætermisso iuris ordine, vt sequitur. Item ibi, contumacem, dic, quia non parebat sententiæ ordinarij; quod non pertinebat ad delegationem ipsorum, secundum Inno. Item ibi, concedẽtes, dic. i. concessam ostẽdentes, propter factas priuationes. Item ibi, qui, dic. s. Abbas sancti Galli. Item ibi, & infra dic sub isto, & infra, cõtinebatur procuratoris conclusio, dicentis, quòd cum prædictus. H. esset priuatus dictis ecclesijs, tàm per ordinarium, quàm delegatos, & collatæ essent dicto modo principali suo, petebat sibi illas adiudicari, & illarum etiam petebat possessionem nomine dicti. O. & ideò super hoc erat fienda litis contestatio, cum vel hic ageretur per viam accusationis, secũdum Inno. vel si agebatur per viam inquisitionis, secundum quòd vult Hosti. erat necessaria instigatio, quia inquirebatur ad petitionem dicti. O. de quo dic, vt latè dixi in c. qualiter. 2. §. de accusa. in vndecimo articulo. q. 80. Item in ver. dictus, ibi, & infra dic, sub isto secundo, & infra, continebatur cõclusio. H. præsbiteri conuenti, qui dicebat, ꝙ per prædicta per eum deducta absoluendus erat à petitione dicti. O. Et prædicto. O. silentium perpetuum imponẽdum. Item In tex. ibi, ibidẽ dic, i. in ipsius delegationis literis. Itẽ in tex. ibi, super prædictis criminibus, dic. s. incestu, & adulterio, de quibus erat infamatus. Not. primo
2 ibi, incestus, quòd ex eodem facto † quandoq; insurgunt diuersa facta delicta, propter diuersas qualitates consistentes in persona illius, in quẽ delictum est. Nam cognoscens consanguineã suam alterius vxorem, vel consanguinei sui vxorem committit incestum; ratione consanguinitatis, & affinitatis; Et adulterium, quia cum nupta; quia vt dicit glo. 27. q. 1. c. virginibus.
3 agens † cum moniali committit triplex delictũ; Incestum, quia consanguinea; quia qualibet monialis dicitur consanguinea. Adulterium, quia cum sponsa Christi. Et sacrilegium; quia violat rem sacram. Tu adde quartum, si est virgo, quia etiam stuprum committit. Et vtrum
4 accusatus † de vna specie delicti, possit accusari, aut iterum puniri de alia specie, tangunt hic doct. Io. And. & d. Anto. Tu vide quæ latè dixi in c. 1. §. de collu. deteg. & in. c. de his. supra de accusa. Item etiam tractant hic de exceptionibus competentibus, & actionibus, & similibus
5 remedijs, & vtrum per electionem † alterius, alterius electio tollatur. Sed non est materia nostra. vide hic per eos. & de actionibus vide per legistas in. l. 1. C. de fur. & in. l. quod in hærede. §. eligere. ff. de tribut. Secundo not. ibi, infamatus, iuncto fine tex. ibi, apud bonos, & gra-
6 ues, qualis † debeat esse infamia, ad hoc, vt indicatur purgatio. & hoc tractãt in gl penul. Sed

dic,

dic, vt latius dixi in.c.1.§.eod.in tertio artic.
in quarto requisito. Tertio not.ibi, Constan.
Episcopo, iuncto ver.dictus verò, ibi, ab electo
7 Constantien. quòd † electus in Episcopum quã-
doq; appellatur Episcopus. Sed potest dici se-
cundum Hostien. quòd Papa alludit hic vulga-
ri theutonicorum, qui electos vocant Episco-
pos. Vel dic, quòd iste, dum esset electus,
processit ad purgationem; sed postea cum age-
batur causa coram auditore fuerat consecratus.
Vel dic tertio, quòd Episcopus indixerat pur-
gationem, & tandem eo mortuo Episcopus suc
cedens illi, priuauit ipsum. H. in purgatione
deficientem. Sed secunda opi.plus placet. Vtrũ
8 autem appellatione † electi veniat Episcopus,
dic vt dixi in.c.meminimus.§.de accusa. Quar-
9 to not.quòd ordinarius potest † indicere pur-
gationem canonicam non præcedente aliqua
termini assignatione statuti accusare volẽtibus.
de quo dic, vt dixi in.c.inter. supra eod. in vn-
decimo princip.artic.in princip. Quinto not.
10 ibi, occupatas. quòd nihil interest rem † ali-
quam inuadere, vel contra iudicis sententiam,
vel præceptum retinere. Nam & talis dicitur
occupare. Quod not.ad statuta. Vel dic, quòd
iste Episcopus sententiam mandauerat execu-
tioni; sed ea non obstante ipse.H.dictas eccle-
sias occupauit. Sexto not. ibi, & quorundam
11 aliorum, quòd † plures admittuntur ad promo-
uendum inquisitionem.de quo dic, vt latius di-
xi in.c.qualiter.2.§.de accusa. in sexto princip.
artic.q.11.Et quid de vniuersitate, dixi ibi.q.12.
Septimo not.ibi, Constant. diœcesis. arg.quòd
12 extraneus, seu existens alterius diœcesis, non
admittitur ad promouendum inquisitionem.
Et idem tenet glo.magna. in fi.in.d.c.qualiter.
& vide quod ibi dixi in dicto artic.q.9. Octa-
uo not.ibi, quòd ex crimine adulterij, & ince-
13 stus coram ipsis &c. arg. quòd † quamuis de de-
licto vnius sit actum, nihilominus potest ite-
rum de eo committi inquisitio. Contra quod
opponunt docto. de.c.fi.§.de collu. deteg. Et
tres dantur solutiones. Prima, quòd ibi actum
fuit de incestu, & nunc agebatur de adulterio.
sed hæc diuinat. Secunda solutio est, q idcò
ab eodem iterato cognoscitur, quia iste iam fue
rat condemnatus. & ideò condemnatio non
debet sibi prodesse. de quo dic vt dixi in.d.c.de
his.&.c.1.§.de collusio. Tertia solutio, & ista
est vera; quia hic primum iudicium non tenuit;
quia factum à non habente iurisdictionem. &
ideò iterum indicitur purgatio. de quo dic, vt
dixi in.c.præced. in decimoquarto princip. ar-
tic.in tertio casu principali. Nono not.ibi, pri
14 uauerunt. arg.quòd deficiens † in purgatione,
debet priuari beneficio. de quo tangitur hic in
glo.1. Sed ego latius dicam in.c.sequen.in.15.
artic. Decimo not.ex tertia parte ibi, cum lite
15 non contestata. arg.quòd in iudicio † purgatio-
nis est necessaria litis contestatio. Sed tu dic, q
ista erat allegatio partis; & non bona, secundũ
glo. Ad quod vide quod latius dixi in.c.inter.
supra eod. in vndecimo artic. principa.q.10.

Vndecimo not. ex eisdem verbis, secũdum aliũ
16 intellectum, quòd in processu † inquisitionis
requirit̃ litis contestatio.de quo dic, vt latè dixi
in.d.c.qualiter.in vndecimo artic.q.80. Duo-
decimo not.ibi, transcriptum, quòd non solũ
17 principalis scriptura, sed etiã transcriptum † ex
principali fidẽ facit. Quod intellige, quando
id fuit factum cum debitis solemnitatibus. de
quo latè dixi in.c.fi.& in.c.2.supra de fi.instru.
Decimotertio not. quòd relationi iudicum de-
legatorum transmisse ad curiam, creditur. Fa-
cit.c.inter dilectos.&.c.ex literis. supra de ex-
cess.præla.&.c.veritatis. supra de do. & contu.
& qđ not.in.c.cum dilecti.supra de accusa.& in
.c.cum olim.supra de offic.deleg. Sed in con-
trarium facit quod not. in.c.quod super. de fi.
instrum.& in.l.diuus.ff.de custod.reo. Sol. se-
18 cundum Hostien. relationi † vnius iudicis non
creditur.vt.c.quoniam.supra de probat.sed re-
lationi plurium creditur. Et hoc approbat cu-
ria de consuetudine, secundum eum, & Io.An.
Vel secundum prædictos docto. creditur rela-
tioni vnius.s.producentis; inquantum agatur
de præiudicio ipsius producentis, prout hic
erat. Facit quod not.in.c.cum olim. & ibi per
Io.And &.d.Ant.supra de censi.& per Bart. in
.l.post legatum.ff.de his quib.vt indig.& quod
not.in.l.cum precum. C.de lib.cau. Et vide de
materia in.c.scriptum.&.c.cum in iure. de elec.
& in.c.2.de fi.instrum.&.c.cum à nobis. supra
de testib. Et de materia relationis, vide quod
latè dixi, & ordinatè in.c.intimasti.de appella.
Decimoquarto not. ibi, iuris ordine præter-
19 misso, quòd processus † inquisitionis, aut purga
tionis non tenet, si fiat prætermisso iuris ordi-
ne. Quod intellige, de eo quod in alterutro est
necessarius. Et de ordine seruando in inquisi-
tione, dixi latè in.d.c.qualiter.maximè in vnde-
cimo, & decimo artic. Et de ordine iudicij pur
gationis, dixi in.c.inter.supra eo. in vndecimo
artic. Et dicit hic Io.And. quòd fortè isti de-
legati omiserunt facere citationem ipsius pur-
gandi. Vel sine causa non citato purgando, ei-
dem nimis breuẽ terminũ statuerunt. Decimo
quinto not.ibi, quam concessionem, q vbi nõ
20 valet † principale, nec accessorium. de quo in
glo.hic, in ver. repugnantia. in fi. Decimose-
xto not.ibi, retractamus, in quantum exponi-
tur.i.retractatum denuntiamus; arg. quòd etiã
21 id † quod non tenet, dicitur retractari. Quod
intellige.s.prout de facto processit. Facit.c.ac-
cedens.§.vt lit.non contest. cum simil. vnde
priuatio hic de facto, præsupponit habitum de
facto. Vltimo not.ibi, præsertim, quòd si iu-
22 dex † in sententia sua addit aliquam causam,
non debet illam adiungere pro vnica, & sola;
sed vel non debet apponere, vel si apponit, de-
bet illam apponere cum dictione præsertim,
vel maximè, aut simili. Et vide ad prædicta q
latè dixi post doct. in.c.sicut. supra de re iudi.
Decimooctauo not.ex verbo dicitur, quòd sen
23 tentia † continens repugnantiam, seu causas ad-
inuicem repugnantes cum ipsa substantia sen-
tentiæ,

tentiæ, est nulla. Et ratio est in promptu, quia
repugnantia inuicem se elidunt. l. vbi repugná-
tia. ff. de reg. iur. nam vel causa est vera, & sub-
stantia sententiæ confunditur; vel causa est fal-
sa, & sententia est nulla. Decimonono not. quòd
24 dicatur crimen † notorium; videlicet, quando
populus vniuersæ viciniç est testis. Et sic patet,
quòd tex. loquitur de notorio facti; quasi dicat,
à quocunque sene, vel iuuene respondebitur, quòd
ita sit. Et per hoc arguit Host. quòd notoriũ
potest probari; licet de visu nihil dicatur. Exem-
plum, pone quòd totus populus Senen. attesta-
retur nunc notorium esse, quòd gentes ecclesiç
essent in Marchia contra comitem Frãciscum;
& tamen non vidit hoc. Quod not. ad ea quæ
dicuntur in. c. vestra. de cohabi. cler. & mulie.
25 Vigesimo not. quòd crimen † fornicationis, seu
incestus posset esse adeò notorium, quòd nul-
lus sit inficiationi locus. Et ideò absque alia
indagine potest pœna imponi. Et hoc potest
insurgere ex detentione mulieris in domo, &
in lecto; vel quia iam natus est infans, ambulans
super terrã, euidens argũ paternæ incontinen-
tiæ. 28. distin. c. priusquam. quod not. ad ea quę
traduntur in. c. vestra. Vigesimoprimo not.
ibi, populus Viciniæ erit testis. arg. quòd in de-
26 licto † notorio laici possunt testificari, etiam
contra clericos. quod not. ad ea quæ dicuntur
in. c. de cætero. s. de testib. Vigesimosecundo
27 not. quòd processus habitus † à iudice tanquàm
certo, qui debet haberi à iudice tanquàm du-
bio, non valet, tanquàm contrarius. Purgatio
enim canonica debet indici à iudice, tanquàm
dubio, & in subsidium deficiente probatione, vt
dixi in. c. 1. s. eo. in tertio artic. princip. Vnde
si sententia purgationis fertur super probatione
certa, cum talis probatio non proportionetur,
imò penitus sit repugnans purgationi, meritò
sententia est nulla. Vigesimotertio not. quòd
28 purgatio est subsidiaria in defectum accusatio-
nis. dixi in. c. 1. s. eod. Vigesimoquarto not. quòd
29 purgatio † minus legitimè facta, non producit
effectũ, quominus alia purgatio legitima possit
indici. de quo dixi in. c. inter. s. eod. in vndeci-
mo artic. in tertio casu. Vltimo not. quòd Pa-
30 pa † delegando causam, tacitè videtur adimere
iurisdictionem ordinario in causa delegata. de
quo hic in glo. fin. & per Inno. in. c. vt nostrum.
de appella. & c. cum accessissent. de constitut.
Glo. 1. potest recitari per quæst. & per contra-
rium. In fi. glo. dic de hoc, vt dicam in. d. c. seq.
in decimoquinto artic. Glo. super ver. contu-
macem. quærit, an isti delegati rectè processe-
rint, condemnando illum tanquàm contuma-
cem. & respondet quòd non, & assignat ratio-
nem. Glo. super ver. ordine, opponit, & soluit.
31 In eadem glo. ibi. l. 1. † dic, quòd illa. l. loquitur
de ordine causæ ad causam. Secus de ordine
causæ de se ad seipsam. Et vide. 2. q. 1. in furo.
& in. l. prolatam. C. de senten. Glo. super ver. re-
pugnantia. colligit notabile. dic vt in ea. In fi.
glo. dic, sed contra hoc opponitur, & videtur, quòd
non debuerit fieri, non citato eo, cui facta erat
collatio. Sol. dicit Inno. & Io. Andr. quòd hoc
ideò factum fuit, quia. O. erat accusans, & agẽs,
& cui facta erat collatio. Glo. super ver. indi-
cenda. quærit, quare non esset indicenda, & sol-
uit. Et in fi. colligit quædam in materia noto-
32 rij. In fi. dic, & cauere debet † iudex, ne dubiũ
pro notorio recipiat. vt in. c. cõsuluit. de appell.
& hęc est sententia Cicer. in primo officiorum.
33 Glo. penul. colligit qualis infamia † requiratur
ad indicendam purgationem. In fi. glo. dic,
quanuis ego in. d. c. qualiter. in vndecimo artic.
princip. q. 15. & 16. remiserim me hic dicturũ,
34 an purgatio † canonica possit indici propter scã-
dalum, vel suspicionem, tamen omitto, quia di-
xi de hoc latius in. c. 1. s. eod. in tertio princip.
artic. in quarto requisito. Glo. fi. quærit de ra-
tione. In eadem glo. ibi, vnde purgatio. dic vt
dixi. s. in vltimo notab. In fi. dictæ glo. dic, in-
tellige tamen materiam istius glo. & tex. quan-
35 do qui † impetrauerunt rescriptum non adiuis-
sent de communi concordia ordinarium. Se-
cus si adiuissent, per ea quæ not. in. c. solicitudi-
nem. & c. vt debitus. s. de appella.

Cap. XVI. Accepimus.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus de criminibus infamatus, debet se pur-
gare à tempore promotionis. non autem à
tempore natiuitatis. vt num. 14. Et quid in
delicto occulto tempore promotionis, nu. 31.
& ibidem quid in successore promotoris: re-
missiuè.*
*Et forma, quam debet præstare in purgãdo, quæ
sit; nu. 23. Et an à tempore baptismi debeat
ab eo exigi iuramentum purgationis. nu. 25.
remissiuè.*
2 *Citari debet ille, cui purgatio est indicenda.*
3 *Præsumitur non solum pro sententia iudicis diffi-
nitiua, sed etiam pro processu, & sententia
interlocutoria; etiam si nondum lata sit dif-
finitiua.*
*Præsumendum est pro iudice; maximè ob iu-
ramentum ab eo præstitum. Et præsertim,
quando est honestus, & religiosus. ibidem.*
4 *Appellãs ab interlocutoria, quare debeat causam
grauaminis exprimere.*
5 *Dubia sunt interpretanda in meliorem, & tutio-
rem partem.*
6 *Homo lapsus releuatur per pœnitentiam. Quod
intellige, vt ibi. et nu. 10.*
*Despici non debet in homine quod fuit, quando
iam incipit esse quod non fuit. ibidem.*
*Pœnitentiam veram pauci agunt. teste Ambr.
ibidem.*
7 *Præsumptio est contra illum, qui loquitur sub in-
uolucro verborum. declarando, vt ibi.*
*Dubia responsio habetur pro non facta. Et ibi
quæ responsio non admittatur ad accusationẽ,
vel inquisitionem.*
8 *Positio duplex implicita, aut captiosa non est ad-
mittenda. Quod declara, vt ibi.*

Renun-

Renuntiatio facta sub inuolucro verborum, non tenet. ibidem.

9 *Index debet animaduertere, ne pars decipiatur in actis iudicij, ad periculum animæ suæ, exemplificando vt ibidem.*

10 *Immunis quò ad forum pænitentialem quis potest esse, & non quò ad contentiosum.*

Pænitentia licet uerè tollat culpam, quò ad Deū, quem lædit; non tamen tollit pænam fori contentiosi, per quam tenetur satisfacere reipublicæ, quam lædit delinquendo. ibidem. & sub num. 71.

11 *Immunem se esse à delicto, quare quis asserere veraciter non potest, etiam post peractam pænitentiam. vnde qui iurat se esse immunem à delictis, temerariè iurat; nu. 26.*

Anima quandiu adhæret corpori, non potest esse certa de salute futura. sub eo. nu. 11.

12 *Simplicitas est actus, seu qualitas laudabilis; declarando vt ibi.*

Simplicitas contraria discretioni dicitur fatuitas. ibidem.

13 *Purgare se non volens, vel non potens, punitur vt conuictus. Et de veritate vide nu. 34. vbi latissimè discutitur iste articulus, vsq; ad nu. 59.*

15 *Tempora non sunt præfixa de iure canonico ad accusandum aliquem de crimine. Et ibidem in quibus casibus hoc procedat. Et quid de iure ciuili. vsque ad nu. 17.*

16 *Ius ciuile seruandum est, quando de iure canonico contrarium non reperitur decisum.*

17 *Purgatio, utrum præscriptione tollatur: remissiuè.*

18 *Incontinentia connumeratur inter grauiora crimina. Et quare; vide sub nu. 28.*

Incontinentia est nomen satis latum. tamen propriè sumitur pro lapsu carnis, seu carnali luxuria. ibidem.

19 *Iustitiam vendens non videtur committere simoniam. Et quare iustitia non debeat vendi. nu. 30. remissiuè.*

20 *Purgatio est tantum indicenda super his criminibus, super quibus quis est infamatus.*

21 *Purgatio si fit in genere, satis est.*

22 *Generaliter, an, & quando liceat purgare, inquirere, procedere, agere, excipere, seu respondere; & quando exigatur id specialiter fieri.*

24 *Etc. dictio, abbreuiatè scripta, comprehendit illud quod est de natura rei.*

27 *Iuramentum compurgatorum differt à iuramento purgandi; & quare; remissiuè.*

28 *Simonia qualiter computetur inter grauiora delicta.*

29 *A fornicatione in spirituali cognatione, quare magis abstinendum sit, quàm in legali.*

Romana curia nunquam reperitur dispensasse in spirituali cognatione. ibidem.

32 *Promouens aliquem, an possit post promotionem inquirere de delictis commissis ante promotionem; remissiuè.*

33 *In purgatione quis dicatur deficere.*

Nolle, & non posse, an æquipolleant. Et quot modis quis dicatur nolle, & non posse. ibidem.

34 *Pæna deficientis in purgatione quæ sit. Et ibi quid si in purgatione hæresis deficiat, & aliorum criminum. Et nu. 35. quòd talis puniatur, vt conuictus, & tanquàm probatum sit crimen, secundum communem. Contra quam opponitur pluribus modis, vsque ad nu. 59.*

36 *Purgatio indicitur ex verisimili præsumptione, seu infamia.*

Ex crimine quis non debet damnari per præsumptiones. ibidem.

Probationes in causa criminali debent esse luce clariores. ibidem. Et sub nu. 67.

Præsumptio verisimilis, quando transeat in violentam. ibidem. & nu. 43.

37 *Cap. excommunicamus. §. qui autem. de hæretic. intellectus duplex. Et vide nu. 41. & nu. 48. vsque ad nu. 50. & nu. 51.*

38 *Pæna naturalis illius, quem pœnitet in hæresim incidisse, quæ sit.*

39 *Cap. ad abolendam. §. qui verò. de hæreti. intellectus.*

40 *In arbitrio iudicis, an sit grauiorem pænam imponere. & nu. 52. Et quæ debeat considerare iudex in pænis imponendis ad arbitrium suū. vide nu. 57.*

42 *Cap. Accedens. de accusatio. intellectus: remissiuè. Et declara. d. c. vt nu. 45. & intellige, vt nu. 53. & nu. 55.*

44 *Iudex debet multum ponderare, & moderare sententiam suam, quando proceditur per præsumptionem. Quod declara, vt ibi. & sub num. 45.*

46 *Præsumptio hominis, quandoq; fallitur. Præsumptio verò iuris non ita faciliter.*

47 *Cap. significasti. de adulte. intellectus. & nu. 56.*

Infamia vbi silere non potest, debet fieri suspēsio ab officio. ibidem.

49 *Contra contumacem, quæ remedia prodita sint.*

51 *Pæna iudicis facit cessare pænam iuris.*

54 *Cap. insinuatum. de simon. declaratio. & nu. 58.*

59 *Deficiens in purgatione, an debeat condemnari ad interesse partis.*

60 *Iudex, an possit cōdemnare ad priuatum interesse inquisitum condemnatum ad publicam vindictam. remissiuè.*

61 *Deficiens in purgatione, an dicatur verè, vel fictè conuictus.*

62 *Statuta loquentia de conuictis, intelliguntur de iure conuictis, non fictè.*

63 *Tanquam dictio, denotat similitudinem, & improprietatem.*

Idem est de dictione similiter. ibidem.

64 *Fictæ confessiones, & conuictiones non extenduntur ad alias personas, sicut si essent vera.*

65 *Dispensare, an possit Episcopus cum deficiente in purgatione post depositionem, vel priuationem fortè factam.*

Infamia durante, non potest sine scandalo cum infamato dispensari. ibidem.

66 *Fictio, seu præsumptio, etiam violenta, non debet plus operari, quàm veritas.*

67 *Accusator, qui non probauit, nisi de fama, an excusetur à pæna talionis, si accusatus defecit in purgatione.*

Accu-

Accusare volens, debet habere probationes luce clariores. ibidem.

68 *Potest.is indicenda purgationis canonicæ, an tollatur præscriptione, vel alijs modis. Et an tollatur per pœnitentiam. nu. 71. Et an per emendationem delicti. Et an per superuenientem accusationem, aut inquisitionem. nu. 72.*

69 *Præscriptio, etiam centum annorum, non currit in actione, quæ competit ad pœnitentiam.*

70 *Appellatio potest interponi post decem dies, quando grauamen est successiuum.*

1 ACcepimus. Prælato de criminibus † infamato, cum se purgat, non sufficit iurare se esse immunem ab illis criminibus; sed iurare debet, quòd post promotionem suam illa crimina nõ commisit. h.d. Diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur iudicum consultatio super forma, quam purgandus offerebat. In secunda ibi, ipse verò, ipsius purgandi supplicatio. In tertia ibi, porrò, ipsius formæ reprobatio. In quarta ibi, ideoq;, causæ commissio, cum expressione debitæ formæ purgationis. Et in tex. ibi, &. J. dic, sub isto infra, fortè continebatur, qualiter oblata purgatione prędicta, ꝙ esset immunis, delegati eum admittere nolebãt sub tali forma. Sed volebant, ꝙ sub alia forma iuraret; & fortè illa, quòd à natiuitate talia non commisisset. Vnde delegati consuluerunt Papam; & etiam Archiepiscopus conquestus est Papæ, & Papa mandauit, vt sequitur. Et in tex. ibi, credatur, dic, aliàs credamus. Et in tex. ibi, potius, dic, sic construe literam, cum &c.
Not. primo, quòd in purgatione indicenda, ci-
2 tandus † est ille, cui purgatio est indicenda. dixi in. c. inter. s̃. eod. in vndecimo articulo. q. 1. primi membri. Secundo not. quòd non solum
3 præsumitur pro sententia † iudicis diffinitiua, vt .l. herenius. §. gaia. ff. de euictio. Sed etiam pro processu, & sententia interlocutoria; etiam si nulla adhuc sit lata diffinitiua; quia non est præsumẽdum, quòd iudex velit aliquid agere contra iura, & aliquem contra iustitiam grauare. vt tenet Io. And. &. d. Ant. hic. Maximè propter iusm qd' præstat, vt i auth. iura. qd' pſta. ab his. Et hoc maximè præsumendum est. qũ iudex est honestus, & religiosus. vt. c. nisi. extra de præb.
4 Et hinc insurgit, quare appellans † ab interlocutoria, debet causam grauaminis exprimere. ad quod vide quod dixi in. c. vt debitus. &. c. cum cessante. s̃. de appella. Tertio not. quòd dubia
5 sunt † interpretanda in meliorem, & tutiorem partem. de quo in glo. 3. Quarto not. quòd
6 homo † lapsus releuatur per pœnitentiam. Ad idem. c. 1. de sum. trini. non ergo debet despici quod fuit, quia iam incępit quod nõ fuit. 50. distin. c. ferrum. Quod est verum, si vera est peracta pœnitentia, quam pauci agunt. vnde Ambrosius dicit, plures inuenisse innocentiam seruantes, quàm veram pœnitentiam agentes. de pœnit. dist. 1. c. sunt qui arbitrantur. & dist. 3. c. reperiuntur. & sequitur hic io. And. Quinto not. ibi, fortè præsumimus, quòd præsumptio
7 est † contra illum qui loquitur sub inuolucro verborum, ne. s. velit aliũ decipere, aut seipsum decipiat per ignorantiam. Et ideò dubia responsio habetur pro non facta. vt. l. de ætate. §. nihil ff. de interrog. act. &. l. fulcinius. § illud. ff. qui ex cau. in poss. ca. &. l. non intelligitur. &. l. ita fidei. ff. de iur. fis. &. l. sed si pupillus. §. proscribere. ff. de instit. Et ideò nõ admittitur hæc responsio ad accusationem, vel inquisitionem, Respondeo me non culpabilem. Et not. Bart. in auth. contra qui propriam. C. de non num. pec. Et Bar. in. l. 1. §. accusationem. ff. ad turp. Pro quorum opin. facit tex. noster. Similiter
8 etiã nec positio † duplex, implicita, aut captiosa est admittenda. vt traditur in. c. 1. de confess. lib. 6. Nisi in vtroque, vel in omni ipsius sensu, aut intellectu concludatur ponentis intentio. de quo per. d. Anto. in. c. vt supra. de rescript. & quod not. in. c. constitutus. s̃. de restit. in integ. Similiter etiam sub inuolucro verborum facta renuntiatio non tenet. de quo latè vide in. l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cant. Sexto
9 not. quòd iudex † diligenter debet animaduertere, ne pars decipiatur in cauillosè, aut dupliciter aliquid ponendo, seu excipiendo, seu respondendo, vel aliud simile agendo in periculum animæ suæ, ſm Hosti. & Io. And. Facit quod not. in c. oblatæ. s̃. de appell. &. c. quoniam. s̃. vt lit. non contesta. & quod not. in. c. 1. s̃. de ali. iudi. mu. cau. fac. Septimo not. quòd stant ista si-
10 mul, quòd quis sit † immunis quò ad forum pœnitentialem, & non quò ad contentiosum; nam pœnitentia, quamuis verè tollat culpam quò ad Deum, quem lædit, non tamen tollit pœnam fori contentiosi, per quam tenetur satisfacere reipublicæ quam lædit delinquendo. ad quod vide quod dixi in. c. inter. s̃. eod. in. 11. artic. in secunda, & quarta quæst. Octauo not.
11 quòd etiã post peractam † pœnitentiam nõ põt quis veraciter asserere se esse immunem ab illo delicto; quia fortè non rectè egit pœnitentiã; quia anima quandiu adhæret corpori, non potest esse certa de salute futura. Nono not. ꝙ
12 simplicitas † est actus, seu qualitas laudabilis. Quod intellige de ea, quæ est contraria duplicitati, & dolositati. Secus de ea, quæ est contraria discretioni, quæ vocatur fatuitas. de qua dixi in. c. quidam. s̃. de apostat. Decimo not. ibi, & si voluerit, vel potuerit, iuncto fine qui comprehẽditur sub dictione, &c. quòd ille qui
13 deficit † in purgatione, punitur vt conuictus, siue deficiat, quòd non vult se purgare, siue quòd non possit. de quo infra post glo. in decimoquinto artic. Vndecimo not. quòd prælatus
14 infamatus † de delicto, non compellitur se purgare à tempore natiuitatis; sed à tempore promotionis. Circa quod vide quod latius dixi in. d. c. inter. in decimo artic. in secundo membro. quęst. 6. Ex quo singulariter infert hic
15 .D. m. quòd de iure canonico † tempora non sunt præfixa ad accusandum aliquem de crimine. Et ideò licet in adulterio de iure ciuili sit

statu-

ſtatutum quinquennium. vt.l.miles.§.adulte-
rij.ff.de adult. Et in alijs criminibus ſunt ſtatuti
viginti anni, vt.l.querelam.C.de fal. tamen de
iure canonico ad iſta tempora non habetur hic
reſpectus; quia poteſt eſſe, ꝙ quis fuit promo-
tus iam per tres, vel quatuor annos, & tamen
cogitur ſe purgare vſque ad illud tempus. Sed
dicit hic.D.m.quòd hoc procedit in purgatio-
ne, & inquiſitione. Secus ſi per viam directæ ac
cuſationis; quo caſu vult, ꝙ etiam de iure ca-
nonico quis non audiatur; quia cum hoc ſit cla
16 rum de iure ciuili, & de iure canonico † contra-
rium non reperiatur, ſeruandum eſt ius ciuile,
ſecundum ea quæ latius dixi in.c.1.ẽ.de oper.
no.nun. Et pro hac ſententia facit.c.cum ve-
nerabilis.ẽ.de excep.vbi exceptio falſi non po-
teſt opponi, niſi vſque ad viginti annos. Ego ar-
bitror, ꝙ hoc vltimum dictum.D.m.ſit verum.
Ad cuius tamen limitationem vide quod ſin-
gulariter tradit Spec.in tit.de ſenten.§.quoniã.
ver.& nota. Sed non inſiſto, quia non eſt ma-
teria noſtra. Sed non placet illud, ꝙ ipſe dicit
de inquiſitione; quanuis glo. in.l.querelam.C.
de fal. videatur prædictam opinionem ſentire,
in quantum vult, ꝙ de crimine falſi, etiam poſt
viginti annos poteſt cognoſci per viam inqui-
ſitionis. Sed Ang.in repetit.l.ſi vacantia.C.de
bon.vacan.lib.10. col.antepen. reprobat illam
glo. et ego etiam reprobaui in.c.qualiter.2.ẽ.
de accuſat. in ſeptimo artic.princip. q. 8. quaſi
circa medium. Quid autem de purgatione,
17 vtrum † præſcriptione tollatur, & quæ ſit ratio
quare non tollitur, dicam.ĩ.poſt glo.in decimo
ſexto princip.artic. Duodecimo not. quòd in
18 continentia † connumeratur inter crimina gra-
uiora. Et ſumitur hic incontinentia pro lapſu
carnis, ſeu carnali luxuria. Quanuis ſit nomen
ſatis latum, vt dixi de libidine in.c.3.ſupra eod.
Et adde quod dicam in glo. in ver.ſimoniam.
19 Decimotertio not.ꝙ vendens iuſtitiam non vi-
detur committere ſimoniam; nam hic ſimonia,
& iuſtitia ponuntur vt diuerſa. Et ad hoc vide
quod tradit hic glo.in ver. venditionem. De-
20 cimoquarto not. ꝙ ſuper † his criminibus eſt
tantum indicenda purgatio, ſuper quibus quis
eſt infamatus. Circa quod vide quod dixi in.c.
inter.ſupra eod.in ſecundo princip.caſu.q.4.
Decimoquinto not. ꝙ ſatis eſt, quòd quis ſe
21 † purget in genere, ꝙ non commiſit talia deli-
cta, quanuis non exprimat de certa perſona. Et
hinc ſumpta occaſione Io.And.& doct.hic tra-
22 ctant, an, & quando liceat generaliter † purgare,
inquirere, procedere, agere, excipere, ſeu reſpon
dere; vel exigatur id ſpecialiter fieri; ſed non
pertinet ad tit.noſtrum. De purgatione, dixi in
d.10.artic.q.2.&.4. Et de inquiſitione, vide q̃
latè dixi, recitando quæ ponit Io.An.in.c.qua-
liter.2.in decimo artic.q.5. De actione, & libel
lo, dic vt dixi in.c.2.ẽ.de libel.obla. De exce-
ptione autem, dic vt traditur per Io.Andr.in.c.
vt circa.de elect.lib.6.&.c.pia.de except. lib.6.
& quod dixi in cle.conſtitutionem. de electio.
& per legiſt.in.l.titiæ textores. ff. de legat.1.

23 Decimoſexto not.formam † quam debet præ-
ſtare prælatus in ſe purgando; debet enim fie-
ri purgatio per verba clara, & facti. Facit quod
in ſimili dicimus de reſponſione ad poſitionem
quæ debet intelligi, prout ſonat in facto, non
in iuris fictione. vt not.Io.And.in.c.cũ Ioãnes.
ẽ.de fi.inſtr. Vltimo no.ex fi.ibi, alioquin &c.
24 quod dictio &c. † ſcripta abbreuiatè, cõprehẽdit
illud, ꝙ eſt de natura rei, ſeu contractus de quo
agitur. vt per Bart. & Bal.in.l.gallus.§.quidam
rectè.ff.de lib.& poſt. Ad quod vide quod la-
tius dixi in.c.ſignificante.ſupra de reſcript. Et
ideò ad fin.tex. ſuppletur comprehenſiuè, alio-
quin &c. hoc eſt, ſi non voluerit, vel potuerit
hanc purgationem præſtare, contra ipſum pro-
cedatur, ac ſi conuictus eſſet. Facit.c.inter.&
.c.cum.P.ſupra eo. Glo.2.opponit, quòd de-
25 buerit † exigi iuramentum à tempore baptiſ-
mi, & ſoluit. In eadem glo. ibi, ſed hodie, dic
de hoc, vt dixi in.c.inter.ſupra eo. in vndecimo
artic.in ſecundo membro.q.6. Glo.3.colligit
argumentum, & declarat literam, dic vt in ea.
Glo.4.in princ.eſt literalis, deinde in ver.ſæpe.
26 quærit de ratione, quare † iuramentum, quòd
eſt immunis, eſt temerarium. deinde opponit
de.c.conſtitutus.& dat duas ſolutiones. In fi.
glo.dic melius, ꝙ.c.conſtitutus. loquitur de iu
27 ramẽto præſtito † à compurgatoribus. Sed tex.
noſter loquitur de iuramento præſtando à pur
gando. Et de ratione differentiæ, dic vt dixi in
d.c.inter.in vndecimo artic.in ſecundo mẽbro.
q.5. Glo.ſuper ver.grauiora.aliàs ſuper ver.ſi-
moniam, poteſt expediri per quæſtionem, qua-
28 liter ſimonia † computetur inter grauiora. In
fi.glo.dic, aduerte, quia cum tex.hic faciat men
tionem de criminibus tribus, tanquam grauio-
ribus; glo.hic nõ probat, niſi de ſimonia. Vnde
opponi poteſt contra tex. in eo, quod inconti-
nentiam computat inter grauiora, quia videtur
dicendum, quòd non ſit computanda inter gra-
uiora, per tex. in.c.at ſi clerici.§.de adulterijs.
ſupra de iudi. Sed dicit ibi, & hic.D.m. quòd
computatur inter grauiora ratione frequenta-
tionis. Et vide quod dixi ſupra de adulter. in
rubrica. Et maximè dicitur graue in Epiſcopo,
qui mœchatur cum ſua diœceſana. Et in recto-
re, qui mœchatur cum parochiana ſua; quia cũ
filia ſpirituali dicit̃ mœchari. 30.quæſt.1.in.c.
noſce.&.c.penult.& fin. Etenim magis abſti-
29 nendum eſt à fornicatione † in ſpirituali cogna-
tione, quàm in legali; quia cum procedat ſpiri-
tualis ex nobiliori parte, eſt magis veneratione
digna. 30.quæſt.3.c.1. &.c.pyctacium. Vnde
hic dicit. D.m. quòd licet curia Romana ſæpe-
numero diſpenſet in cognatione legali, tamen
nunquam reperitur diſpenſaſſe in cognatione
ſpirituali. Glo. ſuper ver. venditionem iuſti-
30 tiæ.probat, quòd iuſtitia † non debet vendi, &
aſſignat rationes. Glo.ſuper ver.minimè.for-
tificat tex.& de ea dic, vt dixi ſupra in notabi-
libus. Glo. penultima quærit, quare quis
non debeat ſe purgare de præteritis crimini-
bus commiſſis ante purgationem, & ſoluit.

In

In eadem glo.ibi, approbauerunt, dic, hæc ratio glo. non est vniuersalis; quia non procedit
31 in delicto † occulto tempore promotionis, de quo post promotionem orta est infamia. Et præterea non vendicat sibi locum in successore promotoris, qui non fuit in aliqua culpa. Et ideò dic, vt dixi in.d.c.inter.supra eod. in vndecimo princip.artic.secundo membro. 6.quęst. Et hinc sumpta occasione.D.m. hic tractat, an
32 ille † qui aliquem promouit, possit post promotionem inquirere de delictis cõmissis ante promotionem; sed non est materia tit.nostri. Ideò dic de ea, vt latius dixi in.c.qualiter.2.§. de accusa. in septimo princip. artic. q.penult. Postremo, quia supra in rub. dixi me hic examinaturum. 15.& 16.articulos. Ideò pro expeditione descendo ad ipsum decimumquintum articulum. Decimoquinto igitur quæro, quis resultet effectus, aut quæ sit pœna imponenda in purgatione deficienti. Circa quem articulum examinabo infrascriptas quæstiones. Prima erit, quis dicatur deficere in purgatione. Secunda, de pœna deficientis in purgatione. Tertia, an deficiens in purgatione, debeat condemnari ad interesse partis. Quarta, an deficiens in purgatione, dicatur verè, vel fictè conuictus. Quinta, an possit dispensari cum deficiente in purgatione. Sexta, an ex eo quòd quis deficit in purgatione, releuetur accusator pœna talionis. Primo igitur quæro, quis dicatur defice-
33 re † in purgatione. Sol. dicit hic Io. And. in ver. potuerit. quòd quis dicitur deficere, siue nolit, siue non possit se purgare; quia hęc duo æquipollent; siue ex voluntate, siue ex impotentia hoc accidit. allegat not. de cohab. cle. & mulie. c.tua.&.c.inter.&.c.cum.P. supra eod. Et subdit, quòd eodem modo punitur, qui non vult, sicut qui non potest se purgare. Quod non est simpliciter verum. sed cum ea distinctione, de qua dicam in sequen.quæst. Nam potest quis nolle, vel quia non vult recipere purgationem, vel quia negligit recipere, vel quia est contumax in recipiendo, vel quia postquàm recepit, non vult iurare, aut non vult compurgatores producere. Item potest non posse, vel ex contingentia casus contingentis, quia compurgatores sunt absentes, vel quia est aduena, seu peregrinus, vel quid simile, vel quia compurgatores producti non deponunt pro eo; per quos omnes modos dicitur quis deficere in purgatione; & tamen non resultat idem effectus, vt patebit ex ijs quæ dicam in sequen. quæstione.
34 Secundo quæro, quæ sit pœna † deficientis in purgatione. Sol. hanc quæstionem aliqualiter tetigi in.c.accedens.supra de accusat. eamq; ibi latè tractat.D.m. quamuis multum imperfectè. Et ibi etiam tanquam existens in titulo, & materia extranea à purgatione canonica, non ponderaui difficultatem istius quæstionis, quæ iudicio meo est difficillima; ex eo, quòd tex. in hoc articulo variè loquuntur, & glo. similiter, & docto. Tex. enim in.c.cum.P.supra eod vult, quòd deficiens in purgatione, priuetur officio, & beneficio. Et tex. in.c.inter. in fi. supra eod. vult, quòd in crimine hæresis deficiens in purgatione, tanquàm conuictus deponatur ab officio, & beneficio. & in monasterium detrudatur ad agendum pœnitentiam. Contra quem tex. fortiter obstat tex. in.c.excommunicamus.1.§.qui autem inuenti. supra de hæreti. vbi tex. vult, quòd deficiens in purgatione hæresis anathematis gladio feriatur, & ab omnibus euitetur. Et si per annum steterit in excommunicatione, puniatur vt hæreticus. Et sic ꝓbat ille tex. quòd non punitur statim vt conuictus, vt videtur sentire tex. in.c.ad abolendam. supra de hæreti. in.§.qui verò. vbi tex. vult, quòd deficiens in purgatione hæresis, simili sententiæ subiaceat, sicut abiurans. Præterea tex. in.c.insinuatum. supra de simo. vult, quòd deficiens in purgatione simoniæ, perpetuò debet priuari beneficijs, sicut conuictus. & idem vult tex. in.c.de hoc. eod. titu. dum dicit, tanquam actores tanti sceleris puniendi sunt. Sed tex. in.c.significasti. supra de adult. vult, quòd propter crimen adulterij commissum in ecclesia, non deponatur ab officio, vel beneficio, sed tantum suspẽdatur. Item tex. in.c.2.supra eod. solum dicit, talem suspendendum. Et ad idem.2.quæstio.5.c.præsbiter.2. ergo non debet deponi, aut priuari, seu suspendi. Præterea tex in.d.c.accedens. supra de accusa. loquitur de crimine homicidij, propter quod conuictus, etiam per viam inquisitionis, debet perpetuò deponi ab officio, & beneficio. vt in.c. inquisitionis. in princ. supra de accusa. & tamen in.c.accedens. deficienti in purgatione homicidij solum super beneficio imponitur perpetuum silentium. Et sic patet ex prædictis, quod tex. variè loquuntur. Nam volunt quidam, quòd debeat perpetuò deponi. Quidam quòd debeat solum suspendi. Et alij aliter, vt supra dictum est. Propter quorum textuum varietatem, glo. etiam, & docto. in hac materia variè loquuntur. Sed glosarum, ista videtur esse communis* sententia, quòd defi- Cõm.op.
35 ciens in purgatione, † puniatur vt conuictus; & tanquam probatum sit crimen. hoc tenet glo. in.c.cum.P. supra eod. & glo. fina. in fi. in.c.cum.P. supra de accusat. & glo. in.c.insinuatum. supra de simon. & idem sentit in.c.de hoc. in eod. titu. & sentit glo.2.quæstio.1. in primis. & glo.1. in.c.præceden. Et hanc opinionem tenet Hostien. in.c.tua. supra de cohab. cler. & mulie. & etiam Pet. ibi. Sed contra hãc communem opinionem opponitur multiplici-
36 ter. Et primo, quòd purgatio † indicitur ex verisimili pręsumptione, seu infamia, vt dixi in .c.1. supra eod. in tertio princip. artic. in quarto requisito. Sed ex crimine quis non debet damnari per pręsumptiones.c.literas. supra de pręsumptio. &.6.quęst.vlti. c.accusator. quoniam in causa criminali probationes debẽt esse luce clariores. vt.l.fina.C.de proba. Sed potest responderi ad hoc argũ, secundum ꝙ sentit glo.1. in fi. in.c.pręced. & clarius glo. in.d.c.insinua-

finuatum. quòd dicta præsumptio verisimilis
ex qua indicitur purgatio propter defectum
purgationis, transit in violentam præsumptio-
nem; & ideò meritò deficiens, damnatur vt cõ-
uictus.per.c.afferte.s̄.de præsumpt. Facit qđ
not.in.l.indicia.C.de rei vend. Et ita etiam sol
uunt.d.Ant.&.D.m. Facit quod in simili not.
glo.in.c.cum contumacia.de hæreti. lib.6. vbi
præsumptio orta contra suspectum de hæresi,
transit in violẽtam, si stat in excommunicatio-
ne per annum. Facit etiam.c.quicunque. &.c.
tursus. 11.q.3. Secundo contra prædictã opi.
opponitur de.c.excommunicamus.in.§.qui au
tem.s̄.de hæreti. vbi deficiens in purgatione
hæresis, excommunicatur. ergo non punitur
vt conuictus; quia si puniretur vt conuictus,
deponeretur ab officio, & beneficio, & trade-
retur curiæ sæculari; vt ibi, & in.c.ad abolendã.
eod.tit. Sol.dicendum est secundum aliquos,
37 ꝙ ille tex. †loquitur in eo, qui est contumax in
purgatione suscipienda. Secus si deficeret in
ea præstanda; quia tunc puniretur vt conuictus.
Et hæc solutio videtur satis bona. Alij verò di-
cunt, ꝙ ille tex. loquitur in eo cui fuit indicta
purgatio propter solam suspicionem. & ideò
mitius est agendum cum eo. Secus si fuisset in-
dicta purgatio, propter infamiam; quia tunc pu
niretur vt conuictus. Sed contra hanc solutio-
nem fortiter obstat.c.inter.s̄.eo. vbi equipara-
tur deficiens in purgatione, cui est indicta pur-
gatio, vel ex infamia, vel graui scandalo, vel ex
vehementi suspicione; & tamen ibi dicitur, ꝙ
deponitur ab officio, & beneficio. Tertio prin
cipaliter cõtra prædictam communem senten-
tiam, & primam solutionem datam ad ꝓcedens
contrarium, ꝙ quando deficit quis in purga-
tione indicta propter infamiam, debeat puniri
vt conuictus, fortiter obstat tex.in.d.c.inter.
Nam ibi, siue indicatur purgatio ex infamia,
siue ex vehementi suspicione, deficiens non pu
nitur vt conuictus. Nam ibi dicitur, quòd de-
ficiens debet deponi ab officio, & beneficio, &
detrudi in arctum monasterium. Sed si puni-
retur vt verè conuictus, talis depositus ab offi-
cio, & beneficio traderetur curiæ sęculari, vt su
pra dixi. ergo cum non tradatur curiæ sæculari,
non punitur vt verè conuictus. Sed glo.fin.in
d.c.inter. conatur respondere, ꝙ ideò ibi non
traditur curiæ sęculari, quia punitur ex præsum
ptione; quia non fuit verè cõuictus, quòd esset
hæreticus. sed ꝙ habebat familiaritatem cum
hæreticis, & aliæ præsumptiones erant contra
eum. Et ideò in tam graui crimine non debet
puniri vt conuictus ex coniecturis, & præsum-
ptionibus. per.c.literas.s̄.de pręsump. Et istam
opin.sequitur Io. And.in.c.cum.P.s̄.eod. Sed
Hosti. & Abb.in.d.c.inter.volunt, ꝙ ideò defi-
ciens in purgatione hæresis, non traditur cu-
rię sęculari, sed depositus in monasterium de-
38 truditur; quia ista† est naturalis pœna illius, quẽ
pœnitet in hęresim incidisse. Pro qua opi.alle
go, quia si verè conuictus, & confessus pœni-
tens, & abiurans hęresim, non debet tradi sęcu-
lari curię, sed depositus in arctum detrudi mo-
nasterium, fortius ille qui non est verè conui-
ctus, sed pręsumptiuè, & negat se hæresim com
misisse, non debet tradi curiæ sęculari. Io. And.
ibi distinguit, ꝙ aut quis est infamatus, ꝙ fami-
liaritatem habuit cum hęreticis, seu ad occulta
conuenticula diuertit, seu quia dissidet à com-
muni vita, & moribus; & tunc deficiens in pur-
gatione punitur vt verè conuictus. vt.d.c.excõ-
municamus. §.adijcimus. & seq. Et ideò in.c.
inter. deponitur ab officio, & beneficio, & de-
truditur in monasterium; quia illa est pœna hæ-
retici redeuntis. Aut quis non est infamatus de
prędictis, sed est sola pręsumptione notatus,
aut ꝓpter similem causam probabilem, & hoc
casu, si talis nõ purgauerit se ad arbitrium Epi,
non condemnatur statim vt conuictus; sed solũ
excommunicatur. Et si in excommunicatione
per annum perseuerat, damnatur vt hęreticus,
quamuis in veritate non sit hęreticus. & ita pro-
cedit.c.excommunicamus. §. qui autem. ſm
Io. And. Sed in cõtrarium fortiter obstat.d.c.
ad abolendam. §.qui verò. vbi patet, ꝙ ex qua-
libet præsumptione, in crimine hęresi deficiens
in purgatione, debet puniri vt abiurans; licet
non tradatur curiæ sęculari. Sed dicit Hosti.
39 ibi, ꝙ illud, ꝙ sentit ille tex. debet † intelligi, &
temperari, seu limitari, secundum tex. in.c.ex-
communicamus. Sed idem.d. Ant.in.d.c.inter.
in fi. dicit, quòd ex processu inquisitionis non
proceditur ad pœnam sęcularem, & naturalem
delicti; sed ad pœnam ecclesiæ accidentalem. &
ideò in.d.c.inter.ab officio, & beneficio depo-
situs, detruditur in carcerem. Quarto oppo-
nitur contra prædictam opin. ꝙ non debeat pu
niri vt conuictus, per tex. in.c.significasti.s̄.de
adult. vbi pro delicto illo tàm graui, quale fuit
adulterium commissum in ecclesia, suspẽditur
deficiens in purgatione ab officio. Sol. dicit ibi
Host. ꝙ iudex potuisset illum durius puniuisse,
sed mitigauit pœnam. Et sic vł sentire, ꝙ hoc
pendeat ab arbitrio suo; quasi velit, ꝙ in arbi-
40 trio† iudicis sit, qñq; grauiorem pœnam impo
nere. Pro qua opi. facit quod. ĩ: dicam in opin.
Zab. Et hoc etiam videt sequi Io. And. in.d.c.
significasti. dicens, ꝙ ideò ibi hoc est, quia non
fuit actum ad aliquam pœnam; quia si fuisset a-
ctum, illa debuisset imponi. & sequitur.d. Ant.
Quinto opponitur contra prædictam opin. de
.c.presbiter. 2. 2. q.5. vbi deficiens in purga-
tione, solum suspenditur, & non deponitur. Et
ad idem facit.c.2.supra eod. Sol. dicunt Host.
Io. Andr. &.d. Anto. in.d.c.cum.P. supra eod.
quòd aut purgatione incępta, purgandus de-
ficit in ea, quòd compurgatores non depo-
nunt pro eo, & tunc debet iste puniri vt con-
uictus; & ita procedat communis opi. glo. &
.c.cum.P.s̄.eod. &.c.insinuatum. &.c.de hoc.
supra de simon. & alia iura, per quæ fundatur
communis sententia glosarum. Et idem si
recepit terminum peremptorium ad se pur-
gandum. Nam si infra terminum non com-
pareat, & se non purget, habetur pro con-
uicto

uicto,secundum Inno. in.d.c.cum.P. supra eo.
Pro quo allegat.D.m.3.q.9.c.decernimus. Aut
quis negligit se purgare, aut purgationem reci-
pere,& non habetur pro conuicto. & sic non
deponitur ab officio,& beneficio, sed tantum
suspenditur;& quandoq; ab officio tantum, &
quandoq; ab vtroque, vt dictis iuribus contra-
rijs.& in.c.inter. supra eod. Et idem secundum
Innocen.in.c.cum.P.s̄.eod.si offert suum iura-
mentum de præsenti, quia non potest habere
compurgatores; quia sunt absentes; sperat ta-
men illos habere de proximo. Et hoc casu ra-
tione infamiæ potest suspendi,donec se purga-
uerit. Et ita etiam possunt intelligi contraria
41 prædicta,secundum Inno. Non obstat.c.† ex-
communicamus. §. qui autem. vbi ille qui se
non purgat statuto termino excommunicatur;
& sic non punitur, vt conuictus, aut nolens re-
cipere purgationem, ita quòd suspēdatur. Sed
dicit.d. Ant.post Io. And.in.d.c.cum.P.s̄.eod.
quòd in.d.c.excommunicamus. negligens sta-
tuto termino se purgare,excōmunicatur; quia
speciale est in illo crimine, ne quis de tanto cri-
mine damnetur ex tali præsumptione. vt.d.c.
literas.de præsump.& supra tetigi. Sed potest
melius solui,vt supra dixi. & sentit.D.m.quòd
in.c.excommunicamus. in pœnam cōtumacis
non recipientis purgationem, ille excommuni-
catur;quia iudex etiam contra talem contuma-
cem potest tale remedium exercere. Et videtur
esse remedium magis consentaneum hæresi; ad
hoc, vt si in excōmunicatione per annum per-
seueret,puniatur pœna de qua ibi. Sed per hoc
non tollitur,quominus possit contra ipsum cō-
tumacem alia remedia exercere, vt suspensio-
nis &c. secundum q̄ infra subijciam. Sexto,&
vltimo oppo.de.c.accedens.supra de accus. vbi
deficiēti in purgatione homicidij, solum impo
nitur perpetuum silētium quò ad beneficium;
& tamen debuisset deponi ab officio, & bene-
ficio,si puniretur,vt verè conuictus.vt.c.inqui-
sitionis.in princ.s̄.de accusa. Sol. dic de intel-
42 lectu.c.† accedens.vt ibi dixi. & vt infra subij-
ciam.in sequen. opin. quò ad ea quę in hoc ar-
ticulo necessaria sunt. Alia fuit opin.Goffr.in
sum.eod.tit.§.restat. qui voluit inspiciendum
esse modum agendi præcedentem ipsam pur-
gationem canonicam, per.c.accedens.s̄.de ac-
cusa.& ibi etiam hoc tenet Pet. Abb. qui dicit
alibi non ita bene probari. & tenet Archidiac.
2.quæst.1.in primis. Ex quo infert, quòd si
præcessit accusatio, imponetur pœna ordinaria
delicti,si inquisitio,pœna ordinaria quæ seque-
retur, probato crimine in modum inquisitio-
nis. Sed contra prædictam opin. oppo. Zaba.
in.d.c.accedens. volens, quòd quamuis præce-
dat accusatio, tamen deficiens in purgatione,
puniatur vt conuictus per viam inquisitionis;
quia licet accusatio præcesserit,tamen purgatio
indicitur officio iudicis, propter remanentem
infamiam. ergo debet puniri vt conuictus per
viam inquisitionis,allegat not.in.c.inter. supra
eod. Secundo mouetur, quia ideò deficiens
in purgatione,punitur vt conuictus, quia pro-
43 babilis præsumptio, † quæ insurrexit contra
eum ratione infamiæ propter defectum purga-
tionis transit in violentam præsumptionem, vt
supra dixi. Vnde cum hoc casu procedatur per
44 præsumptionem, debet iudex † multum pon-
derare,& moderate sententiam suam; vt nota-
biliter dicit Inno.in.c.quia verisimile. & in.c.
afferte.de præsumptio.quasi velit dicere, quòd
potius iste debet puniri tāquam conuictus per
viam inquisitionis, quàm per viam accusatio-
nis, in qua inquisitione exceptis duobus casi-
bus iudex debet moderare sententiam suam.vt
in.c.inquisitionis.in princ.supra de accus. Sed
prædicta opin. Zaba. reprobatur per. D.m. in
d.c.accedens. Mouetur, quia crimen homici-
dij,de quo ibi obijciebatur, probatum per viā
inquisitionis operatur, vt eadem pœna impo-
natur delicto, quæ venit imponenda per viam
accusationis. Et ideò conuictus debet depo-
ni ab omni beneficio, & officio. nec est locus
moderationi.vt.d.c.inquisitionis. & tamen in
casu.d.c.accedens. deficiens in purgatione ho-
micidij,non deponitur ab officio. Imò solum
super beneficio imponitur silentium.Ergo non
punitur, vt conuictus per viam accusationis,
vel inquisitionis. Sed tu aduerte, quia ego ar-
bitror,q̄ intentio Zaba. fuit, quòd licet actum
sit per viam accusationis, nihilominus deficiēs
in purgatione punitur, ac si conuictus esset per
viam inquisitionis; vt puta, si actum sit de cri-
45 mine per viam exceptionis. Et ideò † in.c.ac-
cedens. deficienti in purgatione, solum impo-
nitur perpetuum silentium super beneficio,
quia solum ad illam intentionem fuit exce-
ptum de crimine homicidij. Alia fuit opinio
D.m.distinguentis in.d.accedens. quòd aut nul
lus modus agendi præcessit indictionem pur-
gationis. Sed iudex infamato purgationem
indixit. Et hoc casu deficiens in ea, non pu-
nitur vt conuictus, vel per viam accusationis,
vel inquisitionis, sed extraordinariè. Et ideò
suspenditur tantum ab officio,vt est tex.in.d.c.
significasti supra de adulter. Aut præcessit
aliquis modus agendi, & tunc tenet opin.
Goffre. Pet. & Archidiaco. de quo supra dixi.
quam etiam senserunt Innocen. & Io. Andr. in
.c. præceden. Nec obstat quod dictum fuit
supra secundum Zaba. quòd iudex debet tem-
perare sententiam suam,quando proceditur ex
præsumptione;quia illud procedit in præsum-
46 ptione † hominis, quæ quandoq; fallitur. Nos
verò loquimur in præsumptione iuris,quę non
ita faciliter fallitur. Sed idem.D.m.in.c.præ-
ceden. aliter distinguit, dicens, quòd aut iu-
dex indicit purgationem ad effectum indi-
cendi pœnitentiam, vel vt sileat infamia; &
tunc procedit d. c. significasti. Nam vbi in-
47 famia silere non potest, debet fieri suspen-
sio ab officio. Aut iudex procedit contra
infamatum, vt priuet eum beneficijs suis,
si se non purgauerit; & hoc casu procedit
.c. præcedens. & potest procedere opin. Io.

Andr. & Innocen. ibi posita. Vel distin-
guendum est aliter secundum.D.m. ibi, quòd
aut crimen est graue, & tunc iudex ex arbi-
trio suo imponet pœnam priuationis. aut cri-
men non est graue; & tūc fist suspeusio.d.c.si-
gnificasti. Sed aduerte, quia si rectè ponderan
tur iura supra dicta, quælibet prædictarum di-
stinctionum.D.m.potest impugnari. Sed uo-
lo aliter insistere, quia satis ex præcedentibus
& ex infra dicendis colligi poterit. Et ex præ-
dictis patet, quòd articulus noster remanet
multum dubitabilis. Vnde ego in hac diffi-
cultate ita distiuguendum arbitror. Quòd aut
aliqno iudicio præcedente, seu modo agendi
fuit indicta purgatio, aut nullo. Circa primum
membrum subdistinguo, quòd aut iudex sta-
tuit terminum ad recipiendum purgationem
solum, aut ad putgationem præstandam.
Primo casu, aut iudex apposuit certam pęnam,
puta excommunicationis, vel suspensionis, si il-
le fuerit contumax in recipiendo purgatio-
nem; & tunc coutumax imposita pœna punie-
48 tur; ita potest intelligi.c.†excommunicamus.
§.qui autem. supra de hæret. vbi tex. loquitur de excommunicatione. &.c.2.supra eo. vbi
49 ratione† cootumaciæ imponitur poena. Et sicut
pœnam excommunicatiouis, & suspensionis
potest appouere, ita & aliam similem pœnam,
seu mulctam imponere, & alia etiam remedia
exercere, quæ prodita sunt contra contuma-
cem; vt banni, pignorum, & mulctæ, de quibus
in.l. præses. C. de suspec. tuto. & ne debita ei
soluantur, denegatio iuris, & audientiæ, clausura
domus, missio in carcerem, domus destructio,
& sic de similibus. Arbitror tamen, quòd
hoc sit speciale in excōmunicatione, vt qui ꝓ-
pter contumaciam fuit excommunicatus, & in
ea stetit per annum, quòd habeatur pro conui-
cto de illo crimine. Et ita procedit dictum.c.
excommunicamus. Et not ne erres, ꝓut qui-
dam errauerunt, volentes, quòd post annum ha
beatur pro conuicto de hæresi; quia hoc non
est verum; sed imò solum habetur pro conuicto
de illo crimine, pro quo fuit excommunicatus.
& ideò in.c.excommunicamus. habetur pro
conuicto de crimine hæresis; quia de tali crimi-
ne agebatur. Sed si de alio crimine fuisset a-
ctum, vt simoniæ, vel alio, & contumax fuisset
in recipiendo purgatiouem, & propter hoc ex-
communicatus, & stetisset in excōmunicatione
per annum, puniretur vt conuictus de illo cri-
mine. vt probatur. 11.q.3.in.c. rursus. &.c.quę-
cunque. & tenet.D.m. post glo. in.d.c.excom-
municamus. & ibi dixi. & idem tenuit in.c.1.
supra de iudi. & in.c.veritatis.supra de do. Aut
iudex nullam certam pœnam apposuit, & tunc
contumacem in recipienda purgatione poterit
multare, & pœna arbitraria punire. per not.in
.l.1.ff. si quis ius dicen. non obtem. Et aduer-
te circa prædicta, quia licet olim esset magna du
bitatio de eo, qui fuit citatus ad recipiendū pur
gationem; & quia non cōparuit, fuit excōmuni-
50 catus, vtrum habeat locum† d..c.excōmunica-
mus. §.qui autem. vt habeatur ꝓ conuicto. cir-
ca quod vide quæ latè tradunt ibi Hosti. & Io.
And. & sequuut̄.D.m.& doc. Hodie tñ talis du
bitatio non ꝓcedit, per.c.cum contumacia. de
hæret.lib.6. Et aduerte diligenter, quis ratio
quam ponit ibi glo.2. concludit, non solum in
crimine hæresis, sed in quocunq; alio crimine.
Aut iudex statuit terminū ad purgationem præ
stādā, Et subdistīgue, q̄ aut forma purgationis
non fuit expressa per iudicem, vel pars illam
non recepit, aut forma fuit expressa, & pars re-
cepit. Primo casu, idem per omnia dicendum
arbitror, quod supra dixi de contumace in re-
cipiendo purgationem. Secundo casu, qñ rece
pit purgatiouem, & eam nō præstat, adhuc sub-
distinguerē, quòd aut iste deficit in purgatione,
non ex eo, q̄ tanta sit infamia, aut populi credu
litas, quòd non reperiat compurgatores; sed ex
eo, quia est aduena, vel pauper, vel propter aliā
similem iustam causam illos non potest habe-
re, & hoc casu non punitur vt conuictus; Maxi-
mè si offert purgationem per proprium iura-
mentum, vel talem, qualem potest pręstare. Et
fortè dicit expectandos absentes, per quos po-
terit se purgare. & ita procedat dictum Inno. &
Host. in.c.cum.P. supra de accusa. &.D.m.in.c.
inter.s̃.eod. in fi. quæstio. Facit.l.furti.§.qui
iussu.ff.de infa. &.l.pręsenti.§.sanè.C.de ijs qui
ad eccl.confu. & reg.impossibiliū.ff.de reg.iur.
Facit etiam quod dixi.s̃.eo. in.c.quoties. in.8.
artic. princip. de qualitate compurgatorum.
Aut deficit, quia compurgatores non potest ha
bere ratione infamiæ, & credulitatis existentis
in populo, qui credit illū de tali delicto culpa-
bilem. Et fortè potest subdistingui, quòd aut
certa pœna fuit per iudicem statuta, si talis se
non purgaret, & illa locum habeat; quia pœna
51 iudicis† facit cessare pęnam iuris. Et ita posset
intelligi.c.excommunicamus.§.qui autem. in-
telligēdo, q̄ ibi pœna excommunicationis fue-
rit adiecta recipienti purgationem, si se nō pur-
gasset. Fortè tamen hoc non procederet siue du
bitatione, quādo præcessisset accusatio. Nisi di-
ceres, quòd cum iudex arbitretur circa ipsam
purgationis indictionem, secundum ea quæ di-
xi supra in.c.4.in sexto artic. & in.c.quoties. in
7.artic. & in.c.inter. in vndecimo artic. & ma-
ximè in.12.quæst.primi membri. Ita possit iu-
dex arbitrari circa pęnam imponendā, deficien
52 ti eam moderando propter varias† circunstan-
tias. & ita potest saluari iudicio meo opin. Za-
bar. Facit quod not. in.l.quid ergo.§. pœna
grauior.ff.de infam. & in.l.hodie.ff.de pœn.
Si verò pars recipit purgationem, & pro-
pter infamiam deficit, vel quia non reperit
purgatores propter dictam causam, vel pro-
ducti non deponunt pro eo, & iudex nullam
statuit pœnam, tunc hoc casu dico proce-
dere opinio. Goffre. Pet. Archidiaco. quam
etiam, vt supra dixi, senserunt Innocen. &
Io. Andr. videlicet, quòd attendatur modus
agendi præcedens; vnde si actum fuit per
viam accusationis, imponeretur naturalis pœ-
na de-

na delicti isti qui habetur pro conuicto, ex
eo, quia deficit in purgarione. Nec obstat
53 .c.†accedens.quia vt ibi dixi, nulla ibi præces-
serat accusatio de crimine homicidij, & de in-
tellectu illius.c.dic vt ibi latius dixi. Et ideò si
præcessisset accusatio hæresis, dico quòd impo
nenda esset pœna deficienti in purgatione de
qua in.c.inter.supra eod.quia vt ibi etiam dixi,
illa est naturalis pœna hæretici redeuntis. Vnde
surgit dubium notabile, quid si post illam pœ-
nam rursus infamaretur, quòd reciduasset, &
ob hanc causam indiceretur purgatio, & defi-
ceret. Et fortè hoc casu, si prius probatum
fuisset verè delictum,& ipsi redeunti fuisset im-
posita pœna redeuntis, hoc casu deficiens,
fortè puniendus esset naturali pœna delicti. &
sic videretur tradendus curiæ sæculari. vt.c.ad
abolendam.supra de hæreti. Vel fortè in tam
graui crimine,& tam graui pœna non esset im-
ponenda pœna, vt verè conuicto per ea quæ
dicit glo. fina.in.d.c.inter.supra eod. Sed ma-
ximè hoc dicendum arbitror, quando pœna
prima fuisset imposita ipsi non verè conuicto.
Sed ex eo, quia in purgatione deficit. Si verò
præcessit iudicium inquisitionis, tunc pœna
erit arbitraria.argum.d.c.inquisitionis. quia si
verè conuicto imponitur pœna arbitraria, for-
tius fictè conuicto. Sed hic insurgit mihi bo-
na dubitatio, vtrum pro crimine homicidij,
aut simoniæ, possit imponi pœna arbitraria.
Circa quod ex opinionibus supra relatis, maxi-
mè Zaba. &.D.m.videtur dicendum quòd nõ.
Sed in contrarium fortiter ob.c.insinuatum.
supra de simo. vbi non deponitur ab ordi-
ne, sed duntaxat à beneficio, is qui deficit in
purgatione simoniæ. Facit, quia ex quo iste
non est verè conuictus, non debet habere lo-
cum.c.inquisitionis. in his casibus, postquàm
loquimur de fictè conuicto. Si quis tamen vel-
let tenere contrariam sentẽtiam, posset respon-
54 dere, quòd.c.insinuatum. † loquitur solum in
simonia commissa in beneficijs. & ideò non
imponitur pœna depositionis ab officio, post-
quàm in eo non deliquit. Cogitabitis, quia
nunc venit in mentem, & esset quæstio dubita-
bilis & noua. Si verò præcessit aliud iudicium,
puta ciuilis accusationis ex crimine, & tunc de-
ficiens puniendus esset, vt conuictus in illo in-
dicio, ad effectum, ad quem agebatur. Et ita
55 potest intelligi.c.accedens.†in ver. deinde. sup
de accusa. Pro quo vide quod ibi dixi. Si ve-
rò per viam exceptionis fuit propositum cri-
men, & indicta purgatio, deficiens in ea, solum
excludetur ab effectu propositæ exceptionis.
Et isto modo procedet.c.accedens.in ver.si ve-
rò.supra de accusat. Et ideò si ad finem reci-
piendorum ordinum ratione infamiæ crimi-
nis, fuit imposita purgatio, deficiens in ea, non
admittetur ad ordines. vt in.c.accedens. supra
eod.tit. à contrario. Et similiter, si ad petitio-
nem possessoris beneficij indicta esset purga-
tio, deficiens in ea excluderetur à beneficio,
& sibi silentium imponetur super beneficio.

Et isto modo etiam potest intelligi.c.accedẽs.
supra de accus.in dicto ver. si verò. Et per hoc
est expeditum primum membrum, quando ali-
quis modus agendi præcessit. Circa secun-
dum membrum principale, quando nullus mo
dus agendi præcessit, distingue, quòd aut iudex
statuit terminum solum ad recipiendam purga-
tionem, & dic, vt dixi supra in membro præce-
denti. an sit adiecta pœna, vel non. Aut fuit
indicta purgatio, & similiter distingue, an non
sit forma expressa, vel pars illã non receperit. &
etiam dic vt dixi in præcedenti membro. Aut
pars purgationem recepit; & subdistingue,
quòd aut non deficit in recipiendo compurga-
tores propter infamiam, vel maximam creduli-
tatẽ in populo, sed quia aduena, vel pauper &c.
& dic vt dixi in præcedenti membro. Aut de-
ficit solum ratione infamiæ, propter quam non
reperit compurgatores, & hoc casu dicerem,
quòd regulariter debeat punire ipsum, vt con-
uictum, & vt illius sceleris authorem, vt.d.c.de
hoc. supra de simon. & in.c.cum.P.& in.c.in-
ter. supra eod. nisi alia causa induceret ad mo-
derandum pœnam. Vnde si iudex hanc pœnam
ab ipso principio potest alterare aliam pœnam
imponendo, si se non purgauerit, & etiam po-
stea deficienti in purgatione poterit imponere
56 minorem pœnam. & ita procedet.c.† signifi-
casti.supra de adult. Facit.c.tua de cohab. cle.
& mulie. Extraordinariè ergo arbitraria pœ-
57 na poterit ipsum punire; In quo arbitrio† consi
derare debebit delicti infamiã, & scandali gra-
uitatem, & qualitatem, & quantitatem, & an
omnes compurgatores, vel solum aliqui defi-
cerẽt, & an multitudo sit infamatorum, vel pau
citas, ratione cuius multitudinis mitigatur pœ-
58 na. Et ita potest intelligi†.c.insinuatum. supra
de simon intelligendo, quòd ibi multitudo erat
infamata de simonia ordinis, & beneficij. Sed
plus placet intellectus, quem supra dedi ad il-
lum tex. Placet tamen, quòd multitudo ope-
retur mitigationem. vt not.glo.in.c.dilectus.2.
supra de simon. Et vide alia iura, quæ allegaui
in.c.latores. supra de cler. excom ministran.
Et pro dicta vltima sententia de pœna arbitra-
ria, facit quod dixi supra de indi.c.inquisitio-
nis.& quod dixi de numero compurgatorum.
c.4. supra eod. & de qualitate ipsorum in.c.
quoties. supra eod. & de arbitrio iudicis in.c.
inter. supra eod. in vndecimo articulo. in primo
membro. quæst. 12. Et pro hoc habes nota-
biliter expeditam hanc secundam quæstionem
de pœna deficientis in purgatione. Tertio
59 principaliter quæro, vtrum† deficiens in purga-
tione debeat condemnari ad interesse partis.
Sol. docto. simpliciter dicunt quòd non. Ego
verò arbitror distinguendum, quòd aut purga-
tio fuit indicta præcedente accusatione, vel
inquisitione. & hoc casu videtur condemnan-
dus ad interesse partis, per ea quæ dicta sunt in
præcedenti quæstione, coniunctis ijs quæ not.
per Io. And. in c.cum oporteat. supra de accusa.
Facit etiam quod not. in authen. vt nulli indi.

§. & hoc peruenit. coll.9. & ijs quæ latius di-
xi in .c. qualiter. 2. supra de accusat. in deci-
moquarto princip. articulo. quæst. 17. vbi tra-
60 ctaui, an iudex † inquisitum condemnatum ad
publicam vindictam, possit condemnare ad pri-
uatum interesse, & ibi vide. In contrarium tñ
posset opponi, quod dicam in sequenti quæst.
quia iste non videtur verè conuictus. Sed dici
posset, quòd illud procedit, quantum ad ter-
tium, qui in iudicio nō interuenisset. Sed quan
tum ad illum qui interuenit in iudicio accusan
do, vel inquisitionem promouendo, satis vide-
tur esse, quòd iste præsumptione iuris conui-
ctus intelligat. Aut fuit indicta purgatio nullo
præcedente iudicio, & tunc magis est dubium.
Arbitror tamen, quòd vera sit opin.doct. quòd
non possit condemnari ad interesse partis; ex
eo, quia ad hoc non est actum; sed indicitur pur
gatio, vel ad tollendum scandalū, vel impedien-
dum promotionem, vel quid simile. Et præ-
dicta conclusio probatur in.c.fi. de iureiuran.
Quarto principaliter quæro, vtrum deficiens
61 † in purgatione, dicatur verè, vel fictè conui-
ctus. Glo.fina.in.c.inter.§.eod. dicit, quòd ta
lis non dicitur directè.i.verè condemnatus, sed
præsumptiuè. Et idem tenet glo.1.in.c.at si
clerici. supra de iudi. quæ vult, quòd talis inter-
pretatiuè, & non verè dicatur conuictus. Et se-
quitur ibi. D. m. quod dicit singulariter no-
62 tandum ad statuta † facientia mentionem de
conuictis, quòd non extendentur ad hunc ca-
sum fictum, per.l.3.§.hæc verba.ff.de nego.ge.
& quod not.in.c.in nostra.§.de iniur. Et hanc
opinionem tenet etiam.D.m.in.c.insinuatum.
§.de simo.& mihi placet. Pro qua facit tex. in
.c.de hoc.§.de simon.vbi dicit tex. quòd puni-
63 tur tanquam actor; quę dictio † tanquam, est no
ta similitudinis, & improprietatis. vt in.c.nu-
per. supra de biga. & in .c.1. de sum. trinita.
lib.6. tradit Bart.in.l.omnes populi.ff de iusti.
Côm.op. & iur. Item quia glo.communiter* dicunt, q
punitur vt conuictus; quæ dictio, similiter de-
notat similitudinem, & improprietatem, vt no-
tat glo.in ver.prout.in.c.quamuis.de offic. ord.
lib.6. & per Barto. in extrauagan.ad reprimen
dam. in ver. prout. dixi post.D.m.in.c.prout.
supra de do.& contum. Et ex prædictis infer-
64 tur singulariter, quòd tales † fictę confessiones
seu conuictiones, non extenduntur ad alias
personas, sicut si essent verę. Ad quod vide
quod traditur per Barto. in.l.eius qui delato-
rem.ff.de iur.fis.& per Bart. & Ioan.de Imo.in
.l.filius.ff de verbo.obliga.& per.D.m.in.c.pla
cet. supra de iura.calum. & quod latius dixi in
.c.1. supra de confess. vbi omnino vide aliqua
notabil. & vide omnino q dixi in.c.qualiter.2.
supra de accusa.in decimoseptimo princi.artic.
quæst.12. Quinto quæro, vtrum cum isto de-
65 ficiente † in purgatione post depositionem, vel
priuationem fortè factam, possit Episcopus di-
spensare, & ipsum restituere. Et intellige in ca-
sibus, in quibus non est prohibita dispensatio
Epo. ad quod vide qd' latè tradit.D.m. in.c.at
si clerici.§.de adulterijs.de iudi. & ibi aliquid
dixi. Sol.Host. in.d.c.insinuatum.§.de simo.
tenet quòd non. & loquitur in simonia; quia
cum infamia duret, non potest sine scandalo se-
cum dispēsari.2.q.5.c.præsbiter. Quod nō pla
cet.D.m.in.d.c.insinuatū. Mouetur, quia fi-
66 ctio, † seu præsumptio, etiam violenta, non de-
bet plus operari, quàm veritas. vt not.in.l.3.ff.
pro soc. Sed si aliquis fuisset verè conuictus, pu
ta, in simonia, vel simili casu, posset secum dispē
sari, vt traditur in.c.post trāslationem.§.de re-
nuntia. & ibi per Io. Cald. ergo fortius in hoc
casu. Et vide ad pdicta quod not. in.c.placet.
de elect. Sexto, & vltimo quero, pone, quidam
67 accusauit, † & non probauit, nisi de fama, vnde
accusato indicta est purgatio, qui deficit in pur-
gatione, vtrum accusator excusetur à pœna ta-
lionis. Sol.Spec.in titu.de abolit.§.1. ver.sed
pone titius. remittit ad quæst. venereal. Bar-
thol.Brixien.83. vbi soluit q sic. & sequitur
Spec.& Io.And. ibi in additione dicit, q idem
tenuit Tancre.per.c.qui non probauit.2.q.3.
Et quia anquam accusaret, debebat habere ,p-
bationes luce clariores.C.de proba.l.sciant. ca-
nonizata.2.q.8. Dama. etiam in tit.de purga-
tione canonica.q.2.sequitur dictam sentētiam.
Sed tu aduerte, quia videtur mihi, quòd hæc
quæstio non possit procedere; nam si iste pro-
bauit infamiam, vel probauit vehementem su-
spicionem, excusatur à calumnia.vt not.Barto.
in.l.1.C.si ser.vel lib.ad decur.aspira. lib.10. &
D.m.in.c.cum contingat. de rescript. in glo.1.
Vbi etiam dicit, quòd excusatur à calūnia, etiā
si probat per dictum vnius testis non abiecti,
sed alicuius conditionis. ad quod vide quod la-
tè dixi in.c.1.supra de colln.deteg. Ergo si hoc
est, prædicta quæstio non procedit. Et ex his
Deo duce est expeditus decimusquintus artic.
Circa decimumsextum, & vltimum articulum,
68 in quo venit examinādum, vtrum potestas † in-
dicendæ purgationis canonicæ, tollatur præscri
ptione, vel alijs modis. D. m. hic concludit,
quòd non tollitur præscriptione. vt supra dixi
in vndecimo notab. Et probatur hic, nam cum
prælatus cogatur se purgare à tempore promo
tionis, & tempus promotionis potuerit esse,
iam sunt anni 50. vel plures, & nunc cogatur
se purgare. ergo &c. Mouetur etiam per not.
per glo.33.quæstio.2.in.c.admonere. vbi glo.
69 vult, quòd in actione quæ † competit ad pœ-
nitentiam, non currit præscriptio, etiam cen-
tum annorum. Ego arbitror, quòd dictum
sit verum. Sed vltima allegatio non conclu-
dit, quia purgatio non indicitur ad pœniten-
tiam principaliter, sed ad pœnam, in quantum
quis in ea deficit. vt dixi in præcedenti articu-
lo quæstio. 2. Vnde ego arbitror veram ra-
tionem esse, quia posito, quòd iam quinqua-
ginta, aut centum annis esset iste promotus,
tamen ex quo infamia nunc est, & fortè fuit,
& nunc viget, & populus scandalum pati-
tur; meritò ratione infamiæ grauaminis suc-
cessiui, potest indici purgatio. Sicut in simi-
li di-

li dicimus de appellatione, quæ poteſt inter-
70 poni † poſt decem dies, quando grauamen eſt
ſucceſſiuum. vt notaui poſt .D. Anto. & Ioan.
de Imo. in .c. cum ceſſante. ſupra de appella-
tio. facit quod tradit Specul. in titu. de ap-
pellat. §. reſtat. Sed quæro circa prædicta,
71 vtrum per pœnitentiam † tollatur poteſtas
indicendæ purgationis. Sol. tex. eſt hic, quòd
non. nam licet quis diceretur immunis per pœ
nitentiam, tñ propter hoc non excuſatur, quo
minus debeat ſe purgare. Nec ſufficit ꝙ iuret
ſe immunem. vt hic in tex. Facit etiam, quia
alius eſt effectus pœnitentię, per quem ſatisfit
Deo in eo ꝙ eſt læſus. Et alius pœnę fori cō-
tentioſi, per quam ſatisfit reipublicę læſę. vt
dixi in .c. inter .ſ̃. eod. in vndecimo principa-
li articulo, in ſecundo membro .q. 5. Poſtre-
72 mo tollitur purgatio per emendationem † de
delicto. c. 2. argu. à contrario .ſ̃. eod. & ꝙ di-
xi in .d.c. inter. in vndecimo articulo, in primo
membro. Item tollitur per ſuperuenientem
accuſationem, aut inquiſitionem, vt colligitur
ex ijs quæ dixi in .c. 1. ſupra eod. in tertio prin-
cipali articulo, in ſecundo requiſito, & in .d. c.
inter. in vndecimo articulo .q. 1. & . 2. & . 4. Et
ex ijs Deo duce iſte titulus cū ampla dote ibit
ad nuptias.

De Purgatione Vulgari, Rub.

SVMMARIVM.

1 *Purgatio canonica eſt illa, quam canon inuenit.*
Purgatio vulgaris eſt illa, quam vulgus introduxit. ibidem.
2 *Purgatio vulgaris quid ſit.*
3 *Purgatio vulgaris per quos modos indicebatur. remiſſiuè.*
Quo iure fuit inuenta, ibidem remiſſiuè.
Quare ſit prohibita, ibidem, remiſſiuè.
An aliquo caſu ſit licita, ibidem, remiſſiuè.
Vtrum ſententia ex tali purgatione valeat retractari. ibidem, remiſſiuè.
Pœna exercentium talem pugationem vulgarē, quæ ſit. ibidem, remiſſiuè.

CONTINVATVR ad
pręcedentem; quia
quædam eſt purga-
1 tio † canonica quā
canon adinuenit, de
qua dictum eſt ſu-
pra tit. proximo.
Et quædā eſt vulga-
ris, quam vulgus in-
duxit. Ideò ſubijcitur hæc Rubrica. Et cir-
ca hanc materiam breuiſſimè procedam per
infraſcriptos articulos. Primus erit, quid
2 ſit † purgatio vulgaris. Circa quem dic, quòd
eſt quam vulgus inuenit, vel ſequitur, canonicè
reprobata purgatio. Ego verò ſic deſcriberē,
quòd eſt actus illegitimus, cooperante Dia-
bolo adinuentus, per vulgi opinionem ad os
tendendum, quis duorum, aut plurium conten-
dentium iuſtitiam foueat; vel ad ſuſpicionem
alicuius infamati, de aliquo crimine tollendam,
vel ad ſugillādū. Et quare ſic deſcripſerim, ſatis
clarè apparebit ex infra dicendis in articulis ſe-
3 quentibus. Secundus erit, per quos † modos
indiceretur purgatio vulgaris. Tertius, quo iu-
re fuerit inuenta. Quartus, quare ſit prohibi-
ta. Quintus, vtrum aliquo caſu ſit licita. Et
de ijs quatuor dicetur in .c. 1 .ĩ. eo. Sextus,
vtrum, ſententia ex tali purgatione valeat re-
tractari, de quo dicam in .c. 2 .ĩ. eo. Septimus,
& vltimus, quæ ſit pœna exercentiū talem pur-
gationē vulgarem, de quo dicam in .c. fi .ĩ. eo.

Capitulum .I. Cura.

SVMMARIVM.

1 *Duella, & aliæ purgationes vulgares ſunt prohibitæ. Et de ratione ibidem.*
Cap. iſtius duplex intellectus. ibidem.
2 *Duellum eſt ſpecies purgationis vulgaris. Quod intellige, vt num. 6.*
3 *Ratio eadem quæ regulat vnum caſum, debet etiam omnes caſus ſimiles regulare.*
4 *Purgatio vulgaris per quos modos indiceretur. vſq; ad nu. 8.*
5 *Duellum quid ſit. remiſſiuè. Et ibi in quo differāt duellum, pugna, & monomachia. remiſſiuè.*
7 *Modus omnis nugatorius, ſeu ſuperſtitioſus dicitur, qui non habet certam cauſam naturalem, vel humanam, aut diuinam, ad indiciū eius, de quo queritur. Et eſt prohibitus, & ad ſocietatem demonum pertinet.*
8 *Purgatio vulgaris quo iure introducta fuerit.*
9 *Purgatio vulgaris ꝑpter quas cauſas ſit ꝓhibita.*
10 *Deum tentare non debet homo, quandiu habet quid faciat.*
11 *Purgatio vulgaris an aliquo caſu ſit licita.*

1 CVRA. Duella, † & aliæ purga-
tiones vulgares prohibitæ ſunt;
quia per eos multoties condem-
natur abſoluendus, & Deus ten-
tari videtur .h. d. totus iſte titulus. Commu-
nis diuiſio. Secunda ibi, tuę. Et pro intellectu
dic, quòd iſte tex. poteſt dupliciter intelligi,
Primo, an in platea, prædio, vel poſſeſſione ec-
cleſię duella debeant fieri, vel ſuſtineri vt fiant,
ex quo ibi fieri conſueuerunt, fortè illam
ob cauſam; quia talia loca, eccleſia habet am-
pliora, & aptiora. Ad quod reſpondetur, ꝙ
non ſolum in eo caſu, de quo fortè conſultus
fuit Papa, ſed nec etiam in alijs. Secundo mo
do poteſt intelligi, ꝙ cum eſſet, quæſtio in-
ter eccleſiam, & priuatum de prædio, poſſeſſio-
ne, vel platea, dubitabatur, vtrum ad dirimen-
dam quæſtionem deberent dari pugilles, &
duellum committi. Et reſpondetur quòd non.
Nota primo ex tex. iuncta Rub. ꝙ duellum eſt
2 ſpecies † purgationis vulgaris. Quod intellige,
vt dicā poſt glo. in ſecundo principali articulo.
Vltimo

3 Vltimo, not.quòd eadem ratio, † quæ regulat
vnum casum, debet omnes casus similes regu-
lare. ad idem iura sunt infinita. Glo. format
duas.qq. Et contra primam solutiõem oppo-
nit,soluit,& probat per duo similia. In eadem
ibi,Dauid dicit,vt habetur historia primo Re-
gum. cap.'17. In eadem Ibi, genus, dic vt ha-
habetur actuum Apostolorũ cap.5.S. de Ana-
nia, & Saphira. In fi. gl. dic, quid velit ista lex,
dic, vt dixi in.c.2.supra de tornea. Contra fin.
glo. oppo. de.l. qua actione. §. si quis in col-
luctatione.ff. ad.l.aquil. Sed dic,vt dixi in.d.c.
.2.& aliquid dicam in quinto principali articu-
lo. Postremo post glo. quæro hic de secundo
principali artic. videlicet per quos modos in-
4 diceretur† purgatio vulgaris. Sol.tex.hic vult,
5 ꝙ per duellũ. Et quid sit† duellum, vide quod
dixi in rubrica.s̃. de cleri. pug. in duello. Et
de materia in.c. fin. eod. tit. Item†fiebat per
pugnam, & monomachiam.2.q. 5.monoma
chiam. Et quid hæc differant inter se dixi.s̃. in
rub. de cle. pug. Et prædicta intellige, quan-
6 do fiebant † ad sedandam, seu dirimendam li-
tem, seu controuersiam, vt per eam cognosce-
retur quis iustitiã foueret. Secus si virtutis,aut
fortitudinis ostendendæ gratia, vel ob aliam si-
milem causam duellum, pugna, aut monoma-
chia committeretur. Nam tunc non dicere-
tur purgatio vulgaris. Sed an, & quando lici-
tũ est id agere, dixi in.d.c.2. Itẽ fiebat purga-
tio vulgaris, quandoq; cũ aqua frigida. Quod
intelligo, vel ꝙ aliquis tẽpore hiemali in aqua
frigidissima cõgelata immergeret; Vel cũ aqua
frigida cũ aliqua mixtura veneni frigidi, quæ
demũ daretur ad bibendũ facit.2.q.5.c. con-
suluisti.§. hoc aũt.ibi, in libro nanq; numeri.
qui ver. est palea. Fit etiam cum ferro cãdenti,
seu ignito; quod quis in manu accipit, & si
in ea durat, ostenditur innocẽtia sua. Item cũ
caseo benedicto; pro cuius declaratione quæsi-
ui, & non inueni, nisi quòd possum imaginari,
quòd erat illa purgatio quam fecerunt Brunus,
& Buffalmacus Calãdrino. Et generaliter dic,
7 quòd omnis quicunq; modus† nugatorius,seu
superstiociosus esse dicitur, qui non habet certã
causam, vel naturalem, vel humanam, vel diui-
nam ad indiciũ eius de quo quæritur, & prohi-
bitus est; & ad societatem demonum pertinet.
ad quod vide, ꝙ not. dixi in.c.fin.s̃.de sortile.
& in tractatu sortium libello septimo. Et aliã
notabilem purgationem zelotipię, vide in dicto
ver. in libro nanq; numeri. Circa tertium ar-
8 ticulum, quo iure † fuerit introducta purgatio
vulgaris, dic breuiter, quòd nullo iure; sed per
vulgi consuetudinem, seu opinionem instigan-
te Diabolo, qui talibus rebus quandoq; præ-
stat effectũ, vt homines erroribus implicet.2.
.q.5. in.c. mennam. &.c. consuluisti.26.q.2.
in.c.illud. in fin. Circa quartum articulum,
9 ꝓpter quas† causas purgatio vulgaris sit prohi
bita, breuiter dic,ꝙ glo. hic assignat tres ratio-
nes. Prima, quia à Diabolo inuenta. vt statim
dictum fuit. Secunda, quia per eam Deus ten
tari videtur; Nam ferrum ignitum, & aqua fer
uens, seu venena. & cætera generis eiusdem,
debet naturaliter lædere. Et in duello fortior,
& ingeniosior superare. Cum igitur per vulga
rem purgationem quæramus, ꝙ talia non læ-
dant, aut debilior in duello superet, quærimus
id, quod est supernaturale, & miraculosum. &
ideò videmur per hoc tentare Deum. vt.c. fi.
infra eod. ꝙ fieri non debet. vt habetur in Euan
gelio Lucæ.4.cap. & Mathe. 4. Nam quan-
10 diu homo † habet quid faciat, non debet Deũ
tẽtare.22.q.2.c. quæritur cur Patriarcha.23.
.q. vlti. c. si nulla. & 2. q. 5. monomachiam.
Et vide, ꝙ latius dixi in.c.fi.s̃. de sortile. Ter-
tia ratio est, quia per eã is qui nulla est in culpa,
sæpe punitur. vt in.c.seq. ꝙ est satis peruersum.
vt.c.2.s̃.de consti. & .56. dist.c. satis peruer-
sum. Circa quartum articulum, quæro vtrum
11 aliquo † casu sit licita. glo. hic tenet, ꝙ non.
Et sequũtur Doc. Quòd fortè limitari posset,
quando per eam quæreremus indicium, aut
probationẽ, & contra voluntatem alicuius id
fieret; quia talia neq; à natura, neq; ab arte ha
bent causam indicij eius, de quo quęritur. vt di-
xi in.d.c. fin. Sed si partes voluntariè conue-
nirent, ꝙ ille qui obtineret in colluctatione,
aut simili exercitio concesso virtutis ostenden-
dæ gratia, secundum quod dixi in.c.2. supra
de tornea. arbitror, quòd per eam viam hoc li-
ceret; Nam sicut talibus licitum est præmium
constituere, vnde athletis bene certantibus
corona decernitur. vt.l.1.C. de ath. Et sic par
tes possunt inter se conuenire, vt altera ab alte-
ra certum quid recipiat, si in colluctatione, cur
su, aut simili exercitio superauerit, vt.l. in exe-
cutionem. in fin. & ibi glo. ff. de verb. ob.
Ita & partes ad inuicem possunt conuenire, ꝙ
res de qua quæstio est, cedat superanti.

Capitulum .II. Significantibus.

SVMMARIVM.

1 *Accusare, an quis posit plures de eodem crimine in eodem libello. remissiuè. Et nu.2. an plures possint vnum accusare. remissiuè.*
3 *Iudex, an possit inquirere ad instantiam plurium, vel vniuersitatis.*
4 *Cogi quandoq; dicitur quis ad illud, ad quod non tenetur de iuris dispositione.*
Coactio facti quæ sit. ibidem.
5 *Pctũ vetus quãdoq; inducit pœnitentiam nouã.*
Supplicij grauitate verà vindicta pẽsatur. ibid.
6 *Duellum potest committi inter plures ex vna parte, & vnum ex alia. Quod tamen est contra proprium ipsius duelli significatum. Quare intellige, vt ibidem.*
7 *Peccatum impedit hominem, et ipsius processum, & eundem deprimit; citiusq́, ad mortẽ temporalem inducit.*
8 *In Duellis, quæ fiunt ad probandũ innocẽtiam, nõ semper obtinet qui iustitiam fouet.*
9 *Consules Spoletani habent iurisdictionem.*

10 Tra-

10 *Præscriptio non currit in rebus occupatis, vel inuasis.*
Italiæ ciuitates quæ sibi vsurpauerunt merum imperium, an hoc facere potuerint. ibidem.
11 *Spoliari dicitur quis per iniustam sententiam.*
12 *Spoliandus bonis proprijs propter furtum, quando quis videatur.*
13 *Veritàs occultata plerunq; fauente domino reuelatur.*
Veritatem filiam temporis, quare Poeta dixerint. ibidem.
14 *Sententia lata ex improbata probatione retractatur, veritate comperta. vsque ad fin. cap.*
15 *Cap. istius quinq; intellectus ponuntur vsque ad fin. cap.*
16 *Sententia lata per falsas probationes retractari potest. intelligendo, vt ibi remissiuè.*
Et idem quando est lata ad iuramentum delatũ parti per iudicem, comperta deinde veritate in contrarium. num. 17.
Et idem, cõperta veritate vt supra, vbicunq; causa sententiæ redit ad non causam, nec infringitur effectus sententiæ. nu. 18.
Et idem quando sententia notoriè est iniusta nu. 19. maximè de iure canonico, vt nu. 22.
Et idem quando pars, pro qua lata, est cõfiteretur illam iniustam. nu. 21.
20 *Præsumitur pro sententia etiam iniusta: dummodo non sit notoriè iniusta.*
23 *L. cum putarem. ff. fam. hercis. limitatur.*
24 *Restitutio in integrum peti potest contra sententiam latam contra ius litigatoris, & quę transitũ fecit in rem iudicatam, secundum Hosti. Sed reprobatur per aucto. remissiuè.*

SIGNIFICANTIBVS. Summatũ
fuit in præcedenti. Primo poni-
tur partis conquestio. Secundo,
prouisio, ibi, vnde. Nota primo
1 ibi eos accusare, quòd in eodem libello † po-
test quis plures accusare de eodem crimine, de
quo articulo in .c. quoties .s̃. tit. proximo re-
misi fortè me hic dicturum. Sed remordet
mihi conscientia, & rectus, ac magistralis or-
do, vt in titulo tã extraneo hunc notabilem ar-
ticulum debeam examinare; debebat enim exa
minari, aut in ti. de accu. aut in ti. de libel. obla.
Quare cum non instituerim more diligentium
doctorum, in loco, & titulo non conuenienti
materias examinare, ideò sufficiant remissio-
nes. Dic ergo de hoc, vt tradit gl. in .d.c. quo-
ties. & glo. 2. q. 1. prohibentur. & .q. 5. c.
interrogatum. & .c. sequen. 81. dist. c. maxi-
mianus. & per Archid. 3. q. 9. placuit, & per
Hosti. in sum. in ti. de or. cogni. per Spec. in ti.
de accusatore. ver. Item quòd non potest quis,
et per Ioan. Andr. ibi in addi. & per Specu. in
ti. de ma. quæsti. §. porro, & seq. & de libel.
concess. §. huiusmodi. ver. sed pone. & aliquid
tangunt hic Hosti. & Io. An. & vide per legi-
stas, & maximè. Bar. in .l. hos accusare. §. lege.
.ff. de accu. & .l. 1. C. si reus vel accu. mor. fu.
& .l. si maritus. §. fi. & .l. vim passam. & .l. de-
nunciasset. §. fin. ff. de adul. & .l. de crimine,
& .l. cum rationibus. & ibi latè per Cyn. Bald.
& Salice. C. qui accu. non poss. & .l. reos. C.
de accu. dicam in .c. 1. s̃. de libel. obla. Et an
2 plures † possint vnum accusare, tangit glo. in
.d.c. quoties. Et vide per glo. & Docto. in .c.
.1. s̃. de collu. deteg. & per glo. 2. q. 1. in pri-
mis, & in .c. cupientes. §. si verò. de elec. lib. 6.
per Inno. in .c. super ijs. & c. olim. supra de
accusa. & per Archid. 2. q. 3. c. vlti. & 5. q. 6.
Epiphaniam. per Spec. in ti. de accusa. ver. Itẽ
excipitur contra plures. per .D. Anto. in .c. li-
cet. s̃. de accu. & in .l. 2. §. si plures. ff. de sepul.
viola. per Bal. in .l. senatus. C. qui accu. non
poss. ego dicã in .d.c. 1. de libel. obla. Et vtrũ
3 ad instantiam plurium, † vel vniuersitatis, pos-
sit iudex inquirere, tetigi in .c. penul. s̃. ti. pro-
ximo, remittendo ad ea, quę latè dixi in .c. qua-
liter. 2. s̃. de accu. in sexto principali articulo. q.
.11. & 12. Secundo not. ibi coacti, quod quis
4 quandoq; dicitur cogi † ad illud, ad quod non
tenetur de iuris dispositione. vnde denominat
coactio facti à non iure. Tertio not. ibi, alijs
suis peccatis præcedentibus, bonum tex. pro
illo vulgari prouerbio, peccato vecchio, è no-
5 ua pœnitenza. hoc est, vetus † peccatum quan-
doq; inducit pœnitentiam nouam. & hoc fre
quenter docet experientia. & quandoq; vera
vindicta, supplicij grauitate pensatur. Est ergo
hic modus loquendi, quo vtitur vulgus; nam
vt dicunt Inno. Hosti. & Io. Andr. forsan fuit
ex defectu virium, vel ingenij, aut ex alia causa,
quod talis succubuit. Quarto not. ibi crediderũt,
6 argumentum, quod duellum † potest committi in-
ter plures ex vna parte, & vnum ex alia. quod est
contra ipsius proprium significatum, vt dixi. s̃.
in rub. de cle. pug. in duello. Sed potest in-
telligi, vel quod ex vtraque parte plures fuerunt,
vel quod inter duos commissum fuit, sed pars plu-
rium quæ hunc pugillẽ posuerat, cecidit; vide,
quod dixi in dicta rub. Quinto not. in quan-
7 tum tex. dicit impedientibus, quod peccatũ † im-
pedit hominem, & ipsius processum. j. de pœ.
& remis. c. cum infirmitas. Sicut enim virtus
sublimat hominem, ita peccatum deprimit 22.
.q. 4. quid ergo. & dixi in .c. 1. supra ti. proxi.
Et citius peccatum, etiam ad mortẽ tempora-
lem inducit. vt .c. licet Hely. supra de simo.
Et vide quod ibi notaui. Sexto not. quod in
8 istis duellis, † quæ fiunt ad probandum inno-
centiã, nõ semper obtinet qui iustitiam fouet;
aut non semper detegitur veritas; quia vt plu-
rimum cessante diuina dipositione, & miracu-
lo, præualet fortior, & ingeniosior. Septimo
9 not. ibi, consules, argumentum, quod † consules
Spoletani habent iurisdictionẽ. Non obstat,
quod ista ciuitas sit de patrimonio ecclesiæ, & sic quod
iurisdictio debeat esse pœnes ecclesiam; quia se-
cundum Hosti. olim ciues Spoletani, vt conser
uarent sibi ius vniuersitatis, eligebant sibi con-
sules qui habebant iudicare de vilioribus; sed
post modum sibi vsurpauerunt totam iurisdi-
ctionem eligentes officiales, & quandoq; con-

temnen

temnentes summi Pontificis obedire mandatis. Et sicut paulatim lupus comedit agnum. .13.q.1.c.1. Ita paulatim vsurpauerunt iurisdictionem. Ex quo inferunt Hosti. & Ioan. Andr. ꝙ ipsi non possunt allegare præscriptio-
10 nem; quia in rebus occupatis, † vel inuasis nõ currit præscriptio. insti. de vsucap. §. quod aũt .c.fin. supra de præscri. Quod dicit .D.m. notandum contra omnes ciuitates Italię, quæ vsurpauerunt sibi merum imperium. Quod facere non potuerunt. Sed tu vide de hoc per Bar. & Moder. in .l.1.§. deniq; .ff. de aqua plu. ar. & .l. omnes populi .ff. de iusti. & iure. Octauo not.
11 quòd quis dicitur † spoliari per iniustam sententiam. Et sic spoliatio sonat in vitium. ad quod vide concor. per Io. Andr. in .c. conquerente. supra de restitu. spo. Nono not. ꝙ quis pro-
12 pter furtum, † videtur spoliandus bonis proprijs. Quod dicit Io. An. ,pcedere, fortè ex statuto, vel consuetudine. Vel fortè dici potest, ꝙ spoliati fuerint bonis .s. in ponendo pœnam dupli, quę est propria pœna furti non manife-
13 sti. Decimo not. ibi, reuelarum, ꝙ veritas † occultata plerunq; fauente domino reuelatur. Quinimò antiqui poetæ pulchrè dixerunt, veritatem filiam temporis esse; ex eo, quòd diu latere non potest. dixi in .c.1. supra de resti. cog.
14 Vltimo not. quòd sententia lata ex improbata probatione, retractatur veritate comperta. de quo hic in glo. Glo.1.opp. & soluit. In fi. glo. dic de hac materia glo. quæ est valde difficilis, vt latè dixi distinguendo quatuor principales articulos, & in primo ponendo. 12. notabiles conclusiones, in .c. 2. supra de crimi. fal. Vnde omittẽdo omnes alias difficultates, solũ examinabo nunc intellectũ tex. nostri, per quẽ ibi posui aliquas cõclusiones; habet enim iste
15 tex. † varios intellectus. Primus est, ꝙ hic ideò fuit retractata sententia; quia lata fuit prætextu fallacis, & reprobatę probationis. Sicut enim
16 secundum Docto. hic, retractatur sentẽtia † lata per falsas probationes, vt in .c. cum venerabilis .ʒ. de excep. & .C. si ex fal. instru. per totum. Quod tamẽ intellige, vt dixi in .d.c.2. fortius retractari debet hic sententia lata per fallacem, & reprobatam à iure probationẽ duelli. Et hunc intellectum sentit glo. in fin. & tenet. Hosti. dicens, quòd ipsemet, qui eã tulit, potuisset retractare, si erat ordinarius, vt not. glo. in .c. qualiter. 1. supra de accu. & vide, quod ibi dixi. & dixi in .c. cum cessante .ʒ. de app. Secundus intellectus est, quòd illud duellum fuit indictum secundum statuta, seu consuetudinẽ loci, vt patet in tex. ibi, coacti sunt, & sic sententia lata fuit ex probatione non integra. Si-
17 cut ergo, quando sentẽtia † est lata ad iuramẽtum delatum parti per iudicem, potest retractari veritate comperta. vt .l. admonendi .ff. de iureiuran. & vt dixi in repeti. c. fin. supra de iureiuran. in duodecimo articulo. ita & ista sententia debuit retractari comperta veritate. Tertius intellectus est, quòd sententia hic fuit nulla, ex defectu iudiciarij ordinis, vt .l. prolatam .C. de sen. & .2.q.6.§. diffinitiua. Quar-
18 tus intellectus est, quia vbicunq; † causa sententiæ redit ad non causam, nec infringitur effectus sententiæ, debet comperta veritate sententia retractari, vt .l. si fullo. allegata in glo. & .l. in commodato .§. fin. .ff. commoda. In quibus, si aliquis est condemnatus domino ad extimationem propter amissas res, repertæ retractatur sentẽtia. ita & hic, repertis istis rebus, debet retractari sententia. Facit quod not. Bart. in .l. si fine .ff. rem ra. ha. & hunc intellectum videtur hic sensisse Inno. Vltimus
19 intellectus potest esse propter notoriam † iniustitiam sententię; nã cum nunc notoriè constaret de iniustitia, talis sententia ex notoria iniustitia redditur nulla. vt .c. inter cæteras. supra de re iudi. Facit ꝙ not. Inno. in .c. fraterni-
20 tatis .ʒ. de frigi. nam sententia iniusta † tenet propter præsumptionẽ; quæ cessat, vbi est notorietas iniustitiæ in contrarium. arg. 8. dist. c. veritate. Facit etiam ꝙ simpliciter not. Inno. in .c. quia plerique .ʒ. de immunita eccl. vbi di-
21 cit, quòd si pars † pro qua sententia est lata, cõ fiteretur eam iniustam, debet sententia retractari. & idem not. in .l. iulianus, verũ debitorem .ff. de condi. indebi. Ideò fortius debet retractari, vbi notoriè cõnstet de iniustitia. Et ma-
22 ximè † de iure canonico, ꝙ non debet sustinere quem tetinere rem alienam cum peccato.
23 Et prædicta not. ad † limitationem .l. cum putarem .ff. fam. hercis. Et aduerte secundum
24 .D. m. ad vnum notabile † dictum Hosti. dicit enim, quòd si sententia lata est contra ius litigatoris, & transiuit in rem iudicatam, licet non debeat iure ordinario retractari, potest tñ peti in integrũ restitutio, ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur &c. arg. not. in .c. ex literis .ʒ. de restitu. in integ. & .l. si fideiussor .§. in omnibus .ff. man. & .d.l. si fine. Sed dicit .D. m. hic, ꝙ hoc dictum reprobatur per legistas. Sed ego latius reprobaui in .d.c.2.ʒ. de cri. fal. in sexta principali conclusione. Et ex prædictis habes expeditum sextum principalẽ articulum, ꝙ sententia lata prætextu vulgaris purgationis est nulla, etiam veritate non cõperta in contrariũ. Dummodo iudex sententiãdo fuerit secutus solum talem probationem. ad quod faciunt, quæ latius dixi in .c. 1. supra de re iudi. & in .d.c. 2. supra de cri. fal.

Capitulum .III. Dilecti Filij.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quando se intromittat in iurisdictionem temporalem.*

2 *Templarij possunt habere temporalem iurisdictionem. Et ibi quomodo possint eam exercere, & pœnam sanguinis inferre.*

Pœna ciuilis, quare dicatur ciuilis. ibidem.

3 *Pœna exercentium purgationem vulgarem, quæ sit. vsq; ad fin. c.*

4 *Homicida, & irregulares iudicantur, qui pugiles admit-*

admittunt, & in pugna, ac duello ponunt.

5 *Pœna extraordinaria idem importat, quod arbitraria.*

Et imponitur quando nulla pœna reperitur statuta. ibidem.

6 *Corpus liberum æstimationem non recipit.*

DILECTI FILII. Summatum est
ex præcedentibus. In prima parte ponitur conuersorum querela.
In secunda dat iudicem, ibi, cum
igit̃ hm̃oi. Et in tex. ibi, conuersorum de nouo, dic. s. ad fidem. & supple ad tex. maximè,
quia idem est de alijs, secũdum Abba. & Ioan.
Andre. & benè; cum eadem sit ratio. Nota primo, ibi, temporalem, argumentum secundum
1 Hosti. quòd ecclesia † se intromittit de iurisdictione temporali, quãdo ille ad quem spectat,
ea abutitur, de quo remittit ad not. in.c. per venerabilem. supra qui fi. sint le. Tu vide quæ
latius dixi in.c. licet ex suscepto. §. de fo. cõpe.
Vltimo not. quòd fratres, seu milites templa-
2 rij † possunt habere tẽporalem iurisdictionem,
in loco. Et vbi illam habent, possunt temporalem pœnam exercere, & ciuilem pœnã imponere. Quæ dicitur ciuilis, vel quia ciuiliter imponitur sine sanguinis effusiõe; vel quia de iure
ciuili sit inuenta, quamuis sit personalis, secundum Hosti. Intellige tamen, quando non
ipsi per se directò pœnam sanguinis inferunt,
quia hoc non possunt facere, vt .c. sententiam.
supra ne cle. vel mo. Sed per officiales suos
quibus mandata est temporalis iurisdictio.
Glo. sunt claræ. Postremo post glo. quæro de
3 septimo articulo, quæ sit pœna † exercentium
purgationẽ vulgarẽ. So. Doc. specificè nõ tangunt. Ego arbitror dicẽdum, q̃ occidenti, vel
morienti in purgatiõe duelli, eadẽ pœna imponit̃, quę impõitur morienti, vel occidẽti in duello, vel truncamentis; occidẽtes.n. vt homicidę
vindicantur, & ẽt hij qui tales pugiles ponunt,
4 homicidę, † & irregulares iudicantur; ex eo
q̃ eorum facto, consilio, seu præcepto homicidium, vel mutilatio sequitur. Ad quod vide
quæ latè dixi in.c. ad audientiam. supra de homici. in quarto mẽbro principali. Interfectis
verò, vt arbitror, est deneganda ecclesiastica
sepultura, per tex. & ijs quę ibi dixi, in.c.1.&.2.
§. de tornea. Exercentes verò purgationẽ ferri cãdentis, aut similes purgationes arbitror puniendos, si inde homicidium sequatur, vt homicidas. Et volũtariè subeuntes talem purgationẽ, nõ esse recipiendos ad ecclesiasticã sepulturã. Si verò mors nõ sequatur, subdistinguerem, q̃ aut nullum malum inde prouenit, & iu-
5 dices debent punire pœna extraordinaria, † seu
arbitraria, quę idem importat; ex eo, q̃ nulla
pœna reperitur statuta. Ad qd' faciũt not. per
glo. & quæ ibi dixi, in .c. super ijs. §. de accu.
& quod dixi in.c. postulasti deinde. & in. c de
causis. de offi. dele. & .c. 1. iuncta glo. penul. et
.c. 3. iuncta glo. fin. & q̃ vtrobiq; dixi, supra de
excess. prælа. Si verò aliquod malum inde sequatur, puta, adustio, vel aliquid simile, tunc
si indicta fuit purgatio contra inuitum, puniendus est talis indicens pœna arbitraria, vt
dixi. Et propterea si est seruus, qui est adustus,
vel aliquod simile damnũ passus, teneretur indicens de damno dato, & ad æstimationẽ de
damno corporis. arg. not. in .c. fin. infra titu.
proxi. & per tot. tit. Si verò esset homo liber,
tenetur ad restituendum damnum medicamẽtorum, & operarum amissarũ. Non autem ad
æstimationem deformitatis corporis; quia li-
6 berum corpus non recipit æstimationem, vt.l.
antepenul. ff. si quadru. pau. fe. di. Ipsi verò
purgationem recipienti, cum coactè id ageret,
non esset alia pœna imponenda. Sed si sponte,
& voluntariè se offerret purgationi, arbitror, q̃
indicens non tenetur ad aliquam æstimationẽ,
vel damni emendam. Sed vtriq; esset pœnitentia, & pœna arbitraria imponenda.

De Iniurijs, Et Damno Dato. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria quid sit, si in genere sumatur. Si verò in specie, quot modis dicatur. ibidem.*

2 *Iniuriam fecisse dicitur Iudex, qui contra aliquẽ non iure pronuntiat.*

Vsucapio, & præscriptio, quandoq; iniuria appellatur. ibidem.

3 *Iniuria quot modis fieri possit. Et ibi secundum communem quod tripliciter; re, verbis, & literis. Et ibidem quomodo quis dicatur re facere iniuriam. Et quomodo verbis, nu. seq.*

4 *Conuicium quod, & vnde dicatur.*

5 *Contumelia vnde dicatur. Et quis sit contumeliosus; ibidem. Et quamuis propriè cōsistat in verbis, consistit etiam quandoq; in factis. vt nu. 7. Et procedit ex ira. nu. 9.*

6 *Verba per auditum accipiuntur.*

In verborum comparatione, omnia signa sunt paucissima, secundum August. ibidem.

Verba significant quæcunque animo concipiuntur. ibi.

7 *Facta quando habeant vim verborum.*

8 *Contumelia, seu conuicium, quando sit peccatũ mortale, & quando veniale, vel malum, & quando sit actus virtutis.*

10 *Ira finis est vindicta. Quærit .n. vindictam in manifesto. Vide sub nu. 23.*

Superiores quare facilius irascantur. ibidem.

11 *Criminator quis dicatur.*

12 *Improperatio quid sit.*

13 *Diffamare, seu infamare, quid sit.*

14 *Detractio quid sit. Et ibidem in quo differat ab alijs iniurijs.*

15 *Detractio est peccatum mortale. Quod intellige vt ibi. Et de grauitate ipsius, vide sub nu. 16. & nu. 20.*

16 *Detractorem audiens, an peccet mortaliter. remissiuè.*

17 *Bonum hominis est triplex; animæ .s. corporis, & rerum exteriorum.*

Anima

Animæ bonum est inestimabile. ibidem.
Corporis bona præcellunt bona rerum exteriorum. ibidem.
18 *Homicidium quare sit grauius alijs peccatis quę in proximum committuntur.*
19 *Fama inter alia bona exteriora, est propinquior spiritualibus bonis.*
Famam perdere grauius est, quā alia bona vniuersa. ibidem.
21 *Odio habens fratrem suum, homicida iudicatur,*
22 *Detractio descendit ex inuidia.*
23 *Inuidia nititur qualitercunq; diminuere gloriam proximi.*
Inuidia magis directè opponitur charitati, quā ira. ibidem.
24 *Peccatum maius potest oriri ex minori vitio, ratione finis.*
25 *Susurratio, & detractio in quo conueniant, & in quo differant.*
26 *Susurrones bilingues appellantur, & quare.*
27 *Amicus est melior, quàm honor, & quàm fama.*
28 *Derisio, qua sit. Et quòd sit graue peccatum. nu. 30. Et quando sit veniale, & quando nullū; vide sub nu. 31.*
29 *Peccata, præcipuè verborū, pensanda sunt secundum intentionem proferentis.*
31 *Honor est virtutis præmium.*
32 *Maledictio, & blasphemia quid inter se differāt; Et qualiter accipiantur, remissiuè.*
33 *Iniuriam inferre literis, quomodo quis dicatur.*
34 *Damnū quid sit, et qualiter accipiatur, remissiuè.*

CONTINVATVR ad pcedentes hoc modo. Cū excessibus, & varijs delictis, de quibus dictum est in superioribus titulis, iniurię inferātur, & damna, ideò consequenter hic subijcitur hæc rub. Circa quam, pro declaratione dicendorū, iuxta consuetum morē, quęro pro declaratione primę partis rubricæ quid
1 sit iniuria. Sol. tex. insti. eo. in prin. dicit, ꝙ
iniuria generaliter dicitur omne id quod non iure fit. Et idem probatur in .l. 1. 2. & .3. & in .l. 4. §. 1. ff. ad .l. aquil. Specialiter autem diuersis modis dicitur. Aliquando appellatur contumelia, à contemnendo dicta. Aliquā do dicitur culpa, vt in lege aquilia damnum iniuria accipitur, & sic quandoq; synonimè accipitur pro damno dato, vt .l. 5. §. iniuriam .ff. ad .l. aquil. Aliquando iniquitas, & iniustitia.
2 Si enim iudex, † vel prætor cōtra aliquem non
iure pronuntiat, iniuriam fecisse dicitur. tex. est insti. eo. in pr in. Et quandoq; etiam vsucapio, & pscriptio iniuria appellat̄. vt .l. 1. ff. de nego. gest. & ad horum declarationem, adde quæ statim dicam in seq. q. Secundo quæro quotu-
3 pliciter † fieri possit iniuria. Sol. glo. in ver.
ignorantia, in .c. fin. infra eod. dicit, ꝙ dupliciter fit; vno modo re, alio modo verbis. Sed Hosti. in sum. eod. tit. & * communiter Doc. Cōn. op.
dicunt, quòd iniuria fit tripliciter, videlicet, re, verbis, & literis. Re, fit iniuria, quoties manus infertur, puta, si quis pugno, aut fustibus aliquē cæserit, seu verberauerit, aut alicuius possessionem, inuaserit, aut occupauerit, siue aliquem personaliter fugauerit, aut pudicitiam alicuius pacto aliquo attentauerit, & alijs pluribus similibus modis, vt insti. eod. §. 1. Verbis autē secundum Hosti. & Docto. iniuria fieri dicitur, quādo conuicium fit. Et dicitur cōuicium
4 à coniunctione, vel conuentu, hoc est à colle-
ctione vocum; cum enim in vnū plures voces conferūtur, specialiter conuicium dicitur, quasi conuocium. Quod fit, nedum præsenti, sed etiam absenti; nam si quis ad domum, vel tabernam tuam venerit vociferando, & alios ad vociferandum inducendo contra te, quanuis te absente, conuicium dicitur committi, vt .l. 1. .§. in iniuriā. & .l. Item apud labeonē. §. conuicium. & .§. fecisse. & .§. cui. ff. eo. Ego verò ad ipsius articuli de iniuria verbaliter facta declaratione aptius, & fundamentalius arbitror exordiendum. Vnde debes scire, ꝙ species iniurię verbalis sunt, contumelia, seu conuicium, criminatio, improperatio, diffamatio, seu infamatio, detractio, susurratio, derisio, seu elusio, maledictio, seu blasphemia. Et quanuis hæc quandoq; synonimè sumantur, tamen, vt ex infra dicendis apparebit, longè differunt. Nā
5 cōtumelia, † vt supra dixi, dicitur à contemnē-
do, & potest fieri re, & verbis. Vnde ēt contumelia dicitur inferri, quando quis spoliat, & compellit iurare nō repetere. vt .c. 2. ẽ. de iureiuran. Sed propriè in verbis consistit; Vnde cōtumeliosus dicitur, qui promptus est ad verba tumoris, & superbię proferenda in conuicium aliorum, secundum aliquos. Et idem dicit Papi. qui dicit, quòd contumeliosus est, qui tumet verbis superbis, & contumelijs intēdit afficere, increpare, maledicere, inuehere, exprobare, insultare, cōuiciari, improperare, abiectare, & verbis irruere. & sequitur Archid. 2. q. 7. c. puto. & idem dicunt Hugo. & Catholicon gramatici. Quod venit à tumeo. vnde componitur contumeo, & inde contumelia. Et propriè est in verbis, secundum eos. Pro quibus facit, quod habetur Ierem. c. 20. dum dicitur, audiui contumelias in circuitu. & sic pa-
6 tet, quòd consistit in verbis; quia verba † per
auditū accipiuntur. Et dicitur fieri contumelia, cum aliquis, id ꝙ est contra honorem alicuius, deducit in ipsius, & aliorum notitiam. vnde sicut dicit Augustinus in lib. 2. de doctrina Christiana, omnia signa sunt paucissima, in cōparatione verborū. Verba enim inter homines principatum obtinuerunt; signant enim quecunq; animo concipiuntur. Facit ꝙ not. in .l. si quis in fundi. ff. de leg. 1. & .l. labeo. ff. de suppel. leg. ad quod vide ꝙ dixi in . c. qualiter. 2. supra de accus. in vndecimo principali articulo .q. 28. Et ideò contumelia, propriè loquendo, cōsistit in verbis. Vnde Ysidorus dicit, ꝙ contu-

contumeliosus dicitur aliquis, quia velox est,
7 & tumet verbis iniuriæ. Verum quia etiam
per facta aliqua, significatur aliquid, quæ in
hoc quod signant, habent vim verborum si-
gnificantiũ; vnde quis, etiã facto, dicitur appel-
lare, ratificare, & negare Deum. vt per glo. an-
tepenul. .c. cum super. & iura in ea allegata.
supra de offi. deleg. Inde est, quòd contume-
lia latè extenso vocabulo, etiam in factis dici-
tur. Et ideò glo. super illud ad Roma. 1. Dum
dicitur, contumeliosos, superbos, dicit, contu-
meliosi sunt, qui dictis, vel factis contumelias,
vel verba turpia inferunt. Et prædicta pro ma
gna parte ponit Beatus Tho. secnda secundæ
.q. 72. arti. 1. Et secũdum quod postea ibi sub
iungit in. 2. articulo, contumelia, seu conuiciũ
8 est † peccatum mortale. Iuxta illud Mathe.
cap. 5. qui dixerit fratri suo fatuè, reus erit ge-
hennę ignis. Quod tamen procedit, quando
quis mala intentione conuicium, aut contu-
meliam profert, vt alteri honorem auferat;
quoniam hoc non est minus peccatum, quàm
furtum, aut rapina .6. q. 1. c. ex merito. & .c.
deteriores. Et statim clarius ostendetur in ar-
ticulo detractionis. Secus si aliquis verbum
aliquod conuicij, seu contumeliæ alicui dixe-
rit, non animo dehonorandi eum; Sed for-
tè, vel propter correctionem, vel aliud simile.
Nam ex circunstãtijs posset fieri, quod esset venia
le, vel quod nullum esset peccatum; vt puta, si de-
lectationis, vel ioci causa leue conuicium, non
ad dehonorationem, vel contristationem pro-
ferretur; nam tunc potius esset actus alicuius
virtutis .s. eutropeliæ, ad quam pertinet bene
conuiciari, secundum Philosophum. 4. Ethi-
corum. Dummodo seruentur debitę circun-
stantiæ; nam tale materialiter, sed non forma-
liter dicitur conuicium. Vnde propriori vo-
cabulo potius appellatur festiuitas, iucunditas,
comitas, & vrbanitas. ad quod vide, quod dixi in
.c. inter dilectos .s. de exces. præla. in materia
ludi in prin. Vnde propter talia verba non
competit actio iniuriarum. vt. l. si non conuicij
.C. eod. & .l. illud .ff. eod. & 15. q. 1. c. illud. in
9 prin. Et not. quod contumelia, † seu conuicium
dicitur procedere ex ira, secundum Beatum
Tho. in dicto loco .ar. 4. Et probatur per id, quod
dicit Gregorius in. 31. moralium, dum dicit, quod
ex ira oriuntur contumeliæ; nam contumelia
10 habet magnam propinquitatem ad finem iræ,
cuius irę finis est vindicta. Vnde cũ nulla vindi
cta sit ipsi irato magis in prõptu, quàm inferre alte-
ri contumeliam, ideò maximè contumelia ori-
tur ex ira. Quamuis etiam superbia ad contu-
meliam disponat, in quantum illi, qui superio-
res sunt facilius alios contemnunt, & iniuriam
citius irrogant; quia facilius irascũtur, vt po-
tè reputantes indignũ, quod quicquam contra
eorum voluntatem agatur. Et hæc sufficiant
dixisse de cõtumelia, quæ & ipsa fit in aperto
sicut contumelia. Et vnde dicatur .s. declaraui.
Criminatio aũt idem est, quod criminis alte-
11 rius improperatio. Vnde criminator † dicitur
propriè, qui crimina alijs imponit, accusando,
denuntiando, vel publicè conuiciando. Vnde
talis dicitur, & verbis, & factis iniuriam facere,
& contra eum agi potest actione iniuriarum;
ad quod vide, quod tradit Specu. & Ioan. Andr.
in tit. de accusato. ver. sed pone quod abijciens,
& per Salice. in .l. non ideò minus. C. de accu.
& vide quod latè tradit Oldra. cons. 53. Im-
12 properatio verò, † est falsum conuicium de ali-
quo in aperto contra aliquem dicere. tex. est,
& ibi not. Ioan. Andr. in .c. 1. s. de ijs qui fil.
occide. & vide quod ibi dixi. Et vide etiam
quod tradit Bar. in .l. item apud labeonem .§.
13 .a. ff. eod. Diffamare, † seu infamare est, vel
coram vulgo, vel corã Iudice, aut in cœtu corã
pluribus, alicuius famæ detrahere, vel aliquod
conuicium ad alterius famæ denigrationem
proferre, vt probatur in .l. item apud Labeo-
nem. §. ex ijs .ff. eo. & not. in. l. diffamari. C. de
inge. manu. Et quæ superius dicta sunt, magis
synonima sunt; quamuis aliqualiter differant
14 in proprietate. Detractio † verò est iniusta
pronuntiatio de aliquo, ad alicuius famæ deni-
grationem .6. q. 1. c. ex merito. 11. q. 3. non
solum. Et sic est etiã iniuria verbalis. Et not.
quòd propriè hæc est differentia inter contu-
meliam, conuicium, & superiora verba, & de-
tractionem, seu subtractionem; quia contu-
melia, & reliquæ prænominatæ iniuriæ, fiunt
in manifesto, iuxta illud Ierem. quod supra dixi:
cap. 20. audiui contumelias in circuitu. Sed
detractio fit occultè; quod denotatur per illud
Ecclesiast. cap. 10. & si mordeat serpens in si-
lentio, nihilominus habet, qui occultè detra-
hit. Sicut enim facto quandoq; quis alteri ma-
nifestè iniuriatur & nocet, vt in rapina, &
quacunque alia violentia illata; & occultè, vt
in furto, & simili delicto. Ita verbis quis di-
citur per contumeliam, conuicium, & simi-
lia manifestè iniuriari, & lædere per detra-
ctionem verbo, in occulto. Contumeliosus
enim impedit eum, cui conuicium dicit, &
ipsius honorem directè tollit. Sed detra-
ctor potius videtur eum magis vereri, quàm
paruipendere. Vnde non directè infert de-
trimentum honoris; sed famæ, in quãtum hu-
iusmodi verba occultè proferens, quantum in
eo est operatur, vt audiens malam de illo con-
cipiat opinionem. Et sic patet, quòd detractio
differt à cõtumelia dupliciter, vno modo, quò
ad modum proponendi verba; quia vnus pro-
ponit in manifesto, & alter in occulto. Alio
modo quò ad finem intentum, siue quò ad
nocumentum illatum; quia contumeliosus
derogat etiam honori, eo quòd paruipen-
dit. Sed subtractor solum derogat famæ.
Et not. quòd etiam huiusmodi detractio est
15 peccatum mortale, iuxta illud ad Romanos
primo. detractores Deo odibiles sunt. Ad
quod etiam vide, quod supra dixi in rubri-
ca de maledi. Quod tamen intellige, dummo-

do ea intentione fiat, vt detrahens famam illius denigret. Secus autem si hoc non intenderet; vt puta, si verba proferret ad aliquem bonum, vel necessarium finem seruatis debitis circunstantijs; nam licet fama alterius diminuatur, tamen iste non peccaret mortaliter; nec est hoc propriè detrahere per se, & formaliter loquendo; sed solum materialiter, & per accidens. sequitur Henri. Bohic in .cap. penul. supra de purga. can. vbi etiam latius lo-
16 quitur. Et etiam vtrum audiens † detractorē peccet mortaliter tollerãdo, vide ꝙ ponit Beatus Tho. secunda secundæ quæst. 73. ar. 4. Et not. etiam, quòd detractio est grauius peccatum, quàm furtũ, aut rapina; & minus quàm homicidium, vel adulterium. Ad cuius rei notitiam scite debes, quòd peccata quæ committuntur in proximum, sunt pensanda per se, secundum nocumenta quæ proximo inferunt; quia ex hoc habent rationem culpæ. vnde tantò maius est peccatum, quantò maius bonum
17 adimit à proximo. Quare cum † hominis triplex sit bonum .s. animæ, corporis, & rerum exteriorum. Primum animæ, inæstimabile est, nec potest quisquam ab alio auferre, nisi occasionaliter puta; propter malam persuasionem, aut consilium, quæ necessitatem non inferunt, sed remanēt in libero cuiusq; arbitrio. Sed bona corporũ, & rerum exteriorum possunt ab aliquo auferri violenter. Verum quia bonum corporis præeminet, siue præcellit bona exteriorum rerum, grauiora sunt peccata quibus infertur nocumentum corpori, quàm ea quibus infertur rebus exterioribus. Et ideò inter cętera peccata, quę
18 in pximũ committuntur, homicidium † est grauius, per quod tollitur vita proximi. Et consequenter adulterium, quod est contra debitum ordinē generationis humanæ, per quã quis introducitur ad vitam. Consequēter au-
19 tem sunt bona exteriora, inter quæ fama † præcellit, eo quòd propinquior est spiritualibus bonis. Et ideò grauius est perdere famã, ꝙ̃ bona vniuersa. 6. q. 1. c. ex merito. & Eccl. c. 41. Curã habe de nomine bono; quia magis perseuerabit tibi, quã mille thesauri. Vnde debet quis famam anteponere omni lucro, vt .l. iulianus. ff. si quis om. ca. test. nam infamia dicit similis morti, vt not. in .l. trãsigere. C. de trãsac. Et ideò qui illam negligit, vitã propriam dicitur negligere. vt. c. a. supra de purga. cano. & ibi notaui. Et vide ꝙ dixi in .c. fi. supra de accusa. Quare sequitur, quòd detractio † secun-
20 dum suum genus per quam tollitur fama, est maius peccatum quàm furtum, & minus homicidio, vel adulterio. Et tamē minus peccatum est, quàm sit cõtumelia; inquantum habet maiorem contemptum ad proximum; Sicut rapina est grauius peccatum, quàm furtum. ad quod vide quod dixi, supra in rubrica de rapi. Et etiam adde quæ dixi ad considerationem maioritatis criminis in rubrica de homicid. & in rubrica de adulte. Possent tamen ex cir-
cunstãtijs talia delicta alleuiari; vt si fortè ex leuitate, aut ex lapsu linguæ, absq; multa præmeditatione, quis detraheret. Item & possunt augeri, si ex magno nocendi affectu & odio, ad proximum quis occasionaliter perpetrato, homicidium committeret, & tunc posset es-
21 se tantum odium, quòd talis † quasi homicida iudicaretur. Vnde Clemens in epistola detractores homicidas appellat; seu ex eo, quia qui odit fratrem suum homicida est, vt habetur Ioan. 4. cap. & 6. q. 1. in summa, & ibi Archid. & de pœ. dist. 1. c. homicidorum.
22 Et not. quòd licet detractio † descendat ex inuidia. vt .d. c. homicidorum. & vt tradit
23 Gregorius .31. moral. quæ inuidia † nititur qualitercunq; diminuere gloriam proximi; cũ contumelia, vt supra dixi, descendat ex ira; & quæ ira, vt dicit Philosophus in .2. retho. vindictam quærit in manifesto. Nec propter hoc, videatur detractio minus peccatum, quàm contumelia, eo quòd ira est minus peccatum quàm inuidia, quæ magis directè opponitur charitati, tamen non sequitur, quòd propriè detractio sit grauius delictum, quàm contumelia, aut similia conuicia, quæ in aperto fiunt;
24 quia ex minori vitio, † ratiõe finis, potest oriri maius peccatũ; sicut ex ira nascitur homicidiũ, & blasphemia. Caueāt ergo detractores, quorum materiam quãdo aggredior, non possum me continere, aut verbis finem imponere; sed lateant in eorum inuidia, qua continuo vrantur; nec aliud agunt, aut faciunt, nisi quòd in puluerem sufflant, & in oculos suos terram excitant, vt vnde plus detractionis sufflant, inde minus veritatis videant, vt inquit Gregorius in moralibus. 11. q. 3. c. inter verba. Et adde quod dixi supra in rubrica de maledi. Susurratio verò quæ est species verbalis iniurię, distinguitur à contumelia, seu conuitio; Vt etiã
25 detractio, & † susurratio inter se differunt. Licet enim in materia conueniant, & etiam in forma, siue in modo loquendi, quia vterq; .s. detractor, & susurro, occultè malum dicit de proximo, & propter hanc similitudinem interdum vnum pro alio sinonimè ponatur, vt patet per glo. Ecclesiast. cap. 5. Nam dum ibi dicitur, non appelleris susurro. dicit glo. i. detractor. Detractio tamen, & susurratio differunt, quò ad finem, & intentum; quia detractor intendit denigrare famam proximi. Et ideò de pximo profert illa mala, aut probra, ex quibus possit tollere, vel saltem diminuere illius famam, vt dictum est. Susurro verò intendit amicitiam separare, vt dicit glo. præallegata, & prouerb. cap. 26. dum dicitur, susurrone detracto, iurgia conquiescunt. Et ideò susurro talia profert mala de proximo, quæ possunt contra ipsum audientis animum mouere, iuxta illud Ecclesiast. cap. 28. Vir peccator, idest susurro, conturbabit amicos, & in medio pacem habentium immit-
26 tit inimicitiam. Vnde tales † susurrones bilingues appellantur. Cum enim amicitia sit

inter

inter duos, susurro ab vtraq; parte amicitiam rumpere nititur; & ideò duobus lingois vtitur ad duos, vni dicẽs malum de alio. Propter quod Eccle. c. 28. dicitur Susurro & bilinguis maledictus erit. Et subditur, multos enim turbauit pacẽ habentes. Et est susurrare, secundũ Gramat .i. murmurare, & in aurem alicuius aliquid mali latenter dicere. Et ex prædictis patet, quòd susurratio grauius est peccatum quàm detractio; quoniam vt supra dictum fuit, tantò grauius est peccatum, quantò maius per illud infertur proximo nocumentum. Sed inter cætera bona exteriora præeminet amicus; quia sine amicis nullus viuere posset, vt tradit Philosophus .8. Ethicorum. Et ideò dicitur Eccle. cap. 7. Amico fideli nulla est comparatio. Et ideò susurratio maius est peccatũ, quàm detractio, & etiam quàm contumelia;
27 quia amicus melior † est, quàm honor, & quã fama; & amari melius est, quàm honorari, vt dicit Philosophus .8. Ethicorũ. Et idem dicitur Ecclesia. cap. 5. quòd bilinguis, & susurrator peior est contumelioso. Derisio ve-
28 rò, † quæ est alia species iniuriæ verbalis, idem est secundũ Gram. q̃ delusio, seu subsannatio. Et non fit, nisi de aliquo malo, vel defectu. Et dicitur fieri ludo, non serio. Vnde & illusio nominatur. Et ideò est diuersa species à præcedentibus; quia nulla species præmissarum iniuriarum ludo agitur, sed serio. Vnde sicut aliquis contumeliando, seu conuiciando intendit conuiciati honorem deprimere, & detrahendo famam diminuere, & susurrando amicitiam tollere; ita irridendo intendit quis, quòd ille qui irridetur, erubescat. Et quia hic est finis distinctus ab alijs, ideò etiam peccatum derisionis est species distincta ab alijs pec-
29 catis; quoniam peccata, præcipuè † verborum, pensanda sunt secundum intentionem proferuntis, & secundum quod quis diuersa intendit, & ad diuersum finem. Et not.
30 quòd talis derisio † est peccatum mortale. vt probatur prouerbi. 3. cap. dum dicitur, quòd Deus deridet illusores; nam deridere, Dei non est; nisi eternaliter punire pro peccato mortali, vt probat illud Psal. dum dicit, qui habitat in cœlis irridebit eos. Et videt esse maius peccatum, quàm contumelia; quia licet vtrunq; fiat in manifesto, tamen quia contumeliosus studiosè videtur appetere malum alterius, Derisor verò per illusionem videtur illud appetere, Ideò cum delusio fiat per contemptum, videtur maius esse peccatum; quia magis dehonorat aliquem qui contemnit per ludum, quam seriosè. Et ita etiam voluit beatus Thomas secunda secundæ quæst. 74. Et sic patet, quòd derisio, seu illusio est graue peccatum, & tanto grauius, quanto maior reuerentia debebatur personæ quæ illuditur. Vnde grauissimum est irridere Deum, & quæ Dei sunt, iuxta illud Isaię .27. cui exprobasti? & quem blasphemasti? & super quem exaltasti vocem tuam? & subditur, ad Sanctum Israel. Deinde secundum locum tenet derisio parentum; vnde dicitur prouerb. c. 30. oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus, & commendant eum filij Aquilæ. Deinde iusto-
31 rum derisio grauis est; quia honor † est virtutis præmium. Et contra hoc dicitur Iob. 12. cap. deridetur iusti simplicitas. Quæ quidẽ derisio plurimum nociua est; quia per eam homines à bene agendo impediuntur, vt voluit Gregorius. Arbitror tñ, quòd ex quibusdam circunstantijs, & ex leui causa, posset contingere, quòd derisio non esset peccatum mortale, sed veniale. Imò etiam nec veniale, sed quandoq; nullum; puta, quòd per iocum, aut solatiole fieret, considerando causam, tempus, personam, & locum; & sic vbi, quando, & qualiter, & quantum fieri deberet, secundum quod supra dixi de conuitio. Et de omnibus casibus supradictis, in quibus daretur animus iniuriandi verè, vel præsumptiuè, potest agi actione iniuriarum. Secus quando per iocum illud ageretur, vt dicam infrà.
32 Postremò, de maledictione, † & blasphemia, & quid inter se differant, & qualiter accipiantur, vide quæ latius dixi in rubrica de maledicis. & .c. 2. Quis autem dicitur iniuriam
33 inferre literis, † cum quis libellum, vel carmen, vel historiam, seu fabulam ad iniuriam alicuius scripsit, composuit, vel edidit, vel dolo mali fecit, quo quid eorum fieret; puta, si dimisit famosum carmẽ in platea, & hæc probatur in .l. 1. C. de famo. lib. 5. q. 1. c. quidam maligni. & in .l. item. apud labeonem .§. ait prætor]. ff. eod. Facit ff. de. ver. signi. in .l. latę culpæ. Et not q̃ non solum realem, aut verbalem iniuriam potest quis alteri facere, Sed quandoq; duo, aut plures ad inuicem hoc possunt facere. vnde ad inuicem sibi eodem tempore facto, seu realiter iniuriantes, dicuntur rixantes. Si verò, non factis, sed verbis contumeliam, & conuicia alternatim inferant, dicuntur propriè contẽdentes, vt statim dicã in .c. 1. Et ex prædictis potest colligi qualiter orando, vel in prædicta materia persuadendo, debeat quis proprietate verbori vti. Et ex prædictis habes expeditam primam partẽ rubricę. Circa secundã partem, pro intelligentia dicendorũ, etiam videndum esset quid
34 sit damnum, † & qualiter accipiatur in hoc tit. de quibus dic, vt dicam in .c. in vestra. infra eod. vbi glo. tractat. Vltimo de prima parte rubricę habetur in decretis .2. q. 7. accusatio. in fin. 15. q. 1. illud .23. q. 4. inter querelas. De secunda verò parte habetur .17. q. 4. diffinit .23. q. vlt. pessimam. Et de vtraque parte habetur 23. q. 2. & 3. per totum.

CC ij Cap.

Capitulum .I. Si Rixati.

SVMMARIVM.

1 *Vulnerans aliquem non excusatur, quamuis rixa, & ipsius rixe calor, & instigatio præcesserit.*

2 *Compensatione mutua, an tollantur percussiones, vel iniuriæ ab vtraq; parte illatæ, ac receptæ.*

Compensatio mutua, non admittitur in diuersis delictis, & ad diuersos effectus tendentibus. Secus in versantibus circa idem factũ. ibidem.

3 *Prouocans aliquem dicto, vel facto, an possit agere contra prouocatum, qui ipsum offendit.*

Iracundiæ calor, caret vitio calumniæ. ibidem. & nu. 24.

4 *Vindicta, regulariter non est licita.*

5 *Statutum, si simpliciter disponat percutientem puniri tanta pœna, tamen si prouocatus iracundia motus percussit alterum, mitius puniri debet.*

6 *Iniuriæ reales hinc inde ab hominibus factæ, an ad inuicem compensentur. Et ibi, quid respectu publicæ vindictæ, & interesse. Et nu. .12. quid respectu priuati interesse, & ciuilis actionis. vsq; ad nu. 22.*

7 *Dolus semper præsumitur in delictis, seu in genere prohibitorum. & nu. 15. & sub nu. 17.*

8 *Pacem duo inter se facientes, & illam sub certa pœna seruare promittentes, an si eodem impetu ambo se percusserint, vterq; teneatur ad pœnam. & nu. 16.*

9 *Vim vi repellere licet; Cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ. Quod multo fortius procedit in iniuria verbali. nu. 23. Declarando tamen, vt nu. 33.*

10 *Modum inculpatæ tutelæ, quando quis dicatur retinere, vel excedere. & nu. 18.*

11 *Dolus cum dolo non cõpensatur, etiam in delictis commissis. Fallit vt nu. 17. Et declara istã regulam, vt nu. 21.*

13 *Naues si euersæ sint ex pari impetu, et ex vtriusq; culpa, non fit ad inuicem compensatio, sed ad inuicem tenentur ad emendationem.*

14 *Furtum vnius non compensatur cum furto alterius, sed vtriq; competit actio furti.*

19 *Vulnerare non licet aliquem pro defensione rerũ suarum in foro pœnitentiali. Et quid in foro contentioso. Vide ante nu. 18.*

20 *Statuto disponente, quòd licitum sit percutere inuentum dantem damnum in prædio; an si quis inuenerit aliquem damnum dantem in prædio, & eum secutus fuerit, ac extra prædium percusserit, propter hoc percutiens puniri debeat, necne. Et ibi quòd non, remissiuè.*

22 *In iniuria verbali, an, & quando admittatur compensatio. Vide latissimè vsque ad nu. 49.*

25 *Linguæ lubricum ex iracundia commotæ, non est de facili detrahendum ad pœnam; Quod declara vt ibi. Et intellige, vt num. 34.*

26 *Defensionẽ dare in verbis iniuriosis contra aliquẽ prolatis impossibile est, nisi per solam negationem.*

27 *Iniuriãti, non ad defensionem, sed ad vindictam, non est parcendum.*

28 *Defensio iusta est, dicere conuicianti, mẽtiris gutture falso; præmissa tamen protestatione, de qua nu. 30.*

Mentiris, securè potest dicere aduocatus alteri aduocato sibi conuicianti, ibidem. Quod intellige, vt nu. 30.

29 *Famam suam negligens, sui ipsius crudelis est.*

31 *L. qui cum natu. §. si libertus .ff. ad .l. aquil. declaratur.*

32 *Ira excusat quem à vindicta; non tamen à delicto.*

34 *L. famosi .ff. ad .l. Iul. maiesta. declaratio.*

35 *Conuicium passus, an debeat tacere, vel contumeliam referre; secundum Thom. vsque ad num. 46. vbi author elicit quatuor conclusiones.*

36 *Contumeliam sibi illatam sustinens, audaciam nutrit conuicianti. Et quomodo contumeliam debeamus repellere, nu. 42. ac audaciam reprimere, nu. 43.*

37 *Homo plus debet diligere seipsum, quàm proximum.*

38 *Conuicium alteri inferri, nemo debet sustinere. Et quare, nu. 44.*

39 *Vindicare seipsum non licet alicui; neq; cum silentio. ibidem. Quod intellige, vt nu. 45.*

40 *Patientia est necessaria in his quæ cõtra nos fiunt, et dicuntur. Et ibi, quæ sint in his præcepta patientiæ.*

41 *Diuinum illud verbum, si quis percusserit tibi vnam maxillam, præbe ei & alteram, quomodo intelligatur secundum August.*

47 *Conuicium verum referens non tenetur ad publicam vindictam, neq; ad priuatum interesse. Quod intellige, vt sub num. 48.*

48 *Cap. si quis iratus .2.q. 3. declaratio.*

49 *In iniurijs mixtis ex verbis, & ex factis, an, & quando admittatur compensatio.*

50 *Rixa propriè sumpta consistit in factis, ac iniuriam verbalem significat. Et vnde dicatur. Et an sit potius plurium, quàm duorum. num. seq.*

Differentia quæ sit inter discordiam, contentionem, & rixam. ibidem

52 *Rixa est peccatum mortale; & ibi quando non sit etiam veniale. & nu. sequen.*

53 *Irregularitatem quãdo non icurrat quis mutilando, aut interficiendo, remissiuè.*

54 *Rixa oritur ex ira. Et ibi, quando hoc sit verum.*

55 *Paci opponuntur rixa, discordia, & contentio.*

Pax est actus interior charitatis. ibidem.

56 *Percutiens aliquem rixando, tenetur ad damna intrinseca, & extrinseca. et numeris seq.*

Et

Et declara illud, de damnis extrinsecis. vt num. 62.

57 *Vulnerasus, atq; percussus, ad quid agere possit. Et qua actione, num. 65.*

58 *Deformitatis corporis non habetur ratio. Quod declara, vt ibi. & num. sequen. vsque ad nu. 62.*

59 *Corpus liberum non recipit æstimationem. Limitari tamen potest, vt num. sequen. vsque ad num. 62.*

61 *Filiafam. libera, si sit deformata ex superuenienti percussione, vnde oportest, si nuptui tradenda sit, longe maiorem dotem ei dare, an in ea sit habenda ratio deformitatis.*

63 *Iniuriarum actio datur ad vindictam; Et ad pœnam, & non continet rei persecutionem. ibidem.*

Et quid de actione. l. aquiliæ. ibidem.

Et an vna tollatur per aliam. ibidem, remissiuè. Et nu. 67.

64 *In æstimatione contumeliæ, seu iniuriæ, quæ considerari debeant. Et quòd non sufficiat culpa; sed requiratur dolus, num. 66.*

SI Rixati. Côiter non summaũ
propter eius breuitaté. Et ad suprascriptionem, dum dicitur, in
Exod. dic in .c. 21. Nota primo,
1 quod percutiens, seu vulnerans † aliquem nõ
excusatur, quanuis rixa, & ipsius calor, & instigatio præcesserit. concor. l. fin. ff. de sicca.
Et potest hæc litera adduci in argumentum ad
decisionem. q. sñ .D. m. Titius, & Sépronius
2 percusserũt se ad inuicẽ, † vel conuicia sibi dixerunt alternatim, vtrũ tales percussiones, vel iniuriæ tollantur mutua cõpensatione. Et concludit quòd non; nam si quia eorum conuentus
per alium, exciperet se non teneri; quia & ipse
actor iniuriam, vel percussionem intulisset,
non debet audiri; quia cum iste iniuriæ, & percussiones sint separatæ, & diuersa sint facta, & versentur circa diuersa, non tolluntur
mutua compensatione. Secus quando versarẽtur circa idem factum, vt puta, circa idem mutuum adulterium mariti, & vxoris ad idem matrimonium; nam tunc in quantum ciuiliter ageretur ad separationem matrimonij quò ad thorum, seu quò ad lucrandam dotem, tolluntur
mutua compensatione, vt in .c. intelleximus.
supra de adulte. & ibi per innocen. de quo dic
vt dixi latius in .c. tua. Et facit etiam quod
tenet Specu. in titu. de accusa. §. 1. ver. quid
si te vocaui, vbi recitat notabile dictum quorundam, qui singulariter voluerunt, quòd prouocans
3 † aliquem dicto, vel facto, non potest agere contra prouocatum, qui ipsum offendit, eo quòd prouocans causam dederit;
& quia calor iracundiæ caret vitio calumniæ. 2.
q. 3. c. si quis iratus. ff. ad turpil. l. 1. Quod tamen dictum hic nõ placet; ex toto .D. m. quia
ista delicta versantur circa diuersa, vnde quili-
4 bet potest agere pro iniuria sua; & † vlcisci
regulariter non est licitum. argu. per locum
à speciali .C. quando lic. si. iud. ven. per totum. Facit .l. si ex plagiis. §. tabernarius. ff.
ad .l. aquil. Item mouetur per tex. nostrum,
vbi non ponderatur quis fuerit primus author
rixe, & indistinctè vult, quòd percussor teneatur. Subdit tamen, quòd prouocatus punietur mitius. Et hæc procedunt sñ eum,
in animalibus rationem habentibus. Secus in
animalibus carentibus ratione per .l. 1. §. cum
arietes .ff. si quad. pau. fecis. dic. Et ex prædictis infert .D. m. quòd licet statutũ simpliciter
5 dicat, quòd percutiens † puniatur tanta pœna,
nihilominus, quando quis iracundia motus
prouocatus percusit, ex officio suo debet mitius punire, per not. in .l. quid ergo. §. pœna
grauior .ff. de ijs qui not. infa. & in simili in .l.
.3. ff. de recepta. Ego verò hunc articulum
prosequor per duo principalia membra.
Primum erit, quid iuris in animalibus rationabilibus. Secundum, quid iuris in animalibus ratione carentibus. Sed de hoc secundo
membro non dicam hic; sed dicam in .c. 3.
infra eod. Circa primum quid iuris de iniurijs illatis per animalia rationabilia, distinguo
tres casus principales. Primus est, quando iniuriæ hic inde fuerunt reales, secundum quas
homines propriè dicuntur rixari, vt infra dicam. Secundus casus erit, de iniurijs hinc inde
verbalibus quibus homines potius contẽdere,
quàm rixari dicuntur. Tertius casus erit, de
iniurijs mixtis. Circa primum casum de iniu-
6 rijs realibus, † vtrum ad inuicem compensentur subdistingue, quòd aut quærimus vtrum
compensentur respectu publicę vindictæ, &
interesse, aut respectu ciuilis actionis, & priuati interesse. Primo casu, adhuc subdistingue, quòd aut non apparet quis primo rixam
inchoauerit, aut apparet. Primo casu vterq;
tenetur. Vnde si duo eodem impetu se vulnerauerint, vel percusserint, vnusquisq; puniẽ-
7 dus est; quia in delictis, † seu in genere prohibitorũ, semper præsumitur dolus, vt in .c. 1.
.§. de prũm. & in .l. si nõ conuicij .C. de iniur.
& in .l. 1 .C. de sicca. Et ideò si quis vult euadere pœnam, necessarium est, quòd probet se fecisse ad suam defensionem, aliàs autem debet
succumbere, & puniri; quia res publica fundatam habet intentionem suam, vt in dictis iuribus. Facit .l. quemadmodum. §. fin. ff. ad .l.
aquil. & quod not. Bal. in .d. l. 1. C. de sicca. & per Bart. in .l. fin. ff. de sicca. Facit
etiam tex. noster, licet non loquatur in
vindicta publica. Sed si eodem impetu ambo
se percusserunt, neuter ipsorum probare potest, quòd ad sui defensionem fecerit, ergo &c.
Facit quod not. in .l. si fuerit .ff. de re. iu.
Et ex prædictis videtur inferendum, quòd si
duo fecerũt ad inuicem pacem, † & illam promiserunt seruare sub certa pœna, quòd si eodem impetu ambo se percusserint, vterq; teneatur. Quod tamen non placet, vt infra subijciam in alio casu priuati interesse. Si verò
apparet quia primo percusserit, seu prouoca-

nerit, adhuc ſubdiſtingue, quod aut prouocatus inconținenti repercuſſit, aut ex interuallo. Pr mo caſu prouocans puniendus eſt; ſed pro-
9 uocatus non eſt puniendus; quia † vim vi repellere licet. vt in.c.3. infra de ſenten. excom. & in .c. dilecto. de ſenten. excom. lib. 6. & in cle. 1. de homici. & in .l. vt vim .ff de iuſti. & iure. et in .l. ſcientiam .§. qui cum aliter. .ff. ad .l. aquil. & .23. q. 3. non inferenda, Quod tñ dixi de prouocato, eſt verum, ſi id faciat cum moderamiue inculpatæ tutelæ. Nota tamen, quòd ſi excederet modũ inculpatæ tutelæ, non puniretur de toto maleficio; ſed extraordinariè arbitrio iudicis. Et quando di-
10 catur retinere, † vel excedere modum inculpatę tutelę. Et de ipſa pœna extraordinaria, dicam in.c. ſignificauit ĵ.de pœ. & remiſ. Si verò ex interuallo ꝓuocatus repercuſſerit, vterq; puniẽdus eſt. Et prouocatus punitur etiam pro
11 toto delicto; nec dolus † cum dolo compenſatur; etiã ſi delicta cõmiſſa ſint idem. vt probatur in .l.2. §. qui hoc. & .§. extraneus .ff. de adult. not.glo. in .l. vito ff.ſo.ma. Facit quod habetur in .l. is quis reus. ff. de pub. iudi.& .l. .1.C. qui accu. non poſ. & in .l. neganda. cum ſeq. Et hæc vt dixi, procedunt reſpectu publicę vindictę. Aut quærimus reſpectu priuati inter-
12 eſſe, † & ciuilis accuſationis, & ſubdiſtingue, quòd aut non apparet, quis primo prouocauerit, aut apparet. Primo caſu, Bal. in repe.l.cũ mulier.ff.ſo.ma.& ibi, Ludo. Ponta. dicit, quòd non admittitur compenſatio, & ſic vnus alteri tenetur. Monetur Bal.per.l.quemadmodũ.§. ſi nauis alteram ff. ad .l. aquil. vbi ſi pari im-
13 petu, præcedente vtriuſque culpa, † naues euerſæ ſunt, non fit ad inuicem compenſatio; ſed ad inuicem tenentur ad emendationẽ. Per quã .l. infert Bal. ꝙ ſi duo pari impetu, ſe inuicem inſultẽtur, quòd inuicẽ agere actione iniuriarũ poſſint; quia vnius cuiuſq; delictũ per ſe diſcernitur. Ex quo infert, falſam eſſe opi.gl.in .l.1. §. cum arietes.ff.ſi qua. pauper. fecis. dic. quę vult, ꝙ ſi ex bob⁹, vel arietibus nõ apparet quis primo fuerit prouocans, non poteſt agi. Sed tu dic de hoc, vt dicam in .c. 3. infra eod. Et prædictam opi. ſequitur Ludo. vt dixi; ſed non per .d. §. ſi nauis. Sed mouetur per .l. quemadmodum .§. fi. ff. de noxa. vbi patet, ꝙ ſi tu mihi ſubtrahis rem meam, & ego tibi ſub-
14 traho aliam, furtum vnius † non compenſatur cum furto alterius. imò vtriq; competit actio furti. Item mouetur per .l. qui vas. in princi .ff.de fur. vbi ſi tu rem mihi furtiuè ſubtrahis, & ego tibi illam violenter arripio, furtum commiſſum per te, non compenſatur cum violentia per me illata, nec econtra. Imò contra primum competit actio furti ad duplum, vel quadruplum. Contra ſecundum competit condictio ex .l. ſi quis in tantam.C. vnde vi. Sed tu dic, quòd tex. allegati. per .D. Ludo. non probant ad caſum noſtrum; quia loquuntur, quando ex interuallo reales iniuriæ ſunt illatæ; ſed nos loquimur, quando eodem tem-

pore, & eodem impetu ſunt illatæ. Placet etiam mihi illa opinio; quę melius probatur per .d. §. ſi nauis. allegatũ per Bal. Et pro hac opin. induco rationẽ iudicio meò inconuincibilem; quia ille qui agit ratione iniuriæ ſibi illatę pro ſuo priuato intereſſe, ꝓbat iniuriã ſibi illatam. Et ſic habebit fundatam intentionem ſuam. ergo conuentus non poterit ſe defendere, niſi probet ſe feciſſe ad defenſionẽ ſuam; ſed hoc probare non poterit ſi eodem tempore damna hinc inde, & iniuriæ fuerunt illatę, ergo &c. Et hęc concluſio ſatis benè probatur hic in tex. noſtro, qui non diſtinguit, an percutiens eodem tempore percuſſerit; ſed ſimpliciter lo-
15 quitur. Item facit, quia in his † quæ ſunt de genere prohibitorum, præſumuntur dolus, & culpa, vt ſupra dixi. Et ex prædictis videtur inferendum, quòd ſi duo de iniurijs inuicem
16 illatis facerent pacem, † & poſtea ad inuicem ſe percuſſerint, quod vterq; poſſit damnari ad pœnam reipublicæ applicandam. Et vterque poſſit agere ad pœnam conuentionalem. Contrarium tamen determinat Bar. in .d. l. 1. .§. cum arietes, & ſequitur ibi .D. m. Florianus de Bononia. Et hoc mihi placet. Nec obſtãt rationes, & iura ſupra allegata, quæ videntur concludere in contrarium. Sed non eſt verum; quia imò concludunt ad prædictam deciſionem; quia ille qui vult agere ad pœnam fractæ pacis, debet hoc probare quod eſt fundamentum intentionis ſuæ, videlicet, pacem fractam eſſe per illum. vt .l. actor .C. de proba. & quod dixi de negatiua, quando eſt fundamentum intentionis agentis in .c. ſuper his de accuſa. Et hoc debet neceſſariò concludere, vt in .c. in præſentia. ſupra de proba. Vnde debet probare, quòd aduerſarius ſuus primo percuſſerit, per not. in .l. qui fidem .ff. de tranſac. & .l. cum proponas .C. de pact. & ſupra de iureiuran .c. peruenit, 2. Facit .d. §. cum arietes. & quòd not. in .l. ſi ſeruum. §. ſequitur .ff. de verb. obliga. Sed hoc ipſe actor probare non poteſt, cum præſupponat, quòd eodem tempore ſe percuſſerint, ergo &c. Præterea in quantum loquimur de priuato in-
17 tereſſe cum delicta † hic inde ſint circa idem, meritò dolus cum dolo compẽſatur. vt.c. pen. & fin. ſupra de adul. Nec ob. ſi diceres quantum ad vindictam publicam, quòd non excuſantur, nec cõpenſantur delicta etiam circa idẽ cõmiſſa, vt ſupra dixi per.l.2. §. qui hoc. & .§. extraneus .ff. de adulte. coniunctis ijs quæ dixi, ꝙ in ijs quæ ſunt de genere prohibitorum præſumitur dolus. Quia reſpondeo, ꝙ reſpublica, quantum ad publicam vindictam, reſpectu naturalis pœnæ delicti, habet fundatam intentionem ſuam, vt ſupra dixi; ſed non habet fundatam reſpectu alterius accidentis, & qualitatis, qualis eſt reſpectu pacis fractæ. Vnde qui hanc qualitatem allegat, debet illam probare, & neceſſariò concludere, vt ſupra dixi; Aut apparet quis primo damnum, vel iniuriam realem intulerit. Et ſubdiſtingue, quòd aut quis in-

continen-

continenti se defendendo pariformiter intulit damnum, aut ex interuallo. Primo casu subdistingue, quod aut intulit damnum personæ, aut rebus. Si personæ, adhuc subdistingue, quòd aut illud egit cum moderamine inculpatæ tutelæ, & non tenetur, vt in. l. vt vim. ff. de iust. & iur. & in. d. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad. l. aquil. cum simi. Aut sine moderamine inculpatæ tutelę, & tunc, licet supra dixerim, quod ad vindictam publicam non punitur pro toto, sed extraordinariè arbitrio iudicis; tñ hoc casu respectu priuati interesse, arbitror, quod teneatur ad totum; quia respectu priuati interesse, quò ad emendã damni, solum consideratur culpa inferentis, vt c. fina. ĩ. eod. & in. d. §. si nauis. ff. ad. l. aquil. per totum. Et probatur expressè hic in tex. nostro, qui vult, quòd talis teneatur impensas medicamentorum, & ęstimationem operarum restituere. & loquitur in hominibus ad inuicem rixantibus, & sic reales iniurias inferentibus. Si verò primus prouocans non inferebat iniuriã, seu damnum personæ, sed rebus duntaxat, et hoc casu subdistingue, quòd aut loquimur respectu fori contentiosi, aut fori pœnitentialis. Primo casu, aut iste prouocatus defendit res suas cum moderamine inculpatæ tutelæ, & non tenetur, vt. l. 5. in princ. & l. si ex plagijs. §. si tabernarius. ff. ad. l. aquil. & . l. furem. ff. de sicar. & traditur per docto. in. l. 1. C. vnde vi. traditur in. c. 2. & . 3. ĩ. de homici. & vide quod ibi dixi;

18 Et dicitur cum†moderamine inculpatæ tutelæ facere, etiam si quis res suas defendat incontinenti per ablationem rerum, vel similem defensionem, vt in. c. si læserit. ĩ. eod. & ibi dicam. Item etiam si armis id faceret; eo quòd non valeret rebus suis aliter consulere. Facit quod dixi in. c. 2. ĩ. de homici. & probatur in iuribus

19 supra allegatis. Sed in foro pœnitentiali†nullo pacto pro defensione rerum licet vulnerare, aut interficere, vt dixi in. d. c. 2. Et not. circa prædicta, quòd si ex forma †statuti licitum est cuilibet inuentum dantem damnum in prædio, aut possessionibus percutere, & aliquis inuentum damnum dantem in prædio secutus fuerit, & percusserit extra prędium, quòd propter hoc non puniretur, vt dicam in dicto. c. si læserit. Si verò ex interuallo quis realem iniuriam intulerit prouocanti, subdistingue, quòd aut talia delicta, seu tales iniurię versantur circa diuersa,

20

21 & dolus cum†dolo non compensatur; nec damnum cum damno. Sed ad inuicem tenentur pro delicto cuiusq;. vt. d. l. quẽadmodum. §. fi. ff. de noxal. & in. d. l. qui vas. in princi. ff. de furt. Et hoc arbitror procedere antequàm sit facta ęstimatio vtriusque iniuriæ, vel damni; sed facta ęstimatione, & condemnatione vtriusq; damni, & iniuriæ, posset alter alteri pro quantitate ęstimata cõpensationẽ obijcere. vt. l. h. C. de cõpens. & Insti. de act. §. bonæ fidei. ver. sed nostra constitutio. Si verò iniurię versantur circa idẽ, cum agatur de priuato interesse, ad inuicem cõpensantur; quamuis ex interuallo processerint. vt d. c. penult. & fin. & ibi dixi supra de adulte. Et

per hoc habes expeditum primum casum principalem de iniurijs realibus hinc inde illatis.

Circa secundum casum, cum loquimur de iniu-

22 ria†verbali, subdistingue secũdum Ludo. Pōta. Quòd aut nõ apparet quis primo iniuriosa verba protulerit, aut apparet. Primo casu, concludit ipse, quòd neuter puniatur. per tex. in. l. sciẽtiam. §. cum stramenta. ff. ad. l. aquil. & qd' not. glo. in. d. §. cum arietes. Aut apparet quis primo inceperit, & subdistinguit, quòd aut incontinenti, aut ex interuallo. in primo casu concludit, quòd non puniatur, per. l. qui cum natu maior. §. si libertus. ff. de bo. liber. vbi tex. dicit, quòd ignoscendum ei est, si pronocatus voluit se vlcisci. Secundo mouetur, quia si iniuriam facti licitum est incontinenti repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ, fortius debet esse

23 licitum repellere iniuriam verbalem†cum moderamine inculpatæ tutelæ. allegat. l. si ex plagijs. §. si tabernarius. ff. ad. l. aquil. & quod not. in cle. 1. de homic. Tertio mouetur, quia par-

24 cendum est ei, qui cõmotus ex iracundia†propter verba iniuriosa contra eum prolata, retulit etiam verba iniuriosa. Facit. l. quicquid calore iracundiæ. ff. de reg. iur. & . ff. ad turpil. l. 1. §. quæri potest. 2. q. 7. c. si quis iratus. &. §.

25 notandum. 2. Lubricum enim linguæ†ex iracundia commotæ, non est de facili trahendum ad pœnam, vt dicit tex. in. l. famosi. ff. ad. l. iul. maiesta. Quod tamen procedit secundum eum, si modo illud agat cum moderamine inculpatæ tutelę. Et subdit etiam, quòd si quis id ageret sine moderamine inculpatę tutelę; quia excederet modum, tamen non punitur pro tota summa iniurię, sed extraordinariè arbitrio iudicis. Si verò ex interuallo quis verbalem iniuriam retulit, cõcludit quòd vtrique competit actio ad ciuilem pœnam exigendam, per. l. 3. §. cum igitur. ff. de vi & vi ar. quia cum hęc sint diuersa delicta, & ad diuersos effectus tendentia, non admittitur compensatio, vt sæpius dictum est. Sed prædicta distinctio mihi non placet, & videtur quòd etiam in duobus primis casibus, verbis cõtumeliosis resistere. & quòd eodem tempore, siue incontinenti quis referat verba contumeliosa, quòd non fiat com pensatio, & quòd neuter excusetur. siue loquamur de vindicta publica, siue de priuata.

26 Moueor, quia videtur mihi impossibile†dare defensionem in verbis iniuriosis contra aliquẽ prolatis, nisi per solam negationem. Nam licet. A. dixerit. P. fur, vel adulter, propter quod P. dixerit. A. quòd ipse est latro, aut simile conuicium, non esset defensio, sed conuicium ad vindictam. Et licet procedat ex ira, non tamẽ

27 parcitur sibi, quando non ad defensionem, †sed ad vindictam hoc faceret. Pro quo Psal. Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates; & subdit, ego aũt tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Vnde vterq; venit puniendus. Et ideò si aliqui eodẽ tempore vocant se fures, aut lenones, vel alter prius incępit, & alter postea refert, vterque punie-

punietur. Et hoc videt tenere Spec. in tit. de accus. ver. quid si vocaui. vbi cõcludit, ꝙ quilibet aget de iniuria sua, licet sit equalis, per præalleg. .l. neganda. & .§. de iureiuran. c. veniens. & sequitur Archidia. 3. q. 1. c. neganda. & do. Flo. in d. §. cũ arietes. Et quãuis Spec. referat quosdam tenere, quòd si dicto, vel facto te prouocaui ad iram, propter quam dicto, vel facto mihi iniurias, quòd ex hoc non debes mihi condem nari. arg. d. §. cum arietes. & quia non debet im putari mihi, si calore iracundię me prouocasti; Tamen non placet mihi, quia talia delicta non sunt circa idem, sed circa diuersa. Nec vt dixi, illa est ꝓpria defensio. Vnde etiam ratione pri uati interesse agi poterit, per prædictam. l. quẽadmodum. §. fina. de nox. & .l. qui vas. In princ. ff. de furt. quia talia verba conuiciosa non sunt apta ad defensionem, vt de se patet. Et ideò in ipsis non videtur dari moderamen inculpatæ
28 tutelæ. Nisi fortè diceret quis conuicianti † sibi tu mẽtiris guture fallo; nam ista esset iusta defensio, & iste non teneretur; sed solum primus conuiciator teneretur tam ad publicam vindictam, quàm ad priuatum interesse. Et hoc etiã voluit Spec. In tit. de adno. §. iam nunc. ver. hoc tamen caueat. vbi dicit, quòd si aduocatus alteri aduocato falsitatem, vel aliam turpem notam imponat, quòd securè dicat alius, tu menti-
29 ris; quia crudelis † esset, si famam suam negligeret. 12. q. 1. c. nolo. dixi in. c. fina. de accu. Subdit tamen, quòd hoc dicat præmissa protesta-
30 tione, † ꝙ hoc non dicit causa iniuriandi, sed sui iuris, & honoris conseruandi; quia talis protestatio multũ operatur, vt not. s. de elect. c. quia diligentia. & .c. cum. A. & de censi. c. cum olim. 31. q. 2. c. lotharius. Ego tamen arbitror, quòd licet hoc sit magis tutum, & honestum, tamen non sit necessarium. Sed si alter aduocatus, vel similis non obijceret turpia, non debet dicere, tu mentiris. Sed dicere, salua reuerentia, hone state, aut honore vestro. 26. dist. deinde. In prin. Nam si diceret, salua reuerentia, tu mentiris, eo casu quo alter nõ prouocasset eum ad iniuriam conuiciando, vel notam impingendo, talis protestatio non releuaret, quominus agi posset actione iniuriarum, ita dicunt Dy. Bar. & Io. de Imo. in. l. si quis extraneus. ff. de acqui. hære. & Cyn. in. l. si non conuicij. C. de iniur. d. Anto. & Io. de Imo. in. c. ea te. s. de iureiur. & ibi dixi. Fa cit qđ not. glo. 96. dist. c. si imperator. Sit ergo conclusio, ꝙ in iniurijs verbalibus non admittitur compensatio hinc inde, siue eodem tempore, siue incontinenti, siue ex interuallo referantur. Non obstant rationes. d. Ludo. Et pri
31 mo ad. §. si libertus. † respondetur, quòd loquitur in eo qui prouocatus non propria anthoritate, sed mediante iudice voluit se vlcisci. Et
32 ita dicit ibi glo. nam ira † excusat quem à vindicta, vt est tex. apertus in. d. l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad. l. aquil. vbi tex. formaliter dicit. Et hoc si tuendi causa, & nõ vlciscendi &c. Et idem in d. l. si ex plagijs. §. tabernarius. eod. tit. & ꝙ ita non excusat à delicto, etiam dicit tex. in. l. aut facta. ver. puniuntur. ff. de pœn. canonizata. de pœnit. distin. 1. Non obstat aliud argumentum. do. Ludo. quia non sequitur, iniuriam facti licitum est incontinenti repelle-
33 re; † ergo fortius & verbalem licet repellere; quia fateor, sed non sequitur, quòd possumus hoc facere conuiciando; quia tunc ad vindictam, sed non ad defensionem diceretur fieri. Ad vltimum argumentum responsio satis patet ex ijs quæ dicta sunt supra; quia ira excusat, si habet defensionem, & non vindictam. Nec
34 obstat. l. famosi. quia ibi loquitur † de lubrico linguæ respectu Imperatoris, secundum quod traditur in. l. 1. C. si quis impera. maled. Et hæc in hesterna lectione cogitaueram. Sed ex quodam argumento post lectionem facto, ꝙ primum infra subijciam in ordine, data fuit materia vlterius cogitandi. Vnde reperi. B. Thom. secunda secundæ. q. 27. articulo. 3. disputãtem,
35 vtrum passiua conuicium † debeat tacere, vel cõtumeliam referre; & arguit tripliciter, quòd nõ debeat tacere. Primo arguit, quia qui sustinet
36 illam contumeliam sibi illatam, audaciam nutrit conuiciantis. Quod non videtur faciendũ, & ideò referendum est conuicium, saltem ad defensionem sequentium verborum, vt ab illis incipiens refrenetur. Secundo, quia homo
37 plus † debet diligere seipsum, quàm proximum. vt. c. 3. s. de neg. præla. 23. q. 5. c. si non licet. & not. in. l. præses. C. de ser. & aqua. Sed aliquis
38 non debet † sustinere, ꝙ alteri conuicium inferatur. Vnde prouerb. c. 26. de conuicio illato socio, dicitur, qui imponit stulto silentium, iras mitigat. ergo aliquis nõ debet etiã sustinere iniurias sibi illatas. Tertio ꝓbat, quia non licet ali-
39 cui † vindicare seipsũ, iuxta illud Psal. mihi vindictã, & ego retribuã. Sed aliquis non resistendo cõtumeliæ se vidicat, iuxta illud Chrysost. si vis vindicare, sile, & funestã ei dedisti plagã. Sol.
40 B. Tho. ꝙ sicut patientia est necessaria † in his q̃ cõtra nos fiunt; ita & in his q̃ contra nos dicuntur. Præcepta autem patientiæ in his quæ cõtra nos fiunt, sunt in præparatione animi habenda, sicut dicit Augu. in lib. de sermone Domini in monte, exponens illud verbum diuinum, Si
41 quis † percusserit tibi vnam maxillam, præbe ei aliam. s. vt hoc paratus sit facere, si opus fuerit; nõ tamen hoc semper tenetur facere actu; quia nec ipse Dominus hoc fecit, sed cum suscepisset alapam, dixit, Quid me cędis? vt habetur Ioan. .c. 18. Et ideò circa verba contumeliosa, quæ contra nos dicuntur, est idẽ intelligendum. Tenemur enim habere animum paratum ad tolerandum contumelias, si expediens fuerit.
42 Quandoq; tamen oportet, vt † contumeliam illatam repellamus, maximè propter duo. Primo, ꝓpter bonum illius, qui contumeliam infert, vt videlicet reprimatur illius audacia, & vt de cætero non attentet similia, iuxta illud prouerb. c. 26. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur. Alio modo propter bonum multorum, quorum profectus impedit, ꝓpter contumelias nobis illatas. vnde Grego.

Greg. dicit super Ezech. homil. 9. quorum vita in exẽplo imitationis est posita, debent si possunt, detrahentium sibi verba compescere, vt eorum prædicationem non audiant qui audire poterant, & in prauis moribus remanentes, bene viuere contemnant. Ad primum autem ar-
43 gumentum respondet, quòd audaciam † conuiciantis contumeliosi, debet aliquis moderatè reprimere. s. propter officium charitatis, non ꝓpter cupiditatem priuati honoris. Vnde ꝓuerb. 26. dicitur, ne respondeas stulto secundum stultitiam suam, ne sibi similis efficiaris. Ad secundum argumentum respondet, quòd vbi quis
44 alienas † contumelias reprimit, non ita timetur cupiditas priuati honoris, sicut cum aliquis repellit iniurias proprias, quas repellere quis potius videtur ex affectu charitatis. Ad tertium respondet, quòd si aliquis
45 hoc animo † taceret, vt tacendo contumeliantẽ ad maiorem contumeliam ꝓuocaret, hoc pertinet ad vindictam, & non est licitum. Sed si aliquis taceret, volens cedere locũ iræ, hoe esset laudabile. Vnde dicit Eccles. c. 8. non litiges cũ homine linguato, & non struas in ignem illius ligna. Ex quibus omnibus ego elicio istas cõ-
46 clusiones. Primo, † ꝙ ad vindictam, nulli licitũ est conuicium referre. Secundo, ꝙ conuicium sibi illatum, si est falsum, debet quis negare. Tertio, ꝙ propter conuicium illatum, non est licitum alicui falsum conuicium referre; quia pro nulla hominis salute licitum est mentiri. Quarto, ex charitate, vt refrenetur conuiciantis audacia, licitum est conuicium verum referre.
47 Et aduerte, quia hoc casu arbitror, ꝙ iste † referens conuicium verum in nullo teneretur, neq; ad publicam vindictam, neque ad priuatum interesse; Nec hoc casu habetur distinctio, verum illud conuicium verum expediat reipublicæ improperare, vel non, secundum ꝙ distinguitur in l. eum qui nocentem. in prin. ff. eod. quia saltem hoc casu, propter conuocationem, debet ipse excusari. Et ita poterunt procedere iura.
48 † 2. q. 3. c. si quis iratus. & §. notandum. 2. cum alijs iuribus supra allegatis de irato, seu prouocato ad iram. Sed si eodem impetu, etiam ambo vera conuicia inferrent, quæ patefieri non expediret reipublicæ, arbitrarer, quòd vterque teneretur ad vindictam publicam, & priuatam. Et ex prædictis habes notabiliter expeditum secundum principalẽ articulum de iniurijs verbalibus inuicẽ illatis, licet doct. quasi nihil dicant. Circa tertium principalem articulum, quando
49 iniuriæ collatę † sunt commixtæ, & ex verbis, & factis, breuiter dicerem, quòd siue vnus conuicium intulit, & alter iniuriam realem, siue vnus primo inceperit conuiciari, & alter inconti nenti verberare, aut percutere, siue ex interuallo, quibus casibus excederet quis modum inculpatæ tutelæ, ꝙ ambo tenerentur ad vindictam publicam, & priuatum interesse, per iura, & rationes superius allegatas. Nisi i primo casu quis conuicium verum dixisset, ꝙ expediret rei publicæ scire. Si verò vnus inciperet realem iniuriam inferre, & alter conuicijs insistere, si falsa essent conuicia, arbitrarer vtrunq; puniendũ esse, tàm publica, quàm priuata vindicta. Sed si conuicia essent vera, etiam si non expediret reipublicæ illa scire, arbitraret talem minime puniendum, per iura, & rationes superius deductas ad hunc articulum facientes. Secundo not. ibi, si rixati, iũcto ver. percusserit, quòd
50 rixa † propriè sumpta, consistit in factis, & iniuriam realem significat. Nam debes scire, quòd hæc est differentia inter discordiam, contẽtionem, & rixam, quia discordia contrarietatem quandam importat in voluntate, quasi diuersitatem cordium designans, vt not. glo. in ver. discordia. in clem. 1. de iureiur. & per. B. Tho. secunda secundę. q. 37. Contentio verò denotat verbalem contradictionẽ, iuxta illud Apost. 2. ad Timoth. c. 2. Noli contendere verbis. per B. Thom. secunda secundæ. q. 39. & q. 41. Rixa verò, vt supra dixi, & probatur hic, denotat contrarietatem in facto. Vnde glo. super illud ad Gal. c. 5. dicit, ꝙ rixæ sunt, quando ex ira homines ad inuicem se percutiunt. Et dicitur rixa inter altercantes, & propriè inter duos, vt dicit glo. in ver. rixa. de pœnit. dist. 1. c. aut facta. Sed
51 Isido. in lib. ęthimo. dicit, quòd rixosus † dicitur à ritu canino; semper. n. paratus est ad contradicendum, & iurgio delectatur, & pronocat. Sed tex. in. l. prætor ait. 2. in. §. 1. ff. vi bon. rapt. dicit, quòd licet turba sit multitudinis; tamen rixa est etiam duorum; & sic sentit per implicatiuam etiam, quòd sit potius plurium, quã duorum. Et ita etiam volunt Hug. & Catholicon grammat. dicentes, ꝙ rixa est, quæ inter multos cõmittitur, & in iniuria consistit. Vnde sit conclusio, quòd propriè est plurium, vt probatur in d. §. 1. & l. fina. ff. de sica. Et facit etiam tex. noster. licet possit esse etiam duorum. Et not. ꝙ rixa est peccatum mortale. Nam per Apost. ad Galat. 5. connumeratur inter opera carnis, quę qui agunt, regnum Dei non consequuntur. Item probatur, quia vt supra dixi, rixa importat quãdam contradictionem in factis, per quã videtur induci quoddam priuatum bellum inter priuatas personas, non ex publica aliqua authoritate, vel vtilitate; sed magis ex inordinata voluntate, & per consequens videtur esse pec-
52 catum mortale. † Et hoc indubitanter verum est, respectu eius qui inuadit, & intendit inferre nocumentum proximo, etiam opere manuali. Sed in eo qui se defendit, potest esse absque aliquo peccato; & quandoque cum peccato veniali, & quandoq; etiam cum peccato mortali, secundum diuersum motum, & appetitum ipsius defendentis, & diuersum modum se defendendi. Nam si solo animo repellendi iniuriam illatam, & cum debita moderatione quis se defendat, non est peccatum aliquod, nec potest dici propriè rixa ex parte ipsius. Quin-
53 imò talis murilando, † aut interficiendo, non incurrit irregularitatem, vt dixi in. c. ad audientiam. supra de homici. in. 7. principali articulo. q. 14. & sequen. Si verò quis se defenderet cum animo

animo vindictæ,vel odij, vel cum exceſſu debi-
tæ moderationis, ſemper eſt peccatum; vel ve-
niale,quando.ſ.motus odij,vel vindictæ fuit le-
uis,vel quando parum exceſſit moderatam de-
fenſionem. Mortale autem efficitur, quando
motus odij, vel vindictæ eſt magnus, propter
quem quis multum excedit moderatam defen-
ſionem fortè occidendo,vel grauiter lædendo.
Et ita concludit etiam.B.Thom.ſecunda ſecun
dæ.q.41.artic.1.Et ibi ſubiungit in.2.articulo.
54 q̄ rixa oritur ex ira, iuxta illud Grego.lib.31.
.c.31. moral. & prouerb.c.15.& .29.ꝟ dum dr̄,
vir iracundus prouocat rixas. Qđ eſt verū,quā
do quis intendit alium lædere, eo ſciente,& re-
pugnante;quia hoc ꝓpriè pertinet ad iram,quę
eſt appetitus vindictæ;non enim ſufficit irato,
q̄ latenter noceat ei,contra quem iraſcitur; ſed
vult,quòd ipſe ſentiat,& q̄ contra voluntatem
ſuam aliquid patiatur in vindictam eius quòd
fecit. Quamuis ex eo,quòd quis abſolutè inten-
deret malum alicuius, talis læſio pertineat ad
odium, cuius eſt intentio ad lędendum inimi-
cum,non ſolum in manifeſto, ſed etiam in oc-
55 culto. Et hæc tria,† rixa,contentio, & diſcor-
dia, opponuntur paci, quæ eſt actus interior
charitatis. Vltimo not. quòd percutiens ali-
56 quē rixando, tenetur,non ſolum ad damna in-
trinſeca, qualia ſunt damna propter expenſas
medicamentorum, ſed etiam ad damna extrin-
ſeca,propter lucrum ceſſans q̄ conſiſtit in amiſ
ſione operarum, de quo latius.ꝟ. poſt glo.
Glo.in princ. format queſtio. & ſoluit. deinde
ſentit contrarium, & ſoluit. In fi. glo. dic pro
intellectu glo. & tex. & eorum quæ tangūt hic
Io. And. &.D.m.quamuis multū imperfectè,q̄
eſſent quatuor articuli principaliter examinan
di. Primus, ad quid agere poſſit vulneratus,
ſeu percuſſus. & de hoc infra plenè dicemus.
Secundus, qua actione agere poſſit. & de hoc
hic aliquid dicam, ſed latius in.c.fina.ꝟ.eod.
Tertius,qualiter quis debeat fundare,& proba-
re intentionem ſuam, de quo dicam in.c.olim.
ꝟ.eod. Quartus, vtrum per remiſſionem iniu
riæ,intelligatur ſimpliciter facta remiſſio cuiuſ-
libet actionis. de quo dicam in.c.ui noſtra.ꝟ.
eod. Et ibi tractabo materiam remiſſionis in-
iuriæ. Et quis teneatur ad illam faciendam, &
qualiter. Circa primum articulum,tex.eſt hic,
57 q̄ † tenetur ad emendationem operarum amiſ-
ſarum. Et not. q̄ non ſolum tenetur ad æſti-
mationem operarum amiſſarum tempore cu-
ræ;ſed etiam ad omnes operas, quas percuſſus
occaſione percuſſionis amiſſurus eſt toto tem-
pore vitæ ſuæ;vt quia fortè debilitatus eſt in ma
nu dextera,cum qua operas exercebat,vel in pe
de,& erat curſor,ſeu viator. Et hæc probantur
in.l.ex hac. in fi.ff.ſi quadr.pau.feciſ.dica. & in
.l.qua actione.in princ.ff.ad.l.aquil.& meli⁹ in
.l.fina. ff. de ijs qui deie. vel effu. vbi tex.dicit,
operas quibus caruit,& cariturus eſt. Quinimò
dicit hic.D.m. referendo Spec. in tit. de iniur.
§.2. poſt princ. quòd mortuo percuſſo, poteſt
agere pater,vel hæres pro operis, quas iſte po-
tuiſſet exercere totò tempore vitæ ſuę;Et debet
haberi reſpectus quanto tempore veriſimiliter
viuere poterat.& ſatis mihi placet.Sed Spec.ibi
hoc nō dicit. Vnde arbitror, quòd allegatio ſit
corrupta. Vide tamen ꝑdictas leges idem dicen
tes. Inſuper etiam habetur ratio omnium im-
penſarum factarum in cura ipſius vulnerati, ſeu
percuſſi,non ſolum in medicis,prout hic dicit;
ſed etiam in quibuſcunque medicinis, & qui-
buſcunque alijs neceſſarijs. Et finaliter conclu-
de,quòd habetur ratio cuiuſque alterius inter-
eſſe,& dāni intrinſeci,vel extrinſeci. Sed defor-
58 mitatis. vt † dicit glo.nō habetur ratio. Tu ve-
rò dic, q̄ aut loquimur ī libero homine percuſ-
ſo,aut in ſeruo. Primo caſu, reſpectu mortis,
non habetur ratio quò ad æſtimationem,& pri
59 uatum intereſſe;quia liberum † corpus non re-
cipit æſtimationem, vt in.d.l.ex hac. &.l.qua
actione.& in.d.l.fina. & in.l.2.§.corporum.ff.
ad.l.rhod.de iac.& Inſti.de oblig.quæ ex quaſ.
delic. §.ob hominem. Sed reſpectu publicæ
vindictæ ratione culpæ, propter liberum ho-
minem occiſum imponitur pęna quinquagin-
ta aureorum, vt dicit hic glo. per. §.ſed cum
liber.in ea allegata. Cicatricis autem, aut de-
formitatis ſimiliter non habetur ratio, quò ad
æſtimationem,propter eandem rationem; quia
liberum corpus non recipit æſtimationē. Qđ
60 fortè limitari poſſet,quò ad æſtimationē ipſius
corporis;quia impoſſibile eſt æſtimare; quia eſt
inæſtimabile,vt dictis iuribus. Et vide.23.q.8.
c.ſi quis membrorum. Sed dubito,vtrum ex
61 eo, quòd filiaſamil. † libera, quæ eſt tradenda
nuptui, cum propter deformitatem ex percuſ-
ſione ſuperuenientem, oporteat longè maio-
rem dotem dare,puta,quatuor,aut quinque du
catos,vltra quàm prius fuiſſet neceſſarium, an
iſtius intereſſe habenda ſit ratio. Cogitabis,
quia ex vna parte hoc multum ſuadet ęquitas.
Ex alia verò iura prædicta videntur in contra-
rium concludere. Si verò nos loquimur in ſer-
uo interfecto, aut ex vulnere deformato, tene-
tur interficiens ad ipſius ſerui æſtimationem,
& etiam ad ęſtimationem deformitatis, vt.l.ſi
ſeruus ſeruum.in princi. &.§.1. & duobus ſeq.
ff.ad.l.aquil. iunctis dictis iuribus loquētibus,
quòd liberum corpus non recipit æſtimatio-
nem, à contrario ſenſu. Sed non ſolum mortis,
aut deformitatis, ſed alterius cuiuſcunque dete
riorationis habetur ratio, vt.d.l.ſi ſeruus ſer-
uum.§.rupiſſet.& tenent hic Phil. Fran. & Io.
62 And. Et not.q̄ quæ dixi de operis,† & expen
ſis,procedunt,ſiue quis iacuerit in lecto,ſiue nō,
dummodo propter percuſſionem, aut vulnus,
percuſſus amiſerit operas. Nam hic dum tex.
dicit,q̄ iacuerit in lecto,denotat potius factum
quàm iuris miſterium. Item prædicta proce
dunt,ſi modo quis iniuriosè, vel culposè per-
cuſſerit. Secus ſi defendendo cum modera-
mine inculpatæ tutelæ, ſecundum Io. And. hic.
ad quod vide quod dixi ſupra in primo, & ſe-
cundo notab. Item prædicta procedunt reſpe
ctu dānorum,& intereſſe. Sed reſpectu actio-
nis

63 nis iniuriarum,† quæ datur ad vindictam, vt.ff.
eod. in.l.prętor.§.1. aliter dicendum est. Ad
cuius declarationem debes scire, quòd cum ad
damna, & interesse, in eo ꝙ agitur actione.l.
aquilię vt.ĩ.dicam,talis actio contineat rei per-
secutionem,meritò datur percusso, & eius hæ-
redi,& contra percussorem, & eius hæredem,
& quemlibet alium successorem. vt.l.si pro fu-
re.§.fin.ff.de condict.fur. Secunda verò actio
iniuriarum,cum non contineat rei persecutio-
nem, sed solum competat ad pœnam ratione
contumeliæ,non competit hæredi, nec contra
hæredem, nisi lite contestata cum defuncto. vt
.l.iniuriarum. in princip.ff.eod.titu. Et vtrum
vna per aliam tollatur,dicam in.d.c.in nostra.
Item not. ꝙ licet in æstimatione operarum, &
interesse, ac expensarum fiat certo modo.pro-
batio,vt dicam in.c.olim.ĩ.eod. tamen in æsti-
64 matione† contumeliæ,seu iniuriæ consideratur
qualitas personæ agentis,patientis,locus, tem-
pus,causa,& euentus, & ipsius iniuriæ quanti-
tas,& qualitas,vt dicam in.d.c.olim. Circa se-
65 cundum casum, qua actione † agendum sit ad
prædicta damna intrinseca,aut etiam ad iniuriã,
dic,quòd ad prædicta damna agitur actione.l.
aquiliæ. Sed pro æstimatione contumeliæ, seu
66 iniuriæ,in qua nõ sufficit† culpa, sicut in.l.aqui-
liæ, sed dolus, competit actio iniuriarum; vt
puta, si quis per dolum dicat se pulsatum, ver-
beratum,domumúe eius introitum, vt in.l.lex
cornelia.ff.eo. Et potest vtraque simul concur-
67 rere;quod quando fit, & an vna† per aliam tol-
latur, traditur in.l.4.§.iniuriam. ff.ad.l.aquil.
dicam in.c.fina.ĩ.eod. vbi vide reliqua ad de-
clarationem istius articuli.

Capitulum. II. Si Quis.

SVMMARIVM.

1 *Fossam, seu foueam non cooperiens, si aliquod animal in illam ceciderit, & mortuum fuerit, tenetur ad emendam damni. Et quid si mortuum non fuerit.num.3. Limitantur hæc, vt nu.4. De qua limitatione vide etiam nu.7. Et limita vt nu.8. Et amplia, vt nu.9.*

2 *Damnum dedisse videtur, qui causam damni dat.*

5 *In loco proprio licitum est facere quod placet. Quod tamen limita, vt ibi.*

6 *Ignem facere in propria domo, vnde fumus exeat per fenestram, vel alium similem locum, & vicino noceat, an licitum sit.*

10 *Dubia diuinarum scripturarum aperiri non debent, & postea insoluta relinqui.*

11 *Doctores formantes quæstiones, ipsas indecisas, & irresolutas relinquere non debent; nisi ex causa.*

SI QVIS. Communiter non sumatur propter eius breuitatem.
Et in tex.operuerit,dic,aliàs aperuerit.i.manifestauerit. Not.pri-
mo,in quantum tex. dicit,operuerit, quòd ille
1 qui fossam† factam,non bene cooperuerit, ꝓ-
pter quod,bos,vel aliud animal cadit in illam,&
moritur,tenetur ad emendam damni; quamuis
talis non fecerit foueam ad hoc propositum,
sed solum ex culpa; quia qui causam damni
2 dat,† damnum dedisse videtur. vt.l.qui occidit.
ff.ad.l.aquil.&.c.fina.ĩ.eod. Et quod hic po-
nitur de boue, ponitur exempli gratia. Vnde
idem dicendum est in reliquis animalibus. Et
ideò si seruus ceciderit,& mortuus fuerit,tene-
tur ille qui foueam fecit, ipsum emendare. Et
3 si mortuus non fuerit, & † deterior factus fue-
rit, tenetur ad æstimationem deteriorationis,
Et similiter in boue,& cęteris animalibus. In
liberis verò hominibus,si mortui fuerint,in ni-
hilum. Sed si dãnificatus fuerit,habetur solum
ratio operarum,& impensarum, secundum ea
quæ dixi in.c.pręced. Nisi fortè ipse cadens fue-
rit in culpa; ita ꝙ culpa cum culpa compense-
4 tur,vt dixi in.c.præceden. Et prædicta† limi-
tantur per glo.nostram, quando quis tales fo-
ueas fecisset in publico loco, vt.l.qui foueas.ff.
ad.l.aquil. Secus si in loco ꝓprio priuato. arg.
d.l.si foueas.à contrario sensu, quia in proprio
5 licitum est † agere ad libitum.vt.l.statuas. C.de
relig.& sump.fu. Facit,quia rei suæ quilibet est
moderator &c. Et hoc verum,nisi fraudulenter
hoc fecisset, & animo nocendi; vt puta, quia
sciebat animalia vicini ex consuetudine per illũ
locum, iter, vel transitum facere. Et sequitur
hic.D.m. qui allegat.l.qui domũ. ff.ad.l.aquil.
&.l.qui vias.ff.de dam. infec. Sed non multum
faciunt. Sed melius faciũt iura allegata per glo.
super ver.iniuriam.in.c.cum ecclesia. de elect.
Nec obstat, quòd quis potest in suo facere, ꝙ
sibi placet;quia illud verum vt dixi, dummodo
non noceat vicino, & fiat non animo nocendi,
vt melius probatur in.l.1.§.de eo. ff. de aqua
plu.arcen.&.l.fistulam.in prin.de ser. vrb.pręd.
Et prædicta faciũt ad decisionem quęst. de qua
his diebus fui interrogatus, an licitum sit ignẽ
6 † facere in propria domo, si fumus exeat per
fenestram, vel alium similem locum, & noceat
vicino. Sed de hoc sunt duo tex.aperti,sed no-
lo nunc allegare, quia pendet de facto. Item
quod supra dixi, quòd non est licitum in pu-
7 blico loco tales† foueas facere,procedit, etiam
si quia hoc fecerit vrsorum, ceruorum, aut lu-
porum capiendorum causa; Dũmodo id fuerit
factum in itineribus,& locis publicis,in quibus
talia non consueuerint fieri, ita ꝙ aliqua culpa
possit ascribi. Secus si factum sit in locis solitis
.d.l. qui foueas. Item aduerte, quia in his
casibus,in quibus dixi talem teneri, limitarem,
8 si † modo non manifestauerit vicinis dictas fo-
ueas fuisse factas,vt sibi & animalibus pręcaue-
rent,vt est tex. hic licet à cõtrario, secundũ aliã
literam,ꝓut habet; aperuerit eã.i.manifestaue-
rit.& probatur in.d.l.qui foueas. Et ideò si vi-
cini hoc sciuerint, aut prouidere potuerint,ta-
lis non tenetur,vt ibi. Et quæ dicta sunt de fo-
9 uea,& cisterna, extendenda† sunt ad venenum,
seu escam venenosam positam in loco, propter
quam

quam animal alterius interijt. Et idem etiam in laqueis positis in locis insolitis, in quibus alterius animal interijt, vel deterioratum est, vt.l. quẽadmodum.ff.ad.l.aquil. Vltimo not. tex.
10 contra illos qui aperiunt † dubia diuinarum scripturarum, & eadẽ insoluta relinquũt. Et ad hoc Egidius cõtra p̄dicatores inducit istum tex. qui habetur Exo.c.21. Quod not. contra doct. for-
11 mantes † q̄stiones, & eas insolutas relinquẽtes; prout.ꝫ.mihi contigit. sed id ex causa feci.

Capitulum. III. Si Bos.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum per animal ferum, tenetur dominus resarcire.*

2 *Pauperies quid sit.*

3 *Ex pauperie quæ actio nascatur. Et ibi quando detur actio directa in factum, & quando vtilis.*

4 *Actio ædilium curulium, quando concurrat cum actione de pauperie.*

5 *Actiones duæ pœnales possint simul concurrere; nec vna tollit aliam. De quo dic vt ibi, remissiuè.*

6 *Actio de pauperie vnde descendat. Et ibi quid sit ciuilis, perpetua, & ordinaria.*

7 *Actio de pauperie quãdo locum habeat. Et quando cessset, nu. seq. & vsque ad nu. 19.*

9 *Canis, an contineatur inter animalia fera, an inter mansueta. Et sub nu. 15.*

10 *Animalia mansueta quæ sint.*

11 *Canis, si intrat domum vicini, & comedit carnes, quæ actio competat. Et quid si canis sit ligatus, & aliquem lædat. nu. 14. Et quid si sit solutus. nu. 15.*

12 *Stangam remouens positam inter equos rixosos, propter quod illi se ad inuicem percusserunt, qua actione teneatur.*

13 *Scolaris, volens tangere pudibunda alicuius seruæ, vnde illa damnum ei intulit, an dominus teneatur noxali actione.*

16 *Equus tuus, si est aggressus equum meũ, & meus tuum interfecit; an ego tenear. Et quid si non apparet quis eorum prouocauit. ibidem.*
Et quid debeat probare agens hac actione, vsq; ad nu. 19.

17 *Culpa cum culpa non compensatur.*
Culpa non potest dici in animali irrationali, nisi impropriè. ibidem.

18 *Actio extraordinaria facilius tollitur, quàm ordinaria.*

19 *Actio ex pauperie proueniens, cui detur. Et contra quem, nu. 20.*

21 *Actiones pœnales non transeunt in hæredes.*

22 *Noxæ dominus ad quid, & in quantum tenetur. Et quando teneatur dare animal viuum; nu. sequen.*
Noxia delictum, delinquens noxa vocatur. ibidem.

24 *Cap. istius declaratio.*

25 *Noxiæ æstimatio quomodo fiat.*

26 *A noxiæ obligationibus, qualiter quis liberetur.*

27 *Solutione animalis pro noxia, regulariter dominus liberatur. Fallit tamen pluribus modis, vt ibi, & vsque ad fi. cap. Et quod hæc regulentur secundum materiam moræ. nu. 32.*

28 *Mendacium dicens, credens illud esse verum, non fallit, sed fallitur. Et ibi quando puniatur, & quando non. & nu. 29. & 30.*

29 *Priuilegia multa amittuntur propter mendaciũ; remissiuè.*

30 *L. electio. in. §. neque. ff. de noxal. actio. limitatur.*

31 *Negans, si punitur in duplum, non punitur alia pœna.*

SI BOS. Breue est, & communiter non summatur, & habet Exodi.c.21.ad fi. Not. primo, quòd
1 dominus tenetur, etiam ad resarciendum damnum datum per animal ferum; & de iure ciuili tenetur ex.l. duodecim tabularũ. per illum tit. si quadru. paup. fecis. dica. Et aduerte, quia licet hæc materia non sit multum difficilis; est tamẽ pulchra, & quotidiana, & male à doctoribus explicata. & ideò vt ipsius plenã notitiam habeamus, prosequar infrascriptos articulos. Primo quid sit pauperies. Secundo quæ actio nascatur ex pauperie. Tertio, quando locum habeat. Quarto, cui detur. Quinto, contra quem detur. Sexto, ad quid, & in quantum detur. Septimo, qualiter, & quando quis ab ea liberetur. Circa primum, quid sit pau-
2 peries, † dic, quòd est damnum, sine iniuria facientis datum; nec enim potest dici animal sensu, hoc est ratione carens, iniuriam fecisse. vt. ff. si quad. pau. fec. dica. l. 1. §. ait prætor. & Instit. eod. §. pauperies. Circa secundum articulum,
3 quæ actio † nascatur, dicit Host. in sum. in tit. de pauper. quòd nascitur actio facti. & quòd etiã dici potest, quòd nascitur actio de pauperie, nulla alia facta adiectione. & idem tenet glo. in .l. 1. in prin. Sed tu aduerte, quia hoc procedit, quando quadrupes contra naturam sui generis damnum dedit; nam tunc datur directa actio in factum, seu de pauperie, vt dicit glo. Instit. si quadru. &c. in. §. 1. Sed si quadrupes secundũ naturalem feritatem damnum dedit, non datur actio directa, sed vtilis. vt not. per glo. in. d. §. 1. & in. d. l. 1. §. in bestijs. Item etiam si bipes damnum dederit, datur actio vtilis. vt. l. penult. ff. si quadrup. &c. Et ideò his duobus casibus dabitur actio vtilis, & non directa; quia non conueniunt verba legis, & prętoris, sed mens. Et aduerte, quia cum hac actione de pauperie
4 † concurrit etiam actio Aedilium curulium. p̄hibuerunt enim Aediles curules, ne quis carnẽ, verrem, vel minorem aprum, lupum, vrsum, pantheram, leonem, aliudúe nocens animal; vt puta, simeam, vel leopardum, siue soluta sint, siue ligata, aut contineri vinculis, quominus dãnum dent, non possint qua vulgo iter fiat. Et si aduersus ea factum erit, cõtra talem suam prouiderunt actionem, quæ vocatur edilitia. vt. l. hi enim. cum duabus seq. ff. de edil. edic. & Instit.
si quad,

si quadr.paup.fec.dica.§.fin.& per glo.in.d.§.
in bestijs. Vnde prædicto casu contingente, q
talia animalia damnum dederint, potest passus
damnum agere ędilitia actione; & etiam agere
vtili actione de pauperie, vt supra dixi. Et con-
5 currunt hæ duæ † actiones, nec vna aliam con-
sumit. vt in.d.§.fina. quia in pœnalibus actio-
nibus de eadem re concurrentibus, nunquam
vna aliam consumit. de quo tamen dic, vt latius
traditur per glo.in.d.§.fina. Et adde etiam ad
declarationem prædictorum, quæ dicam infra
in sequenti artic. sexto, & septimo. Et not. quòd
6 prædicta actio † de pauperie descēdit ex.l.duo-
decim tabularum. vt.ff.eod. in.l.1. in princi. &
Instit.eod.in princ. vnde est ciuilis, & perpetua;
& non prætoria. Et est ordinaria, non ex-
traordinaria; Quamuis Bal.cōtradicat, & male,
in repeti.l.si mulier.ff.sol.matrimo.in tertia op
positione. Circa tertium articulum, quando
7 locum habeat actio † prædicta, dic, quòd habet
locum, quando quadrupes nullius hominis in-
stigatione, vel culpa interueniente contra natū
ram sui generis dānum dederit, vt in.d.l.1.§.1.
Et intellige contra consuetudinem sui generis;
qn̄ talia animalia in genere illo, seu specie sunt
mansueta; & nihilominus illud in hoc genere
contra naturam agit; puta, si quis equus pessun-
dans fuerit; Nam maior pars generis, seu spe-
ciei equorum non pessundat. Vel si bos aliquis
sit cornupeta; quia maior pars non cornupetit,
Ergo si equus pessundādo, vel bos cornupetan-
do commota feritate damnum dederit, habet
locum hæc actio. vt.d.l.1.§.1. Sed si propter
8 † iniquitatem; asperitatem, vel duritiem, seu
præssuram, seu propter culpam equitantis, vel
mulionis; vt quia plus debito onerauerit, vel
alium similem stimulum adhibuerit, cessat hæc
actio de pauperie, & agitur actione.l.aquiliæ.
contra eum qui fuit in culpa. vt.ff.ad leg.aquil.
l.si ex plagis. §.quidem. Item, si dum canis
ab aliquo conduceretur asperitate sua euase-
rit, & damnum dederit, si contineri firmius ab
alio potuit, vel per eum locum duci non de-
buit, similiter cessat hęc actio. Et ille qui fuit in
culpa, tenet.l.aquiliæ. vt.d.l.1.§.sed & si canis.
Aduerte ergo, quòd secundum prædicta canis
9 † videtur cōtineri inter aīalia fera. Et idem vi-
detur probari in.d.l.ij enim.ff.de ędil.edic. A
contrario tn̄ sensu.d.§.sed & si canis. vr̄ dicen-
dum contrarium, quia si homo non fuisset in
culpa, videtur teneri ex illo titulo de paupe-
rie. Et sic potius videtur, quòd melius con-
numeretur inter mansueta. Ego arbitror di-
stinguendum, quòd cum canum plures sint
species, quidam feri, & de sui natura morda-
ces, vt sunt alani, & similes, & habet locum.l.ij
enim. Quidam verò mansueti, vt sunt odori-
fici, quos nos braccos appellamus, & si sine cul-
pa domini damnum dederint, & sic contra na-
turam sui generis, datur actio de pauperie. Et
vide ad prædicta glo.not. Instit.eo.§.1.in ver.
10 contra naturam. quæ dicit, quòd mansueta † ani
malia sunt, quæ gregatim pascuntur. & secun-
dum hoc canis non dicitur mansuetus. Sub-
dit tamen, quòd secundum consuetudinem ca-
num mansueta est natura; & quia vt plurimum
non sunt mordaces. Et vide ad prædictorum
declarationem, quod traditur Instit. de re. di-
uis.§.feræ.cum pluribus sequen. Et not. glo.
in.d.ver.animalia.in.c.fina infra eod. Et not.
11 quòd si canis † intrat domum vicini, & co-
medit carnes, vel farinam, non videtur compe-
tere actio in factum, vel de pauperie; quia vt su-
pra dixi, talis actio competit, cum animal agit
contra naturam sui generis; sed istis canibus
hoc naturaliter inest, carnes, & farinam come-
dere, ergo &c. Odoffr. tamen in.d.l.1.§.hæc
actio, dicit, quòd licet non competat directa
actio, tamen competit vtilis, sicut dixi in præce
denti articulo de feris bestijs, quæ secundum na
turam suam mouentur ad feritatem. & hoc te-
net Spec.eo.tit. ver.sequitur videndū. & ver si
autem in alijs. arg.l.qui occidit. §. si quis alie-
num.&.l.si seruus seruum.§.iulianus. alias.§.si
oliuam.&.l.fina.ff.ad leg.aquil. &.l qui seruan-
darum.§.fina.ff.de præscript. Alij verò di-
cunt, quòd datur tali actio de pastu pecoris, &
de præscriptis verbis. Alij verò, quòd nullum
remedium competit. sed debet sibi imputare,
qui non bene custodiuit. argum. regulæ dam-
num quod quis. de reg.iur. lib.sexto. Iaco. de
Arena in.d.l.1.dicit, quòd datur vtilis actio.l.a-
quiliæ.per.l.quintus.§.fi.&.l.fi.ff.ad leg. aquil.
quæ iura parum faciunt. Vnde ego arbitror,
quòd, vel sit vera opinio Odoff. quòd compe-
tat vtilis actio de pauperie ex mente.l.duode-
cim tabularum. vel detur actio subsidiaria in fa-
ctum, vt videtur expressè probari in dicta.l.qui
seruandarum.§.1. Et idem quod dixi de ca-
ne, dicendum est in alijs animalibus, quæ se-
cundum naturam sui generis noxiam infer-
rent. Si verò instigante aliquo, animal de-
derit damnum; vt puta, equus ab alio incita-
tus calcitrauerit, tunc quia dicitur secundum
naturam agere; postquam coactus est ad hoc,
& quia culpa hominis interuenit, cessat hæc
actio, & datur vtilis actio ex.l.aquiliæ. vt.l.1.
§.& generaliter. ff. si quadrup.paup.fec.dic.
Et ideò non datur directa, quia talis non suo
corpore damnum dedit; sed ipso causam præ-
stante, vt ibi dicitur. Si verò aliquo per-
mulgente, vel palpante equum, equus calci-
trauerit, datur actio de pauperie; quia con-
tra naturam sui generis dicitur egisse, vt in.d.
§.& generaliter.in fi. Quare conclude, quòd
in casibus, in quibus animal hominis instiga-
tione fuit motum, & damnum dedit secun-
dum naturam, non datur actio de pauperie;
sed vtilis aquiliæ. vt Institu.ad leg.aquil.§.fina.
& ibi per glo. Et ex prædictis quidam infe-
runt, quòd si aliquis remouerit stangam, vel
12 † aliquod intermedium positum inter equos
rixosos, propter quod illi ad inuicem se per-
cusserunt, talis tenetur vtili actione.l.aquiliæ.
vt traditur in d.§.& generaliter. Et si alicui
equo insidenti per mulam, quam equus olfecit,

crus sit fractum, tenetur dominus mulæ hac actione. vt.l.agaso.ff.si quadrup. paup. fec. dic. quia videtur mula mota esse contra naturam sui generis. Et sic patet, quòd si aliquis sco-
13 laris † voluerit tangere pudibunda alicuius seruæ, propter quam causam illa damnum intulit, non teneatur dominus noxali actione contra naturam sui generis. argum. prędictorum. Sed alia est ibi ratio, quòd non tenetur; quia iste causam præstitit, nec in homine habet locum actio de pauperie. Patet etiam ex prædictis, quòd si animal contra naturam sui generis mouetur, non imputatur ei qui causam causæ præbuit, vt.d.l.agaso. Si verò aliquis
14 ligatum canem † retineat, & ipse aliquem læserit, dixit tex. quòd canis nomine agi non potest. vt.l.2.§.1.ff.si quadr. paup. fec. dica. Quasi sentiat, quòd canis ligatus non mouetur contra naturam ratione indignationis. Quod facit ad excusationem scolarium, si multum euagantur, quando diu fuerunt sub magistro custode strictè contra eos agente. Item non debet teneri dominus, quia adhibuit diligentiam, tenendo eum ligatum. Præterea lęsus debebat imaginari, ꝙ propter aliquam causam esset ligatus, & maximè ꝓpter mordacitatem, vnde sibi imputari debet, vt in reg. damnum. de
15 reg. iur. lib. 6. Sed si canis † erat solutus, tenetur dominus, vt.d.l.2.§.1. Et dicit ibi glo. ꝙ daŧ vtilis actio, sicut pro vrso, & leone ligato, vt.s. dixi. per.l.ij enim. cum duab. seq. ff. de ędil. edi. Et ideò fortè glo. dicit, ꝙ daŧ vtilis; quia canis in parte videtur habere naturam mansuetam, & in parte feram, vt supra dixi. Et hoc, si intelligeret de vtili actione de pauperie. Sed si glo. intellexit de vtili actione.l. aquiliæ, tūc ratio esset, quia cum iste dimiserit canem, quem solutum nouit mordacem, tenetur ex culpa. Et ꝙ supra dixi de vrso, & leone, ac similibus feris animalibus respectu edilitię actionis, habet locum, quando culpa potest imputari læso; vt puta, quia ipse talia aialia concitauerit, vel instigauerit. Et idem similiter dicēdum est in canibus, quos fortè teneret aliquis in arce ad custodiā, ne fortè aliquis ipso custode inscio ingrederet. Sed in feris bestijs, quando culpa nulla potest imputari domino, si damnum intulerint ſm naturalem ferocitatem earū, eo casu non habet locum hæc actio. vt.l.1.§. in bestijs. ff. si quadr. pau. fe. di. Quod intelligo de directa, sed secus est de vtili, vt ibi not. Et hoc verum arbitror, quando animal quod nocuit, esset penes dominum. Secus si effugisset, vt ibi not. & dicam. ĩ. in septimo princip. artic. Sed circa prædicta quæro nunc de quęstione, quam tangit glo. no-
16 stra; videlicet, quid si equus, † vel bos tuus aggressus est equum meum. & meus tuum interfecit, vtrum tenear. Et glo. soluit ꝙ nō, & bene. Et est tex. in.d.l.1.§. cum arietes. quia cum defensio sit in quolibet animali de iure naturali, videtur equus meus motus ſm naturam, & non contra naturam, et ideò non teneor, vt patet ex prædictis. Sed quæro, quid si non apparet quis prouocauerit, quia à principio non affuerunt testes; vel si affuerunt, viderunt æquali, & contemporaneo motu inuicem aggredi, an dominus animalis interficientis teneatur. Et glo. hic dicit quòd non, per.l. scientiam. §. cum stramenta. ff. ad leg. aquil. per quam legem idem tenet glo. in.d.§. cum arietes. Et pro hac decisione facit, quia ille qui vult agere hac actione, debet probare damnum illatum, & sic debet ꝓbare animal superans incepisse; cum aliàs non diceretur damnum dare, vt.d.§. cum arietes. Quare cum actor hoc non possit probare, conuentus absoluetur. Ray. verò dicit, quòd debet inspici, quod animal sit ferocius, vt ille dicatur in dubio aliud prouocasse. arg.l. non omnes. §. qui à barbaris. ff. de re. milit. Sed Bal. in repet. l. cum mulier. ff. solu. matrimo. in tertia opposit. videtur sentire, quòd prædicta opinio glo. sit falsa; quia etiam si ambo pariter simul pro-
17 uocassent, culpa † non compensatur cum culpa, vt.l. quemadmodum. §. si nauis. ff. ad leg. aquil. Non obstat. §. cum stramenta. per quem mouetur glo. quia ibi neuter fuit in culpa; & ita neuter tenetur. Quasi sentiat, quòd in casu nostro vtrunque animal mouens se contra naturam sui generis, dicatur in culpa. Sed non bene dicit; quia culpa non potest dici in animali irrationali, vt supra dixi in primo articulo. Nisi diceres, quòd intelligit de culpa impropriè, eo quòd vtrunque contra naturam mouetur. Subdit tamen Bal. quòd si vellemus sustinere opinionem glo. possemus dicere, ꝙ est speciale in actione de pauperie, quia ē extraordinaria, & sic
18 facilius † tollitur, quàm ordinaria. argum. eorum quæ not. glo. fina. in.l. & ita de facto. ff. nau. cap. stab. Sed hoc est falsū; quia actio non est extraordinaria, vt supra dixi in secundo articulo. Sed idem Bal. in.d.§. cum arietes. sentit, quòd aut non constat, quòd alterum euerterit, & neuter teneretur. vt.d.§. cum stramenta. Aut constat, vt est in terminis nostris; & tunc animal superans præsumitur prouocasse. Vnde concludit, quòd in hoc facto ad defensionem oportet probare, quòd animal superans fecerit ad defensionem. Et hæc solutio satis placet. Moneor, quia agenti hac actione, vel simili sufficit probare damnum illatum per tuum quadrupedem; sed ipse hoc probat postquàm certum est, quòd iste quadrupes suum interfecit. Et ideò cum actor fundauerit intentionem suam, oportet reum se defendere, & probare clarè, quod fecerit quadrupes suus ad defensam. Ad quod vide quod dixi in.c.1. supra eod. in primo articulo. Quæstio tamen esset satis disputabilis, cum probaretur illud extremum, quòd ambo quadrupedes contemporaneo impetu se ad inuicem petierint. Et ex his habes notabiliter expeditum istum tertium articulum. Circa quartum articulum
19 cui detur † hæc actio, breuiter dic, quòd datur damnum passo, & hæredibus eius, siue damnum passus fuerit dominus, siue detentor, & aliqd' habuerit interesse; vt puta, si commo-

datarius fuerit, vel fullo. Et cócludendum est, q
generaliter competit omnibus quorum inter-
est, vt.l.2.ff.si quadr.pau.fe.dica. Circa quintũ
20 articulum, contra † quem competat, distingue,
quòd aut quadrupes sine aliqua culpa hominis
damnum dedit, & tunc contra dominum qua-
drupedis datur hęc actio. Et intellige de eo qui
est dominus nunc cum agitur, non de illo qui
erat dominus tempore dati damni. vt.l.1.§.&
cum etiam in quadrupedibus.ff.si quadr. paup.
fe.di. Et ideò datur contra hæredem domini,
cæterosq; successores, non iure successioni, sed
eo iure, & pro ea parte, pro qua domini sunt ani
malis nocenl. vt.l.1.§.ti.ff.si quad pau. fe. di.
Intelligendo tamen, vt possit quilibet conue-
niri insolidum, vt statim dicam. Item non so-
lum competit contra verum dominum, sed etiã
contra eum qui confitetur se dominum, licet
non sit, vt.ff.de inter.actio.in.l.si quis in iure.
Et si quadrupes est plurium dominorum, qui-
libet dominus insolidum conueniri potest. vt
.l.1.§.si commune.ff.si quad.pau.fe.di. Et de-
fensio est indiuidua, vt ibi not. & in.l.si cũ vno.
ff.si ex nox.cau.aga. Solutione tamen facta per
vnum, cæteri liberantur, vt dicam in.7.artic.
Aut quadrupes culpa hominis damnum dedit.
& subdistingue, q aut dedit damnum culpa nõ
domini, sed alterius, aut culpa domini. Primo
casu competit actio contra illum. Secundo ca
su, datur actio contra dominum. Et intellige de
domino, non qui nunc est cum agitur, sed de
eo qui erat dominus tempore damni illati; vt, p-
batur in simili in.l.si plurium.§.fin.ff.de noxa.
Et ratio est, quia talis dominus solum conueni-
tur ad æstimationem, vt dicam in seq. articulo.
Et ideò hoc casu non prosequitur rem, seu qua
drupedem. Ex quo infertur, q hoc casu, si plu
res fuissent domini tempore damni dati, debe-
rent omnes conueniri ad interesse, seu æstima-
tionem. Sed an hæredes possent conueniri, ap
parebit ex ijs quæ dicam in septimo articulo.
Et ex prædictis etiam infero, idem dicendum
esse de pœna eorum, qui tenentur ędilitia a-
ctione, eo quòd fera animalia tenent soluta, vel
minus diligenter ligata in loco, quo iter fieri so
let. Nam cum tales domini non possint se li-
berare, dando talia animalia pro noxia, eo quòd
tenentur pro nocumento libero homini illato
ad æstimationẽ simplicis interesse, & pro nocu-
mento aliarum rerum ad duplum; meritò da-
tur contra ipsos dominos, qui erant domi-
ni tempore damni illati. Sed prædictis casi-
bus, si mortuus sit dominus, hæres non tene-
21 tur; quia pœnales † actiones non transeunt in
hæredes. Facit etiam.d.l.si plurium. §.fi.ff.de
noxa. Quod tamen limita, vt dicam in.7.artic.
princip. Aduerte tamen, quia ego arbitror, q
tunc non datur contra hęredem, quãdo ageret
ędilitia actione. Sed si damnum passus vellet
agere in casu prædicto vtili actione ex pauperie
quæ concurrit cum ędilitia, vt dixi in.2.princi.
artic.& animal nõ esset mortuum, posset agere
contra hæredem, vel hęredes, aut contra alium,
vel alios, ad quem, vel quos peruenisset ipsum
animal.arg.prædictorum, & eorum quę dixi in
2.&.3.artic. Et prædicta notabis, quia notissi
ma sunt, & vt sis cautus in eligenda actione.
22 Circa sextum articulum, ad quid, † & in quantũ
teneatur dominus, distinguerem, q aut qua-
drupes sine culpa domini damnum dedit, aut
cum culpa, vel alterius. Primo casu dic, q do-
minus tenetur ad æstimationem damni, seu no-
xiæ. Est autem noxia ipsum delictum. Quãuis
tamen teneatur dominus ad ęstimationem no-
xiæ; tamen potest, si vult prętare ipsum animal
quod noxa appellatur. Vnde versus.
Noxia delictum, delinquens noxa vocatur.
Vnde prętando ipsum animal liberatur. vt.c.si.
ver.q si animalia.j.eo.&.ff.eo.in.l.1.in prin.&
Instit.eod. in prine. &.ff.de re iudi.l.miles.§.1.
&2. Liberatur ergo dando animal nocens, p
noxia. Tamen fallit in certis casibus, de quibus
23 dicã in seq.artic. Et hoc casu tenetur dare † aial
viuum.&.l.1.§.planè.ff.si quad.pau.fe.di. Qđ
inducit ad q̃st. de eo qui tenet dare hedos, vel
capones, vt teneatur eos dare viuos. Et hoc et
tenet Guil.in.l.q te.ff.si cer.pe. & Dyn.in.l.qui
decem.ff.de solu. Et tenetur taliter dare, q acci-
pientis fiãt. vt.l.qui hominem ff de sol. Secun
do casu, qñ quadrupes culpa domini noxiam
dedit, ęstimatio damni præcisè est in obliga-
tione, & solutione. Et ideò non est in facultate
domini dare animal, p noxia; Siue loquamur in
animalibus mansuetis. siue in feris, vt est tex. in
c.fin.ver.q si animalia.ibi, quod tamen ad libe-
rationem.j.eo. Sed aduerte, quia contra pdi-
ctos casus fortiter obstat tex. nr. Nam aut tu
vis intelligere tex.nrm, q hic nõ fuerit admixta
culpa dñi, & tunc non esset obligatus dñs dare
bouem, si esset obligatus ad ęstimationẽ, quan-
uis possit se liberare soluendo bouem, vt dixi in
primo casu. Sed hic tex.vult.q teneatur ad bo
uem; ergo aut culpa domini fuit admixta, & tũc
neq; in facultate, neque in obligatione est ptãs
dandi bouem, vt dixi in secundo casu; quia præ
cisè tenet ad æstimationem noxiæ. Sed hic tex.
dicit, q tenetur ad bouem.igit &c. Sol.iudicio
meo contrarium est difficillimum, nec docto.
animaduertunt, nec tãgunt. & est adeo difficilè,
q iudicio meò nullo modo põt solui. Nisi dica
24 mus, q tex. ille † loquitur sm legem Mosaycã,
& veteris testamenti. Ideò limitatus & corre-
ctus est, sm prædictã distinctionẽ.s.traditam,
quæ sumitur in.d.c.fi.in ver.q si animalia. Vel
fortè dici posset, q tex.noster loquitur, qñ dñs
nõ fuit in culpa. Et dum tex. dicit, reddet bouẽ,
debet subaudiri, nisi velit soluere æstimationẽ.
Sed plus placet pcedens solutio, quia per secũ-
dam tex. videtur destrui, tam ratione subaudi-
tionis, quã ex eo, quia cum dicit, non custodie-
rit, videtur denotare aliqualem culpam domi-
25 ni. Et aduerte, quia æstimatio † noxiæ fit hoc
modo; nam respectu hominis liberi fiet æsti-
matio impensarum, & operarum; non autem
deformitatis, vt.l.ex hac.ff.si quadrup.pau. fec
dica. Et dixi supra plenè in.c.1. Aliarum

verò rerum fiat æstimatio iudicis arbitrio, vt in .c. in nostra. infra eod. qui iudex debebit considerare valorem respectu temporis damni illati. Et ideò si damnum fuerit datum in frumento, fiet æstimatio, prout valet in herba; licet quidam aliud voluerint. Sed primam tenent Iaco.de Are.& Cyn.in.l.fi.C.ad.l.aquil. qui concludunt dominum teneri, in quantum tunc vendi potuisset, habito respectu ad speciē ipsius frumenti. Et facit quod not. in.l.,ꝓpter speciem.ff.fam.hercisc. & in.l.cędere.ff.arbor. fur.cęsa. Et vide quod not.in.l.ait lex.&.l.inde neratius. §. si infans. ff.ad.l.aquil. Et in boue interfecto habetur ratio deteriorationis alterius bouis, qui fortè non vult cum alio boue arare.vt.l.antepen.ff.ad.l.aquil. Et hæc procedunt in animalibus mansuetis. In animalibus verò feris,dic, quòd si liber homo perijt, tenetur dominus animalis interficientis ad solidos ducentos nomine pœnæ. Si verò solum homini libero nocitum sit,quantum bonum,& equū iudici videbitur, dominus condemnatur. Cæterarum verò rerum, quanti damnum datum est, ad duplum condemnatur. vt .l. qua vulgo. ff. de ędil. edic. Et hæc procedunt,quando passus damnum vellet agere ędilitia actione; Sed in prædicto casu,quando ferum animal pauperiem fecit, si vult dominus agere actione vtili de pauperie, prout potest, vt dixi supra in secundo artic.distinguendum arbitror,an culpa domini fuerit admixta, vel non, vt dixi in animalibus mansuetis. Si verò culpa tertij quadrupes damnum dedit, tenetur ille tertius vtili.l.aquiliæ, Et ideò tenetur ad æstimationem damni. Et hoc casu contra inficiantem pœna crescit in duplum.Quod non est in pauperie,vt statim dicam. Faciunt ea quæ dixi supra in tertio articulo. Circa secundum,& vltimum arti-

26 culum,qualiter † quis à talibus obligationibus liberetur, similiter distinguerē, quòd aut quadrupes sine culpa domini noxiam dedit, & hoc casu soluendo veram æstimationem liberatur. Item & tradendo animal pro noxia; quia solutione eius qd' debetur, omnis tollitur obligatio. Et si ipsius quadrupedis plures fuerint domini, vnius integra solutione, omnes liberantur.vt.l.1.§.si plures.ff.de eo per quē fac.erit.

27 Et not.quòd regulare est, ꝗ soluendo † animal pro noxia liberetur. Fallit tamen in pluribus casibus. Primo, quando dominus mentiendo negauit noxiam. vt.l. 1.§.interdum.ff.si quadr. pau.fe.di. Et idem fortè dicendum est,si negauit animal esse suum. arg.l.2.§.1.ff.si ex noxa. ca.aga. & quod not. Bal. in.l.1.de fur. in septima colum. Et hæc procedunt, quando negauit in iudicio, per tex. in .d.§ interdum. ibi, vt puta, si in iure interrogatus &c. Prædicta tamen ego limitarem, quando is qui negauit, non habuit iustam causam credendi, sed sciens veritatem,mentitus est. Secus fortè, si aliqua causa iusta, & ratione ductus negauit. Nam licet talis falsum dixerit, & sic mendax fuerit, non tamen mentitus est. Nam ille qui mentitur,fallit,quantum in se est. Sed qui tali-

28 ter † mendacium dixit,credens illud esse verum, ipse non fallit, quantum in se est, Sed fallitur, vt est apud Ciceronem. & verba fuerunt Publij Nigidij in studijs bonarum artium præcellentis, vt refert Aulus Gell. Ex qua sententia,vt arbitror August.authoritas sumpta est in Enchiridio. & transumptiuè. 22. quæst. 2. c.is autem.&.c.beatus. Vnde in casu prædicto ratione iustæ credulitatis, non debet negans puniri, quominus possit animal tradere pro noxia.Sicut in simili dicimus in condemnatione expensarum, vt hebetur in.c.calumniam. J. tit. proximo. Et si absque causa iusta negauit, & mentitus est, amittit priuilegium dandi animal pro noxia ratione mendacij. Sicut & plura

29 alia † amittuntur priuilegia propter mendacium,vt dicam in.d.c.calumniam. Et not. etiā, quòd prædictæ fallentiæ procedunt, nisi is qui mentiendo negauerit,pœnituerit ante litis contestationem. arg.l.electio.§.neque.ff.de noxa. act. Vel etiam post lit.contest.si ci ætatis beneficio succurratur, vt ibi. Et idem generaliter arbitror,si pœnituerit post lit.contest. antequàm aduersarius grauaretur onere probandi, maximè si iusto errore ductus prius negasset. Moueor per not.in.l.cum qui.in princ.ff.de iureiuran. vbi si defertur iuramentum post negationem damno passo super eo quod negatum est, recuperatur priuilegium. & ita not. Institu. de actio.§.item mixta.& tradit Barto. in.l.contra negantem,C.ad leg.aquil. Et ita debet limitari

30 d.l.electio.† in.§.neque. In hoc tū operabitur lit. contest. vt arbitror, quia si ante probationē animal interijt, non posset dominus ipsius qui negauerit iuramentum deferre, vel fateri quod negauerit,ad effectum, vt intelligeretur ad electionem reintegratus, & facultatem; & per consequens consequeretur l berationem ratione interitus.argum.l.1.§.planè. &.§.si post litem.ff. si quad.pau.fec.dic. Nisi fortè excusaretur à mendacio propter iustam causam, & rationem,vt dixi, & statim subijciam. Et not. etiam,quòd si conuentus mētitus est, & mortuus ante lit. contesta. pœna mendacij extinguitur; & hæredi competit facultas soluendi animal ꝓ noxia. Nisi post lit. contestationem interijsset. Et in terminis nostris, quando agitur actione de pauperie extra negantem, non crescit æstimatio in duplum, vt tenuit Azo. in sum. & sequitur etiam Hostien. in sum. in titu. de pauperie. Licet quidam tenuerint contrarium; moti à similitudinē.l.aquiliæ, per d.l.contra negantem. Sed mihi plus placet prima opinio, ne eadem negatio operetur duplicem pœnam,videlicet tollendi electionem domino, & vt crescat æstimatio in duplum. Item quia hoc non reperitur iure cautum. Item quia in pœnis benignior interpretatio, vt in reg. in pœnis. cum concordan. Non obstat simile de .l. aquilia, propter duplicem rationē. Primo,quia ipse punit in pauperie sine

31 culpa. Secundo,quia negans,si punitur in † duplum,

plum, non punitur alia pœna, hic verò, vt dixi, puniretur duplici pœna. Et prædicta notabis, quia pro maiori parte nouissima sunt. Tertio fallit dicta regula, si dominus scit quadrupedem damnum dare, & potuit prohibere, & non prohibuit; quia tunc non habet facultatem daudi animal pro noxia, vt in simili probatur in.l.si plurium.§.fin. ff.de noxal. Sed hoc ideò est, quia, talis tenetur.l.aquilia, vt in casu sequen. Aut dominus culpam commisit, & tunc solum liberatur soluendo æstimationem noxiæ; quia illa est in obligatione, & solutione. Et in casu vtriusque mendacij. de quo in preceden. duabus fallentijs, in duplum. Nisi iusta causa excusaretur. vt.d.l. contra negantem. Item secundo liberatur interitu animalis nocentis. Circa qđ distingue, quòd aut interijt ante litis côtestationê, & liberatur. vt.l.1.§.planè.ff.si quadru.paup.fec.dica. Quod arbitror verum, si casu perijt. Secus si facto ipsius domini. vt.l.si ex legati.ff.de verbo.obliga. & in.l. quod te.ff.si cer.peta. Quod est verum, si facto suo iniustè interfecerit. vt not.in.l.si seruum.ff. de verbo.obligat. & in.l.quid ergo. §.si hæres. ff.de lega. 1. Aut interijt post litem contesta. & distingue, quòd aut interijt casu, & non videtur liberari.arg.l.1.§.si post.ff.si quad.paup.fe.dic. Quod fortè limitandum est, si modo ipse domino non fuit in iusta causa contestandi litem. Secus si fortè fuit aliqua iusta causa ductus ad côtestandam litem, & contradicendum. arg.eorum quæ dixi in præced. membro. Aut post lit.contest. interijt facto ipsius domini, & tunc non liberatur. Sed præcisè tenetur ad æstimationem damni. Quod est indubitanter verum, quãdo non iustè interfecit. Hoc casu fortè posset haberi consideratio, an fuisset causa contradicendi, vel non. Aut, & tertio post lit.contesta. interijt facto tertij, & tex. in.l.1.§.si post litem.ff.si quad.pau.fe.dic. videtur velle, quòd non liberetur; nisi paratus sit actiones cedere aduersus illum qui occidit. Quod intelligit Iac. Bu. quando per contestationem conuentus nõ fuit in mora; vt quia fortè credebat se non teneri.arg.l.si plurium. §.fina.ff.de noxal. secundum vnam lect. nam tunc tenetur; quia actionẽ habet contra occisorem; & ideò cedendo liberatur, vt.d.§.si post litem.&.l.quod debet.ff.de pecul. Sed si per lit. contesta. fuisset constitutus in mora, ad veram emendationem teneretur; Adeò quòd amplius non haberet facultatem offerendi animalis, vt supra dixi. Et ideò licet competat sibi actio contra occisorem, nõ tamen liberatur illam cedendo; quòd à modo non teneatur ad animal, sed ad æstimationem. & iste intellectus est valde singularis iudicio meo, & rationabilis. Et singulariter facit ad ea quæ supra dixi. Item & tertio liberàtur dominus, si animal quod nocuit, aufugerit sine culpa ipsius. Et hoc verum, quando habet facultatem dandi animal pro noxia. & hoc probatur in.l.1.§.in bestijs.ff.si quad.pau.fe.dica. Et ad hunc etiam casum posset adaptari distinctio, an ante lit.contesta. vel post effugerit, & an facto suo, vel facto tertij, vel casu. Et an aliqua iusta causa dominus fuerit motus ad contesta. litem, vel non. Et prædicta etiam omnia regu-
33 lantur, secundum materiam moræ. de qua vide in.d.l.si ex legati. &.d.l.si seruum. In quibus etiam vide, an sit habenda illa consideratio, an aĩal qđ interijt, esset eodẽ mõ periturũ penes agẽtem. Item & quarto liberatur alienãdo; Si modo iste dominus non fuisset in culpa circa dãnum datum à quadrupede. arg. eorum quæ dixi supra in quinto princ.artic. Et dummodo alienatio non fuerit facta lite pendẽte; cum res litigiosa non possit alienari, vt supra vt lit.penden.per totum.& in auth.litigiosa.C.de litig.

Capitulum. IIII. Si Læserit.

SVMMARIVM.

1 *Ad æstimationem damni per se dati in agro, vel vinea alterius, quis tenetur; Declarando tamen vt ibi. Idem est, si damnum dederit pascendo cum animalibus.nu.6.*
2 *Actione furti tenetur, qui fructus alienos intercipit, & asporeat. Fallit si necessitatis causa tales fructus assumeret, vt nu.4. Et limita etiam, vt sub nu.5.*
3 *Ficus vicini comedentis pœna, quæ sit.*
5 *Necessitatis tempore omnia sunt communia.*
7 *Dominus liberatur dando animal pro noxia. Quod tamen limita, vt ibi.*
8 *Pascere in agro alieno non est licitum. Quod declara, vt ibi.*
9 *Agi qua actione possit contra dominum animalis depasti in herba, vel agro alterius.*
10 *Animalia in suo inuenta, an includi possint, & retineri, vsque ad fi.cap.*
11 *Animal damnum inferens, obligat dominum, vel ad æstimationem, vel ad ipsum animal.*
12 *Noxa licet non sit in obligatione, est tamen in solutione.*
13 *Debitorem meum fugientem authoritate propria possum capere, & retinere.*
14 *Seruus qui domino absente damnum dat, quando sit tradendus damnum passo.*
15 *L.quintus.§.pomponius ff.ad.l.aquil. declaratio.*
16 *Clericus adulterans, vel turpiter agens cum alterius vxore, filia, vel sorore, & similibus, potest retineri per viginti horas absque metu excommunicationis.*
17 *Actionem non habere, vel habere talẽ, quòd probari ea non possit, paria sunt.*
18 *Probationum materia non est angustanda.*

SI LAESERIT QVISPIAM. Cõiter non summat, & habet hæc authoritas in Exo.c.22. Et in tex. ibi, & dimiserit, dicit hic Io.And. qđ ponitur et, pro aut, put qñq; fit. vt not. in.l. sepe.de ver.sig. Sed ego nõ video, qđ ista expositio sit necessaria. Imò dico, qđ melius stat et, quã aut, quia tex.intendit decidere duos casus.

Primus est, quando quis damnum dat per se-
ipsum. Secundus, quando per iumentum suũ.
Not. primo, quòd quis tenetur ad æstimatio-
1 nem † damni per se dati in agro, vel vinea alte-
rius, colligendo fortè vuas, secũdum. D.m. Qď
est verum, quando colligeret immaturas. Secus
si iam maturas; quia tunc non videtur damnum
dedisse; Nisi illas collegisset, vt destrueret, vel in
terram projceret; quibus casibus teneretur
aquilia ad emendam damni. Sed si intercepit,
2 & asportauit, nõn tenetur aquilia; sed actione
furti. vt. l. si seruus seruum. §. si oliuam. ff. ad. l.
aquil. Et idem dicendum de reliquis fructibus,
vt in colligente, aut deferente ficus maturas, vel
immaturas. Et vide glo. in. l. verbum. C. de in-
3 fam. quæ dicit, ꝙ pœna † comedentis ficus ex
horto vicini est, ꝙ datur sibi aqua calida ad bi-
bendum, vt fiat sycophanta. Et idem dicit Bal.
in. l. quicunque. C. de ser. fug. Et aduerte, quia
vbi supra dixi, quòd quis tenetur furti, ꝓcedit
4 nisi necessitatus famis causa fructus sumeret. de
consec. distin. 5. c. discipulos. quia necessitatis
5 † tempore omnia sunt communia. Ad quod
vide quæ latè dixi in. c. si quis. supra de furt. Et
idem ego arbitrarer, si ex iusta causa, & legiti-
ma, fortè fugiendo, necessitate ductus damnum
dedisset. arg. prædictorum. Secundo not. ꝙ si
6 quis pascendo cum † animalibus damnum de-
dit, tenetur ad æstimationem damni. Qď li-
mitat glo. hic in princi. nisi vellet dare animal
7 pro noxia; † quia tunc liberatur dando ipsum
animal. Quod limita, nisi dñs fuisset in culpa;
quia tunc nõ posset dare aĩal pro noxia. vt in. c.
fi. ĩ. eo. dixi in. c. præced. artic. 3. & 6. Et ex præ
8 dictis, & tex. patet, quòd non est licitũ † pasce-
re in agro alieno. Quod est verum, si pascendo
damnum daret. Secus si transiens per agrum
alienum sine vastatione, vellet equum propriũ
pabulando reficere, & noualibus vti; quia non
tenetur in aliquo, vt in vsibus feudo. de pac.
tenen. & eius viol. §. fina. Et sequitur hic Io.
9 And. & docto. Qua autem actione † agi possit
contra dominum animalis depasti in herba,
vel agro, distingue, quòd aut dominus intro-
duxit, & tenetur actione de pastu pecudis, &
ad æstimationem herbæ comestæ. vt. l. qui ser-
uandarum. §. fina allegata in glo. Et hoc ve-
rum, quando animal non dedit damnum. Sed
quando animal damnum dedit, puta, destruen
do fossata, aut fontes, vel arbores, aut quid si-
mile, distingue, quòd aut dominus fuit in cul-
pa, & tenetur ad emendam damni, vt in. c. præ
ceden. in tertio, & sexto articulo. Aut non
fuit in culpa, & tenetur actione de pauperie, vt
ibi dixi. Si verò animal proprio motu intra-
uit alienum agrum, & herbam depauit, aut
glandem comedit, secundum naturam sui ge-
neris, aliter non damnificando, & hoc casu
quidam volunt, quòd nulla competat actio.
Sed tu dic, vt dixi in. c. præceden. in tertio ar-
ticulo, de cane carnes, & farinam comedente.
Glo. in princ. sentit contrarium, deinde in fi.
sentit duo. In fi. glo. dic. Not. hanc glo. con-
10 tra illos qui animalia † in suo inuenta, inclu-
dunt. Nam hoc facere non possunt. & hoc te-
net Barto. in. l. ratis. ff. de incen. rui. & naufr. per
d. l. quintus. allega. in glo. & sequitur hic. D.m.
Sed contrariam sententiam tenet Bal. in. l. 2. C.
de ser. fug. & in. d. l. ratis. dicens post Ricar. Ma-
lumb. quòd potest includere quousque sciat
cuius sint. Et tandem remittit se ad not. per
Spec. in tit. de actio. in ver. sed pone inuenio pe-
cus. Sed tu distingue post Henri. Bohic. quòd
aut ego ignoro cuius sit pecus, an. P. an verò. S.
& volo ipsum retinere, donec sciatur domi-
nus, contra quem agere possim. Et hoc fa-
cere possum, ita procedit dictum Spec. in dicto
ver. sed pone. & sequitur ibi Io. Andr. & Bal.
in. d. l. 2. Probatur, quia tale animal damnum
11 inferens, † obligat dominum, vel ad æstimatio-
nem, vel ad ipsum animal, vt dixi in. c. præced.
Et ideò cum dominus non appareat, æquum
12 est, vt pecus retineri possit; quia licet † noxa
non sit in obligatione; est tamen in solutione, vt
dixi in. c. præceden. in sexto articulo. Pręterea
13 si debitorem meum † fugientem authoritate
propria possum capere, & retinere. vt. l. ait pre-
tor. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. cred. ergo
fortius animal nocens; cum longe præstantior
sit homo cæteris animalibus, iuxta Psal. omnia
subiecisti sub pedibus eius &c. & probatur in
d. l. in pecudum. ff. de vsur. 12. quæst. 1. c. præcipi-
mus. Et in casu quo dominus non apparet,
possum retinere pro damno dato, seu paupe-
rie illata, vt hæc probantur in. d. l. quintus. §.
pomponius. à contrario sensu, ibi, dum dicit,
si ex re damnum cęperit, habet proprias actio-
nes. s. cum sit, contra quem agat. Secus si ne-
sciat. argum. l. nam is. ff. de do. Facit. c. olim.
supra de restit. spol. Facit etiam. ff. si ex noxa.
14 cau. aga. l. 2. in fi. vbi seruus † qui domino suo
absente, damnum dedit, tradendus est passo
damnum, si non appareat dominus illum de-
fendens, vsque ad tempus quo dominus ve-
nerit illum defensurus. Facit etiam. l. quo-
ties. ff. de noxal. & quod not. in. l. 4. §. 1. ad
leg. aquil. & in. c. si perfodiens. supra de ho-
micid. & quod not. in. l. furem. ff. de sicar.
Aut ego scio cuius sit pecus, Et tunc, aut quæ-
ritur, vtrum possim ipsum retinere pro dam-
no illato. Et dicendum quòd non; cum domi-
nus eius mihi teneatur ad damnum, vt. d. §.
pomponius. Et hoc casu procedet glo. no-
stra. Quod ego limitandum arbitror, si modo
loquamur in vero damno, propter ꝙ domi-
nus solum ad ęstimationem damni teneretur;
ita ꝙ non haberet facultatem dandi animal pro
15 noxia; & ita † procedat. §. pomponius. qui lo-
quitur in actione. l. aquilię. Secus forté, si solum
dominus teneretur de pauperie, & posset liberari
dando animal ꝓ noxia; quia tunc, ne deludatur,
si animalia occultarentur, & dominus liberaret
eligendo animal ꝓ noxia, satis ęquum videtur,
vt inueniens possit detrudere. Aut passus dam-
num vult ipsum pecus detrudere, vt per ipsum
manifestetur damnum, & satis videtur dicendũ,
quòd

quòd possit retinere, argu.l. capite quinto .ff. de adul. & not. per glo. 81.dist. præsbiter. & per glo. & Hostien. supra de iudi. c. cũ non ab homine. & per Hosti. in .c. si verò .§.1. infra
16 de senten. excom. vbi not. quòd † clericum adulterantem, vel turpiter agentem cum vxore, filia, vel sorore, vel alijs personis ibi numeratis, potest quis per viginti horas absq; metu excommunicationis retinere. Facit etiam,
17 quia paria † sunt non habere actionem, vel habere talem quæ probari non possit, argu. l.duo sunt Ticij.ff.de testa. tut. Item facit, quia ma-
18 teria probationum † non est angustanda.C.de hæret. in .l. quoniam.in fin.

Capitulum .V. Si Egressus.

SVMMARIVM.

1 *Damnum restituere tenetur ille, cuius culpa segetes, vel alij fructus combusti sunt.*
Quod declara, vt ibidem. Et limita vt nu. seq. remissiuè.
3 *Incendij materia; remissiuè.*

SI EGRESSVS. Breue est, & habetur Exod.c.22.h.d.Ille cuius
1 culpa segetes cõbustæ † sunt, tenetur damnum passo ad æstimationem. Quòd procedit, siue segetes essent collectæ, & in monte positæ, siue cum radicibus adhuc in agro penderent. Et hoc intelligit tex. dum dicit, stantes segetes. Et quod hic dicitur de segetibus, dicitur exẽpli gratia. Et ideò idem dicẽdum est in cæteris fructibus, & rebus, sñ Io. Andr. & Doct. Et not. hunc casum diligẽter, quia quotidie cõtingit. Quod
2 tamen limita, † vt dicit glo. de qua limitatione dicam latius in .c. sequen. vbi tractabo ma-
3 teriam † incendij. Et ibi dicam, an talis teneatur in foro pœnitentiæ.

Capitulum .VI. Si Quis Domum.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiam peragere tenetur ille, qui etiam satisfecit proximo de damno ipsi illato.*
2 *Incendium committens non voluntariè, an teneatur. & sub nu. 6.*
3 *Deus respicit cor, non manum.*
4 *In foro pœnitentiali tenetur quis de dolo, & lata culpa tantum; non aũt de leui, & leuissima.*
5 *Restituo verbum, adaptatur non solum ad ea, quæ sunt ablata; sed etiam ad ea, quæ sunt damnificata.*
6 *Incendiarius non solum tenetur ad emendationem damni illati; sed etiam ad restitutionẽ ablatorum. Quod intellige, vt ibidem.*
7 *Incendium potest nasci quinq; modis .s. casu fortuito, dolo, lata culpa, leui, & leuissima.*
8 *Incendium, quando casu oritur, nemo tenetur, vsq, ad nu. 18.*
Incẽdium potest casu fortuito oriri, & absque alicuius hominis culpa. ibidem. Et facto, vt sub nu. 11. Et etiam ex facto alicuius hominis mixto. nu. 12. & sub nu. 13.
9 *Ad emendationem damni, saltem aliqua culpa requiritur.*
10 *Casus fortuitus qualis sit. Et quòd possit esse etiã sine aliqua culpa leuissima; sub nu. 13. et. 14.*
11 *L. si fortuito .ff. de incen. rui. naufra. intellectus.*
13 *Culpa quando præcessit casum, qui est in culpa tenetur. Quod tamen declaratur, remissiuè.*
14 *Glo. in .§. præterea. in fin. insti. quib. mo. re contrah. ob. reprobatur. Saluari tamen potest vt nu. 16. & nu. 41. Et intellige eam. vt nu. 34.*
15 *Commodatarius, qui tenetur de leuissima culpa, de incendio non tenetur.*
16 *Incendium in dubio, præsumitur contigisse culpa inhabitantium, saltem leuissima. & nu. 30.*
17 *Plerunq; dictio, de proprio sui significato, denotat regulam. & sub num. 30.*
18 *Incendiarius tenetur ciuiliter, & criminaliter, quando incendium est dolo commissum. Et quid quando est commissum lata culpa. num. 19. vbi distinguitur, aut est ortum in committendo, aut in omittendo. Et quid quando leui culpa. num. 20. vbi eodem modo distinguitur. Et quid quando leuissima culpa. nu. 22.*
19 *Culpa commissionis in incendio quomodo contrahatur; & quomodo culpa omissionis. & sub nu. 20. & sub nu. 23. & nu. 35.*
21 *Culpa an lata, vel leuis sit in incendio, qualiter cognoscatur.*
23 *Negligentia, & leuissima culpa æquiperantur.*
24 *Culpa leuissima in omittendo, non venit in actione legis aquiliæ; neq; directa, neq; vtili, secundum authorem, nu. 28.*
25 *Culpa in committendo, præponderat culpa in omittendo.*
26 *L. si seruus seruum. §. si fornacarius. ff. ad. l. aquil. declaratur. & num. 46.*
27 *In negligentia potest interuenire lata, leuis, & leuissima culpa.*
29 *Habitator domus, in qua incendium est ortum, an in dolo, vel in culpa p̃sumatur. Et ibi quòd in culpa. Et in qua culpa præsumatur. nu. 33. Et ibi quòd in leuissima culpa in committendo, vel leui in omittendo; vt num. 36. Et quando teneatur ad emendationem damni nu. 31.*
32 *Onus probandi incumbit conuento, in casibus in quibus solet præcedere culpa.*
In his verò, qui solent accidere sine culpa, incumbit agẽti. ibidem.
36 *Ab incendio, quomodo quis possit ostendere se inculpabilem, vsq; ad nu. 42. Et ibi diffusè & vsq; ad nu. 49. Et quid probare debeat aduersarius, nu. 40.*
37 *Domestici, familiares, ac propinqui, quando admittantur in testes. remissiuè.*
38 *Præsumptio vna, quando tollat præsumptionem contrariam.*

39 *Probatio habetur pro liquida, quando est probata coniecturis.*

41 *Culpa quæ veniat, quando agitur ex contractu; & quando actione legis aquiliæ.*

43 *Domus custodia pertinet ad patremfam.*

44 *Bonus, & diligens quilibet præsumitur. Quod limita vt ibi.*

45 *L. 1. §. serui .ff. fur. aduers. nau. intellectus. L. fin. §. hac actione. ff. nau. caup. stabul. intellectus. ibidem.*

46 *L. Si vendita .ff. de peri. & commo. rei vend. declaratur.*

47 *Incendiarius, si immittat ignem in domum habitatam à suo inimico, an ille inimicus teneatur de incendio, tanquam fuerit causa causæ incendij ob prædictam inimicitiam.*

48 *Furiosus satis punitur furore suo.*

49 *Incendiarius quibus teneatur. Et an dominis domorum depositarum propter metum ignis, nu. 50. Et an magistratui, quando iussit deponi. nu. 52. Et quid si sine iussu magistratus deposuerint; nu. 54. Et quid quando ignoratur incēdiarius, an depositores teneantur, nu. 55.*

51 *Iussus iudicis excusat à delicto.*

53 *Statuto stante, quòd villa teneatur emēdare damnum, ille qui passus est damnum, tenetur contribuere ad emendam damni.*

56 *Incendiarius in quātum teneatur. Et ibi de actionibus competentibus, quando dolo est commissum incendium; vsq; ad nu. 58. Vbi quid quando est culpa commissum. vsq; ad nu. 60.*

57 *Culpa lata, quando non æquiperatur dolo.*

59 *Dolus, & culpa, nisi sit leuissima, veniunt in cōmittendo.*

60 *In incendio actiones, quæ competant.*

61 *Incendiarius qua pœna, & in quantum teneatur criminaliter.*

62 *Pœna corporalis regulariter non imponitur, nisi pro dolo. Quod intellige, vt ibi.*

63 *L. si fortuitu. ff. de incen. rui. naufr. declaratio secundum Bal.*

64 *Culpa lata, etsi non infamat, inducit tamen pœnā mortis, vel mutilationis membrorum.*

65 *Pro culpa leui, an possit procedi ad inquisitionem.*

66 *Vitium in negligēdo, minus est quàm in faciendo.*

67 *Incendiarium condemnare potest iudex ex eodem processu fisco, & ad emendationem damni.*

68 *Incendiarij pœna in foro pœnitentiali, quæ sit.*

SI QVIS DOMVM. Breue est,
nec summatur. Not. primo, quòd
licet quis satisfecerit proximo de
1 damno † sibi illato nihilominus
tenetur ad pœnitentiā peragēdam. vt not. in .c.
sicut dignum. de homicid. & ibi dixi. & idem
not. in .c. ex diligenti. de simo. in .c. 2. de rap.
in .c. fin. de furt. in cle. vni. de vsur. Secundo
not. ibi, voluntariè, argumentum à contrario,
2 quòd si aliquis non commisisset † incendium
voluntariè, nō teneret. Quod nō est verū; quia
sufficit ad hoc, vt quis teneatur propter incen
dium, quòd propter culpam suam incendij
damnū dederit. de quo latius infra. Et sic not.
sumitur in totum, non pro parte, videlicet,
q; si non voluntariè fecit, non tenetur ad hæc
omnia de quibus hic in tex. nam saltem non tenetur in foro pęnitētiali; quia Deus respicit cor
3 & † non manum .14. q. 5. c. si quid inuenisti.
Vnde Inno. in .c. sicut dignum. de homici.
prope fin. quem sequūtur ibi Docto. voluit, q;
4 in foro pœnitentiali † teneatur quis solum de
dolo, & lata culpa; sed de leui, & leuissima culpa non teneatur. & sequitur .D. m. in .c. pręced.
& in .c. cū dilectus. de arbit. tetigi in .c. præsbiterum. de homici. super glo. 1. Sed l. aquilia
ad emendationem damni tenetur quis de leuissima culpa in committēdo, vt infra sobijciā.
Tertio not. ib, restituat, quòd verbum restituo
5 adaptatur † ad ea quę sunt ablata; & etiam ad
ea quæ non sunt ablata, sed damnificata, & sic
quandoq; quis rem quam nunq̄ habuit restituit. Similiter etiam per contrarium, restituitur
quandoq; alicui id, quod nunquam habuit, vt
not. in l. 1. §. pen. ff. quo. bono. Vltimo not.
6 quòd incendiarius, non † solum tenetur ad
emendationē damni illati ꝓpter incēdium, sed
etiam ad restitutionem ablatorū. Quod videtur tex. limitare, si modo voluntariè quis incendium commisit. Secus si contra volontatē. Quod tñ limitat gl. 1. hic, si modo nullam
culpam cōmisit. Et est differentia, sm̄ gl. 2. hic
an dolo cōmissum sit incendiū, quia punitur ciuiliter īfra annū ad quadruplū. Et criminaliter,
quia debet cremari. Sed si culpa solū cōmissum sit incēdium, incendiarius duntaxat tenetur ad solū simplum. Verū quia glo. & tex.
hanc materiam incendij ponit, quæ est vtilis,
& plusquā quotidiana, & glo. & Docto. iuris
canonici parum, aut nihil boni attingunt. Ideò
quia in ea materia pluries consului, & aduocaui, & etiam eam publicè disputaui hic, Ideo
vt ipsam sub quàm breui cōpēdio fieri potest
ordinatam, & plenam habeas, prosequar infrascriptos articulos. Primo, quis ex incendio teneatur, & quando. Secundo, quibus teneator,
& quando. Tertio, in quantum, & an ciuiliter teneator. Quarto, qua actione teneatur.
Quinto, qua pœna, & in quantum criminaliter
teneatur. Sexto, in quantum in foro pœnitentiali teneatur. Quò ad primum aduertendum est, quòd incendium potest † pluribus mo 7
dis nasci. Primo, casu fortuito. Secundo,
dolo alicuius. Tertio, lata colpa. Quarto, leui culpa. Quinto, leuissima culpa. Itē aduertendum, quòd quandoque constat incendium
esse exortum, & à quo, seu cuius culpa. Quandoq; constat incendium; sed ignoratur cuius
culpa fuerit cōmissum, de quibus omnib' breter est videndum. Primo igitur casu, quan-
8 do incendium † casu oritur, nemo tenetur.
Nec est dubium, quòd incendium potest casu
oriri absque alicuius hominis culpa. Vnde tūc
casus verè fortuitus dicetur. vt l. si vt certo. §.
quod verò. ff. commo. & l. cum duobus. §.
damna. ff. pro soc. Et in l. si quis. §. 1. & l.
videamus

videamus. & .l. ex conducto in fin. ff. loca. & .l.
contractus. in fin. ff. de re. iur. & insti. qui. mo.
re. contra obliga .§. item is cui. cum simil. Et
hoc casu ille in cuius domo exortum est incen-
dium, siue fuerit dominus, siue conductor, vel
habitator nulli tenetur, nec ipsi domino do-
mus, si erat conductor, neq; etiam alicui vici-
no ex ipso incēdio damnificato; cum ad emen
9 dationem damni, † saltem aliqua culpa requira-
tur, vt infra patebit; Sed casus fortuit⁹ est talis,
10 cui † neq; consilio, neq; cura, diligentia, aut pru
dentia humanę mentis prouideri potest. Vn-
de dicit .l. quòd nullum humanum consilium,
& sic etiam diligentissimi, & prudentissimi vi-
ri casus fortuitos prohibet .ff. de admi. re. ad
ciui. pertin. l. 2. §. si eo tempore. Et hoc mo-
11 do potest intelligi .l. si † fortuito .ff. de incen.
rui. nauf. Et potest incendium venire casu for-
tuito, etiam absq; alicuius hominis facto, vt pu-
ta, à fulgure cælitus misso; quod interdum do-
mos incendit; pro vt anno præterlro contingit
hic Senis in ecclesia prædicatorum, quæ ex
incendio à fulgure causato grauem ruinam pas-
sa est, & iacturam. Facit .l. fistulas, in fin. ff. de
contrahen. empt. Et iste est casus fortuitus
12 quò ad omnes. Item potest contingere † in-
cendium ex casu fortuito mixto alicuius homi
nis facto. Exemplum, si per incursum hostiũ
incendium sit perpetratum, vel etiam per ali-
quem latronem, vel inimicum fuerit ignis, vel
incendium in alicuius domo causatum. Nam
quò ad ipsum habitatorē, & quò ad alios qui
in nulla sunt culpa, tale incendium ascribitur
casui, quanuis, quò ad ipsum immittentem
ascribatur dolo. Et ideò ipse habitator hoc
casu nō tenetur. Nisi fortè ipsi habitatori pos-
set culpæ imputari; vt puta, quia talem incen-
diarium prouocauit ad dignas inimicitias; &
13 sic culpa † præcessit casum, & per consequens
videtur teneri. Quod tamē examina, vt tradi-
tur per Bart. post Guil. de Cunio in .l. si vt cer-
to .§. sed interdum. ff. como. Facit .l. si merces.
.§. culpæ. ff. loca. Potest ēt figurari exemplum
in casu fortuito, de eo, qui in agro suo ignē ac-
cendit, vt stipulas, vel spinas comburat, vt fa-
cilius serere possit, & vberiorem terram facere
valeat. Nam posito, quòd ipse omnia seruaue
rit tēpus, & locum, & cæteras circumstantias, ne
ignis longius egrederetur, ita ꝙ ei nulla culpa,
etiam leuissima possit ascribi, vt etiã sentit hic
glo. tale incendiũ si egressum est terminos debi
tos, fortè, ex subita orta tempestate, & vento-
rum vi, casui fortuito imputatur, vt .ff. ad .l.
aquil. in .l. qui occidit .§. in hac. Vnde in præ-
dictis casibus, in quibus nulla culpa potest ascri
bi domino, vel habitatori, in cuius domo in-
cendium exortum est, vel initium sumpsit, ha-
bitator minime tenetur ad aliquam pœnam,
vel emendationem damni ex ipso incendio con
tingentis. Et hoc tenet Ia. de Are. & Cin. in
l. data opera .C. qui accu. non pos. & Salice. in
.l. quæ fortuitis .C. de pig. act. qui etiam ita
consulendo determinauit. Et sequitur quidem
.D. Pe. de Alza. qui hanc materiam Paduæ dis-
14 putauit. Et ex prædictis infertur, quòd † glo.
quæ est insti. qui mo. re. contra. obliga. §.
præterea. in fin. quæ sentit, quòd incedium nõ
potest nasci sine culpa, saltem leuissima habi-
tantium, non est vera sic absolutè intellecta;
quia imò potest esse merè casus fortuitus, etiã
sine aliqua culpa leuissima, vt patet ex supradi-
ctis; & probatur in .l. etiam. in prin .ff. como.
15 vbi ille commodatarius † qui tenebatur de le-
uissima culpa, de incēdio non tenetur. Sed illa
glo. potest saluari in casu dubij; quia in dubio
16 culpa † inhabitantium, saltem leuissima præsu-
mitur contigisse. vt .l. si vendita .ff. de pericu.
& commo. rei vendi. & .l. 1. §. plerunq; .ff. de
17 offi præfec. vig. Nam dictio plerũq; † ibi po-
sita denotat regulam; quia ita est propriè de
ipsius dictionis significato, vt est apud gramma
ticos. & ꝓbatur in .l. plerunq; .ff. de iure dot.
18 Secundo casu qñ incēdium † est dolo cōmissum
non est dubiũ, ꝙ incendiarius tenetur ciuiliter
& criminaliter, tex. est hic iuncta glo. fin. & .l.
capitalium .§. incendiarij .ff. de pœn. & in d. l.
data opera. Tertio casu, qñ incendium est cō-
19 missum lata culpa incēdiarius tenetur; siue fue-
rit in committendo, vt quia fecit id quod nullus
hominum cōiter fecisset; vel in omittendo, vt
quia omisit id, quod nullus hominum commu-
niter omisisset. vt .l. latæ culpæ .ff. de verb. sig.
tradit Bār. in repe. l. quod nerua .ff. deposi. &
.D. m. in .c. 1. §. de commo. Quarto casu, qñ
20 culpa † esset leuis, etiam dicendum est, quòd
iste incendiarius tenetur, siue culpa esset in cō-
mittendo, vt quia fecisset illud, quod non fe-
cisset diligens paterfam. vel esset in omitten-
do, vt quia omisit, quòd minime omisisset di-
ligens paterfam. ad quod facit .l. penul. in fin.
.ff. de incen. rui. & nau. Et potest cognosci
21 in materia nostra qualis fuerit culpa, † an lata,
vel leuis, per exempla contingētia respectu ma
ioris, vel minoris culpæ, aut negligentiæ; nã
si ignem accendit prope stipulam, aut stu-
pam, vel ignem magnum accendit in loco par-
uo, & ex stipula; vel arundinibus confecto,
vel si tempore ventoso in loco aperto stipulas,
vel spinas incendit prope aream, & aceruos fru
menti vicini, ita quòd vnusquisq; verisimili-
ter considerasset incēdium in domo, & in area
futuris. hæc enim est lata culpa. Sed si ignem
in domo accendit, & ipsum cooperuit solum
cinere, & diligentes patresfam. cooperuissent
testa, aut tugurio, vel propter illam causam in-
cendium ortum est; quia testa, aut tugurio nõ
cooperuit, dicitur esse in leui culpa, eo quòd
deuiat ab ea diligentia, quam diligēs paterfam.
adhibuisset; prout hoc potest colligi ex his
quæ tradit Bart. in .d. repe .l. quod nerua. &
.D. m. & Io. de Imo. in .c. 1. supra de comod.
22 Quinto casu, quãdo incendiarius † fuit in culpa
leuissima, & hoc cõstat, maius est dubiũ, quàm
in cæteris casibus, nec formaliter attingunt
Docto. communiter; nisi ꝙ Salice. in dicto cõ-
silio de materia incendij dicit, ꝙ talis incen-
diarius

diarius teneretur, etiam de leuissima culpa ad emendationē damni, ꝙ quis passus est ex incendio etiam leuissima culpa cōmisso, per tex. in .l. capitalium .§. qui ob inimicitias. ff. de poenis. ibi, ex negligentia eorum apud quos &c. &
23 sic punit negligētiam, † ergo leuissimam culpā. Facit etiam .d.l. 1. §. plerunq; . & .d.l. si venditа. ibi, seruorū negligentia. Sed præfatus Doc. .D. Pe. de Padua, cuius opinio mihi placet, distinguit, quòd aut talis culpa est commissa in faciendo, quia id fecit, quod non fecissent diligentissimi patresfamil. & hoc casu tenetur incendiarius, vt in .d.l. in lege aquilia etiam leuissima. ff. ad .l. aquil. Aut fuit culpa leuissima in omittendo, quæ est omittere imprudenter, quod quilibet diligentissimus fecisset et hoc
24 casu incendiarius non tenetur; quia culpa † leuissima in omittendo, non venit in aquilia. casus est singularis in .l. si vsusfructus .§. deniq; .ff. de vsur. Qui .§. fm quod ibi dicit Bar. glosat totū titulum ad .l. aquiliam. & ibi & tenet Ray. & Bart. in .l. si mora. ff. so. ma. & Cin. super rubr. C. ad .l. aquiliam. Facit etiam ratio,
25 quia culpa † in cōmittendo, ex quo minus peccat omittens, quàm faciens, præponderat culpæ in omittendo. d.l. si mora, & .l. lege cornelia. ff. ad silla. Facit .l. si constante .§. si maritus. & quod ibi not. Bar. ff. sol. ma. & .l. si seruus seruum .§. si cum maritus .ff. ad .l. aquil. & not. Bal. in .l. Gallus .§. in omnibus .ff. de libe. & postu. per .d.l. si mora. & .d.l. si vsusfructus .§.
26 deniq;. Nec obst. l. si seruus seruum †. §. si fornacarius. ff. ad .l. aquil. quia potest responderi, quòd ibi omissio, vel negligentia illa non habuit leuissimam culpam, sed leuem; quia diligens non dimisisset taliter fornacem sine custode. Vel potest dici, quòd ibi nō fuit solum culpa in omittendo; sed etiam in committendo, videlicet, in dormiendo apud fornacem, vbi ignem immiserat. Et quāuis dormire sit actus naturalis, tamen, vt ibi dicit tex. debebat prius extinguere ignē, vel munire ne vagaretur. Et ex prædictis patet, quòd opinio Salice. ita simpliciter intellecta non est vera; nec tex. allegati per eum ꝓbant; quia loquūtur de negligentia
27 in † qua potest interuenire lata, leuis, & leuissima culpa. Aduerte tamen, quia glo. in .d. §. deniq;. dicit in secunda opi. ꝙ licet pro leuissima culpa in omittendo non detur directa, ta-
28 men datur vtilis aquilia. † Sed plus placet præcedens opi. Sed circa prædicta quæro,
29 vtrū ille in cuius domo † incendium est exortū præsumatur in dolo, vel in culpa aliqua. Sol. dic, ꝙ præsumitur in culpa, argu. l. 3. §. 1. ff. de offi. prefec. vig. vbi tex. dicit; quòd plerunq; in-
30 cendia † culpa inhabitantium fiunt. Hæc dictio plerunq;, denotat regulā, vt dixi, & nor. in .l. tutela .ff. de tutel. & .l. 1. in prin. ff. de tutel. & rat. distra. & .l. si pactū. de proba. & insti. de hæred. insti. in .§. hæreditas. & .l. si vt certo. §. commodatum .ff. comod & .l. quidnos. in fi. de leg. .3. & in .c. nisi. de renun. Et ideò tex. in .l. si vendi ta. ff. de pericu. & commo. rei uen. dicit,

cum incendium sine culpa fieri non possit. Et ex prædictis sequitur, quod si damnum passus ageret contra aliquem, probādo incendium habuisse ortum in domo ipsius, haberet fundatā
31 intētionem suam; Adeò † quòd habitator domus teneretur ad emendationē. Nisi ex aduerso probaret se non culpabilē. Et hoc singulariter voluit Bart. in .l. si quis ex argentarijs. in fin. ff. de eden. vbi dicit, quòd in casibus in qui-
32 bus solet præcedere culpa, † vt in incendio, & furto, incumbit onus probandi conuento, ꝙ sine culpa sua hoc processit. In alijs verò casibus, qui regulariter accidunt sine culpa, quales sunt vires hostium, & inundationes aquarum, incumbit ōnus probandi agenti, quòd cōnuētus fuerit in culpa; Aliàs succūberet. Et ita potest intelligi quod not. in .l. si creditor. .C. de pigno. actio. & insti. qui. mo. re. contra. obli. in fin. & .d.l. si quis. cum similibus. Sed posset circa prædicta dubitari, in qua culpa in
33 dubio † præsumatur incendiarius. Circa quod glo. singularis insti. qui. mo. re contra. obli. in. § penul. dicit quòd præsumitur in culpa le-
34 uissima. Ex qua glo. † iunctis his, quæ statim dixi, sequitur mirabilis conclusio, quòd præsumitur culpa leuissima in cōmittendo; nā cum supra dixerim actorem habere fundatam intentionem, & quòd de leuissima culpa in omittendo, quis non teneatur aquilia; sequitur ꝙ intelligi debet illa glo. de leuissima in committendo. Et aduerte, quia non intelligitur quis
35 culpam † committere in faciendo ex eo, quòd habet ignem in domo, vel ipsum accēdit; quia habere ignē, cum sit necessarium elementum, & illum accendere, non est culpa. Sed in eo retinendo, & accendendo potest latā, leuem, & leuissimam culpam committere, secundum quòd plus, vel minus peccauit. Et quamuis non sit culpa moderatum ignem habere, & moderatē. Accendere tamen, non cooperire, vel non munire quando quis recedit, est culpa in omittendo; Quæ potest esse lata, vt si, nullo modo muniuit, & verisimiliter secundum communē extimationē, debeat nocere. Quandoq; potest esse leuis, vt non coope rire ignem ferè extinctum, qui verisimiliter secundum commune iudicium nōn poterat nocere. Nec diligentes aliter coopervissent, vel munissent, licet fortè diligentissimi id fecissent. Nam si ex leuissima scintilla suscitatur ignis, & inualescit, & nocet, hæc fuit leuis culpa in omittēdo, de qua nō tenetur ipse habitator. Sed si munire ignem, & cooperire cum cinere, aut cum testa, quod diligentissimi faciunt, aliquis omitteret, seu aliam debitam diligentiam non adhiberet, quam diligentissimi adhibuissent; vt puta, quia de die in loco satis tuto, & minimo non extinxisset, vel cooperuisset, talis est leuissima culpa in omittēdo; de qua non teneretur quis, etiam ciuiliter aquilia; vt supra dixi. Quare concludendum est ex superioribus, ꝙ in incendiario præsumitur culpa leuissima in committendo, vel leuis in omit

tendo

tendo, ita quòd in dubio teneatur, nisi aliter
probet se inculpabilē. Sed quæro qualiter ipse
36 poterit † probare se inculpabilē. Sol. dic
ꝙ aut ipse habet alios plures habitantes in do-
mo, aut est solus. Primo casu, poterit proba-
re diligentiam suam circa ipsum ignem custo-
diendum, & muniendum, etiam per proprios
familiares, & domesticos. per not. in .l. consen
su.C.de repu. Et etiā per filios, fratres, & vxo
rem, vt not. in .l. 2. C. quando & qui. quar-
ta pars lib. 10. Facit etiam quod not. in
.c. veniens .ī .de testi. & .l. quoties.C. de naufr.
lib. 11. & ꝙ not. Bart. in .l. fin. §. licentiam.
.C. de iure delibe. Ad ꝙ vide quod latè in
37 materia † testium domesticorum scripsi in .c.
in literis. supra de testi. Secundo casu quando
solus habitabat domū videt̄, quasi impossibile,
quòd valeat probare se inculpabilem. Et hoc
casu potest dici illud prouerbium vę soli; quia
si ceciderit &c. Sed tū aduerte, ꝙ & iste po-
terit alio modo se probare inculpabilem, pro-
bando per illos, qui quandoq; secum fuerunt
in domo, quòd ipse omnem debitam diligen-
tiam, quam etiam diligentissimi adhibuissent,
adhibere solebat in faciendo, cooperiendo, &
muniendo ignem. Et est etiam vtile positio-
nem facere, quòd iste in cæteris suis rebus, &
negocijs est diligentissimus. Nam his proba-
38 tis, hæc præsumptio, † quæ ex huiusmodi pro-
bationibus colligitur, tollit contrariā præsum-
ptionem leuis culpæ in omittendo, & leuissi-
mę in committendo. Facit ꝙ not. in .l. non
omnes. §. à barbaris .ff. de re. mili. Nam con-
39 iectura † probata habetur pro liquida pro-
batione. vt not. glo. in .l. licet Imperator .ff. de
leg. 1. & .l. si tutor .C. de peri. tut. & cura.
& not. in .c. cum dilecti. supra de donatio. Ex
40 aduerso autem, similiter bonus † aduocatus, vel
procurator debet articulare de illius negligētia,
& testes producere, & super articulis aduersæ
partis producere testes, ad probādum interro-
gatoria iuncta cū articulis, per quæ appareт de
negligentia. Sed nunc circa prædicta insurgit
pulchra, & notabilis dubitatio. Nam præce-
dentibus videtur obstare .l. si vendita .ff. de
peric. & commo. rei ven. Nam si in dubio te-
nereт̄ quis de leuissima culpa in committendo,
vt dixi supra, sequeretur, ꝙ deberet se diligētis-
simum probare, argu. not. in .l. in rebus .ff.
como. Cuius cōtrarium probat. d. l. si vendita.
in quantum sentit, quòd satis est probare se di-
ligentem; & sic videtur solum teneri de leui, vt
.l. si cum venderet. in fi. cum .l. se. ff. de pig. acti.
Prȩterea si quis ageret, ex tali contractu in quo
ille qui ꝓpter incendium conuenit̄, solum tene
ret̄ de leui, & nō de leuissima, prout est in cōmo
dato, & reliquis cōtractib⁹ gestis gratia vtriusq;
& etiā in illis qui gratia recipientis tātum fiūt
in quibus nō tenetur, ēt de leui, sequeret̄, ꝙ ta-
lis agens, licet probaret incendium in domo il-
lius exortum, tamen deberet succūbere; quia
non probaret leuem culpam, vel latam, qualis
requiritur in talibus contractibus, vt .l. contra-
ctus .ff. de re. iur. & insti. qui. mo. re. contra.
obli. in. §. 1. 2. & 3. Cuius cōtrariū videt̄ senti
re Bar. in .l. si quis ex argētarijs. in fi. ff de eden.
qui ponit exēpla in contractibus, in quibus nō
tenebatur de leuissima, & tamen asserit illum,
in cuius domo incendium est exortum, debere
probare se non fuisse culpabilē. Alias ꝓpter
præsumptionem partis aduersæ, habētis ex ea
fundatam intentionem, debet cōdemnari. Vn
de oportet dicere, quòd vel ipsi male dicant .s.
Bart. & sequaces, si intelligunt de leuissima cul-
pa; cum in talibus contractibus, nō veniat; Vel
necessarium est dicere, si intelligunt quòd leuis
culpa præsumatur, aut talis, quę faciat illum te-
neri propter res amissas, quòd glo. prædicta
insti. qui. mo. re. contra. obli. in fin. quæ vult,
quod præsumatur leuissima culpa, nō bene di-
41 cat; Sol. fortè dici posset, saluando † dictam
glo. & theoricam, quòd illę .ll. loquuntur in
contractibus in quibus non veniebat culpa, nisi
leuis; quia in talibus, si ageretur ex natura con-
tractus, nō sufficeret probare hoc solum, vide-
licet, quòd incendium esset exortum in domo
illius, quoniam solum ex hoc argueretur leuis-
sima culpa ipsius habitatoris. Sed si ageretur
.l. aquil. tunc, quia in illa venit, ēt leuissima cul-
pa, vt in .d. l. in lege aquilia etiam leuissima .ff.
ad .l. aquil. actor haberet fundatam intentio-
nem suam: Et hoc casu non sufficeret probare
ad tollendum fundamentum actoris, se diligen-
tem; sed oporteret probare se diligentissimū.
Sed vbi ageretur ex contractu, tunc, si dicit se
amisisse, oportet hoc probare. Et si verus con
tractus exigit diligentiam, quam debent adhi-
bere diligentes patresfam. satis est probare se
diligentem; quia per diligentiam excluditur le-
uis culpa. Et forte hoc casu, si incendio ꝓbaret
rem amissam. cum in eo non præsumatur
nisi culpa leuissima, meritò veniret absoluēdus.
cogitabis, & prædicta bene notabis, & bene
scies eligere formam agendi. Iſt ex prædictis
habes in qua culpa præsumatur esse habitator,
& qualiter possit se excusare à dicta culpa. Sed
nunc pro complemēto istius articuli. Quæro
quomodo iste habitator, & qualiter possit se
excusare, seu ille in cuius domo incendium est
exortum. Sol. pro clara, & ordinata doctrina
prosequar quatuor membra principalia. Pri-
mū, quādo vnus solus homo habitabat. Sc̄m,
quādo plures habitabant; sed vna, & vnius pa-
trisfamil. erat familia. Tertium, quādo plures
familiæ, & plures patresfam. habitabant.
Quartum, quando nullus habitabat. Circa
42 primum, † res est clara, quòd ipse habitator te-
netur, nisi excusaret se, per id quod supra dixi.
Circa secundum, quando plures sub vna fami-
lia habitabant, distingue, quòd aut est incertū,
cuius hominis de familia causa, incendiū cōmis
sum sit, aut est certū; Primo casu, paterfam. in
dubio tenetur, argu. l. si verò .§. penul. & .l.
penul. §. habitator .ff. de his qui deię. vel effu.
43 quia ad † ipsum patremfamilias pertinet cu-
stodia domus. Facit etiam dicta l. 3. ff. de obli.

pl:lic.

præfec. vigil. & ibi hoc not. Bar. & quod not. glo. in .l. contractus .ff. de re. iur. Item facit .d.l. vendita .ff. de pericu. & como. rei ven. & .l. videamus .ff. loca. Nam cũ appareat incendium fuisse in domo sua exortum, præsumptio est, quòd ab aliquo inhabitãtium sit commissum; sed non de certo, sed de incerto, vt probatur in .d.l. si vendita. Vnde cum non doceatur de certa persona ascribitur culpæ patrisfam. cuius imperio omnis familia obedit; quasi minorem diligentiam adhibuerit, vt probatur in .d.l. si vendita. vbi tex. primo facit regulam generalis præsumptionis, quòd incendium sine culpa patrisfam. fieri non potest. Postea ab illa regula, & generali præsumptione procedit ad casum certum, si cõstiat quis fecerit, de quo statim subijciam. Ascribitur ergo in dubio culpæ patrisfa. Facit .l. si res pupillares .C. de peri. tut. & .ff. locati. in .l. qui insulam. §. colonus. & .ff. de pœn. in .l. capitalium. §. ob inimicitias. Et si alteri cõmisit ignis custodiam, illius culpa præsumitur, & tenetur, secundum quod
44 statim dicã. Nec obstat, quòd † quilibet præsumatur bonus, & diligens. vt .l. meritò .ff. pro soc. & .l. cum quidam .ff. de leg. 2. quia verum est quadam præsumptione generali, cui per euidens factum in contrarium habens annexam specialem præsumptionem derogatur. Facit regn. generi per speciem. de re. iur. lib. 6. Secundo casu, quãdo persona quæ fuit incendij causa, est certa, an paterfam. excusetur, distingue, quòd aut erat vnus ex familia, aut extraneus, qui fortè casu venit ad recubandum, vel dormiendum. Primo casu dic, quòd aut ille qui fuit in culpa, erat seruus, aut erat liber. Si erat seruus, aut dominus fuit in aliqua culpa, & tenetur ad emendam damni. Aut non fuit in aliqua culpa, & in hoc casu non tenetur; nisi no xaliter; videlicet, quia si vult põt damnũ emendare, & etiam si vult, potest seruum pro noxia, & damno illato dare, & liberatur. & hæc probantur .ff. de noxal. per totum. & .ff. fur. aduer. nau. l. 1. §. serui. & .ff. naut. cau. sta. in .l. fi. §. hac actiõe. Sed vt dixi, si fuerit in culpa, tenetur emendare damnũ, nec liberatur dando seruũ .l. si seruus seruum .§. si proculus .ff. ad .l. aquil. & ibi not. Ray. Secũdo casu, qñ talis est liber, & non seruus, non est dubium, quòd talis incẽdiarius tenetur ex suo facto immediatè Sed an etiam paterfam. teneatur ex eo, quòd opera istius vtebatur. Et videtur dicendum ꝙ sic, per præalleg. §. hac actione. vbi dicitur, ꝙ dominus tenetur ex quolibet delicto ministri. Et hoc sentit glo. in .l. ne quid .ff. de incen. rui. & nauf. Sed Bart. & Docto. hoc limitãt, quando semel famulus deliquit in officio, ad quod per dominum erat deputatus. Aliàs secus. Et
45 ita intelligit † .l. 1. §. serui. & .§. hac actione. Et alia simil. iura. Facit etiam .l. 1. §. familiæ .ff. de publi. & vectig. Et ideò distingue, quòd aut famulus deputatus ad coquinã, vel ignis custodiam, minus diligenter custodiuit ignem, & tenetur dñs, vt dixi, & tenet Bart. in .l. 1. §. familiæ .ff. de publica. Et ita intelligiẽ. d. gl. in .l. nequid. Quod ego limito, nisi dominus probaret se fecisse, id quod fecisset diligens paterfam. in accipiendo talem famulũ, qui ab omnibus diligens reputabatur; Nam tunc non tenetur; Maxime si ipsum denuntiaret, & exhiberet damnum passis, vt in simili not. Bart. in .l. 1. in fin. .ff. de publi. & quod not. Bal. in .l. obseruare. .§. proficisci .ff. de offi. proconsul. & lega. & quod not. Bart. de famulo in .d. §. proculus. & quod not. in .d. §. si fornacarius. in .l. si seruus seruum .ad .l. aquil. Aut deputatus ad coquinã, & ignem se habuit diligenter, nec potest aliqua culpa sibi imputari; quia omni diligentia ignẽ custodiuit. Sed alius famulus, ad hoc non deputatus ignem discoperuit, vel accendit, & minus diligenter custodiuit, propter quod incendium est exortum. Et hoc casu paterfa. ex ipsius facto nõ tenetur; quia iste deliquit extra officium sibi deputatum, per iura præallegata.
46 Et ita debet intelligi .d.l. † si vendita. Quod tamen limita, nisi paterfam. esset in culpa illum retinendo in domo, cum sciret eum fortè periculosum, vel ebriosum, vel tales casus committere consuetum, argu. d. §. si fornacarius. & .d. .§. proculus. & .d.l. videamus .ff. loca. Si verò extraneus ad prãdium, cœnam, vel hospitium receptus, fuit causa incendij, vel ex dolo, vel ex culpa; quia fortè dimisit candelam accensam super lectica, vel pariete de asseribus, vel quid simile. Et hoc casu arbitror, quòd dominus, seu paterfam. non teneatur, argu. tex. not. in .l. licet. §. in factum .ff. nau. ca. sta. Et ita pluries consului. Quod tamen ego limito, nisi paterfam. fuisset in culpa, recipiendo fortè lusores, hæbreos, aut similes, argumento prædictorum. Si verò ille qui immisit, esset omnino extraneus, vel aliquo alio modo in domo receptus, hoc casu indubitanter non tenetur paterfam. Nam non tenetur in casu præcedenti, longe minus in hoc casu. Vnde tenetur ipse incendiarius, & ipsi patrifam. & alijs damnum passis. Sed hic posset insurgere notabilis dubi
47 tatio, quid si † propter iustas inimicitias illius patrisfa. iste incendiarius immisit ignem, vtrũ, si alij damnificati non possint consequi emendam ab incendiario, possint agere cõtra ipsum patremfa. Et videt ꝙ sic; quia iste causam pstitit huic damno. Et qui causam damni dat. &c. vt .c. fin. infra eo. & .l. qui occidit .ff. ad .l. aquil. In contrarium facit, quia culpa ipsus inimicitiæ non videtur esse ordinata ad casum. Sed nolo nunc decidere, quia pendet quæstio de facto. Circa tertium mẽbrum principale, quando plures familiæ habitant in vna domo, dic, quòd aut apparet cuius familiæ culpa ortum sit incendium, & serua in omnibus id quod dixi de vna familia in mẽbro præcedenti; quoniam alia, familia nec ipsius familiæ princeps, & pater indubitanter tenetur. Aut nõ apparet cuius familiæ culpa incendium sit commissum, & sic sumus in casu dubij, & hoc casu præsumendum est culpa omnium incendium esse commissum.

Facit

Facit tex. in .d.l. 3. ver. & quia plerunq; .ff. de
offi. præfec. vig. vbi. tex. loquitur in plurali, si
culpa inhabitantium. Vnde videtur omni-
bus imputandum. Et ita arguit, ibi. Bal. quan-
uis non determinet. Facit.l. item mella. §. si
plures .ff.ad.l.aquil. Sed Salice.in .d.l.quæ for
tuitis .C. de pigno. act. dicit considerandum
locum loci, in quo ignis habuit initium, vt illius
culpa præsumatur, qui locum illum habita-
bat, vel cænaculum, aut coquinam retinebat.
Et si plures vtebantur illo cænaculo, omnium
culpæ ascribetur ex quo ignoratur quis eorum
fuerit. Facit.ff.de his qui deie. vel effu. l. si ve-
rò plures. in prin. & .§. 1. Et ideò si in illa do-
mo erat solum vna mansio, vel plures; sed
omnes indifferenter illas habitabant, vel si sepa
ratim, tñ ignoratur locus vbi incendium pri-
mo sumpsit initium, & tunc culpæ omnium
habitantium ascribitr. vt .d. l. si verò. §. 1. in
fin. Et quilibet paterfamilias tenetur de fa-
milia sua eo modo quo dixi supra de vno pa-
tre inhabitante. quod not. Circa quartum
membrum, quando nulli erant ibi habitato-
res. Et hoc casu, si ignis non fuit de cœlo mis-
sus, de necessitate præsumitur, quòd ab extra-
neo fuit immissus, licet ignoretur à quo; quia
sine culpa alicuius indeterminatę personæ, non
præsumitur accidisse; licet quãdoq; ignoretur
quæ sit illa persona. vt.l. si vendita.ff.de peric. &
como. rei. ven. in prin. Et tunc si est notus, qui
immisit, ille tenetur. Et si fortè nullus immisit
propria manu, sed facto suo incendium est cõ-
missum, vt puta, quia ad caudam canis, vel
mustellæ, possit stipulam, & succendit, quæ
fugiens ingressa stabulum, vel domum alterius
succendit ignem. Et hoc casu, ille qui causam
damni præstitit indubitanter tenetur; dummo-
do sit talis, qui sit doli capax. Sed si non esset
doli capax, quia esset infans, furiosus, vel similis
hoc casu distinguerem, quòd aut iste est seruus,
& dñs teneur noxaliter, vel emendare damnũ,
48 vel dare seruum pro noxia. Si verò est liber,
dico, quòd ipse non tenetur; † quia satis furo-
re suo punitur, nec potest dici in aliqua culpa.
Facit .l. qui furere.ff. de sta. homi. & quod not.
in cle. vni. de homici. & quod dixi de infan-
te, & furioso. in .c. ad audientiam. supra de
homici. in quarto membro principali, septimi
principalis articuli. Quod est verũ, nisi pr̃ fuisset
in aliqua culpa; quia debebat custodire ipsum
furiosum, & non custodiuit, aut aliquid simile
commisit, argu. eorum quæ supra dicta sunt.
Quid autẽ si ebrius hoc fecisset, vel dormiens
potes etiam colligere de eis ex his, quæ dixi in
.d.c. ad audientiam. & in.c. si constiterit. supra
de accu. iunctis his, quæ supra dicta sunt. Et
secundum ea, etiam potes limitare quæ dicta
sunt de patrefam. in quorum domibus incen
dium ortum est. Si verò ignoratur quis fuerit
iste extraneus, & tunc ad damnum non potest
agere contra aliquem; quia licet non deficiat
ius, deficiat tñ probatio. vt .l. duo sunt titij .ff.
de testa.tute. Et ex his habes expeditũ primum
articulum. Circa secundum principalem ar-
49 ticulum, † quibus incendiarius teneat. Di-
cendum est, quòd tenetur damnum passo,
vt hic in tex. nostro. & .l. si seruus seruum. §. si
fornacarius .ff.ad.l.aquil. Vnde si est dominus
domus, in qua incendium ortum est, in qua
ipse habitabat cum familia, tenetur ipse talis
cuius dolo, vel culpa incendium commissum
est, vel culpa familiæ suæ propter quam tenetur
ad emendam damni his qui passi sunt damnũ
propter incendium. Si verò erat conductor,
tenetur non solum vicinis damnum passis; sed
etiam ipsi domino domus. Sed circa prædicta
insurgit notabilis dubitatio, vtrum iste qui te-
50 netur de incendio, teneatur † ad emendam do-
mus non exustæ, sed depositæ propter metum
ignis, ne vlterius euagaretur; vel vtrum depo-
nens teneatur. Et in hoc casu iurisconsulti fue-
runt varij, & contrarij, vt patet in .l. si alius. §.
est & alia .ff. quod vi, aut clam. vbi Celsus, &
Gallus dubitauerunt quid deciderent. Insu-
per Vlpianus contradixit Labeoni. vt .l. 3. §.
quòd ait Prætor .ff. de incen. rui. nau. Sed
potes distinguere, quòd aut iussu magistratus
domus fuit deposita. Et hoc casu depositо-
tes non tenentur, etiam si non habuissent iu-
stam causam destruendi; puta, quia non erat
verisimile, quòd ignis illucusq; perueniret.
51 Nam circa executionem officij † iussus ma-
gistratus eos excusat. vt .l. non videntur .§.
qui iussu .ff. de reg. iur. vbi glo. not. loquitur,
& ponit directè, exemplum de domo iussu ma-
gistratus deposita. Facit .l. liber homo. in prin.
cum ibi not. ff.ad .l. aquil. quod not. maximè
per Dyn. in regu. quod quis mandato. de reg.
iur. lib. 6. Sed vtrũ magistratus teneatur, dic
ꝙ sic, si sine iusta causa hoc præcepit. Et sic in
culpa fuit. Nam tunc tenetur, vel aquilia. vt .l.
quemadmodũ .§. magistratus.ff.ad.l. aquil. vel
interdicto, ꝙ vi, aut clam, vt. d. §. est & alia. et
pro vtroq; facit .l. a.ff. ꝙ me.cau. Secus si ma-
gistratus non fuit in aliqua culpa; nam tunc
ipse, nec depositores tenentur. Sed vtrum in-
cendiarius teneatur, magis est dubium. Et si
quidẽ clarum sit, quòd incendium vsq; illuc
peruenit, arbitror ipsum teneri; quia qui occa-
sionẽ damni dat. &c. vt in .c. fin. infra eod.
Aut non peruenit, & adhuc maius est dubium.
Nam tex. in .d. §. est & alia. videtur velle, quòd
sit imputandum destruenti. Sed ego hoc casu
arbitrarer, ꝙ si verisimile erat ignem vsque ad
illam domum peruenturum, & vlterius euaga-
turum, quanuis fortè intermedia industria,
vel ex vento subito in oppositum exorto, vel
alio casu non peruenit vsq; ad illam domum,
ita quod nec magistratus teneatur ex iussu pro-
pter legitimam causam, nec etiam destructo-
res, dicerẽ, ꝙ talis in cuius domo incendium
est exortum qui aliàs teneretur, teneatur etiam
huic; quia causam præstitit ordinatã ad destru-
ctionem talem. Sed si nullus ex illo incendio

teneretur, vel casu contigisset, vel ignoratur
quis fecerit, & nullus ibi habitat, vel solum
culpa leuissima in omittendo fuit commissum,
vel quid simile. Et hoc casu ex æquitate qua-
dam dicerem vicinos teneri vtili actione ne-
gociorum gestorum; posset enim dominus
domus destructę habere ratam destructionē
factā propter illos, & tanq̄ necessariū, vel vtile
negocium gestum, sit ipsorum vicinorū, teneri-
tur vicini actione negotiorum gestorum. Et
sic solum illi tenebuntur, quorū domus erat in
verisimili periculo, pro quantitate vtilitatis.
Et quāuis, vt dixi, incendium vsq; ad illam do-
mum non peruenerit, tamen satis est, quod erat ve
risimile peruenturum. Vnde satis est, quòd in
ipsa depositione negotium fuerit necessariò,
vel vtiliter gestum, nec alius euentus potest po-
stea impedire. Facit .l. sancimus .C. de admi.
tut. & quod not in .l. si quis fumo. §. 1. ff. ad .l.
aquil. Et fortè in hac emendatione tenetur
etiam contribuere ipse, cuius domus destructa
est, per not. in simili per Bar. & Docto. in .l. ab
omnib⁹. §. si attio. ff de leg. 1. Vbi singulariter
volunt, quòd si ex forma statuti villa teneatur
53 emēdare damnū, † quod ille qui passus est damnū,
cui debet fieri emenda, contribuere tenetur.
Ad quod vide, quod latius dixi in .c. dilecta. supra
de exces. præla. in. 12. q. Cogitabitis tamen,
quia non est casus omnino similis. Itē & fortè
respublica deberet contribuere; quia per ta-
lem depositionem videtur prouisum conser-
uationi aliarū domorū. Et sic videtur ipsius rei
publicę negotiū vtiliter gestū. Facit .l. cętera. ff.
de leg. 1. & ita est statutum in hac ciuitate Se-
54 nen. Si verò † aliqui sine iussu magistrat⁹ de-
posuerunt, distinguerem, quòd aut ex iusta, &
rationabili causa illud fecerunt, & non tenētur.
Maximè si fuerunt vicini. d. l. si quis fumo. §. 1.
& .l. 2. C. ad .l. aquil. Et ideò tunc incendia-
55 rius tenetur. Et si ignoratur incendiarius, vel
non est aliquis, qui ex incendio teneatur, se-
cundum ea quæ dixi in præcedenti articulo;
hoc casu dicerem quòd vicinia, vel respu-
blica teneatur, secundum quod dixi. Sed si destru
ctores sine iusta causa deposuerunt, tenentur,
vel .l. aquilia. vt .d. l. si quis fumo. §. 1. vel inter-
dicto, quod vi aut clam. Et prædicta notabis,
quia casus est quotidianus, & plurima habes,
quæ non tanguntur per Doct. Circa tertium
principalem articulū, in quantū incendiarius
56 teneatur, † arbitror distinguēdum, quod aut dolo
malo incendium fuit commissum, aut culpa.
Primo casu dicerem, quòd potest quis multi-
plici actione agere, seu diuersimodè, & se-
cundum quod diuersimodè aget, plus, & mi-
nus consequetur. Vnde dico, quod aut damnū
passus vult agere condictione ex hac decretali.
& dico, quod talis incendiarius tenetur ad emen-
dam damni, & ad restituendum ablata. Aut
vult agere ex edicto Prętoris, ex illo tit. de incē.
rui. naufra. & hoc casu, infra annum tenetur
in quadruplum, post annum in simplum, vt di-
cit hic glo. 2. per .l. 1. in prin. ff. de incen. rui.
naufra. vbi est tex. & .l. pomponius .ff. de
acqui. rer. domi. & .l. 2. C. de naufra. lib. 11. Et
non solum competit in quadruplum infra annū
propter ablata, sed etiam propter damna ex
tali incendio illata, vt .d. l. 1. Et hoc casu lata
57 culpa, † vt arbitror, non æquiperatur dolo; ex
eo, quòd illa .l. 1. expressè requirit dolum.
Ad quod vide quod tradit Bar. in .l. quod nece-
ua. ff. depos. Si verò propter ablata per incen-
dium, vellet ipse agere contra incendiarium
actione furti manifesti, arbitror etiam quòd
possit hoc casu; quia & talis contractans con-
tra domini voluntatem, dicitur furtum com-
mittere. vt .l. 1 .ff. de fur. Facit quod traditur
per Docto. in l. si multi. ff. de publi. Et est dif-
ferentia inter hanc actionem intētandam con-
tra incendiarium, & proximè præcedentem;
quia præcedens competit etiam ad damna, &
infra annum duntaxat in quadruplum, & in
ipso quadruplo inest simplum, argu. not. per
Bar. in .l. sanctio .ff. de pœn. & per Bar. & Bal.
in .l. mulier. C. de spon. & insti. de actio. §. sic
itaq;. Sed si ageretur furti, non competit, nisi
pro ablatis, & pro non manifesto competit in
duplum, tàm infra annum, quàm post. Et si-
militer etiā pro manifesto in quadruplum, nec
in duplo, aut quadruplo computatur simplum.
vt Insti. de oblig. quæ ex delict. nas. §. pœna. &
.d. §. sic itaq;. Sed si ageretur aquilia, prout
etiam agi potest, quia licet incendium sit com
missum per dolum, tamen damnum per dolum
inferens, etiam tenetur aquilia. vt .l. sed & si
quacunq;. §. iniuriam .ff. ad .l. aquil. & tunc
datur in simplum; secundum tamen quod sta-
tim dicam in sequen. casu. Et isto modo potest
intelligi tex. noster, quod ageretur aquilia ra-
tione damni illati. Secundo verò casu princi-
58 pali, quando incendium est cōmissum † absq;
dolo, si quidem culpa lata, leui, vel leuissima
in committendo, tenetur committens .l. aquil.
ad æstimationem damni illati, vt in .c. si. j. eod.
& patet ex superioribus. Nam in .l. aquil. &
59 dolus, † & omnis culpa venit, nisi leuissima cō-
missa in committendo, vt dixi in primo articu-
lo, per .l. si vsusfructus. §. deniq; .ff. de vsufru.
Et datur in simplum contra confitentem, in
quo simplo, non tantū ipsius corporis, in quo
damnum datum est, habetur ratio damni; sed
etiam alterius corporis adherētis damnificati,
vt insti. de leg. aquil. § illud. & .ff. eo .l. ait lex. &
.l. proinde. §. 1. cum simil. Sed contra negan-
tem datur in duplum, vt .l. cōtra negantem. C.
ad .l. aquil. à qua pœna dupli excusatur propter
iustam causam negationis; & eo modo quo
dixi in .c. si bos. supra eod. Et intellige quod
tenetur aquilia, non solum propter incendium
per se, & sua culpa commissum; sed etiam per
familiam suam, secundum ea tamen quæ di-
xi in primo articulo. Sed si per seruum suum
absque culpa sua, commissum esset incen-
dium, teneretur dominus duntaxat noxali-

ter

noxaliter, videlicet, vel ad emendam damni, vel ad dandum seruum pro noxia. Quod tamen limita, vt dixi in .c. si bos. sup. eod. Cir-
60 ca quartum articulum, quæ actio † competat, satis apparet ex præcedentibus, quod plures competere actiones possunt, videlicet, ex edicto prætoris, de incendio. Item actio furti propter ablata. Item .l. aquil. vel etiam actio noxalis. Circa quintum principalem
61 articulum, in quantum teneatur † criminaliter incendiarius. Bald. in .l. data opera. C. qui accu. non pos. late prosequitur. Et in effectu distinguit, quòd incendium quandoq; committitur dolo malo, quandoq; lata culpa, quandoq; leui, quandoq; leuissima, & quandoq; casu fortuito. Item quandoq; committitur in ciuitate, quandoq; infra oppida, seu castra, quandoq; in villa, seu rure. Primo casu, quādo dolo malo, dic, q in ciuitate, vel oppido, incēdiarius, si sit vilis persona, & domus, vel aliud ædificium actualiter incensa, vel aceruus frumenti positus iuxta domum, & incendium magnum sequutum sit, ita vt hæc omnia copulatiuè concurrerent, vinctus, & verberatus igni necari iubetur, vt est tex. iuncta glo. in .l. qui ædes. ff. de incen. rui. nau. Et ratio est, quia incendium in ciuitate, vel oppido mortem ignis multis præparat. Et ideò dignus est, vt similem pœnam patiatur, argu. ff. de extraor. cri. in .l. saccularij. in ratione sui. Si aūt prędicta quatuor omnia cōcurrerent; sed incēdiarius est in aliquo gradu, vel dignitate constitutus, tunc non cōburitur; sed decapitatur, vt est tex. in .l. capitaliū. §. nonnūquam. ff. de pœnis. Vel secūdum Bal. ibi, est in arbitrio iudicis, an comburat, furcis suspendat, vel decapitet attēta qualitate, & quantitate delicti, & ipsius personæ statu, argu. not. in .l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infam. Si verò extra ciuitatem, vel castrū incendium sit cōmissum, & magnum, & tunc etiam debet puniri pœna mortis. Nisi status delinquentis aliud persuadeat; nam tunc poterit deportari. vt .l. fin. ff. de incen. rui. naufr. Secundo casu principali, quando incendium est cōmissum lata culpa, dic quòd pro magno incendio, etiam imponitur pœna corporalis; sed mitior, quàm si per dolum, vt not. in .l. si fortuito. ff. de incen. rui. naufra. Et est speciale, secundum Iaco. de
62 Are. Nam pœna † corporalis regulariter non imponitur, nisi pro dolo. Intellige tamen hoc. dictum in vili persona. Sed Bal. in .d. .l. data
63 opera. dicit, quòd fortè .d. .l. si fortuito. † non habet locum in pœna corporali abscisionis membrorum, vel maiori, vt sentit Iaco. sed de alia pœna corporali; puta, fustigationis, vel grauissima pœna pecuniaria, argu. ff. ad .l. cor. de sicca. in .l. 1. §. pius. Et hoc vt iura iurib⁹
64 concordentur. Nam et si lata † culpa non infamat, vt not. insti. de suspe. tuto. §. suspectus aūt. nihilomin⁹ inducit pœnā mortis, vel mutilatio nem mēbrorum. Tertio casu, qñ incēdium leui culpa committitur, dicit Cyn. in .d. .l. data opera. quòd ipse tantum tenetur ad emendam damni, & criminaliter non punitur. Sed si non possit soluere, lueret in corpus, vt .d. .l. qui ædes. ff. de incen. rui. nauf. Ad quod vide, q dixi in .c. ad liberandum. §. de iudæ. Et idem not. Cyn. in .l. si quis non dicam. C. de episco. & cle. Vult
65 enim Cyn. q pro leui culpa † non possit procedi ad inquisitionem. Ad quod vide quod dixi in .c. qualiter. 2. §. de accu. in octauo principali articulo. q. 8. Sed Bal. in .d. .l. data opera. dicit quòd cōtra Cyn. videt casus in .d. .l. si fortuito. vbi dicit tex. q punitur culpa proxima latę culpæ, & ista est culpa leuis. Et sic videt, q pro leui culpa sit puniēdus. Nō obstat .l. qui ædes. quia intelligit de leuissima, cum loquatur de culpa, quæ est proxima casui. Idem tamen Bal. distinguit, q aut culpa leuis in faciendo, & punitur etiam criminaliter. Aut in negligēdo, &
66 non punitur; quia minus est vitium † in negligendo, quàm faciendo, vt supra dixi. Bar. etiā in .l. respiciendū. §. delinquunt. ff. de pœn. vult, quòd quis puniatur de leui culpa per illum tex. Sed Bal. dicit, q loquitur in lata culpa; quia magna ebrietas venit ab lata culpa. Et quamuis ipsa delictum minuat, non tñ tollit in totū. ad q vide, q dixi in .c. ad audientiam. §. de homicid. in quinto principali articulo. q. 14. Vnde concludit Bal. q in dolo, lata culpa, & leui in cō mittendo, tenetur quis de incēdio. Et ex prædictis sequitur, q longe minus, quis tenetur de leuissima culpa, aut de casu fortuito. Et ad id q dixi de leui, vide q tradit singulariter Bart. in .l. si adulterium. ff. de adulte. Et not. q ex eodē
67 processu † potest iudex condemnare incendiarium fisco, & etiam ad emendationē damni, vt dicunt Bal. & Doc. in .d. .l. data opera. Vnde nō sunt necessarij duo processus, vt .d. .l. qui ædes.
68 Circa sextum, & vltimum articulum de † pœna incēdiarij in foro pœnitētiali. Habes hic tex. q si dolo fiat, per tres annos debet pęnitere. Hodie tamen omnes pœnitentiæ sunt arbitrariæ. de pœniten. dist. 1. in .c. mensuram. Si verò incendium sit commissum lata culpa, leui, vel leuissima, similiter est pœnitentia arbitraria, vt dixi per .d. c. mensuram.

Capitulum. VII. Olim.

SVMMARIVM.

1 *Secularis iudex, qui banniuit Clericum, est condemnādus per ecclesiasticum iudicem, secundum æstimationem iniuriæ, expensarum, & damnorum. & nu. 6. & .10.*

2 *Processus gestus lite non contestata, non tenet. Quod intellige, vt ibi.*

3 *Ordo iuris non requiritur in processu notorio.*

4 *Leges positiua exigentes iudiciarium ordinem, nō habent locum in processu facto coram Papa, vel principe.*

5 *Delegari olim poterat causa extra prouinciam, dummodo delegaretur infra duas dietas.*

6 *Iudex ecclesiasticus potest exercere iurisdictionē contra iniuriantes clericos, & contra violan-*

tes ecclesiasticam libertatem.

7 *Ecclesiasticam libertatem violantes, sacrilegium committunt, & sunt ipso iure excõmunicati.*

Idem est in statuentibus, scribentibus, dictantibus, fauentibus, et similibus; ibidē remissiuè.

8 *Iniuria Episcopo irrogata, censetur esse irrogata omnibus ecclesijs sibi subiectis. & sub nu. 14.*

Episcopus, est suarum ecclesiarum sponsus. ibid.

9 *Clericus, seu ecclesia ex iniuria illata, potest agere, etiam ad pœnam pecuniariam.*

Puniendus est ille, qui agit actum nullum, quando id agere erat prohibitus.

12 *Iniuriam taxandi, & æstimandi modus, & forma, quæ sit.*

13 *Condemnatio facta ad certam quantitatem monetæ, non expresso genere monetæ, an intelligatur de moneta vsuali.*

14 *Iniuriarum actione quis agere possit. Et cui dicatur fieri iniuria, vsq; ad nu. 21.*

15 *Iniuriarum actio, cui ecclesiæ competat, qñ clericus iniuriat⁹ habet plures ecclesias. remissiuè.*

16 *Statuto stante, quòd pœna iniuriæ debeat applicari hæredibus offensi, si professus religionem, qui habet filium naturalem in seculo, fuit passus iniuriam, vel interfectus; an pœna iniuriæ debeat applicari filio, vel monasterio.*

17 *Filiusfam. regulariter non potest esse in iudicio.*

18 *Filiusfam. pro atroci iniuria potest patrem criminaliter accusare.*

19 *Vxores à viris defendi æquum est, non e contra viros ab vxoribus.*

20 *Iniuria facta vni de cognatione, intelligitur facta omnibus cognatis. Et declara vt ibi.*

21 *Iniuriam passus, ad quid agere possit, & qualiter. vsq; ad nu. 29.*

22 *Criminaliter quando agitur ex eadem instantia delinquens condemnatur ad resarciendum damnum, & restituendum ablata.*

23 *Ex maleficio quãdo agitur, habetur ratio cuiuslibet interesse intrinseci; damni .s. emergentis, & lucri cessantis.*

Et quomodo tale interesse possit probari per sacramentum iniuriati. ibidem.

24 *Clericus non debet æstimationem iniuriæ petere; sed propter suam dignitatē debet indulgere.*

25 *Libellandi in actione iniuriarum communis consuetudo, quæ sit.*

26 *Iudex quando possit criminaliter punire delinquentem, etiam si agatur ciuiliter.*

27 *Actio iniuriarum est annalis, Et quando excedat annum; nu. seq.*

28 *Excõicatus propter iniuriam clerico illatam, nõ debet absolui, nisi prius iniuriato satisfaciat.*

29 *Iniuriam remittere, an quis teneatur. Et ibi quæ sit communis.*

30 *Clerici, qñ læduntur, læditur Christus, cuius legatione ipsi funguntur.*

31 *Iniuriam remittēs per pecuniã efficitur infamis.*

32 *Iniuriam remittere, quis possit. Et ibi an Prælatus iniuriam factam ecclesiæ. Et nu. 40. an pater iniuriam illatam filio. Et nu. 44. an decuriones iniuriam factam ciuitati.*

33 *Iniuriarum actio no est in bonis nostris ante litem contestatam. & nu. 38. vbi secus est post litem contestatam.*

34 *Prælatus est procurator ecclesiæ, non autem dñs.*

35 *Episcopus potest repudiare legatum, seu hæreditatē relictã ecclesiæ suæ sine aliqua solemnitate. Et quare, nu. seq.*

Alienare non dicitur, qui nõ acquirit relictũ. ibi.

36 *Episcopus, quare possit repudiare relicta ecclesiæ suæ, et non possit remittere iniuriam eidem factam, secundum Abba.*

37 *Negligēs facere ꝙ debet, tenetur satisfacere de suo.*

39 *Donare quo modo possint Prælati: remissiuè.*

41 *Statuto disponente, quòd propter pacem habitam de iniuria illata pœna tollatur, vel diminuatur, an ad mitigationem pœnæ sufficiat pax habita à patre de iniuria filio facta.*

Et an stãte eodem statuto sufficiat de blasphemia habuisse pacem ab Episcopo, vel quòd quis sit confessus sacerdoti. nu. 43.

42 *L. Lucius .ff. solu. matrimo. intellectus.*

45 *Iniuria remissa, an censeatur remissa pœna, seu actio iniuriæ.*

46 *Iniuria quòd videatur remissa per risum, salutationem, osculum pacis, & similes actus, quomodo debeat intelligi.*

47 *Bal. dicta in .c. 1 .§. iniuria. de pa. iura fir. quomodo possint intelligi.*

48 *Iniuriarum actione non potest agere ille, qui rogauit iudicem, vt torqueret, & puniret iniuriantem, & postea talis effectus per iudicem sequutus est.*

Et circa hoc cautela ponitur, num. 49.

OLIM. hoc dicit in summa, Secularis potestas
1 † qui banniuit clericum, siñ æstimationē iniuriæ, expensarum, & damnorum, per ecclesiasticum iudicem condemnatur. Primo recitat processum delegati. Secundo reuocat & causam diffinit, ibi, quare. Not. primo, ibi, lite non contestata, iuncto verbo quare, ꝙ pro-
2 cessus gestus † lite non contestata nõ tenet. ad ꝙ glo. 1. alle. cõcor. Quod intellige, de ꝓcessu qui requirit litis contestationē præambulã. Sed contra hoc opponitur dupliciter, primo, quia cũ hic procederetur per viam inquisitionis, nõ videbatur necessaria litis contesta. vt. c. quoniã .§. sunt & alij. s̃. vt lit. non contest. Sol. duplex, secundum Hostien. Primo, quòd causa hæc non fuit commissa per viam inquisitionis, sed ad petitionē Episcopi volentis agere contra cõmune florentinum. Sed errauit Eṗs credendo inquisitionem cõmissam. Sicut in simili habet in. c. exhibita. s̃. de iudi. Vel secũdo põt respõderi ēt intelligẽdo, ꝙ causa inquisitiõis esset cõmissa, ꝙ ideò hic requirebat lit. cõt. quia erat inquisitio cõmissa ad petitionē partis. Sed tu vide circa hoc quæ late dixi in .c. qualiter .2. de accu. in. 11. prin. arti. q. 8. Secũdo opponitur, nã ex quo processus hic erat notorius, quia cõe
3 banniuerat Episcopũ, ergo non † requirebatur ordo iuris, vt in. c. ad nostram. 3. supra de iureiuran. Et pro hoc etiam facit, quia Papa hic tu-

lit

lit sententiam absque alio ordine. Sol. Vinc.
& Doct. quòd etiam aliquæ iniuriæ hic non
erant notorię; vnde vigore illarum requirebatur
ordo iuris, licet in alijs notorijs nõ requireretur
ordo iuris. Et ideò, quia Episcopus processit
super vtrisq;, ideò reuocatur eius processus.
Sed Papa processit solum super notorijs. Sed
iste intellectus non placet .D. m. quia destruit
literam. Pro quo facit, quia Papa non solum
condemnauit pro iniuria, sed ẽt pro damnis,
& expensis, quæ non erant notoriæ. Et ideò
tex. potest secundo modo intelligi, quòd Papa
seruauit ordinem iudiciarium. Et licet fortè
allegaretur, quòd iniuria esset notoria in communitate
florentina. Non tamen erat notoria
in curia. Nam potest de facili contingere,
quòd aliquid sit notorium in vno loco, & non
in alio. Et ideò iudex existens in alio loco non
potest procedere tanquam super notorio. Ad
quod vide ꝙ not. Inno. in.c.tua. & .D. Anto. &
Doc. in.c.vestra. de coha. cle. & mu. & glo. in
.d.c.ad nostram. Vel tertio diei potest iudicio
meo, ꝙ coram Papa nulla exigebatur litis cõtest.
etiam si factum nõ est notorium; quia le-
4 ges positiuæ † exigentes iudiciarium ordinem
non habent locum in processu facto corã Papa,
vel principe, vt not. in.c.in nostra.s̃. de sepul.
& per Bal.i.c.1.§.inuestitura. de no.fidel. for.
in vsi. feu. Et vide quod dixi in .c. 1. supra de
lit. contest. Secundo not.ex tex. iuncta supra-
5 scriptione, quòd causa † olim poterat delegari
extra prouinciam, dummodo delegaretur
infra duas dietas. Et de materia dic, vt in.c.
nonnulli.de rescrip. & in.c.statutum.de rescrip.
6 lib.6. Tertio not. quòd iudex † ecclesiasticus
potest exercere iurisdictionem contra iniuriantes
clericos, & contra violantes ecclesiasticam
7 libertatem. Nam tales † sacrilegium committunt.
vide quod dixi in .c. cum sit generale.
de fo.compe. Et tales etiam incidunt in senten
tentiã, vt in authen.cassa.C. de sacrosan.eccle.
Et si per viam statuti hoc attentaretur, statuentes,
scribentes, dictantes, fauentes, & omnes
similes ipso iure essent excõmunicati, vt videbimus
in.c. nouerit.de sen.exco. Quarto not.
8 quòd iniuria † Episcopo irrogata, videtur esse
irrogata omnibus ecclesijs sibi subiectis ideò
ꝙ ipsarum omnium ecclesiarum est sponsus.
Et ideò, etiam inferiores ecclesiæ pro tali iniuria
possunt agere. de quo infra post glo. Quin-
9 to not. ꝙ clericus, † seu ecclesia ex iniuria illata
potest agere, etiam ad pœnam pecuniariam.
de quo infra. Sexto not. ꝙ inferens iniuriã
10 Epõ † tenetur ad resarciendum æstimationem
iniurię, & ad damna, & expensas. Et hodie
percutiens, banniens, vel capiens Epm̃, vel hoc
mandans, ratificans, socius, cõsiliarius, fautor,
& defensor, cum suis postis, & ciuitas in eum
delinquens, & eius officiales puniuntur pœnis,
de quibus in cle. 1. de pœn. Septimo not. ibi,
11 banniuerat, iuncta glo. ꝙ licet quis † agat actũ
nullum, tamen puniri debet, quando ad agere
erat prohibitus. Ad quod vide, ꝙ tradit glo.
.3. in regu. non prestat. de re. iur. lib. 6. Octa-
12 uo not. ex fi. modum, † & formam æstimãndi,
& taxandi iniuriam de quo infra. Vltimo not.
13 argu. quòd condemnatio facta † ad certam quãtitatem
monetę non expresso genere monetæ
non videtur intelligi de moneta vsuali, cũ Papa
hic expresserit, quòd intelligeretur de vsuali
moneta. Sed hoc non est verum, vt dicit glo.
fin. hic, & bene; quã ad hoc perpetuo notabis.
Glo. 1. fortificat tex. dic, vt dixi in primo notabili.
Glo. 2. format .q. & sol. & adde ad ea
quæ dixi in .6. & .7. notabi. Glo. 3. similiter
potest expediri per quæstiones. In fin. glo. &
fortè infra dicam de materia taxationis respectu
iniuriæ duntaxat. Glo. fin. in prin. potest
expediri per contrarium, & deinde per
.q. In fi. glo. dic, de materia istius gl. vt traditur
in iuribus in ea allegatis. Postremo post glo.
ne materia illius decretalis, & articuli nostri, in
eo quod tractat de iniurijs, transeat omnino
indiscussa, examinabo sub compẽdio infrascriptos
articulos. Primo, cui dicatur fieri iniuria,
& quis pro illata agere possit. Secundo,
ad quid agere possit, & qualiter. Tertio, an quis
obigetur ad remittendum iniuriam. Quarto,
quis possit remittere. Quinto, vtrũ per remissionem
iniuriæ videatur remissa pœna. Circa
14 primum dic, quòd omnis iniuriam passus † potest
agere actione iniuriarum, & sic passo iniuriam
cõpetit hæc actio, vt hic, & insti. eo. §. in
summa. Et non solum laici possunt agere; sed
etiam clerici. Vnde Episcopus pro iniuria sibi
illata agere potest, vt hic, & probatur. 16. q.
7. c. si quis deinceps. Et non solum ipse, sed
etiam ecclesię sibi subiectæ videntur posse agere,
vt supra dixi in notabilibus. Item non solum
Episcopus pro iniuria sibi, & ecclesiæ suæ
illata potest agere; Sed etiam pro iniuria facta
clericis sibi subditis. Facit quod not. in .c. parochianos.
j̃. de senten. excom. & ibi, glo. 1. &
Docto. Facit quod infra dicam de dominis
temporalibus. vide in .c. contingit. de senten.
excom. Item pro iniuria facta ecclesiæ, potest
agere clericus nomine ecclesiæ, vt not. in .c.
conquestus. supra de fo. compe. & in .c. gratis.
s̃. de restitu. spo. traditur in .d.c. parochianos.
& .c. contingit. j̃. de sen. ex. Et vtrobiq;
tangam de materia. Et vide Bar. in .l. 1. ff. eo.
15 et tangitur etiam hic. Quid aũt si clericus † cui
est illata iniuria, haberet plures ecclesias, cui prę
dictarũ ecclesiarum cõpetat actio iniuriarũ, dicã
in .d.c. parochianos. post Doc. Et adde hic
quæ dicã in .c. 2. j̃. tit. 1. Item pro iniuria facta
monacho potest agere Abbas, & monasteriũ;
monachus nõ. Nisi monachus esset in studio
de licẽtia Abbatis, vel Abbas ageret in longinquis;
tangit glo. & Docto. in. d.c. parochianos,
& ibi dicam. Et quid iuris, si priori manuali sit
illata iniuria, an iniuriæ persecutio pertineat ad
principalem Abbatẽ, An verò ad ipsum priotatum;
collige ex ijs quæ disputat latè Fede.
cons. 34. Vbi habes cui debeat applicari æstimatio
iniuriæ. Sed quæro circa prædicta de

notabili.q.quã mouit conciuis .M. D. Ioan.de
Paglia, qui omniũ ſingularium habuit memo-
riam,& repetit alius conciuis .M. Fede.de Sen.
16 videlicet. Quid ſi ſtatuto loci pœna † debeat
applicari hæredibus offenſi, & profeſſus reli-
gionem habens filium naturalem in ſeculo,fuit
interfectus, vel paſſus eſt iniuriam, an pœna in-
iuriæ applicari debeat monaſterio, vel filio de
qua vide.D.m.in.c.2..j̃. de pœ.& rem. Et vtrũ
ſucceſſor p̃lati,cui fuit illata iniuria,poſſit agere
pro ipſa iniuria prædeceſſori illata, tractat Bal.
in.l.fin.§.neceſſitatem.C.de bo. quæ. lib.iuxra
prin. vbi refert Archid. tenuiſſe quòd ſic .2.q.
.7.c.accuſatio. Arguit tamen ipſe in contra-
rium; vide ibi per eum. Inſuper etiam pater
poteſt agere pro iniuria filio illata,quem habet
in poteſtate, vt inſti. de iniur.§. patitur. Poteſt
etiam pro ea filius agere, modo agat de con-
17 ſenſu patris; nam non poteſt † eſſe regulariter
in iuditio.vt in.d.l.fi.C.de bo. quę. lib. Intelli-
ge tamẽ, quòd conta patrem, non poteſt filius
agere pro iniuria per ipſum patrẽ illata, vt not.
in .l. prætot.§. præterea.ff.eo. Quod procedit
in leui iniuria. Sed pro atroci iniuria poteſt
16 ipſum patrem† criminaliter accuſare,vt ibi per
Bar. Poteſt ẽt pater agere pro iniuria illata filię,
etiam traditæ nuptui. Quanuis & ipſa filia, &
maritus ipſius agere poſſie, vt .d. §. patitur. &
.l.1.ff. eod. & .l.2.C.eod. Et etiam ſpõſus pro
iniuria illata ſponſæ,vt .l.item apud Labeonem
.§.ſponſum .ff. eod. Socer etiam,nurus nomi-
ne agere poteſt, vt.d. §. patitut. E contra vxor
pro iniuria illata, marito agete non poteſt, vt
19 ibi; quia vxores † à viris, non e contra æquum
eſt defendi. vt.l.1.&.2.ff.eod. & .l.2.C. eo.vbi
per aliquos traditur, quid de muliere illuſtri.
Et not. quòd pater,nõ ſolum poteſt agere pro
iniuria facta filio, eo quòd videatur etiam fa-
20 cta patri; Sed ſi iniuria† ſit facta;vni de paren-
tela intelligitur eſſe facta omnibus de illa paren
tela, vt .l. lex cornelia.ff.eod. Intellige tamen,
quòd licet facta vni, videatur facta toti cogna-
tioni,vt ibi,tamen non cuilibet de cognatione
competit ciuilis actio iniuriarũ; ſed ſolum in-
iuriam paſſo, & ei qui habet in poteſtate paſ-
ſum iniuriam, vt ibi dicit Bart. Sed alij crimi-
naliter ad accuſandum, vt ibi traditur. Inſu-
per etiam iniuria facta ſeruo, videtur fieri do-
mino, & dominus agere poteſt, vt not. in.l.
dominum .C. eod. & .l. item apud.§. prætor.
& .§.ſi quis. & .§. interdum. & inſti. eod. §.
ſeruus. tradit Bar. in .l.1.ff.eod. vbi dicitur, ꝙ
dominus ciuiliter agere poteſt ſolum, quando
in contumeliam domini,ipſi ſeruo fuit illata in-
iuria. Sed criminaliter pro qualibet iniuria
illata ſeruo, poteſt dominus accuſare; quia ſua
intereſt. Et not. quòd ſi iacentę hæreditate
fuit iniuria illata ſeruo cui relicta erat libertas
per fideicõmiſſum, hæres adita hæreditate, &
non ipſe ſeruus agit pro tali iniuria. Sed ſi
poſt aditam hæreditatem fuiſſet iniuriam paſ-
ſus, ipſe, non hæres ageret pro iniuria, vt hoc
not. in .l.1.§.labeo. ff. eod. Sed an ſeruus pro
iniuria ſibi illata à domino poſſit agere contra
dominũ. vide gl. 23.q.4.c.ſi eccleſia. Et quod
dixi de ſeruo, idem Bart. in .d.l.1.dicit de co-
lono, quando in contumeliam domini iniu-
ria fuit ſibi illata, et remittit ad not. per
Innocen. in .c. dilecti. ſupra de appel. & in .c.
contingit infra de ſenten. excom. Et ſimiliter
diſtingue,ſi ſit facta procuratori,geſtori,vel alio
familiari libero, vt ſi ſit facta in contumeliam
principalis, vel domini poſſit ipſe agere; vide
quod tradit Innocen. & Ioan. Andr. in dictis
iuribus. et Cyn. in .l. ſi non conuicij.C.eod.
Similiter etiam iniuria ſubdito facta, videtur
facta dominis; Et ideò dñi agere poſſunt. Quod
intelligit Bar.in.d.l.1.§.idẽ ait.qñ in cõtumeliã
dñorum fuit illata. vide.16.q.1.c.reuertimini.
et vide per Bal.in.c.1.§.qui iniuria.de pa. iura.
fit.in vſi. feu.& per Bal.in.l. filius.in fi.prin. de
procura. Vtrum autem facta vni de collegio
intelligatur facta toti collegio. glo. 1. depœni.
diſtinc. 1. c. vulgaris. arguit primo per illum
tex. quòd ſic. In cõtrarium arguit per tex. 12.
q.2.c. epiſcopus .§. qui manumittitur. Vide
Ioan. Andr. in .c. romana. de ſenten. ex. lib.
.6. & melius per Oldra. conſ.66. quod incipit,
an ex delicto. vbi poſt multa concludit, quòd ſi
eſt talis actus,quod reſpiciat vniuerſitatem,po-
teſt vniuerſitas agere, etiam nomine ſuo. alleg.
not. per Hoſtien. in ſum. in tit. de ſent.excom.
in.§. ſed qualiter. & in .c.2.&.c. ſi diligẽti. de
fo. compe. & infra de ſenten. excom. c. cum
deſideres. & .c. contingit, & ibi per Inno.
Vltimo not. quòd ſi iniuria ſit cadaueri, vel ſi
defuncti fama lædatur,poteſt hæres agere con-
tra talem iniuriantẽ. vt not. in .l.1.§. item aut
per ſemetipsũ .§.& ſi fortè. &.§. quoties.ff.eo.
21 Circa ſecũdum articulum,ad quid agere† poſ-
ſit iniuriam paſſus, & qualiter,colligitur deci-
ſio ex textu noſtro, quòd agi poteſt ad æſtima-
tionem iniuriæ, & ad damna, & expenſas. Sed
glo. in ver. damnis. in.c.ſi canonici. de offi.or.
lib.6. videtur velle, quod duplex competit
actio, vna ad vindictam, & hæc eſt actio iniu-
riarum; alia ad damna, & pro hac videtur com
petere aquilia. Sed vide de materia per Cyn. in
.l. dominum. C. eo. Bar. verò in.l.item apud.
.§.ſi quis bona.ff.eod.concludit, quòd aut in-
iuria habet cauſam permanentem, & hoc caſu
habetur conſideratio damni. Exemplum, ſi
agitur actione iniuriarum, & pro vi compulſi-
ua, vel ablatiua, vt traditur in .l.iniuriarũ. 1.§.
ſi quis me.ff. eod. Et ratio eſt, quia aliter non
poteſt ſatisfieri de iniuria prædicta, vt not. in
.d.§. ſi quis. & hoc tenet Hoſti. Inno. & Ioan.
Andr. in.c.contingit. de ſen.exco. De iniuria
aũt quæ habet cauſam momẽtaneam, prout eſt
verbaratio, vel ſimile, & tunc põt haberi, vel
non haberi cõſideratio damni, nã ſi actor iniu-
riam æſtimando, in ipſa æſtimatione quam
facit, cõputat ſumma damnũ in quam conſti-
tuit, tunc venit talis æſtimatio damni. Si ve-
rò conſiderat ſolam æſtimationem iniuriæ
quia fortè dicit, quòd pro centum noluiſ-

ſet

ſet illam iniuriam ſuſtinuiſſe; & tunc non ve-
nit reſtitutio damni. Ad quod vide Bart. in
d.l.item.§.ſi quis ſeruo. &.l.prætor. ff.eod. &
quod tradit Innoc. & Io. Andr. in.d.c.contin-
git. Quidam tamen, vt refert.D.Flo.de Bon.in
.l.ſed ſi quamcunq;.§.iniuriarum.ff.ad.l.aquil.
volunt, ꝙ etiam in prædicto vltimo caſu ex ea-
dem inſtantia, veniat reſtitutio damni, non ex
natura contractus, vel melius actionis, vt.d.§.
iniuriarum. Sed officio iudicis. Sicut etiam di-
cimus de expenſis, & quando agitur criminali-
22 ter, vbi ex eadem inſtantia † condemnaẽ delin-
quens, etiam ad reſarciendum damnum, & reſti
tuendum ablata, vt not.in.l.interdum.§.qui fu
rem.ff.de fur.dixi in.c.præced.in fi. Et in quan
tum tex. noſter loquitur de æſtimatione iniuriȩ
& damnis, & expenſis, poteſt intelligi ſecundũ
duos prædictos modos, & etiam ſecũdum pri-
mum modum, quia hæc iniuria habebat cau-
ſam permanentem ratione damni. Et aduerte
circa prædicta, quia Bart.in.l.iniuriarum æſti-
matio, dicit, quòd pro iniuria poteſt agi du-
plici modo, vno referendo ſe ad damnum hoc
modo, videlicet, ꝙ prius voluiſſet tantum de
ſuo amiſiſſe, quàm eſſe paſſus talem iniuriam,
Alio modo referendo ſe ad lucrum; videlicet,
noluiſſe pro mille pati talem iniuriam. Et ratio
23 eſt, quia cum agitur ex maleficio, † habetur ra-
tio cuiuslibet intereſſe intrinſeci, & ſic damni
emergentis, & lucri ceſſantis. vt not.glo.in.d.l.
iniuriarum. dixi in.c.1.ꝟ.eod. Primus tamen
modus magis eſt in vſu, & magis frequentatur.
Et volunt aliqui, ꝙ tale intereſſe poſſit probari
per ſacramentum paſſi iniuriam, præmiſſa tñ
iudicis taxatione.arg.l.videamus.§.pen.ff.de in
lit.iur. Et ſentit hic gl.pen. Sed Bar.in.d.l.iniu
riarũ. dicit, ꝙ imò fieri debet æſtimatio iudicis
arbitrio, attentis.ſ.ꝓbationibus quantitatis, &
qualitatis iniuriæ, & dignitatis perſonæ, loci, &
temporis, & ſimil. Et facit quod not.in.l.ſed ſi
vnus.§.ſeruus.ff.eod.& tenet Azo. in ſum.eo.
tit. Et prædicta procedunt in laicis; ſed in cle-
ricis, qualis debeat eſſe iſta æſtimatio, & iniuriȩ
ſatisfactio, docto. ponunt duas opiniones, de
quibus per Hoſt.Io.And.D.m. & doct. in.c.ea
noſcit.ꝟ.de ſen.excom. Vna eſt, ꝙ talis æſtima
tio verſetur ſolum circa damna, expenſas, & in-
tereſſe. Non autem circa æſtimationem iniu-
24 riæ; quia clericus non debet illam † petere; ſed
propter dignitatem clericatus debet indulge-
re. vt.l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſc. & cler.
Secunda opinio eſt, quam ſequitur Hoſti.quòd
nõ ſufficit iniuriãti flectere genua, & petere ve
niam. Imò tenetur ſatisfacere de iniuria illata, &
æſtimabitur ſecundum quantitatem, & digni-
tatem perſonȩ clerici.. Tu adde, & ſecundum
locum, & tempus, & ſimil. de quibus dixi
in.c.1.ꝟ.eo.in glo.1. Et emendabitur iſta æſti
matio ipſi clerico. Et hæc opin.mihi magis pla-
cet, quia probatur in tex.noſtro, ibi, dum tex.
dicit, propter iniuriam banni, expenſas, & dã-
na. Et an in libello iniuriarum ſit quantitas ex-
primenda, dicit Bar.in.l.iniuriarum. ꝙ eo caſu
quo taxatio eſt fienda officio iudicis, non eſt
exprimenda certa quantitas. vt.l.continuus.§.
illud.ff.de verbo.oblig. Sed communis* con- Cõm. op.
25 ſuetudo † libellandi eſt in contrarium, & illam
ſemper obſeruari vidi, ſm quam petatur cer-
ta quantitas in libello cum iuramento, ſi vis; &
poſtea ſubditur, & plus, & minus, ꝓut videtur
iudici, & eius officio, & ſuæ taxationi. Et vtrũ
agens, in eodem libello, ꝓ pluribus iniurijs poſ-
ſit ſimul & diuiſim illas æſtimare, vide Io. And.
in addit. Spec.eod.tit. §.1. Et debet in libello
actionis iniuriarum apponi locus, & tempus,
quando criminaliter agiẽ, vt tradit Cy.in.l.ſi nõ
conuicij.C.eod. & Bar.in.l.prætor.§.1.ff.eod.
Item debet talis libellus continere expreſſio-
nem iſtius iniuriæ.arg.l.attentari.ff.eo. Vtrum
autem ſit neceſſarium ipſum exprimere, ꝙ cõ-
uentus fecerit animo iniuriandi. Ang.tenet ꝙ
ſic, in.l.ſi non conuicij. Tamen ſubdit, ꝙ pro-
ceſſus valet, ſi non exprimatur, & pars non op-
ponat. Sed iudicio meo primum dictum proce
deret, quando tale conuicium deduceretur in
libello, qd' ab aliquo prolatum poſſet denotare
conuicium, & iniuriam, & ab alio non. Et not.
ꝙ iudex, non tantum quando principaliter agi-
26 tur per viam † accuſationis, poteſt punire de
delicto; ſed etiam ſi agitur per viã ciuilis actio-
nis, poteſt pendente iudicio ciuiliter intentato,
ſi reperit reum de delicto culpabilem, eum cri-
minaliter punire. Intelligendo tamen, vt tradit
Bart.in.l.penul.C.ſi aduer.libe. &.l.3.de cõ. ob
turp.ca.&.l.fin.C.de calum. Vltimo circa hũc
27 articulum ſingulariter not.ꝙ quanuis actio † in
iuriarum ſit annalis. vt.d.l.ſi non conuicij.tamẽ
ſi propter iniuriam irrogatam aliquis fuerit
28 † excommunicatus, cum non debeat abſolui,
niſi prius ſatisfaciat de iniuria, ſequitur, ꝙ etiã
poſt annum per hanc viam indirectam conſe-
quetur æſtimationem iniuriæ. Vnde licet per
viam ſolius exceptionis non fiat condemnatio;
tamen quia quandocunq; excommunicatus ex
hac cauſa petet abſolutionem, læſus poteſt ex-
cipere quòd non debet abſolui, niſi prius ſatiſ-
faciat. vt in.c.ea noſcitur. & in.c.cum pro cauſa.
ꝟ.de ſent.excom. & in.c.ſolet. de ſent. excom.
lib.6.& in.c.ex parte.1.de verbo.ſign. vnde ne-
ceſſitabitur excommunicatus, ſi volet abſolui,
motu proprio ſatisfacere læſo, ſecundum Hoſt.
& Io. And.in.c.ea noſcitur. & ſeq.& ſequiẽ ibi,
d.An.&.D.m. Quod eſt dictũ ſingulare, & per-
petuo memoriæ commendandum. Circa ter-
29 tium articulum, an quis teneatur † remittere
iniuriam ſibi illatam. Communis* concluſio Cõm. op.
eſt, ꝙ rancorem, & odium tenetur quis remit-
tere. 80. diſtin.c.ſi quis conſtitutus. not. glo.in
ver. ſatisfactionem.in.c.ad apoſtolicæ. de re iu-
di.lib.6.& glo.in.c.2.de homic. lib.6. Et vide
alia iura, & authoritates, quas allegaui in.c.1.ꝟ.
de maled. et quod not.glo.23.q.4.c.ſi is qui.
Sed non tenetur dimittere emendam damni,
ſeu iniuriæ. arg. tex.noſtri. Et ita dicunt glo.
præalleg.& ita debet intelligi tex.in.c.de cæte-
ro.ꝟ.de teſtib.& alia iura quæ dicunt, niſi ſuam,
vel

vel ſnorum iniuriam proſequatur. Facit quod
traditur in.c.grauis.ſ.de reſtit. ſpol. Dicit ta-
men ibi,& hic Hoſt.ꝙ hodie vix poſſunt obti-
neri literæ in curia ſuper ſatisfactione iniuriæ.
Sed dicit.D.m.in.d.c.grauis. ꝙ non videt rõ-
nem talis ſtili curiæ. Nam laici poſſunt agere,
fortius clerici cum in perſonis eorum lædatur
30 ipſe † Chriſtus cuius legatione funguntur.2.q.7.
c.accuſatio. Si tamen quis,maximè clericus vi
deret futurum ſcandalum, ſi non remitteret
iniuriam,& actionem; quia fortè conſanguinei
ſui interficerent illum qui iniuriam intulit,for-
tè dicendum eſſet, ꝙ talis teneretur remittere
& rancorem,& actionem; quia nihil cum ſcan-
dalo agendum,iuxta illud,væ illi per quem ſcan-
dala oriuntur. Et vide quod not.& dixi in.c.2.
ſ.de no.ope.nun.& in.c.qui ſcandalizauerit.ſ.
de reg. iur. Glo.tamen.1.q.4.in.c.quia præ-
ſulatus.dicit,quòd propter hoc non tenetur cle
ricus remittere actionem iniuriarum. Subdit
tamen, ꝙ non debet illam iniuriam patefacere
talibus conſanguineis. Et ideò fortè patefacta
iniuria ſecurius eſſet remittere, ſi videret futu-
rum ſcandalum, ſecundum ꝙ dixi. Et not.ꝙ re-
31 mittens iniuriam † per pecuniam,efficitur infa-
mis,ſecundum ꝙ not. glo. 23. q.4. c. ſi ille.
32 Circa quartum articulum, quis poſſit † remitte-
re iniuriam,breuiter dic, ꝙ quicunque paſſus
iniuriam principaliter; & cui actio iniuriarum
principaliter eſt indulta, poteſt ipſam iniuriã,
& actionem remittere; quia rei ſuæ quilibet eſt
moderator &c. vt.l. in re mandata. C.manda.
Facit etiam reg.qui poteſt.de reg.iur. Sed du-
bium eſt, quid de alijs perſonis, quæ poſſunt
agere actione iniuriarum ꝓ iniuria, etiam alteri
illata,de quibus dixi in primo artic. an poſſint
iniuriam, & actionem remittere. Vnde dubi-
tari poteſt primo de Epiſcopo,vel prelato,vtrũ
iniuriam factam eccleſiæ, vel clerico ſibi ſubie-
cto poſſit remittere. Circa quod,glo.23.q.4.
33 c.ſi is qui. arguit primo ꝙ ſic; quia actio † iniu-
riarũ non eſt in bonis noſtris ante lit.conteſt. vt
.l.iniuriarum actio.ff.eod. Item quia, ſi pater
poteſt remittere iniuriam factam filio,vt ſtatim
dicam, ita & prælatus videtur hoc poſſe. De-
inde glo. arguit in contrarium; quia prælatus
34 eſt † procurator, & non dominus. Et quia non
debet poſſe facere conditionem eccleſiæ dete-
riorem. Et in hac opi.videtur reſidere prædicta
glo. Et ſimilẽ glo. habes in.c.contingit.in gl.1.
in princ.ſ.de ſenten.excom. Et idem tenet ibi
Cõm.op. Inno. & docto.communiter.* In contrarium
tamen allegat.D.m.in d.c.contingit. ꝙ tradit
35 Fede.conſi.9.vbi dicit ſolum Epiſcopum † poſ-
ſe repudiare legatum, & hæreditatem legatum
eccleſiæ ſuæ ſine aliqua ſolemnitate. Et ex hoc
non dicitur alienare,ſed non acquirere. Facit.l.
magis puto. §. fundum.ff.de reb. eo. & quod
not.glo.16.q.8.in.§.fin. Sed dicit.D.m.ꝙ vo-
lens concordare hæc dicta, poſſet dicere, quòd
aliud in repudiatione legati, ſiue hereditatis,
& aliud eſt in caſu noſtro. Et ratio differentiæ
36 ſit, † quia illa poſſet obeſſe propter grauamina
annexa. Et ideò ſolus Epiſcopus propter ad-
miniſtrationem quam habet, poteſt remittere.
Facit.§.tutor.Inſtit.de autho.tuto. Quæ ratio
ceſſat in remiſſione actionis iniuriarum; quia
illam remittendo,incontinenti facit conditio-
nem eccleſiæ deteriorem.arg.d.c.ſi is qui. Sed
tu aduerte, quia licet ratio.D.m. poſſit conclu-
dere in hæreditate,quæ ratione ſuæ vtilitatis,&
inuolucri, quandoq; apparet opulenta, & eſt
damnoſa. vnde ſub floribus latet anguis; tñ
in legato non poteſt concludere; cum illud nõ
poſſit afferre latens nocumentum. Item aduer
te,quia Io. And.in.c.cum deſideres.ſ.de ſentẽ.
excom. tenet expreſsè, ꝙ iniuria facta capella-
no,ſolus pręlatus nõ poſſit remittere. Ego plus
imaginabar, ꝙ prælatus non poſſit illam remit-
tere expreſsè. arg.l.magis puto.§.fundum. &
quia expreſsè prælatus non poteſt præiudica-
37 re. Sed quando neglexit,agere † videtur ꝙ te-
neatur ſatisfacere de ſuo,per not.16.q.3.c.pla-
cuit.2.dixi in.d.c.ſi de terra. Et hęc diſtinctio
ſumitur ex not.in.c.ſi de terra.ſ.de priuileg. &
ex his quæ ibi dixi. Sed poſtea viſum eſt, ꝙ
de iuris rigore poſſit atteñtari, ꝙ etiam expreſsè
poſſit remittere,ex eo, quia non videtur aliena-
re ꝙ adhuc non eſt quæſitum; ſed ꝙ teneatur
de ſuo reſarcire. Vel fortè melius, & nunc ve-
nit in mentem,poſſemus diſtinguere,quòd aut
iniuria fuit principaliter illata ipſi prælato in
perſonam,vel aliud reſpiciens perſonam ipſius;
& hoc caſu,licet videatur facta iniuria eccleſiæ
ſuæ,& omnibus eccleſijs ſuæ diœceſis,ſi eſt Epi
ſcopus. arg. tex. noſtri, & eorum quæ dixi in
primo articulo, tacitè,& expreſsè poſſit remit-
tere, nec aliquo modo tenebitur de ſuo reſar-
cire. Faciunt ea quę ſtatim dicam de patre,
& filiofamilias. Aut iniuria fuit facta eccle-
ſię ſuæ, vel clerico ſibi ſubiecto, aut cõiter &
ſibi, vel Capitulo & ſibi, & hoc caſu, aut iſte
mouetur ex iuſta cauſa ad remittendum iniu-
riam,& actionem,& poteſt ratione adminiſtra-
tionis ſuæ; & maximè,quia non remittit aliqđ
ꝙ adhuc ſit in bonis eccleſię. Sed ſi ſine iuſta
cauſa remitteret,dicendum eſt, ꝙ quamuis de iu
ris rigore valeat talis remiſſio, per not. in glo.
præalleg.& in.l.ita autem.in princ.ff.de admin.
tuto. & quod not. in.l.ſi ſponſus. §.ſi maritus.
ff.de don. inter vi. & vxo. vide omnino.D.m.
in.c.cum contingit.& Hen.Boh.in.c.parochia-
nos.de ſenten.excom. Tamen in eo, ꝙ eccle-
cleſia damnificata eſt, tenetur de ſuo reſarcire,
per ea quę ſupra dixi. Et prędicta procedũt,quã
ipſe haberet adminiſtrationem, & ſolus pote-
ſtatem agendi, & petendi. Secus ſi non habe-
ret hanc adminiſtrationem,& poteſtatem; quia
eius eſt nolle. vt in reg.eius. & in reg. is poteſt.
de reg.iur. Item aduerte,quia poſito ꝙ habeat
adminiſtrationem,videtur diſtinguẽdum, vtrũ
remittat ante litis conteſtationem, vel poſt; &
ante lit.conteſta. poſſit,& fortè non tenetur de
ſuo reſarcire;quia nihil dicitur donare;cũ actio
38 † iniuriarum ante lit.conteſt.non ſit in bonis.vt
ſupra dixi. Secus ſi actionem iam exiſtentem
in bonis

in bonis ipse remitteret; quia cum talis remis-
sio sit donatio, meritò videtur ex administra-
tione sua hoc non posse facere, per.l.filiusfamil.
ff. de donat. &.l.contra iuris. ff. de pact. Nisi
39 eo modo, quo possunt prælati † donare, se-
cundum ea quæ traduntur in.c.cæterum.§.de
dona. Et ideò post lit.contest.non posset præ-
latus remittere, nisi ex causa iusta. cogitabis,
quia nunc venit in mentem. Secundo dubita-
40 tur circa prædicta, vtrum pater † iniuriam fa-
ctam filio possit remittere. Sol. glo. in.d.c.cũ
contingit. vt in.d.c.si is qui.sentiunt, ꝙ possit.
Pro quibus tex. apertus videť in.l.sed si vnius.
§.filios.ff.eod. Dicit tamen ibi Bar. ꝙ hoc spe
ciale est in actione Iniuriarum. Et ꝙ procedit,
quando non esset iniuria solius filij. Aliàs secus
per not.in.l.papinianus.ff.de inoff.testa. Item
hoc singulariter limito, si modo sit iniuria illata
ab extraneo. Secus si à persona ipsi filio multũ
coniuncta; quia tunc non potest solus pater
remittere. Et ideò iniuriam factam filio ab vxo
re filij, non potest pater remittere. Et pro hoc
dicitur esse tex. singularis in.l.lucius ff.sol.ma.
Vbi etiam hoc tenet Bar.& Io.de Imo. & Lud.
Pont. Et vide ad prædicta Spec.eod.tit.§.1.
Et ex prædictis infertur, ꝙ stante statuto, quòd
41 propter † pacem habitam de iniuria illata, pœ-
na tollatur, vel diminuatur, prout est hic statu-
tum, ad mitigationem pœnę sufficiet pax habi-
ta à patre de iniuria facta filio. vt per Cyn.in.l.
si non conuicij.C.eod. & sequitur Ang. Qui
tamen hoc limitat, si modo statutum loquereť
in rem; verbi gratia, si de Iniuria, vel offensa sit
facta pax &c. Secus si loqueretur in personã.
Exemplum, si pax de iniuria illata fuerit habita
ab offenso &c. Nam hoc casu cum filius sit of-
fensus, & non pater, exigitur, ꝙ à filio, non à pa
tre sit facta pax. Facit.l.lex cornelia.§.illud ff.
eod. Sed in hoc artic. iudicio meo melius lo-
quitur dñs Nellus de sancto Gemi.in tract.ban
nitorum.in tertia parte secũdi temporis. q.47.
vbi ipse dicit, ꝙ postquàm statutum ratione pa
cis habitæ ab offenso, mitigat pœnam, debeat
illa pax procedere ab illo, cui ius priuatum cõ-
petebat. arg. reg. eius est nolle. & reg. is po-
test. & quod habetur in.l.iuris gentium.§.si pa
ciscar.ff.de pact. Vnde subtiliter distinguit, ꝙ
aut fuit iniuria illata filio, per quam sola præto-
ria actio competit patri, & nõ filio; vt puta, quia
non competit pro verberatione, pulsatio-
ne, vel introitu domus ipsius filij, Et hoc casu
procedat opin.Bart. quia tunc pater, non filius
videtur principaliter offensus. Et ita intelligiť
dictum in filio. vt not. in.l.1.§.vsque adeò.ff.
eo.& quod traditur in.l.in personam.ff.de pac.
& per Bar.in.l.ambitiosa.circa prin.ff.de decre.
ab ord.fa. Sufficit enim tunc pax habita à pa-
tre, etiam si filius sit emancipatus. Dummodo
pater non sit vilis persona, respectu personæ fi-
lij. Si verò iniuria fit principaliter filio, quia
pulsatus, verberatus, vel in ipsius domum in-
troitum, pro quibus in dubijs ipsi filio competit
actio ciuilis.d.l.lex cornelia.in prin. & §.illud.

Et tunc sit vera opin. Ang.nam cum filius sit in
persona sua iniuriam passus, nõ potest hoc prin
cipaliter trahi ad patrem. vt.l.in bello.§.factæ.
ff.de capti.& post.re.l.nec vtilem.ff.ex quib.ca.
ma. Et sic non sufficit pax habita à patre; quia
pater talem actionem, licet possit exercere, ta-
men illã exercet nomine filij, & non suo; & sic
non est ille, de quo loquitur statutum. Facit.l.
si verò.§.de viro.ff.sol.mat. siue dicamus statu-
tum intelligi de offenso, siue de alio, de quo
actio vendicatur. Et hoc modo fortè posset
42 intelligi † .l.lucius ff.sol.matrimo. Aduerte ta-
men, quia si filius esset mortuus ex illa iniuria, li-
cet pater ex morte filij principaliter offendať,
potest tamen reddere pacem, & esset locus sta-
tuto, etiam si non esset hæres filij. Et ex præ-
dictis potest considerari quid iuris de pace fa-
cta à domino; & ab alijs personis principaliter
non offensis, de quibus dixi in primo artic. Et
vide ad prædicta Cyn.in.d.l.si non conuicij. Et
43 vtrum stante † dicto statuto, sufficiat de blasphe
mia habuisse pacem ab Episcopo, vel quòd quis
fuerit confessus sacerdoti, vide qđ latè dixi in
c.2.§.de maledi.in.3.q. & seq. Vtrum autem
44 priores dominorum, † vel antiani iniuriam fa-
ctam ciuitati possint remittere. Bal.tenet ꝙ nõ,
in.c.1.§.iniuria.de pac.iur.fir.in vsib.feud. per
.l.prohibere.§ planè ff.quod vi aut clam. Exi-
gitur ergo, ꝙ decuriones, vel consilium repræ-
sentans totam ciuitatem, illam remittat. Et præ
dicta notabis, quia quotidie eueniunt. Circa
quintum principalem articulum, vtrum per re-
45 missionem † iniuriæ, videatur remissa actio in-
iuriæ, seu pœna. Io. Andr. hic videtur distin-
guere, quòd aut principalis actio iniuriarum,
seu pœna, potest tolli sola dissimulatione, eo
quòd iniuriam passus illam sibi ad iniuriam nõ
reuocauerit; puta dissimulando, ludendo, aut
similes actus faciendo; quo casu videtur ipsa
actio remissa, per not.in.l.non solum.§.1.ff.eo.
& Instit.eod.§.fin. Sed si semel quis illam sibi
reuocauit ad iniuriam, & propter eam causam
citari fecit iniuriantem, hoc casu non tollitur,
nisi remittatur. Et ita potest loqui.d.l.non so-
lum.§.1.& quod not.in.l.si tibi.§.quædam. &
&.l.si vnus.§.pactus.ff.de pact. Et hanc etiam
distinctionem sentit Barto. in.d.l.non solum.
§.1. dicens, ꝙ sicut ex bono, & æquo ista actio
fuit inducta, vt.d.c.1. Ita ex quacunque æquita-
te ab initio tollitur. Vnde ego breuiter distin-
guerem, quòd aut loquimur de actione priua-
ta, seu ad priuatam vindictã. Primo casu.D.m.
in.c.1.§.de maledic. tenet quòd non intelligi-
tur remissa; & quia vt supra dixi in tertio artic.
rancorem, & odium quis tenetur remittere, sed
non actionem. Et ideò licet remittam ranco-
rem, non propterea sequitur, quòd remittam
actionem, & æstimationẽ iniuriæ. Quod mihi
placet. Limitando, prout supra dixi, secundum
opin. Io. Andr. puta si iam talis reuocasset sibi
ad iniuriam, ita quòd super ea aduersus iniu-
riantem fuisset lis contestata. Nam tunc per
risum, salutationem, pacis osculum, aut quid si-

mile non videtur actionem remisisse ad quam
tenebatur; sed solum odium, quod remittere
tenebatur, vt patet. 23. q. 4. c. cum in lege. &. 11.
q. 3. c. inter verba. Et idem dicit hic Io. Andr.
secundum Tancr. esse, si sola citatio facta sit de
iniuriante. arg. nota. in. c. relatum. & c. gratum.
ṡ. de off. deleg. Subdit tamen, q hoc de facili
non concederent doct. Vnde concludit, quòd
licet lęsus teneatur parcere quantum ad odium,
vt supra dictum est, ad quod etiam vide pul-
cherrimas authoritates, tàm veteris, quàm no-
ui testamenti, per Io. Andr. in. c. 2. de homicid.
lib. 6. in glo. 4. Lædens tamen satisfacere te-
netur, vt expressè probatur de pœnit. distin. 5.
c. fin. ad fi. Qui tex. secundum Io. And. contra-
diceret sibi ipsi, nisi sic intelligeretur. Et sic ex
45 prædictis patet, quòd licet aliqui velint, † quòd
per risum, salutationes, & similes actus videatur
remissa iniuria, Tamē intelligi debet altero ex
tribus modis, vel respectu odij, & rancoris; vel
ab ipso principio, quando non prouocauit ad
iniuriam, secundum Host. & Io. An. & sequitur
d. Anto. & D. m. Vel quãdo fuit facta plenaria
remissio. Prædicta tamen limitat hic singula-
riter. D. m. vt licet intelligatur remissa iniuria, &
ipsius æstimatio; tamen non intelligantur re-
missa damna, nec expensæ, quæ poterunt peti,
non obstante remissione æstimationis præal-
leg. c. 1. ṡ. eod. & hoc mihi placet. Sed melius
probatur hic in tex. nostro, & in. c. seq. vbi hæc
verba ponuntur vt diuersa. Et secundum præ-
47 dictam distinctionem pōt intelligi † quod not.
Bal. in. c. 1. in. §. iniuria. de pac. iura. fir. vbi di-
stinguit, quòd aut in foro pœnitentiali est facta
plena remissio, & non potest agi in foro iudi-
ciali. Aut est facta remissio rancoris solum, &
potest agi. Aut sumus in dubio, & idem dicit
tenēdum. s. quòd agi pōtest. quod vltimum in-
telligitur secundum prædictam distinctionem.
Secundo casu principali, an plena remissio, quò
ad æstimationem iniuriarum prosit, quò ad pu
blicam vindictam, breuiter dic quòd non. Ad
quod vide quod latius dixi in. c. qualiter. 2. ṡ.
de accus. in vndecimo artic. q. 92. Et not. quòd
48 ille † qui interrogauit iudicem, vt torqueret, &
puniret iniuriantem, si talis effectus per iudicē
secutus est, non potest agere postea actione in-
iuriarum; quia videtur voluntati suæ per vindi-
ctam publicam satisfactum esse, vt est tex. & ibi
not. in. l. sed si vnus. §. si ante iudicem. ff. eod.
49 Vnde debet esse † cautus qui adit iudicem, &
talia attentat. vt protestetur, quòd non intendit
sibi præiudicare respectu sui interesse, & ciuilis
actionis. Ad quod vide quod not. in. l. fi. ṡ. eo.

Capitulum. VIII. In Nostra.

S V M M A R I V M.

1 *Iurans statutum super non repetendis damnis, po-
terit expensas repetere.*
2 *Ciuitas potest condere statuta sine alia superioris
licentia.*
3 *Statutum alteri præiudicans, est strictissimè inter-
pretandum.*
4 *Expensæ, quando non veniant appellatione dam-
norum. & num. 14. Vbi quomodo differant
damnum, & expensæ. Et ibi declaratur opi.
Archid. & nu. 15.*
5 *Ex separatis non fit illatio.*
6 *Expensæ veniunt taxandæ, & moderandæ iudicis
arbitrio.*
7 *Ciuitas potest per suum statutum ligare, & præiu
dicare singularibus personis. De quo tamen
dic, vt ibi. & nu. 8. 9. 10. & 11.*
8 *Princeps sine causa nō debet auferre ius alterius.*
9 *Statutum vbicunque transit in contractum, est
irreuocabile. & nu. 10. & 11.*
10 *Statutum factum à ciuitate, quòd quicunque ve-
nerit ad habitandum, non teneatur per decem
annos soluere gabellas; an in præiudicium il-
lorum, qui iam uenerant ad habitandum, pos-
sit reuocari.*
11 *Princeps obligatur ex suo contractu.*
12 *Damni quot species sint: remissiuè.*
13 *Interesse, aliud intrinsecum, aliud extrinsecum.*
15 *Propriè, & strictè sunt interpretanda statutum,
pactum, & iuramentum præiudicatiuum.*
16 *Damnum vnde dicatur. Et quid dicatur dam-
num. ibidem.*

1 IN NOSTRA. Qui iurauit † statu-
ta super non repetendis damnis,
hoc non obstante expensas repe-
tere poterit. h. d. Vel sic, statutum
super damnis non repetendis, ad expensas non
extenditur. Primo ponitur decisa consul-
tatio. Secundo, responsio, ibi, cum igitur.
2 Not. primo, quòd ciuitas † potest condere sta-
tuta sine alia superioris licentia. de quo plenè
per. d. Pet. de Anch. in repet. c. 1. ṡ de constitu.
& per Bart. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur.
3 Secundo not. quòd statutum † alteri præiudi-
cans, est strictissimè interpretandum. Et ideò in
4 tali statuto appellatione damnorum † non ve-
niunt expensæ; quia licet veniant sub lata signi-
ficatione damni; tamen non propriè, & strictè.
Et talia statuta non debent extendi ad latam si-
gnificationem, vt in iuribus vulgatis. Nec etiam
iuramentum, quatenus venit in præiudicium iu
ris communis, seu alterius. vt in. c. ad nostrā. 3.
& c. quintauallis. ṡ. de iureiuran. Tertio not.
5 quòd ex separatis † non fit illatio. ad idem c. cū
translationem. ṡ. de off. lega. & ibi allegaui alia
6 iura. Quarto not. ex fi. quòd expensę † veniunt
taxandę, & moderandę iudicis arbitrio. de quo
in. c. finem. ṡ. de do. & contu. & in. c. calumniā.
ĵ. titu. proxi. & ibi fortè videbimus. Vltimo
7 not. quòd ciuitas † potest per suum statutum li-
gare, & præiudicare singularibus personis.
Contra qd' fortiter obstat quod not. glo. sing.
in. l. 2. C. quæ sit long. cōsuet. & quod not. in. c.
cum omnes. ṡ. de constit. & in reg. id quod no-
strum. de reg. iur. Non enim ad aliquem infe-
riorem, sed solum ad Principem spectat pote-
8 stas auferendi ius alterius. Quinimò & †. ipse
princeps

princeps ſine cauſa non debet auferre. vt not. in
.c. quæ in eccleſiarum. ſupra de conſtit. & .l. fin.
C. ſi contra ius vel vti. pub. & in cle. paſtoralis.
de re iudi. Sed propter hæc, & ſimilia contra-
ria tex. noſter legitur duobus modis. Vno mo-
do, quòd cum eſſet diſcordia inter populum, &
milites Brixien. multa hinc inde damna fuerũt
illata, & etiam propter eam cauſam multæ factę
fuerunt expenſæ; ſed tamen cum ſedata diſcor-
dia, damna hinc inde repeterentur, & fortè ꝑ-
pter eam cauſam eſſet timor noui ſcandali, &
diſcordiæ, commune Brixien. pro bono pacis
& concordiæ ſtatutum edidit, quòd talia dam-
na non poſſent repeti. Quod ſtatutum fuit etiã
iuramento firmatum. Et ſecundum hanc poſi-
tionẽ, verbum à communi, poſitum in tex. de-
terminat verbum editum poſitum in tex. Præ-
dicto aũt ſtatuto, & iuramento non obſtante,
dicitur hic, ꝙ expenſæ poſſunt repeti; quia non
veniunt appellatione damnorum. Nec obſtat
contrarium, quia tex. noſter debet intelligi ſm
Inno. quòd huic ſtatuto ſingulariter ciues con-
ſenſerunt; aliàs non valuiſſet ſtatutum in præiu-
dicium ſingulorum. Facit quod not. in reg.
quod omnes tangit. de reg. iur. lib. 6. Sed dicit
D.m. hic, ſe dubitare, an iſte communis intelle-
ctus ſit verus. Nam cum in prædicta ciuitate
Brix. eſſent infantes, & mulieres quę non vocan
tur ad vniuerſitatem, non debuit ſtatutum tale
illis eſſe obnoxium. arg. d.c. cum omnes. & .l. 2.
ff. de mag. conuen. Vnde vt valeat ſtatutum in-
diſtinctè ſuſtinendo prędictum intellectum, di-
ci poteſt ſecundum eum, quòd potius ſtatutum
de facto emanauit, & valebat, quàm de iure. Et
ad prædicta vide quę latius dixi de collegijs in
.c. cum dilecta. ſupra de exceſſ. præla. Vnde præ
ſuppoſita validitate ſtatuti, quærebatur nunc,
an poſſint repetere expenſas. Nam communi-
ter iſtæ ciuitates cum ſubtrahunt ſe de facto ab
obedientia ſuperioris, vſurpant ſibi iura princi-
pis, & de facto faciũt ſeruare ſtatuta, quæ quan-
doq; de iure non valent, nolẽtes, & pœnam im-
ponentes, ſi quis in dubitationem deduceret
ſtatutorum validitatem. Eſt tamen fatendum,
ꝙ prædicta fuit iuſta cauſa faciendi dictum ſta-
tutum, propter tollendum ſcandalum, propter
quod mouendum princeps poteſt talia, vel ſi-
milia ſtatuta facere, per not. in .d.c. quæ in eccle-
ſiarum. & .d.l. fin. C. ſi contra ius vel vti. pub.
Secundo modo principaliter legitur, quòd ſe
data concordia, ne propter repetitionem dam-
norum, & expenſarum, quæ ciuibus videbatur
ſatis grauis, & oneroſa, noua diſcordia oriretur,
commune fecit ſtatutum, per quod obligauit ſe
ad contributionem, & refectionem dictorum
damnorum, & expenſarum. Sed cum poſtea ta-
le ſtatutum videretur ipſi ciuitati nimis onero-
ſum, & præiudicatiuum, de nouo fecit ſtatutum
de non repetendis ipſis damnis à communi. Et
ſecundum hunc intellectum, verbum à commu
ni, determinat participium petendo, vel reci-
piendo, vt ſit ſenſus, quòd ſtatutum fuit editum
de non petendo, vel recuperando damna à com
muni, licet prius ad id ſe obligaſſet. Vnde hoc
non obſtante, determinat hic tex. quòd poſſit
quis repetere expenſas. quod intellige ſecundũ
formam prioris ſtatuti; & iſte intellectus iudi-
cio meo magis conſonat literæ, per tex. in fi. dũ
dicit, ſatisfactionem contribuant. Sed contra
9 hunc intellectum opponit. D.m. vbicunq; † ſta-
tutum tranſit in contractum, eſt irreuocabile,
vt not. in .c. nouit. ſupra de iudi. traditur in .c. 1.
de conſtitu. lib. 6. & per Bar. in .l. omnes populi.
ff. de iuſt. & iur. & probatur in .l. quod ſemel. ff.
de decret. ab ord. fac. vbi dicitur, quòd ſi ciuitas
10 facit † ſtatutum, quòd quicunque venerit ad ha-
bitãdum ibi, nõ teneatur per decem, aut viginti
annos ſoluere gabellas, aut pręſtantias, quòd
talis ciuitas in præiudicium illorum, qui iam ve
nerunt ad habitandum, non poteſt ſtatutum
tale reuocare, cum iam tranſierit in contractũ,
vel quaſi. Sol. quidam dicunt, ꝙ illud habet lo
cum, quando ſtatutum fieret in fauorem non
ſubditorum. Sed iſtud habet locum, quando
ſtatutum ſolum ſubiectorum fauorem reſpice-
ret. Et ſic communiter intelligitur dictum ſin-
gulare Inno. hic dicentis, quòd commune non
eſſet hic naturaliter obligatum, ſi non tenere-
tur pro damnis ſingulorum. vt .l. ſicut ff. quod
cuiuſque vniuer. Ad quod vide quod dixi in .c.
dilectus. 2. ꝟ. de ſimo. & in .c. dilecta. de exceſſ.
pręlat. vnde cum ipſum eſſet ſolum obligatum
vigore ſui ſtatuti, potuit contraria voluntate il-
lud ſtatutum tollere. arg. c. 1. ꝟ. de reg. iur. Sed
dicit. D.m. quòd hæc ſolutio videtur ſibi nimis
generalis. Vnde dicit, quòd hoc ſtatutum tran
ſit in contractum, ſeu quaſi cũ ſubdito, vt non
poſſit amplius reuocari. Nam cum ipſe prin-
11 ceps † obligetur ex ſuo contractu. vt in .c. 1. de
probat. fortius ipſum commune, quod non ha
bet tàm potẽs ius, debet obligari. Vnde reſpon
dendo ad contraria, dicit ipſe, quòd intelligit,
& reſtringit dictam ſolutionem, & intelligit
tex. noſtrum, quòd ſtatutum adhuc non tranſi-
uerat in contractum, vel quaſi; vt quia fuit ſim-
pliciter editum in vniuerſitate de obligando
ipſum commune, & nihil actum fuit ex parte
ſingulorum, ita quòd poſſint prætendere inter-
eſſe, & dicere ſe deceptos; quia poſſunt redire
ad priſtinas actiones. Et per hoc dicit intelle-
ctum iſtius cap. clarum eſſe, & remittit ſe ad
not. per eum in .d.c. nouit. Ego arbitror, quòd
planus intellectus huius cap. & clara reſponſio
ad contraria ſit, quòd poſito, ꝙ tale ſtatutum
tranſijſſet in cõtractum, vel quaſi, tamen valuit
reuocari; quia conſenſerunt illi, de quorum præ
iudicio agebatur, vt hic colligitur ex tex. in eo
quòd loquitur ex præcedenti intellectu. Glo. 1.
colligit, infert, & diſtinguendo proſequitur ma-
teriam damnorum, & expenſarum, & ſubdiſtin
12 guit † ſpecies damni, & adaptat prędicta ad tex.
& in fi. concludit. In eadem glo. ibi, quoddam
dicitur extra rem, not. hanc glo. Et eandem di-
13 ſtinctionem facimus de intereſſe; quia † aliud
intrinſecum, & aliud extrinſecum. vt traditur in
.l. ſterilis. allega. in glo. & aliquid tangit Bart. in

.l. ſi

.l.si pœnam.ff.de verbo.oblig. In si glo.dic,habes igitur ex tex. & ex glo.ꝙ appellatione dãni
14 †non venũt expensæ. Archid.rñ.2.q.1.in primis. super verbo damnum. tenet contrarium, quia damnnm dicitur à diminutione patrimonij. vt.l.3.ff.de dam.infec. Sed expensæ imminuũt patrimonium, vt.ff.de iur.do.l.si is qui.§. qnod dicitur. Sed ego dico, quòd propriè, & strictè,appellatione damni non veninnt expensæ,quia magna est differentia inter damna, & expensas. Nam damnum,semper est diminutio patrimonij. Expensę verò non semper minuunt patrimonium. Imò quandoq; augent,vt puta,si expendi in faciendo agrum sterilem fructuosum,aut aliquid simile faciendum, propter quod res modici valoris longe est effecta ꝓciosior,quàm esset ipsa res vnà cum expẽsis. Præterea dãnum contra volũtatem nostram cõiter fit,vt dicam in.c.seq. Sed expensæ, vt plurimũ à voluntate nostra procedunt; licet quandoq; volnntariam,quandoq; vtilem, & quandoq; necessariam causam habeant. Præterea aliter appellãtur, & aliter in communi vsu accipiuntur damna, & aliam deriuationem habẽt, quòd appellentur damna. ergo licet expensæ quandoq; eo qđ diminuunt patrimonium,sub lata significatione veniant;non tũ propriè, & strictè. Et
15 ideò in statuto pacto, † & iuramento præiudicatino, quę oĩa propriè, & strictè sunt interpretanda,appellatione damni non veniunt expensæ,vt est tex. hic. quanuis vt dixi, latè appellatione damni comprehendantur. Et ita procedit opin. Archid. Pro quo facit.l.sancimus.C.de iudi.& auth.& qui iurat.C.de bo.auth.iud.pos. .l.inter quos.§.fin.ff.de dam. infec. Et pro intellectu istius ver. damnum, dic vt supra dixi,
16 quòd † damnum dicitur à diminutione rei, seu patrimonij.vt.d.l.3. Et ita etiam est apud grãmaticos.& tenet Io. And.in reg.delictũ.de reg. iur.lib.6. super tex. & traditur in.c.si canonici. de off.ord.lib.6.& idem ad Spec.in addit.in tit. de empt.& vend.§.nunc dicendũ.ver.vbi autẽ. Dicitur etiam amissio lucri iam radicati tex. & ibi Bal.in.l.cum te.C.de do.ante nup. & Bal.in repet.l.si mulier.ff.sol.matrimo.col.11. Facit .l.liberto octingenta. ff.de bon.liber. Dicitur etiam quandoq; amissio lucri, & non radicati; sed cessantis, per.l.non amplius.§.si certum.ff. de lega.1. Sed non propriè, vt dicit Gas. Cal. Pro quo facit.l.proculus.ff.de dam.infe. & qđ not. in.l.1.§.1.ff.de aqua plu. arcen. Et ideò consueuit dici, ꝙ non patitur damnum,qui excluditur à lucro.vt not.in.l.nemo.ff.pro soc. & d.l.1.§ sicut.ff.de aqua plu.arc. &.l.si is qui.§. fina ff.de furt. Vnde dicit tex.in.l.fin.C.de codicil. non est eadem, parq; ratio damna sentire,& lucra non capere. Quandoq; etiam dãnum,paupertas appellatur, vt.C.de fabric.l.iure.lib.11. Quandoq; etiam iniuria, & quandoq; iactura appellatur; vt est tex.in.c.sequen. Et quando damnum est graue, appellatur detrimentum, vt not. glo.12.quęst.2.c.si episcopus. Et hæc notabis, quia vtilia sunt ad interpretationem statutorum, priuilegiorum, & contractuum.

Cap. IX. Et Fin. Si Culpa.

SVMMARIVM.

1 *Ad damni emendam ex sola culpa,& negligentia quis tenetur,etiam de iure canonico. Intellige tamen vt ibi,& nu.seq. Et an ex culpa leuissimã,nu.15. Quod intellige,vt nu.17.*

2 *Indefinita æquipollet vniuersali.*

3 *Damnum quis dicitur inferre principaliter duobus modis.*

4 *Culpa quotuplex sit,remissiuè. & nu.18. Et ibi etiam quot modis interueniat.*

5 *Agentes,& consentientes, etiam de iure canonico, pari pœna puniuntur. Et ibi ad quam pœnam.*

6 *Statutum loquens de committente delictum, non comprehendit opem præstantem.*

Opem præstare,& delictum committere,diuersa sunt;ibidem.

7 *Peritiæ professores ob eorum imperitiam damnũ dantes,tenentur ad damni æstimationem. Et ibi infert contra medicos.*

Et contra Aduocatos,num.8. Et ibi quòd etiam amittant salarium,& remoueantur.

Et contra Procuratores,num.9. Et ibi, quando etiam teneatur de leuissima culpa.

Et contra Notarios,nu.10. Et nu.11.quid quando tales personæ non sunt soluendo.

12 *Damnum quandoq; iniuria appellatur. Et ibi in quo differat ab iniuria,& iactura.*

13 *Pro damno dato ab animalibus,ad quid teneatur dominus.& nu.26.remissiuè.*

Et quid si ab infantibus,& furiosis, sub nu.15.

14 *Damni occasionem dans,quando teneatur ad damnum.& nu.28.*

16 *L.si infans.ff.de rei vend.intellectus.*

19 *Iniurians, vel percutiens vnum, volens alterum percutere, seu iniuriam alij inferre, an,& quando excusetur. Hinc concordantur.*

L.eum qui.ff.de iniur. Et

L.si cum seruo.ff.eod.tit.

20 *Conuicians aliquem,an,& quãdo teneatur actione iniuriarum,vsque ad nu.25.inclusiuè.*

21 *Accusans,si vtitur iure suo, nemini dicitur iniuriam inferre.*

22 *Libellans si narrat in libello aliquod conuicium diffamatorium,tenetur actione iniuriarum.*

23 *Bastardus regulariter non potest promoueri ad publicos honores.*

24 *Verum quod non est, & quod probari non potest, paria sunt,quò ad forum contentiosum.*

25 *Calumniari,vel iniuriari præsumitur, qui nõ probat conuicium contra aliquem prolatum.*

27 *Tituli ad leg.aquil.de pauper.& de noxal. in quo differant:remissiuè.*

29 *Causa remota, quando est ordinata verisimiliter ad causatum,attenditur.*

30 *Iniuriarum actio,quanto tempore duret.*

SI CVLPA. Propter dictorũ
pluralitatẽ, communiter nõ summatur, & communiter etiam non
diuiditur. Sed iudicio meo congruè diuidi potest in tres partes principales.
In prima parte ponuntur plur delicta, quando
quis per seipsum facto, vel opere, culpa, aut dolo damnum dedit. In secunda tractat de damnis per animalia illatis. Et ad quid dominus
animalium teneatur. In tertia, declarat, quando teneatur ille qui dedit damni occasionem.
secunda ibi, quòd si animalia. tertia ibi, sanè.
1 Not. primo, quòd ex sola culpa, † seu negligentia tenetur quis, etiam de iure canonico ad emendam damni, et præter ipsius voluntatem contingentis. Et dicit hic. D.m. quòd cum hæc litera loquať de illis, qui de culpa, & negligentia
tenentur, sequitur, quòd debet intelligi de qua-
2 libet culpa; quia indefinita † æquipollet vniuersali, vt traditur in.c.vt circa. de elect. lib. 6. ergo
& de leuissima culpa quis tenetur. Ad quod allegat tex. in. l. in lege aquilia. ff. ad leg. aquil. Sed
tu dic, vt dixi in.c. si quis. supra eod. vbi dixi, ꝙ
hoc est verum, si esset culpa leuissima in committendo, secus si in omittendo. & vide quod
ibi dixi. Et ex prædictis infert. D. m. ꝙ etiam
in foro animæ tenetur quis ad emendam, etiam
pro leuissima culpa. Cuius contrarium tenuit
Innoc. in.c. sicut dignum. ꝟ. de homicid. de quo
dic, vt dixi in.c. si egressus. &.c. si quis domum.
supra eod. Secundo not. quòd duobus modis
3 quis principaliter † dicitur damnum inferre.
Vno modo per iniuriã, hoc est per dolũ. Alio
modo per culpam, quæ etiam quandoq; negligentia, & imperitia appellatur. Et quandoque
4 culpa † est lata, quandoq; leuis, & quãdoq; leuissima. de quo dic, vt dixi in.c. si quis domum.
supra eod. Et aduerte, quia quandoq; culpa
præcedit, vt in.c. 2. &. 3. supra eod. & in. l. qui occidit. & l. qui foueas. ff. ad leg. aquil. Quãdoq;
interuenit in ipso actu, vt in medico qui imperitè secuit, vt. l. qua actione. §. fina. cum. l. seq. ad
leg. aquil. & Instit. eod. §. præterea. &. §. imperitia. Quandoq; sequitur actum; exemplum in
medico, qui bene secuit, sed incuratum reliquit
vt. l. idem iuris. ff. ad leg. aquil. Facit. c. 2. supra
eod. in quantum dicitur ibi, quòd ille non operuit, nec manifestauit) Tertio not. ibi, opem
5 tulisti, † quòd etiam de iure canonico præstans
opem principali tenetur ad æstimationem damni; Et etiam tenetur criminaliter ad pœnam, &
ad publicam vindictam; quia agentes, & consentientes &c. vt. c. 1. de offi. deleg. Et vide quod
not. in. l. is qui opem. ff. de furt. Aduerte ta-
6 men, quòd statutum † loquens de committente delictum, cum debeat propriè, & strictè interpretari, vt dixi in.c. præceden. non comprehendit præstantem opem. Nam aliud est delictum committere, & aliud opem præstare,
vt hic est tex. vbi hæc duo ponuntur vt diuersa,
& ita Bal. in. d. l. is qui opem. Et ad hanc materiam vide quæ dixi in.c. qualiter. 2. ꝟ. de accusa.
in vndecimo artic. principali. q. 19. & in.c. ad
audientiam. supra de homic. in septimo princi.
articulo. q. 63. Quarto not. ibi, imperitia, tex.
7 optimum contra medicos, & omnes alios † alicuius peritiæ professores, quia si per eorum imperitiam aliquod datum damnum sit, tenẽtur
ad æstimationem illius damni. Facit. l. illicitas
prope fin. ff. de offi. præsid. & quod not. in.c. ad
aures. supra de ęta. & qual. & in.c. tua. supra de
8 homic. Ex quo infertur, ꝙ aduocatus qui ex
sua Imperitia, damnum clientulo intulit, fortè quia vel perdidit causam, vel expensas amisit, tenetur ad æstimationem illius damni. et
hoc tenet hic. D.m. & in.c. calumniam. infra
tit. proximo. & alibi Dyn. dicit, ꝙ aduocatus
qui propter imperitiam remouetur, perdit salarium, & tenetur parti ad interesse. primum
probatur arg. illius tex. secundum probatur
hic in tex. nostro, & quod not. in. l. 2. ff. quod
cuius. vniuersi. & l. si quis domum. §. celsus.
ff. loca. & quod statim dicam de procuratore. Secundo etiam infertur, quòd procura-
9 tor, cuius imperitia † clientulus, seu principalis, damnificatus est, tenetur ad interesse, vt
not. Bart. in. l. eum qui. §. fin. ff. de fur. vbi dicit,
quòd tenetur etiam leuissima culpa, per. l. à procuratore. C. mandat. Et hoc verum, quando
mandatur illud, quòd requirit exactissimam diligentiam, vt iudicium; quia illud recipiendo videtur asserere se peritum, vt. d. l. à procuratore.
& not. Dyn. in reg. imperitia. de reg. iur.
Sed si mandaretur aliquid, quod non requirit
tantam diligentiam, tunc tenetur de lata, vel leui culpa pro tali re, cuius mandatum suscepit,
secundum ꝙ natura ipsius rei exigit diligentiã,
& secundum quam quis tenetur de leui culpa.
Si verò mandaretur aliquod, quod nullam requirit diligentiam; vt puta, quia quilibet sciret
illud facere, vt portare vnã epistolam, vel quid
simile, non tenetur nisi de dolo, & lata culpa, vt
d. l. eum qui. §. fina. Nisi fortè pro tali mandato
reciperet pretium, vel talis rei custodiam susciperet, vt ibi per Barto. Tertio infertur, quòd
10 notarius, † cuius imperitia contrahentes læsi
sint, tenetur ipsis contrahentibus ad interesse,
tex. est notabilis in. l. fi. C. de magist. conueni.
Et aduerte, quia si aduocatus, procurator, vel notarius sunt soluendo, tenentur vt dixi, parti ad
interesse. Sed si non essent soluendo, posset
11 † pars damnificata aduersus aliam partem petere in integrum restitutionem ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. l. ait prętor. & per
totum tit. ff. ex quib. cau. ma. Et hoc tenet expressè. D.m. & docto. in.c. 2. ꝟ. de restit. in inte.
post glo. pen. per. l. eleganter. §. si dolo. Quod
tamen qualiter intelligatur, dic vt ibi dicit per
docto. quia nunc venit ad mentem. Quinto
not. ibi, iniuriam, vel iacturam, quòd damnum
12 quandoq; iniuria appellatur; & ratio descendit
ex ijs quæ dixi supra in rub. quia omne, ꝙ non
iure fit, dicitur iniuria. Sed damnum non iure
infertur, ergo dicitur iniuria. Est tamen differentia inter hæc; quia iniuria habet se magis generaliter, quàm verbum damnum. Nam potest

quis iniuriam inferre absq; damnò, prout dam
num est diminutio patrimonij, vt in.c.preced.
Item est differentia inter iacturam, & damnum
secũdum deriuationes grãmaticorũ; nam iactu
ra est, quam patimur ex voluntate nostra; dam-
num sine voluntate nostra. Et sequitur Archid.
& Io. And.in.c.quia sæpe.de elect.lib.6. Con-
tra quod dictum facit tex. noster; quia si quis
voluntate sua iacturam passus esset, non posset
repetere æstimationem, vt in reg. damnum. de
reg.iur.lib.6. Cuius contrarium hic dicitur.
Sed potes dicere, ꝙ dictum Archidia. procedit
strictè, & propriè; sed latè, prout iactura signifi-
cat damnum, procedit tex. noster. Sexto not.
13 ex secunda parte, ꝙ pro damno dato † ab ani-
malibus, dominus tenetur ad æstimationem,
vel ad dãdum animal pro noxia. Quam electio-
nem habet dominus, si non fuit in culpa. Secus
si fuit in culpa. de qua materia dic, vt latius dixi
in.c.si quis domum.ẽ.eod. Vltimo not. quòd
14 non quilibet qui occasionem † damni dedit,
tenetur ad damnum; sed ille solum, qui ipsam
dedit culposè. de quo in glo.fin. Glo. 1. colli-
git notabile ex tex. ex quo infert ad decisionem
trium quæstionum, & interserit, an propter dã-
15 num illatum quis teneatur † culpa leuissima. In
eadem glo. ibi, infantes, & furiosi, dic, licet doc.
vbique sequantur hoc. tamen ego arbitror
hanc glo. & iura in ea allegata procedere in in-
fantibus, & furiosis liberis. Secus si essent ser-
ui, & damnum intulissent; quia saltem noxali
actione de pauperie teneretur dominus, vel
emendare damnum, vel dare ipsos seruos pro
noxia. Nam si hoc esset in cæteris animalibus,
quæ omnino rõne carent, eadem ratione debet
esse in infante, & furioso. Quamuis glo. videa-
tur sentire contrarium. in.l. quinta. §. iniuriarũ.
16 ff. ad leg. aquil. per.l.si Infans. † ff. de rei vendi.
Sed intelligo illam legem, & omnia similia iura
in personis liberis, non seruis. In eadem glo.
ibi, ad sui defensionem, dic, dummodo id agat
cum moderamine inculpatæ tutelæ; ita ꝙ culpa
non possit ascribi. de quo latè per Bal. & docto.
in.l.vt vim. de iusti. & iur. & per Zaba. in clem.
vni. de homicid. In eadem glo. ibi, leuissima,
17 dic, † intellige in committendo, vt dixi supra in
notab. & in.c.si quis domũ.ẽ.eo. In fi. glo. dic,
& ratio est; quia tunc potius ascribitur casui,
quã alicui culpæ. & ideò non tenetur, vt dixi in
d.c.si quis domum. Glo. 2. colligit notab. ex
tex. & fortificat per multa iura. dic de materia,
vt in iuribus in ea allegatis, & in iuribus allega-
tis supra in tertio notab. Glo. 3. tractat, quali-
ter quis tenetur de culpa, siue imperitia, seu ne-
gligentia. Et quia quælibet imperitia, seu ne-
18 gligentia ascribitur culpæ; & culpa est † multi-
plex, lata, leuis, & leuissima; q̃liter quis teneat
in prædictis, dixi latè in.d.c.si quis domũ. Et
aduerte etiam ad glo. quod dixi supra in secun-
do notab. Glo. 4. in prin. colligit notab. exem
plificat, opponit, & non soluit. & concludit, &
deinde format tres quæstio. & soluit. In eadem
glo. ibi, cum seruo, dic pro concordia. d.l.si cũ

seruo. & iurium præcedentium, ꝙ aut aliquis
19 intendebat † alicui iniuriam inferre, & intulit
alteri, & nõ excusatur; ea ratione, quia in eo erat
animus iniuriandi; & ita loquitur.l.cum qui. al-
lega. in glo. cum simi. Aut quis nõ intendebat
alicui iniuriari, & hoc casu, licet vnum vellet
percutere, puta seruum, vel filium ad castigan-
dum, vel emendandum, & alium percusserit,
non tenetur; ita loquitur.l.si cum seruo. In ea-
dem ibi, quoties conuicium dicitur, docto. hic
tractant illam notabilem, & quotidianam quæ-
20 stionem. Vtrum ille qui † contra aliquem pro-
tulit conuicium, fortè dicendo ipsum furem
adulterum, bastardum, cucurbitum, gilbum, vel
quid simile, teneatur actione iniuriarũ. Circa
quem articulum ex mente Hosti. & Io. An. hic,
Pet. & Cy. & aliorum in.l.si non conuicij. C. eo.
possumus distinguere, ꝙ aut id quod dicitur
est verum, vel falsum, vel est tale, quod non
potest probari. Primo membro distingue tres
casus. Primus est, quando reipublicę interest
tale crimen detegi, & puniri; vt puta, si vocauit
furem, adulterum, vel homicidam. Secundus,
quando interest detegi, sed nõ puniri. Tertius,
quãdo neutrum interest. Primo casu, aut quis
talia conuicia dicit, accusando, vel denũtiando
ad finem, vt talia delicta puniantur. Et hoc ca-
su, si probat, nõ tenetur. vt in.l.eum qui. & l.qui
reipublicæ. ff. eod. & l.pen. C. eo. Et idem dicen
dum est, quando talia conuicia diceret excipien
do, vt eum fortè repelleret à testimonio, ordine,
vel beneficio, vt not. in simili in.c.super ijs. sup
21 de accus. Nã cum talis † accusans, vel deferens
eum, vtatur iure suo, nemini videtur iniuriam
inferre. vt.l.iniuriarum. §. 1. ff. eod. & l.nemo
damnum. ff. de reg. iur. & supra de elect.c.cum
vulterana. & qđ not. in.l.gracchus. C. de adult.
& l.in ijs. ff. sol. matrimo. Et vide quod not.
Innocẽ. in.c.solicitudinem.ẽ. de appellat. Aut
quis solum id facit, aut dicit solum ad infaman-
dum, non accusando, denuntiando, nec exci-
piendo, & hoc casu cum talis infamator non vi
deatur iustam habere cãm, tenetur actione iniu
riarum, vt not. in.l. 3. & l.pen. C. eod. 6. q. 1. c.
ex merito. & c. deteriores & tenet Hosti. & Io.
Andr. Quod tamen ego singulariter limitaui
in.c. 1. ẽ. eod. in fi. secundi casus principalis;
videlicet, si modo non prouocatus conuicium
dixit. Secus si ab altero sibi conuiciante ipse pa-
riter incontinenti conuicium dixit, & quod di-
xit, verum erat; nam tunc non tenetur per ra-
tiones, quas ibi dixi. Et ex prædictis sequitur,
22 ꝙ si aliquis narrat † in libello aliqđ conuiciũ, ꝙ
habeat aliquẽ diffamare, & nõ ad principalẽ suã
intẽtionẽ, ꝙ talis teneatur actione iniuriarum,
licet verũ dicat. Ita intelligo quod not. Bart. in
.l.apud labeonem. §. si quis libellans. ff. eod.
Secundo casu, quando solum interest reipubli-
cæ tale conuicium detegi, sed non puniri.
Exemplum, si aliquis vocat alium leprosum,
vel alio modo infectum. Et hoc casu po-
test similiter distingui, quòd aut hoc dicit
denuntiando reipublicæ, vel Episcopo, vel
alijs

alijs ad finem, vt caueant, ne inficiantur per
contagionem,& hoc casu non tenetur. Aut so-
lum dixit ad iniuriam,& contumeliam illius, &
tunc tenetur. arg.iurium supra allegatorum.
Tertio casu, quando in nullo interest reipubli-
cæ,nec detegi,nec puniri. Exemplum,si vocat
eum cucurbitum,vel gilbum,seu bastardum,&
tunc aut nulla occurrit iusta ratio, propter quã
hoc faciat, sed solum hoc facit ad diffamandũ;
& tunc tenetur per iura supra allegata. Aut oc-
currit aliqua iusta ratio, vt puta, vt ipm emen-
det,vt fortè,quia gilbosus est, aut multum de-
formis,& quotidie vadit vagizando, & hoc ca-
su non tenetur. Simile etiam in bastardo,si hoc
dicit,vt illum ab hæreditate repellat; quia hoc
licitum est cum veritate dicere,vt.c.causam quę
& in.c.lator.ꝫ.qui fi.sint leg. Aduerte tamen,
quia in bastardo potest dici,quòd intersit rei-
publicæ,nè fortè promoueatur ad publicos ho
23 nores,† ad quos regulariter promoueri non po
test. vt.l.spurij.ff.de mune.& hono. Vel etiam
vt non promoueatur ad ordines, aut beneficia
ecclesiastica,vt supra de fi.pręsbit.per totum.
Et ad prædictos etiam duos casus,hunc, & præ
cedentem potes adaptare limitationem, quam
posui in fi.primi. Circa secundum membrũ,
quãdo id quod dixit nõ est verum, vel non põt
24 probari;quia videntur hæc paria, † quò ad fo-
rum contentiosum. Facit.l.duo sunt.ff.de te-
sta.tut. & quod not.in.c.2.ꝫ.de offic.ord. & in
.c.ex tenore.in fi.&.c.quæsitum.in fi.ꝫ.de tem.
ord. & hoc casu tenetur; quia qui non probat
25 tale conuicium † in contumeliam alterius pro-
latum, calumniari, vel iniuriari præsumitur.
2.quæst.3.c.calumniator. & seq. Et facit qđ
legitur,& not.in.c.super his.ꝫ.de accusat. & in
.c.1.§.fin.de elect.lib.6. & ibi glo.in.c.pia. in
fi.de except.lib.6. Not.Bar. de Salice.in.l.non
ideò minus.C.de accusa. Et hoc procedit etiã
si per viam exceptionis is proposuit aliquod
crimen, vel aliquem defectum non verum, vel
non probauit. Ad quod vide plenè per Oldr.
consi.53.quod incipit,consueuit dubitari. Et
adde ad ea quæ dixi de eo qui ad iudicium cri-
minale, vel ciuile aliquẽ trahit per calumniam,
in.c.1.ꝫ.de calum. Aduerte tamen, quia qui-
dam alij legistæ distingunnt,quòd aut dixit cõ-
uicium,de quo poterat quis accusari, & non te-
netur,si verum dixit,vt.d.l.eum. Aut de eo,de
quo non poterat accusari, nec sua culpa con-
tingit, sed diuino iudicio;videlicet,si dixit clau
dum,gilbum,vel pauperem, & tunc etiam si ve-
rum dixit, tenetur; nisi probet quòd non dixit
animo iniuriandi. Et hanc opinionem tenebat
Dyn. alij verò aliter distingunnt. Sed tu dic
vt supra dixi. In eadem glo. ibi, & aliud scias,
dic de hoc,vt dixi supra in rubr. In eadem glo.
ibi,dissimulatione, dic vt dixi in.c.olim. supra
eod. In fi.glo. dic, vt dixi in.c.si bos.ꝫ.eod.
Glo.super ver.animalia.ad declarationem secũ-
dæ partis principalis tex.nostri,quærit,qualiter
26 pars tenetur pro damno † illato ab animalibus
suis. Et distinguit inter aĩalia mãsueta, & fera.
Et subdit quę dicantur fera. de qua materia ẽt
plenissimè dixi in.d.c.si bos. supra eod. De-
27 inde glo. in fi. ponit quæ differentia † sit inter
titulum leg. aquil. & titulum de pauper. & tit.
de noxal. dic vt in ea. In glo. super ver. non
curasti.in fi. dic etiam de hac materia, vt latius
dixi in.c.si bos.vbi tradidi,qua actione tenet̃,&
an actione edilitia,& ad quantum tenetur. In
glo.penult.in fi.dic circa hanc materiam,vtrum
28 ille † qui occasionem damni dat,damnum dedis-
se videatur,distingue,quòd aut quis dabat ope
ram rei illicitæ,& procedit dicta reg. vt in c.de
cætero.supra de homici. & in.c.sicut nobis. de
testib. & ibi glo. & Hostien. in.l.item mella.
§.1.ff.ad leg.aquil.&.l.nihil.ff.ad leg.cornel. de
sicar.50.distinct.c.centum. Quod est verum,
quãdo est propinqua,& ordinata ad illud,& ita
debent intelligi illa iura, & tex. noster. Secus
si remota, & non ordinata ad illud. vt.l.2.ff.de
furt.&.l.qui iniuriæ. eod.tit. Facit quod not.
in c.petrus.ꝫ.de homicid. & quod dixi in.d.c.
de cætero. in fi. Aut quis dabat operam rei li-
citæ,& tunc aut adhibet diligentiam,quam de-
bet,& non tenetur, vt hic. &.23.quæst.5.c.de
occidẽtis.not.glo. & Host.in.d.c.sicut. & not.
in.l.si putator.ff.ad leg.aquil.§.item si putator.
secundo respon. Aut non adhibet diligen-
tiam,quam tenetur, & tunc aut dat occasio-
nem damni proximam,& videtur damnum de-
disse,vt in iuribus in glo.allegatis. & in.d.l.si pu
tator.primo respon. Aut remotam,& talis nõ
videt̃ dedisse damnum. vt.ff.loca. in.l.qui do-
mum.in.c.exhibita. supra de homici. Exem-
plum de fabro, qui fecit cultellos,cum quibus
aliquis fortè postea interficitur, & de fabro qui
facit fenestram,per quam quis se præcipitauit.
Facit quod dixi in.d.c.de cætero. in fi. Et hoc
29 verum,nisi causa remota † esset ordinata veri-
similiter ad causatum, ita quòd propter ipsam
ordinationem, & consequentiam causari præ-
stans causam remotam, videtur habuisse ani-
mum ad causatum. Et ita potest intelligi.c.præ-
sbiterum. supra de homicid. Et ad hanc ma-
teriam vide quæ latius dixi supra in.c.ad au-
dientiam. de homicid.in septimo principali ar-
ticulo.quæstio.42. & alijs pluribus sequentib.
quasi vsque in fi. Postremo pro complemen-
to materiæ huius tituli, quæro quanto tempo-
30 re † duret actio iniuriarum. Sol.dic, ꝙ actio
iniuriarum quãdoq; est prætoria, & quandoq;
est ciuilis. Prætoria est, quæ descendit ex edi-
cto,& talis anno cõtinuo durat. vt.l.si nõ con-
uicij.C.eod. nisi fieret per metum; quia tunc
durat anno vtili. vt.ff quod met.cau.in.l.si cum
exceptione.§.1. & ibi not. glo. & traditur in
dicta.l.si non conuicij. & quod not. glo. 23.
quæstio.4.c.si illic. Iaco. Fu.de Lana, voluit,
quòd annus in hac actione esset vtilis; quia sic
consueuit prætor loqui. institu. de perpet. &
tempo. act. in princip. Sed hæc opinio com-
muniter* reprobatur in actione prætoria. Sed Cõm.op
in actione ciuili,qualis est quę descendit ex lege
cornelia,quæ competit in tribus casibus.s.quã-

do pars dicit se pulsatam, verberatam, vel in domum introitum per iniuriam. vt.l lex cornelia.ff eod. & Institu.eod.§.sed lex cornelia. Sed tu dic, quòd imò est dubitatio, vtrum talis actio, vel sit annalis, vel perpetua. Nam Ioã.antiquus glossator iuris ciuilis, dixit ipsam esse annalem, & anno continuo tolli, vt dicta.l.si non conuicij. Nec obstat Institu. de perpet. & tempo. act. in princip. vbi dicitur, quod actiones ex lege competentes, sunt perpetuæ; quia secundum Ioã. speciale est in actione iniuriarum, quòd sit temporalis. Sed Mat. tenuit contrariam sententiã, & ipsius opin. fuerunt Odoffre. Pla. & Iacob. de Are. Et in hanc videtur inclinare Hostien. in sum. eod. ritu. §. & qualis sit. Sed primam opinionem tenuerunt Guil. & Azo. & sequitur glo. Instit. de perpet. & temp. act. in prin. & cõiter* doct. in. d. l. si non cõuicij. & glo. in. d. l. si cum exceptione. §. 1. & glo. in. d c. si illic. & Specu. eod. titu. §. 1. ver. potest autem. & ibi Ioan. Andr. in additio. in ver. & scias. & etiam Hostien. in c. ea noscitur. infra de senten. excommunica. Quod tamen limita, si modo quis vellet per modum actionis consequi æstimationem iniuriæ. Sed si per viam exceptionis; quia non potest quis absolui ab excommunicatione qua tenetur ꝓpter iniuriam illatam, nisi satisfaciat læso, tunc etiam post annum per viam exceptionis consequitur, vt ibi not. Et aduerte, quia talis actio iniuriarum perpetuatur solum per litis contestatio. vt probatur in. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & . l. senatus. ff. de offic. præsid. & per Barto. in. l. 3. ff. pro empto. Vel etiam per libellum datum principi. vt. l. 1. & . 2. C. quando libe. princ. dat. &c.

Cõm. op.

De Pœnis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Delicta non debent remanere impunita.*

2 *Pœna quid sit. Et quæ differentia sit inter pœnam, & multam; ibidem; remissiuè.*

3 *Pœnarum species quot sint. Et ibi secundum aucto. quatuor species principales ponuntur. Aeterna. s. vt nu. seq. Temporalis, num. 5. Spiritualis, num. 38. Et conuentionalis, num. 40.*

4 *Pœna æterna, seu diuina quotuplex sit.*

5 *Pœna temporalis, quotuplex sit.*

6 *Capitalium pœnarum tres sunt species principales. Et ibi de prima specie. De secunda nu. 7. De tertia, nu. 8.*

Et an istæ pœnæ habeant locum de iure canonico, nu. 20.

9 *Pœna damnationis in metallum, vel deportationis, hodie non est in vsu.*

Fallit apud Venetos, & Iannuenses. ibidem.

10 *Iudex quando possit ex arbitrio pœnam non vsitatam alterare.*

11 *Membri mutilatio, vtrum sit pœna capitalis. Et quid si ex statuto, vel consuetudine veniat imponenda pœna corporalis. num. 13.*

Et quòd non imponatur de iure canonico. num. 35.

12 *Pœna capitalis an sit, si duæ imponuntur pœnæ alternatiuæ, vel variæ, per varia statuta.*

Et ibi, quid si imponitur pœna arbitraria.

Et quid si pœna pecuniaria, & in defectum non soluentis, pœna capitalis imponatur. ibidem.

14 *Pœna quòd quis possit impunè offendi, an dicatur capitalis.*

15 *Statutum disponens quòd pro aliquo delicto quis pœna capitali sit puniendus; an intelligatur de pœna mortis, an de mitiori. Et quid si disponat, quòd pęna capitis veniat puniendus. nu. 17.*

16 *Statuta recipiũt interpretationem passiuam à iure communi.*

18 *Statutum disponens, quòd quis puniatur in ære, & persona, quomodo intelligendum sit.*

19 *Pęnæ non capitales sunt quatuor. Et ibidem quæ sint. Et an sint in vsu secundum canones. num. 33.*

20 *Pęna mortis nunquam imponitur per ecclesiam. De quo dic, vt ibi.*

21 *Pœna perpetui carceris inuenta est de iure canonico. Et ad similitudinem damnationis in metallum. Et est capitalis. ibidem. Et quando imponatur. nu. 31.*

Et quid si iudex ciuilis damnaret aliquem ad hanc pęnam; an sententia valeret. nu. 22.

Et an in locum pœnæ damnationis in metallum, poterit prædictam pœnam perpetui carceris imponere. nu. 23.

Et quid si sit in arbitrio iudicis imponere omnem pęnam. num. 24.

Et an dominus possit acquirere per seruum damnatum ad perpetuum carcerem. num. 25. remissiuè.

Et an damnatus ad perpetuum carcerem possit hæres institui, vel ei relinqui alimenta possint. ibidem; remissiuè.

Et an talis efficiatur intestabilis. nu. 26. & 28.

27 *Iudices non possunt imponere pęnas nulla lege inuentas:*

Neque dare morituro mortis electionem. ibidem.

29 *Carcer perpetuus non imponitur ad pęnam, sed ad pęnitentiam peragendam.*

30 *Iudex ecclesiasticus quando non possit damnare laicum ad perpetuum carcerem.*

32 *Pęnam perpetui exilij imponit ecclesia in locum deportationis.*

Item & pęnam excommunicationis. ibidem.

Excommunicatus, an æquiparatur relegato. Dic vt ibidem, remissiuè.

33 *In locum relegationis quam pęnam imponat ecclesia.*

34 *Infamis secundum leges ciuiles, infamis etiam secundum canones iudicatur.*

36 *Ictus quilibet fustium, est maior qualibet pœna pecuniaria.*

37 *Pecu-*

CONTINVATVR ad
præcedētes hoc or-
dine. Supra visum
fuit de delictis, ve-
1 rum, quia † delicta
non debent remane
re impunita. vt. l. ita
vulneratus. in fi. ff.
ad leg. aquil. & sm
varietatem delictorum variæ imponuntur pœ-
næ. Ideò subijcitur hæc rubr. de pœnis. Pro
2 cuius declaratione, quæro primo, quid sit † pœ-
na. Sol. dic, ꝙ est delicti coercio, seu satisfactio
lege, vel alio iure limitata. Vel dic, ꝙ pœna est
noxię vindicta. Vel secundum Azo. in sum. eo.
tit. dic, quòd est satisfactio delicti à lege, vel mi
nistro legis imposita. Et quæ sit differentia in-
ter pœnam, & mulctam, & qualiter pœna quan
doq; dicitur mulcta, vide quæ dixi in. c. 2. Se-
3 cundo q̃ro, quot sint pœnarum † species. Sol.
vario modo ipsarum species distinguit Aug. in
lib. 21. de ciuitate Dei. dicit. n. ꝙ octo gñа pœ-
narum in legibus esse, scribit Tullius. s. mortem,
per quam tollitur vita. Verbera. Item & talio,
vt si quis oculum pro oculo perdat. & per præ-
dicta quis amittit corporis incolumitatem.
Quarto seruitutem. Et quinto vincula, per quæ
perdit quis libertatem. Item exilium, per qd'
perditur patria. Damnum, per quod perduntur
diuitiæ. Ignominia, per quam perditur gloria.
Alij verò aliter senserunt. Sed ex varijs opin.
dico, ꝙ pęnas possumus distinguere in quatuor
4 species principales. Prima est æterna, † seu di-
uina, & principaliter est duplex. Vna perpetua,
& hæc inferni. Alia temporalis, & hæc purga-
torij. de quib⁹, & ipsius inferno, & purgatorio,
remitto me ad theologos. Et concedat nobis
omnipotens Deus pro sua ineffabili clementia,
& pietate, vt neque perpetuam, neq; tempora-
lem, aut alicuius speciei cognitionē habeamus.
5 Temporalis verò † est multiplex. Nam secundū
leges septem videntur esse species principales,
6 quarum tres sunt capitales, & quatuor non ca-
pitales. Prima species capitalis, per quam tol
litur vita. Et in hac etiam dantur aliqui gradus.
Nam maxima videtur eē cremationis, & ignis.
Secunda, bestijs subijci. Tertia, furca, seu cru-
ce suspendi. Quarta, decollari, vt dicit Bal. in
repeti. l. data opera. C. qui accus. non pos. vnde
qualitercunque pœna mortis infertur, quę alijs
modis potest inferri, secundum ꝙ homines va-
ria, & terribilia supplicia adinuenerunt, capitalis
dicitur, etiam in prima specie, vt. ff. eo. l. aut dā-
num. §. vita. & l. vltimum supplicium. & l. ca-
pitalium. in princip. & §. famosos. ff. eod. &
l. 2. ff. de pub. iudi. Secunda species capitalis
7 † pœnæ est, quę dicitur morti ꝓxima; quia per
eam perditur libertas, ciuitas, & familia, quan-
uis vita retineatur, & hæc est metalli coercio.
Ad cuius intelligentiam debes scire, quòd qui-
dam damnantur in metallum, & ipsi grauiori-
bus vinculis puniuntur. Alij in opus metalli, &
ij leuioribus vinculis detinentur. Sed in hoc
sunt æquales, quia ciuitatem, libertatem, & fa-
miliam amittunt. Alij verò damnantur in mi-
nisterio metallorum. i. seruiūt damnatis in me-
tallum. Quo casu, si in perpetuum damnantur
etiam ipsi fiunt serui pœnæ. Si verò ad tempus
solam ciuitatem amittunt, & non libertatem. &
hæc habentur. ff. eod. l. aut damnum. §. est pœ-
na. & §. inter eos. & §. in ministerium. Et ad
prædictas pœnas possunt damnari etiam serui,
propter quos domini eorum dominium amit-
tunt. Quod tamen non amitterent, si ad vincu-
la damnarentur. vt. d. l. aut damnum. §. seruos.
Et est hoc magni effectus, ꝙ non amittāt domi
nium propter acquisitionem, quam possent fa-
cere in secundo casu ex persona serui, vbi in pri
8 mo casu nō possent. Tertia species † pœnæ ca-
pitalis est, qualis est eorū qui in opus perpetuo
sunt damnati. Intellige tamen, quòd non in
opus metalli, sed in aliud opus publicum; puta,
quòd sit lictor communis. Qd' intelligit Ange.
quādo ad tempus damnaretur. Secus si in per-
petuum, quia tūc fieret seruus pœnę, vt. d. l. aut
damnum. & l. capitalium. & l. quidam. ff. eod.
& hoc voluit Ange. in. d. l. 2. ff de pub. iudi. Et
etiam sentit ibi Barto. Sed Io. de Imo. dicit, ꝙ
etiam si perpetuo damnaretur ad tale opus, vel
simile, dicitur solum perdere ciuitatem, & non
libertatem. Et ideò veniret sub secunda specie
pœnę capitalis. & mihi placet, per tex. in. d. l.
quidam. Nec obstant alij tex. allegati in con-
trarium; quia loquuntur de damnatis in metal-
lum, seu ad similes pœnas metalli. Et sub ista
specie continentur deportati in Insulām. Nam
& isti libertatem retinent, & ea omnia quę sunt
iuris gentium, sed amittunt ciuitatem, vt. d. l.
9 quidam. Et aduerte, quia hodie pœna † dam-
nationis in metallum, vel deportationis non est
in vsu. Facit quod not. glo. Instit. qui. mo. ius
pat. potes. sol. §. cum autem. Quāuis, vt accepi,
Veneti, quandoq; deportatione vtātur in insu-
lam Candiæ; & etiam Ianuen. in Famagostam.
10 Et ideò apud illos qui dictis pœnis † non vtun-
tur, quando committeretur delictum talibus
pœnis dignum secundum iuris dispositionem,
esset in arbitrio iudicis alterare illam pœnam.
nisi ex forma statuti aliud prouideret, per not.

in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. & in. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat. & quod not. Innocen. in. c. qualiter. 2. §. de accusa. & docto. in auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. Sed dubitatur circa prædicta, vtrum membri
11 † mutilatio sit pœna capitalis. Dyn. tenet quòd sit pœna capitalis, per tex. in. §. ad hæc: in auth. de collat. Sed Bart. in. d. l. 2. ff. de pub. iudi. tenet contrarium per plures rationes. Bal. verò in. d. l. data opera. C. qui accusa. non poss. tenet sententiam Dy. vide latius per eos in dictis locis. Secundo dubitatur, vtrum dicatur pœ-
12 na † capitalis, si duæ imponuntur pœnæ alternatiuè; vna capitalis, & alia non capitalis. Vel imponuntur variæ pœnæ per varia statuta, quia pro eodem delicto vnum statutum imponit pœnam capitalem, aliud statutum pœnam non capitalem. Et quid iuris, si imponitur pœna arbitraria. Et quid iuris, si imponitur pœna pecuniaria, & in defectū nō soluentis, imponit pœna capitalis, an prædictæ pœnæ debeant iudicari capitales, vel non, tradunt Barto. Ang. & Ioan. de Imo. in. d. l. 2. & Bal. etiam in. d. l. data opera. Ad quod vide quæ latè dixi in. c. veniens. §. de accusat. in secundo membro principali. q. 3. & quinque seq. Et aduerte, quia dicit Bal. in repetit. l. seruum quoq;. §. publicc. ff.
13 de procurat. quòd vbicunque ex statuto, † vel consuetudine, venit imponenda pœna corporalis, illa dicitur capitalis. Quod dictum ita simpliciter mihi non placet. Nam fustigatio, & verberatio est pœna corporalis, & tamē non est capitalis, vt est tex. in. d. l. 2. in fi. Facit quod dixi supra de mutilatione membri. Item dubi-
14 tatur quid iuris de pœna, † quòd quis possit impunè offendi, vtrum dicatur capitalis. Exemplum, dictat statutum, quòd quicunq; declinat iurisdictionem potestatis, possit impunè offendi, vtrum pœna dicatur capitalis. Barto. tenet q̄ sic, in. d. l. 2. dummodo talis pœna sit perpetua. Secus si non sit perpetua; vt puta, si statutum dictat quòd damnatus à ducētum libris supra, possit impunè offendi, prout etiam viget hic statutum. nam tunc non censetur capitalis. Sed hoc vltimum non placet Ange. vide quod dixi in. d. c. veniens. in secundo membro. q. 12. Et ex prædictis omnibus infert, quòd cum pœnarum capitalium variæ sint species, si statutum
15 disponeret, † q̄ pro aliquo delicto quis deberet puniri pœna capitali, quòd talis non esset puniendus pœna mortis; sed esset sibi imponenda illa pœna capitalis, quę est mitior, secundū dictas species; & hoc voluit glo. singulari. in. l. 1. C. ne iudę. christia. mancipa. Facit teg. in pœnis. de reg. iur. lib. 6. cum sua materia. Quod ego arbitror limitandum, & ita reperi Ioā. de Imo. limitantem in dicta. l. 2. si modo statutum non loqueretur de delicto, q̄ de iure communi esse capitale; sed delictum aliquod non capitale, faceret capitale. Sed si loqueretur de aliquo delicto, quod de iure communi esset capitale, tunc pœna capitalis apposita in statuto, declararetur, & intelligeretur secundū terminos iuris communis. Et ideò si de iure communi veniret imponenda pœna mortis, intelligeretur statutum de pœna mortis; quia
16 statuta † recipiunt interpretationem passiuam à iure communi. vt. l. 2. C. de noxal. & l. vt gradatim. §. sed si lege. ff. de muner. & hono. Sed magis dubium est, quid si statutum dispone-
17 ret, † quòd pro tali delicto quis puniatur pœna capitis, an debeat imponi pœna mortis. Goffre. & Ioan. And. in. c. quanto. supra de iureiuran. dicunt, quòd Ioan. Tercotus glossator defensauit quēdam à pœna mortis in casu prędicto; quia statutum dicens, puniatur pœna capitis, intelligitur, hoc est pœna capitali; ergo in capitalibus mitior est eligenda; & sic non venit pœna mortis. Quod esset limitandum secundum quod statim dixi in præcedenti casu. Item fortè procederet hoc dictum, nisi ex aduerso probaretur, quòd communis vsus loquendi, & intelligendi haberet, quòd pœna capitis importaret pœnam mortis, & capitis decollationem, per not. in. l. liberorum. §. quod tamen cassius. ff. de legat. 3. & in. l. labeo. ff. de suppel. lega. & in. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instruct. Facit etiam pro dicta sententia. l. qui tum maior. §. is demum. ff. de bon. liber. & tex. in. l. 1. iuncta glo. C. de fal. vbi glo. innuit pœnam capitis, capitalem appellari. Secus si statutū diceret capitis amputatiōe, puniat, vel caput amputetur, per. l. capitalium. in prin. ff. eod. ibi capitis amputatione; Et ex prædictis infertur ad declarationem sta-
18 tuti Senen. disponendo, quandoq; † quòd quis puniatur in ære, & persona. Nam intelligimus illud in persona, in mitiorem partem. Nisi aliàs delictum illud de iure communi punibile esset capitis amputatione, per ea quæ supra dicta sunt. Et vide ad prædicta quæ dixi in. c. qualiter. 2. supra de accusa. decimoquarto principali articulo, quæstio. 16. Et hæc de
19 pœnis capitalibus dicta sufficiant. Pœnæ † non capitales verò sunt quatuor. Prima, relegatio ad tempus, vel in perpetuum, per quam quis retinet bona, licet à ciuitate discedat. Secunda est infamia. Tertia est dignitatis amissio, vel ad dignitatem, seu officia interdicta aspiratio. Quarta est verberum experimentum, seu similis in corpus coertio, vel pœna pecuniaria. vt. l. si quis fortè. §. fina. & l. aut damnum. ff. eod. & l. relegatorum. §. ad tempus. ff. de interdict. & relega. Et hæc procedunt de iure ciuili. De iure autem cano-
20 nico, vtrum prædictæ pœnæ † locum habeant, dic, quòd prima pœna capitalis; videlicet, mortis, nunquam imponitur per ecclesiam, vt supra ne cler. vel mona. c. sententiam. 51. distin. c. 1. & 2. Sed est quædam, quasi illi simi is. s. quando relinquitur curiæ sæculari puniendus. supra de crimi. fal. ad falsariorum. supra de iudi. c. cū non ab homine. §. de verb. sig. c. nouimus. & ibi dicam, & ponā materiam relegatorum. Secunda autem pęna capitalis, videlicet, dānationis in metallum, aut in opus metalli &c. secun-

secundum canones non inuenitur. Si tamen
imponeretur, non retractaretur, argu.c. 1. su-
21 pra de calum. Sed illi † quasi similis adinuenta
est pœna perpetui carceris, quæ solum pro gra-
uissimis delictis imponitur. supra de hære.c.
penul. Et tenet Bar. in .l. 2 .ff. de publi.iudi. ꝙ
talis pœna sit capitalis. De iure autē ciuili, vix
seruus damnari debet ad perpetuū carcerem. vt
d.l.aut damnū .§.solent. & .l. incredibile.c.eo.
22 Glo.tñ.ibi sentit, ꝙ si † iudex ciuilis damnaret
ad hanc pęnam, sentētia teneret: quasi sentiat,
ꝙ sententia sit contra ius partis; & non contra
ius scriptū; Sed Bal. ibi, videtur tenere cōtra-
rium. Subdit tamen ibi Bal. quòd si de iure ci-
23 uili veniret † imponēda aliqua pœna, per quā
quis deberet effici seruus pœnę. Exemplum in
damnato in metallum, quòd cum illa pœna nō
sit in vsu, poterit etiam secularis iudex in lo-
cum ipsius pœnam perpetui carceris impone-
re. Et vide etiam ibi per eum qui dubitat, an
24 si sit datum † arbitrium officiali imponendi
omnem pœnam, possit imponere pęnam per-
petui carceris. Et sentit ibi quòd non; quia
debet intelligi statutum, dummodo nō impo-
nat pęna à iure prohibita. Quod ego itelligo,
nisi in casu prædicto, quādo in locum alterius
quæ non sit in vsu, vellet illam imponere. Item
etiam hoc intelligo, nisi ex forma alicuius sta-
tuti, pro aliquo delicto imponeret pœna per-
petui carceris. Vide omnino quędā singularia,
quæ dixi in .c. veniens .§. de accu. in secundo
25 membro .q. 11. vtrū dominus † possit acqui-
rere per seruum damnatū ad perpetuum car-
cerem. Et an damnatus ad perpetuum carce-
rē, posset hæres institui, vel relinqui alimenta.
Et ad prædicta adde quod singulariter not.
Ange. & sequitur Io. de Imo. in .l. si quis mihi
bona.§. 1.ff. de acqui.hære. vbi volunt, quòd
quanuis damnati ad mortem, & ad pęnam per
quam efficiuntur serui pęnæ, amittāt libertatē,
de quib⁹ dixi in. 1.&. 2.q. capitalis pęnæ, & nō
sint testabiles, vt traditur in .l. eius .ff. de testa.
& in.l. si quis filio.§. irritū. & .§. eius.ff. de irri.
26 testa. tamen † si aliquis in terris imperij sit
damnatus ad perpetuum carcerem, quòd pro-
pter hoc non efficietur intestabilis. Et idem
dicunt, ꝙ si aliquis esset damnatus ad mortē
per venenum, prout fuit Socrates, vel ad aliam
similem speciem pœnæ prohibitæ, vt .l. aut
damnum.§. 1.ff. eo. quia tales non efficiunt in
27 testabiles; neq; enim possunt iudices † impone
re genera pęnarum quæ in nulla lege inueniun-
tur, vt .d.§. 1. vbi tex. & glo. singulariter volūt.
Quòd iudex non potest dare morituro mortis
electionem. & idem tenet Bal. in.l. 1. C. de his
qui ad liber. per. non pos. & de hoc vltimo di-
xi in .c. sicut iudæi. supra de iudæ. Et not. per-
petuò, ꝙ tales non efficiuntur intestabiles;
quia quotidie potest contingere, & isto anno,
28 fuit de facto. Quod tñ intelligo, vbi † ex for-
ma statuti illa pęna non imponeretur. Vel etiā
vbi in locum pęnæ quæ nō sit in vsu, pęna per-
petui carceris imponitur, secundum quod su-
pra dixi; quia tali casu damnatus ad perpetuū
carcerē efficeretur intestabilis actiuè, & passi-
uè. Nam cum talis solum capiat alimenta, &
vix ad necessitatem, non dicitur esse persona;
Sed quædam natura esuriens, vt dicit Bal. in .d.
.l. 1.C. de his qui ad liber. per. non pos. Ad-
uerte tamen, quia .D. m. in .c. tuæ. infra eod.
dicit se vidisse super hæc consilia diuersa. Ali-
qui enim consuluerunt, quòd damnatus ad per-
petuum carcerē efficiebatur intestabilis. Alij
contra tenent. Et hæc opinio plus sibi placet;
29 quia † carcer perpetuus non imponitur ad pę-
nam; sed ad penitentiam peragendam. vt .c.
nouimus. de verb.sig.&.c. quāuis. de pęn.lib.6.
Sed plus mihi placet opi. præcedens. Et not.
30 etiam circa prædicta, quòd iudex † ecclesiasti-
cus, si est de inferioribus Prælatis, nō potest
damnare laicum ad perpetuum carcerē; quan-
uis laicus ipse ratione delicti per se commissi, sit
effectus de foro ecclesiastico. Ita tenet Ludo.
Ponta. in singulari. suis singul. 711. allegat ad
hoc dictum Ioan. Andr. in addi. Specu. in rub.
de offi.or. Et Oldra. in cons. 88. Sed ego in
.d. cons. nihil habeo de hoc. & Ioan. An. non
loquitur in prædictis terminis. Allegat etiam
ad hoc.c. si episcopus. de offi. or. lib. 6. Sed
redeundo nunc ad dictam speciem pęnæ capi-
31 talis, dico quòd † ecclesia imponit similem
pęnam illi. Et patet in casibus, in quibus impo-
nit pęnam, per quam quis redigitur in seruitu-
tem. vt supra de iudæ. c. ita quorundam. 32.
dist. c. eos. Vel quando tradit aliquem curiæ
seruituti. 11.q. 1.c. statuimus. Quod intelli-
go, quando perpetuò traderetur, secundum ea
quę dixi supra de lictore, vel tortore, & damna-
to ad opus publicum in tertia specie pęnæ capi-
talis. Item similem pęnam imponit in eo, ꝙ
vult, ꝙ aliquis quēq; vendatur. 81. dist.c. quidā
clerici. Et hæc de secunda specie pęnæ capita-
lis, quò ad canones. Et idem dicit Ioan. And.
de tertia specie. Sed tu potes etiam addere, ꝙ
in locum deportationis, quæ est de tertia spe-
cie, quæ hodie successit in locū interdicti aquæ,
32 & ignis. vt.l. 3.ff. ad .l. iul. pecul. ecclesia † impo-
nit pęnam perpetui exilij. 50. dist.c. accedens.
Facit quod not. in.c. cum non ab homine .§. de
iudi. Item possumus dicere, quòd de iure ca-
nonico, in locū deportationis successit excōi-
catio. Facit quod not. glo. insti. de capi. dimi-
.§. fin. & hoc voluit Guil. in .l. pedius .ff. de
arbi. & Odoff. in .l. placet.C. de sacrosan. eccl.
Alij tamen volunt, quòd excommunicatus
æquiperet relegato, vt voluit gl. insti. quo mo.
ius pa. po. sol. in.§ relegati. Sed tu dic, vt di-
xi in .c. pastoralis.§. fin. in glo. fin. sup̄ de a; p.
dicam latius in .c. a. infra de senten. excom. in
septimo principali articulo. Circa pęnas autē
33 non † capitales, dic quòd prima species secun-
dum canones est in vsu. Vnde ecclesia non re-
legat; sed in locum ipsius succedit detrusio in
monasterium. vt in.c. inter. supra de pur.can. in
.c. ad abolendam. & .c. excōmunicamus. supra
de hære. 50. dist. c. si episcopus. 81. dist. c. ro-
manus

manus. Vel fortè possumus dicere, quòd succe
dit pęna exilij, de qua supra dixi. Vel pęna ex-
communicationis, secundum aliquos. de quo
dic, vt supra dixi. Secunda verò species infa-
miæ, etiam à canonibus est inuēta; adeò quòd
quicunq; sñ legem est infamatus, ēt secundum
canones infamis iudicať. 2.q.3.c.euphemium.
§.hinc colligitur .6.q. 1.infames. Et de infa-
mia canonica, not. s̄. de testi.c. testimonium.
Item & tertia species locum habet secundum
canōes. Vel clericus deponitur, & degradatur,
& sic amittit dignitatem, & officium. 11. q. 3.
Episcopus. Itē & quandoq; ei interdicitur ad
dignitatem aspirare. vt in.c.super eo. s̄. de elec.
in.c.si.de fi. præsbi. Vel nequis in certa ecclesia
ordineť. 2.q.1.in primis. Vel ne ad superiores
ordines accedat .s̄. de temp. ord. ex tenore.
Item priuat honore, & successione, in.c.pro hu
mani. de homici. lib.6.in.c.licet de voto in cle.
.1. de pęn. Item suspendit ab officio, & bene-
ficio, & ingressu ecclesiæ. & alijs similibus pę-
nis vtitur. Item etiam quartam speciem pęnæ,
non capitalis imponit ecclesia, vt verberum. s̄.
de rapto. c. in archiepiscopatu. 36. dist .c. vlti.
.45. dist. c. cum beatus. 26. q. 5. c. contra.
Quinimò, & quādoq; ēt charaĉterē imprimit,
dūmodo sine corporali periculo fiat .s̄. de cri.
fal. ad audientiam. & ibi dixi. Sed mutilatio-
35 nis † membri pœnam non imponit. vt .d. c.
sentētiam sanguinis. Pœnam autem pecunia-
riam pro meliori pęna vtrunq; ius admuenit;
36 quia quilibet ictus fustium † est maior qualibet
pecuniaria. vt .l.in seruorum. §.fin.ff.eo. Et de
37 his pœnis † pecuniarijs, in priuatis delictis in-
finita sunt iura. Quinimò ex publico delicto
imponitur. vt.l. iul. de vi pu. vbi punitur quis
in tertia parte bonorum ex illo delicto quod
est publicum; quod patet, quia titulus ille po-
nitur inter publica delicta. Facit etiā ꝗ not.in.l.
2.§.septimus.ver.& post hęc.C.de vet.iu.enu.
Ad quod vide ꝗ dixi in .c. veniens. s̄. de accusa.
in 1. & .2. q. 2. membri prin. Et etiam pœnā
ademptionis bonorum, & pecuniariam impo-
nit in.c.ita quorundam. & .c.ad liberandam. s̄.
de iudę. dicam in .c.2.infra eo. Et hæc de tem
poralibus pœnis, tàm capitalibus, quàm non
capitalibus, quò ad vtrunq; forum sufficiant.
Circa tertiam speciem de pœnis spiritualibus
38 potest † dici, quòd quadruplex sit diuisio. Pri-
ma excōmunicatio, quia in ecclesia non est ma
ior. Secūda, interdicti. Tertia, suspensionis ab
ordine, & de ijs latius videbimus. J̄. de senten.
excom. Et aduertè, quia quanuis dixerim in.c.
at si clerici .s̄. de iudi. me hic dicturum, quæ
sint delicta digna pœna degradationis, deposi-
tionis, & suspensionis, tñ hic omitto. de primo
dicam in .c.nouimus .J̄. de verb. sig. de alijs
dicam de senten.excom. vbi melius cōuenient.
Quarta pars est remotio ab oblationibus .17.
.q. 4. in. c. miror. Et has pœnas solum im-
ponit qui habet gladium spiritualem. Sed le-
39 ges, aut seculares † iudices non possunt impo-
nere; quia carent gladio, & cognitione spiri-
tualium. vt in .c.2.& .3. supra de iudi. Circa
quartam, & vltimam speciem principalem de
40 pœnis conuentionalibus, † dic, ꝗ cum tales ve-
niant ex partium conuentione, attendenda est
forma contractus. Et aduerte, quia contrahen
tes possunt se obligare ad omnes pœnas, quæ
pecuniam, vel similem causam continent.
Nisi talis pœna apponeretur in fraudem vsura-
rum. de quo dic, vt dixi. supra in materia vsu-
rarum. Vel nisi natura rei, vel contractus
41 repugnaret, vt in matrimonijs, † quæ de-
bent esse libera, vt in .c. gemma. supra de-
42 spon. de quo dic, vt ibi traditur. Ad pœnā † aūt
corporalem nullus potest per pactum se obliga-
re .ff. de custo. re.l. diuus. & .l. quis reum .ff.
rem ra. habe. in.l. procurator. ad exhib .§. fin
Facit, ꝗ not. in .l. fin. ff. de præ. stip. & in .l.
.2.in fin.ff. qui satisda. cog. & .l.liber homo. in
prin. ff.ad .l. aquil. & p̄dicta p̄cedūt in obliga-
tione conuētionali. Sed ipso facto, quòd quis
committit delictum, videtur se obligare ad pœ
nam. Et hæc procedunt, tàm de iure canoni-
43 co, quàm ciuili. Vtrum autem quis † possit
pacto se obligare ad pœnam perpetui carceris;
de iure ciuili videtur indubitanter quòd non.
per ea quæ not. in. d.l.liber homo. & .l.2.C.de
libe.ho. exhi. & .l. non est singulis.ff.de re.iur.
& per Bar. & Docto.in .l. alia .§. eleganter .ff.
so. matri. iuncta. l. incredibile .C. eo. Sed de
44 iure canonico maius est dubium, † per ea quæ
supra dixi de perpetuo carcerato. Sed arbi-
trarer, quòd posset se obligare, per not. in.c.
cum contingat. supra de iureiuran. Et potest se
45 obligare clericus † ad pœnam perdendi bene-
ficium, vt supra de elec.c. cum dilectus. & in.c.
fin. & ibi etiam glo. s̄. de fal. 1.q.7.c. quoties,
& ibi Archid. Marianus.

Capitulum .I. Ea quæ.

SVMMARIVM.

1 *Puniendus est quis toties, quoties delinquit.*
Idem est in pœnis conuentionalibus appositis in contractibus. nu. 2.
Et secus est in pœna compromissi. ibidem.
3 *Mulctari quoties possit à iudice, qui pluries inobediens est, aut contumax circa idem.*
Et quid si est contumax, seu inobediens circa diuersa. nu. 4.
Et quid si iudex in diuersis praeceptis comminatus fuerit plures mulctas, an omnes, vel vna tantum possit exigi ab inobediente. nu. 5. Et nu. 8. soluit distinguendo.
6 *In pœnas plures, si quis ex eodē facto incidat, debemus altera esse contenti; licet valeamus per alteram consequi, quod plus est in ea, quàm in altera.*
7 *Iudex maiorem pœnam comminando, videtur recedere à minori.*
9 *Mulctare nisi ter, quare Iudex non possit, & quare possit vlterius punire. & nu. 11.*
10 *Reipublicæ interest subiectos esse locupletes*

12 Iudex

12 *Iudex an possit imponere mulctam condemnato, qui non soluit id in quo condemnatus est infra tantum tempus, remissiuè.*

13 *Delicta plura, quando committuntur ex parte inferentis, & etiam ex parte recipientis circa personam; an, & quando pluribus pœnis in foro contentioso sint vindicanda.*

Et quid, quando ex parte inferentis est unum delictum, & ex parte recipientis sunt plura. nu. 27.

Et quid, quando ex parte inferentis sunt plura; ex parte verò recipientis est vnum. nu. 31.

Et quid, quando committuntur plura delicta, circa rés ex parte committentis. nu. 32.

Et quid, quando cõmittuntur per plures in personam vnius tantum. nu. 46.

Et quid, quãdo committuntur per vnum, plures offendentem. nu. 57.

Et quid, quando plures offendunt plures. nu. 65.

Et quid, quando ex vno, et eodẽ facto plures delicti species resultant. num. 66.

Et quid, quando plura delicta verbis committuntur. num. 69.

14 *Glo. in .l. nunquam. in ver. occiderit .ff. de priua. deli. à Dyn. & Bar. reprobatur.*

15 *Glo. in .d.l. nunquam. in ver. ob aliud, in fin. limitatur.*

16 *L. Prætor .§. si mihi plures .ff. de iniur. intellectus, secundum Bar.*

17 *Statutum si dicat, quòd pro qualibet alapa, seu quolibet vulnere, quis puniatur tanta pœna, quomodo intelligatur.*

Et quid si dicat, si quis alapauerit, vel percusserit. ibidem.

18 *L. apud Labeonem .§. conuicium .ff. de iniur. intellectus.*

19 *Vsus loquendi, & intelligendi præualet propriæ significationi.*

20 *Banniri pluries quis potest.*

Item & excommunicari. ibidem.

21 *Mori nisi semel quis non potest.*

22 *Vxorem alterius pluries cognoscens, vna pœna tñ punitur. Et quid si veniret imponenda pœna pecuniaria. ibidem.*

Mors est pœna adulterij. ibidem.

23 *Facta diuersa, quandoq; pro vno reputantur.*

24 *Delictum vnũquodq́, licet habeat in se principiũ, & finem, tamẽ ratione continuationis, plura quandoq́, reputantur pro vno.*

25 *Insultans, & percutiens, qñ teneatur de vtroq́; & quando de vno tantum.*

26 *Verbum ambiguum est accipiendum in benigniorem partem.*

28 *Actus debet considerari respectu recipientis. & nu. 30.*

29 *Actum agentis lex solum respicit. Quod intellige, vt nu. seq.*

33 *Negligentiæ delictum, quando dicatur committi. & quando puniatur vt vnicum; Et quando vt plura delicta. ibidem.*

34 *Statutum dictans, quòd si villa non ceperit malefactorem, puniatur in centum; an, si decem homines vnum interficiunt, & nullus eorum capiatur; villa debeat puniri in centum tanquam pro vno delicto; an in mille, tanquam pro decem delictis. & nu. 48.*

35 *Delicta momentanea commissa in faciendo, an, et quando puniantur vt plura, & quando vt vnum.*

36 *Testis deponẽs falsum super diuersis articulis, an vnica, vel pluribus pœnis debeat puniri.*

Et quid in amouente plures terminos ex vno loco. ibidem.

37 *Delicta habentia causam successiuam, in quibus tamen animus vt plurimum operatur, quando pro vno delicto; & quando pro pluribus delictis puniantur.*

Et quid, quando actus corporeus prædominatur animo. nu. 38.

Et quid in actibus habentibus quandam successionem ex reiteratione. nu. 39.

39 *Ludus non dicitur completus, & absolutus, nisi lusores ab eo recedant.*

Pecunias quis non dicitur perfectè vicisse, donec ludus non sit perfectè completus. ibidem.

41 *Statutum prohibens conuocare ad nuptias vltra triginta homines, sub certa pœna, Et quidã duxit. 40. vtrum dicatur in tot pœnas incidisse, quot sunt homines vltra numerum.*

42 *Furtum vnum, an plura dicantur, si quis subtraxerit varias res in vno loco, & eodem tempore continuato.*

Et quid in eo qui in alieno territorio plura furta commisit, Et nunc in alio loco committat tertium, an possit ex forma statuti furca suspendi, cum de præteritis furtis non possit ibi cognosci. nu. 43.

44 *Statuto cauente, quòd cum bannito sub pœna mille nemo contrahat, et quòd nullus associet eũ, vel in domo retineat; an si quis cum eo contrahat, ipsumq́, associet, & in domo retineat, sit puniendus pœna mille tantum, an trium millium, propter tria delicta.*

45 *Pœna eadem, quando non intelligatur esse repetita.*

47 *Statuta Italiæ communiter puniunt effectum, & non affectum in delictis. & nu. 52.*

49 *Auxilium præstans pluribus homicidium committentibus, an pluribus, vel vna duntaxat pœna puniatur. Statuto cauente in singulari, si quis dederit opem malefactori tanta pœna puniatur.*

Et quid in mãdante pluribus, vt homicidium cõmittant. nu. 50.

51 *Vulnus quodlibet debet inspici, quando plures interueniunt vulnerantes.*

53 *Officiales volentes punire pœna capitis committẽtes homicidium, & opem eis præstantes, formant inquisitionem non solum de vulnere letali, & de alijs vulneribus; sed etiam de ope, & auxilio ad inuicem præstito.*

Et sub qua forma debeat formari talis inquisitio, seu accusatio. ibidem.

54 *Quasi dictio, denotat improprietatem, & fictionem. Et quòd quandoq́, sit expressiua veritatis, secundum Bar. nu. 56.*

Fictio

55 *Fictio, & improprietas non habent locum in sta-
tutis.*
58 *Clericos tres percutiens vno ictu, tribus excōmu-
nicationibus tenetur.*
59 *Arguere licet de personis, ad res.*
60 *Statutum quòd quis debeat pro tertio furto fur-
ca suspendi, quomodo sit interpretandum.*
61 *Statutum quod redit ad ius commune, est latè in-
terpretandum.*
62 *Vni us loco habentur omnes, de quorum interesse
tractatur, quando delictum committitur cir-
ca res.*
63 *Satutum quomodo debeat intelligi, quando ver-
ba ipsius statuti denotant actum illatum in
personam.*
*Et quid quando denotant actum illatum in rem.
nu. 64.*
67 *Monialem cognoscēs, committit adulterium, stu-
prum, & sacrilegium. Et pro quot delictis
puniri de beat. remissiuè.*
68 *Bannitum captum adimens de manu familia, an
possit puniri duplici pœna .s. tāquam eximēs
& tanquam auxilium præstans.*
70 *Pœna istius cap. an habeat locum in foro pœniten-
tiali.*
71 *Pęna istius cap. an habeat locum in contractibus.*

FAQVAE. breue est, & cōmuni-
ter non summatur. Potest tñ per
alia verba magis clara sic sūmari.
1 Quoties quis † delinquit, toties
puniendus est .h.d. Et dicit Ioan. Andr. post
Abba. quòd potest poni casus secundum .c.
pia.de excep.lib.6. vbi toties quis punitur in
expensis, quoties exceptionem excommuni-
cationis opposuit, & non probauit. Sed tu vi-
debis infra alia plurima exempla. Primo not.
summariū. Et aduerte, quia gl. nostra videt idē
2 velle † in pœnis conuentionalibus appositis in
contractu, vt licet soluantur, remaneat tamen
cōtractus in sua validitate. Et sic videtur senti-
re, quòd si iterum contraueniatur, iterum sit
pœna soluenda. Dicit tamen secus in pœna
compromissi. Sed quia hæc materia multi-
plicationis, & pluralitatis delictorum conue-
nit .c. & titu. nostro principaliter. Ideò in-
stitui sub compendio quantum fieri poterit eā
tractare. quamuis doct. hic nihil dicant; sed
sparsim in alijs locis, vbi non cōuenit principa-
liter. Pro ipsius ergo materiæ, quæ frequens,
& vtilis est, clara declaratione, distinguo ma-
teriam nostram in tres principales articulos.
Vnde primo examinabimus, an, & quando plu
ra delicta in foro contentioso, & iudiciali plu-
ribus pœnis sint vindicanda. Secundo, quid
iuris in foro pœnitentiali. Tertio, quid in con-
tractibus. Circa primum distinguo princi-
paliter duo membra, primum, quid iuris in
mulcta inferenda ratione inobedientię. secun-
dum quid de pęna. Circa primum de mulcta
Côm.op. communis * conclusio est, q aut inobedientia,
vel cōtumacia propter quā mulcta venit à Iudi
ce imponēda committitur circa idem, aut cir-
3 ca diuersa. Primo casu, Iudex non potest, nisi
ter mulctare, quāuis vltra ter fuerit inobediens.
vt.l.fin.C. de mod. mulcta. Vnde si iudex mul
ctauit aliquem, quia iussus à Iudice nō respon-
dit libello; et secundo etiam id præcepit, &
quia non obedit iterum mulctat; si tertio man
dat, & ipse non paret, & quia non paret, iterū
mulctat, non potest a modo, si iterum id præci-
peret, vlterius mulctare Inobedientiam. Se-
4 cundo casu, quando † contumacia committe-
retur in diuersis articulis, seu diuersis factis,
Exemplum, si primo præcepit, q responderet
libello, deinde iubet vt litem contestetur, ter-
tio mandat, vt respondeat articulis, toties po-
test punire, quoties talis fuerit inobediens. &
ita dicit hic .D.m. Sed aduerte, quia cōtra pdi-
cta videtur obstare q singulariter tradit Spe.
in ti. de contu.§.fin. vers. sed pone Iudex, vbi
5 format.q.quid si Iudex † præcipit sub pęna de-
cem, quòd Titius deberet comparere, & respō
dere, vel aliquid soluere, et cum.T.non adim-
pleret, iterum Iudex idem præcipit sub pęna vi-
ginti, et cum .T. non obediret, pærcepit &
tertio sub pœna triginta, vnde cum .T. in con-
tumacia persisteret, dubitatur, an debeat oēs
dictas mulctas, seu pęnas soluere, an verò vnā,
& quam. et arguit ipse ad partes. Et similiter
etiam Ioan. Andr. in addit. plurima ad vtrāq;
partem facit argumenta, quæ notabiliter faciūt
ad materiam decretalis nostræ. Et tandem de-
cidit, quod à .T. potest solum exigi vna mul-
cta, seu pęna, videlicet vltima; eo quia tales cō
tumaciæ videntur quasi vnum delictum. Secus
si fuisset plures species, & diuersæ delinquen-
di secundum quod infra dicetur. Vnde vide-
tur succedere illa regula quę vult, quòd quoties
quis eodem facto in plures pęnas incidit, † al-
6 tera debemus esse contenti; licet consequi
valeamus per alteram illud plus, quod in ea est,
quàm in altera. vt .l. qui seruum. in prin. & .l.
cum ex vno. & .l. penul. ff. de act. & obli.
7 Item quia Iudex † maiorem pęnam commi-
nando, videtur recedere à minori, arg.l.stichus.
.ff de manumis. testa. & .l.si ita scriptum .ff. de
hære. inst. & .l. penul.ff.de prato. stip. Et sic
videtur cōtradicere hæc decisio his, quæ primo
loco dicta sunt. Sed pro solutione, ego arbi-
8 tror dicendum, † quòd aut Iudex pro prima
inobedientia mulctauit in decem; item pro
secunda mulctauit in viginti, & pro tertia mul-
ctauit in triginta, & hoc casu debeat iste inobe
diens soluere omnes istas tres mulctas. Sed
si circa idem est inobediens, non potest iterum
mulctare pœna .s. pecuniaria. Ita procedit, q
dixi sup in prin. Sed alia mulcta nō pecuniaria,
& alijs remedijs contra contumacem proditis
poterit vti; puta, excommunicationis, clausu-
rę domus, denegationis audientiæ, aut alio si-
mili remedio, & alia simili pœna, quam for-
te timebit plus, argu. eorum, quæ traduntur
in .c. quoniam .§. fin.§. vt lit. non contest. &
in.c.cum non ab homine. supra de iudi. Sed
quando iudex talem mulctam non imposuit;
sed

ſed ſolum comminatus eſt pluries ſub talibus
pœnis præcipiendo, tunc procedat opi. Specu.
& Ioan. Andr. Et prædicta notabis, quia non
memini apud Doc. legiſſe. Et ſi tu diceres, quæ
9 eſt ratio diuerſitatis, quòd iudex † non poteſt
niſi ter mulctare, & tamen poteſt decies, & vl-
tra punire ex eodē delicto decies, & vltra rei-
terato. Reſpondeo ſecundum Iaco. de Are. &
Cy. in .d.l. fin. quia in mulcta, ſi Iudex haberet
latas habenas, poſſet nimium grauare ſubie-
10 ctos, quos eſſe † locupletes intereſt reipublicæ,
vt in authen. vt iudi. ſine quo. ſuffra. §. cogi-
tandum. In pœna autem, cum ſit certa, non
poteſt cōtingere hoc. Et hoc etiam ſentit Bar.
in .l. nunquam plura .ff. de priua. delic. & hic
Heri. Bohic. Et tenet Iac. de Bel. ſingulariter, ꝙ
illud quod dictum eſt, quòd iudex non poteſt,
11 niſi ter † mulctare, procedit, quando mulcta
imponeretur pro delicto, quod nō vtitur prin
cipaliter in alterius iniuriam, & circa idem cō-
mittitur. Sed his non concurrentibus, toties
quis poterit mulctari, quoties deliquerit, etiā
vltra ter. Et ſentit Bart. in .d.l. nunquā plura .ff.
12 de priua. delict. Et an Iudex † poſſit imponere
mulctā condemnato, qui nō ſoluerit id, in quo
condemnatus eſt infra tātum tempus, dixi ple-
nè. in .c. qualiter .2. de accuſa. decimoquarto
principali articulo .q. 50. Circa ſecundum
membrum de pœna, materia eſt valde difficilis
intricata, & dubia; tamen ad eius declarationē,
quò ad fieri pōt, diſtingue nouem principales
caſus. Primus eſt, quando plura delicta com-
mittuntur ex parte inferentis, & etiam ex parte
recipientis circa perſonam. Secundus, quādo
committitur vnum delictum ex parte inferen-
tis, ſed ex parte recipientis ſunt plura. Tertius,
quando committerentur plura delicta ex parte
inferentis, ex parte verò recipientis eſt vnum.
Quartus, quando committuntur plura delicta
ex parte committētis circa res. Quintus, quā-
do committuntur plura delicta per plures per-
ſonas committentes vnū offendentes. Sextus,
quando committuntur plura delicta per vnum
offendentem plures. Septimus, quando plu-
res offendunt plures. Octauus, quando non
eſt niſi vnicum factum, tamen plures reſultant
ſpecies delictorum. Nonus, quando plura de-
licta verbis committuntur. Circa primum ca-
13 ſum diſtingue, aut plura † delicta per vnū con
tra vnum cōmiſſa, tēdunt ad diuerſos effectus,
aut tendunt ad eundem effectum. Primo caſu,
glo. in verſ. occiderit. in .d.l. nunquam plura,
diſtinguit, quòd aut fuerunt commiſſa ex inter-
uallo, aut ſimul, & ſemel; Primo caſu punitur
quis pro pluribus. Secūdo pro vno. Sed Dyn.
14 reprobat illam † glo. & etiam Bar. qui dicit, ꝙ
ſi illa glo. eſſet vera deſtrueret totum mundum;
nam ſi aliquis percuteret pluribus percuſſio-
nibus ſimul, ſecundum illam glo. non teneretur
niſi de vna; quod eſt contra tex. noſtrum, & cō-
tra illam .l. nunquam. ibi, dum tex. dicit, cōcur
rentia, & ſic videtur tex. ſentire, quòd etiam
ſi ſimul facta ſint, non habeantur pro vno; ſed
pro pluribus. Vnde Dy. & Bart. ibi dicit, ꝙ
ſi ex percuſſionibus pluribus, plures ſequuntur
effectus, plures debent pœnæ imponi per .l. 3.
.ff. re. amot. Et quamuis glo. magna in fin
in .d.l. nunquam. de priua. delic. videatur vel-
le, quòd quando non ſunt diuerſæ ſpecies de-
linquendi, non debeat quis puniri, niſi pro vno
15 delicto, † tamen illa glo. non eſt vera, quando
plures reſultarent effectus; vt puta, quia vnus
eodem tempore dederit alicui plures alapas,
vel pugnos. Nec obſtat .l. prætor. §. ſi mihi
16 plures .ff. de iniur. quia vt dicit † Bart. ille tex.
rectè intellectus, potius facit pro dicta ſenten-
tia. Nam quod dicitur ibi, plures iniurias cō-
iungere in vno libello, debet intelligi, non quò
ad vnam pœnā. Sed ad plures; ſed ideò dicit in
eodem libello, ne fortè cauſę continentia diui-
datur, ſecundum not. in .l. non eſt nouum ff. de
actio. empt. & ꝙ traditur in ſimili. in .l. qui-
dam æſtimauerunt .ff. ſi cer. pe. Si verò plura
delicta tendunt ad eundem effectum, tunc vnū
reputatur delictum, & vna eſt imponenda
pęna. Exemplum in pluribus vulneribus illa-
tis ad effectum homicidij, ex quibus homi-
cidium ſequitur, nam ſolum de homicidio,
& non de vulneribus quis tenetur. Quod
tamen videtur limitare glo. in .d.l. nunquā plu-
ra. ſi modo fiat eodem tempore. Secus ſi ex
interuallo. Sed dicit ibi Bart. quòd glo. benè
intelligit, ſed ineptè fuit locuta; quia debebat
dicere, ꝙ aut omnia iſta fuerūt eodem impetu,
& tenetur quis pro vno, vt not. in .l. illud .ff. ad
.l. aquil. aut diuerſo impetu, & tenetur pro plu
ribus. Ex quo infert, quòd ſi Titius vulnera-
uit Sempronium ex propoſito, & animo, vt ſo-
lo vulnere eſſet contentus, non intendens occi
dere, quòd ſi propter aliquod dictum, vel factū
ipſius Sempronij ſuperuenit nouus impet⁹ Ti-
tio, propter quem Sempronium interfecit, ꝙ
hoc caſu Titius tenetur de vulnerato, & occiſo;
quia non eodem impetu fecerit, licet inconti-
nenti. Et è cōtra, ſi Titius vulnerauit Sempro-
nium, & proſecutus eſt eum per plures horas,
& finaliter interfecit, tenetur ſolum de occiſo,
& non de vulnere; quamuis ex interuallo inter-
fecerit; quia eodem impetu fecit vt .l. ꝙ ait. §.
fin. ff. de adul. Et ſic ſecundum prædictam di-
ſtinctionem, debent intelligi omnia exempla
poſita in .d.l. nunquam plura. de eo qui ſurri-
puit, & occidit, qui tenetur furti, & aquiliæ. Et
de eo, qui rapuit, qui tenet vi. bo. rap. & aquil.
Et in eo qui ſubtraxit, & corrumpit ſeruum, &
ancillam, qui tenetur furti, & ſerui corrupti.
Et in eo qui rapuit, excidit, & occidit, nam te-
netur vi. bo. rap. iniuriarum, & aquil. vt dicitur
in .d.l. nunquā. Intelliguntur enim hæc, quan-
do ad eundem effectum, & non eodem impe-
tu facta ſunt, quāuis incōtinenti. Secus ſi eo-
dem impetu, & ad eundem effectum; quia te-
neretur ſolum de occiſo, & ſic aquilia, etiam
in vltimo caſu. Et intellige, quòd teneren-
tur aquilia pro occiſo; quia tenetur pœna ap-
plicanda parti; nam pro occiſo tenetur etiam
publi-

publico iudicio pœna capitali.l.cornel. Sed Iac.
de Are. in.l. item apud Labeonem .§. conui-
cium.ff. de iniur. aliter distinguit, videlicet, q
17 aut verba † statuti dicunt, quòd pro qualibet
alapa, vel quolibet vulnere, seu percussiõe, quis
puniatur tanta pęna, & procedat opi.Dy. Aut
dicit statutum, si quis alapauerit, vel percusserit
aliquem &c. Et tunc pro omnibus imponitur
vna pęna; quia vnus est actus alapandi, seu per-
cutiendi, licet sint plures alapę, vt .d. §. conui-
cium. vbi ex pluribus verbis iniuriosis fit vnũ
conuicium. Sed Bart. tenet opi. Dy. per iura
allegata per eum. Nec ob. §. conuicium; quia
quæst. nostra loquitur in.l. seu statuto quæ pu
niunt delictum, sub nomine alicuius actus, &
percussionis, vt pro vulnere, p percussione &c.
nec est curandum licet statutum dicat, si
quis percusserit, considerauit enim quãlibet
percussionem si habent diuersos effectus. Sed
18 prædictus †.§.conuicium. loquitur in delicto
quod recipit nomen à iure ex illis pluribus ver
bis iniuriosis; appellatur enim cõuicium aliqua
oratio, seu vociferatio significatiua iniuriæ al-
terius, vt ibi. Vnde omnia verba ibi prolata
tendunt ad eundem effectum, secus si tenderent
ad diuersos effectus vt dixi. Nec obstat quòd
statutũ dicat, si quis alapauerit, vel si quis per-
cusserit, quòd vna sit alapatio, seu percussio;
quia imò sunt plures percussiones; sed simul
factæ, vt in .l. ter enixa .ff. de verb. signi. Fa-
cit quod not. in .l. scire debemus. cum simil.ff.
de verb.obli. & hoc dicit ex consuetudine ser-
uari. Sed tu aduerte, quòd licet dictum Bart.
mihi placeat, quando statutum loquitur per
verbum percusserit, tamen secus videtur in
verbo alapauerit, aut simili, quo casu dicerem
aduertendum, quòd aut ex forma alterius sta-
tuti disponitur, q quis debeat puniri pro qua-
libet alapa pęna vigintiquinq; libr. & ex forma
alterius statuti disponitur, quòd qui alapaue
rit aliquem, puniatur pœna centum libr. Nam
hoc casu, si quis eodem impetu alicui sex, vel
decẽ, pluresúe alapas dederit, nõ punieẽ omni-
bus, seu pro qualibet in illis vigintiquinq;, sed
solum in libris centum. & ita dicerem in simi-
libus casibus. Et est etiam circa prædicta dili-
19 genter attendendus cõmunis vsus loquẽdi, † &
intelligendi dicta verba, qui præualet etiam
proprio significato verborũ vt .l. librorum.§.
quod tamen cassius .ff. de leg. 3. Et vide alia
plura iura in .c. qualiter, 2.ẽ .de accusa. in nono
principali articulo .q.41. Prædicta tamen ego
arbitror procedere, quando loqueremur in
pœna momentanea. Secus si in pœna successi-
ua. Exemplum primi, quando poneretur pœ-
na pecuniaria, vel similis. Exemplum secundi,
si poneretur pœna banni, vel similis; vt puta, di-
cit statutum, quòd si quis percusserit aliquem,
qui fuerit ex magnificis dominis, ponaẽ in per-
petuo banno, an si aliquis percusserit aliquem
plurib⁹ percussionibus, qui fuerit ex magnificis
dñis, debeat plurib⁹ bãnis puniri, an vno solo.
Aliud simile, dicit.l. si quis percusserit clericũ sit
excõmunicatus ipso iure, aliquis vno solo im-
petu plures percussiões intulit in clericũ vtrum
pro qualibet sit excõmunicatus, nam quis po-
20 test pluries † banniri. vt not. in.l.2.C.vt.ĩ. cer.
temp. & pluries excõmunicari. vt in.c. ita quo-
rundam.ẽ.de iudę. & ibi dixi, & de vtroq; tra-
dit Bar. in.l. de pupillo.§. si pluribus. de no.op.
nun. Et profecto ista.q. est satis dubia. Tamen
Ioan. Andr. in percutiente clericum, argumen-
ta ab vtraque parte format in reg. delictum.
de reg. iur. lib. 6. in mercur. finaliter conclu-
dit, quòd licet de rigore percutiens videatur
plurib⁹ excõmunicationibus ligatus, quòd plu-
ra intulit vulnera, tamen melius est, vt dicamus
ipsum vna sola sententia ligatum esse. Ex quo
simul, & vno impetu, oẽs intulit, per .c. si quis
suadente. 17.q.4. vbi tex. loquitur in singulari
dicens, si quis, & deinde dicit clericũ, & in sin-
gulari anathema sit, & tñ dicit, violentas ma-
nus, propter quod etiam videtur pluralitatem
percussionum includere. Ad idem allegat.c. cũ
pro casu.ĩ.de sen.ex. & ibi dicam, ponderando
illum tex. ad hoc, in eo, q ille percussit in dor-
miendo, & verberando traxit per claustrum, &
tamen innuit, quòd vna sententia sit purga-
tus. Ad idem etiã in simili.c. ad apostolicæ. de
re iudi. lib. 6. & quod not. in .l. illud .ff. ad .l.
aquil. Et ita in simili videtur concludendum in
eo qui ex percussione debet banniri. Et cuius
effectus sit hęc .q. vide per ea, quæ dixi in .d.
.c. ita quorundam. Et aduerte, quia in quantũ
supra dixi plura delicta, pluribus pœnis esse pu-
nienda, est verum, nisi per impositionem vnius
pœnæ alia pœna cõsumeretur. Exẽplum, si sta-
tũ dictaret, quòd pro vulnere illato in aliquẽ ex
magnificis dominis, debeat quis decapitari, et
aliquis vulnerauit primo, & deinde interfecit;
vnde duo sunt crimina, sed prius non habebat
animũ interficiẽdi; sed postea alio impetu mo-
tus interfecit, & pro quolibet est pęna mortis,
clarum est, q non nisi vna pęna punietur; quia
21 non potest nisi semel mori. Facit .l. vulgaris †
in prin.ff. de furt. Et idem similiter dicendum,
vbi pœna non esset multiplicabilis; vt puta, si
dicat amputetur manus dextera pro vno vul-
nere illato contra aliquem, qui fuerit de dñis.
Nam licet ei plura fuerint illata vulnera, siue
eodem tempore, siue in diuersis, non punietur
nisi vna pœna; postquã pęna nõ est multiplica-
bilis. Quod arbitror verũ, nisi primitus fuisset
punitus propter vnum crimen, & deinde in-
quireretur de alio vulnere, quia tunc puniretur
pęna extraordinaria pro alio vulnere. Ex quo
impossibile est ipsum puniri pęna ordinaria
statuti. Et ex prædictis potest saluari glo. quę
est in .d. l. vulgaris. quę vult, quòd accedens
22 pluries † ad vxorem alterius vna sola pœna
puniatur; nam pęna adulterij est mors, vt in
.l. quamuis .C. de adulte. & insti. de publi. iudi.
.§. item .l. iulia. de adulte. & ideò non est rei-
terabilis. & ita dicit Bar. ibi. Fateẽ tñ, quòd ex
quolibet coitu poterit accusari, quia ex quoli-
bet nascitur accusatio .l. iulię. Et ita procedit q
not.

glo. in .l. mariti .§. sex mensium .ff. de adul. &
in .l. si diutino. ff. de poen. Et sic videtur sen-
tire Bar. quòd si pro adulterio veniret impo-
nenda poena pecuniaria, tot deberent imponi
pęnæ, quot coitus essent. Et idē Bar. cons. pri-
mo, ꝙ incipit, Antoniꝰ cōmisit adulteriū, tenet
contrarium, dicens, ꝙ prædicta glo. est vera, ēt
in poena pecuniaria. ita ꝙ pro omnibus vi-
cibus vna poena punietur, per not. per glo. &
Bar. in .d. l. nunquam plura. Et ad hoc quod
ex pluralitate delictorum multiplicetur poena,
est necesse, quòd sint diuersæ species delin-
quendi. Facit .l. 1. §. vnde quæritur. & ꝙ ibi
tradunt Bar. & Io. de Imo. ff. de publi. Vnde cū
ex multitudine coitus non varietur species de-
licti, licet reiteretū, poena nō debet multiplicari.
& maximè, qñ ex reiteratiōe non oritur nouū
interesse pecuniarium, vt in .l. inficiando .§. in-
fans ff. de fur. & ibi Bar. & idem cōsuluerūt Io.
Cald. cons. ꝙ incipit, inquisitus. & Io. de Ligna
no, cons. ꝙ incipit, an multiplicanda pęna. & ēt
tenet Bal. in .l. quicunq; .C. de ser. fugi. per gl. in
.d. l. vulgaris. & per not. per glo. in .l. penul. ff. de
23 acti. & obli. vbi vult, ꝙ diuersa † acta qñq; pro
vno reputanē. vt in .l. ei qui. ff. de fur. Vnde dicit
24 Bal. ꝙ licet vnū quodq; † delictū habeat in se
principium, & finem, tñ ratione continuatio-
nis quandoque plura pro vno tenentur, &
reputantur, argu. .l. eum qui. §. in popularibus
.ff. de iureiuran. & propter hoc, duo, vel plu-
ra adunantur in vnum. Et tunc habet locum
quod dicitur, vbi duo propter vnum, vtrobiq;
semper vnū. Vnde sicut ex mille vulneribus
respectu homicidij, vnum est homicidium, vt
in .l. illud. in prin. ff. ad .l. aquil. ita ex multitudi-
ne coitus vnum est adulterium. Et hoc opinio
Cõm. op. cōmuniter * seruatur. Et hoc mihi placet; quia
ista plura delicta sunt eiusdem speciei, & ten-
dunt ad vnum effectum; nam ex tali fornica-
tione habito respectu ad matrimonium, colli-
gitur hoc nomen, & species delicti, quæ appel-
latur adulterium. In contrariū facit tex. 6. q. 1.
in .c. imitare. qui vult, quòd toties quis de-
beat puniri, quoties quis fornicatus est secun-
dum Docto. qui loquitur in foro poenitentia-
li, de quo dicetur in tertio articulo principa-
li. Item ex prædictis infertur, quòd cum
25 insultus, † & percussio tendant ad eundem ef-
fectum, si quis insultando percussit, non tene-
tur nisi de percussione. & hoc tenet Dyn. &
Bart. in .d. l. nunquam. & not. glo. & sequi-
tur Cyn. in .l. qui de crimine .C. de accusa. &
Bart. in .l. respiciendum .§. delinquunt. ff.
de poenis. & Bal. in .d. l. quicunq; . & in .c. 1.
.§. similiter. quæ fuit pri. cau. bene. amit-
ten. Quod est verum, nisi pro insultu ma-
ior poena imponeretur, quàm pro percussione;
quia tunc puniretur de insultu, vt in dictis iu-
ribus. Quamuis Ange. teneat contrarium, &
male in .d. l. qui de crimine. Sed primā opi.
tenet Bart. in .d. l. nunquā. Vbi vide per eum,
quid si primo aliquis accusatur de insultu, &
deinde additur ad accusationem de percussio-
ne. Et prædicta procedunt, quando in inqui-
sitione, vel accusatione poneretū, quòd conti-
nuatiuè quis fecerit insultum, & percussio-
nem. Secus si ponerentū verba denotantia in-
teruallum hominis inter insultum, & percus-
sionem; quia tunc de vtroq; puniretur. ita sin-
gulariter dicit Bal in .l. fructus, & in .l. diuor-
tio .ff. sol. ma. & ibi Ioan. de Imo. Qui dicit,
26 quòd si poneretur verbum ambiguum, † quòd
potest denotare actum, & interuallatum, &
mox, & statim; quòd acciperetur in beni-
gniorem partem pro actu continuato. Et ideò
ad fugiendum dubitationē, iudices maleficio-
rum ponunt verbum ex interuallo, aut simile.
Et ad prædicta vide quæ dixi in .c. qualitar. 2.
.§. de accu. in vndecimo principali articulo .q.
.49. & .56. Et ex prædictis habes expeditum
primū casum. Et ēt ex pędictis potes colligere
in quibus sit faciēda distinctio de specie delicti.
Et vide Io. An. in tit. de senten. in spec. ver.
penul. in magna additione, vbi tractat hanc ma
27 teriam. Circa secundum casum, quando † ex
parte inferentis est vnum delictum, & ex par-
te recipientis sunt plura. Exēplum, Titius per-
cussit Sempronium cum tridente, forfice, vel
rastro, an puniatur, vna poena, vel pluribus.
Et videtur, quòd vna, per .l. si gemina ar-
bor .ff. arb. furtim cæsar. In contrarium vi-
28 detur, quòd pluribus; quia actus † debet con-
siderari respectu recipientis, vt in .l. 1. in fin.
.ff. de iniur. & in .l. si adulteriū cum incestu. ff.
de adult. & .l. quin multa. C. ad .l. iul de vi pub.
Propterea cum ex tali percussione, licet vnica,
resulrent plures effectus, ergo pro pluribus pu-
nitur, vt .d. l. nunquam plura .ff. de priua.
delic. Sol. Bart. in .d. l. si gemina. dicit se du-
bitare. Distinguit tamen, quòd aut lex, vel sta-
tutum punit actum, prout ad alterum non
infertur. Exemplum, dicit statutum, si quis
sagittauerit in ciuitatem, puniatur in decem.
vel si quis admenauerit alicui, puniatū in vigin-
tiquinq;. Nam hoc casu, si vno iactu semel
aliquis sagittauerit plures sagittas, vel si vno
ictu admenauit cum tridente, vel rastro, vnus
erit actus, & vnum delictum, & pro vno pu-
29 nietur; quia lex † solum respicit actum agen-
tis, argu. l. tria onera .ff. de excu. tu. Aut actus
punitur à lege vel statuto, prout in alium infer-
tur, vt puta, quia dictat statutum, si quis per-
cusserit aliquē &c. & in hoc est dubium ꝓpter
opi. Iaco. de Are. de qua supra dixi, qui distin
guit inter statutum loquens, quòd pro per-
cussione, seu vulnere, quo casu tot poenis puni-
atur, quot sunt vulnerati. Et statutū quod di-
ctat, si quis percusserit &c. quo casu puniri de-
bet pro vno actu; quia vnus est actus percutien
di. Sed tamen ipse Bar. tenet, ꝙ puniatur pro
pluribus; quia cum statutū puniat actum, ꝓut
30 in alterum infertur, non potest † considerari ex
parte agentis; sed considerari debet ex parte pa
tientis; & ideò puniri debet pro pluribus per-
cussionibus, per ea quę supradicta sunt. Fa-
cit ꝙ not. in .l. titia .§. fi. & in .l. pluribꝰ in prin.

.ff. de verb. obli. Et prædicta procedunt nō solum si fiant vno ictu, imò etiam si fierent successiuè; Exemplum, percussi te in capite, & ex capite descendit in brachium percussio. Vel si cū vellē te percuterein facie, pparasti manū, vnde percussio de manu in faciem descēdit; & sic sunt plura facta, licet successiuè, & vno momēto arg. d. l. ter enixa .ff. de ver. sig. & in .l. arethusa. .ff. de sta. ho. & ideò punietur pro pluribus percussionibus; distinguendo tñ, & ponderando verba statuti, vt dictum est. Et pro hoc facit ꝙ tradit Bal. in .l. quicūq; .C. de ser. fug. vbi dicit, ꝙ ille qui proijcit aquam putridam, & cum ipsa offendit aliquem in facie, & in gula, debet puniri pœna faciei, & pœna gulę, considerato duplici loco corporis; & quia vt ipse dicit, vna persona, vnus locus, vnum tempus, & vnus motus non cōcludunt vnitatem delicti, si effectus sint plures. Quod tamen intellige ponderatis verbis statuti qualiter loquatur, an dicat, si quis proiecerit aquam putridam, vel sub alia forma. Et secundum prædictam decisionem dicit similiter Bar. in .d. l. si gemina. dicendum esse de eo, qui vno ictu percussit aliquem in pluribus digitis, nam ex diuersitate locorum dicuntur diuersæ percussiones, vt in .l. de pupillo .§. si quis nuntiat. de op. no. nun. Facit .l. si seruus seruum §. rupisse. ff. ad .l. aquil. Bald. tamen in hac. q. in repet .l. si familia .ff. de iurisdic. om. iud. in vers. 6. dicit, ꝙ contra seruatur, ꝙ talis puniatur pro vnica percussione; quia statutum, ꝙ dicit si quis percusserit, ponderat magis percussionem actiuam, argu. l. 1. in prin. .ff. si pars hære. peta. Quæ ratio videtur cōcludere, etiam contra præcedentes decisiones. & ideò non procedit sine magna dubitatione. Quid autem si percussit aliquem in vno loco, & fregit illi os, & os fractū in alia parte fecit vulnus, an puniatur pro vno vulnere, vel pro duobus, & dicit, ꝙ pro duobus si agatur de vulnerato. vt .d. l. si seruus. §. sed & si mulū. Sed si ageretur de osse fracto, non posset puniri de vulneribus; quia vulnera præcedentia tendunt ad illum effectum .s. ad frangendum os; & ideò de illo solo punietur, argu. l. illud .ad .l. aquil. Item quid si fugam te, & dum fugeres cecidisti, & cadendo vulnerasti te, an debeā puniri de vulnere. Bar. in .d. l. si gemina. tenet ꝙ non debeam puniri tanquā vulnerauerim; sed tanquam vulnerari fecerim, per .l. qua actione. §. proinde. & .l. item si obstetrix. §. si seruum. & in .l. si ex plagis. §. fin. ff. ad .l. aquil. Postremo quid iuris sit, si percutio aliquem helmo, seu celata, aut coracia, & ipsa celata ex parte interiori facit vulnus in fronte, vel capite, an videar vulnerasse. Bar. in dicto loco dicit, ꝙ sic per .l. item mela. in prin. ff. ad .l. aquil. & hoc patet, quia ibi tenet aquilia directa. Circa tertium principalē articulum,
31 qñ ex parte inferentis † sunt plura facta, sed ex parte recipientis, non est nisi vnus effectus. Exēplum, Titius percussit Sempronium bis, vel ter, in eodēmet loco cum gladio, quæritur vtrum plura dicantur delicta, vel vnum, ita ꝙ plures, vel vna pœna veniat imponenda. Sol. Bar. in .d. l. si gemina .ff. arb. fur. cæsa. dicit, ꝙ considerāda sunt verba statuti; aut enim statutū imponit pænam pro vulnere, & tunc cum in veritate non sit nisi vnū vulnus, & vna scisura, licet fortè ampliata per secundam percussionem, & tunc vnicum dicitur delictum, & vna debetur pœna. Aut statutū imponit pœnā pro percussione, seu admenatione, & tunc cum plures fuerint actus percutiendi, pro qualibet percussione punietur pœna statuti, per .d. l. nunquam plura. & mihi placet, & probatur in tex. nostro. Circa quartum articulum, quan-
32 do committuntur plura † delicta, circa res ex parte committentis, vtrum talis delinquens sit pluribus pœnis afficiendus. Et aduerte quia intelligo articulum nostrum qualitercūq; plura delicta committuntur extra personam, & in persona propria alicuius non committuntur, sed in res; & hunc articulum examinat Bart. in .l. inficiando .§. infans .ff. de fur. vbi distinguit, quòd quædam sunt delicta, quæ committuntur negligendo, quædam faciendo,
33 Primo casu, si præcedit † dispositio, aut præceptum de faciendo aliquid infra aliquod tempus, & si non fiat imponitur pœna, & tunc pœna vnica solum committetur post illius temporis lapsum, etiam si sint plures anni. Sed si nō esset appositum tempus, tunc dicitur vnum esse commissum delictum negligentiæ, & vna debetur pœna, quando lapsum esset tempus infra quod ille potuit commodè adimplere. Et hoc procedit, quando dispositio, vel statutum loqueretur purè, videlicet, sub tanta pœna teneatur quis infra tantum tempus aliquid facere. Vel si diceret, teneatur aliquid facere sub tali pœna. Sed si hoc vltimo casu, quando non est appositum tempus, statutū inciperet à conditione, tunc dicetur commisisse negligentia, quando desijt posse dari, vel fieri, vt .l. ita stipulatus. & in .l. si ita stipulatus essem. & in .l. insulam, & in .l. continuus .§. item qui insulam .ff. de verb. obli. Ad quod vide quod not. Inno. & Anto. & Ioan. de Imo. in .c. extirpandæ. supra de præben. & ibi per .D. m. in repet. §. qui verò. Et ex prædictis sequitur, quòd licet aliquis fuerit negligens per longissimum tempus, si tamen vnicus erat terminus, vel solum infra illud commodè facere potuit, vel solum contra illud desijt posse dare, aut facere, vnica negligentia dicitur, & vnicum delictum, & vnica debetur pœna. Secus si ex pluralitate terminorum plures inducerētur negligentiæ. Vnde si aliquis negligit vindicare mortem domini, vel petere tutorem pupillo, aut curatorem patri furioso, totum hoc est vna negligentia, vt in .l. 1. C. de his qui. vt indig. & in authen. si captiui. C. de episco. & cleri. & in authen. liberi .C. de epi. audi. Et ideò sindicus communitatis, qui tenetur denuntiare maleficia, quamuis id agere negligeret per plures mēses, non tamen plura, sed vnicum est delictum. Et idem tenet Bal. in .l. si familia. ff. de

de iurisdictione om. iudi. not. glo. in .l. cum
qui .§. in popularibus .ff. de iureiuran. Et
prædicta procedunt vt dixi, nisi pluralitas ter-
minorum statutorum aliud induceret, argu.
.l. eos .C. de mo. mul. & quod dixi supra in
prin. & in primo membro principali istius se-
cundi articuli. Potest etiam figurari exem-
plum, per tex. in authen. credentes .C. de epi.
& cle. & in .c. excommunicamus. supra de
hæreti. vbi quis pro prima cõtumacia excõica-
tur, & postea si per annum fuerit contumax,
punitur vt hæreticus. Simile in missione in
possessionem in actione reali; nam pro prima
contumacia rei, mittitur actor in possessionem
quam ille infra annum potest recuperare refe-
ctis expensis. et si per annum fuerit contu-
max, post annum non auditur; etiam si vellet
soluere expensas; sed solum super proprieta-
te. vt in .c. quoniam frequenter. supra vt lit.
non contest. & in .l. si quis. §. sed & si quis .C.
de præscrip. trigin. anno. Et ideò si per le-
gem, vel statutum ad aliquid faciendum es-
sent statuti diuersi termini, pro termino quoli-
bet posset dici vna negligentia, & vna con-
tumacia; & vna pro quolibet termino debetur
pœna. Et prædicta procedunt respectu tẽporis
continui, vel discreti. Sed si cõmitteretur ne-
gligentia respectu plurium rerũ, Exẽplum, di-
34 cit statutum, † ꝙ si villa non ceperit malefacto-
rem, puniatur in centũ; contingit ꝙ decẽ ho-
mines aliquem interfecerunt, & nullus capit,
vtrum puniri debeat in centum tanquã pro vno
delicto, an in mille, tanquã pro decem delictis.
Bar. in .l. cũ si exhibuissent. §. fin. de publica.
dicit, quòd puniretur solum in centum. et
idem dicit ipse post Dy. in .l. si in rixa .ff. ad .l.
corne. de sicca. Et de prædicta quæst. vide Bal.
in .l. cum rationibus .C. qui accu. non pos. qui
videtur aliter sentire. Sed aliter pro nunc non
insisto. Et vide etiam aliquid per Bal. in quæst.
quæ incipit, accensitus de vi turbatiua. Et ex
pdictis põt decidi alia q̃stio in simili. Dicit sta-
tutũ, quòd pro quolibet delicto non denun-
ciato, sindicus teneatur in decem; vel pro quo-
libet delicto non punito, officialis teneatur in
viginti, & decem interfecerunt vnum, & nul-
lus ex ipsis denuntiatus, vel punitus fuit, an
veniat sindicus, vel officialis puniendus pro
vna negligentia, an verò pro decem. Ad quod
etiam vide quod tradit Bal. in .d. l. si familia.
& est quæst. satis dubitabilis. fortè aliquid la-
tius dicam in hoc principali articulo. Quan-
doque verò plura delicta committuntur fa-
ciendo, & subdistingue, quòd aut loquimur
in delictis momentaneis, aut successiuis. Pri-
35 mo casu, † potes figurare exemplum in eo qui
produxit plures falsos testes, vel amouit plu-
res terminos, an puniatur pro omnibus, an ve-
rò pro vno. Dyn. in .d. l. nunquam plura .ff. de
priua. delict. quem sequitur Bart. in .d. §. in-
fans. dicit, quòd aut producuntur ad vnum ef-
fectum, & tunc vna dicetur productio, & vno
tantum delicto punietur, argu. l. illud .ff. ad .l.
aquil. & quod dixi supra in primo articulo.
Aut producuntur ad diuersos effectus, & tunc
plura dicuntur delicta, & pro quolibet debe-
tur pœna, argu. l. agraria .ff. de rer. amo. & in
.d. l. nunquam plura. et idem tenet. in .l. qui-
cunq; .C. de ser. fugi. Et idem dicit Bal. de te-
36 ste, qui dicit † falsum super diuersis articulis;
quia si omnes tendunt ad vnam victoriam, &
vnum effectum, vnicum erit delictum, & vnica
debebitur pęna. Secus si ad diuersos effectus.
Et idem dicit de amouente terminos, vt licet
plures lapides ex vno loco amoueat, vnus ter-
minus dicetur amotus, & pro vno delicto pu-
nietur; quia tendunt ad vnum effectum. Secus
si lapides essent in diuersis locis, & tenderent
ad diuersos effectus. vt in .d. l. agraria. Si verò
delicta, vel facta habent causam successiuam,
& distingue, quòd aut sunt talia in quibus ani-
mus vt plurimum operatur, & prædominatur.
Aut sunt talia, in quibus plurimum opera-
tur, & prædominatur actus corporeus. Pri-
37 mo casu, † potest poni exemplum in hæreti-
co, vt in .d. authen. credentes. & supra de hæ-
reti. per totum. Item in furto in quo requi-
ritur animus lucrandi. Et in retentione posses-
sionis quæ solo animo retinetur. vt in .l. 3. & in
.l. clam possidere. in fin. ff. de acquiren. pos. &
in istis pro toto tempore maleficium dicitur
vnum. nisi aliter interrumperent. Vnde si ali-
quis furatus fuit aliquam rem, & illam longissi-
mo tẽpore retinuit, & pluries hinc inde asport-
tauit, & cõtractauit, sed tñ nunquam redijt ad
dñm; ita ꝙ per hunc modũ sit interruptũ deli-
ctũ, & postea de nouo inchoatum ex noua sub-
tractione, & contractatione, tenetur solum
pro vno furto. Sicut si aliquis infantem ser-
uum fuerit furatus, & apud furem fuerit effe-
ctus puer, deinde adolescens, & deinde vir,
& tandem senex, tamen fur pro vno furto te-
netur, & non pro pluribus; quamuis diuerso
tempore, & per diuersas ætates cõtractauerit,
vt est tex. singularis in .d. §. infans. Facit ꝙ
not. in .l. si is qui. §. plenè. & .l. qui bona fi-
de. §. fin. ff. de acquiren. poss. Et ideò si ac-
cusarẽ te, quòd vi occupasti, & tenuisti aliquã
meam possessionẽ, castrum, vel ciuitatem, vni-
cum est delictum, licet per plures annos ita te-
nueris. Facit quod not. in .l. quicunq; .C. de ser.
fugi. Et ideò licet Bar. in .l. si dominium. ff. de
furt. fuerit in illa singulari opi. quòd ex noua
contractatione in nouo territorio quis dicatur
nouum furtum committere, & possit ibi pu-
niri, tamen si aliquis in vno territorio subtra-
xit equum, deinde ipsum equum duxit Floren-
tiam, deinde Bononiam, & deinde Mediola-
num, & sic ratione cuiuslibet contractationis,
ex diuerso territorio dicatur nouum furtum
fecisse, & sic quatuor furta videantur, tamen
iste non potest puniri, nisi pro vno furto. Vn-
de licet ex forma statuti pro tertio furto debe-
ret quis suspendi, & pro primo debeat puni-
ri pœna pecuniaria, solum debet iste puniri
pœna pecuniaria. Ita dicit Bal. si rectè me-

mini, in authen. ſed nouo iure .C. de ſer.
38 fugi. Secundo caſu, quando ſunt † delicta in
quibus non prædominatur animus; ſed actus
corporeus, vt deferre arma, vel veſtes prohibi-
tas, quando contemnunt actum merè perſo-
nale, & naturalem recipiunt interruptionẽ, &
hoc caſu dicit Bart. in .d. §. infans. quòd pro
quolibet die iudicabitur vnum delictum, argu.
.l. foramen .ff. de ſerui. ruſti. prædio. Facit .l.
.1. ff. de oper. li. & hoc etiam tenet Bal. &
Docto. in .l. quicunq; .C. de ſerui. fug. Quæ
opi. maximè reſpectu mulierum, in ipſorum
fauorem tenenda eſt, per ea quæ dixi in .c. ve-
niens. ſupra de accuſa. Sed tamen de iuris ri-
gore, videtur aliter diſtinguendum, & conſi-
derandum, vtrum talis deferens, fortè rediens
in domũ ad prandium, cum de mane fuiſſet re-
pertus, tales veſtes, vel arma depoſuit; deinde
poſt prandium eaſdem reaſſumpſit, & ita non
fuit repertus. Nam propter hos actus extra-
neos intermedios, videtur multiplicatio deli-
cti, & ideò debet duplici pœna puniri, vt hic,
& .d. l. nunquam plura. Et maximè ſi aliàs ve-
ſtes prohibitas, vel aliud genus armorum pro-
hibitorum detuliſſet poſt prandium, & indu-
bitatum eſſet hoc vltimo caſu, quando ſtatu-
tum diceret pro qualibet veſte, aut pro quo-
libet gladio debeat tanta pœna puniri, per ea
quæ ſupra dicta ſunt in primo, ſecundo, &
tertio articulo. Et ſubdit Bar. in .d. §. infans.
39 quòd in actibus † qui habent quandam ſucceſ-
ſionem ex reiteratione; verbi gratia, imponit
ſtatutum pœnam vendenti vinum vltra ſtatu-
tum pretium pro qualibet menſura decem ſo-
lidorũ, vnus vna die vẽdidit vltra mille mẽſuras
maiori pretio, quæritur, an debeat puniri tot
pœnis quot ſunt mẽſuræ. Et ſoluit ipſe, quòd
ſic. argu. l. cum mancipium .ff. de ædil. edic. &
.l. ſcire debemus .ff. de verb. obli. quod placet
in terminis prædictis. Sed quando ſtatutum
diceret, ſi quis vendiderit vinum non gabella-
tum, vel vltra ſtatutum pretium, puniatur tan-
ta pœna, tunc ſi vẽdidiſſet in die varias menſu-
ras vini non gabellati, vel ſupra iuſtum pre-
tium, arbitror, quòd ſaltem pro qualibet die
eſſet puniendus vno delicto, argu. eorum, quæ
dixi de portãtibus veſtes prohibitas. Vel fortè
eſſet dicendum, quòd pro qualibet menſura ſit
puniendus pœna prædicta, ſi vẽditiones eſſent
factæ de varijs menſuris varijs perſonis. Se-
cus ſi eſſent factæ eidem ad eundem effe-
ctum; vt puta, ſi plures ſextarios vini, vel
aliàs mẽſuras ſeparatim vendiderit ad implen-
dam vegetem tuam, argu. eorum, quæ in-
fra dicam de eo, qui furatur frumentum. co-
gitabis. Secus tamen eſt ſecundum Bar. in
ſtatuto imponente pęnam ludenti ad azardum.
Nam ſi vnus ludit die eadem cum pluribus, &
cum vicit, aut perdit, non dicuntur plures ludi,
40 ſeu plura delicta; ſed vnus dicitur † ludus
donec ſit habitus pro completo, & abſoluto
luſoribus decedentibus, argu. l. contractus. de
fi. inſtru. Non enim poteſt dici quis pecunias
perfectè viciſſe, donec ludus non ſit perfectè
completus, propter varias forte vices, & al-
ternas ammiſſiones, & lucra, vt docet expe-
rientia, argu. l. naturalem. & .l. in laqueum .ff.
de acqui. re. do. Facit .l. in ſeruitutem. §. pe-
tijſſe .ff. de bo. liber. Et ideò aliud eſt hic,
quàm in vendente vinum; quia ibi in qualibet
perſona, & in qualibet menſura eſt perfecta
venditio, nec ſupereſt ſpecies reſciſionis illius
venditionis, nec ex pluralitate perſonarum,
cum quibus vna ſimul ego ludo, dicuntur plu-
ra delicta; quia ipſe non leditur; ſed magis of-
fenditur reſpublica, quæ eſt vna. Et ideò
vnum eſt delictum, argu. l. ſi plures .ff. ar. fur.
cæſa. Sed in qualibet menſura vini alteri,
atq; alteri plus debito vendita, offenditur qui-
libet. Et ex prædictis etiam deciditur quæſt.
pone dictat ſtatutum, prout eſt in hac ciuita-
41 te, † quòd quis ad nuptias non poſſit conuo-
care vltra triginta. Vel ad funeralia non poſ-
ſet ducere vltra viginti homines ſub certa
pœna. Quidam ducit quadraginta, vel quin-
quaginta, vtrum dicatur in tot pœnas incidiſ-
ſe, quot ſunt homines vltra numerum. Et ſol.
Bart. in .d. l. inficiando .§. infans. quòd non
debet puniri, niſi vnica pœna. Inſuper etiam
ex prædictis alia deciditur quæſt. pone, aliquis
42 eodem tempore † continuato ex eodem lo-
co duos, vel tres, vel plures ſaccos frumen-
ti ſubtraxit, vel eodem continuato tempore
varias res ſubtraxit; puta, decretales, codicem
veſtes, argentum, & ſimilia, vtrum dicatur
vnum furtum, vel plura. Et volunt Docto.
quòd dicatur vnum furtum; adeò quòd non
poſſit puniri pœna triplicis furti, ex quo fortè
ex tertio furto venit ex forma ſtatuti quis fur-
ca ſuſpendendus; licet ex alijs ſit pęna pecu-
niaria, vel fuſtigationis puniendus, hoc po-
nit Bart. in .l. eum qui .§. idem .ff. de furt. &
Docto. in authen. ſed nouo iure .C. de ſer.
fug. Facit quod not. glo. in .l. penul. ff. de
acti. & obliga. Et ideò licet quis fuerit con-
feſſus, quòd furatus fuit plures res, vel quòd
fecerit tria, vel quatuor furta, non propterea
venit ſuſpendendus; licet ſtatutum diſponat,
quòd pro tertio furto debeat ſuſpendi, vt di-
cunt Docto. in præallegatis locis. Et ideò aſſeſ-
ſores dicunt in inquiſitionibus, quòd diuerſis,
& interuallaris temporibus &c. Et adde quod
dicã infra in ſexto articulo, de eo qui vno ictu,
vel vno pũcto plures interfecit. Quid autẽ de
43 eo † qui in alieno territorio plura furta com-
miſit de quibus non poteſt hic cognoſci, vel
alijs temporibus quorum conditioni præſcri-
ptum eſt, & nunc committit tertium, & quar-
tum, an poſſit tanquam ex tertio furto ſuſpen-
di, vide Bal. in .d. authen. ſed nouo iure. dixi
poſt .D. m. in .c. 1. ſupra de cle. percuſ. Poſtre-
mo circa hunc articulum, quæro, Pone ſtatuto
44 cauetur, quòd † bannitus, vel condemna-
tus propter rebellionem, in perpetuum ſit
priuatus omni commodo ciuitatis, & quòd
nullus cõtrahat cum ipſo, ſub pœna nulle, & quòd

nullus

nullus audeat eum sociare, vel in domo re-
tinere, et Titius contractat cum tali ban-
nito, & eum associauit, & in dumo retinuit,
an veniat puniendus pœna mille, an trium mil-
lium, propter tria delicta. Sol. Rayn. latè
disputauit hanc quæstionē, & arguit ad vtranq;
partem, & finaliter soluit, quòd debeat puni-
ri triplici pœna, videlicet, ex eo, quia con-
traxit, puniri debeat in mille, ex eo quia asso-
ciauit, & in domo retinuit, puniri debet pœna
45 extraordinaria, non pœna mille; quia † illa pę-
na non intelligitur esse repetita. quod not. pro
his, quæ dixi in .c. secundo requiris. supra
de appella. Et ita etiam sequitur dominus
Nellus de sancto Gemi. in tertia parte se-
cundi temporis .q. 58. Circa vltimum arti-
46 culum, quando plura delicta † per plures com-
mittuntur in personam vnius duntaxat. Exem
plum, plures interfecerunt vnum hominem,
vtrum quilibet veniat puniendus pœna homi-
cidij, glo. in .l. fin. ff. de sicca. dicit, quòd omnes
tenentur, si non apparet ex cuius ictu perierit,
vt .l. item mela .§. si plures .ff. ad .l. aquil. &
sequit̃ Dyn. in reg. in obscuris. de reg. iur. lib. 6.
Sed glo. in .d. §. si plures. dicit, quòd in dubio
omnes absolui debent, per .l. absentem .ff. de
poen. Cyn. in .l. quoniam. C. ad .l. iul. de vi
pub. dicit, quòd prima opin. non habet lo-
cum in pœna .l. cornel. qñ plures ex proposi-
to deliquerunt; quia consideratur voluntas
cuiuslibet, & non effectus. Secũda opi. habet
locum in .l. aquil. Sed Bart. in .d. l. fin. dicit,
quòd primum membrum videtur procedere
de iure communi, in quo punitur effectus oc-
cidendi, si non sequatur effectus. Sed cum sta-
47 tuta † Italiæ communiter puniant effectum, &
non affectum, merito q̃stio reddit̃ magis dubia.
Et ideò pro istius articuli latiori declaratione,
distinguit, quòd quandoq; tractatur de punien
do aliquos, propter delictum per quosdam
alios commissum, & tunc omnes illi delictum
committentes reputantur pro vno, vt in .l. cum
si exhibuissent .§. fin. ff. de publica. & in .l. 1,
& per totum tit. ff. si famil. fur. se. di. Fallit in
casu .l. si familia .ff. de iurisdict. om. iudi.
48 Et ex hoc infertur, quòd villa quæ non † cœpit
plures idem homicidium committentes, non
tenetur nisi vnica pœna, vt dixi in præce. ar-
ticulo. Secundo infertur ad decisionem de il-
49 lo, qui præstitit auxilium † pluribus ho-
micidium committentibus, vt non pluribus;
sed vna duntaxat pœna pena puniatur, & ita
consuluit Dyn. quia statutum quod dicit, si
quis dedit auxilium malefactori resoluitur in
vniuersale, hoc est omnibus malefactoribus.
Item facit regula prædicta, per quam dixi, fa-
ctum illorum plurium pro vno reputari. Sed
cõtra pdicta facit .l. 1. §. 1 .ff. si fa. fur. se. di. vbi
si familia alicuius commisit aliquod delictum,
& dominus fuit sciens, vel in dolo, tenetur
pro quolibet seruo, non tantum pro vno. Tan-
dem Bar. dicit, quòd dictus .§. potius facit pro
dicta decisione; quia si dominus suo nomine
conuenitur pro suo iussu, vnus iussus est, & vnũ
maleficium reputatur. Sed si conueniretur no-
mine seruorum, tunc teneretur pro quolibet
seruo. Facit quod not. Bart. in .l. 3. ff. ad .l.
iul. de vi priua. Et pro prædictis etiam facit
quod not. Bal. in .l. cũ rationibus .C. qui ac-
cusa. non poss. vbi concludit, quòd talis præ-
stans opem tenetur solum pro vno homicidio;
quia cum vnus sit effectus, vna pęna imponitur;
sed si facta essent distincta, & non destinata ad
vnum finem; vt quia vnus vulnerauit in ma-
nu, alius in facie, & quis vtriq; opem præ-
stitit, punietur pluribus pœnis, argu. ff. de furt.
in .l. qui seruo .§. fin. Et ideò si quis manda-
50 uit † pluribus, vt homicidium vnum, vel aliud
delictum committerent, licet essent plures man
datarij delinquẽtes, nihilominus mandans te-
neretur vna pœna. Secus si mandaret, vt face-
rent diuersa delicta. ita tenet etiam Bart. in .d.
.l. fin. ff. de sicca. Quandoq; tractatur de pu-
niendis pluribus principaliter deliquentibus,
& distingue, quòd aut habebant publicum
officium, & tanquam officiales deliquerunt,
& tunc habentur pro vno; & vna sunt pœna
puniendi, vt in .l. si multi. ff. de publi. & in .l.
tres tutores .ff. de admi. tuto. Aut non sunt of-
ficiales, seu idem corpus fictum representan-
tes, & distingue, quòd aut omnes æqualiter
delinquunt, & omnes sunt æqualiter puniendi,
vt in .l. item vulneratus. in fin. ff. ad .l. aquil. &
in .l. si plures. ff. de iniur. & in .l. si plures. ff. arb.
fur. cæsa. in .l. 3. ff. ad .l. iul. de vi priua. Aut de-
linquunt inæqualiter, & tunc quilibet iuxta
qualitatem, & quantitatem delicti sui punien-
51 dus est. Et ideò si plures sunt † vulnerantes,
cuiusq; vulnus debet inspici, si fieri potest, vt
traditur in .d. l. fin. de sicca. in .l. item mela .§.
sed si plures. ff. ad .l. aquil. Et si vulneratus est
mortuus, quamuis de iure communi omnes
eadem pœna capitali .l. cornel. debeant puni-
ri, etiam si fortè ex vnius vulnere duntaxat
perierit; quia de iure cõi in .l. cornel. affectus
occidendi considerat̃, & non effectus. vt in .l. in
lege. & in .l. diuus. ff. de sicca. quia tamen vt
52 supra dixi, ex forma statutorum Italiæ † non
attenditur propositum, seu affectus; sed fa-
ctum, & effectus; Ideò distinguendum est se-
cundum Bar. quòd aut apparet ex cuius vulne-
re talis decesserit, & hoc casu, aut istud vulnus
mortale fuit primo illatum, & tunc licet alij
secundo loco vulnerantes non vulnerauerint
lethaliter respectu hominis sani, tamen respe-
ctu hominis debilitati, & iam ad mortem vulne
rati aliud iudicandum est, vt in .l. qua actione.
.§. si quis seruũ ægrotũ .ff. ad .l. aquil. Facit .l.
item vulneratus. cod. Aut vulnera nõ mortife-
ra fuerũt primo loco illata, & vltimo loco per
vnum fuit illatum vulnus mortale, & hoc casu
non primo vulnerantes, sed vltimo vulnerans
tenetur de occiso, vt in .d. §. sed & si plures.
Aduerte tamen, quia illę qui primo percusserit
poterit puniri. tanquã pręstãs auxilium homi-
53 cidio, Et ita assistentes, & officiales † volen-

tes punire quemlibet pœna capitis formant
inquisitionem, non solum de vulnere lethali,&
de alijs vulneribus, sed de ope,& auxilio ad in-
uicem præstito, vt homicidium cōmitteretur.
Et sub qua forma debeat tunc formari inqui-
sitio, vel accusatio, vide ꝙ notabiliter dixi in.c.
qualiter .2.§.de accu.in vndecimo principali ar
ticulo.q.60. Sed si nō posset apparere ex cuius
vulnere interfectus perijsset, ꝗ potest contin-
gere duobus modis; vno modo, quando nul-
lum vulnus erat per se lethale; sed omnia simul
iuncta mortem intulerunt; & hoc casu omnes
puniuntur de homicidio; quia omnes occide-
runt. & ita tenuit Inno.in.c.significasti. de ho-
mici.& probatur in.d.l.item mela.§.sed si plu-
res, & in.d.l.item vulneratus ad .l. aquil.& in.l.
si plures .ff. arbo. fur. cæsa. Alio modo potest
non apparere, vel quia ignoratur quis illorum
vulnus illud lethale intulerit, vel vtrū ipsū vul-
nus primo loco, vel vltimo loco fuerit illatum,
& hoc casu dicit Bart.in.d.l.fi.ff.de sicca. quòd
quilibet præsumitur illud vulnus intulisse, &
primo loco præsumitur illatum. vt in.l.ꝙ de pa
riter. & in.l.sed & in illo.ff de. reb.dub. & ideò
quilibet tenet de occiso, arg.d.§. sed si plures.
&.d.l item vulneratus. in fi.& ꝙ dixi in præce.
casu,quando vnum vulnus erat per se mortale.
Sed aduerte, quia in contrarium facit .d.§. sed
si plures, vbi tex. dicit, sed si nō apparet cuius
ictu perierit, omnes quasi occiderūt. Vnde cū
54 dictio quasi, † videat denotare improprietatē,
55 & fictionem † quæ non habet locum in statu-
tis, potius videtur quilibet absoluendus, argu.
.l. absentem .ff. eo. & regu. in pœnis. de reg.
iur. lib.6. & ita consuluit Dyn. sed Bar. in .d.l.
fin.ff. de sicca. tenet contra,dicens,quòd illa di
56 ctio quasi, † est expressiua veritatis, cum verū
sit omnes percussisse, & verū sit illum occisum
esse, per præallega. §. sed si plures. quæ deci-
sio iudicio meo, est multum rigorosa. Sed ad
conuincendum tales de homicidio, posset offi-
cialis vti dicta cautela de auxilio, ope, & fauo-
re præstito. & vide ad prædicta quæ dixi in .c.
ad audientiam.§.de homici. Circa sextum ar-
57 ticulum principalem,quando plura delicta† cō-
mittūtur per vnum offendētem plures. Bar. in
.l.3.§ si ad plures.ff. de sepul. viola.distinguit,
ꝙ quandoq; delictum principaliter committi-
tur in iniuriam eorum, in quos cōmittitur,ha-
bito respectu ad personam; & non ad rem; &
quilibet per se habet actionem in solidum, vt
in.l.1.in fin. & in.l.eum qui nocentem.§.si nu-
pta. ff. de iniur. Et ideò si aliquis vno ictu
58 percussit tres clericos, tribus excommunica-
tionibus tenetur, hoc tenet Ioan. Andr. in
regu. delictum. de re. iur. in mercu. vbi vide
latè per eum. Et hoc procedit, vbi pœna est
reiterabilis. Secus si non esset reiterabilis,
qualis est pœna mortis. Nam si quis vno ictu,
aut vno veneno, incendio, vel naufragio,
tres, vel plures interfecisset, non nisi vnica pœ-
na mortis tenetur. Sed si statuto disponeretur,
quòd pro primo homicidio quis puniatur pœ
na quingentorum florenorum, pro secundo
pœna mille, pro tertio, pęna capitis, & aliquis
vno ictu, vel vno veneno plures interfecisset,
arbitrarer ipsum omnino puniri triplici pœna,
per .l.ter enixa.ff.de verb.signi.& quod not. in
.l. arethusa.ff.de stat. ho. Quod videtur esse cō
tra decisionem, quam dixi in quarto principali
articulo quasi in fin. de eo qui furatur eodem
tēpore diuersas res; argumetādo de personis
59 ad res. Et profecto contrariū videtur esse diffi-
cile. Et quia prius nō venit in mentē,poterit co
gitari. Et aduerte, quia si poneres, quòd oēs
illæ res essent eiusdem domini,tunc facilis esset
solutio; nam tunc respectu eiusdem tempo-
ris continuati, & vnius duntaxat offensi,
vnum merito iudicabitur furtum. Sed hic plura
iudicantur homicidia respectu plurium occiso-
rum, licet eodem impetu, & ictu. faciunt quę
dixi supra in primo casu. Sed si poneres plu-
res dominos illarum rerum, veluti vnus dñs
decretalium, alius codicis, & alius vestium,ma-
ius est dubium; & difficilis videtur solutio. Nisi
60 diceres, ꝙ statutū † prædictum, quod vult, ꝙ
pro tertio furto debeat suspendi, est restringen
dum, & interpretādum,vt intelligatur pro ter-
tio furto interuallato tempore perpetrato;cum
statutum sit pœnale, & correctoriū iuris com-
munis. Sed in homicidio, statutum quod
vult illū puniri pœna pecuniaria, in hoc exor-
bitat à iure communi; & quando vult puniri
61 pœna corporali, reddit ad ius commune; † &
ideò latè interpretandum, argu. notatorū per
glo.in.c.statutū. in ver. numerādum. de pręb.
lib.6. & .c.1. iuncto.c. fin. de pact. lib. 6. Et
vide quod tradit Fede.cons.89. Et credo,ꝙ ali
quid dixerim in simili in .c. ad abolendam. in
fin.supra de hæreti. Nec esset bona solutio, est
ibi vnicus actus furādi, ergo pro vno furto de-
bet puniri. argu.l.item apud Labeonem.§.con
uicium .ff. de iniur. quia & ibi est vnicus actus
occidendi. cogitabis. Quandoq; verò delictū
62 committitur circa res, & tunc † omnes quo-
rum interest habentur loco vnius. vt in .l. si plu
res ff. de arbo. fur. cæsa. & in.l. item apud La-
beonem. §. fin. cum .l. sequen. ff. de iniur.
Et ex prædictis infertur, quòd si eiusdē fundi
decem erāt possessores, ꝙ si Titius ingreditur
ipsum fundum, & vsurpat illum, quòd dubitari
pōt, an dicatur plures violentias commisisse, ita
quòd respectu cuiuslibet possessoris teneatur
pro vna violentia, & integra pœna. & sic etiā
vtrū quilibet ex ipsis possessorib' posset accusa-
ri de violentia,aut turbata possessiōe. In qua.q.
Bar. in .l. 2. §.si ad plures .ff. de sepul.viola.di-
cit esse consideranda verba statuti. Vnde distin
63 guit, quòd aut verba † statuti denotant actum,
prout infertur personæ, seu in personam; vt
puta, si statutum ita dicit, si quis turbauerit
aliquem in possessione sua, vel si quis turba-
uerit alicui possessionē suam &c. & hoc casu
quilibet possessor intelligitur esse turbatus. &
ideò quilibet potest agere in solidū, & pro per-
sona cuius iste turbator tenet ad pœnā. Facit

ꝙ in

ꝙ in simili dicimus, quando vni seruo infertur
violentia in iniuriam plurimorum dominorũ,
quo casu quilibet dominus agere potest nomi-
ne suo ꝓ iniuria sua, vt.d.l.item apud labeonē.
in fi.& ibi not. Facit quod dicam in seq. Si ve
64 rò statutum † denotat actum, prout infertur in
re, non habito respectu ad personam; verbi gra-
tia, si quis intrauerit possessionem alterius &c.
& tunc omnes domini, siue possessores vnius vi
cem repræsentant, vt d.l.si plures. ff. de sepul.
viol.& prædicta notabis, quia quotidie veniunt
65 de facto. Circa septimum casum, quando † plu
res offendunt plures. Exemplum, decem ho-
mines fecerunt insultum contra decem, & hoc
casu dicit Barto.in.d.l.si ad plures. ff.de sepul.
viol.ꝙ quilibet insultans tenetur de tot insulti-
bus, & totidem pœnis quot sunt personæ, con-
tra quas fit insultus; & sic tenetur quilibet de
decem insultibus, prout sunt decem passi insul-
tum, per.l.si plures.ff.de iniur. iuncta.l.si quis
in graui.§.si cum omnes domini.ff.ad sena.cō-
sul.sillan. qđ facit ad decisionem præcedentis
casus. Circa octauum casum, quando ex vno,
66 & † eodem facto resultant plures species deli-
cti. vtrum quis possit puniri pro qualibet spe-
cie, & in solidum. Exemplum de eo qui agit cū
virgine cōsanguinea; nam ex tali coitu commit
tit stuprum, & incestū. Vel de eo qui agit cum
67 moniali, † qui eodem coitu committit adulte-
rium, quia cum sponsa Christi; & stuprum, quia
cum virgine. item sacrilegium, quia cum re sa-
cra, vt tradit.D.m.in.c.monasteria. supra de vi.
& hone.cler.& not.glo.27.quæst.1.in.c.virgi-
nibus.vtrum debeat puniri pœna quadruplici;
& de quadruplici delicto possit accusari. Item
potest figurari exemplum de eo qui occidit pa-
trem, qui homicidium, & patricidium videtur
committere. Circa quem articulum Institui
non insistere; quia in reliquis nimium prolixus
fui. Sed de hoc articulo dic, vt traditur per Bar.
in.l.senatus.ff.de accusa. & in.l.si adulterium cū
incestu. ff.de adulte. & in.l.sanctio legum.ff.de
pœn. & per Bal. in.l.& si seuerior.C.de infa. &
per docto.in.l.qui multa.C.ad leg.iul.de vi pu.
& per glo.& Inno. in.c.de causis.ē.de off.dele.
&.17.q.4.in.c.attendendum. & in.c.in pœnis.
de reg.iur. lib.6. Et vide alia plurima iura, &
plures authoritates quas allegaui in .c. quali-
ter.2.ē.de accusa. in decimoquarto princip.ar-
tic.q.4. Et in prædictis locis vide etiam quan-
do vbicunque esset delictum, & variæ ex eodem
delicto imponerētur pœnæ. Et quid iuris de eo
68 qui adimit † bannitum, & captum de manu fa-
miliæ, an possit puniri duplici pœna; videlicet,
tanquam eximens, & tanquam auxilium præ-
stās, vide ꝙ sic per .D. Nellum in tracta.banni-
torum, in tertia par.secūdi temporis. quęst.29.
Et etiam adde ad prædictam materiam quæ di-
xi in.c.de his.supra de accus. & in.c.1.supra de
collus.deteg. Circa nonum, & vltimum casum
69 quando plura † verbis delicta committuntur,
vtrum plures sint imponendæ pœnæ. Bart. in.l.
apud labeonem.§.ait prætor.ff.de iniur. breui-
ter dicit, quòd si statutum disponit, quòd pro
quolibet verbo iniurioso quis puniatur in certa
quantitate, ꝙ tunc ꝓ qualibet oratione iniuriæ
significatiua debet puniri, vt.d.§.ait prætor. &
in.l.1.§.verbis.ff.de iniur. Subdit tamen, ꝙ si
idem verbum iniuriam denotans, pluries repe-
tatur, dicetur vna iniuria, seu vnum verbum in-
iuriosum, & non plura; verbi gratia, si quis ali-
cui diceret fur, vel latro, & pluries idem repli-
caret. arg.l.vnum.ff.de testam. &.l.cum filius.
§.1.ff.de lega.2.&.l.testium. C. de test. Facit
.c.& si Christus.supra de iureiurā.& idem con-
suluit Bar.consil.108. quod incipit, in quæstio-
ne vertente inter.d.N.&.S. per.l.cum filius.§.
varijs.ff.de lega.2.& arg.not.in.l.si conuenerit.
in prin.ff.de pign.act. Sed si essent plures ora-
tiones diuersa significantes, tunc dicuntur plu-
ra verba iniuriosa. Et idem si esset vna oratio
significans plura, & ad diuersos effectus. Exem
plum, si diceretur fur, adulter, & patriæ prodi-
tor, per.l.titia.in fi.&.l.pluribus.ff.de ver.obli.
Et ex prædictis habes expeditum secundū prin
cipalem articulum. Circa tertium principalē
70 articulum, vtrum in foro pœnitētiali habeat lo
cum tex.noster, vt toties debeat imponi pœni
tentia, quoties quis peccauit, breuiter dic ꝙ sic;
vnde Petrus, quia tertio negauit dominum, ter-
tio ipsum postea confessus est, vt habeť Matth.
26.c. & transumptiuè.6.q.1.in.c imitare. per
quem tex. dicit ibi glo. quòd etiam si cum ea-
dem muliere quis successiuo tempore pluries
fornicatus est, quòd toties debet pœnitentiam
agere, quoties fornicatus est. Facit de pœnit.
distin.1.in.c.mensuram. & quod not.de adult.
in.l.si adulterium. Circa quartum, & vltimū
articulum de pœnis contractuum, vtrum ille
71 qui † pluries contrafecit, vel venit contra con-
uentionem, debeat pluries puniri, vide quod
not. in.l.qui fidem.ff.de transactio. Ego for-
tè dicam in.c.constitutus. infra eod. vbi melius
conuenit.

Capitulum. II. Præsbiter.

SVMMARIVM.

1 *Præsbiter interficiens præsbiterum, puniendus est. Et pars pœnæ applicatur ecclesiæ, cui profuit. Et altera pars pro illius anima distribuitur. Et declara vt num. sequen. & vsque ad num. 45.*

3 *Liberum corpus non recipit æstimationem.*

4 *Pœna respiciens publicam vindictam, non debet diuidi, sed tota applicari fisco.*

5 *Parochiæ appellatione quandoq; comprehenditur diœcesis.*

6 *Clerici defuncti bona, si non sunt acquisita intuitu ecclesiæ, applicantur ipsius consanguineis ab intestato.*

7 *Pœna quæ soluitur pro iniuria facta alicui præsbitero, an applicetur Episcopo, vel hæredi ipsius iniuriati.*

8 *Intellectus duplex huius capituli.*

9 Epi-

9 *Episcopus, si aliquid capit ex bonis clerici defuncti, an possit pro se retinere, & ibi, in quo casu hæc bona ad eum pertineant.*
10 *Fisco debent applicari bona vacantia.*
11 *Episcopus, an possit recipere, & conseruare bona eius, qui peregrè profectus mortuus est, & ignoratur an habeat consanguineos. Et si non reperiat consanguineos, an possit distribuere pauperibus.*
12 *Ecclesiæ vacantis custodia pertinet ad illum, ad quem spectat collatio.*
13 *Pœna quæ soluitur ratione iniuriæ illatæ ecclesiæ, debet applicari ecclesiæ.*
14 *Et quid si illata sit personæ occasione ecclesiæ. Et quid si haberet duas ecclesias. nu. 17.*
15 *Dignitas nunquam moritur.*
16 *Pœna cui sit applicãda pro iniuria illata personæ, nõ occasione ecclesiæ. & nu. 21.*
18 *Mixti qualitas excellentior, est attendenda.*
19 *Causa naturalis, & accidentalis quando concurrunt, præualet naturalis. Declara tamen vt num. seq.*
22 *Pœna quãndo simpliciter imponitur, an veniat applicanda fisco, an parti, & nu. seq.*
23 *Media via est eligenda.*
24 *Pœna imposita per iudicem secularem in delicto mixti fori, applicatur fisco seculari, & per ecclesiasticum ecclesiastico.*
25 *Pœnæ pars, quando applicãda est accusatori, prius tota fisco consignabitur; & deinde fiscus illam partem dabit accusatori.*
26 *Pœna applicanda alicui in præmium accusationis, non debet applicari accusanti, qui constituto salario ad id ex officio tenebatur.*
27 *Neq; talis pœna poterit applicari accusatori participi criminis.*

1 PRAESBITERI. Interficiẽs† p̃sbiterum, puniendus est. Et pars pœnæ applicatur ecclesiæ, cui p̃fuit. Altera verò pars pro illius anima distribuitur. h. d. Primo dictum. Secundo ratio, ibi, quia nullus. Et in tex. ibi, compositio, dic, hoc est pecunia, quæ pro pœna ex iniuria illata per compositionem recipitur. Et in tex. ibi, qui, dic, hoc est, quàm ecclesia ipsa, quæ ipsum domino sociauit. 21. distin. in. c. cleros. Not. primo ibi, compositio, exponendo, prout
2 exposui,† ꝙ interficiens præsbiterum, videtur puniendus pœna pecuniaria. Quod procedit de iure canonico. Nam de iure ciuili debet puniri pœna. l. corneliæ de sicca. & sic pœna mortis. Et aduerte, quia ego intelligo, ꝙ tex. non loquatur de pœna propriè, quæ venit applicanda fisco, sed loquatur de satisfactione iniuriæ; ex eo quia ratione presbiteri interfecti, videtur esse illata iniuria tam Episcopo, quã ecclesiæ ipsius interfecti, Et ideò Episcopus hic agebat ad æstimationem ipsius iniuriæ. Quod facere potuit, per ea quæ dixi in. c. olim. s̃. tit. proxi. Et si tu diceres, quòd hæc iniuria non videtur posse æ-
3 stimari; quia† liberum corpus non recipit æstimationem, vt dixi in. c. 1. s̃. tit. proxi. Respondeo, ꝙ non æstimatur dictum liberum corpus: sed duntaxat iniuria illata ecclesiæ ex ipsa interfectione, quæ iniuria æstimabilis est. Sed si ageretur criminaliter, dicerem, quòd si interfector fuisset clericus, deberet puniri pœna degradationis à suis ordinibus, & detrudi in monasterium ad pœnitentiam peragendam. arg. tex. in. c. tuæ. infra eod. Sed si esset laicus, & ecclesiasticus iudex præuenisset sæcularem, quod facere posset, cum nulla sit determinata pœna, posset ipse iudex ecclesiasticus punire pœna extraordinaria, per ea quæ dixi in. c. super his. in glo. in ver. arbitrium. s̃. de accus. Arbitror tamen, quòd eum deberet priuari omni dignitate etiam sæculari, quam haberet. arg. d. c. tuæ. eo. tit. c. excommunicamus. s̃. de hæret. Et si pœna pecuniaria imponeretur, arbitrarer, ꝙ
4 cum talis† pœna respiciat vindictam publica, non deberet diuidi, prout hic dicit̃, sed deberet applicari fisco ecclesiæ. argum. eorum quæ not. D. m. in. c. 2. s̃. de succes. ab inte. Sicut etiam in simili, pœnæ criminales fori sæcularis applicantur fisco sæculari, quando ad publicam vindictam agitur, vt dicã. ĩ. post glo. Vel põt dici, qđ cum tex. loquatur per verbum compositio, quòd verbum formaliter ponitur. 17. q. 4. in. c. qui sub diaconum. quòd intelligitur de illa compositione legis lombardæ, quæ vt dicit hic glo. est pœna sexcẽtum solidorũ. Sed dic vt latius dicam in. c. in quibusdam. ĩ. eod. Et notabis prædicta ad intellectũ istius cap. quæ minime per docto. considerantur. Secundo not.
5 ibi, parochiani, quòd † appellatione parochiæ quandoq; comprehenditur diœcesis. ad idem. c. apostolicæ. s̃. de donat. dixi in. c. 1. s̃. de rapt. Tertio not. ꝙ licet sacerdos habeat propriam ecclesiam, pœna tamen, seu æstimatio iniuriæ non applicatur ecclesiæ, sed medietas solum. Et alia medietas distribui debet in eleemosinas ꝓ anima interfecti. Et ex hoc videntur insurgere duo specialia in hac pœna, quę non concurrunt in cæteris bonis ipsius clerici defuncti; nã
6 cætera bona† ab intestato applicantur consanguineis, si sunt patrimonialia, & non intuitu ecclesiæ acquisita, vt in. c. 1. supra de succes. ab intesta. & in. c. relatum. 2. supra de testa. 12. q. vlt. c. fina. Vel applicantur ecclesiæ, si non habeat consanguineos, vt in dictis iuribus. Sed illa pęna, neque in totum, neque in parte applicatur consanguineis, neque etiam in totum applicatur ecclesiæ. Aduerte tamen, quia dicit hic singulariter. D. m. ꝙ iste tex. non aperit, quid si iste
7 sacerdos habuisset hæredem ex sua consanguinitate, vtrum tunc pœna applicetur hæredi, & non Episcopo. Et subdit ipse, quòd satis putat, ꝙ hæres admittatur ꝓ iniuria, quatenus tã-
8 git iniuriam ipsius presbiteri. arg. tex. in fi. dum dicit, ꝙ nullus proximior hæres, quàm ecclesia; nam certum est, ꝙ succedens iure sanguinis excludit ecclesiam in bonis ipsius sacerdotis, vt supra dixi; ergo intelligitur hæc litera, quando decederet sine hærede consanguineo. Sed tu dic, ꝙ qualitercunque decederet, etiam cum

hærede

hærede consanguineo, respectu iniuriæ respi-
cientis ecclesiam,& Episcopum,de pœna agen-
dum esset,prout hic dicitur. Sed quatenus in-
iuria respiceret hæredem,ita etiam quòd hæres
posset agere actione iniuriarum,tunc pœna ipsa
& iniurię æstimatio applicaretur in solidum ipsi
hæredi. Ad quod vide quæ dixi in.d.c.olim.s.
tit.1. Et prædicta adde ad ea quæ ibi dicun-
tur. Secunda specialitas videtur esse;quia Epi-
scopus hic aliquid capit;sed ex bonis hęredita-
rijs nihil capit, si defunctus habebat ecclesiam,
vel consanguineos. Et aduerte, quia in his bo-
nis, seu parte bonorum, quam capit Epi-
8 scopus,duplex est † intellectus,vnus, q distri-
buatur in eius eleemosinam, hoc est,in suas ne-
cessitates. Secūdus,q distribuatur pro anima
ipsius interfecti in personas aliorum indigen-
tium.arg.not.86.dist.c.non satis. Et hoc pro-
9 cedit, quādo † ipse Episcopus non indiget,& ha
bet alia,vnde commodè viuere potest;& ita de-
bet intelligi tex. noster, & quod not.23.q.5.c.
dicat aliquis.&.1.dist.c.ius militare. &.16.q.1.
c.1. Conferendo tamen magis egenti. vt.d.c.
non satis. Sed vt dicit hic Hen,Bohic. contra-
rium faciunt multi prælati, in quibus verificatū
est illud Matth.23.c. in princ. &.19.distinct.c.
serui.§.vltimo. Super cathedram Moysi sede-
runt scribæ, & pharisęi, quæ dicunt facite, quæ
autem faciunt,nolite facere. Dicunt enim,& nō
faciunt &c. Sed si Episcopus non haberet vn-
de commodè viuere posset, tunc istam partem
in suos vsus distribuere potest. Ita intelligitur
quod not.supra de offic.ord.c.dilectus. Facit
etiam quod not. Archidia.23.q.5.c.si vos.& in
.c.venerabilis.§.denique.de sen.excom.lib.6.
& Zenze.in cle.statutum.de elect. Host.hic se-
quitur,& D.m. Et ex prædictis, & ex tex. no-
tabis secundum.D.m.q bona pręsbiteri dece-
dentis sine ecclesia, & sine consanguineis debe-
rent peruenire ad Episcopum loci, vt sibi non
detineat;sed vt distribuat secundum pręceden-
tem distinctionem. Sed tu aduerte, quia vide-
tur attentari posse,q debeāt applicari fisco ipsi*
cathedralis ecclesiæ. Sicut in simili dicimus de
10 bonis vacantibus † alicuius laici, quę applicātur
fisco sęculari.vt.l.1.C.de bo.vacan.lib.10.& in
.l.1.in fi. C.vnde vir & vxor. Sic ergo de bonis
vacantibus ipsius clerici videtur dicendum.arg.
not.per.D.m.in.c.2.supra de success.ab intest.
Et aduerte, quia quamuis istud videatur extra
principalem materiam tituli, nec sit consuetu-
do mea talia attingere, tamen ad prædicta vi-
de tex.singularem in auth.omnes peregrini.C.
11 commu. de succes. qui vult, q si † etiam laicus
decessit in peregrinatione, & ignorantur qui
sint consanguinei, quòd Episcopus, & non ille
apud quem mortuus est, debet talia bona reci-
pere,& conseruare consanguineis, donec repe-
riri possint. Et si non reperirentur, distribuere
pro anima Ipsius in piam causam. Et sic ille tex.
videtur singulariter facere, q si aliquis discessit
de ciuitate,& ignoratur, an sit mortuus, vel vi-
uat,q Episcopus debet bona illius interea con-
seruare. Ego tamen pluries habui de facto,nec
reperi doctorem decidentem hanc quęst. Sed
ego semper consului,q ad illum pertineat custo
dia,qui est successurus ab intestato. Facit quod
not.in simili in.c.cum vos.supra de offic.ord.&
quod not.Inno.in.c.1.vt eccle.benefi. & tetigi
in.c.3.supra de excess. pręlat. in quibus tradi-
tur,q ad illum pertinet custodia ecclesię vacan-
12 tis,ad † quem pertinet collatio. Facit etiam.l.
quo tutela ff.de reg.iur.& maximè si tales essēt
filij,per.l.in suis.ff.de libe.& post. Nec obstat
d.authen.omnes.quia potius facit pro ista sen-
tentia,si rectè ponderetur, cum dicitur, quòd
debeat conseruare consanguineis, donec scian-
tur. Et hæc notabis, quia quotidiana sunt. In
glo.1. in fi. dic de hoc articulo vt dicam in.c.
quibusdam. ĵ.eo.d. vbi latius dicam de pœna
interficientis clericum. Glo.2.quærit de rōne,
& soluit. deinde colligit argumentum ex tex.
In fi.glo.dic,hic veniunt duo examinanda. Pri-
mum cui debeat applicari pœna,quæ est impo-
nenda ratione iniurię illatę ecclesiæ, vel personę
ecclesiasticæ. Secundum erit magis generale,
cui veniat applicanda pœna imponenda ex ali-
quo delicto. Circa primum distingue, quòd
13 aut † iniuria est illata ecclesiæ, seu loco, & non
personæ, aut e contra personæ, & nō loco. Pri-
mo casu, debet applicari ecclesię,& sic solui de-
bet pręlato ipsius ecclesię arg.c.2.supra de do-
nat: Ita vt ipse teneatur distribuere ipsam pecu
niam in vtilitatem ipsius ecclesię. Et si pręlatus
ē Episcopus,debet solui ipsi Episcopo. 17.q.4.
in.c.si quis contumax. Si verò est inferior prę-
latus,vel rector parochialis;& tunc ipsi rectori
soluetur. 17.q.4.in.c.si quis in atrio. Secundo
casu,quando iniuria fuit illata personæ, & non
ecclesię, distinguerem, q aut fuit illata occa-
14 sione ecclesię,aut occasione propria ipsius cle-
rici, tanquam priuati,aut sumus in dubio. Pri-
mo casu, deberet solui,& applicari ipsi ecclesiæ.
arg.c.cum desideres.ĵ.de sent.excom. & quod
not.Host.in.c.parochianos.ĵ.de sen.excomm.
& sic soluetur pręlato,vel rectori ecclesiæ, vt sta
tim dixi. Nec potest ad libitum disponere,sed
de ea facere debet,vt in cęteris fructibus eccle-
się.Et hoc casu arbitror attentari posse, q suc-
cessor possit agere ad istam pœnam mortuo,
vel renuntiante, seu cedente pręlato iniuriam
passo;quia talis iniuria potius in casu prædicto
videtur illata dignitati, quàm personæ proprię
15 ipsius, quæ dignitas non moritur .c.si gra-
tiosę.de rescrip.lib.6. Et vide quod dixi in.c.
qm̄ abbas.supra de off.delega. Secundo casu,
16 quando iniuria esset illata ipsi † tanquam priua-
to,& non occasione ecclesię, quod arbitror col
ligi posse ex circunstantijs; vt puta, agebatur de
proprio patrimonio ipsius clerici, per vim fuit
expulsus de ꝓpria domo, & vt exiret, fortè fuit
verberatus, vel contra voluntatem suā in ipsius
domum fuit introitum,vel quid simile. Et hoc
casu talis pœna applicabitur sibi; & de ea pote-
rit ad libitū disponere, & eo mortuo post eam
quæsitam, vel litem contestatam transmittit ad
proxi-

proximiores consanguineos, si illos habet, vel
ad ecclesiam deficientibus consanguineis, vt in
c. 1. ẽ. de success. ab intest. Secus si mortuus es-
set ante lit. contest. quia tunc non transmitteret
ad hæredem, vt in. l. iniuriarũ actio. ff. de iniur.
& ibi per Bar. Et pro prædicta distinctione fa
cit quod in simili dicimus de delicto facto præ-
lato, vel rectori alicuius ecclesiæ, vel ipsi p̃lato,
an videatur factũ ecclesiæ, vel ipsi p̃lato. de quo
per. D. m. & docto. in. c. requisisti. ẽ. de testa. &
per glo. & per Bart. in. l. 2. ff. de reb. dub. & in. l.
non plures. C. de sacrosan. eccles. & authen. li-
centiam. C. de episc. & cler. & in. l. cum aliquis.
C. de iur. delibe. Et ex prædicta distinctione
17 infertur, quid iuris † si p̃latus duas haberet ec-
clesias; quia si occasione ecclesiæ esset illata iniu
ria, deberet considerari cuius ecclesiæ contem-
platione fuerit illata. Tertio casu, quando su-
mus in dubio, an iniuria videatur illata contem
platione ecclesiæ, vel ipsius propriæ priuatæ
personæ, iudicio meo quæstio est satis dubita-
bilis. Sed tu dic, ꝙ ex eo, ꝙ vult applicari pœ-
nam ecclesiæ, videtur ꝙ in dubio intelligatur fa
18 cta ecclesiæ. Facit etiã, † quia cum qualitas or
dinis sit præcellentior, & dignior, videtur in isto
mixto principaliter considerari, vt in. c. quod in
dubijs. ẽ. de consecra. eccle. vel alt. & quod not.
in. l. q̃ritur. ff. de sta. homi. In contrarium fa-
19 cit, quia vbi concurrunt causa naturalis, & acci-
dentalis, præualet naturalis, vt in. l. qui habet.
ff. de tutel. & in. l. filio quem pater. ff. de libe. &
postum. & in. l. 1. C. de cura. furio. Sed videtur
finaliter dicendum, ꝙ neutra p̃dictarum opi. sit
vera. Sed ẽ q̃dam tertia mixtura, vt dicamus, ꝙ
vtrique q̃ratur actio; quia vtraque qualitas na-
turalis, & accidentalis offensa est. Et ideò cum
ad inuicem se compatiantur, vna non tollit aliã,
20 sed † vtraque cõsideratur, & operatur effectum
suum, vt not. per Bart. in q̃stione quæ incipit pu
pillus. Et huic vltimæ opin. potius adhærerem.
arg. tex. nostri, qui vult de tali pœna duas fieri
21 partes, † quarum vna cedat vtilitati ecclesiæ, alte
ra vtilitati ipsius iniuriati. Cogitabis, quia non
tanguntur per docto. Et adde ad ea quæ dixi
in. c. olim. supra de iniur. in primo principali
articulo. in fi. Circa secundum, quando impo
22 nitur pœna † simpliciter, cui veniat applicanda,
an fisco, vel parti, videtur dicẽdum, ꝙ in omni-
bus popularibus actionibꝰ applicet̃ parti, & nõ
fisco. vt in. l. si cui. ff. de verbo. sig. & in. l. 3. circa
princ. ff. de sepul. viol. & quod not. glo. 1. in. l. si
quis id quod. ff. de iurisd. om. iudi. & probatur
in. l. fin. ff. de litigio. & hanc opin. tenuit Oldra.
In contrarium verò, ꝙ applicetur fisco vidẽtur
tenere glo. in. l. iubemus. §. ijs quoque iudici-
bus. C. de sacrosan. eccle. & ponitur in. l. multa-
rum. C. de mo. mult. & in. c. 1. quæ sunt rega.
& in. l. agraria ff. de ter. mo. & in. l. qui sepulcra.
C. de sepul. vio. Sed contra vtrunque opponi-
23 tur, quia videtur, ꝙ media via † sit eligenda, vt
medietas applicetur parti, & medietas fisco, vt
l. 5. §. hæc autem. ff. de ijs qui dele. vel effu. &
in. l. in lege cornelia. in fi. ff. ad senatuscons. silla.
& hanc opin. tenuit Azo, & tangit glo. in. d. l
agraria. & ibi Bar. refert Spec. & Io. An. in tit. de
do. & contu. §. restat. in quarta parte. Sed Bar.
in. d. l. agraria. notabiliter distinguit, ꝙ quan-
doq; lex introducit actionem, & regulariter ap-
plicatur parti, vt in iuribus primo loco allegatis
Fallit, quando lex aliud exprimeret. & ita proce
dant iura allegata pro tertia opin. Quandoq;
lex introducit accusationem, & tunc applicatur
fisco, vt. d. l. multarum. & in. c. 1. & alia iura alle
gata pro secunda opin. Et hoc est verum, nisi
aliud exprimatur, vt. l. raptores. C. de rap. virg.
Facit quod not. Innoc. In. c. qualiter. 2. ẽ. de ac-
cusa. Quandoq; lex simpliciter loquitur, & tũc
putat Bar. ꝙ in dubio lex videatur inducere ac-
cusationem, & per consequẽs pœna applicatur
fisco, vt. d. l iubemus. & ita etiam potest proce-
dere. d. l. multarum. & d. c. 1. Et not. quòd ex
24 delicto † mixti fori pœna imposita per sæcularẽ
iudicem applicatur fisco sæculari. Sed imposita
per ecclesiasticum, applicatur fisco ecclesiasti-
co, dixi post docto. in. c. 2. ẽ. de maledi. in 4. q.
Insuper etiam notabis, ꝙ si ex forma statuti ali-
25 qua pars † pœnæ deberet applicari alicui; puta,
accusatori, vel denuntiatori, ꝙ nihilominus cõ-
demnatio debet fieri de integra pœna ipsi fisco,
& fiscus ipsam totam debet exigere, & deinde
partem consignare accusatori, vel denuntiatori.
Ita simpliciter tenet Bart. in. l. senatus. ff. de iur.
fis. Facit tex. noster in quantum vult, ꝙ Episco
pus pœnam recipiat, & postea diuidat. Credo,
ꝙ dixerim tibi in. c. qualiter. in vndecimo prin-
cipali artic. Et aduerte circa prædicta ad vnum
singulare dictum Bart. de Salice. in. l. si ea quæ.
C. qui accu. non poss. q. 16 vbi dicit, ꝙ si aliqua
26 pars † pœnæ debet applicari alicui, in præmiũ
accusationis, vel denũtiationis, aut similis actus,
ꝙ non debetur talis pœna illi qui ex officio suo
constituto sibi salario ex publico tenebatur il-
lud agere. & idem not. Spec. in tit. de denuntia.
§. 1. ver. vtrum si per statutũ. Quod facit con-
tra officiales recipientes partem accusatoris, vel
denuntiatoris secreti, cum ipsi sint illi qui ex of-
ficio absque denuntiatore, vel accusatore, in-
quirunt, & damnant. Nam ipsi obligantur in
foro conscientiæ restituere fisco. & hoc quoti-
die frequentatur. Et adde etiam singulare
dictum, quod tenet idem Bart. de Salice. in d. l.
si ea quæ. vbi notabiliter vult, quòd talis portio
nunquam debetur illi qui esset particeps crimi-
27 nis, vt puta, si statutum † constituit præmium
denuntianti lusores, vel similiter delinquentes;
nam si aliquis lusit, vel lusum receptauit, seu
persuasit, aut ludo opem præstitit, nõ debet ha-
bere aliquo modo illam partem, ne ex delicto
suo commodum reportet.

Capitulum. III. Licet.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconi, & alij prælati, qui in criminalibus*
dispensare non possunt, pœnam pecuniariam
impo-

imponere non possunt, vbi à iure alia statuitur.

2 *Dignitas inferior est multiplicabilis, etiam in eadem ecclesia.*

3 *Archidiaconus, an iurisdictionem habeat, & quã.*

4 *Auaritia est radix omnium malorum.*

5 *Suspensio, vel interdictum non debet fieri pro annua exactione.*

6 *Simonia est recipere temporale pro ordine ecclesiastico, & ipsius ordinis executione.*

7 *Iustitiam vendere videtur, qui mediante pœna pecuniaria criminosos sustinet.*

8 *Iudex an, & quando mulctando possit vnam pœnam in aliam commutare, vel pœnam pecuniariam imponere.*

9 *Pœna corporalis nunquam est imponenda pro contumacia.*

10 *Iudex, si per proclama præceperit ne fiat aliquid sine pœnæ additione, quæ pœna intelligatur statuta contra contrafacientem.*

11 *Iudex, an, & quando possit definiendo, seu puniendo pœnam in aliam commutare, & pecuniariam imponere.*

Et quid in delegato. nu. 12.

Quid in ordinario. nu. 13.

14 *Statutum, quòd pro quolibet delicto imponatur pœna pecuniaria, an valeat.*

15 *Pœna certa, quando non est à lege imposita, venit iudicis arbitrio imponenda.*

16 *Pœna arbitraria appellatur extraordinaria.*

17 *Pœna arbitraria non potest esse pœna mortis.*

18 *Et si statutum faciat mentionem de pœna arbitraria, quid agendum.*

19 *Nisi dictio, stat exclusiuè.*

20 *Pœna quando dicatur à lege expressa.*

21 *Pœna à lege certa, quando est imposita, an, & quando iudex possit illam alterare, seu minuere. Et ibi distinguitur quid si ante sententiam, vel post. Et quid si ipso iure sit imposita.*

22 *Delictum per dolum, magis punitur, quàm per latam culpam.*

23 *Delictum commissum per ignorantiam, non punitur, vbi scientia est de forma.*

24 *Delictum emendationis, & correctionis, non autem iniuriæ gratia factum, non est puniendũ.*

25 *Delictum excusatur, si factum sit propter violentiam absolutam.*

26 *Delictum excusatur propter metum.*

27 *Delictum excusatur propter necessitatem.*

28 *Delictum excusatur propter amorem.*

29 *Delictum excusatur ratione nimij doloris.*

30 *Item calore iracundiæ.*

31 *Et ratione ebrietatis.*

32 *Et ratione consuetudinis.*

33 *Item propter varias opiniones doctorum.*

34 *Item propter multitudinem delinquentium.*

35 *Item propter diuturnitatem occasionis peccati.*

36 *Item propter scandalum.*

37 *Item ratione confessionis sponte factæ.*

38 *Item ratione virtutis. & nu. 48.*

39 *Pœna pecuniaria, quando reus non est capax illius, mutatur in corporalem.*

40 *Delictum, an in omittendo, an in committendo sit commissum, considerandum est.*

41 *Pœnæ consideratio, est habenda, respectu eius qui deliquit.*

42 *Et eius, ad quem delictum est commissum. & num. 49.*

43 *Vt infantis, pupilli, & minoris.*

44 *Vt senectutis.*

45 *Vt furiosi.*

46 *Vt prodigi.*

47 *Vt nouiter ad fidem reuersi.*

48 *Temporis est habenda consideratio.*

49 *Loci habenda est consideratio in delictis.*

50 *Qualitatis habenda est ratio.*

51 *Item & quantitatis.*

52 *Item euentus, an in sola cogitatione steterit delinquens, vel ad actum proximum, siue remotum peruenerit.*

53 *Iudex ecclesiasticus, an possit pœnam pecuniariam imponere.*

54 *Et an laico sibi subiecto.*

1 LICET iuxta Apostolum. Archidiaconus, & alij prælati qui in criminalibus dispẽsare non possunt, vbi alia pœna à iure statuitur, pecuniariam pœnam imponere non possunt. h. d. Vel sic, non debent prælati pro criminosis sustinendis pecuniam exigere; nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariam imponere. Primo ponit reprehensibiles actus archidiaconorum. Secundo, mandat illos corrigi. secunda ibi, mandamus. Et in tex. ibi, & infra, dic, sub isto continebantur verba Apostoli, arguere, obsecrare, & increpare debemus, ad Timoth. c. 4. & 55. distinct. c. beatus.
2 Not. primo, ꝙ † sub vna diœcesi possunt esse plures Archidiaconi. Ex quo patet, ꝙ inferior dignitas est multiplicabilis in eadem ecclesia. Et ad idem c. ex parte. 1. & c. quoniam abbas. & ibi not. supra de offi. deleg. Et anno præterito consului in ecclesia Callaga. in qua sunt plures Archidiaconi, de potestate, & iurisdictione ipsorum Archidiaconorum. Secundo not. ꝙ
3 † Archidiaconus potest habere iurisdictionem cognoscendi, & puniendi crimina, non solum clericorum, sed etiam laicorum. Quod intellige, vt dicit hic glo. 1. Et pcedit hoc de iure speciali ex priuilegio, vel consuetudine, quæ quæri potest, vt latè dixi in. c. cum contingat. §. de fo. compet. De iure autem communi Archidiaconus non habet hanc potestatem; sed solum fundat intentionem suam super his quæ habentur in. c. ad hæc. supra de off. archidia. & ibi per Io. And. Sed de ipsius Archidiaconi potestate latissimè dixi in consilio, quod incipit, Archidiaconus Calaga. Tertio not. quòd contra prælatos frequenter, & de facili pecuniarias pœnas imponentes, est magna præsumptio cupiditatis, & auaritiæ. Facit. c. ea quæ. §. de censi. & quod not. in. c. 1. de decim. quę auaritia cum sit idolorum seruitus, meritò à personis maximè ecclesiasticis fugienda est, tanquàm nefaria, funesta,

funesta, & detestanda. c. auaritiæ. de electio.
4 lib.6. Est † enim radix omnium malorum, inquit Apostolus ad Timot.c.6. & est tex.in authen. vt iud.sine quo.suffra.in.§.cogitatio. & vide q̃ dixi in.c.irrefragabili.§.cæterum.s̃.de off.ord. Quarto not. q̃ sub specie corrigẽdorum excessuum, non debet quis omittere pœnas à iure statutas,& pecuniarias imponere,per quarum receptionem videatur sustinere criminosos in criminibus suis. Quinto not. q̃ pro
5 annua † exactione non debet fieri suspensio, vel fieri interdictum. Quod intelligit Io.Andr.& sequuntur doct. quando prælatus talem annuã exactionem indebitè faceret. Aliàs secus.per.c. quæsiuit.de his quæ fi.à ma.par.ca. Sexto not. ibi,à vicarijs, iuncta glo. fi. quòd sicut recipere
6 temporale † pro ordine ecclesiastico est simoniacum; & ideò prohibitum;ita etiam recipere pecuniam pro ipsius ordinis executione. Se-
7 ptimo not. quòd ille qui † mediante pœna pecuniaria criminosos sustinet,videtur vendere iustitiam, secundum Io. And. dicam infra. Octauo, & vltimo not. quòd Archidiaconi, & alij inferiores prælati habẽtes iurisdictionem; possunt exercere censuram ecclesiasticam, de quo dicam infra in tit.de senten. excomm. Glo.1. quærit de ratione,& soluit, dic vt ibi dixi in secundo notab. Glo.2.in prin.colligit notabile ex tex.deinde opponit, & soluit, distinguendo tria membra, & in fi. recitat opin. quam declarat secundum Alanum,& satis clarè loquitur. In fin. glo. dic circa materiam ipsius glo.pro ipsius clariori,& latiori declaratione, an, & qñ iudex possit vnam pœnam in aliam commutare, vel pœnam pecuniariam imponere, distinguenda esse duo membra. Primum,qñ vellet pœnam pecuniariam imponere,vel aliam mul-
8 ctando. Secundo, † quando diffiniendo, seu puniendo. Primo casu dic,quòd indubitanter potest pœnam pecuniariam imponere, & etiã aliam pœnam specialem, secundum quod videtur ei melius expedire, & secundum q̃ magis timetur.c.de causis. supra de off. deleg. & in.l.1.ff.si quis ius dic. non obtem. Io. Andr. post Host.in.c.1.de homicid.lib.6. Facit,quia Multa non est certa,neque determinata,& ideò est arbitraria,pront.j̃.dicam. Et in eo quod dixi, quòd debet animaduertere ad Multam quæ magis timetur, faciunt iura allegata hic in glo. Not.tamen, quòd pro contumacia nun-
9 quam est † pœna corporalis imponenda.4.q.1. in sum. Fallit in.l.qui cum vno.§.qui post.ff. de re. mil. Sed ideo ibi hoc est; quia transit in crimen proditionis,secundum Bal.in.l.qui crimen.C.qui accu.non poss. dixi in.c.qualiter.2. supra de accu.in vndecimo princip.artic.q.91. Sed circa prædicta potest dubitari, pone, præ-
10 cepit iudex superior per sua † proclamata, aut bannimenta,vel edicta,quòd aliquid fiat,vel nõ fiat,& non adiecit certam pœnam; vnde dubitatur,qua pœna veniat puniendus, qui contrafacit. Sol.quidam dicunt, quòd si aliquid per statutum, vel consuetudinem disponitur, illud seruabitur. Si verò nihil disponitur, tunc dicũt pœnã esse sexaginta solidorũ, per tex.cum glo. in lõbarda,in tit.de exercitantibus. in.l.quicũque.§.1. Sed D.Nellus de sancto Gem.in tractatu bannitorum, in prima parte secundi temporis.q.3.hoc reprehendit,dicens, quòd dicta pœna habet locum solum in casu illius legis,videlicet,cum bannitur,quòd quilibet debeat ire in exercitum,vel contra inimicos sub pœna bãni, vt habetur etiam ibi in lombarda in eodem volum. in tit. de his qui ad patriæ defensionem ire negligunt,in.l.1.&.2. sed in alijs proclamationibus,& bannis,seu præceptis,in quibus certa pœna,vel Multa non est statuta,dicit.D.Nellus,quòd si aliter declarari non potest,intelligitur secundum arbitrium præcipientis, seu proclamari facientis per.d.l.1.si quis ius dic. non obtem.&.l.hodie.ff.de pen.Et hoc mihi placet per ea quæ dicam infra, quando nulla est certa pœna statuta. In secundo membro princi-
11 pali, † quãdo iudex vult pœnam imponere diffiniendo,seu puniendo,distingue,quòd aut loquimur in ordinario,vel delegato. Primo casu dic, quòd delegatus non potest pecuniariam
12 pœnam imponere; † nec è contra;cum debeat ipse procedere secundum iuris ordinem,nec valeat dispensare,& finem mandati debeat diligẽter obseruare.vt in.c.cum dilecta.s̃.de rescript. & in.c.venerabili. de off. deleg. Secus si certa pœna non esset statuta,per ea quę infra dicam.
13 Secundo casu,cum loquimur in ordinario, † distingue,quòd aut subest statutum, vel consuetudo, quòd pro quolibet delicto imponat pœna
14 pecuniaria,& † nõ valet; quia eo modo insurgit dissolutio,quia nullam delinquens pertimescit culpam,cum sperat eam minimis redimere, vt notabiliter dicit tex.11.quest.3.in.c.pauper.& hoc tenet Io. And.& Host. in.c.fin.s̃.de consti. & in.c.2.de delict.puer. Aut subest statutum vel consuetudo, vt vltra pœnam iuris imponatur pœna pecuniaria, & valet; dummodo non procedat ex radice cupiditatis: Potest enim Episcopus adiuuando canonem,pœnam adiungere,vt in.c.2.de constitut.lib.6.not.Io. Andr. in.c.fin.de off.archid. & glo.in clem.ne romani.de elect.& ibi dixi. Aut non subest statutum,vel consuetudo, & tunc aut prælatus vult extraiudicialiter pro delicto exigere pœnam pecuniariam, & non potest; quia à iure statuti sunt certi modi,per quos procedendum est cõtra delinquentes. Et secundum hunc casum potest intelligi tex.noster;quia fortè isti Archidiaconi extraiudicialiter absque alia causæ cognitione pro quolibet delicto exigebant pœnam pecuniariam, nec aliter procedebant contra criminosos, propter quod videbatur eos in criminibus,& delictis sustinere,& fauere, secundum D.m. Aut iudex vult ꝓcedere iudicialiter,& causa cognita, & tunc aut certa pœna non est à iure statuta, & indubitanter potest imponere pœnam pecuniariam, si videt quòd illa magis timetur, vt hic in glo. & maximè per opinionẽ Hug. dummodo non auaritiæ, & cupiditatis
causa

causa id ageret. Et rō est, quia cū certa pœna
15 non † est imposita, tunc venit iudicis arbitrio
imponenda, vt in.c.de causis. supra de off. de-
leg.& in.l.1.§.expilatores.ff.de effrac. & expil.
& in.l.hodie. ff.de pœn. dixi post glo. in ver.
arbitrium.in.c.super his.supra de accus. & post
16 glo.in.c.postulasti.supra de iudæ. Et hec † pœ-
na arbitraria appellatur extraordinaria, vt in
.c.1.iuncta glo.penulti.& in.c.iij.iuncta glo.fi.
supra de excess.prælato.& ibi dixi. Et an hoc
17 casu iudex possit arbitrari † pœnā mortis, licet
glo. sentiat quòd sic. Instit. de iniur.§.in sum-
ma.per.l.secularij.§.sunt quædam.ff.de extra-
ordina.crimin. Tamen tu dic de hoc, vt latius
dixi in.c.inquisitionis.supra de accusat. & vide
ibi, quòd in delictis non consumatis nullo
potest quis imponere pœnam mortis. Et ideò
consuluit Bal.consil,quod incipit, circunstantes
posuerunt venenum in salsamento. quòd si
lex,vel statutum dicit, ꝙ iudex possit ex arbi-
trio talem, aut maiorem imponere pœnam, si
parem, vel maiorem imponeret, diceret mo-
dum excedere. Et si pœna certa pro illo deli-
cto,in quo datur arbitrium iudici,sit solita im-
poni,non potest iudex illam excedere. Et si di-
18 ceret † statutum,possit arbitrari vsque ad mor-
tem,non posset pœnam mortis imponere;quia
tunc dictio vsque stat exclusiuè. & de his latè
dixi in.c.inquisitionis. Et aduerte,quia Albe-
ricus de Rosa.vt referunt Zaba.&.D.m.in.c.ex
literis.supra de constitut. quasi in fin. voluit,ꝙ
19 si ius † committit pœnam arbitrio iudicis, sem-
per intelligatur de temporali. & sic non potest
arbitrari mortem,quæ est perpetua. Pro quo
dicit esse casum.ff.de fut.balnea.l.1. qui tex.nō
est alibi,secundum eū. Sed dicit.D.m.ꝙ hoc
dictum non est verum, vel solum habet locum
in illo casu. In alijs ergo non videtur verum
per ea quæ not.glo.in.d.§.in summa. & in di-
cto.§.sunt quædam. & quæ dixi in.d.c.inquisi-
tionis. Deinde singulariter subdit, ꝙ fortè di-
ctum illud procedit,quando ius in aliquo spe-
ciali crimine imponeret pœnam arbitrio iudi-
cis; quia tunc videtur sentire de pœna tempo-
rali; quia si voluisset sentire de perpetua, sci-
uisset exprimere. Sed vbi ius specificè non
disponit de certo crimine, sed simpliciter dat
arbitrium iudici in puniendis delictis, potest
etiam perpetua pœna imponi. Nam vt di-
cit.D.m. de iure canonico, modicas certas
pœnas pro criminibus reperimus impositas.
Et ideò in his succedit arbitrium suum.quæ cō-
sideratio satis videtur æqua. Vnde poterit ma-
iorem,vel minorem,& temporalem,& perpe-
tuam pœnam arbitrari,secundum varias circun
stantias,considerando causam,personam,tem-
pus,locum,qualitatem, quantitatem, & euen-
tum,vt in.l.aut facta.ff.de pœn. vide glo.penul.
in.c fina.supra de transactio. Et not.quòd tunc
20 pœna dicitur † non expressa, quando nec cano-
nibus,aut statuto, vel consuetudine est expres-
sa.Et sic sequitur,quòd satis diceretur expres-
sa, quando legibus esset expressa, licet per ca-
nones non esset determinata; nam deficienti-
bus canonibus in hoc recurrimus ad leges, ita
singulariter dicunt Hostien. &.D.m. in.c.de
causis.supra de offic.delegat. Facit quod not.
Bart.in extrauagan.ad reprimendum.in glo.su-
per ver.edictum. & quod dixi in.c.fraternita-
tis.supra de testib.in decimo principali artic. &
latius in.c.licet ex suscepto. supra de fo.com-
peten.in sexto casu. Quod tamen intelligo,
nisi pœnam sanguinis leges imponerēt, per.c.
sententiam sanguinis.supra ne cler. vel monac.
& idem dic de statuto ad leges, & de consuetu-
dine ad statuta. Circa alium casum, quandò
21 pœna à iure est statuta certa,& determinata, &
distingue,quòd aut quęritur vtrum iudex pos-
sit illam alterare, seu commutare per senten-
tiam suam, aut postquàm sententiauit. Pri-
mo casu glo. vt hic vides, distinguit, quòd aut
iudex non potest super illo crimine dispensare,
& tunc non potest illam pœnam alterare, aut
commutare. Et hanc opinionem sequuntur
hic Innocen.& Hostien. & hoc modo intelli-
gitur illud dictum Deuteronomij.c.19.homici-
da morietur, nec misereberis eius. Secus si
posset dispensare,vt hic dicit glo. & hæc opin.
prima fronte videtur satis iuridica. Sed.D.m.
hic, cuius opinio magis placet, videtur velle,
quòd quilibet iudex qui potest de causa co-
gnoscere, posset ex causa pœnam alterare, &
commutare. & hæc opinio* est communis.& Cōm.op.
probatur in tex. in.c.in archiepiscopatu. su-
pra de rapto. & in.l.quid ergo. §. pœna gra-
uior. ff. de his qui not. infam. per Barto. Bal.
& Ange. in repetit. l. & si seuerior. C.de in-
fam. qui simpliciter tenent, quòd causa co-
gnita possit iudex ex causa pœnam alterare,
& commutare. & probatur etiam in.l. hodie.
.ff. eod. Sed sine causæ cognitione non po-
test, vt probatur in dictis iuribus, & in.l.1.ff.
ad turpillia.& in.l.diuus ff.de iniur. & in.l.or-
dine. ff. ad municip. Et intellige prædicta;
quando pœna à iure, vel statuto non esset im-
posita ipso iure. Sed si esset imposita ipso iu-
re; tunc iudex non potest illam alterare, vel
commutare, etiam si errasset, vt not. Bal. in
d.§.pœna grauior.in fi.col.per.l.1.§.fina.ff.de
quæstio.&.l.diui fratres. &.l.relegati.ff.de pœ.
Et est ratio in promptu,quia quando pœna im
ponitur ipso iure,non reperitur alia pœna con-
demnatoria,seu declaratoria delicti, not.Ioan.
Andr.in.c.1.supra de sagitt. & per eum in.c.1.
de eo qui furt.ord.suscep.& per Archid.63.di-
stinct.Salonitanæ. Ad quod etiam vide quod
tradit. D. Nellus de sancto Geminia. in tracta.
bannitorum. in quarta parte primi temporis.
quæst.9.de eo qui interfecit illum, qui ex for-
ma statuti ipso iure incidit in pœnam, propter
quam impunè poterat interfici. & ibi vide om-
nino. Cum ergo non requiratur sententia
condemnatoria, meritò sicut post sententiam,
pœnam impositam non potest iudex ne-
que alterare, neque commutare, vt dicam in-
fra, ita etiam nec in casu prædicto. Et per quæ

verba constitutio videatur imponere pœnam
ipso iure, vide quæ dixi in.c.dura. &.c.ad falsa-
riorum.supra de crimi.fal.& in.c.iudæi siue. su-
pra de iudæ.& in.c.ita quorundam. eod. tit. &
in.c.fina.de off.delega. Et prædicta ꝓcedunt,
quando iudex non haberet potestatem dispen
sandi super illa pœna, seu delicto, nā tūc posset
alterare, & commutare, sicut posset post sen-
tentiam, vt infra dicam. Et isto modo potest
saluari opin.nostræ glo. Innocen. & Host. Pa-
tet igitur ex prædictis, quòd sine causa non po
test iudex alterare, vel commutare; sed cum cau
sa potest. In causæ autem cognitione septem
ueniunt principaliter consideranda; videlicet,
causa, persona, tempus, locus, qualitas, quan-
titas, & euentus, vt singulariter dicit tex. in.l.
aut facta.ff.eod. Circa primum de causa, po-
tes figurare multa exempla. Primum, vt magis
22 puniat delinquentem † per dolum, quàm per
latam culpam, & quàm per leuem. Ad quod
vide quæ dixi in.c.si quis domum. supra tit.
proximo. Et vtrum statutum puniens aliqđ
delictum non faciens mentionem de dolo, vel
culpa, requirat dolum, vel culpam, vide om-
nino Barto. in.l.1.ff.si quis testa.liber. iuſ. Et
ex hoc exemplo sequitur, quòd propter In-
stam ignorantiam excusatur quis à pœna. Vel
saltem venit mitiganda pœna, vt probatur in
.l.1.in fi.ff.de abige.& in.l.plagij.2.C.de plagi.
& in.l.penult.ff.de adult.& ibi per Cyn.& Bar.
& per Cyn.in.l.vxor.C.de repu. & quod not.
82.distin.c.proposuisti.16.distinct. quod dici-
tis.34.quæstio.1.c.cum per bellicam.&.q.2.in
c.mutuum.§.de cler. excommun. ministran. in
c.apostolicæ.ℸ.de senten.excom.c.à nobis.per
Io. And.in additio.Spec.in tit.de arbitr.§.fina.
ver.item compromissum. per Barto. in.l.inter
omnes.§.recte.ff.de fur. in.l.genero.ff.de insa.
in.l.si adulterium.§.ijdem Pollioni.ff.de adult.
per.d.Anto. in.c.in præsentia. supra de spons.
per Auge. & Ioan. de Imo. in.l.qui romæ. §.
duo fratres.ff.de verbo.obliga. Et vide singu-
lare dictum Bal.in.c.si capitanei. quib.mo.feu.
amitta.in vsib.feudo. vbi dicit, quòd delictum
23 commissum † per ignorantiam nunquam pu-
nitur, vbi scientia est de forma. Facit quod
not. in.c.2. de constitut. lib.6. Secundo po-
24 test figurari exemplum in verberibus, quæ
sunt à magistro, vel parente illata, quę emenda-
tionis, & non iniuriæ gratia videntur adhibe-
ri; hoc exemplo vtitur tex. in.d.l.aut facta.§.
causa.ff.eod. Similiter etiam consideratio ha-
betur in marito castigante vxorem. de quo
dic vt laté dixi post.D.m.in.c.cum contingat.
de fo. competen. & ibi etiam dixi de corre-
ctione patris in filium, & correctione domini
in seruum, & magistri, seu præceptoris in di-
scipulum. Et qualiter correctio debeat esse tem
perata, aliter ascribitur culpæ. vt in.l.præcepto-
ris. ff ad leg.aquil.45.distinctio.c.cum beatus.
& quæ moderatio debeat à talibus adhibe-
ri in verberando, vide quæ dixi in.c.1. supra
de cleric. percuss. & traditur in.c.gaudemus,
supra de diuor. Quarto, propter violentiam
25 absolutam, propter quam † quia excusatur à
pœna. supra quod met.cau. in.c.sacris. & ibi
dixi.50.distinctio.c.ponderet. &.32.quæst.5.
c.ita ne. &.c.proposito. Et adde quæ dixi in
.c.si quia propter necessitatem. supra de furt.
26 Quinto, † propter metum, vt dicto.c.sacris. &
vide quod ibi dixi. &.11.quæstio.3.c.fina.
27 Sexto, † propter necessitatem, & quotuplex sit
necessitas, & quæ excusat, & quando, & in quan
tum, dixi in.c.si quis, ꝑpter necessitatem.de fur.
28 Septimo, † propter amorem, vel amoris ardo-
rem, qui quasi flori comparatur. Ad quod
vide notabilia verba Oldrad. consi.210. nam
vt dicit philosophus, nihil ardore amoris vehe-
mentius, quem inter debitos limites carcera-
re philosophicum est, & non muliebre. & de
quo vide quod latius dixi in.c.2.supra de adult.
29 Octauo, † ratione nimij doloris, vt in.l.si adul-
terium.ff. de adult. dixi in.c.2. supra de aposta.
30 Nono, quando † quis calore iracundiæ delin-
queret; quia quodammodo videtur insanus,
vt in.l.quicquid calore. ff. de reg. iur. Facit
quod statim dixi, & quod infra subijciam. di-
xi etiam in dicto.c.2. supra de aposta. Deci-
31 mo, ratione ebrietatis. Ad quod vide quæ la-
tè dixi in.c.si constiterit. supra de accusa. & in
.c.ad audientiam. supra de homicid. In quinto
principali artic. ver. decimotertio quæro. Vn-
decimo, si ex pietate, vel misericordia aliquis
motus deliquit. quo casu mitius venit punien-
dus, vt dixi in.d.c.2.supra de apost. Duodeci-
32 mo, ratione † consuetudinis, etiam si esset præ
scripta. Ad quod vide quę dixi in.c.1.de treu.
& pa. Facit etiam quod statim dicam. Deci-
33 motertio, propter † varias opin. docto. Facit
quod traditur in.c.qui contra.de reg.iur.lib.6.
& quod tradit Bart. in quæst. quæ incipit, iu-
dex per imprudentiam iudicauit. & vide qđ
latius dixi in cle.statutum, post glo. super ver.
consuetudinem.de elect. Decimoquarto, ꝑ-
34 pter † multitudinem, propter quam alleuiatur,
quandoq; pœna. Ad quod vide quæ latè dixi
in.c.latores. supra de cler.excom.minist. Licet
etiam quandoq; aggrauetur, vt pœna vnius
aliorum cedat in exemplum, vt.d.l.aut facta. in
fi.ff.eod. Ad quod vide quæ dixi in.c.ad libe-
randam.supra de iudæ.in vndecimo not. De-
35 cimoquinto, ratione † diuturnitatis, cuius occa-
sione, quandoq; diminuitur, & quandoq; au-
getur pœna. Ad quod vide quod singulariter
tradit Barto.in.l.si diutino.ff.eod.& vide quod
not.in.c.fin.supra de consue. & in.c.in tantum.
de simon. & per.D.m.in.c.cum haberent §.de
eo qui dux.in ma.quam pol.per adulter. & per
D.m.in.c.1.de treu.& pac. Decimosexto, ꝑ-
36 pter scandalum qn̄doq; leuiatur pœna, & quan
doq; etiam vt ipsum tollatur, & propter ipsum
indecentem scandalum aggrauatur pœna, vt in
c.ex literis.ā.de homici. & vide quod not.in.c.
qui scandalizauerit.ℸ.de reg. iur. &.44.dist.c.
comessationes. & per glo.in.c.2.de temp.ord.
& per glo.in.c.nisi cum pridem. de renuntia.
& in

& in.c.ad aures.s̃.de temp.ord. Decimosepti
mo rōne mali exēpli, vnde grauius punit̃ publi
cè peccans, quàm occultè. Ad quod vide glo.
28.dist. de syracusanæ. Quãuis quandoq; etiã
mitius puniatur. ad quod vide quod; latè di-
xi in rub.s̃.de fur. Decimooctauo, rōne con-
37 fessionis; quia cum spontè confesso mitius est
agendum.s̃.de elect.c.innotuit. supra de simo.
in.c.de hoc.& ibi per Host.50.dist.c.presbite-
rum.2.q.1.in primis.dixi in.c.qualiter. in.13.
artic.q.1.& aliquid tetigi in.c.at si clerici. sup̃
de iudi.in sexto not.& latè per Bart.in.q.sua.8.
quæ incipit, per Italiam communiter sunt sta-
38 tuta. Decimonono, ratione† specialis affectio
nis, quam quis habet ad delinquentem. Quod
intellige, non ratione carnalis affectionis, quia
non debet esse acceptio personarum, vt in.c.no
uit.supra de iudi. Sed ratione affectionis insur-
gentis à virtute, & meritis ipsius delinquentis,
vt in.c.nisi.s̃.de off.leg. & ibi notaui post D.m.
Vigesimo, quãdo puniẽdus nõ est capax illius
39 pœnæ, † quia non potest luere in ære, debet lue-
re in persona. ꝙ quãdo sit, & in quibus casibus
habeat locum, vide quod latissimè dixi in.c.ad
liberandum.supra de iudę.circa fin. Vel si non
esset capax illius pœnæ corporalis; vt puta, de-
bet punire in mutilatione manus dextrę, & ipse
caret alia manu. Vide glo.in.c.si fortè.de elect.
lib.6. & glo. contrariam in.c.si compromissa-
rius.eo.tit.& quod latius dixi in.c.sicut iudæi.
supra de iudę. Vigesimoprimo, debet etiam
40 considerare, †an delictum sit commissum com
mittendo, an verò omittendo, tex.& ibi not.gl.
in.l.2.& in.l.lege.ff.ad sillan.& per docto.in.l.si
mora.ff.sol.mat. Et vide quod dixi in.c.si quis
domum.supra tit.proxi. Postremo, & vltimo
concludas, ꝙ generaliter propter qualibet aliã
iustã causam pōt pœnã alterarę, & commutare,
augere, & diminuere. Facit quod not.Host.in
sum.in tit.de accu.§.sed quis effectus. vnde pręg
dicta posita sint exempli gratia, quę exẽpla non
restringunt regulam, vt in iuribus vulgatis. Et
solatij causa potest addi, ꝙ mitius venit punien-
dus ille qui agit cum muliere turpi, & desormi,
quàm ille qui cum muliere pulchra, & speciosa
forma; perche lo primo fa lo peccato, & la
penitentia insieme. Ad quod vide quod dixi
in.c.cum quidam.de iureiuran. & in.c.1. supra
de cleri.vena. Secundo, personæ principaliter
41 habenda est†consideratio, & hoc dupliciter in-
telligitur. Primo, respectu eius qui deliquit.
42 Secundo, respectu eius, ad quem delictum com
missum est, vt dicit tex.in.l.aut facta. in.§.per-
sona.ff.eod. Exemplum primi, respectu perso-
næ delinquentis, nam aliter serui, & aliter liberi.
Serui enim grauius, liberi leuius puniendi sunt.
vt.d.§.persona.&.l.capitalium.§.si.&.l.in ser-
uorum.in princ.ff.eod.& in.l.ferè in omnibus.
ff.de reg.iur. Item & ætatis ratio habet̃, vnde
43 infans, †pupillus, & minor, vel nullo modo, vel
mitius puniendi sunt, vt latius dixi in rubr. &
c.1.supra de delict.puero. Et quandoq; etiam
44 pro mitiganda† pęna senectutis ratio habetur.
86.dist.c.tanta. & ibi glo.34.distin.c.fraterni-
tatis.26.quæst.7.c.tempora. Similiter etiam,
45 & † furoris, ac dementię, & cuiuslibet alienatio-
nis sensus, prout est in dormiente, habenda est
cõsideratio, vt nullo mõ, vel mitius puniatur, vt
traditur in cle.1.de homici.15.q.1.c.si quis in-
saniẽs. Ad quod vide quod dixi in.c.ad audiẽ-
tiam.supra de homici.in quinto princip. artic.
46 Quid autem de† prodigo, cui est bonis inter-
dictum, vide glo.in.l.si quis in tantam. C.vnde
vi. quæ videtur velle, ꝙ excusetur. Sed Bart.in
.l.is cui bonis.ff.de verb.obli. æquiparat ipsum
pupillo ꝓximo pubertati. Quod verum dicũt
ibi Bal.& Io.de Imo. in his quæ committuntur
delinquendo. Secus si omittendo, quia tunc
tenetur. Insuper etiam nobilitatis, & digni-
tatis habetur ratio, vt in.c.fi.j.eod.24.quęst.1.
in.c.qui contra ecclesiæ pacem. de off.deleg.in
c.sanè.&.c pastoralis. Vnde quandoq; mitius
puniendi sunt, quandoq; etiam seuerius. Ad
qd' vide quæ latè dixi in.c.1.supra de cle. vena.
Et quandoq; etiam ordinis ratio habetur. 50.
distin.c contumaces. Item consideratio haben
da est de his qui nouiter ad fidem reuersi sunt,
47 vt† mitius puniantur, vide glo. & iura ibi alle-
gata in.c.fin.supra de purga.vulg. Item etiam
48 meritorum† ipsius delinquentis habetur consi
deratio, vt dixi in præcedenti causa.ver.19. Et
horum omnium, & aliorum similium respectu
delinquentis habenda est ratio. Et non solum
ipsius qui deliquit, sed etiam personæ, in quam
delinquitur habenda est consideratio. Nam
eodẽ genere delicti grauius punit̃ qui deliquit
in dominum, vel parentes, quàm qui in extra-
neũ. Et grauius in magistratum, & in rempubli
cam, quàm in priuatum delinquẽs. vt.d.§.per-
sona. Hinc est, ꝙ eadem fornicatio, quandoq;
mitius, vt simplex fornicatio, quãdoq; grauiter
vt adulterium, quandoq; grauius, vt stuprũ, &
incestus, quandoq; grauissimè, si contra natu-
ram, aut bestialitatis crimen committitur. Ad
quod vide quæ latè dixi supra de adult. in rub.
Et ex prædictis sequitur, ꝙ male dixerunt Py-
thagorici volentes, ꝙ cõtrapassum esset simpli
citer iustũ; vnde eos bene reprehendit philoso-
phus in quinto Ethic. Tertio temporis habẽ-
da est consideratio. quod patet, quia tempus
nocturnum à diurno distinguitur, vt in.d.l.
aut facta.§.tempus.ff.eod.& quandoq; graui⁹,
& quandoq; mitius punitur, vt traditur in.l.
gracchus.de adulter.in.l.fina.ff.de effract. & in
.l.fina. ff. de sicca. Facit.c.consuluit. supra de
off.deleg.& adde quæ dixi in.c.3. supra de ho-
micid. Item tempus distinguit emansorem, &
desertorem, vt.d.§.tempus. & in.l.3.§.eman-
sor.&.§.desertor. ff. de re. milita. Nam &
tempore tacendum, & tempore loquendum
est. Ecclesiast.c.3. Hinc etiam dicimus, distin-
gue tempora, & concordabis scripturas. Glo.
in.c.si ecclesia.23.quæstio 4. .l.manifestissi-
mi.C.de furt. cum alijs iuris vulgatis. Et pro
eadem specie delicti grauius puniendus esset,
qui die veneris sancti delinqueret, quàm die

carnis priuij; & qui die feriato, quàm qui die non feriato, maximè celebri. Facit.c.in nonnullis. supra de iude. & quod traditur supra de fer.per totum. Insuper etiam etiam & diuturnitatis temporis, & breuitatis habenda est ratio, secundum id quod dixi in prima causa. vers. decimoquinto. Quarto, habenda est ratio lo-
49 ci, nam † eadem subtractio ratione loci, quandoq; sacrilegium erit, & grauius punienda, quandoq; furtum, & leuius punienda erit, vt in.l.aut facta.§.locus.ff.eod. Item grauius puniendus qui in loco iudicij, & coram iudice delinquit; nam videtur magis contemnere, vt patet ad sensum. Facit quod not.in.c. nonnulli. supra de rescript. Et quædam delicta grauius in vno loco, quàm in alio punienda sunt.d.l.aut facta.§.penultimo. Quinto
50 etiam † qualitatis habetur consideratio, cum factum acrius, vel leuius est, vt furta manifesta, & non manifesta, rixa & grassatura, expilationes;& furta, violentia,& petulantia. vt dicta.l.aut facta.§.qualitas. Posset etiam figurari exemplum in fornicatione, adulterio, stu-
51 pro,& similibus. Sexto, habetur † etiam consideratio quantitatis; quoniam quantitas distinguit furem ab abigeo. Nam qui vnam ouem,vitulum,vel vnum suem subripit, fur est. qui gregem,aut armentum abigeus est, & grauius coercetur, vt d.l.aut facta.§.quantitas.
52 Septimo,& vltimo loco,habenda est consideratio euentus; an scilicet interfecerit, vel non interfecerit; vel steterit in sola cogitatione; vel ad actum,& an ad proximum, vel ad remotū peruenerit. Similiter & casus, & doli, & culpæ habetur consideratio, vt hæc probantur in.d.l.aut facta §.euentus.& in.l cogitationis.ff.eod.canonizata.de pœniten.distinct.1.c. aut facta. & c.cogitationis. & in.l.si quis non dicam.C.de episc.& cleri.canonizata. de pœniten.distinct.1.c.si quis. Et sic ex prædictis habes, propter quas causas iudex possit commutare,& alterare pœnas. Vnde non solum causas pecuniarias poterit in spirituales, aut corporales commutare subsistente causa;sed etiam corporales,& spirituales in pecuniarias commutare;maximè si viderit illas magis timeri, vt dicit Hostien.in.c.vt clericorum. supra de vi. & honesta. cler. Et non solum iudex laicus potest pœnam aliam in pecuniariam commutare, & ad pœnam pecuniariam condemnare. Sed etiam ecclesiasticus potest condem[n]are ad pœ-
53 nam † pecuniariam, vt probatur in.c.irrefragabili. supra de off. ord. & in.c.2.supra de delict. puero. A contrario facit tex.iuncta glo. in cle. statutum.de elect. & not.in.c.postulasti. supra de iudæ.tradit Ioan. Andr.in.c.pro humani.de homici.lib.6.& Hostien.in.d.c. vt clericorum. concludit, quòd ordinarius prælatus potest, sed non debet illam vsitare, seu frequentare,ne ex hoc nutriat auaritiam, vel ne de ipsa auaritia notetur,vel non videatur delicta, & facinorosos fouere, & sustinere, vt dixi in notabilibus. Si tamen illam ex aliqua iusta causa imponeret, debet eam applicare, & disponere in aliquos pios vsus; vt puta, ad fabricam ecclesiæ,vel in eleemosinis indigentium. Et si ipse indigens esset,primo indigentiæ suæ subuenire,vt dixi in.c.præcedenti.& ita etiam not.Hostien.& Ioan. Andr.in.c dilectus.de off. ord. Vltimo pro complemento dictæ materię,quæ-
54 ro nunquid † Episcopus possit imponere pœnam pecuniariam laico sibi subiecto, quò ad iurisdictionem temporalem. Sol. Ioan. And. in.c.1.de hæreti.lib.6. sentit quòd non;sed dicit,quòd debet illam facere infligi, seu imponi per iudicem sæcularem, alleg.c.2.de maledi. & c.postulasti. supra de iudæ. & c.cum secundum leges. de hæretic. lib.6. Quod dictum non placet hic.D.m. nam ex quo iudex habet iurisdictionem temporalem in laicos, non apparet ratio, quare non possit illam per se imponere. Et quod possit, probat tex.16.quest.1. in.c. statuimus. & 17.quæstio. 2. in. c.quisquis. Et ad iura supra in contrarium allegata responderi potest, quòd illud quandoq; facit iudex ecclesiasticus pro faciliori expeditione.

Capitulum. IIII. Calumniam.

SVMMARIVM.

1 *In expensis condemnatur victus in pecuniarijs causis. & nu.6. amplia nu 2.*
3 *Expensæ dicuntur pœna Dic tamen vt nu.9.*
4 *Calumniosus, & temerarius actus, in quo differant.*
5 *Canones non dedignantur imitari leges, quando canonibus non contradicunt; sed consonant.*
7 *Expensa quid sit, & in quo differat à damno. num.8.*
10 *Expensæ an sint petendæ,& qualiter.*
Et quid in expensis respectu contumaciæ. num.11.
Quid etiam de alijs expensis litis.nu.13.
12 *Iudex potest ex officio statuere terminum ad probandum.*
13 *In expensis factis ante litem contestatam, an possit iudex ex officio condemnare, si non fuerint petitæ in libello.*
Et quid in factis post litem contestatam. & ibi de commun. num.18.& 19. Et quid in in causa criminali.nu.20.
14 *L.ædiles.§.item sciendum.ff.de ædil. edic. triplex intellectus.nu.15.16.& 17.*
21 *Expensæ non possunt peti amplius terminato iudicio secundum communem.*
22 *Limita nisi promissæ sint per stipulationem.*
23 *Limita, nisi ex forma statuti disponatur, quòd victus victori teneatur reficere expensas.*
24 *Sublimitantur dicta dua limitationes.*
25 *De expensis restituendis in casu succumbentiæ, an teneantur litigatores satisdare. Et an ab eo qui possidet immobilia. nu.26.*
27 *Statutum, quòd si ab actore non subdito, non satis-*

satisdatur de restituendis expensis in casu succumbentiæ processus sit ipso iure nullus, an liget clericos agentes coram iudice sæculari.

28 Expensis cuius aliquid in iudicio est faciendum.

29 Principaliter quod agitur, illud debet attendi.

30 Sequestratio in iudicio, cuius expensis fieri debeat.

31 Item productio libelli.

32 Item copia actorum.

33 Item si causa committatur consulenda.

34 Item appellationis copia danda.

35 Item sententia contra malefactores.

36 Iudicium gratis est exhibendum, vbi persona est pauper.

37 In expensis quis debeat condemnari ratione contumaciæ, remissiuè.

Et quis ratione temeritatis, & calumniæ. nu. 38. amplia nu. 47.

39 Temerariè agere quis dicatur.

40 Titulus in petitione hæreditatis potest allegari post litem contestatam ab eo, qui prius interrogatus à iudice noluit dictum titulum dicere, & coactus fuit ab ipso iudice litem contestari.

41 Idem in clericatu, quem prius aliquis non opposuit.

42 In expensis quis debet condemnari pro qualibet etiã minima parte iudicij, in qua quis temere litigauit.

43 Partis idem ius quò ad partem, quæ est totius quò ad totum.

44 Desistere à lite, quando liceat.

45 In expensis, an condemnari debeat succumbens in exceptione dilatoria, aut in alio simili actu.

46 In expensis an condemnari debeat reus, si opponit excommunicationem actori qui probet se absolutum.

48 Ab expensis absoluitur quis, ratione probabilis ignorantiæ.

49 Item an ob iuramentum calumniæ, & quid Romæ in hoc obseruetur. nu. 53.

50 Iustam causam fouentes quandoq; succumbunt, propter malos, aut negligentes aduocatos.

51 Litis euentus dubius est.

52 Iuramentum partis non facit in fauorem suum manifestissimum documentum.

54 Calumnia, & temeritas differunt.

55 Iuratur de calumnia in causa appellationis.

56 Mulier si iurauit se prægnantem, & ob hoc ventris nomine fuit missa in possessionem, saluatur iuramento, nec post iuramentum ei nis facienda est.

57 Immemor salutis æternæ nemo præsumitur.

58 Iuramentum calumniæ potest omitti.

59 In expensis non fit cõdemnatio, si semiplenè actor probauerit.

60 Item quid si destiterit.

61 Item si neuter probauit suam intentionem.

62 Item quid si vtraque pars obtinet.

63 In expensis non fit condemnatio, quando litigans succedit alteri.

64 Item quãdo testes qui asserebãt se scire veritatem, recesserunt.

65 Item quando quis obtinuisset in petitorio.

66 Item propter contumaciam partis aduersæ.

67 Inæqualitates debent seruari inter actorem, & reum.

68 Appellatus succumbens in causa appellationis, est absoluendus ab expensis.

69 Item is, pro quo sunt opiniones doctorum magnæ authoritatis.

70 Item qui succumbit occasione legis, vel statuti offuscati per aliquam confirmationem in contrarium.

71 Et vtrum is qui habet consilium aduocati.

72 Et an actor, quando instantia perit facto rei, ob ipsius subterfugia.

73 Et an persona religiosa.

74 Statutum, quod victus condemnetur in expensis, intelligitur, nisi iustam habeat causam litigãdi.

75 Statutum, quòd hæres non teneatur ad integra legata, intelligitur nisi confecerit inuentariũ.

76 Statutum, quòd homicida decapitetur, intelligitur de eo cui non licuit interficere.

77 In expensis quæ veniunt ratione contractus, indistinctè fit condemnatio.

78 Expensarum condemnatio, in quibus causis, seu iudicijs locum habeat.

79 Et primo quid in causa appellationis, & de communi. nu. 80. Quæ tamen limitatur. num. 81. Et quid si appellatum sit à pluribus articulis. num. 82.

83 Sententia habet præsumptionem pro se.

85 In expensis, an debeat fieri condemnatio in causa criminali, & an ĩ criminali diffinitiua. nu. 84. Et de communi. num. 87. & 88. Quæ limitatur. num. 89.

89 Iudicium ciuile, & criminale non possunt simul cumulari.

90 Expensæ extraiudiciales qualiter probentur.

91 In expensis condemnare quis iudex debeat. Et quid si appellatum sit ab interlocutoria frustratoriè, vel iniustè, num. 92. Et quid si iudex appellationis pronunciat malè appellatum fuisse ab interlocutoria, & remittit appellantem ad priorem iudicem; non tamen condemnat. nu 93.

93 Iudex semper debet adijcere causam, quare condemnet. de communi. nu. 94.

95 Sententia valet, in qua iudex absoluit ab instantia, licet non exprimat causam.

96 In expensis, an debeat statim fieri condemnatio, si reus succumbat in aliqua exceptione.

97 Futuri temporis tractus, non spectat ad iudicem.

98 Cap. fina. de do. & contuma. declaratio.

99 Sententia ferenda est in dilatorijs exceptionibus.

100 Contumacia propriè concernit merita negotij principalis.

101 Expensarum condemnatio an sit fienda, si reus opponat impetratiouem rescripti, tãquam factam ab excommunicato, nõ valere, & actor replicet illam fuisse nullam. Et quid si in hoc casu nihil dixerit iudex de expensis. nu. 102.

103 Officium iudicis in accessorijs, durat etiam post

 sen-

CALVM-

CALVMNIAM. Etiam in pecunia-
1 rijs causis, victus † condemnatur
in expensis. & vnum casum exci-
pit .h.d. Primo recitat legem, &
eam approbat, ibi, verum. Secundo, vnum ca-
sum excipit, ibi, nisi. Nota primo, quòd non
2 solum † calumniosè, sed etiam temerè litigan-
tes sunt in expensis condemnandi. de quo la-
tius infra dicam in quinto principali articulo.
Secundo not. argu. ex tex. iuncta rubr. quòd
3 expensæ † dicantur pœna, de quo infra in pri-
mo articulo. Tertio not. quòd differentia est
4 inter actum † calumniosum, & temerarium; ca-
lumnia enim includit dolosum animum. Ad quod
vide quæ dixi supra in rub. de calumniato. Sed
temeritas, prout hic strictè accipitur, potius re-
fertur ad actum culpabilem absque dolo com-
missum, eo quòd non sit gestus matura deli-
beratione tamen verbum hoc, & calumnio-
sum comprehendit; quia omnis calumniator
est temerarius; Sed non e contra. vide quod
dixi in c. 1. supra de cle. non ordi. mini. Quar-
5 to not. quòd canones † non dedignantur le-
ges imitari, quando canonibus non contradi-
cunt, sed eis consonant. Ad quod vide quod
latè dixi in .c. 1. & .2. supra de ope. no. nun.
Vltimo not. quòd victus regulariter est con-
6 demnandus in † expensis. & not. casum exce-
ptum, de quo latius, & clarius dicam in sexto
principali articulo. Glo. 1. quærit, & soluit.
Glo. 2. similiter potest recitari per .q. & de ma
teria ipsarum dicam in quinto articulo. Glo.
fin. ad intellectum literę allegat, & declarat. In
fin. dic vt dicā in .d. quinto articulo. Postre-
mo, quia materia istius decre. de condemna-
tione expensarum ecclesiæ principaliter tra-
ctat in tex. & conuenit rubro, & est vtilis, &
quotidiana & in diuersis locis sparsa absque or-
dine. Ideò, vt quantum fieri potest, eam ha-
beas ordinatam, & sub breui compendio, pro-
sequar infrascriptos articulos, tractando solum
materiam expensarū iudicialium. Primo, quid
sit expensa, & de ipsius nominis quiditate. Se-
cundo, an petendæ sint, & qualiter. Tertio, an
pro expensis teneantur litigatores satisdare.
Quarto, cuius expensis aliquid in iudicio sit fa
ciendum. Quinto, quis condemnari debeat
in expensis, & quando, & propter quas causas
excusetur à condemnatione expensarū. Sexto,
in quibus iudicijs, & in qua parte iudicij quis
veniat in expensis condemnandus. Septimo,
qualiter probētur. Octauo, quis possit expen
sarum condemnationem facere. Nono, qua-
liter fieri debeat. Decimo ad quas expensas,
& in quantum debeat quis condemnari.
Vndecimo, an sententia condemnationis ex-
pensarum, vel absolutionis, sit reuocatoria, &
an reuocari, vel suppleri possit. Duodecimo,
an appellari possit à Iudice qui condemnauit,
vel absoluit ab expensis appellando solum, &
duntaxat occasione expensarum. Decimoter-
tio, contra quem fiat executio condemnatio-
nis expensarum. Decimoquarto quis expen-
sas petere, seu repetere possit, vel teneatur illas
litigantibus prouidere. Circa primum arti-
7 culum quid † sit expensa, breuiter dicerem,
quòd expensa dicitur id quòd quia de patrimo
nio exponit pro aliquo necessario, vtili, vel vo
luntario expediendo, vt colligitur. ex .l. 1. ff. de
8 impen. in reb. do. fact. Et hæc † est differētia
inter damnum, & expensas; quia damnum sem
per diminuit patrimonium; sed expensa non
semper diminuit, vt supra dixi in .c. penul. su-
per glo. fin. §. titu. proximo. Itē quia damnū
videtur contingere contra voluntatem nostrā;
sed expensa à volūtate, vt dixi in .c. fin. §. tit.
proxi. in quinto notabili. Et sic patet ex præ-
dictis, quòd expensæ veniunt vt interesse. Et
ideò difficilius remittuntur, quā pęna mera, vt
9 not. Bald. in .c. penul. Et sic patet, † quòd ex-
pensæ non dicuntur mera pœna, vt not. glo.
in ver. defecerit in .c. 1. de elec. lib. 6. & not.
Ioan. Andr. in .c. dispendia. de repet. lib. 6. &
in .c. fi. Sed aduerte, quia tex. iste facit in con-
trarium, cum ponatur sub rubrica de pœnis.
Vnde debet deseruire subiecto rubricę, vt not.
in prohemio sexti in ver. titulis. & in .l. impe-
rator .ff. de in diē addict. & per tex. in .l. prope-
randū .§. & si quidem .C. de iudi. qui videt vel-
le, quòd expensa sit pœna. Sed potest dici pro
concordia, secundum Ioan. Andr. in .d. c. 1. de
elec. quòd habito respectu ad recipientem, nō
sunt pœna; quia talia recipit pro suo interes-
se. Sed habito respectu ad soluentem, possunt
dici pœna. & ita procedit tex. noster iuncta
rubri. Et idem not. Ioan. Andr. in .c. 1. vt lit.
non contest. & in .c. cum dilecti. §. de do. &
contu. Circa secundum articulū, vtrum expen.
10 sæ sint petēde, † & qualiter; Debes scire, quòd
Doc. tàm iuris ciuilis, quàm iuris canonici fue-
runt varij, & plures opi. recitat glo. in .c. finem.
supra de do. & contu. & Specu. in tit. de ex-
pen. in .§. 1. in prin. & aliquid in .§. 2. in prin.
Glo. tamen in .d. c. finem. videtur residere in
conclusione, quòd expensæ quæ fiunt ante lit.
contest. debeant peti iure actionis, hoc est in
ipso libello, in quo petit principale. Mouetur,
quia tales expēsę nō possunt venire officio iudi
cis, cū ad ipsius officiū non pertineāt, quę fiunt
ante lit. contest. per .l. ædiles. §. item sciendū.
.ff. de ædil. edict. sed expensæ quę fiunt post
lit. contest. peti debent officio iudicis per .d.
.§. sciendum. Aliqui verò tenēt, quòd vtraq;
possint peti officio Iudicis, etiam si fiāt ante lit.
contest. Alij aliter sentiunt. Sed tu post. D. m.
in .c. finem. plurimis additis distingue duo mē
bra, vnum est respectu expensarum, quæ de-
bentur respectu contumaciæ. secundum expen
sarum quæ debentur occasione litis, & teme-
rariæ, vel calumniosæ actionis, vel defensionis
11 in iudicio factæ. Quò ad primū † Iac. de Are.
in .l. sancimus .C. de iudici. voluit, quòd tales
expēsæ venirent iure actionis, per .l. 1. ff. si quis
ius di. non ob. Bart. ibidem dicit, quòd pe-
ti possunt tàm iure actionis ex edicto illius tit.
si quis ius di. non ob. quàm etiam ex officio
iudicis

iudicis per quandam viam indirectam, per
quam Iudex denegabit audientiam, donec re-
ficiantur expensæ. Pro quo facit.c.quoniam.§.
in alijs. supra vt lit. non contest. & quod not.
in.c.1.de do. & contu. lib. 6. & quod uot. in
.d.l. sancimus. & hanc opi. sequitur .D. Anto.
in.d.c.finem. Sed dicit ibi .D.m. quòd etiam
absq; partis petitione, potest Iudex ex officio
condemnare contumacē in expensis, per uot.
in.c. cum dilecti. supra de do. & contu. vbi
nulla præcessit partis petitio, & tamen Iudex
condemnat. Facit ēt.c.auditis & .c.constitutis.
12 s̃.de procu. Nam sicut † potest Iudex terminū
statuere ad probandum ex officio suo, & talia
similia exercere. vt in .c. licet .s̃.de proba. ita
debet posse cōtumacem in expensis condemna
re. & hoc mihi placet. Nam sicut potest Iudex
ex officio mulctare inobedientem, & ipsam
mulctam etiam applicare parti, vt dixi in .c.
præced. et uot. in .d.l.1. si quis ius di. non ob.
ita debet posse contumacem in expensis con-
demnare. & hoc etiam voluit Specu. in tit. de
expen. §. 1. in prin. Facit .c. querelam .s̃. de
procura. & quod not. in .c. de causis. de offi.
deleg. & in .l.2. ff. si quis in ius voc. non ierit.
Faciunt etiam ea quæ statim dicam iu primo
casu sequen. membri. Quò ad secundum mē-
13 brum de alijs † expensis litis, & non contuma-
cis, distingue, quòd aut tales expensæ fiunt an-
te lit. contest. aut post. Primo casu Iac. de
Are. iu .d.l. sancimus. dicit, quòd tales deben-
tur ratione victoriæ, & sic iudicis officio com-
petunt, per tex. in .l. terminato. C. de fruct. &
lit. expen. in ratione sui, ibi, dum dicitur, li-
tes ex litibus oriantur, quod esset, quando iu-
re actionis peterentur; quia tunc oporteret li-
tē contestari, & alia necessaria obseruare, quia
ad fugiendum hoc, ex ipso iudicis officio sum-
mariè expedientur, argu. notatorum in .l. nec
quicquam .§. vbi decretū .ff. de offi. procon. &
leg. & hoc etiam tenet Guil. iu .d. l. sancimus.
Pet. verò de Belaperti. in.d.l. sancimus. tenet, ꝙ
tales expensæ possunt peti iudicis officio, & ēt
iure actionis ex cōdictione.d.l. sancimus. Sub-
dit tū, quòd talis actio, seu cōdictio, adeò cohæ
ret liti principali, vt cum ipsa lite finiaẽ, & extin
guatur. adeò ꝙ postea moueri non possit per
tex. in .d.l. terminato. Facit. c. cum appella-
tionibus. de appella lib. 6. Cyn. iu .d. .l. sanci-
14 mus. post multa cōcludit, quòd peti † possunt
officio iudicis. Et subdit, quòd licet non petan-
tur in libello, tamen Iudex ex officio potest
ad illas condemnare. Bart. in .l.quarta .§. hoc
autem iudicium .ff. de damn. infec. & in.l. pro-
perandum .§. sin autem. in fin. C de iudi. vide-
tur sentire post Dyn. quod istæ expensæ quæ
fiunt ante lit. contest. peti debeant officio iu-
dicis, per.d.§ itē sciēdum. aliàs Iudex nō pos-
set condemnare. Sed primā opi. Pet. & præce-
dentē, quòd etiam Iudicis officio veniant pœ-
næ, tenet .D. Anto. Nec obst. sin eum .d.§.
15 item sciendū. quia licet † officium iudicis spe-
cificum, non habeat locum in his, quæ contin-
gunt ante lit. contest. tamen officium iudicis la-
tissimū debet repeti. Nam & videmus, quòd
ante lit. contest. debet citare. Et hęc vltima opi.
plus placet .D. m. Ad quod allegat not. per
Inno. in.c. super. de appel. vbi expressè voluit,
quòd Iudex posset ex officio condemnare par-
tes ante lit. cōtest. sicut etiam potest mulctare,
vt supra dictum fuit. Etiam si sit legatus, vt .l.
fin. ff. de offi. eius cui man. est iurisdic. et idē
tenet Spec. in ti. de expēsis. §.1. in prin. Et hæc
opi. etiam mihi plus placet. Pro qua allega.
tex. uostrum, in eo, quòd expressè vult, & sim-
pliciter, ꝙ victus victori condemnetur in expē-
sis; & sic totaliter respicit actorē, & reum; nec
distinguit, vtrum ante lit. contest. vel post. Ad
idem etiam. d.l. sancimus. quę similiter nō di-
stinguit. & ibi etiam hanc opi. tenet Bald. Pro
qua facit .c. constitutis. & .c. auditis. supra de
procura. Et maximè cum non sit maior ratio,
quare posset mulctare ante lit. contest. quàm
in expensis condemnare. Nec obst. d.l. ædi-
les. §. item sciendum. quia secundum .D. m.
pōt duobus modis respōderi, primo ꝙ ea quę
fiunt extra iudicium, non pertinent ad officiū
iudicis ante lit. contest. argu. c. significāte. sup
de appel. Sed ea quæ fiunt in iudicio, seu cir-
ca iudicium, & condemnare in expensis factis
in iudicio, vel mulctare contumacem, pertinēt
ad officicium iudicis; sicut terminum statuere,
16 & similia facere. Vel † secundo potest respon-
deri, quòd non solum ea quæ fiunt post lit. con.
pertinet ad officium iudicis; Sed etiam si fiant
ante, dummodo fiant in iudicio. Nec obst. ille
tex. dum dicit ꝙ valde pertinēt quę fiunt post
lit. conte. & sic nec negat; imò potius videtur
concedere, quòd etiam pertineant quæ fiunt
ante lit. cont. licet magis pertineant, quæ fiunt
17 post lit. contest. Tu potest addere tertiā † no-
tabilem solutionem, videlicet, quòd ille tex.
non loquitur de expensis litis; sed de expensis
factis tempore litis; vt puta, in curando seruū,
equum, vel aliquid simile circa rem, de qua lis
agitabatur, vel de accessorio ad rem petitam.
Vnde distinguitur ibi, quòd si expensæ tales, vel
fructus præcesserunt litem contestatam, non
pertinent ad officium iudicis. Secus si post.
Nos autem loquimur in expēsis factis occasio-
ne litis, vt in Aduocatis, Notarijs, & similibus,
quorum condemnatio fieri potest iudicis offi-
cio eo tempore, quo fertur sententia super
re principaliter petita, vel saltem eadem die,
vt dicam in nono principali articulo. Et sic in
talibus non refert, an fiant ante litis contestat.
vel post, cum fiant in lite, & sententia referatur
ad libellum. & hanc opi. ponit singulariter
Fede. de Senis cons. 134. & eandem tenet Gof.
in libellis suis. Secundo casu de expensis fa-
ctis post lit. contest. communis * conclusio est, e8m.o
quòd ille veniant iudicis officio, nec sit ne-
cessarium illas petere, argu. d. l. terminato.
Facit .c. cum appellationibus. de appel. lib 6.
Et quod not. in.d. §. item sciendum. tenet Bar.
in.d.l.4.§. hoc autem iudicium. vbi, tamen sin-
gulariter

gulariter voluit, quòd longa est differentia, an
petantur, vel non petantur. Nam quando pe-
tuntur, si Iudex non condemnauit, tenetur de
suo resarcire. Et ita etiam dicit procedere ꝙ
not. glo. io .l.fin. C. de fruct. & litis expen. te-
net .D. m. in .d.l. fin. & In.c. auditis. iu fin. §.
de procu. sentit Glo.in .d. c.fin.§. de rescript.
Facit qnod not. D. Anto. in .c. venerabilis.de
iudici. & in .c. cum sit. de sor. compe. Sed
quando non peterentur, licet Iudex ex officio
possit condemnare, tamen si non condemnat,
non tenetur de suo resarcire. Est ergo bonum
consilium, vt io libello petantur. & ita commu-
Cōm op. niter * seruatͣ, quia petuntur factæ, & fiendæ.
19 Quæ † petitio, quanuis sit iocerta, tñ admit-
titur ratione futuri temporis; qoia probabili-
ter potest pars ignorare quantas expensas sit
factura; & ideò admittitur petitio generalis,&
incerta. argu.c.cōstitutus.§.de restitu.in integ.
& .l.1.ff. quorum lega. & hoc tenet expressè
.D. m. in.d. c.auditis. in fin. Et idem dico de
reo, vt sit cautus in exceptionibus, & defen-
siouibus suis, & protestetut de expensis, & pe-
tat causam expediri, se absolui, & partē aduer
sam in expensis condemnari, ad hoc, vt Iudice
omittente condemnationem, possit habere re-
gressum contra eum. Et prædicta procedunt
in causa ciuili. Quid autem iuris in causa crimi
20 nali, † an peti debeant, vel Iudex possit ex offi-
cio coodemnare. vide Bart. in.l.1.in prin. ver.
quęri potest.ff.ad turpil. vbi recitatis opioioni-
bus in contrarium, tenet idem, quod dictum
est io ciuili. Sed tu adde ad hoc, quæ dicā in
sexto principali articulo. Et aduerte circa prę-
dicta, licet Specu. in tit. de expen. §. 2.in prin.
& Pet. in .d.l.sancimus. sñ quod supra retuli,
21 velint, ꝙ terminato† iudicio expēsæ nō possint
Cōm.op. amplius peti, quę opinio est cōmunis, * tamen
tu adde duas ootabiles limitationes. Prima
22 fuit † Fede. in .d. cons.134. vbi voluit, quòd
id procedat, nisi expensæ litis essent promissę
per stipulationem; quia tunc non obstanre sen
tentia, peti possunt iure actionis, argn. not. in
.l. centum capnæ. ff. de eo ꝙ certo lo. Et hoc
perpetuo notabis ad instromenta, iu quibus
quis promittit seruare promissa,& soluere om-
nes expensas factas pro ea re in iudicio,et extra.
23 Secunda † limitatio, nisi ex forma statuti dispo
neretur, quòd victus victori teneretur reficere
expensas; quia tunc, si verba statuti referuntur
ad victum, & ipsum obligant, poterunt peti
condictione ex illo statuto, ostendendo, quòd
ille victus non habuit iustam causam litigandi.
Nam si habuisset iustam causam litigādi, arbi-
trarer ipsum nō teneri; quanuis statutum sim-
pliciter diceret, quòd victus victori condemne-
tur in expensis, vt dicam infra in quinto prin-
cipali articulo. Secus si verba statuti dirigeren
tur iudici, videlicet, quòd victum debeat in ex-
pensis condemnare; quia tunc ex hoc statuto,
nullū aliud ius oritur, nisi iudicis officium mer-
cenarium. ita dicit Bal. in .l.2. ff. de fruct. &
lit.expen. allegat.c.ex parte.&.c.reprehensibi-
lis.sopra de appel. Sed tu aduerte, quia ego ar-
bitror, quòd prædictum statutum in vltimo ca-
su, cum dirigit verba ad Iudicem, operetur etiā
hoc, vt licet pars noo petat, tamē Iudex tenea-
tur de suo resarcire, quando victus succubuisset
ratione temeritatis, vel calumnię, ad hoc, vt di-
ctum statutum aliquid operetur, argu. not. in
.c. pastoralis. supra de appel. Nisi diceres, quòd
cum statutum prædictum loquatur secundum
terminos iuris, quo iure etiam victus victori
debet condemnari in expensis, vt hic, recipiat
tale statutum interpretationē passiuam à iure
communi, vt in iuribus vulgatis. forte aliquid
dicam in quinto principali articulo. Et postre-
24 mò aduerte, † quòd præcedentes duæ limita-
tiones videntur procedere, quādo pars non pe
tiuisset expensas, quo casu conseruatͣ sibi actio
ex stipulatione, vel ex statuto; Sed si petijsset,
& Iudex omisisset cōdemnare, incideremus in
dubium, an pars victa intelligeretͣ ab expensis
absoluta, & sic transiret in rem iudicatam, vel
an sententia esset inualida; quia lata pro parte,
non super toto. Circa tertium principalē arti-
25 culm, † vtrum litigatores teneantur satisdare
de reficiendis expensis in casu succumbentiæ,
aduerte, quia tex. in authen. generaliter .C.
de episco. & cleri. probat, quòd actor tenetur
sadisdare, non solum de prosequenda lite; sed
etiam de satisdatione expensarum. Et dicit ibi
26 glo. ꝙ † talis cautio præstanda est in hoc casu,
etiam ab eo, qui possidet immobilia. & hoc ēt
sequitur ibi Cyn. & .D. m. in.c. quoniam fre-
quenter .§. in alijs. supra vt lit. non contesta.
Sed glo. insti. de satisda. §. sed hodie. dicit, ꝙ
hodie, neq; ex parte actoris, neq; ex parte rei
præstantur tales cautiones. Vode dicit Bart. in
.d. authen. generaliter. quòd cum quandoq;
vellet exigere dictas cautiones, ounquam po-
tuit obtinere. & ita refert .D. m. in .d. §. in
alijs. Sed circa prędicta insurgit notabilis du-
bitatio retenta dicta communi consuetudine,
27 pone enim, secundum quod vidi † statutum in
pluribus locis, quòd ex forma statuti dispona-
tur, quòd ab actore non subdito iurisdictioni
præstetur satisdatio occasione expensarū, & in
casu ꝙ non præstetur, processus sit ipso iure nul
lus, vtrum prędicto statuto ligētur clerici agen-
tes coram Iudice seculari. Ioan. Cal. disputauit
hanc quæst. & incipit disputatio, statutis ciuita-
tis. & multum singulariter arguit ad vtranque
partem, & finaliter concludit, quòd clerici li-
gentur tali statuto, tanquam disponente circa
ordinem iudicij, vide latius ibi per eum.
Circa quartū articulum principalem, quæritur
28 principaliter cuius expensis † aliquid in iudi-
cio sit faciendum, vtrum actoris, vel rei. Sol.
Bar. in .l. si postulauerit. ff. de adolt. distinguit
quòd aut id ꝙ fieri debet in iudicio, agendum
est pro communi vtilitate actoris, & rei, & ita
communiter postulatur, & fieri debet commu
nibus expēsis. Aut postulatͣ fieri ad petitionē,
& vtilitatem alterius tantum, & tunc expediri
posset expensis ipsius petentis. Et ad hoc etiā
allegat

allegat Bat. quod traditur in .l. generaliter. §. his de præsentibus .C. de iureiuran. Et prædicta theorica probatur per tex. in .c. statutum .§. insuper. de rescrip. lib. 6. vbi not. quod quando aliqua expensa in iudicio principali concernit vtilitatem vtriusq; partis, quælibet pars debet æqualiter conferre. Sed contra prædicta fortiter obstat, nam clarum est, quòd testis qui producitur, debet iurare, & testimonium veritatis perhibere pro vtraq; parte, vt in authen. si clerici .C. de epi. & cle. & in .c. 1. §. de cri. fal. & tamē ille solus qui producit, tenetur soluere expensas in veniendo, stando, recedendo, & alijs similibus, vt in .d .c. statutū .§. proferendo. & in .l. qm̄. C. de testi. 4. q. 2. §. itē in criminali. Glo. format hanc dubitationē in .d. §. proferendo. & Io. An. ibi remittit ad not. per se in additiōe Spe. in ti. de testa. §. qualiter. ver. testes autem. Io. An. cōcludit, quod etiā si pars aduersa dedit interrogatoria super quibus vult testes examinari, quod tamen talis, qui non producit testes, non debet contribuere ad expensas; quia non fuit ipse qui producit. et ideò non tenetur. Et præterea, quamuis pars non daret interrogatoria, tamen Iudex tenetur illa facere, per ea quæ notant. in. c. cū causam. & in .c. venerabilis .§. de testi. & in .l. 3. ff. de test. Vnde pars in hoc dicitur iudicē aleuiare, & pro defensione sua ad hoc prouocatur, argu. c. cū inter. §. de excep. Et sic sentit Io. An. quod quāuis negocium videatur cōmune, tū inspicitur ad cuius petitionem id fieri postuletur. & idem sentit glo. in .d. §. proferendo. Sed dici Zenzel. ibi, quòd ideò producens, prouidet testibus quos producit, & nō altera pars; quia similiter altera pars tenebitur prouidere testibus reprobatorijs, quos producet. Vel potest dici, quòd licet testis debeat dicere veritatem pro vtraq; parte, tamen principalis intentio producentis est probare inten-

29 tionē suam. vnde attēdit quod † principaliter agitur. Facit .c. quāuis. de pact. lib. 6. Producēs ergo testes, debet expēsas soluere. Et eadem ratione, si necessariū est, quod iudex, cum notarijs accedat ad testē, debet prouidere de expensis, vt est tex. apertus in .c. 2. §. 1. de iudi. lib. 6. Sed circa prædicta pōt dubitari, cuius expensis res

30 sit † per iudicem sequestranda, alimentanda; puta, si sit homo, vel equus. ad cuius decisionē, vide in simili notabilem distinctionē iurisconsulti. in .l. sed & si. §. 1. ff. ad exhiben. quē tex. perpetuo notabis ad eos, qui tenent aliquos carceratos. Et habēt ex illo tex. cuius expensis sit res in iudicio exhibenda, & alimentanda.

31 Itē dubitari pōt, quid de libello, † cuius expensis sit offerendus. Bar. in authen. offeratur .C. de lit. contest. cōcludit, quòd expensis rei. Et idem tenet ibi Bal. Quod intellige, respectu copię dandæ ipsi reo; nam respectu productionis, & solutionis fendæ notario de cōmissione, dicerem indubitanter, quòd fieri debeat expensis ipsius actoris. Quinimò glo. in cle. causam in ver. porrecto. de elec. vult, quòd copia, etiā sit danda reo expensis actoris. & idem videtur velle glo. in ver. pronunciato. in clem. sæpe. de ver. sig. Sed Bar. in .l. 1. ff. de eden. dicit se vandam esse consuetudinem iudicij. tradit etiā .D. Anto. & post eum .D. m. in .c. 1. in fin. §. de libel. obla. & ibi latius dicam. Quid autem

32 si petatur † copia actorum, dic quod danda est expensis petentis, per præallegatam theoricam. & probatur in .c. quoniam contra. supra de proba. tenet Zaba. in .d. cle. causam.

33 Quid autem si causa † committatur cōsulenda, dic, quòd debet mitti expensis illius, qui hoc petit. Et ideò si ad petitionem vtriusque illud exigitur, debet vtraque pars æqualiter contribuere. vt not. Bar. in .d .l. si postulauerit. vide Bal. in .l. imperatores .ff. de tut. & rationibus distra. & per Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in ti. de consilij requisitione. et vide quod dixi post Ioan. de Imo. in clem. 1. de æta. & quali.

34 Quid autem de copia appellationis, † cuius expensis sit danda, an appellantis, vel appellati, vide varias opi. quę refert Zab. in .d. cle. causam. De copia autē appellationis quæ datur iudici ad deliberādum, vtrum illam admittat, vel reuocet sententiam, & quales debeat dare apostolos, dic quòd debet dare expēsis appellantis. ita concludit Zenze. in. d. cle. causam. Postremò not. circa hunc articulum, quòd malefactores debent iustitiari, seu con-

35 tra eos sententia † exequi expensis reipublicæ. ita not. Bald. in .l. serui. C. qui. ex cau. ser. pre. per lib. acci. Aduerte tamen, quòd si res publica non haberet locum aptum, quod potest tunc iudex erigere furcas, vel aliud simile genus in loco alterius. ita dicit Ioan. Andr. in addit. Specul. in tit. de exe. rei. iudi. super rub. Et ēt compellere illum ad vendēdum ratione publici interesse, per tex. in .l. 1. §. sunt qui .ff. ne quid in lo. publi. & in .l. si quis sepulcrum. ff. de religio. & sump. fu. & argu. l. lege. ff. ad senat. consul. silla. per quæ iura ita determinat Ange. in reperi. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact. Et pro ipsa executione potest etiam vti equo, vel asino alterius, vt tradit Guil. de Cu. in .l. fin. de pigno. si rectè memini. Et aduerte

36 vltimo, quia vbi persona † est pauper, iudicium est gratis exhibendū, non solum à Iudice qui nō debebit sportulas, vel aliud simile petere, vt in authen. de mand. prin. §. sit tibi. Sed etiam aduocato, & procuratore, vt latè scripsi in tractatu de postulando. §. 6. & §. 18. Circa quintum principalē articulum quo quæritur, quis debeat in expensis condemnari, & quando, & propter quas causas. Et etiam propter quas causas aliquis excusetur à condemnatione expēsarum, prosequar principaliter duo mēbra. Primū quis, & propter quas causas debeat quis condemnari. Secundū prosequar causas, propter quas excusatur. Quò ad primum aduertendum est, quòd quandoq; † quis cōdemnatur in expensis ratione contumaciæ, & de hoc non intendo hic tractare, eo quod magis principaliter pertinet ad ti. de do. & cont. Et ideò dic, vt ibi dicam in .c. ex literis. Et vide latè

37

per

per Specul. in ti. de expen. §. 1. quasi per totű. Quandoq; quis condemnatur ad expensas ratione calumnię, vel temeritatis, inter quæ duo ad materiam nostram nõ videtur esse differentia, argu. tex. nostri. &.l. eum qué temere ff. de iudi. & .l. sancimus .C. de iudi. & ita concludit Bart. cons. 8. quod incipit, andreolus. Adde tamen quod dicam infra in secűdo principali membro. Et de hac materia agendum est hic, in qua materia in primis sume hanc regulã generalẽ. Quod omnis ille, qui calumniosè, aut temerariè causam agit, condemnandus est in expensis, siue sit actor, siue sit reus. tex. est hic & in .d.l. sancimus. & in .d .l. eũ quẽ temere. & in .l. properandum .§. sin autem. C. de iudi. Insti. de pœn. teme. litig. in prin. & .C. de epi. & cleri. authen. generaliter. & in .c. dispendia, de rescrip. lib. 6. & in clem. 1. de
39 rescrip. Et not. quòd † temerarie agere dicitur, qui scienter iniustã causam agit, vel defendit. vel etiam qui ignoranter, per ignorantiam, non probabilem, vt probatur in dictis iuribus. Quinimò, quod notabilius est, etiã si quis iustitiã foueat, potest dici temerariè agere, & ratione temeritatis suæ condemnãdus est in expensis. Exemplum figurari potest in eo, qui dolo differt opponere exceptionem, quam potest opponere in qualibet parte litis, & quæ red dit processum retro nullum; sed vt fatiget aduersarium litibus, & expensis, illam differt opponere; quia tunc licet quando opponit, postea sententia sit ferenda pro eo, tñ est condemnandus in expensis. hoc singulariter vult gl. in ver. processum. circa medium. in .c. 1. de rescrip. lib. 6. & sequitur ibi .D. m. & probat hoc expresse tex. in .c. exceptionẽ .§. de excep. & ibi dixi. tenet Ioan. Andr. in additione. Specu. in tit. de accu. §. 1. ver. quid si minor. Pro quo facit etiam aliud singulare dictum Bal. in .l. penul. C. de peti. hæred. vbi concludit post Guil. de Cu. quòd si interrogatus à Iudice in petitio-
40 ne hæreditatis, noluit dicere † titulum suum, propter quod Iudex compulit ipsum litem con testari, q̃ si post lit. contesta. alleget titulũ, quo casu prodest sibi talis allegatio, non obstãte cõtumacia, quia talis titulus est plena defensio. & potest opponi in qualibet parte litis. tamen dicit Bald. quòd quia ipse protelauit processum, quod potuit legitimè impedire, quòd debet in expensis condemnari, per .l. non ignorat. C. de fruct. & lit. ex pen. Et ita tenent Dñi de Rota
41 in effectu decis. 233. in clerico, qui tacuit † se clericum, & postea opponit in fin. vbi dicunt q̃ debet condemnari in expensis, vt dixi in .c. si diligenti. de fo. cõpe. in penul. quæst. Et hoc perpetuo notabis; quia quotidie potest contingere. Et sic habes vnum casum, in quo citra contumaciam fouens iustitiam, & obtinens in causa, debet condemnari in expensis. Et not.
42 quòd pro qualibet etiam minima parte † indicij, in qua quis temere litigasset, debet in expensis condemnari. Et ideò si quis in prima citatione comparuit, & confessus est debitũ agno scendo bona fidem, dicitur consulte agere, nec debet in expensis condemnari, vt not. Bal. in authen. cõtra qui propriam. C. de non nu. pec. & in corpo. vnde sumitur .d. authen. Facit tex. noster à contrario sensu. & faciunt alia iura supra in simili allegata. & probatur in .l. destitisse. ff. de iudi. Hoc tamen singulariter limitatur, nisi creditor prius illum interpellasset. Ad quod vide, q̃ dixi in .c. 2. in fin. supra de accu. Et ibi vide per me, quid si dies pti⁹ interpellasset. Et ibi etiam vide, quis teneatur probare monitionem, vel interpellationem præcessisse. Et sic patet ex prædictis, quòd multo fortius quis pro aliqua parte in expensis condemnatur, vt dicit Bald. in .d. authen. contra qui propriam. Et ratio est in promptu
43 quia idem ius † de parte, quò ad partem &c. vt in .c. pastoralis §. item cum totum § de offi. delega. Et ideò cõsilium est, quòd immediate, quòd quis videt se malam causam souere, debeat desistere, vt ab expensis excusetur, vt .l. destitisse .ff. de iudici. Vnde sit cautus litigans, quòd, si per productionem instrumenti factam ab aduersario, vel per publicationem processus appareat ipsum fouere iniustam causam, desistat, vt not Ba to. in .l. si quis inficiatus. ff. depositi. Nam licitum est desistere
44 impunè, quando † pro reliquo tẽpore habet iustam causam. Ad quod vide quæ latè dixi in c. 1. & .2. §. de collu. deteg. tenet Bal. in. d.l. destitisse. Sed si non renunciaret, sed prosequeretur in lite vsq; in finem, vtrum veniat condemnandus in expensis totius iudicij, dicam in .10. articulo. Et ex prædictis etiam sequitur,
45 quòd ille qui succumbit in exceptione † dilatoria, aut in alio simili actu in iudicio emergenti, vel incidenti, debet condemnari in expensis. vt not. glo. in. c. finem. sup de do. & contuma. probatur in .c. accedens §. de accu. tenet spe. in. ti. de excep. §. penul. ver. quid si reus. Quod est verum, si modo pars aduersa probauit intẽtionẽ suam. alias secus, ita not. Archid. 3. q. 6. c. 2. in .§ exceptio. super glo. per tex. in .c. cum venerabilis. §. de excep. Quod intelligo, quando reus taliter proposuit exceptionem, quòd ex ipsius propositione non sit fundata intẽtio partis aduersæ secũdũ ea quæ traduntur in .l. si quidem. C. de excep. Et adde ad prædicta quę dixi in .c. super his. §. de accu. in .5. q. Et quãdo fieri debeat condemnatio succumbentis in exceptione dilatoria, dicam infra in nono prin-
46 cipali articulo. Quid autem si reus † opponit exceptionem excommunicationis, & actor dicit se absolutũ, & probat, vtrum reus cõdemnandus sit in expẽsis, vide varias opi. per Spe. in ti. de excep. §. 2. ver. quid si probatur. Sed circa
47 prædicta, quia dixi. §. quòd calumniose, † aut temere litigans debet condemnari in expensis, dubitari potest, vtrum istud procedat, siue litigat tanquam actor, vel reus, siue alio quocũq; modo. Et videtur dicẽdũ, quòd sic. Vnde & instigator datus à Iudice ad prosequendam inquisitionis causam, videtur in expensis condemnandus,

mmandus, ita tenet Arch. 18.q.2.in.c.eleuthe-
rius. Et vide quod tradit Guil. in cle. sæpe. de
ver. signi. circa finē. Facit tex. noster qui sim-
pliciter loquitur, quòd victus victori sit in ex-
pensis condemnādus. Et similis quæstio est de
iudice inquirente, vtrum ipse succumbentē de-
beat in expensis condemnare. & de vtroq; di-
cto vide quod latè dixi in .c. qualiter. 2. §. de
accu. in decimoquinto principali articulo. Et
hæc procedunt, quando litigans non habuisset
aliquam iustam causam litigandi, propter quā
licet succumberet, deberet absolui ab expensis,
dicam in seq. membro. Circa sm̄ membrum,
propter quas causas quis debeat excusari ab ex-
pensis. breuiter dic, quòd quanuis regulare sit,
ꝙ victus victori condemnari debeat in expen-
sis, hoc tamen procedit, quando calumniosè,
aut temere litigauit, vt latè dictum fuit in præ-
ceden. membro. Ex quo infertur à contra-
rio, vt prima iusta causa excusatiōis sit genera-
48 lis, vt excusetur quis, quandocunq; † iusta, vel
probabili ignorantia fuit ductus ad litigādum,
vt probatur à contrario sensu tex. nostri. & .l.
eum quem temere. .ff. de iudi. & authen. gene-
raliter. C. de episco. & cleri. in authen. de iudi.
.§. oportet. & in .d.l. eum quem temere. Pro-
babilis autem, & iusta ignorantia iniustitiæ, seu
probabilis credulitatis fouendi iustitiam, po-
test colligi ex plurimis, ad quæ specialiter de-
scendamus. Et primo ad actus iudiciales. Se-
49 cunda igitur † excusatio satis generalis exa-
ctu iudiciali, videtur colligi ex iuramento
calumnię præstito per ipsum succumbentem,
quod iuramentum videtur excusare ab expēsis,
ita firmat gl. in. d.c. finē. & tenet Guil. in. d. §.
oportet. & in .l. qui solidū. §. etiā. ff. de leg. 2. &
ibi ēt tenuit Odoff. & tenet Albertus Papiensis
in. d.l. properādū. §. sin aūt. & Bartho. Brixien.
& glo. & Arcihd. 2.q. 1. c. in primis. Inno. in
.d.c. finem. & Archid. 1.q. 7. in.c. patet. Iaco.
Butri. in .d. §. sin autem. & in .d.l. eum quem
temere. & in .l. Iulianus .ff. de acti. emp. Pro
quibus facit, quia non sequitur, succubuit, er-
50 go calumniatus est. Nam & † sæpe iustā fouē-
tes causam succūbunt, vel propter malos Aduo
catos, aut negligentes Procuratores, vel aliam
similem causam. Et hinc est, quòd quotidie
51 dicimus, quòd † dubius est euētus litis. vt in .c.
fraternitatis. §. de frigi. & .l. quod debetur .ff.
de pecu. cum alijs iuris vulgatis. Sed contra-
riam sententiam, quòd iuramentum calumniæ
non excuset. tenent Cyn. & Pet. in .d. authen.
generaliter. C. de epi. & cleri. & in. d. § sin au-
tem. vbi etiam hoc tenuerunt Oldra. Iaco. de
Are. & Raynal. Facit, quia tale iuramentū non
videtur excusare, nec ab expensis ratione ca-
lumniæ; nec etiam ab expensis ratione teme-
ritatis; quia sentētia contrà eum lata præsum-
ptionem facit quòd calumniosè iurauerit. &
hanc eandē sententiam tenet Bart. in .d. authen.
generaliter. & in .d.l. eum quem temere. & in .l.
.1. §. quæri potest etiam. ad senat. consul. turp.
& in .d.l. qui solidū. §. etiam. Et in prædictis
locis dicit Bar. ꝙ licet iuramentū calumniæ ex-
cuset à præsumpta calumnia, non tamen excu-
sat à temeritate; potest enim esse, quòd quan-
uis absq; calumnia litigauerit, tamen cum teme
ritate litigauerit; quia imprudenter, & incon-
sulte prosiluit ad litigandum; & condemnatio
expensarū fit, non solum propter calumniam,
sed etiam propter temeritatem, vt probatur
hic. & in .d.l. eum quem temere. Et ideò licet
iuramentum prædictum excludat calumniam,
non tamen excludet temeritatem. Pro quo fa-
cit optimè .l. 3. ff. de iureiur. & .d.l. 1. §. quæri.
potest. Et hanc opi. tenent hic Ioan. Andr. &
Hosti. & in .d. c. finem. concludentes propter
rationem prædictam, quòd tale iuramentum
non excuset à condemnatione expēsarum. Et
hoc etiam tenet .D. m. in .d.c. finem. vbi dicit,
quòd victus præsumitur calumniose litigasse,
propter contrariam sentētiam; Nisi cōtrarium
ostendat manifestissimis documentis. Et pro
hoc allegat tex. quem dicit hoc apertè proba-
re. in .c. 1. in fin. de elect. lib. 6. vbi deficiens in
probationibus præsumitur calumniari, & puni
tur de calumnia. Nisi ex apertissimis documē-
tis probetur causa probabilis, quæ habeat il-
lum excusare. Ponderat ergo .D. m. tex. dum
dicit, apertissimis documētis, & sic satis innuit
iuramentū calumniæ non sufficere. Tum quia
ibi fuit præstitum, argu. c. 1. de iura. calum.
52 tum quia iuramentum † partis, non facit in
suum fauorem manifestissimum documentum,
iuxta ea quæ notantur per Ioan. Andr. in. c.
pia. de excep. lib. 6. & quod legitur, & not. in
.c. fin. §. de iureiuran. & quod ibi latius dixi.
Pro quo dicto facit etiam. l. 1. C. de aduo. diuer.
indi. & quod ibi not. Cy. vbi probatur, quòd ex
quo quis est vict⁹, p̄sumitur calumniose egisse.
Facit ēt .l. non ignorat. C. de fruc. & lit. expen.
Item facit, quia si iuramentum calumniæ excu-
saret ab expensis, iura non mādassent indistin-
ctè victum victori in expensis cōdemnandum;
cum sciat ēt tale iuramentum generaliter pręstan
dum in omni causa, vt in .c. 1. supra de iura. ca-
lum. Facit etiam, quia ex ordine rubricarū. C.
colligitur, ꝙ primo iurandum est de calumnia.
& immediate subijcitur in tit. de iudi. in .d. l.
properandum. §. sin autem, quòd victus victo-
ri est in expensis condemnandus. Et quanuis
ante sententiam præsumptio sit pro ipso iuran-
te, tamen ipsa sententia cōtra eum lata tollit di-
ctam præsumptionem. Facit .c. penul. supra
de cri. fal. Concludit ergo .D. m. in .d. c. finē.
quòd tale iuramentum non excusat ab expen-
sis. Et quāuis Specu. in tit. de expensis .§. nūc
de expensis. in fi. pri. col. potius videatur incli
nare in cōtrariam sententiā, tn̄ subdit ipse, † ꝙ
53 curia contrariū seruat, victū in expēsis condem
nādo, quanuis de calūnia iurauerit. Nisi iussus
Papæ, vel alia rationabilis causa in contrarium
moueat. Et ita etiam in prædictis verbis cōclu-
dit Ioan. Andr. dicens, quòd cum de facili li-
tigantes subeant dictum iuramentum, quòd nō
est conueniens, ꝙ propter talem facilitatē ad-
uersarius

aduerſarius amiſerit expēſas. Et pro dicta opi.
Facit.l.1.§.deinde.ff.ad turpil. vbi probatur, ꝙ
54 aliud † eſt calumnia, & aliud temeritas. Facit
55 etiam, quia in cauſa appellationis iuratur † de
calumnia. vt in.c.2.de iura calum.& .l.2.C.eo.
Et tñ fit condemnatio expenſarum. vt in.l.eos.
.C.de appell.& infra latius dicã in ſeq articulo.
Sed tu aduerte, quia nouiſſimè reperi Bar. cõſ.
.8. ꝙ incipit, audruculus latè proſequentem
hunc articulum, & tandem conſulendo conclu
dentem, ꝙ iuramentum calumniæ excuſet ab
expenſis, & ſic tenet primam opi. & vltra aucto
ritates.ſ .in prin.allegatas, dicit prædictam opi.
tenuiſſe Iaco. de Are. in .d.l. qui.ſolidum.
.§.etiam. & Raymedium de monte Bubiano,
& D. Andr. & eius filium, & Do. Andr.Saphi.
de Pyſis,& Iaco. de Beluiſio, & .D. Nic. Mater
in .q.quam diſputauit Pyſis quæ incipit, an ab
expenſis, quibuſcunq;. & quidam .D. Marcilius
cuius verba refert Cy. in authen. generaliter.
.C. de epi.& cleri.in ver. alij dicunt. Aut iura-
mentum. Vnde diſtinguit ibi Bart. ꝙ aut eui-
denter probatur de calumnia aliter quam per
ſententiam, & tunc victus non excuſatur ratio-
ne dicti iuramenti; ſed debet condemnari in
expenſis, argumẽto .l.1.& ꝙ ibi not.C. de ad-
uo. diuer. iudi. Aut non probatur aliter, &
tunc excuſatur ab expenſis, per tex.& rubri. ad
literam .ff. ſi mul. ven. nomi. calum. cauſa
in poſſeſſ. eſſe dica. iuncta. l. 1. qui. tex. prima
fronte multum bene facit iunctis additionibus
56 Dyn. nam in prin. dicitur, quòd † ſi mulier iu-
rauit ſe prægnantem & ob hoc ventris nomi-
ne fuerit miſſa in poſſeſſionem ſaluatur iuramẽ
tum, nec poſt iuramentum eſt ei vis facienda, &
ſubdit ibi Dy. quòd iuſiurandum omnem ca-
lumniam excludit, deinde tex. in.§.per calum
niam autem in poſſeſſionem fuiſſe videtur quæ
ſciens, prudensq́; ſe prægnantem non eſſe in
poſſeſſionem voluit venire; ſed ad illum tex.
poſſum reſpondere, ꝙ ibi ſolum punitur ca-
lumnia, à qua excuſatur quis propter iuramen-
tum, niſi oſtẽdatur ſententia ſimul cũ prudentia
in cõtrarium. Sed tñ tex. ille nõ videt excuſare
à temeritate, quæ ſola ſufficit ad cõdemnatio-
nem expẽſarum, vt hic; imò potius, ſi rectè põ
deretur, videtur facere in contrarium, dum di-
cit prudẽs, ſciensq́;, nam cõcludit. ꝙ poteſt eſſe
temeritas, quando ſine prudentia, & ſcientia
id facit; ſed non dicitur tunc per calumniã egiſ-
ſe. Et quanuis Bar. in .d. conſ. videtur ſentire
quò ad materiam noſtrã condemnationis ex-
penſarum, ꝙ idem ſit temeritas, & calumnia,
ita ꝙ alterum ab altero non differat per .l.eum
quem temere. tñ non placet; quia licet tex ille
loquat̃ ſolum de temeritate, dico, ꝙ cõprehen-
dit ẽt calumniam; quia omnis calumniator te-
merarius eſt; ſed non conuertitur. Vnde fa-
teor, ꝙ quantũ ad pœnam condemnandi in
expenſis, tantũ valet ſimplex temeritas, quan-
tũ calumnioſa temeritas, vt hic; ſed proſequẽ-
do verba Bar. dicit ipſe, ꝙ aut non eſt iuratũ de
calumnia, & tunc aut apparet ex actis verè, vel
præſumptiuè, vel ex aliqua coniectura litigan-
tem aliquando habuiſſe iuſtam cauſam litigan-
di, & excuſatur ab expenſis, aut nõ apparet, nec
iurauit, & condemnandus. Et ſm hunc vltimũ
caſum dicit eſſe intelligenda omnia iura, quæ
dicunt victum victori condemnandum in ex-
penſis.ſ.quando non fuit iuratum de calumnia.
57 Nam ſi fuit iuratũ non præſumitur † immemor
ſuę ſalutis. vt in.l. fin. C. ad .l. iul. repetun. &
in.c.ad audientiam.ſ.de reſcri.& quia vt ſupra
dixi in prin. quandoq́; ſuccumbit qui iuſtam
cauſam fouet, nec obſt. quòd in quolibet iudi-
cio, ſeu qualibet cauſa iurandum ſit de calum-
58 nia; quia non eſt verum † cum poſſit omitti,
vt traditur in .l. 2. §. ſed quia veremur .C. de
iura calum. & in .c. 1. de iura. calum. lib. 6. Et
tunc habebit locum prædicta regula, quia vi-
ctus victori, &c. Et poſtremo latius vide per
Bart. in dicto conſilio, vbi conatur multiplici-
ter reſpondere ad tex. inſti. de pœ. te. li §.1.2.
&.l.3 .C. de fruct.& litis expen. qui voluit, ꝙ
iuramentum calumnie excuſet ab expenſis.
Ego arbitror, ꝙ iuramẽtum calumnię nõ excu-
ſet ſimpliciter ab expenſis; ſed inducat præſum
ptionẽ, ꝙ litigans crediderit habere iuſtam cau
ſam litigandi, ita quòd excuſetur à præſumpta
calumnia. Sed talis præſumptio tollitur ex
alijs præſumptionibus, & coniecturis exiſten-
tibus in contrarium. Tertio fallit .d. regula, ꝙ
59 victus, victori non cõdemnat̃ in expenſis pro-
pter ſemiplenam probationem ipſius victi, per
not.in.c.cum dilecti.ſ.de elec.& in .c.2. de ca-
lum tenet Hoſti.& .D. m. in.c. finem. de do. &
contu. Alij verò tenent cõtrarium, vt Ioan. de
Imo.in.c.conſtitutis.de elec.ſentit Io. An.in.c.
.1.de elec. lib.6. Sed pro prima opi. Facit, ꝙ
not. Bal.in.l.1.§.item pollioni, & in.l.maritus.
.ff de quæſti. Facit ẽt, ꝙ not.in.c.fi. ſ de iure-
iuran. & ꝙ ibi dixi in materia ſemiplenè ꝓba-
60 tionis. Quarto fallit † in deſiſtente; quia non
debet condemnari in expenſis, vt not.in.l. deſti
tiſſe.ff.de iudi. ꝙ intellige dummodo deſiſtat
debito tẽpore eo ipſo, ꝙ veriſimiliter cogno-
ſcit ipſum iniuſtam cauſam fouere, vt ſupra di-
xi, & ꝓbatur ex his quæ notantur per Hoſti. &
Ioan. An.in.c.paſtoralis ſ. de ca. poſſ. & pro-
prie. vbi voluit, ꝙ ſi aliquis renũciat petitorio,
& tranſit ad poſſeſſorium ſit condemnandus in
expenſis. Secus ſi ſuſpenſo petitorio tranſiret
ad poſſeſſorium. Ita tenet Hoſtien. & Ioan.
Andr. & * cõmuniter Docto. in .d.c. paſtora- Com.op.
lis. Et adde quæ dicam de cauſa appellationis
61 in ſeq. articulo. Quinto fallit, † quando neu-
ter litigantium, videlicet, neq; actor, neq; reus
probaret intentionem ſuam; quia tunc quili-
bet abſoluetur in expenſis, exemplum petit
actor vnam rem, vel beneficium; reus negat
eſſe illius, vel beneficium ad illum ſpectare, ſi
petit tanquam rem ſuam ſibi adiudicari, offe-
rens probationẽ, vel petit ipſe reus beneficium,
tanquã ſibi debitũ adiudicari, ſi neuter ꝓbat rẽ
ſuam eſſe, vel habere ius in bñficio, quilibet ab-
ſoluet à petitione alterius, & neuter condẽnabi-

tur in expensis, ita notabiliter tenent dñi de Rota decis. 15. & tenet .D. Anto. in .c. 1. supra vt eccle. benefi. de quo dicā in seq. fallentia. Sexto
62 fallit,† si vtraq; pars obtinet; vt puta, petebat actor centū, vel fundum, & non probauit, nisi de quinquaginta, vel de medietate fundi; nā tūc neutra pars cōdemnabitur in expēsis, not. Bar. in auth. sed nouo iure. C. de iudi. Quod ego arbitror verum in dubio. Sed posset contingere, q̄ reus habuerit legitimā causam litigandi super toto, vsq; ad certam partem iudicij; vt puta ad publicationem vsq; processus, vel productionem instrumenti. Sed si actor etiam vsq; tunc iniustam habuit causam litigandi, & hoc casu dicerem, q̄ actor debeat condemnari in expensis factis vsq; ad publicationem processus, vel productionem instrumēti; sed ab hinc citra vterq; absoluatur ab expensis postquam vterq; persistit in petitione, & exceptione sua in solidum. Et ideò in casu p̄dicto optima esset cautela, q̄ actor eo ipso, q̄ vidisset se probasse duntaxat de medietate, cōpareret, vel diceret, q̄ cum ipse amodo crediderit centum sibi deberi, & propter iura producta videat sibi nō deberi, nisi quinquaginta, ex nunc p̄testat, q̄ ipse non intēdit semel reportare, nisi in quinquaginta, quo casu si reus in simplici defensiōe persisteret vsq; ad finē, deberet cōdemnari in expēsis ab illa protestatione factis citra. Et econtra, ēt reus dicta cautela poterit vti, cōparēdo, & cōfitendo quinquaginta. Quod nota bis perpetuo; quia de facili pōt cōtingere, & est nouū dictum. Et intellige, q̄ in primo casu, quando actor habuit iniustam causam litigandi in centum, & reus iustam negandi simpliciter vsq; ad productionem instrumenti, actor tamen iustam habebat causam pro medietate, q̄ fortè p̄sset attētari, q̄ ipse actor pro medietate expensarum factarum per reum, sit condemnādus in expensis; cogitabitur. Septimo
63 fallit, in eo† qui succedit alteri litigāti, qui dicit habere iustam causam litigandi, & ideò licet succumbat, absoluitur ab expensis, ita tenet Guil. in .l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudi. & vide quæ dixi supra de instigatore. Et sic etiam not. quid iuris de tertio, qui comparet pro suo interesse, in quo etiam arbitror, q̄ Iudex debeat considerare, an fuerit motus iusta causa, vel non, ad comparendum pro suo interesse, an verò calumnia, vel temeritate; sicut dicimus de actore, & reo. Octauo fallit, si te-
64 stes, qui † asserebant se scire veritatem, recesserūt, & sic non potuerūt testimoniū ferre. Nam tūc licet alter litigātium, pro quo testes illi asserebant, succūbat, debet tñ absolui ab expensis, Ita not. Bal. in .l. 3. C. de fruc. & lit. expen. allegat not. per Ioan. Andr. in .c. 1. de elec. lib. 6. in nouella; quem ad præsens videre non potui; sed satis est rationabilis dicta falletia. Nono fallit, † qñ quis presens obtinuisset in pos-
65 sessorio. Nam licet nunc succumbat, non debet in expensis condemnari. ita not. Hosti. in .c. pastoralis. supra de causa poss. & prop. Sed contrarium videtur ibi sentire Io. An. Quod vltimum dictum plus mihi placet; cum nihil commune habeat possessio cū proprietate, vt in .l. naturaliter. §. nihil cōmune. ff. de acqui. poss. Vnde ex separatis, non debet fieri illatio. Facit in simili de eo, qui obtinuit in aliqua interlocutoria emergenti, vel incidenti, qui tamen propterea nō excusat ab expēsis in causa principali, & si succumbat, & tenent Docto. in .c. finem. §. de do. & contu. Et patet ex his, quæ supra dixi in principio huius articuli; & ex his quæ infra dicam in nono articulo, & decimo-
66 quarto. Decimo fallit, † propter cōtumaciam partis aduersæ, pro qua fertur sententia; tex. est hic, in quo non solum victus excusatur, imò victor condemnatur in expensis; & traditur in .d. l. properandum. Sed aduerte, quia iste casus habet varios intellectus, quidā enim, vt Placentinus, voluerunt, quòd in .d. l. properandum. §. sin autem alterutra. reus succumbens debeat detrahere de sua condemnatione principali expensas quas fecit; vt puta, quia sibi condemnatio debebat fieri in cētum, & expensæ suæ in viginti, debeat fieri condemnatio in octuaginta solidis solum. Alia opi. magis cōmunis * fuit, vt etiam victus prius condemnetur victori absenti in expēnsis; sed de ista cōdemnatione expensarum, debet reus detrahere suas expensas. Et hæc opi. placet glo. in. d. §. sin autem. & sequitur hic Ioan. Andr. & * communiter Docto. Mouetur Ioan. Andr. quia in Magis cō. opi. Com. op.
66 prima opi. sequeretur † inæqualitas inter actorē, & reum. Nam si sententia feretur pro reo absente, actor præsens, & victus non posset expēsas suas deducere ex condemnatiōe; quia nulla esset, ex quo reus absoluitur dupliciter. Primo, quia sibi non reficerentur expensæ, quas fecit. Secundo, quia ex condemnatione principali detraherentur expensæ rei. Sed dicit hic .D. meus, quòd licet secundus intellectus sit æquior, tamen primus videtur verior, per tex. nostrum, non impropriando literam. Nam tex. primo ponit regulam, quòd victus victori debet condemnari in expensis. deinde dicit, nisi sententia feratur pro absente. ergo vt sit vera, & apta exceptio, debet intelligi, vt tunc victus cōdemnetur in expensis. Cum ergo .d. .l. properandum. dicat, quòd de condemnatione detrahat expensas, quas fecit in lite, non possumus dicere, nisi de principali condemnatione. Et ad hoc inducit .d. §. sin autem alterutra. vbi dicitur, quòd siue vtraq; parte præsente, siue vtraq; absente, decidatur negocium, semper victus debet victori condemnari in expensis. & ommisit casum, quando lis deciditur vno præsente, & alio absente. quasi tunc non fiat condemnatio expensarum, si sententia feratur pro absente, vt superius dixerat in .§. sin autem. Nec obstat inæqualitas, quàm in contrarium allegat Ioan. Andr. quia cum actor absens obtinuit in causa, consequitur lucrum expensarum, quas fecit reus pro finienda lite, meritò ex condemnatione principali deducuntur

tur expensæ rei; sed quando reus absens absoluitur, tunc nihil consequitur, vnde durum esset, quòd de propria bursa solueret; maximè cum ipse actor fuerit in culpa eum vocando ad iudicium, & satis punitur reus, ex quo victus condemnatur sibi in expensis. Sed ad hoc posset responderi iudicio meo; quia imò reus satis consequitur, ex quo consequit absolutionem, quæ transit in rem iudicatam, & amodo obstat exceptio rei iudicatæ, quæ primo non obstabat. Subdit etiam D.m. q̃ ꝑ p̃dicto intellectu etiam facit, q̃ absens contumax nullas vel modicas expensas fecit, & sic expensæ principalis, qui semper fuit in iudicio cōiter* excedent expensas absentis. Et ideò non est verisimile, q̃ possint deduci de expēsis, quas fecit absens. & ideò deducentur ex condemnatione principali ipsius rei. Sed ad hoc posset rñderi, q̃ satis de facili posset contingere, q̃ longe plures essent expensæ, quas fecit absens, quam illæ quas fecit præsens à tempore absentiæ alterius, fortè enim durauit iudicium per annum, vel biēnium, & semper actor fuit præsens. Deinde cum quasi omnia essent expedita, fuit absens per quatuor, vel per sex menses, & tempore latæ fnīæ; & sic ratio D.m. non concludit. Subdit tñ, quòd si vellemus tenere cōem opin. possemus dicere, quòd fiet deductio de tota condemnatione tàm principali, quàm expensarum. Sed tu aduerte, quia prædictæ decisiones iudicio meo nō habēt perfectam doctrinā ꝓpter casuum varias contingētias. nam potest contingere, quòd licet reus litigauerit, & succubuerit, potuit hre iustam cām litigandi, & etiā potuit habere iniustam. Vnde primo casu cōueniens esset, quòd cum ipse, actore etiam p̃sente, veniret absoluendus, q̃ tunc de summa principali, in qua condemnatur, debeat deducere expensas. & sic ꝓcedat prima opin. & hoc debebit iudex declarare. Vel saltem postea in deductione hoc ꝓbabit reus se habuisse iustā causam litigandi. Sed si reus non habuit iustā causam litigandi, ex quo tunc deberet condemnari in expensis, si actor præsens fuisset, & suas etiā amisisset, quas fecit, satis vī esse, quòd propter absentiam, & contumaciam actoris recuperet expensas suas, tàm de principali condemnatione, quàm de expensis, & sic ꝓcedat cōis* opin. Aduerte tamen, quia forte posset attentari, q̃ cum actor absit per cōtumaciam, & reus instet quòd feratur sententia, præsumptio est, quòd iusta credulitate ducatur, quia credat fouere iustitiam. Non enim semper est verisimile, quòd si apertam foueret iustitiam, & arbitraretur se iustam causam fouere, quòd instaret pro snīa ferenda. Cogitabis, quia nouissima sunt. Et ex prædictis habes casum singularem, in quo victor condemnatur in expensis. Vndecimo fal-
68 lit, quando appellatus succumbit in causa appellationis. Quo casu secundum aliquos semper est absoluendus ab expensis ꝓpter iustam causam litigandi, quam habuit ex eo, quia sententiam reportauit ꝓ se in cā principali. Duode-

Cōm. op.

Cōm. op.

69 cimo fallit, qñ † opin. doct. magnæ authoritatis essent ꝓ vtraque parte. Ad quod vide quod not. Io. Andr. in c. vt debitus. supra de appella. tradit Spec. in tit. de expen. §. nunc videndum. in princi. Et vide ad prædicta quod traditur in c. ne initaris. de constitu. & per Bal. & doct. in l. 1. & 2. C. de pœ. iudi. qui male. iudi. & per Bal. in c. 1. §. iudices. de pac. iura. firman. & per Oldra. in l. obseruare. §. proficisci. de off. proconsul. & leg. & per Barto. in quæst. quæ incipit iudices, qui per imprudentiam. Et adde quæ
70 dicā in seq. artic. Decimotertio fallit, qñ † quis succūberet occasione legis, vel statuti offuscati per aliquam confirmationem in contrarium. Ad quod vide quod singulariter tradit glo. Io. And. in reg. qui contra iura. de reg. iur. lib. 6. Decimoquarto fallit, ꝓpter consilium habitum ab aliquo excellētissimo doctore. & hoc tenet d. Ange. prout intellexi, in l. cum proponas. C. de reb. cred. referunt aliqui moderni. in l. sancimus. C. de iudi. Facit quod dixi in duodecima fallen. & etiam hoc sentit Io. And. in c. 1. de cōstitu. & Zenze. in cle. 2. de elect. & sequitur hic D.m. & in d. c. finem. per tex. in l. 1. §. sed neque ex multitudine. C. de vete. iur. enuc. Vtrum
71 autem primum excuset † consilium aduocati, Host. hic dicit, quòd aut ipse detexit aduocato totam veritatem, quam sciebat, & condemnari debet cum sibi malitia sua non debet prodesse. Aut detexit illud qd' sciebat, sed in veritate nō sciebat rem totam, & habebat iustam ignorantiam, quia in alterius locum successerat. per regulam qui in alterius. ff. de reg. iur. & tunc excusatur. Aut detexit totum negotium, sed aduocatus, vel vt lucraretur, vel ꝓpter imperitiam, aut negligentiam, succubuit, & non excusatur. Sed aduocatus tenetur clientulo, vt dicam. ĩ. in decimoquarto princip. artic. Secus si neque dolo, neque imperitia, aut negligentia aduocati succubuit; sed fortè propter varias opin. & tunc dic vt supra dixi in hac fallen. & vt dixi in deci-
72 ma fallen. Decimoquinto fallit, quādo † instantia periret facto ipsius rei propter subterfugiū; nam licet feratur sententia absolutoria pro eo, in sententia tamen condemnādus est in expensis. Ad quod vide quod singulariter dixi in c. penult. supra de iudi. in tertia lect. per. l. properandum. in fi. C. de iudi. quod est valde singulare, & nouum, & pluries obtinui in practica. Decimosexto fallit, ratione iustæ, & bonæ intentionis ipsius succumbentis; vnde non solum iusta causa excusat eum; sed etiam iusta intentio. Hoc etiam singulariter dictum colligitur ex glo. in l. fi. ff. de alien. iudi. mu. cau. fact. Quod tamen intelligo, quando esset discreta, & probabilis; secus si temeraria. Et ex prædictis singulariter infertur, quòd ille qui egit in iudicio, vt sibi conseruaretur remedium de euictione. licet iniustam causam defenderit, debet absolui ab expensis. Facit quod not. glo. in l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de nego. gest. Quod mihi simpliciter non placet. Et ideò qualiter intelligatur, dic vt ibi

per Doct. & maximè Bal. Vltimo fallit, quan
73 do † victus esset persona religiosa, & honesta, quia nõ est verisimile, quòd iniustè peteret, hoc tenet Host. & Io. An. in .d.c. finem. sup de do. & contu. per not. in .c. 2. de ope. no. nuntia. Sed melius facit tex. in .c. nisi essent. sup de præben. & q̃ ibi traditur, qui casus est valde singularis. Et iudicio meo procederet, nisi aliæ vrgentissimę præsumptiones essent in contrarium. Et ex his vides, q̃ iudicis officium multũ prodest circa condemnationẽ expensarum. Et ideò sis prudens, vt eum tibi semper reddas beneuolum. Et ex his habes expeditũ quintum articulum. Et nota circa prædicta, q̃ licet statutum diceret, q̃ victus victori condemnetur in expensis, q̃ nihilominus intelligi-
74 tur, nisi † causam habuerit iustã litigãdi, vt sentit Bal. in .l. 2. C. de fruc. & litis expen. Facit q̃ in simili not. Bar. & Doct. in .l. fi. C. de iure
75 delibe. vbi voluit, q̃ licet statutũ dicat, q̃ † hæres teneatur ad integra legata, vel debita, intelligitur, nisi confecerit inuentarium. Et licet
76 statuti disponat, q̃ † homicida decapitet, intelligitur de eo, cui nõ licuit interficere. Bal. in .l. data opera .C. qui accu. non poss. Et similiter de statuto, quod disponit, q̃ extrahens sanguinem in palatio mutiletur, vel decapitetur; quia intelligitur, nisi flebotomando, vel in casu licito extraheret, vt not. Bal. in .l. gracchus. .C. de adulte. Vide etiam in simili Bal. l. 1. §. vt initio. ff. de postul. Et alia plura exẽpla vide quę posui in cle. 1. de seq. poss. & fruc. Item prædicta procedunt in expensis litis, quæ veniunt offi
77 cio † iudicis. Secus in expensis quæ veniunt ratione cõtractus iure actionis; quia in illis indistinctè fit condemnatio expensarũ, ita tenet Bal. in .d. l. properãdum. §. sin autẽ. C. de iudi. per .l. fideicommmissa. §. si rem. ff. de leg. 3. & .l. petitor. ff. de libe. lega & .l. vẽditores. ff. de verb. obliga. Facit in simili, q̃ dixi. s̃. secundo principali articulo. Circa sextũ principalem articulum, in quo venit examinandum in quibus
78 iudicijs, † seu causis habeat locum condemnatio expensarũ, aduertendũ est, quòd in omni causa, saltem ciuili, in qua quis calumniosè, aut temere litigauit, debet quis cõdemnari in expẽsis, siue loquamur ante lit. cont. & in his quę ante ipsam litẽ contestatam incidunt, vel emergunt, in quibus quis temere litigasset, ad quod vide plurimos casus, quos ponit Spe. in titu. de expen. in .§. 1. & qualiter interueniant dictæ expensæ, dixi supra in secundo articulo. siue loquamur post lit. contesta. in his quæ similiter post lit. contest. incideręt, vel emergerent, in quibus quis temere litigasset, seu etiã in ipsa causa principali, vt probatur hic in tex. nostro, qui loquitur indistinctè, & in .l. eum quem temere. ff. de iudi. & in .d. l. properandum. §. sin autem. tradit Spe. in ti. de expen. §. 2. Sed circa
79 prædicta insurgit nunc dubitatio, quid † iuris in causa appellatiõis. In quo dubio glo. in .d.c. finẽ. s̃. de do. & contu. simpliciter tenet q̃ succumbens in causa principali, debet in expensis condemnari, siue appellet ante sententiã, siue à sententia, nec est habenda distinctio siũ eam, an habuerit, vel nõ habuerit iustam causam appellandi, & ad hoc allegat multa iura. nec distinguit inter appellantem, & appellatum. Et sic habes, q̃ quamuis in causa appellationis iuret de calumnia, tñ victus condemnatur in expensis. Facit ad ea, quæ dixi in præcedenti articulo in secundo membro in tertia fallentia. Spe. in tit. de expen. §. nũc videndum in prin. recitat hãc opi. & dicit hanc opi. fuisse Ioan. Tancredi, & Vincentij. Et assignat ibi rationẽ, & subdit, q̃ alij voluerunt, quòd prædicta opi. procedat, qñ succumbens non potuisset ostẽdere se habuisse iustã causam litigandi, per tex. iuncta glo. in .c. cũ venissẽt s̃. de eo qui mit. in poss. ca. re. seruã. Et figurat ipse exẽplum iustæ causæ, propter varias opi. de quo dixi. in pce. articulo, in duodecima fallẽtia. Vel propter iuramẽtum calumnię, de quo dixi in tertia fallentia. Vel quia prima sententia fuit iure lata, sed appellatus in causa appellatiõis succubuit, propter nouas exceptiones. Alij verò aliter dicunt. Sed omissis opinionibus distingue post .D. Anto. & .D. m. in .d.c. finẽ. q̃ aut loquimur in appellante, aut in appellato succumbente. Primo casu, qñ appellans succubuit, quia frustratoriè, seu non legitimè, vel non seruata debita forma appellauit, & semper est condemnandus in expensis, vt in .c. reprehensibilis. & in .c. sæpe. & in .c. vt debitus. & in .c. nihilo. s̃. de appellat. cum similibus. Aut appellatio fuit interposita sub debita forma, & distingue, q̃ aut loquimur in interlocutoria, & quia appellatio ista non potest iustificari, nisi ex eisdem actis, vt in cle. appellanti. de appella. Et ideò dic. vt dicam in succũbente in causa appellatiõis à diffinitiua, quia nihil de nouo agitatum est. Vnde solum fertur sentẽtia ex antiquis actis. Aut loquimur in appellatione interposita à diffinitiua. Et tunc aut fuit iudicatum ex antiquis actis contra appellantem, & indubitanter condemnandus est in expensis; quia iam est duplex præsumptio contra eum. Nam cum in causa appellationis nihil fuerit de nouo deductum, vel probatum, solum in ipsa appellatione mansit dispositio iuris, & non facti, in quo iure non est probabi-
80 lis, & excusabilis ignorantia. Et hoc † cõmuniter* tenent Doc. in .d.c. finem. & glo. in regula ignorantia. de reg. iur. lib. 6. Quod tamẽ Com. op.
81 limita, † nisi illud ius esset multipliciter intelligibile, vel varias haberet opiniones, vel aliqua consuetudine in contrarium esset ofuscatum. ad quod vide, quod dixi in præceden. articulo in duodecima fallentia, & decimatertia, & decimaquarta. Et hoc sentit Specu. in .d. §. nunc videndum, & Ioan. Andr. & .D. Anto. & .D. m. in .d.c. finem. vide quod dixi post Ioan. de Imo. in .c. vt debitus. supra de appell. Aut appellans succubuit ex noniter deductis, exceptis, & probatis per appellatũ. Et hoc casu dicerem idem, quod dixi in præced. articulo de causa principali, videlicet, q̃ debeat iudex

dex considerare, vtrum appellans habuerit, vel
nō habuerit iustam causam litigādi, & appellan
di, & appellationē prosequendi. Et not. per-
petuò circa hoc vnum singulare dictum .D. m.
in.d.c. finem. vbi vult, ꝙ licet appellans habue-
rit iustam causam appellandi, ex eo forte, quia
Iudex secutus fuit dicta testium, quę non suffi-
cienter probabant, nam licet iusta fuerit ap-
pellatio; tamē si in causa appellationis appella
tus plenè probauit per alios testes, in quibus
casibus licitum est publicatis attestationibus
testes producere, de quibus latè dixi in .c. fra-
ternitatis.ē.de testi.vbi posui.45.casus, vel per
instrumentū productū in causa appellationis,
debet appellans cōdemnari in expēsis sm.D.m.
Quod ego intelligo, quando appellans in causa
principali debuisset condemnari in expensis,
& post dictas probationes aparuisset de ca-
lumnia, vel temeritate ipsius appellantis, vsque
ad principium causæ. alias secus. per ea quę di-
xi de eo, qui destitit post productum instru-
mentum, vel publicatum processum, qn̄ ante
habuit iustam causam aliter credēdi, vt dixi in
præce. articulo in quarta fallentia. Secundo ca
su, quādo appellatus succūbit, distingue, quòd
aut ipse succumbit ex nouiter deductis, & pro-
batis, & non debet in expensis condēnari, hoc
tenet glo. in ver. dispendij .in .l. generaliter .C.
de reb. credi. per tex. in authen. de iudi. §.
oportet. Quod intellige, quādo habebat pro-
babilem causam litigādi super principali causa.
Nam cum habuerit sententiam pro se cadit iu-
stus error facti, & non iuris. & hoc communi-
Cõm. op. ter * tenetur, & practicatur, vt dicit .D. m.
post Inno. & Docto. in .d. c. fin. & tenet glo.
in dicta reg. ignorantia. & Bar. in .d .l. genera-
liter. & in .l. properandum. §. sin autē reus .C.
de iudi. & ita seruat curia. tenent .D. de Rota
decis. 248. & Archid. 2. q. 1 .in primis. Aut fer-
tur sententia ex antiquis actis, & hoc casu
Bal. in .l. fin. C. quando prouo. non est necesse.
sentit, ꝙ etiā non sit condemnādus. Io. An. in
.c. 1. de appel. lib. 6. in fi. & Spe. in ti. de expen-
sis. §. nunc videndum. ver. sed quod de appella-
to, arguunt cōtra hanc partē, & pro vtraq; par-
te. Inno. in .d. c. fin. refert glo. tenere, ꝙ iste
non sit cōdemnadus, eo quòd habet præsum-
81 ptionē sententiæ iam pro se latæ, † pro qua prę-
sumitur, vt in .l. herēnius. §. Caia .ff. de euictio.
Cõm. op. Sed communis* opinio est in contrariū, quam
tenet glo. in .d. reg. ignorantia, & Doct. in .d.
.c. fin. Archid. 2. q. 6. in .c. omnino. per Cyn. &
Bart. in .d. l. generaliter. Et ratio est in prōptu,
quia illa præsumptio resultans ex sententia tol-
litur per appellationem, vt in .l. 1. in fin. ff. ad
turpil. & not. in .l. furti. §. 1 .ff. de infam. & in c.
veniens. ē. de iureiuran. & in .c. fin. de seques.
pos. & fruc. cum ergo ex eisdem actis fuerit iu-
dicatum, sequitur quòd non potest cadere nisi
ignorantia iuris, quæ non excusat. & hoc etiam
sentit .D. m. in .c. 1. ē. de consti. & Bal. in .d. l.
properandū. §. sin aūt. Quod limitat. D. Anto.
in .d. c. fin. nisi alia iusta, & probabilis causa eū
excusaret. Facit ꝙ dixi. ē. in præcedenti casu,
quando error iuris excusat, nam si quandoq;
excusat appellantem, vt ibi dixi, fortius debet
excusare appellatum, qui pro se primam senten
tiam reportauit. Ex quibus omnibus ego cō-
cludo, prout sentit Bal. in .d. l. generaliter. &
Spe. in tit. §. nunc videndum. & vt colligitur
ex superioribus, ꝙ totū hoc remittitur arbitrio
discretionis ipsius iudicis, non minus in causa
appellationis, quàm in causa principali; ita vt
diligenter consideret, an iustā habuerit causam
appellandi, vel appellationem prosequendi; Et
si in processu appellationis appellans, vel appel-
latus vidēs se iniustitiam fouere ex nouiter de-
ductis non renunciat appellationi, debet con-
demnari in expensis, & hoc tenet Spec. in .d. §.
nunc videndum. post prin. per tex. in .c. penult.
.ē. de eo qui mit. in poss. cau. rei serua. & argu.
.2. q. 6. in .c. si quis. Et vide ꝙ dixi in præallega
to articulo in quarta fallentia. Et si appellauit à
82 pluribus † articulis, & in vno succumbit, & in
alio obtinuit, Inno. & Io. An. & Doc. in .c. fin.
dicunt, ꝙ tunc fiat hinc inde cōdemnatio ex-
pensarū; quia non debuit ab omnibus articulis
appellare. Sed solum ab iniusto; Sed si ab vno
solo articulo appellauit, & in parte obtinuit, vo-
lunt, ꝙ nō fiat cōdemnatio expēsarū; quia tunc
distinguere non tenebatur, & sequitur .D. m.
remittens ad not. per Spe. in .d. §. nunc viden-
dum. ver. item quæritur pone. Quod intelli-
ge sm præcedentem distinctionē, sm ꝙ dixi in
pce. articulo, in sexta fallētia. Et aduerte; quia
dicit Spe. in ti. de expensis. §. nunc videndum.
ver. illud aūt, ꝙ siue sententia confirmetur, siue
infirmetur, appellatus absens semper condem-
natur in expēsis. 2. q. 6. in. c. licet appellatori.
Vnde dicit, ꝙ sicut in principali cōdemnaē ab-
sens, licet victor, ita & in causa appellationis. ad
ꝙ vide ꝙ dixi in pce. articulo, in decima fallen-
tia. Secundo principaliter dubitaē circa hunc
83 articulū, † vtrum in causa criminali habeat lo-
cum condemnatio expensarū. Sol. glo. in .d. §.
furem. tenet ꝙ sic, quia eo ipso, ꝙ succumbit
præsumitur calumniari. 2. q. 3. in .c. qui nō pro-
bauerit. Et sic facit, ꝙ iuramentū calumniæ nō
excuset ab expensis; quia ēt in causa criminali
iuratur de calumnia. Et tn̄ secūdum hanc glo.
eo ipso, ꝙ quis succumbit sm predictam glo.
præsumitur calumniari. Facit ad id, ꝙ dixi in
præce. articulo in tertia fallentia. Et aduerte,
quia glo. prædicta indistinctè vult, ꝙ hoc ha-
84 beat † locum, ēt in sententia diffinitiua lata in
causa criminali. Cuius contrarium disputando
tenuit Ia. Bu. qui voluit, ꝙ licet in causa crimina-
li veniant expensæ ratione contumacię, per .l.
qui crimē. C. qui accu. nō poss. tn̄ expensæ litis
nō veniūt. Quod tn̄ intelligit, vt debeāt officio
Iudicis solui. vn̄ vult, ꝙ possint peti iure actio-
nis. ita dicit ipse in .l. eum quem temere .ff. de
iudi. & eum refert Bald. in .l. 1. ff. ad turpil. Et
inter alia mouebaē; quia Iudex qui cognoscit
de criminali, non debet se impedire de ciuili; eo
85 ꝙ ista † iudicia nō possunt simul accumulari, vt

ibi per Bart. & in .l. vna .C. quando ci. acti. præiud. in crim. & in .d.l. qui crimen. & etiam dictam opi. refert Bald. in .l. 3. C. de fruct. & litis expen. vbi est casus secundum vnam lec. allegat etiam Inno. in .c. cum oporteat .§. de accu. & ita dicit tenere canonistas hic. Et est
Com. op. 87 ista communis * opinio † canonistarum. Sed Bald in .d.l. 3. arguit per illum tex. quòd in causa criminali non veniat refectio expensarum. Nam si actor vincit, victoria est fisci, & nō sua; ergo reus deberet condemnari in expēsis solum ipsi fisco. Si verò actor succumbit, debet puniri æqua lance, argu. l. fin. C. d fruct. & lit. expen. Dicit tamen, quòd tex. in .d.l. fin. innuit, quòd in criminali veniat refectio expensarum; quia cum ibi dicat speciale esse propter priuilegium illud, vt non veniat condemnatio expensarum, ergo secus de iure communi. Et quòd ibi loquatur in criminali, tenet gl. Deinde Bal. videtur distinguere, q aut causa criminalis est pecuniaria, & venit condemnatio expensarum, aut capitalis, & est secus. Nisi actor desereret litem; quia tunc in omni causa condemnat in expensis, vt in .l. destitisse .ff. de iudi. & in .d.l. qui crimen. vt supra dixi. Et pro dicta distinctione facit quod not. glo. in prohe. institutio. post prin. quæ sentit, quòd quando pœna consistit in supplicio, nō veniat refectio expensarū. & tenet Spe. in tit. de expēsis. §. nūc videndum. ver. hoc quoque sciendum. & in .§. fin. ver. ex præmissis. Facit tex. in .c. cum dilecti. in fin. iuncta glo. supra de do. & cont. & tex. noster, qui vult indistinctè, quòd victus victori sit condemnandus in expensis. Nec obst. ratio Butri. quia vt dicit Bar. in .d.l. 1 .ad. tupil. licet Iudex, qui de causa criminali cognoscit, non possit principaliter cognoscere de ciuili, tamen potest ex officio incidenter præcipere rem restitui; ex quo de subtractione rei constitit in iudicio criminali, vt in .l. interdum .§. furem .ff. de fur. Ad quod vide, q latius dixi in .c. qualiter. 2. supra de accu. in decimoquarto principali articulo .q. 17. ita potest etiam incidenter in expensis condemnare. Et eandem opi. sequitur Bar. in .l. si postulauerit. §. si reus. .ff. de adult. Et prædictam etiam commu-
88 nem † opi. canonistarum finaliter sequitur Bal. in .d.l. 3. C. de fruct. & lit. expen. Quā tñ dicit
89 procedere, † nisi reus in causa criminali condemnaret in vniuersali confiscatione bonorū; quia tunc non esset alia afflictio addenda. allegat. l. tutelas. §. si libertatē. ff. de capi. dimi. quod dictū satis videtur esse rationabile. Et tūc fortè possemus dicere, quòd accusator recuperabit expensas à fisco actione negociorum gestorum, propter negocium vtiliter gestum. cogitabis. Circa septimū principalem articulum, qualiter
90 in materia nostra probētur † expensæ quę fiunt extra iudicium, si petātur, & an debeant probari per testes, nō est materia nostra. Expēsę verò litis, de quibus loquimur, probantur iuramento, vt not. Specu. in tit. de fruc. & interesse. §. fin. ver. penul. Et hoc probatur ex his quæ latius dicā infra nono principali articulo. Circa octauū articulum principalem, in quo quęritur
91 quis † Iudex debeat in expensis condēnare, vt dicendum, q regulariter Iudex corā quo vertitur causa in qua litis expensæ factę sunt, debet ad illas condemnare, vt .d.l. properandum. §. sinautem. & in .l. sancimus. & arg. tex. nostri, & eorū quæ dixi in secūdo principali articulo. Et aduerte, quia non solum potest ad ipsas expensas cōdemnare Iudex habens iurisdictionē; sed etiam ille qui in causa agitata non habebat iurisdictionē, licet funditus non careret iurisdictione; vt puta, quia per exceptionem declinatoriam poterat eius iurisdictio declinari. Quinimo etiam si funditus careret iurisdictione, potest in expēsis condemnare. vt in .c. dispendia. de rescrip. lib. 6. Vnde delegatus qui iudicat se incōpetentem, & literas delegationis nō valere, & sic qui funditus caret iurisdictiōe, potest in expēsis condemnare, vt in dictis iuribus. Aduerte tñ, quia quādo Iudex taliter se pronūciat incompetentem, ad hoc, vt valeat cōdemnatio expensarū, debet prius in expensis cōdemnare, & postea se incompetentem pronunciare, ita dicit Spe. in ti. de expēsis. §. 1. ver. 9. Et ibi etiam vide Io. An. in .c. fi. §. de rescrip. Sed contrariam sententiā, q hoc non sit necessariū tenet Io. de Imo. in .l. iudex postquam .ff. de re. iudi. in penul. col. vbi dicit, q prædicta opi. nullo iure probatur, imò potius probant contrarium per .c. vt debitus. supra de appel. vbi ex ordine literæ patet, q Iudex appellationis prius remittit partem ad primum iudicem, quā est male appellatū, & postea condemnat in expensis. & tex. etiam in .d. cle. 1. vbi Iudex prius se pronuntiat incōpetentem, & tñ postea condemnat in expēsis. Sed posset fortè pro cōcordia dici, vt ēt sentit Io. de Imo. q aut incōtinenti anteq sententia feratur pro absoluta, Iudex cōdemnat in expensis, & hoc casu procedat tertia opi. aut ex interuallo, postquā sententia fuit habita pro absoluta, & tunc non posset. & hoc casu procedat prima opi. Pro quo facit, q latius dixi in .c. qualiter. 1. §. de accu. maxime in septi-
92 ma fallentia. Sed circa prædicta dubitat, † quid si appellatū fuit ab interlocutoria & frustatoriè, vel iniustè, vtrū Iudex ad quē debeat in expensis condemnare, an verò remittere condemnādum ad Iudicē à quo. Solutio huius .q. sub breuib⁹ expediui in .c. reprehensibilis. §. de appel. Sed nūc latius distingue post Fede. cons. 108. q aut appellans nunquā prosecutus est appellationem coram Iudice ad quē, nec ēt ipse appellatus eo casu quo potest prosequitur appellāte negligente, sin ea quæ dixi in .c. oblatę .§. de appel. & sic propter negligentiā appellantis, & appellati Iudex ad quē nunquā assumpsit exercitium, seu cognitionē causæ appellationis, & hoc casu, quamuis sint lapsa tēpora fatalia, non tamen condemnabit in expensis; sed solum condemnabit Iudex à quo; maxime si erat ordinarius vt .d. c. reprehensibilis. Aut appellans, vel appellatus prosecut⁹ est appellationē, adeò

q iudex

ꝙ iudex ad quem assumpsit cognitionem causæ appellationis, & subdistingue, ꝙ aut ipse
iudex pronuntiat male appellatum, & bene ꝓ-
nuntiatum,& indubitanter debet ipse in expen
sis cōdemnare. Nisi iusta causa excuset appellā-
tem,vt dixi in quinto articulo.& hoc probatur
2.q.6.in.c.omnino. &.c.vt debitus.ē.de appel.
Aut iudex ad quem infra tempora fatalia nihil
pronuntiat, sed post lapsum fatalium, & de-
sertam appellationem comparet appellatus, &
dicit,Domine Iudex,lapsa sunt fatalia,relaxetis
me ab obseruatione iudicij vestri, & amplius
non teneatis me in suspenso, & condemnetis
appellantem in expensis, & hoc casu dicit Fed.
indubitanter tenendum esse,ꝙ iudex,ad quem
poterit cognoscere,an deserta sit; & si hoc repe
riet,relaxabit appellatum,& appellantem con-
demnabit in expensis. per tex.in.c.1.§.si verò.
de appellatio. lib.6. Et hanc opin. tenent Io.
Andr. & Archidiac.in.d.c.1.in fi. per tex.in.c.
cum appellationibus.eod.tit. & per not.in.d.c.
vt debitus.& in.c.ex parte.2.ē.de appella. Sed
quæro,quid si iudex appellationis pronuntiat
male appellatum fuisse ab interlocutoria,vel gra
uamine,& remittit appellantem ad priorem iu
dicem, non tamen eum condemnat in expen-
sis,vtrum iudex à quo debeat ipsum ante om-
nia in expensis condemnare. Sol.dic,vt dicam
in sequen.nono artic. Circa nonum principa-
lem articulum, qualiter, & quādo fieri debeat
condemnatio expensarum, consideranda sunt
duo membra principalia, quorum primum ver
satur circa tempus ipsius condemnationis, &
circa ipsam condemnationem simpliciter fien-
dam absque alicuius certæ quantitatis expres-
sione. Secundum circa condemnationem con-
tinentem expressam quantitatem. Quò ad pri
mum,iudicio meo possunt considerari tres ca-
sus principales. Primus erit, qualiter debeat
iudex sententiare, quando cognoscit litigantē,
contra quem intendit sententiam proferre ha-
buisse iustam causam litigandi. Secundus est,
qualiter sententiare debet, quando cognoscit,
ꝙ victor ex aliqua causa venit in expensis con-
demnandus. Tertius,qualiter sententiare de-
beat,quando victus non habuit iustam causam
litigandi, & ideò condemnari debet in expen-
sis. Quò ad primum, potes colligere multas
causas, propter quas quis habuit iustam cau-
sam litigandi ex his quæ dixi in quinto princi-
pali artic.in fallentijs. & hoc casu communis*
Cōm.op. opin.docto.videtur esse,ꝙ iudex debet semper
93 adijcere causam,†quare absoluat ab expensis.&
hoc tenet Spec.in tit.de expen.§.postremo. in
prin.& Io.And.& post eum.D.m.& doct. in.c.
finē.ē.de do.& contuma. tenet Fed.consi. 34.
per tex.in auth. de iudi.§.oportet. & ita dicit
intelligendam glo. in.l.non ignorat.C.de fruc.
& lit.expen. Et pro ista opin. facit tex. in simi-
li in.c.examinata.ē.de iudi. & per illum tex. te-
net ibi.d.Anto. prædictam opin. dicens,ꝙ ab-
solutio ab expensis aliter facta,non valet,per di-
ctum.§.potest. & ita dicit tenere Ioan.And. in
d.c.finem. Sed.D.m.in.d.c.examinata. dicit,
94 ꝙ hoc†vltimum dictum nō est verum; nec Io.
And. hoc dicit, quamuis dicat,ꝙ iudex debeat
causam exprimere. Tenet ergo.D.m. ꝙ iudex
ad hoc non teneatur,eo quòd nullibi reperitur
hoc cautum iure. Imò regula est in contrariū,
ꝙ iudex non tenetur exprimere causam. vt in
c.sicut.de re iud.nec alibi probatur oppositum.
Non obstat.§.oportet. super quo se fundant
doct.quia ibi solum dicitur, ꝙ si iudex vult ab-
soluere ab expensis, debet hoc decernere sua
sententia. Quod intelligit ibi glo.s.dicendo,
absoluo te ab expensis. Non enim dicit ille tex.
ꝙ absolutionis causam teneatur exprimere.
Et ratio est,quia quando expensæ sunt petitæ,si
iudex neque absolueret, neque condemnaret,
esset in culpa,& faceret litem suam,vt dixi in se-
cundo principali artic. Et pro hac sententia fa-
cit quod in simili not. glo. in.l.1.ff.si men.fal.
95 mo.dixe. quæ tenet, quòd † licet iudex qui
absoluit ab instantia, non exprimat causam,ni-
hilominus tenet sententia. Et hanc opinionem
etiam tenet. D. m. in.c.sicut.ē. de re iudi. & ibi
eam sequutus sum. Facit.c.ei qui. in fi.2.q.6.
Communis tamen practica, & consuetudo,
quæ mihi placet, obseruat, quòd iudex absol-
uens dicat generaliter, quòd absoluit ab expen
sis propter iustam causam litigandi. Secun-
do casu, quando iudex videt, quòd victor ex
aliqua causa venit condemnandus in expensis,
secundum ea quæ dixi in quinto princip. artic.
& hoc casu dic,ꝙ aut iudex profert sententiam
super his,quæ per ipsum actorem principaliter
sunt petita, sed ratione absentiæ reo præsenti
venit condemnandus in expensis, & hoc casu
qualiter debeat facere, collige ex his quæ dixi
supra in quinto princip. artic. in decima fallen.
vbi vidistis varias opiniones. Aut ille,pro quo
ferenda est sententia, venit ex alia causa con-
demnandus in expensis;vt puta, quia malitiosè
distulit opponere exceptionem, quæ reddebat
iudicium retro nullum, de quo dixi in dicto
quinto princip. artic. prope princ. Vel quia
culpa sua perijt instantia, quo casu licet sit reus
absoluendus ab instantia, tamen propter ipsius
subterfugia debet in expensis condemnari, vt
dixi in quinto artic.in.15.fallen.& hoc casu fiat
condemnatio, vel simpliciter ad expensas, se-
cundum quod dicam in seq.casu, vel taxatione
præmissa ad certas expensas, vt dicam in secun
do membro principali. Aduerte tamen,quia
in istis casibus, in quibus victor condemnatur
in expensis,longè fortius videtur, ꝙ iudex de-
beat exprimere causam,quare cōdemnat, quā
in præcedenti casu. vt de se ratio patet manife-
ste. Arbitror tamen, ꝙ licet hoc videatur vti-
le,ne iudex videatur sententiam proferre con-
tra reg. tex. nostri, & aliorum iurium quæ
volunt victum victori in expensis condemnan-
dum fore,vt causam exprimat; tamen si nō ex-
primit,sententia tenet,per ea quæ dixi in præce
denti casu. Tertio, quando victus non habuit
iustam causam litigandi,& propter hoc venit in
expensis

expensis condemnandus, distingue, quòd aut
loquimur de ex pensis ratione contumaciæ. &
dic vt dixi in.c.e x literis.s̃.de do.& contuma.
Aut quærimus de expensis litis ratione teme-
ritatis, vel ca lum niæ. Et distingue, quòd aut lo-
quimur de condemnatione expensarum fien da
ratione alicuius interlocutoriæ, aut diffinitiuę.
Primo ca su, variæ sunt opiniones, & varietas
pendet ab intell ectu.e.fina.s̃.de do.& contum.
& eorum quæ dicunt ibi Inno. Host. Io. And. &
96 docto. Quidam enim voluerunt, ꝙ† licer reus
succumbat in aliqua exceptione, ꝙ index non
debet statim con demnare in expẽsis, sed ipsam
condemnationem seruare in fine litis. Et si tu
diceres regulariter victus debet condemnari in
expensis; ergo frustra quæritur de condemna-
tione expensarum, respectu succumbentiæ in
exceptione ꝓposita. Respondeo, ꝙ de facili
potest contingere, quòd ille qui succubuit in
aliqua exceptione, etiam peremptoria, nihilo-
minus obtineat propter alias exceptiones ꝓ-
positas. Quo casu, licet aduer arius succum-
bat, & ꝓpter hoc sit in expensis condemnan-
dus; tamẽ ipse qui succubuit in dicta exceptio-
ne, licet in causa principali obtineat; tamen ra-
tione succumbentiæ in dicta exceptione con-
demnabitur in expensis ipsi victo. & sic habes
alium casum, in quo victor condemnatur in ex-
pensis. Sed in alijs expensis litis condemnabi-
tur victus; etiam si aliàs habuit iustam causam
litigandi. Et sic de expensis victoris deducentur
tales expensæ ipsius victi. vt in simili dixi in.5.
princip. artic. in decima fallen. Sed si continge
ret reum qui succubuit in exceptione, succum-
bere etiam in causa principali, sufficit, ꝙ in fine
litis victus victori simpliciter condemnetur in
expensis. Secunda opinio est, ꝙ in prædicto
casu condemnatio ex pensarum fiat, eo ipso qđ
reus deficit in probanda exceptione, non expe-
ctando diffinitiuam. Et hanc opinionem te-
nent Inno. Hosti. & Io. Andr. in.d.c.finem. per
illum tex. Et ad hunc effectum facilius conse-
quendum, dicit ibi Host. quòd iudex in assigna
tione termini ad probandam exceptionem cõ-
minabitur condemnationem expensarum in
casu succumbentiæ. Et idem tenet Spec. in tit.
de expens §.1.ver.in summa. vbi dicit, quòd si
iudex verisimiliter præsumit exceptionem ma-
litiosè proponi, ꝙ non dabit dilationem, nisi
sub hac conditione, quòd si reus in probatione
deficiat, puniatur in expensis, per tex. in.d.c.fi-
nem.de do.& contuma.& tex.in.c.cæterum.&
c.ex tenore.s̃.de rescrip.& de off.iudi.c.1.&.c.
sequens.§.sed si in ciuilibus.de testi.spo.lib.6.
&.c.pia.§.si quis.de except.lib.6.in quibus di-
citur, ꝙ dilatione purè data sine aliqua commi
natione, deficiens in probatione punitur in
in expensis; ergo multo fortius debet condem-
nari, si data fuit dilatio.arg.c.significasti. de ele-
ctio. Et aduerte, quia quod dixi secundũ hanc
opin. ꝙ iudex statim interloquendo, condem-
nabit in expensis succumbentem, & non pro-
bantem exceptionem, intelligit Io. And. & se-
quitur. D.m.in.d.c.fina. quòd procedat, quan-
do fortè etiam aliæ essent propositæ exceptio-
nes, quibus mediantibus proponens posset ob-
tinere. Aliàs autem inutile videretur, ꝙ faceret
dictam condemnationem, quando eo ipso ex
defectu exceptionis peremptoriæ, posset ferri
sententia super principali. Nam tunc iudex
non statim condemnabit in expensis ratione
succumb ẽtię in exceptione; sed proferet senten
tiam diffinitiuam super principali, & condem-
nabit in expensis. Tertia opinio est, ꝙ statim
proposita exceptione iudex deberet condem-
nare in expensis faciendis, si & in quantum ꝓ-
ponens defecerit in probando ipsam exceptio-
nem.arg.d.c.finẽ.s̃.de do.& contuma.& sentit
ibi glo.& placet etiam Innocẽ. Nec obstat, ꝙ
dicta sententia non deberet valere, quia incer-
97 ta, & quia† tractus futuri temporis non spectãt
ad iudicem, & quia est lata sub conditione; quia
ad primum respondetur dupliciter. Vno mo-
do, ꝙ valeat in odium ipsius proponentis ex-
ceptionem minus legitimam. Ideò valet,
licet sit incerta; quia condemnatio expensa-
rum est accessoria. Ad quod vide quod infra
subijciam. Ad secundum verò contrarium, ꝙ
tractus futuri temporis non spectat ad iudicẽ,
vt in.c.romana.s̃.de senten.excom.lib.6. & in
.l.1.ff.de vsur. Respondetur, quòd illud est ve
rum, quando non subest causa de præsenti; sed
solũ venit ex futuro absq; aliqua dependentia
à præsenti. Secus si causa subest de præsenti,
prout est in casu nostro, vt tradit in dictis iuri-
bus, etiam per ea quæ notantur in.c.auditis. de
procura. Ad tertium argumentum responde-
tur, ꝙ licet sententia non deberet ferri sub con-
ditione.vt.2.q.6. biduum. tamen lata tenet, vt
98 ibi not. Et aduerte, quia licet tex. in†d.c.finẽ.
videatur specialitatem prædictam induxisse in
exceptione peremptoria, eo quòd dicit fun-
data intentione actoris. Tamen Host. ibi sentit,
quòd idem sit in dilatorijs.& ideò ad illum tex.
dum dicit, fundata intentione actoris, supplet
verbum maximè.& hoc tenuerunt Lau. Vincẽ.
Tancre. Gui. & Innocen. & sic seruat curia. &
refert, & sequitur Spec. in tit. de expen. §.1.ver.
sed nunquid deficiens. & Pau. de Lad. qui dicit
idem esse in omnibus exceptionibus nullitatis,
vel falsi procuratoris, aut similibus. Facit de
procura.c.in nostra.& arg. supra de excep.c.ex-
ceptionem. Sed glo.in verbo moderatas. in
d.c.finem.& Io. And. ibi, videntur tenere, quòd
solum fiat condemnatio statim, occasione exce
ptionis non probatæ, quando opponitur fun-
data intentione actoris; Et sic non procedit in
dilatoria, quæ non opponitur fundata intẽtio-
ne actoris; sed procedit in peremptoria, quæ
opponitur regulariter post fundatam intentio-
nem actoris. D. Ant. in.d.c.finem. distinguit,
quòd aut loquimur de dilatorijs, quæ opponũ-
tur post litem contestatã his casibus, in quibus
possunt proponi, iuxta not. in .c.insinuante.s̃.
de off.deleg.& ea quæ dixi in.c.pastoralis. supra
de except. & tunc fiet condemnatio, & locum
habebit

habebit.d.c.finem. Aut in dilatorijs,quæ oppo ponūtur ante litem contestatam, & tunc secus. & idem sentit de peremptorijs,quę opponūtur ante litem cōtestatā;& tunc secus etiam in vim dilatorię.arg.not.in.c.1.de lit.contest. in.c.1. de lit.contesta.lib.6.Quæ distinctio non placet D.m.quia est contra.c.frequens.de restit.spol. lib.6.&.c.pia.de excep.lib.6.Et hoc verū in dilatorijs, quæ proponuntur ante litem contesta tam,nā statim ꝙ pars deficit in ꝓbando,fit cōdemnatio expensarum. Item contra prædictā opinionem facit quod traditur per legistas in.l. non ignorat.& in.l.terminato. C.de fruct.& lit. expen. & in.l.sancimus. C.de iudi. Quare tu post.D.m.in.d.c.finem. distingue plurimis additis. quòd aut loquimur in dilatorijs.seu quasi peremptorijs,vt in exceptionibus contra testē, iuxta not.in.c.ex parte A.§.de testib. & in.c.1. supra de excep. & in quibusdam alijs exceptionibus,qualescunque sint, dummodo non concernant merita causæ principalis, & in his deficiens in probādo,& succumbens, debet statim in expensis condemnari, nec expectata sententia diffinitiua,vt probatur in.d.c.frequens.& in d.c.pia. Quod intellige, dummodo succumbens nō excusetur ex aliqua legitima causa, vt dixi in quinto princip.artic.Et in istis non procedit propriè dispositio.d.c.finem. per ea quæ statim subijciam. Et ratio quare in istis est statim facienda cōdemnatio expensarum est;quia

98 in† istis dilatorijs ferenda est sententia, vt in.c. exhibita.supra de iudic. & plenè not. in.c.1.de ord.cog. vn̄ debet subijci condemnatio expensarum,tanquam accessoria ad ipsam sententiā. arg.reg.accessorium.de reg.iur.lib.6. Et hinc est, quòd iudex non expectata diffinitiua condemnat coutumacem in expensis, vt in.c.1.de do.& contum.lib.6.& in.c.quoniam.§.in alijs. supra vt lit.non contesta. & in.l.sancimus.C.de

99 iudi.cum simi. quia cōtumacia propriè nō† cōcernit merita negotij principalis, sed ipsum ꝓcessum. Et hanc opinionem senserunt Inno.& Io. And.in.c.sæpe.supra de appell. Et hoc ꝓcedit iudicio meo,non solum in reo deficiente in hmōi exceptionibus dilatorijs;sed etiā in actore deficiente in replicationibus ad ipsas exceptiones dilatorias;& multò fortius, vt de se pa-

100 tet;Exemplum,opponi† reus impetrationem rescripti non valere,tanquam factam ab excommunicato , actor replicat excommunicationem illam fuisse nullam,vel se ab illa fuisse absolutum, & in hac replicatione succumbit; nam hoc casu indubitanter dicerem, quòd tunc fieri deberet condemnatio expensarum; cum statim reus sit absoluendus ab obseruatione iudicij, nec expectetur alia sententia diffinitiua. Et idē arbitrarer,si iudex pronuntiaret super declinatoria, vel dilatoria pro ipso excipiente ratione prædicta. Sed si pronuntiaret contra ipsum excipientem,expresſè pronuntiando proceden dum esse ad vlteriora,non obstante exceptione proposita, vel tacitè pronuntiaret contra excipientem, procedendo ad vlteriora. Et hoc

101 casu dicēdum est,† quòd si iudex nihil dixit de expensis, sed ipsam condemnationem expensarum omisit,quòd nihilominus poterit postea quandocunque lite pendente, vel in fine litis condemnare ipsum succumbentē ad expensas factas occasione prædictæ exceptionis frustratoriè propositæ, secundum Inno. Io. Andr.& D.m.in.d.c.sæpe.de appella. & sequitur Bal. in d.l.properandum. in.§.finautem. remittendo se ad Innocen. in.d.c.sæpe.& tenet etiam Ioan. And.in.d.c.1.de sequest.possesſ.& fruct. & Archid.11.q.3.in.c.certum. super tex. Nec mirum, quia etiam post sententiam diffinitiuam

102 super† accessorijs,durat officium iudicis, vt dicam infra in vndecimo artic. Et not. quòd quidam voluerunt,quòd in prædicto casu,quando non statim condemnat succumbentem; sed postea in processu causæ in fine, vel in diffinitiua sententia, ita quòd à tempore interlocutoriæ iudicis super exceptione dilatoria expresſè,vel tacitè per processum ad vlteriora lapsi sint decem dies,non potest à tali sentētia appellari. de quo latius dicam infra in duodecimo princip. artic. Aut loquimur in exceptionibus peremptorijs concernentibus propriè merita causæ principa

103 lis. & in his conclude, ꝙ† regulariter non debet fieri statim condemnatio expensarum, sed fieri debet in ipsa diffinitiua. Et ratio est, quia

104 † super istis peremptorijs non pronuntiatur expresſè particulariter,sed solum quando pronuntiatur super principali. vt in l.1.&.2. C. de ord.iudi.& per not.in c.1.§.de ord.cog. & qđ not.in.l.quoties.C.de iudi. Et ideò regulariter non fit statim condemnatio expensarum; quia vt dixi, hæc condemnatio est accessoria ad ipsam pronuntiationem. Cum ergo non fiat pronuntiatio specificè super ipsa exceptione; sed demum quando fertur sententia; ideò in ipsius sententiæ diffinitiuæ prolatione fiet talis condemnatio expensarum. Prædicta tamen

105 regula singulariter limitatur per tex.† in.d.c.finem. quando.f.duo concurrunt, de quibus ibi dicitur. Primum, quòd objiciatur fundata intentione actoris. Secundum, quando reus incontinenti non assumeret onus probandi; sed latiorem dilationē exposceret; nam tunc ipsius succumbentis fiet condemnatio expensarum statim,non expectata alia sententia diffinitiua. & hoc specialiter inducit ille tex. deuians à præcedenti regula. Et ideò cum duo requirat,ipsis duobus cessantibus,vel aliquo eorum,standum est præcedenti reg.arg.l.præcipimus.in.fi.C.de appellat.cum simil. Quare consilium est,ꝙ ad euitandum dispositionem.d.c.finem. vt ante fundatam intentionem actoris, reus proponat suam exceptionem peremptoriam, iuxta ea quæ not.in.l.si quidem. C.de except. sed illam non probabit, nisi fundata intentione actoris. Si modo illa fundata possit hoc probari, ita ꝙ non resistat ei publicatio attestationum, per ea quæ dixi in.c.fraternitatis.§.de testi.& in cle.1. de testi. Neque enim prudenter facit prius ꝓbando, cum forte actor deficiet in probatione inten-

intentionis suæ; & sic superfluè grauaret se isto
onere ꝓbandi. Faciunt not.in.d.c.1.§.de ord.
cogni. & ibi per.D. m. & in.c.de testibus.§.de
testi. Sed proponendo eam prius videtur tol-
lere præsumptionem malitiæ, super qua fundat
se.vt.d.c.fiñé.quod est valde singulare. Aduer
te tamen, quia licet iudex deberet facere con-
demnationem expensarum prædictis duobus
concurrentibus; tamen vbi prædicta non con-
currerent, licet iudex non necessitetur; tamen si
vult, potest ipsum succumbentem in expensis
107 condemnare.† & ita potest saluari. dictū Bart.
& legistatum in.d.l.non ignorat.C.de fruct.&
lit.expen. Mouetur, quia sicut iudex non tene-
tur pronuntiare expresśè super peremptorijs,
& tamē potest, si vult, iuxta not.in.c.1.de ord.
cog. ita etiam potest in expensis condemnare
cum veniāt accessoriè ad ipsam pronuntiatio-
nem, nec pars potest de hoc conqueri. Et ad-
108 uerte, quia si iudex† pronuntiaret super exce-
ptis, & pars appellaret, & iudex ad quem remit
teret appellantem ad priorem iudicem, nec eum
in expensis condemnaret, dubitari potest, an
prior iudex, à quo, eum ante omnia condemna-
re deberet in expensis. Et Spec. in tit.de ex-
pen.§.nunc videndum. vet. sed quid si iudex.
dicit q̄ non; sed q̄ tales expensæ venient in fi-
ne litis, ne hoc prætextu causa plus debito pro-
rogetur. Et hoc est satis cautum, ne fortè pars
iterum appellet. Posset tamen ante omnia præ
dicta condemnationem expensarum facere. Et
prædicta arbitror procedere, non solum in ex-
ceptionibus peremptorijs propositis per reū;
sed etiam in replicationibus ꝓpositis per acto-
rem ad exceptiones peremptorias per reum ꝓ-
positas, vt etiam in casu prædicto reseruet̄ con-
demnatio expensarum in sententia diffinitiua
fienda. Et ex prædictis habes, quando iudex
deberet facere hanc condemnationem expen-
sarum. Secundo sequitur, vt videamus quali-
ter iudex deberet facere hanc condemnationē
expensarum, & secundum ea quæ præmisi, duæ
formæ reperiuntur, secundum quas distinguen-
dum est. Quòd aut loquimur de condemna-
tione fienda absque alicuius certæ quantitatis
expressione. Aut de condemnatione fienda ex-
pressa certa quantitate. Quò ad primum, aut
109 loquimur in condemnatione† interlocutoriæ
sententiæ, seu diffinitiuæ; In interlocutoria, di-
cet iudex, pronuntiamus dictas exceptiones nō
habere obstare, vel nō esse dandam dilationem
dictam, vel aliud simile, vel procedendum esse
ad vlteriora. & victum victori in expensis le-
gitimis condemnamus, quarum taxationem no
bis, & nostris in officio successoribus reserua-
mus. Et similiter in diffinitiua post condem-
nationem, vel absolutionem, dicet, & victum
victori in expensis condemnamus, quarum ta-
xationem &c. Et si victor ex aliqua causa ve-
niret condemnandus in expensis, secundum ea
quæ dixi supra in quinto principali artic. pote-
rit iudex dicere, & ipsum victorem propter ta-
lem causam in expensis condemnamus, quarū

taxationem &c. Ad quod adde quæ dixi.§.in
hoc eodem artic.in ver.secundo casu. Sed cō-
tra prædicta opponitur, & videtur, quòd talis
110 sententia,† tanquam incerta non teneat, per ea
quæ habentur. C. de sentē. quæ sine cer.quan.
per totum. Sol.dic, q̄ imò tenet talis senten-
tia; quia istæ expensæ veniunt accessoriè, & nō
principaliter, secundum Inno.in.d.c.finem. sup
111 de do.& contum. Quasi sentiat, quòd licet† su-
per principaliter petito sententia deberet esse
certa, tamen secus est super accessorio, vt tra-
dit idem Innocen.in.c.tanta.§.de excess. præla.
Vnde concludit, quòd super expensis sententia
potest esse incerta. Facit quod not.idem Inno.
in.c.2.de libel.obla.& in.c.fin.§.de eo qui mit.
in poss. Et idem tenet Host. & Io.And.in.c.1.
supra de sequest.poss.& fruct. vbi volunt, quòd
in expensis potest dari sententia generalis, &
incerta, tàm pro præteritis, quàm pro futuris.
& hoc idem voluit Spec.in tit.de expen.§.fina.
ver.item scias.& probatur in.c.cum dilecti.sup
de do & contuma.& in.c.auditis.§.de procur.
& tradit Spec. in tit.de except.§.viso.ver.quid
112 si reus. Vbi dicit, quòd hodie† communiter nō
præcedit taxatio, sed fit condemnatio reseruata
taxatione. & tenet Inno. in.d.c.fina.vt dixi. &
Hostiē.& Io.And.in.d.c.1.de sequest. poss. &
fruct.per.l.terminato.C.de fruct. & lit. expen.
113 quam dicunt ita intelligendam. Nec stare po-
test secundum eos intellectus quorundam qui
voluerunt, quòd iudex ibi non condemnauit in
expensis, sed reseruauit petenti potestatem pe-
tendi, seu agendi ad expensas; nam hoc est fal-
sum, quia secundum Inno. expensæ petuntur,
114 vel iudicis officio, quod† officium cessat finito
negotio. vt Instit. de off.iudi.§.præterea. &.c.
cum appellationibus. de appella.lib.6. vel iure
actionis, quæ actio non competit ad illas, nisi
sit facta condemnatio, & tunc datur actio in fa-
ctum ex re iudicata. & sic sequitur, quòd illa.l.
terminato. loquitur, quando iudex condemna-
uit ad expensas; sed ad incertas, reseruando sibi
taxationem. Non enim potest reseruare con-
demnationem, vel petitionem parti, secundum
quod infra dicam. Et hanc etiam opin. tenet
glo.& Bart.in.d.l.terminato.vbi Barto.dicit, q̄
cum certæ expensæ non sunt petitæ in iudicio,
potest ferri sententia incerta.vt.l.2.C.de sentē.
quæ sine cer.quan.profer. vbi Bar. vr̄ aliter lo-
qui. Sed pro concordia.D.m. in.c.1. de seq.
poss.& fruct. distinguit, q̄ aut expensæ petunt̄
accessoriè iudicis officio petunt̄ vna cum re pe-
tita, & tunc procedit prædicta conclusio; quia in
115 accessorijs† sententia potest esse generalis, vt
not.Inno.in.d.c.tanta. Facit etiam quod not.
Bar.in.l.1.ff.de eden.& in.l.& ex diuerso.ff.de
rei vend.& sic loquitur.d.l.terminato. Aut ex-
pensæ veniūt principaliter iure actionis, vt quia
sunt promissæ per contractum, vel concessæ ex
forma statuti, secundum ea quæ dixi supra in se-
cundo principali artic. & subdistingue, quòd
aut sunt certæ, vel certificari possunt in ꝓcessu,
& debet sequi sententia certa, & specialis. aliàs

sententia

ſententia non valeret.arg.l.penult. & fina.C.de ſenten.quæ ſine cer.quan.& probatur Inſtit.de actio.§.curare.& ita procedat quod tradit Bal. in.d.l.2.C.de ſen.quæ ſine cer.quan. Aut expenſæ non poſſunt certificati; vt puta, quia quædã expenſæ ſunt factæ,& quædam fiendæ, & valet ſententia generalis:vt puta,condẽnamus ad expenſas factas,& fiendas.Et ita propriè loquitur .c auditis.§.de procur.&.c.cum dilecti. iu fi.§. de do. & contuma. & ſenſit Innocen. in.d.c.ſi nem.& Spec in titu. de expen.§.fina. ver. item ſcias.& eſt tex. optimus in.l.2. cum ibi not. C. de ſent.quæ ſi cer.quan. & ſic valebit ſententia generalis quandoq;,vt patet ex pdictis. Quo caſu poſtea tẽpore executionis ſententiæ,poterit fieri taxatio,& probatio ſine libello, & alia tella iudicij,vt not.in ſimili in d.l.2. Facit.l.3. ff.de peti.hæred. Et pro prædicta diſtinctione allego ſingulare dictum Ange.in.l.ſi filiusfami. ff.de iudi. vbi ſingulariter voluit,ꝙ ſi i ſindicatu
116 †agitur cõtra aliquẽ officialẽ,ꝙ reſpectu prꝗteriti intereſſe,debet peti quid certũ;ſed reſpectu futuri, quia nõ poteſt peti quid certum, ſufficit petere,ꝙ condẽnetur ad conſeruandum ipſum indẽnem. Et vide ẽt circa pdicta,ꝙ ſingulariter tradit Bar.in.l.ſi qđ ex pãphila.ff.de lega.2. & in.l.ſemper.§.hoc interdicto.ff.quod vi aut clã.vbi in ſimili voluit, ꝙ ſi petit intereſſe, licet
117 †non ſit,pbatũ intereſſe certæ quantitatis;quia dnntaxat eſt probatũ, ꝙ interſir ipſius petẽtis, ꝙ iudex non debet dare ſententiam incertã; ſed poteſt ex officio ſe informate, vel duobus com mittere, vel alios teſtes examinare, vt certam poſſit ferre ſententiam. Et idem not. per Bar. & Bal. in.l.1. C. de ſenten. quæ pro eo quod inter. profer. & per Barto. & Bal. in.l.ſi traditio.C.de actio.empt. voluerunt Vinc.&.D.m. in.c.cauſam.de teſtib.vbi dicunt, quòd male facit iudex abſoluere reum; quia non ſit probatũ certum intereſſe. Faciunt etiam not. per Bart. & Bal.in.l.2.C.de reſcin.ven. & tex. in.l.fina. ſupra de iur.io. impe. Aduerte tamen, quòd hæc videntur pcedere in intereſſe,& expenſis.
118 Sed in fructibus,qui† principaliter petuntur, debet peti,& probari certa quantitas, nec ſufficit,niſi probetur certa,vt dicit Io.de Imo. poſt Ang.in.l.neſennius.ff.de re iudi. Et prædicta not. quia vtilia ſunt ad multa. Sed quæro ſe-
119 cũdo circa prædicta,†cui intelligatur facta eſſe reſeruatio taxationis expenſarum, per clauſulã prædictam,cum iudex dicit, quarum taxationem nobis &c. Sol.gln. in d.l.terminato. videtur velle, quòd taxatio fiat in executione ſententiæ. Sed hoc nõ placet Spec.in tit.de excep. §.viſo.ver.quid ſi reus.quia executor nõ poteſt extendere manum ad ea quæ iudex ſibi reſeruauit. Vnde concludo ſecundum Spec.& Bar.in.l. ab executione.ff de appellat. quòd ſi iudex,qui condemnauit in expenſis, eſt talis qui potuit ſenten iam ſuam exequi, prout eſt ordinarius, & tunc ipſe qui ſententiam tulit, & ſucceſſor ſuus in officio, non autem hæres poterit dictas expenſas taxare; quia ipſe non iudicauit, vt priuatus, ſed vt iudex vt in.l. poſt mortẽ.§.1. ff.quando ex fac.tuto. & probatur in.l.illicitas. §.veritas.ff.de off.præſid. Facit qđ not.in.c.ſi ſacerdos.§.de off.ord. quia ſucceſſor eſt eadem perſona,vt dicam in ſequenti quæſtione. Nec
120 obſtat,ſi dicatur,quòd quis†non poteſt declarare mentẽ alterius, vt eſt tex.in.l.idẽ põponiꝰ ſcribit ſi fru.ff.de rei vend. quia hęc reſeruatio videtur potius facta dignitati, & iuriſdictioni, quàm priuatæ perſonæ, vt dixi. Et ſic ſuccedit diſpoſitio c. quoniã abbas.ſupra de off.leg. Et hanc opin. ſequitur etiam.D.m.in.d.c.1. ſupra
121 de ſequeſt.poſſ. & fruct. Tertio quero,†quid ſi iudex condemnando in expenſis ſolum dicit, quarum taxationem ſibi reſeruauit, & non dixit ſucceſſori. Sol. idem dic tenendum eſſe, ꝙ dixi in proxima quæſtione; quia non intelligitur reſeruaſſe ſibi vt priuato; ſed vt iudici, aut exiſtenti in illa dignitate, vel iuriſdictione. Et ideò etiam hoc caſu ſucceſſor poterit taxare;
122 quia dicitur†eadẽ perſona cum prædeceſſore, qui pronuntiauit;cum ſit eiuſdem dignitatis, & iuriſdictionis, vt.d.c.quoniam abbas.ſupra de off.delega.& in.l.1.ff.quis & à quo.& in.l.proponebatur.ff.de iudic.tenet Bar. in.d.l.ab executore.ff.de appell. Vnde ad cautelam additur illud verbum à iudice condemnante, & ſuis in officio ſucceſſoribus. Quarto quæro, vtrum prædicta procedant in delegato, qui condemnauit in expenſis, reſeruando ſibi taxationem. Et videtur, quòd talis reſeruatio nõ valet;quia taxare expẽſas, eſt declarare,& interpretari ſententiam; ſed delegatus non poteſt ſententiam ſuam interpretari, vt not. in.d.l.ab executore. ergo non tenet talis reſeruatio. Solu.Bart. in d.l.ab executore. dicit, quòd aut eſt talis delegatus,cui poſt ſententiam nulla remanet iuriſdictio circa poteſtatem exequendi,& tunc non poteſt ſibi reſeruare.aliàs ſecus. Et idem tenet Bal.in.d.l terminato. & Spec.in tit.de excep.§. viſo. ver. quòd ſi reus. &.D.m.in.d.c.1.de ſequeſt.poſſ.& fruct.& Io.de Imo.in.l.paulus.ff. de re iudi. & qñ ſit qđ delegato remaneat iuriſdictio,& poteſtas exequendi, tradunt glo. & Bar.& Io.de Imo.in.l.à diuo pio. in prin. ff.de re iud. & latè tradit. D.m.in.c.ſi quis contra clericum.de fo.compet. tu vide quæ latius dixi in.d.c.in literis. &.c quærenti.§.de of.delega. & adde ad quæſtionem, quę dicã infra. Qnin
123 to quæro, † vtrum in caſu præcedenti valeret ſaltem ſententia condemnationis expenſarum, eo caſu quando delegatus non potuit ſibi reſeruare taxationem. Sol.Bart.in.d.l.ab executore.arguit quòd nõ valeret,quia ſententia remaneret incerta. arg.l.fin.C.de ſentẽ.quæ ſine cer. quan. In cõtrarium arguit,quòd valeret,quia taxatio videtur reſeruata deleganti,& illa adiectio,in quantum dixit, reſeruata taxatione, nihil releuat. argum. not. ff. de bon. poſſ. ſec. tab. in.l. ſi ita qui fillo. Et hanc ſecundam opinionem ſequitur Bart. quam dixit ſecutum fuiſſe Iac.But.in quadam ſua quæſtione, vbi aſſignabat illam rationem; quia delegatus reſeruabat

nabat sibi non respectu personæ, sed solum respectu iurisdictionis. vt dixi in.2.&.3.quæst. Sed iurisdictio delegati, & iurisdictio delegantis est eadem;ergo videtur facta esse reseruatio, quando delegatus non poterat consequi, & sic ipse delegans taxabit, tamen vt cessent dictæ ambiguitates consultè aget delegatus, reseruando taxationem sibi,& deleganti. Sexto quæro,
124 quid † si iudex sub nomine proprio reseruauit sibi dictam taxationem, vtrum facultas taxandi transeat in successorem in dignitatem,seu iurisdictionem. Sol.Bar.in.d.l terminato. tenet ꝙ sic;quia materia non potest continere personam,sed dignitatem, & sequitur.D.m.in.c.1.§. quod met. cau. Faciunt quæ dixi in.d.c.quoniam abbas. & idem etiam hoc casu ego arbitror in delegato respectu delegantis,secundum ea quæ dicta fuerunt in duabus proximè præcedentibus quæstionibus. Septimo quæro,quid
125 si † iudex simpliciter condemnauit in expensis, nec aliter sibi reseruauit taxationem. Sol.Bar. in.d.l.terminato.& in.l.2.C.de sent.quæ si.cer. quan.dixit,quòd talis sententia valet, & ꝙ ipse, vel successor suus poterit taxare. Asseruit tamē, quòd communis practica est, vt iudex reseruet sibi taxationem. & sequitur.D.m.in.d.c.1.de sequest.poss. & fruct. Et idem ego arbitror in delegante, si delegatus ita simpliciter condemnauit in expensis, non reseruata sibi taxatione.
126 Octauo quæro, † quid si iudex dixit, condemnamus.B.reum in petitis per.M.actorem, & victum victori in expensis;nec aliud dixit,an talis sententia quo ad condemnationem expensarū teneat. Et videtur dicendum quòd non;quia sententia,quæ non continet condemnationem,nō tenet,vt in.l.præses.de senten.& interlo.omn. iudi. Sol Bar.in.d.l.præses.tenet contrarium, quia licet quo ad expensas non fuerit appositū verbum condemno;tamen valet sententia,quia verbum condemnamus prius prolatum,ratione copulæ intelligitur in sequenti repetitū. arg.l. sæpe §.caio.ff.de fun.instruct. & hæc opin. mihi placet. & sequitur Io.de Imo.in.l.iudex postea.ff.de re iudic. & in.l.1. in fi.ff.de hæred.instit. & adde quæ dicam in sequenti quæstione.
127 Nono quæro, † quid si iudex absoluit reum, & postea, & victum victori in expensis, nec plus dixit, vtrum valeat talis sententia, & an subintelligatur verbum condemnamus. Et videtur dicēdum ꝙ non; quia in hoc casu cessat ratio decisionis præcedentis quæstionis;nam in hoc casu non potest intelligi repetitum verbum condemnamus,cum non præcesserit in sententia. At solum præcesserit verbum absoluimus. & sic prædicta sententia non videtur valere. arg. d.l.præses. Sol.Bart.in hac quæstione fuit sibi contrarius.nam in.l.1.§.finautem.ff.de hæred. instit.tenuit,quòd talis sententia valeat;quia si-
128 cut quando † testator dicit.B.hæredem, subintelligitur verbū instituo, vel si dicit hæres, subintelligitur esto, vt in illo.§ finautem. ita & in casu nostro,cum iudex dixit, & victus victori in expensis, debet subaudiri verbum condemnamus. Nec obstat,si dicatur, quòd in senten-
129 tia † requiritur scriptura,vt in.c.fina. de re iudi. lib.6.quia similiter in testamento in scriptis requirit scriptura. vt.C.de test.l.hac cōsultissima. & tamē subauditur verbum principale, vt.d.§. finautem. qui loquitur de testamento in scriptis,cum tex.ibi dicat, cum minus scriptū &c. & etiam probatur in eadem.l.in.§.hæc autem scriptura. Sed ipse idem Bar. tenuit contrariā sententiam in.l.præses.C.de senten. per illam.l. in quantum.l.illa vult. quòd sententia debeat
130 continere † absolutionem,vel condemnationē, aliàs non valet. Nec obstat secundum eum prædictus.§.finautem. quia ibi loquitur in testamentis,in quibus fit latior interpretatio, vt deseruiatur menti testantis. vt in.l.in testamentis.ff.de reg.iur. Sed nos loquimur in sententia quæ debet fieri in scriptis, vt.d.c.fi.l.1.&.2.C. de senten.ex peric.rec.tan.vnde cum hæc rigo-
131 rosa solemnitas requiratur, & † sententia sit stricti iuris,& per consequens ipsius verba strictè intelligenda. vt traditur in.l.iulianus.ff.de condi.indeb. meritò aliud dicendum est in sententia. Quare videtur imputandum iudici, qui cū sciret se astrictum ad tam rigorosam solemnitatem non diligenter inspexerit, quòd scripserit, & quòd recitare debuit,cum illud debebat prius cum magna deliberatione videre. vt in.c ad aures.ꝟ.eod.& in.d.l.2.C.de senten.ex peric.rec. Et ideò non est perfectè scripta sententia, nō videtur deliberatè scripta. Secus est in vltima voluntate,in qua non ita imputatur testatori,si tunc non ita perfectè loquitur, quia mortis cogitatione turbatur,vt in.l.iubemus. & in.l hac consultissima.C.de testa. & secundum opin. tenet Bal.in.d.§.finautem.& ad illum tex.respondet, vt dixi supra, quòd loquitur in vltima vo-
132 luntate,quæ est fauorabilis, sed actus † sententiæ, & condemnationis est odiosus. & sic non est eadem ratio.arg.l.arianus.ff.de actio.& obliga. & idem tenuit Ange.in.d.§.finautem. similiter respondens ad illum, quòd simile sit in vltima voluntate, quòd conseruetur per subauditionem. Secus in sentētia cum sit stricti iuris. vn-
133 de † in stipulatione, quæ est stricti iuris, non subauditur verbum fulcatum, & truncatum, seu omissum,vt in authen.si quando. C.de constit. pec. ita nec in sententia subaudietur. & ita dicit de facto fuisse iudicatum. Et ista pars secundum Io.de Imo.fortè de iuris rigore est verior. Sed prima est æquior propter verisimilem mentem iudicis sententiātis. Ita dicit Io.de Imo.in.l.iudex postea.ff.de re iudi. Subdit tamen, quòd si quis de iure vellet sustinere primam opinio-
134 nem,posset allegare pro ea, ꝙ sententia † super expensis de se ex natura sui est interlocutoria, vt dicam.ꝟ.vndecimo principali artic. Et sic in sui probatione non requirit tantam solemnitatem,quantam exigit sententia diffinitiua;nam potest ferri verbo, & satis est illam redigere ad scriptam,secundum not.per glo.in.l.2.ff.ad trebellia.& per Bar.in.l.ritia ff.de accusat. & ideò in terminis nostris videtur plus dictum, & minus

nus scriptum.arg.d.§.finautem . & ideò debet
valere. Nisi fortè diceres, q cũ lata sit simul cũ
diffinitiua,deberet censeri pars diffinitiuæ . vt
c.accessorium.de reg.iur. lib.6. Facit quod sta
tim dicam in.q.12. Sed ad hoc posses respon-
dere,q licet sit lata simul cum diffinitiua,est ta-
men lata super diuerso articulo . & ideò non est
absonũ,quòd de ea iudicemus , vt de separato
artic.arg.l.etiam.§.1.ff.de mino.& eorum quę
traduntur in.l.scire debemus.ff.de verb. oblig.
135 Nec est absonum,† quòd accessorium hoc casu
censeatur diuerso iure à principali,cum diuersa
sit ratio.arg.not.in.c.debitores.& in.c.cũ con-
tingat.s̄.de iureiur. Item quòd hæc sententia
136 valeat,facit,quia in dubio † debemus interpre-
tari actum,vt potius valeat,quàm pereat, vt in
.c.abbate.ĩ.de verb.sig. & in.l.quoties.de ver.
obl.& de reb.dub.& de reg.iur. Facit etiam ꝑ
hac sententia , quia ratio.d.§.finautem . super
quo fundatur prima opin. non fuit simpliciter
fauor vltimæ voluntatis,prout voluerunt tenen
tes secundam contrariam sententiã . sed fuit ẽt
ratio,quia verisimiliter ex illis verbis prolatis
possumus præsumere,quòd de mente proferen
tis fuerit,quòd deberet subaudiri verbum prin
cipale . q ratio militat in terminis nostris ; quia
mens iudicis sine dubio videtur fuisse condem-
nare, quia aliud verbũ non potest congruè sub-
audiri . & ideò satis videtur hanc vnam esse rõ-
nem finalem in terminis nostris . argum. eo-
rum quæ latè dixi in.c.cum cessante.s̄.de ap-
pella. Ego in hac quęst.arbitror ita fortè posse
distingui,quòd aut iudex dixit, & victũ victori
in expensis,quarum taxationem &c. & tunc sit
verior prima opin. Aut iudex dixit,& victum
victori in expensis , & tunc victus intelligitur
absolutus,& subauditur ; seu repetitum intelli-
gitur verbum absoluimus , per ea quæ dixi in
præced.q. Aut dixit , & victum victori ab ex-
pensis nõ subiungendo illa verba , quarum ta-
xationem &c. Et tunc maius est dubium , &
vtraque opin. esset sustentabilis. Quia secunda
tamen roboratur, & authoritate Bal. & Ange.
ideò nõ esset tutum ab illa recedere. Aut iudex
sententiando non est vsus aliqua præpositione
in,vel ab.Sed solum dixit victum victori in ex-
pensis,& hoc casu indubitanter procedat secun
da opin.quia potius intelligitur absolutus,quã
condemnatus. Nisi coniungeret, quarum taxa
tionem , quia tunc est maius dubium . Et ex
137 prædictis etiam potes colligere, † quid iuris in
terminis p̃cedentis quęstionis, quando dixisset
& victum victori ab expẽsis , vel victum victori
expensis sine p̃positione,a,vel ab, vel in . Esset
tamen in omnibus prædictis casibus cautela, vt
iudex statim adiretur,& peteretur ab eo,vt de-
clararet sñíam prædictam , quia in istis accesso-
rijs non solum posset eodem die declarare, sed
etiam põt supplere , s̃m ea quę dicam.ĩ.q. &
etiam in.11 princ.sitie. Decimo quæro,quid
138 si † iudex dixit victum victori in expensis con-
demnamus, quarum taxationem &c. Et vterq;
actor , & reus pro parte vicerit , & pro parte
succubuerit. Sol.Bar.in.l.si legatario.§.fin.de
fideicom.liber.vr̃ velle, quòd talis sñía non va-
let,quasi videatur quodãmodo incerta, ex quo
nullus eorum p̃cisè vicit. Sed dicit Io.de Imo.
in.l.iudex postea.ff.de re iudic. quod fortè dici
põt contrarium , quasi videatur condemnasse
pro rata , pro qua quilibet obtinuit , etiam
expensarum factarum pro illa rata ; cum parti-
139 cipium † victum,resoluatur in relatiuũ, & ver-
bum litis, not.glo.in cle.1.de præben. & Bart.
in.l.1.ff.de condi. & demon. Et sic dum dicit,
victum , intelligite illum qui vicit , & quatenus
& pro rata , pro qua vicit ; & sic satis redditur
sentẽtia certa, per not. in.l.ait pretor.§.1.ff.de
re iudi. Et ideò quatenus concurrit quantitas
vnius cum quantitate alterius poterit fieri com
pensatio;& sic etiam residuum exigi. Et si ex to
to esset æqualitas, vt quia in dimidia quantitate
petitæ rei esset facta cõdemnatio , & in dimidia
absolutio , in effectu nomine expensarum nil
poterit exigi. Facit quod habetur in.l.cum pa
ter.§.antepen.ff.de lega.2. Vnde dicit,q con-
sueuit practicari prædicto casu , quòd vtraque
pars absoluatur ab expensis. Facit quod habet̃
in.l.generaliter.§.his de præsentibus . cum glo.
& quod ibi traditur per doct.C.de reb.cre. Et
sic infertur ex dictis Io.de Imo.vnum,quòd qũ
vnus obtinuisset ꝑ maiori parte , & succubuis-
set pro minori , non deberet fieri æqualis cõn-
demnatio , & taxatio expensarum . quod mihi
non placet. & statim dicam . Vnde melius di-
cit Bald. in.l. 3.C.de fruc.& lit.expen. Quòd
aut talis sñía fertur super eodem capitulo , aut
circa diuersa. Primo casu,potest figurari exem-
plum,petebas rem,vel domum integram,iudex
condemnauit illum reum,vel ad rem,vel ad me-
dietatem domus,& ab alia re,vel medietate ab-
soluit. Et subdit, & victum victori in expensis
condemnamus &c.Et hoc casu neuter alteri te-
netur . arg.l.ab omnibus.§.si titio.ff.de lega. 1.
Qđ est verum, sequuta hinc inde pariter taxa-
tione. Sed si vnus faceret taxari pro se, & alter
esset negligens,non posset fieri compensatio,q
140 non potest fieri de † non liquido ad liquidum ,
vt in.l.fin.C.de compen. Et hoc arbitror proce
dere , si vnus obtinuit pro maiori, vel maxima
parte,& alius pro minori,vel minima. Licet cõ-
trarium senserit Io. de Imo. Et quamuis illa opi.
prima fronte videatur ęquior, tamẽ ista de iure
videtur verior ; quia clarum est, quòd sicut iste
actor iustitiam fouens pro maiori parte , iustè
petebat , tamen in quantum aliam partem sibi
non debitam petebat , iniustè vexabat illum ,
& ille se iustè defendebat à parte non debi-
ta actori . vnde sicut ad condemnationem ex-
pensarum non facit quantitas magna , vel par-
ua,sed solum iustitia,vel iniustitia actionis , vel
defẽsionis. ita & in hoc casu. Nisi fortè diceres,
quòd alia deberet haberi consideratio ; vt puta,
si ratione partis debitæ actor fecit maiores ex-
pensas;reus verò occasione defensionis mino-
ris partis facit minores expensas;nam hoc casu
vtriusque expensæ pro rata ipsarum legitimè

factarum taxabuntur, sed hoc considerandum esset, non solum respectu maioris partis, sed et minoris; etiam si actor forte respectu minoris partis, in qua obtinuit de necessitate, maiores fecit expensas, & reus qui obtinuit pro maiori parte, fecit minorem, dicite, quòd vtriusque taxabuntur expensæ, & vsque ad concurrentem quantitatem fiet compensatio, & residuum poterit peti ab actore. & idem è contra. vnde non ponderabitur victoria quantitatis expensarum legitimè factarum, & hoc mihi videtur equum & iustum, & iuridicum. Facit quod dicam in sequenti membro. cogitabis tamen, quia nunc ve

141 nit in mente. Si verò † hoc contigit circa diuersa capitula, ex quo reus obtinuit super aliquo emergenti, vel incidenti, actor verò obtinuit in principali, & sententia fuit lata sub prædicta forma; videlicet, & victum victori in expensis condemnamus. & hoc casu, si plura erant petita in eodem libello; vt puta, petit actor decretari, & decretum obtinuit in decretalibus, & succubuit in decreto. & hoc casu dicit Bal. in.d.l.3. quòd cum iudex possit aliter, & aliter taxare expensas, sequetur, quòd fiet compensatio, secundum quòd postea taxabitur vsque ad concurrentem quantitatem, & residuum peti poterit. & hoc mihi placet, & adde quæ dicam in sequenti quæstione. Vndecimo quæro, re-

142 tentis eisdem terminis, quid † si iudex dixerit in sententia, & victum victori in expensis legitimè condemnantes &c. Quid si iste qui condemnatur in hac sententia diffinitiua, obtinuit in quadam sententia interlocutoria, vel aliquo incidenti, vel emergenti, in quo non erat facta condemnatio, vel absolutio expensarum. Sol. docto. non tangunt, quòd ego repererim. Vnde ego arbitror, quòd si iudex quando protulit dictam interlocutoriam super ipso incidenti, vel emergenti non condemnauit succumbentem in expensis; cum tamen de iure veniret cõdemnandus in expensis, eo quòd non habuerat aliquam iustam causam litigandi, quod hoc casu bene faciet iudex in hac prolatione diffinitiuæ, mentionem facere de expensis factis super ipso incidenti, vel emergenti, & condemnare ipsum, qui tunc obtinet in diffinitiua super illo incidenti, vel emergenti sub hac forma, & victum victori in expensis legitimis condemnamus, exceptis his quæ factæ fuerunt sub tali incidenti, vel emergenti, in quo ipsum non victorem, sed tunc victum condemnamus in expensis, cum in illo emergenti, vel incidenti non habuerit iustam causam litigandi, & quando iudex hoc faceret, res est clara. si verò ille qui nũc est victor, & super illo emergenti, vel incidenti fuit victus, veniebat de iure, tunc absoluendus ab expensis propter aliquam iustam causam litigandi, debet iudex in hac diffinitiua sententia condemnationem facere sub hac forma, & victum victori in expensis legitimis condemnamus &c. exceptis his quæ factæ fuerunt sub tali emergenti, vel incidenti, à quibus propter iustam hinc inde causam litigandi, vtranq; partem absoluimus &c. Et hoc casu etiam res est clara; sed si iudex in diffinitiua simpliciter condemnauit victum in expensis, nec aliud declarauit, & ipse victus obtinuerat in aliquo incidenti, vel emergenti, quamuis hoc casu sit maius dubium, tamen in hoc casu in taxatione expensarum nulla debet haberi ratio expensarum factarum super dicto emergenti, vel incidenti, in quo tunc succubuit iste, qui nunc est victor; & hoc arbitror clarè procedere, quando iudex dixit in expensis legitimis, vt probatur aperta ratione; nam iudex solum condemnabit in expẽsis legitimis; sed expensæ quæ fuerunt factæ super illo emergenti, vel incidenti per ipsum, nũc victorem non fuerunt legitimæ, quòd patet, quia tunc succubuit; ergo patet, quòd non ve-

143 niunt in dicta taxatione, † animus enim eiusdẽ iudicis cognoscitur ex ipsa verborum prolatione, vt not. glo. in.l.si prætor. ff. de iudi. & maximè cum verba sententiæ sint strictè interpretanda. vt in.l.centesimis. §.fin. ff. de verbo. obliga.

144 Præterea, & hoc probo, & alia † ratione, quia paria sunt expensas non fuisse factas; vel illegitimè factas, vt in.l.quoties. ff. qui satisd. cog. & glo. concordantia allegat. Item facit, quia sicut si iste plus debito expendisset in aduocatis, procuratoribus, & similibus, tales expensæ non ve

145 nirent, eadem ratione non debent venire † expensæ factæ in actis superfluis, arguendo de persona ad rem. arg. not. in.l.vinum. ff. si certa peta. Si verò iudex non apposuisset verbum legitimis, licet videatur maius dubium, tamen

146 arbitror idẽ esse, quia † verba sunt ciuiliter intelligenda; & sic subaudiri debet verbum legitimis, vt in.l.si is qui. ff. de serui lega. & in.l.pe. multi. ff. ad exhiben. maximè quia licet verba sint generalia; tamen recipiunt interpretationem pariuam à iure communi; quia lex, & sen-

147 tentia † æquiparentur, vt in.l.seruus. ff. de manumiss. tenet Ange. in quæstione quæ incipit Bononiensis. prope finem primi dubij. Sed

148 quamuis † lex generaliter loquatur, tamen recipit limitationem de habilitate, & legitimitate. vt.l.vt gradatim. §. sed si lege. ff. de muneri. & honor. Item facit, quia sicut statutum, quòd disposuit simpliciter, quòd victus victori condemnetur in expensis, subintelligitur, si modo victus non habet iustam causam litigandi, ita quòd in casu nostro subaudiri debet verbum legitimis. Duodecimo quæro,

149 quid si † iudex non condemnauit in expensis. Solu. Innocen. & Hostien. & Ioan. Andr. in.c.1. supra de sequestra. possess. & fruct. tenent, quòd talis sententia non tenet respectu expensarum. & hanc etiam opinionem tennit Cyn. in.l.terminato. C. de fruct. & lit. expens.

150 Monetur, quia iudex non potest iudicare † pro parte, & pro parte non. vt in.l. in hoc iudicio. ff. famil. hercisciun. Sed glo. in.d.l.terminato. tenet contrarium, volens, quòd talis reseruatio valeret, & secundum hunc modum intelligit illum tex. secundum vnum intellectum, & illam glo. sequitur ibi Bar. dicens,

quòd

ꝙ de hoc est casus in.d.l.terminato. Item mouetur, quia per istam pronuntiationem, & reseruationem illud quod erat in iudicis officio, in-
151 cipit post† hanc pronuntiationem vigore sententiæ competere iure actionis, per tex. in.l.si finita.§.eleganter.ff.de dam.infe. & per casum in.d.l.terminato. vnde licet antea talis petitio expensarum non competeret iure actionis, ſm ea quæ dixi supra in secundo princ.artic.tamen nunc ex ipsa pronūtiatione incipit competere. Nec obstat, ꝙ iudex non deberet pronuntiare pro parte, & ꝓ parte non; quia illud est verum, qñ iudex in omnibus integraliter cognouit, debet de oibus pronuntiare; sed si de aliquo casu non cognouit, pōt de illo non pronuntiare. vt in.l.licet. C.de iudi. Quare i casu nostro, ex quo iudex non cognouit de expensis, pōt de illis nō pronuntiare.s.non condemnando, sed reseruando petitionem. Fatetur tamen Bart. ꝙ alia practica, de qua.s̄. dixi, vt fiat condemnatio, & reseruetur taxatio, est communis, & obseruāda. Quando autem sit, ꝙ iudex possit pro parte sententiare, vide qđ latè dixi post.D.m.in.c.cum inter.s̄.de re iud. Et prædictam opin. Bar. sequitur.D.m.in.c.1.de sequest.poss.& fru. Et etiam sentit ibi d. Ant.& Spec.in tit.de excep.§.viso. ver. quid si reus. Tertiodecimo quæro, an iu-
152 dex †posset reseruare sibi condemnationem istarum expēsarum, quæ veniunt ex officio suo sicut potest reseruare ipsarum expensarū taxationem. Sol. Io. Andr. in.d.c.1.de seq. poss. & fru. refert Spec.in.d.§.viso.ver.quid si. tenuisse ꝙ sic; nam qua ratione potest reseruare taxationem, eadem ratione videtur reseruare condemnationem; quia postea condemnando videtur condemnatio referri ad tempus reseruationis. arg.l.asse toto.ff.de hæred.instit. vbi tex. notabiliter dicit, ꝙ testator non distributo asse, seu integra hæreditate, dicit, quem codicillis declarauero, illum hæredem instituo, ꝙ ille postea declaratus in codicillis, erit hæres in testamēto, quia hæreditas nō potest dari in codicillis. Vnde licet post sententiam diffinitiuam simpliciter latam, non possit iudex in expensis condemnare, nisi die latæ sententiæ, vt in.c.cum appellationibus.de appella.lib.6. & in.l.iudex postea. ff.de re iudi. tamen si iudex reseruabit sibi condemnationem expensarum, poterit postea cōdemnare. Præterea ille qui ꝓtestatur se aliquid facturum, tunc videtur illud fecisse cum protestatur, vt in.c.fina.de appel. Sed Io. And. tenet contrariam sniam in.d.c.1. per.l.paulus. 1. ff. de reb.dub. & per prædictū.c.cum appellationi. & per.d.l.terminato. Et dictum Spec. pro-
153 cedit ſm eū, † in interlocutorijs, in quibus potest fieri reseruatio condemnationis vsque ad diffinitiuam, vt plenè tradunt Inno.& docto. in .c.sæpe.s̄.de appel.& quod dicam in.11.princ.
154 artic. Nec obstat qđ dictum est† de protestatione; quia cum iste actus non dependeret à iudicis voluntate, protestatio nihil operatur. Qđ autem non depēdeat à iudicis ptāte, patet, quia finito principali, nō durat iudicis officium, nisi eadem die, vt in dictis iuribus. Ad prædictam.l.
155 †asse. respōdet Io. And. ꝙ potius facit pro opi. sua, sic inducendo; condemnatio expensarum, debet fieri cū principali, sicut heredis institutio
156 in testō; sed† si testator dicit hæredem instituo, quem in codicillis declarauero, vt esse institut᷒ in testamento. Sic & ista reseruatio, si postea eadem die fiat declaratio, vel condemnatio valet, & ad tps reseruationis refertur. Sed qñ fieret vltra illam diem, cum iudex vltra non potuerit sibi reseruare, meritò talis snia nō tenet. Hanc opin. Io. And. sequitur. D.m.in.d.c.1.de seq. poss.& fruct. motus, quia iudex non potest per protestationem suā aliquid disponere contra legem. arg. eorum quæ not.in.c.cum.M.s̄. de constit. Nec obstat decisio præcedentis quæst. quia ſm.D.m. ibi reseruat ius parti petendi expensas, ꝙ non clauditur, seu tollitur per lapsum diei, hic verò reseruat condemnationē, quam non potest reseruare per rationes prællegatas. & hęc opin. plus mihi placet. Quartodecimo quæro, vtrum iudex in condemnatione
157 expensarum teneatur† citare partem. Sol. dic, aut loquimur de expensis, q̄ veniunt rōne contumaciæ, & non tenetur, vt not. Inno. in.d.c.1. de seq.poss.& fruct. & Cyn. in.l.sancimus.C.de iudi. D.m.in.c.2.& in.c.cōstitutis.s̄.de procur. & in.c.1.supra de iudi. Barto. in.l.3.§.fin.ff.de re milit. Io.de Imo. in.l.si finita.§.iulianus.ff.de dam.infec.col.10. Aut quærimus de condemnatione expensarum, quæ fit ratione iniustitiæ, & temerarij iudicij. Et hoc casu distinguerem, ꝙ aut loquimur de condemnatione expensarū accessoriarum ad pronuntiationem interlocutoriæ, vel diffinitiuæ.& hoc casu satis est factam fuisse citationem ad diffinitiuam, vel interlocutoriam; quia eo ipso, ꝙ pars citatur super principali, intelligit etiā citata super accessorio. Aut snia condemnationis expensarū fert separata; quia in lite iudex pronūtiauerit super emergenti, vel incidenti, neq; condēnauerit in expensis; tū pōt condēnare quādocunq; ante sniam diffinitiuā, vel in ipsa diffinitiua snia, vel etiā postea eadem die, vt dixi in præced.q.& dicam in.11. princ.artic. & hoc casu, qñ fertur separatē, facit
158 dubium, quia cū hæc snia sit† interlocutoria, vt posse proferri absq; citatione. per not. per Inn. in.c.auditis.& in.c.querelam.s̄.de procur. & si iudex grauat partem, poterit appellare. Quam etiam opin. D. de Rot. vident tenere decis.92. Et decis.432. in nouis. In hoc articulo Ange. in.l.de vnoquoq;.ff.de re iudi. primo allegat dictam opin. Inno. deinde dicit, ꝙ Inno. in.c. cum venissent.de testa.tenet, ꝙ interlocutoria grauaminis non posset ferri absque grauato, nisi pro causa manifesta. Sed Innocen. ibi nihil dicit de hoc, fortè voluit Ange. allegare in .c.cum venissent. de restitut. in integr. in ver. prohibitionem. Sed tamen Innocen. ibi non multum clarè loquitur. Hæc tamen opinio videtur plus placere Ioan. de Imo. in dicta.l.de vnoquoque. & hæc opinio est securior. Et aduerte secundum Spec.in tit.de expen.§.fi. in

fi. quia tamen iudex condemnat in expensis ꝓ
contumacia manifesta, potest condemnare ab-
sentem;& sic nulla alia facta citatione, & nulla
159 facta litis cõtestatioue; quia nõ in † certis, sed in
incertis locus est coniecturis vt.l.continuus.§.
160 cum ita.ff.de verb.obl. & quia in † notorijs nõ
est iuris ordo obseruandus.s̃.de iureiuran.c.ad
nostram.3. Aut fieri debet condemnatio ꝓ
contumacia dubia, vt quia nescit iudex, vtrum
citatio peruenerit ad illum, & an iusta de causa
impeditus venire nequiuerit, & tunc honestum
& æquum est, ꝙ non condemnetur in expensis
sine citatione; quia si veniret, & iustam absentię
probaret causam, sententia retractaretur, vt.s̃.
de procura.c.querelam. de re iudi. c.cum ber-
toldus.condemnatio tamen tenet, vt.d.c.que-
relam. & ad hoc vide quæ tradit Io. de Imo.in
.l.si finita.§.iulianus.ff.de dam. infect. Si ve-
rò quis condemnaretur in expensis propter li-
teras tacita veritate impetratas, aut quibus ma
litiosè vtitur, tunc hoc cognito, quia iam con-
stat de malitia, siue de dolo, potest secundum
Spec. sine libello, & litis cõtestatione fieri con-
dẽnatio expẽsarum.s̃.de rescript.c.cæterum.&
c.quia nõnulli. Sed & si fieret ꝓpter exceptio-
nem excommunicationis non ꝓbatam infra
octo dies secundum formam.c.pia de except.
lib.6. vel quia deficit quis in probatione eius,
ꝙ opponit contra formam electionis, postula-
tionis, vel prouisionis, secundum quod tradi-
tur in.c.1.§.adijcientes.de electio.lib.6. in his
casibus, & similibus dicit Spec quòd ante litis
contestationem, & sine libello fiet condemna-
tio expensarum; quia iam constat de malitia
condemnandi. Et sic videtur sentire, ꝙ fiant
absque citatione. Et ad prædicta etiam vide
notabile dictum Io. Butriga.in.l.necquicquam.
§.vbi decretum.ff.de off.procons.& leg. quod
sequitur Bal.in.d.l.sancimus. C. de iudic. vbi
161 voluit, quòd † citatus ad processum, non sit ci-
tandus ad interlocutoriam, licet esset citandus
ad diffinitiuam. Decimoquinto quæro, vtrũ
sententia condemnationis expensarum requi-
rat scripturam. Sol. Ange. in.l.paulus.1.ff.
de re iudi. dicit, quòd licet in causa principali
sententia deberet ferri in scriptis. vt.c.fina. de
re iudi.lib.6. tamen in accessorijs, vt expensis,
& fructibus, potest ferri sine scriptis. & sic dicit
not. Barto. secundum eum.in.l.patris, & filij.ff.
de vulg.& pupil.sub, sed hoc dictum in lectura
Bar. communiter non reperitur. Ange. tamen
dicit hoc verum, quando condemnatio expen-
sarum fertur seorsum à diffinitiua. aliàs secus
cum tunc censeretur pars diffinitiuæ.per.l.qui
agnitis.& quod ibi not.ff.de except. Sed dicit
Io de Imo.in.d.l.paulus. quòd imò videtur, ꝙ
non requiratur scriptura; quia talis sentẽtia de
se est interlocutoria, vt dicam.ĩ.artic.11. ergo
potest ferri sine scriptis.& sufficit, ꝙ redigatur
in scriptura apud acta, vt not.in.l.2.C.de appel.
& per glo.& Bar.in.l.titia ff de accusat. Nec est
absonũ, ꝙ cum diffinitiua, feratur aliqua inter-
locutoria, vt est tex.cum glo in.d.l.qui agnitis.
Et quamuis sit lata simul cum diffinitiua, tamen
quia fertur super diuerso articulo, non est absur
dum, ꝙ de ea separatim iudicetur ab ipso arti-
lo diffinitiuæ.arg.l.etiam.§.1.ff.de mino. Facit
in argũ, ꝙ habetur in.l.scire debemus.ff.de ver
bo.obli. Nec obstat, ꝙ accessorium non debet
censeri diuersum à suo principali; quia non est
inconueniens, qñ ipsius accessorij diuersa est ra
tio.arg.c.debitores.&.c.cum contingit.de iure
162 iur. Item facit, quia † in dubio debemus inter-
pretari actũ, vt potius valeat, quã pereat. per.l.
quoties.ff.de ver.obli. & l.quoties.2.ff.de reb.
dub. & hoc tenet Io.de Imo.in.l.iudex posteà.
ff.de re iudi. Et ex prædictis est expeditum pri-
mum membrum de condemnatione expensa-
rum, quæ fit absque aliqua expressione certæ
quantitatis. Secundum membrum est, de for
ma condemnationis expensarum cum expres-
sione certę quantitatis. Circa quod aduerten-
dum est, ꝙ hodie hæc forma seruatur; quia iu-
163 dex primo cognoscere debet de † expensis, adhi
bita cãę cognitione, & facere debet ipsarũ taxa-
tionẽ, considerãdo ea q̃ dicam in seq.artic. Quo
facto debet secundo deferre iurm̃ parti, vt iu-
ret.ĩ. summã taxatam, quãtum expẽdit. Tertio
verò loco ferre debet sñiam condẽnatoriam ex-
pensarũ, vt in auth. post iusiurãdum.C.de iudi.
& auth.de iudi.§.oportet.colla 6. Facit.c au-
ditis.s̃.de procu.& quod not.in.c.pia.de exce-
ptio.lib.6. Dicit tamen Spec.in tit de except.
§.viso.ver, quid si reus, ꝙ hæc practica non est
tuta, quia faciendo taxationem ante sñiam, iam
videtur propalare motum animi sui, cõtra quẽ
intendit sententiare; quod est periculosum,
& contra consilium.l.vbi.C.de fal. quia eo
ipso, quòd pars hoc perpenderet, verisimile
est, ꝙ ad impediendam sententiæ prolationem
omnia quæcũq; poterit, exquireret impedien
tia. Et ideò dicit Io. And.in addi. Spec.in tit.de
expen.§.si.circa fi.quòd est* communis opi.ꝙ Com.op.
fiat condẽnatio, & reseruetur taxatio, ꝙ plus si-
bi placet, qñ timeretur de tali impedimẽto; sed
quando ex personarum qualitate cessaret huius
timor, satis sibi placet forma ꝓdicta. Sed dicit
D.m.in.c.1.de seq poss & fruc. ꝙ ad euitãdum
hoc periculũ, iudex posset examinare, & taxare
expensas vtriusq; partis, & deferre iuramentũ
vtrique parti; & postea duntaxat condemnare
partem succũbentẽ. Patet igitur ex prædictis,
ꝙ prius debet ꝓmitti taxatio, & post iuramẽtũ.
& vltimo condẽnatio, ꝙ tenet glo. in.c.consti-
tutis.de ꝓcu.3.q.3.§.offeratur.iuncto.c.in pri
mis.2.q.1.& in.c.fi.de his quæ vi.me. & tenet
Io. And.in.c.sæpe.de appella. Sed circa ꝓdicta
164 quæro, † quid si iudex non seruauit prędictum
ordinem, sed prius recepit iurm̃, secundo taxa-
uit, & tertio condemnauit, vtrũ valeat talis con-
demnatio. Sol.d. Ant.in.c.1.s̃.de seq poss. &
fruc.dicit vidisse cõsultũ, ꝙ talis sñia teneat, eo
qd' est contra ius partis. Subdit tamen, ꝙ dici
posset, ꝙ talis sñia sit nulla; quia ex quo delatũ
est iurm̃, iam notorium est sibi de expensis; nec
est sibi data ptãs moderandi iuramentũ. Quare
cum

cum iudicet contra notoriũ, sñia est nulla, non
tñ aliquid allegat, ꝙ non possit moderari iurm.
sed. D.m. allegat tex. in auth. de iud. §. oportet.
coll. 6. Tu dic, ꝙ etiã est tex. in auth. nouo iure.
C. de pę. indi. & in auth. sed hodie. C. de iudi. &
hãc opi. tenet. D.m. in. c. cõstitutus. ẽ. de ꝓcur.
& eam videtur sequi ibi. D. m. in. c. 1. ẽ. de se-
quest. poss. dicit, quòd sibi non placet hoc di-
ctum, vnde placet sibi, quòd teneat, nisi releue-
tur per appellationem. Mouetur, quia talis lęsio
est contra ius partis. Item mouetur per tex. ſm
communem intellectum in. c. 3. ẽ. de eo qui mi.
in poss. & ibi vide per eum, & ad tex. in. §. opor
165 tet. respondet dupliciter. Primo, quòd † iudex
non habet potestatem moderandi iuramentũ. s.
quãdo præcessit taxatio. & ita loquitur ille tex.
quia ex quo semel taxantur, & recepit iuramen
tum, non potest amplius venire contra, nisi iu-
dex manifestè errasset in taxando, vt apertè di-
cit Spec. in tit. de expen. §. fina. in princ. Facit
l. 1. C. de erro. calc. & l. 1. ff. quæ senten. sine ap
pella. vnde fortius poterit, quandò omnino ta-
xationem omiserit, & subdit, quòd non putat
ordinem illius. §. oportet. vt prius fiat taxatio
substantificum, seu formales; sed potius de iu-
stitia, per ea quæ not. glo. in. c. 1. de elect. lib. 6.
& 2. q. 1. in sũm. & l. 1. C. de appella. & sic sen-
tit. D.m. ꝙ quanuis præcedat iuramentum, &
sequatur taxatio, quòd condemnatio in minus
teneat, ego arbitror posse distinguitres casus.
Primus est, ꝙ pręđictus ordo fuit seruatus, sed
tñ condẽnatio fuit facta in eo, qđ iuratum fuit,
& hoc casu satis æquũ est seruare opi. primam,
ꝙ sñia valeret. Secũdus casus est, ꝙ prædictus
ordo non fuit seruatus, sed prius fuit delatum
iuramentum, & postea taxatio; & condemnatio
in minus. Et hoc casu fortè etiã sustẽtari posset
prædicta opinio prima per primam respõsio-
nem. D.m. ad dictum. §. oportet. casus tamen
est magis dubitabilis. Tertius casus est, quan-
do iudex seruauit formam prædictam; quia pri-
mo taxasset. Secundo, iuramentum detulisset.
Tertio, condemnasset, sed in minus quàm iu-
rasset. & hoc casu plus placet. d. Ant. opin. quã
D.m. quia istud iuramentum est veritatis, non
affectionis; ergo videtur, ꝙ sententia nõ teneat;
sic in simili not. Inno. & Io. And. in. c. fina. supra
quod met. can. & sequitur ibi. D.m. vbi dicunt,
166 ꝙ iudex † necessitatur proferre sentẽtiam secun
dum iuramentum necessitatis, & aliter lata sen-
tentia non tenet. per tex. d. §. oportet. l. si quan-
do. C. vnde vi. vbi tex. dicit, quòd non debet
condemnare in minori quantitate. & hanc opi.
secutus fui in d. c. fi. Pro qua etiam allegãt tex.
in. d. auth. sed hodie. vbi tex. in terminis nostris
formaliter dicit, & in minorem quantitatem
sententiam ferre non poterit; vnde pondero
167 verbum † poterit, ꝙ de sui natura importat ne-
cessitatem. quod not. glo. in reg. prima. de reg.
iur lib. 6. Item ad hoc allegat tex. optimum in
authen. nouo iure. C. de iudi. vbi tex. dicit post
iusiurandum delatum non licet iudici tardare,
& minus quàm iuratum fuerit condemnare;
vnde pondera copulam &, quæ coniungit taxa
tionem, & condemnationem in minus quã fue
168 rit iuratum, & pondero verbum † licet, ꝙ im-
portat necessitatem. Quando enim sequitur ta-
xatio, & condemnatio in eo qđ iuratum est, nõ
videtur hoc prohibitum, sed tunc videtur hoc
prohibitum, qñ postea taxaret, & in minus quã
iuratum fuerit, condemnaret; hoc tamen vide-
tur limitãdum secundum doct. in. d. c. fin. vbi iu
dex viderit se errasse in taxatione; quia tunc po
terit reuocare taxationem, & cõdemnationem
in minori quantitate, & hæc est singularis limi-
tatio ad iura allegata, de qua dubitat. D.m. in
d. c. fi. quia iura loquuntur per verba denotan-
tia necessitatem, vt dixi. Præterea ratio periu-
rij, de qua in. l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iu
ran. & ibi per Bart. & doct. per quam volunt, ꝙ
posteaquã taxatum, & iuratum est, non posset
iudex in minus condemnare, quàm sit iuratum
per. d. auth. nouo iure. licet in ius vocetur rea-
tu periurij; huius ratio, stat etiam in terminis
nostris, quando iudex errasset, licet secus sit in
iuramento affectionis, vbi non potest notari
periurium, & sic ex hac ratione videtur sequi, ꝙ
secus est, si condemnaret in minori quantitate,
quàm iuratũ sit. Et ex prædictis habes expe-
ditum hunc nonum articulum, ex quo habes, ꝙ
iudex potest condemnare partem in expensis
in ipsa prolatione interlocutoriæ expressè, vel
tacitè per ꝓcessum ad vlteriora, & qñcunq; an-
te diffinitiuam, & in ipsa sententia diffinitiua, in
qua potest prius condẽnare in expensis, & post
in principali, nec præposteratio vitiat, vt est tex.
& vbi notaui in. c. cum olim. 2. de priuileg. Itẽ
& post prolationem diffinitiuæ incontinenti
condemnare in expensis. & ita seruatur, & etiã
ex interuallo, dummodo eadem die, vt. l. pau-
lus. la. 1. & l. iudex postea. ff. de re iudi. & adde
quæ dicam in decimo princ. artic. Item habes
sub quibus formis debeat sñiare. Circa deci-
169 mum principalem articulũ, in † quo venit exa-
minandum, ad quas expensas quis deberet cõ-
demnari, & quæ veniant in refectione, & taxa-
tione breuiter dic, ꝙ aut quærimus de sentẽtia,
qua iudex simpliciter condemnat in expensis,
vt dictum est in præcedenti artic. regulariter tñ
non debet condẽnare, nisi ad expensas factas, &
170 non ad fiendas; quia † tractus futuri tẽporis re-
gulariter non pertinet ad iudicem. vt. l. 1. ff. de
vsur. dicit ergo iudex, condẽno Titium in expẽ-
sis, quas fecit in lite, vel quas docuerit se fecisse,
vt. c. cum dilecti. de do. & contu. & c. 1. de seq.
poss. & c. vlt. de eo qui mit. in poss. Facit. l. ter-
minato. C. de fruct. & lit. expen. Ideò dixi regu-
lariter, quia quandoq; põt iudex condemnare
ad expensas faciendas sub hac forma, condẽno
in faciendis, si in probatione defeceris, vt dicit
Spec. in tit. de expen. §. fina. ver. item scias. Ad
quod vide quæ dixi in proximo nono præced.
artic. post prin. in ver. tertia opin. est. Aut loqui
mur de cõdemnatione, in qua iudex debet exa-
minare, taxare, iuramentum deferre, & condem
nare ad expensas, & clarum est, ꝙ non potest

tsxste,niſi ad factas; quia vt de ſe patet, quòd
nondum factum eſt, taxare, & excuſari non po
teſt. Vnde circa hoc venit examinandum, quæ
expenſæ veniāt in taxatione. Et in primis ad-
uerte circa hoc, qnòd ſolum veniunt examinan
dæ, & taxandæ expenſæ, & in illis condemnatio
fienda, in quibus victus non habet iuſtam cau-
ſam litigandi, & ſi in tota lite non habuerit iu-
ſtam cauſam litigandi, totius litis debent exa-
minari expenſæ. Si verò pro parte litis iuſtam
cauſam habuerit, pro illa parte, pro qua non ha-
buit iuſtam cauſam, fiet examinatio expenſarū,
vt latius ſupra dixi in quinto principali artic. in
quarta fallen. & in hac examinatione diſtingue
principaliter duo membra. Primum de expen
ſis contumaciæ, & de his, vt ſæpius dixi iuſtam
amittere, & de ipſis dicā in c.2.ſ̄.de do.& con-
tuma. Secundum membrum eſt de expenſis,
quæ fiunt in proceſſu litis ab alterutro partium
litigante. Et hic aduerte, quia in omnibus ex-
penſis, ad quas victus venit condemnandus, in
170 primis conſideratur neceſſitas † ipſarum expen
ſarum, & non ſolum neceſſitas, ſed vtilitas,
quæ fit cum moderatione tantum; ergo expen-
ſæ neceſſariæ, & vtiles moderatæ veniunt reſti-
tuendæ. Ita dicit glo. in. c. fina. de do. & contu.
&. c. cum dilecti. eod. tit. &. c. cum veniſſent. de
eo qui mit. in poſſ. vnde qualeſcunq; ſiue expen
ſę neceſſariæ, & vtiles, moderatæ, ſiue in aduo-
catis, ſiue in procuratoribus, notarijs, aut ob
aliam cauſam veniūt reficiendę. vt. l. ſancimus.
C. de iudi. Et ſic patet ex prædictis, quòd non
obſtat, quòd minores facere potuiſſet, ſed ſi vi-
ctor aliquas feciſſet expenſas voluntarias, aut
vtiles non moderatas, nón poteſt illas petere, vt
dicit glo. prædicta, & probatur in dictis iuri-
bus. Aduerte tamen circa prædicta, quia glo.
in. d. c. finem. habetur diuerſimodè. Quidam
enim habent, quòd neceſſarię, & vtiles ſunt re-
ſtituendæ. quidam enim habent, quòd neceſſa-
riæ veniunt non vtiles, & ſic ponit Io. 2. q. 1. in
primis. & Vinc. & Inno. in. d. c. fin. pro quibus
facit. d. c. cum veniſſent. in fi. Sed dicit Io. An.
in. d. c. fin. qnòd litera communiter habetur ſi-
ne non, & ſic approbat eam Hoſti. reprehen-
dens ſecundam literā cum non, & ſic negatiuā.
Spec. in tit. de expen. §. fina. ver. & non. tangit
hanc difficultatem, & nihil determinat, ſed Io.
And. in addit. remittit ſe ad not. in. d. c. fina. &
ipſe Io. Andr. dicit, quòd vtraque litera poteſt
eſſe bona; nam ſi intelligeres de vtilibus non
moderatis, tunc litera debet ſtare negatiuè, &
dicere, & non vtiles. Exemplum, ſi victor ha-
buerit decem aduocatos, quos nec cauſa, nec
qualitas cauſæ, nec loci cōſuetudo requirebat.
Sed ſi intelligeres de expenſis vtilibus, & mo-
deratis, tunc melior eſt litera affirmatiua, quòd
debentur neceſſarię, & vtiles, & ita ſecundum
hanc concordiam Io. Andr. idem eſt effectus
vtriuſque literæ negatiuæ, & affirmatiuę, neceſ-
ſariæ enim expēſæ ſemper includunt vtiles mo
deratas, ſed vtiles non ſemper includunt neceſ-
ſarias, neque etiam vtiles cum moderatione. &
ideò iudex debet illas moderare, & hoc etiam
ſequuntur communiter* docto. d. An. & D. m. Com. op.
in. d. c. fi. ſubdentes, quòd expenſę debent eſſe
mediocres, & non delicatæ, & ſic vtiles cum mo
deratione. Facit tex. optimus in. d. c. cum dile-
ctus. in fi. vbi papa condemnauit contumacem
non ſolum ad expenſas, ſed ad moderatas, & le-
gitimas; debet ergo iudex circa taxationē ex-
penſarum animaduertere ad quantitatem cum
171 moderatione, † & ad conſuetudinē loci, ſeu iu-
dicij. l. properandum. §. & ſi quędam. C. de iu-
di. & cauſæ quantitatem, maximè in cibarijs,
172 & alijs neceſſarijs. aliter † enim ruſticis, & alijs
perſonis, & aliter mediocribus, & aliter nobilio
ribus prouidendum eſt, ſecundum quòd dicunt
Guid. & Cyn. in. d. l. properandum. §. ſi autem.
& probatur. 41. diſt. c. non cogantur. Et eſt ad-
uertendum, ꝙ circa expenſas, quę fiunt in iudi-
cio, aut propter iudicium quatuor poſſumus
173 conſiderare † expēſas pręter damna, quæ quan
doq; quis incurrit propter prouocare, & pro-
uocatum eſſe ad iudicium. Prima ſpecies ex-
penſarum eſt eorum quę fiunt in actis conficiē-
dis, ſeu in cauſa ordinaria, ſeu iuſtituenda; vt pu-
ta, in aduocatis, ꝓcuratoribus, ſolicitatoribus,
& notarijs; nam tales expenſę ſunt faciēdę aper
tę. vt. C. de iudi. l. ſancimus. & ff. de var. & extra-
ord. cog. l. 1. §. in notarijs. & harum expenſarū
indubitanter ratio habenda eſt, vt dicit Spec. in
tit. de expen. §. fin. ver. in ſumma. Quod intelli-
ge ſecundum regulam ſupra poſitam, vt diſtin-
guat neceſſarias, vtiles, & voluntarias, & vtiles
moderetur. Sed circa hanc ſpeciem dubitat,
174 quid ſi victor † habuit aduocatū gratis, vtrum
debeat condemnari in ſalario, quòd aduocatus
aliàs fuiſſet habiturus, & quòd ſic, quia victor
eſt illi aduocato obligatus ad antidora. vt. l. ſed ſi
lege. §. conſuluit. ff. de peti. hęred. & in. c. cum
officijs. ſ̄. de teſta. Guid. de Suz. in. l. properan
dum. §. ſi autem alterutra. C. de iudi. quem ſe-
quitur Spec. in tit. de expēſ. §. ſed quid ſi victor.
& ſequitur Ioan. Andr. ibi in additio. diſtin-
guit, vtrum ille fuerit patrocinatus animo do-
nandi, & tunc non deberet fieri condemna-
tio ad ſalarium. aut ille patrocinatus eſt, ſpe
renuntiationis, & tunc fiet condemnatio, vt
. l. idemque. §. fina. & . l. ſi verò non remune-
randi. ff. manda. Et idem tenet Io. Andr. D. m.
& docto. in. d. c. finem. & mihi placet. & arbi-
tror idem eſſe de procuratoribus, notarijs, &
ſimilibus perſonis.

Cap. V. Quod In Dubijs.

SVMMARIVM.

1 *Clericus cauſam, vel opem præſtans bello iniuſto, deponendus eſt.*
2 *Delicta quæ ſint depoſitione digna.*
3 *Credimus verbum prolatum à legiſlatore, inducit diſpoſitionem iuris.*
4 *Clericis, an, & qualiter licitum ſit pugnare: remiſſiuè.*

QVOD

1 QVOD IN DVBIIS. Cleric⁹ cau
ſam, † vel opem præſtãs bello in-
iuſto deponẽdus eſt .h.d. Et pars
iſtius habetur.ſ.de renuncia.c. ꝙ
in dubijs, & .ſ. de conſe.eccle.vel al.& infra de
ſenten. excom. Primò not. tria delicta depo-
2 ſitione digna, primũ, qñ † clericus nauẽ ad pu-
gnam gubernaret, & idem arbitror, ſi duceret
exercitum, tertium, ꝙ ex prædictis clarius pa-
tet, quando per ſeipſum pugnaret. Secundo
not. ibi enormiter, ꝙ nõ pro quolibet crimine
clericus eſt deponendus; ſed pro enormi dun-
taxat. Vnde ponderatur quantitas. & grauitas
delicti ad pœnam imponẽdam, ad idem. ſupra
de temp.ord.c.ex tenore. pœna eſt enim com-
menſuranda delicto, ad ꝙ vide, quod dixi in.c.
ad liberandum.ſ.de iudæ. in .25.not. Et pon-
dera hunc tex.qui probat, ꝙ pro quolibet enor
mi crimine, cleric⁹ debet deponi. Facit ꝙ dicã
in.c.ſeq. & quę crimina ſint digna depoſitione,
latè tradit .D. m. in .c. at ſi clerici. ſ. de iudi.
Ego forte dicam in ti.de ſenten.excom. vel ſal-
tem in .c. nouimus. ĩ. de ver. ſigni. Vltimo
3 not. ꝙ verbum † credimus prolatum à legisla-
tore inducit iuris diſpoſitionem; ad idem.c. 1.
in fin.ſ.de poſtula. dixi in .c.per tuas .ſ. de ſi-
mo.& in.c.1.de delict. puer. Glo. ſentit con-
trarium, & ſoluit; in fin gl. dic idem tenet glo.
.7.q.1.c ſciſcitaris. Et aduerte, quia Inno.Hoſt.
& Ioan. Andr. hic, & latius .D. m. attingunt
4 materiam † qualiter clericis licitũ ſit pugnare,
vel iuſtis bellis intereſſe, vel arma, & ſimilia aliàs
bellantibus nauibus miniſtrare, & vtrũ ſi inde
ſequatur mors, aut mẽbri mutilatio, talis cleri-
cus fiat irregularis. Sed tu dic, vt latiſſimè dixi
in.c.ad audientiam.ſ.de homicidio, in ſeptimo
principali articulo. q. 64. tradit beatus Tho-
mas ſecunda ſecundæ .q.40.articulo. 2. Et vi-
de latè per Ioan. de Lig. in tractatu de bello ſu-
per rubri. quibus licitum ſit pugnare .q. prima
& ver. ſequentibus.

Capitulum. VI. Tuæ diſcretionis.

SVMMARIVM.

1 *Clericus pro magno crimine, non ſolum eſt de-
ponendus, & verbaliter degradandus;
ſed etiam in arctum monaſterium detru-
dendus.*
2 *Alius verbum de ſui natura ſtat implicatiue.*
3 *Latrocinium computatur inter magna ſcelera.*
4 *Latro, & fur differunt.*
5 *Furtum, an grauius ſit delictum, quam rapina.*
6 *Clericus degradatus adhuc remanet ſub iu-
riſdictione eccleſiaſtica, declara tamen, vt
ibi.*
7 *Delicta quę grauia ſint, & quæ grauiſſima, et quæ
leuia.*
8 *Depoſitus, & damnatus ad perpetuum carcerem,
habet teſtamenti factionem.*
9 *Ordinari, an poſſit qui ſemel fuit detruſus.*

TVAE DISRETIONIS. Clerici in
magnis criminibus deprehenſi
poſſunt poſt depoſitionem detru-
di in monaſterium ad agendum
pœnitentiam.h.d. Et ſecunda pars ibi reſpon-
1 demus. Primo not. ꝙ † clericus pro magno
crimine non ſolum eſt deponendus, & verbali-
ter degradandus, ſed præter hanc pœnam eſt
in arctum monaſterium detrudendus ad agen-
dam pœnitentiam. Et aduerte quia ſi eius fuga
timeretur, poſſet in locum arctum ipſius mona
ſterij detrudi, & detineri, argu.c.vt fame .ĩ. de
ſenten.excom. Secundo not. ibi, vel in alijs, ꝙ
2 dictio † alius de ſui natura ſtat implicatiuè, &
facit ſimilitudinem ſecundum, quæ latius dixi
3 in cle. 1.de reſcrip. Et † latrocinium computa-
tur inter magna ſcelera. adeò quòd non ſolum
propter ipſum clericus deponitur, ſed etiam
in arctum monaſterium detruditur, ꝙ intelli-
gũt hic doctores de latrocinio proprie, quod
differt à furto, nam vt hic dicunt Doctores in
4 plus ſe habet † latro, quam fur, & longe maius
eſt delictum latrocinij, quàm furti. Latro enim
violentia depredatur, fur verò clam, occultè, &
ſine violentia furatur, ad quod vide quæ latius
dixi in.c.2.& in .c.ſuſcepimus.ſ.de homicidio.
Et adde quæ dixi in rubri. de furt. vbi tetigi, an
5 grauius † delictum ſit furtum quam rapina. Et
ex prædictis inferunt hic Docto. ꝙ quãuis pro
furto, etiam ſimplici clericus ſit deponendus,
vt in .c.cum non ab homine.ſ. de iudi. Non
tamẽ eſt detrudendus in arctum monaſterium;
quia tex. hic loquens de latrocinijs non debet
extendi ad furtum, ꝙ eſt minus delictum, quod
ſequitur hic Hoſti. & Ioan. Andr. & * cõmu- Cõm.op.
niter Doctores, & Archid. 81.diſt.in.c.presbi-
ter.nec mirum; quia etiam ius ciuile longe gra
uiori pœna afficit latrones, quàm fures, vt in
.l. capitalium.§.famoſos. & .§. graſſatores. ff.
de pœnis. Et in authen. ſed nouo iure. C. de
6 ſeru. fug. Tertio not. ꝙ quamuis † clericus ſit
degradatus, tamen adhuc remanet ſub iuriſdi-
ctione eccleſię, ꝙ intellige quãdo degradatio
eſt verbalis. Secus ſi eſſet actualis, ſeu realis, vt
in .c. degradatio. eod.tit.lib.6. de quo aliqua-
liter tetigi in.c.at ſi clerici.§.1.ſupra de iudicis.
in vltimo not. dicam latè in .c. nouimus .ĩ. de
verb. ſign. Poſtremo circa tex. vel quòd pro
magnis ſceleribus debet degradari clericus, &
detrudi; ſumpta hinc occaſione .D. m. tractat
7 hic † quę delicta dicañ leuia, quę grauia, & quę
grauiora, & quæ grauiſſima, de quo articulo la-
tè tractat Bart. in .l.leuia.ff. de accuſat. Ego di-
co in .d.c.nouimus. ver. dicam, aliàs tractabo,
an ad degradationem, vel depoſitionem actua-
lem, & traditionem, ſeu relaxationem curię ſe-
culari requirantur delicta grauiſſima, vel ſuffi-
ciant grauiora, aut grauia, ꝙ tangit hic .D.m.
Et inter alia dicit hic .D. m. ſingulariter, ꝙ cle-
ricus, qui pro grauiſſimo delicto depoſitus fuit
8 & † damnatus ad perpetuum carcerem, habet
teſtamenti factionem, † quia perpetuus carcer
non imponitur ad pœnam, ſed ad pœnitentiã
peragen

peragendã, vt hic, & .d.c. nouimus. & .c. quantuis de pœ. lib.6. Nam succedit loco mortis, dicit tamen se vidisse plura consilia in contrariũ. Sed tu dic, vt latius, & melius dixi. §. eo. in rub. tractat etiam hic .D. m. vtrum ista detrusio in monasterium debeat fieri in perpetuum. Circa quòd Archid. 81. dist. in .c. dictum. dicit, ꝙ hoc est arbitrarium, & hoc placet hic .D. m. quãuis tex. 50. distin. in .c. si episcopus. videatur velle, ꝙ fiat in perpetuũ. Sed plus placet prima opi. Nam vt hic dicit .D. m. habita consideratione ad qualitatem, & quantitatem delicti, Iudex poterit in perpetuũ, & ad tempus deputare, arg. 33. q. 3. in .§. notandum. & in .l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infa. & arg. eorum quæ latius dixi de alteratione, & cõmutatione pœnę in .c. licet. § .eo. Facit etiam quia, & hodie in crimine hæresis pœna detrusionis potest in aliã pœnam commutari, si visum fuerit iudici, vt in .c. vt officium. de hæret. lib. 6. Vtrum autem
9 ille qui semel † fuit detrusus possit amplius ordinari, vel redire ad suum ordinem .D. m. hic remittit ad not. 50. dist. c. si ille. Glo. 1. in prin. sentit contrarium, & soluitur dupliciter, deinde format quæstionem, & soluit; dic, vt in ea, & vt tradit in iuribus in ea allegatis. Glo. fi. sentit contrarium, & soluit. in fi. glo. dic, vt latius traditur per Doc. & maxime .D. m. in .c. cum non ab homine. §. de iudi.

Capitulum .VII. Constitutus.

SVMMARIVM.

1 *Clericis est licitum, sicuti laicis adijcere pœnam in contractibus, ita quòd non seruãs cõtractum, teneatur soluere pœnam seruanti.*
2 *Pœna cõtractus tollitur ex cõtrauẽtione vtriusq; contrahentis.*
3 *Confessio in iudicio, facit plenam fidem contra confitentem.*
4 *Compositio potest fieri super procuratione debita.*
5 *Pœna contractus, cui applicetur.*
6 *Pœnam si partes stipulata fuerint fisco, nihilominus fiscus agere non poterit ad illam pœnam ex illa stipulatione, declara tamen, vt nu. 7.*
8 *Pœna cui veniat applicanda, quando partes simpliciter posuerunt pœnam, & non expreßerunt, cui veniat applicanda.*
9 *Pœna promissa ab vna parte, quando intelligatur repetita ab altera.*
10 *Pœnam conuentionalem extendere, non est nostrum.*
11 *Argumentum de tempore ad rem, & ad personam valet.*
12 *Pœnam à non seruante, an possit petere, qui pactum obseruat.*
13 *Contrauenire, an possit absque metu pœnæ, cui fides non fuit seruata.*
14 *Violentia secunda confundit primam.*
15 *Coniuges si promiserunt continentiam, licet alter non obseruet, tamen alter tenetur obseruare.*
16 *Delicta paria compensatione mutua tolluntur.*
17 *Obligationes, quãdo non respectiuãtur adinuicem, an liceat uni cõtrauenire, si alter cõtrauenerit.*
18 *Et quando respectiuantur adinuicem, & non constat quis prius contrauenerit, quid dicendum respectu contrahentium. Et quid respectu tertij, cui pœna veniat applicanda, nu. 19. Et quid si cõstat, quis prius cõtrauenerit, nu. 20.*
21 *Promissio respectiuata, videtur habere tacitã cõditionem rebus sic stantibus.*
22 *L. semel mora. ff. solu. matri. declaratur.*
23 *L. 2. §. qui hoc dicit .ff. de adult. declaratur.*
24 *Doctor, qui promisit legere pro certo salario soluendo certis temporibus, si non soluatur dictis temporibus ei salarium, potest desistere à lectura, declara tamen vt ibi.*
25 *Pacem si duo fecerunt, & eodem tempore ipsam fregerũt, nec apparet quis prius fregerit, neuter tenetur.*
26 *Pœna per secundum contrauenientem, amplius nõ committitur.*
27 *Prouocatus si quis voluit se vlcisci ignoscẽdũ est ei.*
28 *Sententię, aut transactioni contraueniens ex noua causa, non dicitur contrauenire.*
29 *Pacem frangere non dicitur, qui furatur rem, vel adulterat vxorẽ eius, cũ quo fecit pacem.*
30 *Pœnam stipulatus sibi tertius in casu contrauentionis, an possit petere à primo contrauenient. Et an à secundo contrauveniente, nu. 31.*
32 *Pœnam à primo cõtrauveniente, an possit secundus contraueniens petere distinguendo, vt num. 33. & nu. 34.*
35 *Pœnam licet regulariter non incurrit, qui post primam contrauentionem contrauenit. Fallit tamen, quando primus soluit pœnam, quia habetur loco obseruantis cõtractus, nu. 36.*
37 *Fallit si contractui adiecta sit clausula rato manente pacto, & quòd pœna toties committatur, quoties fuerit contrauentum, declara tamen, vt num. 39. Fallit etiam in tregua, num. 41.*
38 *Pœnarum hinc inde debitarum fit compensatio ipso iure.*
40 *Commodum non debet quis consequi ex eo, quod est nixus impugnare.*
42 *Pœna, & interesse, an possit peti a parte, quæ obseruauit.*
43 *Pœna adijcitur loco interesse, declara tamen, vt num. 44.*
45 *Pœna, & res simul, an possint peti ab obseruãte, Et quid ex clausula iudicati in arbitris, nu. 46. Et quid in interlocutoria, nu. 47.*
48 *Pœna, an pluries possit peti ab eo, qui pluries contrauenit. Et quid si*
49 *Pœna non petitur loco interesse, & agitur ex diuersis causis. Et*
50 *Quid si agatur, ex eodem contractu, & non fuit adiecta clausula rato manẽte pacto. Et quid si dicta clausula, est etiam adiecta ad pœnam, num. 52. Et quid si dictum sit, toties, quoties, nu. 53.*
51 *Stipulatio pœnalis non dicitur propriè contractus.*
54 *Pœna, quando insequitur loco intereße, an possit*

peti

peti pluries, à pluries contrauenientе, & distingue, vt nu. 55. 56. 57.

CONSTITVTVS. Si vterq; contrahentium venit contra contractum, neuter ex ipsa contrauentione pœnam inuicem promissam exigere potest. h.d. primo diffinit, secūdo diffinitionis causam interserit, ibi, cum tamē. Not.
1 primo, † quòd licitum est, etiam clericis, adijcere pœnam in contractibus, ita quòd non seruās contractum teneatur pœnam soluere seruanti ipsum contractum. Et probat iste tex. quòd etiam clerici possunt talem pœnam exigere, & de his latius. ī. post glo. Not. secundo, quòd
2 ex † contrauentione vtriusq; partis tollitur in effectu pœna contractus. quod qualiter intelligatur latius infra dicam. Tertio not. ꝙ con-
3 fessio † in iudicio facta, plenam facit fidem contra confitentem, de quo hic in glo. 1. & latius per Doc. in c. fin. ē. de confess. Vltimo not. ꝙ
4 super procuratione † potest interuenire cōpositio. Qď intelligunt quidam de procuratione debita ex consuetudine, vel priuilegio speciali. Secus si debita sit de iure communi rōne visitationis, vt in c. venerabilis. ē. de censi. Hosti. tamen hic quem sequitur Ioan. Andr. voluit, quòd etiam possit fieri compositio super procuratione debita ratione visitationis, argu. c. constitutus. supra de relig. dom. & sequitur hic D. m. remittens, se ad not. in c. cū ex officij. ē. de præscrip. & ad c. exigit. & c. felices. de censi. lib. 6. Glo. 2. opponit primo, ꝙ ille cui primo fuit facta fides promissionis, possit petere pœnam, non obstante, ꝙ ipse contrauenerit; deinde secundo glo. arguit in cōtrarium, & tandem soluit. In fin. glo. dic, ꝙ decretalis nostra ponitur sub hac rubri. de pœnis. & loquitur de pœna conuentionali. Idcirco pro aliquali notitia ipsi⁹ materię examinabo infrascriptas quęstiones. Prima erit, cui debeat applicari pœna contractus. Secunda, vtrum seruās fidem possit petere pœnam à non seruāte. Tertia, vtrum ille cui fides non est seruata, possit absq; metu pœnę fidem non seruare, & contrauenire. Quarta, vtrum partes omissa pœna possint petere interesse ratione contrauentionis, & an pœnam, & interesse possint petere. Quinta, vtrum possint petere rem, & pœnam. Sexta, vtrum ab eo, qui pluries cōtrauenit, possit pœna pluries peti. Primo igitur quæro, cui applicetur pœna cōtractus. Sol. dic, quòd aut pars
5 expresse conuenit, cui † pœna apposita ex contrauentione veniat applicanda, aut simpliciter apposita fuit pœna non seruāti. Primo casu dic, ꝙ aut contrahentes fuerunt ad inuicem sibi pœnam stipulati ex contrauentione alterutrius, & res est clara, quòd pœna debetur à contrauenientе alteri contrahenti, qui fidem seruat, argu. c. ex. nostri. & c. suam. ē. eo. & l. qui fidem. ff. de transact. Aut contrahentes pœnam ex contrauentione fuerunt stipulati alteri. & tūc, aut sumus i casib⁹ in quibus licitū est alteri stipulari. de quibus in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obli. & insti. de inutil. stip. §. alteri. & tunc debebit. aliàs secus. Et aduerte sin-
6 gulariter circa hoc, quòd etiā si partes † ipsam pœnam, vel pœnæ partem fuissent stipulatę fisco, vel communitati simpliciter, ꝙ nihilominus fiscus, vel communitas ad illam pœnā agere non potest ex huiusmodi stipulatione, vt singulariter voluit Bat. in l. 1. ff. de iure fi. Et probat expresse in l. arbiter intra certū. ff. de arbi. & ibi etiam tenent Docto. & sequitur Ludo. Pon. in l. 2. §. item si in facto. ff. de verb. obli. quod perpetuo notabi. quia quotidiè contrahentes dicūt, ꝙ promitūt seruare contractum, seu compromissum, vel laudum sub tali pœna cuius medietas sit cōmunitatis, & alia medietas sit ipsius seruātis. Et ita obtinui de facto in quæstione, ꝙ cōmunitas non possit illam medieta-
7 tē petere, nisi † notarius, tanquā publica persona fuerit stipulatus dictam pœnam nomine dictę communitatis, per ea quæ notantur in d. §. alteri. Et idem ego arbitror, si partes fuissent stipulatæ hinc inde dictam pœnam suo, & communitatis nomine, nam tunc communitas ratificando dictam stipulationem, posset illam pœnam, vel partem pœnæ petere à contrauenientе, argu. reg. ratihabitionem. de reg. iur. lib. 6. & ꝙ not. Io de Imo. in materia cōfessionis. in c. si cautio. de fide instr. Secundo casu,
8 quādo † partes simpliciter posuerunt pœnam, nec expresserunt cui veniret applicanda. Exemplum, quando dixerunt, promittimus seruare prædicta, sub pœna centum florenorū. Et hoc casu dic, ꝙ pœna contrauenientis venit applicanda alteri parti fidem seruāti, vt probatur expresse in l. si quis maior. in verbo itaq; iuncto ver. pręce. C. de transac. Tenet Lodoui. Ponta. in d. l. 2. §. item si in pacto. ff. de verb. obli. Et aduerte circa prędicta; quia si ab alte-
9 ra parte tantum † pœna fuit promissa, dubitari posset, vtrum intelligatur etiam repetita ab altera parte. Exemplum, locauit quis rem suā, vel in emphiteosim, vel in feudum concessit, conductor emphiteoticarius, vel feudatarius, sub pœna mille promisit fidem seruare, vtrum hæc eadem pœna intelligatur repetita, etiam in persona ipsius locatoris, vel dñi in quantum ex parte sua non seruat contractum. Bal. tangit hanc quæst. in c. qual. domi. proprie. in vsibus feudo. & per illum tex. arguit, quòd intelligatur repetita. ad quod etiam allegat not. in l. fina. C. de indi. vidui. Sed tamen ipse Bal. in contrarium decidit, quòd non intelli-
10 gatur repetita; quia non est † nostrum pœnam conuentionalem extendere. ff. de fideiuss. l. fideiussores magistratuū. §. pro aurelio. Sicut enim pęna non extenditur de tēpore ad tēpus, vt in l. epistola. ff. de pac. & in l. si cū hermes. C. loca. Ita nec de re ad rem. nec de persona ad personam, argu. ff. de mili. testa. in l. miles ita hæredem. §. & quia diximus. Non obstāt cōtra-
11 ria; † quia loquuntur in pœna legali. & l. fin. loquitur in correlatiuis. Secundo quæro, vtrum

12 vtrum † seruans fidem, & contractum ex parte sua, possit petere pœnam à nõ seruante. Sol. dic, quòd sic, argu. tex. nostri. & probatur etiam in .l. qui fidem. ff. de transac. facit etiam .c. suam. infra eo. Et hoc videtur procedere non solum in laicis; sed etiam in clericis secularibus. Et non solum in clericis secularibus; sed etiam in clericis regularibus, argu. tex. nostri, qui à contrario probat, quòd isti Abbas, & fratres potuissent petere pœnam ab Episcopo contraueniente, si ipsi non contrauenirent. Et ista est *communis conclusio. Et vide, ꝙ dicam in .c. suam .ĩ. eo. Prædicta tamen procedunt, quando pœna non esset apposita in fraudem vsurarum. de quo dic, vt latius dicam in .d. c. suam.
13 infra eod. Tertio quæro, vtrum ille † cui fides nõ est seruata possit absq; metu pœnę, etiã ipse contrauenire, & fidem non seruare. Et glo. nostra fin. hic arguit primo ꝙ sic. & ꝙ solus primus incidat in pęnam, per iura in glo. allegata. Pro quo ẽt facit .l. 1. §. sed si is cui. ff. de operis no. nun. & .l. 2. §. idẽ ait. ff. ne quid in loco pub. & .l. cũ pater. § libertis. ff. de. lega. 2. Deinde gl. secundo loco allegat in contrariũ, sentiens, ꝙ si secũdus ẽt contraueniret, ipse secundus cõtraueniens solum teneatur ad pœnam, & non primus. Pro quo etiã facit tex. in .l. semel mora. ff. sol. matri. & quod in simili dicimus in .l. si quis. ad se fundũ. C. ad .l. iul. de vi. & .l. qui possessionem. ff. de vi, & vi arma. in quibus dicitur, quòd
14 secunda † violentia confundit primam, & ipsius effectum. Sed, & tertio argui posset, ꝙ vterq; teneatur, & vterq; possit agere ad pœnam, per tex. 33. q. 5. c. ꝙ Deo pari. vbi dicitur, ꝙ si ma-
15 ritus, & vxor † promiserunt continentiam, licet alter non obseruet, tamen alter tenetur seruare, & si non seruat, incidit pariter in laqueũ. Facit etiam ad hoc .l. 2. §. qui hoc dicit. ff. ad .l. iul. de adul. Sed & quarto in contrarium facit ille tex. quòd neuter possit agere, & in hoc vl-
16 timo residet glo. eo quòd † paria delicta mutua compensatione tolluntur, vt in iuribus allegatis in glo. Sed glo. nostra aliter non respondet ad contraria. Quare tu pro clara intelligentia præsentis quæstionis, & iurium prædictorũ distingue, ꝙ aut promissiones factæ hinc inde non respectiuantur ad inuicem, aut respectiuãtur. Primo casu potest figurari exemplum,
17 promisi † tibi scribere librum simpliciter, & tu simpliciter, nõ per respectum ad promissionem meam, promisisti ire Romam, vel aliquid aliud dare, vel facere, & hoc casu, licet tu non adimpleas ex parte tua, tamen teneor adimplere ex parte mea. Et sic non seruanti fidem, nihilominus teneor fidem seruare. aliàs autem inciderem in pœnam. Et si iurassem, essem periurus. Et isto modo potest intelligi. C. quod Deo pari. allegatum supra pro contrario. & .d. l. 2. § qui hoc dicit. Nam ibi quælibet promissio fuit simplex respectu Dei, & nõ respectiuata ad promissionem alterius. Arbitror, tamẽ, ꝙ si pœna hinc inde esset in quãtitate, & vterq; cõtrauenisset, admitteret ad inuicem compensatio vsq; ad concurrentẽ quantitatem, per .l. fin. C. de compensa. & insti. de act. in .§. sed nostra constitutio. Secundo ca-
18 su, quando obligationes † respectiuãtur ad inuicem, potest figurari exẽplum in tex. nostro, & hoc casu subdistingue, ꝙ aut constat, vtrũq; contrauenisse; sed tamen non constat quis primo contrauenerit, & tunc neuter tenetur ad pœnam; ex quo incertum est, quis primo contrauenerit. Et ita procedat tex. in .l. cũ pater. .§. libertis. ff. de leg. 2. & quod ibi not. Bar. & ꝙ not. glo. in .l. 1. §. cum arietes. ff. si qua. pau. fe. di. & quod in simili dixi in .c. si bos. supra de iureiuran. & quod not. in .l. sententiam .§. cũ stramẽta. ff. ad .l. aquil. & hanc opi. sentit Bar. in .d. §. libertis. & sequitur Ponta. in .l. semel mora. ff. solu. matri. Facit ꝙ not. Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. super rub. de treg. & pa. in fin. Quod ego arbitror verum, respectu pœnæ applicãdæ ipsis cõtrahentibus, quia volens agere ad pœnam, debet intentionem suam
19 fundare, ꝙ alter primo contrauenerit. † Secus respectu pœnæ applicandæ cuidam tertio, seu reipublicæ, vel fisco, eo casu, quo stipulatio alteri facta valeret, secundum quod supra dixi in prima quæst. Nam hoc casu ille tertius agere potest ad pœnam contra vtrunq; quia clarum est vtrunq; contrauenisse, & sic in pœnam incidisse. vnde iste tertius habet fundatam intentionẽ suam. Et si aliquis prædictorum vellet se defendere, ꝙ sibi licuerit contrauenire, ex eo, quòd alter prius contrauenerit, debet hoc probare. Cogitabitur, quia nũc venit in mẽtem. Faciunt quæ dixi, si rectẽ memi-
20 ni, in .c. 1. ĩ. de iniur. Secundo casu, † quando constat quis primo contrauenerit, distingue, quòd aut quæritur, an secundus contraueniens possit conueniri ad pœnam occasione suæ contrauentionis. Aut quæritur, vtrum secundus contraueniens, possit non obstante sua cõtrauentione petere pœnam à primo contraueniente. Primo casu conclude, quòd secundus contraueniens non incidit in pœnam, per tex. in reg. cum par. §. illi. ff. de re. iur. vbi tex. dicit, ꝙ illi permittitur pœnam petere, qui in ipsam non incidit; sed ille qui primo cõtrauenit, iam incidit in pœnam, ergo &c. Facit .c. frustra, & quod ibi not. Ioan. Andr. de re. iur. lib. 6. Item facit, quia iste secũdus licitè videtur contrauenisse ex fide sibi non seruata, vt in .c. 3. ĩ. de iureiur. & in .l. cum proponas .C. de pact. & in .l. si instituta. ff. de inoffi. testa. Præ-
21 terea prædicta † respectiuata promissio videtur habere tacitum intellectum, & conditionẽ, videlicet, rebus sic stantibus, & altero fidem seruante, & noua causa non superueniente alteruter tenetur fidem seruare, argu .c. cum inter .ĩ. de renun. & .l. quæro. §. inter locatorẽ .ff. loca. & ꝙ tradit in .l. ꝙ seruius. de con. cau. data, & ibi per glo. & in .l. quidam cum filium de ver. obl. & in .l. si patronus. ff. de bo. libe. Sed altero prius offendente, res non pẽderet in eodem statu, & noua causa superuenit, ergo &c.

Facit

Facit etiam, quòd not. Bar. in .l. qui seruum.ff. de verb. obl. & q̄ not. in .l. cum proponas la .2. .C. de pact. & q̄ not. in .l. qui officij. in fin.ff. de contrahen. emp. Et prædictam opi. q̄ secundus non incidat in pœnam, tenent Dy. & Bald. & sequitur Io. de Imo. & Ponta. in .l. semel mora. ff. solu. ma. Non obstant iura allegata in primo loco; quia illa iura non loquuntur de pœna conuentionali, & eodem modo potest
22 responderi ad dictam .l. † semel mora, vel dic, vt ibi, non obst. .l. si quis à se fundum, cum similibus; quia loquitur, quò ad tollendum remedium iuris, vel vbi secundus actus est talis, q̄ in totum absorbet, vel consumit primū. nō obst. .l.
23 .2. §. † qui hoc dicit de adult. quia loquitur de publicis; ad quod vide quę latius dixi in .c. 1. supra de iniur. Et pro hac etiam decisione, faciunt ea quæ statim dicam in decisione. quæst. fractæ pacis, & per p̄dicta decidit̄ primo quęst.
24 de † Doctore, qui promisit legere pro certo salario soluendo certis temporibus. Nam si conuentis temporibus non soluantur, licitè potest absq; metu pœnæ promisse desistere à lectura, argu. prædictorum. iuncta .l. iul. §. offeri. de acti. emp. Aduerte tamen, quia desistens à lectura, non potest petere salarium pro tempore quo non legit; quia ad hoc, vt ipse possit petere, debet adimplere contractum ex parte sua. Et ita fertur determinasse Albericum de Rosate, per .l. ædiles in fin. ff. de ædil. edic. & sequitur .D. m. in .c. 3. ē. de iureiuran. de quo etiam ibi tetigi, & vide limitationem, quam ibi posui. Item per prædicta deciditur quæstio A, & B.
25 ad inuicem fecerunt † pacem, & sub certa pœna promiserunt illam seruare, seu non venire contra. Nam si quidam eodem tempore pacē fregerunt, vel non apparet quis primo fregerit neuter ad pœnam teneretur, quòd tamen limita, vt supra dixi nisi pena deberet tertio; sed si apparet quis primo contrauenerit, ille solum tenetur ad pœnam, hoc tenet Ioan. An. in addi. Specu. in tit. de treg. & pa. in rubr. in fin. quia ex quo pax rupta fuit, per primum non potest amplius rūppi per secundū, & in .d. l. cum proponas, & in .l. si quis maior. C. de transac. Facit quòd not. in .l. siue apud acta. eo. tit. & quòd not. in .l. si instituta in prin .ff. de inoffi. testa.
26 Et ideò † pœna per secundum contrauenientē, amplius non committitur, arg. ff. de arbi. in .l. si duo. §. 1. Et hanc opi. tenet Bart. in .l. cum pater. §. libertis. ff. de lega. 2. & in .l. si seruum, §. sequitur & ibi Io. de Imo. & Raphael. ff. de verb obli. & Bal. in .l. qui fidem .ff. de transac. per Cyn. Bal. & Pau. de Castro. in .d. l. cū proponas. Sentit Bal. in .l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & Pet. in .l. petens. C. de pact. & etiam Bal. ibi, secundum aliquas lec. pro qua decis. facit .l. qui cum natu maior. §. si libertus. ff. de bo. libe.
27 vbi tex. dicit, ignoscendum est ei, † qui prouocatus voluit vlcisci. Ad qd' vide, q̄ dixi in .c. r. ē. de iniur. Item facit, quia non pōt dici, q̄ ille qui secundò offendit videatur rumpere pacem, cum ista offensa non inferatur ex antecedenti causa; sed ex causa superuenienti, quia alter pacem fregit, per ea quę supra dixi, facit quòd not. Bal. in .l. aut facta. §. causa. ff. de pœnis. Item facit, q̄ in simili dicimus de sententia, & transactione, q̄ quis non dicit̄ contra illas venire, si venit ex noua, & nō ex antecedenti causa, de sentētia habet in .l. cum queritur .ff. de excep. rei iudi. cum similibus, & de transactione habetur in .l. si de certa, & quòd ibi not. C. de transac. & in .l. si ita quis. ff. de ver. oblig. & hoc sequitur Bal. c. 1. de pac. te. in vsibus feudorum, pro quo etiam facit, q̄ not. Bar. in .l. verum. ff. de. fur. vbi dicit, q̄ per adulteriū
29 cōmissum † in vxorem illius cum quo firmata est pax; aut per furtum illi commissum, non dicitur esse pax fracta, cum hęc nō fiant causa reiterandi inimicitiam iam sopitam; sed vnum libidinis habitæ explendæ causa; alterum lucrādi causa factum videtur. Facit quod not. in .c. cū voluntate. ē. de sen. ex. & in .l. qui iniuriæ. ff. de furtis. & hanc opi. etiam tenet Ponta. in .d. l. semel mora. Sed aduerte circa prædicta; quia etiam nunc venit in mentem quid iuris si partes, quæ promiserunt pacem, vel fidem seruare fuissent stipulatæ pęnā alteri, eo casu quo potuissent stipulari, vtrum, q̄ statim dicta sunt vendicent sibi locum. Circa q̄ arbitror dicendum, q̄ aut quærimus de primo offendente,
30 & indubitate dicerem † q̄ non obstante secunda offensione facta per alteram partem posset ille tertius pœnam petere, eo quòd per factum ipsius secundo offendentis non debet præiudicari iuri quæsito illi tertio, per regu. id q̄ nostrū .ff. de re. iur. & reg. non debet aliquis de re. iur. lib. 6. Et quia non est quid compensetur cum ipso tertio, qui nihil commisit respectu pœnæ eidem quæsitæ, sed respectu secundi offendentis, vtrū ille tertius † ab isto secundo offenden-
31 te, vel contrauueniente possit pœnā petere, videtur dicendum quòd sic; nam sicut secūdo offendens, non excusatur à pœna debita reipublicæ occasione delicti sui; per ea, quę dixi in .c. 1. ē. de iniuri. & in .l. 2. §. qui hoc dicit. ff. de adul. & infra subijciam; ita nec videtur excusari à pœna debita ipsi tertio. In contrarium tamen faciunt ferè omnia argumenta supra formata, nam ex quo alter sibi fidem non seruauit, videtur, quòd liceat ipsi etiam contrauenire, per .c. 3. supra de iureiuran. & not. in .d. l. cum proponas. & per ea quę supra dicta sunt. Et hoc videtur esse magis iustum, & rationabile. Facit in contrarium; quia ex quo ille primus contraueniens, tenetur ad pœnam soluendam tertio, cui promissa est, perinde videt̄ habendum, ac si fidem seruasset, per ea quæ dicā infra in sequenti casu in prima fallentia, ergo non videt̄ huic licitum, secundo contrauenire, & per consequens contraueniendo videtur in pœnam incidere; cogitabis quia ex tempore
32 dicta sunt. Secundo casu cum † quæritur, vtrū secūdo offendens, seu contraueniens possit petere pœnam à primo offendēte, tex. noster expressē decidit q̄ non, quem tex. dicit Ponta in .d. l.

.d.l.semel mora. ad hoc esse valde singularem,
& quòd aufert materiam decidendi cõttarium,
nec plus dicit. Arbitror, q intendat, q huic
decisioni multa possent obstare, & maxime,
quia ex quo huic primo offenso quæsitum est
ius ad pœnã, & ipse mediante iuris dispositio-
ne non teneatur amodo quidam seruare; sed
posset contrauenire per allega.c.3. & .d.l. cum
proponas. meritò non videtur incidere in ali-
quam pœnã, argu.l. gracchus.C.de adul. Ego
arbitror posse distingui, q aut per similẽ actũ
33 factum per secundum † non dicitur quis fecis-
se contra fidem promissam, Exemplum, si duo
fecerint pacem, & inuicem super certa pœna
promiserunt eam seruare, seu ipsam non fran-
gere, & vnus ipsorum alterum offendendo fre-
git pacem, & sic incidit in pœnam. Nam se-
cũdus offendendo, non dicetur fregisse pacem.
& ideò petere poterit pœnam à primo offen-
dente. Nam cum ipse non incidat in pœnam
cõtractus, quia iam est fracta pax, meritò non
est quid compensetur secum. Tenebitur tamẽ
ille secundus reipublicæ ad pœnam delicti, se-
34 cundum ea quæ supra dixi. Aut † ille secundus
per actum quem facit dicitur cõtrauenire pro-
missioni per se factę, Exemplum potest figu-
rari in tex. nostro, vel in duobus facientibus pa
cem, qui promisissent amplius ad inuicem nõ
offendere sub certa pœna, & hoc casu tex. est
expressus; quia secũdus cõtrauueniens non po-
terit petere pœnam à primo contrauueniente.
Et fortè potest decisionis ratio assignari; quia
sicut ille qui fidem seruasset, nec secundo loco
contrauenisset, non potest petere à primo con
trauueniente rem, & pœnam, per ea quæ infra
subijciam, ita nec iste secũdus contrauueniens,
& volens vti priori potentia, non debet petere
posse illam pęnam. Item quia si primus con-
trauenisset, & pęnam soluisset, non posset alter
absq; metu pęnæ cõtrauenire, vt statim dicam,
ita nec in casu nostro, non debet iste secundus
contrauueniens, cuius contrauentio habetur lo-
co pęnæ non solutæ per eum, non debet posse
petere pœnam a primo contrauueniente. Cogi-
tabis. Et aduerte, quia quod supra dixi, quòd
propter contrauentionem primi, potest alius
cõtrauenire absq; metu pœnę, est regulare. Sed
35 fallit † in pluribus casibus. Primo fallit, quãdo
primus contrauueniens soluisset pœnã, quia pę-
nę solutio secundum eum habetur loco reser-
uationis ipsius cõtractus. & ideò tanquam ser-
uans contractum agere poterit contra secundũ
contrauenientem, aut offendentem. hoc tenet
Bal. & sequitur Pau. de Castro in. d. l. cũ pro-
ponas .C. de pac. & fuit not. Fe. de Bellaperti.
36 in.l. petens .C.de pac. qui mouetur, quia † illa
solutio pœnæ succedit loco rei, id est obseruan
tiæ ipsius contractus, vt in .l. apud Celsum.§.
labeo .ff. de doli excep. tenet etiam Bal. in .l.
qui fidem. ff. de transac. & Pal. & Io. de Imo.
& Ponta. in .d.l.semel mora.ff.sol. matri. Se-
cundo fallit, si contractui, & promissioni sit
37 adiecta † clausula, rato manẽte pacto, & q pęna
toties cõmittatur, quoties fuerit contrafactũ;
quia tunc ex mutua contrauentione, seu offen-
sione contractu firmo manente causabitur mul
tiplicata pęnæ petitio, vt in.d.l.qui fidem.ff.de
transactio. & in.d.l.cum proponas. & in .l. re-
scriptũ.§.si pacto.ff.de pactis.& in .l. si duo .§.
.1.ff.de arbi.& hoc tenẽt Bal. & Imo.in. d.l.se-
mel. Sed dicit Ponta.in.d.l.semel mora.q Doc.
in hoc male dicũt; quia pęnarũ hinc inde debi-
38 tarũ, per.l.sit † compensatio ipso iure, vt est ca
sus notabilis, arguẽdo de vsura ad pęnã, in.l. si
constat.C.de compensatione. Et ideò excludi
tur facultas petẽdi pęnam. Tu dic, quòd istud
fuit de intentione Bal. in .d.l.semel. videlicet, q
virtute dictæ clausulæ, vterq; incidat in pœnã;
sed non negat Bal. q per actum hinc inde non
fiat compensatio. Quinimò hoc ibidem ex-
pressè sentit Bal. & sequitur Ioan. de Imo. dum
dicit, q licet vterq; possit agere hinc inde, fiet
tamen compẽsatio. Aduerte tamen circa hoc,
quia glo. in .d.l. qui fidem. singulariter vult, q
39 dicta † clausula solum operatur respectu primi
cõtrauenientis. Et ideò si primus cõtrauueniens
vellet soluere pęnam, ad hoc, vt alter teneretur
seruare, non prodesset sibi, quominus ille cui fi-
des est fracta posset redire ad priorem actionẽ.
Et sic absq; metu pęnę, fidem nõ seruare vr pos
se, & contrauenire. & sequitur Bald. quia non
debet quis primo contrauueniens ex eo cõmo-
40 dum † consequi, quod n. sus est impugnare, arg.
.l. stipulatus es opus. ff. de fideius. & in .d.
.l. cum pater.§.libertis.ff.de lega. 2.& q not. in
.l.2.C.de iure emphiteo. & per Spec. in tit. de
loca.§. nũc aliqua. ver. 36. Vnde sequitur, q
ille qui fidem seruauit, potest recipere pœnam,
& licitè contrauenire, licet sit adiecta dicta clau
sula. q est valde singulare, & quotidie contin-
git in practica. Secus si recepisset pęnã, vt sta
tim dixi in præcedenti fallentia. Sed vtrum
virtute dictæ clausulæ ille qui primo contraue-
nit, si pluries contrauenitet, posset ab eo plu-
ries pœna exigi, dicã in sexta principali quæst.
41 Tertio † fallit in tregua, in qua licet vnus illam
frangat alium offendendo, vel damnum dando,
non tamen licet alteri rumpere, donec durat
tempus treguæ, argu.l.actione .§. dicimus .ff.
pro so. hoc singulariter voluit Vincen. & se-
quitur Ioan. Andr. & .D. Anto. in .c. 3. s̃. de
iureiuran. Sed dic t bi Ioan. de Imo. q. d.c.
parum facit, & quòd hoc potius procedit de
consuetudine, quàm de iuris rigore vr, q huic
secũdo licitũ sit contrauenire, per ea quæ supra
dicta sunt. Aduerte tamen; quia idem Io. de
Imo. post Ange. in.l. si ex legati causa.ff.de ver.
obli. videtur adherere primæ opi. quòd not.
Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de treg. &
pa. vbi dicit, quòd licet post firmatam pacem
licitum sit offendere bannitũ, qui bannitus est
ante pacem, non tamen licitum est offendere
illum, qui bannitus est post treguas. & sequi-
tur hoc etiam Ange. & Ioan. de Imo. in .d.l. si
ex legati, ad quod vide quæ dixi in .c. 1. supra
42 de treg. & pa. Quarto quæro † vtrum pars

quæ

quæ fidem ſeruauit poſſit exigere à contraue-
nieute pœnam, & intereſſe. Et videtur dicen-
43 dum quòd non; † quia pœna adijcitur loco ip-
ſius intereſſe, vt inſti. de ver.obli. circa finem.
Sed dicit Bal. in .d.l.qui fidem. ꝙ ſi pœna ex-
cedit intereſſe, quòd ex cõtractu ſtricti iuris nõ
poteſt peti, niſi pœna taxata. Sed ex contra-
ctu bonæ fidei,poteſt peti vtrunq;, inquantum
44 plus eſt in vno, quàm in altero, per not. in .l.fi.
.ff.de præto.ſtip.& in.l.prædia.ff. de acti. emp.
& in.l.fin.§. ſi à fideiuſſore. ff.de eo per quem
fac. erit. & in.l. apud Celſum .§.ſi in arbitrum.
.ff.de excep. doli. Sed tu aduerte, quia iſta
quæſtio eſt valde difficilis, & materia eſt valde
longa, & in ea vertitur dubitatio, vtrum tacita
ſtipulatio intereſſe debiti à non ſeruante pro-
miſſionem per.l.ſi quis ab alio in fin. ff. de re
iudi. & .l. ſtipulationes non diuiduntur .ff. de
ver. obli. nouetur per expreſſam ſtipulationē
pœnæ, de qua materia vide latè per Bart.& Io.
de Imo.in .l. idē ſtipulatus. la grande .ff.de ver.
45 obli. Quinto quæro, vtrum† ille cui fides fra-
cta eſt, poſſit à contrauenient petere rem, &
pœnam. Sol. Bal. in .d.l.qui fidē.ff.de tranſac.
remittit ad not. per Cyn.in.d.l.cum proponas.
.C. de pactis. & finaliter concludit,ꝙ ex diſpo-
ſitione legali poteſt vtrunq; peti; ſed ex diſpo-
ſitione hominis non ,quando pœna concerne-
ret rem principalem. Secus ſi cõcerneret ali-
quid extrinſecum, ꝙ non contineat ipſam rem
principalem, vt .ff.de arbi.in.l.celſus. & in .l. ſi
46 quis rem. Et ideò ex † clauſula iudicati in arbi
tris, non poteſt ſimul peti res, & pœna; quia
pœna ſuccedit loco rei; ſed ex interlocuto-
47 ria, † vel ex contẽptu, poteſt peti pœna,& etiã
res ex principali actione; cum petantur ex di-
uerſis cauſis,& nulla ſit nouatio,vt in.d.l.ſi quis
rem. Sed vide latius circa prædictã .q. quod
tradit Bald. in repetit. l. ex compromiſſo .ff.
de recep. arbit. & quod etiam ipſe tradit in re-
pet .l. & ſi poſt tres .ff. ſi quis cau. col. 12. &
aliquid per Cyn. in .l.cum antea .C. de arbi. &
latius per Bar. in .d.l.ſtipulatus. ff. de ver.obli.
& maximè in vltimo contrario. Sexto, & vlti-
48 timo quæro, † vtrum ab eo qui pluries contra-
uenit, poſſit pluries pœna exigi. Sol glo.in.d.
.l.qui fidem. remittit.ad.l.ſi duo.§.1.ff.de arbi.
vbi tex. dicit, quòd non committitur niſi ſe-
mel. Niſi eſſet actum, quôd pluries committe-
retur. Et hoc procedit, etiam ſi appoſita eſſet
clauſula, rato manente pacto,vt dicit glo.in.d.l.
2. C. de iure emphy. Tu dic latius diſtinguen-
do, quòd aut quæritur de pura pœna, quæ nõ
49 petit loco intereſſe. Aut de pœna quę appo-
nitur loco intereſſe. † Primo caſu ſub diſtin-
gue, quòd aut agitur ex diuerſis cauſis, & po-
teſt ſæpius agi; vt puta, ſi petitur pœna pri-
mi contractus, & pœna compromiſſi,vel ſi pe-
titur pœna propter contrauentionem ad com-
promiſſum,& pœna propter contrauentionem
ad laudum, vt in .l. ſi quis rem .ff. de arbi. Aut
50 agitur † ex eodem contractu, & ſubdiſtingue,
quòd aut non fuit appoſita clauſula rato manen
te pacto, & eſt clarum, quòd pœna non com-
mittitur, niſi ſemel, vt .d.l.ſi duo.§.1. Aut eſt
appoſita dicta clauſula, & tunc, aut dicta clau-
ſula eſt appoſita ſimpliciter, & non pōt ēt peti,
niſi ſemel; quia intelligitur rato manente con-
tractu, id eſt conuentione primitiua abſq; pœ-
na vlterius amittenda; quia contractus primus
appellatur contractus pœnalis; quia aliàs eſſet
ſenſus; quòd committeretur pęna, rata manen
te pęna; quē ſenſum verba non ſonāt. Et quia
51 ſtipulatio † pœnę non dr̄ propriè contractus,
vt.ff. de ver.ſigni. in .l.labeo.§. contractum. &
hoc ſentit glo. & ſequitur Bald. in .l.2.C. de iu
re emphy. Aduerte tamen, quia hoc caſu licet
ex ſecunda contrauentione non poſſit peti pœ-
na; tamen poteſt peti intereſſe, ſi non ſeruetur
52 quod promiſſum eſt. Aut † clauſula ꝑdicta eſt
appoſita, non ſolum ad contractum, ſed etiam
ad pœnam, vt puta, ſi dictum fuit, rato ma-
nente contractu, & etiam rata manente pœna,
facit quòd ſtatim ſubijciam, quando dictum
fuit toties, quoties, & hoc caſu, ſaltem poſ-
ſet peti pœna ſecunda vice. Aut prædicta clau-
ſula non fuit adiecta ſimpliciter, ſed etiam fuit
53 appoſitum, quòd pœna toties committeretur,
quoties eſſet contrafactum, & tunc pluries poſ
ſet pœna exigi, vt .d.l.ſi duo.§.1. Intellige ta-
men, quòd non poteſt niſi bis exigi, per not. in
.d.l. fideicommiſſa. §. ſi quis alicui decem .ff.
de leg. 3.niſi verba alia fortè adiũcta aliud indu
cerent; vt puta, quia diceretur,toties,quoties,
& pluries in infinitum. Secundo caſu, quando
pęna inſeritur loco intereſſe, diſtingue, quòd
54 aut † apponit̃ loco intereſſe particularis, & ſæ-
pius cõmittitur, argu. l.ſi ſic. ff.de ver.ob. Aut
55 loco † totalis intereſſe, & tunc non cõmittitur
niſi ſemel, vt ibi not. Quod limita,niſi ſit appo-
ſita clauſula, rato manente pacto, ſecundum ea
quæ dicta ſunt. Et quando videatur appoſi-
ta pœna loco particularis intereſſe, vel tota-
lis,dic ꝙ aut hoc eſt expreſſum, & res eſt clara.
56 Aut ſumus in dubio,& tunc,aut pœna eſt appo
ſita ſuper principali, puta, ſuper principali da-
tione, vel pacto, & intelligitur appoſita loco
totalis intereſſe, vt .l. fin. ff. de præto. ſtip.
57 Aut† ſuper datione rei non principalis; ſed ac-
ceſſione, vel ſuper quodam facto incidenti, &
tunc non intelligit̃ appoſita loco totalis intereſ
ſe; ſed particularis, vt in .l. ſi procurator.ff. rē
ra habe. not. Bal. in .d.l.ſi duo .§. 1.ff. de arbi.

Capitulum .VIII. Super His.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis, etiam clericus propter vacillationem poteſt incarcerari.*

2 *Vacillare, & variare differunt.*

3 *Infamiæ appellatione in dubio, intelligitur de in- infamia iuris.*

4 *Iudex, corā quo teſtis falſum depoſuit, pōt ipſum abſq; alio proceſſu punire.*

5 *Teſtes variantes, an probent, & quā, remiſſiuè*

6 *Pœna generis, licet non infamet, tamen causa propter quam pœnam irrogatur quandoq; infamat.*

7 *Carcer quãdoq; est ad pœnã, quandoq; ad custodiã.*

8 *Testium varietas de necessitate non concludit falsitatem.*

9 *Infamia facti potest oriri ex sola custodia, seu carceratione.*

10 *Confessio sola in ciuilibus famosis infamat.*

11 *Sententia super crimine, vel actione famosa absq; pœna infamat.*

12 *Infamis, an efficiatur bannitus, vel condemnatus de aliquo delicto infamãte, ex eo quia fuit cõtumax, & ob hoc ex forma statuti habitus sit pro confessio.*

13 *In infamia ecusetur dispensatum, cum eo, qui contra iuris dispositionem grauatur.*

14 *Confessus verè in delictis, fit infamis.*

15 *Confessus in criminalibus pro condẽnato habetur.*

16 *Condemnatus per procuratorem, non efficitur infamis.*

17 *Contumacis bona in criminalibus, debent annotari.*

18 *Glo in .l. 1. C. de mo. mulcta. declaratur.*

19 *Sententia lata contra absentem infamat.*

20 *Absentes damnantur etiam in aliquibus casibus, in quibus imponitur pœna vltra relegationẽ.*

21 *Confessio procuratoris, dicitur cõfessio domini. tamen non damnatur propter ipsam dominus.*

22 *Notarius damnatus de falso ex vera confessione, non potest conficere instrumẽta. Secus damnatus per contumaciam.*

23 *Sententia lata ex inordinato processu valet, si est lata vigore veræ confessionis. Secus si est lata vigore fictæ, descendentis ex forma statuti.*

24 *Bannitus ad mortem ex crimine capitali ex forma prædicti statuti ratione contumaciæ, & fictæ confessionis, potest condere testamẽtum, licet aliàs damnatus ad mortem efficiatur intestabilis.*

25 *Fictio non operatur, nisi casus expressos à l. introducente fictionem.*

26 *L. fin. C. vbi pupil. educ. debe. declaratio.*

27 *L. pe. C. de interdic. matri. declaratio.*

28 *Delictum omissionis, est minus, quàm cõmissionis.*

29 *Fictio resultans ex facto infamat.*

30 *Contumacia non infamat.*

31 *Statutũ si vtatur dictiõe perinde, puta qđ absens condemnatus ratione cõtumaciæ, eo ipso habeatur pro verè cõdemnato, eundem effectũ producit contra dictum absentem, ac contra præsentem.*

32 *Perinde dictio, ad omnes qualitates refertur.*

33 *Interlocutoria, etiam ex crimine famoso, non infamat.*

34 *Bannum, est sententia interlocutoria.*

35 *Bannum, dicitur quædam mulcta.*

36 *Infamis quis efficitur ex genere pœnæ.*

37 *Officialis si deprehendit aliquem in facinore, & propter hoc iubet ipsum fustigari, talis efficitur infamis. Idem si confiteretur reus delictũ coram Iudice, non in figura iudicij, & ideò fustigetur, nu. 39.*

38 *Notorium, an equiperetur sententiæ, præsertim in criminali.*

40 *Carceratio quæ non est ad pœnam, sed ad inquisitionem, non infamat.*

41 *Confessus delictum, vel actionem infamantem, an ex hoc solo, absq; pœna efficiatur infamis.*

42 *Transigens super actione famosa efficitur infamis.*

43 *Confessus in ciuili, habetur pro condemnato.*

44 *L. quoniam. C. de infa. declaratur.*

45 *Confessus in actione ciuili famosa, fit infamis.*

46 *Probatio sola non infamat.*

47 *Sententia vbi non infamat, non infamat cõfessio.*

48 *Arbitri sententia non infamat.*

49 *Confessus ante factum libellum, & litis contestationem, habetur pro condemnato.*

50 *Pro dictio, denotat fictionem.*

51 *Lex Pœnalis loquens de vera condemnatione, nõ debet trahi ad casum fictum.*

52 *Confessis non currit tempus, quod datur iudicatis, ante iudicis præceptum.*

53 *Infamia an oriatur ex pœna quam nulla sentẽtia, sine iudicis cognitio præcessit.*

SVPER HIS. Breue est, & cõmuniter nõ summatur. potest tamẽ sic summari secundum .D. m. Si testis propter vacillationẽ incarceratur, infamiam non incurrit .h. d. Et pars istius est .§ de testi. cog & .§. de accu. c. super.
1 his. Nota primo, quod † testis, etiam clericus propter vacillationẽ potest incarcerari, & puniri. Ad idẽ .l. nullum. C. de testi. Et quæ differentia sit inter variare, & † vacillare, tradit Io.
2 Andr. in .c. præterea. supra de testi. cog. Tu verò dic, vt latius dixi in .c. in nostra. supra de testi in prin. materiæ illius decretalis. Secundo not. quòd appellatione † infamiæ, in dubio
3 intelligitur de infamia iuris. probatur enim hoc in tex. nostro, quia infamiam facti quæ est lebo opinionis apud bonos, & graues, vt infra dicã, indubitanter iste clericus videbatur incurrisse; vnde cum Papa hic dicat infamiam non incurrit, intelligitur de infamia iuris, & nõ facti. Ad idem .c. cum dilectus. supra de or. cog. Vltimo not. argu. quòd Iudex coram † quo testis
4 deposuit falsum testimonium, potest ipsum punire absq; alio processu. de quo articulo aliquid tetigi in .c. postulasti. supra de fo. compe. in primo articulo .q. 17. & aliquid in .c. penul. eod. tit. in secundo principali articulo .q. 3. & vtrobiq; rem fin*i*re h*i*c dicturum. Sed vt iste tex. citius claudatur alia principali materia sua, ideò omittere institui materiam prædictam. et fortè dicam in .c. dilectus. infra eod. Glo. 1. colligit notabile ex tex. In fin. glo. dic de hoc articulo, vt dixi in .c. in nostra. supra de
5 testi. Et de varietate † plurium testium, an probent, & quando, vide quæ latissimè dixi in .c. qualiter .2. supra de accusa. in nono principali articulo .q. 39. Glo. 2. primo quærit de ratione decisionis tex. nostri, & sol. Deinde opponit de opi. Gratiani. 3. q. 7. in .§. tria. Sed melius dixisset in .§. porrò. & glo. soluit, sentiens

tiens, quòd illa opi. Gratiani reprobetur. In
glo. fin. dic cum glo. concordat Vincen. cuius
fuit hæc glo. & etiam glo.& Goff. in.d.§. por-
rò. Sed aduerte, quia contra hoc fortiter ob-
6 stat, nam licet † genus pœnę non infamet, vt
sentit glo. nostra, tamen causa infamat, propter
quam pœna irrogatur, vt in .l. ictus fustium .ff.
de infami. Ergo in casu nostro, cum iste testis
fuerit incarceratus pro delicto falsitatis, de quo
si fuisset condemnatus, fuisset effectus infamis,
vt in .l. 1 .ff. de infam. sequitur, quòd in casu no-
stro ex carceratione, præcedēte dicta causa, de-
beat effici infamis. Sol. Inno. soluit duplici-
7 ter, primo, quòd iste non fuit carceratus † ad
pœnam, sed ad custodiam. vt.l aut damnum .§.
solent.ff.de pœn. & ideò non efficitur infamis.
Secus si carcer fuisset impositus ad pœnam, vt
.d.l. ictus Secundo soluit, quòd iste testis nō
8 erat conuictus de falsitate; sed de † variatione,
quæ de necessitate non concludit falsitatem;
cum habeat multas excusationes. & sequitur
hic Hostien. Vnde ad inquisitionem veritatis
fuit iste reiteratus, secus si in pœnam sui deli-
cti; cum certum esset, eum commisisse. vt.d. l.
ictus fustium. secundum Archid. in .d.§. por-
rò. Vnde hinc sumpta occasione instirui hic
examinare, vtrum ad pœnam infamiæ irro-
gandam inspiciatur solum genus pœnæ, an so-
la causa propter quam pœna irrogatur, &
qualiter. Circa quem articulum, ego ita di-
9 stinguo, quòd aut loquimur de † infamia fa-
cti, aut iuris. Primo casu dic, quòd illa potest
oriri ex sola pœna, & ex sola custodia, seu in-
carceratione, secundum Inno. hic. Facit.l.fi.C.
de requi. reis. Et ratio est, quia ad causandam
talem infamiam, sufficit, quod opinio alicuius
sit læsa apud bonos, & graues, vt probatur in.l.
honori. &.l. licet .ff. de obseq. liber. 6. q. 1. c.
sunt plurimi. & glo. in.d.§. porrò. et Archid.
.2.q.7.in.c.testes. Secundo casu circa infamiā
iuris distingue, quòd aut ipsum genus pœnæ
aliqua præcessit sententia, aut nulla. Primo ca-
su, aut præcessit sententia diffinitiua, aut inter-
locutoria. Si præcessit diffinitiua, distingue,
ꝙ aut fuit lata via ordinaria, & tunc indubitan-
ter infamat, vt hic in glo. quod procedit, siue
sit lata in causa criminali, vt in .d .l. ictus fustiū.
secundum secundam lect. glo. ibi. siue sit lata
super causa ciuili, dummodo sit famosa, vt in .l.
10 .1.ff. de infam. Nam si sola † confessio in ciui-
libus famosis infamat, vt infra dicā, fortius in-
famare debet sententia. Et aduerte, quia super
11 crimine, † vel actione famosa, ipsa sententia
absq; pœna infamat, vt .d.l. 1. Si verò senten-
tia sit lata via extraordinaria, præter, vel contra
iuris ordinem, & tunc talis sententia regulari-
ter non infamat. Et ideò damnatus in inquisi-
tione extraordinaria non infamatur. Quod in-
tellige, nisi sequatur pœna corporis afflictiua,
per ea quæ not. Bar. in .d.l. ictus fustium, &
quod statim dicam de bannito ex contumacia.
vel damnato ex crimine famoso, propter con-
tumaciam. Secus si quis esset condemnatus ex
crimine famoso, ex inquisitione ordinaria, ma-
ximè secuta pœna. Et ad hoc adde quod latè
dixi in .c. qualiter .2. supra de accu. in .17.
principali articulo .q. 12. Sed circa prædicta
dubitatur, aliquis est bannitus, vel condemna-
tus de aliquo delicto infamante, ex eo, quia fuit
12 contumax, & † cōtumax ex forma statuti habe-
tur pro confesso, vtrum talis incurrat pœnam
infamiæ. Sol. glo. in .l. 1. C. de mo. multa.
tenet quòd non. & sequitur quidem; mota ea
ratione, quia cum talis ex sola contumacia ha-
beat pro confesso, grauatur contra iuris com-
munis dispositionē; ergo succedit regu. quòd
13 cum eo videatur † in infamia dispensatum, vt
in.l. quid ergo.§. pœna grauior.ff. de infami.&
hanc opi. refert Specu. in tit. de sen §. 1. ver.
quid de istis. Sed Iaco. But. vt refert Bald. in
.d.l. ictus fustium disputando tenuit contra-
rium. mouetur, quia cum ex forma statuti iste
habeatur pro confesso, ergo omnes leges lo-
quentes de vera confessione debent trahi ad
hanc fictam confessionem, per not. in .l. 1. C.
de rei vxo. actio. & in .l. 1.§. lex falcidia.ff. ad
14 .l.falci. Sed verè confessus † fieret infamis, vt
not. glo. in. d. l. ictus. Ergo & fictè confes-
sus. Sed Bart. in. d.l. ictus. tenet contrarium.
Primo, quia ex sola confessione quis non infa-
matur; quia verba edicti prætoris non loquun-
tur de confesso; sed de condemnato, vt in .l.
15 .1. ff. de infami. & in † criminalibus confessus
non habetur pro condemnato, vt in .l. si con-
fessus. ff. de custo. reo. Secundo mouetur,
quia ille qui condemnatur per interpositā per-
16 sonam, vt puta per procuratorem, † non effici-
tur infamis, vt .l. furti. §. si quis alieno .ff. de
infami. Et tū confessio procuratoris fingitur
confessio domini.. Tertio mouetur, quia cum
iste ex forma statuti grauetur vltra legem, vide-
tur secum super infamia dispensatum, vt tradi-
tur in .d.l. ictus fustium. quia hoc non est ve-
rum, quia secundum Bar. grauatur in proba-
tione, & per consequens in condemnatione.
Vnde concludit Bart. ꝙ talis non efficiatur in-
famis. Quod tamen limitat, nisi contra reum
esset facta talis executio, quæ ex genere pœnæ
videatur infamiam irrogare, vt .d.l. ictus fustiū.
Et hanc etiam opi. cōsulendo tenuit idem Bar.
cons. suo .3. quod incipit, quæritur, & in du-
bium reuocat, an Franciscbinus &c. vbi etiam
subdit, ꝙ talis bannitus dicatur potius ex con-
tumacia, quàm ex eo, ꝙ deliquerit, argu.l. qui
repudiantis. in fi. &.l. papinianus. §. meminisse.
.ff. de inoffi. testa. & ideò meritò non debet es-
se infamis. Sed aduerte, quia super eodē facto
contrarii cōsuluerūt Io. Cal. & Nicola. de Nea-
poli, concludentes, ꝙ non solum talis efficitur
infamis infamia facti, per not. In.l. fi. C. de re-
qui. reis. Sed ēt consuluerūt, ꝙ talis efficiatr in-
famis infamia iuris. Moti primo, quia statutū
prædictum, ꝙ facit contumacē haberi pro confes-
so, alterat solam formā procedendi cōtra cōtuma
cē inducens cōtra delinquentē nouā probationis
formam, in eo, quod vult contumacem haberi

pro confesso, vt traditur in.c.veritatis. supra de
dol.& contu. & in.c.cum contumacia.de hære.
lib.6.& per Archid.2.q.1.nos in quemquam.
& per Bal.in.l.1.C.quomo. & quando Iud. &
in.l.accusationem.C.qui accusa.non poss. Si
ergo nullo alio statuto cauetur, ꝙ condemnatus
modo, & forma prædictis non efficiatur infa-
mis, sequitur ꝙ condemnatus prędicto modo, ex
crimine ficto fiat infamis; quia verba prætoris
solum loquuntur de damnato .d.l.1.ff.de infa.
Nec obst. ꝙ contra talem contumacem indu-
catur noua forma, vt dixi, maximè cum de iu-
17 re bona contumacis in causa criminali solum
debeant annotari, vt in.l.1.ff.de requi.re. quia
respondetur, ꝙ iste modus nouus procedendi
non alterat effectum insurgentē ex condemna-
tione, arg.l.ordo.ff.de pub.iudi. Et ad hoc in-
ducunt opi. Alberti Papien. quam refert Spe.
in.d.§.1.ver.quid de istis. vbi albertus tenet
prædictam opi. respondens ad dictū argu. per
reductionē ad absurdū. Nam cum ferè omnes
modi procedendi sint alterati vt.l.1.&.2.C.vt
infra certum tempus. & in.l.fin.C.de accusa.
& in.l.qui crimen.C.qui accusa.nō pos. sequi-
tur, ꝙ si diceremus, quòd propter alterationē
processus ordinis, deberet cessare infamia, ꝙ
quasi nunquā, ex aliquo publico iudicio dam-
natus fieret infamis. quod esset absurdum.
Non obst. ratio Bar. quòd iste grauetur in pro-
batione; quia licet grauetur in hoc, non pro-
pterea dicitur grauari in sententia, sed in pro
18 cessu. Non obstat, quod not. glo. † in.l.1.C.
de mo. mulcta. quia respondetur, ꝙ ibi lo-
quitur in illis, qui damnātur ex crimine non fa
moso, & in illis qui non damnantur ordinariè;
sed extraordinariè imponitur eis mulcta fisco
applicanda. Et hanc opi. etiam tenet Bal. re-
ferens disputationem Iac. But. in repetit.l.cū
mulier. ff.solu. matri. & ibi vltra multa, allegat
.l.fin. C. vbi pup. educ. deb. vbi secundum eū
19 dicitur, ꝙ sententia lata † contra absentem in-
famat. & hanc opi. tenet etiam.D. Nellus de
sancto Geminia. in tractatu bannitorum in pri-
ma parte secundi tempo.q.49. non ex vi con-
fessionis; quia confessus etiam in iudicio cri-
minali famoso non efficitur infamis infamia
iuris; nisi confiteretur transigendo, vt.l.quo-
niam.ff.de infa. & ideò ex hoc solo, quòd ex for
ma statuti cōtumax habeatur pro confesso, nō
infamatur. Sed solum ex sententia, quæ sequi-
tur postquā clarum est istum damnatum esse ex
crimine famoso, ergo efficitur infamis, vt.d.l.1,
& in.d.l.ordo. Et hoc etiam probat alia opti-
20 ma ratione, nam de iure communi, etiam † vbi
venit imponenda pœna vltra relegationē, sunt
etiam quidam casus in quibus damnātur absen-
tes, & in ipsos, licet cōtumaces, sentētia fertur,
vt in.l. in lege cornelia.ver.& quid de hoc.ff.ad
.l.cornel.de sicca.& in.l.ne diu.C.de pœn.& in
extrauagan.qui sint rebelles.dixi plenè in.c.ve-
niens. supra de accusa. in secūdo principali ar-
ticulo.q.15.in quibus casibꝰ, secundū opi. Bar.
videretur, quòd damnati non fierent infames.
Quod est absurdū, & falsum, & cōtra generalē
regulā.d.l.1. Et ex pdictis patet respōsum ad
rationes Bar. in contrariū allegatas. Preterquā
ad secundam rationem de.§.qui alieno. ad quē
potest responderi secundum.D. Nellum, quòd
nihil facit, quia.d.l.1.de infami. in casibus
de quibus loquitur.§.qui alieno. ad infamiam
irrogādam, exigit, quòd quis sit damnatus suo
noīe; ergo in illis casibus, nec procurator, nec
dominus temporalis infamat. procurator non;
quia non damnatur suo nomine. dominus nō;
21 quia non ipse, sed procurator damnatur, † vnde
licet confessio procuratoris dicatur confessio
domini, non tamen damnatur dominus, vt di-
xi in.l.1.C.de senten. Sed in terminis nostris,
& in.q. nostra damnatur ipse accusatus con-
tumax, qui habetur pro confesso, ergo effici-
tur infamis, cum in eo verificentur verba di-
ctæ.l.1. Hæc quæstio mihi videtur satis dubia
propter varias opi. & auctoritates. Sed pro
nunc plus mihi placet opi. glo. & Bart. ꝙ talis
non efficiatur infamis, si nulla est facta execu-
tio pœnæ. Moueor primo, quia hæc opi. ma-
ioribus iuuatur auctoritatibꝰ. Nam prædictā
opinionem reperio tenuisse Iaco. de Bellaper.
in.l.fin.C.de requi.re. Et tenet etiam Io. An.
in addit. Specu. in tit. de contumacia.§.sequi-
tur.1. Et eam etiam tenet Bal.in.l.pennl.C.de
interdic. mat. & eam etiam tenet in.l.cassius.ff.
de sena. & in.d.l.fin. de requi. re. Et sic nō es-
set tutum in sententiando ab hac opinione re-
cedere. Secundo principaliter moueor, quia
hæc opinio fortioribus iuuatur rationibus, vt
patet ex his quæ supra inducta sunt, pro hac
opi. Tertio, vltra prædicta probatur in simili
22 quia licet Notarius damnatus de † falso ex vera
confessione non possit conficere instrumenta
authen. de tabel.§.1. & per Bart.in.l.1.§.1.ff.
ad.l.iul. repet. de quo etiam per Bald. in.d.l.
cassius. tamen damnatus propter cōtumaciam
ex forma statuti prædicti, non perdit potesta-
tē conficiendi instrumēta, vt singulariter voluit
Bart.in.l.fin.ff.de euict. & Bal. in.l.transigere.
C.de transac. circa medium. Quarto moueor
per id etiam quod in simili notatur, quòd licet
23 sententia † lata ex inordinato processu valeat,
si est lata vigore confessionis, vt tradit Inno.
in.c.qualiter. supra de accu. & per Bar. in.l.si
confessus.ff.de custo.reo.& tamen secus est, si
sit lata vigore fictæ confessionis descendētis ex
forma statuti pdicti, vt singulariter voluit Bald.
in addit.Specu.in tit. de accu.§.& not.ꝙ vbi li-
bellus. et de vtroq; latè dixi in.c.qualiter.2.ſ.
de accu.in.11.principali articulo.q.86. vbi om
nino vide alias plurimas auctoritates. Quāuis
Bar. videatur aliter sentire cons.100.ꝙ inci-
pit, à domino Cyn. Quinto moueor per not.
in simili per Bart.in.l.si cōfessus.ff.de custo.reo.
& in.l.qm.ff.de infam. iunctis not. per Bar. in
.l.eius qui delatorem.ff.de iure fisci.& per Bar.
in.l.cū filius.§.fi.ff.de ver.obl.& ꝙ dixi in.c.fi.
ſ.de pur. can. in.15.principali articulo.q.4.&
in.c.1.ſ.de confes. Vltimo moueor per illud

ꝙ in

ꝙ in ſimili not. Bal.in.l.1.C.de hære. inſti. vbi
24 dicit, ꝙ bānitus † ad mortē ex crimine capita-
li ex forma prædicti ſtatuti ratione contuma-
ciȩ, & fictæ confeſſionis, poteſt condere te-
ſtamentum, licet aliàs damnatus ad mortem,
ſtatim efficiatur inteſtabilis, vt in .l.qui vltimo.
ff.de pœ.& in.l.ſi quis filio exhæredato.§. irri-
tū.&.§.ſeq.ff.de iniuſt.rup.& irri.teſta. Et ſi qs
vellet tenere hanc opi. poſſet reſpondere ad ra-
tiones in contrarium allegatas per Io. Cal. &
Nico. de Neapoli. Et primò ad.l.1. ꝙ iſte re-
periatur dānatus abſq; crimine famoſo, reſpō-
detur, ſicut in ſimili dicit Bal.in.d.l.1.de hære.
inſt. quia cū contumacia ſit cauſa cōfeſſionis, &
ſic ex vno ſuppoſito condemnatur ad aliud val-
de diuerſum ab illo, ſequitur ꝙ operatur per
25 fictionem, quæ fictio † non operatur, niſi ef-
fectus expreſſos à lege introducente fictio-
nem, vt in.l.1.§ diuus, & in.l.eius qui delato-
rem .ff. de iure fiſci. Sed ſtatutū prædictū diſpo
nit, vt talis contumacia ſolum inducat confeſ-
ſionem, non aūt diſponit, ꝙ talis fiat infamis
igitur &c. Et hoc iuuatur, quia circa modum
probationis ſuper quo fundatur ſententia con-
tra contumacē alteratur omnino ius cōmune.
Vnde cōſtat, ꝙ cū alteret fundamentū ſenten-
tiæ, per conſequens videtur alterare ipſam ſen-
tentiam, argu. 1. q. 1. cum paulus. & regu. ac-
ceſſorium de reg.iur.lib.6. Nec obſtat, ꝙ ferè
oēs modi procedendi ſunt alterati quò ad mo
dum, & formā ꝓcedendi, quia non tū ſunt al-
terati, quò ad modū & effectum probationis
ſuper qua probatione fundatur veritas ſenten-
tiæ, vt .l.illicitas.§.veritas .ff.de offi. ꝓſid. Sed
in caſu noſtro alteratus eſt modus, & effectus
circa probationē; quia licet in his caſibus poſ-
ſet proſequi contra abſentem de iure commu-
ni, & in illis caſibus damnati efficiantur infa-
mes, tū contra tales abſentes non fertur ſentē-
tia ex contumacia, ſeu ex ficta confeſſione, quȩ
reſultat ex contumacia; ſed ad condemnandū
tales in illis criminibꝰ exigūtur ꝓbationes lu-
ce clariores, ſicut exiguntur contra præſentes.
Facit ꝙ in ſimili dicit in.c.qm̄.ſ.vt lit.non con.
& in.l.properandū.§.& ſi quidē.C.de iudi. ſed
in caſu noſtro non exigitur alia probatio crimi-
26 nis. Et ſic etiā poteſt reſponderi.ad.l.† fin. C.
vbi pup.educa. debe.allegatam per Bal.in con-
trarium, loquitur enim ille tex. de ſententia fe-
renda in abſentem cauſa cognita. Sed contra
ꝓdictā opi. fortiter obſt.l.penul.C.de interdic.
27 ma. vbi fictus † dolus, & ficta confeſſio infa-
māt ipſo facto. Sed ad illam.l.reſpōdet ibi Bal.
ꝙ illa.l.non obſt.quia loquitur, qn̄ actio deſcen
dit ex facto, ꝙ fieri nō debuit; videlicet, ex ma-
trimonio contracto per tutorē, ſeu curatorē,
aut eius filium cum pupilla, vel adulta. Vnde
ibi punitur contumacia in faciendo. Sed in ter-
minis noſtris punitur contumax, qui ſolum de-
linquit in omittendo, quòd delictum omiſſio-
28 nis † eſt minus quàm commiſſionis, vt in .l. ſi
mora.ff.ſol.ma.dixi in.c.ſi quis domū.ſ. de in-
iur. Vel ſecundo reſpondetur ſm Bald. in .l.
caſſius.ff.de ſenat. ꝙ ibi loqnitur de ſentētia le-
gis inducentis præſumptionē iuris, & de iure,
& cum hac præſumptione expreſſè diſponit,
ꝙ talis notatur Infamia. & ſic non ſtetit .l. con-
tenta inducere fictionem; ſed vlterius inducit
effectum infamiæ ex facto manifeſto. Vel dic
tertio, & ſingularius, vt dicit Bal.in.l.qm̄ .ff. de
29 infa. ꝙ qnādoq; fictio † reſultat ex facto, ꝙ lex
notat, & infamatur. vt.d.l. quoniam. vbi tranſi
gens qui habetur pro fictè confeſſo infamatur.
Quandoq; verò ficta confeſſio reſultat ex con-
tumacia, & tunc non infamatur, quia contu-
30 macia † non infamat vt in.l. 1. C. de mo.mul-
cta. Vel dic plenius, vt colligitur ex ſecūda ſo-
lutione; quia tàm in.l.penul.quàm in.l.qm̄.lex
vlterius expreſſit inducēdo effectū infamiæ; ꝙ
non eſt in caſu noſtro. Et ſic patet ex prædictis,
ꝙ hæc opi. eſt verior. Niſi ſtatutū vlterius pro
grederetur inducendo effectum infamiæ. † Vel
31 niſi ſtatutum diſponeret, ꝙ ſententia lata vigo-
re prædicti ſtatuti perinde habeatur, ac ſi lata
eſſet contra præſentem; quia tunc fortè verior
eſſet alia opinio; eo ꝙ præfatum ſtatutum ita
diſponens, videtur haberi perinde, ac ſi parti-
culariter exprimeretur omnis effectus ſenten-
tiæ latæ contra præſentē, argu. .l.omnes.C.de
præſcrip. triginta anno. &.l ſi duo .ff.de admi.
tut. cum ſimilibus. Et ideò talis erit infamis,
ac ſi pricipaliter eſſet dānatus, regulariter enim
32 dictio perinde † ad omnes qualitates refert, vt
in.l.à filio.§.penul.ff.de alimē.lega. Niſi aliud
eſſet ſtatutum, ꝙ talem generalitatem exclude-
ret, vt in.l.ſacrilegij .§. is aūt. cum concor. ibi
poſitis .ff. ad .l. iul. pec. not. ſingulariter Bar.
in.l.1.in prin. ff. de recep. arbit. & ꝙ not. in ſi-
ſimili .D. Nellus in tractatu bānitorū in prima
parte ſecundi tempo.q.53. Et prædicta perpe
tuo notabis, quia pluri ima habes vltra Doc. quȩ
nō ſolum vtilia ſunt ad hanc. q. ſed ēt vtiliſſima
ad infinitas aliàs quotidianas queſt. Et intellige
ꝓdictam opi. quam tenui, qn̄ vigore talis ſen-
tentiȩ non eſſet ſecuta pȩnæ impoſitio, ſeu exe-
cutio; quia tunc ſecus eſſet, per ea quȩ.ī.ſubij-
33 ciam. Si verò ꝓceſſit ſentētia † interlocutoria,
dic, ꝙ ex tali ſentētia non infamat quis, etſi lata
ſit In crimine famoſo; quia nulla ſentētia inter-
locutoria de ſe infamat, vt in.l.quid ergo §.quā
tum.ff.de infa.& in.l. verbū. & in .l. interlocu-
tio. C.de infa. Et ideò ſola ſentētia ipſius banni
ratiōe contumaciȩ non cōdemnatiua ad pœnā
delicti, ſm ea quȩ ſupra latius dicta ſunt, non in-
34 famat, quia illa † eſt interlocutoria, vt habet in
.l.1.C.de requi.re.& in authen. itē nulla.C.de
epiſ.& cleri. not. Bal.in.l.ſi quis filio.§. eius .ff.
de iniuſt.rup.& irrit.teſt.& glo. ī.l.1.§.quid er
go.ff.de vēt. inſpi.& in.l.3.in prin.ff de ſuſpec.
35 tut. Itē quia illud tale bannū † dicit̄ q̄dam mul
ta, vt tradit Bar. in.q quȩ incipit, ſtatuto ciui-
tatis Lucanȩ.col. penul.q̄ mulcta nō infamat.vt
.l.1.C.de mo.mulcta. Itē quia tale bannū potiꝰ
fert̄ ratōe cōtumaciȩ, q̄ ꝓpter malā cauſā, vt di
cit Bar.ī.d.q. in.4.argu.per.l.ſi ideò.ff. de euic.
&.l.qui repudiantis.&.l.papinianꝰ.§.meminiſ-

fe.ff de inoffi testa. Et ideò talis non efficiatur infamis. C. d' intellige, nisi postea sequeret pe-
36 næ impositio; quia † ex genere pœnæ potest effici infamis, vt not. Bal. in .d.§. quantum. & probatur in.l. fustibus C.de infami. & in.l.ictus fustium. ff.eo. secundum primum intellectum
37 glo. Et ex prædictis infertur, q si † officialis deprehendit aliquem in facinore, & propter hoc iubet ipsum carcerari, torqueri, vel fustigati in pœnã istius delicti, q talis ex genere pœnę efficietur infamis; eum appareat veritas causæ, propter quam fuit tortus, fustigatus, &c. vt not. in.d l. fustibus. & traditur in.d.l. ictus. & sequitur hic Ioan. Andr. Inno. & .D. m. & cõmuniter * omnes Doct. Et idem dicendum, quando Iudex alio modo haberet cognitũ delictum; vel quia esset notorium, vt etiã exemplificat glo. in.d.l.ictus. Nec obstat quòd hoc casu absq; pœnæ executione debe-
38 ret effici infamis, vt notorium † æquiperetur sententiæ, quia respondet Bald. quòd non est verum, q æquiperetur sententiæ criminali. Itẽ quia licet æquiperetur quantum ad probandum, non tamen æquiperatur quantum ad aliquid inducendum, vel prohibendum, vt Doct. tradunt in .l.is cui bonis ff.de ver. obli. Idem & tertio dicit glo. de confitente delictũ extra iudicium, vt si sequatur fustigatio sit in-
39 famis. Quod intellige, qñ confiteretur † corã iudice, non in figura iudicij, seu apud acta, sed fortè in camera. Sed posses & quarto figurare exemplum per tex. nostrum, &.l. nullũ.C. de testi. intelligendo, vt dixi, quòd carceratio, tortura, vel fustigatio &c. postea apponatur in pœnam, & sic non ad inueniendam veritatẽ, vel ad custodiam. Ex quibus patet, q respectu infamiæ, tantũ operatur interlocutoria causa cognita, facta demum executione pœnæ, quantum operatur sola diffinitiua, etiam non facta pœnæ executione, vt.d.l. fustibus. & ibi not. Pau. de Castro. & traditur in.d.l. ictus. Secus si sequeretur incarceratio, tortura, vel fu
40 stigatio, † non in pœnam, sed pro inuestigatiõe criminis, aut custodię; quia tunc non efficeretur infamis. de incarceratiõe, est tex. hic. de tortura, est tex. in .l. 1. C. de infa. Sed circa prædicta posset dubitari, quid si aliquis in iudicio
41 sit confessus † delictum, vel actionem infamantem, an ex hac sola cõfessione incurrat infamiã absq; alia pœna. Sol. Doc. in hoc fuerũt varij Inno. tenet hic, q sola confessio infamet, si ex illo iudicio cõdemnatus efficeretur infamis. Idem tenet glo. in.l. ictus fustium .ff. de infa. & etiam glo. in l. quoniã. eo.ti. Et fundatur hæc
42 opi. nam si transigens super actione † famosa efficitur infamis; quia videtur fateri delictum, vt .d.l. qñ. & sic infamia descẽdit ex ficta confessione, multò fortius ex vera confessione debet infamari. Sed Bar. ibi, & in .d.l. ictus. & clari' in.l. infamẽ ff. de pub. iudi. distinguit, q aut quis confitetur in causa criminali, & non efficitur infamis ante sententiam; quia edictum prætoris exigit sententiam, vt .l. 1. ff. de infa.

Sed confessus in causa criminali, nõ habet pro condemnato, vt in .l. si confessus .ff. de custo. reo. ergo ex sola confessione non efficitur infamis. Et hanc opi. ẽr tenuerunt Guil. & Bal. in .d.l. qñ. & D. m. in. c. at si clerici. §. de iudi. Qd' tñ limita, nisi post confessionem sequeretur fustigatio, vel mutilatio, aut similis pœna, pet ea quæ supradixi. Aut quis confitetur in actione ciuili famosa, & concludit Bart. in .d.l. infamẽ.
43 q talis efficitur infamis; quia † confessus in ciuili habetur pro condemnato, vt in .l. 1. ff. de confess. Et ideò in cas bus in quibus quis efficeretur infamis per sententiam, efficitur etiam per cõfessionem; quia habetur pro condemnato. & sequitur .D. m. hic, & in .d. c. at si clerici. Sed tu aduerte, quia Iaco. But. in.d.l. quoniam. tenet contrariũ, dicens, q etiam cõfessus in ciuili famosa, non efficitur infamis. & pro hoc, dicit esse casum in .l. si reus paratus. ff. de procura.
44 Nõ obst.l. quoniã. † inducta vt.§. quia ibi post illam fictam confessionem, non sequebatur sententia. Et pro hac opi. etiam facit, quia aliàs sequeretur, q confessus, & demũ condemnatus bis esset infamis, contra .l. 2. C. vt. §. cert. temp. Vel saltem sequeretur, q sententia postea lata non infamaret, q est cõtra .l. 1. ff de infa. Dicit tamen Bal. in .d.l. quoniam. quòd si quis vellet tenere opinionem Bar. posset respondere ad.l. si reus paratus. q ibi confessio non emanauit in figura iudicij. Vel secũdo, q ideò ibi non infamatur, quia secuta fuit sententia absolutoria. Sed tu aduerte, qa pro prima sentẽtia facit opti mè tex. in.l. si tutor .C. de interdic. ma. Et per
45 quem tex. not. Cy. & Bal. q cõfessus in † actione ciuili famosa fit infamis. Sed pro secũda opi. Ia. Bu. facit, quia non reperitur iure cautum,
46 q aliqua probatio infamet, † quia vt dicit Bal. probatio sola non connumerat in modis infamandi, ergo &c. argu.l. illam. C. de colla. Sed posset responderi, q reperitur, in quantũ confessio in ciuili habetur pro condemnatione, & condẽnatio infamat in actione famosa, vt.d.l. 1. Et sic ex prædictis patet, q q̃stio ẽ satis dubia. & disputabilis. In qua pro vera decisiõe arbitror ita esse distinguendũ, q aut talis cõfessio emanat coram arbitro, vel arbitratore, aut corã Iudice. Primo casu dic, q talis cõfessio nõ infamat, vt tenet glo. in.l. quid ergo .§. ex cõpro-
47 misso. ff. de infa. quæ singulariter vult, q † vbi sentẽtia non infamat, nunquã infamat cõfessio.
48 Quæ glo. sm Bal. non est alibi. Sed † sententia arbitri nõ infamat, vt est tex. in.d §. ex cõpromisso, ergo multò minus infamat confessio corã arbitro, & longe minus corã arbitratore. vt tenet Bal. in.d.l. qñ. & Io. de Imo. in.d.l. infamẽ. in fi. Secũdo casu, qñ confessio emanauit corã Iudice, subdistinguẽte, q aut cõfessio est facta post datũ libellum, vel lit. cõtest. & hoc casu etiam in ciuili confessus non infamatur; moueor, quia talis non habetur pro condemnato, sed fertur sententia, vt .l. iulianus. & in.l. qui stichum. ff. de confes. not. glo. & Archid. 2. q. 1. in .c. nos in quemquam & glo. in authen. de exhib.

exhib.re.§.Inscepto. col.5. & not. Bal. d.l.1. de confess.& Bal.post Iaco.But.in.l.si debitori. ff.de indi. Et ideò hoc casu indubitanter opin. Bar.& sequacium non procedit. Aut confessio fuit facta ante factum libellum,& litis contesta.
49 & tunc casus est magis dubius, quia talis† confessus habetur pro condemnato, vt.d.l.1. Sed ad hoc iudicio meo in hoc casu dici posset, quòd talis confessio non infamet etiam in ciuili. Nec obstat tex. in .d.l.1. super quo fundatur, pro opin. Barto. quia diligenter ponderandum est,
50 quòd tex.dicit,habetur pro† confesso,& sic denotat fictionem,vt ibi etiam colligit Bart. ergo sequitur,quòd talis non est verè condemnatus;
51 ergo lex pęnalis † loquens de vera condemnatione,nõ debet ad istum casum porrigi.arg.l.3. §.hæc verba.ff.de neg. gest. & reg. in pęnis.de reg.iur. lib.6. Non obstat.l.si tutor. C.de interdict.matr.quam supra allegaui pro opi. Bar. quia ad illam potest responderi altero ex modis,de quibus supra dixi in alio artic.dãdo quatuor solutiones ad illam legem. Vnde hoc vltimo casu fortè dici posset, quòd aut sola emanauit confessio,nec aliud emanauit factum, & præceptum iudicis,& tunc non fit infamis. Quod intellige de iure; quia de facto infamat, ex quo læditur eius opinio apud bonos,& graues. Et hoc ,pbo,quia etiam si aliud diceremus,eo ipso quòd fuisset taliter confessus, curreret ei tempus, quod datur iudicatis; sed consequens est
52 falsum,quia † ante iudicis præceptum tale tempus non currit, vt probatur in.d l.si debitori.ff. de iudi.ergo non efficitur infamis. Aut post talem confessionem insecutum est iudicis præceptum,& tunc procedat opin. Barto. Maximè si aliqua vituperosa pęna fuit imposita,per ea quę supra dixi. Circa secundum casum principalẽ,
53 quando pęnæ † impositionem nulla præcessit sententia,nec iudicis cognitio,sed solum iudex fustigauit,mutilauit,vel quid simile fecit, & tũc talis pęna non infamat. arg. tex.in.d.l.ictus fustium. Quod procedit quò ad infamiam iuris. Secus quò ad infamiam facti. Cõclude ergo ex omnibus prædictis, quòd tribus modis irrogatur infamia. vno modo ipso facto, vt in quatuor casibus in.l.1.in princ.ff.de infam Secundo,prout in alijs casibus postea positis in.d.l.1. Tertio, ex genere pęnæ impositæ, dummodo subsistat causa vera,propter quam fuit imposita pęna.& in hoc differt iste casus à præcedenti; quia in præcedenti satis est sententiam fore latam, quamuis fortè non subsit causa, cum res iudicata pro veritate habeatur. Et ex prędictis habes notabiliter expeditam materiam huius decretalis.

Capitulum. IX. Tuam.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus sub certa pœna ad certam quantitatem certa die soluendam, si infra terminum soluit partem, non tenetur ad integram pœnam.*

2 *Laudum cum appositione pœnæ ad quantitatem soluendam infra certum terminum, licitè profertur inter clericos, nec per hoc dicitur committi vsura.*

3 *Obligationi dandi consistenti sub quantitate, & maximè sub mutuo, potest apponi pœna, si infra certum terminum non soluatur.*

4 *Mutuum cum pacto, quòd recipiens teneatur infra certum terminum dare pignus, vel quid simile sub certa pœna, an sit vsurarium.*

5 *Laudo, & compromisso metu pœnæ est parendum.*

6 *Pœna de rigore iuris in totum committitur, si soluendum sub certa pœna infra certum terminũ non soluatur.*

7 *Taciturnitas exceptionis respicientis merita negocij principalis, videtur literas vitiare.*

9 *Creditor recipiendo partem, videtur pœnam remisisse, nisi aliter creditor fuerit protestatus.*

10 *Pœna ratione partis non solutæ, etiam de iure canonico, secundum communem videtur posse peti.*

11 *Partis eadem est ratio quò ad partem, quæ est totius quò ad totum.*

12 *Intellectus primus tex. huius. Et secundus nu.14. Et tertius qui est Iuno.num.15. Et quartus qui est Pontani. num.18. Et quintus qui est authoris.nu.24.quem declarat.nu.31.*

13 *Difficultas, licet non impediat principalem obligationem, tamen impedit moræ conditionem.*

16 *L.stipulationum.quæ est.l.8.§.si fortem.ff.de verbo.obliga.declaratio. & nu.22. & 28. Et concordatur quadrupliciter cum. l.si seruus. §.si quis cautio.nu.34.*

17 *Sors & pœna regulariter peti non potest. Et quid in arbitrijs.nu.26.*

19 *Moræ purgatio regulariter non admittitur, vbi ab homine pœna, & dies adiecta est dationi.*

20 *Intellectus Pontani ad hunc tex. reprehenditur latè.*

21 *L.cum stipulatus sim mihi à proculo. ff. de verb. obliga.declaratio. & nu.27.*

23 *L.si seruus.§.1 ff.si quis cau.declaratio.*

25 *Solutionem particularem vnius debiti, non cogemur etiam infra certum terminum recipere.*

29 *L.duodecim tabularum diuidit actiones pro virili portione hæredum.*

30 *L.si seruus.§.1. ff. si quis cautio. declaratio. Et concordatur quadrupliciter cum.d.§.fortem. num.34.*

32 *Obligatio diuidua quæ dicatur.*

33 *Indiuiduorum materia, remissiuè.*

35 *Ciuitas Spoletana est propinqua curiæ Romanæ.*

1 TVAM. Obligatus sub† certa pęna ad certam quantitatem certa die soluendam, si infra terminum soluit partem, non tenetur ad integram pęnam.h.d. Primo ponitur quæstio. Secundo prouisio,ibi,quia igitur. Et dicit hic Io. Andr. quòd olim in antiqua compilatione ista decre-

decretalis erat posita sub tit. ne cler. vel mona.
2 Not. primo, quòd † etiã in clericos licitè pro-
fertur laudum cũm appositione pœnæ ad quan
titatem soluendam infra certum terminum, nec
per hoc dicitur committi vsura. Et hinc sumpta
3 occasione tractant hic quidam, vtrum † obliga-
tioni dandi consistent.s sub quantitate, & maxi
mè super mutuo possit apponi pœna. J. certum
terminum, si non soluatur. Et quid iuris de hu-
iusmodi contractu, quem quotidie exercent
4 mercatores curiales. Mutuant enim † pecuniã,
& adijciunt pactum, quòd recipiens. J. certum
terminum, teneatur dare certa pignora, vel fa-
cere quid simile, quod si factum non erit, stipu
lantur certam pœnam ab ipso recipiente, vtrum
tales contractus dicantur vsurarij, de quo hic
latè per. d. Anto. & Bal. in. l. cum allegas. C. de
vsur. Ego latè dixi de hac materia supra in ma
teria vsurarum. in nono princ. artic. Not. se-
5 cundo, quòd laudo, † & compromisso parendũ
est metu pœnæ appositæ, vt in. l. diem proferre.
§ stari. ff. de arbi. Tertio not. quòd de iuris
6 rigore, † si soluendum sub certa pœna infra cer
tum terminum, non soluitur integrè, pœna cõ-
mittitur in totum, de quo hic latius in glo. 1.
7 Not. quarto, argumentum, ꝙ taciturnitas † ex-
ceptionis respicientis merita negocij principa-
lis, videtur literas vitiare. Not. quinto, quòd
clericis non videtur esse licitum exigere pœnã
in laudo appositam, de quo artic. dic vt latius
traditur in. c. dilecti. ẽ. de arbit. Not. sexto, ꝙ
8 exactio † pœnæ vltra debitam sortem, videtur
quodammodo locupletatio cum aliena iactu-
ra. & ideò non videtur esse licita, de quo hic in
glo. fin. Glo. 1. in princ. sentit vnam quæstio-
nem, & soluit, & quasi videtur solutionem ada-
ptare ad intellectum tex. nostri, & ipsam solu-
tionem limitat; Demum in ver. & sic vide-
tur. format contrarium, & soluit distinguendo.
Et aduerte, quia hæc tota glo. principaliter vi-
detur sentire duo contraria ad tex. nostrum.
Primo, in quantum tex. dicit, quòd iste Episco-
pus non potest petere pœnam. nam videtur, ꝙ
imò integram pœnam petere possit propter
partem non solutam infra terminum constitu-
tum. per. l. stipulationum. quæ est. l. 5. §. si sorté.
ff. de verb obliga. vbi soluta parte sortis debitæ
propter aliam partem non solutam committi-
tur pœna in totum. Secundo obstat, quia posi-
to, ꝙ pœna nõ committeretur in totum, tamẽ
saltem debebat committi pro parte, ex æquita-
te, obstante exceptione partis adimpletæ, per. l.
si seruus. §. 1. ff. si quis cautio. Et horum
contrariorum timore facta est hæc glo. quæ in
princip. sui sentit solutionem ad primum con-
trarium in eo, quòd dicit, quòd eo ipso, quòd
9 creditor recipit sortem, † videtur pęnam remi-
sisse, vt in. l. fin. ff. de eo qd' cer. lo. cum simili &
ideò pęnam non potest petere per tex. nostrũ,
nisi aliter creditor fuerit protestatus, vt subdit
glo. per iura in ea allegata. Et vtrum hæc pro-
testatio iuuet, & quando, & in quibus casibus,
dic vt traditur per Bart. in. d. l. fin. ff. de eo quod
cer. lo. & aliquid in. l. 2. in prin. ff. si quis cautio.
Sentit hęc glo. nostra vnum intellectum ad tex.
quòd ex quo nõ apparet de ꝓtestatione ipsius
Episcopi, quòd non obstante receptione sortis
intendebat petere pęnam, præfatus Episcopus
præiudicauit sibi in pęna sortem recipiendo.
Sed dicit hic. D. m. quod hoc dictum glo. vide-
tur contra tex. nostrum, vbi Papa fundat se alia
ratione. Vnde dicit, quòd iste tex. procedit,
quando pars debiti dũtaxat fuit soluta. Et ideò
cum esset soluta pars duntaxat, non videtur cre
ditor ratione partis non solutæ renuntiare pœ-
næ. Nam etiam de iure canonico videtur pos-
10 se † peti pœna ratione partis, non solutæ. & ita
communiter* tenent docto. quòd sibi placet, Com. op.
11 quia † eadem debet esse ratio de parte, quò ad
partem &c. vt in. c. pastoralis. §. itẽ cum totũ. ẽ.
de of. deleg. & l. quæ de tota. ff. de rei vend. vn-
de sicut de iure canonico potest pœna in totum
peti si non adimpletur contractus, vel arbitriũ
pœnæ, vt in. c. dilecti. & in. c. per tuas. ẽ. de arbi.
ergo posito ꝙ non cõmittatur in totum pœna,
prout videtur velle. d. §. si sortem. saltem vide-
tur, quòd pœna committi, vel exigi possit pro
rata sortis non solutæ, saltem ex æquitate ob-
stãte exceptione, per. d. l. si seruus. §. 1. ff. si quis
cau. Et potissimum, quando obligatio consi-
stit in dando, seu soluendo, ita quòd solutio par
tis respectu partis tantam affert commoditatẽ,
quantam solutio totius respectu totius. Secus
si obligatio esset indiuidua; quia tunc pœna cõ-
mitteretur in totum, etiam de iure canonico,
quia tunc cessaret ratio literę nostræ, secundum
D. m. Et per prædicta respondetur ad. d. c. di-
lectus. quamuis docto. aliter respondeant dan-
tes duas solutiones, & duos intellectus ad tex.
12 nostrum. † primus est, ꝙ pars ibi potuit solue-
re, sed non soluit. Et ideò incidit in pœnam in
totum. hic verò non potuit, pro qua opin. ad-
13 duco. Nam licet † difficultas non impediat prin
cipalem obligationem, tamen impedit moræ
conditionem, vt not. in. c. significante. ẽ. de pi-
gno. & in. c. gemma. ẽ. de spons. & in. l. si vehen-
da. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhod. de iact. & in. l.
continuus. §. illud ff. de verbo. oblig. latè tradit
Fede. consi. 50. Sed aduerte, quia secundum
istum intellectum isti rectores fuissent excusati
in totum à pœna; & est verus intellectus in se,
sed non placet. D. m. nec mihi, quia continet
diuinationem, quia Papa hic nihil dixit de dif-
ficultate, nec super ea se fundat, nisi diceres, ꝙ
est verisimile, quòd sicut isti soluerunt. 36. lib.
ita soluissent alia. 7. si potuissent. Secundus in-
14 tellectus † est, quòd. c. dilecti. ꝓcedat beniuole
tex. noster de æquitate. Sed ille intellectus nõ
placet. D. m. quia etiam in. c. dilecti. & etiam in
d. c. per tuas. Papa debuisset seruare istam æqui-
15 tatem. Ideò datur tertius intellectus, † secun-
dum Inno. quem supra tetigi secundum. D. m.
quòd ibi nullo fuerat satisfactum. Ideò pœna
committatur in toto etiam de iure canonico,
sed hic fuerat satisfactum pro maiori parte. vn-
de de æquitate pœna non committitur in totũ
saltem

saltem cum effectu. & sic secundum istum intel
lectum pœna committeretur pro parte. & hunc
intellectum sentit glo. nostra, quasi circa me-
dium ibi, & hanc æquitatem seruat hic Inno.
Non obstat tex. in fi. quia tex. noster non ne-
gat quominus ratione partis non solutæ pœna
pro rata committatur, & exigi possit. Sed aduer
te, quia tunc obstat. d. l. 5. §. si sortem. ff. de ver.
obliga. vbi soluta parte propter partem non so-
lutam, in totum committitur pœna, vt supra di-
xi. Licet cócorder. l. si seruus, §. 1. ff si quis cau.
Sed potest responderi ad dictum. §. si sortem.
16 quòd † loquitur de rigore iuris ciuilis; sed nos
loquimur de æquitate canonica. Sed aduerte,
quia iste intellectus non placet Ludo. Ponta. in
l. eadem. §. cato. ff. de verbo. obli. quia videtur
contra tex. nostrum, dum dicit simpliciter, &
indefinitè super pœna triginta librarum, me-
moratos rectores de cætero non molestes.
Vnde cum tex. indefinitè prohibeat pœnæ pe-
titionem, intelligitur non solum prohiberi re-
spectu totius; sed etiam respectu partis. Sed tu
dic ꝙ contra istum intellectú iudicio meo for-
tius obstat mandatum Papæ, in eo quòd vult,
quòd iste Episcopus debeat esse contentus so-
lutione septem librarum; ergo intelligitur ex-
presè mandare, ꝙ pœnam non possit petere ꝓ
rata; tum quia per receptionem interesse sor-
tis, intelligitur remissa petitio pœnæ, vt supra
17 dixi, & dicit hic glo. in princ. Et quia non † po
test quis regulariter petere sortem, & pœnam,
vt dixi in. c. constitutus. s̃. eod. Vnde præfatus
18 Ludo. Pont. in. d. §. cato. dat † quartum, & nouú
intellectum ad hunc tex. videlicet, ꝙ tex. noster
contineat hunc casum singularem, videlicet, ꝙ
19 licet vbi ab homine pœna, † & dies adiecta est
dationi, non admittatur purgatio moræ, vt est
casus in. l. celsus. iuncto fine. l. præceden. ff. de
arbit. tamen hoc fallit de æquitate, quando. j̃.
terminum constitutum pro maiori parte da-
tioni est satisfactum, ꝓut hic erat; quia ex qua-
draginta libris solutæ erant. 33. vnde tunc post
terminum, quantum ad euitationem pœnæ po-
test mora purgari, soluendo post ipsum termi-
num reliquam maioré partem. Facit tex. dum
vult, quòd septem solutis Episcopus nó debeat
illos rectores molestare super pęna. & hunc di-
cit intellectum suum nouum, & casum singula-
rem à canonistis non intellectum. Sed tu ad-
20 uerte, † quia licet iste intellectus prima facie vi-
deatur peregrinus, & elegans, tamen contra
ipsum plura obstant. Primo, quia tex. iste non
fundat se super aliqua ratione moræ purgatio-
nis; sed solum quia non conuenit pótificali mo-
destiæ velle locupletari cum aliena iactura. Se-
cundo obstat. l. cum stipulatus sim. mihi procu-
le. ff. de verbo. obliga. vbi probatur, quòd licet
pro parte adimpleuerit. j̃. terminum, quod ꝓ-
misit, nihilominus committitur pœna, nec ad-
mittitur purgatio moræ post terminum. Et per
illum tex. dicit Ange. in repeti. l. si insulam. ff. de
verb. oblig. col. 8. quòd non admittitur purga-
tio moræ, etiam si infra terminum debitor in-
ceperit adimplere obligationem. Sed posse-
21 dicere, quòd ille tex. non obstat, † quia loquitur
in promissione facti indiuidui. circa quod, licet
infra terminum aliquid adimpleatur, tamen nó
admittitur purgatio moræ; quia perinde est, ac
si nihil factum esset; quia istud factum non affert
tantam vtilitatem in parte respectu partis, quan
tam in toto respectu totius. sed in casu nostro
secus est, vt de se patet. Sed hæc solutio non vi
detur tollere contrarium; quia licet vbi imple-
mentum pro parte non afferat tantam vtilitaté
respectu partis; tamen satis videtur esse, ꝙ infra
terminum adimpleuerit promissionem pro ma
iori parte. Nam si mora ex hoc posset purga-
ri, vt in opin. Ponta. post terminum ipse poterit
domum perficere, & moram purgare; eo quòd
infra terminum non fuit omnino negligens
qua domo tádem completa habebit creditor,
seu locator integram commoditatem. Tertio
22 obstat † d. §. si sortem. vbi tex. loquitur in da-
tione quantitatis; & tamen non admittitur pur
gatio moræ, quamuis. j̃. terminú pars fuerit so-
luta. Quarto obstat. l. si seruus. §. 1. ff. si quis
cau. vbi salté committitur ope exceptionis, vel
æquitate pœna pro rata. Et quamuis. j̃. termi-
num debitor in iudicio stetisset tres, ex quatuor
tamen post moram commissam, potest pœna
peti pro rata, nec admittitur purgatio moræ.
23 Et sic ex prædictis † patet, quòd intellectus isti
tex. reddit valde dubius. Et si velles tenere prę-
dictum intellectum Ponta. posses dicere, ꝙ illæ
leges procedunt de iure ciuili, secus est de æqui
tate canonica. Ex quo ego infero, ꝙ in foro
sæculari in terris non subiectis ecclesiæ, tex. no
ster dicto modo intellectus non haberet locum
in foro ecclesiastico, vel terris subiectis ecclesię,
secúdum ea quæ notantur in. c. 1. de arbi. lib. 6.
& quę latius dixi in. c. 1. s̃. de op. no. nun. Vnde
24 arbitror melius dici posse, ꝙ verus † intellectus
istius decret. sit, quòd Episcopus creditor, reci-
piendo maiorem partem debiti. j̃. terminum,
quàm non tenebatur recipere, videtur sibi præ-
iudicasse in pœna. Moueor, quia cum hic esset
debitum, & licitum, non cogebatur Episcopus
25 etiam. j̃. terminum recipere particularem solu-
tionem, vt in. l. tutor. §. lucius. ff. de vsur. & la-
tius traditur in. l. quidam existimauerunt. & ibi
per Modern. ff. si cer. pet. ergo si post terminum
recipiendo sortem, vel partem videtur sibi præ-
iudicasse in pœna, vt dicit hic glo. in prin. & re-
cipiendo maiorem partem, &. j̃. terminum. si
modo reciperet sine aliqua ꝓtestatione, quòd
non intendit sibi præiudicare in pœna, si debito
tempore residuum non solueretur. Quinimo
arbitror, quòd etiam facta protestatione præ-
dicta, non posset talis recipiens partem debiti,
maximè maiorem, siue receperit. j̃. terminum,
siue post terminum istam partem sortis retine-
re, & pœnam petere, per ea quę dixi in. c. con-
26 stitutus. s̃. eo. vbi inter alia dixi, ꝙ † ex clausula
iudicati in arbitris, potest peti simul res, & pœ-
na. per. l. celsus. ff. de re. arbit. & per not. in. l. 2.
§. 1. ff. si quis cautio. & argum. d. l. fina. ff. de eo
quod

12 vtrum † seruans fidem, & contractum ex parte sua possit petere pœnam à nō seruante. Sol. dic, quòd sic, argu. tex. nostri. & probatur etiam in .l. qui fidem. ff. de transac. facit etiam .c. suam. infra eo. Et hoc videtur procedere non solum in laicis; sed etiam in clericis secularibus. Et non solum in clericis secularibus; sed etiam in clericis regularibus, argu. tex. nostri, qui à contrario probat, quòd isti Abbas, & fratres potuissent petere pœnam ab Episcopo contraueniente, si ipsi non contrauenirent. Et ista est * communis conclusio. Et vide, quod dicam in .c. suam. ī. eo. Prædicta tamen procedunt, quando pœna non esset apposita in fraudem vsurarum. de quo dic, vt latius dicam in .d. c. suam.
13 infra eod. Tertio quæro, vtrum ille † cui fides nō est seruata possit absq; metu pœnę, etiā ipse contrauenire, & fidem non seruare. Et glo. nostra fin. hic arguit primo quod sic. & quod solus primus incidat in pęnam, per iura in glo. allegata. Pro quo ēt facit .l. 1. §. sed si is cui. ff. de ope. no. nun. & .l. 2. §. idē ait. ff. ne quid in loco pub. & .l. cū pater. §. libertis. ff. de. lega. 2. Deinde gl. secundo loco allegat in contrariū, sentiens, quod si secūdus ēt contraueniret, ipse secundus cōtrauenięns solum teneatur ad pœnam, & non primus. Pro quo etiā facit tex. in .l. semel mora. ff. sol. matri. & quod in simili dicimus. in .l. si quis. ad se fundū. C. ad .l. iul. de vi. & .l. qui possessionem. ff. de vi, & vi arma. in quibus dicitur, quòd
14 secunda † violentia confundit primam, & ipsi effectum. Sed, & tertio argui posset, quod vterq; teneatur, & vterq; possit agere ad pœnam, per tex. 33. q. 5. c. quod Deo pari. vbi dicitur, quod si ma-
15 ritus, & vxor † promiserunt continentiam, licet alter non obseruet, tamen alter tenetur seruare, & si non seruat, incidit pariter in laqueū. Facit etiam ad hoc .l. 2. §. qui hoc dicit. ff. ad .l. iul. de adul. Sed & quarto in contrarium facit ille tex. quòd neuter possit agere, & in hoc vl-
16 timo residet glo. eo quòd † paria delicta mutua compensatione tolluntur, vt in iuribus allegatis in glo. Sed glo. nostra aliter non respondet ad contraria. Quare tu pro clara intelligentia præsentis quæstionis, & iurium prædictorū distingue, quod aut promissiones factæ hinc inde non respectiuantur ad inuicem, aut respectiuātur. Primo casu potest figurari exemplum,
17 promisi † tibi scribere librum simpliciter, & tu simpliciter, nō per respectum ad promissionem meam, promisisti ire Romam, vel aliquid aliud dare, vel facere, & hoc casu, licet tu non adimpleas ex parte tua, tamen teneor adimplere ex parte mea. Et sic non seruanti fidem, nihilominus teneor fidem seruare. aliàs autem inciderem in pœnam. Et si iurassem, essem periurus. Et isto modo potest intelligi. C. quod Deo pari. allegatum supra pro contrario. & .d. l. 2. §. qui hoc dicit. Nam ibi quelibet promissio fuit simplex respectu Dei, & nō respectiuata ad promissionē alterius. Arbitror, tamē, quod si pœna hinc inde esset in quātitate, & vterq; cōtrauenisset, admitteretur ad inuicem compensatio vsq; ad concurrentē quantitatem, per .l. fin. C. de compensa. & insti. de act. in .§. sed nostra constitutio. Secundo ca-
18 su, quando obligationes † respectiuātur ad inuicem, potest figurari exēplum in tex. nostro, & hoc casu subdistingue, quod aut constat, vtrūq; contrauenisse; sed tamen non constat quis primo contrauenerit, & tunc neuter tenetur ad pœnam; ex quo incertum est, quis primo contrauenerit. Et ita procedat tex. in .l. cū pater. §. libertis. ff. de leg. 2. & quod ibi not. Bar. & quod not. glo. in .l. 1. §. cum arietes. ff. si qua. pau. fe. di. & quod in simili dixi in .c. si bos. supra de iureiuran. & quod not. in .l. sententiam .§. cū stramēta. ff. ad .l. aquil. & hanc opi. sentit Bar. in .d. §. libertis. & sequitur Ponta. in .l. semel mora. ff. solu. matri. Facit quod not. Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. super rub. de treg. & pa. in fin. Quod ego arbitror verum, respectu pœnæ applicādæ ipsis cōtrahentibus, quia volens agere ad pœnam, debet intentionem suam
19 fundare, quod alter primo contrauenerit. † Secus respectu pœnæ applicandæ cuidam tertio, seu reipublicæ, vel fisco, eo casu, quo stipulatio alteri facta valeret, secundum quod supra dixi in prima quæst. Nam hoc casu ille tertius agere potest ad pœnam contra vtrunq; ; quia clarum est vtrumq; contrauenisse, & sic in pœnam incidisse. vnde iste tertius habet fundatam intentionē suam. Et si aliquis prædictorum vellet se defendere, quod sibi licuerit contrauenire, ex eo, quòd alter prius contrauenerit, debet hoc probare. Cogitabitur, quia nūc venit in mētem. Faciunt quæ dixi, si rectè memi-
20 ni, in .c. 1. ē. de iniur. Secundo casu, † quando constat quis primo contrauenerit, distingue, quòd aut queritur, an secundus contraueniens possit conueniri ad pœnam occasione suæ contrauentionis. Aut quæritur, vtrum secundus contraueniens, possit non obstante sua cōtrauentione petere pœnam à primo contrauenięnte. Primo casu conclude, quòd secundus contraueniens non incidit in pœnam, per tex. in reg. cum par. §. illi. ff. de re. iur. vbi tex. dicit, quod illi permittitur pœnam petere, qui in ipsam non incidit; sed ille qui primo cōtrauenit, iam incidit in pœnam, ergo &c. Facit .c. frustra, & quod ibi not. Ioan. Andr. de re. iur. lib. 6. Item facit, quia iste secūdus licitè videtur contrauenisse ex fide sibi non seruata, vt in .c. 3. ē. de iureiur. & in .l. cum proponas .C. de pact. & in .l. si instituta. ff. de inoffi. testa. Præ-
21 terea prædicta † respectiuata promissio videtur habere tacitum intellectum, & conditionē, videlicet, rebus sic stantibus, & altero fidem seruante, & noua causa non superueniente alteruter tenetur fidem seruare, argu .c. cum inter .§. de renun. & .l. quæro. §. inter locatorē. ff. loca. & quod tradit In .l. quod seruius. de con. cau. data, & ibi per glo. & in .l. quidam cum filium de ver. obl. & in .l. si patronus. ff. de bo. libe. Sed altero prius offendente, res non pēderet in eodem statu, & noua causa superuenit, ergo &c.

Facit

Facit etiam, quòd not. Bar. in .l.qui seruum.ff.
de verb.obl.& ꝙ not.in .l.cum proponas la .2.
.C.de pact. & ꝙ not. in .l.qui officij.in fin.ff.de
contrahen. emp. Et prædictam opi. ꝙ secun-
dus non incidat in pœnam, tenent Dy.& Bald.
& sequitur Io. de Imo. & Ponta. in .l.semel mo
ra.ff.solu. ma. Non obstant iura allegata in
primo loco; quia illa iura non loquuntur de
pœna conuentionali, & eodem modo potest
22 responderi ad dictam.l. † semel mora, vel dic,
vt ibi, non obst.l.si quis à se fundum, cum simi-
libus; quia loquitur, quò ad tollendum reme-
dium iuris, vel vbi secundus actus est talis, ꝙ in
totum absorbet, vel consumit primũ.nõ obst.l.
23 .2.;§. † qui hoc dicit de adult. quia loquitur
de publicis; ad quod vide quę latius dixi in.c.1.
supra de iniur. Et pro hac etiam decisione, fa-
ciunt ea quæ statim dicam in decisione. quæst.
fractæ pacis,& per ꝑdicta decidit primo quęst.
24 de† Doctore, qui promisit legere pro certo sa-
lario soluendo certis temporibus. Nam si con
uentis temporibus non soluantur, licitè potest
absq; metu pœnæ promissę desistere à lectura,
argu. prædictorum. iuncta .l. iul. §. offeri. de
acti. emp. Aduerte tamen, quia desistens à le-
ctura, non potest petere salarium pro tempore
quo non legit; quia ad hoc, vt ipse possit petere,
debet adimplere contractum ex parte sua. Et
ita fertur determinasse Albericum de Rosate,
per .l. ædiles in fin. ff. de ædil. edic. & sequitur
.D.m.in.c.3.ꝰ. de iureiuran. de quo etiam ibi
tetigi, & vide limitationem, quam ibi posui.
Item per prædicta deciditur quæstio A, & B.
25 ad inuicem fecerunt † pacem, & sub certa pœ-
na promiserunt illam seruare, seu non venire
contra. Nam si quidam eodem tempore pacẽ
fregerunt, vel non apparet quis primo fregerit
neuter ad pœnam teneretur, quòd tamen limi-
ta, vt supra dixi nisi pena deberet tertio; sed
si apparet quis primo contrauenerit, ille solum
tenetur ad pœnam, hoc tenet Ioan. An. in addi.
Specu.in tit. de treg. & pa. in rubr. in fin. quia
ex quo pax rupta fuit, per primum non potest
amplius rũppi per secundũ, & in .d.l.cum pro-
ponas, & in .l. si quis maior.C. de transac. Fa-
cit quòd not. in.l.siue apud acta. eo.tit. & quòd
not. in.l.si instituta in prin .ff.de inoffi. testa.
26 Et ideò † pœna per secundum contrauenientẽ,
amplius non committitur, arg. ff. de arbi. in .l.
si duo.§.1. Et hanc opi. tenet Bart. in .l. cum
pater.§. libertis.ff. de lega.2.& in .l.si seruum.
§. sequitur & ibi Io. de Imo. & Raphael .ff. de
verb obli. & Bal. in.l. qui fidem .ff. de transac.
per Cyn. Bal. & Pau. de Castro. in .d.l.cũ pro-
ponas. Sentit Bal. in.l. vt vim.ff.de iusti.& iur.
& Pet. in .l.petens.C.de pact.& etiam Bal. ibi,
secundum aliquas lec. pro qua decis. facit .l.
qui cum natu maior.§.si libertus.ff.de bo. libe.
27 vbi tex. dicit, ignoscendum est ei, † qui prouo
catus voluit vlcisci. Ad qđ vide, ꝙ dixi in.c.1.
ꝰ.de iniur. Item facit, quia non põt dici, ꝙ il-
le qui secundò offendit videatur rumpere pa-
cem, cum ista offensa non inferatur ex antece-
denti causa; sed ex causa superueniẽti, quia
alter pacem fregit, per ea quę supra dixi, facit
quòd not. Bal.in.l. aut facta .§.causa.ff. de pœ-
nis. Item facit, ꝙ in simili dicimus de senten-
tia, & transactione, ꝙ quis non dicit contra il-
las venire, si venit ex noua, & nõ ex anteceden-
ti causa, de sentẽtia habet in.l.cum quęritur .ff.
de excep. rei iudi. cum similibus, & de tran-
sactione habetur in .l. si de certa, & quòd ibi
not. C. de transac. & in .l.si ita quis.ff.de ver.
oblig. & hoc sequitur Bal.c.1. de pac. te.in vsi-
bus feudorum, pro quo etiam facit, ꝙ not.Bar.
in.l.verum.ff.de. fur. vbi dicit, ꝙ per adulteriũ
29 cõmissum † in vxorem illius cum quo firmata
est pax; aut per furtum illi commissum, non di-
citur esse pax fracta, cum hęc nõ fiant causa rei-
terandi inimicitiam iam sopitam; sed vnum li-
bidinis habitæ explendæ causa; alterum lucrãdi
causa factum videtur. Facit quod not. in.c. cũ
voluntate. ꝰ .de sen. ex. & in .l.qui iniuriæ.ff. de
furtis. & hanc opi. etiam tenet Ponta. in .d.l.
semel mora. Sed aduerte circa prædicta; quia
etiam nunc venit in mentem quid iuris si par-
tes, quæ promiserunt pacem, vel fidem serua-
re fuissent stipulatæ pęnã alteri, eo casu quo po-
potuissent stipulari, vtrum, ꝙ statim dicta sunt
vendicent sibi locum. Circa ꝙ arbitror dicen
dum, ꝙ aut quærimus de primo offendente,
30 & indubitate diceremꝰ† ꝙ non obstante secun-
da offensione facta per alteram partem posset
ille tertius pœnam petere, eo quòd per factum
ipsius secundo offendentis non debet præiudi-
cari iuri quæsito illi tertio, per regu. id ꝙ nostrũ
.ff.de re. iur. & reg. non debet aliquis de rę.iur.
lib.6. Et quia non est quid compensetur cum
ipso tertio, qui nihil commisit respectu pœnæ
eidem quæsitæ, sed respectu secundi offenden
tis, vtrũ ille tertius † ab isto secundo offenden-
31 te, vel contrauenientẽ possit pœnã petere, vide-
tur dicendum quòd sic; nam sicut secũdo offen
dens, non excusatur à pœna debita reipublicæ
occasione delicti sui; per ea, quę dixi in.c.1.ꝰ.de
iniuri.& in.l.2.§. qui hoc dicit.ff.de adul.& in-
fra subijciam; ita nec videtur excusari à pœna
debita ipsi tertio. In contrarium tamen fa-
ciunt ferè omnia argumenta supra formata,
nam ex quo alter sibi fidem non seruauit, vi-
detur, quòd licuit ipsi etiam contrauenire, per
.c. 3. supra de iureiuran. & not. in .d. l. cum
proponas. & per ea quę supra dicta sunt. Et
hoc videtur esse magis iustum, & rationabi-
le. Facit in contrarium; quia ex quo ille pri-
mus contrauenięns, tenetur ad pœnam soluen-
dam tertio, cui promissa est, perinde videt̃ ha-
bendum, ac si fidem seruasset, per ea quæ dicã
infra in sequenti casu in prima fallentia, ergo
non videt̃ huic licitum, secundo contrauenire,
& per consequens contraueniendo videtur in
pœnam incidere; cogitabis quia ex tempore
32 dicta sunt. Secundo casu cum† quæritur, vtrũ
secũdo offendens, seu contrauenięns possit pe-
tere pœnam à primo offendẽte, tex.noster ex-
pressè decidit ꝙ non, quem tex. dicit Ponta in
.d.l.

.d.l.semel mora. ad hoc esse valde singularem, & quòd aufert materiam decidendi côtrarium, nec plus dicit. Arbitror, q intendat, q huic decisioni multa possent obstare, & maxime, quia ex quo huic primo offenso quæsitum est ius ad pœnã, & ipse mediante iuris dispositione non teneatur amodo quidam seruare; sed posset contrauenire per allega.c.3. & .d.l. cum proponas. meritò non videtur incidere in aliquam pœnã, argu.l. gracchus.C.de adul. Ego arbitror posse distingui, q aut per similẽ actũ
33 factum per secundum † non dicitur quis fecisse contra fidem promissam, Exemplum, si duo fecerint pacem, & inuicem super certa pœna promiserunt eam seruare, seu ipsam non frangere, & vnus ipsorum alterum offendendo fregit pacem, & sic incidit in pœnam. Nam secũdus offendendo, non dicetur fregisse pacem. & ideò petere poterit pœnam à primo offendente. Nam cum ipse non incidat in pœnam côtractus, quia iam est fracta pax, meritò non est quid compensetur secum. Tenebitur tamẽ ille secundus reipublicæ ad pœnam delicti, se-
34 cundum ea quæ supra dixi. Aut † ille secundus per actum quem facit dicitur côtrauenire promissioni per se factę, Exemplum potest figurari in tex. nostro, vel in duobus facientibus pacem, qui promisissent amplius ad inuicem nõ offendere sub certa pœna, & hoc casu tex. est expressus; quia secũdus côtrauenient non poterit petere pœnam à primo contrauenienti. Et fortè potest decisionis ratio assignari; quia sicut ille qui fidem seruasset, nec secundo loco contrauenisset, non potest petere à primo contrauenienti rem, & pœnam, per ea quæ infra subijciam, ita nec iste secũdus contrauenient, & volens vti priori potentia, non debet petere posse illam pęnam. Item quia si primus contrauenisset, & pęnam soluisset, non posset alter absq; metu pęnæ côtrauenire, vt statim dicam, ita nec in casu nostro, non debet iste secundus contrauenient, cuius contrauentio habetur loco pęnæ non solutæ per eum, non debet posse petere pœnam a primo contrauenienti. Cogitabis. Et aduerte, quia quod supra dixi, quòd propter contrauentionem primi, potest alius côtrauenire absq; metu pœnę, est regulare. Sed
35 fallit† in pluribus casibus. Primo fallit, quãdo primus contrauenient soluisset pœnã, quia pęnę solutio secundum eum habetur loco reseruationis ipsius côtractus. & ideò tanquam seruans contractum agere poterit contra secundũ contrauenientem, aut offendentem. hoc tenet Bal. & sequitur Pau. de Castro in. d.l. cũ proponas .C. de pac. & fuit not. Fe. de Bellaperti.
36 in.l. petens .C.de pac. qui mouetur, quia † illa solutio pœnæ succedit loco rei, id est obseruantiæ ipsius contractus, vt in .l. apud Celsum.§. labeo .ff. de doli excep. tenet etiam Bal. in .l. qui fidem. ff. de transac. & Pal. & Io. de Imo. & Ponta. in .d.l.semel mora.ff.sol. matri. Secundo fallit, si contractui, & promissioni sit
37 adiecta† clausula, rato manẽte pacto, & q pęna toties cômittatur, quoties fuerit contrafactũ; quia tunc ex mutua contrauentione, seu offensione contractu firmo manente causabitur multiplicata pęnæ petitio, vt in.d.l.qui fidem.ff.de transactio. & in.d.l.cum proponas. & in.l. rescriptũ.§.si pacto.ff.de pactis. & in .l. si duo .§. .1.ff.de arbi.& hoc tenẽt Bal. & Imo.in. d.l.semel. Sed dicit Ponta.in.d.l.semel mora.q Doc. in hoc male dicũt; quia pęnarũ hinc inde debi-
38 tarũ, per.l.sit † compensatio ipso iure, vt est casus notabilis, arguẽdo de vsura ad pęnã, in.l. si constat.C.de compensatione. Et ideò excluditur facultas petẽdi pęnam. Tu dic, quòd istud fuit de intentione Bal. in .d.l.semel. videlicet, q virtute dictæ clausulæ, vterq; incidat in pœnã; sed non negat Bal. q per actum hinc inde non fiat compensatio. Quinimò hoc ibidem expressè sentit Bal. & sequitur Ioan. de Imo. dum dicit, q licet vterq; possit agere hinc inde, fiet tamen compẽsatio. Aduerte tamen circa hoc, quia glo. in .d.l. qui fidem. singulariter vult, q
39 dicta † clausula solum operatur respectu primi côtrauenientis. Et ideò si primus côtrauenient vellet soluere pęnam, ad hoc, vt alter teneretur seruare, non prodesset sibi, quominus ille cui fides est fracta posset redire ad priorem actionẽ. Et sic absq; metu pęnę, fidem nõ seruare vr posse, & contrauenire. & sequitur Bald. quia non debet quis primo contrauenient ex eo cômo-
40 dum† consequi, quod n.sus est impugnare, arg. .l. stipulatus es opus. ff. de fideius. & in .d. .l. cum pater. §.libertis.ff.de lega.2.& q not.in .l.2.C.de iure emphiteo. & per Spec. in tit. de loca.§. nũc aliqua. ver. 36. Vnde sequitur, q ille qui fidem seruauit, potest recipere pœnam, & licitè contrauenire, licet sit adiecta dicta clausula. q est valde singulare, & quotidie contingit in practica. Secus si recepisset pęnã, vt statim dixi in præcedenti fallentia. Sed vtrum virtute dictæ clausulæ ille qui primo contrauenit, si pluries contrauenitet, posset ab eo pluries pœna exigi, dicã in sexta principali quæst.
41 Tertio † fallit in tregua, in qua licet vnus illam frangat alium offendendo, vel damnum dando, non tamen licet alteri rumpere, donec durat tempus treguæ, argu.l.actione .§. dicimus .ff. pro so. hoc singulariter voluit Vincen. & sequitur Ioan. Andr. & .D. Anto. in .c. 3. s. de iureiuran. Sed dic t.bi Ioan. de Imo. q. d.c. parum facit, & quòd hoc potius procedit de consuetudine, quàm de iuris rigore vr, q huic secũdo licitũ sit contrauenire, per ea quæ supra dicta sunt. Aduerte tamen; quia idem Io. de Imo. post Ange.in.l.si ex legati causa.ff.de ver. obli. videtur adherere primæ opi. quòd not. Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de treg. & pa. vbi dicit, quòd licet post firmatam pacem licitum sit offendere bannitũ, qui bannitus est ante pacem, non tamen licitum est offendere illum, qui bannitus est post treguas. & sequitur hoc etiam Ange. & Ioan. de Imo. in .d.l. si ex legati, ad quod vide quæ dixi in .c. 1. supra
42 de treg. & pa. Quarto quæro † vtrum pars

quæ fidem seruauit possit exigere à contraueniente pœnam, & interesse. Et videtur dicendum
43 quòd non; † quia pœna adijcitur loco ipsius interesse, vt insti. de ver. obli. circa finem. Sed dicit Bal. in .d.l. qui fidem. q. si pœna excedit interesse, quòd ex cõtractu stricti iuris nõ potest peti, nisi pœna taxata. Sed ex contractu bonæ fidei, potest peti vtrunq;, inquantum
44 plus est in vno, quàm in altero, per not. in .l. fi. .ff. de præto. stip. & in .l. prædia .ff. de acti. emp. & in .l. fin. §. si à fideiussore. ff. de eo per quem fac. erit. & in .l. apud Celsum .§. si in arbitrum. .ff. de excep. doli. Sed tu aduerte, quia ista quæstio est valde difficilis, & materia est valde longa, & in ea vertitur dubitatio, vtrum tacita stipulatio interesse debiti à non seruante promissionem pet. .l. si quis ab alio in fin. ff. de re iudi. & .l. stipulationes non diuiduntur .ff. de ver. obli. nouetur per expressam stipulationẽ pœnæ, de qua materia vide latè per Bart. & Io. de Imo. in .l. idẽ stipulatus. la grande .ff. de vet.
45 obli. Quinto quæro, vtrum † ille cui fides fracta est, possit à contrauueniente petere rem, & pœnam. Sol. Bal. in .d.l. qui fidẽ. ff. de transac. remittit ad not. per Cyn. in .d.l. cum proponas. .C. de pactis. & finaliter concludit, q. ex dispositione legali potest vtrunq; peti; sed ex dispositione hominis non, quando pœna concerneret rem principalem. Secus si cõcerneret aliquid extrinsecum, q. non contineat ipsam rem principalem, vt .ff. de arbi. in .l. celsus. & in .l. si
46 quis rem. Et ideò ex † clausula iudicati in arbitris, non potest simul peti res, & pœna; quia pœna succedit loco rei; sed ex interlocuto-
47 ria, † vel ex contẽptu, potest peti pœna, & etiã res ex principali actione; cum petantur ex diuersis causis, & nulla sit nouatio, vt in .d.l. si quis rem. Sed vide latius circa prædictã .q. quod tradit Bald. in repetit. l. ex compromisso .ff. de recep. arbit. & quod etiam ipse tradit in repet. .l. & si post tres .ff. si quis cau. col. 12. & aliquid per Cyn. in .l. cum antea .C. de arbi. & latius per Bar. in .d.l. stipulatus. ff. de ver. obli. & maximè in vltimo contrario. Sexto, & vlti-
48 timo quæro, † vtrum ab eo qui pluries contrauenit, possit pluries pœna exigi. Sol glo. in .d. .l. qui fidem. remittit. ad .l. si duo. §. 1. ff. de arbi. vbi tex. dicit, quòd non committitur nisi semel. Nisi esset actum, quòd pluries committeretur. Et hoc procedit, etiam si apposita esset clausula, rato manente pacto, vt dicit glo. in .d.l. 2. C. de iure emphy. Tu dic latius distinguendo, quòd aut quæritur de pura pœna, quæ nõ
49 petit loco interesse. Aut de pœna quę apponitur loco interesse. † Primo casu sub distingue, quòd aut agitur ex diuersis causis, & potest sæpius agi; vt puta, si petitur pœna primi contractus, & pœna compromissi, vel si petitur pœna propter contrauentionem ad compromissum, & pœna propter contrauentionem ad laudum, vt in .l. si quis rem .ff. de arbi. Aut
50 agitur † ex eodem contractu, & subdistingue, quòd aut non fuit apposita clausula rato manen

te pacto, & est clarum, quòd pœna non committitur, nisi semel, vt .d.l. si duo. §. 1. Aut est apposita dicta clausula, & tunc, aut dicta clausula est apposita simpliciter, & non põt ẽt peti, nisi semel; quia intelligitur rato manente contractu, id est conuentione primitiua absq; pœna vlterius amittenda; quia contractus primus appellatur contractus pœnalis; quia aliàs esset sensus; quòd committeretur pena, rata manente pęna; quẽ sensum verba non sonãt. Et quia
51 stipulatio † pœnę non d' propriè contractus, vt .ff. de ver. signi. in .l. labeo. §. contractum. & hoc sentit glo. & sequitur Bald. in .l. 2. C. de iure emphy. Aduerte tamen, quia hoc casu licet ex secunda contrauentione non possit peti pœna; tamen potest peti interesse, si non seruetur
52 quod promissum est. Aut † clausula pdicta est apposita, non solum ad contractum, sed etiam ad pœnam, vt puta, si dictum fuit, rato manente contractu, & etiam rata manente pœna, facit quòd statim subijciam, quando dictum fuit toties, quoties, & hoc casu, saltem posset peti pœna secunda vice. Aut prædicta clausula non fuit adiecta simpliciter, sed etiam fuit
53 appositum, quòd pœna toties committeretur, quoties esset contrafactum, & tunc pluries posset pœna exigi, vt .d.l. si duo. §. 1. Intelligitamen, quòd non potest nisi bis exigi. per not. in .d. l. fideicommissa. §. si quis alicui decem .ff. de leg. 3. nisi verba alia fortè adiũcta aliud indicerent; vt puta, quia diceretur, toties, quoties, & pluries in infinitum. Secundo casu, quando pęna inseritur loco interesse, distingue, quòd
54 aut † apponiť loco interesse particularis, & sæpius cõmittitur, argu. l. si sic. ff. de ver. ob. Aut
55 loco † totalis interesse, & tunc non committitur nisi semel, vt ibi not. Quod limita, nisi sit apposita clausula, rato manente pacto, secundum ea quæ dicta sunt. Et quando videatur apposita pœna loco particularis interesse, vel totalis, dic q. aut hoc est expressum, & res est clara.
56 Aut sumus in dubio, & tunc, aut pœna est apposita super principali, puta, super principali datione, vel pacto, & intelligitur apposita loco totalis interesse, vt .l. fin. ff. de præto. stip.
57 Aut † super datione rei non principalis; sed accessione, vel super quodam facto incidenti, & tunc non intelligiť apposita loco totalis interesse; sed particularis, vt in .l. si procurator. ff. rẽ ra. habe. not. Bal. in .d.l. si duo .§. 1. ff. de arbi.

Capitulum .VIII. Super His.

SVMMARIVM.

1 *Testis, etiam clericus propter vacillationem potest incarcerari.*
2 *Vacillare, & variare differunt.*
3 *Infamiæ appellatione in dubio, intelligitur de infamia iuris.*
4 *Iudex, corã quo testis falsum deposuit, põt ipsum absq; alio processu punire.*
5 *Testes variantes, an probent, & quã, remissiuè*

6 *Pœnæ genus, licet non infamet, tamen causa propter quam pœnam irrogatur quandoq; infamat.*
7 *Carcer quãdoq; est ad pœnã, quandoq; ad custodiã.*
8 *Testium varietas de necessitate non concludit falsitatem.*
9 *Infamia facti potest oriri ex sola custodia, seu carceratione.*
10 *Confessio sola in ciuilibus famosis infamat.*
11 *Sententia super crimine, vel actione famosa absq; pœna infamat.*
12 *Infamis, an efficiatur bannitus, vel condemnatus de aliquo delicto infamãte, ex eo quia fuit cõtumax, & ob hoc ex forma statuti habitus sit pro confessio.*
13 *In infamia censetur dispensatum, cum eo, qui contra iuris dispositionem grauatur.*
14 *Confessus verè in delictis, fit infamis.*
15 *Confessus in criminalibus pro condẽnato habetur.*
16 *Condemnatus per procuratorem, non efficitur infamis.*
17 *Contumacis bona in criminalibus, debent annotari.*
18 *Glo. in .l. 1. C. de mo. mulcta. declaratur.*
19 *Sententia lata contra absentem infamat.*
20 *Absentes damnantur etiam in aliquibus casibus, in quibus imponitur pœna vltra relegationẽ.*
21 *Confessio procuratoris, dicitur cõfessio domini. tamen non damnatur propter ipsam dominus.*
22 *Notarius damnatus de falso ex vera confessione, non potest conficere instrumẽta. Secus damnatus per contumaciam.*
23 *Sententia lata ex inordinato processu valet, si est lata vigore veræ confessionis. Secus si est lata vigore fictæ, descendentis ex forma statuti.*
24 *Bannitus ad mortem ex crimine capitali ex forma prædicti statuti ratione contumaciæ, & fictæ confessionis, potest condere testamẽtum, licet aliàs damnatus ad mortem efficiatur intestabilis.*
25 *Fictio non operatur, nisi casus expressos à l. introducente fictionem.*
26 *L. fin. C. vbi pupil. educ. debe. declaratio.*
27 *L. pe. C. de interdic. matri. declaratio.*
28 *Delictum omissionis, est minus, quàm cõmissionis.*
29 *Fictio resultans ex facto infamat.*
30 *Contumacia non infamat.*
31 *Statutũ si vtatur dictiõe perinde, puta qđ absens condemnatus ratione cõtumaciæ, eo ipso habeatur pro verè cõdemnato, eundem effectũ producit contra dictum absentem, ac contra præsentem.*
32 *Perinde dictio; ad omnes qualitates refertur.*
33 *Interlocutoria, etiam ex crimine famoso, non infamat.*
34 *Bannum, est sententia interlocutoria.*
35 *Bannum, dicitur quadam mulcta.*
36 *Infamis quis efficitur ex genere pœnæ.*
37 *Officialis si deprehendit aliquem in facinore, & propter hoc iubet ipsum fustigari, talis efficitur infamis. Idem si confiteretur reus delictũ coram Iudice, non in figura iudicij, & ideò fustigetur, nu. 39.*
38 *Notorium, an equiperetur sententia, præsertim in criminali.*
40 *Carceratio quæ non est ad pœnam, sed ad inquisitionem, non infamat.*
41 *Confessus delictum, vel actionem infamantem, an ex hoc solo, absq; pœna efficiatur infamis.*
42 *Transigens super actione famosa efficitur infamis.*
43 *Confessus in ciuili, habetur pro condemnato.*
44 *L. quoniam. C. de infa. declaratur.*
45 *Confessus in actione ciuili famosa, fit infamis.*
46 *Probatio sola non infamat.*
47 *Sententia vbi non infamat, non infamat cõfessio.*
48 *Arbitri sententia non infamat.*
49 *Confessus ante factum libellum, & litis contestationem, habetur pro condemnato.*
50 *Pro dictio, denotat fictionem.*
51 *Lex Pœnalis loquens de vera condemnatione, nõ debet trahi ad casum fictum.*
52 *Confessis non currit tempus, quod datur iudicatis, aut e iudicis præceptum.*
53 *Infamia an oriatur ex pœna quam nulla sentẽtia, siue iudicis cognitio præcessit.*

SVPER HIS. Breue est, & cõmuniter nõ summatur. potest tamẽ sic summari secundum .D. m. Si testis propter vacillationẽ incarceratur, infamiam non incurrit .h. d. Et pars istius est .§ de testi. cog & .§. de accu. c. super
1 his. Nota primo, quòd † testis, etiam clericus propter vacillationẽ potest incarcerari, & puniri. Ad idẽ .l. nullum. C. de testi. Et quæ differ-
2 rentia sit inter variare, & † vacillare, tradit Io. Andr. in .c. præterea. supra de testi. cog. Tu verò dic, vt latius dixi in .c. in nostra. supra de testi in prin. materiæ illius decretalis. Secun-
3 do not. quòd appellatione † infamiæ, in dubio intelligitur de infamia iuris. probatur enim hoc in tex. nostro, quia infamiam facti quæ est læsio opinionis apud bonos, & graues, vt infra dicã, indubitanter iste clericus videbatur incurrisse; vnde cum Papa hic dicat infamiam non incurrit, intelligitur de infamia iuris, & nõ facti. Ad idem .c. cum dilectus. supra de or. cog. Vlti-
4 mo not. argu. quòd Iudex coram † quo testis deposuit falsum testimonium, potest ipsum punire absq; alio processu. de quo articulo aliquid tetigi in .c. postulasti. supra de fo. compe. in primo articulo .q. 17. & aliquid in .c. penul. eod. tit. in secundo principali articulo .q. 3. & vtrobiq; remisi me hic dicturum. Sed vt iste tex. citius claudatur alia principali materia sua, ideò omittere institui materiam prædictam. et fortè dicam in .c. dilectus. infra eod. Glo. 1. colligit notabile ex tex. In fin. glo. dic de hoc articulo, vt dixi in .c. in nostra. supra de
5 testi. Et de varietate † plurium testium, an probent, & quando, vide quæ latissimè dixi in .c. qualiter .2. supra de accusa. in nono principali articulo .q. 39. Glo. 2. primo quærit de ratione decisionis tex. nostri, & sol. Deinde opponit de opi. Gratiani. 3. q. 7. in .§. tria. Sed melius dixisset in .§. porrò. & glo. soluit, sen-

tiens

tiens, quòd illa opi. Gratiani reprobetur. In
glo. fin. dic cum glo. concordat Vincen. cuius
fuit hæc glo. & etiam glo. & Goff. in.d.§. por-
rò. Sed aduerte, quia contra hoc fortiter ob-
6 stat, nam licet † genus pœnę non infamet, vt
sentit glo. nostra, tamen causa infamat, propter
quam pœna irrogatur, vt in .l. ictus fustium .ff.
de infami. Ergo in casu nostro, cum ille testis
fuerit incarceratus pro delicto falsitatis, de quo
si fuisset condemnatus, fuisset effectus infamis,
vt in .l. 1 .ff. de infam. sequitur, quòd in casu no-
stro ex carceratione, præcedéte dicta causa, de-
beat effici infamis. Sol. Inno. soluit dupli-
7 ter, primo, quòd iste non fuit carceratus † ad
pœnam, sed ad custodiam. vt .l aut damnum .§.
solent .ff. de pœn. & ideò non efficitur infamis.
Secus si carcer fuisset impositus ad pœnam, vt
.d.l. ictus Secundo soluit, quòd iste testis nõ
8 erat conuictus de falsitate; sed de † variatione,
quæ de necessitate non concludit falsitatem;
cum habeat multas excusationes. & sequitur
hic Hostien. Vnde ad inquisitionem veritatis
fuit iste reiteratus, secus si in pœnam sui deli-
cti; cum certum esset, eum commisisse. vt.d.l.
ictus fustium. secundum Archid. in .d.§. por-
rò. Vnde hinc sumpta occasione institui hic
examinare, vtrum ad pœnam infamiæ irro-
gandam inspiciatur solum genus pœnæ, an so-
la causa propter quam pœna irrogatur, &
qualiter. Circa quem articulum, ego ita di-
9 stinguo, quòd aut loquimur de † infamia fa-
cti, aut iuris. Primo casu dic, quòd illa potest
oriri ex sola pœna, & ex sola custodia, seu in-
carceratione, secundum Inno. hic. Facit .l. fi. C.
de requi. reis. Et ratio est, quia ad causandam
talem infamiam, sufficit, quòd opinio alicuius
sit læsa apud bonos, & graues, vt probatur in .l.
honori. & .l. licet .ff. de obseq. liber. 6. q. 1. c.
sunt plurimi. & glo. in .d.§. porrò. et Archid.
.2. q. 7. in. c. testes. Secundo casu circa infamiã
iuris distingue, quòd aut ipsum genus pœnæ
aliqua præcessit sententia, aut nulla. Primo ca-
su, aut præcessit sententia diffinitiua, aut inter-
locutoria. Si præcessit diffinitiua, distingue,
ꝙ aut fuit lata via ordinaria, & tunc indubitan-
ter infamat, vt hic in glo. quod procedit, siue
sit lata in causa criminali, vt in .d .l. ictus fustiũ.
secundum secundam lect. glo. ibi. siue sit lata
super causa ciuili, dummodo sit famosa, vt in .l.
10 .1. ff. de infam. Nam si sola † confessio in ciui-
libus famosis infamat, vt infra dicã, fortius in-
famare debet sententia. Et aduerte, quia super
11 crimine, † vel actione famosa, ipsa sententia
absq; pœna infamat, vt .d.l. 1. Si verò senten-
tia sit lata via extraordinaria, præter, vel contra
iuris ordinem, & tunc talis sententia regulari-
ter non infamat. Et ideò damnatus in inquisi-
tione extraordinaria non infamatur. Quod in-
tellige, nisi sequatur pœna corporis afflictiua,
per ea quæ not. Bar. in .d.l. ictus fustium, &
quod statim dicam de bannito ex contumacia.
vel damnato ex crimine famoso, propter con-
tumaciam. Secus si quis esset condemnatus ex
crimine famoso, ex inquisitione ordinaria, ma-
ximè secuta pœna. Et ad hoc adde quod latè
dixi in .c. qualiter .2. supra de accu. in .17.
principali articulo .q. 12. Sed circa prædicta
dubitatur, aliquis est bannitus, vel condemna-
tus de aliquo delicto infamante, ex eo, quia fuit
12 contumax, & † cõtumax ex forma statuti habe-
tur pro confesso, vtrum talis incurrat pœnam
infamiæ. Sol. glo. in .l. 1. C. de mo. multa.
tenet quòd non. & sequitur quidem; motira
ratione, quia cum talis ex sola contumacia ha-
beat pro confesso, grauatur contra iuris com-
munis dispositionẽ; ergo succedit regu. quòd
13 cum eo videatur † in infamia dispensatum, vt
in .l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. &
hanc opi. refert Specu. in tit. de sen §. 1. ver.
quid de istis. Sed Iaco. But. vt refert Bald. in
.d.l. ictus fustium disputando tenuit contra-
rium. mouetur, quia cum ex forma statuti iste
habeatur pro confesso, ergo omnes leges lo-
quentes de vera confessione debent trahi ad
hanc fictam confessionem, per not. in .l. 1. C.
de rei vxo. actio. & in .l. 1. §. lex falcidia. ff. ad
14 .l. falci. Sed verè confessus † fieret infamis, vt
not. glo. in. d.l. ictus. Ergo & fictè confes-
sus. Sed Bart. in. d.l. ictus. tenet contrarium.
Primo, quia ex sola confessione quis non infa-
matur; quia verba edicti prætoris non loquun-
tur de confesso; sed de condemnato, vt in .l.
15 .1. ff. de infami. & in † criminalibus confessus
non habetur pro condemnato, vt in .l. si con-
fessus. ff. de custo. reo. Secundo mouetur,
quia ille qui condemnatur per interpositã per-
16 sonam, vt puta per procuratorem, † non effici-
tur infamis, vt .l. furti. §. si quis alieno .ff. de
infami. Et tñ confessio procuratoris fingitur
confessio domini. Tertio mouetur, quia cum
iste ex forma statuti grauetur vltra legem, vide-
tur secum super infamia dispensatum, vt tradi-
tur in .d.l. ictus fustium. quia hoc non est ve-
rum, quia secundum Bar. grauatur in proba-
tione, & per consequens in condemnatione.
Vnde concludit Bart. ꝙ talis non efficiatur in-
famis. Quod tamen limitat, nisi contra reum
esset facta talis executio, quæ ex genere pœnæ
videatur infamiam irrogare, vt .d.l. ictus fustiũ.
Et hanc etiam opi. cõsulendo tenuit idem Bar.
cons. suo. 3. quod incipit, quæritur, & in du-
bium reuocať, an Francischinus &c. vbi etiam
subdit, ꝙ talis bannitus dicatur potius ex con-
tumacia, quàm ex eo, ꝙ deliquerit, argu. l. qui
repudiantis. in fi. & .l. papinianus. §. meminisse.
.ff. de inoffi. testa. & ideò meritò non debet es-
se infamis. Sed aduerte, quia super eodẽ facto
contrariũ cõsuluerũt Io. Cal. & Nicola. de Nea-
poli, concludentes, ꝙ non solum talis efficitur
infamis infamia facti, per not. In .l. fi. C. de re-
qui. reis. Sed ẽt consuluerũt, ꝙ talis efficiať in-
famis infamia iuris. Moti primo, quia statutũ
ꝑdictum, ꝙ facit contumacẽ haberi pro confes-
so, alterat solam formã ꝓcedendi cõtra cõtuma
cẽ inducens cõtra delinquentẽ nouã ꝓbationis
formam, in eo, quod vult contumacem haberi

pro confeſſo, vt traditur in.c.veritatis. ſupra de dol.& contu. & in.c.cumcontumacia.de hære. lib.6. & per Archid. 2.q.1. nos in quemquam. & per Bal. in.l.1.C. quomo. & quando Iud. & in .l.accuſationem.C.qui accuſa.non poſſ. Si ergo nullo alio ſtatuto cauetur, ꝙ condemnatus modo, & forma prædictis non efficiatur infamis, ſequitur ꝙ condemnatus prędicto modo, ex crimine ficto fiat infamis; quia verba prætoris ſolum loquuntur de damnato .d.l.1.ff.de infa. Nec obſt. ꝙ contra talem contumacem inducatur noua forma, vt dixi, maximè cum de iure bona contumacis in cauſa criminali ſolum

17 debeant annotari, vt in.l.1.ff.de requi.re. quia reſpondetur, ꝙ iſte modus nouus procedendi non alterat effectum inſurgentē ex condemnatione, arg.l.ordo.ff.de pub.iudi. Et ad hoc inducunt opi. Alberti Papien. quam refert Spe. in.d.§.1. ver.quid de iſtis. vbi albertus tenet prædictam opi. reſpondens ad dictū argu. per reductionē ad abſurdū. Nam cum ferè omnes modi procedendi ſint alterati vt.l.1.& .2. C.vt infra certum tempus. & in .l. fin .C. de accuſa. & in .l.qui crimen.C.qui accuſa.nō poſ. ſequitur, ꝙ ſi diceremus, quòd propter alterationē proceſſus ordinis, deberet ceſſare infamia, ꝙ quaſi nunquā, ex aliquo publico iudicio damnatus fieret infamis. quod eſſet abſurdum. Non obſt.ratio Bar.quòd iſte grauetur in probatione; quia licet grauetur in hoc, non propterea dicitur grauari in ſententia, ſed in pro

18 ceſſu. Non obſtat, quod not. glo. † in .l.1.C. de mo. mulcta. quia reſpondetur, ꝙ ibi loquitur in illis, qui damnātur ex crimine non famoſo, & in illis qui non damnantur ordinariè; ſed extraordinarie imponitur eis mulcta fiſco applicanda. Et hanc opi. etiam tenet Bal. referens diſputationem Iac. But. in repetit .l.cū mulier. ff.ſolu. matri. & ibi vltra multa, allegat .l.fi. C. vbi pup. educ. deb. vbi ſecundum eū

19 dicitur, ꝙ ſententia lata † contra abſentem infamat. & hanc opi. tenet etiam .D. Nellus de ſancto Geminia. in tractatu bannitorum in prima parte ſecundi tempo.q.49. non ex vi confeſſionis; quia confeſſus etiam in iudicio criminali famoſo non efficitur infamis infamia iuris; niſi confiteretur tranſigendo, vt .l. quoniam.ff.de infa. & ideò ex hoc ſolo, quòd ex forma ſtatuti cōtumax habeatur pro confeſſo, nō infamatur. Sed ſolum ex ſententia, quæ ſequitur poſtquā clarum eſt iſtum damnatum eſſe ex crimine famoſo, ergo efficitur infamis, vt.d.l.1. & in.d.l.ordo. Et hoc etiam probat alia opti-

20 ma ratione, nam de iure communi, etiam † vbi venit imponenda pœna vltra relegationē, ſunt etiam quidam caſus in quibus damnātur abſentes, & in ipſos, licet cōtumaces, ſententia fertur, vt in.l. in lege cornelia.ver.& quid de hoc.ff.ad .l.cornel.de ſicca.& in .l.ne diu.C.de pœn.& in extrauagan. qui ſint rebelles.dixi plenè in.c.veniens. ſupra de accuſa. in ſecūdo principali articulo.q.15.in quibus caſib', ſecundū opi. Bar. videretur, quòd damnati non fierent infames. Quod eſt abſurdū, & falſum, & cōtra generalē regulā .d.l.1. Et ex pdictis patet reſpōſum ad rationes Bar. in contrariū allegatas. Pręterquā ad ſecundam rationem de.§.qui alieno. ad quē poteſt reſponderi ſecundum .D. Nellum, quòd nihil facit, quia .d.l.1.de infami. in caſibus de quibus loquitur. §.qui alieno. ad infamiam irrogādam, exigit, quòd quis ſit damnatus ſuo noie; ergo in illis caſibus, nec procurator, nec dominus temporalis infamat. procurator non; quia non damnatur ſuo nomine. dominus nō;

21 quia non ipſe, ſed procurator damnatur; † vnde licet confeſſio procuratoris dicatur confeſſio domini, non tamen damnatur dominus, vt dixi in.l.1.C.de ſenten. Sed in terminis noſtris, & in. q. noſtra damnatur ipſe accuſatus contumax, qui habetur pro confeſſo, ergo efficitur infamis, cum in eo verificentur verba dictæ.l.1. Hæc quæſtio mihi videtur ſatis dubia propter varias opi. & auctoritates. Sed pro nunc plus mihi placet opi. glo. & Bart. ꝙ talis non efficiatur infamis, ſi nulla eſt facta executio pœnæ. Moueor primo, quia hæc opi. maioribus iuuatur auctoritatib'. Nam prædictā opinionem reperio tenuiſſe Iaco. de Belleper. in .l.fin.C.de requi.re. Et tenet etiam Io. An. in addit. Specu. in tit. de contumacia .§.ſequitur.1. Et eam etiam tenet Bal.in.l.penul.C.de interdic. mat. & eam etiam tenet in.l.caſſius.ff. de ſena. & in .d.l.fin. de requi. re. Et ſic nō eſſet tutum in ſententiando ab hac opinione recedere. Secundo principaliter moueor, quia hæc opinio fortioribus iuuatur rationibus, vt patet ex his quæ ſupra inducta ſunt, pro hac opi. Tertio, vltra prædicta probatur in ſimili

22 quia licet Notarius damnatus de † falſo ex vera confeſſione non poſſit conficere inſtrumenta authen. de tabel.§.1, & per Bart.in .l.1.§.1.ff. ad.l.iul. repet. de quo etiam per Bald. in .d.l. caſſius. tamen damnatus propter cōtumaciam ex forma ſtatuti prædicti, non perdit poteſtatē conficiendi inſtrumēta, vt ſingulariter voluit Bart.in.l.fin.ff.de euict. & Bal. in.l. tranſigere. C. de tranſac. circa medium. Quarto moueor per id etiam quod in ſimili notatur, quòd licet

23 ſententia † lata ex inordinato proceſſu valeat, ſi eſt lata vigore confeſſionis, vt tradit Inno. in .c. qualiter. ſupra de accu. & per Bar. in .l. ſi confeſſus .ff. de cuſto. reo.& tamen ſecus eſt, ſi ſit lata vigore fictæ confeſſionis deſcendētis ex forma ſtatuti pdicti, vt ſingulariter voluit Bald. in addit.Specu.in tit. de accu.§.& not.ꝙ vbi libellus. et de vtroq; latè dixi in.c.qualiter.2.ſ. de accu.in.11.principali articulo.q.86. vbi omnino vide alias plurimas auctoritates. Quāuis Bar. videatur aliter ſentire conſ. 100. ꝙ incipit, à domino Cyn. Quinto moueor per not. in ſimili per Barr.in.l.ſi cōfeſſus.ff.de cuſto.reo. & in .l.qm.ff.de infam. iunctis not. per Bar. in .l.eius qui delatorem.ff.de iure fiſci.& per Bar. in.l.cū filius. §.fi.ff.de ver.obl.& ꝙ dixi in.c.fi. ſ.de pur. cao. in .15. principali articulo.q.4.& in .c.1.ſ.de confeſ. Vltimo moueor per illud

ꝙ in

ꝙ in simili not. Bal.in.l.1.C.de hære. insti. vbi
24 dicit, ꝙ bānitus † ad mortē ex crimine capita-
li ex forma prædicti statuti ratione contuma-
cię, & fictæ confessionis, potest condere te-
stamentum, licet aliàs damnatus ad mortem,
statim efficiatur intestabilis, vt in .l.qui vltimo.
ff.de pœ.& in.l.si quis filio exhæredato.§. irri-
tū.&.§.seq.ff.de iniust.rup.& irri.testa. Et si qs
vellet tenere hanc opi. posset respondere ad ra-
tiones in contrarium allegatas per Io. Cal. &
Nico. de Neapoli. Et primò ad.l.1. ꝙ iste re-
periatur dānatus absq; crimine famoso, respō-
detur, sicut in simili dicit Bal.in.d.l.1.de hære.
inst. quia cū contumacia sit causa cōfessionis, &
sic ex vno supposito condemnatur ad aliud val-
de diuersum ab illo, sequitur ꝙ operatur per
25 fictionem, quæ fictio † non operatur, nisi ef-
fectus expressos à lege introducente fictio-
nem, vt in.l.1.§ diuus, & in.l.eius qui delato-
rem .ff. de iure fisci. Sed statutū prædictū dispo
nit, vt talis contumacia solum inducat confes-
sionem, non aūt disponit, ꝙ talis fiat infamis
igitur &c. Et hoc iuuatur, quia circa modum
probationis super quo fundatur sententia con-
tra contumacē alteratur omnino ius cōmune.
Vnde cōstat, ꝙ cū alteret fundamentū senten-
tiæ, per consequens videtur alterare ipsam sen-
tentiam, argu. 1. q. 1. cum paulus. & regu. ac-
cessorium de reg.iur.lib.6. Nec obstat, ꝙ ferè
oēs modi procedendi sunt alterati quò ad mo
dum, & formā ꝓcedendi, quia non tū sunt al-
terati, quò ad modū & effectum probationis
super qua probatione fundatur veritas senten-
tiæ, vt .l.illicitas.§.veritas .ff.de offi. p̄sid. Sed
in casu nostro alteratus est modus, & effectus
circa probationē; quia licet in his casibus pos-
set prosequi contra absentem de iure commu-
ni, & in illis casibus damnati efficiantur infa-
mes, tū contra tales absentes non fertur sentē-
tia ex contumacia, seu ex ficta confessione, quę
resultat ex contumacia; sed ad condemnandū
tales in illis criminib⁹ exigūtur ꝓbationes lu-
ce clariores, sicut exiguntur contra præsentes.
Facit ꝙ in simili dicit in.c.qm̄.§.vt lit.non con.
& in.l.properandū.§.& si quidē.C.de iudi. sed
in casu nostro non exigitur alia probatio crimi-
26 nis. Et sic etiā potest responderi.ad .l.† fin. C.
vbi pup.educa. debe.allegatam per Bal.in con-
trarium, loquitur enim ille tex. de sententia fe-
renda in absentem causa cognita. Sed contra
p̄dictā opi. fortiter obst.l.penul.C.de interdic.
27 ma. vbi fictus † dolus, & ficta confessio infa-
māt ipso facto. Sed ad illam.l.respōdet ibi Bal.
ꝙ illa.l.non obst.quia loquitur, qn̄ actio descen
dit ex facto, ꝙ fieri nō debuit; videlicet, ex ma-
trimonio contracto per tutorē, seu curatorē,
aut eius filium cum pupilla, vel adulta. Vnde
ibi punitur contumacia in faciendo. Sed in ter-
minis nostris punitur contumax, qui solum de-
linquit in omittendo, quòd delictum omissio-
28 nis † est minus quàm commissionis, vt in .l. si
mora.ff.sol.ma.dixi in.c.si quis domū.§. de in-
iur. Vel secundo respondetur s̄m Bald. in .l.
cassius.ff.de senat. ꝙ ibi loquitur de sentētia le-
gis inducentis præsumptionē iuris, & de iure,
& cum hac præsumptione expressè disponit,
ꝙ talis notatur infamia. & sic non stetit .l. con-
tenta inducere fictionem; sed vlterius inducit
effectum infamiæ ex facto manifesto. Vel dic
tertio, & singularius, vt dicit Bal.in.l.qm̄ .ff. de
29 infa. ꝙ quādoq; fictio † resultat ex facto, ꝙ lex
notat, & infamatur. vt.d.l. quoniam. vbi transi
gens qui habetur pro fictè confesso infamatur.
Quandoq́, verò ficta confessio resultat ex con-
tumacia, & tunc non infamatur, quia contu-
30 macia † non infamat vt in.l. 1. C. de mo.mul-
cta. Vel dic plenius, vt colligitur ex secūda so-
lutione; quia tàm in.l.penul.quàm in.l.qm̄.lex
vlterius expressit inducēdo effectū infamiæ; ꝙ
non est in casu nostro. Et sic patet ex prędictis,
ꝙ hæc opi. est verior. Nisi statutū vlterius pro
grederetur inducendo effectum infamiæ. † Vel
31 nisi statutum disponeret, ꝙ sententia lata vigo-
re prædicti statuti perinde habeatur, ac si lata
esset contra præsentem; quia tunc fortè verior
esset alia opinio; eo ꝙ præfatum statutum ita
disponens, videtur haberi perinde, ac si parti-
culariter exprimeretur omnis effectus senten-
tiæ latæ contra præsentē, argu. .l.omnes.C.de
præscrip. triginta anno. &.l si duo .ff.de admi.
tut. cum similibus. Et ideò talis erit infamis,
ac si pricipaliter esset dānatus, regulariter enim
32 dictio perinde † ad omnes qualitates refert, vt
in.l.à filio.§.penul.ff.de alimē.lega. Nisi aliud
esset statutum, ꝙ talem generalitatem exclude-
ret, vt in.l.sacrilegij .§. is aūt. cum concor. ibi
positis .ff. ad .l. iul. pec. not. singulariter Bar.
in.l.1.in prin. ff. de recep. arbit. & ꝙ not. in si-
simili .D. Nellus in tractatu bānitorū in prima
parte secundi tempo.q.53. Et prædicta perpe
tuo notabis, quia plurima habes vltra Doc quę
nō solum vtilia sunt ad hanc. q. sed ēt vtilissima
ad infinitas aliàs quotidianas quęst. Et intellige
p̄dictam opi. quam tenui, qn̄ vigore talis sen-
tentię non esset secuta pęnæ impositio, seu exe-
cutio; quia tunc secus esset. per ea quę. ĩ. subij-
33 ciam. Si verò p̄cessit sentētia † interlocutoria,
dic, ꝙ ex tali sentētia non infamat quia, etsi lata
sit in crimine famoso; quia nulla sentētia inter-
locutoria de se infamat, vt in.l.quid ergo.§.quā
tum.ff.de infa.& in.l. verbū. & in .l. interlocu-
tio. C.de infa. Et ideò sola sentētia ipsius banni
ratiōe contumacię non cōdemnatiua ad pœnā
delicti, s̄m ea quę supra latius dicta sunt, non in-
34 famat, quia illa † est interlocutoria, vt habet in
.l.1.C. de requi.re.& in authen. itē nulla.C. de
epis. & cleri. not. Bal.in.l.si quis filio.§. eius .ff.
de iniust.rup.& irrit. test.& glo. ĩ.l.1.§.quid er
go.ff. de vēt. inspi.& in.l.3.in prin.ff de suspec.
35 tut. Itē quia illud tale bannū† dicit̄ q̄dam mul
cta, vt tradit Bar. in.q que incipit, statuto ciui-
tatis Lucanę.col. penul.q̄ mulcta nō infamat. vt
.l.1.C.de mo.mulcta. Itē quia tale bannū poti⁹
fert̄ ratōe cōtumacię, q̄ ꝓpter malā causā, vt di
cit Bar.ĩ .d.q. in.4.argu.per.l.si ideò.ff. de euic.
&.l.qui repudiantis.&.l.papinian⁹.§.meminis-

se.ff de inoffi. testa. Et ideò talis non efficiatur
infamis. C. d' intellige, nisi postea sequeret pę-
36 næ impositio; quia † ex genere pœnæ potest
effici infamis, vt not. Bal. in .d.§. quantum. &
probatur in.l.fustibus C.de infami. & in.l.ictus
fustium. ff.eo. secundum primum intellectum
37 glo. Et ex prædictis infertur, ꝙ si † officialis
deprehendit aliquem in facinore, & propter
hoc iubet ipsum carcerari, torqueri, vel fustiga-
ri in pœnā istius delicti, ꝙ talis ex genere pœ-
nę efficietur infamis; cum appareat veritas cau-
sæ, propter quam fuit tortus, fustigatus, &c.
vt not. in.d l. fustibus. & traditur in.d.l. ictus.
& sequitur hic Ioan. Andr. Inno. & .D.m.
Con.n.ꝑ & cōmuniter * omnes Doct. Et idem dicen-
dum, quando Iudex alio modo haberet co-
gnitū delictum; vel quia esset notorium, vt
etiā exemplificat glo.in.d.l.ictus. Nec obstat
quòd hoc casu absq; pœnæ executione debe-
38 ret effici infamis, vt notorium † æquiperetur
sententiæ, quia respondet Bald. quòd non est
verum, ꝙ æquiperetur sententiæ criminali. Itē
quia licet æquiperetur quantum ad proban-
dum, non tamen æquiperatur quantum ad
aliquid inducendum, vel prohibendum, vt
Doct. tradunt in .l.is cui bonis ff.de ver. obli.
Idem & tertio dicit glo. de confitente delictū
extra iudicium, vt si sequatur fustigatio sit in-
39 famis. Quod intellige, qñ confiteretur † corā
iudice, non in figura iudicij, seu apud acta,
sed fortè in camera. Sed posses & quarto figu-
gurare exemplum per tex. nostrum, & .l. nul-
lū.C. de testi. intelligendo, vt dixi, quòd car-
ceratio, tortura, vel fustigatio &c. postea appo-
natur in pœnam, & sic non ad inueniendam ve
ritatē, vel ad custodiam. Ex quibus patet, ꝙ
respectu infamiæ, tantū operatur interlocuto-
ria causa cognita, facta demum executione pœ-
næ, quantum operatur sola diffinitiua, etiam
non facta pœnæ executione, vt.d.l.fustibus. &
ibi not. Pau. de Castro. & traditur in.d.l. ictus.
Secus si sequeretur incarceratio, tortura, vel fu
40 stigatio, † non in pœnam, sed pro inuestigatiōe
criminis, aut custodię; quia tunc non efficere-
tur infamis. de incarceratiōe, est tex. hic. de tor-
tura, est tex. In .l. 1 .C. de infa. Sed circa præ-
dicta posset dubitari, quid si aliquis in iudicio
41 sit confessus † delictum, vel actionem infaman-
tem, an ex hac sola cōfessione incurrat infamiā
absq; alia pœna. Sol. Doc. in hoc fuerūt varij
Inno. tenet hic, ꝙ sola confessio infamet, si ex
illo iudicio cōdemnatus efficeretur infamis.
Idem tenet glo. in.l. ictus fustium .ff. de infa. &
etiam glo. in l. quoniā. eo. ti. Et fundatur hæc
42 opi. nam si transigens super actione † famosa
efficitur infamis; quia videtur fateri delictum,
vt .d.l.qñ. & sic infamia descēdit ex ficta con-
fessione, multò fortius ex vera confessione de-
bet infamari. Sed Bat. ibi, & in .d.l.ictus. & cla
ti* in.l.infamē ff.de pub.iudi. distinguit, ꝙ aut
quis confitetur in causa criminali, & non effici-
citur infamis ante sententiam; quia edictum
prætoris exigit sententiam, vt .l. 1. ff.de infa.
Sed confessus in causa criminali, nō habetᷣ pro
condemnato, vt in .l. si confessus .ff. de custo.
reo. ergo ex sola confessione non efficitur infa-
mis. Et hanc opi. ēt tenuerunt Guil. & Bal. in
.d.l.qñ. & D.m.in.c.at si.clerici.§.de iudi. Qď
tñ limita, nisi post confessionem sequeretur fu-
stigatio, vel mutilatio, aut similis pœna, per ea
quæ supra dixi. Aut quis confitetur in actione
ciuili famosa, & concludit Bart. in .d.l. infamē.
43 ꝙ talis efficitur infamis; quia † confessus in ci
uili habetur pro condemnato, vt in .l. 1 .ff. de
confess. Et ideò in casibus in quibus quis effi-
ceretur infamis per sententiam, efficitur etiam
per cōfessionem; quia habetur pro condemna-
to. & sequitur .D.m. hic, & in .d.c. at si clerici.
Sed tu aduerte, quia Iaco. But. in .d.l.quoniam.
tenet contrariū, dicens, ꝙ etiam cōfessus in ci-
uili famosa, non efficitur infamis. & pro hoc, di-
cit esse casum in .l. si reus paratus. ff. de procura.
44 Nō obst. l. quoniā. † inducta vt.§. quia ibi post
illam fictam confessionem, non sequebatur sen
tentia. Et pro hac opi. etiam facit, quia aliàs
sequeretur, ꝙ confessus, & demū condemnatus
bis esset infamis, contra.l.2.C.vt.ǰ.cert. temp.
Vel saltem sequeretur, ꝙ sententia postea lata
non infamaret, ꝙ est cōtra .l. 1 .ff de infa. Dicit
tamen Bal. in .d.l.quoniam. quòd si quis vellet
tenere opinionem Bar. posset respondere ad.l.
si reus paratus. ꝙ ibi confessio non emanauit in
figura iudicij. Vel secūdo, ꝙ ideò ibi non infa-
matur, quia secuta fuit sententia absolutoria.
Sed tu aduerte, quia pro prima sentētia facit opti
mè tex. in.l.si tutor .C. de interdic. ma. Et per
45 quem tex. not. Cy. & Bal. ꝙ cōfessus in † actio-
ne ciuili famosa sit infamis. Sed pro secūda opi.
Ia. Bu. facit, quia non reperitur iure cautum,
46 ꝙ aliqua probatio infamet, † quia vt dicit Bal.
probatio sola non connumeratᷣ in modis infa-
mandi, ergo &c. argu.l.illam. C.de colla. Sed
posset responderi, ꝙ reperitur, in quantū con-
fessio in ciuili habetur pro condemnatione, &
condēnatio infamat in actione famosa, vt.d.l. 1.
Et sic ex prædictis patet, ꝙ q̄stio ē satis dubia, &
disputabilis. In qua pro vera decisiōe arbitror
ita esse distinguendū, ꝙ aut talis cōfessio ema-
nat coram arbitro, vel arbitratore, aut corā iu
dice. Primo casu dic, ꝙ talis cōfessio nō infa-
mat, vt tenet glo. in.l. quid ergo .§. ex cōpro-
47 misso. ff. de infa. quæ singulariter vult, ꝙ † vbi
sentētia non infamat, nunquā infamat cōfessio.
48 Quæ glo. s̄m Bal. non est alibi. Sed † sententia
arbitri nō infamat, vt est tex. in.d §. ex cōpro-
misso, ergo multò minus infamat confessio
corā arbitro, & longe minus corā arbitratore.
vt tenet Bal. in.d.l.qñ. & Io. de Imo. in.d.l.infa-
mē. in fi. Secūdo casu, qñ confessio emanauit
corā Iudice, subdistinguerē, ꝙ aut cōfessio est
facta post datū libellum, vel lit. cōtest. & hoc ca
su etiam in ciuili confessus non infamatur; mo-
ueor, quia talis non habetur pro condemna-
to, sed fertur sententia, vt .l. iulianus. & in.l.qui
stichum. ff. de confes. not. glo. & Archid. 2.q. 1.
in .c. nos in quemquam & glo. in authen. de
exhib.

exhib.re.§.suscepto. col.5. & not. Bal. d.l.1. de confess.& Bal.post Iaco.But.in.l.si debitori. ff.de iudi. Et ideò hoc casu indubitanter opin. Bar.& sequacium non procedit. Aut confessio fuit facta ante factum libellum,& litis contesta.
49 & tunc casus est magis dubius, quia talis†confessus habetur pro condemnato, vt.d.l.1. Sed ad hoc iudicio meo in hoc casu dici posset, q talis confessio non infamet etiam in ciuili. Nec obstat tex. in.d.l.1. super quo fundatur, pro opin. Barto. quia diligenter ponderandum est,
50 quòd tex.dicit,habetur pro† confesso,& sic denotat fictionem,vt ibi etiam colligit Bart. ergo sequitur,quòd talis non est verè condemnatus;
51 ergo lex pœnalis † loquens de vera condemnatione,nō debet ad istum casum porrigi.arg.l.3. §.hæc verba.ff.de neg. gest. & reg. in pęnis.de reg.iur. lib.6. Non obstat.l.si tutor. C.de interdict.matr.quam supra allegaui pro opi. Bar. quia ad illam potest responderi altero ex modis,de quibus supra dixi in alio artic.dādo quatuor solutiones ad illam legem. Vnde hoc vltimo casu fortè dici posset, quòd aut sola emanauit confessio,nec aliud emanauit factum, & præceptum iudicis,& tunc non fit infamis. Quod intellige de iure; quia de facto infamat, ex quo læditur eius opinio apud bonos,& graues. Et hoc ,pbo,quia etiam si aliud diceremus,eo ipso quòd fuisset taliter confessus, curreret ei tempus, quod datur iudicatis; sed consequens est
52 falsum,quia † ante iudicis præceptum tale tempus non currit, vt probatur in.d.l.si debitori.ff. de iudi.ergo non efficitur infamis. Aut post talem confessionem insecutum est iudicis præceptum,& tunc procedat opin. Barto. Maximè si aliqua vituperosa pęna fuit imposita,per ea quę supra dixi. Circa secundum casum principalē,
53 quando pęnæ † impositionem nulla præcessit sententia,nec iudicis cognitio,sed solum iudex fustigauit,mutilauit,vel quid simile fecit, & tūc talis pęna non infamat. arg. tex.in.d.l.ictus fustium. Quod procedit quò ad infamiam iuris. Secus quò ad infamiam facti. Cōclude ergo ex omnibus prædictis, quòd tribus modis irrogatur infamia. vno modo ipso facto, vt in quatuor casibus in.l.1.in princ.ff.de infam Secundo,prout in alijs casibus postea positis in.d.l.1. Tertio, ex genere pęnæ impositæ, dummodo subsistat causa vera,propter quam fuit imposita pęna.& in hoc differt iste casus à præcedenti; quia in præcedenti satis est sententiam fore latam, quamuis fortè non subsit causa, cum res iudicata pro veritate habeatur. Et ex prędictis habes notabiliter expeditam materiam huius decretalis.

Capitulum. IX. Tuam.

SVMMARIVM.

1 *Obligatus sub certa pœna ad certam quantitatem certa die soluendam, si infra terminum soluit partem,non tenetur ad integram pœnam.*
2 *Laudum cum appositione pœnæ ad quantitatem soluendam infra certum terminum,licitè profertur inter clericos,nec per hoc dicitur committi vsura.*
3 *Obligationi dandi consistenti sub quantitate, & maximè sub mutuo,potest apponi pœna,si infra certum terminum non soluatur.*
4 *Mutuum cum pacto, quòd recipient teneatur infra certum terminum dare pignus, vel quid simile sub certa pœna, an sit vsurarium.*
5 *Laudo, & compromisso metu pœnæ est parendum.*
6 *Pœna de rigore iuris in totum committitur, si soluendum sub certa pœna infra certum terminū non soluatur.*
7 *Taciturnitas exceptionis recipientis merita negocij principalis,videtur literas vitiare.*
9 *Creditor recipiendo partem, videtur pœnam remisisse,nisi aliter creditor fuerit protestatus.*
10 *Pœna ratione partis non solutæ, etiam de iure canonico, secundum communem videtur posse peti.*
11 *Partis eadem est ratio quò ad partem, quæ est totius quò ad totum.*
12 *Intellectus primus tex.huius. Et secundus nu.14. Et tertius qui est Inno.num.15. Et quartus qui est Pontani. num.18. Et quintus qui est authoris.nu.24.quem declarat.nu.31.*
13 *Difficultas, licet non impediat principalem obligationem,tamen impedit moræ conditionem.*
16 *L.stipulationum.quæ est.l.8.§.si sortem.ff.de verbo.obliga.declaratio. & nu.22. & 28. Et concordatur quadrupliciter cum.l.si seruus. §.si quit cautio.nu.34.*
17 *Sors & pœna regulariter peti non potest.Et quid in arbitrijs.nu.26.*
19 *Mora purgatio regulariter non admittitur, vbi ab homine pœna, & dies adiecta est dationi.*
20 *Intellectus Pontani ad hunc tex. reprehenditur latè.*
21 *L.cum stipulatus sim mihi à proculo. ff. de verb, obliga.declaratio.& nu.27.*
23 *L.si seruus.§.1 ff.si quis cau.declaratio.*
25 *Solutionem particularem vnius debiti, non cogemur etiam infra certum terminum recipere.*
29 *L.duodecim tabularum diuidit actiones pro virili portione hæredum.*
30 *L.si seruus.§.1.ff. si quis cautio. declaratio. Et concordatur quadrupliciter cum.d.§.sortem. num.34.*
32 *Obligatio diuidua quæ dicatur.*
33 *Indiuiduorum materia,remissiuè.*
35 *Ciuitas Spoletana est propinqua curia Romanæ.*

1 TVAM. Obligatus sub†certa pęna ad certam quantitatem certa die soluendam, si infra terminum soluit partem, non tenetur ad integram pęnam.h.d. Primo ponitur quæstio.Secundo prouisio,ibi,quia igitur. Et dicit hic Io. Andr. quòd olim in antiqua compilatione ista decre-

decretalis erat posita sub tit. ne cler. vel mona.
2 Not. primo, quòd † etiã in clericos licitè pro-
fertur laudum cum appositione pœnæ ad quan
titatem soluendam infra certum terminum, nec
per hoc dicitur committi vsura. Et hinc sumpta
3 occasione tractant hic quidam, vtrum † obliga-
tioni dandi consistent. s sub quantitate, & maxi
mè super mutuo possit apponi pœna. ĩ. certum
terminum, si non soluatur. Et quid iuris de hu-
iusmodi contractu, quem quotidie exercent
4 mercatores curiales. Mutuant enim † pecuniã,
& adijciunt pactum, quòd recipiens. ĩ. certum
terminum, teneatur dare certa pignora, vel fa-
cere quid simile, quod si factum non erit, stipu
lantur certam pœnam ab ipso recipiente, vtrum
tales contractus dicantur vsurarij, de quo hic
latè per. d. Anto. & Bal. in. l. cum allegas. C. de
vsur. Ego latè dixi de hac materia supra in ma
teria vsurarum. in nono princ. artic. Not. se-
5 cundo, quòd laudo, † & compromisso parendũ
est metu pœnæ appositæ, vt in. l. diem proferre.
§ stari. ff. de arb ɀ. Tertio not. quòd de iuris
6 rigore, † si soluendum sub certa pœnà infra cer
tum terminum, non soluitur integrè, pœna cõ-
mittitur in totum, de quo hic latius in glo. 1.
7 Not. quarto, argumentum, ꝙ taciturnitas † ex-
ceptionis respicientis merita negocij principa-
lis, videtur literas vitiare. Not. quinto, quòd
clericis non videtur esse licitum exigere pœnã
in laudo appositam, de quo artic. dic vt latius
traditur in. c. dilecti. ẽ. de arbir. Not. sexto, ꝙ
8 exactio † pœnæ v'tra debitam sortem, videtur
quodammodo locupletatio cum aliena iactu-
ra. & ideò non videtur esse licita, de quo hic in
glo. fin. Glo. 1. in princ. sentit vnam quæstio-
nem, & soluit, & quasi videtur solutionem ada-
ptare ad intellectum tex. nostri, & ipsam solu-
tionem limitat; Demum in ver. & sic vide-
tur. format contrarium, & soluit distinguendo.
Et aduerte, quia hæc tota glo. principaliter vi-
detur sentire duo contraria ad tex. nostrum.
Primo, in quantum tex. dicit, quòd iste Episco-
pus non potest petere pœnam. nam videtur, ꝙ
imò integram pœnam petere possit propter
partem non solutam infra terminum constitu-
tum. per. l. stipulationum. quæ est. l. 5. §. si fortè.
ff. de verb obliga. vbi soluta parte sortis debitæ
propter aliam partem non solutam committi-
tur pœna in totum. Secundo obstat, quia posi-
to, ꝙ pœna nõ committeretur in totum, tamẽ
saltem debebat committi pro parte, ex æquita-
te, obstante exceptione partis adimpletæ, per. l.
si seruus. §. 1. ff. si quis cautio. Et horum
contrariorum timore facta est hæc glo. quæ in
princip. sui sentit solutionem ad primum con-
trarium in eo, quòd dicit, quòd eo ipso, quòd
9 creditor recipit sortem, † videtur pęnam remi-
sisse, vt in. l. fin. ff. de eo qđ cer. lo. cum simili &
ideò pęnam non potest petere per tex. nostrũ,
nisi aliter creditor fuerit protestatus, vt subdit
glo. per iura in ea allegata. Et vtrum hæc pro-
testatio iuuet, & quando, & in quibus casibus,
dic vt traditur per Bart. in. d. l. fin. ff. de eo quod
cer. lo. & aliquid in. l. 2. in prin. ff. si quis cautio.
Sentit hęc glo. nostra vnum intellectum ad tex.
quòd ex quo nõ apparet de ꝓtestatione ipsius
Episcopi, quòd non obstante receptione sortis
intendebat petere pęnam, præfatus Episcopus
præiudicauit sibi in pęna sortem recipiendo.
Sed dicit hic. D. m. quod hoc dictum glo. vide-
tur contra tex. nostrum, vbi Papa fundat se alia
ratione. Vnde dicit, quòd iste tex. procedit,
quando pars debiti dũtaxat fuit soluta. Et ideò
cum esset soluta pars duntaxat, non videtur cre
ditor ratione partis non solutæ renuntiare pœ-
næ. Nam etiam de iure canonico videtur pos-
10 se † peti pœna ratione partis, non solutæ. & ita
communiter* tenent docto. quòd sibi placet, Com. op.
11 quia † eadem debet esse ratio de parte, quò ad
partem &c. vt in. c. pastoralis. §. itẽ cum totũ. ẽ.
de of. deleg. & l. quæ de tota. ff. de rei vend. vn-
de sicut de iure canonico potest pœna in totum
peti si non adimpletur contractus, vel arbitriũ
pœnæ, vt in. c. dilecti. & in. c. per tuas. ẽ. de arbi.
ergo posito ꝙ non cõmittatur in totum pœna,
prout videtur velle. d. §. si fortem. saltem vide-
tur, quòd pœna committi, vel exigi possit pro
rata sortis non solutæ, saltem ex æquitate ob-
stãte exceptione, per. d. l. si seruus. §. 1. ff. si quis
cau. Et potissimum, quando obligatio consi-
stit in dando, seu soluendo, ita quòd solutio par
tis respectu partis tantam affert commoditaté,
quantam solutio totius respectu totius. Secus
si obligatio esset indiuidua; quia tunc pœna cõ-
mitteretur in totum, etiam de iure canonico,
quia tunc cessaret ratio literę nostræ, secundum
D. m. Et per prædicta respondetur ad. d. c. di-
lectus. quamuis docto. aliter respondeant dan-
tes duas solutiones, & duos intellectus ad tex.
12 nostrum. † primus est, ꝙ pars ibi potuit soluere,
sed non soluit. Et ideò incidit in pœnam in
totum. hic verò non potuit, pro qua opin. ad-
13 duco. Nam licet † difficultas non impediat prin
cipalem obligationem, tamen impedit moræ
conditionem, vt not. in. c. significante. ẽ. de pi-
gno. & in. c. gemma. ẽ. de spons. & in. l. si vehen-
da. §. idem iuris. ff. ad leg. Rhod. de iact. & in. l.
continuus. §. illud ff. de verbo. oblig. latè tradit
Fede. consi. 50. Sed aduerte, quia secundum
istum intellectum isti rectores fuissent excusati
in totum à pœna; & est verus intellectus in se,
sed non placet. D. m. nec mihi, quia continet
diuinationem, quia Papa hic nihil dixit de dif-
ficultate, nec super ea se fundat, nisi diceres, ꝙ
est verisimile, quòd sicut isti soluerunt. 36. lib.
ita soluissent alia. 7. si potuissent. Secundus in-
14 tellectus † est, quòd. c. dilecti. ꝓcedat beniuole
tex. noster de æquitate. Sed ille intellectus nõ
placet. D. m. quia etiam in. c. dilecti. & etiam in
d. c. per tuas. Papa debuisset seruare istam æqui-
15 tatem. Ideò datur tertius intellectus, † secun-
dum Inno. quem supra tetigi secundum. D. m.
quòd ibi nullo fuerat satisfactum. Ideò pœna
committatur in toto etiam de iure canonico,
sed hic fuerat satisfactum pro maiori parte, vn-
de de æquitate pœna non committitur in totũ

saltem cum effectu. & sic secundum istum intel
lectum pœna committeretur pro parte. & hunc
intellectum sentit glo. nostra, quasi circa me-
dium ibi, & hanc æquitatem seruat hic Inno.
Non obstat tex. in fi. quia tex. noster non ne-
gat quominus ratione partis non solutæ pœna
pro rata committatur, & exigi possit. Sed aduer
te, quia tunc obstat. d. l. 5. §. si sortem. ff. de ver.
obliga. vbi soluta parte propter partem non so-
lutam, in totum committitur pœna, vt supra di-
xi. Licet cócordet. l. si seruus. §. 1. ff. si quis cau.
Sed potest responderi ad dictum. §. si sortem.
16 quòd † loquitur de rigore iuris ciuilis; sed nos
loquimur de æquitate canonica. Sed aduerte,
quia iste intellectus non placet Ludo. Ponta. in
l. eadem. §. cato. ff. de verbo. obli. quia videtur
contra tex. nostrum, dum dicit simpliciter, &
indefinitè super pœna triginta librarum, me-
moratos rectores de cætero non molestes.
Vnde cum tex. indefinitè prohibeat pœnæ pe-
titionem, intelligitur non solum prohiberi re-
spectu totius; sed etiam respectu partis. Sed ru
dic ꝙ contra istum intellectũ iudicio meo for-
tius obstat mandatum Papæ, in eo quòd vult,
quòd iste Episcopus debeat esse contentus so-
lutione septem librarum; ergo intelligitur ex-
pressè mandare, ꝙ pœnam non possit petere ꝑ
rata; tum quia per receptionem interesse sor-
tis, intelligitur remissa petitio pœnæ, vt supra
17 dixi, & dicit hic glo. in princ. Et quia non † po
test quis regulariter petere sortem, & pœnam,
vt dixi in. c. constitutus. s̃. eod. Vnde præfatus
18 Ludo. Pont. in. d. §. cato. dat † quartum, & nouũ
intellectum ad hunc tex. videlicet, ꝙ tex. noster
contineat hunc casum singularem, videlicet, ꝙ
19 licet vbi ab homine pœna, † & dies adiecta est
dationi, non admittatur purgatio moræ, vt est
casus in. l. celsus. iuncto fine. l. præceden. ff. de
arbit. tamen hoc fallit de æquitate, quando. ĩ.
terminum constitutum pro maiori parte da-
tioni est satisfactum, ꝑut hic erat; quia ex qua-
draginta libris solutæ erant. 33. vnde tunc post
terminum, quantum ad euitationem pœnæ po-
test mora purgari, soluendo post ipsum termi-
num reliquam maiorẽ partem. Facit tex. dum
vult, quòd septem solutis Episcopus nõ debeat
illos rectores molestare super pęna. & hunc di-
cit intellectum suum nouum, & casum singula-
rem à canonistis non intellectum. Sed tu ad-
20 uerte, † quia licet iste intellectus prima facie vi-
deatur peregrinus, & elegans, tamen contra
ipsum plura obstant. Primo, quia tex. iste non
fundat se super aliqua ratione moræ purgatio-
nis; sed solum quia non conuenit põtificali mo-
destiæ velle locupletari cum aliena iactura. Se-
cundo obstat. l. cum stipulatus sim mihi procu-
le. ff. de verbo. obliga. vbi probatur, quòd licet
pro parte adimpleuerit. ĩ. terminum, quod ꝓ-
misit, nihilominus committitur pœna, nec ad-
mittitur purgatio moræ post terminum. Et per
illum tex. dicit Ange. in repetĩ. l. si insulam. ff. de
verb. oblig. col. 8. quòd non admittitur purga-
tio moræ, etiam si infra terminum debitor in-
ceperit adimplere obligationem. Sed posse-
21 dicere, quòd ille tex. non obstat, † quia loquitur
in promissione facti indiuidui. circa quod, licet
infra terminum aliquid adimpleatur, tamen nõ
admittitur purgatio moræ; quia perinde est, ac
si nihil factum esset; quia istud factum non affert
tantam vtilitatem in parte respectu partis, quan
tam in toto respectu totius. sed in casu nostro
secus est, vt de se patet. Sed hæc solutio non vi
detur tollere contrarium; quia licet vbi imple-
mentum pro parte non afferat tantam vtilitatẽ
respectu partis; tamen satis videtur esse, ꝙ infra
terminum adimpleuerit promissionem pro ma
iori parte. Nam si mora ex hoc posset purga-
ri, vt in opin. Ponta. post terminum ipse poterit
domum perficere, & moram purgare; eo quòd
infra terminum non fuit omnino negligens
qua domo tãdem completa habebit creditor,
seu locator integram commoditatem. Tertio
22 obstat † d. §. si sortem. vbi tex. loquitur in da-
tione quantitatis; & tamen non admittitur pur
gatio moræ, quanuis. ĩ. terminũ pars fuerit so-
luta. Quarto obstat. l. si seruus. §. 1. ff. si quis
cau. vbi saltẽ committitur ope exceptionis, vel
æquitate pœna pro rata. Et quanuis. ĩ. termi-
num debitor in iudicio stetisset tres, ex quatuor
tamen post moram commissam, potest pœna
peti pro rata, nec admittitur purgatio moræ.
23 Et sic ex prædictis † patet, quòd intellectus isti[9]
tex. reddit valde dubius. Et si velles tenere pre-
dictum intellectum Ponta. posses dicere, ꝙ illæ
leges procedunt de iure ciuili, secus est de æqui
tate canonica. Ex quo ego infero, ꝙ in foro
sæculari in terris non subiectis ecclesiæ, tex. no
ster dicto modo intellectus non haberet locum
in foro ecclesiastico, vel terris subiectis ecclesię,
secũdum ea quæ notantur in. c. 1. de arbi. lib. 6.
& quę latius dixi in. c. 1. s̃. de op. no. nun. Vnde
24 arbitror melius dici posse, ꝙ verus † intellectus
istius decret. sit, quòd Episcopus creditor, reci-
piendo maiorem partem debiti. ĩ. terminum,
quàm non tenebatur recipere, videtur sibi præ-
iudicasse in pœna. Moueor, quia cum hic esset
debitum, & licitum, non cogebatur Episcopus
25 etiam. ĩ. terminum recipere particularem solu-
tionem, vt in. l. tutor. §. lucius. ff. de vsur. & la-
tius traditur in. l. quidam existimauerunt. & ibi
per Modern. ff. si cer. pet. ergo si post terminum
recipiendo sortem, vel partem videtur sibi præ-
iudicasse in pœna, vt dicit hic glo. in prin. & re-
cipiendo maiorem partem, &. ĩ. terminum. si
modo reciperet sine aliqua ꝓtestatione, quòd
non intendit sibi præiudicare in pœna, si debito
tempore residuum non solueretur. Quinimo
arbitror, quòd etiam facta protestatione præ-
dicta, non posset talis recipiens partem debiti,
maximè maiorem, siue receperit. ĩ. terminum,
siue post terminum istam partem sortis retine-
re, & pœnam petere, per ea quę dixi in. c. con-
26 stitutus. s̃. eo. vbi inter alia dixi, ꝙ † ex clausula
iudicati in arbitris, potest peti simul res, & pœ-
na. per. l. celsus. ff. de re. arbit. & per not. in. l. 2.
§. 1. ff. si quis cautio. & argum. d. l. fina. ff. de eo
quod

qood cer. lo. quia cum iste Episcopus ex quadraginta libras iam recepisset triginta tres, videtur sibi præiudicasse in pœna, saltem cum vellet ipsam sortem retinere, & pœnam petere; quia videretur locupletari cum aliena iactura. Et ideò super pœna imponitur sibi silentium. & iste iudicio meo est verus, & nouus in
27 tellectus ad tex. nostrum. Nec obstat † l. si stipulatus sim mihi procule. quia licet ibi. ʒ. terminum pars insulæ fuerit fabricata; tamen creditor illam non acceptauerat, & ideò non videtur renuntiasse pœnæ. Sed hic sponte recepit qood non tenebatur recipere, nec etiam ibi volebat creditor ipsum opus, & etiam pœnam.
28 Nec obstat † l. quinta. §. si sortem. allegata in glo. quia ibi creditor recipiens partem ab vno ex hæredibus, non videbatur renuntiare petitioni pœnæ; quia ad illam recipiendam omnino cogebatur, ex eo, quia l. duodecim tabularũ
29 actiones diuidi † ad diuidua pro virili portione hæredum, vt in l. his. ff. famil. hercisc. Item quia ibi nolebat petere pœnam, & retinere partem sortis receptæ; quia si voluisset ipsam partẽ retinere, non potuisset petere pœnam. Sed in casu nostro secus erat, tum quia sponte recepit partem, quam tenebat recipere; tum qoia retinendo partem solutam volebat petere pœnam.
30 Non obstat † l. si seruus. §. r. ff. si quis caut. vbi committitur solum pœna pro parte promissionis non impleta; qnia respondeo, quòd loquitur in obligatione faciendi, in qua non posset repeti à creditore pars solutæ obligationis. Et ideò licet committatur pęna in totum de iuris rigore, quia verum sit promissorem non stitisse omnes illos quatuor in iudicio, tamen quia pro maiori parte adimpleuerat promissionem sistendo tres, & illud quod adimpleuit non potest à creditore repetere, meritò cum non sit dare remedium promissori respectu partis obseruatæ. ideò ex æquitate solum committitur pœna pro rata partis non obseruatæ. Sed in casu nostro cum obligationis ad implementum consisteret in dando, meritò non potest Episcopus velle retinere sortem, seu maiorem partem sortis solutæ, & petere pœnã; quia hoc esset velle locupletari cum aliena iactura; cum debitor solum teneatur ad alterum tantum, vel ad sortem, vel ad pœnam. Et sic secundum istum meum intellectum litera est plana, & cessant omnia contraria, & habes notabiles declarationes ad illas leges. Aduerte tamen, quia
31 hæc † procedunt, quando aliquis esset obligatus ad dandum, vel faciendum sub certa pœna. Sed quando quis debet recipere aliquid, puta hęreditatem, legatum, vel quid simile, si aliquid dederit, vel fecerit, tunc non potest illud petere, nisi integrè soluat, vt in l. mæuius. & in l. cui fundus. ff. de condi. & demonstra. & tenet hic D. m. In eadem glo. ibi, sit indiuiduum, dic, &
32 quæ † obligatio dicatur diuidua, dicit hic. D. m. quòd diuidua dicitur qoæ affert tantam commoditatem in parte respectu partis, quantam affert solutio totios respectu totius. Exemplum, promisi tibi scribere duos libros sub pęna, scripsi vnum, vnde implementum meum affert tibi tantam commoditatem in parte respectu partis, quantam in toto respectu totius. Indiuidua verò dicitur per contrarium, quando solotio partis non affert tantam commoditatem respectu partis, quantã solutio totius respectu totius. Exemplum, promisi tibi scribere librum, hæc obligatio est indiuidua, quia licet medietatem scripserim, tamen hæc pars non affert tibi tantam vtilitatem respectu partis, qnãtam tota respectu totios. Sed tu
33 dic de hac † materia indiuiduorum, vt latius traditur per Bart. & doct. in l. 2. & in l. 4. §. cato. & in l. stipulationes non diuiduntur. vbi latissimè, & in l. in executione. ff. de verb. obl. In eadem glo. ibi. ff. si quis can. in l. si seruus. §. 1. dic, quia tex. ille videtur cõtrariari. §. si sortem. allegato in glo. & docto. vtrobique dant varios intellectus, ideò dic vt ibi. Et primus intellectus est Martini antiqui glosatoris iuris ciuilis, quem
34 allegat Bart. quòd tex. in † d. l. si seruus. §. 1. loquitur de æquitate. Sed tex. in. §. si sortem. loquitur de rigore. Secundus intellectus, ꝙ tex. in. §. 1. loquitur in iudicijs, & præparatorijs iudiciorum. Sed. §. si sortem. loquitur in extraiudicialibus. Tertius intellectus, quòd in. §. 1. superuenit facultas in parte nõ impleta, ideò excusatur saltem de æquitate. quæ difficultas non interuenit in. §. si sortem. Quartus est, quem sequitur Pet. de Bel. & Iaco. Butr. quòd in. §. 1. erant plura facta copulatinè in obligatione. Secus quando versatur tantum vnum factum. & ita loquitur. §. si sortem. Sed tu posses meliorem solutionem tenere ex his, quæ dixi supra, dando nonum intellectum ad tex. nostrum, & soluendo dictum. §. si sortem. & ad. d. l. si seruus. §. 1. In glo. fi. in fine, dic de hac materia, vt traditur in iuribus in glo. allegatis, & maximè in c. dilecti. & latè dicam in c. dilectis. ʒ. eod. Postremo extra glo. opponunt docto. contra istum tex. nostrum, quia hic fuit lata sententia per Legatum, à qua nõ fuit appellatum; ergo cũ transiuerit in rem iudicatam, non debebat amplius pars audiri, vt in c. cum inter. ʒ. de re iudi. Sol. docto. ad hoc multipliciter respondent. Primo, ꝙ ista decretalis non necessitat, sed tantum hortatur, vt patet ex tex. qui loquitur per verbum decet. Secundo soluitur, ꝙ Papa hic prouidit ex officio suo. Tertio, ꝙ fortè hic fuit appellatum. Vel quarto, qoòd fortè isti. ʒ. tempora appellandi adiuerunt Papam, quod habetur pro appellatione. Et est simile in c. dilectus. de excess. prxla. Et hoc satis potest colligi; qoia
35 ciuitas † Spoletana satis est propinqua Romanæ curiæ. dantur etiam & aliæ solutiones, in quibus vt dicit. D. m. non oportet insistere, quia hic non disputatur principaliter de validitate sententiæ, sed de potestate, & facultate petendi pœnam.

Cap.

Capitulum. X. Ad Aures.

SVMMARIVM.

1 *Occidentis prælatum pœnę. & nu.7.*
2 *Iudex ecclesiasticus potest laico pœnam temporalem imponere, si delictum est ecclesiasticum.*
3 *Defensio necessaria excusat delictum.*
4 *Beneficium latè sumitur, & ideò comprehendit feuda.*
5 *Sententia debet ferri cum matura deliberatione.*
6 *Delinquens, licet priuetur aliqua re, tamen nõ videtur prohiberi illam de nouo acquirere.*

1 AD AVRES. Occidentes † prælatũ
priuãtur beneficijs, & feudis, quæ
habent ab ecclesia, cui præerat ille
prælatus, nec eis, vel hæredibus
eorum restituuntur; nec etiam ea de nouo concedi debent. h.d. Primo recitat pœnalem sententiam. Secundo, aggrauat, ibi, quia igitur.
Primo not. quòd propter sacrilegium potest
2 iudex † ecclesiasticus imponere laico pœnam
temporalem; nam hic priuat ipsum laicum dominio vtili quęsito ex contractu. Et eodem modo posset etiam aliam pœnam temporalem imponere. Facit. 17. quęst. 4 in. c. quisquis. Et sic optime facit ille tex. quòd licet iudex ecclesiasticus non habeat iurisdictionem temporalem in laicum, tamen si delictum de quo cognoscit, est ecclesiasticum, potest ipsum delinquentem temporaliter punire. Facit ad hoc quod dixi in. c. licet. s. eod. & adde, & vide quæ dixi in. c. cum sit generale. s. de fo. competen. Secundo
3 not ibi, nequiter, quòd pœna istius decretalis
habet locum solum, quando ex nequitia tale delictum fuit perpetratum. Secus ergo esset, si ex legitima causa; vt puta, pro necessaria defensione, vt in. c. 3. j. tit. proxi. & in. c. 2. & c. significasti. s. de homici. vide quod latius dixi in. c. ad audientiam. s. de homici. in. 17. princi. artic. q. 14. & pluribus sequen. Tertio not. ꝙ verbũ
4 beneficia, latè sumitur. † vnde comprehẽdit feu-
da, & omnia alia afferentia aliquam vtilitatem, & locationem plenariam, & quicquid aliud ab ecclesia concessum. Nam secundum Io. Andr. & bene, beneficium dicitur beniuola actio, gaudium tribuens capienti, vt est tex. in. c. 1. vltra medium. quib. mo. feu. amit. & ita dicit Seneca in lib. 1. de beneficijs. Quarto not. ibi, cum
5 multa † deliberatione, quòd sententia debet fer
ri cum præmatura deliberatione. Ad idem. 30. quæst. 5. c. iudicantem. Facit reg. quæcunque. ff. de reg. iur. Vltimo not. arg. ex tex. quòd
6 licet quis † propter delictum per se commissum
priuetur aliqua re, tamen nõ videtur prohiberi illam rem acquirere ex noua concessione. Facit tex. noster, in quantum Papa specificè mandauit, vt nec ipsis, nec successoribus ipsa beneficia restituerentur, vel concederentur. & sic videtur quòd cessante prohibitione potuissent de nouo concedi. Facit. l. si mandauero. §. is cuius. ff. mand. & de materia in. c. commissa. de
elect. lib. 6. Glo. 1. opponit contra tex. quòd
7 isti tales † sunt puniendi, non solum pœna, de
qua in tex. sed etiam alijs plurimis pœnis, vt patet ex glo. Glo. soluit, fatendo contrarium. In fi. glo. dic de materia, vt latè dicam in. c. in quibusdam. j. eod.

Capitulum. XI. Dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Iudici iniurians, superioris arbitrio est puniẽdus.*
2 *Iudici debitus honor est deferendus.*
3 *Authoritas regendi frangitur, quando nimia seruatur humilitas.*
4 *Iustitiæ imago, quomodo secundum Chrisippum Stoicum ab antiquis depingi soleret.*
5 *Prorumpere verbum sonat in vitium.*
6 *Delinquens contra iudicem, non debet puniri ab ipso iudice; sed arbitrio superioris.*
7 *Iudex quando possit vendicare, & punire iniuriã sibi illatam, remissiuè.*
8 *Iudicis assertioni vtrum sit credendum: remissiuè.*

1 DILECTVS. † Qui iniuriatur iu-
dici, superioris arbitrio puniri de-
bet. Vel sic, prorumpẽs contra iu-
dicem superioris arbitrio punit.
2 h.d. Not. primo, ꝙ iudici est † deferẽdus debi-
tus honor. c. vt debitus. s. de appella. & hoc ne vilescat iudicialis authoritas, licet enim iudex debeat se facilem, & humanum præbere, tamen obseruare debet ne se contemni patiatur, vt in. l. obseruandum. ff. de offi. præsid. ne fortè dum
3 nimia † seruatur humilitas, regendi frangatur
authoritas. 86. dist. in. c. quando. Ad quod vide elegantia verba Chrisippi Stoici in commen
4 tis ad imaginem † iustitiæ ab antiquis rectori-
bus, & pictoribus ita fieri solitam; forma virginali aspectu vehementi, & formidabili, in actibus neque humilis, neque atrox, sed reuerenda quadam prædita dignitate. Ex cuius imaginis descriptione, seu pictura intelligi voluerunt, iudicem, qui iustitiæ antistes est, oportere esse grauem, seniorem, sanctum, incorruptum, inadulabilem, contraq; improbos, nocentesq;, immisericordem, atque inexorabilem, erectumq;, & arduum, atque potentem vi, & maiestate, æquitatis, veritatisque terrificum.
5 Not. secundo, quòd verbum † prorumpere, so-
nat in vitium. quod not. Io. Andr. in. c. 1. s. de alie. mu. iudi. cau. fact. Vltimo not. ꝙ delin-
6 quens † contra iudicẽ, non debet puniri ab ipso
iudice; quia non debet quis esse iudex in causa ꝓpria; & ideò punitur arbitrio superioris. Et hinc sumpta occasione Io. And. & doct. hic tra-
7 ctant, quando † iudex possit vindicare, & punire
iniuriam sibi illatam, de qua dixi in. c. 1. s. de maled. vbi etiam tractant doct. Glo. 1. colligit argumentum ex tex. deinde opponit, & soluit. In eadem glo. ibi, cum temere cõtradicit, dic, scilicet commiscendo contumeliam iudici, videlicet, dicendo ꝙ mentitur, vel melius esset

habere

habere vnam pecudem, vel asinum in iudicem; cũ ipse minus intelligat, quàm vna pecus. quo casu debet puniri arbitrio iudicis. & ideò non per ipsum superiorem, vt dixi in.d.c.1. supra de maledi. In fi. glo. dic de hac materia,
8 verum sit † credendum assertioni iudicis, vt traditur in.d.c. quoniam contra. & .c. post cessionem. allegatis in glo. & quod latius dixi in clem. 1. de probat. Postremo, quia hic remisi me fortè examinaturum de materia testis falsũ deponentis, iuxta promissionem esset ipsa materia tractanda, verum quia nõ bene conuenit, ideò eam omittam, & alias alibi dabitur docendi locus.

Cap. XII. In Quibusdam.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ iura sibi vendicantes, qua pœna puniantur. Et qui sint. nu. 2.*
3 *Vicedominus propriè dicitur ille, qui præest rebus episcopalibus.*
4 *Insolentia sumitur in malam partem. Et quid sit, ibidem.*
5 *Inducta ad vnum effectum, non debent operari contrarium.*
6 *Seueritas denotat pœnam temporalem; censura verò canonicam. Animaduersio autem denotat degradationem, & curiæ sæculari traditionem. Et ibi etiam quòd seueritas ecclesiastica dicatur exerceri excommunicando, & interdicendo.*
7 *Irregularitas incurritur, tàm pro mutilatione, quàm pro homicidio.*
8 *Laicus potest puniri temporaliter per ecclesiasticum iudicem pro delicto commisso in personam ecclesiæ.*
9 *Pœna quòd sit commensuranda delicto, & quomodo.*
10 *Hæredum appellatione, an comprehendatur omnis posteritas. & nu. 30. Et ibi an vterq; sexus. & num. 34. Et an quarta generatio. nu. 38. Et an stipes. nu. 39.*
11 *Clericari prohibitus propter delictum, non intelligitur prohibitus intrare religionem.*
Ingressus religionis non requirit necessariò, quòd quis sit clericus, vel fiat. ibidem.
12 *Ob paternum delictum, non solum filij, sed etiam posteri possunt inhabilitari ad clericatum.*
13 *Vnus, an, & quando possit puniri propter peccatum alterius, vsq; ad nu. 22. vbi quid in pœna diuina, & quid in temporali.*
Pœna, an, & quando debeat solum tenere suos authores. ibidem vsq; ad nu. 22.
14 *Baptismus purgat peccatum originale. Et sine eo nullus saluari potest. Vnde dicitur sacramentum necessitatis.*
15 *Pœna tẽporalis est quadruplex, corporalis. s. realis, ecclesiastica, & spiritualis.*
16 *Domus communis cum alio, vel pro indiuiso, vel quia vnus habeat superiorem partem, & alter inferiorem, an debeat in totum destrui propter delictum alterius. & ibi referuntur octo opiniones, vsq; ad nu. 21.*
17 *Socius quando possit cogi ad vendẽdum rem communem.*
18 *Statutum à Principe, debet intelligi sine præiudicio iuris tertij. & nu. seq.*
20 *Pœna ex causa potest alterari.*
21 *Iudex, cuius authoritate destruitur domus vicina domui, quæ ardet, vt alia conseruetur, an, & quando teneatur ad æstimationem domus destructæ. remissiuè.*
22 *Maritus punitur ob delictum vxoris.*
23 *Defendere ecclesiã tenetur patronus, nõ proprijs expensis, sed ecclesiæ.*
Idem in tutore, & procuratore, ibidem.
24 *Feudum cui applicetur, si vasallus committit crimen læsæ maiestatis. remissiuè.*
25 *Ingressu religionis non tollitur defectus causatus ex delicto alterius, quò ad prælaturam consequendam.*
26 *Dispensatio vbicunq; simpliciter à canonibus permittitur, & specificè non reseruatur Papæ, tunc intelligitur esse concessa Episcopo.*
27 *Pœna offendentium clericos quæ sit. Et quid si sint Cardinales, ibidem. Et quid si sint Episcopi. nu. 28. Et quid in alijs clericis. nu. 31.*
29 *Pœna varia quòd pro eodem delicto imponãtur, non est inconueniens.*
32 *Cap. istius in pluribus locis declaratio. vsque ad finem cap.*
33 *Pœnam ipso iure, seu canonem latæ sententiæ, quæ verba important.*
35 *In masculis remanet cognomen, & memoria generis. Et in ipsis præsumitur continuatio criminis. ibidem.*
Fœmina est principium, & finis familiæ suæ. ibidem.
36 *Posteritas verbum designat propriè descendẽtes.*
37 *Statuto, vel lege disponente, vt criminis authores, & eorum filij puniantur, an comprehendantur nepotes; remissiuè.*
38 *Vsque dictio, quandoq; ponitur exclusiuè, & quandoq; inclusiuè.*
39 *Stipes solus non facit gradum.*
Nemo seipsum generat.
40 *Ad clericorum collegium inhabiles si admittantur, an habeant ordinis executionem.*
Et quid si sint positi ad honores regularium ecclesiarum, an debeant priuari. nu. 41.
42 *Canonicus occidens, vel mutilans prælatum, vel alium canonicum, an debeat perdere beneficium, quod habet illa ecclesia. Et an posteri sui vsque in quartam generationem sint inhabilitati.*
43 *Beneficia ecclesiastica non transmittuntur ad hæredes.*
44 *Clericus offendens consociũ, non debet puniri pœna statuta contra alios. Quod intellige vt nu. seq.*

1 IN QVIBVSDAM. Patroni, aduocati, vel vicedomini, † vendicantes plus iuris sibi in ecclesijs, quã ecclesiastica iura permittũt per censu-

censuram ecclesiasticam compescuntur. Et si
per se, vel alium occiderint, aut mutilauerint
rectorem, vel clericum ecclesiæ, perdunt quod
habent ab ecclesia. & eorum posteri vsque ad
quartam generationem non admittuntur ad cle
rum, nec religionibus præficiuntur. h.d. Pri-
mo recitat quorundam patronorum triplex
delictũ. secunda ibi, cum igitur, prouidet. & pri
mo contra primũ, post cõtra secundũ, vtrunq;
ꝓhibendo, & compescit iubendo. Secunda ibi,
sacris prouidet circa aliud delictum duplici re-
medio. Primo puniendo facientes. Secundo
aggrauando pœnam in posteris. secunda ibi, &
2 ne minus. Not. primo triplicẽ speciem † per-
sonarum retinentium iura ecclesiæ, vel ab eccle-
sia, videlicet, patronos, aduocatos, & vicedomi-
nos. Aduocati enim quandoq; præbendam
aliquam temporalem habẽt ab ecclesia pro agi-
tandis causis ipsius ecclesiæ. Vicedominus au
3 tem † dicitur ꝓpriè, qui præest rebus Episco-
palibus. 89. dist. c. nolumus. & c. sequen. 1. q. 3.
in. c. saluator. Vide glo. 16. q. 7. c. quoniam. 2.
& per Innocẽ. in. c. petitio. s̃. de procura. tradit
Spec. in tit. de vicedomi. Secundo not. quòd
4 verbum † insolentia, sumitur in malam partem.
Et exponit hic Host. insolentiam, hoc est insoli-
tam superbiam. Sed glo. in clem. 1. de off. ord.
dicit, quòd est morum inconuenientia, fatuitas
superbia, vel prauus vsus. quasi contra solitum,
& debitum naturæ cursum. vide in. c. quanquã.
de censi. lib. 6. & c. ex parte. s̃. de postu. Tertio
not. quòd prædictæ personæ, & aliæ similes nõ
possunt plus iuris vendicare in alijs ecclesijs,
quàm sit eis concessum, & à iure expressum.
Vnde contra tales, ecclesia circa libertatem ha-
bet fundatam intentionem suam. & ideò asse-
rens ius aliquod sibi competere, debet illud ꝓ-
5 bare. Quarto not. ibi, cum igitur, quòd † indu
cta ad vnum effectum, non debẽt operari con-
trarium; & ideò inducta in fauorem, non debẽt
operari dispendium. vt in. l. quod fauore. C. de
legi. & in reg. quod ob gratiã. de reg. iur. lib. 6.
& ibi cõcordantia. Et è contra inducta in odiũ,
non debent operari fauorem. vt in. c. intellexi-
mus. supra de iudi. cum simil. lib. Quinto not.
ibi, per seueritatem canonicam, secũdum Host.
6 & Io. And. hic, quòd seueritas † denotat pęnam
temporalem, cẽsura verò canonica denotat spi-
ritualem, vt in. c. quærenti. ĩ. de verbo. signific.
Animaduersio verò denotat degradationem,
& curiæ sæculari traditionem, vt in. c. nouimus.
ĩ. de verbo. signifi. Et remittit tandem ad not.
in. c. pro humani. de homic. lib. 6. Tu dic, quòd
seueritas ecclesiastica dicitur etiam exerceri ex-
communicando, & interdicendo, vt dixi post
Io. And. in. c. ad liberandum. s̃. de iudæ. in. 14.
quæst. & sic quandoq; vnum sumitur pro alio.
7 Not. sexto, quòd eadem pœna imponitur † pro
homicidio, & mutilatione. concordat. c. is qui.
de homici. lib. 6. & quod traditur in c. 1. s̃. de
cler. pug. in duel. Qd' est verum, quò ad incur-
rendam irregularitatem, sm ea quæ latè dixi in
c. ad audientiam. s̃. de homici. in. 7. princ. artic.
in secundo membro princip. illius attic. Secus
quò ad alias pœnas, sm ea quę dixi in. c. licet. s̃.
8 eod. Septimo not. ꝙ pro delicto † commisso
per laicum in personam ecclesiæ, potest laicus
per ecclesiasticum iudicem temporaliter puni-
ri, dixi in. c. ad aures. s̃. eo. Not. octauo, quòd
9 pœnæ impositio † est commensuranda delicto,
non solum respectu quantitatis pœnæ, sed etiã
respectu memoriæ temporis. Vel si est delictũ
notabile, & memorabile, pœna non debet esse
momentanea, sed tanto tempore duratura, vt
satisfaciat memoriæ delicti. & ꝓpter hanc cau-
sam punitur hæc posteritas vsque ad quartam
generationẽ. Et ad hãc materiam de pœna com
mensuranda delicto, vide quę dixi in. c. ad libe-
randum. s̃. de iudę. in. 25. notab. & in. c. 2. supra
de sortileg. & vide quæ dixi in. c. licet. s̃. eod.
10 Nono not. ꝙ appellatione † hæredum, non com
prehenditur omnis posteritas, sed solum vi-
dentur comprehendi primi hæredes. Quod pa
tet ibi, dum tex. dicit, nihil perueniat ad hære-
des, sed vsque ad quartam generationem; & sic
sentit, ꝙ quarta generatio non venit appella-
tione hæredum. Cuius contrarium videtur vel
le tex. in. l. sciendum. ff. de verb. sig. sed dic vt. ĩ.
dicam. Decimo not. quòd licet quis sit prohi-
11 bitus † clericari propter delictum, non tamen
intelligitur prohibitus intrare religionem. Et
ex hoc, & ex tex. sequitur, ꝙ ad ingressum reli-
gionis, & professionem, non est necessarium, ꝙ
quis sit clericus, vel ꝙ fiat clericus, nec etiam ad
præcedentiã, vel prælaturam in ipsa religione.
12 Vltimo not. ꝙ propter † delictum paternum,
non solum filij, verum etiam nepotes, & poste-
ri possunt inhabilitari ad clericatum. Et sic ha-
13 bes casum, ꝙ † vnus potest puniri propter deli-
ctum alterius. In contrarium tamen facit, quia
pœna solum debet tenere suos authores, vt in
c. quæsiuit. s̃. de his quæ fi. à ma. par. cap. & in
l. sancimus. C. de pœn. Sed quia in hac mate-
ria iura variè loquuntur, idcirco ad ipsorum iu-
rium concordiam distingue, quòd aut nos lo-
quimur de pœna æterna, aut de pœna tempo-
rali. Primo casu dic, ꝙ vnus non punitur pro-
pter delictum alterius, nisi sua ope, consilio,
vel simili actu participet in delicto. 1. quæst. 4.
in. c. item Moises. nam anima, quæ peccauerit,
ipsa morietur, & filius non portabit iniquitatẽ
patris, nec pater iniquitatem filij. Iustitia iusti
super eum erit, & impietas impij super eum est,
vt habetur Ezech. c. 18. & 1. q. 4. c. itaque, 24.
q. 3. §. is ita. tenet Innocen. in. c. grauem. ĩ.
de senten. excom. Hoc tamen fallit in pecca-
to originali, quod ab Adam descendit in om-
nes descendentes. vnde dicit Apost. ad Roma.
c. 5. Sicut propter vnum hominem peccatum
in hunc mũdum intrauit, & per pctm̃ mors, &
ita in omnes hoĩes mors pertransijt. vide de pę
nit. dist. 2. c. princeps. & seq. Et vide in. d. §.
is ita. ver. vnde peccato Adæ. vbi de ratione
peccati originalis. & de hoc latius apud theo-
logos. Apud quos est quęstio, vtrum beata vir-
go fuit concepta cum peccato originali; sed

14 non infisto. Peccatum † tamen ipsum originale propter baptismum purgatur, sine quo baptismo nullus saluari potest.de consec.dist.4.c placuit.de pœnit.dist.2.c.non est mirum. ver.quicunq;. Et ideò dicit sacramentum necessitatis. vide quod dixi in.c.si quis propter necessitatē. §.de furt. Si verò loquimur de pœna tempo-
15 rali,distingue quatuor† species pœnarum. Prima est corporalis. Secunda realis. Tertia ecclesiastica. Quarta spiritualis. Circa primam corporalem,dic,quòd quædam afficit corpus, quædam afficit statum alicuius. Circa illam,q̄ afficit corpus,breuiter dic, quòd duæ sunt opiniones. Quidam enim voluerunt,vt Hosti.hic, & quidā alij, quòd vnus non debeat pro alio puniri, & ita procedat.l.sancimus.C.eod. cum similibus. Hugo. verò & Io.And. tenuerunt contrarium. 1.q.4.in sum. & Host. in sum.eod.tit.§.quæ & quibus.ver.corporalis. & Archidiacono.in.c.1.de vsur. & probatur.1.q.4.§.item peccato. circa medium.ibi, Arca verò.&c. vsque in finem. Sed potest dici secundum aliquos, quòd primum dictum Hostiē. intelligitur de pœna humana, & per hominem inferenda. Secunda verò opinio procedat in diuina vltione; quia vnus quandoq; pro alio punitur, vt in.d.§. arca. & supra de excessib. prælato. in.c.clerici. vbi habetur, quòd propter peccatum Sodomiæ, quinque ciuitates fuerunt igne consumptæ, & tres ex proprio delicto, duæ verò ex vicinitate perierunt. Ad idem de pœnit. dist.1.c.sed & continuo. Ibi tamen dicitur de sex ciuitatibus,quas nominat ibi glo. Hoc idē probatur in eo quod dicit dominus ad Moysen,Exodi.c.20.& transumptiuè.1.q.4.§.ecōtra dominus. &.24.q.3.§.is ita.§.de renuntia. c.nisi cum pridem.§.personę.ibi,ego sum deus zelotes, visitans peccata patrum in filios &c. Probatur etiam ex verbis Euangelij.Io.c.20. & d.§.is ita.vbi dicitur, quòd Pharisæi interrogauerunt ipsum de cæco nato,dicētes, Rabi,quid peccauit hic, aut parentes eius, vt cęcus nasceretur. Ad idem in authen.vt omnes obedi. iudici. prouincia. circa princ. Si verò loquimur de pœna corporali, quæ est circa statum, qualis est serui tus,& infamia, dic,quòd quandoq; punitur vnus pro alio,vt hic. & supra eod.c.ad aures.& §.de purga.canon.c.accedens.§.de fil. pśbit.quasi per totum. Secunda pœna,quæ est rea'is, punitur quandoq; vnus pro alio, vt in d.§.item peccato. 1.quæstio. 4.§. de hæret. c.vergentis. & in.l.quisquis.C.ad leg.iul.maie. & in.c.ad aures.§.eod. Vnde dicit Henr.Boh. quòd propter delictum socij, seu partiarij villa communis comburitur, & arbusta succenduntur.vt in.l.si is cum quo.ff.commu.diuid. Sed tu aduerte,quia hæc q̄stio altiorem requirit indagationem, & quia hic bene conuenit materię,& titulo,& potest de facili contingere propter statuta vigentia in Italia,quòd propter delictum destruatur domus delinquentis. Ideò
16 debes scire,quòd formatur quæstio, vtrum† domus communis cum alio, vel pro indiuiduo, vel quia vnus habeat superiorem partem, & alter inferiorem debeat in totum destrui propter delictum alterius fortè habentis partem inferiorem. Et in hac q̄stione principaliter reperi octo opiniones. Prima opinio fuit, quòd tota domus destruatur. hanc sentit glo. in.d.c.sed & continuo.de pœnit.distin.1. Et Iac. de Are. & Dyn.in.l.si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dam. infec. Facit.d.l.si is cum quo. &.l.sed interdū. ff.de aqua plu.arc. & etiam regula connexorū; arg.ff.de nego.gest.in.l.cum actum.& in.l.cum pater. Sed hæc opinio videtur continere iniquitatem, per reg. non debet alteri. ff.de reg. iur. Præterea pars non vitiosa potius debet trahere ad se partem vitiosam, quàm è contra. Item,quia propter non culpabilem, & non dānatū seruatur culpabilis, vt in.l.imperator.ff.de stat.homi.& in.l.pgnantis.ff.de pœ. Et quia in dubio debet eligi via humanior, vt in.l.cum apud.C.de commu.ser.ma. & in reg. in pœnis. de reg.iur.lib.6. cum similibus. Secunda opinio fuit,quam voluit Dyn. in.l.1.ff.de no.oper. nuntia. qui voluit, quòd si potest prouideri indemnitati socij,quia est soluendo, vel aliter,tota domus destruetur.& ille cuius culpa destruitur, resarciet ęstimationem non culpabili, per allegata.l.si is cum quo. Sed si non potest prouideri indemnitati ipsius,tota domus reseruabitur, per.l.si communem.ff.quemadmo.seru. amitt. Tertia opin. fuit, quòd pars superior illius, qui non commisit culpam, permutabitur cum parte inferiore ipsius culpabilis, & superior pars destruetur. Sed hæc opinio non est tuta,quia fortè superior est melior. Præterea inferior remaneret sine tecto. idem dicit Bal. in.l.& si seuerior. C.de infami. quòd licet hoc posset procedere, quando res esset indiuisa, Tamen secus est, quando est diuisa. Hanc opinionem etiam reprobat Ioan. Andr. post Archidia.in.c.fęlicis.de pœn. lib.6. Quarta fuit opinio, quam sentit Dyn. in.l.non amplius. §. fina.ff.de legat.1.vbi voluit per hunc tex.quòd domus conseruabitur.sed non delinquens soluet æstimationem fisco,& recipiet partem delinquentis. & hæc videtur satis æqua. Sed tamen potest morderi, quia fortè non expedit non delinquenti emere. Vel fortè est pauper, quia non potest soluere æstimationem. Quinta fuit opinio, quòd fiscus cogetur redimere aliam partem non delinquentis. & sic tota de-
17 struetur. †Nam potest cogi socius ad venden dum. argumen.l.1. C.de vendit. rer.fisca.com. cum priua.lib.10. Et hanc refert Ioan.Andr. in additio.Specu.super rubr.eod.titu. & tenet Bal. in.l.2. C.quib. ex cau.seru. pro. præ. lib. accip. per illam legem.& per.l.1.C.de deserto. lib.12. Huic tamen opin. obstat, quòd fortè fiscus nolet redimere, non videns se sentire commodum,sed tota debeat destrui. Dicit Io.And.in dicta addit. quòd dicta opinio esset eligenda in maleficio scandaloso. sed in alio dicit,quòd admitteret præcedentem opinionem, quando alius voluntariè vellet emere. sed cum non

non compelleret. & in hac vltima resider Io.
And. Sexta opin. fuit, quòd fiscus abstineat à
destructione, & sit contentus sola confiscatio-
ne, & habebit rem communem cum alio socio;
18 quia statutum illud debet † intelligi sine præiu-
dicio iuris tertij. arg. l. 2. §. merito. &. §. si quis à
principe. ff. ne quid in lo. pub. &. c. quamuis. in
fi. de rescript. lib. 6. & hæc opinio est ęquior, &
concludit cum vltima. Septima fuit Guido. de
Susaria, quam refert Bal. in. d. l. si is cum quo.
qui voluit, quòd si est domus, quæ recipiat cō-
gruam diuisionem, fiet diuisio. Aliàs æstimabi-
tur pars delinquētis; & si ille qui non delinquit,
vult illam habere, non destruetur; Aliàs secus. &
sic ista opi. procedit, quando res esset cōmunis
pro indiuiso. & aliqualiter concordat cum ter-
tia opin. Octaua, & vltima opin. quam sentit
19 Cy. post Pet. in. d. l. & si seuerior. fuit, quòd † pę
na statuti debeat intelligi, quando imponi pos-
sit sine iniuria alterius, vt dixi in sexta opi. Qua-
20 re cum ex † causa pęna possit alterari, vt. d. l. & si
seuerior. & secundum ea quæ latius dixi in. c. li-
cet. §. eod. erit ista vna iusta causa alterandi pę-
nam. Si tamen iudex destrui faceret totam do
mum, non delinquens posset agere ad æstima-
tionem partis suæ contra delinquentem, per
d. l. si is cum quo. Vel posset agere contra iu-
dicem, si hoc facere non debebat. quod quādo
sit, posset colligi ex prædictis. Facit. l. quem-
admodum. §. magistratus. ff. ad leg. aquil. &. l.
nec magistratibus. ff. de iniur. Et quod latius di-
21 xi de † iudice, cuius authoritate destruitur do-
mus vicina, quæ ardet, vt alia conseruentur, vt
dixi in. c. si quis domum. & hanc opinionem
tenet Bart. & sequitur Io. de Imo. in. l. Atteius.
§. fina. ff. de aqua plu. arc. Et hæc vltima opinio
plus mihi placet. Et fuit olim hæc quęstio Cu-
nei, & Bartho. Erixi. q. 43. Tertia verò tem-
porali, quæ est ecclesiastica, punitur etiam quā-
doq; vnus pro alio, vt hic, & in cle. 1. eod. tit.
Quarta verò pęna spirituali, vtrum vnus ꝓ alio
puniatur, dic, ꝙ pęna excommunicationis nun
quam punitur vnus pro alio, vt in. c. romana.
§. fin. de sen. excom. lib. 6. 24. q. 3. si habes. Pę-
na verò interdicti loci vnus frequenter punitur
pro alio, vt in. c. sanè. & in. c. Petro. cū glo. supra
de off. deleg. Et similiter etiam secundum Host.
in sum. eod. tit. §. quæ & quibus. punitur etiam
vnus pro alio pęna remotionis ab oblationi-
bus. 17. quæst. 4. miror. Secundum etiam Host.
punitur quis pro alio pœna interdictionis ab
ordinibus, vt hic dicitur de filijs, & posteris. Et
22 etiam † maritus punitur ob delictum vxoris.
34. distin. c. si cuius. vide per glo. 5. q. 4. in sum.
Glo. 1. quærit, & soluit. In eadem ibi, ecclesiam
defendere, intellige secundum doct. quòd non
23 proprijs, † sed expensis ecclesiæ teneretur defen
dere; Sicut tutor defendit pupillum expensis il-
lius. vt. l. 1. & in. l. à tutoribus. de admin. tuto. Et
procurator defendit dominum expensis domi
ni, vt in. l. qui proprio. §. litis impendia. ff. de
procura. & in. c. cum pro causa. §. de procura.
Glo. 2. quærit, & soluit, & adducit simile. In ea-
dem glo. ibi, quicunque, de hac materia dic, vt
latè traditur per Hostiē. in tit. de iure pat. c. 3.
Glo. 3. opponit, & soluit, dic vt ī ea, & in cle. 1.
de homicid. & vt dixi in. c. ad audientiam. supra
de homici. in septimo principali artic. Glo. 4.
quærit, & soluit, & probat per duo similia. In
eadem glo. ibi, deuoluantur ad ecclesiam, dic
vt in ea. & adde quæ dixi in. c. 2. supra eod. &
quæ dicam infra post glo. In eadem glo. ibi,
24 sic & vasallus, dic, quid † autem si vasallus com-
mittit crimen lęsę maiestatis, cui applicetur
feudum, latè tractat hic Henric. Bohic. sed non
est materia nostra. Glo. super verbo ad hære-
des, mouet quæstionem, & soluit. Deinde sen
tit contrarium, & soluit. In eadem glo. ibi, vsq;
ad quartum gradum, non intelligas glo. de linea
descendenti; quia illa durat in infinitum; sed de-
bes intelligere de linea transuersali. In fi. glo.
dic, glo. bene dicit. Glo. pen. opponit, & non
soluit. In fi. glo. dic, secundum Host. quòd iste
tex. non facit contra iura in glo. allegata. sed po-
tius pro ipsis iuribus; quia Papa hoc specificè
ꝓhibuit, ne in religionibus, vel regularibus ec-
clesijs isti assequerētur prælaturam. Secus ergo
si expresè non prohibuisset. Vel dic secūdum
25 D. m. quòd † per ingressum religionis non tolli-
tur defectus causatus ex delicto alterius, quò
ad prelaturam consequendam, vt in. c. 1. in fi. §.
de fil. præsb. & vide quod dixi in. c. 1. de apost.
& quod latius dixi in hac materia irregularita-
tis. in. c. ad audientiam. §. de homici. in decimo
principali articulo. q. 3. Glo. fin. in princ. quæ-
rit, & soluit, & deinde dat consilium. In eadem
glo. ibi, Episcopus, dic, not. bene hanc glo.
26 quæ vult, quòd † vbicunque simpliciter à cano-
nibus permittitur dispensatio, & specificè non
reseruatur dispensatio Papæ, tunc intelligitur
esse concessa Episcopo. Et idem not. glo. in. c. po
stulasti. supra de cler. excom. minist. & sequitur
hic Vincen. Goffre. Philip. & Innocen. in. c. di-
lectus. supra de tempo. ord. Sed tu dic de hac
materia, vt latè dixi post. D. m. in. c. at si clerici.
§. de adulterijs. supra de iudi. Postremo quia
supra in. c. 2. & c. ad aures. remisi me hic dictu-
27 rum de pœna offendentium † clericos. Ideò
vt ipsam materiam latè habeamus, distinguo
principaliter tria membra. Primum erit de
Cardinalibus. Secūdum, de Episcopis. Tertium
de Præsbiteris, & alijs clericis inferioris ordi-
nis. Circa primum de cardinalibus, tex. in. c.
fœlicis. eod. tit. lib. 6. breuiter vult, quòd qui-
cunque hostiliter insecutus fuerit Cardinalem,
percusserit, ceperit, socius fuerit facientis, aut
fieri mandātis, ratum habuerit, consilium dede
rit, vel fauorem, aut postea acceptauerit, & sciē-
ter defensauerit, quòd punit̄ sicut reus crimine
læsæ maiestatis, ipso iure sit infamis, diffama-
tus, bannitus, intestabilis actiuè, & passiuè, &
alijs pœnis puniatur, de quibus in dicto. c. fœ-
licis. Sed aduerte, quia decretalis illa non
loquitur de pœna interficientis. Arbitror ta-
men, quòd si quis interficeret Cardinalem,
prout anno præterito contigit in vrbe. Ar-

bitror quòd si sit laicus, non solum pęna capitali vltimi supplicij sit puniendus, verum etiam aliquo vltimo grauissimo supplicio puniri debeat, vt tantum supplicium transeat alijs in exemplum. Si verò interficiens sit clericus degradari debet, si fieri potest, & tradi curiæ sęculari, sicut facto est anno prætcrito. Faciunt ad hoc vltimum quæ dicam in.c.non imus. ꝭ. de
28 verbo.sig. Sed circa secundum membrum † de Episcopis distinguerem, ꝙ aut nos loquimur in foro pœnitentiali, & pœna hodie est arbitraria.de pęnit.dist. 1.c.mensuram.quia hodie regulariter omnes pœnæ sunt arbitrariæ, vt dicam in sequen.tit. Aut nos quærimus de foro contentioso, & subdistingue, ꝙ aut quærimus de pœna spiritualis excommunicationis, & talis interficiens, mutilans, & qualitercunque manus violentas injiciens per se, vel alium, aut fauoré præstans, vel consilium, vel ratum habens, aut scienter defendens illum qui talia perpetrauit, est ipso iure excommunicatus. à qua excommunicatione potest absolui solum per Papam. nisi in articulo mortis, vt in cle. 1.eo.tit. Aut quærimus de pœna temporali, & hoc casu subdistingue, ꝙ aut Eps interficitur, aut mutilatur, aut alio modo offenditur. Primo casu, quando interficitur, aut quærimus de pœna fori ecclesiastici, & dic, ꝙ olim in.l.lõbarda.de qua. 17.q.4. in.c.qui subdiaconum.pœna talis interficientis erat solidorũ.900. Et cui veniret talis pœna applicanda dixi in.c.2.§.eo. Sed in cõstitutione Alexãdri.II. de qua. 17.q.4.c.si quis deinceps. videtur, ꝙ grauiori pęna debeat affici; cum ibi disponatur, quòd percutiens, aut comprehendens ipsum, puniri debeat amissione omnium bonorum; quæ applicari debent ecclesiæ passæ iniuriam; ergo fortius talis pęna debet habere locum in casu nostro. Et potest dici, ꝙ non est
29 inconueniens, † quòd pro eodem delicto variæ pęnæ imponantur, maximé iuxta varietatem temporum. de quo artic. vide latè per Bart. in.l. sanctio legum.ff.de pęn. & quod dixi in.c.qualiter.2.§. de accusat. artic.4. q.3.4. & pluribus sequen. Deinde per constitutionem Innocẽ.III. de qua in.c.ad aures.§.eod. imposita est pœna priuationis omnium beneficiorum, & feudorũ quę talis interficiens obtinebat ab ecclesia ipsius interfecti. Nec prædicta beneficia debent ei, aut eius hæredibus restitui, aut de nouo alia beneficia dari. Et not. quòd dicta decret. ad aures. loquitur simpliciter de hęredibus, non limitans vsque ad quantum gradum posteritatis. nec distinguit transuersales à descendentibus, vnde dubitari posset de his duobus. Et in primo arbi-
30 tror, ꝙ quamuis † appellatio hæredum accipiat in infinitũ, vt in.l.sciendum.ff.de verb.sig. tñ in casu pdicto, quia materia est pœnalis, & odiosa, intelligam de primo gradu solum. In secundo dicerẽ, ꝙ intelligitur de descendentibus, per ea quæ.ꝭ.dicam in similibus artic. & per ea quæ not.hic glo.super ver.ad hæredes. Et fortè dicendum esset, quòd intelligitur de hæredibus per lineam masculinã, per ea quæ.ꝭ.dicam. Licet hoc non, pcedat sine magna dubitatione. Et fortè concludendum esset contrarium; tum quia proprium significatum hæredis cõphendit vtrunq; sexum. Item quia iura, quæ volunt, duntaxat pęnam habere locum in masculis, seu descendẽtibus per lineam masculinam, hoc expresse disponunt, vt in cle. 1.eo.tit. Nec obstat c.vbicunq;.eo.ti.lib.6. quia si rectè memini ille tex. loquitur, quando iura non simpliciter dicerẽt hæredibus, sed hæredibus vsq; ad certam generationem. Videbis tamẽ, quia fortè aliud dicit, & hæc nunc venerunt in mentem. Si verò loquimur de pœna fori sæcularis, vel temporalis, dic, quòd tales interfectores, si sunt laici, puniri debent pœna vltimi supplicij. Et fortè etiã in exemplum tãti sceleris, aliquo exquisito grauiori vltimo supplicio essent puniendi. Et si tales interfectores essent clerici, arbitror eos degradandos, & relinquendos curiæ sæculari, fm ea quæ dicam in.c.nonimus.ꝭ.de verb.sig. Si verò loquimur de his, qui non interficiunt Episcopum, sed aliter offendunt, tex. 17.q.4.in.c.si quis deinceps.vult, quòd tales puniantur pœna amissionis omnium bonorum.q bona applicari debent ecclesiæ iniuriam passę. Sed hodie: per cle. 1.eo.tit. dispositum est, ꝙ si quis percusserit Epm, ceperit, bannuerit, fieri mandauerit, factum ratum habuerit, aut socius fuerit faciẽtia, vel consilium, aut fauorem dederit, vel scienter defensauerit, à feudis, locationibus, officijs, & beneficijs quibuscunque temporalibus, & spiritualibus, q ab ecclesia retinet, ipso iure est priuatus. Nec talia beneficia possunt tali iterũ conferri. Et hæredes vsq; in secundam generationem, absq; dispẽsationis spe, redduntur inhabiles ad beneficia ecclesiastica. Et ciuitas in hoc delinquẽs, & eius officiales varijs pœnis puniuntur, de quibus latius vide ibi; & declara, vt ibi traditur per gl. & docto. & prout ibi latius
31 dixi. Circa tertium membrum † de presbiteris, & alijs clericis inferiorum ordinũ, similiter distingue, ꝙ aut loquimur de foro pniali, & pœnitentia est arbitraria, vt.§.dixi. Aut de foro cõtẽtioso, & tũc aut loquimur de pęna spũali, & non est dubium, ꝙ quilibet interficiens, mutilans, aut manus violentas injiciens, est ipso iure excommunicatus. 17.q.4.c.si quis suadente. Aut quærimus de pœna temporali, & secundum leges, si esset laicus interficiens, puniri debet pęna capitali.l.corneliæ. siue etiam vellet interficere, & peruenit ad actum proximum, & per eum non stetit, quominus interficeret; nam tunc punitur pęna capitali, per nde ac si interfecisset, vt in.l.Is qui cum telo. C.ad leg. cornel.de sicca. Sed si mutilaret, vel aliter percuteret, non animo interficiendi, tunc puniretur pęna extraordinaria, secundum ea, quæ dixi supra in rubrica, & hoc respectu mutilationis, & vulneris. Posset tamen puniri etiam fm leges pęna sacrilegij. Sed secundũ canones tex. 17. quæstio. 4. in. c. qui subdiaconum. vult, quòd interficiens subdiaconum, puniatur pęna trecentorum solidorum. Sed diaconum,

aut

aut monachum interficiens, punitur pœna 400. solidorũ, interficiens verò sacerdotem pu nitur pęna. 600. solidorũ. Sed per hanc decret. Innocen. voluit, quòd patroni, aduocati, feudatarij, vicedomini, & alij beneficiati alicuius ecclesiæ rectorem, vel alium clericum ipsius ecclesię per se, vel per alium ausu nephan do interficientes, vel mutilãtes beneficia sua, q̃ obtinent ab ipsa ecclesia, prorsus amittant; & ipsorum hæredes, & posteritates vsque ad quar tam generationem in collegium clericorum nullatenus admittantur; neque in domibus regularibus alicuius prælationis consequãtur honorem; nisi cum eis dispensatum fuerit. Circa

32 quam constitutionem contingit † de pluribus dubitari. Et primo, inquantũ tex. noster dicit, q̃ beneficia prosus amittant, an amittãt ipso iure, an verò necessaria sit sententia. Sol. dicunt Host. & Io. And. quòd isti amittunt ipso facto beneficia absque al a sententia; eo quia tex. no-

33 ster loquitur per verbum, † prorsus. Facit quod in simili dixi de verbo mox, & de alijs pluribus verbis, quæ important pœnam ipso iure, seu canonem latæ sententiæ, vt in c. iudæi siue. supra de iudę. Et hoc cõmuniter* tenetur. Licet quidam in nostro casu exigant sententiam. Sed primam communem opi. tenet etiam Io. And. in c. fin. de præscript. lib. 6. in glo. 3. Secundo quæritur, quia tex. noster dicit, quia non solum factores, sed etiam hæredes, & posteri puniun-

34 tur. Quęro, vtrum intelligamus † de hæredibus, & posteris masculis tantum, vel etiam de fœminis. Sol. dic, quòd de masculis tantum, tex. est in c. vbicunque. de penit. lib. 6. & in cle. 1. eod. tit. Et ratio potuit esse, secundum Zenze. in si-

35 mili, in dicta cle. 1. † quia in masculis remanet cognomen, & memoria generis, vt in l. familię. ff. de verb. sig. Nam fœmina est principium, & finis familiæ suæ, vt ibi in fi. vnde in masculis potius præsumitur continuatio criminis, vt in .l. quisquis. C. ad leg. iul. maiest. Tertio quęro, vtrum tex. intelligatur, de quibuscunque hæredibus. Sol. glo. nostra dicit, quòd non. Sed solum de descendentibus, & benedicit. nam tex. non solum loquitur de hæredibus, sed de po-

36 steris. † Quod verbum propriè descendentes designat. Et hinc sumpta occasione, tractant hic

37 docto. quid si ex legis, † aut statuti dispositione punirentur authores, & eorum filij, vtrum com prehendantur nepotes, de quo dic, vt hic per eos, & per Bar. latè in .l. liberorum. ff. de verbo. sig. Quarto quæro, quia tex. dicit, vsq; in quar

38 tam generationẽ, † vtrum includatur ipsa quarta generatio. Dubium facit, quia dictio vsque, quandoq; ponitur exclusiue, & quandoq; inclusiue. Et quamuis prima fronte videretur dicendum, q̃ cum hæc constitutio sit pœnalis, & correctiua, cũ alter, ꝓpter delictũ alterius, &c. & sic debemus intelligere, q̃ dictio vsque, stet exclusiue. Tamen in contrarium facit reg. quã tradunt doct. qui volunt, q̃ quando dictio vsq; apponitur dinumerationi graduum, stet inclusiue, licet materia sit pœnalis, & similis materiæ nostræ. Et hoc dicũt probari per tex. in c. 2. iun cto. c. statutum. de hæret. lib. 6. Facit. l. fin. iuncta glo. & ibi tradit Bartol. ff. de legat. 3.

39 Quinto quæro, vtrum includatur † stipes, & sic ipse faciẽs, circa dinumerationem ipsorum graduum. Sol. arbitror q̃ non, quia solus stipes non facit gradum. Imò pater, & filius faciũt vnũ gradum, vt apparet ex tex. Instit. de gradi. & in .l. iurisconsultus. ff. de gradi. vt patet in arbore cõsanguinitatis. Item facit, quia nemo seipsum generat. Et vide quod in simili traditur in cle. 1. eod. tit. & ibi dixi. Sexto quæro, quia hic dici-

40 tur, q̃ † ad collegium clericorum nullatenus admittantur, quid si sint amissi, an habeant ordinis executionem. Sol. doct. non tangunt, ego arbitror q̃ sic; quia solum inhabilitantur respectu futuræ admissionis. Et per hoc facit, quia inhabilitantur propter alienum delictum. Facit .l. legem. C. de nat. lib. & quod tradit glo. super ver. obtinenda. in cle. 1. in verbo ipsius. eod. tit. & ibi Zenze. Pan. & Zabar. in simili. Septimo quæro, quid si tales posteri essent iam positi

41 honoribus † regularium ecclesiarum, vtrum debeant priuari. Solu. docto. etiam non tangunt quæstionem, & quæstio etiam mihi videt̃ satis dubia. Et primo videtur dicendum q̃ non, per ea quæ dixi in præced. q. & quæ in simili dicit prædicta glo. in d. cle. 1. vbi ex eo, quòd tex. dicit de obtinenda, glo. & docto. dicunt, q̃ secus est in obtẽtis. In contrarium tamẽ fortiter obstat tex. noster, dum dicit, assequantur honorẽ, & non dicit adipiscantur. Vnde tex. solum videtur respicere prælaturæ assecutionem, & non ademptionem. Et ex hoc sequeretur, q̃ si clerici sæculares in collegijs clericorum iã essent adepti aliquam prælaturam, vel præsidentiam, non possent illam exequi; nam cum tales posteri ad religionem valeãt admitti, licet non ad clericatum, vt dixi in notab. & tñ admissi non possunt consequi executionem prælaturæ ecclesiæ sæcularis. Hęc tamen opin. est multum rigorosa, & ideò fortè assumendo benigniorem partem tenenda esset præcedens opin. Et ad tex. nr̃m responderi posset, dum tex. dicit, assequantur, hoc est, consequantur. s. adipiscendo de nouo. Facit reg. in pœnis. cum sua materia. de reg. iur.

42 lib. 6. Vltimo quæro, pone, q̃ † canonicus occidit, vel mutilat prælatum, vel canonicum, nun debeat perdere beneficium, quod habet in dicta ecclesia, & posteri sui vsque in quartam generationem sint inhabilitati, secundum q̃ hic dicitur. Et videtur primo dicendum q̃ nõ; quia tex. noster dicit, q̃ beneficiati beneficia amittant, & subdit, q̃ ista non debent ad hæredes peruenire; ergo non potest intelligi de benefi-

43 cijs † ecclesiasticis; quia illa ad hæredes nõ trãsmittuntur, vt in c. ex transmissa. s. de fi. præsb. 8. q. 1. in c. apostolica. ergo intelligi debet de feudis, precarijs, emphyteosi, & similibus beneficijs. Secundo, quia hoc cap. emanauit in fauo rem clericorum; ergo nõ debet in eorum odiũ eos ligare. Facit reg. q̃ ob gratiam. de reg. iur. lib. 6. & quod in simili not. in cle. 1. de rescript.

44 Tertio, quia † consocij non debent puniri pœna
statuta contra alios. arg. c. ex tenore. ĩ. de sent.
excom. & quod in simili traditur in. c. quoniá.
š. de vi. & hone. cler. Sed his non obstantibus
Io. And. & doct. hic tenent contrarium, quia li-
tera loquitur indistinctè. Non obstat primum
argumentũ, quia respondetur, ꝙ cum tex. dicit
ꝙ non &c. debet intelligi & adaptari ad bene-
ficia, quæ possunt peruenire, vt etiam talia non
perueniant. Non obstat secundum argumen-
tum, quia certum est, ꝙ etiam socius in socium
dicitur delinquere, & puniendus est, vt statim
dicam. Nõ obstat tertium argumẽtum, quia li-
45 cet clericus † consocius verberando clericũ cõ-
socium, facilius absoluatur, vt in iuribus contra-
rijs, tamen in excommunicationem incidit, vt
in illis iuribus. Sed dicit hic. D. m. quòd hæc
Com. op. communis * opin. est multum rigorosa, & videt
contra mentem literæ, cum tex. non faciat men
tionem, nisi de patronis, aduocatis, feudatarijs,
& vicedominis; ergo non debet extendi ad cle-
ricos beneficiatos. Sed mihi plus placet præce-
dens opin. Non obstat argumẽtum. D. m. quia
tex. dicit, seu alij beneficiati. Et sic generaliter
loquitur de quibuscunque alijs beneficiatis; er-
go de clericis. 19. dist. c. si romanorum. & l. de
pretio. de publicia.

Capitulum. XIII. Grauem.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicato domino subditi ad fidelitatem, non tenentur. & nu. 11. Et eo in illa perseuerante, ab eius debito ecclesiæ absoluũtur, sub num. 1. & an ista absolutio sit perpetua, uel temporalis. nu. 12.*

2 *Laicus potest conueniri coram ecclesiastico iudice, pro iniuria irrogata ecclesiæ.*

Et ab eo excommunicari pro iniurijs clerico illatis. nu. 3. Quod intellige, vt sub nu. seq.

4 *Cap. si quis suadente. 17. q. 4. intellectus.*

5 *Suspectus est de hæresi, qui perseuerat in excommunicatione per biennium. Idem est de anno. nu. 7.*

Et ex quibus causetur hæc suspicio; ibidem.

Et quòd sit potens ad indicendam purgationem. nu. 6. remissiuè.

8 *Excommunicationem contemnere quis dicatur.*

9 *In pœna imponenda mitius agitur cum nobili, quã cum ignobili.*

Ecclesia quare non debeat exercere seueritatem in nobiles, ac potentes. ibidem.

10 *Excommunicatus quomodo possit puniri per ecclesiam ob contemptum excommunicationis.*

1 GRAVEM. Domino excommuni-
cato, subditi † ad fidelitatem non
tenentur. Et si longo tempore do
minus in excommunicatione per-
stiterit, & monitus non paruerit, ecclesiæ ab
ipsius debito absoluuntur. h. d. Diuiditur, quia
primo ponit querelam. Secundo prouidet, ibi,
2 licet igitur. Not. primo, ꝙ laicus † potest con-
ueniri coram ecclesiastico pro iniuria irrogata.
Ad idẽ. c. olim. š. de iniur. & quod not. in. c. ad
aures. š. eo. & in. c. cum sit gñalc. š. de fo. comp.
3 Secundo not. † ꝙ laicus potest excommunicari
per iudicem ecclesiasticum, ꝑ iniurijs illatis cle-
rico. Et sic videtur, ꝙ non sit excõicatus ipso iu
re. In cõtrarium tñ facit. 17. q. 4. c. si quis sua-
dente. vbi tex. vult, ꝙ sit excommunicatus ipso
4 iure. Sed ille tex. † intelligitur de iniuria illata
per violentam manus iniectionem. Sed tex. nr
loquitur de alijs iniurijs. Et intellige, ꝙ possit
excõicari pro iniuria, non tanquam pro delicto
commisso, ꝑ quo non debet quis excõicari; sed
excõicatur solum hic pro contumacia; quia nõ
satisfaciebat ad mandatum iudicis pro iniuria
5 facta ecclesiæ. Tertio not. ꝙ perseuerans † in
excõicatione per biennium, est suspectus de hæ
resi. Et sic nõ est, ꝓpriè hæreticus. Et dicit Host.
quem sequuntur Io. An. & doct. ꝙ ista suspicio
causatur ex multis. Primo, quia tunc non facit,
nec facere potest illud, ad quod tenet quilibet
fidelis christianus, per ea quæ habẽtur in. c. ois
vtriusque sexus. ĩ. tit. prox. Secundo, quia ꝓ-
pter hoc videtur ipse aliter sentire de ecclesiæ
sacramẽtis, quàm sentiat, aut doceat ecclesia, vt
š. de hæret. c. ad abolendam. §. 1. Nam qui om-
nipotẽtem deũ nõ metuit &c. 11. q. 3. c. qui oĩ-
potentem. & ecclesiæ non obtẽperat, nec san-
ctam recepit communionem, hæreticus appel-
latur, vt in auth. de priuileg. dec. in tub. &. §. igit
sacra. &. §. seq. & alterum de duobus videt ne-
cessariò inferendum. Vel ꝙ talis sit demens, &
stultus, & de fide male sentiens de illo articulo,
& vnam sanctam ecclesiam catholicã &c. quasi
sentiat, ꝙ ecclesia non habeat clauium ptãtem;
quia si crederet illam habere hanc potestatem,
6 obediret, & non cõtradiceret. Et talis † suspicio
quæ ex prædictis colligitur, est potens ad in-
dicendam purgationem, in qua deficiens pu-
nietur tanquam hæreticus, vt habetur. š. de hæ
ret. c. excommunicamus. §. 1. &. §. credẽtes. de
quo latius dixi in. c. fi. š. de purga. canon. in. 15.
princi. artic. Et aduerte, quia quanuis hic dica-
tur de biennio, tamen secundum Host. Io. And.
7 & alios doct. † idem est de anno. arg. c. rursus.
&. c. quæcunque. 11. q. 3. Facit quod traditur
in. d. c. omnis. ĩ. tit. proxi. Nota quarto, quòd
8 non solum dicitur † excommunicationem con-
temnere, qui celebrat, aut se miscet hominum
communioni. vt. c. 2. & in. c. illud. de cler. ex-
com. mini. Sed etiam ille qui negligit, seu contẽ-
nit longo tempore petere absolutionem ab ex-
cõicatione, vt hic, &. ĩ. de sent. excõ. c. per tuas.
9 Quinto not. ꝙ in † pęna imponenda mitius agit
cum nobili, & potenti, quã cum ignobili. Facit
. c. 1. š. de purg. can. Et vide qđ latè dixi in. c. 1.
š. de ele. vena. In fi. glo. & maximè hoc agere
debet ecclesia, quando dubitaret futurum scan-
dalum, vt si in potentem seueritatem exerce-
ret. Nam hoc cum scandalo facere non de-
bet, vt in. c. nihil cum scandalo. ĩ. de reg. iur.
Nam vt dicit Hostien. si cum magnis do-

minis

minis seueritas indecenter exerceretur, frequen
ter schismata orirentur. Vnde Papa hic indul-
get seueritati, propter comitis nobilitatē. ma-
ximè, quia cū ,ppter hanc suspicionē potuisset
huic purgationem indicere, & deficientem, vel
contumacem punire tanquam hereticum, vt in
tertio notabili, voluit Papa hanc purgationem
10 indicere. Sexto not. q ex † contemptu excō-
municationis potest excommunicatus puniri
per ecclesiam priuando eum sibi iure in eccle-
sijs quæsito. Et idem dicit Hosti. qn̄ laici essent
obligati ecclesiæ pro pecuniario debito, quia ra
tione contemptus in satisfaciendo posset eccle
sia excōicare, & aliter punire. Facit.c. pro hu-
mani. de homici. lib. 6. Item posset exercere
alia remedia posita contra cōtumaces. Septi-
11 mo not. ibi, penitus † absolutos, quòd vasalli,
& subditi domini excōmunicati, absq; alia sen-
tentia, quandiu dominus in excommunicatio-
ne perseueret, ab ipsius potestate sunt absolu-
ti, de quo in.c.inter. ̄J.de sen. exc. &. 11.q.3.in
.c.quoniam. Vltimo not. quòd propter deli-
ctum dominorum laicorum commissum con-
tra ecclesiam, potest ecclesia absoluere subditos
à fidelitate ipsius domini. Glo. 1. quærit, &
soluit. Ibi, Petro, dic.s. principaliter; nam etiā
omnibus alijs apostolis datæ fuerunt, vt in .c.
noua. in fin. ̄J. tit. proxi. Glo. 2. quærit, & sol-
uit, dic vt in ea. Glo. 3. potest recitari per quę-
stionem, & oppositionem. In fi.glo.dic de hoc
articulo, vt latius dixi in .c. excommunicamus.
supra de hæreti. Glo. penul. in prin. colligit
notabile, probat per simile, & in fine opponit,
& pro solutione remittit. In fin. glo.dic de ma
teria huius glo. vt traditur in iuribus in glo. al-
legatis, & per Ia. Bu. Guil. & Bal. in .l.3. C. de
sum. tri. & per Bar. in.l. præsbiteri. C. de epi.
& cle. Et latius vide quæ dixi in hoc articu-
lo in.c. 1. supra de cle. vena. in glo. fin. vbi
glo. tangit, & ideò ibi dixi; sed melius hic con
uenisset. Glo. fin. in princi. quærit, & sol-
uit, & in fin. colligit argu. In ea glo. ibi, vt in-
terim etiam respōdere non teneatur, Dic, vult
12 ergo glo. q ista † absolutio, quæ fit ab ecclesia
non sit perpetua, sed temporalis, quandiu talis
iniurians in excōmunicatione persistat. Con-
trarium tamen tenent Docto. volentes, quòd
talis absolutio sit perpetua; quia tex. dum loqui-
tur de hac absolutione vasallorum, loquitur tē-
poraliter, ex eo, quia dicit, quādiu. Et ratio dif
ferentiæ potest esse, quia in primo casu, cum ta-
lis contemnat claues ecclesiæ, meritò debet ēt
absolui ab ipsius debito. Sed in secūdo casu re-
spectu vasallorum, non imponitur pęna; sed po
tius quædam denunciatio; quia clarum est, q
vasalli non tenentur communicare, & per
consequens fidelitatem præstare domino ex-
communicato. 15.q.6.c. nos sanctorum. &.c.
iuratos. Et sic patet, q quò ad hunc effectum,
non esset necessarium, q pertranseat annus, aut
biennium. Et dicit hic .D.m. quòd ecclesia po
tuisset etiam pro hoc delicto absoluere ipsos
vasallos simpliciter. Sicut quandoq; etiā priuat
laicos omnibus bonis, & ipsos delinquentes
quandoq; facit capientium seruos, vt in .c. ita
quorundam. ̄S. de iudæ. Ad idem etiam facit.c.
pro humani. de homici. l.6. Sed Papa hic pro-
pter nobilitatem voluit mitius agere.

De Pœnitentijs, & Remissionibus. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia quid sit.*

CONTINVATVR, quia
visum est supra tit. pro-
ximo de pœnis quæ im-
ponuntur in foro iudi-
ciali, meritò videndum
erat de his, quæ imponū
tur in foro pœnitentiali,
ideò subijcitur hæc rubri
ca. Verū quia huiusmo-
di pœnę quandoq; eneruantur per indulgen-
tias, seu remissiones, ideò subiungitur, & remis
sionibus. Sed pro intellectu dicēdorum, quę-
1 ro quid † sit pœnitentia. Sol. dic secundum
Augustinum, q est quædam dolentis vindicta
puniens in se, quod dolet commisisse. de pœni.
dist. 3.c. pœnitentia. Vel s̄m Grego. pœniten-
tia est mala plangere, & plangenda iterum non
cōmittere. de pœni. dist. 3.c.1. Vel dic secundū
magistrum sententiarum, dist. 9. pœnitentia est
gratia, vel virtus cum emendationis proposito
qua præterita mala plangimus, & odimus, &
plangenda iterum non committere volumus.
Et hæc diffinitio est plenior, & perfectior; quia
continet genus, actum, & obiectum. Facit .d.
c.1. & prædictū.c. pœnitentia. & .c. nouimus
in fin. infra de ver. sign. Et de hac materia ha-
betur in decretis .50. dist. §. sed exemplo. vsq;
ad fin. & .q. 8. per totum. & 33. q. 2. §. sed
quia. & seq. & latè eadem causa sub rub. de pœ
nitentia, per .7. distinctiones.

Capitulum .I. Manifesta.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia publica pro peccato manifesto impo-*
ni debet.
2 *Ecclesia potest compellere peccatorem ad agen-*
dam pœnitentiam pro peccato.
3 *Purgatur peccatum, non solum purgatione ca-*
nonica, sed etiam per pœnitentiam.
4 *Pœnitentiæ species sunt tres, solemnis, publica, et*
occulta.
5 *Solemnis pœnitentia, quæ dicatur. Et quis possit*
illam iniungere. nu. 6. Et cui. Et pro qui-
bus peccatis, ibidem. Et quis sit illius effe-
ctus, nu. 7. Et an possit reiterari, nu. 8.
9 *Publica pœnitentia quæ sit. Et quare imponatur,*
num. 10.

11 *Priua-*

11 *Priuata pœnitentia, quæ sit.*
Peccata cum non sint publica, non sunt publicè redarguenda. ibidem.

MANIFESTA. Breue est, & com-
muniter non summatur. sed per
alia verba .D. m. ita summat, pro
1 manifesto † peccato pœnitentia
publica imponi debet. Nota primo, quòd
2 etiam † potest compellere peccatorem ad
agendam pœnitentiam de peccato. Et si pec-
catum est publicum, pœnitentia debe esse
publica, vt infra latius subijciam. Secundo no-
3 ta, ibi, purganda, iuncta rubrica, ꝙ † purga-
tio peccati, etiam per pœnitentiā fit; nam iste
tex. non loquitur hic de purgatione canonica,
de qua habetur .s̄. in tib. de purgatione cano.
quia tunc tex. non conueniret rubricę nostrę.
Sed debet intelligi de purgatione, quæ fit per
pœnitentiam, & satisfactionem condignā cul-
pæ, vt supra, secundum Ioan. Andr. & bene. &
sic conueniat rubro, secundum ea quæ notan-
tur in prohemio sexti, in ver. titulis. Glo. 1. in
prin. fortificat tex. Deinde sentit duas quæ-
stiones, & soluit, & ad secundā tradit vnā limi-
tationem. In fin. glo. dic. ex hac glo. in effectu
4 colligi potest, ꝙ tres † sunt species pœnitentiæ,
quarū vna est solennis, alia publica, & alia oc-
culta, de quibus per Raymūdum in sum. & per
Hosti. in sum. eod. tit. §. verum. ver. his præli-
batis. Et pro declaratione prædictorum subij-
cio plures quæstiones. Primo igitur quæro,
5 quæ † dicatur solemnis pęnitentia. Sol. dic,
quòd strictè, & propriè dicitur illa quæ fit in
capite quadragesimæ, cum solemnitate de qua
habetur. 50. dist. c. in capite. vbi de hoc. Impro-
priè, tamen, & latè dicitur etiam solemnis pę-
nitentia, secundum Hosti. quando aliquis inui-
tus ad pęnitētiam peragendam mittitur in mo-
6 nasterium. 50. dist. c. si ille. Secundo † quæro,
quis possit hanc pęnitentiam solemnem iniun-
gere. Sol. dic secūdum communem * opinio.
Com. op. quòd solus Episcopus potest ipsam imponere,
vel sacerdos de mandato ipsius, secūdum Host.
in .d. §. Tertio quæro, cui hæc solemnis pę-
nitentia iniungi possit. Sol. dic, quòd pu-
blico peccatori, non clerico, vt hic dicit glo. no
stra. Nisi talis clericus esset deposit⁹ pro aliquo
graui crimine, vt dicit hic glo. in fin. & ita po-
test intelligi .c. quæsitū. j. eod. Quarto quæ-
ro, pro quib⁹ peccatis hęc solemnis pęnitētia sit
iniungēda. Sol. dic, ꝙ pro peccato grauissimo,
horrendo, vt pro homicidio. 50. dist. placuit.
et pro sacrilegio, incestu, & similibus. Dum-
modo talia peccata sint publica, ita ꝙ totam ci-
uitatem, castrum, vel villam cōmoueant. 26. q.
7 6. c. si. Quinto quæro, † quis sit effectus illius
pęnitentiæ solemnis. Sol. dic, quòd effectus
est, quòd per eam tollitur peccatum. Sed non
in tantum tollitur, quòd ille qui hanc pęni-
tentiam egerit, valeat promoueri. Et si promo
tus illam peregerit, nō potest amplius in susce-
pto ordine ministrare. 50. dist. c. cōfirmādum,
& .c. illud. & .c. alienum. sentit glo. in. c. quæsi
tum. j. eod. et glo. in. c. 2. s̄. de offi. archipræsb.
Est etiam effectus, vt ille qui hanc pęnitentiam
peregerit, remaneat infamis, argu. 50. dist. c. pę-
nitentes. Quòd tamen intellige, non quòd fiat
infamis ratione pęnitentiæ; sed ratione pecca-
ti per pęnitentiam publicati. 3. q. 7. in. §. por-
rò. quia si peccatum esset occultum, & pęni-
tentia occulta, non infamaretur. sed pęnitēs re
nouari, & nouus homo fieri potest. Sed quæ-
8 ro, vtrum † pęnitētia solemnis possit reiterari.
Sol. dic, quòd non. Nisi aliud habeat con-
suetudo. de pęni. dist. 3. c. reperiunt. Et ratio
triplex assignari potest, secundum beatū Tho.
Prima, ne ex reiteratione vilescat. Secūda, pro-
pter figurationem; quia figura est depulsio-
nis hominis de paradiso, vt in .d. c. in capite.
quæ depulsio semel facta fuit. Tertia, quia so-
lemnizatio talis, est quasi quędam ꝓfessio per-
petuo conseruandi ipsam pęnitentiam. Si tamē
post modum talis solemniter pęnitens pecca-
uerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ.
Sed pœnitentia solennis non est iterum iniun-
9 genda. Septimo quæro, quæ sit † publica pœ-
nitentia. Sol. dic, ꝙ est illa, quæ publicè im-
ponitur. Et ideò omnis solemnis pęnitētia po
test dici publica, quia publicè imponitur. † Sed
ꝓpriè publica pęnitētia ad differentiā solēnis
dicitur illa, quæ fit in facie ecclesiæ; non tamen
cum prædicta solemnitate; sed quando iniungi
tur peregrinatio per mundum, cum pera, & ba-
culo benedictis. Et hanc potest iniungere non
solum episcop⁹, sed quilibet sacerdos, & multo
fortius generales pœnitentiarij episcoporum;
cum hoc non reperiatur prohibitum, argu. c. 2.
sup̄ de offi. Archid. ver. episcopus si defuerit.
Nisi aliud habeat contraria consuetudo, argu.
de consecra. dist. 4. c. de trina. & .s̄. de cog.
spirit. c. super eo. Et hæc imponitur cuilibet
pubico peccatori. Non tamē clerico, nisi depo
sito, secundum glo. nostram, & Ray. & Hosti.
in sum. eod. titu. §. verum. in fin. Sed quidam
tenent contrariū, vt sentit glo. in .c. quæsitum.
infra eod. Pro qua opinione. facit tex. ibi, nisi
in publicum id veniat, qui tex. loquitur de pœ-
nitentia iniungenda sacerdoti. Et hæc opi. plus
mihi placet. Et imponi debet hæc pœnitentia
pro peccato publico, vt dicit hic glo. in princi.
per tex. 2. q. 1. si peccauerit. & de cōsecra. dist. 2.
10 ego Berengarius. Et quare † imponatur pœ-
nitētia publica, vel solemnis. Dic, quòd quadru
plex pōt assignari ratio. Prima, vt pc̄tm̄ publi-
cū habeat medicinā. et sic cum ea qualitate, cū
qua pc̄tm̄ est ad esse ꝓductū cum eadē, per pœ-
nitentiam abolendū est, argu. tex. nostri. Se-
cunda, quia maxima confusione dignus est, ēt
in hoc seculo, qui grauissimum crimen commi-
sit. Tertia est, vt cæteri metum habeant, cum
à cæteris arceantur. Quarta vt peccatores, qui
grauissimis in peccatis detinentur, non despe-
rent, sed per has pęnitētias reducātur. Postre-
11 mo, circa † priuatam, seu occultam pęnitentiā
dic, quòd illa imponitur pro quolibet pecca-

to

to simpliciter commisso, quòd quis proprio confitetur sacerdoti, cui saltem semel in anno confitendum est, vt in .c. omnis .§. eo. & cum peccata non sint publica, non debet publicè re-dargui. Et isto modo intelligitur illud Euangelij præceptũ, si peccauerit in te frater tuus &c. 2.q.1. si peccauerit. & in .c. nouit .§. de iudi. de quo dic, vt ibi latè dixi.

Capitulum .II. Qui Præsbiterum.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiæ quæ imponantur interficienti sacerdotem.*
2 *Iudex ecclesiasticus potest priuare laicum militia temporali, & etiam doctoratu, propter delictum ecclesiasticum.*
Et regali, atq; imperiali dignitate. ibidem.
3 *Militia verbũ, potest intelligi largè, pro quolibet negotio seculari.*
4 *Iudicis secularis facultas imponendi pœnã in foro seculari, non tollitur per pœnitentias impositas à Iudice ecclesiastico.*
5 *Pœnitentiæ hodie sunt arbitrariæ.*
6 *Contritio maxima, est maxima pœnitentia.*
7 *Crimina matrimonium impedientia, quæ sint: remissiuè.*

QVI PRESBITERVM. Ponit pœnitentiã occidentis præsbiterũ .h.d.
1 Not. primo, † q̃ interficiẽti sacerdotem imponuntur tres pœnitentiæ. Quarũ prima est, quòd agere debet duodecim annorum pœnitentiam; quæ secundum sacerdotis distinctionẽ imponenda est, iniungendo, quòd bis, vel ter ieiunet in ebdomada, vel peregrinari, aut aliud licitũ pium opus exercere. Facit quod not. in .c. accusasti. supra de accusa. & .82. dist. e. proposuisti. & .c. præsbiter. Secunda est, q̃ conuictus puniri debet in cingulo militiæ. Quod potest intelligi dupliciter, vno modo intelligitur de conuicto in foro contentioso. Et fie etiam propter tale delictũ priuauit eum militia, & habilitate ad militiam.
2 Ex quo infertur, secundum .D. m. quòd † Iudex ecclesiasticus potest priuare laicum militia temporali, propter delictum ecclesiasticum; Et sie etiam potest priuare doctoratu, vt non habeat illam dignitatem, argu. l. 2. §. miles. ff. de infa. & .l. grammaticos .C. de profes. & med. lib. 10. Nec est hoc mirũ, quia etiam rõne delicti ecclesiastici priuat quem regale, & imperiali dignitate, vt in .c. venerabilis .§. de elec. & in .c. ad apostolicæ. de re iudi. lib. 6. Secundo potest intelligi de conuicto in pœnitentiali foro. & ita intelligit Inno. Et hoc casu debet intelligi tex. quòd sacerdos debet huic iniungere, vt abstinere valeat à militia, & intendere pœnitentiæ, argu. 33. q. 2. e. admonere. Et volunt
3 Doct. quòd hoc verbum † militia possit intelligi largè, pro quolibet negotio seculari, vt abstineat à mercimonijs, & similibus, arg. de pœni. dist. 5. c. qualitas. & sequitur .D. m. Tertia est pœnitentia, quia priuatur facultate contrahendi matrimonium, quanuis idem hanc reputaret ad gratiam. Sed intellige, quòd est pœnitentia; quia in pœnam ipsorum vitam debet ducere solitariam, & sic decedat, sine sobole. Et subdit hic .D. m. quòd per has pœnitentias nõ
4 tollitur facultas † iudicis secularis ab ecclesiastico imponendi pœnam in foro seculari, argu. c. fœlicis. de pœn. lib. 6. & .23. q. 5. c. sunt quidam. vide quod dixi in .e. de his .§. de accu.
5 Glo. i. oppo. & sol. In fin. dic. quòd † hodie pœnitentiæ sunt arbitrariæ de pœni. dist. 1. c. deus qui. & .c. mensuram. Et potest esse tanta peccatorũ contritio, tot lachrimæ, & dolor, vt etiam hoc sufficeret, sine alterius pœnitentiæ impositione, vt not. in .d. c mensurã. de cõsec.
6 dist. 4 .e. non potest. nam & ipsa † maxima cõtritio, est maxima pœnitẽtia, de pœni. dist. 1. quẽ pœnitet. Quinimo, si rectè memini, audiui à quibusdam theologis, quòd potest esse tanta contritio, q̃ quanuis omnia scelerstissima, & nephanda delicta perpetrasset, ẽt absq; alia pœna purgatorij rediret in patriam. Glo. fin.
7 prosequit̃ quædam † crimina impedientia matrimonium; sed non est pro nunc materia nostra. Vnde de materia glo. dic, vt traditur in iuribus in ea allegatis.

Capitulum .III. Significauit.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia arbitraria, consideratis circũstantijs, est imponenda ei, qui se defendendo, modum excessit.*
2 *Defensio est permissa, dum modo sit moderata.*
3 *Liciti prætextu, non excusatur quis ab illicito.*
4 *Breuitas locutionis gratiam dat; Prolixitas verò confusionẽ inducit. Quod intellige, vt ibi.*
5 *Bellare est licitum pro defensione ecclesiæ, & sui etiam contra principem.*
Non minus quis est in vitio, si se non defendit, quàm si parentes, aut patriam deserat. ibidẽ.
6 *Princeps dicitur Romanæ ecclesiæ aduocatus, & defensor.*
7 *Principi obediendum non est contra ecclesiam; sed ecclesiæ.*
8 *Conscientia, si remordet eum, qui etiam in nullo peccauit, pœnitentia est ei iniungenda.*
Bonarum mentium est vereri culpam, vbi non est, ibidem.
9 *Verba hæc, Facias, vt tibi visum fuerit, non dant liberam potestatem ad libitum faciendi, sed videntur concedere arbitrium discreti viri.*
10 *Papa quandoq; loquitur vni in plurali. Quod tamen declara, vt ibi.*
11 *Sacerdos non debet esse austerus in iniungenda pœnitentia; sed magna debet vti discretione.*
12 *Et si peccator nollet pœnitentiam ab eo impositam agere, debet ipse aliam leuiorem imponere.*

13 Ecclesia

13 *Ecclesiæ fauoris ratione mitius agitur cum delinquente.*
14 *Vrbs vnde dicatur, & quare. Et an appellatione vrbis venire debeat quælibet ciuitas. Et an solum contineantur ea, quæ sunt intra muros. ibidem.*
15 *Murus non est necessarius ad esse ciuitatis.*
16 *Ciuitas, castrum, & villa, in quot differant. remissiuè.*
17 *Pœnitentia occulta, est arbitraria; sed solemnis, vel publica non.*
18 *Defendere se ab iniuria personæ, vel rebus illata, quando sit licitum; Et quando dicatur seruari, vel excedi modus. remissiuè.*
19 *Sacerdos, quando dicit, Absoluo te, quid significat.*
20 *Per pœnitentiam lapsus hominis verè tollitur. Pauci tamen illam verè agunt. remissiuè.*

SIGNIFICAVIT. Consideratis
1 circumstantijs, † arbitraria pœni-
tentia imponēda est ei, qui se de-
fendendo modū excessit. h. d. Di-
uiditur, quia primo ponitur petitio. Secundo
prouisio, ibi, quoniam. Et in tex. ibi, ꝙ. F. di-
cto, dic, secundum Ioan. And. quòd ista est an
tiqua compilatio. Aliàs in litera dicit, Federico
Imperatori. Et dicit Hosti. ꝙ iste fuit auus illius
Federici, quem deposuit Innocentius quartus
in concilio Lugdunensi, qui habuit schisma cū
Alexandro tertio, conciue nostro Senensi. Et
in tex. ibi, vernicæ dic, ꝙ istud castrū est fortissi-
mum, & spectat ad Ep̄m Vercinien. Nota, pri-
2 mo, ꝙ licet cuilibet † defensio sit permissa, vt in
.c. 3. infra de senten. excom. quia est de iure na-
turali, vt in cle. pastoralis. de re iudi. & in .l. vt
vim de iusti. & iur. tamen debet esse modera-
ta, nec debet quis excedere modū. Et si exce-
dit modū est in culpa, & pro ipso excessu, est ei
debita iniungenda pœnitentia. Secundo not.
3 ꝙ prætextu liciti, † non excusatur quis ab illici-
to, quamuis ei sit alleuianda pœnitētia. Tertio
not. ibi, quæ longum enarrare, quòd prolixi-
tas est vitanda. Nam secūdum Augu. breui-
4 tas, locutionis † gratia dat; prolixæ enim præ-
fationes confusionem inducunt, & tædium ge-
nerant animis auditorum, vt supra in prohem.
in. §. sane. & .C. de no. co. cōpo. §. quib⁹. Nec
aliquod suffragium conferunt. C. de inst. eod.
confirman. §. in tollendis. Et penè nihil im-
mensum bonum, authen. vt determi. sit nu-
me. cleri. §. quia. Vnde illud quotidie est in
ore, gaudent breuitate moderni. vt. l. 1. ff. ꝙ me.
cau. Ideò vno exemplo contētus fuit Iulianus.
in .l. ita vulneratus. in fin. ff. ad. l. aquil. Et Vul-
pianus dicit, paucis agendum fore, vt in. l. 1. ff.
de præscrip. ver. Dicit tamen hic Ioan. Andr.
quòd non debet quis esse ita breuis, vt fiat ob-
scurus. Vnde dicit Hieroni. super Esaiam. sic stu
dendū est breuitati, quòd nullum damnum fiat
intelligentiæ. Item Hieronimus super Hiere-
miam, nec nimia longitudine extendendū est
opus, ne e immoderata breuitate intelligentia
auferenda, quorum alterum onerat sensus le-
gentium, alterum præscindit studiosorū desi-
derium; inest enim cōmuniter breuitati obscu-
ritas, vt dicit Ioan. mo. & Io. Andr. post eum
in .c. si pater. de testa. lib. 6. super glo. 1. iuxta
illud Horatij. Obscurus fio, dum breuis esse la-
boro. Conclude ergo, ꝙ quātum fieri potest,
quis debet vti breuitate; dummodo clarè, &
dilucidè loquatur, ita quòd propter breuitatē
intelligentiæ minimè damnum inferat. Et est
illud signum magni artificis, plura sub breuibus
comprehendere, vt inquit Seneca ad Lucillum
epistola quadragesima quarta. Et istud est, ꝙ
voluit Priscianus in. 12. lib. dum dicit, gaudent
dilucida breuitate moderni. Sunt ergo super-
flua omnino resecanda, vt not. glo. fin. in .c.
3. supra de ma. & obe. & not. in .c. cū contin
gat. s̄. de offi. dele. 10. q. 3. c. quia cognouim⁹.
& in .l. 1. §. trebatius. ff. de aqua quoti. & æsti-
ua. C. de dona. l. fin. & in .l. pediculis. ff. de au. &
argē. leg. Sed ex his quæ necessaria sunt, tàm
ad materiæ perfectionem, quàm ad ipsius cla-
rum intellectum, nihil est omittendum; iuxta
illud Ciceronis, aut nihil dici debuit, aut parū
dici non potuit. Et iuxta illud vulgatū, melius
est materiam intactam relinquere, quàm lace-
ratam, & imperfectam tradere, eo quòd ex vl-
timo vitio materiæ imperfectè traditæ, de faci-
li pōt contingere deceptio; fortè si aliqua ne-
cessaria limitatio, fallentia, vel quid simile o-
mittatur. Facit. l. in ciuile. ff. de legi. Et ad præ-
dicta vide, quæ latè, & notabiliter dixi in episto-
la de comparatione modorum legendi. Et no-
tabis prædicta ad excusandam, vel accusandam
quandoq; breuitatem, & prolixitatem. Quar-
5 to not. quòd licitum † est pugnare, & bellare
pro libertate propriæ ecclesiæ, seu defensione
ecclesiæ, & sui, etiam contra principem. Nam
omnis ordinata charitas incipit à se ipso. Et nō
minus quis est in vitio, si se nō defendit, quàm
si parentes, aut patriā deserat, vt inquit Cice-
ro, primo officio. Et est militis officium ec-
clesiam defendere. 23. q. 5. c. cum homo. & .c.
princeps. & .c. regum. & .c. non solū. Nec ob-
stat, quòd quælibet creatura humana sit princi-
pi subiecta, & per consequens aduersus princi-
pem videtur bellum iniustum, vt in .c. solitæ.
supra de ma. & obe. 8. dist. in. c. quo iure. cum,
ipse sit domin⁹ vniuersi, & in. l. bene à Zenone.
.C. de quadri. præscrip. vt in. l. deprecatio. ff. ad
.l. rhodi. de iactu. Nam illud est verum, præ-
terquam si aliquis cōtra principem ageret lici-
tè se defendendo, vt hic, & in cle. pastoralis. de
re. iudi. Et præterquam licitè defendendo ec-
clesiam, vt hic, & .d. c. cum homo. cum alijs iu-
6 ribus supra allegatis. Nam & princeps † di-
citur ecclesiæ romanę aduocatus, & defensor,
vt supra de elect. c. venerabilem. & sic non de-
bet ecclesiam impugnare, quam defendere te-
netur, vt supra de natu. ex libe. vent. c. vnico.
7 cum suis concord. Nec est principi † obedien-
dum contra ecclesiam; sed ecclesię. 11. q. 3. Iu-
lianus. & .c. qui resistit, nam & ipse Imperator,

propter

propter rebellionem contra ecclesiam deponitur, vt .d.c. venerabilem. Nec obst. quod iste miles attētis prædictis videatur iuste pugnasse, & per consequens non debeat pœnitere, nec etiam teneri ad satisfaciendum, quia secundū Hostien. & Ioan. Andr. hoc est verum, si iste miles nō excessisset modum licitæ defensionis; sed ipse excessit modum, fortè occidendo, quos viuos seruare poterat. vel destruēdo domos nō vicinas, vel damnificando non culpabiles; propter quas causas satisfacere debet, & pœnitentiam agere. & maximè cum in hoc haberet cōscientiam læsam, arg. c. per tuas .2.§. de simo.

8 Quinimo, † etiā si in nullo peccasset, & eum re morderet conscientia pœnitentia esse iniungenda; quia bonorum mentium est vereri culpam, vbi non est, vt supra de obser. ieiu. in .c. consilium. 5. dist. c. ad eius verò Quinto not. ibi, secundum quod visum fuerit, vsq; in finem, ꝙ

9 per hæc verba, † facias, vt tibi visum fuerit, non datur libera potestas ad libitum faciendi; sed videtur concedi arbitrium discreti viri, secundum Doc. hic. not. glo. in .c. 2. de corp. vitia. traditur in .l. fideicōmissaria libertas. & .l. lucius. & .l. thais. §. sorore. ff. de fideicom. liberta. quod not. ad materiam statutorum, & commissionum, & compromissorum. & vide Bart. in extrauaganti ad reprimendum in glo. prout vide-

10 bitur. Sexto not. casum, in quo † Papa loquitur vni, & loquitur in plurali, contra ea quæ dixi in in .c. quàm graui. §. de cri. fal. Et ꝑpter hoc dicit Ioan. Andr. hic, quòd aut ista litera est falsa, hoc est corrupta, aut contradicit .c. quā graui. Arbitror dici posse, quòd quāuis Papa scribat vni, tamen non scribit ipsi, tanquā ipsi; sed omnibus ad quos pertinet huiusmodi pœni-

11 tentiæ impositio. Septimo not. ꝙ † sacerdos non debet esse austerus, in iniungenda pœnitentia; sed magna debet vti discretione; & animaduertere inter alia ipsius peccatoris qualitatem; & talem pœnitentiam iniungere, vt illam verisimiliter adimpleat, & ne per impositionem grauioris pœnitentiæ; fortè ducatur ad desperationem. Vnde dicit singulariter Hosti.

12 quòd si † peccator nollet agere pœnitentiam, quam sacerdos eidem imponit, quòd sacerdos debet aliam pœnitentiam leuiorē imponere. Et satis est peccatori, quòd sit contritus de peccato, quamuis non agat pœnitentiam, quia si illam non agit in hoc seculo, aget postea in purgatorio, & si partem aget in hoc mundo, reliquam perficiet in purgatorio. Facit ꝙ not. in .c. 2. §. de rap. 25. dist. c. qualis. & .23. q. 5. c. quid ergo. Vltimo not. illud, quod ponit hie

13 glo. fi. quòd † ratiōe fauoris ecclesiæ, mitius agit cum delinquente. ꝙ facit ad ea, quæ dixi in .c. licet. §. tit. proxi. In fin. glo. 1. dic, & de hac figura, vide glo. in .c. forus. §. testes. ꝟ. de ver. sig.

14 Et dic, ꝙ † vrbs dicitur ab vruo, quod est aratri curuatura, quo aratro olim signabantur vrbes, quando debebant ædificari, vt io .l. pupillus. §. vrbs. ff. de ver. sin. Et ex hoc videtur, ꝙ eius appellatione debeat venire, qulibet ciuitas. & hoc probatur in .c. 1. §. de offi. ordi. Quantuis per antonomasiam intelligatur de Roma, Et vrbis appellatio solum continet ea, quæ sunt infra muros, vt in .l. s. & in .l. vt alphenus. ff. de ver. signi. & in .l. nam quod liquide .§. si ita. ff. de pen. lega. Sic etiam, & ciuitas muris finitur, aut vallo, seu alio signo, quod sit muri loco, quia vt dicit Bald. in .l. 1. ff. ꝙ cuiusq;

15 vni. no. ad esse † ciuitatis, non est necessarius murus. Sed appellatione Romę, Senę, aut Florentię, non solum venit quod infra muros continetur. Sed etiam veniunt continentia ædificia, vt in dictis iuribus. Et quid iuris, si vtrunq; nomen exprimatur, vt quia dicitur, in vrbe, vel Ciuitate Senen. vel in Perusina vrbe, seu ciuitate, vide ꝙ dixi in .c. rodulphus .§. de rescrip. Et

16 in † quot differant ciuitas, castrum, & villa, vide per moderniores in .c. si ciuitas. de sen. ex. lib. 6. In glo. 2. in fin. dic, glo. procedit in pœniten-

17 tia † occulta, vt in iuribus in glo. allegat. Et in .c. deus qui. & in .c. omnis. ꝟ. eo. Sed nō in pœnitentia solemni, vel publica; quia tales non sunt arbitrariæ, argu. eorum quæ supra dixi in .c. 1. supra eod. & tenet hic Hosti. & Ioan. Andr. In glo. penul. ibi, modū excessit, dic, patet igitē ex hoc, & ex tex. quòd non excedendo modū, licitū erat vim vi repellere. Et hinc sumpta occasione ego in .c. 1. §. de iniur. remisi me hic

18 dicturum, † quādo licitum sit defendere ab iniuria personali, vel rebus illata. Et quādo dicatur seruari, vel excedi modus. sed hic omittā, et fortè Deo duce, dicam in .c. 3. ꝟ. titu. prox. Postremo quęrit hic Ioan. An. quid importat,

19 seu significat, quando † sacerdos dicit, absoluo te. Sol. dicit ipse, ꝙ idem est dicere denuntio te absolutum, cum non esses, nisi absolutionem peteres, vt infra cod. c. omnis. vel absoluo te à pœna ęterna commutando illam in temporalem. de pœni. dist. 1. c. sicut primi hominis.

20 Nam per pœnitentiam lapsus hominis verè tollitur, vt not. Ioan. Andr. in .c. fin. §. de purg. can. & probatur. 50. dist. c. ferrum. Pauci tamen agunt veram pęnitentiā, vt dixi in .c. fin.

Capitulum .IIII. Quod Autem.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentiæ, seu remissiones non prosunt non subditis, nisi à proprijs iudicibus concedantur.*

2 *Indulgentia in quibus casibus licitè concedantur.*

3 *Absolui, & ligari, sicut non potest quis à non suo Iudice in foro contentioso, ita nec in pœnitentiali.*

4 *Sacerdos quilibet, licet cum ordinatur, recipiat potestatem, ligandi, & absoluendi, illam tamē recipit in habitu, non in actu.*

5 *In foro pœnitentiali quis sortitur forum per actū pium, & meritorium celebratum infra limites alienæ parochiæ, seu diœcesis.*

6 *Indulgentię concessæ ab alienis Episcopis, prosunt non subditis, quando proprij Episcopi hoc concesserunt.*

Peregri-

Peregrinantes, quid debeant facere, vt possint obtinere indulgentias ab alienis Episcopis cõcessas. ibidem.

7 *Papæ omnes sunt subditi.*

Indulgentiæ à Papa concessæ, quando non prosint omnibus. ibidem.

8 *Indulgentiæ ad quid prosint. Et quæ sint necessaria ad hoc, vt prosint, nu. 10.*

9 *Indulgentias concedens, quid intendat.*

QVOD AVTEM. Indulgentiæ,
1 seu † remissiones non prosunt nõ
subditis remittentium. Nisi proprij
iudices hoc concedant .h. d.
Primo ponitur consultatio. Secundo responsio,
ibi, hoc volumus. Nota primo, ex tex.
2 duos casus in quibus licitè † conceduntur
indulgentiæ; videlicet, quando ecclesia consecratur,
in cuius consecratione Ipsi soliti sunt
concedere certa indulgentiarum tempora illam
intrantibus, seu ad ipsius auxilium conferentibus.
Secundus est, in ædificatione pontium,
vt conferentibus ad expensas ipsorũ pontium
ædificandorum, vel manutenendorũ certæ
cõcedantur indulgentiæ; nam talis actus est
pius, & necessarius. Quod intellige, quando
pons fieret, seu reficeretur in aliquo loco, per
quem peregrini transeuntes periculum incurrebant.
Et ideò ad huiusmodi constructionem
tenerentur etiam clerici conferre, vt in .l. ad instructionem
.C. de sacrosan. eccle. Et idem
dicendum est in alijs pijs actibus, vt tales pios
actus exercentibus valeant indulgentiæ concedi,
vt in .c. cum ex eo. & in .c. nostro. ӯ. eod.
& ibi de hoc latius dicam. Secundo not. quòd
3 sicut † in foro contentioso non potest quis absolui
vel ligari à non suo Iudice, ita nec in foro
pęnitẽtiali, qui in hoc regulatur ad instar contẽtiosi.
Quinimò in hoc videtur fortior iurisdictio
pęnitẽtialis; quia etiam laicus non potest
prorogare iurisdictionem non sui Iudicis pœnitentiarij,
confitẽdo alteri sacerdoti, vt dicam in
.c. omnis. ӯ. eod. Adeò quòd dicit hic .D. m.
q̃ quamuis laicus semel in anno proprio sacerdoti
fuerit confessus, non tamen poterit alieno
sacerdoti iterum confiteri; quia licet quili-
4 bet sacerdos † cum ordinatur recipiat ligandi,
& absoluendi potestatem, tamen illam recipit
in habitu, & non in actu. Vnde si non habet
subditos, non põt illam exercere. Facit .l. obseruare.
in fin. ff. de offi. procon. & .c. præsenti.
de offi. or. lib. 6. Et hoc est de mente Doct.
secũdum .D. m. Licet aliqui Theologi teneant
contrariũ. Et hoc notabis ad materiam .c. omnis.
ӯ. eo. Tertio not. quòd in foro pœniten-
5 tiali † sortitur quis forum per actum pium, &
meritorium celebratũ infra limites alienæ parochię,
seu alienæ diœcesis. Et aduerte, quòd
sicut agendo talem pium actum infra diœcesim
alterius Episcopi, non gaudeo indulgentia ab
eo concessa, ita per contrarium, si in aliena parochia
delinquo, non propterea debeo tale peccatum
illi parochiano confiteri; sed meo, vt
not. glo. 16. q. 1. c. placuit. dicam in .d. c. omnis.
6 Vltimo not. quòd indulgentiæ † concessę ab
alienis Episcopis, ita demum prosunt non subditis,
quando etiam proprij Episcopi, seu superiores,
hoc cõcesserunt. Quod nota singulariter
pro peregrinantibus, quibus consultum est,
vt antequam incipiant peregrinari, adeant proprios
Episcopos à quib⁹ impetrẽt gratias percipiendi
indulgentias ab alienis Episcopis concessas;
quoniam tali cõcessione non facta, propter
meritoria opera in alienis diœcesib⁹ facta,
non reciperẽt indulgentias. Quod intellige, de
indulgẽtijs concessis ab ordinarijs inferioribus
à Pontifice. Secus in indulgentijs concessis à
summo Pontifice, quas quilibet recipit per opera
meritoria ad illas recipiendas constituta; quĩa
7 respectu † Papæ, non magis dicitur subditus
vnus, quàm alter .9. q. 3. in. c. per principalem.
& .c. cuncta per mundum. Et hoc procedit in
indulgentia à summo Pontifice generaliter cõcessa.
Secus si indulgentia esset restricta solum
ad habitatores illius loci. Glo. 1. format duas
quæstiones, & soluit. In fin. glo. dic. vt latius
dicam in .c. nostro. ӯ. eo. Glo. 3. in prin. for-
8 mat. q. circa † quam ponit quinq; opiniones,
deinde format aliam quæstionem, & sol. In ea.
glo. ibi, debitam satisfactionem non relaxat,
dic hæc prima opi. reprobat, quia minuit priuilegium
concessum Petro, & ecclesiæ, cui data
fuit potestas ligandi, & soluendi in terra, & in
cœlo, vt habetur Mathe. cap. 6. & .24. q. 1. c.
quodcunq;. Item cõtra hanc opi. videtur tex.
in. c. ex eo. ӯ. eod. vbi dicitur, quòd indulgentia
eneruat pœnitentiam. In eadem glo. ibi, per
tales remissiones remittatur, dic hæc secunda
opi. etiam non placet, quia nimis vilifacit claues
ecclesiæ, secundum Ioan. Andr. Et quia
secundum eam parum prodessent indulgentiæ.
In eadem glo. ibi, sed qui eas faciunt, se onerãt.
Dic contra hãc tertiam opi. facit quia concedens
non intendit hoc. Quinimo, & q̃nq; merita
concedentis sunt adeò modica, vt sibi soli
satisfaciant, vnde communicare alijs verisimiliter
non intẽdit. In eadem glo. ibi, quæ negligenter
est omissa. Dic hæc .4. opi. etiam nõ placet,
quia remunerat negligentiam; quod non
est conueniens. In eadem glo. ibi, sed ex hoc
cap. dic, ponitur quinta opi. quam glo. videtur
sequi, quæ fuit Alani, quæ in effectu vult, quòd
indulgentiæ prosint, etiam quo ad pœnitentiã
hic iniunctam; Dummodo sacerdos qui pœnitentiam
imposuit, hoc concedat, vt. s. possit cõpensare
pęnitẽtiam cum indulgentia. aliter secus.
Sed hæc opi. nimis restringit potestatem,
& effectũ indulgentię. Nam cum hæc indulgentia
proficiscatur ex thesauro ecclesiæ, & potestate
Papæ, debet simpliciter prodesse omnibus
quibus Papa cõcedit, vel alius prelatus qui
in hoc haberet potestatem. Et ideò non est
necessaria proprij sacerdotis licentia. Licet de
consilio, & cautela, sit vtile illam petere. Sed
aduerte, quia datur sexta opi. quæ videtur esse
communis,* quam tenent Goff. Hosti. Io. An. Cõm. op.

& coni-

& communiter Doct. volentes, q istæ indulgen
tiæ prosint, & quò ad Deum, & quò ad pœni-
tentiam temporalem hic iniunctā, pro quo est
tex. in .d. c.cum ex eo. §. eod. Et si tu diceres,
quomodo potest hoc procedere, quòd tot in-
dulgentiæ concedantur. Respondeo, q à su-
perabundantibus meritis, & fauoribus nobis
infusis ex effusiõe sanguinis Xp̃i hoc fieri põt.
Nam, & minima gutta prætiosissimi sanguinis
Christi fuisset sufficiens ad redemptionē totius
orbis. vnde ex Passione Christi incomprehen-
sibilis, & inexplicabilis, & inconsumabilis effe
ctus est thesaurus ecclesiæ accedit etiam, & ali-
orum sanctorum martirum thæsaurus, quorū
merita longè superabundauerunt, & excesserūt
delicta illorum, & excessus, seu demerita. vnde
huiusmodi thesaurus apud ecclesiam remansit,
cui Christi vicarius præest. Et ideò sicut nullum
malū remanere debet impunitū, ita & nullum
9 bonum irremuneratū. Quo fit, vt ille † qui con-
cedit indulgentias, intendat communicare illa
bona irremunerato ex quadam compēsatione;
& sic in hac communicatione, & compensatio-
ne non est necessaria præsbiteri licentia; quam-
uis sit consultoria. Est tñ rectius, & salubrius
consilium, vt agat quisq; pœnitentiam hic sibi
iniunctam. & indulgentias exceptas reseruet
pro peccatis, de quibus nõ agit perfectam pę-
nitentiam, & per indulgentias eneruare ea stu-
Cõm. op. deat. hoc equidem posset, secūdum * commu-
nem oppi. Doct. & sequitur hic .D. m. Et ad-
uerte, quia vt refert hic Inno. & Ioan. And.
10 quidam voluerunt, q † ad hoc, vt indulgentiæ
prosint, sex sunt necessaria. Primo, potestas in
concedente. Secundo, necessitas loci, seu per-
sonæ. Tertio deuotio. Quarto, status ipsius
pœnitentis, vt sic de peccato contritus. Quin-
to, discretio, vt tantum donet, seu tribuat, pro
quanto nollet agere illam pœnitentia iniunctā.
Sexto, & vltimo, requiritur iusta ipsius æstima-
tio, vt iustè extimet quantitatem boni, quòd
facturus est, secūdum pęnitentiam ei iniunctā.
quod qualiter procedat, forrè latius tractabo in
cap. nostro. §. eod. Marianus de Senis vtriusq;
iuris Doctor.

Capitulum .V. Quod Quidam.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitens verè non est, qui peccandi animum non deponit, & nu. 3.*
Confessio tamen ipsius debet recipi ab ecclesia. ibidem. Et pœnitentia iniungenda, sed absolutio non, nu. 4.
2 *Vsurario manifesto, an denegetur confessio.*
4 *Pœnitentia iniuncta non volenti abstinere à peccato, quid prosit ipsi.*
5 *Deficiens in vno, est omnium reus.*
6 *Pœnitentia peracta de vno peccato per existētem & perseuerantem in alio, an prosit etiam ad ad vitam æternam, si postea de alio peccato peregit pœnitentiam in statu gratiæ.*
7 *Bona opera facta in charitate, & postea mortificata propter sequēs peccatum mortale, & secuta tandem vera pœnitentia, an reuiuiscant. Et ibi communis quòd sic.*
Et quid si fuerint facta in peccato mortali, an postea reuiuiscant recepta vera pœnitentia, nu. sequen. Et ibi communis, quòd non.
Ad quid tamē valeant bona opera facta in peccato mortali, vide nu. 9.
10 *Clericus existens in peccato mortali, si dicit horas canonicas, ad quas tenetur, vel ratione ordinis, vel beneficij, an liberetur, à pœnis. Et circa hoc distingue, vt nu. seq.*
12 *Propter necessitatē, qñ quis excusetur. remissiuè.*

1 QVOD QVIDAM. Non est † verè
pęnitens qui peccandi animū non
deponit; recipitur tamen eius con
fessio. h.d. Vel sic, nõ est respuen
da confessio non valentis abstinere à peccato
sed debet recipi, & sibi exhiberi prouidum
consilium. Primo ponitur consultatio. Se-
cundo responsio, ibi, consultationi. Nota pri-
mo, quòd licet quis perseueret in peccato, non
tamen repellitur à cofessione. Hoc tamen fal-
2 lit in † vsurario manifesto, secundum Io. An.
& Docto. per .c. 2. de vsur. lib. 6. Sed dicit hic
.D. m. quòd hic casus non rectè excipitur;
quia hic non conceditur absolutio, sed non de-
negatur confessio. Vnde hic solum recipitur
ad confessionem, quāuis dicat non posse de cer
to crimine abstinere. sed non contrito non in-
iungitur absolutio, vnde manifesto vsurario so-
lum denegatur absolutio .d. c. 2. nisi fuerit ser-
uata forma illius decis. sed non denegatur re-
medium, & auxilium rex. nostri. Secūdo not.
quòd vera pęnitentia requirit, q homo habeat
animum vlterius non peccandi. aliàs autem nõ
prodest, quò ad vitam æternam; quia quandiu
quis persistit in peccato, est rebellis, & inimic⁹
Deo. ideò non potest veram agere pęnitētiam,
& mereri vitam æternā. de pęni. dist. 3. c. sunt
plures, & tangitur hic in glo. fi. Vltimo not. q
ille, qui non dimittit propositum peccandi, nõ
repellitur à confessione, quominus sibi pęniten
4 tia. iniungenda; quia † licet talis pęnitentia nõ
1 prosit sibi, quò ad vitām æternam, ex quo non
est in charitate, prodest tamen sibi, quò ad plu-
= rima de quibus in glo. 1. Hic tamen secundum
Doct. non est absolutio iniungēda. Quod pla-
cet, quia tex. dicit de criminibus huic cōsilium
5 exhibendo. Item quia, † deficiens in vno est
factus omnium reus, vt infra de re. iur. in. c. de-
fleat. ergo non potest ab illis absolui, cum non
sit in charitate. q not. ad ea, quæ dixi in. c. 2. §.
de rapto. in glo. 2. Et vide ēt ad prædicta glo.
fin. in. c. ex tuæ. §. de simo. Glo. 1. in prin. est
declaratoria, deinde querit, & soluit. In eadem
glo. ibi, cum de alio crimine pęnitētiam egerit,
dic, hæc glo. videtur velle, q † pęnitentia per-
acta, sit de vno peccato per existentē, & perse-
uerantem in alio peccato, prodest etiam ad vi-
tam eternam, quando postea de alio peccato

NN perege-

peregerit pœnitentiam in statu gratiæ. Sed dicit hic .D. m. ꝙ quamuis Doc. hic similiter transeant. cum glo. tamen Archid. de pœni. dist. 3.
Com. op. in fin. dicit, ꝙ *communiter tenetur, ꝙ non valeat confessio, nec satisfactio facta à non existéte in statu gratiæ; quia cum quis sit extra charitatem, & inimicus, ac rebellis de Deo, non potest dignè satisfacere. Ideò concludit, ꝙ adueniente gratia, debet iterum confiteri, & iterũ satisfacere. Sed dicit .D. m. se putare, ꝙ quamuis illa satisfactio non valeat in totum, tamé minor postea Imponetur pænitẽtia. Et hoc mihi placet, ex eo quod hic dicit glo. ꝙ talis pœnitẽtia valet ad minorem pœnã subeundam. Faciunt ẽt quæ infra dicã. In glo. fi. dic circa materiam glo. pôt de duobus dubitari. Primo vtrum bona † opera facta in charitate, & postea mortificata propter seques peccatum mortale secuta tandem postea vera pœnitentia reuiui-
Com. op. scant. Et * cõmunis conclusio omnium Doc. est, ꝙ sic. vñ dicit ille versus, Illa reuiniscũt quę mortificata fuerunt. Secundo dubitari potest
8 vtrum † bona opera, & meritoria facta in peccato mortali, recepta postea vera pęnitentia re-
Com. op. uiuiscant. Et cõmunis* conclusio est, ꝙ non; quia mortua fuerunt. Vnde dicit versus, Viuere non possunt, quæ mortua nata fuerunt. Nã cum Deus nõ indigeat nostris operibus, sed solum ea agamus propter nos, & ad satisfactioné, vel ad habendum remunerationẽ, meritò, quò ad huiusmodi effectus Deus non acceptat opera, nisi accept et operanté. vnde dicitur Genesis cap. 4. & de pęni. dist. 5. c. 1. in fin. Prius respexit Deus ad Abel. Deinde subiungitur, & munera eius. sed Deus non acceptat hominẽ existentem in peccato mortali, ergo opera existentis in peccato mortali, non sunt Deo accepta. Sicut dicit Apostol⁹ primo ad Corĩthios, cap. 13. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autẽ non habeam, nihil mihi ꝓdest &c. Et ita* coĩter tenẽt Doct. hic, & Hosti. in sum. eo. ti. §. & an fictè, ver. sed pone, ꝙ aliquis. Aduerte tñ, ꝙ licet bo-
9 na † opera facta in peccato mortali nõ prosint, quò ad vitã eternã prosunt tñ ad quinq;, quorum tria ponit glo. quæ his versibus continentur. Quæ cum mortali bona fiunt, dant bona terræ. Cor faciunt humile, minuunt tormenta gehennæ. Quarto, secundum Hosti. & Io. Andr. valent ad assuefactionem, & bonorum operum humilitatem, sicut dicitur de Baptismo Io. Baptistæ. de conse dist. 5. nõ regenerabantur. Quinto valent, quia in tali homine Diabolus, & Angelus malus non habet tantam potestatem, quãtam aliàs haberet. Sicut exemplificatur in dialogo de Iudæo, qui se muniuit signo crucis, propter quod demõ non potuit illi nocere. & se accusauit maiori suo, & cæteris demonibus in hæc verba, inueni vas vacuum licet signatum, secundum Hosti. Et per prædicta dicunt hic, Abbas, & Ioan. Andr. post
10 eum, quòd aliquis † dicendo horas suas ad quas necessario tenetur ratione ordinis vel beneficij ecclesiastici, vt supra de celebra. mis. c. 1. & .c. dolentes. 91. distin. c. clericus. 1. quòd liberat, licet illas dicat existens in peccato mortali. Mouẽtur; quia si bona, quæ quis facit in eo statu prosunt ad minus supplicium, vt hic dicit glo. & de pęni. distin. 3. c. placet. sequitur, quòd liberatur, & pœnam euitat sic dicendo. Aliàs si dicere non prodesset sibi, sequeretur ꝙ noceret. & sic non euitaret pœnam; sed augumentaret, si idem esset dicere in peccato, & non dicere; cum secundo casu peccaret mor-
11 taliter. Distingunt tamen † circa hoc, quòd quædam sunt, quæ obligant semper, vt mãdata prohibitiua, & ab his nõ declinãs mortaliter peccat, cum sint sui natura mala, vt in .c. & si Christus. supra de iureiuran. Exemplum, non mæchaberis, non occides &c. quia debet quis in talibus potius omnia mala pati, quam malo consentire. Quædam sunt præcepta affirmatiua, quæ obligant semper, sed non ad semper, qualia sunt præcepta de honorando parentes, & sabbatum custodiendo, & ista quãdoq; prosunt ad vitandã pœnam, quando fiunt ab existente in statu gratiæ. Sed quando fierent à non existente in statu gratiæ, statim prosunt ad minus supplicium subeundũ, vt dicit gl. Quare cum quis, ea faciendo euitet pœnam, quam non faciendo incurreret, patet, quòd existens in peccato dicens horas euitat pœnam. & ideò talia præcepta affirmatiua non obligãt ad semper. Nam propter infidelitatem ipsorũ excusatur quis à primo præcepto. 23. dist. dyaconi, & propter necessitatem excusatur à celebratione Sabbati. Et ad hanc materiam quæ sint præcepta, quæ obligent semper, & ad semper, vide quæ dixi in .c. nouit. supra de indi. Et quali-
12 ter, & quando † propter necessitatem quis excusetur, vide quod dixi in .c. si quis propter necessitatem. supra de furt. Marianus de Senis vtriusq; iuris Doctor.

Capitulum .VI. Licet.

SVMMARIVM.

1 *Ieiunare qui debet certa die in pane, & aqua ex pnia, si panis deficiat, potest alijs cibis vti.*

2 *Pœnitentia iniuncta est formaliter adimplenda. Quod declara, vt ibi.*

Cartusienses non rectè agunt probibere vsum carnium in necessitatibus. ibidem.

3 *Discretione quis vti debet in omnibus peragendis. Discretio est mater omnium virtutum. ibidem.*

1 LICET. Qui ex pœnitentia † debet certa die in pane, & aqua ieiunare, potest deficiente pane alijs cibarijs vti .h. dicit. Primo ponit dictum. Secundo limitationem, ibi, discretione. Et est pars .c. licet. § .de ferijs. Nota primo, ꝙ sacerdos potest iniungere pœnitentiam ieiunandi certis diebus in pane, & aqua. Vnde

talis

talis pœnitentia non est à iure improbata. Se-
2 cundo not. ꝙ † pęnitētia iniuncta est formaliter
adimplenda. Et ideò qui ex pœnitentia, debet
vti pane, nō pōt alio cibo vti. Nisi causa sub-
sistēte; quia nō solū posset vti alijs cibis, de qui-
bus hic in tex. Sed etiam posset vti carnibus.
Quod not. contra cartusienses, & similes, qui ēt
in necessitatib⁹ prohibent vsum carnium. Non
enim rectè agunt; quia nō solū iste tex. proce-
dit in ieiunio iniuncto in pœnitētia, sed etiam
in ieiunio, ad ꝙ quis se ex voto obligasset, ſm
Doc. & bene. Et non solum habet locū tex. nē
propter defectū illius cibi; sed ēt alia subsisten-
te necessitate infirmitatis, vel simili, vt in. c. con-
silium. ſ. de obser. ieiu. Dolere debet tamē iste
non posse pœnitentiā, & votum adimplere in
forma. 41. dist. non cogantur. & hanc commu-
tationem nō debet quis facere propria aucto-
ritate, si superioris adeundi facultatem habet.
Sed si superior tunc adiri non posset, liceret tūc
propria auctoritate cōmutationem facere, arg.
.c. venerabilem. de elec. Facit in simili, ꝙ not.
in .l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de his quæ in
frau. credi. debet tñ quam primū postea pote-
rit, superiorem adire, argu. eorum, quæ dicent̄
in. c. ea noscitur. ſ. de senten. ex. Vltimo not.
3 ꝙ † in omnib⁹ peragēdis debet quis vti discre
tione; qm̄ discretio est mater omnium virtutū,
vt in. c. 1. ſ. de offi. custo. & in cle. pastoralis. de
re iudi. Marianus.

Capitulum .VII. Quæsitum.

SVMMARIVM.

1 *Graci Sacerdotes procurantes, vel studiosè negli-
gentes oppressiones filiorū, deponuntur. Et si
hoc delictū est publicum, publicè puniuntur.
Et extenditur hæc dispositio ad Latinos etiam sa
cerdotes, & quoscunq; alios habentes filios,
num. 3.*
2 *Pœnitentia publica non debet imponi pro delicto
oppressionis filiorū, si delictū non est publicū.
Secus si sit publicum. ibidem.*
4 *Irregularitatem incurrit sacerdos propter homici-
dium cōmissum ex lata, vel ēt ex leui culpa.
At in foro contētioso, in imponēda pœna ob ho-
micidium, exigitur dolus. ibidem.*
5 *Irregularitas non incurritur ex leuissima culpa.
Quod tamen declara, vt ibi.*
6 *Occultum dicitur etiam illud, quod aliquibus est
notum.*

1 QVAESITVM. Sacerdotes † Gręci
procurantes, vel studiose negli-
gentes oppressiones filiorum de-
ponuntur. Et si est publicum, pu-
blicè puniuntur. h. d. Vel sic, & melius, vt fa-
ciat ad titulum, Sacerdoti Gręco procurāti, vel
studiosè negligēti oppressionē filiorū, nō impo
nit pœnitētia publica; sed debet ab altaris offi
cio abstinere, & aliter in secreto pęnitentiā age
re. Sed si delictum est publicum, debet publicè
agere pœnitentiam. Primo ponitur quæstio.
Secundo responsio, ibi, vt huic. Nota primo
2 arg. quòd pœnitentia publica † non debet im
poni pro delicto oppressionis filiorum, si deli-
ctum non est publicū, de quo dixi in. c. 1. ſ. eo.
Secundo not. ibi, nisi in publicum, ꝙ pro deli-
cto publico, ēt sacerdoti, est publica pœnitētia
iniungenda. Licet quidā cōtrarium voluerint,
de quo hic in glo. magna. Sed primum dictum
plus, placet de quo dic, vt dixi in. d. c. 1. Et ha
3 bet locum tex. noster, † non solum in sacerdo-
tibus græcis, sed ēt in latinis, & quibuscunq;
alijs. Nam ꝙ hic dicit̄ de græcis, ponitur exē-
pli gratia. Et quia ipsi græci sacerdotes coiter
habent filios, & non latini. Tertio not. ꝙ sacer
4 dos † incurrit in irregularitatem, propter ho-
micidium cōmissum ex lata culpa, vel ēt ex leui.
Licet enim in imponenda pœna in foro conten
tioso ad puniendum homicidium. l. cornel. de
sicca. non sufficiat ēt lata culpa, sed exigatur
dolus, vt in. l. 1. C. ad. l. cornel. de sicca. & in. l.
. 1. l. lege. ff. eod. tamen ad incurrendam irregu
laritatem sufficit ēt leuis culpa. Ad ꝙ vide quæ
latè dixi in. c. ad audientiā. ſ. de homici. in septi
mo principali articulo. q. 8. 11. & . 13. ac plu-
ribus alijs. Aduerte tñ, quia tex. iste singulari-
5 ter probat, † ꝙ propter leuissimā culpam, non
incurrit quis irregularitatem, vt patet ex fin.
tex. Qui tñ procedit, qñ sine tactu, & sine alia
procuratione homicidium interuenit. Vltimo
6 not. ꝙ occultum dicitur ēt illud, ꝙ aliquibus est
notum. Ad ꝙ vide etiam, ꝙ not. glo. in ver.
publicè, in cle. 1. de sepul. in glo. magna in fin.
de hac materia dic, vt dixi in. c. 1. ſ. eod.

Capitulum. VIII. Deus Qui.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiam arbitrari, secundum quas circun-
stantias sacerdos debeat, & nu. 6.*
2 *Contritio confitentis, quare multum consideretur,
in imponenda pœnitentia.*
3 *Pœnitentia est cum discretione moderanda per sa
cerdotem, etiam in omnibus casibus, in qui-
bus canones eam certam, & determinatā im-
posuerunt, & sub nu. 4. & . 5. Et hoc pro-
cedit in priuatis, & occultis pœnitentijs; secus
in solemnibus, & publicis, nu. 11.*
5 *Casus, in quibus canones determinatam imposue-
runt pœnitentiam, quot sint. remissiuè.*
7 *Sacerdotes dicuntur comedere peccata populi.*
8 *Sacerdotes sanctiores, quare debeant eligi ad in-
tercedendum pro peccatoribus.*
9 *Irati animus ad deteriora prouocatur, si is, qui
displicet ad intercedendum mittitur.*
10 *Confessus, cui minor pœnitentia est imposita, an
sit tutus quò ad Deum.*
12 *Sacerdos potest absoluere, etiam de magnis cri-
minibus. Excipiendo tamen, vt ibi.*
13 *Sacerdos in imponenda pœnitentia debet principa
liter intendere in salutem pœnitentis.*
14 *Christianus quilibet quæ scire teneatur.*

1 DEvs Qvi. Sacerdos † pœniten
tiam arbitrari debet ſecundum
quãtitatem exceſſus, & pœniten-
tis contritionem, & alias circun-
ſtantias :h. d. Et tres habet partes, ſicut tria
ponit dicta. Secunda, ibi, Apoſtoli. Tertia,
2 ibi, interim. Nota primo, quòd † in pœniten
tia imponenda multum conſideratur confiten-
tis contritio, eo quòd ipſa eſt principalis, &
maxima pars pœnitentiæ; cum ipſa ſit inte-
rior. Et poſſet eſſe tanta, ſecũdum Hoſti. quòd
ſufficeret abſq; alia exteriori pœnitentia. Et idẽ
not. glo. de conſe. diſt. 4. c. baptiſmi vicem. Et
adeò, quòd talis anima, nec per purgatorium
tranſiret; ſed ad patriam conuolaret, vt dicit
Hoſti. in ſum. eod. tit. §. quæ pęna. circa finem.
Vndę non eſt aliquando deſperandum, etiã de
eo, qui nunquam confitetur, nec aliquam
agit pœnitentiã, & plurima quotidie peccata
committit; cum ſola contritio poſſit eſſe tanta,
vt ſibi & culpa, & pœna in totum remittatur.
Hoc tamẽ periculoſum eſt, & in certum expe-
ctare hanc contritionem, de pœni. diſt. 7. c. 1.
3 & .c. nullus. Not. ſecundo, quòd † pœnitẽtia
moderãda eſt, per ſacerdotem diſcreti viri arbi
4 trio. Et pondera verbum † moderanda, quia
ſonat in diminutionẽ, de quo fortè dicemus
in .c. fin. ĵ. de ver. ſig. Et vide alia iura quæ al-
legaui in .c. inquiſitionis. ŝ. de accu. in glo. 3. Et
aduerte, quia hoc notabile procedit, non ſolum
in caſibus in quibus canones non imponũt cer
tam, & determinatam pœnitentiam, ſed etiam
in omnibꝰ caſibus, in quibus canones certam,
& determinatam imponunt pœnitentiam. de
5 quibus † enumerat Hoſtien. 46. in ſum. eo. ti.
.§. quæ pœna. vbi videri poteſt. Et quãuis pro-
ductior debeat eſſe pœnitẽtia, quàm fuerit cul-
pa, de pœni. diſt. 3. c. productior, tamen intelli-
gitur hoc de interiori pœnitentia; quia quan-
docunq; recordatur, debet dolere. Item quan-
uis tanto tẽpore debeant eſſe peccatores in pę-
na, quãto fuerunt in culpã, de pœni. diſt. 1. c. vi-
de benignũ. & ver. quanto tẽpore. Et Grego.
dicat falſas pœnitentias, quæ non ſecundum au
ctoritatem ſanctorum Patrum imponuntur. de
pœni. diſt. 5. c. falſas. Et pro quolibet peccato
mortali debeat quis ſeptennem pœnitentiã age
re. 33. q. 2. c. qui ſunt. & .c. admonere. Tamen
illud eſt verum, niſi ex cauſa, & conſideratis cir
cunſtantijs pœnitentia temperetur. nam ex
arbitrio ſuo poteſt ſacerdos multum remittere
de pnĩa, vt in .c. quem pœnitet. de pœni. diſt. 1.
Eſt ergo pœnitentia arbitraria, vt hic. & in .c.
ſignificauit. ŝ. eo. de pœni. diſt. 1. c. menſuram.
Debet tñ ſacerdotis arbitrium eſſe diſcretum;
quia non ſuę liberę voluntati; ſed vt diſcreti ſa-
6 cerdotis arbitrio relinquit̃. Vnde debet † con-
ſiderare criminis qualitatem, & quantitatem;
perſonæ dignitatem, atq; conditionẽ, ſexum,
officium, dignitatem, debilitatem, conſuetudi-
nem, cõpreſſionem, ſocietatẽ, locum, religio-
nem, temporis qualitatem, contritionẽ, lacri-
mas, cauſam, animũ, & voluntatẽ ac alias cir-
cunſtãtias, de quibꝰ per Augu. de pœni. diſt. 1.
Et his conſideratis pęnitẽtia moderetur, prout
viderit expedire. hoc enim põt, maximè pro-
pter ipſius ſacerdotis orationes, & bonas ope-
7 rationes. Vnde ſacerdotes dicuntur comede-
re peccata populi. 1. q. 1. c. ipſi ſacerdotes. &
quanto ſunt ſanctiores, tanto facilius exaudiun
8 tur. Qua propter † ſemper eligi debẽt ſanctio-
res ad intercedendum pro peccatore. Licet
enim omnis ſacerdos, etiam criminoſus confi-
ciat verum corpus Chriſti. 1. q. 1. c. ſi iuſtus fue-
rit. & .c. multi. & ſupra de coha. cle. & mulie. c.
veſtra. tamen inquantũ preces agunt ad Deum
pro peccatoribus, non ita exaudiuntur mali,
9 ſicut boni; quia ſi † is qui diſplicet, ad interce-
dẽdum mittitur, irati animus ad deteriora pro-
uocat̃. 3. q. 7. iudicet. & .c. in grauibus. & vide,
ꝙ not. 48. diſt. in prin. Et hęc faciunt ad q̃ſtio-
10 nem quotidianam. Vtrum † confeſſus, cui mi-
nor debita eſt impoſita pœnitentia, ſit tutus
quò ad Deum, & conclude ſecũdum Docto. &
D. m. hic, quòd ſi in confitente nulla reperitur
culpa, eo quia paratus fuiſſet capere, & agere,
etiam maiorem pęnitentiam, & tunc eſt tutus.
Sed ſacerdos qui non diſcrete arbitrat̃, obliga-
tur quò ad Deum. & in hoc etiam dicitur come
dere peccata populi. Si verò confeſſus fuit in
culpa; quia ſacerdos veriſimiliter credebat eũ
non acturum maiorem pęnitentiã, & tunc iſte
confeſſus eſt tutus, quò ad culpam; quia dimiſ
ſum eſt ſibi peccatum; ſed non eſt tutus, quò ad
pęnam; quia reliquam condignam pęnitentiæ
partem peraget in purgatorio, vt tradit glo. de
pęni. diſt. 1. c. menſuram. Et ex prædictis pa-
11 tet, quòd pœnæ ſunt arbitrarię. Quod † intelli-
ge, in pœnitentijs priuatis, & occultis. Sed ſo-
lemnes non ſunt arbitrariæ; ſed in forma ſer-
uandæ. & etiam publicæ, vt dixi in .c. ſignifi-
cauit. ſupra eo. Tertio not. ibi, adulterio, &
homicidio, iuncta ſupraſcriptione, in qua ap-
paret, quòd hæc decretalis fuit directa Epi-
ſcopo, & fratribus, hoc eſt ſacerdotibus, quòd
12 ſacerdos † poteſt abſoluere de magnis crimini-
bus, etiam ſi ſit homicidium. & hoc etiam
* communiter tenent Docto. Vnde non eſt Con. op.
neceſſarium pro homicidio adire Papam, vt
quidam vulgares arbitrãtur. Nec etiam eſt ne-
ceſſe adire Epiſcopum cum quilibet ſacerdos
abſoluere poſſit. Eſt etiam regulare, quòd ſa-
cerdos poteſt abſoluere à quibuſcunq; crimi-
nibus, exceptis quibuſdam paucis Epiſcopo re-
ſeruatis, de quibus per glo. in .c. 2. eod. titu.
lib. 6. Et hoc, verum niſi Epiſcopus per ſtatu-
tum ſuum, aliqua alia reſeruauerit. Quod face-
re poteſt. Et per hanc viam indirectam poteſt
minuere poteſtatem minorũ prædicatorũ, &
ſimilium mendicantium, vt dicit glo. in cle. du-
dum. de ſepul. Nam & ipſi mẽdicantes ſolum
habent poteſtatẽ abſoluendi, vt præsbiteri pa-
rochiales. Dicit hic tamen .D. m. ꝙ vbi Epiſco
pus multum opprimeret poteſtatem præsbite-
rorum, maximè cauſa graui non vrgente, quòd
poſſent ſacerdotes recurrere ad ſuperiorẽ; cum
videatur

videatur eorũ officium diminutũ, arg.c.2.§.de
excess.prela. Quarto not.ibi, ꝓut saluti, ꝙ sacer
13 dos † in imponenda pœnitentia, debet princi-
paliter intendere in salutem pœnitentis, quare
secundũ Hosti. & bene ſm .D. m. debet absol-
uere imponendo solum pœnitẽtiam vnius pa-
ter noster. Quod intelligo ſm ea, quæ dixi in se
cũdo notabili; quia non debet asperare pœnitẽ
tiam, quam ille non subeat, aut pro qua confes-
sus ad desperationem adducatur. 26.q.7.C. al-
ligant. Si tamen pœnitentia esset minor cul-
pa, & contritio non suppleret pœnitentiam, re-
liquam partem pęnitẽtiæ peraget talis in purga
torio, vt dixi, & probatur. 25. distin.c.qualis.
Quinto not. tria † quæ quilibet Christianus te
netur scire, videlicet confessionẽ, orationẽ dñi-
cam, & symbolum, in quo articuli fidei continẽ
tur, vt est, Credo in Deum. Et de his, de cõse.
dist.4.c.vos ante omnia. Vltimo not. ibi, mor
tis articulo &c. tex. pro generali consuetudine
quæ habet, vt in mortis articulo exhibeaẽ cor-
pus Christi.

Capitulum .IX. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Mulieris cõfessio, quæ sibi partũ alienũ supposuit*
nolens hoc marito detegere, est audienda.
Idem est in ea, quæ proprium filium ex adulterio
suscepit. ibidem.
Et in his duobus casibus sacerdos curatus est In-
dex competens, nu. 5.
2 *Possessio quandoq; sumitur pro totali substantia*
alicuius. quandoq; etiam pro proprietate, &
dominio. & quandoq; pro simplici possessio-
ne. remissiuè.
3 *Alius dictio, quandoq; denotat diuersitatẽ in qua-*
litate, & substantia.
4 *Pœnitentia non est deneganda non valenti sine*
periculo satisfacere delicto; quanuis delictũ
illud videatur habere annexum effectum con
tinuationis.
6 *Natus ex vxore præsumitur filius mariti; nec cre-*
ditur asserenti.
Et quandiu maritus generare põt, nunquã præsu
mitur ab alio genitus, etiam si probaretur,
ꝙ eo tempore vxor adulterata foret. ibidem.
7 *Mulier quæ ex adulterio cõcepit filium, vel alie-*
num partum supposuit, quid facere debeat.
8 *Malum minus eligere debemus inter duo mala.*
9 *Scandalum facilius nasci permittitur, quàm veri-*
tas relinquatur.
10 *Dignitati Regiæ, etiam Pontificali, esset renuntian*
dum, si ex his conscientia non esset tuta.

1 Fricii. Auditur mulieris † con
fessio, quæ sibi partũ alienum sup-
posuit, vel proprium ex adulterio
suscepit, nec vult hoc marito dete
gere .h.d. Primo ponitur cõsultatio. Secundo
responsio, ibi, qñ. Nota primo ex verbo pos-
2 sessio, ꝙ verbum possessio † qñq; sumitur pro
totali substantia alicuius, vt hic. Et qñq; ẽt, vt
hic, sumiẽ pro ꝓprietate, seu dominio. Et qñq;
pro simplici possessiõe. de quo dic, vt dixi.§. in
rubri.de causa poss. & proprie. Secũdo not.ibi,
ad alienos, iuncto si.ibi, alios, & iuncta glo.si ꝙ
3 hæc dictio alius, † qñq; denotat diuersitatẽ in
qualitate, & substantia. Et ad hoc vide, ꝙ di-
4 xi in cle.1.de rescri. Tertio not. ꝙ nõ † valen-
ti sine periculo satisfacere delicto, non est de-
neganda pœnitẽtia, quanuis delictũ illud videa-
tur habere annexũ effectũ continuationis. Vlti
5 mo not. ꝙ sacerdos curatus, est Iudex cõpetens
in istis duobus casibus hic expressis, qui viden-
tur esse satis graues. Glo.1.soluit duas quæst.
circa materiam suppositi partus. Glo.2.sentit
contrarium, & soluit. In eadem glo.ibi, quia ei
non crederet. Dic not. bene glo. ex qua habes,
6 ꝙ † natus ex vxore præsumitur filius mariti; in
tantũ, ꝙ asserenti contrarium minimè credit.
& idem notãt Doc.in.l.si vicinis.C.de nup. &
in.l.filiũ.ff.de his qui sunt sui, vel alie.iuris. & in
.l.quidam.ff.de proba. Quinimò, quãdiu põt
ex marito generari nunquã præsumitur ab alio
genitus. ẽt si probaretur, ꝙ eo tempore mulier
adultera foret, vel extra domũ mariti, & in loco
suspecto reperta fuisset, vt not. ĩ dictis iurib⁹. &
in.l.miles.§.defuncto.ff.de adul. Dicit tñ Inn.
ꝙ nõ credens matri habet forte animũ; cũ ipsa
longe melius sciat, quàm alius, neq; est verisimi
le eam in hoc mendacium dicere, atq. assertè.§.
de ꝓsum. vnde vr̃ potius credendum ipsi matri.
7 Sed aduerte circa hãc materiã, † quid facere de
beat mulier, quę de adulterio cõcepit filium, vel
supposuit alienum partũ, propter quẽ hęredes
legitimi priuanẽ hęreditate. Nam distinguen-
dum est, ꝙ aut talis mulier est diues, & habet
vñ satisfaciat his, ad quos bona mariti peruẽtu
ra erant, si talis partus non adesset, aut non ha-
bet vñ satisfaciat. Primo casu dic, ꝙ aut scit, vel
verisimiliter scire, aut opinari põt, ad quos ma-
riti bona, vel ab intestato, vel ex testamẽto fuis
sent peruentura, & tunc debet dare eis de suo,
quãtũ valet id, ꝙ habuissent, arg. 14.q.6. in.c.si
res. allegato in glo. Et põt hoc, ꝙ restituẽdum
est, tradere Epõ in pœnitentia, vt inde satisfa-
ciat, & ignoretur vnde veniat. Si verò mulier
ignorat, nec probabiliter põt opinari, qui sunt
illi, tunc debet illud pauperibus erogare, ſm ꝙ
tradiẽ in.c. cum tu.§.de vsu. Secundo casu, qñ
mulier non habet, vñ satisfaciat, dic, ꝙ aut ha-
bet probationes paratas, per quas ab intestato
succedentes posset releuare à damno, ꝙ ex sua
occasione, & fraude reciperent, aut nõ. Primo
casu, aut põt sine periculo fraudẽ talem reuela-
re & debet eam patefacere, & de ipsa fidem fa-
cere. Aut sine graui periculo nõ potest reuela-
re, fortè quia verisimiliter ex ista reuelatione
sunt futura scandala maxima, & homicidia, &
hoc casu debet tacere, argu. 22.q.2.c.ne quis.
Nam hoc casu, cum ex vna parte sit solum fu-
turũ damnum bonorũ, & ex altera parte si re-
uelet, sit periculum animarum, & corporum,
8 inter hæc duo † mala, minus malum eligere

debet, argu. 13. dist. duo. & .c. nerui. & quod
legitur, & not. in.c. I.§.de pig. Nec obstat, ꝙ
9 facilius † scandalum nasci permittatur, quàm
veritas relinquatur, vt supra de renuntia .c. nisi
cum pridem .§. pro graui. & infra de reg. iur.
.c. 3. quia in hac taciturnitate non perit veritas
iustitiæ; cum ipsa mulier non sit Iudex, aut te-
stis, quo casu loquitur auctoritas contraria, &
similes; sed solum sit futura accusatrix, vel de-
nuntiatrix. Secundo cāsu, quando non habet
probationes paratas, debet potius silere, quā
patefacere .2.q.7.c. plerunq;. secundum Inno.
Host. & Ioan. Andr. hic.& pœnitere, & dole-
re de peccato, & ꝓponete in mente, ꝙ quā pri
mum haberet facultatē satisfaciendi in totum,
vel pro parte, hoc adimplebit. vel quàmprimū
sine periculo poterit reuelare, illud faciet. & si
posset sine periculo reuelare filio putatiuo, vel
adulterino, quia sit homo simplex, tectus, &
spiritualis, ac Dei timoratus, recepto iuramen-
to à filio, ꝙ non reuelabit, poterit ei patefacere
re veritatem, & ilium inducere ad intrandum
religionem. vel ꝙ ad partes remotas, seu vltra-
marinas transeat, & nihil de hæreditate patris
putatiui attingat. & sic hoc casu mulier erit in
tuto, s'm Hostien. in sum. eod tit. §. quibus. &
qualiter. vers. quid de muliere. & ita referunt
Doc. fecisse quendam, qui ad assertionem ma-
tris renuntiauit regno. Et quamuis legistæ in.l.
filium.ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. dicāt
talem filium fatuum fuisse, tamen ipsi hoc di-
cunt solum considerantes hanc vitam, & non
futuram. Nam si considerassent futuram, &
æternā vitam, illud summopere laudare debuis-
sent; ex quo talis habebat læsam conscientiam;
10 quo † casu non solum regię dignitati, verum ēt
pontificali, quam ad id induceret conscientia
indiscreta, renunciandum esset, vt in.c. I. de re-
nuntia. lib. 6.

Capitulum .X. Noua Quædam.

SVMMARIVM.

1 *Abbatissa moniales benedicere, confessiones audi-*
re, & publicè prædicare non potest. Priua-
tè autem potest, nu. 4.
2 *Abbatissa, & qualibet alia mulier potest exer-*
cere iurisdictionem cōtentiosam; sed non pœ-
nitentialem.
3 *Mulier, etiam si de facto promoueretur ad sacros*
ordines, non tamen reciperet characterem;
secundum communem opi.
5 *Argumentum ab absurdo valet.*
6 *Maria virgo beatissima dignior, & excellentior*
fuit omnibus Apostolis.
7 *Clauium potestas fuit data, non solum Petro; sed*
etiam alijs Apostolis. Petrus tamē præ alijs
habuit principatum. ibidem.
8 *Officia mulieribus interdicta quæ sint, remissiuè.*
9 *Mulierum conditio in quibus casibus sit deterior*
masculorum; Et in quibus melior; Et in qui-
bus æqualis. remissiuè.

NOVA QVAEDAM Abbatissa mo-
1 niales † benedicere confessiones
audire, & publicè prædicare non
pōt. h.d. Primo ponit excessus,
quos prohibet. Secundo respōdet tacitę obie
ctioni, secunda ibi, quia licet. Nota primo, ꝙ
2 quāuis Abbatissa † possit exercere iurisdictio-
nem contentiosam, vt in .c. dilecta.§. de exces.
prœla. Et etiam ex priuilegio, vel aliquo iure
speciali, quælibet alia mulier hoc posset, vt in
.c. dilecti.§. de arbi. & ibi traditur, & .12. q. 2.
in.c. cum deuotissimam. tamen Abbatissa, vel
alia mulier non potest exercere iurisdictionem
fori pœnitentialis; quia talis iurisdictionis de-
pendentis à clauium potestate, mulier est pe-
3 nitus incapax. Adeò quòd, si † de facto ordi-
naretur, non reciperet caracterē, secūdum glo.
& cōmunem * opinionem .27.q.I. in.c. diaco- Com. op.
4 nissa. Secundo not. ꝙ Abbatissæ † solum videt
prohiberi publica prædicatio; sed secreta, per
quā moniales moneret, forte dādo bona exem
pla, & ēt exemplificando per sacrā scripturam,
non videtur esse prohibita. Et ad materiam vi-
de, ꝙ tradit .D. m. in .c. 2. de iudi. & quod di-
xi in .c. cum ex iniuncto.§. de hæreti. Et etiam
vide ad materiam prædicationis, quæ dixi in.c.
I.§. de iudę. Tertio not. ibi absonū, & absurdū,
5 ꝙ valet † arg. per reductionē ad absurdum. ad
idem. c. in genesi §. de elec. & in .l. nā absurdū.
ff. de bo. lib. Quarto not. ꝙ beata Virgo Ma-
6 ria † dignior, & excellentior fuit omnibus alijs
Apostolis. Nec mirū; quia ipsa fuit sanctissima
in vtero, ad quæ vide quæ dixi in .c. 2.§. de ma-
ledi. Vltimo not. quòd nō solum † Petro, sed
etiam omnibus alijs Apostolis fuit data pote-
stas clauium; & sic ligandi atq; soluendi, cū di-
xit Xp̄s in Euāgelio, accipite Spiritum sanctū,
& quorū remiseritis &c. 21. dist. c. in nouo. Pe
trus tū præ alijs habuit principatū, vt dixi in
c. fi. in prima glo.§. ti. proxi. Glo. 2. prosequit
8 plura † officia, quæ sunt mulieribus interdicta.
9 In fi. glo. dic vide .40. casus in quibus † condi-
tio mulierū est deterior masculorū, &. 14 casus
in quib⁹ melior est cōditio earū. Et alios. 14. in
quibus æqualis est conditio tàm virorū, quàm
fœminarū, per Spec. in ti. de ꝓcu. §. I.

Capitulum .XI. Quod In Te.

SVMMARIVM.

1 *Interdicti generalis tēpore morientibus concedi-*
tur pœnitentia, & viaticum. De quo dic ta-
men, vt nu. sequen.
Et clerici qui seruauerunt interdictum, possunt
cum silentio in cœmeterio sepeliri. ibidem.
& nu. 3. Et quid in ecclesia specialiter in-
terdicta, num. 11.
Atq; possunt bini, vel trini in conuentualibus
ecclesijs submissa voce horas dicere. ibidem.
Item cruce signatis, & peregrinis in dicto tēpore
pœnitētia concedi potest. ibidem. Et hoc ex-
tende, vt nu. 7 remissiuè.

4 Cam-

4 *Campanæ pulsantur in obsequijs mortuorum pro nostra generali consuetudine, & obseruãtia.*
5 *Interdicti tempore, qualiter, & quomodo, & vbi omnia officia possint celebrari, remissiuè. Et quæ sacramenta possint concedi, & quibus. sub nu. 9. remissiuè. Et an mulieribus appropinquantibus partui. nu. 10. Et ibi an clericis sit concedenda extrema vnctio, remissiuè.*
6 *Aliud est legere, & aliud cantare.*
8 *Eucharistiæ sacramentum, quare dicatur viaticũ.*
9 *Sacramenta necessitatis, quæ sint.*

1 QVOD IN TE. Tempore generalis interdicti pœnitentia, & viaticum morientibus conceditur, hoc primo. Clerici qui seruauerunt interdictum, possunt cum silentio in cœmeterio sepeliri, hoc secundo. In conuentualibus ecclesijs, clerici bini, vel trini, possunt submissa voce horas dicere, hoc tertio. Cruce signatis, & peregrinis tempore interdicti, potest pœnitentia concedi, hoc quarto. & secunda pars est ibi, licet. tertia ibi, & in conuentualibus. quarta ibi,
2 recipientibus. Not. primo, quod tempore † interdicti conceditur pœnitentia solum morientibus. & hoc procedat tempore isto. Sed de iure nouo conceditur oĩbus, qui non præstiterint causam interdicti. vt in c. fi. de sent. excom. lib. 6. Quod an procedat in viatico, dic vt latè dicam in c. permittimus. ĩ. de senté. excommu. vbi latè tractabo materiam interdicti. Secun-
3 do not. ex secunda parte, quod tempore † interdicti regulariter quis non potest sepeliri in cœmeterio. Nisi sit clericus qui seruauerit interdictũ. de quo dic vt dicam in d. c. permittimus. Tertio not. ibi, campanarum pulsatione, vnum tex.
4 pro nostra † generali consuetudine, & obseruantia, quòd in obsequijs mortuorum pulsantur
5 campanæ. Quarto not. qualiter, & quomodo, & vbi omnia officia possint celebrari tẽpore generalis interdicti. de quo dic vt dicam in c. permittimus. Quinto not. ibi, legere potius quã
6 cantare, quòd † aliud est legere, & aliud cantare. Quod not. ad statuta, & obligationes, seu contractus, quibus quis obligatur, vel prohibetur legere, vel cantare. Vltimo not. ex fi. vnum pri
7 uilegium † cruce signatorum, & peregrinorum. Et glo. fi. hic enumerat quosdam alios, qui habent priuilegium hoc. Hodie tamen pœnitẽtia conceditur tempore generalis interdicti, secundum quod dixi in primo notab. & quod latius dicam in d. c. permittimus. Glo. 1. sentit duas quæstiones, & soluit. In eadem glo. ibi, vel dic secun-
8 dum Host. quòd dicitur viaticum, † quia rectè recipientes ducit ad vitam æternam. Facit quod not. 1. q. 1. c. interroga. & 32. distin. §. verum. Et adde quæ dixi in c. 1. vel. 2. supra de torneã. In eadem glo. ibi, necessitatis. de hoc articulo
9 quæ sint sacramenta † necessitatis, dic, vt latè dixi in c. si quis: propter necessitatem. ĩ. de furt. In fine glo. quæ sacramenta possint concedi tempore generalis interdicti, & quibus, dic vt latè dicam in d. c. permittimus. Glo. 2. sentit contrarium, dic vt in ea. Glo. fina. colligit, & declarat, & extendit, deinde format aliam quæstionem de excommunicatis, & soluit. Deinde format aliam quęstionem, & arguit ad partes. In fin. glo. dic, vt dicam de hac materia in d. c. permittimus. ĩ. de senten. excom. Postremo
10 quærunt hic doct. quid de † mulieribus appropinquantibus partui. Et vtrum clericis tempore interdicti sit concedenda extrema vnctio.
11 Et vtrum priuilegium † concessum clericis in secunda parte, habeat locum in ecclesia specialiter interdicta, de quibus omnibus quæst. dicam latius in d. c. permittimus.

Cap. XII. Omnis Vtriusque.

SVMMARIVM.

1 *Confiteri proprio sacerdoti, vel alteri de ipsius licentia, tenetur quilibet doli capax; saltem semel in anno.*
Item sacramentum recipere ad minus in Pascha, ibidem. & num. 8. Et ibi quando assumptio illius sacramenti possit differri in aliud tẽpus.
2 *Sacerdos reuelans confessionem, deponendus est. Et in monasterium ad agendam pœnitentiam detrudendus. & nu. 14.*
3 *Confiteri quis teneatur. & nu. 15. vbi diffusè vsque ad nu. 26.*
4 *Confessio debet esse integra. & nu. 58.*
5 *Confiteri propria peccata, & non aliena debemus.*
6 *Sacerdos proprius quis dicatur. & nu. 28. & 30. & 35.*
7 *Confessor confitenti debet pœnitentiam iniungere, & in ea debet esse discretus.*
Confitens debet pęnitẽtiam sibi iniunctam adimplere. ibidem.
9 *Accessorium videtur concessum concesso principali.*
10 *Confiteri alieno sacerdoti ad hoc, vt quis possit, quæ causæ requirantur. & num. 31. vsque ad nu. 42. Et an possit absque licentia proprij sacerdotis, sub nu. 32. Et ibi, quid si sacerdos imperitus nollet eam concedere.*
11 *Iudici in foro contentioso est reddendus debitus honor.*
Et multo magis sacerdoti in foro pœnitentiali. ibidem.
12 *Absolui, vel ligari ab alieno sacerdote, quis non potest.*
13 *Sacerdos curatus habet curam animarum, sicut medicus curam corporum.*
15 *Confitenti tres qualitates requiruntur. s. quod sit fidelis, peccator, & discretus.*
16 *Saluari sine baptismo nemo potest; remissiue.*
17 *Baptizari volenti non est necessaria pœnitentia solemnis, sed sufficit sola cordis contritio.*
18 *Papa est subiectus iuri diuino. Et peccare potest.*
19 *Confessio an sit de iure diuino, vel naturali, aut positiuo.*
20 *Græci non confitentes peccata sacerdoti, sed Deo in secreto, quare non peccant.*

21 Papa

21 Papa non potest tollere, quæ concernunt vniuersalem statum ecclesiæ.

22 Papa in actu confessionis non dicitur tenere locum Papę, sed priuata persona.

23 Furiosus, vel mentecaptus, quando teneatur confiteri, & quando non.

24 Infans quando teneatur confiteri. Et ibi circa hoc consulit parentibus ipsius.

25 Mutus, & surdus, an debeant confiteri, & quomodo.

26 Confitendum cui sit. vsque ad nu. 46.

27 Confessio prout est opus virtutis, potest fieri etiam laico. Prout verò est opus sacramẽtale, debet fieri proprio sacerdoti. ibidem.

29 Cura parochialis quæ sit.

32 Peccator quærẽs sacerdotem indiscretum, qui eum absoluat, non est ob eius imperitiam absolutus quò ad Deum.

33 Domicilium nullum habere dicuntur vagabundi, & in pluribus locis negotiantes.

Viatores, seu vagabundi sunt parochiani cuiuslibet ecclesiæ, ad quam veniunt. ibidem.

34 Religiosus ministrans sacramentum Eucharistiæ vagabundo, an incidat in pœnas clemen. 1. de priuileg.

36 Delinquens in aliena parochia, cui cõfiteri debeat, an proprio sacerdoti, an verò sacerdoti illius parochiæ, in qua delictum commisit. & sub num. seq.

37 Fori contentiosi, & pœnitentialis differentia in pœnis imponendis, quæ sit.

38 Laico confiteri, an licitum sit tempore necessitatis. Et ibidem an sit necessarium. Et quid consequatur confitẽs laico. Et qua pœna puniatur laicus reuelans confessionem. nu. 75.

39 Sine confessione mori melius est, quàm confiteri sacerdoti suspecto. Quod intellige, vt ibi.

40 Confiteri sacerdoti, qui est particeps delicti, an quis possit.

41 Verecundia est pars pœnitentiæ.

42 Confessorem eligendi licentiam habens, an possit sibi eligere quemlibet sacerdotem.

43 Sacerdos quilibet habet potestatem ligandi, & soluendi in actu, si habet curam animarum: & si non habet, in habitu tantum.

44 Confitendi licentia, à quo proprio sacerdote peti debeat, cum plures hoc nomine dicantur.

45 Papa cui debeat confiteri.

46 Confiteri de quibus peccatis quis debeat.

47 Ebrietas, si est assidua, computatur in numero peccatorum mortalium.

48 Venialia peccata quot modis tollantur.

49 Eucharistiam sumere, an sufficiat in die Iouis sancta; an verò in die Resurrectionis dominicæ.

50 Eucharistiam an dare debeat sacerdos illi, quem scit esse in peccato mortali.

51 Confitendum quando sit.

52 Confessio qualis esse debeat, & qualiter quis debeat confiteri.

Voluntaria cur debeat esse confessio. ibidem.

Et quare amara. num. 53. Et ibi quæ sint signa amaritudinis.

Festinandum ad confessionem, & pœnitentiam quare sit. num. 54.

Item debet esse frequens, & quare. num. 55.

Item & discreta, seu secreta, & quomodo. nume. 56. & 57.

Item integra, vt nu. 58. Et quæ circumstantiæ sint exprimendæ. nu. 59.

57 Confitens sicut non debet celare peccatum, quod fecit; ita nec dicere se commisisse, quod non commisit.

60 Confiteri quotiens quis debeat.

61 Religiosi tenentur confiteri, saltem semel in mense; Et in prima dominica mensis Eucharistiam sumere.

62 Confessor quid agere debeat in confitendo.

63 A confessore, quæ interrogationes fieri debeant. & nu. seq.

64 Sacerdos, cum sit iudex in foro pœnitentiali, debet cuncta rimari, vt sciat certam dare sententiã.

65 Confitens quid agere debeat respectu confessionis.

66 Pœnitentiam veram in confitente, quæ inducant.

67 Pœnitentiam veram, quæ impediant.

68 Pœnitentiæ vera quis sit effectus.

69 Pœnitentia vera peracta, quæ prosint, ne quis recidiuet; remissiuè.

70 Confessor, ad quid teneatur confesso.

71 Sacerdos quando possit reuelare quod nouit in cõfessione, etiam si iurasset illud celare.

72 Peccata confessa, quòd non debeant reuelari, quibus ex causis inductum fuit.

73 Peccata confitentis sacerdoti audiens, aut data ad hoc opera, vel casu, non debet illa reuelare.

74 Secretum reuelantis quæ sit pœna.

76 Confitens confessori, ad quid teneatur, remissiuè.

Pœnitentia vtrum debeat reiterari. ibidem, remissiuè.

Et quæ pro singulis peccatis sit iniungenda. ibidem, remissiuè.

OMNIS VTRIVSQVE. Famosum
est, & quotidie allegatur, & est cla
uis in materia tituli nostri. Et quia
habet multa dicta, communiter
non summatur. Sed pro aliquali ipsius intelle-
lectu, potest sic summari, secundum. D. m. Qui-
1 libet doli capax † tenetur saltem semel in anno
confiteri proprio sacerdoti, vel alteri de ipsius
licentia, & sacramentum recipere ad minus in
2 Pascha. Et sacerdos reuelans confessionem de-
ponendus est, & in monasterium ad agendum
pœnitentiam detrudẽdus. h. d. Diuiditur, quia
primo statuit de confessione, & pœnitentia se-
mel in anno fienda, & eucharistia recipienda.
nisi ex causa; & de pœna contrafacientium, &
publicatione statuti. Secundo de confessione
alieno sacerdoti ex causa fienda, ibi, si quis au-
tem. Tertio instruit confessorem in tribus; vi-
delicet in circunstãtijs inquirendis, in varijs pœ
nitentijs imponendis, & peccatis occultandis;
& in vltimo pœnam ponit. Not. primo ex
3 principio quis teneatur † confiteri; quia omnis
fidelis, discretus, cuiuscunque sit sexus, si sit pec
cator, tenetur cõfiteri, de quo latius § .in glo. 1.
4 Secundo not. ibi, omnis, quòd confessio † debet
esse

eẽ integra. Nec debet fieri per partes, ita vt quis
certa peccata confiteatur vni, & reliqua alteri.
de quo latius dicam. j. in quinto princip. artic.
5 Tertio not. ibi, sua, ꝙ quis propria, † & nõ alie-
na peccata confiteri debet. Vnde etiam non de-
bet illum cum quo peccauit, aliquo modo re-
uelare, vel detegere. Quod tamen qualiter in-
telligendum sit, dicam. j. in tertio princip. artic.
Quarto not. ibi, solus cum sacerdote, nec alius
adhibendus est, de quo dic vt dicam in quinto
princip. artic. Quinto not. proprio sacerdoti,
ꝙ quis solum proprio sacerdoti debet confi-
6 teri. Et quis dicatur ꝓprius † sacerdos, & qua-
liter intelligatur, dicam in secundo principali
artic. Sexto not. ibi, iniuncta sibi pœnitentia.
7 Et confessor † confitenti debet pęnitentiam in-
iungere, in qua iniungẽda debet esse discretus,
ꝙ ipse confitens debet illam adimplere, de qua
materia dicetur in septimo artic. & nono, & in
sequẽtibus. Septimo not. ibi, ad minus in Pa-
8 scha, quòd quanuis olim † quis teneretur sacra-
tissimam eucharistiam assumere ter in anno, vi-
delicet in Natiuitate domini, in Pascha, & Pen-
tecoste. vt in. c. & si non frequentius. de consec.
dist. a. Hodie tamen satis est semel illam assu-
mere. Octauo not. ꝙ quanuis quis teneatur
sacratissimam eucharistiam, saltem semel in Pa-
scha sumere; tamen potest illius assumptionis
dilatio fieri in aliud tempus. Debet tamen fieri
hoc ex causa, & ex consilio proprij sacerdotis.
Et aduerte, quia multi in hoc errant; nam vo-
lentes, vel ex priuilegio, vel ex proprij sacerdo-
tis licentia, alieno confiteri sacerdoti, ex consi-
lio ipsius plerunque differunt in aliud tempus
assumere corpus Christi. Arbitror enim hoc
eos minime facere posse, arg. tex. nostri. Et quã
uis illis sit data potestas, vel licentia confitendi
alieno sacerdoti. Non tamen videtur data po-
testas illi sacerdoti, vt possit differre. Nisi fortè
9 dicamus, ꝙ ex quo concessum † est illud princi-
pale, videtur etiam concessum accessorium, per
.l. & quia. ff. de iurisd. om. ind. & in. c. ex literis.
§. de off. deleg. cum simi. Sed tamen præcedẽs
opin. videtur esse tutior, per ea quæ supra dixi.
Nono not. ꝙ non adimplens, seu non obser-
uans hanc constitutionem, est excommunica-
tus. Quod probatur ex eo, quia iste debet arceri
ab ingressu ecclesiæ. Et sic cum tex. loquatur per
verbum arceatur, potest etiam adhiberi violen
tia. & implorari brachium sęculare ad hoc agẽ-
dum. Facit quod not. in. c. 1. §. de offic. ord. &
23. q. 5. in. c. administratores. Decimo not. ex
10 secunda parte, ꝙ ad hoc, vt quis † possit alieno
confiteri sacerdoti, duo sunt necessaria. Primo,
ꝙ subsit causa iusta, & rõnabilis; ne aliàs sine cã
proprium videatur contemnere sacerdotem.
11 Nam si debitus honor † reddendus est iudici in
foro contentioso, vt in. c. vt debitus. §. de appel.
longe magis reddendus est in foro pœnitẽtiali.
Secundo requiritur, ꝙ licentia postuletur, &
obtineatur. Et sic patet, ꝙ sola petitio licentiæ
non sufficit. Vndecimo not. ibi, non possit sol
12 uere, vel ligare, ꝙ ab alieno sacerdote, † nec liga-
ri, nec absolui quis potest. Et pondera, quia vt
dicit hic. D. m. tex. noster loquitur generaliter.
ex quo sequitur, ꝙ non solum in illa vna confes-
sione, quam tenetur quis proprio sacerdoti se-
mel facere in anno, procedit tex. noster. sed etiã
in quacunque alia confessione reiterata. vnde
nec in alia sine licentia proprij sacerdotis pote-
rit absolui, vel ligari. Duodecimo not. ex ter-
tia parte, in princ. quòd sicut medicus habet cu
13 ram † corporum, ita & sacerdos curatus curam
habet animarum. Et quemadmodum peritus
medicus diligenter inquirit debitas circunstan-
tias ad cognoscendam infirmitatem, & varia ad
illam curandam secundum necessitatem adhi-
bet remedia, & medicamenta, nec solum vngit,
sed etiam quandoq; pungit, sic etiam discre-
tus, & cautus sacerdos, per debitas, & varias in-
terrogationes propositas, debet cum prudẽtia,
& diligentia inquirere, & indagare peccata cõ-
fitentis, & secundum quod prudenter viderit
expedire, debet varia remedia adhibere. Quas
autem interrogationes facere debeat, dicam. j.
in octauo artic. Et tanto diligentior debet esse
sacerdos, quàm medicus, quanto anima præstã-
tior est corpore, vt in. c. cum infirmitas. j. eod.
cum simi. Decimotertio not. quid agere de-
14 beat † sacerdos post confessionem; debet enim
peccata sibi propalata secreta retinere, nec ali-
quo modo expressè, vel tacitè, directè, vel
indirectè, aut aliquo quæsito colore propala-
re. de quo latius. j. in decimoquarto princip.
artic. Vltimo not. quæ sit pœna sacerdotis se-
cretum in cõfessione receptum reuelãtis. Quod
qualiter ꝓcedat, & qualiter intelligatur, dicam
in dicto decimoquarto artic. Postremo, quia
hæc decretalis, vt in princ. dixi, est clauis in ma-
teria pœnitentiæ de qua agimus, multum con-
grue materia ista per ordinem hic esset latè ex-
pedienda. Verum quia Hostien. in som. hanc
materiam latè, & multum ordinatè pertracta-
uit, nec aliquam aliam materiam, ita latè, &
diligenter examinauit, sicut istam, vt patet
per eum in sum. eod. tit. Ideò pro latiori do-
ctrina sufficiat ad eum remissio. Cæterum ne
ex toto materiam ipsam defraudasse videar,
& maiori diligentia quæ ad contentiosum fo-
rum pertinent, tractasse videar, & hanc penitus
omisisse. Ideò quædam sub maximo, quan-
tum potero compendio, peregrina, & fre-
quentius in dubitationem deducta ordinatè
subijciam. pro quorum dicendorum expedi-
tione ꝓsequar infrascriptos articulos. Primo,
quis teneatur confiteri. Secundo, cui teneatur
confiteri. Tertio, de quibus peccatis. Quar-
to, quando. Quinto, qualiter. Sexto, quo-
ties. Septimo, quid agere debeat confessor in
confitendo. Octauo, quæ à confessore fieri
debeant interrogationes. Nono, quid agere
debeat confitens respectu confessionis. Deci-
mo, quæ inducant veram pœnitentiam. Vn-
decimo, quæ impediant veram pœnitentiam.
Duodecimo, quis sit effectus veræ pœnitentiæ.
Decimotertio, quæ sunt illa, quæ ꝑsunt, vt post
veram

veram pœnitentiam quis non recidiuet. Decimoquarto, ad quid tenetur confessor confesso. Decimoquinto, ad quid tenetur confitens confessori. Decimosexto, vtrum pœnitentia debeat reiterari. Decimoseptimo, quæ pœnitentia sit pro singulis peccatis iniungenda. Glo. 1.in princi. quærit de intellectu literæ, & soluit, & in fine opponit, & non soluit. In fi. glo. dic ex glo. nostra, & ex tex. colligi quis teneatur confiteri. & sic de primo artic. vnde, vt materiam ipsam expediamus, descendo ad examinationem articulorum supra formatorum.

15 Circa primum igitur articulum, quis teneatur confiteri, breuiter conclude, vt patet ex litera, quòd omnis peccator vtriusque sexus, & fidelis, cum peruenerit ad annos discretionis. & sic patet, ꝙ tex. neminem excludit, cui conueniãt tres qualitates, videlicet, ꝙ sit peccator, fidelis, & discretus. De fidelitate arbitror esse dictũ, quia cum loquamur de pœnitentia, in quantum est necessaria ad salutem, secundum ea quæ di xi in.c.si quis propter necessitatem.§.de furt. frustra ageretur de pœnitentia infidelis, quantum

16 ad istum effectum; cum sine baptismo nemo valeat saluari, vt in symbolo, quicunque vult saluus esse. dixi in.d.c.si quis. In adulto igitur discreto, & peccatore non est necessaria pœnitentia ad salutem, si est infidelis. vel vt rectius loquar, non est congrua, seu sufficiens. Et quanuis

17 quis velit baptizari, solemnis pœnitentia non est necessaria, sed sufficit, vt baptizari valeat, sola cordis contritio, vt tradit Host. in sum. in tit. de baptismo. in.§. quis sit effectus. Secundo exigitur, quòd sit peccator, ita quòd aliquod peccatum actuale commiserit. Nam vbi non est peccatum, non est necessaria pœnitentia. Ideò autem dixi de peccato actuali, quia sine peccato originali nemo nascitur. Vnde dicit, quòd nec infans vnius diei potest esse sine peccato. s. originali. de pœnit. distinc. 3.§. item quòd frequenter. &.c.seq. Sed de tali peccato originali non est necessarium confiteri, quia tollitur per baptismum. Et est necessarium quòd sit peccatum mortale, ad hoc vt sit necessaria pœnitentia, vt dicit glo. seqnẽ. cum alia possint tolli per alia remedia. Tertio exigitur, ꝙ sit discretus, hoc est doli capax, secundum glo. Omnes ergo isti, in quibus hæ tres qualitates concurrunt, tenentur semel in anno confiteri, siue sint masculi, siue fœminæ; in dignitate constituti, vel priuati; religiosi, clerici, vel laici; prælati, vel subditi; pauperes, vel diuites; nobiles, vel ignobiles; senes, vel iuuenes; ex quo ad annos discretionis peruenerunt. Et ex prædictis sequitur, quòd etiam hermaphroditus tenetur confiteri, cum eadem ratio sit in eo; & cuicunq; sexui eum comparemus, tenetur confiteri. & hoc tenet hic Io. Andr. &.d. Anto. Item sequitur, ꝙ etiam Papa tenetur confiteri; sed cui, dicam in seq. artic. Et quòd teneatur confiteri, sentit glo. in.c. sanè.§. de off delega. dum dicit, quòd Papa potest ligari à sacerdote, cui se subijcit in confessione. Io. And. hic, & latius in.c. significasti.

supra de fo. compet. dicit, quòd vires huius cõ-

18 stitutionis eum ligãt. Nam ipse subiectus est iuri diuino, & peccare potest. 40. dist. c. si papa. ergo debet cõfiteri. Tu dic melius, sm. D.m. ꝙ decisio præsentis quæstionis dependet ab alia

19 quæstione, videlicet, an confessio sit de iure diuino, vel positiuo, vel humano; in qua quidem variæ sunt opin. de quibus per glo. de pœniten. dist. 5. in sum. Quidam enim volunt, ꝙ fuerit instituta in paradiso, qñ Deus compulit Adam ad confitendum peccatum. Alij volunt dicere, quòd fuerit instituta sub lege veteris testamenti, quando Iosue præcepit Achor, vt crimen suũ confiteretur. Alij tenent, ꝙ fuerit adinuenta in nouo testamento, quando Christus sanauit leprosos, & post ea dixit, ite, & ostendite vos sacerdotibus. Alij verò voluerunt, quòd fuerit adinuenta authoritate Iacobi, dum dicit, confitemini alterutrum peccata vestra. Sed glo. illa finaliter concludit, quòd potius fuerit instituta ex generali constitutione ecclesiæ. & sic iure po

20 sitiuo. Et ideò Græci non confitentes sacerdori, sed Deo in secreto, non peccant, secundũ D.m. Sicut in simili dicimus de continentia. 31. dist. in.c. in cœna. & secundum hanc opin. quæ plus placet. D.m. Papa non ligaretur hac constitutione. Et forte propter hanc causam dicit hic Io. Andr. quòd mens huius constitutionis ligat Papam, quasi dicat, & non hæc constitutio. Quinimo dicit. D.m. quòd etiam si confessio esset inducta ex illo dicto Iacobi, confitemini alterutrum peccata vestra, non tamen ligaretur Papa, quia Papa maiorem potestatem habet, quàm Iacobus, qui non fuit Papa. Et posito ꝙ fuisset æqualis potestas, tamen par in parem nõ habet imperium. Sed si confessio fuisset instituta de iure diuino, tunc satis esset. Concludit tamen. D.m. quòd posito, quòd hæc constitutio sit de iure positiuo, quòd tamen Papa teneatur; quasi hæc cõstitutio fuerit inducta ex generali traditione ecclesiæ; & ipsius ecclesiæ vni-

21 uersalem statum concernit. Ideò Papa non potest tollere, per not. 1.q.1.in.c.& si illa. & qđ not. in.c. literas.§. de resti. spol. &. 25.q.1.c. quæ

22 ad perpetuam. Præterea Papa in actu confessionis non dicitur tenere locum Papæ, sed priuatæ personæ. Facit quod not. glo. in.d.c. sanè. de off. deleg. & hæc opin. est securior. Et quanuis contraria possit defensari; maximè cũ Papa non videatur habere proprium sacerdotem, cum ipse ministrum non recognoscat superiorem, Nisi diceres, vt supra tactum est, ꝙ ipse non confitetur, in quantum Papa, sed vt priuatus. Et adde ad prædicta quæ dixi in.d.c. significasti. de fo. comper. in tertio princ. artic. Insuper; quia supra dixi, quòd exigitur qualitas discretionis, sequitur, quòd furiosus, & mente

23 captus non obligaretur hac cõstitutione. Qđ ego intelligo, de furioso, & mẽte capto, qui nõ habet dilucida interualla; quia eo tempore teneretur satisfacere huic constitutioni, aliàs incurrerent pœnas hic appositas. Facit quod in simili not. in.c. vni. de cler. exc. lib. 6. Item sequitur,

24 quitur, quòd etiam infans,† qui nihil intelligit,
& sic non est alicuius doli capax, non ligatur
hac constitutione ; & ita procedunt contra-
ria formata hic in glo. 1. in fi. Sed si esset alicu-
ius doli capax, quamuis esset infra ætatem infan
tilem, quæ durat vsque ad septennium, dicerem
ꝙ ligaretur hac constitutione, quãtum ad hoc,
vt confiteri deberet, sed nõ quo ad pœnam hic
positam. Ad quod vide quod dixi in.c. 1. s̃. de
delict. puero. Vnde consulendum est omnibus
parentibus, & patribus familias, quòd imme-
diatè quòd viderint aliquam malitiam esse in
infante, vel puero, illos inducant ad confitendũ.
Et hoc respectu cõfessionis, secus respectu Eu-
charistiæ, ad quam impuberes non sunt admit-
tendi. Et hoc propter reuerentiam tàm admira-
bilis sacramenti. & hoc etiam sentit hic. D. m.
Sed circa prædicta dubitari potest, quid de mu
25 to, & † surdo, vtrum debeant confiteri. Circa
quod Inno. Io. And. & Host. & Hen. Boh. tenẽt
ꝙ possunt confiteri, & si loqui, aut intellige-
re non possunt, debeant confiteri per scriptu-
ram, aut per alium. Et quod dicunt, aut per aliũ,
debet intelligi, scilicet interpretem, qui intelli-
gat mutum per signa, & cui etiam ipse intelli-
gere faciat per signa sua de intentione sacerdo-
tis. Sicut in simili traditur per Barto. in. l. mu-
tum. ff. de acqui. hæred. & in. l. seruo inuito. §. si
pupillo. ff. ad trebellia. & quod traditur in. l. 1.
&. 2. & ibi per Bart. ff. de verb. oblig. Circa se-
26 cundum articulum principalem, cui † sit confi-
tẽdum, qui articulus examinatur in glo. 3. & in
glo. alieno, & duabus sequen. Breuiter dicen-
dum est, secundum Host. Henric. post Richar.
27 quòd aut loquimur de confessione, † prout est
opus virtutis, quod directè repugnat hipocrisi,
in quo quis seipsum accusat, ne appareat alius,
quàm sit; vel mala sua aperit ad inuestigandum
morbi curationem ; & hæc confessio potest fie-
ri cuilibet, etiam laico, qui vel instruendo, vel
orando possit adiuuare. Aut loquimur de cõ-
fessione, prout est opus sacramentale, & quod
ordinatur ad reconciliationem, quæ fit per ab-
solutionem, & tex. hic vult, quòd fieri debeat
proprio sacerdoti. Requiruntur ergo duæ
qualitates, quòd sit sacerdos, & quòd sit pro-
prius sacerdos. Sed circa prædicta quæritur,
28 quis dicatur proprius sacerdos. Sol. dic, † ꝙ
ille dicitur, cui cura parochialis est commissa,
secundum Host. & Io. And. hic, quæ describunt
29 talem curam, dicẽtes, quòd cura † est vigil one-
rosa, ac solicita custodia animarum commissa
alicui, vt curet, ne pereant, sed saluentur ; quæ
competit ex legis commissione canonica, aut
cõsuetudine, seu præscriptione per sedem apo-
stolicam non improbata, vt. c. intelleximus.
§. fina. s̃. de æta. & qualit. & de off. archidia. &
de off. archipre. c. 1. de offi. primic. c. vni. de ho
mici. c. pro humani. lib. 6. 8. q. 1. c. qui episco-
patũ. & ibi per Archid. Et ipsius descriptionis
singula verba, Io. And. hic prosequitur latè, &
declarat, vide hic per eum, & per Inno. & Host.
in. c. cum satis. s̃. de off. archid. & per Archid. in
d. c. qui episcopatum. &. 18. q. 2. c. cognouim⁹.
30 Patet ergo ex prædictis, † quòd proprius appel-
lari potest præsbiter parochialis. Item Episco
pus loci. Item Legatus in prouincia, & ipsius
pœnitentiarius. Item Vicarius generalis Epi-
scopi. arg. l. cum prætor. ff. de iudi. Et Archi-
presbiter ecclesiæ cathedralis, quasi ille cen-
seatur vicarius Episcopi, vt supra de of. archi-
pres. & in. c. 1. Et ideò prædictorum cuilibet
potest quis confiteri, non petita alterius licen-
tia. Ad quod vide glo. 1. in. c. 2. eod. tit. lib. 6.
& quod not. in. c. 2. de of. deleg. lib. 6. & sequi-
tur hic. D. m. Et multo fortius proprius sacer-
dos est Papa, qui est sacerdos maximus, & sa-
cerdos omnium. Est igitur regulare, vt quis ꝓ-
prio debeat confiteri sacerdoti. Hæc tamen
31 regula fallit, nisi iusta de causa vellet alieno † sa-
cerdoti confiteri, tex. est hic in ver. si quis autẽ.
Causæ autem iustæ possunt esse plures. Prima,
si proprius sacerdos esset indiscretus. de pœ-
nit. distinc. 6. c. placuit. & tenet hic glo. 3. Nec
mirum, quia debet peccator quærere discretũ,
32 & peritum sacerdotem. Nam si † quærit indiscre
tum, qui illum absoluat per imperitiam, non est
absolutus quò ad deum. de pœnit. dist. 6. c. qui
vult. & not. glo. ibi. Sed circa hoc dubitari pò-
test, an hoc casu posset hoc facere absque peti-
tione licentiæ à proprio sacerdote. Glo. 3. hic
sentit quòd non, & sequitur Inno. Vincẽ. verò
Goff. Fed. & Abb. tenent contrarium. & idem
Lau. & Host. in. d. c. placuit. Sed Archidia. ibi
post Hugo. dicit, quòd si sacerdos est ignorans
in soluendo, & ligando, in discernendo qualita-
tem, quantitatem, & varietatem peccatorum,
licitè vitatur. Sed tamen non apertè dicit, an
sine licentia possit hoc facere. Ego arbitror, ꝙ
honestum, & securum sit licentiam petere. Sed
tunc insurgit dubium, quid si proprius sacer-
dos imperitus, requisitus de licẽtia nollet illam
concedere. Glo. hic in verbo obtineat, loquẽs
alternatiuè, dicit, quòd potest ire ad alium. vel
potest adire superiorem, qui, vel compellat
illum, vel ipse talem licẽtiam concedat. Tu di
stingue secundũ Host. & D. m. quòd aut subest
necessitas, nec datur tempus adeundi superio-
rem, & tunc procedat prima opin. glo. Aut nõ
subest tanta necessitas, & tunc procedat secun-
da opinio. Secunda iusta causa est, quando pa-
rochianus transtulit domicilium, secundum
Ray. & Goff. in sum. Sed tunc secũdum Hosti.
per hunc casum non discedimus à regula; cum
ipse amiserit proprium sacerdotem, & assum-
pserit nouum. Et ideò amodo ille primus non
est proprius, sed iste nouus, vt in. c. fin. s̃. de pa-
roch. Tertia causa est, quando quis relinque-
ret proprium domicilium, & nauigat, vel pera-
gratur, vt aliud domicilium quærat ; nam talis
33 † nullum debet habere domicilium. vt. ff. ad mu
nicip. in. l. labeo. & in. l. eius. 2. §. celsus. & ideò
hoc casu potest quis alieno parochiali confite-
ri. Et ratio est, quia tales viatores, sicut vaga-
bundi, sunt parochiani cuiuslibet ecclesiæ, ad
quam veniunt. arg. l. hæres absens. ff. de iudi. &
hoc

hoc tenet Host. in sum. in tit. de paroch. §. pen.
Facit quod not. Zab. in clem. 2. §. verum. de se-
pult. q. 20. Et anno præterito cõsultus fui. in. q.
34 de facto, † cum quidam religiosi communicas-
sent quendam vagabundum, an inciderent in
pœnam cle. 1. de priuileg. Dixi quòd non; quia
ille tex. requirit, quòd illi qui eucharistiam re-
cipiunt, habeant proprium parochialem; sed
tales vagabundi non habent proprium paro-
chialem, vt supra dixi, ergo &c. Quarta iusta
causa est, quando quis habet proprium sacer-
dotem, vt quia est viator, relinquit proprium
sacerdotem in proprio domicilio; sed in loco
vbi est tanquam viator, non habet proprium.
Et idem dici potest de scolaribus, stipendiarijs,
officialibus, & similibus. Nam illi non acqui-
runt in loco vbi student, vel sunt proprium do-
micilium, cum habeant cõtinuò animũ redeun
di domum. Dicunt tamen quidam hoc casu,
quòd quanuis isti non habeant verum, & pro-
prium sacerdotem, tamen in his casibus pro-
35 prius † sacerdos intelligitur ille, in cuius paro-
chia tales per annum habitant. arg. 13. q. 1. in. c.
questi. Alij verò dicunt, quòd idem est, & si
per annum non habitent. Alij verò volunt, ꝙ
tales debeant petere licentiam à proprio sacer-
dote domicilij. Alij volũt, quòd sacerdos isto-
rum sit Episcopus illius loci, vbi sunt. D. m.
hic tenet secundam opin. quòd ille dicatur sa-
cerdos talium, in cuius parochia habitant de
præsenti, quando non possunt adire proprium
sacerdotem. arg. c. fi. s̃. de paroch. Et hanc opi.
tenet Host. in tit. de paroch. §. penult. & tenet
glo. in ver. parochialis. in clem. 1. de priuileg. &
mihi placet. Arbitror tamen, quòd securius
agunt tales, quando discedunt à proprio domi-
cilio, vt à proprio sacerdote licentiam petant,
vt possint alij confiteri. Quinta iusta causa est,
36 secundum aliquos, ratione delicti, † seu peccati
commissi in aliena parochia, per. c. 1. s̃. de rapt.
Sed glo. 16. q. 1. in. c. placuit. 1. cõcludit, quòd
licet quò ad pœnam temporalem hoc procedat
secundum ea, quæ latius dixi in. c. postulasti. s̃.
de fo. compet. tamen quò ad pœnitentiam te-
net contrarium. Et sic not. vnam differentiam
37 inter † forum contentiosum, & pœnitentialem.
Et ratio diuersitatis potest esse; quia pœna fori
contentiosi imponitur vt satisfaciat reipublicæ
læsæ, quam delinquens scandalizauit. Et ideò
ibi puniendus est, vbi deliquit. Sed in pœni-
tentiali pęna imponitur, vt satisfiat Deo, quem
etiam lęsit. Et ideò cum proprius sacerdos re-
præsentet deum, quantum ad ipsum, & deus
vbique sit, meritò à proprio sacerdote, & non
ab alio debet iudicari. maximè cum proprius
sacerdos melius cognoscat suos parochianos,
& eorum qualitates, quàm alienus sacerdos.
Fortè dici posset, quòd si iste semel confessus in
anno proprio sacerdoti, & deinde delinquat in
aliena parochia, quòd hoc casu posset illi paro-
chiali confiteri; quia ille melius cognoscet qua-
litatem delicti in parochia illius commissi. Se-
xta iusta causa est, quando subesset necessitas,
26. q. 6. in. c. si presbiter. de pœnit. dist. 1. c. quẽ
pęnitet. & dist. 3. in. c. qui vult. de consec. dist. 3.
c. sanctum est. Et hoc casu non solum alieno
sacerdoti, & sic habenti curam animarum in
actu, sed etiam simplici sacerdoti. quinimo
38 etiam † laico, licitum est confiteri, vt not. in. d. c.
quẽ pęnitet. Sed hic dubitari põt, vtrum is qui
non posset habere aliquem sacerdotem, an pos-
sit confiteri laico. Quidam dicunt ꝙ sic. Alij ve
rò vt Host. in sum. tenent contrarium, ꝙ solum
sit in voluntate, & non in necessitate; quia in p̃-
cepto est solum sacerdoti confiteri, & nõ laico,
vt hic. quinimò posset aliquando esse hoc val-
de periculosum, eo quòd posset confiteri ta-
li laico, qui reuelaret confessionem. Est ergo
solum licitum, non autem necessarium. & ita
videtur, ꝙ satis vera videatur hæc conclusio, ꝙ
non valens confiteri sacerdoti, si non confitere-
tur laico, non incurrat hanc pęnam. Si tamen
confiteretur laico, quanuis non consequatur
absolutionem; quia laicus non habet claues; ta-
men quia implet, quod est ex parte sua circa
confessionem sacramentalem, meritò debet sibi
valere magis ad diminutionem pęnæ, quæ fit
propter confessionis meritum, quàm si nulli
confiteretur. Sed non valet sibi tantum, quantũ
si confiteretur sacerdoti, secundum Thom. &
Host. in sum. & vide magistrum sententiarum,
lib. 4. q. 17. Septima causa est, si suum con-
fessorem habet suspectum ex aliqua iusta causa,
quo casu potest alieno sacerdoti confiteri. Et
si nõ posset habere alienum sacerdotem, sentit
39 hic Inno. quòd potius iste eligat mori † sine cõ-
fessione, & soli deo confiteri; quia non est sibi
imputandum, ex quo per eum non stat. Quod
intelligit. D. m. quando non reperiret aliquem,
etiam laicum. Sed quod dixi de laico, intellige
secundum ea, quæ statim dixi in præced. fallen.
Octaua causa, seu fallentia est, quando quis eli-
geret confessorem, qui haberet priuilegium, vt
alienos parochianos posset recipere ad pęni-
tentiam. Circa quod glo. hic, in ver. alieno. in
ver. sed ecce prædicatores, tenet contrarium,
per rationes in ea allegatas. & eam sequitur
Host. dicens, quòd ex generali licentia data sa-
cerdoti, vel peccatori, vt possit sibi eligere con-
fessorem, non intelligitur derogatum disposi-
tioni ipsius cap. quominus semel i anno tenea-
tur confiteri proprio sacerdoti, cuius interest
saltem semel in anno audire cõfessionẽ, cum ha
beat sibi adhibere eucharistiam. Sed Io. And.
hic dicit cõtrarium esse determinatum, per ex-
trauagantem Io. quæ incipit, vas electionis &c.
Quòd decisio glo. procedit in alijs religiosis ha
bentibus priuilegium non expressum in dicta
extrauagan. Non autem in fratribus prædica-
toribus, minoribus, carmelitanis, & heremita-
rijs; quia isti sunt specificè priuilegiati, quãtum
ad hoc, vt probatur in cle. dudum. de sepul. vbi
tex. vult, ꝙ tales possint confessiones liberè audi
re, vt not. in. c. de multa. s̃. de præben. Et hanc
opin. tenet glo. in ver. liberè. in. d. cle. dudum. &
etiam glo. ibi sequens. & ista est cõis* opinio, Com. op.

& com-

& communiter practicatur. Nono fallit, quando ꝓprius sacerdos esset impeditus aliquo impedimento; nam tunc de licentia ipsius potest alteri confiteri, vt hic, in ver. si quis. & de pœni. dist. 6. c. placuit. Et idem si subesset alia legitima causa; puta, odij inter confitentem, aut eius parentes, & proprium sacerdotem. Vel etiam si
40 proprius sacerdos † esset particeps delicti. Sed hoc casu dicit Io. And. hic, & Vin. in. c. 1. s̄. de ordi. ab epi. ꝙ propter hoc non necessitat̄ confiteri alieno sacerdoti; sed potest si vult, obtenta licentia ab eo. vnde posset etiam confiteri proprio sacerdoti participi. Quod placet. D. m. in ver. pœnitentiæ. Secus si aliquis eligeret ꝓpriũ sacerdotem, vt minus verecũdiæ haberet, eo ꝙ ille etiam fuit particeps. arg. tex. iuncta glo. 49. dist. in sum. Et not. ꝙ hæc ratio facit contra illos qui vadunt ad confitendum illis religiosis ignotis, & non ad proprium sacerdotem, eo ꝙ magis verecundãtur de proprio sacerdote, quã de illis. Dicit hic. D. m. & mihi placet, ꝙ si proprius sacerdos est peritus, magis quis meretur confitendo sibi, quàm alteri; quia magis vere-
41 cundatur, & † verecundia est pars pniæ, vt dicit August. in. d. c. quem pœniter. de pœnit. dist. 1. Patet igitur ex prædictis, ꝙ reg. tex. nostri, quæ vult, ꝙ quis teneatur saltẽ semel in anno ꝓprio sacerdoti confiteri, fallit in omnibus prædictis casibus. Et etiam vbicunque aliqua alia legitima subesset causa, per tex. nostrum, in ver. si quis. Sed circa prædicta dubitari potest, vtrum eo ca-
42 su, † quo quis potest sibi eligere confessorẽ, aut proprius confessor dabit licentiam confitendi alieno sacerdoti, possit quis ex hoc eligere sibi quemlibet sacerdotem. Circa quod glo. in ver. alieno. in prin. tenet ꝙ non. Et idem voluit glo. in ver speciali. in cle. 1. de priuile. Et rõ est, quia eligendo alienum sacerdotem, vult prorogare iurisdictionem illius in ipsum eligẽtem. Sed ille iurisdictionem non habet in actu, ergo non põt illius fieri prorogatio. Ad quod vide quod lati⁹ dixi in. c. significasti. s̄. de fo. compe. in. 4. princ. artic. in prin. & quasi per totum. Et ideò prææallegata glo. hic, dicit de alieno sacerdote habente
43 executionem, quia quilibet † sacerdos habet ordinem sacerdotalem, & potestatem ligandi, & soluendi. Sed si nõ habet animarum curam, illã solam habet in habitu, & non in actu. Sed quando recipit ecclesiam curatam, illam recipit in actu. Et intellige prędicta, qñ parochiano daret̃ licentia eligendi sibi confessorem. Secus autẽ si ipse parochialis, seu proprius sacerdos committeret vni, vt audiat confessionem sui parochiani; quia tunc nõ requiritur, ꝙ ille aliàs haberet executionem, & ptãtem absoluendi etiam in actu. Sed satis est, ꝙ sit simplex sacerdos, ẽt si esset religiosus; quia tunc cognoscit, vt delegatus, & non iure proprio. & ita tenent hic doct. & sequitur. D. m. & ẽt tenet Bal. in. d. cle. 1. de priuileg.
44 Item circa ꝓdicta † dubitari potest, quia s̄. dixi in princ. istius artic. ꝙ ꝓprius sacerdos dicitur rector parochialis ecclesiæ, Eṗs, Archipresbiter, &c. à quo debeat peti licentia. Et vr̄ ꝙ sufficiat à quolibet ꝓdictorum petere licentiã; quia tex. hic indefinitè dicit, ꝙ obtineat à ꝓprio sacerdote; sed indefinita æquipollet vniuersali, vt in. c. vt circa. de elec. lib. 6. cũ simi. Ego arbitror, quia doct. non tangunt, ꝙ qñ esset facultas petẽdi lñiam à rectore parochiali, ꝙ potius ab eo, quã ab alijs, debet lñiam petere; quia vt sæpius dixi, istius rectoris interest parochianum suũ veram agere pñiam; vnde cũ ipse ipsius maiorẽ habeat notitiã, quã alij; meritò debet potius ab eo licentiã petere; quia poterit ipse melius cõsiderare, propter quã cãm iste petat talẽ licentiã. Itẽ quia magis sibi vr̄ derogari, q̃ Archiṗsbitero, aut similibus. Et ꝑterea cãm propositam, maxime defendentẽ à persona ipsius rectoris, melius poterit cognoscere. Secundo verò loco potius ab Eṗo, quã à reliquis deberet iste licentiã petere, propter ipsius maiorẽ authoritatẽ. Po-
45 stremo circa hũc artic. Quæro cui Papa debeat cõfiteri. Sol. glo. in. c. sanè. s̄. de of. dele. tenet, ꝙ ipsemet debet sibi eligere confessorẽ. & sequit̃ Host. in sum. cod. tit. §. cui Papa. Refert tñ alias opi. de quibus vide hic per eum. vbi ẽt vide alia plura, quæ ẽt pertinent ad hunc. 2. artic. Circa
46 tertium principalẽ articulum, † de quibus pctĩs quis debeat confiteri, tex. hic, dum dicit, oĩa vr̄ velle, ꝙ de oĩbus peccatis cõfiteri debeat. Quod est verum, si pctã sint mortalia, non sublata, aut dimissa. Et ideò de pctõ originali, ꝙ traximus ab Adã. de pęnit. dist. 2. §. romanos. ver. principes. & c. seq. cum illud sit sublatũ per baptismũ, non tenetur quis cõfiteri. Itẽ & tenet̃ confiteri de pctĩs, de quibus semel est confessus acta pnĩa vt. ĩ. subijciã. Secus si pctã sũt venialia. Nisi illa sint cõsuetudinaria, aut inueterata, q̃ vnĩt trãsire in mortale. Et ideò de illis cõfitẽdũ est. de pęni. dist. 3. de quotidianis. & arg. s̄. de reg. iur. c. & si Christus. § q̃dam. 25. dist. §. 3. & §. seq. vbi dicit Aug. nullum pctm̃ est adeò veniale, ꝙ non
47 fiat mortale, dũ placet. Vñ † ebrietas, si assidua sit, in numero mortalium cõputatur. 25. dist. §. aliàs. sed tñ non assidua, est veniale peccatum. 25. q. 1. c. sanè. Sed de venialibus momẽtaneis, atq; recẽtibus, nõ inueteratis, nõ est necessariũ
48 confiteri; qm̃ † illa alijs plurimis modis tollunt̃. Primo, per gñalẽ confessionẽ, vt. d. c. de quotidianis. Secundo, per deuotã Eucharistiæ sumptionẽ. de cõse. dist. 2. c. cum oẽ. & c. si quotiescunq;. Tertio, per aspersionẽ aquæ bñdictæ, vt hic dicit glo. 2. Quarto, per ieiunia, & eleemosinas. de pęni. dist. 1. c. medicina. & c. quãobrẽ. & dist. 3. c. sanè. Quinto, per orõnẽ dñicã, vt dicit hic glo. & probat̃ in. d. c. de quotidianis. Sexto per deuotã pectoris percussionẽ. de pęn. dist. 1. c. tres sunt aũt actiones. & dist. 2. c. si. n. inquit. Septimo, per extremã vnctionẽ. s̄. de sa. vnc. c. vni. §. 1. Octauo, per susceptã cũ deuotiõe ẽpalem bñdictionẽ. 1. q. 1. c. dictum. & c. maledicã. Et de ꝓdictis, & alijs, q̃ pertinent ad istum artic. vide latius per Host. in sum. eod. tit. §. de quibus. Et ex ꝓdictis habes expeditas oẽs glo. vsq; ad glo. super ver. circunstantias. excepta glo. super ver. ad minus in pascha. Quæ glo. allegat

tex.de consecr. dist.2.c.& si nō frequētius.pro
concordia tex.nri.& ille tex.vr potius obstare;
nam vr velle, ꝙ ter in anno ad minus debeat Eu
charistiā sumere. Sed hodie corrigitur per tex.
49 nrm. Sed circa hoc dubitatur,an sufficiat † reci
pere in die Iouis sancto, an verò in die Resurre
ctionis dñicæ. Et dicit hic.D.m. ꝙ vidit inter
theologos prædicatores magnam de hoc con-
tentionē;nam quidā tenebant,ꝙ de necessitate
deberent recipere in die Resurrectionis,& nō
in die Iouis sancti;quia dies Resurrectionis est
Pascha nostrum, dies Iouis est pascha Iudæo-
rum. Alij verò dicebant, quòd sufficiat sume-
re in die Iouis sancta; quia tunc Christus fecit
cœnam cum discipulis suis. Et dicit.D.m. se
de hac altercatione fuisse consultum. Circa
quod dubium dicit aduertendum,quia tex.no-
ster potest intelligi duobus modis. Primo re-
cipiendo Pascha pro solemnitate paschali; &
tunc satis esse recipere in die Iouis sancta; ma-
ximè quia illa die fuit institutum hoc sacramen
tū corporis Christi. Sed quia ecclesia tunc oc-
cupatur in alijs officijs, non potest facere tunc
solemnitatem de corpore Christi;sed differt fe-
stum post Pentecosten, vt in clem.si dominum.
de reli.& vene.sanct. Secundo potest intelligi
in Pascha.i.in die Resurrectionis.& tunc opor-
tet sumere de necessitate illo die. Et pro hoc,
quia cum tex.dicit, pascha,debemus intellige-
re per prius,& proprie. arg.Instit.de iure natu.
§.sed quoties.& hæc opin. plus videtur sibi pla
cere.& allegat tex.in.c.& si iudęos.supra de iu-
dæ. vbi tex. loquitur propriè de die Resurre-
ctionis. Subdit tamen, quia etiam si reciperе-
tur in die Iouis sancta, quòd etiam videretur sa
tisfactum huic constitutioni,in eo quòd tex. &
ipse assumens eucharistiam, videtur habere re-
spectum ad solemnitatem Paschalem. Sed cir-
50 ca pdicta quæritur, vtrum † sacerdos debeat Eu
charistiam dare illi,quem scit esse in peccato.
Sol. dic, quòd si talis non petit, non debet il-
lam dare. Si verò petit, & peccatum est occul-
tum, & petit in occulto, debet ei denegare,
& eum monere,ne petat in publico. Sed si pe-
teret in publico,& peccatum est occultum, de-
bet ei dare, de consec. dist.2.c.non prohibeat.
& ibi tenet Io.& Archid.vbi assignant quatuor
rationes,quas ibi vide.& probatur supra de of.
ord.c.si sacerdos. Secus si peccatum esset ma-
nifestum, vt ibi dicit Archidiac. & in.c.pro di-
lectione. de consecra. distinct.2. Et aduerte,
quia quando peccatum esset occultum,non de-
bet sacerdos propter hanc causam, aut aliam si-
milem dare illi hostiam non sacratam; tū quia
in sacramento veritatis non debet esse aliqua fi-
ctio. Tum quia,cum recipiens adoret illam,tan
quā Eucharistiam,daret sacerdos illi occasionē
idololatriæ. Quod facere non debet,quia falsa
sunt abijciēda remedia.quæ veris sunt periculis
grauiora.§.de celeb.mis.c.de homine. & hanc
opin.tenet hic Henr.Boh.post Tho.& Host. &
hæc sufficiant quò ad materiam Eucharistiæ.
Sed redeundo nunc ad principales artic. in ma-
teria pniæ assumo quartum principalem articu
51 lum,videlicet,qñ † sit confitendum. Sol.dic,ꝙ
quandocunq; quis peccauit,debet pęnitere. &
addo quæ dicam in sexto princi. artic. Nec.n.
debet tardari pnia, propter multa pericula, &
damna,atq; aiæ & corporis detrimēta. Et ideò
debet esse festina,prout dicā in seq. princ.artic.
Circa quintum principalem articulum, qualis
52 debeat † esse confessio,& qualiter quis confiteri
debeat. Breuiter dic,ꝙ debet eē volūtaria,ama
ra,frequens,integra,secreta,& festina. Volun-
taria debet esse, sicut fuit latronis pendentis in
cruce ad latus dextrum. Et quamuis quis dolere
debeat propter pctā quæ commisit, lætari tñ
debet propter vitam quam recuperat. Et sic in
eodem subiecto diuersis respectibus cadunt
dolor,& lætitia,iuxta illud Psalm.sm multitudi
nem dolorum meorum in corde meo,consola-
tiones tuæ lętificauerunt aiam meam.de pęnit.
53 dist.7.c.fin. Amara debet esse,iuxta illud Psal.
rugiebam à gemitu cordis. de pęni.dist.3.c.ille
rex. Amaritudinis autē signa sunt,verecundia,
humilitas,lachrymæ,suspiria,& fortitudo,qua-
lis fortitudo fuit i Magdalena. Nec mirū, quia
timor dñi oēm timorem pellit.de pęn.dist.1.c.
iudicet. Et prōptitudo obediētiæ est signū ama-
ritudinis, iuxta illud, factus est pro nobis obe-
diens vsq; ad mortem. Festina debet esse etiā
confessio,iuxta illud Eccles.c.5.ne tardes cōuer
ti ad dñm. Et August.nullus expectet quousq;
peccare non pōt.de pęni.dist.7.c.nullus. Est igi
54 tur ad pniam † festinādum ꝓpter multa. Primo
ꝓpter oēm mortis incertitudinem. Secundo,
ꝓpter pctōrum accumulationē. Tertio, ꝓpter
peccatorum erga grām dei inducentis,& expe-
ctantis eum ad pniam,ingratitudinem. Quarto
propter dei elongationem. Quinto, ꝓpter mi-
norem ad conuertendum habilitatem. Sexto,
propter finalem periculosam conuersationem.
Septimo,propter dei obliuionē,& clamoris nō
55 exauditionē. Frequēs ēt † debet esse.& hoc du
pliciter. Vno modo,vt quoties quis per pecca-
tum cecidit,toties resurgat.de pęnit.dist.3.§.ꝙ
aut.&.c.septies.Secūdo modo, vt ea pctā sæpi⁹
cōfiteatur.de quo tñ dic,vt dicā.ĵ.in.17.princ.
56 artic. Discreta † ēt debet esse, & hoc ex pluri-
mis colligitur. Primo,si discretum ꝗrat cōfes-
sorem,qui sciat soluere,& ligare.de pęn.dist.6.
c.1. Quod intellige sm ea q̄ dixi.§.in prin.artic.
Secundo, si se non excusat, nec alium accusat,
nisi fortè in hæresi. Facit quod dicam in.14.
princ.artic. Vel nisi circunstātia sacti sit talis,ꝙ
aliter non pōt confiteri peccatum,nisi speciali-
ter alium accuset;verbi gratia, si peccatum fuit
cōmissum cum patre, aut cum matre, aut cum
Papa,vel Imperatore, ita ꝙ qualitas illa quæ ag
grauat peccatum,nō sit nisi in vno. Secus si illa
qualitas pōt esse in pluribus;vt puta, cum filijs,
fratribus,aut sororibus,Regibus, Ducibus, &
similibus. Nam satis est dicere substantiam pec
cati,& qualitatem aggrauātē, aliter persona illa
57 non specificata. Et not.ꝙ sicut confitens † non
debet celare peccatum quod fecit,ita nec dicere

se com-

se commisisse, vbi non commisit; etiam vbi hoc
faceret ex humilitate. de pœnit. dist. 3. c. talis mi
hi. 32. q. 2. c. cum humilitatis. Nec est ficta cõ-
fessio verbis, vel nominibus criminum paliatis,
sed quãtuncunq; turpe fuerit peccatum, vel cir
cunstantiæ horribiles, totum est specialiter ex-
primendum. de peni. dist. 1. c. quem pœnitet.
Tertio colligitur, si pct̃m secretum secretè confi
tetur, & publicum publicè, de pęnit. dist. 1. §.
non tibi dico. Quarto, q̃ñ sit pura intentione
sine hipocrisi, vt. d. c. quem pœnitet. Quinto,
quando sine incursu, sed morosè, & temperatè
58 sit. Vltimo exigitur, q̃ sit integra. † & ideò oĩa
peccata debet quis confiteri, vt patet ex tex. dũ
dicit omnia. Nec sufficit diuersis cõfiteri sacer-
dotibus. Quod facit contra eos, qui, ꝓpter frau-
dem, vel verecundiam multorum peccatorum
aliqua vni, & aliqua alteri cõfitentur, vel aliquis
aliqua confitetur, & alia omittit, dixi in. c. quod
quidam. ẽ. eo. de pœnit. dist. 5. c. 1. Sed si hoc
contingeret ꝓpter oblioionem, non est neces-
sarium amplius illa confiteri, quæ sunt dimissa,
nec etiam illi vni confessori. de pęni. dist. 1. c. la-
chrymæ lauant. Item debet esse integra; quia
non solum peccata omnia, sed oẽs circunstantię
peccatum aggrauantes, sunt exprimendæ, vt ꝓ-
batur hic in tex. nostro, & in iuribus allega. hic
59 in glo. super ver. circunstantias. Sunt † ergo ex-
primendæ quantitas, qualitas, persona, locus,
tempus, causa, & euentus, ꝓut hmõi circunstã-
tiæ aggrauant pcũm. Ad quod vide quæ in simi-
li dixi in. c. licet. ẽ. de pœn. & de materia huius
quinti artic. latius vide per Host. in sum. eo. tit.
§. qualiter. Circa sextum principalẽ articulũ,
60 quoties † quis debeat cõfiteri. Sol. quod toties
confitendũ est, quoties peccauerit. Sicut. n. reci
dinã corporis infirmitatẽ, aut aliã quis inititur
subito curare. ita & circa animæ infirmitatem,
longe diligentius quis agere debet. Facit de
pœni. dist. 3. §. quod autẽ. & c. septies. & c. seq.
Hoc tamen est de consilio, propter ea quæ dixi
in præced. artic. in ver. festina. Sed de necessita-
te ex iuris canonici dispositione, ad minus de-
bet quis semel in anno confiteri, vt hic. Et hoc
61 est regulare. Fallit in † religiosis, de quibus in
cle. 1. de sta. mona. qui tenentur saltem semel in
mense confiteri. & in prima dñica mẽsis Eucha
ristiam sumere. de quo dic, vt ibi latius per doc.
Circa septimum principalem articulum, quid
62 agere † debeat confessor in confitendo, dic, q̃
debet in primis considerare, an ipse sit suus pa-
rochianus; quia si non est suus, non debet illum
audire; Nisi in casibus, de quibus dixi in secũdo
princ. artic. Et si est suus, considerare debet eius
qualitatem, an sit masculus, vel fœmina. Et si sit
fœmina, an sit senex, vel iuuenis; Quòd si sit iu
uenis, maximè pulchra, debet eam facere sedere
ex transuerso, & obturatã, ne faciem eius valeat
inspicere; sicut dicit Abacucb, facies mulieris
est ventus vrens. Et si talis sit fortis, faceret stare
genuflexam. Si senex, vel debilis facere stare in
inferiori gradu, cum maiore quàm potest fieri
reuerẽtia, adhibita discretione. Item animad-
uertere debet ad qualitatem ipsius, an sit do-
ctus, vel simplex, aut idiota, & secundum quod
viderit expedire, agere debet verbis dulcibꝰ, &
quibus posset peccatorem ad maiorem contri-
tionem, compunctionem, & dolorem peccato-
rum inducere, & miscere vinum cum oleo, hoc
est misericordiam cum crudelitate, seu seueri-
tate. Declinando tamen potius ad misericor-
diam, vt dicit glo. & debet ipsum inducere, vt
dicat peccata sua. Instruendo tamen de ordine,
& modo confitendi, & quandoq; interrogan-
do, & ostendendo qualitates aggrauantes pecca
tum. & omni ingenij subtilitate, inuestigando
omnia peccata, & ipsorum peccatorum debitas
circunstantias, vt hic in tex. & in iuribus in glo.
allegatis. Facit. 30. q. 5. in. c. iudicantem. Non
tamen debet attingere circunstantias, per quas
fortè induceret peccatorem, postea ad sic pec
candum; maximè si essent puellæ, non debet
interrogare de inquisitis cautelis, & fraudibus,
quas sæpe mulieres, & earum amatores inue-
niunt, vt possint ad optatum finem peruenire;
quia eo modo quis culpam detegit, quam sæpe
nescit is qui perpetrauit. 43 dist. in. c. sit rector.
Item peccata, maximè grauia, debet acriter de-
testari, & peccatorem de talibus fortiter, & se-
uerè increpare; Maximè si sint inueterata, &
ostendere ipsios peccatoris pericula; nõ solum
circa spiritualia, sed etiam circa temporalia, vt
in. c. sequen. Vnde debet vngere, & pũgere, cõ-
solari, & detestari, & similia facere, secundum va
rias qualitates temporis, loci, & personę. Et ad-
de cætera ad hunc articulum, quæ tradit Host. i.
in sum. eod. tit. §. qualiter sacerdos. Et not. q̃
prius debet audire, & interrogare. Secundo pœ-
nitentiam imponere. Tertio absoluere, dicẽdo.
Ego authoritate omnipotentis Dei, Apostolo-
rum, &c. vt patet ex ordine tex. extrauagan. Bo
nifa. viij. quæ incipit, super cathedram. §. statui-
mus. de sepult. & hodie habetur in clemen. du-
dum. eod. tit. & sequitur hic Hen. Bohic. f. quid
agere debeat circa confessionem, quam audit.
63 Circa octauum articulum, † quæ interrogatio-
nes debent fieri per confessorem. Alij dicunt,
quòd nullæ, & quòd simpliciter debet solum
audire ea peccata, quæ confiteri voluerit, &
secundum ea pœnitentiam iniungere. arg. no-
tat. de pęni. dist. 1. §. non tibi dico. Sed hęc opi.
vt dicit Host. est nimis periculosa; quia multi
sunt simplices, qui si instruantur verè confite-
buntur, & si non instruantur semper in fecibus
64 remanebunt. Præterea † sacerdos est iudex in fo
ro pñiali. de pęnit. dist. 1. c. verbum. quare cum
cũcta rimari oportet. aliàs non posset super re
incerta certam dare sñiam. 11. q. 3. c. graue. Nã
si hoc facere debet iudex fori tẽporalis, & me-
dicus corporum, fortius iudex spiritualis, vbi
maius vertitur periculum. & ideò tex. hic dicit,
quòd sacerdos debet esse discretus. Debet er-
go habere scientiam, & prudentiam, & peniten
tiales canones scire, & interrogationes facere,
quibus mediantibus, qualitati, aut simplici-
tati confitentium occurrat. Debet tamen pru-

denret agere, & eas interrogationes facere, quas expedit secundum qualitatem confitētis, & ipsius exercitium,& nō plures quàm deceat, aut magis specificas,quā fortè expediat. & maxime in peccato fornicationis, & gulæ. & maxime simplicibus puellis ; ne fortè formam, & modum ostendat, quem nunquam ante nouerunt,& per eum instruātur ad peccatum, quod nunquam fecerunt.& sic quod contrarium eueniat, ita vt cum talibus putat adhibere medelā, perceptis medicinis ad mortem vsque perducat,vt in simili dicit tex. in.c.ad aures.s̃ .de ęta. & qual. Facit quod dixi in præced. artic. Interrogare igitur debet prudenter, discretè, & cautè de peccatis, & eorum debitis circunstantijs. Et adde quæ latius tradit Host.in sum.eo. tit.§.quæ interrogationes. &.§.cui confitēdū.
65 Circa nonum articulum, † quid agere debeat confitens respectu confessionis, breuiter dic, ꝙ in eo debet esse cordis contritio,& oris confessio,confitendo omnia peccata sua, & omnes circunstantias aggrauantes,& tandem debet opere satisfacere.de pęnit.dist.3.c.perfecta. Sicut enim tribus modis deum offendimus.s.delectatione cogitationis, imprudentia locutionis, & superbia operis ; Ita vt contraria contrarijs curentur,arg.c.1.ꝟ.de reg.iur.'cogitationis delectatio per contritionem ; imprudentia locutionis per confessionem: & superbia operis per satisfactionem,& humilitatem tollitur. Circa
66 decimum articulum, † quæ inducant ad veram pœnitentiam,dicit Host. in sum.eod.tit. §.quæ inducant.quòd plura sunt, videlicet mali status peccatorum liberatio, siue euasio, diuersorum consideratio, & bonorum meritorum acquisitio. Quæ verba examina, & declara,vt ibi per
67 eum. Circa vndecimum articulum, † quæ impediant veram pœnitentiam,breuiter dic,quòd multa, sed principaliter ista.s.pudor, timor, spes,& desperatio.Et qualiter hęc declarentur, & q̄ sint remedia ad deponendum dicta impedimenta, vide latè per Host.in sum.eod.titu.§. quæ impediant. Circa duodecimum articulū,
68 quis sit † effectus veræ pœnitentiæ,breuiter dic, quòd effectus est,quia si perfectè agatur in hoc mundo,anima,vt à corpore exit, statim ad patriam euolat. Si verò aliquid purgandum remanserit,igne purgatorij purgabitur. Nā Deus cum sit iustus,& misericors,ex misericordia pęnitenti ignoscit,non reseruans peccatum ad pęnam ęternam;sed quia iustus,non vult relinquere impunitum.de pœnitē dist.vlti.c.fin. & vide quod not.25.dist.in.§.aliàs ea demum. Et etiā effectus est, vt ille qui frequenter resurgit per pęnitentiam,nomen iusti non amittat. de pęni. dist.3.c.septies. Consequitur etiam verè pœnitens alia bona,& notabiles fructus tàm spirituales,quàm temporales. de quibus latius per Host.in sum.eod.tit.§.quis sit effectus. Circa
69 decimumtertium principalem articulum,† quæ valeant ad hoc, ne quis post veram penitentiam patiatur recidiuum, vide latè per Host. in sum. eod.tit.§.quæ valent. Circa decimum-
70 quartum articulum, ad quid † tenetur sacerdos confesso,habes in primis ex tex.nostro. in ver. caueat.quòd cauere debeat omnino,ne verbo, aut signo,aut aliquo modo prodat aliquatenus peccatorem. Ad quod glo. fin. allegat de pœnit.dist.6.c.sacerdos. vbi Archid.circa hoc solemniter loquitur.Et quia hoc principaliter tāgitur in tex.nostro.ideò vt maiorem habeas notitiam, distingue. quòd aut illud quod reuela-
71 tur † sacerdoti est tale quid, quod de sui natura nō est peccatum;videlicet,quia dicit sibi, quòd debet alicui aliquid ex mutuo, deposito, vel simili contractu.& hoc casu Guil.& Ray.dicunt, quòd sacerdos non debet talia recipere sub signo confessionis suæ. Si tamen imprudenter recipit,non tenetur celare. Et si producatur in testē super hoc,tenetur dicere veritatem,etiam si iurasset non reuelare ; quia in huiusmodi casibus illicitum esset iuramentum;& ideò nō obligatorium,& non seruandū in præiudicium tertij,secundum Host.& Asten.in sum. & beatum Thom.22.dist.& sequitur Henric. Et sic in his casibus non habet locum pœna tex.nostri in fi. Quod patet,quia tex. dicit, quòd peccatum in pœnitentiali iudicio &c. Aut illud quod quis confitetur,vel reuelat de sui natura est pct̄m,& subdistingue tres casus. Primus est, qn̄ reuelat vt iudici.Secundus, quando vt sacerdoti, & Dei ministro. Tertius,qn̄ vt priuato. Primo casu, non tenet̃ illud iudex celare, vt.s̃.de cle.per sal. promo.c.1.& ita intelligit ibi Host. Secundo casu,qn̄ vt sacerdoti, & Dei ministro subdistingue; quia aut sacerdos nouit illud peccatum, ēt aliter,quā per cōfessionem. & volūt quidam,ꝙ etiam tenetur illud celare. Alij volunt,ꝙ hoc sit verum,si nouit ante cōfessionem. Secus si post. Pet.& B.Thom.tenent,ꝙ solum tenetur celare eo modo quo sciuit in confessione. Sed si alio modo nouit,non tenetur illud celare. Et ideò si fortè in testem ꝓduceretur,aut alio modo compelleretur, non debet dicere, ꝙ hoc audiuit in confessione, sed deponere, prout aliàs nouit, non vt confessor. Si tamen non necessitaretur, debet potius illud celare propter scādalum euitandum,vt sentit Host.& Asten.in sum.& mihi placet. Aut tale peccatum nouit solum per confessionem,& subdistingue, quia aut accedit licentia confitentis ; vt puta, quia eum producit in testem ad hoc;& potest illud reuelare ; supra de simo.c.nemo.de homici.c.significasti. & ibi Hostiē.& Io.And.&.d.c.vnico. de cler. per sal. promot. Sentit glo. in.c.testimonium. in fi. supra de test. & glo. fina. in.c.nuper.eod.titu, Hostien.in sum.in titu.de testib. in.§.3. in fin. Spec. in tit. de teste.§.t. ver. item opponitur. quòd est criminosus. Archid.50.distinc.in capite.2.q.5.c.quanto. &.2.q.7.c.ipsi apostoli. Qd' est verum secundum Pet. & B. Thom. qn̄ ex hoc non oriretur scandalū ; aliàs secus; quia non solum celatio fuit inducta ad essentiā confessionis propter sacramentum,& ipsius confitentis verisimilem voluntatem, vt secretus teneatur;sed etiam propter scandalum euitandū. vnde

vnde licet primum tollatur per voluntatem cō-
fitentis, cum non tollatur secundum de scan-
dalo, non debet sacerdos reuelare. Aut non
accedit licentia confitētis, & subdistingue, quia
aut peccatum est committendum, aut commis-
sum. Primo casu, pone exemplum, si cōfitetur
se hominem velle interficere, aut quid simile
facere. Et dicūt quidam, ꝙ sacerdos potest hoc
reuelare ijs qui possunt prodesse, & nō obesse,
arg. 22. q. 5. c. hoc videtur. & q. 4. c. si aliquid.
& c. non solum. Sed Richar. Sco. bea. Thom.
Cla. op. & communiter* theologi, vt refert hic Henric.
dicunt, quòd illud debet celare, per tex. nostrū.
& arg. c. si sacerdos. §. de off. ord. Inno. verò &
Host. volunt, quòd sacerdos debet facere quod
potest, vt peccatum illud impediatur, agendo
cautè, ita quòd non exprimat, nec prodat confi
tentem. Sed aduerte, quia videtur, ꝙ ista non
sit vera confessio, quæ non est de peccato com-
misso, sed de committendo, cum in eo non de-
tur vera cordis contritio, nec vera pœnitentia.
Facit in simili. §. de iureiuran. c. quemadmodū.
§. fin. & quod not. ȷ̃. tit. proximo. in. c. si verò.
& c. quanto. & quod not. in. l. si vnus. §. pacta.
ff. de pact. Mihi placet, quòd sacerdos eo me-
liori modo quo potest, prouideat futuro scan-
dalo. Et vide quod not. Archid. in. d. c. si sacer-
dos. Et prædicta intelligit hic. D. m. quando
diceret omnino se commissurum illud pecca-
tum. Secus si pœniteret de voluntate prædicta,
nam tūc est peccatum commissum respectu vo
luntatis. Secundo casu, quando loquimur de
peccato iam commisso, tex. est hic apertus, ꝙ
72 nullo modo debeat reuelare. Et hoc fuit † indu-
ctum, vt homines facilius ad pœnitentiam indu
cerentur, & peccata simpliciter confiterentur,
& vt scandala multa euitarentur, quæ de facili
propter reuelationem possent contingere. Et
prædicta procedunt etiam si talis, qui audiret
in confessione, esset laicus, dummodo audiret,
vt dei minister; vt puta, quia in causa necessita-
tis assumeretur in locum sacerdotis. Facit de
consec. dist. 4. c. sanctum. & quod not. in. c. pa-
storalis. §. præterea. §. de off. deleg. Secus si ali
quis in secreto diceret laico, vt amico, quantis
assereret quòd diceret illud tanquam in confes-
sione, secundum Inno. & docto. hic. Et ideò in
primis casibus, si producitur in testem, potest
dicere, quòd nihil scit; quia verum dicit, cū ipse
producatur in testem, vt priuatus, & ipse nouit
vt deus. Secus in vltimo casu. Et volunt etiam
quidam quos refert hic Hen. Bohic. ꝙ si aliquis
73 data † ad hoc opera, vel à casu audiuit peccata
confitentis, quando illa confitebatur sacerdoti,
vel quia sacerdos reuelauit, prout audiuit in cō-
fessione, quòd debet talia peccata celare, nec
alio modo reuelare. quod est satis iustum, & ho
nestum. Tertio casu principali, quādo aliquid
committitur alicui in secreto, vt priuato, nō est
materia necessaria nostra, vide hic latè per Hen.
Boh. & quod not. 22. q. 5. c. de forma. & per
tex. & Bal. in. c. 1. de noua for. fideli. & per Bal.
in. c. si capitanei. quib. mod. feud. amitt. Sed
74 circa prædicta dubitatur, quæ † sit pœna reue-
lantis secretum. Sol. dic, quòd si loquimur in
sacerdote reuelante contra hanc prohibitionē,
olim imponebatur pena, de qua in. c. sacerdos.
de pœniten. dist. 6. Hodie verò imponitur pœ
na, de qua hic in tex. Sed si is qui reuelat est
75 † laicus, qui in casu necessitatis audiuit in con-
fessione, quia ipse non est capax pœnæ, de qua
hic in tex. in fi. puniri debebat pœna arbitraria,
secundum Innocen. & Host. hic. arg. nota. in. c.
de causis. supra de offi. delega. Ad quod vide
glo. super ver. arbitrium. Et quod ibi dixi in. c.
super his. supra de accusa. & etiam pœna arbi-
traria puniendus est amicus reuelans illud, ꝙ
sibi positum est in secreto, quando non expe-
diebat illud reuelare, secundum Henric. Cęte-
ra verò ad hunc articulum pertinentia, vide per
Hostien in sum. eod. titu. § in quo tenetur.
76 Circa † decimumquintum articulū, & reliquos
supra in ordine positos, vide quæ dicuntur
per Hostien. in sum. eod. tit. sub congruis. SS.

Cap. XIII. Cum Infirmitas.

SVMMARIVM.

1 *Medici debent ante omnia infirmos ad confessionē inducere, nec aliquid eis pro salute corporum persuadere debent, quod tendat in animarum detrimentum. & nu. 3. Et quando hoc facere debeant, vide nu. 14. Nec excusantur medici per contrariam consuetudinem. nu. 12.*

2 *Infirmitas corporis quandoq; prouenit ex animæ infirmitate. Et etiam ex alijs causis, vt ibidē.*

4 *Papa, & quilibet alius superior debet prouidere saluti animæ, & corporis.*

5 *Causæ plures quandoq; possunt concurrere ad constitutionem condendam.*

6 *Causa legis, seu constitutionis cessante, quando nō debeat cessare constitutio. remissiuè.*

7 *Pro salute corporis non debet quis agere aliquid in præiudicium animæ.*

8 *Ieiunium principaliter fuit institutum, vt corpus castigetur. Quod tamen declara, vt ibi.*

9 *Papa quando habeat iurisdictionem in laicos.*

10 *Fine concesso, omnia videntur concessa, per quæ peruenitur ad illum finem.*

11 *Constitutio loquens per verbum futuri temporis, non inducit canonem latæ sententię, sed requiritur sententia.*

Fallit si futurum esset geminatum. ibidem.

13 *Vendens animal morbosum, si asserit illud sanum, sed dicat quòd non vult teneri de infirmitate, non excusatur. remissiuè.*

15 *Solutum contra legem repeti potest.*

CVM INFIRMITAS. Medici vo-
1 cati ad infirmos, † ante omnia de-
bent ęgrum ad confessionem in-
ducere, nec aliquid pro salute cor
poris debēt persuadere, quod tendat in anima-
rum detrimentum. h. d. Diuiditur, quia primo
ponit vnam constitutionis causam. Secundo

pooit constitutionem, ibi, præsenti. Tertio,
subiungit aliam constitutionis causam, ibi, hoc
quidam. Quarto ponit transgressorum pœnã,
ibi, si quis. Quinto, subiungit quandam inhibi
tionem, ibi, cæterum. Not. primo, quòd ex
2 animæ infirmitate, quandoq; prouenit corpo-
ris infirmitas. Ad qđ vide quod dixi in.c.licet
hely.ͤ.de simo. Quare cum cessante causa cesset
effectus &c. tollenda est talis infirmitas animæ,
vt etiam corporis infirmitas tollaẽ. Quæ vt di-
cit glo. super Euang. Matth.c.9. super illis ver-
bis confide fili, remittuntur tibi &c. & tradit
hic Io. Aod. ex plurimis causis ꝓuenit. Primo,
vt iustus crescat in merito per patientiam, pro-
ut legitur de beato Iob. Secundo, vt facilius
virtus custodiatur, ne aliàs nimium quis super-
biret, iuxta illud apostolicum, cũ infirmor, for-
tior sum. ad idem.c.oisi cum pridem.ͤ.de re-
nun. Tertio, ad peccati correctionem. Quarto,
vt manifestetur quandoq; gloria Dei, vt in cæ-
co, quem Christus illuminauit. Quinto, ad ini-
tium pœnæ, vt videlicet eum in hoc sæculo fa-
ciat agere pœnitenoiam, vel pęnitentiæ partem
de peccatis commissis. 7.q.1.in.c cum percus-
sio. Et hęc procedunt quò ad causas ad proposi
tom nostrum pertinentès; nam secundum alias
causas naturales, ex varijs causis corporis infir-
mitates proueniunt, vt est apud physicos. Se-
3 cundo not. ꝙ medicus † corporis debet cum ef-
fectu inducere infirmum, vt ante omnia proui-
deat saluti animæ suæ, nec sufficit verbo mone-
re, nisi cum effectu eum inducat ad vocandum
4 sacerdotem. Tertio not. ꝙ superior, † & maxi-
me Papa, noo solum debet prouidere animarũ
saluti, sed etiam corporum. Nam cum ipse de-
beat pronidere homiois saluti, & homo sit com
positus ex anima, & corpore, meritò debet quò
ad fieri potest saluti animæ, & corporis proui-
dere; sed in primis saluti animarum, cum anima
longe præstantior sit corpore. Quarto not. ꝙ
5 ad † constitutionem condendam possunt con-
currere quandoq; plures causæ, vna finalis, &
altera impulsiua; Nam ad hanc constitutionem
concurrit causa salutis animæ; & hęc fuit finalis;
causa salutis corporis, & hæc impulsiua. Et ideò
6 licet † huiusmodi causa cesset, non debet cessare
hæc constitotio. Ad quod vide de materia qđ
latè dixi in.c.cum cessante. in prin.ͤ.de appell.
7 Vltimo not. ex fi. ꝙ pro † salute corporis oon
debet quis aliquid agere in ꝑiodicium animæ;
nam cum anima sit longe prætiosior corpore,
vt dixi, potius ipsios animæ saluti, quæ perpe-
tua est, quàm saluti corporis prouidendum est,
cum sit temporale, & caducum. Et sic facit iste
tex. contra nolentem ieiunare, asserentem ieiu-
nium corpori nociuum; quia si prodest animæ,
satis est, quamuis noceat corpori. Nam ad hoc
8 videtur † principaliter fuisse institutum ieiuniũ,
vt per illud corpus castigetur, iuxta illud Apost.
castigo corpus meum, & in seruitutem redigo,
ne cum alijs prædicem, ipse reprobus efficiar.
Aduerte tamen, ꝙ si ex tali ieiunio infirmitas,
seu mors immioeret, debet quis potius absti-
nere; quia potios peccaret, quàm mereretur, ꝓ
quo est tex. notab. de coosec. dist. 5.c. oon me-
diocriter. Facit.c.coouiuia.44.dist. Ad quod
vide quod latius dixi in.c.ad audientiam.ͤ.de
homici.in.7.prin.artic.q.12. Et aduerte, quia
9 ex prędictis, & ex tex. colligitur, ꝙ † Papa habet
iurisdictionem in laicos, quando disponit ad
finem salutis animarum; quamuis principaliter
noo disponat circa animas illorum, quos ioteo-
dit constringere, & sua constitutione ligare. Nã
hic constringit, & ligat medicos pro salute ani-
10 marum infirmorum. Nec mirũ, quia † coocesso
fioe, omoia videntur concessa, per quæ perue-
nitur ad illum, vt oot. in.c. prudentiam. &.c. prę
terea.ͤ.de off. deleg. & in.l.ad legatum. &.l.ad
rem mobilem. ff. de procur. In glo. super ver-
bo arceatur, ibi, per sñiam. Dic, & sic habes ex
11 hac glo. iuncto tex. ꝙ vbi † cõstitutio loquitur
per verbum futuri temporis, non inducit cano-
nem latæ sñiæ, sed requiritur sñia. Quod est ve
rum, nisi futurum esset geminatum. Circa quod
vide quæ latè dixi in.c. iudæi siue.ͤ.de indę. &
quod traditur in.c. si diligenti.ͤ.de fo. compet.
& in.l in criminali. C. de iuris. om. iud. In fi. gl.
12 dic, & aduerte secundum Host. ꝙ † talis consue-
tudo contraria huic constitutioni, tanquàm irra
tionabilis, eo quòd præiudicat animabus, oon
excusat ipsos medicos. & sequuntur Io. Andr.
d. Ant. &. D. m. & bene. In glo. fi. sed pro decla
ratione istius literæ in fi. Quæro, quid si medi-
cus dicat nõ cõsulo; sed tamen si haberetur talis
mulier incantatrix, seu malefica, hic infirmus
de facili liberaretur, an talis medicus ligaretur
præcepto huius constitutionis in fi. Sol. doct.
tenent ꝙ sic, dicentes, ꝙ ꝓpter verba prædicta
non excusaretur. Sicut in simili dicimus de ven-
13 dente animal † morbosum, si asserit illud sanum,
sed dicit ꝙ noo vult teneri de infirmitate. Ad
quod vide quod not. in.l.1. §. venditor. ff. de
act. empt. Vltimo quæro, quid intendat litera
dum dicit, ante omoia moueant &c. Sol. dicit
14 Host. ꝙ † hoc facere debent antequàm incipiãt
curare infirmitatem, vel conueniant de salario.
Et subdit Host. ꝙ si prius de salario coonenire,
obstaret isti medico exceptio. Et si solutum eẽt
15 salarium, posset illud repeti, † tanquam solutum
contra legem, arg.c. vides. 10. dist. &. C. de legi.
in.l. non dubium. &. C. de agric. & cens. l. queoi-
admodum. lib. 11. Cooeludit tamen Host. &
bene, ꝙ cum ista pœna ooo sit in iure expressa,
non videtur habere locũ. Quãuis pium, & vtile
fuisset ipsam imponere; quia si fuisset imposita,
medici diligentius hanc constitutionem seruas-
sent. Sed quia solum punit, arcendo ab ingressu
ecclesiæ, communiter negligitur in perniciem
animarum, & medicorum, ac infirmorum.

Cap. XIIII. Cum Ex Eo.

SVMMARIVM.

1 *Eleemosinarum questores sine apostolicis, vel diœcesanis literis admitti non debent. & num. 3. vbi etiam quare hoc factum sit. Hoc tamen declara, vt ibi. & nu. 4.*

Nec

Nec proponere possunt vltra id, quod in suis literis continetur, sub nu. 1. & nu. 5.

Eleemosinarum quæstores quales esse debeant, sub nu. 1. & nu. 8.

2 *Indulgentiæ à Prælatis cõcessæ, quod tempus excedere non debeant. & nu. 9.*

6 *Delicti ratione quis sortitur forum alterius. remissiuè.*

7 *Eleemosinæ multum valent, & etiam prosunt ad vitam æternam.*

10 *Indulgentiæ prosunt nedum in purgatorio, sed etiã quò ad pœnitentiam hic iniunctam. Dic tamen, vt ibi.*

11 *Indulgentiarum materia. remissiuè.*

1 CVM EX EO. † Eleemosinarum
quæstores, sine apostolicis, vel
diœcesanis literis admitti non de-
bent; nec tunc proponere possunt
vltra id, quod in ipsis literis cõtinetur, hoc pri-
mo. Et communis forma literarum hic inse-
ritur, hoc. 2. Et debent esse modesti, & iocis, &
expensis incongruis abstinere, hoc 3. In dedi-
2 catione basilice † vltra annum, & in alijs causis,
vt in anniuersario dedicationis, & in literis
indulgẽtiarum ab alijs, quàm à Papa concessis
vltra quadragita dies remissio excedere nõ de-
bet, hoc. 4. Et sic patet, quòd quatuor sunt
partes. Secunda, ibi, forma. Tertia, ibi, qui
autem. Quarta, ibi, ad hoc. Et in tex. ibi, vt ait
Apostolus, dic ad Romanos. 14. & ad Corin.
3 . 2. cap. 5. Nota primo, ꝙ † quæstores eleemo-
sinarum, quales sunt quæstores sancti Antonij,
Hospitalis sancti Spiritus, aut similes, non de-
bent per diœcesanos admitti; nisi diœcesani sui,
aut apostolicas literas ostendant. nec excusan-
tur ab hac constitutione, eo ꝙ sint exempti, vt
in cle. 2. eod. tit. Et hoc iusta de causa fuit fa-
ctum, vt cognosceretur, an essent tales, qua-
les se asserunt, plerunq; enim contingebat
atq; contingit, vt assumpto falso habitu se fin-
gant alios, quàm sint. Et ideò antequam ad-
mittantur, debent diligenter ab Episcopis exa-
minari. Et hoc procedit in istis quæstoribus
4 qui eleemosinas quęrunt nomine alicuius Ho-
spitalis, vel pij loci, & sic nomine alieno. Secus
si ꝓprio nomine pro se ipsis eleemosinas quæ-
rerent, tales enim nullis literis indigẽt. 42. dist.
quiescamus. 86. dist. c. non satis. Secundo not.
5 ꝙ tales quæstores non possunt pro † eleemosi-
nis petendis aliud proponere, vel prædicare,
quàm in suis literis cõtineatur. Et hoc fuit san-
citum, quia tales erant soliti multas propone-
re abusiones, & mendacia. Ad quod vide, ꝙ
tradit Ioan. Andr. in . c. 2. de reli. & ve. sanc. &
plerunq; commutabant vota, & absoluebant à
pœna. Excedentes igitur in prædictis possunt
6 puniri per Episcopum loci; eo quòd † ratione
delicti sortiuntur ibi forum. de qua materia la-
tè dixi in . c. postulasti. supra de fo. compe. nec
exemptio illos excusat, vt in cle. 2. eod. tit.
7 Tertio not. ꝙ † eleemosinæ multum valent, et
prosunt ad vitam æternã quærendam. 13. q. 2.
. c. animę defunctorum. & . c. medicina de pœ.
dist. 2. Quarto not. ex forma literarum hic po-
sita, modum, & ordinem retinendum in literis
scribendis; quia primo ponitur exordium cau-
sa allieiendi, & prouocandi animos auditorum.
Secundo, narratio. Tertio, conclusio. Sed la-
tius de his apud oratores. Quinto not. ibi,
. quoniam qui parce seminat &c. tex. notabilẽ,
& quotidie allegabilem, & habetur Luc. c. 6.
8 Sexto not. ex ver. si autem, ꝙ isti † quæstores
eleemosinarum, debent esse modesti, & discre-
ti. nec debent hospitari in locis incongruis. Et
dicit Ioan. Andr. quod notandum est, quod
tex. non dicit prostibulis. sed cauendum est à
quasi prostibulis sicut sunt hospitia quorũdam
bighinarum fictarũ. Quod est perniciosum ge
nus mulierũ; nec de facili admittunt alios quã
religiosos. à quibus modis omnibus est cauen-
dum. 16. q. 2. c. diffinim'. & . c. perniciosam. Et
hodie istarum status est damnatus per conciliũ
Vienen. in cle. si. de hære. Nec debẽt isti quæ-
stores portare falsæ religionis habitum. Et ex-
cedẽtes in talibus non obstãte quacunq; exem-
ptione potest Episcopus punire, vt dixi supra.
9 Septimo not. ex ver. ad hæc, ꝙ † indulgentia
concedenda per Prælatum, non debet esse in-
discreta, sed moderata, vt secundum quantita-
tem, & qualitatem causæ concedatur. Octa-
uo not. ibi pœnitentialis satisfactio enernatur
tex. singulariter probantem, quòd indulgen-
10 tiæ † prosunt nedum in purgatorio. Sed etiam
quò ad pœnitentiam hic iniunctam. Quare si
aliquis tenetur quindecim diebus ieiunare, ha-
bita super talibus indulgentia non tenebitur.
Dicunt tamen hic Doct. quòd cautius est tales
indulgentias reseruare pro pęnitẽtijs aliorũ pec
catorum, quas quis agere nõ potest. Et de hac
11 materia † indulgentiarum, dic vt latius dicã in
. c. seq. In glo. fi. dic, ꝙ huic constitutioni ho-
die standum est, per . c. fin. eod. titu. lib. 6. de
quo dic, vt dicam in . c. sequenti in tertio prin-
cipali articulo.

Capitulum . XV. Nostro.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentiarum literas potest concedere Archiepiscopus intra suam prouinciam, secũdum formam concilij generalis. Et quòd non teneatur requirere in hoc cõsilium suffraganeorum suorum, nu. 4. Et an habeat in his concedendis maiorem potestatem, quàm Episcopus, num. 6.*

2 *Ordinariorum literis creditur. remissiuè.*

3 *Archiepiscopus potest exercere iurisdictionem in tota prouincia sua, & et in subditos suorum suffraganeorum. Et ibi, quam potestatem in eos generaliter habeat. remissiuè.*

5 *Libere posse verbum, quid importet.*

7 *Remissio verbum, refertur ad indulgentias, & num. 66.*

8 *Indulgẽtia vñ descendat. Et quot modis sumatur.*

9 Indulgen-

9 *Indulgentia quid sit, Et ibi, quòd alia est priuata, alia est generalis.*

10 *Indulgentias quis possit concedere, vsq; ad nu. 23.*

11 *Indulgentias concedendi potestas, an possit quæri præscriptione, & consuetudine.*

12 *Consuetudine posse quæri iurisdictionem, quomodo intelligatur.*

13 *Consuetudine, an possint quæri ea quæ sunt meri imperij.*

14 *Electus, & confirmatus, sed nondum consecratus, an possit indulgentias concedere.*

15 *Remissio, quæ fit per indulgentias, est effectus clauis iurisdictionis, & non ordinis; & nu. seq.*

16 *Legati non Sacerdotes, an possint indulgentias concedere.*

17 *Absolutio in foro pœnitentiali dependet à claue ordinis.*

18 *Absoluere à sentẽtia excommunicationis potest Prælatus, etiam non sacerdos; quando exercet clauem iurisdictionis.*

19 *Capitulum sede vacante, vtrum possit concedere literas indulgentiarum.*

20 *Iurisdictionalia omnia non transeunt in capitulum sede vacante.*

21 *Indulgentias concedere non potest, qui non potest ædificare, & soluere.*

22 *Papæ, & aliorum Prælatorum potestas circa indulgentias concedendas, vnde descendat.*

Indulgentiæ, quare non ita frequentabantur ante tempus gratiæ. ibidem.

23 *Indulgentias quantas, & quales possint prælati concedere. Et quid de papa. ibid. Et quid de Legato, etiam de latere, nu. 24. Et quid de alijs inferioribus ordinarijs, nu. 25.*

26 *Indulgentiæ si sunt concessæ ab inferioribus Prælatis vltra debitum numerum, an valeant.*

Et tunc, vtrum valeant saltem vsq; ad concessum numerum, nu. 27.

28 *Faciens contra consilium, non debet consequi quod intendit, etiam in parte.*

29 *Reus in vno facto animæ, est reus, etiam quò ad omnes.*

30 *Episcopi plures si concurrunt in dedicatione ecclesiæ, & quilibet eorum cõcedit annum pro indulgentia; an talis indulgentia valeat quò ad vnum annum tantum, an quò ad plures annos.*

Et quid si concurrant Archiepiscopus, & Episcopus, nu. 31.

Et quid si Legatus, & Episcopus, nu. 32.

Et quid si Papa concurret. ibidem.

33 *Indulgentiarum dies, vel anni, vtrum sint vtiles, vel continui. & nu. 78. vbi diffusæ, vsq; ad num. 81.*

34 *Indulgentiæ quibus concedi possint. Et quibus prosint.*

35 *Indulgentia non prodest non subdito.*

Etiam si nõ subditus exerceat actum pium infra diœcesim concedentis indulgentiam, nu. seq.

Quod intellige, vt ibi. & nu. 38.

37 *Papæ quilibet est subiectus.*

39 *Indulgentię concessę ab Episcopo conferrentibus eleemosinam pro constructione alicuius pontis existentis in alterius diœcesi, & absq; consensu, ac licentia Diœcesani illius loci; vtrum prosint.*

Et an tales indulgentiæ videantur concessæ personis, an loco, nu. 40. vsq; ad nu. 43.

41 *Legatum, quando intelligatur factum ciuitati, vel aliæ rei inanimatę, licet cedat personis.*

42 *Priuilegium immunitatis concessum Ecclesiæ de ipsis ad eam confugientibus, dicitur cõcessum ecclesiæ.*

Idem si concedatur priuilegium, quòd clerici talis ecclesiæ excommunicari non possint. ibidẽ.

43 *Priuilegium dicitur priuata lex, & differt à lege communi, sicut genus à specie.*

44 *Genus à quo remouetur, remouetur, & qualibet species.*

45 *Indulgentiam concedens, an possit illa vti, vt sibi prosit.*

46 *Iurisdictionem in se exercere, quòd nemo possit, quomodo intelligatur.*

47 *Excommunicare licet nõ possit Episcopus seipsum, nunquid tamen possit ligari sententia excommunicationis lata per suum statutũ. Et ibi quòd non secundum communem.*

48 *Remissio pœnæ, quæ fit per indulgentiam, recipit efficaciam, & surgit ex thesauro meritorum Christi, & sanctorum, & nu. 71. & sub num. 74.*

49 *Indulgentia, an prosit mortuis, qui sunt in purgatorio, si est concessa per inferiorem.*

Et quid si concederetur à Papa, nu. 50.

51 *Ecclesia, quòd soluat, & liget post mortem, quomodo intelligatur.*

52 *Indulgentia, an prosint religiosis.*

53 *Indulgentiæ, an prosint omnibus subditis indifferenter. & ibi, quòd verè pœnitẽtibus tantũ.*

54 *Pœnitentes verè qui dicantur.*

55 *Indulgẽtiæ vtrum prosint eis, qui non faciunt actũ perfectum, per quem indulgẽtiæ sunt eis concessæ, sed tantummodo faciunt partem.*

Et an saltem debeant prodesse pro parte facta, num. 56.

57 *Indulgentia, an concedatur ei, qui communi opinione ductus credebat indulgentiam veram acquirere, cum in veritate non acquireret, & ob eam dedit eleemosinam, vel alium similem actum pium fecit.*

58 *Veritas præfertur opinioni, maximè in spiritualibus.*

59 *Indulgentia ad hoc vt prosint, quæ requirantur,*

Et quid ex parte concedentis, nu. 60.

Et quid ex parte eius, cui conceditur, nu. 61.

Item quid ex parte materiæ, nu. 62.

Et quid respectu causæ, seu finis, nu. 63.

64 *Indulgentia, quòd non sit donatio, & quare. Item nec debiti reditio, sub nu. seq. & nu. 74. Sed est quædam remissio, seu dispensatio &c. vt nu. 66. & sub .d. nu. 74.*

65 *Donari dicitur quòd nullo iure cogente cõceditur.*

67 *Absolutus à putatiuo Prælato, cui confitetur, absolutionem meretur, licet Prælatus peccet.*

68 *Indulgentiarum aliquis effectus an sit, & ad quid valeat. Et ibi recitãtur sex opiniones ab au-*

ctore,

ſtore, vſq; ad nu. 84.
69 *Indulgentiæ, quòd proſint, quò ad Deum, & quò*
ad pœnitentiam iniuſtam; ſecundum commu-
nem opin.
70 *Pænitentia debet imponi ſecundum qualitatem,*
& quantitatem delicti.
72 *Indulgētiæ non ſemper vniformiter producunt ef*
fectum ſuum, ſed diuerſimodè poſſunt valere,
etiam quandoq; præter diuerſitatem meri-
torum.
73 *Pauperes facilius quandoq; recipiunt indulgen-*
tias, quam diuites. quia facilius faciunt,
quod poſſunt.
Deus reſpicit cor, non manum. ibidem.
75 *Orationes Sanctorum, non ſolum peccatorum mul*
torum pænitētias poſſunt remittere, ſed fortè
etiam abſoluere in totum.
76 *Papa eſt diſpenſator theſauri eccleſiæ, ex ipſius po*
teſtatis plenitudine: Et etiam alij inferiores
ex ipſius Papæ conceſſione, & reſtitutione,
77 *Pænitentiā agens, non ſolum lacrimis debet pec-*
catum luere, ſed etiam emendationibus ope-
rire, & tegere.
79 *Deus omnia moderatur in pondere, numero, &*
menſura.
80 *Dierum diſtinctio eſt ſolum in mundo, non autem*
in cælo; & purgatorio.
81 *Indulgentia, an pluries gaudeat ille, qui eadē die,*
& pluries facit actum, per quem conceditur
indulgentia.
82 *Delictum reiteratum debet reiteratam pænam*
habere.
83 *In beneficijs lata debet fieri interpretatio.*
84 *Indulgentiam, quis poſſit reuocare.*
Et an inferior poſſit reuocare indulgentiam con-
ceſſam per ſuperiorem, nu. 85.

1 NOSTRO. Archiepiſcopus intra
ſuam prouinciam † indulgentia-
rum literas cōcedere poteſt vſq;
ad ſummā concilij generalis. h. d.
Communis diuiſio, ſecunda ibi, nos igitur.
Nota primo argumentū ex principio, quòd li-
2 teris † ordinariorum creditur, de quo dic, vt
latè dixi in cle. 1. de proba. traditur per Doct.
in. c. poſt ceſſionem. ſ. de proba. Secūdo not.
3 caſum in quo Archiepiſcopus † poteſt exerce-
re iuriſdictionem in tota prouincia ſua, etiam
in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum. de quo
tangitur in glo. & de hoc dicam in quarto prin
cipali articulo. Et generaliter quam poteſtatē
habeat Metropolitan⁹ in ſubditos ſuffraganeo-
rum ſuorum, dixi in. c. paſtoralis. de offi. or.
Nota tertio, ꝙ in concedendis indulgentiarū
4 literis, † etiam per totam prouinciam, Archie-
piſcopus non tenetur requirere conſilium ſuf-
fraganeorum ſuorum. Nam tex. noſter dicit,
5 liberè poteſt, quod † verbum importat, vt quis
alterius conſilium, vel cōſenſum non teneatur
requirere, vt not. in. c. de multa. ſ. de præben.
& in. c. licet Epiſcopus. de præben. lib. 6. & per
glo. in verbo liberè. in cle. dudum. de ſepul.
6 Vltimo not. ꝙ etiam † Archiepiſcopus in cō-
cedendis indulgentijs non habet maiorem po-
teſtatem, quàm Epiſcopus. Neq; enim poteſt
excedere modum taxatum in generali cōcilio,
de quo in. c. pce. in fi. & de hoc latius dicā infra
tertio principali articulo. Glo. pri. in prin. col.
ligit notabile, deinde ſentit contrarium. & ſol.
& probat per ſimile. Et ſubdit quid iuris in Le
gato. Poſtremo format quæſtionem quam ſol-
uit, & limitat. In eadem glo. ibi, niſi in certis
caſibus, & de hoc dic, vt dicam latè infra in
ſecundo principali articulo. In fin. glo. dic, vt
etiam dicam de hoc in dicto principali ſecun-
do articulo. Poſtremo vt habeamus aliqualē
notitiam ſecundæ partis rubricæ, in quantum
7 loquitur de remiſſionibus, † prout etiam hoc
verbum refertur ad indulgētias, proſequor in-
fra ſcriptos articulos. Primo, quid ſit indulgen
tia. Secundo, quis concedere poſſit. Tertio,
quantas indulgentias poſſit quis concedere, &
quales. Quarto, cui poſſint concedi, & quibus
proſint. Quinto, quæ requirantur, vt proſint.
Sexto, an aliquis ſit effectus ipſarum indulgen-
tiarum, & qualis, & quid valeant. Septimo,
quanto tempore durent, & quis poſſit illas re-
uocare. Circa primum igitur articulum, quid
ſit indulgētia, Archid. poſt Hug. 2. q. 3. indul-
gentia. & Ioan Andr. poſt Archid in. c. fi. eod.
titu. lib. 6. dicunt, ꝙ cum hoc verbum deſcen-
8 dat † à verbo indulgeo, meritò ſumit multipli-
citer. Quandoq; enim ponitur pro conceſſio-
ne gratiæ, vnde dicimus Papa indulſit, id eſt,
conceſſit, ſupra vt lit. pen. c. fin. & de priuile. c.
dudum. Aliquando ponit pro remiſſione pœ-
næ, vt in. d. §. indulgentia. Aliquando poni-
tur pro vacare, ſeu operam dare, iuxta illud, in-
dulgere gulę noli, quæ vētris amica eſt. Quan-
doq; ponitur pro iure communi. 33. q. 2. c. in-
terfectores. 35. q. 3. c. de inceſtu. Quandoq;
ponitur pro remittere, vel condemnare, vt
Deus indulget peccata cōfitenti. & de hac pro-
priè loquimur hic. Et hęc indulgētia, quę ponit
pro pœnitentia, & pœnitentiaria remiſſione,
iudicio meo poteſt ſic deſcribi. Indulgentia
9 eſt † quędam ſuperioris conceſſio, qua pœni-
tentia, & pœna pro peccato debita, ſm quanti-
tatem conceſſionis, & concedentis poteſtatem
relaxatur. Et aduerte; quia quędam eſt indul-
gentia priuata, quam facit quilibet ſacerdos
audiens in confeſſione, & pœnitentiam iniun-
gens, ſecundum ea, quæ latius dicta fuerunt in
. c. omnis. ſ. eod. & de hac non tractamus hic.
Alia eſt generalis, & ſolemnis, de qua hic agi-
mus. Circa ſecundum principalem articulum,
10 quis poſſit † iſtas generales, & ſolemnes indul-
gentias cōcedere. Glo. noſtra hic in fin. dicit,
ꝙ ſolū Epiſcopi, & alij ſuperiores poſſunt eas
concedere. Quod probat in. c. pręced. in fi. In-
feriores ergo ſecundum glo. non poſſunt eas
concedere; quia hæc cōceſſio eſt dignitatis epi-
ſcopalis, vt in. c. accedentibus. ſ. de exceſ. pla.
& hoc etiam tenet. D. m. in. c. præce. Hoc ta-
men limitat hic glo. noſtra, niſi ex ſpeciali con-
ceſſione, hoc eſt, ex priuilegio, vel alia legitima
cauſa

causa, puta, præscriptione, vel consuetudine, hoc etiam cõpetat alijs inferioribus Prælatis, vt .d.c. accedentibus. & .c. quanto. & .c. nullus. allegatis in glo. Et sic videtur glo. nostra
11 sentire, ꝙ hæc potestas posset † quæri præscriptione, & consuetudine. Pro quo facit, ꝙ not. Hosti. in .c. conquerente. ꝭ. de offi. ordi. vbi dicit, quòd Abbas potest quærere consuetudine, vt possit confessiones audire, & pęnitentias iniungere. Sed Gasp. Calderi. hic tenet contrarium, dicens, quòd hæc potestas non potest quæri præscriptione, aut consuetudine. Mouetur, quia per eam rumperetur neruus ecclesiasticæ disciplinæ. ꝭ. de consue. c. cũ inter. Secundo mouetur, quia hoc competit Episcopis, ergo non inferioribus. ꝭ. de offi. ordi. c. quoniam in plerisq;. Tertio, quia secundum Inno. & Hosti. in .c. cum contingat. ꝭ. de fo. compe. ꝙ
12 dicitur, quòd † consuetudine potest quæri iuridictio, intelligitur de modica. Vnde volunt, quòd cõsuetudine nõ possit inferior potestatẽ querere deponendi clericos, arg. ꝭ. de elec. trãsmissam. & de consue. c. quanto. Subdit tamen idem Gaspar, ꝙ fortè posset distingui, ꝙ aut loquimur in pręlato habente iurisdictionẽ Episcopalem, vel quasi, & procedat prima opi. argu. not. in cle. 1. de rebus eccle. Aliàs secus. & sic procedat vltima opi. Sed finaliter concludit, quòd licet distinctio valeat, putat tamen primum suum dictum verius esse, quòd non possit præscribi, & consuetudine quęri. Quę opi. apud me est satis dubia. & potius inclinarem in sententiam contrariam; quia ista potestas non dependet à potestate ordinis episcopalis, vt infra subijciam in seq. quęst. Et vt communiter * tenent Doct. ergo debet posse pręscribi; quia quantumcunq; sit magna, etiam si sit dignitatis episcopalis, dũmodo non ordinis, videtur posse quęri pręscriptione, & consuetudine, per ea quę notant Docto. in .d.c. accedentibus. & quę ibi dixi post .D. m. & in .c.
13 auditis. ꝭ. de pręscrip. Nã & ea quę sunt † meri imperij, possunt consuetudine quæri, secũdum veram opi. quam secutus sui in .d.c. cum contingat. ꝭ. de fo. compe. in pri. articu. Licet aliqui contrarium teneant. Et ad declarationem prædictorum, vide ꝙ ibi dixi. Et saltẽ hæc opi. videtur admittenda in ijs Prælatis, qui episcopalem, vel quasi episcopalem iurisdictionẽ haberent, sub tali modo, & forma, per quam ecclesiasticę disciplinę neruus minimè frangeretur; quia alias cõsuetudo non valeret, vt in primo motiuo Gaspar. Caldari. Sed quæro cir-
14 ca prædicta, vtrum electus, † & cõfirmatus possit indulgentias concedere. Sol. Hosti in .d.c. accedentibus. videtur sentire primo, ꝙ nõ possit. Deinde videtur tenere cõtrarium, dicẽs, ꝙ hæc potestas non est ordinis episcopalis, & dignitatis. & non firmat pedes. Ioan. Andr. ibi, prolixè prosequit̃ hanc quæst. recitãdo Franciscum versellen. ad quod vide quę latè ibi dixi, & finaliter Ioan. Andr. sequitur ibi, beat. Tho. super quarto sentẽtiarum dist. 20. articu. 3. qui
15 dicit, ꝙ effect⁹ clauis iurisdictionis, † est remissio, quæ fit per indulgentias; cum talis remissio non pertineat ad dispensationem sacramentorum; sed ad dispensationem bonorum com
16 munium ecclesiæ. Ex quo infert, ꝙ Legati, † ẽt non sacerdotes, possunt indulgentias facere, vt ipse tradit ibidem eadem distinctione arti. 4. Et hoc, ꝙ dicit de Legato, videtur etiam hic sentire glo. nostra circa medium. Nec mirũ; quia hęc potestas concedendi indulgentias cõcernit solum iurisdictionem, quam possunt habere, etiam non sacerdotes, iure legationis, & ordinariæ potestatis; ita quòd, satis est electos, ac confirmatos esse, licet nondum consecratos. Et quamuis non sint sacerdotes tamẽ benè possunt eas concedere; quia pertinent ad clauem iurisdictionis, & non ordinis. Quãuis talis non consecratus, & non sacerdos, non posset absoluere
17 in foro pęnitentiali; quia † illud depẽdet à claue ordinis, vt dixi in .c. omnis. supra eo. Facit quod in simili nota. in .c. nobis. 2. infra de sen. excom. nam prælatus, etiam non sacerdos, po-
18 test † absoluere à sententia excommunicationis, prout in hoc exercet clauem iurisdictionis. Sed non potest absoluere in foro pœnitentiali, ex quo non habet clauem ordinis. Et ex predictis infertur, ꝙ hæc potestas cõcedendi indulgentias, potest cõcedi non sacerdoti, & etiam committi. Et hoc mihi satis placet. & vide quæ dixi in .d.c. accedentibus. Et hanc opi. tenẽt Land. & Zaba. in cle. 1. in fin. de reliq. & vene. sanct. & consuluit Oldra. cons. 73. per .c. transmissam. supra de elec. & ibi etiam allegat beatum Tho. hoc tenentem. Et vide, ꝙ tradit Hosti. in sum. in tit. de remis. §. quis. in fin. vbi dicit, quòd licet non sacerdos possit cõcedere, tutius tñ facit, si abstineat. & hoc ẽt sequitur Gaspar Cald. hic. Vlterius etiam quęritur cir-
19 ca prędicta, vtrũ Capitulum † sede vacante posset concedere literas indulgẽtiarum. Sol. quidam voluerunt ꝙ sic; cũ talis concessio sit iurisdictionis, vt dictum est, & Capitulum succedit in iurisdictionalibus. Alij tenent contrariũ. Et hanc vltimam opi. videtur sequi Ioan. Andr. in .d.c. accedentib⁹. ꝭ. de exces. pręla. Nec obst.
20 argu. factũ in contrariũ; quia nõ † omnia quę sunt iurisdictionis, trãseunt in Capitulum sede vacante; sicut est deponere clericum, vel agere quid simile. 79. dist. c. nullus. 2. Et hanc opi. tenet Archid. in .c. 1. eod. tit. lib. 6. et sequitur Bal. & Zaba. in cle. 1. de hęreti. sequitur etiam Gaspar Cald. hic. cum hoc non reperiatur iure cautum, ꝙ Capitulum possit. & thesaurum ecclesię non dispensat, nisi ille cui reperitur esse commissum. & satis placet. Postremo aduerte quò ad hunc secũdum principalem articulum ad vnam regulam, quam sentit tex. in .c. quod
21 autem. supra eo, ꝙ ille † qui non potest edificare, vel soluere non potest indulgentias concedere. Ex qua regu. infertur, secundum Cal. ꝙ excommunicatus, vel hęreticus non potest indulgentias concedere. de pęn. dist. 1. c. verbum. 24. q. 1. c. audiuimus. Quinimò dicit Calda.

ꝙ sa-

Cõm. op.

ꝙ facilius quis potest ligare, vel soluere, quàm posset indulgentiã cōcedere. Quod patet, quia non subditum delinquentem infra diœcesim poterit quis ligare. §. de rapto. c. 1. 3. q. 6. c. 1. 6. q. 3. c. placuit. & infra titu. prox. c. nuper. & tamen non potest non subdito literas indulgentiarum concedere, vt dicam infra in quarto principali articulo. Et est etiam aduerten-
22 dum, quòd potestas † quã habet Papa, & alij Prælati circa indulgentias cōcedendas, descendit ab illo priuilegio, quodcūq; ligaueris super terram &c. Sicut enim Papa potest facere constitutiones, quæ obligant cōtrafacientes ad pœnam, vt. §. de maio. & obe. c. 2. sic etiam potest indulgētias cōcedere, & peccata remittere. Et licet veteri testamento, vel ante tempus gratiæ hæc non fierent, est tamen credendum, quòd quandoq; fiebant; sed non ita frequenter; eo ꝙ erant viri magis perfecti, nec egebant in tãtum talibus indulgentijs, ita dicit Ioan. Andr. in .c. quod autē. §. eo. Circa tertium principalem
23 articulum, quãtas, † & quales indulgentias possunt prælati cocedere, colligi potest ex tex. in .c. præce. Sed pro ipsius clariori declaratione. Quæro primo de Papa. Sol. dic, ꝙ potest concedere quantas, & quales vult; quia in ipsis, & in talibus ipse habet plenitudinem ptãtis, vt in .c præce. in fi. Quod tamē intelligi debet, dum modo illud agat ex iusta causa, & claue non errante; quia cum hoc sit quædam dispensatio .1. q. 7. c. & si illa. sequitur, quòd debet fieri cū causa; quia aliàs esset dissipatio, & non dispensatio. & peccaret dispensans, nec valeret dispensatio, vt not. in. c. non est. supra de voto. & not. Inno. in .c. cum ad monasterium. §. de sta. mo.
24 Secundo quæro, quid † de legato. Sol. Spe. in tit. de lega. §. superest. ver. sed nunquid in iure legationis. & seq. dicit, quòd propter reuerentiam Cōcilij generalis de quo In. c. præced. Legatus, etiam de latere, debet se conformare alijs ptãtis. Quasi velit dicere, quòd iure legationis non potest dare, nisi quadraginta dies. Excepta consecratione, in qua poterit annum concedere. & sequitur etiam hic Cal. Tertio
25 quæro, quid de alijs † inferioribus ordinarijs. Sol. patet ex ijs quæ habentur in. c. præcedē. in fi. nam Primates, Metropolitani, & Episcopi in dedicatione ecclesiarum, possunt annum concedere, & non vltra. Etiam si à pluribus Epis basilica dedicetur, vt ibi. In anniuersario verò cōsecrationis ecclesiæ, & cæteris causis, & casib*, non possunt nisi quadraginta dies concedere, aliquando annum, & quandoq; annum, & quadraginta dies concedere, vt ibi. Et quanuis Inno. & Host. hic videantur velle, quòd in celebratione missæ solit i fint concedere, aliquando annum, & quandoq; annum, & quadraginta dies. Tamen dictum eorum debet intelligi in Papa; & non in alijs prælatis inferioribus. Quanuis d. Anto. aliter eos referat, & male. Et hęc procedunt in indulgētia publica, & solemni. Secus in penitentiali, in qua etiam proprius sacerdos potest plures annos cōcedere; Dummodo discretè agat, secundum Inno. & Ioan. Andr. in .c. præced. & tenet etiam Io. And. in. c. fi. eo. tit.
26 lib. 6. Quarto quæro, quid si † inferiores concedunt indulgentias vltra debitum numerum, an valeant. Sol. glo. fin. in. c. pręced. arguit pro, & contra, & videtur inclinare in partem affirmatiuam. Tu dic, quòd veritas est in contrarium. & hodie est tex. apertus, quòd non tenent in. d. c. fin. Quinto quæro, vtrum talis indul-
27 gentia concessa † ab inferiore vltra taxatum numerum, saltem valeat vsque ad concessum numerum. Sol. glo. fin. in. d. c. fina. eod. tit. lib. 6. arguit pro, & contra, & concludit quòd valeat vsq; ad taxatum numerum. & sequitur ibi Archid. per not. in. c. vni. §. 1. in fi. de despon. impub. lib. 6. &. 12. q. 5. c. quia Ioannes. 17. q. 4. c. questi. 1. q. 1. c. nonne. de consec. dist. 3. c. sinō sanctificatur. in fin. & per reg. odia. de reg. iur. lib. 6. Sed Io. Mo. in. d. c. fin. tenet contrarium, dicens, quòd non tenet etiam vsque ad taxatū numerum. Et quòd hoc procedit propter indi
28 scretionem concedentis; quia † faciens contra consilium, non debet consequi, quod intēdit, etiam in parte, per. l. si ab hostibus. in fi. ff. solu. matrim. Et quia hoc non procedit à iure communi, sed ex gratia licet in corpore iuris clausa. §. eo. c. quod autem. & c. præced. Et sic videtur habere locum illa regula, si non valet quod ago vt ago, nec debet valere, vt valere pōt. Quare, cum hæc sit gratia, propter partis peccatum,
29 in toto fiet indebita; quia in facto † animæ reus in vno, reus est quò ad omnia, ex quo priuatur gratia. §. de reg. iur. c. defleat. & sic residet Io. And. Sed quęstio videtur mihi satis dubia, & disputabilis. Prima tamen opin. est beni-
30 gnior. Sexto quæro, quid si plures † Episcopi cōcurrunt in dedicatione ecclesię, & vnusquisq; concedit annum, vtrum valeat quò ad plures annos. Et similis pōt formari de quadraginta diebus. Sol. tex. in. c. præced. videtur expressè concludere, quòd non valeat vltra annum. In contrarium tamen facit. 11. dist. c. palam. & ibi glo. fina. Sed dicit Io. And. in. c. fina. eod. tit. lib. 6. quòd quanuis prima frōte videretur hoc dicendum. Tamen Papalis restrictio aliud disposuit. & ista est communis* sententia. & rationes vide ibi per eum in nouella. Et hoc procedit, quando plures Episcopi concurrerent. Com. op.
31 Sed si concurrerēt Archiepiscopus, † & Episcopus, & quilibet daret annum. Dicit Host. quòd cæteri prouinciales habebunt annum, subditi Episcopi biennium. Sed hanc opin. reprobat Host. eo quòd sequeretur, quòd si omnes Episcopi prouinciæ vnà cum Archiescopo conuenirent ad cōsecrationem vnius ecclesiæ, & quilibet daret annum, quilibet subditus haberet plures annos, & ideò non debet valere. Et in hanc partem potius videtur inclinare Archid. in. d. c. fi. Licet nō loquatur clarè. Sed ipsum firmat ibi Io. An. in nouella. & Cald. hic. Qui sub-
32 dit, quòd si † Legatus, & Episcopus concederēt annum, vel quadraginta dies, quòd tunc tempus erit duplicatum; quia Legatus hoc faciens, videtur

videtur concedere authoritate Papæ. Sed si Pa-
pa concederet, intelligeretur concessum aliud
tempusab eo, quod concederet Episcopus, vel
Archiepiscopus. Ergo vltra tempus cõcessum
ab Episcopo, augebitur indulgentia in tempo-
re concesso à Legato. Vltimo circa istum arti-
33 culum quæritur, vtrum † iste annus, seu quadra-
ginta dies, vel pauciores, secundum quod con-
tinetur in literis indulgentiarum, sit vtilis, seu
vtiles. Sol. Innocẽ. circa hoc instat, & tandem
concludit, quòd dies debent esse vtiles. Annus
verò secundum ꝙ continetur in indulgentia.
Sed tu dic de hoc, vt dicam in sexto prin. artic.
Circa quartum articulum, quibus concedi pos-
34 sint † indulgentiæ, & quibus prosint, pro ipsius
clariori declaratione. Quæro primo, an ad
hoc, vt prosint, exigatur, quòd is qui facit actũ,
vel operam, ob quam, vel quem indulgentia
conceditur, sit subditus concedentis indulgen-
tiam. Sol. tex. videtur expressius, quòd exigit,
quòd sit subditus, in. c. quod autem. §. eod. ibi,
dum tex. dicit, is qui remittentibus subsunt. Et
35 sic concluditur, quòd indulgentia † non prodest
non subdito; ex quo concedens nullam habet
in illum iurisdictionem; quia qui non potest li-
gare, non potest absoluere, & econtrà. & ita di-
cit glo. magna. in. c. nuper. ỹ. tit. prox. vbi etiam
glo. assignat aliam rationẽ, & aliam hic assignat
Hosti. Quare indulgentia licet fauorabilis, re-
stringitur ad subditos; videlicet, ne vilescat ec-
clesiastica iurisdictio, & eneruetur pœnitentia-
lis satisfactio, vt in. c. præceden. Et aduerte, ꝙ
36 talis † indulgentia non prodest non subdito;
etiam si exerceat actum pium, per quem conce
ditur indulgentia; quamuis exerceat. ỹ. diœce-
sim concedentis, vt est tex. in. d. c. quod autem.
Hæc tamen procedunt in inferioribus à Papa.
37 Sed in Papa secus est; eo quòd † quilibet est
illi subditus. 9. q. 3. c. cuncta per mundum. &
. c. per principalem. Et ideò quilibet gaudet in-
dulgẽtijs ab eo cõcessis. Nisi sint aliter restrictę,
fortè ad habitatores certi loci. Item prædicta
38 procedunt, † quando superior qui exercet actũ
pium in aliena diœcesi, per quem alienus Diœ-
cesanus cõcessit indulgentiã, non cõcessisset ipsi
subdito specialiter illam indulgẽtiam. Secus si
specialiter indulsisset, vt est tex. in. d. c. ꝙ aũt. in
in fin. Ex quo infertur ſm. D. m. ꝙ isti qui pe-
regrinãtur, cautè agunt, si à superiori suo reci-
piunt potestatem vtendi indulgentijs aliorum
locorũ, & aliorum Episcoporũ. Quod quidam
intelligunt, dũmodo talis superior sit Episco-
pus. Alij vero volunt, ꝙ hoc possit etiam pro-
prius Sacerdos, qñ iniungit pœnitentiam suis
parochianis, vt possit illis concedere, ꝙ tales
remissiones, & indulgentiæ prosint sibi, & li-
berentur à peccatis. quod tenent Ioan. An. &
. D. Anto. in . d. c. ꝙ autem. Et hoc mihi satis
placet, eo, ꝙ tex. ibi, non loquitur per verbum
Diœcesani, aut Episcopi; sed loquitur per ver-
bum proprij iudicis; & sic videtur satisfacere
proprius Sacerdos, per tex. in . c. omnis. §. eo.
Secundo quęrũt, pone, Episcopus Senen. con-
39 cedit † indulgentias conferentibus, seu eleemo
sinam dantibus ad cõstructionem pontis, qui
fit supra Tiberim, pro eundo ad indulgentiam
beati Frãcisci de Assisio. vel qui fit supra Rho-
danum, pro transitu peregrinorũ; & indulgen-
tias istas cõcedit absq; licẽtia illius Diœcesani,
in cuius diœcesi pons cõstruitur, Quærit vtrũ
talis indulgentia prosit Senen. conferentibus,
seu eleemosinam dantibus pro cõstructione il-
lius pontis. Oldra. cons. 73. ꝙ incipit, quæri-
tur si Prælatus. latè prosequitur hanc quęstio-
nem, & primo arguit pro parte affirmatiua.
Deinde arguit in contrarium pro negatiua,
quòd non prosunt; & finaliter concludit pro
hac parte per multa iura, & rationes. Et
ipsius opi. sequitur etiam hic Gaspar. Cald.
per regulam illam vulgatam, quòd extra iu-
risdictionem &c. vt in. c. 2. in fi. de consti. lib. 6.
Et per tex. in. c. quod autem. §. eo. & ex pluri-
mis alijs rationibꝰ quas per eum videre potes.
Ex qua decisione sequitur, quòd indulgentię
40 dicto modo concessę, † non videntur concessæ
personis, sed loco; quia si personis intelligeren
tur concessæ, saltem subditis prodessent; sed
quia principaliter videntur esse concessæ loco,
& locus est extra iurisdictionem concedentis,
meritò cõcessio nihil operatur. Nisi accedente
consensu, & concessione Diœcesani ipsius loci.
Nec obst. si opponeretur, quòd cum locus ca-
reat anima rationali, non videtur cõcessio fie-
ri loco, sed personæ; quia respondetur, quòd
licet persona habeat effectum indulgentiæ, ta-
men propter hoc non sequitur, quòd dicatur
concessa personæ; quia hic agitur de cõcessio-
ne, & non cui prosit; vnde sufficit, quòd locus
sit capax illius causæ, propter quam indulgen-
tia conceditur, videlicet, vt sit capax eleemosi-
nę, quæ datur ad illius constructionem. Sicut
41 in simili dicimus, quòd illud, quod legatur † ad
honorem ciuitatis, intelligitur relictũ ciuitati,
licet ciuitas illius non sit capax. Exemplum, si
legatur prandium ciuibus, seu ciuitati pro ijs
qui tali die tales exercuerunt. Nam licet ciui-
tas non bibat, aut comedat, tñ est capax illius
honoris, meritò relictum intelligitur factum ci
uitati, vt in. l. ciuitatibus. ff. de lega. 1. Item fa
cit, quòd in simili dicimus de relictis factis pro
luminaribꝰ, vigesimo, vel trigesimo die, vel aliàs
intuitu diuini officij; quia licet legatum cedat
personis, tñ quia fit ad honorem, & cultum ec-
clesiæ, ipsi ecclesię videtur esse relictum, vt in. c.
requisisti. & . c. fin. supra de testa. Simile etiã
42 in priuilegio † immunitatis ecclesiæ concesso
de ipsis ad eam cõfugientibus, ꝙ tamẽ dicitur
concessum ecclesiæ, vt supra de immu. eccle. in
. c. fin. & per totum, & in . l. præsenti . C. de his
qui ad eccle. confug. Et si conceditur priuile-
gium ecclesię, quòd ipsius clerici non possint
excommunicari, dicitur priuilegium cõcessum
loco, licet locus non posset excommunicari, vt
in simili in . l. 1. ff. de censi. Sit ergo conclusio,
quòd cum talis indulgentia videatur cõcessa lo-
co, & non personę, & locus sit extra territo-

rium

rium talium indulgētia non valet, etiam respe-
ctu subditorum, nam talis indulgentia, est
43 quoddam priuilegiū,& sic, lex.licet † priuata,
& specialis .3. dist.priuilegia, quæ lex differt à
lege communi sicut genus à specie. Sed per le-
gem non potest quis locum non subditum in-
cludere, vt in .l.1.C. de sum. trini. & in .c. 2. in
fin. de consti. lib. 6. Ergo nec per priuilegium;
44 quia † à quo remouetur genus, remouetur
quælibet etiam species, vt not. in regu. in to-
to de reg. iur. lib.6. cum simil. Tertio quæro,
45 vtrum concedens † indulgentiā possit illa vti,
vt sibi prosit. Spe.in tit.eo. ver. quid si ipse. te-
net, q non; quia cū sit iurisdictionis meritò nō
pōt illam quis in seipsum exercere, arg.c.debi-
tū. de Bap. & ei⁹ effec. nec debet esse Iudex in
causa ,ppia,&quia pro dicto facto posset remit
tere omni peccatori. Præterea nō pōt seipsum
excoīcare, aut ligare,ergo nec absoluere,& hoc
tenuerūt Vincen. & Io. An.in.c.cū ex eo.§.eo.
Io.& Gasp.Cal.referunt hic,bea. Tho.super.4.
sen.q.20.argu. 5. tenere contrariū; quia indul-
gentia debet cōcedi ex aliqua causa, vt dicā in-
fra in.5.prin.artic. Vnde vtitur ipse concedens
ipsa indulgentia,tanquā concessa in vtilitatē di-
uersorū, quia ad suam priuatā, non pōt conce-
46 dere. Non ob. q nullus † potest in se iurisdi-
ctionem exercere; quia istud est verum, secun-
dum bea. Tho. de actu, ipsius directè iurisdi-
ctionis, vnde per modum sententiæ, non
posset ipse sibi ipsi remittere pœnam; sed benè
potest ipse in temporalibus, & spiritualibus,
vti illis, quæ dantur ratione iurisdictionis, dat
simile in spiritualib⁹. Quia sicut sacerdos vtit
Eucharistia, quā etiam alijs dispensat; ita Eps
pōt sibi accipere suffragia ecclesię,quæ alijs dis-
pensat in tēporalib⁹; ponit exēplum,quia quis
videt, & id operat propter lumē,& elementum
47 accensum. Præterea licet † Episcopus non
posset seipsum excommunicare, potest tamen
ligari sententia excōmunicationis lata per suum
statutum, secundum Archid.in.c.2. de consti.
Com.op. lib.6. In contrarium tamen facit; quia* com-
munis opinio in.d.c.2. est quòd statutum non
comprehendat eum, & sic, nec ligetur ēt pro-
prio statuto, de quo dicam infra in materia ex-
communicationis, in quinto, & decimo prin-
cipalibus articulis, quos ordinabo in rubr. de
sen. excom. & sic sm hanc commu. * opi. vi-
deretur, q non procedat opi. beati Tho. Sed
potest responderi; quia posita ēt coi. opi. præ-
dicta, pro ea tñ non obst. quia statutū illud solū
habet effectū ex iurisdictione, & potestate Epi.
48 Sed remissio † pœnę, quæ fit per indulgentiam
recipit efficaciam,& surgit ex thesauro merito-
rum Christi, & sanctorū, vt dicā in .6.prin.arti.
Et ideò sm bea.Tho.nō est in potestate Epi, ni
si vt in dispensatore, qui cum ex causa legitima
generaliter dispenset pōt,& ipse vti tali dispen-
satione, vt pars multitudinis; sed contra hanc
conclusionem opponit Calda. hac indulgentia,
& dispensatione non gaudent, nisi subditi, vt di-
xi in prin. huius articuli; sed quis non est sub-
ditus sibi ipsi, ergo &c. Sed dicit ipse q quan-
uis hoc argu. tāquam difficile faciat ipsum du-
bitare, tñ potest responderi dupliciter, vno mo-
do q satis ad hoc, vt indulgentia quis gaudeat,
q negetur non subditus, pro quo facit summa-
tiom Ioan. An. in.c.q.autem.§. eo, q ibi sum
maui. Secundo respondet, q iste cōcedens fe-
cit, vt minister, & vt Prælatus, & nunc vtēs par-
ticipat indulgentiam, vt subditus, & vt priuat⁹.
Facit.l.si consul.cum.l.seq. ff. de adop. Et hanc
opi. si rectè memini, tenet etiam Ioan. An. in
addi. Spe.eo.tit. sed ad præsens videre nō po-
49 tui. Quarto quæro, vtrum † indulgētia pro-
sit mortuis, & procedit quæstio de his qui sunt
in purgatorio, quia existentibus in Paradiso nō
sunt necessariæ, & in Inferno nulla est redēptio,
pone ergo, q aliquis facit actum requisitum ad
indulgentiā, vt illam participat existenti in Pur
gatorio, vtrū talis indulgentia prosit illi. Sol.
Inno. & Io. An. in.c. q. aūt. §. eo. tenēt, quòd
non prosit per tex. illum qui dicit, non suo Iu-
dice, vnde inferunt, q cū tales non habeant Iu-
dicem in terris, sed diuino iudicio sunt relicti.
24.q.2.c.1.meritò indulgētiæ eis non prosunt,
nec est contra.13.q.1.c.tempus. & .c.animę,&
de pœni. dist.6.§.1.in quibus dicit, q oratio-
nes, eleemosinę, ieiunia &c. suffragia prosunt
existentibus in Purgatorio, & habetur Macha.
vir fortissimus Iuda collatione facta. Nam re-
spondetur, quòd hæc non procedunt ratione
fori, vel iurisdictionis, quæ exercetur à conce-
dente indulgentiam, sed solum procedunt ab
actu caritatiuo. Volunt tamen præfati Docto.
q si quis pro illis faceret talia opera pia in loco
indulgentiæ, q plus valerent defuncto, quàm
si alibi fierent. Prædicta tamen dicunt proce-
dere in indulgentijs per inferiorem concessis.
50 Sed † si Papa concederet, videntur prodesse,
etiam defunctis; vnde dicunt Theologi, quòd
non occurrit ratio, quare nō possit ecclesia the
saurum suum communicare defunctis, sicut vi-
uis, & sequitur hic .D. Anto. Hostien. verò in
sum.in tit de remissi.§. quibus. dicit, quòd in-
dulgentiæ solum prosunt viuis, & non defun-
ctis; quia potestas clauium non habet ibi lo-
cum, nec obstat, quòd ecclesia soluit, & li-
51 gat † post mortem .24. q. 2. c. sanè. 2. & infra
titu. proximo .c. à nobis .2. quia illa non est
propria solutio; sed est declaratio, per quam
defunctus mediantibus signis contritionis de-
monstratur fuisse solutus, et fit talis absolu-
tio, ad consolationem viuorum. Gasp. Calda.
dicit, quòd salua papali determinatione, quòd
tales indulgentiæ non prosint illis directè, scili-
cet, vt habeant omnem effectum indulgentiæ,
quem habent viui ex indulgentia; sed benè
prosint indirectè, tanquam suffragium ordinis
eleemosinę, vel alterius piæ operę, nam aduer-
tendum est, secundum quòd dicunt Theologi
viatores, cū existentibus in purgatorio, licet nō
communicent impossibilitate peccandi, tamen
communicant in charitate .25.dist. qualis. 13.
.q.2 in præsenti, ex quo sequitur, q cum sint in
PP pœna-

pœnalitatibus alieno indigent auxilio, & quia
sunt in charitate possunt ab alijs iuuari. Sed
quia non possunt sibi assumere pœnam volun-
tariam, per quam admittantur ad satisfactionẽ,
& per eam ad visionem beatorum ecclesia mi-
litans, potest eos iuuare cõmunicando illis pia
opera, & merita viuorum. Sed quia in illis ec-
clesia non habet ptãtem, hoc non põt per mo
dum auctoritatis, per quã directè iuuatur; sed
benè ex caritate per modum suffragij, vñ togã-
do Deum pro illis, & eleemosinas, & similia
opera faciendo possunt ab illa iuuari. Quinto
52 quæritur † an religiosis prosint indulgentiæ, &
videtur dicendum, quòd non, quia non habent
nec velle, nec nolle .22.q.1.in .c.2.q. in.c.non
dicatis, & maximè si consisterent in vagatio-
nibus, quia eis non debet dari materia vagan-
di .16.q.1.c.placuit.2.& in .c.2.ne cle. vel mo.
lib.6. Sol.Calda. hic tenet contrariũ; quia eccle
sia non debet eis nocere, sed prodesse, arg. not.
per Inno.§.de vo.c.scripturæ. dummodo sint
in charitate, & sic faciant de licentia suorũ præ-
latorum, & sic non obstat primum argumentũ,
nec ẽt secundum; quia cum accedat licentia, &
hoc agat in caritate tollitur omnis vagatio, &
hoc ẽt procedit, dummodo possint adimplere,
ꝙ requirit indulgẽtia. Nam si requireret ero-
gationẽ denarij deberent illud facere de licen-
tia Prælati; cum ipsi aliàs nihil habeãt, & mihi
53 placet. Sexto quæro, vtrum † indifferenter
omnibus subditis prosint indulgẽtię. Sol. dic,
ꝙ non; sed solum verè pœnitentib⁹. Excõmu-
nicatis ergo, hęreticis, & in peccato existen-
tibus nõ ꝓsunt ſm Doc. Ad hoc enim, vt quis
possit gaudere indulgentia, oportet, ꝙ sit in ca-
ritate, aliàs non põt gaudere .24.q.2.c.legatur
de pœ.dist.1.c.neminem. & .c.omnis qui. Ad-
uerte tamen, quia dicit D.m. in.c.omnis.§.eo.
ꝙ licet indulgentiæ cõcedantur verè pœniten-
tibus, & confessis, tñ prosunt illis, qui fuerunt
confessi semel in anno, & habent propositum
confitendi, & contritionẽ de peccatis præteri-
54 tis, nam isti † dicuntur vere pœnitentes, ex quo
habent contritionẽ, & verè confessi, & iterũ ha
bent aliud propositum confitendi, argu. dicto-
rũ iurium, & in.c.magna. de pœ.dist.1. Septi-
55 mo quæro, vtrũ † indulgentiæ prosint eis, qui
non faciunt perfectum actum, per quem indul-
gentia est cõcessa, sed faciunt partẽ, vt puta de-
bent soluere centum, & soluunt quinquaginta,
vel debet ire Romã, & vadunt vsq; ad Viterbũ.
Sol. Cal.hic, arguit ꝙ prosunt; sed tandem de-
terminat in contrarium; quia indulgentia ope-
ratur, ſm concedentis intentionẽ, & ipsius in-
dulgentiæ formam. Item quia remota causa,
propter quam aliquid fit cessat ipsius effectus;
sed in casibus ꝑdictis cessat finis, propter quem
principaliter indulgẽtia est data, videlicet ero-
gatio tãte pecuniæ, & actualis visitatio, & mihi
placet; quia ad hoc, vt quis patiatur relicto, vel
hæreditate, vel re permissa sub conditione, si
centum dederit, illa non petitur, quanuis de-
derit nonaginta nouẽ. Sed nunc insurgit vnũ
dubium, vtrum saltem pro parte debeat valere,
& prædicta probantur in.l. mænius. & in .l. cui
56 fundus.ff.de condi.& demo. & an † saltem pro
parte acquiratur indulgentia, & quid iuris, si in
duabus vicibus quis adimpleuit actum, per quẽ
indulgentia cõceditur, an taliter adimplens de-
beat indulgẽtia gaudere, potes colligere ex his,
quæ dixi in .c.suam.§. de pœnis. attendendo,
& ponderando formã concessionis. Postremo
57 pone, aliquis † ductus cõmuni opi. credebat
indulgẽtiam verã, & ob eam dedit eleemosinã,
vel similem actum pium fecit, quęritur an con-
cedatur indulgentia, quæ in rei veritate non
erat. Sol. Oldra cons.77. arguit primo, & sic;
quia probabilis error excusat, & iste error vide-
tur, qui descẽdit à cõi opi. de quo latè tradit in
.l.Barbarius.ff.de offi. præto. ipse tñ decidit in
58 contrariũ; quia † veritas præfertur opinioni, &
maximè in spiritualib⁹, de quo dic, vt ibi, lati⁹
per eũ, & adde quę dicã in fi.seq.articuli. Circa
59 quintũ principalẽ articulum, quę requirant, † vt
indulgẽtiæ ꝓsint, varij, varia censerũt Io.An.p⁹
Inno. dicit, ꝙ requirũtur sex. Primo, in conce-
dẽte potestas ligandi, & absoluẽdi. Secundo,
necessitas loci, & petẽtis; quia ieiunare nõ põt,
vel aliam pœnitentiam agere. Tertio, deuotio
fidei, videlicet, ꝙ potestatẽ hãc credat esse apud
ecclesiam. Quarto, status pœnitẽtis, scilicet, ꝙ
sit contritus. Quinto discretio.s. vt tm̃ det, pro
quãto nollet sustinere pniam. Sexto, iuxta ipsi⁹
æstimatio, videlicet, vt non fiat æstimatio ad vo
luntatem suam; sed vt bonus recõpensator ſm
ꝙ ei dimittitur. Alij dñt, ꝙ quatuor sunt atten
denda, videlicet, authoritas in conferente, ido-
neitas in recipiente, in finẽ vtilitas in opere, &
congruitas in tẽpore. Alij verò dicunt, ꝙ suffi-
ciunt duo, videlicet authoritas in conferẽte, &
pietas in finẽ. Ego verò dicerẽ, ꝙ quatuor sunt
considerända. Vnum, ex parte concedentis.
Secundũ ex parte eius, cui conceditur. Tertiũ,
ex parte materiæ. Quartũ ex parte causæ, seu fi-
60 nis. Quò † ad primum, dico ꝙ ex parte conce-
dentis cõsideratẽ potestas, & authoritas, an pos-
sit & inquantũ possit, de quibus duob⁹ dictũ est
latè in secundo, & tertio principalibus articulis.
61 Quò ad ſm, ex † parte eius, cui conceditur, con
sideratur idoneitas, ad quã consideranda plura
videntur. Nam consideratẽ idoneitas respectu
fidei, & idoneitas respectu cõtritiõis. Insuper
ẽt consideratur implementũ actus, per quẽ con
ceditur indulgentia ſm ea, quæ latius dicta sunt
62 sup̃ in.4.prin.arti. Quò ad tertiũ † ex parte ma
terię, dic, ꝙ consideratur ipsa pietas, seu mate-
ria piorum operũ, aut fauor religionis, vt puta,
si concedant ob constructionem ecclesiæ, ho-
pitalis, vel alteri⁹ pij loci, vel in eleemosinã pau
perũ, aut refectionẽ pontiũ, seu ædificationem
in transitu peregrinorũ, aut in alium similẽ actũ
piũ, vt hęc ꝓbantẽ in.c. ꝙ aũt.& in.c.cũ ex eo.§.
eo. & in.c.1.eo.ti.lib.6. Et quãuis aliqui velint
vt sup̃ dixi, ꝙ requiratur necessitas impeditiua
illius, qui fortè teneẽ ieiunare, ad hoc, vt vigore
indulgẽtiæ, nõ teneatẽ ieiunare, vel aliam similẽ
pœni-

pœnitent iam facere, tamen hoc falsum est, sm
Cald. & Vin. q; patet ex cōmuni forma con-
cessions indulgētiarū, & de mente ipsorū con-
cedentiū, in eo, q; volunt indulgētias prodesse
omnibus verè pœnitentibus; præterea, qñdo
dantur quadraginta dies indulgentiæ si interes-
semus diuinis apparet, q; non subesset necessi-
tas, insuper ēt opi. illorum, qui volunt, q; dēt
tm̄ pro quanto recipiunt, non est vera. & aper
tè reprobat in indulgentijs determinatis, puta
in ijs, quæ concederent danti vnum denarium,
vel in indulgentijs, quę requirerent reuerentiā
tantum. Exēplum in interessentia in diuinis,
vbi darent quadraginta dies pro modico inter
essentiæ tempore, vt dicit .D.m. in.c. q; autē. s̄.
eo. Præterea, si p̄dicta opinio esset vera indul-
gentia videretur, etiam quædam reditio debi-
ti, vel cōmutatio pœnę in pœnā, q; est falsum,
cum sit quædam remissio, seu dispensatio, vt di-
xi in primo principali articulo, & dicam infra
in 6. Item ex parte materię, potest dici q; re-
quirat implementū actus, per quē concedit in-
63 dulgentia. Quò ad quartū respectu † causæ, seu
finis, exigitur; q; causa sit iusta, & rationabilis,
tendens in aliquem finem iustum, & pium, pu-
ta in remissionem peccatorum propter aliquā
rationabilem causam, vel propter reuerentiam
Dei, aut diuini cultus, aut propter fauorem ec-
clesiæ, aut propter pietatē, ad quam pietatem
alter alteri tenetur. 5.q.5. non omnis. &.c. non
osculatur .23.q.4.c, nimium. &.c. seq. vnde di-
cit bea. Tho. super.4. sen.q.20. arti.5. & sequun
tur Ioan. & Gaspar. Calda. q; indulgentia de-
bet ex aliqua causa dari, vt scilicet pro indulgē-
tia procedatur, ad actum qui vergat in honorē
Dei, & vtilitatem, & honorē ecclesiæ, religio-
nis, & fidei, vt in .c. præcedenti, & .d.c. q; autē.
64 Et ex prædictis infert, q; † indulgentia non sit
aliqua donatio, solum .n. respicit voluntarium
65 in donāte qualiscunq; sit respiciens. Et † quia
donari dicitur, q; nullo iure cogente conceditur, vt in .l. donari .ff. de re. iur. Item nec di-
citur reditio debiti; quia reditio debiti respicit
obligationem in dante, & meritum in recipien
te, quare si reddis mihi decem, quæ mutuaui
tibi, apparet debitum tuum, siue obligatio, &
meritum meum, scilicet, quòd mutuaui.24.q.
.1. q; debetur, & debet fieri redditio debiti
in tantum, in quātum est meritum, & sic sequi-
tur, quòd cum nō sit donatio, nec redditio de-
66 biti, quòd est quædam remissio, † seu dispensa-
tio subsistente causa relaxationis fiendæ, quare
si Prælati, non subsistente debita causa, absq;
debito rationis, & non in debitum finem indul
gentias largiantur, vel indulgentia est nulla, vel
si est aliqua peccant ipsi Prælati. Quòd sit nul-
la, facit; quia cum Prælatus errat, eius clauis
aperire non potest. 24.q.3. non in perpetuum,
vel si est aliqua potest esse propter fidem bo-
nam ipsius subditi, quæ potest esse tanta &
tàm exuberans, vt acceptetur, à Deo. 15.q.
vlti.c. fin. Facit .c. vestra. s̄. de cohabi. cle. &
mu. q; not. de conse. dist. 4. c. baptismi. Facit
67 quia solutus † à putatiuo Prælato, cui confite-
tur, absolutionem mereretur, licet Prælatus
peccet, facit quòd le. & nota. in.c. dudum.2.
.s̄. de elect. & .s̄. de presbi. non bapti. c.2. q;
adde ad ea, quæ dicta fuerunt in proximo arti-
culo præceden. Et adde ad hoc quæ dicentur
in sequen. articulo. Circa sextum principalem
68 articulum † an aliquis sit indulgentiarum effe-
ctus, & ad quod valeat, glo. magna in .c. quòd
autem. supra eo. recitat varias opi. Primo,
quòd prosint, quò ad Deum; sed non quantum
ad ecclesiam; quia non obstante indulgentia
peccator tenetur agere hic pœnitentiam de
peccato, sed hæc opinio * communiter repro- Com. op.
batur, eo quòd minuit potestatem datam Pe-
tro, & ecclesiæ, inquantum dicitur quodcunq;
ligaueris &c. 24. dist. q.1.c. quodcunq;. Prę-
tera cōtra hāc opi. est tex. apertus in.c. pręced.
ibi, dum dicitur, quòd propter indulgentiam
spiritualis satisfactio eneruatur. Secundo opi-
nio fuit, quòd indulgentię prosint, quò ad pœ-
nitentiam mihi iniunctam ex super abundanti,
& quo ad cautelam, quę opi. non placet Ioan.
Andr. quia nimis vilificat claues ecclesię, &
quia secundum hoc, indulgentię parū prodes-
sent. Tertia opi. fuit, quòd prosint quò ad
Deum, & quò ad ecclesiam; sed cōcedens one-
rat se ad satisfaciendum pro illo ieiunijs, & ele-
mosinis, orationibus, & similibus actibus. Sed
hęc opinio, etiam reprobatur. Primo, quia
concedens hoc non intendit. Secundo, quia
quandoq; merita concedentis sunt adeò mo-
dica, vt vix sibi sufficiant, & ideò non est veri-
simile, quòd velit communicare, nec etiam vo
lens posset, postquam non sunt sufficientia.
Quartra fuit opinio, quòd valent in purgatorio
respectu pœnitentię hic neglectę. Sed dicit
Ioan. An. quòd hęc opinio non est bona; quia
remittit quod fieri non debet. Quinta opinio
fuit, vt indulgentię prosint etiam quò ad pœni-
tentiam mihi iniunctam, dummodo proprius
sacerdos, qui pœnitentiam iniunxit concedat,
vt pœnitentiam sibi iniunctam possit compen-
sare cum indulgentia, aliàs secus, quę opi. etiam
reprobatur, quia nimis restrinxit potestatem,
& effectum indulgentię; quia cum indulgentia
proficiscatur ex thesauro ecclesię, vt statim di-
cam, & istius thesauri Papa sit dispensator, me-
ritò debet prodesse quibus Papa, vel alius
Prælatus concederet, seu concedendi potesta-
tem haberet, quare licet consilium sit etiam
proprij sacerdotis licentiam habere, tamen hoc
non est necessarium. Sexta opinio est, quo-
niam sentit glo. in .d.c. quid autem. & sequitur
Goffre. Hostien. & Ioan. Andr. & * commu- Com. op.
69 muniter Docto. quòd † indulgentiæ prosint,
vt verba sonant, & quò ad Deum, & quò ad
pœnitentiam iniunctam, pro quo est tex. in.c.
præceden. ad cuius rei intelligentiam, aduer-
tendū est, q; quauis in impœnitentibus indul-
gentię non valeant, per ea quæ dixi. s̄. in quarto
principali articulo. q.6. & per not. de pœni. dist.
.3.c. sanè. & .c. nihil prodest, & etiā pęnitētibus

non videantur posse concedi cum talibus impo
ni debeat pœnitentia † ſm qualitatem, & quã-
titatem culpæ, ſeu delicti. 47. diſt. c. omnes de
pœni. diſt. 1. c. vide. Nam ſm modũ delicti, erit
& plagarum modus, vt habetur de Deutero.
c. 25. de pœni. diſt. 1. c. quia diuinitatis dixi in
.c. ad liberandum. ſ. de iudæ. Et quia cum ſu-
perabundãt peccata meritis, non videtur adeſſe
poteſtas, & cauſa diſpenſandi, & per conſequẽs
videatur argu. ꝙ indulgentiæ non valeant con-
71 cedi, tamen ſecus tenendum eſt; quia † ex effu-
ſione ſanguinis Chriſti, & inde ex multis meri-
tis martirum, & aliorum ſanctorum, cõſtiturus
eſt theſaurus eccleſiæ, cuius poteſtatẽ, & diſpo
ſitionẽ habet vicarius Ieſu Xp̃i, per illud paſce
oues meas, & per illud quodcunq; ligaueris &c.
aperit ipſe enim, & claudit, cui vult, & qñ vult.
Et quãuis peccatores, licet pęnitẽtes ex meritis
eorum non mereantur recipere indulgentias,
tñ ex ipſa effuſione ſanguinis Chriſti prodeſt
competere indulgentiam, quare ẽt minima gut
ta ſanguinis ſui, fuiſſet ſufficiens ad redimẽdum
totum genus humanũ, accedunt p̃terea ſancto-
rum merita martirũ, qui fuerũt hic puniti vltra
quam eorum meruerunt delicta, & ſit eorũ me
rita remanſerunt in theſauro vniuerſalis eccle-
ſiæ, quare, vt nullum bonum remaneat irre-
muneratum, ille qui concedit indulgentias in-
tendit in remunerationem illorum meritorum
concedere iſta bona, quæ ſumuntur per indul-
gentias, in hac ergo remuneratione, & cõpen-
ſatione non eſt neceſſaria p̃sbiteri licẽtia, quan-
uis ſit conſilium. Et inſuper quanuis ẽt conſi-
lium detur, vt quiſq; agat hic pœnientias in-
iunctas, & iſtas indulgentias reſeruet, pro pec-
catis, de quibus non hic egit pñiam iniunctam,
vt ea poſſit eneruare per hanc indulgentiã. Et
ſic patet, ꝙ indulgentiæ conceſſę a Prælatis po-
teſtatem, & auctoritatem habentibus valent,
quò ad remiſſionem pœnæ debitæ, ſm ea quæ
dicta ſunt ſupra. Eſt tamen aduertẽdum quòd
72 indulgentiæ † non ſemper vniformiter pro-
ducunt effectum ſuum; ſed diuerſimode poſ-
ſunt valere, non ſolum ſecundum ſe; ſed etiã
quandoq; præter diuerſitatẽ meritorũ, & hoc
p̱batur primo in indulgentijs collatis ad opus
indeterminatũ, puta, ſi concederet Papa cen-
tum dies porrigentibus manus adiutrices ad fa
bricam eccleſiæ; quia tunc ita poterit gaudere
tali indulgẽtia dans ſolidũ, ſeu denarium, quã-
tum tribuens florenum, poſito ꝙ vnus ſit pau-
per, alter diues, vnde ſi vnus habet centũ in bo-
nis, & erogat decem, tm̃ valet ſibi, quantum ſi
diues habẽs in bonis mille daret centũ. Quin-
imò ſi ex forma indulgentiæ continetur, quòd
fundans eccleſiã habeat centum dies indulgen-
tię, ſed conferẽs ad fabricã gaudeat parte ipſius
indulgẽtię, ſm ꝙ tribuet iuxta facultates à Deo
ſibi collatas, vnde poterit contingere, ꝙ dans
nummũ plus gaudebit indulgentia, quàm ille,
qui erogat quinquaginta florenos, habito reſpe
ctu facultatũ vtriuſque. Et hæc ẽt melius de-
clarãtur, per verba, quę olim habebantur in de-
cretali ad liberãdam. ſ. de iudę. in parte deciſa,
quæ verba. ibi, formaliter retuli, & declaraui,
& ibi vide quędam ad hanc materiam. Et ex il-
lis verbis probatur expreſsè, ꝙ Prælati diuerſi-
modè diuerſis poſſunt eaſdem indulgẽtias con-
cedere, quæ poſſunt eis valere, & ſecundum
qualitatem meritorũ; nam in primis caſibus, in
quibus, ibi, Papa dat plenam remiſſionẽ pecca-
torum non eſt opus, & ſubſidium æquale; ſed
inęquale, & ſic merita diuerſa. Nam plus eſt
transferre in propria perſona, & ſuis ſumpti-
bus, quam alium ſuis ſumptibus mittere, & ta-
men iſti tales indulgentiã conſequẽtur, quin-
imo poſſibile eſt, ꝙ eunti in perſona propria,
& ſuis ſumptibus minus indulgeatur, eo, ꝙ mi-
nus peccauit. Et ſic patet, ꝙ eadem indulgen-
tia inæqualibus, & ẽt inequaliter poteſt valere.
Ad ꝙ ẽt facit de conſe. diſt. 4. c. nec quẽquam
vbi tex. dicit plane eadẽ gratia ſpiritualis, quæ
in Baptiſmo à credentibus æqualiter ſumitur,
poſtea in conuerſatione, atq; actu noſtro, vel
minuitur, vel augetũ vt in Euangelio dñi ſemen
æqualiter ſeminatur, tamẽ varietate terrę, aliud
in multiformem copiam, vel. 34. vel 44. vel
.104. numeri fructum cumulatur. Et ex præ-
dictis infertur, ſm Hoſti. in .d. c. ad liberandam
73 quòd pauperes † facilius, qñq; recipiunt indul-
gentias, quàm diuites, eo quod facilius faciunt
ꝙ poſſunt, & Deus cor reſpicit; & non manum
.14. q. 5. c. ſi quid inueniſti, nec debet hoc mirũ
videri; quia etiam videmus in ſimili in ſocijs
temporalibus, quorũ capitale erit diuerſum, &
lucrũ quandoq; diuerſum, & quandoq; æqua-
le, vt traditur .ff. pro ſo. per totum, & per Bal.
maximè in tractatu de ſocie. Et aduerte, quia
74 etiam ex his, quæ ſupra dixi, ꝙ † indulgentia
non eſt donatio; quia ſi eſſet, poſſet irrationa-
biliter concedi, ꝙ eſſet abſurdum, & ẽt non eſ-
ſet redditio, vt dixi; quia ſi ſic eſſet ſequeretur,
ꝙ exhibitio muneris eſſet cauſa cauſans ex me-
ritò recipientis, ꝙ eſt falſum, ſm ꝙ dixi in p̃ce.
articulo in fi. licet qñq; poſſet eſſe cauſa impul-
ſiua, nam cauſa cauſans propriè eſt theſaurus
eccleſiæ, vt dixi. Si enim eſſet redditio, eſſet
contra naturã indulgentiæ, quæ ſonat in gratiã,
& non indebitũ. ſ. de priuile. c. dudũ. & probatũ
.c. p̃ce. Prælatus ergo concedens, non debet
putare ſe donatorem, vel retributorem; ſed diſ-
penſatorẽ, dicẽte Apoſtolo ad Corinth. cap. 3.
non exiſtimet nos homo, vt miniſtros Chriſti,
hoc eſt, vt diſpenſatores, & loquitũ de ſe in per-
ſona pręlatorum. Conceditur autem hæc diſ-
penſatio ex vnitate, & qualitate eccleſiæ, & cor
poris miſtici, & vt dixi ex paſſione Chriſti, &
aliorum martirum, & ex orationibus ſancto-
rũ, qui ſunt in cœlo, qui pro nobis, & eccleſia
orant ad Deum, & propter hoc etiam quoti-
die orat ſanctos pro ſe orare. 14. q. 2. c. animæ.
75 per quorum ſanctorum † orationes, non ſolum
multorum peccatorum pœnitentiæ poſſunt re-
mitti, ſed fortè etiam aboleri in totũ. Facit de
pœni. diſt. 6. c. 1. ſed potiſſimè propter meritũ
paſſiõis Chr̃i de cõſe. diſ. 2. §. quia corpus &. c.
ſemel.

semel. Vnde ipsius sanguinis effusio imò mini-
ma gutta sanguinis ipsius Hostię, ommino im-
maculatę sufficiens fuit, & amplius, satisfacere
pro omnibus peccatis perpetratis, & quę per-
petrabuntur, & quę quocunq; modo possunt
perpetrari. Quare licet in excedédo causas pec
catorũ, non possit quis satisfacere, sed à se ipso
hoc sit fieri necessarium, puta, per cõtritioné,
seu confessionem, tamen respectu pœnæ, seu
pęnitentiæ debitę impositę, potest ritè pro alio
satisfactio fieri. Et maximè pro eo, qui pro se
non potest. Et ideò non est mirum, si eccle-
sia quæ habet thesaurum, cuius thesauri dis.
76 pensator † est Papa, ex ipsius potestatis pleni-
tudine, & etiam alij inferiores, vt est dictum, &
ex ipsius Papæ concessione, & restrictione, vt
hic, & in præce. quales sunt Episcopi, & supe-
riores, qui sunt vocati in partem sollicitudinis,
vt. §. de sutho. & vsu pal. c. ad honorem. pos-
sunt remittere, & per indulgentias satisfacere
pœnitentijs pro peccatis debitis. Et hoc vide-
tur voluisse Ambrosius de pœni. dist. 3. c. ille
Rex. dũ dicit, quòd peccatũ, aut donatur, aut
deletur, aut tegit. Donatur per gratiã. De-
letur per sanguiné. Tegitur per charitaté. Vn-
de peccatum, & pœna peccati donatur, id est
remittitur per gratiã, dum remittitur per Bap-
tismum, sine aliqua pœna, vt de conces. dist. 4.
.c. sine pœnitétia. Et ex gratia deletur per san-
guinem .i. per passionem Christi, hoc est per
indulgentias, quæ habent effectum ex passione
Christi, & thesauro ecclesiæ, vt dixi. Tegitur
autem per charitaté .i. per satisfactioné pœni-
tentialé, & alia bona opera de pœni. dist. 1. ijs
77 potestatis. in fin. dum tex. dicit, quòd qui † agit
pœnitentiam, non solum lachrimis debet pec-
catũ luere, sed ét emendationibus operire, &
tegere. Et circa prædicta quærunt. dat, quia
frequenter in concessionibus indulgentiarum
dicitur, relaxamus cẽtum dies de iniunctis pœ
nitentijs, vel annum, vel plures annos. quid
78 ista verba significent; † an istud tempus vtile,
vel continuum. Circa quod dicit hic Calde.
quòd quæstio potest intelligi dupliciter, vno
modo, an indulgentia solum operetur in ijs,
qui sunt impediti agere pœnitentiam; vel
etiam circa illos, qui non sunt impediti, de
quo dictum fuit. supra in prin. istius arti.
Secundo modo potest intelligi, pone, quòd ali-
quis tenetur ieiunare singulis sextis ferijs vsq;
ad tres annos, vtrum ille qui habet remissioné,
seu indulgentiam annualem sit absolutus à pœ
nitentia ieiunandi: nam cum ipse teneat solum
ieiunare qualibet sexta feria, & in anno nõ sine'
vltra ista duæ sextę feriæ, per consequens vide-
tur per annualé indulgentiam satisfactũ. Hosti.
in .c. præce. proxi. dicit, quòd quidam intelli-
gũt, q indulgentiarũ dies sunt vtiles. Alij quòd
sint continui. Quidam verò dicunt, q iste est
sensus dictorum verborum, remitto tibi annũ
de pœnitentia. i. tantò minus pœnitentia erit
in purgatorio, quantò minus puniri deberes si
vno anno continuo egisses pœnitentiam in hac
vita. Subdit tamé, q isti nõ credunt, q per has
indulgentias, quis minus teneatur agere pœni
tentia in hac vita. Quod est satis æquũ, secun-
dum Inno. Deinde subdit, q credendũ est, q
79 Deus, qui † omnia moderatur in pondere, nu-
mero, & mensura, vt habetur sapien. 11. quòd
iuxta menté, & numerum à Prælato impositũ
dabit potius plus quam minus. Et quamuis
quandoq; vni plus, quàm alteri tribuat, non
tamé conqueri debet qui minus habet, ex quo
debitum suum recipit, vt in simili habetur in
Euãgelio Mathei cap. 20. de operarijs. Verum
Hosti. in .d. c. præce. dicit, q per illum tex. de-
terminatur, quòd dies sint vtiles, aliàs esset ab-
surdum dicere, q qñ conceditur indulgétia per
numerum dierum, q intelligeretur, etiam de
diebus, quibus quis non tenetur ieiunare. Sed
indulgentia concessa per numerum annorum,
dicit, quòd sicut æqualiter sunt iniuncti, sic re-
mittuntur. Et dicit, q hoc colligitur ex ijs quæ
tradit in .c. 2. §. de homici. & de sponsa. c. 2. 82.
dist. c. fin. Vnde videtur velle, q annualis con-
cessio habeat tempus continuum, quamuis in
eo sint dies non ieiunabiles. Et sic cõcludit, q
productio est dierum indulgétia, nõ annorum.
Sed dicit hic Cald. q non bene capit prædictã
opi. Hosti. quia non omnes pœnitentiæ impo-
nuntur, vt ieiunetur, imò interdum conce-
duntur, q pro singulis diebus dicantur aliqui
Psalmi, vel Pater noster, vel Aue Maria, vel si
certis diebus ad indulgentiam capiendam ali-
quem locum visitet, prædicta dubitatio posset
contingere in indulgentia ieiuniorum, quia ali-
qui sunt dies ieiunabiles, & aliqui non. & ideò
potest dubitari, vtrum dies non ieiunabiles cõ-
tineantur in indulgentia annali, vel simili, pro
diebus ieiunij iniunctis in pœnitentia, vt sit an-
nus intelligatur vtilis, aut cõtinuus. Tñ hæc du
bitatio non potest cõtingere in cęteris actibus,
qui qualibet die sunt expedibiles, qui actus sunt
cõstituti ad indulgentiã recipiendam. Et dicit
hic Cald. considerandum, q cum indulgentia,
vt supra dictum fuit, valeat non solum quò ad
pnias ab homine iniunctas, meritò non videt,
quare ipsę indulgétię nõ habeant effectũ suum,
quantum ad pœnitentiam continuam, maximè
cum hodie pnię sint arbitrarię. Ex quibus in-
fertur, q vniformiter in ipsis pœnitentijs rela-
xandũ indulgétis nõ operaẽ. Quod dicit in ista
materia esse subtiliter aduertédum; Pone enim
sm eum, q aliquis debeat solemné sibi iniunctã
facere pœnitentiã per septé annos, propter pa-
tricidiũ, vel simile, vel habeat agere aliquã aliam
grauissimã pniam per septé annos. Alius verò
per septé annos teneatur qualibet sexta feria
ieiunare, vel dicere aliquas orationes. Et de-
mum pone, quòd danti denarium, vel eccle-
siam visitanti, dentur septem anni indulgentiæ,
vtrum æqualiter quilibet illorum sit per indul-
gétiã liberat⁹. Et dicit se dubitare circa id, pro-
pter quod sibi dictum fuit, quòd indulgentiæ
possint valere præter, & secundum qualitatem
multorum. Concludit tamen, quòd valeant

vilisfacere, & eneruare pœnitentias, & nimis ampliare potestatem Prælatorum. Et finaliter concludit, quòd dictorum verborũ, damus annum, vel centum dies de indulgẽtia, potest esse sensus, ꝙ is qui propter pœnitẽtiam sibi iniunctam à iure, vel ab homine hic non adimpletã, obligatus fuisset satisfacere in purgatorio per annum, vel cẽtum dies, illud tale tempus remittitur isti, qui recipit talem indulgentiam, & per hoc patet, ꝙ pnia non cõtemnitur; & pœna debita ſm mensuram delicti à Deo mensuratur. Subdit tñ, ꝙ non negat, ꝙ ſm considerationẽ laborum, & meriti collatoris, per indulgentiam possit totaliter eneruari pœnitentia, etiam neglecta potest eneruari, fortius non neglecta; & sic verba sua sunt satis intricata, & dubia. Henri. Bohic. in .c. ꝙ autem. sup eo. dicit post quosdam Theologos tantũ, ꝙ valent indulgẽtiæ de se, quantum sonant. vnde dicit, ꝙ quadraginta dies, vel annus indulgentiæ valet, quantum vnus annus pniæ adimplectæ, secundum debitam determinationẽ, vel taxationem, factam à sacerdote, vel à iure. Et subdit, quòd isti non
80 sunt anni cœli, seu purgatorij; sed mundi; quia in mundo est huiusmodi distinctio dierum; non autem in cœlo, vel purgatorio. Et subdit, quòd quia actus viuorum non agunt, nisi in patiente disposito, ideò indulgentiæ non valent omnib⁹ ęqualiter; sed ſm ꝙ sunt magis, vel min⁹ dispositi per meritũ. Vnde sicut quadraginta dies pnię plus valent vni illas adimplẽti cum maiori fauore, & labore, ita concludit, ꝙ quadraginta dies indulgentię, plus valent illi, qui se ad eam magis disponit, maiori .s. labore, & feruore, & actione, seu dati quantitate. intelligendo quãtitatem maiorẽ datorum, ſm numerum, facultatum, & potentiam. Valent ergo tales indulgentiæ, quantum dies pœnitentiæ; ſm plus, & minus, sicut pęnitẽtiæ. Et hæc opi. mihi multũ placet. Secũdum quam colligitur conclusio, ꝙ numerus dierum, vel annorũ indulgentiæ, satisfacit æquali numero pœnitẽtiæ, sed plus, & minus operat, ſm ꝙ dictũ est. Vltimo quæro circa istum articulum, quid si ali
81 quis † eadem die, & pluries facit actũ, per quẽ concedit indulgẽtia, vt quia pluries reiterat visitationem, denarium, vel orationẽ, vtrum pluries gaudeat indulgentia cõcessa. Et vr̃ ꝙ sic. Si
82 cut in simili dicimus, ꝙ † reiteratum delictum debet reiteratam pœnã habere. de quo latè dixi in .c. 1. §. de pœn. Sol. Vin. & Io. An. in .c. præce. dicunt, ꝙ habebit, donec durat tempus, vel dies indulgentiæ; quia non est concessa solũ propter visitationem, vel propter denarium; sed propter obligationem ecclesiæ, quæ sic remittẽdo, obligat se pro illo. Et idem tenet Spe. in tit. eo. ver. quid si eadem. Subiungẽdo aliam
83 rationem, quia in beneficijs † lata debet fieri interpretatio, vt hic, & in .c. olim. ȷ. de ver. sig. Et idem tenet Archid. in .c. fin. eod. titu. lib. 6. Ioan. & Gasp. Cal. dicũt, quòd bea. Tho. super quarto sententiarum. q. 20. articu. 2. tenet, ꝙ hoc est verum, si indulgẽtia sit perẽnis, hoc est, sine alicuius tẽporis determinatione, vt puta, si diceretur, quicunq; vadit ad talem ecclesiam, quia tunc vadens, aut similem actum faciens, quanuis reiteret nihilominus semel tantum indulgẽtiam consequit. & sequitur Io. & Gasp. Cal. qui allegant ad hoc nota. in simili in .c. 1. in fin. de fi. pref. lib. 6. & de præben. in .c. 1. in .c. non potest. 2. respon. lib. 6. Circa septimũ
84 & vltimũ articulum, † quis possit indulgentiã reuocare Breuiter dic, ꝙ omnis ille qui concessit, potest reuocare, argu. c. 1. infra de re. iur.
85 cum simil. Sed dubitatur, an † inferior possit reuocare indulgentiam concessam per superiorem, vt in Legato. Spe. in ti de lega. §. superest. ver. Itẽ Patriarchæ dicit, ꝙ Legatus reuocat indulgentiam domini Papę, & suorum prædecessorum, vt in .c. penul. supra de cle. non resi. Sed Ioan. Andr. ibi in addit. dicit, quòd illud fecit de licentia Papę. & quòd ibi potius est moderatio, quàm reuocatio. Et sic sentit Ioan. Andr. quòd non possit. & mihi placet. Inferiores autem ordinarij non possunt reuocare talem indulgentiam per Papam concessam. ad quod vide, quod not. glo. in .c. 2. supra de forti. et quod not. in .c. cum .P. in glo. fin. §. de accusa. & .33. q. 2. in .c. latorem. & sequitur Ioan Andr. in .c. præced. Et prædicta habes expeditam hanc materiam indulgentiarum, non pro plena; sed pro aliquali notitia. Marianus.

Cap. XVI. Ne Pro Dilatione.

SVMMARIVM.

1 *Cofessorem prouidum sibi eligere possunt sine superioris licẽtia Episcopi, et alij prælati; dum modo sint exempti, & ante nu. 6. Quod tamen intellige in Episcopo, vt nu. 8.*

2 *Causa, propter quam daretur dilatio pœnitentiæ, an sit iusta, & sufficiens, vt quis possit sibi eligere confessorem.*

3 *Necessitate imminente potest quilibet sibi eligere confessorem.*

4 *Prælatus nullus de iure communi poterat sibi eligere confessorem absq; licentia sui superioris. Ligari, seu absolui nemo potest, nisi à proprio iudice. ibidem.*

5 *Prælatus exemptus de iure cõmuni tenebatur confiteri soli Papæ, vel eius pænitẽtiario. Quod limita, vt ibidem.*

6 *Prælati largo modo qui dicantur, & qui stricto modo.*

7 *Beneficium Principis, quod nemini nocet, est latissimè interpretandum.*

8 *Episcopus non exemptus, vtrum possit sibi eligere confessorem absq; licentia superioris, ob priuilegium istius decretal. & ibi. secundum communem, quòd sic.*

9 *Consuetudo an posset induci, vt quis absq; superioris licentia possit sibi eligere confessorem, Sicuti posset concedi priuilegium. Et ibi secundum communem, quòd non.*

10 Sacer-

10 *Sacerdos, vel alius prælatus, an possit præscribere curam animarum in subditos alienos.*

11 *Præscriptio contra ius, ad hoc vt teneat, exigitur titulus, & bona fides; vel tantum tempus, cuius in contrarium memoria non existat.*

12 *Episcopus, vel alius superior, an possit sibi diuersos eligere confessores, & sæpius variare.*

13 *Episcopus eo ipsò quòd confitetur uni, videtur ipsū sibi eligere in confessorem.*

14 *Factum plus operatur, quàm verba, quando opus est facto ad declarandum intentionem alicuius.*

15 *Auctor in materia pœnitentiæ submittit se correctioni cuiuslibet melius sentientis, & potissimum sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ.*

1 NE PRO DILATIONE. Episco-
pi, † & alij de quibus in tex. pos-
sunt sine superioris licentia proui-
dum sibi eligere cōfessorem. h. d.
Not. primo ex tex. quòd distantia locorum, vel
2 etiam alia † causa, propter quam daretur dilatio
pœnitentiæ, eo quòd proprius sacerdos adiri
non potest, est iusta causa, vt quis possit ꝓpria
authoritate eligere sibi confessorem, dummo-
do quis sit Episcopus, aut superior. Et sic facit,
vt sola distantia non sit sufficiens causa, vt quis
possit sibi eligere propria authoritate. Quod
intellige, nisi maxima necessitas imminetet, ita
quòd ad superiorem non posset haberi recur-
3 sus; quia † imminente necessitate posset quili-
bet eligere confessorem; vt in. c. quem pœnitet.
de pœnit. dist. 1. Et vide quod dixi in. c. omnis.
§. eod. in secundo princi. artic. Secundo not.
4 ꝙ de iure communi nullus prælatus, † licet ma-
ximus, potest sibi eligere confessorem sine li-
cētia sui superioris. & hoc colligit glo. 1. in prin.
& assignat rationem, de qua dic vt in ea. Vel po
test dici, ꝙ hoc est, quia nemo potest ligari, vel
absolui, nisi à proprio iudice. vt in. c. quod au-
tem. & in. c. omnis §. eod. Et sic est necessariū,
quòd prælatus vadat ad prælatum suum, qui
ipsius dicitur proprius sacerdos. Et sic de iure
Episcopus debet confiteri Archiepiscopo, Ar-
chiepiscopus Patriarchæ, & Patriarcha Papæ.
de quo plenissimè vide per Host. in sum. eo. tit.
§. cui confitendum. Verum quia isti prælati ha-
bent superiores nimium distantes, ideò conces-
sum fuit hoc priuilegium, vt absque superioris
licentia prouidum, & discretum possint sibi eli-
gere confessorem. Tertio not. ꝙ de iure com-
5 muni † prælatus exemptus tenebatur confiteri
soli Papæ, vel eius pœnitentiario. Et hoc descen
dit ex ijs quæ supra dixi in notab. Sed ex pri-
uilegio potest sibi confessorem eligere propter
rationem tex. & quam statim assignaui in præ-
ced. notab. in fi. Hoc tamen notabile singula-
riter limitat Hosti. in sum. eod tit. § cui confi-
tendum. ver. cui abbas dicens, quòd hoc pro-
cedit in exempto, qui immediatè subest Papæ.
Secus in exemptis subiectis alteri superiori; vt
puta, Generali, Abbati; nam isti debēt confiteri
superiori eorum, vel ab ipsis superioribus confi
tendi alteri, licentiam obtinere. & hoc placet
D. m. Mouetur, quia rō concessionis priuilegij
tex. nostri, hæc est, quia isti exempti nimis dista
bant à curia Romana. Item quia verbum exē-
ptis, debet sumi in suo potentiori significatu. &
sic in exemptis, qui subsunt Papæ. Vltimo
not. argumento à contrario, quòd exemptus
non prælatus, non gaudet hoc priuilegio. In in-
ferioribus ergo Episcopo, ad hoc vt gaudeant
hoc priuilegio, duo requiruntur, videlicet, ꝙ
sint exempti, & quòd sint prælati. Et dicit hic
D. m. credere, quòd verbum prælati, accipiatur
6 hic largè, vt † cōprehendat etiam rectores pa-
rochialium ecclesiarum, qui largo modo dicun
tur prælati, vt. §. de cler ægro. in. c. tua. Nam stri
cto modo illi solum dicuntur prælati, qui habēt
iurisdictionem fori contentiosi. Circa quod ta-
men vide quod traditur per glo. in ver. prælati.
in clem. dudum. de sepult. & quod traditur per
glo. & doct. in. c. 2. §. de iudi. Sed vt dixi ver-
bum prælati, latè sumitur. Nec mirum, quia cū
7 hoc sit beneficium principis, † ꝙ nemini nocet,
debet meritò latissimè interptari, vt in. c. olim.
ȷ. de verb. sign. & in. l fin. de consti. princ. Sed
8 circa prædicta posset dubitari, vtrū † Episcopus
non exemptus posset sibi eligere confessorem,
secundum quod hic dicitur. Sol. quidam vo-
luerunt quòd non; volentes quòd verbum exē-
ptis positum in tex. determinet omnia ꝓceden
tia, & sic verbum Episcopis, & alijs superiori-
bus. Sed communis* opin. est in contrarium, Com. op.
& bene; quia si prædicta opinio esset vera, non
dixisset tex. præter sui superioris licentiam, sed
dixisset præter summi Pontificis, vel serui ser-
uorum Dei, &c per. c. relatum. in fi. ȷ. de sentē.
excom. Vel dixisset præter sedis Apostolicæ li-
centiam, vt. ȷ. de sent. excom. c. non dubium. &
. c. nuper. §. de simon. Et pro hac etiam senten
tia facit, quia verbum exēptis, adijcitur solum
verbo minoribus prælatis comprehensi sub
noua oratione. Item facit, quia ratio posita
in princ. tex. & de qua dixi in secundo not. ven
dicat sibi locum in Episcopis, & alijs etiam supe
rioribus non exemptis. Quare cum hoc sit be-
neficium principis, est latissimè interpretādum,
vt dixi. Glo. 1. in prin. fortificat tex. per tria si-
milia. deinde colligit duo argumenta, dic vt in
ea. Glo. 2. colligit argumentum ex tex. & assi-
gnat rationem, dic vt dixi supra in secūdo not.
Glo. fina. soluit, & quærit. & de ipsius materia
dic vt latè dixi in. c. omnis. §. eo. in octauo prin.
9 artic. Sed post glo. quærit, vtrum † consuetudo
posset induci, vt quis absque superioris licentia
posset sibi eligere confessorem, sicut posset cō-
cedi priuilegium, vt hic. Sol. docto. commu-
niter* tenent quòd non. & pro hoc est tex. in Cōm. op.
c. 2. eod. tit. lib. 6. Et hoc procedit indubitanter
in subdito volente ex consuetudine, hoc sibi li-
cere. Sed dubium est ex parte sacerdotis, vtrū
10 possit † sacerdos, vel alius prælatus præscribere
curam animarum in subditos alienos. de quo
per Host. & Io. And. in. c. omnis. §. eod. & in. c.
conquerente. de off. ord. Et conclusio est, quòd

aut

aut est priuata persona, non habens aliàs curam
animarum in actu,& non potest. Aut habet cu
ram in actu,respectu ecclesiæ,ita quòd non sibi
ipsi,sed ecclesiæ suæ præscribit, & potest. vt in
.c.auditis.ẽ.de præscript. & in.c.olim. eod.tit.
11 Exigitur tamen ad hanc præscriptionem † titu-
lus,& bona fides, vel tantum tempus, cuius in
contrarium memoria non existat, eo quòd,ta-
lis præscriptio est contra ius, vt in.c.1.de præ-
12 scrip.lib.6. Postremo quæro, vtrum † Episco-
pus,vel alius superior possit sibi diuersos elige-
re confessores, & sæpius variare. Sol.Host.in
sum.eod.tit.§.cui patriarcha. ver. sed nunquid
Episcopus. & Asten.post eum dicit,quòd non
consulit, quòd hoc faciat, quamdiu potest co-
piam illius habere, quem elegit. Sed si esset
mortuus, vel propter aliam causam non possit
illius copiam habere,tunc posset alium eligere.
arg.c.pen. & fin.ẽ.de secun.nup. & in.l.prope-
randum.§.sin autem in med.C.de iudi. Et ad-
13 uerte secundum Host.quia eo ipso, quòd † Epi-
scopus confitetur vni, videtur ipsum sibi elige-
re in confessorem. In talibus enim, in quibus
14 facto † opus est ad declarandum intentionem,
plus operatur factum, quàm operentur verba.
& sequitur hic Hen.Boh. Et ex prædictis Deo
duce est expeditus hic tit.de pœnit.& remiss.in
quo maximè, si quid esset erratum, cũ materia
15 sit ardua, & periculosa, submitto † me corre-
ctioni cuiuslibet melius sentientis, & potissi-
mũ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ. Concedat
autem nobis omnipotens Deus, vt facta debi-
ta pœnitentia, cum diem agemus extremum,
omnium peccatorum remissionem consequa-
mur,& ad patriam conuolemus. Amen.

De Sententia Excõicationis. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatioq; quando infertur à iure in pœnam delicti, & quandoq; ab homine in pœnam contumaciæ.*

2 *Excommunicationis materia vbi principaliter tractetur.*

3 *Excommunicationis viginti sex articuli ab Auctore examinandi.*

4 *Censuræ spiritualis sententiæ, quæ, & quot sint. Et ibi, quòd tres; Excommunicatio. s. Suspẽsio, & Interdictum. Et in quo conueniant. num. 8. In quo verò differant. nu. 9.*

5 *Censuræ appellatione, quare non veniant depositio, & degradatio.*

6 *Clausula illa, quæ quotidie apponitur in literis, videlicet, Contradictores omnes censura ecclesiastica compescendo, quid importet.*

7 *Censura in latiori significatu sumpta, quid sit, & vnde dicatur. Et in quo differant censura, seueritas, & animaduersio. ibidem. remissiuè.*

10 *Excõmunicatio quid sit; Et vnde dicatur. nu. 12. Et aliquando appellatur Anathema. nu. 13. & quandoq; Acrimonia. nu. 16.*

11 *Laicus non est capax excommunicationis actiuè; licet Papa ei possit hanc iurisdictionem concedere. remissiuè.*

13 *Anathema quid sit. Et quandoq; ponitur pro suspensione. nu. 15.*

14 *Excommunicatio, & Anathema quantum ad effectum non differunt. sed solum quò ad formam pronunciandi. remissiuè.*

17 *Excommunicationum species sunt duæ. Maior. s. et Minor. Et ibi qualiter inter se differant; remissiuè. Et quod maioris, duæ sint species. num. 23.*

18 *Excommunicatus simpliciter à iudice, vel statuto, an intelligatur de maiori, an de minori. Et ibi, quòd de maiori, vsque ad nu. 24.*

19 *In pœnis benignior interpretatio est facienda. Fallit in pœnis spiritualibus. ibidẽ. & nu. 21.*

20 *Excommunicatio non est propriè pœna, sed animæ medicina.*

21 *In animæ periculum concernentibus, tutior debet fieri interpretatio pro salute ipsius animæ, quando sumus in dubio.*

22 *Verba debent intelligi secundum communem consuetudinem.*

24 *Excommunicatio quo iure fuit inducta.*

25 *Excommunicatio cum sit gladius spiritualis, non potest exerceri, nisi à iudice ecclesiastico. remissiuè.*

QVÆ supra in pro-
ximis præcedẽtibus
titulis visum est de
pœnis in genere, quę
imponuntur tàm in
foro cõtentioso, quã
pœnitentiali, meritò
videndũ erat de qua-
dam pœna in specie,
quæ ab ecclesia plurimum frequentatur; prout
1 est excommunicatio, quæ quandoq; † infertur
à iure in pœnam delicti, & quandoq; ab homi-
ne in pœnam contumaciæ, prout videbimus. ĩ.
in octauo princip.artic. Ideò subiungitur hic
rubrica de sententia excommunicationis. Et tñ
infra in tractatu traditur de suspensione. Et ad-
uerte, quia hic nõ rubricatur, nisi de sen.excom.
& tamen. ĩ.in tractatu traditur de suspẽsione,
& interdicto, quæ etiam sunt sententia censurę,
sicut excommunicatio, & videbimus. ĩ.in pri-
mo princ. artic. Et ideò iudicio meo melius
fuisset rubricatum, si dictum fuisset de sententia
excõicationis, suspensionis, & interdicti. Prout
etiam rubricatur in sexto. & clem. cum hic de
ipsis sententijs censuræ tractetur. Et est aduer-
tendum, ꝙ materia ista, maxime excommuni-
cationis, & suspẽsionis, maximè à doct. nostris
multum inordinatè, & confusè, & absque do-
ctrinabili modo tradita est. Et quanuis sum-
mistæ conati fuerint aliqualiter materiã ipsam
ad ordinem reducere, minus bene, & plenè il-
lud fecerunt; prout ex infra dicendis latius pa-
tebit. Et tamẽ est materia ab ecclesiasticis quo-
tidie frequentata; quia in ipsa spiritualis eccle-
siæ gladius exercet. & ideò maturius examinã-

da

da,vt in.l.legaui.in prin.ff.de lib.leg. Facit.l.iu
ſto.in princ.ff.de vſucap. Ob prædictas igitur
cauſas pro poſſe conabor materiam ipſam ordi
natè,& latè tractare. Et primo de ſent.excom.
dicens plenè per infraſcriptos articulos, vſque
ad.c.permittimus. de ſent.interdic. plenè dice·
mus in.d.c.permittimus. de ſententia verò ſu-
ſpenſionis dicemus in.c.fina. Quò ad primum
2 de ſenten. excom.† debes dicere,quòd materia
iſta principaliter,& latè tractatur in decret. 11.
q.3.per totum.&.24.q.2.&.q.3. & in alijs plu
rimis locis incidenter. Et circa materiã ipſam
excommunicationis diu cogitaui,vt poſſem ar-
ticulos ipſos ſub congruis capitulis adaptare,
ita vt quantum fieri poſſet materia ipſa per or-
dinem in varijs decretalibus traderetur. Sed
hoc minime adimplere potui; quare cum id
quod facere intendebam,non valeam adimple-
re, proſequar articulos ſuos, ſecundum quòd
caſu continget, ita vt ſecũdum ordinem infra-
ſcriptum quilibet in aliqua decretali expedia-
tur,ita vt non in vno loco tractentur omnes ar-
ticuli. Pro ipſius igitur materiæ expeditione,
3 & plena notitia proſequor† infraſcriptos arti-
culos. Primo,quæ dicantur cenſuræ ſentẽtiæ,
& in quibus adinuicem conueniant, & in qui-
bus diſcrepent,& hoc ſit ſuper rubr. Secundo
quid ſit excommunicatio,vnde dicatur,& quid
anathema, & hoc ſub rubr. Tertio, quot ſint
ſpecies, & modi excommunicandi. & de hoc
etiam ſuper rub. Quarto,quo iure fuerit intro
ducta, & de hoc ſimiliter ſuper rubr. Quinto,
quis poſſit excommunicare,& de hoc in.c.1.ĩ.
eod. Sexto, an poteſtas excommunicandi ſit
iuriſdictionis, & an meri, vel mixti imperij,
& cui excommunicatus parere debeat. & de
hoc in.c.2.ĩ.eod. Septimo, quis poſſit excom
municari, & an quis poſſit ſe obligare ad hoc,
& de hoc in.c.mulieres.ĩ.eod. Octauo, qui-
bus ex cauſis excommunicationis ſententia ſit
ferenda, & per quem petenda. & de hoc in.c.
nulli.ĩ.eod. Nono ſpecialiter tractabimus de
percutiente clericum. & de hoc in.c.parochia-
nos. Decimo, qualiter ſententia excommuni-
cationis ſit ferenda, & quid ſi feratur ſub con-
ditione, & quando tunc dicatur effectum ſor-
tiri,& contra quem. & de hoc in.c.perpendi-
mus.ĩ.eod. Vndecimo,an quis poſſet pluries
excommunicari. & de hoc. ĩ. in. c.cum pro
cauſa. Duodecimo, an excommunicatio ſit
ſententia,& an diffinitiua,vel interlocutoria. &.
de hoc in.c.à nobis.2.ĩ.eod. Decimotertio,
quo remedio ſuccurratur ei,qui iniuſtè, & non
ſub debita forma excommunicatur, & an appel
lari poſſit, & quid ſit ipſius appellationis effe-
ctus. & de hoc.ĩ.eo.in.c.ſacro. Decimoquar-
to,quæ ſit pœna iniuſtè, & non ſub debita for-
ma excommunicãtis. & de hoc.ĩ.in.d.c.ſacro.
Decimoquinto,quæ ſit pœna iniuſtè querelan-
tis,vel appellantis ab excommunicatione.& de
hoc in.d.c.ſacro. Decimoſexto, an ſententia
excommunicationis tranſeat in rem iudicatam.
de quo in.c.quod in dubijs. Decimoſeptimo,
qualiter probetur, quòd quis ſit excommuni-
catus. de quo in.c.de monialibus.ĩ.eod. De-
cimooctauo, quib⁹ caſibus,quis incidat in ex-
communicatione ipſo iure.& de hoc in.c.con-
tingit.ĩ.eod. Decimonono, quis ſit effectus
excõmunicationis.& de hoc in.c.ſacris.ĩ.eo.
Vigeſimo, quæ ſit pœna participantium cum
excommunicato, & quis ab illa excuſetur. &
de hoc in.c.inter alias.ĩ.eo. Vigeſimoprimo,
quæ ſit pœna contemnentis excommunicatio-
nem.& de hoc in.c.per tuas. Vigeſimo ſecun-
do,qualiter excommunicatio tollatur, vel quis
ab ea excuſetur. & de hoc.ĩ.in.c.ſi aliquando.
Vigeſimotertio,quis poſſet abſoluere ab excõ-
municatione. & de hoc in.c.officij.ĩ.eod. Vi-
geſimoquarto quis poſſit,& debeat abſolui ab
excommunicatione. & de hoc.ĩ.eod.c.ſuper
eo. Vigeſimoquinto, qualiter abſolutio fieri
debeat,& quando, & per quem fieri debeat, &
per quos actus dicatur abſolutio facta. & de
hoc.ĩ.in.c.venerabili. Vigeſimoſexto,& vlti-
mo, de abſolutionis effectu. & de hoc.ĩ.eod.
in.d.c.venerabili. Circa primum principalem
4 articulum,quæro primo,† quæ dicantur ſenten
tiæ cenſuræ. Sol.tex.in.c.quærenti.ĩ.de verb.
ſign. vult,quòd ſententiæ cenſuræ ſint tres; vi-
delicet,excommunicatio,ſuſpenſio,& interdi-
ctum. Et dicunt ibi Hoſti.& Io.And.quòd cũ
iſtæ ſint pœnæ ſpirituales, meritò appellatione
cenſurę ſit ampliatio,quò ad omnes prędictas
tres ſententias.arg.c.penul.ĩ.eod. Non tamen
5 ipſius† cenſuræ appellatione comprehendun-
tur depoſitio,& degradatio; quia iſtæ pœnę nõ
ſunt ſpirituales, & medicinales; ſed tempora-
les,& perpetuæ. Et ideò tanquàm odioſę ſunt
reſtringendæ, vt in reg. in pœnis. de reg. iur.
lib.6.cum concord. Et ex prædictis infertur,
6 quid importet† clauſula illa,quæ quotidie appo
nitur in literis; videlicet contradictores om-
nes cenſura eccleſiaſtica compeſcendo. Circa
quod volunt Io.And.& doct. in.d.c.quęrenti.
quòd delegatus ex vi clauſulę prædictę nõ poſ-
ſit punire alia pœna,quàm per viam excommu
nicationis, & interdicti, quamuis poſſit aliter
multare,& punire ex virtute delegationis, qua
mediante habet etiam cohertionem ſine dicta
clauſula.vt in.c.1.s̄.de off.deleg. & ibi dixi. &
de materia iſtius clauſulæ,vide per glo.2.& per
d.Ant.&.D.m.& Io. de Imo.in.c.pro illorum.
ſupra de præben.dicam fortè in.d.c.quęrenti.
Et aduerte,quia licet propriè, & ſtrictè,& ,put
agimus in hac materia,appellatione cenſurę,ſo-
lum veniant prædictæ tres ſententiæ. Genera-
7 lius† tamen, & latius ſumendo verbum cenſu-
ra,poteſt dici, quòd cenſura eſt iuriſdictio, ri-
gor,ſeueritas,poteſtas,ſiue ſententia,& dicitur
à cenſeo cenſes. Cenſere enim idem eſt, quòd
iudicare,iubere,ſtatuere,& deliberare, ſecundũ
Cornucop. vel iudicium cum ſeueritate, ſeu
vindicta,ſecundum Papiam, & hoc tradit Ar-
chid.8.q.2.in.c.dilectiſſimi. in princ. Et ideò
dicit Io.And.poſt Hoſt.in.d.c.quęrenti. quòd
cenſura quandoq; ponitur pro rigore.s̄.de bi-
ga.

ga.c.nuper. quandoq; pro censura canonum,
supra qui cle.vel vo.c.1. in fi. Et quod differat
hæc tria censura, seueritas, & animaduersio
dixi in.c.penul.§.de pœn. Secundo quęro, in
8 quo conueniant † istę tres prædictę sententiæ
spirituales. Sol.Io.And.post Host.in.c.1.eod.
tit.lib.6.in nouella.& Hen.Bohic.in.c.quęren-
ti.§.de verb.sign. dicunt, quòd conueniunt in
plurimis. Primo, quia forma illius constitu-
tionis.c.1.eod.tit.lib.6. est seruanda in quali-
bet prędictarum sententiarum. de quo aliquid
dicā in decimo prin.artic. q.3. Secundo, quia
in his tribus precedens appellatio tuetur appel
lantem. Sequens verò non, de quo in.c.ad hæc
quoniam. &.c.pastoralis.§.de appella.c.is cui.
eod.tit.lib.6. dicam.§.in decimotertio princi.
articulo. Tertio, quia nullus prędictorum de-
bet celebrare diuina. de cle.excom.minist.c.2.
&.c.postulastis. Quarto, quia monitio debet
pręcedere quamlibet prędictarum sententiarū.
§.de appella.c.reprehensibilis. Quinto, quia
quilibet qui altera prędictarum sententia tene-
tur, prius debet iurare antequàm absoluatur,
de quo in.c.venerabili.§.eo. Sexto, quia quæ-
libet prædictarum est etiam à superioribus ser-
uanda.§.de off.ord.c.cum ab ecclesiarum. Se-
ptimo, quia nullus eorum durante sententia eli
gere, vel eligi, vel testificari potest in.c.cum di-
lectus.supra de consue.de elect.c.cū inter.§.de
excep.c.apostolicę. Octauo, quia non debet
superior aliquid de istis disponere partibus, vt
in.c.romana.eod.tit.lib.6. Nono, quia spiri-
tuales filij sedis apostolicę vlla istarum senten-
tiarum possunt ligari, vt infra tit.1.c.veniens. &
in priuilegijs solent ista immisceri in.c.1.de pri
uileg.lib.6. Decimo, quia veniunt sub eadem
appellatione censurę, vt dixi supra in prin. istius
articuli. Aduerte tamen circa prędicta, quia
an indistinctè procedant, & quomodo, & quali-
ter apparebit latius, ex infra dicendis in proprijs
articulis, in quibus etiam plures alię conuenien
tiæ colligi poterunt. Tertio quęro, in quibus
9 prędictæ tres † sententię differant. Sol.dic, quod in
plurimis. Primo, in participatione, quia cum su
spenso, vel interdicto potest participari, Nisi
specialis participatio esset interdicta.ff.de pœ.
in.l.moris.ff.de ser.expor. in.l.cui pacto. Sed
cum excommunicato non potest participari, de
quo latius dicam in.19.&.20.artic. Secundo,
quia propriè loquendo homo suspenditur, &
excommunicatur, sed non interdicitur, nisi in
proprie.§.de relig.do. c.cum dilectus. de cler.
excom.minist.in.c.postulastis.in fi. Loca verò
propriè interdicuntur, de quo dicam in mate-
ria interdicti, in.c.permittimus. infra eo. Ter-
tio, quia effectus excommunicationis prolatę
non potest suspendi, sed aliarum sic, de quo la-
tius in.d.c.ad hęc quoniā. & sic videtur aliqua
liter contrariari his quæ dixi in.c.pręced. q.3.
secunda consequentia. Sed dic, vt latius infra
videbimus in processu. Quarto, differunt in di-
spositione.c.quia periculosum.eod.titu. lib.6.
Quinto, in dispositione.c.pręsenti.eo.tit.lib.6.
Sexto, respectu.c.romana. eo.tit.lib.6. Septi-
mo, & octauo, ex dispositione.c.fina.§.1.&.§.
in festinitatibus.eod.titu.lib.6. de quo dicam
infra in octauo prin.artic. Secus in interdicto,
vt in.c.si sententia.eod.tit.lib.6. de quo dicam
in.d.c.permittimus. Arbitror etiā, quòd plu-
res aliæ differentiæ possent colligi. Sed de pre
dictis, & alijs latius videbimus infra in processu.
Circa secundum principalem articulum, quid
10 sit † excommunicatio, & vnde dicatur, & quid
sit anathema; primo quæro, quid sit excommu
nicatio. Sol.dicunt aliqui, quòd est aliquando
à participatione sacramentorum exclusio, ali-
quando à communione fidelium separatio.11.
q.3.§.euidenter. 3.q.4.c.engeltrudam. supra
de except.c.à nobis. Vel dic secundum glo.
in.c.penul.§.eod. quòd excommunicatio est à
qualibet licita cōmunione, vel actu separatio.
& ita etiam describit Host.in sum. eod.tit.§.1.
Sed dicit hic.D.m.in rubr. quòd hæc diffinitio
potest reprobari; quia non est conuertibilis cū
suo diffinito; & quia non eneruat materiam, &
naturam diffiniti per genus, & differentias, si-
cut facere debet, vt in.l.1.ff.de dolo. Ad quod
vide, quæ dixi supra de accus.in rub. Nam secun
dum prædictam diffinitionem iudex secularis
posset excōmunicare; quia posset priuare quē
à communione hominum; & tamen hoc præ-
ceptum iudicis secularis non est propriè excō-
municatio, de qua nunc agimus secundum su-
biectam materiam nostram. Et ideò vt pona-
mus aliquales substantiales differentias diffinit
ipse sic, quòd excommunicatio est censura à ca
none, vel iudice ecclesiastico prolata, priuans à
legitima communione, quandoq; sacramento-
rum, quandoq; hominum. Aduerte tamen,
quia ista fuit diffinitio Zaba. in repeti.c.perpen
dimus.§.eod. Et not. quòd verbum censura,
positum in diffinitione, ponitur vt genus; nam
potest multipliciter sumi, vt supra dixi in præ-
ceden.artic.in princ. & in proposito idem im-
portat, quòd iurisdictio, siue sententia à cano-
ne, vel ecclesiastico iudice lata. Sequentia verò
verba ponuntur vt differentię; nam dum dicitur
à iudice ecclesiastico. ideò dicitur; quia huius-
11 modi † iurisdictionis laicus actiuè non est capax
regulariter, licet Papa possit ei concedere. de
quo tamen dic, vt dicam in sexto princip.artic.
in.c.1. infra eod. Item ideò dicitur à iudice,
quia non iudex non potest illam ferre, vt ibi di-
cam. deinde subiungitur excludens à commu-
nione &c. vt per hoc denotetur differentia ab
interdicto, & suspensione, quæ non priuant à
communione. Quæ tamen duo continentur
sub appellatione cēsurę, vt dixi in pręced. artic.
12 principali. Et dicitur † excommunicatio, quasi
extra communionē positio.24.q.3.c.certum.
Et ideò priuatus aliqua communione, etiam tē-
porali latè sumpto vocabulo, potest dici excō-
municatus, vt not.in.c.ex literis.§.de constitu.
Strictè tamen sumitur, & propriè, prout dixi in
pręcedenti diffinitione; & hæc excommunica-
tio, de qua hic agimus, & de qua dictum est in
descri-

descriptione, aliquando appellatur anathema,
13 quasi † damnatio, vel perditio, anathema enim
dicitur quasi anatheca, quod idem est, quòd
superna maledictio, dicitur enim ab ana, quòd
est sursum, & theca, quòd est figura, & est for-
ma literæ, quæ olim imponebatur in frontibus
damnatorum. 23.q.4. Guilisarius. Ad quod
vide quod dixi in.c.excommunicamus. supra
de hæret.in primo notab. Et not. quòd quan-
14 tum ad effectum † non est differentia inter ex-
communicationem, & anathema, vt dicam in
decimo nono princ.artic. Sed solum quò ad for
mam pronuntiandi, vt dicam.ĩ. in vigesimo
princip.artic. Aduerte tamen, quòd anathema
15 etiam † quandoq; ponitur pro suspensione, vt
in.c.nemo.2.iuncta glo.de consec.dist.1. Item
16 not. quòd † excommunicatio etiam quandoq;
appellatur acrimonia, & dicitur quasi à gremio
ecclesiæ separatio, vt in.l.placet.in fi. C.de sac.
san. eccl. Circa tertium principalem articulū,
17 quot † sunt excommunicationum species, bre-
uiter dic, quòd duæ. Alia enim est minor, &
quædam maior, & qualiter inter se differant,
latius apparebit ex infra dicendis, & maximè
respectu effectus, latius videbimus infra in de-
cimonono prin. artic. Sed quæro circa prædi-
18 cta, quid si iudex † simpliciter excommunicat
aliquem, vel statutum simpliciter imponit pœ-
nam excōmunicationis, vtrum debeamus in-
telligere de minori, vel maiori. Et videtur pri-
mo dicendum, quòd potius debeamus intelli-
19 gere de minori; quia in primis benignior † de-
bet fieri interpretatio, vt in reg. in pœnis.de re.
iur. lib.6. & in.l.interpretatione.ff.de pœn. Et
pro hoc etiam facit tex.in.c.cum non ab homi
ne.ĩ.de iudi. Iuncta op in.Gof. vbi Gof.illum
tex.dum dicit excommunicationis, exposuit
excōmunicationis.s.minoris, & anathematis.s.
maioris. Sol.veritas est in contrarium; quia in
dubio potius de maiori, quàm de minori intel-
ligimus. & de hoc est tex.expressus in.c.penul.
ĩ.eod. Non obstat primum argumētum, quia
procedit in pœnis corporalibus, & pecuniarijs.
20 sed excommunicatio † non est propriè pœna,
sed animæ medicina; vnde eo ipso, quòd excō-
municatus vult satisfacere, obtinet absolutio-
nem, vt in.c.1. eod.titu.lib.6.2.q.1.in.c.multi.
dicam.ĩ. in vigesimoquinto princ. artic. Præ-
terea, cum verbum excommunicatio posset in-
telligi de minori, & maiori. Nam illud verbum
dicitur esse dubium, quòd potest plura signifi-
care, vt dixi in clemen.1.de iudi. Sed in dubijs,
21 quando agimus de concernentibus periculum
animæ, tutior debet fieri interpretatio pro salu
te ipsius animæ, quanquam videatur grauior, vt
in.c.iuuenis.ĩ.de spon. & in.c.1.ĩ.de seru. dixi
latè in.c.ad audientiam.ĩ. de homici. in tertio
princ.artic. Sed pro anima tutior est interpre-
tatio, vt intelligatur de maiori; quia cum potue
rit excommunicator, vel statuens intelligere de
minori, & statuere, secundum suum intellectū
deberet locū habere. vt in.c.intelligentia. infra
de verb.fig.iuncta.l.3.ff.de reb. dub. meritò ad
hoc, vt excommunicatus agat super securo, &
tutiori prouidebit sibi circa excommunicatio-
nem maiorem, vt ab illa absoluatur. & pro hoc
22 etiam facit, quia verba † debent intelligi secun-
dum communem consuetudinem. & in.c.ex li
teris.ĩ.de sponsa. & in.l.labeo.ff.de supellec.le.
Sed communiter appellatione excommunica-
tionis nos intelligimus de maiori, ergo &c.
Non obstat secundum argumentū, quia potest
respōderi dupliciter, Vno modo q̄d illud ideò
ibi est; quia verbum excommunicatio iungitur
cum verbo anathematis; vnde ne detur multi-
plicatio verborum, sic exponitur verbum ex-
communicatio pro minori, & anathema ꝓ ma-
iori. Vel secundo potest responderi, quòd ex-
positio Gos.non est bona, per ea, quæ supra di-
cta sunt. Et ne detur superfluitas exponi pote
rit, dum tex. loquitur per verbum excommu-
nicatio, quòd loquatur de excommunicatione
maiori prolata sine certa solemnitate. Sed dum
loquitur de anathemate, intelligatur de excom
municatione maiori, quæ fertur cum certa so-
lemnitate, vt statim dicam. Et ex prædictis in-
23 fertur, quòd excommunicationis maioris † duæ
sunt species. Vna est, quæ fertur sine certa so-
lemnitate. Alia est, quæ fertur cum solemnita-
te, vt dixi in.d.c.cum non ab homine. & latius
dicam.ĩ.in decimo prin.artic. Alia est diuisio,
quis quædam est excommunicatio, quæ fertur
à iure, quædā ab homine, vt apparebit ex his,
quæ infra dicam in.c.1. in quinto princ.artic.
24 Circa quartum principalem articulum, † quo
iure fuit inducta excommunicatio. Aduerte,
quia de iure ciuili non reperio, nisi duos tex.
Vnus est in auth. de interd.colle.hæret.vbi tex.
loquitur de anathematione. Alius est in auth.
de sanc.epi.§.omnibus.vbi tex.loquitur de ex-
communicatione à corpore Christi, & ingressu
ecclesiæ.de quo infra in decimonono princ. ar-
tic. traditur in.l.2.C.de sum.trin. & aliquid sen-
tit in.l.placet.C.de sacros. eccle. & hæc iura Io.
And.allegat in addit.Spec.in tit.de except.§.2.
ver.sed nunquid post huiusmodi. Arbitror ta-
men, quòd principalis origo excommunicatio-
nis descendit à iure communi; quia cum sit gla-
25 dius spiritualis, non potest de ipso disponere,
aut exercere, nisi iudex ecclesiasticus, vt in.c.2.
supra de iudi.dicam infra in quinto prin. artic.
in.c.seq. & sic illi tex.iuris ciuilis ortum habue-
runt à fundamento iuris canonici.

Capitulum. I. Super Eo.

SVMMARIVM.

1 *Impubes percutiens clericum ab Episcopo absolui potest. Quod intellige, vt sub nu.2.*

Clericum percutiens ioco, vel causa disciplinæ, etiam si sit maior excommunicatus non est, nec aliqua indiget absolutione. ibidem. & num.7.

Si verò ex odio percuteret per Papam eßet absoluendus. ibidem.

2 *Minor ætas quanuis alleuet delictum, non tamen ex toto excusat.*

3 *Lex, vel statutum in puniendo delicta generaliter loquens, non vendicat sibi locum totaliter in minoribus etiam doli capacibus. Quod intellige, vt ibi, & nu. seq.*

4 *Pœna vbi est imposita ipso iure, de iuris rigore minor ēt, dūmodo sit doli capax, incidit in eam.*

5 *Pœna, quando imponitur ipso iure, an possit à iudice alterari, aut per viam alleuationis, vel aggrauationis, aut commutationis.*

6 *Clericum percutiens, quando incidat in canonem, c. si quis suadente. 17. q. 4. Et q̄n non, nu. seq.*

8 *Minor ætas an excuset à delicto. remissiuè.*

9 *Excommunicare quis possit.*

10 *Episcopus, & quilibet superior per statutum suū, vel synodalem constitutionem potest excommunicare, de sententia iuris. Quod amplia, vt sub nu. 11.*

Et quid in sententia ferenda ab homine. nu. 13.

11 *Statutum prælati, seu synodalis constitutio, quos liget remissiuè.*

12 *Anathema quod infligatur etiā à iure pro contumacia, & pro delicto, secundum glo. in. c. pen. infra hoc titu. q̄uo intelligatur ab Auctore.*

14 *Sacerdos quilibet habens curam animarum, & iurisdictionem fori pœnitentialis, an possit excommunicare. & nu. 17. vsq; ad nu. 37.*

15 *Iudex quilibet ecclesiasticus habens iurisdictionem fori contentiosi, siue de iure communi, siue ex consuetudine, potest ferre sententiam excommunicationis.*

Et qui sint prælati inferiores habentes talem iurisdictionem. nu. seq. remissiuè.

18 *Excommunicatio cum illa solemnitate, de qua in c. debent. 11. q. 3. non potest ferri ab inferiore Episcopo, neque acquiri ex consuetudine.*

19 *Consuetudo iurisdictionis turbatiua, non valet.*

20 *Consuetudo non potest dare priuatæ personæ potestatem excommunicandi. Potest tamen illam dare prælatis inferioribus. vt nu. 22.*

21 *Iurisdictionem nō habere simpliciter, vel habere, sed non in illam personam, in quā quis vellet eam exercere, paria sunt.*

23 *Excommunicare possunt illi, qui habent potestatem à iure, vel ab homine, aut à cōsuetudine.*

24 *Iurisdictio sine modica coertione nulla est.*

25 *Excommunicatio est ferenda cum causæ cognitione. Quod intellige vt ibi.*

26 *Capitulum de consuetudine excommunicat, & interdicit.*

27 *Excommunicare ad hoc, vt quis possit, quæ requirantur.*

28 *Excōmunicatio est pars iurisdictionis. & nu. 32.*

29 *Cap. si sacerdos. de offi. ord. intellectus.*

30 *Cap. cum ab ecclesiarum. de off. ordi. intellectus.*

Curatus simplex non dicitur prælatus. ibidem. Quia non habet iurisdictionem fori contentiosi, sed tantum pœnitentialis. & nu. 33.

31 *Consuetudo est optima legum interpres.*

34 *Curati, & inferiores prælati, an possint excommunicare excommunicatione minori.*

35 *Excommunicatio minor infligitur quandoq; à sacerdote, quandoq; à seipso.*

36 *Eucharistiam non assumens, quando male agat, & quando bene.*

37 *Delegatus vtrum possit excommunicare.*

38 *Arbitri an possint excommunicare.*

39 *Arbitri non habent iurisdictionem, sed simplicem notionem. Quod intellige, vt ibi.*

40 *Arbitri iuris, & necessarij videntur æquiparari delegatis.*

41 *Excommunicandi potestas, an possit quæri præscriptione, vel consuetudine.*

42 *Episcopus potest expreßè concedere clerico potestatem excommunicandi.*

43 *Excommunicandi potestas, an possit competere alicui ex prorogatione.*

44 *Excommunicatus an possit excommunicare.*

Et quid si communiter habebatur pro non excommunicato. ibidem.

35 *Excommunicatio si opponatur contra iudicem, quis cognoscet de tali excommunicatione.*

Excommunicare, an possit ille cui fuit restituta potestas excommunicandi. ibidem.

46 *Iudex secularis an possit excommunicare.*

47 *Excommunicatio latè, & generaliter sumitur etiam pro quadam separatione ab actibus temporalibus.*

48 *Excommunicandi potestas, si fuit ablata alicui, ratione priuilegij concessi illi, qui poterat ab eo prius excommunicari, an si postea eidem restituatur hæc potestas, sententia excommunicationis lata per ipsum in talem absentem priuilegiatum, teneat.*

49 *Excommunicandi potestas an possit principaliter demandari.*

Et an sit meri, vel mixti imperij, an verò iurisdictionis. nu. 50. remissiuè.

51 *Delegari possunt etiam ea, quæ sunt meri imperij, de iure canonico.*

1 SVPER EO. Impubes qui † clericum percussit, ab Episcopo absolui potest. Qui verò ioco, vel causa disciplinę percutit clericum, etiam si sit maior, nō est excommunicatus, nec aliqua indiget absolutione. Secus si ex odio. quo casu per Papam est absoluēdus. & secunda pars ibi, nec clerici. tertia ibi, cæterum. Not. primo,
2 ꝙ quanuis minor ætas † aliqualiter alleuat delictum; non tamen ex toto excusat; nam benignius agitur cum impuberibus, in quantum nō est illis necessaria absolutio sedis apostolicæ. de quo latius dicam infra in vigesimotertio princ. artic. Et intellige tex. de impuberibus. s. doli capacibus, qui in nullam incidunt excommunicationem, vt ibi dicam. Et ex prædictis vi-
3 detur inferendum, quòd licet lex, † vel statutum puniendo delictum generaliter loquatur, prout loquitur. c. si quis suadente. 17. q. 4. Non tamē vendicat sibi locum totaliter, in minoribus etiā doli capacibus, sed dicit hic. D. m. quòd hoc ꝓcedit ex benigna interpretatione sedis Aposto-
4 licæ facta per decretalem nostram. Nam de † iuris rigore vbi pœna est ipso iure imposita, vt est

in casu

in casu nostro, etiam minor, dummodo sit doli
capax, incidit in illam, secundum ea quæ notan-
tur in.c.1.&.2.supra de deli.puer. quãuis iudex
in sententiando ratione ætatis, possit illam alle-
uare, allegat not.per Barto.in.l.2.ff.de recepta.
Sed tu aduerte, quia dictum.D.m. non potest
procedere in terminis nostris, aut similibus, in
quibus pœna imponitur ipso iure, prout hic in
5 percutiente clericum. Nam in tali casu † iudex
non habet potestatem alterandi pœnam per
viam alleuationis, aggrauationis, & commuta-
tionis, vt latius dixi in.c.licet.supra de pœn. nisi
esset talis, qui legis, vel statuti condendi pote-
statem haberet, vt latius dixi in.c.licet. Et ideò
dictum.D.m. posset habere locum, quãdo esse-
mus in casibus, in quibus pœna non imponitur
ipso iure, vel ipso facto; quo casu ętas tribuit iu
stam causam alleuandi pęnam, vt dixi in.d.c.li-
6 cet. Not.secundo, quòd † quis incidit in cano
nem, si quis suadente. 17.q.4. non solum si
irato animo prouocando, clericum percutit.
Sed etiam si duo clerici, seu clericus, & laicus se
ad inuicem percutiant, ita quòd non fiat ad
defensionem. de quo latius dicam infra in no-
no principali artic. in.c.parochianos. Tertio
not. ibi, leuitate iocosa, quòd ad hoc, vt quis
incidat in illum canonem, si quis suadente, non
sufficit solum factum, nec solum manuum inie-
ctio; sed exigitur animus iniuriandi, & violen-
7 tia. Et ideò magister, qui percutit † clericum ex
causa disciplinæ, & prælatus percutiens ex cau-
sa correctionis, nõ incidunt in illum canonem,
& similiter, vt dicit hic glo.penult. non incidit
in illum canonem pater, vel coniunctus; qui
correctionis, vel disciplinæ, aut emendationis
causa percutiunt clericum, vt latius videbi-
mus in prædicto nono princ.artic. vbi videbi-
mus etiam quædam alia requisita ad hoc, vt
percutiens clericum incidat in dictum canonẽ,
si quis suadente, de quibus hic tradunt Doct.
Glo.2. in prin. est declaratiua. deinde colligit
argumẽtum hic, & vltimo format contrarium,
& non soluit. In fi.glo.Io.And.hic dicit, quòd
ibi loquit̃ de infirmitate animi minoris vigin-
tiquinque, maioris tamẽ quatuordecim annis.
8 & de hoc, an † minor ætas excusat à delicto, dic
vt latius dixi in.c.1.&.2.supra de delict.puero.
Postremo post glo. iuxta præmissum ordinem
in rubr. descendo ad quintum principalem ar-
9 ticulum, in quo venit examinandum † quis pos-
sit excommunicare. Circa quem articulum ꝓ-
sequar infrascriptas q̃stiones. Prima erit, quid
de ordinarijs. Secunda, quid de delegatis. Ter-
tia, quid de arbitris. Quarta, vtrum potestas ex-
communicandi possit quæri præscriptione, vel
consuetudine. Quinta, vtrum ex prorogatione
quis possit acquirere potestatem excommuni-
candi. Sexta, vtrum excommunicatus possit
excommunicare, & quid de excommunica-
to. Septima, vtrum iudex secularis possit ex-
communicare. Primo igitur quæro, quid de
ordinarijs. Sol.dic, quòd aut loquimur de sen
tentia iuris, aut loquimur de sentẽtia hominis.

10 Primo casu dic, quòd Episcopus, † & quicunq;
superior per statutum suum, vel synodalem cõ-
stitutionem, potest excommunicare, vt est tex.
in.c.à nobis.1.j.eod.& in.c.2.de consti.lib.6.
11 Sed quos † liget statutum tale, dicam infra in se-
ptimo prin. artic. in.c.mulieres. j.eod. & non
solum hoc potest Episcopus, sed idem ego ar-
bitror in quolibet inferiore prælato, qui aliquo
iure speciali, priuilegio, consuetudine acquisi-
nisset potestatem condendi statutum, vt est præ
latus ecclesiasticus. Et aduerte, quia dicit glo.
12 in.c.penul.j.eod.quòd etiam † anathema infli-
gitur tàm ab homine, quàm à iure pro contu-
macia, & pro delicto. Sed ego intelligo illam
glo.de anathemate, hoc est, de excommunica-
tione, quæ fertur cum solemnitate. de qua.11.
q.3.in.c.debent.quia ista non potest quæri per
statutum, vt patet ex forma ipsius. Sed bene
posset statutum disponere, quòd ꝓ aliqua con-
tumacia, vel excessu feratur anathema cum illa
solemnitate.argum.d.c.debent. dummodo tale
statutum fiat ab Episcopo, vel superiore, vt in
.c.cum inferior.supra de maio.& obed. vbi in-
ferior Episcopo non potest illam ferre, vt appa-
rebit ex infra dicendis. Intelligo igitur illam
glo.in.d.c.penul.j.eod. vt loquatur de anathe-
mate, hoc est, de excommunicatione maiori.
13 Secundo casu, cum loquimur de † sententia ex-
communicationis ferẽda ab homine, dic, quòd
Episcopus, & quilibet superior ordinarius po-
test quamlibet sententiam excommunicatio-
nis ferre, etiam maiorem, & quæ fertur cum so-
lemnitate. de qua in.d.c.debent.11.quæst.3.&
in hoc non est dubium. Sed dubium est, quid
de inferioribus prælatis, vtrum possint excom-
municare. Et videtur dicendum quòd non, per
tex. in.d.c.debent. vbi videtur probari, quòd
solum Episcopus possit excõmunicare; & quia
excommunicatio dicitur mucro episcopalis.
Ad idem.24.q.3.in.c.corripiantur. Sed aduer-
te, quia in hoc variæ sunt opiniones, vt refert
Host.in sum.eod.tit. §. quis possit excommu-
nicare. ver.sed quis est hic minister. Quidã.n.
voluerunt, ꝙ solus Episcopus possit excommu
nicare per iura statim allegata, & per tex.in.c.vi
sis. in fi.16.q.2. ibi fœlici mucrone Episcopi.
Alij dicunt, quòd non solum Episcopus, sed
etiam inferiores prælati, qui præsunt collegijs,
vt abbates etiam non benedicti, dummodo
sint confirmati, possunt excommunicare, vt
supra de simo.c.sicut.2. & quòd priores, & si-
miles possunt excommunicare, etiam maiori
excommunicatione, per tex. in.c.cum ab ec-
clesiarum. s.de offic.ordi. Tertij dicunt, quòd
14 etiam quilibet † sacerdos, habens curam ani-
marum, potest excommunicare, per tex.in.c.2.
s. de of.ord.2.q.1.c.nemo.15.q.4.c.1.11.q.1.
c.experientiæ, &.c.sacerdotibus. Host.in dicto
ver.concludit, ꝙ nullus inferior Episcopo põt
excommunicare excõicatione solemni, quæ di-
citur anathema, sed etiam excõicatione ma-
iori non solemni potest, dummodo habeat iu-
risdictionem, & subditos etiã si illam habeat ex

conſuetudine,etiam ſi pręsbiter non ſit.argum. 25.diſtinct. c. perlectis.63. diſtin.c.ſi in plebibus.ſ.de Archid.c.2. & ſupra de appellat.c.reprehenſibilis. & de maio. & obed.c.cum in eccleſijs.& ſupra de off.ord.c.quanto. D.m.in.c. licet.ſupra de pœn.ponit pro vera concluſione,
15 quòd quilibet † iudex eccleſiaſticus habens iuriſdictionem fori contentioſi,ſiue habeat de iure communi, ſiue ex conſuetudine,poſſit proferre ſententiam cenſuræ, & ſic excommunicare.arg.d.c.licet.&.c.1.de ſenten.excom.&.d.c. quanto.ſ.de offi.ord.&.d.c.cum in eccleſijs.de maio.& obed.&.d.c.ſicut.de ſimo.Et hæc concluſio mihi placet.Vnde abbates,& alij pręlati, qui aliquo modo de iure communi, vel ex ſpeciali priuilegio,vel ex conſuetudine, habent iuriſdictionem fori contentioſi, indubitáter poſſunt excommunicare excommunicatione non
16 ſolemni. Sed qui ſint † inferiores, qui habent iſtam iuriſdictionem, vide per doct.in.d.c.cum ab eccleſiarum. & latiſſimè per.D.m.in repeti. c.ſi quis contra clericum.ſ.de fo.compet. Et aduerte,quia ad ferẽdum hanc ſententiam, ſufficit ꝙ iſti prælati habeant poteſtatẽ excõicandi; quamuis non habeant ptãtem clauium, vt dicit Hoſt.quia talis prælatus quærit hanc poteſtatem,non tanquam ſibi, ſed tanquam prælaturæ,vt dixi in.c.cum contingat. de fo.compe. in fi.primæ princ. quęſt. De pręlatis ergo habentibus iuriſdictionem fori contentioſi,communis,* & vera cõcluſio videtur eſſe, vt poſſint excommunicare.Sed maius dubium eſt de alijs

Cõa.op.

17 qui ſolum habent iuriſdictionem fori † pœnitentialis,quales ſunt rectores parochialium eccleſiarum,an poſſint excommunicare. Et quid iuris etiam de ſimplicibus ſacerdoribus. Et in hoc variæ reperiuntur opin. vt ex.ĩ. dicendis apparebit. Ego verò ex plurimis hincinde deductis arbitror in primis diſtinguendum tria membra. Primum membrum, quid iuris de anathemate,hoc eſt ſolemni excommunicatione. Secundum,quid de excommunicatione maiori ferenda ſine ſolemnitate. Tertium,quid de excommunicatione minori. Quò ad primum dic, ꝙ tales non poſſunt aliquo modo illam ꝓferre,cum pro forma ſubſtantiali requiratur, ꝙ
18 illam ferat † Epiſcopus vnà cum duodecim ſacerdotibus,vt in.d.c.debent. 11.q.3. Nec poteſt,vt arbitror hoc conſuetudine acquirere, vt poſſit illam inferior proferre, ratione impoſſibilitatis;cum omnino deficiat qualitas habilis ad hanc ſolemnitatem; eo quòd ibi non ſit Epiſcopus. Licet fortè poſſet conſuetudine induci,vt inferior poſſit excommunicationem maiorem cum certa ſolemnitate proferre. Quò ad ſecundum membrum, cum quęritur de excommunicatione maiori proferenda ſine prędicta ſolemnitate, de qua in.d.c.debent. ſubdiſtingue, ꝙ aut quæritur de ſimplici ſacerdore non habente parochiam,& curam animarum,aut de ſacerdote habente parochiam, & curam animarum. Primo caſu, dic ꝙ talis non poteſt excommunicare,cum non habeat aliquam iuriſdictionem; vnde ſententia excommunicationis ab eo lata non valeret, tãquàm à non ſuo iudice,vt in.c.at ſi clerici.ſ.de iudi. & ſupra de paroch. c.vt dominicis.&.ſ.de cõſuet.c.ad audientiam noſtrã. Nam ad hoc,vt ſententia excommunicationis valeat,requiritur ꝙ ſit ſententia paſtoralis. 11. q.3.c.ſententia. Sed iſte,qui non habet ſubditos ad cuſtodiam,ſeu curam,non poteſt dici paſtor,ergo &c. Nec valet conſuetudo in contrarium, quia eſſet irrationabilis, ꝙ quis abſque aliqua iuriſdictione poſſet excommunicare nõ
19 ſubditum.Nam talis conſuetudo † eſſet iuriſdictionis tributiua,& eccleſia ordinis concluſiua. 11.q.1.in.c.de perſona. & ita poſſunt intelligi not.per Hoſt.in.c.quanto. de conſuet. & ſupra de of.archid.c.cum ſatis. & de fo.compet.c.cũ contingat.vbi dicit Hoſtien.quòd conſuetudo
20 non † poteſt dare priuatæ perſonæ poteſtatem excommunicandi. & not. etiam Io. Andr.in.c. conquerente.ſ.de offi.ord. Facit.c.dudum.ſ. de elect.ſentit etiam Inno.in.c.olim.3.ſ.de reſtit.ſpo.vbi dicit,ꝙ ſimpliciter clericus non poteſt quærere ex conſuetudine poteſtatem excõmunicandi. & tenent.d. Ant.Zaba.&.D.m.in.c. cum contingat.ſupra de fo.compet.vt ibi dixi. Secundo caſu,cum quęritur de ſacerdore habẽte parochiam, ſeu curam animarum, diſtingue, quòd aut quæritur, vtrum poſſit excõicare extraneos non delinquentes in ſua parochia, ſiue cura,& hoc caſu clarum eſt, ꝙ non poteſt. arg.
21 iurium ſupra allegatorum; & quia paria † ſunt non habere curam, ſiue iuriſdictionem ſimpliciter, vel non habere in illam perſonam, quam quis excommunicat.arg.d.c.nullus.ſupra de paroch. Facit.ff.de legit.tuto. in.l.inteſtato.quia aliàs turbaretur cuiuſliber officium,& ſua cuiq; iuriſdictio non ſeruaretur. quod eſſet abſurdũ. arg.d.c.de perſona.11.quæſt.1.& quod not.in .l.conſulta diualia.C.de teſtam. Aut quæritur vtrum ſubditos ſuos delinquentes in ſua parochia poſſit excommunicare. Et ſubdiſtingue,ꝙ aut hoc habet ex conſuetudine præſcripta, & poteſt; quia conſuetudo dat iuriſdictionem, vt in.d.c.cum contingat. & ibi latè dixi. & probatur in.c.duo ſimul. ſupra de offic.ordi. &.9. q.3.in.c.conqueſtus. Et dicit Hoſt.in.d c.cum contingat. ꝙ licet conſuetudo non poſſit dare priuatæ perſonæ poteſtatem excommunican-
22 di, vt ſupra dixi, tamen hanc † poteſtatem poteſt dare pręlatis inferioribus, & etiam plebanis,& rectoribus parochialium eccleſiarum, vt in.d.c.cum ab eccleſiarum.& ſupra de elec.c.dudum.2.in.§.tandem.tenet glo.11.q.1.c.experientiæ.& Abbas antiquus in.c.ſi ſacerdos. ſup de offi.archid.24.q.1.§.his authoritatibus. & Goff.in ſum.eod.tit. Et in hoc videntur concordare omnes docto. & tenet etiam Barthol. Brixien. in dicto.c.nemo. & glo. etiam ſuper Ray.in ſum.alibi vult, quòd excommunicationes, quas fecerunt quidam parochiani ſcientibus Epiſcopis,& non contradicentibus ꝓ damnis,quorum ignorantur authores, vel in ſimilibus caſibus tenent, & ligant per tacitam approba-

probationem Eporum. Et idem tenet Asten.
in sum.& Thom. super quarto senten. dist. 18.
23 dicentes, quòd illi possunt † excommunicare,
qui potestatem habēt à iure, vel ab homine, vel
à consuetudine. Aut tales rectores curati non
habent hanc potestatem ex consuetudine, vel
alio priuilegio, & sic solum quæritur, vtrum
hæc potestas eis competat de iure communi.
Et Goff. voluit quòd sic, per preallega c. nemo.
2. quæst. 1.& per.c.2.&.3. supra de offic. ordi.
Nam ex quo talis curatus habet iurisdictionem
debet posse excommunicare; quia iurisdictio
24 sine † modica coerctione nulla esset. supra de
offi. deleg. c. ex literis. & hoc tenet idem Goff.
in.c transmissam. supra de electio. & sentit glo.
fin. 9. quæst. 3. c. 2. &. 24. quæst. 1. §. his autho-
ritatibus. vbi dicit, quòd nihil facit Episcopus
ex certa ordinatione, quod non faciant presbi-
teri. Et idem dicitur in.c. legimus. 9 2. dist in fi.
Et hanc etiam opinionem tenet Archidia in.c.
romana. de sen. excom. lib. 6. & in.c. 2. de const.
lib. 6. & sentit glo. in. d. c. romana. & tenuerunt
quidam, vt dixi supra in princip. dum dixi post
Hosti. quòd tertij dicunt, quòd etiam quilibet
sacerdos habens curam, potest excommunica-
re per iura ibi allegata. Sed Lamb. & Ioan. de
25 Deo. tenent contrariam opinionem; quia † ex-
communicatio est ferēda cum causæ cognitio-
ne, vt. d. c. nemo. 2. quæst. 1. & supra de appella.
c. reprehensibilis. & sequitur Rayn. in sum. di-
cens, quòd etiam sacerdotes habentes curam
animarum, non possunt excommunicare, cum
non habeāt iurisdictionem in subditos, nec in-
ter eos valeant iudicare. Abbas antiquus distin
guit pro concordia dictarum opinionum, ꝙ
aut sacerdos parochialis vult excommunicare
tanquàm iudex, & in forma iudicij, & cum cau
sæ cognitione, & non potest; cum non habeat
causæ cognitionem. ita procedat secunda opin.
Lamb. Aut vult excommunicare non in for-
ma iudicij, nec cum causæ cognitione, sed ge-
neraliter, & potest, vt dicto. c. 2. de offic. ordi.
Nam talis secundum eum, potest ex causa spe-
cialiter interdicere alicui diuinum officium, vel
ecclesiastica sacramenta, vt dicto. c. 2. &. d. c. ne-
mo. quia in talibus non exigitur forma iudicij,
seu causæ cognitio; nec ad talia exigitur nisi or-
do sacramentalis, vt dicto. c. nemo. vbi etiam
hoc not. Archid. in glo. fina. & notat etiam Ar-
chid. in. d. §. his authoritatibus. & hoc modo
procedat prima opinio. & idem videtur tenere
Host. in sum. eod. tit. §. quis possit. ver. tu dicas.
vbi dicit, quòd sacerdos ex quo habet curam
animarum in notorijs, habet potestatem excō-
municandi præmissa monitione. & in his om-
nibus, quæ sine libelli oblatione expediri pos-
sunt. argum. supra de clan. despon. c. cum inhi-
bitio. Nisi fortè contraria consuetudo, vel Epi-
scopi inhibitio, hoc impediat. In occultis ve-
ro, & in his, quæ requirunt iudiciarium ordinē,
non potest. Et sic procedat secunda opin. nisi
contraria consuetudo, vel specialis delegatio si-
ue concessio eis hoc indulgeat. Nam & capi-
26 tulum † de consuetudine, vel indulgentia ex-
communicat, & interdicit, vt supra de rescript.
c. ex parte decani. & supra de consuetu. c. cum
inter vos. & infra tit. proxi. c. ex parte. D. An.
in. d c. cum contingat. de fo. competen. sequi-
tur prædictam opinionem Abba. dicens, quòd
isti curati recipiunt quandam iurisdictionem
in subiectos, quę plus attrahitur ad naturam fo-
ri pœnitentialis, quàm contētiosi; quia possunt
generalem promulgare excommunicationem
ad corrigendas animas subditorum, allegat di-
ctum. c. si sacerdos. supra de offic. ord. Sed. D.
Zaba. in. d. c. 2. supra de offic. ord. sequitur pri-
mam opinionem. Mouetur, quia ad hoc, vt quis
27 possit † excommunicare, duo requiruntur, vi-
delicet, ꝙ sit iudex, & ecclesiasticus, allegat. c. 1.
eod. tit. lib. 6. vbi in tex. reperitur verbum iu-
dex. Subdit tamen, quòd improprie potest ex-
communicare; videlicet, remouendo à commu
nione, non per modum præcepti, sed consilij. &
sic potest procedere secundum eum opi. Host.
Et idem etiā tenet collectaneus. D. m. in. d. c. si
sacerdos. & in repetitio. c. si quis contra cleri-
cum. supra de fo. compet. tenet hanc vltimam
opinionem, quòd curatus non possit excommu
28 nicare. Mouetur, † quia excommunicatio est
pars iurisdictionis, vt in. c. ex literis supra de of.
delega. & in. c. querenti. ꝭ. tit. proxi. & infra su-
bijciam in sexto princ. artic. ergo nullus potest
excommunicare, nisi iurisdictionem habeat.
Non obstant iura allegata pro contraria opin.
quia secundum eum, si bene ponderentur, lo-
29 quuntur in habente iurisdictionem; nam † præ-
dictū c. si sacerdos. super quo principaliter fun-
datur contraria opin. loquitur in rectore paro-
chiali habente iurisdictionem, si bene ponde-
retur, vt patet ex tex. ibi, dum dicit, nisi iudicia-
rio ordine &c. vbi dum tex. dicit, ibi, petierit
iustitiam, potest excommunicare authorem.
Et sic patet, quòd loquitur de habente iurisdi-
ctionē fortè aliquo iure speciali, ex priuilegio,
vel cōsuetudine. Et sic debet etiam intelligi tex.
30 in †. d. c. cum ab ecclesiarum. supra de off. ordi.
vt patet ex princ. dum dicit, ecclesiarum præla-
tis, & sic non loquitur de simplici curato; quia
talis non est prælatus. Et hanc opin. sentit Spec.
in tit. de off. delega. circa princ. & videtur esse
bonus tex. pro hac opin. supra de off. archid. c.
archidiaconis. Et ita interpretatur consuetudo
31 secundum eum, quæ † est optima legum inter-
pres. supra de consuetu. c. cum dilectus. & hanc
opin. etiam tenuit Guil. de monte Lau. in quo-
dā suo tracta. de sacramen. & in. c. nemo. 2. q. 1.
licet Archid. ibi, remaneat in priori sententia.
Vnde concludit. D. m. ꝙ curatus neq; in specie,
neq; in gñe potest excommunicare, nisi habeat
32 iurisdictionem; quia vt dixi, † excōmunicatio
est iurisdictionis, & fori contentiosi, qualiter-
cunque feratur, vt in. d. c. querenti. & in. c. pia.
de excep. lib. 6. Quinimò in ecclesia nō videtur
esse maior pœna. 24. q. 3. c. corripiantur. Facit
c. sacro. ꝭ. eod. Et ideò non potest imponi, nisi
per iudicē, vt not. in dictis iuribus. &. 23. q. 2. §.

in hoc. & not. supra de diuor. c. porrò. Sed cu-
33 rati† non habent iuri sdictionem fori conten-
tiosi, sed pœnitentialis duntaxat, vt in c. omnis.
supra tit. pro x. & in c. 1. & in c. cum episcopus.
de offi. ordi. lib. 6. & in hac conclusione rema-
net. D. m. Quæstio in veritate est satis dubia,
& pro vtraque parte defensabilis. Nam contra
opin. D. m. multum stringir dictum c. si sacer-
dos. Cogitabitis tertio, & vltimo casu, cũ q̃ri-
34 tur† de excommun icatione minori, dicit Host.
in sum. eod. tit. §. quis possit. in fi. quòd omnes
etiam inferiores prælati, & curati, possunt ex-
communicare excomm in icatione minori, per
præallegatum. c. cum ab ecclesiarum. Nam &
35 ipsa minor † excommunicatio quandoq; infli-
gitur à sacerdote, quando q; à seipso. de pœnit.
dist. 1. c. facilius. vt patet quando quis seipsum
priuat à participatione sacr amentorum; vt pu-
36 ta, ab assumptione Eucharistiæ. † Quod quan-
doq; malum est, videlicet, quando putaret sibi
hoc sufficere ad salutem. de pœnit. dist. 1. c. sunt
qui arbitrantur. Sed quandoq; bene facit, vt
puta, si hoc ageret peccator propter reueren-
tiam tanti sacramenti. arg. de consec. distinc. 2.
c. qui scelerate. Melius tamen est, quòd ipse nõ
gerat hanc reuerentiam sua propria authorita-
te; sed illud agat author itate proprij sacerdotis,
cum saltem semel in anno omnis qui ad annos
discretionis peruenit, teneatur sacratissimam
Eucharistiam assumere, vt. d. c. omnis. §. tit. px.
37 Secundo quæro, vtrum † delegatus possit excõ-
municare. Sol. dic quòd sic, dummodo sit dele-
gatus à iudice ecclesiastico; & ecclesiasticam iu-
risdictionem possit exercere. hoc probatur ex-
pressè in c. 1. de offi. delega. lib. 6. Et quia ista
Com. op. est communis* opin. omnium doct. ideò aliter
non est insistendum. Tertio quæro, vtrum ar-
38 bitri † possint excommunicare. Sol. Hostien. &
post eum Io. And. in c. graue. §. de offi. ord. te-
nent quòd non; volentes, quòd arbitri nec ex-
communicare, nec interdicere possint; quamuis
liceat litigatorum contumaciam punire, vt. ff.
de arbitr. in l. non ex omnibus. Et placet mihi
39 hæc opin. quia † arbitri non habent iurisdictio-
nem; sed simplicem notionem, vt not. in l. ait
prætor. ff. de re iudi. Sed tamen ego arbitror,
quòd hoc procedat in arbitris compromissa-
rijs, seu voluntarijs. Secus in necessarijs, seu in
40 arbitris iuris. Nam † isti videntur æquiparari
delegatis, vt not. in c. ab arbitris. de offi. delega.
lib. 6. dixi in c. cum speciali. §. de appella. Facit
quod not. in l. 2. ff à quib. appel. non lic. & in l.
cum specialis. & l. apertissimi. C. de iudi. cum
41 simi. Quarto quæro, vtrum † potestas excom-
municandi possit quæri præscriptione, vel con-
suetudine. Sol. patet clarissimè quòd sic, ex ijs,
quæ dixi supra in prima quæst. huius principa-
lis artic. Dummodo quis nõ sit simplex, seu pri
uatus clericus, sed habeat saltem curam anima-
rum, vt latè dixi supra in prima quæst. Et adde
ad ea, quæ ibi dixi, q́ Zaba. in repetit. c. perpen-
dimus. ÿ. eod. post Inno. in c. olim. 3. supra de
restit. spol. tenet, quòd etiam simplex sacerdos

posset q̃rere hanc potestatem per præscriptio-
nem, vel consuetudinem, sicut etiam potest per
priuilegium. Et quanuis Inno. alleget ad hoc
c. 2. supra de his quæ fi. à ma. cap. tamen Zaba.
dicit, quòd ille tex. potius probat contrarium,
sed non loquitur in excommunicatione, sed in
interdicto. Dicit tamen, quòd dictum est ve-
rum in se, ratione quã ponit Inno. in d. c. olim.
42 videlicet, quia sicut † Episcopus potest expressè
concedere clerico hanc potestatem excommu-
nicandi, vt in d. c. cum ab ecclesiarum. de offic.
ord. & latè patet ex his, quæ supra statim dixi in
secunda quæst. Ita etiam debet per tacitum
consensum Episcopi posse quæri ex p̃scriptio-
ne, vel consuetudine. Sed. D. m. in. d. c. olim. &
in c. cum contingat. de fo. compet. & in d. c. si
quis contra clericum. tenet opin. quam ponit
Io. And. in c. auaritiæ. de elect. lib. 6. qui refert
quendam fratrem Vbertum disputando tenuis-
se, q́ solum ille, qui alias habet dignitatem, põt
q̃rere potestatem excõmunicandi ex præscri-
ptione, vel consuetudine. exercendo hãc pote-
statem in illos, in quos in veritate non habebat
hanc potestatem. & hæc opin. mihi plus placet,
per ea quæ stati m dicam in prima quæst. huius
artic. Forte tamen dici posset, q́ si aliquis, etiã
simplex clericus, puta canonicus certæ præben
dæ, aliquo modo consuetudine, vel præscriptio-
ne acquisiuisset iurisdictionem fori contentiosi
in aliquos, q́ vigore dictæ iurisdictionis possit
excommunicare. & ita posset saluari opi. Inno.
hic, & Zaba. Quinto quæro, vtrum hæc pote-
43 stas † excommunicandi possit alicui competere
ex prorogatione. Solu. Innocen. fuit varius,
nam in c. P. & G. vbi glo. supra de offic. de-
lega. sentit quòd sic. Sed contrarium tenet in
c. de causis. eod. tit. & hoc vltimum tenuit Bal.
in l. si qui ex consensu. C. de episco. audien.
quia hæc potestas competit à solo Deo. Sed
dicit. D. m. quòd prædictum motiuum proce-
dit, quando quis subijceret se non habenti pote
statem excommunicandi. Secus si haberet re-
spectu subditorum suorum; quia tunc non da-
tur noua potestas, sed fit extensio de persona
ad personam. Vnde potest potius dici amplia-
tio potestatis, sicut in simili legitur, & not. in c.
aqua. de consecra. eccle. vel alta. Et hanc opin.
sequitur Zaba. in repeti. d. c. perpẽdimus. ÿ. eo.
Sed tu aduerte, quia in hoc est differentia; nam
in laicos potest exerceri hæc potestas excom-
municãdi ex prorogatione iurisdictionis absq;
aliquo consensu proprij iudicis; sed in clericos
non potest exerceri, nisi fiat prorogatio de cõ-
sensu proprij iudicis, secundum ea, quæ latius
dixi in c. significasti. §. de fo. compet. Et hanc
opinionem ego tenui in d. c. P. & G. in nouis
reportat. Licet. D. m. teneat contrarium. Sexto
44 quæro, † vtrum excommunicatus possit excom
municare. Solu. dic quòd non. 24. q. 1. in sum.
§. de ordi. ab epi. c. 2. Et istud est clarum in illo,
qui est publicè excommunicatus. Sed dubiũ
est, quid iuris de excommunicato, qui commu
ni opinione habebatur pro non excommunica
to, vtrum

to, vtrum possit excommunicare, & sententia
excommunicationis per eum lata teneat. Circa
quod glo. 24.q.1. in sum. tenet quòd nõ valeat
per.c.ad abolendam.§.de hære. & sequitur Io.
And.in.c.pia.de excep.lib.6. Et Gasp. de Cal.
qui solemniter disputauit hanc quæstionẽ, quæ
incipit, excommunicatus qui omni opinione.
Sed Inno.tenet contrarium in.c.si verè.§.eod.
& quæ opin.prædictarum melior sit, vide quæ
latè dixi in.c.ad probandum.§.de re iudic. vbi
ego latissimè tractaui hanc quæstionem. Sed
45 circa prædicta quæro, † quid si excommunica-
tio opponitur contra iudicem, quis cognoscet
de tali excommunicatione. Sol.dic, q hoc arti-
culo, vt dicã.§. in. 17.prin. artic. Item circa p-
dicta quæritur, quid si excommunicatio fertur
per illum, cui fuit restituta potestas excommu-
46 nicandi &c. Septimo quæro, vtrum † iudex se-
cularis possit excommunicare. Sol. dic quòd
non, prout loquimur propriè, & strictè de ex-
communicatione, quæ est sententia censuræ, &
sic spiritualis, quia laicus non potest regulariter
talia attentare, vt in.c.2.§.de iudi. Sed prout
47 † excommunicatio latè, & generaliter sumitur
etiam pro quadam separatione ab actibus tem
poralibus, potest dici, quòd secularis potest ex-
communicare excommunicando, seu interdi-
cendo actus temporales, vt not.glo.11.q.3.in
§.euidenter.ver.sententia. per tex. in.l.moris.
ff.de pœn.& probatur in.l.quos prohibet.ff de
postul. Postremo circa hunc articulum posset
48 dubitari, quid iuris de illo, à quo fuit † ablata po
testas excommunicandi aliquem ratione priui
legij concessi illi tali, vtrum si postea restituatur
eidem hæc potestas, sententia excommunica-
tionis lata per ipsum in talem absentem priui-
legiatum teneat, de qua quæstione dic, vt dicam
.§.in septimo princ. arti. Vtrum autẽ, hęc po-
49 testas † excommunicandi posset principaliter
demandari; nam accessoriè non est dubium, q
venit, per ea quæ dixi in secunda qstione huius
artic. breuiter dic, quòd dubitatio descendit ex
his, quæ traduntur in.c.quod sedem.§.de offi.
ordi. & ex his, quæ dicam in seq.cap. in sexto
50 princ.artic. An scilicet hæc potestas sit meri,
vel mixti imperij, an verò iurisdictionis, & si
est imperij, an possit delegari. Et breuiter dic, q
si loquamur de excommunicatione spirituali,
potest delegari; quia de iure canonico commu-
Com.op. 51 nis* cõclusio est, quòd etiam ea, † quæ sunt me-
ri imperij, possint delegari, vt latè traditur in
d.c.quod sedem.& hoc in excommunicatione
expresse tenet.D.m.in.c.penult.§.de consecra.
eccle. vel alta.

Capitulum. II. Monachi.

SVMMARIVM.

1 *Abbas absoluit monachos se ad inuicem percu-
tientes, & deficiente eius discretione recurri-
tur ad Episcopum. Et quid si Monachi se per-
cusserint extra claustra. num.4. Et ibi quid
in monachis exemptis, respectu Episcopi. re-
missiuè.*

2 *Monachorum correctio pertinet ad Abbatem, et
eo deficiente ad Episcopum.*

3 *Absolutio ab excommunicatione est fienda cum
prouidentia, & discretione.*

5 *Abbas an possit absoluere monachos à qualibet
excõmunicatione inflicta à canone. remissiuè.*

6 *Excommunicandi potestas an sit iurisdictionis, an
meri, vel mixti imperij.*

7 *Absoluendi ab excommunicatione potestas est
iurisdictionis.*

8 *Imperium merum quid sit. Et quid mixtum.
ibidem.*

9 *Excommunicatus cui æquiparetur. vsq; ad fi.cap.*

10 *Excommunicatio est potius medicina, quam ve-
ra pœna.*

11 *Banniti non habent certam naturam; sed eorum
pœnalis qualitas dependet, secundum varias
locorum dispositiones. & nu. 15.*

12 *Excommunicatus ab vno Episcopo, est ab omni-
bus, & vbiq; vitandus. remissiuè.*

13 *Excommunicatus non perdit ciuitatem, nec bona,
& plurimos actus ciuiles, potest exercere.
remissiuè.*

14 *Excommunicari quis non potest, nisi quò ad om-
nes ecclesias.*

16 *Banniti quandoq; plus, vel minus consequuntur,
& quãdo nulli de ciuitate licitum est cum il-
lis participare. remissiuè.*

17 *Cum excommunicatis communicare licitum est
certis personis.*

1 MONACHI. Monachos † se ad in-
uicem percutientes absoluit Ab-
bas, & idem in Canonicis regula-
ribus, & Abbatis discretione de-
ficiente, recurritur ad Episcopum .h.d. Not.
2 primo, quòd † correctio Monachorum, primo
loco pertinet ad Abatẽ, Abbate verò deficien
te pertinet ad Episcopum, de quo dic, vt plenè
not. in .c. quanto.§.de offi. ordi. & in .c. fin.§.
de offi. custo. & plenissimè per .D. m. in repe-
titione cap.si quis cõtra clericum. supra de so.
compe. Secundo not. q disciplina, & † abso-
lutio ab exercitatione non est passim fienda;
sed cũ prouidentia, & discretione, debet enim
absoluens esse discretus, & prouidus in cõside-
rando quantitatem, & qualitatem excessus, &
alias debitas circunstantias, de quo dicam infra
in articulo.25. Vltimo not. casum, in quo pro
violentia manuum iniectione in clericum, non
est necessariũ ire ad sedem Aposto. sed absolu-
tionem potest impartiri Abbas, & Abbate de-
ficiente Episcopus, & hinc sumpta occasione
tractant hic Doc. Vtrum tex. noster procedat
4 in † Monachis se percutientibus extra claustrũ,
& an procedat in Monachis exemptis, inquan-
5 tum dicit de Episcopo, & vtrum † Abbas pos-
set absoluere Monachos, etiam ab alia quali-
bet excõicatione inflicta à canõe, de quib' ego
dicã infra in vigesimo tertio principali articulo.
Glo.1.sentit contrarium, & soluit. In fin. dic

de hoc, vt dicam in dicto .23. arti. Glo. fin.
potest recitari per.q. & contrarium de materia
sua dicã in dicto vigesimo tertio principali arti-
culo. Postremo iuxta præmissum ordinem in
rubr. descẽdendo ad sextum principalem arti-
6 culũ, videlicet an potestas † excõicandi sit iuris-
dictiõis, an meri, vel mixti imperij, & cui ex-
cõicatus æquiparetur. Et quò ad primũ, an sit
imperij, vel iurisdictionis, Inno. in .c. de causis.
sup̃ de offi. deleg. sentit, quòd sit meri imperij
in eo, ꝙ vult, quòd ẽt respectu potestatis excõi-
candi, potest fieri prorogatio, dummodo sit
talis iudex, qui habet merum imperim, & hanc
opi. sentit etiam Inno. in .c. transmissam in fin.
de elect. vbi dicit, quòd ex eo, ꝙ confirmatus
potest excõicare, dicitur posse exercere merũ
imperium, & idem etiam sentit Io. Andr. ibi,
in nouella, & Hosti. in. c. ꝙ sedem. § . de offi. ordi.
& Spe. in tit. de iure. om. iudi. ver. secundũ ca-
nones. & Zaba in in repetitione .c. perpendi-
mus infra eo. vbi dicit, quòd hæc potestas est
de mero imperio paruo, & hoc fortè dicit; quia
sub mero imperio paruo, secundum, quòd di-
stinguit Bart. in. l. imperium. ff. de iurisdic. om.
iudi. & quidam moderniores in .d. c. ꝙ sedem.
continetur relegatio, & excõicatus æquipera-
tur relegato, secundum aliquos, vt statim dicam
in secundo membro. Sed tu aduerte, quia glo.
2. q. 6. in. c. quisquis sentit, ꝙ potius sit iurisdi-
ctionis, seu mixti imperij, pro qua facit quia po
7 testas † absoluendi est iurisdictionis, vt dicam
infra in vigesimo tertio articulo, & notat glo. in
.c. sacro. ĩ. eod. Ita vt a pari potestas excõicã-
di, debet esse iurisdictionis, & hoc videtur te-
nere .D. m. in. c. vlti. de consec. eccle. vel alta.
Ego arbitror, quòd diuersis respectibus pote-
stas excõicandi posset, quandoq; dici meri im-
perij, & quandoq; mixti, & quandoq; iurisdi-
ctionis. Nam meri imperij tunc dicetur quan-
do exercetur iudicis officio nobili, ad publi-
cam vtilitatẽ, vt puta per viam statuti, secundũ,
ꝙ traditur in. c. 2. de consti. lib. 6. & per alium
similem modum, per quem potestas, seu iuris-
dictio exerceat̃ iudicis officio nobili, ad publi-
cam vtilitatem. Nam ita describitur merũ im-
8 perium † quod est iurisdictio, quæ iudicis offi-
cio nobili expeditur ad publicam vtilitatem.
Sed in quantum excõicatio exerceretur iudicis
officio nobili ad priuatam vtilitatem, tunc hæc
potestas mixti esset imperij, quia mixtum im-
perium, ita describitur, ꝙ est iurisdictio, quæ
iudicis officio nobili expeditur ad priuatã vtili-
tatem, vt de his traditur per Bat. in .d. l. impe-
rium, & per Zaba. & .D. m. in. d. c. ꝙ sedem. iu-
risdictionis autem dici potest, in quãtum iuris-
dictio est loco generis compræhendens sub se
imperium merum, & mixtum. & simplicẽ iuris-
dictionem, vt traditur in locis præallegatis, &
ita iudicio meo possunt saluari omnes prędictę
opi. Quò ad secundũ, cui ęquiparetur ista ex-
9 cõicatio, seu cui † æquiparetur excõmunicat⁹.
Glo. in. c. pastoralis. § . de appel. vult, ꝙ æqui-
paretur relegationi, & hoc tenet etiam Io. An.
in. c. decernimus eo. tit. lib. 6. Glo. verò insti.
de cap. dim. in. §. minor, siue media vult, quòd
æquiparetur deportato, vel saltem bannito:
Sed Zabar. in. d. c. perpendimus. tenet contra-
10 rium, eo quòd † excommunicatio est potius
medicinalis, quàm vera pœna, vt in. c. 1. eod. tit.
lib. 6. & tenet quòd potius ęquiparetur relega-
to. & Bart. idem dicit in. l. 2. ff. de pub. iudi. Nã
bannito secundũ enim non potest cõparari; quia
11 bannum non habet certam † naturam, sed solũ
relegatis, secundum varias locorum dispositio-
nes. Item quia bannitus ab vna ciuitate non
euitatur in alijs; quia extra territorium ius di-
centis non paretur impune, vt in. c. 2. de consti.
12 lib. 6. Sed † excõmunicatus ab vno Episcopo,
est ab omnibus, & vbiq; vitandus, vt in. d. c. ad
reprimendam. § . de of. ordi. dicã latius. ĩ. in de-
cimonono princ. artic. Sed tu aduerte, quia vt
dixi in. d. c. pastoralis prope fin. excommunica-
tus, nec deportato, nec relegato, nec bannito
potest propriè comparari, deportato non; quia
deportatus perdit ciuitatem, & omnia quæ sũt
13 iuris ciuilis, vt in. l. quidã. ff. de pœn. Sed † ex-
communicatus non perdit ciuitatem, nec bo-
na, & plurimos actus ciuiles potest exercere,
secundum ea quæ latius dicam. ĩ. in decimono
no artic. Item non ęquiparatur relegato, quia
potest quis relegari respectu certi loci, vt. ff. de
interdic. & relega. in. l. relegatorum. Sed quis
14 non potest † excõmunicari, nisi quo ad omnes
ecclesias. 11. q. 3. in. c. curæ. de quo dicam. ĩ. in
decimonono artic. princ. & per hanc etiam ra-
tionem patet, ꝙ non æquiparatur deportato.
Item nec potest propriè æquiparari bannito,
15 quia banniti, † vt dixi, non habent certam natu-
ram; sed eorum pœnalis qualitas dependet, se-
cundum varias locorum dispositiones. Ad quod
vide not. per Cy. & Bal. in. l. . C. de here. instit.
& per Io. And. in addit. Spe. in tit. de cessio. ac.
§. 1. ver. illud ẽt quæritur. & per Alberic. de Rosa.
in tracta. statutorũ parte 4. q. 73. & per Bar. in
quęst. sua, quæ incipit, Lucanę ciuitatis statuto.
Et per Ang. in sua quęst. quę incipit, duo ad-
inuicem litigantes. & per. D. Nell. de sancto Ge
min. in tracta. bannitorum, in prima par. secun-
da temporis. q. 3. & latius in quarta. Vnde quã-
16 doq; banniti † plus, vel minus consequuntur, &
quandoq; nulli de ciuitate licitum est cum illis
participare. Quod tamen ne contingit in ex-
17 communicatis, quibus † licitum est communi-
care certis personis. de quibus. 11. q. 3. in. c. quã
multos. de quo latius dicam in decimonono
princ. artic. Vnde concluditur, quòd licet respe
ctu certæ considerationis, quo ad quid excom-
municatus possit alteri ex prædictis compara-
ri; tamen nulli prædictorum propriè, & strictè
æquiparatur.

Capitulũ .III. Si Verò Alicuius.

SVMMARIVM.

1 *Hostiarius, qui clericum percussit; sed non grauiter,*

ter, potest absolui ab Episcopo.
Officialis deliberatè percutiens clericum à Papa absolui debet: ibid. nisi ex aliqua iusta causa illud faciat, nu. 4.
Excommunicatus non est, qui vim vi repellendo, clericum percutit. ibidem.
Item qui percutit clericum cum consanguinea propinqua turpiter inuentum, secus si cum remota ibidem. & nu. 6. & .9. remissiuè.
2 *Officij ratione aliquid mali agens, excusatur, si debitam formam seruat, secus si eam excedat.*
3 *Iura regulariter permittentia, quòd Episcopus possit absoluere percutientem clericum, debent intelligi, de percussione modica, non de graui, vel enormi.*
5 *Clericum percutiens non est excõmunicatus, nisi animo iniuriandi percusserit. De quo dic tamen, vt ibi remissiuè.*
7 *Excommunicatus est ille, qui non solum clericum percutit, sed etiam qui eum capit. Quod intellige, vt ibi remissiuè. & nu. 11.*
8 *Onus probandi, an fortuito casu, an animo deliberato quis percusserit clericum, cui incumbat.*
10 *Occidere turpiter inuentum cum vxore, vel filia impunè possunt maritus, & pater de iure ciuili. Secus de iure canonico.*
12 *Clericus immiscens se bello, & enormitatibus; an perdat priuilegium canonis, si quis suadente. 17.q.4. remissiuè.*
13 *Clericum percutere absq; metu excommunicationis pro defensione aliorum, an, & quando sit licitum.*

SI VERO ALICVIVS. Hostiensis
1 rius † qui clericum percusserit nõ
grauiter, potest absolui ab Episco-
po, hoc primo. Officialis delibe-
ratè percutiens clericum per Papam debet ab-
solui hoc secundo. Qui repellendo vim vi, per-
cutit clericum, excommunicatus non est, hoc
tertio. Qui percutit clericum turpiter, cum
propinqua repertum, excommunicatus non
est. Secus si cum consanguinea remota hoc
quarto, & vltimo. Secunda pars ibi, officia-
lis. Tertia, ibi, si verò. Quarta, ibi, nec illi
habet duas partes, & secunda ibi, cæterũ. Not.
2 primo, ꝙ quamuis † ratione officij aliquid agẽs
debeat excusari, tamen hoc verum est, si seruat
debitam formam, & non excedit, secus si mo-
dum excedit, facit, ꝙ not. in .c. olim. 1. sup. de
resti. spo. Hoc tamen casu licet in totum, non
excusetur, tamen delictum alleuiatur, vnde ra-
tione officij percutiens clericum incidit in ex-
communicationẽ, sed pro absolutione non te-
netur ire ad sedem Aposto. Secundo not. ꝙ
3 regulariter † vbi iura ex aliqua causa permittũt,
ꝙ Eps possit absoluere percutientẽ clericum,
debent intelligi, nisi percussio sit grauis, vel
enormis, ad idem .c. cum illorum .J. eo. de quo
latius infra in decimo quarto articulo. in .c. of-
ficij. infra eod. Tertio not. ex verbo officialis,
4 quòd laicus etiam officialis † deliberato animo
manum inijciens in clericum, non potest absol-
ui, nisi à summo Pontifice, nisi ex aliqua iusta
causa illud faciat, de quo dicã in dicto vigesimo
tertio articulo. Quarto not. ex verbo, si verò
5 ꝙ ad hoc, vt quis ex percussione † clerici in-
cidat in excommunicationem non sufficit sola
percussio, & sic solum factum, sed exigitur ani-
mo iniuriandi, de quo dic, vt latius dicam in
nono principali articulo, in .c. parochianos. J.
eod. Quinto not. illud vulgatum, ꝙ vim vi re-
pellere licet. Sexto not. ex verbo, nec ille, alios
casus, in quibus percutiens clericum in nullam
6 incurrit excõmunicationẽ, videlicet, † quando
manus violentas iniecerit in illum turpiter agẽ
tem cum matre, sorore, vel filia propria, tunc
enim iustus dolor videret excusare percutien-
tem. Facit. l. si adulterium. §. imperatores. ff. de
adul. dicam latius in prædicto nono articulo.
7 Vltimo not. ex fi. quòd nõ solum † percutiens
clericum incidit in excõicationẽ, sed etiam ille,
qui capit ipsum clericum, ꝙ qualiter intelliga-
tur, & quomodo procedat, dicam latius in di-
cto nono principali articulo. in .c. parochianos.
infra eod. Glo. super ver. laico format quæst.
& soluit, & limitat, in fin. dic de hac materia, vt
dicam nono princip. artic. in .c. parochianos.
Glo. super ver. fortuito. declarat tex. & assi-
8 gnat rationem. In fin. glo. dic, cui aũt † incũ-
bat omnis probandi, an fortuito casu, an ani-
mo deliberato quis clericum percusserit, tan-
gunt hic Doc. dicam in dicto nono prin. arti.
Glo. super ver. matre, quærit, & soluit, in fin.
glo. dic. Item quærunt hic Inno. & Doc. quòd
9 si aliquis percutit clericum † repertũ cum con-
sanguinea collaterali, & de vtraq; quæst. dic vt
latius dicam in nono principali articulo in .c.
parochianos. infra. eo. Glo. super ver. turpiter,
fortificat, & assignat rationẽ ad tex. In eadem
10 glo. ibi, occidere dic hoc procedit † de iure ci-
uili, secus de iure canonico. maritus, vel pater
interficiendo peccant, & imponitur eis grauis
pœnitentia, vt habetur. 33.q.2.c. inter hæc vi-
de ibi, bonam glo. & .c. admonere. Postremo
extra glo. tractant hæc Doc. & .D. m. quid si
11 clericus venit armatus † ad bellum, & facit in-
sultum contra aliquem, vtrum ipsum capiens,
aut percutiens sit excõmunicatus, & hac sum-
12 pta occasione, etiam quærunt, vtrum † cleri-
cus immiscens se bello, & enormitatibus per-
dat priuilegia canonis, si quis suadente. 17.q.4.
Vlterius etiam tractant, an, & quando pro de-
13 fensione etiam aliorum † licitum sit percutere
clericum absq; metu excommunicationis, de
quibus omnibus quæstionibus latè dicam in
nono prin. articu. in .c. parochianos. J. eod.

Capitulũ .IIII. Si Verò Aliquis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus non est, qui percutit clericum, probabiliter hoc ignorans.*
Et hanc ignorantiam tenetur purgare proprio iuramento alioquin habetur pro excõicato.

2 *Cleri-*

2 *Clericus comam nutriens non, perdit priuilegium canonis, si quis suadente. 17.q.4. si percussus fuit à sciente, & credente ipsum esse clericum.*
Comam nutrire, quando dicatur clericus. ibidē.
3 *Præsumitur quis talis, qualis est habitus eius exterior.*
4 *Conscientia alicuius vbi versatur dubium, debet tolli per proprium iuramentum.*
5 *Scientia, quando præsumatur in facto alieno.*
6 *Iurare nollens, præsumitur in culpa.*
7 *Irregularis, an efficiatur percutiens laicum, qui communiter habebatur pro clerico, et postea ante absolutionem, seu certificationem diuina celebrauit. remissiuè.*

1 SI VERO ALIQVIS. Qui percutit † clericum probabiliter hoc ignorans, excommunicatus non est. Et huius rei dubium purgat per iuramentum, & si iurare non vult, habetur pro excommunicato. h.d. secūda pars ibi, vel si hoc dubium. tertia ibi, ab illo autem. Not. primo,
2 quòd clericus comam † nutriens, non perdit propterea priuilegium canonis. Si quis suadēte, si percutiens sciat, vel credat ipsum esse clericum, de quo dicam in nono princ. artic. Et arbitror, quòd tunc dicatur comam nutrire, quando deponit tonsuram, ita quòd per tonsuræ depositionem coma remaneat in terra, & non cognoscitur per hoc signum, an sit clericus. Secun-
3 do not. q̄ de aliquo † præsumitur, quòd sit talis, qualis est eius habitus exterior. vnde Ecclesiast. 120. habitus hominis annuntiat de illo. Ad qđ vide, quæ latius dixi in clem. 1. de elect. & in. c. in nonnullis. supra de iudæ. in sexto notab.
4 Tertio not. quòd vbi est dubium, in his, † quæ dependunt à conscientia, talis dubitatio tollitur per proprium iuramentum illius, de cuius conscientia dubitatur. Ad quod glo. 2. allegat nonnulla concordantia. Tu etiam vide alias authoritates, quas allegaui in. c. significasti. 1. de homici. & aliquid in. c. de his. supra de accusa.
5 Quarto not. quòd vbi † factum in se est illicitū, etiam in facto alieno præsumitur scientia, nam præsumitur hic, quòd percutiens cognouerit clericum, quem percusserit; regulariter tamen in facto alieno, probabilis est ignorantia, vt in
6 l. verius. ff. de probat. Vltimo not. quòd præsumptio est contra illum, qui non vult iurare, videlicet quòd sit in culpa, postquàm non vult se purgare per proprium sacramentum. Ad qđ vide glo. fin. hic in princ. vnde dicit tex. q̄ manifestæ est turpitudinis, & confessionis, nolle nec iurare, nec iuramentum referre, vt in. l. manifestæ ff. de iureiuran. Glo. 1. in princi. sentit contrarium, & deinde format tres quæstiones, & soluit. In fi. glo. dic de materia istius glo. & de quæstionibus hic positis, vt latius dicam in nono princip. artic. in. c. parochianos. ī. eod. Glo. fin. colligit duo notabilia ex tex. & contra secundum sentit contrarium, & soluit. In eadē ibi, pro conuicto habetur, dic de hoc, vt latè dixi in. c. fina. s̄. de purga. cano. in decimoquinto princ. artic. In fi. glo. dic de hoc, vt latè dicam in nono princ. artic. in. c. parochianos. ī. eod.
7 Postremo quærit hic. D. m. quid si † aliquis percutit laicum, qui communi opinione habetur pro clerico, & quando absolutionem, seu certificationem celebrauit, vtrum incidat in irregularitatē. de quo dic, vt hic per eum, dicam in prædicto nono princ. artic.

Cap. V. Non Dubium.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus est, qui clericum, vel religiosum percutit. Et à Papa est absoluendus, nisi in mortis articulo.*
2 *Clericorum appellatione an veniant canonici.*
Vel dictio, de sui natura denotat diuersitatem. ibidem.
3 *Monachorum appellatione, veniunt etiam conuersi.*
4 *Dubium non esse illud dicitur, quod colligitur ex extensione, & coniectura.*

1 NON DVBIVM. Percutiens † clericum, vel religiosum, aut conuersum excommunicatus est, nec absoluitur ab aliquo, nisi à Papa, nisi
2 in mortis articulo. h.d. Not. primo, q̄ † appellatione clericorum non veniunt canonici. Nā dictio vel, quæ de sui natura denotat diuersitatem, ponitur hic, inter verbum clericos, & inter verbum canonicos. Aduerte tamen, quia cōtrarium potest colligi ex isto tex. iuncto. d. c. si quis suadente. vbi dicebatur de percutiente clericos. & hic idem dicitur de canonicis. & ista est veritas, q̄ appellatione clericorum veniunt etiam canonici, vt probatur in. c. 2. s̄. de consti. Ad quod vide quod dixi in. c. ad abolendam. s̄.
3 de hæret. Secundo not. q̄ † appellatione monachorum veniunt etiam conuersi alicuius religionis. Nam in. c. si quis suadente. 17. q. 4. fiebat solum mentio de monarhis, & non de conuersis; & tamen hic idem dicitur de conuersis. Vltimo not. ex prædictis, & ex prin. tex. q̄ illud
4 dicitur non esse † dubium, & sic constare, quòd colligitur ex extensione, vel coniectura. Nam & euidenter, & manifestè dicitur constare illud, q̄ colligitur ex coniecturis, vt in. l. licet imperator. & ibi not. ff. de lega. 1. & in. c. 1. s̄. de cle. nō resi. & in. c. cum dilecti. s̄. de dona. Glo. 1. format quæst. arguit, & soluit, recitando opin. In fi. glo. dic, vt latius dicam in nono princ. artic. in. c. parochianos. ī. eod. Glo. 2. in princ. est declaratiua. deinde sentit contrarium, & soluit, dicam latius de materia in dicto nono principali articulo.

Capitulum. VI. Mulieres.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres incidentes in canonem, si quis suadente absol-*

absoluuntur ab Episcopo. Et quòd procedat in omnibus mulieribus, nu. 5.

2 *Mandans clericum percuti excommunicatus est,*

3 *Fœmina est tàm capax excommunicationis, quàm masculus.*

Si quis verbum, est cõmune, comprehendens ex propria significatione, tàm masculum, quàm fœminam. ibidem.

4 *Masculinum an, & quando, concipiat femininum. remissiuè. Et ibi, an, & quando femininũ concipiat masculinum, & neutrum. Et quid de neutro. Et quid de genere incerto. ibidem remissiuè.*

5 *Alius dictio, de sui natura facit positionẽ eiusdem qualitatis cum præcedenti, & nu. seq. Et ibi remissiuè, an semper id faciat.*

7 *Vxor an dicatur sub mariti, vel patris potestate. remissiuè.*

Et an dicatur de domo, seu familia patris, vel mariti. ibidem remissiuè.

8 *Absoluendi potestas ab excommunicatione concessa à summo Pontifice inferioribus, intelligitur esse concessa Episcopo, & non inferioribus prælatis. remissiuè.*

9 *Personæ delicatæ, & non volentes sine incommodo, & periculo ire ad sedem Apost. possunt absolui à proprio Episcopo.*

10 *Constitutio pœnalis loquens in faciente per se, cõprehendit etiam mandantem. Quod tamen intellige, vt ibi remissiuè.*

11 *Mandans fieri delictum, dicitur verè delictum committere.*

12 *Excommunicari quis possit.*

Et quare exigatur quòd sit creatura, seu persona, nu. 13. Et quòd sit vera, & non ficta, nu. 14. Et quod rationabilis, nu. 20. Item mortalis, nu. 23. Item baptizata, nu. 26. Item subdita, nu. 28. Et deniq; doli capax, nu. 41.

15 *Vniuersitas, cõmunitas, societas, collegium, seu capitulum, & similia corpora, quare nõ possint excommunicari. Et si sit lata sententia excommunicationis, est nulla, nu. 18. Et posito, quòd teneret, an postea incorporati in eis, essent excõicati, nu. 19.*

16 *Actus agentium operantur in patiente disposito.*

17 *Regula, si non valet quod agitur, vt agitur, debet valere, vt valere potest, quãdo non procedat.*

21 *Baptizari nõ possunt animalia irrationabilia, etiã si nascantur ex homine.*

22 *Animalia bruta quandoq; excõicata fuisse, & excõmunicationem maximum in eis fortitam fuisse effectum.*

24 *Crimina extiguuntur morte.*

25 *Mortui quomodo ab ecclesia ligari, et solui possit.*

27 *Iudæi, & cæteri infideles indirectè excommunicari possunt.*

29 *Excommunicatio fertur, aut per viam statutis aut per viam sententia generalis; aut specialis. remissiuè.*

30 *Exempti, an posse excõicari ab ordinario.*

31 *Exemptus non potest se aliquo modo submittere iurisdictioni ordinarij sine licentia Papæ, vel illius cui subest. remissiuè.*

32 *Exemptus de nouo, & excommunicatus ab ordinario hoc ignorante, an ligetur.*

33 *Priuilegium imprimit fines suos, data certitudine priuilegij ipsi priuilegiato, licet ille, in cuius præiudicium confertur, hoc ignoret.*

Ignorantia Prælati non facit quominus priuilegium tueatur priuilegiatum. ibidem.

34 *Priuilegiatus, vt non possit excommunicari sub ordinario, si ab eo citetur, & non comparens excommunicetur, an talis excommunicatio teneat.*

Et quid si sit restituta prædicto ordinario excommunicandi potestas ipsum priuilegiatum, & postea ipse ordinarius ferat sententiam excommunicationis in eum absentem, & ignorantẽ reuocationem priuilegij, nu. 35.

36 *Indulgentia potest reuocari ab eo, cui concessa est, licet ille hoc ignoret.*

37 *Contrariorum idem debet esse iudicium.*

38 *Excommunicari possunt absentes, & ignorantes. Quod tamen intellige, vt ibi.*

39 *Excommunicari vt valeat à non suo iudice, an nõ subditus possit se obligare. Et ibi quid in clerico, & quid in laico. remissiuè.*

40 *Excõicari an possit, quis non præcedente monitione. remissiuè.*

42 *Excommunicationis sententia non põt ferri absq; delicto, vel graui contumacia. remissiuè.*

43 *Infantes, furiosi, & similes personæ, nec delinquere, nec mortaliter peccare possunt. remissiuè.*

44 *Cap. 1. supra hoc tit. de sen. excom. intellectus.*

45 *Excõicatio lata in impuberem propter contumaciam, an valeat.*

MVLIERES. Mulieres incidentes
1 in † canonem, si quis suadente.
absoluuntur ab Episcopo. Et idem
in personis quę nõ sunt sui iuris.
In personis verò delicatis arbitrandum est per
Ro. Pon. qualiter sint absoluendæ, & corri-
2 gendę. † Et mandans clericum percuti, excom-
municatus est, sicut percutiens, & regualriter
ab Apost. sede absoluendus .h. d. Tres sunt
partes. Secunda, ibi, de ijs. Tertia, ibi, illi ve-
rò. Nota primo ex tex. dum dicit mulieres,
3 quòd nedum † masculus est capax excommu-
nicationis; sed etiam fœmina. Nam .c. si quis
suadente. loquitur per verbum siquis, ꝙ est ver
bum commune, comprehendens ex propria si-
gnificatione, tàm masculum, quàm fœninam,
vt in .l. 1. ff. de verb. signi. Et hinc sumpta occa-
sione, Henri. Bohic tractat hic, an, & quan-
4 do masculinum † concipiat fœmininũ, de qua
materia vide per gl. in .c. generali. de elec. lib. 6.
in cle. 1. de deci. & in cle. 1. de consangui. &
affini. & per Archid. 17. q. 4. c. si quis suadente.
& per Bal. & Docto. in .l. quicunq; .C. de ser.
fugi. ego latissimè quasi per .16. columnas tra-
didi in cle. 1. de elect. Vbi etiam vide, an, & qñ
fœmininum cõcipiat masculinum, & neutrum,

&c quid

& quid de neutro, & quid de genere incerto.
Secundo not. ex dictione alię argu. ꝙ cum di-
5 ctio alius † de ſui natura faciat poſitionē eiuſ-
dem qualitatis cum præce. vt in .c. penul. 49.
diſt. ꝙ ad hoc, vt mulieres nō teneantur ire pro
abſolutione ad ſedem Apoſto. requiritur, quòd
ſint non ſui iuris. Contrarium tamen hic te-
Con. op. nent Hoſti. Ioan. Andr. & cõmuniter * Doct.
volentes, ꝙ tex. habeat locum in mulieribus
quę ſui ſunt iuris; eo ꝙ periculoſum eſt illis iti-
nerare, & virorũ cœtibus ſe immiſcere. Nam
licet ipſę ſemper deferant ſecum buletinum, ta-
men ipſum buletinum eſt periculoſum. Et ra
tio eſt, maximè laudabilis conſuetudo quæ
hoc habet, quam Papa ſcit, & tollerat. Siue er-
go ſint virgines, ſiue nuptæ, & ſiue ſub patria
poteſtate, ſiue ſui iuris, abſolui poſſunt à pro-
prio Epiſcopo. Et iſta videtur mihi clara con-
6 cluſio. Non obſt. quòd dictio † alius debeat
facere poſitionem eiuſdem qualitatis, quia fa-
teor, & dico, quòd hic etiam facit poſitionem
eiuſdem qualitatis, videlicet, qualitatis perſo-
næ; nam mulier eſt perſona. Et de materia, an
dictio alius, ſemper faciat poſitionem eiuſdem
qualitatis, dic vt latius dixi in .c. 1. de reſcrip.
7 Vtrum autem vxor † dicatur ſub mariti, vel pa
tris poteſtate, dicit hic .D. m. ꝙ quò ad red-
dendum debitum, & quò ad operas, eſt ſub ma
riti poteſtate, ſed quò ad reliqua, dicitur eſſe
ſub poteſtate patris. De quo articulo, quia non
eſt materia noſtra, vide per glo. & Doct. & ma
ximè Cyn. in .l. ſi vxorem. C. de condi. inſer. &
in .l. ſicut. ff. de ope. lib. 33. q. vlti. c. hæc imago.
& .c. quod Deo. Spe. in titu. de procura. §. ra-
tione ſui. ver. 24. Et an vxor dicatur de do-
mo, vel familia patris, vel mariti, vide glo. in
.l. origine. C. de mu. & ori. lib. 10. Ego latiſſimè
dixi in quodam conſi, quod incipit, generoſiſs
miles dominus Nellus. Tertio not. quòd quã-
8 do ex aliqua cauſa inferioribus † à ſummo Pon
tifice conceditur abſoluēdi poteſtas ab excom-
municatiõe, in quã quis incidit propter violen
tam manuum in iectionē in clericum, talis ab-
ſolutio intelligitur eſſe conceſſa Epiſcopo, &
non inferioribus prælatis, de quo dic, vt dicam
in vigeſimo tertio articu. prin. in .c. officij. ꝗ. eo.
9 Quarto not. ꝙ † perſonæ delicatæ, aut aliæ ſi-
miles non valentes ſine incommodo, & peri-
culo ire ad ſedem Apo. poſſunt abſolui à pro-
prio Epiſcopo, de quo latius dicetur in dicto
trigeſimo quarto articulo. Quinto not. quòd
10 licet † conſtitutio penalis loquatur in faciente
per ſe, & ſic per verba cõcepta in perſonã, ꝓut
loquitur. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. tamen cõ-
prehendit etiam mandantem, & illum, cuius
authoritate illud fiat, vt hic in fin. iuncto .d. c. ſi
quis. quòd qualiter intelligatur dicam in vn-
decimo principali articulo. in .c. parochianos.
infra eod. Vltimo not. tex. ſingularē, qui for-
11 tè non eſt alibi. ꝙ mandans † fieri delictum, di-
citur verè delictum committere, de quo per
Bart. in .l. non ſolum. §. ſi mandato. & . §. pro-
culus. ff. de iniur. & per Bar. in .l. non ideò .C.
de accu. fortè aliquid dicam infra poſt ſeptimũ
principalem articulum. vel dicam in prædicto
nono principali articu. in .c. parochianos. Glo.
1. ſentit contrarium, & ſol. In fin. glo. dic de
materia iſtius glo. vt dicã in vigeſimo tertio ar-
ticulo. in .c. officij. ꝗ. eod. Glo. 2. ſentit duas
quæſt. & ſoluit, & declarat literam. In fin glo.
dic de hoc, vt dicam in vigeſimo tertio princi-
pali articulo. in .c. officij. ꝗ. eo. Glo. fi. in prin.
fortificat tex. Deinde format quatuor quęſtio-
nes, & ſoluit. et in fin. etiam ſentit ſolutio-
nem alterius quæſtionis. de quibus omnibus,
& alijs quibuſdam latius dicam in nono princi-
pali articulo. in .c. parochianos. ꝗ. eod. Poſtre-
mo iuxta promiſſum ordinem in rubr. deſcen-
do ad ſeptimum principalem articulum, in quo
12 venit examinandum, quis † poſſit excommu-
nicari; & an quis poſſet ſe obligare, vt valeat
excommunicari. Circa quem articulum, ego
do tibi iſtam regulam, ſeu theoricã, ꝙ ad hoc,
vt quis poſſit excommunicari, requiruntur iſtæ
qualitates, videlicet, ꝙ ſit creatura, ſeu perſona
vera, rationabilis, mortalis, baptizata, ſubdita,
doli capax. quibus qualitatibus cõcurrentib[9],
quilibet poteſt excommunicari, ſiue ſit maſcu-
lus, ſiue fœmina. tex. eſt in .c. de monialibus.
infra eo. Item ſiue ſit liber, ſiue ſeruus, & ſiue
paterfami. ſiue filiusfa. vt hic. Item ſiue priua-
tus, ſiue officialis ſit, vel publicum gerat offi-
cium, vt in .c. ſi verò. 1. ſupra eo. & in .c. no-
uerit. ꝗ. eod. Item ſiue ſit prælatus eccleſiaſti-
cus, ſecularis, ſiue regularis, vt infra eo. c. vniuer
ſitatis. quibus ita breuiter collectis, vt habea-
mus clariorem notitiam de prædictis qualitati-
bus, & re quiſitis. Quæro primo, quare dixi, ꝙ
13 exigitur, † ꝙ ſit creatura, ſeu perſona. Sol. pa-
tet, quia non creatura, & non perſona non po-
teſt excommunicari, vt de ſe patet. Secundo
14 quæro, quare dixi, quòd requiritur, ꝙ † ſit ve-
ra. Sol. dic, quòd excommunicatio ſolum li-
gat veram perſonam, vt ſupra de offi. dele. c. P.
& .G. & .ſ. de iureiur. c. ſicut. 3. & .ſ. de reli.
do. c. cum dilectus. & quia perſona nõ vera, ſed
ficta, non poteſt excõicari. Ex quo infertur, ꝙ
15 cõmunitas, † ſocietas, vniuerſitas, collegium,
ſeu capitulum, & ſimilia corpora, quę non ſunt
vera, ſed ficta, non poſſunt excõicari, vt eſt tex.
in .c. romana. §. fin. eod. tit. lib. 6. Aduerte ta-
men, quia tex. ibi aſſignat aliam rationem, vi-
delicet, ne fortè contingat innoxios huiuſmo-
di ſententijs irretiri. ꝙ eſſet abſurdum. Ego ar-
bitror, ꝙ ratio ſit multiplex, primo, quia iſta nõ
eſt vera, ſed ficta, vt dixi. nam vt dicit Io. mo.
in .d. c. romana. §. fin. & poſt eum Io. An. iſta
corpora ficta non dicuntur vnum ſimpliciter,
ſicut domus, & grex; quia decem oues faciunt
gregem. ff. de abige. in .l. oues. & ob hoc nul-
lum prædictorum corporum eſt vera perſona,
quæ eſt rei rationabilis indiuidua ſubſtãtia. vn-
de collegium, vniuerſitas &c. dicuntur perſo-
na nõ vera, ſed repræſentata, vt. ff. de fideiuſſor.
in .l. mortuo. Excommunicatio autem ligat ſo
lum verã perſonam, vt ſupra dixi. Item bapti-
zatam,

zitam, vt ſtatim dicam in .5.q.& principaliter
animã, vt in.c.1.eo.ti.lib.6. Sed vniuerſitas ca-
ret anima, & baptiſmo, ergo &c. Et ſic patet,
ꝙ talis perſona ficta nõ eſt capax impreſſionis
excõicationis; quia in eam nil ageret excõica-
16 tio. Et † actiuorum, ſm Philoſophum opera-
tur in patiente diſpoſito actus. Ad ꝙ facit.l pa-
ter ſeuerinam.§. conditionum. ff. de condi. &
demon. & .c.ei cui. de præben.lib.6. &.l.ſi ſer-
uo.ff.de lega.1. Et ſi tu diceres, quãuis vniuer
ſitas non ſit capax tanquam corpus,& perſona
ficta, tamen videtur, ꝙ debeat valere, ex quo
ſinguli capaces ſunt, vnde operabitur in ſin-
gulos de vniuerſitate, aut collegio, ex quo vni-
uerſitas non eſt capax per ſe .c.Romana.eod.ti.
lib.6. Facit, quia ſi videmus, ꝙ ſi literę impe-
trentur contra capitulum, vt cogatur ad rece-
ptionem alicuius, ſinguli de capitulo tenentur.
Facit.s̃.de præben.c.pro illorum. Nam capitu
lum nihil facere poteſt, niſi per membra ſua. Et
idem ſi mandatur Delegato, vt compellat ali-
quam vniuerſitatem ad ſolutionem debiti, vel
permutationem, vel quid ſimile. Nam ad hoc
compellentur ſinguli de vniuerſitate. Et ſic vi-
detur, ꝙ ſit ſatis, quòd in collegio, vel in vni-
uerſitate, ſint perſonæ fideles, vt poſſit vniuer-
17 ſitas excommunicare. Item facit, † quia ſi nõ
valet quod agitur, vt agitur, debet valere, vt
valere poteſt. Sed ad hoc reſpõdetur, quòd il-
lud eſt verum, niſi ſequeretur incõueniens, pro
vt hic contingeret. Nam ſi hoc verum eſſet,
ſequeretur, ꝙ innocentes poſſent puniri ſine
aliqua eorum culpa. Pone enim, quòd aliqui de
vniuerſitate ſint infantes, vel furioſi, vel men-
tecapti, qui non ſunt capaces excõicationis,
vt dicam ſtatim in .7.q. vel ſint poſtea nati, aut
abſentes, vel aliter non culpabiles; certè incon-
ueniens eſſet, ꝙ iſti inciderent in tantum peri-
culum ſine eorũ culpa. Propterea licet vniuer-
ſitas, vel collegium ſit contumax, aut commi-
ſerit delictum excõicatione dignum, tamẽ pœ-
na corporali, aut ſpirituali non debent puniri
nõ culpabiles, vt latius dixi in.c. dilecti .2.s̃. de
ſimo. & ibi vide, quæ latè tractaui ad materiam
collegiorum, & vniuerſitatum, & aliorum cor-
porum fictorum, coniunctis his quæ dixi in.c.
dilectus.s̃.de exceſ.præla. Nec obſtat prædi-
ctis .c.reſponſo.ĩ end. quia ciues, & ſinguli
homines vniuerſitatis, & maiores, vel præſiden
tes ipſi vniuerſitati, & iurati, ſeu conſules, per
quos regitur vniuerſitas, bene poſſunt excom-
municari, vt ibi, & in .c. aduerſus.s̃. de immu-
eccle. non aũt ipſa vniuerſitas, vel collegiũ &c.
Et ex prædictis cauſis, & rationibus tex.in.d.c.
Romana.§.fin.eod.tit.lib.6.penitus prohibuit
ſententiam excommunicationis ferri in vniuer
18 ſitatem. Et ideò † ſententia excõicationis lata
contra vniuerſitatem eſt nulla, vt ibi tenet glo.
& ſequitur Ioan Mo. & Archid. & Ioan. An.
ibi, propter verbum penitus, ibi poſitũ. Facit
etiam quod not. Ioan. Andr. in.c.1. de poſtu.
præla. lib.6. in ver. penitus. Sed poſito quòd
19 ſententia † teneret, vtrũ poſtea nati, & poſtea
venientes, ſeu poſtea incorporati eſſent excõ-
municati, vide glo. 24.q.3. in.c.ſi hæres. & ꝙ
traditur in.c. ſi ſententia.eod.tit.lib.6. Et ad-
de quæ dicam.ĩ.in.c.nulli.in.7. principali arti-
culo.q.3. Tertio quæro, quare dixi, quòd exi-
20 gitur, ꝙ ſit † rationalis. Sol. dic, quia poſito,
ꝙ eſt perſona vera, ſi tamen non eſſet rationalis
non poſſet excommunicari, vt probatur in .c.
1.eod.tit.lib.6. Facit ſupra de rebus eccle.non
alie.c.ſi quis præsbiterorum. Et ideò animalia
bruta, irrationabilia non poſſunt excommuni-
21 cari; nam & talia † non poſſunt baptizari, quan-
uis etiam naſcantur ex homine, vt colligitur et
notatur, per Hoſti. in ſum.in tit.de bapt.§.quę
ſit.ver. quid ſi mulier. Vnde cum inter alia re-
quiratur, vt ſtatim dicã in .5.q. quòd ſit perſo-
na baptizata, ſequit̃, ꝙ talia bruta non poſſunt
excõicari; maximè quia, vt infra ſubijciam in.7.
quæſt. requirit̃, ꝙ talis perſona ſit doli capax;
ſed bruta carent intellectu, ergo &c. Audiui
tamen à quibuſdam prædicatoribus, prælatos,
22 animalia † bruta excommunicaſſe, & excõmu-
nicationem maximũ ſortitam fuiſſe effectum.
Quod potius factũ eueniſſe arbitror ad oſten-
dendum diuinum miraculum, & diuinam ſen-
tentiam, & ipſius excõmunicationis admiran-
dum effectũ, & potentiam, prout dicam infra
in decimo nono principali articulo. in.c.ſacris.
infra eod. quàm ꝙ illud aliqua ratione iuridica,
& legitima factum fuerit. Quarto quæro, qua-
23 re dixi, ꝙ exigitur, quòd ſit † perſona morta-
lis. Sol. dic, quia poſito, quòd eſſet vera, & ra-
tionabilis, ſi tamen non eſſet mortalis, non ſuf-
ficeret. Ex quo ſequitur, quòd mortuus nõ po-
teſt excommunicari, qualis enim quiſquis hinc
egreditur, talis in iudicio diuino apparebit,
vel præſentabitur.25.diſt.qualis. Vnde ſi eſſet
damnatus, amplius non eſt redemptio, nec
operatur amplius excõicatio. Et ſi eſt ſalua-
tus, non poteſt per ſententiam Papæ amplius
damnari, cũ ſit relict⁹ diuino iudicio. Ad idem
.c.tempus.13.q.2. Secundo probatur, quia in
poteſtate clauium data Petro, dicit̃, quæcunq;
ligaueris ſuper terram &c. 24.q.1.c. quicunq;.
Sed mortuus nõ eſt ſupra terrã, ergo &c. Ter-
tio probatur, quia vt ſtatim dicam in ſexta .q.
ad hoc, vt quis poſſit excõmunicari, exigitur, ꝙ
ſit ſubditus excommunicanti, ſed mortuus
amodo non eſt ſubditus viuenti, ſed ſolum reli-
ctus diuino iudicio. 23. diſt. quorundã. Vnde
cum ſit vocatus ad maius tribunal, meritò non
poteſt excõmunicari ab hoc. Quarto probat̃,
24 quia † crimina extinguuntur morte.23.diſt. c.
quorũdam.C.ſi reus vel act. mor. fue.l.1. &.2.
& hanc opi.tenet Guil. de monte Lau.in cle.2.
de pœni. & remiſ. In contrarium tamen facit
tex. in .c. à nobis.2. infra eod. vbi tex. dicit, ꝙ
25 in † certis caſibus à canonibus denotatis ligaſſe
legit̃ eccleſiã mortuus, & ſoluiſſe. & hoc habet̃
.22.q.2.in.c.ſanè. in ſum. Sol. iſta eſt veritas,
quòd aut nos loquimur, quò ad veritatem, &
quò ad eccleſiam triumphantem, & mortuus
non põt ligari, vel abſolui. Aut nos loquimur
quò ad

quò ad nos, & quò ad nostrā opinionem, vt habeam⁹ illum pro ligato, vel absoluto, quē post mortē ecclesia ligauit, vel absoluit, hoc est ligatū, vel absolutum declaratur, & hoc fieri pōtēt post mortem. & ita procedat contrarium. In quibus autem casibus possit fieri hæc declaratio, traditur in .d.c. à nobis. & .c. lanè. aliquid fortè dicam in .24. & .25. articulis. in .c. super eo. & .c. venerabilis. ỹ.eod. Quinto quæro,
26 quare dixi, ꝙ requirit, ꝙ sit † persona baptizata. Sol. dic, quòd licet reliquę qualitates adessent, tamen si hæc deficeret, non posset excommunicari. & ideò hæc qualitas exigitur, vt probatur. 11.q.3.c. omnis christianus. Et ex hoc
27 infertur, ꝙ † Iudæi, & cæteri infideles non possunt excōmunicari, quia cum ipsi sint extra ecclesiam, nō possunt extra ecclesiā poni. vt in .c. ad dissoluendū .s̄. de despon. impub. Quod est verū directè, & ꝓpriè. Licet indirectè, benè possint excōmunicari, subtrahēdo eis cōionem, & conuersationem Christianorum, vt in .c. & si Iudæos. in fin. & ibi dixi, in .c. postulasti. & in .c. cum sit. & in .c. ad liberādam. in parte decise. s̄. de iudę. Smile. s̄. de vsur. c. post miserabilem. Et vide ꝙ traditur, per .D. Anto. in .c. fin. de cler. exco. mi. & per .D. m. in .c. nouit. de iudi. in notabil. Et aduerte, quia satis est, quòd sit baptizata, quanuis sit fortè extra ecclesiam posita, vt puta, quia iam sit excommunicatus, vt latius dicam infra in vndecimo principali articulo. in .c. quantæ. infra eod. Sexto quæro,
28 quare dixi, quod exigitur, quòd sit † persona subdita. Sol. dic, quòd posito, quòd aliquæ qualitates adessent, tamen si non esset subditus, non posset quis excommunicari. vnde exigitur hæc qualitas, vt probatur in .c. à nobis. 1. ỹ. eo. Aduerte tamen, quia in hoc videtur distinguen
29 dum, vtrum excōicatio † feratur per viam statuti, aut per viam sententiæ generalis, an per viā specialis, de qua materia dicam in .d.c. à nobis. eo ꝙ prædicta materia est generalis, & vtilis, non solum, quò ad terminos nostros, & maximè excōicationis, sed etiam quò ad plurimos alios terminos, & diuersas materias. ibi ergo videbimus quid de non subditis, & delinquentibus infra territorium, & quid de subditis delinquentibus extra territorium. Sed circa præ
30 dicta quæritur, vtrū † exemptus possit excommunicari ab ordinario. Sol. dic quòd non. Et quòd sententia videtur esse ipso iure nulla ex
31 defectu potestatis; nam † exemptus non potest aliquo modo submittere se iurisdictioni ordinarij sine licentia Papæ, vel illius cui subest, vt in .c. significasti. s̄. de fo. compe. & ibi latius dixi in quinto principali articulo. q.7. Et hoc expressè colligitur ex tex. iuncta glo. in .c. penul. sup̄ de offi. ordi. Nec obstat tex. ille, dum dicit, relaxes, quia potest dupliciter responderi, vt ibi dixi in vltimo notabili. Item quæro circa præ
32 dicta, pone aliquis fuit de nouo † exemptus, ordinarius hoc ipsum ignorans excommunicauit, quæritur vtrum ligetur. Sol. est tex. quòd nō in .c. 1. de concess. præbeo. lib. 6. in ver. ex parte verò. & ibi hoc notant Doct. Et ratio est,
33 quia † priuilegiū imprimit fines suos data certitudine priuilegij ipsi priuilegiato. Licet ille in cui⁹ præiudicium cōfertur, hoc ignoret, vt non. in .d.c. 1. ver. adiiciebatur. Facit .l. qui absenti. .ff. de acquiren. poss. Et sic ignorantia Prælati non facit quominus priuilegium tueatur priuilegiatum, vt sup̄ de reli. do. c. cum dilectus, se-
34 cūdum Inno. Et ex prædictis infertur † quòd si priuilegiatus, vt non possit sub ordinario excommunicari, ab eodem ordinario citetur, & ex eo, quia non comparet, excōmunicetur, ꝙ talis excōicatio non tenet, secūdum Abbatem, per tex. in .d.c. 1. ver. ex parte verò. quasi hoc operetur vis verborū priuilegij, & intentio concedentis, vt dicitur, vt in .d.c. 1. cui intentioni standum est, cum cōstet de ea, vt in .c. in his. ỹ. tit. 1. Nec obstat quod not. in .l. si quis ex aliena. ff. de indi. & in .c. si duobus. s̄. de appel. quia loquitur in alijs casibus, videlicet cum oēs sunt priuilegiati. Et hoc etiam sequitur Ioan. An. in .d.c. 1. qui remittit ad not. per se in regu. sciēti. de te. iur. lib. 6. Sed quæro, pone nunc per
35 contrarium, ꝙ † prædicto ordinario sit restituta excommunicandi potestas illum priuilegiatum ignorantem reuocationem priuilegij, vtrū excommunicatio teneat. Sol. Inno. tenet, quòd sic; ex quo promulgans excommunicationem, est certificatus de restitutione.
36 Et est ratio, quia indulgentia † potest reuocari ab eo cui concessa est, licet ille hoc ignoret; nec amodo potest illa vti, ex quo facta fuit reuocatio, & ex quo apparet de intentione reuocantis, vt .ff. de ma. vin. in .l. si pater, filio. secundum Ioan. Andr. in .d.c. 1. de concess. præben. lib. 6. Sed dicit ibi Ioan. de Imo. ꝙ credit illum absentem non ligari ex contemptu, ex quo ignorat. Facit de cle. excō. mi. c. apostolicæ, & .l. si quis in graui. §. si quis ignorans. .ff. ad silla. & .c. si verò aliquis. ỹ. eod. cum simil. Sed dicit Lappus Abbas, vt refert .D. m. in .d. .c. 1. ꝙ Inno. videtur sibi contrarius, nam vt supra dixi, vult ꝙ requiratur scientia priuilegiati, ad hoc, vt priuilegium imprimat vires suas, ergo & hic videtur requiri scientia ipsius priuilegiati in eo auferendo. Sed potest dici, quòd immò non contradicit. Nam sicut in auferenda potestate excommunicandi, ex priuilegio alteri concesso sufficit, quòd priuilegium veniat tantum in notitia eius, qui priuilegiatur, ita sufficere debet, quòd restitutio potestatis excommunicandi perueniat tantum ad illum, qui nunc restituitur, & qui per priuilegium alteri cōcessum erat prohibitus, vt nō posset illū
37 excōmmunicare, vt † contrariorum idem sit iudicium. 32. dist. c. hospitiolū. cū simi. & pro
38 prædicta opi. facit quia † absens, & ignorans potest excōicari, vt not. glo. 2. in .c. penul. s̄. de cle. exco. mi. quod tamen intellige præcedende debita monitione aliàs excommunicatio esset nulla, vt dicā in decimo principali articulo. in .c. perpendimus. ỹ. eod. quod intellige non da monitione vt fiat certus de reuocatione priuilegij

uilegij; sed de ea monitione, quæ est necessaria ad excōicationē, de quo dicā in dicto. 10. principali articulo. Aduerte tñ, quia illa excōicatio non operat̄, quantū si iste fuisset sciens, vt dicam in. 19. prin. articu. in. c. sacris. ~~j~~. eo. & in vigesimoquarto articulo. in. e. super eo. ~~j~~. eo.

39 Sed circa prædicta quęritur vtrum non † subditus posset se obligare, vt posset excōicari à nō suo iudice. Et quid in clerico. Et quid in laico. Sol. vide ad hoc, ꝙ latè dixi in. c. P. &. G. s̄. de offi. dele. Et adde, ꝙ dixi sup̄ eo. tit. c. 1. in. 5. prin. arti. in. 6. q. Et an quis posset se obliga-

40 re, vt † non præcedente monitione posset excōicari, dicā in. 10. prin. artic. in. c. perpēdimꝰ. ~~j~~. eo. Septimo q̄to, quare dixi, ꝙ requiritur

41 ꝙ sit doli † capax. Sol. dic, ꝙ licet omnes aliæ qualitates adessent, vt quia esset persona vera, rationalis, mortalis, baptizata, & subdita, si tamen non esset doli capax, nō posset excōicari. Et sic infertur, ꝙ infans, furiosus, mētecaptus, similes non possunt excōicari. Nec mirū, quia

42 excōicatio non potest ferri absq; delicto, vel graui contumacia, vt dicam in. 8. prin. articu.

43 in. c. nulli. ~~j~~. eod. Sed isti non possunt † delinquere, nec mortaliter peccare, vt in. c. 1. & . 2. s̄. de delic. pue. & ibi dixi, & in cle. 1. de homi. Ad q̄ etiā vide, ꝙ latè dixi in materia irregularitatis. in. c. ad audientiam. s̄. de homi. in. 5.

44 prin. artic. in nouē primis quæst. Et sic tex. † in. c. 1. s̄. eod. dum loquit̄ in impubere, debet intelligi de impubere doli capace, vt ibi dixi, & probatur in. c. cum illorum. in fin. ~~j~~. eo. vtrum

45 autem † valeat excōicatio lata in impuberem propter contumaciā, dicā in octauo principali articulo in. c. nulli. ~~j~~. eod. q. 8.

Capitulum. VII. Porrò.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, est non solum qui publicè percutit clericū; sed etiam qui occultè. Et absolutio in vtroq; casu est Papę reseruata. nu. 5.*

2 *Lex regulariter ligat etiam occultè delinquētem.*

3 *Ecclesia non iudicat de occultis, sed illa relinquit iudicio diuino. declerando, vt ibi.*

4 *Occultum non dicitur amplius, quod probatū est.*

6 *Absoluere ab excommunicatione, quādo non possit sacerdos, ēt in foro pœnitentiali. remissiuè.*

7 *Excommunicatus non debet absolui etiam in foro pœnitentiali, nisi satisfaciat læso.*

8 *Absoluere excommunicatum in casibus Aposto. sedi reseruatis, vt possit inferior, non sufficit generale mandatum, sed exigitur speciale.*

9 *Christiani omnes possunt appellari fratres; Et quare, ibidem.*

PORRÒ. Excōmunicatus per iniectionem manus in clericum licet occultus, absoluitur per solum Papā. h. d. Nota primo q̄ iniijciens

1 violentas † manus in clericum est excommunicatus, non solum si palam, & publicè hec faciat, sed etiam si occultè, & probatur hic, iuncto

2 . c. si quis suadente. 17. q. 4. Regulariter † enim lex ligat delinquentem, ēt occultè, vt hic iuncto. d. c. si quis. & probatur in cle. 1. de hæte. Et

3 quamuis † ecclesia non iudicet de occultis, sed illa relinquat diuino iudicio. 32. distin. c. erubescant. 2. q. 5. c. cōsuluisti. 6. q. 1. c. si omnia. s̄. de simo. c. ex tuę. & . c. sicut tuis, & seq. & in. d. cle. 1. illud nō est ex eo, ꝙ taliter occultè peccans non incidat in legem, & in ipsius legis pœnam. Sed est ex eo, quia licet nō deficiat probatio, vt in simili dicit tex. in. l. duo sunt titij. ff. de testa. tutel. tamen donec delictum est occultū, non pōt per ecclesiam puniri. Et ita potest saluari illud vulgatum. Peccato celato è mezzo

4 perdonato. Et eo ipso † ꝙ esset probatum, non esset amplius occultū, vt tradit Io. An. hic in. c. si electio. de elec. lib. 6. Et vide ꝙ not. Bar. in. l. barbariꝰ. in prin. ff. de offi. p̄to. Secūdo not.

5 ꝙ vbi † excōicatus non occultus, non pōt absolui nisi per sedem Apo. ēt occultus non pōt ab inferiore absolui. Ex quo sequitur iunctis his

6 quæ dixi in p̄ce. not. ꝙ † ēt in foro pœnitentiali non potest sacerdos absoluere ab excōicatione. de quo dicam latius in. 23. artic. in. c. officij.

7 infra eo. Tertio not. ꝙ ēt in foro † pœnitētiali excommunicatus non debet absolui, nisi satisfaciat læso, de quo latius dicam in. 25. articu. in. c. venerabilis. ~~j~~. eo. Vltimo not. quòd ad hoc,

8 vt inferior possit absoluere excommunicatū in casibus Aposto. sedi reseruatis, non sufficit generale mandatum, sed exigitur speciale, de quo latius dicam in. d. 23. artic. Glo. 1. sentit cōtrarium, & soluit tripliciter. In fi. glo. dic, vel pōt

9 intelligi de fraternitate; quia † oēs Christiani pñt appellari fratres; quia effecti sunt filij Dei pe regenerationē factā in Baptismo. 11. q. 3. c. ad mensam. & habet̄ in Euan. Math. 23. c. vos oēs fratres estis. Et vide latissimè per Archid. in. d. c. ad mensam. In glo. fin. in fin. dic vt in regu. peccatum. de reg. iu. lib. 6.

Capitulum. VIII. Nulli.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati tenentur vitare excommunicatum, & nu. sequen.*

Et ipsi etiam, vt excommunicati vitari debent, si clericos offenderint. ibidem. & nu. 3.

4 *Excommunicatio, ex quibus causis sit ferenda. Et quomodo quis in illam incidat.*

5 *Contumacia est sola causa immediata, p̄pter quā quis excommunicari potest. Et quare, nu. 8.*

6 *Excommunicandus pro solo crimine quis non est, si vult se corrigere.*

7 *Crimina ex quibus contumacia descendere potest, sunt causæ mediatæ, vt excōicatio ferri possit.*

8 *Admonitio, vt quis emendetur, semper debet præcedere pœnam.*

9 *Excommunicationem ferri pro contumacia, & offensa, quomodo intelligendum sit.*

10 *Excōmunicatio fertur, aut ex simplici contumacia; aut ex delicto admixto cum contumacia.*

11 Excommunicari pro qua contumacia, quis valeat.

12 Contumacia quanto ex minori causa insurgit, tantò maior est, & vindicta dignior. & sub nu. 14. remissiuè.

13 Contumacia est peccatum mortale, & maximũ.
Contumax dicitur infidelis. ibidem.

14 Excommunicatio, quòd non debeat infligi pro leui causa, quomodo intelligatur.

15 Citatio qualiter fieri debeat, ad hoc, vt cõtumax possit excommunicari.

16 Cõtumax ver⁹, et manifest⁹ quis dicatur. remissi.

17 Excõicari qñ quis possit ex vnica tantũ citatione.

18 Si citetur capitulum sub pœna excõmunicationis, & citatio apprehendat personaliter ipsos de capitulo, an ex qua vniuersitas nõ potest excommunicari, ipsi saltem de capitulo, vt singulares excommunicari possint.

19 Aliud est gerere vicem capituli, aliud vicem singularum personarum.

20 Collegiorum materia remissiuè.

21 Comparens ad mandatum iudicis, & postea ab eo licentiatus iniustè, an possit excommunicari.

22 Iudicis culpa non debet præiudicare parti ꝑsenti.

23 In culpa nõ videtur esse, qui recedit de licẽcia iudicis.

24 Excommunicatio, an teneat si non contumax excommunicetur, vt contumax.

25 Excommunicatio licet sit iniusta, tamen excommunicatus indiget absolutione.

26 Excommunicari an possit contumax in causis, in quibus potest procedi lite non contestata.

27 Cõfessioni coniugũ ĩ causa matrimoniali nõ statur.

28 Mitius agitur cum lege, quàm cum ministro legis.

29 Contumax in respondendo positionibus, an possit, excõicari, si positio habetur pro confessata.

30 Excommunicatio lata in impuberem, propter contumaciam, an valeat.

31 Pupillus non habet potestatem agendi, & defendendi; & quare.

32 Minor an possit excommunicari ex contumacia tutoris, vel curatoris.

33 Minor ob contumaciam curatoris patitur missionem in possessionẽ bonorũ; Et ẽt venditionẽ.

34 Perẽptoriũ cõtra pupillum indefensum est nullũ.

35 Minor non potest esse cõtumax in iudicio. Nec habere ratam alterius contumaciam. ibidem.

36 Mora nulla, vbi nulla est petitio.

37 Dominus an possit excommunicari propter contumaciam procuratoris.

38 Excommunicationis sententia, non debet ferri monitione non præcedente. remissiuè.

39 Procuratoris delictum, non debet nocere domino, non interueniente culpa ipsius domini.

40 Appellans frustratoriè, an possit excommunicari à Iudice à quo.
Appellans frustatoriè habetur pro verò contumace. ibidem.
Appellatio friuola non debet defendere appellantem. ibidem.

41 Excommunicari an quis possit tàm ratione publici, quàm priuati interesse.

42 Excõicari an possit qui uocat⁹ ad synodũ nõ vadit.

43 Accusationem cœptam non prosequens, an possit excommunicari. Et quid in actione ciuili, nu. 46. Et ibi quid in diffamante aliquẽ criminaliter, vel ciuiliter quo casu ad petitionẽ diffamati ipse compellitur accusare, vel actionem intentare.

44 Accusare quod nemo cogatur, quomodo intelligendum sit.

45 Accusatus quando teneatur se purgare accusatore non prosequente accusationem.

47 Iussus soluere debitum infra certum terminum, et non soluens, an possit excommunicari.

48 Recusans facere, quod pertinet ad præcipiẽtis officium, an possit excommunicari.

49 Prælatus si præcipiat clerico suo, vt vadat Romã pro negotijs ecclesiæ; Et clericus obedire nollens, dicat ꝙ alij adsunt magis idonei, an ob hoc iustè excusetur, ita quòd non possit excommunicari. Et quid si excusetur propter curã rei familiaris. sub nu. seq.

50 Ordo in legationibus non seruatur.

51 Vtilitas communis est præferenda priuatæ.
Vtilitas plurimorum, est vtilitati vnius præferenda. ibidem.

52 Prælatus preponens propriam vtilitatem vtilitati ecclesiæ, obligatur Deo, & Ecclesiæ.
Clericus non debet occasione propriorum negotiorum Ecclesiæ negotia relinquere nisi licentiam impetrauerit. ibidem.

53 Negotia prapria pro alienis, non debet quis relinquere. Quod declara, vt nu. 55.

54 Caritas ordinata incipit à se ipso. Et quando non. sub nu. sequen.

56 Vtilitas publica an, & quando præferatur priuatæ; Et vna publica alteri publicæ; Et communis priuatæ. remissiuè.

57 Episcopis, qñ, & in quibus sit obediendũ, et qñ nõ.

58 Episcop⁹ si præcipiat clerico duræ ceruicis, seu incapacis ingenij, vt sub pœna excõmunicationis accomodet libros suos alteri clerico boni ingenij, an ille clericus teneatur obedire.

59 Prælatus precipiens alicui clerico ne fornicetur cũ tali muliere, an possit excõicari si non desistat. Et quid si sit monitus generaliter. ibidem.

60 Obedire nollens præcepto iniusto sibi facto sub pœna excõicationis, an possit excõicari. Et quid si præceptũ sit factũ à Papa. nu. 61. Et quid si id quod precipitur, nõ pertinet ad ꝑcipientem. nu. 62.

63 Excõicatio an pro delicto possit ferri, & pro quo.

64 Ex percussione clerici quis sit excõicatus, & qñ, & qualiter. remissiuè.

65 Excõicari, an quis possit pro futuris culpis. Et quid per modum sententiæ. ibidem. & tunc an, & quomoda, pra præteritis culpis. nu. 67. Et quid in delegato cũ clausula contradictores compescendo, nu. 68. Et quid per modum statuti. nu. 69.

66 Tractus futuri temporis non spectant ad iudicem.

70 Sententia regulariter inspicere debet ius præsens.
Et est ferrenda solum super certis præteritis, vel præsentibus bene discussis, & cognitis. ibid.

71 Statutũ regulariter debet prouidere negotijs futuris, & incertis.

72 Excommunicatus, an, & quando sit, qui commu-

nitat

nicat cum excommunicatis. & qualiter excu
setur remissiuè.
73 *Violans ecclesiasticam libertatem, an possit excõ-*
municari, vel an sit excommunicatus ipso fa-
cto. remissiuè.
Et an rapiens, seu incendens bona Ecclesiæ. Et
quid in cæteris incendiarijs, nu. 74. remissiuè.
Et quid in alienante bona ecclesiæ, nu. 75.
76 *Hæreticus, an debeat excommunicari, vel sit ex-*
communicatus.
77 *Statuentes contra ecclesiasticam libertatem, an*
sint excommunicati, vel excommunicandi.
78 *Sribens sententiam latam contra falsas literas, an*
sit excommunicatione dignus.
80 *Libellus qualiter concipi debeat à petente aliquem*
ex aliqua causa excommunicari.
81 *Mandati probatio an requiratur quãdo quis tan-*
quam procurator petit excommunicationem
ferri contra aliquem.
82 *Excõmunicatio minor quando, & ex quibus cau-*
sis possit infligi.
83 *Excommunicatio lata propter falsam causam nõ*
subijcientẽ, vel propter iniustam, an valeat.
84 *Filij non obedientes parentibus, an possit iustè ex-*
commmunicari à Prælatis.
85 *Excommunicatione maiori, vel minori quando*
possit contumax excommunicari.

1 NVLLI. Etiam priuilegiati † tenen-
tur vitare excõicatum; & etiam vi
tari debent; quia excommunicari
sunt per violentã manuũ iniectio
nem in clericum .h. d. Secunda pars ibi, & pro
violenta. Not. primo, tam ex prima, quam
ex secunda parte vnum effectum excommunica
2 tionis maioris, qui est † quòd taliter excõmu-
nicatus debeat vitari, non obstante quocunq;
priuilegio, seu exemptione, de quo tamen dic,
vt latius dicam in decimonono principali arti-
culo. in.c sacris.ĩ.eo. Secundo not. ꝙ etiam
3 priuilegiatus, † vel exẽptus iniciens manus vio
lentas in clericum est excõmunicatus, de quo
latius dicam in nono principali articu. in .c. seq.
Glo. in prin. fortificat tex. deinde format q̃st.
& soluit. in fin. glo. dic vt latius dicam in deci-
monono principali articulo. in.c. sacris. ĩ. eod.
Postremo iuxta præmissum ordinem in rub. as-
sumo octauum principalem articulum in quo
4 venit examinandum ex quibus † causis excom-
municatio sit ferenda, & quomodo quis in il-
lam incidat, & per quem petenda. Circa quem
articulum, in primis aduertẽdum est pro ipsi⁹
generali doctrina, quod aut quæritur, quæ sit
causa immediata, propter quam quis valeat ex-
5 cõicari, Et † dic, quod est vna sola. s. cõtumacia,
propter quam excõicatio est ferenda, argu. 45.
dist. c. sed illud. 11. q. 3. c. nemo. 2. &. c. nullus sa
cerdotũ. &. 24. q. 3.. c. tã sacerdotes. Facit. c. 1.
eo. ti. lib. 6. Vnde ꝙ dicitur, quod quis exciõ-
cat pro crimine adulterij, furti, vel similis. 16.
.q. 1. c. alia. 22. q. 1. c. prædicandum. 46. dist. ac-
cusatores. de re iudi. c. ad apostolicæ. lib. 6. de-
beat exponere, & dicere, quòd excommuni-
catus pro crimine, hoc est pro contumacia ex
tali crimine descendente. 11. q. 3. c. certum. &
hoc tenet Hugo. 2. q. 1. c. nemo Episcopus. &
Inno. in .c. ex parte. 1. ĩ. titu. proxi. vbi dicit,
6 quòd † pro solo crimine non est quis excõican
dus, si vult se corrigere, vt. d. c. nemo. Et hoc
idem Archid. in .d. c. nemo. & .c. pia de excep.
lib. 6. in ver. contumaciæ, vt in .c. 1. de sen. ex-
com. lib. 6. in ver. si causam. Aut quæritur quę
7 sit † causa mediata, vel remota, ita quòd ex ea
valeat excommunicari, & tunc potest dici, ꝙ
tot sint causę, quot sunt crimina, ex quorũ sin-
gulis contumacia descendere potest, vt est fur-
tum, adulterium, & similia, & probatur. 11. q.
.3. c. episcopi si sacerdotalis. vbi Archid. dicit,
quòd loquitur de excommunicatione, quæ de-
bet ferri ex diuersis causis, siue peccatis, quan-
doq; pro vno, & quãdoq; pro alio, hoc est pro
contumacia ex vno, vel alio crimine surgente,
& dicta cõtumacia semper est causa excommu-
nicationis, vt etiam not. ibi Lauren. & sequitur
Archid. ibi quamuis enim pro delicto feratur,
8 tamen dicitur ferri pro cõtumacia; quia † sem-
per ad monitionem pro emendatione, seu ad
emendationem præcedere debet, vt dicam la-
tius in decimo principali articulo in. c. perpen-
dimus. ĩ. eo. & sequitur glo. in sum. vbi. dicit,
ꝙ licet. c. ex parte. 1. ĩ. tit. proxi. videatur dice-
9 re, quòd † excõmunicatio feratur pro duabus
causis, scilicet contumacia, vel offensa, vt etiã
not. glo. in. c. penul. insta eo. & glo. 11. q. 3. c.
si inimicus, tamen idem, ꝙ dicitur de offensa,
& de crimen intelligi debet. sed quia iussus, vel
monitus noluit maleficium emendare, & ideò
dicitur contumacia, facit quod not. in .l. qui re-
stituere. ff. de re. ven. & sequitur etiam Hosti. in
sum. eo. tit. §. quibus in prin. Vnde si rectè lo
qui volumus non excõicatur quis, nisi pro con
tumacia. Est tamen notandum maleficium, vt
not. in. c. ex literis. s̃. de consti. & in. c. 2. s̃. de
maio. & obe. not. glo. in. c. ad apostolicæ de re
iudi. lib. 6. Et probatur in. l. omne delictum. ff.
de re. mili. not. Bald. in .l. si mora. ff. so. ma. &
Cyn. in rub. de crimine falsi. dixi supra latius
in rub. de do. & contu. ꝙ ex hac cõsideratione,
potest etiam dici, quòd excommunicatio so-
lum feratur pro delicto, cęterum, vt clarius in-
10 telligamus, distinguamus excõicationẽ, † quæ
profertur ex simplici cõtumacia aliorũ delicto
non admixto, & excõicationem, quæ fertur. ex
causa delicti, intellige admixti cum cõtumacia,
ſm ꝙ supra dictum est, & infra latius videbim⁹.
Pro quorũ omnium declaratiõe specialiter ꝓpo
quæ infrascriptas. q. Primo, pro qua cõtuma-
cia possit quis excõicari. Secundo, quę citatio
sit necessaria, vt secuta contumacia possit quis
excõicari. Tertio quid si citetur Decanus, & ca
pitulum sub pœna excõicationis; & citatio cer
tos canonicos apprehenderit, quæ sunt contu-
maces, an tales, & singulares possunt excõicari.
Quarto vtrũ ille qui cõparuit, & à iudice iniustè
licẽtiatus recessit, possit excõicari. Quinto, an si
nõ cõtumax excõicet, vt contumax vtrũ teneat

excõicatio. Sexto, an poſſit quis excõmunica-
ri propter contumaciã, in quibus põt procedi
lite non côteſt. Septimo, vtrum poteſt excõica
ri contumax, & in reſpõdendo poſitionibus, eo
caſu quòd poſitio habetur pro confeſſata.
Octauo, vtrum valeat excõicatio lata in impube
rem, propter contumaciam. Nono, vtrum ex
contumacia tutoris, vel curatoris minor poſ-
ſit excõicari. Decimo, vtrum quis poſſet ex-
communicari, propter fruſtratoriam appella-
tionem. Vndecimo, an quis poſſit excõ cari,
tàm rõe publici, quàm priuati intereſſe. Duo-
decimo, an vocatus ad ſynodum, qui non va-
dit poſſit excõincari. Decimotertio, an poſſit
excommunicari qui ex eo, quòd ceptam non
proſequitur accuſatioñe. Decimoquarto, an
quis poſſit excõicari, ſi iuſſus, vt det centũ infra
certũ terminũ, illa non ſoluat. Decimoquinto.
an poſſit excommunicari, quis ex eo, ꝙ recuſat
facere, ꝙ pertinet ad præcipientis officium.
Decimoſexto, quid ſi præcipitur alicui ne for-
nicetur cum tali, vel etiam generaliter monetur
ſuper fornicatiõe. Decimoſeptimo, quid de
his, qui nolunt obedire ex eo, ꝙ præceptũ factũ
ſub pœna excõicationis ſit iniuſtũ, vel ad pci-
pientem non pertineat, etiam ſi ſit Papa. De-
cimooctauo, an pro delicto, & pro quo poſſit
excommunicatio ferri. Decimonono, an ex
percuſſione clerici, vel ex cauſa mediata percuſ-
ſionis clerici, quis ſit excõmunicatus. Vigeſi-
mo, an pro futuris culpis. Vigeſimoprimo an
ex cauſa cõionis auxilij, vel defenſionis, quis
incidat in excõicarionem. Vigeſimoſecundo,
an ex violatione immunitatis eccleſiaſticæ, &
quomodo, & qualiter. Vigeſimotertio, an ra-
pientes, & incendentes bona eccleſiæ ſint ex-
excõicati. Et quid de incendiarijs in genere.
Vigeſimoquarto, an propter alienationem re-
rum eccleſiæ. Vigeſimoquito, an ꝓpter hæ-
reſim, & propter fauorem hæreticis côceſſum.
Vigeſimoſexto, an ex eo, ꝙ aliquis ſtatuat ali-
quid côtra libertatẽ eccleſiaſticã, & quomodo,
& qualiter. Vigeſimoſeptimo, de ſcribẽte ſen-
tentiam latã per falſas literas. Vigeſimoocta-
uo, de Epõ, qui habens vicarium fraudulenter
dedit iudicem, vt ad eum appellaretur. Vigeſi-
monono, qualiter cõcipiatur libellus, ſi aliquis
petit aliquem pro aliqua cauſa excõicari. Tri-
geſimo, quid ſi petitur ferri excõicatio, per
aliquẽ tanq̃ procuratorẽ, qualiter, & qñ requi
11 ratur probatio mãdati. Primo igitur † quæro,
propter quã contumaciã quis valeat excõicari.
Sol. dicꝙ cum cõtumacia poſſit eſſe multiplex,
videlicet in non veniendo, in non reſpõdendo,
ex eo, ꝙ quis vel centiatus receſſit, aut in laten
do, ſeu in ſe abſentando, & in procurando, ne
citatio ad eum perueniat, vel in non exhibẽdo,
vel non reſtituendo, ſeu non faciendo, aut gene
raliter, non obediendo, ꝓut latius traditur per
Spe. i ti de cõtumacia. §. 1. & per Hoſti. in ſum.
in ti. de cõtumacia. §. qualiter. vt latiꝰ dixi. s̃. in
rub. de do. & contu. in omnibꝰ p̃dictis caſibus
commiſſa cõtumacia põt excõicationis ſenten
tia vindicari, vt hic probatur in iuribus allegatis
ſup̃ in prin. & in. c. 1. eo. ti. lib. 6. & not. gl. in. c.
2. de cõfeſſis lib. 6. &. 11. q. 3. in c. certum. & in
12 .c. tuæ. s̃. vt lit. non cõteſt. & † pro quãto mi-
nori re, vel cauſa inſurgit, tãto maior, & dignior
eſt vindicta, vt not. glo. 96. diſt. in. c. duo. & Io.
An. in. c. cũ non ab homine. de iudi. & .D. m. in
13 .c. 1. s̃. de iudi. Et ſic patet ex p̃dictis, ꝙ † cõtu-
macia eſt pctm̃ mortale, aliàs enim pro contu-
macia nõ poſſet excõmunicatio ferri. 11. q. 3. c.
nemo. & .c. nullus. nec mirũ; qua maximum eſt
pctm̃ inobedientiæ. 8. q. 1. ſciendũ. Vnde con-
tumax dr̃ infidelis. 81. diſt. ſi quis ſunt. p̃sbiteri.
14 Nec obſtat, ꝙ dicunt quidam canones, ꝙ † pro
leui cauſa nõ debet excõicatio infligi. Nam ve
rũ eſt, ꝙ per viã ſtatuti nõ debet excõicatio pro
leui cauſa infligi. Sed ſi loquimur in directa cõ
tumacia, ꝓpter quã excõcatio venit imponẽda,
pro quãto ex re leuiore inſurgit tãto digniore ſt
excõicatione, vide ꝙ dixi in. c 1. s̃. de iudi. Se-
15 cundo q̃ro † qualiter citatio fieri debeat ad hoc,
vt cõtumax nõ obediens, poſſit excõicari. Sol.
glo. in ver. caſum. in. c. 1. eo. ti. l. 6. ſentit, ꝙ de-
bet eſſe perẽptoria, ego ẽt memini legiſſe in de-
ciſione Rotę. Sed ad pñs nõ potui reperire, ꝙ
debet eſſe talis citatio, quę perſonaliter appre-
hendat citatũ, ꝙ vr̃ eſſe ſatis rationabile, ex eo,
ꝙ talis non cõparens vr̃ verus cõtumax, vel poſ
ſumus dicere, ꝙ ex quacunq; citatiõe, & inobe
dientia quis dicatur verus, vel manifeſtus cõtu-
16 max põt excõicari, & quis † dicatur verus, & ma
nifeſtus cõtumax, vide quę latè dixi in cle. 1. de
do. & contu. Sed præſumptũ contumacẽ, non
ita de facili debet excõicare. Si tñ excõicaret te-
neret excõicatio, per ea quę dicã in. 5. q. Et ad-
17 uerte, quia ſi ex vnica † citatiõe, vel monitione,
apparet de aperta cõtumacia, vel manifeſta ali-
cuius, põt excõicari talis abſq; ſecũda, vel tertia
monitione, vel citatione, vt tradũt Doc. in. c. 1.
de offi. delega. Pro quo dicto facit ꝙ latius di-
18 xi in. d. cle. 1. de do. & cõtu. Tertio q̃ro † pone
citatur Decanus, & capitulũ ſub pœna excõica-
tiõis, quę citatio perſonaliter apprehẽdit ipſos
de capitulo, quęrit cũ vniuerſitas nõ poſsit ex-
cõicari, per ea quę dixi in c. mulieres. s̃. eod. in.
.5. prin. arti. q. 2. Verũ ſaltẽ ipſi canonici, vt ſin-
gulares hoc caſu poſsint excõicari. Sol. D. de
Rota. de ſen. exco. deciſ. 1. in antiquis tenent ꝙ
19 non; quia † aliud eſt gerere vicẽ capituli, aliud
vicẽ ſingularũ perſonarũ, & mihi placet hæc ſo-
lutio, arg. not. in. l. ſed ſi hac. §. qui manumittit.
.ff. de in ius, vo. canonizata. 12. q. 2. c. ep̃s. §. qui
manumittit. Et adde, ꝙ dixi in. d. 2. q. 7. pri. art.
20 & ꝙ latè dixi ĩ materia collegiorũ. in .c. dilectꝰ.
2. s̃. de ſimo. maximè in pri. & vlti. articulis. &
ꝙ dixi in. c. dilecta. s̃. de exceſ. p̃la. Quarto q̃ro,
21 aliquis † ad mandatũ iudicis cõparuit, Iudex
enim licentiauit, quamuis iniuſtè, vtrũ poſſit ex-
cõicari. Sol. D. de Rota deciſ. 1. de do. & cõtu.
in antiquis, recitant quoſdam dixiſſe, quòd ſic;
22 quia † culpa iudicis non debet pręiudicare par-
ti præſenti argu. l. ſi per imprudentiam. de
euic. contrarium tamen ipſi determinant; quia
pars

23 pars, quæ recedit de † licentia iudicis non vi-
detur esse in culpa, argu. l. 2. §. fin. si quis cau.
iuncta .l. non videtur. §. qui iussu .ff. de re. iur.
Et quia excommunicatio non debet fieri, nisi
propter contumaciam, vt supra dixi. & iste non
est contumax, & parti competit actio, quæ fa-
24 cit litem suam. Quinto quæro, † non contu-
max excõmunicatur, vt contumax vtrum te-
neat excommunicatio. Sol. D. de Rota decis.
10. de senten. excom. in antiquis, tenent ꝙ sic
dum excommunicatio fiat per habentem aliàs
25 iurisdictioné; quia licet talis † excommunica-
tio sit iniusta, tamen taliter excõmunicatus in-
diget absolutione, vt in .c. sacro. ℸ. eod. Facit
etiam pro hac decis. quod not. 11. q. 3. c. 1.
26 Sexto quæro, vtrum in † causa in qua pôt pro-
cedi lite non contest. si pars citata non compa-
ret in termino assignato, possit excõmunicari.
Sol. D. de Rota, decis. 2. de lit. contesta. in an-
tiquioribus. referunt varias opi. quidam enim
voluerũt, quòd possit excommunicari, ex quo
non posset etiam ad vlteriora vsq; ad sententiã
procedi contra contumacem. Et ideò non est
necessarium huiusmodi iuris remedium, sicuti
etiam, nec peruenitur hoc casu ad missionem
in possessioné, vt in .c. eum qui. de eo qui mit.
in poss. lib. 6. not. Cyn. in .l. sancim⁹. C. de indi.
Alij verò tenent contrariam sententiam, eo ꝙ
interest actoris, vt citatus compareat, ad hoc
vt possit probare per remissionem. s. illius, qui
fortè probare nõ posset. Alij verò distinguũt,
ꝙ aut aliquis citatur ad litem contestandam, &
ad similes actus, qui possunt omitti, aut ad act⁹,
& terminos essentiales. Primo casu, non posset
excommunicari, dummodo citetur ad termi-
num, qui non posset seruari absente reo, vt ad
respondendum positionibus; quia tunc acto-
ris interest, qui fortè aliter non potest proba-
re intẽtionem suam. Alij autem distinguunt,
ꝙ aut quis citatur ab homine, & non veniens
potest excõmunicari. Aut à iure, & tũc secus,
arg. not., per Spe. in tit. de expensis. §. iuxta.
ver. quid si causa talis sit. Sed in contrarium fa
cit de citato à iure. vt not glo. & Ioan. Andr.
in .c. statuimus .§. fin. super ver. deficit, de
elec. lib. 6. & compost. ibidem. & quod not.
Cyn. in .d. l. sancimus. circa prin. Alij verò di-
stinguunt, quòd aut causa est talis in qua pœni-
tentia partis, propter eius respõsiones, aut eius
confessiones poterat ꝓdesse actori, & tunc po-
terit excommunicari. Aut est talis in quo res-
ponsio, vel confessio aduersarij non prodesset,
27 puta matrimonialis, in † qua non statur confes-
sioni coniugum, vt in .c. super eo. de consan. &
affi. vel in causa beneficiali, vt tradit Ioan. An.
in .d. c. eum qui. de eo qui mittit. in possess. &
hoc casu citatus non veniens, non posset ex-
communicari; quia tunc propriè actoris non
interest. Ipsi tamen .D. de Rota colligendo su
periora distinguunt, quod aut quis est citatus
à iure, & tunc non possit, non veniens, excõmu
28 nicari; quia † mitius agitur cum lege, quàm cũ
ministro legis, vt in .l. celsus. ff. de arbi. Aut est
citatus ab homine, & tunc, aut in causa in qua
non proceditur lite non contest, & tunc si non
venit in termino ad respondendum libello po-
test excommunicari; quia aliàs non posset lite
non contestata in causa procedi. vt in .c. quo-
niam frequenter. § . vt lit. non contest. Sed si ci-
tatus potuisset vsq; ad lit. non contest. inclusi-
uè, & deinde ad alios terminos esset contumax,
an propter hoc valeret excõmunicari. Diccu-
dum est, in sequẽtibus mẽbris, & casibus. Aut
quis citatur ab homine in casu in quo procedi
potest lite non contestata, seu in quo procedi-
tur summariè, & de plano &c. vt in cle. sæpe de
verb. sig. & distingue, quòd aut quis citatur ad
terminum, qui in tali casu non erat necessario
seruandus, secundum dispositionem dictę. cle.
sæpe. & tũc non est excõmunicandus, aut aliter
constringendus venire; quia non est propriè
contumax. Aut citatur ad aliquem terminum
essentialem, & meritò seruãdum iuxta formam
illius cle. vel aliter ex stilo iudicij, & tunc aut
interest potius actoris, quòd reus non compa-
reat, quàm quòd veniat in termino, & tunc nõ
potest excõmunicari, vel alias constrigi ad com-
parendum, aut ipsius actoris interest, ꝙ in ter-
mino compareat, vt puta, ad respõdendum po-
sitionib⁹; & subdistigue, ꝙ aut est talis caus in
qua staretur confessioni rei, ita ꝙ per eius con-
fessionem res petita posset adiudicari actori, &
tunc, si citatus non comparet, potest excommu
nicari; & etiam per alia iura coerceri ad com-
parẽdum. Aut est talis causa, in qua non stare-
tur confessioni ipsius rei, nec etiã ferretur sen-
tentia pro actore, nisi aliàs doceret de iure suo,
& tunc non potest excommunicari, vel etiam
alijs remedijs compelli ad comparendum; quia
fustra venire compelleret, cum ipsius aduen-
tus actori non prodesset, arg. l. aliquando .§.
fin. ff. ad velleia. Aduerte tamen, quia in om-
nibus casibus, in quibus dixi eum non fore ex-
communicandum, quando actoris non interest
eum comparere, debemus intelligere secũdum
præfatos Dominos de Rota .s. quod non debet
excõicari ad partis instantiam. Sed si Iudex cõ-
prehenderet partem illud agere in ipsius con-
temptũ iudicis, & in iniuriam nolet cõparere,
tunc posset excõicare, vel aliter multare, ne vi-
lescat, aut cõtemnatur eius authoritas, arg. l. 1.
in prin. ff. de ope. no. nun. & .l. si ꝑtor. ff. de iudi.
& ꝙ not. in .l. sed eximendi. ff. ne quis eum qui
in ius voca. est vi. ex. Quę distinctio satis mihi
placet. & ẽt limitatio est satis rationabilis. Ad
ꝙ scit, ꝙ dicã in seq. q. Septimo quæro, vtrũ
29 contumax † in respondendo positionibus pos-
sit excõicari, posito ꝙ ex ipsius cõtumacia po-
sitio habeatur pro confessa, ẽm formam. c. 2 de
confes. lib. 6. Sol. Io. An. in addi. Spe. in ti. de
sententia. §. vt aũt. ver. cęterũ in iudicio. cõclu-
dit ꝙ non, ex quo ponẽs habet ꝙ intendit. quę
opinio mihi placet. Pro qua faciunt ea, quæ di-
xi in quæst. præceden. Et ipsam opi. limitan-
tem, secundum ea, quæ dixi in proxi. præce. q.
30 in fi. Octauo q̃ro, vtrũ valeat † excõicatio lata

in puberem propter contumaciã. Sol quidam
allegabant, ꝙ sic, dummodo impubes esset do-
li capax, quia etiam talis potest excommunica-
ri, vt dixi in .c. mulieres .s̃ .eo. in septimo prin-
cipali articulo. in princ. & in fin. quæ. & pro-
batur in .c. 1 .s̃ .eo. Sed contrariam sententiam
tenet Lappus Abbas allegatione. 115. mouetur
quia illud, quod dicitur; ꝙ impuberes doli ca-
paces possunt excommunicari, intelligitur qñ
ipso facto delinquerent, vt cõmittendo furtũ,
vel similia delicta. Sed quando citantur ad iu-
dicium, ad quod de iure citari non possunt, cũ
31 ipsi non teneãtur ad hoc satisfacere, eo † quod
non habent potestatem agendi, vel defenden-
di, vt in .c. fin. de iudi. lib. 6. dicendum est quòd
quamuis impubes potest esse doli capax, & in-
telligat malum esse furari, blasphemare, peiu-
rare, & similia delicta perpetrare, tamen non
potest intelligere vim verborum mandati iudi-
cis, quod sub peremptorio Iudex adimplere
mandauit, nec etiam similes clausulas, aut ea,
quæ ad iudiciarium ordinẽ pertinent, talium. n.
cognitio non cadit in huiõdi ætate, & propter
hoc impubes prohibet̃ agere, vel defendere, &
datur sibi forma à iure, vt tradit̃ in .c. fi. de iudi.
lib. 6. Nec obstat si diceret̃, ꝙ debet tutorẽ pe
tere, & per ipsum tutorẽ talia intelligere; quia
ipse pupillus non tenetur tutorẽ petere, sed Iu-
dex ad instantiam partis debet dare tutorẽ, vel
citare cognatos, aut agnatos, aut ipsum pupil-
lũ, ad petẽdum, & recipiendum tutorẽ, non ad
causam principalem, & hanc opi. recitat, etiã
tenuisse Ioan. Andr. in addi. Specu. in ti. de pri
mo decreto. § restat. ver. quid si non repe-
riatur. post Ia. de Ra. qui hoc not. in .l. 1. C. qui
petant, & ibi etiam refert Cyn. & placet mihi
prædicta opi. quamuis non reperierim prædi-
ctam nouitatem Io. An. Et adde prædicta ad
ea, quæ dixi in .c. mulieres .s̃. eod. in septimo
principali artic. in .q. vlti. Nono quæro vtrum
32 ex † contumacia tutoris, vel curatoris minor
possit excommunicari. Sol. Specu. in titu. de
contu. §. fi. in fin. format .q. vtrũ minor sciens
tutoris contumaciã, & ipsam non purgans, pos
sit excommunicari. Et arguit ꝙ sic, per not. in
.c. 1. in fi. s̃. vt lite non con. &c. Nam & pueri
possunt delinquere, vt in .c. 1. & .2 .s̃. de delic.
pue. & in .l. 1. C. si aduer. delict. Item quia
33 propter † contumaciam tutoris minor pati-
tur missionem in possessionem bonorum. vt. ff.
quibus ex cau. in poss. ea. in .l. in possessionem.
.§. 1. & .l. apud Iulianum .§. fin. & etiã patitur
venditionem si sit adultus. vt. ff. de bo. aut iudi.
poss. l. si minor. In contrarium tamen arguit;
34 quia † peremptorium contra pupillum propo-
situm indefensum nullius est momenti .ff. de re
iudi. in .l. contra pupillum. Item quia propter
contumaciam tutoris, vel curatoris pupillus
non debet puniri, vt in .l. vnica .§. 1. ff. si quis
ius di. nõ obtem. nec dolus ipsorum pupillo de
bet nocere, vt in .l. neq; .ff. de reg. iur. Item
35 quia minor † non potest esse contumax in iu-
dicio; cum non possit se defendere, vt .ff. de
mino. in .l. minor etiam. nec est talis, qui possit
habere ratam alterius contumaciam, argu. l. bo-
norũ. ff. rem ra. haben. Itẽ, quia cũ non possit
esse in iudicio, non põt illorũ contumaciam pur
gare, vnde sicut alias dicit̃, ꝙ vbi nulla petitio
36 ibi nulla mora, vt. ff. de reg. iur. in .l. nulla. Ita &
in casu nostro, primam tamen opi. refert Spe.
tenuisse .D. suum, sed ipse distinguit, quod aut
est talis causa, in qua censetur maior, & tunc po
test excommunicari arg. de resti. spo. c. ex par-
te, aut non est talis causa, in qua censeatur ma-
ior, & tunc si est adultus tenebit sententia in eũ
lata, licet ferri non debeat. Si verò est impu-
bes, nec est doli capax, tunc nec ferri debet, nec
lata tenet, argu. l. 1. C. de fal. mo. & insti. de
inuti. stip. §. pupillus. Sed fortè melius po-
test concludi, quòd aut nihil potest imputari
ipsi minori, & tunc sit vera secunda opi. Aut
aliquid potest ipsi imputari respectu temporis,
vel contumaciæ, & tunc potest excommunica-
ri, si talis sit contentus de contumacia, qui ca-
dat in intellectum suum, facit quod dixi in
præceden. quæst. Et adde quòd statim sequi-
tur. Sed circa prædicta dubitatur, an propter
37 contumaciã † procuratoris dominus possit ex-
communicari. Specu. in tit. de primo decre-
to. §. restat ver. quid si reus agit. dicit, quòd li-
cet propter cõtumaciam rei fiat missio in pos-
sessionem bonorum rei, & posset etiam in ex-
pensis condemnari, vt ibi per eum, tamen sus-
pendi, interdici, vel excommunicari non po-
test, vt supra vt lit. non contest. c. 1. in fin. &
ratio diuersitatis est, secũdum eum; quia pro-
curator datus est ad lites, vnde quantum ad li-
tes domino præiudicat, secus in sententia ex-
38 communicationis, † quæ non debet ferri non
præcedente monitione, vt in .c. sacro. infra eo.
& latius dicemus in .c. perpendimus. infra eod.
in decimo principali articulo. Subdit tamen,
quòd melior ratio est, licet illi dederit potesta-
tem agendi quò ad temporalia, non tamen
dedit quò ad spiritualia. 38. distin. sedulo. & in
.l. fin. C. de sacrosan. eccle. & in .c. frequens.
§. fin. de resti. spol. lib. 6. Sed hæc ratio iudi-
cio meo nihil valet, quia potestas excommuni-
candi dependet à iudice, non autem à parte,
39 placet tamen dictum suum, † quia delictum
procuratoris non debet nocere domino, non
interueniẽte culpa ipsius domini per tex. in .c.
romana. in fin. eod. ritu. lib. 6. Et ideò sub-
dit Specu. quòd si dominus sciens non purgat
cõtumaciam sui procuratoris, benè potest ex-
communicari, vt in .d. c. 1. supra vt lit. non
contest. faciunt not. per Io. Andr. & Inno. in
.c. 2. de procur. quod dictum intelligo præced.
monitione, secundum ea, quæ dicam in præ-
dicto principali decimo articulo, in .d. c. per-
40 pendimus. Decimo quæro, vtrum † propter
frustratoriam appellationẽ interpositam ab in-
terlocutoria, possit iudex à quo excõmunica-
re appellantem. Sol. dic, quòd sic, vt not. in
.c. solicitudinem. supra de appel. & ibi dixi; ta-
lis enim frustratoriè appellans habetur pro ve-
ro con-

ro contumace, & vt contumax poteſt mul-
tari, & excommunicari. Facit clemen. 1. de
do. & contum. friuola enim appellatio non de-
bet defendere appellantem in.c.cum appella-
tionibus.de appella. lib.6. Vndecimo quæro,
41 vtrum † quis poſſit excommunicari, tàm ratio-
ne publici, quàm priuati intereſſe. Sol.dicit, ꝙ
ſic, vt probatur in.c. propterea. 2. ſ̄. de appella.
Faciunt quæ dixi ſupra eodem artic.q.6.in fi.
42 Duodecimo quæro, vtrum ex eo, † quòd quis
vocatus non vadit ad ſynodum, poſſit excom-
municari. Sol. Archidia. & poſt eum Io. And.
tenet ꝙ ſic, in.c.1.eod.tit.lib.6. per tex. 5.q.2.
in.c.præſenti. &. 18.diſtin.c.ſi quis epiſcopus.
&.c.ſequen.& mihi placet. Decimotertio q̄ro,
43 quid de eo † qui ceptam non proſequitur accu-
ſationem. Sol.Io.Andr. poſt Archid.in.d.c.1.
eod tit.lib.6.tenet, quòd poſſit propter hoc ex-
communicari, allegat. 4.q.5.c.1. vbi accuſator
contumax, eo quòd non veniat ſtatuto termino
ad proſequendum accuſationem, poteſt excom
municari. Nec obſtat quod nemo cogitur ac-
cuſare in rubro, & nigro. C. vt nemo inui. accu-
ſa. &c. & ſic non debet propter hoc excommu
nicari, maximè cum nō interſit ipſius accuſati,
eo quòd ſi accuſator citatus non proſequitur,
accuſatus debet abſolui. arg.l.qui crimen. C.
qui accu.non poſſ.&.5.q.vlt.in.c.epiphanium.
44 Quia reſpōdeo, & quò ad primum, quòd † illud
eſt verum ante inſtitutam accuſationem; ſecus
poſt, quia tenetur eā proſequi, ad quod vide q̄
latè dixi in.c.licet.ſ̄.de accuſat.&.c.1.ſ̄.de coll.
45 deteg. Ad ſecundū reſpōdetur, † quòd immò
poteſt intereſſe ipſius accuſati propter infamiā
ortam contra accuſatum, propter quam, accu-
ſatore non proſequente, tenetur accuſatus ſe
purgare, ſecundum ea quæ dixi in.c.1.ſ̄.de pur
ga.canon. in tertio prin.artic. ver. principaliter
quæritur. & in.c.fina.in fi.eod.tit. lib.6. Et ex
46 prædictis videtur etiam † idem eſſe in actione
ciuili, per ea, quæ traduntur hodie, in authē. qui
ſemel.C.quomo. & qn̄ iud. Et quid iuris, ſi ali
quis diffamaſſet aliquem de aliquo crimine, vel
de aliquo delicto ciuili; quo caſu ad petitionem
diffamati, diffamator compellitur accuſare, vt
in.l.titia.ff.de accuſa.& in.l.ſi ea quæ.C.qui ac.
non poſſ. vel actionē intentare. vt in.l.diffama-
ri.C.de ing.& ma. An volēs accuſare, vel agere
ad mandatum iudicis, poſſit excommunicari,
arbitror quòd non; quia ſecundum formam iu-
ris diſponitur, quòd illi ſtatuatur certus termi-
nus arbitrio iudicis, ad petitionem diffamati,
infra quem ille teneatur accuſare, vel agere; quo
elapſo imponitur infamatori in perpetuum ſi-
lentium, vt traditur in dictis iuribus. Et ideò
cum non interſit ipſius diffamati, meritò non
debet ipſe infamator excommunicari. Deci-
47 moquarto quæro, vtrum † iuſſus, vt ſoluat titio
centum, ad quæ tenetur, ſi eſt contumax, poſſet
excommunicari. Sol. dic quòd ſic, vt not.glo.
in ver.cauſam.in.c.1.eod.tit.lib.6.& adde quæ
dicam in ſequentibus quæſtionibus. Decimo-
48 quinto quæro, vtrum † recuſans facere qđ per-
tinet ad præcipientis officium, poſſit excommu
nicari. Sol.dic, quòd ſic, ſecundum Archid. &
Io.And.in.c.1.eod.tit.lib.6. allegant. 7.q.1.c.
quia frater. Secus ſi non pertineat ad præcipien
tis officium. & hoc etiam not. glo. 11.q.3. in
49 ſum. Sed pone, prelatus † præcepit clerico ſuo,
quòd vadat Romam, vel ad alium locum pro
negocijs eccleſiæ; ille verò non vult obedire, di-
cens, quòd ibi ſunt magis idonei, & qui ſunt
principaliores eo, vtrum talis excuſatio ſit iu-
ſta, ita quòd propter inobedientiam, ſeu recu-
ſationem, non poſſit excōmunicari. Sol.Hoſt.
in ſum.eod.tit.§.quibus. ver.ſed quid ſi præla-
50 tus, concludit quòd non, quia † ordo in legatio-
nibus non ſeruatur, vt.ff. de legatio. in.l.ſcien-
dum. Sed vtrum excuſetur quis in caſu prædi-
cto propter curam rei familiaris. Sol. quidam
51 dicunt quòd non, quia † communis vtilitas præ
ferenda eſt priuatæ. ſ̄.de poſtu.præl.c.bonæ.1.
Et quia plurimorum vtilitas vnius voluntati, &
vtilitati præferenda eſt. 7. q. 1. in.c.ſcias. & in
authen.de reſti.& ea quę par in vndecimo men
52 ſe.§.quamobrem. Et quia † non debet prælatus
propriam vtilitatem præponere vtilitati eccle-
ſiæ, alioquin obligatur eccleſię, & Deo. 12.q.4.
in.c.quicunq;. Facit.ff.de admin.tuto. in.l.tu-
tor ſecundum dignitatem. §.1.ff.commo.in.l.
ſi vt certo.§.commodatum. neque enim debet
clericus occaſione propriorum negociorum ec
cleſiæ negotia relinquere, niſi licentia impetra-
ta.7.q.1.c.præſentium.&.c.placuit. 16.q.1. in
.c.qui verè. Alij verò tenent contrariam ſen-
53 tentiam, mouentur, quia † propria negotia pro
alienis non tenetur quis delinquere.arg.ff.quē-
admo.teſta.aper.in.l.ſed ſi quis ex ſignatoribꝰ.
C.de teſtib.in.l.ſi quando.ff.de arbit. in.l.licet.
ff.de iudi in.l.ſi longius.C.de exact.lib. 10.in.l.
apparitores. Item facit pro iſta ſententia, quia
54 oīs † ordinata charitas incipit à ſeipſo.c.3.ſ̄.de
ſup.neg.præl. 23.q 5.io.c.ſi non licet.& in.l.p̄-
ſes.C.de ſer.& aqua cum ſimi. Hoſti. in.d.§.
quibus.tenet primam opinionem per iura pri-
mo loco allegata.& arg.l.ſi quis pręsbiter.ad fi.
C.de epiſ. & cler. Niſi poſſet remanendi gratiā
obtinere.arg.ſ̄.de off.delega.in.c.ſi quando. &
c.paſtoralis.§.quia vero. Non obſtant iura al-
legata pro ſecunda opin.quia loquuntur, quan-
55 do hinc inde † concurrit priuata vtilitas, quia
tunc propria præponenda eſt, eo quòd omnis
ordinata charitas &c. Vel quando priuata vtili-
tas non continetur ſub publica. Sed in termi-
nis queſtionis noſtræ concurrit publica vtilitas,
in qua etiam continetur priuata cuiuslibet vti-
litas. Nam concurrit vtilitas publica, quia talis
vtilitas conſiſtit in ſacris, & ſacerdotibus, vt in
.l.1.in fi.ff.de iuſti.& iur.& Inſtitu.eod.§.fina.
diſt.1.c.ius publicum. Item continetur in ea
priuata vtilitas, nam quilibet poteſt intrare
eccleſiam, orare, & diuina officia audire; & ideò
non mirum, ſi talis vtilitas præferenda eſt cuili-
bet vtilitati priuatæ. Aut etiam publicæ, in qua
priuata vtilitas non contineretur. & hoc ſingu-
lariter voluit Bar.in.l.1.ff.ſolu.matrimo. & ita
poteſt

potest intelligi quod dicit Philosophus in pri-
mo Ethic. vbi dicit, quòd melius est bonum gē-
tis, quàm vnius hominis. Et ita etiam in hac
quæstione concludit Host. in sum. in tit. de ma.
56 & obed. an, & † quando vtilitas publica præfe-
ratur priuatæ, vel vna publica alteri publicæ, vel
communis vtilitas, priuatæ, traditur per Host.
in dictis locis. & aliquid in. d. c. bonę. 1. supra de
postu. prælat. & in. l. actione. §. labeo. ff. pro soc.
& per Cyn. in. l. 1. in fi. C. de cadu. tollen. & lati⁹
per Bar. & Io. de Imo. in. d. l. 1. ff. sol. mat. & etiā
latius per Henric. Boh. in. c. licet. §. de regul. vbi
etiam multi docto. tractant, & ibi etiam fortè
dicam. Sed quid si Episcopus præcepit alicui,
vt vadat pro prumouēdo negotio cōtra ipsum
cui præcipitur. Sol. dic, quòd talis non tene-
tur obedire. Et si talis excommunicaretur pro-
pter hanc causam, excommunicatio esset iniu-
sta. supra de iureiuran. c. petitio. & de postu. in
c. fi. & optimè probatur. ff. de legatio. in. l. scien
dum. §. si accusatio. Item circa prædicta potest
dubitari, quid si Episcopus præcipiat clerico
suo sub pœna excōmunicationis, ꝙ libros suos
det nepoti suo, vel renuntiet ecclesiæ, ad hoc, vt
alij conferat, vtrum ista sit iusta causa, vt possit
excommunicari, si non obediat. Sol. dic, quòd
57 non, quia † In his tantum videtur obediendum,
in quantum cultus, aut vtilitas ecclesiæ conti-
nctur, & pertineat ad officium præcipientis, vt
d. c. quia frater. 7. q. 1. quod cum hic non sit, me
ritò non tenetur obedire. Sicut nec teneretur, si
præciperet Episcopus, ꝙ impleretur bursa sua.
Vnde dicit Host. ꝙ Cancellarius Parisiensis di-
cebat, quòd clerici non tenebantur Episcopo
ad obedientiam bursalem, seu argentinam, mu-
lariam. Quod tamen intelligi debet, nisi subsit
legitima causa. Facit supra de censi. c. cum apo
stolus. §. prohibemus. &. 16. q. 1. c. predicator.
58 Vtrum autem, † si Episcopus præcipiat clerico
duræ ceruicis, seu incapacis ingenij, vt sub pœ-
na excommunicationis accommodet libros
suos alteri clerico boni ingenij, quem vult mit-
tere ad studium theologię, vtrum teneatur obe
dire. Sol. dicit Host. quòd sic; quia hoc casu nō
carnalitas, sed vtilitas ecclesiæ mouet Episco-
pum. Facit. d. c. quia frater. & quod not. In. c.
super specula. supra de magist. Quod tamē ipse
limitat, si tales libri sunt quęsiti occasione eccle
siæ, vel de bonis ecclesiasticis; aliàs contra. arg.
c. requisisti. supra de testa. & de iure patr. c. cum
dilectus. §. nos igitur. & ita dicit Host. in prædi
ctis tribus quæstionibus, in sum. eod. tit. §. qui-
59 bus. in fi. Decimosexto quęro, quid si † iudex,
vel prælatus præcipit alicui clerico, ne fornice-
tur cum Titia, vtrum nō desistens possit excom
municari. Sol. dic quòd sic, secundum Archid.
in. c. 1. eod. tit. lib. 6. vbi dicit, ꝙ talis non obe-
diens tali monitioni, potest excommunicari;
quia bene est contumax. Refert tamen quosdā
idem tenere, si super fornicatione generaliter,
vel simpliciter monuerit, ne cum alia fornice-
tur. Quod sibi non placet; quia sicut pro contu
macia super expresso crimine excommunicari
debet, vt. d. c. 1. eod. tit. lib. 6. Sic etiam debet
super expresso moneri. arg. 2. q. 1. c. nemo. Et
huius sententię dicit fuisse Inno. In. c. ex par-
te. 1. ꝟ. tit. 1. & sequitur Io. And. in. d. c. 1. eod.
tit. lib. 6. & adde quod dicetur statim in vigesi-
60 ma quæst. Decimoseptimo quæro, † quid de
his qui nolunt obedire, ex eo, quòd pręceptum
factum sub pœna excommunicationis sit in-
iustum. Sol. dic, quòd quis non tenetur, nec
debet obedire. Et excommunicatio lata ꝓpter
hanc causam non tenet, vt notāt doct. & D. m.
in. c. per tuas. ꝟ. eod. & est tex. in. c. venerabi-
libus. §. penul. eod. tit. lib. 6. Quod procedit,
61 non solum si fiat ab inferiore, sed † etiam si fiat
tale pręceptum à Papa, vt not. per Inno. Io. An.
& docto. in. c. inquisitioni. ꝟ. eod. Facit quod
not. in. c. quanto. de consuetu. tradit. D. m. in
c. cum teneamur. §. de preben. dixi post. d. An.
& D. m. in. c. cum parati. §. de appella. Et idem
62 dicendum † est, si illud quod præcipitur sub pœ
na excommunicationis, non pertinet ad pręci-
pientem, etiam si sit Papa. Vnde si Papa pręci-
piat illi sæculari, sibi non subiecto ratione eccle
się, vel personæ, & mandat aliquid circa tempo-
ralia, non tenetur talis sibi obedire; vt puta, si
mandat alicui, de aliquo quòd det sibi bona sua
sub pœna excommunicationis; non enim tene-
tur obedire, nec ratione ecclesię, nec rōne per-
sonæ. Secus si mandaret aliquid spūale, vel
ecclesiasticum, iustum, vel dubium, vt tradunt
docto. in. d. c. inquisitioni. ꝟ. eod. & sequitur
D. m. Aduerte tamen, quia hoc vltimo casu
sententia non esset nulla, sed iniusta, prout arbi
tror. Sed in pręcedenti casu propter manifestū,
& notorium errorem, sententia esset nulla, vt
colligitur ex his, q̃ traduntur in. d. c. venerabili-
bus. Facit etiam ad prædicta, quod traditur
63 11. q. 3. in sum. Decimooctauo quæro, † vtrū
pro delicto quis possit excommunicari. Sol.
dic quòd sic, vt patet ex his, quæ dixi supra in
prin. huius artic. Etiam si sit delictum non me-
rè ecclesiasticum. dummodo sit manifestum, vt
not. in. c. fina. & ibi tradit. D. m. supra de sepul.
Quod intellige, pręcedente contumacia, secun-
dum ea, quæ dixi in princ. istius artic. Et adde
tamen, & limita secūdum ea, quæ statim dicam
in vigesima quęst. Et idem ego arbitror de de-
licto occulto, quòd possit quis excommunica-
ri propter tale delictum. Sed hoc casu non de-
bet excōmunicari nominatim, sed generaliter,
pręcedente etiam monitione, secūdum ea, quę
habentur in. c. 2. supra de off. ordi. Et hęc pro-
cedunt in excommunicatione ferēda per viam
statuti. Aut potest quis excommunicari pro
delicto non ꝓcedente alia monitione, vel contu
macia, vt statim dicam in vigesima quęstione.
64 Decimonono, vtrū ex † percussione clerici quis
sit excommunicatus, vel valeat excommunica-
ri, & qualiter, & quibus casibus. Sol. dic vt la-
tius dicam in. c. seq. in decimonono prin. artic.
quoniam hęc q̃stio licet pertineat ad hunc arti-
culum; tamen propter ipsius elegantiam, & fre-
quentiam, & quoniam iura super hoc multum
labo-

laborant,ideò feci specialẽ articulum. Vigesi-
56 mo quarto, vtrum pro † futuris culpis quis va-
leat excommunicari. Sol.dic,quòd aut loqui-
mur de excommunicatione ferenda per modũ
sententiæ, aut per modum statuti. Primo ca-
su, potest figurari exemplum, si prælatus pro-
ferat sententiam excommunicationis in aliquẽ
si furtum, aut homicidiũ perpetrauerit, vel ali
quid cõtra pcepta diuina, vel canonica fecerit.
quo casu distingue, ꝙ aut quæritur vtrum sen-
tentia sub hac forma possit ferri, aut quæritur
vtrum lata teneat. Primo casu dic, ꝙ ferri non
debet, vt in.c.romana.§.caueant.eod.tit.lib.6.
66 Et ratio est, † quia tractus futuri temporis non
spectat ad iudicem, vt dicit glo. in verbo futu-
67 ris.in.d.§.caueant. Item non debet † ferri etiã
pro præteritis culpis, sub ista forma, nisi intra
tale tẽpus satisfacias, excommunico te, vt.d.§.
caueant. Et ratio est, quia primum debet mo-
nere, vt satisfaciat, ex quo mora, aut culpa, aut
offensa non pcessit in satisfaciendo. Sed si prę-
cessit mora, vel culpa, aut offensa, potest profer
ri, vt est tex.ibi,& not.Io.de Imo.in clem.1.de
vsur. Et idem dicendum est, si alia rationabilis
causa subsit; puta, vt multis grassantibus opus
sit exemplo, vt.ff.de pœ.in.l.aut facta.§.fina. &
in.c.pro humani.de homici.lib.6. Ad quod vi
de quæ dixi in.c.ad liberandum.s̃.de iudę. in
vigesimoseptimo notab. Aliqui tamen circa
hoc distinguũt, quòd aut est tale factum, quod
recipit restaurationem, vt furtum, rapina, & si-
milia delicta, & tunc possit ferri excommunica
tio. & hoc tenuit Francis. Vercellen. Sed Io.
And.in.d.§.caueant. reprobat hanc opinionẽ,
dicens, ꝙ licet in talibus non cadat restauratio,
cadit tamen satisfactio, de qua loquitur.d.§.ca
ueant. Est ergo conclusio, quòd pro futuris
culpis non debeat ferri excommunicatio. Qđ
ego arbitror procedere, quando excommuni-
catio fereretur specialiter in certam personam.
Secus si in incertam aliqua subsistente causa per
viam defendendæ iurisdictionis. Exemplum,
68 quando † aliquis est delegatus cum clausula, con-
tradictores compescendo, vt probatur in.c.pro
illorum.supra de pben. Nam hoc casu posset
ferri per ipsum Delegatũ excommunicatio ge-
neraliter contra omnes contradictores, vt ibi
probatur.& hoc ibi not.Innocẽ. &.D.m. Aut
quæritur, vtrum sententia lata pro futuris culpis
teneat, quanuis ferri non debeat, & dicit Ioan.
And.in.d.§.caueant.in nouella, quòd tenet, li-
cet sit iniusta. Mouetur, quia ibi non apponitur
decretum, nec aliquod verbũ, quod sapiat clau-
sulam decreti. Secundo mouetur per tex.in.c.
sacro.ĩ.eod.in simili. Nam sicut ibi tenet sen-
tentia excommunicationis secundum commu-
nem* opinionem glo.Host.& doct.& tamẽ ibi
ponitur verbum prohibemus, ita debet valere
sententia excommunicationis in casu nostro, &
d.§.caueant.quanuis tex. ibi dicat caueant. &
ista est communis* sententia.quam etiam tenet
Lauren. & Archidiac. & sentit Innocen. in.c à
nobis.1.ĩ.eod.in quantum dicit, ꝙ talis senten

Cõm.op.

Cõm.op.

tia esset iniusta. Secundo casu principali, cum
69 quæritur, an † sententia excommunicationis
possit ferri pro futuris culpis per viam statuti,
dic quòd sic, vt est tex. expressius in.d.c.à no-
bis.1.ĩ.eod.& in.c.2.de constitu.lib.6. vbi de
hoc. Et ratio differentiæ inter sententiã, & sta-
70 tum sit; quia sententia † regulariter inspicere de-
bet ius pręsens; quia tractua futuri temporis
non spectat ad iudicem, vt supra dixi in princ.
huius quæstionis, & solum super certis præteri-
tis, vel pręsentibus, & bene discussis, & cognitis
est ferenda. Instit. de actio.§.curare. 30.q.5.c.
71 iudicantem. Sed † statutum regulariter futu-
ris, & incertis debet prouidere negotijs, vt in.c.
cognoscentes.&.c.fina.de constitu. & ita tenet
Io.And.in.d.§.caueant. super verbo pro futu-
ris.& Guil.de monte Lau. & Zenze. in clem.1.
de priuileg. Et adde prędicta ad ea, quæ dixi
supra.q.16. Et sic habes vnam differentiam in
materia excommunicationis, an feratur per viã
sententiæ, vel statuti. Sunt etiam, & aliquę aliæ
differentiæ, de quibus dicam in .c. perpendi-
mus. in decimo princip.artic.ĩ.eod. Vigesi-
72 moprimo q̄ro, † vtrum ex eo, quòd quis com-
municat excommunicatis, sit excommunica-
tus, vel possit excommunicari. Sol.dic ꝙ sic,
Sed an, & quando, & quam speciem excommu
nicationis incurrat, & qualiter excusetur, dicam
latius in.c.sacris.ĩ.eod. in decimonono princ.
73 artic. Vigesimosecũdo q̄ro, an ex eo, ꝙ † quis
violat libertatem ecclesiasticam, sit excommu-
nicatus, vel possit excommunicari. Sol.dic, ꝙ
indubitatum est, quòd talis ex hac causa potest
excõmunicari, donec satisfecerit. Vnde ex hac
causa contumaces excommunicari possunt.
Sed dubium est, an sint excõcati ipso facto ex
sola violentia ecclesiæ, aut ecclesiasticę liber-
tatis.de quo dubio dic, vt latius dicam in.c.cõ-
tingit.1.ĩ.eod.artic.18. Vigesimotertio q̄ro,
74 quid de his, qui † rapiũt bona ecclesię, aut incen
dunt, & quid de incendiarijs in genere. Sol.
dic vt dixi in pcedenti q̄stione, nam non est du
bium, ꝙ causa est legitima ad excommunican-
dum tales. Sed vtrum sint excõmunicati ipso
iure, variæ sunt opiniones, de quibus dicam in
dicto.c.contingit.in decimooctauo artic. Vi-
75 gesimoquarto q̄ro, vtrum ex eo, quòd † quis
alienat bona ecclesiæ, sit excommunicatus, vel
dignus excommunicatione. Sol. vide tex. qui
probat quòd sic.96.dist.§.item hormisda. ver.
quare si amplitudini. Et vide ibi per docto. &
quod latius dicetur in decimooctauo artic. cir-
ca duas q̄stiones pcedentes. ex quarum deci-
sione de facili colligitur decisio istius q̄stionis.
76 Vigesimoquinto q̄ro, vtrum † propter hęresim
quis debeat excommunicari, vel sit excommu-
nicatus. Sol. dic, quòd heretici vtriusque se-
xus, fautores, receptatores, & defensores, sunt à
iure excommunicati, vt.ĩ.eod.c.nouerit.s̃.de
heret.c.2.&.c.excommunicamus.2. in prin. &
in.§.credentes. quibuscunque etiam nomini-
bus nuncupentur, vt. d.c.excõmunicamus. in
princ. &.c.pen. Et olim non erant excõicati,
sed

sed excommunicandi, secundum Host. & Ioan.
And. in. d. c. nouerit. Et hanc quæstionem vi-
de in iuribus præallega. Vigesimosexto quæ-
77 ro, quid de † statuentibus aliquid contra liber-
tatem ecclesiasticam, vtrum sint excommunica
ti, vel excommunicandi. Sol. dic, q statuentes
aliquid cõtra libertatem ecclesiasticam, & ipso-
rum statutorum scriptores, potestates, consu-
les, rectores, consiliarij, & quicunque fecerint
talia statuta, aut etiam consuetudines contra li-
bertatem ecclesiasticam, & qui iudicauerint se-
cundum ea, & etiam qui in publicam formam
redegerint, & etiam qui infra duos menses non
fecerint amoueri, seu deleri, sunt excommuni-
cati ipso iure, vt in. c. nouerit. & in. c. grauem. ȷ̃.
eod. Et qualiter prædicta intelligantur exami-
na latius, vt plenè dicã in. d. c. nouerit. &. c. gra-
78 nem. Vigesimoseptimo quæro de eo, qui † scri
bit sententiam latam per falsas literas, vtrum
dignus sit excommunicatione. Sol. Io. And. in
c. nouerit. ȷ̃. eod. post Iaco. & Philip. arguit per
illum tex. quòd talis sit excommunicatus ipso
iure. alleg. etiam. c. quanto. ȷ̃. eod. &. 2. q. 1. in
c. notum. quod qualiter intelligatur, fortè dicã
in. d. c. nouerit. Vigesimooctano quæro, quid
79 de † Episcopo, qui habens vicarium, fraudulen-
ter dedit iudicem, ad hoc, vt ad eum appellare-
tur, vtrum dignus sit excommunicatione. Sol.
dic, q sic, si rectè memini; ita enim iudicio meo
aliàs memini legisse, sed pro nunc reperire non
potui; sed quamprimum reperiero, ibi subiun-
gam. Vigesimonono quæro, quia supra vidi-
mus, quòd quis propter causas prædictas po-
80 test excommunicari, † qualiter petens aliquem
excommunicari, & condigna excommunica-
tione, debeat concipere libellum. Sol. Spec. eo.
tit. ver. quid si petatur. dicit, q debet ita conci-
pi. coram vobis &c. Ego. M. propono contra
P. clericum, vel laicum, q ipse publicè detinet
meretricem, vel vsuras exercet, vel monasteria
sancta Monialium sine iusta, & licita causa fre-
quentat, vel rapinas exercet, vel aliud quid simi
le committit, & sæpe monitus desistere con-
temnit. Quare peto ipsum, donec à prædi-
ctis abstineat, per vos excommunicationis,
mucrone, seu sententia feriri, seu in ipsum sen-
tentiam excommunicationis ferri, probatur. ȷ̃.
eod. c. si concubinæ. s̃. de coha. cle. & mu. c. 2. s̃.
de vsur. præterea. 14. q. 4. c. ministri. s̃. de vi. &
honest. cleri c. monasteria. s̃. de rapt. c. 1. cum
simi. Ista est breuis forma Spec. quam posses
latius dilatare narrando apertè, & etiam aper-
tè concludendo secundum substantiam præ-
81 dicti libelli. Trigesimo quæro, vtrum † si quis
procuratorio nomine alterius petat excom-
municari aliquem, debeat, ad hoc vt valeat
excommunicatio, facere ante omnia fidem de
mandato, an verò sufficiat, quòd sit verè pro-
curator, quamuis non fecerit fidem. Sol. D. de
Rota. decis. 231. in antiq. dicunt, quòd satis est,
quòd verè quis sit procurator, licet aliàs non
probet mandatum, allegãt not. in. c. tua. de co-
habit. cler. & mu. & quod not. per Archid. in. c.
cum plures. de offi. deleg. lib. 6. & quod not. in
l. arbitrorum. C. de arbit. Vltimo circa hunc
articulum aduerte, quòd sicut ratione contu-
maciæ quis potest excommunicari excommu-
nicatione maiori, & simpliciter excommunica-
tus, intelligitur de maiori, vt dixi supra in rubr.
82 Ita etiam † quis potest excommunicari minori
excommunicatione, vt probatur. 5. q. 2. c. præ-
senti. 12. q. 3. c. audi. Item potest infligi etiam
minor excommunicatio pro aliquibus culpis
commissis nomine pœnæ, iniungendo excom-
municationem ad tempus. 86. distin. c. tanta &
nomine eius etiam imponendæ pœnitentiæ à
sacerdote. de pœnit. dist. 1. c. in actione. Nam
etiam ab homine potest ferri excommunicatio
minor, vt dixi in. c. 1. supra eod. in sexto princi.
83 artic. Quid autem † si excommunicatio fer-
retur propter falsam causam non subsistentẽ,
vel propter iniustam, an valeat, dicam in deci-
mo princip. artic. in. c. perpendimus. ȷ̃. eod. vbi
melius conuenit. Insuper qualiter ex eo, quòd
quis non adimplet onus sibi iniunctum in abso-
lutione, possit reintegrari in excommunicatio-
ne, vel qualiter etiam ex hac causa reintegretur,
vel reincidat in excommunicationem, latius di-
cam in vigesimoquinto princ artic. in. c. vene-
rabili. ȷ̃. eod. Postremo verò circa hunc arti-
84 culum, dic, q iustè † possit prælatus excommu-
nicare filios, ex eo, quòd non obediunt paren-
tibus, vt habetur per Apostolum ad Ephes. in
prin. & transumptiuè. 30. dist. c. 1. Et idem ego
arbitror de omnibus, qui tenentur exhibere ho
norem, vel reuerentiam alij, quod si moniti
contemnunt illam prestare, iusta est excommu
85 nicatio. Et pro conclusione † generaliter dice-
rem, quòd ex quacunque causa quis sit contu-
max iuri, vel iusto mandato iudicis iudicialiter,
vel extraiudicialiter aliquid præcipientis, quòd
pertineat ad officium precipientis, potest ex-
communicari, tàm maiori, quàm minori excõ-
municatione, vt patet ex his omnibus, quæ su-
pra dicta sunt, maximè in prin. &. q. 13. 14. 15.
&. 16. & etiam supra in fi. Et ex his Deo duce
est expeditus iste octauus articulus.

Capitulum. IX. Parochianos.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus debet denuntiari percutiens monachum, vel conuersum religiosum. Et vitari donec per Papam fuerit absolutus.*
2 *Parochiani suorum Episcoporum possunt appellari omnes de diœcesi.*
3 *Iudex debet denuntiare excommunicatum illum, qui incidit in cano. si quis suadente. nõ solum ad petitionem partis, sed etiam ex officio suo nemine petente.*
4 *Denuntiatio excommunicationis qualiter fieri debeat. remissiuè.*
Et an ab ea possit appellari. nu. seq. remissiuè.
6 *Ad iniuriæ satisfactionem, nõ solum laici, sed etiã religiosi agere possunt.*

7 *Excom-*

7 *Excommunicati euntes ad Papam pro abſolutio-
ne, debent afferre literas ordinarij.*
*Et quid ſi ſine talibus literis Papam adirent, an
abſolui debeant, vel abſolutio data teneat.
ibidem. remiſſiuè.*
8 *Sacrilegium committit percutiens clericum. Et
ibi coram quo iudice poſſit conueniri talis
percutiens.*
9 *Excommunicationem quis incurrat, & quando
ex percuſſione clerici. remiſſiuè.*

1 PAROCHIANOS. Percutiens mo
nachum, † vel conuerſum religio-
ſum, debet denuntiari excommu-
nicatus, & vitari debet, donec per
Papam fuerit abſolutus. h.d. Not. primo, q
2 omnes † de diœceſi poſſunt appellari parochia-
ni ſuorum prælatorum, vel Epiſcoporum. Ad
idem. c. 1. ſ. de rapto. & c. apoſtolicæ. de donat.
tetigi in. c. nos inter. ſ. de purg. cano. & proba-
tur etiam in. c. 2. ſ. de pœ. Secundo not. quòd
3 incidens † in ſententiam cano. ſi quis ſuadente.
17. q. 4. debet denuntiari publicè excommuni-
catus. Et nō ſolum ad partis petitionem iudex
debet hoc facere, ſed etiam ex ſuo officio nemi
ne petente; quia non debet eſſe contentus ſim-
plici excommunicatione canonis; ſed ad maio-
rem effectum, & terrorem procedere ad publi-
cationem. de quo dic vt dicam in decimo prin.
artic. in. c. perpendimus. ĩ. eod. vbi dicam qua-
4 liter hæc † denuntiatio fieri debeat. Item in
ipſa denuntiatione debet facere tales vitari, do-
nec ſatisfecerint læſo. excommunicando etiam
maiori excommunicatione alios qui cum ipſis
communicauerint, ſi neceſſe fuerit. de quo di-
cam latius in decimonono princ. artic. in. c. ſa-
5 cris. ĩ. eod. Et vtrum † ab hac denuntiatione
poſſit appellari, tangunt hic docto. ego dicam
in decimotertio princ. artic. in. c. ſacro. ĩ eod.
6 Tertio not. q † nō ſolum laici, & ſeculares poſ-
ſunt agere ad ſatisfactionem iniuriæ, de quo la-
tè dixi in. c. olim. ſ. de iniur. & in. c. 2. ſ. de pœ.
Sed etiam religioſi, vt hic, & in. c. ea noſcitur. ĩ.
7 eod. Vltimo not. quòd incidens † in excom-
municationem ex percuſſione monachi, vel cō-
uerſi, debet ire pro abſolutione ad ſedem apo-
ſtolicam, & portare literas ordinarij. Quid au-
tem ſi irent ſine literis talibus, an abſolui de-
beant, vel abſolutio teneat. Doct. hic dicunt,
quòd ſic, per. c. ſacro. & c. cum pro cauſa. ĩ. eod.
Scribitur tamen ordinario modus abſolutio-
nis, vt appareat, an falſum narrauerit. arg. c. ex
parte. ſupra de offi. ordi. dicam. ĩ. in vigeſimo-
quinto prin. arti. in. c. venerabilis. ĩ. eo. Glo. 1.
format duas quæſtiones, & ſoluit. In fi. glo.
dic de materia iſtius, vt latius dixi in. c. olim. ſ.
de iniur. Et vide etiam quæ dixi in. c. 2. ſupra de
pœn. Glo. fin. format duas quæſtiones, & ſol-
uit. In eadem glo. ibi, de pœnis. c. presbiteri.
dic vt latius dixi in. d. c. olim. ſupra de iniur. In
eadem glo. ibi, ſequi debet forum rei, dic
8 hoc, non eſt neceſſarium, quia † ex percuſſione
clerici committitur ſacrilegium. Et ideò po-
teſt quis talem percuſſorem conuenire coram
iudice eccleſiaſtico. Ad quod vide quod la-
tius dixi in. c. cum ſit generale. ſ. de ſo. compet.
Et ideò non eſt mirum, ſi Papa concedit tales
literas, quia licitè poteſt hoc facere, vt dixit glo.
in fin. Poſtremo, iuxta præmiſſum ordinem
in rub. veniret examinandus hic nonus prin-
9 cipalis articulus; videlicet, de † excommu-
nicatione, quam quis incurrit ex violenta ma-
nuum iniectione in clericos, ſed ſtatui ipſum
articulum tractare in. c. peruenit. ĩ. eod.

Capitulum. X. Ex Tenore.

SVMMARIVM.

1 *Literis ordinarij creditur circa delictum ſubditi
ſui, quando ſubditus non contradicit.*
2 *Forma ſeruanda in abſolutione illius qui offendit
clericum, quæ ſit.*
3 *Iuranti facere, quod ſibi præcipitur, mandandum
eſt ſub virtute præſtiti iuramenti, vt illud fa-
ciat. Et in quibus caſibus non teneatur obe-
dire. nu. 7.*
4 *Incidens in cano. ſi quis ſuadente, quando poſſit
abſolui à delegato Papæ.*
5 *Iuramentum præſtitum in forma iudicij habet
executionem, ſicut ſententia.*
6 *Conuerſi ad religionem gaudent priuilegio cano.
ſi quis ſuadente.*
7 *Caſus, in quibus percutiens clericum, non eſt ex-
communicatus, qui ſint.*
8 *Monachi non comprehenduntur appellatione cle-
ricorum.*
*Monachorum appellatione non veniunt conuer-
ſi. ibidem.*
9 *Habitatio communis de facili inducit diſcordiam.*

EX TENORE. Ponit formā præce-
pti, quòd ſub virtute iuramenti fie
ri debet illi, qui abſoluitur pro vio
lenta manuum iniectione. h. d.
1 Not. primo, quòd creditur † literis ordinarij cir
ca delictum ſubditi ſui. Quòd eſt verum, quan-
do ſubditus non contradicit. Secus ſi contra-
diceret. Et an, & quando credatur literis præla-
torum, vide quod latiſſimè dixi in clemen. 1. de
2 probat. Not. ſecundo formam quæ † ſeruan-
da eſt in abſolutione illius, qui vult abſolui ab
excommunicatione, in quā incidit propter vio-
lentam manuum iniectionē in clericos. Primo
enim debet præſtare iuratoriam cautionem de
non inijciendo manus violentas in clericum,
monachum, vel conuerſum. Secundo, quia de-
bet ipſe promittere, quòd parebit mandato ec-
cleſiæ, de quibus duobus latius dicam in vigeſi-
moquinto prin. artic. in. c. venerabilis. ĩ. eod.
3 Tertio not. formam, & practicam, † quando ali-
quid præcipitur ei, qui iurauit aliquid facere, vi
delicet, vt mandetur ſibi ſub virtute præſtiti iu-
ramenti, quod illud faciat, vel non faciat. Ad idē
c. breui. & c. veniens. & c. quintauallis. de iure-
4 iuran. Quarto not. quòd † incidit in canonem
ſi quis

si quis suadente. potest absolui à delegato Papæ. Quod intellige, facta ad hoc speciali delegatione, de quo latius dicam in vigesimotertio artic. in.c.officij.§.eod. Quinto not. quòd iuramen-
5 tum † præstitum in forma iudicij habet executionem, sicut sententia; vnde post tale iuramentum sit præceptum de satisfaciendo, ac si sententia lata fuisset. & vide ad hoc, quod singulariter tradunt Bar. & docto.in.l.2.ff.de iureiuran. Sexto not. ibi, alicuius religionis conuer-
6 sum, † quòd etiam conuersi ad religionem gaudent priuilegio canon. si quis suadente. dicam latius in nono artic. in.c.peruenit.§.eod. Se-
7 ptimo not. plures casus, in † quibus is qui absoluitur præstito iuramento in forma ecclesiæ, non tenetur sub virtute iuramenti præstiti ad non percutiendū clericum. Primo, quando ex causa defensionis. Secundo, quando ex mandato prælati. Tertio, quando ratione disciplinæ percuteret. Et aduerte, quòd in omnibus istis tribus casibus, si quis seruat debitum modum defensionis, mandati, & disciplinæ, non incidit in aliquam excommunicationem, nec videtur manus violentas inferre. Et sic isti casus propriè non excipiuntur à regula præcedenti. Nisi fortè diceres, quòd isti casus etiam intelliguntur, quando quis etiam aliqualiter excederet modum. quo casu dicitur violenter agere; sed tunc mitius agitur cum eis, ratione primordialis causæ. Sicuti etiam dicimus in quarto, & vltimo casu, videlicet, quando iste, qui recipiet tale præceptum, esset socius in eadem ecclesia. de qua materia dicam circa percussionem in dicto nono princ. artic. & circa formam absolutionis in dicto vigesimoquinto artic. Vl-
8 timo not. quòd † appellatione clericorum non comprehenduntur monachi. Nec appellatione monachorum comprehenduntur conuersi. Nam ibi ponuntur ista tria, vt diuersa. de quo vide quod dixi supra de vi.& honest.cle.in rub. Glo.1. sentit tres quæstiones, quas soluit. In fi.glo.dic de materia, prout dicam in vigesimo quinto artic. in.c.venerabilis.§.eod. Glo. super verbo mandato, format quæstionem, & soluit. In fi.glo.dic, de hoc dicam in nono princ. artic.in.c.peruenit.§.eod. Glo.penult. format quæstionem, & soluit, dic vt dicam in dicto nono princ. artic. Glo.fina. quærit de ratione, & soluit. In eadem glo. ibi, facilius manus iniji-
9 ciunt, dic, nam † communis habitatio de facili inducit discordiam, vt in.l.cum pater.§.dulcissimis.ff.de lega.2. In fi.glo.dic, vt dicam in nono artic.& in vigesimoquinto artic. prin.

Capitulum. XI. De Cætero.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus propter percussionem clerici, quando non teneatur adire Papam pro absolutione.*
2 *Absolutio excommunicationis concessa inferiori in casibus Papa reseruatis, non intelligitur concessa inferiori Episcopo.*
3 *Limitata, & temporalis causa, limitatum, & temporalem producit effectum.*
4 *Facultatem limitatè sibi concessam excedens, non dicitur facere rem sibi commissam.*
5 *Causa in omnibus regulat effectum. Et ea cessante cessat effectus. remissiuè.*
6 *Rationabiliter fieri dicitur, quod iustè fit.*
7 *Iustum, & rationabile, an in aliquo differant, & qualiter. remissiuè.*

1 De cætero. Excommunicatū per violētam † manuum iniectione in clericum, absoluere potest Episcopus, si sine periculo non potest adire Papam; quo casu absolutio debet iniungi, vt cessante impedimento adeat curiam Romanam mandatum apostolicum recepturus.h.d.secunda pars ibi, sed ett illi. Not.primo, quòd licet regulariter incidens in canonem si quis suadente.non possit absolui, nisi à Papa; tamen illud procedit, nisi subsit legitimum impedimentum, aut legitima causa. Et addit hic vnam causam specificam legitimi impedimenti, videlicet propter capitales inimicitias. nec cōsideratur, quæ fuerit causa inimicitiæ. Ad quod vide quæ dixi in.c.repellantur.§.de accusa. Et
2 aduerte, quia etiam his casibus, in quibus † conceditur absolutio inferiori in casibus Papæ reseruatis, non intelligitur concessa inferiori ab Episcopo, de quo latius dicam in vigesimotertio articulo.in.c.officij.§.eod. vbi etiam dicam, vtrum iste tex. habebat locum in alijs casibus reseruatis Papæ, quod tangunt hic docto. Se-
3 cundo not. quòd † limitata, & temporalis causa, limitatum & temporalem parit effectum. Et ideò excusatio itineris ad Papam; prætextu temporalis impedimenti excusat temporaliter, & non perpetuò. Ad idem.c.ea noscitur.§.eo. &.l.vinum.ff.si cer.pet. &.l.3.§.si quis ita stipulatur.ff.de eo quod cer. lo. Sic etiam ad certas res, vel ad certos annos limitata dispositio limitatum parit effectum, vt in.c.licet.§.de deci. & in.l.cum pater.§.dulcissimis. ff.de lega.2. &.l. in agris.ff.de acquir.rer. domi. &.l.cancellauerat.ff.de his quę in testa.delen. Et limitata fideiussio limitatum parit effectum, vt in.l.fideiussores magistratuum.§.1.ff.de fideiuss. Et hinc
4 est, quòd ille qui † facultatem sibi limitatè concessam excedit, non dicitur facere rem sibi commissam, vt in.l.si communē.ff.quemadmo.ser. amit. & in.l.sed & ante.ff.ad trebel. Facit.l.diligenter.ff.manda. Nec mirum, quia regulare
5 est, quòd † causa in omnibus regulat causatum, & ea cessante cessat effectus. de qua materia dic vt latè dixi in.c.cum cessante.§.de appellatio.
6 Vltimo not. quòd † illud dicitur rationabiliter fieri, quòd iustè fit, secundum.d.Anr. Sed vtrū
7 in aliquo differant † iustum, & rationabile, & qualiter, vide quod latè dixi post Io.And.in.c. ea quę.supra de re iudi.in primo nota. Glo.1. in princ.colligit, deinde quærit, & se remittit. In fi.glo.dic de hoc, vt dicam in.c.officij.in.23. prin.

prin.artic. Glo.2.quærit,& soluit. In fi.dic,vt dicam in dicto vigesimotertio artic. Glo.fina. quærit de intellectu literæ, & ex solutione, & declaratione literæ decidit vnam quæstionem. In fi.glo.dic vt dicam in vigesimoquinto prin. artic.in.c.venerabilis.j.eod.

Capitulum. XII. Ad Hæc.

SVMMARIVM.

1 *Papa cum delegat absolutionem excommunicati, mandat recipi cautionem de parendo mandatis ecclesiæ. Et qualis debeat esse ista cautio. nu. 11. remissiuè.*

2 *Ab excommunicatione delegati Papæ non potest absoluere, nisi Papa, vel ab eo delegatus.*
Delegatus, qui excommunicauit, an possit absoluere. ibidem, remissiuè.

3 *Argumentum ab vsitato valet.*

4 *Contractus in dubio intelliguntur facti, secundum consuetudinem, & stilum loci.*

5 *Consueta apponi in contractibus ex consuetudine regionis, in dubio intelliguntur apposita.*
Quod pariter est dicendum de clausulis apponi consuetis. nu. 6.

7 *Consuetudo, & communis stilus interpretantur priuilegia, & statuta.*

8 *Dietæ computantur secundum locorum consuetudines.*

9 *Verba secundum consuetudinem patriæ sunt intelligenda.*

10 *Testium dicta interpretantur, secundum quod communis vsus loquendi accipit illud, quod per ipsos deponitur.*

1 AD HAEC. Cum Papa † delegat absolutionem excommunicati, mandat recipi cautionem de parendo mādatis ecclesiæ. h.d. Not. primo ibi, parochianos, iūcta superscriptione tex. ad id, quod dixi in.c.parochianos.s.eo. in notab.
2 Secundo not. q † ab excommunicatione delegati Papæ, non potest absoluere, nisi Papa, vel delegatus ab eo. Vtrum autem ipsemet delegatus, qui excommunicauit, possit absoluere, dicam in vigesimotertio artic. in.c.officij.j.eo. Vltimo not duo argumenta, quę colliguntur in glo.2. Glo.2. in prin. fortificat tex. deinde colligit duo argumenta. In eadem glo. ibi, quàm graui, dic vt ibi latius dixi. In fi. glo. dic, valet
3 enim † argumentum ab vsitato, vt in.l si quis donaturus.ff. de vsufruc. & in.l.certi. §.si numos.
4 ff.si cer. pet. Vnde † contractus in dubio intelliguntur facti secundum consuetudinem, & stilū loci, vt not. Bart. in.l.magistratibus.ff.ad municip. in.l.semper in stipulationibus.de reg.iur. Et pro interpretando contractum habetur recursus ad consuetudinem loci, vt in.l.si finita.in prin.ff.de dam.infe. & in.l.si prius.§.placuit.ff. de aqua plu.arc & in.l.quòd si nolit §.quia assidua.ff.de ędil edic. & per Bart. in.l.ex ea parte.
5 ff.de verbo. obliga. Vnde etiam quæ † in contractibus consueuerunt apponi ex consuetudine regionis, in dubio intelliguntur apposita, vt in.l.si fundus.§.in commissoria. ff.de leg.com. & ibi glo.allegat dictum.§.quia assidua. Et sic
6 idem dicendum de † clausulis apponi consuetis, vt not. in.d.§.rectè. & probatur in.l.fin.C. de fideiuss. Facit.l.si quis reum.ff.de custo.reo. Et vide Io. And. in addit. Spec. in tit. de accusa.
7 §.sequitur.ver.porrò si sit contumax. Et † consuetudo, & communis stilus interpretatur priuilegium, & statutum, vt in.c cum dilectus.s.de
8 consue. Et etiam dietę computantur secundum locorum consuetudines, vt not. glo. in.c.nonnulli.s.de rescrip. & glo.in ver.commode.in.c.
9 cupientes.§.1.de elect. lib.6. Et † verba secundum consuetudinem patrię exaudienda sunt, vt in.c.ex literis.s.de spon.in.c.de vxore.s.de sepul.& in.l.1.ff.de fluminib.& in.l.cum delanio-
10 nis.§.optimum.ff.de fun.instr. Et etiam † dicta testium interpretantur, secundum quod cōis vsus loquendi accipit illud, quod per ipsos testes deponitur, vt not. Ioā de Imo.in.l.2.ff.de duo.re. & ibi dixi. Et prædicta perpetuò notabis ad multa, quæ quotidie occurrunt. Glo. fi.
11 quærit, † qualis debeat esse illa cautio, & distinguendo soluit. In fi. glo. dic vt latius dicam in vigesimoquinto artic.in.c.venerabilis.j.eod.

Cap. XIII. Ea Noscitur.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, qui debet absolui per Papam, vel eius Legatum, quando possit absolui per Episcopum.*

2 *Membris destituti qui dicantur; remissiuè.*

3 *Paupertatis priuilegia quæ sint; remissiuè.*

4 *Causa absolutionis limitata tempore, temporalem parit effectum.*

5 *Legatus de latere quando possit absoluere incidentes in cano, si quis suadente.*
Et quid in Legato non de latere. ibidem.

1 EA NOSCITVR. Excommunicatus † per cano.si quis suadente. absolui debet per Papam, vel eius Legatum, siue diues, siue pauper sit. Fallit in pueris, mulieribus, senibus, infirmis, & membrorum destitutionibus impeditis, qui absolui possunt per Episcopū. h.d. Diuiditur, quia primo excipit quasdam personas. Secundo ponit regulam, ibi, alios. Tertio subdit quandam determinationem, ibi, si verò. Not. primo, quòd licet ille qui incidit in canonem si quis suadente, teneatur ire pro absolutione ad sedem Apostolicam, tamen illud est regulare, & fallit in quatuor speciebus personarum hic enumeratis. Et aduerte in eo, quòd dicit hic de mulieribus; quia tex. non distinguit diuites à pauperibus, & nuptas à non nuptis. Quidam tamen volunt, quòd tex. non procedat in muliere meretrice. de quo dic vt dicam in vigesimotertio artic. in.c.officij. j.eod.

2 ℥.eod. & ibi etiam declarabo, † qui dicantur
membris destituti. Secundo not. vnum effe-
ctum absolutionis ab excommunicatione, quia
per eam restituitur quis communioni fideliũ.
Tertio not. quòd excommunicatus non absol-
uitur, nisi satisfaciat de iniuria. Quarto not.
quòd paupertas non excusat à pœna, seu gra-
uamine cano. si quis suadente. Quod limitatur
hic in glo. antepen. ego dicã in dicto vigesimo-
3 tertio princip. artic. Et † de pluribus priuilegijs
paupertatis, vide per Archid. 11. q. 3. in. c. pla-
4 cuit pauper. Quinto not. quòd † causa absolu-
tionis limitatæ tempore, temporalem parit ef-
fectum, vide quod dixi in. c. de cætero. supra eo.
& quod dicam in vigesimosexto artic. in. c. ve-
5 nerabili. ℥. eod. Vltimo not. quòd † Legatus
de latere potest absoluere à cano. si quis suaden
te, quod est clarum, quando est in prouincia
sibi decreta. Sed si est in transitu, suni opinio-
nes, dicam in dicto vigesimotertio articulo. vbi
& videbimus, vtrum Legatus nõ de latere pos-
sit absoluere. Glo. 2. quærit, & soluit. In fi. dic,
vt latius dicetur in dicto vigesimotertio artic.
Glo. 3. quærit, & soluit, & de materia dic, vt la-
tius dicam in vigesimoquinto artic. in. c. ad li-
berandum. ꝰ. de iudæ. vbi latè tractaui, an, &
quando non valens luere in corpus. Glo. super
ver. pauperes. opponit, & soluit. In fi. dic, vt di-
cam in vigesimotertio artic. in. c. officij. ℥. eod.
Glo. penul. fortificat quæstionem, & soluit. In
fi. glo. dic, vt dicã in dicto vigesimotertio artic.

Cap. XIIII. Cum Nõ Ab Homine.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ante denuntiationem, est vitandus, nisi sit occultus. & nu. 3.*
Excommunicatus non est interficiens clericum, qui contempto clericali habitu se immiscuit enormitatibus. ibidem.
2 *Sacrilegium committit qui clericum interficit.*
4 *Canon imponens pro delicto pœnam ipso iure, non solum afficit publicè delinquentes, sed etiam occultè.*
5 *Peccans occultè, an magis, vel minus delinquat, quàm qui manifestè peccat. remissiuè.*
6 *Clerici quando amittant priuilegium cano. si quis suadente.*
7 *A pœna delicti licet quis excusetur in foro contentioso, non tamen excusatur in foro pœnitentiali.*
8 *Statuta disponentia bannitum posse occidi impunè, non liberant occidentem à pœna fori pœnitentialis.*
9 *Diuersitas finis fori contentiosi, & pœnitentialis, quæ sit.*
10 *Pœnam non meretur quod fit lege permittente. Quod limita, & declara, vt ibi.*
11 *In foro pœnitentiali plus punitur delinquens contra clericum, quàm contra laicum.*

CVM NON AB HOMINE. Ante
1 denũtiationem † vitandus est Ex-
communicatus, nisi sit occultus,
Et interficiens clericum, qui cõ-
tempto clericali habitu enormitatibus se immi
scuit, excõmunicatus non est. h. d. secunda pars
2 ibi, in articulo. Not. primo ibi, pro † sacrilega,
ꝙ percutiens clericum dicitur committere sa-
crilegium, & sic tãquàm sacrilegus potest con-
ueniri coram iudice ecclesiastico. 17. q. 4. c. si
quis deinceps. & c. quisquis. dixi latè in. c. cum
3 sit generale. ꝰ. de fo. compet. Secundo not. † ꝙ
quis debet vitare communionem excommuni-
cati, non solum post denuntiationem, & publi-
cationem, sed etiam ante, dummodo certus sit
talem esse excommunicatum. Quinimo etiam
si publica esset fama, ꝙ aliquis esset excommu-
nicat⁹, debet vitari donec se purget, vt in. c. seq.
Sed si aliquis esset excommunicatus occultè,
quis non debet illum vitare publicè, sed occul-
tè, ne vitãdo publicè videatur illum diffamare,
quòd facere non debet, ex quo tolleratẽ, de quo
latius dicam in decimonono prin. artic. in. c. sa-
cris. ℥. eod. Tertio not. vnam causam, propter
quam prohibetur communio cum excommu-
nicatis; videlicet, vt rubore suffusi cogãtur satis-
facere, & absolutionem petere, dicã in decimo-
nono prin. artic. Quarto not. ibi, pro latenti
4 excessu, ꝙ † canon imponens pro delicto pœnã
ipso iure, non solum afficit publicè delinquen-
tes, sed etiam occultè, & sic constitutio fori cõ-
tentiosi ligat delinquentes, quanuis occultos.
Ad quod vide glo. singularem. in ver. eo ipso. in
5 clemen. 1. de hæret. Vtrum autem magis, † vel
minus delinquit peccans occultè, quàm mani-
festè, vide glo. 28. distin. in. c. de Syracusanæ. &
per beatum Tho. secũda secundæ. q. 66. artic. 3.
dixi in rubr. ꝰ. de furt. Quinto not. ex secunda
6 parte casum, in quo clericus † amittit priuile-
gium cano. si quis suadente. etiam sine aliqua
monitione, videlicet, quando omisso clericali
habitu immiscet se enormitatibus. de quo di-
cam in nono princ. artic. in. c. peruenit. ℥. eod.
7 Sexto not. quòd † licet quis excusetur à pœna
delicti fori contentiosi; non tamen excusatur à
pœna fori pœnitentialis. Et ex hoc infert. d. An.
8 quòd statuta † Italiæ disponentia, quòd quis
posset impune occidere bannitum, non liberãt
à pœna fori pœnitentialis. Ex quo infertur, ꝙ
aliquid seruatur in foro contentioso, vt æquum,
& iustum, quòd non est seruandum in foro pœ-
9 nitentiali. Et † ratio est, diuersitas finis vtriusq;
fori, contentiosus. n. videtur respicere bonũ pu
blicum in communi. Sed finis fori pœnitentia-
lis tendit principaliter in salutem animæ. Ad
quod vide quod dixi supra de vsur. in rubr. in
quarto princip. articulo. q. 5. Et sic infertur ex
10 prædictis, quòd illud, ꝙ dicimus, † quòd fit lege
permittente non meretur pœnam, non habet
locum in pœnitentia. Quod ego arbitror ve-
rum, quñ aliquid fieret permittente lege positi-
ua contra legem diuinam, ex aliqua publica, &
communi vtilitate. Secus si fieret permittente

lege

lege naturali, ratione publica limitata; vt puta, in eo, qui se defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ interficeret. Arbitror enim, quòd talis ad nihil teneatur, etiam in foro pœ-
11 nitentiali. Vltimo not. quòd † cæteris paribus plus punitur in foro pœnitentiali delinquens contra clericum, quàm contra laicum. Glo. 1. in princ. est literalis, & infert, & declarat ad literam, reprobata opin. Io. Talen. In fi. glo. dic vt dicam in decimonono princ. artic. in. c. peruenit. ȷ. eod. Glo. penult. format similiter contrarium, & soluit. de quo dic vt dicam in dicto nono prin. artic.

Cap. XV. Cum Desideres.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de parendo mandatis ecclesiæ, non inducit absolutionem ab excommunicatione.*
Et est introductum de cõsuetudine ad cautelam. num. 2.
3 *Episcopus non potest absoluere excommunicatum voluntate sola; & per suam participationem. Secus est in Papa. ibidem.*
4 *Communicãs excommunicato, incidit in minorem excõicationem. Fallit in Papa, vt sub nu. seq.*
5 *Iuri subsunt omnes inferiores.*
6 *Excommunicatio est pœna. Et quando priuet à communione hominum. ibidem. & num. 9. remissiuè.*
7 *Excommunicatus indiget absolutione ad hoc, vt recuperet amissa per excommunicationem.*
8 *Ex iniuria illata clerico, duæ nascuntur actiones.*
10 *Famæ materia effectus. Et an, & quando, & quantum probet. remissiuè.*
11 *Absolutio ab excommunicatione, non potest pati per procuratorem, & quare; remissiuè.*

CVM DESIDERES. Ante absolutionem non est communicandũ excommunicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vel composuerit cum offenso. Et infamato de excommunicatione, non est communicandum; nisi purget se, vel absoluatur ad cautelam. Et tres sunt partes, secundum quod tria ponit dicta. secunda ibi, secundæ. tertia ibi, tertio. Not.
1 primo, quòd † præstatio iuramenti de parendo mandatis ecclesiæ, non inducit absolutionem ab excommunicatione. Et ideò si non sequatur absolutio, non est communicãdum. de quo dicam in vigesimoquinto artic. in. c. venerabi-
2 lis. ȷ. eod. Secundo not. quòd † iuramentum de parendo mandatis ecclesiæ, quod præstatur ante absolutionem est introductum de consuetudine ad cautelam. Ex quo infertur, quòd nõ est de substantia absolutionis. de quo dicam in vigesimotertio artic. princ. in. c. officij. ȷ. eod. quamuis in. c. ad reprimendam. ꝫ. de offic. ord. remiserim me hic dicturum. Tertio not. quòd
3 Episcopus † non potest absoluere ab excommunicatione ex voluntate sola. Et ideò non potest facere, quòd per suam communionem illi redditam, talis habeatur pro absoluto, cum ibi à iure sit data certa forma absolutionis, & ipse ligetur constitutionibus. Ex quo infertur, quòd secus videtur esse in Papa, quia per suam participationem videtur absoluere. de quo latius dicã in dicto vigesimotertio artic. in. c. officij. ȷ. eo. licet in. c. cum olim. 1. ꝫ. de priuileg. remiserim me hic dicturum. Quarto not. hic vnum effectum excommunicationis; videlicet, quia pri-
4 uat à communione hominis, adeò quòd † communicans excommunicato, incidit in excommunicationem. s. minorem, & ad hoc tenetur. Tenetur etiam ipse excommunicator, nam ius simpliciter excommunicat omnes participan-
5 tes, Sed iuri † omnes inferiores subsunt, vt in c. 1. ꝫ. de constitu. ergo &c. Ex quo infertur, ꝙ cum Papa sit supra ius, non incidit in hanc pœnam communicando, de quibus omnibus dicã latius in decimonono princip. artic. in. c. sacris. ȷ. eod. Quinto not. ex fine primę partis, ꝙ
6 † excommunicatio est pœna. Sexto not. ex secunda parte, quòd excommunicatio priuat à communione hominum; non solum quando certum est aliquem esse excommunicatum, sed etiam quando contra aliquem publica fama laborat, quòd sit excommunicatus, vel quòd fecit actum, propter quem incidit in excommunicationem. de quo dicã in decimonono princ. artic. in. c. sacris. ȷ. eod. Septimo not. ex secun-
7 da parte, ꝙ ad hoc, vt † excommunicatus recuperet ea, quæ amisit per excommunicationem, indiget absolutione, nec sufficit satisfacere læso. Quod procedit etiam si fuisset excommunicatus, donec satisfecerit. Nam etiam hoc casu necessaria est absolutio, vt not. glo. singularis in clem. 1. de deci. de quo dicam in vigesimoquinto princ. artic. in. c. venerabilis. ȷ. eod. Vltimo
8 not. quòd † ex iniuria illata clerico, duæ nascuntur actiones, vna quę competit ipsi clerico, quatenus iniuria tangit ipsius personam. Alia quæ competit ecclesiæ ex iniuria sibi illata in personam clerici. Et ideò compositio, satisfactio, vel remissio per alterum facta, non tollit actionem alteri competentem; quia ex separatis non fit illatio. Ad quod vide quod latius dixi in. c. olim. supra de iniur. & in. c. 4. ꝫ. de iniur. & in. c. 2. ꝫ. de pœn. Glo. 1. fortificat, & declarat tex. dic vt in ea. Glo. 2. quærit, & soluit, & infert, & colligit argumentum, dic vt in ea. Glo. 3. potest etiam recitari per quæstionem. Glo. 4. potest etiam recitari per quæstionem, vtrum semper sit verum, quòd communicans excommunicato, sit excommunicatus. Potest etiam recitari per multa contraria, ꝙ communicans communicato non sit excommunicatus. In fi. glo. dic, vt latius dicam de hac materia in decimonono princip. artic. in. c. sacris. ȷ. eod. Glo. super ver. publica fama. colligit, infert, & probat per
9 simile. In eadem glo. ibi, vitandus est; † quando autem iste sit vitandus, dicam in dicto prin. artic. In eadem glo. ibi, facit probationem, dic
10 de † materia famę, vt latissimè dixi in. c. quali-

ter. 2 su pra de accu. in nono prin. artic. á. q. 19. vsque ad. 45. q. vide de effectibus famæ, & an, & quando, & quantum probet. Glo. pen. fortificat tex & colligit, & infert. In fi. glo. dic de hac materia, vt latius dixi in. c. olim. §. de iniur. & in. c. 2. supra de poen. Glo. fina. format duas quæstiones, & soluit. In eadem glo. ibi, iuramento præstito &c. dic, quòd imò tex. loquitur de forma absolutionis traditæ in. c. à nobis. 2. in fi. §. eod. videlicet, vt præstito iuramento de parendo mandatis ecclesiæ, introducatur postea in ecclesiam cum psalmo pœnitentiali, & oratione dominica. Nec opus est, quòd alia feratur sententia super absolutione. de quo latius dicam in vigesimoquinto artic. in. c. venerabilis. §. eod. vbi etiam tractabo materiam istius glo. Et ex prędictis infertur, quòd cum prędicta forma exigat præsentiam illius, qui absolui-
11 tur, quòd talis † absolutio non potest pati per procuratorem. de quo latius dicam in dicto vigesimoquinto articulo.

Capitulum. X V I. Veniens.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos eijciens regularem de ecclesia, qui officia diuina turbabat, non est excommunicatus. Et quare. nu. 3.*

2 *Officia diuina turbãtes, sunt ab ecclesia expellẽdi.*

4 *Monialis gaudet priuilegio. c. si quis suadente.*

1 Veniens. † Sacerdos eijciens regularem de ecclesia officia diuina turbantem, nõ est excommunicatus. h. d. Primo ponitur partis cõquestio. Secundo, ꝓuisio, ibi, ideoq;. Not. primo,
2 ꝙ ludus fœminarum in ecclesia, & vagãtes † turbantes diuinum officium, sunt prohibitæ. Secundo not. tex. ibi commotus, quia inijciẽs manus in clericum, seu religiosum, diuina officia
3 turbantem, non † est excommunicatus. postquã ipse monetur ex iusta causa rationabili, non videtur iniuriam facere, quòd requiritur ad hoc, vt quis incidat in cano. si quis suadente. vt dicã latius in decimonono artic. in. c. sacris. infra eo.
4 Vltimo not. ꝙ etiam † monialis gaudet priuilegio. c. si quis. de quo dicam in nono artic. in. c. seq. Sed opponitur contra tex. ex eo, ꝙ videtur sibi esse cõtrarius; nam primo dicit, ꝙ sacerdos inicit manus in hanc monialem, vt ipsam ipse poneret extra ecclesiam, & postea dicit, ꝙ coegit eam intra ecclesiam residere. Sol. duplex, secundum doct. prima in quantum in secunda parte dicit extra ecclesiam residere, & tũc cessat contrarium. Secunda solutio in quantum litera habet deijciens intra ecclesiam residere, & tunc soluitur contrarium, ꝙ in hac ecclesia erant canonici regulares, & etiam moniales habentes diuersos choros. Vnde cum hæc monialis ingressa esset chorum ipsorum virorum, sacerdos traxit eam extra ecclesiam, hoc est, extra dictũ chorum coegit eam residere infra ecclesiã, hoc est, in choro mulierum, qui erat infra ecclesiam. Posset ẽt solui iudicio meo aliter, ꝙ iste incepit eam trahere aio, & intentione, vt eam poneret extra ecclesiam. Sed cum tandẽ nollet exire, & renueret, compulit eam residere in ecclesia, & desistere à turbatione diuinorum. Glo. 1. ꝗrit, & soluit, & colligit notab. ex tex. In fi. glo. dic, quidam intelligunt, & limitãt istum tex. qñ iste fuisset prælatus, seu prior etiã monialium, sicut seruatur in quibusdam ecclesijs; nam tunc excusaretur rõne prælationis. Alij verò intelligunt indistinctè, ꝙ quanuis iste non esset p̃latus, nihilominus excusaretur à pœna canonis, ex quo non iniecit manus violentas, & iniuriosas, sed bono zelo; & ne diuinum officium turbaretur, dicam in nono artic. in. c. sequen.

Capitulum. X V I I. Peruenit.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest absoluere percutientem clericum leuiter, si sibi hoc committatur.*

2 *Episcopus etiam in casu speciali, quando iniuria nõ est enormis, absoluit.*

3 *Clerici in communi viuentes propter iniectionem manuum in socium, ex speciali priuilegio, si enormis non est iniuria, absoluuntur ab Episcopo.*

4 *Ius speciale in vno casu, arguit in contrarium ius commune.*

5 *Episcopus de iure cõmuni mulieres, senes, & alios similes potest absoluere.*

6 *Intellectus ille, qui maiorem continet dubitationem, & vtilius prouidet sumi debet, vbi duo possunt elici intellectus.*

7 *Consuetudo, si approbat vnum intellectum, sequendus est.*

8 *Inferior Episcopo non potest absoluere percutientem clericum etiam leuiter.*

9 *Episcopus non potest absoluere percutientes clericum mediocriter, nisi sint priuilegiati.*

10 *Episcopus non absoluit de iniuria graui, seu enormi, nisi in casu necessitatis, uel ex speciali commissione.*

11 *Iniuria leuis, mediocris, & enormis, quæ dicatur. remissiuè.*

Pœnam. c. si quis suadẽte. 17. q. 4. incurrunt omnes, qui possunt excommunicari.

Tàm masculus, quàm fœmina. nu. 13.

Tàm laicus, quàm clericus. nu. 15.

Tàm clericus secularis, quàm regularis. nu. 16.

Tàm clerici exempti, quàm non exempti, & priuilegiati etiam regulares. nu. 18.

Tàm persona priuata, quàm publica. nu. 24.

Tàm maior, quàm minor, dummodo sit doli capax. nu. 25.

Tàm liber, quàm seruus. nu. 26.

Tàm diues, quàm pauper. nu. 27.

Quid in iudæo, vel infideli. nu. 28.

Quid in mandante simpliciter. nu. 31.

Quid in mandante quẽ pœnituit antequã clericus perceteretur, nõ tñ certificauit mãdatariũ. 40.

Quid

Quid in mandante vnum ex tribus clericis percuti,& alias non lædi, an teneatur si alij duo lædantur.nu.44.

Quid in mandante mortuo, antequàm mandatarius exequeretur.nu.46.

Quid de præstantibus causam,occasionem, opē, vel fauorem.nu.50.vbi remissiuè.

Quid de consiliū p̄stantibus,persuadētibus,fugge rētibus,instigātibus,vel monentibus.nu.51.

Quid de ratificante ex post facto.nu.52.vbi distinguit.

Quid de amico percutiente mei contemplatione, cui ego non consensi.num.55.vbi distinguit.

Quid de eo,qui probibere potuit, & non probibuit.num.57. quod potest intelligi pluribus modis,vt ibi.

14 Verbum,quis,de suo proprio significatu comprebendit tàm masculum,quàm fœminam.

17 Priuilegiatus non vtitur priuilegio suo contra priuilegiatum.

19 Papa an possit concedere priuilegium,quòd percu tiens clericum,non incidat in cano. d.c.si quis suadente.

Et quòd non,sine generali concilio.nu.20.

21 Qui potest canonem condere, & in totum tollere, fortius in parte.

22 Papa non potest tollere sine causa priuilegium cle ricis concessum ex cano.d.c.si quis suadente. & nu.394.

Et est communis conclusio.nu.395.

Secus si cum causa.nu.23. Et iuxta nu.397. Et de consensu,& consilio Cardinalium, cum sit arduum.nu.398.

29 Lex indistinctè loquens,indistinctè etiam intelligi debet.

30 Iudæi constitutionibus ecclesiasticis non arctātur.

32 Qui per alium facit,per se facere videtur.

Et an dicatur verè, vel fictè facere.nu.35.vbi distinguit.

Et an includatur in statuto pœnali,vel correctiuo.remissiuè.nu.36.

33 Lex continens pœnam propriè, & strictè est intelligenda. & num.67.nu.349. & nu.351. in fine.

34 Verbum videtur,denotat fictionem, & non veritatem.

37 Animus in his, quę concernunt peccatum, magis inspicitur,quàm factum.

38 Excommunicatio est pœna, & magna, & quasi nulla maior apud canones reperitur.

Licet sit pœna, est tamen medicinalis animæ. nu.39.& nu.71.

41 Canon. si quis suadente diabolo. 17.q.4. requirit dolum.& nu.225.& nu.325.

42 Pœnitentia,an,& quando liberet à pœna.

43 Mandans hominem interfici,uel mutilari,quē pœnituit,& pacem fecit cum inimico, si ille postea interficiatur à mandatario,mandans efficitur irregularis.

45 Damni dans causam,damnum dedisse videtur.

47 Mandatum morte mandantis extinguitur, & infra nu.48.in fi.

48 Ecclesia an liget sub terra.

49 Excommunicatio in mortuo operatur,vt ei ecclesiastica denegetur sepultura. remissiuè.

53 Ratum habens violentam manuum iniectionem in clericum,an peccet venialiter, an mortaliter.

Et à quo tempore dicatur excōmunicatus. nu.54.

55 Ecclesia militans non iudicat de occultis.

58 Pœna cano.si quis suadēte.vt habeat locum, oportet vt percussus sit clericus,vel monachus.& nu.96. Fallit tamen vt ibidem nu.seq.

Et procedit tàm in constituto in minoribus ordinibus, quàm in sacris, & maioribus ordinibus.nu.59.

Idem in Psalmista num.60.& est communis opinio.

Idem in canonicis regularibus.nu.61.

Idem in conuersis ecclesiarū regularium. nu.62.

Idem in nouitijs.nu.63.& nu.66.

Idem in monialibus.nu.73.

Idem in personis non insignitis charactere clericali.nu.76.

Idem in mulieribus conuersis alicuius religionis. num.78.

Quod tamen intellige, si in totum se conuerterint vt ibidem.

Idem de cōuersis ecclesiarum secularium.nu.81. & infra nu.87.

Quid de præceptoribus pauperum. num.84.

Quid de voue ntibus seipsos alicui religioni manendo in seculo.nu.85.& ibi distinguit.

Quid de retinentibus proprium.nu.86.

Quid de eo,qui nullum habet ordinem, coronam tamen, seu tonsuram portat, & animi destinatione est clericus.nu.88.

Quid de incedente in habitu clericali.nu.95.

Quod intellige,quò ad ecclesiam militantem, secus quò ad Deum.ibidem.

Quid in percutiente monachum bigamum. 103.

Quid in percutiente clericum,qui contraxit cum vnica,& virgine.nu.104.

Quid in ecclesiasticis personis,quæ in totum trāslatæ sunt in Deum.nu.75.

Quid in subdiacono contrahente cum vidua, vel corrupta.nu.102.

Quid in clerico in sacris constituto, qui artem ignominiosam exercuit.nu.117.

Quid in clerico verbaliter deposito, qui post trinam monitionem est incorrigibilis.num.142.

Quid in clerico percusso à clerico, qui illum repercutit ad vindictam.nu.145.

64 Nouitius dicitur religiosus;commutabiliter tamē, vt infra nu.66.

65 Nouitius debet conueniri in foro ecclesiastico.

68 Monachorum appellatione,propriè non veniunt conuersi.

69 Extensio in lege pœnali,cum iuris est, tolleratur; secus si hominis.

70 Constitutio emanans in fauorem alicuius, ipsius fauore venit extendenda.

71 Excommunicatus de facili obtinet absolutionem.

73 Monachorum appellatione in materia fauorabili veniunt moniales.

74 Moniales dicuntur ex toto translatæ in Deum.

77 Moniales non babent ordinem.

79 *Habitum alicuius religionis assumens in propria domo, nec faciens professionem, non gaudet priuilegio cano. si quis suadente. 17.q.4.*

Et talis non dicitur monialis, neque professa. num. 80.

82 *Conuersi possunt contrahere matrimonium.*

83 *Conuersi largo modo dicuntur ecclesiasticæ personæ.*

87 *Conuersi retinentes proprium, non dicuntur propriè, & plenè conuersi.*

89 *Tonsuram portans, vt clericus, videtur in quasi possessione clericatus, & talis præsumitur, donec contrarium appareat. & infra nu. 237. & 238. & nu. 400.*

90 *Idem de deferente habitum clericalem. nu. 400.*

91 *Clericus quod quis nõ sit, quomodo probetur, cum sit mera negatiua.*

92 *Illiteratus non præsumitur clericus, & si habitum deferat.*

93 *Prima tonsura nõ debet cõferri penitus illiterato. Characterem tamen recipit si ordinetur. nu. 94.*

97 *Clericus, qui duas accepit vxores, non retinet priuilegium cano. si quis suadente. 17.q.4.*

Idem de accipiente corruptam, licet virginem existimaret. nu. 98.

Quid de contrahente cum vnica, & virgine, qui tamen non portat tonsuram, nec vestes clericales. num. 105.

Et an perpetuò, vel ad tempus. nu. 109.

Quid in immiscente se negotiationibus, & armis, licet deferat tonsuram, & vestes. nu. 110.

Quid in clerico, qui dimittit tonsuram, & habitum clericalem. & ter monitus habitum, & tonsuram non reassumit. num. 111.

Quid in clerico vtrunque dimittente, & arma assumente, qui tamen non se immiscet cædibus, vel enormitatibus. nu. 112.

Quid in clerico, qui omnino viuit vt laicus, & ter monitus à suo prælato non resipiscit. num. 114.

Quid in ioculatore, & buffone, qui per annum talem artem ignominiosam exercuit. nu. 115.

Et an ipso iure. ibidem.

Quid si breuiori tempore, & tertio monitus non desistat. nu. 114.

Quid in clerico in minoribus, & constituto etiam in sacris ordinibus. nu. 117.

Quid de monachis, in habitu monachali talem artem exercentibus. nu. 118.

Quid si dimisso habitu. nu. 119. Et an sit excommunicatus. ibidem.

Quid in clerico assumente militiam secularem. nu. 121.

Communis opinio est quòd non, si modo sæua nõ exercet. nu. 122.*

Quid in clerico, qui dimisso habitu, & tonsura, captis armis, enormitatibus se immiscuit. num. 123.

An talibus necessaria sit monitio. ibidem.

Intellige tamen, nisi sæuis, & enormitatibus se immisceret defendendo. nu. 124.

Quid in deposito, & degradato, & curiæ seculari tradito. nu. 125.

Quid in degradato actualiter, quamuis non tradito curiæ seculari. nu. 126. & 129.

Et communis est opinio, quòd amittat priuilegium. d. cano. nu. 138.*

Quid in incorrigibili saltem verbaliter deposito. nu. 143.

Quid in clerico excommunicato. nu. 144. vsque ad nu. 148.

Quid in clerico hæretico. nu. 148.

Quid in percutiente, aut interficiente clericum antiPapam. nu. 149.

Quid in schismatico incorrigibili. nu. 150.

99 *Bigamus perdit omne priuilegium clericale. & num. 389.*

Quod intellige vt nu. 101.

100 *Bigamus tonsuram deferre non potest.*

102 *Subdiaconus cõtrahens cum vidua, vel corrupta, quam pœnam patiatur, & an perdat priuilegium. c. si quis suadente. 17.q.4.*

104 *Clericus contrahens cum vnica, & virgine, retinet priuilegium. d. cano. etiam quo ad forum contentiosum.*

Quod tamen intellige, si deferat tonsuram, & vestes clericales. nu. 105.

Nec sufficit vestem extrinsecam esse clericalem, intrinsecam verò laicalem. nu. 106.

Quod verum est, nisi extrinseca sit ita longa, vt laicalis non appareat. nu. 107.

113 *Clericus ex sola habitus dimissione, & sola armorum assumptione, non perdit priuilegium dicti canon.*

119 *Monachus artem ignominiosam exercens dimisso habitu, est excommunicatus.*

120 *Monitio trina, an debeat esse distincta, vel sufficiat vna peremptoria, cum tribus terminis.*

127 *Clericus è gradu deiectus, eius est conditionis, cuius fuerat ante gradum adeptum.*

128 *Clericus, qui licitè à iudice laico punitur, non dicitur retinere priuilegium cano. si quis suadente.*

130 *Clericus exutus priuilegio clericali, an efficiatur de foro seculari.*

131 *Dominium clerici degradati, an remaneat penes ecclesiam ante traditionem. & nu. 137.*

An sit necessaria realis traditio, an verò sufficiat verbalis declaratio. nu. 133.

132 *Dominium non transfertur sine traditione.*

134 *Iudex laicus potest clericum degradatum statim punire absque alia traditione.*

135 *Episcopus, quibus verbis vti debeat in clerici degradatione.*

136 *Priuatio vniuersalis priuilegij clericalis, an includat priuilegium fori.*

139 *Glo. in. c. vt fama. de sen. excom. intellectus.*

140 *Glo. in verbo prærogatiua, in. c. ad abolendam. de hæret. intellectus.*

141 *Differentia inter actualiter, & realiter depositum, quæ sit in talium restitutione. remissiuè.*

146 *Excõicatio non fertur sine monitione hominis.*

147 *Excommunicatio priuat à communione fidelium, & sacramentorum.*

151 *Clericus in seipsum manus violentas inijciens, an sit excommunicatus.*

152 Nemo

152 Nemo est dominus membrorum suorum.
153 Iniuriam an quis sibi ipsi facere possit.
154 Priuilegium.c.si quis suadente.17.q.4. est priuilegium ecclesiæ, non personæ, & nu. 386.
155 Clericus an possit renũtiare priuilegio .d. can. & nu. 387.
Quid si non directè, saltem indirectè. nu. 389.
156 Percutiens laicum, an aliquo casu incidat in excommunicationem remissiuè. & nu. 399.
157 Pœnam .c. si quis suadente. 17.q.4. vt quis incurrat, manus violenta exigitur.
Quod si iniuriosa tantum nu. 385.
158 Manus violẽtas in clericum, monachum vel alios religiosos iniiciẽs, est ipso iure excõmunicat⁹.
159 Excommunicatio, per percussionem in clericũ factam, incurritur tàm pro graui, & mediocri, quam pro leui iniuria.
Licet sit differentia, quò ad absolutionem. 160.
161 Pœna.c. si quis suadente diabolo requirit actum perfectum.
Et quod sufficiat iniectio manuum in personã, vel in rebus, quæ sunt circa personã, nu.186.
162 Verbum iniecerit denotat actum perfectum.
163 Manum eleuans, vel vibrans ensem vt clericum percutiat, non tñ non percutit est excõicatus.
164 Clericum insequens, vt eum percuteret, si non percutit non incidit in excommunicationem.
165 Cardinalem hostiliter insecutus, licet ipsum non tangat est ipso iure excommunicatus.
Quod est speciale ratione suæ dignitatis. ibidem.
166 Clericum intendens percutere, si ipsius equum percutit, an incidat in canonẽ, & num. 171.
167 Mandans percuti clericum, non incidit in canonẽ, si mandatarius non est executus mandatum.
168 Spuens in faciem clerici, an sit excõmunicatus.
169 Facies hominis est formata ad similitudinem Dei.
170 Effudens in caput, vel corpus clerici vinũ, aquã, oleum, vel alium liquorẽ maximè si fœtidus vt vrina, vel quid simile, an sit excommunicatus.
171 Vestem clerici scindens, vel equi cingulũ frangẽs, vel frenum extrahens, vt clericus cadat, an sit excommunicatus.
172 Dauid præscidit olam clamidis Saul.
173 Oza apponens manum ad arcam percussus est à Deo.
174 Accessorium gaudere debet eodem priuilegio, quo principalis.
175 Offendens rem clerici, dicitur inferre iniuriam personæ illius.
Quod sufficit, vt quis cadat in excommunicationem. nu. 176.
* Et est communis opinio, nu. 178. vbi concordat opiniones.
177 Violentia, & iniuria quomodo differant.
179 Clericus si propter metum persequentis, præcipitat se ipsum, an persequens sit excõicatus.
180 Capiens clericum, claudens, vel eum in aliquo loco contra voluntatem suam stare cogens est excommunicatus.
Dummodo id fecerit per iniuriam, nu. 181.
Et sine aliqua legitima causa remissiuè. nu. 182.
183 Expellens clericum de ecclesia, an sit excõicatus.
Quid si est iusta causa ibidem.
148 Expellens clericũ de possessione sua, seu auferens, vel occupans res suas, an sit excõmunicatus.
Quid de clerico, qui auctoritate Papæ expellitur, nu. 188.
Quid de clerico, qui non soluit canonem. nu. 189.
185 Clericum compellens per metum, vt sibi det aliquid, vel vt exeat domum, vel fundum, quẽ clericus possidet, & postea ipse occupat, an incidat in canonem, si quis suadente. 17.q.4.
187 Furto auferẽs corrigiam clerici, qua cinctus erat, vel vestem, qua indutus est, an incidat in can. si quis suadente. 17.q.4.
190 Vim vi repellere licet.
191 Iniurians clericum, citra manuum iniectionem, an sit ipso iure excommunicatus, vel sit excommunicandus.
192 Violentia, & animus iniuriãdi requiritur, vt quis incidat in can. si quis suadente. 17.q.4. et nu. 195. & nu. 382.
193 Iniuria, etiam sine violentia sufficit ad incurrendam pœnã .d. can. & nu. 385.
Quandoq; sufficit etiam ipsum factũ absq; iniuria, nu. 194.
196 Percutiens clericum ex ioco, an sit excommunicatus, & nu. 198. in fin.
Quod verum si leuitas esset iocosa. nu. 197.
199 Clerici possunt ludere, iocari, & solatiari dummodo leuiter, & temperatè.
200 Clerici debent abstinere à ioco, & ibi de ratione.
201 Percutiens clericum casu fortuito, an sit excommunicatus.
202 Casus fortuiti præuideri non possunt.
203 Temeritas, vel violentia non est in percutiente casu fortuito.
Secus si culpa præcessit casum, nu. 204.
205 Offendens clericum, se defendẽdo nõ est excõmunicatus.
Quod indubitanter verum est, si id facit pro suâ ipsius defensione, & cum moderamine inculpatæ tutelæ. nu. 207.
Quid si ad vindictã, & ex internallo. nu. 208.
Quid si pro filiorum, parentum, viri, vxoris, & aliorum propinquorum defensione. nu. 214.
Quid pro extraneorum defensione nu. 215.
* Communior, & verior opinio est, quòd non sit excommunicatus, nu. 216.
Quid si defendendo res suas nu. 218. et nu. 378.
Quid si defendendo res alterius, nu. 219.
206 Iniuriam non dicitur facere, qui offendit se defendendo.
209 Iniuriã repellens pro suâ ipsius defensione, si probabiliter dubitat à clerico percuti, vel repercuti, potest ipsum absq; incursu excommunicationis percutere.
Quod procedit, si potest apparere de defensione, nu. 211.
210 Defensio quando dicatur facta cum moderamine inculpatæ tutelæ.
212 Clerici duo si insimul se percutiunt, nec apparet quis fuerit aggressor, vterq; est excõicatus. Sed si alter est laicus, ipse est excommunicatus, nu. 213.

217 Proximo quilibet tenetur propulsare iniuriam inferrendam.
220 Proximum, sicut se ipsum diligere, & ei subuenire quisq; debet.
221 Percutiens clericum ignoranter, an euitet excommunicationem.
222 Ignorãtia qualitercunq; probabilis excusat percutientem clericum à pœna canonis.
Secus si non est probabilis, nu. 223.
224 Percutiens clericum de nocte, quem clericũ ignorabat non incidit in canonem.
Quod verum est, siue certum sit quòd ignorabat percussum clericũ, siue sim⁹ in dubio, nu. 226.
Percutiens iurare debet, quòd ignorabat illum clericum, nu. 227.
Quod tamen intellige. quòd ad ecclesiam militantem, nu. 228.
Et si in contrarium appareret veritas, & ipse hoc fateatur in pœnitentia, debet sibi iniungi, vt pro absolutione accedat ad sedem apostolicam, vt competenter satisfaciat læso, num. 230.
Et pœnitentia pro periurio sibi imponenda, num. 231.
229 Probatione deficiente, relinquitur quis, quò ad ecclesiam militantẽ suæ conscientiæ, nu. 229.
232 Percutiens clericum, qui vidit tonsuram, tamen non credebebat illum clericum, an incidat in canonem.
Quid si probabilis causa suberat, nu. 234.
233 Credulitas non probabilis, non excusat à pœna.
235 Consuetudo excusat à pœna.
236 Laicus percutiens clericum, quem negat clericum, an transferat onus probandi clerico se ritè ordinatum.
Quòd sufficiat probare, quòd pro clerico se gerebat, & sic erat in quasi possessione clericatus, nu. 237. & supra nu. 89.
238 Clericus portans tonsuram, qui verè non est clericus, si percutiatur ab aliquo, qui eum credebat clericum, an incidat in canonem.
239 Clericus percutiens laicum, qui communiter habebatur pro clerico, & ante absolutionem, seu certificationẽ celebrat, an incidat in irregularitatem.
240 Clericus dimittens simpliciter habitum, non perdit priuilegium clericale.
241 Assumens simpliciter habitum clericalem, non acquirit priuilegium clericale.
242 Credens percutere .P. clericum, & errans in persona percussit .M. laicũ, an incidat in canonẽ.
243 Percutiens .P. patremfamilias, quem credebat filiumfamilias, an teneatur actione iniuriarũ.
244 Error in qualitate quandoq; sufficit ad incurrendam pœnam.
245 Animus percutiendi clericum requiritur ad incurrendam excommunicationem.
246 Magister ratione disciplinæ percutiens clericum non incurrit excõicationem, & nu. 251. in fin.
Quid in prælato ratione prælaturæ. ibidem.
Quod verum est, si per se percutiat, nu. 248.
Quid si per alium percutiat, nu. 251. 252.
Quid si per laicum conuersum. nu. 253.
248 Episcopus neminem debet percutere suis manibus.
Quod tamen intellige, vt ibi, nu. 249.
Et si percutiat, an sit excommunicatus nu. 250.
254 Cap. vniuersitatis. de sent. excom. intellectus.
255 Clericus, an possit torqueri per laicum ad mandatum prælati.
Contrarium tñ seruatur cõiter, et male, nu. 266.
256 Glo. c. præsbiteri. 1. 5. q. sex intellectus.
257 Laicus, an possit capere clericum de mandato iudicis ecclesiastici.
Quæ autem requirantur, vide nu. 273.
258 Tortura, & cruciatus inferuntur ad eruendam veritatem.
259 Tortura, an possit inferri clerico per laicũ de mãdato iudicis ecclesiastici.
260 Clericus non debet ita seuerè verberari, vt laicus.
261 Tortura infertur ex indicijs.
262 Tortura, & innocentibus propter indicia infertur.
263 Clericus capi põt sine maximo dedecore ordinis.
264 Verbera, et tortura non possunt inferri clerico, sine maximo ordinis dedecore.
265 Laici frequenter contra clericos insurgunt, & ardent odio ipsorum.
267 Laici sunt faciles ad torquẽdum, quod secus est in clericis.
268 Prælatus an corrigat, tàm constitutũ in maiorib⁹ ordinibus, quàm in minoribus.
269 Prælatus potest verberare clericum non excedendo debitum modum.
270 Prælatus potest carcerare clericum, tàm per se, quàm per alios, etiam laicos.
271 Clericus potest incarcerari, etiam si adhuc non apparet incorrigibilis.
272 Prælatus non excedens debitum modum in puniendo clericum, non potest dici temerarius, aut iniuriosus, cum id faciat iusta ex causa.
274 Rector vniuersitatis studij, an possit mandare Potestati, vt capiat clericum scolarem.
275 Episcopus an possit concedere licentiã generalem iudici laico capiendi clericos delinquẽtes, vel de nocte euntes, vel repertes cum armis, & ponendi eos in carceribus, ad ipsius Episcopi petitionem.
Quid in speciali licentia nu. 276.
277 Iudici laico prohibetur omnino aliqualis cognitio circa crimen laici.
278 Clericus si reperiatur in fragrãti crimine cum armis, vel de nocte contra constitutionem Episcopi, potest capi à iudice laico habente generalem licentiam ab Episcopo.
279 Prælatus ex legitima causa potest capere, & capi facere, & verberari laicos, dummodo nõ excedat debitum modum.
280 Clericus, qui vult dare fideiussores, vel cautionẽ, de parendo mandatis iudicis, nõ debet capi, vel si captus est, debet relaxari.
Secus si excessus est enormis, vel alia rationabilis causa suadeat eum detinendum, nu. 281.
282 Prælatus, vel alius de mandato ipsius, vel sine mandato, si inferat violentiam clerico parato corrigi, & obedire volenti, an sit ipso iure excommunicatus.

Quid

Quid in excedente modũ in verberãdo. nu. 283.
Quid in immoderatè torqueri faciente, nu. 285.
284 *Castigatio debet esse moderta.*
286. *Castigatio, & verberatio tria requirit.*
287 *Capiens clericum, aut carcerans, vt persona priuata, siue talis sit clericus, siue sit laicus est excommunicatus.*
Siue carcer sit publicus, siue priuatus, nu. 288.
Siue ligatis manibus, siue non, nu. 289.
Siue incarceretur, siue custodibus appositis detineretur, nu. 290.
Siue incarceratio fiat sine manuum iniectione, siue quia vibrat ensem, & minatur mortẽ nisi carcerem intret, nu. 291.
Siue sponte carcerem ingrediatur, & postmodũ ibi includatur, nu. 292.
Idem in iudice laico, dummodo id non faciat de mandato Prælati, nu. 293.
294 *Laicus carcerãs clericum ex aliqua iusta causa, an cadat in canonem.*
Causæ iustæ carcerationis clerici quę sint. ibidem. & nu. seq.
296 *Adulterum, qui potest interficere, & contumelijs eum afficere poterit.*
297 *Cessante causa cessare debet effectus.*
298 *Clericus delinquens capi potest à laico, dummodo eum ducat ad iudicem ecclesiasticum quàm primum potest, non retinendo illum vltra viginti horas.*
Quid si tam breui tempore eum, non potest ducere ad suum iudicem nu. 300.
Quid autem in iudice laico, nu. 302.
299 *Carcer priuatus qualis dicatur.*
301 *Clericum an quis capere possit vt eius delictum patefaciat, sine metu excommunicationis.*
303 *Iudex ecclesiasticus est decisor, vtrum captus sit clericus, vel non.*
304 *Clericus captus à iudice laico, si dubitatur, an sit clericus, non est reddendus iudici ecclesiastico ante cognitionem.*
Quod maximè procedit, si priusquam caperetur gerebat se pro laico, licet deprahensionis tempore esset in habitu clericali. nu. 305.
Quo casu restitui non debet ecclesiastico iudici, nisi facta prius fide clericatus, nu. 306.
357 *Laicus habens clericum sibi seruientem suspectum de furto, potest eum capere, & modico tempore retinere, ducendo illum ad iudicem ecclesiasticum absq; pœna excommunicationis.*
308 *Laicus detrudens clericum in carcerem, non ad iniuriam, sed ne occidatur, an incidat in canonem.*
Quid si zelo Dei, ne iret ad faciendum homicidium, vel ad fornicandum, nu. 309.
Quid in inimicis clerici, qui claudũt illum in claustro, vel fortè in domo alicuius mulieris, non vt illum custodiant, sed vt verecũdiam illi inferant nu. 310.
311 *Clericus aufugiens cum debito, vel re laici licitè potest ab eo capi.*
312 *Clericus qui ratione beneficij, quod habet in ecclesia, vel quia in ea est senior, & ex deuotionis zelo percutit pueros, vel adolescentes clericos in minoribus ordinibus constitutos correctionis causa leuiter, an sit excommunicatus.*
Quid si percutiat constitutos in superioribus ordinibus, vt in subdiaconatu, nu. 314.
Quid de habente officium sine dignitate, vt cantores, nu. 313.
Cui aliquid permittitur, & omnia sine quibus id peruenire non potest permissa censentur. ibid.
315 *Meliora ecclesiæ membra, non sunt verberibus subijcienda.*
316 *Clerici in maioribus ordinibus constituti admonitionibus puniri debent, et si non se correxerint possunt suspendi.*
317 *Magister qui magisterij obtentu clericos scolares correctionis causa leniter percutit, non incidit in canonem, si quis suadente. 17. q. 4.*
Idem si verberaret clericos in superioribus ordinibus constitutos, nu. 318.
Quod tamen intellige dummodo correctionis causa, & non irato animo, id faciat nu. 319.
Et si leuis, & modica sit castigatio, debitum modum non excedens, nu. 320.
Quod secus si irato animo, & excedendo modũ, nu. 321.
322 *Castigatio leuis permittitur magistro.*
323 *Humilis debet esse doctrina magistri.*
324 *Excessus in corrigendo, & nimia seueritas culpæ ascribitur.*
325 *Excessus leuis, nõ facit magistrũ percutientẽ clericũ incidere in can. si quis suadente. 17. q. 4.*
Secus si grauis. nu. 326.
327 *Temeritas, & crassa ignorantia sufficit, vt quis incidat in can. si quis suadente. 17. q. 4.*
318 *Patresfamilias verberantes, et castigantes filios, aut consanguineos clericos, aut alios clericos de familia sua, vt ab insolentijs remoueãtur, non sunt excommunicati, & nu. 335.*
Quod intellige de constitutis in minoribus ordinibus. num. 329.
Quid in constitutis in maioribus ordinibus, nu. 331. & 333.
330 *Laicus moderatè percutiens clericũ sibi seruientẽ correctionis causa non est excommunicatus.*
332 *Ordo sacer liberat à patria potestate, & nu. 333.*
334 *Manus patris in castigando filium, etiã clericum non potest dici iniuriosa.*
336 *Percutiens clericum de mandato prælati non incidit in canonem.*
Quod tamen intellige, vt ibi, nu. 337.
338 *Sacerdos ejciens de ecclesia clericum turbantem diuina officia non est excommunicatus.*
Quod procedit in quolibet sacerdote, etiam, si nullum habeat officium, nu. 339.
340 *Perturbans diuina officia magnum delictum committit, & ideò lege ciuili vltimo supplicio punitur.*
341 *Iesus ingressus templum eiecit ementes, & vendentes.*
342 *Sacerdos modum excedens in expellendo clericum, an incidat in canonem.*
Quid si excessus esset cum aliquali animi indignatione, nu. 343.
344 *Percutiens clericum turpiter inuentũ cum vxore,*

re, matre, sorore, vel filia, an incidat in canonem.

Quid si ex interuallo, nu. 346. & nu. 368.

Quid si cum muliere linea consanguinitatis sibi non contingente nu. 347.

Quid in filia, & alia ascendenti nu. 351.

Quid in nepte siue ex filio, siue ex filia nu. 353. & .354.

Quid in matre, filiabus, & sororibus naturalib⁹, & non legitimis, nu. 356. & de adoptiuis. ibidem.

Quid in spurijs, nu. 357. Quid de vxore putatiua, nu. 359.

An supradicta procedant in qualibet percussione. et sic in mutilatione, et occisione nu. 360.

Quid de iure ciuili, nu. 361.

Quid de iure canonico, nu. 362.

345 *Dolor iustus difficile comprimi potest, & nu. 363.*

348 *Culpens dicitur, qui aliena rei se immiscet.*

350 *Dispositio correctiua in vno ex æquiperatis, an extendatur ad aliud.*

352 *Patris, vel matris appellatione in materia odiosa, an veniant ascendentes.*

355 *Lex exorbitans clericis odiosa, est restringenda.*

358 *Spurij an sint de agnatione, vel cognatione parentum.*

364 *Laicus vtlicitè possit percutere clericum inuentu turpiter agere cũ matre, sorore, filia, & similibus personis, an exigatur, quòd reperiatur in ipso actu venereo, seu in ipso coitu.*

Quid si in amplexibus, aut similibus, nu. 366.

Quid si aliquibus signis constet clericum perfecisse opus, nu. 366.

Quid si signa non essent probabilia nu. 367.

369 *Percutiens clericum inuẽtum solum, cũ sola sedere, & confabulari, an incideret in canonem.*

Quid si ter monitus à viro illius mulieris, ne cum vxore sua conuersaretur, nu. 370.

Si verò alibi inuenerit conuocatis tribus testibus tradat eum iudici, qui sine alia inquisitione debet eum punire, nu. 371.

372 *Verbum capere simpliciter quid significet.*

373 *Clericus amplexans mulierem, præsumitur id potius facere causa eam benedicendi, quàm libidinis explendæ*

374 *Maritus, vel alia similis persona procurans, vt clericus ab vxore, vel filia ad turpem coitum vocaretur, vt turpiter inuẽtum percuteret, an incidat in can. si quis suadẽte. 17.q.4.*

375 *Mulier percutiens clericum, eam impetentẽ pro libidine explenda, non est excommunicata.*

Quod intellige, si modo clericus, ei vim corporaliter inferat, & ipsa cum moderamine inculpatæ tutelæ, & zelo castitatis, & iusta indignatione mota ipsum percusserit, nu. 376.

An necessaria sit absolutio, & quid agendum sit ad cautelam, nu. 377.

Quid si verbis tantum eam impeteret, nu. 380.

378 *Charitas ordinata incipit à semetipso.*

379 *Deus non posset suscitare virginem post ruinam.*

381 *Percutiens clericum volentem, an sit excommunicatus.*

Quid si clericum uolentem percuteret in satisfactionem præcedentis iniuriæ, nu. 384.

Quid si nõ est violentia respectu percussi clerici, an sit respectu toti⁹ ordinis clericalis, nu. 388.

383 *Violentia, & iniuria non fit volenti.*

390 *Clericus delinquendo non dicitur perdere priuilegium clericale ex sua renunciatione, sed ex dispositione iuris.*

391 *Clericus an possit prorogare iurisdictionem non sui iudicis, sine consensu proprij iudicis.*

Et an possit indirectè per contumaciã, nu. 362. vel per viam delicti, nu. 393.

396 *Papa si tolleret priuilegium. c. si quis suadẽte. 17. .q.4. clericis, vniuersalis status ecclesiæ decoloraretur.*

400 *Percutiens laicum, qui pro clerico se gerebat, portando habitum, & tonsuram, an sit excommunicatus.*

In dubio debet reputare se excõicatum, nu. 401.

Licet in rei veritate non sit excõicatus, nu. 402.

PERVENIT. Legitur varijs modis,
& sic secundum varias lec. vario
modo potest summari. vno mo-
1 do potest summari † sic Episco-
pus potest absoluere percutientem clericum
leuiter si hoc sibi specialiter committatur. h. d.
Vel sic, secundum alium intellectum; pro le-
ui iniuria personali clerico illata, de iure com-
muni absoluit Episcopus. Vel secundum
Hosti. pro leuissima iniuria absoluit Episcopus.
Et est pars. c. peruenit. supra de testi. cog. Glo.
quærit de intellectu literæ, & ponit duas opi.
In fin. glo. dic Inno. hic tenet primam opini.
mouetur, per tex. in fin. dum dicit duximus
committẽdum, quasi sentiat, quòd hæc fuit spe
cialis commissio. Et pro hac opi. facit tex. in
2 .c. si verò .2. j. eod. vbi † in casu speciali ab-
soluit Episcopus, quando iniuria non est enor-
mis ad idem. etiam facit .c. quoniam. §. de vi.
3 & hone. cle. vbi † ex priuilegio speciali † cleri-
ci cõmuniter * viuentes absoluunt ab Episco- Cõm. op.
4 po, si iniuria, non est enormis. Si ergo † est spe-
ciale in illis casibus, ergo in contrarium est ius
commune. Docto. tamẽ communiter * tenent Cõm. op.
secundam opi. glo. ꝙ hæc decretalis ius com-
mune contineat quò ad omnes. Nam si spe-
cialẽ contineret indulgẽtiam hæc decretalis es-
set omnino superflua; cum non appareat cum
quo loquatur, & cuius sit priuilegium. Item
facit, quia olim in antiqua compilatione habe-
batur sub ista decis. & . j. & iste debebat absol-
uere mulieres, senes; & postea subijciebatur ꝙ
sequitur hic in tex. de his absoluendis &c. qua-
5 re sicut † Episcopus iure cõmuni mulieres, se-
nes, & alios similes absoluere potest, vt in. c. ea
noscitur. §. eo. Ita & istos pro leui iniuria ex-
cõmunicatos. Et iste intellectus est benignior,
secundum Docto. & .D. m. Et ideò tenendus,
6 Pro quo facit etiam, † quia vbi duo possent eli
gi intellectus, illum prosequi debemus, qui con
tinet aliquam dubitationẽ, & vtilius prouider,
vt in. l. quòd labeo .ff. de carbo edic. Facit. c. cũ
7 in iure. §. de offi. deleg. Maximè † cum consue-
tudo

tudo hunc intellectum approbauerit, vnde mi-
nimè est mutanda, &c. vt in.l. minimè. & in .l.
si de interpretatione.ff.de legib. & in.c.cum di-
lectus .§. de consue. Non obstant allegata in
contrarium pro prima opinione. Nam ad tex.
dum dicit duximus committēdum, potest res-
ponderi.ſ.de iure cōi. Ad secundū argumentū
pōt rñderi secundum Ioan. An. ꝙ aut in iniu-
ria est leuis, & pro ipsa absolui Episcopus de iu
8 re communi. Sed † inferior ab Episcopo non
potest absoluere; quia hæc decretalis dirigitur,
dumtaxat Episcopo, ꝙ patet ex tex. dum dicit
fraternitatis tuæ, iuncto.c.quam graui.§.de cri.
fal. Et aduerte, quia procedit hoc etiam in
laico absoluendo pro leui iniuria illata in cleri-
cum, quem etiam Episcopus potest absoluere;
quia tex. noster loquitur indistinctè, & hoc te-
9 nent Doc. hic, & sequitur .D. m. Aut † iniu-
ria est mediocris, & ab illa non potest absolue-
re Episcopus, nisi priuilegiatos, & ita procedat
.c. si verò. & .c. quoniam. in contrarium alle-
10 gata. & alia similia iura. Quandoq; enim † in-
iuria est grauis, seu enormis, & regulariter Epis-
copus non absoluit nisi in casu necessitatis, vel
ex speciali commissione. Et ad hoc vide quæ
latè dicam in vigesimotertio articulo.in.c.offi-
11 cij.§.eod. vbi etiam fortè tangam, quando † in-
iuria dicatur leuis, mediocris, vel enormis.
Ad ꝙ vide, ꝙ traditur in.c.cum illorum.§. eo.
Postremo iuxta præmissum ordinem in rubri.
superest, vt descendamus ad examinationē no-
ni principalis articuli, in quo specialiter tractan
dum est; quis, & qñ ex violenta manuum inie-
ctione in clericum, incidat in excōmunicatio-
nem. Et quia totus iste articulus fundatur prin
cipaliter super canone, si quis suadēte. 17.q.4.
vbi tex. dicit si quis suadente diabolo in cleri-
cum, vel monachum, manus iniecerit violen-
tas, anathematis vinculo subiaceat, ideò hunc
articulū principaliter diuido in quatuor mem-
bra. Primum erit respectu personæ agentis.
Secundum, respectu personæ patientis. Ter-
tium respectu formæ, & modi percutiendi.
Quartum & vltimum, respectu causæ, & finis
percutiendi. Quò ad primū prosequar infra-
scripta dubia. Primo, quid de laicis. Secun-
do, quid de clericis. Tertio, quid de officiali,
seu publica persona. Quarto, de minore. Quin
to, quid de seruo. Sexto, quid de paupere.
Septimo, quid de Iudæo. Octauo, quid de mā
dante. Nono, quid in mandante pœnitente,
ante percussionem. Decimo, quid de man-
dante moriente ante iniectionem. Vndecimo,
quid de alijs causam, vel occasionem, auxilium,
vel fauorem præstantibus. Duodecimo, quid
de istis qui præstant consilium. Decimotertio,
quid de ijs qui ratam habent percussionem in
clericum factam. Decimoquarto, quid de ijs
qui possunt prohibere, & non prohibēt. Quò
ad primum, sume in primis hanc regulam ge-
12 neralē; quòd omnes qui possunt excōicari, de
quibus dixi in septimo articulo. in.c. mulieres.
sup̄ eod. incidunt in canonem, si quis suadente,
inijciendo manus violentas in clericum, &c.
Et sic primo infertur, ꝙ in dictum canonem,
& sic in excommunicationem ex violenta ma-
13 nuum iniectione in clericum, incidat, † tàm
masculus, quam fœmina. Primo, per tex. in
14 .c.si quis. nam † verbum si quis, ibi positum,
de suo proprio significatu comprehendit, tàm
masculum, quàm fœminam. vt in.l.1.ff.de ver.
sign. & ita tenent glo. & Archid. in.d.c.si quis.
Ad quod vide, ꝙ latè dixi in cle.1. de elect. in
illo articulo, an masculinū concipiat fœmininū.
Et quòd mulier incidat in dictum canonem
percutiendo clericum, probatur in .c. mulie-
res.§. eo. & in.c.de monialibus.§.eo. Secun-
15 do principaliter infertur, ꝙ non solum † lai-
cus, sed etiam clericus ex violenta manuum in-
iectione in clericum, &c. incidit in dictum
canonem, vt probatur in .d.c.1.§ eod. Et non
16 solum † clericus secularis, sed etiam regularis,
vt in.c.2.§.eo. & probatur in.c.cum pro causa.
17 infra.eod. Et sic patet, ꝙ † priuilegiatus non
vtitur priuilegio suo, contra priuilegiatum, vt
18 ibi dicam. Item hoc procedit, non solum † in
clericis non exemptis, sed etiam in exemptis,
& priuilegiatis, etiam regularibus. vt in .c. nul-
li.§.eod. Sed circa prædicta dubitatur, vtrum
19 Papa † posset concedere priuilegium exemptio-
nis huiusmodi, videlicet, ꝙ percutiens clericū
non sit excommunicatus. Abba. in .c. nulli.§.
20 eod. tenuit, ꝙ † non possit sine generali conci-
lio. Hosti. ibi, tenet contrarium, dicit tamen,
quòd nunquam vidit priuilegiū in contrarium,
nec credit, ꝙ emanauerit, licet emanare potue-
21 rit; quia † qui potest canonem condere, & in
totum tollere, fortius potest in parte. Subdit
tamen, quòd tale priuilegium præsumeret pri-
ma facie suspectum, & remittit ad nota. de æta.
& quali.c.eam te.& supra de consit. vti.c.ad no
stram.&.c.porrecta. Et sic etiam residet.Ioan.
Andr. Sed.D.m. in .d.c.nulli. plus placet pri-
22 mum dictum; quia † si tolleret sine causa, decol-
laretur vniuersalis status ecclesiæ, ꝙ Papa face-
re non potest, neq; est sustinendus, quod id fa-
ciat. Secus vbi esset causa argu.c. non debet.§.
de consan.& affini. Et hæc distinctio mihi pla-
cet. Pro qua faciunt not.25.q.1.c.quæ ad per-
petuam. & .c.sunt quidam, & quòd not.1.q.7.
in.c. & si illa. & ꝙ tradit .D. m. in.c. omnis. de
pœni. & remis. & ꝙ not.in.c.literas.§.de resti.
24 spo. Tertio principaliter infertur, ꝙ nō † solū
priuata persona violētas manus inijciens in cle
ricū incidat in canonem, sed ēt publica. Hoc
probatur in .c.3. supra eod. vbi tex. dicit, quòd
nulli laico supra clericum datur auctoritas, vt
possit in talem manus violentas inijcere. Et
probatur in .c.si iudex.eo.titu.lib.6. Sed vtrū
excusetur officialis, qui faceret de mandato Prę
lari ecclesiastici, dicam infra in quarto principa
li membro huius articuli. Quarto infertur, ꝙ
25 non † solum maior, sed etiam minor incidit in
dictum canonem, dummodo sit doli capax; per
ea quæ dixi in septimo articulo. in .c. mulieres.
supra eod.in vltima. quæst. Quinto principa-
liter

26 liter infertur, ꝙ † non ſolum liber, ſed etiam
ſeruus incidit in dictum canonem. vt in .c.mu-
lieres.ſ.eod. & in.c.relatum.ĩ.eo. Sexto infer
27 tur, ꝙ † non ſolum diues, ſed etiam pauper in-
cidit; vt probatur in.c.ea noſcit.ſ.eod. Septi-
28 mo principaliter dubitatur, vtrum † Iudæus,
vel infidelis percutiens clericum, incidat in ca-
nonem. Sol. Archid.in.d.c.ſi quis.17.q.4.ar-
29 guit ꝙ ſic; ex eo, quòd† tex. ille loquitur indi-
ſtinctè; ergo indiſtinctè intelligi debet, vt in .c.
relatum. 2.ſ. de teſta. 19. diſt. ſi romanorum.
30 cũ ſimil. In contrariũ arguit, † quia Iudæi con-
ſtitutionibus eccleſiaſticis non arctantur. ſupra
de diuor.c.gaudemus. & legitur,& not.15.q.1.
.§.1. Facit.2.q.1.c.multi.in fi.& ꝙ not.3.q.4.
.c.fin.&.17.q.4.c. conſtituit. Et hæc opi. mihi
placet plus, per ea quæ dixi ſupra in ſeptimo
articulo in.c.mulieres.in.5.q. Et ad hanc ma-
teriam adde quę etiam dixi in dicto ſeptimo ar
ticulo. Octauo circa hoc membrum dubita-
tur, vtrum incidat in dictum canonem, non ſo-
lum qui per ſe ipſum percutit clericum, ſed ẽt
31 ille† qui mãdat percuti. Sol. tex. eſt, quòd ſic,
in .d.c.mulieres. in fin. ſ. eo. Nec mirũ; quia
32 is † videtur facere, qui per alium facit. vt in .l.
ita autem .§. geſſiſſe.ff.de admi. tut. 16.q.6.c.
conſuetudo.in fin.& infra eod.tit.c.vt famæ. &
in regu. qui facit per alium. de re. iur. lib.6.
cum concor. Sed contra hoc fortiter obſtat,
33 nam prædictũ.c.ſi quis. † continet pœnam; &
loquitur in patiente, ergo ſtrictè, & propriè
debet intelligi, vt in .c.in pœnis. & .c. odia. de
re. iur. lib.6. Sed ille qui per alium facit, im-
propriè dicitur facere; Quod patet; quia regu
la qui per alium, dicit, ꝙ per ſe facere videtur;
34 & ſic loquitur per verbum † videtur, quod de-
notat fictionem, & non veritatem. vt in .l. mi-
nus.ff.de re.iur. ergo &c. Sol. tex. in.c.mulie-
res.in fin. ſ. eod. dicit, ꝙ in terminis noſtris is
videtur verum delictum cõmittere, cuius man-
dato, vel auctoritate delictum committitur. &
ideò etiam mandator tenetur, & incidit in ca-
nonem. Sed contra hoc fortiter obſtat.c.vt fa
mæ.infra eo.vbi tex.loquitur in materia noſtra,
& tamen non dicit, ꝙ verè faciat; ſed quòd vi-
detur facere.& ſic loquitur per verbũ fictionis.
Quare ad iſtius .q. declarationẽ, debes ſcire,
35 quòd hic articulus,† vtrum is qui per alium fa-
36 cit, verè, vel fictè videatur facere, & ſic, † vtrũ
includatur in ſtatuto pœnali, vel correctiuo,
apud Docto. magna eſt dubitatio, de qua per
Bart. in.l. hæc verba .ff. de adul. & in .l. aut qui
aliter .ff.quod vi, aut clam. & .l. non ſolum. &
.l.ſed ſi vnus.ff.de iniur. & per Bart. in .l. non
ideò minus .C. de accu.& per Bal.& Docto.in
.l. ſi quis id quod. ff. de iur. om. iudi. & per
.D. m. in .d. c. mulieres. de quo latius dicam
in .d.c.vt famæ.ĩ. eod. Sed quantum ad pro-
poſitum noſtrum attinet, inter alia in mate-
ria prædicta datur hæc doctrina; quòd quando
verba ſunt ſcripta in perſonam, puta, ſi quis fe-
cerit &c. prout eſt in caſu noſtro; & mandata-
rius non eſt inſtrumentũ ꝙ mandanti neceſſa-
rio operetur; ſed ſua voluntate id facit, cũ non
teneretur, nec deberet obedire; tunc datur do
ctrina, ꝙ qui per alium facit, non dicitur verè
facere; per dictum.c.vt famæ. Ex quo videba-
tur inferendum, quòd in terminis noſtris non
videretur includi mandans in canone, ſi quis
ſuadente. Quod eſt contra .d.c. mulieres. tàm
in dicto, quàm in ratione; cum ibi tex. dicat, ꝙ
verè dicitur facere &c. Sed ad illum tex.reſpõ-
detur ſecundum Bar. in .d.l. ſed ſi vnus. quòd
37 tex. ille loquitur † in peccato, in quo magis
ponderatur animus, quam factum. Quaſi velit
dicere, ꝙ quò ad pctm̃, is verè dicitur facere
cuius mandato aliquid fit. Sed aduerte, quia
contra hoc fortiter obſtat, quia tex in .d.c.mu-
lieres. & materia noſtra non loquitur in pecca-
38 to, ſed in pœna peccati. Nam† excõmunicatio
pœna eſt,& magna; adeò ꝙ, quaſi nulla apud
canones maior reperitur .24.q.3.c.corripian-
tur. Sed dicit .D.m. ꝙ verè facere dicitur, quò
ad peccatum,& pęnam peccati; cum ſumus in
diſpoſitione iuris communis. quamuis re ipſa
verè non faciat. Mihi multum placet ratio Bar.
39 Nec obſtat argumentum .D.m. quia licet† ex-
communicatio ſit pœna, eſt tamen medicina-
lis animæ, vt in.c. 1 .eo.tit. lib.6. Et ideò meri-
tò verè dicitur facere.ſ. quantum ad omnem ef
fectum animæ. Reliqua verò d.c, vt dicam in
.d.c.vt famæ. Nono queritur circa prædicta,
40 quid ſi aliquis mandauerit, vt clericus percute-
retur; ſed ante manuum iniectionẽ pœnituit;
non tamen certificauit mandatarium, vtrum ſi
ille mandatum exequatur, mandans incidat in
canonem, non obſtante pœnitentia. Sol. glo.
fin.in .c.mulieres.ſ. eod. tenet, quòd ſic. Niſi
mandas certificauerit mandatarium de reuoca-
tione, argu.ff.manda.in.l.ſi mandaſſem.&.ff.ad
mace. in .l.ſi filius. & .ff.ꝙ iuſſu. in .l. 1. primo
Reſpon.& .ſ. de procura. c. mandato. & .c. ex
inſinuatione. Sed Inno. ibi, tenet contrarium;
41 quia canon, ſi quis ſuadente. requirit dolum.
Et ideò cum iſte mandans non fuerit in dolo,
ſed ſolum in culpa, non certificando manda-
tarium de reuocatione, meritò de culpa ſolum
puniri poterit. Pro qua opinione facit.l. ſi quis
mihi. in fin. ff. de acqui. hære. vbi ſi pater qui
iuſſerat filium adire hæreditatem, pœniteat an-
tequam filius adeat, non valet aditio. Ad quod
etiam vide plures caſus quos ponit Ioan. Andr.
in .c.cum laici.ſ. de iur. patro. ſuper glo. 1. in
42 quibus† pœnitentia liberat à pœna. Hoſti. ſe-
quitur hanc opi. ſi modo ita tardè pœnituerit,
ꝙ non potuerit certificare mandatariũ. Aliàs
ſecus. vt colligitur ex prin. & fin. glo. Hoſti.
Bartho. verò Brixien. in ſua venereali. q. 89.
quæ incipit, Aliquis mãdauit. dicit, quòd talis
quò ad Deum non tenetur. Sed quò ad eccle-
ſiam eſt excommunicatus. Et hanc tenet glo.
in .c. cum quis. eod. titu. lib. 6. Et pro pre-
dicta opi. facit quod dixi in .c. ad audientiam.
ſupra de homici. articu.7.q.78. Sed aduerte,
quia contra prædictam deciſionem facit quod
in ſimili notat Ioan. Andr. in .d. c. ad audien-
tiam.

tiam in .6.q. Et Spe. in titu. de lega. §. iusta.
43 ver. idem quo, ubi voluit, † quòd si alicui mandaui hominem interfici, vel mutilari, & pœnitui ante executionem, & fecerim pacem, & parentelam cum inimico, quòd si ille postea interficiat, mãdans efficit irregularis. de quo latè dixi in .d.c. ad audientiam. arti. 7.q. 73. Sed arbitror responderi posse, quòd illud, quod ibi dixi, debet intelligi, nisi aliquo modo directè, vel indirectè mãdatarius certificatus est de pœnitentia, & sic de contraria voluntate mandantis. Et adde pdicta ad ea quæ ibi dixi. Sed po
44 ne circa predicta, quod † aliquis mandat ex tribus clericis deambulantibus vnum capi, vel percuti; & quòd alij duò non lædantur; vnde mandatario id exequi volente, ille affugit; tres tamen ipsius, & alij duo fuerunt capti. vtrum mãdatur sit excommunicatus. Sol. Ioan. de Deo lib. 3. q. 17. tenet, quòd non; quia illi duo fuerunt capti contra voluntatem suam. Facit .c. sicut tuis. supra de simo. & supra de ho-
45 mi. c. petrus. putat tamen, quòd ex eo † quòd causam damni dederit, de damno teneatur, ꝙ illi passi sunt argu. c. fin. supra de iniur. & .23. .q. 8. in c. preterea. Et sequitur Ioan. Andr. in .c. cum quis. in prin. eo. ti. lib. 6. Decimo du
46 bitatur, † quid si mandator moriatur ante iniectionem manuum, vtrũ secuta iniectione sit excommunicatus. Sol. glo. fin. in .d. c. mu-
47 lieres. tenet quòd non; quia † mandatum morte extinguitur. vt in .l. inter causas. §. 1. ff. man. supra de offi. dele. c. relatum. & .c. licet. & quia
48 ecclesia † non ligat sub terra. argu. c. à nobis. ĩ eod. Et idem tenet Inno. & Hosti. Sed Tan. & Goff. tenent contrarium; cum intelligatur in eadem voluntate decessisse. argu. c. maiores. de bapt. Vnde si antea non pœnituit, excommunicatus est; cum cõiter eum decessisse in tali peccato. & sequitur Ioan. Andr. D. Anto. distinguit, quòd aut mandatarius erat certificatus de morte mandatoris, & tunc sit vera prima opi. Sed .D. m. in .d c. mulieres. distinguit, quòd aut mandator in extremis recepit pœnitentiã, & tunc licet fuerit in culpa, in non reuocando mandatum expressè, non tamen incidit in excommunicationem; cum in veritate mandatum fuerit morte reuocatum. Aut iste non egit pœnitentiam, & tunc etiam de rigore non esset excommunicatus; quia mandatum reuocatur morte. Sed quando decessit in peccato, tenetur de delicto alterius, sicut teneret principalis, in non reuocando mandatum. vt .l. si mandassem .ff. mandati. Et si diceretur, quid operatur excommunicatio; cum ipse iam sit
49 mortuus potest respõderi, quòd † operari possit, quia non traderetur ecclesiasticæ sepulturæ, vt dicam in decimonono princi. articulo, in .c. sacris. infra eod. Et hæc opinio multum mihi placet, & eam fueram imaginatus, antequam viderẽ .D. m. Et aduerte, quia circa hãc materiam conferunt plura ex ijs, quæ dix. in .d. .c. ad audientiam. à .q. 68. vsq; ad quæst. 78.
50 Vndecimo dubitari potest, † quid de ijs qui causam, vel occasionem, auxilium, opem, vel fauorem præstant violentę manuum iniectioni in clericum, vtrum sint excommunicati; puta, subministrando arma, associando, vel similia faciendo. & certè tales sunt excommunicati. Ita tenet glo. fin. in .d. c. mulieres. per .c. sicut dignum. supra de homici. & .c. fi. s̃. de iniur. & .ff. vi. bo. rap. in .l. 4. §. sicut seruum. Et quia ad hanc materiam possunt adaptari plures quæst. quas posui in .d. c. ad audientiam. in septimo principali articulo. supra de homi. à .q. 42. vsq; ad .q. 68. ideò ibi plenius videas.
51 Duodecimo dubitari posset † de ijs qui consilium præstant, persuadent, suggerunt, instigant, vel monent, vt clericus percutiatur, vtrum incidant in canonem? & arbitror, quod sic, per ea quæ dixi in dicto .c. ad audientiam, de homici. in septimo articulo. q. 78. Et ibi vide, vtrum sufficiat pœnitere ante executionem, & etiam ad declarationẽ vide aliàs plures quæst. à .q. 67. vsq; ad 95. q. Decimotertio, dubitari posset,
52 vtrum ille † qui ex post facto ratam habet violentam manuum iniectionem, incidat in canonem? glo. in .d.c. mulieres. recitat opiniones, & finaliter concludit quòd non. cum percutiens non percusserit causa, vel nomine istius. Et sic glo. videtur sentire, quòd secus esset, si iste haberet ratam percussionem suo nomine factam; vt puta, quia solum fuit motus tanquam amicus, vel consanguineus istius ratum habentis, eo quòd sciebat illum inimicum suum. Et eandem opi. clarius tenet glo. .17.q.7. in. c. si quis. & hæc opinio approbata est per .c. cum quis. eod. titu. lib. 6. vbi dicitur quòd quando quis ratam habet violentiam nomine suo factam, est excommunicatus; quia; ratihabitio retrotrahitur &c. Secus si non nomine suo illata fuit; quanuis ratum habendo peccet. Et dicit ibi Ioan. Andr. quòd
53 potius † venialiter peccet, quam mortaliter. Sed an eo casu, quo suo nomine factum est,
54 & ratum habet, † dicatur excommunicatus à tempore quo ratum habet, dic vt dicam in decimonono principali articulo. in .c. sacris. in-
55 fra eod. Sed pone circa prædicta, † quòd aliquis amicus meus, vt mihi rem gratam faceret, percussit clericum, & sic nomine meo. Sed ego ipsum non receptaui, imo expuli, nec per aliqua signa exteriora apparere potest, quòd ego ratam habuerim percussionem, in veritate tamen, & in corde ratum habui, vtrum sim excommunicatus? Sol. dicit Host. in .d.c. mulieres. s̃. eod. ꝙ quò ad Deum, ego sum li-
56 gat⁹. sed non quò † ad ecclesiam militantẽ, quæ non iudicat de occultis. vt in .c. à nobis. 2. sup eod. Et hanc opiniõe tenet glo. in .d. c. cum quis. eod. tit. lib. 6. & mihi placet. Et vide ad hanc. q. quòd dixi in .c. ad audientiam. de homicid. in septimo principali articulo. à. q. .100. vsq; ad fin. illius articuli. Decimoquarto, dubitari posset, quid de eo qui non mandauit, aut opem, aut cõsilium præstitit, nec ratum
57 habuit; † sed cum potuisset prohibere violen-

tam manuum iniectionem in clericum, illam
non prohibuit; vnde sua negligentia, desi-
dia, seu in curia clericus percussus est, an talis
excommunicatus. Glo. fin. in.d.c. mulieres.
tenet quòd sic. per .c. quantæ. infra eod. Et
idem tenet glo. 17.q.4. in .c. omnes ecclesiæ.
Et hoc intelligũt quidam simpliciter, dummo-
do esset talis qui quocunq; modo potuisset
prohibere, & non prohibuit. Alij verò intel-
ligunt, si ratione officij poterat prohibere, &
non prohibuit. Quidam verò intelligunt, ꝙ
procedit, si modo dolosè permittit percuti,
cum posset prohibere. de quibus intellectibus
dicam latius in .d. c. quantæ. Et vide etiam ad
hanc materiam quæ dixi in .d. c. ad audien-
tiam. de homici. in septimo principali articu-
lo à.q.95.vsq; ad.100. Et adde etiam ad intel-
lectum huius.q. quæ dicam in .d. c. quantæ.
Et ex his est expeditum primum membrum
istius Noni articuli; videlicet de causa effi-
cienti, seu de persona percutiente. Circa se-
cundum membrum principale respectu perso-
næ patientis, & percussi, similiter plura oriun-
tur dubia, an, & quando ex percussione quis
incidat in canonem, si quis suadente. Et in
primis illud clarum est, quòd tex. in.d.c.si quis.
58 .17.q. 4. exigit, quòd percussus † sit clericus,
vel Monachus, dum dicit, quòd percutiens
clericum, vel Monachum incidit in canonem.
59 Quod procedit, non solum † si clericus sit in sa-
cris, & maioribus ordinibus, sed etiam si sit
constitutus in minoribus. vt .c. 1. de cler.con-
iuga. lib.6. Quinimò glo. ibi vult, quòd etiam
60 Psalmista † gaudeat priuilegio illius canonis;
quia & ipse clericus dicitur .21. distin. c. cle-
ros. 23.distin.c. psalmista. Et vtrobique com-
Cõm.op. munis * opinio est, quòd Psalmistatus sit or-
do. & tenet glo. & Docto. in .c. cum contin-
gat. supra de æta. & qualita. Sed circa prædi-
cta, quia canon prædictus, si quis. solum dicit
de Clericis, & Monachis. Primo dubitatur,
61 vtrum † habeat locum in canonicis regulari-
bus. Et est tex. quòd sic in . c. non dubium.
62 supra eod. Secundo dubitatur † quid de Con-
uersis ecclesiarum regularium. Et idem etiam
dicendum est. vt. d. c. non dubium. & .c. pa-
rochianos. & .c. ex tenore. & .c. veniens.
supra eod. & .c. de monialibus. infra eod.
63 Tertio dubitatur, † vtrum habeat locum in
Nouitijs. Et dicendum est sic, per tex. in.c. re-
ligioso .§. fin. eod. titu. lib. 6. Quamuis Inno.
& Abba. voluerint contrarium in . c. statui-
mus. eod. titu. lib. 6. argu. l. statuliberum. ff.
de statulibe. Sed opinio eorum reprobatur.
Nec obstat, quòd cras poterit laicari, quia vt
dicit Io. Andr. idem ratione prædicta dicen-
dum esset in clerico seculari in minoribus con-
stituto. quod est falsum; cum etiam coniugatus
gaudeat priuilegio. Et ad id quod dicitur de
.l. statuliberum, vide quæ dixit Ioan. Andr.
64 quòd cum censeamus † Nouitium religiosum,
65 propter quod † conueniri debet in foro ec-
clesiastico, vt ipse Ioan. tenet in.c. beneficium.
66 de regu. int. lib. 6. licet sit † religiosus com-
mutabiliter, tamen gaudere debet beneficio
dicti canonis. Nec obstat prædictis, si dice-
67 retur, quòd cum canon, si quis suadente. † sit
pœnalis, & loquatur solum de clericis, & mona
chis, non debet extendi ad alios, de quibus su-
pra dictum est, argu. regu. in pœnis. de regu.
68 iur. lib. 6. cum sua materia. † Maximè in con-
uersis, qui propriè non veniunt appellatione
monachorum; quia potest responderi, quòd
69 illud est † ex extensione, seu interpretatione iu-
ris, & non hominis. Et ratio huius interpre-
70 tationis, seu extensionis potest esse, quia † ta-
lis constitutio ex parte ipsorũ percussorum est
fauorabilis, & in ipsorum fauorem edita; licet
ex parte percutientium sit odiosa. Et ideò ex
parte percussorum extenditur, vt singulariter
not. Bal. in .l. 2. C. de in ius vocan. Faciunt
not. per glo. & Docto. in .l. qui exceptionem.
.ff. de condi. inde. & quod not. glo. in ver.
alios in .c. sciant cuncti. de elec. lib. 6. & Cyn.
in .l. quicunq;. C. de ser. fugi. & Bald. in .l.
quidam .C. de ijs qui ad liber. perne. non pos.
71 Præterea † excommunicatio est medicina; &
de facili obtinetur absolutio. vt in.c. 1. eod. tit.
lib. 6. Et ideò non mirum, si dicta constitu-
tio .c. si quis suadente. extenditur ad Canoni-
cos, Conuersos, & Nouitios. Quarto du-
72 bitatur, † quid de Monialibus. Et ex rationi-
bus supradictis arbitror, quòd canon si quis
73 suadente, extendatur ad eas. Et quia † appel-
latione Monachorum in materia fauorabili ve-
niunt Moniales, vt dixi in cle. 1. de elec. Et
74 quia, † moniales ex toto dicuntur translatæ in
Deum; & priuilegiũ illud canonis, si quis sua-
75 dente. est priuilegium † ecclesiasticarum perso-
narum quæ in totum translatæ sunt in Deum.
76 Facit .17.q.4.c. quisquis. Vnde † priuilegium
illud competit etiam personis nõ insignitis ca-
77 ractere clericali; cum † moniales non habeant
ordinẽ, vt dixi in .c. noua. ẽ. de pœni. & remis.
cõpetit enim illud priuilegium, ẽt quibuscunq;
in totum translatis in Deum. Et ideò compe-
78 tit † etiam mulieribus conuersis alicuius reli-
gionis. vt infra eo. c. de monialibus. Est ta-
men necessarium, vt dixi, quòd se in totũ con-
79 uertant. Aliàs † autem, si aliquis, vel aliqua in
propria domo sumeret aliquem habitum reli-
giosorum, non tamen faceret professionem,
nec in totum se trãsferret, inijciens manus vio-
lentas in talem, non esset excommunicatus;
80 quia † talis non iudicatur Monialis, nec Profes-
sa, nec in totum in Deum translata; cũ non re-
nuntiauerit proprijs. ita tenet Spe. eod. tit. ver.
quid si verbo. in fin. sui operis. Et adde, ꝙ sta-
tim dicam in seq.q. Quinto dubitatur, quid de
conuersis ecclesiarum, secularium. Sol. glo. in
81 .c. non dubium. ẽ. eod. tenet, † ꝙ etiam tales
gaudeant priuilegio canonis, si quis suadente.
per tex. 12. q. 1. in. c. duo sunt. vbi ẽt hanc opi.
tenet glo. & etiã idem tenet Guil. de mon. Lau.
& Zenze. in cle. 1. in fin. de deci. Sed Io. An.
& Vincen. in .c. dilecta. ẽ. de ma. & obe. tenent

contra-

82 contrarium; dicentes, quòd tales † conuer-
si possunt contrahere matrimonium, & non
sunt clerici; & ideò non gaudent priuilegio ca-
nonis. Et idem voluit Vincen. in .c. vt priui-
83 legia. supra de priuile. † dicens, quòd licet ta-
les largo modo dicantur ecclesiasticæ personę,
vt .d.c. duo sunt. &. 27. q. 1. c vt lex. tamen non
gaudent priuilegio illius canonis. Et dicit
84 Abb. in .d. c. dilecta. quòd idem voluit Vin-
85 cen. de præceptoribus pauperum. Et de † his
qui se vouent religioni manendo in seculo, as-
sumendo habitum religionis. Sed dicit Ioan.
Andr. in .d. c. non dubium. supra eod. quòd
non habebat glo. illam Vincen. Et Hosti. ibi
distinguit, quòd aut conuersus remanet in do-
mo propria tanquam laicus viuens, & tunc non
gaudet priuilegio canonis; licet habitum illum
sperit per .d c. vt lex. Facit. c. 3. ver. de confra-
tribus. & .c. quidem. supra de priuile. Et idẽ
dicit Tancre. in .c. parrochianos. supra eod. de
86 ijs † qui retinent proprium; quia tales non
dicuntur propriè, & plenè conuersi, licet in
instrumento conuersionis, & donationis di-
catur, quòd facit se conuersum. Pro quo
dicto facit quod supra dixi, secundum Spec.
87 Aut est † conuersus qui tradit se, & sua, &
est tonsuratus, & habitum mutat, audit ho-
ras, & honestè viuit, sicut debet clericus, & ta-
lis intelligitur ex toto trãslatus. Et ideò gau-
det priuilegio canonis; licet non sit conuersus
regularis ecclesiæ. Et ita procedat prima opi.
glo. & iura per eam allegata. & hanc opi. sequi-
tur etiam Ioan. And. D. Anto. & .D. m. in .d.
.c. dubium. & Hosti. in sum. in titu. de priui-
legijs. §. qualiter. & Zaba. in cle. 1. in fi. de deci.
88 Sexto dubitatur de eo † qui nullum habet or-
dinem, & tamen coronam portat, seu tonsu-
ram, & animi distinatione est clericus, an gau-
deat priuilegio canonis. Sol. Lauren. in .d. c.
si quis suadente. tenet quòd sic. Sed Bart. His-
panus tenet contrarium. Dicit Archid. in. d.
89 .c. si quis. † quòd ille qui portat tonsuram vt
clericus, propter hoc videtur esse in quasi pos-
sessione clericatus; & præsumitur clericus, &
de ipso tanquam clerico iudicandum est, do-
nec in oppositum constet de veritate, vt .ff. de
iniur. in .l. item apud labeonem. §. si quis vir-
ginem, & infra eod. in .c. in audientia. §. t.
Facit .2. q. 1. si peccauerit. & .l. penul. C. de
aquædu. lib. 11. & .C. de præpos. sac. cubic.
.l. 1. lib. 12. Et adde quod de habitu dixi in
.c. nouit ille. supra de iudi. super glo. 1. & quod
dixi in cle. 1. de elec. Et hinc est secundum
Archid. quòd sub iudice talibus deputato liti-
gabitur. Facit quod not. Archid 54. dist. c.
frequens. & Goffre. super libel. iuris canonici
in titu. de regu. ver. quid dicemus. Et hoc
est hodie expeditum per .c. si iudex laicus.
in ver. idem censemus. eod. titu. lib. 6. vbi tex.
90 dicit, quòd † deferens habitum clericalem de-
bet in dubio reputari clericus, donec constet de
contrario; vt in quo statu reperitur, in eo iudi-
cetur pro præsenti; licet possit inquiri de alio
statu, vt ibi in fin. & in .d. §. si quis virginem.
91 Quomodo † autem possit constare de contra-
rio; videlicet, quòd non sit clericus, cum sit
mera negatiua; Dicit ibi Ioan. Andr. in no-
uellis quòd poterit constare per positionem
confessatam. vt in .c. 1. de confes. lib. 6.
Item per affirmatiuã in contrarium; puta, si di-
ceretur priuatus priuilegio clericali in certis ca-
sibus de quibus statim infra subijciam. Tamen
92 subdit Ioan. Andr. quòd † quando esset peni-
tus illiteratus, vrgens præsumptio esset contra
93 eum, quòd non esset clericus; cum † etiam
prima consura non debeat sibi conferri. vt in .c.
nullus. de tempo. ordina. lib. 6. 34. distin. c.
94 fscipimus. † Quamuis si talis ordinetur, recipe-
ret caracterem. vt .d. c. 1. & .c. cum in cunctis.
supra de elec. Et prædicta notabis; quia nota-
bilia sunt, etiam quò ad alia. Concludo igitur,
95 quòd † in dubio iste incidit in canonem quò
ad ecclesiam militantem, donec sit reperta ve-
ritas in contrarium. Sed quò ad Deum, talis
non est excommunicatus. Colligitur ergo ex
96 prædictis regu. & conclusio, † quòd percu-
tiens clericum, etiam in minoribus constitu-
tutum, vel Monachum, etiam Nouitium, vel
Conuersum, vel Monialem, aut conuer-
sam, tàm regularis, quàm secularis ecclesiæ,
dummodo detur plena translatio in Deum, in-
cidit in excommunicationem ipso iure, per iu-
ra superius allegata. Hæc tamen regula fallit in
97 multis casibus. Primo † fallit in clerico, qui
98 duas accepit vxores; vel etiam † accepit vnam
corruptam, quamuis non credat illam corru-
ptam, sed virginem, secundum Ioan. Andr.
per tex. 32. distin. nemo. Nam cum talis sit
99 effectus bigamus, amittit omne priuilegiũ cle-
100 ricale; adeò quòd † nec tonsuram deferre po-
test. vt in .c. 1. de biga. lib. 6. Et sic sequitur,
quòd talis amittit priuilegium canonis, si quis
suadente. vt .c. 1. de cle. coniuga. lib. 6. Quod
101 tamen † procedit, quando matrimonium
contrahitur de iure. Secus si contraheretur
non de iure, sed de facto; quia tunc non amit-
102 tit priuilegium clericale. Vnde si † subdia-
conus contraxit matrimonium cum vidua,
vel corrupta, licet patiatur pœnam bigamiæ,
tamen retinet priuilegium clericale, argu. c.
à nobis. de biga. Et hoc not. Goffr. in sum.
in titu. de biga. §. item notabis. & Archid.
.84. distin. quisquis. & Ioan. Andr. in reg. de
lictum. de re. iur. lib. 6. in mercuria. vbi dicit,
103 quòd † percutiens Monachum bigamum in-
cidit in canonem. Requiritur ergo, quòd
contrahatur bigamia de iure per matrimo-
104 nium validum. Secus si † clericus contrahat
cum vnica, & virgine, vt .c. 1. de cle. con-
iuga. lib. 6. Nam talis retinet priuilegium quò
ad canonem, si quis suadente. etiam quò ad
forum contentiosum, vt ibi. Et adde quod
statim dicam in sequen. fallentia. Secundo
fallit, si clericus, etiam si contrahat matrimo-
nium cum vnica, & virgine, † omittat de-
ferre tonsuram, & vestes clericales, vt est tex.

à contrario in .d. c. vni. de cle. coniuga.
106 lib .6. Et ideò tex. ibi dicit vestes, † quia
etiam si extrinseca esset clericalis, & intrinse-
ca laicalis, non gauderet priuilegio. Nisi for-
107 tè † extrinseca esset ita longa, quòd intrin-
seca laicalis non appareret, vt ibi traditur. Fa-
cit cle. 2. de vi. & hone. cleri. vbi tex. loqui-
tur de vno clerico, & loquitur etiam per ver-
bum vestes. Et sic patet quòd attēditur vestis
quæ nocet, si apparens est, & non illa quæ pro-
dest. Facit .l. 1. in fin. cum .l. sequen. ff. ad sil.
Et vide quæ dixi ad hoc de qualitate, quæ pro-
dest, & quæ nocet. in .c. qualiter .2. supra de
accusa. in septimo principali articulo. q. 12. &
.13. Oportet ergo tonsuram, & vestes, nec
108 sufficit alterum deferre. Nam si neutrū, aut
alterum tantum deferat talis clericus coniuga-
tus, perdit priuilegium canonis. Non † ta-
109 men perpetuo, sed ad tempus videtur priua-
tus, quandiu in illo statu permanebit. Sed reas-
sumpto habitu, & tonsura, reassumit priuile-
gium canonis. ita not. Archid. & sequit Ioan.
Andr. & .D. Domin. in. d. c. 1. & in .c. ioannes.
supra de cle. coniuga. Facit quod not. Inno.
in .c. ex literis. supra de vi. & hone. cleri. Ad-
110 uerte tamen, † quòd non sufficit, quòd ipsi de-
ferant tonsuram, & vestes, sed etiam exigitur,
quòd abstineant à negociationibus, & armis;
secundum Ioan. Mo. & Ioan. Andr. in .d. c. 1.
per tex. 32. dist. c. si quis. Facit quod not.
Inno. in .c. fin. de cle. coniuga. Tertio fallit
111 in clericis, etiam non coniugatis, † quādo cle-
ricus dimittit tōsuram, & habitum clericalem;
& sic apostatat. Nā hoc casu, si præcedat trina
monitio, vt habitum reassumat, vel tonsuram,
& ipse non reassumit, amittit priuilegium ca-
nonis. Sed non præcedente trina monitione,
non amittit. vt hæc probantur in .c. ad audien-
tiam. infra eod. & not. in .c. cum non ab ho-
mine. supra eod. & .c. perpendimus. infra eod.
Et ibi hoc tenet Tan. Vincen. & Philip. Et ea-
dem distinctio habenda est secundum Docto.
112 in † clerico, qui dimisso habitu, & tonsura
assumit arma, tamen non se immiscet cædibus.
113 & enormitatibus; † ex solum enim habitus
dimissione, & armorum assumptione, clericus
ipso iure non amittit priuilegium canonis, vt
notāt Docto. in dictis iuribus glo. & .D. Anto.
in .d. c. perpendimus. & .c. In audientiam. &
.D. m. in .c. 1. ē. de aposta. vbi etiam sentiunt
114 Doct. Quarto fallit, † si clericus viueret om-
nino, vt laicus, & tertio monitus per Prælatū
suū, nō vult rec ipiscere, ita not. D. m. in. d. c.
ad audientiam. Et quamuis ille tex. loquatur in
clerico deferente arma militaria, tamen idem
est in clerico inhonestè viuente, & se non corri-
gente post trinam monitionem. Facit quod
statim dicam in duabus sequen. fallentijs.
115 Quinto fallit † in clericis qui se faciunt iocula-
tores, gulliardos, & buffones. Nam si per an-
num talem artem ignominiosam exercuerint,
116 ipso iure, vel † si breuiori tempore tertio mo-
niti non resipuerint, omnino carent priuile-
gio clericali; & sic amittunt priuilegium ca-
nonis. iste est tex. in .c. 1. de vi. & hone. cleri.
lib. 6. Et declarāt Docto. ibi. Quod procedit
117 secundum Ioan. Mo. ibi, † in clericis non con-
stitutis in sacris. Secus in clericis constitutis in
sacris; quia tales propter talem artem ignomi-
niosam non amittunt priuilegium canonis, se-
cundum eum. Sed Archid. Ioan. Andr. & .D.
.m. & Lapus Abba. tenent, quòd idem sit in
clericis constitutis in sacris. Et hæc opin. plus
mihi placet, per rationes quas ibi videre pote-
118 ris. Et per prædicta idem dicendum est † de
monachis, qui in habitu monachali dictam
artem exercent .§. fin. in authen. de sanc.
119 episco. siue † ipsam exercent dimisso habitu;
quia sunt excommunicati. vt in .c. 2. ne cleri.
vel mona. lib. 6. Et hoc tenent Ioan. Andr.
Lappus. Abb. & .D. Domin. in. d. c. 1. de vi. &
hone. cleri. lib. 6. Et adde ad prædicta, quæ
tradit .D. Pe. de Ancha. in repe. c. ea quæ. de
regu. iur. lib. 6. q. 12. Sed circa prædicta du-
bitatur, quia sæpius dictum est, quòd requiri-
120 tur trina monitio, † an monitio debeat esse
distincta, & facta in tribus diuersis tempori-
bus, aut sufficiat vna, quæ contineat tria tem-
pora. Sol. glo. in cle. 1. de vi. & hone. cle. te-
net, quòd requiratur distincta; non autem suf-
ficiat vna peremptoria cum tribus terminis.
Alij tenent contrariam sententiā. de quo dicam
in decimo principali articulo. Sexto fallit, se-
121 cundum aliquos in † clerico qui assumeret mi-
litiam secularem; quia militia clericalis, & se-
cularis videntur contrariæ. Facit supra de cle.
coniuga. c. diuersis. & .c. fin. & supra de vot. c.
ex multa. 50. dist. qui in aliquo .C. de epi. &
cleri. l. repetita. & supra de aposta. c. qui-
dam. Nam illicitum videtur à clericali descen
dere ad laicalem. 93. dist. c. legimus. supra de
transla. epi. c. 1. ff. de mu. & ho. in .l. vt grada-
122 tim. Sed † communis * opi. est contrarium. Cōm. op.
si modo talis non exercet sæua. 32. distin. se-
riatim. & .c. si quis verò. & hoc tenet Inno.
in .c. 1. supra de aposta, & sequitur ibi Hosti. &
Archid. 27. q. 4. in c. si quis. & sequitur Hosti.
in sum. in tit. de aposta. Fortè tū posset vtraq;
opi. saluari, vt prima procedat dum dimitteret
habitum, & tonsurā. Et maximè si tertio mo
nitus illum non reassumeret. Vel etiam si cum
militia seculari assumeret vxorem, quamuis vni
cam, & virginem, per ea quæ dixi in secunda,
& tertia fallentia. Secunda opi procedat, quā-
do propter militiam secularem non dimitteret
habitum, & tonsuram, & non efficeretur con-
123 iugatus. Septimo fallit in clerico † qui dimis-
so habitu, & tonsura, & assumptis armis se im-
miscet sæuis, & enormitatibus; tales enim si-
ne aliqua monitione amittunt priuilegium ca-
nonis. vt in .c. cum non ab homine. supra eod.
& in .c. perpendimus. infra eod. Et vtrobiq;
not. D. m. & Hostien. in. d. c. cum non ab ho-
mine. & in .c. non dubium. supra eod. tenet
.D. m. in .c. 1. supra de aposta, & tenent
etiam Guil. & Azo. Goffred. Tancre.
& Host.

& Hosti. in.c.ex parte .2. §. de priuile. & .d .c.
cum non ab homine. & Archid. 17.q.4.in.c. si
quis. Ad quod etiã vide. D. Pe. de Ancha.in
repetitione. d.c.ea quæ. de re. iur.lib. 6.q. 12.
124 Et prędicta ꝓcedunt, † nisi immisceret se uisse
& enormitatibus defendendo, vt dicã in quar
125 to membro principali. Octauo fallit, † in cle-
rico deposito, & degradato, & tradito curiæ
seculari.§. de iudi. c. cum non ab homine .17.
.q.4. in .c.si quis deinceps. Et adde, quod di-
126 cam in seq. fallentia. Nono fallit, † in degra-
dato actualiter, quanuis non tradito curiæ se-
culari. Nam etiam per talem degradationem,
absq; alia traditione, clericus exuitur omni
priuilegio clericali. vt in .c. 2. de pœn. lib. 6.
Quanuis olim Hugo. Ioan. Ber. & quidam alij
tenuerint contrariam sententiam. quorũ opi.
refert glo. fin. in .d.c.2 .& tenet etiam Hosti.
in .c.ad abolendam supra de hære. & in sum.
huius tit.§. quis possit. ver.19. Sed prealle-
gata glo. fin. in .d.c.2. dicit, quod ibi reproba-
tur dicta opi. Et sequit opi. Alan. & Bartho.
Buen. Et pro prædicta opi. facit.54.dist.c. 2.
127 vbi tex. dicit, postquam † de gradu deciderit,
eius conditionis sit, cuius fuerat ante gradum.
Ad idem. 54. dist.c. & antiquis. ibi, exuti re-
128 ligioso priuilegio &c. Præterea, † ille non põt
dici retinere priuilegium canonis; quem iudex
secularis licitè punit. Et hanc etiam opin. te-
net Ioan. Andr. & etiam Zen. in .d. c. 2. Sed
Ioan. de Luna. dicit, ꝙ quidam tenent, quòd
129 talis † non perdat priuilegium clericale per so-
lam degradationem; nisi tradatur Curiæ secu-
lari. per.c.nouimus .J. titu. proxi. Et hoc vi-
detur verius, secundum eum; quia non videtur
130 bona consequentia, est † exutus priuilegio cle-
131 ricali, ergo est de foro seculari; quia † post de-
gradationem adhuc manet dominium clerici
penes ecclesiam, quod non amittit, sine tra-
132 ditione. † sicut dicimus de dominio aliarum
rerum, in .l. traditionibus .C. de pac. Sed Io.
de Fantu. in .d.c.2. dicit, quod non credit ne-
cessariam traditionem, per illum tex. in fin. vbi
etiam hanc opin. sequitur .D. Dominic. quia
133 traditio † realis clerici post degradationem nõ
debet fieri. Sed fit potius quædam verbalis
declaratio, qualiter iste exutus est priuilegio
clericali. vt.d.c.nouimus. & ideò potest statim
134 iudex † laicus eum punire, absq; alia traditio-
ne. vt not. Ioan. Andr in .c. cum non ab ho-
135 mine. supra de iudi. Nam cum † Episco-
pus dicat in degradatione, exuimus te omni
priuilegio clericali, apparet satis apertè, illum
136 subesse iurisdictioni seculari; cum † priuatio
priuilegij clericalis vniuersaliter facta, includat
priuilegium fori, & canonis. vt not. glo. in .c.
.1. de biga. lib. 6. Et sic non obstat ratio
137 Ioan. de Luna. † quia per talem denunciatio-
nem ecclesia perdit dominium clerici. Et sic
remanet vacans, & habetur pro derelicto, & à
nemine possessus. Et ideò conceditur occu-
panti, vt in cæteris rebus. Et hæc opi. plus
mihi placet. Possēt tamen vtraq; opi. con-
cordari, secundum quòd sentit glo. in .d. c. 2.
138 quòd † aut clericus est actualiter depositus;
& non gaudeat priuilegio canonis, & habet
locum prædicta opi. glo. quæ est* communis. *Cõm.op.*
Aut etiam verbaliter tantum depositus, & non
degradatus; & tunc habeat locum opi. Ioan.de
139 Luna & † ita debet intelligi quòd tenet glo. in
.c. vt famæ. infra eod. & secundum prædictam
140 distinctionem † possunt cõcordari opiniones,
de quibus in.c. ad abolendam. supra de hære.
in ver. prærogatiua. Et saluari, quod not.glo.
& Innocen. in .c. excommunicamus. de hære.
& glo. 11. q. 1. in .c. clericum .t. pro qua
141 etiam distinctione facit, quòd etiam † in resti-
tutione talium, est differentia inter actualiter,
& verbaliter depositũ .2. q.6. c. ideò. Et hanc
etiam distinctionem videtur approbare Henri.
Bohic. in .c. contingit .1. infra eod. Et sen-
tiunt Ioan. Andr. & .D. Anto. ibi. & sequitur
142 ibi .D. m. dicens, quòd si † clericus verbali-
ter depositus, est incorrigibilis, perdit omne
priuilegium clericale. quod intelligo, si tertio
fuerit monitus in casibus, in quibus tertia mo-
nitio facit, vt clericus amittat priuilegium ca-
nonis: de quibus supra dixi. Et ad idem vide
.D. m. in .c. at si clerici. in fin. prin. supra de
143 iudi. Decimo fallit † in clerico incorrigi-
bili accedente saltem depositione verbali, per
ea quæ dixi in præceden. fallentia. Vndeci-
144 mo fallit † in clerico excommunicato, secun-
dũ quosdã .c.si quis deinceps .17.q.4. Pro qua
opi. glo. in .c. contingit .1. infra eod. allegat
plures rationes. Sed glo. in .d. c. si quis dein-
ceps. & Archid. tenent cõtrariam sententiam,
quam sequitur Inno. & Ioan. Andr. in.c. si ve-
re. infra eod. Et probatur .23. q. 5. in .c. ex-
communicato. Tenet Ioan. Andr. in regu.
delictum de re. iur. lib. 6. in mercu. Et Vin-
cen. & Goffre. in .c. pen. supra de immu. eccl.
Et sentiunt etiam glo. Goff. & Vincen. in. d.c.
contingit. Et probatur apertè, per .c. de mo-
145 nialibus infra eod. vbi si † clericus percussus à
clerico, illum repercutit ad vindictã, incidit in
canonem. & tamen canon est, quòd primo
percutiens erat excommunicatus. Et per hanc
rationem tenent ibi istam opinionem Ioan.
Andr .D. Anto. & .D. m. Et hanc etiam te-
net Archid. in .c. 1. de rescrip. in .6. Et etiam
Henric. Boich in.c.si verè. infra eod.per ratio-
nem prædictam. pro qua etiam allegat .c. si ve-
rò. supra eod. & .c. cum illorum. infra eod. &
tenet etiam Specu. eod. titu. vers. sed quæ-
ro vtrum verberans. & Hostien. in sum. huius
titu. ver. quid de excommunicato. Nec obst.
.c.in audientiam & .c. contingit. J. eo. vbi per
trinam monitionem perditur priuilegium. &
quod dixi supra tertia, quarta, & quinta fallen-
tijs. & sit fortius debet fieri per excommuni-
146 cationem; maximè cum † excõicatio non fe-
ratur sine monitione hominis, vt in.c. sacro. J.
eo. & dicã in decimo principali articulo; quia
respondeo, ꝙ hic fit monitio ad finẽ, & pœnã
excõicationis, & ideò si non paret, meritò

147 illam incurrit. Vnde satis est, quòd† excom-
municatio operetur effectus suos; videlicet,
priuationis communionis fidelium, & sacra-
mentorum. Sed in contrarijs supra allegatis
monitio fit ad alium finem, seu pœnam. &
sequitur Ioan. Andr. & .D. Anto. in.d.c. con-
tingit. Hosti. tñ ibi, dicit, ꝙ hoc est verum,
qñ excõmunicatꝰ est corrigibilis. Aliàs secus,
& sic põt procedere prima opi. Et hanc distin
ctionem sentit glo.24.q.5.c.excõicatorũ. Vel
potest distingui ſm Hosti. ꝙ aut excõicatus nõ
mãsit in excõicatione per annum, & habet locũ
secunda opi. Aut stetit in excõicationem per
annum, & habet locum prima opi. quia debet
perdere priuilegium,atq eorum quæ legunt,&
notantur in .c.fin.s̃.de pœnis. & in.c. excõica-
mus. 1.s̃.de hære. Quod tñ intellige,ſm ea quę
148 ibi dixi. Duodecimo fallit† in clerico hæreti-
co; quia ẽt talis perdit priuilegium canonis,ſm
Inno.& Io.An.in.c.si verè.ĩ.eo. & cõiter tenẽt
doc.in.c.cõtingit.1.ĩ.eo.& tenuit Guil.deMõ.
Lau.incle.ne Romani.de elec. Ad ꝙ vide.ꝙ tra
dit Io.An. in.d.mercu.delictũ. de re.iur. lib. 6.
149 Decimotertio fallit† in percutiente, aut inter-
ficiente clericum antipapam,ſm aliquos ita re-
peri in quibusdam apostilis.23.q.5.c.excõica-
torum. in quibus plus dicitur, ꝙ nedum, ꝙ ta-
lis non debeat incidere in canonem,imò dicitur
mereri, arg.c.omniũ.23.q.5.ꝙ ego arbitror ve
rum, data ipsius incorrigibilitate; quia tunc in-
cidit in hæresim. Et propter magnum cõtem-
ptum, grauius pctm dicitur,quã hæresis,& gra-
uiori pœna debet puniri,secundũ ea quę dixi in
rubri.s̃.de schisma. Decimoquarto, fallit, vt
150 arbitror in quolibet †clerico schismatico, data
ipsius incorrigibilitate, per ea quæ statim dixi
in proxima fallentia. Sed circa pdicta q̃ro,vtrũ
151 clericus,†qui in seipsum violentas manus inij-
cit, sit excõicatus. Sol. Archid. in .d. c. si quis
tenet, ꝙ sic. per tex. 23.q.5.c. si non licet. Et
Et clarius tenet Archid.in.d.c.si non licet. arg.
illius tex.&.ff.de re mili.in.l.omne.§.qui se vul
152 nerauerit. Et quia† nemo est dñs membrorũ
153 suorum.in.l.liber homo.ff.ad.l.aquil. Et†quia
etiam sibi ipsi quis põt iniuriam facere. 25.q.2.
154 .c.ꝙ verò. in fin. Item quia, tale † priuilegiũ
est priuilegium ecclesiæ, & non personæ. vt in
.c.contingit.1.ĩ.eo.& ibi,etiam tenet hoc Io.
An. per iura pallegata,& per .c.1.de vi.& hon.
cle.lib.6. vbi idem tenet Ioan. An. & post eum
.D. Dominicus. Nam sicut vbi clericus turpe
agens in corpus suum, incurrit pœnam, de qua
ibi, ita & hic. Et idem tenet Hen. in .d.c.con-
tingit. allegando etiam ad hoc.l.raptores.C.de
episco. & cleri. & .l.1. C.de rap. vir. Nec ex-
cusatur, quòd sponte recipiat hanc iniuriam,
per ea quæ dicam in sequen.mẽbro. Vltimo,
circa prædictum secundum membrum, potest
155 dubitari, † an clericus possit renuntiare priui-
legio canonis. Circa quod .D. m. in .c.perpen
dimus. ĩ. eod. tenet quòd non. Quod quali-
ter intelligatur, dicam in sequen. membro. Et
ex his, est expeditum secundum mẽbrum prin-

156 cipale. Quid autem † de percutiente laicum,
vtrum aliquo casu incidat in excommunicatio-
nem, dicam .ĩ. in fin. huius.9. articu. Circa
tertium membrum principale, de forma,& mo
do percutiendi prosequar infrascriptas q.q.
Primo, quomodo exigitur manus violenta pro
ipsius forma, & modo. Secundo, vtrum pro
qualibet violenta manu quis incidat in canonẽ.
Tertio,an exigatur factum perfectum,& ex so-
lutione facio quatuor illationes. Quarto, quid
de spuente in clericum, vel ipsum balneante,
aut deturpante. Quinto quid de scinden-
te, & lacerante vestes clerici, vel quid simile fa-
ciente. Sexto, quid de capiente, aut clauden-
te clericum. Septimo de percutiente clericum,
qui metu percussionis se præcipitauit. Octa-
uo, quid expellente clericum de ecclesia,
Nono, quid de expellente clericum de ecclesiæ
possessione; aut auferente, vel occupante rem
clerici. Circa primã quæst. quæ forma, & mo
dus percutiendi requiratur, ad hoc, vt percu-
tiens clericum incidat in canonem. Breuiter
157 dic, † quòd exigitur manus violenta. per tex.
expressum in.d.c.si quis suadente.17. q.4. vbi
158 dum tex.dicit, violentas manus. ergo † in cle-
ricum, vel monachum, vel alios de quo dixi in
præceden. mẽbro manus violentas inijciendo,
est ipso iure excommunicatus, vt ibi. Secun-
159 do quæro, vtrum † pro qualibet violenta ma-
nu percutiens clericum, sit excommunicatus.
Sol. dic, quod sic. siue sit grauis, siue medio-
cris, siue leuis iniuriosa percussio. Quantum
enim ad incurrendam excommunicationem,
non est differentia inter grauem, & leuem. Li-
160 cet † sit differentia, quantum ad difficultatem
161 absolutionis. Tertio quæro, vtrum† requira-
tur factum perfectum. Sol. dic, quòd sic. pro-
batur expressè per tex. in .d. c. si quis. vbi tex.
162 dicit † iniecerit, & sic denotat esse perfectam,
vt in .l. 1. §. hæc verba. ff. quòd quis iuris. de
pœni.dist.1.c.hęc aũt verba. Et ita tenet Ioan.
Andr. D. m. & Docto. in.c. 1.s̃. eod. Ex qua
solutione infero ad decisionem quatuor quæ-
163 stionum. Primo, quòd si quis solum † eleua-
uit manum, vel vibrauit ensem, vel telum, vt
percuteret clericum,sed non percussit,quòd ta-
lis non est excommunicatus. Ita tenet Ioan.
Andre. D. Anto. & .D. m. in .c. 1. supra eod.
& Gof. in sum. eod. titu. §. quæritur pone. &
Hostien. in sum. eod. titu. §. qualiter. Ioan.
Andr. in.c.fœlicis. de pœnis. lib. 6. & in regu.
in pœnis. de regu. iur. lib. 6. in mercu.& Ar-
chid. post Hug. in .c. sicut.17. q. 4. secundo
164 infertur, quòd si † aliquis insequeretur cleri-
cum, vt eum percuteret, non tamen percussit,
non est excommunicatus. Et hoc etiam tenuit
Hugo. & post eum Archid. in .d. c. fœlicis in
165 ver. insecutionem. Hoc tamen fallit in † illo,
qui Cardinalem est hostiliter insecutus. Nam
licet ipsum non tetigerit, est tamen ipso iure
excõicatus. Et est speciale in Cardinali ratione
dignitatis suæ. per tex. in. d. c. fœlicis. & hoc
tenet ibi Ioan. Andr. Archid. Cardinalis. &

166 .D. Dominic. Tertio infertur, quòd † si vo-
lui percutere clericum, & percussi equũ ipsius,
quòd non incido in canonem. Item tenet Io.
And.in.c.in audientia.j̃.eod. Quarto infertur
167 quòd si aliquis mandauit percuti clericum, nõ
incidit in canonem, si mandatarius non est exe-
cutus mandatum. Ita tenet Io. And.d.Anto.&
D.m.in.c.1.s̃.eo. Quarto not. quæro, quid si
168 non iniecit quis manus violentas, † sed spuit in
faciem ipsius clerici. Sol. Inno. Io. And. & doct.
in.c.nuper.j̃.eod.tenent quòd talis sit excom-
municatus. & idem Hostiẽ. in sum. huius tit. §.
qualiter. ver. quid si aliquis spuit. per tex. in
d.c.nuper.&.c.contingit.2.j̃.eod.quia hæc in-
169 iuria non est minima; ex quo deturpatur † fa-
cies hominis formata ad similitudinem Dei.
33.q.5.c.hæc imago. Et ita dicit de facto eue-
nisse Viennæ; & se assidente iudicatum fuisse.
& idem tenet.D.m.in.c.1.s̃.eod. Et etiam idẽ
170 volunt doct. si † in caput, vel corpus clerici vi-
nu, aquam, oleum, aut alius liquor, maximè
si fętidus, vt vrina, vel similis fusus fuit, secundũ
Hostiẽ. in.d.ver.quid si aliquis spuit. Et tenet
Hen.Boh.in.d.c.nuper. Quinto quæro, quid
171 de † illo qui scindit vestem clerici, vel fregit cin-
gulum equi, aut extraxit frenum ad hoc, vt cle-
ricus super equo incedens cadat, vel occidit
equum, super quo clericus incedebat. Sol.In-
nocen.Io.And. &.D.m.in.d.c.nuper.s̃.eo.te-
net quòd talis sit excõmunicatus. & etiam te-
nẽt Hostien.in.d.c.qualiter. ver.item si scindit.
172 Facit quod habetur. 1.Regũ.c.24. de † Dauid,
qui præscidit oram clamidis Sauli. & quod ha-
173 betur. 2.Reg.c.6. de † Oza. qui apponens ma-
num ad arcam percussus est à Deo. Item facit,
174 quia † quę adhærent religiosis, debẽt eodem
priuilegio gaudere. 17.q.4.c.si quis cõtumax.
&.ff.de rei vend.in.l.quæ religiosis. Facit etiam
175 ad prædicta, quia in casibus prædictis etiã † di-
citur iniuria inferri in personam, vt in.l.lex cor-
176 nelia.ff.de iniur. † Quod sufficit ad hoc, vt quis
incidat in canonem, vt.d.c.contingit.j̃.eod.
Et hanc etiam sententiam tenet Guil.de monte
Lau.& Zaba.in cle.1.de pœn. Et Ray. & Frater
Io.& Asten.in sum.& Hen. in.c.nuper. & Guil.
de Cu.in.l.si qua pet calumniam.C.de episc. &
cler. Quidam tamen voluerunt, quòd talis non
177 sit excommunicatus; quia † nulla est violentia;
sed tantum iniuria, quia non dicitur manu fieri,
nisi pulsetur, vel verberetur, vt.ff.de iniur.in.l.
Cõm.op. 178 lex cornelia. Sed † communis* opinio, vt dixi,
est in contrarium. Prædicta tamen contraria
opin.posset saluari, si lauaret vestes, quas cleri-
cus non teneret, sed esset iuxta eum. Sexto q̃-
179 ro, quid si † propter metum persequentis cle-
ricus se de ponte in aquam præcipitauit, vel in
aliud simile periculum. Sol. Innocen. Io. And.
d.Ant.& doct.in.d.c.nuper. tenent, quòd talis
sit excommunicatus. & idẽ tenet ibi Hen.Boh.
Septimo quæro, quid si aliquis non percusserit
180 clericum, sed † eum cępit, vel clausit, vel contra
voluntatem suam eum in aliquo loco stare coe-
git. Sol. dic, quòd talis est excommunicatus,
181 † dummodo id fecerit ad iniuriam, & non ex
182 † aliqua legitima causa, vt probatur in.c.nuper.
j̃.eod.& latius apparebit ex his, quæ dicam.j̃.
in quarto membro principali. Octauo quæ-
183 ro, quid † de expellente clericum de ecclesia.
Sol. dic, quòd incidit etiam talis in canonem,
nisi hoc faciat ex aliqua iusta causa. arg.c.præce
den.dicam.j̃.in quarto membro. Nono quę-
184 ro, quid de illo, qui expulit clericum de posses-
sione sua, seu aufert, seu occupat res clerici, vtrũ
sit excommunicatus. Sol.dic, quòd non, si in-
iuria non transit in personam. Licet enim eij-
ciendo de possessione, videatur inferri quasi
personalis iniuria, vt in.l.itaque fullo.ff.de fur.
185 tamen talis † non incidit in canonem, qui per
metum compulit clericum, vt sibi aliquid da-
ret, vel vt exiret de domo, vel fundo, quem pos-
sidet, quamuis illum postea occupet. Nam ad
186 hoc, vt quis incidat in canonem, oportet quòd
inijciat manus in personam, vel in res, quæ sũt
circa personam, vt supra dictum est. Subdunt
187 etiam præfati docto. quòd si quis † furto aufer-
ret corrigiam, qua cinctus est clericus, vel ve-
stem, qua est indutus, ꝗ non incidit in cano-
nem, quia non dicitur fieri iniuria, vel violentia
personæ, quæ non sentit. & hoc etiam sequi-
tur Hen.Bohie.in.d.c.nuper. Et aduerte, quia
188 quæ † dixi de expulsione, ablatione, vel occupa
tione, maximè procedunt, quando Papæ autho
ritate liceret auferre, expellere, vel occupare; po
189 test figurari exemplum † in clerico, qui potest
expelli propter non solutum canonem, vt in.c.
potuit.supra de loca.& in.l.2.C.de iure emphy.
vel in ablatione rerum, quas quis subtraxisset,
& secum asportaret. Facit quod dicam in seq.
quarto membro in tertia illatione. Nam etiam
in prædictis casibus, licet res adhæreret persõ-
næ, non tamen incideret quis in canonem ex-
190 pellendo, recuperando, † vel vim vi repellendo,
secundum Inno. Host. & Io. And.in.d.c.nuper.
e.olim causam.de resti.spol. dicam in prædicta
tertia illatione. Not. tamen, quòd in casibus,
191 in quibus † iniuria esset illata clerico citra ma-
nuum iniectionem, licet inferens non sit excom
municatus ipso iure, tamen venit excommuni-
candus, donec satisfaciat.arg.tex.in.c.fina.s̃.de
pœn. Et per prædicta habes expeditum tertium
membrum principale. Circa quartum mem-
brum principale huius articuli, in quo venit
examinandum, quãdo quis incidat, vel non in-
cidat in canonem respectu causæ, vel finis per-
cutiendi. Ponam primo vnam regulam, deinde
faciam duodecim illationes. Quarum prima
erit.quid si per iocum percussi. Secunda, quid
de fortuito casu. Tertia, quid si defendendo.
Quarta, quid de percutiente ignoranter. Quin-
ta, quid de magistro percutiente ratione disci-
plinæ, & de prælato ratione prælaturæ. Sexta,
quid de capiente, vel carcerante. Septima, quid
de percutiẽte bono zelo. Octaua, quid de per-
cutiente correctionis causa obtentu magisterij.
Nona, quid de patrefamilias percutiente cor-
rectionis causa. Decima, quid de percutiente
man-

mandato prælati. Vndecima, quid de eijciente
clericum de ecclesia, quia turbat diuina officia,
vel alia rõnabili de causa. Duodecima, quid de
percutiente clericum turpiter inuentum cum
vxore, matre, sorore, vel filia. In primis igitur
circa hoc membrum, sume hanc regulam, &
192 thenricam, quòd † exigitur violentia, & animus
iniuriandi, quòd patet ex tex. d. c. si quis. dum
dicit, suadente diabolo. Et tenent docto. ibi, &
in. c. 1. &. 3. s̄. eod. vbi etiam idem tenet. D. m.
193 & sic † satia est quòd sit iniuria, licet non sit vio-
lentia, vt in. c. nuper. j̄. eod. Facit quod dixi in
præcedenti membro, in quarta, quinta, & octa-
194 ua quæst. † Sufficit tamen secundum Inno. &
Io. And. & D. m. in. d. c. 1. supra eod. quandoq;
ipsum factum sine iniuria, vt in. c. vniuersitatis.
195 &. c. contingit. j̄. eod. † Regulariter tamen, vt
dixi, requiritur, quòd quis causa, & animo iniu-
riandi violentas manus iniecerit. ex qua regula
infero ad decisionem plurium quæstionum.
196 Primo enim infertur, quòd † si per iocum quis
percuteret clericum, non est excommunicatus.
197 vt in. c. t. s̄. eod. † Quod est verum, quando
198 i esset leuitas iocosa. † Secus si esset leuitas non
ocosa, sed violenta, secundum Io. And. ibi. Vel
dic clarius, quòd si iocoaè, leniter, & temperatè
se percutiunt, non sunt excommunicati, vt di-
199 cto. c. 1. quoniã † clericis licet ludere, iocari, vel
solatiari, dummodo leuiter, & tẽperatè, vt nor.
in. c. lator. s̄. de homici. Ad quod vide quod la-
tè dixi in materia ludi, in. c. inter dilectos. in
prin. & in quarto artic. supra de excess. prælat.
200 Sed † quia frequenter, iocoaè, & leniter luden-
tes, prouocantur ad iram, & rixam; ideò debẽt
clerici abstinere secundum bea. Thom. & Abb.
& Io. And. in. d. c. 1. Secus si enormiter, & vio-
lenter luderent; quia ludus noxius in culpa est,
vt ad leg. aquil. in. l. nam lusus. & in. c. t. supra de
201 præsumpt. Secundo infertur, quòd † si aliquis
casu fortuito percuteret clericum, non incide-
ret in canonem, vt est tex. expressus in. c. 3. s̄.
202 eod. † quia casus fortuiti præuideri non pos-
sunt, vt in. c. Ioannes. & c. fin. s̄. de homi. Vnde
203 nulla † temeritas, vel violentia potest notari in
204 tali, vt ibi dicit glo. † Secus si culpa præcessisset
casum. Ad quod vide quod latè dixi supra de
homici. in. c. in audientia. in quinto princ. artic.
q. 12. & 13. & in septimo princ. artic. q. 12. & in
c. si quis domum. s̄. de iniur. in primo casu pri-
205 mi prin. artic. Tertio infertur, quòd † si aliquis
non offendendo, seu defendendo percussit cle-
206 ricum, non est excommunicatus; quia † non di-
citur facere ad iniuriam, vt in. c. 1. & in. c. ex te-
207 nore. s̄. eod. † Quod procedit indubitanter, qñ
quis faceret pro defensione sui ipsius, & cum
208 moderamine inculpatæ tutelæ. † Secus si po-
tius ad vindictam, quàm ad defensionem; puta,
ex interuallo, vel quia clericus percusserat laicũ,
& certum erat, quòd non intendebat amplius
percutere; aut si moderamen inculpatæ tutelæ
excederet, incideret in canonem, per ea quæ no
209 tantur in dictis iuribus. Ad † iniuriam ergo re-
pellendam, defendendo se, quia clericus proba-
biliter dubitaret percuti, aut repercuti à cleri-
co, percutiens ipsum non incidit in canonem.
Facit. l. scientiam. §. qui cum aliter. & l. sed & si
quicunque. ff. ad leg. aquil. & l. t. C. quando lic.
si. iudi. vindi. 23. q. 3. c. non inferenda. in cle. 1.
de homici. Tenet Archid. in. d. c. si quis. Innoc.
Host. & Io. And. in. d. c. 3. s̄. eod. Bal. in. l. 1. C.
210 vnde vi. col. 15. Et ibi latè tradit, quando † vi-
deatur facere cum moderamine inculpatæ tu-
telæ. de quo etiam latè per. D. m. in. c. olim cau-
211 sam. de restit. spo. † Et hoc procedit, quando
212 potest apparere de defensione. † Sed si nõ pos-
set apparere quis fuerit aggressor, & quis ag-
gressus; & tamen constaret vtrunq; percussum,
si ambo sunt clerici, vterque est excommunica-
213 tus. † Si alter est laicus, ipse est excommunica-
tus; quia clarum est vtrunque violentas manus
iniecisse, sed non est clarum, quis eorum fecerit
ad sui defensionem, secundum Io. And. in. c. 1.
supra eod. Ad quod vide quod latè dixi in. d. c.
ad audiẽtiam. supra de homic. in septimo prin.
artic. q. 21. & quod notabiliter dixi in. c. 1. s̄.
de iniur. Et quod dictum est de defensione sui
214 ipsius, † habet etiam locum in defensione filio-
rum, parentum, viri, vxoris, & aliorum propin-
quorum. Ita tenet Io. And. D. m. & d. Anto. in
d. c. 3. supra eod. Facit. l. isti quidem. ff. quod
met. cau. & not. in. d. c. 1. & d. c. non inferenda.
Facit. c. quantæ. j̄. eod. & c. olim causam. de re-
215 stit. spol. † Pro defensione autem extraneorum
vtrum sit licitum percutere clericum, ita quòd
percutiens non incidat in excommunicationẽ,
216 sunt opin. Sed † communior, * & verior videtur Cõis op.
opin. quòd etiam hoc casu non sit excommuni
catus. Quod etiam placet. D. m. in. d. c. 3. quia
217 non potest hic notari diabolica persuasio; † cũ
teneamur propulsare iniuriam proximo infe-
rendam, vt in. c. dilecto. en. rit. lib. 6. & 23. q. 3.
218 c. fortitudo. & d. c. non inferenda. † Vtrum au-
tem pro defensione rerum licitum sit, dic q̄ sic,
pro defensione rerum suarum, ita quòd non in-
currit excommunicationem, vt optimè proba-
tur in. d. c. olim. Debet abstinere tamen, & prę
cauere, ne propter hoc interficiat. de quo dic,
vt dixi in. c. 2. & in. c. suscepimus. supra de ho-
219 mici. † Pro defensione autem rerum alterius,
Inno. & Io. And. in. d. c. 3. ponunt contrarias
opiniones. Sed magis videtur inclinare, vt nõ
220 incidat in excommunicationem; quia † debet
quis subuenire proximo, & diligere eum sicut
seipsum. de pœnit. dist. 2. c. charitas. §. item. Et
ideò non potest notari diabolica suasio. Quæ
opinio videtur probari in. d. c. olim. nam ibi Epi
scopus iuit ad repellendum violentiam illatam
rebus, nec fuit solus, & nihilominus euitatur ibi
excommunicatio. Et ad prædictam materiam
vide omnino pro ipsius clariori declaratione,
quæ latè dixi in. c. ad audientiam. supra de ho-
mici. in septimo prin. artic. 2. q. 22. vsq; ad. 25.
221 Quarto infertur, quòd excusatur † ille à pœna
excommunicationis, qui percuteret clericum
ignoranter; vt puta, quia deposuerat tonsuram,
& habitum, vt est tex. in. d. c. 3. supra eod. Nam
quali-

222 qualitercunque† detur probabilis ignorantia,
excuſatur à pœna excommunicationis, vt ibi.
223 Secus† ſi ignorantia non eſſet probabilis; quia
tunc non excuſaretur, vt ſupra de cler. excom.
c.apoſtolicæ. & ſupra de eo qui cogno.conſan.
224 vxo.ſuæ.c.1. Ex quo infertur, quòd† ſi aliquis
percuteret clericum de nocte, & ignoraret eũ
225 clericum, non incidit in canonem. Nam† ad in-
currẽdam excommunicationem requiritur do-
lus, vt dixi. Et ſic quòd percutiens ſciat illum
clericum, vt in.c.ſi verò.2.ſ.eod. Ita tenet Io.
And. & poſt eum.d. Ant. in.c.cum non ab ho-
mine.ſ.eod. Et Hoſt.in ſum. huius tit. §.quali-
226 ter.ver.quid ſi.dicit, quòd† excuſatur, ſi certum
eſt, quòd ignorauit eum clericum. Vel etiam ſi
227 ſumus in dubio, &† ipſe velit iurare, ꝙ ignora-
uerit eum clericũ, vt.d c.4. & ibi hoc not.D.m.
228 Quod dicit Hoſt.† intelligendum, quò ad ec-
229 cleſiam militantem, ſecundum quam † proba-
tione deficiente relinquitur conſcientiæ ſuæ.
31.q.2.c.ſi verum. & ſupra de iureiuran.c.mu-
lieri. & in.c.ſignificaſti. ſupra de homici. vbi vi-
de alias cõcordantias. & quod dixi in.c.de his.
230 ſupra de accuſa. † Si tamen veritas ſe haberet
in contrarium, & ipſe hoc fateatur in pœniten-
tia, debet ſibi iniungi, vt pro abſolutione acce-
dat ad ſedem apoſtolicam, vt ibi competenter
ſatisfaciat læſo, vt probatur in.c.porrò.ſ.eod.
231 Item † eſt ei imponenda pœnitentia de periu-
rio. 6.q.1.c.quicunque. ſecundum Hoſt. Sed
232 circa prædicta dubitatur, † quid ſi percutiens
vidit tonſuram, non tamen credebat eum cleri-
cum. Sol. glo.1.in.d.c.4. ſupra eod. dicit, quòd
talis incidit in canonem, dummodo iſte ſit cle-
ricus, per tex.ff.de iniur.in.l.eum qui.§.ſi iniu-
ria. & ſequitur Hoſt. in ſum.in.§.qualiter. ver.
233 quid ſi percutiens. Et ratio eſt, † quia iſte eſt
in credulitate non probabili. Et ideò Tan.Goſ.
& Io.And.in.d.c.4. limitant, quòd opinio glo.
234 procedat, niſi † talis haberet probabilem cau-
ſam credendi illum non eſſe clericum. Puta ꝓ-
235 pter† conſuetudinem quorundam locorum, in
quibus æſtiuo tempore etiam laici portant ton
236 ſuram. Sed quid † ſi laicus neget illum eſſe cle-
ricum, vtrum percuſſus teneatur probare ſe ri-
tè ordinatum. Sol. Hoſt.in.d.ver.quid ſi percu
237 tiẽs.dicit, quòd ſufficit probare, quòd gerebat
ſe pro clerico, & ſic erat in quaſi poſſeſſione cle-
ricatus. Facit in argumentum.l.ſi filius. ff. ad
Macedo. Vltimo etiam quæritur circa hoc,
238 quid † ſi in veritate non erat clericus, licet ton-
ſuram deferret, & eum percuſſit credens non
eſſe clericum, vtrum incidat in canonem. Sol.
glo.1.in.d.c.4.dicit, quòd talis tenetur, donec
certus efficiatur. arg.11.q.3.c.quoniam mul-
tos.ſecundum vnam lect. Debet ergo in dubio
reputare ſe excommunicatum, & abſtinere vt
excõmunicatus, donec ſciuerit veritatem. arg.
c.inquiſitioni.J.eod. & .c.per tuas.ſ.de ſimon.
Sed in veritate nõ eſt excommunicatus, niſi ſi-
cut de laico dicetur in fi.huius artic. Facit.l.in-
ter omnes.§.pen.ff.de fur. & ſequitur Hoſt. in
d.§.qualiter.ver.quid ſi in veritate. &.D.m.in
d.c.4. vide glo.2.in.c.in audientia. J. eod. Et
ad prædicta vide notabilem quæſtionem Fede.
conſi.13. vbi latius hanc materiam extendit,
239 quærens de eo, qui† percuſſit laicum, qui com
muniter habebatur pro clerico, & ante abſolu-
tionem, ſeu certificationem celebrauit, vtrum
incidat in irregularitatem. Et concludit quòd
non; quia in veritate nõ eſt excommunicatus,
quia.c.ſi quis ſuadente. requirit veritatem, &
240 non præſumptionem.† Sicut enim ſimplex di-
miſſio habitus clericalis, non facit quem per-
dere priuilegium clericale, vt dixi in ſecundo
membro princ. huius artic. in tertia fallen. ita
241 nec† ſimpliciter aſſumptio habitus clericalis
non conuenientis perſonæ, facit illum acqui-
rere priuilegium clericale. Facit.c.ex parte.3.
in fi.de priuileg.& ſequitur.D.m.in.d.c.4. Sed
242 pone etiam circa prædicta, † quòd quis credit
percutere.P. clericum, & in perſonam errans
percutit.M. laicum, an incidat in canonem.
Sol. Alanus dicit, quòd talis incidit in canonẽ.
Tanc.contrarium.de quibus opin.& fundamẽ-
tis earum, vide per glo.1.in.d.c.4. Sed glo. ibi
finaliter concludit, quòd opin.Tanc.eſt verior,
ſed opin.Ala. eſt tutior. Et hanc opin. Alani
tenet Hoſt. in ſum. huius titu. §. qualiter. ver.
penult.videtur. Mouetur, quia conſtat, quòd
talis in clericum manus violentas iniecit, & dia-
bolo ſuadente, qui eum induxit ad faciendum
iniuriam laico; ergo verba ſupradicti cano. ſi
quis ſuadente. ligant eum. Facit etiam quod
243 dicit.l.eum qui.§.ſi.ff.de iniur.† quæ vult, ꝙ ſi
credo.P. patremfamilias, qui tamen eſt filiuſ-
fami. quòd nihilominus competit actio iniuria-
rum. Sed Io.And. tenet opin. Tancre.in.d.c.4.
244 & eam ſequitur ibi.D.m. quia † ſi error in ſola
qualitate ſufficit in.d.c.4.& ſupra dixi in princ.
fortius debet ſufficere in qualitate, & in perſo-
na. Non obſtat quòd licet quis iniuriatus fuerit
vni, credens iniuriari alteri, teneatur actione in-
iuriarum. vt in.l.eũ qui.§.ſi iniuria. ff.de iniur.:
quia verum eſt illum habuiſſe animum iniuriã-
di. quod ſufficit ad actionem iniuriarum con-
245 cedendam. Sed† ad incurrendam excommuni-
cationem requiritur animus percutiendi cleri-
cum, vt dictum eſt, ſed iſte animus facti defi-
cit in terminis noſtris, cum talis intẽderet per-
cutere laicum, igitur &c. Ego arbitror poſſe
dici, quòd opin. Alani habeat locum, quando
percutiens probabiliter ignorabat eum.M.ta-
men nõ probabiliter ignorabat clericum eum.
246 Quinto notabiliter infertur, † quòd ſi magiſter
ratione diſciplinæ, vel prælatus ratione præla-
turæ percutit clericum, non eſt excommunica-
tus, vt in.c.1.&.c.ex tenore. ſupra eo. &.c.vni-
247 uerſitatis.J.eod.&.5.q.5.c.illi qui. † Quod eſt
verum, ſi per ſe percutiat, vt dictis iuribus. Eo
248 tamẽ ſaluo, quòd† Epiſcopus neminem debet
ſuis manibus percutere. 86.diſtin.c.non liceat.
249 &.C.de epiſ.& cle.in auth.ſed neque. † Quod
eſt verum, dummodo habeat clericum, per quẽ
percutere poſſit. Aliàs poſſet percutere per ſe
ipſum, ſi alium miniſtrum clericum non habe-

ret,vt

ret,vt not.Lau.& Ioan.in.d.c.nō liceat. & glo.
& Io.And.in.d.c.vniuersitatis. & Archid.45.
250 dist.in sum. Aduerte tamen, quia † licet non
debeat per se percutere clericum. si tamen per-
cuteret,fortè propter hoc non esset excommu-
nicatus,cum illud in honorem pontificalis of-
ficij videatur inductum. Vt in simili dicitur in
.c.fin.§.de iura.calum.& in.c.si.de re iud.lib.6.
& hoc tenet Hen.in.d.c.vniuersitatis.Quæ opi.
mihi placet;quia si seruat modum debitæ disci-
plinæ,ipse non facit suadente diabolo, quanuis
non seruet debitum honorem pontificalis di-
gnitatis. Et hæc procedunt in Episcopis, &
251 superioribus. Si verò esset † inferior prælatus,
vel magister,vtrum possit verberare per alium.
Dic quòd sic, dūmodo verberet per clericum
sæcularem,regularem, seu monachum, vt.d.c.
vniuersitatis.&.c.cum episcopus. de offi.ordi.
lib.6. Et multò fortius per seipsum potest ver-
252 berare,vt traditur in dictis iuribus. † Sed per
laicum non potest corrigere, quo minus inci-
dat in canonem, vt.d.c.vniuersitatis. Vtrum
253 autem † liceat quem corrigere per laicum cō-
uersum.Dicendum est,q. neque honestum,ne-
254 que tutum est hoc facere. † Nam.c.vniuersita-
tatis. solum concedit,quòd hoc faciat per cleri-
cum,vel monachum. & hoc tenent ibi Vincen.
Io.And.&.d.Anto. & tenet Archid. 45.dist.in
sum. Et prædicta faciunt ad decis.quest.vtrum
255 clericus † possit torqueri per laicum ad manda-
tum prælati. In qua quæst .glo.5.q.6.c.presbi-
teri.videtur sentire quòd non, dum dicit,quòd
clericus debet torqueri coram Episcopo, non
256 laico. Sed † posset intelligi non à laico.s.dispo-
nente,& authorizante,sed à laico ministrāte,&
obtemperante mādato iudicis ecclesiastici, vi-
detur fieri posse.Sicut in simili statim dicam de
257 captura clerici, quam † licet laicus non possit
per se facere,potest tamen illam facere de man-
dato iudicis ecclesiastici, vt in.c.vt famæ.§.eo.
Sed hoc nō obstat sm.D.m.in.d.c.vniuersita-
tis. vbi dicit hāc questionē non reperisse tactā.
258 tenet tamen contrariam sententiam; quia † tor
tura,& cruciatus infertur ad eruendam verita-
259 tem,vt.l.1.ff.de quæstio. Vnde nō † potest fie-
ri per laicum,etiam ad mandatum iudicis eccle
siastici,vt.d.c.vniuersitatis. Quod dicit proce-
dere, maximè per opin. quæ notatur in.c.cum
in contemplatione.§.de reg. iur. &.d.c.illi qui.
260 5.q.5. vbi traditur,quòd clericus non debet ita
seuerè verberari,vt laicus. Quare si nō licet ver
berare clericum per laicum, vbi constat de deli-
cto præcedenti; ita vbi verbera inferantur in pę
nam commissi,fortius hoc non debet licere,vbi
261 dubitatur de delicto, & ex quibusdam † indi-
262 cijs infertur tortura, per quæ † indicia,ēt inno-
centibus tortura infertur. Non obstat quod di-
xi de captura, quia in ea alia est ratio, quàm in
263 verberatione; nam † captura explicari sine ma-
264 ximo dedecore ordinis potest. Quod † nō con-
tingit in verberibus, & tortura. maximè cum
265 laici † frequenter contra clericos insurgant, ar-
dentes in ipsorum odium.2.q.7.c.laicos. Pro

quo facit quod not.glo.in.c.si clericos.eod.tit.
266 lib.6. Dicit tamen.D.m.quòd † communiter
obseruatur contrarium,& male. Et aduerte,q.
hanc eandem opin.tenuerunt.d.Ant.&.d.Pet.
de Ancha.in.c.vt famę.§.eod. Et pro ea refert
d.Anto.se consuluisse.Dicit tamen,quòd de fa-
cto fuit seruatum contrarium, & in tortura, &
in alijs;quia non obstante consilio suo, ille cle-
ricus fuit per gulam suspensus in altis furcis in
platea Bononiæ. Sed de iure prædicta opin.ve
ra mihi videtur. quam sequitur etiam.D.m.in
d.c.vt famæ. quanuis de facto seruetur contra-
rium,vt dictum est. Et fortè talis obseruantia
267 ortum habuit; quia † laici sūt magis apti,& ex-
perti ad torquēdū,quā clerici. Et quia de diffi-
cili vellet clericus assumere officium torquendi
268 in persona propria. Et aduerte,quia † in præ-
lato non distinguitur, an clerici, qui corrigun-
tur sint in minoribus, vel superioribus ordini-
bus constituti,per tex.in.c.cum voluntate.ver.
& ij qui.iuncta glo.in ver.similia. circa mediū.
269 §.eo. Et sicut † prælatus potest verberare non
270 excedendo debitum modum,vt dixi, ita † po-
test capere,& carcerare,& mancipare, tàm per
se,quàm per alios,etiam laicos.vt.d.c.vt famæ.
§.eod.& in.c.cum ipsius.supra de off.ord.& in
271 d.c.si clericos.eod.tit.lib.6. Quæ † incarcera-
tio potest fieri etiam si clericus adhuc non appa
reat incorrigibilis,vt d.c.si clericos.iuncta gl.1.
272 & glo.in ver.mandari. Et ratio est,quia † si præ-
latus non excedit debitum modum, non potest
denotari temeritas,aut iniuria;cum id faciat ex
iusta causa,vt.d.c.si clericos. Ad hoc tamen vt
273 possit † capere clericum per laicum,duo exigun
tur. Primum,quòd clericus sit subiectus præla-
to mandāti. Secundo,quòd ad ipsum prælatū
spectet corrigere clericum criminosum,vt d.c.
vt famæ. Et ita notant Io.And d.Ant &.D.m.
& sic sentiunt,quòd non sufficit,quòd prælatus
habeat iurisdictionem in ciuilibus. Ex quo in-
274 fertur, quòd cum † ad rectorem vniuersitatis
studij non spectet corrigere clericum crimino-
sum,non potest mandare potestati vt capiat cle
ricum scolarem. ita dicit.D.m.in.d.c.vt famæ.
275 Sed quæro iuxta prædicta, vtrum † Episcopus
possit dare generalem licentiam iudici laico,ca-
piendo clericos delinquentes,vel euntes de no-
cte,aut repertos cum armis, & ponendi eos in
carceribus ad petitionem Episcopi. Sol.Pet.de
Ancha.in.c.ea quæ.de reg.iur.lib.6.q.21.dicit,
276 quòd credit, quòd quanuis hoc † liceat sibi in
specie,vt dictum est,non tamen in genere. Et
ratio differentiæ est, quia in speciali mandato
iudex laicus nullam habet cognitionem de cri-
mine,propter quod clericus capiatur, sed merā
facti executionem. Sed in generali non potest
negari, quòd sibi non videatur commissa ali-
277 qualis † cognitio circa id, propter quod capere
potest,quod est omnino prohibitum,vt in.c.2.
§.de iudi. Facit quod not. in.c.2.§.de re iudi.
278 Et hoc clarum est,† nisi reperiat in flagrāti cri-
mine cum armis, vel de nocte contra constitu-
tionem Episcopi. Vbi enim delictum sine alia
exami-

examinatione apparet ex facti euidentia, fortè
valet dicta generalis licentia capiendi tales, &
detrudendi in carceres ad mandatum Episcopi;
Aliàs secus. quæ opin. videtur mihi satis iusta.
279 Sit ergo cõclusio, quòd ex† legitima causa prę-
latus potest capere, & capi facere, non exceden
do debitum modum. Et idem in verberatione.
Secus si debitus modus excederetur, siue loqua
280 mur in captura; vt puta, quia† clericus vult dare
fideiussores, vel cautionem de parendo manda-
tis iudicis. quo casu non debet capi, vel captus
281 debet relaxari, si modo† excessus non est enor-
mis; vel alia rationabilis causa suadeat eum de-
tinendum, vt.d.c. si clericos. in fi. Vel potest fi-
gurari exemplum, quando captus quiete per-
mittebat se duci ad carceres, & capientes calci-
bus, & pugnis, vel alio modo percuterent eum,
vt.d.c. vt famæ. in fi. ſ. eod. & ibi not. glo. Io.
And. d. Ant. &. D.m. Et ibi dicit Host. per illud
282 cap. &. c. vniuersitatis. ſ. eod. quòd siue† præla-
tus, siue alius de mandato prælati, vel etiam si-
ne mandato violentiam inferat clerico parato
corrigi, & volenti obedire prælato, excommu-
nicatus est ipso facto. Quare dicit, quòd super
hoc debet vnusquisque examinare conscientiã
suam. Et idem not. Archid. 45. dist. in sum. & in
c. cum episcopus. de off. ord. lib. 6. & glo. in ver.
283 decedat. in. d.c. si clericos. Et† idem si excede-
284 ret modum in verberando, † quia debet casti-
gatio esse moderata, vt.d.c. cum voluntate ſ.
eod. vt not. glo. in ver. moderatè & Hostien. &
docto. in. c. vniuersitatis. ſ. eod. &. D.m. ibi, di-
285 cens, quòd idem putat dicendum † in prælato
faciente quem torqueri; quia non debet modũ
excedere. Et adde quod dicã. ſ. in octaua prin.
286 illatione. † Et not. quòd in castigatione, seu ver-
beratione tria principaliter sunt consideranda.
Primo, persona verberantis. Secundo, persona
verberãda. Tertio, causa verberãdi, seu offensa.
Circa primum, tria consideranda sunt. Primo,
dignitas verberantis. Secundo, animus verbe-
randi. Tertio, potestas coercendi. Circa secun
dum principale, etiam tria consideranda sunt, vi
delicet, ætas ipsius, temporis qualitas, & loci,
gradus religionis, & honoris. Similiter etiam
circa tertium in causa verberandi, seu offensa,
tria sunt consideranda, videlicet, qualitas ex-
cessus, facilitas emendandi, & pertinacia re-
sistendi. Et hæc singulariter traduntur per
Archid. 45. dist. in sum. Vide etiam quod dixi
supra de cler. percus. c. 1. Sexto principaliter
287 infertur, quòd† quælibet persona priuata, siue
talis sit clericus, siue sit laicus, est excommuni-
catus capiendo clericum, aut carcerando, siue
288 detrudatur† in carcere publico, siue in priuato,
289 vt in. c. nuper. ſ. eod. Quod procedit, siue† cle-
ricus ligatis manibus, siue non ligatis incarce-
290 retur. Vel† etiam si non incarceretur, sed custo-
dibus appositis detineretur, vt non possit liberè
abire, secundum Host. & doct. per not. ff. quib.
ex cau. ma. in. l. succurritur. & in. l. 2. ff. de lib.
ho. exhib. Et tenet Henric. in. c. nuper. ſ. eod.
291 etiam si talis† incarceratio fiat sine manus inie-
ctione; vt quia vibrat ensem, vel minatur mor-
tem, nisi carcerem intret, vt.d.c. nuper. secundũ
292 dum Host. ibi. Vel fortè sponte ingreditur car-
cerem, & postmodum ibi includitur; quibus ca
sibus includens, vel capiens, excommunicatus
est; quia ex quo non potest liberè abire quo
vult, violentia dicitur inferri personæ. vnde in
effectu manus iniecta est in eum; & ideò inci-
dit in canonem. Quod procedit etiam si fiat à
293 iudice† laico; dummodo non faciat de manda-
to prælati ecclesiastici, vt dixi in illatione præ-
ceden. Quanuis autẽ regulariter in prædictis
casibus talis capiens sit excommunicatus, tamẽ
294 si ex† aliqua iusta causa fieret carceratio, quia
non denotaretur diabolica persuasio, non inci-
295 deret in canonem. Causæ † autem iustæ pos-
sunt esse plures, Pro quarum declaratione in
primis sume istam theoricam, quòd in omni-
bus casibus, in quibus quis potest impune per-
cutere, seu verberare clericum, fortius potest
detrudere in carcerem. Ita not. Io. An. & post
eum d. Ant. &. D.m. in. c. cum non ab homine.
ſ. de iudi. Facit. l. nec in ea. ff de adult. vbi tex.
296 dicit, quòd † qui potest adulterum occidere,
multò fortius poterit contumelia afficere. Et
tenet Pet. de Ancha. in repeti. d.c. ea quæ. de
reg. iur. lib. 6. q. 11. Ex quo sequitur, quòd cũ
pro defensione sui ipsius, aut aliorum, de quo
latè dictum fuit in tertia illatione, licitum sit
percutere, multo fortius licitum est capere. Et
hoc tenent Inno. in. c. vt famæ. ſ. eod. & Bal. in
297 repet. l. 1. C. vnde vi. col. 15. Dummodo† cessan
te causa defensionis, permittat illum liberè abi-
re; quia aliàs si tunc non dimitteret, censeretur
facere ad vindictam, & ideò incideret in cano-
nem. & hoc tenet in. d.c. nuper. & mihi placet.
298 Item & secundò† iustè capit ipsum delinquen-
tem clericum; dum tamen ducat ad iudicem ec-
299 clesiasticum quàmprimum potest, non retinen
do vltra viginti horas, ne aliàs videatur facere
carcerem priuatum, vt sentit glo. in. d.c. cum
non ab homine. de iudi. & sequitur doct. arg. l.
300 capite quinto. ff. de adult. Et† si non posset in
tàm breui tempore ducere, tempus arbitra-
rium est; vt tenet ibi. D.m. post Io. And. arg. l.
ait prætor. §. si debitorem. ff. de his quę in frau.
301 cred. Aduerte tamen circa hoc, quia† vtrum
quis posset capere ad finem, vt eius delictum pa
tefiat sine metu excommunicationis, variæ fue-
runt opiniones. de quibus latè vide per. D.m.
in. d.c cum non ab homine. & quod ibi etiam
dixi. Nam postquàm ibi semel posui, nolo am-
plius repetere. Sed in veritate deberet inde re-
moueri, & hic poni, quia melius hic cadit. Et
ideò tu scholaris poteris hoc domi facere. Pa-
tet igitur ex prædictis, quòd iusta causa est, per
quam priuatæ personæ licet clericum capere, si
302 reperiatur in crimine. Multò etiam fortius† li-
cet iudici, etiam laico ipsum capere clericum ꝓ
causa prædicta; cum distinctione tñ, quòd si cla-
rum sit talem esse clericum, vel publica vox, &
fama sit, quòd ille habeatur pro clerico, vel ince
dat in habitu, & tonsura clericali, quòd quanuis
licitum

licitum sit iudici laico capere, vt in.c.si iudex
laicus.eod.tit.lib.6. tamen statim debet illum
303 ducere ad iudicem ecclesiasticum,vt ibi. † Sed
si dubium est, verum captus sit clericus, vel non
huiusmodi dubitationis decisor est iudex eccle
siasticus,vt.d.c.si iudex, primo, & secūdo rńso.
304 Sed † ante cognitionem non est reddendus iu-
305 dici ecclesiastico; † maximè si priusquàm cape-
retur,gerebat se pro laico, quamuis deprehen-
306 sionis tēpore fuerit in habitu clericali; † nam
hoc casu non est restituendus iudici ecclesiasti-
co,donec fidem fecerit de clericatu,vt.d.c.si iu
dex. quod declara vt ibi latius traditur. Item
& tertio est licita causa capiendi, secundum Io.
307 And.&.d.Anto.in.c.vt famæ.ꝭ.eod.† quando
quis haberet clericum sibi seruientem suspectū
de furto, pōt.n. eum capere,& modico tempo
re retinere, ducendo.s.ad iudicem ecclesiasticū.
Facit.l.respiciendum.§.furta.ff.de pœn. Item
308 & quarto est iusta causa, † quando clericus à
laico detruderetur in carcerem, non ad iniuriā,
sed ad finem, vt non occidatur ab inimicis suis
illum quærentibus.arg.45.dist.c.cum beatus.&
ff.de lib.ho.exhib. in.l.3.§.si quis eum. &.§.si
quis volentem.&.ff.de neg.gest.in.l.soluendo.
secundum Host.Io.And. &.d.Anto.in.d.c.nu-
309 per. Itē & quinto est iusta causa, † si zelo Dei
detrudet clericum; vt puta, ne iret ad homici-
dium faciendum, vel ad fornicandum, vel quid
simile faciendum,ad quod ire intendebat. Nam
licitum est claudere in camera, vel incarcerare,
& tenere, donec blanditijs, & persuasionibus
deprauatus animus cesset,secundū Hen.in.d.c.
nuper.ꝭ.eod.arg.eorum,quæ statim dixi secun
dum Host.& Io.And. Et hæc tenet glo. super
Ray.in sum.& frater Io.& Alten.in sum. & pla
cet mihi ista opinio; cum hic non sit diabolica
persuasio,sed actus meritorius, & persuasiuus.
Et aduerte circa prædicta, quia dicunt Inno. &
310 Io.And.in.d.c.nuper. † Quod si inimici alicu-
ius clerici illum in claustro,& domo,vel fortè in
domo mulieris claudunt,non vt illum ibi custo
diant,sed vt verecundiam illi inferant, quòd nō
diceretur detinere illum in custodia, vel carce-
re; cum ad id non intendant, nec dicerentur
violentiam in personam eius facere, aut in re-
bus,quæ in corpore tenet, vel quæ sibi inhærēt.
& sequitur.d.Anto.ibi, & sic sentiunt,quòd ta-
les non sint excommunicati.quod apud me est
valde dubium. Sed fortè possit saluari,quando
ipsum in domo inuentum solum ex parte exte-
riori,nulla alia facta captura ipsius obsiderent,
ne exiret.Secus si ad dictum finem cepissent, &
in domum reclusissent. arg. eorum quæ supra
dicta sunt. Item & sexto est legitima causa, per
quam licitum sit laico capere clericum, quando
311 clericus † cum debito, vel re ipsius laici affuge-
ret. hoc tenet Collecta. & Zaba. in.c.cum non
ab homine.supra de iudi. Innocē.& Io.And.in
.c.3.ŝ.eod.Bernar.in cle.1.de offi.ord.& sequi
tur.D.m.in.d.c.cum non ab homine. quamuis
Host.teneat contrarium. Sed hæc opin.videtur
verior per ea quæ supra dicta sūt. Facit.c.olim
causam.ŝ.de restitu.spol. & quod dixi supra in
tertia principali illatione hui⁹ artic. Septimo
312 infertur, quòd † si quia ratione beneficij,quod
habet in ecclesia, vel quia senior est in ecclesia
ex zelo deuotionis pueros,vel adolescentes cle
ricos in minoribus ordinibus constitutos cor-
rectionis causa leuiter percutit, non est excom
municatus,quia cessat diabolica persuasio, tex.
est in.c.cum voluntate.ꝭ.eod. & intelligit Io.
313 And.de † officio etiam sine dignitate, & in can
toribus,qui regunt chorum,secundum Goff.&
Io.And. Nec mirum, quia ex quo permissum
est officium,omnia videntur permissa,sine qui-
bus &c.vt in.c.1.ā.de off.delega. Et ideò dixi
314 in minoribus ordinibus; quia † secus si essent
constituti in superioribus, hoc est in sacris, vt
in subdiaconatu,& alijs superiorib⁹ glo.& doc.
315 in.d.c.cum voluntate. † quia meliora membra
non sunt verberibus subijcienda; exceptis gra-
uioribus culpis.45.dist.in.c.cum beatus. Vnde
316 puniri debent † alij admonitionibus,& si se nō
correxerint,possunt suspendi. supra de celebr.
miss.c.dolentes. secundum glo. Ioan. Andr. &
317 d.Anto. Octauo infertur,quòd ille † qui ma-
gisterij obtentu scholares clericos correctio-
nis causa leuiter percutit, non incidit in cano-
318 nem.& est tex.in.d.c.cum voluntate. † Quod
procedit etiam si verberaret clericos in supe-
rioribus ordinibus constitutos, vt not.glo.pe.
circa mediū. in.d.c.cum voluntate. & sequitur
d. Anto. Ad idem facit.c.1.&.c.ex tenore.ŝ.
319 eod. † Quod procedit dummodo correctio-
320 nis causa,& non irato animo id faceret,& † dū-
modo modica,& leuis esset castigatio,nō exce-
321 dens debitum modum. † Secus si irato animo,
vel modum excederet. Facit.c.olim causam.ŝ.
de restitu.spolia.& not.D.m.in.c.vniuersitatis.
322 ꝭ.eod. † Leuis enim castigatio permittitur ma-
323 gistro,vt in.l.5.in fi.ff.ad leg.aquil. † & humi-
lis debet esse doctrina magistri in.c.humilis.ŝ.
324 de ma.& obed. † Excessus verò, & nimia sæ-
uitia ascribitur culpæ. vt in.l.præceptoris.ff.ad
325 leg.aquil. Aduerte tamen, quia † si excessus
esset leuis, nō videretur quòd deberet incidere
in canonem,eo quòd cessat animus dolosus, &
quia iste aliqualis excessus trahitur ad princi-
329 pium licitum.† Secus si esset grauis. Nam licet
327 cessaret dolus ex proposito,tamē adest † teme-
ritas,& crassa ignorantia, quæ sufficit ad hoc,vt
quis incidat in canonem, vt in.c.in tua. & in.c.
vniuersitatis.ꝭ.eod. & supra sæpius dictum est.
& hanc distinctionem sentit Io. An.in.d.c.vni-
uersitatis.ꝭ.eod.post priu.per illum tex. Et ad-
de hæc ad ea, quæ dixi in quinta illatione huius
328 membri. Nono infertur,quòd † patresfami-
lias, qui in filios, aut consanguineos clericos,
aut in alios clericos de familia sua, vt ab insolen
tijs remoueantur,& scientia, & bonis moribus
instruantur verberant,& castigant,non sunt ex-
communicati,vt.d.c.cum volūtate. in fi respō.
329 ꝭ. eod. Quod † intelligendum est de clericis
constitutis in minoribus ordinibus, prout ibi
330 repetit tex. Et idem dicendum est de † eo,qui
mode-

moderatè percuteret clericum sibi ferulentem
correctióis causa, vt not. glo. 17.q.4.c.si quis.
& Ioan. Andr.in.c.veniens.§.eod. & D. Anto.
331 .D. m. in.c.ex tenore.§. eod. Secus † ergo si
essent in maioribus ordinibus cōstituti, & as-
signat glo. rationem in.d.c.cū voluntate, quia
332 sacer † ordo liberat à patria potestate, de quo
ibi dicam. Sed aduerte quia Ioan. An. ibi su-
per glo. fin. dicit q Bartho. Brixi. q. 87. quæ
333 incipit, quæritur vtrum pater, dicit † quòd pa-
ter percutiens clericum etiam superioris ordi-
nis non est excommunicatus secundum Dama
sum, & Tancre; quia licet non sit in patris pote
334 state, tamen † manus illa non est iniuriosa, &
ita etiā refert .D. Anto. quę opi.est satis æqua,
quæ tamen non procedit sine dubitatione,
per.d. c.cum voluntate. in fin. & per ea, quæ di
335 xi in septima illatione; sed in † clericis in mi-
noribus ordinibus constitutis, nō est dubium,
quòd non incidit in canonem si seruat debitum
modum, vt etiam notat Ioan. Andr. in .c.reli-
gioso. eod. tit. lib.6, in nouella. Decimo in-
336 fertur; † q ille qui mādato prælati percutit cle-
ricum non incidit in canonem, vt in .c.ex teno-
337 re. in fi.§. eo. Quod † intel lige dummodo man
datarius sit clericus, & man datum sit iustum, &
legitimum, aliàs secus; ad quod vide q dixi.§.
in quinta illatione huius membri, & q dixi. §.
in primo membro huius articuli. Vndecimo
338 fallit † in sacerdote, qui eicit clericū de eccle-
sia, quia turbabat diuinum officium, qui nō est
excommunicatus, quia iste ex rationabili cau-
sa, & sic non suadente Diabolo facit, vt est tex.
in.c.præce. Sed pro istius illationis clariori in-
telligentia distingue latius secundum Hen. ibi
quod aut talis iniiciens non excedit modum in
tali iniectione, & non incidit in canonem, quā-
uis aliqua animi indignatione moueatur, quod
intelligunt quidam quādo sacerdos haberet of-
ficium, vel magisterium in ecclesia, Inno. verò,
339 & Hosti. intelligunt, quòd idem etiam sit, † si
iste nullum haberet officium, aut superiorē in
eum quem expellit, vt sit speciale contra tur-
bantes diuina officia per tex. in.d.c.præce.& te
net Io. An. & Astensis volentes q ex tali, & leui
340 castigatione non incidat in canonē, † nec mirū
considerato delicto ipsius perturbantis, quod
est magnum vt patet, quia solum lege est pœna
capitalis.C.de his qui ad eccle. confugi.in.l.de-
nunciamus.& in authen.de sanc. Epis.§.si quis
cum sacra. Et not. Inno.& Io. An.in.c dilecti.
in ver. primo.§. de appel. Et ad prædicta facit,
q habetur Math. 21. & Marci.cap. 11. & reci-
tatur. 12.dist. §.salamon. & .1.q.3. c. saluator.
341 & .c.ex multis. vbi dicitur, q † ingressus est Ie-
sus templum Dei, eiiciens omnes vendentes,
& ementes, & mensales nummulariorum, &
cathedras vendentium columbas euertit, & di-
cit, domus mea, domus orationis vocabitur;
vos autem fecistis illam speluncā latronū, &c.
342 Si † verò in expulsione sacerdos modum ex-
cederet, incideret in canonem. 11.q. 3.c. illa
præpositorum, & .c.cum apud. & .c. summo-

pere. Tenet Hosti. in.c. præce. & Ioan. And.
343 qui sentit, † q licet excessus esset aliqualis ex
indignatione animi nō incideret in canonem,
postquam bono zelo, moueretur, facit quod
dixi supra in octaua illatione. Duodecimo in-
344 fertur † quòd ille, qui percutit clericum turpi-
ter inuentum cum vxore, matre, sorore, vel fi-
lia propria non incidit in canonem, vt est tex.
in.c. 3. supra eod. Et ratio est quia iste non
345 facit suadente Diabolo, sed potius ex † iu-
sto dolore, quem compescere non potest, vt di-
cit ibi glo. pen. & probatur in .l. gracchus .C.
346 de adul. † quòd procedit si incontinenti hoc
faciat, secus si ex interuallo, vt in .l. ait lex. §.
347 quòd ait .ff. de adult. secus † ergo, si reperiret
clericum turpiter agentem cum alia muliere,
quæ proxima consanguinitatis linea non con-
tingeret inuenientem, nam tunc percutiens,
aut capiens clericum incidit in canonem, vt .d.
348 .c. 3. in fi. quia tunc sua nihil interest, & † culpa
est se immiscere rei ad se nō pertinēti, vt in re-
gula nō est sine culpa. de regu. iur.lib.6.& in.l.
culpa caret. ff. de re. iur. secundum Hostien. &
Ioan. Andr. in .d.c.3.de vxore extēdit ibi glo.
pen. ad sponsam, per.l. si vxor. §.1.ff.de adult.
349 in contrarium tamen facit, quia cum tex. † ille
videatur clericis odiosus, restringendus est, fa-
ciunt quæ statim dicam de matre, & filia; Sed
forte posset respōdere, si quis vellet tenere opi.
glo. quòd illud est ratione ęquiparationis, quā
350 in corruptione facit tex. in.d.l.si vxor.§.1.† &
regula est, quòd dispositio etiam correctiua in
vno ex ęquiparatis extendatur ad aliud, vt in.l.
si quis seruo. C. de furt. & traditur in materia
extensionis; Item facit quòd dicitur de mate-
ria in .d.c.3.quidā, quos etiam sequitur Inno.
351 extendunt † ad filiam, & alias ascendentes:
Sed contrariam sententiam tenet glo. pen. ibi,
& sequitur .D. Anto. & .D. m. cum materia sit
352 exorbitans, & clericis odiosa, ideò † patris ap-
pellatione, & sic etiam matris non veniunt aliæ
ascendentes, vt est tex. in simili. in.l.patri.ff.de
adul. Item quòd dicit tex. in .c. 3. de filia ex-
tendunt etiam quidam, quos sequitur Inno.
353 ad † neptē; sed glo. pen. ibi tenet contrariam
sententiam, quam etiam ibi sequitur Inno. &
etiam sequitur Hosti. in sum. huius tit. §. quis
posset excommunicare ver. 11. & Ray. frater
Ioan. & Astensis in sum. huius tit. Pro opi. ta-
men Inno. Facit in simili. tex. in authen. vt li-
ceat matri, & auiæ. §. penul. in fin. Sed Ioan.
354 Andr. in.c. 3. † dicit, quòd prædicta prima
opi. procedere posset in nepte ex filio. Secun-
da in nepte ex filia, pro qua distinctione facit.l.
liberos in fin.ff. de sena. D. Anto. & .D. m. &
Henri. in .d. c. 3. indistinctè tenent secundam
opin. quæ opin. plus mihi placet, † quia vt di-
xi materia est exorbitans, & clericis odiosa;
facit quòd traditur in .l. liberorum. ff. de verb.
sign. & quod not. in .c. in quibusdam. supra de
pœnis. & quod not. glo. in clemen. 1. de bap.
& quod tradit Bald. in.l.fin. C.de lib. præ. cum
similibus; Sed quæritur nunc circa prædicta vtrū

356 prædicta illatio & tex. d.c. 3. † habeat locum
in matre, filiabus, & sororibus, & naturalibus
nõ legitimis. Sol. Io. An. quẽ sequuntur .D.
Anto. & .D.m. ibi. & frater Io. in sum. tenet,
ꝙ sic, sed in adoptiuis tenet contrariũ per not.
in.l.4.§.fi.cum.l.sequenti.ff.de in ius vocan.&
hoc satis placet, sed maius dubium est nõ tactũ
357 per Doc. † quid de spurijs; dubium facit, quia
358 quærẽdo iura volunt † ꝙ non cõtineantur sub
agnatione, vel cognatione, quæ iura videntur
esse in contrarium, ad quod vide, quæ tradunt
in.l.hac parte.§.1.ff.vnde cognati.& in .l.nõ fa
cile.ff.de gradib.& ꝙ not.in.l.hos accusare.§.
omnibus.ff.de accusa.&per Bal.in.c.de cætero.
s̃. de testi. Item dubitatur circa prædicta, vtrũ
ꝙ supra dictum est de vxore, habeat locum nõ
359 solum in vera vxore, † sed ẽt in putatiua; quã-
uis ẽt ratione impedimenti perpetui nõ posset
esse vxor hoc tenent Vincen. Goff. & Io. An,
& ẽr Henr.in.d.c.3.pro quibus facit.c.plerũq;
in fin.s̃.de dona. inter vi.& vxo. & ꝙ not. in .l.
fin.ff. de condi. si. cau. Sed quia supra dixi ꝙ
licitum est percutere clericũ in casibus prædi-
360 ctis, quæritur vtrũ † hoc habeat locũ in quali-
bet pcussione, ita ꝙ liceat mutilare, & interfice
re. Sol. Hosti. Abb. & Io. An.in .d.c.3. sentiũt
361 ꝙ non, quãuis enim ßm † leges turpiter agere
inuentum cum vxore, vel filia licitum sit occi-
362 dere, tñ † ßm canones non licet, sed solum li-
citum est percutere, aut capere. Sed glo. super
Ray. & frater Io.in sum. volunt ꝙ ẽt mutilans,
vel occidens non incidat in canonẽ, eo ꝙ tam
363 iustum, † & immensum dolorem comprime-
re non possunt, vt .d..l.gracchus. maximẽ cum
in .d.c.3. s̃.eod.non distinguatur inter atrocẽ,
vel leuẽ iniuriam. Mihi videtur, ꝙ vtraq; opi.
sit satis defensabilis, prima tñ est ęquior, & pro
ea facit, quia tex.in .d.c.3.dicit solum ꝙ licitum
est inijcere manus violentas, & quia ibi in prin.
distinguitur ẽt inter grauẽ, & leuem iniuriam;
vel forte posset dici, & melius, ꝙ prima opi. ha
beat locum in illis, quibus non licet secundum
leges occidere. Secunda verò opinio habeat lo
cum in illis quibus est licitum occidere. Vlte-
rius dubitatur qualiter intelligendum sit ꝙ di-
364 xi † ꝙ clericũ inuentũ turpiter agere põt quis
percutere, vtrum exigatur, ad hoc vt citra metũ
excõicationis posset quis percutere clericum,
ꝙ reperiat in ipso actu venereo, seu in ipso coi-
365 tu. Sol. glo. fr. Ray. vult, † ꝙ posset quis per-
cutere non solum si reperit clericũ in ipso coi-
tu, sed etiam si reperit in amplexu, & deoscu-
latione, vel quando se præpararet ad opus car-
nis, fortè quia iam sibi extraxerat bracas; Item
366 si constet † per aliqua signa, ꝙ clericus iam cõ-
pleuerat factum, nam his casibus cum percu-
tiẽs sit de personis prænominatis quibus licitũ
est percutere vt dictum est, non est excommu-
367 nicatus; si † vero signa non essent probabilia,
vel proxima ad actum venereum percutiens in-
368 cideret in canonem; vel † etiam si percuteret
ex interuallo per ea quæ dixi .s̃. per .l. ait lex,
369 §.quòd ait lex.ff.de adult. Siquis † ergo inue-
niret clericum solum cum sola sedere, & confa-
bulari, & eum percuteret incideret in canonem
argu. tex.in .d.c.3.a cõtrario secundum Hosti.
& Ioan. Andr. quod tamen fallit, secundum
370 eos, † vbi maritus ter monuisset clericum ne
cum vxore sua conuersaretur, vel confabulare-
tur; Nam si postea clericum sic monitum re-
periat in domo, vel coquina, vel in suburba
nis turpiter conuersantem, sedentem, vel fabu-
lantem cum vxore, sñ leges licitũ est talem in-
371 ter ficere; & si † alibi inuenerit tribus testi-
bus conuocatis licitum sit ei tradere Iudici,
qui sine aliqua inquisitione debet eum punire,
vt in auth. si quis ei.C. de adult. & in corpore,
vnde sumitur, videlicet in auth. vt liceat matri
& aui.§.his quoq;; licitum etiã erit verberare,
372 & capere quando licitum est percutere; † aliàs
simpliciter capere quando licitum est secũdum
leges capere secundum Hosti. & Ioan. qui qui-
dem casus est valde notabilis; sed dubius iudi-
cio meo, cum iura canonica nihil videantur ad
hoc disponere, & leges præallegatæ non loquã-
tur de clericis, nisi diceres, quòd ex quo tex.in
.c.3.s̃.eod. dicit turpiter inuentum habeat lo-
cum etiam in casu prædicto propter trinam mo
nitionem præcedentem, & propter vrgentem
suspitionem ortam ratione cõuersationis con-
tra prohibitionem, & mediante dictarum legũ
dispositione. Vide tamen contra predicta glo.
singularem .11.q.3.in.c.absit, quæ dicit quòd
373 si quis viderit † clericum amplexãtem mulierẽ
debet potius præsumere, quòd benedicendi
causa faciat, quã explendæ libidinis causa. Item
aduerte pro complemento huius illationis, ꝙ
in casibus in quibus dixi licitum esse percutère
clericum turpiter inuentum cum vxore; limi-
tandum est secundum Guil. de mon. Lau. &
Bart. & Ioan. vt refert Henri. in .d.c. 3.s̃. eod.
374 nisi † maritus, vel similis persona procurasset,
quòd clericus clamaretur ab vxore, vel filia &c.
ad turpem coitum; & taliter vocatum cum
vxore turpiter inuentum verberaret. Nam
hoc casu esset excommunicatus, quia sua-
dente Diabolo manus iniecit in clericum,
quod dictum mihi placet. Decimotertio
375 infertur, quod † mulier percutiens cleri-
cum eam impetentem pro explenda libidine
376 non est excommunicata, si modo † clericus
vim inferat corporalem, seu eam apprehen-
dat, & ipsa cum moderamine inculpatæ tu-
telæ, & zelo castitatis, & iusta indignatione mo
ta ipsum percusserit, ita tenent frater Ioan.
& Astensis in summa, quod refert, & sequitur
377 Hen.in.c.3.s̃.eo. per illum tex. dicentes, † ꝙ
securius est, ꝙ talis mulier faciat se absolui ab
Ep̃o ad cautelam. Sed mihi videtur, ꝙ non sit
necessaria aliqua absolutio, quia si licet patri
pro defensiõe pudicitiæ filiæ, vel similibus per-
sonis clericum percutere, multo fortius debet
ipsi filię, sorori, vel matri &c.arg. authẽ. multo
378 magis. Et quia † omnis ordinata charitas &c.
Item quia, si licet pro defensione rerũ percutere
clericum, vt dixi.s̃.in tertia illatione principa-

li

li huius quarti membri, quarum tamen rerum
amissarum multipliciter datur recuperatio,
quanto magis debet hoc licitum esse pro de-
379 fendenda pudicitia; cum † Deus non posset
suscitare virginem post ruinam. 32. q. 5. in. c. si
380 paulus. Sed † si solis verbis clericus impete-
ret mulierem, & ipsa eum percuteret, incide-
ret in canonem; quia non seruaret debitum
moderamen inculpatæ tutele, iuxta illud vul-
gare, pro verbis verba reporta. & iuxta ea
quæ dixi in. c. 1. supra de iniur. Sed quero nunc
381 vtrum ille † qui percutit clericum volentem
sit excommunicatus. Et videtur dicendum ꝙ
382 non, quia † .c. si quis. 17. q. 4. requirit vio-
383 lentiam; sed † volenti, & consentienti non
infertur violentia, vt in regu. scienti. de regu.
iur. lib. 6. ergo &c. Solutio, veritas est in
384 contrarium, quòd † imò talis est excommu-
nicatus, etiam si volens, & consentiens per-
cuteretur in satisfactionē præcedentis iniuriæ
illatæ per ipsum clericum; & est tex. notabi.
385 in. c. contingit. 1. ī. eo. Nam ibi dicit tex. † ꝙ
licet violenta manus non sit, tñ est iniuriosa, cū
canon si quis. suadente. non solum emanauerit
386 in fauorem clerici ordinati, sed in fauorem to-
387 tius ordinis clericalis, pmulgat⁹ fuerit. & † ideò
non potest illi renuntiari, vt dicit glo. in. d. c.
contingit. per not. in. c. si diligenti. & . c. signifi-
casti. s̄. de fo. compe. & ita tenent omnes doc.
ibi, & in. c. cum desideres. s̄. eo. vbi hoc ēt tenet
388 D. m. Vnde † licet non sit violentia respectu il-
lius clerici volentis, est tñ violentia respectu to-
tius ordinis clericalis iniuriati, vt dicit glo. in
dicta reg. scienti. de regu. iur. lib. 6. & sequi-
tur. D. m. in. c. tua nos. ī. eod. Facit. l. 1. §. vsq;
adeo. ff. de iniur, & tenet etiam. D. m. in. c. per-
389 pendimus. ī. eod. Et sic patet ex prædictis, † ꝙ
per viam directam non potest clericus sola vo-
luntate renuntiare priuilegio canonis; sed per
viam indirectam posset renuntiare delinquen-
do, apostatando, cædibus, & enormitatibus se
se immiscendo, bigamiā contrahendo, & cæte-
ra huiusmodi, de quibus dictū fuit, ita dicit glo.
in. c. perpendimus. ī. eod. & sequuntur Doct.
390 nā in prædictis casibus † non perdit priuilegiū
ex renuntiatione clerici, sed ex dispositione
iuris propter delictū. Facit ꝙ in simili dicimus
391 de † clerico, qui expressè non potest proroga-
re iurisdictionem non sui iudicis, sine consen-
su proprij iudicis, vt in. c. significasti. s̄. de fo.
392 compe. & † tamen indirectè potest per viam
contumaciæ, secūdum ea, quæ latè dixi in. c. di-
393 lecti. s̄. de fo. compe. Vel † etiam per viam deli-
cti, secundum ea, quę latè dixi in. c. postulasti s̄.
de fo. compe. Et prædicta etiā faciunt ad de-
394 cisionem. q. † vtrum Papa possit tollere priui-
Cba. op. 395 legium canonis si quis suadente. † Et * cōmu-
396 nis conclusio est, ꝙ non; eo ꝙ decolloraretur
vniuersalis status ecclesiæ; quod Papa facere nō
397 potest, vel non est sustinendus vt faciat, † nisi
subesset iusta causa, ita tenet Io. An. post Ab-
398 ba. e n, & sequitur. D. m. & D. Anto. in. c. nul-
li. s̄. eod. & † debet tunc hoc facere de consen-
su, & consilio cardinalium, cum sit arduum, se-
cundum Zaba. post Io. mo. in. c. perpēdimus.
infra eod. Ad quod vide ꝙ tradit. D. m. in. c.
cum ad monasterium. de sta. mo. Postremo
399 quæro, † vtrum aliquo casu percutiens laicum
sit excōmunicatus. Sol. dic, ꝙ sic. Primo in ca-
su. c. sciant cuncti. de elec. lib. 6. & ibi not. glo.
in ver. consanguineos. Secūdo, in casu. c. qm̄.
de immu. eccle. lib. 6. & ibi not. glo. in ver.
propinquos. Tertio, in casu. c. quicunq;. eod.
tit lib. 6. & ibi glo. in ver. suorum. Quarto, in
400 eo qui erat laicus, & se gerebat pro clerico por
401 tando habitum, & tonsurā; Nam † percutiens
eum in dubio debet se reputare excōmunica-
tum, donec appareat veritas in contrarium. In
402 veritate tamen talis non est excommunicatus
vt dixi in quarta principali illatione, ver. vlte-
rius etiam. Ex ex prædictis habens notabiliter
expeditum nonum principalem articulum.

Cap. XVIII. Significauit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, qui scienter, & sponte participat in diui-
nis excommunicato a Papa, est excommunica-
tus maiori excōicatione, & per Papam ab-
soluendus est.*

2 *Communiter approbatur intellectus Hostiensis.*

3 *Participans excommunicato, an incurrat eandem
excommunicationem, an minorem.*

4 *Intellectus tex. c. significauit. de sent. excom.*

5 *Excommunicatio maior, & minor inducunt pri-
uationem sacramentorum.*

6 *Relatiuum quis qui, non semper facit relationem
in quantitate, seu substantia, sed aliqua qua-
litate.*

7 *Excommunicatio hodie, vt possit ferri in partici-
pantes cū excōicato, canonica monitio debet
præcedere.*

8 *Participans excommunicato in crimine, incurrit
eandem excommunicationem.*

9 *Celebrans diuina post suspensionem, incurrit excō-
municationem.*

10 *Communicās scienter excommunicato ab inferio-
re à Papa, an incidat in eandem excommu-
nicationē.*

11 *Excōmunicatio Papæ, & inferioris in quo diffe-
rant.*

12 *Communicans in diuinis cum excōicato, siue ex-
cōicatio emanauerit a Papa, siue ab inferio-
re, eadem excommunicatione est ligatus.
Et hanc specialitatem inducit excōmunicatio in
diuinis. ibidem.*

13 *Participans cum excōicato, vt incurrat eandem
excommunicationem maiorem, quinq; sunt
necessaria.*

14 *Modus, & practica articulandi, & concludendi
in probatione incursus maioris excommuni-
cationis ex participatione.*

15 *Quod scienter fit, sponte fieri dicitur.*

16 *Verbum dubitamus. quid significat.*

1 SIGNIFICAVIT. Clericus, qui
ſcienter, & ſponte participat in
diuinis excõmunicato a Papa, ex-
communicatus eſt excoĩcatione
maiori, & per Papam abſoluendus.h.d. ſecun-
2 dum intellectum Hoſti. qui † coĩter approba-
tur, nam & alijs quinq; modis legitur ſecũdum
quos poſſet aliter, & aliter ſummari, ſed omit-
to, & omittã, ẽt notabilia, quæ apparebunt.ĩ.
eo.ex glo.& ex varijs intellectibus quos.ĩ. po-
nã. Glo. põt recitari per quæſtionẽ quærẽdo
de intellectu literæ, poſſet ẽt recitari per cõtra-
3 rium, ꝙ† participans excõicato nõ incurrat eã-
dem excoĩcationẽ, prout hic dicit tex. ſed mi-
norẽ, vt in.c.cum deſideres.ſ.eo.glo.ponit tres
intellectus; In eadem glo ibi quò ad priuatio-
nem ſacrmentorum, hinc ſumitur vna lec. ad
tex. videlicet ꝙ quamuis participet quis in di-
uinis excoĩcato a Papa, non tñ incidit in excõ-
municationẽ maiorem, ſed minorem; vnde ꝙ
dicit tex. ꝙ eadem exõicationis ſententia te-
4 netur, † intelligitur de eadem in genere quò ad
5 quid † puta reſpectu priuationis ſacramentorũ,
quam priuationẽ inducunt maior, & minor ex-
cõicatio, nõ aũt in ſpecie, & in totali ſubſtan-
6 tia; & ſecundum iſtum intellectum, † nota ꝙ
pro nomen quis, qui non ſemper facit relatio-
nem in quantitate, ſeu ſubſtantia, ſed in ali-
qua qualitate, facit, ꝙ not. Io. An.in.c.eos. eo.
ti.lib.6.in ver.eandẽ:in novella. Sed contra hãc
primã lecturã, obſtat primo, quia ſm eam tex.
quaſi de nihilo ſeruiret; ſecũdo, quia tex. hic re
ſeruat abſolutionẽ Papæ, ꝙ nõ faceret ſi loque-
ret de excõicatione minori, vt in.c.nuper.ĩ.eo.
Et ideò fortè glo. tranſiuit ad ſecũdam lectu-
ram ibi, vel fortè; videlicet, ꝙ tex. loquitur in
excommunicatis cum participibus ſuis; Nam
tunc participantes inuoluuntur eadem excõica
tione, & abſoluendi difficultate, quæ lectura eſt
vera in ſe ſm iſta tempora, tamen diuinat. Itẽ
7 hodie talis excõicatio non poteſt ferri in parti-
cipantes niſi canonica monitione præmiſſa, vt
in.c.ſtatuimus eod.tit.lib.6. de quo latius dicã
in.10.prin arti.in.c.perpẽdimus. infra eod. Et
ideò glo. fortè tranſiuit ad tertiã lec. in ver. vel
8 iſti, videlicet ꝙ hic loquitur † de participãtibus
in crimine, pro quo, quis fuit excõicatus; puta
9 quia diuina celebrat poſt ſuſpenſionem, quo ca-
ſu participans incurrit eandem ſententiam ex-
cõicationis, vt in.c.ſi cõcubinę.ĩ eo.& hęc lec.
fuit Tanc.quã glo.finaliter approbat, & eſt vera
in ſe, & eã ſequitur Io. An.in fin.glo. licet ſuper
tex.dicat, ꝙ ſibi placet lec. Hoſti. hæc tamẽ lec.
continet diuinationẽ; Extra glo. datur quarta
10 lect. † videlicet, ꝙ loquatur in cõicante ſcien-
ter excõicato ab inferiore a Papa; Et hanc lec.
ſenſit glo.fin.in.c.a nobis.ſ.de excep. & tenet
Spe.in tit.de legato.§.nunc oſtendendum. ver.
28. vnde iſta excõicatio eſt eadẽ quò ad vtrũq;
effectũ.ſ.maioris excõicationis, & abſolutio-
11 nis; Sed in hoc † differt quia vna eſt hominis,
alia iuris. Quinta.lec. fuit Io.11.q.3.c.ſi quis
Eps in cõſilio, qui dicit hanc decretalẽ ſpeciali-
12 ter loqui in eo † qui cõicat in diuinis cum ex-
communicato, non diſtinguendo inter excõica
tionẽ prolatam à Papa, vel alijs inferioribus;
Vnde hanc ſpecialitatẽ inducit excõicatio in di-
uinis. Sexta & vltima, lec.fuit Hoſti.qui voluit,
13 ꝙ ad hoc, vt iſta decretalis locũ habeat, & † ꝙ
participans incurrat maiorẽ, & ſic eandem ex-
cõicationem, quinq; ſint neceſſaria. Primo, ꝙ
participans ſit clericus. Secundo, ꝙ participet
in diuinis. Tertio, ꝙ participet cũ excõicato a
Papa. Quarto, ꝙ participatio fiat ſpõte. Quin-
to, ꝙ fiat ſcienter, ſicut hæc omnia colliguntur
ex tex. Et hanc ſequitur Io. An. ſuper tex. & ſe
quitur Archid. in.d.c.ſi quis Epiſcopus. vnde
prædictis quinq; interuenientibus, hæc decre-
talis inducit nouam excõicationis ſpeciem, ra-
tione participationis. Et ex hac lec. iuncto tex.
14 nota primo † modũ, & practicã articulandi in
caſu noſtro ad concludendum maiorẽ excõica-
tionem ratione participatiõis. Eſt enim neceſ-
ſarium ponere, & articulari, & etiã ꝓbare præ-
15 dicta quinq; Secundo not: etiam † id quod fit
ſcienter, dicitur fieri ſponte; Sed contra hanc
lec. fortè obſtat, quia tex. noſter videtur indu-
cere nouam excõicationis ſpeciem, nec Papa
videtur hic condere ius nouũ, quod patet, quia
loquitur per verbum præteriti temporis dum
dicit participauerunt, & dum dicit receperũt.
Sed poteſt reſponderi ſm Io. An. ꝙ verba illa
ꝑteriti tẽporis ponantur pro futuro, vt in ſimi-
li dicit in.l.ſæpe.ff.de ver.ſig. Sed cõtra ipſum
16 intellectũ fortius obſtat † verbum non dubita-
mus poſitum in tex. quod non ſapit conſtitu-
tionem noui iuris editoriam, ſed potius de-
claratoriam; vnde propter hoc dicit Io. An. in
glo.ꝙ adhærẽdum eſt vltimę opinioni glo. Sed
D. An. & D.m.plus placet intellectus Hoſti.&
ẽt mihi. Et ad argumenta formata in contrariũ
põt reſponderi, ꝙ iſta non eſt noua deciſio, ſed
olim erat deciſum per antiquam conſtitutionẽ,
& ideò Papa reſpondet per ſupradicta verba nõ
dubitamus, & hanc lec. ſequitur Io. An. ſuper
tex. & ſupra dixi.

Cap. XIX. Tua Nos.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus pro iniectione manuum in clericum, vel incendiarius poſt publicationẽ à ſolo Papa abſoluitur.*
2 *Inijcient manus temerarias, nedum violentas in clericum incidit in excommunicationem. remiſſiuè.*
3 *Papa ſolus abſoluit excõmunicatum propter temerariã manus iniectionem in clericum, & incendiarium. remiſſiuè.*
4 *Legatus de latere an poſſit abſoluere incẽdiarium poſt publicationem. remiſſiuè.*
5 *Publicatio, & declaratio, producit effectũ ſuum in caſu.c.tua nos de ſent. excom.*
6 *Qui declarat nihil de nouo dicitur agere.*
7 *Percutiens clericum volentem, licet violenter non agat*

agat, agit temen temerariè, & incidit in excommunicationem.
8 *Incendiarij sunt puniendi pœna ignis, vel capitali.*
Quod procedit, quo ad pœnam temporalem, & forum seculare. nu. 9
Secus quo ad spirituale, quia sunt excommunicati, vel excommunicandi. nu. 10.
11 *Incendiarius locorum ecclesiasticorum, & similium est excommunicatus ipso facto, sed ante publicationem potest absolui ab Episcopo.*
Post publicationē a solo Papa absoluitur. nu. 12.
13 *Incendiarius aliorum locorum, an sit excommunicatus, vel excommunicandus.*
Quid post publicationem, & quid in mortis articulo. num. 14.

1 TVA NOS. † Excommunicatus pro iniectione manuum in clericúm, vel incendiarius, post publicationem a solo Papa absoluitur
.h.d. Primo ponitur decisa cōsultatio. Secun-
2 do responsio ibi fraternitati. Nota primo, † ꝙ
non solum incidit in excōicationem ille, qui
immittit manus violentas in clericum, sed etiā
ille, qui inijcit temerarias, de quo dic vt latius
dixi in nono principali articulo, in tertio mem
bro principali. in.c. peruenit.§.eod. Secundo
3 not. † duos casus, in quibus solus Papa absol-
uit, de quibus dicam in vigesimo tertio articu-
4 lo. in .c. officij.ꝭ. eod. vbi dicam, an † legatus
de latere possit absoluere incēdiarium post pu-
5 blicationem. Tertio not. † casum, in quo pu-
blicatio, seu declaratio producit effectum, licet
6 communiter dicamus, quòd ille, † qui declarat
rat nihil dicitur de nouo agere, vt in.l. hæredes
palam.§. sed si notam. de testa. dixi latius in.c.
fin.§.de consti. Glo.1. est declaratiua, in fin.
dic vt dixi, in .c. peruenit. in nono principali
articulo, in tertio, & quarto membro, & ma-
7 ximè in penul. q. Nam † percutiens clericum
volentem, non agit violentet, sed quia agit te-
merariè; ideò incidit in excommunicatio-
8 nem. Glo.2. sentit contrarium, quòd † incen-
diarij sunt puniendi pœna ignis, vel capitali;
9 glo. fatetur contrarium, † pœnæ temporalis,
10 & fori secularis. Sed † respectu fori spiritualis
sunt excommunicati, vel excommunicandi, vt
statim dicam in fin. glo. de hac materia incen-
dij, dic vt latè dixi in.c. si quis domū.§.de iniur.
Glo. fin. primo colligit ex tex. deinde oppo-
nit, & soluit ponendo varios intellectus, & in
fin. soluit contrariū. In eadem glo. in fin. dic
11 vera conclu. glo. est, aut loquimur in † incen-
diario ecclesiarum, aut similium locorum, & est
excommunicatus ipso facto, sed ante publica-
tionem potest absolui ab Episcopo, & ita loqui
12 tur contrarium positum in fin. glo. † sed post
publicationem absoluitur a solo Papa; & ita lo
13 quitur tex. noster; aut quæritur de † incendia-
rio aliorum locorum, & talis non est excommu
nicatus, sed excommunicandus; & ita loquitur
14 secundum contrarium, sed † post publicationē
absolutio reseruet Papæ, nisi in mortis articu-
lo de qua materia dic, vt latius dicam in vigesi-
mo tertio articulo. in .c. officij.ꝭ. eod.

Cap. XX. Ad Eminentiam.

SVMMARIVM.

1 *Legati de latere possunt absoluere excommunicatos pro iniectione manuum in clericos.*
2 *Manus violentas inijciens in clericos, vel alias religiosas personas incidit in canonem.*
3 *Legati Cardinales, dicūtur legati de latere Papę.*
4 *Gesta per legatum iure legationis valent, quando expediuntur tempore legationis durante.*
5 *Legationis tempore finito, finitur legati potestas.*
6 *Legati de latere etiam sine speciali mādato absoluunt incidentes in canonem, propter violentam manuum iniectionem in clericos.*
Quod an procedat in omnibus legatis. remissiuè. num. 7.
8 *Mandatum expressum habere dicitur, qui habet mandatum speciale.*

1 AD EMINENTIAM † Legati de latere, absoluere possunt excōmunicatos pro iniectione manuum in clericos. h.d. cōmunis diuisio,
2 secunda ibi super quæstio. Not. primo, † ꝙ
non solum incidit in canonem, qui violentas
manus inijcit in clericos, sed etiam inijciens in
personas religiosas, de quo latius dixi in nono
principali articulo. in.c. peruenit.§. eod. in se-
cundo membro principali. Secūdo not. quòd
3 Legati † Cardinales dicuntur Legati de latere,
quia sumuntur à latere Papæ; circa quod, vide
quòd latius dixi.§. de offi. lega. in rubri. Ter-
4 tio not. quòd † gesta per legatum iure legatio-
nis, valent quando expediuntur durante tem-
5 pore legationis, nec mirum, quia † finito le-
gationis tempore, finitur legati potestas.
Facit c. de causis.§. de offi. deleg. Quarto not.
6 quòd † legati de latere, etiam sine speciali man
dato, absoluunt incidentes in canonem propter
violentam manuum iniectionem in clericos, de
quo latius dicam in vigesimo tertio articulo. in
7 c. officij.ꝭ. eod. vbi etiam dicam, † an hac pro-
cedat in omnibus legatis, & qualiter, licet doc.
8 hic dicant. Vltimo not. ꝙ † ille dicitur ha-
bere expressum mandatum, qui habet speciale
mandatū. Glo. fin. in prin. quærit de intellectu
literæ, deinde format duas alias quæstiones,
de quibus omnibus, dic vt late dicā in .d. prin.
articu. in.c. officij. infra eod. Matianus

Cap. XXI. A Nobis.

SVMMARIVM.

1 *Generalis excommunicatio non ligat nisi subditos proferentis.*
2 *Prælatus inferior non potest condere statutū contra canonem, potest tamē eum per suum statutum adiuuare adijciendo nouam pœnam.*

3 *Excommunicatio intelligitur prolata ipso iure per hæc verba excommunicatus sit.*

4 *Sententia quantumcunq; generalis, & per gñalia verba ꝑmulgata nõ extendit̃ ad nõ subditos.*

5 *Statutum generaliter loquens restringitur ad habiles, non autem ad non subditos porrigitur.*

6 *Statutum laicorum puniens declinantem iurisdictionem potestatis non extẽditur ad clericos.*

7 *Statutum prohibens alienationem immobilium in non subditos, non comprehendit clericos.*

8 *Excommunicatus, vel interdictus nominatim, quis dicatur. remissiuè.*

9 *Excommunicati propter furtum commissum, an ante publicationem sint vitandi.*

10 *Statutum, & sententia generalis, an afficiat non subditos delinquentes in loco statuentis, data ipsius statuti scientia.*

Et quòd sic tenent communiter legistæ, nu. 13. & ibi distinguit.

11 *Archiepiscopus non potest deputare officiales in diœcesi sui suffraganei, propter appellationes ad eum deuoluendas.*

12 *Proconsul non potest causam delegare antequam prouintiam ingrediatur, cũ nondum habeat iurisdictionem in actu, licet habeat in habitu.*

14 *Lex semper loquitur.*

15 *Statutum Episcopi, quòd quicunq; luserit ad azardum sit excommunicatus, an comprehendat Archiepiscopũ, qui lusit in diœcesi Episcopi.*

Et quæ sit communior, nu. 16.

Quid in ludente cum Archiepiscopo, vel alio superiore, nu. 19. An liget ipsum statuentem num. 68.

17 *Opinio, quæ est tutior, ac securior pro anima tenenda est.*

18 *Archiepiscopus delinquens in diœcesi episcopi habentis duos episcopatus, & vnius respectu erat suffraganeus ipsi Archiepiscopi, respectu verò alterius in quo archiepiscopus deliquit non erat suus suffraganeus, an ligetur statutis loci delicti. remissiuè.*

20 *Legatus, vel alius superior mandans alicui prælato, quòd excommunicet omnes non soluentes procurationem, an debeat excommunicare semetipsum non soluentem.*

21 *Episcopus, vel alius prælatus statuens quòd propter honestatem melius conseruandam, vt nulla mulier suæ iurisdictionis vtatur ornamentis fucati coloris, siue auri, siue argenti, vel gemmarum vltra certam mensuram, & contrafaciens sit excommunicata; vtrum qualibet mulier, quæ contrafecit incurrat pœnam excommunicationis.*

22 *Mulier vtens ornatu fucato, an, & quando, incidat in peccatum mortale, vel veniale, & nullum. remissiuè.*

23 *Fucatio de sui natura mala est, & ideò potest eam Episcopus prohibere. remissiuè.*

24 *Vxor vtens fucato ornatu ex voluntate, seu præcepto viri non excusatur, & an tali præcepto obedire teneatur.*

25 *Trãsgrediens præcep tum superioris incidit in peccatum mortale.*

26 *Nuptæ quomodo, & quando debeant ornari iuxta statutorum edicta.*

27 *Statutum Archiepiscopi excõmunicans quẽcunq; Archiepiscopum, qui fecerit portare ante se crucem in prouincia condentis statutum, an valeat.*

28 *Statutum Episcopi, vel alterius superioris puniens peregrinos delinquẽtes in loco suæ iurisdictionis, an validum sit.*

29 *Episcopus si sua generali sententia diceret, quòd quicunq; furtum fecerit sit excommunicatus, an comprehendat non subditos furtum facientes in sua diœcesi.*

Quid in statuto ibidem.

30 *Statutum an liget non subditos delinquentes in loco statuti, qui tamen statutum ignorabant.*

31 *Credens furari æs, si aurum furetur, tenetur pro auro furato, licet illud aurum ignoraret.*

32 *Delinquens in plus, quam animum habuerit, an puniatur vltra mensuram intentionis. & nu. 41.*

33 *Verberans clericum, animo tamen verberandi laicum, an debeat puniri pœna, qua puniuntur verberantes clericos, an laicos.*

34 *Animus, & voluntas distinguunt maleficia, & pœnam minuunt.*

35 *Maritus lenæ, an possit accusare eum de adulterio, qui captus amore virginis cuiusdam dũ esset vxor sua, furtim in locũ amasiæ se demisit.*

Quid Ouidio, & nonnullis alijs in simili acciderit. ibidem.

36 *Cognoscens carnaliter solutam, quam credebat nuptam, an de adulterio teneatur. remissiuè.*

37 *Coitus, qui fit sine colore matrimonij, quòd sit punibilis, & qualiter.*

38 *Sententia excommunicationis non ligat nisi ratione contemptus.*

39 *Dolus in delictis requiritur.*

40 *Agens scienter rẽ prohibitã dicitur dolosè agere, et an teneatur vltra eius intentionẽ, et nu. 41.*

41 *Furtum non committitur sine dolo. remissiuè.*

42 *Essentia rei in quo consistat.*

43 *Voluntas, & propositum dicuntur, forma vitiorum, & virtutum.*

44 *Morales actus iudicantur ex fine intentionis.*

45 *Scientia quando est de forma, an & quando puniatur. remissiuè.*

46 *Rotę decis. 410. in nouis intellectus.*

47 *Statutum puniens factum non damnatum a iure communi non ligat ignorantem.*

48 *Et est communis opinio.*

49 *Statutum, quis præsumatur scire, vel ignorare est in iudicis arbitrio.*

Quæ coniectura inducant ad scientiam. ibidem, & num. sequen.

50 *Quid in dubio, an standum sit iuramento dicentis se ignorasse.*

51 *Sal vendere, vel extra comitatum portare frumentum, vel deferre mercimonia, & similia non soluta gabella, an sint de iure communi prohibita.*

52 *Subditus delinquens extra territorium statuentis, an incidat in pœnam statuti.*

Statu-

53 *Statutum generaliter diſponens, quòd quicunque fecerit furtum ſit excommunicatus, nec exprimit de diœceſi mea, ligat ſubditum delinquentem extra diœceſim.*
Secus ſi ſe reſtrĩgat ad diœceſim, vt ibidẽ nu. 54.
55 *Executio actualis eſt probibita in alieno territorio, & num. 66.*
56 *Executio ſtatuti, quod afficit perſonam ſubditam eſt probibita in territorio alterius. & nu. 66.*
57 *Statutum puniens delictum a iure communi reprobatum certa pœna, an ligat ſubditum vbicunque delinquentem.*
58 *Delictum nõ dicitur, quod in loco, quo fit, permiſſum eſt.*
59 *Statutum præciſè comprehendens ſubditum delinquentem extra territorium, an liget ſubditũ.*
60 *Statutum, quod quicunq; furtum commiſerit vbicunq; ſit excommunicatus, an comprehendat ſubditum extra territorium furtum committentem, & nu. 65.*
61 *Delinquẽs extra territorium ſtatuentis nunquam afficitur pœna ſtatuti.*
62 *Statutum, quòd quicunq; non ſoluerit ſuo creditori ſit excommunicatus, an liget non ſoluentem non ſubdito.*
63 *Statutum volens, quòd qui non reſiderit in ſuo beneficio ſit excommunicatus, an cõprehendat ſubditum extra territorium exiſtentem.*
64 *Maſſarius, vel ſindicus non denuncians delictum iudici, ſi ab alio debet accuſari, debet poni locus in libello, vbi delictũ denuntiare debebat.*
67 *Epiſcopus excommunicat, & abſoluit ſuum ſubditum, extra territorium, quãdo talis actus nõ requirit cauſa cognitionem.*
70 *Declarans nibil dicitur de nouo facere.*
71 *Statutum, & ſententia, an duret vltra tempus ſtatuentis, vel ſentetiam proferentis.*
72 *Statutum eſt lex, & durat perpetuò, niſi expreſsè reuocetur.*
73 *Statutum factum ſede vacante per capitulum, an duret creato Epiſcopo.*
Quid in ſententia ibidem.
74 *Excommunicatus per Epiſcopum, remanet excõmunicatus in tempus ſucceſſorum.*
75 *Licentia non reſidendi, expirat per mortem concedentis.*
76 *Licentia de capiendo aliquem, vel intrando in poſſeſſionem, an duret poſt tempus concedentis.*
77 *Præceptũ factum alicui ſub iſtis verbis, præcipio tibi ne tale quid facias ſub pœna excommunicationis, an liget contrafacientem ſtatim. remiſſiuè.*

1 A Nobis. † Generalis excommunicatio non ligat, niſi ſubditos proferentis. h.d. Primo ponitur conſultatio. Secundo reſpõſio, ibi ad
2 quod dicimus. Not. Primo, † quòd licet inſerior Prælatus non poſſit ſtatutum condere cõtra canones, per not. in. c. cum inferior .ſ. de ma. & obe. & in cle. ne romani. de elec. tamen canonem, & vniuerſalem legem ſuperioris poteſt per ſtatutum ſuum adiuuare adijciendo nouam pœnam vt hic, & idem probatur in .c. 2. de conſti. lib. 6. Tradit Ioan. And. in. c. fin. ſ. de offi. Archid. de quo dic, vt plenius dixi in dicta cle. ne romani. Secundo not. † quòd per hæc verba excommunicatus ſit, intelligitur prolata excoicatio ipſo iure, facit quod not. glo. in. c. quicunq; de hære. lib. 6. licet cõtrariũ ſentiat glo. in. c. 2. de ſo. compe. vide ꝙ dixi in .c. ſi diligenti de ſo. compe. & quòd dicam in. c. perpendimus. ĩ. eod. in decimo principali articulo. Tertio not. quòd † ſententia quantumcunq; generalis, & per generalia verba promulgata reſtringitur ſolũ ad limites poteſtatis ipſius pronunciantis, & ſic non extenditur ad non ſubditos, ꝙ eſt notandum ad intellectum
5 ſtatutorũ † generaliter loquentium, vt non extendatur ad non ſubditos. vnde † ſtatutum laicorum puniens declinantem iuriſdictionẽ poteſtatis, non extenditur ad clericos; ad quod vide ꝙ late dixi in .c. ſi diligenti. de ſo. compe.
7 Et ſimiliter † ſtatutum prohibens alienationem immobilium in non ſubditos, non comprehendit clericos, propter generale priuilegium, ꝙ habent in acquirẽdo, de quo in. c. fin. de immu. eccle. lib. 6. per Ioan. And. Et de materia, & poteſtate comprehenſiua iſtorum ſtatutorum latius infra dicam. Glo. 1. eſt declaratiua; In fi.
8 glo. dic † quis dicatur nominatim excommunicatus, vel interdictus tradit plenè Inno. & poſt eum doct. in .c. in lateranenſi .ſ. de præben.
9 Et an tales † committentes furtum debeant vitari ante publicationem, dicam aliquid in .c. perpendimus. ĩ. eod. in decimo principali arti. Glo. 2. põt recitari per duo contraria, & vnam queſtionem. In fin. glo. dic hæc glo. continet materiam vtilem, & quotidianã, quam Inno. & Ioan. Andr. & doct. hic latè proſequuntur; Sed in veritate melius conueniret tit. de conſti. Sed quia coĩter tangitur hic, & neceſſaria eſt ipſius ſentẽtiæ excommunicationis examinatio, idcirco ad iſtius materiæ noſtræ declarationem ſub cõpendio proſequar quinq; principales quæſtiones. Prima erit vtrum ſtatutum, ſeu ſententia generalis afficiat nõ ſubditos delinquentes in loco ſtatuentis, data ipſius ſtatuti ſcientia. Secunda erit vtrum ligentur ignorantes. Tertia vtrũ ligentur ſubditi delinquẽtes extra territorium. Quarta vtrum ligetur ipſemet ſtatuens. Quinta vtrum ſententia, ſeu ſtatutum vltra tempus ſtatuentis, vel ſententiam proferentis duret. Quo ad primum vi-
10 detur dicendum, quòd † non ſubditus non ligetur, & ita videtur concludere tex. noſter; pro quo facit ratio, quia tempore quo fit ſtatutum ſtatuens non habet iuriſdictionem in actu, & in non ſubditos, ergo cum ſtatutum aſſumat vires tempore promulgationis, non eſt potens ad comprehendendum nõ ſubditos, cum antequam veniat caſus iuriſdictionem tribuens, nõ poſſit iſte iuriſdictionem exercere. argu. not. in .c. 1. de offi ordinario. lib. 6. vbi patet, quod
11 Archiepiſcopus † non poteſt deputare officiales in diœceſi ſui ſuffraganei propter apellatio-
nes

nes ad eum interponendas, quia antequam appellatum sit, non habet iurisdictionem in actu. Facit etiam.l.obseruare.in fi. ff.de offi.procon.
12 ibi † proconsul. non potest causam delegare, antequã ingrediatur prouinciã, quia nondum habet iurisdictionem in actu, licet habeat in habitu;facit etiã.l.vsufructus.ff. de stip. ser. Glo. tamen hic in principio concludit contrarium, quòd non subditi ligantur ex quo delinquunt
13 in loco statuentis, † Et idem communiter tenent legistę in.l.1.C.de sum.tri.Facit.c.quæ ad perpetuam.25.q.1.Inno.hic,& potest eum Io. An.varie loquuntur. Sed D. m. distinguit post ipsum,quod aut quærimus de statuto,aut quęrimus de sententia; primo casu subdistinguit, quod aut statutum est aptum comprehendere non subditos vt in exemplo tex. si quis furtum fecerit, & tunc etiam non subditi tempore statuti delinquentes postea in territorio statuētis
14 ligantur, quia † lex semper loquitur vt in.l. Ariani.C.de hęreti.& ideo incontinenti, quòd non subditus delinquit in tali territorio, efficitur de foro ipsius statuentis, vt in iuribus allegatis hic in principio glo. Ad quòd vide, quę plene dixi in .c. postulasti.§. de fo. compe. maxime in primo principali articulo, & tenet hoc etiã Archid. viij. dist.c.qui cōtra mores in penultima glo. Sed tu aduerte, quia circa prædicta dubitatur vtrum hæc conclusio procedat in non subditos, qui sunt superiores
15 ipsius statuentis ; † exemplum statuit Episcopus,quòd quicunque Inferit ad zardum sit excommunicatus, Archiepiscopus enim lusit in diœcesi Episcopi, vtrum sit excommunicatus. Io.An. in regula cui licet. de reg.iuris lib.vj.in mercur.tenet quòd non,& refert hic lauren.tenuisse .9. q.iij.in. c.2. & tenuit etiam Bertrandus, & sequit Hosti.in summa huius ti. §.quis valeat excommunicari. versiculo quid ergo. vbi dicit, certo certius teneas, quòd sententia non ligat; referunt etiam Io. An. & Hostien. contrariam opinionem multi tenuerunt,quam etiam secutus fuit Bartho.Brix.& Archid. etiã in dicto.c.2.de consti.lib.vj.& rationes & iura ipsorū omitto, quia videre poteris per Io.An. in dicta regula cui licet. Et eandem sententiam sequutus fuit Pau. de Dyasucijs disputando in hac ciuitate Senensi. Sed primam sententiam tenet etiam Io. An. in.c.cum inferior.§.de ma. & obe.& Io. Cal. in.c.1.§.de rap. post Io. An. & etiam sequitur Gaspar de Caldarinis in repetitione.c.nostro.§. de pęni. etremis. & iij.q.6. in.c.1. D.Pe.de Ancha. in repi.c.1.§. de cōsti. in 12.princi.q. refert aliquas ex prædictis opinionibus,sed aliter nō decidit; Henricus Bohic in.c.cum inferior.§.de ma.& obe. dicit, quòd
16 † prima opinio est communior, & est verior in foro iudiciali,sed in foro pęnitētiali plus placet
17 sibi secūda † opinio, quia est tutior,& securior pro anima, facit.c.Iuuenis.§.de sponsa.& quòd nota.in.c.ad audientiam.§.de homici. quæ distinctio est satis iusta, & ad hanc materiam multum bene conueniret quęstio,quam posui in.c.1.§. de rap. vbi etiam aliquid tetigi de prę-
18 ced.q. Et † qstio est vtilis, quid si Archiepiscopus delinquat in diœcesi Episcopi habētis duos Episcopat*, & respectu vnius erat suffraganeus ipsius Archiepiscopi delinquentis ; sed respectu alterius, in quo Archiepiscopus delinqnit non erat suffraganeus suus, vide ibi contrarias opi. Item circa prædicta oritur dubitatio. Vtrum stante prædicto statuto, quòd ludens ad zardum sit excōmunicatus, & posito, quòd tali statuto nō ligetur Archiepiscopus,seu alius
19 superior statuentis vt dictū est ; vtrum † ludens cum Archiepiscopo, vel superiore incidat in excommunicationem; quam etiam.q. late tractat Io. An. in dicta mercur. cui licet, & facit multa argumenta pro vtraque parte, & tandem decidit,quod sit excommunicatus,per tex.32. q.5.in.c.proposito.vbi est factum vnicum inseperabile,& tamen vnus peccat,alter nō peccat; ad idem.34.q.2.c. in lectum ; Et vide plura exempla,quę ponit Io. An. in dicta mercuriali; & prædictam sententiam tenet etiam Pe. de Ancha.in dicta repeti.c.1.§.de consti.in.12.q. principali, & ibi Pe. de Ancha. recitat aliam.q.
20 similem. Quid si † legatus, vel alius superior mandauit alicui prælato,quòd deberet excommunicare omnes non soluentes procurationem, vtrū deberet excōmunicare semetipsum non soluentem; Sed melius adaptatur hęc.q.ad quartū articulum principalem huius materiæ.
21 Item circa prædicta quæro pone quòd † Episcopus,vel alius superior prælatus statuit,ꝓpter honestatem melius conseruandam, quod nulla mulier in loco suæ iurisdictionis vtatur ornamentis fucati coloris,siue auri,argenti,vel gemmarum vltra certam quantitatem, seu longis vestibus vltra certam mensuram,& contrafaciens sit excommunicatus ; vtrum quælibet scienter contrafaciens in loco iurisdictionis sit excommunicata. Et procedit quæstio magis generalis etiam de subditis;hanc.q.disputauit quidã Frater Vbertus & eam recitat Io. An. in mercuriali, ea quę. de reg. iuris lib.6. Et arguit pro vtraque parte, & ibi videri potest ; Et pro solutione ad euidentiã præmittit distinguendum esse inter ornatum fucati coloris, & vestium;
22 † an, & quando vti tali ornatu sit peccatum mortale, vel veniale,vel nullum; Et finaliter cōcludit, quòd quæcunque mulier vtitur fucatis coloribus statim ad fingēdam pulchritudinē, quam non habet incidit in pęnam excommu-
23 nicationis,quia cum † fucatio de sui natura sit mala, merito potest prohiberi per Episcopum,
24 † nec excusatur vxor ex voluntate, seu præcepto viri, quia tali præcepto non debet obedire arg.11.q.3.c.nō semper Iuncto.c. fucare de cō secra.dist.5. Sed respectu aliorum ornamentorum, iocalium, vestimentorum, & similium cōcludit,quod quælibet mulier non nupta tenetur præcise obedire statuto. viij. q.1.sciendum.9. q.3.c.ad quod ergo.& .c.qui resistit.& 23.q.1. quid culpatur, quia licet talibus posset esse ornatus sine peccato mortali in quantum tamen

† transi-

25 † transgreditur præceptum superioris, inci-
dit in mortale 14.q.1.c.quod debetur.§.præ-
26 cipitur. † Sed in mulieribus nuptis distinguit,
quod aut vir expresse consentit, vel tacite non
præcipiendo contrarium, & debet mulier ser-
uare statutum aliàs incidit in excommunica-
tionem, aut vir expresse præcepit contrarium,
& tunc non incidit in excommunicationẽ, eo quod
statutum tale non potuit obligare vxorem con-
tra voluntatem viri, quominus potius debeat
obedire viro, cuius obedientiæ principaliter, &
immediate est astricta, & ibi late probat per eũ;
facit 33.q.5.c. manifestũ. c. hęc imago .c. no-
luit.c. quod Deo pari. Si vero statutũ cõprehen
27 deret nõ subditos, vt quia dicit † statutũ Archie
piscopi, quicũque Archiepiscoporũ fecerit ante
se Crucẽ ferre in prouincia mea sit excommuni-
catus, & tunc secundũ Inno. statutũ non valet,
quia Archiepiscopus non habet aliquem Ar-
chiepiscopum in subditum; & ideo hoc statu-
tum non potest comprehendere nisi subdi-
tum; Sed Hosti. tenet contrariam sententiam
mouetur primo, per tex. in.c. ex tuarum.§.de
auth. & vsu pal. Itẽ quia ex opinione Inno. se-
28 queretur, quòd quis non posset facere † statu-
tum contra peregrinos delinquentes in loco
iurisdictionis suæ, quod est falsum. dicit hic D.
m. quod articulus est dubius, tamen videtur
magis inclinare in sententiam Hosti. quia cum
statutum habeat tractum ad futurum, refertur
ad tempus habile, & dicat iurisdictionem in
territorio suo, merito debet valere; Et hæc pro-
cedunt in statuto; sed si loquitur in sententia
generali, dicendum est quòd extendatur solum
ad subditos sententiãtis respectu cõmittendi;
29 Et ideo, si † Episcopus sua generali sententia
diceret, quòd quicunque furtum fecerit sit ex-
communicatus, non subditus furtum faciens in
diœcesi sententiantis, non erit propterea excõ-
municatus, licet secus sit in statuto, & potest esse
ratio differentiæ inter statutum, & sententiam;
quia sententia assumit vires incontinenti cum
fertur, & ideo subditos duntaxat comprehen-
dit: arg. dictę.l. vsusfructus. Secus est in statuto,
cum statutum habeat actum successiuũ, & vin-
culum sumat tempore delicti; Ex sententia igi-
tur generali non ligatur non subditus, delin-
quens postea in loco sententiantis, & hoc sin-
gulari probat iste tex. secundũ Inno. hic insi.
quod dictum Doct. dicunt esse nobilissimum; & sic
habes expeditũ primũ articulũ. Circa secundũ
30 vtrum † non subditi delinquentes in loco sta-
tuti data ignorantia statuti teneantur pœna sta-
tuti. glo. notabiliter hic in secunda parte di-
stinguit, quod aut statutum punit factum a iure
communi reprobatum, & tunc ligantur igno-
rantes; & sic sentit, quòd aliàs secus. Sol. Io.
An. hic & in.c.2.de consti. lib 6. per illum tex.
tenet, quòd ignorantes non ligentur quanuis
statutum puniat factum aliàs damnatum, & di-
cit, quòd ignorantes non ligantur; Nam licet
quis sciat factum mandatum, tamen ignorat
nouam pœnam statuti. Bar. vero in.l. I.C. de
sum. tri. & Do. An. hic tenet primam opinionẽ
glo. nostræ; & ad illud.c.2. respondent, quòd
loquitur in sententia excommunicationis, quæ
ligat ratione contemptus, & ita etiam ibi intel-
ligit. D. Pe. de Ancha. Sed contemptus ces-
sat, vbi datur ignorantia; igitur, &c. secus ergo
in alijs, pro qua sententia facit.l. vulgaris.§.si
31 quis eş.ff. de fur. vbi licet quis † credat furari eş
si abstrahit aurum tenetur pro auro abstracto,
licet ignoraret illud aurum, dicit D. m. hic, quod
opi. hæc videtur verior de iuris rigore, cum in
facto generaliter damnato non possit allegari iu
sta ignorantia; Et hæc opi. etiam placet Io. An.
in dicto.c.2. dicit tamen. D. m. quod opi. Io.
An. est æquior, & sic residet; mihi videtur quod
sit valde dubia, vnde pro ipsius declaratione di-
stingue duo membra, prout etiam faciunt Doc.
Primum quando statutum prohibet factũ aliàs
damnatum; Secundum quando statutum pro-
hibet, & punit factum aliàs non damnatum;
Circa primum vidisti duas principales opi. qua-
rum prima fuit glo. D. An. & Pe. & Io. de Imo.
& etiam Bar. quòd ignorantia statuti non ex-
cusat, & hanc opi. sequitur D. An. in dicto.c.
2. de consti. lib. 6. mouetur, quia quando quis
32 † delinquit in plusquam habeat animum, non
debet puniri nisi ad mensuram intentionis, al-
legat dictum Bar. in.l. diuus.ff. de sicca. & quod
33 not. in c. si vero.2.§. eo. vbi si † habeo animũ
verberandi laicum, & verbero clericum igno-
ranter non debeo puniri pœna qua puniuntur
verberantes clericos, sed laicos; licet plus pec-
cauerim in facto, quam habuero animum; Nec
obstat quòd dederim operam rei illicitæ, &
damnatæ, & sic debeo puniri de casu secuto iux
ta nota. in.c. sicut dignum.§. de homici. quia il-
lud verum in delictis quæ puniuntur ex culpa,
secus si ex dolo, vel latissima, vel crassa ignoran
tia. Vnde concludit D. An. quod nulla specia-
litas est in sententia excommunicationis, licet
aliqui teneant contrarium, & non bene, secun-
dum eum; Et hanc opi. sequitur etiã D. Domi.
in dicto.c.2. mouetur per illum tex. in principio
qui loquitur indistinctè. Item quia statuta cõ-
muniter imponunt pœnam subditis propter
contemptum, vt dicto.c.2. quia cum ignorans
non contemnat non debet puniri illo statuto,
vnde quatenus animus cõtemnit puniatur, cum
34 † animus, & voluntas distinguant maleficia, &
pœnam minuant vt in. c. cum voluntate. ∫. eo.
& sic satis videtur esse, quòd puniatur pœna.l.
damnantis illum actum, quem fecit, & contra
quam habuit animum delinquendi, & non con-
tra statutum; Et hanc etiam opi. sentit Specu.
& expressius ibi tenet Io. An. in addi. in ti. de
consti. ver. quid si extraneus, & ver. seq. Pro
qua etiam allego ad ipsius fortificationem.l.
vulgaris.§. si is qui viginti, &.§. idẽ Vulpianus.
ff. de fur. & quòd nota. in.l. item apud labeonẽ.
§. si quis virgines. ff. de iniuri & l. si ignorans.
ff. loca. Item pro prædicta opi. facit quod tradit
Pileus in quæstionibus suis.q.23. quæ incipit.
Titius amore, & eam refert Io. An. in regula
cum

cum quis in ius.de reg. iur. lib. 6. in mercurial.
35 vbi ponit prædictam.q.Pilei,de eo qui † captus
amore virginis, vel solutę deceptus à Lęna,quæ
maritum habebat, quæ illius loco se supposuit,
& ab illo cognita fuit, vtrum teneatur de adulte-
rio. Et ita cōtingit Ouidio, vt ipse narrat in lib.
de vetula. Et etiā in simili contingit Præposito
pessulano vt narrat Io. Bocacius. Et in hoc stu-
dio duabus vicibus cōtigit cuidam maximo,&
memoriosissimo Doctori. Et arguit ꝓ vtraque
parte, & videre poteris argumenta per Io. An.
Sed finaliter cōcludit Titium cum in adulterio
non peccauerit ab accusatiōe adulterij absoluē-
dum, per.l. eum. qui duas in fi.C. de adulter.
Sed quòd est puniendus, ac si virginem, vel vi-
duam cognouisset,per .l.eum qui.§. at cum ali-
quis.ff.de iniur. Et hanc etiam decis. sentit glo.
in.l.vxor. C.de repud.& .34. q. 2.c.in lectū. &
glo.15.q.1.c. illud.prout ibi in fi. glo. habetur
litera negatiua. Et etiam eam decisionē Pilei.te-
nuerunt Pe.& Cy. in.l. quoniam multa facino-
ra. C.ad.l.Iuli.de vi. publi. Moti quia simplex
fornicatio, quam ille proposuit committere,
non est ordinata ad adulterium,& ideo tantum
ipse de fornicatione tenetur. Et pro prædicta
opi. etiam adde aliam.q. quam in simili etiam
per contrarium ponit Io. An. in dicta mercu-
36 riali cum quis in ius.de eo qui † cognouit solu-
tam, & credebat cognoscere nuptā; de qua for
te dicam in.c.cum voluntate.§.eo. Sed D. Pe.
de Ancha. in repe.c.1.s̄.de consti. in fi. 12.q.
principalis,tenet primā opi. ꝙ puniatur pœna
statuti, quamuis statutum probabiliter ignora-
uerit. Et hæc opi.plus mihi placet. licet.q.sit
satis dubia; moueor, quia cum delinquens non
ignorauerit factum, videtur cōsensisse in omni
genere pęnæ, arg.l.1.§.bestias.ff.de postu.& .l.
fi.ff.de cri.expil.hęredi.Facit etiam.ff.de iniu.l.
eum qui.§.si iniuria.& quod not.c.1.de homi.
lib.6.& in dicta.l. quoniā multa.& in auth. ho-
die.C.de repu.per quos tex. volunt quidam,
quòd si ille, qui credidit cognoscere solutam,
cognouit coniugatam, tenetur de adulterio;
quamuis animus suus nō esset committere ad-
ulterium; quod tenet glo. in dicto. c.illud.15.
q.1.prout ibi habetur litera affirmatiua. Item
facit quod tradit Bar.in.l.si adulterium.§.idem
37 pollioni.ff.de adul.vbi dicit,quòd ille qui † sine
colore matrimonij cognoscit aliquam, quam
credit solutam, & extraneam, punietur de in-
cestu, si est consanguinea, & de adulterio, si est
nupta. Non obstant rationes allegatę pro con-
traria opi. Et primo ad dictū Bar. in .l.diuus.
ꝙ allegat D. Anto.dico,quòd Bar. ibi potiùs
concludit pro opi. ista,in eo,quòd dicit de deli-
cto commisso circa personā, quòd licet in plus
fuerit euentus, quàm intentio, tamen punitur
de euentu; quoniam intentio fuit ordinata ad
euentum. Non obstat. c. si vero.2.s̄ eo. quia
38 loquitur in † sententia excommunicationis,
quæ non ligat nisi ratione contemptus, vt dixi.
s̄. in ratione Bar ad c.2. Non obstat responsio
D. Anto. in eo quod dicit, de eo qui dabat
39 operam rei illicitæ, quia licet loquatur † in de-
lictis, in quibus requiritur dolus tamen is qui,
40 † agit scienter rem prohibitam dicitur dolosè
agere; & tenetur vltra quam esset inten-
tio sua. Quod etiam clarius ostenditur, nam
41 † furtum non committitur sine dolo, vt dixi.s̄.
in rubri. de fur. & tamen satis est habuisse ani-
mum dolosum ad furandum,propter quem te-
netur quis de euentu; licet plus furatus fuerit,
quàm esset eius intentio, vt in dicto. §. si quis
ęs. Nec obstat .d.c.1. in princi. de consti. quia
licet tex. loquatur simpliciter, tamen ex ipso
principio, & verbo statuti, colligitur, quód
principium debet intelligi in pœna excommu-
nicationis, in qua requiritur contemptus,vt di-
xi. Vel potest responderi, quòd illud principiū
intelligatur de statutis non prohibentibus rem
aliàs prohibitam de iure communi, vt dicam
statim in secundo principali membro. Nec ob-
stat verbū statuto, quia dico, quòd transit ad
alium casum. Nec obstat ratio. D. Domi. ꝙ
statuta puniant contemptum, quia fateor, sed
dico,quòd ille contemnit, qui facit rem prohi-
bitam de iure;& error circa quantitatem pęnæ,
non facit cessare contemptum, & animum do-
losum. Facit, quod not. glo. & post eam Bar.in
dicta.l. vulgaris.§.si quis &.§. idem vulp. quia
ibi animus agentis mutat speciem delicti. Non
obstat.§. si quis virginem. ibi quia nullū intēde
batur cōmitti delictum;ex quo verisimiliter ille
credebat virgines esse meretrices, ideo eas ap-
pellare non est punibile. Non obstat decisio
Pilei, & aliorum, quia possimus respondere,ꝙ
illa decisio non sit bona; quia cum coitus, seu
męchia sit communis ad fornicationē, adulte-
rium, stuprum, incestum, & similia, secundum
ea quæ late dixi in rubri.s̄. de adult. merito te-
netur quis in plus ratione euentus, quàm ha-
buerit animum; cum animus delinquentis sit
ordinatus ad euentum, vt voluit Bar. in .d. .l.
diuus & .s̄. dixi; facit dicta .l. fi. de cri. expil.
hęre.& .c.fi.de homi.lib.6. Vel possum⁹ respō
dere, quòd aut loquimur in casibus in quibus
ad rem, seu substantiam delicti requiritur ani-
mus specificus ad illud delictum, ita quòd de-
tractio volūtatis a tali delicto faciat cessare sub-
stantiam illius delicti, & tunc procedat opinio
Pilei; quia cum aliquid deficit de essentia, non
potest dici de essentia.1.q.1.c.detrahe. & in.c.
debitum.s̄.de bap.Sed in.q.Pilei deficit aliquid
42 quod est de essentia, nam † essentia rei consistit
in materia cōpetenti, & sub debita forma.vnde
in illa questione materia est mulier, forma.
43 potest dici † propositum, & voluntas, quæ
possunt dici formæ virtutum, & vitiorum.
45. dist. c. duæ sunt .86. dist. c. non satis. nam
44 † morales actus iudicantur ex fine intentionis
secundum Philosophum, vt dixi in rubrica de
delict. pue. Quare in casu prædicto cum prædi-
ctus intenderet fornicari,& non adulterari,me-
ritò non tenetur de adulterio.Facit.d.l. vulga-
ris.§.si is qui.§. idē vulpianus. Sed in termi-
nis nostris, licet ex forma statuti sit alterata pę-
na delicti,

na delicti,tamen delinquens intendit hoc deli-
ctum,quamuis ipsius voluntas posset alterare
delictum; & ideo si ex forma statuti alterantis
45 pœnã, † scientia ipsius statuti requireretur pro
forma haberet locum opi. Io. An. quòd igno
rans non ligaretur pœna statuti vt singulariter
voluit Bal. in.c. si capitanei quib. mod feud.
ãmittatur in vsibus feudorũ, de quo dixi in.c.
licet.s̃.de pęnis, in eo ꝙ ibi dixi de causa consi-
46 derãda; Et vide ad prædicta † D. de Rota deci-
sione 410. in nouis decis. quam decis. intelligo
secundum.s̃. dicta; Et predicta etiam notabis
ad intellectum eorum,quæ traduntur in.c.cum
voluntate in principio.ĩ.eo.Secundo casu prin-
47 cipali qñ statutum punit factum non damna-
tum aliàs a iure communi, glo.hic tenet, quòd
Cõ. op. 48 ignorans nõ ligaretur, & † ista est * communis
opi. omnium Doc. per iura allegata in glo. ad
quòd possunt allegari omnia iura quæ allegaui
in.c.licet.sup̃ de pęnis in prima excusatione ra-
49 tione causæ,& ignorantiæ; † vtrũ autem quis
præsumatur scire, vel ignorare statutum bo-
nus Iudex arbitrabitur ex mora,quam traxit in
50 illo loco si fuit modica, vel magna & † in du-
bijs stabitur iuramẽto suo per not.in .c.si vero.
2.sup̃ eo. secundum Hosti. & Io. An. hic & se-
quuntur Doc. Item arbitrabitur scientiam si
erat de loco vicino, & de partibus circunstan-
tibus; in quibus communiter,tale quid erat re-
probatum, vt sunt quædam quasi per totam
51 Italiam reprobata, quæ † tamen de iure com-
muni non sunt prohibita,prout est vendere sal.
vel extra comitatum portare frumentum,
vel deferre mercimonia,&c.non soluta gabella,
secundum D. Anto. hic, & sentiunt Io. An. &
moderniores in.c.2.sup̃ de consti. & Io. An. in
addi.spe. in ti. de constitutionibus, & Bar. in.
l.1.C.de sum. tri.& Bal. in.l. data opera.C.qui
accu. non pos. Circa tertium articulum an
52 † subditus delinquens extra territorium statuẽ
tis incidat in pœnam statuti Inno. & Abb. hic
53 volunt, quòd aut † statutum generaliter dispo-
nit quòd quicunque furtum fecerit sit excom-
municatus,non dicendo in diœcesi mea,& hoc
casu ligatur subditus delinquens extra diœce-
54 sim,aut † statutum restringit se ad diœcesim, di-
cendo quicunque furtum fecerit in diœcesi, &
tunc secus. Sed Hosti. tenet contrarium etiam
primo casu per tex.nostrum in fi. facit dictum.
c.2.de consti.lib.6.Cy.disputauit in hoc studio
Senensi hanc.q. & incipit rector ciuitatis Sena-
rum,& post multa,concludit quòd puniri pos-
sit statuto proprij domicilij; & ad.c.2.de con-
sti.lib.6.respondet, quòd loquitur quando pę-
na imponitur ipso iure, vnde sequitur sicut
55 actualis executio prohibita est in alieno territo
rio vt in .c. romana .§. contrahentes de fo.
56 compe. lib.6.ita † executio statuti, quòd affi-
cit personam subditam Bal. in.l.1. C. de sum.
57 tri. distinguit, quòd aut † statutum imponit
pęnam pro delicto reprobato a iure communi,
& tunc tali pęna ligatur subditus vbicunque de
58 linquat, alias secus; quia † illud non est delictũ,
postquam sit in loco vbi permissum est Bat. in
59 dicta.l. 1.distinguit, quod aut statutum præcisè
comprehendit subditum delinquentem extra
territorium, & tunc ligabitur subditus; Exem-
60 plum si dicit † statutum, quòd quicunq; furtũ
commiserit vbicunque, sit excommunicatus,
aut statutum generaliter, & simpliciter loqui-
tur, & extenditur solum ad delinquentem .ĩ.
territorium;& ita intelligit istum tex. Quidam
moderniores legistę in.l.fi.ff.de iurisd.om.iudi.
tenent contrarium,& hoc etiam plus placet D.
61 m. hic. qui concludit ꝙ † delinquens extra ter-
ritorium nunquã afficitur pœna statuti per ra-
tionem.l.fi.& .c.2.de consti. D. An. hic, & in
dicto.c.2.& Io.de Lu. ibi, reprobant etiã præ-
dictam opi. Bar. mori ex eo, quòd ex prædicta
opi. sequeretur, quòd subditus Episcopi extra
territorium non ligaretur statuto potius ex de
fectu voluntatis statuẽtis, quam potestatis,cu-
ius contrarium vult tex. dicti.c.2. vnde distin-
guit,& ibi D.An. quod aut statutum agit orig-
nare causam sententia, seu facto originato a li-
mitibus alterius, & tunc non ligatur tale factũ
extra eius territorium, siue hoc exprimatur in
statuto, siue non vt hic, & idem dicit in facto
negatiuo faciendo in limitibus alterius territo-
rij, vt puta si intendebat excommunicare non
soluentem creditori alterius territorij, ꝙ intel-
62 ligo quãdo sub ista forma loquentur † quicun-
que non soluerit creditori suo, &c. sit excom-
municatus, aut agit originare sententiam ex fa-
cto commisso in limitibus alterius territorrij,
cuius contrarium factum affirmatiuũ erat ex-
pediẽdũ in limitibus proprij territorij, & tunc
ligatur arg.c.ex tuæ.s̃.de cle. non res. Exem-
63 plum † quicunque non residerit in beneficio
suo sit excõmunicatus, nam hoc casu subditus
existens extra territoriũ nõ residens incidit in
pœnam statuti; quia cum factum negatiuum
non habeat terminos naturales.s̃.de elec.c. bo
næ reputatur factum, vbi contrarium factum
erat fiendũ vt in.l.deserrorem .§. qui stationis.
ff.de re.mili. Et facit quod not. Bal. in.l.libel-
lorum.ff.de accu. cuius dictum refert Io. de
64 Fantu..2.q.8.c.libellorum; vbi dicit † quòd si
debet accusari massarius, vel sindicus qui non
denuntiauit delictum iudici, debet poni locus
in libello vbi debebat denuntiare;& ex hoc di-
cit.D. An. aperiri intellectum dict. c. 2.in.§.
1. & satis placet mihi hoc secundũ membrum;
pro quo facit regula ea quæ de re. iur. lib.6.&
quod not. in.c. 1. de vsu. lib.6. & quòd not.
glo. mag.in cle. 1. vt litis pend. quamuis frede.
videtur sentire contrarium consilio 104. vbi
vide per eum; Sed quo ad primum dictum. D.
65 An. forte posset iudicio meo limitari † quòd
procedit nisi hæc duo cõcurrerẽt, primo quòd
illud factum esset a iure communi reprobatum,
& pœna esset spiritualis afficiens animam, &
gerens secum executionem, qualis est sententia
excommunicationis; Exemplum quicunque
furtum fecerit sit excommunicatus; quamuis
Cy. in opi. ipsius videatur sentire contrarium,
& etiam

&: etiam Paulus in.c.2.de re. iudi. qui dicit, q
ex quo talis sententia trahit secum executio-
66 nem, sequitur, quòd sicut † executio non po-
test fieri extra territorium, vt dicto.§.con-
trahentes, ita nec possit per viam statuti, aut sen
tentiç talis executio fieri extra territorium; sed
hoc arg. non videtur valere, nam executio sen-
tentiæ prohibetur fieri in alterius territorio,
vel ex defectu potestatis, quæ hic non adest
cum sit subditus sententiantis, vt dicunt præla-
ti; vel ꝓpter turbationē iurisdictionis alienę,
quæ cessat in sentētia excommunicationis, quæ
trahit secum executionem, & ligat animam, &
sic nulla insurgit alienæ iurisdictionis turbatio,
quare cum iste sit subditus & delinquat, eo q
facit rem prohibitam, & in executionē pœnæ
non detur turbatio alienæ iurisdictionis, meri-
tò videtur, quòd talis subditus ligatur tali pœ-
67 na, pro quo etiam facit, quia Episcopus excom
municat, & absoluit suum subditum etiam quā
do est extra territorium, quando talis actus nō
requirit causę cognitionem vt in.c. nouit.s̃.
de offi de leg. cogitabis tamen. Circa quartum
68 principalem articulum videlicet, vtrū † statu-
to prędicto quicunque luserit, vel furtum fece-
rit sit excommunicatus, ligetur ipsemet sta-
tuens: Archid. in.d.c.2.de const. lib. 6. tenet
quòd sic; & Cy. post Pe. in auth. quibuscunque.
C. de sacrosan. eccle. quia quis statuendo gerit
personam publicam, & delinquendo priuatam,
& sequit̃ hic Hosti. facit.l. si consul.ff. de adul.
Sed Io. Cal. in.c.1.s̃. de rap. tenet contrarium;
sed latius quam ipse assumit, & examinat Io.
An. in mercur. in reg. cui licet. de re. iur. lib.6.
vbi videre poteris. Sed tandem concludit cum
opi. Cal. quam etiam sequitur Gaspar de Cal. in
repetitione.c.penul.s̃. de pęni. & remis. & 3.q.
6.in.c.1.& etiam tenet. D. m. in dicto.c.1.s̃.de
rap. quia sicut non potest quis ligare se ipsum
per sententiam, ita nec per legē; & hęc opi. satis
placet, quamuis dignum sit ipsum velle viuere
legibus vt in.l. digna vox. C. de legi. Sed circa
prędicta adaptatur notabilis.q. quam ponit Pe.
de Ancha. in repiti.c.1.s̃. de consti. sub.12.q.
69 principali, prout † legatus, vel alius superior
mandat alicui prælato quòd excommunicet
omnes beneficatos, qui non soluerunt procu-
rationem suam, vt ipse mandatarius debeat se
ipsum excommunicare quia nō soluit. Et hanc
q. disputauit Io. Cal. & incipit quod mandauit
delegatus; & ideò debiliter arguit pro vtraque
parte, sed pro solutione præmittit, quòd in
mandato non fuit iniūctum, q primo moneret
non soluentes, quasi monitio præcesserit, aliàs
mandatum non fuisset iustum, vt patebit ex his,
quæ dicam in.10.prin.arti. in.c.perpendimus;
vel deciso esset clara, quia non posset de facto
suo cognoscere. Item pręmittit, quod non fuit
mandatus nudus actus denuntiationis, vel de-
clarationis, quem posset ipse de se ipso facere,
70 cum declarans nihil dicatur facere; vnde debet
intelligi secundum eum quòd actus excommu-
nicationis fuit commissus nō consistens in nu-
da declaratione verbali; & post multa conclu-
dit in.q. prædicta, quòd quamuis ex vniuersi-
tate, & in virtute verborum contineatur, quòd
ipse debeat se ipsum excommunicare, tamen ex
mente nō cōtinetur; & sequitur Pe. de Ancha.
vide tamen latius per eos in locis prealleg.:
71 Circa quintum, & vltimū artic. vtrum † statu-
tum seu sententia duret vltra tempus statuentis,
vel sententiam proferentis; dicit distinguendū
72 esse inter statutum, & sententiam; nam † statu-
tum cum sit quędam lex durat perpetuo, nisi
expresse reuocaretur vt in.c.fi.s̃.de offi.dele. Et
73 ideò dicit Frede. cons. 16. † quòd statutum
factum sede vacante per capitulum durat etiam
creato Episcopo, nisi per ipsum Episcopū ex-
presse reuocetur. Sed in sententia distinguit,
quòd aut iniecit vinculum tempore proferen-
tis, aut non. Primo casu durat vltra tēpus pro-
ferentis, quando vinculum est momentaneum,
exemplum in excommunicatione, & publica-
tione bonorum probatur in.c.1.de ma. & obe.
74 lib.6.& ideò excommunicatus per Episcopum
remanet excommunicatus in tempus successo-
rum, ad hoc.c. pastoralis. §.1. de offi. ord. Si
verò vinculum est successiuum, distingue, q
aut sententia fuit lata cum causæ cognitione, &
durat effectus sententiæ vt.l.1.C.de postu. Aut
sine causæ cognitione, & non durat vltra tem-
pus proferentis vt.l.fi.ff. de pęn. q not. glo.in.
75 c.penul. de cle. nō resi. vbi dicitur † quòd licen
tia non residendi, expirat per mortem conce-
dentis. Et prædicta procedunt quo ad effectū
productum ex sententia, secus quo ad effectū
producendi in futurum, quia non durat. Et ita
procedit glo. nostra. Secundo vero casu quan-
do sententia adhuc non iniecit vinculum, non
76 durat. Et ex prædictis deciditur vtrum † licen-
tia de capiendo aliquem, vel intrando in pos-
sessionem duret post tempus illius, de quo per
Bal. in.d.l.1.C.de postu. in fi. & per Bar. & Io.
de Imo. in.l. fundi.ff.de acqui. pos. Postremo
quia in.c.1. de. eo qui fur. or. re. remisi hic di-
77 cturum, † an sub istis verbis præcipio sub pęna
excommunicationis ne tale quid facias, vtrum
contraueniens statim incidat in excommuni-
cationem; hic omittam & dicam in.10. prin.
art. in.c.perpendimus.j.eo.

Cap. XXII. Conquesti.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati sunt, qui cum effractione ecclesias spoliāt, & per Papam duntaxat post denuntionem sunt absoluendi.*
2 *Delinquentium sequaces pari pęna puniuntur cū delinquentibus.*
3 *Verbū sequaces, quid importet in statutis, et conētionibus, quæ fiunt inter dominos, comitantes, adhærentes, & sequaces. remissiue.*
4 *Sacrilegium est graue delictum.*
5 *Grauia delicta non debent dissimulatione prateriri.*

Secus

6 *Secus in leuibus, quia quandoq; prudens est consilium ea dissimulare.*

7 *Sacrilegus dicitur, qui lædit ecclesiam, & ab ea puniri potest.*

8 *Ecclesiam damnificans non solum tenetur ad resarciendum damnum, sed etiam ad satisfactionẽ ecclesiæ pro iniuria.*

9 *Clericus agit pro iniuria, & damno dato ecclesiæ.*

10 *Violenti effractores, & spoliatores ecclesiarũ sunt ipso iure excommunicati.*

11 *Sacrilegus quandoq; est ipso iure excõicatus.*

12 *Spoliatores ecclesiarum post denunciationem, & publicationem non possunt absolui nisi a sede Apostolica.*

Secus ante publicationẽ, & denunciationẽ, quia tunc Episcopus absoluere potest. remissiuè. num. 14.

13 *Excommunicatus a canone, quandoq; non absoluitur nisi a Papa.*

15 *Spoliatores ecclesiarum simpliciter, sine effractione, & violentia non sunt excommunicati.*

16 *Incendiarij ecclesiarum ipso iure incurrunt excommunicationem.*

Quod procedit tàm in ecclesia consecrata, quam in non consecrata. nu. 17.

Quid in incendiarijs, & effractoribus aliorum piorum, & religiosorum locorum. nu. 22.

Quid in incendiarijs cimiterij, & aliorum, quæ sunt in spatio ecclesiæ, sic priuilegiata. nu. 24.

Quid in incendiarijs domorum, & aliarum rerũ. nu. 25.

Quæ tamen declara, vt infra nu. 27.

Quid in incendiarijs propriarum rerum. nu. 29. vbi an peccãt, & quid si dolo malo.

18 *Ecclesia non consecrata gaudet eodem priuilegio, quo consecrata.*

19 *Clemens quartus denuntiauit effractores capellæ sancti Clemen. Trecen. in qua diuina, licet nõdum consecrata, celebrabantur officia excõmunicatos.*

20 *Violator ecclesiæ consecratæ grauius peccat, quã non consecratæ.*

21 *Qualitas personæ, in quam delinquitur, facit, vt iniuria grauius extimetur.*

23 *Pia, & religiosa loca gaudent eodem priuilegio, quo aliæ ecclesiæ, tàm in præscriptione, restitutione in integrum, quam etiam in alienatione.*

26 *Consuetudo ꝙ incendiarius, vel raptor rerum alienarum sit excõicatus ipso iure seruanda est.*

28 *Pœnam non meretur, quod fit lege permittente.*

1 CONQVESTI † Qui cũ effractione spoliant ecclesias, sunt excommunicati, & post denunciationem per Papam duntaxat sunt absoluendi h.d. Primo, ponitur querela. Secundo, dat iudices, secunda ibi, quoniam igitur. Not. pri
ꝙ † sequaces delinquentium, pari pœna puniũtur cum ipsis delinquentibus. Et not. de hoc
3 ver. † sequaces; ad statuta, & conuentiones quæ fiunt inter dominos, & communicantes,
& eorum adhærentes, & sequaces de quo vide
per Bart. cons. 78. quòd incipit in dubio reuocatur. Secundo not. ibi, qm̃ igitur talia grauia
4 ꝙ † sacrilegium est graue delictũ, & tene menti hunc tex. vt scias allegare, quãdo eris Episco
5 pus ad excusationem; Non enim † grauia de-
6 licta debent dissimulatione præteriri, sed † leuia quandoq; prudens est cõsilium dissimulare.
7 Tertio not. ꝙ † lędens ecclesiam dicitur sacrilegus, & ab ecclesia puniri põt, quãuis sit laicus; de quo latius in .c. cum sit generale .s̄. de
8 fo. compe. Quarto not. ꝙ † damnificans ecclesiam non solum tenetur ad emendandum damnum, sed etiã tenetur ad satisfaciendum eccle-
9 siæ de iniuria. Quinto not. ꝙ † clericus agit pro iniuria, & damno dato ecclesiæ. Ad quod vide, ꝙ latius dixi in.c. olim. s̄. de iniurijs. & in
10 in.c.2.s̄. de pœnis. Sexto not. quòd † violenti effractores, & spoliatores ecclesiarum sunt
11 ipso iure excõicati; & sic habes casum, in † quo sacrilegus est ipso iure excõicatus. Vltimo not.
12 ꝙ † tales spoliatores post denuntiationem, & publicationem non possunt absolui nisi a sede
13 Apostolica; & sic habes casum, in quo † excõicatus a canone, non absoluitur nisi a Papa, de quo hic in glo. fi. Et istud est propter aggraua
14 tionẽ denunciationis, † sed ante denunciationẽ, & publicationem possunt absolui per Epm̃; de quibus omnibus dicam in vigesimo tertio articulo. in.c. sacris. ĩ. eod. Glo. 1. arguit, limitat, & distinguit; & ponit opi. multorũ, quam determinat in fin. glo. dic, pro intellectu istius glo. & iurium in ea allegatorũ, latius distinguẽdum est; ꝙ aut loquimur de spoliatoribus, seu effractoribus ecclesiarum, aut de incendiarijs;
15 Primo casu dic, ꝙ † spoliatores simpliciter, nõ non sunt excõicati nisi spolient cum effractura, & violẽtia, vt dixi in octauo articulo. in.c. nulli. sup̃ eod. Secundo casu subdistingue, ꝙ aut lo-
16 quimur de † incẽdiarijs ecclesiarum, & isti sunt excommunicati ipso iure, secundum glo. Inno. & Host. hic & per glo. & Hosti. in.c. tua nos. s̄. eo. & in .c. in literis: sup̃ de rapto. Et idẽ not. glo. 11. q. 3. in.c. canonica. &. 12. q. 2. c. cũ deuo
17 tissimã. Quod ꝓcedit nõ solum in † ecclesijs cõsecratis, sed ẽt in nõ cõsecratis, vt not. Hosti. & Io. An. in.c. fin. sup̃ de conse. eccle. vel alta. & sic
18 quãtũ ad hoc, † eodẽ priuilegio gaudet ecclesia non consecrata, quo gaudet ecclesia consecrata; Et hoc sumitur ex not. in.c. penul. de immu.
19 eccle. per quem tex. † Clemens Papa Quartus denunciauit excommunicatos effractores capellæ sancti Clementis Trecen. in qua iam celebrabantur diuina officia quamuis non esset
20 consecrata, † grauius tamen peccat violator
21 ecclesiæ consecratæ, facit quia ex qualitate personæ in quam delinquitur, delictum, seu iniuria grauior extimatur, vt in .c. cum illorum. infra eod. & insti. de iniur. §. atrox. dixi in.c. licet. supra eod. Item ꝓcedunt prædicta secundum Goffre. Ray. & Hosti. & fratrem
22 Ioan. & Asten. in sum. de rap. etiam in † incendiarijs, & effractoribus aliorũ piorũ, & reli-

gioſorum locorum; pro quibus allego, not. in .c. accedentibus.ſ. de priuilegijs. & q̃ not. Io. Andr. in .c. 2. ſupra de reſti. in integ. lib. 6. & in .c. nulli. de reb. eccle. non alienan. & q̃ ibi not. D.m. in quibus traditur, q̃ tàm in præſcri
23 ptione,† quàm in reſtitutione in integrum, & quàm in alienatione eodem priuilegio gaudent pia, & religioſa loca, quo gaudent eccleſiæ; Facit etiam q̃ not. Spec. in ti. de ſta.mo.§. 1.ver. 36. & Bal. in authen. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. eccle. & in.l.omnia.C. de epiſ. & cle- Item procedunt prædicta non ſolum in incen-
24 diarijs eccleſiarum, ſed etiam † in incendiarijs Cimiterij, & aliorum, quæ ſunt in ſpacio eccleſiæ ſic priuilegiatæ. argu.tex. 17.q.4.c.ſicut antiquitus. Secundo verò caſu cum loquimur de
25 incendiarijs † aliorum domorum, ſeu rerum; dicẽdum eſt, q̃ tales non ſunt excõicati ipſo facto, ſed ſunt excõicandi, & ita ſentit hic glo. & tenent Inno. Hoſti. Ioan. Andr. & Doc. hic & & in .c.tua.ſ.eod.& Alanus.23.q.fin.c.ſi quis membrorum. & .c.peſſimã. & tenet glo.ibi.& in.c. conqueſtus.ſ.de ſo.compe. & etiã Hoſti. ibi; & Archid. 11.q.3.c.ſi inimicus. Et Goff. & Hoſti. in ſum. in tit. de rapto. & incen. §.fin. & glo. 17.q.4.c.omnis.& glo. Zabarel.& Ioan. Andr. in.c.quicunq;. eo.ti. lib.6. Ray.Fr. Io. & Aſten.in ſumma de rap. Voluit tñ Hoſti. in ſum
26 ma de rap.§.fi. in fin. q̃ ſi † conſuetudo haberet q̃ in talibus, tales intelligerentur excõicati ipſo iure, q̃ conſuetudo eſſet ſeruanda; Et ad-
27 uerte, quia quæ dixi de † incẽdiarijs vendicãt ſibi locum in his, qui non habent ius incendij. Secus ſi haberẽt ius incendij, puta propter iuſtum bellum, vel ſi aliqua neceſſitate compellente illud agerent, q̃ tunc non deberent puniri;
28 cum lege permitente fieret, facit.23.q.4.c. quĩ peccat. coniũctis his, quæ dixi in.c. ſi quis propter neceſſitatem.ſ. de fur. Item prædicta pro-
29 cedunt in incendiarijs alienarum rerum† Sed ſi quis domũ propriam, vel ſegetem incenderet, licet peccaret abutendo re ſua, tamẽ non teneret pœna incendiarij, niſi dolo malo id faceret, vt etiam aliena bona incenderet, ſecũdum Ray. Goff. & Aſten. in ſum. in tit. de rap. et incẽdi. Facit.l.ſi conſtante.§.ſi maritus.ff.ſol. ma. Et vide ad materiam, quæ dixi in.c. ſi quis domũ. ſupra de iniur. Glo. fin. poteſt recitari per .q. & per cõtrarium. In fin. glo. dic vt latius dicam in vigeſimo articulo in .c. officij. infra eodem. Marianus.

Cap. XXIII. Perpendimus.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens clericum, qui habitu clericali dimiſſo ſænis, & enormitatibus ſe immiſcuit, pro abſolutione ab excõicatione, quam incurrit, nõ eſt mittendus ad ſedem Apoſtolicam.*

2 *Literæ alicuius demonſtrant eius intentionem, ſicut ex verbis præſumitur de mente.*

3 *Quis dicitur loqui per epiſtolam. remiſſiuè.*

4 *Literis Epiſcoporum, vbi non agitur de præiudicio alicuius, ſtatur. remiſſiuè.*

5 *Fingens ſe alium, quàm ſit, incidit in crimen falſi.*

6 *Seditio, & guerra differũt.*

7 *Copula &, de ſui natura cadit inter diuerſa.*

8 *Seditio quomodo fiat.*

9 *Seditio dicitur quaſi ſeorſum itio, vel proprie dicitur ciuium diſiunctio.*

10 *Seditioſi ſecundum canones probibẽtur ordinari.*

11 *Seditioſus Romæ ſecundum leges incidit in crimen læſæ maieſtatis.*

Idem etiã hodie ſi fieret in loco vbi eſſet Papa, vel Imperator, & in ipſorũ excidium nu. 12.

Quid in alijs locis? & quòd puniatur pœna mortis, vel ſecundum qualitatem, & dignitatẽ perſonæ aut furca ſuſpenduntur, aut beſtijs traduntur, aut in inſulam deportãtur. nu. 13.

14 *Guerra, an idem ſit quòd bellum, & vnde originem traxerit.*

15 *Clericus faciens ſeditionem in populo, aut guerrã dicitur ſe immiſcere enormitatibus, & ſæuis, & ideò perdit priuilegium canonis.*

Quid in priuilegio fori. nu. 31. & nu. 35.

16 *Homicida non tenetur ire ad ſedem apoſtolicam pro abſolutione.*

Sacerdos ſimplex abſoluit homicidam. ibidem.

Homicidium non eſt de reſeruatis Epo. ibidem.

17 *Pœnitentia an ſit arbitraria, & cui magis confidendum ſit.*

18 *Sacerdos in imponenda pœnitentia debet conſiderare qualitatem perſonæ.*

19 *Clericus dimittens habitũ, & tonſurã, & aſſumptis armis immiſcet ſe enormitatibus, & cædibus, ſi percutiatur, vel interficiatur percutiens vel interficiens non incidit in canonem. & nu. 44.*

An tñ talis percutiens, vel interficiens teneatur agere pœnitentiam. nu. 24.

Quod procedit etiam in ſciente eũ clericũ. nu. 26.

20 *Qui per alium facit, per ſe facere videtur.*

21 *Intellectus cap. perpendimus. de ſent. excom. examinatur latè vſq; ad nu. 48.*

22 *Incidentes in canonem .c. ſi quis ſuadente. 17.q.4. in pluribus caſibus non tenent ire ad ſedem Apoſtolicam pro abſolutione, ſed poſſunt abſolui ab inferioribus. remiſſiuè.*

23 *Excommunicatio non tollitur, per pœnitentiam, quantacunq; ſit, niſi forma abſolutionis obſeruetur.*

25 *Sacerdos, qui immiſcet ſe ſæuis, & enormitatibus, non perdit ex hoc priuilegium fori, ita vt poſſit ſuſpendi, niſi fuiſſet degradatus, aut depoſitus, & incorrigibilis, & tertio monitus in contumacia perſeueraſſet.*

27 *Percutiens clericum ignoranter abſque dubio non incidit in canonem.*

Quod amplia etiam in clerico, qui non aſſumpſit arma, nec ſæuis, & enormitatibus ſe immiſcuit. nu. 28.

Quid in mandante ignorante tempore mandati. nu. 40.

29 *Pœnitentia non eſt imponenda ei, qui non peccauit.*

Clericus

30 Clericus effectus de foro seculari ,ppter seditionē, guerram, & crimen læsę maiestatis licitè suspendi potest.

32 Clericus captus in maleficio dimisso habitu, & tonsura remittēdus est ad iudicem ecclesiasticum si probat, vel notorium sit, quòd sit clericus.

33 Lex generaliter loquens gñaliter intelligenda est.

34 Depositus pro suo delicto non perdit priuilegium fori, licet deprehēdatur in alio maleficio, nisi sit incorrigibilis.

36 Clerici goliardi, & busones exercentes illam artem ignominiosam per annum, perdunt omne priuilegium clericale.

37 Lex continens pœnam, & odium clericorum, non extenditur ad alios casus in fauorem clericorum, & ordinis introductos.

38 Pœna maior quandoq; imponitur pro minori delicto obdelicti frequentiam.

39 Clericus quantūcunq; facinorosus debet corā iudice ecclesiastico conueniri, & puniri.

41 Cleric⁹ ut priuilegio fori gaudeat, quę requirātur.

42 Verbum cēsemus, & verbum volumus significāt noui iuris promulgationem.

43 Intellectus, qui conuenit titulo, sub quo posita est lex, amplectendus est.

45 Priuilegium fori clericis concessum difficilius ammittitur, quam canonis.

47 Priuilegium canonis clericis cōcessum emanauit à iure positiuo.

48 Iuramentū præstitū laico à clerico sine Epi auctoritate, an valeat, & quid si iudici seculari.

49 Sentētia excōicationis qualiter feratur a canone, vel statuto, & an eam incurrat ipso facto delinquens contra canonem, vel statutum.

Quæ sit differentia inter latam à statuto, vel ab homine. nu. 57. vbi . 11. ponit differentias.

50 Damnū, quod quis sua culpa sentit, sibi imputet.

51 Canonis scripti auctoritas, & in iure redacti constituit contrafacientem in excommunicationem. remissiuè.

52 Statutū ab homine promulgatum, vt puta quicunq; furtū fecerit, vel aliquid simile sit excommunicatus, facit incidere furtum facientem in pœnam excommunicationis.

Et an tales sint excommunicati, perinde, ac si ab homine essent excommunicati. nu. 53.

Et an vitari debeant antequam sint conuicti, ac denuntiati. nu. 54.

Quid quādo dubium est an sint excommunicati, & quis certo sit illos excommunicatos, an debeat illos vitare, & quomodo. nu: 55.

Quid si emanauerit ab Archiepiscopo in prouinciali consistorio, an liget subditos totius prouinciæ. nu. 59.

56 Sententia excommunicationis, quibus verbis formetur, quando aliquis pro aliquo facinore cōtra decretum, seu constitutionem perpetuo excommunicatur.

58 Sententia excommunicationis non fertur ab homine pro futuris culpis, secus per statutū, & an requirat monitionem. nu. 127.

60 Sententia excommunicationis lata ab Archiepiscopo, ut puta quicunq; fecerit furtū sit excōicatus, cōprehendit solū subditos suæ diœcesis.

61 Episcopus potest absoluere excommunicatum per statutum Archiepiscopalem, non reseruans absolutionem Archiepiscopo.

Quid in statuto Archiepiscopi a Papa confirmato. nu. 62.

Quid in sententia. nu. 63.

64 Sententia excōicationis statuti durat etiam post mortem statuentis, quid autem in sententia ab homine lata. ibidem.

65 Sententiam excommunicationis præcedere debet culpa, mora, vel offēsa, quid in statutos. ibidē.

66 Statutum de sui natura prouidet futuris, non autē præteritis.

67 Monitio specialis debet præcedere sententiā excommunicationis ab homine latam.

68 Sententia excommunicationis hominis non debet ferri nisi in scriptis.

69 Statutū an requirat scripturam ad sui validitatē.

70 Excommunicatio per statutum ligat superiorem in loco statuti delinquentem.

Quid in successore. ibidem.

Quid in ipso statuente; & an idem sit in sententia hominis. ibidem.

71 Sententia statuti excommunicantis non ligat ignorantes, vel delinquentes extra territorium remissiuè.

72 Sententia excommunicationis ab homine lata ligat vbicunq;.

73 Statutum continens sententiā excōmunicationis nō exigit causę cognitionē, maximè cōtentiosam.

An possit ferri die feriata . ibidem.

Et an extra territorium. ibidem.

Quid autem in sententia hominis. nu. 74.

Quid si super notorio. ibidem.

75 Sententia excōmunicationis generalis, quæ fertur ab homine, quid operetur. remissiuè.

76 Sententia specialis excommunicationis an requirat ordinem.

77 Anathematis in criminibus enormibus, & contra tyranos contemnentes claues ecclesiæ, quæ sit forma, & per quos feratur, et quæ requirantur, nu. 78. in fi. & quid in ipsa sententia. nu. 79. & quid post sententiam. nu. 80.

78 Excommunicatio simplex quæ non feratur in tanta solemnitate, vt sit anathema, quam formā requirat; & tria, p̄cedere debent videlicet iusta causa, iustus motus iudicis, & monitio.

79 Sentētia excōmunicationis simplicis duo requirit, quòd feratur in scriptis, & quòd causa inferatur. Et quæ post sententiā requirātur. nu. 80.

80 Anathema est medicinalis.

81 Excommunicator quę debeat considerare in prolatione sententię excommunicationis maxime respectu personæ excommunicandæ. Et idem in anathemate. nu. 84.

82 Excommunicatio lata in non capacem est nulla.

83 Sententia excommunicationis est medicinalis, & nu. 97. & nu. 117. & 184.

Quòd tamen intellige. vt. ibidem.

84 Excōmunicatio iniusta non nocet quo ad Deum, licet noceat quo ad Ecclesiam militantē, & nu. 185.

85 *Excommunicatio qualiter debeat esse iusta ex animo, & idem de anathemate. nu. 86.*

87 *Excommunicatio requirit cām iustam, rationabilem, manifestam, publicam, & probabilem.*

88 *Prælatus ex causa sibi soli nota non debet ferre sententiam excommunicationis.*

89 *Sententia est iniusta ex causa quādo aliqua prætenditur causa, quæ vera non est, vel si vera, nō est sufficiens, & idem in anathemate. ibid.*

90 *Sententia excommunicationis quomodo dicatur iniusta ex ordine. remissiuè.*

91 *Monitio an requiratur in proferēda sententia excommunicationis, & quòd sic. Fallit tñ vndecimi modis, de quibus infra nu. 114. vsq; ad nu. 132. & quòd teneat nu. 173. & vide etiam nu. 236.*

Quid in alijs præteritis notorij. nu. 99.

92 *Iudex non potest ferre sententiā excommunicationis, non præcedente monitione, & præsentibus testibus idoneis, quibus probari possit, quòd facta fuerit monitio.*

93 *Citatio præcedere debet in sententijs.*

94 *Citatio, & monitio in quo differant.*

95 *Excommunicatio non potest ferri nisi præcedente contumacia. & nu. 135. & 158. & an causa contumaciæ sit exprimenda in sentētia nu. 160.*

96 *Contumacia non committitur ni præcedat monitio, & nu. 117. & nu. 135.*

98 *Excommunicatio non fertur nisi propter contemptum. & nu. 117. & nu. 135.*

100 *Monitio ante sententiam excommuncationis, an sufficie si fiat coram vno, & an coram pluribus fieri debeat.*

101 *Intellectus. c. in omni. de testib.*

102 *Monitio in sñia excōicationis an requirat scripturā, & an sufficiat, ꝙ corā idoneis testibus fiat.*

103 *Sentētia excōicationis hodie ferēda est in scriptis. remissiuè.*

104 *Monitio quotuplex, requiratur, & an trina, vel vnica pro omnibus latè.*

* *Quæ communiter teneatur. nu. 106.*

Quid si vnica fiat, an debeat habere dies expressos. nu. 109.

Quid cōmuniter seruent executores & quid cōmuniter seruetur, & practicetur. nu. 110.

Quot dies pro quolibet termino requirātur. ibid. & quòd sit arbitrarium. nu. 111.

105 *Canonica monitio, quæ dicatur.*

107 *Iudices in excommunicando debent ter monere, cum aliquo dierum internallo, & quæ communiter teneatur. nu. 106.*

108 *Monitionis forma qualis esse debeat. nu. 112.*

111 *Pluralis locutio duobus est contenta.*

113 *Excōicatio nec in genere, nec in specie ferri debet non ꝓcedente monitiōe, et idē in anathemate.*

114 *Monitio si trina requiratur sufficit una pro omnibus vbi facti necessitas aliud suadet, vt puta si partes sunt paratæ ad rixam, & arma nec curarent monitiones.*

115 *Monitus semel si est apertè contumax, potest excōicari absq; secunda, & tertia monitione.*

116 *Excōicatio in facto notorio pōt ferri cōtra absētē sine monitiōe, et an saltē vna requiratur. ibid.*

118 *Sententia excōicationis pōt pro manifesta offensa in præsentē proferri nulla monitione ꝓmissa.*

119 *Iudex potest excōicare delinquentē, sine alia monitione, vbicunq; ius fulminat excommunicationem propter delictum.*

120 *Abbas excōicans monachū suū, non præmissa monitione eo quia exiuerat claustrū sine licentia excusatur, si statutū erat in monasterio, ꝙ ob hāc causā fulminabat exōicatiōem ipso facto.*

121 *Monitio an requirat̄ ī denūciatione excōicationis.*

122 *Excōicatio si proferatur a superiore pro sui iuris defensione an requirat monitionem.*

123 *Iudex ꝓcedens vt pars defendendo iura sua, pōt sine causæ cognitione, et monitione exōicare.*

124 *Eps̄ si non admittatur ad visitationē sibi de iure debitā, pōt absq; alia monitione excōicare.*

125 *Coniecturis non est opus in claris, sed in incertis.*

126 *Episcopus exequēs officium suum circa visitationem, aut alium similem actum si impediatur potest sine alia monitione excōicare rebelles.*

127 *Excōicatio lata pro futuris culpis nō requirit monitionē, eo quia tēpus ipsum monet. et nu. 116*

128 *Prelatus vocans ad se monachū suum, & mādans ei, ꝙ sub pœna excōicationis diceret sibi veritatē, quā ex tunc in eum tulit nisi suis pareret mandatis, quamuis nulla monitio præcesserit non incurrit pœnam. c. sacro. de. sen. excom.*

129 *Excōicatio, quæ fertur in eum, qui non paret rei iudicatæ non requirit monitionem.*

130 *Sententia excōicationis, quæ fertur in debitorem consentientem, non eget monitione.*

131 *Monitio vnica sufficit qñ monēd⁹ ē nimis terribilis.*

132 *Monitio trina, vel vnica si requiratur in sñia excōicationis, an si talis monitio omittatur sententia sit nulla.*

133 *Citatio an requiratur in sententia excommunicationis, & distingue vt ibi.*

134 *Monitio an sit necessaria in notorijs.*

136 *Melius est in tempore occurrere, quam post illatū vulnus remedium quærere.*

137 *Pœnæ infliguntur criminosis quantumcunq; velint se corrigere.*

138 *Citandus non est is cui nulla competit defensio.*

139 *Excōicatus ex iuris dispositione, si hoc non est notorium, non debet Iudex denuntiare, seu declarare illum excommunicatum eo nō citato.*

140 *Sententia excōicationis, an sit ferrēda in scriptis, & quòd teneat sine scriptura. nu. 174.*

Quid ī sñia excōicationis speciali, et gñali. nu. 141

An requirat̄ scripturam publicam, & authenticam, an verò priuata sufficiat. nu. 143.

142 *Opinio, q̄ ultimo loco recitat̄, cēsetur approbari.*

141 *Iudex proferēdo sententiam excommunicationis, an sit necessarium, ꝙ dicat in scriptis excōico.*

An possit ꝓferre sentētiā per notariū. nu. 145.

Quid si talis solemnitas omittatur, an sentētia sit nulla. nu. 146.

Et an solemnitatem non curans incidat in pœnā. remissiuè. nu. 148. & ibidem quid in anathemate.

An causam inserere debeat. nu. 152. 154. et. 163.

Et an specialis requiratur expressio. nu. 165.

Litera

147 *Litera exemplata, vel originalis in qua cõtinetur excõicatio subditi an fidem faciat. remissiuè.*

149 *Excommunicatio an possit ferri per epistolam.*

* *Communis opinio q sic. nu. 151.*

150 *Sentẽtia nõ valet nisi Iudex eam ore proprio ferat, quæ sit cõmunis opinio. nu. 151.*

153 *Medicus corporalis causam mali prius inquirere debet, quam medicinam adhibeat, & idem de medico spirituali. ibidem.*

154 *Iudex in sententia diffinitiua an necessario debeat causam exprimere latè; & q teneat causa nõ expressa. nu. 175.*

155 *Excommunicatio, an suspendatur per appellationem. remissiuè, & nu. 164.*

156 *Sñia diffinitiua, an per appellationẽ suspẽdatur.*

157 *Non omnium, quæ a maioribus nostris dicta sunt, ratio reddi potest.*

159 *Causa quãdo vnica considerari potest, non est necesse illam exprimere, vt in rei vẽdicatione cuius causa est dominium.*

161 *Excommunicatio plus participat de natura interlocutoria, quàm diffinitiuæ, quantũ ad potestatem reuocandi.*

162 *Appellatio ab interlocutoria nõ potest iustificari nisi causa expressa in appellatione.*

166 *Sententia excõicationis, an possit ferri die feriata, distinguendo.*

167 *Eps an possit excõicare sine cõsensu capituli remis.*

168 *Excõicatores, an astringantur ad formam seruandam, de qua in.c.1.de sen. excom.in.6.*

An adeò dicatur substantialis, quod eius omissio reddat sententiam nullam. nu. 169.

170 *Electio in totum vitiatur, si aliquid omittatur de his, quæ sunt de forma substãtiali scrutinij, de qua in.c. quia propter. de elect.*

171 *Sñia excõicationis licet debeat esse iusta, & habere causam, & ordinem; tamen iniusta tenet, & sine causa, & non seruato ordine ligat.*

Quid si causa nõ fuerit vera, vel mala iudicis intentione lata, vel sine Zelo iustitiæ, vel cõtra delegãtis intentionẽ, qñ delegatus fuisset, an teneat sñia. nu. 172. q intellige. vt nu. 180.

Quid ĩ alijs sñijs, et q̃ sit ratio differẽtiæ. nu. 182.

176 *Excommunicatio ex falsa causa tenet, & hoc sequuntur communiter Doctores.*

Quid si in ea error intollerabilis exprimatur. nu. 189. & exemplifica, vt ibi.

Quid si exprimatur sed nõ intollerabilis. nu. 190

Quid si non contineat errorem expressum, tamen notorium est eam iniustam. nu. 191. vbi quid in alijs sententijs.

177 *Omnis dispositio ex falsa causa vitiatur, quando dispositio est adæquata effectui, ita quod disponens cessante causa non erat dispositurus.*

178 *Causa falsa si cõditionaliter dispositiõi adiciatur, & sic habeatur pro finali vitiat dispositionẽ.*

179 *Excõicatio ex falsa causa lata, quam si excõicans sciuisset, non excommunicasset, non tenet.*

181 *Sententia pastoris ex falsa causa expressa ligat, quando aderat alia iusta causa non expressa.*

183 *Excommunicatio sumit effectum, & substantiam a potestate clauium.*

184 *Excõicatio est medicina aĩæ. ĩ nu. 83. 97. et. 117.*

185 *Ecclesia militans frequenter fallitur.*

186 *Deus nunquam fallitur, nec fallit.*

187 *Ecclesia non debet habere maculam, nec rugam, nec aliquid huiusmodi.*

188 *Sententia excommunicationis iniusta, ligat etiam quò ad Deum ex contemptu.*

192 *Sententia excõicationis continens in se peccatum est nulla. remissiuè.*

Quid si solus excommunicans hoc sciret quid facere debeat. remissiuè. nu. 195.

193 *Sñia excõicationis contra ius, an valeat.*

194 *Sententia excõicationis continens errorem facti an valeat, & distinguit latè.*

196 *Excõicatio ex causa impertinenti, an sit nulla.*

197 *Iudex an teneatur dare exemplum sententiæ excommunicationis excõicato, qñ, & qualiter. Et an totale. nu. 198.*

199 *Mensis qui datur excõicato ad accipiendam copiã sententiæ excõicationis, quo tẽpore incipiat.*

200 *Exemplum excommunicationis debet peti congruo loco, & tempore.*

An scriptura publica sit necessaria in tali requisitione, & an sufficiant testes. nu. 202.

201 *Excõicatus non seruans debitam formã in petendo exẽplum excõicationis illud nõ obtinet.*

203 *Sententia excommunicationis an possit ferri in diem, vel sub conditione.*

Quid pro interesse priuati, cum debitor non vult satisfacere creditori. nu. 204.

205 *Iudex si dicat excõico, vel absoluo; vel excõico, & absoluo, an ex tali sententia quis ligetur.*

* *Quæ sit communis opinio. nu. 206.*

207 *Vltimum verbum attendendum est.*

208 *Ferrandus Cordiben. summis laudibus extollitur.*

209 *Verba hæc habeo te pro excõicato, vel scias, vel noueris, vel reputes, vel cognoscas te excõicatum, an importent sententiam excõicationis.*

Quid in foro iudiciali, et quid in pñiali. nu. 213.

Quid si dicatur si non satisfeceris, te excommunico, vel te excõicatũ cognoscas nu. 215. in fi.

Quid si creditor prorogauerit terminũ, infra quẽ debitor iussus debebat satisfacere. nu. 217.

Quid si talis non adimpleuit mandatum iudicis propter iustum impedimentum. nu. 218.

Quid de iuste impedito antequam constet de impedimento. nu. 219.

210 *Denunciatio non ligat.*

211 *Voluntas iudicis spiritualis omnino pro lege seruanda est, & si sit iniusta.*

212 *Verba deseruiunt intentioni, non econtra.*

214 *In dubio in foro pñiali tutior via est eligenda.*

215 *Iudex præcipiens alicui sub pœna excõicationis, quid sic faciat, an ipso facto sit excõicatus.*

220 *Iudex an possit excommunicare sub his verbis ex nunc, prout ex tunc, vel ex tunc, prout ex nunc excommunico.*

Et quid importent dicta verba. nu. 221.

222 *Iudex si dicat excõmunico vnũ ex vobis duobus, seu pluribus, qui furtum fecerit, an nullus, vterq́, vel neuter sit excommunicatus.*

223 *Sententia incerta non valet.*

224 *Deus non curat verba, si constat de mente.*

225 *Potestas, & voluntas requiritur ad explicatio-*

nem cuiuslibet actus.

226 *Excommunicatus si dubius est de inualiditate, vel validitate excõmunicationis, an debeat se reputare excommunicatum.*

Quid de absolutionis dubietate.nu.227. remissi.

228 *Forma sententiæ excõmunicationis qualis esse debeat in causa criminali, quãdo quis est contumax ante litem contestatam.*

Quæ verò sit forma senteniæ post quam cõparuit. nu.229.

230 *Excõicatio contra vsurarios, tàm clericos, quàm laicos, vt recte ferri possit quid requiratur.*

231 *Excõicatio contra clericum concubinariũ, vel simili delicto aspersum qualiter feratur.*

232 *Excõicari, an quis possit vna cum fautoribus, & participibus suis, et ibi quid olim, quid hodie.*

233 *Communicãs alicui in crimine damnato, propter quod quis excõicatur, stante excommunicatione iudicis cũ participibus, eo casu quis incurrit duas excommunicationes iuris, scilicet, & hominis.*

234 *Iudex an possit ferre sentẽtiam excõmunicationis in aliquem vna cum participantibus ei in locutione, & quod non hodie.*

Quod intellige si proferrens sit inferior à Papa. ibidem.

Et an prius sint monendi tales participantes, nu. 235. & .240.

Et an talis excõicatio cum participibus, si nõ in genere saltẽ, in specie ferri possit. nu.239.

Quæ sit forma sentenciæ excõicationis, quũ Prælatus vult nominatim participantes excommunicare. nu. 243.

236 *Excommunicatio ferri non debet nisi competenti præmissa monitione.*

237 *Intellectus.c.statuimus de sen.excom. in 6.*

238 *Constitutio interpretans licet sit generalis limitatur, & restringitur ad casum constitutionis interpretatæ.*

240 *Canonica monitio quæ dicatur. remissiuè.*

241 *Monitio generalis an sufficiat, quando excommunicantur singulares, et nominatæ personæ, an specialis verò requiratur.*

Quid quando generaliter. nu. 242.

244 *Iudex debet expectare lapsum termini, antequã excommunicet.*

245 *Excommunicatio cum participibus, an possit generaliter ferri contra collegium, absq; specifica nominatione illorum de collegio, vel vniuersitate.*

246 *Prælatus ignorans nomina hominũ alicuius collegij, an possit compellere rectorem ad ea specificanda.*

247 *Forma excommunicationis specialis contra insequentem Cardinalem, quæ sit.*

248 *Locus vicinus quis dicatur.*

249 *Libellus, & sentencia qualiter formetur in aggrauatione excommunicationis.*

Quæ sit forma Curiæ. nu.251.

250 *Sententia debet esse conformis libello.*

252 *Aggrauatio, & regrauatio propter crescentem contumaciam excommunicati potest fieri secundum iudicis arbitrium.*

253 *Excommunicatio multiplicata quid operetur.*

254 *Forma regrauationis excommunicationis ratione participantium, quæ sit.*

255 *Denunciationis, & publicationis, excommunicationis quæ sit forma.*

De quo fiat nu.256.

257 *Denuntiatio præsupponit excommunicationem.*

An possit fieri tàm pro excõicatione maiori, quàm pro minori, ꝙ declara. vt ibi. nu. 258.

Ad quem finem fiat. nu. 259. & nu. 271.

An denuntiandus citari debeat ante denuntiationem. nu. 261.

Quid in excessu non notorio, & quid in notorio. num. 263.

Causa an sit exprimẽda in denũciatione. nu.264.

An possit fieri die feriata ĩ honorẽ Dei. nu. 265.

An sit necessaria causæ cognitio, nu. 266.

An impediatur per appellationẽ ab excommunicatione nu. 269.

Quomodo proximè dicta de denuntiatione sint intelligenda. nu. 270.

260 *Excommunicatio si est manifesta non est necessaria denuntiatio, vel publicatio.*

262 *Excõicatus, vt denuntiari, vel publicari possit, debet esse conuictus vel confessus. nu. 258.*

267 *Forma excõicationis, quando quis committit alteri vt denuntiet quem excommunicatum, ad hoc vt vitetur, quæ sit.*

268 *Forma excommunicationis Auditorum. D. Papæ, quando aliquem excõmunicant, quæ sit.*

271 *Denunciatio dicitur etiam degradatio.*

272 *Denunciatio, quæ fit ad finem correctionis requirit præcedentem monitionem.*

Et dicitur denunciatio euangelica. nu. 273. vbi remissiuè.

PERPENDIMVS. Hæc decretalis solemniter repetita fuit à Zabarello, & legitur duobus modis; secundum vnum intellectum .h.d.
3 Percutiens † clericum qui habitu clericali dimisso sæuis, & enormitatibus se immiscuit pro absolutione ab excõicatione quam incurrit nõ est ad sedem Apostolicã mittendus. h. d. & secundum istum intellectum talis est excõicatus, sed absolui potest ab inferiore. Secũdo legitur, ꝙ isti interficientes non fuerunt excõicati, & secundum hunc intellectum, ita sumatur percutiens, seu interficiens clericum qui dimisso habitu sæuis, & enormitatibus se immiscuit non est excommunicatus .h.d. Primo ponitur facta decisa narratio. Secundo ipsius responsio, & moderatio; secunda ibi fraternitati. Not.
2 Primo, ꝙ ex † literis alicuius perpenditur de eius intẽtione, sicut ex verbis exterioribus pręsumitur de mente, vt in .l. labeo.ff.de supellec.
3 lega. Nam & per epistolam quis dicitur loqui, vide ꝙ dixi in. c. ego .M. ꝫ. de iureiuran. & ꝙ dicam in.c. sacris. ꝫ. eod. in decimo principali
4 articulo. Secundo not. ꝙ † vbi non agitur de præiudicio alicuius statur literis Episcoporũ, de qua materia dic, vt traditur per Doct. in .c. post cessionẽ .ꝫ. de proba. & ego latissimè dixi in cle.

in cle.1.s̄. de proba. Tertio not. ibi falſo no-
5 minare, ꝙ † fingẽs ſe alium quam ſit, incidit in
falſum, vt.ff.de fal.in.l. falſi nominis. Quarto
6 not. quod aliud eſt † ſeditio, & aliud eſt guer-
7 ra; nam inter iſta duo ponit̃ † copula, de cuius
natura eſt copulare diuerſa vt traditur in rubri.
de conſec. eccle. vel alta. & in rubri. de iur. &
8 fac.igno.ff. & dicit̃ fieri † ſeditio per concita-
tionem plebis vt not. glo. in rubri.C. de ſediti.
9 & † dicitur ſeditio quaſi ſeorſum itio, quia in
diuerſum cadunt & alios trahunt vt dicit glo.in
dicta rubri. & Archid. & poſt eum Io. An. in.
c.2.de immu. eccle.lib.6. in verbo ſeditionem.
Et dicitur proprie ciuium diſiunctio ſecundum
10 Yſodo. 18.lib. ethimolo. Et † ſecundum cano
nes ſeditioſi prohibẽtur ordinari .46. diſt.c.ſe-
ditionarios immò iam ꝓmoti ſunt deiciendi.
11 11.q.1.c. conſpirationum. Sed † ſecundum le-
ges ſi ſit ſeditio romę eſt crimẽ leſę maieſtatis.
12 Et † idem ẽt intelligerẽ hodie, ſi fieret in loco
vbi eſſet Papa, vel Imperator, & in ipſorum pe-
13 riculũ ſeu excidium ſeditio fieret; ſed in † alijs
locis ſeditioſus punitur pœna mortis. C. de ſe-
ditio.l.1.& 2. & pro qualitate perſonæ, vel di-
gnitate ſeditioſi, aut furca ſuſpenduntur, vt hic
factum fuit, aut beſtijs traduntur, aut in inſulã
deportantur, vt.ff de pœn. in .l. ſi quis. §. 2.
14 Guerra † enim idem importat, ꝙ bellum; &
eſt vocabulum nouum, ab antiquis oratori-
bus minime vſitatum; & vt arbitror, originem
15 habuit a vulgari noſtro. Quinto not. ꝙ † cle-
ricus faciens ſeditionem in populo, aut guerrã
dicitur immiſcere ſe enormitatibus, & ſæuis, &
ideò perdit priuilegium canonis ad idem .c. cũ
nõ ab homine.s̄. eod. dixi in.c.peruenit.s̄.eo.
in.11.prin. arti.in ſecũdo mẽbro in ſeptima fal
16 lẽtia. Sexto not. ꝙ † pro abſolutione ab homici
dio quis nõ tenet̃ ire ad ſedem apoſtolicã quin
imo etiam ſimplex ſacerdos poteſt abſoluere,
cum iſte caſus nõ reperiatur reſeruatus Epiſco-
po, probatur in .c. deus qui.s̄. de pœni. & re-
17 miſ. & ibi dixi. Vltimo not. ꝙ † pœnitentia
eſt arbitraria, & illam debet imponere, qui ha-
bet notitiam perſonæ. Vnde debet quis po-
tius confiteri proprio ſacerdoti, ſi eſt perſona
diſcreta, & perita, quam iſtis fratribus; cũ pro-
prius ſacerdos melius notitiam habet ſuorum
18 ſubditorum, † & ipſe in imponenda pœniten-
tia debet conſiderare qualitatem perſonæ cui
imponenda eſt pœnitentia, vt hic, & de iſtis la-
tius dixi in.c. omnis .s̄. de pœni. & remiſ. Sed
antequam deſcendam ad glo. oppo. cõtra tex.
nam litera videtur ſibi contraria, nec videtur
propria ratione reſpõdere ad conſultationem,
nam in conſultatione narratur quòd iſte ſacer-
dos mandato comitis fuit patibulo ſuſpenſus,
& Papa reſpondet, quòd interfectores ipſius,
non tenẽtur ire ad ſedem apoſtolicam pro ab-
ſolutione, & ſic nihil reſpondet de comite.
Item in reſpõſione Papa aſſerit illum fuiſſe oc-
ciſum in inferendo iniuriam, & in narratione
dicitur quòd expirauit patibulo, & ſic reſponſio
non congruit narrationi. Sol. huius timore
contrarij litera vario modo intelligitur, nam ſe
cundum Inno. indeciſa hic poſita cõtinebatur,
quòd quidam dicebant hunc ſacerdotẽ in bel-
lo fuiſſe interfectum, & huic narrationi Papa
reſpondet præſupponendo eum ſit occiſum, &
reſpondet, quòd interfectores non tenentur
ire ad ſedem Apoſtolicam pro abſolutione, &
ſecundum hunc intellectum contrarium, & ſe-
cundum iſtam lecturam non poſſet procedere
primum ſummarium, quia tunc clarum eſt, ꝙ
19 iſti non incident in canonem; poſtquam dictus
ſacerdos dimiſſo habitu, & tõſura, armis aſſum
ptis ſe immiſcebat cędibus, & enormitatibus,
per ea, quæ dixi in .c. peruenit. s̄. eod. in no-
no principali articulo in ſeptima fallentia, ſe-
cundi membri principalis maximè cum iniu-
riam inferret, vt ibi dixi in tertia fallentia. Se-
cundo modo legitur, ꝙ Papa reſpõdeat ad cõ-
ſultationem narratã expreſſe in litera, & reſpon
deat, tàm de comite, quam de alijs; Nam &
propriè comes poteſt dici interfector ſaltẽ in-
20 terpretatiue, † quia is vere dicitur facere, cuius
mandato &c. vt in .c. mulieres.s̄. eod. dixi in
.d.c.peruenit in primo mẽbro principali ver.8.
dubitatur, Et ideò vt tex. cõprehenderet, tàm
comitem mandantem, quàm obſequentes mã-
dato, loquitur in plurali per verbum interfecto
res; Et ſecundum hunc intellectum, intelligen
do quòd iſtud mãdatum emanauerit a comite,
& a iudice iuncto ſecundo ſummario tex. pro-
bat, ꝙ iſte ſacerdos non ſolum perdidit priuile-
gium fori. Et propter hoc inſurgunt hic aliquę
difficultates, & in rei veritate iudicio meo, iſte
tex. multum confuſe, & intricate loquitur qua-
re pro ipſius clariori declaratione. Præmitto;
21 quoniam † principalis difficultas, ſeu dubietas
tex. noſtri a qua aliæ dependent cõſiſtit, vt pri-
mo videamus an tex. præſupponat, ꝙ iſti inter-
fectores inciderent in aliquam ſententiam ca-
nonis; quamuis reſpondeatur, quòd nõ ſit ne-
ceſſarium adire ſedem apoſtolicam pro abſolu-
tione; Nam Papa reſpondet ſimpliciter, quòd
iſti ſint excõicati; ſed quod non tenentur ire
ad ſedem Apoſtolicam pro abſolutione. Et
verba videntur aliqualiter innuere, quòd iſti inci-
derint in canonem; Sed tamen non tenentur
ire &c. Neq; enim ex hoc ꝙ dicit non tenentur
adire ſedem Apoſtolicam &c. ſequitur ꝙ non
22 inciderint in canonem, † cum in plurimis caſi-
bus incidentes in canonem non teneantur adi-
re ſedem Apoſtolicã pro abſolutione, ſed poſ-
ſunt abſolui ab inferioribus, vt latè dicam in vi-
geſimo tertio printipali articulo, in .c. officij.
infra eod. Et quidam intellexerunt, ſecundum
quos procedit primum ſummarium; Sed mihi
plus placet contraria opinio, quòd iſti inter-
fectores non inciderint in canonem, neq; indi-
geant aliqua abſolutione ab excommunicatio-
ne; quod primo probatur ex fine tex. noſtri vbi
23 mandatur imponi ſola pœnitentia; Sed † per
pœnitentiam quantacunq; ſit non tollitur ex-
communicatio niſi forma abſolutionis obſer-
uetur, vt in.c.cum deſideres.s̄.eod. quare cum
tex.

tex. dicit nec cõpellendus est adire sedem Apo
stolicam intelligitur, & supponitur, ꝙ tales nõ
sunt excommunicati. Item hoc probatur per
tex. qui loquitur in similibus terminis. in. c. 3.
ver. nec ille compellendus. ṡ. eo. Nec sequitur
24 interficiẽs † clericũ, qui dimisso habitu, & ton
sura se immiscuit cædibus, & enormitatibus nõ
incidit in canonem, ergo nec tenetur agere pœ
nitentiam, vt est tex. apertus in .c. cum non ab
homine. in. fin. ṡ. eod. vbi tex dicit, canone la-
tæ sententiæ minime cognoscentur, & statim
subditur; Ininngatur tamen eis pñia compe-
tens. Item pro hoc intellectu faciunt ea, quę
dicam statim circa solutionẽ contrarij formãdi
cõtra istum intellectũ; Hoc igitur p̃supposito,
& declarato; opponit̃ cõtra istum intellectũ; &
videtur, ꝙ tex. non possit procedere. Nã licet
25 iste † sacerdos se immisceret cædibus, & enor-
mitatibus, non tamen propter hoc solutus erat
priuilegio fori, ita vt posset patibulo suspendi
nisi fuisset degradatus, aut depositus, & incor-
rigibilis, aut tertio monitus perseuerasset in cõ
tumacia, vt hæc probantur in. c. cum nõ ab ho-
mine. ṡ. eod. & in. c. contingit. 2. ĩ. eod. & in. c.
nouimus. ĩ. titu. 1. Solutio, potest responderi
multipliciter. Primo, quòd casus fuit narratus
Inno. dupliciter, vno modo prout continetur
in litera, prout cõtinebatur in decisa; quòd iste
sacerdos fuerat interfect⁹ in prælio, seu pugna;
& huic intellectui, bene conuenit tex. dum di-
cit, & non propulsando, sed inferendo iniuriã
fuit occisus; & secundum hunc intellectũ om-
26 nes difficultates cessant. Nam ex quo † sacer-
dos dimisso habitu, & tonsura armis assumptis
se immiscuit sæuis, & enormitatibus absq; alia
monitione perdit priuilegium canonis, adeò
quòd ipsum interficiens scienter non incidit in
canonem; sed solum tenetur agere pœnitentiã.
27 De † percutiente enim clericum ignoranter nõ
28 est dubium, quòd nõ incidit in canonẽ; † etiam
si nõ assumpserit arma, nec se immisceirit sęuis,
& enormitatibus, vt dixi in nono principali arti
culo. in .c. peruenit. ṡ. eod. in quarta fallentia,
quarti membri principalis. Aduerte tamen, ꝙ
mirum est, quòd Papa responderit ad talem ra-
tionem cõprehensam sub decisa, & ommiserit
respondere ad eam narrationem, quæ expresse,
habetur in litera, quòd mandato comitis, &c.
Et ideò, posset secũdo modo tolli contrarium
intelligendo, ꝙ responsio conueniat expressè
narrationi, quòd alterũ de prædictis tribus hic
præcessit, videlicet vel actualis degradatio, aut
depositio, & incorrigibilitas; aut & tertio tri-
na monitio, cum perseuerantia. Sed huic
lecturæ obstat primo ꝙ diuinationem conti-
29 net. Secundo, quia tunc non videtur † im-
ponẽda pœnitẽtia, cum isti in nullo peccassent,
30 quia si erat † effectus de foro seculari licitè po-
tuit suspendi propter seditionem, & guerram,
& crimen læsæ maiestatis, vt dixi in quarto no-
tabili. Et tamen in fin. mandatur, ꝙ impona-
tur pœnitentia competens. Vnde tertio mo-
do solui potest secundum Hosti. ꝙ tex. iste lo-
31 quatur in clerico, † qui ex prauitate, & iniqui-
tate dimisit habitum, & tonsuram, & se immis-
cuit aggressuris prælijs, & enormitatibus.
Nam propter hoc perdit omnia priuilegia cle-
ricalia non solum canonis, sed etiam fori; Sed
tunc contra istum intellectum obstat, ꝙ statim
dixi, quia non deberet ei imponi pœnitentia.
Secundo fortiter obstat. c. si iudex laicus. eo. ti.
32 lib. 6. vbi tex. vult ꝙ † clericus captus in malefi
cio dimisso habitu, & tonsura debeat remitti
ad iudicẽ ecclesiasticũ si probat, vel notorium
33 sit quòd sit clericus. Et pondera quòd † tex.
dicti .c. si Iudex. in principio loquitur gene-
raliter de quolibet malefactore. Item contra
prędictam opi. obstat. c. cum nõ ab homine. ṡ.
34 de iudi. vbi † depositus ꝓ suo delicto non per-
dit priuilegium fori, licet deprehendatur in alio
maleficio, nisi secuta incorrigibilitate vt ibi di-
citur; & in. c. ex parte. de priui. Quarto modo
potest solui secundum Io. An. quòd quamuis
35 † clericus qui dimisso habitu & tonsura assum-
ptis armis se immiscet cędibus, & enormitatib⁹
perdat priuilegium canonis, non tamen perdit
priuilegiũ fori, nisi fuisset inueteratus in huius-
modi agressuris, & enormitatibus; quia tunc
etiam perdit priuilegium fori; & ita procedat
opi. Hosti. secũdum eum; mouetur argu. c. vni
36 ci. de vi. & hone. cle. lib. 6. vbi † clerici goliar-
di, & busones exercentes illam artem ignomi-
niosam per annum, perdunt omne priuilegium
clericale, quasi velit Ioan. Andr. ꝙ multo for-
tius debent perdere priuilegium, quandiu se
exercuerũt in huiusmodi enormitatibus, & de-
lictis, quæ grauioribus pœnis sunt vindicanda.
Sed dicit .D. m. hic, quòd cum ille tex. c. vnici
37 contineat † pœnam, & odium clericorum, nõ
est fienda extensio ad alios casus ad fauorem cle
ricorum, & ordinis clericalis; maximè cũ im-
38 ponatur quandoq; † maior pœna pro minori
delicto, eo quòd homines sunt promptiores ad
conuincendum illud delictum, & ideò talis pœ
na, non debet trahi ad consequentiam, vt ple-
nè tradit Io. Andr. in reg. odia. de re. iur. lib. 6.
in mercu. Et maximè vbi pœna imponit ipso
facto, vt in .d. c. vni facit .l. aut facta in fin. ff.
.ff. de pœnis. & .33. q. 2. c. admouere & .c. la-
torem. Quinimo dicit .D. m. ꝙ illud .c. vnicũ
potius facit in contrarium, nam cum sint certi
casus, in quibus clericus ipso facto perdit priui-
legium fori, nec iste reperiatur inter illos, ergo
39 stare debemus reg. vt † clericus quantũcunq;
facinorosus debeat corã ecclesiastico iudice cõ
ueniri, & puniri. argu. c. nouit & dicti. c. cum
nõ ab homine. ṡ. de iudi. & .c. nouimus. ĩ. ti. 1.
40 Quinto potest solui, quòd iste comes † igno-
rauit ipsum sacerdotem ante mandatum de eo
suspendendo. Sed post mandatum apparuit, ꝙ
erat sacerdos; Et hęc solutio est vera, nam talis
non incidit in canonem propter ignorantiam
41 vt. ṡ. dixi; Et quia ad priuilegium fori necessariũ
est quod clericus, vel sit in habitu clericali, vel
excipiat de clericatu; vt. d. c. si Iudex. Sed
videtur obstare suus tex. nostri, quia nulla sal-

tem

tem interfectoribns, & iuste exequentibus videretur imponenda penitentia; nisi diceres, ꝙ imponitur, quia comes, & isti excutores nimis ex abrupto, & præcipitanter processerũt, propter quòd eis est imponenda pęnitentia. Sexto posset solui, & arbitror quòd iste tex. procedat secundum ista tempora, ante dispositionem. d. c. si Iudex. & sñ hęc tẽpora, clericua, dimisso habitu assumptis armis se immiscens cędibua, & enormitatibua amitteret priuilegium fori, quamuis secua sit hodie per. d. c. si Iudex. Et pro hoc facit, quia tex. d. c. si Iudex loquitur
42 per † verbũ censemus, & per verbum volumus, quæ significãt noui iuris editionem, vt not. glo. in cle. 1. de probatio. & in cle. 1. de concess. præben. & in cle. 1. de offi. or. & in cle. 1. de re. permu. & in cle. 1. de. fo. compe. Sed tunc obstat. d. c. cum non ab homine. s̃. de iud.. Sed potest responderi, quòd loquitur quando clericus non dimissit habitum, & tonsuram; & maxime hoc dicendum est in casu nostro, in quo propter seditionẽ in populo forte erat periculum in mora. Septimo potest solui contrarium & intelligi tex. noster, quòd iste tex. solum intelligatur loqui non de priuilegio fori, sed de priuilegio canonis, quia cum clericus amiserit tale priuilegium eo quòd dimiserat habitum, & tonsuram, & armis assumptis se immiscebat cędibua, & enormitatibus, merito tales interfectores non sunt excommunicati; nec quæritur hic de facto comitis vtrum potuerit iudicare clericum, vel non; sed quæritur de interfectoribus, & de ipsis respondetur. Et etiam si de comite quæreretur, & responderetur, non tamen quærebatur ad finem, vtrum benefecerit, vel inciderit in excommunicationem; & respondetur secundum summarium, quòd non incidit in canonem, quia cum iste perdiderit priuilegium canonis, vt in. c. cum non ab homine. ã. eo. merito illum interficiens non incidit in canonem. Et iste intellectus est, qui placet. D. m. quia conuenit titulo nostro respon. & quæstio. Nam si quęreretur de priuilegio fori, conuenit potius titulo de fo. compe. vel tit. de
43 iudicijs; & ideò iste † intellectus amplectendus est, qui conuenit titulo nostro, iuxta not. per glo. in. c. 3. ã. de confir. vti. vel inuti. Et vide aliàs remissiones, quas dedi. in. c. in causis. s̃. de testa. nec obstat, quòd secundum hunc intellectum non deberet imponi pęnitentia, quia potest responderi dupliciter; primo vt dicit glo. h. in fi. quòd hic imponitur ad cautelam. secũdo quia vt. s̃. dixi non sequitur non incidit in canonem, ergo non est imponenda pœnitentia & est tex. in. c. cum non ab homine in fi. s̃. eo. Octauo, & vltimo arbitror posse solui, & intelligi tex. noster quòd iste comes non mandauit vt iudex, seu in forma iudicij sed quasi vt priuatus; & ideo nõ est excommunicatus, quemad-
44 modum non † esset excommunicatus si interfecisset proprijs manibus, eo quòd sacerdos ipso dimisso habitu, & tonsura assumpsisset arma cędibus, & enormitatibus se immiscendo;

Et ideò nõ quęritur hic de priuilegio fori, postquã hoc non mandauit Iudex, neque enim per
45 prædictos excessus amittitur priuilegium fori, quia illud difficilius amittitur, quam priuilegiũ
46 canonis; & ratio est, quia † priuilegiũ fori emanauit à iure diuino, & à Deo iuxta illud noli tangere Christos meos, & probatur 96. dist. in. c. si Imperator. Notant Inno. & Hosti. in. c. a.
47 s̃. de ma. & obe. † Sed priuilegiũ canonis emanauit à iure positiuo; facit etiam, quia odiosius reputatur à iure, ꝙ clericus iudicaretur à laico, quàm ab eo tanquam priuatus percuteretur; vt de se satis patet; facit in simili, quòd dicimus de
48 † iuramento præstito laico à clerico sine Episcopi auctoritate quòd valet, & tamen non valet pręstitũ iudici sęculari: vt s̃. de iura. calum. c. 1. verum quia ille comes non debebat ex abrupto mandare illum suspendi, nec ipsi mandatarij ita de facili mandatum adimplere; ideò mandatur in fi. quòd eis imponatur competens pœnitentia. Ex sic habes ex prædictis clare, & notabiliter expeditũ intellectum huius glo. Glo. penul. opponit, & soluit; in fi. glo. dic de hoc, vt latius dixi in. ix. prin. arti. in. c. peruenit. s̃. eo. Glo. fi. in prin. format. q. deinde opponit, & soluit; In fi. glo. dic de hoc vt dictũ fuit. ã. in intellectu decretal. Postremò quia. s̃. in rub ego dixi me examinaturum decimũ prin. articulum, videlicet. Qualiter sententia excommunicationis ferri possit, & debeat; & an exigat formam, & ordinem iudiciarium. Circa quem artic. pro clariori intelligentia prosequar tria membra principalia; primum erit de sententia excommunicationis, quæ fertur à canone, vel statuto; & hic subijciam differẽtias, quæ sint vtrum sententia, vel feratur per viam statuti, vel ab homine. Secundum membrum versabitur circa sententiam generalem, quæ fertur ab homine. Tertium erit de sententia excommunicationis ferenda. Circa quòd tertium mẽbrum prosequar. j. scriptas. qq. Prima erit generalis, vtrum ordo iudiciarius sit in excõmunicatione seruãdus. Secũda, de forma anathematis. Tertia, quę specialius requirantur in sententia excommunicationis simpliciter, quæ non dicitur anathema. Quarta, quę debeat excommunicator considerare, maxime quo ad personam excommunicandi. Quinta, qualiter sententia debeat esse iusta ex animo. Sexta, qualiter debeat esse iusta ex causa. Septima, qualiter debeat esse ex ordine. Octaua, an requiratur monitio, & quotuplex, qualis, & qualiter. Nona, an requiratur citatio, & hic aliquid subiungetur de absentibus, & ignorantibus. Decima, an requiratur, quòd feratur in scriptis. Vndecima, vtrum ferri possit per Episcopalem, & quãdo tunc producat effectum. Decimosecundo an requiratur, quòd causa inseratur in sententia ipsius. Decimotertio, an posset ferri die feriata. Decimoquarto, vtrum Episcopus possit illã ferre sine cõsensu capituli. Decimo quinto, qui excommunicatores astringantur ad prædictas formas seruandas. Decimosexto, vtrum forma,

& ordo

68 sentētia† hominis non debet ferri, nisi in scri-
69 ptis, vt dicam infra in decima quæst. Sed† sta-
tutum etiam sine scriptura editum potest vale-
re, secundum vnam opinionem, de quo per Io.
And. in mercur. in reg. nemo potest. de reg. iur.
lib. 6. & per legistas in. l. humanum. ff. de legib.
dixi post. D. m. s̄. de consti. in rub. Nona, quia
70 excommunicatio† per statutum ligat superio-
rem delinquentem in loco statuti, & etiam suc-
cessorem, & ipsum statuentem, quòd nullo mo
do potest facere sententia hominis. de quo ta-
men dic, vt latius dixi in. c. à nobis. Decima
est, secūdum Lapp. & Abb. in. d. c. romana. eo.
71 tit. lib. 6. † quia sententia statuti non ligat igno-
rantes, vel delinquentes extra territorium, vt
72 dixi in. d. c. à nobis. † Sententia verò hominis
ligat vbicunque sit, vt not. Ioā. And. in mercur.
in. d. reg. nemo potest. & dicam. j̄. in nona
73 quæst. Vltima differentia est, quia† statutum
non exigit causę cognitionem, maxime conten
tiosam, & ideò ferri potest etiam die feriata, &
74 extra territorium statuentis. † Sententia verò
hominis requirit causæ cognitionem, quæ non
debet ferri die feriata, vel ab existente extra ter-
ritorium, nisi feratur super notorio, vt patebit
ex infra dicendis. Circa secundum membrum
75 principale † de sententia excommunicationis
generali, quæ fertur ab homine sub hac forma,
quicunque furtum, vel tale delictum fecerit, sit
excommunicatus, dic vt plenè dixi in. d. c. à no-
bis. supra eod. Circa tertium principale mem
brum de speciali sententia excommunicatio-
nis ferenda ab homine, prosequendo ordinem
præmissarum quæstionum. Quæro primo,
76 vtrum † in tali sententia requiratur ordo. Sol.
glo. 2. in. c. sacro. j̄. eod. dicit quòd sic, & sequi
tur. d. Anto. & Doct. arg. illius tex. 2. q. 1. c. ne-
mo. 24. q. 3. c. de illicita. & idem tenet glo. 11.
q. 3. in summa. & de ordine suo apparebit ex. j̄.
77 dicendis. Quæro secundo † de forma anathe-
matis in enormibus criminibus, & contra tyran
nos claues ecclesiæ contemnentes, quandoque
fertur sententia excommunicationis per Epi-
scopum cum magna solemnitate, & tūc dicitur
anathema. Debent. n. duodecim sacerdotes cir-
cunstare Episcopum, & candelas ardentes in ma
nibus habere, quas in conclusione sententiæ in
fine anathematis, seu excommunicationis, pij-
cere debent in terram, & pedibus conculcare,
& demum mittiī epistola per parrochias conti-
nentes excommunicatorum nomina, & excom
municationis causam. 11. q. 3. in. c. debent. &
vt dicit ibi glo. dictæ candelæ nō debent postea
sumi ad aliquem vsum, sicut in simili dicitur de
sale infatuato. 2. q. 7. in. c. non omnes episcopi.
In plerisque tamen locis non conculcantur pe-
dibus, sed extinguunt in aqua, & inter extinguē
dum hæc verba proferuntur. Sic eius opera bo-
na sint extincta Deo, donec sufficienti satisfa-
ctione præmissa ad sinum Sanctæ matris Eccle-
siæ reuertetur, sicut nos has extinguimus can-
delas, vt dicit Spec. in tit. de senten. sub rubrica
la de forma senten. excom. Et hanc quæst. po-
sui in princ. propter eius maiorem solemnita-
tem, quanuis forma hæc fuisset ponenda post
examinationem eorum, quæ specialiter requi-
runtur. Tamen ad illius quæst. declarationem
adde ea quæ in fine plurium sequentium quæ-
stionum dicam. Quæro tertio, quæ requirun-
78 tur† de forma excommunicationis simpliciter,
quæ non fertur in tanta solemnitate, ita quòd
non est anathema. Sol. Fran. Vetzellen. in. c. 1.
eod. tit. lib. 6. quem sequitur hic Io. And. in no
uel. dicit, quòd tres solemnitates pręcedere de-
bent excommunicationem, videlicet iusta cau-
sa, iustus motus iudicis, & monitio, de quibus
in. c. sacro. j̄. eo. & ista requiruntur etiam in ana
79 themate. In† sententia verò requiruntur duę,
scilicet, q̄ sententia feratur in scriptis, & quòd
causa in ipsis scriptis inferatur, vt. d. c. 1. eo. tit.
lib. 6. & istæ duæ non vidētur necessariæ in ana-
themate, quanuis vtile, & cautum esset iudicio
meo seruare etiam in anathemate, immò fortè
80 necessarium, cum & † ipsa sit medicinalis. arg.
d. c. 1. quod loquitur generaliter. Post senten-
tiam requiruntur aliæ duæ; Vna, quòd exem-
plum sententiæ detur pœnitenti infra mensem.
Alia, quòd relaxetur sententia, si absolutio di-
gne petatur. Et istæ duæ satis etiam conueniunt
anathemati, in qua etiam seruant, quod dixi de
epistola mittenda per parrochias. Et de prædi-
ctis specialius infra dicemus, & videbimus.
81 Quæro quarto, quæ in † prolatione sententiæ
excommunicationis per ipsum excommunica-
torem sint considerāda, maxime respectu per-
sonæ excommunicandæ. Sol. dic quòd debet
considerare, quòd sit talis, qui sit capax excom-
municationis, per ea quæ dixi in septimo prin.
82 artic. in. c. mulieres. supra eod. adeò quòd† si nō
esset capax, excommunicatio esset nulla. Item
83 considerare debet, quòd † sententia excommu-
nicationis est medicinalis, vt. d. c. 1. eo. tit. lib. 6.
Quod intellige secundum Hostien. & Archid.
actiue, & passiue, & sic medicinalis in proferen-
te, & in eo in quem profertur. Nam debet pro-
ferens ad medelam animæ, & non ad mortem
impetere. 11. q. 3. c. audi. & debet esse peritus,
& solicitus, & traditiones seruare canonicæ di-
sciplinæ. s̄. de æta. & quali. c. ad aures. Item re-
spectu patientis est medicina actiue, eo quia ve
recundia cōfusus cum ab hominibus vitari de-
beat, facilius reuertetur, vt. d. c. audi. & in. c. pia.
de excep. lib. 6. Et adde quod dicam in decimo
nono artic. princ. in. c. sacris. j̄. eod. debet ergo
attendere quod est corrigentis, vt. d. c. 1. hoc
est, cuius est corrigere. 47. dist. c. necesse. in fi. &
prosequi debet quod fuit credentis, hoc est, at-
tendere quæ Dei sunt, non quæ sunt mundi.
11. q. 3. c. ipse ligandi. & c. seq. & c. plerunque.
aliàs potius ligatur quàm liget. 11. q. 3. in. c. il-
84 lud planè. † nec nocet excommunicatio iniusta
quò ad deum, licet nocet quò ad ecclesiam mi-
litantem, vt infra dicam in. 15. quæstio. Et hæc
etiam debent considerari multo fortius in ana-
85 themate. Quæro quinto, † qualiter excommu
nicatio debet esse iusta ex animo. Solu. dicit
glo.

glo.11.q.3.in summa. quia bono zelo non ex
inimicitia ferenda est, & not. etiam glo.in.c.1.
eod.tit.lib.6. Circa qnod aduerte, quòd non
sufficit moneri ex rationabili causa, si non mo-
uetur ad correctionem ex zelo iustitiæ, sed po-
tius ex aĩ indignatione, aut ex inuidia, vel ex
odij fomite. 11.q.3.c.illa. &.c.ira. &.d.c.1, &
ideò tutum consilium est, quòd offeosus nō per
se, sed per alium, qui charitatiuè moueatur sen-
tētiam promulget, vel si per se hoc facere vult,
ad minus non faciat hoc, quando est turbatus,
vel iratus. Ad quod vide norabiles authorita-
tes, quas posui in.c.3.supra de accusa. Et ita di-
cit Host.in sum.eod.tit.§.hi sunt effectus. ver,
86 ex animo. & ista † obseruantia etiam debet ha-
beri indicio meo in anathemate. Sexto quæ-
87 ro, qualiter debet esse iusta ex cā. Sol.dic, † quia
causa debet esse iusta, & rationabilis, vt.c.sacro.
ĩ.eod.& debet esse manifesta, seu publica, & ꝓ-
88 babilis. Nam † ex causa soli prælato nota, non
debet ferri excommunicatio.6.q.2.c.si tātum,
&.c.placuit. Not.D.m. & Doct. in.d.c.sacro.
quod intelligo secundum moderationem tex.
c.2.supra de off.ordi. & eorū quæ ibi dixi post
89 Doct. vel † quia nulla prætenditur, vel quia & si
prętenderetur non esset vera, vel si esset vera, nō
tamen esset sufficiens, senteotia esset iniusta ex
causa in.d.c.1.eod.tit.lib.6.infra eod.c.sacris.
Notat glo.11.q.3.in sum.&in.d.c.1. & Hosti.
in.d.§.hi sunt effectus.ver.ex causa.Et hæc mul
to fortius requiruntur in anathemate. Septi-
90 mo quæro, qualiter dicatur † sententia excom-
municationis iniusta ex ordine. Sol.dic quòd
non sit debitus ordo seruatus, qui est seruan-
dus in ea, secundum quod supra dixi, & infra
etiam apparebit. & not. etiam glo. 11.q.3.in
91 summa. Quæritur octauo, an † requiratur mo-
nitio. Sol.dic quòd sic, & ista debet præcedere
ipsam sententiam excommunicationis, vnde
92 non † potest iudex non præcedente monitione,
& præsentibus testibus idoneis, quibus valeat
probari, quòd facta sit ipsa monitio proferre
sententiam excommunicationis, vt in.c.sacro.
93 in princ.ĩ.eod. Sicut enim † in alijs sententijs
reqoiritur, quòd præcedat citatio, vt in.c.con-
suluit.de off.deleg. in.l.de vnoquoque.ff.de re
iudi. Ita & in sententia excommunicationis
94 exigitur monitio. † Et hæc est differentia inter
citationem, & monitionem; quia citatio fit, vt
citatus compareat ad sententiam audiendam.
Sed monitio fit, vt quis se corrigat, vt dicit.D.
m.in.d.sacro. Et ideò quare exigatur moni-
tio, descendit ex his quæ dixi in octauo princ.
95 artic.in c.nulli.supra eo. circa prin. Nam † ex-
communicatio non potest ferri, nisi præceden-
96 te contumacia: contumacia verò non commit-
97 titur sine monitione; & ideò dicitur, quòd † ex-
98 communicatio est medicinalis, vt.d.c.1. † quia
non fertur nisi propter cōtemptum, vt in dicto
c.1.de constitut.lib.6. Sed non monitus non
99 dicitur contemnere. Exigitur ergo † monitio in
omnibus præteritis, etiam notorijs.24.q.3.in
100 c.de illicita.&.c.ecce. Et aduerte, † quia non
sufficit quòd fiat coram vna persona, eo quòd
tex.in.d.c.sacro.loquitur in plurali, dicens, &
personis præsentibus idoneis. Nec obstat.c.in
101 omni.supra de testi. † quia ibi loquitur in euan
gelica denuntiatione, in qua non quæritur de
commodo monentis, sed duntaxat de vtilitate
ipsius moniti, secundum ea quæ dixi in.c.no-
uit.supra de iudi. Hic verò agimus de monitio-
ne iudiciali ad finem excommunicationis pro-
ferentis, in qua ipse moneus, non debet posse
testari, cum in hoc versetur eius commodum
ad euitationem pœnæ.d.c.sacro. secundum Io.
102 And.&.d.Anto.ibi, & † satis est, quòd fiat corā
testibus idoneis, nec exigitur scriptura, quan-
103 uis † hodie senteutia excommunicationis sit
ferenda in scriptis, vt dicam in seq.quæstione.
104 Sed circa prædicta dubitatur, † quotuplex re-
quiratur monitio. Sol.Spec.in tit.de senten.§.
vt autem.sub rubricella de sen.excom. dicit, ꝙ
credit cum Guihelmo Nazone vnam sufficere,
105 cum descriptione testium, eo † quòd talis dici-
tur canonica monitio. arg.c.reprehensibilis.ĩ.
de appella.alleg.tamen in contrarium.c.consti-
tutionem.eod.tit.lib.6. per quem tex. Io.An.
106 & † communiter* Doct.tenēt contrarium, vo- Cōm.op.
lentes, quòd requiratur tertia monitio, quia
107 tex.ille expressè dicit, quòd † iudices in excom
municando debent vti tribus monitionibus, cū
aliquo dierum interuallo, qđ † glo.ibi exemplifi
108 cat dupliciter. Vno modo sub hac † forma mo-
nemus te pro prima monitione infra talem ter
minū, qua finita fiat monitio pro secunda, & ea
finita fiat monitio ꝓ tertia. Secūda forma est,
vt fiāt tres monitiones in vna, exēplum, mone-
mus te vsque ad talem diem pro primo, secun-
do, & tertio termino, & peremptorio. & idem
tenet Archid. & Galias in.d.c.constitutionem.
Sed Io.Mo.dicit, quòd hoc non consonat literę
109 illius tex. Et dicit, quòd si fiat † vna sola moni-
tio, habere debet dies expressos, sicut faciunt,
& seruant executores communiter*, videlicet, Cōm.op.
damus duos dies pro prima, duos pro secun-
da, duos pro tertia, & peremptorio termino, &
110 sequitur Io.And.ibi, † & ita communiter* ser- Com.op.
uatur, & practicatur. Et aduerte, quia ex eo ꝙ
tex.d.c.constitutionem. loquitur per verbum
dierum. Dicunt quidam, quòd pro quolibet ter
112 mino ad minus requirūtur † duo dies. arg.reg.
pluralis locutio.de reg.iur.lib.6. Sed Guil. di-
cit hoc esse arbitrarium, & idē etiam sentit Ab.
in.d.sacro.dum dicit, quòd sufficit vna dies. ar-
gum.tex.ff.de pub.iudi.in.l.inter accusatorem.
vbi tex.dicit per triduum per dies singulos ter
citatus, & ita transit Ioā. And.in.d.c.constitu-
tionem. Sed dicit ibi.D.m.quòd credit, quòd
sit tutius, quòd quælibet dilatio habeat saltem
duos dies, quia tex. vult, quòd etiam in vna mo
nitione seruentur competentia interualla ali-
quorum dierum, & sic plurium, vel dixisset com
petentia interualla alicuius diei, & istud est tu-
tius obseruare ante factum, sed post factum in
practica seruanda esset opin. Abb.& Io.And.
Et hanc practicam de trina monitione ponit
Ber-

Bertrandus,& sequitur Ioã.de Imo.in cle.2.de
indi. non solum in sententia excommunicario-
nis ferenda cõtra specialem personam, sed etiã
112 in genere; Exemplum. † Nos.N.Eps Seneñ.
monemus primo,secũdo,& tertio termino, &
peremptorie omnes parrochianos talis parro-
chiæ, vt soluant decimas &c. Alioquin nunc,
prout ex tunc, & tunc prout ex nunc sniam ex-
communicationis in his scriptis pferimus con
tra inobedientes. Et hoc idem voluit Doct.in
113 c.2.sup de off.ordi.vbi volunt, q † nec in gñe,
nec in specie debet ferri excommunicatio, nisi
pcedente monitione.Et idem voluerunt Lapp.
& Abb.&.D.m.in.c.1.de off.delē.lib.6. Et pdi
cta etiam arbitror obseruanda in proferenda
anathemate.Et ad prædicta adde quę dicam in
28.q.huius artic.vbi videbis etiam quędam de
generali,& speciali mãdato. Sed aduerte,quia
quod supra dixi, q requiratur monitio est regu-
lare;quod fallit in plurimis casibus. Primo fal
114 lit,†vbi facti necessitas aliud suaderet, quia suf
ficeret vna,vt quia partes sunt paratę ad rixam,
& ad arma,nec curarent monitiones;hoc pba-
tur in.c.constitutionem.in fi. iuncta glo.eo.tit.
lib.6.Facit.l.æquissimum.ff.de vsufr. interdum
enim nec locus,nec tps patitur deliberandi con
silium.ff.de exercito.l.1.1.rsiso. Et idem dicen
dum vbicunque,alia similis esset necessitas,vt.d.
115 c.constitutionem.in fi. Secundo fallit, qñ † ex
vnica monitione apparet de aperta contumacia
alicuius, nam tunc pôt excommunicari absque
secunda, vel tertia monitione,tradunt Lap.Ab.
& D.m.in.c.1.de off.deleg.lib.6. Facit.c.vene-
rabilibus.§.secus.eod.tit.lib.6. & adde ad hoc
quod latè dixi in cle.1.de dn.& contn. Tertio
116 fallit sm Lap.in.d.c.1.in facto notorio,in quo
pôt ferri excommunicatio contra absentē sine
monitione,quod intelligit verum.d.Dnmi.ibi,
quo ad trinam monitionem, vnde vult, q saltē
vnica monitio sit necessaria,per tex.iuncta glo.
in.c.cũ sit romana.supra de appella.& sequitur
ibi D.m.& mihi satis placet, quia vt dixi supra
117 in prin. † excommunicatio est medicina, & fer
tur propter contemptum, sed non monitus nõ
contemnie,ergo &c. Ee quantumcunque factũ
sit notorium,nihilominus poterit ipse satisface
re,& corrigere se: & adde qd' dicam in.5.fallē.
118 Quarto fallit, † si contra psentem p manifesta
offensa fertur excommunicatio, quia tũc nulla
requiritur monitio, vt not. Inno. in.c.dilecto.
eo.tit.lib.6.Et Lap.alleg.73. Facit quod dicam
in.7.fallen. Et hæc est differentia inter hanc,&
pcedentem fallen. quia pcedens non loquitur,
qñ ferreretur contra psentem. Quinto fal-
119 lit, † vbicunque ius fulminat excõmunicationē
ppter delictum,nam tunc iudex pôt delinquē-
tem excommunicare sine alia monitione, tex.
est apertus in.c.reprehensibilis.s.de appell. sm
lectu. Abb. sm quam ille tex.non est alibi, sm
D.m. Et propter hoc dicit se excusasse quendã
120 abbatē, † qui excommunicauerat monachum
suum non præmissa monitione, eo q exiuerat
claustrum sine licentia, & repertum fuit statutũ
in monasterio, q ob hanc causam fulminabat
excommunicationem ipso facto, quare iudex
nil noui videtur fecisse.pro quo dicto allego no
ta.per glo.in ver.censemus.in cle.1.de conceſſ.
pben. Adde quæ dicam.ĩ.in.11.artic. in.c.cũ
121 p causa.ĩ.eo. Sexto fallit, in † denuntiatione
excommunicationis sm.D.m.in.c.peruenit. &
in.d.c.reprehensibilis.de appella. de quo latius
122 dicam.ĩ.q.22. Septimo fallit, † quando pro-
fertur à superiore p defensione iuris sui, quia
tunc non est necessaria monitio,vt not.Io.And.
& D.m.in.c.dilecto.eo.ti.lib.6. tenet Lap.Ab.
alleg.73.mouentur per not. per Inno. in.c.ve-
nerabili.de censi.vbi Inno. & post eum Io.An.
123 dicit, q quando † iudex procedit vt pars defen
dendo iura sua,potest sine causæ cognitione,&
monitione excommunicare, per.c.si sacerdos.
s.de off.ord.&.c.romana.§.caueãt.eo.ti.lib.6.
5.q.1.c.quidam. vnde dicebat Host.in.d.c.ve-
124 nerabili, q si † Eps non admittitur ad visitatio-
nem, q sibi de iure debetur, pôt excommunica
re absq; alia monitione,cũ per hoc pbet ipsius
125 contumacia manifesta, nam † in incertis, non
certis locus est coniecturis. Facit quod dixi in
126 2.& 4.fallen.vnde Eps † exequens officiũ suum
circa visitationem, aut similem actum, si impe-
diatur,potest sine alia monitione excom muni-
care rebelles.supra de pręscrip.c.cum ex officij.
supra de censi.c.cum nuper. & sequitur Io.An.
127 in.d.c.venerabilis. Octauo fallit, qñ † excom
municatio fertur pro futuris culpis, nam tunc
non est necessaria monitio,eo q tps ipsum mo-
net.5.q.1.c.quidam. sm Inno. Io.And. & do.
Domi.in.c.sacro.ĩ.eod. dixi supra in secunda
differentia,in primo membro,tenet Lapp.abb.
128 alleg.73. Ex quo infert Lapp. ibi, q † si præla-
tus regulariter vocauit ad se monachum suum,
& ipso monacho in psentia sua constituto man
dauit sub pœna excommunicationis, q sibi di-
ceret veritatem,quam extunc in eum tulit, nisi
suis pareret mandatis, q quamuis alia monitio
non pcesserit,tñ prælatus non incurrit pœnã,de
qua in.c.sacro.ĩ.eod.& ibi latius dicam in.14.
prin.artic. Nono fallit, sm Inn.in.d.c.sacro.
129 ĩ.eo.& Lap.alleg.73. in eo, qui † fuit excõica-
tus,quia non parebat rei iudicatæ. Facit quod
130 statim dixi. Decimo fallit, si in debitorē con
sentientem feratur sententia excõicationis, nisi
in termino satisfaciat,quia tunc excõicatus erit
nulla monitione pmissa, quia tunc dies interpel
lat pro homine,vt in.c.potuit.in fi.supra de lo-
ca.tenet Lapp.in.d.alleg.73. facit quod dixi in
131 nona fallen. Vndecimo fallit, si forte † monen
dus est nimis terribilis monēti, quia tunc forte
dici posset, q sufficiat vnica monitio. argumē.
eorum quę not.Io.And.in.c.non minus.supra
de immu.eccle.dixi in cle.1.de do.& contn. Et
adde etiam qd' dixi in.c.veniens.sup de accu.in
5.not. Postremo pro complemento istius.q.
132 quæritur, † vtrũ in casibus,in quibus requiritur
trina,vel vnica monitio; sententia excommuni
cationis sit nulla, si talis monitio omittatur.
Sol.communis* conclusio est Doct. in.d.c.sa- Cõm. op.

cro.ꝙ nihilominus excommunicatio teneat, &
tenent glo.& Doct. in.c.reprehensibilis. supra
de appel.& D.m.in.c.ab excommunicato.š.de
rescrip.& hoc verum,nisi in casu speciali.c.con
stitutionem.eo.ti.lib.6. de quo dicam.j.q.28.
huius artic. vbi declarabo glo.d.c.sacro.q̃ videt
133 sibi inuicẽ contrariari. Quæritur nono,† vtrũ
requiratur citatio ad sententiã excommunica-
tionis.Sol.glo.fi. in.c.cum romana.š.de appel.
sentit ꝙ citatio iudicialis, & peremptoria non
requiratur,sed sufficiat monitio ad sententiam,
quæ non placet.d.Ant.qui vult,ꝙ exigatur cita
tio ad sniam audiendã.Sed tu distingue ex men
te.D.m.ꝙ aut loquimur in non notorijs, aut in
notorijs. Primo casu satis est ipsum pmonitũ
esse trina monitione. Nam ex quo apparet de
contumacia ipsius,põt iudex sine alia citatione
ad sentẽtiã excommunicationis ,pcedere,'vt in
d.c.1.š.de iudi.11.q.3.c.certum. not.glo.in.c,
qm̃ contra.in verbo petitiones.š.de probatio.
Secũdo casu credit.D.m.canonicam monitio-
nem semper præmittendam non ad ipsum actũ
sententiæ,sed vt se corrigat; vnde concludit,ꝙ
134 monitio †est necessaria etiam in notorijs;Nam
135 †excommunicatio non est ferẽda, nisi propter
contumaciam, vel cõtemptum,vt sæpius dictũ
est;vnde cum non posset dici cõtumax in satis-
faciendo,nec contemnens,qui nõ est monitus,
meritò requiritur monitio; quia forte excom-
municandus vult satisfacere ante excommuni-
cationem. Item quia si post excommunicatio-
nem satisfaceret,oporteret sententiam tollere,
136 vnde†melius est ante tempus occurrere &c. vt
not.in.c.quemadmodum.š.de iureiurã.& in.l.
fin.C. qui. ex cau. in integ.restit.non est neces.
Requiritur ergo monitio,sed nõ trina, vt supra
dixi. Quanuis in alijs sententijs non censuræ in
notorijs non est necessaria aliqua citatio, quia
137 pœnæ † infliguntur criminosis, quantumcun-
que velint se corrigere, vt.l.penult.ff.vi bono.
138 rapt. † Nam frustra citaretur ille cui nulla com-
139 petit defensio. Aduerte tamen, ꝙ si † aliquis
incidisset in excommunicationem ex iuris di-
spositione, nec hoc aliter esset notorium, non
debet iudex denuntiare, seu declarare illum ex-
communicatum,seu incidisse in excommunica
tionẽ,nisi prius eo citato, vt traditur in.c.per-
uenit. 1.supra de appel.dicam.j.q.32. istius ar-
140 tic. Decimo quæro,† vtrum exigatur, ꝙ snia
excommunicationis feratur in scriptis.Sol.tex.
facit ꝙ sic in.c.1.supra de treu.& pac.&.2.q.1.
legum.& est hodie tex. apertus ꝙ sic in.c.1.eo,
tit.lib.6. Et ratio potuit esse, vt copia tradere-
tur excommunicato,quam possit superiori præ
sentare,& grauamen suum releuari facere, & ne
vagari possit cum eo in incerto; hanc rationem
assignat l.app. alleg.73. Sed circa hoc quæro,
141 vtrum † hoc habeat locum non solum in senten
tia excommunicationis speciali, sed etiã in ge-
nerali,quæ fertur contra incertam personam.
Sol.Host.tenuit ꝙ sic in.d.c.1.eo.tit. lib.6. Et
ita dicit tenuisse Inno. sed dicit Io. And. quòd
Inno.fuit loquutus alternatiue,& sic nullã opi,
142 elegit,nisi † diceres, ꝙ ex eo,quia ista fuit opi-
nio vltima recitata,videatur fuisse Inno.vt not.
Io.And.in.c.1.de pen.lib.6.Io.Mo.& Archid.
tenent contrarium, pro quibus facit quod not.
glo.in ver.excommunicato.in.d c.1. Et quia cũ
tex.ille sit pœnalis,videtur ꝙ potius restringen
dus ad excommunicationem specialem.Sed gl.
ibi dicit,ꝙ tutius est tenere primam opin. quia
d.c.1.loquitur generaliter. Item quia satis dice
tur expressa,quando postea apparebit persona
excommunicata in generalitate contenta. Itẽ
143 quæritur,† vtrum requiratur scriptura publica,
vel authentica,an sufficiat esse priuata. Sol.Inn.
& post eum Io. An.& do.Domi. tenent, ꝙ suffi
ciat etiam priuata. Facit quod in simili not.glo.
in ver.in scriptis.in.c.1.de appel.lib.6. & quod
dicam de excommunicatione per epistolam.j.
in.11.q.huius artic.Expeditius tamẽ,& melius
est,ꝙ scriptura sit publica, vel authentica, per
not.in.c.2.supra de fi.instru. Rursus etiam du
144 bitatur,† an sit necessarium,ꝙ iudex ,pferendo
dicat in scriptis excommunico. Sol.dic ꝙ non,
consilium tñ est,ꝙ ita dicat sm Spec. in titu.de
senten.§.vt autem.sub.rub.de sen.excom. ver.
145 & nota. Item quæritur,† an iudex possit istam
sniam excommunicationis in scriptis proferre
per notarium. Sol.Io.An.in.d.c.1.eo.tit.lib.6.
dicit ꝙ non, sed debet ferre illam per seipsum
per tex.ibi,dum dicit proferrat, alij dicunt, ꝙ
sufficit,quòd præsente iudice notarius legat, &
iudex dicat, et nos talis in scriptis excommuni-
camus,secũdum Pet.de Saxo;Archid.dicit hoc
vltimum procedere in Episcopo per.c.fi. de re
iudi.lib.6. Sed in inferioribus prælatis tenet pri
mam opinionẽ,& plus placet do. Domi. & mi-
146 hi per istum tex.Insuper etiam† quæritur,quid
si non seruaretur hæc solemnitas,vtrum senten
tia excommunicationis sit nulla. Sol.dic quòd
non,vt latius dicam infra in.16.quæstio. huius
artic.licet secus sit in alijs sententijs,vt in.c.fin.
de re iudi.lib.6. & in.l.2.C.de sen.ex peri.reci.
147 Vtrum autem † litera exemplata, vel origina-
lis litera,in qua continebatur excommunicatio
148 subditi fidem faciat,dicam infra. Et† vtrum nõ
seruans hanc solemnitatem, incidat in pœnam,
dicam infra in decimoquarto artic. in.c.sacro.
Et arbitror quod prædicta solemnitas non sit
necessaria in anathemate,quia cõstitutio.d.c.1.
eod.titu.lib.6.est pœnalis,& quia tex.11.quæ-
stio.3.in.c.debent. nihil dicit de scriptura, vti-
le tamen esset consilium,quòd ferreretur in scri
149 ptis. Quæro vndecimo, vtrum per epistolam
quis possit excommunicare;exemplum:scribit
iudex.N.absenti sub hac, vel simili forma, nisi
satisfeceris sententiæ infra mensem, scis, vel
cognoscas te excommunicatum. Sol. Aegidius
in.c.præterea.2. supra de appella. tenet quòd
150 non,† sicut nec valent alię sententiæ,nisi iudex
ore proprio proferat, vt dicto.c.fin. de re iudi.
lib.6. & in dicta.l.2. C. de senten. ex peri. re-
cip. Et hanc opinionem etiam tenet Goffre.
pro qua facit dictum.c.1. eod.titu. lib.6. dum
tex.dicit in scriptis proferat; vnde ponderandũ
est ver-

Com. op. 151 est verbum proferat. †Communis tñ conclu-
sio est in contrarium, quæ probatur. Primo per
tex. 3. q. 4. c. nullus. vbi probatur, q iudex pōt
excommunicare per literas suas absq; eo quod
proprio ore sententiam proferat. Facit. c. quan-
ta. iuncta glo. 2. q. 5. Non obstat. d. c. 1. quia
rńdetur, q satis dicitur in scriptis proferre, ex-
communicando in literis, seu epistola, & illam
mittendo ad aduersarium argu. c. appellatio. de
appel. lib. 6. & sequitur, D. m. in. d. c. præterea.
Non obstat. d. c. fi. quia loquitur in diffinitiua,
de quo dic vt dicam in. 2. artic. princ. in. c. a no-
bis. ĩ. eo. & mihi placet dicta opin. quia absens,
& ignorans posset excommunicari, vt not. glo.
in. c. penul. de cle. excom. mini. Istud tñ argu-
mentum non videtur de necessitate conclude-
re, quin ante absens excommunicatus per epi-
stolam ligetur, dic, q antequam recipiat literas
non ligatur, vt not. glo. in. c. pen. de cle. excom.
mini. sic vide quod dicam in. 19. princ. artic. in
152 c. sacris. ĩ. eod. Quæro duodecimo, †an causa
sit inserenda in sententia excommunicationis.
Sol. tex. est hodie, q sic, in. c. 1. eo. tit. lib. 6. Nam
153 sm Host. sicut † corporalis medicus prius cām
infirmitatis inquirit, aliàs posset ei impropera-
ri illud Galeni. Si causam ignoras, quomodo cu-
ras? non est tui muneris, sed fortunæ. Sic spiri-
tualis medicus debet causam perquirere. Facit
c. fi. s̃. de transact. s̃. de spons. c. ex literis. de de-
spon. impub. c. 2. in. l. fi. C. de edi. di. Adria. tol.
154 & in. l. cum ij. §. nihil. ff. de transact. & † quāuis
in sententia diffinitiua non sit necessarium ex-
primere causā, vt supra de re iudi. c. sicut, & ibi
dixi, tñ secus est in sententia excommunicatio-
nis. Et aduerte, quia Host. & Do. ā. multum la-
borant in ratione differentiæ, vt dicit Io. And.
155 in nouel. in. d. c. 1. dicens, q cum † excommuni
catio non suspendatur per appellationem sequē
tem, de quo dicam in. 13. artic. in. c. sacro. Sed
156 diffinitiua † suspendatur, ideò in prima æquum
fuit causam exprimi, & imputet sibi si non ap-
pellauit à diffinitiua. Vel secundo dici potest,
157 q istud est de arbitrarijs, † quia non omnium,
quæ à maioribus dicta sunt, ratio reddi pōt, vt
est in. l. non omnium. ff. de legi. Hosti. verò dice
bat multum mirandum, q hoc sit. Nam cum
158 †excommunicatio ab homine feratur solum ex
vnica causa, scilicet propter contumaciā, vt dixi
in octauo princ. artic. in. c. nulli. supra eod. & in
alijs sententijs diffinitiuis possunt variæ occur-
rere causæ, vt in. c. cum causa. s̃. de re iudi. vide-
batur potius concludendum, q ipsius esset ex-
159 primenda causa. Sicut in simili dicimus, q † qñ
vnica est causa, vt in rei vendicatione, cuius cau
sa est dominium, non est necesse illam exprime-
re, vt. ff. de except. rei iudi. l. si mater. §. eandem.
& l. & an eadem. §. actiones. quia postquàm est
vnica, dicitur certa, vt in. l. certum. ff. si cer. peta.
Secus si plures possunt esse causæ, vt in actione
160 personali. Sed pōt rńderi, q † licet contumacia
sit cā vnica excommunicationis ab hoīe, pferen-
dæ, tñ ipsius contumaciæ causæ possunt esse di-
uersæ, habet. n. se contumacia ad spūalem curā,
sicut infirmitas ad carnalem; vnde sicut in carna-
li cura nō sufficit medicum scire illū infirmum,
nisi sciat infirmitatis causam; sic nec in spūali
nō sufficit scire contumaciam, nisi sciat speciē,
seu formam contumaciæ. Itē pōt reddi rō, quia
161 †excōmunicatio pl'. participat de natura inter
locutoriæ quantū ad ptātem reuocandi, & ideò
sicut iudice interloquente non reddit s̄nia nul-
la per appellationem causa non exp̄ssa. Ita & iu
dex nō repellit subditum per excommunicatio
nem, nisi cum exp̄ssione causæ. Io. Mo. dicit, q
162 sicut † appellatio ab interlocutoria nō pōt iusti
ficari nisi cā exp̄ssa in appellatione, vt in cle. ap-
163 pellāti. de appel. ita & † cā in excōmunicatione
videtur exprimenda. Facit qd' tradit Io. An. in
c. cum venerabilibus in fi. eo. ti. lib. 6. Ego arbi-
tror q posset subiungi hæc rō, videlicet, q statu
tum fuit, vt cā exprimeretur ad hoc, vt excōica
tus melius posset in appellando grauamen suum
reuocari facere; ita q nō posset vagari cū ipsius
iactura. arg. eorum q̄ dixi s̃. in. 2. q. huius artic.
in prin. & hoc, vt postquā grauabatur appellās,
164 eo q † per appellationem non suspenditur ex-
communicatus, releuaretur in hoc, vt cā esset sibi
nota, quam de facili posset p̄sequi; facit reg. sm
naturam. ff. de reg. iur. & reg. is qui sentit. de re.
165 iur. lib. 6. Et ex p̄dictis infero, † q non sufficit
iudici dicere, q excommunicat p̄pter cōtuma-
ciam, nisi dicat cām contumaciæ, seu speciē. Nā
tūc dicitur cā specialiter noīata, qñ in indiuiduo
noīatur. Facit in simili. c. pia. §. si quis igitur. de
except. lib. 6. Est igitur specialiter, & indiuiduo
exprimenda, & hoc tenet Host. Io. An. & D. m.
in. d. c. 1. eo. tit. lib. 6. Et adde ad p̄dicta q̄ dixi
supra in. 6. q. in qua apparet, q nullus est excōi-
cādus sine cā. Et adde qd' dicā. ĩ. in. 16. q. huius
166 artic. Quæro decimotertio, † vtrum sententia
excommunicationis posset ferri die feriata. Sol.
breuiter dic q sic, si fertur sine causæ cognitio-
ne, & p̄pter notoriū. Secus si cum cāæ cognitio-
ne, de quo vide per Host. in sum. in tit. de fer. §.
pen. & per Spe. in tit. de fer. §. sequitur. ver. po
sito: & per Lap. in. c. 2. de consti. lib. 6. per Fed.
167 cōsi. 10. Quæro decimoquarto, † vtrū possit
eps excommunicare sine cōsensu capituli. Sol.
dic vt latè dixi in. c. 1. supra de excess. prælato.
168 Quæro decimoquinto, qui † excōmunicatores
astringantur ad formā seruandam, de qua in. d.
c. 1. eo. ti. lib. 6. videlicet, q in scriptis, & q cā
inferatur, & de exēplo tradendo parti, sm q sta
tim dicam in. 17. q. Sol. dic, q ad hoc astringit
quilibet iudex qui habet p̄tātem excōicandi.
Ad qd' vide quod dicā in. 14. prin. artic. in. c. sa-
169 cro. ĩ. eo. Quæro decimosexto, vtrū † forma,
& ordo, de quibus dictū est supra, videlicet, q
p̄cedat cā, p̄cedat monitio, feratur medicinali-
ter, ex bono zelo, & in scriptis, & q cā speciali-
ter exprimatur, dicatur substantialis, ita quòd
omissio reddat excōicationem nullam; sicut in
simili dicit in. c. quia p̄pter. s̃. de elect. cū simi.
170 vbi † si aliquid omittitur de his, q̄ sunt de forma
substantiali scrutinij tota vitiatur electio. Sol.
dicit Zaba. hic, q in excōicatione nō requiritur

talis forma, & ideò prędictis non seruatis ligat,
vt petatur absolutio, vt not. glo. in verbo cām.
171 in.c.1.eod.titu.lib.6. quanuis enim † sententia
excommunicationis debeat esse iusta, & habe-
re causam, & ordinem; tamen iniusta tenet, &
sine causa, & non seruato ordine ligat, vt not.
glo.in.c.per tuas.ꝫ.eod. & 11.q.3. in summa.
Quinimo dicit.D.m.in.c.ab excommunicato.
172 ꝫ.de rescrip.in lect.& in repeti.ꝙ licet † in sen-
tentia excommunicationis non sit seruatus or-
do, vel causa non fuerit vera, vel mala intentio-
ne iudicis lata fuerit, aut sine zelo iustitiæ, etiam
si lata sit contra intentionem delegantis, quan-
do delegatus fuisset, tamen sententia tenet per
tex.11.q.3.c.1.& c.episcopus.§.si ergo. & 2.
173 q.1.c.nemo. 24.q.3.c.de illicita. † siue sit lata
non præmissa monitione, de quo dictum fuit
in octaua quæst.tamen tenet, vt not.D.m.in.c.
reprehensibilis.ꝫ.de appel.allegat Inno. in.c.il-
lud.de cler.excom.mini.& in.c prudentiam.de
174 off.delega.† siue sine scriptis, vt dixi in decima
q̄stio.tenet glo. Io. And. &.D.m.in.c.1.eo.tit.
175 lib.6.& Bal.in.l.2.C.de sen.ex.peri.reci. † siue
non expressa causa, de quo in duodecima.q.te-
net glo.in.d.c.1. & Io.An. in.c.cum desideres.
ꝫ.eod.& vide glo.in.c.ex parte.ꝫ.de off.ordi. q̄
176 dicit, ꝙ † excommunicatio ex falsa causa tenet,
de quo dicam in decimoquinto artic. in.c.vene
rabilis.ꝫ eod. Sed tu aduerte, quia Zaba. hic
dicit, ꝙ licet communiter *Doct. hoc sequūtur,
177 tamen sibi non placet, quia † omnis dispositio
ex falsa causa vitiatur, quādo dispositio adequa-
ta est effectui, ita quòd disponens cessante cau-
sa non erit dispositurus. C.de fal.ca.adie.leg.in
.l.1.vbi casus notab. &.ꝫ.de consan. & affini. c.
quia circa. maxime ſm intellectum, quem ibi
178 ponit Zaba. & maxime cum † causa apponatur
conditionaliter, & sic habeatur pro finali, adeò
quòd si sit falsa vitiatur. ff.de condi. & demon.
179 in.l.demonstratio: & ideò † excommunicatio
lata ex falsa causa, quam si excommunicans sci-
uisset non veram non excommunicasset, nō te-
net; Zaba.in.d.c.ab excommunicatō: sed mihi
nō placet, per ea, quæ prius dixi, & q̄ infra dicā.
180 Cōclude ergo, ꝙ † siue sit lata ex falsa causa, vel
ex non legitima, etiam mala intentione, vel ex
inuidia; dummodo ptās fuerit in excommuni-
catore; & dispositio in patiēte, & habilitas ma-
teriæ sententia excommunicationis tenet, licet
forma, & ordo non fuit seruatus. Aduerte tñ;
quia Gratianus ponit aliam notabilem limita-
tionem. 11.q.3.c.nō solum.§.cum ergo.2.vo-
181 lens, ꝙ † sententia pastoralis ex falsa causa ex-
pressa liget, quando aderat alia iusta causa non
expressa, & ita procedit. c.11.q.3. cum vbi
nulla causa esset, propter quam debuisset excō-
municari, tunc sententia iniusta non ligat ſm
Gratia. Sed hunc intellectum ad limitationem
reprobat glo.in.d.§.cum ergo.& etiam Archi.
ibi; & in.§.cum ergo.&.D.m.in.d.c.ab excom-
municato: ꝓ qua reprobatione est tex.in.d.§.
cum ergo.vbi enumerātur modi iniustæ excō-
cationis, inter quos est, qñ quis sine culpa ex-
communicatur, & tñ dicitur ibi, ꝙ tenet excōi-
catio. Not.tñ, ꝙ quantum ad id, ꝙ dictum est,
182 ꝙ † snīa iniusta ex zelo, vel ex causa tenet, non
est idem in alijs snījs, immò est aliqua speciali-
tas quātum ad ordinem omissum, quia aliæ sen
tentiæ sunt nullæ, & snīa excommunicationis
tenet. Et ratio specialitatis est, vt censura eccle-
siastica habeatur in maiori reuerētia.23.q.5.c.
excommunicatorum. &.11.q.3.c.nemo con-
temnat. & ne quis ligetur ex cōtemptu, vt in.c.
per tuas.ꝫ.eod. Sed potius præstat per meritū
obedientiæ, vt d.§.cum ergo. Item quia excom
183 municatio sumit effectum, & substantiā à ptā-
te clauium, & sic defectus ordinis non pōt esse
substantialis, sed potius est de iustitia. Item facit
184 quia † excōicatio est animæ medicina, vt in.c.1.
eo.tit.lib.6.quare si iniusta est, & ipse obseruet,
non ligat quò ad deum, immò ex patientia me-
retur, & iudex punitur, vt dicam in.14.princi.
artic.in.c.sacro.ꝫ.eo. Aduerte tamen, ꝙ præ-
185 dicta snīa † iniusta ligat solum quò ad ecclesiam
militantē, q̄ frequenter fallitur.24.q.3.c.si quis
non recto.35.q.9.in.c.sententiam.ꝫ.de frigi.in
c.fraternitatis.de re iudi.c.lator.cum simi. Sed
non ligat quo ad deum, & ecclesiam triumphan
tem, quia nisi quis peccet, nō potest priuari gra
tia dei.11.q.3.c.temerarium.de resti.spō.c.lite
186 ras. Deus enim † nunquam fallitur, nec fallit.ꝫ.
eo.c.à nobis.24.q.3.c.deus.de conse. dist.2.c.
187 panem. Sed contra ꝓdicta oppo. nam † eccle-
sia non debet habere maculam, nec rugam, nec
aliquid huiusmodi.91.dist.c.quamuis. de peni.
dist.1.c.ecclesia. nec ab ea procedere debet ali-
quid iniustū, cū teneatur alios in iustitia confir
mare, vt in.c.licet.ꝫ.de sup.neg.præl. ergo non
debuit statuere excōicationem iniustam ligare,
& sic dare prælatis potestatem malignādi, & in
subditos sęuiendi. Sol.dicit Host.in sum.eo.tit.
§.quis sit effectus.ver.quantumcunque.ꝙ hæc
non fuit intētio ecclesiæ, immò tales punit acri
ter, vt dicam in.14.prin.artic.in.c.sacro.ꝫ.eod.
Sed fuit intentio, vt clauis ecclesiæ magis time-
retur, & in maiori reuerētia haberetur, & ꝓpter
alias rationes, de quibus.ꝫ.dixi. Et hæc proce-
188 dunt, nisi quis cōtemnat. Nam † etiam quo ad
deum ex contemptu sententia excommunica-
tionis iniusta obligat, vt in.c.per tuas. infra eo.
secundum Host.ibi, & D.m.in.d.c.ab excom-
municato.dicā in.21.artic. in.c.per tuas.ꝫ.eo.
Item qđ.ꝫ.dixi, ꝙ snīa excōicationis lata etiam
189 ex falsa causa ligat, est verum, † nisi error intolle
rabilis exprimatur in snīa excōicationis, vt pu-
ta, excōicatur aliquis, quia non occidit, vel quia
non fornicatur, aut aliud simile malum, vel faci
nus non perpetrat, vel etiam quia facit aliquod
bonum, vt puta elemosinam, vel quid simile, vt
d.c.per tuas.infra eo.vbi vide per gl. in ver. er-
ror.alia plura exempla.& de hoc est tex.in.c.ve
nerabilibus.§.pen.eo.tit.lib.6.& vide qđ not.
glo.in.c.præsenti.de offic.ordi.lib.6.& D.m.in
190 d.c.ab excommunicato. † Secus ergo si expri-
meretur error, sed non esset intollerabilis, vt di-
cit Io. And.in.d.c.per tuas.in fi. & Docto.ibi.

Com. op.

Sed

191 Sed dubitari potest, † quid si excommunicatio
non contineat in se errorem expressum, tamen
notorium est eam esse iniustam, vtrum notoria
iniustiria reddat eam nullam, sicut reddit alias
sententias, vt not. Inno. in. c. fraternitatis. supra
de frigi. & glo. in cle. 2. de re iudi. & est bonus
tex. in. c. inter cateras. s̄. de re indica. & ibi dixi
post. D. m. Et in hac dubitatione glo. & Doct.
variè loquuntur in. d. c. per tuas. Sed distingue
192 post Io. And. & D. m. ꝙ aut † sententia excom-
municationis continet in se peccatũ, & est nul-
la, vt supra dixi; aut continet in se alium errorẽ,
193 & subdistingue, quòd † aut contra ius, de quo
quæritur, & hoc casu tenent quidam, quòd sen
tentia valeat. Sed dicit. D. m. quòd fortè dici
posset contrarium, ex quo fundatur super causa
falsa in causa expressa. Facit. c. per tuas. s̄. qui fi.
sint leg. & isto modo saluatur opin. Zaba. quam
194 supra recitaui. Aut † sententia continet expres-
sum errorem facti, & subdistingue, quòd aut cũ
notorietate iniustitiæ concurrit impossibili-
tas, vt puta, excommunicatur infans, vel castra-
tus, quia stuprauit virginem, vel excommuni-
catur quis, quia digito cœlum non tetigit, &,
tunc sententia est nulla. Facit. c. romana. §. in
vniuersitatem. eod. tit. lib. 6. Aut cum notoria
iniustitia non concurrit impossibilitas, & sub-
distingue, quòd aut error est expressus in sen-
tentia, & est nulla, secundum. D. m. argumẽ. l. 1.
ff. quæ senten. sine appella. rescin. & quod not.
Inno. In. c. cum Bertoldus. supra de re iudi. Aut
non est expressus in sententia, sed aliunde con-
stat, vt puta, excommunico Titium, quia spo-
liauit Sempronium, & notoriè constat, quòd
iste non spoliauit, sed alius; & tunc glo. & Ioã.
And. in. d. c. per tuas. videntur dubitare. Sed ta-
men. D. m. concludit, quòd valeat per tex. in
d. c. venerabilibus. qui requirit errorem paten-
tem expressum, & ibi idem tenet Archid. quod
placet. D. m. quantum ad hoc, vt excommunica
tio habeatur in maiori reuerentia. Sed de iuris
subtilitate credit. D. m. sententiam nullam, quia
cessat præsumptio iustitiæ, quæ facit tenere sen
tentiam iniustam. Facit quod not. in. d. §. in vni
uersitatem. Item fortius debet sententia ex-
communicationis nulla etiam ex notoria iniu-
stitia timeri propter ipsius grande periculum,
quàm alia sententia. Sed ista ratio mihi non
placet, propter ea, quæ supra dixi de iniustitia
causę: vnde etiam de iuris rigore arbitror ve-
riorem sententiam Archid. propter rationes,
quas supra assignaui, & quia de facili releuatur
quis à tali sententia medicinali parendo manda
195 tis ecclesiæ. Aduerte tamen, † ꝙ si notorium
esset illi, cui pręcipitur, quòd induceretur ad
peccandum per illud præceptum, sed alij hoc
ignorarent, quid agere debeat in hac ambigui-
tate, dicam. ĩ. in. 21. articulo, in. c. per tuas. Item
aduerte, quia dubitari potest circa pdicta, vtrũ
196 † sentẽtia excommunicationis ex causa imperti
nenti sit nulla. Exemplum, excõmunico Titiũ,
quia fonsbtãdus est ita frigidus, vel ꝓpter quid
simile. d. Ant. in. c. sacro. ĩ. eo. recitat opi. & fi-
naliter concludit, ꝙ non valeat, sicut nec valet si
in se contineret manifestum peccatum, vt dictũ
est, & mihi placet, quia manifestus est error ex-
pressus in snia, & manifestè, & notoriè de iure.
197 Quæro decimoseptimo, vtrum † iudex teneat
dare exemplum sniæ excommunicationis, &
quando, & qualiter. Sol. tex. in. c. 1. eo. tit. lib. 6.
dicit, ꝙ tenetur tradere. ĩ. mensem, si super hoc
198 fuerit requisitus, & dicit ibi glo. ꝙ † debet esse
totale, alias non esset exemplum, sed pars. Et
dicunt ibi Host. Io. And. & D. m. ꝙ debet con-
tinere excommunicationem de verbo ad ver-
bum, & annum, & diem. arg. s̄. de rescrip. c. eam
199 te. & 2. q. 8. c. libellorum. Et intelligitur † men-
sis à die sniæ, non à die requisitionis, vt dicit
glo. in. d. c. 1. argu. 2. q. 6. §. diffinitiua. §. iudici-
bus. & C. de appel. in. l. iudicibus. Sed Host. quẽ
sequitur Archid. dicit, ꝙ incipit currere à die
requisitionis. Sed Ioan. And. tenet, ꝙ licet hæc
opin. videatur habere ęquitatem, tamen prima
opin. videtur eligenda, quia à contrario seque-
retur, ꝙ iudex requisitus post plures annos ar-
ctaretur ad pœnam. c. 1. ꝙ esset nimis durum,
cum interdum non habeatur plena cura talium
scripturarum, & sępe pereant. Dicit tamen, ꝙ
pro Host. facit litera antiqua, q̃ erat in tex. illo,
quę dicebat post diem snię. Sed potest rñderi,
ꝙ ideò ita dicebat, quia ante diem snię non po-
terat tradi quod non erat in rerũ natura. Pre-
terea pars illa fuit sublata de illo tex. & ideò plꝰ
placet prima opi. quam etiã sequitur Io. An. &
D. Domi. licet Zenze. tenuerit secundam opi. &
200 debet † peti exẽplum congruo loco, & tẽpore,
sm glo. ibi. & ideò sm Inno. & Io. An. nõ debet
peti dum iudex equitat, vel officium dicit, aut
intẽdit ire ad cubitum. Facit. c. vt supra. & c. ab
201 eo. s̄. de appel. lib. 6. Et sic † excommunicatus
debitam formam non seruans, non põt exem-
202 plum habere; super † requisitione aũt per eum
facta, debet facere fieri publicum instrm̃, vel li-
teras testimoniales confici, authentico sigillo
sigillatas, vt dicit tex. in. d. c. 1. Quod quidam
intelligunt non fore necessarium, nisi quo ad fa
ciliorem probationem diligẽtiæ suę, nam suffi-
ceret teste a. glo. tamen in. d. c. 1. sensit ꝙ immò
scriptura sit necessaria pro solemnitate, sicut in
multis alijs casibus, de quibus per glo. in. c. 1. de
censi. lib. 6. & sequitur Host. Io. And. Archid. &
Io. Mo. & do. Domi. & adde qđ dicã. ĩ. in. 14.
prin. artic. in. c. sacro. ĩ. eod. Quæro decimo-
203 octauo, vtrum † snĩa excõicationis posset ferri
in diem, vel sub conditione. Sol. dic ꝙ sicut põt
ferri purè, ita & in diẽ, & sub conditione, vt no.
Io. An. in c. nouerint. ĩ. eo. & probatur in. c. p-
terea. 2. s̄. de appel. vbi not. ꝙ non solũ ꝓ cõtu
macia põt ferri excõicatio in diẽ, vel sub condi-
204 tione, † sed etiã ꝓ interesse priuati, vt quia debi
tor nõ vult satisfacere creditori, & sic vr̃ ꝙ pos-
set ferri sub spe futurę contumacię; & adde qđ
dicam. ĩ. q. 21. huius artic. Quęro decimono
205 no, † quid si iudex dicat, excõico, vel absoluo,
vel excõico, & absoluo. Sol. Io. 11. q. 3. §. cum
ergo subditi. dicit, ꝙ si talis non erat antea ex-

communicatus,non dicitur excommunicatus,
sed dicetur absolutus. Sed Bartho.Brixien.ibi
addit ad illam glo.quòd talis prælatus præsumi
tur fatuus,& perinde habetur, ac si non tulisset
sententiam.Sed primam opinionem tenet Pet.
Monetur,quia absolutio fuit vltima. Et idem
sentit Io.de Fan. qui dicit,quòd iste eodem mo
mento est excommunicatus, & absolutus; nec
est hoc absurdum. argum.ff.de noua. in.l.si sti-
chum.§.1, &.ff.de accept. in.l.quod in diem.
Com. op. 206 † Communis* conclusio est,quòd indistinctè
207 ille sit absolutus, quia † vltimo verbo standum
est. argum.ff.de hære.instit.l.si ita scriptum. &
.l.stichum.de manum.testam. & ita etiam not.
glo.16.q.1.c.prædicator. per tex.de pœniten.
dist.2.c.si enim.& sequitur Archid.in.d.c.præ-
dicator.&.2.quæst.3.§.præuaricator. vide qd'
dixi in.c.qualiter.1.de accusa,in secundo mem
bro principali,in septima fallen. Et adde quod
dicam.ī.q.24.huius articuli. Et hæc sufficiāt
208 pro lectione hodierna,† quoniam hesterna die
12.Kalen.Augusti huius anni.1446.studio va-
care non potui, propter egregiam, notabilissi-
mam,& admirandā disputationem, quam Fer-
randus Cordibeñ. vir potius diuinus, quàm
humanus,à primis literis vsque ad theologiam
inclusiue per integram diem fecit, qui cum sit
ætatis annorum viginti,vix quispiam arbitrare-
tur illum potuisse per cursum legere libros,
quos memoriæ tenet. Etenim tàm veteris,quā
noui testamenti, atque ipsius articulos omnes
tex.memoriæ commendauit, aureos commen
tarios sententiarum beati Thomæ,Scoti,atque
innumeros alios Codices sibi superuacuos fe-
cit,nec minus perspicacissimo,acutissimo, atq;
versabili ingenio, quàm æterna memoria po-
let; accedit ad eius diuinas laudes admiranda,
atque incredibilis humanitas,& vita,& morum
penitus irreprehensibilis; omitto quod in lite-
ris Hebraicis,Caldeis, & Arabicis doctissimus
euaserit, & etiam Græcarum literarum aliqua-
lem fuerit adeptus notitiam,hic cum sua huma
nitate cum mensibus fere viginti, omnia fere
vltramontana studia disputando visitauit, pro
sua humanitate dignatus est hoc nostrum Se-
nense Gymnasium sui præsentia beatificare,
qua omnipotens Deus pro remuneratione tan
ti beneficij, non solum multiplicatos, quàm
felicissimos pro sua ineffabili clementia,& bo-
nitate concedere dignetur. Amen.
209 Quæro vigesimo, vtrum ista † verba habeo te
pro excommunicato, vel scias, vel noueris, vel
reputes, vel cognoscas te excommunicatum,
vel per similia verba possit quis sententiam ex-
communicationis promulgare, & an valeat.
Solu.Goff.in sum.eod. titu.§. quæritur an hæc
verba. dicit quòd non; quia talia verba magis
habet vim denuntiandi,quàm ligandi. Sed de-
210 nuntiatio † non ligat, vt supra de appella.c.pa-
storalis.in fi. Contrarium tenet Hostiē.in sum.
eod.titu.§.qualiter.post princi. vbi dicit,quòd
non facit vim,an iudex dicat excommunico te,
vel proferat aliqua ex dictis verbis, vel similia;
dum tamen voluntatem suam exprimat de pre
senti.ī.de test.cog.c.2.& ibi hoc notaui: supra
de appella.c.præterea.2. sicut in simili dicitur
in.c.penult. supra de sponsa. & in.c.1. supra de
211 spons.duo. Nam † voluntas iudicis spiritualis
omnino pro lege seruanda est.11.quæst.3.c.au
di.etiam si sit iniusta.11.quæst.3.c.1. Et præ-
dictam opinionem tenet Iac.de Are.in.l.in te-
stamento.ff.de manum.testam. per not.in.l.ex
hac scriptura.ff.de dona.& in.l.si donatio.C.de
donat. & sequitur Hen.Boh.in.c.si quem.ī.eo.
qui allegat ad hoc Asten.in sum.& glo.per Ray.
dicens,quòd si proferens per hæc verba inten-
dit excommunicare, tenet excommunicato;
212 quia † verba deseruiunt intentioni,non ecōtra,
vt.ī.tit.1.c.intelligentia.&.c.in his. quia in ta-
libus,quamuis verba exigantur, non tamen est
præscripta certa forma verborum,sicut in sacra
mento baptismi,& eucharistiæ. Subdit tamen,
q; si de hmōi excōmunicatione per talia verba
213 prolata agatur in foro † iudiciali, nō reputabit
excōicatus, nisi aliàs probetur excommunica-
tus,vel nisi alias constiterit de intētione, & aīo
excōicātis, vel quia semper solicitus sit ita dice
214 re, qñ excōicat,vel alio modo, sed in † foro pe
nitentiali in dubio tutior via est eligenda, & sic
quòd talis reputet se excommunicatum. Facit
quod dicam infra quæstio.24.huius artic. Co-
gitabis,quia satis est vtraq; opin. probabilis.
215 Quæro vigesimoprimo, † quid si iudex præci-
pit sub pœna excommunicationis quòd sic fa-
ciat,an talis,sit ipso facto excommunicatus;po
ne iussit solui,vel quid simile fieri infra certum
tempus. Sol.clarum est quòd sic,si præceptum
est iustum,vt not.in.c.præterea.2. supra de ap-
pella.nec sit differentia, an dicatur si non satisfe
ceris te excommunico, vel te excommunicatū
cognoscas,vt tradunt communiter* Docto. & Com. op.
D.m.in.d.c.præterea.Facit quod dixi in præce-
216 denti quæstione.&.q.18. & hoc casu † non est
necessaria alia monitio, secundum Lapp.alleg.
lxxiij.per.d.c.præterea.&.c.quod ad consulta-
tionem. supra de re iudi. Vide quod dixi su-
pra eod.articulo.q.8.fallen.10. Sed circa hoc
217 quæritur, † quid si creditor prorogat terminū
illum,infra quem debitor iussus debebat satis-
facere. Inno.sol. circa hoc in. d.c.præterea.po
nit varias opin. Quidam enim voluerunt,quòd
talis nòn sit excommunicatus, alij contrarium.
Primam opinionem tenet.d.Ant.post factum.
secundam ante factum. D.m.simpliciter tenet
primam. Ego verò latius ibi distinxi duo mem
bra. Primum, vtrum talis incidat in excommu
nicationem.Secundum posito quòd nō, vtrum
saltem incidat, si non satisfaciat in termino p-
rogato. Circa primum tandem tenui primam
opinionem, quam tenet Barto.in.l.1.§.& post
operis.ff.de no.ope.nun. Circa secundum di-
stinxi, quòd aut authoritate iudicis fuit facta
prorogatio,& non incidat; aliàs secus. de quo
vide quod latè dixi in dicto.c.præterea. Item
218 quid † si talis non adimpleuit mandatum iudi-
cis propter iustum impedimentum. Sol.glo.fi.
in.c.

in .c.2. de testi. cogen. tenet, ꝙ talis nõ sit ex-
communicatus, quia intelligitur, nisi iustè fue-
219 rit impeditus. Quid † autem si sit excom-
municatus nisi tale quid fecerit nullo obstante
impedimento, vtrum erit excommunicatus si
iustè fuerit impeditus; Sol. prædicta glo. tenet
quòd non, quò ad Deum, sed quo ad ecclesiam
tenet quòd sic, donec constet de impedimẽto,
quo casu absoluetur sine aliqua difficultate, aut
grauamine; alij verò aliter dicunt. Sed tu dic,
vt latius dixi in. d.c.2. Quæro vigesimosecun-
220 do, quid si † Iudex dicto modo excommunicã-
do, vel aliquis dicat ex nunc prout ex tunc, &
ex tunc prout ex nunc excommunico. Sol. sa-
tis clara patet decisio ex præcedentibus, quòd
sententia potest taliter ferri, & non satisfaciens
præcepto est excommunicatus, vt not. in .d.c.
præterea, & Bal. in.c.1. de mil. vas. qui contu.
est. in vsibus feudo. Et volunt Ioan. Mon. Io.
Andr. D. m. & Doc. quòd non est differentia
an dicat ex nunc pro vt ex tunc, seu dicat excõ-
221 munico te ex tunc. Nam † sententia horum
verborum hæc est, excommunico te ex tunc,
id est nunc discerno, quòd si in termino non
sic feceris, sis tunc excõmunicatus; Facit ꝙ ẽt
not. glo. in verbo ex tũc, in cle. vt ij qui. de ęta.
& quali. & per Archid. in. d.c. dudũ. de præben.
lib.6. Prædicta tamen limita secundum ea, quę
dicam. ĩ.q.28. prope finem. Vigesimotertio
222 quæro, quid si † index dicit excõmunico vnum
de vobis, duobus, seu pluribus qui furtum fe-
cerit, an nullus, vel vterq; aut neuter sit excom-
municatus. Sol. glo. penul. in.c.2. de offi. ord.
Primo arguit, ꝙ nullus sit excommunicatus,
deinde arguit, ꝙ vterq; sit excommunicatus;
Sed concludendo dicit, verum est quòd neuter
223 est excõicatus, quia † sententia est incerta &
ideò non valet, vt.l. penul. & fin. C. de senten.
quæ si. cer. quanti. profer. & idem Goff. Con-
suluit tamen, ꝙ vterq; faciat se absolui ad cau-
telam; Hosti. tenet ꝙ vterq; sit excommunica
224 catus, quia † Deus non curat de verbis, si con-
stet de mente, vt in.c. in ijs. de ver. signi. & hanc
opi. etiam tenet glo. 11.q.3. §. cum igitur sub-
diti. Sed Io. de Fan. ibi, quẽ sequitur Archid.
tenet opi. glo. Ber. & Goff. Et eam etiam te-
net .D. m. in. d.c.2. per.c. graue. 11. q. 3. Item
225 mouetur, † quia cum ad explicationem alicu-
ius actus requiratur potestas, & voluntas, vt in
.c. cum super abbatia. s̃. de offi. deleg. Sed cum
iste excõicans non habuerit animum excom-
municandi, nisi vnum, ergo non debet vterq;
esse excommunicatus; Item nec alter ex quo
nescitur de quo senserit; Et mihi placet hęc opi.
Facit. 6.q. 2.c. si tantũ. & .c. placuit. Hæc tamẽ
iudicio meo procedunt quò ad forum iudicia-
lem, sed quò ad Deũ dicerẽ, ꝙ si neuter furtũ fe
cerit, nullus est excõicatus; si alter ille est excõi
catus; facit ꝙ dixi .s̃.q. 20. & ꝙ dicã in.q. seq.
226 Quæro vigesimoquarto, vtrum † existente du-
bietate validitatis, vel inualiditatis excõmuni-
cationis, debet se quis reputare excommunica-
tum, vel non; Sol. Hosti. in sum. eod. tit. §.
qualiter. post prin. ibi tu teneas, concludit, ꝙ
potius debet reputare se excommunicatum, &
sequitur Henri. in .c. penul. ĩ. eod. Et per con-
227 trarium † existente dubietate absolutionis, de-
bet reputare potius absolutionem non valere,
de quo dicam in vigesimoquinto articulo. in.c.
venerabilis. ĩ. eod. & aliquid in vigesimo pri-
mo arti. in.c. per tuas. ĩ. eod. Vigesimo quin-
228 to quæro, † qualis sit forma sententię excom-
municationis quando in causa criminali quis
est contumax ante litem contestatam; Sol.
Spe. in tit. de sen. excom. §. vt autem. sub rubri-
cella de sen. excom. in prin. ponit hanc formam,
Cum .P. clericus de tali loco in nostra præsen-
tia cõstitutus .A.G. super varijs criminibus, vi-
delicet simonia, conspiratione, adulterio, &c.
accusaret, ipse nedum cum aduersario voluit
in iudicio experiri; verum etiam contumaci-
ter, contra nostrum præceptum à nostra disce-
dens pœnitẽtia, nostris sæpe vocatis literis, &
nũtijs parere cõtemnit; Cuius rei causa, ipsum
contumacem reputamus, & ob hoc, in his scri-
ptis auctoritate omnipotentis Dei, & beatorũ
Apostolorum Petri & Pauli, & nostra excom-
municationis vinculo innodamus, tradentes eũ
quãuis absentem Sathanæ in interitum carnis,
vt spiritus eius saluus fiat in die iudicij; & præ-
dicta probantur in .c. 1. eo. tit. lib.6. & in.c. 1.
.s̃. de iudi. iunctis not. 2.q.1.c. de manifesta. 11.
.q.3.c. audi. 23.q.4.c. qui peccat in prin. & .s̃.
de appel.c. cum sit romanas; & fuit hæc forma
Aegidij originaliter, quam etiam notabis ad
alias multas sentẽtias in materia nostra; Cæte-
rum si postquam quis in iudicio comparet, &
fortè non vult parere iudici, non tenetur quis
tantam solemnitatem seruare, nam postquam
ter monitus est, ꝙ respondeat, vel simile quid
faciat iudex potest in scriptis eum excõicare,
229 & dicere sub hac forma; † Et quia legitime mo
nitus noluisti respondere, seu parere tua contu-
macia exigente, te in scriptis excommunico;
vt dicit Spe. in præallegato loco, ver. cæterum.
quod tamen intellige, & declara secundum ea,
quæ dixi supra in octauo articulo. in. c. nulli.
230 sup̃ eod. q.6. Quæro vigesimosexto, † quali-
ter procedatur ad excommunicationem cõtra
vsurarios; Sol. dic vt colligitur ex tex. & not.
per Doct. in.c.2. s̃. de vita & hone. cle. quia si
proceditur contra clericum non immediate de-
bet excommunicari, vel deponi, sed prius re-
moueri, & suspendi; deinde excommunicari,
deinde deponi; Nam & contra laicum non im-
mediate fertur excommunicatio, sed prius in-
cipiendum est à pœnis concilij generalis, de
quibus .s̃. de vsur.c. quia in omnibus, & ibi di-
231 xi in tub. Quæro vigesimoseptimo, † quando
plures clerici sunt concubinarij, vel similis deli-
cti irretiti, qualiter Iudex procedere, & excom
municare debeat. Sol. dic, ꝙ iudex debet om-
nes monere, vt illas dimittant, sed si persistunt
in contumacia, fortè non statim debet excom-
municare, sed suspendere, & deinde eos excõ-
municare; non tamen omnes sed incipiendo
à prin-

à principalioribus; & alij eorum exemplo timeant, facit. c. latrones. §. de cle. ex. mi. Tenet Abb. & Io. Andr. in. c. 3. §. de vi. & ho. cle.
232 Quæro vigesimo octauo, † vtrum quis possit excommunicari vnà cum fautoribus, & partici
pibus suis; Sol. olim indubitanter poterat, vt in. c. sacris. ℸ. eo. Sed hodie distinguendum, est quòd aut excommunicatur quis vnà cum participantibus in crimine damnato, aut cum participantibus in locutione, & similibus actibus; Primo casu potest ferri vt in. c. statuimus. eod. tit. lib. 6. & potest intelligi in crimine damnato hoc est excōmunicato, vel ex crimine damnato, hoc est, propter quod quis excommunicatur; Vnde hoc casu potest ferri generalis excommunicatio in aliquem, & in participante sibi in tali crimine, secundum Hosti. & Io. Mo & probatur in. c. si concubinæ. infra eod. Et dicit Hosti. in. d. c. statuimus, & post eum Io. Andr.
233 quòd † cōmunicans in crimine damnato propter quod alius excommunicatur, hoc casu propter talem sententiam iudicis incidet in duas excommunicationis sententias, scilicet iuris, & hominis; Secundo verò casu, quan-
234 do † Iudex vellet ferre excommunicationem in aliquem vnà cum participantibus sibi in locutione &c. dic quòd hodie non potest ferri. Si modo proferens sit inferior à Papa, vt in. d. c.
235 statuimus. Sed opus est, ꝙ † prius admoneat participantes, quam excommunicentur, aliàs excommunicatio est nulla, vt. d. c. statuimus; Et ratio descendit ex his quæ dixi supra in. 8. q hu
236 ius articuli † quia nulla excommunicatio debet ferri, nisi competenti monitione præmissa; Itē fuit hoc prohibitum, quia prælati erant nimis proni ad tales sententias proferendas, quia erat nimis periculosum, & ideò prohibitum fuit.
237 Aduerte tamen, quia Abb. & Io. Andr. † limitant illud. c. statuimus, vt procedat quando quis vellet taliter excommunicare participantes excommunicato à se; mouentur, quòd tex. ille dicit ab eo; Secus ergo si vellet excommunicare participantes excommunicato ab alio, vt puta à Papa, Archiepiscopo, vel ab alio; quia tunc talis sententia tenet, licet fortè sit iniusta, & sequitur. D. m. in. c. quod in dubijs. ℸ. eod. Nec obstat quòd. c. statutum & . c. constitutionem eod. tit. lib. 6. loquuntur generaliter, non dicentes de excommunicatione ab eodem præla
238 to, quia respondetur, quia cum illę † constitutiones sint interpretatiuæ limitantur, & restringuntur ad causam constitutionis interpretatæ, vt in authen. de filijs ante insti. do. nat. circa finem colla. 3. secundum Io. An. in. d. c. statui-
239 mus, & . c. statutum; Et not. quod † prædicta excommunicatio contra taliter participantes in cōmunione &c. non potest ferri non solum in genere, vt puta excommunico omnes participantes cum. P. sed nec etiam in specie, dicendo excommunico. B. quia participat cum. P. secundum Inno. & Ioan. Andr. Ad hoc enim, vt possit ferri excōmunicatio in tales participantes requiritur canonica monitio, vt dictis
240 iuribus. Et tunc † solum dicitur canonica si modo alijs rite seruatis ferratur, de quibus dixi supra in octaua. q. & nominatim exprimat eos, qui monentur ne participent; Et quamuis qui-
241 dam vt Hosti. voluerint quòd † tunc solum nō sufficiat monitio generalis, quando singulares, & nominatæ personæ excommunicantur, quia tunc requiritur specialis monitio, tñ secus est
242 secundum eos, † quando generaliter excommunicantur; quia tunc sufficeret generalis monitio; tamen hanc opi. reprobat glo. in. d. c. cōstitutionem, & ibi vide; dicit tamen Gargias hanc opi. iuri consonam, licet alia sit securior; volebat enim, quòd ad generalem excommunicationem ita conueniret generalis monitio, sicut ad specialem conueniret specialis; subdebat tamen quòd si post factā generalem monitionē diceretur aliquis communicasse, non denunciabitur excommunicatus, nisi hoc ostenso, & probato, arg. c. si constiterit. §. de accu. de quo dicam. ℸ. q. 32. Allegabat etiam, quòd in simili dicimus de vniuersali petitione. Nam adiudicata hæreditate, non propterea fit excommunicatio in singularibus rebus, nisi ꝓbentur hæreditariæ, vt. ff. de pet. hæredi. in. l. Item videndum. §. fin. & l. seq. & quod not. §. de resti. spo. . c. cum ad sedem in glo. 2. Sed * cōmuniter hæc opinio reprobatur vt dixi, subdit tamē Io. An. Cōm. op.
243 in d. c. Constitutionem, ꝙ † quando prælatus vult plures participantes nominatim excōmunicare, potest dicere sub hac forma; Cum excommunicauerim. P. qui tamen longo tempore expectatus se non emendat sed propinatam sibi medicinam contemnit in animæ suæ periculum, & scandalum plurimorum, vel quia eo ꝙ non vitatur, fortius indurescit, ex quo sibi, & alijs periculū noscitur imminere, ideò moneo * . A. B. C. & . D. ne cum ipso de cætero participationem, vel communionem aliquam habere præsumant, sed infra tot dies, quos, vel quorū decem pro primo &c. vt dixi. §. q. 8. in totum ab ipsius participio abstineāt; Et subdit Ioan. Andr. ꝙ hoc casu non debet dicere alioquin ex nunc ipsi, vel quilibet eorū, qui cōtrafecerit sit excommunicatus, eo ꝙ talis excommunicatio nō debeat ferri simul cum monitione; Sed de-
244 bet † Iudex expectare lapsum termini, vt probatur per tex. in. c. constitutum. & . c. constitutionem. eod. tit. lib. 6. in quibus, semper repetitur quòd non permissa canonica monitione; non posset quis excōmunicare participantes in communione, & sic tenet Ioan. Andr. in. d. . c. constitutionem. & in. c. statuimus. Et adde hoc, ad limitationem eorum, quæ dixi. §. in . q. 22. Item aduerte quia voluerunt quidam,
245 quod † excommunicatio prædicta vna cū participibus suis posset saltem ferri, quò ad illos de collegio, si generaliter moneātur; Sed glo. in . d. c. constitutionem. reprobat prædictam opi. dicēs quòd immò debet fieri specifica nominatio ipsorum de collegio, vel vniuersita-
246 te; Et si † prælatus non potest scire nomina, compellet rectorem vniuersitatis ad specificandum

dum illorum nomina argu.ff. de condi. ob. tur.
ca. in .l.4.§. fin. facit quòd in simili not. glo.
in .c. si capio. de conces. præben. lib.6.. Et ad-
de quæ dicã statim.q.31. Et adde etiam præ-
dicta in quantum dicit de generali, & speciali
monitione, & quòd aliàs sententia est nulla,
ad ea, &. pro limitatione eorum, quæ di-
xi supra in .8. q. huius articuli. Quæro vige-
247 simonono, de † speciali forma excommu-
nicationis percutientis, vel insequentis Car-
dinalem: Sol. dic quòd insecutores, socij, man-
dantes, ratum habentes, consilium, vel auxiliũ
dantes, scienter receptantes, vel defensantes vl-
tra pœnam excommunicationis, quam ipso fa-
cto incurrunt, secundum ea, quæ dixi supra ar-
ticulo nono, in secundo membro principali, in
secunda illatione, in fin. qui debent, quamdiu
in sua contumacia perdurauerint singulis die-
bus dominicis, & festiuis pulsatis campanis, &
candelis accẽsis per omnes illius loci ecclesias,
in quo tantum facinus fuerit attentatum, ne-
cessario ciuitatum, & diœcesanum vicinarum
excõmunicati publicè nunciari; vt est tex. in .c.
248 felicis. §. psenti. de pœnis. lib. 6. Et † quod
dicitur de locis vicinis, intelligitur, vel arbitrio
Iudicis, vel infra duas dictas secundum glo. 1.
Et hoc vltimum tenent ibi. Io. Mo. & Io. An.
pro primo autem dicto facit q̃ not. Bal. in .l. si
vicinis. C. de nup. Quæro trigesimo, quia
quãdoq; post latam sñiam excõicationis, quia
excõicatus perdurat in sua contumacia, pro-
pter q̃ quãq; aggrauatur, & quandoq; regraua-
tur, vt crescente contumacia, crescat & pœna;
249 Ideò quæro de † forma libelli, & sententiæ ag-
grauationis; Sol. Spe. in tit. de senten. excom.
ver. verum quia, dicit q̃ propter talem contu-
maciam contra tales procedi potest ad suspen-
sionem, ad perpetuam priuationem officij, &
beneficij, vt. s. de eta. & quali. c. cum bonæ.
Item ad depositionem, vt in .c. veritatis .s. de
do. & contu. Et adde alia iura, quæ allegabo
infra articulo vigesimoprimo, in .c. per tuas .s.
eod. huius autem sententiæ aggrauationis for-
mam, quoniam ex ea poteris etiam cognosce-
250 re quæ forma debeat esse libelli, cum † senten-
tia debeat esse conformis libello. Specu. in .d.
loco dicit talem esse; videlicet nos. N. misera-
tione diuina Episcopus Senen. talem sua exigẽ
te contumacia olim excommunicationis vincu
lo duximus innodandum, ipse verò cõtemptis
ecclesiæ clauibus velut filius inobediẽtiæ adhuc
in graue animæ suæ præiudicium, & scandalum
fidelium pertinaciter in sua contumacia perse-
uerer, & excommunicationis sententiam qua
ligatus est, animo sustineat indurato; ideò ne
de sua contumacia valeat gloriari, & ne facti sui
peruersitas transeat præsumptoribus in exem-
plum, sed potius pœna ipsius fit aliorũ metus,
nostram sententiam aggrauantes iuxta meritũ
culpæ ipsius illum ab officio, & beneficio duxi-
mus suspendendum. Aduerte tamen, quia
251 audiui, quòd † curia seruat aliam formã ag-
grauationis, & regrauationis; eo q̃ primo ex-
cõmunicat, deinde denuntiat, seu declarat; &
per nouum præceptũ aggrauat, non tñ suspen
dendo, aut priuando; & deinde regrauat, &
per regrauationem potest capi; Interrogaui ta-
men quosdam curiales de hac forma qui varia
dixerunt; Sed quicquid seruet curia, aut di-
252 cat Spe. Arbitror † q̃ aggrauatio, seu regraua-
tio propter crescentem cõtumaciam potest fie-
ri secundum arbitrium iudicis, quia potest cõ-
tra contumaces vti varijs remedijs, vnde pote-
rit pro aggrauatione pignora capere, multare,
in possessionẽ mittere clausuram domus præ-
cipere; carceri mancipare, & alijs remedijs
vti, de quibus vide per glos. fin. in .c. 2. de cõfes.
lib. 6. & per glo. in .l. si quis inter. de excu. tu.
& per Bal. in .l. consentaneum. C. quomo. &
quan. Iudex; & per Doc. in .l. vni. ff. si quis ius
di. non ob. Item poterit altero prædictorum
remediorum vti pro aggrauatione, & altero
pro regrauatione. Item etiã pro aggrauatio-
ne, & regrauatione poterit vti suspẽsione, pri-
uatione, & depositione, vt supra dixi; & adde
etiam quòd dicam statim in sequen. q. Et pos-
set etiam fieri, vt arbitror aggrauatio, & regra-
uatio per secundam & tertiam excommunica-
253 tionem; & † quid operetur multiplicata excõ
municatio videbim9. s. in decimoquinto arti.
254 in .c. venerabilis. Trigesimoprimo quæro, † de
forma regrauationis ratione participantium;
Sol. dic, q̃ olim quando excõmunicatus persi-
stebat in cõtumacia, & fortè aggrauatus etiam
non curabat, fiebat regrauatio isto modo vide-
licet, quòd excommunicabantur omnes parti-
cipantes, vel communicantes cum eo; Sed an
hodie pcedat hoc qualiter, & dic, vt dixi supra
.q. 28. Trigesimo secundo, & vltimo loco tra-
255 ctandum est circa hunc decimũ artic. de † for-
ma denunciationis, & publicationis excommu
nicationis. Circa quam multa oriuntur dubia.
256 Primo, † de quo fiat talis denunciatio. Sol. dic
quòd de excommunicato, & non solum de eo
qui fuit excommunicatus ab homine; sed etiã
de eo qui incidit in canonem, vt not. D. m. in
257 .c. parrochianos .s. eod. Nam † denũciatio
excommunicati præsupponit excommunica-
258 tionem, & † non solum fit de excommunicato
excommunicatione maiori, sed potest etiam
fieri de excommunicato excõmunicatione mi-
nori; sed non priusquã de ea quis fuerit cõfes-
sus, aut conuinctus, vt statim dicam; & hoc te
net Ioan. Andr. & .D. Domi. in .c. statuimus.
259 eod. tit. lib. 6. Dubitatur secundo, † ad quem
finẽ fiat hæc denunciatio, seu publicatio. Sol.
dic vt magis innotescat, & sic vt magis euitetur,
vel etiam non admittatur ad sacramenta, vel si-
milia incõsiderate; not. D. m. in .c. parrochia-
nos .s. eod. & .D. Anto. in .c. cum non ab homi
ne. s. eod. vbi infert, quòd dato hoc fine, vi-
260 delicet quòd † excommunicatio sit manifesta,
non est necesse fieri denunciationem, vel publi
cationem; quia adepto fine, cessant ea, quæ
sunt ad finẽ, vt dixi in .c. euidentia. s. de accu.
Item infertur, quòd quantum ad eum, qui est
certus

certus de excommunicatione, non est necessa-
ria denunciatio; ad quod vide quod dicam in
decimonono princi. artic. in .c. sacris. ꝭ. eod.
261 Tertio dubitatur, † an denunciandus sit citan-
dus ante denunciationem. Sol. dic quòd sic
262 quia vt supra dixi ante quam † denunciari, aut
publicari possit, debet esse conuictus, aut con-
fessus; quia vt dicit Ioan. Andr. in .c. statuimus.
eod. tit. lib. 6. etiam in sententia iuris constare
debet de crimine, vt not. in .c. 1. in fin. de homi.
lib. 6. & hoc etiam tenet. D. m. post Doc. in .c.
peruenit. 1. §. de appel. allegat ad hoc .c. cum se-
cundum. de haere. lib. 6. & hoc tenet glo. in ter
minis nostris, in ver. cõstiterit. in .c. sacro. ꝭ. eo.
& glo. in verbo quam citò commode. in cle. 1.
& glo. in verbo constiterit. in cle. 2. de poeni.
& Fede. cons. 116. & est bonus tex. in .l. eius
qui delatorem, & quòd not. ibi Bar. ff. de iure
263 fisci. Et hoc procedit si † excessus non est noto-
rius, sed si excessus esset notorius, tunc non est
necesse, quòd talis solemnitas adhibeatur,
sed potest eum denũciare, & vitari facere absque
citatione; vt est tex. in .d. c. peruenit. 1. & ibi
not. D. m. Et ad praedicta vide omnino quae
dixi in .c. auditis. ꝭ. de procura. vbi allegaui in
simili quaedam iura in contrarium, & soluo;
264 vt ibi dixi. Quarto dubitatur, † vtrum in ta-
li denunciatione debeat exprimi causa. Sol.
Doc. sentiunt, quòd sic in .c. 1. eod. titu. lib. 6.
dicit tamen Ioan. de Fantu. ibi, quòd licet non
exprimatur, Iudex non propterea incurrit poe-
nam illius .c. & dicit ibi .D. Domi. quod credit quòd
benè dicat, quia tex. ibi dicit de excommuni-
catione; sed denuncians, vel declarans non di-
cetur excommunicare. ꝭ. de appella. c. pastora-
lis. & .c. vt nostrum. Ego non memini legisse,
quòd in denunciatione, aut declaratione quis
teneatur exprimere causam. Quinto dubita-
265 tur † an talis denunciatio posset fieri die feria-
ta in honorem Dei; Sol. tex. videtur esse, quod sic
in .c. felicis. §. praesenti. de poen. lib. 6. & ita sim
pliciter quidam ibi colligunt. Sed tu aduerte,
quia ego arbitror praecedere data notorietate,
vel facta diligenti examinatione prius, an sit
266 fienda, vel nõ; sed his cessantibus cũ ad ipsam
denunciationem faciendam causae cognitio sit
necessaria secundum ea, quae statim dixi in
tertio dubio; non posset fieri die feriata; facit
quòd dixi supra in octaua .q. huius articuli.
267 Sexto circa praedicta quaeritur de † forma ser-
uanda, quãdo quis committit alteri, vt denun
ciet aliquem excommunicatum ad hoc, vt vi-
tetur; Sol. Specu. in titu. de sen. excom. ver.
porrò. dicit, quod scribet sub hac forma, videlicet
.B. delegatus, vel ordinarius tali rectori, vel prae
lato salutem in dño. Cum nos .P. parrochia-
num nostrum, eius contumacia exigente; pro
eo quod corã nobis tali die de iure noluit respon-
dere excõmunicationis vinculo duximus inno-
dãdum, dilectionem vestram monemus, & hor-
tamur; & nihilominus vobis authoritate, qua
fungimur in hac parte praecipiendo manda-
mus, quatenus singulis diebus Dominicis, &
festiuis in ecclesia vestra publice, coram popu-
lo, pulsatis campanis, candelis accensis, & ex
tinctis excommunicatum denuntietis;
ipsumque velut excommunicatum faciatis in ec-
clesia, & extra vsque ad condignam satisfactionẽ
ab omnibus arctius euitari, donèc in obedien-
tiae suae culpam cognoscat, & de ea satisfaciat vt
tenetur; facit. 11. q. 3. c. curae. & .c. debetur.
& consuluit Spe. actori, quòd si scribẽs tales li-
teras, seu excommunicans sit delegatus, quòd
portet secum trãsumptum literae Apostolicae,
per manum publicam, vel ipsam literam bulla-
tam, quas praesentet rectori qui debet denun-
ciare, vt per eam fidẽ faciat de iurisdictione ex-
communicatoris; Alioquin Rector nõ tenetur
credere literis si non vult; & haec probantur in
.c. cum contingat. ꝭ. de rescrip. & .c. cum in iu-
re. de offi. delega. 97. distin. c. nobilissimus. C.
de man. prin. in .l. vnica. Item aduerte secun-
268 dum Spe. quod † auditores domini Papae quan-
doque, quos excommunicant faciunt in audien
tia per suas literas denuntiari excõmunicatos,
quarum forma talis est, videlicet; Cum con-
temptus contumacibus obesse debeat, ne de
sua valeant cõtumacia gloriari, mandat talis au-
ditor quòd .P. quem (sua contumacia exigen-
te) canonica monitione praemissa, in scriptis
excommunicauit in audientia publice nuncie-
tur datum, &c. arg. a .c. 1. ꝭ. de postu. & .2. q. 3.
269 .c. quanto. Septimo dubitatur, vtrum † ap-
pellatio interposita ab excommunicatione, im
pediat denunciationem. Sol. dic vt dicam in
decimotertio princ. articulo in .c. sacro. ꝭ. eod.
Postremo aduerte circa praedicta, quia ea, quae
270 dixi † de denunciatione habent locum in de-
271 nuntiatione, quae fit per iudicem; † quae di-
citur etiam degradatio, & fit ad finem, vt quis
272 vitetur, vt supra dixi. Sed si loqueremur † de
denunciatione quae fit ad finem correctionis;
requiritur quod praecedat monitio, vt not. in .c. in
273 praesentia. ꝭ. eod. vt ibi videbimus. Et de mate-
teria talis denunciationis Euangelicae dic, vt la
tissime dixi in .c. nouit. ꝭ. de iudi. Et ex his Deo
duce latè, & ordinatè est expeditus decimus
principalis articulus.

Cap. XXIIII. Vniuersitatis.

SVMMARIVM.

1 *Abbas, qui facit verberari monachũ per alium;*
& ipse, & verberans sunt excõmunicati, &
non absoluuntur nisi à Papa.
2 *Obligatus ad seruitium alicuius nõ tenetur ei obe*
dire in illicitis, & an excusetur obtemperans
tali mandato.
3 *Principi aliquid iniustè praecipienti, & contra Deũ*
obedire non tenemur.
4 *Papae non est obtemperãdum si malum, vel scan-*
dalum inde prouenerit.
5 *Appellatione clerici non venit monachus.*
6 *Appellatione monachi non venit conuersus.*
7 *Clericus, vel religiosus licitè verberat clericum,*

vel

vel religiosum causa disciplinæ. remissiuè.
8 *Prælatus inferior Episcopo non potest etiam disciplinæ causa subiectum suum per alium verberare, nisi vrgente necessitate.*
9 *An necessitate instante possit verberare per laicũ, vel per clericum, vel monachum.*
An autẽ per conuersum, ibidem. remissiuè.
An possit torquere per Iudicem laicum. remissiuè. nu. 10.
11 *Mandãs, & mãdatarius in casu illicito pari pœna puniuntur.*
12 *Mandans percuti clericum per laicum, vel per clericum in casu illicito incidit in canonem, ac si ipse in facto percuteret. remissiuè.*
13 *Monachi incidẽtes in canonem possunt absolui ab abbate, vel Episcopo. remissiuè.*
14 *Appellatione monachorum videtur contineri Abbas.*
15 *Episcopus non absoluit Abbatem incidentem in canonem. remissiuè.*
16 *Executor sententiæ an teneatur illam exequi etiã si sciat iniustam. Quid in extraiudiciali. nu. 17.*
18 *Executor sententiæ, an possit assumere cognitionẽ. remissiuè.*
19 *Declaratur glo. pen. in.c. vniuersitatis. de senten. excom.*
20 *Correctio non simpliciter permittitur prælato, sed sub certo modo, & forma; hoc est vt moderate corrigat, nec per laicum.*
21 *Sententia quamuis sit iusta quò ad veritatem, si tamen non quò ad ordinem, non tenet.*
22 *Statutum episcopi excommunicans an liget ipsum Episcopum. remissiuè.*

1 VNIVERSITATIS † Abbas qui
facit verberari monachum per
alium, & ipse, & verberãs sunt ex-
communicati, & non absoluuntur
nisi a Papa. Vel sic, & generalius, Iudex eccle-
siasticus faciens percuti clericum per laicum,
etiam causa disciplinæ excommunicatus est, &
ipse, & verberans, pro absolutione tenetur ire
ad Papam .h.d. Primo, ponitur consultatio. Se-
2 cundo responsio, ibi nobis. Nota primo, † ꝙ
obligatus ad seruitium alicuius, non tenetur si-
bi obtemperare in his, quæ sunt illicita. Et si
obtemperaret mandato non excusatur, etiam si
sit seruus, facit ꝙ not. in .l. ad ea.ff. de reg. iu.
3 Nam etiam † principi aliquid iniuste præcipien
ti, & contra Deum, non est obtemperandum;
4 nec † etiam Papæ si malum, vel scandalum inde
sit futurum, dicam in .c. inquisitioni. ĩ. eod.
Tradit Bart. in .l. non solum .§. si mandato .ff.
de iniur. Secundo not. ibi in clericum, vel mo-
5 nachũ, ꝙ † appellatione clerici non venit mona
6 chus, nec † appellatione monachi venit cõuer-
sus, vt in .c. ex tenore. s̃. eod. Tertio not. ꝙ
7 clericus, † seu religiosus licitè verberat cleri-
cum, vel religiosum causa disciplinæ, de quo dic
vt latè dixi in nono principali articu. in.c. perue
nit. s̃. eod. in .5. principali illatione. quarti mẽ-
bri principalis. Quarto not. ibi necessitas vr-
8 get, regulã ꝙ † prælatus inferior Ep̃o non põt
ẽt causa disciplinæ subiectum suum per alium
verberare, nisi adsit vrgens necessitas, qua instã
9 te non potest etiam per laicũ verberare, sed per
clericum, vel monachum; & an possit per con-
10 uersum tãgit hic Vincen. Item † an posset tor-
quere per iudicem laicum tangit hic .D. m. Sed
tu dic, vt latius dixi in dicta quinta illatione in
11 .d.c. peruenit. Quinto not. ꝙ † mandans, &
mandatarius in casu illicito pari pœna puniun-
12 tur. Sexto not. ꝙ † non solum facto, sed etiã
voce quis incidit in canonẽ, videlicet mãdando
clericum percuti per laicum, aut per clericum
in casu non licito, de quo dic, vt latius dixi in.c.
peruenit. s̃. eod. in nono princ. articu. in primo
membro principali .q. 9. Septimo not. quòd
13 licet † monachi incidentes in canonem possunt
absolui ab abbate, vel Episcopo, vt not. in .c.
14 .2. s̃. eo. Et † appellatione monachorum vi-
detur contineri Abbas, vt in .c. fin. s̃. de simo.
15 tamen † Episcopus non absoluit abbatem inci-
dentem in canonem, de quo dic, vt latius dicã
in vigesimo tertio articulo in.c. officij. ĩ. eod.
Glo. 1. quærit de intellectu literæ, deinde sen-
16 tit contrarium, ꝙ † executor non debeat consi
derare an sententia sit iusta, vel non, & soluit.
In fin. glo. dic, quasi sentiat glo. ꝙ executor ad
sententiam tenetur illam exequi etiam si sciat
iniustam, quia imputet sibi, qui non appellauit.
17 Secus in † executore extraiudiciali, quia nõ de-
bet obedire si mãdatum est iniustum; & de ma
18 teria an † executor sententiæ posset assume-
re cognitionem, dic vt traditur per Inno. in .c.
veniens. s̃. de testi. & in.c. cum super. de re iudi.
& in .c. quia. G. de iudi. & per Ardchid. 2.q. 1.
.c. sicut per Fede cons. 151. per Bar. in.l. 2. & in
.l. a diuo.ff. de re iudi. & In extrauagan. ad re-
primendum, in verbo executionem, per Cyn.
& doc. in .l. & si non cognitio .C. si contra
ius, vel vti. pub. & vide quod latissimè dixi in.c.
de cætero. de re. iudi. Glo. 2. opponit, & sol-
uit. in fi. dic vt dixi in.d. c. peruenit in. 9. prin.
artic. in quarto membro principali. in octaua
illatione. Glo. pen. primo potest recitari per
.q. deinde opponit, & non soluit. in fine. glo.
19 dic pro solutione contrariorũ, † ꝙ quandoq;
aliquid fit attento solo effectu, ita ꝙ modus
perueniendi ad effectum non est de substantia,
vt quia habito fine, omnis modus est prohibi-
tus, & ita procedat contrarium; quia tunc non
curamus de modo, dummodo habeamus effe-
ctum. Quandoq; modus est de substantia, ita
quòd non solum habetur effectus ad effectum,
& tunc non sufficit seruare solum effectum, sed
debemus videre an debitus modus sit seruatus;
20 Nam † correctio non simpliciter permittitur
prælato sed sub certo modo, & forma; videli-
cet vt moderate corrigat, & etiam non per lai-
cum; Simile videmus in sententia, quòd
quamuis sit iniusta quò ad veritatẽ, non tamen
sufficit si non est iusta quo ad ordinem; Glo.
fin. in prin. potest recitari per .q. deinde oppo-
nit & soluit. In ea. glo. ibi consentiret, dic vt
dixi

dixi in .c. peruenit.§.eod. in nono prin.articu. in penult. q. in fin. glo. dic vt latius dixi in .d. nono articu. in tertio membro. q. 7.& in.4. membro princi.in sexta illatione. Vltimo licet in .c.1.§. de fimo. temissetim me hic dicturum
22 an † statuto Episcopi excommunicantis ligetur ipse Episcopus, tamen hic ommitto, quia dixi in .c. a nobis. sup eod. &c.

Cap. XXV. In Audientia.

SVMMARIVM.

1 *Clericus vt laicus incedens, & tertio monitus non resipiscens perdit priuilegium clericale.*
2 *Capiens clericum incidit in canonem, ac si illum percuteret. remissiuè.*
3 *Frustra ecclesiæ, vel legis auxilium implorat, qui in eas committit.*
4 *Arguere de legibus ad canones etiam in materia spirituali licitum est.*
5 *Iniuria illata alteri talis reputatur, qualis extrinsecè se demonstrat.*
6 *Habitus exterior denotat qualitatem interiorem.*

IN AVDIENTIA. Clericus qui à Prælato suo tertio monitus arma militaria non deponit, perdit omnia priuilegia clericalia .h.d.vel ge
1 neralius, & sic, clericus; incedens, vt laicus, & tertio monitus non resipiscens, perdit priuilegium clericale .h. d. & hanc materiam, & omnia notabilia eidem conuenientia declara, vt latius dixi in .c. peruenit. sup eod. in nono principali articulo. in secundo membro principali, à tertia fallentia, vsq; ad octauã, & qnòd dixi in .c. perpendimus. supra eod. intellectus istius capituli diuiditur, quia primo ponitur cõsultatio; secundo responsio, secũda ibi ad hoc.
2 Nota primo, q † quis incidit in canonem nõ solum ex percussione clerici, sed etiam ex ipsius captura, & offensione, de quo dic vt latius dixi In .d. c. peruenit in nono articulo. in tertio
3 membro principali. q. 7. Secundo not. †illud vulgare, quòd frustra ecclesiæ, vel legis auxiliũ implorat &c. Ad quod vide iura hic allegata in
4 glo. 1. Tertio not. q etiam in† materia spirituali licitum est arguere de legibus ad canones, ad quod vide, q not. in .c. nouit.§. de iudi. & .c. authoritate. de concef. præben. lib. 6. vbi
5 omnino vide. Vltimo not. q † iniuria alteri illata reputatur talis qualis quis extrinsecè se
6 demonstrat † habitus enim exterior est demonstratiuus qualitatis interioris not. in .c. si vero .2.§. eo. Et vide quæ latissime dixi in cle. 1. de elect. in notabilibus, & qd' dixi in.c.in non nullis.§.de iudę. Glo. 2. format duas .qq. & soluit, in ea. glo. ibi ipsum ignorauit, dic vt dixi, in .c. peruenit.§. eod. in nono articulo, in quarto membro, in quarta illatione. In fin. glo. de hoc dic, vt dixi in dicta quarta illatione. ver. vlterius quæritur. Glo. fin. opponit dupliciter, & soluit, in fin. glo. dic de hac materia, vt colligitur ex his quæ dixi post sumarium &c.

Cap. XXVI. Quod De His.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus propter iniectionem manuum in clericos, impeditus ire ad curiam, potest absolui ab inferiore, sed cessante impedimento tenetur curiam visitare suscepturus mandatum apostolicum.*
2 *Delegatus an possit absoluere cessãte impedimento, & multa in materia. remissiuè.*
3 *Cessante causa cessat & effectus. remissiuè.*
4 *Limitata causa, limitatũ parit effectũ. remissiuè.*

QVOD DE HIS. Enummerat quędã impedimenta propter quę excõicati propter iniectionem manuum in clericos absoluuntur ab Episcopo, ita tamen vt cessante impedimento
1 visitent Papam .h. d. vel sic† excommunicatus propter iniectionem mannum in clericos, impeditus ire ad curiam potest absolui ab inferiore. Sed impedimento cessante tenetur curiam visitare suscepturus mandatum Apostolicum. .h.d. Et de hac materia, dic vt latius dicetur in vigesimotertio principali artic. in .c. officij.
2 .§. eod. vbi tractabo an † delegatus posset absoluere cessante impedimento, & qualiter intelligitur, dum dicitur q tenetur visitare Ro. eccl. & ibi etiam multa dicam, & de impedimento mortis, & infirmitatis quanuis in .c. 1. §. de offi. ordi. remisserim me hic dicturum; Sed ibi dicam quanuis Doc. & .D. m. hic ponant; diuiditur, quis primo ponit regulam secundo excipit plures casus, ibi nisi. Tertio subnectit quãdam determinationẽ ibi cæterum. Nota
3 primo quòd † cessante causa, & cessante impedimento cessat effectus causæ, & effectus impedimenti, de quo dic vt latè dixi in .c. cũ cessante.§. de appell. Secundo not. q † limitata cau
4 sa, limitatum parit effectum, de quo dic, vt dixi in .c. de cætero. supra eod.

Cap. XXVII. Cum Pro Causa.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ex pluribus causis, si in absolutione omnes non expressit, non habetur pro absoluto.*
2 *Excommunicatus à canone potest denuntiari excommunicatus. remissiuè.*
3 *Archiepiscopus potest denuntiare excommunicatum subditum sui suffraganei.*
4 *Archiepiscopus regulariter non habet iurisdictionem in subditos sui suffraganei, quod limita quinq; modis, vt ibidem.*
5 *Clericus percutiens clericum est excommunicatus. remissiuè.*
6 *Priuilegiatus an vtatur priuilegio suo, contra pariter priuilegiatum.*

7 Priui-

7 *Priuilegiati duo si concurrunt in eadem causa, & respectu eiusdem regula, cessat eorum priuilegium, & iuris communis dispositione vtuntur. remissiuè.*
8 *Ecclesia, cui ratione sacrilegij in eam commissi facta est iniuria, potest agere pro satisfactione.*
Quod intellige ratione loci. Secus si ratione personæ; quia tūc cedit lucro clerici. nu. 9. remis.
10 *Violans claustrum ecclesia dicitur violare immunitatem ipsius.*
11 *Immunitas ecclesię extenditur ad circuitum ipsius ad. 30. vel 40. passus.*
12 *Claustrum inhærens ecclesia gaudet immunitate ipsius ecclesia.*
13 *Violans immunitatem ecclesiæ est excommunicatus. remissiuè.*
14 *Excommunicari an possit quis pluries, remissiuè. nu. 18. & sub nu. 32.*
* *Quæ sit communis opinio. 24.*
Quid operetur multiplicatio excōmunicationū. nu. 15. & nu. 27. & nu. seq.
An remota vna excommunicatione, remaneat altera remissiuè. nu. 16.
17 *Dictio tanquam, & similes, sūt expressiuę veritatis, & tunc impropriè. non propriè stat similitudinariè.*
19 *Quæ foris sunt, nihil ad nos pertinent.*
20 *Excommunicatus est extra ecclesiam, & nu. 33.*
21 *Mortuus non potest amplius interfici.*
22 *Excommunicatio est quasi mors.*
23 *Infamis non potest amplius infamari, & nu. 35.*
Quod intellige, vt nu. 40.
25 *Excommunicatus a iure pro certo delicto, potest excommunicari ab homine pro eodem delicto aliter non reiterato, nec contumacia aliter de nouo contracta.*
* *Et est communis sententia. nu. 26.*
28 *Angelus bonus est minus potens in excōicato.*
29 *Diabolus vtitur excōmunicato sicut rusticus Asino, & Iumento.*
30 *Angelus malus propter multiplicatā excommunicationem magis potest in excommunicato.*
31 *Peccatum quamuis occultum, etiam absq; excommunicatione separat peccantem à Deo.*
32 *Excommunicatus cur excommunicare non potest, cum tamen possit excommunicari.*
33 *Excommunicare est iurisdictionis, cuius est incapax excommunicatus.*
34 *Bannitus semel, an possit iterum, & pluries banniri, distingue, vt nu. 38.*
36 *Contumax non debet reputari, qui tutè ad locum accedere non potest.*
37 *Delictum alicui prodesse non debet.*
38 *Bannitus ex causa, qua non priuatur ciuitate, & bonis aquiparatur Relegato.*
39 *Bannitus ex causa qua perduntur bona, & ciuitas, deportato aquiparatur.*

1 CVM PRO CAVSA. † Excōmunicatus ex pluribus causis, si in absolutione omnes non expressit, non habetur pro absoluto .h. d. Vel sic, ligatus pluribus excommunicationibus licet ex eodem facto, obtinens absolutionem expressa vna causa, seu vna excommunicatione, non habetur pro absoluto quò ad alias. h. d. Et de hac materia expressionis causæ, & excommunicationis, dic vt latius dicam in vigesimo quinto articulo principali, in .c. venerabilis. infra eod. Primo narrat casum, deinde dat iudices, ibi, districtioni. Et pro clariori intellectu literę dic, quòd cum .G. denunciasset .F. Archidiaconum peccare, eo quòd se ingerebat communioni hominum, cum esset excommunicatus, & super hoc fortè etiam iudicis officium imploraret, cum causa delata esset ad sedem apostolicam, Papa dedit auditorem, coram quo procurator ipsius .G. proposuit prædicta contra dictum. F. Ad quæ idem respondebat, quòd fuerat absolutus, & super hoc literas ostendebat. Cōtra quas replicabatur, quòd cum fuisset excommunicatus propter duas causas, & vnam solam in literis expressisset, absolutio non tenebat. Vnde Papa super hoc consultus respondet, vt sequitur.
2 Not. primo, quòd † excommunicatus à canone potest denuntiari excommunicatus. de quo dic, vt latius dixi in decimo principali articulo, in .c. perpendimus. supra eod. q. 32.
3 Secundo not. quòd † Archiepiscopus potest denuntiare excommunicatum subditum Suffraganei sui. quod probatur hic, quia iste .F. erat subditus suffraganei sui. Nec obstat. c. pa-
4 storalis. supra de offi ordi. vbi dicitur, † quòd Archiepiscopus regulariter non habet iurisdictionem in subditos suffraganeorum, quia potest multipliciter responderi secundum Hosti. Primo, quòd delictum hic erat notorium. facit .c. sollicitudinem. supra de appel. Secundo, quod hoc fecit de speciali mādato Papæ, argu. c. conquesti. supra eod. Tertio, quòd hic fuerit appellatum ad Archiepiscopum. facit. c. ad reprimendum. supra de offi. ordi. Quarto, quòd hoc erat de speciali consuetudine. Quinto potest solui iudicio meo, quòd Archiepiscopus hanc denuntiationem fecit ad literas ordinarij, secundum ea, quæ dixi in .d. c. perpendimus
5 .q. 32. Tertio not. quòd etiam † clericus percutiens clericum est excommunicatus, dixi in .c. peruenit. supra eod. in nono articulo, in pri-
6 mo membro: q. 2. Et sic patet, quòd † priuilegiatus non vtitur priuilegio contra priuilegiatum, cum iura communiter videantur. contrarium velle. Sed potes dicere, quòd inquantum clericus verberat alium clericum, non est
7 pariter priuilegiatus. Sed † quando in eadem causa, & respectu eiusdem regulæ duo essent priuilegiati, tunc priuilegia cessant, & vtuntur iuris cōmunis dispositione. De quo articulo dic, vt traditur in. c. 2. & fin. supra de ord. cog. & in .c. auditis. supra. de resti. in inte. & in .c. suborta. supra de re iudi. & per Ioan. Andr. in reg. in iudicijs. de reg. iur. lib. 6. in mercu. per Bart. in authen. quas actiones. C. de sacrosanct. eccle. & in .l. sed & milites. ff. de excu-

tuto. & per glo. in. l. 2. C. si aduer. fis. & in .l.
quemadmodum .C. de agri. & censit lib. 11.
& in .l. si apud & in .l. verum. in fin. ff. de mi-
no. & per .D. m.datur in.c. in præsentia.supra
8 de proba. Quarto not. quòd † ecclesia cui
facta est iniuria ratione sacrilegij commissi in
ea, potest agere ad satisfactionem iniuriæ, facit
.17. q. 4. c quisquis. quod est verum, si sacrile-
9 gium fuit commissum † ratione loci, vt ibi, &
eadem causa.&.q.c. sacrilegium. Secus si ratio-
ne personæ, quia tunc cedit lucro clerici. Ad
quod vide, quæ dixi in. c. olim. s̄. de iniur.
10 & in.c.2.s̄.de pœn. Quinto not. quòd † vio-
lans claustrum alicuius ecclesiæ dicitur violare
11 immunitatem ecclesiæ, & ratio est, quia † im-
munitas ipsius extenditur etiam in circuitu
ipsius ecclesiæ ad. 30. vel. 40. passus vt in.c. si-
cut. 17. q. 4. Notant Bar. in.l. præsenti. §. sane.
12 ff. de his qui ad ecc. confu. Et ideò † claustrum
inherens ecclesiæ gaudet immunitate ecclesiæ.
13 Sexto potest colligi hic argumentum, † quòd
violans immunitatem ecclesiæ est excommu-
nicatus, & hoc colligitur in quantum hic di-
citur, quòd Archiepiscopus fecit istum de-
nunciari excommunicatum; In contrarium fa-
cit, quia Papa mandat inquiri vtrum iste fue-
rit excommunicatus ob duplicem causam.
Sed dic de hoc vt dicam in decimo principali
articulo. ī. eod. in .c. cum contingit. vbi hoc
tractabo, licet in. c. conquestus. s̄. de foro cōpe.
super glo. fi. remisserim me hic dicturum. Se-
ptimo not. quòd duplex vinculum excommu-
nicationis potest cōcurrere in persona eiusdē,
14 & sic † potest idem pluries excommunicari de
quo latius. ī. post expeditionē glo. in. 11. prin.
15 artic. Vltimo not. quòd † ad multiplicationem
vinculi excōmunicationis, sequitur difficultas
16 absolutionis, adeo, quod † per remotionem
vnius, non intelligitur alterum remotum, de
quo latius. ī. in arti. 25. & melius in arti. 26. in.
c. venerabilis ī. eo. Glo. 1. primo quærit de in-
tellectu literæ, deinde colligit argumentum
ex tex. quòd prosequitur, prosequendo & ad-
miscendo intellectum literæ, & ponēdo varias
opiniones, in fin. glo. dic de hac materia, vt di-
cam in octauo principali articulo, in .c. contin-
git. ī. eod. Glo. fin. potest expediri per con-
trarium, Itē potest recitari per quæst. vt quæ-
rit de intellectu literæ, & soluit, & infert, & il-
lationem probat per duas. qq. Et ad secūdam
allegat duo similia, deinde ad primam allegat
vnum simile, deinde opponit tripliciter; Et
pro solutione ponit sex intellectus. In ea glo.
ibi expressiuum veritatis dic not. hanc glo. pro
significato dictionis tanquam, & similium;
17 Nam † quandoq; est expressiua veritatis, & hoc
secundum primum intellectum. Et idem in
Euangelio Ioannis ibi quasi vnigeniti à patre. s̄.
de spon c. ex parte. & per Doct. in.c. 1. in sum-
ma trini. lib. 6. & in cle. 1. eo. titu. & per Bal.
in clemen. 1. de vsu. Sed tunc stat impropriè
vt traditur in dictis iuribus, propriè enim stat
similitudinarie, vt probatur hic in tex. iuncta
glo. ibi istud tanquam, est similitudinarium; &
not. s̄. de biga. in .c. nuper. de clan. despon. in
.c. 2. de iur. patro .c. cum dilectus. supra de
homici. c. significasti. 2. de præben. c. cum in
ecclesia. lib. 6. & supra de elect. c. dudum. 1.
de hi. præs. c. ad extirpandas. Et vide per glo.
& Doct. in .c. solitæ. supra de maio. & obed.
per glos. & Doct. in .l. 1. C. de hære. insti. per
glo. & Bart. in. l. tutor petitus. ff. de excusa. &
.ff. so. matri. in .l. si verò. & in.l. si pater. §. qui
duos. ff. de adop. per Bar. in .l. omnes populi.
de iusti. & iure. per Bal. in.l. apud antiquos. C.
de fur. In fin. glo. dic de materia principali
huius glo. vt dicam in vigesimoquinto articu-
lo, & latius in vigesimosexto, in.c. venerabilis.
infra eod. Postremo post glo. iuxta præmis-
sum ordinem in rubri. venit hic examinandus,
vndecimus principalis articulus, pro cuius exa-
18 minatione, quæro † an quis possit pluries ex-
communicari; Et videtur primo, dicendum
19 quòd non, quia de his, † quæ foris sunt nihil
ad nos pertinet. 24. q. 1. c. 1. 2. & 13. supra
de iudi. c. cum non ab homine. Item quia ex-
20 communicatus † est extra ecclesiam. 2. q. 4. c.
fin. ergo amplius non potest poni extra eam
.11. q. 3. c. omnis christianus. facit. c. ad dis-
soluendum. s̄. de despon. impub. Sicut qui
21 mortuus † est, non potest amplius interfici,
22 & excommunicatio est quasi mors. Item facit
23 quia † infamis non potest amplius infamari, vt
.ff. de iniur. in .l. item apud. §. ait prætor. &
.C. ad .l. iul. de vi. in .l. seruos. & .C. vt intra
certum tempus. in .l. 2. facit etiam .l. qui bis
idem. ff. de verb. oblig. Et prædicta argumen-
ta. faciunt glo. & Doct. in c. ita quorundam.
supra de iudæ. & .3. q. 4. c. engeltrudam.
In contrarium tamen, quòd excommunicatus
possit iterum excommunicari, facit præallega-
tum .c. ita quorundam. in fin. ibi, crebra in
eos excommunicatio proferatur. Facit etiam
.d. c. engeltrudam. & .11. q. 3. c. excellentissi- Com. op.
mus. & .12. q. 2. c. de viro. 87. distin. c. eos.
qui. Sol. Martinus tenuit primā opinionem
quòd excommunicatus non possit amplius ex-
communicari, & de denunciatione intelligit
iura, quæ videntur velle, quis q̃ posset sæpius
24 excommunicari. † Communis * tamen opi.
est in contrarium, quam tenet glo. in .d. c. ita
quorundam. & .d. c. engeltrudam. & Doct.
vtrobiq; , probatur hic in tex. nostro, & in .c.
reprehensibilis. supra de appella. vbi dicit .D.
m. post Docto. vnum mirabile verbum; vide-
25 licet, quòd excommunicatus a iure pro certo Com. op.
delicto, potest excommunicari ab homine pro
eodem delicto, aliter non reiterato, nec contu-
macia aliter de nouo contracta, per illum tex.
intelligendo, quòd dictio nisi ibi posita stet
proprie; Et idem not. .D. m. in .c. graue. infra
26 eod. Et ista † est * communis sententia, quæ
tamen ad hunc effectum fertur vt excommuni-
catus excludatur, & exclusus teneatur à cano-
ne fidelium, donec fuerit absolutus, vt in. c. no-
bis. & in .c. nuper. ī. eod. Et operatur hoc, vt

to,

27 si † plures sint excommunicationes, plures ab-
solutiones sint necessariæ, vt in glo. de quo la-
tius dicam in dicto vigesimosexto articulo, in
.c. venerabilis. infra eod: Item operatur hoc,
28 quo ad alium effectum, videlicet vt † An-
gelus bonus minus sit potens in excõmunica-
29 to. Quia secundum sanctos viros, † sicut ru-
sticus vtitur Asino, & iumento, ita Diabolus
vtitur excommunicato; vt dicit .D. m. post
30 Doctores in .d. c. ita quorundam; Et † ideò
Angelus malus propter multiplicatam excom
municationem magis potest in excommunica-
to; Sed quò ad alios duos effectus, qui resul-
tant ab excommunicatione, excommunicatio
secunda vel tertia nihil operantur; videlicet,
quò ad effectum, vt ecclesia declarat ipsum se-
31 pararatum à Deò, quia propter † peccatum
quantuis occultum, etiam absq; excommunica
tione, quis immediate separatur à Deo; Item
& secundo quãtum ad hoc vt separetur à cõio-
ne fidelium, de quibus vide quæ latius dixi in
.d. c. ita quorundam. Sed circa prædicta du-
32 bitatur de ratione differentiæ, † quare excom-
municatus non potest excommunicare, vt dixi
in quinto articulo principali in .c. 1. s̃. eod. q. 5.
& tamen potest iterum, & tertio excommuni-
cari. Sol. dicit Ioan. Andr. in .c. præsenti. eod.
tit. lib. 6. in nouella post Ioan. Mo. & sequitur
.D. Domi. quòd non est inconueniens, quòd
ligatus vno vinculo, ligetur alio, vt .d. c. ita quo
rundam, & statim dicam de bannito; & ideò
quis potest pluries excommunicari, sed excom
municatus alios excommunicare non potest,
33 quia † excommunicare est iurisdictionis quam
excommunicatus non potest exercere, vt di-
cam ꝟ. in decimonono arti. in .c. sacris. & quia
cũ sit extra ecclesiam, &c. vt dixi in .d. 5. q. Et
34 ex prædictis infertur ad decisioné .q. † vtrum
semel bannitus posset iterum, & pluries banni-
ri. Circa quam Spe. in tit. de accu. §. sequitur
ver. quid si bannitus, in tertia parte sui ope-
35 peris; arguit primo, quòd non possit, † quia
infamis infamari non potest, vt supra dixi; Itẽ
quia propter bannum primum nõ potest secu-
re venire ad ciuitatem, quare cum secundum
36 imponatur propter contumaciam, & iste † qui
tute non potest accedere non debeat reputari
contumax, vt in .c. accedens. s̃. vt lit. non cont.
& in cle. 1. de re iudi. ergo nõ poterit amplius
banniri. Item facit & tertio; quia cum iste sit
semel ciuitate priuatus amplius ea priuari non
potest, vt in .l. decem. ff. de verb. obli. In con-
trarium allegat Spec. hunc vltimum cum simi-
libus; Item quia in sordibus existens conue-
niens est, vt magis sordescat. 47. distin. c. quan-
37 tumlibet, neq; rationabile est, quod de † pœ-
na debeat cõmodum reportare, quod faceret
si non posset amplius banniri; facit quòd not.
in .l. siue hæreditaria. ff. de nego. gest. Et hanc
partem tenet Dy. in .l. 2. C. vt intra certũ tem-
pus .l. aut damna. §. deniq; & Albe. de Rosa. in
quæstionibus statutorum. parte quarta .q. 26.
Sed Guido de Suzari, & post eum Bollandius,
38 distinguere, † q aut quis bannitur ex causa,
qua non priuatur ciuitate, & bonis, & tunc
propter bona potest citari, & in contumaciã
constitui, & in hoc æquiparatur relegato. ff. de
mino. in .l. Papinianus. C. de fideius. in .l. 1. C.
39 de pub. iudi. in .l. tutoris. † Aut quis bannitur
propter causam, ex qua perduntur bona, &
ciuitas; & talis non potest constitui in contu-
macia, nec banniri; quia tunc æquiparatur de
portato, per .l. 1. ff. de bon. dam. & .l. 2. & .l.
tutelas. §. si libertate. ff. de capi. dimi. allegat
etiam ad prædicta .l. sed & si quis. §. 1. ff. si quis
cau. & .l. si decesserit in fin. ff. qui satisda. cog.
Ioan. Andr. in additione Spec. ad pdicta ver.
quid si bannitus dicit, quòd si scitur vbi sit ban-
nitus, debet requiri, & dari securitas veniendi,
si modo sint tales, qui possunt se cõmittere se-
curitati argu. .d. c. accedens, & si tunc non com
paruerit, potest tunc banniri; aliàs secus; Nec
obstat, quòd talis absit ex culpa sua, quia illa
est sufficienter punita per primum bannum, &
adnotationem bonorum, & fortè propter con-
fiscationem, vnde non debet duplicari, vt in .c.
at si clerici in fin. s̃. de iudi. cũ concor. ibi posi-
tis; Non obstat, q potuit dimittere procura-
torem, vt .d. l. papinianus, quia hoc est falsum
in criminalibus, vt in .c. veniens. s̃. de accusa.
secundum Io. Andr. & sequitur hic .D. Anto.
Sed tu aduerte, quia nõ est indifferenter verum
quòd in causa criminali quis non posset procu
ratorem constituere, vt latissimè dixi in .d. c.
40 veniens. Non obstat quòd † infamatus non
possit amplius infamari, quia etiam hoc nõ est
simpliciter verum, quia licet infamatus infamia
iuris; non posset amplius infamari eodem ge-
nere infamiæ, vt dictis iuribus; tamen infa-
matus infamia facti, potest infamari infamia
iuris, & alia specie infamiæ facti; vt .ff. de tit.
nup. in .l. palam quæstum. §. quæ in adulterio
& .l. fin. ff. de requi. re. secundum Ray. in .d. l.
.2. C. vt intra certum tempus; & sequitur ibi
Bal; sed tu aduerte, quia in hac quæst. aliter
distinguendum est, distinguendo inter vnam
speciem banni, & aliam; inter bannum quòd
prolatum est à iudice originis, vel domicilij, &
bannum proferendum ab alio iudice vbi nunc
degit, vel vbi commisit delictum; de quibus
omnibus, & alijs similibus vide quæ latè, &
singulariter tradit .D. Nellus de sancto Gemi.
in tractatu bannitorũ in prima parte primi tẽ-
poris. q. 3. vbi melius, & singularius distinguit;
Sed illam omitto quia est satis longa; & non est
principalis materia nostra. Et sic ex prædi-
ctis habes expeditum vndecimũ principalem
articulum. &c.

Cap. XXVIII. A Nobis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ex quo apparuerunt euidentia contritionis signa absoluitur post mortem, ab*

eo à quo viuens fuerat absoluendus, ad satisfaciendum pro eo compelluntur hæredes.

2 *Elemosina non est recipienda ab excommunicato, nec pro eo orandum est.*

3 *Veritas, & opinio inter se differunt.*

4 *Veritas nec fallere, nec falli potest.*

5 *Opinio potest se habere ad falsum, & ad verum, ideò fallere, & falli potest.*

6 *Opinio dicitur putatio, seu suspitio, nec aliquid certi significat.*

7 *Ecclesia quandoq; errat ligãdo non ligandum, vel absoluendo non absoluendum.*

Quod tamen intellige de ecclesia particulari, nõ de vniuersali, nu. 8.

Et non in his, quæ pertinent ad fidem, & articulos fidei; secus in cæteris nu. 9.

10 *Concilium vniuersale, in quo præsentatur vniuersalis ecclesia potest errare excommunicando aliquem, qui forte ex causa latenti non erat excommunicandus.*

11 *Papa, & alii superiores ita demum ligant, & absoluunt subditos, si id agunt claue non errante.*

12 *Contritio vera tollit non solum peccatum, sed etiã tollit excommunicationis vinculum quò ad Deum.*

13 *Contritus de peccato eo ipso est absolutus quo ad Deum, etiam ante formalem absolutionem præsbiteri.*

14 *Contritio sola remittit peccatum, dummodo sit in actu, vel fide, vel spe suscipiendæ absolutionis.*

15 *Pœnitentia, & ea quæ sunt in animo probantur per signa exteriora.*

16 *Absolutio ab excommunicatione præstatur tàm mortuo, quàm viuo.*

17 *Eugenius. iiij. absoluit inclitum Capitaneum Forte brachium post eius mortem.*

18 *Argumentum a contrario consensu non valet, quando aliud in iure reperitur expressum, & ibi de materia.*

19 *Rigor mansuetudine & æquitate temperandus est.*

Quid si rigor, & æquitas simul misceri non possunt quis sit præferendus. remissiuè, num. 21.

20 *Ex duobus contrariis optimum fit temperamentum.*

21 *Aequitas, & rigor quid sint, & quot eorum species. remissiuè.*

23 *Forma absolutionis ab excommunicatione post mortem, quæ sit.*

24 *Ecclesia exercet iurisdictionẽ in laicos, compellendo hæredes absoluendi post mortem, vt satisfaciant pro defuncto, ex quo signa cõtritionis euidentia apparuerunt.*

Quod procedit etiam si defunctus non fuit contritus, secundum Hosti. nu. 25.

* *Cuius opinio communiter tenetur. nu. 27.*

26 *Res transit ad hæredem cum suo onere.*

28 *Ecclesia non se impedit de decedenti in peccato mortali.*

29 *Hæres licet nõ teneatur regulariter de delicto defuncti, nisi quatenus ad eũ peruenit; fallit tamen quando defunctus decessit contritus.*

30 *Nobilitas, & militiæ cingulum potest dari per Principem etiam alicui mortuo.*

31 *Doctorari non potest, quis post mortem.*

32 *Crimina extinguuntur morte.*

33 *Mortuus an possit excommunicari.*

34 *Papa solus iustificat aliquem post mortem.*

35 *Excommunicatio an sit sententia, & quòd sic.*

An sit interlocutoria, vel diffinitiua. nu. 38. & 40.

36 *Arguere à rubrica est licitum.*

37 *Leges debent esse collocatæ sub congruis titulis.*

39 *Appellans ab excommunicatione tenetur exprimere causam.*

41 *Interlocutoria proprie dicitur illa, quæ profertur inter principium, & finem causæ.*

42 *Excommunicatio fertur quandoque extra iudicium.*

43 *Excommunicatio est quædam censura ecclesiastica.*

44 *Sententia, vel statutum an liget aliquẽ extra territorium. remissiuè.*

1 A Nobis, † Excommunicatus ex
quo apparuerunt euidentia signa
contritionis, absoluitur post mortem ab eo, à quo viuens fuerat
absoluendus; & ad satisfaciendum pro eo compelluntur hæredes. h.d, vel sic; Excommunicato decedenti in excommunicatione, quantumcunq; contritus decesserit, non est communicandum ante absolutionem, nec pro eo orandum, licet sit absolutus quò ad Deum; sed si constat ecclesiæ de contritione præcedenti, absoluitur etiam post mortẽ ab eo à quo viuens fuerat absoluendus; & eius hæredes compelluntur per ecclesiam ad satisfaciendum pro eo. h.d. Diuiditur, quia primo ponitur bimẽbris quæstio. Secũdo solutio; ibi, nos igitur; quæ secunda subdiuiditur in septem partes. Primo, distinguit duplex vinculum peccatoris. Secundo ex distinctione, infert solutionem quæstionis; ibi, vnde quãtumcunq;. Tertio prouisionem annectit; ibi potest tamen. Quarto, soluit duo obstacula; ibi, nec obstat. Quinto subnectit quãdam determinationẽ; ibi, vt autem. Sexto tractat de forma absolutionis; ibi, Absolutionis. Septimo ponit de satisfactione, & compulsione hæredum; ibi, hæredes. & in tex. ibi sermo euangelicus; dic vt habetur
2 Ioan. cap. 9. Nota primo q † ab excõmunicato non est recipienda elemosina, nec pro eis est orandum, de quo dic, vt latius dicam in decimonono principali articulo, in .c. sacris
3 infra eod. Secundo not. quòd † differentia est
4 inter veritatem, & opinionẽ. Veritas† enim, nec fallere, nec falli potest; quia vt dicit Philosophus primo ethicorũ, vero omnia consonãt. & in omnem partem sui veritas eadem est, secundum Senecam, ad quem vide quòd notabiliter dixi in .c. cum inter. de re iudi. Opinio
5 verò, † potest se habere ad falsum, & ad ve-
6 rum, & ideò falli ac fallere potest; nam † opinio

nio dicitur putatio, seu suspitio; nec aliquid
certi significat, Ad quod vide, quæ latè dixi
in .c. qualiter.2. ẽ. de accu. in septimo princi.
7 artic. q. 17. Tertio not. quòd † ecclesia quã-
doq; errat ligando non ligandum, vel absoluen
do non absoluendum. Et ideò est, quia quan-
doq; ducitur opinione, secundum quam iudi-
cat de occultis, quæ omnino manifesta non
sunt, & ideò meritò falli, ac fallere potest, & sic
8 errare; quod † tamen intelligit Hosti. de ec-
clesia particulari, non autem de vniuersali, quia
illa non potest errare secundum eum. 24. q. 1.
in .c. à recta. quod est verum secundum .D. m.
9 in † his, quæ pertinent ad fidem, seu articulos
fidei; propter id, quod habetur in Euangelio,
dum Christus dixit, ego pro te rogaui Petre,
vt non deficiat fides tua; traditur in .c. maio-
res. ẽ. de bapt. Sed in cæteris Hosti. non bene
dicit, quia licet quàm fieri potest ecclesia de-
beat iuditium suum cõformare diuino iuditio,
vt in .c. vt nostrum. ẽ. vt eccle. bene. tamẽ quia
hoc indistinctè est impossibile, cum Deo om-
nia sunt manifesta, & ecclesia in multis ducatur
opinione, merito, vt dictum est potest errare;
10 Et ideò † concilium vniuersale, in quo præsen
tatur vniuersalis ecclesia potest errare, excom-
municando fortè prælatum, vel alium dominũ
qui ex causa latenti, fortè, nõ erat excommu-
nicandus; secundum .D. m. Et hoc plus mihi
11 placet. Quarto not. q̃. † Papa, & alij superio
res ita demũ ligant, & absoluunt subditos, si id
agunt claue non errante; Nam si errauit nihil
valet, not. glo. 24. q. 1. c. manet, & .c. quod-
12 cunq;. Quinto not. q̃ † nõ solum quò ad tol-
lendum peccatum. sed etiam quò ad tollendũ
vinculum excommunicationis quò ad Deum,
sufficit vera contritio, de quo dicam in vigesi-
moquinto articulo. in .c. venerabilis. infra eod.
13 Sexto not. argumentum † quòd eo ipso quod
quis est de peccato cõtritus, est absolutus quò
ad Deum, etiam, ante absolutionẽ formalem
14 præsbiteri, & sic facit, quòd † sola contritio
remittit peccatum dummodo sit in actu, vel fi-
de, seu spe suscipiendæ absolutionis. Septimo
15 not. quòd † pœnitentia, & ea quæ consistunt in
animo probantur per signa exteriora; Et quæ
sint ista signa pœnitentiæ, dicam in vigesimo-
quinto. articulo. in .c. venerabilis. j̃. eo. Octa-
16 no not. quòd † non solum viuus, sed etiam
mortuus potest absolui ab excõmunicatione;
17 Et ita tempore huius Eugenij quarti, fuit pra-
cticatũ in persona incliti capitanei domini de
Forte brachi de intentione, de quo dic, vt in
vigesimoquarto articulo. in .c. super eo. j̃ eo.
18 Nono not. ibi super terram quòd † argu. à cõ-
trario sensu non valet, quando in iure aliud re-
peritur expressum; Nam licet ex eo, quod da-
ta fuit potestas Petro ligandi, & soluendi super
terram, a contrario videatur inferri, quòd se-
cus sit sub terra; Et sic quòd mortui, nec absol-
ui, nec ligari possunt; tamen istud argumen-
tum non sumitur; quia expresse reperitur po-
situm contrarium in certis casibus, in quibus
legitur, q̃ ecclesia ligauit, & soluit mortuos; Et
de hoc argu. à cõtrario sensu traditur per Cyn.
& Doc. in .l. conuenticula. C. de epi & cle. in .l.
.a. C. de condi. insert. & per Io. An. in .c. pu-
blicato. ẽ. de elec. ego ordinatè, & latissime dixi
legendo ius ciuile in .l. 1. §. huius rei. ff. de off.
eius cui man. est iurisdic. dicam fortè in .c. cum
apostolica. ẽ. de his quę fi. à præla. vbi ẽt tra-
19 ctant Doc. Decimo not. q̃ † rigor est tempe-
randus, mansuetudine tamen, & æquitate idẽ
notaui in .c. inter. ẽ. de purg. can. Nec mirum
20 quia † ex duobus contrarijs fit optimum tem-
21 peramentum; Sed si † rigor, & æquitas non
possunt simul misceri quis ipsorum sit alteri
præferendum, vide q̃ latissimè dixi in .c. fin. ẽ.
de transac. & in cle. 1. ẽ. de iudi. in quibus ha-
22 bes, quid † sit æquitas, & quid sit rigor, & quot
sint species, & de ea materia, ibi latè tradidi;
Et aduerte, quia Papa hic seruauit rigorem, in-
quantum vult, q̃ mortuus absoluatur ab illo,
à quo inuitus debebat absolui, cum tamen in
mortis articulo potuisset absolui a ꝓprio sacer
dote, quasi in hoc iam cessauerit periculum, q̃
fuerat in mortis articulo. Mansuetudinem au-
tem Papa hic seruauit, inquantum vult, q̃ mor-
tuus possit reconciliari ecclesiæ; Et adde quòd
dicam in glo. in ver. indulgendus. Vndecimo
23 not. ex ver. penul. † formam absolutionis post
mortem, de quo dicam in .25. arti. in .c. vene-
rabilis. j̃. eo. Vltimo not. ex fi. tex. casum, in
24 quo † ecclesia exercet iurisdictionem in laicos,
compellendo scilicet hæredes absoluendi post
mortem, vt satisfaciant pro defuncto, quatum-
cunq; defunctus hoc non mãdauerit expressè,
nam ex exterioribus signis contritionis, tacitè
videtur defunctus mãdasse debitam satisfactio-
nem, vt dicit hic glo. fin. Vnde cum iste actus
respiciat fauorem animæ defuncti, & hære-
dis, & piam causam; meritò ecclesia vendicat
25 sibi iurisdictionem; Aduerte tamen, † quia
Hosti hic voluit, q̃ hoc procedit, etiam si de-
26 functus non fuisset contritus, quia † res transit
ad hæredem cum onere suo argu. c. ex literis.
ẽ. de pigno. quòd non placet hic .D. m. quan-
27 uis † Doc. * communiter transeant cum Hosti. Cõm. op.
28 mouetur, quia † ecclesia non debet se intromit-
tere, ex quo desperatur de defuncto, vnde non
versatur amplius pia causa, patet ex quo ille de-
cessit cum peccato mortali, ecclesia amplius nõ
debet se de illo impedire. 13. q. 2. c. pro obeun-
tibus. 23. q. 5. c. placuit. Item quia, non est de
iure ciuili verum simpliciter quod dicit Hosti.
quare in hac materia .D. m. hic distinguit, quòd
aut ille decessit contritus, & tunc ecclesia se im-
pedit, quia est actus pius vt dixi, & defunctus
potest dici miserabilis persona, ideò vt satis-
faciat animæ ipsius ecclesia compellit hæredes
ad satisfactionem, & hoc casu procedunt iura
canonica, quæ loquuntur de compulsione hæ-
redum, vt hic, & in .c. in literis. supra de rap.
Et vide quòd ibi dixi; & in .c. fin. supra de
sepul. quòd procedit secundum quod sentit
hic glo. fin. etiam si ex delicto defuncti nihil

peruenit ad hæredes; Nam ex quo defunctus
decessit contritus, & sic voluit istud conse-
quens, meritò videtur voluisse antecedens ne-
cessarium ad ipsum consequens; ꝙ est satis-
factio argu. c. 1. cum simili .s. de offi. delega.
quod perpetuo singulariter notabis ad limita-
29 tionem eorũ, quæ semper dicuntur, ꝙ † regu-
lariter hæres non tenetur ex delicto defuncti, ni
si quatenus ad eum peruenit; quia istud proce-
dit si sine contritione mortuus est, aliàs secus;
ꝙ est singulari nota dignum, & quotidie potest
contingere, & multi falluntur. Quidam tamen
indistinctè volunt, quòd hæres de iure canoni-
co simpliciter teneatur; sed nõ placet .D. m. &
mihi in .d. c. fin. s. de sepul. Sed quando deces-
sit sine contritione, tunc tenetur solum de eo,
ꝙ ad eum peruenit; Et de materia vide etiã per
Cyn. & Bal. & Doc. in .l. vni. C. ex delict. defun.
Et per hæc habes expeditam glo. fin. Glo. 4.
est declaratiua, & infert, & limitat; in eadem
ibi reuocatur, dic hoc est verum in sententijs,
quæ non transeunt in rem iudicatã; In alijs ve-
ro secus, nisi ex aliqua causa speciali. Ad quod
vide ꝙ notabiliter dixi, & latè in .c. 2. de cri. fal.
Glo. super ver. relaxatur, potest recitari per. q.
In eadem glo. ibi ligat corpus, & etiam animã;
dic de hoc vt dicam in decimonono artic. in .c.
sacris. j. eod. Et not. bene hanc rationẽ quam
30 ponit glo. per quam D. m. infert, ꝙ † quis po-
test nobilitari, & militari post mortem, quia
principaliter nobilitatur corpus, & non ani-
ma, & hoc etiam voluit Bar. in .l. 1. C. de digni.
31 lib. 10 Sed † post mortem nõ potest quis do-
ctorari; quia hæc dignitas potius attribuitur
virtuti animæ, quam corporis; cum approbe-
tur tanquam idoneus ad docendum alios, vt .l.
magistros C. de profes. & medi. lib. x. Et ge-
neraliter conclude, quòd ea quæ principaliter
applicantur animæ, non cõceduntur post mor-
tem; Secus si applicãtur corpori. Glo. super
verbo non potuerit, sentit duas. qq. & soluit, in
fin. glo. dic de his duabus quæstionibus, vt la-
tius dicam in vigesimotertio articu. in .c. officij.
infra eod. Glo. super verbo mortuos potest re
32 citari per contrarium, quòd † crimina mor-
te extinguuntur &c. quòd glo. soluit exempli-
ficando ad tex. & distinguendo pro solutione.
33 In eadem glo. ibi .c. sane, & hic, dicit, † vtrum
mortuus possit excõmunicari, ꝙ sic sentit tex.
& glo. nostra, dic vt dixi in septimo principali
articulo, in .4. q. in .c. mulieres .s. eod. Glo.
super ver. indulgemus. quærit de intellectu
literæ, & soluit. In fin. glo. dic. Hosti. intelli-
git tex. nostrum propriè, quòd sit indulgen-
tia, quia casus iste ligandi, & soluendi post
mortem, tanquam arduus erat reseruandus so-
34 lo Papæ, quia est, quodammodo † iustificare
aliquem post mortem, quòd spectat ad solum
Papam, vt in .c. 1. s. de reliq. & vene. san.
Glo. penul. in prin. posset recitari per contra-
rium, ad id quod tex. dicit quàm alia consue-
ta, quia iuramentum est consuetum, & tamen
non potest præstari per defunctum; glo. sol-
uit, & colligit argumentum, & remittit; dein-
de format duas quæstiones, & soluit; In eadem
ibi, de substantia absolutionis. dic, de hoc vt
dicam in vigesimoquinto articulo, in .c. venera
bilis. In eadem glo. sed nunquid hæredes. de
hoc dic, vt dicã in .d. vigesimo quinto articulo,
in .c. venerabilis. infra eod. in eadem glo. ibi,
sed nunquid exhumabitur, dic de hoc, vt di-
cam in dicto vigesimoquinto articulo, et in
vigesimo sexto, in .d. c. venerabilis. Glo.
fin. colligit argu. ex tex. & fortificat remit-
tendo; In fin. glo. dic, de hoc, vt latè dixi
.s. in fi. notabili. Postremo iuxta præmissum
ordinem in rubrica, est hic examinandus duo-
decimus principalis articulus, videlicet † an
35 excõicatio sententia sit, & si est sententia, an
sit interlocutoria, vel diffinitiua. Quò ad pri-
mum Specu. in titu. de sententia, in prin. dicit,
ꝙ impropriè dicitur sententia, quia potius
punit, quam imponit finem causæ. 11. q. 3. c.
nemo. & ideò potius potest dici pœna, quam
diffinitio, seu sententia. 24. q. 3. c. corripian-
tur. Tu dic verius ꝙ est sententia, vt patet .s.
36 in rubr. & in rubri. 6. & cle. eod. titu. † à qua
37 rubri. licitum est arguere, cum † iura de-
beant esse sub congruis titulis collocata, vt in
prohemio .C. & in .l. imperatores .ff. de in
diem adiec. probatur etiam in .c. sacro. infra
eo. vbi sæpius replicatur, quòd est sententia. &
. 18. distin. c. fin. & in alijs infinitis iuribus;
Et hoc tenuit Hug. & sequitur Archid. 11. q. 3.
.c. 2. vnde concludit Zaba in .c. perpendimus.
supra eod. quòd est sententia pœnalis, seu pœ-
38 næ afflictiua. Circa secundum, † an dicatur
potius interlocutoria, quam diffinitiua; Spe.
in titu de senten. §. 2. dicit, quòd potius trahi-
tur ad naturam interlocutoriæ, quàm diffiniti-
uæ, & hoc etiam voluit Hosti. & refert, & se-
quitur Ioan. Andr. in .c. 1. eod. titu. lib 6. vbi
dicit, ꝙ quò ad reuocationẽ magis participat de
natura interlocutoriæ, cum Iudex possit eam
reuocare & diffinitiuam nõ possit. Idem not.
.D. m in .c. sacro. J. eod. vbi infert ex hoc, ꝙ
39 appellans † ab excommunicatione tenetur ex-
primere causam, sicut ab interlocutoria, de quo
dicam in decimotertio principali articulo, in .c.
sacro. J. eod. & etiam in .d. c. sacro. hoc tenet
.D. Anto. Tenet etiam .D. m. in .c. præterea.
.2. in fi. supra de appel. vbi allegat ad hoc not.
in .c. 2. de consti. lib. 6. & in .c. per tuas. infra
eod. & in .c. venerabilibus eod. titu. lib. 6.
Sed .D. m. supra in rubri. prope princi. al-
40 tius loquitur, dicens † quòd sententia excom-
municationis non põt propriè dici diffinitiua,
vel interlocutoria; diffinitiua non, quia non
diffinit causam, immò petenti absolutionem
nũquam denegatur audientia, in .c. ex parte. 2.
infra titu. 1. Nec etiam dici potest propriè in-
41 terlocutoria, quia † interlocutoria propriè dici-
tur illa, quæ profertur inter principium; & finẽ
causæ; vt not. glo. in cle. 1. de sequestra. pos.
42 & fruc. Sed † excõmunicatio fertur quandoq;
extra iudiciũ, vt in .c. dilecto. eo. ti. lib. 6. Vnde
pro-

43 propriè † excommunicatio est quædam censura
ecclesiastica, vt in.c.quanti.ꝫ.titu.1. sed quo ad
reuocationem, & appellationem magis trahi-
tur ad naturam interlocutoriæ, quàm diffiniti-
uæ, vt dictum est per.c.per tuas.ꝫ.eo.cum simi.
& satis placet. Pro quorum declaratione vide
omnino quæ notabiliter dixi supra de re iudi.
in rub. Vltimo licet in.c.qualiter.2.ꝫ.de accu.
in.2.q.septimi princ.articuli, quasi in fine, remi
44 serim me hic dicturum, an † sententia, vel statu-
tum liget aliquem extra territorium, tamen hic
omitto. Vide quod dixi in.c.à nobis.ꝫ.eod.&
in iur. ibi alleg. & sic est expeditus duodeci-
mus articulus principalis.

Capitulum. XXIX. Nuper.

SVMMARIVM.

1 *Detinens clericum in custodia, vel vinculis est excommunicatus, siue detentio sit priuata, siue publica.nu.4.*

2 *Communicans excommunicato scienter in crimine excommunicatus est, & nō potest absolui nisi ab excommunicatore, vel ipsius superiore, & cum iuramento.num.13. Quod intellige vt nu.9.et quòd maiorem excommunicationem incurrat.nu.11. & an ligetur sentētia hominis, vel canonis. nu.17.& seq.& pluribus.*

3 *Communicans excommunicato extra crimen, potest reconciliari per simplicem sacerdotem sine iuramēto.& nu.13.& incurrit minorem excommunicationem, vt nu.11.*

5 *Ponere in vincula, vel in carcere, an differant.*

6 *Carceratus non dicitur lædi corporaliter.*

7 *Quod principaliter sit attendi debet.*

8 *Verbum credimus prolatum à legislatore inducit iuris dispositionem, remissiuè.*

10 *Participare excommunicato dicitur qui comedit, loquitur, deosculatur, ac orat cum excommunicato.*

12 *Excommunicatus à canone potest absolui à quocunque, nisi cōditor reseruet sibi absolutionē.*

14 *Sacerdos quilibet potest absoluere ab excommunicatione, etiam superiori reseruata stante legitimo impedimento, remissiuè.*

15 *Persuadens alicui delictum, si illud erat aliàs facturus, an teneatur, & quando.*
Quid in contractibus.nu.16.

18 *Subditus quis propriè non efficitur ratione delicti, sed de foro tantum; & quid in contractibus. ibidem.*

19 *Indulgentia licet fauorabiles, restringuntur ne vilescat ecclesiastica iurisdictio, & euertatur pœnitentialis satisfactio.*

20 *Delicta non debent remanere impunita.*

21 *Excōmmunicationis plures effectus vide, remissiuè.*

22 *Subditus participans in crimine etiam extra territorium ligatur maiori excōicatione.*

23 *Excommunicatus cum participantibus sibi participantes extra territorium aliter, quàm in crimine non ligantur maiori excommunicatione.*

24 *Expressio illius, quod tacitè inest, quando operetur.*

25 *Verbum excommunicatio simpliciter prolatum, refertur ad excommunicationem maiorem.*

1 NVPER A NOBIS. † Detinens cle
ricum in custodia, vel vinculis, ex-
2 communicatus est; & † commu-
nicans excommunicato scienter
in crimine, est excommunicatus. Et nisi difficul
tas impediat absolui debet ab excommunica-
tore, vel ipsius superiore, & cum iuramento.
3 Communicans † verò extra crimen, recōciliari
potest per simplicem sacerdotem sine iuramen
to.h.d. Primo ponitur bimēbris consultatio.
Secundo bimembris responsio. secunda ibi, in
secunda. quę subdiuiditur in quinq; particulas.
In prima ponitur bimembris distinctio. in se-
cunda primum membrum prosequitur, ibi, cū
talis. in tertia prosequitur secundum membrū,
ibi, in secundo. in quarta ponitur forma absolu-
tionis, ibi, is autem. in quinta ponit limitatio-
nem ad solutionem primi membri distinct. se-
cundæ cōsultationis, ibi, verum. Not. primo,
4 ꝙ † ex sola captura, & detentione clerici publi-
ca, vel priuata, etiam absque alia percussione in-
cidit quis in canonē, de quo latè dixi in.c.per-
uenit.ꝫ.eod.in nono prin.artic.in quarto mem
bro, in octaua illatione. Secundo not. argu-
5 mentum, ꝙ † aliud videtur esse ponere in vincu-
la, & aliud in carcere. quod nota pro statutis.
6 Tertio not. quòd † ex sola captura, & positione
in vinculis, non dicitur quis inferre personalē
læsionem. Et ratio est, quia carceratio, vel vincu
latio non fit ad pœnam, sed ad custodiam, vt.l.
7 aut damna.§.solent.ff.de pœn. quare cum † cōsi
deretur quod principaliter agitur, vt in.c.cum
voluntate.ꝫ.eod. & hoc principaliter fiat ad cu
stodiam, ergo &c. quod not. ad statuta facien-
tia mentionem de læsione personali. Quarto
8 not. ibi, credimus, quòd per † verbum credimus
prolatum à legislatore, inducitur iuris respon-
sio, & dispositio, dixi in.c.1.supra de simonia.
9 Quinto not. ꝙ † quis dicitur communicare ex-
còmmunicato in crimine, etiam si excommuni
cato præstet in crimine auxilium, fauorem, siue
consilium. Et ratio est, quia tales tenentur eadē
pœna, de quo in.c.1.de off.delega.& in.l.is qui
opem.ff.de furt. & vide quæ latissimè dixi in.c.
ad audientiam. supra de homici. in septimo prin
cipali artic. à quæstione quinquagesima vsq; ad
10 centesimam. Sexto not ꝙ † quis dicitur parti-
cipare excommunicato non solum comedēdo,
loquendo, aut deosculando, sed etiam secum
orando, de quo dic vt latius dicam in decimono
no prin.artic.in.c.sacris.ꝫ.eod. vbi ponam, quę
dicunt hic Docto. quantum ad hoc. Septimo
11 not. † quòd communicās excommunicato ex-
tra crimen, solum incurrit minorem excommu
nicationem, sed participans in crimine, incurrit
maiorem; de quo latius dicam in dicto decimo
12 nono artic. Octauo not. † quòd ab excom-
municatione lata à canone, potest inferior ab-
soluere,

soluere, donec conditor non reseruet sibi abso-
lutionem, de quo dicã in vigesimotertio artic.
13 in.c.officij.ꝭ.eod. Nono not.ꝙ † licet in abso-
lutione ab excommunicatione maiori, exiga-
tur solemnitas iuramenti, tamen in absolutio-
ne ab excõicatione minori, non exigitur talis
solemnitas, de quo latius dicã in vigesimoquin
to artic. in.c.venerabilis.ꝭ.eod. vbi tractabo,
quæ doct. hic ponunt circa hoc. Vltimo not.
14 quòd † dato legitimo impedimẽto, potest quis
absolui ab excommunicatione etiam ab infe-
riore, vbi aliàs non poterat absolui, nisi à supe-
riore, de quo latius dicetur in dicto vigesimoter
tio artic. Glo. 2. opponit, quòd quis simplici-
ter non teneatur de consilio, & soluit. In eadẽ
glo. ibi, vel deteriorem, dic hæc allegatio, vt di-
cit Io. And. & bene directe concludit contra so
15 lutionẽ glo. † Nam si persuadeo tibi delictum,
quòd tu es aliàs facturus, Ego facio te de malo
deteriorem, & si non eras alias facturus, ego fa-
cio te de bono malum. Si ergo non refert an
aliquis fiat malus, vel deterior ex consilio meo;
ergo dictum glo. non procedit, inquantum di-
cit ille non fuisset alias facturus. Sed quicquid
dicat glo. vera conclusio est, quòd vtroque casu
quis tenetur, secundum Bart. per. l. 1. §. incidit.
ff. ad Turpil. & sequitur hic Io. And. d. Anto. &
D.m. Volentes tamen, quòd mitius puniatur
ille, qui consulit aliàs facturo, quàm si consule-
ret nõ facturo. Ad quod etiam vide glo. in ver.
consiliarios. & quod ibi dixi in cle. vni. de so.
16 compe. In fi. glo. dic, hoc † dictum procedit
solum in contractibus, in quibus quis ex consi-
lio tenetur, quando est fraudulentum, & aliàs
non; quod tamen quidam limitant, si modo il-
le aliàs erat facturus. Sed si non erat facturus, vo
lunt quód etiam in contractibus teneatur ex
consilio non fraudulento, per. l. si remuneran-
di. §. si tibi. allegatam. in glo. Sed dicit. D.m. ꝙ
quamuis hæc opinio multum inualuerit, tamen
secundum eum, in veritate nõ procedit, per tex.
in reg. nullus ex consilio. de regu. iur. lib. 6. quæ
loquitur negatiuè, & excipit solum quando es-
set fraudulentum. Item consilium non obligat,
seu necessitat; & ideò consilium recipiens debet
illud examinare intra se diligenter, vtrum ei sit
vtile, vel non. Non obstat. c. si tibi. super quo
fundatur opinio contraria, quia loquitur in mã
dato, non autem in consilio, vt patet ex rub. il-
lius. §. si verò loquimur in delictis, non distin-
guitur an consilium sit fraudulentum, vel non;
quia vtroque casu tenetur consulens, vt tradi-
tur in dictis iuribus. Adde quod dixi in dicta
cle. 1. item nec distinguitur, an esset aliàs factu-
rus, vel non, vt supra dixi; & vide omnino quæ
dixi in. d. c. ad audientiam. in septimo prin. ar-
tic. à quæstione quadragesima vsq; ad centesi-
mam. Glo. magna in prin. colligit argumentũ,
deinde infert. & probat per simile. Deinde in
ver. sed quæri. potest recitari per quæstionem,
& etiam posset recitari per contrarium, & sol-
uit, ponendo duas opiniones. Deinde in ver. sed
etiam mirum. sentit aliud contrarium, quòd for
tificat pluribus remedijs, & soluit, ponendo
duas opin. In eadem glo. ibi, eadem sententia
ligatur, & non sententia canonis, dic, vult ergo
17 glo. in hac parte; ꝙ † communicans in crimine
cum excõmunicato, ligetur sententia hominis,
& non canonis. Cuius contrarium sentit glo. ꝭ.
de quo statim dicam. In eadem glo. ibi, largè
appellatur subditus ratione delicti; nota bene
18 hanc glo. ex qua habes, quòd † ratione delicti
quis propriè non efficitur subditus, sed solum
efficitur de foro. & idem not. glo. in cle. vnica.
de fo. compe. quod est singulare pro statutis, &
alijs dispositionibus odiosis facientibus men-
tionem de subditis, & sequitur hic. D.m. qui idẽ
dicit de his qui sortiuntur forum ratione con-
tractus. ad qđ vide quæ dixi in. c. postulasti. in
prin. primi artic. & in. c. dilecti. ꝭ de fo. compe.
in secundo prin. artic. maxime in fi. In eadem
glo. ibi, sed in sententia excommunicationis; se-
cus est, quia ille &c. dic hæc glo. non reddit hic
bonam rationem diuersitatis, quia tunc quæri
posset, quare ratione delicti ampliatur iurisdi-
ctio cum sit odiosa, eo quòd fiat ad pœnam, &
non ampliatur ratione indulgentiarum, q̃ sunt
fauorabiles. Host. hic assignat aliam rationem,
19 videlicet, quia licet † indulgentiæ sint fauorabi-
les, tamen restringuntur ne vilescat ecclesiastica
iurisdictio, & eneruetur pœnitentialis satisfa-
ctio; & quia interdum fit indiscrete, vt in. c. cũ
ex eo. ꝭ. de pœni. & remiss. dixi in. c. penul. eod.
tit. in quarto prin. artic. q. 1. Communicans ve
ro excommunicato scienter in crimine delin-
20 quit, vt in. c. à nobis. 2. ꝭ. eod. & ideò † delictum
suum non debet remanere impunitum, vt in. c.
vt famæ. ꝭ. eod. D. Ant. hic etiam recitat alias
rationes, videlicet, quia in maleficio proroga-
tur potestas iudicis; cum intersit ipsius malefi-
cia purgare, vt in. l. congruit. ff. de off. præsi. qđ
non sic contigit in beneficio indulgentiæ. Item
quia excommunicatio fertur authoritate fori
contentiosi, in quo ex facto prorogatur pote-
stas. Sed indulgentia conceditur virtute fori pœ
nitentialis, in quo non prorogatur iurisdictio,
vt probatur in. c. 1. de rapt. iuncto. c. omnis. ꝭ.
de pœniten. & remiss. Vel dic secundum veram
opin. quam sentit hic Io. And. & clarius ponit
d. Anto. quia pœnitentia immediatè datur ho-
minis potestate, & ideò non extenditur ad nõ
subiectum: excõmunicatio verò incurritur ex
participatione cum excõmunicato ex canonis
dispositione. Nam de minori nõ est dubium, vt
hic dicit tex. in ver. in secundo. Et idem dicen-
dum est de maiori ratione participationis in cri
mine, vt secundum veram eius materiam incur-
rat quis illam ex iurisdictione, licet quò ad po-
testatem absoluendi videatur potius sententia
hominis, quàm canonis; quare cum authorita-
te canonis quis ligetur ex participatione in cri
mine, sequitur, ꝙ vbiq; ligatur, cum omnes sint
canonibus subiecti, vt in. c. 1. ꝭ. de consti. dicit
tamen. d. Ant. ꝙ glo. rectè intellecta habuit bo
num sensum, inquantum enim voluit, ꝙ parti-
cipans incurreret sententiam hominis, ratio sit,
quia

quia in maleficio ius disponit, iurisdictionem
prorogando, sed in beneficio non reperitur ius
hoc disponens, & ideò indulgentiam accipiens
in territorio alieno illa non gaudet, licet male-
faciens in alieno territorio ibi puniatur. Subdit
tamen. d. Anto. quòd hæc ratio non concludit,
nisi prout quis delinqueret in territorio excom
municantis. Et ideò dicit tenendam præceden-
tem solutionem. D. m. hic, potius videtur tene-
re prædictam opin. glo. dicto modo intellectá,
dicit enim, quòd ratio differentię est, quia rõne
delicti ampliatur iurisdictio iudicis territorij
authoritate iuris, vt delinquens ibi cogatur sa-
tisfacere rei publicæ, quam offendit delinquen-
do, vt in. c. 1. §. de rapt. Sed ratione indulgen-
tiarum nulla subest ratio ampliandi iurisdictio
nem sui iudicis, immò confundereutur iuris-
dictiones, & eneruaretur pœnitentialis satis-
factio, quod esse non debet, vt. d. c. cum ex eo.
Sed tu aduerte, quia hæc ratio. D. m. concludit
inquantum quis deliquisset participando in
crimine, in territorio excommunicantis. Sed
nos loquimur etiam de participatinne extra
territorium excommunicantis, vt talis incidat
in excommunicationem, quod videtur esse mi-
rum, cum nec ratione subiectionis, nec ratione
delicti sortiatur iste forum in territorio excom
municantis; iudicio meo illa sola rõ põt assigna-
31 ri, † quia cum ius plures effectus respectu ex-
communicationis inducat, quorum primus est,
quia excommunicatus ab vno iudice, vbique
excommunicatus est, vnde sequitur alius effe-
ctus, quòd vbique prohibetur secum participa-
ri. Item disponit ius, quòd participans in crimi
ne, participat maiorem; participans verò in re-
liquis, incurrat minorem excommunicationẽ,
de quibus effectibus dicam in decimonono, &
vigesimo artic. quare ius cum omnes liget, &
vbique potestatem exerceat, meritò quilibet
etiam non subditus participando etiam extra
territorium, ligatur sententia excommunicatio
nis. Sed indulgentia, quæ est pœnitentię remis-
sio non potest fieri, nisi à proprio prælato, vt
d. c. omnis vtriusque. §. de pœniten. & remis. &
ideò non subditus non gaudet indulgentia infe
rioris à Papa; sed indulgentia canonis, & Papæ
quilibet gaudet, cum canonibus, & Papæ quili-
bet sit subiectus, vt. d. c. 1. de consti. & . 9. q. 3. c.
per principalem. & . c. cuncta per mundum. dixi
in. c. penul. §. de pœn. & remiss. in quarto prin.
artic. q. 1. Et ex his soluitur contrarium, quod
format hic glo. in ver. sed mirum videtur. Nam
si participans cum excommunicato in crimine
incurrit maiorem excommunicationem ex iu-
ris dispositione, & non ex sententia hominis;
meritò sequuntur ea, de quibus in dicto ver.
Aduerte tamen, quia glo. nostra in prin. videtur
aliud sensisse; videlicet, quòd hoc casu alienus
parrochianus ligetur ex sententia hominis ra-
tione delicti. Sed malè dicit, quia si ratione deli-
cti ex sententia hominis incideret in excommu
nicationem, sequeretur, ꝙ non subiectus com-
municans excommunicato in delicto extra ter-
ritorium sententiantis non ligaretur, quia rõne
delicti quis sortiretur forum, si delinquit in fo-
ro sententiantis, vt in. c. fin. §. de fo. compet. dixi
in. c. postulasti. eo. tit. in primo artic. Sed con-
sequens est falsum, quia vt supra dixi, iste etiam
non subditus communicando in delicto extra
territorium sententiantis, incidit in excommu-
nicationem, vt probatur etiam hic, ergo ante-
cedens est falsum, ꝙ iste ligetur sententia homi
nis, quia si talis participans in crimine, ligaretur
sententia hominis, sequeretur, ꝙ communicãs
in crimine excommunicato à se non incurreret
excommunicationem maiorem, quia propria
sententia quis non potest seipsum ligare, vt di-
xi in. c. à nobis. 1. §. eod. Sed consequens est
falsum, ꝙ etiam talis incurrit maiorem excom-
municationem, vt dicam in decimonono, & vi-
gesimo artic. ergo &c. Et ideò concludendum
est, ꝙ hæc sententia ex participatione in crimi-
ne sit canonis, & non hominis. quod tenet In-
no. & Host. Hen. Bohic. & Io. And. hic, & etiam
in. c. seq. & . D. m. & . d. Anto. hic, quæ probãtur
secundum Io. And. & bene, expresse in tex. no-
stro, dum dicit in ver. in secundo. ꝙ ex partici-
pio hominis cum excommunicato per sen-
tentiam, in reliquis præterquàm in crimine, in-
curritur minor excommunicatio ex iuris dispo
sitione. Et loquitur tex. per dictionem implica-
tiuam, dum formaliter dicit, ꝙ quamuis enim
tunc non iudicis &c. Et sic innuit, quòd etiam
in præcedenti casu, videlicet quando participa-
tur in crimine, incurritur maior excommunica
tio non iudicis, sed ex iuris sententia. Et sic in-
nuit tex. ꝙ etiam in præcedenti casu incurritur
maior excommunicatio ex iuris dispositione;
pro quo etiam faciunt argumenta posita hic in
glo. in ver. sed non credo. vsque in fin. maxime
quia cum sententia excommunicationis sit la-
ta contra certam personam, non ligaret aliam
personam, de qua non fuit cogitatum; & maxi-
me extra territorium, quando hoc non proce-
deret ex iuris dispositione, sed ex sententia ho-
minis. & ideò verior est prædicta opin. ꝙ etiã
propter participationem in crimine incurritur
snia iuris, & non hominis. Pro qua etiam facit
c. statuimus. eod. tit. lib. 6. Non obstat quod ex
hoc sequeretur, quòd ab ea posset absoluere, ꝓ-
prius Episcopus, cum contrarium hic dicatur,
quia istud est verum, nisi absolutio specialiter
fuisset reseruata excommunicatori, vel superio-
ri, prout hic factum fuit, Et ratio huius reser-
uationis potuit esse, quia hæc excommunicatio
inducitur à canone propter hominis excommu
nicationem, & ideò facit ipsam sortiri effectum
causantis, seu sententiantis, quantum ad hoc.
Et ex prædictis infertur, quòd etiam subditus
32 participans in crimine † extra territorium ex-
communicãtis ligatur maiori, quia canon vbiq;
ligat, & probatur in. d. c. statuimus. quòd non
esset si solum ligaretur sententia hominis; &
propter prædicta forte dictum est, ꝙ nõ solum
ab excommunicatore, sed etiam à superiore po
test absolui, quia hoc casu superior absoluit, si
excom

excommunicans cōmunicaret in crimine ipsi
excommunicato, vel forte dictum est de supe-
riore ad supplendum negligentiam, vel impedi
mentum excommunicantis, secundum Io.An.
&.d.Anto. Et sic secundum istam opi. tex. in-
telligitur de superiore ipsius excommunicātis.
Sed tunc aduerte, quia forte posset attentari, ꝙ
tex. in hoc alium habuit intellectum, videlicet
vt intelligatur non solum de superiore excōica
to, sed etiam de superiore ratione delicti, quòd
expresse videtur velle tex. dum formaliter dicit
superiore, meritò delicti, quasi sentiat, ꝙ excom
municator poterit absoluere, & etiam superior
ratione delicti, si participatur in crimine in alie-
no territorio, quàm ipsius participātis, aut ex-
communicatoris, eo quòd ratione delicti sorti-
tur forum. Sed contra hoc videtur obstare,
quia forus ratione domicilij, & originis videtur
esse præstantior, per ea quæ dixi in.c.fi.§.de fo.
compet. ergo proprius Episcopus qui non ex-
cōmunicatur, & in cuius territorio subditus nō
participat in crimine, sed in alieno deberet pos-
se absoluere, quod hic negatur. Sed forte re-
sponderi posset, ꝙ immò potentior est forus
criminis, quàm domicilij, seu originis respectu
criminis. quod patet ex his, quæ dixi in materia
remissionis, in.d.c. postulasti. in tertio prin. ar-
tic. Et ideò legislator potius voluit excommu-
nicatori, & superiori delicti reseruare absolu-
tionem, & ideò fortè generaliter non concessit
absolutionem cuilibet superiori, quia talis ex-
communicatio respectu participationis in cri-
mine habuit aliquā originem à sententia lata
ab homine. Cogitabis, quia nouissima sunt.
Posset etiam dici secundum.d. Ant. quod com-
municans excommunicato in crimine, ligatur
sententia, qua mediante iuris dispositione ex-
tenditur ad omnes participātes in crimine ipsi
excommunicato; Non obstante quòd sentētia
hominis non debet operari in alieno territo-
rio, quia hoc non debet operari homo, sed iu-
ris dispositio, & sic potest responderi ad aliud
argumentum glo. dum dicit, quòd sententia ho
minis non debet ligare illos, de quibus non est
actum, quia non ligantur ab homine, sed à iure.
Non obstat aliud argumentum glo. ꝙ ex post
facto non originatur obligatio, quia verum est,
nisi sit causa ex iuris potestate obligationis ꝓ-
ductiua. Non obstat aliud argumentum glo. ꝙ
excommunicatio non debet ferri sine moni-
tione, quia fateor in illa, quæ fertur immedia-
te ex hominis potestate. Secus in ista, in qua
operatur iuris dispositio, dixi in.c. perpendi-
mus.§.eod. in decimo prin. artic. Non obstat
aliud argumentum glo. ꝙ secundum hoc, hæc
sententia erit generalis latæ sententiæ, cum ta-
men non sit generaliter lata, sed contra vnum
hominem, quia respōdetur similiter, quòd hoc
non procedit à sententia hominis, sed à pote-
state iuris ampliantis sententiam latam ab ho-
mine, ad omnes participantes in crimine. Et ex
23 prædictis infert singulariter.d. Anto. ꝙ † si ali-
quis excommunicaret aliquem cum participan

tibus sibi, quòd participantes extra territorium
aliter quàm in crimine, vt puta, comedēdo &c.
non essent ligati maiori excommunicatione,
quia de iure communi non est dispositum, ꝙ
participans aliter, quàm in crimine, sit excom-
municatus maiori; vnde tunc iuris dispositio
non operatur, sed solum sententia hominis, quę
non potest ligare extra territorium proferētis,
quod mihi placet. In eadem igitur glo. Io. di-
cit, quòd hæc opinio communiter reprobatur,
quia communicans excommunicato cum par-
ticipantibus qualitercunque, incidit in maiorē
excommunicationē, vt in.c. significauit.§.eod.
& in.c. prox. sed secundum hanc opio. Io. incur
reret minorem per participationem, aliter quā
in crimine, ergo &c. Sed tu aduerte, quòd Io.
hoc non voluit, quòd incurreret minorem. Sed
distinguit circa absolutionem, vt participans in
primo capite, videlicet in crimine non posset
absolui, nisi dicitur in tex. Sed participans in ca
su secundo, videlicet aliter, quàm in crimine
posset absolui etiam à proprio prælato, vel sim-
plici sacerdote. Et pro opin. Io. posset etiam ad-
duci, quòd regulariter participans cum excom
municato incurreret excommunicationem vel
maiorem, vel minorem, secundum modum par
ticipandi, & sic tacitè insit, in, simpliciter prola-
24 ta; contra videtur, quòd † expressio iudicis ex-
primentis id, quòd tacitè inerat, non debeat 12
operari, vt in.l. 3.ff. de legib. cum similib. & per
consequens intelligetur excommunicasse parti
cipantes, secundum ꝙ tacitè inerat, videlicet
participantes in crimine maiori, vel extra cri-
men minori, & sic stabit opin. Io. Sed his non
obstan. prædicta opin. mihi non placet, eo quia
iudex sic excommunicans omnes communi-
cantes illaqueat maiori excommunicatione, vt
d.c. contingit. &.c. seq. & probatur in.c. statui-
mus. eod. tit. lib. 6. & in.c. penult. ī. eod. iunctis
25 his, quæ dixi supra in rub. vbi dicit, quòd † ver-
bum excommunicatio simpliciter prolatum,
refertur ad excommunicationem maiorem; er-
go sequitur, ꝙ exprimitur alio modo, quā in-
esset, & per consequens expressio operatur, vt
probatur in.l. si sic legatum.§. bonę.ff. de leg. 1.
& in.l. si expressum.ff. de cond. & demonst. ex
quo sequitur, quòd opin. Io. nullo modo potest
sustentari, quia potius in primo casu, quando
participatur in crimine, debet concedi absolu-
tio proprio prælato, quàm in secundo, quando
participatur extra crimen; quia primo casu ine-
rat tacita illa excommunicatio maior ex iuris
dispositione, vt supra latius dixi. Sed in parti-
cipatione extra crimen ex iuris dispositione so
lum inerat excommunicatio minor, quæ per
sententiam hominis alteratur ad maiorem, &
sic nullo modo inferior ab excommunicato-
re, quamuis sic proprius prælatus, absoluet.
Cogitabis quia nunc venit in mentem. Glo.
super verbo retinuit, fortificat tex. per simi-
le, quod probat, deinde colligit argumentum
ex tex. In eadem glo. in fi. de hoc latius in.c. ac
si clerici.§. de adulterijs.§. de iudi. Postremo
aduer-

aduerte, quia secundum ordinem compilationis sequitur.c.quòd in dubijs. ideò quia iuxta præmissum ordinem in rub. veniret examinandus, in.d.c.quod in dubijs. 16.princip.artic. & quia hucusque examinauimus duodecimum artic. de quo diximus in.c.à nobis.2.supra eo. vnde cum inter duodecimũ, & decimum sextũ articulum sint intermedij decimustertius, decimusquartus, & decimusquintus articulus, qui veniunt examinandi in.c.sacro.ĩ.eo. Ideò ne confundamus ordinem ipsorum articulorum, assumo.c.sacro. quo expedito, redibimus ad.c. quod in dubijs.

Capitulum. XLVIII. Sacro.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus nõ debet excommunicare subditum, nisi monitione præmissa, & ex manifesta, & rationabili causa, & si contrafaciat punitur. & nu.9.remissiuè.*

2 *Subditus.qui falsò conqueritur se iniustè excõicatum punitur. & nu.16.remissiuè.*

3 *Prælatus qui dicit se errasse excommunicando, & vult excommunicatum absoluere, cuius aduersarius appellat ne absoluatur, an possit absoluere.*

4 *Monitio præcedere debet in sententia excommunicationis, sicut in alijs sententijs. Et an requirat scripturam. nu.7.*

5 *Excommunicatio est sententia.*

6 *Acta possunt probari per testes.*

7 *Sententia excommunicationis debet ferri in scriptis. & nu.333. Secus in monitione.d.nu.7. Et quare scriptura exigatur.nu.329. Quid si per viam statuti.nu.333.*

8 *Sententia excommunicationis vt dicatur iusta, tria requiruntur, monitio, causa rationabilis, & manifesta:remissiuè.*

9 *Manifestum illud dicitur, quod est in iudicio probatum:remissiuè.*

10 *Iudex potest reuocare interlocutoriã iniustè latã.*

11 *Sententia excommunicationis accedit naturæ interlocutoria, remissiuè. & nu.106.& 167. & 362.*

12 *Excõmunicatus iniustè quid agere debeat, & quo remedio ei succurratur, remissiuè.*

13 *Absolutio ab excommunicatione potest fieri per alium.*

14 *Excommunicatio non est leuis pœna, sed grauissima, licet dicatur medicinalis.*

15 *Error probabilis excusat à pœna:remissiuè.*

17 *Absolutus iurans parere mandatis ecclesiæ, non reincidit in excommunicationem ipso iure, si non satisfaciat iuramento, nisi retrudatur in excommunicationem:remissiuè.*

18 *Iudex à quo potest absoluere excommunicatum, nõ obstãte appellatione legitimè interposita.*

19 *Sententia excommunicationis tenet omisso ordine, quod fallit vt ibi.*

20 *Excommunicatio tripliciter dicitur iniusta: remissiuè.*

21 *Suspensus an possit excommunicare.*

22 *Interdictus ab ingressu ecclesiæ non perdit potestatem exercendi iurisdictionalia. & nu.257.*

23 *Excommunicatus minori licet priuatus sit participatione sacramentorum, retinet tamen ea quæ sunt iurisdictionis.*

24 *Suspensus licet non possit audire diuina, potest tamen introire, & transire per ecclesiam. & nu.254.*

Et quæ sit pœna istius suspensi, si diuina officia celebraret·remissiuè.nu.255.& 297.

Pœnam suspensionis an patiãtur Episcopi, & alij superiores, qui absque debita forma excommunicarent.nu.256.& nu.310. & 318.

An amittant iurisdictionem.nu.22.& nu.257.

An liberetur ipso iure post mensem absque sententia.nu.258.& nu.294. Quod tamen intellige, vt ibidem.nu.295.

Et plures alios effectus suspensionis, vide remissiuè.nu.303.

25 *Excommunicatio quando notoriè est iniusta, potest reuocari absque iuramento de parendo, secus in dubio.*

26 *Excommunicatus propter mortis periculum, potest ab eo absolui, qui regulariter absoluere nõ potest. & ibi de mora, & casuum celeritatem exigentium:remissiuè.*

27 *Maxime hæc dictio ponitur pro tantum.*

Et an electiuè, an verò copulatiuè.nu 359.latè.

28 *Excommunicato iniustè, & non sub debita forma qualiter succurratur.*

Quæ debeat considerare ipse excommunicatus. nu.29.

Libellus qualiter formandus sit.nu.34.

30 *Excommunicationem nullam dicens auditur, licet non petat absolutionem purè, vel ad cautelam.*

31 *Exempla non restringunt regulam.*

32 *Vbi eadem est ratio, & ibi eadem iuris dispositio vigere debet.*

33 *Excommunicatus si dicat sententiam nullam, an interim dum pendet nullitatis quæstio vitari debeat, & an prohibeatur se immiscere diuinis, & an immiscendo fiat irregularis.*

35 *Excommunicatus propter contumaciam si dicat se nunquam citatum, quãuis appareat in actis nuntium retulisse citationem, an possit probare hanc negatiuam coarctatam loco, & tempore.*

Quod eo in casu excommunicator possit cognoscere, & absoluere ad cautelam, recepta cautione de parendo mandatis suis, vel ecclesiæ. nu.37.

Idem quando pars aduersa se opponit, vt nõ concedatur absolutio, allegando aliquam apparentem causam. nu.38.

An tunc necessaria sit citatio. nu.39.

Quid si pars aduersa appellaret.nu.40.

36 *Negatiua quomodo probetur:remissiuè, & num. 353.& seq.*

41 *Excommunicatus si nolit adire excommunicatorem, potest superiorem adire, conquerendo de iniusta excommunicatione, etiam circa vincu-*

vinculum appellationis.

42 *Superior quid facere debeat eo in casu.*

43 *Excommunicator, cui excõmunicatus remittitur, potest per viã remissionis examinare, an excommunicatus sit absoluendus, vel non.*

44 *Excommunicator cognoscens se iniustè excommunicasse, debet purè, si est manifesta iniustitia absoluere, vel si dubitat, recepta cautione.*

Quod intellige, parte non contradicente; aliàs secus. nu. 45.

Et quis eo in casu cognoscat. nu. 46.

47 *Excommunicator si non vult excommunicationẽ iniustam reuocare, opus est querela, vel appellatione ad superiorem.*

48 *Excommunicatus quando per superiorem remittitur ad excommunicatorem vt absoluatur, non datis aliis iudicibus, an, & quando absolui possit, & ibi distinguit.*

Quid quando datis aliis iudicibus, vbi latissimè distinguit. nu. 49.

50 *Appellatio ante excõmunicationẽ an fieri possit.*

Quid operetur. nu. 51.

Quid in non expresse appellãte, qui tamen se supposuit protectioni superioris. nu. 52.

An excommunicatio lata post appellationem, statim sit pronuntiãda nulla. nu. 53. & 188.

An necesse citanda sit pars, ad cuius instantiam fuit lata. nu. 54. & 57.

Quid animaduertere habeat iudex ipso citato comparente. nu. 58.

An sit necessaria citatio, quando periculum est in mora. nu. 59.

Quid in iudice, qui sententiã tulit ex officio, vel inquisitione. nu. 55. & 57.

In dubio autem, an interim possit peti absolutio ad cautelã, antequàm incipiat cognoscere de causa. nu. 56.

60 *Appellatio post excommunicationem fieri potest, & an producat effectum suspensiuum. nu. 62. vbi distinguit latè.*

61 *Defensio nulli, etiam criminoso, aut excommunicato denegatur.*

63 *Conditio de præterito, vel præsenti, non est propriè conditio, nec moratur obligationem.*

64 *Excommunicatio pura, & sub conditione, in quo differant.*

65 *Excommunicatus purè statim debet vitari, non obstante sequenti appellatione.*

Quid in excommunicato sub conditione, vel in diem de præterito, maximè si appellauit. numе. 66. & ibidẽ quid in excommunicato post interpositam appellationem non legitimam.

67 *Appellatio non legitimè interposita ante excommunicationem, quid operetur.*

68 *Appellatio interposita ab excommunicatione purè lata, & diffinitiua, & post. x. diem non suspendit excommunicationem, & quid operetur. ibidem.*

Quid in appellatione interposita infra. x. dies. nu. 69. vbi varias recitat opiniones.

70 *Appellans, si excommunicetur post sententiã ante appellationem emissam, tunc officio iudicis obtinebit reuocationem huiusmodi excommunicationis, sicut aliorum grauaminum attentatorum tempore dato ad appellandum à diffinitiua.*

An sit necessaria absolutio, vide ibi nu. 71.

Quid quando dubitatur an ante sententiã, vel post appellauerit, latissimè. nu. 75.

72 *Appellatio non suspendit excommunicationem puram, quæ sit ratio, vide latissimè. nu. 104.*

Quod intellige vt ibi. nu. 73.

Quæ sit communis opinio. nu. 75. concord. tamen opiniones. ibidem.

Quid operetur talis appellatio, vide nu. 109.

74 *Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.*

76 *Excommunicatio lata hoc modo, excommunico te si hoc facies, an liget post factum, vel quando vult facere, latissimè.*

77 *Excommunicatio regulatur magis à mente proferentis, quàm à verborum prolatione.*

78 *Oppressus quilibet appellare potest.*

79 *Sententia excommunicationis non debet ferri, nisi monitione præmissa, & ex causa rationabili. remissiuè. & nu. 197. & 200.*

80 *Sententia continens expressum errorem, nõ valet.*

81 *Appellare, vel eligere nõ dicitur, quis ante actum perfectum.*

82 *Quilibet præsumitur gerere actum, vt valeat omni meliori modo, quo valere potest.*

83 *Excommunicatio est separatio à gratia diuina.*

84 *Sententia excommunicationis an sit nulla ex falsa causa, vel ex causa non expressa: remissiuè.*

85 *Excommunicatio lata his verbis, excommunico te ex nunc, si appellaueris, suspenditur per appellationem. Quid in verbis ambiguis. ibidẽ.*

86 *In omnibus actibus ambiguis interpretãdis, prius ad intentionem recurrendum est.*

87 *Sententia excommunicationis est medicinalis, & ideò de facili potest quis sibi prouidere aduersus eam. ibidem.*

88 *Appellatio à denuntiatione, vel declaratione iudicis, qui pronuntiat, vel declarat aliquem excommunicationem incurrisse, an, & quando suspẽdat pronuntiationem, latè distinguendo.*

Quid in iudice delegato. nu. 101.

89 *Appellans à sententia excommunicationis, quę nõ tenet, quia continet errorem intollerabilem, vel est lata post appellationem legitimè interpositam, impedit denuntiationem.*

90 *Sententia excommunicationis valida, à qua nõ est appellatum directè, vel indirectè, debet denuntiari, & publicari.*

91 *Appellãs à sententia excommunicationis directè, vel indirectè ante excommunicationem, impedit denuntiationem.*

Idem in excommunicato ignorante se excommunicatum, qui post excommunicationem appellauit. nu. 95. & 99.

Secus in appellante post sententiam, qui scit se excommunicatum. nu. 92.

93 *Sententia excommunicationis purè lata, statim trahit secum effectum. & num. 96. & 105. & 107.*

94 *Denuntiatio, seu publicatio non addit aliquod vinculum, sed quod factum est publicat.*

96 Ex-

96 *Excommunicatus, ignorans se excommunicatum, ligatus est etiam ante, quàm sciat.*
Quæ sit differentia inter scientem, & ignorantē. nu. 97.
98 *Sententia censura nou debet vilescere, nec deludi.*
99 *Excommunicatus ignorans potest se ingerere com munioni hominum. & nu. 107.*
100 *Appellans ne fiat denuntiatio, vel declaratio excommunicationis, si excommunicatio est talis, quæ inferatur ipso iure, aut factum est notorium, nou impedit denuntiationem.*
102 *Iurisdictio suspenditur per delationem appellationis.*
103 *Appellatio recepta per superiorem abdicat iurisdictionem à delegato.*
108 *Absolutio an suspendatur per appellationem: remissiuè.*
110 *Excommunicatus non appellans infra decē dies, qui dantur ad appellandum, non potest amplius deducere causam ad superiorem, sed ha bebit necesse petere absolutionem ab excommunicatore.*
111 *Excommunicator si nolit excommunicatum absoluere oblata satisfatione, an possit appellare ab hoc grauamine. & nu. 118.*
112 *Excommunicatus si non appellat infra decendiū, sententia transit in rem iudicatam, respectu illius causa, pro qua fuit lata post contumaciam.*
Secus tamen respectu vinculi. nu. 114.
Nec potest amplius negare contumaciam, & si vult absolui, oportet vt prius satisfaciat. nume. 113.
115 *Appellatio ab excommunicatione, debet interpo ni intra decem dies, à tempore ipsius excommunicationis computandos. & nu. 347. vbi quid quando agitur ad pœnam.*
Et est communis opinio. nu. 116.
An autem post decem dies possit conquæri per viam simplicis querelæ, coram superiore, & quid operetur. nu. 117.
Quid in sententia excommunicationis sub conditione lata, an, & quando ab ea debeat appellari. nu. 120. & pluribus sequen. vbi latissimè hac de re, distinguit tamen nu. 148. vbi de forma appellationis.
Quid in alijs sententijs conditionalibus, & quæ sit inter vtramque differentia. num. 121. & nu. 131.
118 *Excommunicatus comparens coram excommunicatore, & petens absolutionem ab excommunicatione tanquàm iniusta, quòd potest quandocunque facere, si denegetur absolutio, potest appellare ab hoc grauamine.*
Debet tamen appellare à denegatione appellationis, & nō ab excommunicatione. nu. 119.
122 *Conditionis euentus non trahitur retro in sentētia excommunicationis ad diem prolationis. nu. 123. in fi. & nu. 136.*
Quid in conditione potestatiua. nu. 134. & 156
Quid in rescriptis vbi adest talis conditio potestatiua. nu. 135.
Quid in contractibus, & conditionibus casualibus. num. 136. & 156.
Quid in cæteris actibus. nu. 139.
123 *Verba generalia restringuntur ad limites iuris communis.*
124 *Excommunicatio accipit vires ex contumacia, & contemptu. & nu. 137.*
125 *Intellectus. c. præterea. 2. de appel.*
126 *Appellare licet à quocunque grauamine futuro, ante ipsum grauamen.*
127 *Abb. Pau. reprehenditur.*
128 *Intellectus. c. quod ad consultationem. de senten. & re iudi.*
129 *Sententia excommunicationis lata hoc modo, soluas. c. infra viginti dies sub pœna excommunicationis, suspēditur per appellationem post decem dies statim interpositam; & quid operetur si appelletur infra decem dies. ibidem.*
130 *Intellectus. c. biduum. 2. q. 6.*
132 *Sententia conditionalis, qū dicatur esse perfecta.*
133 *Tutor si datur sub conditione, incipit ei currere tempus à die existentis conditionis.*
138 *Sententia excommunicationis nō potest ferri, nisi sub conditione potestatiua.*
140 *Excommunicatio lata sub conditione casuali, vt puta, si nauis ex Asia venerit excommunico te, aut sub simili conditione est nulla.*
Quid in sententia ex causa omnino impertinenti lata: remissiuè. nu. 141.
Quid in alijs sententijs, quæ feruntur sub conditione casuali. nu. 142.
143 *Bartolus reprehenditur.*
144 *Excommunicatio lata hoc modo si non satisfeceris. B. infra viginti dies ex nunc, excommunico te, vel si dicat ex nunc, prout ex tunc, hoc casu euentus conditionis trahit potius ad se prolationem, quàm econtra.*
Verba illa ex nunc, important quòd si in termino non satisfeceris sis excōicatus. nu. 145.
Et est communis opinio. nu. 146.
147 *Dictio ex nunc, denotat disponentis actum, non conditionis purificatæ effectum.*
149 *Iudex si excommunicat aliquem, nisi. c. vsque ad annum soluerit, & ille appellet, an per appellationem suspendatur tàm absolutio, quàm excommunicatio, an alterum tantum; & distingue vt ibi.*
150 *Accessorium corruit sublato principali, & sequitur naturam sui principalis. nu. 324.*
151 *Appellatio potest valere in vno, & non in alio.*
152 *Episcopus si excommunicat. P. sub conditione, & P. post excommunicationem, aute conditionis euentum desinit esse de foro ipsius Episcopi excommunicatoris, an interim ante conditionis euentum debeat appellare, ad hoc vt adueniente conditione non ligetur.*
153 *Iudex potest statuere in futurum, & sententia ab eo lata sub conditione tenet.*
154 *Sententia non ligat subditum extra territorium, nec eum qui desijt esse subditus.*
155 *Appellatio præueniens conditionem suspendit, & quæ sit ratio.*
157 *Intellectus. c. aduersus. de immu. eccle.*
158 *Index ratione præuentionis potest ferre sententiā*

etiam contra illum, qui post præuentionẽ desijt esse de iurisdictione sua.

159 *Statuti proprium est ligare futura, & infra diœcesim commissa:*

160 *Appellatio legitima transfert iurisdictionem male excommunicantis, in iudicem, ad quem est appellatum.*

161 *Episcopus si purè excõicat aliquem, deinde antequàm transeant decem dies ad appellandum, suspendit excõicationem ad tempus, et excõicatus appellat infra decem dies, vtrum appellatio habeat effectum suspensiuum, & deuolutiuum, ita ꝙ lapso tempore suspensionis factæ, excommunicatio dicatur traxisse secum executionem, vel non.*

162 *Interdictum si positum est, deinde suspẽsum ad tpͣ, et interim ab eo fuit appellatum, appellatio non suspendit interdictum, & decurso tempore suspensionis factæ, remanet interdictum purũ, ut prius, adeò ꝙ ibi celebrari nõ potest.*

163 *Appellatio à sententia excõmunicationis, an pluries fieri possit, an semel tantum.*

164 *Sententia excommunicationis non transit in rem iudicatam: remissiuè. & nu: 363.*

165 *Intellectus. c. Lotharius. 31. q. 2.*

166 *Appellãs ab excommunicatione, an teneatur exprimere causam.*

Quid in appellante ab interlocutoria. nu. 168.

169 *Causæ expͥssio in appellatione ab interlocutoria ad quem finem fiat.*

170 *Iudex excommunicator potest, & debet iniustam sententiam contrario imperio reuocare.*

171 *Excommunicatus dicens se iniustè excommunicatum, & petens sententiam iniustam, & nullã pronuntiari, an sit audiendus.*

172 *Nullum esse, & aliquod sunt contraria.*

173 *Libellus incertus admittitur, vbi incertitudo prouenit ex facto aduersarij.*

Et quomodo concludendum sit in tali petitione. nu. 174.

Quid in foro canonico, & causis spũalibus. 175.

176 *Cumulatio causæ nullitatis, & iniustitiæ, an possit fieri in eodem libello: remissiuè.*

177 *Excommunicatus si ita dixerit, conqueror de tali Epõ meo, qui me post appellationem legitimã iniustè excõicauit, vnde peto mihi per vos, & vestrum officiũ prouideri, pronũtiãdo dictam sñiam nullam, vel me absoluendum, prout vobis videbitur, & eundem Epm̃ excõicatorem mihi in expensis, & interesse condemnari, & aliàs canonicè puniri; an talis petitio sit admittenda.*

178 *Excõicato qualitercunque constet de grauamine, subueniendum est, & excõicator puniendus.*

179 *Iudex quantum potest, debet obuiare perniciosæ subtilitati iuris, & prouidere laboribus, & expensis partium.*

180 *Excommunicatus petẽs sñiam excommunicationis nullam pronuntiari, eo quòd lata sit post appellationem, sed de ipsa appellatione non potest constare, sed constat ipsam nullam ex alia causa, an sit audiendus.*

Et quod de iuris rigore non sit absoluendus, sed possit iterum aliam causam ꝓponere. nu. 181.

Secus si dixisset sententiam excommunicationis nullam in genere. nu. 182.

183 *Laici, vel clerici, an possint illos, quos credunt, vel sciunt pro certo iniustè excõmunicatos, iuuare contra excommunicatorem, cogendo eum relaxare sententiam excommunicationis.*

184 *Defensio non solum offenso, sed etiam proximis suis est licita.*

Quod procedit in uiolentia corporali, non autem verbali. nu. 185.

186 *Prælatus si iniustè aliquem excõicat, talẽ possunt eius proximi iuuare non armis, sed alijs remedijs à iure concessis.*

187 *Absolutio ab iniusta excommunicatione, qua actione peti possit.*

188 *Excommunicatio sicut non tenet post appellationem, ita nec post recusationem, vel relationẽ. & nu. 189.*

189 *Appellatio, recusatio, & relatio æquiparantur, & pendentia cuiuslibet ipsorum suspendit iudicis iurisdictionem.*

Et nil innouãdũ est post aliquẽ ꝑdictorũ. nu. 190

Et an quod dictum est de recusatione sit simpliciter verum. remissiuè. nu. 192.

Et quid de relatione, remissiuè. nu. 193.

191 *Sententia à non suo iudice lata, non ligat.*

192 *Processus gestus per iudicem recusatum, an sit semper nullus, & an distinguatur inter ius canonicum, uel ciuile, vel inter ordinarium, & delegatum. remissiuè.*

194 *Excõmunicatus appellans ab excommunicatore ad Papã, si deinde causam appellationis detulit ad superiorem excõicatoris, intelligitur appellationi suæ renuntiasse. remissiuè.*

Quid si protestatur quod propter hoc non intelligit appellationi suæ renuntiare. nu. 195.

196 *Iudex, seu ꝑlatus, ex quibus causis rõne iniustæ, vel nullæ excõicationis obligetur ad pœnam.*

197 *Monitio debita, quæ sit in prolatione sentẽtiæ excõicationis, & vbi trina requiritur, si ter nõ moneatur, incidit in pœnam excõicator, & vbi vna exigitur, sufficit vna; & si nulla exigitur, non incidit in pœnam non monendo, remissiuè. & nu. 367.*

Et tàm contra fœminam, quàm contra masculum est necessaria monitio. nu. 198.

199 *Aliquis, hæc dictio, comprehendit tàm masculũ, quàm fœminam.*

201 *Excommunicator si contra aliquem ex iniusta, & irrationabili causa procedit, & requisitus humiliter ab excõmunicato non curauerit absq; grauamine reuocare, tenetur ad interesse excommunicato, & vlterius punitur arbitrio superioris. & nu. 271.*

202 *Excommunicatus si constat, quòd excõicatio est iniusta, propter ipsius sñiæ reuocationẽ, nullas debet facere expensas, nec iurare. et nu. 278.*

203 *Cã rõnabilis si subest in ꝓferenda sñia excõicationis nõ sufficit, nisi corã excõicatore ꝓbata sit.*

Quid si solummodo sñia sit iusta, & non præmonuit excommunicatos, an excusetur. nu. 368.

304 *Causa iusta, & rationabiles in ferenda excommunica-*

nicationis sententia, quæ sint. remissiuè.

205 Monitio præcedens excommunicationis sententiã non excusat excõmunicatorem, nisi præcedat causa iusta, & rationabilis.

206 Excõicatio qua quis fuit excõicatus, quia non parebat rei iudicatæ, an reuocari possit ex dispositione. c. sacro. de sen. excom. Et ibi quid, quò ad condemnationem interesse.

207 Iudex excommunicans iudiciario ordine non seruato, si excommunicatus etiam absq; appellatione querelam deponat penes superiorẽ, procedetur ad absolutionem excõmunicati, et ad condemnationem excommunicatoris.

208 Iudex si participãtes excõicatis ab eo in locutione, & alijs actibus, quibus ligatur participãs excõicatis minori excõicatione, ante monitionem præsumat maiori excõicatione excõicare, incidit in pœnam. Et quæ pœna tunc teneatur. ibidem. remissiuè. & nu. 307.

209 Iudex, vel prælatus obligatur ad pęnã, excõicando non seruata forma. c. 1. de sen. excõ. lib. 6.

210 Declaratur. c. 1. de sen. excom. lib. 6 latissimè. Et ibi de qua excommunicatione loquatur. & nu. 289. & 297.

211 Sententia hominis potest esse iusta, & iniusta; Secus in sñia canonis, quæ semper est iusta.

212 Scriptura qualis in sñia excommunicationis requiratur. & nu. 372. An excusetur, si in loco nõ erãt necessaria ad scribendum, remissiuè. nume. 214. & nu. 372. Et quid si periculũ erat in mora. nu. 327. & nu. 372.

213 Iudex an teneatur per se sñiam excommunicationis, an verò sufficiat per notarium proferre.

215 Prælatus regularis, qui non seruato ordine iudiciario aliquid præcipit monacho suo sub pęna excommunicationis, quam ex nunc, vel ipso facto in eum tulit, nisi mandato suo obediret, & hoc facit sine scriptis, an incidat in pęnam c. sacro. & c. 1. de sent. excom. lib. 6. remissiuè. & nu. 322. & nu. 323. latissimè.

Communis opin. est, q. d. c. 1. habeat locum etiã in prælatis regularibus. nu. 336.

216 Prouincialis alicuius ordinis religiosorum, qui pcipit fratribus suis sub hac forma, præcipio vobis oĩbus præsentibus, & absentibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pęna excõicationis ipso facto, ne aliquis uestrum alicui extraneo reuelare debeat aliqua gesta, & hoc præceptum non fecit in scriptis, nec præmisit aliã monitionem, imposuit tamen ante dictã prolationem socio suo, qui solitus erat scribere acta, vt in scriptis ea redigeret, vtrum talis, vel prælatus simul incurrat pęnam. c. sacro. de senten. excõ. & c. 1. eo. ti. in. 6. remissiuè. & nu. 371.

217 Excõicatio, an possit ferri in incertam personam, remissiuè. Et an eo in casu habeat locum constitutio. c. 1. de sen. excom. lib. 6. & nu. 332. Quod intellige vt ibidem. & nu. 371.

218 Opin. vltima, quæ recitatur à doctore, quã nullam expressè approbat, censetur approbari.

219 In pęnis benignior pars amplectenda est.

220 Excõicator vt incidat in pęnam. c. 1. de sent. excõ. lib. 6. sufficit, vt omittat vnum solum ex his, quæ exigit dicta constitutio. & nu. 234.

Quid si aliqua ex requisitis in dicta cõstitutione non conuenirent excõicato, an excusetur excommunicator. nu. 221. & nu. 237.

222 Exemplum excõicationis, an totale, ac integrum ipsi excommunicato tradi debeat.

223 Excommunicator requisitus ab excommunicato, tenetur dare exemplum infra mensem. Quod intellige vt infra nu. 370.

Et intra quod tempus, & quãdo currere incipiat tale tempus. nu. 223.

An illud requirens debeat statim recedere, vel expectare. nu. 224.

Quid si iudex nunc offerat, & excommunicatus nolit recipere, cum prius illud sibi denegasset iudex. nu. 225.

Quid si excõicatus statim petiit, & congruo tpe expectauit, & postea se absentauit, nec reperitur, quid facere habeat iudex, vt euitet pœnam. c. 1. de sen. excom. lib. 6. nu. 227.

226 Vltima mora semper nocet.

228 Requisitio ab excõicato facta iuxta formã. c. 1. de sent. excom. lib. 6. an possit probari per testes.

229 Dolus an requiratur in excommunicante non seruata forma. c. 1. de sen. excom. lib. 6. vt in pœnam illius incidat.

Quod sufficiat culpa non excusabilis, & error nõ probabilis. nu. 358.

230 Temere quomodo quis dicatur facere.

231 Violator non solum dicitur, qui vim infert; sed etiam corruptor, contaminator, seu pollutor.

232 Excommunicatus nulliter, vt quia eam tulit post appellationem, vel ex alijs causis eam nullam reddentibus non seruata forma. c. 1. de sentẽ. excom. lib. 6. an incidat in eiusdem. c. pęnas. et nu. 296. & nu. 337. & 369.

Et quæ sit differentia inter nulliter excommunicatum, & nullo modo ligatum. ibidem.

233 Punitur quandoq; quis ex eo, quod de iure non sortitur effectum.

235 Copulatina requirit concursum oĩum copulatorũ.

236 Alternatiua contenta est, quòd vna pars sit uera.

238 Excõmunicans iniustè, & non sub debita forma, ad quas pęnas obligetur.

239 Excõicator, qui non pmisit debitã monitionẽ, et si iusta fuerit excõicatio, interdictus est ingressu ecclesiæ per mensem.

An aũt pęna interdicti ingressus ecclesiæ requirat sñiam, an verò sit ipso iure iterposita. 252.

Quid importet istud interdictum, & cuius sit effectus. nu. 253.

Quæ sit alia pęna, de qua in tex. nostro, an pecuniaria, vel non. nu. 259.

An debeat carere cõmunione hominum arbitrio superioris. nu. 261. & nu. 308.

Quod tũ intellige, qñ sñia ẽ iniusta ex cã. ibidem.

Qđ teneatur excõicato ad iteresse. 262. et 308.

Qualiter aũt sumatur illud interesse. 280. et 304

Quomodo probetur. nu. 281. & 304. Quod tñ intellige, vt ibidem. & latius. nu. 282.

Quid importet pęna interesse. nu. 377.

An æstimari debeat. nu. 283. vbi distinguit. Et quomodo in rebus spiritualibus. nu. 287.

Et an teneatur actione iniuriarum. num.63.& nu.308. Quod tñ intellige, vt nu.264.

Et an teneatur etiam pœna sacrilegij.num.267. & nu.308. Et an in hac pœna requiratur dolus.nu.269.

Quid autem in omnibus alijs casibus, in quibus canones prohibent pœnam excõicationis proferri sine solemnitate.nu.309.

240 Mensis qualiter in materia excommunicationis accipiatur. Et ibi latissimè de materia mensis, qñ computatio dierum sit arctanda, vel dilatanda.nu.243.& sub nu.245.distinguit quæ opin.tenenda sit, & sit verior.nu.250.

241 Annus quot diebus constet.

242 Iudex æquitatem præ oculis habere debet.

243 Ius canonicum gaudet simplicitate, & leuitate.

244 Electio facta.xcj.xcij.uel.xciij.die est cõfirmãda, dummodo aliàs sit canonica, et ibi de ratione. Quod intellige, ut nu.248.

245 Constitutio.c.ne pro defectu.de elect.quare introducta.

246 In incertis, non certis, locus est coniecturis.

247 Communis vsus loquendi, & maximè in statutis, præualet etiam proprio significatui.

248 Purgatio moræ infra breues dies admittitur in dilatione legali.

Purgatio moræ est materia difficillima, & vbi tractetur.nu.249.

251 In dubijs securior pars eligenda est.

260 Iudex ecclesiasticus an possit punire pœna pecuniaria: remissiuè.

265 Dolus exigitur in actione iniuriarum, nec sufficit culpa.

266 Iniuria requirit animum iniuriandi.

268 Sacrilegium, est violare sacrum.

270 Excommunicans iniustè quam pœnam incurrebat ante hanc decretalem.

272 Excommunicans iniustè, vt faciat excõicatorem incidere in pœnam.c.sacro.de sen.excom. exigitur vt requirat ipsum, vt sñiam reuocet.

Ad quid antẽ fiat hæc requisitio.nu.273. Quid si per imprudentiam omittat.ibidem.

Qualis esse debeat ista requisitio.nu.277.

An constare debeat de iniustitia excommunicationis excommunicatore præsente, vel citato, vel propter contumaciam absente. num.279

Et quod debeat citari cum tractetur de suo præiudicio.nu.342.

274 Iniustè iudicans facit litem suam. Idem in excõicante iniustè per imprudentiam.nu.275.

Quid in eo, qui dolo iniustè iudicat.nu.276.

282 Iuramentum in litem quando deferatur.

284 Electio si fuerit cassata propter iniustam excommunicationem, excõicator tenetur ad conferendum simile beneficium ipsi excõicato, si habet potestatẽ. Quid si non habeat, vide ibid.

Superior qui confirmauit talem electionem, cum excommunicatio esset nulla, quia lata post appellationem, tenetur ipsi excommunicato, si est soluendo.nu.285.

Si aũt non est soluendo, agitur contra excommunicatorem.ibidem.

Quid in eo, cui mandabatur conferri beneficium alicui, qui iudicauit propter causam prædictã illum indignum.nu.286.

288 Intellectus.c.sacro. ibi, aliàs nihilominus pœna mulctandis &c.de sen.excom.

290 Iudices qui sint, qui teneantur ad pœnas.c.1.de sen.excom.lib.6.remissiuè.& nu.311.

Et qualiter agatur ad illas pœnas, & de forma libelli.nu.338.

291 Excommunicator, qui non seruat formam.c.1.de sen.excom.lib.6. an incurrat pœnam suspensionis ipso facto.

292 Mensis de quo in.c.1.de sen.excom.lib.6. quando currere incipiat, latissimè.

An sit necessaria sententia declaratoria.nu.293

298 Intellectus.c.si quis Episcopus damnatur.& .c.sequen.11.q.3.

299 Contemptus in excommunicato ministrante exigitur, vt incurrat irregularitatem. Quid in suspenso.ibidem.

An probabilis ignorantia eos excuset.nu.300.

Quid si crassa, & supina.nu.301. Et quid operetur.ibidem.

Legati de latere, an possint tales dispẽsare.302.

303 Superior quis ille sit, de quo in tex.nostro: remiss.

305 Probatio expensarum qualiter fiat, remissiuè.

306 Animaduersio condigna, quæ sit, de qua in.c.1.de sen.excom.lib.6.

312 Dictio, quisquis, vel quicunque, neminẽ excipit.

313 Excõicator iniustus quicunq; sit, siue ꝓlatus, siue iudex, siue sacerdos curatus, incurrit pœnas.c. sacro.de sen. excõ. &.c.1.&.3. eo.tit. lib.6.

Quid in prælato sæculari. nu.314.

Quid in Archidiacono.nu.315.

Quid in prælato regulari, vt Abbas.nu.316.& 318.latissimè.

Quid in Priore, nu.317. Et an omnes supradicti aliqua ex causa excusentur.ibidem.

319 In dubio, quod tertius teneri debet, & verbis legis deseruit.

320 Veritatem decet religiosos maximè seruare.

321 Religiosus excõicans subditos non ꝓmissa monitione, an incurrat irregularitatem, si postea celebrat ignorans se suspẽsum. Et an excusetur ab apicibus iuris, & quomodo.

323 Excommunicatio, quæ nunquam ligauit, non potest producere aliquam pœnam.

325 Pœna imposita eligenti, non habet locum, nisi electio fuerit perfecta, licet quantum in se sit, iam elegerit.

326 Excõicator qui nõ procedit vt iudex, sed vt pars, non ligatur pœnis tex.nostri.& nu.365.

328 Prælati regulares non debent esse decertatores forensium causarum.

330 A correctione non potest appellari.

334 Scriptura non est de essentia statuti.

335 Sententia excommunicationis lata pro futuris culpis, an de iure teneat.

339 Actio criminalis, & ciuilis, an possint cumulari in eodem libello: remissiuè.

340 Punitus vna pœna, an possit alia puniri, remissiuè.

341 Excommunicatus iniustè petens excõicatorẽ pœna iuris propter crimen criminaliter puniri, an possit etiã agere ad æstimationem iniuriæ.

343 Ex-

343 Excommunicator, an teneatur absoluere ante omnia excommunicatum, si vult probare ipsum iuste excommunicasse, remissiue.

344 Excommunicatus, coram quo iudice agere debeat contra excommunicatorem iniuste excommunicantem.

345 Superior quis dicatur.

346 Excommunicator iniustus, quando, & infra quod tempus debeat, vel possit peti, vt puniatur.

348 Excommunicatus potest agere quandocunque criminaliter, vel ciuiliter contra iniustum excommunicatorem, dummodo non sit praescriptum accusationi, vel actioni, & quòd vtrique praescribatur. ibidem.

Quid si excommunicator esset mortuus ante litem contra eum inchoatam. nu. 350.

349 Iniuriarum actio praescribitur anno.

351 Omnis actio poenalis extinguitur morte.

352 Excommunicatus an teneatur probare sententiam excommunicationis iniustam, et qualiter. an verò excommunicator, quòd iuste excõicauit.

354 Actori regulariter incumbit onus probandi.

355 Facta non praesumuntur, nisi probentur.

356 Excommunicator, quando, & quibus ex causis excusetur si non iuste, vel non sub debita forma excommunicauit, & duodecim ponit excusationis causas.

357 Excõicator qui errauit ex causa probabili, qualiter excusetur. Et quae dicatur probabilis c.s.

360 Ius in delictis non admittit purgationem morae, quò ad poenam inferendam, secus quò ad impositam.

361 Excommunicatio vbi est imposita à iure, non admittitur purgatio morae.

364 Abbas, qui excommunicauit subditum suum, non praemissa monitione, eo quia sine licentia exiuerat claustrum, stante constitutione in monasterio, quòd exiens claustrum sit excommunicatus, an incidat in poenas canonicas.

366 Episcopus, qui erat in quasi possessione visitandi, si vult visitare, & non admittatur, potest excommunicare sine causae cognitione, & absque monitione.

374 Excõicatus iniuste querelans contra iustam excõmunicationem, qua poena sit puniendus.

Et an habeat locum poena, cum excommunicatus egerit vigore sententiae iniustae, siue nullae. nu. 375.

376 Copulatiua, & implicat.

378 Verba illa, vel aliàs secundum superioris arbitrium, quid importent.

379 Error probabilis quis dicatur, vt excõicatus iniuste querelans, excusetur.

380 Excommunicatus impetrans rescriptum ad iudices delegatos super nullitate excommunicationis, qui tamen deficit in probatione nullitatis, constat tamen quòd iniuste ligatus est, an excusetur.

Quid faciat Episcopus hoc in casu contra excommunicatum. nu. 381.

Quid si postea petat excommunicatus se absolui tanquàm ab iniusta excommunicatione, quid fieri debeat; remissiue. nu. 382.

383 Sententia an sit necessaria, cum excommunicatus reducitur ad primam sententiam, an verò reducatur ipso iure propter non factam satisfactionem.

384 Verbum reducatur futuri temporis in dispositione positum, requirit sententiam, non autem importat poenam ipso iure.

1 SACRO. h. d. † Praelatus excommunicare non debet subditũ, nisi monitione praemissa, & ex manifesta, & rõnabili causa; & contrafacienti
2 poenam imponit. & † punit subditum, qui falsò conqueritur se iniustè excommunicatum. Deinde
3 de dicit. quid † iuris si prçlatus dicit se errasse, & ideò vult absoluere excommunicatum, sed aduersarius appellat, ne absoluatur. h. d. Et tria sunt dicta principalia. secundum. ibi, verum. tertium ibi, si verò. Not. primo, ibi, competenti
4 monitione, † quòd sicut in alijs sniis requiritur monitio, de quo dic vt plenè dixi in nono prin. artic. in. c. perpendimus. s. eo. q. 9. ita in sententia excommunicationis requiritur. Secundo not. ibi, excommunicationis sniam, tex. in mul-
5 tis locis, pbantẽ q † excommunicatio sit snia. de quo dixi in. 2. artic. in. c. à nobis. s. eo. Tertio not. ibi, personis praesentibus, argumentum
6 q † acta possunt pbari per testes. dic vt dixi in c. qm contra. s. de proba. Quarto not. q licet
7 snia excõmunicationis debeat ferri in scriptis, tamen monitio nõ requirit scripturam. de quo scripsi, & dixi in dicto, 10. artic. q. 9. Quinto
8 not. q ad hoc, vt † snia excommunicationis dicatur iusta, requiruntur tria. s. monitio, causa rõnabilis, & manifesta. Et de his, & de alijs, quę requiruntur, traditur in glo. 3. sed ego latius
9 dixi in dicto. 10. artic. Sexto not. q † illud dicitur manifestum, q est in iudicio probatum. de quo vide quod dicam in. c. cum olim, j. de verb. sig. Septimo not. poenam iniustè excommunicantis. de qua latius dicam. j. post glo. in
10 14. princ. artic. Octauo not. † q iudex potest reuocare interlocutoriam iniustè latam. Et sic
11 excommunicatio † accedit ad naturã interlocutoriae. de quo latè dixi in. c. à nobis. 2. s. eod. in
12 2. artic. Nono not. quid † agere debeat excommunicatus, qũ est excõmunicatus iniustè, & quo remedio sibi succurratur. de quo dicam latius. j. in. 12. prin. artic. Decimo not. quòd
13 qui et † põt absoluere ab excõicatione, nõ solum per seipsum, sed etiam per alium; & sic haec potestas absoluẽdi est delegabilis. dicam de hoc in. 23. artic. prin. in. c. fi. j. eo. Vndecimo not. quid agere debeat superior aditus per viã qrelae. de hoc dic, vt dicã in. 13. artic. Duodecimo
14 not, q † excommunicatio non est leuis poena, sed grauissima. Et quãuis dicatur medicinalis, illud prouenit, qñ quis se intẽdit corrigere. Decimotertio not. tàm ex prima, quàm ex secun-
15 da parte, q † error pbabilis excusat à poena. de hoc dicam in. 14. princ. artic. Decimoquarto
16 not. ex ver. verum. de † poena conqrentis de iniusta excommunicatione. de hoc dicã. j. in di-

cto.15.princ.artic. Decimoquinto not.quòd
17 absolutus † iurans parere mandatis ecclesiæ, nō
reincidit in excommunicationem ipso iure, licet non satisfaciat iuramento. Sed opus est retrusione in excōmunicationē; de quo in.c.eos.
eo.tit. lib.6.dicam latius in.23.artic.in.c.vene-
18 rabilis.ī.eo. Vltimo not.q † iudex à quo, pōt
absoluere excommunicatum, non obstante legitima appellatione per eum interposita, de hoc
dicam in.23.artic.in.c.officij.ī.eo. In glo.1.
in fi.dic, vt latius dixi in.c.perpendimus.ſ.eod.
in.10.artic.q.8.ver.sed circa prædicta. Glo.2.
in prin.fortificat literam, deinde tollit argumē-
19 tum, & prosequitur, † vtrum sn̄ia excommunicationis lata omisso ordine teneat; ponit regulam affirmatiuam, & excipit tres casus. In eadē
glo.in duobus casibus, dic, vnus est, quando est
lata post appellationem interpositam, de quo
dicam in.13.artic. Secundus, qn̄ est expressus
intollerabilis error, de quo dixi in.c.perpendimus.in.10.prin.artic.q.16.ver.sed debitori potest. In fi.glo.dic, intellige hanc glo.q excommunicatio lata sine monitorio solū nō tenet in
speciali casu illi^o.c.statuimus aliàs tenet, vt hic,
de quo dixi in.d.10.artic.q.8.in fi. & q.38.
Glo.3.colligit argumentum, & tractat qualiter
20 excōicatio † triplici modo dicitur esse iniusta, &
psequitur qn̄ continet errorem manifestum, &
an tunc teneat, recitando varias opin. Deinde
in ver.sed illud videtur.opponit, & soluit. Et de
prima materia glo.dic vt latè dictum fuit in.10.
artic.in.c.perpendimus ſ.eo. In fi.dic, aduerte, quia videt̄ nihilominus adhuc remanere cō-
21 trarium, q † suspēsus non possit excōicare. Sed
potes dicere, vt sentiunt Goff.& Io.And.q licet vterq; incipiat priuari eodem tempore, tn̄
naturaliter, & intellectualiter cōsiderando, pcedit excōicatio, postquàm statim facta platione, incipit suspensio iniustè excommunicātis:
nam prima operatur secundam. Sicut in simili
dicimus de infusione gratiæ, quam præcedit remissio peccatorum, & tn̄ eodem tēpore insurgunt. Ad quod vide qd' not.22.q.1.c.cum renuntiatur. Et idem etiam sentit Philip. & mihi
placet; quia non est dubium, q prælatus an̄ sententiam latā non est suspensus, sed post. Et ideò
per prius datur effectus sententiæ excommunicationis, quàm suspensionis. Sed tu aduerte,
quia videtur mihi, q hæc quæstio non possit
procedere, per ea quæ statim dicuntur in glo.in
ver.interdictum: vbi concluditur, quòd iste suspensus retinet iurisdictionalia: & ideò potest
absoluere, vt hic in tex. ergo quæst.glo.non videtur procedere; eo quòd satis est, quòd iste habeat iurisdictionalia. Cogitabis. Et adde prædicta ad ea, quæ dixi in.c.1.supra eod. in.5.princ.
artic.q.6. Glo.4. in prin.sentit duas quæstiones, & soluit.deinde sentit contrarium, q etiam
puniat̄ alia pœna, & soluit, faciendo contrariū:
deinde in ver.hodie, sentit aliud contrarium, &
soluit. In eadē glo.ibi, ipso iure, dic de hoc vt
dicā in.9.prin.artic. In ea.glo.ibi, carebit insuper. Et de his etiā dicam statim in.14.artic.vbi
etiam tractabo de reliqua parte glo. In ea.glo.
ibi, in scriptis, & ibi, causam excōicationis. Dic
de his duobus, vt dixi in.c.perpendimus.ſ.eo.
in.10.prin.artic. Glo.super verbo interdictū,
quærit, & soluit. In fi.glo. not. bene ex glo. q
22 ille, † cui interdicitur ingressus ecclesiæ, nō perdit potestatem exercendi iurisdictionalia. Fa-
23 cit.c.fi.de cle.excom.mini. vbi † excommunicatus minori, licet sit priuatus participatione sacramentorum, tamen non perdit iurisdictionalia. Et ad idem facit.c.is cui.eod.tit. lib.6. Et
hanc opin. glo.sequitur Inno. Subdit tamen,
q iste absoluet excommunicatum per se, sed
per alium introducet in ecclesiam. Facit.c.suffraganei.ē.de elect. Quod intelligit Hostien.ex
delegatione ipsius absoluentis. arg.c.fin. supra
de off.ordi. Nec obstat, quòd illud quod quis
non potest per se, non debet posse per alium.
46.dist.c.sicut. Nam quod vna prohibetur &c.
& in reg.cum quid vna via.de reg.iu.lib.6.quia
respondetur secundum Host.& Io.And. quòd
hoc non est absurdum. & remittit pro hoc ad
not.in reg.potest quis per aliū.de reg.iur.lib.6.
vbi habes alios plures casus. Ego dicerem, quòd
diuersa ratio hoc operatur; Nam cum ipse excommunicator retineat iurisdictionalia, hoc vigore potest delegare, Delegatus verò cum retineat ecclesiam, & ex delegatione acquisiuerit iurisdictionem, meritò potest illud, quod non potest Delegatus, qui non retinet ingressum ecclesiæ. Aduerte tamen, quia quidam dicunt,
quòd etiam iste suspensus potest illū in ecclesiā
introducere, licet ibi officium dicere nō possit;
per.c.responso.supra eod. & per not.in.c.duobus.infra eod. Pro qua opin. facit quod statim
dicam in decimo quarto princ.artic. post Inno.
24 quia talis † suspensus, licet non possit audire diuina, potest tamen intrare, & transire per ecclesiam. & ita residet.d.Anto. Et prædicta notabis ad ea, quæ dixi in glo.fina. Glo. super verbo caueant, quærit, & soluit. In fi. dic vt dixi
supra in.c.perpendimus. in decimo articulo.
Glo.super verbo, absque grauamine, quærit de
intellectu literæ, & soluit. Et in fi. opponit, &
non soluit. In eadem glo. ibi, nec iurare, not.
25 quòd † quando excommunicatio est notoriè
iniusta, fit reuocatio absque iuramento. Secus
in casu dubij. Et ita intelligitur tex. noster in
ver.alioquin. Et ita ēt soluit.c.venerabilis.allegatum pro contrario in fi.glo. & ita etiam ibi
soluit glo.1. de quo dic, vt latius dicam ibi in
vigesimoquinto artic. Glo. super ver. periculum. posset esse ex minima loci distantia, secundum Innocen.in.c.relatum. & c.nuper. supra
26 eod. In fi.glo.dic, & † propter periculum moræ potest absoluere excommunicatum, qui regulariter non potest absoluere, secundum qd'
dicam in vigesimotertio artic.in.c.officij. infra
eod. Et de hac materia moræ, & casuum celeritatem exigentium, vide latè per glo.& Doct.
in.c.fina. de electio.lib.sexto. in ver. celeritate.
Glo.super ver. constiterit, in princ. quærit, &
soluit. deinde sentit contrarium, & soluit.

In ea-

In eadem glo. ibi, excommunicatore præsente,
dic de hoc, vt statim tangam in decimoquar-
to articulo. In fin. glo. dic, aliquid tangam in
decimoquarto, & decimoquinto articulo in
.c. venerabilis. ȷ̃. eod. Glo. super ver. ad inte-
resse, format tres. qq. & soluit. In fin. glo. dic de
materia huius glo. vt dicam statim in. 14. artic.
Glo. super ver. tãtam; est declaratiua. In ea glo.
ibi, nulla maior, dic facit .C. de aposta. in .l. hi
qui. Glo. super ver. ex causa probabili, quærit
de exemplis, & soluit. In fin. glo. dic, vt dicã
statim in decimoquarto articulo. Glo. super
ver. si laudabilis, quærit de intellectu literæ, &
soluit ponendo duas opi. In eadem ibi, nisi Iu-
dex sit laudabilis. Dic, & secundum istam opi.
27 dictio † maximè, ponitur pro tantum. In eadẽ
glo. ibi l. t. Dic, ad idem. c. cum illorũ. in fi. ȷ̃.
eo. In eadem glo. ibi, stat operatiuè. Dic & hoc
modo ponitur proprie: & ideò plus placet vt
statim dicam in. 14. arti. prin. Glo. super ver.
probabilis error, quærit, & soluit; deinde colli-
git arg. In eadem glo. ibi, appellantem; dic vel
etiam querelantem. In eadem glo. ibi, quia for-
te, dic vt dicam statim in. 15. principali artic.
In fi. glo. dic de hoc vt lati⁹ dixi. in. c. calumniã.
ȷ̃. de pœn. in. 5. principali art. Glo. super ver.
satisfacerem, in princ. colligit argu. declaran-
do literam. deinde contra hoc opponit, &
soluit. In eadem glo. ibi, primo inquiri debet,
dic vt dicam in. 25. prin. arti. in. c. venerabilis.
ȷ̃. eo. In eadem glo. ibi, contra hoc videtur q
legit, dic de hoc vt dicam in dicto. 25. arti. In
eadem glo. ibi, sed nomine, dic de hoc vt dicam
in dicto. 25. arti. In eadem glo. ibi, nec prodest,
nec est necessaria appellatio; dic quòd glo. non
bene dicit, quia imò appellatio potest pro-
desse in multis, vt statim dicam in. 13. prin. arti.
Glo. super ver. non deferat, quærit de ratione,
& soluit. In fi. glo. dic vt statim dicam in. 13.
art. Glo. super ver. dubitari, insert ex tex. & assi
gnat rationem, & probat per simile, et de
materia ipsius dicam statim in. 13. arti. Et in fi.
glo. dic de hoc, vt dixi in. c. perpendimus. in
10. prin. arti. Glo. penul. infert ex tex. decla-
rans literam. Glo. fi. similiter est declaratiua.
Postremo expeditis glo. quia iuxta præmissum
ordinem. ȷ̃. in rubri. veniunt examinandi. 13.
14. & 15. arti. principales, ideò prosequendo
dictum ordinem, assumo, 13. arti. in quo venit
28 examinandum † quo remedio succurratur ei,
qui iniustè, & non sub debita forma excommu
nicatur. Circa quem arti. aduertendum est, q
iniustè, & non sub debita forma excommuni-
cato duplex principaliter competit remedium,
vnum per viam querelæ. secundum per viam
appellationis: quæ duo remedia distinctè pro-
sequar. Quò ad primum de querela, arbitror
29 dicendum, q † excommunicatus in primis de-
bet diligenter animaduertere, & maturè consi-
derare, vtrum excõmunicatio sit nulla, an verò
sit valida, sed iniusta. Si excommunicatio est
nulla, quod potest contingere, vel quia fuit
prolata post appellationem interpositam, vel
mu-

quia continet manifestum errorem, vel vbi mo
nitio non præcessit, in casu tamen speciali. c.
statuimus. eod. titu. lib. 6. de quibus tribus mo
dis dicitur hic in glo. 2. in fin. quos declara, vt
latius dixi in. c. perpendimus. ȷ̃. eod. in decimo
principali articulo. & maxime in. 15. q. Et his
casibus quãdo cognoscit sententiam nullã, po
test adire illum excommunicatorem, & ab eo
petere, quòd declaret ipsam sententiam excom
municationis nullam, vt probatur ex his quæ
not. Inno. in. c. dilecto. ȷ̃. de appel. & Bal. in. l.
aduersus. C. si aduer. rem iudi. Bar. & Io. de
Imo. in. l. si expressim. de. appel. & probatur ex
tex. nostro. Nam si per viam iniquitatis, & in-
iustitiæ potest excõmunicator adiri, vt hic, for-
tius debet posse adiri per viam nullitatis. Et hoc
casu si excommunicator cognouerit illam ma-
nifestè nullã, poterit de facto reuocare declarã-
do eam nullã. Et si fortè pars in cuius fauorem
lata fuerit, contradiceret, & appellaret, vt impe-
diret reuocationem, hoc non obstãte nihilomi-
nus potest excommunicator illam annullare.
Sed si de nullitate dubitaret, tunc absoluet illũ
ad cautelam, recepta cõpetenti cautione. argu.
eorum, quæ dicuntur in tex. nostro in vltima
parte in ver. si verò. Sed si excommunicator
nollet eum audire, arbitror, quòd hoc casu ex-
communicatus possit adire superiorem, vt de-
claret excõmunicationem nullam. argu. tex. no
stri in prima parte. qui superior iudicio meo,
poterit seruare formã de qua hic in tex. in ver.
qui. vt si absq; periculo moræ fieri põt, remit-
tat ad excõicatorem, vt infra cõpetentẽ termi-
num declaret sententiam excommunicationis
nullam. Alioquin ipse per se, vel alium annulla
bit excommunicationem, si de nullitate mani-
festè apparebit. Sed si nullitas esset dubia, po-
terit absoluere ad cautelã. Faciunt not. in. c. ve
nerabilibus. §. fin. eod. titu. lib. 6. Et vide quę
dicam in vigesimo quinto articulo. in. c. vene-
rabilis. ȷ̃. eod. Et adde quod statim dicam in
forma libelli. Et periculum moræ declara, vt di-
cit glo. hic super ver. periculum moræ, & vt
ibi dixi. Et de hac materia absolutionis ad cau
telam, dic vt latius dicam in vigesimoquinto
articu. in. c. venerabilis. ȷ̃. eod. Et aduerte ci-
30 ta prædicta, quia † dicens excommunicationẽ
nullam auditur, licet non petat absolutionem
pure, vel ad cautelam, vt est tex. in. c. per tuas.
ȷ̃. eod. Et hoc procedit, nõ solum in illis duo-
bus casibus ibi expressis, videlicet, vel quando
post appellationem emanauit excõmunicatio,
vel quãdo in sententia excommunicationis est
expressus intollerabilis error, sed et in omni-
bus alijs casibus, in quibus sententia excom-
municationis esset nulla, de quibus latius dixi
in. c. perpendimus. ȷ̃. eod. in decimo principa-
li articulo. q. 16. in fin. Nec obstat tex. in. c. per
31 tuas. quia † illi duo casus ibi expressi ponuntur
exempli gratia, secundum Vincen. in. c. ab ex-
communicato. ȷ̃. de rescrip. & sequuntur doc.
Et ideò nõ restringunt regulam. Ad quod vi-
de multa iura, quæ allegaui in. c. fin. supra de
te.

ćto.15.princ.artic. Decimoquinto not.quòd
17 absolutus † iurans parere mandatis ecclesiæ, nõ
reiocidit in excommunicationem ipso iure, li-
cet non satisfaciat iuramento. Sed opus est re-
trusione in excõmunicationẽ; de quo in.c.eos.
eo.tit.lib.6.dicam latius in.23.artic.in.c.vene-
18 rabilis.§.eo. Vltimo not.q † index à quo,põt
absoluere excommunicatum, non obstante legi
tima appellatione per eum interposita, de hoc
dicam in.23.artic.in.c.officij.§.eo. In glo.1.
in fi.dic, vt latius dixi in.c.perpendimus.§.eod.
in.10.artic.q.8.ver.sed circa prædicta. Glo.2.
in prin.fortificat literam, deinde tollit argumẽ-
19 tum, & prosequitur, † vtrum sñia excommuni-
cationis lata omisso ordine teneat; ponit regu-
lam affirmatiuam, & excipit tres casus. In eadẽ
glo.in duobus casibus, dic, vnus est, quando est
lata post appellationem interpositam, de quo
dicam in.13.artic. Secundus, qñ est expressus
intollerabilis error, de quo dixi in.c.perpendi-
mus.in.10.prin.artic.q.16.ver.sed debitori po
test. In fi.glo.dic, intellige hanc glo.q excom
municatio lata sine monitorio solũ nõ tenet in
speciali casu illi⁹.c.statuimus aliàs tenet, vt hic,
de quo dixi in.d.10.artic.q.8.in fi. & c.q.28.
Glo.3.colligit argumentum, & tractat qualiter
20 excõicatio † triplici modo dicitur esse iniusta, &
ꝓsequitur qñ continet errorem manifestum, &
an tunc teneat, recitando varias opin. Deinde
in ver.sed illud videtur.opponit, & soluit. Et de
prima materia glo.dic vt latè dictum fuit in.10.
artic.in.c.perpendimus §.eo. In fi.dic, aduer-
te, quia videt̃ nihilominus adhuc remanere cõ-
21 trarium, q † suspẽsus non possit excõicare. Sed
potes dicere, vt sentiunt Goff.& Io.And.q li-
cet vterq; incipiat priuari eodem tempore, tñ
naturaliter, & intellectualiter cõsiderando, ꝓce-
dit excõicatio, postquàm statim facta ꝓlatio-
ne, incipit suspensio iniustè excommunicãtis:
nam prima operatur secundam. Sicut in simili
dicimus de infusione gratiæ, quam præcedit re-
missio peccatorum, & tñ eodem tẽpore insur-
gunt. Ad quod vide qđ not.22.q.1.c.cum re-
nuntiator. Et idem etiam sentit Philip.& mihi
placet; quia non est dubium, q prælatus añ sen-
tentiam latã non est suspensus, sed post. Et ideò
per prius datur effectus sententiæ excommuni-
cationis, quàm suspensionis. Sed tu aduerte,
quia videtur mihi, q hæc quæstio non possit
procedere, per ea quæ statim dicuntur in glo.in
ver.interdictum: vbi concluditur, quòd iste su-
spensus retinet iurisdictionalia: & ideò potest
absoluere, vt hic in tex. ergo quæst.glo. non vi-
detur procedere; eo quòd satis est, quòd ille ha-
beat iurisdictionalia. Cogitabis. Et adde prædi
cta ad ea, quæ dixi in.c.1.supra eod.in.5.princ.
artic.q.6. Glo.4.in prin.sentit duas quæstio-
nes, & soluit. deinde sentit contrarium, q etiam
puniat̃ alia pœna, & soluit, faciendo contrariũ.
deinde in ver.hodie, sentit aliud contrarium, &
soluit. In eadẽ glo.ibi, ipso iure, dic de hoc vt
dicã in.9.prin.artic. In ea glo.ibi, carebit in su
per. Et de his etiã dicam statim in.14.artic.vbi
etiam tractabo de reliqua parte glo. In ea.glo.
ibi, in scriptis, & ibi, causam excõicationis. Dic
de his duobus, vt dixi in.c.perpendimus.§.eo.
in.10.prin.artic. Glo.super verbo interdictũ,
quærit, & soluit. In fi.glo.not.bene ex glo.q
22 ille, † cui interdicitur ingressus ecclesiæ, nõ per-
dit potestatem exercendi iurisdictionalia. Fa-
23 cit.c.fi.de cle.excom.mini. vbi † excommunica
tus minori, licet sit priuatus participatione sa-
cramentorum, tamen non perdit iurisdictiona-
lia. Et ad idem facit.c.is cui.eod.tit.lib.6. Et
hanc opin.glo.sequitur Inno. Subdit tamen,
q iste absoluet excommunicatum per se, sed
per alium introducet in ecclesiam. Facit.c.suf-
fraganei.§.de elect. Quod intelligit Hostien.ex
delegatione ipsius absoluentis. arg.c.fin.supra
de off.ordi. Nec obstat, quòd illud quod quis
non potest per se, non debet posse per alium.
46.dist.c.sicut. Nam quod vna probibetur &c.
& in reg.cum quid vna via.de reg.iu.lib.6.quia
respondetur secundum Host.& Io.And.quòd
hoc non est absurdum. & remittit pro hoc ad
not.in reg.potest quis per aliũ.de reg.iur.lib.6.
vbi habes alios plures casus. Ego dicerem, quòd
diuersa ratio hoc operatur; Nam cum ipse ex-
communicator retineat iurisdictionalia, hoc vi
gore potest delegare, Delegatus verò cum reti
neat ecclesiam, & ex delegatione acquisiuerit iu
risdictionem, meritò potest illud, quod non po
test Delegatus, qui non retinet ingressum ec-
clesiæ. Aduerte tamen, quia quidam dicunt,
quòd etiam iste suspensus potest illũ in ecclesiã
introducere, licet ibi officium dicere nõ possit;
per.c.responso.supra eod. & per not.in.c.duo-
bus.infra eod. Pro qua opin.facit quod statim
dicam in decimoquarto princ.artic.post Inno.
24 quia talis † suspensus, licet non possit audire di-
uina, potest tamen intrare, & transire per eccle-
siam. & ita residet.d.Anto. Et prædicta nota-
bis ad ea, quæ dixi in glo.fina. Glo.super ver-
bo caueant, quærit, & soluit. In fi.dic vt dixi
supra in.c.perpendimus. in decimo articulo.
Glo.super verbo, absque grauamine, quærit de
intellectu literæ, & soluit. Et in fi.opponit, &
non soluit. In eadem glo.ibi, nec iurare, not.
25 quòd † quando excommunicatio est notoriè
iniusta, fit reuocatio absque iuramento. Secus
in casu dubij. Et ita intelligitur tex.noster in
ver.alioquin. Et ita ẽt soluit.c.venerabilis.alle-
gatum pro contrario in fi.glo. & ita etiam ibi
soluit glo.1.de quo dic, vt latius dicam ibi in
vigesimoquinto artic. Glo.super ver.pericu-
lum.posset esse ex minima loci distantia, secun
dum Innocen.in.c.relatum. & c.nuper.supra
26 eod. In fi.glo.dic, & † propter periculum mo-
ræ potest absoluere excommunicatum, qui re-
gulariter non potest absoluere, secundum qđ
dicam in vigesimotertio artic.in.c.officij.infra
eod. Et de hac materia moræ, & casuum cele-
ritatem exigentium, vide latè per glo.& Doct.
in.c.fina.de electio.lib sexto: in ver.celeritate.
Glo.super ver.constiterit, in princ.quærit, &
soluit. deinde sentit contrarium, & soluit.

In ea-

In eadem glo. ibi, excommunicatore præsente,
dic de hoc, vt statim tangam in decimoquar-
to articulo. In fin. glo. dic, aliquid tangam in
decimoquarto, & decimoquinto articulo in
.c. venerabilis. J. eod. Glo. super ver. ad inte-
resse, format tres. qq. & soluit. In fin. glo. dic de
materia huius glo. vt dicam statim in. 14. artic.
Glo. super ver. tãtam; est declaratiua. In ea glo.
ibi, nulla maior, dic facit .C. de aposta. in .l. hi
qui. Glo. super ver. ex causa probabili, quærit
de exemplis, & soluit. In fin. glo. dic, vt dicã
statim in decimoquarto articulo. Glo. super
ver. si laudabilis, quærit de intellectu literæ, &
soluit ponendo duas opi. In eadem ibi, nisi In-
dex sit laudabilis. Dic, & secundum istam opi.
27 dictio † maximè, ponitur pro tantum. In eadẽ
glo. ibi l. t. Dic, ad idem .c. cum illorũ. in fi. J.
eo. In eadem glo. ibi, stat operatiuè. Dic & hoc
modo ponitur proprie: & ideò plus placet vt
statim dicam in. 14. arti. prin. Glo. super ver.
probabilis error, quærit, & soluit; deinde colli-
git arg. In eadem glo. ibi, appellantem; dic vel
etiam quærelantem. In eadem glo. ibi, quia for
te, dic vt dicam statim in. 15. principali artic.
In fi. glo. dic de hoc vt latiº dixi. in. c. calumniã.
J. de pœn. in. 5. principali art. Glo. super ver.
satisfacerem, in princ. colligit argu. declaran-
do literam. deinde contra hoc opponit, &
soluit. In eadem glo. ibi, primo inquiri debet;
dic vt dicam in. 25. prin. arti. in. c. venerabilis.
J. eo. In eadem glo. ibi, contra hoc videtur q
legit, dic de hoc vt dicam in dicto. 25. arti. In
eadem glo. ibi, sed nomine, dic de hoc vt dicam
in dicto. 25. arti. In eadem glo. ibi, nec prodest,
nec est necessaria appellatio, dic quòd glo. non
bene dicit, quia imò appellatio potest pro-
desse in multis, vt statim dicam in. 13. prin. arti.
Glo. super ver. non deferat, quærit de ratione;
& soluit. In fi. glo. dic vt statim dicam in. 13.
art. Glo. super ver. dubitari, ĩfert ex tex. & assi
gnat rationem, & probat per simile, et de
materia ipsius dicam statim in. 13. arti. Et in fi.
glo. dic de hoc, vt dixi in. c. perpendimus. in
10. prin. arti. Glo. penul. infert ex tex. decla-
rans literam. Glo. fi. similiter est declaratiua.
Postremo expeditis glo. quia iuxta præmissum
ordinem. J. in rubri. veniunt examinandi. 13.
14. & 15. arti. principales, ideò prosequendo
dictum ordinem, assumo. 13. arti. in quo venit
28 examinandum † quo remedio succurratur ei,
qui iniustè, & non sub debita forma excommu
nicatur. Circa quem arti. aduertendum est, q
iniustè, & non sub debita forma excommuni-
cato duplex principaliter competit remedium,
vnum per viam querelæ. secundum per viam
appellationis. quæ duo remedia distinctè pro-
sequar. Quò ad primum de querela, arbitror
29 dicendum; q † excommunicatus in primis de-
bet diligenter animaduertere, & maturè consi-
derare, vtrum excõmunicatio sit nulla, an verò
sit valida, sed iniusta. Si excommunicatio est
nulla, quod potest contingere, vel quia fuit
prolata post appellationem interpositam, vel
mori

quia continet manifestum errorem, vel vbi mo
nitio non præcessit, in casu tamen speciali .c.
statuimus. eod. titu. lib. 6. de quibus tribus mo
dis dicitur hic in glo. 2. in fin. quos declata, vt
latius dixi in. c. perpendimus. J. eod. in decimo
principali articulo. & maxime in. 15. q. Et his
casibus quãdo cognoscit sententiam nullã, po
test adire illum excommunicatorem, & ab eo
petere, quòd declaret ipsam sententiam excom
municationis nullam, vt probatur ex his quæ
not. Inno. in .c. dilecto. J. de appel. & Bal. in. l.
aduersus. C. si aduer. rem iudi Bar. & Io. de
Imo. in. l. si expressim. de appel. & probatur ex
tex. nostro. Nam si per viam iniquitatis, & in-
iustitiæ potest excõmunicator adiri, vt hic, for-
tius debet posse adiri per viam nullitatis. Et hoc
casu si excommunicator cognouerit illam ma-
nifestè nullã, poterit de facto reuocare declarã-
do eam nullã. Et si fortè pars in cuius fauorem
lata fuerit, contradiceret, & appellaret, vt impe-
diret reuocationem, hoc non obstãte nihilomi-
nus potest excommunicator illam annullare.
Sed si de nullitate dubitaret, tunc absoluet illũ
ad cautelam, recepta cõpetenti cautione. argu.
eorum, quæ dicuntur in tex. nostro in vltima
parte in ver. si verò. Sed si excommunicator
nollet eum audire, arbitror, quòd hoc casu ex-
communicatus possit adire superiorem, vt de-
claret excõmunicationem nullam: argu. tex. no
stri in prima parte. qui superior iudicio meo,
poterit seruare formã de qua hic in tex. in ver.
qui. vt si absq; periculo moræ fieri põt, remit-
tat ad excõicatorem, vt infra cõpetentẽ termi-
num declaret sententiam excommunicationis
nullam. Alioquin ipse per se, vel alium annulla
bit excommunicationem, si de nullitate mani-
festè apparebit. Sed si nullitas esset dubia, po-
terit absoluere ad cautelã. Faciunt not. in. c. ve
nerabilibus. §. fin. eod. titu. lib. 6. Et vide quę
dicam in vigesimo quinto articulo. in. c. vene-
rabilis. J. eod. Et adde quod statim dicam in
forma libelli. Et periculum moræ declara, vt di-
cit glo. hic super ver. periculum moræ, & vt
ibi dixi. Et de hac materia absolutionis ad cau
telam, dic vt latius dicam in vigesimoquinto
artic. in. c. venerabilis. J. eod. Et aduerte cir-
30 ca prædicta, quia † dicens excommunicationẽ
nullam auditur, licet non petat absolutionem
pure, vel ad cautelam, vt est tex. in. c. per tuas.
J. eod. Et hoc procedit, nõ solum in illis duo-
bus casibus ibi expressis, videlicet, vel quando
post appellationem emanauit excõmunicatio,
vel quãdo in sententia excommunicationis est
expressus intollerabilis error, sed et in omni-
bus alijs casibus, in quibus sententia excom-
municationis esset nulla, de quibus latius dixi
in. c. perpendimus. J. eod. in decimo principa-
li articulo. q. 16. in fin. Nec obstat tex. in. c. per
31 tuas. quia † illi duo casus ibi expressi ponuntur
exempli gratia, secundum Vincen. in. c. ab ex-
communicato. J. de rescrip. & sequuntur doc.
Et ideò nõ restringunt regulam. Ad quod vi-
de multa iura, quæ allegaui in. c. fin. supra de
re.

32 re. iudi. † Vnde cum eadem sit ratio in alijs casibus, in quibus sententia excommunicationis esset nulla, meritò debet habere locũ iuris dispositio. Facit ꝙ not. in .l. 1. C. de condi. indebi. Et hoc tenet glo. & sequuntur Doct. in .d. c. per tuas. & clarius Ioan. Andr. in nouella, in .c. solet. eod. titu. lib. 6. & sequuntur Doct. Pro quo facit tex. in .d. c. solet. in prin. qui loquitur indistinctè. Item facit, quia iste non fatetur se ligatum, cum dicat sentẽtiam nullam; ergo nõ eget absolutione aliqua, & hoc prius est discutiendum, an sit ligatus priusquam absoluatur. Sed circa prædicta dubitari põt, an in his casi-
33 bus, in quibus † excõicatus dicit sentent. ã nullam, debeat interim vitari, dum pẽdet quęstio nullitatis. Circa quod tex. in .c. ad præsentiã. supra de appel. videtur expressè velle, quòd talis non prohibeatur immiscere se diuinis, & ꝙ immiscendo, non efficitur irregularis; quia ex quo sententia est nulla, non ligauit eum, vt ibi, sed si esset aliqua, bene efficeretur irregularis, vt dicã in decimonono articulo, in .c. sacris. ʒ. eod. dixi in .d. c. ad præsentiam. vbi etiam dixi post Ioan. Andr. quòd talis qui dicit sententiam excõmunicationis nullam, quia prolata est post interpositam appellationem, nõ tenetur se gerere pro excommunicato. & ideò etiã antequam sit absolutus ad cautelam, potest celebrare. Et potes circa hoc breuiter concludere, quòd in actibus extraiudicialibus pẽdente iudicio non est vitandus, in iudicialibus verò, admittitur ad probandum articulum nullitatis. Sed in cæteris, quæ vt actor in iudicio attẽtauit, excepto ꝓbationis illius articulo, debet euitari, vt est tex. in .c. solet. in fin. eod. tit. lib. 6. Nec obstat tex. in .c. licet. in fin. eo. tit. lib. 6. vbi tex. dicit, quòd in iudicialibus, & extraiudicialibus, ac in legitimis actibus debet vitari, quousq; docuerit de sententiæ nullitate; quia respondetur, quòd ille tex. loquitur in eo qui dixit sententiã nullam, ex eo quòd lata fuit post appellationem legitimã; sed appellans neglexerit prosequi appellationẽ infra legitima tempora. Secus si infra legitima tempora fuisset appellationem prosequutus. Et ita dicit glo. fin. in fin. in .d. c. & ita tenet ibi Archid. & Ioan. Andr. in nouella. Vel potest secundo modo responderi, ꝙ tex. ibi, dum dicit quousq; docuerit, exponat idest, quousq; docere ceperit; prius enim quam incipiat docere de nullitate, debet vitari, vt .d. c. licet. Nam priusquã litẽ moueat nullitatis, repellitur, seu vitari debet, vt dicit Inno. in .c. quia periculosum. in fin. eo. tit. lib. 6. Et sic dicit esse intelligend. in .c. per tuas. supra eod. et sequitur Io. Andr. & .D. Domi. in .d. c. licet. Sed posteaquam inceptum est cognosci, & sic pendente lite, seruatur prędicta distinctio, de qua in .d. c. solet. in fin. Et pro prædicta expositione, vbi docuerit, hoc est docere ceperit, facit glo. 1. in .c. insuper. ʒ qui matri accu. pos. Et aduerte, quia etiam in casibus prædictis, in quibus excommunicatus asserit excommunicationem nullam, potest tamen petere absolutionem ad cautelam, vt in .d. c. solet. Facit ꝙ statim dicam, in articulo excommunicationis prolatæ post appellationem interpositam. & ꝙ statim dicam in vigesimoquinto articulo in .c. venerabilis. ʒ. eod. Item quæro qualiter in prædictis concipiatur libellus. Sol.
34 dic. ꝙ † si aliquis petit pronuntiari sententiam nullam ab ipso, excommunicatus debet narrare causam nullitatis, & petere pronunciari sententiam nullam. Si verò hoc petierit à superiore debet sic dicere: Coram vobis &c. propono contra Reuerendum patrem .N. Episcopum nostrum, qui me post appellationem legitimè interpositam de facto excõmunicationis vinculo innodauit. Vel potest narrari alia nullitatis causa ex his, quæ dixi in articulo tertio. q. 16. in fin. in .c. perpendimus. ʒ. eod. secundum quod de facto contingit. & postea concludere in libello, quare peto super hoc vestro officio mihi prouideri, & per vos pronuntiari dictam sententiam nullam, & me ad ipsius obseruantiam non teneri; & dictum excommunicatorẽ ad expensas, & interesse condemnari. arg. tex. nostri. & .c. per tuas. ʒ. eod. & .c. cum contingit. ʒ. de offi. deleg. Et hæc vltima verba nõ ponuntur, quando sententia poterat ab eodẽ excommunicatore pronunciari nulla. Si verò excommunicatus vellet interea petere absolutionẽ ad cautelam, factã narratione debet subiungere, quare petit ad omnem cautelam se absolui à dicta excommunicatione. Et vide ad prædicta, quod tradit Spe. eod. tit. ver. quid si quis conuenitur, in fin. sui operis. Et hæc procedunt, quando quis per viam querelæ vellet dicere sentẽtiam excommunicationis nullam, Sed nunc ex ordine discutiendum est, quid si sententia excommunicationis esset valida; sed tamen diceretur iniustã, vel iniqua. Et hoc casu dic, ꝙ excommunicatus, qui vult dicere sententiam iniustam, vel iniquã, debet seruare formam tex. nostri. ad quam si fortè processerit, debet humiliter requirere ipsum excommunicatorẽ, vt debeat talem sententiam absq; grauamine reuocare, quo casu consulo ipsi excommunicatori, ꝙ animaduertat diligenter ad causas grauaminis, & illis maturè examinatis, si viderit illas nõ legitimas, nõ debet reuocare, sed illas reijcere. Sed si videret illas legitimas, ipsemet debet absq; grauamine excommunicationem ipsam reuocare sub aliqua tñ palliatione, aut quæsito colore, per quem quantum fieri potest, seruet honorem suum, ne vilescat eius authoritas, vt in .c. qualiter. 1. ʒ. de accu. vbi dixi. Et vt dixi, debet talem reuocationem facere absq; grauamine, adeò ꝙ nullas expẽsas debet facere excõicatus propter hoc; etiam nec iuratoriam cautionem præstare, vt dicit hic glo. in ver. absq; grauamine. Sed si iudex de iustitia, vel iniustitia excommunicationis dubitaret, vel propter factum proprium ex probabili fortè ignorantia, quæ posset cadere in facto proprio, vt puta, propter factum multipliciter intelligibile, vel similem causam, vel etiam propter fa-

ctum

ctum mixtũ ex facto suo, & alieno. Vt puta di-
35 cit † excommunicatus propter contumaciam,
se nunquam fuisse citatum quamuis appareat in
actis nuntium retulisse citationem, & refert ex-
communicatus se probaturum hanc negati-
uam coarctatam loco, & tempore. Ad quod
36 vide, ꝙ latè dixi de probatione negatiuæ, in .c.
super his. §. de proba. Facit quòd not. glo. hic
in ver. ex causa probabili. Et hoc casu arbitror,
37 quòd excommunicator posset cognoscere, &
absoluere ad cautelam, recepta competenti cau
tione de parendo mandatis suis, seu ecclesiæ,
arg. tex. nostri in fin. Et idem dicendum, quã
38 pars † aduersa se opponeret, vt non concedere-
tur absolutio, allegando aliquam apparentem
causam. Nam & hoc casu debet absolui ad cau
telam, recepa dicta cautione, vt hic in fin. tex.
39 citatione tamen facta de aduersarijs, ne fortè
vel in offensa manifesta cõcederetur absolutio;
contra .c. ex parte .1. infra titu. primo. Facit,
ꝙ statim dicam, & quòd latius dicam in vigesi-
moquinto articulo in .c. venerabilis. ỹ. eod.
40 Et hoc † procedit etiam si pars aduersa appella-
ret. Sed tunc excõicator absoluet recepta com
petenti cautione de parendo ei, ad quem appel
latũ extitit, vel delegato ab eo, vt hic dicit tex.
41 noster. Si verò excommunicatus nollet adire
excommunicatorem, dico etiam, ꝙ potest su-
periorem adire, conquerẽdo de iniusta excom
municatione, etiam citra vinculum appellatio-
nis, prout est test. hic. & in .c. venerabilis. eod.
42 tit. lib. 6. Et hoc † casu debet seruare quod hic
dicit tex. in ver. quid si absq; periculo. vt vide-
licet, si periculum sit in mora, puta, propter
viarum discrimina, aut excommunicati infirmi
tatem, vel similem causam, superior ad quem
querela deducta est, absoluet eum recepta com
petenti cautione de parendo mãdatis ecclesiæ.
Sed si periculum non est in mora, remitter ex-
communicatum ad excommunicatorem absol.
uendum. ỹ. competentem terminum; qui ex-
communicator, si recusauerit absoluere, ipse
superior per se, vel alium absoluet, recepta di-
43 cta cautione vt hic in tex. † Excommunicator
tamen, ad quem excommunicatus remittitur,
poterit examinare etiam per hanc remissionis
viam, an ipse sit absoluendus, vel non. & po-
test agere secundum quod statim dixi, qua-
do recta via, per viam querelæ aditur excom-
municator. Et sic in prædictis duobus casibus
habes, quòd excommunicator potest cogno-
scere de excõmunicatione sua, & de facto suo,
& etiam in tertio casu, quando à Iudice ad quẽ
appellatum est, remitteretur absoluẽdus ad ex-
communicatorem, vt statim dicam. Sed con-
tra hoc dictum fortiter opponit glo. nostra hic,
in ver. satisfacere, de .c. ab excommunicato. §.
de rescrip. vbi dicitur, quòd excommunicator
de hoc non cognoscit, sed alius cui cognitio
demandatur. Glo. soluit fatendo contrarium,
quòd ista cognitio fiat coram arbitris ab excõ-
municatore, vel excommunicato electis. vel
apud sinodũ. vel corã superiore per querelam.

Et cũ hac glo. simpliciter trãseunt hic * omnes Cõm. op.
Doc. Et male iudicio meo; quia hoc est expres-
sè contra tex. nostrũ. in ver. si verò. Quare pon
deratis verbis tex. nostri. & .d.c. ab excommu
nicato. vt hæc iura, & alia plura concordemus,
distinguo tres casus principales. Primus est,
quando excõmunicatus comparet coram ex-
communicatore. Secundus, quando per suum
superiorem, ad quem querelatũ, vel appellatũ
est, excommunicatus remittitur absoluendus
ad excommunicatorem, nullis alijs datis iudi-
cibus. Tertius, quando remittitur ad excom-
municatorem alijs datis iudicibus. Primo ca-
44 su tene, ꝙ supra dixi, quòd si † excommunica
tor cognoscit se iniustè excommunicasse, de-
bet sine difficultate absoluere; vel purè, si est ma
nifestè iniusta; vel recepta cautione, si dubitat,
vt hic. & hoc casu potest postea cognoscere de
45 iniustitia, si † pars non contradicat. Sed fortè
si pars cõtradiceret, quia non esset conueniens,
46 ꝙ ipse cognosceret de facto proprio, † tũc po-
terit cognosci, vel coram arbitris, vel apud sino
dum, vt dicit glo. p̃dicta, per tex. 10. q. 1. c. si cle
47 ricis. Sed si ipse † excommunicator nollet re-
uocare, ex necessitate opus esset querela, vel ap
pellatione ad superiorem. & sic hoc casu non
loquitur .c. ab excommunicato. Secundo ca-
48 su, quando † per superiorem remittitur ad ex-
communicatorem absoluendum. ỹ. competen-
tẽ terminũ nullis alijs datis iudicibus, dicẽdum
est, quia, aut ipse cognoscit se errasse, nec im-
peditur, & res est clara. Aut ipse dubitat, vel
alius contradicit non absoluendum, ipse tamen
paratus est reuocare recepta competẽti cautio-
ne de parendo mandatis suis, seu superioris, &
postea cognoscere de veritate, & pars consentit,
& res est etiam clara. Aut pars non vult consen
tire, quòd ipse de hoc cognoscat, & tunc arbi-
tror, quòd etiam possit absoluere recepta com-
petenti cautione, quòd coram eo, ad quem ap-
pellatum, vel etiã querelatum est, vel delegato
ab eo parebit iuri, argu. tex. nostri. Si verò
excommunicator nollet absoluere ipsum ex-
communicatum remissum ad se, dic, ꝙ aut ipse
superior fuit aditus per viam querelæ, & serua
quod dicitur hic in tex. in ver. alioquin. Aut
aditus per viam appellationis, & tunc serua ꝙ
habetur in .c. ad reprimendam. §. de offi. ordi.
nam hoc casu, recepta iuratoria cautione supe-
rior ad quem appellatum est, poterit ei absolu-
49 tionis munus impartiri. Tertio verò casu, † quã
excommunicatus remittitur absoluendus ab
excommunicatore alijs etiam datis iudicibus,
succedit dispositio .d. c. ab excommunicato.
videlicet, quòd si excommunicator cogno-
scet se excommunicasse contra statuta concilij
nostri, aut similia, debet illum sine difficultate
absoluere, vt .d. c. ab excommunicato. in princ.
Si verò hoc casu, excommunicator dubitaret
de excommunicatione, & non vellet absolue-
re recepta cautione, nihil de hoc disponit .d. c.
ab excommunicato. nec Doct. attingunt. Ego
arbitror, quòd posset, recepta cautione de pa-

rendo

pendo mādatis illorum Delegatorum, arg. tex.
nostri. Et ipsi Delegati postea, non ipse excō-
municator, cognoscet de iniustitia excommuni
cationis, inquantum pars non consentiret, ꝙ
excommunicator de ea cognosceret; aliter ipse
posset cognoscere. Si verò excommunicator,
vel simpliciter nollet absoluere, vel diceret, ꝙ
vellet prius cognoscere de iustitia excommuni
cationis, tunc arbitror, quòd succedat disposi-
tio.d.c.ab excommunicato. in secūdo respon.
nam hoc casu Delegati habent cognitionem,
qui debent ante omnis absoluere ad cautelam;
& postea cognoscere de iustitia, & iniustitia ex-
communicationis. Et si constiterit excommu-
nicationem iustam, punient querelantem, de
quo statim dicā in decimoquinto articulo. Si
verò cognoscent excōmunicationem iniustā,
& querelam, vel appellationem iustam, tunc pu
nient excommunicatorem, vt hic, & latius sta-
tim dicā in decimoquarto articulo. Nisi causa
probabilis excuset, tàm excōmunicatū, quàm
excommunicatorem, vt hic. Et est hoc gene-
rale, vt facta absolutione ad cauelam, semper
cognoscatur de iustitia, vel iniustitia appellatio-
nis, vel querelæ. Et aduerte, quia quando que-
rela, vel appellatio defertur ad superiorem, fit
remissio ad ipsum excommunicatorem, nisi pe
riculum sit in mora, vt dixi. Et fit hæc remissio
vt honori ipsius deferatur. Et quia ipse est me-
lius informatus, vt hic, & clarius in.c.ab excō-
municato. & in.c. ad reprimendam .ꝫ. de offi.
ordi. Et vt ipse potius corrigat errorē suum,
quàm ab alio corrigatur, vt dixi. Item fit re-
missio ad hoc, vt superior certificetur vtrum, &
qualis sit fienda absolutio. Nam si rescribit su-
periori ostendendo causam manifestam, pro-
pter quam ille fuit excōmunicatus, nō absolui-
tur, nisi satisfactione præmissa, vt in .c.ex parte.
.1.ꝫ.titu.1. Si verò excommunicator, nec
absoluere, nec rescribere vult superiori causam,
propter quam non vult absoluere, debet supe-
rior vocatis his quorum interest, & quos tan-
git negotium, recepta competēti cautione ab-
soluere. Et ideò fit ista citatio, ne fortè, si noto-
ria esset offensa, absolueretur sine satisfactio-
ne, cōtra notata in.d.c.ex parte. ita dicit Host.
& sequuntur Doct. in.d.c. ad reprimendam.ꝫ.
de offi. or. Et adde hæc ad ea, quę dicam infra
in vigesimoquinto articulo in .c.venerabilis.ꝫ.
eod. Et ex prædictis habes, quid iuris, quādo
quis prouidet sibi contra excommunicationē
per viam nullitatis, vel querelæ. Quare, nunc
ex ordine videndum est, de ordine, & remedio
appellationis. Circa quod distinguo quatuor
membra. Primum, quādo appellatur ante ex-
cōicationem. Secūdum, qñ appellatur post
excommunicationem. Tertium, quando est
dubium, an ante, vel post sit appellatum.
Quartum, quādo appellatur à declaratione, vel
denuntiatione iudicis, qui declarat, vel pro-
nuntiat aliquem incurrisse excommunicationē.
50 Circa primum, † quando appellatur ante ex-
communicationem, nam, & hoc remedium
competit, quia propter futurum grauamen
appellari potest, vt est in terminis nostris, & est
51 expressum in.c.per tuas.ꝫ.eo. & hoc casu, † ap-
pellatio operatur, vt excommunicatio lata post
interpositam appellationē, ex causa probabili
reddatur nulla, vt.d.c.per tuas. Et insurgit præ-
dictus effectus, non solum per expressam appel
52 lationem, sed etiam † si intendens appellare se
supposuit protectioni superioris ante latā ex-
communicationem, quo casu perinde est, ac
si antea appellasset, ex quo de mente constat,
vt in.c.ad audientiam.ꝫ.de appell. & in.c.in his.
infra. titu.1. & hoc tenet Hosti. Zab. & Io. An.
in.c.1.de appell. lib.6.in.c.pastoralis.§.vtrum.
53 supra de appel. Et aduerte, quia quamuis † ex-
communicatio sit lata post appellationem in-
terpositam, non statim pronuntiatur nulla, sed
54 debet † prius cognosci citata parte ad cuius in-
stantiā lata est, quòd veniat ad contradicēdum,
quare dicta sententia non debeat pronuntiari
55 nulla. Et † debet etiam citari iudex, si illam tu-
lit ex officio, vel inquisitione, argu.c. qua frōte
.ꝫ. de appel. Facit.11.q.3.c. cum excommu-
56 nicato. & quod statim dicam. Et si † in dubita-
tationem deduceretur, potest interim peti ab-
solutio ad cautelam, etiam antequā incipiat co-
gnoscere de veritate causæ, vt in.c.venerabili-
bus §.sed si ex causa. eod. tit. lib. 6. et ibi te-
net Ioan. Andr. & tenet etiam Io. Andr. D.m.
& Doct. in.d.c.per tuas. & per Doct.in.d.c.so-
57 lum. eod. tit.lib.6. † vbi quando talis absolu-
tio fienda est, debet prius aduersarius citari, ad
cuius instantiam fuit lata excommunicatio. vel
iudex, qui ex officio processit, vt supra dixi.
58 ad quod facit .d.c.solet. Et si † citatus compa-
ret, aduertere debet iudex ad modum opponē-
di; quia aut opponit excommunicationem la-
tam pro manifesta offensa, & debet sibi termi-
nus assignari ad hoc probandum; qua probatio-
ne facta, non deberet absolui, vt in .c.ex parte.
.1.ꝫ.tit. proxi. aut dicit appellationem, quæ
præcessit frustratoriam; & hoc casu, cū iam con
stet, ꝙ appellatio iam præcessit interposita ex
legitima, sed incerta causa, nec adhuc appareat
de veritate in contrarium, fiat absolutio, præ-
stita competēti cautione &c. et postea inqui-
ret de veritate causæ. Facit .d.c. venerabilibus.
in fin. & ꝙ etiam ibi not. glo. pen. Aut exci-
piens dicit nullam appellationem præcessisse;
vel si præcessit, opponit, ꝙ non fuerit interpo-
sita infra legitima tempora, & ante excōicatio-
nē, quo nundū probato, fiet absolutio; & po-
stea inquiretur de veritate, vt.d.c.venerabilib⁹.
59 in fin. & ꝙ dixi † de citatione partis, semper
intellige, quando periculum non esset in mora,
quia tūc absolutio ad cautelā potest etiam fie-
ri parte non vocata, secundum ea, quæ latius
dicam in decimoquinto artic. in.c.venerabilis.
infra eod. & ad ibi dicta hæc sunt cōiungenda.
60 Circa secundum membrum, quando † præces-
sit excommunicatio, sed sequitur appellatio,
breuiter dico, quòd etiam hoc remedium ap-
pellationis competit aduersus excommunica-
tionem,

tionem, vt in.c.per tuas.§.eod. & in.c. venera-
bilibus. eod. tit. lib. 6. in .c. ab excommunica-
to. de rescrip.in.c. ad reprimendam. de offi.or.
in.c.pastoralis. de appel.cum infinitis similib⁹.
Non obstat, ꝙ imo non videatur posse appel-
lari, quia cum iste excommunicatus sit separa-
tus ab ecclesia, non debet posse appellare, quia
respondetur, ꝙ iste appellando tenet locũ rei,
61 & sic sapit defensionem, † quæ nulli etiam cri-
minoso, aut excommunicato denegatur; vt in
.c.cũ inter.§.de excep. Nec obst. quòd frustra
videatur concedi appellatio cum non prosit, nec
sit necessaria, ex quo non suspendit effectũ ex-
communicationis, vt de hoc in glo. in ver. satis-
facere, & statim subijciam, quia licet non ope-
retur hunc effectum, tamen operatur alios effe-
ctus; & etiam quandoq; operatur effectũ sus-
pensiuũ, secundum ꝙ infra subijciam. Et ideò
propter multos effectus, hæc appellatio est vti-
lis, & necessaria ad ipsos effectus; & sic ex præ-
dictis patet, quòd allegatio, quæ ponitur in .c.
per tuas in prin .§. eod. est falsa; verum si circa
ipsam appellationẽ subsequentes effectus, mo-
riuntur dubia, idcirco, pro ipsorum declaratio-
ne. Primo, prosequar vtrum operetur effectũ
suspensiuum, deinde subiungam alios effectus.
62 Circa † effectum suspensiuum, vtrum appella-
tio sequens excommunicationem, illum pro-
ducat, distingue; ꝙ aut sententia excommuni-
cationis, quæ præcessit non fuit pura, sed fuit
lata sub conditione; aut in diem, aut fuit lata
purè, & simpliciter. Primo casu, sub distin-
gue, quòd aut his fuit excommunicatus con-
ditione de futuro, vel in diem futurum, & tunc
ante euentum conditionis, vel diei excommuni
catio non trahit secum executionem. sed stat in
suspenso, & si sit sententia hominis, potest in-
terim appellari; vt in.c. præterea. 2 .§. de appel.
nec euentus conditionis, vel diei facit postea, vt
iste fingatur retro fuisse excommunicatus, vt
latè dixi in .d.c. præterea. vbi posui rationem,
quare, secus sit in contractibus, & sic isto casu,
appellatio cooperatur effectum suspensiuum,
sicut in præced. membro, quando appellatum
est ante excommunicationem; aut quis est ex-
communicatus sub conditione, vel in diem de
præterito, & hoc casu, Idem dicendum est, ꝙ
dicam statim, de excommunicatione pura, quę
63 præcessit appellationem; quia † conditio de
præterito, vel præsenti non est propria condi-
tio, vt .l. cum ad præsens .ff. si cer. pe. nec mo-
ratur obligationem, vt in .l. conditio. & in .l. si
stipulatus fuero. ff. de ver. obli. & insti. de verb.
obli. §. conditiones. Vnde huiusmodi præce-
dens excommunicatio per sequentem appella
tionem non suspenditur, sicut nec pura; & hoc
tenet Hosti. & Doct. in.c. pastoralis. §. verum,
supra de appel. Aduerte tamen, quia vt dixi in
64 .d. §. verum. fortè posset attentari, quod † ali-
qua sit differentia etiam inter hanc excommu-
65 nicationem, & puram; quia purè † excommu-
nicatus, debet statim vitari non obstante sequẽ
66 ti appellatione, vt .d.c. §. verum. & infra dicam.
Sed excommunicatus sub conditione, vel in
diem de præterito, maxime si appellauit, non
debet vitari, donec illa conditio sit certa apud
nos, sicut dicimus in excommunicato post in-
terpositam appellationem non legitimam, quo
67 casu, licet † appellatio non legitima non operatũ
verum effectum, operatur tamen effectum, vt
interea, ratione dubij non habeatur pro excõ-
municato, ad quod vide, ꝙ supra dixi, per not.
in .c. solet. & in .c. licet. eod. tit. lib. 6. Aduer-
te tamen, ꝙ in contrarium facit, quod dicimus,
quòd dubietate existẽte, quis potius debet iu-
dicari excommunicatus, quàm non excommu
nicatus, vt dixi in decimo articulo .q. 24. in .c.
perpendimus. §. eo. Cogitabis, quia nunc ve-
nit in mentem. Si verò sententia fuit lata purè,
& appellatio postea interposita. Sub distin-
gue, quod aut nos loquimur de sententia excõ-
municationis lata ante sententiam diffinitiuã,
68 aut † de lata post sententiam diffinitiuã, & post
decem dies, qui dantur ad appellandum; & in
hoc non est dubium, quòd talis sententia excõ
municationis trahit secum executionem, nec
suspenditur per sequentem appellationem;
vt in .c. pastoralis .§. verum. supra de appel.
vnde appellatio hoc casu operatur solum ef-
fectum deuolutiuum; aut loquimur de senten-
69 tia † excommunicationis lata post diffinitiuam
sententiam infra decẽ dies qui dantur ad appel-
landũ, & hoc casu variæ sunt opiniones. Qui-
dam volunt, si appellatur infra decẽdium à tem
pore sententiæ latæ totum suspendatur, videli-
cet tàm excommunicatio, quàm executio, per
.c. non solum in prin. de appel. lib. 6. & hoc te-
nuit Inno. in .c. solet. de senten. ex. lib. 6. in. 6.
colu. versi. si verò excommunicatus, vbi dicit,
70 quòd si † excommunicetur appellans post sen-
tentiam, ante appellationem emissam, tunc
officio iudicis, obtinebit reuocationẽ huiusmo
di excommunicationis, sicut aliorum grauami
num attentatorũ tẽpore dato ad appellandum
à sententia diffinitiua, & hanc eandem senten-
tiam tenet Archid in .d.c. non solum. de appel.
lib. 6. super verbo innouata. & in.c. is cui. eod.
tit. lib. 6. Ad quod vide, quò notaui in .c. pa-
storalis in .§. verum in quarta opi. Cardinalis
Zabarel. §. de appel. sic est ista opi. sequitur nó-
tabilis limitatio ad tex. dicti. §. verum. Fatetur
71 tamen Archid. in .d. §. porro. ꝙ hoc casu, † ne-
cessaria est absolutio. Ex quibus verbis, Ar-
chid. videtur velle, vel corrigere, ꝙ dixerat, aut
fuit sibi contrarius, aut vult inducere nouum
casum, quòd sententia excõmunicationis nul-
la indigeat absolutione. Sed dicit Ioan. Andr.
ibi, ꝙ non bene capit dictum Archid. Idem
tamen Ioan. Andr. ibi in glo. in ver. appellatio-
nem tenet contrarium per illum tex. qui vult,
ꝙ necessaria sit absolutio, licet excommunica-
tio fuerit promulgata post sententiam diffiniti-
uam; vnde concludit Ioan. Andr. ꝙ excommu
nicatio statim valet. Et quãuis aliqui dicunt il-
lud esse immutatum, per .d.c. non solum, quòd
fuit postea editum, dicit tamen Io. Andr. ꝙ nó
credit

credit hoc esse verum, per rationem præallegatam; Et quia si præallegatus .§. porro. fuisset correctus, per .d. c. non solum; litera ipsius fuisset mutata, vel detracta; quasi velit dicere, quod fuisset detractum illud verbum, quod importat sententiæ validitatem. Facit in simil.. c. quia periculosum, & .c. 1. cod. tit. lib 6. Item mouetur, quia inter decretales sexti; quo ad probationem non est dare prius, aut posterius; vt not. idem Io. Andr. in .c. vt officium. §. penul. de hære. lib. 6. Et hanc eandem sententiam tenet Innocen. in .d. c. venerabilibus .§. porrò.
72 vbi dicit, per appellationem non suspenditur excommunicatio, & tenet Spe. in .tit. de appel. .§. de offi. ver. si verò. Sed primã opi. tenet Ioan. Mo. in .d. §. porrò. & in .d. c. is cui .§. 1.
73 cod. titu. lib. 6. Quod † tamen intelligit, quando appellatum est à diffinitiua; dicens, quod tunc suspenditur totum, quicquid factum est in præiudicium deliberationis, quę datur infra decendium ad appellandum. Secus si fuisset appellatum solum ab excommunicatione, & non ab eo, à quo ortum habet excommunicatio; quia tunc per appellationem nihil suspenditur, quia tunc appellans dat liberum antecedens, à quo ortum habet excommunicatio; & negat consequens ad illud, & sic executionem iudicati; & ita loquitur secundum eum .c. constitutis. supra de appel. vbi Decanus non appellauit à confirmatione; sed à cõfirmationis executione, propter quod appellatio fuit repulsa. Et subdit Ioan. Mo. quòd dum erat vicecancellarius multas literas cassauit, in quibus narrabatur appellatum esse non à prouisione; sed à prouisionis executione .D. de Rota. decis. 777. quæ incipit. Item si causa omnes opi. & finaliter concludunt, quòd obtenta fuit opi. Ioan. Andr. quò ad prolationem sententiæ excommunicationis, vt illa non possit per viam attentati retractari, sed prima opi. habet locum, quo ad actus executiuos consistentes in facto, concernentes ipsam sententiã excõmunicationis, & similes actus, qui veniunt retractandi per viam attentati. Sed Collectan ibi, dicit quod iste vacillabat, quò ad actum denunciationis, per .c. pastoralis .§. de appel. quia expressè apparet, quòd post appellationem potest fieri executio sniæ excõicationis ante appellationem latam, cuius excommunicationis executio est ipsa denunciatio, quæ denunciatio fieri potest, quando sententia excommunicationis tenet; quare cum secundum præmissa excommunicatio teneat, ergo licitè fieri potest denunciatio; nisi diceremus, quòd propter inhibitionem, & litis pendentiam denunciatio fieri non debeat, & facta post inhibitionem in præiudicium pendentiæ litis in contemptum iudicis, debeat reuocari. Sed ad hoc respondet, quòd eadem ratione dicendum esset, quod excommunicatio lata post inhibitionem vel litis pendentiam non teneret, & tamen concludit
74 quòd lata tenet; quare † multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent de reg. c. ad apostolicam. Quod vltimum, credit verũ .D. Domi. in .d. §. porrò. mouetur, quia quando executio dependet ab actu non suspenso per appellationem si est adimpleta, non potest retractari, nisi via ordinaria, & sic per viam iustitiæ, vt in .c. constitutis .§. de appel. Sed * communis opinio est, quòd excommunicatio non suspendatur post appellationem interpositam, ergo eius executio retractabitur per viam ordinariã, & non per viam attentati, quæ est extraordinaria. Inno. in .c. non solum de appel. lib. 6. Apparet igitur ex præmissis, quòd quæstio prædicta non procedit sine dubitatione propter opiniones prædictas. Ego tamen, vt dixi in .c. pastoralis .§. verum .§. de appel. arbitror, has opi. ad concordiam posse reduci; vt opi. Io. Andr. & * communis, habeat locum ante factam reuocationem, quia cum illa excommunicatio sit pura debet secum trahere executionem. Est tamen maioris potentiæ, quam si esset lata ante sententiam diffinitiuam, vel post, & post decem dies; quare si esset lata ante diffinitiuam, & post decendium, & appellaretur postea, non obtineretur reuocatio, nisi appellatione plenè iustificata. Sed si lata est intra decendium, si appellatũ est, faciliter reuocatur per iudicem ad quẽ, facta probatione prædictorũ, non iustificato qualitet appellatio pcesserit; & ita pcedat alia opi. Circa tertium membrum principale,
75 quando est dubium, quando excommunicatio præcesserit appellationem, vel econtra; potest
76 figurari exemplum, si † iudex dicat excommunico te, si appellas, vel si appellaueris, an statim cũ appellat sit excõicatus, & sic videatur excõmunicatio præcessisse appellatum, & per consequens non suspendatur; an verò econtra, appellatio videatur præcessisse excommunicationem, & per consequens excommunicatio suspendatur, & idem dicit .D. m. in .c. pratera .2. .§. de appel. in fin. q. potest exemplificari in similibus terminis, puta, si iudex prædixerit excommunico te, si elegeris, vel simile quid feceris; Imol. in .d. c. præterea multum instat, te ferendo alias opiniones. Quidam dixerunt ẽt excommunicationem non ligare nisi post actũ consumatũ, quia hoc est de natura dispositionis conditionalis, vt .l. hęc conditio .ff. de condi. & demon. Item quia aliter dicẽdo, excommunicatio videtur lata sine aliquo facto pcedenti excõmunicatione digno. Alij verò, vt Goff. dixerunt, ponderandum esse formam, & conceptionem verborum, quibus iudex vtitur; Nam si iudex dixit excõmunico te si appellas, vel eligas; intelligitur excommunicatus statim, cum parat se ad appellandum, seu eligendum, ita quod statim cum incipit eligere, vel appellare incidit in excommunicationem. Et ideò videtur præcedere appellationem. Si verò iudex dixerit excommunico te, si eligeris vel appellaueris tunc non ligatur, nisi post actum perfectum; quia hæc verba ex pprio significato requiruntur actum consumatum, vt est tex. notabilis, in .l. si quis stipulatus sit .§. stichum .ff. de verb.

Com. op. Com. op.

ver. obli. pro quo allego tex. in.l. 1. §. hæc au-
tem. ff. ꝙ quisq; iure. de pœni. dist. 1. c. hæc an-
te verba. Item pro dicta opi. facit, ꝙ singula-
riter not. Bar. in. l. filiusfamil. §. diui. ff. de leg. 1.
vbi dicit, ꝙ si testator dicat, relinquo seruũ Ti-
tio, & si alienauerit relinquo sibi libertatem, ꝙ
post factam alienationem, videtur relicta liber-
tas, & non ante. Secus, si dixisset si alienabis,
vel alienas; Inno. in. d. c. præterea videtur con-
77 cludere, ꝙ in his inspicienda, & seruanda sit
mens ipsius iudicis. Nam si intendebat excõ-
municare statim, est excommunicatus. Secus
si non intẽdebat; in dubio verò, tenet quòd sta
tim, sit in ipsa prolatione verborum excommu
nicatus, cum fuerit contumax, & inobediens;
& Domini gladius, scilicet excommunicatio sit
penetrabilior, quam factum hominis; quasi ve-
lit, quòd vtraq; eodem tempore currat, sed ex-
communicatio, tanquam penetrabilior præce-
dat. Hosti. in summa. de re iudi. §. qualis de-
beat esse, & . §. pura. dicit, quòd si excommu-
nico te, ꝙ aut appellatio est iusta, & sententia
non tenet, aut est friuola, & sententia tenet, &
hoc debet per superiorem iudicem terminari,
vt. c. pastoralis. §. verum. & . c. cum speciali. §.
porrò. & . §. excessu. ẽ. de appel. Finaliter tamẽ
dicit quòd in his casibus, & similibus videtur,
78 quòd sententia non teneat. Cum enim † quili-
bet oppressus appellare possit. 2. q. 6. c. ad roma-
79 nam, & . c. omnis oppressus; nec debeat † ferri
sententia excõmunicationis, nisi præmissa mo-
nitione, & causa rationabili, vt latè dixi in deci-
mo articulo, in . c. perpendimus. & probatur
hic in tex. nostro; & nihil aliud sit dicere si ap-
pellas, vel appellaueris; quam dicere, excom-
munico te, si vtaris remedio iuris cmomunis
80 tibi competenti, & sic talis † sententia expres-
so errore vitiatur, per. c. per tuas eod. ti. & not.
in . c. quorundam. & . c. cum dilectus. de exces.
prælat. Ad ꝙ vide, quod dixi in decimo arti-
culo. 10. q. in. d. c. perpendimus. ẽ. eo. Et ean-
dẽ sententiã videtur tenere. Host. in. 1. de appel.
lib. 6. vbi etiam dicit, quòd talis sententia non
tenet per dictum c. per tuas. Et prædictã opi.
Hosti. sequitur Henri. Bohic in . c. pastoralis. ẽ.
de appel. Ioan. Andr. dicit hic, quòd ille, qui
parat se ad appellandum, vel eligendum non di-
citur appellare, vel eligere, & ideò appellatio vi-
detur suspendere; Item, quia opus est, quòd
conditionalis dispositio in totum purificetur,
vt in. l. 2. ff. de condi. & demon. D. m. in . d. c.
pastoralis. §. verum. dicit, quòd vltimum dictũ
procedit attẽta verborum significatione. Nam
81 non dicitur † quis appellare, vel eligere nisi post
actum perfectum, vt in . l. si quis stipulatus. ff.
de verb. obli. vbi, quò ad pœnam incurrendam
requiritur, quòd actus sit præfectus. Facit etiã
. c. cum in cunctis. ẽ. de elect. iuncto c. perpe-
tuo. eod. titu. lib. 6. Item facit quod not. Io.
Andr. in reg. in pœnis. de regu. iur. lib. 6. in
mercu. Subdit tamen . D. m. quòd propter
præsumptam mentem excommunicatoris, in
casu nostro, verior videtur opi. Inno. mouetur,
82 quia † quilibet præsumetur agere actum, vt
valeat, quantum meliori modo valere potest,
vt in. l. 3. ff. de testa. mili. Sed si præsumeremus
excommunicationem debere sequi actum ap-
pellationis, excommunicatio non valeret; quia
per appellationem, quæ videretur præcedere,
suspenditur iurisdictio, vt dixi in primo mem-
bro, ergo in dubio præsumendum est, quòd
iudex voluerit ligare ante actum perfectum, sci-
licet statim cum incipit contrafacere. Sicut ẽt
in simili, propter in obedientiam, quis statim
83 recedit à gratia Dei. Nam et ista † excommu-
nicatio, est separatio à gratia diuina, & has ra-
tiones dicit esse strictissimas. Sed tu aduerte,
quia articulus iudicio meo est dubius, & inter
alia, dubitatio pendet ex his, quæ dixi in. c. per-
pendimus. ẽ. eod. in decimo principali articu-
84 lo. q. 16. vbi disputatur, an † sententia excom-
municationis sit nulla ex falsa causa, vel ex cau-
sa non expressa. Nam, si esset nulla, non esset
locus dubitationi nostræ, & de se patet; & pro-
cederet opi Hosti. sed posito quòd non sit nul-
la, quia non esset talis error, vel talis causa, vel
tale præceptum, quod reddat sententiam nullã;
dico, quòd si iudex dixit si paraueris te ad ap-
pellandum, vel similia verba clarum est, quòd
sententia excommunicationis non suspenditur
per appellationem, maximè, si dixisset ex nunc
excommunico te, ad quod vide, quòd dixi in
. d. c. perpendimus in decimo arti. q. 22. Si verò
verba essent talia, per quæ appareret ex proprio
significato verborum, appellationem præcessis-
se; verbi gratia, postquam appellaueris excõi-
85 co te, vel † ex tunc excõico te, dicerẽ, ꝙ ex eo
suspenditur, sicut si appellatio præcessisset, sed
si verba esset ambigua, placet opi. Inno. & . D. m.
propter verisimilem intentionẽ ipsius excõica-
86 toris. Nã regulare est, ꝙ in † omnibus actibus
dubijs interpretãdis prius ad intentionẽ recur-
rẽdũ sit, vt in. c. dilecto. ẽ. ti. 1. Ad qđ uide glo.
& plura iura, quæ allegat in . c. petitio. ẽ. de ꝓcu
ra. Itẽ moueor, quia cũ simus in dubio potius,
quis debet se iudicare ligatum, quã non ligatũ;
ad ꝙ vide, quæ dixi in. c. perpendimus. ẽ. eo. in
. 10. arti. q. 24. & in remissionibus quas ibi dixi;
87 quia † sñia excõicationis est medicinalis, & de
facili, quis põt se prouidere aduersus eam, per
petitionẽ absolutionis, ẽt ad cautelam. Et quia
est medicinalis, ad qđ vide qđ dixi in. d. c per-
pendimus. in . 10. prin. arti. q. 16. Et hoc maxi-
mè, tenendũ esset ante factũ, sed post factũ; for-
tè si talis interea essent mortuus, esset cõtra te-
nẽdum; sicut in simili dixi in materia regulari-
tatis, in c. ad audientiam in tertio princ. arti. &
maximè, hoc tenendum esset in appellatione, si
appellaretur à diffinitiua ante transitum decem
dierum, & talis excõicatio esset lata post ipsam
diffinitiuam, & hoc propter opi de quibus di-
xi in fin. præced. membri. Cogitabis, quia
nunc venerat in mẽtem; ad quæ vide ẽt, quod
in simili dicitur de excommunicatione iudicis
propter opi. in . d. c. 1. de constitu. & ibi per
. D. m. & per Bart. in disputatione, quæ inci-

pit à iudicis & in .l. 1. §. diuus .ff. de var. &
extraordi. cog. & per Bal. in .l. 1. §. profi-
cisci. ff. de offi. procon. & legitur in .l. 1. &
.2. C. de pœn. iud. qui. man. iudi. cum infini-
88 tis similibus. Circa quartum membrum † quũ
appellatur à declaratione, vel denunciatione iu-
dicis, qui declarat, vel pronunciat aliquem ex-
communicationem incurrisse; Breuiter distin-
89 gue; Quod † aut sententia excõicationis non
tenet, quia continet intollerabilem errorẽ, vel
quia, lata est post appellationem legitimè inter-
positam; & hoc casu impeditur fieri denuncia-
tio. Facit tex. noster, & expressius .c. pastoralis.
.§. verum. ver. in eo casu .s̃. de appel. vbi etiam
posui hanc distinctionem, sed melius conuenit
90 hic, vt habeatur materia completa. Aut † sen-
tentia excõicationis tenet, & subdistingue; ꝙ
aut non est appellatum ab ea directè, vel indire-
ctè, & tunc debet denuntiari, & publicari: vt
in .c. cum desideres .s̃. eod. & .s̃. de for. compe.
91 .c. 2. Aut, est † appellatum ab ea directè, vel in
directè; & tunc sub distingue secundum Inno.
in .c. præterea. 2. s̃. de appel. & per Cardinalem
in .c. is cui. de sen. excom. lib. 6. ꝙ aut appella-
tũ est ante excommunicationem, vel post; pri-
mo casu, impeditur denunciatio; vt in .c. per
tuas .s̃. eod. Facit ꝙ latius dixi in primo mem-
bro. Secundo casu, subdistingue; ꝙ aut simpli-
citer appellatur, aut appellatur ne fiat denũtia-
tio, seu publicatio. Primo casu, sub distingue;
92 ꝙ, aut † excõicatus, sit se excõicatum, & per ap-
pellationem sequentẽ non impeditur denun-
93 ciatio, & ratio, est, quia si † sententia excõica-
tionis pure fertur, statim trahit secum effectũ,
94 nec † denunciatio, seu declaratio addit aliquod
vinculum, sed, ꝙ factum est publicat, vt in .c. no-
uit .s̃. de appel. 11. q. 3. c. curæ. & .c. debẽt. Facit
.ff. de testa. in .l. hæredes palam .§. sed & si not.
& sequuntur Goff. & Archid. 11. q. 3. c. nemo
95 contemnat. Aut † excõmunicatus ignorat se
excõicatum, vt puta si erat absens, qñ fuit ex-
cõicatus; ꝙ põt esse, vt traditur per Bart. Brix.
.2. q. 5. in .c. quanto, & in .c. pen. cum similibus.
supra de cle. excom. min. Ad quod vide ꝙ di-
xi, in .d. c. perpẽdimus .s̃. eo. in .10. prin. arti. q.
.9. & .q. 11. & hoc casu post appellationem,
non potest iudex denuntiare, vel declarare. Fa-
cit ꝙ not. in .c. pen. & fin. s̃. de cle. excom. mi.
96 Nam talis † ignorãs est ligatus etiam, ante quã
sciat; quia sententia excõicationis trahit secum
executionem, vt dictum est. Et hoc etiam sen-
tit Bart. Brix. in .d. c. quanto. Facit etiam, ꝙ
not. in .d. c. pen. & in .c. dilectis. & in .c. cum sit
romana s̃. de appel. & hoc etiã sequitur Hosti.
97 Et † ratio differentiæ inter scientem, & ignorã-
tem sit; quia, si sciens posset appellare ad finẽ,
& effectum ne denuntiaretur; sequeretur, ꝙ
98 quasi quælibet † sententia censuræ vilesceret, &
esset quasi delusoria, quod esse non debet; vt .s̃.
de consue .c. cum inter. & in clem. cum ex eo.
eod. titu. quæ ratio cessat in ignorante; potest
esse ratio, quia ipse nunc per hanc denunciatio-
nem magis grauaretur. Nam licet prius esset
99 ligatus, tamen † poterat sine peccato se ingere-
re communioni hominũ, vt statim dicam; quod
non posset nunc, & ideò videtur, quòd appella-
tio suspendat hanc denunciationem. Et ex hoc
idem dicerem; quòd qualitercunq; excommu-
nicatus grauaretur per denunciationem sequen-
tem, quòd tunc per appellationem sequẽtem,
impediretur denunciatio. argu. c. tua. s̃. eod. &
100 .d. c. pastoralis. §. verũ. s̃. de appel. si † verò ap-
pellatur ne fiat denunciatio, vel declaratio ex-
communicationis; & sit talis excõmunicatio,
quæ inferatur ipso iure, vt in .c. si quis suadente.
.17. q. 4. & factum non est notorium, tunc ap-
pellatio non impedit denunciationem, per not.
in .c. peruenit. 1. & in .c. consuluit de appel. Et
101 prædicta procedunt in ordinario, in † delega-
to verò dic, quòd si fuit appellatũ ante denun-
ciationem, & iudex à quo detulit appellationi,
102 non potest postea denunciare; quia per † dela-
tionẽ appellationis, suspensa est iurisdictio sua;
vt in .c. cum appellationibus. de appel. lib. 6.
Et ideò non potest denunciationem facere; aut
103 non detulit, & tũc aut † appellatio fuit recepta
per superiorem, & iudex à quo non potest de-
nunciare, quia per hanc receptationem abdica-
tur iurisdictio ab ipso delegato; vt in .c. pastora-
lis. §. præterea .s̃. de offi. deleg. Aut nõ fuit re-
cepta, & tũc, videtur quòd possit ipsum denun-
tiare in omnibus casibus, in quibus posset ordi
narius; quia interest ipsius delegati, illum vita-
ri, & sic vt eius recipiat iurisdictionẽ, & vt ex-
cõmunicatus citius obediat, & per cõsequens,
vt mulcta per eum indicta, per excommunica-
tionem, suum consequatur effectum, facit in si-
mili .c. ad aures .s̃. de appell. vbi delegatus præfi
git terminum appellanti ad prosequendũ appel
lationem, vt citius reassumat iurisdictionem.
Et ex prædictis, habes quędam vltima circa istũ
decimum principalem articulum; in quo tracta
tur de remedio ipsi excommunicato competẽ-
ti; verum quia, circa prædicta, oriuntur plures
singulares, & speciales dubitationes; ideò ad
ipsas descendam per quæstiones. Primo igi-
104 tur, quæro quare appellatio interposita post
excommunicationem puram non extinguat,
seu suspendat excommunicationem, sicut sus-
pendit aliàs sententias, vt in iuribus, quæ po-
teris videre allegatis per me in rubri. de appel.
in .4. q. principali. Sol. quæstio ista est valde
dubia, & glo. & Doct. varias reddiderũt ratio-
nes, quas poteris videre per me, in .c. pastoralis.
in .§. verum. supra de appel. vbi posui .16. opi.
& tandem conclusi, quòd articulus videbatur
mihi satis dubius, & quòd nulla prædictarum
rationum erat per se concludens, quo minus
posset morderi, aut reprobari; sed plures si-
mul iunctæ hoc inducebant, & inter aliàs, illa
105 principalior, quòd † hæc sententia trahit se-
cum executionem. Et hanc vt principalem,
& fundamentalem considerat tex. in .d. §. ve-
rum. quia si non esset decisio prædicti .§. ve-
rum non fuisset legitima, & hanc etiam sequun-
tur Ioan. Andr. & .D. Domi. in .c. is cui. §.

sanè

ſanè. eod. titu. lib. 6. Secunda verò iungitur,
quæ ex ea infertur, quia effectus eſt inſe-
106 parabilis à pronuntiatione. Tertio, † quia
ſapit naturam interlocutoriæ, quæ ita faciliter
non ſuſpenditur. Quarto, quia ligat animam,
& ſic in dubio, in ſeueriorem partē facienda eſt
interpretatio, vt ſupra dixi. §. quia ſi vult ha-
bet promptum remedium petendo abſolutio-
nem cū ergo, omnes iſtæ rationes ſimul iunctę
conueniant, & non reperiantur in aliqua alia
ſententia, præterquam in ſententia excommu-
nicationis. Ideò, non mirum ſi talis ſententia
non ſapit quandam enormulam naturam, vt vi-
delicet non ſuſpendatur per appellationem ſe-
quētem, de quibus rationibus latius, & de alijs
etiam plurimis, vide quòd latè dixi in. d. §.
107 verum. Et aduer, quia licet † ſententia excom-
municationis ſtatim trahit ſecum executionem
quando pura fuit, tū ignorans eam latam non
punitur ſi ingerit ſe communioni hominum,
vt in .c. illud. ꝭ. de cle. excom. mi. dicam in .c.
ſacris. ꝭ. eo. in .19. prin. arti. Itē aduerte, quia
ſicut non ſuſpenditur excommunicatio per ap-
108 pellationem, ita † nec abſolutio, de quo dicam
in. c. venerabilis. ꝭ. eo. in .16. princ. arti. Secun
do quæro, viſum eſt, ꝙ in plurimis caſibus ap-
pellatio non ſuſpendit excōicationem, & ſic nō
conſequitur iſtum effectum, vtrū ſortiatur ali-
quem alium effectum. Sol. glo. hic in ver. ſatiſ-
facere, videtur ſentire quòd non. Sed tu dic, vt
dicit hic. D. m. ꝙ imò ēt in prædictis caſibus
109 appellatio † multum prodeſt; quia deuoluit
cauſam ad ſuperiorem, quando ſuperior eſt ta-
lis, ꝙ nō poteſt cognoſcere circa appellationē;
exemplum in Archiepiſcopo reſpectu ſubdito-
rum ſuorum ſuffraganeorum, vt probatur aper
te in terminis noſtris, in. c. venerabilibus eo. ti.
110 lib. 6. Secūdo, ſi † excōicatus non appellat in-
fra decem dies, qui dantur ad appellādum, non
poteſt amplius deducere cauſam ad illum ſupe-
riorem; ſed habebit neceſſariè petere abſolu-
111 tionē ab excōmunicatore. Sed ſi † excōicator
non velit abſoluere oblata ſatiſfatione &c. po-
terit ex hoc nouo grauamine appellare ad ſupe-
riorem, vt not. in. c. ad reprimendam. ꝭ. de offi.
ordi. Tertio prodeſt in alio, quòd eſt magni
112 effectus, quia ſi † non appellatur, ſententia trā
ſit in rem iudicatā reſpectu illius cauſæ, pro qua
113 fuit lata poſt contumaciam, & non † appellans
infra decendium, non poteſt amplius negare
contumaciā, ſed ſi vult abſolui, oportet ꝙ pri-
mo ſatiſfaciat, vt not. in. d. c. venerabilibus, &
114 .d. c. ad reprimendam. licet † reſpectu vinculi,
nunquam tranſeat in rem iudicatam, quo mi-
nus volens petere abſolutionē ſit audiendus, cū
ſit medicinalis. Idem tenet glo. in ver. ſuſpen-
datur. in. c. ad reprimendam. ꝭ. de offi. ordi.
Et vide ad hoc, quod latius dicam in. c. quod in
dubijs in ſexto articulo prin. & in. c. venerabi-
lis. ꝭ. eod. in vigeſimoquinto principali articu-
lo. Tertio quæro, intra quod tempus debet ap
pellari ab excommunicatione. Sol. clara vide-
115 tur inferri ex præcedentibus, quòd † appellari
debet infra decem dies à tempore ipſius excō-
municationis computādos. 2. q. 9. in. c. re vera.
Et hoc tenet glo. in. c. per tuas. ꝭ. eod. & Inno.
& Hoſti. ibi; & Spe. de appel. §. 2. Vnde poſt
decem dies non poterit appellare, vt not. glo.
in. d. c. ad reprimendam in ver. ſuſpendatur. ꝭ.
de offi. ordi. Vincen. & Ioan. tenuerunt quòd
poſſit appellari qualitercunq;, ſaltem ad hoc vt
metropolitanus poſſit eum abſoluere præſtita
cautione, quòd parebit mandatis excommuni-
116 catoris. Sed † primam opi.* cōmuniter Doc. Com. op.
tenent; & eam tenet Archid. 2. q. 6. in ſumma,
& .D. m. in .d. c. ad reprimendam. & Henri.
117 Bo hic in. d. c. per tuas. vnde † poſt decem dies
non per viam appellationis, ſed per viam ſim-
plicis querelæ poteſt quandocunq; conqueri
corā metropolitano, vel altero ſuperiore, non
tamen ad finem, vt abſoluat ab eo. vt in. c. vene-
rabilis. §. ſecus. de appel. lib. 6. Sed ad finem,
vt conqueratur de ſuffraganeo, vel alio excom-
municatore, vt ei imponatur pœna. e. noſtri. vt
.d. c. venerabilibus. §. ſed ſi excommunicatus.
118 Aduerte tamen, quòd licet † poſt decem dies
excommunicatus non poſſet appellare ab ex-
communicatione, ſi tamen excommunicatus
compareret coram excommunicatore, & ab eo
peteret, vt abſolueretur ab excommunicatio-
ne tanquam iniuſta, quòd poteſt quandocun-
que facere; vt dicam in. c. venerabilis. infra eo.
in vigeſimoquinto articulo. poteſt tunc appel-
lari, eo quòd excommunicator de nouo grauа-
ret denegando iuris auxilium; contra not. 28.
diſt. c. de his. & in reg. indultum. de regu. iur.
lib. 6. quod eſt bene notandum. Debes ta-
men eſſe cautus in caſu prædicto, vt non ap-
119 pelles ab excommunicatione, quia ſuccumbe-
res, ſed à denegatione abſolutionis; & ita di-
cunt Abb. & Ioan. Andr. ponētes iſtam caute-
lam, quòd adeatur excommunicator, qui ſi no-
luerit abſoluere appelletur ad ſuperiorem, ad
quem mediante dicto remedio transferretur
cognitio iuſtitiæ appellationis; & idem tenet
Henri. in. d. c. per tuas. qui dicit idem tenere
Aſtenſem in ſum. in titu. de ſenten. excom. &
mihi placet. Et ſecundum prædictam theori-
cam debet intelligi; quod not. hic glo. in ver.
ſatiſfacere quaſi in fin. Et prædicta procedunt,
quando ſententia excommunicationis eſſet la-
120 ta purè, ſed ſi eſſet † lata ſub conditione, po-
teſt quandocunq; appellari ante conditionis
euentum, & ſic etiam poſt decem dies à tem-
pore prolationis, dummodo conditio adhuc
non extiterit; & hoc tenet glo. 2. c. præterea.
121 2. ſupra de appel. licet, † ſecus ſit in alijs ſen-
tentijs conditionalibus, à quibus debet appel-
lari à die prolationis, vt ibi dicit glo. Ego de
hac quæſt. latè dixi in. c. præterea; & in verita-
te ſufficiat remiſſio ad ea, quæ ibi dixi; quæ &
benè conueniebant huic tit. & ita in mēte diſ-
poſueram. Sed tandem mutaui ſententiam, vt
hic habeatur plena notitia, & maximè propter
illos, qui non habent illa reportata; vnde dic,
ꝙ in hac. q. variæ fuerunt opiniones. glo. tenet

illud, quòd statim dixi. Goff. verò tenuit, ꝙ
nulla sit differentia inter hanc sententiam ex-
communicationis conditionalem, & alias con-
ditionales, & indistincte voluit, quòd à quali-
bet sententia conditionali posset appellari ante
cõditionis euẽtum. non obst. 2.q.6.c.biduum;
quia ibi tex. non arctat. ad appellandum infra
debita tempora à tempore prolationis; sed di
cit, ꝙ est vtile. Tertia fuit opi. Bartho. Brixien.
Tancre. Egi. & Vincen. qui in hoc concordant
cum Goff. quòd nulla sit differentia, sed concor
dant in hoc, quia volunt, quòd à qualibet præ-
dictarum sentẽtiarum debet appellari infra de-
cendium à tempore promulgationis sententiæ;
Et mouentur per .c. quod ad consultationem,
supra de re iudi. & .d.c. præterea. quod dicit ꝙ
medio tempore debet appellari. Sed medium
tempus viginti dierum, de quo ibi, est decem
dierum; ergo infra decem dies debet appellari,
Sed primã opi. sequitur ibi Inno. Hosti. & Io.
Andr. per illum tex. qui dicit, quòd in medio
tempore fuit appellatũ, & sic clare probat ac-
cipiendo medium tempus, quòd est inter ex-
trema dierum conditionis; assumendo enim
viginti dies, & diuidendo per tria tempora,
quòdlibet tempus saltem habebit sex dies, &
duas tertias partes diei; ergo si medio tempore
potest appellari, sequitur quòd potest appellari
in sex secundis diebus, cum duabus partibus
diei; & sic vsq; ad decimamtertiam diem, & ter
tiam partem diei; Et hoc procedit in sententia
excommunicationis conditionaliter lata, secus
in alijs sententiis conditionalibus; & ratio diffe-
112 rentiæ est secundum Ioan. Andr. quia † sen-
tentia excommunicationis adueniente condi-
tione, non trahitur retro ad diem prolatæ sen-
tentiæ excommunicationis, aliàs sequitur, ꝙ
talis excommunicatus deberet interim vitari, &
quòd communicans cum eo, adueniente demũ
conditione esset excommunicatus, quòd esset
absurdum. Facit quòd dicã in .c. sacris .ĩ. eod,
in decimonono principali articulo. Vnde cum
in sententia excommunicationis consideretur
dies ipsius conditionis, meritò vsq; ad illud tẽ-
pus potest appellari. In alijs verò sententijs,
euentus conditionis trahitur retro, tàm quò ad
effectum deuoluendi, quàm ad effectũ suspen-
dendi. Item potest etiam assignari alia ratio,
quia cum excommunicatio sit magni præiudi-
tij, cautius fuit in illa agendum, vt in .c. vbi pe-
riculum de elec. lib. 6. Et hanc etiam opi. tenet
Io. Mo. in .c. quicunq;. eo. tit. lib. 6. & Archid.
in .d.c. biduum. Et aduerte quia Io. And. in .d.
.c. præterea videtur velle, ꝙ si appelletur post
decem dies, habeat appellatio effectum suspen-
siuum solum, non autem deuolutiuum; & se-
quitur ibi .D. Anto. sed nihil allegant, qđ dictũ
est valde mirabile, nec placet ibi Io. de Imo. &
mihi per illum tex. qui loquitur indistincte. Itẽ
quia aliàs non posset bene videri, an appellatio
suspendat sententiam excõicationis, vel non.
Si per viam deuolutiuã iudex, ad quẽ non pos-
set de iniquitate cognoscere; oportet ergo vt
superior, ad quem appellatũ est de hoc cognos-
cat, & sic necessarium concludendum est, ꝙ ha-
beat effectum etiam deuolutiuũ .D. m. in .d.c.
præterea. sequitur tertiam opi. Bart. Brix. mo-
uetur, quia quis statim grauatur ex prolatione
sñiæ ẽt conditionali, ergo statim debet appella
re infra decendium. Secundo mouetur, quia
aut ex tali sententia pars grauatur, aut non gra-
uatur. Si nõ grauatur, nisi ex conditionis euẽ-
tu, ergo ante conditionis euentum, non debet
posse appellare, vt in .c. vt debitus .s̃. de appel.
Sed contrarium, ꝙ possit antea appellare, patet
in .d.c. preterea. ergo &c. Aut interim ante cõ
ditionis euentum grauatur, & debet statim ap
pellare infra decendium, vt in .c. qđ ad cõsulta-
tionem .s̃. de re iudi. Non obst. verba tex. in .d.
.c. preterea. dum dicitur ibi, medio tempore;
quia illa verba ponuntur ibi, narratiuè, & non
113 expositiuè. Item quia † cũ sint generalia de-
bent restringi ad limites iuris communis, vt in
.c. ex literis .s̃. de consti. & in .c. cum dilectus .s̃.
de consue. Vnde debent intelligi medio tẽpo
re, scilicet vsq; ad decendiũ. Non obst. c. biduũ.
quia sm̃ .D. m. potius facit pro hac opi. quia
sic non esset opus appellare, nisi post cõditionis
euentum, ne fortè in vanum fatigaretur interim
litibus, & expensis. Si fortè postea cõditio de-
ficeret, & propter hoc tex. ibi, dicit vtile, quia
possibile est, quod conditio non extabit, vel nõ
adimplebitur, & ideò, illud ꝙ tex. dicit vtile
exeunte conditione, videtur quodammodo
necessitatẽ importare, q̃stio est subtilis, & val-
de dubia iudicio meo. Et licet in .d.c. præte-
rea ego dixerim, ꝙ vtraq; opinio esset sustenta-
bilis, tamen tutius esset tenere opinionem glo.
& Io. Andr. quia, vt dixi, in sententia censuræ
consideratur tempus astantis conditionis, nec
114 retrahitur, eo ꝙ † excommunicatio accipit vi-
tes ex contumacia, & cõtemptu, propter quod
necessario considerari debet conditionis euen-
tus. Ex quo ibi nota ꝙ, vbicunq; actus est ta-
lis, qui naturam, seu effectum suum potius ac-
cipiat à conditionis euentu, quam à prolatione
tunc euẽtus cõditionis potius trahit ad se pro-
nuntiationẽ, quam econtra. Et ita ego tunc
legendo transiui. Sed nunc maiori, & diligen-
tiori adhibita inuestigatione, videtur mihi ali-
ter dicendum, quòd licitum sit appellare quan-
docunq;, non solum ante conditionis euẽtum
quamuis transiuerit decedium, sed etiam post
conditionis euentum infra decem dies. Est tñ
differentia, vtrũ appellet ante, vel post. Nam si
appellat ante euentũ cõditionis, appellatio sus-
pendit excõicationem, & sic habet effectũ sus-
115 pensiuũ, & deuolutiuũ; & hoc est † qđ voluit
tex. in .d.c. ṕterea, qui vult, ꝙ appellatio interpo
sita medio tempore impediat sñiam excõicatio
nis. Et voco medium tẽpus, illud, qđ est me-
dium inter prolationẽ sñiæ, & euentũ cõditio-
nis; & ꝙ in sñia excõicationis possit appellari
quandocunq; ante conditionis euentum, pro-
batur, quia ante euentum conditionis, iste effe-
ctualiter non grauatur, sed grauatur ex ipso e-
uentu

uentu conditionis, iuncta prolatione. Et dato conditionis euentu, grauamen non trahitur retro, vt dictum est; vnde solum grauamen est
126 futurum per cōditionis euentum. Sed à † futuro grauamine licitum est quandocunq; ante grauamen appellare, vt probatur in cle. sicut. de appella. dixi in .c. cum cessante. & in .c. delicto. supra de apella. ergo videtur necessario concludendum, quòd possit quandocunq; ante conditionis euentum appellari infra decem dies; Sed si appellatur post euentū conditionis, licet appelletur infra decem dies, cum sententia iam sit purificata, & traxerit secum executionem, appellatio talis, non habet effectum suspēsiuum, sed simpliciter deuolutiuum, vt dixi supra de appellatione interposita post sententiam excō
127 municationis puram. Et sic † non est verum, quòd dicit .D. m. ꝙ si statim grauatur, debet statim appellare, vt in .c. quod ad consultationē. supra de re iudi. quia respondeo, quòd istud grauamen ante conditionis euentū non est certum, sed solum ex euentu conditionis infertur ex incerta sententia, & sic est quodammodo futurum grauamen. Non obst. c. quod ad
128 consultationē. quia ibi † sententia fuit pura .s. quòd se purgaret infra viginti dies. Nam si sen
129 tentia † est lata isto modo, soluas centum infra viginti dies sub pœna excōmunicationis, dico, quòd esset appellandum statim post decē dies, vt ibi, ꝙ hoc casu ēt arbitror. Et si appellaretur infra decem dies à tali sententia, huiusmodi appellatio haberet etiam effectum suspensiuum, & deuolutiuum, per ea, quæ supra dixi de sententia lata in diem futurum. Nam cum iste, ante transitum viginti dierum nō sit excommunicatus, meritò appellatio suspendit effectum. sententiæ, & deuoluit causam ad superiorem. Non obstat .l. 1. §. biduum .ff. quando appell. sit canonizata .2. q. 6. C. biduum. quia potest
130 respondeti, vt supra dixi, quòd tex. † ille dicit, vtile esse statim tempora ad appellandum com putari debere; quasi velit tex. quòd si nō incipe ret grauari propter hoc initium prolationis sen tentiæ conditionalis, nō posset appellare, donec staret conditio. cum ergo dicit vtile est tempora ad appellandum computari debere, concludit vt statim possit appellare. Sed quia grauamen non est perfectum, & habet temporis suspensionem, & continuationem vsque ad conditionis euentum, ad hoc vt dicatur perfectum, merito posset appellare post conditionis euentum. Quod ego arbitror procedere nō solum in sententia excommunicationis conditionali, Sed
131 etiam, in † qualibet alia sententia conditionali, propter rationes prædictas, nec reperitur tex. qui contradicat. Præterea si aliud diceremus, dic mihi, quæ vtilitas insurgeret, quòd tempus curreret à die prolationis sentētiæ, certè nulla; Pone enim, quòd conditio non extet, superuacuò reperiet appellasse. Et ideò, vt sit in certo, quòd superuacuò non appellet, potest expe ctare euentum conditionis; & tamen est vtile, quòd possit appellare; quia versatur vtilitas, vt quis habeat duo tempora, videlicet tēpus præambulum euētus conditionis, & etiam sequens post conditionis euentum; Sicut à futuro grauamine, de quo, est spes de præsenti, potest & antea, & post appellari, vt .d. cle. sicut. Præterea & tertio, sicut si grauamen haberet causam successiuam, potest semper appellari, donec sit perfectum, vt not. Spec. in titu. de appel. §. restat. ver. & not. & ver. sed quid dices, in fin. faciunt etiam not. in .l. 2. C. de fer. & aqua. Ita
132 cum, † die extantis conditionis incipiat sententia esse perfecta, vt not. in .c. licet. s. de voto, & in .l. cedere diem. ff. de ver. sign. insti. de ver. obli. §. ex conditionali. debet posse continuò appellari vsque ad grauamen consumatum. Et sicut, licet quis, eo quòd possit à futuro grauamine, ante ipsum grauamē; appellare nō propterea prohibetur propter grauamen illatū appellare, vt not. in .d. cle. sicut. de appel. Ita & in terminis nostris, post euentum conditionis, debet posse appellare infra decem dies. Quarto moueor per tex. in .l. penul. §. 1. ff. de execu. tut.
133 vbi dicitur, ꝙ † si datus est tutor sub conditione Incipit currere tempus à die existentis conditionis. Facit etiam quod not. in .l. non tantum. §. si sub conditione. ff. de bo. pos. contra tab. Et hoc indubitanter videtur dicēdum in
134 conditione potestatiua, † in qua euentus conditionis non trahitur retro, vt in .l. potior. §. 1. ff. qui po. in pi. ha. not. Bar. in .l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. in materia fictionis trāslatiuæ, & Ioan. Andr. in reg. cum sint. de re. iur. lib. 6. in mercu. Facit etiam ꝙ not. in .l. quidā cum filij. §. fin. ff. de ver. obli. & in .l. si verò nō remunerādi. ff. manda. Et ex prædictis videtur inferendū, ꝙ cum in terminis .c. præterea. 2. s. de appell. esset conditio potestatiua, quia sententia fuerat lata sub conditione, nisi soluerit infra viginti dies, quòd etiam si illa sententia non fuisset sententia excommunicationis, sed alia, quòd illa cōditio non habuisset retro tractum, secundum ꝙ voluit Bar. in .d. l. si is qui pro emptore. & in .l. si filius. ff. de verb. obli. Pro quo
135 facit .c. si pro te. de rescrip. lib. 6. vbi † etiam in rescriptis conditio potestatiua non trahitur retro. Et ideò merito infra decem dies videtur post cōditionis euentum, quòd possit appellari. Ex sic ex prædictis patet, quòd non obst. d. .l. potior. secundo respon. & .l. qui balneum. ff. qui po. in pi. ha. propter quæ iura glo. & Doc. mouentur ad dicēdum, quòd appellari debeat statim à tempore prolationis sententiæ. Et hoc dicunt, quia illa iura probant, quòd euentus
136 conditionis trahitur retro; quia respōdeo, † ꝙ loquuntur in contractibus, & in conditionibus casualibus, in quibus conditio retrotrahitur ad tempus promissionis. Sed nos loquimur in sententia excommunicationis, in qua conditio euentus non trahitur retro ad tempus sententiæ, eo quòd talis actus, potius accipit naturam suam ab existentia conditionis, quàm
137 ab actu pronuntiationis; quoniam † excommunicatio accipit vires ex contumacia, vt latè

dixi in .c.nulli.§. eod. in octauo principali arti-
138 culo in princ. Maximè quia huiusmodi † sen-
têtia excommunicationis non potest ferri, nisi
sub conditione potestatiua, quæ potest induce-
139 re contumaciam in non adimplendo; quæ † cō
ditio potestatiua etiam in cæteris actibus non
140 trahitur retro, vt dictum est; si enim † excōica
tio feratur sub conditione casuali, si nauis ex
Asia venerit excommunico te, aut sub simili
conditione, excommunicatio est nulla, vt dixi
141 de † causa omnino impertinenti, in .c.perpen-
142 dimus.§.eo. in decimo articulo.q.16. In † alijs
verò suijs, maius est dubium, quando sub con-
ditione casuali ferreutur, eo q Bar. in .d.l. si is
qui pro emptore. vult, quòd sententia lata sub
conditione casuali, æquiperetur contractui ce-
lebrato sub côditione casuali, & trahatur retro
ad tempus sententiæ. Et ideò appellari debet à
143 prolatione infra decendium. Sed † hoc non
probatur iure. Nec.§ biduum.quem Bar.alle-
gat, probat intentionem suam; quia potest in-
telligi vt supra dixi. Et in contrarium facit.l.
penul.§.1.ff.de excu. tut. Itē facit ratione an-
te grauaminis veram certitudinem, per condi-
tionis euentum cogatur frustratorie appellare.
Quod videtur absurdum; ad quod facit .A.
not. glo. & volunt Doc.in.d.c.pterea. dicētes,
144 quòd si † iudex sic dicat, si non satisfeceris .B.
infra viginti dies, ex nunc excōico te, vel si dicit
ex nunc, pro vt ex tunc, dicunt enim, q etiam
hoc casu euentus côditionis potius trahit ad se
pronuntiationem, quàm econtra; vt proba-
tur in cle.1. in glo. in ver. ex nunc, de conces.
145 præben. Est enim † sensus iste dictorum ver-
borum, ex nunc decerno, quia si non satisfece-
ris in termino, quòd tunc sis excommunicatus.
Côm.op. 146 Quòd sequuntur Inno. Hosti. † & * cōmuni-
ter Doc. in .d.c.præterea. licet quidem teneant
Côm.op. contrarium, & male. Et pro * communi opi.
facit quod not. Bal.in.l.arethusa.ff. de sta. ho.
147 vbi dicit, quòd in terminis prædictis † dictio
ex nunc, denotat disponentis actum, non con-
ditionis purificatæ effectum, per.l. huiusmodi.
ff.de verb.obli. Et prædicta adde ad intelle-
ctum eorum, quæ dixi in .c.perpēdimus.§. eo.
in vndecimo articulo.q.22. Sed aduerte, quia
nunc venit in mentem posse distingui, q aut
148 quis simpliciter appellat à pronuntiatione; de-
bet appellare infra decem dies. Et bonum cōsi-
lium est, hoc semper obseruare propter fugien-
das opi. Si verò infra decem dies adhuc nō ap-
pellauit, dicat pariter, quòd contra eum fuit la
ta talis sententia excommunicationis sub tali
conditione; & quia cum ex tali pronūtiatione
adueniente conditione grauari valeat, ideò ap-
pellar. Nam hoc casu, quandocūq; ante cōdi-
tionis euentum sub forma prædicta poterit ap-
pellare. non autem simpliciter appellet à pro-
nunciatione. Sed si conditio iam est impleta,
& sit infra decem dies, narret qualiter talis sen-
tentia sub conditione contra eum lata fuit, &
qualiter euenit conditio, quare cum ex ipsa sen-
tentia, & conditionis euentu, iniustè graua-
tus fuerit, ideò appellat. Et adde ad prædicta
quæ dicam in duabus sequētibus quęstionibus.
Cogitabis diligenter, quia nouissima sunt, &
hæc vltima de nouo in mentem venerunt, vt
dixi. Quarto quæro iuxta prædicta, quid si
149 iudex excommunicat aliquem sub hac forma,
nisi centum solueris vsq; ad annum, & ille inte-
rim appellat, vtrum per appellationem, tàm ab-
solutio, quàm excommunicatio suspendatur,
an alterutrum. Sol. dic vt dixi in .c. præterea.
2.§.de appel. q aut vnum tantū est mandatum,
vt in terminis prędictis, et hoc casu appellatio
150 suspēdit vtrunq; ; quia † sublato principali, vi-
delicet solutionis fiendæ, tollitur excōicatio,
quæ est accessoriū; vt in.d.c.tranlato.§.de con-
sti. Aut mandata sunt diuersa, vt quia iudex
primo condemnat eum ad soluendum, & po-
stea adijcit, & nisi solueris vsq; ad annum sis ex-
communicatus, & subdistinguas, quòd aut iste
appellat infra decem dies, & releuabitur ab
vtroq; , videlicet à cōdemnatione, & excom-
municatione. Quod tamen arbitror verum, si
appellat à dicta sententia integra, vel appellat à
condemnatione. Secus si appellaret solum ab
excommunicatione, vt de se patet. Aut iste ap-
pellat post decem dies, & tunc licet iste releue-
tur quò ad sentētiam excōmunicationis, nō ta-
men releuatur quò ad condemnationem, quæ
trāsiuit in rem iudicatam. Nam cum sint diuer
151 sa mandata, nihil prohibet † appellationem va-
lere in vno, & non in alio. Facit.c. raynutius.&
.c. raynaldus.§.de testa. Et hoc tenent Inno.
Hosti. Io. An. & Hen. in .d.c.præterea. Quin
152 to quæro, † Episcopus excōicat .P. sub condi-
tione, iste .P. post excōicationem ante condi-
tionis euentum desinit esse de foro ipsius Epi
excōicatoris, quæritur, an interim debeat ap-
pellare ante conditionis euētum, ad hoc vt ad-
ueniente conditione non ligetur. Sol. Bart.
Brixien. in.q.venereali, quæ incipit, esto quòd
sententia excōicationis. dicit eum excōicatum,
153 nisi appellet; cum † sententia lata sub cōditio-
ne teneat, & iudex possit statuere in futurū, vt
in.c.à nobis.1.§.eod. &.c.1.de consti. lib. 6.
Et in hoc videntur cōcordare Lauren. Vincen.
Tanc. Goff. & Philip. & etiam Bart. Inno. &
Hosti. in .d. c. præterea. Contrarium tenet
Archid.20.q.3.c. quicunq; . & in .c.2. secun-
do respon. de consti. lib.6. & in. c. romana. §.
1. de senten. excom. lib. 6. Nam si in dictis
154 iuribus † sententia non ligat subditum extra
territorium, multo minus ligabit eum, qui de-
sijt esse subditus. Et pro hoc etiam facit .c. si
pro te. de rescrip. lib. 6. & .d.c.præterea. 2. de
155 appella. Nam si † appellatio præueniens con-
ditionem suspendit excommunicationem, vt
ibi, hoc solum videtur esse, quia iurisdictio ex-
communicantis fuit suspensa per appellationem
intermediā, vnde, sicut ibi appellatio facit, vt ap
pellans non ligetur, sic, & multo fortius in ter-
minis nostris, talis sñia non debet ligare, cū iu-
risdictio ipsius iudicis in totum fuerit extincta
respectu ipsius. Et hoc etiam tenet Dama-
sus

ſus ſecundum Archid. Sed dicit Ioan. And. in
d.c. præterea. & clarius in reg. cum ſint iura. de
regu. iur. lib. 6. in mercut. quòd Damaſus non
multum loquitur clarè, & ſatis poteſt compre-
hendi ex verbis ſuis, quòd talis ligetur. Et ſub-
dit, quòd opin. Archid. poſſet eſſe vera duobus
concurrentibus. ſ. ſi excommunicatus deſijſſet
eſſe de foro excommunicantis, & cauſa excom
municationis ceſſaret. Exemplum, ſi fuiſſet ex-
communicatus, ſi infra menſem non faceret re-
ſidentiam in beneficio, vel ratione beneficij, vel
niſi reciperet ordines infra tempus, & ipſe trã-
latus eſt ad aliud beneficium primo dimiſſo, vel
matrimonium contraxit; Nam hoc caſu habe-
bit locum dicta opin. Vel etiam ſi concurrat
156 aliud, quòd † conditio ſit poteſtatiua, quæ non
trahitur retro, vt ſupra ſæpius dictum fuit, ma-
xime in ſecunda quæſtione. Sed ſecus eſſet in
caſuali, quæ non eſt in poteſtate, quia cum illa
trahatur retro, meritò ligaretur per. l. potior.
2. respon. &. §. 1. ff. qui po. in pig. hab. Facit qđ
not. in. d. c. ſi pro te. & ideò in. c. aduerſus. ſupra
de immu. eccle. ſucceſſor infra menſem non ſa-
157 tisfaciẽs illi ſtatuto, eſt excommunicatus, † niſi
infra illud tempus dimittat officium, vt ibi not.
Io. And. & Hoſt. Vnde prima opin. habet lo-
cum, quando conditio non penderet ex pote-
ſtate excommunicati, quia licet poſt ſententiam
deſierit eſſe ſubditus, ſatis eſt quòd tempore
ſententiæ, ad quam refertur tempus aduenien-
tis conditionis, erat ſuus iudex. Et pro hoc etiã
158 facit. c. penul. ſupra de fo. compe. Nam † ſi ra-
tione præuentionis, iudex poteſt ferre ſenten-
tiam etiam contra illum, qui poſt præuentionẽ
deſijt eſſe de iuriſdictione ſua, de quo ibi latè di-
xi, quanto magis debet ligare ſñia lata priuſquã
deſierit eſſe ſuus ſubditus. E ſic poteſt ſolui. c.
romana. §. 1. eo. tit. lib. 6. Non obſtat. c. 2. de
159 conſti. quia loquitur de † ſtatuto, cuius propriũ
eſt ligare futura, & infra diœceſim commiſſa.
Sed ſi fertur ſententia, ligare debet, etiam ſi ex-
tra territorium poſtea exijt. Facit. c. 1. ſupra de
rapt. Non obſtat. d. c. præterea. quia reſpon-
160 detur, q † per appellationem legitimam tranſ-
fertur iuriſdictio malè excommunicantis in iu-
dicem ad quem appellatum eſt. quod non eſt in
terminis noſtris. Nam iuriſdictio primi non
transfunditur in ſecundum, nec ad eum perti-
net corrigere, quod primus fecit. Nec eſt mirũ,
quòd appellatio, quæ fundatur ſuper culpa, &
iniquitate proferentis plus operetur, quàm
ipſum deſinere eſſe de iuriſdictione ſententian-
tis. Nam propter hoc deſinere, nulla iudicis cul
pa, aut iniquitas notatur. Et ex prædicta quæ-
ſtione, & præcedentibus potes clarè colligere,
an; & quando tempus conditionis exiſtentis
trahatur ad tempus ſententiæ, vel econtra. Prę-
dicta tamen deciſio, quò ad id, quòd dictum eſt
de conditione non poteſtatiua, non procedit
ſine dubitatione, per ea, quæ dixi ſupra in. q. 3.
161 Sexto quæro, quid † ſi Epiſcopus putè excom-
municat aliquem: deinde antequàm tranſeãt
decem dies ad appellandum, ſuſpendit excom-
municationem ad tempus; & deinde excom-
municatus appellat, & pone quòd appellet in-
fra decem dies, vtrum appellatio habeat effectũ
ſuſpenſiuum, & deuolutiuum, ita quòd lapſo
tempore ſuſpenſionis factæ per Epiſcopum,
excommunicatio dicatur ſecum traxiſſe excom
municationem, vel non. Sol. hanc quæſtionem
non reperi tactam ab aliquo doctore, niſi in ſi-
milibus terminis per Bal. ipſe enim in. l. fin. C. ſi
162 à non compe. iudi. dicit, quòd ſi † interdictum
fuit ſuſpenſum ad tempus, & interim fuerit ap-
pellatum, quod appellatio non ſuſpendit inter-
dictum, ſed decurſo demum ſuſpenſionis tem-
pore factæ poſt interdictũ, remanet interdictũ
purum vt prius, adeò quòd ibi celebrari non
poteſt. Mouetur, quia talis dilatio confirmat
pronuntiationem, vt. C. de re iudi. in. l. ad ſolu-
tionem. Et hæc eſt veritas ſecundum Bal. quã-
uis quidam doct. vt ipſe dicit, dum quæſtio eſ-
ſet de facto Bononiæ, volentes per nephas ac-
quirere fauorem populi, conſuluerint contra-
rium. Et pro dicta deciſione allegat etiam. l. ſi
vnus. §. 1. ff. de pact. Ego pro nunc aliter non
examino, propter plura impedimenta, quæ he
ſterno die ſuperuenerunt, propter quæ vix dare
potui lectionem de reſcriptis. ſed ipſam latius
deo duce examinabo in fi. in materia interdicti.
163 Septimo quęro, quoties poſſit † appellari à ſen
tentia excommunicationis, an ſemel tantum, an
ſecundo, tertio, & quarto. Sol. videtur dicen-
164 dum, ex quo † ſententia excommunicationis
non tranſit in rem iudicatam, vt in. d. c. quod in
dubijs. & dixi ſupra eod. in. 16. prin. artic. me-
ritò inquam vř, q toties quis ſit admittendus
ad appellationem, quoties appellat. Facit. c. Lo-
tharius. 31. q. 2. & per illũ tex. ita quidam te-
nuerunt. Sed hæc opin mihi non placet. & cõ-
trarium tenui poſt. D. m. in. c. ſua nobis. ſupra
de appell. quia licet ex eo, quòd tales ſententiæ
non tranſeunt in rem iudicatam, liceat ſemper
nouum iudicium inchoare, & abſolutionem im
petrare, non tamen licet tertio appellare. Et
hoc voluit glo. ſingularis in. c. fraternitatis. ſuῦ
de frigidi. vbi idem tenent. d. Ant. &. D. m. in. c.
ad reprimendam. ſupra de off. ord. Et idem ego
tenui poſt. d. Anto. &. D. m. in. c. lator. ſupra de
re iudi. in ſecundo effectu principali. Facit etiã
quod dixi ſupra in tertia quæſt. huius artic. vbi
dixi, quòd ſicut in alijs nõ poteſt appellari poſt
decem dies, ita nec in ſententia excommunica
tionis. Non obſtat. c. Lotharius. allegatum in
contrarium, quia dum tex. ibi dicit bis, & ter
165 appellauit, debet † intelligi. i. vocem appellatio-
nis emiſit, dicendo appello, vel dic, vt dixi in
166 d. c. ſua nobis. Octauo quæro, vtrum † appel-
lãs ab excommunicatione teneatur exprimere
cauſam. Sol. Inno. in. c. per tuas. ſupra eod. tenet
quòd ſic. & idem Io. And. in. c. venerabilibus.
in fi. eod. titu. lib. 6. & hoc etiam ſentit in. c. 1.
eo. tit. lib. 6. & ſequitur hic. D. m. & mihi placet.
167 Nam ex quo hic † ſententia potius trahitur ad
naturam interlocutoriæ, quàm ad diffinitiuæ, vt
dixi in. c. à nobis. 1. ſupra in duodecimo artic.
princ.

princ. meritò in excommunicatione debet ex-
168 primi causa; Sicut † exprimi debet in appellatio
169 ne ab interlocutoria. Præterea, † causæ expſ-
ſio in appellatione ab interlocutoria fit ad finẽ,
vt iudex poſſit per ſeipſum corrigere errorem
ſuum, vt in.c.cum ceſſante.& in.c.vt debitus.ſ.
170 de appel. Sed iudex † excommunicator poteſt,
& debet iniuſtam excommunicationem con-
trario imperio reuocare, vt patet ex his quæ ſu
pra latè dicta ſunt, ergo &c. Nono quæro, qm̃
ſupra dixi in princ. huius artic. quòd excommu
nicatus poteſt ſibi prouidere per viam nullita-
171 tis, & iniquitatis, Quid ſi † excommunicatus
dixerit ſe iniuſtè excommunicatum, & ideò pe
tierit ſententiam iniuſtam, & nullam pronun-
tiari. Sol. dicit Io. And. In.c cum contingat.ſ.
de off. deleg. quòd talis tãquàm ſibi contrarius
eſt repellendus; nam in quantum dicit ſenten-
tiam iniuſtam, aſſerit illam aliquam eſſe, ergo
male ſubiungit, quòd nulla pronuntietur; nam
172 eſſe † nullum, & aliquod, ſunt contraria; & ideò
talis videtur repellendus, vt dixi in.c. ſolicitu-
dinem. in fi. ſupra de appel. cum ſimi. Niſi for-
te ex cauſa admitteretur ad probandũ hęc duo.
Et poteſt eſſe cauſa, quia † excommunicator ſen
tentiam excommunicationis clam, ſeu priua-
tim tulit; nec vult, nec dat copiam excommuni-
cato. Vnde non poteſt apparere an poſt appel-
lationem, vel ante fuerit lata, vel vtrum habeat
aliam nullitatis cauſam, ex hac enim cauſa, &
173 ſimili † admittetur incertitudo petitionis, cum
proueniat ex facto aduerſarij. ff. quor. lega. l. 1.
§. quia autem nonnunquam. & ſupra de reſti. in
integ. c. conſtitutus. ſecundum Inno. Io. And.
& docto. in. d. c. cum contingat. Sed aduerte,
174 quia in caſu prædicto non debet † excõmunica
tus concludere copulatiuè, ſed alternatiuè, vt ſci
licet petat ſententiam nullam pronuntiari, vel ſi
forte in probatione defecerit, petat eam tan-
quam iniuſtam reuocari, vel ab ea tanquam in-
iuſta petat ſe abſolui, proteſtans quòd per alte
rum ex his, ex quo de facto certificatus fuerit
in proceſſu, intendit ſententiam pro ſe ferri, &
quòd de hoc certificabit iudicem ante ſenten-
tiam proferendam, vt. d. §. quia autem nonnun
quam. ſecundum Inno. in. d. c. cum contingat.
175 Sed dicit ibi Hoſti. quòd † non videtur in foro
canonico, & cauſis ſpiritualibus, hac legali ſub-
tilitate omnino vtendum, per. c. dilecti. ſupra de
iudi. Fatetur tamen, quòd quis petitionem
ſuam ſecundum hanc ſubtilitatem formare po
tuerit. debet ergo ſibi imputare, & de facili pote
rit cauere, ſecundum ea, quæ leguntur, & notan
tur in. c. examinata. ſupra de iudi. & ſi propo-
nat ſimpliciter cautè agere debet, & ita reſidet
Io. And. Sed tu vide ad prædictam materiam
generalem quæſtionem docto. qua quærunt,
176 vtrum † in eodem libello poſſit accumulari
cauſa nullitatis, & iniuſtitiæ, de qua per docto,
in. c. dilecto. ſupra de appel. & ibi vide remiſſio-
nes, quas dedi in fi. & vide etiam per Bal. in. l. 1.
C. de furt. & in repeti. l. tale pactum. §. qui pro-
uocauit. ff. de pact. de qua materia, deo duce, la-
tius dicam in. c. 1. vel. 2. de libel. obla. & ibi vi-
177 debitis. Decimo quæro, quid ſi † excommuni
catus ita dixerit, conqueror de tali Epiſcopo
meo, qui me poſt appellationem legitimam in-
iuſtè excõmunicauit, vnde peto mihi per hoc,
per vos, & veſtrũ officiũ prouideri, pronuntian
do dictam ſententiam nullam eſſe, vel me abſol
uendum; prout vobis videbitur faciendum; &
eundem Epiſcopum excommunicatorem, mi-
hi in expenſis, & intereſſe condemnari, & aliàs
canonicè puniri, an talis petitio ſit admittenda.
Solu. Io. And. in. d. c. cum contingat. ſupra de
off. deleg. dicit, quòd ſecundum ſimplicitatem
noſtri iuris talis petitio eſt admittenda. arg. c.
dilecti. ſupra de iudi. & c. 1. ſupra de do. & con-
tuma. & c. ad reprimendam. ſupra de off. ord. &
c. inter dilectos. ſupra de fi. inſtru. & noſtri tex.
& c. per tuas. ſupra eod. & c. 1. & c. ſolet. eo. tit.
lib. 6. Si verò obijceretur de contrarietate, vel
incertitudine, poteſt replicari de ſimplicitate iu
ris canonici, & de veritate iuſtitiæ. Nec enim
refert, vtrum hoc modo, vel alio iudex grauet,
178 ſed † qualitercunque conſtet de grauamine, eſt
ſubueniendum excommunicato, & excommu
nicator puniendus. Hæc enim omnia pendent
ex iudicis officio, vt patet. 11. q. 3. c. ſi epiſco-
179 pus forte iracundus. & ſequen. Item quia † iu
dex quantum poteſt, obuiare debet pernicioſæ
ſubtilitati iuris, & maxime in talibus, & proui-
dere laboribus, & expenſis partium, vt in. c. fi-
nem. ſupra de do. & contu. & in. c. ſuper quæ-
ſtionum. §. porrò. in fi. ſupra de off. deleg. cum
ſimi. Præterea in dicta petitione non eſt incer
titudo, aut contrarietas, cũ totus effectus ipſius,
ad arbitrium iudicis redigatur, ex quo pendet
de iure, vt dictum eſt, & vt per ipſum iudicem
quantum fieri poteſt, materia litium reſtringa-
tur, vt in. c. nonnulli. §. cum autem. ſupra de re-
ſcript. & iniuſtè factum excommunicatoris,
debita pœna puniatur, vt hic, & c. 1. §. ſi quis au
tem. eo. tit. lib. 6. Et bene generaliter concludi-
tur in fine petitionis, dicẽdo, aliàs canonicè pu-
niri; quia diuerſæ ſunt pœnæ iniuſti excommu
nicatoris, de quibus infra ſubijciam in ſequenti
artic. & ad ea, quæ ibi dicam, adde hãc. q. quæ
eſt communis ad hunc articulum, & ad illum.
Et ad prædicta vide Spec. eod. tit. propè princ.
qui ponit formam libelli concordantem cum
dicto libello, de quo ſupra in prin. iſtius quæſt.
Et adde quæ dixi ſupra eo artic. poſt princ. in
ver. item quæro qualiter ſuffraganeus, qui iniu
ſtè excommunicauit, poſſit conueniri pro iniu-
ſta excommunicatione coram Archiepiſcopo,
dicam ſtatim in decimoquarto prin. articulo.
180 Vndecimo quæro, quid ſi † excommunicatus
petierit ſententiam excommunicationis nullã
pronuntiari, pro eo, quòd lata ſit poſt appella-
tionem, ſed de ipſa appellatione non poteſt cõ-
ſtare, ſed conſtat ipſam eſſe nullam ex alia cauſa,
puta, quia ſit lata ab excommunicato, vel nõ ſuo
iudice, vel ex alijs cauſis, de quibus dixi ſupra
in. c. perpendimus. in. 10. artic. princ. Sol. Io.
And. in. c. cum contingat. ſupra de off. delega.
dicit,

181 dicit, quòd † de iuris rigore talis non deberet
absolui, ex quo propositam causam non proba
182 uit, sed iterum potest & aliam proponere. † Se-
cus autem, si excommunicationem dixisset nul
lam in genere, quia tūc sufficit aliquam causam
probare, eo quòd videtur omne ius suum in iu
dicium deduxisse, vt. ff. de instito. in. l. habebat.
C. de indi. in. l. licet. C. de an. excep. in. l. fin. Sed
tu vide pro pleniori declaratione istius quæstio
nis, qđ latè traditur in. c. fi. §. de libel. obl. & ibi
183 dicam. Duodecimo quæro, vtrum † sit licitū
laicis, vel clericis, illos quos credunt, vel sciunt
pro certo iniustè excommunicatos, iuuare con
tra excommunicatorem, cogendo eum relaxa-
re sententiam excommunicationis, vel abstine-
re à denuntiatione. Sol. Inno. in. c. dilecto. eod.
tit. lib. 6. dicit quòd non, quia nec liceret eis co
gere iudicem sæcularem ad suam sentētiam rela
184 xandam. Nec obstat quod dicimus de † defen
sione, quæ quandoq; non solum offenso, sed
etiam proximis suis est licita; quia illud proce-
185 dit vbi † infertur corporalis violentia, non ver-
186 balis. Et subdit Inno. quòd † si prælatus excom
municaret aliquem iniustè, q̄ talem sic excom-
municatum poterunt iuuare non armis, aut cō-
fusione, sed alijs concessis remedijs, & si sen-
tentia lata sit sub conditione, facere quod ap-
pellet, & postea ipsum iuuare patrocinio, aut
similibus remedijs, & hoc etiam tenet Io. And.
187 in. d. c. dilecto. Decimotertio quæro, † qua
actione quis petat se absolui ab iniusta excom-
municatione. Sol. dic, vt dicam in. c. venerabili.
§. eod. in. 23. princip. artic. Decimoquarto, &
188 vltimo quæro, vtrum sicut † appellatio præce-
dens annullat sententiam excommunicationis
postea latam, vt dixi supra in primo membro
& circa remedia appellandi in hoc eodem artic.
ita etiam sit in recusatione, & relatione; Solu.
Host. & Io. And. in. c. legitima. de appel. lib. 6.
189 dicunt, q̄ hæc tria, appellatio, recusatio, & rela-
tio æquiparantur: & ideò sic irritulantur, quia
cuiuslibet ipsorum pendentia, suspendit iuris-
dictionem iudicis; vnde sicut non tenet excom
municatio lata post appellationem, ita nec post
recusationem, vel relationem, quod est notatu
dignum, secundum Hen. Bohic. in. c. per tuas. §.
190 eod. Facit. c. cum speciali. de appel. & quia † si-
cut post appellationem, ita post recusationem
non est aliquid innouandum. 2. q. 6. c. appella-
re. ff. de arbit. l. non distinguemus. §. cum qui-
dam. §. de off. delega. c. super quæstionum. nec
etiam post relationem. §. de offic. leg. c. licet. &
supra de appel. c. intimasti. Et in omnibus præ-
191 dictis eadem est ratio. s. quia † sententia à non
suo iudice lata non ligat. §. eod. c. à nobis. & §.
de iudi. c. at si clerici. allegat etiam not. Spec. in
tit. de recusa. §. qualiter. ad fi. & post Io. And. in
c. cum speciali. §. de appel. Et sic residet præfa-
tus Hen. Boh. in. d. c. per tuas. Sed tu dic circa
192 † recusationem, quòd prædicta opinio non est
simpliciter vera, sed pendet ex illo dubio, vtrum
processus gestus per iudicem recusatum, post
recusationem sit semper nullus, & an sit distin-
guendum inter ius canonicum, & ciuile; vel in-
ter ordinariū, vel delegatum, de quo die vt ple-
nissimè dixi in. c. cum speciali. vbi posui duode-
cim notabiles conclusiones, in materia ꝓ con-
cordia plurimorum iurium, quæ videntur con-
trariari, & maximè vide quod ibi dixi in duode
193 cima conclusione. Item ad ea, quæ dicta sunt
de relatione, vide quod latè dixi in. c. intimasti.
supra de appel. in octauo prin. artic. seu in octa-
ua princ. quæstione. Et ex his, deo duce, habes
expeditum decimumtertium principalem arti-
194 culum. Et adde etiam ad prędicta, q̄ † si excom
municatus ab excommunicatore appellat ad
Papam, deinde causam appellationis detulit ad
superiorem excommunicatoris, intelligitur ap-
pellationi suæ renuntiasse, vt in. c. solicitudinē.
supra de appella. & ibi vide etiam per me, vbi
195 etiam vide quid si † protestatur, q̄ per hoc non
intelligit appellationi suæ renuntiare. Sequitur
post expeditum decimumtertium articulum
principalem, vt iuxta præmissum ordinem in
rub. videamus de decimoquarto princip. artic.
videlicet de pœna iniustè, & non sub debita for
ma excommunicantis. Ad cuius articuli latio-
rem, & clariorē declarationē prosequar infra-
scriptas principales q̄stiones. Primo, ex qui-
bus causis iudex, seu prælatus ratione excom-
municationis iniustæ, vel nullæ obligetur ad pę
nam. Secundo, ad quas pœnas astringatur. Ter
tio, qui iudices ad dictas pœnas teneantur.
Quarto, qualiter ad prædictas pœnas agatur, &
de forma libelli. Quinto, coram quo iudice agi
debeat. Sexto, quando, & quanto tempore agi
possit ad dictas pœnas. Septimo, quomodo
probetur, q̄ iudex iniustè, vel nulliter excom-
municauit. Octauo, quando, & in quibus casi-
bus iudex, vel prælatus iniustè, vel non sub de-
bita forma excommunicando, excusetur à di-
ctis pœnis. Et quamlibet quæstionum principa
lium prædictarum, examinabo per alias q̄stio-
nes sibi conuenientes. Primo igitur quæro,
196 ex † quibus causis iudex, seu prælatus ratione
excommunicationis iniustæ, vel nullæ oblige-
tur ad pœnam. Sol. dic, quòd ex plurimis, quas
per ordinem prosequar, ipsas examinando. Pri
ma causa est, quia non seruauit formam debitæ
monitionis in præsentia idonearum personarū,
vt hic in tex. nostro, in primo respon. quæ nam
197 autem sit † debita monitio, dic vt dixi in. c. per-
pendimus. §. eod. in decimo princip. artic. q. 8.
Et hoc intelligo, secundum ea quæ ibi dixi, vt,
scilicet in casibus, in quibus requiritur trina
monitio, si non moneatur trina monitione, in-
cidit in pœnam; secus vbi vna duntaxat exige-
retur, quia sufficit vna. Et si nulla monitio exi-
geretur, non incidit in pœnam non monendo.
Ad quod vide quod dixi in dicto decimo prin.
artic. q. 8. vbi posui duodecim fallentias. Facit
quod dicit hic Io. And. in ver. monitionem. Et
198 hoc habet locum non solum si † cōtra masculū;
sed etiam si contra fœminam, profertur excom
municatio sine monitione, per tex. nostrum in
199 princ. qui dicit † aliquem, & sic comprehendit
vtrunq;

vtrunque sexum, per tex. 17.q.4.in.c.quicunque. & in.l.1.ff.de verb.sig. dixi latè in cle.1.de electio.& tenet Io. And.in ver.aliquem. Et hoc habet locum, non solum si excommunicatio esset iniusta, sed etiam si esset iusta, per tex. nostrum hic in secundo respon. in ver. quod si cō-
200 tra. Secunda causa est, quando † excommuni-
201 catio esset iniusta, & irrationabilis. Nam si † ex iniusta, & irrationabili causa procedit contra aliquem excommunicator, & requisitus humiliter ab excommunicato non curauerit absque grauamine reuocare &c. tenetur ad interesse excommunicato, & vlterius punitur arbitrio superioris; tex. est in tertio respon. in ver. caueat etiam. Et vt dicit glo. hic, in verbo absque gra-
202 uamine, † excōmunicatus nullas debet ,ppter hanc reuocationem expensas facere, nec iurare, si constat, quòd † excommunicatio est iniusta, vt supra de off. ordi. c. ad reprimendam. Item
203 aduerte, † quia non sufficit, quòd rationabilis causa subsit, nisi coram excommunicatore sit probata, vt hic dicit glo. in verbo rationabili,
204 per tex. 2.q.1.c.nemo. & † quæ sint iustæ, & rationabiles causæ, dixi latè in.c.nulli.§.eod. in
205 octauo prin. artic. Nec † excusat præcedēs monitio, si iusta, & rationabilis causa non præcedat secundum Io. And. hic. Et adde hoc qd' dicam. ī. in octaua prin. quæst. Et nota circa prædicta,
206 qd' circa id, quod dixi de † reuocatione, quòd Inno. & Ioan. And. dicunt hic hanc decretalē non habere locum in excommunicatione, qua quis fuit excommunicatus, eo quia non parebat rei iudicatæ. Nam cū excommunicatio ex manifesta sit offensa, de qua constat per sententiam, à qua non est appellatum. ī. de verbo.sig. c.cum olim. & .c.ex parte, meritò non videtur posse reuocari. Posset tamē habere locū secundum eos, quò ad cōdemnationem ad interesse. Et adde quod dicam. ī. in secunda quæst. prin.
207 huius artic. Tertia causa est, quando † iudex excommunicaret iudiciario ordine non seruato. Nam tunc etiam si excommunicatus absq; appellatione querelam deponat penes superiorem, procedetur ad absolutionem excommunicati, & ad condemnationem excommunicatoris, secundum tenorem huius cap. secundum Inno. hic, & Io. And. qui remittit ad not. in.c. venerabilibus. eod. titu. lib.6. Quarta causa, si
208 iudex † participantes cum excommunicatis ab eo in locutione, & alijs actibus, quibus ligatur participans excommunicatis minori excommunicatione ante monitionem præsumat excommunicare excommunicatione maiori, tex. est in.c.statuimus. eod. tit. lib.6. Et qua pœna tunc teneatur, dicam in secunda princ. quæstio.
209 Quinta causa, si † iudex, vel prælatus excommunicando nō seruat formam.c.1.eo.ti. lib.6. vbi sic formaliter præcipitur. Quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplū verò huiusmodi scripturæ teneatur excommunicator tradere infra mensem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri debet publicū instrumentum, vel confici debent literæ testimoniales, authentico sigillo sigillatæ. Et subditur, quòd si quis iudicum, prædictæ constitutionis extiterit violator, patiatur pœnas, de quibus ibi, & infra subijciam in seq. quæst. Verùm quia circa prædictam constitutionem nonnulla oriuntur dubia, ideò ad declarationem accedamus.
210 Ad primum † dubitatur, de qua excommunicatione loquatur. Sol. dicunt Io. And. & Io. Mo. & do. Domi. q̀ procedit in iudiciali, & in ea, quæ fertur ab homine, & ideò exponitur, excommunicat, hoc est, excommunicare inten-
211 dat; vnde solum habet locum in † sententia hominis, quæ potest esse iusta, & iniusta; secus in sententia canonis, quę semper est iusta. Secun-
212 do dubitatur, in eo quòd dicit in scriptis proferat, qualis scriptura requiritur, & dic secundum Inno. quòd sufficit, siue sit publica, siue priuata. & sequitur Io. And. & do. Domi. vide qd' dixi in.c. perpendimus.§. eod. in decimo prin. artic. q.10. Tertio dubitatur, in eo, quòd dicit
213 proferat, † an teneatur per seipsum ,pferre, an sufficiat proferre per notarium. Sol. aliqui dixerunt, q̀ exigitur, quòd per seipsum proferat, non per notarium. Alij verò dicunt, q̀ sufficit, quòd præsente iudice notarius legat. Tu distingue vt dixi in dicto decimo princip. artic.
214 q.10. † Excusatur tamen, si ibi non esset necessaris ad scribendum, de quo dicam. ī. in octaua quæst. princip. vtrum autem, hoc procedant in
215 regulari † prælato, qui non seruato ordine iudiciario aliquid præcipit monacho suo sub pœna excommunicationis, quam ex nunc, vel ipso facto in eum tulit, nisi mandato suo obediret, & hoc facit sine scriptis, dic vt dicā. ī. eo. artic. q.8. & ibi etiam videbimus, quid iuris de hac
216 quæst. † prouincialis alicuius ordinis religiosorum, volens aliquid imponere omnibus suis fratribus, & quòd non deberent propalare aliqua gesta ex certa causa; præcepit sub hac forma; Præcipio omnibus vobis præsentibus, & absentibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pęna excommunicationis ipso facto, ne aliquis vestrum alicui extraneo reuelare debeat aliqua gesta, & hoc preceptum non fecit in scriptis, nec præmisit aliam monitionem, imposuit tamen ante dictam prolationem suo socio, qui solitus erat scribere acta, quæ per eum fiebant, quòd in scriptis deberet acta prędicta redigere, vtrum talis prouincialis, vel prælatus simul incurrat pœnam.c.nostri. & d.c.1. eod. tit. lib.6. de qua quæstione videbimus ibi. Quarto du-
217 bitatur, an † prędicta constitutio.c.1. eod. titu. lib.6. habeat locum, quando † excommunicatio fertur in incertam personam, quod fieri potest, vt dixi in.c.mulieres supra eod. in septimo artic. princ. q.2. in fi. Sol. quidam, vt Io. Mo. & Archid. dicunt q̀ non, per tex. in.c. qui contra certam. de elect. lib.6. Subdit Io. An. in. d.c.1. in glo. in verbo causam, quòd tutius est tenere contrarium. Tum quia constitutio d.c.1. loquitur generaliter, tum quia sententia ligat certam

perso-

personam, licet non sit expressa, quę tamen po-
stea exprimitur, per id quod habetur in.c.ro-
mana. §.caueant.eo.tit.lib.6. Et ita residet illa
glo. super qua Io. And. in nouel. dicit, q Hosti.
etiam sequitur prędictam opin. & eam attri-
buit Inno. Sed ipse Io. And. dicit, quòd Inno.
sic alternatiuè locutus est, quòd neutram opin.
elegit, nisi dicamus, quòd in opinionibus con-
218 trarijs; † vltima opinio dicatur esse Innocen.
vt dicit idem Io. And. post Host. in.c.1.de poe.
lib.6. Sed pro prima opin. facit tex. in.d.c.1.
inquantum exigit, q exemplum detur excom-
municato; Nam si persona est incerta, non po-
test sibi dari exēplum. Item pro prædicta opin.
allego illum tex. inquantum vult, q superior
condemnet talem excommunicatorem excom
municato ad interesse, quod minime fieri pos-
set, si persona esset incerta. Facit etiam pro præ-
219 dicta opin. quia † in pœnis benignior pars &c.
vt in reg. in pœnis. cum sua materia. de reg. iur.
lib.6. Sed his non obstantibus mihi plus pla-
220 cet prima opinio. Nam † sufficit vnum solum
fuisse omissum ex his, quæ exigit dicta consti-
tutio.d.c.1. ad hoc, vt excommunicator inci-
dat in pœnam illius constitutionis, vt infra su-
bijciam, ergo satis est, quòd conueniant aliquæ
qualitates in excommunicato, in quo alterum
ex prædictis requisitis seruari potuerit, & non
221 fuerit seruatum. Nam si † persona excommuni
canda est talis, in qua aliquæ ex prędictis quali-
tatibus non possunt seruari, non intelligitur Pa
pa per constitutionem suam voluisse ponere,
vel exigere rem impossibilem. Facit quod not.
glo. in ver. per hoc. Sed si excommunicator
omitteret aliqua requisita, q non conuenirent
excommunicato, excusaretur propter impossi-
bilitatem, vt dicam. j. in octaua. q. principali.
222 Quinto dubitatur, qualiter † debeat esse exem-
plum, q excommunicator tenetur tradere ex-
communicato. Sol. dic, quòd integrum, & to-
tale; ad quod vide quæ latius dixi in.c. perpen-
dimus. s. eod. in decimo prin. artic. q. 17. vbi vi
de quid iuris, & quid facere debeat excommu-
nicatus, si non potest habere, vel potest habere,
non tamen sub debita forma. Et adde quod di-
cam in sequenti dubitatione. Sexto dubita-
223 tur circa id quod dicitur in.d.c.1. quòd † ex-
communicator requisitus ab excommunicato,
tenetur tale exemplum dare infra mensem, qñ
incipiet currere mēsis; de quo dic vt dixi in deci
mo prin. artic. q. 17. vbi dixi etiam, qualiter ex-
communicatus debet requirere congruo loco,
224 & tempore. Et adde ad ea, quæ ibi dixi, q †. re-
quirens non debet statim recedere, sed expecta
re, per.c. cum in veteri. s. de elect. neque enim
semper debet venire cum sacco paratus. Facit
225 .l. quod dicimus. ff. de solu. Et si † iudex offert
exemplum, & excommunicatus non vult reci-
pere, quanuis iudex prius denegasset, dic secun
226 dum Hostien. q infra mensem † semper vltima
mora nocet. ff. de per. & com. re. ven. l. illud. &
227 tenet Ioā. And. in.d.c.1. Quid autem † si ex-
communicatus statim petijt, & congruo tem-
pore expectauit, postea verò se absentauit, nec
reperitur, dicit Hosti. & sequitur Archid. q iu-
dex debet mittere ad domum illius, requirēdo
familiam, & cunctos suos. Item debet publica-
re in ecclesia, q per ipsum non stat, quo minus
tradat illud exemplum; & consuluit etiam, q
vnum exemplum ponat super altare, & aliud
mittat ad domum illius, tradendo illud familiæ
excommunicati, & si nullus vellet recipere, di-
mittatur super banchum; Vel dic, q melius es-
set, q apertum affigeretur hostio, & de hoc fiat
instrumentum, sicut dicitur de requisitione in
d.c.1. Et per hunc modum euitabat pœnam,
de qua in.d.c.1. faciunt not. in.c. fi. s. de appell.
& in.c. fina. s. de do. & contu. & in.c. fi. s. de eo
qui mit. in poss. & in.c. pastoralis. ad fi. s. de off.
ordi. Septimo dubitatur, in eo quod dicitur
in.d.c.1. q de requisitione facta per excommu
nicatum, debeant confici literæ testimoniales,
228 authentico sigillo subsignatæ, † vtrum sufficiat
adhibere testes. Sol. glo. in.d.c.1. arguit q sic,
per.l. in exercendis. C. de fi. instru. Sed decidit
in contrarium, dicens, q hoc est speciale in casu
prædicto, q scriptura requiratur, sicut etiam est
speciale in pluribus alijs casibus, de quibus per
glo. & Doct. in.c.1. de censi. lib.6. Octauo du
229 bitatur, vtrum ad hoc, vt iudex † non seruās for
mam in excommunicando, de qua in.d.c.1. in-
cidat in pœnam illius.c. requiratur dolus. Sol.
glo. in ver. temerarius in.d.c.1. arguit per illum
tex. ibi, dum dicit, si quis autem iudicum teme-
rarius violator &c. & sic videtur requirere do-
lum. arg.l.2. §. doli mali. ff. vi bo. rap. Sed glo.
prædicta tenet contrarium, concludens, q suffi-
ciat si ex sola negligentia, stultitia, vel fatuitate
iudex violauerit illam constitutionem, per.l. eū
qui temere. ff. de iud. & per.c.2. supra ne cle. vel
mona. q etiam tenet ibi in.d.c.1. Hosti. & Io.
230 Mo. qui dicit, q † temere dicitur facere qui fa-
231 tuè, stultè, vel sine causa facit. † Violator autem
dicitur non solum ille qui vim infert, sed etiam
corruptor, cōtaminator, seu pollutor; vnde te-
mere polluens, & puniens subditum, dicitur di-
ctæ constitutionis violator, & sequuntur Ioan.
Andr. & do. Dnmi. Nono dubitatur, vtrum
232 † violator dictæ constitutionis primæ incidat in
pœnas prædictas, si excommunicatio non te-
nuit, vt quia eam tulit post appellationem, vel
alijs causis reddentibus excommunicationem
nullam, de quibus dixi in.c. perpēdimus. supra
eo. in decimo princ. artic. q. 16. Sol. Io. And. in
d.c.1. tenet q sic. Et idem tenet in.c. statuimus.
eod. tit. lib.6. post Abba. qui ibidem not. quòd
233 † quis punitur ex eo, q de iure non sortitur ef-
fectum, & sequitur Lapp. abbas in.d.c.1. qui
dicit, q pro ista parte facit.c. non solum. de reg.
lib.6. & .c.1. de relig. domi. lib.6. & .c.1. de reb.
eccle. non alien. lib.6. & cle.1. eod. tit. & ea, quę
traduntur per Io. And. in reg. quæ contra iura.
de regu. iur. lib.6. dicit tamen, q in contrarium
facit quod scripsit Io. And. post Abba. supra de
appel.c. reprehensibilis. super ver. subiectos. in
nouel. de quo contrario dic vt dicam. j. in. 8. q.
prin.

prin. vbi etiam videbis aliqua, per quæ limita-
tur hæc prædicta conclusio. Decimo dubita-
234 tur, vtrum † omnia requisita, quæ ponũtur in
d.c.1.eod.tit.lib.6. à verbo si quis, vsq; ad ver.
caueant, debeant necessario concurrere, ad hoc
vt iudex puniatur, adeò quòd si solum alterum
deficiat, quamuis alia sint obseruata, excommu-
nicator teneatur pœna illius cap. Sol. dicerem
235 ꝙ sic, eo quod ille tex. loquitur † copulatiuè, &
ideò requirit concursum omnium copulato-
rum, vt in.l. si hæredi plures. ff. de condi. instit.
& in.l. si is qui ducenta §. vtrum. ff. de reb. dub.
& not. in.c. ex parte. 1. supra de rescrip. Ad hoc
ergo, vt videatur satisfecisse illi constitutioni,
exigitur ꝙ omnia adimpleat; & pro hac conclu
sione allego quod ibi not. Host. & sequitur Io.
And. qui dicit, ꝙ violator illius constitutionis
dicitur siue ex odio, & non ex charitate proce-
dat, vt ibi in prin. vel causam non exprimat, vel
non excõmunicat in scriptis, vel requisitus in-
fra mensem exemplum non tradidit, & sic lo-
236 quitur Host. † alternatiuè, & per consequens
sufficit alteram partem esse veram, vt in.c. inter
cæteras. supra de rescrip. cum similib. Aduerte
tamen, quia prædicta ego arbitror procedere,
237 quando in † excommunicatione ferenda om-
nia prædicta possent seruari, aliàs iudex excusa-
retur. Si forte, ratione qualitatis excommu-
nicandi, vel ratione loci, aut temporis nõ posset
prædicta omnia adimplere, per reg. impossibi-
lium. de reg. iur. lib.6. Ad quod vide quod dixi
supra in quarta dubitatione istius quæstionis.
Et adde quæ dicam. ỹ. in.8. princ. q. Et ex pre-
dictis habes expeditam glo.4. hic, inquantum
glo. loquitur de illa constitutione. c.1. eod. tit.
lib.6. quæ tempore glo. erat extrauagans, & sic
etiam habes expeditam primam prin. quæst.
238 Secundo principaliter quæro, † ad quas pœnas
obligetur excommunicator, qui iniustè, & non
sub debita forma excommunicauit. Sol. dic, ꝙ
239 si † excommunicator non seruauit formam de-
bitæ monitionis, de qua hic in tex. nostro in
prin. de qua dixi in præcedenti quæst. in prima
causa; tali excommunicatori, etiam si iusta fuerit
excommunicationis sententia, ingressus ecclesię
per mensem noscitur interdictus, & alia etiam
pœna est mulctandus, si iudici visum fuerit expe
dire, vt hic in tex. nostro, in ver. quid si contra.
vsque ad ver. caueat. Sed circa prædicta plures
240 oriuntur dubitationes; prima † qualiter accipia
tur mensis. Sol. Io. And. hic in nouel. se remittit
ad not. in.c. quam sit. de elec. lib.6. in glo. super
ver. mensem. quæ glo. vult, ꝙ mensis habeat tot
dies, quot dies habet mensis ille, in quo fit men-
tio de mense, per not. in.l.2. ff. de diuer. & tem.
præscrip. Secunda opin. fuit per Abb. hic, qui
dicit, ꝙ iste mensis habebit triginta dies, per
tex. 24. q. 3. c. de illicita. Et quia hoc est quod-
dam medium, scilicet inter menses. Facit supra
de off. deleg. c. quęrenti. & quia vulgus sic com
muniter accipit mensem; & recitando residet
hic Io. And. Pro qua opin. facit quod not. Bal.
in authen. qui semel. C. quomo. & qñ iud. & in
auth. iubemus. C. de iudi. vbi dicit, ꝙ mensis ha
bet triginta dies. Sed melius facit pro dicta opi.
l. si venditor. cõiuncta. l. quod si nolit. §. si quid
ita. & l. ędiles. 2. §. 1. ff. de ędi. edic. nam in.l. si
venditor. tex. dicit, ꝙ infra duos menses debet
fieri ratihabitio, qđ tempus duorum mensium
declaratur per alia iura statim allegata, qđ cõti-
neat sexaginta dies. Facit etiam. C. de iur. delib.
in.l. scimus. §. sin autem. vbi prius dicitur de tri-
ginta diebus, & postea de sexaginta. iuncto. §.
donec. in ea.l. vbi tex. replicando illud quod di
xerat de nonaginta diebus, loquitur de tribus
mensibus. Facit etiam tex. in auth. vt cum. de
appel. cognoscitur vnde sumpta est auth. iube-
mus. C. de iudi. & l. iure mariti. C. de adult. & l.
si maritus præuenerit. §. 1. & l. miles. §. sexagin
ta. ff. de adult. & auth. libellum. C. de lit. contest.
Tertia fuit opinio quorundam, qui voluerunt
mensem, duntaxat habere viginti octo dies; nã
in omni patria quatuor septimanæ solent recipi
pro mense, vnde ad talem consuetudinem vide
tur recurrendum, vt in.l.1. ff. de flumi. quare cũ
vna septimana non habeat nisi septem dies, er-
go mensis solum habebit viginti octo dies. Fa-
cit. l. cum bissextus. in fi. ff. de verb. sig. Quar-
ta opin. fuit quorundam qui voluerunt, ꝙ men
sis habeat triginta dies cum dimidio: nam pro
duobus mensibus dantur sexaginta vna dies, vt
in.l. vbi lex. ff. de regu. iur. vnde si duo menses
continent sexaginta vna dies, ergo vna mensis
videtur habere triginta dies cum dimidio.
Quinta opin. aliorum, qui voluerunt, ꝙ mensis
contineat duodecimam partem anni, quod ꝓ-
bant per. c. licet. supra de sup. neg. pręla. vbi tex.
dicit, ꝙ duo semestria faciunt vnum annum.
Sed dicunt ibi Host. & Io. And. vbi latè tractant
241 hanc materiam, ꝙ cum † annus habeat trecen-
tos sexaginta dies, & sex horas, vt in.l. anniculus
12. ff. de verb. sig. & in.l. cum heres. §. stich°.
ff. de sta. lib. iuncta. l. cum bissextus. ff. de verbo.
signi. ꝙ talis computatio videtur esse satis in-
tricata, cum per ipsam non solum sit necessariũ
deuenire ad computationem dierum, aut hora-
rum, sed etiam momentorum; vnde dicit Host.
in.d.c. licet. ꝙ in casibus, in quibus computa-
tio est expressè determinata à iure, non est ab
illa recedendum, sed secundum varios casus cõ-
putabimus, quandoq; per triginta dies, quan-
doq; per plus, & minus secundum iuris expres-
sam determinationem, vbi verò ius non deter-
minat, sicut communiter contingit, concludit
Host. quòd hoc est per iudicem determinandũ,
tanquam per virum bonum. argumẽ. c. de cau-
sis. supra de off. deleg. & not. in.c. fin. ỹ. de tran-
242 sact. qui † iudex habens æquitatem præ oculis,
243 & attendens, ꝙ † simplicitate, & leuitate gaude
mus, vt in.c. dilecti. supra de iudi. non debet cõ-
putationem arctare, sed potius dilatare, vbi ces-
sat fraus. Et sic inferunt Host. & Io. And. quòd
244 si † electio fieret nonagesimaprima, vel nonage
simasecunda, vel nonagesimatertia die, electio
esset confirmanda, dummodo aliàs esset canoni
ca; tum quia infra triduum debuit ab electione
cessare.

cessare, vt in.c.bonæ. 2.supra de elec. Tum quia
computatis xxxj.diebus pro mēse, patet quòd
canonici non fuerunt negligentes; tum quia li-
cet.xcj.die completi essent tres menses, satis ta-
men videtur, quòd infra proximum biduum
fieri posset .arg.c.ad nostrum.ꝟ.de regu.& su-
pra de despon.impub.c.attestationes. Subdit
tamen Io. And. quòd forsan non omnes supe-
riores sic arbitrarentur; vnde consuluit Host.ꝙ
canonici non arctent se .arg.c.consuluit. supra
245 de off.delega. cum enim † constitutio.c.ne pro
defectu.ꝟ.de elec. sit statuta in odium negligen-
tium, forte superiori videbitur restringenda.
arg.c.odia.de reg.iur.lib.6. Sed tamen Io. An.
concludit, quòd seruatur prima opinio, de qua
supra dixi, & quam ipse tenet in.d.c.quam sit.
de elect.lib.6. & illam etiam sequuntur Ioan.
Mo.& Archid. & ita secundum hanc opin. re-
currendum esset ad Kalendarium pro computa
tione dierum illius mensis. Et hanc opin. etiam
sequitur ibi Pan. si modo certum sit, à quo tem
pore incipiat currere mensis; verbi gratia, si di-
ceretur à die pronuntiationis, præsentationis,
vel simili facias sic .ꝟ. mensem. Sed si ius non
exprimet à quo tempore incipiat mensis cur-
rere; tunc assumeretur duodecima pars anni,
per.d.c.licet. & quod dixi supra in quinta opi.
mihi autem videtur, quòd iste articulus sit val-
de dubius, propter dictorum iurium, & opinio-
num varietatem, & contrarietatem. In eo ta-
men ita dicerem, quòd aut lex loquens per mē-
sem, vel menses declarat dies ipsius mensis, vel
246 mensium; & tunc res est clara; quia † in incertis,
non certis locus est coniecturis; & ita procedit
secunda opin. suprapposita, & quod dixi ibi. Aut
lex, vel statutum expressè non declarat, & tunc
aut apparet de communi vsu loquendi, intelli-
gendi, & accipiendi mensem, & tunc stamus
247 † communi vsu loquendi; qui maximè in statu-
tis prævalet etiam proprio significato, vt in.l.
liberorum. §.quod tamen cassius.ff.de lega. 3.
& in.l.cum delanionis.§.asinam .ff.de fun. in-
stru. Facit.l.minime.&.l.si de interpretatione.
ff.de legi. Aut de communi vsu loquendi, & in-
telligendi non apparet, & tunc necessarium est
dicere, quòd in omni tempore, præterquàm de
mense Februarij, duo menses continui ad mi-
nus contineant.lxj.dies, quia ex quattuor men-
sibus, qui soli sunt habentes triginta dies, vide-
licet, Nouember, Aprilis, Iunius, & Septem-
ber; non reperiuntur duo contigui, seu conti-
nui habentes triginta dies, vt de se patet. Et
ideò forte à cōmuniter accidētibus tex. in.d.l.
vbi lex.ff.de reg.iur.dicit, quòd in duobus men
sibus dicitur venisse, qui.lxj.die venit. & ita ꝓ-
cedat quarta opio. Sed quando lex statuit ter-
minum vnius mensis, & quæritur an.xxxj.die
possit fieri, videtur dicendum quòd sic, etiam si
248 illa dies non pertineret ad mensem, quia † in di-
latione legali infra breues dies admittitur pur-
gatio moræ, vt in.l.& si post tres.ff.si quis cau.
& ita procedat quod dixi supra de tribus men-
sibus datis ad electionem. Sed non est materia
249 nostra nūc tractare de † purgatione moræ, quia
difficillima est, de qua latè in.d.l.& si post tres.
maximè per Bal.& Ange.in repeti. & in.l.si in-
sulam.ff.de verbo.obliga.& ibi latè per Barto.
& per Modernos. Sed cum materia nostra sit,
vtrum dicatur fieri infra mensem, aduertendū
est, quòd quamuis propter varietatem opinio-
num videatur forte posse distingui, vtrum sim⁹
in fauorabilibus, in quibus ratione fauoris re-
stringatur, si restrictio tendit ad fauorem. Item
delongeẽ, si dilatio tendit ad fauorē; & per con-
trarium ita fiat in odiosis. arg.reg. odia. de reg.
iur.lib.6. Tū potius arbitror, maximè in mate-
ria indifferenti, nec odiosa, nec fauorabili, quòd
verior sit prima opin. nā prima opin. potest de-
seruire oibus opinionibus. Et qū vera sit tertia
opin. quæ vult, ꝙ mensis contineat. xxviij.dies.
Exemplum, qñ principium mensis inciperet de
mēse Februarij, pōt etiā esse vera opin. triginta
dierum, si principium mensis inciperet in men-
se continenti triginta dies cum dimidio, vel tri
ginta vno, si inciperet principium mēsis in men
se habente triginta vnū dies. Item & quandoq;
posset contingere, quòd mensis haberet vigin-
tiocto dies, videlicet quando principium men-
sis esset de mense Februarij, & illo anno curre-
ret bissextus, & sic haberet diem intercalarem,
de quo in.d.l.cum bissextus. & in.l.2.ff.de di-
250 uer. & temp. præscrip. Et ideò † prædicta pri-
ma opin. primæ glo.c.quam sit. tanquam con-
ueniens omnibus opinionibus videtur verior,
& eam etiam tenet Gargias, & Card.in.d.c.quā
sic.& Zenze. & Cardi.in clem.causam.de elect.
& Zenze.in.c.1.de concess.præben.lib.6. & in
extrauagāti execrabilis Io.22. in ver.mensem.
& Guil.de monte Lau.in extrauag. suscepti re-
giminis.in ver.eo tempore. & Zaba.in.c.licet.
de sup.neg.præla.& Bart. in.d.l.cum bissextus.
& Io.de Imo.in.l.de diuisione. ff.solu.matrim.
vbi dicit, quòd in genere est alibi. Consulerē ta-
men, quòd in his, in quibus propter transitum
triginta dierum, seu mensis currit periculum, vt
non expectet finem; quia melius est ante tem-
pus occurrere &c. In his verò casibus, in qui-
bus acceleratio posset esse varia, vt in terminis
nostris.&.c.nostri, in quo suspenditur quis per
mensem, consilium est, quòd nō dimittat transi-
re omnes terminos mensis, secundum omnes
251 opin. quia † in rebus dubijs securior pars est
eligenda. Et prædicta perpetuò notabis, non
solum ad hanc materiam, sed ad omnes alias
materias similes. Secundo dubitatur, vtrum
252 hæc † pœna interdicti ingressus ecclesiæ per mē
sem requirat sententiam, an verò sit imposita
ipso iure. Solu.glo.4. hic in princ. dicit, quòd
ipso iure, & quòd mense elapso ipso iure est re-
stituens. 81.distinct.c.si qui sunt. & sequitur
hic.d. Anto.& Host.in summa.eod.titu.§.quis
253 sit effectus. Tertio dubitatur, quid † impor-
tet illa suspensio ab ingressu ecclesiæ, & cuius
sit effectus. Solu. dicunt Innocen. Hostien. &
Ioā. And.hic, quòd hodie hoc est expeditum,
per.c.is cui.eod.tit. lib.6. de quo videbimus in

materia suspensionis, infrà in fi. titu. Aduerte
254 tamen, quia licet taliter † suspensus non posset
audire diuina in ecclesia. 5. quæst. 2. in. c. præsen
ti. & in. d. c. is cui. non tamen prohibetur tran-
sire per ecclesiam, secundum Hostien. & Ioan.
255 And. hic, & sequitur. d. Anto. Et quæ † sit pœna
istius suspensi, si diuina officia celebraret, tradi-
tur in dicto. c. is cui. dic vt dixi in materia su-
spensionis. Not. tamen, quòd prædictam pœ.
256 nam † suspensionis non patiuntur Episcopi, &
alij superiores, qui absque debita forma excom
municarêt, vt est tex. in. c. quia periculosum. eo.
titu. lib. 6. & tenet hic Io. And. & Henric. & be-
ne per illum tex. & Archidia. 24. quæst. 3. c. de
illicita. Item not. circa hanc suspensionem, q.
257 talis suspensus non amittit iurisdictionem, &
quamuis aliqui sentirent aliud, tamen glo. hic in
verbo interdictum, tenet quòd non amittat, &
tangam etiam in. c. venerabili. j. eod. in vigesi-
motertio principali articulo. Postremo circa
hanc tertiam dubitationem quæro, vtrum ab
258 hac pœna suspensionis † liberetur suspensus
ipso iure, absque sententia per solum lapsum
mensis, vt dicit glo. 4. hic in princ. per tex. 81.
distinct. c. si qui sunt. Et sequuntur hic Innocē.
& Io. And. & Hosti. in summa. eod. titu. §. quis
sit effectus. Et vide ad hoc quod not. Io. And.
in. c. fi. s. de matri. contrac. cont. interdic. eccle.
Quarto dubitatur circa id quod dixi supra in
princ. dum tex. noster dicit, & alia pœna mul-
259 ctandus, quæ sit ipsa pœna. Sol. dicit Hostien.
hic, & sequitur Io. And. quòd poterit imponi
pœna pecuniaria, per tex. ff. de verbo. significa.
in. l. si qua pœna. Nec obstat. c. licet. supra de
260 pœn. vbi videtur concludi, quòd † iudex eccle-
siasticus non debeat punire pœna pecuniaria;
quia responde vt ibi latè dixi de hoc articulo.
Et ad declarationem etiam prædictorum ver-
borum, & alia pœna mulctādus, adde quod di-
cam in sequenti quæstione. Quinto dubita-
tur, vtrum non seruans hanc nostram constitu-
tionem in princip. seu iniustus excommunica-
tor alia pœna puniatur. Solu. glo. 4. hic, dicit
quòd sic, nam vltra prædictas duas pœnas po-
261 terit pati alias pœnas. Vnde tertia † pœna sit,
quia carere debet communione hominum ar-
bitrio superioris. Et hæc pœna secundum Ho-
stien. in summa. eod. titu. §. effectus. specialiter
habet locum forte, quando sententia est iniu-
sta ex causa, & sequitur hic Henric. Bohic.
262 Quarta pœna, † quia tenetur excommunicato
ad interesse, vt hic dicitur, de quo interesse sta-
tim latius infra subijciam. Quinta pœna, quia
263 † tenetur excommunicato actione iniuriarum.
11. quæstio. 3. c. illud. & c. temerarium. & hoc
tenent hic Hostien. & Ioan. Andr. in nouel. &
tenet Hostien. in dicto. §. quis sit effectus, &
Cardina. in. c. 1. eod. titu. lib. 6. Sed dicit Ho-
264 stien. in dicto. §. quòd † hæc pœna habet locum
quādo sentētia est iniusta ex animo. Sed tu dic,
quòd non debuerunt loqui sub dubio forte,
265 quia immò est clarum, quia † ad actionem in-
iuriarum non sufficit culpa, sed exigitur do-
lus, facit. l. 1. §. 1. ff. si quadrup. paup. fec. dici. &
266 quod dixi in. c. 1. in fi. supra de iniur. Iniuria
enim requirit animum iniuriandi, vt ibi dixi.
Et hanc opinionem expressè tenet glo. in di-
cto. c. illud. allegat. ff. vi bono. rapto. l. 2. §. si pu
267 blicanus. Sexta pœna, est † pœna sacrilegij.
24. quæstio. 3. in. c. non in perpetuum, & dicit
ibi Ioan. de Deo, & post eum Archidiac. quòd
268 ratio est, † quia sacrilegium est violare sacrum.
2. quæstio. 1. in primis, & ideò quia iniustè ex-
communicat, violat sacrum, idest corpus
ecclesiæ, à qua euellit membrum ipsius iniu-
stè, & contra deum. 11. quæst. 3. c. si episcopus.
& c. episcopi. Et dicit hic Henric. & Hostien.
269 etiam in dicto. §. quis sit effectus. quòd † ad in-
currendam hanc pœnam fortius exigitur do-
lus, & hoc mihi placet absque aliqua dubita-
tione, quia ad esse sacrilegij requiritur animus
dolosus, iuxta ea, quæ dixi, si rectè memini,
supra in rubrica de furt. Et secundum istas pœ-
nas vario modo imponendas, iniustè excom-
municari, potest intelligi etiam tex. noster in
eo, alia pœna mulctandus, si iudici visum fue-
rit expedire. Est etiam aduertendum, quòd
ante hanc decretalem tex. 24. quæstio. 3. c. de
270 illicita. † iniusto excommunicatori imponebat
pœnam, vt triginta dierum spatio esset commu
nione priuatus, & vt ab omnipotente Deo tan-
ti excessus veniam consequeretur, cum summa
pœnitentia, ac lachrymis exorare deberet; &
dictam pœnam non seruanti, tex. ille commi-
natur maiorem pœnam. Dicit tamen ibi Ar-
chidiaco. quòd ita tunc fuit Papæ visum, vt per
triginta dies ille puniretur, quia hoc relinqui-
tur superioris arbitrio, per tex. illum in princ.
Facit etiam tex. noster, vt dixi in præcedenti
dubitatione, in tertia pœna. Tertio principali
271 loco, aduertendum est, quòd † prælatus qui si-
ne manifesta, aut rationabili causa excommuni-
cat, si requisitus humiliter illam non reuo-
cat absque grauamine, cum de iniusta excom-
municatione apud superiorem constiterit, te-
netur parti ad interesse, aliàs etiam si culpæ
qualitas postulauerit, iudicis est arbitrio pu-
niendus, tex. est hic in ver. caueat. iuncto ver.
cumque aduersus. cæterum ad declarationem
272 istius pœnæ, notabis primo, quòd † exigitur,
quòd excommunicatus requirat excommuni-
catorem, vt reuocet, cui concordat. c. 1. eod.
titu. lib. 6. & c. breui. supra de iureiuran. fit au-
273 tem hæc † requisitio, vt per eam probetur ne-
gligentia ipsius nolentis reuocare. Item fit
ad effectum, vt si excommunicator sit para-
tus reuocare, euitet hanc pœnam, corrigen-
do errorem suum, vt dicam infra in hoc eodem
articulo, in octaua quæstione principali. Dicit
tamen Ioan. And. post Inno. quòd licet non re-
quiratur, si per imprudentiam hoc omisit, te-
netur nihilominus excommunicator ad inte-
resse ipsi excommunicato, non ex dispositio-
ne istius decretalis, sed ex eo, quia regula-
274 riter qui † iniustè iudicat, facit litem suam,
vt Institu. de obl. quæ ex quas. delic. nascun.

& in

& in .l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de actio.
& oblig. Et hoc habet locum etiam si per † im
275 prudentiam iniustè excommunicasset, vt in
.l. 1. &. 2. C. de pœn. indi. qui mal. ind. & tradi-
276 tur in. c. 1. de re iudi. lib. 6. Sed si per † dolum
incurreret etiam infamiam, & nihilominus tene
retur parti ad interesse, vt in. l. 2. C. de pœ. iudi.
qui mal. iudi. tenet glo. 11. q. 3. c. temerarium.
& glo. & Archid. ea causa, &. q. c. illud. Secun-
277 do not. q † requisitio ista debet esse humilis, vt
expresse hic dicitur in tex. ibi humiliter. Et ra-
tio est s̄m Io. And. quia licet superior excedat,
tamen debet revereri, & bene. Tertio not. q
278 † reuocatio fieri debet absq; grauamine, quòd
declara, vt in glo. nostra hic, in ver. absq; grauа-
mine. Nam excommunicatus pro reuocatione
iniustæ excommunicationis non debet aliquas
expēsas soluere, nec debet iurare, nec debet sibi
aliquid præcipi, per. c. ad reprimēdam. §. de off.
ordi. Quarto not. circa id, quod dicit tex. si de
279 iniusta excommunicatione cōstiterit, quia † de
iniusta excommunicatione cōstare debebit ex-
communicato præsente, vel citato, & p contu-
maciam absente, vt hic dicit glo. in ver. constite
rit. & sequuntur Doct. Quinto not. circa id, q
dixi, q talis iniustus excommunicator, qui re-
quisitus non reuocat, condemnatur excommu
280 nicato ad interesse; † qualiter sumatur illud in-
teresse, quia declaratur hic in glo. in ver. interes-
se. in prin. videlicet, q condemnari debet ad dā-
281 na. Et subdit glo. nostra, & talia damna proba-
buntur per iuramentum ipsius excommunicati.
Quod intelligunt hic Host. & Io. And. quando
excommunicator conueniret ex suo dolo, quia
tunc statur iuramento passi damnum, vt in iuri-
bus allegatis in glo. Et idem tenent Host. & Io.
And. & Io. Mo. recitando in. c. 1. eod. tit. lib. 6.
qui tamen pro maiori declaratione prædictorū
remittunt ad nota per glo. in. c. fin. in. c. dilecti.
§. de fo. compe. & vide quod ibi dixi. Et aduer-
te, q quidam voluerunt, secundum Inno. & Io.
282 An. hic, q etiam † quando ageretur de dolo
iniusti excommunicatoris, deferri posset iura-
mentum, in litem pro interesse. ff. de inreiu-
ran. in. l. 2. & in. l. videamus. §. fin. & .l. & in hac.
§. sed iudex. Alij verò dicunt, quòd tale iura-
mentum non defertur, nisi cum succedit in lo-
cum alterius rei, in cuius exhibitione, vel resti-
tione commissa fuit contumacia, vel malitia, vt
in. d. l. 2. Subdunt tamen, q alij aliter tenent,
sed dicit. d. Ant. q ista materia potius pertinet
ad legistas, quare remittit ad ea, quæ traduntur
per Doct. in dictis legibus, vbi vide. Et vide ēt
quod traditur in. c. fi. §. quod met. cau. Sed q̄rit
glo. prædicta in verbo ad interesse, in ver. sed
283 nunquam, verum † contra istum iniustum ex-
communicatorē debeat æstimari interesse, quia
ꝓpter talem excommunicationem electio sua
fuit cassata, vel q non potuerit obtinere benefi
cia, quæ fuisset adeptus. Glo. nostra ponit duas
opin. vna est opi. Io. q debeat æstimari; sed glo.
cōcludit cōtrariū, eo quia excōicator nō debet
propter hoc puniri. Subdit tamen, q hoc ꝓce

dit, si iudex non haberet proprium; secus si ha-
beret proprium, quia tunc fortè puniretur, s̄m
glo. Tu verò distingue post Host. & Docto. q
284 aut propter † excommunicationem iniustam
electio non fuit confirmata, & non fuit adeptus
beneficium; & tunc excommunicator tenetur
ad consimile beneficium ei conferendum, si ha
bet potestatem. arg. optimo in. c. pastoralis. de
iure pat. Aut non habet hanc potestatem confe
rendi, seu prouidendi, & tunc potest puniri ar-
285 bitrio iudicis. Sed si † excommunicatio esset
nulla, quia lata post appellationem, tunc supe-
rior qui debet confirmare electionem, & confir
mauit, tenetur isti excommunicato, si est soluen
do, quia propter talem excommunicationē nō
debuit cassare electionem. Et eo non existente
soluendo agitur contra excommunicatorem.
arg. l. 3. ff. de eo per quem fac. erit. Et idem ego
286 arbitror † de eo, cui mandabatur, q beneficium
conferret, & propter causam prædictam iudica
uit excommunicatum indignum. Et si dubita-
287 res quō posset † æstimari interesse istorum spiri
tualium. Vide per glo. in. c. corā. §. de off. deleg.
Sexto not. circa id, quòd dixi de reuocatione,
quia dubitari posset de eo, de quo dixi in prima
prin. q. istius artic. in ver. secunda causa ibi, item
aduerte. Septimo not. circa illud, quod dicit
288 tex. & supra dixi, dum dicit † alias nihilominus
si culpæ qualitas postulauerit superioris arbi-
trio puniēdus, hoc enim arbitror intelligi posse,
vt puniri possit altera ex pœnis, vt dixi supra in
hac. 2. q. ver. vltimo dubitatur. Quarto loco
principaliter aduertēdum est, q iure nouissimo
circa modum excommunicandi, emanauerunt
duæ constitutiones, imponētes pœnam excom
municatoribus, illas non seruantibus, videlicet
289 .c. 1. &. c. 3. eod. tit. lib. 6. debet enim † excom-
municator seruare formā excommunicationis,
vt in scriptis ꝓferat, causam conscribat, & requi
situs ab excommunicato excommunicationis
exemplum eidem tradat, de qua forma latè dixi
supra in. 1. q. istius artic. in ver. quinta causa. de-
inde in. d. c. 1. imponitur pœna excommunica-
tori sub ista forma. Si quis autem iudicum, hu-
iusmodi cōstitutionis temerarius extiterit vio
lator, per mensem vnum ab ingressu ecclesiæ, &
diuinis nouerit se suspensum; vigore cuius su-
spensionis si durante suspensionis tempore diui
na officia celebrauerit, irregularitatem incurrit,
super qua non potest, nisi per Romanum Pon-
tificem dispensari. Et insuper præter dictam su-
spensionis pœnam, superior debet cōdemnare
excommunicatorē excommunicato ad expen-
sas, & ad omne interesse, & alia etiā animaduer
sione condigna punire. Continet ergo dicta
constitutio duo, primo formam, quam debeat
seruare excommunicator, quam declara vt latè
dixi in. 1. q. in ver. quinta causa, per decem dubi
tationes, quas subiunxi ad declarandum ipsam
causam, per quam excommunicator incurrere
debeat pœnam. Nūc verò circa ꝓdictas pœnas,
sunt etiam aliæ declarationes subiungēdæ. Pri-
ma declaratio est in eo, q dicitur si quis iudi-

290 cum, videlicet qui † sint iudices, qui ad dictam
pœnam teneantur, de quo dicam in. 3. q. princ.
Secunda declaratio est circa id, quod dicitur de
mense, qualiter accipiatur mensis, de quo dic vt
dixi in prin. istius. 2. q. prin. Tertia declaratio
291 est, vtrum † excommunicator qui non seruat di
ctam formam, incurrat pęnam suspēsionis ipso
facto. Ad quod dicendum est q̄ sic, sm Hosti.
Io. And. & do. Domi. ibi, sicut dixi de suspēsio-
ne per mensem, de qua in tex. nostro in prin. de
quo dixi in hac secunda quæstione principali.
ver. secundo dubitatur. Sed circa prædicta ori
292 tur nunc noua dubitatio, quando † incipit cur-
rere mensis suspensionis. Sol. dicendum arbi-
trot, quòd ex quo ipso facto incurritur, inci-
pit eo ipso, q̄ non seruauit dictam formam, re-
ferendo singula singulis. Nam si respectu pro-
nuntiationis non seruauit eo ipso incurrit. Si ve
ro non seruauit respectu denegationis, seu non
traditi exempli incipit currere tempus, postquā
exēplum intelligitur denegatum; & ideò ipsis
excommunicatoribus iniustè, & non seruanti-
bus dictam formam, imminet magnum pericu
lum propter suspensionem, quam ipso facto in-
currūt, quia plerūq; absq; aliqua cōsideratione
proferunt sn̄iam excōicationis, tn̄ quia posset
293 esse dubitatio, vtrum † sit necessaria sn̄ia decla-
ratiua, & per consequens potest esse secunda du-
bitatio, an incipiat mensis currere à tempore
declarationis. Solu. ad primam dubitationem
collige ex his, quæ dicam in. c. contingit. ī. eod.
artic. 18. De secunda verò dubitatione, quan-
uis prima fronte videatur æquum, q̄ non inci-
piat currere, nisi à tempore declarationis, per
reg. odia. de reg. iur. lib. 6. Pro quo etiam facit
quod not. in. c. cum secundum leges. de hære.
lib. 6. & quod not. in. l. 2. C. vbi cau. fis. tamen p
nunc arbitror contrarium, eo q̄ hæc pœna su-
spensionis imponitur ipso facto; ad quod om-
nino videbis quod dicam in dicto decimoocta
uo artic. Quarta declaratio est, quòd sicut non
294 seruans formā prędicti. c. 1. incidit † in pœnam
suspensionis ipso facto, ita etiam per transi-
tum mēsis liberatur ipso facto, per ea, quæ di-
xi supra ea. quæst. ver. tertio dubitatur. in fi. &
tenet glo. in. d. c. 1. Quod limitat Hostien. si
295 talis † excommunicator seruauit ipsam pœnam
suspensionis, & peccatum confessus sit, & pœ-
nituit; aliàs quo ad se semper suspensus rema-
net. arg. c. fi. ī. de cohab. cler. & mul. & sequitur
Io. And. in. d. c. 1. in nouel. & do. Domi. ibi.
296 Quinta declaratio est, q̄ † non seruans dictam
formam, incidat in pœnam, etiam si excōicatio
fuit nulla, de quo dic vt dixi supra in. 1. q. huius
artic. ver. nono dubitatur. Sexta declaratio ē,
297 cuius † sit effectus talis suspensio, & in. d. c. 1. in
fi. habes vnum effectum, de quo. ī. dixi, videli-
cet, q̄ celebrando diuina officia, sicut prius, inci
dit in irregularitatem. quod declarat ibi glo. vi-
delicet cantando in quocunque officio, & qui-
buscunq; horis officiet. Et idem tenet ibi Ber.
& Host. Sed Franc. Vercellen. dicebat, quòd si
intrat chorum cum alijs legendo, & cantando
efficitur irregularis. & sic intelligit istum tex.
c. 1. in fin. dum dicit, sicut prius, & tex. in. c. si
quis episcopus. 11. quæst. 3. In eo quod etiam
tex. ibi dicit, sicut prius. Io. Cal. distinguit, quòd
aut talis se ingerit audiendo diuina, & quacun-
que simplici deuotione non contemnendo, &
non est irregularis, aut hoc facit contemnen-
do, & facit celebrari authoritatem præbendo,
& incurrit irregularitatem, vt. d. c. 1. & supra de
cle. excom. in. c. 2. do. Domi. dicit, quòd credit,
quòd si Episcopus simul cum alijs cantat, & le-
git in choro, non exercendo aliquod officium,
non incurrit in irregularitatem. Sed si cantat cū
alijs, & vltra hoc facit officium principale huius
chori, legendo capitulum, aut orationem, aut
quid simile, incurrit in irregularitatem; ita intel-
ligit tex. d. c. 1. in fi. dum dicit in officio, sicut
prius, & sic procedat dictum Fran. supra relatū.
Et aduerte etiam circa prædicta ad id, quod di-
cit tex. in. d. c. 1. in fi. quòd talis exequendo diui
na officia, incidit in irregularitatem, sicut prius,
& sic loquitur relatiuè, & refertur ad canones.
11. q. 3. c. si quis episcopus damnatur. & c. si
298 quis episcopus in consilio. qui tamen canones
non loquuntur de suspenso, sed de excommu-
nicato; & sic quòd in illis canonibus dicitur de
excommunicatis, ad suspēsos trahit̄, & sequun-
tur ibi Inno. & Host. & Archid. Et est ratio, se-
cundum eos, quia quo ad celebrationem diui-
norum inter istos non est differentia, quia isti
prohibiti sunt suspensi diuina officia exequi, si-
cut excommunicati. Ex quo inferunt, quòd
299 † sicut exigitur contemptus in excommunica-
to ministrante, ad hoc vt incidat in irregularita-
tem, de quo dicam in. c. sacris. ī. eod. in. 19. ar-
300 ticulo princip. ita & in suspensione, vnde † igno
301 rātia si est probabilis eos excusat. Si verò † sit
crassa, vel supina non excusat; sed tamen facilius
redduntur habiles ad dispensandum, vt supra
de cler. excommu. in. c. apostolicæ. vt not. etiam
in. c. clerici. super glo. prima. eod. titu. Nam
302 cum † talibus qui claues non contempserunt,
dicit Ioan. And. quòd legati de latere possunt
dispensare. & idem voluit Ioan. And. in. c. alma.
eod. titu. lib. 6. in nouel. super glo. in verbo ab-
solutionis, & sequuntur ibi Lapp. & do. Domi.
Insuper aduerte, quòd præter hunc effectum
irregularitatis incurrendæ, sunt etiam alij plu-
res effectus suspensionis, quos omitto, quia de
illis latius dicetur in materia suspensionis. ī. in
fi. titu. Septima declaratio versatur circa id,
quod supra dixi, quòd præter dictam suspen-
sionis pœnam superior debet condemnare &c.
303 quis † sit iste superior, de quo dic vt dicam
in quinta quæstione principali istius articuli.
Octaua declaratio versatur in eo, quod dicitur,
quòd superior debet condemnare ad expen-
304 sas, & omne interesse, vt. d. c. 1. † qualiter hoc
accipiatur, & intelligatur, & qualiter probe-
tur. Ad quod vide quod dixi supra ea. quæst.
305 ver. quinto nota. Et adde quod dixi de † pro-
batione expensarum in. c. calumniam, supra de
pœn. in septimo, & nono principalibus artic.

Vltima

Vltima declaratio vertitur circa id quod dicit
tex.d.c.1.dum subdit, ꝙ etiam puniat alias ani
306 maduersione condigna, †qualis erat ista condi
gna animaduersio. Sol.dic, ꝙ erat pœna arbitra-
ria, prout æquum visum fuerit iudicanti. arg.ff.
de var.& extraot.cog.l.fi. Tu dic, ꝙ poterit pu-
nire in varijs pœnis, quibus dixi supra ea.q.
ver.quarto dubitatur. & ver.quinto dubitatur.
si adsunt qualitates requisitæ ad illas pœnas im
ponendas, secundum quod ibi dixi. Quinto
principali loco animaduertendum est, ꝙ.c.3.
307 eod.tit.lib.6.præcepit ne quis † iudicum par-
ticipantes cum excommunicatis ab eis in locu
tione, & alijs, quibus ligatur participās excom-
municatione minori ante monitionem canoni
cam, præsumat excommunicare minori excom
municatione. Et in fi. subdit, ꝙ aliter proferen-
tes pœnam legitimam poterunt formidare, de-
bent ergo tales puniri, vt ibi patet. Sed qua pœ
na puniri debēt, tex. ille non declarat aliter. Sed
glo.fin. ibi dicit, quòd debēt puniri pœna.c.no
stri.& sequuntur Host. Io.Mo. Archid. Io.An.
308 & do.Domi. qui etiā dicunt, ꝙ† tales tenebun-
tur iniuriarum, & de sacrilegio, & quod ad tem
pus arbitrariū carebunt hominum communio-
ne, & ingressu ecclesiæ, & quòd ad istas pœnas
agetur coram superiore. Tu verò die de prædi-
ctis pœnis, vt dixi supra in prin. istius.q. ver.ter
tio principali loco ibi quarto dubitatur. Postre
mo concluderem, ꝙ non solum in casibus præ-
dictis, in quibus propter iniustam excommuni
cationem canones expressam statuunt pœnam,
309 sed†in omnibus, in quibus prohibent pœnam
excommunicationis proferri sine solemnitate
proferens, incurrit pœnas istius cap. & alias ēt,
de quib⁹ in hac ea.q.ver.secundo loco princip.
ibi quarto dubitatur. Et hoc etiam not.glo.in
ver.iniustas.in.c.romana.eo.tit.lib.6. limitādo
310 prout supra dixi, ꝙ in Episcopo non habet lo-
cum pœna suspensionis, vt etiam statim dicam
in tertia.q.prin. Tertio principaliter quæro,
311 qui†iudices teneantur ad dictas pœnas. Sol.di-
cit hic Io.And.in prin. quòd quicunque sit iu-
dex habens potestatem excommunicandi, tene
tur pœna istius constitutionis. Et idem tenet
glo.in verbo iudicium, in.c.1.eo.tit.lib.6. Facit
tex. noster dū dicit in prin. ne quis, & in.d.c.1.
312 dum dicit quisquis iudicum. Vnde† cum ne-
minem excipiat, qui dicit quisquis, vel quicun-
que.c.quicunque.eo.ti.lib.6. & ibi not.Io.An.
& ibi tradunt, & in.c.2.de coniug.lepro.& in.l.
313 hoc articulo.ff.de hære.insti. sequitur, ꝙ† iniu
stus excommunicator quicunque sit prælatus,
vel iudex, incurrit pœnas prædictas, siue sit sa-
314 cerdos curatus.2.q.1.c.nemo. vel alius† præla-
tus sæcularis, supra de off.ordi.c.cum ab eccle-
315 siarum. †vel archidiaconus.c.romana.1.respō.
316 eod.tit.lib.6. † Vel prælatus regularis, vt Abb.
317 ꝫ.de simonia.c.sicut. †Vel prior.s̄.de maio. &
obe.c.cum in ecclesijs. Astringuntur igitur oēs
prælati, & iudices prædictis pœnis, nisi aliqua
ex causa excusentur, vt dicam.ꝫ.in octaua prin
cipali quæst. Ab hac tamen generalitate exci-
318 piuntur† Episcopi, & superiores, solum tamen
respectu pœnæ suspensionis, per tex. in.c.quia
periculosum.eod.titu.lib.6. prout etiam dixi in
præced.quæst. Et sic in hac quæstione conclu-
dunt Io.And.hic, & Docto.& Inno.& Io.Mo.
& Archid.in.d.c.1. Dicit tamen ibi Host. quòd
satis æquum esset regulares prælatos non tene-
ri, & non includi in prædictis constitutionibus.
arg.c.reprehensibilis. &.c.cum speciali.in fi.s̄.
de appel. Tenet tamen ipse cōtrarium, eo quòd
319 tex. sic generaliter loquitur, & quia in † dubio
tenendum est, quod est certius, & seruiendum
verbis edicti. Et quia huiusmodi cōstitutiones
320 innitantur veritati, & non subtilitati, quam† ve
ritatem decet, maxime religiosos seruare. Et ita
residet ibi Io.And.in nouel. & do. Domi. & ꝑ
eo quod dixi de religioso. Facit qđ tradit Lap.
321 allegatione.13. vbi concludit, †religiosum non
excusari ab errore iuris, quia excommunicaue-
rit monitione non præmissa, & quòd celebraue
rit suspensus, ignorans pœnam irregularitatis,
quia poterat consulere peritiores; & quia licet
excusetur ab apicibus iuris, excusatur solū quo
ad extenuandum grauitatē delicti, non quātum
ad tollendum delictum ex toto. Sed aduerte,
quia idem Lap. allega.73. videtur aliter sentire,
322 ibi enim format quæst. quid si† prælatus regu-
laris vocauit ad se monachum suum claustralē,
& sibi mādauit, vt statim respōderet ei veritatē
de certa re, & hoc præcepit sub pœna excom-
municationis, quam ex tūc proferebat, nisi mo-
nachus eius pareret præcepto, qui monachus
statim paruit. Vnde quærit, vtrum prælatus in-
currat pœnam impositam in.d.c.1.eo.ti.lib.6.
ex quo excommunicationem non protulit in
scriptis. Circa quam quæstionem arguit ipse
quòd sic, quia ibi videtur casus expressus, quòd
fieri debeat in scriptis, dicens, ꝙ non meminit
se vidisse casum exceptum ab illo iure. In con-
trarium tamen allegat, quia illud.c.est pœnale,
& ideò restringēdum, propter quod sequitur,
ꝙ intelligi debeat, quando excommunicatio ha
323 buit suum effectum, quare si † excommuni-
catio non ligaret, non habebit locum pœna. Et
hoc probat per similē, de excommunicatione
lata in diem, quæ suspensa est per appellationem
sequentem, vt in.c.præterea. supra de appell.
Vnde sicut ibi suspenditur excommunicatio,
ita & suspenditur pœna, quæ prouenit ex illa,
324 & sic † principale sequitur accessorium ad ipsā
sententiam, & per consequens, donec ista talis
excommunicatio, quæ est principalis, sortiatur
effectum, non debet habere locum pœna acces-
soria occasionalis, vt in reg. accessorium. de reg.
iur.lib.6. Pro quo dicto facit.c.perpetuo. supra
325 de elect. vbi† pœna imposita eligenti non habet
locum, nisi electio fuerit perfecta, licet quātum
in se fuerit, iam elegerit. Secundo principali-
326 ter mouetur, quia tex. noster† non habet locū,
quando excommunicator non procedit vt iu-
dex, sed vt pars, de quo dicam in octaua princ.
quæst. ergo pari ratione in terminis nostris ta-
lis excommunicator non debet cadere in pœ-

nam prædictam, cum isti regulares corrigentes
monachos non procedãt vt iudices, nec seruẽt
formam, aut iuris ordinem. arg. c. per tuas. ẽ. de
simo. & c. qualiter. 2. ã. de accu. nam durum es-
set, q̃ tales prelati regulares, qui quotidie debẽt
monere monachos, & singulis horis diei corri
gere, deberent semper [illegible], & cartam præ
manibus habere, & antea scribere, quàm sub pe
327 na mandare; vnde videmus, q̃ † si periculum sit
in mora, potest quis excõicare, non expectan-
do calamum, aut cartam, vt not. glo. in. d. c. t.
dicam in. 8. q. Item probatur, quia isti prælati
ferentes sententias contra suos monachos clau
strales illas non proferunt in scriptis, nec pro
tribunali sedendo sicut patet, quando p̃cipiunt
quòd certis diebus monachus comedat in ter-
ra, vel certis diebus ieiunet in pane, & aqua, vel
vt non exeat claustrum, vel non intret chorum,
aut quid simile. Quæ tamen sñia tenet, & si ab
a'io p̃lato fuisset prolata, esset nulla, vt in c. fin.
318 de re iudi. lib. 6. † Regulares enim prælati non
debent esse disceptatores forẽsium causarum,
329 vt in. c. 1. ẽ. de sindic. Præterea † causa, quare
scriptura exigitur in. d. c. 1. est, ad hoc, vt copia
excõmunicationis excommunicato possit, ex-
hiberi, ad hoc vt appellatione sua, vel querela
possit superiori ipsius illati grauaminis copiam
facere, & ne alias cogatur vagari in incerto. Sed
in istis regularibus, in quibus relaxatur ordo
iuris, prælati procedunt secundum regularem
330 disciplinam, & ad correctionem, quare cum † à
correctione non valeat appellari, vt in. c. 3. ẽ. de
appel. meritò talis scriptura non videtur neces-
saria. arg. c. reprehẽsibilis. supra de appell. & per
prædicta Lap. in prædicta allega. 73. decidit aliã
331 quæstionem. quæ est talis; vtrum † prouincia-
lis, qui præcipit omnibus fratribus, dicendo,
præcipio omnibus vobis presentibus, & etiam
absentibus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub
excommunicationis pœna ipso facto, ne quis
vestrum tale quid, cuiquã extraneo debeat re-
uelare, an talia prælatus incurrat pœnam. d. c. 1.
cum hoc præceptum non fecerit in scriptis, im
posuit tamen socio suo, qui solitus erat scribe-
re acta sua, q̃ deberet illud in scriptis redigere.
Nam per rationes allegatas in præced. quæstio.
decidit, quòd non incidit in pœnam, & vltra ra-
332 tiones prædictas inducit, quia † ille tex. non ha-
bet locum, quando sententia profertur contra
personam incertam, vt sentit ibi glo. super ver-
bo causam; quamuis dicat, quòd tutius est tene-
re contrarium, quod est verum ante factum, sed
post factum defendi posset, quòd non habeat
locum. argumen. nota. in simili in. c. verum. sup
de iureiuran. Sed tu dic de hoc, vt dixi supra
in prima principali quæst. huius artic. ver. quar
to dubitatur. Præterea licet per viam sentẽtiæ
333 excommunicationis, † sententia sine scriptis
proferri non debeat, potest tamen proferri per
334 modum statuti, quia † scriptura non est de esse
statuti. arg. c. 1. de renun. lib. 6. de quo dic, vt di-
xi post. D. m. in rub. ẽ. de constitu. quare cum
ipse prælatus sic præcipiendo dicatur quasi sta-
tuisse, meritò non debet ob eam causam in pœ-
nam cecidisse. Item, quia si teneremus, q̃ præ-
dictum mandatum etiã non fuisset factum per
viam statuti, aut ordinationes; sed fuisset sim-
335 plex sententia excommunicationis, cum † pro
futuris culpis lata fuerit, & non tenuerit de iu-
re, vt in. c. romana. §. caueant. eo. tit. lib. 6. secun
dum quod aliqui tenent, licet alij contrarium,
de quo latè dixi in. c. nulli. supra eod. in quinto
prin. artic. q. 20. sequitur, quòd pœna. d. c. tan-
quam accessoria. non debet tenere, & ita resi-
det Lapp. Sed do. Domi. in dicto. c. 1. in fi. di-
cit, quòd vltimum dictum Lapp. non credit ve-
rum, quia tex. predicti. c. 1. habet locum etiam,
quando per viam sententiæ proferetur senten-
tia excommunicationis generalis, de qua dic, vt
336 supra remisi. Item quia tex. † ille habet locum
etiam in prælatis regularibus, secundum com-
munem* opin. Doct. de qua supra dixi, mihi Com. op.
videtur, quòd primum dictum sit satis rationa-
bile. Nam ex quo ille paruit sententiæ, nunquã
incidit in aliquam excommunicationem iustã,
vel iniustam, vel nullam, q̃ videtur requirere
tex. d. c. 1. maxime ibi, dum dicit, sententiã ipsã
sine difficultate relaxet &c. Nec obstat quod
supra dixi in prin. q. istius artic. ver. nono dubi-
337 tatur. vbi dixi, q̃ etiam propter † sñiam nullam
incidit excommunicator in pœnam, quia vt pa
tet ad sensum, longa est differentia, an quis sit
excommunicatus, licet nulliter an vero nullo
modo sit ligatus etiam de facto, quia primo ca-
su opus est querelare, & petere sententiã illam
declarari nullam, q̃ nõ est necessarium in secun
do casu. Et adde quod. ĩ. subijciã in. 8. q. princ.
huius artic. Decisio verò. 2. q. Lap. est magis du
biosa, quia posito, q̃ illi non seruassent præce-
ptum, vel de tali præcepto forsan conquererẽtur;
sm iuris rigorem, decisio non videtur esse mul-
tum æqua, & rationabilis. Quarto principali-
338 ter quæritur, † qualiter agatur ad dictas penas,
& de forma libelli. Sol. formam libelli potes col
ligere faciliter ex primis duobus questionibus,
& ex his, quæ dixi supra in decimotertio prin-
cipali artic. maxime in quæstione decima.
Ex quibus sic potest libellum concipere, Co-
ram vobis reuerende &c. N. Episcopo Seneñ.
propono ego. P. quòd do. S. præpositus Se-
neñ. iniustè, & iniquè perperam, & malo zelo,
& animo iniuriandi excommunicauit me, non
precedente debita monitione, & debita forma,
propter quod in penas iuris incidit, & mihi te-
netur ad damna, expensas, & interesse, & etiam
actione iniuriarium, quam iniuriam existimo
florenos mille, eo quòd potius voluissem de
meo tot amittere, si habuissem, quàm prædictã
iniuriam pati, quare peto ipsum puniri de-
bita forma iuris, & mihi condemnari ad dam-
na, expensas, & interesse, quod potest facere ex-
pressa certa quãtitate, vel non expressa. Et sub-
det etiam ad dictos mille florenos, propter iniu
riam mihi illatam, & plus, & minus, prout vide
bitur, & probatum fuerit &c. Sed circa præ-
339 dicta primo dubitatur, vtrum tales † actiones
crimi-

criminales, & ciuiles possint cumulari in eodẽ
libello, sed non est materia nostra, dic vt tradi-
tur per Bald. in repet.l.data opera.C. qui accu.
non pos. col. 3.& vt tradit Spec. in tit.de furtis.
ver. sed nũquid ex eodem. & quid traditur per
legistas in .l. edita.C.de eden.& in .l. 1.C. quan
do ciui.acti. præiud. crim.& ꝙ latissimè dixi in
.c. fi.§. de libel. obl. Secundo dubitatur vtrũ
340 punitus vna pœna, possit alijs pœnis puniri, de
quo dixi in .2. q. principali, ad quod vide, ꝙ
dixi in. 1.§.de pœnis. Tertio dubium esse põt,
341 vtrum † postquã petit iste eũ cõdemnari pœ-
na iuris propter crimen criminaliter, possit age-
re etiam ad æstimationem iniuriæ, & videtur ꝙ
non. per.l. prætor.§. t.ff. de iniur. Sed fortè,
aliud dicẽdum est in terminis nostris, quia præ-
dictæ pœnæ, quæ imponuntur iniusto excom-
municatori transeunt in aliàs species delicti. Et
vide ad hoc, quod dixi in.d.c. 1.§. de pœnis, &
ea, quæ traduntur in.d.l. 1.C. quando cui. acti
342 præiu.crim. Et aduerte, quia debet ipse † ex-
communicator citari, cum tractetur de præiu-
dicio suo, vt hic expresse concludit glo. in ver.
343 constiterit; vtrum autem † excommunicatum,
quem excõmunicator vult probare se iustè ex-
communicasse, ante omnia teneatur absolue-
re, dicam in.c. venerabili.§. in vigesimo quin-
to articulo principali. Quinto principaliter
344 quæro, † coram quo iudice agi debeat, vt ex-
communicator teneatur qui iniustè excommu-
345 nicauit. Sol. dic quòd coram superiore; † &
superior dicitur omnis ille, qui immediatè est
excommunicatori, secundum Io. Andr.hic, &
in .c. si religiosus, & .c. quorũdam de elect. lib.
.6. Et idem etiam tenet Io. Andr. in.c. 3.in fi.
eod.tit. lib.6. & probatur in .c. venerabilibus.
.§.2.eod.titu. lib.6. Sexto principali quæro,
346 quando, † & infra quod tempus peti debeat,
vel possit; quòd iniustus excommunicator pu-
niatur. Sol. dicẽdum arbitror quod peti pos-
sit non solum infra decem dies, sed etiam post;
quia hic agitur ad pœnam, non ad relaxationẽ
sententiæ; quo casu, si ageretur ad relaxatio-
nem sententiæ, coram superiore per viam ap-
347 pellationis, non posset agi, nisi † infra decem
dies fuisset appellatum, vt dixi supra in decimo
tertio principali articulo.q. 3. Sed hic agitur ad
pœnam, & ideò etiam post decem dies agi po-
test coram Episcopo, vel eius suffraganeo;
vt hæc probantur in .d. c. venerabilibus.§. 2.
eod. tit. lib. 6. & tenent Doc. in .c.per tuas.§.
348 eod. Et not. † quòd potest agi quandocunq;
criminaliter, vel ciuiliter, dummodo nõ sit præ-
scriptum accusationi, vel actioni; Nam vtriq;
præscribitur tempore suo, & de accusatione vi-
de, quod dixi in.c.fin. de purg. can. in vndeci-
349 notabili. Et in † actione iniuriarum specialiter
est, quòd præscribatur anno, vt in .l. 1.C. quan
do ci. ac. & in .l. fin. C. de iniur. Et aduerte,
350 quia etiam prædicta procedunt, si modo † ex-
cõmunicator non sit mortuus ante litem con-
351 tra eum inchoatã; Nam si esset mortuus, † om
nis actio penalis extingueretur, vt in .l. 1. C. si
reus, vel accus. mor. fue. & in.l. 1.& .2. C. ne ex
352 delic.defunc. Septimo principaliter † quæro,
quis arctetur onere probãdi excommunicatio-
nem iniustam, an excommunicatus teneatur
eam probare iniustã, & qualiter facere debeat.
Sol. Io. Andre. hic super verbo probatum, di-
cit, post Hosti. quod poterit probari iniusta;
quia fuit lata propter causam nõ rationabilem,
vel euidenter iniustam, vel quia constat non
ipsum; sed alium commisisse illud delictũ pro-
pter quod fuit excõmunicatus, supra de purg.
vulg.c. 2. Aliàs autem probatio incumbit ex-
353 communicatori, cum † negatiua probari non
possit, vt in .c. quũ contra. supra de proba. Et
Et dicit Ioan. Andr. post Hosti. in .c. 1. eod.ti.
lib.6. in nouella, & sequitur .D. Domi. quod
excommunicator tenetur probare sententiam
iustam, & quòd bono zelo talis fuerit excõi-
catus. Ego verò arbitror dicendum, quòd
probatio regulariter incumbit ipsi excommuni
cato, qui est actor, & hoc innuit tex. noster,
dum dicit hic, nil rationabile fuerit à cõqueren-
354 te probatum. Item regulare est, quòd † actori
incumbit onus probandi, vt in .l. actor. C. de
proba. in .c. inter dilectos. supra de fid. instru.
& in.l.ei qui.ff.de proba. Et hoc procedit quò
ad omnia, quæ ponit affirmatiuè facta fuisse per
excommunicatorem, quæ fieri non debebant,
& directè probari possunt; videlicet, quòd cau
sa est iniusta, vel irrationabilis. Item, quòd re-
quisiuit iniustę excommunicationis reuocatio-
tionem. Item quòd infra mensem requisiuit
exemplum. Itẽ ꝙ est excõicatus maiori excõi-
catione ratione participij contra formam .c. 3.
eod. tit. lib. 6. & sic de singulis. Quantum ve-
rò ad ea, quæ negatiuè ponuntur; puta, quia
per excommunicatorem non fuerũt obseruata,
quæ obseruari debebant; dico, quòd si sunt
coarctata loco, & tempore, quòd de facili po-
terit probare, & ad ipsum excommunicatum
pertinet, vt puta, quòd non sit causa conscripta
in excommunicatione, nam per ipsam ostẽsio-
nem instrumenti excommunicationis appare-
bit, quòd non sit ibi conscripta, secundum ea,
quæ dixi in materia negatiuę, in.c.super his. su
pra de accu. Nam quęlibet negatiua coarctata
ad visionem instrumenti, potest probari per
ipsius instrumenti inspectionẽ, vt in.c.cũ olim,
.1. supra de priuile. & ibi notaui. Sicut etiam
in simili dicim⁹ de negatiua redacta ad aliquod
corpus; exemplum, si non erat, vel non est la-
pis, aut ferrum, sed lignum. vt dicit Bar. in tra-
ctatu de teste. in.c.rem aliquam, de quo latius
dixi in.c. cum causam. supra de testi. Sed si lo-
queretur de negatiua non coarctata loco, & tẽ-
pore vt puta, quia requisitus non tradidit scri-
pturam, quia non tradidere scripturam, seu
exemplum non est coarctatum certo loco, aut
tempore. Et hoc casu incumbit probatio ipsi
excommunicatori, per ea, quæ dixi in .d.c. su-
355 per his pro quo facit, quia † facta non præsu-
muntur, vt in .c. cũ in iure. supra de offi. deleg.
& in .c. cum Ioannes hæremita. supra de fid.
instru.

instru. de pœni. distin. t.c. petrus. per .l. quæcunq;. ff. de publi. in rem act. & in .l.adseueratio.C.de nō nu. pecu. & hæc videtur mihi veritas in hoc articulo, quid quid dicant Doct.
Octauo, & vltimo quæro, circa hunc nonum
356 articulum † quando, & quibus ex causis excōmunicator excusetur, si non iustè, vel non sub debita forma excommunicauit. Sol. tex. hic, in ver.cumq; aduersus, dicit, quòd excusatur si forsan errauerit ex causa probabili, maximè si laudabilis opinionis existat; circa cuius tex. intellectū potest de pluribus dubitari. Et primo
357 de exemplis, † quando dici possit ex causa probabili errasse. Et glo. hic super ver. ex causa probabili, ponit duo exempla erroris probabilis, primum, si credebat citationem peruenisse ad illum, quem commisit citandum; vnde credens eum contumacem, cum non esset ipsum excommunicauit; & forte fuit in errore ex similitudine nominis personæ, vel loci, vt supra de rescrip.c.si.secundum Io. And. hic, secundam exemplum glo. est, si excommunicator credebat causam excōicationis sufficienter probatam, & errabat in probationibus dubijs; arg. .c. cum bertoldus .§. de re iudi. Ad quod vide, quòd not. in.c.pastoralis. supra de rescrip. in .1.glo. maximè in ver. tertij dicunt, & quod ibi dixi post .D. m. facit etiam, quod statim subijciam in tertio sequenti exemplo. Tertium exemplum est secundum .D. Abbat. quem sequitur hic Io. Andr. propter varias opi. Doct. vt puta in exceptione illa de nuntio misso, & de priori rescripto, de quo in.c.vt debitorus de app. nam si iudex talem exceptionem non admisit, & propter hoc pars appellauit, propter quod iudex appellantem tanquam contumacem excommunicauit, propter probabile dubiū opi. excusatur excommunicator, facit quod tradit Bal. in l.1.§.proficisci.ff.de offi.procō. & leg. & quod traditur per Doct.in.c. 2.§. de consti. & quod dixi in .c. statutum de elec. lib. 6. Quartum exemplum est, secundum Vincen. & Ioan. Andr. si fortè excommunicator non vidit priuilegium, vt .c. cum olim.2.§.de priuile. Quintum exemplum est, sm decre. Odoardus. supra de solut. & generaliter. vbicunq; propter opi. pōt esse probabilis dubitatio. Et ad prædicta de probabili errore, & causa vide plura, quæ in simili dixi in.c.calumniam.§.de pœn. in quinto principali articulo, in .17. fallentijs ibi positis. Et sic patet ex prædictis, & ex tex. q̄ ad hoc, vt excommunicator puniatur nō exigi-
358 tur quod sit in dolo, sed † satis est quod sit in culpa nō excusabili, & probabili errore; ad qd vide quod dixi in .1.q.princ. huius quarti articuli. ver. 8. dubitatur. Sed circa prædicta quæritur, ex eo, quod tex. noster dicit, quod excusatur si errauerit ex probabili causa, maximè si
359 laudabilis opinionis existat, † qualiter accipiatur istud verrbum maximè, an electiuè, an verò copulatiuè. Sol. glo. hic super verbo laudabilis, videtur primo velle, quod accipiatur electiuè, vt sit sensus, si non est laudabilis opinionis licet errauerit ex legitima causa non excusatur. Sed glo. deinde recedit ab hac opinione, & dicit quòd verbum maximè stat copulatiuè, & sic idem est si non sit laudabilis opinionis, dummodo ostendat se errasse ex legitima causa. Sed quando esset laudabilis opinionis facilius præsumeretur pro errore ipsius. Et hæc opi. magis mihi placet. Et sic ex prædictis, habes primum casum, quando excusatur iniustus excommunicator, videlicet propter probabilem errorem. Sed quia sunt alij plures casus, ideò illos prosequamur. Secūdo igitur, excusatur à pœna.c. nostri. si excommunicator non fuit requisitus ab ipso excommunicato, vt reuocaret grauamē; Nam hoc casu arbitror, quòd licet excommunicator incidat in pœnam suspensionis per mensem, quia non monuit sub debita forma, eo quod talis pœna imponitur hic ipso iure, non tamen incidit in alias pœnas, quæ respiciunt ipsum excommunicatorem, in quibus excommunicator tenetur excommunicato secundum ea, quæ dixi supra in .2 .q. principali; quia ad ipsas imponendas videtur tex. requirere, quòd excommunicatus requisierit humiliter excommunicatorem, vt reuocet iniustā excommunicationem; & hoc videtur tex. requirere vt magis directa, & breuiori via consulatur excommucicatori, vt possit fugere pœnam, reuocando excommunicationem; vt dicā in seq. excusatione. Et pro hoc facit tex. noster in ver. caueat in fin. dum tex. vult, quòd excommunicatus non possit querelam ad superiorem deferre, nisi prius requirat excōmunicatorem; & hoc probatur etiam iuncto ver. cunq; aduersus, & videtur sentire Ioan. And. hic in nouel. super ver. requisitus, licet aliter non declaret. Facit quòd infra subijciam in ver. nono excusatur. Tertio excusatur, quando ipse excommunicator humiliter requisitus ab excōicato super reuocatione excommunicationis ipsam excōmunicationem absq; grauamine reuocauit, & hoc tenet hic Ioan. Andr. allegat.c. qualiter.1.§. de accu. & mihi placet per ea, quæ dixi in præcedenti excusatione. Hoc tamen intellecto de reliquis pœnis excepta pœna suspensionis, quia illam patitur ipso facto, vt statim dixi; & ideò illam non euitat secundum Inno. & Hosti. & Henri. hic, & clarius tenet .D. Anto.
360 qui dicit, quòd ideò illam non euitat, quia † in delictis, si ius admitit purgationem, illam concedit, quò ad pœnam inferendam, non ad iam
361 impositam; & sic, vbi † à iure facta est excommunicatio, non admittitur purgatio moræ, cōcordat .l. si insulam.ff. de verb. obli.& quod not. ibi per Bart. & moderniores. Nec mireris, quod excommunicator possit reuocare hāc sententiam excōmunicationis, quia debet pos-
362 se. Tum quia † est interlocutoria, vt in.c.à nobis. supra eod. in duodecimo principali articu-
363 lo. tum quia, † non transit in rem iudicatam, vt dicam infra. Quarto excusatur, quando sine monitione, vel debita forma excommunicauit illum, qui ipso facto erat excommunicatus

à iure

à iure; puta si excommunicauit illum, qui suadente diabolo violentas manus iniecit in clericum, & propter hoc dicit Ioan. Andr. in .c. reprehensibilis. sup de appel. se excusasse quē-
364 dam † Abbatem, qui sine monitione excommunicauerat subditum pro eo, quòd sine licentia exiuerat claustrum, & fuerat postea repertum, quod in dicto monasterio erat regularis cōstitutio, quod exiens claustrum sine licentia
365 Abbatis esset excōicatus. Quinto † excōicator excusatur si processit non vt iudex, sed vt pars exequens, vel deferens vel defendens officium suum, secundum, Ioan. Andr. post Hosti. hic in verbo præsumpserit, allegat not. per eum in .c. venerabilis. supra de censi. in ver. procura-
366 toribus, quasi circa medium, exemplum, † si Episcopus qui erat in quasi possesione visitandi vult visitare, & non admittitur ad visitationem, propter quòd excommunicat non admittentem. Nam ex eo, quòd non procedit, vt iudex; sed vt pars, spirituali monitione iura sua defendens, sequitur quòd non incidit in pœnā; quia etiam sine causæ cognitione, & monitione procedit excommunicatio. §. de offi. ordi. c. si sacerdos. & in .c. romana. §. caueant eo. tit. lib. 6. q. 1. c. quinam. Subdit tamen Ioan. Andr. in .c. venerabilis, quòd monitio semper videtur necessaria per tex. nostrum; sed dicit Hosti. quòd causa iusta subest, si Episcopus non admittitur ad visitationē, quæ sibi de iure debetur, nec est necessaria monitio, ex quo visitandus negat visitationē, cum per hoc probetur eius contumacia manifesta, ad quod vide, quod dixi in .c. perpendimus. §. eod. in decimo principali articulo .q. 8. in .4. & .7. fallentijs. Et sic inferunt Hosti. & Ioan. Andr. quòd Episcopus exequens officium suum visitandi nō admissus, si sine alia monitione excōmunicat excusatur. Et adde, quæ latius dicuntur in .d. c. venerabilis. Et vide etiā ad prædicta, quod dixi supra in .3. q. principali huius articuli de Abbate, vel prælato religioso excommunicante. Sexto excusatur, si excommunicat per viam statuti, non per viam sententiæ iudicialis; quia tunc non incidit in pœnam non seruando formas prædictas. Ad quod vide, quòd dixi supra in prima quæst. huius articuli, in quinta causa principali, ver. primo dubi-
367 tatur. Septimo excusatur, † si non præmonuit excōmunicandum, in omnibus casibus, in quibus nō requiritur trina monitio, vel etiam si nō præmonuit semel in his casibus, in quibus etiā non requiritur vnica monitio, de quibus omnibus dixi in .c. perpendimus. §. eod. in decimo principali articulo. q. 8. in .9. falleutijs ibi posi-
368 tis, † sed tamen ex eo solo, quòd sententia fuerit iusta non excusatur, si non præmonuit, vt hic in prin. dixi supra in prima quæst. principali huius articuli, ver. secunda causa. Octauo
369 excusatur secundum aliquos, si † excommunicatio per eū lata est nulla. Sed tu dic vt dixi supra in prima. q. principali huius articuli, ver. 9. dubitatur. Et vide quod etiam dixi in .3. q. principali quasi in fin. Nono excusatur à pœna .c. 1. eod. tit. lib. 6. in quantum ibi mandatur excommunicatori, quòd sub pœna ibi statuta teneatur dare exemplum excommunicato, nam cum tex. ibi imponat prædictam pœnam si modo requisitus infra mēsem illud non tradiderit,
370 dico, quòd † à dicta pœna excusatur, si nō fuit requisitus, vt traderet; & ita tenet ibi glo. super verbo requisitus; facit in simili .c. vt super. & .c. ab eo. de appel. lib. 6. & debet fieri requisiti congruo loco, & debito tempore, & infra mensem. Si enim post mensem requiratur, non habet locum pœna illius, quātum ad id, quod dicitur de traditione exempli; & ibi tradit glo. & sequuntur Doct. & bene. Et vide quæ dixi supra in prima. q. prin. huius arti. ver. quinta cau. sa ibi sexto dubitatur, & latius in .c. perpendimus. in decimo principali articulo. q. 17. Decimo principali articulo. q. 17. Decimo excusatur à pœna prædicta. c. 1. secundum aliquos, si
371 † excōmunicatio fuit lata in personam incertā quod qualiter intelligatur dic, vt dixi in prima .q. principali, huius articuli ver. quinta causa, ibi quarto dubitatur. Vndecimo excusatur, à pœ-
372 na .d. c. 1. inquantū ille tex. statuit, quòd † excommunicator in scriptis proferat sententiam excommunicationis, alias incidit in pœnam de qua ibi, vt dixi supra in prima. q. ver. quinta causa, iuncto ver. secondo dubitatur, & ver. tertio dubitatur; nam excusatur, si nō profert in scriptis, ex eo, quòd ibi non erant necessaria ad scribendum, & periculum ibi erat in mora, vt not. glo. in ver. temerarius, in .d. c. 1. arg. c. indemnitatibus. in fin. de electe. lib. 6. & mihi placet. Duodecimo excusatur, secūdum aliquos à pœ-
373 na .d. c. 1. eod. tit. lib. 6. † Prælatus religiosus, si non seruauit illam formā. Sed tu dic de hoc, vt latius dixi supra in tertia quæst. q. principalis huius articuli. Et ex his Deo duce habes singulariter expeditum hunc decimum principalem articulum. Nūc in decimoquinto principali articulo, qui iuxta præmissum ordinē. §. in Rubrica, venit hic excommunicandus, tractandum est, † quæ sit pęna iniustè querelantis cōtra iustam excommunicationem. Sol. tex. hic, in ver. verum, dicit quòd si contra excommunicationis sententiam nil rationabile fuerit à conquerente probatum, excommunicatus satisfacere compellitur per pœnam ad interesse, vel aliàs secundum superioris arbitrium; nisi forsan, & ipsum probabilis error excuset, insuper etiam præstita cautione compellitur satisfacere super eo, pro quo fuit iusta excommunicatione ligatus, aliàs autem vsq; ad satisfactionem cōdignam in primam reducitur sententiam inuiolabiliter obseruandam, vt hic dicit tex. Sed circa prædicta potest de pluribus dubitari.
375 Primo verum, † pœna prædicta habeat locum qualitercunq; excommunicatus agerit contra excommunicatorem, siue egerit vigore sententiæ iniustæ, siue nullę. Sol. ego arbitror, quòd sic, & hoc innuit tex. noster; dum dicit, idem,
376 & super iniusta excommunicationis molestia, nam † copulatiua &, quæ ponitur hic post verbum

bum idem, & ante verbum super videtur poni, pro quo etiam sic implicat. Facit .c. 1.§. de emp. & ven. & videtur implicare quòd idem sit, si super nullitate infertur molestia. Et pro hoc facit, quia eadē est ratio in vtroq; casu. Itē, ad hoc facit, quod not. in .c. cum contingat.§.
377 de offi. deleg. Secundo dubitatur, † quid importet hæc pœna interesse. Sol arbitror, quòd importet omnia damna, quæ sustinuit excommunicator propter iniustam vocationem factā de eo cora superiore ad petitionem ipsius excommunicati. Facit quod dixi supra in præced. decimoquarto principali articulo. Tertio du-
378 bitatur, † quid importet illud dum dicitur, vel alias secundum superioris arbitrium. Sol. etiā Doc. hoc non tāgunt. Ego arbitro, cum pœna sit posita in arbrio iudicis, extraordinaria pœna ipsius iudicis arbitrio sit imponenda, secūdum ea, quæ not. glo. in ver. arbitrium in .c. super his.§. de accusa. & ibi dixi, & in glo. in .c. postulasti; & in glo. fin. in.c.3.§. de excef. præla. & quod ibi dixi, poterit ergo, punire pœna pecuniaria, vel simile, vt dixi supra in præcedēti decimoquarto principali articulo.q.2. ver. quarto dubitatur. Quarto dubitatur in eo qđ supra dixi, quod probabilis error potest excusare excommunicatum iniuste quærelantem,
379 quis sit iste probabilis error. Sol. glo. hic in verbo probabilis exemplificat, puta si fortè crediderit non sufficienter probatum id pro quo excommunicabatur, & tamen erat sufficienter probatum, dubitatio sua tamē erat probabilis. Et idem dicendum de qualibet alia dubitatione, & errore probabili; Facit quod dixi supra in proximo præced. decimoquarto articulo in .8.q. principali ver. primo dubitatur. Et vide quod dixi in .c. calumniam.§. de pœnis. in quinto principali articulo, in secundo membro prin
380 cipali. Quinto dubitatur, pone † excommunicatus impetrat rescriptū ad iudices delegatos super nullitate excōicationis, & deficit in probatione nullitatis, constat tamen quòd iniuste ligatus est; vtrum excusetur. Sol. Ioan. And. post Hosti. in .d.c. cū contingat.§. de offi. dele.
381 dicit, quòd † Eps absoluet hoc casu, propter defectū probationis ab instantia iudicij, & excommunicatus condemnabitur ei in expensis argu.c. ex literis.§. de proba. & supra de pœnis.c. calumniam. & .C. de iudi. in.l. properan-
382 dum.§. & si quidem pars actoris. Quid † autem si postea petat absolui tanquam ab iniusta excommunicatione. dicam in .c. venerabili.J. eod. in vigesimoquinto principali articulo.
Postremo ad id, quod tex. noster dicit, & su-
383 pra dixi, quòd † excommunicatus insuper compelletur satisfacere præstita cautione super eo, super quo fuit iustè excommunicatus, aliàs reducatur in primam sententiam, vsq; ad satisfactionem cōdignam inuiolabiliter obseruandā. vtrum sit necessaria sententia, per quam reducatur in primam excommunicationem, an vero reducatur ipso iure propter non factam satisfactionem. Sol. dicerem, quod est necessaria
384 sententia, quia tex. loquitur per † verbum futuri temporis reducatur, & sic per sententiam, non ipso iure, iuxta ea, quæ notantur in .c. si diligenti §. de fo. compe. & in .l. in criminali. C. de iurisd. om. iudi. de quo latius dixi, in .c. iudæi .2.§. de iudæ. Et adde quòd latius dicā de hac .q. in .c. venerabili.J. eo. in vigesimosexto principali articulo. Et ex his Deo duce est expeditus iste decimusquintus articulus principalis, & etiam decre. nostra sacro, quæ cum sacra dote iuit ad nuptias.

Cap. XXX. Quod In Dubijs.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum excommunicati, de parēdo mandatis ecclesiæ, non habet vim absolutionis.*
2 *Absolutionis effectus quis sit remissiuè.*
3 *Absolutio excōmunicationis potest impartiri excommunicato etiam post fatalia.*
4 *Sententia excōicationis non transit in rem iudicatam remissiuè, & nu. 13. latissimè distinguit. Quid in qualibet sententia censuræ, vt suspensionis, vel interdicti. num. 16.*
5 *Fine adepto, omnia cessant, quæ tendunt ad finē.*
6 *Excommunicato non possunt aliqui communicare, nisi sint personæ priuilegiatæ.*
7 *Dictio nisi posita post orationem negatiuam, includit affirmationem.*
8 *Participans scienter excommunicato incurrit minorem excommunicationē; quod fallit in excommunicato vna cum participibus suis.*
9 *Dictio præter stat exceptiue.*
10 *Excommunicationis appellatione in dubio de maiori intelligitur.*
11 *Excommunicatus potest iurare, quò ad suum incommodum.*
12 *Excommunicatio lata in participantes non præmissa canonica monitione an teneat.*
14 *Lex generaliter loquens, generaliter est intelligēda.*
15 *Sententia in matrimonio an quandoq; transeat in rem iudicatam.*
17 *Excommunicatus, si ex diuturnitate temporis efficiatur deterior, an possit iudex ex officio sententiam excommunicationis relaxare, absq; eo quòd pars petat.*
18 *Nullus inuitus pōt perpetuo separari à gratia Dei.*
19 *Deus nunquam claudit gremium redeunti.*
20 *Peccator eo ipso, quòd pœnitet, recōciliatur Deo.*
21 *Ecclesia nunquam debet claudere gremium redeunti.*
22 *Excommunicatus super expensis propter contumaciam, si non appellat infra decem dies sententia transit in rem iudicatam.*
23 *Ius spirituale in vno casu, arguit ius commune in contrarium in cæteris.*

1 QVOD IN DVBIIS. † Per solam iuramenti præstationem de parendo mandatis ecclesiæ, non dicitur quis absolui ab excōmunicatione. Et nullus debet excommunicato communicare

dicare, nisi sit in hoc priuilegiatus, aliàs incur-
rit minorem, & propter hanc præsumptionem
excommunicandus maiori. Sed maiorem in-
currit, si talis sit excommunicatus cum partici-
pibus suis, & pars istius habetur. s̄. de renun. c.
quod in dubijs; & alia habetur supra de con-
sec. eccle. vel alta. & alia. supra de pœn. Et
tres sunt partes, sicut tria continet dicta secun-
da, ibi nullus. Tertia, ibi, illi autem. Nota pri-
mo, primā partē summarij, quod per solā iura-
menti præstationem &c. de quo dic, vt latius
dicam in. c. venerabili. j. eo. in vigesimoquin-
to articulo. Secundo not. vnum effectum ex-
communicationis, quia excommunicator ex-
communicari non debet, de quo latius dicetur
in. c. sacris. in vigesimo principali articulo. Ter-
2 tio not. vnum effectum † absolutionis, quia re-
stituitur sibi cōmunicatio. de quo in. c. venera-
bili. j. eod. in vigesimosexto articulo. Quarto
3 not, quòd † absolutio potest impartiri excōmu
nicato, absq; absolutione, & etiam postquam
transiuerunt fatalia concessa ad appellandum.
Nam hic, nulla fit mentio de tempore; sed in-
distinctè sentit tex. quòd quocunq; modo po-
test fieri absolutio, & sic sequitur, quòd talis
4 sententia † non transit in rem iudicatā, de quo
dicam. j. post glo. in decimosexto artic. prin
5 cipali. Quinto not. ibi alioquin, quòd † omnia,
quæ sunt ad finem, cessant adepto fine, facit ēt
.c. euidentia. s̄. de accus. Sexto not. quòd quæ-
6 dam sunt † personæ priuilegiatæ, quibus licet
communicare cum excommunicato. de quibus
dicam in. d. c. sacris. in vigesimo principali arti-
7 culo. Septimo not. quòd † dictio nisi, posita
post orationē negatiuam, includit affirmatio-
8 nem. Octauo not. quòd ex sola † participa-
tione scienter facta cum excommunicato, in-
currit quis solum minorem. Fallit tamen hoc,
vt hic dicitur, nisi quis esset excommunicatus
vna cum participibus suis, de quo dicam, in. d.
.c. sacris. in vigesimo articulo, vbi dicam, quali-
ter possit fieri dicta excōmunicatio, & sub qua
9 forma. Nono not. quòd † dictio præter stat ex-
ceptiuè &c. Vltimo not. ibi, excommunica-
10 tionis vinculo, quòd † appellatione excōicatio-
nis in dubio intelligimus de maiori, de quo la-
tius dixi in rubri. in tertio principali articulo.
Glo. 1. in principio allegat concordantia, dein-
de format quæst. & soluit; & in fin. opponit,
& non soluit. in ea glo. ibi, nec etiā per prælatū;
dic de hoc, vt dicam in. c. sacris. j. eod. in vige-
11 simo principali articulo. In fi. glo. dic, † quòd
excommunicatus ideò subijt hoc iuramentum,
quia cedit ad incommodum suum. Glo. & Io.
And. in c. cū inter. s̄. de excep. de quo dicā in-
fra in vigesimoquinto articulo, in. c. venerabi-
li. Et aliquid fortè tangam in. c. sacris. in de-
cimonono principali articulo. Glo. tertia po-
test recitari per contrarium de. c. præced. po-
test etiam recitari per quæst. In fin. glo. dic de
hac materia, vt dicam in. c. sacris. in vigesimo ar
ticulo. Glo. super ver. commoniti potest re-
12 citari per quæst. † an teneat excommunicatio

lata, in participātes non præmissa canonica mo-
nitione, & soluit. In fin. glo. dic de hoc, vt dixi
in. c. perpendimus. s̄. eod. in decimo principali
articulo. q. 8. in fin. & . q. 28. Glo. super ver.
innodandi est literalis; In fin. dic, vt dicam in
in. d. c. sacris. j. eod. in vigesimo articulo. Glo.
fin. potest recitari per duas. qq. & de ipsius ma
teria dic, vt latius dicam in. d. c. sacris in vigesi-
mo principali articulo. Postremo iuxta præmis-
sum ordinem in rubri. examinandus est hic de-
cimus sextus principalis articulus, videlicet, an
13 sententia † excommunicationis transeat in rem
iudicatam, qui tamen articulus melius conue-
nisset. c. sacro, sed quia illud. c. fuit nimis one-
ratum, idcirco statui dictum articulum hic exa-
minandum; In quo articulo glo. in. d. c. sacro.
in ver. satisfacere in fin. Primo arguit, quod
transeat in rem iudicatam, per tex. c. quod ad
consultationem. s̄. de re iudi. deinde glo. præ-
dicta concludit, quòd non transit in rem iudi-
catam etiam per lapsum decem dierum. Nam
etiam post decē dies potest peti absolutio, nec
est necessaria appellatio, ad hoc vt sententia nō
transeat in rem iudicatam, & pro hac parte facit
tex. in. d. c. sacro, vbi simpliciter concedit tem-
pus querelandi, & petēdi absolutionem aduer-
sus iniustam sententiam; ad idem tex. in. c. ab
excommunicato. s̄. de rescrip. Nam & ibi in-
distinctè mandatur fieri absolutio, non habita
aliqua consideratione an lapsa sint tempora ad
appellandum, vel non, vel an sit appellatum, vel
14 non. Sed generaliter loquitur, & sic videtur
generaliter intelligendus. Facit etiam. c. cum
contingat. s̄. de offi. deleg. vbi quādocunq; po-
test quis dicere sentētiam excommunicationis
iniustam, & hanc opi. sentit glo. super ver. non
suspendatur, in. c. ad reprimendam. supra de
offi. ordi. licet in fine videatur aliud sentire, vt
statim dicam. In contrarium tamen facit tex.
in. c. quòd ad consultationem. s̄. de re iudi. vbi
tex. generaliter loquitur de omni sentētia, quæ
transit in rem iudicatam. Præterea nullibi ex-
pressè reperitur cautum, quod sententia ex-
communicationis non trāsit in rem iudicatam,
immo glo. in. d. c. ad reprimendam. in fin. vide-
15 tur velle, quod transeat, quia † etiam in matri-
monio sententia quandoq; transit in rem iudi-
catam, vt in. c. fraternitatis s̄. de frigidi. Et idē
in beneficiali, in. c. cum dilecti. s̄. de elec. & in
.c. cum secundum. supra de præben. & in. c. 1.
de concess. præben. lib. 6. Ego in hoc articulo
ita distinguendum arbitror, quòd aut quæritur
vtrum sententia excōmunicationis transeat in
rem iudicatam, quò ad effectum, vt post de-
cem dies non possit appellari, & dicendum est
quòd sic, de quo tamen dic, vt latius dixi in. c.
sacro. in decimotertio principali articulo, in se-
cundo membro principali, & post finita qua-
tuor membra, in tertia quæst. principali. Aut
quærimus, vtrum transeat in rem iudicatam,
quò ad effectū, vt amplius per viam querelæ nō
possit iniustitiā sentētiæ deducere ad superio-
rem. Et hoc casu subdistingue, quòd aut quæ-

rimus,

rimus, vtrum possit deducere ad superiorem,
qui nõ põt adiri nisi per viam appellationis, puta de Episcopo ad metropolitanum, & directè non potest perduci, quia post transitum decendij sententia transiuit in rem iudicatam, ita vt directè ad ipsius cognitionem non possit deduci; vt in.c.venerabilibus.eod.tit.lib.6. Sed per viam indirectam petendo se absolui ab excommunicatore à sententia excommunicationis tanquam iniusta, & ex eo, quòd ille denegat absolutionem appellando de nouo infra decem dies ab isto nouo grauamine, potest causa iniustitiæ ad talem superiorem deduci; vt latius dixi in dicto secundo membro principali, in dicta secunda quæst. principali. Aut quærimus, vtrum possit deducere iniustitiam per viã querelæ ad superiorem, qui potest adiri citra medium appellationis. Et quò ad hunc effectum subdistingue, quòd aut iste deducit solum quò ad effectum præiudicatiuum animæ suæ, pro remedio, & medicina animæ suæ, & pro publica vtilitate, vt quia petit absolui à sententia excommunicationis iniusta. Et quò ad hunc effectum, sententia excommunicationis nunquam transit in rem iudicatam quantũcunq; longissimum tempus fluxerit. Et idem
16 est in qualibet sententia censuræ, vt suspensionis, & interdicti; vt in .c. fin. supra de pœn. vide quod dixi in.c.fin.supra de purg. can. in de-
17 cimo sexto principali articulo. Quinimo † si ex diuturno tempore excommunicatus efficeretur deterior, iudex ex officio posset illam sentẽtiam excommunicationis relaxare, absq; eo quod pars peteret; vt not. Ioan. And post beatum Tho. in .c. 1. eod.tit. lib. 6. de quo dicam in .c. venerabili.ꝭ.eod.in vigesimo quinto articulo principali. Vnde hoc respectu sententia non transit in rem iudicatam. Et ratio est, quia talis principaliter dirigitur in animam propter peccatum, & separationem à gratia
18 Dei. Sed non † põt quis inuitus perpetuò se-
19 parari à gratia Dei, quia † Deus nunquam claudit gremium redeunti, quia in quacunq; hora ingemuerit peccator &c. vt habetur.l.distin.c.
20 ponderet. Ideò eo ipso, quod † peccator ducitur pœnitentia, reconciliatur Deo; de pœni. dist. 1. in .c.diui; & per consequẽs debet recon
21 ciliari per ecclesiam, quia etiam † ecclesia nunquam debet claudere gremium redeunti, vt in .c. super eo. de hære. lib.6. & in epistola inter claras C.de sum. trini. Aut quis vult deducere quærelam iniustæ excommunicationis ad superiorem. quò ad effectum præiudicatiuum alteri, respectu priuatæ alterius vtilitatis, seu præiudicij; & non põt; quia hoc respectu sententia transit in rem iudicatã, adeò quòd post decem dies nõ poterit opponi de iniquitate, licet posset, vt arbitror procedi per viam nullitatis.
22 Exemplum quando aliquis fuit † excommunicatus super expensis, quæ debẽtur propter cõtumaciam. Nam tunc nõ appellando infra decem dies videtur acquieuisse sentẽtiæ, & sententia transit in rem iudicatam, quia hoc cõcernit
fauorem priuatum. Et hoc fuit singulare dictũ Hosti.in c.consanguinei. de re. iudi. & Io. An. post Archid. in.c. venerabilibus.in prin.eo.tit. lib..6. in nouella in ver. q̃rimonia, & sequit ibi .D. Domi. Et ideò super cõtumacia.& expensis vlterius non audietur si transierunt fatalia, nã
32 si speciale est, quòd in fauorem animæ, quò ad ad absolutionem non transeat in rem iudicatã; ergo quò ad alios effectus, in quibus cessat ratio prędicta talis sentẽtia sortitur naturam aliarum, argu.l. præcipimus. in fi.C.de appel. Facit.l.1.in fin.ff.de mu. Et hanc etiam opi. tenet .D.m. in repeti.c.ab excommunicato. sup de rescrip. & in .c. ad reprimendam. supra de offi.ordi. & sentit in.c. sacro.ꝭ. eod. Et ex his Deo duce habes expeditum decimumseptimũ principalem articulum. Sequeretur nunc.c.inter alias; sed quia prædicto.c. multum conuenit materia vigesimi principalis articuli, idcircò legam ipsum.c.post .c. sacris.ꝭ.eod. & in eo tractabo materiam ipsius vigesimi principalis articuli. Marianus de Senis.

Cap. XXXI. Cum Illorum.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus propter violentã manuum iniectionem in clericum scienter recipiens ordines, si est clericus secularis deponendus est, si regularis ab executione ordinum est suspensus. Et quid in ignorante, ibidem.*
Et talis non potest absolui, nisi per sedem apostolicam, fallit tamen in certis casibus. remissiuè. num. 2.
3 *Excommunicato, qui per negligentiam actum sibi prohibitum attentat, facilius parcitur, quã excommunicato, qui contemnit. remissiuè.*
4 *Dubiorum consistentium in iure pro declaratione, recurrendum est ad sedem apostolicam: remiss.*
5 *Pœna tàm secularis, quàm regularis facientis se promoueri ad ordines, quæ sit. remissiuè.*
6 *Potestas dispensandi in excõmunicato dicitur maior quam potestas absoluendi. remissiuè.*
7 *Ignorantia iuris, & facti quandoq; æquiparantur in ordinandis.*
8 *Ignorantia in facto proprio, non est probabilis; et Episcopus cum tali non dispensat. nu.9.*
Quid in ignorante factum alterius. ibidem.
10 *Cui prohibitum est quod est minus, intelligitur & prohibitum quod est maius.*
11 *Excommunicatus recipit ordines, & eos confert.*
12 *Rigor, & æquitas quid inter se differãt. remissiuè.*
13 *Monachorum appellatione an comprehendantur canonici regulares. Et an æquiparẽtur. remiss.*
14 *Episcopus supplet indiscretionem, impotentiam, & inhabilitatem Abbatis circa monachorum correctionem; Quid in Abbate negligente, qui tamen est exemptus. ibidem.*
15 *Excommunicatio non impedit religionis ingressum, aut professionem.*
16 *Prælatus habens potestatem dispẽsandi subditum delinquentem, non dispensat cũ illo, qui deliquit*

quit antequam esset subditus, nisi hoc specificè sibi concedatur.

17 *Excessus enormis, seu enormis verberatio, quæ dicatur. remissiuè.*

18 *Ingressus religionis non tollit irregularitatē ex delicto surgentem. remissiuè.*

19 *Abbas quandoq; potest dispensare cum irregulari, & qui possint generaliter cum irregularibus dispensare. remissiuè.*

20 *Clericus regularis, & secularis, delinquētes ex iuris ignorantia in quo differant.*

21 *Ignorantia quandoq; etiam præsumitur in facto proprio. Quod tamē intellige, vt ibidem latè.*

22 *Ignorantia non præsumitur in pupillo, in facto arduo, & notabili. Quod intellige. vt nu. 24.*

Quid in facto scandaloso. nu. 23.

25 *Obliuio in facto proprio nō inducitur propter antiquitatem, quando factum fuit ab adulto, & discreto.*

** Contrarium tenent communiter omnes, ibidem.*

26 *Obliuio causatur etiam in facto proprio per lapsum decennij.*

27 *Nemo præsumitur immemor suæ salutis.*

28 *Priuilegium meretur amittere, qui permissa abutitur potestate.*

29 *Episcopus regulariter potest dispensare, nisi sit specialiter prohibitus.*

30 *Satisfactio, & pœnitentia non est iniungenda illi, cuius totum vitæ tempus in regulari obseruantia fuit consumptum.*

31 *Absolutio non potest fieri, nisi per habentem potestatem.*

32 *Abbas an possit absoluere monachum lædentem vel mutilantem vnguem alicui. Et an talis excessus dicatur enormis.*

33 *Vnguis an veniat mēbri appellatione, quid in digito, dente, labro, vel alio simili.*

34 *Iniuria, & excessus notorius dicitur enormis ratione notorietatis.*

35 *Iniuria, & excessus notorius dicitur enormis ratione notorietatis.*

36 *Percussus in platea, theatro, ecclesia, vel alio simili loco, dicitur enormiter lædi, seu atrociter iniuriari, ratione loci.*

36 *Effusio de sui natura denotat abundantiam*

37 *Statutum puniens effusionem sanguinis, an habeat locum si parum sanguinis, effundatur. remissiuè.*

38 *Statutum disponens, quod qui extraxerit alicui sanguinem in palatio puniatur pœna manus quomodo intelligi debeat.*

39 *Statuta pœnalia sunt ciuiliter intelligenda.*

40 *Statutū dictans, quod enormiter verberans cum sanguinis effusione puniatur, non trahitur ad eum, qui leuiter percussit in naso, licet multū sanguinis effluxerit.*

Quid de percutiente leuissima punctura, in vena. Et de remouente aliquid scabiei, scabioso multum sanguineo ibidem.

41 *Monachi hodie communiter sunt clerici.*

42 *Abbas an possit dispensare cum monacho irregulari post ingressum.*

43 *Dispensare in quibus casibus possit Abbas.*

1 CVm illorvm. † Excommuni-
catus propter manuum i…ctio-
nem, scienter recipiens ordines; si
est clericus secularis, deponen-
dus est, si est regularis, ab executione ordinum
est suspensus; Si verò excommunicatus igno-
rans ius, vel factum recipit ordines, si est cle-
ricus secularis, solus Papa cum eo dispensat; Si
regularis, potest Abbas cum eo dispensare; si
ignorantia est probabilis, & factum non est gra
ue .h. d. Diuiditur, in prima parte ponitur
quæstio. In secunda distinguens respōsio, ibi,
circa quos. Secunda principalis subdiuiditur,
quia primo distinguit inter scientem, & igno-
rantem. Secundo, vtrumq; membrum prose-
quitur respectu clerici secularis. ibi, primos.
Tertio prosequitur vnum membrum respectu
regularium; ibi, quod si claustrales. Quarto,
instruit Abbates, ibi, præcipimus. Tertia etiā
subdiuiditur, quia primo præmittit ad quem
pertineat absolutio monachorum, qui incide-
rant in canonem propter violentam iniectio-
nem manuum in clericum. Secundo reuerti-
tur ad propositam quæstionem, de regularibus
excommunicatis, qui promouētur ad ordines,
2 ibi, si autē hos. Nota primo, quòd † excom-
municatus propter violentam manum in cleri-
cum, regulariter non potest absolui, nisi per se-
dem Apostolicam. Fallit tamen regula in cer-
tis casibus, de quibus hic per Doct. Ego verò
dicam in .c. officij. infra eod. in vigesimotertio
principali articulo &c. Secundo not. ibi, negli
gentes, iunctis his, quæ dicūt hic Doct. Quòd
3 facilius agitur cum excommunicato, qui per
negligentiam attentat actum sibi prohibitum,
quam cum excommunicato contemnente, de
quo dicam infra in c. sacris in decimonono arti
culo. & in .c. per tuas. infra eod. in vigesimo
primo articulo. Tertio not. ibi, ad Apostoli-
4 cum, q † pro declaratione dubiorū consisten-
tiū in iure recurrendū est ad sedem Apostolicā,
de quo vide, q latius dixi in .c. cū venissent. s̄. de
5 iudi. Quarto not. ex secunda parte, de † pœna
tàm secularis quàm regularis facientis se promo
ueri ad ordines, de qua pœna latius dicā in .d. c.
sacris in .19. artic. & in .d. c. per tuas. in .21.
arti. in quibus examinabo, quæ hic dicuntur
per Doc. quantū ad hoc. Et circa potestatē ab-
soluendi, vel dispensandi dicam latè in .c. officij.
6 in .23. arti. Quinto not. q † potestas dispēsandi
in excōicato dicitur maior, quā potestas absol-
7 uendi, dicā in .d. 23. artic. Sexto not. q † igno
rantia iuris, & facti quandoq; æquiparantur in
8 ordinādis; † in facto tū proprio, ignorantia nō
est probabilis, & ideò non excusat, vt in .c. ab
excōicato. s̄. de rescrip. & hic, quasi in fi. tex. &
9 ibi dicam in alio notabili. Et † ideò cum tali nō
dispensat Eps; sed si ignoraret factum alterius;
puta sniam excōicationis in se latam, tunc excu
saretur recipiendo ordines, nec efficeretur irre-
gularis, vt in .c. apostolicę. s̄. de cle. excō mini.
10 Septimo not. q † valet arg. à maiori, vt cui phi
bitum est q est minus intelligatur prohibitū q

DDD est ma-

est malus; de quo hic io glo. in ver. minora.
11 Octano not. quòd † excommunicatua promo
tus ad ordines, eos recipit; & q̧ excõmunica-
tus confert ordines. de quo in glo. hic in ver.
ordinib⁹. Nono not. ibi, rigorẽ, vel æquitatẽ;
12 quòd † aliud est æquitas, aliud est rigor, de quo
hic in glo. in ver. vigorẽ. de qua materia dic,
vt latè, & singulariter dixi in.c.fin.s.de transac.
& in cle. 1. supra de iudi. Decimo not. ex ver.
13 quasi claustrales, quòd † appellatione monacho
rum non cõprehenduntur canonici regulares,
licet quandoq; æquiparentur. de quo dic, vt la-
tius dixi in rubr.s.de regula. Vndecimo not.
14 quòd † ad Episcopum pertinet supplere indis-
cretionẽ, impotentiam, & inhabilitatẽ Abba-
tis circa correctionem monachorum. Et an
hoc procedat quando Abbas, qui esset negli-
gens, esset exemptus, dic vt latè dixi in cle. 1. de
15 supl. negli. præla. Dnodecimo not. quòd † ex-
cõmunicatio nõ impedit religionis ingressum,
aut professionem. de quo dicam in .c. sacris. j.
eod. in decimonono principali articulo. De-
cimotertio not. ibi, de seculo fugientes, iuncto
16 ver. oos tamen, quòd † liabens potestatem
dispensandi cum subdito delinquente in certo
casu, non intelligitur habere potestatem dispen
sandi cum eo, qui deliquit antequam esser sub-
ditus; nisi specificè hoc concedatur. quod est
singulare. Decimoquarto not. ibi, nisi exces-
17 sus ipsorum, † quis dicatur excessus enormis,
seu enormis verberatio. Nam hic considera-
tur enormitas triplici respectu. Primo respectu
quantitatis facti; vt puta, propter mutilationẽ,
vel sanguiois effusionem. Secundo, respectu
qualitatis personæ, quia in Episcopum, Abbatẽ
vel superiorẽ prælatum. Tertio respectu euen-
tus ratione scandali. Ad quod vide, quæ la-
tius dixi in .c. licet. s. de poen. Decimo quinto
18 not. ex ver. si autem, quòd † ingressus religio-
nis non tollit irregularitatem surgẽtem ex deli-
cto. de quo dic vt latius dixi in.c. ad audientiã.
supra de homici. in decimo principali articulo.
in tertia quæst. principali. Decimosexto not.
19 quòd † Abbas quandoq; potest dispensare
cum irregulari. Et qui generaliter possint cum
irregularibus dispensare, vide quod dixi in.d.c.
ad audientiam. in decimo principali articulo.
Decimoseptimo not. quòd facilius dispensatur
20 cum † regulari delinquente ex iuris ignorantia,
quã cum clerico seculari; quia primo casu quan-
doq; dispensat solus Abbas, vt hic; in secundo
casu solus Papa, vt dictum fuit supra. Decimo
21 octauo not. q̧ † etiam in facto proprio quan-
doq; præsumitur ignorantia; videlicet quan-
do factũ est antiquum. Quod est verum, nisi fa
ctũ sit ardnum, & notabile; Vel nisi faciens fue
rit adultus, & discretus, vt hic in tex. Et sic vi-
22 detur, quòd † in facto arduo, & notabili, etiã
in pupillo, nõ præsumitur ignorantia. Et idem
23 dicit .D. m. † in facto scandaloso, per not. io.c.
non est vobis.s.de spon. Qnod ego arbitror li-
24 mitandum, † quando fuisset pupillus doli ca-
pax, aliàs secus. Et vide ad prædicta, quod tra-
dit Bar. in.l.oon fatetur.ff.de confes. Et aduer-
te, quòd tex. videt singulariter probare, quòd
25 io † facto proprio propter antiquitatem oon
inducatur obliuio, quando fuit factum ab adul-
to, & discreto. Cuius cõtrarium videntur no-
tare * communiter omnes Doct. Glo. enim in Com. op.
26 .l. 1. C. de ser. fug. dicit etiam, quòd † in facto
proprio per decennium causatur obliuio. Idem
oot. glo. in .l. licet. C. de acqui. pos. Sentit &
Inno. & Doct. in .c. si diligenti. s. de præscrip.
& ibi aliquid tetigi, & sequitur .D. m. in. c. ab
excommunicato. s. de rescrip. vt colligitur in. c.
proposuit. s. de cle. excom. mi. Vode tex. iste
videtur prædictam theoricam destruere, dum
vult violenter præsumi in adulto, & discreto nõ
causari obliuionem. quod perpetuo notabis;
quia non ponderatur ad hoc iste tex. Et iudi-
cio meo, non potest aliter responderi; nisi, q̧
verbũ, aut, ponatur pro, ut, vt sit intellectus, q̧
in facto proprio notabili, aut graui, ooo cause-
tur obliuio ex tempore, si factum fuit ab adul-
to, & discreto. Vel dicamus, quòd tex. ꝓcedat
in excommunicato propter iniectionem violen
tam manuum. Nam si adultus, & discretus fuit,
27 oon præsumitur in eo causari obliuio, † cum
nemo præsumatur immemor suæ salutis. Co-
gitabis, quia nunc venit in mentem. Decimo-
nono not. q̧ obliuio, & ignorantia inter se dif-
feruot, si strictè, & propriè sumantur; obliuio
enim refertur ad factum scitum nunc ignoratũ;
Ignorantia verò, refertur ad factum nunquam
scitum, secundum .D. Anto. & satis placet.
Sed ignorantia generaliter se habet ad vtrunq;
vt patet ex toto tit. ff. & .C. de iur. & fac. igno.
Vigesimo & vltimo not. finem tex. qui quoti-
28 die allegatur, † quòd priuilegium meretur am-
mittere &c. Glo. 1. colligit argumentum ex
tex. In fin. dic, vt latius dicam io c. officij. j. in
vigesimo articulo principali. Glo. super ver.
ordinibus, quærit, & soluit, & infert duo. In fi.
glo. dic, vt latius dicã de hoc in.c. sacris. j. eod.
io decimonooo principali articulo. Glo. super
ver. interdicta. quærit, & soluit. In ea glo. ibi,
29 si non esset eis interdicta; dic sentit glo. † quòd
regulariter Episcopna potest dispensare, nisi
specialiter sit prohibitus, vt in.c. at si clerici .§.
de adulterijs. s. de iudi. Glo. super ver. mino-
ra, quærit de intellectu literæ, & soluit; & in
fin. soluit argu. de materia dic, vt etiam tradi-
tur per legistas io authen. multo magis. C. de sa
crosan. eccle. In glo. super verbo rigorem, in
fin. dic, vt latè dixi in .d.c. fin. de transac. & in
io cle. 1. de iudi. Glo. super verbo religionis fa-
uorẽ, opponit, q̧ religiosis ooo sit oecessaria
absolutio, indulgentia, seu dispensatio, & non
soluit. In fin. glo. dic, quòd imò talibus est ne-
cessaria dispensatio, & indulgentia, & inferior
non posset absoluere, quia iste est de casibus
Papæ reseruatis. Et quia Alexander prohibue-
rat, noo solum loquendo de Abbatibus, sed
etiam de Prælatis. Et ideò Abbaa oon posset
absoluere, nisi ex speciali indulgentia. Nec
obstat argumentum glo. nam licet † satisfactio,
& poe-

& pœnitentia non ſit iniungenda, cum totum
vitæ tẽpus in regulari obſeruantia fuit conſum-
ptũ, vt dicit glo. tñ non ſufficit ſola pœnitentia,
niſi p̃cedat abſolutio in forma ſolemni, vt dicã
in. c. venerabili. j̃. eod. in vigeſimoquinto princ.
31 artic. Et hæc † abſolutio non poteſt fieri, niſi
per habentem poteſtatem, vt ibi dicam. Glo.
ſuper ver. talibus, poteſt recitari per quæſt. &
per contrarium, dic vt in ea. Glo. ſuper verbo
membri, poteſt recitari per quatuor q̃ſtiones.
In eadem glo. ibi, inter membrum, & mẽbrum;
dic. glo. hic dicit, quia variæ ſunt Doct. ſenten-
tię, quid veniat appellatione mẽbri. Vnde dicit
32 hic Io. And. poſt Hoſti. quòd ſi † vnguis lædi-
tur, ſeu mutilatur, exceſſus non dicitur enor-
mis, & poterit Monachus abſolui per Abbatẽ.
33 Sed tu dic, † q̃ venit appellatione membri. Et
vtrum veniat digitus, dens, aut labra, & certa
ſimilia membra, dic vt dixi in. c. ad audientiam.
ſupra de homi. in ſeptimo principali articulo. q.
.33. In eadem glo. ibi, exceſſus notorius eſt.
34 Nota ſingulariter hanc glo. quòd † exceſſus,
ſeu iniuria notoria, dicitur enormis ratione no-
35 torietatis. Nam † percuſſus in platea, theatro,
eccleſia, vel ſimili loco publico, dicitur enormi
ter lædi, ſeu atrociter iniuriari ratione loci. Fa-
cit quod not. inſti. de iniur. §. atrox. Ad quod
vide, quod dixi in. c. licet. ſup̃ de pœn. in ver. 4.
habenda eſt ratio loci. In fin. glo. de materia
iſtius glo. in quantum pertinet ad abſolutionẽ
excommunicationis, dic vt latius dicam in. c.
officij. j̃. eod. in vigeſimotertio principali arti-
culo. Glo. ſuper ver. ſanguinis effuſionẽ, quæ-
rit, & ſoluit. In fin. glo. dic, not. hanc glo. quæ
quotidie allegatur ad intellectum ſtatutorum
36 punientium ſanguinis effuſionem; nam † effu-
ſio de ſui natura denotat abundantiam; & ideò
37 talia † ſtatuta non vendicant ſibi locum ſi parũ
ſanguinis effuderit. Ad quod vide quod dixi in
.c. qualiter. 2. ſup̃ de accu. in vndecimo princi-
pali articulo. q. 57. Aduerte tamẽ, quia poſtea
reperi Bal. in. c. cum adeò. ſup̃. de reſcrip. vbi
38 dicit, quòd ſi † ſtatutum diſponit, quòd ſi quis
extraxerit alicui ſanguinem in palatio, puniatur.
pœna manus, quod non intelligitur de illo, qui
parum ſanguinis extraxerit cum pugno. Et for-
tè idem dicendum, ſi multum ſanguinis extra-
xiſſet cum leuiſſima percuſſione in naſo; quia
39 talia † ſtatuta pœnalia ſint ciuiliter intelligenda.
pro quo dicto facit hæc glo. Et hæc adde, ad
ea, quæ dixi in dicta. 57. q. Et not. etiam ſin-
40 gulariter hanc glo. ſecundum. D. Anto. † pro
ſtatutis diſponentibus, quòd enormiter verbe-
rans cum ſanguinis effuſione puniatur in tan-
tum; quòd omnis verberatio cum ſanguinis
effuſione non dicitur enormis; puta, vt ſtatim
dixi, quando leuis percuſſio eſt facta in naſo,
vel leuiſſima punctura in vena, vel fortè à ſca-
bioſo multum ſanguineo aliquid ſcabiei re-
motum ſit, & inde multum ſanguinis fluxerit.
Glo. ſuper ver. in epiſcopum, colligit argu. &
adducit duo ſimilia. In fin. glo. dic, nota be-
ne hanc glo. Et ad id, quod dicit glo. de quan-
titate reſpectu delicti, vide quod dixi in. c. licet.
ſupra de pœn. in prima conſideratione. Ad it.
autem, quod dicit de bonitate perſonæ, quæ
conſideratur, tam ex parte inferentis, quàm re-
cipientis; vide quod dixi in. d. c. licet. ver. ſe-
cundo perſonæ principaliter habenda eſt con-
ſideratio. Glo. ſuper ver. per Abbatem, po-
teſt recitari per plures quæſtiones. In fin.
glo. dic, de his q̃ſtionibus. vt dicam in. c. offi-
cij. infra eod. in vigeſimo tertio principali ar-
ticulo. Glo. ſuper verbo paſſus, primo quæ-
rit de ratione, & ſoluit. deinde opponit, &
ſoluit. In eadem glo. ibi, ſic & ſi Abbas remit-
tit iniuriam, dic de hoc vt latè dixi in. c. olim.
ſupra de iniur. In fin. glo. dic de hoc, vt dicam
in. d. c. officij. in vigeſimo articulo. Glo. ſuper
verbo promoueri, opponit, quòd Abbas de-
beat poſſe abſoluere Monachum percutien-
tem clericum ſecularẽ, & ſoluit aſſignando tres
rationes. In fin. glo. dic, hæc ratio procedebat
olim, quando monachi non erant clerici, vt ha-
41 betur. 16. q. 1. c. generaliter. Sed † hodie com
muniter ſunt clerici. Et ideò ſeruatur quod
habetur in. c. religioſo. eod. titu. lib. 6. de quo
dicam in. d. c. officij. in dicto vigeſimotertio ar
ticulo. Glo. ſuper verbo contemptum, quæ-
rit, & ſoluit; dic, vt in ea. Glo. ſuper ver. iuris
peritiam, opponit, & ſoluit, & probat per ſi-
mile. dic, vt in ea. Glo. ſuper verbo diſpenſa-
re, quærit, & ſoluit. In fin. glo. dic, Io. Andr.
42 dicit, quòd † hoc procedit etiam in irregula-
ritate contracta poſt ingeſſum, quicquid di-
xerit Inno. in. c. 2. allegato in glo. Et idem te-
nuit Hoſti.; qui dicit, quòd iſte caſus non eſt
extendendus ad alios caſus. Quaſi velit dicere,
quòd licet Abbas diſpenſet hoc caſu cum mo-
nacho irregulari, non tamen poteſt diſpenſa-
re in alijs caſibus, niſi in quibus expreſsè à iu-
43 re conceditur. Et † qui ſint iſti caſus, vide per
Spe. in titu. de Legato. §. ſunt quoq;. ver. Ab-
bas. Glo. penul. quærit, & ſoluit. In fin. dic,
vt de hoc dixi in. c. peruenit. ſupra eod. in no-
no principali articulo. Glo. fin. ſentit contra-
rium, & nõ ſoluit. In fin. glo. dic ſecundum
Hoſti. quem ſequuntur Doct. quod contra-
rium loquitur in foro pœnitentiali. Sed tex.
noſter loquitur in foro contentioſo, vbi ſoli aſ-
ſertioni nõ creditur, ſed probanda eſt ſcientia,
vel ignorantia, ſaltem ex coniecturis; nam hic
loquitur in diſpenſatione, quæ fieri debet cau-
ſa cognita &c.

Cap. XXXII. De Monialibus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus abſoluit moniales propter manuum vio lentam iniectionem excommunicatas.*
2 *Conuerſus gaudet priuilegio canonis, ſi quis ſuaden te. 17. q. 4. remiſſum.*
3 *Excommunicatio qualiter probetur, latè.*
4 *Excommunicatus quòd quis præſumatur, ſufficit*

probare excommunicatum.

5 *Denuntiatio sola excommunicationis, an probet excommunicationem.*

An cõcludat necessariò, vel præsumptiuè. nu. 7.

An transferat onus probandi in eum, qui negat excommunicationem. nu. 8.

In dubio autem an talis sit vitandus nu. 9.

6 *Ordinario denuntianti credendum est, nisi aliud appareat.*

10 *Excommunicatio an probetur per petitionem absolutionis, vel exceptionem, seu replicationem.*

11 *Absolutio ab excommunicatione, etiam à non excommunicato peti potest ad abundantem cautelam.*

An sit necessaria protestatio. nu. 12.

13 *Opiniones vbi sunt variæ, mitior præualere debet.*

14 *Exceptionem priuationis opponens, an videatur supponere habitum. remissiuè. & post nu. 17.*

15 *Priuationem ponens, an videatur fateri habitum. remissiuè.*

16 *Excommunicatum, quis non potest sua nuda voluntate, se facere.*

17 *Confessio sola non facit quem furem, aut homicidam, licet sibi præiudicet, vt ibi.*

18 *Bonarum mentium est vereri culpam, vbi etiam culpa non est.*

19 *Probatio debet necessariò concludere.*

20 *In dubio an quis debeat se iudicare excommunicatum. Et quid in alys. remissiuè.*

21 *Reorum semper est fugere.*

22 *Principali destructo, destruitur & accessorium.*

1 DE MONIALIBVS. † Eps absoluit Moniales ꝑpter iniectionem manuum excõicatas. h. d. Cõis diuisio. Secunda ibi, super quo. Not.
2 primo, quòd † non solum clericus, aut monachus, sed etiam cõuersus gaudet priuilegio canonis, si quis suadente. de quo dic, vt latius dixi in .c. peruenit. ꝟ. eod. in nono principali articulo. q. 15. Glo. 1. in prin. sentit contrarium, & soluit. deinde potest recitari per quæstiones. In fin. glo. dic de hac materia, vt dicam in .c. officij. ꝟ. eod. in vigesimotertio principali articulo. Postremo, quia supra in rubrica dixi me tractaturum hic decimum septimum articulum, ideò ad ipsius examinationem condescendo. Et quamuis hic non multum conueniat, tamen excusationem afferat illud, quod dixi in rubrica, maximè, quia hæc decretalis nullam habebat dotem. Quæro igitur pro ipsius arti-
3 culi examinatione, † qualiter excommunicatio probetur. Sol. glo. in verbo documẽtis. in .c. pia. de excep. lib. 6. dicit, quòd poterit probari instrumentis, & testibus, argu. c. peruenit. ꝟ. de testi. & benè dicit. Vnde etiam per literas authenticas probari posset, per .c. 1. & 2. ꝟ. de fid. instru. Sed vtrum per literas exẽplatas ab originali excõicatio possit probari; Hosti. in .c. 1. eod. tit. lib. 6. tenet quòd sic, per illum tex. Allegat ẽt not. 11. q. 3. in .c. curæ. & .ꝟ. de treg. & pa. c. 1. & de proba. c. post cessionem. & sequũtur ibi Doc. Quod ego arbitror verũ, dummodo exemplatio sit facta in debita forma, secundum ea, quæ latius dixi in .c. fin. sup de fid.
4 instru. Sed circa prædicta, & hunc articulum, quæro primo, vtrum † sufficiat ad probandum quòd quis sit excommunicatus, probare quòd semel fuerit excommunicatus. Sol. dic, quòd sic, ita ponit Specu. in tit. de senten. exco. ver. quid si prior. per not. in .c. venerabilem. §. sunt etenim. ꝟ. de elec. & per not. in .c. cum desideres. ꝟ. eod. & in .c. proposuit. ꝟ. de cle. exco. mi. Quod declara, & limita, vt latius dixi in .d. c.
5 proposuit. Secundo qro circa prædicta, vtrum ex † probatione solius denontiationis excommunicationis probetur excommunicatio. Sol. glo. in ver. nunciari. in .c. licet. eod titu. lib. 6. & in .c. tua. de excep. lib. 6. ponit duas opiniones, prima quòd non probetur; quia non sequitur, iste est denunciatus excommunicatus, ergo est excommunicatus. Secunda opi. est in contrarium; Et hanc tenuit Hosti. in .c. prudentiam. ꝟ. de offi. deleg. & Archid. & Ioan. And. in nouella in .d. c. pia. & .d. c. licet. & eam etiam sequi-
6 tur Io. de Imo. dicens, ꝙ † credendum est suo ordinario denunciãti, nisi aliud appareat. 11. q. 3. c. curæ. Allegat etiã tex. in d. c. licet. Nec obstat quod ibi dixit glo. quòd in illo tex. nõ solum constabat de denuntiatione, sed etiam de excommunicatione; Nam secundum Ioan. de Imo. & .D. Domi. ibi, quamuis ibi constaret de sententia, non tamen constabat omnino quòd esset valida; & sic necessariò non concludebatur ibi, quòd ille de iure esset excommunicatus, licet esset excõmunicatus de facto. Ego
7 dicerẽ, quòd † denunciatio non concludit ne-
8 cessariò, sed præsumptiuè; & ideò † transfert onus probandi in eũm, qui negat excommuni-
9 cationem. Et † indubitanter ẽt dicerem, istum in dubio vitandum, donec appareat quid certũ.
10 Facit quod dicã in seq. q. Tertio quæro, † vtrũ per petitionem absolutionis, vel exceptionem, seu replicationem absolutionis ab excommunicatione, probetur excommunicatio. Sol. glo. in .c. venerabilem. supra de elec. in ver. postulauit, videtur velle quòd sic. Et idem tenet ibi Hostien. & in .c. 2. de ord. cog. Sed Innocen. & etiam Cõpost. in dictis iuribus tenent contra-
11 rium. Nam sæpe numero, † non excõicatus petit absolutionem ad abundãtẽ cautelam, vt vidimus, in .c. venerabili. ꝟ. eo. in. 25. princ. artic. Et hoc idem tenuit Colla. in .d. c. venerabilem. & Archid. in .d. c. pia. de excep. lib. 6. Facit quod not. Io. An. in .c. exhibita. ꝟ. de homicid. Tenet ẽt Spe. in tit. de proba. §. videndũ. iuxta fin. in ver. sed nunquid. vbi ad tex. d. c. venerabilem. respondet, ꝙ ibi denotatur tẽpus, in quo recognouit se excõicatum; non aũt denotatur causa. quasi dicat, ꝙ ille per nuntium recognouit se excõicatum eo ipso, ꝙ petijt absolutionẽ per nuntiũ. Sed Hosti. vt dixi, tenet cõtrarium, dicens, ꝙ nisi exprimatur, ꝙ quis petat absolutionem ad cautelam, non est præsumenda

da cautela, vt .d.c. venerabilem. & .c. ſuper eo.
infra eod. Et ſic ſecundum eum, quem etiam
12 in hoc ſequitur Ioan. An. ſecurius eſt, † quòd
proteſtetur qualiter ad cautelam petit abſolu-
tionem. Alias videretur ſibi præiudicare ex ta-
cita poſitione habitus. Et idem videtur ſenti-
re .D. m. in .d.c. venerabilem. licet multū bre-
uiter, & obſcurè loquatur. Sed idem .D. m. in
.c. 2. §. de ordi. cog. dicit, quòd ſibi plus placet
opi. Inno. vt quò ad præiudicium inferendum
ipſi excommunicato non probetur ex hoc
excommunicatio; ne, quod fortè zelo con
ſcientiæ fecit, retorqueatur in eius læſionem.
13 Et quia † data opinionum varietate, debet præ-
ualere mitior, per not. in .c. cum tu. §. de teſti. &
melius dixi in .c. noſtra. eod. titu. mouetur ēt
per not. in .c. ad audientiam. de homici. & in .l.
ſi de interpretatione .ff. de pœn. & in reg. odia.
de reg. iur. lib. 6. Et ſubdit, quòd in forò animę
eſt ſibi credendum, per not. in .c. ſignificaſti .§.
de homici. Sed tu aduerte, quia hæc quæſtio
incidit in duas alias quæſtiones, quarū vna eſt,
14 vtrum † per exceptionem priuationis, videatur
15 ſupponi habitus. Secunda, vtrum † per po-
ſitionem priuationis, videatur ponens fateri ha
bitum. De prima traditur in .d.c. 2. §. de ordi.
cog. & in reg. exceptionem. de regu. iur. lib. 6.
& per legiſtas in .l. quidam. C. de excep. & in .l.
non vtiq; .ff. eo. De ſecūda latè traditur per le-
giſtas in .l. decem .ff. de verb. obli. Sed omit-
tendo prædictas quæſtiones, quò ad id qđ atti-
net ad ipſarū generalē materiam; & ſolum at-
tingendo quod pertinet ad propoſitū noſtrū,
debes ſcire, quòd Bart. in .d. l. decem. vide-
tur concludere, quòd quamuis aliquis dicat ſe
abſolutum ab excommunicatione, non tamen
16 probetur excōmunicatio; ex eo, quia † quis nō
poteſt nuda ſua voluntate facere ſe excommu-
nicatū. Quæ ratio non videtur bona, vt ibi di-
17 cit Ioan. de Imo. Nam † furem, aut homici-
dam non facit ſola confeſſio, & tamen ille qui fa
tetur furtum, aut homicidium, præiudicat ſibi,
dummodo ab aliquo ſit factum, ſaltem quò ad
præiudicium pecuniarium; vt in .l. inde nera-
tius. in fin. ff. ad .l. aquil. & in .l. qui ſeruum .ff.
de interro. actio. & in .l. qui ſtichū. ff. de cōfeſ.
Ang. in .d.l. decem videtur diſtinguere, quòd
aut quis contra obiectam excommunicationē
opponit exceptionem, vel replicationem abſo-
lutionis, & talis nō videt fateri excōicationem,
ita quòd videatur probari intentio aduerſarij;
imò potius dicitur negare. Et ita poteſt intelligi
.l. non vtiq; .ff. de confeſ. & quod not. d. reg. ex-
ceptionem obijciens. Nam talis qui excipit, &
dicit ſe abſolutum, negat in effectu intentio-
nem aduerſarij proponentis excommunicatio-
nem. Et ideò, niſi ille habitus aliter probe-
tur, nō poterit aduerſarius obtinere. Aut quæ-
ritur, vtrum taliter excipiens de abſolutione vi-
deatur fateri excommunicationem, non ad fi-
nem fundamenti aduerſarij, ſed ad excluden-
dum eum ab alijs actibus, à quibus excluditur
excommunicatus; Et hoc caſu, quantum ad
hunc effectum videatur probata excommuni-
catio, argu. authen. ſi dicatur. C. de teſti. Et ra-
tio huius vltimi poteſt eſſe, quia poſſe talem
actum exercere, ſolum concernit habilitatem
perſonæ; ideò de ea prius quærendum eſt, argu.
.c. 1. §. de accu. & .l. ſi quæramus. ff. de teſta. Bal.
verò in .d.l. decem. videtur aliter ſentire; dicit
enim, quòd cum ille, qui ponit priuationem
videatur fateri habitum, ſine quo non poteſt eſ-
ſe priuatio, vt .d. l. decem. nam ſi fatetur ve-
ram priuationem, quam ponit, vt probatur
per .l. cum pretium .C. de lib. ca. ergo de ne-
ceſſitate videtur fateri habitum, ſine quo non
poteſt eſſe priuatio. Et ideò qui dicit ſe eſſe ab-
ſolutū ab excommunicatione, videtur fateri ſe
excommunicatum; niſi probet contrarium.
Nam contra eum eſt præſumptio, quæ transfert
in eum onus probandi, per not. in .l. vis eius.
.C. de proba. Concludit ergo Bal. quòd po-
nens talem priuationem, ſeu abſolutionem, in-
telligitur ponere habitum, etiam quò ad omnē
effectum, & ad fundandum intētionem aduer-
ſarij; quamuis ſibi concedatur facultas proban-
di contrarium, & confeſſionem ſuam non eſſe
veram. & ita procedit ſecundum eum .l. cum de
indebito. ff. de proba. Ego arbitror poſſe diſtin
gui, quòd, aut quis petit abſolutionem ab ex-
communicatione, aut excepit de abſolutione.
Primo caſu, aut ſumus in foro pœnitentiali, &
creditur ſibi circa excommunicationem, argu.
not. in .c. ſignificaſti. §. de homic. Aut in foro cō
tentioſo, & ſubdiſtingue, quòd aut quærimus,
vtrum de neceſſitate probet, vel præſupponat
habitum excommunicationis, & dicerē quòd
non, ſaltem de iure; quia poteſt eſſe, quòd talis
arbitraretur ſe excommunicatum, & non erat,
neq; vnquam fuerat excommunicatus, ſed for-
ſan mendaciter aſſerenti excommunicationē fi-
18 dem adhibuerat; † quia bonorum mētium eſt
vereri culpam, vbi etiam culpa non eſt, vt in .c.
conſilium. §. de obſer. ieiu. Vel fortè etiam po-
tuiſſet præcedere excōicatio de facto inualida,
& nulla. Nam etiam poſitio priuationis, & ab-
ſolutionis poteſt præſupponere ſolum habitū
de facto, vt not. glo. in ver. caſſamus, in .c. vene-
rabili. §. de offi. deleg. Ad quod vide quod di-
xi in .c. penul. §. de purg. can. in. 17. notabili.
Vnde concludo, quòd volens fundare intentio-
nem ſuam ſuper excommunicatione ex tali pe-
titione abſolutionis nihil ageret; quia talis pe-
titio neceſſariò non concludit habitum aliquē;
19 vel ſaltem habitum de iure validum. † proba-
tio autem debet neceſſariò concludere, vt in .c.
in præſentia. ſupra de proba. Sed quantum ad
præſumptionem, & opinionem aliorum, dice-
rem, quòd potius iſte eſt habendus pro ex-
communicato, & vitandus donec fuerit abſolu-
tus. Moueor, quia negari non poteſt, quòd
prædicta petitio non generet dubitationem.
20 Vnde non ſolum ipſe, † ſtante dubietate de-
bet potius iudicare ſe eſſe excommunicatum,
vt dixi in .c. perpendimus. §. eod. in nono prin-
cipali articulo. q. 24. Sed etiam alij, vt dicam

in.c.inter alia. in vigesimo principali articulo. Hoc tamẽ arbitror procedere, donec talis viuit. Sed post mortem eius hoc non admitterẽ. Nec ex hoc solo arbitrare, eidem denegandam ecclesiasticam sepulturam, propter ea, quæ statim dixi. Aut non petit se absolui ab excommunicatione, sed contra exceptionẽ sibi oppositam replicat de absolutione. Et hoc casu dicerem, quòd per hoc non fundetur intẽtio aduersarij, vt videatur iste necessariò præsupponere habitum excommunicationis, per not. in .l. non vtiq; .ff. de confes. & in dicta regu. exceptionẽ obijciens. Nisi fateatur se fuisse excommunicatum, & subiungeret se absolutum; quia si simpliciter fatetur excommunicationem, licet excipiat de absolutione, fundata est iam intentio aduersarij, & tenetur ipse probare exceptionem suam. Sed quando simpliciter excipit de absolutione, exceptio sua tendit principaliter ad repellendum illum; & sic videtur velle præmittere negationem, quòd non sit excommunicatus, et inquantum fuerit excommunicatus, est absolutus. Nam hoc præsumen-
21 dum est, quia † reorũ semper est fugere, vt in .l. inter stipulantem. §. 1 .ff. de verb. obli. 4. q. 4. c. nullus. & ideò in dubio nunquam videtur consentire, aut confiteri. Præterea vt dixi, petitio, seu positio absolutionis non concludit necessariò positionem excommunicationis, saltem validæ, vt statim dixi. Quantũ vèrò ad alios actus, videlicet, quò ad fugiendam ipsius communionem, quamuis Ang. supra videatur velle, quòd talis exceptio videatur sufficiens, quò ad excludendum eum à talibus actibus, tamen mihi nõ placet, posito quòd alij ignorẽt aliàs ipsum fuisse excommunicatum; quia, aut credimus sibi, & ipse dicit se absolutum, ergo non est vitãdus: aut non credimus sibi, & tunc destructa exce-
22 ptione propter incredulitatem, tanquã † principali, videtur destrui accessorium; maximè cũ illud necessariò non concludat, saltem validè per exceptionem excõmunicationis. Et ex his Deo duce habes expeditum decimum septimum principalem articulum.

Cap. XXXIII. Si verè.

SVMMARIVM.

1 *Communicans excommunicato necessitate vinculi præcedentis contractus, ex quo talis excomnicatio obest solum excommunicato, non incidit in excommunicationem.*
2 *Papa potest dare potestatem communicandi excommunicato.*
3 *Papa potest facere peccatum, non esse peccatum. Quod tamen intellige, vt ibi.*
4 *Contrahens cum excommunicato ignoranter, vel cum eo, qui postea excõmunicatur, debet abstinere quantum potest ab illius communione.*
5 *Excommunicatio superueniens in familiarem cõductitium, non impedit quominus conductor possit vti opera illius. remissiuè.*
6 *Licitum est peccare sub spe veniæ, dummodo hoc fiat authoritate superioris, à quo depẽdet ipsi peccati remissio.*
7 *Excõmunicatus licitè potest contrahere, & obligationem quærere.*
8 *Excommunicatus licet non possit agere, potest tamen contra eum agi.*
9 *Hereticus vt excommunicatus, est vitandus.*
10 *Hæresis est vitium nimis contagiosum.*
11 *Malum non debet reportare quis ex bono opere, nec commodum quis ex malo.*
12 *Iustitia debet vnicuiq; secundum merita, vel demerita distribuere.*
13 *Existens in loco alicui subiecto, largo modo dicitur de eius familia.*
14 *Familia, seu familiarium domesticorum appellatione, quid veniat. remissiuè.*
15 *Contrahere scienter cum excommunicato quis non potest, & si contrahit, non valet contractus.*
16 *Peccatum non est aliquo modo perpetrãdum propter bona temporalia.*
17 *Excommunicatus an possit testari. remissiuè.*

SI VERE. Conductor operæ personalis, potest non obstante excõicatiõe locatoris, vti opera illius, si mercedem iam solutam nõ potest
1 aliter repetere .h.d. Vel sic, † communicans excommunicato necessitate vinculi præcedentis contractus, ex quo talis excommunicatio obest excommunicato, non incidit in excommunicationem .h.d. Diuiditur, quia primo ponitur permissio apostolica. Secundo illam probat tribus rationibus. Secunda, ibi, cum enim quæ subdiuiditur in tres, sicut tres ponit rationes. Secunda, ibi, est autem. Tertia, ibi, præterea. Et pro declaratione, debes præsupponere, quòd quidam crucc signati assumpto crucis signo, & firmato proposito eundi cõtra infideles, conduxerunt à Venetis, & Venetorũ Duce nauigium, vt transueherentur vltra mare, & soluerunt certam pecuniæ quantitatem; Sed tandem certificati de excõmunicatione Venetorum, nolentes eis communicare solutã mercedem repetebant, quam Veneti reddere recusabant; atq; hanc ob causam tales cruce signati conquesti sunt Papæ, postulantes super hoc de salubri consilio, & remedio prouideri. Papa igitur respondet prout hic habetur. Nota primo, quod dixi in summario, de qua materia latè dicam in.c. inter alia. in. 20. princi.
2 arti. Secundo not. q † Papa potest dare potestatem cõmunicandi cum excõicato. Ex quo
3 infertur, q † Papa potest facere pctm̃ non esse pctm̃. Quod est verum, qñ peccatum surgit ex contẽptu suę potestatis, vel habentis potestatẽ ab eo, sm. D. Anto. Vel clarius dic, q procedit, qñ esset pctm̃ de iure positiuo. Tertio not. q il-
4 le, qui † cõtraxit cum excõicato ignoranter, vel cum eo qui postea excõicatur, debet in primis eligere viam, per quam quantũ fieri potest, abstineat à communione illius. Quarto not.
5 quòd † excommunicatio superueniens in familiarem conductitium, non impedit quominus

condu-

conductor possit vti opera illius. de quo dicam in dicto vigesimo articulo. Quinto not. quòd
6 licitum † est peccare sub spe veniæ; dummodo hoc fiat authoritate superioris, à quo dependet ipsius peccati remissio; quia tunc nó peccat; sed eo quòd illud per se est simpliciter prohibitú, & attentatur ex necessitate, & permissione, debet fieri sub spe veniæ ad bonum exemplum aliorum. Ad quod vide quod dixi in.c.illud.§. de cle.excom.min.& dicam in glo. Sexto not.
7 quòd † excommunicatus licitè potest contrahere, & obligationem quærere. de quo latius hic per Docto. Ego dicam in.c.sacris.§.eod. in decimonono princ. artic. Septimo not. quòd
8 licet † ex parte excommunicati actionis ius extinguatur ad eius commodum, tamen secus est in exercitio actionis ad eius incommodum. de quo dicã in.d.c.sacris. in decimonono prin.
9 artic. Octauo not. quòd † hæreticis non est li-
10 citum communicare, tum propter † hæresim, eo quòd est vitium nimis contagiosum; tum etiam, quòd omnis hæreticus est excommunicatus, vt in.c.excommunicamus.§.de hæret. de quo dicam in.c.contingit.§.eo. in decimooctauo
11 princ.artic. Nono not. quòd † sicut ex bono opere non debet quis malum reportare, ita & per contrarium, ex malo opere quis non debet commodum reportare; nam esset hoc contra iustitiam, & eius partem, quæ in distribu-
12 tione consistit, quæ † vnicuique secundum merita, vel demerita debet distribuere, vt Instit.de iusti.& iur.in princ. & per Philosophum in. 5.
13 Ethic. Vltimo not. quòd † existens in loco alicui subiecto, largo modo potest dici de familia
14 illius. Quid † autem veniat appellatione familiæ, seu appellatione familiarium, & domesticorum, dic vt latè dixi in.c.in literis.§.de testib. in secundo prin.artic. Glo. 1. opponit, & soluit. In ea.glo.ibi, de cle.excom.in.c.illud. Dic, vide ad declarationem huius quod ibi dixi in sexto not. In eadem glo.ibi, Papa hoc permittit. Aduerte, quia tex. noster respectu istius permissionis intelligitur dupliciter; vno modo, secundú Inno.& Host. vt sit permissio iuris, dummodo contractus fuerit initus ante excommunicationem, vel postea data ignorantia contrahentis. Secundo modo, vt sit propriè permissio per indulgentiam; intelligendo quòd scienter fuerit contractus celebratus cum excõmunicato. Ex
15 quo infertur, quòd † cum excommunicato à sciente non potest contrahi. Et si cõtrahit contractus videtur non valere. de quo latè hic per Host. Io. And. d. Ant. & D.m. Ego dicam in.c. sacris.§.eo. in decimonono princ.artic. Glo. 2. fortificat tex. per multa generalia, dic vt in ea. Glo. 3. potest recitari per quæstiones, de quibus dic vt dixi in.c.cum inter.§.de except. & vt hodie habetur de appellatione, & rescripto appellatorio, vt in.c.1.de rescrip.lib.6. tangam in c.sacris.§.eod. in decimonono principali artic. Glo. penul. colligit argumentum ex tex. & in fi. opponit, & non soluit. In eadem glo. ibi, hoc intellige, dic vt dicã in dicto decimonono prin. artic. In fi. glo. dic, contraria procedunt in eo, quod
16 omnino est peccatum, † quod non debet quis aliquo modo perpetrare propter bona temporalia. Sed in terminis nostris hęc cõmunicatio non est peccatum, propter necessitatem, & superioris authoritatem, vt dixi in notab. Glo. fi. est literalis, dic vt in ea. Postremo aduerte, quia licet in.c.excommunicamus.§.de hæreti. in decimotertio not. dixerim me hic dicturum,
17 vtrum † excommunicatus possit testari, tamen hic omitto, quia dicam in.d.c.sacris. in decimonono prin. artic.

Cap. XXXIIII. Vt Famæ.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus clericum suum incorrigibilem, potest, & debet incarcerare.*

2 *Laici de prælatorum licentia possunt capere, & ad iudicium ducere.*

3 *Pœna clericorum olim erat, vt pro commissis delictis in monasterio detruderentur ad agendam pœnitentiam.*

4 *Prælati debent diligenter intendere in corrigẽdis excessibus subditorum.*

5 *Negligentia in prælato, est peccatum mortale: remissiuè.*

6 *Publicæ vtilitatis interest, ne crimina remaneant impunita.*

7 *Clericus pro grauibus delictis potest deponi, & stricto carceri mancipari, si de eius fuga timetur.*

Secus vbi cessaret talis timor, quia tunc etiam pro grauibus delictis non potest detrudi in carcerem. nu. 8.

9 *Carcer nõ deputatur, nisi pro grauissimis delictis.*

10 *Clericus potest incarcerari in pœnam delicti, & ut ibi de delicto pœnitentiam agat.*

11 *Clericus, etiam incorrigibilis, non efficitur propter hoc de foro iudicis sæcularis.*

12 *Iudex sæcularis impunè capere potest clericos authoritate prælati, & quæ requirantur.*

13 *Iudici laico, an, & quando liceat capere clericum, remissiuè.*

14 *Iudex laicus, licet possit authoritate prælati capere clericum, non tamen debet maiorem violentiam in clericum inferre, quàm sit necessariũ; aliàs incidit in canonem: remissiuè.*

15 *Qui per alium facit, non videtur verè facere, sed per quandam iuris fictionem. & nu. 18. latissimè. de materia. & nu. 83. et nu. 91. ver. prima conclusio. vbi per decem conclusiones hãc rem explicat.*

16 *Clericus, licet corrigibilis, potest impunè capi per laicum, si hoc de mandato prælati faciat. Sed non potest verberari, etiam de prælati mandato à laico: remissiuè.*

17 *Clericus, quamuis incorrigibilis, non potest distringi per sæcularem propria authoritate, nisi sit traditus curiæ sæculari: remissiuè.*

18 *Verbum videtur, denotat fictionem. & nu. 84.*

19 *Qui potest per se facere, potest etiam per alium,*

tàm

tàm in iudicio, quàm extra. Fallit tā. xxvj. modis, vt infra sub nu. 26. & seq.

20 Litigare potest quis per se, vel per alium.

21 Procuratorem constituere potest, omnis qui per se agere potest.

22 Emere, vel vendere, conducere, & locare possum per alium, sicut per me possum.

23 Matrimonium potest quis contrahere tàm per se, quàm per alium. Quod tamē intellige, vt ibi.

24 Subscribere potest sicut per se, ita & per alium.

25 Illud dicimur posse, quod de iure, aut honestè possumus.

26 Pœnitentiam suscipere, & facere quis per se debet, & non per alium.

27 Venia ætatis debet impetrari per se, & non per alium.

28 Adoptio, & arrogatio per se, & non per alium fieri debet.

29 Emancipatio non per alium, sed per se faciēda est.

30 Legitimatio an possit impetrari per alium.

31 Episcopus qui incipit conferre sacramentum, an possit per alium perficere.

32 Abbas potest monachum verberare per se, non tā per alium, maxime laicum.

33 Dominus nouum emphytheutam per se, non per alium in possessionem inducere debet.

34 Adultus qui baptizatur, debet per se, & non per alium respondere.

35 Testis per se, & non per alium iurare tenetur.

36 Testimonium quis per se fere debet, non per aliū.

37 Veritas cum ab aliquo tanquàm legaliori, & melius informato exquiritur, debet ille per se, & non per alium respondere; maxime si videndū esset qua fronte, aut quo pallore &c.

38 Intellectus. c. 1. in fi. de iudi. lib. 6.

39 Iuramentum calumniæ, an possit præstari per alium.

40 Legatus de latere per se, & non per generalem procuratorem potest recipere resignationem beneficiorum, & conferre.

41 Hæreticum tradēs ecclesiasticæ sepulturæ, tenetur illum proprijs manibus exhumare.

42 Deiectus potest violentum deijcere per se, non per procuratorem.

43 Proclamans ad libertatem, debet iudicium per se, & non per procuratorem agitare.

44 Interdictum de liberis exhibendis, debet per se, & non per alium intentari.

45 Actio popularis ante litem contestatam nō potest per alium, sed per se moueri.

46 Hæreditas potest adiri per se, non autem per aliū.

47 Compaternitas an possit contrahi per alium. Quid communiter seruetur. nu. 48.

49 Syndicus vniuersitatis leuans aliquem de sacro fonte vniuersitatis nomine, an cum aliqua de vniuersitate contrahatur compaternitas.

50 Criminalis causa à relegatione supra, an possit agitari per alium.

51 Industria personæ vbi exigitur, debet quis per se, & non per alium expedire.

52 Procurator quibus in casibus constitui non possit: remissiuè.

53 Necessitas iuris, vel causa si suadeat, tenetur quis per se, non per alium respondere.

54 Quod non licet alicui suo nomine, non licet etiam alieno; & quomodo intelligatur, latè.

55 Fœnerari, occidere, aut similia perpetrare delicta, sicut per me non possum, ita nec per alium.

56 Ordinatio de se licita est, tamen non potest exerceri per alienum Episcopum.

57 Libertus non potest vocare in ius patronum sine venia, licet vocatio sit de se licita. Per alium tamen sine venia potest. infra nu. 76.

58 Episcopus alienus non potest per se peregrinum ordinare, nec per alium ex mandato suo; secus de mandato proprij Episcopi. nu. 81.

59 Episcopus clericum suum non per se, sed per alium potest verberare.

60 Episcopus potest per alium litigare, non per se.

61 Persona illustris, vel quilibet alius superior non potest litigare per se.

62 Persona religiosa non per se, sed per alium debet esse in iudicio.

63 Prælatus habens iurisdictionem temporalem, iudicat in causa sanguinis per alium, & non potest per se iudicare.

64 Episcopus tuitionem, & curam pupillorum, viduarum, & peregrinorum, non per se ipsum, sed per Archipresbyterum, aut Archidiaconum gerere debet.

65 Prælatus qui propter iniustam excommunicationem est suspensus, iuxta formā. c. sacro. infra eod. non potest excommunicatum à se absolutum per se introducere in ecclesiam, sed potest per alium à se delegatum.

66 Excommunicatus tanquam reus, nō per se, sed per alium potest esse in iudicio: remissiuè.
Quid in leproso. nu. 67.
Quid in omnibus alijs casibus, in quibus quis propter impedimentum honestum, vel vitiosum compellitur constituere procuratorem. remissiuè. nu. 68.

69 Quis an possit tanquam alius, quod non potest tanquam ipse, & nu. 82.

70 Sacerdos si non potest ordinare, & chrismare tanquam ipse, non potest etiam tanquam alius, nisi hoc faceret tanquam habens mandatum à Papa. & infra nu. 74.

71 Iurari, aut interficere, sicut non licet mihi, tanquā mihi, pariformiter nec tanquam alij.

72 Delegatio facit vt quis cognoscat de causa, de qua tanquam ipse non posset cognoscere, & punire, quos aliàs non posset.

73 Inferior potest iudicare superiorem vt Delegatus, quem non posset iudicare vt ipse.

75 Laicus spiritualia suo nomine tractare non potest, cum eadem possidere, vel habere non possit; & tamen tàm in agendo, quàm in defendendo potest esse procurator.

77 Filiusfamilias regulariter per se sine consensu patris agere non potest, & tamen vt alterius procurator sine consensu admittitur.

78 Minor vigintiquinque annis rem immobilem suo nomine alienare, aut obligare non potest; & tā si maior. xvij. anno alterius gerat negotia, tanquam alius potest alienare, & obligare.

79 Voto

79 *Voto solemni astrictus, vel aliam habens vxorem, non potest per se matrimonium contrahere; & tamen potest vti alterius procurator.*
80 *Seruituti si quis vti non potest, quia sibi non debetur, poterit tamen vti nomine alieno.*
85 *Verbum perinde, non veritatem, sed fictionem significat.*
86 *Dictio perinde, est nota similitudinis.*
87 *Nullum simile est idem.*
88 *Verbum putatur, non veritatem, sed fictionem denotare videtur.*
89 *Qui per alium facit, tenetur ex mente, & sic non comprehenditur sub verbis edicti.*
An talis teneatur directa actione. nu. 90.
91 *Pater manumittens per filium, dicitur ipse manumittere, non filius.*
92 *Animus solus non sufficit ad incurrendam pœnam .c. si quis suadente. 17. q. 4. sed exigitur factū. remissiue.*
93 *Statutum dictans, quòd qui furtum, homicidium, vel adulterium fecerit, puniatur aliqua pœna, an comprehendat mandantem.*
94 *Statutum si diceret, si quis vi deiecerit, soluat tantum, an liget vim fieri facientem.*
95 *Statutum disponens, quòd propter homicidium quis puniatur in mille, comprehendit mandantem. Quod tamen intellige, vt nu. 99. & seq.*
Secus si diceret, si quis fecerit homicidium &c. nu. 96.
97 *Argumentum ab euitando absurdo valet.*
98 *Delicta nō debēt remanere impunita. & nu. 100.*
101 *Statuta recipiunt interpretationem passiuam à iure communi.*
102 *Statutum si dicat, quòd cum homicida non possit fieri pax, aut concordia, ad mitigationem pœnæ, non comprehendit mandantem.*
Quod tamen intellige, vt nu. 103.
104 *Intellectus. c. si quis suadente, 17. q. 4.*
105 *Filius patri, & seruus domino in rebus licitis obedire necessitantur.*
106 *Intellectus verborum edicti, quod quisq; iuris.*
107 *Statutum puniens aliqua pœna producentem aliquam exceptionem contra instrumentū guarentigiatum, puniet dominum, qui per procuratorem habentē ad hoc speciale mandatum, opponeret talem exceptionem.*
108 *Aditio hæreditatis adeò substantiatur in persona adeuntis, vt si filius, vel seruus sit institutus hæres, inspicitur, & exigitur scientia, & voluntas ipsis adeuntis, non patris, vel domini iubentis.*
109 *Mandantis, & mandatarij, an idem sit delictum numero, & specie. & num. 113. & nu. 115. Quod intellige, vt nu. 111.*
An autē possint eodem libello accusari. nu. 110.
112 *Capitaneus, & Potestas si adsint in vna ciuitate habentes in criminalibus eandem iurisdictionem, & Capitaneus cognouit cōtra occisores, Potestas modo vult procedere cōtra mādantem, an illum non comparentem possit bannire, stante statuto, quòd alius iudex non possit se intromittere de eodem maleficio, de quo alter cognoscere cœpit.*
Quod intellige vt nu. 114.
116 *Iudex qui vult inquirere contra delinquentem, debet apponere tempus commissi delicti per mandatarium, & locum in quo fuit commissum, non autem locum mandati.*
117 *Obligationes tot esse dicuntur, quot sunt delinquentium personæ.*

1 VT FAMAE. † Prælatus clericum
suum incorrigibilem potest, &
debet incarcerare. Et laici † de præ-
2 latorum licentia possunt clericos
capere, & ad iudicium ducere. h. d. Duæ sunt
partes, sicut duo ponit dicta. secunda ibi, laici.
3 Not. primo, quòd † olim pęna clericorum erat,
vt pro commissis delictis in monasterio detru-
derentur ad agendum pœnitentiam. Secundo
4 not. quòd † prælati debent diligenter intendere
in corrigendis excessibus subditorum. Negli-
5 gentia † enim in prælato, est peccatum morta-
le, dixi in. c. 3. §. de accusa. & in. c. inter. supra de
6 purga. cano. Tertio not. ibi, & † publicæ vtili-
tatis, tex. vt iacet; Ad quod dixi in. c. 1. supra
de excess. prælat. in vltimo nota. Quarto not.
7 quòd † pro grauibus delictis clericus posset de-
poni, & stricto carceri mancipari, quando vide-
licet, si detruderetur in monasterio, timeretur
de ipsius fuga. Et ex hoc, & ex tex. not. quòd
8 vbi † cessaret talis timor, non debet clericus, etiā
pro grauibus delictis incarcerari; sed solum de-
trudi in monasterio ad agendam pœnitentiam,
9 vt in. c. tuæ. supra de pœn. Carcer † enim non
debet deputari nisi pro grauissimis delictis, vt
in. c. penul. de hæret. & in. c. nouimus. ē. titu. ꝓ-
ximo, & ibi forte dicam. Quinto not. ibi, sub
10 arcta custodia, quòd † clericus potest incarce-
rari in pœnam delicti, & vt ibi de delicto pœni-
tentiam agat. Et adde ad hanc materiam quod
tradit Bal. in. l. credibile. C. de pœn. & quod di-
xi in. c. cum non ab homine. §. de iudi. & in. c.
veniens. §. de accusa. in. 6. q. 1. quæst. princip. &
in. c. ad audientiam. supra de homic. in septimo
princ. artic. q. 58. Sexto not. quòd quamuis
11 clericus † sit incorrigibilis, non tamen propter
hoc efficitur de foro iudicis sæcularis, de quo
hic in glo. antepenul. & fi. Septimo not. ex se-
12 cunda parte, quòd † iudex sæcularis impunè ca
pit clericos authoritate prælati. Et aduerte,
quia duo requiruntur ad hoc, primo, quòd cle-
ricus sit illi prælato subiectus. Secundo, quòd
ad talem prælatum spectet criminosum punire;
de quo dic vt latius dixi in. c. peruenit. §. eod. in
nono princ. artic. in quarto membro princ. in
quinta illatione. Et not. quòd quāuis in. c. cum
non ab homine. §. de iudi. remiserim me hic di-
13 cturum, An, † & quando iudici laico licitum sit
authoritate prælati capere clericū, tñ hic omit-
to, quia dixi latè in. d. quinta illatione. Octa-
14 uo not. ꝙ † quamuis iudici laico licitum sit au-
thoritate prælati capere clericum, non tamen
debet maiorem violentiam in clericum inferre,
quàm sit necessaria; aliàs incideret in canonem,
prout dixi in. d. c. peruenit. vbi tractaui plures
quæ-

quæstiones, quas ad hunc effectum ponunt hic
Docto. Vltimo not. ex fine tex. ibi, facere vi-
15 deantur, quòd † ille qui per alium facit, non vi-
detur verè facere; sed per quandam iuris fictio-
nem. Sed dic de hoc vt statim dicam in gl. pen.
Glo. 3. & 4. fortificant tex. allegando iura, & ra
tiones. Glo. super verbo incorrigibiles, quæ-
rit, & soluit. In fi. dic vt traditur in iuribus in
glo. allegatis, & dicam in. c. nouimus. ĵ. tit. ,pxi.
Glo. super verbo violenter, opponit, & soluit.
In ea. glo. ibi, intelligendú est de incorrigibili;
16 dic melius, quòd quanuis † clericus sit corrigi-
bilis, tamen pôt impunè capi per laicum; dum-
modo id faciat de mandato prælati. Sed non po
test verberari à laico de mandato prælati, & ita
procedit contrarium. de quo articulo dic vt la-
tius dixi in. c. peruenit. supra eod. in nono prin.
artic. in quarto prin. mẽbro, in quinta illatione.
Glo. super verbo de mãdato, opponit, & soluit.
In ea. glo. ibi, incorrigibiles, & traditos, not. sin-
17 gulariter ex glo. quòd quanuis clericus † sit in-
corrigibilis, non tamen potest distringi per sæ-
cularem propria authoritate, nisi sit traditus cu
riç sæculari. de quo dic vt latius dixi in. d. c. per-
uenit. in nono princip. artic. in vigesimoquarto
membro princ. in nona fallen. Glo. penul. col
ligit notab. ex tex. In eadem glo. ibi. c. mulie-
res. dic, ille tex. videtur contrariari tex. nostro.
nam in fi dicit, quòd verè dicitur facere, qui
18 per alium facit, & hic ponitur verbum † videan
tur, quòd denotat fictionem; & sic qui per aliú
facit, fictè, & nõ verè videtur facere. de quo ar-
ticulo remisi me hic dicturum. verum vt ipsa
materia, & aliæ quędam similes hic satis latè ex-
pediantur, prosequar quatuor quæstiones prin
cipales. Prima est, vtrum quis possit per alium
facere, ꝙ per se facere potest. Secunda, vtrum
quis possit per alium facere, quod per se facere
non potest. Tertia, an quis possit tanquã alius
facere, quod facere non potest tanquam ipse.
Quarta, vtrum quis per alium aliquid faciens,
dicatur verè, vel fictè facere. Quo ad primam
quæstionem sume regulam, quòd illud, quod
19 quis † potest per se facere, potest etiam per aliú,
vt in reg. potest quis. de reg. iur. lib. 6. Quæ re-
gula secundum glo. & Dy. ibi, procedit genera-
liter tàm in iudicio, quàm extra iudicium. Vn-
20 de † potest quis per se, vel per alium litigare. 63.
dist. c. tibi domino. & in. c. 1. in princ. de iudi.
lib. 6. ff. de iniur. in. l. sed si vnius. §. idem iulia-
nus. & §. idem ait. & Insti. per quas pers. acqui.
21 pos. §. 1. Nam regulare est, ꝙ omnis ille, † qui
per se potest agere, potest etiam procuratorem
cõstituere. Etiã si sit religiosus, vel monialis, vt
paulò ante dixi in prima lectione, in. c. edoceri.
& in. c. cum dilecta. supra de rescrip. Idem etiã
22 in actibus extraiudicialib⁹, Vnde sicut † possum
per me emere, vel vendere, conducere, & loca-
re, & sic de singulis, ita possum & per alium.
23 Item † sicut possum per me matrimonium con-
trahere, ita & per alium, vt in. c. fin. de procura.
lib. 6. Intelligendo tamen respectu consensus,
non consummationis matrimonij, cum in ipso
exigatur proprium ministerium, nec debeat
24 vxor fieri prægnans per procuratorem. Et † si-
cut pôt per se quis subscribere, ita & per alium,
vt not. glo. in dicta reg. potest quis. Et aduerte,
25 quia † cum id dicamur posse, quod de iure, aut
honestè possumus. 27. q. 2. in. c. Agathosa. in
clem. sæpe. de verbo. sig. & in. l. nepos proculo.
ff. de verbo, sig. sequitur, quòd cum quis per se
non possit quod est inhonestum, & iniustum,
non potest per alium. de quo statim dicam in
secunda prin. quæstio. Prædicta tamen regula
26 fallit in plurimis casibus. Primo fallit, in † pœ-
nitentia suscipienda, quam quis per se, & non
per alium suscipere, & facere debet. de pœniten.
dist. 1. c. quem pœnitet. Quod intellige, vt ibi
27 traditur. Secundo fallit, in † impetratione ve-
niæ ætatis, quam quis per se, & non per alium
facere debet, vt in. l. 2. C. de his qui ven. æta. im
28 petra. Tertio fallit, in † adoptione, & arroga-
tione. ff. de adopt. in. l. post mortem. §. neque.
29 & ibi per Docto. Quarto, in † emancipatione,
ita concludit Bart. in. d. l. post mortem. licet ar-
guat pro, & contra. de quo etiam tradit in. l. gal-
lus. §. forsitan. ff. de libe. & postu. Quinto, in
30 † legitimatione secundum But. in. l. omnes. C.
de his qui ven. æta. impetr. & per Bart. & Bal. in
d. l. post mortem. Glo. tamen sentit cõtrarium
in authẽ. quib. mo. nat. effi. sui. §. si quis legiti-
me. de quo per Ioan. And. in. c. causam. 2. supra
qui fil. sint legi. & Bart. & Bal. qui sunt contrarij
31 in. d. §. forsitan. Sexto fallit, in † Episcopo, qui
incipit conferre sacramentum, qui non potest
per alium perficere. distinct. 23. c. quorundam.
32 Septimo, † in Abbate qui per se, & nõ per aliũ
maxime laicum, potest monachum verberare,
vt in. c. vniuersitatis. š. eod. de quo tangit glo.
hic super verbo etiam violenter. Octauo fallit
33 in † domino, qui nouum emphyteotam per se,
& non per alium debet in possessionem induce-
re, vt in. l. fi. §. penul. C. de iur. emphyt. Nono,
34 in † adulto qui baptizatur, qui debet per se, &
non per alium respondere. de conse. dist. 4. c. cú
pro paruulis. Decimo fallit in casu. c. cupien-
35 tes. §. insuper. de elec. lib. 6. Vndecimo, in † te-
ste, qui per se, & non per alium iurare debet, se-
cundum Bal. in rub. C. de iureiuran. & Ant. de
But. & D. m. in. c. licet. supra de testi. Io. And.
contra in. c. fin. de elect. lib. 6. & ita dicit Ludo.
Pont. in suis singularibus sing. 8. decisum fuisse
per Dominos de Rota. Idem tradit etiam ipse
Ponta. in. l. 1. §. si quis. ff. de verb. obliga. Vide
multa iura, quæ allegat Archid. & post eum Io.
And. in nouel. in. c. vt circa. de electio. lib. 6.
36 Duodecimo fallit, iudicio meo, in † testimonio
ferendo. Et ratio descendit ex his, quæ dixi in
c. cum causam. supra de testib. Decimotertio
37 fallit, † in omni veritate exquirenda ab aliquo,
tanquam à legaliori, & melius informato, ma-
xime quando videndum esset qua fronte, aut
38 quo pallore &c. Ita † intelligo. c. 1. in fi. de indi.
lib. 6. Decimoquarto, propter prædictam ra-
39 tionem fallit etiam in † iuramento calumniæ. de
quo tamẽ dic vt traditur in. c. in pertractandis,
supra

40 supra de iura.calum. Decimoquinto,in † Legato de latere,qui per se, & non per generalem procuratorem potest recipere resignationem beneficiorum,& conferre,vt in.c.penul.§.prohibemus.de off.lega.lib.6. Decimosexto fallit
41 in casu.c.2.de hæret. lib.6. vbi quis † proprijs manibus debet exhumare hæreticum, quem scienter tradidit ecclesiasticæ sepulturæ. & sic possum per me,quod non per alium, vt ibi not.
42 glo. Decimoseptimo in † deiecto,qui violentum potest deijcere per se,& non per procuratorem,vt.ff.de vi & vi arma. in.l.cum fundum.
43 Decimooctauo,in † proclamante ad libertatē, qui debet iudicium agitare per se, & non per procuratorem, vt in.l.1.C.de asser.tol. Deci-
44 monono, in † interdicto de liberis exhibendis, quia talis causa videtur quodammodo respicere causam status. & de his duabus dixi in.c.veniens.supra de accusa.in secundo princ.artic.in nona.q.primæ principalis quæstio. Vigesimo
45 fallit,in † actione populari ante litis cōtestationem. de quo in.l.licet.ff.de procura. Vigesi-
46 moprimo,in † adeundo hæreditatem, quā quis per se,& non per alium potest adire, vt in.l.per procuratorem.ff.de acqui.hære. Vigesimose-
47 cundo, in † contrahenda compaternitate, seu leuando quem de sacro fonte. quod quis per
48 se,& non per alium facere potest. licet † communiter* seruetur contrarium, vt not.Bal.in.l. si quis alumnam.C.de sec.nup. per illum tex. Et vide Fede.de Sen.conf.15.vbi tractat,quòd
49 si † Syndicus vniuersitatis leuat aliquē de sacro fonte vniuersitatis nomine, an cum aliquo de vniuersitate contrahatur compaternitas, & dicit quòd nō,si rectè memini. Vigesimotertio
50 fallit,in † omnibus causis criminalibus à relegatione supra,quas quis per se, & non per alium agitare debet. de qua materia latissimè dixi in d.c.veniens.supra de accu. vbi etiam vide alios quosdam casus. Vigesimoquarto, vbicunque
51 incumbit † certum ministerium expediendum exigens industriam personæ, quod quis per se, & non per alium debet expedire, vt in c.fi.§.de off.deleg.& in.c.is cui.de off.deleg.lib.6.in.l.1. §.ne autem. C.de cad.toll.in.l.inter artifices.ff. de solu.dixi paulò ante in prima lectione, in.c. cum dilecta. supra de rescript. in tertia glo. & not. in.l.nemo est qui nesciat.ff.de duo. re. vbi latè dixi anno præterito, legendo ius ciuile.
52 Vigesimoquinto fallit generaliter in † omnibus casibus, in quibus quis non potest procuratorem constituere. de quibus aliquid tetigi in.d.c.veniens. & latè in tractatu de procura. §. quinto. Vigesimosexto, vbicunque
53 aliqua † iuris necessitas, vel causa id suaderet, vel necessitaret. argumē.c.1.in fi.de iudi.lib.6. Et sic ex his sit expedita prima quæstio. Circa secundam principalem quæstionem bre-
54 niter trado istam regulam, quòd illud, † quod non licet alicui suo nomine, nō licet etiam alieno.Facit.c.quod alicui.de reg.iur.lib.6. Et aduerte,quia hęc regula prima procedit simpliciter in omnibus maleficijs, & quæ generaliter

Cons. op.

55 sunt de genere prohibitorum. Vnde sicut † per me non possum fœnerari, occidere, aut cætera delicta perpetrare,ita nec per alium. Facit dist.in.46.c.sicut non suo.§.de fal.c.ad falsariorū. de homici.c.sicut dignum.& in.l.si quis id qd'. in fi.ff.de iurisd.om.iud. Et aduerte, quia ideò dixi,si generaliter sunt de genere prohibitorū, quia quædam sunt, quæ in se non sunt de genere prohibitorum, quæ tamen applicata ad certam personam,quò ad illam illicita sunt.Exem-
56 plum in Episcopo ordinante, nam † ordinatio de se nō est illicita, sed applicata ad Episcopum alienum,efficitur illicita,vt in.c.eos. de tempo.
57 ordi.lib.6. Similiter † vocatio in ius de se non est illicita, sed applicata ad libertum respectu patroni, est illicita sine venia, vt in.l.adoptiuū. §.patronum.iuncta.l.fi.ff.de in ius voc. Nam si talia applicata ad tales personas, & alia similia ad similes non essent illicita,non statueretur certa persona.arg.c.2.supra de constitu.23.q.4.c. qui peccat.24.q.1.c.non afferamus.& in.l.grachus.C.de adulte. Quanuis ergo hæc non sint generaliter prohibita,sed in quantum applican
58 tur ad istos, tamen † sicut Episcopus alienus nō potest per se peregrinum ordinare, nec per aliū mandato suo.Et idem in similibus.arg.tex.nostri in fi. quia per alium facit &c. Et ratio est, quia quando aliquid est prohibitum fieri à certa persona, pariformiter videtur esse prohibitū ne faciat per alium cum cōsequeret eūdem effectum,vt not.Dyn.in dicta reg.quod alicui.de reg.iur.lib.6.& Io.And. ibi in mercuria. Facit reg.cum quid vna via.de reg.iur.lib.6. Et hoc quando exercendo per alium, nō remoueretur ꝓhibitionis ratio.Secus si remoueretur.exem-
59 plum, † Episcopus clericum suum non per se, sed per alium potest verberare. 86.dist.in.c.non liceat.C.de epis.& cler.aut hen. sed neq; Item
60 potest † per alium litigare,& non per se.5.q.vlt.
61 c.fi.Et idem in † quolibet superiore, & qualibet persona illustri,vt.l.penul.C.de procura. Simi-
62 le etiam † in muliere religiosa,quæ nō per se, sed per alium debet esse in iudicio, vt in.c.indemnitatibus.§.sed cum eas.de electio.lib.6. & in
63 c.2.de iudi.lib.6. Præterea † prælatus habens temporalem iurisdictionem per alium iudicat in causa sanguinis, & non potest per se iudica-
64 re,vt supra ne cle.vel mona.c.fina. † Episcopus etiam tuitionem, & curam pupillorum, viduarum, & peregrinorum, non per seipsum, sed alium.s.archipræsbyterum,vel archidiaconum gerere debet. 88.dist.c.episcopus gubernatio-
65 nem. Insuper † prælatus, qui propter iniustam excommunicationem est suspensus secundum formam c.sacro.in prin.T.eod. de quo ibi dixi in decimoquarto prin.artic.in prin. non potest excommunicatum à se absolutum per se in ecclesiam introducere, sed potest per alium à se delegatum,vt ibi not.Io.An.post Host.in quin
66 ta glo.& ibi dixi. Simile etiam † in excommunicato,qui tanquam reus, non per se, sed per aliū potest esse in iudicio. de quo latè dixi in.c.intelleximus.supra de iudi.secundum vnum intellectum.

67 ctum. Idem etiam† in leproso, per Inno. & Io. And. in c. ex parte. 2. de corp. vitia. & per tex. in c. 1. de coniug. lepro. & quòd not. in d. c. intelleximus. Et generaliter idem dicendum est
68 in† omnibus casibus, in quibus quis propter aliquod suum impedimentum honestum, vel vitiosum compellitur cõstituere procuratorem. de quibus latè dixi in tracta. de procurato. §. 3. Et ex his expedita sit secunda princip. quęst.
69 Circa tertiam quæstionem, qua quæritur, † an quis possit tanquam alius, quòd non potest tanquam ipse, Dicerem, quòd quandocunque causa, quæ me impedit, vt non possim tanquã ego. Subest etiam, si vellem illud agere tanquã alius, sequitur regula negatiua; quia illud, quod non possum tanquam ego, non possum etiam tan-
70 quam alius; Vnde† sacerdos si non potest ordinare, & chrismare tanquam ipse, nõ potest etiã tanquam alius, vt traditur in. c. aqua. supra de consec. eccle. vel alta. nisi hoc faceret tanquam habens mandatum à Papa. de quo tamen dic vt dixi post Docto. in. c. quanto. §. de consue. Et sic ex prædictis posses etiam concludere, quòd prædicta regula negatiua habet locum in omnibus causis, quarum quis est incapax etiam ex delegatione, seu cõmissione, vt not. glo. in reg. quod alicui. de reg. iur. lib. 6. in fi. Item procedit prædicta regula negatiua, in omnibus his, q́ sunt simpliciter de genere prohibitorum, Vnde
71 sicut nec licet mihi † furari, aut interficere tanquam mihi, pariformiter nec licet mihi tanquã alij. Ad quod vide plura iura, quæ allegaui in princ. præced. q. Secus autem in his, quæ non sunt simpliciter de gñe prohibitorum; sed ,p̃pter aliquam causam prohibita sunt in persona agentis, in quantum illud ageret nomine proprio, quæ tamen non sunt prohibita, in quantũ ageret nomine alieno. Nam tunc potest quis tanquam alius, quòd non potest tãquam ipse;
72 Et ideò ex† delegatione cognoscit quis de causa, de qua non posset cognoscere tanquam ipse, vt de se manifestum est, & probatur. 2. q. 6. c. si quis episcopus. & potest punire, quos aliàs punire non posset, vt in. c. sané. 2. supra de off. de-
73 lega. Et † inferior potest iudicare superiorem, vt delegatus, quem non posset iudicare tanquã ipse. 74. dist. c. honoratus. 93. dist. c. fina. Facit
74 c. studuisti. supra de offi. lega. Et† sacerdos per delegationẽ Papæ, vt dixi, potest ordines con-
75 ferre. Item † laicus spũalia suo nomine tractare non potest, cum eadem possidere, vel habere non possit, vt in. d. c. decernimus. supra de iudi. & tñ tàm in agendo, quàm in defendendo, in spũalibus poterit esse procurator alterius, vt in
76 c. 1. de procu. lib. 6. Item† libertus suo nomine, absque veniæ impetratione patronum in ius vocare non potest, vt in. l. adoptiuum. §. patronum. ff. de in ius voc. & tamen tãquam alius absque veniæ postulatione, potest patronum in
77 ius vocare. Item filiusfamilias regulariter per se sine patris consensu agere non potest; & tamẽ vt procurator alterius, sine patris consensu pro alio ad agendũ non iniustè admittitur, vt supra
78 de procura. in. c. non iniustè. † Minor etiam vigintiquinque annis rem immobilem suo nomine alienare, aut obligare non potest; & tamen si sit supra. xvij. annum alterius negotia gerẽdo, tanquam alius potest alienare, & obligare, vt in c. qui generaliter. §. fin. de procura. lib. 6. Item
79 solemni † voto astrictus, vel aliam habens vxorem, non potest per se matrimonium cõtrahere, & tamen potest pro alio, seu tanquam alterius procurator, vt in. c. fin. de procurato. lib. 6.
80 32. q. 2. c. honorantur. Insuper licet † aliquis non posset vti seruitute nomine suo, eo quòd sibi non debetur, poterit tamen vti quandoq; nomine alieno, vt not. glo. 93. dist. c. fin. per. l. si
81 stipulatus. ff. de verbo. obliga. † Episcopus etiã nomine proprio alterius clericos ordinare non potest. 9. q. 2. c. nullus primas. Et tamen proprij Episcopi hoc mandantis nomine poterit. 71. dist. in. c. per totum. de temp. ord. c. 1. lib. 6. 9. q. 2. c. Lugdunensis. Et generaliter concluden
82 dum est, quòd † vbicunque alteri licitè delegatione demandatur, vel committitur, quòd sine delegatione, vel commissione exercere non poterat. Sequitur regula affirmatiua, quòd potest quis tanquam alius, quòd non potest tanquam ipse. Facit supra de elect. c. causam quæ. & c cũ inter canonicos. cum simili. Circa quartam
83 quæstionem, qua quæritur, Vtrum ille† qui per alium facit, videatur verè, vel interpretatiuè facere, articulus est magis dubius, & difficilis. Et videtur primo dicendum quòd non verè, sed fictè dicatur facere. Primo per tex. nostrum in fi. dum dicit, sed illi quorum authoritate hoc faciunt facere videantur, & sic ponderandum est verbum videantur. Et eodem verbo fecisse vritur tex. in. l. 1. §. deiecisse. ff. de vi. & vi. arma. & in. l. ita tamen. §. gess. sse. ff. de admin. tuto. & in l. si pater. ff. quæ in frau. cred. Sed huiusmodi
84 verba† videantur, vel videtur nõ veritatem, sed fictionem significant, vt not. ff. de adoptio. in. l. adoptiones. & in. l. fi. ff. qui satisda. cog. & in. l. si ex re. §. fin. ff. de stipu. seruo. & in. l. qui ius annulorum. ff. de iur. aur. annu. & in. l. qui actionem. immo. l. minus est. ff. de reg. iur. & in. l. in omnibus. ff. de capt. & postlim. reuer. cũ simi. Ergo qui per alium facit, non verè, sed fictè videtur facere. Ad quod etiam facit tex. dum
85 dicit, perinde est, ac si ipse faceret. Sed† verbum perinde non veritatem, sed fictionem significat. ff. in quib. cau. pig. vel hypo. tac. cont. l. licet in prædijs. ff. de do. inter vir. & vxo. in. l. si sponsus. §. si vxor. C. de adopt. in. l. mulierem. ff. de adopt. in. l. si is qui. ff. de petit. hæred. in. l. sed si lege. §. perinde. Bal. in. l. ingenuam. C. de inge-
86 man. Nec mirũ, quia† dictio perinde, est nota similitudinis, not. Bal. in. l. 3. ff. de confir. tut. Et
87 nullum† simile, est idem, vt in. c. inter corporalia. §. si quis autem. supra de transl. prǽla. & in c. fin. supra de deposi. & in. c. solitæ. de maio. & obed. in. l. quod neruia. ff. deposi. Ergo qui per alium facit, non videtur facere. Et idem probatur in. l. 1. §. fecisse. ff. de eo per quem fac. erit.
88 vbi tex. dicit† fecisse putatur, quod verbum, nõ verita-

veritatem, ſed fictionem videtur denotare, per
not. per Barto. in.l.cum quidam. §.quod dici-
tur.ff.de acquir.hæred. Facit.l.qui fundum.§.
ſeruus.ff.pro empt. Et ideò Docto. in.l.ſi per
89 alium.ff.ne quis eum &c.volunt,quòd ille † qui
per alium facit,teneatur ex mente; & ſic non vt
comprehendatur ſub verbis edicti; quia tunc
tenetur directa,ſecundum not. in.l.penult.ff.ſi
quadrup.paup.fec.dica. & per glo.& Docto.in
.l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd.om.iudic. Item
facit.l.item ſi obſtetrix.§.1.ff.ad leg.aquil. vbi
tex.dicit,quòd talis,qui per alium facit,dicitur
præbere cauſam. Sed in contrarium fortiter
videtur obſtare tex.in.c.mulieres.ſupra eo. vbi
tex. expreſsè dicit, cum is verè committat,cu-
ius authoritate &c. Ad idem etiam facit.l.hæc
verba.ff.de adulte. vbi tex.loquitur per verbum
pertinet. Et ſic videtur quòd propriè dicatur
agere. Ad idem etiam facit quod not. Dyn. in
dicta reg. qui per alium facit. vbi dicit,quòd il-
90 le,† qui per alium facit,tenetur directa actione;
quaſi ſentiat,quòd potius verè, quàm fictè ex
mente videatur facere; aliàs autem teneretur
vtili, per.d.l.penult.ff.ſi quadrup.paup.fec.dic.
91 Item facit.l.pater.ff.de ma.vin. vbi † pater ma-
numittens per filium, dicitur manumittere,
non filius. Quare articulus iſte, iudicio meo eſt
ſatis dubius; & iura non ſolum varia, ſed con-
traria videtur. Quare pro ipſorum iurium cō-
cordia, ego infraſcriptas eligerem cōcluſiones.
Prima concluſio ſit, vbicunque agimus de in-
duſtria certæ perſonæ, ſeu de aliquo facto per
induſtriam certæ perſonæ expediendo, nun-
quam is verè dicitur facere, qui per alium fa-
cit,per.l.inter artifices. & per alia iura,quæ al-
legaui ſupra in prima quæſtione, in vigeſima-
quarta fallentia. Et pro hac concluſione eſt
etiam bonus tex. in.l.ſi ita fuerit, ff. de manu.
teſta. Probatur etiam per iura, & per id,quod
ſtatim dicam in ſecunda principali quæſtione.
Secunda principalis concluſio eſt,quòd factum
vnius conſideratione habita ex perſona facien-
tis,nullo modo poteſt dici factum alterius; ſed
ex quadam iuris interpretatione; prima pars
iſtius concluſionis probatur ex ipſa poſitione
terminorum. Item probatur, quòd etiam fa-
ctum ab eodem diuerſis temporibus non re-
præſentat identitatem eiuſdem facti.ff.de con-
di.inde.in.l.ſi nō ſortem.§.libertus, & in auth.
de fi.inſtru.circa prin. Secunda pars prædictæ
concluſionis probatur ex his, quæ infra dicam.
Tertia principalis concluſio ſit ſimul cum præ-
cedenti; videlicet,quòd in actibus,ſeu factis,qui
non poſſunt perfici per miniſterium ſepara-
tum à corpore agentis, quale eſt adulterium,
aut falſum teſtimonium, ille qui per alium fa-
cit, nunquam dicitur id verè facere. Iſtud vo-
luit Barto.in.l.ſed ſi vnius.§.ſeruus.ff.de iniur.
qui dicit ita ſenſiſſe glo. in.l.1.§.ne autem.
ff. de vi & vi arma. Vnde in talibus quis per
alium interpretatiuè dicitur facere. Quarta
principalis concluſio ſit, vbicunque in his,quæ
fiunt,pōderatur potius animus,quàm factum,
reſpectu peccati committendi, & ligandi ani-
mam,is verè dicitur facere, cuius mandato ali-
quid fit. Hanc concluſionem ſentit Bart.in.d.l.
ſed ſi vnius.§.ſeruus. per tex. in.c.mulieres.ſ.
eod. Quæ quidem concluſio eſt vera in ſe; ſed
non videtur bene fundari per.c.mulieres. quia
92 in materia illa.c.mulieres. † non ſufficit ſolus
animus,quò ad pœnam.c.ſi quis ſuadente. ſed
exigitur factum,vt latè dixi in.c.peruenit.ſupra
eod.in nono principali artic. in tertio membro
principali.q.3. Sed potes dicere, vt dixi in.c.
peruenit.ſupra eod. in nono principali artic. in
primo membro.quæſt.8. Vel dicas,quòd ve-
rè dicitur facere, quò ad pœnam excommuni-
cationis incurrendam,qui per alium facit; non
quò ad hoc,vt factum alterius dicatur verè fa-
ctum ipſius. Vel tertio dic vt ſtatim dicam in
ſeptima principali concluſione, & etiam in ſe-
quenti. Quinta concluſio eſt, vbicunque ex
intentione diſponentis conſideratur factum
ſimpliciter,non autem perſona facientis, tunc
is verè dicitur facere,qui per alium facit, ad hoc
vt teneatur diſpoſitione,vel vt diſponentis effe-
ctus ſequatur. Hæc concluſio probatur in.l.
hæc verba.ff.de adulte. & probatur etiam ex
his quæ dicam in ſequenti concluſione. & ita
poteſt intelligi concluſio præcedens. Ad quod
facit quod dicam in ſeptima concluſione, in fi.
Sexta concluſio ſit, quòd vbicunque verba le-
gis ſunt ſcripta in rem, & non in perſonam, is
verè dicitur facere, qui per alium facit; tex. eſt
in.l.aut qui aliter.§.fina.cum.l.ſequen.ff.quod
vi aut clam. & probatur in.d.l.hæc verba ff.de
adulte. Et eſt iſta concluſio quaſi ſimilis præ-
ceden.vel quaſi eadem cum præcedenti.& eam
tenet Barto.in.l.1.§.fina.ff.ne quis eum. & in
.l.1.§.deieciſſe.ff.de vi & vi arma. & in.d.l.hæc
verba.& in.d.§.fina.& in.l.ſi ſeruum.§.prætor
ait.ff.de acqui.hæred.& Bal.in.l.ſi familia. in fi.
93 ff.de iuriſd.om.iudi. Exemplum, dicit † ſtatu-
tum,ſi furtum,homicidium, vel adulterium fa-
ctum ſit, & non reſpicit perſonam fieri facien-
tis. Septima concluſio ſit, vbicunque verba
principaliter ſunt concepta in perſonam, & nō
in rem, qui per alium facit non verè, ſed ex in-
terpretatione dicitur facere,vt in.l.1.§.deieciſ-
ſe.ff.de vi & vi ar. & probatur in.l.ita autem. §.
geſſiſſe.ff.de adminiſt. tuto. Exemplum,ſi ſta-
94 tutum diceret, ſi quis vi deiecerit &c. hanc cō-
cluſionem tenet Bart. in locis prææallegatis. Et
ex prædictis duabus concluſionibus ſequitur,
95 quòd ſi † ſtatutum diſponit, quòd propter ho-
micicidium quis puniatur in mille, etiam ſi ho-
micidium commiſit per alium,punietur in mil-
96 le. Sed ſi † ſtatutum diceret,ſi quis fecerit ho-
micidium,puniatur in mille, non punietur in
mille qui per alium homicidium commiſit. &
iſtud tenet Barto. in.d.§.prætor ait. Sed Bal.
& Ange.ibi dicunt, quòd licet hoc primo caſu
non comprehendatur fieri faciens ex ipſa ſi-
gnificatione,tamen comprehenditur ex inter-
pretatione.argumen.d.§.deieciſſe. Facit etiam
97 tex.noſter in fi. Quæ argumentatio habebit lo-

cum etiam in statutis, causa euitandæ absurdi-
98 tatis, ne † delicta remaneant impunita, vt hic in
tex nostro. Et ita dicunt tenere Cyn.in.l.si per
alium.ff ne quis eum &c. in additio. Quæ opi
99 nio est vera secundum Io.de Imo.quando † sta-
tuto caueretur, quòd vbi pœna imponitur à
statuto, non habeat locum pœna iuris commu
nis, & pro tali delicto, de quo statutum loqui-
tur, & pro quo statutum pœnam imponit, non
posset recurri ad ius commune; quia hoc casu,
si fieri faciens non puniretur à statuto, saltem
100 per viam interpretatiuam, † delictum remane-
101 ret impunitum; quod esse non debet. & † sta-
tuta passiuam interpretationem recipiunt à
communi iure, vt in.c.cum dilectus. supra
de consuetu. & in.l.vt gradatim. §. sed si lege.
ff. de muner. & hono. Secus si statutum sim-
pliciter diceret, quòd si quis fecerit homici-
dium puniatur in mille, nec aliud statutum
prohiberet recurri ad ius commune; Nam
hoc casu non comprehenderetur fieri faciens;
quia licet non comprehendatur, tamen deli-
ctum per hoc non remaneret impunitum;
quia poterit puniri pœna iuris communis,
Facit.l.non ideò minus. C.de accusa. Et præ-
102 dicta etiam faciunt, quòd si † statutum dicat,
quòd cum homicida non possit fieri pax, aut
concordia ad mitigationem pœnæ, quòd
non comprehendatur ille, qui mandauit ho-
micidium fieri, seu per alium commisit. Et
sic dicit Bald. in dicta.l. si seruum. §. prætor
ait.ff.de acquiren. hæredita. sæpe fuisse deter-
minatum in ciuitate Perusij. & sequitur ibi
103 Ioan.de Imo. Quod † intelligerem, quando sta
tutum loqueretur in personam; videlicet, cum
eo qui fecit homicidium. Secus si in rem, vt di-
ctum est. Et ita declarat Bald. in repetitio.l.si
familia.ff.de iurisdic.om.iudi. in fi. argumen.l.
pater filium.§.quindecim. ff. de legat.3. Sed
aduerte, quia contra prædictam quæstionem
videtur fortiter obstare tex. 17.quæstio.4.in.c.
si quis suadente.iuncto.c.mulieres. in fi. supra
eod. Nam tex.in.c.si quis. loquitur in perso-
nam, & tamen in.c.mulieres. dicitur, quòd ve-
104 rè dicitur facere, qui per alium facit. † Sed
potes dicere, vt dixi in quinta quæstione. Vel
aliter potes soluere, quòd ibi in.c.si quis. non
consideratur principaliter persona agens; sed
persona patiens, & percussa, in cuius fauorem
emanauit principaliter illa constitutio. Et licet
videatur prima fronte loqui in personam, dum
dicitur, si quis suadente diabolo manus &c. ta-
men verba prædicta habentur, ac si essent scri-
pta in rem, vt in præcedenti conclusione. Fa-
cit etiam quod statim dicam in sequenti con-
clusione, & melius in conclusione nona, secun-
dum opinionem Bal. Octaua conclusio sit,
qui facit per alium habentem necessitatem fa-
ciendi, dicitur verè facere; hoc probatur in
.l.pater. in fi.ff.manu.vind. Exemplum, si pa-
ter filio, vel dominus seruo, aliquid licitum
105 mandet, cum † filius, & seruus necessiten-
tur obedire in rebus licitis, prout contingit
in dicta.l.pater. in fi. meritò continetur, quòd
per alium faciens verè dicatur facere. Facit
etiam.l.3. §. si procurator. ff.quod quis. iur.
106 Nam quamuis † verba illius edicti loquan-
tur in personam, videlicet, quod quisque iu-
ris &c. tamen habent locum in eo qui im-
petrauit per procuratorem habentem specia-
le mandatum ad id; quia cum mandatum de
impetrando sit licitum, & procurator tan-
quam obligatus de necessitate impetrauerit,
ideò dominus verè dicitur impetrasse, qui
per talem procuratorem impetrauit. Et hoc
tenet Barto.in.l.sed si vnius. §. seruus. ff. de
107 iniur. Propter quod infert ibi, quòd si † sta-
tutum diceret, quòd si quis produxerit ex-
ceptionem contra instrumentum guarentigia-
tum, teneatur tanta pœna; quòd principalis
teneretur, si produceret per procuratorem
habentem ad hoc speciale mandatum; quia
talis ageret tanquam minister. Vide tamen
ad prædicta circa intellectum dicti. §.procu-
rator. quod tradunt ibi Docto. maximè Mo-
derniores, quos ad præsens videre non po-
tui. Nona conclusio est ista, vbicunque di-
spositio principaliter considerat actum passi-
uè, prout fit in aliquem, ille qui per alium
facit, verè videtur facere. hoc singulariter vo-
luit Bald.in.c.1.§.si quis decesserit. si de feu.
fue. controuer. inter domi. & agnat. in vsi-
bus feudo. per tex. in.c. mulieres. supra
eod. Et sic not. singularem intellectum ad
tex. in.c. si quis suadente. 17. quæstione.4.
Nam licet loquatur in personam percussi,
& in ipsius fauorem emanauerit, Ideò per-
inde habetur, ac si verba essent scripta in
rem. de quo dixi in sexta principali conclu-
sione. quod not. pro his quæ dixi in septi-
ma principali conclusione. Facit quod not.
Bald.in.l.secunda.C.de in ius vocan. Decima,
& vltima conclusio sit, quòd vbicunque lo-
quimur de aliquo actu, vel facto, quod sub-
stantiatur ex propria voluntate, & scientia
facientis, non dicitur quis verè facere, qui
per alium facit. Quinimo nec etiam fictè,
& per interpretationem; nec sufficit etiam in
108 mandante. Exemplum, † aditio hæredita-
tis substantiatur in persona adeuntis; & ideò
si filius, vel seruus sit institutus hæres inspi-
citur, & exigitur scientia, & voluntas ipsius
adeuntis, non patris, vel domini iuben-
tis, vt est tex. in.l.cum quidam. §. scientia.
ff.de acquiren. hæredita. Et sic ex omnibus
109 prædictis potest colligi, verum † mandantis,
& mandatarij sit idem delictum numero, &
specie; Dyn.consuluit quòd sic, vt tradit Cy.
in.l.non ideò minus. C. de accusat. & in.l.1.
C.si re. vel accusa. mor. fue. Et ibi etiam se-
quitur Rayn. super additio. ad Cyn. alle-
gat.l. Athales. §. 1. ff. de fal. Et idem etiam
tenet Barto. ff.de accusa.in.l.hos accusare. §.
lege. per.l.nihil. §. fina. ff. de adulter. & ibi
tenet Barto. & latius in suo consilio, quod in-
cipit, Girardus de Tuderto, quod est consi-
lium.101.

liũ. 101. lib. 1. & Iacob. Butr. in .l.obseruare.
§.1.ff.de offic.proconſ.& lega. & latius Bald.
in dicta.l.non ideo minus. Et ſic ex prædi-
110 ctis ſequitur, quòd † mandans, & mandata-
rius poſſunt eodem libello accuſari, vt tradit
Barto. in.d.§.lege. & traditur etiam in dicta.l.
non ideo minus. de quo dic vt latius dixi in
.c.1. ſupra de libel. obla. Aduerte tamen cir-
ca prædictam deciſionem, quia ſimpliciter di-
111 cta deciſio non videtur eſſe vera, niſi † ſecun-
dum terminos concluſionum, in quibus per
alium faciens videtur velle facere. Sed in ca-
ſibus, in quibus per alium faciens videtur
non verè, ſed interpretatiuè facere, proce-
dat dicta concluſio interpretatiuè, & non ve-
rè. Sed in alijs caſibus, in quibus nullo mo-
do dicitur facere, procedit dicta concluſio.
Item ex prædictis deciditur alia concluſio, po-
112 ne, † in ciuitate ſunt duo officiales habentes
eandem poteſtatem, prout eſt in hac ciuitate de
Poteſtate, & Capitaneo, qui in criminalibus
eandem habẽt iuriſdictionem. Or pono nũc,
quòd vno ſtatuto cauetur, quòd vnus non
poſſit ſe intromittere de maleficio, de quo alius
cœpit cognoſcere; & quicquid actum ſit in cõ-
trarium, ſit ipſo iure nullum. & ſtantibus his
terminis, pone quòd Poteſtas cœpit inquirere
contra.P.de homicidio commiſſo in perſonam
G. & ipſum poſuit in banno propter contuma
ciam. deinde Capitaneus etiam inquirit contra
eundem.P. eo quòd mandauerit homicidium
fieri contra eundem.G.& ipſum.P.non compa
rentem poſuit in banno, vtrum ſit ipſo iure nul
lũ. Et videtur dicendum quòd ſic, per rationẽ
113 prædictam, † quòd delictum mãdantis, & man
datarij, videtur vnum, & idem numero, & ſpe-
cie. Et ita dicit do.Nellus de ſancto Gemi. fuiſ-
ſe determinatum Florentiæ in quæſtione de fa-
cto, prout ipſe tradit in tractatu bannitorum, in
ſecunda parte primi temporis. q.7. Sed hæc
114 determinatio mihi nõ placet indiſtinctè. † Sed
recurrerem pro deciſione ad prædictas conclu
ſiones, vt ſcilicet prædicta determinatio proce-
dat in omnibus caſibus, in quibus idem delictũ
videtur verè in mandante, & in faciente; aut for
tè etiam interpretatiuè, & pœna eſſet eadem in
mandante, & mandatario. Secus autem ſi pœ-
na diuerſificaretur; vt puta, ſi ſtatutum expreſsè
diſponeret ſecundum terminos, de quibus di-
xi in ſeptima concluſione princ. Nam tũc eſſet
attendenda forma inquiſitionis, & proceſſus, &
pœnæ impoſitæ. Nam ſi eadem pœna impone-
retur per Capitaneum, quæ impoſita fuit per
Poteſtatem, proceſſus non valeret. Sed ſi impo-
neretur diuerſa pœna valeret proceſſus; quia
non intromiſiſſet ſe de maleficio, de quo Pote-
ſtas cognouit; & ex modo procedendi, & con-
demnandi hoc dinoſcitur, ſecundum ea quæ
traduntur in.c.niſi eſſet. ſupra de præben. & in
.c.quintaualis. ſupra de iureiuran. per Docto.
maximè Moderniores in quæſtione illa, an pro-
ceſſerint, vt iudex, vel vt arbitrator. Sed re-
deundo nunc ad concluſionem ſuperius ta-
115 ctam, an ſit † vnum, & idem delictum mandan-
tis, & mandatarij, Barto.in.l.ſed ſi vnus.§.ſer-
uus.ff.de iniur. dicit, quòd hoc poteſt multipli-
citer conſiderari. Vno modo, vtrum ex eo de-
licto naſcatur obligatio vtriuſque. Et dicen-
dum eſt quòd ſic, per.l.non ſolum. §.ſi manda-
to. ff. de iniur. nam talis mandans tenetur ex
delicto perpetrato propter mandatum, vt in
.l.1.§.perſuadere. ff.de ſer. corrup. & ibi not.
glo.in.§.penult. Inſtitu.de oblig.quæ ex quaſ.
116 delic.naſcun. Ex quo infertur, quòd † iudex
qui vult inquirere contra delinquentem, debet
apponere tempus commiſſi delicti per manda-
tarium, & locum in quo ſit commiſſum, non au
tem locum mandati. Facit.l.prætor.§.hoc au-
tem edicto.ff.vi bono.rapt. & ibi Barto. quod
eſt menti tenendum. Vnde ſi locus, vel tempus
augeret pœnam, debet hoc diligenter conſide-
rari. Ad quod etiam vide quod not. Barto. &
ibi Ioan.de Imo.in.l.ſi vt proponas. ff.de fide-
iuſſ. Sed Bald.in dicta.l.non ideò minus. ſuprà
alleg. aliter dicit, diſtinguens, quòd aut mandãs
obligatur ſimul in tempore, aut ex diuerſis de-
lictis, & tunc, aut delictum mandantis recipit
conſumationem ex ipſo mandato, & tunc lo-
cus, & tempus non perpetrati delicti, ſed cele-
brati mandati deberet apponi, vt in dicta.l.1.§.
perſuadere. Aut non recipit conſumationem
ex ipſo mandato, ſed ſolum ex delicto poſtea
ſecuto, & tunc ſimul obligantur. Et procedat
opin.Bal.quia ipſius delicti locum, & tempus
conſideramus, allegat.l.hæc verba. ff.de adult.
Sed redeundo ad verba, dicit Bart. quòd ſecun
do poteſt conſiderari, vtrum mandantis, &
mandatarij ſit eadem obligatio, & reſpondet
117 quòd non; quia † tot ſunt obligationes, quot
ſunt perſonæ delinquentium, vt in.l.ſi plures.ff.
de iniur.& in.l.ſi id quod.ff.de iuriſdi.om. iud.
Et adde hoc ad ea, quę dixi in.c.1.ſupra de pœ.
& ibi vide latè de materia pluralitatis delin-
quentium. Tertio modo poteſt conſiderari,
vtrum eadem accuſatione ſint puniendi, & tũc
aut loquimur in caſibus, in quibus ille, qui man
dat verè dicitur facere, & tunc dicendum quòd
ſic. aliàs ſecus. Sed tu dic, vt ſupra dixi poſt
primam opinionem. Et ex his, Deo duce, habes
notabiliter expeditam hanc notabilem, quoti-
dianam, & intricatam materiam.

Cap. XXXVI. Contingit.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus eſt, inijciens manus violentas in clericum, etiam volentem, quamuis hoc faciat in ſatisfactionem præcedentis iniuriæ.*

2 *Conſuetudo diſponens aliquid ſimpliciter, ſi tendit contra priuilegium clericorum, non valet.*

Quid in ſtatuto. ibidem.

3 *Offendens alium poteſt ſubijcere ſe iudicio offenſi pro ſatisfactione.*

Quod verum eſt, quando ſubijcit ſe iudicio of-

fenſi

sensi tanquam arbitrio boni viri. Secus si tanquam arbitro, ac iudici. nu.4. Hoc tamen intellige vt nu.5.

6 *Nemo est dominus membrorum suorum.*

7 *Pœnam.c.si quis suadente. 17.q.4. vt quis incurrat, sufficit quòd manus sit temeraria, licet non iniuriosa.*

8 *Iniuria dicitur fieri, etiam volenti, quando tangit iniuriam alterius.*

9 *Iniuria illata clerico, licet eam sibi non reuocet ad iniuriam, dicitur tamen iniuria fieri clero. & nu. 17. Et ibi, an ecclesiæ cōpetat iniuriarum actio. remissiuè.*

10 *Familia, vel domus, an possit agere pro iniuria sibi ipsis illata in alterum, quando vnus de eorum domo, vel familia, etiam volontariè, se subiecerit verberibus alterius.*

11 *Clericus an possit remittere iniuriam, prout est in facto, aut in fieri, remissiuè.*

12 *Priuilegio principaliter, non in fauorem priuatū, sed publicum indulto, an possit priuatus renuntiare.*

13 *Percutiens clericum non iocosè, sed causa se vlciscendi, aut sæuiendi, est ipso facto excommunicatus,*

14 *Clericus subijciens se verberationi laici, debet excommunicari, etiam si hoc faciat pro satisfactione iniuriæ per eum in laicum illatæ.*

15 *Clericus inferens iniuriam laico, debet satisfacere iniuriam passo absque iniuria clericali. Et an de bonis sui beneficij, vel de fructibus.*

16 *Rationabiliter illud dicitur fieri, quod fit sine alterius iniuria.*

18 *Excommunicationem maiorem qui incurrant ipso iure, & facto. & ibi enumerat.cxix.casus, in quibus excōmunicatio maior incurritur ipso iure, & facto.*

19 *Legatus potest facere constitutionem, & valebit etiam finita sua legatione.*

20 *Excommunicationem minorem quis incurrat ipso facto, & iure, & duodecim enumerat casus. ibidem.*

CONTINGIT. Si quis in
1 clericum, † etiam volentem, manus inijciat violentas, est excommunicatus, quamuis hoc faciat
in satisfactionem præcedentis iniuriæ. h. d.
Et est casus valde notabilis. Primo ponitur
consultatio. Secundo responsio. secunda ibi,
nos autem. Not. primo ibi, morem patriæ,
2 quòd † consuetudo etiam aliquid simpliciter
disponens, non valet, in quantum talis consuetudo tendit contra priuilegium clericalem.
Ad idem.c.nouerint. infra eod. titu. vbi tex.
loquitur de consuetudine, & statuto illatæ in-
3 iuriæ. Secundo not. quòd † offendens potest se subijcere iudicio offensi pro satisfactione. Ad quod etiam facit.c.quintauallis. &.c.
4 veniens. supra de iureiuran. Quod † tamen limita, quando quis subijceret se iudicio offensi, tanquam arbitrio boni viri. Secus si subijceret se iudicio illius, tanquam arbitri, aut iudicis; quia hoc fieri non potest, vt in.l.penul. ff. de arbitr. traditur in.l.vnica.C.ne quis in causa sua iudi. & not. in dicto.c.quintauallis. Item
5 quod dixi de † arbitrio boni viri, limitandum est, nisi pro tali satisfactione veniret inferenda vulneratio. Nam hoc casu fieri non
6 potest, eo quòd † nemo est dominus membrorum suorum, vt in.l.liber homo. ff.ad leg. aquil. Vnde laicus hoc facere non posset. Nec in hoc valeret consuetudo, tanquam irrationabilis. Facit quod not. 23.quæst.5. in.c.si non licet. & quod not. Barto.in.l.1.§.vsque adeò. ff. de iniur. Facit etiam quod not. in.l.fina. §. si quis autem. ff. de his qui sibi mor. con-
7 sci. Et † ad incurrendam pœnam. c. si quis suadente. 17.quæstio.4. non est necessarium, quòd manus violenta sit iniuriosa, sed satis est quòd sit temeraria. Ad idem.c.nuper. supra eod. dixi latè in.c.peruenit. supra eod. in nono principali articulo, in tertio membro.
8 Tertio not. quòd † licet patiens actum, & per consequens non videatur sibi fieri iniuria, tamen si talis actus tangit iniuriam alterius, non videtur esse actus, sine iniuria omnino. Et
9 ideò † cum iniuria illata clerico, videatur inferri toto clero, meritò, licet patiens non reuocet illam iniuriam, dicitur tamen iniuria fieri clero. Quod facit ad decisionem quæstio-
10 nis, quòd quamuis † vnus de vna domo, aut familia voluntariè se subiecerit verberibus alterius, tamen possunt illi de domo, aut familia agere pro iniuria eis illata sibi in alterum.
11 Quarto not. quòd † clericus non solum non potest illam remittere, prout est in facto, sed nec etiam prout est in fieri. de qua materia dic vt latius dixi in. c.olim. supra de in-
12 iur. Quinto not. quòd † vbi priuilegium est principaliter indultum non in priuatum, sed in publicum fauorem, non potest priuatus illi priuilegio renuntiare. de quo dic vt latè dixi in.c.si diligenti. supra de fo. competen. Se-
13 xto not. quòd † percutiens clericum, ipso facto est excommunicatus, etiam volentem, ex quo non iocosè, sed vlciscendi, aut sæuiendi causa percutitur. de quo dic vt latius dixi in. c.contingit. supra eod. in nono principali articulo, in tertio membro princi-
14 pali. Septimo not. quòd † clericus subijciens se verberationi laici, debet excommunicari; quamuis hoc faciat pro satisfactione iniuriæ per eum in laicum illatæ. Nec obstat quòd debeat haberi pro excommunicato ipso facto, cum subijciendo se videatur communicare in crimine, vt in.c.nuper. supra eod. quia ad hoc responde, vt latius dicam in. c.inter alia. infra eod. in vigesimo principali articulo. Octauo
15 not. quòd † clericus, qui iniuriam infert laico, debet satisfacere iniuriam passo, absque iniuria clericali. Et sic non debet satisfacere de bonis beneficij. Nisi fortè restringendo victum suum in fructus, quos faceret suos. vide de materia quod dixi in.c.olim. supra de iniur.

16 iur. Vltimo not. quòd † illud dicitur rationa-
biliter fieri, quod fit fine alterius iniuria. Idem
etiam not. d. Anto. in. c. de cætero. supra eod.
Glo. 1. in prin. colligit. deinde format quæstio-
nem, & solnit, & probat per simile. Deinde for-
mat aliam quæstionem, & arguit pro parte affir
matiua, & decidit pro negatiua. vltimo for-
mat quæstionem, & solnit. In eadem glo. ibi,
iniuria illa dicitur fieri ecclesiæ, dic, not. bene
17 istam glo. quòd † iniuria, quæ fit clerico, di-
citur fieri ecclesiæ, cui pro tali iniuria com-
petit actio iniuriarum. de quo dic vt latè dixi
in. c. olim. ꝭ. de initr. in primo membro prin-
cipali, & In secundo. In eadem glo. ibi, sed num
quid Episcopus solus, dic de hoc, vt latè dixi in
d. c. olim. in quarto membro princ. In eadem
glo. ibi, sed quare excusatur, qui ioco, dic de
hoc, vt latè dixi in. c. peruenit. ꝭ. eod. in nouo
prin. artic. in tertio, seu in quarto mēbro prin.
Glo. 2. in princ. quærit, & soluit. & ponit dupli-
cem limitationem. deinde format aliam. q. &
solnit, ponendo vnam limitationem. tertio ve-
rò loco glo. ponit aliam quæstionem, arguit ꝓ
parte negatiua. deinde soluit distinguendo, &
ponendo opiniones. In eadem glo. ibi, quotiis
ordine, dic vt dixi In. c. peruenit. supra eo. in ter-
tio membro prin. in prima fallentia. In eadem
glo. ibi, clericus depositus. dic vt dixi in dicto
nono membro princ. in octaua, & nona fallen.
In eadem glo. ibi, quid de excommunicato, dic
vt dixi in secūdo membro, in vndecima fallen.
Glo. fi. format vnam quæstionem, & soluit. Tu
dic de ea, vt dixi in. d. c. peruenit. in nono princ.
artic. in tertio membro prin. Postremo iuxta
præmissum ordinem in rub. assumo decimum-
octauum principalem articulum, in quo nume
randi sunt casus, in quibus quis incidat in ex-
communicationem ipso iure, vel ipso facto;
quem articulum prosequar per duo membra
principalia. Primum erit respectu excommuni-
cationis maioris. Secundum respectu minoris.
Quò ad primum, enumerabo prædictos casus,
seruando ordinem iuris, incipiendo à decretis
per ordinem, deinde assumendo decretales, &
tandem casus nouos sexti clementinarum, &
18 extrauagantium. Primus † igitur casus est in
eo, qui dicit Romanam ecclesiam non esse ca-
put aliarum, & ei tanquam capiti non vult obe-
dire. 19. dist. c. nulli fas. Quidam tamen volunt,
quòd dictus casus non sit latæ sententiæ, sed fe-
rendæ. de quo dic vt ibi per glo. & Archidiac.
Secundus est contra incendiarios, & violatores
ecclesiarum. 11. quæst. 3. c. canonica. & ibi glo.
17. q. 4. c. omnes. 23. q. 8. c. pessimam. Secus in
incendiarijs aliorum locorum, dic de hoc vt di-
xi latè in. c. conquesti. supra eod. in fi. glo. 1.
Tertius est in percutiente clericum, vel religio-
sum iniuriosè, vel temerariè. de quo tamen dic
vt latè dictum fuit in. c. peruenit. supra eod. in
nono princ. artic. Quartus casus est, in eo qui
incidit in hæresim iam damnatam, vt Arriani,
Nestorij, & similium. de quibus plenè habes.
24. q. 1. c. 1. 2. & 3. Et idem si quis nouam hæ-
resim committeret, vt infra subijciam. & hi ca-
sus reperiuntur in decretis, vnde nunc prose-
quar casus decretalium. Quintus casus est, cū
quis à paucioribus, quàm à duabus partibus
Cardinalium in summum Pontificem electus,
consensit electioni de se factæ pro Papa, si hu-
militer noluerit abstinere, vt in. c. licet. §. si quis
autem. iūcto ver. præterea. ꝭ. de elect. Sextus,
in eo, qui ipso prædicto modo electo se pro Pa
pa gerenti adhæret, vt. d. c. licet. Septimus, cū
quis se ingerit in ecclesia, in qua est Episcopus,
gerens se pro Episcopo sine consensu illius Epi
scopi, vt in. c. quoniam. supra de offic. ordi.
Octauus, cum quis magistrorum, vel scolariū
Bononieñ. ante finitum tempus conductionis
conducit hospitia aliorum magistrorum, & sco
larium sine eorum consensu, vt est tex. in. c. 1.
supra de loca. Et secundum aliquos, illa cōstitu
tio est localis, & secundum hoc ad alia studia
non extenderetur. Alij verò tenent, quòd sit
generalis. & ita tenet hic Host. in summa. in. §.
quis autem. ver. vigesimo primo remittens. ad
not. per eum in sum. de locato. § quæ actiones.
ver. si quis autem scolarium. vbi hoc latius, &
clarius tenet, & mihi magis placet. tum quia
fauorabilis. Item quia ad quid fuisset apposita,
nisi ipsa in iudicijs vteremur. arg. notatorum. ꝭ.
in prima constitutione. Item ad quid esset cō-
firmata constitutio illa authoritate Papæ, si re-
maneret localis, cum citra confirmationem va-
19 leret, eo quòd † sufficiens fuerat authoritas Le-
gati, quamuis postea finita esset legatio, vt in. c.
fina. ꝭ. de off. lega. Et not. hunc casum singula-
rem. Et vide tex. illum, qui facit etiam extensio-
nem ad scriptores scolarium, & qualiter debet
in scolis publicari. Nonus, contra potestates,
& consules, & alios rectores, & officiales laicos
ciuitatum, & aliorum locorum, angarias, & e-
xactiones indebitas ecclesijs, sacerdotibus, &
eorum possessionibus imponentes, & alia simi-
lia vniuersa onera. de quibus oneribus latius
supra de immun. eccle. c. non minus. & . c. aduer-
sus. §. 1. Decimus, contra illos, qui talibus, de
quibus statim in præcedenti casu dictum est,
successerunt, & infra mensem errorem, siue ex-
cessum prædecessorum non purgauerunt, præ-
decessoribus nihilominus excommunicatis re-
manentibus, donec vtrique satisfecerint compe
tenter, vt. d. c. aduersus. Vndecimus, contra
quosdam religiosos professos, leges, vel physi-
sicam audientes, nisi infra duorum mensium spa
cium à sciētia huiusmodi duxerint desistendū.
supra ne cler. vel mona. c. non magnopere. & . c.
super specula. 1. respon. & . §. 1. Duodecimus
contra archidiaconos, decanos, præpositos, can
tores, & alios clericos personatum habētes, nec
non etiam præsbyteros leges, vel physicam au-
dientes, vbi. ꝭ. duorum mensium spatio ab hu-
iusmodi studio non duxerint desistendum, vt
in. c. fina. §. fina. supra ne cler. vel mona. Deci-
mus tertius contra illos, qui deferunt arma, fer-
rum, ligna, galeas, vel naues Sarracenis, vel infi-
delibus, vel regimen nauium, vel galearum

Sarracenorum exercet, vel aliquod aliud auxilium eis impendunt in dispendium terræ sanctæ, vel christianorum. supra de indę.c.ita quorundam. &.c.significauit.&.c.quod olim. &.c. ad liberandum. Decimus quartus, contra eos qui defendunt, aut receptant hæreticos. supra de hæreti.c.sicut ait. Decimus quintus, contra illos, qui nituntur ordinationibus, vel alienationibus factis à schismaticis, vt in.c.1. de schisma. Decimus sextus, cõtra illos, qui arté mortiferam, & odibilem balistariorum aduersus christianos, & catholicos exercent, vt supra de sagitt.c.1. quod qualiter intelligatur, dic vt ibi dixi. Decimus septimus, contra illos, qui Romanos, aut alios christianos pro negotiatione, vel alijs honestis causis nauigio vectos capere, aut rebus suis spoliare præsumunt, aut naufragium passos spoliant rebus suis, nisi moniti satisfaciant. supra de rapt.c.3. & dic vt ibi dixi. Decimus octauus, cum quis potest defendere clericum à violenta manuum iniectione, & non defendit, vt.ͅ.eod.c.quantæ. Quod quidam restringunt ad illos tantum, qui ratione potestatis, & officij hæc possunt prohibere. Alij verò intelligunt generaliter. de quo ibi dicam. Decimus nonus contra illos, qui de cætero seruari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas contra ecclesiæ libertatem, nisi ea de capitularibus, & libris suis deleri fecerint, secundum formam.c.nouerint. infra eod. de quo ibi dicetur. Vigesimus, contra eos, qui de nouo talia statuta fecerint, aut facerent, vt.d.c.nouerint. Vigesimus primus, contra illos, qui talia statuta scripserint, vt. d.c.nouerint. Vigesimus secundus, contra potestates, consules, rectores, & consiliarios locorum, in quibus huiusmodi statuta, & consuetudines seruari fecerint, quamuis ea non dederint, vt.d.c. nouerint. Vigesimus tertius, contra illos, qui secundum talia statuta, vel consuetudines præsumpserint iudicare, vt ibi. Vigesimus quartus, contra illos, qui scribere præsumpserint iudicata secundum talia statuta, & consuetudines, vt ibi. Vigesimus quintus, contra eos, qui participant in crimine excommunicatis, vt in.c.nuper. supra eod. & ibi dixi. & in c.si concubinæ.ͅ.eod. dicam infra in vigesimo principali artic. in .c.inter alia. ͅ.eod. Vigesimus sextus, contra illos, qui scienter, & sponte participant in diuinis officijs, excommunicatis à Papa, vt in.c.significauit.supra eo. & ibi dixi. Et ex his habes expeditos casus decretalium. vnde transeamus nunc ad casus libri sexti. Vigesimus septimus, contra eum, qui mittit nuntium, vel scripturam, aut secretè loquitur cum aliquo Cardinali eo tempore, quo Cardinales sunt in Conclaui pro eligendo summum Pontificem, vt in.c.vbi periculum. §.nulli. de electio. lib.6. Vigesimus octauus, contra illos, qui agunt contra ea, quæ ponuntur in dicto.c.vbi periculum. prout refert, & intelligit. §.quod si præmissa. in eod.c.

Vigesimus nonus, contra grauantes aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesiã, aut bona; eo quòd noluerit eligere illum, pro quo rogabant, vt in.c. sciant. de electio. lib.6. Trigesimus, contra clericos ecclesiarum, & monachos monasteriorum, & cæteras personas locorum, qui fieri procurant, quòd aliqui regalia, custodiam, siue guardiam, aut aduocationis, vel defensionis titulum in ecclesijs, aut pijs locis vsurpent, vel ecclesiarum, monasteriorum, aut dictorum locorum vacantium bona vsurpent, vt in.c.generali. de electio. lib. sexto. Trigesimus primus in casu.c.fundamenta. §.quod si secus. de electio.lib.sexto. Trigesimus secundus, contra agentes aliquid, propter quod inter moniales debentes eligere, discordia oriatur, vel orta nutriatur, vt in.c.indemnitatibus. §.postremo.de electio. lib.6. Trigesimus tertius, in casu.c.fina. §.pars verò.de offi.delega.lib.6. Trigesimus quartus, contra eos, qui vi, vel metu absolutionem ab excommunicatione extorserint, vt in.c.1. in fin. quod met. cau.lib.6. Trigesimus quintus, contra iudicem fingentem casum, vt ad moniales personaliter accedat contra formam. c.2. de iudi. lib. sexto. Trigesimus sextus, in casu. c. ad apostolicæ. ver.omnes. de re iudi. lib.6. Trigesimus septimus, contra illos, qui prælatos, vel personas ecclesiasticas compellunt ad faciendas ecclesiarum submissiones, vt in.c.2. ver. alij verò. de reb.eccle. non alien. lib.6. Trigesimus octauus, in casu dicti.c.2.in fi. Trigesimus nonus, contra professores regularum non approbatarum, qui aliquem recipiunt, noua loca ementes, aut vetera vendentes, absque licentia summi Pontificis, vt in.c.1. de religio. domi. lib.6. Quadragesimus, contra singulares personas, quæ ecclesias, vel ecclesiasticas personas compellunt soluere pedagia, vel vitagia, vel exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt; vel pro personis, vt in.c. quãquam. de censi.lib.6. Quod not. contra Ferrarieñ. & alios similes. Sed excusantur propter notoriam confusionem, & patientiam summi Pontificis. Quadragesimus primus, in casu .c.clericis. §.nos igitur. de immu. eccle. lib.6. Quadragesimus secundus, in casu eiusdem decretalis. in. §.prælatis. in fine. Quadragesimus tertius, cõtra eos, qui super causis, quæ ad forũ ecclesiasticũ de iure, vel ex consuetudine pertinent, literas à sede apostolica impediunt impetrari, aut super ipsis coram ordinarijs, vel delegatis ecclesiasticis litigari, vt in.c.penult. de immu.eccl.lib.6. Quadragesimus quartus, contra obtinentes temporale dominium, qui suis subditis interdicunt, ne prælatis, clericis, aut personis ecclesiasticis aliquid vendãt, aut emãt ab eis, ne molant, coquant, aut alia obsequia exhibere præsumant, vt in.c.fi. de immu.eccle. lib.6. Quadragesimus quintus contra professores religionis, etiam tacitè, qui temere habitum religionis suæ dimittunt, aut ad quæuis

studia

ſtudia accedunt, niſi à Prælato ſuo de conuentus conſilio ad hoc licētiam habeant, vt in .c.2. ne cle. vel mona. lib. 6. Quadrageſim⁹ ſextus contra Doctores, & magiſtros qui ſcienter docere leges, aut phiſicam, aut io ſcolis ſuis religioſos habitu ſuo dimiſſo retinere præſumpſerint, vt in.c. 2. in fin. ne cle. vel mona. lib. 6. Quadrageſimus ſextus contra eos, qui hæreticos, aut eorum receptatores, defenſores, ſeu fautores eccleſiaſticæ præſumunt tradere ſepulturæ, vt in .c.2. io prin. de hære. lib. 6. Quadrageſimus octauus, cootra perſonas priuatas, de fide catholica publicè diſputantes, vt in.c.2. ſecundo reſpon. de hæreti. lib. 6. ſecundum aliquos. Sed ſecundum Ioan. Andr. ibi in glo. ſuper verbo innodetur, tenet contrarium, ꝙ non ſit latę, ſed ferendæ ſententiæ. Quadrageſimus noous, io .c. vt inquiſiionis. io fin. de hære. lib. 6. Quinquageſimus in caſu.c. 1. ver. omen. de ſchiſma. lib. 6. Quioquageſimus primus, in caſu .d.c. 1. ver. oihilominus. Quinquageſimus ſecundus, in caſu .c. 1. de homici. lib. 6. Quinquageſimus tertius, cōtra eos, qui pignorationes, hoc eſt repreſalias contra perſonas eccleſiaſticas concedunt, vel conceſſas oſtēdunt, vt in. c. 1. de iniur. lib. 6. Quinquageſimus quartus, contra inſecutores Cardinalium per ſe, vel alium, ſeu talibus inſecutoribus fouentes, vel auxilium, ſeu conſilium dantes, aut etiam mandantes, vel defendentes, aut ſcienter receptantes, vt in.c. fœlicis. §. præſenti. de pœn. lib. 6. Quinquageſimus quintus. in caſu .c. quicunq; eod. tit. lib. 6. Quinquageſimus ſextus cōtra abſolutos ab excommunicatione propter mortis periculū, aut aliud impedimentum, ab eo, à quo aliàs non poterant abſolui; ceſſante impedimento, ſi ſe non præſentant cum commodè poſſent, ei, à quo aliàs debebant abſolui. Nam tales ipſo facto in priorem ſententiam reincidunt, vt in.c. eos. in prin. eod. ti. lib. 6. Quinquageſimus ſeptim⁹, contra abſolutum ab excommunicatione, qui ſe debet alicoius conſpectui præſentare, ſi hoc non faciat, quàm prius cōmodè poterit. Nam & ipſe in priorem reincidit excōmunicationē, vt in .d.c. eos. in ſecundo reſpon. Et ex his habes expeditos caſus ſexti libri. quare deſcēdendum eſt ad caſus nouos Clementinarū. Quinquageſimus octauus caſus, ſit cōtra eum, qui impedit ſequeſtrationes, vel fructus ſequeſtratos occupat, data vna ſentētia in curia in petitorio, vel poſſeſſorio, propter quam beneficium, & fructus ſint ſequeſtrati, ſecundum formam cle. 1. de ſeqoeſtra. poſ. & fruc. Quinquageſimus nonus, contra illos, etiam ſi ſint exempti, qui tempore interdicti in caſibus non permiſſis defunctos eccleſiæ tradunt ſepulturę, vt in cle. 1. de ſepul. Sexageſimus, contra eos exēptos, qui ſcienter ſepeliunt excommunicatos publicè, vt ibidem. Sexageſimus primus, in eos, et exemptos, qui nominatim interdictos ſepelire præſumunt, vt. d. cle. 1. Sexageſimus ſecundus, contra eos, qui maniſeſtè ſepeliunt vſurarios, vt ibidem. Sexageſimus tertius, contra religioſos adminiſtrationē, vel beneficium nō habentes, qui noualium, aut alias decimas eccleſijs debitas, ad eos ex aliqua legitima cauſa non pertinentes præſumunt ſibi approperare, aut exquiſitis fraudibus, ſeu coloribus vſurpare. Niſi poſt requiſitionē per eos, quorum intererit, ſuper hoc eis factā, à præmiſſis deſtiterint infra menſem. Aut ſi de his, quæ vſurpare contra præmiſſa, vel retinere præſumpſerunt infra duos menſes damnificatis eccleſijs emendam noo ſecerint competentem, vt in cle. 1. de decim. Sexageſim⁹ quartus, in eoſdem religioſos, qui de animalib⁹, familiariū, & paſtorū ſuorum, vel etiam aliorum, ipſa animalia eorū gregibus miſcentium, vſurpare, vel approbare prædicto modo præſumpſerunt, nec reſtituerūt infra tempus prædictum, vt .d. cle. 1. Sexageſimus qointus, in eoſdem religioſos de animalibus, quæ io fraudem eccleſiarū in pluribus locis emūt, emptaq; tradunt venditorib⁹, vel alijs ab ipſis tenenda, ad hoc, vt decimas non ſoluat, ſi noo deſtiterint, aut reſtituerint infra tempus prædictum, vt .d. cle. 1. Sexageſimus ſextus contra eoſdem, qui de terris quas tradunt alijs excollenda, decimā ſolui eccleſijs non permittunt, aut prohibent; ſi infra prædictom tēpus nō deſtiterint, aut reſtituerint modo prædicto, vt .d. cle. 1. Sexageſimus ſeptimus, cōtra profeſſos adminiſtrationē aliquam non habentes, abſq; proprij prælati licentia euntes ad coriā principum, fingentes ſe non poſſe io monaſterijs ſecurè morari, vt .d. cle. 1. §. quia verò de de ſta. mona. Sexageſimus octauus in eoſdē, qui cootra prælatos coniurant, & illos capi, & incarcerari faciont, oiſi ab ipſis petita pēſio, vel ſubuentio aſſignetur, & ipſorū monaſteria comburi procurant, & interdum ipſorum monaſteriorum bona in totum, vel parte noo modica occupare præſumūt, vt ibidem. Sexageſimus nonus, contra eos, qui viſitatores monialium, vel canonicarum, ſecunduoi formam cle. 2. de ſta. mo. in viſitationibus ſuis impedire præſumunt, niſi moniti reſipiſcant .d. clem. 2. in fin. Septuageſimus, cōtra illas, quæ damnatum ſtatum beguinarum ſectantur, aut de oouo aſſumunt, vt in cle. 1. de reli. do. Septuageſimus primus, contra religioſos; qui mulieres ſectantes, vel de nouo aſſumētes beguinarum ſtatum fouēt, aut ad ipſum ſuſcipiendū inducunt, vt .d. cle. 1. Septuageſimus ſecūdus io eos, qui ſcienter matrimoniū contrahont in prohibito conſanguinitatis gradu à iure canonico, vt io cle. 1. de conſagui. & affin. Septuageſimus tertius, in eos, qui ſimili modo in gradu affinitatis prohibito matrimoniom contrahunt, vt ibi. Septuageſimus quartus, contra eos, qui ſcienter contrahunt matrimonium cū monialibus, vt ibi. Septuageſimus quintus, contra omnes profeſſos, qui matrimooiom cōtrahunt, vt ibi. Septuageſimus ſextus contra moniales matrimonium contrahentes. Septuageſimus ſeptimus, contra claricos in ſacris ordinibus conſti-

tutos

tutos matrimonium contrahentes, vt ibi. Septuagesimus octauus, contra inquisitores, vel substitutos ab eis, qui non discretè, & promptè contra diffamatos de hæresi procedunt, aut aliquid falsitatis pro ipso inquisitionis officio impediendo contra aliquem imponunt, vt in cle. 1. §. penul. de hæreti. Septuagesimus nonus, in eosdem, qui odij, gratię, amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam, & cõscientiam suam omiserunt contra quemcunq; hæreticum procedere, vbi fuerit pocedendum, vt .d. cle. 1. §. penul. de hæreti. Octuagesimus cõtra inquisitores, qui prætextu officij inquisitionis, quibuscunq; modis illicitis, ab aliquibus pecuniam extorquent, vt vt .d. cle. 2. secundo respon. Octuagesimus primus, contra eos, qui scienter attentant ecclesiarum bona, ob clericorum delictum, prædicta occasione officij fisco, et ĩ ecclesiastico applicare, vt .d. cle. 2. secundo respon. Octuagesimus secũdus, cõtra officiales communitatũ facientes statuta super vsuris soluẽdis, aut ipsis non repetẽdis, vel non restituendis, vt in cle. 1. de vsur. Octuagesimus tertius, contra dictantes talia statuta, vt ibi. Octuagesimus quartus, contra scribentes talia statuta, vt ibi. Octuagesimus quintus, contra talia statuta seruari facientes, vt ibi. Octuagesimus sextus, contra non delentes statuta talia, si possunt, vt ibi. Octuagesimus septimus, contra seruantes talia statuta, vt ibi. Octuagesimus octauus, contra seruãtes consuetudines ad prædictos effectus, vt ibi. Octuagesimus nonus, cõtra religiosos, qui clericis, aut laicis sacramentum vnctionis extremæ non habita parrochialis Præsbiteri licentia speciali ministrare p̃sumunt, in cle. 1. de priuile. in prin. Nonagesimus, cõtra eosdem, qui sine dicta licentia Eucharistiam præsumerẽt ministare, vt ibidem. Nonagesimus primus, contra eosdem, qui sine prædicta licentia, matrimonia solemnizare præsumerent, vt ibidem. Nonagesimus secũdus in eosdem, qui aliquem excommunicatum à canone, præterquam in casib⁹ à iure expressis, vel per priuilegia sedis Apostolicæ concessis eisdem, absoluere præsumunt, vt ibi. Nonagesimus tertius, cõta eosdem, qui præterquam in prædictis casibus, aliquem excommunicatum per sententias, aut statuta prouincialia, aut synodalia absoluere præsumunt, vt ibi. Nonagesimus quartus, in eosdem, qui aliquem à culpa, & à pœna præsumerent absoluere, nisi in casibus sibi specialiter concessis, vt ibidem. Nonagesimus quintus, contra eos, qui iniuriosè ceperunt, seu banniuerunt aliquẽ Episcopum, vt in cle. 1 in princ. de pœn. Nonagesimus sextus, in eosdem, qui prædicta fieri mandauerunt, vt ibidem. Nonagesimus septimus, in eosdem, qui prædicta postquam facta fuerunt, rata habuerunt, vt ibidem. Nonagesimus octauus, contra eos, qui socij facientis fuerunt in prædictis, vt ibidem. Nonagesimus nonus, cõtra eos, qui in prædictis cõsilium dederunt, aut fauorẽ, vt ibidem. Centesimus, contra eos, qui prædictos scienter defensauerunt, vt ibidem. Centesimus primus, contra potestates, consiliarios, balliuos, scabinos, aduocatos, rectores, consules, & officiales ipsorum, quocunq; noĩe censeãtur; qui in prædictis captura, aut bannimẽtis Episcopi culpabiles fuerint, vt .d. cle. 1. §. potestas. Centesimus secundus, contra religiosos, qui domos ad habitandum, vel bona quæcunq; de nouo recipere, aut recepta alienare, vel in aliquem transferre præsumpserunt contra constitutionem. c. 1. de exces. præla. lib. 6. vt hic casus habetur in cle. fin. in prin. de pœnis. Centesimus tertius, contra religiosos, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant audientes à debita solutione decimarum ecclesijs debitarum, in .d. cle. fin. de pœn. Centesimus quartus. contra eosdem, qui postposuerunt confitentibus conscientiam facere de soluendis decimis, si prædicare præsumpserint, antequam talibus. cum prius dicendi facultatẽ commodè habuerint, de ipsis decimis soluendis conscientiam non fecerint, vt .d. cle. §. qui verò. Centesimus quintus, cõtra temerarios violatores constitutionis primæ. de sepul. lib. 6. quæ religiosis, & secularibus clericis prohibet, ne ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliter promittendum inducant, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non dimittant, vt .d. cle. fin. §. sane. Centesimus sextus, cõtra religiosos quoscunq;, & exemptos violãtes interdictum positum per sedem Apostolicã, cum ad cathedralem, vel matricẽ ecclesiam illud viderint, vel sciuerint obseruari, vt in cle. 1. de senten. excom. Centesimus septimus, contra eosdem violantes interdictum per ordinarios positũ, sub prædicta forma obseruatum, vt ibidem. Centesimus octauus, contra eosdem violantes interdictum, & cessationem à diuinis prouincialium conciliorũ statuta, aut ipsorũ authoritate decreta, & seruata sub forma prædicta. Centesimus nonus, contra eosdem violantes generales cessationes à diuinis per capitula, collegia, aut conuẽtus secularium ex cõsuetudinaria potestate indictas, & seruatas per cathedralem, aut matricem ecclesiam, vt dicta cle. 1. Centesimus decimus, contra dominos tẽporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vt in cle. 2. eod. tit. Centesimus vndecimus in eosdem, qui per priuationes ad illa diuina audienda in in dicto loco populum vocare faciunt, vt ibidem. Centesimus duodecimus contra eosdem, qui prohibent ne publicè communicati, vel interdicti super hoc per illos, qui missas celebrant moniti, ecclesias exeant, vt ibidem. Centesimus decimustertius, in excõicatos publicè, qui nominatim moniti, vt ecclesiam exeant, per illos qui missas celebrant, illã nõ exeunt, vt .d. cle. Cẽtesimus decimusquartus, contra eos, qui tẽpore interdicti recipiunt in suis ecclesijs ad diuina, fratres, vel sorores tertij ordinis, vt in cle. penul. eod. ti. Et ex his

habes

habes expeditos casus clementinarum, vnde transeamus ad casus extrauagãtium. Et de prædictis casibus decretaliũ, vide per Hosti. in sum. eod. tit. § quis posset ab hac. De casibus sexti vide per glo. in .c. eos. eod. tit. lib. 6. De casibus clementinarum. in cle. 1. eod. titu. Centesimus decimusquintus, in casu extrauagantis exijt qui seminat. in fin. Alij tamen habent illam interclusam in cle. sub tit. de verb. signi. Centesimus decimus sextus, in casu extrauagantis de testa. Bonifacij octaui. Centesimus septimus, in casu extrauagantis eiusdem, quæ incipit statuimus. Centesimus decimus octauus, in casu extrauagantis Benedicti, quæ incipit, ad perpetuam rei memoriam. vbi excómunicat omnes hæreticos, gazaros, patarenos, pauperes de medeuo, aluardistas, speronistas, paxaginos, & oẽs alios similes quocũq; nomine censeantur, & defensores eorũ. Et in simili habes supra in casu decimoquarto. Item excómunicat omnes, qui equos, & armaturas, de quibus supra in casu decimotertio. Itẽ excommunicat omnes, qui ad sedem Apostolicam venientes, vel recedentes ab ea, nec non illos, qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam aliquam non habent in eadem curia morantes temeritate propria capiunt, spoliant, & detinere præsumũt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant. Itẽ excómunicat oẽs illos qui per se, vel alium, seu alios quascũq; personas ecclesiasticas, vel seculares ad romanã curiam super earũ causis, & negocijs recurrentibus, illaq; in eadẽ curia prosequentes, aut procurantes, gestores, aduocatos, vel procuratores ipsorum, vel ẽt auditores, seu iudices, qui super dictis causis, seu negocijs deputantur occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt cuiuscunq; præeminentiæ, vel dignitatis existant non obst. Cẽtesimus decim9 nonus in casu extrauagantis Bonifacij, quæ similiter incipit ad perpetuam rei memoriam, qui excommunicat omnes illos, qui ad sedem Apostolicam venientes, vel redeuntes ab ea capiunt, spoliant, vel detinere præsumunt, aut impedimentum aliquod exhibent, quominus ad eandem sedem liberè cum personis, bonis, & rebus alijs veniant, & redeant ab eadem. etiam si imperiali, aut regali præfulgeant dignitate. Insuper ẽt declarat excõicatos oẽs prædictos, & alios, qui per se, vel officiales, seu ministros, aut alios incolas Imperij, inter regnorũ, seu terrarũ sitarũ territoria trãseuntibus, vna cũ oriundis ad sedem Apostolicam venientibus, quas pro suis habent oportunitatibus, vel alias quascunq; res, & bona, aut aperiunt literas, aut auferunt, seu taxant, vel aliàs directè, vel indirectè talibus venientibus, vel redeuntibus impedimentum, vel obstaculum præstare præsumunt. Accedunt etiam, & aliæ plures extrauagãtes, quas omitto. Et sic ex pdictis habes numeratos casus, in quibus ipso iure quis incidit in excómunicationem maiorem. Per quæ verba autem debeat concipi constitutio, ad hoc, vt quis in excommunicationem incidat ipso facto, collige ex his, quæ latè dixi in .c. iudæi siue. ẽ. de iudę. Circa secundum principa-
20 le membrum, in † quibus casibus quis ipso iure incidat in minorẽ xcõicationem Hosti. eod. tit. in sum. §. quis possit ab hac. enumerat duodecim. Primus est, cũ quis communicat excõicato. de quo latius dicam in .c. sacris. ẽ. eod. in decimonono principali articulo. Secundus, cum quis sacrilegium committit. Tertius, cum quis est notorius fornicator. Quartus cum quis est simoniacus. ẽ. de symo. c. tanta. Quintus, cum quis recipit ecclesiam, vel aliud spirituale de manu laici sine consensu Episcopi. 16. q. 7. c. si quis deinceps. ẽ. de iure patro. c. præterea. §. 1. & arg. ẽ. de elec. c. quisquis. Non obst. ẽ. de iure patro. c. cura, vbi tex. dicit, quòd talis est excommunicatus, quia illud debet intelligi de minori excommunicatione. Sextus, cum quis artem balistariorum, vel saggitariorum exercet contra christianos. Alij tamen volunt, quòd talis sit excommunicatus maiori. vt dixi supra in decimosexto casu. Septimus, in publicis vsurarijs. ẽ. de vsur. c. quia in omnibus. Octauus, in diffidentibus. Nonus in pauperum oppressoribus. Decimus, in publicis meretricibus, de quibus quatuor casibus, & quibusdam alijs vide per Hosti. in sum. in tit. de parrochijs. §. in quibus. ver. sunt quædam personæ, & sequen. Vndecimus, in illis, quibus denegatur ecclesię sepultura, de quibus vide per Hosti. Duodecimus, sit casus generalis, in quolibet notorio peccatore, qui viuus, & mortuus repellitur ab ecclesiasticis sacramentis, nisi pœnitentiam egerit, & per proprium sacerdodem fuerit absolutus. 88. distin. c. neq. 95. distin. c. illud. 13. q. 2. c. pro obeuntibus. de consec. dist. 2. c. pro dilectione. Et ex his Deo duce habes expeditum decimumoctauũ principalem articulum &c. Marianus.

Cap. XXXVII. Relatum.

SVMMARIVM.

1 *Seruus excõmunicatus propter manuum iniectionem in clericũ, tenetur ire pro absolutione ad sedem apostolicam. Nisi seruus hoc faciat in fraudẽ, et dominus, qui nõ fuerit in culpa graue damnũ patiatur, de quo etiã infra nu. 10.*

2 *Tertius pro suo interesse põt quãdocunq; allegare exceptionem, quam non potest principalis*

3 *Statuto imponente pœnam quibuscunq; declinantibus forum potestatis, Episcopus, vel superior prælatus ad euitandum pœnam, quæ saltem de facto inferri posset, potest allegare priuilegium fori. remissiuè.*

4 *Seruus est capax pœnæ spiritualis, & sic excõmunicationis. Quod tamen intellige, vt ibi.*

5 *Voluntas serui, licet dependeat à voluntate domini, tamen ratione peccati potest per ecclesiam distringi.*

6 *Quilibet magis est astrictus domino animæ, quàm domino corporis.*

7 *Anima longè, & incomparabiliter est præstantior corpore.*

8 *Papa atrahit ad se Imperatorem, tanquam illius superior.*

9 *Seruus non tenetur obedire domino contra præcepta canonum in concernentibus peccatum.*

1 RELATVM Seruus † excõmunicatus propter iniectionẽ manuum
in clericum, tenetur ire pro absolutione ad sedem Apostolicã. Nisi
seruus hoc fecerit in fraudem, & dominus qui
non fuit in culpa, graue damnũ incurreret; quo
casu põt ab Episcopo, si læsio non sit enormis,
absolui. Communis diuisio, secunda ibi, quo
circa. Nota primo ibi, allegantibus dominis,
2 ꝙ tertius † pro suo interesse, qñq; põt allegare
exceptionem, quam non potest allegare principalis.
de qua materia latè dixi post Doct. in
.c. cum super. §. de re iudi. traditur per Bar. &
Moderniores in .l. à sententia.ff.de appel. tangit
etiam Io. de Imo.in.l.titia diuortium.ff.sol.
3 matri. Infert etiam .D. Anto. ꝙ † stante statuto
imponente pœnam quibu cunq; declinantibus
forum potestatis, quòd Epi copus, vel superior
prælatus ad euitandum pœnam, quæ saltem
posset de facto inferri, potest allegare priuilegium
fori. Ad quod vide, quod latè dixi
in.c.si diligenti. de for. compe. in fin. Secun-
4 do not, quòd † seruus est capax pœnæ spiritualis,
& sic excommunicationis. Quod est verum,
dummodo sit baptizatus, & doli capax,
& concurrant aliæ qualitates, de quibus dixi in
.c.mulieres.§. eod. in septimo principali articulo.
Aliàs secus, per ea, quæ ibi dicta fuerũt.
5 Tertio not. quòd quanuis † voluntas serui dependeat
à voluntate domini, tamen ratione peccari
potest distringi per ecclesiam. Quarto not.
6 quòd † quis magis est astrictus domino animæ,
quàm domino corporis, nam principatus animę,
vt potentior, atrahit ad se principatum cor-
7 poris; cum † anima longè, & incõparabiliter sit
præstantior corpore, vt in .l. sancimus. in fin.
.C.de sacrosan.eccl. Quid enim ꝓdest homini
si vniuersum mundum lucretur &c. Et ideò nõ
8 immeritò, † Papa atrahit sibi Imperatorẽ, tanquam
superior illius, vt in .c. solitę.§. de maio.
& obe. Quinto not. ex prędictis, & ex tex.
9 quòd † seruus non tenetur obedire domino
contra pręcepta canonũ in concernẽtibus peccatum.
11.q.3 c.iulianus. & .c. quisquis metu.
& in alijs iurib⁹ hic in glo. allegatis. Sexto not.
10 summarium. † de quo latè dicam in .c. officij.
infra eod. in vigesimotertio principali articulo,
& ibi videbimus.

Cap. XXXVIII. Sacris.

SVMMARIVM.

1 *Excõmunicatus ob participationem cum excommunicatis, licet eos postea impugnet, tamen absolutus non est.*

2 *Excommunicari quis potest vna cum suis participibus, ac factoribus. Et an hodie hac forma possit indistinctè seruari. ibidem. remissiuè.*

3 *Communicans cum excommunicato cum fautoribus & participibus suis incurrit maiorẽ excommunicationem.*

4 *Orandum non est pro excommunicato antequam absoluatur, etiam si in morte signa contritionis apparuerint. de quo dic tamen, vt infra nu. 141.*

5 *Excommunicatio qualiter tollatur. remissiuè.*

6 *Excommunicatus non prohibetur in bello iusto pugnare. remissiuè.*

7 *Ecclesia potest indicere bellum contra excommunicatos, & inobedientes.*

8 *Bellum indicere quis possit. remissiuè.*

9 *Excommunicatus pugnans pro ecclesia non dicitur ostẽdere euidenter signa cõtritionis; et quare.*

10 *Excommunicationis maioris effectus qui sint, quò ad Deum, & ecclesiam triumphantem. Et quid si excommunicatio sit nulla; nu. 11. Et quid si sit iniusta. nu. 13. Et quid si sit iusta. nu. 17.*

11 *Excommunicationis nullæ, nullus est effectus.*

12 *Sententia Excommunicationis in quibus casibus sit nulla. remissiuè.*

14 *Excommunicatus iniustè, si patienter eam tollerat, augetur eius meritum. Sed si illam contemnat, ligatur etiam quò ad Deum. nu. 16.*

15 *Verba illa, quodcunq; ligaueris super terrã &c. intelligi debent, claue non errante.*

18 *Peccator eo, ipso quòd peccat, immediatè separatur à gratia Dei.*

19 *Diabolus vtitur excõmunicato, sicut rusticus asino, seu iumento.*

20 *Excommunicationis maioris effectus quò ad hominem, & ecclesiam militantem, qui sint. Et ibi, quid si excommunicatio sit nulla. Et quid si sit iniusta; vel iusta. nu. 21.*

22 *Excommunicatio iniusta quando operetur tantũ quò ad homines, quantum iusta.*

23 *Excommunicationis maioris effectus generales quò ad homines, de iniustæ excommunicatione prouenientes, qui sint. vsq; ad nu. 40.*

24 *Excommunicatio iniusta, quòd homines ligat. Quod amplia, limita, & declara, vt ibi. Et an operetur effectum suspicionis de hæresi in perseuerante in ea per annum. ibid. remissiuè. Et quid si Delegatus excõmunicauit, ibidem, et vsq; ad nu. 26.*

25 *Iniustè faciens dicitur facere contra mandatum, & per consequens non tenet quod agit.*

26 *Anathema, & maior excõmunicatio quãuis differant quò ad formam prolationis, tamẽ pariunt effectus æquales.*

27 *Excommunicatio maior priuat excommunicatũ perceptione sacramentorum, & actibus spiritualibus. Quod ꝓcedit, vt ibi. remissiuè. Item priuat communione hominum. nu. 28. De hoc tamen effectu vide plura ibidem, remissiuè.*

29 *Excõicationis effectus est medicinalis, et nõ mortalis. Declarando vt ibi, vsq; ad nu. 33.*

Et

Et dicitur disciplinans, non eradicans. nu. 32. intelligendo, vt ibi.
30 In excommunicatione sunt actio, & passio.
31 Prælatus quid debeat facere quando excommunicatio non proficit, sed nocet.
33 Excommunicatio maior ligat non solum animam, sed etiam corpus.
34 Excommunicatio non solum inficit rationabilia corpora, sed etiam bruta, & vegetabilia. Et ibi adducuntur quinq; miracula pro exẽplo.
35 Homines propter peccata citius moriuntur.
36 Excommunicatus non potest amplius per se resurgere, sicut potest peccator; sed oportet quòd habeat absolutionem.
37 Excommunicatio infamat; distinguendo, vt ibi.
38 Damnatus ex ficta confessione super delicto infamante per sententiam, an efficiatur infamis. remissiuè.
39 Excommunicato omnia ad eius odium tendentia intelliguntur permissa.
Et quid in his, quæ tendunt ad eius fauorem; ibidem remissiuè.
40 Excommunicationis maioris effectus, quò ad homines circa spiritualia qui sint, latissimè, vsq; ad nu. 163.
41 Excõmunicato regulariter omnia spiritualia affiuè sunt interdicta. de quibus vsq; ad nu. 100.
Et ibi quid passiuè: vsq; ad nu. 162.
Et an ab eo possint sacramenta conferri, vel ordinari. nu. 42.
43 Cap. 1. & 2. 9. q. 1. intellectus.
44 Sacramenta ab hæreticis sumpta sunt vera, quò ad essentiam.
45 Gratia, & ordinis character imprimitur à Deo.
46 Glo. in. c. cum illorum. in ver. ordinibus. de sent. excom. intellectus.
47 Excommunicatus an possit consecrare ecclesiam, cæmeterium, vel aliud simile, aut benedicere. Et si hoc agit, an valeat. & nu. 159.
48 Excõmunicati mortui corpus polluit locum consecratum.
49 Sacramenta non indigentia reconciliatione, licet sint collata ab excommunicato, quæ sint.
50 Excommunicatus maiori, & minori excommunicatione celebrare non potest.
51 Excommunicatus an possit eligere; & quid si cũ alijs eligat, an teneat electio. ibidem.
52 Criminosus non potest esse iudex, neq; testis.
53 Communis opinio reddit actum validum, aliàs inualidum. Limita tamen, vt nu. 61.
54 Excommunicatus si agit aliquid ratione priuati sui interesse, nulliter id agit, licet occultè sit excommunicatus.
55 Excommunicatus non debet se ingerere electioni.
56 Excommunicatus an debeat vocari ad electionem.
57 Probatio quandoq; deficit, sed non ius.
58 Ecclesia non iudicat de occultis.
59 Excommunicati venientes ad electionem, an sint admittendi.
60 Excommunicati si admissi sint, et elegerint, an valeat electio. & de cõmuni. nu. 73. Quæ limitatur. nu. 76. & nu. 81.
62 Electio non competit ratione publici officij, sed ratione canonicatus.
63 Canonicus non dicitur habere publicum officium, sed Capitulum.
64 Excommunicati occulti sunt vocandi ad electionẽ, dummodo non possint conuinci.
65 L. Barbarius. ff. de offi. prætor. limitatur. et nu. 87.
66 Electio summi Pontificis facta ab omnibus Cardinalibus excommunicatis, an valeat.
67 Clemen. ne Romani. §. cæterum de elect. declaratio.
68 Capitulum totum intelligitur facere, quod facit maior pars Capituli.
69 Capitulo incumbit onus ꝓbandi, quòd maior pars ignoranter fecerit.
70 Ignorantia est probabilis in facto alieno.
71 Vniuersitatis ius remanet etiam apud vnum.
72 Excommunicati sunt extra ecclesiam.
74 Actus factus, partim ab habilibus, partim ab inhabilibus, ratione indiuiduitatis non valet.
75 Ignorantis fundamentum suæ intentionis facta non tenent.
77 Vniuersitas est nomen iuris, & solum refertur ad eos, apud quos est ius vniuersitatis.
78 C. fin. de procura. intellectus.
79 Notorium inducit præsumptionem.
80 Excõmunicatus notorius quis dicatur. remissiuè.
82 Protestationis forma, quæ vtilis est; si fiat contra excommunicatos admissos electioni.
83 Cautela vna quando excommunicati sunt admissi electione, & nonpossunt sine scandalo expelli. Et alia cautela ad hoc ꝓpositum. nu. 83.
84 Excommunicationis participationem vt euitemus, non debemus ius nostrum negligere.
86 Postulatio facta per excõmunicatum, an valeat.
88 Excommunicatus maiori excommunicatione, an possit beneficium conferre
89 Confirmatio electi est actus spiritualis.
90 Partus reputatur legitimus, si susceptus est tempore matrimonij.
91 Excommunicatus an possit instituere præsentatũ, vel confirmare electum.
92 Patronus excommunicatus, an possit præsentare.
93 Excommunicatus si vendit hæreditatem in qua est ius patronatus, an emptor possit ꝑsentare.
94 Excommunicatus an possit præsentare. remissiuè.
95 Excommunicatus an possit iurare. Et de communi. nu. 98.
96 Sacra non licet ei tangere, cui non licet ingredi.
97 Sacrorum species cui denegatur, non conceditur altera.
99 Excommunicatus an possit matrimonium cõtrahere. Et quare possit illud contrahere, cum nõ possint illi alia conferri sacramenta. nu. 102.
100 Excommunicatus an possit recipere ecclesiastica sacramenta.
101 Excommunicari non potest non baptizatus. remissiuè.
103 Sacramenti virtus, & character imprimitur etiã excommunicato. & nu. 105.
104 Pœnitentiæ sacramentum in casu necessitatis potest ab excommunicato administrari.
105 Excommunicatus an possit ordinari.
106 Excommunicatus an possit eligi.

107 Excom-

107 *Excommunicato an posſit conferri beneficium.*
108 *Excōicatus an posſit priuari beneficio adepto.*
Et an redditus beneficij ei subtrahi debeant. nu. 109. Et an sit neceſſarium, quòd exprimatur talis subtractio in sententia. nu. 111. vsq; ad nu. 114.
110 *Eccleſia nomine poſſidere nihil poteſt exiſtens extra eccleſiam.*
112 *Bona non ſubtrahuntur relegato ad tempus, niſi exprimatur in ſententia.*
113 *Stipendia non ſunt ſubtrahenda, niſi in ſubſidium.*
114 *Excommunicato an ſubtrahatur adminiſtratio beneficij circa temporalia.*
115 *Cap. ex tua. de cler. non reſid. intellectus.*
116 *Alienatio facta à Prælato excommunicato, an valeat.*
117 *Excommunicatus an poſſit præſentari ad beneficium eccleſiaſticum.*
118 *Excommunicatus an poſſit monachari, vel profiteri. Et an recipiens eum peccet, nu. ſequen.*
120 *Excommunicato poſſumus participare in his, quæ pertinēt ad ipſius abſolutionē. remiſſiuè.*
121 *Iuramentum recipere licet ab eo, qui abſoluitur.*
122 *Orare cum excommunicato non licet, quamuis pertineat ad ſalutem animæ.*
123 *Excommunicatus an poſſit intrare eccleſiam. & nu. ſequen. vbi quòd non. Quod tamen limitatur communiter. nu. 125.*
126 *Excommunicatus an debeat expelli de eccleſia. & nu. 140.*
127 *Officia diuina, an debeant celebrari corā excommunicato publico in eccleſia exiſtēte. Et quid ſi excommunicatus ſit occultus. nu. 129.*
128 *Irregularis an ſit celebrans coram excommunicato maiori excommunicatione.*
130 *Crimina alterius occulta, prodere non debemus.*
131 *Multitudo de facili ſequitur dictum vnius.*
132 *Orare cum excommunicato in eccleſia, vel cum eo audire diuina, an alius poſſit.*
133 *Excommunicati, vel alij turbantes diuina officia, qua pœna puniantur.*
134 *Clericus excommunicatus maiori excommunicatione an poſſit, & teneatur dicere horas, & officium. & ibi quòd non poſſit publicè; ſed priuatim, & de per ſe, &c. Et ad quid ſibi proſint. nu. 137. remiſſiuè.*
135 *Delictum proprium non debet alicui patrocinari.*
136 *Pœna non habet immunitatem.*
138 *Excommunicato an ſit licitum prædicare verbum Dei.*
Et an Prælati ad hoc ſint aſtricti. nu. ſeq.
141 *Orare pro excōmunicato an ſit licitum. Et quid dum viuit. nu. 142. Et quid ſi ſit mortuus. nu. 143. vſq; ad nu. 146.*
144 *Oblatio offertur eccleſiæ. Oratio ſit Deo.*
145 *Eccleſia non orat pro decedentibus in peccato mortali.*
146 *Excommunicatis an ſit danda eleemoſina: & quando.*
147 *Omnibus eſt ſubueniendum in caſu indigentiæ.*
148 *Excommunicatum quando liceat hoſpitari.*
149 *Eleemoſina, oblationes et mortuaria, an licitè recipi poſſint ab excōicato. vſq; ad nu. 156.*
150 *Eleemoſinæ omnibus ſuadendæ ſunt, & ad eas omnes tenentur.*
151 *Eleemoſina, & oblationes in quo differāt inter ſe.*
152 *Illicitè acquiſita, in quibus olim domino non competit repetitio, quæ ſint. Et quæ illa in quibus datur repetitio, & non transfertur dominium. ſequen.*
154 *Neceſſitatis cauſa licitum eſt de alieno accipere: & de alieno facere eleemoſinam.*
155 *Peccatum minus eſt detinere rem alienam, quàm morientem fame non paſcere.*
156 *Excommunicatus an poſſit iterum excommunicari. Et effectus multiplicatæ excommunicationis. remiſſiuè.*
157 *Excōmunicati an debeant ſepeliri in cœmeterio, vel alio loco ſacro. Et ibi, quæ ſit pœna ſepelientium eos. Et quòd ſunt exhumandi, ſi fuerint ſepulti. Et quando non ſunt exhumandi. nu. 160.*
158 *Cœmeteria, in quibus excommunicati ſunt ſepulti, ſunt reconcilianda, & poſtquam eorum cadauera, ſeu oſſa fuerint exhumata.*
161 *Excommunicati poſſunt abſolui etiam poſt mortem, & quando. remiſſiuè. Et ibi ponit exēplum cuiuſdam Capitanei, qui poſt mortem ſuam fuit ab Eugenio Papa abſolutus.*
162 *Excommunicatorum exercentium ſpiritualia actiuè, & paſſiuè pœna quæ ſit: remiſſiuè.*
Et an cum talibus poſſit diſpenſari. ibidem. remiſſiuè.
163 *Excōmunicationis maioris effectus circa reſcripta, qui ſint.*
164 *Reſcriptum impetratum ab excommunicato maiori excommunicatione, eſt ipſo iure nullum; nec tenet proceſſus geſtus vigore talis reſcripti, quamuis non opponatur de excommunicatione. Imò talis proceſſus eſt ipſo iure nullus. vt nu. 166. Hinc declaratur*
Cap. 1. de reſcrip. in 6. nu. 167. &
Cap. Pia. de exceptio. lib. 6. nu. 168. De cuius communi intellectu. nu. 169.
Item reſcriptum impetratum per excommunicatum prædictum ſuper receptione ad monaſterium, eſt etiam ipſo iure nullum nu. 174.
Prædicta limitantur viginti octo modis de quibus nu. 175. vſq; ad nu. 232.
165 *Excommunicationis appellatione intelligitur de maiori. & nu. 279.*
170 *Conuentionis, & Reconuentionis cauſæ ſunt ſimul tractandæ. & nu. 173.*
171 *Conuentio eſt quid expreſſum; Reconuentio verò quid tacitum.*
Expreſſo ſublato, intelligitur ſublatum & tacitum. ibidem.
172 *Ferrarienſis ſi conuenit Bononienſem Bononiæ, & poſtea deſiſtat, non poteſt ibidem recōueniri.*
175 *Reſcriptum impetratum ab excōmunicato ſuper ipſo excommunicationis negotio valet.*
Et quid ſi ſit impetratum ſuper vna excommunicatione tantum ab excommunicato pluribus excommunicationibus. nu. 176.
Secundo valet reſcriptum, ſi impetretur ſuper articulo appellationis. nu. 177.

Et an

Et an sit necessarium facere mētionem de excommunicatione. nu. 178.

Et quid si excommunicatus post appellationem legitimam impetret rescriptum pendente appellatione, an causa appellationis in illa expressa sit vera, vel non, nu. 179.

Tertio valet, si impetretur super nullitate sententiæ. nu. 180. Quod tamen non placet Authori. vt ibi. in fin.

Quarto valet, si impetretur super petenda in integrum restitutione, à qua non fuit appellatum. nu. 181. De quo tñ dic, vt ibi remissiuè.

Quinto valet, si impetretur super restitutione spoliationis. nu. 182: Quod tamen intellige, vt ibi remissiuè.

Sexto valet, si impetratum sit super alijs exceptionibus, quæ possent aliquo modo opponi, ne sententia mandetur executioni. nu. 183.

Septimo valet, si impetratum sit super petitione laudi, vt dictum laudum reduceretur ad arbitrium boni viri. nu. 184. De quo dic tamē, vt ibi remissiuè.

Octauo valet, si impetretur super retractatione sententiæ, quæ non transiuit in rem iudicatam, & propter quam impetrās habet læsam conscientiam. nu. 185. De quo dic tamen, vt ibi. remissiuè.

Nono valet, si impetraretur super intentanda condictione ex l. diffamari. C. de ingenu. & manu. nu. 186. Contrarium tamen approbatur, vt ibi. remissiuè.

Decimo valet, si impetraretur super reuocatione missionis in possessionem ex primo decreto. nu. 187. Cōtrariū tñ ibi ꝓbatur ab authore.

Vndecimo valet, si impetretur in omnibus illis casibus, in quibus excōicatus non audiretur in causa principali per viam actionis. nu. 188.

Duodecimo valet, si impetretur ad suā defensionem, licet non appellet. nu. 189. dummodo impetretur ad eundem iudicem, & absq; alia noua forma ibidem.

Decimotertio valet, qñ impetratur ab excōicato reo necessario, super articulo sibi molestiā inferente. nu. 190. Quod tamē limita, vt ibi.

Decimoquarto valet, si impetretur simul ab actore, & reo super consecutiuis ad iudicium. nu. 191. Hoc tamen declara, & limita vt ibi.

Decimoquinto valet, quando impetratur ab excōmunicato de consensu procuratoris rei, contra quem impetratur. nu. 192. De quo tamen dic vt ibi, & sub nu. seq.

193 Procuratoris consensus, non ita operatur, vt consensus principalis.

Decimosexto valet rescriptum, si in eo est facta mentio de excommunicatione, etiam si est impetratum extra casus concessos; dummodo fiat à Papa. Secus si fieret ab inferiore. nu. 194.

195 Papa potest inscribere contra ius.

196 Inferior non pōt derogare cōstitutioni superioris.

Decimoseptimo valet rescriptum, si concedatur excommunicato motu proprio. Et tunc extenditur etiam ad casus, in quibus impetratū ab eodem non tenet. nu. 197. Intellige tamē, & limita vt ibi, vsq; ad nu. 199.

198 Clausula motus proprij in Legato, an tollat surreptionem.

Decimooctauo valet rescriptū in Auditore impetrato, seu dato in curia romana ad instantiam excōicati. Et valet processus corā eo gestus, si sequuta est absolutio, vel non sit oppositum de excōmunicatione. nu. 199. Quod limita duobus modis, vt nu. 202. & 206.

200 Auditores curiæ habent iurisdictionem in habitu, & censentur quasi ordinarij. Et cōmissiones, quæ eis fiunt, nō sunt nisi distributiones earū, quas facit vicecancellarius. ibidem. Quod intellige, vt nu. 203.

201 Cap. 1. de rescrip. in. 6. limitatur.

203 Auditores curiæ habent iurisdictionē ordinariā in cognoscendo, & delegatam in decidendo.

204 Rescriptum in quo diuersi articuli continentur, si surreptio sit cōmissa in aliquibus articulis, nō vitiat illos in quibus est ommissa. ibidem.

205 Surreptio concernens articulum sententiæ, nō extēditur ad alios actus iudiciales præcedentes.

207 Papa quando scribit alicui ordinario, & apponit aliqua verba per quæ videatur velle dare eū in delegatum: tunc illa iurisdictio est delegata, & non ordinaria.

Decimonono valet rescriptum impetratum super inquisitione. nu. 208. Declarando tamen, vt infra vsq; ad nu. 212.

209 Fama habetur loco accusatoris.

210 Rescriptum impetratum ab excommunicato ad agendum pro alio, non valet.

211 Cap. cum oporteat. de accusa. declaratur.

Vigesimo valet rescriptum, & processus vigore ipsius factus, si excōmunicatus impetrat rescriptū in casibus non permissis, & opponatur de excōcatione, & pronuncietur contra opponentem, & à tali pronūtia non appelletur. nu. 212. Limita tamen, vt ibi. Et declara vt vsq; ad nu. 217.

213 Ius excipiendi quod oritur de nouo post sententiā potest opponi quando causa à qua oritur, nō excluditur per sententiam.

214 Rescriptum falsum, si pronuncietur verum, an, & quando teneat processus.

215 Interesse publicum attenditur, licet de eo non opponatur.

216 Processus nullitas opponi non potest, qñ iudex nō omnino carens iurisdictione pronunciauit se competentem, & non fuit appellatum. Declara tamen, vt sub nu. 217.

217 Glo. fi. in cle. vni. de seq. pos. & fruct. limitatur.

Vigesimoprimo valet; si vigore rescripti impetrati per excōicatum, iudex probat sententiā contra excōicatum impetratorē. nu. 218.

219 Quod in fauorem alicuius est introductū, in odium eius retorqueri non debet. Fallit si indissolubilis consequentia odij aliter suadeat.

Vigesimosecūdo valet, si excōicatus propter causam meam impetrat rescriptum contrarium, quia non possum illum per excōicationem repellere. nu. 220.

Vigesimotertio valet in excommunicato qui non pro se, sed pro alio non excommunicato literas impetraret. nu. 221.

222 *Exceptio debet esse de regula.*

223 *Illi non sunt admittendi, quorum repelluntur auctores.*

224 *Excommunicatus non est verus hereticus; sed interpretatiuè.*

225 *Vniuersitas non potest excõmunicari. remissiuè.*

Vigesimoquarto valet, quando iudices propriè non impetrarentur, sed actor, & reus simul conuenirent circa iudices habendos in curia; nam si actor non est excommunicatus, licet reus sit excommunicatus, valebit talis impetratio. nu. 226. Limita tamen vt ibi.

227 *Surreptio commissa in impetratione, non tollitur per consensum partis.*

Vigesimoquinto valet si impetratur per excommunicatum, qui excõmunicatus fuit post interpositam appellationem, quanuis impetret pendente articulo appellationis. nu. 228.

Vigesimosexto valet, si rescriptum esset impetratum ab occultè excommunicato, qui communi opinione habebatur pro non excommunicato. nu. 229.

Vigesimoseptimo valet in eo excommunicato, qui malitiosè fuisset per Episcopum occultè excommunicatus. nu. 230.

Vigesimooctauo valet in excommunicato excõmunicatione minori. nu. 231.

232 *Excommunicatus, an possit impetrare priuilegia.*

233 *Rescripti appellatione quando contineatur etiam priuilegium.*

Priuilegium facilius vitiatur, quàm rescriptum. ibidem.

234 *Priuilegium habens, an illud ammittat propter excommunicationem.*

Et ibi, quid in Clerico. remissiuè.

Et quid in priuilegio fidelitatis, & obedientiæ. nu. seq.

236 *Beneficiatus an ammittat beneficium ecclesiasticum propter excommunicationem. remissiuè.*

237 *Excommunicationis maioris effectus, circa actus iudiciales. vsq; ad num. 2.*

238 *Excommunicatus an possit fieri iudex ordinarius. vsq; ad nu. 242.*

Et quid si sit excommunicatus minori excommunicatione. nu. 240.

241 *Cui denegatur consequens necessarium, intelligitur & denegatũ antecedens ad illud cõsequẽs.*

242 *Excommunicatus an possit fieri iudex delegatus. vsq; ad nu. 245.*

243 *Rescriptum quod erat nullum ratione impetrantis excommunicati, non debet conualescere per absolutionem. Quod intellige vt ibi. & vsq; ad nu. 245.*

244 *Dignitas non potest excõmunicari. remissiuè.*

245 *Excommunicatio superueniens an priuet aliquem iurisdictione ordinaria, vel delegata. & nu. 260. & 266.*

246 *Excommunicatio vnius ex pluribus iudicibus, an uitiet aliorũ iudicum gesta, & iurisdictionẽ.*

247 *Excommunicationis exceptio opposita iudici, à quo debeat cognosci. Et an ab illo iudice contra quem opponitur. Et ibi recitantur plures opin. vsq; ad nu.*

248 *Arbitri an sint eligendi, quando iudex est suspectus. & nu. 250. latè.*

249 *Arbitri non sunt eligendi, nisi in casibus à iure expressis.*

251 *Excommunicatio qualiter probetur. remissiuè.*

252 *Excommunicatus an possit reuocare Iudicem à se delegatum.*

253 *Excommunicato Episcopo, an deuoluatur iurisdictio ad Archiepiscopum. Et si non potest adiri Archiepiscopus, quis sit adeundus. nu. 258. vsq; ad nu. 259.*

254 *Archiepiscopus supplet negligentiã Episcopi. & quando non. ibidem.*

255 *Iurisdictio Episcoporum non ita dependet ab Archiepiscopo, sicut delegatorum Papæ ab ipso Papa.*

256 *Appellari an debeat ad Archiepiscopũ à sententia prælati subditi Episcopo excommunicato.*

257 *Excommunicatio semper fertur propter delictũ, seu propter contumaciam. remissiuè.*

259 *Iudicium, seu processus agitatus coram iudice excommunicato, an valeat. Et nu. 261. quòd non regulariter. Sed limitatur in septem casibus, de quibus, vsq; ad nu. 271.*

262 *Excommunicatio minor non impedit, nec suspendit iurisdictionem.*

263 *Iudicium agitatum coram excommunicato tenet parte tacente, & non opponente de excommunicatione. Quod tamẽ ex pluribus reprobatur vsq; ad nu. 268.*

Et quid si iudex sit delegatus. ibidem.

264 *Sententia excommunicationis lata à iudice excõmunicato non tenet.*

265 *Excommunicatus an possit contrahere, & similia facere. remissiuè.*

267 *Iudicium agitatum coram iudice occultè excommunicato, tenet. Quod tamen limita vt ibi.*

268 *Iudex, etiam secularis excommunicatus ad requisitionem iudicis ecclesiastici fauore fidei potest exercere iurisdictionem contra hereticos.*

269 *Processus gestus coram pluribus delegatis cum clausula, quod si non ambo, &c. tenet; quanuis vnus ex eis esset excõicatus, intelligẽdo vt ibi.*

Quod procedit, etiam si plures essent excommunicati. nu. seq.

Tenet etiam si est gestus coram duobus iudicibus ordinarijs, quorum vnus excommunicatus fert sententiam condemnatoriam; alter verò non excõmunicatus ferret absolutoriam, vel pro causa fauorabili. nu. 271.

Idem est dicendum si ambo ferrãt absolutoriam. ibidem.

Quid econtra, si excommunicatus ferret absolutoriam; non excommunicatus autem condemnatoriam. nu. 272.

Valet etiam iudicium, si excommunicatio opponeretur contra iudicem, & ipse cognosceret partibus nõ contradicentibus, et pronuntiaret contra opponentem, nec à tali pronuntia appellaretur. nu. 273.

274 Senten-

274 *Sententia, quæ lata à iudice excommunicato non tenet, an possit per partes ratificari.*
275 *Appellari an possit ad delegantem excommunicatum.*
276 *Excommunicati vices gerens, an sit excõicatus. Et an possit vti iurisdictione.nu.277.Et ibidem, quid in vicario generali.*
Et quid in delegato.nu.278. Et nu. 280. concor dat opin. aliorum distinguendo.
279 *Mandatum expirare morte mandantis, intelligitur de morte naturali.*
281 *Argumentum de morte naturali ad ciuilem non valet. & nu.282.*
283 *Excommunicatus an possit agere. & ibi latissimè quòd non possit si opponatur. vsq; ad nu. 286. Limitatur tamen, nu. 288.*
284 *Cap. pia. de exceptio. quando habeat locum.*
Et quæ sit communis opinio, ibidem.& nu.286.
285 *Cap. ad probandum. de re iudic. intellectus. & Cap. exceptionem. de excep. & Cap. 1. de rescrip. in .6. ibidem.*
287 *Excommunicationis sententia plus afficit iudicem quam partem.*
289 *Excommunicatus an possit accusare. Et an possit promouere inquisitionem. ibidem.*
290 *Cap. pia. de excep. an habeat locum in accusatione.*
291 *Citatus ad petitionem excommunicati, an teneatur comparere.*
292 *Excommunicatus an possit agere eo casu quo sibi pertinet actio; saltem, vt interrumpat præscriptionem.*
293 *Præscriptio an interrumpatur per actum iudicialem nullum. remissiuè.*
294 *Excommunicatus an possit agere pro iniuria sibi illata durante excommunicatione.*
295 *Excommunicatus an possit petere reuocationem missionis in possessionem ex primo decreto. vsq; ad nu. 300.*
296 *Tenuta concessa tempore feriato, an possit peti, vt reuocetur tempore feriato, cum in tali tempore audientia denegetur. & nu. 299.*
297 *Excommunicatus spoliatus, an possit agere interdicto recuperandæ. remissiuè. & nu. 304.*
298 *Seruus pro iniuria sibi illata à domino potest implorare auxilium iudicis; quamuis regulariter non possit esse in iudicio.*
Idem est in monacho. ibidem.
300 *Excommunicatus an debeat audiri, si ei est nunciatum nouum opus.*
301 *Excommunicatus an possit petere retractionem attentatorum.*
302 *Excommunicatus an possit petere restitutionem in integrum.*
303 *Aequitas suadet, vt hi, qui sunt exclusi à participatione ecclesiæ, repellantur ab omni legum auxilio fauorabili.*
305 *Excõicatus an possit petere restitutionem vxoris. Vxoris restitutio dicitur actus prophanus. ibidē.*
306 *Excommunicatus an possit petere; vt sententia nulla retractetur, seu illa quæ non transiuit in rem iudicatam.*
307 *Excommunicatus an possit per viam actionis conqueri de iniusta sententia censuræ contra eum lata.*
308 *Sententia iniusta nunquam transit in rem iudicatam.*
Et contra eam allegans turpitudinē suam auditur. ibidem.
309 *Excommunicatus an possit petere reductionem laudi ad arbitrium boni viri.*
310 *Excommunicatus an possit intentare remedium .l. diffamari. C. de inge. manu.*
311 *Excommunicatus an possit esse in iudicio pendente lite super excommunicatione.*
312 *Seruus habetur pro libero, quãdo pendet lis super statu suo.*
313 *Cap. solet. de sent. excom. in .6. declaratio.*
314 *Lite pendente regulariter nihil est innouandum in præiudicium possessoris.*
315 *Excommunicatus conuentus an possit reconuenire actorem.*
316 *Reconuentio impugnatio dicitur, non defensio.*
317 *Excommunicatus an possit replicare.*
318 *Excommunicatus an possit tanquam tertius venire ad iudicium per alios agitatum ratione sui interesse.*
319 *Excommunicatus an possit propria authoritate capere debitorem suum fugientem.*
302 *Cessionarius excommunicati, an possit agere durante excommunicatione cedentis. vsq; ad nu. 338.*
E quid in eo, cui excommunicatus delegat debitorem suum. nu. 324.
321 *Excommunicationis vitium coherens personæ non transit ad successorem. Et quid in vitio quod inest personæ, & rei. Quid si rei tantū. Et quid si personæ tantum. nu. 326.*
322 *Contractus in quo excommunicatus participat lucrũ, magis videtur illicitus, quam ille, in quo non participat lucrum.*
323 *Excommunicatus potest facere omnes contractus, qui cedunt in eius incommodum. remissiuè.*
325 *Bannitus cuius bona non sunt publicata, si cedat iura sua alicui, an cessionarius possit agere, cū ipse bannitus repellatur ab agendo. remis.*
327 *Excommunicatus an possit agere per procuratorem non excõicatum, sed ab eo constitutum.*
Et an iudicium cum tali procuratore agitatum, non opposita excommunicationis exceptione teneat. nu. 328.
329 *Cap. fin. de procura. hodie est correctum. per .c. pia. de excep.*
330 *Correcto vno ex æquiparatis, intelligitur correctum, & aliud.*
331 *Excommunicatus an possit agere per procuratorem à se constitutum ante excommunicationem, & nondum intentato iudicio.*
Et quid si superuenit excommunicatio in personam principalis pendente iudicio per procuratorem intentato. nu. 332.
333 *Procurator efficitur dominus instantiæ post litis contestationem, sed non causæ.*
334 *Excommunicatus an possit agere per procuratorē cum quo sibi erat licitū cõicare. remissiuè.*

 Conium-

335 *Coniunctus non excommunicatus an possit agere pro coniuncto excommunicato; dummodo sit talis, vt possit agere sine mandato.*
Et quid si in aliquo actu requireretur speciale mandatum. nu. sequen.

337 *Excommunicatus si agit, an Iudex possit ex officio ipsum agentem repellere parte non opponente de excommunicatione.*
Et quid si Iudex vellet eũ ex officio repellere, et reus peteret procedi in causa, an illum Iudex debeat admittere. nu. 338.

339 *Rationes propter quas excommunicatus repellitur à iudicio, quæ sint. remissiuè.*

340 *Excommunicatus, vel eius procurator si agat, & pars non excipiat, sed excommunicatus vult deinde desistere, eo quòd allegat se excommunicatum, an possit.*

341 *Excommunicatus vt repellatur ab agendo, qualiter debeat excipi, & quando, & quomodo fieri debeat probatio, & infra quod tempus.*

342 *Excommunicatus vtrum possit appellare, & appellationem prosequi, posito quòd fuerit actor.*

343 *Actor in causa principali, intelligitur esse actor in causa appellationis.*

344 *De appellatione cognosci non potest, quando cognoscitur de principali.*

345 *Excommunicationis exceptio potest opponi in qualibet parte causæ principalis; secus in causa appellationis. Et ibi de ratione diuersitatis. remissiuè.*

346 *Excommunicationis exceptio quare obstet in causa principali contra actorem excommunicatum: & non in causa appellationis.*

347 *Appellare excommunicatus si negligit, vel non vult prosequi appellationem suam, & appellatus velit illam prosequi, vtrum possit.*

348 *Excommunicatus vtrum possit appellare extraiudicialiter.*

349 *Appellatio facta ab executore, an dicatur extraiudicialis, an mixta.*

350 *Si non excommunicatus appellat extra iudicium, deinde excommunicatur, vtrum audiatur volens prosequi appellationem.*

351 *Appellatio extraiudicialis propriè, & strictè nõ est appellatio, sed potius quædam prouocatio ad causam.*

352 *Excommunicatus in casibus, in quibus potest esse in iudicio tanquam actor, an possit petere sententiam pro se ferri.*

353 *Sententia absolutoria, licet possit ferri pro reo contumace, non tamen adiudicatoria.*

354 *Aequitate suggerente quandoq; admittitur probatio, & suspenditur primum iudicium.*

355 *Concessum contra iuris regulas ex aliqua iuris necessitate, durat quandiu durat illa necessitas.*

356 *Excommunicatus actor contra quem excipitur de excõmmunicatione, vtrum possit accusare testes de falso, qui sunt excommunicati.*

357 *Bannitus qui potest se defendere ex forma statuti, vtrum possit agere.*

358 *Testium diuersorum accusatio vtrum prosit ad defensionem.*

359 *Excommunicatus an possit implorare officium iudicis.*

360 *Denuntiatio vtrum requiratur ad prædictos effectus consequendos.*

361 *Excommunicato reo, an exceptio excommunicationis possit obstare, quominus possit se defendere.*

362 *Excommunicatio est introducta à iure positiuo. Et defensio à iure naturali.*

363 *Authen. de priuile. doti. §. postmodum. vers. si sint. intellectus.*

364 *Reus an excipiendo sit actor.*

365 *Excommunicatus qui venit ad iudicium vt reus voluntarius, an sit audiendus opposita exceptione.*

366 *Excõmunicatus vtrum possit prosequi propriam iniuriam; an petere reuocationẽ tenutæ; vel restitutionem attentatorum; vel restitutionem in integrum; vel restitutionem spoliationis; & similium.*

367 *Excommunicatus an possit reconuenire actorem.*
Et an possit venire ad iudicium per alios agitatum, tanquam tertius pro suo interesse. ibidem.

368 *Excommunicatus vtrum possit se opponere electo petenti confirmationem.*

369 *Defensio non debet trahi ad impugnationem.*

370 *Trabem gerens in oculo non potest eruere festucã de oculo fratris.*

371 *Exceptio cum reseruetur excommunicato contra temporalem iudicem delegatum, multo fortius debet reseruari contra ordinarium, qui est perpetuus.*

372 *Exceptio criminis, non obstat prosequenti ius suum.*

373 *Confirmatio debet fieri causa cognita, & citationibus factis, vel specialiter si tractetur de præiuditio alicuius personæ specialis, vel generaliter, propter præiudicium incertorum.*

374 *Confirmatio dicitur actus iudicialis; & an sit sententia diffinitiua, vel interlocutoria.*

375 *Excommunicatus vtrum possit opponere exceptionem compensationis. vsq; ad nu. 384.*

376 *Compensans propriè non agit.*

377 *Debitum naturale venit in compensationem.*

378 *Compensans dicitur soluere.*

379 *Defensio est duplex; & quæ.*

380 *Attendi debet quod principaliter agitur.*

381 *Exceptio habet vim petitionis.*

382 *Compensatio admittitur ipso iure in casibus à lege expressis. Quod secus est regulariter, secundum communem. nu. 383.*

384 *Excommunicati fideiussor conuentus, an possit compensare debitum ipsius excommunicati.*

385 *Fideiussori permittitur soluere de substantia debitoris.*

386 *Fideiussorem non iuuat exceptio personalis ipsius rei: multominus personalis contra reum debet nocere fideiussori. Declara tamen, vt infra nu. 387.*
Et quid in fideiussore banniti. nu. 388.

Pars

389 *Pars vitiosa trahit ad se non vitiosam.*

390 *Fideiussoria obligatio durat principali non existente; quia principalis ipso iure non est estincta.*

391 *Rei pœna non debet, ad fideiussorem transire.*

392 *Excommunicatus an possit per se essa in indicio; vel compellatur per procuratorem. vsq; ad nu. 396.*

393 *Verbum debet importat necessitatem. Declara tamen, vt nu. 395.*

394 *Procurator in causa criminali, an indifferenter constitui possit.*

396 *Excommunicatus si constituatur procurator pro reo, vtrum possit ipsum defendere.*

397 *Excommunicatus an possit esse procurator in causa communi sibi, & reo.*

398 *Excommunicatus reus contra quem fuit lata sententia, vtrum possis appellare, & appellationem prosequi.*

399 *Excommunicatus reus existens in indicio, vtrum possit petere sententiam pro se ferri.*

400 *Excommunicatus reus iniustè, & conuentus super eo, super quo fuis excommunicatus, an possit excipere quòd non tenetur respondere, donec absoluatur.*

401 *Excommunicationis effectus circa testes.*

Et quid iuris si testis erat excommunicatus tempore iuramẽti; sed tempore depositionis erat absolutus. vel econtra. nu. 402.

Et an sufficiat probare aliquem fuisse excommunicatum ad hoc, vt etiam absolutus repellatur à testimonio. nu. 403.

Et an debeat absolui ad hoc, vt possit ferre testimonium. nu. 404.

Et an instrumentum valeat si testis in instrumento descriptus sit excommunicatus. nu. 405

406 *Excommunicatus an possit esse notarius.*

407 *Notarij qui possunt percipere guarentigiam, dicuntur esse iudices ordinarij.*

408 *Et quid si iste qui est notarius, pariter, & iudex rogat aliquod instrumentum publicum, in quo facit aliquid tanquam iudex, & aliquid tanquam notatius, vtrum saltem valeat id quod spectat ad ipsum tanquam notarium.*

409 *Notarius concubinarius est suspensus, quò ad alios.*

410 *Scriptura sumit authoritatem ex persona scribentis.*

411 *Notarius licet semel confecerit falsum instrumentum, tamen ualent alia instrumenta ab eo confecta, donec condemnetur de crimine falsi.*

412 *Excommunicatus an passit esse aduocatus.*

413 *Sententia lata in causis in quibus aliquis excommunicatus fuit aduocatus, vtrum valeat.*

414 *Excommunicatus an possit constitui procurator, & procuratoris officium exercere.*

415 *Excommunicatus tempore constitutionis, & acceptationis mandati, & exercitij, vtrum possit esse procurator.*

Et quid si tempore exercitij erat absolutus. nu. 416.

417 *Excõmunicatio vtrum inficiat ipso iure constitutionem procuratoris.*

Et quid si tempore constitutionis erat excommunicatus, sed tempore acceptationis erat absolutus. nu. 418.

Et quid si tempore constitutionis non erat excommunicatus, sed tempore acceptationis mandati erat excommunicatus. num. 419.

Et quid si tempore constitutionis, & acceptationis mandati non erat excommunicatus, sed tempore exercitij est excommmunicatus. num. 420.

Et quid si non erat excommunicatus tempore constitutionis, acceptationis, & exercitij respectu causæ principalis; sed postquam appellauit à sententia contra se lata; vtrum possit appellationem prosequi. nu. 421.

Et quid si pendente indicio per procuratorem intentato superuenit excommunicatio in personam domini. nu. 422.

Et vtrum procurator excommunicatus impediatur impetrare rescriptum pro non excommunicato. nu. 423.

Et an procurator cõstitutus cum potestate substituendi possit valide alios substituere, si est excommunicatus. nu. 424.

Et vtrum excommunicatus possit eße procurator pro suo consorte. nu. 425.

426 *Excommunicatus vtrum possit esse nuncius.*

427 *Excommunicationis exceptionem quis possit opponere. Quod declara quinque modis, vt nu. 428. 429. 430. 431. & 432.*

433 *Excommunicationis exceptia contra quem possit opponi.*

434 *Excommunicationis exceptio coram quo possit opponi.*

435 *Excommunicationis exceptio in qua parte litis possit opponi.*

436 *Excommunicationis exceptio qualiter sit proponenda.*

Et quid si opponatur excommunicatia lata à canone, an debeat exprimi nomen canonis excommunicantis. 437.

Et quomodo debeat formari libellus, quando exceptio excommunicationis opponitur contra partem. nu. 438.

439 *Excommunicationis exceptionem quis teneatur probare.*

440 *Excommunicationis exceptio infra quod tempus debeat probari. Et ibi, quòd infra octo dies. Quod tamen limita tribus modis, vt nu. 442.*

441 *Dies termini an regulariter computetur in termino.*

Dilatio prædicta octo dierum, an debeat aßignari per iudicem. nu. 443.

Et an sufficiat produxisse testes infra dictum terminum octo dierum, licet non fuerint publicati. nu. 444.

Et an prædicta dilatio possit prorogari. nu. 445.

446 *Excommunicationis exceptionis probatio qualis requiratur.*

Et an sufficiat vnus testis. Et an sit locus delationi iuramenti. num. 447.

Et an sufficiat vnus testis cum fama. ibidem.
Et an sufficiat sola denunciatio. nu. 448.
Et an exceptio excommunicationis semel probata in vno iudicio, sufficiat ad repellendū ipsum de nouo agentē in alio iudicio. nu. 449.

450 *Excōmunicationis exceptio quoties possit opponi in eodem iudicio.*

451 *Excommunicationis exceptionis effectus qui sint. Et quæ sit pœna non probantis hanc exceptionem. ibidem.*

452 *Excommunicatus si cōueniatur à non excommunicato an possit opponere exceptionem suæ excommunicationis.*

453 *Excommunicatus an possit esse arbiter.*
Et an possit esse arbitrator. nu. 454.
Et an possit esse tutor; nu. 455.
Et an curator, An hospitalarius. & an similia exercere possit. ibidem.

456 *Excommunicatus an possit contrahere. Et an contractus ab eo gestus valeat. Et quòd sic num-* 466. *Limita nu.* 467. 468. *&* 469. *& nu.* 470.

457 *Pactum, & acceptilatio inficiunt ciuilem, & naturalem obligationem.*

458 *Excommunicatis non prohibentur illa quæ dependent ex consensu.*

459 *Excommunicatus potest facere omnem contractum, qui cedit in ipsius incommodum.*

460 *Excommunicatus retinet ea quæ sunt iurisgentium.*

461 *Deportatus videtur esse deterioris conditionis quàm excommunicatus; cum excommunicatio sit loco medicinæ.*

462 *Obligatio nulla ciuilis, vel naturalis nascitur, quādo lex expressè resistit contractui.*

463 *Iurans non vendere librum, si vendit, tenet venditio, licet peccet.*

464 *Contractus non debent claudicare.*

465 *Correlatiuorum idem debet esse iudicium.*

471 *Excommunicatus an possit rogare contractum. Et an possit constituere procuratorem. nu.* 472.
Et an possit compromittere. nu. 473.

474 *Excommunicatus an possit testari. Et primo refert opin. negatiuam, nu.* 475. *per totum. Et nu.* 476. *refert opin. affirmatiuam. quam ponit pro regula. nu.* 480. *Fallit tamen in quatuor casibus, de quibus nu.* 481. 482. 483. *&* 484.

477 *Omnia agibilia regulariter intelliguntur permissa.*

478 *Testari potest regulariter qui retinet liberam ciuitatem, & familiam, & bona, si aliter non reperiatur expressè prohibitus.*

479 *Testandi forma licet sit de iure publico, vel ciuili, tamen voluntas, ac potestas testandi sunt de iure naturali, vel gentium.*

485 *Excommunicationis effectus circa cæteros actus differentes, & non conclusos in præcedentibus quæstionibus.*

486 *Excommunicati an possint facere statuta.*

487 *Excommunicationem esse occultam, vel publicā, an differat, quò ad validitatem gestorum per excommunicatum.*

488 *Excommunicatus cuius fortè excōmunicatio ignoratur, an teneatur detegere excōmunicationem suam, si eligitur, postulatur, aut index deputatur.*

489 *Excōmunicationis effectus an extendantur vbiq; locorum.*

490 *Excommunicatio semel posita vtrum semper præsumatur durare.*

491 *Excommunicationis effectus respectu perseuerantiæ.*

492 *Excommunicationis effectus circa satisdationem. remissiuè.*

493 *Excommunicationis effectus quando incipiant.*
Et primo quid si sit pura. nu. 494.
Et quid si sit in diem. nu. 495.
Et quid si sit conditionalis. nu. 496.
Et quid si excōmunicatio veniat ex ratihabitione. nu. 497.
Et quid si feratur per epistolam. nu. 498.

499 *Excommunicatio si sit dubia, an valeat, vel ne? vtrum prædicti effectus producantur.*

500 *Excommunicatio si est vnica, an producantur omnes prædicti effectus.*

501 *Excommunicationis effectus an multiplicentur ex pluralitate excommunicationis.*

502 *Excommunicationis effectus aliqui, an remaneant post absolutionem.*

503 *Excommunicationis effectus ratione æquiparationis.*

504 *Excommunicationis effectus secundum quem trahit secum executionem.*

505 *Excommunicationis timor, an causet iustum metum.*

506 *Excommunicationis denuntiatio, an sit necessaria, quò ad prædictos effectus consequendos.*

507 *Excommunicatio minor separat à sacramentis ecclesiæ passiuè.*
Et quandoq; à communione fidelium, sed non sacramentorum. nu. 508.

509 *Excommunicatus minori, an possit excommunicare. remissiuè.*
An possit sacramenta administrare. ibidem. remissiuè.
An possit esse iudex, an notarius, an testis, an aduocatus, an procurator. ibidem. remissiuè.

1 SACRIS. † Excōmunicatus propter participationem cum excommunicatis, licet postea eos expugnet, absolutus nō est. h.d. Et pars huius habetur .§. de his quæ vi met. ue cau. in .c. sacris, & .§. de sepul. c. sacris. Diuiditur, quia primo ponitur facti narratio, & decisio. Secundo ponitur exceptio, ibi, nisi. Primo nota, † q̄
2 quis potest excōmunicari vna cum omnibus participibus suis, & fautoribus suis. Et verum hodiæ hæc forma possit indistinctè seruari, traditur in .c. statuimus. eod. tit. lib. 6. dixi in .c. perpendimus. § .eod. in decimo principali arti-
3 culo .q. 28. Secundo nota † quòd communicans excommunicato cum fautoribus, & participibus suis incurrit maiorem excommunicationem, de quo dicam in .c. inter alia. in vigesimo

4 fimo prin.artic. Tertio not.quòd † pro excom
municato non est orandum, antequàm absol-
uatur; etiam si in morte signa contritionis appa
ruerint.de quo dicam.ỹ.in.5.q.prin. tertij pri
mi membri, circa actus spirituales. Quarto
5 not. quòd † ad solam purgationem culpæ, sen
tentia excommunicationis non tollitur; nec
purgatur excommunicatio, nisi detur formalis
absolutio ab ecclesia requisita. de qua latè dicā
in.c.venerabili.ỹ.in vigesimoquīto prin. artic.
6 Quinto not.quòd † excommunicatus non ,phi
betur in bello iusto pugnare, aut bello iusto in-
teresse. de quo.ỹ.in vigesimo prin.membro, in
10.q.princ. Sexto not.ibi, de mandato eccle-
7 siæ, quòd † ecclesia potest indicere bellum con-
tra excommunicatos, & inobedientes. Facit
8 23.q.8.c.igitur.&.c.omnium timore. Et † quis
possit indicere bellum, tradit Host.in.c.signifi-
casti.2.s̃.de homici.Inno.in.c.olim.1.de resti.
spol.&.c.sicut.3.de iureiuran.Bart.in.l.hostes.
ff.de capt.col.2. ver. hoc præmisso. & latè per
Ioan.de Lig.in tracta.de bello. Vltimo not.ꝙ
9 ex eo quòd † quis pugnat pro ecclesia, & cōtra
hostes ecclesię non dicuntur apparere, seu con-
stare euidenter signa contritionis. Et ratio est,
quia multiformiter, & ex multiplici alia causa
extrinseca posset moueri ad pugnam; puta ,p-
pter iniuriam, aut vindictam, vel aliam similem
causam. Glo.1.quærit, & soluit. Posset etiam
recitari per contrarium. In fi.glo.dic vt dicam
in.c.inter alia.in vigesimo primo princ.artic.
Postremo iuxta præmissum ordinem in rub.ve
nit hic examinandus decimus nonus princ. ar-
ticulus, de effectibus ipsius excommunicatio-
nis. Et est aduertendum, quòd articulus est
valde notabilis, difficilis, & adeò intricatus, vt
vix extricatè per ordinem tradi possit; in quo
plures varios modos cogitaui, vt ipsum articu-
lum, quò ad fieri posset, ordinatè tractarem.
Et quandoque arbitratus sum vtile esse illum
expedire per distinctiones, & subdistinctiones.
Sed quoniam essent nimis longæ, & etiam intri
catę, profectò confunderent intellectum. Qua-
re pro ordine magis condecenti institui articu-
lum istum distinguere per tractatus, & tracta-
tus in articulos, & articulos in membra, vel
quæstiones, & membra in quæstiones princip.
Pro ipsius igitur deciminoni principalis artic.
clara expeditione primo prosequamur tractatū
de effectibus maioris excommunicationis. Se-
cundo de effectibus minoris excōicationis.
10 Circa primum tractatum de † effectibus maio-
ris excōmunicationis subdistinguo duos prin-
cipales articulos. Primus erit de effectibus ma
ioris excommunicationis quò ad Deum, & ec
clesiam triumphantem. Secundus de † ipsius
effectibus quò ad hominem, & ecclesiam mili-
tantem. Quò ad primum articulum posequar
tria membra. Primum erit de excommunica-
tione nulla. Secundum de excommunicatione
11 iniusta. Tertium de iusta. Quò † ad primum
dic, quòd excommunicationis nullæ, nullus est
effectus, vt in.c.solet.eod.tit. lib.6.s̃.de excess.
prælа.c.cum ad quorūdam.s̃.de off.deleg.c.cū
contingat. Tradit Io.And.post Host.in.c.ita
quorundam.s̃.de iudæ.& ibi dixi. Et sic patet,
quòd.c.sententia pastoris.11.quæst.3. non ha
bet locum in sententia excommunicationis nul
12 la. Quibus † autem casibus sententia excom
municationis fit nulla, dixi in.c.perpendimus.
supra eod.in decimo princ. artic. q.18. Circa
13 secundum membrum, cum loquimur de † sen-
tentia excommunicationis iniusta, vtrum liget
quò ad Deum, dicēdum est, quòd talis excom
municatio quò ad Deum, nihil, aut parum ope
ratur. 24.q.3.c.si quis non recto. vbi tex.dicit,
14 quòd nihil lædit. Quinimo si † excommunica-
tus patienter illam tolerat, augetur etiam meri-
tum, vt est optimus tex.11.q.3.c.qui iustis. &
.c.illud planè c. cum ęterni. de re iudi. lib.6.
15 Quare illud quod dicitur Math.c.16. † quod-
cunque ligaueris super terram &c. & transum-
ptiuè.24.q.1.c. quodcunque. intelligi debet
claue scilicet non errante.24.q.1.c.4.§.si autē.
&.c.manet. vt not. Archid.23.q.5.c.remittun-
tur. Aduerte tamen, quia in hoc sibi nocet,
quia pro eo non est orandum, aut pro eo simi-
lia habenda suffragia, propter quæ à peccato
facilius releuaretur. Facit tex. noster; & quod
dixi in.c.quod quidam.s̃.de pœni.& remis.iun
ctis his quæ dicam statim in tertio mēbro prin.
Facit etiam quod not. Archidiaco. 24.q.3.c.si
quis non recto. Item prædicta procedunt, si
modo excommunicatus iniustè patienter illam
16 tolerarет, & timeat. † Secus si contemneret;
nam tunc ratione contemptus ligaretur etiam
quò ad deum. 11.q.3.§.cum ergo. in fi. &.§.
hic.& simil.&.21.q.3.c.notandum. In fi. &.ỹ.
eod.c.per tuas.not. Archidis.in.d.c.si quis non
recto. &.D.m.s̃.in rub. Circa tertium mem
17 brum, quando † excommunicatio est iusta, dic
quò ad Deum parū, aut nihil operatur. Nam
18 quilibet † peccator eo ipso quòd peccat, imme
diatè separatur à gratia Dei. 11.q.3.c.illud. Et
ideò dicit glo.24.q.1.c.quodcunq;. ꝙ quò ad
Deum ecclesia iustè excommunicando, nullam
vim potestatis exercet; sed solum denuntiat,
aut declarat illum esse extra gratiā Dei. de pœ-
ni.dist.1.c.verbum. Quod qualiter intelligatur
vide varias opiniones per Archid.23.q.5.c.re-
mittuntur. Dicit tamen Host. quem commu-
niter* sequūtur Io. An.& Docto. in.c.ita quo-
rundam.s̃.de iudæ.& ibi dixi.& sequitur etiam Com. opi
Inno.ibi, & in rub.s̃.eod.tit.quòd iusta excom
municatio quandoq; operatur quò ad Deum.
Primo, quia ex contemptu superuenienti, talis
magis deijcitur à gratia Dei. Itē quia diabolus
habet maiorem potestatem in peccatore post
excommunicationē, quàm ante. Et ideò secun-
19 dum sanctos viros, sicut † rusticus vtitur asino,
& iumento; ita diabolus vtitur excommunica-
to. Vide tex.cum glo.11.q.3.c.audi denique.
Item orationes ipsius, & cætera bona, & opera
meritoria debiliora sunt, quàm in alio. de quo
per Host.in sum. de pœnit.& remiss.§.& an fi-
ctè. Item & angelus bonus, qui deputatus est
ad

ad custodiam suam, ad ipsius rectam custo-
diam, & sublenstionem minus operatur; & an-
gelus malus plus potestatem habet in eo. Et sic
ex hoc habes expeditum primum articulum
primi tractatus, qui versatur circa effectus circa
Deum. Circa secundum principalẽ articulum
20 primi principalis tractatus,† scilicet de effecti-
bus excommunicationis maioris quò ad homi-
nem, & ecclesiam militantem, prosequar tria
membra principalia. Primum erit de excommu
nicatione nulla. Secundum de excommunica-
tione iniusta. Tertium de excõicatione iusta.
Circa primum de excommunicatione nulla,
quia etiam quò ad homines nullum sortitur ef-
fectum, dic vt dixi. §. in primo membro præce-
dẽtis articuli. Circa secundum membrum de
21 effectibus† excommunicationis iniustæ quò ad
homines, aduertendum est; quia hoc secundum
membrum, vt fugiamus superflua, potest tra-
ctari, & examinari vna cum tertio excommuni
22 cationis iustæ; quia† regulariter pendente ex-
communicatione iniusta, ipsa excommunica-
tio iniusta tantum operatur quò ad homines,
quantum iusta; licet in absolutione, & post in
aliquibus differant, maximè respectu satisfa-
ctionis, vt ex infra dicẽdis apparebit. Circa hæc
duo membra pro ipsorum clara, & ordinatá
quantum fieri potest, examinatione, prosequar
infrascriptas quæstiones principales. Prima
erit de quibusdam generalibus effectibus ipsius
maioris excommunicationis aliquas generales
regulas ponendo. Secunda de effectibus ipsius
excommunicationis maioris circa actus spiri-
tuales. Tertia circa rescripta. Quarta circa pri
uilegia, & cætera beneficia non ecclesiastica.
Quinta circa actus iudiciales, in qua proseque-
mur quid iuris de persona iudicis, & alterius iu-
risdictionem habentis. Item de persona acto-
ris, rei, testium, notarij, aduocati, procuratoris,
& nuntij. Sexta quæstio principalis versatur
circa specialem tractatum in materia exceptio-
nis excommunicationis. Septima circa arbi-
tria, & arbitramenta. Octaua circa contra-
ctus. Nona, circa vltima voluntates. Decima,
circa cæteros actus differentes; & non conclu-
sos in præcedentibus quæstionibus. Vndeci-
ma, an prædicta procedant in excommunicato
occulto, vel ignorante excommunicationis sen-
tentiam. Duodecima, an prædicti effectus ꝓ-
ducantur vbique locorum, an verò circunscri-
bãtur loco. Decimatertia, vtrum semel posita
præsumatur semper durare. Decimaquarta,
vtrum augeantur effectus prædicti, vel alij pro-
ducantur ratione differentiæ, aliàs perseueran-
tiæ. Decima quinta, de effectibus circa satisfa-
ctionem, quam excommunicatus tenetur face-
re læso. Decimasexta, quãdo prædicti effectus
producantur. Et quid si excommunicatio sit pu
ra. Et quid si sit cõditionalis. Et quid de eo qui
propter ratihabitionem, incidit in excommu-
nicationẽ. Decimaseptima, vtrum prædicti ef-
fectus producantur existente dubietate, vtrum
valeat, vel non valeat excommunicatio. Deci-
ma octaua, an prædicti effectus procedant ex
vnica excommunicatione. Decimanona, vtrũ
ex multitudine, aut pluralitate excommunica-
tionis, plures producantur, aut multiplicentur
effectus. Vigesima, vtrum etiam post absolu-
tionem aliqui remaneant effectus. Vigesima
prima, de effectibus ratione æquiperationis.
Vigesimasecũda, de illo effectu, secundum quẽ
dicimus, quòd trahit secum executionem. Vi
gesima tertia, vtrum timor excommunicatio-
nis causet iustum metum. Vigesimaquarta,
vtrum excommunicationis denunciatio sit ne-
cessaria quò ad prædictos effectus consequen-
23 dos. Quò ad primam quæstionem † de effe-
ctibus, & regulis quibusdam generalibus, quò
ad homines, & ecclesiam militantem prouenië-
tes de iniusta, aut iusta excommunicatione ꝓ-
cedam per cõclusiones. Prima conclusio sit;
24 quòd etiam † iniusta excommunicatio quò ad
homines ligat. 11. quest. 3. c. 1. &. §. hic & simi.
quod procedit siue sit iniusta ex ordine, siue ex
animo, siue ex causa. Quod limita, nisi esset talis
iniustitia, quæ redderet sententiam nullam, se-
cundum ea quæ latius dixi in. c. perpendimus.
§. eod. in decimo princ. artic. maxime in. q. 16.
Et adeò ligat, vt etiã videatur operari effectũ,
quòd si excommunicatus steterit in ea per an-
num, sit suspectus de hæresi. de quo dicam in. c.
per tuas. ĵ. eod. in vigesimoprimo artic. Debet
igitur excommunicatus, etiam iniustè, sibi pro-
uidere, & absolutionem petere, vt not. glo. pen.
in. d. c. per tuas. & ibi Inno. & not. glo. & Doct.
in. c. pastoralis. §. de appella. Aduerte tamen,
quia quidam voluerunt, quòd solum procedat
in sententia ordinarij iniusta, per tex. in. d. c. 1.
dum dicit, sententia pastoris. Et ideò secus dixe
runt etiam in sententia iniusta lata à Delegato;
volunt enim; quòd talis sententia non liget, si
est iniusta, per. c. penult. §. de præben. &. c. cum
olim. in fi. §. de off. deleg. Item mouẽtur; quia
talis videtur mandati fines excedere, eo quòd
non mandatur, vt iniurietur; sed quòd præuia
ratione procedat, vt in. c. ex insinuatione. in fi.
25 supra de rescript. & ideò † iniustè faciens dici-
tur facere contra mandatum, & per consequẽs
non tenet, quod agit, vt in. c. cum dilecta. supra
de rescript. arg. l. diligenter. ff. manda. Vnde di-
cit ibi Hosti. quòd si Delegatus præcipit ali-
quid iniustè, & propter hoc excommunicat, ꝙ
sententia non tenet, vt in. c. fin. de præben. licet
secus sit in ordinario, eo quòd ordinarius ha-
bet latiorem, & firmiorem iurisdictionem. Ad
quod vide quod tradit Inno. in. c. cum contin-
gat. supra de rescript. & quod traditur in. c. sta-
tuimus. de senten. excom. lib. 6. Inno. tamen
voluit, quòd sententia licet incerta valeat, si læ-
dit ius litigatoris. Et ideò opus est appellatio-
ne, per tex. in. c. nouit. supra de appel. &. d. c. ex
insinuatione. in fi. Et ita residet Archid. 11. q. 3.
c. 1. Sed aduerte, quia quando delegatio esset
simpliciter facta, videtur mihi, quòd nullo mo-
do iniustitia reddat sententiam nullam, nec per
consequẽs excommunicationem accessoriam
ad illam.

ad illam. Sed potest prædicta conclusio proce
dere, qñ in delegatione diceretur, vt Delegatus
prçuia rõne procederet, vel s̃m ius, & iustitiam,
aut per similia verba, quibus casibus voluerunt
quidam sententiam esse nullam, propter iniu-
stitiam. Sed Inno. tenet contrarium. tamen dic
vt traditur per eum in.d.c.cum dilecta. tangitur
etiam aliquid in.d.c.ex insinuatione. Ego ali-
quid tetigi in.c.perpendimus. supra eod. in de-
cimo princ. artic. q. 8. ad fi. & latius dixi in.c.il-
lud. supra de cler. excom. min. Secunda conclu
26 sio sit, quòd quamuis † anathema, & maior ex-
communicatio quò ad formã prolationis diffe
rant, secundum ea quæ dixi in.d.c.perpẽdimus.
in decimo princ. artic. in tertio membro princ.
2.q.3. tamen vtriusque effectus sunt æquales.
vt not. Zaba. in repeti.d.c.perpendimus. nisi ꝙ
excommunicatus cum tanta solemnitate magis
aggrauatur quò ad vulgi opinionem. Tertia
27 conclusio, † excommunicatio priuat excommu
nicatum à perceptione sacramentorum, & acti-
bus spiritualibus. quod tamen qualiter proce-
dat, statim latius dicam in secunda quæstione
principali. Quarta conclusio sit, quód talis
28 excommunicatio † maior iusta, vel iniusta pri-
uat cõmunione hominum. & hoc denotat ver-
bum ipsum excommunicatio, quasi extra com
munionem positio, dixi supra in rub. in secũda
quæstio. princ. Probatur. 11.q.3.c.omnis. &.c.
sequen. & supra de appell.c.peruenit. 1. Et pro-
pter hãc causam excommunicati largo sumpto
vocabulo dicũtur schismatici, quasi scissi, & di-
uisi à communione, & Romana ecclesia, secun-
dum Io. de Lig. Ad quod vide quod dixi supra
de schisma. in rub. Et de hoc effectu, & qualiter
accipiatur, & propter quas causas cesset, latius
dicam in.c.inter alia. in vigesimo princ. artic. Et
ex hoc effectu alij plures sequuntur effectus, de
quibus dicam in inferioribus quæst. Quinta
29 conclusio sit, † ꝙ excommunicationis effectus
est medicinalis, & non mortalis, vt in.c.1. in
prin. eod. titu. lib. 6. 2.q.1.c.nulli. &.24.q.3.c.
notandum. Dic secundum Archidia. in.d.c.1.
quòd dicitur medicinalis actiuè, & passiuè, re-
spectu proferentis, & eius contra quem profer-
tur. Proferens enim nõ ad mortem, sed ad me-
delam intrudere debet. 11.q.3.c.audi. & debet
peritus, & solutus esse, & catholicæ disciplinæ
traditiones diligenter obseruare. Facit supra
de æta. & qualita.c.ad aures. Quòd si æger, &
infirmus veneno rebellionis se exponeret, non
medico, sed duritiæ suæ, ac pertinaciæ suæ im
putaretur; vt in simili in.c.tua. &.c.postula-
sti. supra de homici. Respectu ergo patientis est
medicina animæ; quia confusus, ex eo quòd vi-
det se vitari, facilius conuertetur, vt.d.c.audi.
Facit.c.pia. de exceptio. lib. 6. & quod traditur
48. dist.c.prohibentur. Nec obstat. 11.q.3.c.
episcopus. vbi dicitur, ꝙ quis quandoq; per il-
lam citius moritur; quia hoc operatur contem-
ptus ipsius excommunicati, quod est peccatum
mortale, vt.d.c.1.eod. tit. lib. 6. Et si diceretur,
quòd animam tollit. 24.q.3.c.1. Respõdetur
per Archid. quòd hoc est verum, nisi per satis-
factionem reconcilietur ecclesiæ. Vnde conclu
30 debat etiam Io. Mo. ꝙ in † excommunicatione
sunt actio, & passio, ꝑ eo quòd in ea est motus
differens per terminum à quò ad terminum ad
quem. vnde est medicinalis in agente qui rectè
operatur, & in patiente qui paret, seu obedit hu
militer. Et econtra est mortalis in quolibet eo-
rum, si minus rectè agant. & sic primo dicitur
maxima pœna, vt in.c.sacro.§.eo. & ibi notaui.
& ex ratione beati Thom. super quarto senten.
31 dist. 18. super artic. fina. dicit, quòd † prælatus,
qui videt hanc excommunicationis medicinã
non proficere, sed nocere; debet agere sicut bo
nus medicus, & illam debet sferere, & tollere,
etiam contumacia durante. Facit. 23.q.5.c.
prodest. de quo dicam in.c.venerabili.§.eod.
in vigesimoquinto princ. artic. Est ergo medi-
cinalis, vt dictum est, disciplinans, vt.d.c.1.eod.
tit. lib. 6. Facit. 45. dist.c.disciplina. Item di-
32 citur † medicina disciplina non eradicans, dum
tamen is, in quẽm lata fuerit, nõ contemneret,
vt.d.c.1. in prin. Non enim tendit ad eradican
dum, seu euellendum, quia pœna ipsius nõ euel
lit à Deo. 11.q.3.c.quomodo. cum.c.sequẽ.
Sed causa propter quam fertur radicitus est
euellenda. de poeni. dist. 2. ideò contemni non
debet, sed eradicari. & si non põt eradicari, quia
causa iusta non subest, quod cõtingit in excom
municatione iniusta, patiatur humiliter, nec cõ-
temnat, sed iustum prosequatur, & remedia e-
xerceat à canonibus attributa. de quibus dixi
in.d.c.sacro. in decimotertio prin. artic. & deci
moquarto. Nam si contemneret, illaquearetur
ad mortale propter contemptum, quamuis etiã
iniusta esset, vt dictum fuit supra in princ. istius
artic. Sexta conclusio sit, quæ infertur ex prç-
33 dictis, quòd † excommunicatio non solum li-
gat animam, sed etiam corpus. Et respectu ani-
mæ, intellige si est iusta, declarando tamen vt
dixi supra in prin. istius articuli. Et quamuis tex.
in.c.si quis prçsbyterorum. videatur velle, quòd
liget solum animam, & sentit Host. ibi, & Ioan.
And. qui remittit ad nota. in.c.ad reprimendã.
&.c.pastoralis. supra de offi. ordi. Et hinc est,
secundum aliquos, quòd non potest proferri in
vniuersitate, vt dixi in.c.perpendimus. in deci-
mo prin. artic. iuxta princip. tamen vt patet ex
superioribus, ligat corpus. Et audiui, ꝙ quidã
solemnis prædicator, qui superioribus annis
prædicauit in cathedrali ecclesia, dixit, ꝙ tanta
34 est † excommunicationis pœna, vt inficiat non
solum humana corpora rationabilia, sed bruta,
& etiam vegetabilia. & adducebat quinq; exẽ-
pla, quæ viderat, & audierat. Primum exẽplum
erat, ꝙ cũ sacerdoti cuidam celebranti passeres
essent multũ infesti, excõicauit quoscũq; ingre-
diẽtes in ecclesia, à qua hora in antea nullus in-
grediebatur, quin statim moriretur. Secundum
exẽplum, seu miraculum, ꝙ cum cuidam viduæ
fuisset subtractum Marsupium plenum, & illud
subtraxisset coruus domesticus ipsius, fecit ve-
tula fieri monitionem, & tandem excommuni-

cationem

cationem, postq; inde ad paucos dies coruus
prope Marsupium pecuniæ inuentus est mor-
tuus. Tertium miraculum, quòd cum ex lacu
quodam campaniæ, non recordor nunc de no-
mine quidam comedissent anguillas, & propter
hoc mortui fuissent, Episcopus excommunica-
uit anguillas, quo facto incontinenti omnes il-
lius lacus anguillæ recesserunt, & vsque in ho-
diernam diem in illo lacu nunquam fuerunt re-
pertæ anguillæ &c. Quartum miraculum, quòd
cum quædam Cyconia nidificasset super qua-
dam domo cuiusdam ciuis Mutineñ. & ille ci-
uis à Legato Bononiæ existenti excommu-
nicaretur, factum est, vt incontinenti cico-
nia nidum, seu pullos supra tectum alterius
domus portauerit. Et hoc quidē de exemplis
circa bruta. De vegetabilibus vnum recitauit
miraculum. Nam cum quidam rusticus ligna
faceret in cura Pongibonci territorij Florenti-
norum, & ipsius securis esset oblitus, facta mo-
nitione, fieri fecit excommunicationem contra
quemcunque securim habentem, retinentem,
& non retinentem, quo facto, cū adueniēte tem
pore principij veris miraretur rusticus, quòd
cerasus non produxisset flores quemadmodū
alij, accessit, & vidit ipsam desiccatam, & ibi se-
curim reperit. hoc potius credere dignum est,
propter bonarum mētium timorem, quàm ab
eodem quęrendum laborare. Vnde non debet
esse mirum, si tex. in.c.episcopi. 11.q.3. dicit,
ne per excōicationis peccatum excōicati mor-
te præueniātur. Ad quod vide quod dixi, &
35 iura, & authoritates allegatas ad illud, † quòd
propter peccata homines citius moriuntur, in
.c.licet hely.in princ. supra de simo. Septima
36 conclusio sit, quòd † excommunicatus non va-
let amplius per se resurgere, sicut potest pecca-
tor; sed oportet quòd habeat absolutionem.
Facit tex. noster. & probatur in.c.cum deside-
res.& in.c.cum à nobis. supra eod. tenet Inno.
supra in rub. Debet ergo absolui in forma, nisi
aliud speciali ratione inducatur. de quo dicetur
latius in.c.venerabili. ĩ.eod. in vigesimoquinto
prin.artic. Octaua conclusio sit secundum ali-
37 quos, quòd † excommunicatio infamat; hoc voluit
Bal.in.c.1.quo temp.mil.inuesti.per.deb. Sen-
tit glo. Institu.de capi.dimi.§.minor.in quantū
illa glo. æquiperat excommunicatum deporta-
to, seu damnato in metallum: de qua æquipera
tione dic vt latè dixi in.c.monachi.supra eod.in
sexto prin. artic. Sed quò ad ipsam conclusio-
nem, Bart.tenet contrarium in auth. credentes.
C.de hæreti.vbi dicit, quòd excommunicatio
non infamat, nisi quis fuerit excommunicatus
per hæresim, & steterit in excommunicatione
per annum. Ego arbitror distinguendum, quia
aut loquimur de infamia facti, & procedat pri-
ma opin. quia indubitanter talis infamatur tali
infamia, eo quòd apud bonos, & graues, & ho-
nestos viros ipsius opi. decoloratur. vt probat
6.q.1.c.sunt plurimi. &.2.q.5.c.pbyter. &.c.
oībus.15.q.5.c.de crimine. & probatur in.l.ho
nori.& in.l.licet. de obse. lib. Ad quod vide
quædam quæ notabiliter dixi de bona, & mala
fama in.c.qualiter.2.ĩ.de accus. in nono princ.
artic.q.20. Aut loquimur de infamia iuris, &
subdistingue, quòd aut quis excommunicatur
propter delictum infamans ipso facto, & proce
dat prima opinio. Sed procedit effectus infa-
miæ potius à delicto, quàm ab excommunica-
tione, vt in simili dixi supra in tertio prin. artic.
huius artic. de iusta excōmunicatione, an liget
quò ad Deum. Aut quis non excommunicatur
propter delictum, quod infamat ipso facto; sed
solū per sentētiam; & hoc casu, si est accusatus,
vel inquisitus propter tale delictum, ex eo quia
fuit contumax, siue excommunicatus, & sub-
distingue, quòd aut non stetit in excommunica
tione per annum, aut stetit; si non stetit, non ef-
ficitur infamis infamia iuris. Si verò stetit, tunc
decisio quæst. pendet à decisione alterius quæ-
38 stionis, † An damnatus ex ficta confessione su-
per delicto infamante per sententiam, sit infa-
mis. de qua quæstione latissimè dixi in.c.qua-
liter.2.supra de accusa. Nona conclusio sit, quòd
39 excommunicato † omnia intelligūtur esse per-
missa, quę tendunt ad eius odium, vt not. Doct.
in.c.intelleximus. supra de iudi. & hoc etiam
pluries apparebit ex. ĩ. dicendis. Vnde vt nota-
ui in.d.c.intelleximus. supra de iudi. non est mi
rum, si potest dormire cum vxore. 11.q.3.in.c.
quoniā multos. in hoc.n. videtur plurimum gra
nari; Nam pro actu laborioso dicitur talis naui
gare. 17.q.2.c.nos nouimus. Vide quod dixi in
materia vsurarum, in sexto princ.artic. Et hæc
faciunt ad plurima, de quibus quidem. ĩ. dicit.
In his autem quæ tēdunt ad eius fauorem, quid
tenendum sit, apparebit ex. ĩ. dicendis.
Quò ad secundam quęstionem principalem de
40 effectibus † maioris excommunicationis quò
ad homines circa spiritualia, pro ipsius clariori
doctrina prosequar tria membra. Primum,
quibus spiritualibus excommunicatus exclūda
tur. Secundum de pœna, ad quam tenentur
excommunicati attentantes, seu exercentes spi
ritualia in casibus prohibitis. Tertium, an cum
talibus valeat dispensari. Quò ad primum
prosequar infrascripta dubia. Primum erit ge-
nerale, vtrum omnia spiritualia sint interdicta.
Secundum circa sacramentorum, & ordinum
collationem. Tertium erit, an possit celebrare.
Quartum, an possit eligere. Quintum, an pos-
sit beneficia conferre. Sextum, an præsentare.
Septimum, an excommunicare. Octauum, an
iurare. Nonum, an matrimonium cōtrahere.
Et ex hoc quò ad effectus actiuos. De actibus
verò passiuis, decimum erit dubium, an recipi
possint ad ecclesiastica sacramenta. Vndeci-
mum, an ordinari. Duodecimum, an eligi.
Decimum tertium, an possit ei beneficium con
ferri. Decimum quartum, an priuetur benefi-
cio adepto, vel ei saltem subtrahi debeant red-
ditus beneficij, & qualiter. Decimumquintum,
vtrum possit præsentari. Decimumsextum, an
possit monachari, vel profiteri. Decimumse-
ptimum, an possint coram eo missa, vel diuina

officia

officia celebrari. Decimumoctauũ, an teneatur dicere horas,& officium. Decimumnonũ, an possit eidem prædicari. Vigesimum, an expellendus sit de ecclesia. Vigesimumprimum, an possit pro eo orari. Vigesimumsecundum, an ei danda sit eleemosina. Vigesimumtertiũ, an possit iterum excommunicari. Vigesimum quartum, an valeat sepeliri. Quò ad primum
41 generale dubium, † vtrum omnia spiritualia sint interdicta, dic, quòd excommunicatus regulariter non potest actiuè spiritualia attentare, si excommunicatio sit publica,& notoria. Et si attentetur ratione publici officij, teneret, donec esset tolleratus, vt patebit in dicendis in vndecima quæst. principali. Sed si aliqua spũalia attentaret ratione priuati officij, non valet, etiã si sit occultus, vt patebit ex.j̃.dicendis, maxime in quarto dubio. Et hæc procedunt in his, quæ sunt iuris, vt conferre, eligere, instituere, confirmare, vt patebit latius ex infra dicendis. Sed in hoc quæ sunt facti, tenent gesta per excommunicatum, etiam in istis spiritualibus, vt ponere prouisum, institutum, electum,& cõfirmatum, in corporalem possessionem; quia ex hoc nullũ ius transfertur. licet enim vitari debeat excommunicatus, tamen huiusmodi gesta tenent, maxime subsistente necessitate, vt in casu.c. pro illorum. supra de præbẽ & ibi per Inno.& Doct. in.c. veritatis. supra de dol.& contuma. prope fi.& mihi placet. Circa secundum dubium,
42 an possint † sacramenta conferri, vel ordinari, conclusio sit, ꝙ excommunicatus debet abstinere quantum in se est, à sacramentorum collatione. Quod patet, quia punitur, si illa administret, vt.j̃. dicetur in secundo membro prin. Et ratio est, quia cum sit ipse extra ecclesiam, non debet ipse attentare quæ sunt infra ecclesiam. & quia non debet se in communione hominũ immiscere.& quia in talibus conferendis debet adesse omnis puritas. 1.q.1.c. quam pio. Et p̃dicta intelligo, nisi necessitas vrgeret; quis si essemus in sacramento necessitatis; vt puta, baptismi, vel pœnitentiæ in peccatore, quia hoc casu liceret excommunicato baptizare,& pœnitẽtiam iniungere. Faciunt quæ dixi in.c. si quis propter necessitatem.ẽ. de furt. Vbi autem necessitas nõ subesset, debet abstinere, vt dixi Sed si non abstineret, sed conferret, vtrum collatio teneat, videtur prima facie distinguendum secundum Gratia. quia aut loquimur de his qui existentes in excommunicatione ordines receperunt,& nunc in eadem perdurantes ordines conferunt, vel sacramenta,& hoc casu collatio videtur valere, per tex. 9.q.1.c.1.& ita videtur prima facie intelligere Gratia. illum tex. Greg.
43 immediatè in.§.1. post illum tex. Sed † communiter ita non intelligitur, nec mihi placet; quia licet ordinati à talibus non recipiant ordinis executionem, tamen recipiunt gratiam,& characterẽ, vt statim dicam, ex eo, quia ipsi sic ordinati, quãuis excommunicati, gratiam,& characterem receperunt, vt.j̃. subijciam in decimo dubio. Et ideò de intellectu illius tex.c.1.9.
q.1.&.c.2.ead.causa,& quæst. qd' videtur eidẽ contrariari, dic vt ibi per Gratia. in.§.1.&.2.& per glo.& Docto. Ego arbitror, quòd debeat distingui in hoc casu, sicut quando excommunicatio superuenisset,& superest nunc quando conferat sacramenta, vel ordinat; quamuis qui iste conferens fuit ordinatus, non esset excommunicatus. In quo casu arbitror distinguẽdũ, quòd aut non fuit seruata forma debita,& res est clara, ꝙ nec gratia, nec executio confertur, vt in.c.1.ẽ. de bapt.&.1.q.1.c. detrahe. Sed hoc contingit non ratione defectus excommunicationis, sed ratione defectus formæ. Aut forma fuit seruata,& subdistingue, qnia aut loquimur de sacramentis, in quibus gratia confertur, vel de alijs etiam, in quibus vltra gratiam confertur executio, Si de ipsis quærimus quò ad gratiam,& characterem, est dicendum, quòd tales recipiunt gratiam,& characterem. 32. dist.§. ve
44 rum.&.c. ad hoc. vbi habetur, quòd etiam † sacramenta recepta ab hæreticis, sunt etiam vera quò ad essentiam, not. glo. 1.q.1. in summa. Inno.& Host. in.c. fraternitatis. de hæret. Item Hosti.& Docto. in.c.1. supra de schisma.& ibi dixi. Hosti. in sum. in titu. de tempo. ordi.§.& à quo. ver. dicas ergo.& hoc procederet, siue recipiantur ab ignorante, siue à sciente; quia gra
45 tia, † & ordinis character imprimitur à Deo, 32. dist.c. ad hoc.§. porrò. neque indignitas ministri quantum ad gratiam,& characterẽ attenditur. Est tñ in hoc differentia inter scientem,& ignorantem; quia si scienter quis à talibus recepit, peccat,& dispensationem debet petere, seu pœnitentiam agere; nisi reciperet in casu necessitatis. 32. dist.§. verum. dixi in.d c.1. de schisma. Faciunt quæ dixi in.d.c. si quis ꝓpter necessitatem. Sed si ignoranter reciperet, tunc nulla dispensatio, aut pœnitentia est necessaria, per nota. in.c.2. supra de constitu. cum simili. Faciunt quæ statim dicam. Aut loquimur quò ad executionem ordinis, seu characteris, non quò ad gratiam, seu characterem tantum. Et subdistingue, quòd aut quis recipit ignoranter ignorantia probabili,& hoc casu recipit ordinem,& ordinis executionem, secundum Innoc. in.d.c.1. de schisma.& sequuntur ibi Doc. & ibi dixi; quia indignitas ministri non debet obesse ordinato ignoranti,& innocenti. Et hãc etiam opinionem tenet do. Nellus in.c. veritatis. de do.& contuma. in pen. col. licet sequens opin. Host. sit tutior secundum eum. Mouetur quia cum collator toleratur, potius confert sacramentum dignitas, quàm persona, quæ quidem dignitas nõn est præcisa. 8.q.4.c. nonne. hæc fuit originalis. Et op. Io. And. post Ioan. Cald. filium suum adoptiuũ in.c. si verò.j̃. eod. Sed dicit Host. quòd opin. Inno. est vera, quandiu illud est occultum; sed postquam pat efactũ fuit, requiritur dispensatio, etiam si totus orbis esset inuolutus; quia ex quo ordinans non habebat executionem, non potest illam conferre. & ista opinio est tutior, vt dixi in.d.c.1. Si verò scienter quis recipit, tunc imprimitur gratia,& chara-

character, sed executio nō confertur; quia cum
i.li sint præcisi ab ecclesia, non possunt dare exe
cutionē, quia nō habent, vt. 1.q. 1.c. 1. &.c. ven
tum est. &.c. qui perfectionem. & de conse. di-
stin. 4.c. quomodo. tenet glo. in.c. fi. de ordi. ab
epis. Inno. & Docto. in.d.c. 1. de schisma. Et se-
cundum prædictam decisionem possunt con-
cordari omnia iura quæ videntur contraria in
46 materia prædicta. Et ita † debet intelligi glo. in
ver. ordinibus. in.c. cum illorum. supra hoc ti-
tu. & aliæ similes authoritates. Sed circa præ
47 dicta quæritur, vtrum † excommunicatus pos-
sit consecrare ecclesiam, cæmeterium, vel aliud
sacrum, aut benedicere. Et si hoc agit, an valeat.
Sol. Io. And. post Host. in.c. consuluisti. de con-
secra. eccle. vel alta. dicit, quòd talis ecclesia, vel
cæmeterium, & similia, egent reconciliatione,
antequàm fideles vtantur eis, vt sacris; & remit-
tit ad nota. in.c. 1. supra de sacra. non iter. Mo-
48 uetur, quia † corpus excommunicati mortui
polluit consecratum, ita vt sit necessaria recon-
ciliatio, fortius quando ipsa consecratio trāsit
per manus notorij excōicati. argu. l. domitius.
ff. de testa. Vnde sicut de simoniaco p simoniā
promoto dici solet, quòd inter ortum occidit,
sic dici potest de tali consecratione; sacramenta
enim talium quò ad ipsorum merita coinqui-
nata sunt, & coram Deo fętent, sm Iero. 1.q. 1.
c. remissionē. §. si ergo sacramenta. &.c. seq. &
.c. odit. &.c. illi. Subdit tamen, quòd hoc po-
test intelligi verum, quantum ad reconciliatio-
nem faciendam. Nam sacramenta vera sunt, &
tenent, dummodo sint exhibita in forma eccle-
siæ. supra de sacra. non iteran.c. 1. &. 2. de sepul.
c. sacris. Et subdit, quòd licet hoc procedat in
talibus. s. quæ consistunt in exterioribus conse-
crationibus, seu benedictionibus, quòd si ge-
sta sunt per notoriè excommunicatum non de-
bent exerceri per fideles, donec fiat reconcilia-
49 tio, tamen hoc non est † necessarium in corpo-
re Christi, aut baptismo, & similibus sacramen
tis; quia talia sunt verissima in se, nec indigent
reconciliatione, licet excommunicatus eadem
conferret, vt supra de sum. trini.c. 1. & supra de
cohab. cle. & mul.c. vestra. & expressius. 1.q. 1.
c. multę. circa fin. & hæc sequuntur ibi. D.m. &
Docto.* communiter. Quò ad tertium du-
Com. op. 50 bium, † an excommunicatus maiori possit cele
brare, breuiter dic quòd non; nam hoc prohibe
tur etiam excommunicato minori excommu-
nicatione, vt in.c. si celebrat. s̄. de cleri. excom.
51 mini. Circa quartum dubium, † an possit eli-
gere, & an si cum alijs eligat, teneat electio, ma-
ius est dubium. Glo. 9.q. 1.c. nòs in hominem.
tenet quòd electio valeat, nisi alij communicēt
secum consecrando, per not. in.c. ad pbandum.
de re iudi. Io. And. in.c. illa. supra de elect. post
Inno. dicit, quòd si scienter, & indistinctè ex-
communicatus est, non valet electio, etiā si ex-
communicatus eligat vnum, & non excommu
nicati coeligant alium, per not. in. l. duo ex tri-
bus. ff. de re iudi. Si verò ignoranter, vel in du
bio, quia protestantur, q non intendunt aliquē
admittendum ad ipsam electionem, nisi sit aliàs
admittendus, & quòd si aliquis esset excommu
nicatus, vel aliàs inhabilis ad eligendum, inten-
dunt, quòd vox sua non debeat annumerari, sic
valebit electio. Archid. in.c. si quando. de elect.
lib. 6. dicit, quòd si ipsi eligant de gremio eccle-
siæ, non valet electio; quia electus hoc casu per
participationem, est excommunicatus, & sic est
ineligibilis, vt in.c. si celebrat. de cler. exc. mini.
Et sic ex hoc sentit, q valeat electio si sit facta
de extraneo. Non obstat.c. ad probādum. quia
52 loquitur in iudice, à qua † qualitate repellitur
criminosus, sicut à testimonio. supra de testib.
c. super eo. sed canonicus vtitur iure suo in eli-
gendo, vt statim subijciam, à quo iure crimino-
sus nō repellit̄, vt in.c. perpetuo. de elect. lib. 6.
Non obstat.c. illa. in quantum tacitè videtur
velle, q nō valeat electio etiam de extraneo, per
dictum.c. cum super. quia respond. vt per eun-
dem Archidiac. ibi. Sed Pau. de Leaza. ibi di-
stinguit, quòd aut est facta protestatio per ma-
iorem partem Capituli, dicendo, q ipsi non in-
tendunt eligere cum excommunicatis, nec vo-
ces eorum annumerare, & valet electio. Aut
non fuit facta protestatio, & tunc non valeat ra-
tione mixturæ. & ita procedat quod not. glo.
in.d.c. nos in hominem. Io. de Lig. distinguit, q
aut quis eligit ratione proprij officij, & tenet
53 electio, donec toleretur; quia † communis opi.
reddit actum validum, qui aliàs esset inualidus,
per not. in. l. barbarius. ff. de offi. præ. Facit.c.
ad probandum. de re iudi. supra de elect. in.c.
querelam. &. s̄. de iure patro. in.c. consultatio-
nibus. Si verò eligat ratione iuris priuati, vt est
videre in canonico, qui eligit ratione priuati
54 interesse, † vt. ī. subijciam, tunc agitata per ex-
communicatum quantumcunque occultum,
sunt nulla. s̄. de consuet.c. cum inter. & de cler.
excom. minist.c. fraternitatis. &.c. postulasti. &
sic illa opi. de directo contrariatur opi. Archid.
quò ad extraneum. D.m. in.c. fin s̄. de cle. per-
cuss. tenet simpliciter, quòd electio non teneat,
eo ipso quòd aliqui excommunicati sunt ex-
pressi, etiā si vnus solus esset excommunicatus,
& ipse esset expressus; quia data hac expressio-
ne, actus peccat in causa efficienti, & formali. &
ideò non debet valere, ēt eo modo quo potest
valere; sed habet locum regula. d.c. cum super.
s̄. de off. deleg. Et sic infertur, quòd etiam si
talis ignoranter si admissus, sit expressus, non
valet. Et sic videtur sentire. D.m. quòd secus
esset, si nomen excommunicati non esset ex-
pressum. Sed do. Domi. de sancto Gemin. in
d.c. si quando. distinguit, quòd aut sunt excom
municati publicè, & non valet electio, si aliquē
eligunt de gremio ecclesiæ, vt dicit Archidiac.
Sed si quis eligeret extra gremium, non valeret,
nisi sit facta protestatio per ipsos non excom-
municatos. Et sic concordetur opi. Zenze. cum
opin. Pauli. Alij verò aliter sentiunt. Sed iudi-
cio meo conclusio est satis disputabilis. Sed p
concordia dictarum opinionum, & dictorum
iurium, quæ vidētur ad inuicem contrariari ex

varijs doctoribus in varijs locis, plurimis tamē
additis, arbitror distinguendum quatuor mem
bra. Primum, vtrum excommunicati debeant se
ingerere electioni. Secundum, vtrum debeant
vocari ad electionem celebrādam. Tertium, an
venientes ad celebrandum electionem sint ad-
mittendi. Quartum, posito q̄ venientes essent
admissi, an celebrata electio valeat. Circa pri
55 mum membrum indubitanter dic, q̄ † nō debēt
se ingerere, cum hoc sit prohibitum; tum quia
regulariter quælibet cōio eis ꝓhibita est, vt di-
cetur latius in.c. inter alia. in. 20. princ. artic. Tū
etiam quia, specialiter constitutū est, vt excom-
municati tales actus non exerceant, vt in.c. cum
dilectus. de consue. & latius apparebit ex pluri-
bus iuribus. ĩ. dicēdis. Circa secundum mem
56 brum, vtrum † excommunicati sint vocandi ad
electionem, Distingue, q̄ aut est notorium eos
esse excommunicatos, Aut non est notoriū; sed
tñ pōt hoc legitimè probari. Aut est penitus
occultum. Primo casu, non sunt vocādi, nec ele-
ctio facta illis non vocatis cassabitur propter
contemptum. Et ratio patet, quia cum sint ex-
communicati, non possunt eligere, vt. d.c. cum
dilectus. & d.c. fi. de procu. Facit. c. constitutus.
s̄. de appel. notant Inno. Host. & Io. An. in. d.c.
illa. s̄. de elect. & Inno. & Hosti. in.c. considera-
mos. eod. tit. & Compost. in. d.c. cum dilectus.
Secundo autē casu, qñ non est notoriū, sed qñ
pōt legitimè probari, idem dicendum est, quia
excommunicati quantumcunq; occulti, nō pos
sunt eligere, vt dictis iuribus. Nam si vocarent,
viderentur vocari, vt habentes ptātem cum alijs
habilibus, quod est falsum, vt patebit ex. ĩ. di-
cēdis. Et hoc procedit in excōicatis occultis,
quorū excommunicatio pōt ꝓbari. quod not.
Inno. in.c. veritatis. s̄. de do. & cōtu. Secus si nul
lo modo posset ꝓbari; quia tunc habet locum
qd' dicitur in secūdo casu, qñ excommunicatio
est penitus occulta, ita q̄ nullo mō pōt ꝓbari.
In quo cōclude, q̄ sunt vocādi. Et si eis non vo-
catis fieret electio, cassaretur propter contem-
ptum, vt not. Inno. & Host. in. d.c. illa. & Cōpo.
57 in. d.c. cum dilectus. Facit, quia † nō deficit ius,
sed ꝓbatio, vt in. l. duo sunt titij. ff. de testa. tut.
58 Et quia † ecclesia non iudicat de occultis, vt in
.c. 2. s̄. de off. ordi. & in.c. sicut tuis. s̄. de simo.
32. q. 5. c. christiana. & sic valet q̄ sit cum eis. Fa
cit. c. ad probandum. s̄. de re. iudi. & Hen. Boh.
in. d.c. illa. Quod tñ dixi in duob' p̄ced. casibus,
videlicet de notorio, & publico excommunica-
to, aut non oīno occulto, procedit etiam si ali-
quis nō ꝓbetur aliter excommunicatus, sed so-
lum ꝓbetur denūtiatus excommunicatus; dū-
modo nihil dicat de nullitate sniæ, vel q̄ pri' ap
pellauit. Nam ēt hoc casu, licet nō fuerit voca-
tus, non pōt se dicere contemptum, licet appel-
lauerit, ex quo hoc non allegat. Secus si diceret
se appellasse ante excommunicationē, per. c. so-
let. eo. tit. lib. 6. sm Compost. & Io. And. in. d.c.
illa. s̄. de elect. Ad qd' vide qd' dixi in.c. sacro.
supra eo. in. 13. prin. artic. in primo mēbro re-
medij appellationis. Et voluīt ēt Cōpost. & Iō.
An. q̄ si ep̄s excommunicauit absentē, q̄ nihi-
lominus Capitulū debeat illum taliter excom-
municatum vocare ad electionē; quia fortè sibi
competunt exceptiones nullitatis. In citatione
tñ exprimet de dicta excommunicatione. vel
citabitur sub cōditione, si ille putauerit se debe
re, vel posse interesse electioni. Circa secundū
59 mēbrum, † vtrū excōmunicati veniētes ad ele-
ctionem sint admittendi, dicēdum est, vt statim
dictum fuit in p̄ced. membro, videlicet, q̄ in pri
mis duobus casibus, videlicet, quando notoriū
est de excommunicatione, vel saltē excommuni
catio ꝓbari pōt, si hoc fieri pōt, nequaquā sunt
admittendi, vt in iurib. allega. in p̄ced. memb. &
declara vt ibi dixi. Circa quartum mēbrum, an
60 valeat electio, posito q̄ † excōmunicati sint ad-
missi, & electionē celebrauerint, Arbitror distin
guēdum, q̄ aut oēs sunt excommunicati qui in-
teruenerunt in electione, aut aliqui sunt excom
municati, & aliqui non. Primo casu, electio non
tenet; nō solum si notorium est eos esse excom-
municatos, sed etiam si sit occultum, dūmodo
hoc postea detegat. Et rō est, quia tales excom-
municati eligunt non rōne publici officij; sed in
re proprio, & priuato. Vnde cōis opin. q̄ habet
illos ꝓ non excommunicatis, nō operatur; quia
61 illa operatur † in eis, q̄ agūtur ratione publici of-
ficij, & publici iuris; Nō aūt in his, quæ agūtur
rōne singulari iuris, & interesse, & ad sui com-
modum, & vtilitatē; sicut est eligere, & impetra-
re, & similia, in quib' non suffragatur cōis opi.
detecta tamen excommunicatione de cler. exc.
62 c. proposuit. Electio. n. non † ratione publici of-
ficij, sed ratione canonicatus, vel spūalis frater-
nitatis dicitur competere, vt not. Inno. in.c. ve-
ritatis. supra de do. & contu. & in.c. cū Vinton.
63 supra de elect. in glo. fi. Nam oīs † canonicus di-
citur habere publicum officium, vt not. Innoc.
& Compost. in.c. cum dilectus. supra de con-
suetu. & d.c. cum Vintoñ. Facit supra de offi.
ordi. c. irrefragabili. §. excessus. & quod not.
Inno. in.c. fi. supra de ꝓcu. in glo. 1. Quod ego
arbitror ꝓcedere, siue isti sciant, siue ignorēt se
excommunicatos. Facit quod not. supra de cle.
exc. min. c. apostolicæ. Vbi etiā dicit Inno. q̄ cū
eligere, vel eligi nullo modo cadat in excom-
municato, quantumcunq; occulto, si modo id
probari possit, nō excusatur excommunicatus
propter ignorantiam. Nec obst. quod supra di-
64 xi, q̄ † occulti excommunicati sunt vocandi ad
electionem, & quod. ĩ. dicā de casibus, in quib'
valet electio celebrata ab excommunicatis oc-
cultis; quia illud intelligi debet, quādo essent ta
liter occulti, q̄ nullo modo possent cōuinci. Sed
nos loquimur, quando possent conuinci. Facit
ad p̄dicta quod tradit Io. Cal. in. q. quæ incipit,
excommunicatus, qui cōi opi. Nec obst. l. bar-
65 barius. ff. de off. p̄to. & alia similia † iura; quia lo-
quuntur in his, quę competunt ratione publici
officij, in quibus operatur cōis opin. ratione pu
blici interesse, sm ea quæ. ĩ. subijciam. Et aduer
te, quia circa hoc potest formari noua quæstio,
& non tacta per Doct. videlicet, vtrū prædicta

66 procedant in † electione summi Pontificis, an
scilicet talis electio celebrata ab oibus Cardina-
libus excommunicatis valeat. Tu forte diceres,
q valeat, non obstante excommunicatione, per
tex. in cle. ne romani. §. cæterum. de elec. & per
ea quæ. ĩ. subijciam de fallentia in electione Pa-
pæ. Sed ego arbitror potius dicendum contra-
67 rium, quia tex. † ille non loquitur, quando oẽs
Cardinales essent excommunicati. Imò præ-
supponit, quòd dubitatio, & decisio procedat,
quando aliqui essent excommunicati, & ali-
qui non, vt ibi in tex. dum dicit, quòd nullus
ex Cardinalibus prætextu alicuius excommu-
nicationis à dicta valeat electione repelli. Item
tex. ille, dum dicit de dissensionibus inter Cardi
nales ratione excommunicationis, quasi velit
tollere dissensiones inter excommunicatos, &
non excommunicatos. Et ideò tex. ille non vr̃
procedere, quando oẽs Cardinales essent excõi
cati. Qd' posset cõtingere, quãdo ad inuicẽ ꝓ-
pter discordiam percussissent, ita q incidissent
in cano. si quis suadẽte. 17. q. 4. Vnde cum hoc
casu tex. ille nihil determinet, remanemus in
dispositione iuris cõis, vt in. c. cum dilecta. sup
de iudi. & in. c. statutum. & in. c. electionib'. de
elect. lib. 6. & in. l. si verò. §. de viro. ff. solu. mat.
cum alijs iuribus alleg. Et ex his etiã quæ supra
dixi, infero, quòd si daretur casus, quòd electio
consisteret ex eligentibus, ratione publici of-
ficij, & non priuati iuris, q hoc casu valeret ele-
ctio ab excommunicato, vel excõicatis occul-
tis; dummodo cõis opi. non haberet ꝓ excom-
municatis, vt probatur in. c. ad probandũ. supra
de re iudi. & quod ibi dixi, & quod traditur in
d. l. barbarius. & quod tradit Io. Cald. in. q. quæ
incipit, excommunicatus. Si verò ex eligẽtibus
sunt excõicati, & aliqui non, subdistingue, q
aut excõicati possunt repelli sine aliquo peri-
culo, vel scandalo, aut non: Primo casu subdi-
stingue, q aut oẽs non excõicati scienter admi-
serũt excommunicatos, aut aliqui non excõi-
cati erant scientes, & aliqui ignorantes. Primo
casu, quando oẽs non excommunicati scienter
admiserunt excõicatos, non valet electio; etiam
si vnus solus esset excommunicatus. arg. c. si. sup
de procu. Facit tex. in. c. illa. à contrario sensu
supra de elect. Et procedit hoc, etiam si excom
municati eligant vnum, & non excommunicati
eligant alium. Nam licet diuersos eligant, tamẽ
satis est, q inuicem coelegerũt. arg. ff. de re iud.
in. l. duo ex tribus. & . ff. de arbit. in. l. si in tres. &
& in. l. sequẽ. Quod procedit, etiam si non ex-
communicati fuissent admissi cum protestatio-
ne. de qua. ĩ. Dummodo sine aliquo timore, vel
periculo potuissent non admitti, vel repelli, vt
not. Inno. Compo. & Io. An. in. d. c. illa. & in. c.
romana. de elec. Facit quia si coelegerunt, & po
terant expellere, debet eis imputari, q ad eun-
dem actum simultaneum commiscuerunt se cũ
excommunicatis. Et hoc maximè ꝓcedit in his
casibus, in quibus dicam electionem non vale-
re data ignorantia. Et ad prædicta etiam faciunt
quæ. ĩ. dicam. Si verò ex non excommunicatis
quidã ignorãt illos excõmunicatos, & quidam
sciunt, subdistingue, q aut maior pars non ex-
cõicatorum hoc scit, & minor ignorat, & tunc
non valet electio, ſm Inno. & Io. An. in. d. c. illa.
licet aliqui teneant contrarium, & male, vt ipsi
68 sentiunt. Et ratio est, quia † illud qd' scit maior
pars Capituli, vr̃ sciuisse totũ Capitulũ, vt. l. qd'
maior. ff. ad muni. Facit ẽt. c. scriptum. de elect.
& quod no. in. c. 1. supra de his q̃ fi. à ma. par. ca
pi. Hoc tñ fallit in electione Papæ, per tex. in. d.
cle. ne romani. §. cæterum. de elect. Secundo fal
lit in casu. c. indẽnitatibus. §. sanè. & . §. si aũt. de
elec. lib. 6. Hanc tñ secundã fallen. Io. An. ponit
sub dubio fortè, remittendo se ad not. in cle. q
circa. de elec. Sed tu aduerte, quia ꝓ concordia
dictarũ opi. & aliorum qui tenent contrarium,
posset fortè distingui, q aut Canonici qui sciue-
runt illos excõicatos, faciunt maiorẽ partẽ Ca-
pituli, ẽt exceptis excõicatis, & hoc casu ꝓcedit
opi. Inno. & Io. An. Aut facerent maiorẽ partẽ
Capituli, solũmodo adiũctis, & annumeratis cũ
eis Canonicis excõicatis, sed illis exceptis non
faciunt maiorẽ partẽ, & ꝓcedit opin. contraria.
Si verò maior pars Capituli ignorauit illos ex-
cõicatos, valet electio; & voces scientiũ suffra-
gantur; dummodo non consenserint expssè vo-
cationi excõicatorũ, ſm Inno. & Comp. in. d. c.
illa. & trãsit Io. An. & sequitur Hen. Boh. Et ita
dicit intelligi posse. c. cũ dilecti'. sup de consuet.
Subdit tñ Henr. q hoc casu propter psumptio-
69 nem contrariã, Capitulo incũbit ꝓbatio, q ma-
ior pars ignorauit. arg. supra qui mat. accu. pos.
c. cum in tua. & . c. 1. supra vt eccl. bene. Quod ẽ
verum, qñ illis hoc verisimiliter erat notum, vel
fuerunt taliter excõicati, q verisimiliter notitia
excõicationis debeat ad eos trãsire. Alias sec';
70 cũ in facto alieno sit ꝓbabilis ignorãtia, vt in. l.
verius. ff. de ꝓba. Sed quò ad primũ dictum, ẽt
arbitror, q pdicta opi. non ita distinctè ꝓcedat,
sed solũ ꝓcedit in casibus, in quibus dicã valere
electionem, qñ oẽs erant ignorantes. Sed in his
casibus, in quibus data oĩ ignorantia non tenet
electio, multo minus non debet tenere in casu
nostro, vt de se patet. Si verò non excõicati igno
rant illos excõicatos, subdistingue, q aut hoc
non erat oĩno occultum; quia probari poterat,
sed tñ excõicati hoc ignorabãt ꝓbabiliter. Aut
erat oĩno occultũ, ita q aliquo mõ ꝓbari nõ po
terat. Primo casu cõis' opi. ẽ, q valet electio; ẽt. Com. op.
71 si vnus sol' esset non excõicatus, eo q † ius vni-
uersitatis apud eũ dr̃ residere, vt in. l. sicut. §. fi.
ff. qd' cui. vni. dixi latè in. c. dilecta. sup de excess.
pla. in. 7. prin. artic. Soli. n. non excõicati sunt in
72 ecclesia, † excõicati extra. 2. q. 1. c. multi. 9. q. 1.
ab excõicatis. & not. in. c. fina. ĩ. de ord. ab epi.
Et sic patet, q ius totius vniuersitatis remãsit in
nõ excommunicatis, siue sint plures, siue vnus.
Facit sup de elect. c. scriptũ. 8. dist. c. quo iure. &
hoc tenet Inno. & Host. in. d. c. illa. & . c. cũ Vin-
tonien. & . c. nosti. sup de elect. & Archid. 9. q. 1.
c. si. Compost. in. c. cũ dilectus. sup de consuet.
Boa. & Io. Aud. in. c. post electionẽ. de concess.
73 pben. Sed quãuis † ista sit communis opi. tamẽ
ego

ego arbitror aliter distinguendum, videlicet, q aut isti eligunt de gremio ecclesiæ, aut extra ecclesiá. Primo casu non valet electio, quia electus eo casu est excommunicatus minori excommunicatione; & sic erat ineligibilis, vt in.c.si celebrat.de cle.exc.mi. Et procedit opin. Archid. in c.si qñ.de elect.lib.6. Quòd tñ arbitror limitandum, qñ probatur, q talis electus sciuisset aliquē ex illis excommunicatum; adeò quòd per colloniem intuitrisset minorem excommunicationem, ſm ea quæ latius dicam in.c.inter alia. j.eo.in.20.prin.artic. Aliàs secus, vt patet à cessante rõne Archid. quia hoc casu, quãdo elect⁹ ignorasset, arbitror idem dicendum, qd' statim dicam, quãdo electio fuisset celebrata extra gremium ecclesiæ. Et ex prædictis sequitur, quòd multo minus teneret electio, si fuisset celebrata de vno excommunicato maiori, cũ talis sit omnino ineligibilis, vt statim. j. subijciam in.12.dubio. Si verò tales eligerẽt extra gremium ecclesiæ, vel de gremio ecclesiæ eligendo, vnum, qui oĩno ignorasset illos excommunicatos, adhuc arbitror distinguẽdum, q aut excommunicati in instrumento, vel actu electionis sunt singulariter expressi cum non excommunicatis; vt puta, si nomina omnium singulariter exprimerentur, vel ipsi soli excommunicati sunt expressi; vt puta, si diceretur, a, b, c, d, & omnes alij, qui faciunt capitulũ, vel maiorem partem capituli elegerũt &c. Et isti exp̃ssi essent excommunicati, & tũnc non valet electio; quia talis actus attri-
74 buitur in † indiuiduo tàm habilibus; quã inhabilibus. & sic rõne indiuiduitatis non tenet, vt in.c.cum super abbatia.s̃.de off.dele. Itẽ quia habiles, quib⁹ ptãs eligendi cõpetit in solidum,
75 ignorãt ius suũ, & vbicunque quis † ignorat fundamentũ ptãtis suæ, non valet. qd' agitur cũ nõ intendat vti illa ptãte, vt not.in.c.ex parte. supra de concess.præb. Et in simili in.l.si is ad quem. & in.l.qui aliena.ff.de acqui.hæred. Et hoc tenet D.m.in.c.fi.supra de ,pcu. & mihi placet. Facit etiã quod not. D.m.in.c.in literis. supra de off. deleg. & Bar.in.l.1.C.qui ,p sua iurisdi. Spec.in tit.de sen.§.quomodo.ver.quid si dixerit. Et vide quod lati⁹ dixi in.c.licet.de off.ord. & qd' tradit Bart.in.l.multum interest.ff.de condi.& demon. Hoc tñ fallit in electione Papæ, & in casu.d.c.1.de priuileg. ſm quod supra dixi. Aut excommunicati non sunt exp̃ssi, & tunc quilibet videtur vti iure suo, & agere actum, quem meliori modo, via, iure, & forma agere põt, &
Com. op. 76 valet electio. Et sic ,pcedit cõis* opi. † Quia hoc casu non potest dici, q actus attribuat omnib⁹ indiuiduis: Quare ipsi agunt, & eligunt, vt vniuersitas; õec fuit expressum in instrumento, vel ipso actu capituli, vel vniuersitatis, q oẽs constituerunt, & sæpe admittuntur aliqui, qui non sunt de vniuersitate. 63.dist. in.c.obeuntibus. tenet D.m.in.d.c.fin. vbi dicit, q hoc maxime ,pcedit, qñ in instrumẽto electionis, vel similis dicitur tale capitulum, vel talis vniuersitas ele-
77 git, seu fecit tale quid. † Nam vniuersitas est nomen iuris, & solum refertur ad eos, apud quos
est ius vniuersitatis. Et hoc modo dicit intelli-
78 gendum tex.in.d.c.fi. † in fi de procura. Et hoc ,pcedit etiam si excommunicatus sit notorius, dum tñ capitulum ignorantiam probet. Nam
79 ex quo † notorium erat, præsumptio est contra capitulũ.arg.c.1.§.quod nec sufficit. supra de postu.præla. & c.immoruit.de elect. & c.1.§.1. ver.qñ.supra vt eccle.bene. Quando autẽ quis
80 possit † dici notorius excommunicatus tradit Io.An.in.d.c.illa. Fortè aliquid dicã in.c.inter alia.in.20.prin.artic. Arbitror tñ, q cautela esset, q etiam ipsi eligentes ,ptestarentur, ſm formam.de qua.j.dicam, & etiam q adiungerent expresse, q ipsi intendunt eligere, eo modo, iure, & forma. vt. j. dicam. Si verò excommunicatio esset adeò occulta, q nõ posset ,pbari, tunc indubitanter electio facta per ipsos ignorantes
81 teneret. Et ita etiam † ,pcedat cõis* opi. quod Com. op. ,pcedit etiam si nomina excommunicatorum essent singulariter expressa; quia vt supra dixi in alio casu hic non deficit ius, sed ,pbatio, & ecclesia non iudicat de occultis. Secundo casu principali, qñ sine periculo, aut scãdalo non poterãt
82 excludi, subdistingue, q aut sunt † admissi cum protestatione publicè facta, vel si non auderit hoc publicè ,ptestari, faciant eam secretè, ,put etiam fieri potest, vt tradit in.c.1.s̃.quod met. cau. & c.fi. de elect. videlicet sub hac forma, q non admittunt eos ad eligendum, veluti ius nõ habentes. Nam si sine periculo possent sine ipsis libenter eligerent, nec intendunt inniti vocibus eorum, imò intendunt, q voces eorum nulli præiudicent, nec alicui suffragium afferant; sed pro non receptis, seu non habitis habeantur. arg.2.q.7.c.plerunq;. & in.c.1.quod met. cau. Et hoc casu valet electio, ſm Inno. Compost. & Io.An.in.c.illa. supra de elect. quòd volunt ,pcedere etiã si vnus solus esset non excommunicatus, qui dicto modo ,ptestaretur; quia ius vniuersitatis penes ipsum remãsisset, vt supra dictũ fuit. Host. tñ præbet cõsilium, q si excommuni-
83 cati † non possunt sine scãdalo, aut periculo repelli, q impediatur electio. Vel q non excommunicati recedant ab actu eligendi, & aggregẽtur alia vice nõ vocatis, nec admissis excommunicatis; quia vt dictum est, excommunicati non possunt agere de contemptu. Quæ practica placet. D.m. quãdo electoribus nõ curreret tp̃s ad eligendum, seu vbi curreret finis termini p̃fixi ad eligendum, tunc ,ppter instantem necessitatẽ poterit seruari practica Inno. & Comp. de pro-
84 testatione, quã statim dixi; quia nõ debet † quis suum ius negligere, vt euitet participationem excõicatorum, ex quo sine damno suo non põt illos vitare. arg. c.si verò. & quod ibi not. supra eod. & 11.q.3.c.antecessor. & c.qñ multos. & quod dicam. j. in.c.inter alia.in.20.princ.artic.
85 Est etiam vtile consilium, q si † excommunicati non possunt sine scandalo repelli, nec etiam sine scãdalo differre electionem, quod nihilominus non excommunicati, quam cito possunt data demum oportunitate per se ipsos iterũ eligant; quia hoc casu secunda electio tenet, non ob-

ſtante prima, vt ſupra. Facit. ſ. de appel. c. conſti
tutis. & proteſtatio facta operatur, vt id, q cum
excommunicatis actum eſt per non excommu
nicatos, nõ debet eis imputari. Et ſic multo for
tius debet valere electio non excommunicato-
rum, ſi deinde facta fuit vno contextu. Facit. ſ.
de elect. c. dudum. & c. congregato. & qđ etiã
traditur in. d. c. 1. quod me. cau. Quid ſi excom
municatus, cum proteſtatione admiſſus ſcrute-
tur vota? puta, quia tanta eſt multitudo excom
municatorum, q aliunde fieri non poteſt. Sol.
dicit Io. An. in. d. c. illa. q aliqui volunt, q in tali
caſu nõ valeat ſubſequuta electio; ſed quòd vi
deat receſſũ cũ pteſtatione. arg. c. fi. ſ. de pcu.
& ſupra de appel. c. ſolicitudinem. ad fi. Alij ve-
rò dicunt, q nihilominus tenet, ex quo aliud
fieri nõ poteſt, & hoc approbat ibi Inno. Et reſi
det. d. Ant. qui etiam ſubdit, ſi talis eligat. Et ex
pdictis habes notabiliter expeditã hanc qſtio.
Et not. prædicta, quia non ſolum vendicant ſibi
locum in electionibus ſpũalibus; ſed etiã in non
ſpũalibus, quando admitterentur excommuni
cati cum non excommunicatis in expeditione
alicui' negotij capituli, vel vniuerſitatis, ſm Io.
And. in. d. c. illa. Quod tñ intelligendum eſt, qñ
eſſet talis defectus, vel inhabilitas, q cauſaret ſu
periores effectus, & cui partes expreſsè, vel taci
tè nõ poſſent renũtiare; Secus ſi partes poſſent
renuntiare; vt puta, quando aliqui eſſent priuati
iure eligendi, eo quòd elegiſſent aliquem indi-
gnum. Nam talis electio valeret etiã facta per
iſtos indignos ſcienter admiſſos per ipſos non
excommunicatos, eo q viderentur iuri ſuo re-
nuntiaſſe, vt pbatur in. c. cũ Vintoñ. ſ. de elect.
tenet Compoſt. in. c. cum dilectus. de conſuet.
not. Hoſt. & Io. An. in. d. c. illa. Et ex prædictis
86 infertur deciſio, vtrum valeat poſtulatio † facta
per excommunicatum. Io. de Lig. dicit, q ſicut
excommunicatus non poteſt eligere, aut benefi
cia conferre; ita nec poſtulare, niſi ſit occultus.
& hoc faciat ratione publici officij, per not. in
. c. ad probandum. ſ. de iudi. Ego verò arbitror
diſtinguẽdum, q aut poſtulatio tractatur in vni
uerſitate, ſeu capitulo per formam ſcrutinij. Et
hoc caſu dicẽdum eſt, ſicut de electione. Si alio
modo poſtulatio impetraretur per excommu-
nicatum, ſubdiſtinguo, q aut excommunicatus
poſtulationẽ facit ratione publici officij, & non
valet, ſi excommunicatio eſt notoria. Sed ſi ex-
communicatio eſt occulta, ſubdiſtingue, q aut
ignorantia non eſt probabilis, aut erat probabi
lis. Primo caſu non tenet. Secundo caſu videtur
valere, per not. in. c. ad probandum. ſupra de re
iudi. Si verò excommunicatus poſtularet rõne
priuati iuris, ſubdiſtingue, q aut poſtulans ge-
rit actum ad vtilitatem ſuã, aut alteri'. Primo
caſu non tenet etiam ſi excommunicatio ſit oc-
culta, nec iuuat cõis error, per ea quæ ſupra di-
xi, & dicam in. 11. q. prin. Et hæc etiam ſenſit
Io. Cald. in ſimilibus terminis, in dicta. q. quæ
incipit excommunicatus. & ſenſit Inno. in. c. cũ
dilectus. ſupra de conſue. Secundo caſu, quan
do excommunicatus gerit actum nomine alte-
rius, & ad alterius vtilitatẽ ſubdiſtingue, q aut
ille, ad cuius vtilitatem poſtulat, ſciebat ipſum
excõicatum, & cõis opin. ſeu error non iuuat;
87 quia ſatis eſt, q † ipſe ſciat, vt in. c. cum non ab
homine. ſupra eo. & c. ſi beneficia. de pb. lib. 6.
Aut conſtituens ipſum poſtulatorẽ, erat in cõi
errore. Et Io. Cal. vř ſentire, q potius teneat, eo
quia iſte, ad cuius vtilitatem actus geritur, non
eſt in aliqua culpa. Facit. d. c. ſi beneficia. de pb.
lib. 6. Facit etiam quod not. Hoſt. & Archid. in
. c. 1. de reſcrip. lib. 6. Et ſentiunt etiam. d. Ant.
& Io. de Imo, in ſimilibus terminis, in eum qui
inſtituit excommunicatum ad impetrandũ re-
ſcriptum. de quo dicam in. 3. q. prin. Sed con-
trarium videtur ſentire Io. And. & Io. Mo. in. d.
c. 1. & ſentit glo. in. c. poſt ceſſionem. ſupra de
pba. dicam latius. j. in. 3. q. prin. Et adde etiam
quod dicam in. 11. q. princ. Quò ad quintum
88 dubium, vtrũ † excommunicatus maiori excõi-
catione poſſit beneficiũ conferre; Breuiter dic,
q ſi eſt notorium, q ſit excommunicatus, vel
cõis opin. non eſt in contrarium, & deciſio eſt
clara, q non poteſt. Faciunt quæ ſupra dixi in
materia electionis, & pbatur in. c. quia diuerſi-
tatem. ſupra de conceſ. pb. & in. c. ſi. de exceſ. pl.
& c. 1. ne ſe. vac. lib. 6. cum ſimi. Sed ſi cõi opin.
habeatur p non excõicato, tunc maius eſt du-
bium. & qſtio. ipſam latè diſputat Io. Cal. in. q.
ſua, quæ incipit excõicatus: vbi poſt multa ar-
gumenta formata pro vtraque parte, quæ fortè
referam in. 9. prin. q. & poſt recitatas quaſdam
opi. de quibus etiam ibi fortè dicã: Concludit
collationem valere; ſi ſit facta ei qui ignorauit
collatorem excõicatum, dummodo opi. cõis ſit
pbabilis; quia occultè erat excõicatus, & colla-
tio fiat rõne publici officij, per ea q ſupra dixi
in pced. dub. & per tex. in. d. c. ad probandum.
ſupra de re iud. qui tex. apertè pbat, habito re-
ſpectu ad ea q in antiqua habebantur, videlicet
in quarta compila. eo. tit. c. 2. Nam quod fuerat
commiſſum primis iudicibus, quorũ aliter dice
batur publicè excõicatus &c. Expreſsè fuit cõ-
miſſum ſecundis in caſu, in quo ſnia priorũ non
tenuit, vt ſupra; quia alter erat publicè excõica-
tus. Sed in pdicta antiqua decret. apparet, q cũ
ſecundis cõmittitur cõfirmatio electionis, ergo
illud erat commiſſum primis, ergo factũ priorũ
valebat, non obſtante excõicatione. & ſic valuit
ibi confirmatio electionis facta ab occulto ex-
cõicato, & ſic ab eo qui cõi opin. habebatur pro
non excõicato; ergo ẽt debet valere collatio be
89 neficij; † quia confirmatio electi ẽ actus ſpũalis,
ſicut ẽt collatio. Et q ſit differẽtia: Quare valeat
collatio facta ab excõicato occulto, dicã in di-
cta. 6. q. & fortè ẽt in. 7. dub. Sed ſi cõis opi. nõ
erat pbabilis, quia ſñia excõicationis fuit publi
cè lata, tunc non iuuat cõis opi. per ea q dixi ſu-
pra in pced. dub. & latius dicã in. d. 9. q. Et hæc
q dixi de excõicato, qui cõi opi. habebatur p nõ
excõicato pcedũt, qñ excõicatio pdicta erat oc
culta, ẽt illi cui ſit collatio. Secus ſi talis cui colla
tio ſit, ſciebat ipſũ occultè excõicatum. Faciunt
q dixi ſupra in pced. dub. electionis. Sed quò ad
hoc

hoc vltimum dicit Io. Cal. quòd verius videtur
dicẽdum, quòd collatio teneat mero iure rõne
publici officij, hac potestate concessa propter
communem opin. Facit.c.cum omnibus.§.de
90 cau.poss.& proprie. Nam & partus† reputatur
legitimus,si est susceptus tempore quo matri-
monium reputabatur legitimum,licet nõ esset.
§.qui fil.sint legi.c.2.&.c.ex tenore. Et ad ꝓ-
bationem etiam prædictorum adde quæ latius
dicam in prædicta.11.q.princip. Et per præ-
dicta potes decidere sub simili distinctione, an
91 excommunicatus† possit instituere præsentatũ,
vel confirmare electum. Et de confirmatione
electionis etiam statim tactum fuit.Et vide etiã
ad prædicta, quæ dixi in.c.ad probandum.§.de
re iudi. Circa sextum dubium principale, an
92 patronus excommunicatus† possit præsentare,
Arbitror dicẽdum quòd non; quia talis præsen
tatio est actus spiritualis, vel quasi, secũdum ea
quæ dixi in.c.quanto.supra de iudi.Sed excom
municatus suspensus est à talibus actibus, per
ea quæ dicta sunt in superioribus,ergo &c. Sed
hic cadit quæstio,quid si excommunicatus ven
93 dit† hæreditatem sibi delatam, vel aliquod ius
vniuersale,in quo sit admixtũ ius patronatus,
vtrum cessionarius possit præsentare,donec ce-
dens perdurat in excommunicatione. Sol.si re-
ctè memini, Bartho.Brix.in.q.dominicali.16.
concludit quòd sic.sed ad præsens non potui vi
dere.sed tu vide per decis.quæ dicam.§.in quin
ta quæst.prin. Circa septimum dubium prin
94 cipale, vtrum excommunicatus† possit excom-
municare,dic vt latè dixi in.c.1.§.eod.in quin-
to princ.artic.q.6. Quò ad octauum dubium
95 quo quæritur,an excommunicatus † possit iu-
rare, Videtur dicendum ꝙ non; quia non licet
96 tangere sacra † illi, cui non licet sacra ingredi.
97 5.distin.c.ad eius verò. Item quia illi,† quibus
cætera sacramenta denegantur, non debet vna
species posse concedi. Ita arguit glo.in.c.quod
in dubijs.§.eod.& glo.1. in.c.cum inter. supra
de except. Sol.distingue secundum prædictam
Cõm.op. 98 glo.& Doct.* communiter,quòd aut nos loqui
mur de iuramento, quod cedit ad eius com-
modum,& nõ potest illud præstare. Aut ad ei*
incommodum,& tenetur illud subire. Et idem
in similibus terminis tenet glo.22.q.5.in.c.par
uuli. Faciunt not.in.c.intelleximus. supra de
iudi. &.1.q.1.c.qui studet. 34.q.4.c.vir cum
propria. Facit quod not.glo.pen. & quod ibi
dixi in.c.penul.supra de purg.cano. Circa no
99 num dubium, an† excommunicatus possit ma-
trimonium contrahere,Breuiter dicendum est
ꝙ sic,vt not.in.c.significasti.§.de eo qui dux.in
ma.quam poll.per adult. &.c.nullus.dixi in.c.
fi.supra de eo qui fur.ordi.susc. Et ratio quare
possit cõtrahere matrimonium, assignabitur sta
tim in decimo seq. dubio. Aduerte tamen,ꝙ
licet matrimonium contractum teneat, tamen
non debet exigere debitum ab vxore.Si tñ exi-
git vxor,tenetur reddere debitum, vt concludit
glo.& Doct.sequuntur eam.11.q.3.c.quoniã
multos. Et adde quod statim dicam in decimo
seq.dubio. Et ex prædictis habes expedita du
bia,de actibus spiritualibus actiuè prohibitis,
excommunicatis excommunicatione maiori.
Vnde nũc sequitur de actibus spũalibus passiuè
prohibitis. Circa igitur decimũ dubium cir-
100 ca actus passiuos, quærit,an† excommunicatus
possit recipere ecclesiastica sacramenta. Sol.di-
cendum est ꝙ non; quia vt sæpius dictum est,
excommunicatus est extra ecclesiam,& ecclesię
rebellis; ergo sacramẽta ecclesiastica non debẽt
ei ministrari,vt patebit ex.§.dicendis in seqũ.
dubijs Quare nec sacramẽtum confirmationis,
nec Eucharistię,seu viaticum,sunt ei conferen-
da,nec etiam ordo,vt statim dicã, nec extrema
vnctio. De baptismo non procedit q̃stio, quia
101 † nõ baptizatus nõ põt excommunicari, vt dixi
in.c.mulieres.supra eod.in septimo princ.artic.
q.5. Matrimonium tñ cõtrahere potest,vt dixi
102 in præced.dubio. Et † forte potest esse ratio,
quia matrimonium potius videtur cedere ad
onus ipsius,quàm ad commodum, iuxta illud
Teren.& Iuue.poetæ. Dic quæ te,si forte qui-
bus exagitare colubris &c. Et ꝓpter id quod
dicit tex.17.q.2.c.nos nouimus. vbi tex. dicit,
ꝙ qui ducit vxorem,dicitur nauigare. Et dicit
ibi glo.ꝙ sicut ille qui nauigat se,varijs exponit
periculis,ita ille qui ducit vxorẽ. Et ita contra-
hẽs matrimonium non alleuiatur ꝓpter excõi-
cationẽ. Et vxori debitum exigẽti,tenetur illud
reddere,vt not. glo. in.d.c.q̃m multos. 11.q.3.
& sequitur Archid. Vel potest dici verius,ꝙ ve
ra ratio sit; quia quanuis excommunicatus de-
beat à sacramentis repelli, tñ si non repellitur,
103 † imprimitur character, & virtus sacramenti.
Facit.c.1.&.2.§.de eo qui fur.or.rece.& ibi di-
xi. Quanuis non cõferatur gratia,seu executio,
nisi tandem eodem absoluto,& pœnitẽte, vt in
104 d.c.peruenit.† Sacramentum autem pniæ in ca
su necessitatis põt administrari ab excommuni
cato,sm ea quæ latius dixi in.c.omnis. supra de
pœni.& remis.in secundo princ.artic.ver.sexto
iuxta eam. Facit quod dicam in.c.venerabili.§.
105 eod. Circa vndecimum dubium,† an possit
ordinari,Dic ꝙ non,vt in.c.cum illorum.supra
eod. Si tñ ordinatur,recipit characterem, vt ibi
not.& in.c.fin.supra de eo qui fur.ordi.rece. Et
qua pœna sit puniendus qui existens in excom-
municatione facit se ordinari,distingue,aut sciẽ
ter,aut ignoranter, aut negligenter, sm quod
dicit tex.in.d.c.cum illorum. Circa duodeci-
106 mum dubium,† an excommunicatus possit eli
gi,Breuiter dic ꝙ nõ. Quod patet, quia etiã ex-
communicatus minori excommunicatione nõ
põt eligi,vt in.c.si celebrat. supra de cle.exc.mi.
Sed excommunicatus post absolutionem põt
eligi,ita not.glo.fi.in.c.quia diligenter.supra de
elect.dicam in.c.venerabili.§.eod.in.26.princ.
artic.Et ꝙ excommunicatus nec eligi,nec elige
re possit,not.glo.magna.in prin.in.c.cum dile-
ctus.supra de consue.& probatur ibi,& in.c.cũ
inter.supra de elec.& in.c.bonæ.supra de æta.&
quali.& in.c.postulasti.supra de cle.exc.mi. Et
ex prædictis etiam infertur, ꝙ nec põt postula-
ri,nec

ti,nec confirmari,vt in.c.1.in fi. supra de postu.
prę̨la. & in.d.c.cum dilectus.Faciunt quæ dicun
tur.j.maximè in duobus seq.dubijs. Quò ad
107 tertiumdecimum dubium,an † possit sibi bene-
ficium cõferri,Breuiter dic ꝙ non. Et facta col
latio non tenet. Quod ꝓcedit,etiam si cõi opi.
habebatur pro non excommunicato. Satis est
enim,ꝙ postea ꝓbetur excommunicatio cõtra
ipsum,vt.s.de cle.exc.mi.c.postulasti.&.c.ꝓpo
suit. Ideò non potest salua conscientia illud reti
nere . de quo dic vt latius dixi in.d.c.postulasti.
108 Circa quartumdecimum dubium,an † excom-
municatus priuetur beneficio adepto, Breuiter
dic ꝙ non,vt not.in.c.1.supra de iudi.vbi patet
ꝙ non priuatur quis beneficio adepto propter
pctm̃,seu crimẽ,ꝓpter quod sequatur excõica-
tio,& detur in ea aliq̃lis perseuerãtia . Sed glo.
fi.in.d.c.1.limitat hoc,ante lapsũ anni.Sed post
annũ,rõne perseuerantię priuari debet,ſm glo.
de quo tangam.j.in.9.q.prin.istius artic.remit
tendo ad ea quæ dicã in.c.per tuas.j.eo.in.21.
artic. Aduerte tamen, ꝙ licet non priuetur be
109 neficio,tñ dubium est , † an interim pendente
excommunicatione debeãt ei subtrahi redditus
beneficij. Circa qđ dubiũ tex.videtur velle ꝙ
sic,in.c.pastoralis.§.verũ.supra de appell. & ibi
glo.fi.in prin.hoc colligit.Et assignat rationem,
110 quia ille † qui est extra ecclesiam, nihil põt noĩe
ecclesiæ possidere. 8.distin.c.quo iure . 23.q.7.
c.2.&.32.dist.c.eos.&.c.præter. Sed prędicta
111 glo.finaliter videt̃ postea hoc limitare, si † mõ
hoc sit expressum in sñia excommunicationis,
ꝙ eidem subtrahãtur redditus;aliàs secus. Sicut
112 dicimus de † relegato ad tp̃s , cui non subtra-
huntur bona,nisi hoc exprimatur in sñia , vt.C.
de pœn.depottatorum. Nã quandiu quis pos-
113 sit alijs remedijs distringi, nõ sunt ei subtrahen
da stipendia.C.de execu. rei iudi. in.l.stipẽdia.
&.16.q.6.c.illud. Et cum hac sñia videntur tran
siuisse omnes Doct.antiqui,vsq; ad Io.And. in-
clusiue,referendo dictã glo. & non reprobãdo.
Sed.d.Ant.tenet cõtrariam sñiam;eo ꝙ excom
municatus priuatur cõione ecclesiæ.Item mo-
uetur per tex.d.c.pastoralis. in fi. supra de app.
vbi non apparet, ꝙ in sñia fuerit aliquid expres-
sum de subtractione redditũum. Imò videtur
probare contrarium; quia si hoc fuisset expres-
sum in sñia , fuisset illud suspensum per appella-
tionem sequentem;cuius contrarium ibi innui-
tur.Et hanc sñiam tenet ibi.D.m. per tex. iũcta
glo.32.dist.c.præter hoc.& per ea quæ not.In-
no.in.c.qualiter.2.prope fi.s.de accu. & Spec.
in tit.de fruc. & interes.in fi. Et fuit hæc origi-
nalis sñia Vinc.vt in.c.quoties.s.de simo.vt re-
citat Spec. & sequitur etiã Io.And.in addit.ibi,
trãseundo,& nõ reprobãdo hoc dictum. Licet
ibi reprehẽdat Spec.in tribus . & etiam eam te-
net Host.in sum.eo.tit.§.quid sit effectus . ver.
item quod nullam . Et pro hac etiam sñia facit
ratio glo.quam supra allegaui in prin. & proba-
tur expressè in.d.c.pastoralis.in fi. non impro-
priãdo illam literam.Nam ibi solum fuit appel-
tum à sñia excommunicationis,& dicitur ibi,ꝙ
ex quo non suspenditur excommunicatio per
appellationem , similiter nec suspenditur actus
accessorius ad ipsam excommunicationem , vt
est denuntiatio,& subtractio redditũum.Quod
si nõ sequeretur necessario ex sñia excõicationis
sed oporteret exprimere in sñia, tunc perſequẽ
tem appellationem talis subtractio suspẽderet̃ ;
quia tot essent sñiæ quot articuli,vt in.l.etiam.
ff.de min. Quãquã etiam excommunicatio nõ
suspendatur per appellationem sequentem,ſm
ea q̃ dixi in.c.sacro.in.13.prin. artic. post prin.
Tñ respectu subtractionis fructuum sñia,in qua
talis subtractio esset expressa, deberet suspendi,
vt not.glo.in.c.is cui.eo.tit.lib.6. Sed quia sub-
tractio redditũum omnino sequitur excommu
nicationẽ,ideò non suspendit̃,vt.d.c.pastoralis,
fortè dicam in.14.prin.artic.q.huius articuli.
114 Verum autem excommunicato † subtrahatur
interea administratio beneficij circa tẽporalia.
do.Ant.in.d.c.pastoralis.§.fi.dicit ꝙ nõ. Dicit
tñ,ꝙ ex tali administratione nullam commodi-
tatẽ assequi debet;nihil tñ allegat . Quod dictũ
non placet hic.D.m.quia cum excommunicato
interdicatur cõio, ergo interdicitur sibi admini
stratio,& potestas rerum tpalium. Ad qđ etiã
allegat tex.in.c.veritatis.in fi.supra de do.& cõ-
tuma. Item quia excommunicatus est suspẽsus
à beneficio,ergo ab administratione.Et ideò nõ
debet se ingerere administrationi ipsius. Vnde
putat.D.m. ꝙ in beneficio excommunicati de-
putabitur per superiorem œconomus,vel Vica
rius temporalis , ſm ea quæ habentur in simili,
in.c.peruenit.2.supra de appel.& in.c.fin. supra
de sta.mon.& in.c.cũ ex eo.supra de elec.lib.6.
Et hoc etiam sentit Io.de Lig.qui dicit per.d.c.
peruenit . ꝙ medio tempore subtrahuntur red-
ditus,& debentur ministranti ecclesiæ. Sed ad-
uerte,quia ꝓ prima opi.d.Ant.facit tex.in.c.ex
115 tuę.sup̃ de cle.nõ resi.ſm vnum † intellectũ, ſm
quẽ si ꝓpter contumaciã resid ẽdo quis excõi-
catur,si persistit,debet inde remoueri ab admi-
nistratione spũaliũ. ergo vr̃ velle tex. ꝙ per solã
excõicationem pręcedentẽ non esset remotus à
tali administratione,& per cõsequẽs multomi-
nus ab administratione tẽporaliũ. Sed dicit ibi
Io.And.ꝙ ille tex.non obstat,quia licet sit verũ
ipsum esse priuatũ administratiõe ꝑ solã sñiam
excõicationis , tñ priuatio postea secuta nõ erit
inutilis,ex eo quia postea ipse ab excõicatione
absolutus non recuperabit administrationem ,
sicut recuperaret,si priuatio non interuenisset ,
alleg.not.in.l.diuus.C.de fal. Alij verò dicunt
in.d.c.ex tuæ . per illã literã,ꝙ excõicatus reti-
net administrationẽ,quã non per se,sed per aliũ
debet exercere.Sed dicit ibi Io.An. ꝙ ista opin.
est falsa;quia ſm eã,deberet sibi currere tp̃s statu
tũ ad exercendum spũalia;qđ non est verum,vt
in.c.quia diuersitatẽ.supra de conces.præben.
Vnde põt dici ſm Hosti. ꝙ per excõicationem
quis non est priuatus simpliciter , sed suspẽsus.
Et sic solum interim potest dici quodammodo
priuatus,durãte.s.excõicatione;nõ aũt simplici
ter priuat⁹.Facit qđ not.in simili.in.c.veniẽtes.

supra

ſupra de iureiu. Et ideò non mirum ſi propter
perſeuerantiam iu coutumacia, & excommuni
catione poteſt remoueri, & ſimpliciter priuari.
Nam vt etiam dicit. D. Anto. ibi, excommu-
nicatus poteſt dici, ſaltem priuatus exerci-
tio, & actu adminiſtrationis, ſed non habitu.
& ideò poteſt poſtea priuari ipſo actu. Et ex
116 prædictis poteſt inferri, vtrum valeat † aliena-
tio facta à Prælato excommunicato. D. m. in. c.
veritatis. ſ. de dolo & contu. prope fin. conclu-
dit ꝙ non. allegat uot. 3. q. 4. c. nullus, & quod
not. in. c. decernimus. ſ. de iudi. & in. c. ad pro-
bandum. ſ. de re iudi. Et placet mihi in ex-
communicato publico, quia talem alienationẽ
facit vt perſona publica. Secus in occulto; quia
poteſt adminiſtrare, & ei præſtatur obedientia
videlicet ab eccleſia tolerante, vt dicam infra in
in. 11. q. principali iſtius articuli. Vnde etiam
valet alienatio facta per excommunicatum to-
leratum, vt ibi dicam. Circa decimũquintum
117 dubium, vtrum † excõmunicatus valeat præ-
ſentari ad beneficium eccleſiaſticum. Breuiter
dic quòd non; quia talis non poteſt diuina of-
ficia celebrare, vt dictũ eſt; etiam ſi ſit excom-
municatus minori, vt. c. ſi celebrat. ſ. de cleri.
excom. mi. ergo non poteſt præſentari; quia à
quo remouetur conſequens, neceſſariò remo-
uetur & antecedẽs, vt in. c. ſuper his. ſ. de accu.
ſed talis non poteſt inſtitui, vt dictum eſt. ſ.
nec etiam poteſt diuina officia celebrare, ergo
non poteſt præſentari. Et quamuis tẽpore præ-
ſentationis eſſet occultus, tñ ſatis eſt, ꝙ poſtea
probetur excommunicatio, ad hoc, vt non te-
neat præſentatio, vt in ſimili dixi in decimo-
quarto dubio. Quò ad decimumſextum du-
118 bium, † an monachari, vel profiteri poſſit, Dic
breuiter, quòd monachatus, & profeſſio tenet,
argu. c. cum illorum. ſ. eod. & ibi hoc tenet
Inno. in ver. præclaris. & Ioan. And. poſt eum,
& etiam Archid. 11. q. 3. c. excommunicatos.
Facit. c. ſignificaſti. ſ. de eo qui duxit in matri.
quam pol. per adul. & quod dixi ſupra de ma-
trimonio carnali in nono dubio. Et hoc pro-
cedit, ſi tàm recipiens, quàm receptus habent
119 notitiam excommunicationis. Sed an † reci-
piens peccet, Diſtingue, quòd aut ignorãter re-
cipit, & non peccat, vt ſup̃ de cleri. excom. mi-
ni. c. ad apoſtolicæ. Aut ſciẽter. et Ray. in ſum.
. c. ti. §. t. ver. quid ſi aliquis veniens. dicit, ꝙ ſi-
bi videtur, ꝙ ſic. Et ideò non debet ipſum reci-
pere; quia non debet ei cõmunicare. Sed alijs
120 videtur contrarium; quia † excommunicato
poſſumus participare in his, quæ pertinent ad
ipſius abſolutionem, vt in. c. reſponſo. ĩ. eod.
& latius videbimus in vigeſimo principali arti-
culo. in. c. inter alia. quia cum huiuſmodi re-
ceptio ſit via ad obtinendum abſolutionem, vi-
121 detur quòd licita ſit. Sicut licitum eſt † recipe-
re iuramentum ab eo, qui abſoluitur. Sed
Archid. 19. q. 3. c. monaſterijs. dicit, quòd opi.
122 Ray. videtur tutior; quia nõ eſt † licitum orare
cum excommunicato, licet quodammodo per
tineat ad ſalutem animæ. 11. q. 3. c. cum excom-
municato. Sequitur Henri. Boic. in. d. c. cum
illorum. & mihi placet. Circa decimumſepti-
123 mum dubium, † an excommunicatus poſſit in-
trare eccleſiam, & an coram eo poſſint diuina
officia celebrari, Breuiter diſtingue, quòd aut
quæritur de excommunicatione minori, & di-
cã in ſecũdo tractatu huius articuli. Aut de ex-
communicatione maiori, de qua ad præſens
tractatur, & ſubdiſtingue quatuor caſus. Pri-
mus, vtrum poſſit intrare eccleſiam. Secundus,
vtrum debeat repelli de eccleſia. Tertius, vtrũ
cora eo poſſint diuina officia celebari. Quar-
tus, an cum eo, vel eo in eccleſia exiſtente, poſ-
ſit aliquis orare in eccleſia. Quò ad primũ, dic
124 quòd † excommunicatus non debet ingredi
eccleſiam, etiam ſi ibi non celebrentur diuina.
21. diſt. c. 1. in fin. & . 5. diſt. c. 1. 1. q. 1. c. non
liceat. & . c. qui ſtudet. Facit. 11. q. 3. c. excom-
municatus. de conſe. diſt. 1. c. epiſcopꝰ. nullum.
. 24. q. 3. c. clericus. tenet Hoſtien. in ſumma
eod. ti. §. fin. ver. Sed nunquid. qui etiam al-
legat. 33. q. 4. in. c. vir cum propria. Et hoc
125 verum, † niſi ingrederetur audiendo verbum
Dei, hoc eſt prædicationem, ſeu ſermonem
de verbo Dei, vt dicam in ſequenti dubio,
ſcilicet decimonono. Et hoc etiam commu-
niter * tenent Docto. Eſt ergo regula, quòd Com. op.
excommunicatus extra caſum prædictum non
poteſt ingredi eccleſiam, etiam ſi intraret alia
cauſa quã audiendo diuina, tenet. D. m. in. eo.
Reſpõſo. ĩ. eo. Licet Barto. Brixien. in. d. c. qui
ſtudet. 1. q. 1. teneat, quòd poſſit intrare eccle-
ſiam, dummodo intret eam, alia cauſa, quàm
audiendo diuina. Quod dictũ videtur eſſe ma-
gis æquum, quando fortè ibi priuatim vellet
dicere aliquas orationes, vt lucraretur gratiam,
& gratiam reciperet à Deo. Sed primum di-
ctum videtur verius de iuris rigore. Secundo
126 caſu † vtrum debeat expelli de eccleſia, Ex
iuribus ſtatim allegatis cõcluditur, ꝙ ſic & te-
nent Io. And. & . D. Domi. in. d. c. is cui. eod.
tit. lib. 6. Vnde Hoſtiarins, ad quem principa
liter hoc officium pertinet, vt in. c. clericos. in
fin. 21. diſt. & in. c. perlectis. 25. diſt. vel alij
clerici de eccleſia, debent excõmunicatos cor-
poraliter arcere ab ingreſſu eccleſiæ. & ita dicit
Archid. poſt Hugo. in. d. c. clericos. in fin. Niſi
intrarent prædicationis cauſa, vt ſtatim dictum
fuit, vel propter aliam ſimilẽ cauſam. Et admit-
tentes tales excõicatos ad diuina officia, pu-
niuntur ſecundum ea, quæ traduntur in. c. cum
epiſcoporum. de priuile. lib. 6. An autem per-
mittendum ſit tranſire per eccleſiam, Io. And.
tenet quòd ſic, in. c. ſacro. infra eod. in ver.
ingreſſum. Et per prædicta habes expeditum
vigeſimum dubium huius articuli. Tertio ca-
227 ſu, † vtrum excommunicato in eccleſia exi-
ſtente, ſint coram eo diuina officia celebranda,
diſtingue, quòd aut quæritur de excommuni-
cato publico, aut de occulto. Primo caſu ſub-
diſtingue, quòd aut quæritur, vtrum coram eo
poſſit miſſa celebrari, aut quæritur de alijs diui-
nis officijs. Si quæritur de miſſa, dic, quòd aut

ſacerdos

sacerdos adhuc non incepit canonem missæ, videlicet dum dicitur, Te igitur clementissime pater &c. & debet sacerdos statim cessare, & alij exinde recedere secundum Abba. Inno. & Io. And. in.c.nuper.s. eo. Et idem dicit ibi Hosti. si excommunicatus staret extra ecclesiam, & audiret missam; quia statim debet sacardos cessare,& alij orantes inde recedere,allegat not.in.c. quod in te. ver. & in cõuentualibus.s.de pœni. & remis. Et hoc tangit glo.& Hosti.& Guil.de monte Laudu. & Zenze. in cle. t. de priuile. & Hosti. in sum. eod.tit.§.fin. ver. quid si publicè. vbi dicit, quòd sacerdos debet ipsum admonere, vt exeat, & si non obedit debet ipsum reijcere, etiam si talis excommunicatus esset clericus, dummodo sacerdos tantam potestatem haberet, quòd sine effusione sanguinis hoc facere posset, argu.c. veniens .s. eod. Aliàs potest recurrere ad brachium seculare, quamuis videat ibi effusionem sanguinis iminere, argu. c. postulasti.s. de homici. Et si nullo modo potest reijcere, & præsbiter adhuc, vt dictum est, non incepit canonem missæ, debet dimittere missam, vestes exuere, & inde recedere, vt in iur. supra allegatis. Si verò sacerdos iam incepit canonem missæ, quando excommunicatus intrat ecclesiam, debet ipsam perficere; quia non capit diuisionem. 7.q.1. c. illud. &.c. nihil. Sunt enim hęc sacramẽta vnitatis,& ideò nõ debent dimitti inexpleta, vt per Io.de Imo. in.c. grauis. eod. tit. Abb. Inno. Hosti. Ioan. Andr. D. Anto. & .D.m.in .c.nuper. supra eo. Glo. Laud. & Archid. 11.q.3.c.sicut apostoli. tenet Ioan. And. in nouella, in ver. publicè. in .c. episcoporũ. de priuile. lib.6. & ibi Archid. Et dicit Hosti. in sum. eod. ti. in fin. ver. quid si publicè. quòd si sacerdos, videt excommunicatum, postquam incepit canonem, nõ consulit, quòd multum respiciat eum; sed ad sacrificium, quod præ manibus habet, diligenter attendat,& canonem perficiat; quo perfecto illum admoneat, vt exeat; & si non vult exire, expellat, vel expelli faciat, aut exeat, vt statim dictum fuit. Et idem tenet Goffre. in summa.

128 An † autem celebrans coram excommunicatio sit irregularis, Guil. de monte Laudu. in clem. grauis. eod. tit. tenet quòd non, allegat not. in .c. is qui. eod. titu. lib.6. & sequitur Io. de Imo. in dicta clemen. grauis. Si verò loquimur de alijs diuinis officijs, vel horis excepta missa, dicendum est, ꝙ clerici debent ipsum excommunicatum expellere, vt dictum est, vel eos statim exire, & illa alibi complere, secundum Abba. Inno. Hosti. Io. And.& .D.Anto. in .d.c. nuper. & Hosti. in sum. eod. tit .§. fin. ver. quid si aliquis ligatus. tenet Archid. & Io. And. in nouella. in .c. episcoporum. de priuile.
129 lib.6. per tex. 24.q.1.c. omnis. Alio † vero casu principali cum loquimur de excommunicato occulto, Ray. in summa eod. titu. §. item quare. dicit, quòd ille qui scit occultum excommunicatum esse in ecclesia, quando diuinũ officium dicitur, debet cautè exire de ecclesia quã-
tum fieri potest, ita quòd non interueniat scandalum, vel proditio, hoc est manifestatio, seu publicatio occulti excommunicati; aliàs autem non debet exire; quia in secreto debet eum vita
130 re,& non in publico; nõ † enim debet esse proditor alterius criminis, secundum not. 2. q. 1. .c. si peccauerit. 6.q.2.c. si tantum. Glo. 1. 46. dist. c. clericus qui.s. eod. tit. c. cũ non ab homine. Idem etiam tenet Goffr. in sum. eod. tit. .§. quæritur. ver. & not. ex glo. in ver. publicè. & Archid. & Ioan. Andr. in nouella, in .c. episcoporum. de priuile. lib.6.& glo. in ver. publicè. in clemen. grauis. eo. tit. & tenet glo. Rayner. & Henri. in .c. nuper .s. eod. Dicit etiam Goff. in summa, quòd sacerdos excommunicatum occultè debet monere, vt exeat; sed si non vult exire, nihilominus missam, seu alia diuina officia celebrare debet. Quod Host. in dicto ver. sed quid si aliquis. dicit procedere, si omnes hoc ignorent paucis exceptis, puta vno, vel duobus; nam si omnes ibi existentes scirent, & essent multi, iam non dice-
131 ret occultum; quia † dictum vnius de facili sequitur multitudo. supra de purg. cano. c. cum in iuuentute.§.1. Subdit etiam, quòd si ille qui scit talem excommunicatum, cautè exiret, vt alius excõmunicatus rubore confusus, qui nõ vult exire, admonitus inducatur propter hoc ad satisfaciendum, vel ad petendum absolutionem, non esset reprobandus, per.c. cum nõ ab homine. s. eod. & argu. s. de coha. cle. & mu-
132 lie.c. vestra. Quarto casu, vtrum † cum eo, vel eo existente in ecclesia, alius possit cum eo orare, vel audire diuina, breuiter dic, quòd non; quia videtur secũ cõmunicare, cum ad eundẽ, scilicet Deum, pro eodẽ, scilicet populo, fiant rogationes, & orationes. & hoc tenent Inno. & Io. And.in.c.nuper. supra eo. Facit. 24.q.1. .c. omnes qui. Sed si excõmunicatus non esset in ecclesia causa orãdi, sed pro alio negotio, dicit Inno.in .d.c.nuper. quòd non videt quare alius in eadem ecclesia orare prohibeatur; cum tunc non possit ei dici, qui non orat, in oratione communicare. Alij verò tenent cõtrarium, pro quibus, ſm Hosti. faciunt verba tex. in .c. nuper. dum primo loquitur de oratione,& deinde subdit, aut orando secũ, quasi sentiat ille tex. quòd non orando in loco in quo ille possit hoc audire, nec ipso etiam respondente, vt sequitur, aliàs dicta verba non diuersificarentur. Primam tamen opi. tenet Stepha. & sequitur Io. de Imo. in cle. grauis. eod.ti.& allegat not. per Archid. in .c. statuimus. eod. titu. lib.6.
133 Qua † autem pœna puniantur tales excommunicati, vel alij turbantes diuinũ officium, Dicit Guil. in .d.clemen. grauis, quòd inter alia de iure ciuili puniũtur pœna capitali, per .l. si quis in hoc genus .C. de episc. & cleri. De iure autẽ canonico dic, quòd puniuntur pœna, de qua in .d. clemen. grauis. Et idem tenet ibi Zenze. Mathe. & Io. de Imol. Circa decimumoctа-
134 uum dubium, vtrum † clericus excommunicatus possit, vel teneatur dicere horas, subdi-

stingue,

ſtinguẽ, quòd aut loquimur de excommunica-
to excommunicatione minori, de hoc dic, vt
dicam infra in ſecũdo principali tractatu huius
articuli, aut de excommunicato excommuni-
catione maiori, & ſubdiſtingue, quòd aut quæ-
rimus, vtrum poſſit publicè horas dicere, ſeu
officium; & dicendum eſt, ꝙ non, per ea quę
traduntur in.c.ſi quis eṗs.2.3.11.q.3. & in.c.
.1.ſ̃.de cleri.exco.min. Aut quærimus, vtrum
priuatim, & per ſe poſſit officium dicere, vt
per modum priuatæ orationis, & priuati ſuf-
fragij, & non in eccleſia, & dicendum eſt, ꝙ
poteſt tanquam laicus horas dicere, ſecundum
glo. & Hoſti in .c.2.ſ̃. de cleri. excom. mini. et
in.c. illud. eod. tit. Facit.ſ̃.de pœni. & remiſ.
.c.quod in te. & hoc etiam tenet Abba. eod. ti.
de pœni. & remiſ.c. quicquid. quinimo nedũ,
quòd poſſit; ſed debet, & tenetur prout tene-
batur ante excõicationem, & ſicut excommu-
nicatus non eſſet. Facit.28. diſt.c. præsbiterũ.
Tenet Archid. in.c.1.eod.tit. lib.6. & in .q. 8.
in.§.tria.ver. idem teſtator. Et Zenze. in clem.
.1.de regulari.& Guil.de mõte Laudu. in clem.
.1. de celebra. miſ. Hoſti. in ſum. eod. titu.§.
fin. ver. conſueuit etiam quæri. & in ſumma in
tit. de ex. mi. §.1. ver. & hoc intelligas Cardi-
nal. in .c. 1. eod. tit. lib. 6. Aduerte tamen,
quia Hoſti.in .d.verſi. conſueuit. & in .d. c. il-
lud. de cle. excom. min. dicit, quòd cum de-
bet talis horas, ſeu officium dicere, vt priuatus
non debet dicere dominus vobiſcum, ſed de-
bet dicere hoc in modum orationis. Ad hoc
.11.quæſt. 3.c. ſi quis epiſcopus damnatur, &
.c. ſi quia epiſcopus in conſilio. Et ratio
quare teneatur dicere officium eſt; quia cum
ipſe ſit obligatus ad hanc ſeruitutem, vt in.c.
135 .1. ſupra de cele. miſ. † delictum ſuum non
debet ei patrocinari, vt à tali ſeruitute libere-
tur, & fiat immunis. 16.q.1.c.legi.&.ſ̃.de iudi.
136 .c. intelleximus. pœna † enim non habet im-
munitatem.ff.de nego. geſ. in .l. ſiue hæredita-
ria.&.ff.de interdic. & rele. in.l. relegatorũ.§.
.1. Tenet Ray. in ſum. eod. tit. & glo.ibi ſuper
Ray. & Goff. in ſumma. eo. ti. §. ſed nunquid
clericus. & Io. mo. & Io. And. in.c.1. eod. tit.
lib. 6. Et .D. Anto. in .d. c. illud. Et voluit
Hoſti. quòd ipſas teneatur dicere extra eccleſiã,
non autem poſſit eas dicere in eccleſia, licet ſe-
cus ſit in ſuſpenſis, & interdictis, de quibus di-
cimus in fin. tit. Goffre. tamen voluit, ꝙ poſ-
ſet dicere infra eccleſiam, dummodo non can-
tet. Et aduerte, quia ſecundum Abba. & Io.
Andr. in .d.c. quod quidam .ſ̃. de pœniten.
137 & remiſ. † talis clericus excommunicatus di-
cendo horas ſuas, ad quas neceſſario tenetur ra
tione ordinis, vel beneficij eccleſiaſtici, iuxta
not. in .c. 1. & .c. dolentes .ſ̃. de celebra. miſ.
liberatur, quamuis illud dicat exiſtens in ex-
communicatione. Ad quod vide, quod dixi in
.d. c. quod quidã. Circa decimumnonum du-
138 bium, quo quæritur, † Vtrum excommunica-
tis ſit licitum prædicare verbum Dei. Diſtin-
gue, quòd aut quæritur an hoc licitum ſit, aut
quæritur, vtrum quis ad hoc aſtringatur; primo
caſu dic, quòd licitum eſt eis prædicare, quãdo
ſunt excommunicati excommunicatione ma-
iori, vt probatur in .c. reſponſo .j̃. eod. quod
procedit, non ſolum ſemel in hebdomada, vel
in menſe, vt ibi narratur; ſed pluries, ſi præla-
to viſum fuit, hoc expedire, vt ibi not. & hoc
permittitur, vt facilius inducãtur ad contritio-
nem, & ad petendam abſolutionem. Secundo
139 caſu, an † Prælati ad hoc ſint aſtricti. Hoſti. Io.
And. & .D. Anto. in.c.inter alia.ſ̃.eod. tenent
quòd ſic in his, quę ſpectant ad ſuum officium,
ſi habent curam illorũ. Ad hoc.ſ̃.de offi.ordi-
.c. irrefragabili. & nõ ſolum iſti, ſed etiam illi,
qui mittuntur à Papa, vel diœceſano ad hoc te-
nentur, vt in .c. inter cætera .ſ̃. de offi. ordi. &
in.c. excommunicamus.ſ̃. de hæreti. ſecũdum
præfatos doctores. Quò ad vigeſimum du-
140 bium, quo quæritur, vtrum excommunica-
ti ſint expellendi de eccleſia, breuiter dic, vt di-
xi.ſ̃. in decimoſeptimo dubio, in ver. ſecundo
caſu. Circa vigeſimumprimum, quo quæritur,
141 an † pro eis licitũ ſit orare, tex. noſter probat
quòd non, & ita not. hic .D. Anto. conclu-
dens, quòd pro eo non eſt orandum, donec ab-
ſoluatur ab eccleſia, & ſi in ipſius morte ſigna
pœnitentiæ in eo apparuerint not. glo. 1. in .c.
à nobis.2.ſ̃. eod. Ego verò ſic arbitror diſtin-
guendum, quòd aut quæritur, verũ licitum ſit
orare pro excommunicato viuente, aut pro eo
142 mortuo. Primo † caſu arbitror, ꝙ pro eo li-
citum ſit orare, quia licet ipſe ſit extra eccleſiã;
tamen etiam eccleſia ſexta feria Dominice Paſ-
ſionis orat pro Iudæis, Paganis, Siſmaticis, &
Hæreticis, quos vltimos clarum eſt eſſe excom
municatos, vt dixi ſupra in decimooctauo arti-
culo principali, in.c. cõtingit. Facit quod not.
Ioan. And. in .d.c. à nobis. 2. in vlima apoſtil-
latione, quæ dicit, quòd ſacerdos emittẽs prę-
ces pro excommunicato, non eſt excommuni-
catus; cum hoc faciat ad ſalutem animæ illius.
Quod tamen limita ſecundum Hoſti. Io. And.
& .D. Anto. in .c. cum voluntate. j̃ .eod. Et ꝙ
licitum ſit orare pro excommunicatis oratio-
ne generali, prout facit eccleſia, facit .13. q.2.
.c. non extimemus. ſed ſpecialiter, & ſpecifice
pro excõmunicato non eſt orandum. de conſe.
diſt.1.in.c.fin. tenet etiam Archid. 23.q.2. in.
143 .c.ſi quis. Secundo verò caſu, † cum loquimur
de excommunicato mortuo, arbitror diſtin-
guendum, quòd aut ignoramus, vtrum ſenten
tia excommunicationis fuerit iniuſta, aut ſci-
mus, quòd ſententia excommunicationis fuit
iniuſta. Primo caſu ſubdiſtingue, quòd aut in eo
non apparent ſigna pœnitentiæ, & indubitãter,
nec ſpecifice, nec etiam generaliter pro eo oran
dum eſt, & multominus, ſi clarum eſt ſenten-
tiam excõmunicationis fuiſſe iuſtam. Aut ap-
paruerunt ſigna pœnitentiæ, ſed adhuc eccleſia
ipſum non abſoluit, & tex. noſter, & ṗdictũ.c.
à nobis. 2. videntur velle, quòd non poſſit pro
illis orare. Tenent Inno. & Hoſti. in dicto .c.
à nobis. Vinc. verò hic, dicit, quòd licet pro
tali

tali non recipiantur oblationes, vt hic, potest ta
men pro eo oratio fieri. Et ratio diuersitatis,
144 sit secundum eum; quia † oblatio offertur ec-
clesiæ; oratio verò fit Deo, apud quem propter
signa pœnitentiæ, præsumimus eum non liga-
tum, & hoc procedit, quò ad occultum ex-
communicatum; quia sicut excommunicatus
dum viuebat, poterat occultè orare; ita & pro
eo, in quo apparent signa pœnitētiæ, potest oc
cultè orare; publica verò oratio pro tali fieri nō
debet, vt infra eo. ti. c. cum voluntate. nisi post-
quam fuerit absolutus; & sequitur Io. Andr. &
D. Anto. in. c. à nobis. 2. §. eod. & sequitur ibi
D. m. qui dicit, quòd ab his, qui viderunt
signa pœnitentiæ, seu contritionis poterit in
secreto, oratio fieri, vt in simili not. in. c. 1.
supra de reli. & vena. sanc. lib. 6. Sed in pu-
blico non debet pro tali oratio fieri, quia ad
ecclesiam prius spectat iudicare, an signa pœ-
nitentiæ contritionis sint sufficientia. Et ideò,
quamuis oratio fiat Deo, quia tamen fit per
ecclesiam, ecclesia ante absolutionem, non
145 debet pro eo orare; † sicut non orat pro
decedentibus in peccato mortali. 13. q. 2. c.
pro obeuntibus. Sed postquam fuerit per
ecclesiam absolutus indubitanter concluden-
dum est, quòd etiam publicè licitum est orare
pro illo. Si verò quis sensit illum iniustè ex-
communicatum, nec obligatum aliquo modo
ex contemptu excommunicationis, arbitror
quòd pro eo possit orare, licet signa pœnitētiæ
in eo nō apparuerint; fortè quia subitanea mor
te mortuus est, dummmodo aliàs non probe-
tur in peccato mortali decessisse; dico tamen,
quòd non publicè, sed in secreto pro tali oran-
dum est, vt statim dixi de iustè excommunica-
to, in quo apparuerint signa pœnitētiæ. Et sic
ex prædictis singulariter, ego infero, quòd post
mortem potest instari pro absolutione excom
municati iustè, vel de quo dubitatur, in quo
signa pœnitentiæ apparuerunt; Ita etiam po-
test instari pro excommunicato iniustè; vt ab-
soluatur probata etiam iniustitia; dummodo
non probetur decessisse in aliquo peccato mor-
tali, vel non videatur contempsisse claues eccle-
siæ, quod est nouissimum, & singulare. cogita-
bis. Et adde quod dicam infra in. c. super eo;
in vigesimoquarto articulo. Et hoc adde ad de-
clarationem eorū, quæ dixi supra in prin. istius
deciminoni articuli principalis in. 6. membro.

An excōmmunicatio iniusta liget, quò ad Deum.

146 Circa vigesimumsecundum dubium, † vtrum
excōmunicatis sit danda eleemosina, Breuiter
dic. quòd sic, si sunt in necessitate cōstituti; quia
in hoc casu, ex humanitate in sustentationem
vitæ ipsorum, non autem ēē superbia illis ali-
quid dare minime prohibet. 11. q. 3. c. quoniā
multos. et ibi, dicit glo. quòd nemini denegan
dum est, quo minus possit eleemosinam eroga-
re. 86. dist. c. pasce. Nec obstat, quòd non vi
deatur eis subueniendum esse, cum vitio, & cul-
pa sua in talem incidāt difficultatē; cum possint,
petita absolutione, quodcunq; dubietatis ob-
staculum tollere. Facit. 86. dist. c. non satis. &
quod not. in. c. penul. supra de consue. & quod
not. glo. 2. in. c. quæ in ecclesiarum. supra de
consti. Nec etiam obstat, quòd dignum sit, vt
male meriti egestate laborent. ff. depo. in. l. bo-
na fides. quia responderi potest, quòd non est
eis subueniendum, nisi data necessitate, & per
viam eleemosinæ, vt. d. c. pasce. Facit etiā quod
147 not. glo. fin. in. d. c. pen. Nam † in casu indi-
gentiæ omnibus subueniendum est. 42. dist. c.
quiescamus. & d. c. pasce. & 16. q. c. c. si cupis:
ne fortè videatur illum necare, vt in. l. necare.
ff. de lib. agno. Si autem non indiget, potius
est ei subtrahendum; quā aliquid dandum, vt in
iuribus allegatis in contrarium, & 5. q. 5. c. nō
omnis. Indigenti igitur excommunicato lici-
tè datur eleemosina, tenet. D. m. in. c. pastoralis.
§. verum. supra de app. & Archid. in. d. c. quo
148 multos. 11. q. 3. vbi subdit † quòd etiam licitè
quis possit hospitari excōmunicatum, dum va-
dit ad Papam pro absolutione, & eidem vende-
re, & præbere necessaria, secundum Guil. sic: &
etiā ab eo licitè, quis in necessitate recipit elee-
mosinā, vt statim sequitur. Vnde quæro iuxta
149 prædicta, vtrum † licitè ab excommunicato re-
cipiantur eleemosinæ, siue oblationes, & mor-
tuaria. Sol. hæc quæstio melius cadebat post
principiū istius secundæ. q. prin. huius decimi-
noni articuli, inserendo eā circa dubia, de acti-
bus actiuis permissis, vel prohibitis excommu-
nicato; sed quia ibidem oblitus fui, hic subiun-
go, tu poteris ibi assignare si tibi videbitur. Di-
stingue igitur, quòd aut loquimur de licitè ac-
quisitis, aut de illicitè acquisitis. Primo casu,
potest recipi ab excommunicato eleemosina de
talibus licitè acquisitis, sm Hug. & Archid. 11.
q. 3. c. quoniā. multos. Eleemosina enim à qui-
buscunq; etiam notorijs peccatoribus, & ex-
communicatis recipi possunt, vt infra eo. d. c.
150 cum voluntate; quia † ad eleemosinas omnes
tenentur, & omnibus suadendæ sunt. 86. dist.
c. non satis. & 26. dist. c. deinde. Et idem te-
net glo. Guil. super Ray. in summa, huius tit.
vbi dicit, quòd non licet recipere eleemosinam
ab excōicatis, nisi in casibus exceptis scilicet ne-
cessitatis, & similibus. Quod tamē non est dit
esse restringendum ad extremā necessitatē; sed
satis est, quòd aliunde non potest sibi prouide-
re, & necessaria habere. Et idem tenet Frater
Ioan. & Asten. in summa. Et idem dicunt qui-
dam de decimis, vt not. Innocen. in. c. vt fa-
mæ. supra eod. & in. c. de terris. supra de deci.
In oblationibus verò, dicēdum est, quòd ab ex-
cōmunicatis minimè sunt recipiendæ. 90. dist.
c. oblationes. 1. q. 1. non est putanda. supra
151 de deci. c. ex transmissa. Et † ratio differētiæ in-
ter eleemosinas, & oblationes, potest assignari
secundum Inno. quia eleemosinæ fiunt in oc-
culto, de quo nihil ad ecclesiam. Ȝ. de simo. c.
sicut tuis. in fi. Oblationes verò, fiunt in publi-
co, & ideò prohibentur recipi ab excommuni-
cato; ne exinde excommunicatus consoletur;
& ne ecclesia videatur peccatū illius publicè ap
probare

probare. Dicit tñ Hosti. quid in eleemosina nõ
distinguit, an fiat publicè, vel priuatè, quia sem
per natura ipsius cõsideranda est, scilicet, ꝙ de-
bet fieri in occulto, vt habetur Mat. cap. 5. Et
hoc mihi satis placet, ex alia ratione, videlicet;
quia fit indigenti, vt dictum est. Aut quæritur
de mortuarijs, & tunc aut de illis quæritur, quæ
pro anima dantur, & talia non sunt ab excom-
municato recipienda; cum nec pro eo sit oran-
dum, vt supra dictum fuit. Aut de illis, quæ
non dantur pro anima, fortè quia legat excom-
municatus aliquid ecclesiæ, vt priuato, & illud
recipere potest; quia non prohibetur quis ex
testamento, vel codicillo excõmunicati aliquid
recipere; cum nec ipse prohibeatur testari. De
quo tamen statim latius dicetur in nona prin-
cipali quæstione istius articuli. Secundo casu
principali cum quæritur, de rebus illicitè acqui
sitis, subdistingue, vt in simili dicunt Doc. in. c.
peruenit. supra de deci. ꝙ aut ad illa illicitè ac-
152 quisita olim domino non competit † repetitio,
Exemplum in his, quæ acquirit meretrix ex me
retricio, Histrio, ex Histrionatu, & ex his quæ
extorquẽtur per concussionẽ ratione officij, vel
in his quæ dantur alicui, vt iniustè iudicet, vel
falsum testimonium dicat, aut de acquisitis in
ludo prohibito, in his casibus in quibus non cõ
petit repetitio, sed cum ille qui fuit lucratus nõ
potest apud se retinere, de quibus latè dixi in. c.
inter dilectos. §. de excess. præla. Et de tali-
bus licitè possunt recipi ab excommunicatis
eleemosinę, & etiam decimæ. 14. q. 5. in. c.
non sanè. vbi est bonus tex. Augu. de hoc. Si ta
men huiusmodi quæstus prouenirent ex pecca
to notorio ecclesia de talibus neq; eleemosinam
recipere, nec debet decimam petere, ne videa-
tur peccatum approbare. Sed si peccatum es-
set occultum, quamuis prælatus hoc sciret, ta-
men licitè reciperet. 32. q. 5. c. christiana. 6. q.
1. c. si omnia. & . q. 2. c. si tantum. §. de offi. or.
c. 2. & supra de simo. c. sicut tuis. & . c. se. Et in
hoc etiam concordat beatus Thomas secunda
secũdæ. q. 32. articulo septimo, vbi dicit, quòd
licet de talibus illicitè acquisitis possit quis fa-
cere eleemosinam; non tamen de talibus potest
fieri sacrificium, vel oblatio ad altare, tum
propter scandalum euitandum, tum propter
153 sacramenti reuerentiam. Aut † de illicitè ac-
quisitis ad quæ datur repetitió, vel quorum do
minium non fuit translatum, vt in vsura. §. de
iureiuran. c. debitores. §. de vsuris. c. quia in
omnibus. & . c. sequen. & . c. cum tu. et in sy-
monia. §. de simo. c. de hoc. & . c. veniens. Quã-
uis in simonia beatus Thomas in loco præalle-
gato teneat, quòd de simonia debeat fieri elee-
mosina. Sed intelligo dictum suum, quãdo si-
monia non fuisset commissa in iniuriam alicu-
ius ecclesiæ, quia tunc tenetur restituere illud,
quod recipit ecclesię iniuriam passę. Et ita pro-
cedit. c. de hoc. supra de simó. & quod ibi dixi.
Item potest figurari exemplum in furto, vt in
c. 1. & penul. §. de fur. Et in rapina, vt in. c. 1.
& . 2. supra de rap. Et de talibus nec eleemosina
fieri, nec decima dari debet; quia cum non sint
recipientis, non possunt concedi sine voluntate
domini, vt in regu. id quòd nostrum. ff. de
reg. iur. Et hoc voluit Goffr. in decimis in. c.
non est. §. de deci. & traditur in. c. pastoralis.
eod. tit. & per glo. & Archid. 1. q. 1. c. non est
putãda. & glo. 3. in. c. causa carpensis. §. de ver.
signifi. & supra de deci. c. ex transmissa. & ibi
glo. Inno. Hostien. & Ioan. Andre. De talibus
igitur restituendis certæ personæ, non est fien-
da eleemosina, vt traditur in. d. c. sanè. & in. c. si
res. 14. q. 6. quia non remittitur peccatum, nisi
&c. vt in reg. peccatum. de reg. iur. lib. 6. et in
iuribus præallegatis, & in. c. cum tu. §. de vsu-
ris. Dic tamen, quòd prædicta procedunt, nisi
154 in casu extremæ necessitatis alicuius; † quia eo
casu, sicut licitum est de alieno accipere illi, qui
non reperit quis ei tribuat, eo quòd omnia vi-
dentur effici communia, vt dixi in. c. si quis
propter necessitatem. supra de furtis. Ita & ea-
dem ratione licitum est habenti de alio eleemo-
sinam facere. Quinimò, & licitum est alteri
subtrahere si aliter subueniri non potest necessi-
155 tatem patienti. Facit etiam † quia minus pec-
catũ est detentio rei alienę, quàm homicidium,
quod quis dicitur committere, si famæ morien
tem non pascat. 86. dist. pasce. & in. l. necare.
ff. de lib. agnos. Si tamen hoc sine periculo
fieri posset cum domini voluntate, consilium
est, vt id agatur requisita domini voluntate;
ita concludit beatus Thomas in præallegato
septimo articulo in fin. Ad vigesimũ tertium
156 dubium † quo quæritur, vtrum excõmunica-
tus possit excomunicari, & quis sit effectus se-
cundæ, tertiæ, vel multiplicatę excõmunicatio-
nis, in. c. mulieres. supra eod. in septimo princi-
pali articulo. ver. Quinto quæro, in fin. remisi
me ad ea, que dixi in. c. cum pro causa. supra
eod. in vndecimo prin. articulo. & ibi videas
quantum ad effectũ multiplicationis; quia quò
ad effectus superiores, & inferiores vnica excõ
municatio sufficit. Tetigi etiam aliquid in. c.
ita quorundam. supra de iudę. Circa vigesimũ
157 quartum dubium, vtrum † excommunicatus
valeat sepeliri; Breuiter dicẽdum est, quòd ex-
cõmunicatus nõ debet sepeliri in cæmeterio,
aut in loco sacro, vt in. c. sacris. supra de sepul. &
in. c. ad hęc. supra de priuile. & in. c. episcopo-
rum. de priuile. lib. 6. Vbi etiã vult, ꝙ sepelien
tibus excommunicatos, siue sint seculares, siue
religiosi, interdicatur ingressus ecclesię, donec
satisfecerint de transgressione illius iudicis, cu-
ius sententiam contempserunt. Et vide etiam
clemen. eos. de sepul. quę scienter sepelienti-
bus publicè excommunicatos, etiam si sint
exempti, imponit pœnam excommunicatio-
nis ipso facto, vt dixi. supra in. c. contingit. in
decimooctauo principali articulo, ver. & prę-
dicta procedũt. Etiã si cæmeteriũ nõ esset con-
tiguum, vt dicit Ioan. Andr. in. d. c. ad hæc. &
latius glo. in. c. is cui. de senten. excom. lib. 6.
Quinimò nedum non sunt tradendi ecclesiasti
cæ sepulturæ; Sed imò etiam postquam se-
pulti

pulti fuerint ſunt exumandi, & procul eijciendi; dummodo eorum corpora, vel oſſa ſeperari valeant à non excommunicatis, vt in .d.c. ſacris. & .c. ad hæc. Et non ſolum, non ſunt in cæmeterio ſepeliendi; imò etiam, nec prope cęmeterium debeat ſepeliri; ſed ita à longe, quod vox clericorum cantantium non poſſit audiri, vt tenent Ioan. Andr. & Docto. in .d. .c.ſacris. per illum tex. dum dicit procul. Et ad-
158 uerte, quòd † cæmeteria in quibus excommunicati ſunt ſepulti, etiam poſtquã ipſorum excommunicatorum cadauera, aut oſſa fuerint exhumata, & deiecta, ſunt recõciliãda, vt in .c. conſuluiſti. ſupra de conſecra. eccle. vel alta. & ibi habes formam ſeruandam in reconciliatione. Et per prædicta dicit ibi Ioan. And. quòd
159 conſecratio cæmeterij, eccleſiæ, vel altaris, aut ſimilis rei facta à publicè excommunicato non tenet, ita vt ſine reconcilatione fideles tali re vti debeant; quia ſi cadauer excommunicati in cæmeterio ſepulti operaẽ, vt neceſſaria ſit recõcialatio vt dictum eſt, fortius dicendũ eſt hoc quando conſecrator erat excommuuicatus de quo dic vt dixi latius in fi. ſecundi dubij iſtius
160 ſecundæ principalis.q. Item aduerte, † quia ſi in vita apparẽt ſigna contritionis, ſeu conſcientiæ, quanuis etiam hoc caſu non ſint tradendi eccleſiaſticæ ſepulturæ, niſi poſtquam ab eccleſia fuerunt abſoluti, ſi tamen erunt ſepulti, non eſt bonum conſilium, ꝙ exhumentur; ſed potius conſulendũ eſt, vt ab eccleſia petatur ipſorum abſolutio. Facit quod not. glo. fi. in .d.c.
161 ad hæc. ſ. de priuile. poteſt † enim talis abſolui etiam poſt mortem, vt latius dicam in .c. ſuper eo. infra eo. in vigeſimo quarto articulo. Et ſi talis fuiſſet ſepultus in loco prophano, vel ſimili, conſulendum eſt hęredibus, vt poſtquam in eo apparent ſigna pęnitentiæ in morte, quòd petatur abſolutio ab eccleſia; qua conceſſa traditur eccleſiaſticæ ſepulturę, prout contingit in perſona ſtrenui ac victorioſiſſimi Capitanei Brachij de Fortebrachijs, qui poſt mortem ſuam ad plures annos fuit ab Eugenio quarto ſummo pontifice abſolutus, eo quòd probatũ fuit in eo ſigna pęnitẽtiæ apparuiſſe; & de loco prophano exhumatus, tandem cum maximo honore fuit traditus ęccleſiaſticæ ſepulturæ Eugenio concedente, & permittente. qui Eugenius vt hodie accepimus ſuum diem clauſit extremũ, Et ex prædictis habes expeditum primum mẽbrum ſecundæ. q. prin. vtrum excommunicati poſſint exercere, ſeu adminiſtrare ſpiritualia
162 actiuè, vel paſſiuè. † Nunc verò de ſecũdo membro, videlicet de pœna ipſorum excommunicatorum attentantium, ſeu exercentium ſpiritualia actiuè, & paſſiuè. Dicendum eſſet etiam, & de tertio membro, videlicet quis poſſit cum talibus diſpenſare. Circa quæ duo membra diu anceps fui quid agere deberem; nam licet quædam ſuperuenerint quæ alibi non tetigi, tamen quia pro maxima parte hæc expedita fuerunt .ſ. de cle. exco. mi. & opus eſſet eadem replicarę, & materia eſt ſatis longa, & conueniebat illi titulo, ideò dic vt latè dixi per totũ illum titulum. Et ex his habes expeditam primam, & ſecundam quęſtionem. Circa tertiam quæ-
163 ſtionem principalem, † de effectu excommunicationis circa impetrationẽ reſcriptorũ, Dic quòd licet olim eſſet altercatio, ſecundũ ea quæ traduntur in .c. dilectus. primo .ſ. de reſcript. & in .c. ab excommunicato. eo. ti. & in .c. vlti. de procura. & in .c. cum pro cauſa. ſ. eo. tamen hodie expeditum eſt in .c. 1. de reſcrip. lib. 6. vbi
164 traditur regula, quòd reſcriptum impetratum ab excommunicato eſt ipſo iure nullum; nec valet proceſſus geſtus vigore talis reſcripti. Vnde licet hodie iudicium agitatum per excommunicatum, etiam actorem, teneat, ſi nõ opponatur de excõmunicatione, vt infra ſubijciam in quinta prin. q. tamen reſcriptum ab excommunicato impetratum non tenet, nec proceſſus; quanuis non opponatur de excommunicatione. Quod procedit in excommunicato excommunicatione maiori, vt tenet glo. in. d.c. 1. in ver. excommunicato. Non autem in minori. Mouetur per tex. in .c. à nobis .ſ. de excep. lib. 6. Et ſequitur Lap. Abb. in .d.c. 1. per tex. in. c.
165 ſi quem. ĩ. eo. vbi † appellatione excommunicationis, intelligimus de maiori. dixi ſupra in rubrica in tertio principali articulo. Et probatur etiam in. c. ſi celebrat. ſ. de cleri. exco. mini.
166 Secũda declaratio eſt, † ꝙ proceſſus eſt nullus ipſo iure, vt tenet glo. 1. in dicto .c. 1. Quanuis Inno. in .d.c. prudentiam. §. ſexta. ſupra de offi. dele. velit, ꝙ proceſſus teneat, ſi exceptio non opponatur. Et idem etiam tenuerunt glo. & Tan. in .c. ſuper literis. ſupra de reſcrip. et Specu. in titu. de reſcrip. præſenta. §. ratione autẽ impetrantis. ver. quid de proceſſu. Et dicit Ioan. Andr. in .d. c. 1. quòd cum prædicti omnes Doct. excepto Tancre. viderint illud. c. 1. vix audet dicere, quòd proceſſus ſit
167 ipſo iure nullus. Sed † dicit quòd ipſi nõ ponderauerunt illum tex. dum dicit, ipſo iure nõ valet, & ſic non eſt neceſſaria exceptio, vt etiã not. glo. fin. in clem. 1. de reſcrip. Et quamuis Archid. ibi dicat, quòd ibi approbatur opi. Tancre. tamen Io. Andr. conatur ibi oſtendere, quòd reprobatur. Zenzel. & Ioan. de Fantu. dicunt, quòd opi. Inno. & Ber. poſſit ſaluari in excommunicato impetrante reſcriptum nomine alieno. Opi. Ioan. And. in Reſcripto impetrato nomine proprio. Sed dic, vt latius dicam infra fallen. vel poſſet ſaluari opi. Inno. quã fuiſſet oppoſitũ de excõicatione, & iudicatum pro impetrante, ſm opini. de quia dicam infra
168 fal. Sed aduerte, † quia contra prædicta fortiter obſtare videtur .c. pia. de excep. lib. 6. vbi tex. vult, quòd ſi reus opponit contra actorem exceptionem excõicationis, & probat eam ſecundum formam ibi poſitam, quòd proceſſus, & acta antea facta valebunt, licet poſtea facta non valeant. Et ſi antequam opponeretur ſententia prolata eſſet, valeret ſententia, licet excommunicatio poſſit opponi contra executionem, ſed excommunicato poſtea abſoluto

ab ex-

ab excommunicatione,reassumitur causa in statu quo erat tẽpore exceptionis oppositæ. Sed ad hoc argumentum respondet glo. in .d. c. 1. ꝙ quidam dicunt, ꝙ dictum.c. pia. correctum est per prædictum.c. Quod sibi nõ placet; quia potius.c. 1.quod fuit Gregorij .ix. & sic prius editum, deberet corrigi per.d.c.pia. quod fuit postea editum per Inno. iiij. Vnde distinguit Ioan. Andr. ꝙ aut impetrans rescriptum tempore impetrationis erat excõicatus, & tũc processus ipso iure non valet,vt.d.c. 1. Aut tempore impetrationis non erat excõmunicatus; sed fuit excõicatus post impetrationem, & habet locũ.c.pia.&.c. prudentiam.§.sexta.& sequun
Com. op. 169 tur * communiter † Doc. Facit quia non sequens excomunicatio,sed præcedens vitiat motum eligentis,vt in.c cum frater.§.de elec. secũdum Ioan. Mo. Si verò per excommunicatum ageretur absq; impetratione rescripti corã ordinario, tunc etiam potest procedere c. pia. de quo dicam infra in .5.q. principali. Et ex prædictis infertur, ꝙ falsa est opinio. Ber. quã posuit in .d.c.pia. de quo dicam statim. Item sequitur ex prædictis, ꝙ reus qui coram delegato repulit actorem, ex eo quia erat excõicatus quando impetrauit rescriptũ,non possit recoouenire actorem corã iudice impetrato vigore dicti rescripti; quia talis recõuentio est accessoria. Vnde sublato principali &c. vt in regu.
170 accessoriũ. de reg.iur. lib.6. Item quia † causæ couẽtionis, & reconuẽtionis sunt simul tractãdę,vt in.c. 1.§.de mut. peti. & .c. cũ dilectus.§.
171 de ordi.cogni.Itẽ quia† conuẽtio est qoid expressum; reconuẽtio verò est quid tacitũ; sublato ergo expresso,intelligitur sublatum & tacitũ, vt in .l.fin. C. si re. vel accu.mor.fue. Habes igitur ex prædictis regulam declaratam, quòd nec literæ valent, oec processus gestus vigore literarum impetratarum ab excommunicato Quæ tamen regula fallit in ploribus casibus. Et prædictam opinionem tenuit Bar. Brix. in .q. venereali. 30. in ordine,quæ incipit,actor etiã, & tenet Archid. in .d. c. 1. de rescrip.lib.6. Sed dicit ibi Ioan. And. in nouel. fuisse disputando determinatum contrarium per quendam dñm Palmerium, quando sententia excommunicationis oon contingeret rescriptum, vel iurisdictionem, vt quia excipitur de excõcatione lata post impetratum rescriptum, allegat.§.de offi. dele.c.cum olim. & c.seq. Sed dicit Io. And. ꝙ Martinus de Cuma. dñs suus in legibus dispu
172 tauit, ꝙ si† Ferrarien. conueniebat Buoonien. Bononię, & postea destitit, non potest reconueniri,de quo dic,vt dicã in .c. 1.de mut. peti. Et sic dicta decisio videtur facere cõtra præcedentem decisionem. Sed pro alia opinione facit quod not. Spec. in tit. de reconuentione in fi. Cuius dictom vide per me io .d.c. 1.de mut. peti. & sic videtur residere Io. And. in nouella. Vnde videtur concludendum,ꝙ aut conuentio excluditur ex defectu nullitatis rescripti, vel iurisdictionis,& ꝓcedat prima opi. Aut ex defectu actorũ, & tunç licet nõ ꝓcedat conuẽtio, protendetur causa in reconuentione, vt sic illa inhabilitas nõ ꝑiudicet reo volẽti recõuenire. Sed dicit ibi .D. Domi. ꝙ decisio istius dubij dependet à decisione alterius dubij, videlicet,
173 an † priuilegium, quod habet reconuentio, vt saltem vtraq; causa debeat simul tractari, sit separabile à reconuentione, de quo dic, vt dicam in .d.c. 1. de mut. peti. Tertia declaratio sit, ꝙ
174 prædicta regula † procedit etiam in rescripto impetrato per excõicatum super receptione ad monasteriũ. Nam Gasp. Calda. consilio quarto sub rub. de rescrip. concludit, ꝙ receptio facta vigore talis rescripti nõ teneat. Nec obstat, ꝙ ꝓfessio facta per monachũ excõicatũ valeat, vt not.in .c.cum illorum.§.eod. quia nõ loquiẗ de recepta virtute rescripti nulli. Fatetur tamẽ Gaspar, ꝙ professio per talem omissa, licet non obliget illi monasterio in specie, tñ obligat in genere; quia quantum in se fuit,potuit se obligare religioni in genere, etiam nullo recipiente professionem. iuxta not. per Inno. in .c.porrectum.§.de regula. & sequitur .D. Domi. in .d. .c. 1. de rescrip. lib.6. Et adde quæ dixi supra in præced.q.in .16. dubio. Et sic ex prædictis habes declaratam regulam. Nunc superest, vt
175 veniamus ad fallentias. Et primo † igitur fallit, si impetretur rescriptum super ipso excommunicationis negotio, vt est tex. in .d. c. 1. & probatur in. c. cum pro causa. §. eod. Et sic patet, ꝙ super sua excõicatione, & absolutione potest impetrari rescriptum. Sed super absolutione alterius excõicati. non potest excõicatus impetrare rescriptũ. Ita tenet Io. And. in .d.c. .1. quia non admittitur ad impetrationẽ., nisi pro ipsius propria absolutione, per illum tex. &
176 sequitur ibi .D. Domi. Sed circa † hoc etiam dubitari potest, quid si aliquis, qui est excõicatus, ẽt duabus, vel pluribus excõicationib⁹ impetrat rescriptum super vna, vtrũ propter aliam repellatur. Et videtur dicendum ꝙ sic,per not. in .c.sacro. in ver. impendat.§.eod. vbi not. ꝙ excõicatus à petitione absolotionis repellitur si est ex alia causa excõicatus,de quo dicam in .c. officij.§. eod. in .23.prin. arti. Sed contrariõ tenet Io. And. in. d.c .1. de rescrip. lib. 6. Nec obst. ꝙ allegatũ est in contrarium, & maximè quod not. Innocen. in vltima glo. in .d. c. 1. Nam licet excõicatus duabus excõicationibus, nõ restituatur ecclesiæ,nisi absoluatur ab vtraq;, tamen potest tolli vna altera remanẽte, quæ cõfirmabiẗ sequuta absolutiooe ab alia. Et idem ẽt tenet Io. de Fantu. & sequitur .D. Domi. io .d.c. 1 .per illũ tex. qui loquitur indistinctè. Et ad hanc ẽt fallentiam adde vnã declarationẽ, de
177 qua statim dicã io seq. falleo. Secundo † fallit si rescriptũ impetraẗ super articulo appellationis, vt est tex. io.d.c. 1.probatur in.c. cũ inter.& .c.significauerunt. & .c.fin.§.de excep. Sed circa prædicta dubitatur, verum in prædi-
178 ctis duabus fallentijs † ad hoc, vt valeat rescriptũ impetratũ ab excõicato, sit oecessariũ facere mentionẽ de excõicatione. Sol. Lap. & Abb. ibi tenet, ꝙ non est necessarium; dummodo ex-

cõicatio non cõtineat articulum super quo ex-
cõicatus impetrat; quia si contingeret, posset
tunc annullari exceptionis ope, si opponeretur
ante litẽ cõtestatã. Aliàs, tàm rescriptũ, quàm
ꝓcessus gestus vigore talis rescripti valeret, per
not. in.c.inter monasterium.§. de re iudi. Facit
quod not. Hosti. in sum.in tit. de excep. §. &
qñ. ver, potest ergo.& sequen. Item circa præ-
dictam fallentiam secundam posset dubitari,
179 vtrum † excõicatus post appellatiuñẽ legitimã
possit impetrare rescriptum pendente articulo
appellationis, an causa appellationis in illa ex-
pressa, sit vera, vel non. Et dicendum est, ꝙ sic
argu.c. solet,eo.tit.lib.6, vbi In casu prædicto
permittitur actus extraiudicialis, vt in.c.ex par-
te Decani.§.de rescrip. sed in causa non poterit
vti tali rescripto, vt actor. Et an valeat dictũ re-
scriptum,& acta gesta vigore ipsius, futurus de
clarabit euẽtus. Vel posset dici, ꝙ si interim vo
lenti vti rescripto opponatur de excõicatione,
poterit cognosci de virib⁹ appellationis, ad hũc
finem tantum, vtrum impetratio valeat, ante-
quam per ipsum procedatur. Facit .c. ad hæc.
& quod ibi not.per Io. And.§.de appel. Tenet
180 Lapus,& .D.Domi. in.d.c. 1. Tertio fallit,† si
rescriptum impetratur super nullitate sentẽtiæ.
Nam Hosti. in.c.significauerunt.§.de excep.&
ibi refert Io. And. in ver. defensio. & idem te-
net in.c. quod ad cõsultationẽ.§. de re iudi. su-
per glo. fin. Et ratio est; quia enim iuris defen-
sio cõcedatur excõicato, nulla excipit. Et quia
si hoc conceditur super appellatione, cum sen-
tentia est iniqua, fortius concedi debet, si sen-
tentia est nulla. arg. c.cum in cunctis.§.de elec.
& .c. per venerabilem.§. qui filij sint leg. Nec
obst. si dicatur, ꝙ iste dicatur agere, & ad agen-
dum non debeat admitti; quia verius est, ꝙ iste
aduersus iniquitatẽ iudicis debet admitti. Nec
etiam obst. ꝙ potius debeat concedi excom-
municato potestas impetrandi rescriptum su-
per appellatione, quàm super nullitate; quia si
super apellatione hoc non concederetur lapsis
temporibus ad appellandum condemnato, nul-
lum superesset remedium, vt in .c. ex ratione,
& in .c.oblatæ.§.de appel. sed quãdo de nul-
litate quæritur, excommunicato semper su-
perest remedium, eo quòd sententia nulla nun-
quam transit in rem iudicatam. Quia res-
ponderi potest, ſm Hosti. ꝙ imò posset perire
lapsu temporis; propter quem lapsum nõ pos-
set probari nullitas, & sententia appareret, ſm
quod legitur,& not.in.c.qñ. primo responso.
supra de lit. non contest. & in.c. ꝑsentia.§. de
renun. Item quia posset talis sententia de facto
mandari executioni contra ipsum in non mo-
dicum ipsius præiudicium; & ideò ante tem-
pus subueniendum est, ne contra iustitiam op-
primatur, argu.c. 1. de fer. non ordi. & in con-
cordantijs ibi positis. Sed Ioan. And. in .d.c.
significauerunt. & in.d.c. 1. de rescrip. lib. 6.
tenet contrariam sententiam, quam etiam se-
quitur.D.m. in.d.c. significauerunt. Licet.D.
Anto. videatur ibi sentire contrarium. Et hæc
opi. plus mihi placet. Ad quod uide quod in-
fra subijciam in quinta quæst. principali, in ar-
181 ticulo de actore. Quarto† fallit, secundũ men
tem Hosti. in .d.c.significauerunt. si rescriptũ
fuit per excõicatum impetratum super peten-
da in integrum restitutione à qua non fuit ap-
pellatum. Sed hæc fallentia non videtur pla-
cere Io. And. nec eam tenet .D. m. in .d.c. si-
gnificauerunt. dic vt dicam infra in dicta quin-
ta. quæst. principali, ꝙ & dicã in tribus, seu qua
182 tuor fallentijs sequentibus. Quinto fallit † ex
ratione Hosti. iuxta præcedentẽ fallentiã si im-
petratur rescriptum per excõmunicatum super
restitutione spoliationis. Sed non placet, nisi
impetretur in casibus, in quibus excommuni-
cato licitum est agere ad restitutionem spolia-
tionis, puta vxoris; de quibus latè dicam in di-
183 cta quinta quæstione. Fallit sexto† quãdo re-
scriptum impetraretur super alijs exceptioni-
bus, quæ possent aliquo modò opponi, ne sen-
tentia mãdetur executioni. Hæc fallentia colli
ligitur ex mente Hostien. in .d. c. significaue-
runt. argu. eorum, quæ dicta sunt in præceden-
ti fallentia. Et idem ibi tenent Ioan. And. &
.D. m. dicentes, quòd excommunicatus pro-
uocans nullo modo potest audiri, nisi quando
sibi infertur præiudiciũ de præsenti; puta, quia
petitur executio sñiæ, vel quid simile. Vnde
antequam illud petat, debet expectare; & qñ
petitur, opponere de nullitate, vel cõpetentes
184 sibi exceptiones, vel defensiones. † Septimo
fallit, si impetratur super petitione laudi, per ꝙ
peteretur laudum reduci ad arbitrium boni vi-
ri, hoc tenet .D. Anto. in .d.c.significauerunt.
Sed hæc fallentia non placet .D. m. Vide quæ
185 dicam in dicta quinta quæst. Fallit † octauo,
secundum .D. Anto. in.d.c. significauerunt. si
impetraretur rescriptũ super retractatione sen-
tentiæ, quæ non transiuit in rem iudicatam, &
propter quam impetrans habet læsam cõscien
tiam. Quæ etiam fallentia non placet .D.m per
ea quæ dicta fuerunt in præcedentibus. Vide
186 quæ dicam in dicta quinta quæstione. † Fallit
nono, si rescriptum impetraretur per excõmu-
nicatum super intentanda cõdictione ex.l.diffa
mari.C.de inge.& ma. hæc fallentia ꝓbatur ex
not. per aliquos moderniores in. c. intelleximꝰ.
.§. de iudi. Sed contrariũ tenẽt ibi .D. Anto.
& .D. m. & ẽt sentit .D. Anto. in .c. exceptio-
nem.§. de excep. Et hæc opi. videtur melior,
per ea, quæ dicta sunt in præcedenti fallentia.
Adde quæ dicam in dicta quinta princ. quæst.
187 Decimo† fallit, si rescriptũ impetraretur super
reuocatione missionis in possessionẽ ex primo
decreto. Hoc sentit Spe. in tit. de cõtumacia.§.
fin. ver. sed pone reus. Nã videtur ipse hoc fa-
cere ad suam defensionẽ, cum nõ petat aliquid
ab aduersario, sed duntaxat imploret officium
iudicis. & quia inspecta origine est reus. Con-
trarium tamen tenet Ioan. Andr. in .c. 1 .§. de
rescrip. lib. 6. sequitur .D. Domi. Et hæc opi.
plus mihi placet; quia ex quo non admittitur ad
reuocationem missionis prædictæ, & dicam

in. 5.

in.5.q.principali; meritò non admittitur ad
impetrādum rescriptum, quod est antecedens
ad ipsam reuocationis petitionem, vt ibi dicā.
188 Vndecimo † fallit iudicio meo generaliter in
omnibus in quibus excōmunicatus nō audire-
tur in causa principali per viā actionis, de qui-
bus dicam in dicta.5.q.principali. Nam sicut
in his non admitteretur, vt ibi dicam, ita etiam
non admittitur ad impetrandum rescriptum;
quod est antecedens, & vigore, cuius inten-
dit agere coram Iudice impetrato. Quamuis
enim illa actio videatur sapere defensionem, ta-
men, ex quo delegatus delegat, videtur antece-
dens per quod ad id deueniretur, vt in.c.fin.§.
de cleri. excom. mi. in.c. super his.§. de accu.
in.l.indebitum. ff. de condi. indebi. & in regu.
cum quid vna via.cum sua materia de regu.iur.
189 lib.6. Duodecimo † fallit si excōmunicatus,
licet non appellaret, tamen ad sui defensionem
rescriptum impetraret, vt puta, quia excipit con
tra actorem, & ex eo ꝙ non auditur, impetrat
rescriptum. Facit quod not. Hosti. in sum. in
tit.de excep.§.qualiter, & quando. ver. tanta.
Quod dictum videtur posse sustineri, si modo
impetraret ad ipsum iudicem grauamē inferē-
tem. Nam si rescriptum hoc ad eundem iudi-
cem absque alia noua forma impetratur, vide-
tur valere; ex eo, quia nō videtur dari noua for
ma, nec noua iurisdictio. Sed si impetraret ad
alium iudicem, vel daretur noua forma, prædi-
cta opi. non videretur vera; quia per eam se-
queretur, ꝙ spoliatus ēt à iudice, posset impe-
trare rescriptum, etiam super spoliatione, vel
super iniuria ꝓhibēda, vel vt de carcere relaxa
retur, aut in his similibus. quod tñ est falsum,
vt patet ex his quæ dixi supra à tertia fallentia,
vsq; ad istam fallentiam. Facit etiam quod di-
cam in sequen. fallen. quia consilium est, quod
si vult posse impetrare rescriptum, apellet ab il-
190 lo grauamine. Fallit decimotertio, secundum
Lap. & .D. Anto. in.d.c.1.de rescrip. lib. 6.
quādo excōicatus, qui erat reus necessarius, im
petrat super articulo sibi molestiam necessariā
inferente; vt quia eidem statutus erat terminus
ad perēptorias proponendas, vel ad quid si-
mile; et sic erat stimulatus ratione termini quia
saltem grauatur ratione iniustitiæ. Quæ fallentia
mihi placet, cum limitatione pręcedentis fallen
tiæ, scilicet quando ad eundem, vel eosdē iudi-
ces impetraretur, & non sub noua forma. Fal-
191 lit decimoquarto, † quādo actor, & reus simul
impetrarent rescriptum super consecutiuis ad
iudicium; vt puta, super receptione testium,
aut similibus casibus. Aduerte tamen, quia
Io. And. in reg. vtile. de reg.iuris lib.6. vbi la-
tius disputat hanc materiam, concludit, quòd
valet impetratio, ex quo non fuit exceptum de
excommunicatione. Subdit tamen, quòd ex-
communicatio obstabit productioni testium,
sm Ioan. de Fanen. Quod tñ intelligit si tem-
pore productionis esset excōicatus. & tenet Io.
Andr. & sequitur .D. Domi.in.c.1. de rescrip.
lib. 6. Quod tamen limitat ibi Pe. de Ancha.

quando impetratur in casibus permissis in.d.c.
Aliàs secus, per illum tex. qui loquitur genera
liter. Mouetur, quia si non potest in tota causa
impetrare, ergo nec super consecutiuis, hoc
est emergentibus, vel connexis. Facit quod
not. Cyn. in .l.2.C.de accu. & Bart. in.l.penul.
.§. crimen. ff. de publi. iudi. Item pro hac con-
clusione, facit regula, ꝙ idem iuris est de parte,
quò ad partem &c. vt in .c. pastoralis.§. item
cum totum.§.de offi. deleg. & .l. quæ de tota.
.ff. de rei vendi. Ego vero arbitror hanc opi.
limitandam, & declarandam, vt dixi in duabus
præcedentibus fallentijs, videlicet, vt opi. Pe.
procedat, quando nouus Iudex impetraretur,
vel sub noua forma, aliàs secus. Fallit decimo-
192 quinto † quando rescriptum impetraretur ab
excommunicato de consensu procuratoris Rei
cōtra quem impetratur, prout volunt quidam.
Sed aduerte, quia Goff. disputauit hanc q̄stio-
nem, & est.42. in ordine. & eam refert. Ioan.
Andr. in Addi. Specu. in tit.de rescrip. præsen-
ta.§.ratione autem impetrantis.versi. item ex-
cipitur, quòd ineptus fuit excōmunicatus,
& ibi post Goff. arguit primo, quòd non va-
leat, quia excommunicatus æquiperatur here-
tico, vel deportato. Item quia veritas talis fuit
tacita, qua expressa non habuisset rescriptum,
ergo debet illo carere, vt in.c. super literis. de
193 rescrip. Tertio † quia consensus procurato-
ris mei nō posset operari, vt posset operari pro-
prius consensus meus. Facit.l.quos prohiber.
.ff.de postulando. & .l.filius.ff.de procu. et ꝙ
not in .l. priuatorum .C. de iurisdic. om. iudi.
Quarto mouetur, quia principalis non fuisset
illud specialiter mandaturus, ergo &c. vt in .l.
obligatione generali.ff.de pigno. Sed in con-
trarium, & pro prima opi. allegat quod not.
in.l.ita demum. C. de procura. cum simili. Et
quia sibi imputare debet qui talem procurato-
rem elegit.ff. man.in.l.cum mandato. Sed tan-
dem concludit, quòd vigore talis rescripti agi
non potest; cū procurator, non potuerit illum
legitimare ad illum actum, ad quem erat inhabi
lis, vel illegitimus, per .d. c. super literis. Et
hanc solutionem sequitur Ioan. Andr. Moue-
tur, quia hic sumus in casu, in quo non est ne-
cessaria exceptio; imò rescriptum ipso iure non
tenet, vt.c.1.de rescrip. lib.6. Et hæc opi.mihi
194 placet. Fallit decimosexto, † si excommuni-
catus impetraret rescriptum facta mentione de
excommunicatione. Nam hoc casu valet im-
petratio facta, etiam extra casus cōcessos.; dum
195 modo fiat à Papa, cum † ipse possit inscribere
contra ius, vt in.c.1. de constitu. lib.6. Secus
si fieret ab inferiore; nam hoc casu non valeret
196 secundum Lap. Et ratio est, quia † inferior nō
potest derogare constitutioni superioris, vt in
.c.cum inferior.§. de maio. & obe. & in clem.
ne romani. de elect. lib. 6. & sequitur ibi .D.
197 Dominicus. Fallit decimoseptimo, † quando
rescriptum concederetur excommunicato mo-
tu proprio. Nam tunc valet rescriptum etiam
in casibus, in quibus impetratum ab excom-

mnnicato non tenet, argu. c. si motu proprio
& .c.seq.de præbẽ.lib.6. Facit etiam quia .c.1.
de rescrip.lib.6.quod annullat rescriptũ, loqui-
tur,qñ per ipsum excõicatum est impetratum.
Aduerte tamen, quia vigore talis rescripti du-
rante excõicatione audiri nõ potest, vt in.c.pia.
de excep.lib.6.& in.c.solet. de senten. excom.
lib. 6. Item aduerte, quia prædicta cõclusio li-
mitatͭ, si modo poprio motu rescribatͬ à Papa.
Sed si ab alio inferiore rescriberetur, nõ vale-
ret commissio,per ea quæ statim dixi in præce-
denti fallentia. Vel fortè dici potest, ꝙ cum ẽt
hoc casu non reperiatur rescriptũ impetratũ ab
excõicato,& sic non sit locus ei, valebit tale re-
scriptũ,licet tolli valeat ope exceptionis, ſm.D.
Richar. de petronibus de Senis Cardinalẽ, qui
fuit compilator sexti libri,vt habetur in prohę-
mio sexti. Et sequitur Lap. Abba. & Ioan. de
Fantu. in .d.c.1. Sed dicit ibi .D.Domi. ꝙ de-
cisio istius quæstionis depẽdet respectu Lega-
gati,qui tale rescriptum concederet motu pro-
198 prio, ab illa .q. an † clausula motus proprij in
Legato tollat subreptionem, de qua in.c. fi. de
offi. dele. lib.6. Et subdit, ꝙ videretur dicen-
dum,ꝙ sicut Legatus nõ potest,ẽt faciendo mẽ
tionem de excõicatione, dare iudicem delega-
tum actori excõicato, vt dictum fuit in præce-
dẽti fallentia,ita nõ possit hoc facere motu pro-
prio; cum in neutro casu possit aliquid facere
contra ius cõmune. Facit quod not.glo.in.c.fi.
de hæreti.lib.6. Sed hæc opi.mihi non placet;
quia non est dubium, ꝙ ante dispositionẽ .d.c.
.1. de rescrip. in .6. rescriptũ impetratum ab
excõicato non erat ipso iure nullum. Vnde se-
cuta postea absolutione, olim videbatur pos-
se agere. Et hodie videbatur posse,per dictũ.c.
pia. nisi fuisset dispositio.d c.1. Quare cũ.c.1.
loquatur solum, quando esset facta impetratio
non videtur sibi locum vendicare in concessio-
ne facta motu proprio, ſm Ricar. & Lap. Abb.
199 Facit ẽt ꝙ statim dicam in. 19. fallen. † Fallit
decimooctauo in Auditore impetrato, seu da-
to in curia romana ad instantiam excommuni-
cati; nam valet processus coram eo gestus si se-
cuta est absolutio, vel non sit oppositum de
excommunicatione. ita concludunt Domini
200 de Rota deci.774.&.753. Mouẽtur,quia† Au
ditores curiæ habent iurisdictionem in habitu,
& censentur quasi ordinarij, vt not. in clemen.
auditor. de rescrip. Vnde commissiones, quæ
eis fiunt, non sunt nisi distributiones earũ quas
201 facit Vicecãcellarius. Et† ideò.c.1. de rescrip.
lib.6. nõ habet locum in illis Auditoribus pal-
latij, secundum eos. Pro quibus facit. c.pia.de
202 excep. lib.6. Quod † dictum singulariter limi-
tat.D. Dominicus in.d. c. si modo loquantur
203 de ꝓcessu gesto vsq; ad sentẽtiam; quia † Au-
ditores habent ordinariam in cognoscendo, &
delegatam in decidendo, vt not. in dicta clemẽ.
auditor. Et ideò quatenus rescriptum com-
mittit auditori pronuntiationẽ, nõ est distribu
tio, sed cõcessio iurisdictionis delegatæ. Qua-
re cum reperiatur facta ad impetrationem ex-
communicati non videtur valere, quò ad dictã
partem pronũtiationis fiendæ. Nec obstat si
dicatur, quomodo potest esse tale rescriptum
pro parte nullum, & pro parte validum; Quia
respõderi potest, hoc satis possibile esse. Sicut in
204 simili dicimus † in rescripto, in quo plures, &
diuersi articuli cõtinẽtur; quia subreptio in vno
commissa, vel duobus articulis, quamuis ipsum,
vel ipsos articulos vitiet,non tamen vitiat arti-
culos, in quibus nulla surreptio commissa est,
205 vt in.c. si eo tempore. de rescrip.lib.6. † Sur-
reptio igitur concernens articulum sententiæ,
non extenditur ad alios actus iudiciales præce-
dentes. Et quãuis vna sit causa, vel instantia cau
sæ, tñ acta, & articuli sunt ab inuicem separati,
distincti, & perfecti; ita ꝙ vnus ab altero distin-
guitur, & separatur; & vnus potest valere, & al-
ter non valere, vt est clarum. & probatur in .c.
quoniam contra. iuncta glo. ṡ. de proba. Fa-
cit quod not. glo. in clem. sæpe. iuxta fin. de
206 ver. signifi. Secundo† limitat.D. Dominicus
prædictam conclusionem, qũ distributio fie-
ret simpliciter per Vicecãcellariũ. Sed si appo
nerẽtur aliqua verba, per quę appareret ipsum
esse delegatum, etiam quò ad cognitionẽ cau-
sæ, vt puta, propter cõcessionem nouæ formæ,
vel quid simile, quòd tunc etiam, quò ad cogni-
tionem haberet locum .d.c.1.vt ipso iure Audi
toris impetratio ab excommunicato celebra-
207 ta, non valeat. Nam†quando Papa scribit ali-
cui ordinario, & apponit aliqua verba, per quę
videatur velle dare eum in delegatum, illa iuris-
dictio est delegata, & non ordinaria, vt not.
Ioan. Andr. post Inno. & Hosti. in .c.licet. su-
pra de offi.ordi. Facit quod not. glo. & Doct.
in clem. 1. de iure patro. Et prædictæ limi-
tationes satis videntur æquę, & iuridicæ. Fallit
208 decimonono, † si excommunicatus impetrat
literas super inquisitione. Nam tales literæ va-
lent, secundum Goff. in .c. prudentiam. ṡ. de
209 offi. dele. Et ratio est, quia† fama habetur loco
accusatoris, vt in .c. qualiter. 2. de accu. & ibi di-
xi. Vnde licet impetrans ineptè petat, tamen
debet valere rescriptum impetratum, vt vigore
illius procedi valeat. Sicut in simili dicitur in.c.
cum oporteat .ṡ. de accu. vbi hoc tenẽt Inno.
& Hosti.Facit.C.de præci.impera.offer. in.l.1.
& in.l. vniuersi.& .ff.de inoff.testa.in.l.posthu-
mus.§.1.&.l.pater.§.fin. nõ enim refert à quo,
vel quo tẽpore preces porrigantur, aut narra-
tum sit; sed quales sint preces, vt dictis iuribus.
Facit .ff. de peri. hære. in .l. item veniunt. §. à
quo. & .ff. de euic. in.l.si rem.§.fin. Glo. verò
in ver. alio. in .c.1.de rescrip.lib.6.dicit,ꝙ cre-
dit cõtrarium per illum tex. per quẽ videtͬ esse
inductum in odium excõicati, ꝙ nullę literæ
ab eo impetratæ valeant, nisi in casibus ibi ex-
210 pressis. Facit, quia si†excõicatus impetrat lite
ras ad agendum pro alio, nõ valent, vt in.c.post
cessionẽ.ṡ. de proba. & infra subijciã, ergo &c.
Item quia refert interdum per quẽ preces por-
rigantur, vt in .c. 2. de hereti. lib.6. Non
obstat .c.cum oporteat. † quia respondetur, vt

ibi

ibi not. in glo penul. in opi. Ioannis. Vel po-
test dici, quòd inimicus, de quo ibi dicitur, non
est persona ita prohibita, sicut excommunica-
tus. Quod patet, quia inimicus admittitur pro
sua iniuria ad accusandum; & tamē non admit
titur excommunicatus, vt in .c. intelleximus.
supra de iudi. & dicam infra in quinta quæst.
principali. Et hanc secundam opinionem se-
quitur Archid. in .d. c. 1. & in .c. 2. de accusa.
lib. 6. Lap. Abba. in. d. c. 1. distinguit, quod aut
rescriptum loquitur impersonaliter, puta ad
audientiam nostrā peruenit &c. vel simili mo-
do, & tunc cōcedens videtur esse in loco partis,
vt .s. de appel. in .c. cum speciali. Et ideò non
obstat exceptio excōmunicationis; & sic ꝓce-
dat prima opi. Aut loquitur personaliter ex-
presso nomine impetrantis, & tunc non valet,
ita procedat secunda opi. glo. prædictæ, secun-
dum Lap. D. Anto. in. d. c. 1. tenet secundam
opi. glo. dicens, quòd distinctio Lapi repro-
batur per tex. d. c. 1. & quòd ipsius distinctio,
posset procedere in inimico, non in excommu-
nicato. Sed dicit ibi .D. Domi. quòd quic-
quid ibi dicat .D. Anto. tamen in .c. cum opor
teat. ipse .D. Anto. sequitur prædictam distin-
ctionem Lapi. Et subdit etiam, quòd bis au-
diuit à præfato .D. Anto. legente prædictum. c.
.1. teneri prędictam distinctionem. Pro qua fa-
cit, quia tex. d. c. 1. loquitur; quando apparet,
quòd concedens rescriptum fecit ad instan-
tiam excommunicati impetrantis. Sed quan-
do Papa loquitur impersonaliter, non apparet,
an fuerit motus ad instantiam excommunica-
ti, vel alterius, igitur &c. Fortè dici posset, ꝙ si
ageretur de vtilitate publica, ita quòd Papa vi-
deatur impartitus esse officium suum absq; pe-
titiōe partis, & hoc casu ꝓcedat distinctio Lapi.
Pro qua faciunt ea quæ dixi in decimaseptī-
fallentia, & aliquid in decimaoctaua. Sed si ali-
quo modo concederetur ad vtilitatem priua-
tam, licet Papa loqueretur impersonaliter, ta-
men quia præsumptio est, quòd ad instantiam
illius fuerit concessum, procedet dicta secunda
opi. glo. Et notabis, quia nunc venit in men-
212 tem. Fallit † vigesimo, Si excommunicatus
impetrat rescriptū in casibus non permissis, &
opponitur de excōicatione, & iudex pronun-
tiat cōtra excipientem. Nam licet iniustè pro-
nunciet, si tamen à tali interlocutoria non fue-
rit appellatum, valebit processus, nec poterit vl
terius opponi, ſm Lap. in. d. c. 1. Quod tñ li-
mitat, si modo fuerit pronunciatum, eum non
fuisse excōmunicatum tempore impetrati re-
scripti, vel eum fuisse absolutum, vel quod ex-
communicatio non fuerit probata. Concludit
ergo, quòd processus, & sententia postea habi-
ta valebunt, nisi fuerit appellatum. Nec obstat
213 secundum .D. Anto. quòd quando † ius exci-
piendi orit̄ de nouo, possit de illo opponi, quia
fatetur hoc verum, quando per sententiam non
excluditur illa causa ex qua excipitur. Sed qñ
sententia excludit causam à qua originatur ex-
ceptio, tūc non poterit postea opponi, vt in. c.

penult. s̄. de excep. Secus autem ſm Lap. si Iu-
dex pronunciaret excōicationem ineptè pro-
positam fuisse, quia tunc poterit iterato oppo-
ni, vt in clem. fin. de appella. Et not. benè pri-
mum dictum Lapi. Nam ex eo habes notabi-
lem limitationem ad dictum Compostel. &
Inno. in. c. super literis. supra de rescript. vbi vo
214 lunt, ꝙ † quamuis Iudex falsum rescriptū pro-
nunciaret verū, non tamen tenet processus, nec
super eo potest aliquod fieri fundamentū; nam
illud procedit, quando rescriptum est penitus
falsum. Secus quādo non erat falsum, sed verū;
quamuis ius illud annullet propter excōicatio-
nem impetrātis. Et ideò, ex quo super tali du-
bio Iudex pronunciauit, videlicet, quòd talis
impetrator non sit excōicatus, meritò debet va
lere; cum iudicet super eo, quod concernit du-
biū iurisdictionis suę, ſm Io. de Fātu. Pro quo
facit quod notant Doct. in. c. ex parte decani.
supra de rescrip. in tertio intellectu quem sen-
tit ibi glo. Et clarius recitat Guil. & .D. m. ibi
post eum, qui voluerūt, quòd ideò ibi primæ
literæ valuerunt, licet essent impetratæ per
procuratorem reuocatum quia pronuncia-
tum fuit super illis, nec fuit appellatum. Et
idem etiam dicit Lap. Ab. si de excommuni-
catione fuit exceptum contra rescriptum, &
ea non obstante Iudex in negotio processit.
Nam etiam hoc casu tenet, quòd processus va-
leat, nec possit vlterius opponi de excommuni
catione, per not. in. c. inter monasterium. supra
de re iudi. Secus autem si nihil fuisset opposi-
tum de excōicatione. Nec obstat quod not.
Ioan. And. in reg. mora. de regu. iur. lib. 6. in
fin. q. vbi videtur sentire contrarium; quia res-
215 pondet Lap. quòd illud procedit, vbi † agitur
de interesse publico; secus vbi tractatur de in-
teresse priuato. Sed D. Antò. in. d. c. tenet con-
trarium; quia ex quo iudex expressè non pro-
nuntiauit, & funditus caret iurisdictione, meri-
tò non debet valere ꝓcessus, per not. per Inno.
in .c. præterea. s̄. de dilat. Nec obstant iura al-
legata in cōtrarium; quia illa procedunt in ex-
ceptionibus quæ non reddunt iudicium retro
nullum. Vnde secus dicēdum videtur qñ pro-
cessus esset nullus; quia tunc ex tacita pronun-
tiatione, non videtur processus validari. Vnde
.D. Anto. distinguit in hac materia, quòd aut
rescriptū non est nullum ipso iure; sed est elidi-
bile exceptione, & tunc pronuntiatio facta su-
per ipso potest validare ipsum, vt in clem. 1. vt
lit. penden. & quod ibi not. Et hoc casu suffi-
cit etiam tacita pronuntiatio, quæ fit per pro-
cessum ad vlteriora. Facit. c. exhibita. s̄. de iudi.
& .c. cum super. s̄. de re iudi. Aut rescriptū est
nullum, & tunc aut facti veritas adest, & tunc
validatur ex expressa pronuntiatione, vt dicit
Lap. quāuis dicat se de hoc vidisse dubitari. Ad
quod facit quod not. Inno. s̄. de dilat. c. præte-
rea. & .s̄. de rescrip. c. ex parte Decani. vbi no-
tatur, quòd conualidatur rescriptum, & pro-
cessus, si super eo pronuncietur, licet fuerit im-
petratum per falsum procuratorē. Aut rescri-

prium est nullum ex defectu veritatis facti quia
nunquam emanauit à Papa, & tunc pronúcia-
tio, non validat, & ita procedat quòd not.
Inno. in.c.super literis.§.de rescrip.& sic sentit
D. Anto.quòd talis processus valebit per talem
pronuntiationé expressam. Tn vide etiã ad prę-
dicta quod not. Ange. in.l.1. C.si à nó compe.
216 indi. vbi dicit, quòd † si Iudex non omnino
funditus caret iurisdictione, pronútiat se Iudi-
cem competentem, & vbi non est, vel expresse,
vel tacite procedendo ad vlteriora, & non fuit
appellatum, quòd non potest postea opponi de
nullitate processus. Idem etiam sentit Bar. in
repetition.l.ex quacunq; .ff.si quis in ius voca-
nó ie. Facit etiam quod notant Io. And. Lap.
& .D. Domi. in .c.1. super glo. penul. de offi.
delega. lib.6. Vbi dicunt, quòd si conserua-
tor pronunciauit iniuriam notoriam, quæ non
erat, & sic, quò ad id carebat iurisdictione;
quòd nõ potest amplius opponi de iurisdictio
217 ne. Et secundú prædicta limitatur † singulari-
ter glo. fi. & notabilis in clem. vnica, de sequest.
pos. & fruct. Aduerte tamen, quòd licet non
fuerit appellatum à tali pronunciatione tacita,
vel expressa, quòd tamen si appellatur postea
à sententia diffinitiua, & in causa appellationis
cõstet de exceptione excommunicationis op-
positæ, & sic, quòd esset excóicatus tempore
impetrati rescripti pronunciabitur bene appel-
latum, & decernetur processus nullus gestus;
quanuis appareat, quòd appellatus in principa-
li causa iustitiam foueat. Et hoc tenet Lap. Io.
de Fantu. & .D. Domi. in .d. c. 1. quòd mihi
placet. Nam licet iudex in causa principali fue-
rit interloquutus rescriptum nó forté impetra-
tum per excommunicatum, tamé ex eo, quòd
talis exceptio reddit iudicium retro nullú po-
test opponi in causa appellationis, licet fuerit
opposita in causa principali, & per interlocuto-
riam fuerit repulsa. Et potest esse ratio, qua-
re ista exceptio sapit naturam peremptorię, res-
pectu pœnæ iudicij, ex quo illam reddit nullã;
ergo poterit opponi in causa appellatióis à dif-
finitiua, sicut aliæ perẽptoriæ; quia possunt istæ
dici perẽptoriæ vt not. Inno. supra de iudi. in.c.
218 exhibita.&c. Fallit † vigesimoprimo. si vigo-
re rescripti impetrati per excommunicatum,
iudex probat sententiam contra excommuni-
catum impetratorem. Ita arguit Lapus in .d.
.c. 1. de rescrip. lib.6. allegat not. per Io. And.
post Innocen. supra de offi. delega .c. pruden-
tiam, vbi tenet, quòd, non excommunicatus
potest vti rescripto impetrato per excommu-
nicatum; cum rescriptum sit commune, iuxta
not. supra de resti. spo. c. ex conquestione, &
supra de excep.c. exceptionem in glo. fin. In
contrarium tamen arguit, quòd non valeat, per
tex.d.c.1. & per id, quod scribit Ioan. Andr.
in regu. vtile. de regu. iur. lib. 6. in mercu. in
solutione.q. Et hanc partem videtur tenere
Lapus, & sequitur ibi.D. Anto. mouetur, quia
in .d. c. 1. non annullatur rescriptum in fauo-
rem aduersarij, quia tunc procederet regu-
la, quòd ob gratiam, de regu. iur. lib. 6. & quòd
ibi not. Sed annullatur in odium excóicati, &
propter incapacitatem impetrantis. Nec obst.
219 si diceretur, † quòd cum hoc sit indultum in
ipsius odium, nó debet retorqueri in ipsius fa-
uorem; quia hoc insurgit ex necessaria, & indis-
solubili consequentia odij, vt habeat fauorem
iuxta not. in dicta regula, quòd ob gratiam, &
.l. quod fauore. C. de legi. Et hanc etiam opi.
tenet .D. Anto. in .d.c. prudentiam, quod pla
cet Ioan. de Imol. si aduersarius tacuit excom-
municationem, cum posset illam opponere, &
scienter omisit; quia imputandum est sibi, se-
cus si probabiliter ignorasset excommunicatio-
nem, nam tunc valebit sententia pro eo lata.
Ad quod etiam allegat, quod tradit Ioan. Cald.
in .c. ad probandum de re. iudi. Sed dicit .D.
Domi. quòd quanuis ista distinctio videatur
æqua tamen quia Ioan. And. Ioan. mo. & cõ-
muniter * Doct. in dicto .c. 1. tenẽt, quòd ille Com. op.
tex. habet locum etiam in excommunicato oc
culto, ex quo postea detegitur, & probatur ex-
communicatio; videtur, quod sententia indistin
ctè sit nulla, de quo tamen statim subijciam in
alia fallentia. Non obst. quod not. in dicto. c.
ad probandum; quia procedit in tollerato inha-
bili, quando vertitur publica vtilitas, & hæc opi.
220 videtur verior. Vigesimosecundo † fallit, si ex-
communicatus propter causam meam, impe-
trat rescriptum contrarium; quia non possum
illum per excommunicationem repellere, secun
dum Archid. in .d. c. 1. Ad quod allegat di-
ctum Compostel. in .c. nonnulli.§. de rescript.
vbi tenuit, quòd non possit repelli per talem ter
tium. per .l. 2. ff. de excep. & ita dicit se obti-
nuisse. Et idem tenet Specul. in titu. de rescip.
præsentatione. §. ratione formæ ver. sed pone
tu es. Et recitando videtur sequi Ioan. And. in
.d. c. 1. Ex quo sequitur, quòd tertius, cuius
non interest, non potest obijcere de excom-
municatione, in causa contra alium intenta-
ta; quanuis excommunicatio fuit lata contra
istum tertium, qui vult opponere; & sequitur
.D. Domi. in .d.c.1. Ego arbitror, q̀ ista quæ-
stio procedit respectu potentiæ opponédæ ex-
ceptionis à tertio; sed tamen, q̀ valeat iudici-
cium satis dubito, & potius arbitror, quòd nó
valeat per tex. in .d.c.1. quia si tale rescriptum
ipso iure est nullum, ergo non tribuitur iurisdi-
ctio, & per cõsequés pcessus est nullus, nec ta-
citurnitas partis videt̃ posse operari, vt valeat;
per ea, quæ dixi in pced. fallen. & in fallen. 15.
Posset tñ valere in casu fallentiæ. 20. sm quod,
221 ibi dixi. Fallit vigesimotertio † in excóicato,
qui non pro se, sed pro alio non excóicato lite
ras impetraret, sm Archid. in.d.c.1. argu. not.
per glo. in.c.fin.§.de pcu. quæ dicit valere im-
petrationem procuratoris excóicati, ex quo
non fuit oppositú. Allegat etiã not. per Inno.
in.c. pia. de excep. lib.6. vbi dicit q̀ inspicienda
est persona concedentis, & eius cui conceditur,
argu. not. in simili de conse. distin. 2. c. & dixit.
in fin. Non obstat. d.c.1. quia loquitur de im-
petrante

petrante nomine proprio. Et hanc opin.tenet
Zenze.ibi. Mouetur, quia cum casus ibi excepti
intelligantur de impetrante nomine suo, & pro
se, necessariò sequitur, ꝙ dispositio intelligatur
222 de impetrante pro se, aliàs † exceptio fieret de
alio, quam loquatur regula, quod esse non de-
bet, vt not. Io. And. in rub. de reg. iur. lib. 6. Præ
terea, si aliud diceremus, sequeretur à contrario
illius. c. 1. quòd excommunicatus indistinctè,
non obstante exceptione excommunicationis,
admitteretur in duobus casibus ibi exceptis, &
si impetraret pro alio, quamuis eidem oppone-
retur exceptio. quod tamen est falsum, vt tradi-
tur io. c. post cessionem. ꝟ. de probat. Et idem
videtur sẽtire Lap. Sed glo. in ver. super alio. in
d. c. 1. tenet contrarium, per allegatum. c. post
cessionem. Vult enim ꝙ talis impetratio nõ te-
neat, quamuis nulla sit opposita exceptio. Fa-
cit quod not. glo. 81. dist. c. Maximianus. & in
c. nonnulli. supra de rescript. Et hanc secundã
223 opin. tenet Ioan Mo. Mouetur, quia illi † non
sunt admittendi, quorum repelluntur autho-
res, vt in. c. licet ex quadam. in fi. supra de testi.
& supra de hæreti. c. fraternitatis. & imputet si-
bi dominus, qui talem procuratorem eligit. ff.
de mino. in. l. cum mandato. Item quia si ex-
communicatus non potest impetrare suo nomi
ne, similiter non potest alieno, vt in reg. quod
alicui. de reg. iur. lib. 6. Et quia, qua ratione in-
hibita est petitio, eadem ratione prohibita est
impetratio, vt in. l. 3. C. si sęp. in inte. resti. post.
quare cum excommunicatus repellatur à pe-
tendo, & ab impetrando. Et hoc dicit indubi-
tanter, quando dominus sciuisset excommuni-
cationem procuratoris, per. d. c. fi. ꝟ. de procu.
Subdit tamen, ꝙ idem est etiam si ignoret, per
d. c. post cessionem. Et licet videatur distinguen
dum inter publicum, & occultum, tamen satis
videtur esse, quòd nunc detegatur illum tunc
excommunicatum. Refert tamen aliquos distin
guere inter procuratorem, & nuntium, vt distin
guit tex. in. l. cum mancipium. ff. de ædil. edic.
Non obst. l. si procurator. §. fi. ff. de dol. excep.
vbi de dolo procuratoris non excipitur contra
dominum; quia respondetur, quòd ibi non lo-
quitur de dolo commisso in negotio, quod ꝓ-
curat; nec in facto eiusdem personæ, sed tertij.
Item, quia dolus est vitium solius dolosi; sed
excommunicatio fertur per iudicem propter
crimen. Vnde concurrunt crimen, & factum iu
dicis, & ideò plus afficit. Non obstat. l. vniuer-
sis. C. de pci. impe. offe. quia non loquitur in im
petrante vitioso, licet habeat nomen seruitutis.
Io. Cald. in. c. ad probandum supra de re iudi. vi
detur distinguere inter dominum scientem, &
ignorantem; vt primo casu non valeat impetra
tio, secundo casu sic. Quæ distinctio videtur ẽt
satis æqua, secundum. d. Anto. in. d. c. 1. Subdit
tamen ibi, quòd tutius est tenere secũdam opi.
glo. & Io. Mo. Sed in. d. c. post cessionem. dicit,
quòd opin. Ioan. Cald. seruaretur, in practi-
ca, cui etiam opinioni potius videtur adhærere
Io. de Imo. Et etiam cum ea videtur trãsire. D.
Domin. Tu dic, quòd vtraque opin. videtur esse
satis defensabilis. Sed opin. Archid. videtur ve
rior de iuris rigore, vt valeant literæ ab excom-
municato impetratę pro non excommunicato,
dummodo non opponatur de excommunica-
tione, siue dominus sciuerit, siue ignorauerit;
quia per. d. c. 1. non annullatur; cum verba illius
tex. non conueniant conclusioni nostræ. Nec
etiam reperitur hoc prohibitum per alias de-
cretales, quamuis talis repellatur ab agendo, vel
impetrando si excipiatur de excommunicatio-
ne. Et in hanc sententiam declinant Do. de Ro-
ta decis. 242. in antiq. Nec obst. c. 2. §. ad hęc.
de hæreti. lib. 6. quia loquitur de dignitate, vel
224 ecclesia collata ad pręces veri hæretici. † Sed
excommunicatus non est verus hæreticus, sed
interpretatiuè, igitur &c. Et sic intelligit. 4. q. 1.
c. quod autem. Si verò procurator, vel admi-
nistrator non esset excommunicatus; sed domi
nus, seu principalis, tunc non posset talis procu
rator agere, nec impetrare pro domino, seu
principali excommunicato; sicut nec posset ipse
principalis. Facit tex. in. d. c. 1. in fi. de offi. vica.
lib. 6. Quod procedit regulariter. Fallit quando
administrator reciperet administrationem, non
à constituente, sed à canone. Exemplum in vi-
cedomino. de quo. 76. dist in. c. volumus. Nam
talis potest agere, & impetrare, dummodo te-
nuerit ipsius constitutio. Et idem dicendum est
in omnibus temporalibus administratoribus,
qui proprio, vel ecclesiæ nomine, & non consti
tuentis nomine administrarent; quia tales age-
re, & impetrare possunt, vt sunt œconomus, visi
tator, sindicus, vel actor, intellige vniuersitatis,
& non alterius priuatæ personæ; quia tales ha-
bent administrationem à lege, vt not. ff. quod
cuius. vniuer. not. in. l. 1. §. quibus. &. l. item eo-
rum. §. penul. &. 7. q. 1. c. quia frater. 61. dist. c.
obitum. cum simili. quia tales non repelluntur
ab agendo nomine vniuersitatis, etiam si om-
225 nes de vniuersitate sunt excõmunicati; † quia
vniuersitas cuius nomine agitur, non potest
excommunicari, vt dixi in. c. mulieres. ꝟ. eo. in
septimo princ. artic. Et hoc singulariter tenuit
Io. And. in. d. c. fi. ꝟ. de procur. & Pet. de Anch.
in. d. c. 1. de rescript. lib. 6. Vigesimoquarto fal
226 lit, † secundum aliquos, quando iudices ꝓpriè
non impetrarentur, si actor, & reus simul conue
nirent circa iudices habendos in curia. Nam si
actor non est excommunicatus, licet reus sit
excommunicatus, valebit talis impetratio, &
poterit reus conuenire actorem coram illis iu-
dicibus. Sed Archid. in. d. c. 1. de rescrip. lib. 6.
tenet contrarium per not. 24. q. 1. c. pudẽda. in
princ. & per not. in. c. quod sicut. in. §. super eo.
ꝟ. de elect. quia satis est reo, ꝙ coram actore le-
gitimè impetrãdo, sibi legitima reseruetur de-
fensio. Mouetur, quia conuentio huiusmodi
circa habendos iudices, idem est quod impe-
tratio. Nam actor ponit, seu nominat vnum,
reus alium, & curia dat tertium. Cum ergo reus
excommunicatus dicit, do, seu nomino talem,
illum videtur suo nomine impetrare, ꝙ non po
test

test,nisi in casibus expressis in.d.c.1. Aduerte
tamen,quia hoc dictum limitat Io.And. in reg.
vtile.de regu.iur.lib.6.in fi.quæstionis,quando
contra ipsum reum exciperetur, quòd sit ex-
communicatus tempore quo agit; Secus si qñ
agit erat absolutus ab excommunicatione, sed
tempore nominationis est excommunicatus;
quia tunc valebit,& agere poterit, & etiam re-
conuenire actorem. Quod etiam sequitur Lap.
& placet.do.Anto. Si modo actor fuerit ille
qui principaliter impetrasset. Secus si reus im-
petraret principaliter, & actor consentiret; nã
licet actor consentiret, non tamen validaretur
227 rescriptum. Nam† sicut consensus partis non
excludit surreptionem commissam in impetra-
tione,secundum ea quæ notantur per Doct. in
c.cum olim.§.de re iudi. Ita etiam nec decre-
tum excommunicationis, vel nullitatis surgen
tis ex ipsa excommunicatione impetrantis.
228 Fallit† vigesimoquinto,si impetraretur per ex-
communicatũ, qui excommunicatus fuit post
interpositam appellationem, quamuis impetret
pendente articulo appellationis, super quo du
bitatur,an causa in appellatione expressa sit ve-
ra,vel non.Et pro hoc facit.c.solet.eo.tit.lib.6.
vbi in casu prædicto permititur actus extraiu-
dicialis,vt in.c.ex parte decani.supra de rescrip.
igitur &c. Aduerte tamen, quòd interim non
potest impetrator vti tali rescripto tanquam
actor. Et si aliquid vigore talis rescripti ageret,
penderet validitas ex futuro euentu legitimi-
tatis appellationis. Item aduerte, quòd si ipsi
agẽti vigore talis rescripti opponeretur de ex-
communicatione, posset ipse replicare de nulli
tate ipsius,& validitate appellationis.de qua re-
plicatione cognosci poterit ad finem, vt videa-
tur,an valeat impetratio prædicta. Facit quod
not.in.c.ad hæc.supra de appell. Et hoc tenet
Io.And. & Lap. in.d.c.1. Et ad hanc fallentiã
adde quæ dixi in.c.sacro.supra eod.in decimo-
tertio princ.artic. circa legem appellationis, &
secundum varios casus, & secundum varias ap-
pellationum interpositiones, vel ante excom-
municationem, vel post, & varios effectus sen-
tentiæ purę,vel in diem certum, vel sub condi-
tione declara hanc fallentiam. Fallit vigesimo
229 sexto,si rescriptum esset impetratum ab occul-
tè excommunicato,qui communi opinione ha
bebatur pro non excommunicato; quia valet
etiam in casibus non permissis excommunica-
to,secundum Archid.in.d.c.1.de rescrip.lib.6.
Ad quod allegat.c.significauit.supra eod. &.8.
q.4.c.nonne.&.ff.de off.præsid.in.l.barbarius.
Contrarium tamen tenent Io.And. & Io. Mo-
moti;quia tex.d.c.1.indistinctè loquitur. Nec
obstãt iura allegata in contrarium,quia loquun
tur de inhabili tolerato gerente officium de
publico; quo casu valent gesta.Secus in tolera-
to in officio,vel casu priuato, vt not.in.c.fi.sup
de procura.& supra sæpius dictum fuit in secun
da princ.quæstione huius articuli. Et hoc idem
tenet Pau.de Leaz. Nec obstat.c.ad probandũ,
de re iudi. & alia similia iura, quæ videntur di-
stinguere inter publicũ excommunicatum, &
occultum; quia illa loquuntur,quando quæri-
tur de iure tertij,& ad alium,seu alterius præiu-
dicium pertinente.Sed vbi quærimus de ipso
excommunicato ministrante, vel impetrante,
siue sit excommunicatus publicè, siue occultè,
non valent literæ ad sui commodum impetra-
tæ,nisi in casibus expressis in.d.c.1. Et hanc par
tem etiam tenet Io.Cald.in.q.sua, quæ incipit
excommunicatus,qui communi opin.vbi sub-
dit,quòd opin.Archidiac. potest procedere in
excommunicato occulte,impetrante rescriptũ
pro non excommunicato. de quo dixi supra in
vigesimatertia fallen. Aduerte tamen,quia se-
cundum Ioã.Cald. valeret etiam talis impetra-
tio,quando talis impetrator fuisset occultè ex-
communicatus per Episcopum maliciosè, ad
hoc vt impediret ipsum impetrantem,quem su
spicabatur velle impetrare rescriptum contra
ipsum Episcopum,vt in sequenti fallen. Fallit
230 vigesimoseptimo,† in eo excommunicato qui
malitiosè fuisset per Episcopũ occultè excom-
municatus, eo quòd Episcopus dubitaret, q
talis non impetraret literas contra eum;& ideò
ad annullandum ipsam impetrationem secretè
excommunicasset;quia tunc valeret impetratio
in odium ipsius Episcopi. & ita concludit Bri-
xien.in.q.excommunicatus. Facit quod not.
in.c.quod in dubijs. supra de renun. & quod
not.in.c.olim.de accus. & sequitur Spec. in tit.
de rescript.c.pręsentatione.in.§.ratione autem
impetrantis.ver.penul.quarto quid si Episcop'.
Et tenet Cald. in.d.q.excõmunicatus qui com-
muni opinio. & do.Domi.in.d.c.1.de rescript.
lib.6. & mihi placet. Fallit vigesimooctauo,
231 in† excommunicato excommunicatione mino
ri,per ea quæ dixi supra in principio istius ter-
tiæ quæstionis. Et ex his habes expeditam di-
ctam tertiam quæstionem principalem. Circa
quartam quæstionem principalem de priuile-
gijs,& beneficijs nõ ecclesiasticis, posset primo
232 dubitari,vtrum† excommunicatus possit im-
petrare priuilegium,circa quod Lap.ab.in.c.1.
de rescript.lib.6.tenet q non.Et quòd talis im-
petratio non teneat,per illum tex. q nulla im-
233 petratione rescripti &c.& † appellatione rescri-
pti, continetur etiam priuilegium in casu alle-
gato,vt not.per Innoc.& Compost. in.c.super
literis.supra de rescript. vbi dicunt, quòd faci-
lius vitiatur priuilegium,quàm rescriptum. &
sequitur do.Domi.in.d.c.1. Et aduerte, quia
posito q hæc opinio sit vera, quæ tñ non pro-
cedit sine aliqua dubitatione, maximè quo ad
annullandum priuilegium ipso iure,contra qđ
tamen non potui latius cogitare, Tamen præ-
dicta conclusio esset declaranda,secundum qđ
latè dictum fuit in præcedenti quæstione, con-
siderando hanc materiam,& conclusionem,sm
ea quæ ibi dicta fuerunt,& hinc conuenirent.
234 Secundo dubitari potest,† vtrum habens priui
legium, illud amittat propter excommunica-
tionem. Circa quod aduerte, quia circa priuile-
gium cano.si quis suadente.17.q.4. vtrum cle-
ricus

ricus illud amittat propter excommunicatio-
nem,latè dixi in.c.peruenit.s̄.eo. in nono prin.
artic.in secundo principali membro. ver.vnde-
235 cimo fallit. Sed circa priuilegium fidelitatis,&
obedientię,dic,quòd subditi à tali non possunt
recedere,donec per ecclesiam toleratur, vt ,p-
batur. 8.q.4.in.c.nonne.& traditur.3.q.7.in.c.
fin. Et adde quod dixi supra in hoc decimono-
nó prin.artic.in secunda quæstione prine.in de-
cimoquarto dubio. Subditi tamen ipsi interea
non tenentur ex iuramento fidelitatis talibus
excommunicatis obedire.15.q.6.c.nos sancto-
rum.&.c.iuratos. &.c.fi.s̄.de pœ. & ibi tetigi
236 in septimo nota. Verum † autem propter ex-
communicationem beneficiatus amittat bene-
ficium ecclesiasticum,dixi latè supra in secunda
quæst.princ.in quinto dubio, in decimoquarto
237 artic. Circa quintam † quæstionem principa
lem de actibus iudicialibus, vtrum excommu-
nicatus excludatur ab illis, ,psequar octo mem-
bra principalia. Primum de iudice.Secundum
de actore. Tertium de reo. Quartum de te-
ste. Quintum de notario. Sextum de aduoca-
to. Septimum de procuratore. Octauum de
nuntio. Circa primum membrum de iudice,
prosequar infrascriptas quæstiones. Prima,an
excommunicatus possit institui iudex ordina-
rius. Secunda,an possit fieri iudex delegatus.
Tertia, quid si prius erat iudex ordinarius, vel
delegatus,& postea superueniat excommunica
tio. Quarta,quid si vnus ex pluribus iudicibus
sit excommunicatus. Quinta,quid si opponi-
tur exceptio excommunicationis,quis cogno-
scit de hac exceptione, & quis teneatur proba-
re. Sexta,an excommunicator possit reuocare
iudicem à se delegatum. Septima, an propter
excommunicationem Episcopi deuoluatur iu-
risdictio ad Archiepiscopum. Octaua,an valeat
iudicium coram iudice excommunicato agita-
tum. Nona,posito quòd non valeat, an possit
per partes ratificari. Decima, vtrum ad dele-
gantem excommunicatum possit appellari.
Vndecima,an gerens vices excommunicati, fit
excommunicatus. Quæro igitur primo,iuxta
238 præmissum ordinē, vtrum † excommunicatus
possit fieri iudex ordinarius. Sol. distinguēdū
arbitror, quòd aut quis est excommunicatus
excommunicatione minori,aut maiori. Primo
casu subdistingue, quòd aut ea quæ sunt per eū
exercenda, sunt iurisdictionalia duntaxat,ita ꝙ
respectu iurisdictionis,quam ipse debet exerce
re,non debet aliquo modo attentare sacramen-
talia,& hoc casu potest constitui iudex;argum.
tex.c.ad probandum. supra de re iudi. qui tex.
loquitur de excommunicatione maiori, per ea
quæ dixi supra in rub.in tertio prin. artic. dum
239 dixi, ꝙ † appellatione excommunicationis in-
telligitur de maiori. Facit etiam quod not.in.c.
duobus.ī.eod.& in.c.à nobis.s̄.de except.& in
.c.si celebrat.s̄.de cle.excom. min. Aut ex iu-
risdictione,ad quam deputatur, debet exerce-
re ecclesiastica sacramenta, & dicerem quòd nō
potest constitui etiam excommunicatus mino-

ri.argumen.d.c.si celebrat.ibi,dum tex. dicit,si
tamen nescienter. Et arg.eorum quæ dixi supra
in secūda prin.q. huius deciminoni artic. in de-
cimotertio dubio. Facit etiam,cui denegatur
consequens necessarium &c. de quo statim di-
cam in sequen.casu. Et si talis excommunicatio
minor esset occulta,debet illam detegere, vt.ī.
240 subijciam. Secundo casu,quādo † esset excom
municatus maiori, subdistingue, quòd aut est
excommunicatus publicè,vel occultè.Primo ca
su dic, quòd talis non potest fieri iudex; quia
non potest iudicare,nec ipsius processus valet,
vt dicam statim in quinta quæst.aliàs octaua.q.
241 Sed † cui denegatur necessarium consequens,
intelligitur denegatum antecedens ad illud cō-
sequens,vt not.in.c.super his.s̄.de accu.Et no.
Iac.But.in.l.indebitam.ff.de condi.inde. Facit
etiam.l.alumnę.§.Seia.ff.de adim.leg. Et quod
not. Bal.& ibi dixi,in.c.series.s̄.de testi. Et hoc
etiam probatur quòd nō possit esse iudex, in.c.
ad probandum. supra de re iudi. & in.c.præsi-
dentes. de hæreti.lib.6. &.3.q.7. per totum.
Talis enim excommunicatus nec per se,nec per
alium potest iurisdictionem exercere,vt in.c.1.
in fi.de offic.vica. lib.6. Faciunt etiam ea quæ
statim subijciam in septima, & octaua quæstio.
istius membri. Si verò loquimur de excommu-
nicatis occultè,dicerem, ꝙ quamuis in veritate
iurisdictio non videatur imprimi propter eius
inhabilitatem, tñ ex quo agitur de publica vti-
litate, & adest communis error, & præiudicium
eorum qui sine culpa sua egerunt coram eo, vt
coram legitimo, & idoneo, quòd valent gesta,
per ea q̄ statim dicam in secunda quæst. Sed iste
remouendus est à tali iurisdictione, quampri-
mum apparebit eum fuisse excommunicatum,
etiam fortè,si tempore quo detegitur fuisse ex-
communicatum,esset absolutus. Quod tñ de-
pendet ab his,quæ statim dicam in seq.quæst.
Vnde hanc facio differētiam inter hunc casum,
& quando excommunicatio superuenit pēden
te iurisdictione; quia in isto casu remouetur,in
illo suspenditur iurisdictio, vt statim dicam in
tertia.q. Verum autem hoc casu talis occultè
excōicatus teneatur detegere crimē suū,ad hoc
vt indignus non deputetur. dic vt latius dicā.ī.
242 Secundo quæro, † an excommunicatus possit
delegari iudex. Sol. videtur clara inferri ex pre-
cedentibus,vt scilicet distinguamus, quòd aut
est excommunicatus minori, & potest; nisi ad
ecclesiastica sacramenta. Aut maiori, & in pu-
blicè,excommunicato est clarum, ꝙ non potest
delegari,per ea quæ dixi in præced. quæstione.
Facit.c.cum inter. de excep. &.24.q.1.c.mira-
mur.&.c.audiuimus. Quod procedit,etiam si
tempore quo recipit rescriptū,erat absolutus,
vt not.glo.2.in.c.dilectus.2.s̄. de præben. fm
opin.Io.And.arg.c.super eo.s̄.de appella. &.c.
pastoralis.ad fi.supra de rescrip.& supra de ęta.
& quali.c.præterea. & in.l.cum furiosus. ff. de
iudi.&.l.mutuum.ff.de acqui. hære. & vt dixi,
hæc fuit opin.Io.Sed glo.prędicta reprobat di-
243 ctam opin.quia † cum rescriptum ab initio fue-

rit nullum, non debet postea per absolutionem conualescere. arg. reg. non firmatur. de reg. iur. lib. 6. & l. quod ab initio. ff. de reg. iur. Et hanc opinionem tenet etiam Spec. in tit. de delega. §. excipitur. in princ. Et Archid. 11. q. 3. c. curæ. Ego verò arbitror sic distinguendum, quòd aut quis impetrauit rescriptum sub nomine dignitatis, aut sub nomine proprio. Primo casu, potes figurare exemplum, quãdo impetrauit Episcopum Seoeñ. & hoc casu, siue Episcopus Seneñ. sit publicè excommunicatus, siue occultè;
244 quia tamen dignitas† non est excommunicata, nec potest excommunicari, secundum ea quæ dixi in. c. mulieres. supra eod. in septimo princ. artic. Meritò tenet rescriptum, & expectabitur quousque ille sit absolutus, vel aliquis ei succedat; quia satis est, quòd tempore, quo episcopus ille vult procedere, sit absolutus, per rationem prædictam, innoto. c. quoniam abbas. supra de off. deleg. Aut delegatio fuit facta sub nomine proprio, & subdistingue, q aut iste publicè excommunicatus est, aut occultè, primo casu non valet, nec reconualescit, ex eo q tempore præsentationis sit absolutus, quia à principio nulla imprimitur iurisdictio propter incapacitatem, per. c. ad probandum. supra de re iudi. & alia similia iura supra allegata. Et ideò ex post facto non conualescit. Et ita procedat opin. Ioã. supra allegata. Nisi fortè aliud diceremus fauore hæresis, propter sceleris prouisionem, & periculũ moræ. argumẽ. c. præsidentes. de hæreti. lib. 6. qui tex. loquit in alio casu, vt infra subijciam in alia quæstione; sed facit ratio sua, & fauor fidei. Aut iste erat excommunicatus occultè, & subdistingue, quia aut impetrans sciebat istum excommunicatum, aut ignorabat, Primo casu non valet. arg. c. super literis. de rescrip. Et fuit hæc originalis opin. Io. de Deo. quam etiam sequitur Io. And. post Io. de monte Murlo, in. c. dilectus. 2. supra de præben. & sequuntur ibi etiam do. Ant. & Io. de Imo. & tenet. D. m. in. c. ad probandum. ff. de re iudi. & ibi etiam tenui. Secundo, quando ignoraunt impetrãs ipsum excommunicatum, subdistingue, quòd aut loquimur in causa appellationis, & dicẽdum est, quòd nõ currit sibi tempus, per not. in. c. ex ratione. sup de appel. Facit. c. significante. eod. tit. Quod tñ esset intelligendum, secundum ea quæ latius dixi in. c. ex ratione. Aut loquimur in causa principali, & communis* opin. videtur esse in. d. c. Com. op. dilectus. quòd cum iste recipiat iurisdictionem, licet exceptione elidibilem, quòd si contingat eum absolui ante præsentationem rescripti, q poterit exercere iurisdictionem, nec poterit tunc exceptio excommunicationis opponi, ex quo est absolutus. Facit quod habetur in. l. si cognatis. ff. de reb. dub. vbi sufficit, quem esse cognatum tempore mortis, licet non esset tempore testamenti. Facit etiam. l. non intelligitur. §. quando. ff. de iur. fisc. & l. si mortis causa. ff. de dona. cau. mor. Item facit ad idem. l. interuenit. ff. de leg. præstan. debet enim sufficere, q res deuenerit ad illum casum, à quo incipere potuit. Et ad idem etiam facit. l. 1. ff. de lega. 3. & l. conficiuntur. §. si post. & l. si ei qui. ff. de iur. codic. Et hoc etiam tenet Io. de monte Murlo. Ioan. de Imo. & d. Anto. in. d. c. dilectus. de qua opin. ego valde dubito, licet sit communis; quia in quantum agitur de vi comprehensiua rescripti, respectu illorum, quibus scribitur, inspicitur tempus datæ, vt in. c. eam te. supra de rescrip. Et quamuis illud. c. loquatur in beneficialibus, tamen eadem ratio est in contentiosis. Et ideò idem ius, vt in. c. trãslato. supra de constit. Et quòd ita debeamus considerare tempus datæ, tenet. d. Anto. & Io. de Imo. & communiter* Doct. in. d. c. dilectus. sed tẽpore datæ, & delegationis, iste erat inhabilis; quia excommunicatus, igitur &c. Facit etiam quod in simili dicimus de vi comprehensiua rescripti, respectu rerum, de quibus scribitur, quòd inspicitur tempus datæ, vt in. c. fi. supra de rescrip. & in cle. literas. eo. tit. Nec obstat, quòd licet tempore datæ imprimatur iurisdictio, tamen tempore priuationis imponitur exercitium, secundum not. per Io. And. in. d. c. eam te. & Zenz. & Doct. in clem. fi. de rescrip. & in clem. 1. de procura. & per Host. in. c. ex coquestione. de restitu. spol. & Fede. de Senia consil. 26. quia si iurisdictio à principio non est impressa habitu, nõ potest postea deduci ad actum, vt de se patet. Et sic non est verum, quòd imprimatur iurisdictio, sed elidibilis exceptione; quia si hoc esset verũ, sequeretur, quòd si tempore datæ aliquis erat publicè excommunicatus, & tempore præsentationis erat absolutus, valeret; Qđ est falsum, vt supra dixi. Nec hic potest dici aliquis fauor publicus, aut quòd causa actuum gestorum validare debeat, cum nihil sit actum. Et hæc opin. plus mihi placet. quamuis quæstio sit satis disputabilis. Cogitabis, quia nouissima sunt. Quæ-
245 ro tertio, quid si aliquis erat iudex, & † excommunicatio deinde superueniat. Solu. dic, quòd propter excommunicationem quãlibet occultam, siue publicam, non priuatur iurisdictione; sed suspenditur potestas ipsius, & iurisdictio in actu. Vnde remanet sibi iurisdictio in habitu. & post absolutionem recuperat iurisdictionem in actu, per ea quę dicam in. c. venerabili. j. eod. in vigesimosexto prio. artic. Et quod dixi de occulto, intellige secundum ea quæ dicam statim in octaua quæstione huius membri. Quarto q-
246 ro, † quid si vnus ex pluribus iudicibus sit excommunicatus. Sol. tex. videtur esse apertus in. c. ad probandum. supra de re iudi. quòd gesta per eos non teneant. Et ita simpliciter videntur velle Doct. Ego vero arbitror aliter distinguendum, videlicet, quòd aut loquimur de plurimis ordinarijs, aut de plurimis delegatis. si loquimur de ordinarijs, dic, quòd aut cõstituuntur, vt quilibet habeat iurisdictionem in solidum, & res est clara; quia vtilis constitutio non excommunicati, non vitiatur propter excommunicatum. Aut constituuntur, vt simul habeãt iurisdictionem, & hoc casu arbitrarer, quòd quamuis quilibet habeat iurisdictionem, & exercitium

citium in ſolidum, ſecundum ea quæ dixi in.c.
fin.de re iudi. Tamē quia omnes fuerunt conſti
tuti, vt ſimul cognoſcerent in cognoſcendo, &
iudicando, data excommunicatione vnius pro-
pter connexitatem, & inſeparabilitatem inuti-
lis ab vtili, non valeret conſtitutio, per ea quæ
notantur in reg. vtile. de reg. iur. lib. 6. Et quia
attenditur cauſa nocens, vt in. d. c. ad probandū.
& in. c. ſuper quæſtionum. §. ſi verò. ſupra de
off. delega. diſtinguendo tamen inter publicum
excommunicatum, & occultum, ſecundum q̄d
dixi in prima quæſtione. Si verò loquimur in
pluribus delegatis, dic, quòd aut ſimpliciter ſūt
dati, & delegatio non tenet aliquo exiſtente
excommunicato, per. d. c. ad probandum. Maxi
mè quia iſti non habent exercitium iuriſdictio
nis in ſolidum, vt in. c. prudentiam. ſupra de of.
deleg. & ibi dixi. Aut non ſunt dati ſimpliciter;
ſed cum clauſula, quòd ſi non omnes, vel ſimili.
Et dicerem, quòd tenet delegatio reſpectu nō
excommunicatorum, per ea quæ traduntur in
d. c. prudentiam. Facit quod dicam in ſeq. q.
Intelligendo tamen, & diſtinguendo inter ex-
communicatum publicum, & occultum, ſecun
dum ea, quę dixi ſupra in ſecunda quæſtione hu
ius membri. Secundo caſu principali, quādo
poſt conſtitutionem, vel delegationem ſuperue
nit excommunicatio, arbitror dicendum, quòd
ſiue loquamur in ordinarijs, ſiue in delegatis in
omnibus caſibus, in quibus dixi non valere cō-
ſtitutionem, vel delegationem propter vnum
excommunicatum, ſimiliter non valerent pro-
cedere propter excommunicationem illius, di-
ſtinguendo, prout dixi de occulto. Sed ſi vale-
ret conſtitutio, vel delegatio, & in alijs non ex-
communicatis remaneret numerus integer, poſ
ſent ipſi procedere. Sed non remanente nume-
ro integro, non poſſent procedere durāte illius
excommunicatione. Ad quod adde quod latè
dicam ſtatim in octaua quæſtione huius mem
247 bri. Quinto quæro, † quid ſi coram iudice op
ponatur exceptio excommunicationis, quis co
gnoſcet de illa. Sol. Io. And. in. c. pia. de excep.
lib. 6. recitat plures opin. & nullam elegit. Vna
eſt, q̄ ſuperior iudex de illa cognoſcet. Et hæc
fuit Hoſt. & Io. Mo. Et ratio fit, quia in exce-
ptione reus fit actor. ff. de excep. in. l. 1. & actor
debet ſequi forum rei. ſupra de fo. comp. c. cum
ſit generale. Allegat etiā not. per Doct. in. c. in-
terpoſita. ſupra de appella. vbi volunt, quòd ſi
opponatur exceptio, quæ non concernit iudi-
cem, illa proponenda, & probanda eſt coram
eo. Sed ſi exceptio ſigillat perſonam iudicis, li-
cet exceptio ſit proponenda coram eo, non ta-
men coram eo probanda eſt; quia de facili ſub-
uerteret probationem. & ideò probari debet
coram ſuperiore. Et hanc etiam tenet Archi-
dia. 3. q. 5. in. c. quia ſuſpecti. neque enim hoc
caſu eligendi ſunt arbitri; cum hoc non repe-
riatur de iure cautum, ſecundum Archidiaco.
Sed aduerte, quia prima ratio repugnat; quia
concludit in contrarium. Nam ſi reus in exce-
ptione eſt actor, ergo primo coram ſuo iu-
dice debet conuenire actorem, qui efficitur
reus coram iudice ipſius actoris, & non co-
ram ſuperiore excommunicati. Sed iſta re-
probatio mihi non placet; quia non agitur hic
de perſona actoris ad reum, vel econtra. Sed
de perſona rei ad iudicem. Item ſecunda ra-
tio non concludit; quia ſunt multi ordina-
rij qui non habent alium ſuperiorem, quàm
Papam, & plerunque nimis difficile eſſet adi-
re Papam. Secunda opin. fuit Hoſtien. in
d. c. pia. & Egidij in libellis ſuis ſub rub. qualiter
excommunicationis exceptio &c. & Spec. in
tit. de excuſa §. fi. ver. ſed nunquid excommu-
nicationis. qui volunt, quòd cum in hoc articu-
lo iudex meritò ſit ſuſpectus. ſupra de off. dele.
248 ideò recurrendum ſit † ad arbitros, vt in. c. legi-
tima. de appel. lib. 6. propter ſimilitudinem ra-
tionis. Et quia non videtur hoc aliter expediri
poſſe. Et licet aliqui velint hoc reſtringere in
delegato, tamen ratio etiam concludit in ordi-
nario. Sed dicit Io. And. ſub dubio fortè, quòd
249 hæc opin. non videtur poſſe defendi; quia † ad
electionem arbitrorum non videtur deuenien-
dum, niſi in caſibus à iure expreſſis. arg. not. in
tex. iuncta glo. in. c. ab arbitris. de off. dele. lib. 6
Tertia opin. fuit Inno. in. c. cum ſuper. ſupra de
off. deleg. vbi tenet, quòd hæc exceptio ſit pro-
ponenda, & probanda coram ipſo eodem iudi-
ce, contra quem opponitur. Et ſi iudex illam
admittit, proponens habet intentionem ſuā.
ſi verò repellit, poterit appellare. & his opinio.
recitatis Io. And. reſidet in. d. c. pia. Bart. verò
in. l. quidam conſulebant. ff. de re iudi. dicit, q̄
cum exceptio contingit perſonam iudicis, &
eius famam, vel honorem ſigillat; vt quia ſeruus
infamis, vel excommunicatus; non ipſe, ſed ſu-
250 perior cognoſcet. Et tenet quòd † vbicunq; ſu-
perior habet cognoſcere, poſſunt eligi arbitri,
vt. c. cum ſpeciali. ſupra de appella. Et ſequitur
Io. de Fantu. in. d. c. pia. Et etiam videtur ſentire
do. Anto. & clarius firmat. D. m. in. c. ſuper lite-
ris. ſupra de reſcrip. Sed do. Domi. in. d. c. pia.
dicit, quòd credit, quòd ſi opponatur talis exce
ptio delegato habenti collegam cum clauſula,
quòd ſi non omnes, quòd tunc ſeruetur diſpo-
ſitio. d. c. ſi contra. de off. delega. lib. 6. vt collega
cognoſcat, vel ordinarius, ſi opponatur vicario
ſuo. Si verò opponatur delegato non habenti
collegam, vel ordinario principali, ſi eſt excom
municatio notoria, ſufficit ſola oppoſitio. Sed
ſi non eſt notoria, ſed occulta, tenet opin. Inno.
quia ex quo eſt iudex, & vertitur in dubium de
exercitio iuriſdictionis, videtur poſſe cognoſce
re, an ſua ſit iuriſdictio, vt. d. c. ſuper literis. nec
ab eo diſcedi poteſt, niſi per viā appellationis,
vt in. c. vt debitus. ſupra de appel. Et ita etiam
videtur tenere. d. Ant. in. c. cum ſuper abbatia.
de off. deleg. Sed hoc vltimum non videtur mi-
hi verum; quia ex quo talis exceptio ſigillat
perſonam, vt dictum fuit, non videtur idoneus
iudex, quia in cauſa propria. Sicut nec quando
opponitur de totali fundamento iuriſdictionis,
vt not. Inno. in. c. cæterū. de iudi. & Bar. in. l. ex
ſenten-

sententia.ff.de testa.tute. Et sicut etiã dicimus, quando non contenditur de iurisdictione; sed de proprietate iurisdictionis, vt not. Inno. in.c. venerabili.§.de censi. Vnde ego arbitror aliter distinguendum, quòd aut opponitur notoria exceptio, & sufficit sola oppositio, vt.§.dixi. Aut excommunicatio quæ opponitur, non est notoria, & subdistingue, quòd aut loquimur de iudice seculari contra quẽ opponitur exceptio excommunicationis. Et clarum est, q non potest cognoscere, cum sit causa spiritualis, & ecclesiastica. Vnde sicut inter partes, si opponitur de causa, non potest iudex cognoscere, multominus si opponitur iudici. Nisi fortè ageretur quæstio facti, & nõ iuris. vt in simili de vsuris in clem.2.de iudi.in glo.in ver.vsuris. & ibi latè dixi. & vt traditur in.c.fi.de foro compet.lib.6. & in.c.r.de vsur.lib.6. & per Bar. & Docto.in .l.titia ff.solu.mat. & in.l.omni. C.de sacrosan. eccle. quo casu dicerem, vt in casu seq. Aut loquimur de iudice ecclesiastico, vel tali, qui aliàs possit de huiusmodi exceptione cognoscere, & subdistinguerem, quòd aut loquimur de ordinario, vel delegato. Primo casu, aut de facili potest adiri superior, & adeatur superior qui de tali exceptione cognoscat. Si verò de facili non potest adiri superior, videtur quòd de iure ciuili detur a iure, per not. in auth. si verò. C.de iudi. vt seruetur illud quod traditur in.l. ꝓxime. ff.de his quæ in testa.del. De iure verò non eligantur arbitri, sicut in causa recusationis, ꝑpter similitudinem quam habet hæc causa, cum causa recusationis, vt dixi supra in secunda opi. Vel saltem si est Episcopus, vel similis, eligerentur arbitri, ex dispositione.e.si clericus. 11.q.1. Sed quia ille tex. non habet locum, nisi in ciuili causa, vt ibi not. glo. arg.6.q.2. in.c.Episcopus. ideò cum hæc causa quodãmodo videatur esse in criminali, videtur quòd Archiepiscopus debeat de hoc cognoscere. arg.d.c.Episcopus. Facit quod statim dicam in seq. quæstione, ſm Host. Sed iste tex. non loquitur de Archiepiscopo, & ideò iudicio meo in terminis nostris, melius facit.c. venerabilibus.§.sed si excommunicatus.eod.tit.lib.6. Si verò iudex non esset prælatus, sed esset vicarius Episcopi, contra quem opponeretur de excommunicatione, Episcopus cognoscet de causa recusationis, vt in.c.si contra.in fi.rub.de off.delega. lib.6. Et si Episcopus ageret in loco valde remoto, distingue, an plures sint officiales Epi, & ad alios pertinet hæc cognitio. Vel an sit vnus solus, & variæ sunt opiniones, de quibus traditur in.d.c.si cõtra. & latius per.D.m. in repeti.c.si quis contra clericum.§.de fo.compe. Si verò loquimur de Delegato, dic, quòd si est delegatus ab inferiore, cognoscet delegans. argu.d.c.si contra vnum. respon.penul. & si Episcopus agat in remotis, dic vt ibi per.D.m.in.d.repeti. Si verò loquimur de Delegato sedis apostolicæ, aut sunt plures, & sunt dati cum clausula, quòd si non omnes &c. vel simili, & alij poterunt cognoscere, vt.d.c.si contra. Aut sine dicta clausula, vel est vnus solus Delegatus, & tunc saltem ex æquitate videtur recurrendum ad arbitros. Et licet iste casus non sit expressus, tamen ex identitate rationis debemus hoc dicere. arg.l.nõ possunt. ff.de legib. Facit quod not.glo.in ver.copia.in .c.statutum.in princ.de rescript.lib.6. vbi dicit, quòd si est contentio inter iudicem, & partem, an locus, in quo facta est delegatio, sit insignis, vel possit ibi haberi copia peritorum, assumendi sunt arbitri; & tamen ille casus non est à iure expressus. Vel fortè si plures essent iudices delegati, possemus attentare, quòd existẽte dubietate de excommunicatione vnius, oẽs cognoscent simul cum eo; quia licet ipse sit suspectus propter causam suam, tamen in alijs cessat hæc suspicio. & sic procedet opin. Inno. & do.Domi. Vel poterit pars agere coram ordinario, vt declaret illum excommunicatum. Et cum talis quæstio sit præiudicialis ad causam delegatam prius de ea cognoscendum erit. & not. duo hęc

251 vltima; quia nunc veniunt in mentem. † Qualiter autem probetur excommunicatio, dixi plenè in.c.de monialibus.§.eo. in decimoseptimo princ.artic. &.§.quod tempus debeat probari, dicam plenè in sexta princ. quæstione istius de-

252 cimi non i ptin.artic. Quæro sexto, † an excommunicatus possit reuocare Delegatum à se. Sol. Inno. tenet quòd non, in.c.licet. supra de offic. delega. Et hoc est expeditum, si iudex ipse, vel partes cõtradicunt. Sed si consentiret, & causa non esset integra, vtrum expiret istius Delegati iurisdictio propter reuocationem, maius videtur esse dubium, propter opin. Lap. quam ponam in octaua quæstione huius mẽbri. Et adde etiam quod dicam in vndecima quæst. huius

253 membri. Quæro † septimo, vtrum excommunicato Episcopo deuoluatur iurisdictio ad Archiepiscopum. Sol. licet olim possit esse dubiũ, tamen hodie est tex. apertus quòd non, in.c. r.

254 de suppl.negl. præla.lib.6. Nec obstat, † quòd Archiepiscopus suppleat negligentiam Episcopi, vt in.c.quia diuersitatem.§.de concess. præben. cum simi. quia illud procedit, quando Episcopus priuatur propter negligentiam; Secus quando priuaretur propter excommunicationem, seu delictum suum, ita quòd propter delictum non posset exercere iurisdictionem. Et similis distinctio habetur in.c.quanquam.de elect.lib.6. Vel posset responderi quòd non est verum quod per negligentiam Episcopi deuoluatur iurisdictio ad Archiepiscopum, ſm quod voluit Archid. & quidam alij. Licet glo. & plures Doct.in.d.c.r.teneant contrarium. de quo aliquid per.D.m. in.c.pastoralis.§.de off.ordi. & latissimè per eum in repetit.c.si quis contra clericum. supra de fo. compe. Nec obstat.c.2. de tempo.ord.lib.6. vbi vicini Episcopi supplẽt potestatem, quam perdit Episcopus propter delictum suum; quia illud est speciale propter fauorem ordinum suscipiendorum, in quorum dilatione posset esse periculum. Et ideò specialiter hoc conceditur. Nec obstat.c.si is cui.de off.deleg. lib.6. vbi propter excommunicationem

fiem eius qui subdelegauit, appellatur à subde-
legato ad primum delegantem; quia rñdetur, ꝙ
255 iurisdictio † epõrum non sic dependet ab Ar-
chiepiscopo, sicut Delegatorum Papæ ab ipso
Papa, per.c.duobus. supra de re iudi. & ita sol-
uit glo.antepenul. in.d.c. 1.de supp.neg.præla.
lib.6. Et ex prædictis infertur, sñm Io.de sancto.
256 Georgio, quòd si † à sñia prælati subditi Epi-
scopo sit appellandum, & Episcopus sit excom
municatus, non debet appellari ad Archiepm,
ex quo inter Epm, & Archiepiscopum non da-
tur iurisdictionis dependentia. Sed contra hoc
arguit idem Ioan. de not. in.d.c.si is cui. & per
Doct.in.d.c.si quis contra clericum. in quibus
not. quòd à sententia Delegati per Epm pro-
pter recusationem factã de ipso; appellatur ad
Archiepiscopum, omisso medio Epi; ergo idẽ
& multo fortius videtur dicendum in terminis
nostris, cũ minus potestatis habeat excommu-
nicatus qui non potest delegare, vt in.c.iudex.
de off.deleg.lib.6. Et subdit idem Ioan. quòd
Doct.nihil respondent, nisi quòd propter deli-
ctum Epi nõ deuoluitur iurisdictio ad Archie-
257 piscopũ, vt.d.c.1. Sed † excommunicatio sem-
per fertur propter delictum, seu propter contu
maciam, quę est delictum, vt latè dixi in.c.nulli.
in octauo princ.artic. supra eo. Ipse tamen sol-
uit, quòd in terminis nostris idem est; quia
excommunicatus non est destitutus remedio;
quia habet iurisdictionem, licet suspensam, &
impeditam; vt statim dicam in octaua.q.seq. Et
ideò cum habeat, non trãsfertur iurisdictio ad
Archiepm, sed ordinarius recusatus, priuatus
est iurisdictione quò ad illius causæ cognitionẽ,
reseruata ptãte delegandi; quia ergo Eps subla-
tus est de medio quò ad istam causam, ab ipsius
Delegato appellatur ad Archiepiscopum, sicut
appellaretur si Eps de causa cognouisset. Facit
in simili.l.1.ff.quis & à quo. Sed vide quãtum
ad hoc de iudice recusato. quod tradit.D.m.in.
dicta repeti.c.si quis contra clericum. in sexta
conclusione. vbi cõcludit, ꝙ à Delegato iudicis
ordinarij recusati, appellatur ad ipsum recusatũ,
non vt ipse recusatus de causa cognoscat; sed vt
alteri cognoscendam, & diffiniendam commit-
258 tat. Sed quæro, † iuxta prædicta, quid fiat de
istis causis, quarum cognitio spectat ad Epos
suffraganeos, ex quo Archiepiscopus nõ potest
adiri, & Epi non possunt cognoscere, quia sunt
excommunicati. Sed dicit Hostiẽ. in.d.c.1.de
supp.neg.præla.lib.6. quòd debet adiri Papa,
vel Delegatus, si est in prouincia, sñm Hen.Boh.
Facit quod not.in.c.1.de offic.vica. lib.6. in fi.
quartæ glo.Io.Mo.dicentis, ꝙ si Episcopus nõ
est in mora petendi absolutionem, nec est res,
quæ ex mora sustineat grande periculum, quòd
melius est aliquantulum expectare, quàm nouo
iudici se committere. Facit.c.1.s̃.de renuntia.
ff.de vac.mu.in.l.penul. vel prouideat Papa cau
sam non prouiso.arg.c.si eps.de sup.neg. præl.
lib.6. Sed dicit Io. And. in nouel. in.d.c.1. ꝙ
Host. qui fuit Archiepiscopus, plurimum tur-
babatur, dicens se non videre sufficientem ra-
tionem, nisi quia placuit restringere potestatẽ
suffraganei Archiepiscoporum, & trahere cau-
sas ad sedem apostolicam. Nam si Eps non po-
terat procedere, & vsque ad tempus.d.c.1.ca-
sus non erat reseruatus Papæ, non videt quare
non posset hoc facere; inducit etiam quod ibi
not. Hosti. exponens versus, quos ipse ponit in
sum.in tit.de off.ord.§.qui partium: maximè
in ver.crimen.& in ver.posita. vbi patet, quòd
cum Episcopus accusat subditum, quia causa nõ
potest committi, & sic iudex non est iudex illi
causæ, quòd Archiepiscopus cognoscit. 6.q.2.
c.1. Sed ille tex. vt dixi supra in sexta quæst. non
loquitur simpliciter de Archiepiscopo. Facit
etiam, quia si Episcopus permutat cũ capitulo
suo Archiepiscopus pręstat authoritatem, vt in
cle.2.de re.eccle.non alie. Fatetur tamen Host.
quòd in casu.d.c.1. quando Archieps excom-
municat Epm posset reddi ratio, ꝙ ideò tunc
cognoscit, Archiepiscopus, ne detur sibi mate-
ria excommunicandi, vt ad ipsum causæ deuol-
uantur, prout ibi not. Facit.s̃.de off.deleg.c.su-
spitionis. & prouidendum est casibus, q̃ possunt
euenire, vt Instit.vi bo.rapt.§.sed ne dum. Ad
hoc tamen respondebat Hostien. quòd si iniustè
excommunicat, debita pœna puniatur. Sed si iu-
stè, vt sententia excommunicationis ab alio fe-
ratur contra Epm, vt puta, per Legatum, vel De
legatum Papæ, non videt quare non debeat de-
uolui iurisdictio ad Archiepiscopum, ne cõfun
datur ordo ecclesiasticus. 11.q.1.c.peruenit.
Vnde dicit, ꝙ in hac parte curialior est Impe-
rator, qui vult, quòd Episcopus debeat supplere
defectum, & negligentiam suorum iudicum, vt
in authen. vt differenter iudices. colla.9. per to-
tum. & hoc, vt parcatur agẽtibus in locis remo-
tis, ne ad Imperatorem accedere teneantur, vt
in authen. de quæsto. colla.6. & sic compatitur
paupertati, & occurrit litibus, laboribus, & ex-
pensis. Et ideò in similibus casibus Princeps nõ
dat responsum, nec remittit ad suum iudicem,
vt in auth. de manda. princ.§.sit ibi. in fi. &.§.
seq coll.3. & ita debebat facere Papa, cum non
sit facile cuilibet adire in curia Romana pro iu-
stitia prosequenda sine grandi dispendio sum-
ptuum, & expensarum, vt supra de restitutio. in.
integ.c.tum ex literis. ad fi. quia possumus di-
cere secundum Hosti. quòd sit pro ratione vo-
luntas, vt Institu. de iure natu.§.sed quod prin-
cipi. & ita recitando residet Io. And. in nouel. in
d.c.1.de supp.neg.præla.lib.6. & do.Domi. &
profectò prædicta argumenta, & persuasiones
multum astringunt pro his, quæ dicit Hostien.
259 Quæro octauo, vtrum † valeat iudicium, seu ꝓ-
cessus agitatus coram iudice excommunicato.
Sol. dic, quòd aut iudex est solus, aut sunt plu-
res, si est solus, præmitte, quòd siue sit ordina-
rius, siue Delegatus; dummodo à principio va-
luerit constitutio, vel delegatio; quia si non va-
luisset, seruandum esset quod dixi in prima, &
secunda quæstione huius primi membri. Vnde
pono, quòd à principio valuerit, & quòd super-
uenerit excommunicatio. & hoc casu non est.

69 dubium, † quòd superueniens excommunica-
tio in persona ipsius, non tollit iurisdictionem
in habitu; quia habitu se suspendit, & impedit
sui ipsius exercitium, vt dixi in præced. quæst.
& infra subijciam, & etiam dixi in tertia quæst.
huius membri; Vnde ꝓcedit quęstio, an valeat
iudicium coram eo agitatum. Circa quod, vt
clarius loquamur, quàm per distinctionem. In
261 primis pono hanc regulam, † quòd iudicium
agitatum coram iudice excommunicato non
tenet, postquàm ipsius iurisdictio est suspensa,
& impedita. hæc regula probatur in.c.ad pro-
bandum. supra de re iudi. Et ex plurimis infra
subijciendis. Sed prædicta regula fallit in pluri-
bus casibus. Primo fallit in excommunicatione
262 minori; † quia excommunicatio minor nō im-
pedit, nec suspendit iurisdictionem, vt dixi in
prima, & secunda quæstione huius membri.
Procedit ergo hæc regula in excommunicato
excommunicatione maiori. Secundo fallit, si
263 pars † taceret, & nollet opponere de excommu-
nicatione; nam hoc casu teneret iudicium. arg.
d.c.ad probandum. & si sit iudex delegatus, dū-
modo tempore dati rescripti non esset excom-
municatus; quia tunc etiam si esset occultus, nō
valeret, per not. in.c.1. de rescrip. lib.6. Et hoc
tenet Lap. in.c. si is cui. de off. dele. lib.6. Sed de
hoc vltimo dic vt dixi in secunda quæst. huius
membri. Nam.c.1. non loquitur de iudice ex-
communicato, sed de excommunicato mini-
strante. Subdit tamen Lap. quòd prædicta sūt
vera in alia sententia, præterquàm in sententia
264 excommunicationis; quia † sentētia excommu-
nicationis lata à iudice excommunicato, nō te-
net. 24.q.1. in summa. de quo dixi. s̄. eo.c.1. in
quinto princ. artic. q.6. Et ita etiam recitando
residet do. Domi. in.d.c. si is cui. Sed cōtra hoc
fortiter videtur obstare, quia aut loquimur in
excommunicato publicè, & consensus partium
nō videtur operari posse, vt teneat iudicium; cū
non solum agatur de ipsarum partium fauore,
aut iudicio; sed etiam aliorum, vt notariorum,
testium, nuntiorum, procuratorum, & similiū.
Sed posset dicere, quòd ista ratio non conclu-
dit; quia si non esset, idem videretur dicendum
actore existente excommunicato, ꝙ non tene-
ret iudicium etiam reo tacēte, quod est falsum,
vt dicam in secundo membro principali huius
quintæ quæst. Secundo, videntur obstare præ
dictæ opin. quia licet iudex sit occultè excom-
municatus, tamen non valet iudicium in fauo-
rem eius, qui sciuit eum excommunicatum, per
ea, quæ traduntur in.d.c. ad probandum. & sta-
tim dicam in tertia fallen. ergo multominus de-
bet valere in terminis prædictis, postquā partes
sciunt. Sed ad hoc potest responderi, quòd si
vtraq; pars scit, & tacet; culpa vnius, videtur cō-
pensari cum alterius culpa, s̄m ea, quæ dixi in
c.1. s̄. de iniur. Tertio videtur obstare, quia ex
quo prohibetur quis communicare excommu
nicato, vt dicā in.c. inter alia. in.10. prin. arti.
ergo videtur, ꝙ gesta in contrarium nō teneāt.
arg.c. vides. 10. dist. & l. non dubium. C. de le-
gi. Sed potest dici, ꝙ ista prohibitio non est
perpetua; sed si argm̄ concluderet, sequeretur
265 etiam, ꝙ † excommunicatus non posset contra-
here, & similia facere; sed consequēs est falsum,
vt dicam in. 8. & 10. q. princ. istius decimi noni
prin. artic. Sed aduerte, quia licet ꝓdicta opin.
fuerit ita defensata; tamen mihi non placet, nec
probaui aliquo iure, imò potius tenui contra-
rium in.d.c. ad probandū. ꝙ Lap. allegat pro se,
concludit in cōtrarium, vt processus nō teneat
ipso iure. Nam ibi non apparet, ꝙ pars oppo-
neret de excommunicatione, quę erat publica,
& tamen dicitur ibi in tex. iuncta glo. ꝙ senten
tia pronuntiatur irrita. Et idem etiam probatur
in.c.1. de sup. neg. præl. lib.6. & ibi hoc notaui,
ꝙ processus non tenet. Moueor etiam per.c. ꝓ-
sidentes. de hæret. lib.6. Nam ex speciali fauore
fidei pōt ibi requiri excommunicatus, vt exer-
ceat iurisdictionem. Quarto etiam moueor
per tex. qui optimè probat in.c.1. de offic. vica.
266 lib.6. Vltimo moueor, quia † propter excom
municationem suspenditur iurisdictio, adeò ꝙ
excommunicatus non dicitur illam habere in
actu, licet habeat illam in habitu, vt. s̄. dixi. ergo
partes non possunt illam dare in actu. Ad qd'
vide quæ latè dixi in materia purgationis, in.c.
significasti. s̄. de fo. comp. in quarto prin. artic.
in prin. Non obstat si diceretur, ꝙ idem debe-
ret dici in excommunicato occulto; quia in eo
concurrunt plures aliæ rationes, propter quas
sustinetur processus, & iudicium, vt statim di-
cam in seq. fallen. Et prædicta etiam opin. con-
firmatur ex his, quæ dicam in nona quęst. huius
membri. Præterea facit, quia nō tenet ꝓcessus
vi emergentis principali excommunicato, etiā
nulla opposita exceptione, vt in.c.1. in fi. de
off. vica. lib.6. ergo non debet tenere, & multo
fortius processus ipsius principalis excommuni
267 cati, licet partes taceant. Tertio fallit, in † ex-
communicato occultè. argu.c. ad probandum.
à contrario sensu, supra de re iudi. Facit. l. bar-
barius. ff. de off. præto. & hoc est propter plura,
quæ in eo concurrunt, videlicet, ꝓpter toleran-
tiam, & propter communem opinionem, & iu-
stum errorem, & publicum fauorem rerum ge-
starum, vt ibi dixi. Et ex prædictis sequitur, ꝙ
prædicta fallentia non habet locum, quando il-
le, ad cuius petitionem iudex excommunicatus
procederet, sciret eum excommunicatum, vt
dicit Io. Cald. in.d.c. ad probandum. dixi supra
in.2.q. huius membri. Item non habet locum
prædicta fallē. in sn̄ia excommunicationis; quia
sn̄ia excommunicationis lata ab excommunica
to etiam occulto non tenet, s̄m aliquos. Sed tu
dic, vt latè dixi in.c.2. s̄. eo. in quinto prin. artic.
268 quæst.6. Quarto fallit † fauore fidei, ex cuius
fauore iudex secularis etiam excommunica-
tus ad requisitionem ecclesiastici, potest iu-
risdictionem exercere contra hæreticos, vt
in.c. præsidentes. de hæretic. lib. sexto.
269 Fallit quinto, † quando ex pluribus delegatis
vnus esset excommunicatus, & essent dati cū
clausula, ꝙ si non ambo, vel simili; quia ꝓcessus
non

non excommunicatorum tenet,dummodo nō
procederent simul cum excommunicato ; quia
non teneret,licet essent dati cum clausula impe
dimenti,vel simili , per præallegatum.c.ad pro-
bandum.§.de re iudi. iuncto.c.super . supra de
off.deleg. Et hoc verum,nisi in ꝓcedendo,aut
sententiando adijcerent illam clausulam. Et p̄-
dicta facimus,gerimus, seu pronuntiamus con-
iunctim,sine in solidum , vel diuisim , & omnī
meliori modo &c.per ea,quę dixi post.D.m.in
d.c.cum super . & per ea etiam,quæ dixi latè in
2.q.prin.huius deciminoni artic.prin. in quar-
270 to dubio. † Et idem dicendum est de pluribus
excommunicatis, dummodo apud illos delega
tos,qui non essent excommunicati, remaneret
iurisdictio in habitu,& actu propter adiunctā
clausulam impedimenti, ꝙ si non omnis,vel si-
milis. Si verò sine dictis clausulis essēt delegati,
tunc staret regula, quòd processus non valeret.
271 Fallit sexto , † vt arbitror in duobus iudicibus
ordinarijs;quia cum vnus esset excommunica-
tus,& alter non,& excōmunicatus ferret sniam
condemnatoriam,vel contra causam fauorabi-
lem ; non excommunicatus verò ferret sniam
absolutoriam,vel ꝓ causa fauorabili.arg.c.fi.§.
de re iudi.& eorum quæ ibi dixi. Et idem etiā
arbitror,quando ambo ferrent sniam absoluto
riam,vel ꝓ causa fauorabili.arg.p̄dicti.c.fin.in-
telligēdo tñ de iudicibus ordinarijs, qui habēt
272 iurisdictionē in solidum habitu,& actu. † Sed
si excommunicatus ferret sniam absolutoriam,
vt pro causa fauorabili;non excommunicatus
contrariam,maius videtur esse dubium. Sed tñ
idem videtur dicēdum,quia iurisdictio actu, &
habitu remansit in solidum penes non excom-
municatum , & ideò videtur ipsius sniam vale-
re.arg.eorū quæ dixi in præcedē.fallen. Septi-
273 ma fallentia † fortè posset adiungi,si contra iudi
cem opponeretur excommunicatio, & licet co
gnosceret partibus non contradicentibus,& ꝓ-
nuntiaret contra opponentem,nec à tali ꝓnun-
tiatione appellaretur. Veritas tñ huius fallentiæ
dependet ab his,quę dixi supra in tertia prin.q.
huius decimononi prin.artic.fallen.20. iunctis
his,q̄ dixi in.5.q.huius mēbri. Et sic ex p̄dictis
habes notabiliter expeditā hanc octauam.q.hu
ius membri , non solum quò ad vnum iudicem
solum qui de causa solus haberet cognoscere,
& esset excommunicatus; sed etiam quò ad plu
res,si vnus,vel plures essent excommunicati , &
274 alij non . Quæro nono,dixi,ꝙ snia lata à iudi
ce excommunicato regulariter non tenet;quæ-
ritur,an possit per partes ratificari . Sol.dic,ꝙ
hæc quæstio dependet ab his, quæ dixi in præ-
ced.quęst.fallen.2. Nam si vera esset opi.Lap.
de qua ibi;non esset opus ratificare,si partes ta
cuissent;quia valeret sentētia. Sed si teneremus
contrariam opinionem , quam ibi tenui , tunc
procedit quæstio , in qua breuiter dicendum
esset, ꝙ talis sententia non potest ratificari . &
hoc tenuerunt Pet. Inno. & Ioā. And.in.c.ad-
uersus.§.de immun.eccle.& ibi per Io. And. in
verbo valiturę,tenet Bal.in.c.1.in titu.hic finit
lex Conradi in vsib. feud. Quod tamen arbi-
tror limitandum,secundum glo.nota.in.l.2.C.
cōi.vtrinsq.iudi. vt possit valere ex vi pacti , non
ex vi sententiæ. Ad quod vide quod latius di-
xi in.c.significasti.§.de fo. compet. in septimo
275 prin.artic.q.8. Quæro decimo, † vtrū ad dele
gantem excommunicatum possit appellari , si
subdelegatus sniam tulit. Sol.tex.est ꝙ non;in
.c.si is cui.de off.deleg.lib.6.vbi tex.vult,quòd
appelletur ad primum delegantem . de quo dic
vt ibi.Et vide quod dixi supra in.7.q.huis mem
bri . vbi etiam dixi , quid si Episcopus,ad quem
apellandum erat à sententia subditi, sit excom-
municatus,an sit appellandum ad Archiepisco
276 pum &c. Quæro vndecimo , † vtrum ferens
vices excommunicati,sit excommunicatus , &
an possit vti iurisdictione . Sol.quò ad primū ,
an sit excommunicatus; dic,regulariter ꝙ non,
vt dicam.§.in.c.inter . in vigesimo prin.artic.
277 Quantum verò ad secundum, † vtrum interea
superiore suo existente excommunicato, cuius
vices gerit, suspendatur ipsius iurisdictio , tex.
videtur ꝙ sic in.c.1.de off.vica.lib.6. Sed tu di-
stingue,ꝙ aut loquimur in vicario generali, qui
non habet delegatam , vel etiam in alio delega-
to. Primo casu procedit quod dixi,ꝙ processus
non tenet,vt traditur in.d.c.1.super glo.penul.
& ibi per do.Domi. intelligendo quòd consti-
tutio vicarij fuerit facta per eum,antequā esset
excommunicatus;aliàs autem non valeret con-
stitutio vicarij facta per ipsum excommunica-
tum,cum non haberet iurisdictionem,seu iuris-
dictionis exercitium . Facit quod dixi supra in
sexta quæst.tenet glo.pen.in.d.c.1.de off.vica.
278 Secundo † casu cum loquimur de delegato,glo.
in.c.licet.§.de off.deleg.ad quam ēt se remittit,
Glo.in verbo ipsius,in.c.1.de off.vica.lib.6. vi-
detur concludere,quòd Delegatus possit proce
dere durante excommunicatione delegantis ;
quia excommunicatio potest æquiperari mor-
279 ti ciuili . Iura verò,quę † dicunt,ꝙ morte man
datorum expirat mandatum, debēt intelligi de
morte naturali.arg.ff.de dona.inter vir.& vxo.
in.l.cum hic status.§.si donator. In contrariū
tamen glo.allegat.d.c.1.de off.vica.lib.6. in p̄-
cedenti casu,scilicet,quia excommunicato Epi
scopo,suspenditur iurisdictio ipsius vicarij, ita
& excommunicato delegante debet esse suspen
sa iurisdictio Delegati ; quia Delegatus nihil ꝓ-
prium habet, sed iurisdictio est ipsius Delegati,
vt in.c.sanè.de off.deleg. & in.l.1.ff.de off.eius
cui mād.Inno.in.d.c.licet. qui loquitur de sub-
delegato à delegante postea excommunicato
indistinctè tenet , ꝙ siue delegatio fuerit facta
in totum , siue fuerit facta in partem, non expi-
ret,nec suspendatur propter excommunicatio-
nem delegantis;nisi esset mādatum nudum mi-
nisterium,vt in.c.fi.§.de off. deleg. Sed Hosti.
dicit,ꝙ hoc procedit, quando Delegatus subde
legauit in totū; secus si ꝓ parte. Ita dicit Host,
in.d.c.1.de off.vica.lib.6. vbi simpliciter dicit,
quòd si ante excommunicationem delegantis
erat perpetuata iurisdictio, nō plus impedit De

legatum excommunicatio delegantis, quàm
mors, vt.s. de off.deleg.c.gratum.&.c.licet. se-
cus si fuisset excommunicatus re integra. Et idē
ibi tenent Fran. Vercel. & Archid.recitando se-
280 quitur Io. And. † Ego verò ex prædictis, & ex
his, quæ dicit.d. Ant. & D.m.in.c.licet. pluri-
mis etiam additis arbitror distinguendum, q
aut subdelegatur purus articulus consistens in
executione facti, siue iurisdictione, & tunc, su-
spensa iurisdictione delegantis propter excom
municationem, intelligitur suspensa ptās subde
legati; quia subdelegatus nihil habet iuris, &
operatur tanquam picca, & organum, & pote-
stas in exercitio prout est iuris, dicitur reside-
re in delegante, & quicquid fit per eum attri-
buitur Delegato, seu subdelegato, & ,pptet hoc
suspenditur ipsius potestas licet in veritate non
expiret.arg.c.fi.supra de off.dele. Facit cle.reli-
giosus.de procura. Et hoc etiam sensit Inno. vt
supra dixi.& sequitur.d. Ant.& satis placet. Fa-
cit quod dicam.j. in septimo membro princ.
istius quintæ.q.prin. Aut nō subdelegatur vnus
articulus, sed iurisdictio, & tunc aut Delegatus
erat excommunicatus tempore delegationis, &
suspenditur iurisdictio subdelegati, per tex. in
c.1.in fi.iuncta glo.in verbo ipsius, in princ. de
off. vica.lib.6.secundum.d.Ant.quem etiam se-
quitur do.Domi. de quo dicto multum dubi-
to, & potius videretur concludendum, q dele-
gatio in totum non valeret; quia licet delegans
non sit priuatus iurisdictione in habitu, sed dū-
taxat sit impeditus in actu, & exercitio; tū quia
exercitium est medium, per quod transfertur
iurisdictio in Delegatum, seu subdelegatum;
meritò videtur, quòd nulla transferatur iu-
risdictio, neque in habitu, neque in actu; sicut
in simili dicimus in materia fictionis translati-
uę, de qua per Bar.in.l.si is qui pro emptore.ff.
de vsucap. Non obstat quod dixi supra in.1.q.
princ.istius deciminoni princ.artic. in secundo
dubio. vbi dixi, q licet recipiens sacramēta, vel
ordines ab excommunicato, nō recipiat execu
tionem, tamē recipit gratiam, & characterem;
quia rñdeo, q illud est propter ipsius ordinis
excellentem naturam, & qualitatem, quæ non
labefactatur, aut deturpatur ex deturpatione
ministrantis; dummodo sub debita forma con-
feratur, nec etiam ex deturpatione recipientis.
Vnde etiam excommunicatus recipit characte-
rem, vt dixi in.d.q.1.prin. in vndecimo dubio
illius quæst. Et tamen si excommunicatus dele-
gatur, non recipit iurisdictionem neq; in actu,
neq; in habitu, vt dixi supra in.2.q.huius mem.
bri. Aut excommunicatio superuenit post sub-
delegationem, & subdistingue, q aut subdelega
tio fuit facta in totum, aut in partem, Primo ca-
su, aut subdelegatus perpetuauerat iurisdictio-
nem ante excommunicationem, & tunc quia iu
risdictio erat iam firmata in subdelegato, & ni-
hil remansit penes delegantem in subdelegan-
te, vt in.c.1.de off.deleg.lib.6. poterit subdele-
gatus iurisdictionem exercere, secundū Hosti.
& Io. And.in.d.c.1.de off.vica. Aut subdelega-
tus nō perpetuauerat iurisdictionē ante excom
municationem, & hoc casu voluit Inno. in.d.c.
licet. q iurisdictio subdelegati nō extinguatur,
nec suspendatur. Et idem tenent Host. & Boa.
in.d.c.1. facit.c.si is cui.de off.delega.lib.6. vbi
non distinguitur, an iurisdictio sit perpetuata,
vel non. Sed dicit Io.de Fant. quòd illa decreta-
lis parum facit; quia probat illud procedere qñ
res non est integra. Nam ibi dicitur de delegan
te mortuo, vel excommunicato, ergo apparet,
q loquitur de iurisdictione iā perpetuata; aliàs
si loqueretur de iurisdictione non perpetuata,
iurisdictio expirasset per mortem delegantis.
Vnde dicit, quòd melius facit pro hac opinio.
quia non reperitur iure cautum, q propter ex-
communicationem superuenientem in perso-
nam dele[illegible], expiret commissio re etiam in-
tegra existete. Nec obstat quod istud reperia-
281 tur statutum in morte naturali; quia † non pro-
cedit argumentum de morte naturali ad ciuilē,
per not.in.c.susceptum.de rescript.lib.6. Nam
inter ista est diuersitas rationis. Ad quod facit
quod not.glo.in cle.fin.de procu. Et hoc etiam
tenet.d. Ant. Nec obstat secundum eum, q hęc
iurisdictio dependeat à potestate delegantis, cū
possit illam reuocare, vt.d.c.quanuis. quia ex
quo ante excommunicationem non est reuoca.
ta, totale exercitium est penes subdelegatum;
& ideò talis excommunicatio, vt personalis in
subdelegante, non impedit exercitium, q non
reperit in eo; cum sit iam translatum in subdele
gatum, ad quem non extenditur excommuni-
catio. Nec obst.si dicatur, q sicut si esset extin-
cta iurisdictio in subdelegante, extingueretur ēt
in subdelegato, vt.d.c.quāuis.ita & eodē modo
suspensio in delegante suspendit in subdelega-
to.arg.de toto ad partem, vt in.c.pastoralis.§.1.
de off.deleg. quia rñdetur, q extinctio iurisdi-
ctionis delegantis non operatur extinctionem
in Delegato; quia tunc iurisdictio deficit in fun
damento; sed qñ nō est extincta, sed sustinetur,
licet suspendatur, tunc debet attendi qualitas su
spensionis, vt si sit personalis non extēdatur ad
aliam personam. Sed.D.m.in.d.c.licet. tenet
simpliciter, q si delegās fuit excommunicatus,
re integra suspendatur iurisdictio delegati. arg.
d.c.quanuis. ego legendo.d.c.licet fuerim ibi
sequutus.D.m.sic simpliciter recitando. Tamē
nunc maturius considerando, arbitror aliter
dicendum; quòd aut loquimur de iurisdictione
in habitu, & quia illa per excommunicationem
superuenientem non est extincta in subdele-
gante, non intelligitur extincta in subdelegato,
licet res sit integra. Nec in terminis nostris ,pce
282 dit illud, quòd sit bona † æquiparatio mortis
ciuilis ad naturalē; quia per excommunicationē
non inducitur mors ciuilis, cum remaneat iu-
risdictio in habitu, vnde est potius quædam su-
spensio, quàm mors; quia vt sæpius dictum est,
excommunicatio superueniens suspendit iu-
risdictionem in actu; secus si excommunica-
tio induceret veram mortem ciuilem; quia
tunc sicut per mortem naturalem in totum

re in-

re integra extinguitur iuriſdictio Delegati, ita & per ciuilem, vt per depoſitionem, renouationem, renuntiationem, translationem, vel ſimilem actum, vt dixi in.d.c.licet. in tertio princ. artic. Ant quærimus de iuriſdictione in actu, vtrum ſuſpendatur in perſona ſubdelegantis, & eſt maius dubium propter dictas opiniones; qoia.D.m.tenet quòd ſuſpendatur. Alij communiter* tenent contrarium. Et hæc opin. plus
Com.op. mihi placet. Nam licet iuriſdictio ſubdelegati quò ad habitum, dependeat à ſobdelegante, vt dixi, tamen iuriſdictionis exercitium reſpicit propriam perſonam exercentis, & ipſi perſonaliter adhęret; & ideò per excommunicationem delegantis, quæ eſt perſonalis, non egrediens perſonam ipſius, nõ debet ſuſpendi iuriſdictio ipſius ſubdelegati; maximè cum excommunicatio in perſona ipſius delegantis non ſuſpenderit aliquod exercitium, ex quo uullum habet propter factam ſnbdelegationem. Aut ſubdelegatio eſt facta in parte, & in hoc ſunt opiu. contrariæ, vt patet ex his, quæ ſupra dixi; quia Inno. tenet quòd nõ ſuſpẽdatur. Et ad tex.c.2. de off. vica. lib.6. reſpondet, quòd loquitur in officiali, qui habet idem conſiſtorium. Et ideò ab ipſo non poteſt appellari ad Epiſcopum, vt in.c.2.de conſuetu.lib.6. qnod non eſt in caſu noſtro, cum à ſubdelegato appelletur ad ſubdelegantem in hoc caſu, ſi non eſt excommunicatus, vt in.c.ſi delegatus.de off.deleg.lib.6. Sed Hoſti.tenet contrarinm, vt ſupra dixi; quia non debet admitti, cuius actor repelleretur, vt in.c. licet ex quadam. ſupra de teſtib. Quare cum ſubdelegatus uihil habeat proprij in iuriſdictione, vt in.l.1.ff.de off.eiuſ. Ideò ſuſpenſa anthoritate ipſius intelligitur ſuſpenſa etiam authoritas ſubdelegati ab eo, vt in dicto.c.licet ex quadam. Item quia quaſi idem conſiſtorinm eſt ſubdelegati, & ſubdelegantis, ſecundum eũ. Sed hoc eſt falſum, vt patet ex his, quæ ſupra dixi. Item quia vt dicit Io. And. & bene, ſi hoc eſſet verum, nunquam poſſet appellari ad ſubdelegantem. quod eſt falſum, vt dictum eſt. D. Anto.&.D.m.in.d.c.licet. ſupra de off.delega. tenent opin. Inno. Mouetur.D.m.per tex.d.c. ſi is cui.de off.delega.lib.6. vbi dicitur, quòd ſi ſubdelegans eſt excommunicatus, non debet ad eum appellari.de quo dixi in quæſt. præced. Et ſic innuit ille tex. ꝙ ſubdelegatio fuit facta pro parte; aliàs nullo modo potuiſſet ad illum appellari, vt in.c.ſuper quæſtionum.§.porrò. de off.delega. Sed poſſet fortè dici, quòd ille tex. loquitur, quando excommunicatio ſuperuenit re non exiſtente integra. Et quanuis ille tex. ſimpliciter loquatur, tamen videtur potius hoc innuere. Prædicta tamen opin. plus mihi placet, quàm opin. Hoſt. qoia ex quo exercitiũ eſt trãslatum in ſubdelegatum ꝑallegata ſuſpenſio in ſubdelegante, nou debet operari quò ad exercitium ipſios ſubdelegati, quod adhæret perſonę ipſius, & in ipſius perſonam radicatur, vt ſtatim dixi, & ſentit do. Anto.in.d.c.licet. Et ex prædictis habes notabiliter expeditum primum mẽbrum iſtius prin. quæſtio. Deuenio ad ſecundũ, in quo venit examinãdum, quid iuris in actore excõicato. Pro ipſius clariori, & magis ordinata doctrina proſequat infraſcriptas quæſtiones. Prima, vtrum excommunicatus poſſit agere. Secunda, an poſſit accuſare, vel inquiſitionem promonere. Tertia, an citatus ad petitionem teneatur comparere. Quarta, vtrum excommunicatus ſaltem agere poſſit, eo caſu quo ſibi periret actio. Quinta, an poſſit agere proſequendo propriam iniuriam, quam paſſus eſt durante excommonicatione. Sexta, an poſſit petere reuocationem miſſionis in poſſeſſionem ex primo decreto, & remiſſionem nuntiationis noui operis. Septima, an poſſit repetere reſtitutionem attentatorum. Octaua, an poſſit petere reſtitutionem ſpoliationis. Decima, vtrum poſſit petere reſtitntionem vxoris. Vndecima, an poſſit petere retractari ſententiam nullam, vel qoæ tranſiuit in rem iudicatam. Duodecima, an conqueri de iniuſta ſententia cenſuræ contra eum latæ per viam actionis. Decimatertia, an poſſit petere reductionem landi ad arbitrium boni viri. Decimaquarta, an poſſit agere condictione ex.l.diffamari. C. de inge.& manu. Decimaquinta, an pendente lite ſuper excommunicatione, poſſit eſſe in iudicio. Decimaſexta, an poſſit reconuenire. Decimaſeptima, an poſſit replicare. Decimaoctaua, an poſſit venire ad iudiciũ per alios agitatũ ratione ſui intereſſe. Decimanona, an propria authoritate poſſit capere debitorem ſugientẽ, & infra in ea videbis, quare hanc quæſtionem hic introduco. Vigeſima, au habens iura ceſſa ab excommunicato poſſit agere, durãte excommunicatione cedẽtis. Vigeſimaprima, an excõmunicatus poſſit agere per procuratorem oon excommunicatum conſtitutum ab excommunicato. Vigeſimaſecũda, quid ſi ꝓcurator erat cõſtitutus ante excommunicationẽ, an excommunicatus poſſit per ipſum agere. Vigeſimatertia, quid ſi pendente iudicio ſnperuenit excommunicatio in perſonã domini principalis, an procurator poſſit proſequi. Vigeſimaqoarta, quid ſi excommuuicatus cõſtituit procuratorem illum, cui ſibi licitũ erat cõmunicare, an poſſit per ipſum agere. Vigeſimaquinta, vtrũ excommunicatus poſſit agere per perſouã ſibi couiunctam nõ excommunicatam. Vigeſimaſexta, qoid ſi pars nou excipit cõtra excommunicatum agentem de excommunicatione, an iudex ex officio poſſit illum repellere. Vigeſimaſeptima, quid ſi per excommunicatum, vel eius procuratorem agitur, & pars nõ excipit de excommunicatione, actor tamen vult reſiſtere, eo ꝙ dicit ſe excommunicatum, an poſſit compelli ꝓſequi iudicium. Vigeſimaoctaua, qualiter ad hoc, vt excommunicatus repellatur ab agendo, debeat excipi, & qñ, & qualiter debeat fieri probatio. Vigeſimanona, quid ſi excommunicatus fuit actor, an poſſit iudicialiter appellare. Trigeſima, quare in cauſa principali cõtra actorem excommunicatum obſtet exceptio excom

municationis, & non in causa appellationis. Trigesimaprima, quid si excommunicatus appellans negligat prosequi appellationem suam, an appellatus possit illam ꝓsequi. Trigesimasecunda, an excommunicatus possit appellare extraiudicialiter. Trigesimatertia, quid si nō excommunicatus appellat extra iudiciū, deinde excommunicatur, nunquid auditur volens ꝓseque appellationem, an verò repellatur ab exceptione excommunicationis superuenientis. Trigesimaquarta, vtrum in casibus, in quib⁹ dicitur ꝙ excommunicatus pōt esse in iudicio tanquā actor, possit petere sniam proferri. Trigesimaquinta, vtrum excommunicatus actor, contra quem excipitur de excommunicatione, possit accusare testes de falso, qui sunt excommunicati. Trigesimasexta, vtrū excommuoicatus possit implorare officiū iudicis. Trigesimaseptima, vtrum denuntiatio requiratur ad pdictos effectus consequendos. Primo igitur qro, iuxta
283 præmissum ordinē, vtrū † excommunicatus possit agere. Sol. dicendum est ꝙ non. Probatur in. c. intelleximos. s. de iudi. & in. c. exceptionē. s. de except. Facit. c. excommunicamus. §. credentes. s. de hæreti. c. pia. de except. lib. 6. Qđ intellige de excommunicato excommunicatione maiori; Secus de excommunicato excommunicatione minori, vt not. glo in ver. excommunicationis. io ver. prudentiam. §. si sexta. de off. dele. & ibi sequūtur Doct. Tenet Io. An. in. c. 1. de rescript. lib. 6. & probatur in. d. c. pia. dum dicit tex. ibi, speciem illius. vide qđ dicā in. 6. q. princ. huius artic. vbi tractabo materiam exceptionis. Facit etiam. c. illa. s. de elect. & c. si celebrat. de cle. exc. mi. Est tñ aduertendū, ꝙ olim in. c. pia. ꝓcessus erat nullus ipso iure, vt ibi not. glo. & gl. in. c. 1. de rescript. lib. 6. per tex. in. d. c. exceptionem. Nec obstat. d. c. 1. de rescri. lib. 6. quia vt. s. dixi in. 3. q. prin. huius artic. in princ.
284 aut agitur coram ordinario, & † habet locum d. c. pia. Aut coram Delegato, & tunc, aut impetrans tempore impetrationis erat excommunicatus, & habet locum. c. 1. Aut post impetrationem superuenit excommunicatio, & etiā habet locum. c. pia. quia ꝓcessus non est nullus. Et ista est cōis* snia Docto. Quanuis Host. intelligerit illud. c. pia. in occultè excommunicato, per not. Com. op. in. c. ad probandum. s. de re iudi. & in. d. c. exceptionem. & in. d. c. 1. de rescrip lib. 6. Sed respō
285 detur, † ꝙ. c. ad probandum. habet locū in iudice excommunicato. & c. exceptionem. corrigit per. c. pia. Cap. verò. 1. loquitur in iudice Delegato impetrato per excommunicatum. Mouetur etiam Host. per tex. in. l. non idcirco. §. 1. ff. de iudi. vbi dicitur, ꝙ si ounc appareret seruus is, cuius nomen per ꝓcuratorem fuerat datū, absolui debitorem oportere. Cui legi dicit Host. sufficienter rñderi non posse per volētes tenere contrariam opin. Sed dici pōt, ꝙ speciale est in terminis nostris; quia ista exceptio frequēter malitiosè opponebatur, & est odiosa; ideò potius fuit restringenda, quā laxanda, vt not. gl. in
Com. opi. 286 ver. octo dierum. io. d. c. pia. Et † sic cōis opi. tenet, ꝙ. c. pia. habeat locum etiam in publicè excommunicato. & hoc mihi placet. Et aduerte, quia dicunt Dñi de Rota decis. 42. in antiq. ꝙ palatium tenet, ꝙ ꝓcessus habitus coram auditore tenet, sicut coram ordinario. Et si diceres, quare non tenet iudicium agitatum corā iudice publicè excommunicato, licet non opponatur exceptio, vt dixi in pcedē. membro huius. 5. q. prin. in. 1. q. & tribus seq. Et tñ tenent acta agitata per publicum excommunicatum, si non opponatur. Dici pōt sm Inno. ꝙ ratio differentiæ sit; quia quis plus timet obijcere talē exceptio-
287 nē iudici, quā parti. Et † quia snia excōicationis plus afficit iudicē, quàm partem, sm eum. Quasi dicat, sm Host. ꝙ iurisdictio non cadit in excommunicatum, & sic eius snia est nulla, cū nullam habeat iurisdictionem. 2. q. 1. c. in primis. & authore damnato, eius scripta sunt dānata. s. de hæret. d. c. excommunicamus. §. credētes. Sed parti imputandum est, quæ non excipit cōtra partem. Nititur tamen Host. damnare prædictam rationem, & ostendere ꝙ non est differentia inter processum agitatum coram iudice publicè excommunicato, vel cum parte publicè excommunicata. Sed omitto verba sua; quia non placent. & quasi cōis* cōclusio est in contrarium. Com. opi. Ex pdictis igitur patet clara conclusio, ꝙ ex noua constitutione. d. c. pia. acta gesta cū actore excōmunicato ante oppositā exceptionem excōicationis remanent in suo robore, & post ꝓbatam exceptionem excōicationis; adeò ꝙ postea actore absoluto cā reassumitur in eo statu quo erat tpe, quo fuit exceptum, sm Ioā. And. in. d. c. pia. in nouel. Et sic ēt vr intelligere Inno. quia intelligit de actibus pcedentibus oppositionē exceptionis. Sed Host. dicit, ꝙ valent oīs acta, q̄ præcesserunt ꝓbationē exceptionis. Dicit tñ, ꝙ alij aliter supplēt, qđ sibi nō placet. Et ita ēt recitādo refidet Io. An. io nouel. & sic vr transire Io. An. in hoc passu cum duabus cōtrarijs opin. quis primo vr velle, ꝙ solū valeant acta gesta vsque ad oppositionem exceptionis excōicationis si postea ꝓbetur. Secundo, quòd valeāt ēt vsq; ad ꝓbationem. Vtraq; opi. posset iudicio meo probabiliter defensari. Sed tñ plus placet prima. tum quia videtur magis iusta. tū quia. c. pia. videtur pōderare tps excōicationis ꝓpositæ. Item & tertio, vt minus corrigat. c. exceptionem. Est ēt aduertendum, ꝙ licet iudicium valeat gestum cū excommunicato actore, si pars non excipiat, tñ iudex ex officio suo pōt ipsum actorē excommunicatum repellere, licet pars taceat, vt est tex. in. d. c. pia. in fi. de quo latius dicam. j. in. 26. q. huius secundi membri.
288 Aduerte etiā circa pdicta, † quia id quod dixi, ꝙ excommunicatus non pōt agere obstante exceptione. Fallit io cā absolutionis ab excōicatione sua, in qua sodit, & pōt super ca rescriptū impetrare, & valet vt. d. c. 1. de rescrip. lib. 6. Et de hoc remedio, & alijs, q̄ dantur ipsi excommunicato aduersus excōicationem, vel excōicatorē, vide q̄ latè dixi in. c. sacro. in. 13. prin. articulo. Possent & aliæ fallentiæ dari, sm variam opin.

quas

quas poteris colligere ex sequẽtibus quæstio-
nibus. Quæro secundo, vtrum excommuni-
289 catus possit † accusare, aut inquisitionem pro-
mouere. Sol. dic, accusare non pôt per nota.
in .d.c. exceptionem.§.de excep.& est tex. ex-
pressus in .c. à nobis. eod. titu. Facit .d.c.pia.
de excep. lib. 6. vbi tex. dicit omnibus, di-
xi in .d. c. intelleximus. de iudi. Et hoc pro-
cedit etiam si propriam iniuriam proseque-
retur, vt notaui in dicto .c. à nobis. Facit ꝙ in-
fra statim subijciam in quinta,& nona quæstio-
ne huius secundi membri. Sed nunc ex tem-
290 pore insurgit mihi dubitatio, † vtrum .c. pia.
habeat locũ in accusatione. Pro parte affirma-
tiua facit, quia etiam accusator dicitur actor,
vt in rubro, & nigro .C. qñ ciuil. acti. præiudi.
crim. Secundo, quia olim potestas agendi, &
accusandi in excommunicato videbantur æqui-
perata. Tertio, quia eadem videtur esse ratio
in vtroq; casu. In contrarium tamen facit, quia
tex. in .d. c.pia. loquitur de accusatione, quæ
propriè, & strictè sumpta pertinet ad ciuilem
causam, & non ad criminalem. Itẽ quia .d. c.
pia. est correctiuum. Possent etiam pro vtra-
que parte plura adduci, in materia extensio-
nis, vel restrictionis iurium corrigentium, de
quibus in iuribus vulgatis. Plus tamen pro
nunc placet prima opinio. Et sicut excommu-
nicatus etiam non potest accusare, ita non po-
test promouere inquisitionem, vt in .c. cum di-
291 lectus.§.de accusa.&c. † Tertio quæro, vtrũ
citatus ad petitionem excommunicati teneatur
comparere. Sol. Inno. Ioan. Andr. & Doct.
* cõmuniter in .c. 2.§.de dila.sentiunt, ꝙ non.
Et ita tenet Ioan. de Belui. in authen. de litigio
sis.§. ad excludendas. coll.8. vbi dicit, per illũ
tex. quòd conuentus à bannito, vel excommu-
nicato notoriè, non tenetur cõparere. Ad idẽ
etiam allegat.l. 3.ff.de iudi. &.l.eo tempore.ff,
de pecul. Sed contra hoc fortiter facit quod
habetur in .d.c.pia. & quod dixi in prima quæ-
stione; quia si processus habitus cum notoriè
excommunicato valet, etiam si fuerit actor, &
sibi debet reus imputare, si non excipit, vt di-
ctum est. et quamuis iudex ex officio possit
eum repellere, tamen si non repellit, nec pars
opponit, tenet processus; videtur, quòd citatus
teneatur cõparere, & si volet poterit opponere
exceptionem. Sed dicit Io. de Imol. in.l. quidã
consulebant .ff.de re. iudi. ꝙ fortè hoc verum
est, secundum ius nouum. d.c. pia. sed secun-
dum iura antiqua, secũdum quæ processus erat
nullus, vt supra dixi, posset procedere opinio
Iaco. de Belui. Sed tandem postea subdit Io.
de Imol. ꝙ fortè dici posset, ꝙ si iudex proces-
sit contra cõtumacem ad instantiam actoris ex-
communicati notoriè, quòd non valeat; quia
non potest dici contumax reus non comparẽs
ex eo, quia præceptum sibi factum per nunciũ
citantem, ꝙ veniat responsurus actori, qui est
notoriè excommunicatus, videtur in se conti-
nere quid turpe, & reprobatum à iure, scilicet,
ꝙ veniat ad communicandum excommunica-
to, contra ea, quæ dicam in .c. inter. in vigesi-
mo principali articulo. Et sic citans videtur
quodammodo velle vnum impossibile de iure.
& ideò non videtur teneri ad comparendum,
arg. notatorum in .c. sciscitatus. sup de rescrip.
iuncta.l. filius. ff.de cõdi. insti.& iunctis his quæ
habentur in .l. fina. quæ sen. si.appel. resc.pos.
Nec obst. d.c.pia. quia ibi loquitur, qñ reus
comparuit,& processit non opposita exceptio-
ne excõmunicationis. Secus autem videtur,
quando non compareret, quo casu dici non vi-
detur, contumax; cum citatio non videatur
ipsum arctare propter id, quod statim dixi. Et
sic potest saluari dictum Inno. & Doct. in. d.c.
.2. in glo. magna. Inno. tamen loquitur, quando
ex citatione apparet, ꝙ citatur ad petitionem
excõmunicati, puta, compareas responsurus tali
292 excommunicato. † Quarto quæro, vtrũ ex-
communicatus possit agere eo casu, quo peri-
ret actio sua. Et videtur, ꝙ saltem debeat audiri,
vt interrumpat præscriptionẽ, arg.l. 2.§. penul.
.ff. de iudi.l. 1.§. sed excipiũtur. ff. de ferijs. Sol.
Hosti.& Io. And. tenent contrarium in .c. si-
gnificauerunt .§. de excep. & ibi hoc tenet Io.
And. super glo. penul. Mouetur, quia hoc nõ
sonat simpliciter defensionẽ, argu.l. quod quis
.ff. de reg. iur. & .c. 1.§ nos igitur .§. de postu.
præla. & .c. 1. de excep. lib. 6. Vnde putant, ꝙ
aliqua ciuilis interruptio, quæ prodest omni-
bus; prodest etiam sibi, argu. l. naturaliter. &
quod ibi not. ff. de vsucap. Ego verò arbitror,
ꝙ hoc procedat, quando pars exciperet, vel iu-
dex ex officio repelleret excõmunicatũ. Aliàs
autem, ex quo tenet iudicium per præallega-
tum .c. pia. sequitur, quòd præscriptio non in-
terrumpatur etiam ciuiliter. & hoc prius ima-
ginatus fui. Et postea reperi idem tenere Io. de
Luna. & tenet etiam .D. m. in .d. c. cum inter.
supra de excep. dicẽs, quòd hoc procedit in or-
dinario, sed in delegato secus; si esset impetrat'
tempore excommunicationis; quia gesta corã
eo regulariter non tenent, vt in .c. 1. de rescrip.
lib.6. dixi supra in tertia quæst. principali huius
deciminoni principalis articuli. Sed aduerte,
quia posito, quòd iudicium non teneat, tamen
propter hoc non sequitur, quòd nõ fiat interru
ptio præscriptionis. Sed vt ipse dicit, incidimus
293 in aliam quæstionẽ dubitabilem. † Vtrum per
actum iudicialem nullum interrumpatur præ-
scriptio, de quo per glo. 16. q. 3. in .§. potest.
& per glo. 2. in. c. vt debitus .§. de appella. tra-
ditur in .c. illud. supra de præscrip. & ibi etiam
294 dixi post Doct. Quinto quæro, † vtrum excõ
municatus possit agere pro iniuria, quam pas-
sus est existens excõicatus. Sol. Inno. Hosti. &
Io. And. in .c. veritatis. supra de do. & contu.
concludunt, ꝙ durante excõmunicatione ob-
stat sibi exceptio. Allegat Ioan. And. glo. no-
tabilem, quæ est glo. penul. in .c. ex insinua-
tione. supra de procura. & sequitur .D. m. qui
etiam allegat glo. in .c. in nomine domini. 23.
distin. & quod not. Innocen. in .c. cum nostris
de concess. præben. & in .c. dilectus. 1.§. de re-
scrip.

ſcrip. Faciunt quæ ſtatim dicã in nona quæſt.
Tenet Io. de Imol.in .l. de pupillo.§.fin .ff. de
no. ope. nunt. Quod tamen limitat .D. m. in
.d.c. veritatis. niſi iniuria irrogaretur ei volenti
explicare rem ſibi à iure cõceſſam; puta,ſi irro-
garetur ſibi proſequenti appellationem,vel ab-
ſolutionem,aut quid ſimile. Tunc enim poteſt
agere, durante etiam excommunicatione,vt il-
la iniuria ceſſet; quia vno conceſſo &c. Facit
quod legitur, & not. in.c. cum inter. & .c. fin.
ſupra de excep.m.c.pterea.ſ.de offi.dele. Abſo
lutione verò obtenta, cõmuniter * tenetur, ꝙ
Cõm. op. poteſt agere pro iniuria ſibi tempore excõmo-
nicationis illata, de quo dicam in.c. venerabili.
295 infra eod. in vigeſimoſexto articulo. † Sexto
quæro, vtrum excommunicatus poſſit petere
reuocationem miſſionis in poſſeſſioem ex pri-
mo decreto. Sol. videtur dicendum, quòd ſic,
per ea, quæ dixi.ſ.in tertia quæſt. principali hu
ius articuli fallen. 10. Et iſta videtur eſſe * com
munis ſententia modernorũ. Licet Hoſti. con-
Cõm. op. tra, per ea quæ dixi. Et opi. primã tenuit Iac.
de Are. in .l. de pupillo.§.fi.ff.de no.ope.nũti.
per tex. in.l.ſi pupillus.§.1.ff.de priuile. credi.
Et in hanc etiam ſententiam videtur inclinare
Specula.in tit.de contu.§.fi.ver. ſed pone reus.
Bar. verò in .d.§. fin. diſtinguit, ꝙ aut excom-
municatus venit principaliter ad defendẽdum,
ſed in conſeqoentiam venit ad reſcindendum
tenutam,& tunc auditur,vt.d.l.ſi pupillus.§.1.
& authen. & qui iurat .C. de bonis auct. iudi.
poſſi. Aut principaliter petit reſcindi quod fa
ctum eſt contra ſe, vel petit poſſeſſionem ſibi
reſtitui,vel quid ſimile,& tunc dicitur actor per
.l.in tribus.ff.de iudi.quę lex fuit facta propter
hoc, ſecundum Bar. & ideò talis non debet ad-
mitti, nec eſt attendendum quis poſſideat. et
prædictã opinionem in effectu ſeqoitur Ange.
in.d.§.fin. et Anto. de Butri. in.c. cum inter.
ſupra de excep. Sed Bal.in .§.fin.ſimpliciter,&
indiſtinctè tenet primam opi.quia aliàs de faci-
li poſſet eis inſerri iniuria; quod eſt abſurdum,
per ea quæ habentur in authen. habita.C.ne fi-
lius pro pa. & in .l.ſi longius.§. ſi filius .ff. de
296 iudi. Et quia aliàs ſequeretur, ꝙ licentia, † vel te-
nuta conceſſa tempore feriato, non poſſet peti
reuocari tempore feriato; cum tali tẽpore au-
dientia denegetur, vt in .l.fin. ff. de feri. quod
tamen videtur falſum, per.l. minor. cũ ſua glo.
.ff. de euict. Et ad .d.l. in tribus. reſpondet,ꝙ
verum eſt, quòd ſuſtinet partes actoris princi-
paliter ſolum quo ad hoc, quia prouocat ad iu-
dicium; ſed non quò ad alia. Sed dicit Ioan.de
Imol. in .d.l.de pupillo.§.fin. ꝙ dicta opi. Bal.
non videtur bona. Primo, quia reſponſio data
ad.l.in tribus.nimis videtur reſtringere illam.l.
& videtur contra not. ibi per glo.& Doc. Nec
obſt. prima ratio ſua in quantũ dicit,ꝙ aliàs ſe-
queretur, quòd de facili poſſet eis inſerri iniu-
ria. Nam hæc ratio non videtur bona, quia ex
297 ea ſequeretur, ꝙ ſi † excommunicatus ſpolia-
retur,poſſet agere interdicto recuperãdæ.quod
tamen eſt falſum, vt ſtatim dicã in nona quæſt.
Secundo poteſt reſpõderi, quòd imputandum
eſt excommunicato, quare nõ petit abſolutio-
nem, argu. reg. damnum. de regu. iur. lib.6.
Præterea poterit agere poſt abſolutionẽ de in-
iuria illata,tempore excommunicationis,vt dixi
in præcedenti quæſt. Item fortè iudex ex offi
cio poterit procedere contra talem iniuriantẽ,
ex quo iniuriam paſſus non poteſt agere, argu.
eorum quæ habentur in .c. ad noſtram.2.ſupra
de iureiuran. Præterea, ſi iniuria eſſet perſona-
lis, poſſet fortè excommunicatus implorare au
298 xilium iudicis, ad † inſtar ſerui enormiter tra-
ctati à domino, vt in.l.1.in fi.ff.de his, qui ſunt
ſui, vel alie.iur. & inſti. eod. tit.§.1. Et ad in-
ſtar Monachi male tractati ab Abbate, iuxta
not. in.c.fin.ſupra qui clerici, vel vouen. licet
aliàs ſeruus, vel Monachus regulariter non
poſſint eſſe in iudicio. Non obſt. argu. Bal.
299 quòd † tenuta data tempore feriato, non poſ-
ſet reuocari tempore feriato, quia iſta non eſt
bona conſequentia, cum ex ſeparatis non fiat
bona illatio. Et quia diuerſa eſt ratio,quia ſi te-
nuta datur in contumaciam excõmunicati non
comparẽtis, rectè conceditur; nec eſt quid im-
putetur ei cui datur. Sed bene videtur imputan
dum excommunicato volenti agere ad recupe-
rationem,ſi non petit abſolutionem. Sed quan-
do tenuta datur tempore feriato, eſt imputan-
dum ei,cui conceditur; cũ delinquat; faciendo
dari tempore prohibito; & ideò nõ eſt mirum,
ſi non poteſt poſtea aliquid opponere, vel reſ-
ſtere illi, qui petit reuocari tempore feriato op-
ponendo de ferijs,argu.l.in arenam.C.de.inoſ.
teſta. & regul. nil doloſus, doloſo. & regu.
ꝙ quiſq; iuris. & regu.c. qui fruſtra. cum ſi-
mil. de regu. iur. in .6. & ſic ſecundum Ioan.
de Imol. non obſt. rationes Bal. Et ſic ex præ-
dictis in hac materia habes tres opiniones.Qua
rũ prima eſt, quòd debeat admitti. & hæc fuit
Iac. de Are. in quam inclinat Spec. & ſequitur
Bal. Secunda eſt de directo cõtraria,quòd in-
diſtinctè repellatur. & hæc fuit Hoſtien. refert
Io. An. in .c.dilecto.ĩ. de ver. ſigni. et in addi.
Spec. in titu. de contuma.§. fin. ver. ſed po-
ne reus. Tertia fuit Bart. diſtinguentis,& con-
cordantis, an principaliter veniat ad defen-
ſam, & procedat prima opi. an principaliter pe
tat tenutam,vel poſſeſſionem reſtitui,& proce-
dit ſecunda opi. quam diſtinctionem etiam ſe-
quitur Ange. & .D. Anto. de Butr. in .c. cum
inter. Sed .D. m. ibi reprobat. vltimum mem-
brum Bar. Et ſic videtur adhærere primæ opi-
nioni, quia etiam in dicto vltimo membro ex-
cõmunicatus venit ſtimulatus facto iudicis, &
ſic eſt reus neceſſarius. Sicut enim reus graua-
tus appellat, vt defendat plenè aduerſus ſenten
tiam, vt .d. c.cum inter. & .c. penul. & fi. de
excep.ita & iſte grauatus per miſſionem in poſ
ſeſſionẽ, & ſic per interlocutoriam iudicis, de-
bet poſſe comparere, & allegare defenſionem
ſuam, & petere grauamen reuocari; maximè ſi
timet ne lapſu anni miſſus,efficiatur verus poſ-
ſeſſor, & ſic in totum perdat poſſeſſionẽ ſuam

per.c.quoniam frequenter.§. in alijs, supra vt lit.non cõstet. Sed aduerte, quia rationea prædictæ confundnntur ex his quæ infra subijciam propter quæ videtur remanere distinctio Bart. Sed dicit Ioan. de Imol. vidisse de facto dubitari in practica qualiter debeant intelligi prædicta verba Bar. cum tota uis consistat in modo practicandi, vt patet ex distinctione Bat. Quidam enim dicebant, quòd aut excommunicatus comparet, & dicit tenuta est data contra me possessorem, & non citatũ, & propter hoc, sum turbatus in mea possessione. Vnde pro defensione possessionis meæ, peto illam reuocari in consequentiam; Nam hoc casu debet audiri, quia principaliter videtur venire ad defensionẽ, secus si dicat tenuta est data cõtra me, in præiudicium mei tenentis, & possidentis non citati; quare peto illam reuocari, & hoc casu non audiatur, quia non videtur principaliter venire ad defensionem; Sed dicit Io.de Imol. quòd certè non putat istum fuisse intellectum Bar. nec putat aliquo dictorum casuum excommunicatum debere audiri, per ea, quæ statim dicam. Vnde dicit alium esse intellectum verborum Bart. videlicet, quòd si tenuta est data in contumaciam citati non comparentis, quòd tunc via fit in modo practicandi. Nam si excommunicatus comparet, & dicit domine Iudex, ego fui citatus ad instantiam talis, & quia fui contumax, data fuit tenuta contra me. Verum, quia non obstante contumacia iura volunt, quòd ego possum me defendere, si volo venire ad defendendum, oblata per me satisdatione de iudicio sisti, & refectione expensarum, & cum hæc omnia sim paratus adimplere; vnde debet in consequentiam reuocari tenuta cõtra me cõcessa; quòd tunc debet audiri, quia iste se defendere videtur aduersus citationem, prius de eo factam, contra quam licitum erat se defendere, ex quo per illam est prouocatus ad iudicium, & sic non videtur sponte venire. Facit quod habetur in .d. c. cum inter de excep. et quod ibi not. Inno. Secus si in dicto casu simpliciter compareat coram iudice, & dicat domine Iudex, tenuta est data contra me, ad instantiam talis, sed peto illam reuocari, quia non est concessa de iure, nam hoc casu, non debent audiri, cum non veniat ad se defendendum contra citationem, de eo factam; sed principaliter petat tenutam reuocari, & quòd hæc fuerit mẽs Bar. patet per iura, per eum allegata. Et sic ex prædictis patet, quòd quãdo dicit tenutam datam, tanquam datam in sui præiudicium tenentis, & possidentis, quòd non debet audiri; quia non põt dici venire ad defendẽdum se aduersus citationem de eo factam; cum de hoc nulla sit facta mentio, etiam secundum suam assertionem. Et ideò quia aduersarius non citauit eum, non debet audiri, & dicitur venire ad iudicium voluntariè, & non necessariè, licet fuerit turbatus in possessione, per nota. per Inno. in .d. c. cum inter. & per glo. penul. in.d.c.ex insinuatione, & ita resides Io. de Imol. Ego verò distingue-rem, quod aut actor, qui fuit missus in possessionẽ, ex primo decreto, facit citari ipsum reum, vt obtineat secundum decretum, per not. glo. & Doct. in .l.si finita.§.iulianus. ff. de dam. infec. & in.l.4.§.si fortè. eod. tit. vel ad aliquid simile, & reus, propter hanc citationem comparet, & petit reuocari primum decretum offerendo satisdationem, & solutionem expensarum. Et hoc casu arbitror ipsum admittendum, quãuis sit excommunicatus; quia comparet citatus cũ sua defensione, licet petat reuocationem. Aut ad petitionẽ missi in possessionem nulla præcedit citatio, & subdistingue, quòd aut missus citatus ad petitionem excommunicati, volentis reuocare primum decretum non comparet, aut comparet. Primo casu, si passus primum decretum veniens infra annum offert cautionẽ idoneam, & expensas; missus verò citatus contumaciter se absentat, glo. 2.in.c.dilecto.J.de ver. signi. singulariter sentit, quod iste excommunicatus mittetur in possessionem rerum, de quibus agitur, in quarũ possessione aduersarius actor missus fuerat, & sic isto modo actor per contumaciã aduersarij recuperabit possessionẽ, quã perdiderat propter suam contumaciam, secundum glo. prædictam. Sed Spe. in tit.de primo decreto .§. fin. ver. penul. dicit, quòd hoc casu, vel etiam, quando missus in possessionem multum distaret, vel non inueniretur, debet præmissa satisfactione expensarum, & præstita idonea cautione eidem restitui possessio, quod mihi videtur satia probabile, si modo iudex ex officio non repelleret istum excommunicatum, quod facere potest, arg. tex. d. c.pia. & per ea, quæ dixi supra in tertia quæst. huius membri, secundum vnam opin. sed secundum aliam opi. secundum quam, citatus ad petitionem excõmunicati non comparens, non potest dici contumax, cum non teneatur comparere, vt ibi dictũ fuit; ista opi. Spec. non videtur bona, nisi diceres, quòd teneatur cõparere, propter varietatem dictarum trium opi. quod videtur procedere, etiam intelligendo, quando passus primũ decretum non compareret sub tali forma, pro ipsius reuocatione, per quam videatur se defendere, sed potius agere. Nam si forma esset talis, per quam videretur simpliciter se defendere, nõ est dubium, quod admitteret, secũdum omniũ opi. Secundo verò casu, quãdo missus in possessionem citatus comparet ad petitionẽ passi primum decretum, & opponit de excommunicatione, an talis excommunicatus debet audiri; quæstio videtur mihi satis dubia propter prædictas opi. & vt dicit Io. de Imo. opi. Hosti. de iuris rigore videtur verior, quia ex quo data est tenuta contra contumacem, citatio iam facta habuit suum effectum, in quo acquiescit ille, qui fecit citari excommunicatum, & ideò cum non molestet ipsum in iudicio, sed sit contẽtus de dicto effectu, & sit excõicatus, qui fuit contumax, nũc videatur venire voluntariè, ex quo nunc non molestatur iudicialiter, & teneatur citari facere aduersarium, qui ipsum non mole-

ſtat, videtur quod indiſtinctè uon debeat audi-
ri, quia non eſt reus uecesſarius; ſed volunta-
rius, per not. in .d.c. cum inter, de excep. di-
ſtioctio tamen Bar. videtut multum æqua, pro
euius intellectu, etiam placet declaratio Io. de
Imol. in practica. Et ſic ex prædictis habes no
tabiliter expeditam prædictam quæſtionem.
300 Sed circa prædicta quæritur, quid ſi excommu
uicato nuntiatum eſt nouum opus. Vtrum de-
beat audiri ſi exiſtens excommunicatus, petit
remisſiouem. Sol. Ang. ex his quæ dixi ſupra
in præcedenti quæſtione, ſecundum opi. ſuam,
infert ꝙ ſic in .d.l. de pupillo. §. fin. ff. de noui.
ope. nunci. Mouetur quia talis videtur ſe de-
fendere aduerſus iniuriam, quæ fit ſibi per nũ-
tium, & ſic ſuſtinet partem defenſoris, vt in .d.
.l. de pupillo. §. qui venditionẽ. Sed dicit Io.
de Imol. in .d. §. fin. ꝙ iſtud poſſet procedere
in nuntiatione, quæ fit præſtita ſatiſdatione ex-
tra iudicium. Secus ſi faciat citari aduerſarium,
& vellet in iudicio petere remisſionẽ; quia non
debet audiri. Nam propter iniuriam extraiu-
ditialem, non poteſt alium prouocare ad iudi-
cium, ex quo alius non fecit citari eum; per ea,
quę ſtatim dixi in quinta pręcedenti quęſtione.
Facit etiã, quod infra ſtatim ſubicijam in nona
quæſt. Aduerte tamen, quia in caſibus in qui-
bus dixi excommunicatum repellendum, intel-
ligi debet de excõmunicato excõicatione ma-
iori. Secus ſi de minori; quod intelligi debet,
quãdo opponeretur exceptio, aliàs tenet iudi-
cium, vt dixi in prima quæſtione huius ſecundi
301 membri, de actore. Quæro ſeptimo, an † ex-
communicatus poſſit petere retractationẽ at-
tentatorũ. Sol. Inno. fuit varius, nã in .c. dilecti.
de maio. & obe. ſentit quòd ſic, dicit enim ibi,
ꝙ etiam appellationis extraiudicialis effectus
eſt quia proſequenti ipſum, noo obſtat exce-
ptio excommunicationis. Contrarium vide-
tut, tenuiſſe in .c. cum inter. ꝟ. de excep. Potes
dicere, vt ſentit Ioan. And. in .d.c. dilecti. & in
.c. pia. de excep. lib. 6. in nouella. Et ex his quæ
traduntur in .c. bonæ. ꝟ. de appel. quòd aut lo-
quimur de reuocatione attentatorum, reſpe-
ctu appellationis iudicialis, & petenti talem re-
uocationem, non obſtat exceptio excommu-
nicationis; quia ex quo permittitur appellatio,
vt dicam infra in .29. & .30. queſt. intelligun-
tur permiſſa omnia conſequentia ad eam, arg. c.
preterea. ꝟ. de offi. dele. Et ita procedat quod
tradunt .D. Anto. & Doc. io .d. c. bonæ. & ꝙ
ibi dixi. Et hoc etiam videtur ſentire Bertran-
dus, & Ioan. de Lona. in clemen .1. de reſti. in
integ. Ad quod vide, quod ſtatim dicã in nona
quæſt. Aut loquimur de reuocatione attenta-
torum reſpectu appellationis extraiudicialis,
& diſtingue, quod aut loquimur de tali reuo-
catione, reſpecto appellationis merè extraiu-
dicialis, & tunc obſtat exceptio excommunica-
tionis, et ita procedat, quod dicit Inno. in .c.
cum inter. Aut reſpecto appellationis nõ me-
rè extraiudicialis, & tunc non obſtat exceptio
excommunicationis, & procedit dictũ Inno.
in .d c. dilecti. Et adde ad declarationem præ-
dictorum, quæ dicam infra .q. 32. Et prædi-
cta procedunt, vt arbitror in primo, & vltimo
caſu, quando non ommiſſa appellatione agere-
tur ad reuocationem attentatorum. Nam tunc
non obſt. exceptio excommunicationis. Secus
ſi obmiſſa appellatione peteretur reuocatio at-
tentatorum adeundo ſuperiorem, per ſimpli-
cem querelam. Nam tunc obſtat exceptio ex-
communicationis, per .c. exceptionem. ꝟ. de
excep. Debet igitur diligenter animaduertere
agens, qualiter agat ad huiuſmodi reuocatio-
nem, vt dicit etiam Ioan. Andr. in .d.c. dilecti.
Et quod dixi excommunicatum non admitten
dum, intellige de excommunicato excommu-
catione maiori, & quando opponeretur exce-
ptio, per ea quæ dixi in prima quæſtione.
302 Quęro octauo, † vtrum excommunicatus poſ-
ſit petere reſtitutionem in integrũ. Sol. Hoſti.
in .c. ſignificauerũt. ꝟ. de excep. format quæſt.
an poſſit petere reſtitutionem contra ſententiã,
à qua non appellauit, & dicit, quòd aliqui te-
nent, quòd ſic, aliqui contra. Ipſe verò dicit;
quod ſi petat reſtitutio, ex clauſula generali, ta-
li clauſula expreſſa, qua probata, niſi ſubuenire-
tur damnaretur innocens, vel periret anima;
quòd tunc ſubueniendum eſt, arg. c. cum inter.
.§. 1. ꝟ. de excep. & .c. ex literis. ꝟ. de reſti. in
integ. Si verò peteretur reſtitutio dependens
ex ſolo fauore, tunc repellatur, cum de iniqui-
tate, vel iniuſta ſententia non cõqueratur, arg.
.ff. de mino. in .l. præfecti. Nec obſt. d. c. cum
inter. vbi ex æquitate ſubuenitur excommuni-
303 cato, quia † æquitas hoc ſuadet, vt hi qui ſunt
excluſi à participatione eccleſiæ repellantur ab
omni legum fauorabili auxilio, vt in authen.
de priuileg. dot. hæreticis mulieribus non con-
cedendo, circa medium colla. octaua. Imputet
ergo ſibi ſi non appellauit, & idem tenet Io. de
Ligua. & etiam tenent .D. de Rota deciſ. 442.
dummodo principaliter non petat; Sed ſi ex-
communicatus velit reſtitui ad appellandum,
volunt quòd hoc caſu admittat; quia vt pręam-
bulum, quoddam incidenter petitur, & omnia
ordinantur in finem defenſionis, argo. l. oratio.
.ff. de ſpon. Sequitur .D. Anto. in .d. c. ſigni-
ficauerunt. ſed .D. m. dicit, ꝙ ſibi plus placet
opi. Hoſti. quod non admittat, niſi immineat
periculum animæ, cum excõmunicatus carere
debeat omni fauore, vt citius reſipiſcat, vt .d. c.
pia. de excep. lib. 6. Io. And. in .c. fin. ꝟ. de fo.
compe. in ver. neceſſaria. videtur ſentire, quòd
obſtet exceptio excommunicationis; cum ipſe
non neceſſitetur ad petendam reſtitutionem in
integrum; ſed veniat voluntariè. Et licet con-
cedatur appellatio, illa conceditur, quia conti-
net quærelam iniquæ ſententiæ, quæ appellanti
imputari non poteſt. Et reſtitutio continet ex-
ceptionem, aliàs petitionem prouenientem ex
proprio errore, qui meritò poteſt imputari er-
ranti, aut per ipſam petitionem, aduerſarij cir-
conuentio continetur, vt hæc probantur in .d. l.
præfecti. Et ideò petenti talem reſtitutionem
obſtat

obstat exceptio excommunicationis. Subdit
tamen, quod quidam dicunt, quòd licet, quò ad
iuris subtilitatem prædictæ rationes cõcludant;
tamen, quò ad veritatem, & finalem vtilitatem
non habent locum; quia sicut nõ appellans, vel
nõ consequẽs appellationẽ ammittit ius suum,
& rata manet sententia, ita & ille amittit, qui
infra debita tempora non petit restitutionem
in integrum. Ego verò formando generalius
dictam quæstionẽ, distinguerem; quòd aut re
stitutio petitur incidenter pẽdente iudicio, aut
principaliter. Primo casu, aut is qui petit re-
stitutionem in integrum erat reus, & non ob-
stat sibi excommunicatio; quia cum ipse admit
tatur ad iudicium videtur reus, secũdum q; di-
cam in trigesimo principali mẽbro huius quæ-
stionis quintæ, vbi tractabo de reo, qui per con
sequens debet admitti ad omnia contingentia
ipsi iudici, argu. c. præterea. ẽ, de offi. dele. Fa-
cit quod dixi supra in duabus quæstionibus
præcedentibus, quamuis Zabarel. in clem. 1. de
resti. in integ. in. 3. q. in. fi. videatur sentire con-
trarium, vbi dicit, q; si quis peteret restitutio-
nem in integr. etiam incidenter, vt contra lap-
sum dilationis peremptoriæ non audietur, per
d. c. cum inter. ẽ. de excep. & quod ibi not.
Sed ille tex. iudicio meo nihil probat. Et ideò
plus placet, quòd dixi. Ad quod faciunt quæ
dixi in præcedenti quæst. Aut iste qui petit re
stitutionẽ incidenter erat actor, & prima fron-
te videtur dicendum, quòd obstet exceptio ex-
communicationis, quia si potest sibi opponi ta
lis exceptio in principali; fortius debet posse
opponi in accessorio. In contrarium tamen
facit, quia postquam reus non opponit ex-
ceptionem excommunicationis super principa
li, propter quam potest ipsum ab intentione
sua repellere, & permittit sibi ipsum principale,
videtur quòd cõpellatur ad ipsum consequẽs;
sicut enim nõ posset ipsum admittere respectu
causæ principalis, & repellere respectu alicuius
productionis testium, vel instrumenti, vel re-
plicationis, aut similis actus; ita nõ videt posse
hoc; Nam cũ idem sit iudicium, nõ debet pro
parte eodem tempore approbare, aut reproba-
re; Licet enim reus in qualibet parte iudicij
possit repellere actorem excommunicatum, vt
dictum fuit supra in prima q̃stione huius mem
bri; non tamen debet posse dicere, volo, quòd
admittatur ad talem actum, quia vellet con-
traria, & quòd eadem res diuerso iure censere-
tur contra regulas vulgatas, & hoc mihi plus
placet; facit quod dicam infra in decimaseptì-
ma quæst. huius membri. Secundo casu quã-
do restitutio in integrum peteretur principali-
ter, dicendum est, quòd obstat exceptio excõ-
municationis, & ita etiam tenet Laud. & Zaba.
in clem. 1. de restitu. in integ. quod etiam arbi-
tror procedere si peteret contra sententiam, à
qua quis non appellauit Repellitur ergo si op-
ponatur exceptio, aliàs teneret iudicium, vt di-
xi in prima quæstione; Quod tamen procedit
in excommunicato excõmunicatione maiori.
Nam de excõmunicato minori, non est dubiũ,
quòd potest agere, vt supeius dictũ est. Ex æqui-
tate tamen, satis videretur admittendum, quòd
si peteretur etiam principaliter, non obstat ex-
ceptio excommunicationis, quãdo si non con-
cederetur restitutio damnaretur innocens, vel
periret anima, secundum ea, quæ dicta fuerunt
supra in principio istius quæstiones, secundum
304 Hosti. Nono quæro, † vtrum excommunica-
tus possit petere restitutionem spoliationis Sol.
glo. penul. in. c. ex insinuatione. supra de ꝑcu.
tenet, q; non. idem etiam sentit glo. & sequitur
Ioan. An. Hosti. &. D. m. in. c. dilectus. 1. ẽ. de
rescrip. & glo. in ver. audientia. 23. dist. c. in
nomine dñi. Et Inno. Hosti. & Ioan. Andr. in
c. cum nostris. ẽ. de conces. ꝑben. & in. c. pru-
dentiã. §. sexta de offi. deleg. Et Archid. 14. q.
1. in summa super verbo nõ debet, & in. c. pia.
de excep. lib. 6. super ver. agentes, & Specu. in
titulo de peti. & pos. §. fin. ver. est octauus. Te
net. D. m. in. c. cum inter. ẽ. de excep. Sentit
Io. de Imol. in. l. de pupillo. §. fin ff. de no. ope.
nunti. tengi. ẽ. in sexta quæstione, huius mem-
bri. Hoc tamen limitat, vt in. d. c. prudentiam.
circa finem; si modo sit excommunicatus excõ-
municatione maiori, secus si minori; quia ex-
ceptio minoris excommunicationis non impe-
dit restitutionem spoliati, sicut nec obiectus al-
terius criminis ẽ. de resti. spoli. c. item cũ quis.
Et sequitur Archid. in. d. c. in nomine. Et Henr.
Bohic. in. c. intelleximus. ẽ. de. iudi & in. d. c. cũ
nostris. Dicit tamen Bertrandus in clem. 1. de
resti. in integ. q; si prælatus excommunicatus
appellauit, & impetrauit inhibitionem fieri iu-
dici, à quo ne procederet, deinde spoliatur ab
aduersario, quòd videtur, quòd possit petere
se restitui cum potuerit appellare, & hæc resti-
tutio veniat accessoriè per viam reuocationis,
allegat quòd not. glo. 13. dist. c. 1. & sequitur
Ioan. de Ligna. in. d. clem. 1. præsupponendo,
quòd appellatus fuit reus. Sed dicit ibi Zaba.
quòd de hoc vltimo non est curandum; cũ etiã
originarius actor audiatur appellãs; de quo di-
cam in vigesimanona quæst. Et satis placet, &
ad ea, quæ dicta fuerũt de hac reuocatione post
inhibitionem, adde q; dixi. ẽ. in septima quæst.
305 huius membri. Quæro decimo, † an excom-
municatus possit petere restitutionem vxoris.
Sol. dic, q; si excommunicatus minori, non est
dubium; per ea, quæ dicta fuerunt in præceden
tibus. Et idem etiam dicendum, si excommu-
nicatus maiori, quod sibi non obstet exceptio.
ita sentit glo. 11. q. 3. c. quoniã multos. & idem
ibi videtur tenere Archid. & etiam sequitur Io.
de Lig. Non obst. quòd excommunicatio repel
lat à spiritualibus, & sacramẽtis, vt dixi in secun
da quæst. principali, huius deciminoni articuli;
quia ista restitutio de qua quæritur, est actus
prophanus. Et adde ad declarationẽ, ea quæ di
xi in secunda quæst. principali in nono dubio.
306 Quæritur vndecimo, † vtrum excommunica-
tus possit petere retractari sententiam nullam,
seu quæ non transiuit in rem iudicatã. Sol. in
excom-

excommunicato excommunicatione minori,
non est dubium; & etiam in excommunicato
excommunicatione maiori, si non opponitur
per ea, quæ sæpius dicta fuerunt in præceden-
tibus quæstionibus. Sed in excõmunicato ex-
communicatione maiori, de qua opponitur
Io. And. in.c.significauerunt.§.de excep. vi-
detur sentire, quòd talis exceptio non obstet.
Et idem sentit Hosti. in exceptionibus, quę pos
sunt opponi, vt sententia mandetur executio-
ni. Et sequitur etiam .D. Anto. monetur quia
iste dicitur se defendere aduersus stimulum sen-
tentię stimulantis, & periculum animę inferen-
tis, vbi in obseruatione sententię versaretur pe-
riculum animę. Sed dicit ibi .D.m. quòd regu-
lariter putat, quòd excõmunicatus prouocãs,
non debeat audiri, nisi qñ sibi inferretur præiu-
dicium de pręsenti ex sentẽtia, aliàs debet expe
ctare, & quando petetur mandari executioni,
poterit opponere de nullitate; & ita ꝓcedat pri
ma opinio; & mihi placẽt hæc opi. pro qua fa-
ciunt, quæ dixi supra in quinta quæst. huius
membri, & tribus sequentibus. Et adde quæ
latius dixi in tertia quæst. prin. huius decimi-
noni articuli, in tertia fallentia. Quærit̃ deci-
307 mo secundo, † vtrum excommunicatus possit
conqueri de iniusta sententia censuræ contra
eum lata, conquerendo per viam actionis. Sol.
308 dic, quòd sic; quia talis † sententia nunquam
transit in rem iudicatam, vt in.c.pastoralis.§.de
appel. & contra talem sentẽtiam auditur alle-
gãs turpitudinem suam.§.de re iudi.c.lator.c.
tenor. & .c.consanguinei. Item quia omne vin
culum legis, cõsuetudinis, vel iuramenti cessat;
ex quo periculum animarum inducit, vt not in
.c. extirpandæ.§.de præben. Ita dicit Io. And.
in.c.significauerunt. de excep. & sequitur Io.
de Ligna. quia super talibus sententijs audiun-
tur excommunicati impetrantes rescriptum, vt
in .c.1.de rescrip. lib. 6. Sed tu vide ad hoc, q
latè dixi in .c.sacro.§.eod. in decimotertio prin
cipali articulo, per totum. Quæritur decimo-
309 tertio, † vtrum excommunicatus petere possit
reductionem laudi ad arbitrium boni viri. Sol.
in excommunicato excommunicatione mino-
ri non est dubium, quòd potest. Item in ex-
communicato excommunicatione maiori, va-
let petitio, & tenet iudicium; si non oppona-
tur, per ea, quæ sæpius dicta sunt. Sed si oppo-
natur exceptio .D. Anto. in.d.c.significauerũt.
Tenet etiam, q debeat audiri, & non obstat
exceptio. Sed .D. m. ibi tenet contrariũ. Ego
arbitror, q vtraq; opi. possit esse vera, vt prima
procedat, quando, is cõtra quem fuit latum lau
dum conuenitur vigore ipsius laudi, et citatus
comparens opponit de iniquitate, & petit inci-
denter reductionẽ ad arbitrium boni viri; opi.
verò Dñi mei procedat, quãdo excommunica-
catus non stimulatus principaliter peteret re-
ductionem ad arbitrium boni viri, faciunt quæ
dixi statim supra in octaua .q. Et hæc adde ad
ea, quæ dixi in tertia q̃st. principali, huius deci-
ciminoni artic. in tertia fallentia. Quæro deci-
310 moquartò, † an excõicatus possit agere con
dictione .l.diffamari. C.de inge.ma. Sol. in excõ-
municato minori, non est dubium, q potest.
Item etiam tenet iudicium cum excommunica-
to maiori, si nõn opponatur; sed opposita ex-
ceptione, non debet audiri, licet aliqui teneant
contrarium, vide q dixi in tertia quæst. princ.
huius deciminoni articuli, in nona fallentia.
311 Quæro decimo quinto, † vtrum pendente lite
super excommunicatione, excommunicatus
possit esse in iudicio. Sol. Bal. format hanc quæ-
stionem in .l. lite. C. de lib. causa. et breuiter
decidit, quòd potest esse in iudicio per illũ tex.
vbi pẽdente lite de † statu serui, seruus habetur
pro libero, pro qua decis. etiam allegat.c.1.de
rescript. lib.6. Sed tu aduerte, quia huic de-
cisioni in cõtrarium fortiter obst. c. solet: ver.
in secunda. eo. tit. lib.6. vbi dicitur, quòd pen-
dente probationis articulo, super excommuni-
catione debet in cæteris, quæ vt actor attenta-
uerit euitari. Vnde ego arbitror, ita distin-
guendum; quòd aut quæritur, vtrum sit au-
diendus, super excommunicationis articulo;
& res est clara, vt dixi in .d.c.sacro.
Aut quæritur de alijs iudicis, & subdistingue-
rem, quòd aut iste, contra quem opponi-
tur de excommunicatione fatetur se excom-
municatum; sed dicit excommunicationem
nullam, eo quòd lata sit post appellationem le-
313 gitimam † & hoc casu procedat tex. in.d.c. so-
let. ver. in secunda. Aut opponitur de excom
municatione, & iste negat, & subdistingue, q
aut quæritur, vtrum procedi debeat in eo iudi-
cio, quod est attentatum per actorem excom-
municatum in quomet iudicio reus excipit de
excommunicatione actoris. Et arbitror dicen
dum, quòd non sit procedendum, quia ista est
exceptio dilatoria, quæ debet prima examina-
ri, vt in .c. pastoralis .§. de excep. & hoc ca-
su procedit .c.pia.de excep. lib. 6. Aut princi-
paliter agitur de statu ipsius excommunicati,
quia agitatur quæst. excommunicationis, an
scilicet ipse sit excommunicatus, vel nõ, & ipse
gerit se pro non excõmunicato, & interea inten
tat iudicium aliquod contra aliquem, & oppo
nitur sibi, quòd pendet quæstio excommuni-
cationis; et hoc casu non obstante litis pen-
dentia, audietur, & ita procedat decisio Bald.
314 quia † regulariter pendente lite, nihil est inno-
uãdum in præiudicium possessoris supra vt lite
pendente in rubro, & nigro per totũ, & maxi-
mè in.c.2. Et ideò cautela est in modo, & for-
ma opponendi; quia non debet excipi de pen-
dentia litis super excommunicatione, quia per
hoc non repelleretur. Sed debet reus potius
excipere de excommunicatione; intellige tamẽ
dummodo hoc possit probare. Et not. q non
reperi tactum hanc quæstionem, nisi per Bal. in
315 loco prædicto. Quæro decimosexto, † vtrum
reus excommunicatus possit reconuenire acto
rem. Sol. tex. est quòd non in.c. cum inter in
fin. supra de excep. Et ratio ibi ponitur, quia
316 reconuentio † non est defensio, sed impugna-
tio, &

Com.op. tio, & hoc tenet glo. in.c. intellexim*.§. de iudi. & cômuniter * sequûtur Doc. Quod limita, si sit excommunicatus excommunicatione maiori; secus, si minori, vt dictum fuit supra in plurimis praecedentibus quaestionibus. Item limita, si modo, sibi reconuenienti opponatur exceptio excommunicationis, aliàs si non opponeretur, teneret iudicium per .c. pia. de excep. lib.6. & per id quod .§. dixi in prima quaest. huius membri. Item limita & tertio, si modo reus excommunicatus simpliciter reconueniat actorem. Secus, si exciperet de eo quod sibi debetur. Nam, si non excommunicatus agit contra excômunicatum, cogetur dare excommunicato omne id, quod dare tenetur sibi ex côtractu, ex quo côtractu agit. Ita tenet Inno. Et sequitur Io. And. in .c. si verè.§. eod. Et sequitur .D.m. in.c. veritatis.§. de dolo. & côtu. quod dicit esse valde notandum. Quod tamé limitat idem .D. m. quando obligatio excommunicati est respectiua, seu expressa ad obligationem non excômunicati; puta, promisit excommunicatus dare.B. librum, si idem .B. dederit sibi centum, vel quid simile. Item posses figurare exemplum in excômunicato, qui vendidit equum pro pretio centum florenorum, nã tenetur dare equum, & emptor pecuniam. Vnde si agitur contra excommunicatum, ad id, ad quod est obligatus; pôt excipere, de pretio sibi non soluto. Secus si essent duae obligationes non respectiuatae, sed diuersae; quia vt supra dixi, tunc esset potius conuentio, quam defensio, & ita dicit credere intellexisse Inno. quae opi. mihi placet. Moueor, quia etiam alicui denegatur exceptio, seu defensio, quae non denegatur excommunicato, vt dictum est, & etiam dicit, in tertio sequenti membro huius quintae quaestionis principalis. Potest tamé opponere exceptionem, quae surgit ex eodem côtractu ex mutua obligatione respectiua, vt tenet Bal. in.l. ex placito. C. de re. permu. Faciunt quae tradunt Bar. & Bal. & Ioan. de Imo. in .l. enim qui ita .§. qui ita .ff. de ver. obli. Facit etiam, quod not. Bar. in .l. lecta. §. dicebam .ff. si cer. peta. & in .l. iurisgentium §. quinimo. ff. de pact. & Specu. in tit. de excep. §. dictû. ver. Item pone allegãdo, & quod not. Bal. in .l. fundus qui Lucij .ff. de rescin. vendi. & in .l. 1. §. nô tantum. ff. de tutel. & ra. distra. & in .l. si traditio. C. de ac. emp. & êt per eû in .l. 1. C. de iur. & fac. igno. & in .l. 1. C. de vsufruc. & in .l. peremptorias. C. sen rescin. nô pos. & quod traditur in .l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiuran. Ad quotum iurium, & auctoritatû declarationem, vide quae latè dixi in clem. 1. de sequest. possess. & fruc. in nouis additionibus:

337 Quaero decimoseptimo, † vtrum sicut excommunicatus potest excipere, vt dicam in tertio sequenti membro principali, possit etiam replicare. Exemplum .B. agit contra .A. actione mutui, qui .A. excipit de pacto de non petendo. B. replicat, de pacto de petendo postea celebrato. Sed .A. contra replicationem istam excipiendo replicat, aliàs duplicat de excômunicatione; an .B. debeat à replicatione repelli. Sol. Spe. in tit. de excep. §. fin. ver. Itê quaerit. Arguit primo, quòd sic; quia replicator est actor principalis, cui communicandum non est, vt supra de excep .c. exceptionem; Sed hoc nô obstante soluit in contrarium; quia actor fingitur defendere actionem suam propositam, & non elisam per exceptionem, & sic admissam per libellum non reprobatum. Vnde, cum excommunicatio non fuerit prius opposita; altiorem non potest adimere replicationem. Item quia excômunicationis obiectio, nô tangit substãtiam replicationis, vt insti. de replica. .§. 1. & 2. & per totum, neque enim debet admitti duplicatio, nisi directò concernat ipsam replicationem, vt dictis iurib. Sed excommunicatio nô elidit replicationem, ergo &c. Absurdum enim foret, quòd haberetur respectus ad primum pactum de non petendo, & non ad pactum iterum postea factum de petendo. Et hanc opin. sequitur etiam .D. m. in .c. à nobis §. de excep. vbi dicit, quòd reus posset excipere de excommunicatione, non contra replicationem actoris; sed côtra ipsius actoris personam, ad finem, vt repellatur à iudicio; quia haec exceptio excômunicationis, potest opponi in quacunq; parte iudicij, vt .d. c. pia. de excep. lib. 6. Et ideò diligenter aduertendum est, ad formam practicandi; Ad quod etiam vide, quod dixi supra quaestione octaua huius membri; & vide etiam, quę dicentur in sexta quaestione principali huius decimi noni articuli, vbi tractabitur materia exceptionis, & replicationis. Quaero decimooctauo,

318 † vtrum excômunicatus tanquam tertius possit venire ad iudicium per alios agitatum ratione sui interesse. Sol. si iste tertius est excommunicatus minori excommunicatione, non est dubium, quòd admittitur. Si verò est excommunicatus maiori excommunicatione, & non opponatur, tenet iudicium, donec opponatur, vt saepius dictû fuit in praecedentibus quaestionibus. Si verò contra ipsum opponatur de excommunicatione, Inno. in .c. cum inter .§. de excep. videtur velle, quòd non admittatur; dicit enim, quòd licet excommunicatus possit esse vt reus in iudicio, & vti omni defensione, vt dicam in tertio membro sequen. Tamen istud procedit in reo necessario, contra quem actio dirigitur, vel qui specialiter vocatur ad iudiciû quod redditur in inuitum, vt in .l. inter stipulantem. §. 1. ff. de ver. obli. Secus si excômunicatus venit, vt reus voluntarius, qui non necessitatur per iudicem venire ad iudicium; sed ipse voluntariè venit pro suo interesse, aut interesse communi. Et sic sentit, quòd non admittitur, & ponit exemplum per authen. si omnes .C. si min. ab haere. se absti. vbi dicitur, quòd cum minor petit se restitui aduersus aditionem haereditatis vocandi sunt omnes creditores; vel

pone exemplum in.c.veniens.2. de testi. dicit
tamen Inno. quòd si in libello, exprimitur cer-
ta persona; exemplum si minor, vel ecclesia pe-
tat se restitui contra sententiam latam contra
ipsum pro.B. Nam hoc casu.B. audietur pro
suo interesse non obstante excommunicatione,
cum videatur cõtra eum actio dirigi; vnde po-
test dici reus necessarius; dicit tamen, quòd ali-
qui dicunt, etiam hoc casu ipsum repellendum
Do. Anto. in.d. c.cum inter. dicit tertium non
admittendum, quando acta non præiudicarent
ipsi tertio, vel si præiudicarent ipsi tertio, non
tñ in suo iure priuato, vel ecclesiæ suę, aliàs se-
cus; cum tunc stimulctur à præiudicio senten-
tiæ, quæ posset ei præiudicare. Vnde propter
hanc causam admittatur etiam ad appellãdum,
quia est reus neccessarius, & idem sentit Hosti.
in.c.dilecti.ꝫ. de excep. & Inno.in.c. super his.
ꝫ. de accusa. Vnde concludit .D. m. distinguẽ
dum, quòd aut iste tertius comparens pro suo
interesse, vult aliquid consequi, & non admit-
titur, quia est merè voluntarius vt. d.c. pia. de
excep.lib. 6. Aut intendit euitare præiudiciũ,
& grauamẽ sibi imminens nisi compareat, &
debet audiri, sicut est videre in appellatione, in
qua non molestatur à iudice, sed à solo præiu-
ditio sentẽtiæ; est enim ista mera defensio, quæ
indistinctè permittitur excõmunicato, vt sę-
pius dictum est. Et secundum prædictam di-
stinctionem intelligo dictum Ange, in .l. à sen-
tentia.ff. de app. vbi dicit, quòd excommuni-
catus admittitur pro suo interesse, quando nõ
venit per viam simplicis petitionis; sed solum
per viam defensionis, seu exceptionis. Ego ve-
rò arbitror dicendum; quòd, aut iste tertius
comparet pro suo interesse contra reum, con-
tra quem per alium intẽtatum est iudicium, &
hoc casu non admittitur, obstante exceptione
per ipsum reum proponenda, quia nec admit-
teretur, vt actor principalis. Et quia non vi-
detur venire, vt reus neccessarius. Aut iste ter-
tius comparet pro suo interesse ex parte rei
contra actorem; & hoc casu, aut fuit citatus,
quia nominatus in iudicio, vel quid simile, &
arbirror ipsum admittendum, quia est quodã-
modo reus necessarius veniens pro suo interes-
se ad suam defensionem, aut non fuit citatus,
& est maius dubium. Sed breuiter dic, vt col-
ligitur ex superioribus, quòd si aliquid inten-
deret consequi, non admittatur. Secus si ve-
niret, vt reus necessarius propter præiudicium,
quod sibi immineret ex processu agitato, seu
agitando, quia tunc videtur necessario compa-
319 rere pro sua defensione. Quęro .19. † vtrum
excommunicatus possit propria authoritate ca
pere debitorem suum fugientem. Sol. D. m.
in.c.cum inter.ꝫ.de excep. dicit, quòd sic, quia
talis captura potest dici quædam defensio, &
hoc dicit æquissimum, facit quod legitur, &
not. in .l. ait prætor .§. si debitorem. ff. quę
in frau. credi. tetigi in.c. 1. ꝫ. de iudi. in no-
tabilibus, & ibi dixi, quòd non memini alibi
hoc legisse, & hoc satis mihi placet, quia æquũ,
& iustum videtur esse; & quia talis captura
videtur actus quodamodo extraiudicialis, licet
fiat ad finem, vt ducatur ad iudicem, vt latius
traditur maximè per Barto. in.d. §. si debito-
rem, & quia cum periculum sit de præsenti, vi-
detur quodammodo quædam necessaria de-
320 fensio. Quæro † vigesimo, vtrum habens
iura cessa ab excommunicato, possit agere
durante excommunicatione cedentis. Sol.
hæc quæstio habet duas partes. Prima est,
vtrũ excõmunicatus possit cedere, & de hoc
dicetur infra in quinta quæstione principali
huius deciminoni articuli. Sed posito, quòd
possit cedere, vt ibi dicam, dubitatur se-
cundo, an cessionarius possit agere durante
excommunicatione cedentis. Barto. Brixien.
in.q. dominicali decimasexta, quæ incipit, qui-
dam cum esset excommunicatus; tenet, quòd
talis excommunicatus possit statim agere ante-
quam cedens absoluatur, secundum Tanc. per
not. in.c. intelleximus. ꝫ. de iudi. & melius. ꝫ.
de dona. c. inter dilectos. 11. q. 3. c. qm mul-
tos. et sequitur Hen. Boyc.in.c.veritatis. ꝫ. de
dolo. & contu. & Ioan. And. in glo. penul. in.
321 † c. vnico.de iur.patro.lib. 6.mouet, quia † illud
vitium excommunicationis cohęrens perso-
nę, non transit ad successorem, per .l. an vitium.
ff. de diuer. & temp. præscrip. & .l. vitia. C. de
acquiren. posse. Et eandem sententiam tenuit
Iaco. de Are. in .l. doli .ff. de noua. vbi sim-
pliciter dicit, quòd cessionario non obstat ex-
ceptio excommunicationis cedentis per illum
tex. Sed ille tex. nihil facit, quia loquitur in
in delegatione. Et prædictam sententiã, etiam
tenet Specu. in titu. de procura. §. vltimo.
circa principiũ, pro qua decisione, facit quod
not. glo. in ver. delegare. in .c. super quæstio-
num .§. si verò. supra de offi. delega. Dynus
verò in regu. si quis in ius. de regu. iur. lib. 6.
Primo arguit, quòd tali cessionario obstet ex-
ceptio excõmunicationis cedentis, propter ge-
neralitatem illius regulæ. & .ff. de regu. iur. in
.l. qui in ius .l. in his. §. non debeo. & .l. inui-
tus .§. plerunque. eod.titu. In contrarium ar-
guit de .l. apud Celsum .§. de authoris. & .§. si
cum legitima. ff. de doli. excep. Deinde concl
dendo distinguit, quòd cum exceptio excom-
municationis adhæreat personæ, & non rei;
quòd, aut successor singularis excommunicati
habet titulum lucratiuum, vel quasi, vt dona-
tionis, legati, vel similis; & tunc exceptio
excommunicationis, quæ obstat cedenti ob-
stabit etiam cessionario. Aut non habet titu-
lum lucratiuum, vel quasi, sed onerosum,
vt emptionis, permutationis, vel similis, &
tunc secus, vt .d. l. apud Celsum .§. si quis au-
tem ex causa legati, & .§. de authoris. & .§.
si cum legitima. Et eandem opi. tenet Dyn.
in .d. §. si cum legitima. & in .d. l. doli. Sed di-
cit Io. And. in.d.c. 1. de iure patro.lib. 6. in no
uella, ꝙ aliquibus videtur potius cõtariũ, cum

longè

322 longe† magis illicitus videatur esse contractus in quo excommunicatus lucrum participat, quàm ille cõtract⁹, in quo nõ participat lucrũ. Facit quod not. idem Ioan. And. in.c.veritatis ad fin .ẽ. de dolo & contuma. Item facit, quia
323 secundum aliquos, † excommunicatus potest facere omnes contractus, qui cedunt in ipsius incommodum; secũdum Archid.in.d.c.pia.de excep.lib. 6. dicam de hoc infra in quinta quęstione principali huius articuli. Et dicit Archid. in .d. c. pia. ꝙ excõicato donante, cedente, vel se obligante, potest cessionarius statim agere; cum cesset in eo causa excommunicationis.
324 Et † idem dic in illo, cui excõicatus delegat debitorẽ suum; allegat, quod supra dixi fm Bart. Brixi. & Specu. & allegat quod not. 2 .q. 1 . c.in primis. post prin. in glo. Alij verò distinguũt, ꝙ aut res, & vtilitas non est reuersura ad cedentem, & nõ obstet excõicatio cedentis, aliàs secus; per ꝑdictã .l. apud Celsum §. sed & si mulier. & .§. apud Iulianum, & .§. si cum legitima, & .§. si quis autem ex causa, & .§. de auctoris .& in.l. purè .§. si eũ. ff. de dol. excep. Guido. de Suza. in tractatu statutorũ, quem refert Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de ces. ac. §. fin. ver.
325 illud. & scias in.q. † de bannito cuius bona non sunt publicata qui ab agendo repellitur, & cedit aliqua iura, an cessionarius possit repelli ab agẽdo propter bannum cedentis, cuius materiam Io. An. in .c. 1 .de iure patro. lib. 6. in nouella. adducit ad materiam nostram, vt etiam pleriq; faciunt, & distinguit inter causam lucratiuam, & non lucratiuam, vt supra dictum fuit. Alij verò distingunt causam necessariam, à voluntaria. Alij simpliciter tenent, ꝙ non agit; & dicit Io. And. in. d. c. 1. ꝙ id, quod distinguit de causa lucratiua potest iustificari ex præsumptione doli; cũ non de facili quis dolet, vt ff. de proba. in.l. cũ de indebito. & .C. mãda. in.l. penul. & fi. & .ẽ. de præsum .c. quia verisimile. Quidam tñ reprobant hanc distinctionẽ per .l. illã. C. de dona. Pro alia verò distinctione de causa necessaria, & volũtaria allegat .l. seruũ quoq;. §. si. cũ .l. sequen. ff. de procu. & .l. cum postulassem .ff. de dam. infec. Quidam verò distinguunt, ꝙ aut cessionarius agit directo nomine cedentis. aut vtili noĩe suo, & hoc vltimo casu distinguitur, vt dicit Dy. inter causam lucratiuam, & onerosam, per .l. qui stipendia. C. de procura. Sed dicit Io. And. tenẽdum esse cum prima opi. prędictis distinctionibus, de causa lucratiua, vel necessaria non consideratis. Et ad solutionem
326 contrariorum, dicit considerandum, † vtrum vitium insit personæ, & rei, an rei tantum, vel personę tantum. Exemplum primi, qñ res furata possidetur à fure. Exemplum secundi, qñ rem furtiuã non possidet fur, sed possessor bonæ fidei. Et hæc vitia transeunt, tàm ad singularem, quàm vniuersalem successorem, vt insti. de vsucap .§. furtiue. Si verò vitium non tangit personam, subdistinguit, quòd aut tangit personam, & actionem, sicut quando dolus interuenit in contractu; cum aliàs cõtracturo, & sic vitium non est in re, sed tangit personam dolosi, & actionem, & hoc casu procedat distinctio de causa lucratiua, & onerosa; ita intelligi potest .l. apud Celsum. §. sed cũ legitima .ff. de dol. excep. Sed aduerte, quia glo. ibi, videdetur velle, quòd tale vitium transeat in singularem simpliciter etiam ex causa onerosa. Sed potest dici, vt dicit Ioan. de Imol. in .l. doli .ff. de noua. quòd quãdo vitium inest actioni, quę intentatur, indistinctè noceat singulari successori, & ita procedat glo. prælallegata in .§. sed cũ legitima, & sequitur ibi Bar. quandoq; verò non inest actioni, quæ intentatur; sed fuit cõmissus in præambulo antecedente acquisitionem ipsius actionis, & tunc fiat distinctio, an sit successor singularis ex causa onerosa, vel lucratiua. Si verò vitium tangit personam tantum, & non actionem; quia non interuenit, neque in præambulo contractus, neq; in ipso contractu, neq; aliquo modo inest ipsi rei, vt in terminis nostris; quia opponens exceptionem excõmunicationis, vel banni non inficiatur litem, sed personam tantum euitat .ff. de excep. in .l. 2, in fin. & talis exceptio, nedum quòd non transeat in singularem successorem; sed nec transit etiam in hæredem, vt .ff. de excep. in .l. exceptiones quæ personæ, & .ff. ad .l. aquil. in .l. paulus in fin. ff. ad municipa. in .l. libertus .§. patris. cum simili. facta igitur vera cessione, quæ aliàs teneat; cessionarius lucratiuus, vel onerosus; necessarius, vel voluntarius indistinctè agit, nec obst. sibi exceptio excõmunicationis cedentis. Non obst. ff. quòd quisq; iuris. in .l. tertia. §. quod autem, & .ff. de colla. bono in .l. cum emancipati. in princi. Nam ibi inflicta erat elisio ipsi actioni; hic verò tantum personæ. Concludit ergo Ioan. Andr. quòd si actus est talis, qui non intentetur ad vtilitatem excommunicati, quòd talis excommunicatus agere potest, si sit talis actus qui possit attentari, seu celebrari per excommunicatum, vt est cessio. Secus si non posset attentari, vt electio, prouisio, & similes actus, qui non possunt celebrari per excommunicatum, de quibus dixi supra in secunda principali quæstione, huius deciminoni articuli, de actibus spiritualibus. Distingue igitur ex omnibus prædictis opi. capiendo veram conclusionem, quòd aut actus, per quem excommunicatus intendit trãsferre aliquod ius in alium, non potest per ipsum excommunicatum expediri, & res est clara; quia tunc contra ipsum non excommunicatum obstat exceptio excommunicationis in vim peremptoriè propter act⁹ inualiditatem. Aut actus potest per ipsum celebrari, qualis est cessio; subdistingue, quòd aut cessionarius agit directa actione nomine cedentis, quod facere potest, vt in .l. planè. ff. fa. her. & hoc casu obst. exceptio excommunicationis cedentis. Aut cessionarius agit vtili actione nomine suo, quod similiter agere potest, vt in .l. 2. C. de acti. & obliga. & hoc casu, si neque inest vitium ipsi rei, neque in præam-

bulo contractus, neque in ipso contractu, cessionatio agenti non obstat exceptio excommunicationis cedentis, cum sit merè personalis.
Si verò vitium non esset merè personale, sed
inesset rei, vel actioni, siue in pręambulo, siue
in contractu; tunc aduertendum esset ad formam, & modum excipiendi. Nam si exciperetur de excõmunicatione cedentis, excipiens
succumberet; quia talis exceptio non respiceret illud vitium, quod inest rei, quę petitur, vel
actioni, quę intentatur, & exceptio debet esse
apta sicut actio, vt in.l. titiæ testores.ff. de leg.
.1.sed exciperetur à te de vitio rei, quod inesset,
non est dubium, q obstaret etiam singulari successori, & idẽ si de vitio actionis: sed si de vitio
præambulo, tunc esset distinguẽdum inter causam lucratiuam, & onerosam, vt paret ex superioribus. Et secundum meam prædictam distinctionem potes saluare dictum Bar. in .d. §.
sed cum legitima; memini etiam, quòd Bar.
tangit in disputatione, quæ incipit, statuto ciuitatis Lucanæ in penul. col. Sed ad præsens videre non potui. Et sic habes notabiliter expeditam hanc vigesimam quæstionem. Quæro
327 vigesimoprimo, † vtrum excõmunicatus possit agere per procuratorem constitutum ab eo;
& ita potest intelligi.c. fin .š. de procura. Tenet Spec. in titu. de procura. §. ratione quoq;
constituentis. ver. Item quòd constituens excommunicatus erat. Et ita etiam sequitur ibi.
Ioan. And. in addi. quia ille tex. & similes, non
possunt intelligi in procuratore excommunicati se defendentis; quia talis potest constituere procuratorem, vt dicam in tertio principali membro seq. Et hoc procedit in excommunicato excommunicatione maiori, secus in
minori; quia talis potest agere, vt sæpius dictũ
est, & per consequens procuratorum cõstituere. Sed aduerte circa prædicta; quia de nouo
328 insurgit hic mihi notabilis dubitatio; † vtrum
iudicium agitatum, cum procuratore constituto ab excommunicato non opposita excommunicatione teneat. Tu forte diceres, quod sic;
quia si principalis suus excõmunicatus ageret,
& nõ opponeretur exceptio, teneret iudicium;
vt dixi in prima quęstione huius membri; ergo
multo fortius debet tenere, si agitur per procuratorem non excõmunicatum. In contrarium
facit, quia cum excommunicatus non possit
constituere procuratorem, vt .d.c.fin. videtur,
q talis exceptio possit opponi quandocunq;,
& quandocunq; opponatur, reddat iudiciũ re-
329 tro nullum. Sed † ad hoc posset responderi, q
.c. fin. procedebat de iure antiquo, quo iure excommunicatus nullo modo poterat agere, nec
per se, nec per procuratorem, & iudicium agitatum erat nullum, quanuis nulla opponeretur
exceptio, vt dictum fuit in prima quæstione.
Sed cum hodie istud sit immutatũ, vt in.c. pia.
de excep. lib. 6. & .š. dictum fuit in prima quæstione, & ista videntur consequẽtia ad inuicem,
potest agere, ergo procuratorem cõstituere; facta mutatione de impotentia ipsius excõicati,
ad potẽtiam; videt etiam, facta mutatio de impotentia cõstituendi procuratorem, ad potentiam; secundum regulam quam habemus in
materia iurium correctiuorum in æquiparatis,
330 & cõsequutiuis, quæ vult, † q. facta correctione in vno, intelligitur facta in reliquo, vt traditur in .c. tranlato.š. de consti. not. glo. in.c. non
debet.š. de consang. & affi. & est bonus tex. in
.l. si quis seruo.C. de fur. not etiam in.c.1.š. de
postu. præla. in authen. ingressi, & in authen.
quas actiones. C. de sacrosan. eccle. cum alijs
infinitis similibus; facta igit correctione in persona excõicati respectu actionis videtur facta
respectu constitutionis procuratoris, quæ cõstitutio videtur cõsequutiua ad potestatem agendi, vt traditur in.c. petitio.š. de procura. & per
Inno. & Doc. in .c. cum .I. & .A. š. de re iudi.
Et per Spec. in ti. de procura. §. ratione autem
constituentis. ver. item q constitutus est, ab
Abbate, & traditur etiam in.l. neq; .C. de procura. in.l. 1. §. vsus. ff. eo. & per Bar. in.l. seruos.
.ff. de alimen. & cib. lega. Sed posset responderi, q imò hoc non est mutatũ respectu constitutionis procuratoris; quia in ea inest alia ratio. Tum quia constitutio talis expeditur vnico momento. Tum quia expeditur absente
parte. Sed solum videt immutatũ ius respectu
actionis intentandæ, & processus agitandi, qui
habet causam successiuam, & agitatur præsente aduersario; quare cum actus constitutionis
procuratoris à principio videatur fuisse nullus
ipso iure, nõ videtur tractu tẽporis posse cõualescere, vt in reg. non firmat de reg. iur. lib. 6.
pro quo, faciunt ea, quæ dixi de excõicato qui
impetrauit rescriptũ, vigore cuius agit excõicatus, quo casu dicimus, q licet pars nõ excipiat
tñ processus est nullus, vt dixi in tertia q. prin.
huius decimi noni articuli in princ. Sed pro
contraria opi. facit quod dicam infra in septimo membro huius quintæ quæst. principalis.
Quæstio igitur prædicta est multũ dubitabilis,
& disputabilis iudicio meo, nec reperi eam ab
aliquo tactã, sed nunc venit in mentẽ dici posse, aduertendum esse admodum, & formã procedendi, aliàs opponendi. Si enim opponitur cõtra talem procuratorẽ, q non debeat audiri; quia principalis suus est excõicatus, & agere nõ potest, & hoc casu, & hoc solo capite nõ
annullatur pcessus iam agitatus, licet impediatur agitandus, per.d.c. pia. & per ea, quæ dixi in
.d. t. q. huius mẽbri, ad q faciunt, quę dicam in
duabus. qq. sequẽtibus. Aut opponit cõtra procuratorẽ de mãdato, ex defectu personæ cõstituẽtis, & quęstio est magis dubia. Sed pro nũc
videt, q potius desensari possit, vt pcessus reddatur retro nullus, licet de facili cõtraria opi. possit desensari. Cogitabis, & hoc pcedit in procuratore ĩ rẽ suam, si modo intẽtaret directas noĩe
cõstituentis, secus si intẽtaret vtiles noĩe suo, sm
q latius dictũ fuit in pręcedenti quæst. Quæro
331 vigesimosecũdo, † quid si procurator erat constitutus ab aliquo ante excommunicationem
principalis, an si postea antequam intentetur

judicium

iudicium per ipsum procuratorem superueniat excommunicatio in personam domini possit agere. Sol. hanc quæstionem etiam non memini legisse ab aliquo tactam, sed arbitror in eadem dicendum, quod aut opponitur de mandato, & nô potest opponi, quia mandatum à principio tenuit, ex quo constituens erat habilis ad constituendum, & constitutus habilis ad mandatum recipiendum, nec mandatum sit reuocatum; quia non reperitur iure cautum, quòd propter excommunicationem domini reuocetur, vel finiatur mandatum. Aut opponitur, quòd per istum agi non potest, cum principalis suus sit excommunicatus, & quæstio est magis dubia; quia ex quo ille est iam constitutus procurator, & durat mandatum, & cum eo possit communio haberi; quia non est excommunicatus, videtur per consequens cessare ratio, & causa, propter quam excommunicatus repellitur. Arbitror tamen distinguendum, quod aut loquimur in procuratore in rem suam, & distingue, vtrum intentet vtiles, vel directas, vt dixi in vigesima quæstione. Aut in procuratore simplici, & hoc casu dicerem, quòd iudicium tenet donec opponatur, per ea, quæ dixi in prima quæstione. Et quia cessant rationes, de quibus in prædicta quæstione. Sed an eo ipso, quòd opponatur, sit repellendus, maius est dubium. Et prius videtur dicendum, quòd repellatur, ex quo auctor suus repelleretur, vt in. c. licet ex quadam. supra de testi. Et quia regulariter non pôt quis per alium, quod non potest per se. Ad quod etiam facit quod dicam in seq. quæstione. In contrarium tamen faciunt, quę dicam statim in vigesimaquinta quæst. & quæ dixi in. c. vt famæ. §. eod. tit. in secunda quæst. prin. Sed potes colligere solutionem ex his, quæ dicam in dicta vigesimaquinta quæstione. Quæro † vigesimotertio, quid si pendente iudicio per procuratorem intentato, superuenit excommunicatio in personam principalis. Et differt hæc quæstio à præcedenti, quia ibi superuenit ante intêtatum iudicium, hic verò pendente iudicio. Sol. dic, quòd si superuenit excommunicatio minor, non est dubium, quod non obstat, vt sæpius dictũ fuit. Sed si superuenit excommunicatio maior, Host. in. c. licet vndique. supra de off. dele. tenet, quòd repellatur talis ab exceptione excommunicationis, etiam si procurator sit contestatus litem antequàm dominus excommunicaretur;

333 quia licet † per litis contestationem pruturator efficiatur dominus instantiæ, non tamen efficitur dominus causæ. Nam causa est domini, cum ad eum spectet commodum, & incommodum. 2. q. 6. c. biduum. §. palam; quod procedit secundum eundem Hostiē. si sit procurator simplex; secus si sit procurator in rem suam. Sed do. Ant. in. d. c. licet, distinguit, quòd aut procurator datus in rem suam intentat vtiles nomine suo, & procedit dictum Hosti. quia cum excommunicatio sit merè personalis, non concernit factum procuratoris agentis nomine suo. Aut intentat directas nomine domini, & tũc potest repelli, & sequitur. D. m. in. d. c. licet. & bene. Ad quod faciunt, quæ dixi. §. in vigesima quest. Sed tu aduerte, quia hæc quæstio recipit illam dubitationem, de qua dixi in præced. quæstio. quæ tamen dubitatio procedit, quando per aduersarium opponeretur exceptio excommunicationis domini. Sed si aduersarius taceret, iudicium teneret, per ea, quæ dixi in præced. q.

334 Quæro vigesimoquarto, † quid † si excommunicatus constituit procuratorem personam, cui licitum erat communicare, secundum formam. c. quoniam multos. 11. q. 3. de quo dicā in. c. inter alia. in vigesimotertio princ. artic. §. eod. Solu. hanc quæstionem non reperi tactam per aliquem Doctorem, sed dic de ea, vt dicam in

335 seq. quæst. Quæro vigesimoquinto, † de quæstione notabili, quam etiam non memini ab aliquo tactam, videlicet, vtrum coniunctus non excommunicatus possit agere pro coniuncto excommunicato, posito quòd sit talis, qui possit agere sine mādato, secundum ea, quæ traduntur in. l. sed & hæ. ff. de procur. & in. c. nonnulli. §. de rescript. & maximè si esset de his personis, quibus esset licitum communicare excommunicato. Sol. in excommunicato minori excommunicatione, non est dubium, quod nô obstat exceptio, vt sępius dictum fuit in excommunicato maiori excommunicatione, si nô opponitur de excommunicatione principalis. Arbitror etiam clarum, quod iudicium teneat, per ea, quę dicta fuerunt in pcedentibus. qq. Sed si opponeretur de excommunicatione principalis, qstio est magis dubia, de qua aliquāliter tetigi in. c. intelleximus. §. de iudi. Et videtur primo, quod non possit opponi talis exceptio excommunicationis; quia excommunicatus in pdictis casibus non est habiturus aliquā communionem cum iudice, aduersario, vel alijs personis, quæ debēt in iudicio interuenire. Sed ipse coniunctus, seu procurator est ille, qui omnia acta iudicialia poterit exercere. Et ideò videt cessare causa, quare excommunicatus prohibeatur. s. vt euitetur communio.

336 Et † si aliquis esset actus necessari° expediēdus, requirens speciale mandatum, poterit dare speciale mādatum, si est de illis personis, cum quibus potest communicare, & si est de alijs personis, debes ponere, quod dederit speciale mādatum priusquàm excommunicaretur. & idcò videtur quod talis coniunctus non possit repelli. Ad quod faciunt ea, quæ dixi in. c. vt famæ. § eod. in. 2. q. princ. vbi tractaui, qualiter licet aliqn alicui aliquid agere per alium, quod sibi non licet per se ipsum. Et si tu diceres, quod non debet posse esse in iudicio, & per alium in fauorē suum, ad hoc, vt citius resipiscat petendo absolutionē. Rñdeo, quod si rō concluderet, iudicium cum eo agitatum in fauorē suum corā ordinario, vel simili nô deberet tenere; quod tñ est falsum. In contrarium tñ faciunt, quæ dixi in. 22. & 23. q. Item quia posset contingere casus, quòd iudex vellet ipsum personaliter comparere, vt posset scire veritatē ab eo, tāquam à melius informato, vt in. c. querelam, & ibi traditur supra de procurato. & in

c.1,&.2. de iudi. lib.6. Et si tu diceres, etiam
poterit excommunicatus cum persona non ꝓ-
hibita communicare, & dare sibi certum man-
datum, vt certum quid respōdeat, possimus re-
spondere. quod hoc non obstante, poterit iu-
dex velle illum personaliter comparere, & re-
spondere, vt videat qua audacia, quo colore,
aut quo pallore loquatur, vt traditur in dictis
iuribus. tradit Bar. in.l.fi. C.de procura. Præ-
terea video, quòd excommunicatus potest
conueniri, & tanquàm reus esse in iudicio. quo
casu, eidem ab agēte, à iudice, & ab alijs perso-
nis necessarijs, quæ debent interuenire in iudi-
cio, potest sibi communicari; & tamen secun-
dum aliquorum opinionem compellitur ipse
constituere procuratorem. de quo dicam infra
in tertio princ. membro huius articuli. Possent
etiam, & alia plurima pro vtraque parte allega-
ri. quæ omitto; vnde quæstio remanet satis di-
sputabilis. Cogitabis. Quæro vigesimosexto,
337 quid † si excommunicatus agit, & aduersarius
tacet, nec opponit de excommunicatione, vtrū
iudex possit ex officio ipsum excommunicatū
repellere. Sol. tex. videtur apertus, quòd possit
in.c.pia. in fi. de excep. lib.6. tetigi in prima. q.
huius secundi membri. Et sicut reus potest per
exceptionem suam ipsum actorem repellere in
qualibet parte litis, ita etiam potest iudex ex
officio, adeò quòd, etiam post sententiam po-
test excommunicatum repellere ab executione,
si illam petat, vt tenet glo. fi. Io. Mo. Io. And. &
Doct. in.d.c. pia. Et ad hoc, quòd iudex possit
repellere, facit quod not. glo. in.c. nulli. s̄. de
accusa. & ibi omnino vide iura, & authoritates,
quas allegaui ad hoc. Et ratio est, quare iudex
possit ita impartiri officium suum, propter pe-
riculum animæ, secundum Hosti. allegat. s̄. de
elect. c. cum à nobis. ad fi. & supra de exceptio.
c. exceptionem. & sequitur Io. And. in.d.c. pia.
Sed circa hoc subiungitur notabilis quæstio,
338 quid † si iudex velit ex officio repellere excom-
municatum, reus verò cuius interest, petit pro-
cedi in causa, an debeat iudex talem excommu
nicatum admittere; videtur dicendum ꝙ non;
quia statim dixi, ꝙ iudex pōt repellere propter
periculum animæ; ergo voluntas partis non de-
bet posse operari in animarum præiudicium.
Sol. Inno. in.d.c. exceptionem. in glo. fi. tenet,
ꝙ iudex debeat ipsum admittere, & non possit
ipsum repellere; quia hoc inductum est in fauo
rem rei, & odium excommunicati; & ideò non
debet retorqueri in odium rei, & fauorem ex-
communicati, vt in reg. quod ob gratiam. de
reg. iur. lib.6. & in.l. quod fauore. C. de legib.
Sed do. Domi. 5.q.7. in.c. alieni. super glo. te-
net contrarium. Et ratio est, quia hoc, vt excom
municatus repellatur est introductū inter alias
causas per Doct. assignatas, propter periculum
communionis vt dictum est; & ideò iudex par
ticipando cum excommunicato peccaret, ex
quo sumus in casu à iure prohibito. & ideò vi-
detur ex officio suo posse repellere excommu-
nicatum, velit, nolit aduersarius. Non obstat
ratio Inno. ꝙ hoc fuerit inductum in fauorem
rei &c. quia licet illa fuerit vna causa, tamen nō
339 fuit sola. † Sed aliæ plures fuerunt, ꝓpter quas
excommunicatus repellitur, quas assignat tex.
in.d.c. pia. quæ concludunt, & ad alios, quam
ad reum, nec est fauor reo, quòd actor admitta-
tur, imò est ei odium cum ipse impugnet reū,
& intendat aliquid ab eo consequi. Vnde con-
cludit, quòd etiam inuito reo poterit iudex
repellere actorem excommunicatum, & ita etiā
residet do. Domi. in.d.c. pia. §. fi. sed mihi indi-
stinctè non placet hæc opin. per ea, quæ dicam
in seq. quæst. Vnde ego arbitror distinguen-
dum, ꝙ aut sumus in principio iudicij, quando
scilicet actor venit ad iudicium, & vult facere ci-
tari reum, & potest iudex ex officio suo ipsum
repellere, etiam si reus vocādus contradiceret.
Et ita procedit opi. do. Domi. Aut iam deuen
tum est ad citationem, & reus citatus iam com
paruit, & tunc subdistinguerem; quòd aut sum*
in casu, in quo licitum est actori inuito reo desi-
stere, & vlterius non prosequi iudicium inchoa
tum, secundum ea quæ traduntur in.l. edita. C.
de eden. & in authen. qui semel. C. quomo. &
qñ iud. & hoc casu iudex potest ipsum repelle-
re, accedente ipsius actoris voluntate, licet reus
contradicat. Sed contradicente actore maius
est dubium, tamen satis æquè videtur idem di-
cendum, eo quòd reo nullum est adhuc ius q̄-
situm. Et his etiam casibus potest procedere
opin. do. Domi. Aut sumus in casu, quo non est
licitum actori, inuito reo desistere, & hoc casu
instante reo non posset iudex ipsum actorem
etiam volentem repellere, per ea quæ dicam in
seq. quæstione. Et ita procedat opin. Inno. Nec
obstant allegata in contrarium, quia tunc adest
periculum animæ, quādo ius non permitteret;
sed ius permittit, & concedit validitatem iudi-
cij, vt. d.c. pia. igitur &c. De facili tamen posset
340 contraria opin. defensari. Quæritur † vigesi-
mo septimo, quid si agitur per excommunica-
tum, vel eius procuratorem, & pars non exce-
pit, sed ipse excommunicatus vult deinde resi-
stere, eo quòd allegat se excommunicatum; an
possit, an verò instante reo compellatur prose-
qui. Sol. hanc quæstionem tetigi in.c. intelle-
ximus. s̄. de iudi. sed dic latius, quòd aut sumus
in casibus, in quibus quis non compellitur in-
uitus agere, seu accusare, quod est regulare; vt
in rubro, & nigro. C. vt nemo inui. age. vel accu.
compel. Aut sumus in casibus specialibus, in
quibus quis specialiter compellitur agere, vel
accusare. Primo casu distingue, ꝙ aut excom-
municatus adhuc nō processit ad talem actum,
vt propter ipsum possit compelli inuitus persi-
stere in iudicio vsque ad finem, secundum ea, q̄
notantur in authen. qui semel. C. quomo. & qñ
iud. & in.l. edita. C. de de edend. & hoc casu ex-
communicatus non potest compelli, vt prose-
quatur. Aut excommunicatus ꝓcessit ad talē
actum, propter quem inuitus potest compelli
persistere in iudicio vsque in finem; & hoc casu
non potest excommunicatus, allegando excom
muni-

municationem suã desistere inuito reo. & hoc tenet. D.m.in.d.c.intelleximus. & ibi sequutus fui. Aut sumus in casibus, in quibus quis compellitur agere, vel accusare. de quibus per Doct. in.l.vnica.C.vt ne inui.age. vel accusa. & in.l.si ea.C.qui accu.non poss. & in.l.titia. ff.de accu. & in.l.aurelius.§.si centum.ff.de libe.leg. cum simili. Et dic, quòd ad petitionem non excommunicati compellitur agere, vt dixi in.d.c.intelleximus, ne aliter excommunicatus de malitia sua reportet commodum, quòd esse nõ debet, vt ibi. & in.c.si verò.ї.eod. &.ff.de donat.inter vir.& vxor.l.3.§.1. Item quia non debet esse melioris conditionis inobediens, quàm obediens, vt in.c.1.ї.de postu. in.c.contingit.ї.de do.& contuma.& in.c.eum qui. de præb.lib.6. Sed si iste nõ esset excommunicatus, cogeretur agere inuitus in prædictis casibus specialibus,
341 ergo &c. Quæro † vigesimooctauo, ad hoc, vt excommunicatus repellatur ab agendo, qualiter debeat excipi, & quando, & quomodo fieri probatio, & infra quod tempus; de quibus quęstionibus dic, vt latè dicam in sexta prin.quæst. istius decimi noni artic. vbi specialiter tractabitur materia exceptionis, & replicationis respectu excommunicati &c. Quæro vigesimo-
342 nono, † vtrum excommunicatus possit appellare, & appellationem prosequi, posito ꝙ fuerit actor in causa principali; quia si fuit reus, minus est dubium, quòd possit, vt dicam in seq. membro princ. dubitatio ergo procedit hic in actore. Sol. glo. Inno. & Doct. in.c.significauit.de except.tenent ꝙ sic, per illum tex. per quem volunt, quòd non solum reus originarius, sed etiã actor possit appellare, & appellationem prosequi, non obstãte excommunicatione. Nam capitulum ibi fuerat actor, quod patet, quia primo egit coram Archiepiscopo petendo confirmationem illius, quem elegerat; & tandem per capitulum fuit appellatum, & de excommunicatione oppositum, & sic erat actor; & tamen dicitur ibi, quòd non obstat exceptio excommunicationis. Host. verò in.d.c.significauit.tenet
343 contrarium, dicens, ꝙ ille qui est actor † in causa principali, intelligitur esse actor in causa appellationis, per.l.hi qui ad ciuilia.C.de appel. & per not. in.c.in præsentia.ї.de renun. & ideò sicut in principali repellitur per exceptionem excommunicationis, ita debet repelli in appellatione. Vnde concludit, ꝙ si vult audiri, debet facere se absolui. Ad quod etiam allegat.c.exceptionem.ї.de excep. & subdit, quòd si tanto tempore staret ad petendum absolutionem, ꝙ sit lapsum tempus appellationis explicandæ, ꝙ amplius non auditur, & de se conqueri debet. arg.ff.de min.in.l.cum mandati. Non obstat d.c.significauit.quia licet eo respectu, quo capitulum ibi petebat confirmationẽ esset actor, & eo respectu non deberet audiri; tamen quia quãtum ad institutionem Zepi factam per Archiepiscopum, capitulum tenebat locum rei, quia defendebat iura ecclesiæ, & hoc respectu debebat audiri. Io. And.in.d.c.significauit.multum instat, sed tandem concludit, ꝙ aut excommunicatus appellat ab interlocutoria, & finito articulo appellationis, potest prætextu excommunicationis repelli, ex quo est actor; quia nũc exceptio excommunicationis opponitur causæ principali, quam assumit iudex finito appellationis articulo, vt not.in.c.1.de appel.lib.6. Sed prius durante appellatione non potest repelli, cum veniat simulatus. Aut excommunicatus appellat à diffinitiua, & simpliciter tenet opin. Inno. vt non possit repelli, & hoc propter commixtionẽ appellationis, & principalis cau-
344 sæ. † Non enim potest cognosci de appellatione, quin cognoscatur de principali; vnde potius propter iniquitatem grauaminis, quòd saltem te ipsa infertur, licet forte non ex iudicis proposito, debet audiri, ipse etiam super principali propter commixtionem. Facit .c.sacris.& quod ibi not. supra de sepul. & qđ not.in.c.1.supra ne sed.vac. & in.l.vna. in prin. C.de rei vxo.act. Et hanc opi. tenet Lap. abb. in.c.pia. de excep.lib.6.& cõmuniter* sequuntur Moderniores in.d.c.significauit. vbi etiam D.m. dicit, quòd credit eam verissimam, & ꝙ apertè probatur per illum tex. si bene ponderetur. Nam in quantum ibi pronuntiatum fuit super appellatione, ius eligẽdi ad capitulum pertinere, apertè colligitur, ꝙ capitulũ erat actor. Item mouetur per tex. illum, dum dicit partem aduersam nõ esse cogendam ad respondendum ipsi capitulo; & sic patet, quòd capitulum erat actor. Sed ad hoc posset responderi, quòd erat actor in causa appellationis, & sic, quia appellator tenebatur appellatus ei respondere. Non obstat secundum.D.m.c.per tuas.ї.eod. quod videtur aliqualiter contrariari prædictæ opin. quia illud procedit, quando excommunicatus appellat à sententia excommunicationis, & fatetur se ligatum. Vnde cum in omnem euẽtum sit absoluẽdus, ex quo excommunicatio tenuit, vt in.c.cum contingat.de off.delega. ideò non debet audiri super iniustitia excommunicationis, nisi prius petat absolutionem, ne videatur contemnere excommunicationem. Secus quãdo nõ esset appellatum ab excommunicatione. Non obstat.c.exceptionem.supra de exceptio.
345 quia procedit in causa principali, in qua † potest opponi exceptio excommunicationis in qualibet parte litis. Secus in causa appellationis. Et de ratione diuersitatis statim dicam in seq. quæstione. Et hanc eandem sequitur.D.m.in.c. cum inter.supra de exceptio. Tu verò breuiter distingue, quòd aut quæritur, vtrum excommunicatus possit appellare à sententia excommunicationis latæ contra se, & non est dubium, ꝙ potest appellare, & rescriptum impetrare, vt in c.1.de rescript.lib.6. Sed an ante petitam appellationem possit prosequi, vide quæ latius dixi in.c.sacro. supra eod. in decimotertio princ. artic. quasi per totum illum articulum, & maximè per quatuordecim vltimas notab. quæstiones illius articuli. Aut appellatur ab alio articulo, quam excommunicationis, & distingue, ꝙ aut

Cõm.opi.

aut appellatur ab interlocutoria, & placet mihi,
quod supra dixi, secundum Io. And. & tenet Io.
de Lig. in clem. 1. de resti. in integ. & alibi etiam
Io. de Lig. in quodam suo tracta. de sen. excom.
quem nuper vidi, dicit, quòd si super interlocu-
toria pronuntiatur male appellatum, fiet remis-
sio, per. c. vt debitus. ꝟ. de appell. & c. cordi. eo.
tit. lib. 6. Si verò pronuntiat bene appellatum,
incipiet cognoscere de viribus principalis cau-
sę, & sic poterit opponi de excommunicatione.
Cõm. opi. Aut appellatur à diffinitiua, & placet mihi com
munis* sententia, vt possit quis appellare, licet
fuerit actor, & rescriptum impetrare absque
etiam eo quòd faciat mentionem de excommu
nicatione, vt dixi latè in tertia quæstione princ.
huius artic. in tertia fallen. Et placet etiam, ꝙ
possit appellationem prosequi, per ea, quæ supe
rius dicta sunt. Faciunt, quę dicam in seq. q̃stio.
Habes igitur ex prædictis, quòd licet quis fue-
rit actor in causa principali, tamen potest appel
lare, & appellationem prosequi; quod etiam
tenet Io. Cald. in. c. significauit. supra de except.
Sed vtrum possit prosequi vsq; in finem, ita ꝙ
possit petere sententiam pro se ferri, & sub qua
forma, dicam plenè statim. q. 34. Et ad hanc q̃-
stionem vide, quæ dicentur statim in tribus q̃-
stionibus sequentibus. Quęro trigesimo, qua-
346 re † in causa principali actori excommunicato
obstet exceptio excommunicationis, & non in
causa appellationis. Sol. Io. de Lig. dicit, quòd
ratio est; quia ante sñiam non fit effectuale pre-
iudicium, quia per sententiam, quæ nondum la-
ta est, non est quæsitũ ius aduersario; secus post
latam sententiam contra actorem; quia si dese-
reretur appellatio, sentẽtia transiret in rem iu-
dicatã, & sic non subueniretur sibi aduersus in-
iustam sententiam iudicis. Quæro trigesimo-
347 primo, † quid si appellans excommunicatus,
negligit, vel non vult prosequi appellationem
suam, & appellatus velit illam prosequi. Sol. si
appellatus non est excommunicatus, decisio vi-
detur satis clara, quòd possit; quia in præiudi-
cium appellati non est licitum, etiam non ex-
communicato appellanti deserere appellatio-
nem inuito appellato; secũdum ea, quæ latè di-
xi in. c. interposita. §. ille denique. supra de app.
& traditur in. c. 1. de appel. lib. 6. & C. de appel.
in. l. si quis libellos. canonizata. 2. q. 6. c. si quis.
quare, si hoc non licet nõ excommunicato, lon
ge minus debet licere excommunicato, per ea,
quæ supra dixi in. 27. q. Sed si appellatus esset
etiam excommunicatus, vel esset ipse excom-
municatus, & non appellator, maius est dubiũ,
in quo Archid. in. c. pia de except. lib. 6. tenet,
quòd talis repellatur, eo quia ius ipsius appella-
ti non fuit læsum, sed potius confirmatum per
sententiam iudicis. ff. de pign. in. l. grege. §. etiã.
ꝟ. de re iudi. c. cum inter. & c. suborta. Prætere-
rea appellante non prosequente rata manet sen
tentia. 2. q. 6. c. ei qui. & supra de appella. c. cum
sit romana. ergo &c. Item probatur, quia si vi-
ctor excommunicatus peteret sententiam latã
confirmari, vel exequi repelleretur. Primum pa

tet supra de confir. vti. vel. inuti. c. bonæ. Secun-
dum probatur in. c. pia. §. penul. de excep. lib. 6.
facit supra de accu. c. accedens. Nec obstat. c. si-
gnificauit. supra de except. vbi vtraque pars ad-
mittitur; quia ibi vtraque pars appellauerat à
sententia lata in quantum esset lata contra se
quod fieri potest, vt supra de testa. c. Raynutius.
& c. Raynaldus. Fatetur tamen Archid. quod
est commune tàm actori, quàm reo appellare,
& appellationem prosequi; quia aliàs appellare
nihil prodest, vt ꝓbatur. c. fi. supra de exceptio.
quod facit, ad id, qđ statim dixi in vigesimano
na quæstione. & sequitur Io. And. in. d. c. pia. in
nouel. & do. Domi. ibi, & Io. de Lig. & in dicto
tractatello. & D. m. in. c. cum inter. supra de ex-
cep. & mihi placet. Quæro trigesimosecũdo,
348 vtrum † excommunicatus possit appellare ex-
tra iudicium, & intellige de excommunicatio
excommunicatione maiori; quia de minori nõ
est dubium. Sol. Inno. fuit varius. Nam in. d. c.
cum inter. tenuit quòd non, cum talis appella-
tio sit ad causam ꝓuocatio, & sic habet vim cõ-
uentionis, quæ interdicitur excommunicato,
vt dixi supra. q. 1. Contrarium sentit in. c. di-
lecti. de ma. & obed. Io. Mo. in. c. pia. de excep.
lib. 6. distinguit, quòd aut appellatio est merè
extraiudicialis, & tunc cum illa sit quædam ꝓ-
uocatio, vt supra de appella. c. cum sit romana.
meritò repellitur, quia venit voluntarius ad iu-
dicium, vt. d. c. cum inter. Aut appellatio non
est merè extraiudicialis, vt in illo, qui appellat
ab executore, qui vult alteri prouidere de bene-
ficio, & tunc quia talis vexari, & grauari potest
ab executore appellare poterit, & prosequi, nõ
obstante exceptione excommunicationis, vt in
. c. fi. supra de except. quia hoc casu venit ad iu-
dicium non voluntarius, sed stimulatus se defen
dendo, quo casu admittitur. vt. d. c. cum inter.
& tenet Archid. in. d. c. pia. & Io. And. ibi in no
uel. qui dicit, quòd per hãc distinctionẽ possunt
saluari prædictæ contrariæ opin. Inno. & sequi-
tur Io. de Lig. Aduerte tamen, quia quod di-
349 xi, quòd talis appellatio † facta ab executore, di-
citur extraiudicialis mixta, & nõ iudicialis, limi
tat Inno. in. c. ad dissoluendum. supra de despõs.
impub. in glo. magna, & sequitur do. Domi. in
c. pia. Si modo executor non assumeret partes
iudicis, sed meri executoris. Sed quando assu-
meret partes iudicis, quod potest, vt in. c. dudũ.
de præsump. tunc non censeretur appellatio ex-
traiudicialis. Et prædictam etiam distinctionẽ
tenet Pau. de Leaz. qui dicit, quòd quædam est
appellatio extraiudicialis, qualis est illa, quę in-
terponitur ab electione, vt in. c. concertationi.
de appel. lib. 6. Quædam verò est mixta inter
extraiudicialem, & iudicialem, qualis est illa,
quę interponitur à collatione executoris, quę
participat de iudiciali, eo quòd vice iudicis cõ-
fert, cum vice domini confert. Item participat
de extraiudiciali, quia ibi nullus actus iudicialis
interuenit. & ideò dicitur mixta. D. Anto. in
d. c. cum inter. dicit, quòd illud, quod dictum
est supra de appellatione merè extraiudiciali,
procedit

procedit, in quantum appellaretur à futuro grauamine. Quatenus verò appellaretur à grauamine de preterito, quò ad finem deuoluendi, iuxta not.in.c.bone.supra de appella. putat do. Anto. q excommunicatus deberet audiri cum stimuletur à grauamine, maximè vbi est grauamen possessionis. Sed dicit.D.m. in.d.c.cum inter. quòd putat hoc dictum omnino falsum; quia vt supra dictum est, talis appellatio extraiudicialis,est prouocatio ad causam, nec pter imminens grauamen extraiudicialiter debet excommunicatus audiri, & mihi placet,per ea, quæ dixi supra in septima quæstione, & septem quæst.sequē.sed maximè in nona,& decima. Et vide etiam ad prædicta,quæ dixi supra in tertia quæst.princ.huius deciminoni artic.fall.a.in fi. vbi tractaui de impetratione rescripti. Quæro

350 trigesimotertio,quid † si non excommunicatus appellat extra iudicium, deinde excommunicatur, vtrum audiatur volens prosequi appellationem; an verò repellatur exceptione excommunicationis superuenientis. Et ad hoc vt pcedat dubitatio, intellige de excommunicatione maiori in appellatione merè extraiudiciali;quia in iudiciali non est dubium, q non repellitur. Sol.Innocen.distinguit,quòd aut negotium est delatum ad superiorem;puta quia post appellationem,& ante excommunicationem grauatus fuit in eo, super quo appellauit. Et maximè si arripuit iter veniendi ad curiam ante excommunicationem; quia tunc poterit dictam appellationem psequi.arg. 3.q.9.in.c.re vera. Et quia regulare est, q appellans possit prosequi appellationem suam,vt supra dictum fuit;& quia, iam ceptum videtur iudicium, & appellationis causa,per not. in.c.gratum. & in.c.cum causa. de off.delega. Aut ante excommunicationem non fuit grauatus,& per consequens appellatio nondum habebat effectum, nec negotium erat translatum ad superiorem,& hoc casu non poterit appellationem prosequi. Refert tamen Inno.alios tenere contrarium,qui volunt, quòd talis possit indistinctè prosequi appellationem, Ita dicit Inno.in.d.c.cum inter. supra de excep. & sequitur Io.de Lig.in.d.tractatu. d. Anto. in.d.c.cum inter.tenet primam distinctionem, & reddit rationem diuersitatis inter primum, & secundum casum; dicens, quòd quando superuenit grauamen,se defendit stimulatus, quod non est ante, & ideò repellitur; dicit.D.m.ibi, quòd licet hæc non sit sufficiens ratio diuersitatis;quia tẽpore prosequutionis semper reperitur grauamen præcessisse, & sic secundum rationem.d.Ant. semper debet admitti, cum veniat stimulatus à grauamine,quod tamen est falsum, Vnde concludit, quòd talis indistinctè non admittitur ad prosequutionẽ;quia appel-

351 latio † extraiudicialis propriè,& strictè non est appellatio, sed potius quædam prouocatio ad causam,vt est tex.singularis in.c.cū sit romana. de appella. nec superueniẽtia grauaminis,mutat naturam istius appellationis,sed iustificat eā vires assumere, vbi erat primo quasi conditionalis, & pendebat à futuro grauamine. Vnde regulariter non tenetur appellatus comparere ad terminum appositum per appellantem; sed oportet,quòd ad ipsius instantiam iudex citet aduersarium,vt not.glo.in.d.c.cū sit romana.& Inno.in.c dilecti.de maio. & obedi. & sic cum appellās semper teneat locū actoris,pōt semper repelli ptextu excōicationis, et iā superuenientis,vt in.c.prudentiā.§.sexta.§.de off.deleg. & in.c.exceptionē.§.de except. & in.c.pia.de excep.lib.6. Nec obst.c.fi.§.de excep. super quo se fundat Inno.dicens,ibi,esse casum,q excommunicatus possit psequi appellationem,si sententia transiret in rem iudicatam. Vnde ppriè dicitur se defendere appellando, & appellationem prosequendo;quia,tex.ille loquitur in grauamine iudiciali. Sed nos loquimur in extraiudiciali per partem inflicto. quo casu cessant rationes prædictæ, eo quòd poterit postea quandocunque prosequi grauamen, saltem per viam querelæ,vt.d.c.concertationi.de appel. lib.6. Vnde non timetur de transitu in rem iudicatā. Nec obstat,quod opponit de grauamine; quia hoc idem est reperire circa omnem excommunicationem;nec potest,propter tale grauamen excommunicatus illud prosequi, vt supra dixi, etiam si fuit spoliatus, vt dixi supra in nona.q. huius membri;quamuis spoliatio sit in plurimis priuilegiata,vt in.c.fi.§.de ordi.cogni. Et hæc opin.mihi placet.Quid autem iuris sit,si superueniat excommunicatio in persona procuratoris;quia appellauit à sententia contra se lata,dic vt dicam in septimo membro prin. huius quintæ quæstionis principalis. Quæro trigesimo-

352 quarto,vtrum in casibus, † in quibus excommunicatus potest esse in iudicio tanquā actor, puta in causa appellationis,vt supra dictū fuit, possit petere sententiam pro se ferri. Pone exēplum,actor petebat centum à reo,iudex iniustè absoluit reum , vnde actor appellauit,& in causa appellationis constat iudici, ad quem,q debuit reus condemnari.Quare dubitatur,vtrum ad petitionem excommunicati, contra quem opponitur de excōmunicatione; iudex ad quē possit facere hanc condemnationem. Sol.glo. magna in.d.c.significauit. ponit duas opinio. Prima,q cassabitur sententia de præsenti, vt sic actor releuetur à grauamine, sed condemnatio rei differretur in euentum absolutionis;quia nō debet ferri sententia pro excommunicato. Secunda opin.glo.est,q nec etiā feratur sententia cōdemnatoria; quia cum nō constet ipsum excommunicatum, nec constare possit, eo quòd aduersarius ad hoc probandum non debet admitti, cum simus in causa exceptionis, meritò videtur,quòd sententia possit ferri pro excommunicato. & in hac opin. videtur residere glo. prædicta; & sic videtur sentire,quòd si constaret de excommunicatione, non deberet ferri sententia pro eo. Io.And.tenet, quòd ratione grauaminis admixti audiatur etiam super principali,per ea,quæ dixi in vigesimanona quæst. Sed Io.Cald. in.d.c.significauit. tenet primam opin.

opin.glo. dicit enim, quòd ista diuisibilitas erit
in pronuntiatione, quia sicut æquitas suadet, vt
excommunicatus possit appellare, & appellãdo
se defendere, ita debet seruari iustitia, quæ non
vult, quòd aliquid adiudicetur excommunica-
to, vt supra de iudi.c.intelleximus. Vnde dicit,
quòd iudex, ad quem cassando sententiam, de-
bet protestari, ꝙ per hoc non condemnat reum
actori in principali petito, eo quòd, de excom-
municatione actoris est sibi facta legitimè fi-
des; & ideò dicit hanc protestationem obseruã-
dam; quia simpliciter cassando sententiam, vi-
deretur condemnare reum actori, quod vltimũ
an sit verum, Docto. sunt varij; sed non insisto,
quia non est materia nostra. Sed dictam opin.
tenuit Bar.in.l.eos C.de appel.& glo.in.l.præ-
ses.C.de sentẽ. Contrarium tamen tenuit idẽ
Barto.in.l.cum apud ff.iud.sol. de qua materia
vide quod latè dixi post Docto.in.c.cum causa.
§.de re iudi. Sed redeundo ad propositum, &
ad articulum nostrum, dic, ꝙ prædictam opin.
glo.& Cald. tenẽt etiã Do.de Rota. decis.189.
353 vbi volunt, quòd † licet pro reo cõtumace pos-
sit ferri absolutoria, non tamen adiudicatoria.
arg.d.c.cum inter.§.de except. &.l.quamuis in-
dubitati.C.de adulte.d. Ant.in.d.c.significauit.
dicit, ꝙ hæc opin procedit, quando opponitur
exceptio excommunicationis ante conclusio-
nem in causa, quia tunc postea non potest exci-
pi, nec ferri probatio, vt in.c.audiuis.§.de pro-
cura. Sed.D.m.in.d.c.significauit. non placet
dicta distinctio. Mouetur, quia si potest obijci
ad condemnationem deferendam ante conclu-
sionem in causa; ergo potest opponi etiã post,
cum hæc exceptio sit priuilegiata, quòd possit
opponi in qualibet parte litis, vt.d.c exceptio-
nem.§.de except.& c.pia.eo.tit.lib.6.vbi patet
in fi. quòd etiam post sententiam potest oppo-
ni ad differẽdam executionem; ergo multo for
tius debet posse opponi post conclusionem, ad
differendam condemnationem. Facit quia ra-
tiones positæ in.d.c.pia. militant etiam post cõ-
clusionem in causa. Præterea mouetur, quia
354 æquitate † suggerente, quandoq; admittitur
probatio, & suspenditur primum iudicium, vt
in.c.pastoralis.§.de cau.poss.& proprie. Et hãc
opin.tenet etiam Spec. in tit. de renun. & con-
troue.§.1.ver.& scias. Subdit tandem. D.m.
ꝙ credit, quòd de rigore iuris possit defendi pri
ma opin. quam sequitur Cald. quia in condem-
natione, seu declaratione cessat illa æquitas gra-
uaminis, quæ fecit excommunicatum audiri, &
quia satis videtur esse sibi, quòd per cassationẽ
sententię, eidem prouidetur aduersus stimulum
355 iniquitatis sententiæ; quia indultum † contra
iuris regulas, ex aliqua iuris necessitate durat,
quandiu durat illa necessitas, seu causa. vt supra
de vi.& hone.cler.c.deus qui. & supra de præ-
scrip.c.ex transmissa.& in reg.cum cessante. in
prin. supra de appel. Alia tamen opin. videtur
ęquior, & minus deuiat à regulis iuris, tũ quia,
sequendo primam opinionem fertur sententia
per tales partes, cõtra ea, quæ traduntur in.l.in
hoc iudicio.ff.fami.hercis. Et quod not. Bart.in
.l.1.C.si aduer.rem iudi. & per Inno.in.c.cum
inter. supra de re iudi. Item quia alias oritur
alia difficultas, quia ex tempore cessat officium
iudicis. Ad quod, nec obstat, quod nihil debeat
agi in fauorem excommunicati, nisi respectu
defensionis; quia istud est falsum, vt in.c.exce-
ptionem. supra de except. vbi fit condemnatio
expensarum in fauorem excommunicati, & fa-
tis videtur esse, quòd executio, & commodum
sententiæ differatur in tempus absolutionis;
quare idem, & fortius in simili videtur dicendũ
in terminis nostris, maximè vt cessent dictę dif-
ficultates. Sed aduerte, quia idem.D.m.in.c.
cum inter. supra de exceptio. magis latè format
quęstionem, vtrum excommunicatus in casi-
bus, in quibus potest esse in iudicio, possit pe-
tere sententiam pro se ferri, & pro parte affir-
matiua inducit illum tex.in ver.porrò. Et clari°
idem sentit.d. Ant.in quodam notabili, dicens,
ꝙ in casibus, in quibus excommunicatus põt
esse in iudicio, potest esse non solum ad impe-
diendum sententiam pro alio ferendam, sed
etiam in quantum velit prosequi pro se iustam
sententiam. Sed.D.m.ibi distinguit, quòd aut
excommunicatus est in iudicio, vt actor, eo ca-
su, quo potest, puta in causa absolutionis, & ꝓ-
cedit dictum.d. Anto. quia ex quo plus permit
tit, vt possit esse in iudicio, videtur permittere vt
possit petere sententiam pro se ferri. Facit.c.1.
de rescrip.lib.6. Et ita loquitur tex.in.d.c.cum
inter.ver. porrò. secundum eum. Aut excom-
municatus est in iudicio pro causa, pro qua sibi
non conceditur esse, & tunc in qualibet parte
iudicij, potest repelli etiam ex iudicis officio, vt
in.c.pia.de except.lib.6. &.d.c.exceptionem.
Aut venit in iudicio vt reus, & putat, quòd nõ
possit petere sententiam pro se ferri; quia nihil
petere potest in iudicio. supra de iudi.c.intelle-
ximus. licet iudex, ex officio possit illum absol-
uere, si cognouerit actorem non probasse. Ex
quo infert.D.m.ꝙ si actor oblato libello negli-
git prosequi, quòd non poterit excommunica-
tus petere ipsum actorem compelli ad agendũ.
iuxta not.in authẽ.qui semel. C.quomo. & quã
iud. quia solum stare põt in iudicio, quatenus
ab alio stimuletur, ne reportet commodum ex
sua malitia, vt.d.c.intelleximus. quæ rõ cessat
actore non prosequente, licet secus dixerim, su
pra eo membro. q.27. quando non excommu-
nicatus conuentus ab alio, vellet compellere
ipsum excommunicatum volentem desistere, vt
ꝓsequeretur in causa. Quæro trigesimoquin-
356 to, vtrum † excommunicatus actor, contra quẽ
excipitur de excommunicatione, possit accusa-
re testes de falso, qui sunt examinati contra
eum, & similis quæstio posset formari in acto-
re appellante, contra quem non examinentur
testes, & etiam potest figurari in reo excommu
nicato conuento, contra quem producti sunt
testes, quos vult accusare de falso. Solu. hanc
quæstionem non reperi tactam in materia no-
stra, sed in materia bannitorum, qui ex forma
statuti

statuti possunt se defendere, sed non possunt
357 agere; quã quæstionem † disputauit Fran. Nic.
de Matharel. vt refert Spec. in tit. de accus. §. 7.
in magna additio. §. gradum septimum. vbi Io.
And. arguit pro vtraque parte; sed omitto argu
menta, quia parum faciunt. Sed tandem soluen
do concludit, quòd aut accusat aduersarium,
quia corrupit, & produxit testes falsos, & admit
tetur ad talem accusationem; quia hoc propriè
est defendere. ff. de re iud. in. l. diuus. C. si ex fal.
instru. per totum. Si verò accusaret ipsos testes,
vel alios testium volutores non esset admitten-
dus, quia non defendit, sed accusat. Pro quo fa
cit. c. cum inter. š. de except. iuncto. c. intellexi-
mus. š. de iudi. Alberic. de Rosa. in tracta. statu
torum, prædictam quæstionem de bannito, qui
ex forma statutorum non debet audiri, & po-
test offendi quęstione octuagesimaoctaua, par-
te. 4. dicit fuisse disputatam per quendam Do-
ctorem de Mezabbatibus. Sed omitto argu-
menta, quia non concludunt ad materiam no-
stram. Videtur tamen decidendo concludere,
quòd etiam per viam accusationis admittatur.
Tangit etiam Io. And. in addit. Spec. in titu. de
off. delega. §. restat. ver. quid si in statuto. & ex
ibi dictis. & ex dictis do. Nelli de sancto Gemi,
in tractatu bannitorum, in prima parte secundi
temporis. q. 70. Arbitror posse distingui, quòd
aut excommunicatus potest aliter se defende-
re per vim exceptionis, & reprobationis falsita-
tis, & corruptionis, secundum ea, quæ tradun-
tur in. c. licet causam. š. de probat. c. cum vene-
rabilis. š. de excep. & quæ latissimè dixi in. c. 2.
supra de cri. fal. & hoc casu non admittatur ad
accusandum testem, vel coadiutoriè, & si per
viam exceptionis se defenderet, aut per alium
modum, & formam sapientem defensionem,
non est dubium, quòd debeat audiri. Si verò
sibi non prouidetur per alium modum, nisi per
viam accusationis; puta per viam statuti, non
posset de falso cognosci, nisi per viam accusatio-
nis; hoc casu dicerem attendendam formam, &
principale propositum, secundum quam, & ꝑ-
pter quod accusat; quia aut accusat principali-
ter ad intentionem pœnæ istis testibus, & con-
ductori imponendæ; & hoc casu non audiatur,
& si pricipaliter ad finẽ defensionis suæ, & hoc
casu, si ex forma statuti disponeretur, quòd ac-
cusatio fieri possit ad finem reprobandorum
testium, res est clara, quòd debet audiri; quia oc
curret tanquàm compulsus propter periculũ
probationis, & ad defensionem suam. Et ideò
deberet admitti, & idem fortè dicendum est, si
statutum specificè non disponeret, quòd possit
accusari ad dictum finem. Nam ex quo statutũ
prohibet, posse cognosci contra testes de falso,
nisi per viam accusationis, videtur concedi, vt
fieri possit accusatio prædicta, etiam ad dictum
finem propter fauorem defensionis, & statutũ
operetur circa hoc, quòd videtur esse dubium
de iure, vt sequitur. Sed vbi ex forma statuti ni-
hil prouidetur, incidimus in illam quæstionem,
358 vtrum † accusatio diuersorum testium, prosit
quò ad defensionem, de quo per Ioan. And. in
addit. in. d. §. restat. ver. quid si in statuto. & per
Cy. Bal. & Docto. in. l. 1. C. qui accu. non pos. &
per Bal. in. l. si quis testibus. C. de testib. Et per
Bar. & Rapha. Fulg. in. l. diuus. ff. de peti. hære.
& posito quòd prodesset, ponderanda esset for
ma accusationis, ad quem finem principaliter
intenderetur, vtrum ad vindictam, vel etiam ad
defensionem. Ad quod facit quod dixi supra
in sexta quæstione secundi membri, & pluribus
alijs quæstionib⁹ seq. Quæro trigesimosexto,
359 an † excõmunicatus possit implorare officium
iudicis. Sol. patet ex his, quæ dixi supra in sexta
quæst. huius membri, & octo sequẽ. qq. & ma-
ximè q̃stione decimaquarta. & tractat. j. q. 27.
& pluribus alijs. Ex quibus concluditur, quòd
non potest, nisi incidenter intentaretur per sti-
mulatum ad meram defensionem. Et hanc opi.
tenuit. D. m. in. c. cum inter. š. de except. in fi. q.
Facit quod in simili dicit. D. m. in tracta. ban-
nitorum, in prima parte secundi tẽporis, q̃stio-
ne mihi autem. 79. vbi dicit, quòd si quis non
debet audiri agendo, & implorat officium iudi-
cis, non debet admitti, tum quia prouocans est,
& non prouocatus; tum quia taliter implo-
rando officium iudicis, venit in iudicio agẽdo,
& non excipiendo, & sic tenetur libellum offer
re, & per cõsequens actor est, vt habetur in. l. 1.
ff. de eden. & in. l. 1. ff. de iurisd. om. iudi. Facit. l.
in tribus, & quod ibi not. ff. de iudi. & idem per
consequens & fortius dicendum est, de excom-
municato, quod mihi placet, licet ex his, quæ
redacta sunt in prædictis quæstionibus aliqui
teneant contrarium. Quæro trigesimosepti-
360 mo, an ad prædictos effectus † consequendos
exigatur denuntiatio. Sol. die de hoc, vt dicam
in fi. q. princ. istius deciminoni artic. princip.
Postremo ad intellectum secundi membri de
actore istius quintæ quæstionis princip. quàm
plurima faciunt, quæ statim dicam in seq. tertio
membro de reo, & plurima etiam dicentur in
sexta quęst. princ. istius deciminoni artic. in qua
tractabitur specialiter materia exceptionis, &
replicationis excommunicationis; ideò vide ad
prædictarum quæstionum istius secundi mem-
bri intellectum, quæ in dictis locis dicentur. Et
ex his Deo duce, est notabiliter expeditũ istud
secundum membrum de actore. 5. q. princ. de
effectibus excommunicationis circa iudicialia.
Circa tertium membrum principale isti⁹ quin-
tæ quæstionis princ. in quo veniunt examinan
di effectus excommunicationis rei conuenti in
iudicio. Breuiter sume hanc regulam, quòd ex-
ceptio excommunicationis non habet obstare
361 ipsi † reo, quominus possit se defendere, vt est
tex. in. c. intelleximus. supra de iudi. Et ratio po
nitur ibi, ne aliàs de malitia sua, videatur com-
modum reportare, & circa hæc Innocen. quem
communiter* sequuntur Doct. ponit duas re- Cõm. op.
gulas, vnam affirmatiuam, & aliam negatiuam.
Affirmatiua est, quòd reus necessarius indistin-
ctè admittitur ad omnem defensionem, vt. d. c.
intelleximus. & in. c. cum inter. supra de excep.
Et

362 Et ratio est, vt arbitror; quia † excommuni-
catio est introducta à iure positiuo, vt dixi. s.
in rub. in quarto princ. artic. & defensio à iure
naturali, vt in. l. vt vim. ff. de iusti. & iure. & ideò
per ius positiuum tolli non debet, vt in cle. pa-
storalis. de re iudi. Et dicitur esse reus necessa-
rius, cum actio dirigitur contra eum, vel quãdo
specialiter vocatur ad iudicium, qđ redditur in
inuitum; quod arbitror procedere pro ipsius
proprio, & priuato interesse, seu citetur pro in-
teresse ecclesiæ suæ, vt etiam tenet Io. de Lig. in
dicto tractatello, allegat. d. c. cum inter. Et idē
arbitror, si citaretur vt necessarius administra-
tor, videlicet, vt tutor, curator, vel similis. Ad
quod adde, quod statim dicam in ver. sed circa
prædicta primo dubitatur. Patet ergo ex præ-
dictis, quòd tanquam reus necessarius, non ob-
stante excommunicatione, potest omnem ex-
ceptionem opponere. quod limitat Vinc. in. c. si
aduersus. supra de hæreti. Si modo sit exceptio
odiosa, vt Macedoniani; Secus si sit fauorabilis,
vt Velleiani. Sed dicit ibi Io. And. post Goffr. &
Philip. quòd Vincen. malè cantauit, quia omnis
exceptio fauorabilis, & odiosa competit sibi,
eo quòd, non excommunicati fauor, sed æqui-
tas iudicantis attenditur, vt. d. c. cum inter. Et
dicit Ioan. And. quòd ipse idem Vincen. postea
tenuit cõtrarium. & idem tenuit Archid. 4. q. 1.
in summa. Nec obstat tex. in authen. de priuile.
363 do. §. postmodum. † ver. si sint. colla. 8. quia se-
cundum Archid. ille tex. & similes possunt in-
telligi, quantum ad inquisitionem, siue ad impu
gnationem, vel actionem, seu hæresis defensio-
nem, vt supra de heret. c. ad abolendam. §. illos.
sed in alijs omnibus iustitia non debet denega-
ri. Subdit etiam Io. And. quòd licet quidam di-
xerint, quòd Vincen. dicit, ꝙ excommunicato
conuento non competit exceptio iuris; vt ex-
communicationis, infamiæ, vel similis contra
aduersarium, vel contra iudicem, vel testem; sed
quòd solum cõpetit exceptio facti, vt solutionis
pacti de non petendo, rei iudicatæ, vel similiũ,
quæ opin. in veritate non fuit Vincen. sed Hug.
vt refert Archid. 4. q. 1. c. quod autem. Tamen
Goff. in. d. c. cum iure. quem sequuntur Hosti.
& Io. And. & Doct. communiter* in. c. à nobis.
Cõn. opi. supra de excep. dicit, quòd omnis defensio cõ-
petit excommunicato, siue sit realis; quia defen
dit reum super re, pro qua cõuenitur, vt est ex-
ceptio peremptoria rei cohęrens, vt. ff. de exce-
ptio. in. l. exceptiones. §. rei. siue sit personalis,
defendens ab actione personali, vel sit persona-
lis declinatoria, qualis est exceptio incompeten
tiæ iudicis; vel etiam si sit exceptio dilatoria, si-
ue illa competat ratione temporis feriati, vel lo
ci incongrui, vel rescripti surreptitij, vel inepti
libelli. Et idem in qualibet alia exceptione, quæ
tendit ad suam defensionem, non ad impugna-
tionem, vt dicit glo. in. d. c. cum inter. quam ibi
sequuntur communiter* Doct. Et sic videtur,
Com. op. quòd omnis exceptio, quæ cõpetit non excom
municato, competat etiam excommunicato.
Sed cõtra prædicta opponitur, & videtur, quòd
364 cum reus excipiendo † fit actor, vt in. l. in exce-
ptionibus. ff. de probat. quòd per consequens
non debeat audiri, quod cõtrarium tãgit glo. 1.
in. d. c. cum inter. & non soluit formaliter. Sed
D. m. ibi post Docto. soluit, quòd verum est,
quòd dicitur actor quò ad onus probandi, non
autem quòd sit propriè actor, cum non petat
aliquod sibi dari, fieri, vel adiudicari. Sed solum
intendit repellere actorem in totum, vel in par-
tē, vel ad tempus, vt in. l. exceptio. ff. de except.
& sic defendit se aduersus actorem. Secundo
opponitur, quòd reus excommunicatus, etiam
se defendendo, non debeat admitti; quia reus
tenetur iurare de calumnia, sicut actor, vt supra
de iura. calum. per totum. Sed excommunicato
non est licitum tangere, vel ingredi sacra. 5. di-
stin. c. ad eius. 11. dist. c. cleros. Sed ad hoc re-
sponde, vt dixi supra in secunda quæst. prin. hu-
ius articuli. ver. circa octauum dubium. Secun
da principalis regula Inno. & Docto. est negati-
365 ua, ꝙ excommunicatus qui venit † ad iudicium
vt reus voluntarius, non est audiẽdus; quod sem
per intelligo, opposita exceptione, & inquantũ
sit excommunicatus excommunicatione maio
ri, vt sæpius dictum est. Et dicitur voluntarius,
quando per iudicem non necessitatur venire ad
iudicium, sed ipse voluntariè venit, fortè ꝓ suo,
vel communi interesse. Exemplum in authen.
si omnes. C. si vt se ab hære. abstin. vbi dicitur,
quòd cum minor petit se restitui aduersus adi-
tionem hæreditatis vocandi sunt omnes cre-
ditores, vel specialiter, si sint certi, vel genera-
liter si sunt incerti. Et ad hoc vide quod dixi in
præcedenti membro. q. 18. Et ex prædictis
duabus regulis potes colligere decisionem mul
tarum quæstionum, videlicet, an possit ꝓsequi
366 propriam Iniuriam, an petere † reuocationem
tenutæ, vel restitutionem attentatorum, vel re-
stitutionem in integrum, vel restitutionem spo-
liationis, vel restitutionem vxoris, aut retracta-
tionem sententiæ nullæ, vel quæ non transiuit
in rem iudicatam, vel conqueri de iniusta sen-
tentia censuræ, vel petere reductionem ad arbi
trium boni viri, vel agere cõdictione. l. diffama-
ri. Quarum quęstionum, & similium latas, &
claras solutiones, collige ex his, quæ dixi latè
supra in pręcedenti membro, à quęstione quar
ta, vsque ad quęstionem decimamquartam in-
clusiuè. Et potes etiam colligere ex prædictis
duabus regulis, an etiam possit reconuenire
actorem, de quo dixi in præcedenti membro.
quęst. 16. vbi vide notabilem limitationem. Et
367 etiam † an possit venire ad iudicium per alios
agitatum, tanquam tertius pro suo interesse, de
quo ibi dixi. q. 18. Et adde quod statim dicam
in ver. sed circa prędicta primo dubitatur. Item
colligitur ex duabus prędictis regulis, an possit
compellere aduersarium ad agendum, vel ad il-
lud, in quo ipse esset futurus reus aduersario
agente, & an petere sententiam pro se ferri, de
quibus dixi in pręcedenti membro, quęstione
vigesimaseptima, & trigesimaquarta, & alijs
plurimis. Et etiam an de falso possit accusare te-
stes

ftes contra eum productos, vel qualiter aduer-
sus eos possit se defendere, de quo dixi ibi quę-
stione trigesimaquinta. Sed circa prædicta du
368 bitatur, vtrum† excommunicatus possit se op-
ponere electo petenti confirmationem, & vi-
detur dicendum quòd sic, si est de ecclesia; quia
vt supra dixi, etiam excommunicatus admitti-
tur ad defensionem ecclesiæ suæ; not.glo.in.c.
dilecti. supra de except. Sed ista videtur quæ-
dam defensio ecclesiæ, igitur &c. In cõtrarium
tamen fortiter obstat, quòd talis videtur reus
voluntarius, & sic censetur actor, & non est ad-
mittendus, per ea, quæ supra dixi. Facit.c.ex-
hibita.supra de iudi.&.c.super eo.de elect.Sol.
Innocen.in.d.c.cum inter. propter prædictum
argumentum tenet, quòd non admittatur, ne
369 defensio trahatur ad impugnationem. Et quia
cum sit extra ecclesiam ꝓpter suum delictum,
non interest sua; & ideò non potest excommu-
nicationem, vel aliud delictum opponere con-
tra electum. argumen.26.distin.c.vna tantum.
Et quia cum trabem gerat in oculo, non potest
370 festucam† de oculo fratris eruere. 3.quęstio.7.
§.tria. in fi. Non obstat.c.dilecti.s.de except.
quia loquitur in reo necessario, quod patet ex
litera illius tex.dum dicit, traxisset in causam.
Nam voluntarius, primo debet firmare perso-
nam suam in iudicio, quod non potest facere
excommunicatus. Secus est in reo necessario,
cuius persona firmatur, eo ipso, quòd inuitus in
causa trahitur, vt in.c.intelleximus.supra de iu-
di.& in.c.cum inter.supra de except. & in.l.in-
ter stipulantem. §.1.ff. de verbo. obliga. Sed
contrariam opinionem tenet Hosti.in.d.c.cum
inter.& in.d.c.dilecti. per tex.dicti.c.dilecti. in
quantum illi canonici prius se opponebant illi
electo, & sic erant voluntarij. Item in fine dicit
iudicatum esse, quòd cum quidam esset trans-
latus ad alienum Episcopatum, & per quendam
canonicum ecclesiæ, ad quam translatus erat,
opponeretur crimen cum infamia ad impedien
dum possessionem translatus, replicabat de ex-
communicatione. Et dicit Hosti. Clementem
quartum diffiniuisse, quod replicatio non elide-
bat exceptionem, licet ille esset reus volũtarius,
prouocans. Et ideò concludit Host. quòd di-
stinctio Inno. faciens differentiam inter reum
necessarium, & voluntarium non est admitten-
da; nisi saluaremus eam, dicendo, istum qui vult
repellere malum prælatum fore reum necessa-
rium, & non voluntarium. Nam quid grauius
& intolerabilius, & periculosius est, quòd de-
tur lupus loco pastoris, dissipator loco tutoris,
homicida pro medico, tyrannus pro defensore,
inimicus pro aduocato, certè nihil, vt supra de
elect.c.nihil.&.c.ne pro defectu. 40.dist.c.mul
ti. Item cum excommunicato reseruetur exce-
371 ptio† contra temporalem iudicem delegatum,
fortius debet reseruari contra ordinarium, qui
est perpetuus. & hoc dictum Host. dicit Specu.
curiam seruare, scilicet, quòd excommunicatus
possit se opponere etiam voluntariè, non obstã-
te excommunicatione contra petentem confir
mationẽ, vt not. Spec. in tit. de acto. §. r. ver. itẽ
quòd est excommunicatus. & idem videtur se-
qui Io. And. in. c. dilecti. Et ad.c.exhibita. supra
de iudi. quod videtur aliqualiter contrariari, di-
cit posse responderi, quòd si canonicus excom
municatus prouocat iudicium, dans libellum, vt
cassetur electio, repelletur propter excommuni
cationem. Si verò contra prouocantem ad con
firmationem excipit, etiam si sponte veniat; se-
cus est. Et prædictam etiam opinio. tenet Io. de
Luna. & sequitur etiam.d. Ant. nec Inno. cõtra-
dicit in hoc casu proposito, secundum. D.m. si
bene ponderentur dicta sua in.d.c.dilecti. & in
.c.super his. supra de accusa. in.2.col. vbi dicit,
quòd criminosus non admittitur contra peten-
tem confirmationem, nisi sua intersit; puta, quia
sit futurus suus prælatus, vel sit patronus; quia
372 ins† suum prosequenti, non obstat exceptio cri
minis. argu.4.q.6.c.omnibus. Vnde bene est
ponderanda ratio Inno. vult enim, ꝙ excipiens
cõtra futurũ ꝓlatum nõ solum se defendere; sed
etiam ius suum prosequi possit. Excõicatus.n.
nõ repellitur à prosequutione iuris sui. Et ideò
cõcludit, quòd dictum Inno. in.d.c.cum inter.
procedit, quando criminosus excipit tanquam
vnus de populo contra petentem confirmatio-
nem. Et fortè posset attentari, secundum. D.m.
ꝙ quilibet etiam laicus futurus subiectus, est
admittendus contra petentem confirmationẽ,
non obstante replicatione criminis, propter ra-
tionem prædictam. Facit.c.audacter.in fi.8.q.1.
& quod not. Io. And.in.c.pia. de except. lib.6.
vbi concordando Inno. dicit, quòd excommu-
nicatus appellans extra iudicium admittitur,
quando aliquod præiudicium potest sibi gene-
rari ex omissione; sed in casu nostro, præiudiciũ
generatur huic excommunicato, si non posset
se opponere contra petentem cõfirmationem;
quia obtenta confirmatione mitteretur in pos-
sessionem, & durius, tunc repelleretur, iuxta ea,
quæ leguntur, & notantur in.c.veniens. supra
testib. Et hæc opinio mihi placet, quando solũ-
modo veniret ad defensionem, & nõ ad aliquid
consequendum. Ad quod vide quod dixi supra
in præcedenti membro. quęstio.18.&.33. quia
373 in cõfirmatione proceditur causa cognita, † &
citationibus factis; vel specialiter, si tractatur de
præiudicio alicuius personæ specialis, vel gene-
raliter propter præiudicium incertorum, iuxta
formam.c.fin.de elect. lib.6. Et ideò si is, de cu-
ius præiudicio agitur, est specialiter citatus, de-
cisio est clara, quòd potest se opponere, licet sit
excommunicatus. Et idem si non sit specialiter
citatus, sed sub generali citatione, & veniat pro
374 sua necessaria defensione. Nam† actus confir-
mationis electionis dicitur iudicialis, vt not.
Inno.in.c.cum inter canonicos. s. de electio. &
.c.quod ad consultationem. supra de re indi. in
glo. magna. in fi. & in.c.ad dissoluendum. supra
de despons. impub. & in.c.venerabilis. supra de
censi. in glo. magna. Licet contrarium tenne-
rit in.c.cum olim. supra de cau. poss. & proprie.
Sed prima opinio approbatur per.c.fi. de elect.

Cõm.opi. lib.6, & ibi tenent hoc communiter* Docto.
vbi Ioan. And. & alij Doctores tractant, an, &
quando confirmatio dicatur interloquutoria,
vel diffinitiua. Circa prædicta secundo dubi-
375 tatur, vtrum † excommunicatus possit oppo-
nere exceptionem compensationis. Sol.glo.fi.
in.c.cum inter. supra de exceptio.tenet q non;
quia qui compensat, quodammodo agit, & pe-
tit, vt in.l.amplius non petitum.ff.rem rat.hab.
Quinimò secundum illam glo. si aduersarius
non repelleret excommunicatum, posset iudex
ex officio repellere, per.c.exceptionem. supra
de except, & istam opinionem tenet Io.4.q.1.
in summa. & tenuerunt Vincen. & Tancre. in
d c.cum inter, & in, c.si aliquando, ĩ, eod. Et
etiam similiter tenet Goffre.licet primo arguat
in contrarium, qui condemnatus est non pete-
re, non potest compensare, vt.d.l.amplius non
petitum.per quam legẽ, prædictam opinionem
tenent Iaco.de Are, & Cyn. in.l.quoniam Ale-
xandrum.C.de adulte.& Barto,in.d.l.amplius.
vbi dicit, quòd idem etiam tenet Oldra. Sed
Bartho. Brixien. in.q.venereali, quæ incipit,
quæritur vtrum excommunicatus. tenet con-
trarium per.l.verum.ff.de compensa.Host.pri-
mo arguit pro ista opin, secunda, quòd posset
376 compensare; quia qui † compensat propriè non
agit, quod patet; quia in compensatione venit
377 debitum naturale, vt in.l.etiam.ff.de compens.
ad quod etiam agi non potest, vt in.l.iurisgen-
tium.§.sed cum nulla. ff. de pact. Item facit,
378 quia excommunicatus obligatur soluere; † sed
compensans dicitur soluere, vt in.l.si debitor,
ff.qui pot.in pig.hab. Sed tandem Hostien.di-
stinguit, quòd aut debitum est liquidum, nec
aduersarius negat, aut exceptionem prætendit;
sed consentit quòd fiat compensatio, & debet
admitti, vt in.l.fina. C.de compensa. & in.l.bo-
na fides.ff.deposi.& sufficere debet iudici, qua-
litercunque satisfaceret actori. ff.de pigno.act.
in.l.si rem.§.omnis pecunia. sed si aduersarius
negat, vel excipiat, secus est; sed Hostien. &
Io. And.in.d.c.cum inter.expressè eligit. Pri-
mo enim confirmando opin. glo. dicit, quòd
379 duplex † est defensio; Vna, quæ habet naturã
solius exclusionis, & hæc permittitur excom-
municato, vt.d.c.cum inter.&.ff.de accusa.in.l.
seruos. Alia vero est, quæ habet naturam im-
pugnationis, & actionis, vt compensatio, & hęc
non conceditur, vt.d.l.quoniam Alexandrum.
sed idem Io. And.super glo.fina.prędictas sen-
tit contrarium, dicens, quòd non obstat, quòd
compensans dicatur agere; quia idem dicitur
de excipiente, & tamen excommunicatus exci-
pit, vt dictum est. Vnde verum est, ſm eum,
q qui compẽsat, agit quò ad quid; quia sibi in-
cumbit onus probandi. Sed inspecta veritate
non dicitur agere, quia si per eã ageretur, actor
compelleretur residuum restituere, quod nõ est
verum, cũ vsq; ad petitũ debitum, solũ fit com
pensatio; & ideò debet posse cõpensare. Et idem
sequitur.d. An. in.d.c.cum inter. Mouetur, quia
excommunicatus potest excipere, sed compen
380 sare, est excipere. Debet † enim attendi qd' prin
cipaliter agitur, vt in.l.1.ff.de autho. tut. sed fi-
nis compensationis est, vt per eam actor repel-
latur à sua petitione, licet in consequentiam suũ
debitum consequatur, quòd etiam excipiendo
consequitur. Non obstat.d.l.amplius. vbi pro-
mittens non petere, non potest compensare;
quia verum est, q in effectu compensans petit;
& ideò non potest compensare, quia per hunc
modum ageret cõtra promissionem factam de
non petendo. Sed directè non agit, q propter
hoc excommunicatio non repellat. D.m.in.d.
c.cum inter. dicit, q putat posse distingui, quòd
aut aduersarius confitetur debitum, & acquie-
scit compensationi, & admittitur compensa-
tio, nec debet iudex ex officio repellere; quia
non agit, sed potius soluit, & non refert quali-
ter satisfaciat, vt.d.l.si rem. & sic procedat opi.
Host. Aut aduersarius negat, & non acquie-
scit compensationi, & tunc de rigore potest ꝓ-
cedere opin.glo.& sequacium, quæ videtur ma
gis communis*, licet de æquitate, quam putat Cõm.opi.
seruandam, videtur sibi, quòd sit admittenda
compẽsatio, cum sit quædam defensio, eo quia
si non soluit hoc, contingit propter factum ad-
uersarij, & ex cuius facto impeditur. Nam si
actor sibi solueret, excommunicatus eidem sa-
tisfaceret, & sic impeditur per ipsum actorem
quo minus sibi satisfaciat. Ad quod allegat qd'
not. Barto.in dicta.l.amplius. vbi concludit, nõ
incidere in periurium, qui iurauit soluere, si cõ-
pensat ratione prædicta; & hoc putat magis iu-
ri, & rationi consonum, cum omnis defensio
reseruetur excommunicatis, vt dictum est.
Et ad dictam.l.amplius.responde, vt supra; quia
ibi, consideratur effectus compensationis, pro-
pter quem damnificaret partem cõtra pactum
personæ factum de non petẽdo. Sed excommu
nicatus repellitur à iudicio, quatenus alium sti-
mulat, sed si stimulatur, admittitur volens se de-
fendere compẽsando, vel alio modo, secundum
D.m. Sed tu aduerte, quia Ioan.de Lig. in di-
cto tractatello, tenet primam opinionem,
381 Mouetur, quia † excommunicato reseruatur
sola exceptio, q̃ haberet vim actionis, vel impu-
gnationis; sed exceptio habet vim petitionis,
vt dicta.l, amplius.in fi.igitur &c. D. Nellus de
sancto Gemin.in tractatu bannitorum, in pri-
ma parte secundi temporis. q.66. mouens quę-
stionem de bannito, qui solum auditur se defen
dẽdo, latè recitat.q.Iac.de Are.quam etiam al-
legat, & sequitur Alberi.de Ro.in tracta. statu-
tutorum.q.92.allegat pro parte negatiua qua-
tuor argumenta, quòd non possit compensare,
& pro parte affirmatiua quinque; & tamen de-
cidit pro negatiua. Sed omitto, quia satis colli-
guntur ex superioribus. & dicit ibi do.Nellus,
q credit dictam decisionem veram, & sic tenet
cum prima opin.glo. Quod tamen limitat, nisi
bannitus probaret ante bannum se compen-
sasse, siue compensauerit extra iudicium, siue in
iudicio; quia tũc cum ipso iure fuerit sublatum,
ſm not.in.l.fina.C.de compensa. meritò potest
bannitus

bannitus compensare. Ego verò arbitror ita
distinguendum, quòd aut sumus in casibus, in
382 quibus compensatio † admittitur ipso iure, de
quibus per Bal. post Nic. Mattarel. in.l.si con-
stat. & in.l.fin.C.de compensa. quod est in casi-
bus, in quibus lex specialiter de hoc disponit;
de quibus per Bal. ibi. Et aliquid per Ioan. de
Imo.in.l.rei iudicatæ.ff.solu.matrim. Et in istis
casibus excommunicatus potest obijcere de
compensatione; quia tunc quasi vf, quòd nihil
debeat. Adeò quod, tunc videtur esse quędam
exceptio intentionis, & facti, quasi debitū fue-
rit sublatum; secundum not.in.d.l.si constat, &
Instit.de actio.§.sed nostra.&.ff.de compensa.
in.l.si quid à fideiussore, & ibi per glo. vel Bart.
Aut sumus in casibus, in quibus compensatio
383 non admittitur † ipso iure, quod est regulare,
Glo.op. secundum communem* opinionem glo.& Do
cto.in dictis iuribus. licet Martinus contra, su-
per quo non insisto. Et subdistingue, quòd aut
actor consentit compensationi, & arbitror
compensationem admittendam, per ea, quę di-
xi supra, secundum Hosti. &.D.m. Aut actor,
contra quem obijcitur compensatio, non con-
sentit, sed replicat de exceptione; & subdistin-
gue, quòd aut excommunicatus allegat cōpen-
sationem, aliàs obiectam, seu oppositam ante
excommunicationem. Aut nunc de nouo vult
compensare. Primo casu subdistingue ex mente
prædicti do. Nelli; quòd, aut quis aliàs opponit
exceptionem excommunicationis contra iu-
dicium ante excommunicationem; & quia
tunc opposita exceptione inducta fuit compen
satio, & ideò nunc excluditur tanquam non
subsistat debitū. Aut aliàs opponit in iudicio,
& hoc casu, si iudex illam approbauit, idem est,
per.l.quod in diem.§.si rationem. ff. de com-
pensa. secundum Iaco. Butrig. in.d.l.si quid à
fideiussore. Secus autem si iudex aliàs non ap-
probasset. Facit quod not. Bart. in rub.de com-
pensa.& quod not.in.d.l.verum.eod.tit. Vnde
requiritur, ꝙ sit opposita, & liquidata, & à iu-
dice approbata, vt.d.§.si rationem. Et glo. quæ
dicunt, quòd compensatione opposita fit com-
pensatio, debēt intelligi, quando opposita est
cum effectu, ita quòd sit per iudicem sententia-
liter approbata, aliàs non fit, sed remanet in iu-
re pristino.ff.de nego.gest.l.si autem.§.fin. se-
cundum Bald. post Nicho. Matta. in.d.l.si con-
stat. Sed si fuit opposita extra iudicium ante ex-
communicationem, satis est allegare illam fuisse
oppositam extra iudicium, secundum Barto. in
dicta rub.&.d.l.verum. & ibi etiam per aliquos
Moderniores. Secundo casu, quando ante ex-
communicationē nunquam fuit opposita; ar-
ticulus videtur mihi satis dubius pro qua opi-
nione faciunt, quæ supra allegata sunt, & maxi-
mè quia compēsans videtur agere per.d.l.am-
plius. Tenet etiam Bar.in.l.tam mādatori.C.de
non num.pecu. Sed potest responderi, vt supra
dixi, secundum.D.m. Pro secunda opin. facit,
quia compensans videtur agere, & tenet Bald. in
d.l.tam mandatori. Item, quia si de maiori debi

to quàm petatur, opponatur compensatio, nō
potest iudex condemnare in residuo, vt supra
dixi.& probatur in.l.in rebus.§.si.ff.commod.
Vtraque opin. est satis sustentabilis, tamen est
satis æqua secunda opin. Host. quia ex quo reus
opponit compensationem ad suam solam de-
fensionem, videtur sibi hoc licere; per ea, quę su
pra dicta sunt. Et sic habes notabiliter expeditā
hanc quęstionem. Tertio dubitatur, posito ꝙ
excommunicatus non possit suum debitū com
384 pensare; vtrum, saltem † fideiussor suus conuen-
tus possit compensare debitum ipsius excom-
municati. Et videtur primo ꝙ non; quia secun-
dum hoc; prouideretur excommunicato, ꝓpter
connexitatem de vno ad reliquum, quod fieri
non debet, vt in.c.translato.ē.de constit.& in.l.
pedius.ff.de arbitr.& in.l.1.§.item quæritur.ff.
de aqua quotid.& æsti. Item quia si admittere-
tur, destruerentur duæ regulæ. Prima, quòd ac-
cessorium non sequeretur naturam principalis.
Secunda, quia denegatum vna via, cōcederetur
per aliam; contra reg.cum quid vna via.de reg.
iur.lib.6. Sol.Io.And.tenet contrarium. Mo-
385 uetur quia ius permittit fideiussori † soluere de
substantia debitoris, vt in.l.si procuratorem.§.
si ignorantes.ff.mand.& qui compensat, soluit,
vt dixi in pręced. dubio; & exemplum principa-
lis non debet obstare fideiussori, onerosam cau
sam habēti.ff.de doli excep. in.l.apud.§.si cum
386 legitima. Item, quia cum † exceptio personalis
ipsius rei non iuuet fideiussorem, vt.ff.de exce-
ptio. in.l.exceptiones, quæ personæ; multo
minus personalis contra reum, debet nocere fi-
deiussori, vt in.c.odia.de reg.iur.lib.6. Et hanc
opin. sequitur.d.Ant.in.d.c.cum inter.supra de
except. Et dicit.D.m.ꝙ videtur sibi verissima.
Ad quod allegat quod not.glo.in.c.1.de iu.pa.
lib.6. Item, quia excommunicatus repellitur ab
agendo propter communionis periculum, & vt
rubore cōfusus, citius redeat ad communionē,
vt in.c.pia.de excep.lib.6. quæ rationes cessant
in fideiussore. Auditur enim ipse proponens
exceptionem competentem principali ex per-
387 sona sua, cum † omnis exceptio competens ipsi
reo ex iuris dispositione, competat fideiussori,
etiam inuito reo, vt.l.exceptiones.ff.de except.
Et propter connexitatem debet nocens ꝓpter
innocentem tolerari, vt in.c.sacris.ē.de sepul.
23.q.4.c.quam magnum. Sed tu aduerte, quia
quæst.de bannito, qui ex forma statuti non de-
388 bet audiri in similibus † terminis, videlicet, an
fideiussor cōuentus possit opponere exceptio-
nem compensationis, si contra eum replicatur
de bāno principalis, latè disputauit Iac. de Are.
& eius disputationem refert Albe. de Ro. in tra
cta. statutorum.q.92. in secunda parte. & argu-
menta in ea formata faciunt ad quæstionem no
stram. Et pro parte negatiua, ꝙ fideiussor non
possit obijcere compensationem, arguitur plu-
ribus medijs. Primo, fideiussor repræsentat
personam principalis, ergo eisdem rationibus
repellitur, quibus principalis, vt in reg. si quis
in ius.de reg.iur.lib.6. Secundo, quia fideius-

 sor

sor dicitur defensor rei, vt.ff.de pact.in.l.& hæredi.§.nos autem. & in.l.cum filius.ff.de verb. oblig. ergo vicem eius dicitur subire,& per cõsequens,quod obstat reo principali,obstat sibi. vt.ff.de procura.in.l.sed & hæ . §.defendere. Tertio,id quod nocet reo,nocet fideiussori, vt est in patre,& filio,qui sunt reus, & fideiussor vt.d.l.cum filius.&.l. t. ff.de decurio. Quarto, quia ratio,quare fideiussor opponit compensationem ex parte,rei est;quia,quod à fideiussore petitur,à reo peti dicitur;& ideò sicut male petitur à reo,ita & male petitur à fideiussore, vt.l. verum.ff.de compen.sed ista ratio cessat in proposito;quia reus non opponeret, si ab eo peteretur,ergo &c. Quinto, quia iam reus consequeretur per fideiussorem, quod ex eius persona non potest,quod prohibet lex.ff.de contrahen. empt.in.l.non licet . &.C.de hæred.instit. in.l. neque. Sexto, quia non potest prouideri per compensationem fideiussori,quin minus prouideatur reo. & ideò ratione connexitatis prohibetur,vt.ff.si quis cau.in.l.si duo . &.ff.de dam. infec.in.l.si finita.§.ex hoc edicto . Septimo,
389 quia pars † vitiosa trahit ad se non vitiosam, vt
dicta.l.pedius.& supra dixi. Octauo,quia vbi est,quod prodest,& quod nocet, inspicitur quod nocet.ff.ad sillania.l.3.§.fin. Nono, quia mora rei nocet fideiussori.ff.de verbo.obliga.in.l. mora. Sed pro parte affirmatiua etiam plura inducuntur. Et primo possunt induci iura,quæ fuerunt inducta in præcedenti dubitatione, quod reus ipse possit obijcere compensationem. Secundo facit.l.eius.C.de compens.&.l.si quid à fideiussore.ff.eod. Tertio, quia illud, quod fideiussor habet apud se de bonis debitoris, soluere potest, & liberatur, vt.ff.de peti.hæred,in. .l.si quid possessor.§.1.&.ff.de pecul.in.l.hinc quæritur.§.fina.&.l.quoties.§.fina. Quarto, quia quæcunque defensio competit fideiussori ex quocunque pacto rei, licet reo non competat. vt.ff.de pact.in.l.si.&.ff.si quis caut.in.l.sed & si quis . vbi licet reus remiserit exceptionem pacti,& sic ipse non poterit illam opponere, fideiussor tamen poterit.ff.de ædil. edic. in.l.quæritur.§.si venditor.ff.de pact. in.l.cum in eo. Quinto,quia quod vni est inutile, alteri prodest,vt.ff.de fideiuss.in.l.cum is. cum similib.
390 Sexto,quia ratio, quare fideiussoria † obligatio
durat principali non existente, vt in.l.2.de pigno.est; quia principalis ipso iure non est extincta. Sed ratio, quare excommunicatus non opponit compensationem, est; quia replicatio excommunicationis ei opponitur; & ideò cum facultas opponendi compensationem, non sit extincta in personam fideiussoris, poterit illam opponere,non obstante personali exceptione principalis. Septimo, quia quandoq; quis consequitur per alium, quod non potest per se,vt.l.petendæ. C.de tempo. in integ.restitu.dixi in.c.vt famæ.supra eod. Octauo,quia ratione connexitatis vtile trahit ad se inutile.ff.de stat.homi.in.l.imperator. cum si-
391 milibus. Nono, quia † pœna rei non debet
ad fideiussorem transire,vt in.c.quæsiuit. supra de his quæ si.à maio.par.cap. &.l.sancimus.C. de pœn. Nec obstat secundum eum.l.3.§.si is pro quo. ff.quod quisq. iur. vbi principali excluso à potentia excipiendi propter impetrationem iniqui iuris à se factam, excluditur etiam fideiussor; quia vt ibi dicitur, speciale est in fideiussore, vt adimatur facultas excipiendi in pœnam illius edicti, quòd aliàs non posset effectus sortiri; cum reus,ex sua persona non possit de facili conueniri; & ideò saltem per medium fideiussorem opponitur; aliàs conuenitur. Sed in casu nostro excommunicati patiuntur etiam alias pœnas. Facit etiam pro hac parte, quia fideiussor certat de damno vitando, ideò est ei fauendum, vt in.l.fi. C.de codicil.cum similibus. Pro solutione autem prædictæ quæstionis, secundum prædictos Doctores. Primo videtur posse distingui, quod aut principalis est soluendo, & tunc fideiussor non possit opponere compensationem; alias secus. argumen.ff.si mens.fal. mo.dixe. in.l.ss. §.1.& ff.de administra.tuto.in.l.fina. C.ad velleia. authen. siue à me. Vel melius finaliter, secundum eos, potest concludi pro parte affirmatiua per rationes secundo loco allegatas. Et prædictam etiam sententiam tenet do. Nellus de sancto Gemin.in tracta.bannitorum,in prima parte secundi temporis, quæstio.67.& mihi placet. Pro qua etiam adduco, quia fideiussor potest opponere regulariter omnem exceptionem etiam nascentem ex persona rei,quia fideiussor non habet causam detractiuam; & ideò, excommunicatio principalis non obstat ei, vt .l.apud celsum.§.de auctore. ff.de dol. except. Item sicut exceptio personalis, quæ iuuat personalem,non transit ad fideiussorem, vt.l.his. ff.de pac.ità,econtra odium personale non debet transire,vt.l. 1.ff.de constitutio.princip. & sic non capax capit propter capacem, vt in.l.si is qui duos.ff.de libe.lega. Non obstat.l.3.§. si is pro quo.supra allegata.quia potest responderi, quòd ibi dolus nascentem exceptionem reddebat inualidam, & sic erat vitium in persona,propter personam; & ideò censetur reale. Hic verò reddebat inhabilem personam excipientis, & erat vitium personæ, propter personam. Et prædicta argumenta facit Bal. in alia simili materia, in.l.cum mulier. ff solu. matrimo. Et pro dicta etiam decisione adde, quæ dixi in præcedenti membro, quæstione vigesima. Quarto dubitatur circa prædicta, quia sum clarissimus, quòd excommunicatus
392 potest † esse in iudicio, an possit ipse per se,
an possit, & compellatur per procuratorem. Solu.glo.in.c.intelleximus. supra de iudi. tenet quòd non compellatur procuratorem cõstituere, & sic sequitur, quòd verbum debet, ibi positum, non importat necessitatem. Et idem tenent Pet. Inno. Hosti. & communiter* Doct. Sed contrarium communiter* tenet Io. Cal. propter proprium significatũ verbi debet, Cõm.opi. Cõm.opi.
393 quod importat † necessitatem, vbi sic accipiẽdo

non

non resultat aliqua absurditas, vt est in termi-
nis nostris; non obstante, si diceretur, quod
fortè iste non reperiet, qui velit acceptare man-
datum; quia hoc est sibi imputãdum, cum pos-
sit petere absolutionem, & non petat. D. m. in
d.c. intelleximus. tenet primam opinionem, per
.c. cum inter. supra de exceptio. vbi omnis legi-
tima defensio est permissa excommunicato, vt
non iniustè condemnetur; sed de facili possit
defendi, si non possit per seipsum defende-
re; quia fortè non reperiet procuratorem, vel
reperiet minus idoneum, vt in.c.2.§ de transla.
præla. Non obstat ratio Calda. quia cum reus
trahatur inuitus, non videtur sibi imputãdum.
Ideò mouetur, quia defectus potentiæ excom
municandi non causatur immediatè ex culpa,
sed ex excõmunicatione lata propter culpã. Et
ideò non debet pœna puniri, vt pœna ex pœna
proueniat, vt in reg. sine culpa. de reg. iur. lib. 6.
Sed tamen hoc argumẽtum non multum strin-
git. Item mouetur per.c. decernimus. de senté.
excom. lib. 6. vbi solum mandatur repelli, non
autem qui conuenitur. Item quia ratio dicti.c.
intelleximus. concludit, vt indistinctè audiatur
se defendens; ergo procedit etiam in causa cri-
394 minali, in qua non semper potest † indifferenter
constitui procurator, vt latè dixi in.c. veniens,
supra de accusa. Vnde concludit. D. m. quòd
verbum debet, positum in dicto.c. intellexim⁹,
non importat necessitatem, ne resultet prædi-
cta absurditas. Facit etiam pro hac opin.c. fina.
supra de exceptio. vbi excommunicato permit
titur appellare, & appellationem prosequi, nec
fit ibi aliqua mentio de procuratore. Nec est
395 semper verum, quòd † verbum debet, importet
necessitatem, vt not. glo. in clemen. 2. de sta. reg.
&. 25. quæst. 1. c. 1. & latè per Barto. in repeti.
.l.3.C. de pigno. & hæc opinio mihi placet.
Moueor, quia excommunicatio est, de iure po-
sitiuo, & defensio de iure naturali, vt dixi supra
in rub. in quarto prin. artic. Ideò defensio non
debet posse prohiberi, per not. in clemen. de re
iudi. lib. 6. cum sua materia. Arbitror tamen,
quòd opinio Calda. possit sustentari, quando
conscientia sibi repugnaret communicando;
quia tũc cautius videtur esse causam, per procu
ratorem defendere. Nec obstat quòd fortè non
reperiret procuratorem propter periculum cõ-
munionis, secundum Vincen. poterit reperire
filium, & patrem, & similes personas, de quibus
11. quæst. 1. c. quoniam multos. Vel potest di-
ci, secundum eum, quòd admittitur excommu-
nicatus ad sui defensionem procuratorem con-
stituere; quia quilibet poterit suscipere hoc mã
datum, & in hoc poterit sibi communicare. §.
de senten. excom. c. cum voluntate. Aduerte
tamen, quia Io. Cald. in.c. ab excommunicato,
de rescrip. quem refert, & sequi videtur in.c.1.
de rescript. lib. 6. limitat singulariter dictum.c.
intelleximus. quòd ita reus excommunicatus
possit se defendere, si non potest petere absolu-
tionem. Sed si potest, & non petit, tunc non
admittitur propter contemptum, secundũ qđ
dixi.§. in prin. istius tertij membri in fi. primæ
regulæ. vbi tenui cõtrariũ. Et pp ibi dicta repro
batur in.d.c. intelleximus. vnũ dictũ.d. Anto.
qui voluit, quòd excõicatus litigans per procu
ratorem super absolutione ab excommunica-
tione tanquam iniusta, non tenetur petere abso
lutionem, & male, vt dicam in.c. super eo. § eo.
in vigesimoquarto princ. artic. Item aduerte,
quia ex prædictis, & maximè ex opi. Io. Calda.
potest sustentari quod dicit Inno. in.d.c. intelle
ximus. vbi dicit, quòd in omnibus casibus, in
quibus excommunicatus potest esse in iudicio,
et procuratorem constituere põt, & simile not.
Inno. de religio. in.c. cum. I &. A. §. de re iudi. &
ibi dixi. & etiam dixi in clem. 1. de procur. Fa-
cit quod not. Bart. in.l. seruus. de an. leg. & in.l.
seruos. ff. de ali. & cib. leg. & Bal. in.l. filius. ff. de
procura. & quod traditur in.c. indecorum.§. de
æta. & quali & in.c. fin. de procura. lib. 6. Et ad-
uerte etiam, quia ad hoc, vt excommunicatus
possit se defendere per procuratorem, debet es-
se specialis procurator, non autem sufficit gene
ralis, nisi adiecta sit illa clausula, ꝙ possit oĩa,
quæ posset ipse dominus, si præsens esset, secun
dũ.d. Ant. quasi velit, quòd illa clausula habeat
vim specialis mandati. Subdit tamen.d. Ant. ꝙ
non requiritur speciale mandatum, quando in
tali mandato generali includerentur causæ, in
quibus excommunicatus posset per se esse in iu
dicio. arg.l. rescripto. §. 1. ff. de muner. & hono.
Sed tu aduerte, quia licet.d. Anto. dicat in.d.c.
intelleximus. ꝙ Archid. hoc tenuerit in.c. 1. de
rescript. lib. 6. quòd non sufficiat generale man
datum. Tamen Archid. hoc nõ dixit, sed solum
dixit, ꝙ per mandatum generale ad impetran-
dum, non potest procurator defendere excom
municatum, vel appellationem prosequi, & sic
non bene allegat. Et similiter etiam, licet.d. An.
referat aliud dictum Archidia. quod supra dixi
de illa clausula, quòd possit omnia, quæ posset
dominus si præsens interesset. Tamen.d. Anto.
videtur concludere, ꝙ talis clausula non habeat
vim specialis mandati, per not. per Io. An. in.c.
fi. de dilat. & sic reprobat Archid. in hoc. Sed
malè videt ipsum reprobare, & ipsemet.d. Ant.
tenet contrarium in.d.c. fi. & etiam tenet Bart.
in.l. procurator qui libera. ff. de procura. & ꝓba
tur in.l. creditor. §. Lucius. ff. mand. Et vide do.
Ant. in.c. cum dilectus.§. de relig. domi. Item
aduerte, quia quod dixi, ꝙ excommunicatus
potest se defendere per procuratorem, debet
intelligi, & limitari; dummodo talis procurator
non sit excommunicatus, quia excommunica-
tus non põt constitui ꝓcurator. Ad quod vide
quod latius dicam in septimo membro princ.
istius quintæ quæst. princ. Quinto dubitatur,
396 vtrum † si excommunicatus constituatur ꝓcu-
rator ꝓ reo, possit ipsum reum defendere. Sol.
dic, vt dicam. §. in septimo membro princ. istius
5. q. prin. vbi tractabo materiam procuratoris.
397 Sexto dubitatur, † an excommunicatus possit
esse ꝓcurator in causa communi sibi, & reo. Sol.
dic vt dicã in dicto septimo membro. Dubi-

 tatur

398 tatur septimo, vtrum reus † excõicatus, contra
quem fuit lata sententia, possit appellare, & ap-
pellationem ꝓsequi. Sol. dic, ꝙ sic, quia appel-
latio est quædam defensio instituta ad remouen
dum grauamen, vt in. c. suggestum. in fi. ẽ. de ap
pella. & dixi supra in rub. de appel. Sed excom-
municato omnis defensio permittitur, vt dictũ
est in prin. istius membri, igitur &c. Præterea, si
contra actorem excommunicatum fuit lata sen
tentia, licitum est sibi appellare, vt latè dixi in
præced. membro. q. 29. ergo fortius debet lice-
re reo, cuius causa est fauorabilis. & vide ad de-
clarationem illius dubitationis, quæ latè dixi in
399 dicta. 29. q. Dubitatur octauo, † vtrum reus
excommunicatus existens in iudicio, possit pe-
tere sñiam pro se ferri. Sol. dic vt dixi in ꝓceden
400 ti membro. q. 34. Dubitatur nono, † quid si
reus fuit iniustè excommunicatus, & conueni-
tur super eo, super quo fuit iniustè excommu-
nicatus; an possit excipere, ꝙ non tenetur respõ
dere, donec absoluatur; seu donec prius resti-
tuatur ad communionem, ex qua fuit iniustè
priuatus. Sol. glo. magna. in. c. cum inter. supra
de except. in tertia parte, concludit ꝙ sic, dum-
modo probet, ꝙ sit iniustè excommunicatus.
Idem tenet glo. 2. q. 2. c. nullus. quæ dicit idem
esse in suspenso; quod verum dicit Hosti. si mo-
do agat excommunicatus, vel is qui illum fecit
excommunicari. Secus si alius. arg. c. frequens.
de resti. spol. lib. 6. Et videtur fuisse de mẽte gl.
prædictæ. Et idem tenent Dñi de Rota deci. 49.
in antiq. & sequitur Archid. in. d. c. nullus. qđ
singulariter not. ad intellectum. c. querelam. pro
defensione opi. Iac. Pe. & Cy. ibi relatæ. de quo
ibi. Et ex his habes expeditũ tertium mẽbrum
princ. istius. 5. q. prin. huius deciminoni princ.
artic. Assumo nunc ex ordine quartum prin-
cipale membrum istius. 5. q. prin. scilicet de ef-
401 fectibus excommunicationis, † respectu testiũ.
Circa quod breuiter dic, quòd aut loquimur de
excommunicato excommunicatione minori,
& illa non repellit à testificando, vt dictum fuit
in primo membro istius. 5. q. Aut loquimur de
excommunicato excommunicatione maiori,
& talis excommunicatus repellitur à testimo-
nio, vt in. c. decernimus. eod. tit. lib. 6. probatur
in. c. testimonium. ẽ. de testi. Tenet Spec. in tit.
de teste. §. 1. ver. item ꝙ est excommunicatus.
per. c. veniens. 2. de testib. &. 3. q. 4. c. conspira-
tores &. c. sequen. ẽ. de hæret. c. excommunica-
mus. §. credentes. cum simili. Fallit in crimine
hæresis fauore fidei, vt in. c. in fidei. de hæreti.
lib. 6. Et sic etiam ille tex. probat illam regulã;
quia si esset speciale in fauorem fidei, vt in illo
casu admittatur, ergo in contrarium est ius com
mune, vt in iuribus vulgatis. Sed circa prædicta
primo dubitatur, quid iuris, si tempore iura-
402 menti testis erat † excommunicatus, sed tem-
pore depositionis erat absolutus, vel econtra,
vtrum valeat eius testimonium. Sol. hanc quæ-
stionem posuit Ioan. de Deo, in libro cautilatio-
num. & Vbertus de Bob. in tracta. testium. &
Guid. de Suza. in. l. 3. ff. de testib. & aliquid in. l.
si rem alienam. §. fi. ff. de pig. act. tradit Spec. in
tit. de teste. §. 1. ver. quid si testis erat testabilis.
Archid. 3. q. 5. c. constituimus. Sed latius Ioã.
And. in reg. factum. de reg. iur. lib. 6. in mercur.
& D. m. in. c. testimonium. supra de testib. & ve
ra conclusio videtur esse, quòd non sufficit, ꝙ
tempore iuramenti non esset excommunicat⁹.
Sed requiritur, quòd non sit excommunicatus
etiam tempore depositionis. Sed in casu con-
uerso, quando tempore iuramenti erat excom-
municatus, & tempore depositionis erat abso-
lutus, dic, ꝙ ex quo tempore productionis, &
iuramenti non fuit exceptum post depositionẽ
opponi nõ poterit illa excõicatio. Cũ iuramen
tum, quod est de iure naturali, astringat etiam
excommunicatum ad veritatem dicendam. Ita
decidit Ioan. And. & sequitur. D. m. Et vide ad
hanc questionem, quod latius dixi de teste cri-
minoso in tracta. de teste. in tertio prin. artic. &
etiam in vigesimo artic. Secundo dubitatur,
403 vtrum † sufficiat ꝓbare aliquem fuisse excõmu-
nicatum, ad hoc, vt etiam absolutus à testimo-
nio repellatur. Sol. vr̃ dicendũ ꝙ non. arg. 4. q. 5.
c. 1. &. 2. Faciunt etiam quæ not. 4. q. 1. Sed ad-
uerte, quia hanc questionem istè tractat Inno.
in. c. testimonium. ẽ. de testi. & in effectu ponit
duas opin. Prima est, quæ videtur sua, ꝙ non
obstat excõmunicatio, ex quo sequuta est abso
lutio, cum repellitur propter crimẽ, ꝓpter qđ
fuit excommunicatus. Et rõ sit, quia potuit in-
iustè, & sine causa excommunicari. Itẽ potuit
esse, ꝙ excommunicatio in se fuit iusta; sed ex-
communicatus fuit extra culpã; vt puta, si ex-
communicauit non comparentem in termino
assignato; sed ille fuit legitimo impedimẽto de-
tentus; hoc tamen non cõstabat iudici, nec ipsa
excommunicatio debet obesse; quia est medi-
cinalis, vt in. c. 1. eo. ti. lib. 6. & ideò causa cessan
te non debet aliqua infamia remanere. Secun
da est opin. quorundam aliorum, quos ipse re-
fert, ꝙ vbi excommunicatio fuisset lata expres-
sa causa legitima, quòd tũc probatur culpa, nec
est necesse aliter probare; vt puta, quia fuit ex-
communicatus, ex eo ꝙ erat contumax in com
parendo super crimine, de quo fuerat condem
natus; aliàs secus. Sed Inno. videtur hanc opin.
limitare, si modo crimen fuerit expressum in
sñia, & sit tale, quòd ipso facto infamaret. In
alijs verò criminibus, secus; quia acta pœnitẽtia
cessat infamia canonica, quasi velit, ꝙ cum se-
quuta absolutione dicatur emendatus de illo
crimine, non debet amplius crimen sibi obsta-
re, vt in. d. c. testimonium. Sed dicit. D. m. quòd
Inno. loquitur nimis generaliter, cum in crimi-
nali non sufficiat quem fuisse emendatum, vt. d.
c. testimonium. ver. in criminali. Host. & d. An.
videntur sequi hãc vltimam opi. vt licet excom
municatio de se nõ repellat, ex quo fuit sequuta
absolutio, tñ obstat crimen expressum in ipsa
excommunicatione, quod probatur per senten
tiam. Sed vt dicit. D. m. sm̃ hoc, quasi semper
obstaret excommunicatio præterita, quæ lata
esset in criminali, cum illa non feratur sine cau-

sæ ex-

ſæ expreſſione, iuxta ea, quæ notãtur in .d.c. t. eod. tit. lib. 6. & ea, quæ dixi in .c. perpendimus. in decimo principali articulo. Quod dicerem eſſe valde graue, quòd iura expellant ſolum excommunicatum de præſenti, vt in .c. decernimus. eod. tit. lib. 6. & ibi per Archid. traditur, nec aliquid dicatur de excommunicato in præterito. Item cum excõicato poſſit ferri extraiudicialiter, & ſine cauſę cognitione, graue eſſet dicere, quòd probet crimẽ in eo expreſſum. Et ideò operet̃ cauſas prædictas. Et ex his, quæ ſtatim apparebunt .D.m. in.d.c. teſtimonium. diſtinguit, quòd aut excommunicatio fuit lata pro tali cauſa, quæ non ſufficit, ẽt ſi probaretur expreſſè ad repulſionem teſtis; vt puta, ſi fuit excommunicatus pro ſimplici contumacia, in qua diu non perſeuerat; nam tunc non ſufficit probare excommunicatum fuiſſe, ex quo abſolutus eſt. Nam præterita excommunicatio, nõ obſtat ratione prædicta, nec cauſa etiam, ſi vera eſſet; & hoc caſu ſatis eſt probare abſolutionem. Aut cauſa propter quam lata eſt excommunicatio eſt ſufficiens, & tunc aut non fuit expreſſa in ſentẽtia, & non obſtat quia præſumitur, quòd ſit iniuſta, maximè hodie, vt in .d.c. 1. eod. tit. lib. 6. Aut cauſa fuit expreſſa in ſententia excõmunicationis, & ſubdiſtingue, quòd aut iſte obtinuit abſolutionem infra decendium datum ad appellandum, & nõ prodeſt opponere de ea, ex quo eſt abſolutus, niſi aliter verè probaretur crimen, propter quod ipſe repelleretur à teſtimonio, argu. notatorũ in authen. ſi quis in aliquo documento .C. de eden. Facit, & quia ante trãſcurſum decendij dati ad appellandum, ſoia non præſumitur iuſta, niſi aliter probetur, vt dicit notabiliter Inno. in .c. quoniam contra. ȿ. de proba. & in .c. bonæ. de elec. Nec obſtat, quòd iſte petierit abſolutionem; quia hoc potuit feciſſe ex bona conſcientia; quia bonarum mẽtium eſt vereri culpam, vbi non eſt. 5. diſtin. c. ad eius verò concubitum. Nec abſolutio præſupponit neceſſario vinculum; quia poteſt imperrare ad cautelam, vt not. Inno. in .c. venerabile. ȿ. de elec. dixi ſupra in decimoſeptimo articulo principali, vbi tractatur de probatione excommunicatorum. Sed melius probatur ex his, quæ dicam in .c. venerabili. ̃j. eod. in vigeſimoquinto articulo. Aut non appellatur, ſed poſt lapſum decendij, fecit ſe abſolui, vel ſi appellauit appellationem deſeruit; & tunc maius eſt dubium; videtur tamen, quòd ſufficiat probare olim fuiſſe excommunicatum, ad probationem criminis, ad effectũ, vt repellatur à teſtimonio etiam poſt abſolutionem; quia non appellando videtur acquieuiſſe ſententiæ, & licet ſententia non tranſeat in rem iudicatam, quo minus poſſit peti abſolutio, tamen tranſit, quòad certos effectus, inter quos eſt iſte effectus, vt præſumatur iuſta, vt not. Inno. in .d.c. bonæ. & Io. Andr. in .d.c. quoniam contra. & in .c. venerabilibus. eod. tit. lib. 6. vbi talis repellitur in iudicio, & extra, niſi probet, quòd iniuſtè fuerit excommunicatus. Et ſi diceres, quòd ibi perſeuerabat in excommunicatione, tamẽ idem dicendum poſt abſolutionem, quò ad effectus retentos, & conſumatos; Limitat tñ prædicta. D. m. quando excõmunicatio eſſet lata in præſentem, ſecus ſi in abſentem ignorantem, quia tunc non videtur acquieſcere. ad quod facit .c. apoſtolicæ. ȿ. de cleri. excom. mi. Et melius per Inno. in .c. innotuit. de eo qui furti. ordi. ſuſce. Et ſubdit .D. m. quòd hoc procedit indiſtinctè, ſi in ſententia fuit expreſſum tale crimen, quòd damnato irrogat infamiam. Nam tunc repellitur indiſtinctè. In alijs autem criminibus non irrogantibus infamiam, diſtingue, quòd aut ſufficit emendatio; & excommunicatio præterita non habet obſtare, ex quo probatur abſolutio. Aut non ſufficit emẽdatio, vt in primo, & ſimilibus; & tunc ſecus, ſecundum .D. m. quòd mihi ſa-
404 tis placet. Dubitauit tertio, † vtrum excõmunicatus debeat abſolui, ad hoc, vt poſſit ferre teſtimoniũ. Sol. glo. fin. in fi. in .c. veniens .a. ȿ. de teſti. per illum tex. videtur tenere, quòd regulariter, quilibet excõmunicatus propter imminens munus teſtificãdi, debet abſolui ad cautelam propter neceſſitatem; quia, per alios non poteſt fieri probatio. Inno. verò primo dicit, quòd propter talem cauſam nõ debet abſolui, Nec obſt. tex. in .d.c. veniens, quia ibi fuerunt abſoluti, quia erant excommunicati poſt appellationẽ, vt dicit patere in regiſtro, &c. etiam conſueuit tales abſoluere ad cautelã, de quo dicam in .c. venerabili. ̃j. eod. in vigeſimo quinto principali articulo. Secundo dicit Inno. quòd illa fortè fuit ſpecialis prouiſio, præſupponendo, quòd illi eſſent veri excommunicati. Vnde Papa ibi gratioſè proceſſit, & ideò non fuit trahendum ad conſequentiam. Tertio dicit ſecundum alios, quòd illud .c. procedit, quando aliæ probationes deficiunt. Hoſti. verò in .d c. veniens. dicit, quòd de conſuetudine curiæ eſt abſoluere tales ad tempus, ita quòd depoſito teſtimonio ſtatim reincidit ipſo facto in eandẽ ſentẽtiam. Et dicit, ꝙ talis abſolutio eſt potius verbalis, quò ad homines; quam realis, quò ad Deum; cum talis non pœniteat, nec contritus ſit, nec ex corde veniam petat, qua propter dicit tales abſolutiones de rigore non eſſe faciendas .11. q. 3. c. cum aliquis. D. Anto. dicit, ꝙ ſicut excommunicatio poteſt ferri ad tempus, poteſt abſolutio fieri, & quòd de iure tollitur vinculum excommunicatorum, quanuis non tollatur vinculum peccati, ex quo non datur pœnitentia; quia etiam impœnitens inuitus poteſt abſolui, vt dicam in .c. ſuper eo. ̃j. eod. in in vigeſimoquarto principali articulo. Sed contra prædicta arguit .D. m. Nam licet præſupponatur vinculum excomunicatorum tolli poſſe per abſolutionem, etiam in non pœnitente, tamen remanet peccatum non modicum; tum propter contumaciam, & inobedientiam non ſatiſfaciendo .8. q. 1. c. ſciendum; cum etiam propter perſeuerãtiam in excommunicatione, à qua non curat liberari, quę inducit præſum-

ptionem

ptionem hæresis, vt dicam in decimoquarto
principali articulo, istius deciminoni principa-
lis articuli; ergo perseuerantia in tali delicto
debet reddere ipsum inhabilem ad testimo-
nium, vt .d.c.restimoniũ. & .2.q.7.c. qui sunt.
& .c.quærendum.& .c.non potest. Vnde dicit,
quòd quicquid habeat cõsuetudo, aduertendũ
esse tres casus. Primus, quãdo allegatur nullitas
excommunicatorum; vt quia lata post appella-
tionem, vel ex alia simili causa, de quibus causis
dixi in.c.perpendimus.ẽ.eod.in decimo princi
pali articulo, quæst.decimasexta. Nã si hoc pro-
batur, licet non cõstet aliter de legitimitate cau
sæ, nec aduersarius offert se ad probandũ, quòd
pro manifesta offensa fuerit excommunicatus;
tunc sine dubio post absolutionem ad cautelã,
poterit ferri testimonium; quia hoc casu nega-
tur delictum, & sic non cõstat de vinculo pecca
ti, nec excõmunicationis post absolutionẽ, vt
dixi in præcedẽti quæstione. Et de hoc est casus
in.d.c.veniens.secundum primum intellectum.
Secundus casus est, quando allegatur iustitia ap
pellatorum, de qua potest probabiliter dubita-
ri; & tunc satis potest practicari opinio Host. vt
absoluatur, donec tulerit testimoniũ; dicit tamẽ
.D.m.obstare, quòd non petendo absolutionẽ
videtur contemnere, vt in.c.per tuas.ẽ.eo. Vn
de posset teneri vltima opi. Inn. & hoc casu nõ
absoluatur; nisi in defectum aliarum probatio-
num argu.eorum, quæ in simili notãtur in c. cũ
dilectus.ẽ.de elec. Tertius, quando non ne-
gatur iustitia excommunicatorum, vel de causa
obstatur, & tunc putat. D.m. quòd non debeat
fieri absolutio ad finẽ testificandi; quia cum ẽt
absolutus non possit testificari, propter perseue
rãtiam peccati, de quo non pœnitet; sed perse
uerat, & maxime, quia excommunicatio non
fertur, nisi pro graui excessu. 11.q.3.c.nullus. &
.c. nemo.dixi in.d.c.perpẽdimus.i decimo prin
cipali articulo, & mihi placet prædicta opi. Et
pro vltimo casu, faciunt etiam, quæ dixi in præ
cedenti quæst. Quarto dubitatur, ex quo su-
mus in materia testis excõmunicati, quid iuris
405 si † testis descriptus in instrumento, sit excõ-
municatus, vtrũ instrumentum valeat. Sol.Spe.
in tit.de instru.edi.§.instrumentum.ver.quid si
testis; dicit.quòd nihilominus instrumentũ va-
leat, dũmodo non sit aliter suspectum; quia tũc
non daretur ei fides; Si autem nunc esset absolu
tus, & instrumẽtum non aliter suspectum, verè
dat fidem instrumento, licet tempore quo fuit
inscriptus esset excommunicatus. Sed si cõtra,
nunc sit excommunicatus, sed tempore inscrip
tionis non erat excommunicatus, non daret fi-
dem instrumẽto, per testimonium suum, secun-
dum Inno.in.c.pia.de excep.lib. 6. licet alij, ali-
ter dicant. Et hoc dictum Inn.referendo, sequi
tur Ioan. And.in.c.decernimus. eod. tit. lib.6.
Sed tu aduerte, quia circa prædictã quæstionẽ,
duplex potest oriri dubitatio. Prima, an valeat
instrumentum in quo excommunicatus est de
scriptus testis, quod quidem instrumentũ pro-
ducit in iudicio ad fidem faciendã. Secunda, si

testis, qui fuit descriptus in instrumẽto, produ
citur ad probandum dictum instrumentũ, quid
iuris sit. Circa primã distinctionẽ dic, quòd aut in-
strumentum remoto ipso excommunicato ha-
bebat integrum numerum testium idoneorũ
ad ipsius validitatem, & instrumentum valet; ad
quod vide, quæ dixi in.c.in nostra.ẽ.de testibus
& quia vtile, per inutile &c. Aut remoto ipso ex
communicato numerus testium non remanet
integer, & subdistingue, quòd aut excommuni
catio est occulta, & tunc arbitror, quòd instru-
mentum valeat; per ea, quæ notãtur in l. 1.C.de
testa.ubi est bonus tex.ad hoc. Aut excõmuni-
catio erat publica; & tunc est maius dubiũ. Nã
cum iste sit actus extraiudicialis, & priuatus,
videtur, quòd non reddatur inualidus propter
excõmunicationẽ, vt dicã infra i decima quæst.
principali, istius articuli. In contrariũ tñ obstat,
quia talis nõ est integer testis, vt in.c. testimo-
niũ.ẽ.de testi. Et per ea, quæ supra dicta sunt,
ergo vr̃ non valere. Facit quod not. Bal.in.l. 1.
C.de testa.in quæst.7.& hoc mihi magis placet;
quia ad validitatem instrumenti publici exigun
tur testes de substantia, ergo idonei, vt dixi in
.c. 1.ẽ.de fide instru.sed iste non est idoneus, igi
tur &c. Quò ad secundam dubitationem, satis
clara potest colligi decisio ex his, quæ supra di
xi supra in prima dubitatione istius membri; di
stinguendo, vtrum nunc sit excommunicatus,
& non valeat eius testimonium, an absolutus, &
dicendum est, vt dixi in secunda dubitatione
huius membri, in ver.secundo dubitatur. Et ex
his habes expeditum hoc quartum membrum
principale quintæ quæstionis principalis istius
deciminoni articuli. Circa quintum principa
406 le membrum, videlicet, † vtrum excommunica
tus possit esse notarius, arbitror distinguendũ,
quòd aut quæritur, vtrum excõicatus possit creari
notarius, & arbitror, quòd non; quia cum ipse de
beat exercere officiũ de publico, & dicatur ser-
uus publicus propter periculum cõmunionis;
videtur quod non possit effici notarius. Item
quia habet officium saltem publicum authori
tate; ergo videtur, quòd excommunicatio impe
diat, argu. c. post cessionem.ẽ.de prob. Facit quòd
dicam in duobus sequẽtibus membris. Et hoc
maxime procederet in notarijs ciuitatis nostræ
Senen. qui ex priuilegio sunt iudices ordinarij;
407 & ideo possunt † percipere guarintigiam. Si ta-
men talis, qui crearetur est occultus excommu
nicatus, & haberetur pro notario, valerent vt ar
bitror instumenta, quæ interim ab eo conficẽ-
rentur; nisi ille, in cuius fauorem instrumentum
celebraretur, sciuisset illum excommunicatum,
secundum ea, quæ dixi supra in primo membro
principali, istius quintæ quæstionis principalis,
vbi tractaui de iudice excõmunicato. Aut tem
pore creationis in notariũ, quis non erat excõ-
municatus; & quæritur, vtrum superueniens ex
communicatio, impediat ipsum exercere offi-
cium notariatus, & dic, quòd aut loquimur de
officio, quod notarius tenetur exercere, eo quòd
deputatur ad scribendum acta; & idem arbitror
videlicet,

videlicet, quòd excommunicatio impediat, & obstet sibi; cum tale officium dicatur publicum, & per consequens, sit excommunicato interdictum, vt in .c. ad probandum .§. de re iudi. Facit quod statim dicam de procuratore, in septimo mẽbro principali, istius quintę quæstionis principalis. Faciunt etiã, quæ statim dicam in alio casu, secundum communem *opi. Com. op. Aut quærimus de officio, quòd notarius exercet extra iudiciũ, rogando contract* testamẽta vel similia. Et subdistingue, quòd aut ipse est notarius pariter, & iudex ordinarius, prout dixi contingere in notarijs Senen. Aut est simplex notarius. Primo casu dicit, quòd aut ipse, id quod agit, facit tanquam iudex præcipiendo guarintigiam, aut quid simile faciendo, & tunc non valet quod agit, si modo sit publicè excõmunicatus. Sed si sit excommunicatus occultè valet, dummodo ille, ad cuius vtilitatẽ id agitur hoc ignoret, per ea, quæ supra dixi. Aut id, quod ipse agit, nõ agit tãquam iudex; sed tanquã simplex notarius, & dic, vt statim dicam in alio casu de simplici notario. Sed circa hoc dubitatur,

408 quid † si iste qui est notarius, pariter & iudex rogat instrumentum publicum, in quo aliquid facit tanquam iudex, vt quia præcipit guarintigiam, aliquid facit tãquam notarius, vtrum saltem valeat id, quod spectat ad ipsum, tanquam ad notarium. Sol. illud quod fit ab eo tanquã iudice, non est dubium, quòd non valet, secundum distinctionem, quam statim dixi de publico, & occulto excommunicato. Sed maius dubium est, de eo, quòd pertinet ad eum, tanquã ad notarium. Retinẽdo opinionẽ* communẽ, Com. op. de qua statim dicã in alio casu, quæ vult; quòd instrumentum ab eo confectum, non teneat; versus nullam habet dubitationem; sed secundũ contrariam opi. de qua dixi, procedat dubitatio, pro cuius decisione recurrendum esset ad materiam regulæ vtile, de re. iur. lib. 6. distinguendo, an vtile esset separabile ab inutili, &c. Si verò talis est solum simplex notarius, vtrum valeant instrumenta ab eo confecta. Glo. fin. in fin. in.c. decernimus. eod. tit. lib. 6. arguit, quòd valeant per.c. excommunicamus. §. credentes.§. de hereti. vbi dicitur de excommunicato, quòd si satisfacere contempsit infra annũ, ex tunc instrumẽta per ipsum cõfecta non valent; ergo à cõtrario instrumenta per eum cõfecta ante annum valebant, licet esset excommunicatus; dicit tamen, quòd alij tenent contrariũ, pro quibus allegat. 3.q.4.c. nullus. vbi tex. dicit nullus anathematizorum, hoc est excommunicatorũ suscipiatur, nec à quoquã credantur, quæ ab eis dicuntur, vel scribuntur. Facit .c. nouerit. §. eod. Alij autem, vt Hosti. & Guil. dicunt, quòd quãdiu excommunicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectum; vel si sit manifesta, nec potest probari, arg. ff. de offi. præto. in .l. Barbarius. & .3. q. 7. §. tria. C. de testamen. in .l. 1. §. de re iudi. c. ad probandum. secus si esset notoria. supra de excep. c. exceptionem. de cohabi. cle. & muli.

409 c. vestra. Nam sicut ibi † notorius concubinarius; est suspensus, quò ad se; & quò ad alios; ita tabellio notoriè excõmunicatus intelligitur etiam ab actibus extraiudicialibus. Et hanc etiam vltimam opinionem tenet. Spe. in tit. de instru. edit. §. restat, ver. quid si instrumentum confectum est. Facit etiam quod not. glo. in ver. intestabilis. in .d. §. credentes. Et idem tenet Pe. & Abba. in .d. c. pia. de excep. lib. 6. Innocen. verò ibi, dicit, quòd quia scri-

410 ptura † sumit authoritatem ex persona scribentis, ideò non valet, quando est ab excommunicato confecta. Subdit tamen, quòd si notarius est excommunicatus, non tamen sententialiter damnatus, quòd valet instrumentum ab eo cõfectum. Fatetur tamẽ, quòd aliqui tenent cõtrarium, per .c. consulti. §. de procura. & .c. nullus. 3.q.4. Sed dicit ipse, responderi posse ad .c. consulti. quòd loquitur de his, qui præstant authoritatem instrumento, quod sit authẽticum, non de his; quæ dicuntur, vel fiunt in instrumento. tex. verò in .d. c. nullus. loquitur de scripturis, quas faciunt excommunicati, non ratione publici officij; sed proprio motu. Fede. de Senis cons. 77. videtur potius sentire vltimã opi. Inno. quæ vult, quòd quantumcunq; notarius sit excommunicatus, nisi sit sententialiter condemnatus, scilicet, vt instrumenta non possit conficere, valet instrumentum ab eo cõfectum. Ad quod etiam adducit, quod not. Inno. & Hosti. in .c. fraternitatis. §. de hæreti.

411 vbi dicunt, quòd licet † notarius semel confecerit falsum instrumentum, tamen valent alia instrumenta ab eo cõfecta, donec sit damnatus de crimine falsi. Præterea, si in .d. §. credentes. & in .c. felicis. de pœnis lib. 6. sunt casus speciales, ergo in contrarium est ius commune; Sed ad illa iura potest responderi, quòd non ratione excõicationis, sed ratione criminis irritãtur talia instrumenta, sicut, & aliàs ratione hæresis suspenditur notarius ab officio notariat*, vt. §. de hæreti. in .c. si aduersus. Et eãdem quasi sententiam, videtur sentire Federi. cons. 113. Tu dic, quòd, aut excommunicatio est occulta, & indubitanter valent instrumenta. argu. l. Barbarius, & aliorum iurium supra allegatorum ad hoc, nisi ipse, in cuius vtilitatẽ conficitur instrumentum hoc sciuerit. Ad quod vide, quod dixi de iudice excommunicato. §. in primo mẽbro istius quintæ quæstionis principalis in octaua quæst. in fallen. tertia. Nam, quãdo partes sciuissent, idem dicendum esset, quòd in casu sequen. Aut excommunicatio est publica; & dic, quòd aut est excommunicatus propter talẽ crimẽ, quod infamat; et adhuc casus est clarius, propter ea, quæ dixi in præcedenti membro de teste in ver. Secundo dubitatur. Aut fuit excommunicatus propter contumaciam, vel propter crimen, quòd non infamat, & licet casus sit maius dubius, tamen magis placet opi. communis,* quòd instrumentũ non valeat. per Com. op. iura pro hac parte allegata; & quia omnes similes legitimi, & cõmunes actus ab aliquo offi-

cio

glo descendentes, videtur interdicti excommu-
nicato, vt in .c.decernimus. eod. tit. lib.6. Et
quia tabellio videtur gerere officium de publi-
co, vt in.l.fin.C.de tabel.lib.10.licet sit seruile;
& ideò excommunicatus nõ debet posse illud
exercere, vt in .c. post cessionem .s. de proba.
Item quia si testis excõmunicatus detrahit fi-
dei instrumenti, vt dixi in præcedenti membro
in fin. longe fortius dicendum est in notario,
cuius est maior authoritas, & etiam loco testis
habetur, vt in.l.domitius.ff. de testa. Et ex his
habes expeditũ quintum mẽbrum huius quin-
tæ quæstionis, istius deciminoni articuli. Cir-
ca sextum principale membrum istius quintę
quæstionis principalis, in quo venit exminan-
412 dum, † vtrum excommunicatus possit esse ad-
uocatus. breuiter dic, quòd non, vt probatur
.11.q.3.in.c. excommunicatos. & .c.seq. & de
excep.c.exceptionem.4.q.1.c.1, 6.q.1.c. bea-
tus, & .c. illi. 2.q.7. in .c. alieni. de senten. ex-
com.c.decernimus. lib. 6. & probatur in.c.fin.
ne cleri, vel mo. Tenet Specu. in tit. de aduo-
cato.§.1. ver. Item quòd excommunicatus,
Sed aduerte, quia contra primum dictum forti-
ter obst. c. excõmunicamus.§.credentes.s. de
hæreti. ibi dum tex. dicit, si fuerit aduocat⁹, vbi
videtur speciale esse in illo casu, si steterit in excõ-
municatione per annum, ergo secus in simplici
excommunicato; Sed potes respondere, quòd
ille tex. non inducit in hoc specialitatem, & po-
sito, quòd ille tex. dicat si steterit in excommuni-
catione per annum, non tamen sumitur argu-
mentum à contrario; ergo secus ante, quia re-
sultaret absurdus intellectus; & ideò vacat ar-
gumentum à contrario sensu argu .l. conuen-
ticula .C. de epi. & cleri. & .l. 2 .C. de condi.
inser. Et dic, quòd est speciale ibi, vt tanquã
infamis, post annum non possit esse aduocatus;
sed infra annum non potest esse tanquam ex-
communicatus, vnde infra annũ sublata con-
tumacia, & remota excommunicatione posset,
post annum verò, sublata excommunicatione,
non posset nisi restitueretur ad famã, per Papam,
vel Principem, vel alium habentem ad hoc po-
testatem, de quo dixi latè in .c. cum .T. s. de re
iudi. Sed quæro iuxta prædicta, vtrum, senten
413 tia lata in causis in quibus † excommunicatus
patrocinatus est, valeat. Sol. quidam dicunt, q
non. in.c.si aduersus.s. de hæreti. vbi loquimur
de hæretico, iudæo, infideli, & excommunica-
to; & dicit ibi, quòd talis sententia est irritãda.
Et hanc opi. sequitur Specu. in titu. de aduoca-
to. in prin. Et tenuit Vincen. in.c. si aliquãdo.
infra eod. Sed Hostien. quem sequitur Ioan.
And. in .d.c.si aduersus. dicit, quòd esset neces-
saria declaratio summi Pontificis; secundum
quod habetur in .c. per venerabilem .s. qui fil.
sint legit. & in.c.1.s. de feu. & in.c.fin. de con-
sti. quia super hoc, nullum expressum ius habe-
tur; nisi, quòd aduocatus poterit per excõica-
tionem remoueri. Dicit tamen Io. And. quòd
lucrum eorum posset ab eis auferri, & erogari
pauperibus. Facit quòd not. in. c. cum sit.s. de
iudæ. & transgressor poterit aliter puniri; & se-
quitur ibi .D. m. & sic potius videtur residere
cum secunda opi. vt iudicium valeat, & mihi
magis placet; & sic habes expeditum sextum
membrum, quintæ quæstionis principalis.
Assumo nunc septimum membrum, prædictæ
quintæ q̃stionis principalis, de procuratore;
414 vtrum, † excommunicatus possit cõstitui pro-
curator, vel officium procuratoris exercere.
Circa quod distingue, quòd aut loquimur de
excommunicatione minori, aut maiori. Primo
casu dic, quòd talis excommunicatio non ob-
stat, per ea, quæ dixi supra in primo membro
istius quintæ quæstionis principalis in princi.
vbi tractaui de iudice, & pluribus aliis quæstio-
nibus illius membri. Secundo casu, cum loqui-
mur de excommunicatione maiori, prosequar
infrascriptas quæstiones. Prima erit, quid iuris,
quando talis erat omni tempore excommuni-
catus, videlicet, tàm tempore constitutionis,
tàm acceptationis, quàm etiam, tempore exer-
citij. Secunda, quid si erat excommunicatus tem
pore constitutionis, & acceptationis; sed tem-
pore exercitij erat absolutus. Tertia, vtrũ ex-
communicatio, inficiat ipso iure actum consti-
tutionis procuratoris; ita vt per eum gesta, ipso
iure nõ teneant, an vero necessaria sit exceptio.
Quarta, quid si tempore constitutionis erat ex-
communicatus, sed tempore acceptationis, &
exercitij erat absolutus. Quinta, quid si tem-
pore constitutionis non erat excõmunicatus,
sed tempore acceptationis mandati erat excõ-
municatus. Sexta, quid si tẽpore constitutio-
nis, & acceptationis nõ erat excommunicatus,
sed tempore exercitij est excommunicatus.
Septima, quid erit, si procurator non erat ex-
communicatus tempore constitutionis, nec ac-
ceptationis, nec exercitij respectu causæ prin-
cipalis, nec accessorij; sed postquam appellauit
à sententia contra se data, & fuit excommuni-
catus, vtrum possit appellationem prosequi.
Octaua, quid iuris, si pendente iudicio, per pro
curatorem intentato, superuenit excommuni-
catio in personã domini. Nona, quid de pro-
curatore excommunicato, circa impetratiuum
rescriptum. Decima, vtrum procurator con-
stitutus cum potestate substituendi, possit sub-
stituere si est excommunicatus. Vndecima,
an excommunicatus possit esse procurator prò
suo consorte. Quò ad primam quæstionem;
quando quis erat omni tempore excommuni-
catus, videlicet, tempore constitutionis, acce-
415 ptationis, & exercitij breuiter dic, quòd talis
non potest esse procurator, vt .s. de proba.c.
post cessionem.s.de offi. delega.c.prudentiam.
.§. sexta. Spe. in titu. de procuratore. §. 1. in
princi. Nam vt sæpius dictum fuit, excommu-
nicatus repellitur ab omnibus actibus publicis,
ciuilibus, & communibus, vt in.c.decernimus.
eod. titu. lib. 6. & ibi not. Doc. et .D. m. post
Doc. in.c. veritatis. de dolo.& cõtu. & in.c.pia.
de excep. lib.6. Et hoc pocedit, siue loquimur
in procuratore ex parte actoris, siue in procu-
ratore

ratore ex parte rei, licet enim reus excommu-
nicatus possit esse in iudicio, vt latè dictum fuit
in tertio membro, tamen illud concessum fuit
reo, propter necessariam defensionẽ; sed pro-
curator est voluntarius, & sic cessat ratio.c. in-
telleximus. Et prædicta procedunt, quãdo cõ-
stitueretur ꝓcurator ad iudicia; sed si consti-
tueretur ꝓcurator ad negotia extraiudicialia,
maius videtur dubium; quia sicut principalis
potest per se contrahere, & alia negocia extra-
iudicialia regulariter exercere, ita videtur, quòd
possit eius procurator. Ego non reperi tactum
specificè. Arbitror tamen, quòd non possit;
quia actus videtur esse ciuilis, & est officium, ꝙ
suscipit procurator, vt in .l. 1.ff.de procura. Et
licet officium sit vilissimum, ad quòd etiam in-
famis, saltem de iure ciuili admittitur, vt insti.
de excep. in fin. de quo tamen variæ sunt opi-
niones, de quibus per Specu. in tit. de procu-
ratore.§. 1.ver. Item, quòd est infamis. Et la-
tè per Doct. & .D. m.in.c. Imperatorum.ẽ.de
iura. calum. Tamen hoc videtur esse statutum
in odium ipsius excommunicati; quia tale offi-
cium posset esse sibi vtile. Et ad hoc etiam, vt
facilius resipiscat, & vt vitetur aliorum pericu-
lum propter cõmunionem, vt in.c. 1. de excep.
lib.6. Facit quòd not. D.m.in.d.c.post cessio-
nem. prædicta tamen arbitror procedere, quan
do constitueretur simplex procurator in rem
suam; quia tunc arbitror, quòd respectu vtiliũ,
quas potest intentare ad propriam vtilitatem, si
modo intentaret tempore, quo non esset excõ-
municatus, sicut valet contractus, & cæteri si-
miles actus, vt dicam in octaua quæstione prin
cipali. Et sicut ex parte cedentis videtur vale-
re, licet sit excõmunicatus; ita, & ex parte ces-
sionarij; faciunt etiam quæ dicã in decima quę-
stione principali huius articuli. Vtrũ autem ge-
sta per procuratorem excommunicatum, va-
leant, dicam statim in tertia quæstione. Quò
ad secundam quæstionem, quando erat excom
416 municatus † tempore constitutionis, & ace-
ptationis; sed tempore exercitij, erat absolu-
tus. Glo. fin. in .d.c. post cessionem, & Ioan.
Andr. tenent, quòd nihilominus poterit repel
li exceptione excommunicationis, quæ erat tẽ-
pore constitutionis; quia cõsiderari debet ini-
tium. Pro qua opi. facit, quia capacitas, & habi
litas consideratur tempore acquisitionis man-
dati, vt in Insti. de hære. quali. & diffe. §. in
extraneis, & in.c.dudum. 1. de elect. & in .c. si
eo tempore. de rescrip.lib.6. & in.c. auditis de
Com. op. elec. cum simil. Et sequitur .D. Anto. Henr.
Bohic. & * communiter Doct. in.d.c.post ces-
sionem. & mihi placet. Quæro tertio, quia in
duabus præcedentibus quæstionibus vidimus,
quòd non valet constitutio procuratoris ex-
communicati, & quòd potest exceptione re-
417 pelli; quæritur, vtrum † excommunicatio infi-
ciat ipso iure actum constitutionis, vt sic nihil
acquirant constituto, & per consequens ipso in
re gesta non teneant, an verò ad hoc, vt gesta
non teneant, exigatur exceptio tempore exer-
citij. Sol. Inno. in.d.c. post cessionem. sentit, ꝙ
requiratur exceptio; aliàs vult, quòd teneant
omnia secum gesta, sicut tenerent gesta cũ acto-
re excommunicato, vt in.c.pia.de excep.lib.6.
de quo dixi in secundo membro principali hu-
ius quintæ quæst. principalis, in princi. & hoc
videtur tenere Io. And. Cal. D. Anto. & Doc.
*communiter, in .d. c.post cessionẽ, & sequi- Com.opi.
tur ibi .D.m. qui dicit, quod iudicio suo est ca-
sus ibi. Nam ibi non dicebatur, quod esset ex-
cõmunicatus tunc cum agebat; sed quod erat
excõmunicatus tempore officij exercitij, quasi
tunc non tenuerit procuratoris constitutio; &
ideò non debet admitti, licet nũc sit absolutus;
& gesta cũ isto non debent tenere, sicut, nec ge-
sta cum falso procuratore.ẽ.de rescrp.c. ex par
te decani. & .ẽ.de procura.c.ex insinuatione, &
c.in nr̃a .ff.de iudi.in.l.licet.cum simil. quod di-
cit singulariter, notandum ad limitationẽ eorũ,
quæ dicuntur in .c. veritatis.ẽ.de dolo, & contu
macia. Facit etiam, quia procuratori defertur
officium, quod saltem est publicum authorita-
te, vt.ff. de procura. in.l. 1. cuius excommuni-
catus non videt esse capax, vt supra dictũ fuit.
Sed contra prædicta, opponit .D.m. de.c.licet,
de procura.lib.6. vbi patet, quòd si procurator
constitutus semel dissensit, nihilominus potest
etiam consentire, domino in eadem voluntate
manẽte. Ad quod ẽt facit.l. obseruare.ff.de offi.
proconsul. vbi delegatio facta à procõsule an-
te ingressum prouincię, quę tũc non valuit, cõ-
ualidatur in ipso ingressu, ipso procõsule, in ea-
dem voluntate manente. Et sic idem videtur
dicendum in casu nostro, ꝙ licet impedimen-
tum esset tempore constitutionis; tamen, ex
quo nunc erat absolutus, & constituens in ea-
dem perseuerat voluntate, debeat valere, & cõ-
stitutio conualidari. Et idem videtur dicẽdum,
quando erat excommunicatus tempore consti-
tutionis, & acceptationis; ex quo nunc est ab-
solutus, domino ad hoc, in eadem voluntate ma
nente. Sed Vincen. Io. Ab. Ioan, And. in.d.c.
post cessionem. & Specu. in tit. de procuratore.
in prin. tenet primam sententiam. Et respon-
dent ad iura allegata in contrarium, & primo ad
.c. licet. quòd actus constitutionis, ibi tenuit à
principio, nec desijt valere per dissensum pro-
curatoris. Et ideò domino in eadem volunta-
tem manente confirmatur, & similiter respon-
detur ad.l. obseruare, quòd ibi delegatio à prin
cipio non fuit ex toto nulla; quia proconsul ẽt
ante ingressum prouinciæ habebat iurisdictio-
nem, saltem in habitu; vnde potuit illam trãs-
ferre simile. in .l. penul. C. de cura.furio. Facit,
quod not. in.c.pastoralis.§. 1. ẽ. de rescrip. Et
ideò, cum per ingressum prouinciæ proconsul
assumat exercitium iurisdictionis, illud etiam
participat delegato, & vi præcedentis habitus,
ex quo illum non reuocat. Sed in casu nostro,
actus constitutionis fuit nullus, cum adesset in-
capacitas tempore constitutionis, vel vtroq;
tempore, scilicet absolutionis, & acceptationis
per iura superius allegata. Et hanc opinionem

sequitur etiam Io. de Luna. Vel dic clarius, & melius secundum .D. m. ad .c. licet. quòd ibi voluntas constituentis, non fuit econtra; ideò data perseuerantia, potuit ille acceptare quencunq; argu. eorum, quæ leguntur, & notantur in .c. si tibi. de præben. lib. 6. Sed in casu nostro fuit erronea, aut respectu facti, quia credebat illum non excommunicatum, aut respectu iuris, quia credebat excommunicatum posse constitui procuratorem. Vnde superueniente absolutione, constituens videtur perdurare in priori consensu erroneo; & ideò ex sola permanentia nil agitur, vt in .c. 1. & .c. ꝓposuit. ẜ. de côiug. seruo. et quòd not. in dictis iuribus. Ex quo videtur inferendum, quòd si constituens, nunc certificatus de absolutione perseuerat in sua voluntate, pôt iste acceptari de nouo, quod satis putat verum. D. m. etiam, sine expresso consensu, licet .D. Anto. videatur exigere expressum consensum post absolutionem, sed tunc nullum esset dubium; & ideò putat sufficere tacitũ consensum modo prædicto. facit quod not. in regula ætati. de regu. iur. lib. 6. facit etiam, quod not. in .l. licet. C. de procura. Aduerte tamen, quia Io. Calda. in .d. c. post cessionē. distinguit, quòd aut is erat publicè excommunicatus, & non valuit constitutio, nec ea, quæ postea fecit, vt in .c. ad probandum. ẜ. de re iud. Et ita procedit, quod supra dixi, si modo loquamur; quando etiam tempore exercitij esset excommunicatus, & fuisset excommunicatus tempore constitutionis, seu acceptationis. Nam hoc casu si excommunicatio est publica, non est dubium, quòd gesta non tenent; quod tamen arbitror limitandum in procuratore simplici; secus in procuratore in rem suam, qui intentaret actiones vtiles nomine suo; quia tunc valerent gesta si non exciperetur, per ea, quæ dixi supra in prima quæstione istius membri. Et ita semper etiam intellige, & limita hanc materiã procuratoris. Ad quod etiam vide, quòd dixi supra in secũdo membro principali istius quintæ quæstionis principalis, ibi in quæst. 21. 22. & .23. Sed si constitutus procurator erat occultè excommunicatus, & constituens sciebat, idem dicendum est, quòd acta non teneant in fauorem suum. Secus autem si ignorabat; nam tunc secundum Calda. tenerẽt gesta ratione publici officij, argu. d. c. ad probandum. & .l. Barbarius. ff. de offi. præto. & ita dicit se intelligere notata in .c. fin. ẜ. de procura. Sed hoc non placet .D. Anto. quia officium procuratoris nõ est publicum, sed priuatum; & ideò non debet esse differentia inter publicè, & occultè excommunicatum. vt in .c. veritatis. ẜ. de dolo & contuma. & .c. nihil. ẜ. de elec. Pro quo facit Theorica Inno. in .c. cum dilectus. ẜ. de consue. Et quod not. in Io. And. in .c. 1. de rescrip. lib. 6. Et ideò indistinctè putat .D. Anto. gesta non valere, quod etiam placet .D. m. pro qua opi. dicit esse bonum tex. cum sua materia in .l. 1. ff. quòd cum fal. tut. in fin. vbi patet, quòd gesta cum falso tutore, qui putabatur verus, non habentur rata, nisi Iudex à principio ita aliter decernerit. Et ibi dicit Bal. fortius, quod etiam si Iudex per interlocutoriam suam legitimat mandatum falsi ꝓcuratoris, nihil agit. Et subdit .D. m. in .d. c. post cessionē, quòd illud quod dicit, quòd gesta ratione publici officij valent propter cõmunem errorem; procedunt, si modo officium sit publicum authoritate, & vtilitate. Secus si sit publicum authoritate, & vtilitate priuatum, vt est officium tutelæ procuratoris, & similium; quod dictum, apud me satis est dubium, ex reprehẽsione et facta de opi. Calda. per ea, quæ supra dixi in quarto membro, vbi tractaui de teste; & in contrarium etiã facit .l. 1. C. de testa. vbi valet testamentum, in quo adhibetur seruus in testem, qui tamen est inhabilis ad testamentum vt in .l. qui testamento. §. seruus. ff. de testa. & tamen propter communem opinionem, & errorem tolleratur.

Item in contrarium facit, quod dixi supra in quinto membro principali huius quæstionis, vbi tractaui de notario, cogitabis. Et hæc procedũt, quando quis erat excommunicatus tempore constitutionis, vel acceptationis; sed si excommunicatio superuenit in personam procuratoris, post actum perfectum constitutionis, & acceptationis mandati, valet, quòd per eum actum, vel gestum est; donec exceptione repellatur per .c. pia. de excep. lib. 6. quia in isto non deficit potestas, sed solum repelli potest ꝓpter periculum communionis. Et sic habes notabiliter expeditam hanc quæstionem &c. Quar-
418 to quæro, quid † si tẽpore constitutionis erat excommunicatus, sed tempore acceptationis erat absolutus. Sol. patet ex duabus præcedentibus quæstionibus, quod non valet mãdatum, nec ea, quæ per ipsum explicantur, nisi ex noua voluntate expressa, vel tacita; secundum, quod dixi in præcedenti quæstione. Quinto quæro,
419 quid si tempore constitutionis non † erat excommunicatus, sed tẽpore acceptationis mandati erat excõmunicatus. Sol. dic idem, quod dictum fuit in præcedenti; quia validitas mandati causatur ex consensu vtriusq;, data ergo incapacitate alterius, non valet. Facit .c. is cui. de præben. lib. 6. & insti. de hære. quali. & differ. .§. in extraneis. nisi gratificetur voluntate continuata, vt dixi latim in tertia quæst. Et ita cõ
muniter * tenẽt Doct. in .d. c. post cessionem. Cõm. op.
420 Quæro sexto, quid † si tempore cõstitutionis, & acceptationis mandati non erat excommunicatus, sed tempore exercitij est excomunicatus. Sol. quòd talis etiam potest repelli exceptione excommunicationis, per ea, quæ prædicta sunt; quod intelligo, si vellet agere, vel defendere in iudicio; quia si venit, vt procurator res est clara. Nam sicut actor excommunicatus repellitur, ita fortius ꝓcurator excommunicatus pro actore. Si vero est procurator excommunicatus ex parte rei, adhuc idem dicendum est; quia ita demum quis admittitur ad iudicium, si vult venire pro sua necessaria defensione, vt dixi supra in tertio mẽbro principali

pali istius quintæ quæstionis; sed iste veniret vt
voluntarius cum voluntarie recipiat officium
suum; vt in. l. inuitus. C. de procurato. & .l. fi-
liusfamil. §. inuitum. ff. de procura. Nec ob-
stat si diceres, ergo si superueniat excõmunica-
tio lite contestata per procuratorem, videtur
quòd possit defendere, cum tunc non sit volun-
tarius, vt in. l. sicut. C. de acti. & obli. quia re-
spondeo, quòd licet sit necessarius attenta actio
ne mandati, tamen illa necessitas excluditur su-
perueniente impedimento, quale est hic, vt in.
l. post litem. cum, l. se. ff. de procura. & in. c. 2.
& .c. licet. de ꝓcu. lib. 6. secundũ Ioã. de ligna.
Sed si loquamur de procuratore constituto ad
negocia. q. non procedit; quia aut pars non vult
cum eo contrahere, & res est clara; quia cõtra-
ctus sunt voluntatis ab initio, vt in. d. l. sicut.
Si vero cõtrahit cum eo, adhuc casus est clarus;
quia ita valet ꝙ cum eo contractũ est alieno no
mine, sicut valeret contrahendo cum excõmu-
nicato. Ad quod facit ꝙ dixi. s̃. in. q. 3. Quæro
421 septimo, quid si procurator nõ erat excõicatus
tempore constitutionis, acceptationis, aut exer
citij respectu causæ principalis; sed postquã ap-
pellauit à sententia contra se lata, fuit excõmu-
nicatus, vtrum possit appellationem prosequi.
Sol. variæ sunt opin. vt recitat Inno. in. c. signifi-
cauit. s̃. de excep. Quidam dixerunt, quòd non
potest prosequi appellationem; quia excõmu-
nicatus nunc veniret vt voluntarius; licet enim
ꝓcurator teneatur appellationem interponere,
non tamen tenetur ipsam prosequi, vt. l. inuitus.
C. de ꝓcu. & in. c. iniuste. s̃. de ꝓcu. Alij dicunt
quòd aut iste promisit appellare, & appellatio-
nem prosequi, & tunc debet admitti, ne veniat
contra promissam fidẽ. Aut nihil promisit, &
tunc ꝓcedat prima opi. Et in hanc sententiã vi-
detur magis inclinare Inno. licet non firmet pe-
des. Io. An. dicit, quòd etiã si expressè ꝓmisit
appellationem prosequi, non tenetur hoc casu
ꝓmissionem seruare; quia si existens excõmu-
nicatus promitteret non obstante excommu-
nicatione prosequi appellationem, non valeret
promissio, nec esset seruanda, tanquam turpis
propter periculum animarum, vigesima quæst.
4. c. in malis. & in reg. in malis. de reg. iur.
lib. 6. Vnde si simpliciter promisit prosequi,
appellationem, statu mutato non tenetur pro-
missionem seruare; Etiam si promissio esset fir-
mata iuramento; quia subintelligitur hæc con-
ditio, si status meus nõ fuerit mutatus, per not.
in. c. quemmadmodum. sup̃ de iureiuran. Et
hanc opi. sequitur Do. m. in. d. c. significauit.
Pro qua allegat quod not. Inno. in. c. qualiter.
.1. sup̃. de accus. in illa quæstione, cum quis
iurauit nulla ratione reuelare secretũ, & postea
producitur in testem. Facit etiam, quia nõ vide-
tur talis potuisse nec tacitè, nec expressè ob-
ligare se, contra iuris dispositionem per not.
in. c. si diligenti. sup̃ de fo. compe. & .l. ius
publicum. ff. de pac. Et hæc opinio mihi placet:
Nec obstat, quòd actor, possit appellare à sen-
tentia contra se lata, licet sit excommunicatus;
& appellationem prosequi; quia videtur quo-
dammodo venire ad necessariam defensionem
stimulatus præiudicio instantis sententiæ, quæ
transiret in rem iudicatam; vt dixi sup̃ in se-
cundo principali membro istius quintæ quæst.
principalis. quest. vigesimanona. & questione.
trigesima. Sed iste procurator est, voluntarius
vt dixi, & potest prouideri principali, qui vel
per se, vel per alium procuratorem nõ excom-
municatum poterit appellationem prosequi.
Et si fortè principalis esset absens in partibus
longinquis, ne taliter posset ꝓuideri per ipsum,
dicerem, quòd si iste procurator est constitu-
tus cum potestate substituendi, debebit sub-
stituere, secundum quod statim dicam in deci-
ma quæst. Aliàs autẽ perirent fatalia, Et quia
peribũt facto procuratoris, dabitur restitutio
principali, secundum ea quæ latius dixi in. c. ex
ratione. sup̃ de appel. Et hæc procedunt, quã-
do contra ipsum procuratorem excommuni-
catum opponeretur de excommunicatione.
Sed si non opponeretur, teneret iudicium per.
ipsum agitatum, per ea quæ dixi sup̃ in tertia
quæstione huius septimi membri. Quæro vi-
422 gesimoctauo, quid si † pendente iudicio per
procuratorem intentato superuenit excom-
municatio in personam domini. Sol. dic vt dixi
sup̃ in secundo membro istius quintæ quæstio.
principalis quæstione vigesimatertia. Et vide
etiam quò ad hanc materiam ꝓcuratoris, quod
ibi dixi quęst. vigesimaprima, vigesimasecunda,
& vigesimaquarta. Quæro nono, vtrum pro-
423 curator † excommunicatus impediatur impe-
trare rescriptum pro non excõmunicato. Sol.
dic vt de hoc dictum fuit in tertia quæst. prin-
cipali huius vigesiminoni artic. princi. in vige-
424 simatertia fallentia. Decimo quæro, † vtrum
procurator constitutus cũ potestate substituẽ-
di possit valide alium substituere, si est excom-
municatus. Sol. Io. An. in. c. post cessionem. s̃.
de proba. & in clem. religiosus. de procu. post
multa videtur concludere, quòd eo casu quo
constitutio esset nulla propter incapacitatem
constituti, non possit constitutus alium substi-
tuere. d. clem. religiosus. Secus si posset esse
procurator, licet propter excommunicationem
possit repelli ab agendo, vt quia fuit excommu-
nicatus post assumptionem mandati. Io. Calda.
tenet primum dictum, quando simpliciter esset
data potestas substituendi. Secus si fuisset depu
tatus nuncius magister ad eligendũ, seu nomi-
nãdum aliquẽ, quẽ ex nunc dominus constitue
bat. arg. 1. q̃st. 1. c. si iustus fuerit. Quasi hoc ca-
su à domino, nõ à ꝓcuratore videatur consti-
tutus. Pro quo, facit optimè. l. cũ pater. §. hęredi
tatẽ. ff. de leg. 2. vbi per deportationẽ quis non
amittit potestatẽ eligendi, seu nominandi. Et
sic idẽ videtur dicendũ, ꝙ hanc potestatem nõ
amittit per excõmunicationẽ. Do. An. in. d. c. si
gnificauit. videtur velle, ꝙ etiã simpliciter da-
tus ad substituendũ possit substituere; quia dare
mandatũ, & substituere, expeditur per viã con-
tractus: sed excommunicatus valide contrahit,

Cōm.opi.

ſecundum cōem * opinionē not. in.c.veritatis. §. de do. & contu. Sed dicit Do. m. ꝙ hæc opi. ſibi non placet, quia etiam in iudicio quaſi contrahitur, vt in.l. 3. §. idem ſcribit.ff.de pecul.& tamen non valent geſta cū excommnicato procuratore ſi opponatur exceptio. Vnde ſubdit Do. m. quòd credit, quòd excommunicatus non poſſit conſtitui procurator, etiam ad negotia, quia non videtur capax officij publici ſaltem authoritate; licet ex ratione do. Anto. videatur inferendum, quòd poſſit conſtituti procurator ad negocia. quod ſibi non placet; quia vt ſup̄ dixi; conſtitutus ad iudicia, conſtituitur ad quaſi contrahendum, & tamen non valet, vt dictum fuit in prima quæſt. fortius ergo non debuit valere ad rem contrahendum, cum eadem ſit ratio in vtrunq; caſū. Quod fuit ad ea quæ dixi.§.ī hoc mēbro ī prima quęſt. Ego verò arbitror latius diſtingēdū, ꝙ aut quærimus de ꝓcuratore conſtituto qui habet poteſtatē ſubſtituendi ab homine, aut de eo qui habet poteſtatē ſubſtituēdi à iure, Primo caſu ſubdiſtingue, ꝙ aut quis eſt cōſtitutus procurator pariter, & nuntius, aut ſimpliciter procurator. Primo caſu dic, ꝙ aut ſubſtituit vt nuntius, ſeu nudus miniſter, & pōt; quia nō ipſe, ſed dn̄s videtur ſubſtituere; Nam iſte qui agit vt nuntius, facit tanquam pica, & organum, & concipit verba in perſonam domini principalis, non in ſuam, vt dixi latius in clem. 1. de procura. Aut ſubſtituit. vt procurator; & ſubdingue, quòd aut fuit excommunicatus quò ad ſuſceptum mandatum, & poteſt ſubſtituere vt.§. dixi. Aut ante, & ſubdiſtingue, ꝙ aut eſt cōſtitutus ſimpliciter ad plures cauſas cū poteſtate ſubſtituēdi, & nō pōt ſubſtituere ſm̄ cōmunē * opi. q̄ magis mihi placet. Licet Do. Ant. aliud ſenſerit. Quod maximè arbitror ꝓcedere, ſi ſubſtitutio fieret ad lites; quia licet ſubſtitutio ſit actus extraiudicialis, tamen ex quo ſubſtitutio fit ad iudicia, ideò talis actus videtur prohibitus, cum hęc ſubſtitutio ſit quodammodo præambulum, vt in. l. oratio.ff. de ſpōſa. Aut fuit cōſtitutus procurator ad vnā cauſam, & data ſibi poteſtas ſubſtituēdi, vigore cuius ſubſtituit, & valet ſubſtitutio, ſm̄ Zabare. in d.clem. penul. Mouetur, quia talis videtur habere poteſtatē à dn̄o principali, nō à procuratore. Pro quo facit tex. & quod ibi notat glo. in ver. vſus. in.c. is qui. de procura. lib. 6. Quod dictū ſi eſſet verum, eſſet reſtringendū ſecundū limitationes de quibus in .d.c. is qui. videlicet, an ſubſtituens in totū deſineret eſſe procurator, vel non. Sed retēta communi opi. mihi non placet. quia licet ſit conſtitutus ad vnam cauſam cum poteſtate ſubſtituendi, tamen ſubſtitutus concipit verba in perſonam ſuam, ſecūdum ea quæ dixi in.d.clem. penul. & ideò ſi ipſius conſtitutio non tenuit à principio, quia erat excommunicatus ſequitur, quòd vigore dictæ conſtitutionis non poteſt ſubſtituere. Si vero eſſet conſtitutus procurator, & non nuntius, dicendum eſt vt ſtatim dixi, quando ſubſtitueret vt

Cōm.op.

procurator. Secundo caſu principali, qn̄ vellet ſubſtituere authoritate iuris, vt quia eſſet litem conteſtatus; arbitror dicendum, quòd ſi erat excommunicatus ante conſtitutionem, quæſtio non habet dubium; quia iudicium non tenuit, ex quo non tenuit conſtitutio, ſecundum ea quæ dixi ſup̄ in prima, & ſecunda quæſtione huius articuli, iuncta tertia. Sed ſi excommunicatio ſuperuenit poſt conſtitutionem; arbitror dicendum, quòd ſubſtitutio valeat; ſed obſtet exceptio excommunicationis ſubſtituenti, ſicut obſtaret ipſi procuratori. Quod arbitror verum, ſi in tali cauſa ſubmittat perſonam actoris. Secus ſi rei, per ea quæ dixi de actore excommunicato, qui nō poteſt etiam per procuratorem non excommunicatum cauſam agere; licet ſecus ſit in reo, ſecundum ea quę latius dixi in ſecundo, & tertio membro

425 principali iſtius quintæ quæſtio. principalis. Quæro vndecimo, vtrum excommunicatus poſſet eſſe procurator pro ſuo conſorte. Sol. Ioan. Andr. in. c. poſt ceſſionem. ſupra de proba. videtur ſentire, quòd poſſit. allegat.c. religioſus. de procura. tamen poſtea videtur ſentire contrarium. Et hoc apertius tenet ibi Do. Anto. Mouetur; quia conſortium litis non ſupplet inhabilitatem perſonæ quo ad excommunicationem, quia hoc caſu nulla eſt neceſſitas agendi, vel defendendi pro cōſorte. Niſi eſſet cauſa indiuidua, quia tunc ex perſona ſua poſſet defendere conſortem abſque alio mandato, arg. l. 2. §. ex his. ff. de ver. obli. Sed dicit Ioan. de Ligna. quòd non videt qualiter procedat quod dicitur de cauſa indiuidua. Sed tu dic, quòd bene poteſt procedere, per ea quæ traduntur in. d. §. Et hæc opi. placet Do. m. Mouetur, quia vt ſępius dictum eſt, excommunicatus eſt incapax huiuſmodi officij, & non poteſt negari, quin pro parte conſortis aſſumat officium procurandi. Item cedit in odium ſuum, ad hoc, vt cùm viderit ſe repelli citius inducatur ad petendam abſolutionem, arg. c. pia de excep. lib. 6. Et ex prædictis deciditur quęſtio. Verum excommunicatus poſſit conſtitui procurator ab excommunicato ad petendum abſolutionem ſuæ excommunicationis. Circa quam dicit Math. in clem. penul. de procura, quòd poteſt ſi modo conſtituens, & conſtitutus fuerint excommunicati ex eadem cauſa. Facit.c. 1. de reſcr. lib. 6. Do. Anto. tenet contrarium cum nulla neceſſitas aſtringat eum ad hoc. Ioan. de Imol. in. d. clem. penul. dicit, quod vtraque opi. poteſt ſaluari, videlicet, quòd opi. Math. procedat, vbi eſſent conſortes eiuſdem litis; aliàs procedat opi. Do. Anto. Tu dic, quòd idem ſenſit Math.. Sed ego tamen in dicta clem. reprobaui hanc opi. quia nullibi reperitur, quod conſorti incumbat neceſſitas agendi pro cōſorte. Poſſet tamen ſaluari, quando cauſa eſſet indiuidua, per ea quę ſupra dixi. Et ex his habes expeditum principale membrū iſtius quintę principalis q̄ſtionis.

Circa

membrum istius quintę principalis quęstionis.
426 Circa octauum, & vltimum membrum, vtrum
excõicatus possit esse nuncius. Et intelligo de
nuncio iudiciali, nihil memini tactũ à Docto-
ribus. Sed arbitror, ꝙ non possit; quia nuncius
dicitur habere officium, & dicitur quasi dele-
gatus, vel executor iudicis ad illum actum, &
ideò debet iurare in acceptatione officij, & de
iuramento debet apparere in actis, vt in .l. hac
edictali. §. illud. C. de secundis nupt. Et ideò
excõicatus non potest constitui nuncius, per ea
quæ latius dicta fuerunt supra in primo, quin-
to, & septimo membro principali huius quæ-
stionis principalis. Et ex his Deo duce habetis
expeditã quintã quæstionẽ principalem istius
deciminoni principalis articuli, de actibus iudi-
cialibus. Iuxta præmissum ordinem istius de-
ciminoni principalis articuli; descẽdo nunc ad
sextam quæstionem principalem, in qua venit
examinãdus, quidã specialis articulus exceptio
nis excõicationis; & sic de speciali effectu ipsi⁹
exceptionis excõicationis, quã quæstionẽ exa-
minabo per infrascripta mẽbra principalia. Pri-
mum mẽbrum, erit quis possit talem exceptio-
nem opponere. Secundum, contra quem pos-
sit opponi. Tertium, coram quo possit oppo-
poni. Quartum, quando, seu in qua parte litis
possit opponi. Quintum, qualiter sit propo-
nenda. Sextum, quis teneatur ipsam probare.
Septimum, infra quod tempus debeat proba-
bare. Octauum, qualiter probatio requira-
tur. Nonum, quotiens possit opponi. Deci-
mum, quid sit ipsius oppositionis exceptionis
effectus. Vndecimum, vtrum sicut contra ex-
cõicatum agẽtẽ potest excipi de excõicatione,
possit ipse excõicatus, si cõueniatur excipere,
ꝙ non teneatur respondere, donec absoluatur
ex eo, ꝙ fuerit iniustè excõicatus. Circa primũ
427 mẽbrum, quis possit talem † exceptionem op-
ponere, breuiter dic, ꝙ regulariter hanc exce-
ptionem possit obijcere quilibet conuentus, si-
ue sit masculus, siue fœmina, vt in .c. pia. iuncta
428 glo. in ver. si quis de excep. lib. 6. Quod † pro
cedit ẽt, si conuentus sit excommunicatus. Vn
de exceptio excommunicationis non tollitur
per replicationem alterius excõmunicationis,
tex. est & ibi traditur in .c. dilecti .ẽ. de excep.
Idem tenet Goff. in summa huius tit. in fi. vbi
dicit, ꝙ olim tenebatur contrarium per .c. à no-
bis. ẽ. de excep. & sequitur Specu. & Io. And.
post eum, in additionibus suis in titu. de excep.
.§. 3. ver. sed nunquid exceptio. Et hoc est cla-
rissimum iudicio meo. Tum etiam per iura al-
legata. Tum etiã, quia si paria sunt delicta, nõ
tolluntur mutua compensatione, quò ad termi-
nos nostros. Ad quod vide, quod tradit .D. m.
in .d. c. dilecti, & per legistas, maximè Moder-
niores in repetitione .l. cũ mulier. ff. solu. matri.
& per ea, quæ dixi in .c. 1. supra de iniur. Tum
etiam, quia reus excommunicatus potest se de-
fendere, vt latè dictũ fuit in quinta quæst. prin-
cipali, in tertio membro. Actor vero excom-
municatus repellitur, vt ibi dixi in secũdo mem
bro, & sic habes vnam declarationem. Alia de-
429 claratio est, † quòd potest quis illã opponere,
etiam si iurasset non opponere aliquam exce-
ptionem dilatoriam; quia non obstante iura-
mento, potest illam opponere absq; periurij
pœna, vt dicit Ioan. Andr. in .d. c. pia. in nouel-
la, & ita dicit hic disputando tenuisse Ioan. de
monte Murlo; dummodo illam probet, vel
etiam si non probat, dummodo habuerit veri-
similem, & rationabilem causam proponendi,
per .c. sacro. ẽ. eod. sicut non excluditur reus à
tali oppositione propter tacitam renunciatio-
nem, quam facit lite contestata, vt hic, & .ẽ. de
excep. nec per lapsum termini statuti ad oppo-
nendum illam, vt in clem. 1. de excep. eodem
modo non debet excludi per generalem renun
ciationem. Item necessitas excusat à periurio, vt
in .c. quærelam. ẽ. de iureiuran. & in .c. signifi-
cante. ẽ. de pigno. ergo debet istum excusare
propter euitandum communionem, ad quam
necessitatur à iure. Et prædictis rationibus, &
maximè popter vltimam prædictam rationem
Io. And. dicit idem esse in eo, qui expresse iura-
uit nõ opponere exceptionẽ. excõmunicatio-
nis. Nam poterit illam opponere, non obstante
iuramento, allegat quòd not. in simili, in dicta
clemen. 1. in glo. pen. Ad quod allegat, quod
not. in .c. 1. de iureiur. lib. 6. vbi etiam iuramen-
tum, scienter præstitũ super re illicita, nõ astrin-
git iurantem. Facit etiam regula non est obli
gatorium. de reg. iur. lib. 6. Et sic not. ex prædi-
ctis singulariter, quòd non valet renũciatio ex-
ceptionis, quãdo renuncians incurreret pecca-
430 tum, si ipsam non opponeret. Tertia † declara
tio est, quòd ad hoc, vt quis posit opponere de
excommunicatione; necessarium est, quòd sua
intersit. Et ideò in causa vertente cum alio, nõ
põt quis opponere de excõmunicatione, si sua
non intersit. Ad quod vide, quod dixi supra in
tertia quæstione principali huius deciminoni
articuli, in vigesimasecunda fallentia. Si tamen
incurreret ad iudicium, per alium intentatum;
quia sua interesset, posset illã opponere; argu-
mento à cessante ratione, vt statim dicam in se-
431 quenti ratione. Quarta † declaratio est, quòd
licet pars talem exceptionem, non opponeret,
tamen iudex ex officio suo, potest illam op-
ponere, & excommunicatum repellere, per
tex. in c. pia. de exceptio lib. 6. Ad quod, vide,
quod dixi in quinta quæstione principali huius
deciminoni articuli, in secundo membro prin-
cipali, quæstione vigesimasexta. Facit. 2. quæst.
7. in c. alieni, & potest reijcere in qualibet parte
litis, vt statim dicam in quarta quæstione se-
quenti. Quid autem de notario, vtrum possit
excipere de excommunicatione agentis, quan
do iudex, vel pars non exciperet, non repe-
ri tactum. Arbitror tamen dicendum, quòd
possit, quia sua interest, vt non cõmunicet cum
excommunicato. Et eadem ratione, idem
dicendum videtur de omnibus personis, quæ

necessariò interueniunt in iudicio, propter in-
teresse periculi cõionis. Quinta declaratio est
432 quòd quis pôt illam opponere, etiam si prius
cõmunicasset illi, contra quẽ nunc opponit ex-
ceptionẽ excõicationis; est tex. in. c. à nobis. de
excep. vbi excipiẽs de excõicatione, nõ repelli-
tur replicatione cõmunionis. Nec obst. quòd
quis non possit reprobare, quem semel appro-
bauit, vt not. in. c. quẽadmodum. s̃. de iureiur.
quia potest reijci s̃m Doc. in d. c. à nobis. cum
quilibet reus, ẽt excõicatus maiori, pôt exci-
pere de excõicatione, vt dixi supra in principio
huius membri; licet glo. in. d. c. à nobis. aliter
soluat, & non benè. Vel potest responderi s̃m
.D. m. quòd vbi approbatio, vel habilitatio de-
pendet à voluntate approbãtis, non potest illũ
approbatũ impugnare, nec per viam actionis,
nec exceptionis; & ita loquitur contrarium. Et
alia similia iura. Secus vbi hoc non dependet à
sua volũtate, prout est in terminis nostris; quia
tunc saltem per viam exceptionis admitti-
tur. Facit. c. dilecto. s̃up de preben. & . c. no-
sti. s̃up de elec. & quod not. Ioan. Andr. in re-
gula scienti, de reg. iur. lib. 6. in mercu. & glo.
in. l. 1. C. vbi de crimi. agi oportet. Cum ergo
cõicando cum excõicato, non possit cõicans eũ
habilitare ad iudicia, sequitur, ꝙ nõ obstãte tali
cõione, pôt excipere cõtra eũ de excõicatione,
vt. d. c. à nobis. Facit. c. exceptionẽ. s̃. de excep.
&. c. pia. de excep. lib. 6. Et hoc tenẽt gl. & Doc.
in. c. in presentia. j. eo. & ibi dixi. Sed circa pre-
dicta quæritur, vtrum si reus, qui cõuenitur ab
excõmunicato non opponit exceptionem ex-
communicationis, sed pacti de non petendo.
Actor verò replicat, ꝙ factum fuit pactum de
petendo. Vnde, reus duplicat de excõicatione;
quæritur, an possit. Sol. dic, vt dicã infra in quin
to princi. mẽbro huius sextæ quæstionis prin-
cipalis. Item quæritur, vtrum reus possit
excipere de ꝓpria excõmnicatione, ad finem,
vt non teneatur donec fuerit absolutus ab ex-
cõicatione, qua dicit se iniustè ligatum fuisse.
Sol. dic, vt dicam infra in. 11. membro princi-
pali huius sextæ quæst. Et ex his Deo duce, ha-
bes expeditum primum membrũ. Circa secun
433 dum mẽbrum principale, † contra quem possit
opponi; breuiter dic, quòd contra excommu-
nicatum excommunicatione maiori, dũtaxat,
si agit actum, qui solum sit prohibitus excom-
municato excommunicatione maiori. Si verò
esset quis excõicatus excõmunicatione mino-
ri, & vellet agere actum non prohibitum, res
est clara, ꝙ contra eum non possit excipi de ex-
cõicatione. Sed si esset talis act⁹, qui esset pro-
hibitus ẽt excõicato excõicatione minori, dice-
rem, ꝙ contra talem volẽtem exercere talem
actum, posset opponi de excõicatione minori,
vt per se patet, & probatur in. c. si celebrat. de
cle. excom. mi. Et vide, quę dixi supra in secun-
do principali tractatu huius. 19. articuli, vbi tra
ctauimus de effectibus excõicationis minoris.
434 Circa tertium membrũ principale, † corã quo
exceptio excõicationis possit opponi, breuiter
dic, ꝙ pôt opponi corã quocunq; iudice ordi-
nario, vel delegato, ecclesiastico vel seculari, vt
tenet glo. in ver. opponit. in. c. pia. de excep.
lib. 6. Et sequunẽ ibi Hosti. Io. Mo. & Archid.
Dicunt tñ, ꝙ cognitio, & diffinitio erit iudicis
ecclesiastici, p. c. tuã. de ordi. cog. Ex hoc infert
Lap. in. d. c. pia. ꝙ iudex secularis, exceptionẽ ex-
cõicationis corã eo ꝓpositã, debet remittere
ad iudicẽ ecclesiasticu. vt not. Hosti. in. d. c. ve-
rũ. s̃. de fo. cõpe. ꝙ arbitror verum, qñ esset du
bium de validitate excõicationis; sed si esset
dubiũ de veritate; videlicet, an esset excõicatus,
vel non, tradit, ꝙ possit cognoscere, de quo re-
mittit ad ea, quæ dicuntur in simili de iuramen-
to. in. c. cum. C. laicus. de fo. compe. lib. 6. vide
quod tradit. D. m. s̃. in. c. tuã. de ordi. cogni. &
& quod dixi post eum in. c. cum sit generale. s̃.
de fo. compe. & subdit Lap. ꝙ iudices secula-
res de his exceptionibus non curant, cum tñ cu
rare deberent; eo ꝙ, leges hoc ẽt pôderant arg.
tex. & ꝙ ibi not. in. d. c. dño. in tit. hic finitur lex
Corra. in vsi. feu. vbi dicitur, ꝙ vasallus non
tenetur ad iuuãdum dñm excõicatum; imò est
absolutus à iuramento fidelitatis, de quo dicã
infra in. 10. q. princ. huius articuli. Inducit etiã
Lapus quod not. in authen. de sanct. Epis. §. vt
aũt. vbi Archiepiscopus facit generale consiliũ,
ad faciendum obseruari sacras regulas, & ad pu
niendum ipsarum transgressores; Ad idem in
authen. vt cum de appel. cognoscit. §. generalẽ.
& in authen. de priuileg. dot. hæreti. mulie-
ribus non præstando. §. penul. ver. sed sicut.
Item quia. ll. in hoc sequi voluerunt canones,
in. c. penul. & fin. de secũdis nup. & in authen.
quomodo oportet episcopos. §. 1. & ita reci-
tat Io. And. in nouella, in. d. c. pia. & sequitur
.D. Domi. debet ergo fieri ꝓbatio excõicatio-
nis corã iudice habente ad hoc iurisdictionem,
vt colligitur ẽt ex tex. d. c. pia. iuncta glo. in ver.
notionẽ; Vtrũ aũt, qñ exceptio excõicationis
proponitur corã iudice seculari, sit seruanda for
ma. d. c. pia. dic, vt statim dicã in quinto mẽbro
principali. Et aduertas, quia Iaco. Butri. in. l.
placet. C. de sacrosanc. eccle. videtur sentire,
ꝙ valeat statutũ, ꝙ coram iudice seculari, non
admittatẽ exceptio excõicationis; sed istud, ar-
bitror ꝓpter defectũ iurisdictionis; quia falsũ
esset inductiuum peccati. De excõicatione aũt
ꝓposita corã iudice, quis cognoscat, vide ꝙ latè
dixi in quinta quæstio. prin. huius. 19. articu.
in primo mẽbro. 5. q. Circa quartũ membrum,
435 qñ, seu in qua † parte litis exceptio excõicatio
nis possit opponi, breuiter dic, ꝙ pôt opponi,
quandocunq; ẽt in qualibet parte iudicij, ante
sñiam, & in ipsa sñia, & etiam executioni ipsius
sñiæ, vt in. d. c. pia. de excep. lib. 6. Ad quod vi
de, quòd dixi supra in quinta quæst. principali
huius. 19. articuli, in secundo mẽbro principali
in prin. Et est tex. express⁹ ĩ cle. vnica de excep.
quę vult, ꝙ possit opponi qñcũq; ẽt post lapsũ
termini peremptorij assignati ad proponendas
exceptiões dilatorias. Et ideò talis exceptio ap-
pellatur anormala, vt dicit Spe. in tit. de excep.
. §. 2.

,§.2. ver. sed nunquid post. vbi vult, ideò dici anormala; quia non sequitur materiam, seu regulam aliarũ declaratoriarũ, seu dilatoriarum; secundum ea, quę traduntur in.d.c. pastoralis. de excep.& in.c. inter monasterium.de re iudi. Et ratio descendit ex tex.c. exceptionem.§.de excep. & infra etiam subijciam. Sed aduertas, quia dici potest, quòd non meretur dici anormala; quia cum ius opponentis quotidiè origunetur super materiam aliarum dilatoriarum, & sic non deuiat ab alijs, quominus possit obijci post terminum, vel post litem contestatam, aut in alia parte iudicij; Sic in alijs dilatorijs, quæ causantur, & originantur post litem contestatam, vt in.c.insinuante.§.de offi. deleg. &.l.1.&.2.C. de consor.eiusdem litis; Nõ obstat quod tradit Inno. in.d.c. pastoralis. vbi dixit, quòd post lapsum termini peremptorij ad proponẽdas exceptiones dilatorias, non potest opponi exceptio excommunicationis; quia ipsius opi. reprobatur in.d.cle.1.de excep. & hoc tenet ibi Lau. Zen. Paul. & Zabarel. & *communiter Doct. Dicit tamen Paul. ꝙ opi. Innocen. posset intelligi, quando excommunicatio proponitur peremptoriè. Facit quod not. Archid in.c.1. de excep. lib.6. in verbo valeat; vel meliùs dici potest, quòd Inno. loquitur de termino dato ad peremptorias proponendas, postquam dicit, ꝙ excõicatio proponi non posset; & ſm hoc,non obstat.d. clemen.1. de excep. quæ loqnit de termino dato ad propõnẽdas declaratorias, vel dilatorias; vnde ex quo lapsus est terminus, vr habere vim conclusionis in causa, postquam non potest proponi aliquid in verbo cõsistens, vt in.c. cum dilectus. supra de fide instrumen. Licet dicatur, quòd exceptio proponi possit vsque ad sententiam; secundum Zabarel.in.d. cle. vnica. Sed quantũ ad hoc vltimum, aduertas; quia si loqueremur de exceptione excommunicationis proponenda in vim dilatoriæ, vel peremptoriæ, ad effectũ reddendi processum nullum, talis exceptio videtur posse proponi etiam post conclusionem, & ad impediendam sententiæ prolationem, vt colligitur ex.d.c.pia.& non solum pars; sed etiam iudex potest ipsam opponere in qualibet parte litis, licet etiã ab initio admiserit excõicatum, argu.l.quos prohibet.ff. de postu. Tenet Spe. in tit. de excep.§.2. versi. porrò exceptio, & probatur expresse in.d.c.pia. Est tamen aduertendum, ꝙ cũ exceptio excõmunicationis possit opponi in vim dilatorię, & in vim peremptorię, vt statim dicam in sequenti membro; prędicta, quæ dixi, quòd in qualibet parte iudicij potest opponi, solum habet locum, quando apponeretur in vim dilatoriæ. Secus si in vim peremptorię; quia tunc per lapsum temporis ad peremptorias proponendas, præcluderetur via proponendi exceptiones prædictas sub forma prædicta, vt not.glo.2. in.d.clem.1.de excep. & pbatur in.c.1.de lit. conte.lib.6. Et adde ꝙ dicam in sequenti membro, & procedit, quando loqueretur de perẽptoria, vt de nullitate ex-

ctionis, vel similis actus, propter excõicationẽ; quia tunc terminus præfixus in genere, sicut in specie excluderet talem exceptionem. Secus si esset perẽptorius processus, quia põt opponi in qualibet parte litis; non obstãte lapsu termini statuti in genere, vel in specie; dummodo sit talis, super quo pronunciatum iudicis tacitè, vel expressè non potest operari ad validitatẽ processus. Secus si aliquo modo posset operari; quia tunc post lapsum terminum, seu pronunciationẽ iudicis non posset opponi, siue ergo exceptio excõmunicationis sit perẽptoria nullitatis processus, siue in vim dilatorię, potest in qualibet parte litis opponi; siue opponatur contra partem, siue contra iudicem, siue contra procuratorem; secundum glo. secundam in.d. clem.1. De vltimo, die, vt latius dixi in quinta quæstione principali, in septimo membro. Et ratio, quare possit opponi in qualibet parte iudicij non obstante termini lapsu ẽt peremptorij p̃fixi ad dilatorias, ꝓponendas, est, ex.c.pia. de excep. lib.6. & fiet ita post lapsum terminũ, sicut ante. Itẽ quia litis cõtestatio est quasi quidam peremptorius terminus ad dilatorias proponendas, vt in.c.inter.§.de re iudi. & tamen post litis coutestationẽ ponit hæc exceptio. Itẽ quia lapsus termini peremptorij præfixi ad illam probandam, non impedit, quo minus de nouo possit proponi, vt infra subijciam in nono membro principali huius quæstionis; ergo nec lapsus termini ad proponendum, debet illam impedire. Item si sententia non præcludit viam ad eam proponendam; quia potest opponi ad executionem, vt sup dixi, multominus lapsus terminus debet viam præcludere, vt .d.c.pia. Et ex pdictis infertur; secundum glo. penul. in.d.clem.1.de except. quòd, si esset statutus terminus specificè, ad proponendum exceptionem, ipsius termini lapsus non præiudicaret; nec enim potuit iudex hoc beneficiũ reo indultum sibi afferre, cum sibi indultum sit, quòd possit opponere ĩ qualibet parte litis; regula indultũ.de reg.iur.lib.6. cum concordantijs. Secus ergo si pronunciatio iudicis tacita, vel expressa esset potens ad præcludendam viã opponendæ exceptionis prædictæ, & hoc procedit in causa principali. Vtrum autẽ in causa appellationis, possit opponi contra iudicem ad quem, si esset excõicatus, non est dubiũ, ꝙ põt quandocunq; opponi; Ad quod vide, quod dixi supra in.5.q. principali, in primo membro. Sed an, contra actorem, seu appellantem, vel ipsius appellantis procuratorem; vide quod dixi in.d.q.5. in secundo membro principali. Et ẽt collige ex his, quæ dixi in septimo mẽbro principali istius quintæ quæst. Et ex his Deo duce habes expeditũ quartum mẽbrum. Circa
436 quintũ membrũ, qualiter † dicta exceptio excõicationis sit proponenda. Aduertẽdum est, ꝙ exceptio excõicationis, vt tetigi in præcedenti mẽbro põt opponi in vim dilatorię, & in vim peremptorię. Dilatoriè enim opponit ad effectum differendæ intẽtionis agentis, vel propter

ipsius agentis excommunicationem, vel iudicis, aut procuratoris. In vim autem peremptoriæ opponitur, quando opponitur ad perimẽdam electionẽ, vel alium similem actũ proper excõmunicationem eligentium, vel electi, vel alterius excõmunicati, qui talem actum celebrasset, vt tradit glo. 2. in cle. 1. de excep. Vnde concludendum est, quòd quãdo talis exceptio excõicationis opponiẗ in vim dilatoriæ; debet opponẽs speciem ipsius excõicationis, & nomen excõicatoris exprimere, vt est tex. in. d. c. 1. de excep. lib. 6. Secus aũt si opponaẗ in vim perẽptoriæ; quia tunc sufficit opponere simpliciter de excõmmunicatione, licet non exprimaẗ species, aut nomen excõicatoris, cum nullibi reperiatur hoc cautum, & .c. pia. loquitur vt dixi, quando opponitur in vim dilatoriæ, nõ peremptoriæ; & hoc tenet glo. in ver. qđ ponit, in. d. c. pia. & tenet Inno. Pe. & Abba. Et dicit Abbas, hoc patet expressè per tex. d. c. pia. quia in vim peremptoriæ non posset opponi in qualibet parte litis, seu iudicij, vt dixi in præcedenti membro, & probatur in .c. 1. de lit. contest. lib. 6. Sed aduertas, quia Pau. in .d. c. pia. dicit, quòd qũ opponitur ista exceptio in vim peremptoriæ, sunt exprimendæ circonstantiæ, sicut quando opponitur in vim dilatoriȩ, vt ibi; & est ratio; quia si circunstantiæ sunt exprimẽdæ vbi imminet minus periculũ; ergo multo fortius; vbi imminet maius periculũ, ſm Pau. Sed contra dictum Paul. facit glo. 1. quæ vult, quòd in alijs casibus, vbi agitur de grauiori præiudicio, non habebit locum dilatio, de qua in .d. c. pia. ita residet .D. Domi. sed mihi plus placet præcedens opi. Nec obstat argumẽtum Pauli, quia ex quo maiꝰ infertur p̃iudicium in perẽptoria; ergo nõ ita de facili debet amitti ius ipsiꝰ perẽptoriæ, vt propter omissionem paruæ solemnitatis sibi p̃iudicetur. Facit quod not. in rubr. & nigro. C. de formu. & impetra. subla. Et adde, quod statim dicam in septimo membro principali. Quando igitur opponitur exeptio excommunicationis in vim dilatoriæ, debet exprimi species excõicationis. vt. d. c. pia. & ratio assignatur ibi, in glo. in ver. species. quia cum excommunicationis duæ sint species, excommunicatio maior scilicet, & minor; vt dixi supra in rubrica, in tertio principali articulo, & quælibet diuersos ꝑducat effectus, meritò vt excipiens non vagetur cum alterius iactura, vt in. c. 2. de rescrip. lib. 6. meritò debet exprimi species excõicationis, & hoc procedit, quãdo propter expressionem daretur cognitio. Secus esset, quando species generis sufficeret, & concluderet ad intentionẽ excipientis; secundum quod not. glo. prædicta, per not. in .l. ita veniunt. §. ꝗ quo. ff. de peti. hæred. in. l. quidam decedens. .§. fin. de admi. tuto. Ad quod vide, quod tetigi in. c. fin. supra de purg. cano. in quarto not. Sed aduerte, quia contra prædicta opponitur; videtur enim, quòd sufficiat simpliciter opponere de excommunicatione; quamuis non exprimatur eius species; quia oppositio excõmunicationis in dubio, intelligitur de maiori, vt in. c. penul. infra eo. ergo non est necesse exprimere aliquã ipsius speciẽ. Sol. Hugo in. d. c. pia. de excep. lib. 6. fatetur contrariũ, & ad tex. illum, dum dicit speciem; respondet exponendo, idest causam. Nam causa exprimi debet in sententia excõmunicationis, vt in. c. 1. eod. tit. lib. 6. nam per expressionem causæ apparebit, an pro illa, vel pro alia causa sit excommunicatus .š. de offi. delega. c. prudentiam. §. sexta. & an ab homine, vel à canone; & vtrum maiori, vel minori sententia sit ligatus.

Item quia nisi reus exprimat causam, non potest actor esse certus, de qua excommunicatione intelligatur; sed si esset certus, fortè statim actor doceret de absolutione, nec reus haberet octo dies ad probandum; Et ideò Egidius voluit, quòd reus non debet admitti ad exceptionem excommunicationis, sine expressione causæ, & hanc dicit fuisse mentem conditoris dictæ constitutionis, pia. dicens se hoc habuisse à quodam Fratre Iacobo Episcopo Bononiensi, qui fuit Cancellarius Innocentij quarti; Exponit ergo Egidius, vt dixi tex. .d. c. pia. dum dicit speciem, idest causam. Sed dicit Specu. in titu. de excep. §. viso. vẽr. sed quando excommunicatio, quòd quicquid diuinetur de mente Inno. Ber. Hosti. & Goffr. videntur aliter intelligere, & subdit, quòd talis expositio torquet illum tex. hoc est, destruit illum tex. vt dicit Ioan. Andr. in .d. c. pia. nec est verum, quòd actor per expressionem causæ possit scire, an sit ligatus maiori, vel minori excommunicatione; quia possibile est, quòd Iudex inflixerit minorem excommunicationem ex causa, quæ merebatur maiorem, vt de se patet; Vnde debet exprimi species excommunicationis, non causa; vt videatur, vtrum excommunicatio sit maior, vel minor. Non obstat contrarium supra formatum, quia potest responderi secundum Ioan. Andr. vt in. d. c. pia. quòd tex. ille, loquatur in exceptione odiosa, propter abusum opulentum; & ideò cum in odiosis, intelligeretur potius de minori; argu. regu. odia. de regu. iur. lib. 6. Ideò oportet, quòd exprimat speciem; contrarium verò, loquitur de sententia iuris, vel hominis, quæ quantum ad hoc est fauorabilis, vt in .c. 1. eod. titu. lib .6. & in .d. c. pia. in princ. & super glo. Et ideò intelligimus de maiori, secundum Io. And. Et hoc adde ad ea, quæ dixi supra in rubr. in tertia principali. q.

437 Sed quæritur † circa prædicta, quid si opponatur excommunicato lata à canone, an debeat exprimi nomen canonis excommunicãtis. Sol. Specu. in ver. sed quoniam excommunicationis, tenet quòd sic. Et idem tenent Hosti. Pe. & Archid in. d. c. pia. Mouetur primo, propter identitatem rationis, vt. s. reus vagetur in certo. In contrarium facit, quia cũ ius sit certum, non est necesse, quòd exprimatur .ff. de iur. & fac. igno. in. l. 2. Nec est differentia, quo iure sententia proferatur .ff. de lib. & postu. in .l. gallus. §.

ius.§.si eius. Facit.§.de cohab. cler. & mulie. c.vestra.in princ. vel saltem videtur, q; sufficiat sine nomine causam allegare,& ipsum authorẽ. Facit.c.cum non deceat.&.c.si postquàm. &.c. is qui.de elect.lib.6.& cle.vnica.de except. Sed dicit Io. primum fore tenendum;quia et eiusdẽ authoritatis diuersæ sunt rationes, per quas infligitur pœna excommunicationis, de quibus potest videri in.c.contingit. in decimooctauo princ.artic. Et sic patet,quòd per expressionem actoris incertitudo non tollitur. Et ideò requiritur, q; exprimatur canon,vel nomine ,ꝓprio, vel competentibus indicijs, quæ æquipolleant nomini ,ꝓprio, vt supra de testi.c.licet ex quadam.&.§.de consang.& affin.c.tua. &.ff.si cer. pet.l.certum.ne sit locus vagationis,vt dictum est. Si tamen exprimeretur causa, ita & taliter, q; tolleretur incertitudo, videtur quòd sufficiat respectu sententiæ canonis,seu iuris. & ita potest procedere opin. Egidij. Facit.c.1. de cler. coniuga.lib.6. in primis, & secundis responsis, vbi exprimit canon absque opin.conditoris. & idem tenet Pau.in dicto.c.pia. Item quæritur circa prædicta, nam supra dixi, quòd debet exprimi nomen excommunicatoris, qualiter aũt debeat hoc exprimere. Sol.dic, q; per nomen proprium,vel appellatiuum,vel saltem per nomen dignitatis, vt not.glo. in ver. nomẽ. in.d.c. pia. quia in tanto crimine non oportet vagari, vt dictum est.arg.ff.de dol.l.sed ex dolo.in fi.ff. de excep.dol.l.apud Celsum.§.pen.Nomẽ aũt ideò debet exprimi,vt dicit glo. vt sciatur,an sit ordinarius,vel delegatus;quia si delegatus non staretur excommunicationi ipsius,nisi ostenderet de delegatione iurisdictionis,vt in.c.cum in iore.§. de offic. delega. quamuis in ordinario hoc non requiratur. Ex prędictis igitur patet,
438 quòd † quando exceptio excommunicationis opponitur contra partem,potest sic formari libellus, secundum Spec. in.d.ver.sed quoniam. Coram vobis domino.B.ordinario &c.vel qui vos domini Papæ asseritis Legatum. Ego.L.citatus ad petitionem capituli in tali causa, dico, q; ad ipsius petitionem non potestis procedere; quia ipse.B.est excommunicatus maiori excommunicatione per talem iudicem ordinarium, vel delegatum, vel authoritate canonis, exprimendo nomen canonis, secundum quod dictum est. Si vero excommunicatio opponeretur contra iudicem,potest opponi exceptio, secundum Spec.sub hac forma,videlicet, Corã vobis domino. B. ordinario, vel delegato &c. ꝓpono Ego.L.citatus ad petitionem capituli, quòd coram vobis nõ teneor respondere; quia vos estis excommunicatus excommunicatione maiori per talem iudicem,vel vigore talis canonis,& ideò non potestis iurisdictionem exercere. Quis autem cognoscat de excommunicatione opposita contra iudicem,,dixi supra in quinta quæstione princ.istius deciminoni artic. primo membro istius quintæ quæstio. princ. Et aduertas, quia prædicta,forma non solum debet seruari,si agitur coram ecclesiastico; sed et si agitur coram iudice seculari, vt not. glo. in ver. ecclesiasticis.in.d.c.pia. & idem sentit ibi glo.in ver.opponit,dum dicit, quòd habet locum coram quocunque iudice opponatur,ordinario,vel delegato;ecclesiastico,vel seculari. Sentit tamen glo. prædicta, quòd si iurisdictio iudicis negaretur,vt quia diceretur rescriptum impetratum per excommunicatum,non habet locum tex.d.c.pia. Ad quod vide qood dicam .§.in septimo prin.membro.Et adde hęc ad ea, q̃ dixi supra in tertio membro princ. Circa
439 sextum membrum principale, † quis teneatur probare exceptionem excommunicationis, breuiter dic,quòd ille tenetur eam probare,qui ipsam opponit,vt expresśe probatur in.d.c.pia. & est hoc regulare in qualibet exceptione, vt excipiens teneatur probare, vt io.c.in præsentia.§.de proba. Nam excipiens,in exceptione sua fungitur vice actoris, vt in.l.1.ff.de except. quod not.singulariter. Sed circa hoc quæritur de notabili q̃stione,opponit reus contra actorem exceptionẽ excommunicationis, eo quòd ipse actor non soluit creditori suo infra certum tempus, infra quod sub pœna excommunicationis soluere tenebatur. Sol.Inno.tenet,quòd etiam hoc casu excipiens teneatur probare, nec sufficit probare lapsum temporis; quia possibile est tempus solutionis esse lapsum,& nihilominus solutum esse; qualiter autem probetur hæc negatiua,dicit Innocẽ. q; cum difficultate,cum negatiua de per se non sit ,ꝓbabilis, vt in.c.bonæ.§.de electio.& imputet sibi,qui opponit, q; probare non potest. Subdit tamen,quòd probari posset per cõfessionem partis, vt in.c.1.de confess. lib.6. Et ad hanc materiam probationis negatiuæ,vide,quæ latè dixi in.c. super his. §.de accusa.dicit tamen Io.de Lig. quòd prædicta procedunt, quando talis exceptio opponeretur à tertio. Secus si opponeretur à creditore; quia tunc satis est probare promissionem, & lapsum terminum. Et est ratio differentiæ,quia creditor certus est de facto suo, vt in.c.ab excõmunicato.§.de rescript.& in.l.quanquam.ff.ad. Velleia. & quia creditoris interest rõne debiti, tertij verò non interest. Circa septimũ mem
440 brum,infra † quantum tempus debeat fieri,ꝓbatio ,ꝓpositæ exceptionis excommunicationis, breuiter dic,quòd infra octo dies, vt est tex.in d.c.pia. Et ratio, quare ita arctetur talis terminus,est,vt ibi dicit glo. quia ista exceptio frequẽter malitiosè opponebatur, & est odiosa, ideò potius restringenda,quàm relaxanda, vt in reg. odia.de reg.iur.lib.6.cum concor. Vnde si reus non habet probationes in promptu,debet tacere.2.q.7.c.plerique. vel expectare donec possit probare,cum posset illam opponere in qualibet parte iudicij,vt dictum est. Et aduerte,quia in numero istorum octo dierum,nõ computatur dies,in quo proponitur exceptio excommunicationis,vt est tex.in.d.c.pia. & probatur in simili in.c.frequens.de restitu.spol. lib.6. & glo. in.c.statutum. de præben. lib.6. & glo. in cle.
441 quamuis.de appella. Vtrum † autem regulariter dies

dies termini computêtur in termino; traditur
in dictis iuribus, & Bar. & Doct. in. l. 1. ff. si quis
caut. Item potest hæc probatio infra octo dies,
fieri in vltimo die, secundum Inno. Host. & Io.
And. in. d. c. pia. Item aduerte ad id, qđ dixi, ꝙ
442 debet fieri probatio infra octo dies. Fallit † mul
tipliciter & primo, si opponetur exceptio ex-
communicationis in vim peremptoriæ, habet
ergo locum. c. pia. quando opponitur in vim di-
latoriæ. Ad quod vide quod dixi supra in quar
to, & in quinto membro princ. Secundo fallit,
quando negaretur iurisdictio iudicis, eo quòd
diceretur rescriptum impetratum per excom-
municatum, vt in. c. 1. de rescrip. lib. 6. Ibi enim
non quæritur principaliter de persona actoris,
sed de iurisdictione iudicis. Et ideò non habet
locum dilatio octo dierum, de qua in. d. c. pia.
de except. lib. 6. Tertio fallit, quando excipi-
tur de excõmunicatione iudicis, vel testis; quia
tunc assignabitur congrua dilatio ponderatis
circunstantijs, secundum Archidi. in. d. c. pia. &
sequitur ibi Io. And. & do. Domi. per not. in. c.
dilectus. de pen. Sed circa prędicta dubitatur,
443 vtrũ pdicta † dilatio octo dierũ debeat assignari
per iudicem. Sol Host. in. d. c. pia. dicit, ꝙ non,
imò post admissam exceptionẽ excommunica
tionis, incipit currere dict⁹ terminus ipso iure,
absque alia iudicis assignatione. & ibi idem te-
net Spec. in tit. de dilat. §. 1. ver. sed nunquid. &
ibi Io. And. in addit. dicit, quòd in ista dilatione
computantur etiam dies feriati, per. l. siue pars.
C. de dilat. & ff. de fer. in. l. 1. Intellige ergo, ꝙ
currere incipiunt octo dies statim admissa exce
ptione per iudicem. Si verò illa opposita con-
tra eam replicaretur, & iterum transirent octo
dies non noceret, cum adhuc non fuerit admis-
sa. & ita dicit Pau. se vidisse quendam malitiosè
replicasse, vt trãsiret terminus, sed sibi non pro-
444 fuit. & sequitur do. Domi. Item quæro, † an
sufficiat produxisse testes infra istum terminum
octo dierum, licet non fuerint publicati. Sol.
Spec. tractat hunc articulum in titu. de teste. §.
qualiter. ver. is quoque. & ibi etiam Io. And. in
addit. & in tit. de dilat. §. fi. ver. quid si. Sed. D.
Domi. latè assumendo articulum, & dicta Do-
ctorum, pro breuiori conclusione distinguit, ꝙ
aut est statutus terminus ad testes pducendos,
& tunc sufficit sola pductio, ita quòd faciat eos
iurare. ꝟ. terminum, licet non fuerint examina-
ti. Facit. l. penult. C. de testib. & quod not. in. c.
præsentium. de testib. lib. 6. in secundo, & tertio
responso. Aut est datus terminus ad proban-
dum, vel faciendum illos examinari, & tunc nõ
sufficit pductio cum iuramento, nisi sequatur
examinatio. arg. d. c. præsentium. & ꝟ. de pbat.
c. licet causam. nec est necesse, quòd fuerint pu-
blicati, imò etiam post terminum poterit pete-
re publicationem. Nam publicatio pertinet ad
iudicem, non ad partem. Et sic pars pducendo,
& faciendo eos examinari, fecit quod in eo fuit;
sunt enim isti articuli diuersi, examinatio, & pu
blicatio, vt in. c. quoniam contra. de pbatio. &
ideò non debet imputari parti, ex quo fecit. ꝟ.
terminum quòd sibi incumbit. & ita etiam
videtur tenere Pau. in clem. 1. de concess. pben.
Facit ad hoc tex. de pœnit. dist. 4. nouit. vbi ali-
quid dicitur factum, licet non sit publicatum.
Aduerte tamen, quia Do. de Ro. decis. 342. te-
nent, quòd isto casu sufficeret iuramentum te-
stium, quando de longinquo producantur, &
quia examinatio quandoq; ptrahitur in longũ
propter interrogatoria, & alia similia. Sed dicit
do. Domi. quòd credit primum dictum verius
de iure. Et si impedimentum esset aliquod, se-
cundum quod sentiunt Domi. de Ro. tunc tem-
pus non curreret, vel prorogaret, vt infra dice-
tur. Aut est statutus terminus ad pbandum, &
pbatum habendum, & tunc non sufficeret exa-
minatio, sed exigeretur etiam publicatio, ita vi-
detur sentire Io. And. in additio. Specu. versi. is
quoque. Quidam etiam ad maiorem cautelam,
statuunt terminum ad pbandum, & pbatum
habendum per omnem modum, & speciem p-
bationis. Et tunc post terminum non admitti-
tur pbatio, et per iuramentum in defectum ple
næ pbationis; cum talis termini assignatio vi-
deatur excludere omnem modum pbandi, &
post dilationem datam ad probandum: quis
admitti non debet, vt. ꝟ. de pbatio. c. licet cau-
sam. Hæc tamen omnia pcedunt, quando non
stetit per excipientem, sed per partem aduer-
sam, vel per iudicem, vel per aliquod aliud iustũ
impedimentum ipsius debentis pbare; alias se-
cus, quia tunc non cederet terminus, vel saltem
fieret progatio. arg. ꝟ. de re iudi. c. cum Bertol-
dus. & quod not. in. c. ex ratione. de appella. &
in. c. solet. de sent. excom. lib. 6. & hoc vltimum
tenet etiam Archidia. 2. q. 7. c. testes. & ita resi-
445 det do. Domi. Vlterius quæro, † vtrum pdicta
dilatio octo dierum possit progari. Sol. glo. in
ver. octo dierum. in. c. pia. de excep. lib. 6. ponit
duas opi. vna, quòd possit progari causa cogni-
ta, per not. in. l. 1. in fi. ff. ex quib. cau. maio. Sed
sine causæ cognitione non possit prorogari, &
hanc dicit fuisse opinio. Ber. in. c. solet. de sentẽ.
excom. lib. 6. & ibi glo. etiam repetit hanc opi-
nionem. Subdit tamen glo. quòd contraria opi.
videtur verior, cum non pereat ius aduersarij.
arg. de pcura. c. ex insinuatione. Et p hac opin.
facit, quia poterit iterato opponere dictam ex-
ceptionem, vt. d. c. pia. & in. d. c. solet. Mouetur
etiam, quia istud est priuilegium actoris, quòd
si reus non pbat infra octo dies, condemnetur
in expensis, vt. d. c. pia. & statim dicam in deci-
mo membro. Ergo non debet iudex tale priui-
legium auferre, allegat. 28. dist. in. c. de his. Facit
quod in simili not. Io. And. in. c. romana. de sen
ten. excom. lib. 6. super glo. antepenult. & cum
hac opin. residet Io. And. in. d. c. pia. & in. d. c. so
let. & sequitur Zenze. in. d. c. pia. & mihi placet.
446 Circa octauum membrum principale, † in quo
venit examinandum, qualis pbatio requira-
tur, Breuiter dic, quòd requiruntur pbationes
apertissimæ, per tex. in. d. c. pia. dum tex. dicit
apertissimis documentis, & sic intelligitur de
pbationibus indubitatis, & clarius ibi dicit
glo.

glo. in ver. apertissimis, per tex. in l. sciant. C. de probat. vnde dicitur esse probationes claræ, siue fiant per testes, siue per publica instrumenta, vt dicit glo. in d. c. pia. in verbo documêtis, per. c. peruenit. §. de testi. cog. & per. l. 1. ff. de fi. instr. & sequuntur Doct. ibi. Et sic infertur secundum
447 Abba. quòd † non sufficit vnus testis, nec est locus delationi iuramenti. secundum Io. And. Circa quod, vide quod dixi in c. fi. §. de iureiuran. Nec etiam, sufficeret vnus testis cum fama, secundum Archid. vt ipse not. 3. q. 4. ver. item sæpe. super glo. allegat. 2. q. 8. c. sciant cuncti. Et dictum Spec. in tit. de notorio crimine. §. fama. ver. quid si agenti. quod dictum Spec. allegat & Abb. in d. c. pia. & ita residet ibi do. Domi. Sed tu aduerte, quia Bal. in c. 1. in tit. hic fini. l. Cotradi. in vsib. feud. dicit, quòd excommunicatio, quæ probatur per famam, operatur hunc effectū, quòd nisi ille se purgauerit, vel famam contrariam probet, vel per indicia, vt quia à suo Epō non vitatur, q̄ talis repellitur ab agendo, allegat not. in c. prudentiam. de off. deleg. Sed Io. An. post Egid. in d. c. prudentiam. allegat primo, q̄ sufficiat probare personam debere vitari, donec fuerit absolutus, de quo dicam in vigesimo principali artic. in c. inter alia. §. eod. Item monetur, quia sola fama sufficit, vt dicatur purgatio, vel, vt talis poterit petere absolutionem ad cautelam. Item quia fama sufficit, vt clericus suspendatur, donec se purgat. 2. q. 5. c. presbiter. Sed idem Egid. concludit in contrarium per tex. in d. c. prudentiam. §. sexta. & per d. c. pia. Item quia fama æquatur dicto vnius testis, vt not. 2. q. 4. c. sæpe. Quare sicut non sufficit probare per vnum testem, ita non sufficit per famā. Non obstat, quod dictū est de purgatione, quia illa fit iudicis officio, q̄ debet se ita generaliter habere circa infamatos. Abb. tamen in d. c. pia. dentiam. videtur velle, quòd sufficiat probatio per famam. Fortè posset distingui, vt distinguā secundum do. Domi in tertia quæst. seq. in fi. videlicet, vt distinguamus, an per famā probetur species excommunicationis, & non excommunicatoris, & habet locum dictum Abba. & Bal. & nō habeat locum dictū Archid. & Egid. Mihi tñ videtur, q̄ præcedens opin. Egid. sit simpliciter vera, ex eo, quia tex. in d. c. pia. expressè requirit ad hoc, vt actor repellatur exceptione excommunicationis, q̄ talis exceptio probetur apertissimis documētis, quasi enim clarum sit, q̄ probatio, quæ fit per famam, non dicatur probatio apertissima, vt dixi in c. fi. de iureiur. & latè in c. qualiter. 2. §. de accus. in nono prin. artic. q. 45. meritò Egidij opin. videtur verior. Vnde dicunt, quòd licet existente fama de excommunicato, aliàs infamatus debeat vitari, vt d. c. cum desideres. 2. respon. tamen propter solam famam non repellatur ab agendo, nisi aliàs probetur exceptio excommunicationis, quod probat tex. in d. c. pia. de except. lib. 6. dum exigit apertissima documenta. Vnde non solum, quòd nō sufficit probatio per famam; sed quia, nec videtur sufficere probatio per famam cum

vno teste. arg. eorum, quæ tradit Dyn. in l. executantur. §. 1. ff. de execu. tuto. & Cyn. in l. fi. C. de quæstio. vbi tenet, quòd fama cum vno teste nō probet in criminalibus; quia in illis exiguntur probationes luce clariores, vt in l. fi. C. de proba. dixi §. in c. fi. de iureiur. in primo prin. memb. in principalibus articulis, in materia probationis famæ. & latè in c. qualiter. 2. §. de accusa. in nono princi. artic. à q. 17. vsque ad q. 45. Et hæc opin. plus mihi placet, licet D. m. videatur aliter sentire, vt in c. 2. de ordi. cogni. de quo stat in dicam in fi. q. istius membri. Secundo circa
448 prædicta q̄ro, vtrū sufficiat † probare excōicationē per solā denuntiationē. Sol. gl. in ver. nomen, in c. 1. de excep. lib. 6. arguit per illum tex. q̄ non sufficiat. Allegat tamen opin. Hosti. in c. prudentiam. §. de off. deleg. vbi dicit, quòd ex quo constat de publica denuntiatione excommunicationis, sufficit. arg. c. 1. ver. nec sufficit. supra de postu. præla. Non obstat secundum eum d. c. pia. vbi tex. requirit, quòd exprimatur species excommunicationis, & nomen excommunicatoris, & q̄ probandā sit ex apertissimis documentis; quia, sm eum, ex mête illius literæ, intelligitur, quòd loquatur de excommunicato occulto, non de publicè denuntiato, in quo propter iudiciariam authoritatem omnia præsumuntur solemniter acta, vt. §. de renun. c. in præsentia. Item, quia iudex de specie causæ, & alijs circunstantijs poterit certificari per diocesanum, & ex officio repellere, & si aduersarius taceret. vt d. c. pia. in fi. & illam opi. tenet Archid. 11. q. 3. in c. nemo contemnit. super glo. Glo. verò in c. licet. eod. tit. lib. 6. recitat duas opiniones, & neutram firmat, de quibus opinio. dixi in c. de monialibus. supra eo. in decimoseptimo princ. artic. q. 2. & ibi vide Do. de Ro. decis. 642. quæ incipit, item licet sit concertatio. determinat, q̄ si opponatur excommunicatio in vim peremptoriæ, non sufficiat; quia excōicationem non probat sola denuntiatio, vt d. c. licet. Item quia huiusmodi exceptio, quādo opponitur contra impetrantem, sapit obiectum, qui debet clarè probari, vt supra de accusa. c. accedens. & c. super his. & c. vt circa. de elect. lib. 6. Secus si opponatur in vim dilatoriæ; quia dilatoriæ latius, & citius admittūtur, & probātur, quàm peremptoriæ, vt in c. 2. supra de ordi. cogni. & in c. 1. de lit. contest. lib. 6. & hanc distinctionem per rationes prædictas, etiam voluit Io. de san. Gemin. & dicit Ioan. de Imo. in d. c. pia. quòd ista distinctio videtur æqua. Nec obstat tex. d. c. pia. dum dicit apertissimis documētis; quia potest responderi per not. in l. si tutor. C. de peric. tuto. Zaba. in d. c. prudentiam. & in clemē. 1. de except. dicit, quòd si denuntiatio fuit facta à iudice solemniter, quòd sufficit ad omnem defectum, & imputari debet denuntiato, qui non appellauit, vt in c. concertationi. de appel. lib. 6. do. Domi. in d. c. pia. de excep. lib. 6. dicit, quòd fortè prædictæ opin. possunt reduci ad concordiam, etiam quando opponeretur exceptio in vim dilatoriæ per hanc distinctionem, quòd aut

c cum

ex

ex probatione denuntiationis poteſt conſtare de ſpecie excommunicationis, & nomine excommunicatoris, & tunc ꝓcedat opin. Hoſt. & ſequacium. Nam ſi ex eo, quòd per ſolam famã debet quis vitari, donec fuerit abſolutus, vt in .c. cum deſideres. ſecundo reſpon. ſupra eo. ergo multo fortius ex denuntiatione facta iudicis authoritate, quæ maiorem fidẽ facit, quàm facit illa, quæ à falſo rumore pôt habere originem. argum. not. 4. q. 3. c. 2. ver. item ſæpe. Nec tex. in. d. c. pia. expreſsè dicit, quòd excipiens debet ꝓbare exceptionem, ſed dicit eam rem, & ſic loquitur per nomen generale, & eadem ratione poteſt dici illa, quæ licet non ſit eadem ſpecie; ſit tñ eadẽ quòad qualitates, & vitia, vt not. glo. 2. 7. q. 1. c. denique. Sed excommunicatio, & denũtiatio ſunt eadem quò ad effectum; quia quęlibet de per ſe repellit à communione, vt ꝓbatum eſt; ergo ſufficit ꝓbare eam rem, quò concludit ipſum à iudicio repellendum.

Aut ex tali denuntiatione non conſtat de ſpecie, & nomine excommunicatoris, & tunc non ſufficit ꝓbare qualitates, quæ requiruntur per .c. pia. & ita ꝓcedit alia opin. Iſta diſtinctio eſt ſatis peregrina, & ſatis æqua, & concluderet, qñ ſola denuntiatio diceretur apertiſſima ꝓbatio, ſed in rei veritate non videtur apertiſſima ꝓbatio, per ea, quæ dixi in .c. de monialibus. ſupra eod. in quadrageſimotertio prin. artic. q. 7. Si tamẽ exciperetur in forma ex priuilegio, exprimendo ſpeciem excommunicationis, & nomẽ excommunicatoris, dicẽdum videtur, quòd potius fundata ſit intentio excipientis, & ſic onus ꝓbandi contrarium transferatur in actorem, & ſic poſſet dici de forma, vt tetigi in præcedenti
449 quæſtione. Tertio quæro, † vtrum ꝓbatio excommunicationis facta in vno iudicio, ſufficiat ad repellendum ipſum in alio iudicio, ſi nunc de nouo agit, ita quòd, etiam in hoc nouo iudicio, abſque alia ꝓbatione repellatur virtute illius interlocutoriæ. Sol. glo. in. c. 2. ſupra de ordi. cogni. vult, quòd ſi contra aliquem ꝓbata ſit excommunicatio per viam exceptionis, non repellatur à teſtimonio, vel electione, quia ex hoc ſolo, talis non debebit vitari tanquàm excommunicatus, niſi ex tali facto, ſeu repulſione publica laborat infamia. c. cum deſideres. ſecundo reſpon. ſupra eod. quaſi innuat glo. quòd virtute illius ꝓbatæ exceptionis, non debeat vitari. arg. d. c. 2. in fi. vbi, ꝓpter hoc teſtis non reputatur infamis, & ſic etiã nõ debet reputari excommunicatus, & placet Io. & Philip. Sed Fran. & Hoſt. tenent contrarium, volentes, ꝙ etiam ſi talis non eſſet infamatus, tamen qualitercunq; conſtaret de excommunicatione, quòd vitari debeat ꝓpter periculum communionis, per. c. exceptionem. de except. ita tamen, quòd occultus occultè, publicus publicè vitentur. 2. q. 1. c. ſi peccauerit. Inno. verò in. c. 2. videtur ſequi primam opinionem glo. in quæſtionibus, quas ibi decidit; dicens, quòd ꝓbata ſententia excommunicationis per viam exceptionis, non repellitur quis ab agendo de nouo. arg. l. cum quæritur. cum. l. ſeq. ff. de exceptio. rei iudi. Et idem allegat in ſimili. 2. q. 1. c. ꝓhibẽtur. & ff. ex qui. cau. maio. in. l. 2. Item ꝓbat, quia ſi aliquis petit abſolutionem ab excommunicatione, & repellatur quouſque ſatisfecerit, eo quòd ꝓbetur excommunicatus pro manifeſta offenſa, licet ſi iterũ peteret ſe de nouo abſolui, nõ ſit audiendus, niſi primo ſatisfaciat, vt in. c. ſolet. in prin. eod. titu. lib. 6. quia idem repetit à quo fuit repulſus, tamen nõ repelleretur, ſi nunc aliud incipiat petere, nec excommunicatus denuntiabitur, nec ſubtrahet ſibi beneficium, nec aggrauabitur manus iudicis; cum ad hoc non ſit actum, ſed ſolum vt à petitione abſolutionis repelleretur. Et ſi tu diceres, non ne ſufficit, ad hoc, vt excommunicatus denũtietur, & alijs modis contra ipſum procedatur, ꝙ cõſtat de hac exceptione, eo quòd petit abſolutionẽ. Reſpondetur quòd nõ ſufficit, eo quòd poteſt talem abſolutionem petere ad cautelam, & ex abundanti; quia bonarũ mentium &c. 5. diſt. c. ad eius verò concubitum. ſecundum Inno. Sed dicit Hoſti. quòd hoc non eſt p̃ſumendum, ꝙ ad cautelam petat, niſi hoc exprimatur, per not. in. c. 2. ſupra eo. tit. lib. 6. Fatetur tñ Inno. quòd ille, qui tulit ſententiam excommunicationis, non authoritate ipſius ſententiæ, qua petens abſolutionẽ repulſus eſt; ſed authoritate prioris ſententiæ, per quam ligauit ipſum, poteſt p̃dictam ſententiam facere publicari, & manus ſuas aggrauare contra ipſum excommunicatũ. 11. q. 3. in. c. curæ. ſupra de treu. & pa. c. 1. ſupra de appel. c. paſtoralis. Sed dicit Hoſt. in. d. c. 2. ſupra de ordi. cogni. quòd Innoc. in hac parte, ſicut & in multis alijs articulis, nimis videtur fuiſſe ciuilis, ac ſubtilis; quamuis enim prædicta in omnibus ciuilibus quæſtionibus locum poſſent habere, in ſpiritualibus tamen, non ita ſubtiliter procedẽdum eſt, ſed potius de bona fide agendum, & animarum periculis occurrendũ, vt patet ex notatis in. c. dilecti. ſupra de iudi. & de dol. & contu. c. 1. Vnde concludit Hoſti. ꝙ vbi talis exceptio proponitur, qua probata, is qui repellitur, non ſolum infamatur quò ad ſe, ſed etiam quò ad omnes alios; quòd, ex quo de nouo opponitur, & pars confitetur, vel ſi neget excommunicationem, cõuincitur, quòd etiam ſi nulla proferatur ſententia. talis confeſſio, & reprobatio reddunt exceptionem notoriam, vt ſupra de cohab. cler. & mulie. c. fina. Quare ſic confeſſus, vel conuictus; ab omnibus, & vbique repellitur, & maximè reſpectu excommunicationis, propter quam cuilibet competit exceptio, & non ſolum parti contra quam agitur, ſed etiam iudici, qui pôt ipſum ex officio repellere, vt. d. c. pia. § fi. & quia qualitercũq; cõſtet, ꝙ aliquis ſit excõicatus in vna eccleſia, intelligeretur ẽt quò ad omnes eccleſias excõicatus, & ab omnibus erit vitandus. 11. q. 3. c. 2. & 3. & c. ſicut apoſtoli. & ſeq. & ſupra de probat. c. poſſeſſionẽ. ſimile, in ſimonia in ordinato. § de ſimo. c. tanta. ver. item omnis. & in fornicatore. ſupra de cohabi. cler. & mulie. c. veſtra. & ſic de his,

his, & alijs similibus, in quibus agitur de periculo excõicationis, nisi ratione probationis, & factæ repulsionis repelleretur, immineret animabus participantium periculum, necessarium est, quòd opportunius aliter censeamus, quã in ciuilibus causis, ad hoc, vt succurramus animarum periculis. arg. 1. q. 1. §. ecce cum honoris. &. §. causa. 50. distin. c. vt constitueretur. 61. distin. c. miramur. cum suis concordan. Io. de Lig. dicit, quòd dictum Inno. procedit, vt in alio iudicio non ꝓficiat parti exceptio semel ꝓbata. Sed iudex bene potest ex officio ꝓcedere, & ipsum repellere, & ita ꝓcedit opi. Host. D. Anto. putat, quòd ex quo exceptio excommunicationis afficit personam, & ex quo sapit naturam sententiæ declaratoriæ, ideò prodest quibuscunque illam deducentibus in iudicio per viam exceptionis; dummodo ꝓducatur eo casu, in quo non exigitur plena ꝓbatio, sed sufficiat plena fides Sed si esset casus, in quo exigeretur plena ꝓbatio, vt quia ageretur contra eũ ad priuationẽ beneficij ratione excõicationis, in qua diceretur per annum perseuerasse, tunc talis probatio non ꝓdest, sed possit iudici purgatio officio iudicis. Et sic primo sentit. d. Ant. secundum. D. m. quòd ad repellẽdum actorem ab agendo sufficit ꝓbare excommunicationem simpliciter. Qđ est contra. c. pia. dum tex. dicit apertissimis documẽtis. Per quem tex. Io. An. post Abba. dicit non sufficere vnum testem cũ iuramento, de quo supra dixi in principio. Secundo sentit. d. Anto. quòd excommunicatio afficiat personam, licet deducatur per viam exceptionis. Quod videtur esse contra tex. d. c. 2. de ordi. cogni. Nam sententia falsi directè lata contra testem, afficit personam testis, quia infamat eum; & tamen secus est, quando non directo condemnatur, sed repellitur per officium iudicis, seu per exceptionem partis; vt in. l. lucius. ff. de his qui not. infa. Et ad idem facit. c. testimoniũ. de testi. vbi pp crimen obiectum, & ꝓbatum in vno iudicio contra testem, non repellitur in alio, nisi grauata sit illius opin. Facit quod not. in. c. super his. de accusa. & quod not. Innoc. in. c. causam quæ. ꝯ. qui fil. sint legi. vbi videtur velle, quòd etiam sententia declaratoria non facit ius quò ad alios, qñ inter certas personas quò ad certum officium agebatur. Vnde dicit. D. m. in. c. 2. ꝯ. de ordi. cogni. quòd iste articulus est valde dubius. Dicit tamẽ posse sic distingui, quòd aut excommunicatio fuit ꝓbata contra testem absentem, & ex hoc solo non debet repelli in alio iudicio; quia si fuisset præsens, fortè se meliùs defendisset. arg. c. fin. de empt. & vendi. Iniquum enim esse istum puniri ex re inter alios acta. Fatetur tamen, quòd si propter hoc contra eum publica laborat infamia, quòd repelleretur, nisi se purgauerit. arg. c. cum desideres. ꝯ. eod. Aut excommunicatio fuit ꝓbata eo præsente, & se defendente; vt puta, si opponeretur, & ꝓbaretur contra actorẽ ad finem repellendi eum, & tunc de rigore iuris ꝓcedit opin. Innoc. per rationes suas, & maximè per. d. c. pia. vbi idem tenet Archid. sequendo prædictam opinionem Inno. Quod tamen ꝓcedit, nisi constaret per suam confessionem. quo casu etiam secũdum Inno. facit fide dignũ in alio iudicio, etiam dum directè agitur. arg. eorum quæ not. in. c. per inquisitionem. supra de elect. Sed opin. Hosti. quando constaret solũ per falsas ꝓbationes aliàs factas, ꝓcedit de æquitate. Nam si sola fama sufficit ad repellendũ, vt in. c. cum desideres. debet sufficere ista ꝓbatio, quanuis facta ad alium effectum. arg. eorum quæ not. in. c. veniens. ꝯ. de accusat. & in. l. 2. de testib. & in. l. lucius. ff. de his qui not. infa. Nam respectu repulsionis, & intentionis satis potest dici plena, & aperta ꝓbatio, vt. d. c. cum desideres. & in. c. illud. de renun. & ita dicit posse responderi ad. c. pia. & ita residet. D. m. Profecto iste articulus est valde dubius. Nec videtur bonum fundamẽtum. D. m. quia vt supra dixi post principium, quantum ad terminos. c. pia. non videtur sufficere ꝓbatio per solam famam. qđ videtur esse fundamentum. D. m. ad soluẽdum. Quare desiderassem tempus, quo non ita negotijs, & laborib⁹ impeditus potuissem maturius cogitare, quod cum facere non potuerim, pro nunc erimus prædicta sola remissione contenti. Et hæc omnia, quę dicta sunt in octauo membro, potes addere ad omnia ea, quæ dicta fuerũt in. d. c. de monialibus. ꝯ. eod. in decimoseptimo artic. cui articulo conuenit hæc materia.

450 Circa nonum principale membrum † istius sextæ quæstionis, in quo venit tractandum quoties in eodem iudicio possit opponi exceptio excommunicationis. Breuiter dic, quòd respectu actoris, contra quem opponitur, ad finem repellendi eum, non potest opponi vltra duas vices, vt. d. c. pia. de excep. lib. 6. Sed duabus vicibus potest opponi, etiam si excommunicatio non fuerit exorta de nouo, vt tenet Io. And. in d. c. pia. & do. Domi. ibi. Sed vltra duas vices non potest opponi. Quod ꝓcedit respectu excommunicationis iam semel oppositæ, quæ solum bis potest opponi, & non vltra, vt ibi. Nisi euidens, & prompta probatio superuenerit de antiqua. quo casu etiam ꝓbationes possent opponi. d. c. pia. & dicit ibi glo. in verbo superuenerit, quòd si opus fuerit, fidem faciet opponens de hoc per ꝓprium iuramentum. argu. c. pastoralis. ꝯ. de excep. & c. vt circa. de electio. lib. 6. Vel potest dici secundum illam glo. & bene, quòd non est necessarium iuramentum, ex quo euidens, & ꝓmpta ꝓbatio superuenerit, & ex quo iste ꝓbationem offert, secũdũ Host. Io. Mo. & Archid. & sequitur Ioã. And. Et ex ꝓdictis patet, quòd non possunt ꝓduci testes, qui fuerunt ꝓducti super alia excommunicatione, secundum Io. Mona. & Archid. per not. in. c. fraternitatis. ꝯ. de testib. & sequitur Ioan. And. & mihi placet; quia etiam in terminis nostris habet locum timor subornationis. de qua materia dic vt latissimè dixi in. d. c. fraternitatis. Quod procedit, nisi fortè alia causa adiungeretur, propter quam didicitis testificatis super

per

per eisdem articulis possent testes ꝓduci, secundum ea, quæ latè dixi in.d.c.fraternitatis. maximè in, vndecimo princip, artic. vbi collegi duos casus, in quibus hoc fieri potest. Si verò excommunicatio esset de nouo orta, vel ꝓmulgata, habebit isto casu excipiens nouam dilationem ad probandum. Imò plus secundum Hostien. & Archidia. admittetur bis ad probandum; sed non tertio, vt.d.c.pia. quia eadem rō subest in antiqua; & ideò idem ius seruandum est, nisi iudici videretur eam malitiosè opponi. argu. c. finem.§. de do. & contuma. secundum Io. And. in.d.c.pia. in nouel. & sequitur. D. Domi. Et hęc ꝓcedunt, vt dixi, quando exceptio excommunicationis opponeretur contra actorem in vim dilatoriæ. Sed si opponeretur in vim perēptoriç, aut opponeretur contra iudicem, aut contra testem, quia in his casibus non loquitur.c. pia. ideò dicerem idem seruandum esse in hac exceptione, quod seruatur in reliquis peremptorijs, declinatorijs, & repulsorijs testium.

45 Circa decimum membrum † principale istius tertiæ quæstionis, in quo venit examinandum, qui sint huius exceptionis effectus, & de pœna non probantis exceptionem excommunicationis. Breuiter dic, quòd plures sequuntur effectus. Primus est, ꝙ si talis exceptio opponitur in vim peremptoriæ; vt puta, ad cassandum electionem, collationem, vel similem actum, vt dixi supra in tertio membro; si probatur, operatur effectum peremptoriæ, vt cassetur, vel annulletur actus, secundum quod ipse actus est in causa cassationis, vel annullationis propter excommunicationem. quod potest colligi ex his, quæ latissimè dixi, & dicuntur in hoc decimonono artic. per totum. Secundus effectus est, quòd si talis exceptio opponitur in vim repulsoriæ personę testium, vel notariorum, etiam probata operatur repulsionem, vt in.c. testimonium. supra de testib. & in.c.2. supra de ord. cogni. Tertius effectus est, quòd si opponatur in vim dilatoriæ, & probatur, tunc operatur effectum declinatoriæ, vt dixi supra in secunda quæstione princ. in princ. Quartus effectus est, quòd si opponatur in vim dilatoriæ contra actorem ad repellendum ipsum, & probetur, operatur effectum dilatorię, quantumcunque opponatur ēt post sententiam ad impediēdam executionem ipsius sententiæ, vt est tex. in.d.c.pia. de except. lib.6. Nam cum noua actio orta sit ex sententia, & excommunicatus obstante exceptione excommunicationis, non possit actiones intentare, meritò repellitur tali exceptione, vt dicit Inno. in.c.fi. supra de excep. & Io. And. ibi, & in d.c.pia. in nouel. Probata igitur dicta exceptione contra actorem in vim dilatoriæ opposita, debet actor excludi à processu sequenti. Quod debet intelligi, si excommunicatio opponitur per viam exceptionis; Secus per viam duplicationis, vt dixi supra in quinta princ. quæst. huius articuli deciminoni, in secundo membro.q.17. Item quod dixi de processu, deberet etiam intelligi, nisi opponeret cōtra actorem de excommunicatione, & rescripto per excommunicatū impetrato, secundum ea, quæ dixi in quarto membro princ. sexta quæstione. & in secundo membro prin. huius sextæ quæstio. princ. istius deciminoni artic. princ. Et iste effectus vendicat sibi locum, non solum si excipiens probat in secunda vice, sed etiam in tertia, quando. s. concederetur tertio posse opponi ex aliqua causa, secundum quod dictum fuit in ꝓcedenti membro. ita vt probata ꝓdicta exceptione, licet ꝓcedens processus teneat, non tamen valeat iudex vlterius procedere, vt io.d.c.pia. & etiā isti effectus insurgunt, quando ipsius excommunicationis exceptio ꝓbatur per excipientē. Si verò non probaret, sequuntur alij sequētes effectus. Est igitur quintus effectus, ꝙ si opponens de excommunicatione in vim peremptoriæ, aut repulsoriæ, seu etiam declinatoriæ, non probaret exceptionem propositam, quòd talis debet in expensis condemnari; nisi propter aliquam iustam causam excusetur, secundum ea, quæ latè dixi in.c. calumniam. supra de pœn. in quinto princ. artic. Sextus effectus est, quòd si talis exceptio opponatur in vim dilatoriæ contra actorem, ad hoc, vt actor repellatur, & non probatur infra octo dies, iudex debet in causa procedere, & ipsum reum in expensis, quas actor propter hæc diebus illis se fecisse dixerit, ꝓhabita taxatione condemnare. Hoc tamen quod dixi, quòd est in expensis condemnandus, limitatur, nisi excipiens iustam habuerit causam excipiendi. Ita limitat glo. in ver. condemnans. in d.c.pia. per not. in.c. sacro.ꝭ. cod. & in.c.1. de elect. lib.6. Sed tu vide ad hoc, quæ latè dixi in d.c. calumniam. de pœn. in quinto princ. artic. per totum. & maximè in fi. vbi ad hoc allegaui quod not. Bal. in.l.2.C. de fruct. & lit. expen. Sed circa prædicta pro declaratione istius sexti effectus, primo quæro, quid si iudex qui pronuntiat exceptionem excommunicationis, nō probatam per reum, non condemnat reum actori in expensis, an postea poterit vsque ad diffinitiuam, vel in diffinitiua condemnare eum in expensis. Sol. Archid. in.d.c.pia. concludit ꝙ sic, remittens super hoc ad not. per Spec. in tit. de except. ver. sed quid si iudex. & ad tit. de expen. §. postremo. ver. illud. allegat etiam not. per Host. in.c. sæpe. supra de appel. Nec obstat .c. cum appellationibus. de appel. lib.6. vbi tex. videtur requirere, ꝙ condemnatio expensarum fiat eadem die, aliàs fieri nō possit; quia ille tex. procedit, quando iudex per pronuntiationem desinit esse iudex, per.l. iudex. ff. de re iudi. quod non contingit in terminis nostris; quia durat etiam officium iudicis, per quod expensę petuntur, vt in.l. sancimus. C. de iudi. & in.l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. Sed tu vide ad hanc materiam quæ latissimè dixi in.d.c. calumniā. in nono princ. artic. Secundo quæro, quid si reus probet excommunicationem, actor verò probet absolutionem, vtrum habeat locum prędicta condemnatio expensarum. Sol. Spec. in titu. de except. §.2. ver. quid si probatur. dicit,

quòd

quòd Egid. dixit, quòd credebat excipientem non condemnandum, cum malitia nulla appareat in excipiente; cū.n.absolutiones non fiant publicè, non debet imputari reo, si non diuinauit. argumen.c.exceptionem.§.de exceptio. &.§.vt eccle. benefic. c. vni. &.c.1. & fina. de elect.lib.6. Est enim in facto alieno probabilis ignorantia, vt in.l.fina.ff.pro soc. Item quia ex quo aliquis semel fuit excommunicatus, semper præsumitur excommunicatus. arg.c. proposuit.§.de cler.excom. ministr. &.c.cum desideres. &.c.sicut.§.eod. Sed contra prædicta opponitur, quia licet reus probauerit excommunicationem, tamen certum est, quòd non probauit actorem excommunicatum esse, & ab agendo repellendum, & quòd intendebat, quia verba cum effectu sunt accipienda, vt.ff. quod quisq;iur.l.1.§.hæc autem verba. canonizata de pœniten. distin.1.c.hæc autem verba. & sic tanquam in probatione deficiens, debet in expensis condemnari, vt.d.c.pia. de except. lib.6. debuit enim diligenter inquirere, verum ille obtinuisset absolutionem, prout debuit præsumere; cum non debuit præsumi immemor salutis suæ, vt.1.quæst.7.c.sancimus. quia aliàs diceremus liberum esse cuilibet de qualibet excommunicatione, quantumcunque antiqua, excipere; & sub forma prædicta litem impunè deferre; quod est contra mentem.d.c.pia. Vnde dicit Spec. quòd nisi iuratum fuerit de malitia super his exceptionibus, vel etiam de calumnia in causa principali, vbi post litem contestatam opponitur, quòd reus condemnabitur in expensis. argumen.d.c.proposuit. Mouetur etiam, quia nihil refert, verum quis ipso iure non habeat rationem, an habeat, sed per exceptionem repellatur, vt.ff.de reg.iur.in.l.nihil. Si verò iuratum fuerit, tunc vna præsumptio per alteram tollitur, argumen. supra de elect.c.cum inter. Io.And.in dicto.c.pia.in nouel.distinguit, quòd aut absolutio erat ita publica, quòd non licuit reo illam ignorare, & tūc condemnabitur reus in expensis; quia in huiusmodi publica ignorātia non excusatur, vt in c.1.supra de postu.præla. Aut absolutio non erat ita publica, ita quòd probabiliter ignorabatur; & tunc reus excusatus est, per not. in clemen.1.de elect. lib.6. & tenet Archidiac. in d.c.pia.de excep. lib.6. Sed tu vide circa hanc materiam excusationis condēnationis expēsarum, & quæ sint legitimæ causæ, quæ latè dixi in dicto.c.calumniam. supra de pœn. in quinto principali articulo. Tertio quæro, quid si reus semel condemnatus in expensis, quia non probauit exceptionem excommunicationis, illam iterum opponit, & probat, an debeat expensas recuperare, quas soluerat in prima vice. Solu.Abba. in.c.pia. de exceptio. lib.6. tenet quòd non, allegat.l.properandum. §.& si quidem.C.de iudi. vbi victor absens quem constat ꝓbabiliter litigasse in causa obtinet, & tamen condemnatur in expensis. & sic patet per hoc, solutio ad id quod nunc appareat eum nō fuisse calumniosum, & sequitur Ioan. And. in dicto.c.pia. in nouel. & Lap. ibi. Ad quod allegat not.per Specu. in titu.de arbitr.§.sequitur. ver.sed pone actum est. vbi dicit, quòd si pronuntiatum est, Titium dare debere decem Sempronio sub certa pœna, quæ non dedit, & sic in pęnam incidit, licet postea per ꝓnuntiationem mandetur contrarium, quòd nihilominus poterit pœna peti. & sequitur ibi do. Domini. Quarto quæro, tu scis, quòd ille qui olim reddebat iudicium retro nullum, condemnabatur in expensis, licet illam probaret. Ad quod vide quod latè dixi in.c.calumniam. de pœn. in quinto principali artic. in princ. Vnde quæro, vtrum hodie talis sit condemnandus in expensis. Dubium facit, quia hodie processus non redditur nullus, vt dicto.c.pia. & ideò non videtur condemnandus. Solu.dic, quòd aut excipiens probat exceptionem suam, & in nullis expensis condemnabitur, si talis exceptio respicit solum personam actoris. Et ratio est, quia cum valeant acta, non est frustratus, neque iudicem, neque actorem. Facit.c.prudentiam. §.sexta. supra de offic. delega. Secus si exceptio excommunicationis opponeretur, etiam hodie sub tali forma, quæ redderet iudicium retro nullum; vt puta, quia obijceretur contra iudicem propter rescriptum impetratum per excommunicatum, quo casu etiam hodie processus esset nullus, vt in.c.1. de rescript. lib.6. Nam hoc casu condemnaretur in expensis factis vsque ad propositionem exceptionis excommunicationis; si modo dolosè distulisset opponere. Secus si ignoranter, vel ex aliqua causa, puta, quia non habebat tunc probationes in promptu. Sed in expensis factis à tempore propositæ exceptionis, ex quo probauit, potius esset condemnandus aduersarius; nisi iustam haberet causam litigandi, sed posito quòd etiam in reliquis habuisset. Si verò excipiens succubuit, non est dubium, quòd debet condemnari in expensis factis à tempore propositæ exceptionis; sed in alijs non; Nisi fortè in alijs apparebit eum non habuisse iustam causam litigādi pro quo ferenda esset sententia, nihilominus condemnabitur in expensis factis tempore propositæ exceptionis, & non probatæ, per tex. in dicto.c.pia. Et pro hac distinctione vide quod tradit Spec.in titu. de exceptio.§.2.ver.sed nunquid reus.& quod tradit Ioan. And. in.c.exceptionem. supra de exceptio. Quinto quæro, opponens exceptionem excommunicationis, contra actorem fuit condemnatus in expensis, quia non probauit; ipsi reus iterato opponit de eadem excommunicatione, & pendente termino dato ad probandum, actor petit expensas, in quibus reus fuerat condemnatus, quas adhuc non receperat. Reus verò excipit, quòd audiri non debet, quia est excommunicatus, & pro excommunicato debet haberi pendente termino dato ad probandum de excommunicatione, cum interim iudicis officium conquiescat, quæritur

ergo quid iuris. Solo. dicit Lap. abb. quòd
secundum prædicta actor audiri non debet,
saltem dicta dilatione pendente. Ad quod fa-
cit quod tradit Spec. in titu. de arbitr. §. sequi-
tur. ver. quid si post. in. 9. colum. & . j. in tit. de
contum. §. vltimo. ver. sed pone reus. Ad quod
vide quod scripsit Ioan. And. post Innocen. in
.c. qua fronte. supra de appella. & in. c. 1. de re-
script. lib. 6. & .d. Domi. in dicto. c. pia. Et mi-
hi placet, per illum tex. quia ibi dicitur, quòd
exceptio excommunicationis impedit execu-
tionem sententiæ. Sed petere expensas est pe-
tere executionem illius condemnationis, ergo
debet repelli &c. Sexto quæro, vtrum quan-
do opponitur exceptio excõicationis, possit pe
ti absolutio ad cautelam, Sol. dic vt dicam in
.c. venerabili. j. eod. in vigesimoquinto artic.
Septimo quæro, vtrum ille qui opponit exce-
ptioné excõicationis, teneatur actione iniuria-
rum, si illam non probat. Solu. Ioan. And. in
dicto. c. pia remittit se ad not. per Specu. 10 tit.
de accusa. ad finem. ver. sed pone. & ibi allegat
pro, & contra. & demum dicit; puta quòd pa-
ter, vel patronus habeat actionem iniuriarum,
si contra eos filius, vel libertus turpem oppo-
nit exceptionem, secundum Lap. Et ratio,
quia in eis est speciale, vt talis exceptio oppo-
ni non posset. Sed tu vide latè Oldra. cons. 53.
quod incipit, consueuit dubitari. vbi concludit,
quòd talis excipiens tenetur, nisi aliqua ratio-
nabilis causa, eum excuset. Ad quod vide quod
dixi in fi. § . de iureiur. & ibi vide remissiones.

Circa vndecimum, & vltimum membrum
principale huius sextæ quæstionis principalis,
452 in quo venit examinandum, † vtrum reus ex-
communicatus qui conuenitur ab actore non
excommunicato possit opponere exceptioné
de sua propria excommunicatione, dicens cau-
sam iniustam, & propter hanc causam, quòd nõ
tenetur respondere, donec fuerit absolutus, Bre
uiter dic vt dixi in quinta quæstione principali
istius deciminoni artic. in tertio membro. ver.
dubitatur. Et ex his habes expeditam sextam
quæstionem principalem istius deciminoni ar-
ticuli princ. Nunc ex ordine transeamus ad
septimam principalem quæstionem huius de-
ciminoni articuli, in qua venit examinandus ef-
fectus excommunicationis circa arbitria arbi-
tramenta, tutelas, & curas, & alia similia officia.
Pro cuius materiæ expeditione primo quæri-
453 tur, vtrum † excommunicatus possit esse arbi-
ter. Sol. communis* conclusio Docto. hic est,
quòd non, cum arbitria sint redacta ad instar
iudiciorum, vt in. l. 1. ff. de arbit. sicut ergo non
valet sententia iudicis publicè excommunicati,
vt in. c. ad probandum. supra de re iudi. & supra
dixi in primo membro quintæ quæstionis prin
cipalis. Ita nec valet laudum arbitri publicè ex-
communicati. Et hanc opinionem tenet Spec.
in titu. de arbitr. §. differunt. ver. item secun-
dum eum. & ita dicit, fuisse determinatum in
curia. Facit etiam quod tradit idem Specu.
eod. titu. de arbitr. §. fina. ver. quid de mona-
cho. & idem Ioan. And. in. c. pia. de exceptio.
lib. sexto. & Archidiaco. 2. quæstio. 6. c. à iu-
dicibus. & Ioan. And. in mercuria. c. factum.
de regu. iur. lib. 6. per not. in. l. illa verba arbi-
tratu Lucij. ff. de verbo. significat. & . l. pedius.
ff. de arbitr. tenet. do. Anto. D. in. & Ioan. de
de Imo. in. c. quintauallis. de iureiuran. & est
communis* sententia omnium Doct. Secun- Com. opi.
454 do quæro, vtrum † excommunicatus possit
esse arbitrator; ita quòd arbitramentum per
eum probatum teneat. Solu. Barto. in. l. cum
pater. §. hæreditatem. ff. de legat. 2. & in. l. ex
facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebellia. sentit,
quòd possit, quia excommunicatus compa-
ratur deportato, & non perdit ea, quæ de-
pendent ex consensu, & sunt de iuregen-
tium. Ange. in dicto. §. si quis rogatus. di-
cit, quòd in crimine hæresis, si durauerit in
excommunicatione per annum, non potest
esse arbitrator, quia arbitramentum censetur
quædam transactio, vt in authen. si verò con-
tingerit. C. de iudi. & in corpore vnde sumi-
tur, & sic quidam contractus. Sed excommu-
nicatus potest contrahere, vt statim dicam in
octaua principali quæstione, igitur. &c. Sed
Ioan. And. latè assumit hanc quæstionem in
mercuria. dolo facit. de regu. iur. lib. 6. & ibi
post argumenta pro vtraque parte formata,
concludit quòd non possit; dicens, quòd si est
notoriè excommunicatus, in eum non cadit ar-
bitramentum; quod fit. per modum laudi, vel
sententiæ. Allegat quod legitur, & notatur de
compromissarijs datis ad eligendum in. c. in cau
sis. supra de electio. & quod not. Archidiaco.
in dicto. c. de iudicibus. super glo. prima. nam
vt supra dixi; sicut illa verba Lucij Titij, non
cadunt in seruum, vt dicta. l. illa verba. ita nec
in excommunicatum, qui est seruus peccati, &
extra communionem ecclesiæ, vt dicto. c. pia.
Sed si excommunicatus esset simpliciter me-
diator, ita quòd contractus, non ex pronuntia-
tione arbitratoris, sed partium conuentione
confirmaretur, tunc actus tenet. Et sic tan-
dem videtur concludere, quòd nec super lite, nec
super contractu, notoriè excommunicatus po-
test esse arbiter, vel arbitrator; Et si aliud
fiat, non tenet arbitrium, vel arbitramentum.
Et pro hac sententia facit opinio illorum; qui
volunt, quòd excommunicatus etiam non
possit contrahere. quam si teneremus res es-
set clara; sed dicam in octaua quæstione. Et
pro illa etiam sententia facit. c. penult. supra de
offic. delega. vbi videntur æquiperari arbitra-
tor, & delegatus. Vnde sicut excommunica-
tus non posset esse delegatus, vt dixi in primo
membro, in quinta quæstione princ. ita nec ar-
bitrator. Sed tenendo contrariam opinionem
quòd contractus initus per excommunicatum
valeat, quæ est communior*, vt dicã in dicta. 8. Com. opi.
questio. esset maius dubium. Ioã. And. in. d. c.
quintauallis. tenet opin. Barto. contra Io. And.
Motus, quia negari nõ potest, quin arbitramen
tũ expediatur per viã contractus; sed cõtractus

initus

initus per excommunicatum tenet, secundum
opinionem quam supra tetigi, igitur &c. Fate
tur tamen, quòd durante excommunicatione
non potest arbiter exercere arbitrium inuitis
partibus, cum non teneantur sibi communica-
re. Et si quis vellet tenere hanc opin. posset re-
spondere ad.c.penul.de off.deleg. quòd ibi æ-
quiperatur delegatus, & arbiter; non autem de-
legatus, & arbitrator. Vel si vellet intellige-
re de arbitratore, posses respondere, quòd æ-
quiperatur quò ad vnum casum, non quò ad
omnes. D.m.in.c.quintauallis dicit, quòd hæc
quæstio videtur sibi satis dubia. sibi tamen plus
placet opinio. Io. And. Mouetur per tex.io.c.
post cessionem. supra de proba. vbi patet, quòd
excommunicatus non potest esse procurator,
ita quòd hoc officium non cadit in eum, vt ibi
not. Probatur etiam, quia cum pro facto suo
non possit esse in iudicio agendo, vt in.c.intel-
leximus. supra de iudi. longè fortius videtur,
quòd non possit officium arbitratoris assume-
re; cum hoc casu habeat arbitrare tanquam bo
nus vir; sed non potest dici bonus vir, ex quo
per se est in excommunicatione, cum ex hoc
reddatur suspectus de hæresi. Licet ergo excom
municatus validè contrahere possit, non tamen
sequitur, quòd possit assumere hoc, quod est ci
uile officium inter alios, vt.d.c.post cessionem.
Et sic secundum hoc non erit differentia inter
arbitrum, & arbitratorem. Et hæc opinio mi-
hi placet. Non obstat quod arbitramentum
sit quædam transactio; quia illud est verum quò
ad partes. sed officium arbitratoris quatenus
decidit partium differentias, est sententia; &
ideò non debet valere. Et pro hac opinione
facit quod dixi supra in quinta quæstione prin
cipali, in septimo membro princ. quæst. 1. ma-
ximè in eo quod ibi dixi de procuratore ad
455 negotia. Tertio quæro, vtrùm† excommuni-
catus possit esse tutor. Sol. dic quòd non; quia
istud est officium, saltem authoritate publi-
cum. Faciunt quæ dixi in præcedenti quæstio-
ne. & quæ dixi de procuratore in septimo mē-
bro principali. Intellige tamen de publicè ex-
communicato; secus de occulto. Et ex prædi-
ctis decidtur, quòd nec potest esse curator,
nec orphanatrophus, nec leprosarius, nec ho-
spitalarius, nec similia officia exercere. argumē.
prædictorum. Faciunt etiam not. per Io. And.
in dicta regu. dolo facit. de regu. iur. lib. 6. In
mercuria. Faciunt etiam quæ not. Docto. in.c.
veritatis. supra de dol. & contuma. & io.c.fina.
supra de procura. & in.c.aduersus. supra de im-
munita. eccle. & Abb. & Ioan. Andr. in.c.pia.
de exceptio. in sexto.

Assumo nūc ex ordine octauam quæstionem
principalem istius deciminoni principalis arti-
culi, in qua venit examinandus effectus ex-
communicationis circa contractus. Vnde pri
456 mo generaliter quæro, † vtrum excommuni-
catus possit contrahere, & contractus ab eo ge-
stus valeat. Sol. Innocen. in.c.veritatis. supra
de dol. & contuma. concludit, quòd excommu-
nicatus non prohibetur contrahere. Et ideò
potest emere, vendere, locare, & similes contra-
ctus facere. arg. 11. quæst. 3. c. quoniā multos.
in fi. & .c. si verè. supra eod. Vnde dicit, quòd
potest constituere procuratorem, & quòd ori-
tur actio mandati directa, & contraria inter
eos. Nec refert, an contrahens cum eo, sciat, vel
ignoret ipsum excommunicatum, vel an ipsa
excommunicatio sit publica, vel occulta, quo-
niam non reperitur iure cautum, quòd tales
contractus non valeant. Dicit tamen, quòd cō-
trahens cum eo potest ab eo conueniri; sed nō
potest ipsum conuenire. Ad quod vide quod
dixi supra in quinta quæstione princ. in secun-
do membro princ. quæstio. 16. Et prædictam
etiam opinionem tenet Innocen. in.d.c. si verè.
supra eod. Mouetur per.c.cum inter. &.c.di-
lecti. &.c.dilectæ. &.c.exceptionem. supra de
exceptio. &.c.intelleximus. ǁ. de iudi. 11.q.3.
c.Iulianus. &.c.quoniam multos. Item quia si
potest litigare non opposita exceptione, ergo
contrahere, quia in iudicio quasi contrahitur,
vt in.l.3.§.idem scribit.ff.de pecu. Item quia
si à iudicio prohibetur mediante exceptione,
ergo in contractibus permittitur. obijciens re-
gulam, quòd omnia, quæ agit excommunica-
tus circa temporalia, tenent. Et eādem opi. sen-
tit in.c.fin. supra de procur. Et hanc etiam opi-
nionem sentit in glo. in.c.nos sanctorum. 15.
quæst. 6. allegat dictum.c. si verè. Hosti. in di-
cto.c.veritatis. & in dicto.c. si verè. supra eod.
tenet contrariam sententiam, dicēs, quòd con-
tractus tenebit in fauorem non excommuni-
cati, sed in fauorem excommunicati non valet.
Vnde concludit, quòd excommunicatus ex contra
ctu efficaciter obligatur alteri; sed alium sibi ef-
ficaciter non obligat. Quod est, vt sic facilius di-
stricti, conuertantur. Principaliter tamen moue
tur Hosti. quia contrahendo, & ingerendo se
communioni, facit contra canonis dispositio-
nem, vt in.c.cum desideres. supra eod. & in.c.il-
lud. ǁ. de cler. excom. min. Quare conueniens
est, vt nec per canonem sibi subueniatur. argu.
reg. quæ contra ius. de reg. iur. lib. 6. & in.c.vi-
des. 10. dist. & .l. nō dubium. C. de legi. Et ideò
ex tali contractu non oritur ciuilis obligatio,
quæ oritur ex consensu. Secundo mouetur,
quia si antiqua debita ante excommunicatio-
nem contracta impediuntur, & suspendun-
tur superueniente excommunicatione, &
post absolutionem restituuntur; Ergo satis ra-
tionabile, & iustum videtur, vt si in excommu-
nicatione existens contrahit, nullum possit sibi
efficaciter obligare, ita quòd per absolutionem
superuenientem valeat ex eisdem agere. Ter-
457 tio mouetur, † quia pactum, & acceptilatio in-
ficiunt ciuilem, & naturalem obligationem, vt
ff. de pact. in.l. si vnus. §. pactus ne peteret. & .l.
an inutilis. ff. de acceptilat. Fortius ergo debet
excommunicatio inficere naturalem, & ciuilē
obligationem. Quarto mouetur, quia si dice-
remus contrarium, excommunicati efficeren-
tur superbiores, & parum timerent ecclesiasti-

cam censuram, quod est contra mentem not.
15.quæstio.6.in.c.authoritatem. &.c.iuratos;
& not.Innocen.in.d.c.veritatis. Ad iura autem
allegata per Innocen.respondet Hostien.quòd
sunt casus speciales, & ratio specialitatis potest
colligi ex eisdem iuribus; dicens, quòd est ne-
cessitas contrahentium, & non fauor excom-
municati. Et ad.c.si verè, respondet, quòd ibi
veniebat ex necessitate præcedentis contra-
ctus initi ante excommunicationem; quia erat
ibi conducta nauis, nec erat determinatum ad
quem portum deberet accedere. Item quia ex
illo contracto intenditur prouideri nõ excom-
municatis; quia dicitur ibi, vobis remanẽt obli
gati. Io. And.in.d.c.veritatis.simpliciter tran-
sit recitando opin. Sed in.c.decernimus. eod.
458 titu.lib.6.tenet opin. Innocen. quia ista, †quæ
dependent ex consensu, non prohibentur ex-
communicatis. Et hanc opinionem tenet Io.
Cald.in quæstio.quæ incipit, excommunicatus
maiori contraxit. & sequitur Fede.de Sen.con-
sil.72. Sed opin.Hostien. prædictam sequitur
etiam Host.in.c.sicut ait. de hæret. & Hosti. &
Cardi. in.d.c.pia. & Cardi. in.c. quanquam.
de vsur.lib.6. & eam etiam tenuerunt Hug. &
Lau.3.quæst.9.in.c.re vera.argumen.c.excom
municatos. 11.quæstio.3. & etiam tenuerunt
Tancre. & Bartho.Brixien. in quæstione vene-
reali, quæ incipit, quidam cum esset excommu-
nicatus. videtur sentire Io. And. in.d.c.pia. &
Archidiac.etiam in.c.1.de iure patro. lib.6. vt
ibi refert Io. And.in nouel.dicens, quòd excom
459 municatus potest facere omnem †contractum;
qui cederet in ipsius incommodum, vt donan-
do, cedendo alijs, se obligando. & quòd illius
cessionarius statim agere potest.de quo latè di-
xi in quinta quæstione princ. in secundo mem-
bro.q.20. & sic sentit, quòd secus sit, quando
excommunicatus vellet alium sibi obligare.
D.Ant.de But.in.d.c.veritatis. simpliciter tran
sit cum opin.Innocen. remittendo se ad not. in
d.c.si verò. & ibi dicit, quòd putat excommuni
catum posse contrahere se obligando, & vide-
tur quærere actionem; quia ipse habet officium,
qui est medius conclusiuus ad cõtractum; quia
460 retinet, quæ sunt †iurisgentium, & non prohi-
betur habere bona; ergo videtur posse contra-
here. Non obstat quod ei prohibeatur commu
nio, per quam peruenitur ad contractum; quia
per hoc nõ prohibetur pactum seruare, aut ser-
uari facere. & ita etiam sentit Host. vel quia pœ-
na istius ꝓhibitionis, si irritaretur cõtractus nõ
esset naturalis; sed accidẽtalis. Et ideò vbi iuris
prohibitio in ꝑambulo ordinatur ad actum an-
nullãdum; quia fit principaliter propter odium
ipsiꝰ actus ratione personæ, vel rei, tunc factum
contra legẽ non valet, vt.d.l.nõ dubium. Secus
si legis prohibitio in præambulo non fit ꝓpter
actum consecutiuum ad præambulum, vt in
terminis nostris; Papa enim non est motus ad
prohibendum communionem cum excommu
nicato odio contractus; quia contrahere in se
est licitum. Vnde concludit, quòd si contractus
haberet eãm successioñ non valeret ex indulgẽ-
tia, vt.d.c.si verè. quasi sentiat, ꝙ ille tex. illud
concedit ex gratia, quia dabatur ibi successiua
excõicatio. Sed si esset momentanea in contra-
hendo, tunc sentit, quòd talis contractus debet
valere. Io.de Lig.tenet opin. Innocen. Mouetur
quia positis causis sufficientibus ad productio-
nem alicuius actus, de necessitate ponitur ille in
esse productus. Sed in terminis nostris ponitur
causæ contractus sufficienter productoriæ, er-
go &c. Præterea confirmatur hoc per Hosti.
opin. Nam fatetur ipse, quòd excommunica-
tus cõtrahit matrimonium, vt in.c. significasti.
§.de eo qui dux.in mat. quam pollu. per adult.
& ille contractus est verus, vt vltro citroq; obli
gatorius. Mouetur etiam, quia agitata per ex-
communicatum in iudicio, donec opponatur
exceptio, tenẽt, vt.d.c.pia.de excep.lib.6. & ta-
men in iudicio quasi cõtrahitur, vt supra dixi.
& ita concludit valere contractum, & ꝙ vigore
talis contractus agi potest, etiam per excõica-
tum postea absolutum, vel ante absolutionem, si
non opponatur de excommunicatione. Et hãc
eãdem opinio. tenet.D.m.in.d.c.veritatis.§.de
do.& contuma. Mouetur per.c.inter dilectos.
§.de donat. vbi valet donatio facta per excom-
municatum. Sed posset respõderi, ꝙ illud est in
odium ipsius excommunicati, vt voluit Hosti.
Item mouetur, quia omnes ferè contractus sũt
de iuregentium, vt in.l.ex hoc. ff.de iusti. & iu.
sed illa, quæ sunt de iuregentium non prohi-
bentur etiam deportatis, vt in.l.quidam. ff.de
pœn. ergo minus debẽt prohiberi excommu-
nicatis; cum longe deterioris conditionis videa
461 tur esse deportatus, †quàm excommunicatus,
cum excommunicatio loco medicinæ paretur;
vt in.c.1.eod.titu.lib.6. Item mouetur per id,
quod dixi.§.de matrimonio carnali. Item quia
sicut valet monachatus per excommunicatum,
vt in.c.illorum. supra eod. debet fortius valere
& contractus. Item, quia valet venditio facta
contra iuramentum, vt not.Io.And.& Ildoo.in
.c.dilecto.de præben. Item mouetur per illud
argumentum Io. de Lig. quod originaliter fuit
Abba.de quo supra dixi, quia sicut agere põt, si
non opponatur, ita etiam contrahere, si pars
consentiat; quia etiam in iudicio dicitur quasi
contrahi. Et hanc opinionem reperio tenuis-
se Auge.in quæstione sua, quæ incipit, duo ad
inuicem litigantes. Non obstant rõnes Hosti.
Ad primam enim respondetur, quòd non est
verum, quòd canon resistat; quia licet hic ꝓ-
hibeat communionem cum excommunicatis,
non tamen resistit consensui obligatorio, vel
contractui. Vnde licet excommunicatus con-
trafaciens magis peccet, & communicans cum
eo incidat in excommunicationẽ, tñ cõtractus
tenet. Nam cum lex prohibet aliquid sub pœ-
na, valet actus, licet pœna committatur, vt not.
per Cyn.in.l.non dubium.C.de legi. Et hoc ma
xime procedit, cum per illam legem appareat
actum sustineri, vt not.Bar.in.l.prætor.ff.de no.
ope.nũtia. Et quòd actus gestus cum excõicato

remaneat validus, patet in iuribus superius allegatis, maximè in matrimonio, & religione, vt
462 supra dixi. Nam si lex expresse † resisteret contractui, nulla nasceretur obligatio ciuilis, vel naturalis, vt in l. cum lex. ff. de fideiuss. & ibi plenè per Barto. & sic, neque matrimonium, neque religionis ingressus teneret, neque etiam videretur tenere donatio, neque iudicium, quod tamen est falsum. Et hanc solutionem etiam sensit Ang. in dicta quæstione. Præterea opin. Hostien. videtur facere contra iuris prohibitionem non excommunicatus communicando excommunicato, qm̃ ipse excommunicatus, eo quòd prohibitio communionis, vt plurimum dirigitur non excommunicatis, vt vitēt communionem. 11. q. 3. c. excommunicatos. & c. cum excommunicato. & supra eod. c. nuper. ergo potius videretur non valere contractus in fauorem non excommunicati. Præterea si lex expresse resisteret contractui, nulla nasceretur obligatio etiam naturalis, vt in d. l. cum lex. Cuius contrarium voluit Hostien. in d. c. veritatis. & clarius in summa, in tit. de sent. excom. §. quæ sit pœna. ver. sed quid. dicit, vbi videtur velle, quòd ex contractu inito cum excommunicato, oritur naturalis actio, vel saltem obligatio. Ex qua secundum canones agi poterit absolutione obtenta, & licet dicatur, ꝙ in odium excommunicati agi non possit, tamen non debet posse retineri ꝑtium penès contrahentem cum eo; sed erit pauperibus erogandum, & sic temperat ibi opin. quam voluit in dicto. c. veritatis. Ad secundum argumentum Hostien. respondentis, quod sequitur, quòd obligatio antiquitus contracta, suspenditur per excommunicationem superuenientem, ergo non oritur obligatio durante excommunicatione. Vnde datur instantia in multis casibus superius allegatis. Multa enim fieri prohibentur, quę tamen facta tenent, vt supra qui cle. vel vo. c. rursus. simile. in. c. sicut. & in. c. inter. supra de spon.
463 Et licet quis † iuret non vendere librum, si vendit tenet venditio, sed peccat: ita ergo in propo sito licet non debet communicare, tamen quia sibi interdicitur directè contrahere, valebit contractus. Ad tertium argumentum respondetur, quòd omnino tenet, quia acceptilatio, & pactũ de non petendo tollunt ciuilem, & naturalem obligationem; ergo & excommunicatio. Nam iura induxerunt, quòd per illos contrarios consensus dissoluuntur obligationes; sed non induxerunt, quòd per excommunicationem impediatur consensus, & ipsius validitas, licet impediatur communio. Et ideò dico, si aliquis esset obligatus vendere excommunicato, & excommunicatus peteret sibi fieri contractum, quòd ille posset excipere de excommunicatione; si tamen venderet, valeret venditio, secundum quod dicam in. c. inter alia. ĩ. eo. in vigesimo articulo. Ad quartum argumentum respondet. D. m. quòd ex validitate contractus non efficiuntur superbiores, cum non vnquam contractus magis cedant in ipsorum odium, quàm fauorem. Item cum excommunicatio sit medicina, non debet ita extendi, vt inhabilitet consensum, & hæc opinio mihi placet. Nam si inualidatur contractus ex parte excommunicati, debet etiam inualidari ex par-
464 te non excommunicati, cum contractus † non debeat claudicare, & emẽs, & vendens, locans, & conducens; & similes contractus sint cor-
465 relatiui, & correlatiuorum † idem sit iudicium, vt in l. fina. C. de iudi. maximè, quia, vt dictum est, magis videtur transgredi non excommunicatus, contrahẽdo cum excommunicato, quàm ècontra. Monetur etiam per nor. per Spec. in titu. de procura. §. vlti. circa principium. vbi dicit, quòd ille, qui emit villam à patrono excommunicato, statim potest præsentare. & sequitur Ioan. And. in. c. 1. de iure patr. lib. 6. super glo. penult. & sic sentiunt, quòd teneat contractus, etiam super re, cui accedit ius patronatus; qđ' est quasi spirituale. Item faciunt pro hac opinione, ea, quæ dixi supra in sexta q̃stione principali, in secũdo membro, quæstione vigesima. vbi tractaui de eo, qui habet iura cessa ab excommunicato. Item faciunt, quæ dixi in dicta quinta quæstione, in septimo membro principali, in quantum tractaui, quòd excommunicatus potest cessionem recipere. Sit ergo con-
466 clusio, quòd † regulariter cõtractus gestus cum excommunicato, valet. Hoc tamen limitatur
467 multipliciter. † Primo, quando contractus initur ab excommunicato, vt à priuato, & proprio nomine ipsius; secus si illum celebraret tanquam prælatus, tutor, vel similis; quia tunc non videtur valere, vt in. c. veritatis. in fi. de dolo & contuma. saltem in præiudicium ecclesiæ, vel similis personæ; puta alienando, vel similia peragendo; nam ex quo prælatus est excommunicatus, saltem quò ad alienationem videtur eidem interdicta ministratio rerum ecclesiasticarum, & hoc voluit Abb. & sequitur Ioã. Andr. in. c. pia. de exceptio. lib. 6. Et sic idem videtur dicendum in alienatione pupilli, vel minoris, quam faciunt curatores, vel tutores. Secundo limitatur, nisi quis esset excommuni-
468 catus propter † crimen hæreticæ prauitatis, & in ea excommunicatione per annum perseueret. Nam secundum Ang. tales æquiparantur condemnatis ex crimine. l. iulię maiestatis. cum vitam perdat, & bona, vt dicam in decimaquarta quæstione. ĩ. eod. huius articuli decimi noni prin. Et ideò talis non potest contrahere, sicut non potest hæreticus, aut damnatus. l. iuliæ maiestatis. & mihi placet, per ea, quæ dicam in di-
469 cta decimaquarta quæst. Tertio limitatur, † si modo esset talis cõtractus, qui nõ haberet cãm successiuam cum ipso excommunicato; Secus si propter talem contractum quis obligaretur ad communicandũ cum excommunicato; quo casu arbitror contractum non valere, eo quòd huic communioni, quæ in substantia contractus, ius expresse resistit; & ideò non debet valere, vt in. l. cum lex. ff. de fideiuss. Facit quod statim subijciam in tertia. q. Et hoc verum, nisi

 ex in-

ex indulgentia principis, propter aliquam in-
ſtam cauſam coucederetur communio. Facit.c.
ſi verè. ſupra eod. & quod dixi ſupra, ſm opin.
470 d.Ant. Item p̄dicta regula † fallit in curſarijs, &
piratis capientibus, & ſpoliantibus tranſeun-
tes ad liberandum terram ſanctam, & ab illa re-
deuntes per viam, cum fautoribus, & adiutori-
bus ſuis, qui ſunt excommunicati. Nã cum ius
expreſsè prohibeat, cum talibus aliquem ven-
ditionis contractum exercere, vt eſt tex. in.c. ad
liberãdum. ꝟ. de iudę. in parte deciſa, & ibi dixi
io. 18. not. meritò contractus venditionis cum
excommunicatis propter talem cauſam cele-
bratus, non videtur valere. argum. d.l. cum lex;
Niſi fortè diceres, quòd ex quo ius ibi pœnam
imponit, & aliter non annullatur contractus, ꝙ
etiam contractus valeat, per ea, quæ ſupra dixi.
Et aduerte, quòd ſecũdum primum intellectũ,
ille tex. ſingulariter probat, quòd generaliter
cõtractus geſtus cum excommunicato, valeat.
Nam ſi ibi ſpecialiter prohibetur odio illo-
rum contractus venditionis; ergo in contrariũ
videtur ius commune, vt in.l.1. in fi. ff. de admi
niſtra. tut. Facit.c.2. de coniug. lepro. cum ſi-
mil. Et vtrum ex eo, quòd ibi prohibeatur ven-
ditio, videantur prohiberi omnes contractus;
collige ex his, quæ dixi in.c. fina. ſupra de accu.
Et ex prædictis potes colligere, an promittens,
vel iurans dare, vel aliquid facere excommuni-
cato, obligetur illud adimplere. de qua dicam
in.c. inter alia. in vigeſimo principali articulo.
471 Sed quæro iuxta prædicta, † vtrum excommu-
nicatus poſſit rogare contractus. Sol. dic vt
dicã in quinta quæſtione princ. in quinto mem
bro princ. iſtius deciminoni artic. principalis.
472 Secundo quæro, iuxta prædicta, † vtrum ex-
communicatus poſſit procuratorem conſtitue-
re. Sol. tex. videtur velle quòd non, in.c. fi. ſup
de procura. & hoc tenet Spec. in titu. de procu-
ra. §. ratione quoque conſtituentis. ver. item
conſtituens erat excommunicatus. Quod ta-
men limitat Ioan. And. ſi modo loquamur in
actore; Secus ſi in reo, quia talis litigat tàm per
procuratorem, quàm per ſe. Et ad hoc vide
quod dixi ſupra in quinta quæſtione princ. in
ſecundo membro princ. q. 21. Tertio quæro,
473 vtrum † excommunicatus poſſit compromit-
tere. Sol. Spec. in titu. de arbitr. §. reſtat. ver. ſi.
tenet quòd non, propter periculum commu-
nionis. argumen. ſupra de exceptio. c. dilecti.
34. quæſt. 1. c. audiuimus. quia coram arbitro
nihil poterit petere, ſed expirabit. Sed Ioan.
And. in addit. dicit, quòd propter hanc ratio-
nẽ patet, quòd Spec. intellexit de actore, quòd
non poſſit compromittere, & idem Vbertus
de Bobio. & hoc ſentit glo. 2. in.c. inter mona-
ſterium. ꝟ. de re iudi. circa medium, ibi die-
rum omnium, quòd cum reo excommunicato
compromitti non poſſit, obſtante periculo ex-
communicationis. Item quia non videtur va-
lere, quod abſurdum videtur, quòd ex volunta-
rio actu excommunicati, detur alicui iuriſdi-
ctio ſolum partibus attributa. Vnde conclu-
dit, quòd reus voluntariè non eligit arbitros;
ſed in caſibus, in quibus arbitri de neceſſitate
eliguntur, de quibus in.c. ab arbitris. de offic.
delega. lib. 6. & ibi in tex. & glo. poteſt excom
municatus illos eligere; quia ſi non poſſet de fa-
cili contingeret, quòd ex delicto ſuo commo-
dum reportaret; quod eſſe non debet, vt in.c.
intelleximus. ſupra de iudi. Et ex his habes ex-
peditam octauam quæſtionem principalẽ iſtius
deciminoni articuli. Vtrum autem contractus,
ſeu inſtrumentum reddatur inualidum, eo ꝙ
teſtes in eo deſcripti, ſunt excommunicati. Vi-
de quod dixi in quinta quæſtione principali, in
quarto principali membro, quæſtione. 4.
Nunc ex ordine deſcendendum eſt ad nonam
principalem quæſtionem iſtius deciminoni ar-
474 ticuli principalis, quæ verſatur † circa effectus
excommunicationis, reſpectu vltimarum volun
tatum, vnde q̃ro, an facta per excõicatũ teneãt.
Sol. dic, quòd aut nos loquimur de excommu-
nicato excommunicatione minori, tunc non
eſt dubium, ꝙ poteſt; Aut loquimur de excom-
municato excommunicatione maiori, & quæ-
ſtio eſt magis difficilis, & dubitabilis propter
varias maiorum noſtrorum ſententias; ſed vt
ipſa quæſtio clarior habeatur, proſequar pri-
mò opinionem, & rationes, quæ faciunt pro
parte negatiua, deinde omnes opiniones, &
rationes, quæ faciunt pro parte affirmati-
ua. Sed tandem in fine ſubijciam, quod te-
nendum arbitror; Negatiuam partem, quòd
non poſſit teſtari, tenet Hoſtien. vt refert glo.
fina. in.c. decernimus. eod. titu. lib. 6. & glo.
in.c. quanquam. de vſur. lib. 6. Primo moue-
475 tur, quia excommunicatus ſeparatus † eſt à
communione, ſed à cõmunione ſeparato; om-
ne beneficium ex legibus deſcendens denega-
tur, vt in authen. de priuileg. dot. hæret. mulie.
non præſtan. io. §. antepenult. Secundo mo-
uetur, quia actus legitimi interdicuntur excom
municato, vt in dicto.c. decernimus. ſed teſta-
mentum eſt huiuſmodi, igitur &c. Tertio ꝓ-
batur, quòd excommunicatus æquiparatur de-
portato, vt traditur in.c. paſtoralis. de appella.
ſed deportatus non poteſt teſtari, vt in.l. eius
qui. §. 1. ff. de teſta. ergo &c. Quarto, per tex.
qui videtur expreſsè hoc probare in.c. excom-
municamus. §. credentes. ſupra de hęreti. ibi,
dum tex. dicit, ſit etiam inteſtabilis. Et cum
hac opinione videtur tranſire dicta glo. fina. in
dicto.c. decernimus. & ea, quæ dixi, etiam te-
nuit Goffre. vt refert Ioan. de Lig. & ſequitur
etiam Io. Mo. in dicto.c. quanquam. Pro qua
etiam quinto allegat, quia ſi manifeſtus vſura-
rius non teſtatur, vt dicto.c. quanquam. mul-
to minus debet poſſe teſtari excommunicatus.
Et idem etiam diſputando tenuit quidam ma-
giſter Stephanus prouincialis, ꝓ hac opinione
ſexta allegando tex. in authen. vt cum. de app.
cogno. §. generalem. collatio. 8. Septimo
probatur, quia excommunicato generaliter
eſt prohibita communio; ergo volens dice-
re, hoc promiſſum, debet ius expreſſum
alle-

allegare, arg. c. 2. ver. sed neq;, & q ibi not. s.
de transla. epis. & hæc etiam fuit ratio Hostien.
Et pro hac etiam parte facit octauo, quia iste
non potest esse arbiter, vt dixi. s. in septi. prin
cipali arti. quæstio. nona. Vltra prædicta ego
pro hac parte adduco, quia damnatus ad perpe
tuum carcerem Episcopi, non est testabilis acti
uè, vel passiuè, arg. l. eius qui. §. 1. ff. de testa.
& l. si quis filio exhæredato. §. irritū. & §. eius.
ff. de inoff. rup. & irri. testa. & dixi in. c. ve-
niens. s. de accusa. Et etiam tetigi in rub. supra
de pęnis. ergo multo min9 debet posse testari.
Decimo mouet subtili argumēto; nā si ciuitas
aliqua fiat rebellis ecclesiæ, ciues illius ciuitatis
efficiuntur intestabiles, vt. d. l. si quis filio. §.
penult. & ibi not. sed excommunicatus fit re-
bellis non solum ecclesiæ, sed etiam Deo, vt di-
xi. s. in prin. istius deciminoni artic. ergo, &c.
Vndecimo facit pro hac parte, quia arbitra-
toris sententia, quæ est actus extraiudicialis, si
est excōmunicatus arbitrator, non tenet senten-
tia secundū quosdā, vt dictum fuit. s. in septi-
ma principali quæstio. ergo, nec testamentum
ipsius excommunicati debet tenere, cum sit sen
tentia, vt est tex. in. l. 1. ff. de testa. E hanc etiā
opi. sequutus fuit Iaco. Bel. quem refert, & se-
qui videtur Specul. in tit. de instru edi. §. com
pendiosè. ver. quid de excommunicato; Sed
contrariam sentētiam, & partem affirmatiuam,
quòd possit testari quam plures tenuerūt. Hanc
476 enim † tenuit Inno. in. c. cum voluntate. ī. eo.
sed tamen nihil allegat, & eandem etiam te-
net Archidia. in. c. pia. de excep. lib. 6. & te-
nuerunt ibi Pet. & Abb. præter casum. §. cre-
dentes. in. d. c. excommunicamus s. de hęre.
Mouetur primo, nam clarum est, quòd excom
municatus potest donare, vt dixi in præcedenti
quęst. ergo videtur, quod possit testari, & lega
re; cum legatum sit donatio quædam. vt in. l. le-
gatum. ff. de lega. 2. & insti. de lega. in prin. Nā
per testamētum prouidetur hęredibus, & liti-
gia remouentur, & ideò valet etiam licet sit im-
perfectum. C. famil. herci. l. fi. & C. de testa. l.
hac cōsultissima. §. ex imperfecto. Secūdo facit,
quia secundum opi. contrariam sequeretur, q
non posset animæ suæ prouidere relinquendo
etiam ad pias causas, quod nequaquam prohi-
bendū est, vt in. c. Responso. ī. eodem. Tertio
pbatur, nam excommunicatus potest contra-
here, vt late dictum fuit in præcedenti nona
principali quæstione. ergo multo fortius de-
bet posse testari. arg. l. 1. C. de leg. Fus. cani. toll.
& instit. eo. tit. maximè, cum facilius aliquid
concedatur per viam vltimæ voluntatis, quod
tamen non conceditur inter viuos, vt patet in
adulto minore volēte libertatem relinquere, aut
donare, institu. qui. ex caus. manu. nō licet, &
in authen. vt sponsalitia largitas. §. 1. Quarto
probatur, infamis potest testari, vt in. l. 1. C. de
secundis nupt. et tñ, à communibus actibus
est exclusus, vt in. l. 2. C. de dignita. lib. duode
cimo, cum simil. Quinto probatur, quia spe-
ciale est in excommunicato propter causas, de
quibus in. d. c. excommunicamus. §. credentes.
quòd solum post annum interdicatur sibi testi-
ficatio, ergo ob alias causas, & infra annum in-
contrarium est istis commune. 25. distin. c.
qualis. & in. l. 1. in fi. ff. ad muni. Sexto,
non perdit bona, nec etiam, propterea est per-
ditus, ergo videtur posse testari, cum de rebus
suis disponat, quid post mortē suam de illis fieri
velit. vt in. l. 1. ff. de testa. Septimo probatur;
quia excommunicatus videtur comparandus
relegato. vt not. glo. in. c. pastoralis. s. de ap-
pella. sed relegatus potest testari, vt. ff. de inter-
dictis. & releg. in. l. relegatorum. §. 1. & sequē-
ti. & saltē inter personas cōiunctas debet vale-
re, vt. C. de incest. nupt. in. l. si quis incestu. &
C. de hęret. in. l. cognouimus. & dicto. §. gene-
ralem. in authen. vt cum. de appel. cog. & in au-
then. si qua mulier. C. de sacrosanc. eccle. ca-
nonizata. 19. quæstio. 3. Octauo probatur,
quia cum valeant gesta cū eo in iudicio, ex quo
non fuit exceptum, vt dicto. c. pia. de excep. lib.
6. ergo fortius debet valere testamentū cū sit
actus extraiudicialis. Et hanc eandem senten-
tiam disputando tenuit. Iaco. de Beluisio, quam
quæstionem ipse refert in authen. de sanc. Epi-
scopis. §. omnibus, & eam etiā late refert. Ioā.
And. coadiuuando rationes Iaco. in. d. c. de-
cernimus. eo. tit. lib. 6. Mouetur primo, quia
edictū de testamētis est prohibitorium. vt in. l. si
quæramus. ff. de testa. vnde quelibet potest te
stari qui non reperitur expresse prohibitus; si-
cut in simili dicimus in testificationibus, & ac-
cusationibus, vt dixi in. c. 1. s. de accu. Sed ex-
communicatus non reperitur expressè prohi-
bitus. vt instit. quibus non est permis. fac. test. §.
477 fi. ergo testari poterit; quia regulariter † omnia
agibilia intelliguntur permissa, nisi expressè p-
hibeantur, vt in. l. nec non. §. quod eis. ff. ex qui
cau. ma. potissimum cum nil ita debeatur ho-
minibus, quam vt defunctorum seruentur vo-
luntates. vt in. l. 1. C. de sacrosanc. eccle.
quæstio. 2. in. c. vltima voluntas. Et adeò
hæc petunt iura vt voluerint volūtatem defun-
cti pro lege seruari, vt in authen. de nup. §. di-
sponat. & non seruantes puniuntur, vt in. c. fi-
liæ redes. sup. de testamen. 11. quæstio. 1. c.
siluester. & in authen. de hære. & fal. §. si quis
autem non implens. cum similibus. Secundo
478 mouetur; quia regulariter omnis † ille potest
testari, qui retinet liberam ciuitatem, & famili-
am, & bona; si aliter non reperiatur expressè p-
hibitus, vt in. l. quidam. ff. de pœnis, & in. l. 1.
§. hi quibus. ff. de leg. 3. Sed excommunica-
tus hęc omnia retinet, ergo potest testari, vt hęc
pbātur. C. de apostat. in. l. apostatarū. & C. de
hære. in. l. manicheos. & l. cognouimus. & in
authen. ibi posita. Nec est dubitandum, quin
excommunicatus retineat bonorū dominium
cum etiam beneficiorum, vel dignitatū eccle-
siasticarum, vt in. c. is cui. de offi. deleg. lib. 6.
licet post annum possit illo priuari, vt in. c. si
sursus. & in. c. quicunque. 11. quæstio. 3.
Tertio principaliter mouetur, quia licet forma
† testandi

479 teſtādi ſit de iure publico, vel ciuili; voluntas tamen, ac poteſtas teſtandi ſunt de iure naturali, vel gentium, vt. C. de teſta. in.l. teſtādi. &. ff. de iuſti. & iur. in.l. 1. §. ius naturale. &. 1. diſt. c. ius naturale ſicut etiam contractus, vt. ff. de iuſti. & iure in.l. ex hoc iure. ſed iura naturalia ſunt immutabilia. 6. diſt. §. his itaq; & inſtitu. de iure naturali. §. ſed naturalia; ſed teſtamentum voluntatis nunciatione fit coram ſeptem teſtibus, vt. C. de teſtam.l. hac conſultiſſima. §. per nuncupationē ergo excommunicatus, eandem, & ſimplicem voluntatem coram teſtibus exprimendo, teſtari poterit; ex quo iure gentium hoc ſuper volūtate fundatur, & iſta, quæ voluntate, & conſenſu formantur, ex quo de conſenſu apperet, non defacili impediuntur vt in.c. 1. & in.c. cum apud. ſ̄. deſpon. Vnde tenet matrimonium ab excommunicato contractum, vt dixi. ſ̄. in octaua quæſtione principali, & etiam tenet confeſſio, & ordinatio de eo facta, quo ad impreſſionem characteris vt dixi. ſ̄. in ſecunda quæſtione principali huius articuli, quare ſimili ratione, videtur dicendum, quòd teſtamentum debet valere. Quarto principaliter mouetur ex ratione, quæ multum vrget, circa quam. Ioan. Andr. multum inſtat, & eſt iſta, excommunicatio ab homine lata, eſt pœna contumaciæ, vt late dixi. in. c. nulli. in octauo principali artic. & quādoq; iniuſtè profertur, & tamen ligat. 11. quæſtio. 3. c. 1. dixi. ſ̄. in principio huius decimononi articuli. Vnde minus videtur abſurdum, & durum, quod propter cōtumaciam, & eius pęnam, quis proijciatur à teſtando; Facit, quòd not. glo. in verbo perpetuum in.c. ex literis. ſ̄. de conſti. maximè, cum ſecundum leges, contumacia, & eius pœna non prohibeat quem ab actibus ciuilibus, vt in.l. fi. C. de requi. re. etiam ſi culpa interuenit, quia excōmunicatio fuit iniuſta, Facit, & quod not. Ioan. Andr. in.c. teſtimonium. ſ̄. de teſti. in glo. ſi dicas in ver. ad hæc reſpondetur. Item facit, quia excommunicatio eſt potius medicina, quā pęna, vt in dicto. c. 1. eo. tit. lib. 6. & poſito, quòd aliquando expelleret, pœna eſt temporalis non perpetua ad, quod vide, quòd not. glo. penul. in.c. clericor. de cohabit. cleri. & mulie. &. 10. quæſt. 1. c. quia ſacerdotes. 27. quęſt. 1. c. de viduis. prætereà excōmunicatio prędicta defacili etiam tollitur, vt videbis. in.c. venerabili. ſ̄. eo. in vigeſimoquinto artic. Item ſi loqueremur de excommunicatione iuris quæ eſt pęna criminis etiam inconueniens nimium videretur, quod propter talem excommunicationem, quis efficeretur inteſtabilis, attenta pluralitate caſuum in quibus quis ipſo facto incurrit excommunicationem, numero vltra centum, & viginti; de quibus dixi in. c. contingit. ſ̄. eo. in decimo octauo principali articulo, & maximè cum nonnulli videantur ſatis leues, vt eſt caſus vigeſimus ſeptimus; quē ibi poſui, inductus per.c. vbi periculum. §. nonnulli de elec. lib. 6. Nā ſi talē opi. teneremus, vix dicere poſſemus, quòd aliqui ex his, qui rem publicam adminiſtrāt poſſent cōcedere teſtamentū; dicamus, ꝙ teſtamentum excommunicati regulariter valeat, niſi vbi à iure ſpecialiter de damnat; & ſic ne talis medicina ex contumacia, vel culpa, vel ſine culpa proueniēs quę facile tollitur tam rigoroſam pœnam iuris ſpecificet non expreſſam inducat. Mouetur etiam propter experientiā quæ docet eos qui cupiunt infringere teſtamenta ad probandum excommunicationem falſas adducētes probationes. Itē, cū plurimi ſint caſus, in quibus ipſo facto excommunicatio cōtrahit vt dictū eſt, ſubtiliter illos facit indagare ad veras ꝓbationes faciliter inuenire. Item, quia ſępe de abſolutione facta nō poſſet haberi vera probatio, & fortis, & licet illam ſciret, & haberet teſtator tū hęres illā ignoraret; & figurat ipſe exemplum de innumeroſa multitudine illorum qui fuerunt excommunicati tempore rebellionis Ferrariæ eo, ꝙ mercimonia cum Ferrariē. habebant; & ad tranſitum ꝑ feriā faciebant eum contra talis excommunicatos, pœnæ ſentētia promulgata eſſet ad illos, abſoluendos, varijs religioſis commiſſa fuit poteſtas. Vnde defacili potuiſſet ꝓbatio abſolutionis occultari propter ignorantiā religioſi, aut ipſius, mortē; & per ꝑdicta, dicit reſpōſum eſſe ad argumenta in contrarium formata. Et primo, ad. §. fin. authē. de priuil. dot. quia ille tex. loquitur de hæretico, & non ſimpliciter de excommunicato. Ad ſecundam reſpondetur, ꝙ actus legitimi ciuiles, vel communes ſummuntur diuerſis modis, vt not. Ioan. Andr. in dicto. c. pia. de excep. lib. 6. neq; ſequitur, ꝙ omnis ille, qui ab actib' ciuilibus repellitur, ꝓhibeat teſtari vt de relegato, & infami dictum eſt ſup. Et in adulto poteſt figurari exemplū, cui adminiſtratio reipublicæ denegatur, factio tamen teſtamenti conceditur vt in.l. qua ætate. ff. de teſta. Item, poteſt figurari exemplum in.l. fœminæ. ff. de reg. iur. & in.c. cum dilectus. ſ̄. de arbi. & tamen poteſt teſtamentum condere, vt in. c. indicāte. ſ̄. de teſta. Ad tertiū argumentū reſpondetur, quod non eſt verum, quòd excōmunicatus æquiperetur deportato vt dixi in.c. a. ſ̄. eo. in. 6. principali articulo. Ad quartum, de. §. credentes reſpondetur, quòd loquitur in excommunicato per annum, vnde eſt ille caſus ſpecialis, & ideò in contrarium eſt ius cōmune, & ſic ille tex. videtur potius probare prædictā opinionem. Ad quintum, agumentum de. c. quanquam. de vſu. lib. 6. reſpondetur, quòd licet ibi teſtamentum vſurarij, ſi manifeſtus eſt vſurarius, expreſſè irritetur vt ibi. Non tamen ex hoc dicto prohibitorio nō eſt arguendum de caſu expreſſo ad non expreſſum etiam ſi maior ratio, ſeu æquitas id perſuadere videatur arg. regulæ quæ à iure & reg. in pœnis de reg. iur. lib. 6. Ad ſextum argumentum de. §. generalem in authen. vt cū de app. cog. reſpondetur vt. ſ̄. dictum fuit. in præcedenti reſponſione ad primum argu. Ad ſeptimum argu. de prohibita communione, reſpondetur, quòd nō concludit, quòd propter hoc teſtamē

tum

tum non valeat, sed concluderet contra partici-
pãtẽ qui ex participatione diceretẽ esse ligat⁹ mi-
nori; cũ enim generalis sit dispositio. 11. quest.
3. in. c. sicut apostoli. cũ sequẽ. ille qui se dicit ab
ea generalitate exemptum, debet hoc ostende-
re. Et sic respondetur ad. c. 2. versi. sed neq;. s.
de transla epis. Sed dicere, ꝙ participantes qui
ex sola participatione illos participantes taliter
ligauerunt, nõ concludit testamentum non va-
lere. Nec ex eo, quòd iste peccat exquirendo il-
lorum communionem, non propterea conclu-
ditur inualiditas testamenti; nam & ille qui testa-
mẽtum suum iuramẽto firmatũ mutat peccat,
& tamen mutatio tenet, vt latè traditur per. Io.
Andr. in mercuria. quòd semel placuit. de reg.
iur. lib. 6. Præterea excommunicatus agendo
peccat, vt dictum est, & tamen iudicium agita-
tum tenet, si nõ oponitur, vt in. c. pia. de excep.
lib. 6. Nec valet argumẽtũ est in peccato, ergo
actus per eũ celebratus nõ tenet; cum etiã ma-
trimonium, quod est sacramentum teneat cele-
bratũ in peccato teneat, vt in. c. pen. de spon.
& in. c. 1. supra. de spon. duo. Ad octauum
argumentum de arbitro respondetur, quòd
illud est, propter publicum officium iudicandi,
cum arbitria sint redacta ad instar iudiciorũ, vt
in. l. 1. ff. de arbi. Ad nonum argumentum per
me formatum respondeẽ, quòd non sequitur
damnatus ad perpetuũ carcerẽ posset testari, &
. c. & vt dixi in rubr. s. de po. Ad decimũ respõ-
detur; ꝙ licet contumacia, seu delictũ propter
quam, vel quòd quis excõicatur, facit illum re-
bellem Deo, & ecclesię, tamen non facit eum in-
cidere in crimen lesæ maiestatis, & quilibet pec-
cat donec stat in peccato, & est rebellis Deo, &
tamen põt testari. Ad vndecimũ argumentum,
de sententia arbitratoris excõmunicati, posset
responderi, quòd multi tenent contrariam sen-
tentiam, quòd valeat, secundum ea quæ dixi. s.
in septima questio. Sed tenendo opi. contra-
riam quam ibi dixi, potest respõderi; quòd sen-
tentia arbitratoris capit vires ab eo, tanquam
fungente officio ciuili inter partes; quod esse
non debet, per ea quæ ibi. dicta sunt, nos verò
loquimur in sententia voluntatis propriæ circa
dispositionem suorum bonorũ. Et hanc senten-
tiam quód valeat, tenet etiam Ioan. de Ligna;
per prædictas rationes licet breuius loquatur.
& Fede. de Senis consilio. 72. & in consilio.
113. & tenet Math. & sequitur Zabba. in
clem. 1. de de excep. tenuit etiam Ang. in quę-
stione quæ incipit, excõmunicato maiori. Ego
480 † in hoc articulo hanc partem affirmatiuam po-
nerem pro regula, videlicet, quòd regulariter
testamentum excommunicati valeat, nisi aliud
obstet, per rationes. s. in hac parte productas.
fallit tamen hæc regula in pluribus casibus
481 † Primo fallit in excõmunicato publico, sed be-
ne procedit regula prædicta in excommunicato
occulto. & sic est potius limitatio, quàm fal-
lentia hoc tenet Bal. in. l. 2. C. de secun. nup.
Quòd mihi nõ placet; quia quo ad ea quæ gerũ-
tur ratione priuati iuris, non distinguitur inter
excommunicationem publicam, & occultam,
nec communis error iuuat, secundum ea quæ
latè dixi. s. in. 2. quæstio. principali; Sed ille
actus testandi, licet sit publici iuris tamen re-
spicit priuatam vtilitatem ipsius testantis. Se-
482 cundo fallit † si aliquis fuisset excommu-
nicatus propter contumaciam commissam in
crimine hęresis & stetisset in excommunica-
tione per annum, vt in dicto. c. excommunica-
mus. §. credentes. sup. de hęret. Quam fallentiã
limitat etiã Ang. in dicto. c. duo nobiles. nisi ta-
lis testaretur inter defendẽtes, seu orthodoxæ
fidei, inter quos etiam hęreticus potest testari.
Sed tu dic de hoc, vt ego latè dixi in. c. vergẽtis.
supra de hęret. & secundum ea quæ dixi potest
483 videre istius limitationes. Tertio fallit † in ex-
communicato propter quodcunque crimen,
quod aliquẽ reddit intestabilem. Et potest fi-
gurari exemplum in excommunicato propter
hæresim, vel propter crimen lesæ maiestatis,
vel propter aliud crimen, quod ipso facto, vel
ex iure cõmuni, vel ex forma alicuius statuti fa-
ceret aliquem intestabilem. Nam excommu-
nicatus propter tale delictum efficitur intesta-
bilis. Istud tamen videtur potius contingere
vigore delicti perpetrati, quam vigore excom-
municationis. Vnde nunc stat dubium si vigore
contumaciæ commissæ in causa talium delicto-
rum quis excommunicaretur, vtrum posset te-
stamentum facere. Et videtur decisum ꝙ sic. per
tex. in dicto. c. excõmunicamus. §. credentes. s.
de hęret. saluo eo, quod dicam in sequenti fal-
lentia. Sed notabile dubium iudicio meo po-
test oriri circa prædicta, quando propter talem
cõtumaciam excommunicatus perseuerauit in
excommunicatione per annum, vtrum possit
testari. Et prima fronte videtur dicendum nõ;
quia talis habetur pro confesso illud delictum.
11. quæst. 3. in. c. rursus. & in. c. quicunque. &
ideò merito videtur fieri intestabilis, argum.
§. credentes. & not. in. c. cũ contumacia. d. de
hęret. lib. 6. Sed Bal. in simil. terminis in. l. 1.
prope fin. in ver. sed quid si dicit statutum.
C. de hæret. instit. videtur determinare contra-
rium; dicit enim ibi, quòd stante statuto, quòd
contumax habeatur pro confesso, ficta senten-
tia non operatur nisi respectu eorum quæ con-
tinentur in condemnatione, siue banno. Nam
cum contumacia sit causa confessionis, ergo ex
vno supposito non infertur ad aliud valde diuer-
sum; quia fictio non operatur, nisi effectus ex-
pressos à lege introducente fictionẽ, vt. l. 3. &
l. fin. C. de fide instru. & . l. 2. §. diuus. & . l. eius
qui delatorem. ff. de iur. fis. Restringitur ergo
ficta confessio solum ad officium contumaciæ,
de cuius natura est non perimere, nisi quatenus
lex perimat, vel iudex disponat, vt not. ff. si quis
ius dicẽ. non obtẽ. in. l. 1. §. fin. Aduerte igi-
tur, quòd difficultas istius articuli consistit in
considerando; vtrum ille qui perseuerat in ex-
communicatione per annum, habeatur per oĩa,
ac si de illo crimine conuictus, & damnatus es-
set. An verò talis cõtumacia operetur vt dãnari
possit

possit, ac si conuictus esset, de quo dicã in decima quarta quęstione principali istius articuli. Nam in primo casu licet Bal. teneat, quòd talis non efficiatur intestabilis, tamen Do. Nellus de sanc. Gemi. tenet contrariam sententiam in tractatu bannitorum in prima parte .2. temporis questio. 4. Sed in secundo casu, non efficeretur intestabilis, & ita procedant argumenta. Bal. secundum prędictum Do. Nellum. Quar
484 to fallit † in eo, qui cognoscens se excommunicatum perseuerauit in excommunicatione, & absq; pnia, & non obtenta, seu petita debita licentia, & absolutione, interea mortuus est; nam talis, etiam si sit excommunicatus propter aliud crimẽ, quàm crimen hęresis, & quãuis nõ perseuerauit in excommunicatione per annũ, tamẽ ex quo morit̃ sine pęnitẽtia, quãtum ad meritum, mihi videtur quodammodo mori vt hæreticus. & ideò testamentum, & alia facta sua, se auctore damnato dãnata videntur, arg. .c. fraternitatis. & dicto. c. excommunicamus. §. credentes. š. de hæret. Nam & ei denegatur ecclesiastica sepultura .23. questio. 5. placuit. Nec obstat, quòd non steterit in excommunicatione per annum, prout videtur requirere .d. §. credentes. quia actus, & dispositiones morientium non possunt esse in pendenti sicut nec biẽnium, vt. ff. communi prędio .l. fin. Et quia taliter moriẽs præsumitur in eo statu voluisse perseuerare si viueret, argum. de dona. inter vi. & vxo. c. donatio. & supra de bapt. in. c. maiores natu. & supra de hęret. in .c. si quis episcopus. & in .c. filij. de hęret. lib. 6. Et hanc opin. tenet Henri. Bohic. in dicto. §. credentes. Quæ opi. etiam satis iusta, seu æqua est; quãuis de iuris rigore posset attentari contrarium. Et ex prædictis patet superuacaneum esse quærere, an testamentũ excommunicati reassumat vires, si ante mortẽ absoluatur; quia si valet nõ obstante excommunicatione, vt dictũ est, ergo hæc quæstio videt̃ superflua. Sed potest procedere dubitatio retenta contraria opi. vel in aliquibus casibus in quibus sup̃ dixi testamentum nõ valere. Et tunc circa prædicta videtur dicendum, quòd testamentum reassumat vires, argum. not. per glo. fin. in. c. quamquam. de vsu. lib. 6. & per. Bal. in clem. 1. de sepul. in contrarium tamen facit reg. non firmatur. de reg. iur. lib. 6. & per. Bal. in clem. 1. de sepul. Fede. de Senis. consilio. 113. tangit, & remittit ad nota. per. Io. And. in dicto. §. quamquam. & ibi vide per eũ super glo. fin. & vide, quod late tradunt legistæ. in. l. filio præterito. ff. de iniust. rup. testa. & adde quæ dicam in. c. venerabili. § eo. in. vigesimosexto principali articulo. Sed circa hanc materiam quæritur, an excõicatus possit hęres institui. Et certè posito, q̃ sit testabilis actiuè vt dictũ est; fortius potest hæres institui; cum etiam plures sint, qui non possunt testari, vti impubes, furiosus, mentę captus, mutus, surdus, & similes; & tamen tales habent testamenti factionem passiuam, quia possunt hæredes institui: & ita concludit Fede. consi. prædicto. 113. & Do. Domi. in. c. decernimus. eod. titu. Sed Ioan. Mo. & Steph. qui tenuerũt, quòd excommunicatus non esset testabilis actiuè, voluerunt etiam, quòd nec passiuè. & sic quòd non posset hæres institui, vt refert Ioan. Andr. in. c. decernimus. eod. tit. lib. 6. & remittit ad not. per Hostien. in sum. de testa. §. effectus. ver. sed prodest hoc not. sed nunc aliter non insisto. Et sic Deo duce habes expeditam nonam quæstionem principalem. Circa decimam quæstio-
485 nem † de effectibus excommunicationis circa reliquos actus non inclusos, vel pertinentes ad præcedẽ. quęstionẽ. Breuiter dico, quòd cũ tales actus gerantur iure ꝓprio, seu priuato, & ad priuatum interesse, possunt per excommunicatum expediri, & ita tenent cõiter * Doc. in. c. veritatis. š. de do. & cõtu. & in dicto. c. pia. & in dicto. c. decernimus. & ibi per. Io. Andr. in nouella. & per eũ in mercur. facit reg. dolo. de reg. iur. lib. 6. Eo excepto, quod ipse alijs cõicare, nec alij sibi cõicare debent, nisi in casibus à iure specialiter concessis; de qua materia dicã in. c. iocet alia. in vigesimo articulo. Et ibi videbimus, an socius excommunicati teneatur statim diuidere societatẽ. Et etiam videbimus ibi, an excommunicatus possit salutari. Et etiã ibi dicam, qualiter potest sibi communicari, & qualiter ipse possit communicare. Et domino excõmunicato, an teneãtur subditi ad fidelitatem, vel ab eo suspensi, vel absoluti sint. Et etiã ibi videbimus, an possit solui excommunicato. Et maximè, an male ablata sint eidem restituenda. Et de pluribus, & similibus quæstionibus. Et de instrumento à notario excommunicato condito; dixi in quinta quæstione principali in decimoquarto dubio. Et an possit petere, vel reddere debitum vxori, dixi in secunda quæstione principali in nono, & decimo dubijs princi. Et an possit scribi testis instrumento, dixi in quinta quęstione principali in quinto membro. Et an excommunicatus debeat admitti ad actus capitulares, vel vniuersitatis, dixi in secunda quæstione principali, in decimo dubio, tradit Inno. in. c. cũ vinton. š. de elec. ideõ nunc hic repilogaui, ne fortè deueniendo ad hanc quæstionem iuxta præmissum ordinem in principio istius deciminoni articuli, si id quod quæreres in hac quæstione hic non reperies, poteris recurrere ad alias præcedentes quæstiones, & etiam ad sequentes, & ad ea etiam quæ late dicam in dicto. c. inter alia in vigesimo principali artic. Hic tñ subiungo. quęstio. satis conuenientem, vtrum excom-
486 municati † possint facere statuta. Circa quam Ber. quem sequitur Pe. de Ancha. in repet. c. 2. supra de consti. in. 9. principali articulo. ver. postremò, concludit, quòd non possint, per. c. aduersus. vbi dicit post Hostien. quòd constitutiones quę fiunt ab excommunicato, sunt irritę per not. 1. quæstio. 1. §. quòd autem. & c. odit Deus. & c. illi, & per not. in. c. excommunicamus. §. credentes. supra de hæreti. &

Com. opi.

eandem

eandem remittit ad not. in.c. veritatis.§.de do. & contu. & in.c. ad probandum. de re. iud. & per Inno. in.c. exceptionem. supra de excep. limita tamen prædicta in excommunicato publicè, secus in excommunicato occultè, per ea quæ dicam in sequen. quest. Et ex hjs fit expe-
487 dita decima principalis quæstio. Vndecimo iuxta præmissa quæro, an sit differentia quo ad validitatẽ gestorũ per excõicatũ; an excõicatio sit publica, vel occulta. Ioan. Calda. in quæstione quæ incipit excommunicatus qui cõi opi. Et ex dictis aliorum Doc. potes ita distinguere, quod aut quæritur de actibus factis per excommunicatum, qui alias de iure cõi non sunt, irriti licet excommunicatus sit publicus de quibus satis dictũ fuit in præcedentibus quæstionibus, & maximè in trib⁹ præcedẽtib⁹ principalibus quæstionibus, & in his casibus, quæstio, non procedit; aut in ceteris actibus, qui de iure cõmuni regulariter non tenent si geruntur à publicè excommunicato. Vnde dubitari potest, vtrum valeãt si geruntur ab excommunicato occultè, qui communi opinione habeatur pro non excommunicato, & subdistingue, quòd aut illa cõmunis opi. non est probabilis, & subdistingue, quòd aut act⁹ de quo quæritur. cõpetit ratione singularis, & priuati interesse, aut ratione publici officij: Primo casu, aut excommunicatus gerit actum pro se, seu ad sui commodum, & vtilitatem, & communis opi. non iuuat, aut facit procuratorio nomine alterius, & secundũ aliquos subdistinguitur, aut cõstituens sciuerat eum esse excommunicatum, vel ignorauerat; Primo casu, communis opin. nõ iuuat; Aut id de quo quæritur competit ratione publici officij, & subdistinguit, quod aut actus est temporalis, & iuuat communis opin. Aut spiritualis, & subdistinguit, quòd aut quæritur de excõicatione ab ipso lata, aut de alio actu spirituali; Primo casu dic, vt dixi in. c. 1. §. eo. quinto in principali articu. quæst. 6. Aut de ceteris actibus spiritualibus, ut de collatione sacramentorum, & dic, vt dixi. §. in dicta. 2. quæst. princi. in prin. Et in primo dubio, aut de electionibus beneficiorum, & dic vt, dixi. §. in dicta. 2. quæstio. in. 4. & . 5. dubio prin. Et sic ad prædicta potes videre plura quæ dicta fuerunt in præcedenti. quæst. & inter alia vide, quæ dixi, in. 2. principali quæst. in. 17. dubio. vbi dixi, de excommunicato occulto, quñ celebrantur diuina. Et vide etiam in tertia. quæstio. principali fallentia. 26. & . 27. vbi dixi de occulto excommunicato, qui impetrat rescrip. Et in quinta quæstio. princ. in primo membro princi. quæst. 1. & . 2. in quibus dixi de teste, & in quinto membro, vbi dixi de procuratore, & maximè in septimo membro, vbi dixi de notario, in septima quæstio. illius septimi membri, vbi vide omnino, & sic etiam potes discurrere per alias quæst. §. declaratas, & quas not. Quid autem iuris, si excommunicatio esset occulta quo ad reliquos, tamen agens actum, vel ille ad cuius vtilitatem act⁹ gerebatur sciret illũ esse excommunicatum; collige ex his, quæ latè dicta sunt in prædictis quæstionibus. Sed circa
488 prædicta quæritur, † vtrum excommunicatus, cuius forte excommunicatio ignoratur, teneatur detegere excommunicationem suam si eligitur prouidetur instituitur postulatur, aut cõstituitur iudex ordinarius, vel delegatus, & sic de singu. Sol. Inno. in.c. sciscitatus. §. de rescrip. videtur sentire, quòd nõ debeat detegere; dicit enim, quòd non licet alicui se, excusare à commissione allegando infamiam suam, licet enim contra eum possit excipi de infamia vt ibi, tñ ipsemet prætextu infamiæ se accusare non debet, vt probatur in. l. nec infames. C. de decurio lib. 10. & cum hoc dicto cõmuniter * tran- Cõm.op.
seunt Canonistæ. Sed Bar. videtur tenere cõtrariũ in. l. 2. C. si seruus. vel libertus ad decur. aspi. lib. 10. vbi dicit per illum tex. quod punitur quis faciendo se promoueri ad dignitatem cuius sit incapax, si non perdat effectum suum; quod tamen limitat, si modo impedimẽtum esset ab alio detectum. Secus si esset occultum; quia tunc non tenetur pandere crimen ꝓpriũ. Et pro hoc vltimo dicto facit tex. de pæn. dist. 1. in. c. quis aliqñ. §. nõ tibi dico, vt te perdas. In contrariũ tñ allegat Do. m. in. c. sciscitatus. l. dist. c. si quis viduam, & . c. ex pœnitentibus. & . c. quicumque. 81. dist. in quibus habetur, quòd si bigamus; vel homicida patitur se promoueri ad ordines, & non pandit delictũ suũ debet deponi, & punitur. vnde ꝓ cõcordia distinguit Do. m. quod aut impedimentũ erat ab alio detectũ, & ꝓcedat opi. Bar. aut erat occultũ, & tũc aut erat tale, quod fũdit⁹ impediebat illi⁹ officij, vel dignitatis exercitiũ; & tũc tenet pandere quãtuncũq; sit occultũ alias peccaret, & deberet puniri exẽplũ in bigamo, & homicida; nã quanuis hõdi delicta fuerunt occulta, & habita sit pœnitentia, non tamen delinquens potest administrare sine peccato, vt in. c. fin. §. de tẽpo. ord. & . §. de biga. per totum, & in. c. inquisitionis. §. de accu. Aut erat aliud impedimentũ, quod funditus nõ reddebat eũ incapacem; exẽplũ in infamia, quæ nõ tollit naturale iudicium iudicandi, & põt procedere opi. Bar. sñ Do. m. Et sic ex prædictis patet, quòd excommunicat⁹ tenetur detegere excommunicationem; quia quanuis talis defectus sit occultus, tamen ipse non potest administrare sine peccato, ex quo prohibetur sibi communio, maximè si id ad quod assumebatur erat tale, cuius excommunicatus erat funditus in capax, quòd quando sit, potest colligi ex his, quæ sup̃ latè dicta sunt in hoc articu. in præcedentibus quæstionibus. Et hoc videtur etiam tenere. Do. m. in dicto. c. innotuit. §. de elec. per illum tex. Facit etiam quod not. Archi. l. dist. c. ex pœnitentibus. & Inno. in. c. inquisitioni. ĩ. eo. Vel fortè posset attentari contrarium in his, in quibus occultus excommunicatus non est omnino incapax; quia ei non deest iudicium rationis, & regulariter tenent quę geruntur per eum ratione publici officij, & communis vtilitatis, & qui

communi-

communicant cum eo ignoranter non peccant,
nec aliquam pęnam incurrunt, vt dicam in.c.
inter alia in. 20. principali articu. Circa duode
489 cimã q̃st. principalẽ qua quæritur, vtrũ † prę-
dicti effectus qui ab excõicatione producun-
tur, seu resultant; producantur non solum in lo-
co in quo quis fuit excommunicatus, sed etiam
vbiq;. dicendum est secundum glo. 4. quæst. 5.
in.c.quisquis. quod vbiq; producuntur per illũ
tex. & tenet ibi glo. & Goff. quẽ sequitur Io.
And. in .c. ad reperimendam. §. de offi. ordi. in
prin. & probatur in.c. 1. sup̃ de iudi. Nam cum
vna sola sit ecclesia. .24. qustæstio. 1. c. loqui-
tur. non potest quis partim esse intra, & partim
extrã. Facit .7. quæst. 1.c. si quis præsbiter. &
sequitur ibi Archid. & tenet etiam Ioan. de
Ligna. & mihi placet. Facit. c. pastoralis. supra
de appella. & supra de priuile. in. c. vt priuile-
gia. c. quod nonnullis & .c. cum & plantare:
ver. excommunicatos. talis enim sentẽtia afficit
eum quocunque vadat sicut lepra leprosum. 11.
quæst. 1.c. cito turpem. Non obstat. 58. dist.c.
si quis de alterius. & .18. dist. c. placuit. quia
soluo, vt ibi dicit glo. & dicunt doc. quod illi
tex. non loquuntur de excõmunicatione pro-
pria de qua agimus; sed de prohibitione facta
aliquibus, vt communicent in certo loco, vel
cũ aliquibus personis. Ego tamen arbitror prę-
dictam communem * opi. procedere quo ad
intrinsecum iuris effectum, quantũ verò ad ex-
trinsecum posset esse differentia respectù publi-
cè excommunicati, & occultè. Nam in vno
loco posset quis esse publicè, & tamen in alio lo
co eius excommunicatio esset occulta, propter
quod sequerentur varij effectus quo ad validi
tatem gestorum, secundum ea quæ dicta, & re-
missa fuerunt. §. in vndecima quæstio. principa
li huius articuli. Circa decimãtertiam quæstio
nem principalem de illo effectu excommuni-
490 cationis de quo quæritur, † vtrum excõica-
tio semel posita, semper præsumatur durare,
breuiter dic, quòd sic, vt est tex. apertus in. c.
sicut nobis. §. eo. dicens ergo se absolutum, de-
bet probare. facit regula semel malus de regu.
iur. lib. 6. & tex. in. c. ꝓposuit. §. de cler. excõi.
mini. & ibi latissimè dixi post glo. tetigi in.c. de
monialibus. §. eo. in decimoseptimo princi.
articulo. Nam cum hęc qualitas sit talis quę so-
lo cursu temporis non minuitur semper præ-
sumitur durare. per not. in dictis iuribus, & cla
rius per glo. Inno. Hostien. Ioan. And. & Do.
m. in. c. inter canonicos. § eo. & hoc mihi pla-
cet. licet Do. An. aliter ibi sentiat. Circa deci-
mãquartam principalem quæstionem de effe-
491 ctibus excommunicati † respectù perseueran-
tię. Breuiter dic, quod cum perseuerans in ex
communicatione videatur quodãmodo cõte-
mnere ipsam excõicationem. Et de pœna con-
temnentis excommunicationẽ in rubri. §. dixi
me dicturum in.c. per tuas. §. eo. in. 21. princ.
articu. quæstio. 11. ideò dic, vt late ibi dicetur.
Circa decimãquintã princi. quæstionem de ef-
492 fectibus excommunicationis circa † satisdatio-
nem vide quæ dicam in. c. venerabili. §. eo. in
vigesimoquinto princi. articu. Circa decimã-
sextam principalem quęstionẽ qua quæritur,
493 quando prædicti † effectus producantur. Di-
stingue quinq; membra principalia. Primũ de
sentẽtia excommunicationis. Secundum de sen
tentia excommunicationis lata in diem. Tertiũ,
de lata sub conditione. Quartum de sententia
excommunicationis quæ contingit ratione ra-
tificationis. Quintũ de excõmunicatione lata,
494 per epistolam. Quo † ad primum, dic quòd
talis sententia statim operatur effectus suos se-
cundum distinctionem maioris, & minoris ex-
communicatis, & publicè, & occultè secundũ
ea quæ supra latè dicta sunt. Circa secundum
495 † membrum, quando sententia excommuni-
cationis fertur in diem, quæ sic ferri potest, &
etiam sub conditione, vt dixi in.c. perpẽdimus.
§. eo. in. 10. principali articu. quæstio. 18. Exẽ-
plum præcipit superior, quòd subditus certum
quid faciat. §. certum tempus sub pœna excõ-
municationis, & hoc casu aduenientе contu-
macia, iste erit excõmmunicatus, & tunc ex-
communicatio operabitur effectus suos secun-
dum ea, quæ dixi in. dicto. c. perpendimus. in
10. principali artic. quæstio. 21. Et vide, q̃
dicam in sequenti membro. De tertio mẽbro,
496 quando sentẽtia excõmunicationis fertur sub
conditione. Exemplum si sic feceris, vel non
feceris excommunico te, sub qua forma po-
test etiam ferri sententia; vt statim dixi, & hoc
casu, adueniente conditione excommunicatio
operabitur effectũ suũ nõ a die existentis con-
ditionis, sed ante à die prolationis sententię, vt
sic cõditionis euentus retrotrahat argumento.
l. potior. & .l. qui balneũ. ff. qui pot. in pig. ha. sed
veritas est in contrariũ; quia in sententia censu-
rę consideratur tempus stantis conditionis, nec
fit retrotractio. vt not. in. c. præterea. 2. supra
de appe. & ibi dixi, & ratio est, quia excommu-
nicatio accipit vires suas ex contumacia, & con
temptu, vt latè dixi in.c. nulli. §. eo. in octauo
princi. articu. & sic solum consideratur euentus
conditionis; quia vbicunque actus est talis qui
naturam suam accipiat potius ab existente cõ-
ditione, quam à prolatione sententię, tunc euẽ-
tus conditionis potius trahit ad se pronuntia-
tionem, quam ècõtra. Et ex prædictis infertur,
quòd etiam prædicta procedunt, etiam si iu-
dex adiungeret, & si feceris, vel non feceris,
tale quid, ex nunc, prout ex tunc, & ex
tunc, prout ex nunc excommunico te. Nam
sensus horum verborum est, quòd si fuerit ino-
bediens, seu contumax in agendo contra man-
datum, quòd tunc sit excommunicatus secun-
dum Inno. Hostiẽ. Ioã. And. & Doc. in. d.c. prę-
terea, & ibi dixi; licet aliqui aliter dicãt. Et adde
quod dixi in dicto. c. perpendimus. sup̃ eo. in
10. princi. articu. quæstio. 21. & .22. & in .c. sa-
cro. in. 13. artic. quęst. 5. Non ob. l. potior. & .l.
qui balneum allegata in contrarium; quia lo-
quunt in cõtractibus in quibus latior fit inter-
pretatio, & quia contractus accipiunt vires à
volunta-

voluntate contrahentium,non à contumacia,vt
.l.legem.C.de pac. Et quia ab initio cõtractus,
spes erat debitum iri, vt Instit.de verbo.oblig.
in.§.ex conditionali.vnde non mirum,si redu-
citur ad tempus contractus, cum in contracti-
bus ponderemus initium, vt in.l.continuus.§.
cum quis.ff.de verb.obli. Et ideò qñ extrema
sunt habilia, personę obligatę, & eius cui fit
obligatio, & rei, quæ in obligationem deduci-
tur,fit retrotractio,vt in dictis iuribus. Sed in
casu nostro excommunicatio sumit vires ex
contumacia,vt dictum est. Qualiter autem va-
leat pars ꝓuidere, ne effectus excõicationis se-
quatur, latè dixi,tradẽdo remedia in.d.c.sacro.
in decimotertio prin. artic. De quarto mẽbro
497 principali,† quando excommunicatio,quæ ve-
nit ex ratihabitione producat officium suum,
an à die commissi maleficij,vel simili; An verò
à die ratificationis.Exemplum.T.die Maij præ-
sentis anni manus violentas iniecit in.P. cleri-
cum.M.verò hac die ratificauit, vel die illa per-
cussionis tulit auxilium. Nam clarum est,quòd
per talem ratificationem percussionis suo no-
mine, vel vt rem sibi gratam ageret,celebratæ
ratificans incidit in pœnam excommunicatio-
nis,vt in.c.cum quis.eo.tit.lib.6.dixi in.c.per-
uenit.supra eod. in octauo princip. artic. q.13.
intelligendo vt ibi dixi. Et videtur dicendum,
quòd à die peracti delicti. M. videatur excom-
municatus,per reg.ratihabitio.de reg.iur.lib.6.
Sol.in contrariũ est veritas. & hoc tenet glo. in
verbo incurris, in.d.c.cum quis. dicens, quòd
ex nunc,quòd ratum habet,non ex tunc, inci-
dit in excommunicationem. & satis dicitur re-
trotrahi ad tp̃s anterius, cum ex facto anterio-
ri ligetur,licet ex nunc; quia sententia excom-
municationis non trahitur retro, sicut à die sen
tentiæ,vt in.c.licet.eo.tit.lib.6. & vt dixi in præ
cedenti membro. Et hinc secundum Io. Mona.
& Archid.quos sequitur Ioan. And.in.d.c.cum
quis.glo.in.l.1.§.quoties. ff.de vi & vi ar. q̃ lo-
quit̃ de ratihabitione in maleficijs, cautè locuta
fuit;nec dixit,quòd in maleficijs ratihabitio re-
trotraheretur, sed solum,quòd mandato com-
parabatur. Et ad idem reg.iuris generalius, lo-
quens.ff.de reg.iur.in.l.hoc iure.§.deiecit. Et
ratio est secundum Io. Mo. quem sequitur Io.
And.in.d.c.cum quis.quia cum clericus verbe-
ratur,licet contemplatione mei,tamen in nullo
tunc sum obligatus ex alieno facto. 1.q.4.c.1.
& seq.sed tunc incipit obligatio cum ratum ha-
beo,& ex tunc teneor. vt.ff.de neg.ge.l.si ego.
Nam cum tp̃e quo ille actum gerit in persona
istius.P.nullum sit obligationis p̃sagium; meri-
tò solũ obligatur tempore quò ratificat. Facit
de cõsec.dist.4.c.tũc valere.Itẽ quia excõicatio
canonis est pœna delicti,nec ligat nõ delinquen
tem,vt.s̃.de consti.c.cognoscentes.cum autem
ratificat,tunc primo deliquit, & sic tunc primo
ligatur.& sic habes quid de ratificante.De man
dante autem,præcipiente,vel iubente,consiliũ,
auxilium,vel fauorem præstante, quo tempore
sit excommunicatus, & excõmunicatio sumat

effectum;Dicendum,est q̃ aut subiecta materia
est talis, q̃ ad incurrẽdam excommunicationẽ
sufficiat solum mandatum,auxilium &c.& tunc
eo ipso excommunicatio operabitur effectus
suos. Aut exigit, quòd sequatur factum,vt in
terminis.c.si quis suadente. 17.q.4. & hoc casu
ad hoc,vt sequãtur effectus resultãtes ab excom
municatione, exigitur factum. Vide quæ latè
dixi in.d.c.peruenit.s̃.eod.in nono princ.artic.
quæstio.9.10.11. &.12. De quinto membro
498 principali † de excommunicatione lata per epi-
stolam,Dic,q̃ illa imprimit effectum,eo ipso q̃
excommunicatus recipit epistolam,vel illius ha
bet certam notitiam. Et vide glo.1.in.c penul.
de cle.excom.minist.Et vide quod dixi in.c.su-
per eo.j̃.eod.in vigesimoquarto princ.artic.
Circa decimamseptimam quæstionem princi-
499 palem,vtrum prædicti effectus † producantur
existente dubietate,vtrum excommunicatio va
valeat,vel non,Breuiter dic,quòd decisio huius
quæstionis pendet ex his,quæ dixi in.c.perpen
dimus.s̃.eod.in decimo prin.artic.q.24. Nam
quò ad opinionem nostram,ex his, quæ dicta
sunt, secundum quæ debemus potius opinari
excommunicationẽ valere,quàm non; sequi vi
dentur prędicti effectus.Sed quò ad veritatem,
cognita demũ veritate nullitatis ipsius excom
municationis,nõ sequuntur p̃dicti effectus.Et
ideò dixi de nullitate excommunicationis,quia
excommunicatio etiam iniusta ligat quò ad ho
mines,secundum ea quæ dixi supra in hoc deci
monono artic.in prima quæstione princ.in pri-
ma conclusione.quæ notabis.Et adde quod di-
cam in.c.venerabili.j̃.eod. in vigesimoquinto
princ.artic.quæst.53. Circa decimamoctauã
500 quæstionem principalem,† an prædicti effect⁹
producantur,si vnica est excommunicatio, Bre
uiter dic,q̃ sic,vt patet ex iuribus superius alle-
gatis,quò ad effectus superiores. & vide quod
dicetur in seq.quæst.quod nota. Circa deci-
501 mamnonam quæstionem, vtrum † ex multipli-
catione,seu pluralitate excommunicationis ꝓ-
ducantur,ac multiplicentur effectus, & qui sint
illi,Collige ex his,quæ dixi in.c.cum pro causa.
s̃.eod.in vndecimo prin.artic.Et ex his,quę di-
cam in.c.venerabili.j̃.eod. in vigesimoquinto
princ. articulo. Circa vigesimam quæstionẽ,
502 qua quæritur,vtrum † aliqui ex effectibus,qui
producuntur à sententia excommunicationis.
de quibus.s̃.latè dictum est, remaneant etiam
post absolutionem,Breuiter dic,vt latè appare-
bit ex his, quæ dicemus in.c.venerabili.j̃.eod.
in vigesimosexto princ.artic. Circa vigesimã
503 primam quæstionem,de effectu excommunica
tionis,respectu æquiparationis, Breuiter dic,vt
latè dictum fuit in.c.2.s̃.eo.in sexto prin. artic.
Circa vigesimamsecundã quæstionem de effe-
504 ctu excommunicationis,secundum † quem dici
mus,q̃ sententia excommunicationis trahit se-
cum executionem,quando hoc sit, & qualiter,
& quæ sit ratio, & alia ad hoc, vide quæ latè
dixi in.d.c.sacro. s̃.eod. in secundo principali
remedio,videlicet per viam appellationis.

Circa vigesimamtertiam principalem quæstio-
505 nem, qua quæritur, † vtrum timor excommu-
nicationis causet effectum iusti metus, dic, q
glo. in verbo violenta, in.c. cum dilectus. supra
quod met. cau. tenet quòd non. Et eandem opi
nionem tenuernot Tancr. Vinc. Philip. & Gof.
qui distinguunt, quòd aut excommunicatio est
iusta, & sibi imputet, qui se talem reddit. Facit
tex. in.l. si mulier. ff. quod met. cau. vbi patet, q
metus non excusat, quādo quis fuit causa illius
metus. Aut excommunicatio est iniusta, & nō
est timenda. 11. q. 3. c. non debet. &. §. ex his.
&. §. si ergo. &. §. cum ergo. & hoc etiam tenet
glo. in ver. non mortalis. in. c. 1, eod. tit. lib. 6.
Glo. tamen tenet contrarium in, c. olim. 3. §.
de restitu. spol. & sequitur Hostien. in. d. c. cum
dilectus. Et est ratio secundum eum, quòd sit
medicinalis, quia hoc casu, quādo causa subest,
& quando etiam nō subest, vel propter bonum
obedientiæ videatur assumenda talis medicina,
Tamen non quilibet vellet hāc medicinam as-
sumere, & maximè ille, de cuius promotione
speratur in aliqua ecclesia; & sic videtur causare
iustum timorem. argumē. d. c. olim. &. 11. q. 3.
in. c. 1. Vnde dicit Host. hoc esse arbitrariū, per
ea, q allegatur in glo. in verbo non metum mor
tis, in. d. c. cum dilectus. & istam opinionem vi-
detur tenere Archidiac. 7. distinct. c. fuerunt.
Videtur tamen sentire Hostien. quòd dictum
suum procedat in excommunicatione iniusta.
Ioā. And. & communiter* Docto. videntur di-
stinguere, quòd aut loquimur de excommuni-
catione iusta, & iustè inflicta, siue à iure, quæ
semper est iusta, vt dixi, siue ab homine, & tūc
habet locum prima opinio; eo quòd excommu
nicatus propter culpam suam io ea incidit. arg.
d. l. si mulier. Aut excommunicatio est iniusta,
& iniustè inflicta per hominem; quia lata à iure
non potest esse iniusta, vt dixi; & tunc habet lo-
cum secunda opinio. Ad quod facit. C. de apo
sta. in. l. hi qui sanctam. vbi dicitur, quòd grauis
est pœna esse inter homines, & hominum care-
re commercio. Quare cum hoc inducat ex-
communicatio, quòd timor excommunicatio-
nis videtur esse iustus, cum talis pœna sit gra-
uis, & non leuis, vt in. c. sacro. ver. cum non le-
uis. §. eod. Cum etiam dicatur, quòd in ecclesia
Dei non reperitur maior pœna. vt. 24. q. 3.
c. corripiantur. dixi supra in rubr. io secundo
princ. articulo. Sed. D. m. in. c. cum dilectus. di-
cit, quòd iudex debet causa cognita discernere,
an ille metus debuerit cadere in constantem vi
rum; Quid enim, si nulla erat spes promotionis,
nec timebat de præsenti aliquod damnum, & ha
bebat in promptu superiorem excommunica-
toris, apud quem poterat iustitiam suam pro-
sequi? certè hoc casu vir constās non debuisset
timere talem excommunicationem. Subdit ta-
men, quòd istud procedit quò ad intentandam
actionem, quod metus causa; quia ad illam con-
cedendam non sufficit omnis metus, vt not.
glo. in verbo non metum, in dicto. c. cum dilec-
tus. Secus quò ad implorandum iudicis of-

Com. opi.

ficium; quia tunc procedit opinio Io. And. quia
maior metus sufficit, vt not. glo. in. l. interposi-
tas. C. de transactio. Facit quod tradit glo. sin-
gula. in. l. 1. §. quæ onerandæ. ff. qua. re. actio.
non dan. Circa vigesimamquartam, & vlti-
mam quæstionem istius decimi noni articuli, &
primi principalis tractatus, qua quæritur, vtrū
506 quò † ad prædictos effectus consequendos sit
necessaria denuntiatio excommunicationis;
Breuiter quid sit tenendum collige ex his, quæ
dixi in. c. perpendimus. supra eod. in decimo
principali artic. quæstione trigesimasecunda.
Et ex his Deo duce, habes expeditum primum
principalem tractatum istius decimi noni prin-
cipalis articuli, videlicet de effectibus excom-
municationis maioris. Quare nunc sequitur,
vt expediamus secundum principalem tracta-
tum, videlicet de effectibus excommunicatio-
nis minoris. Et hic tractatus pro maiori par-
te fuit expeditus in præcedenti tractatu. Talis
507 enim excommunicatio separat † à sacramentis
ecclesiæ passiuè, vt in. c. fina. supra de cle. excom
muni. minist. & in. c. penulti. §. eod. & in. c. à no
bis. supra de except. 3. quæst. 4. c. engeltrudam.
Et est ratio, nam excommunicatio minor infli-
gitur propter simplex participium, & est prin-
cipalis suspensio Dei, & canonis, & per appro-
bationem statim. Quod probatur, quia statim
cum vult pœnitere, absoluitur à quolibet con-
fessore, vt in. c. nuper. §. eod. in vigesimo quar-
to principali articulo. & in. c. venerabili. §. eod.
in vigesimoquinto principali articulo. Et quan
doq; minor excommunicatio cōtrahitur pro-
pter participium cum excommunicato excom
municatione maiori, & aliter quàm in crimine;
per not. in. c. nuper. & dicam in. c. inter alia. in
vigesimo principali artic. Quandoq; etiam ta-
lis excommunicatio fertur ab homine per sen-
tentiam. 5. quæst. 1. c. 2. dixi in. d. c. perpendi-
mus. in decimo principali articulo. Et aduer-
508 te, quia etiam est alia species † excommunica-
tionis, quæ separat à communione fidelium, nō
sacramentorum. Ad quod vide. 5. quæstio. 2.
c. præsenti. 5. quæst. 4. c. in loco. &. 18. distinct.
c. placuit. 34. distinct. c. quorundam. &. 58. di-
stinct. c. si quis de alterius. Et vide etiam ad
prædicta, quæ dixi in dicto. c. fina. supra de cle.
509 excommuni. ministr. Et vtrum † excommuni-
catus minori possit excommunicare, dixi in
. c. 1. in quinto principali articulo. An possit sa-
cramenta administrare, & spiritualia exercere,
dixi supra in secunda quæstione principali. An
esse index, dixi in quinta quæstione princip.
in primo membro. An agere, dixi in eadem
quæstione, in secundo membro. Et an esse no-
tarius, testis, aduocatus, vel procurator, dixi
in alijs quæstionibus. vers. quæro principali-
ter. Et an de ea excipi, dixi in sexta quæstione
principali. Et similiter de alijs plurimis dixi
in præcedentibus quæstionibus. Et ex qui-
bus omnibus Deo duce, est expeditus iste
decimus nonus principalis articulus, & hæc
decretalis Sacris, quæ cum sacra dote ibit ad
nuptias.

nuptiis. Et quia hic sequeretur .c. sicut nobis. sed quia hic sequitur vigesimus articulus, & materia ipsius est in .c. inter alia: ideò seruando ordinem articulorum, assumo hic .c. inter alia. &c.

Cap. XXXI. Inter Alia.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicato communicare tenentur, qui prius erant ei obligati ad officium familiaris, alij verò non tenentur de necessitate, licet possint interdum ei communicare. & nu.6.*
2 *Verbum tenetur de sui natura licet importet necessitatem, tamen secundum subiectam materiam quandoq; importat facultatem.*
3 *Nisi dictio sequens negatiuam, ponit formaliter id quod negabatur per praecedentem negationem.*
4 *Verba ambigua posita in constitutione, faciunt frequenter oriri dubia.*
5 *Verbum idem ad diuersa relatum ratione diuersae materiae, accipitur diuersimodè, propriè, & impropriè.*
7 *Excommunicatus non perdit ius iam quaesitae obligationis.*
8 *Antecedenti praemisso intelligitur permissum omne consequens necessarium.*
9 *Viatoribus, & peregrinis non est licitum communicare excommunicatis, nisi in casu necessitatis.*
10 *Excommunicato excommunicatione maiori, non licet communicare. & sub nu.11. Hoc tamen declara. xviij. modis, vt vsque ad nu.42.*
11 *Poena est maxima esse inter homines, & hominum carere consortio.*
12 *Excommunicatus prohibetur alijs communicare.*
13 *Excommunicato communicare possunt personae, quibus specialiter est à iure concessum.*
14 *Excommunicati praelatus tenetur ipsum vitare.*
15 *Excommunicatum Episcopum, vel Canonicum, alij canonici tenentur vitare.*
16 *Excommunicatum tenetur vitare non solum subditi excommunicatoris, et in territorio ipsius, sed etiam quicunque alij non subditi, & in quocunque territorio.*
17 *Excommunicatus non debet communicare excommunicato.*
18 *Excommunicato etiam mortuo communicare prohibentur, licet in morte signa contritionis ostenderit, nisi prius absoluatur.*
19 *Excommunicato non debet quis communicare non solum si nunquam communicauit, sed etiam si semel communicauerit.*
20 *Delicti pluralitas non minuit, sed auget delictum.*
21 *Excommunicatum tenemur vitare, non solum si sciat se esse excommunicatum, sed etiam si ignoret.*
22 *Excommunicato communicari ex priuilegio Episcopi non potest.*
Et an ex priuilegio generali Papae. num.23. remissiuè.
Et an ex praecepto Episcopi. nu.24.
25 *Praelatus si praecipit subdito quod celebret praesente illo quem subditus scit excommunicatum, quod tamen praelatus, & alij ignorant, an subditus iste debeat parere. & nu.118.*
26 *Excommunicatum ante solemnem absolutionem vitare debemus, licet praestiterit cautionem, vel satisdationem, vel iurauerit parere mandatis ecclesiae, vel fecerit compositionem cum offenso.*
Et ante publicationem si simus certi de excommunicatione. nu.27.
Et quid si sit excommunicatus ex forma statutorum prohibentium aliquid fieri sub poena excommunicationis. nu.28.
29 *Exceptio firmat regulam.*
30 *Excommunicatio alicuius si est publica, seu nota debet vitari non solum priuatim, sed etiam publicè.*
Et quid si sit occulta, & vni soli nota. nu.31. & nu.114.
Et quid si sciat vt Deus. nu.115.
32 *Excommunicationem scire, vel ignorare quando quis dicatur. & nu.106.*
33 *Excommunicatus an sit vitandus si appellauit à sententia excommunicationis. & nu.123.*
Et an in hoc casu potius sit vitandus in iudicio, quàm extra iudicium. nume.34. & num.39.
Et quid si sit dubium an appellauerit. nu.37.
Et an legitimè appellauerit. ibidem.
35 *Iudicialia facilius interdicuntur, quàm extraiudicialia.*
Et ea quae sunt iuris, quàm ea quae sunt facti. ibidem.
Et composita leuius impediuntur, quàm simplicia. ibidem.
36 *Appellatione pendente remanet integer status appellantis.*
38 *Excommunicationis sententia si scit nulla ex alijs causis, vt quia proferens nõ erat suus iudex, an sit vitandus excommunicatus.*
40 *Excommunicatus potius est vitandus, quàm non, stante dubietate an sententia valeat, vel non.*
41 *Excommunicatus semel semper est vitandus, nisi aliud appareat. & nu.116. & .117.*
42 *Excommunicato communicare in quibus casibus prohibeamur.*
43 *Excommunicati vices gerens non dicitur propterea ei communicare.*
44 *Excommunicato communicans qua poena debeat puniri.*
45 *Communicare, & participare in crimine damnato cum aliquo quando quis dicatur.*
46 *Cap. contingit. de sent. excom. triplex declaratio. & nu.47. & 49.*
48 *Concubinae clericorum si excommunicentur, si in concubinatu persistant, eo ipso quod incipiunt actum standi in concubinatu participantes cum eis sunt excommunicati, eo ipso quòd par*

ticipant post sententiam, licet ille actus nondũ sit perfectus.

50 *Excommunicationẽ an incurrat non subditus participãs in crimine excommunicato, rigore alicuius statuti synodalis ipso iure infligentis excommunicationem attentanti id, quod sub pœna excommunicationis prohibetur.*

Et quid si prælatus qui edidit statutum, participat in crimine cum excommunicato, an ipse sit excommunicatus. nu. 51.

52 *Excommunicato participans in crimine, an ligetur sententia hominis, vel dispositione iuris.*

Et an à statuto, vel à canone. nu. 53.

54 *Excommunicato vnà cum participibus suis, si quis participet, quid iuris.*

Et quid si in prædicto casu communicatio sit facta extra territorium excommunicantis. num. 55.

56 *Excommunicato communicans post inhibitionem iudicis specialem, vel generalem dicitur mortaliter peccare.*

57 *Excommunicato participans extra crimen, & quando nulla est facta prohibitio generalis, vel specialis, vtrum, & quando incurrat excommunicationem.*

Et an semper peccet mortaliter. nu. 58.

Et an saltem peccet venialiter. nu. 59.

60 *Cap. sacris. quod met. cau. intellectus.*

61 *A sacramentorum participatione sæpe quis excluditur, qui non est in mortali peccato constitutus.*

62 *Excommunicato participare, quibus personis, & quibus modis, & propter quas causas licitum sit.*

Et quòd in excommunicatione minori. nu. 63.

Et quòd quando excõmunicatio est nulla. nu. 64.

Et quòd priuilegio personæ. nu. 65.

Et quòd priuilegio concesso aliis personis à lege mortua, quæ licet non necessitentur, tamen possunt communicare absq; metu excommunicationis, si modo aliqua necessitas vrgeat. num. 71.

Et quòd ex priuilegio legis viuæ, hoc est Papæ. num. 74.

Et an sufficiat priuilegium generale. nu. 75.

Et an in crimine possit ideò participare. nu. 80.

Et quòd ratione subsistentis causæ. nu. 82.

Et quòd ratione vtilitatis. nu. 95.

Et quid si interponantur alia verba ab vtilitate excommunicati remota. nu. 96.

Et quòd ratione præambulæ permissæ defensionis excommunicato. nu. 101.

Et quòd ratione ignorantiæ. nu. 105.

Et quòd in casu speciali. c. præsidentes. de hæreti. in sexto. nu. 121.

Et quòd in bello iusto. nu. 122.

66 *Marito excommunicato, an vxor teneatur reddere debitum; & ècontra. Et quid si sint excommunicati vnà cum suis participibus. nu. 69.*

67 *Mulier tenetur etiam vltra debitum carnis famulari viro excommunicato, non autem vir mulieri excommunicatæ.*

68 *Excommunicati familiam, nullus debet de nouo intrare; Et mercenarius finito suo tempore, non debet de nouo incipere annum cum excommunicato.*

Nec mulier si soluatur per diuortium; Et filius per emancipationem, possunt de nouo redire cum marito, vel patre excõicato. ibidem.

70 *Excommunicato seruo, ac filio, an pater, vel dominus communicare possint; & èconträ.*

72 *Necessitas magna, vel parua, ad hoc, vt possit communicari cum excommunicato, à quo arbitrabitur.*

73 *Canonici respectu Episcopi, & Monachi respectu Abbatum, vtrum gaudeant priuilegiis legis mortuæ, quibus potest participari excommunicato.*

76 *Lex quantumcunque dura, est seruanda.*

77 *Regi à bona lege viua, quàm à bona lege mortua, melius est.*

78 *Papa potest sine causa contra ius dispensare.*

79 *Causa in dubio præsumitur in Principe, in his, quæ sunt iuris positiui.*

81 *Consuetudo, vtrum excuset participantem cum excommunicato.*

Necessitas quotuplex, sub nu. 82. cum seq.

83 *Excommunicato participans per vim præcisam in crimine, nullam incurrit excõmunicationem, nec vllum peccatum.*

Et quid si extra crimen: & metus sit talis, quòd caderet in constantem virum. nu. 84.

85 *Excommunicato, si est obligatus alteri, potest communicari, petendo ab eo debitum.*

86 *Excommunicatos vasallos potest dominus vocare ad debitum fidelitatis præstanda.*

87 *Socius si incidat in excommunicationem, an statim socius teneatur illum vitare, & finire societatem.*

88 *Hæres, an possit exigere debitum ab excommunicato, vel communicare in societate, si ille, cui successit, contraxit post excommunicationem cum excommunicato.*

89 *Excommunicatus, si alter ei obligatus sit, an possit consequi debitum.*

Et an debitor saltem debeat deponere debitum in ædem sacram. nu. 90.

Et quid si excommunicatus indigeat dicta pecunia debita, pro bello à se mouendo contra infideles pro patria. nu. 91.

Et quid si excommunicatio sit occulta. nu. 92.

Et quid si subest necessitas alterutrius partis. num. 93.

Et quid si conscientia debitorẽ remordeat. nu. 94

97 *Stipulationem verba superflua non vitiant.*

98 *Mala non sunt facienda, vt inde bona proueniant.*

99 *Excommunicato, an possimus communicare pro salute animæ nostræ, sicuti pro sua.*

100 *Excõmunicatus potest recipi ad religionem absq; metu excommunicationis, cum hoc tendat ad salutem animæ suæ.*

102. *Aduocato licet excõmunicatum defendere, ostendendo excommunicationem nullam, vel iniustam; dummodo officium suum iustè exerceat.*

Et

Et idem in Procuratore, Iudice, Notario, Nuntio, & Testibus.nu.103.

104 *Excommunicato agente, si non opponatur à parte, an possint prædictæ personæ communicare.*

107 *Percutientem clericum quamuis videamus, an eum, vt excommunicatum vitare debeamus, antequàm iudex declaret eum excommunicatum.*

108 *Fama publica est sufficiens ad inducendum scientiam.*

109 *Fama sola non est sufficiens ad excludendum aliquem tanquàm excommunicatum à potentia agendi, licet sufficiat ad vitandam voluntariã communionem excommunicati.*

110 *Inquirere qualiter debeamus ad vitandum eum, de cuius excommunicatione est publica fama.*

111 *Cap. cum desideres. de senten. excommuni. intellectus.*

112 *Excommunicatum eum esse, an inquirere debeamus, quẽ ab aliquibus etiam fide dignis fuisse excommunicatum ex facto occulto absque publicatione sententia audiuimus.*

113 *Ignorantia probabilis non est, quando ignoratur quod scitur à vicinis suis, & in parochia sua: Et quod factum est ab Episcopo suo: Et quod publicè factum est in prouincia sua. Limita tamen, vt ibi.*

119 *Excommunicato, qui dicit se absolutum, non tamẽ habet de hoc testes, vel instrumenta, an participare possimus.*

120 *Excommunicatum, cuius excommunicatio probata est tantum per viam exceptionis, an vitare debeamus. remissiuè.*

124 *Excommunicato participans in crimine, nunquã excusetur propter aliquod priuilegium.*

125 *Excommunicato etiam vnà cũ participibus suis, licet communicare ex priuilegio personæ, vel causæ.*

126 *Excommunicatum vitare debemus quantum possumus, etiam in casibus, in quibus ei possumus communicare.*

1 INTER ALIA. † Excommunicato cõmunicare tenentur, qui prius
erant ei obligati ad officium fami
liare. Alij verò non tenẽtur de ne-
cessitate, licet interdum possint communicare.
h.d. Primo ponit dubium, & varietatem opi-
nionum, & ortum ipsarum. Secundo, ipsas opi
niones determinat, ibi, vt igitur. Not. pri-
2 mo, ibi, tenetur, ꝙ licet † hoc verbum de sui na-
tura necessitatem importet, vt not. in cle. exiui.
§. nos itaque. &. §. item ordo. de verbo. signifi.
quandoq; tamen secundum subiectam materiã
importat facultatem. Et de hoc verbo vide per
glo. in. c. per hoc. de hæret. lib. 6. & per Archid.
26. distin. c. fin. Secundo not. ibi, nisi quędam,
3 quòd dictio, nisi, † sequens negatiuam, ponit
formaliter id, quod negabatur per præcedentẽ
negationem. Ad idem. c. cum nobis olim. in
fi. supra de elect. & in reg. peccatum. de reg. iur.
lib. 6. Et de materia traditur per Barto. in. l. si
cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & in. l. cen
tesimis. ff. de verbo. obliga. tetigi in. c. fin. supra
de crimi. fal. Tertio not ibi, quoniam multos,
pro generali allegatione, de qua per Doct. in. c.
vestra. supra de cohab. cler. & mul. dixi in cle. 1.
de fo. competen. & in clem. 1. de iureiuran.
4 Quarto not. quòd propter verba † ambigua po
sita in constitutione, frequenter oriuntur du-
bia. Facit. c. ex multa. supra de vor. Quinto
5 not. quòd idem verbum ad diuersa relatum ra-
tione subiectæ materiæ, accipitur diuersimodè
propriè, & impropriè. Nam verbum tenetur,
licet de sui natura importet necessitatem, vt. s̃.
dixi, tamen relatum ad personas enumeratas
in. c. quoniam multos. 11. quæstio. 3. respectu
aliquarum importat facultatem. Et ad idem est
tex. optimus in. c. cum dilectus. de consuet. vbi
idem verbum, videlicet electio, respectu diuer-
sorum, ad quos refertur, difformiter determi-
nat. Idem etiam probatur in. c. capitulum san-
ctæ crucis. iuncta glo. in verbo relaxetis. supra
de rescript. Et est bonus tex. secundum vnum
intellectum in. c. bonæ. 1. supra de postu. præla.
vbi verbum postularunt, assumitur dupliciter,
videlicet propriè pro postulatione, & impro-
priè pro electione. Ad idem videtur de verbo
cassamus, in. c. considerauimus. de electio. Et de
verbo irritandi, in. c. qualiter. eod. titu. Idem
etiam per tex. iuncta glo. in verbo experiri, in
l. sæpe. ff. de re iudi. & not. gl. & ibi Io. de Imo.
in. l. si cum dotem. in princ. ff. solu. matrimo.
Item probatur in. l. 2. ff. de offic. procons. Se-
6 xto not. quòd † quædã sunt personæ, quæ non
solum possunt, sed etiam tenentur communi-
re excommunicato. de quo dicam. j. post glo.
in vigesimo principali articulo. Septimo not.
7 quòd † excommunicatus non perdit ius iam
quæsitæ obligationis. Octauo not. quòd per-
8 misso † antecedenti, intelligitur permissum om
ne consequens necessarium ad illud. Facit. l. ad
rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procura.
9 Nono not. quòd † viatoribus, & peregrinis non
est licitum communicare excommunicato,
nisi in casu necessitatis, de quo statim dicam in
vigesimo articulo. Vltimo not. quòd nullius
familiaritatis ratione, licitum est hinc inde cõ-
municare excommunicato. Glo. super verbo
agẽte, sentit contrarium, etiam ante canonem,
quoniam multos. erat cõcessum nonnullis per-
sonis communicare excommunicato. Glo.
soluit, dic, vt in ea. Glo. super verbo necessi-
tatis, quærit, & soluit. In fi. dic, vt statim dicam
in vigesimo principali articulo. Glo. penulti.
similiter quærit, & soluit. Glo. fina. fortificat
tex. Sed de materia dictarum glo. in vigesimo
principali articulo dicam. Postremo, iuxta
præmissum ordinem in rubrica, superest, vt
examinemus specialiter quendam effectum
excommunicationis, qui versatur circa pro-
hibitam communionem cum excommunicato,
& de participantibus cum excommunicatis, &
quis excusetur. Vnde pro ipsius clariori exa-
minatione prosequar quatuor membra prin-
cipalia. In primo traditur regula negatiua,

quòd excommunicato non est licitum communicare, cui regulæ subiungam necessarias declarationes. In secundo ponam, in quibus actibus prędicta regula negatiua vendicet sibi locum. In tertio membro, psequar de pœna non seruantis prędictam regulam. In quarto prosequar personas, & causas, quę excusant, & propter quas quis excusatur à dicta pœna. Quò ad primum membrum regula est negati-
10 ua, q̃ † excommunicato non licet communicare, probatur hic, & in.c.cum desideres. & in.c. cum significauit.§.eod. & in c.sacris.§.eo.& in .c.pia.de excep.lib.6.cum similibus. Et ratio est, vt cõtumacię vitium reprimatur, vt.d.c.pia. & vt excommunicati, dum à tali communione excluduntur, rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur, vt.d.c.pia. & probatur in.c.cum non ab
11 homine.§.eod. Nam maxima est pœna † esse inter homines, & hominum carere consortio. vt in.l.hi qui.C.de apostа. Et ideò prohibetur communio, vt quos Dei timor à peccato non reuocat, saltem temporalis pęna coerceat à peccato.§.de vi. & ho.cle.c.vt clericorũ. Hęc tamen regula recipit plures declarationes. Prima, q̃ procedit in excommunicatione maiori à canone, vel ab homine prolata. Secus in minori, de qua dicam.§.in quarto membro princip. Secunda declaratio est, q̃ non solum alij tenentur vitare ipsum excommunicatum, vt dictis
12 iuribus, sed ipsemet excommunicatus † prohibetur alijs communicare, vt in.c.fi.§.de excess. pręla.& probatur in.c illud.§.de cleri. excom. minist. Et ibi hoc tenet.d.Ant. Hen.Bohic. &
Cõm.opi. communiter * Doct. Item probatur in.d.c. pia.& ibi glo.in verbo periculum. de exceptio. lib.6. Quod procedit, si ipse excommunicatus scit se excommunicatum; secus si hoc ignorat, vt not.glo.in.c.penul.§.de cler.excom.min. & ibi Doct. Et adde quod dicam.§.in decima declaratione. Tertia declaratio est, q̃ excommunicatus regulariter est ab omnibus vitãdus. Vnde prædicta regula procedit respectu omnium personarum. 11.q.3.c.1.&.2. & in alijs prædictis iuribus, quæ loquuntur indistinctè,
13 Nisi † sint personæ, quibus specialiter hoc iure concedatur, vel habeāt ex priuilegio, vel aliqua iusta causa, de quibus dicemus.§.in quarto mẽbro princ. Et hinc est, quòd etiam vasalli tenẽtur etiam vitare dominum, de quo dicam in dicto quarto membro. Quarta declaratio est, quòd
14 non † solum inferiores, sed etiam prælatus superior ipsius excommunicati tenetur ipsum vitare, vt not.glo.in.c.quod in dubijs.§.eod. quia quod ipse alijs prohibet, facere non debet. Facit.c.cum desideres. &.c.à nobis.supra eod. & vide quod dicam in tertio membro princ.
15 Quinta declaratio est, quòd † canonici, etiam Episcopum, & canonicos; & fratres Priorẽ, vel Abbatem excommunicatum vitare debent, ita tenet.d.Ant.hic.arg.93.dist.c.miratus. Sexta
16 declaratio est, q̃ † non solum subditi excommunicatoris tenentur vitare subditum excommunicatum, & in territorio excommunicantis, sed etiam quicunque alij non subditi, & in quocunque territorio. Hęc declaratio probatur ex his, quę latius dixi in.c.sacris.in duodecima q̃stione
17 princ. Septima declaratio est, q̃ † non solum excommunicati tenentur vitare excommunicatum, sed etiam excommunicatus excommunicato communicare nõ debet. Hoc tenet Host. in.c.illud.de cle.excom.min.& sequitur ibi Io. And.&.d.Ant.arg.c.dilecti.§.de excep. Nam si priuilegiati prætextu priuilegij non excusantur, vt in.c.nulli.§.eod.de quo dicam.§.in quarto membro, multo minus debet se posse excusare excommunicatus ratione delicti. arg.c.& si necesse.supra de dona.inter vi.& vxo.&.c.eũ qui.de præben.lib.6.& hoc idem tenet Io. An. in.d.c.nulli.& sequitur.D.m.&.d.Ant.ibi, per
18 dictum.c.illud. Octaua † declaratio est, q̃ non solum quis prohibetur communicare excommunicato dum viuit; sed etiam eidem mortuo communicare prohibetur. Licet etiam in morte contritionis signa apparuerint, nisi prius absoluatur, vt in.c.à nobis.2.§.eod. Facit qđ tradunt Io. And. &.d. Anto. in.c.cum voluntate.§.eod. Ad quod vide quod dixi in.c.sacris. in decimonono prin.artic.in quinta quæstione prin.in decimoquarto dubio, & aliquid etiam in vndecimo. Et ratio est secundum Io. And. in.d.c.à nobis.vt censura ecclesiastica sit in maiori timore, & reuerentia. Facit.c.pia.de excep. lib.6. Item quia sicut culpa fuit publicãda per solemnem sñiam latam, ita etiam antequàm ei communicetur, publicãda est reconciliatio per solemnem absolutionem. arg.c.1. &.c.quæsitum.supra de pœnit.& remiss.&.11.q.3.c.non debet. Aduerte tamen, quia non semper est necessaria publicatio excommunicationis, vt statim dicam in decimaquarta declaratione.
19 Nona declaratio est, q̃ non solum † quis non debet communicare excommunicato, si nunquam communicauit; sed etiam prohibetur postquàm semel ipsi excommunicato communicauit, hoc not.d.Ant.in.c.in præsentia.§.eo. arg.c.exceptionem.supra de excep. Et ratio est
20 in promptu, iudicio meo; quia † pluralitas delicti non minuit, sed auget delictum.ff.de priua. delic.l.2. dixi latè in.c.1. supra de pœn. Facit etiam quod.§.subijciam in tertio memb. prin.
21 Decima declaratio est, q̃ † non solum tenetur quis vitare excommunicatum scientem se esse excommunicatum, sed etiam ignorantem; vt puta, si fortè absens, & ignorans, fuit excommunicatus, vt not.glo.in.c.penult. de cleri. excom. mini. Quamuis ipse excommunicatus qui ignorat se excommunicatum non peccet communicando, aut diuina celebrando, vt dixi supra in prima declaratione. Vndecima declaratio est,
22 q̃ † quis teneatur vitare excommunicatum, etiã si Episcopus concederet priuilegium sibi, vt posset communicare excommunicato. Nam
23 priuilegium Epi † non excusat.arg.c.nulli.§.eo. Nam si generale priuilegium Papæ non excusat, vt ibi, de quo tamẽ dic, vt dicam.§.in quarto

to membro princ. multò minus debet excusa-
re priuilegium Episcopi. Facit. 6.q.1.c.imitare.
&.8.q.1.c.si ergo. 32.q.5. in.c.si paulua. tenet
Hent. in.d.c.nulli.& vide quod statim dicam in
sequenti declaratione. Duodecima declaratio
24 est, ꝙ † non potest quis communicare excom-
municato, etiam ex præcepto Epi. Quod pro-
cedit secundum Vincen.& Ioan. And.in.c.cum
desideres. supra eod. quando Eps præcipit ali-
cui, ꝙ communicet Titio, adiungendo, excom
municato. Nam tunc non tenet præceptum,
nec tenet excommunicatio propter hoc illata;
eo quòd cõtineret apertum errorem, arg. c.per
tuas. ĩ.eod. Si verò Episcopus præcipiendo
Titio, non adiungit, excommunicato, ex quo
ille, cui præcipitur, scit illum excommunicatũ,
non debet ei communicare. Sed si propter hoc
excommunicaretur, ligaretur, nisi appellaret; cũ
in tali præcepto non exprimatur error. Et hoc
idem tenet Spec.eod.tit.§.pen. & dicit Io. An.
in.c.inquisitioni.ĩ.eod. quòd si prælatus præci
25 pit subdito, ꝙ celebret illo præsente, † quem
subditus scit excommunicatum, quod tamen
prælatus, & alij ignorãt, quòd subditus iste de-
bet parere. Sed debet ꝓtestari. saltem illi quem
nouit excommunicatum, quòd non intendit
orare, nec celebrare cum excommunicato, sed
alijs. Subdit tamen, quòd si præciperet, quòd
cum illo solo celebret, non debet ei obedire;
Etiam si sit monachus, cum Abbas hoc præci-
piat. Et ratio est, quia tunc peccaret. arg.c.sa-
cris. supra quod met.cau. secundum Io. And.
Sed aduerte, quia hoc dictum videtur mihi li-
mitandum, quãdo excommunicatio illius esset
aliquibus nota; secus si ipse solus sciret, per ea
quæ statim dicam in decimasexta declaratione.
Item aduerte, quia primum dictum Vinc. sanè
intelligendum est, vt non includantur illæ per-
sonæ, quibus præcipitur, seu conceditur, vt com
municẽt excommunicato, vt hic in tex. nostro,
&.ĩ. subijciam in tertio membro princ. Deci-
26 matertia declaratio est, ꝙ † prædicta regula ꝓce
dit in excommunicato excommunicatione ma
iori ante solemnem absolutionem, vel actum,
qui pro solemni absolutione habeatur; Secus
si talis excommunicatus solum præstaret cau-
tionem, vel satisdationem, vel etiam iuraret
parere mandatis ecclesiæ, aut etiam compone-
ret cum offenso; quia his non obstantibus ante
absolutionem, non est sibi communicandum,
vt est tex.in.c.cum desideres. supra eo. not. Ar-
chidia. 11.q.3.c.3. Decimaquarta declaratio
27 est, † ꝙ non solum debet quis vitare excom-
municatum post publicationem, seu denũtia-
tionem, sed etiam antea, si certus est de excom-
municatione, vt not.glo.1.&.D.m. & Doct. In
.c.à nobis.1.& in.c.cum non ab homine. supra
eod. & vide quod statim dicam in sequenti de-
claratione. & quod dixi in.c.perpẽdimus. supra
eod.in decimo principali artic. 32.q. & ibi tra-
ctaui de forma denuntiationis. Sed circa prę-
28 dicta quæro, quid si ex forma statutorũ † prohi
bentium aliquid fieri sub pœna excommunica-
tionis, aliquis sit excommunicatus, an statim
sit vitandus ante publicationem. Sol. Io. And.
in.c.à nobis.1. supra eod.&.d. Ant. sentit quòd
non.& clarius tenet Hostiẽ. in.d.c.cum non ab
homine. supra eod. vbi dicit, quòd donec sint
conuicti, vel denuntiati non sunt vitandi, per
tex.in.c.proposuit.§.2.de cle.excom.minist.
Et ibi hoc etiam tenet Ioan. And.in vet. nomi-
natim. argu. prædictorum iurium.&.c.si sacer-
dos. supra de off.ordi. & idem tenet Henric.in
dicto.c.à nobis. Qui dicit idem tenendum de
excommunicatione per sententiam generaliter
ex causa promulgatam, per.c.romana.§.ca-
ueant.eod.tit.lib.6. Sed aduerte, quia Inno.in
c.inquisitioni.ĩ.eo.in quadam additione vide-
tur velle excommunicatũ à iure debere vitari,
etiam citra denuntiationem, quãdo notorium
est illum incidisse in excommunicationem; Se-
cus vbi non est notorium, licet multis pateat.
arg.2.q.1.c.multi. Sed vt dicit. D.m.in.d.c.cũ
non ab homine. videtur contra illum tex. vbi
tex. generaliter dicit, excommunicatum iure vi-
tandum esse absque aliqua denuntiatione, &
excipit tantum vnum casum.s.quando vni soli
hoc pateret. Secus ergo si pluribus, licet non vi
29 deatur notorium. Nam † exceptio firmat regu-
lam. 32.q.7.c.dominus. Et ratio est, quia si so-
lus scit, & sic probare non potest, debet silere;
ne alias de facili concedatur materia infamandi
aliquem. Sed quando pluribus hoc est notum,
audacter debet quis illum vitare, etiam in publi
co, cum possit conuincere. argu.l.diffamati.C.
de ingenu. manumis. &.l.eum qui nocentem.
ff.de iniur. Nec obstat.c.multi.2.q.1. quia lo-
quitur de criminosis, quos non tenemus vita-
re, nisi sint excommunicati. sed nos loquimur
de excommunicatis à iure. Et hæc opinio mihi
placet. quæ probatur expresse arg.d.c.cum nõ
ab homine. & adde quod statim dicam in seq.
declaratione. Decimaquinta declaratio est, ꝙ
30 si excommunicatio alicuius est † publica, seu no
ta, debet vitari non solum priuatim, sed etiam
publicè. arg.not.in d.c.cum non ab homine. &
quæ ibi dicunt Doct.& in.c.cum desideres.ver.
secundo q̃to. supra eod. Si verò sit occulta, &
31 vni † soli nota, ita quòd ab isto solo non potest
conuinci, fortè, quia ipse solus vidit eum percu
tientem clericum, vel quid simile, & hoc casu
non publicè, sed tantum priuatim debet eum
vitare, scilicet inter se, & ipsum, vt.d.c.cum non
ab homine. ver. nisi fortè. supra eod. & glo. ibi
Hosti.& Doct. communiter.* Probatur. 6.q.2. Cõm.opi.
c.si tantum.&.c.placuit. tenet glo.in.d.c.si tan-
tum. Priuatim ergo vitabit eum, nõ publicè, ne
sit proditor criminis alterius, quod esse non
debet, vt.d.c.cum non ab homine.&.2.q.1.c.si
peccauerit. 46.dist.in.c.clericus qui. & idem te-
net Hug.5.q.1.c.quidam. & Ray. in sum. eod.
titu.§.item quæritur vtrum excommunicatus.
Vbi dicit, ꝙ si excommunicatus occultus in-
trat ecclesiã, quando dicitur officium, si aliquis
est ibi, qui sciat secretè eũ excommunicatum,
exire debet, si hoc potest cautè facere, ita quòd
non

non timeatur ſcandalum, vel proditio, & ma-
nifeſtatio excommunicationis occultæ. aliàs nõ
exibit; quia in ſecreto debet eum vitare, non in
publico, vt dictum eſt. & idem tenet Archid.
in dicto.c.ſi tantum.in glo.penul. Ad quòd vi-
de quod dixi in.c.ſacris. in.19. princi. articulo
in .2. quæſtio. principali in.17.dubio in tertio
caſu in fin. Qualitercunque ergo quis ſciuerit,
vel cognouerit aliquem excommunicatum, de-
bet illum vitare. Si verò ignoraret, excuſaretur,
vt dicam in quarto membro principali. Niſi
ignorãtia eſſet craſſa, & ſupina; quia tunc pec-
cat; & imputatur ei, ſaltem quantum ad eccle-
ſiam militãtem, arg. c. apoſtolicæ. de cle. exco.
32 mi.&.c.2.de cõſti.lib.6. Et ſi quæratur † quan-
do quis dicatur ſcire, vel ignorare, dic, vt di-
cam infra in quarto membro principali. Deci-
maſexta declaratio eſt, quòd excommunicatus
33 vitandus eſt, † non ſolum ſi non appellauit à
ſententia excommunicationis, ſed etiam ſi ap-
pellauit. Quod procedit ſi appellatum ſit poſt
excommunicationem purè latam; quia cum ta
lis ſententia trahat ſecum executionem non
obſtante appellatione, vt latè dixi in.c.ſacro. in
13. prin. artic. in ſecundo membro principali,
& poſt quartũ membrum principale ver. primũ
quęro igitur ;merito ſequitur, quòd talis de-
bet vitari, & probatur in.c.ſolet. eo. tit. lib.6.
Ideò autem dixi de excõicatione purè lata,
quia ſecus eſſet, ſi eſſet lata ſub conditione vel in
diem. Quod intellige de conditione propria de
futuro, vel in diem de futuro, non de pręterito,
ſecundum ea quæ dixi in dicto .c. ſacro. in .13.
princi. articu. in ſecundo membro. & ſecundũ
ea quæ ibi dicta fuerunt declara hanc quęſtio-
nem. Item ſecus ſi appellatum eſſet ante ſen-
tentiam, vt ibi etiam dixi. Et hoc procedit, quã
do clarum eſſet, quòd appellatũ eſſet ante ſen-
tentiã. Sed ſi eſſet dubium, & is qui appellauit
offert ſe probaturum qualiter poſt appellationẽ
legitimè fuit excommunicatus, tex. in dicto. c.
ſolet. dicit, quòd talis admittitur ad probandũ.
Sed pendẽte probationis articulo, licet in cęte-
ris, quæ vt actor in iudicio attentauerit, debeat
interim euitari, tamen in officijs, poſtulationi-
bus, electionibus, ac alijs legitimis actibus ex-
traiudicialibus nihilominus admittet. Sed q̃ro
in caſu prædicto, quare talis ſit potius vitandus
34 in iudicio, † quàm extra iudiciũ. Glo. ibi ſuper
verbo extra iudicium, reddit tres rationes ſecũ-
dum Ber. quem ſequuntur Inno. Hoſtien. &
Ioan. And. ibi. Prima ratio eſt; quia in iudicijs
non tollitur actio; ſed differtur, vt in.c. pia. de
excep. lib.6. & ſic non eſſet magnum pręiudi-
cium. Facit.l. quoties.C.de præci. imper. offe.
quia quod differt, nõ omittertur. 32. quęſt.2.c.
ancillam. Sed in extraiudicialibus magnum eſt
præiudicium; quia non ſine magno damno à re
bus noſtris reuocamur, vt.ff.quemadmo. teſta.
aper.l. ſed ſi quis ex ſignatoribus. Secũda ratio
35 eſt, quia facilius † interdicũtur iudicialia, vt.C.
de hęre.l.qm̃.quàm extraiudicialia.ff. de pcu.
in.l.mutus.primo reſpõſ. cum concord. Et fa-
cilius interdicuntur ea quæ ſunt iuris, quàm
ea quæ ſunt facti.ff. de pœn.l. quidam ſunt ſer-
ui. Tertia ratio eſt; quia in iudicio in quo aliũ
impetimus, leui' impediri debemus, quàm ex-
tra iudicium, vbi nullum impetimus; ſed tantũ
iuri noſtro innitimur. Quarta ratio aſſignatur
poſt glo. ſecundum Hoſtien. & Ioã. And. quia
extra iudicium nõ eſt paratus iudex medius, ſi-
cut in iudicio. Facit .ſ.de appe.c. ſępe. & quod
not. in.c. fin. de procura. Quinta ratio eſt ſe-
cundum Io. Mo. quia compoſita leuius impe-
diuntur, quàm ſimplicia, quę maioris exiſti-
mationis exiſtunt; ſed iudicialia ſunt compo-
ſita, quia pendent à iudice actore, & reo; ſed
extraiudicialia communiter pẽdent ab vno ſo-
lo. Et aduerte, quia dicit Io. And. in. d. c. ſo-
let.eo.ti.lib.6. in nouel. q ideò pendente dicto
appellationis articulo; vel dic melius, articulo
probationis interpoſitę appellationis ante ex-
communicationem, in alijs actibus iudiciali-
bus vitandus eſt; quia ipſe fatetur ſe excom-
municatum; licet dicat ſe excommunicatum
poſt appellationem; & confeſſus in iure pro iu
dicato debet haberi, vt in.c. 1.ſ. de confeſ. Qua
propter iudex meritò illum repellet, donec cõ-
ſtet de appellatione. Niſi prius abſoluatur ad
cautelã. Et quod dixi de actibus iudicialibus, q
debeat vitari, intellige, ſi excipiatur. aliàs teneret
iudicium cũ eo agitatum, per prædictum.c.pia.
de except.lib.6. Sed in extraiudicialibus ideò
36 interim toleratur, quia pendente † appellatio-
ne remanet integer ſtatus appellãtis.ff. de iniuſ.
rup.& irri.teſta. in.l. ſi quis filio exhęredato.§.
hi autem omnes. & .§. ſequenti. ergo non de-
bet vitari; quia appellatione pendente, vel lite,
nõ eſt priuandus communione eccleſiæ in qua
erat; nec peruertẽda eſt ei hmõi quaſi poſſeſſio
libertatis in qua erat.ff. nil. inno.appe. penden
in rubro, & nigro. & .ſ. vt lite penden. c. 1.
&.2. ſecundũ Hoſtien. & Ioan. And. in dicto
.c.ſolet. in nouel. Sed aduerte, quia vt ibi dixit
Do. Domi. iſta ratio non videt bona; quia ſm
eam idem dicendum eſſet in actibus iudiciali-
bus; quod tamen eſt falſum Sed poſſes dicere,
quòd alię cauſæ, & rationes facilius interdixe-
runt actus iudiciales, de quibus dixi in præce-
dentibus rationibus. Sed circa prædicta quę-
37 ritur, quid ſi dubitatur, an ſit † appellatum, vel
non, vel vtrum cauſa expreſſa ſit legitima. Sol.
dicit Ioan. And. in dicto.c. ſolet. in nouella. q
ei non communicabitur etiam in extraiudicia-
libus, arg.c. romana.§. 1. &.2. de appel. lib.6.
&.c.per tuas. ſ.eo. Niſi forſan modico tempo-
re, dum quærit aduocatum, & dum conducit
hoſpitium, & dum componit ſarcinulas, arg.ff.
ex qui. cau. ma. in .l. ab hoſtibus .§. fin. Sed
quæro, quid ſi conſtet cauſam eſſe legitimam;
ſed dicitur falſa, nũquid poterit ei cõicari. Sol.
q ſic extra iudiciũ, quamdiu poteſt appellatio-
nem proſequi; poſtea verò non, vt.ſ. de app.in.
c. perſonas.&.c.cum ſit. Facit.c.licet. eod. tit.
lib.6.& Ioan. And.in.dicto.c. ſolet. in nouella.
Sed quęro, pone, quòd dicitur ſentẽtia nulla ex
alijs

38 alijs causis, vt quia proferens non erat suus † iudex. Sol. dicit Ioã. And. in dicto. c. solet. distinguendum esse, quòd aut ius commune facit pro proferente, puta, quia excommunicatus est de sua diœcesi, & tunc nó cõstaret euidenter ei; nisi euidenter appareat nullitas sententiæ. Aut ius commune facit contra proferentem, puta, quia ille est de diœcesi aliena, & tunc ei communicari potest; nisi cõstaret euidenter sententiam esse iustam. Facit. §. de rescr. c. cũ contingat. & de elec. c. venerabilem. & de app. c. sollicitudinem. & c. dilectis. in fi. De his autem quę medio tẽpore facit, an teneant, remittit Inno. ad d. c. pia. Deinde dicit Inno. melius videri dicendum, quòd licet excõicatus habeat ius commune contra se, ei tamen esse communicandum, dum est in probatione illius articuli nullitatis excõmunicationis; nam dicere contrariũ est nimis graue. Pone enim secundum Inno. quòd stantibus dictis terminis, talis consulat te an debeat petere absolutionem ab excommunicatione, tu cõsules quòd non; quia graue detrimẽtum veniret ecclesiæ suę quam dicit exẽptam à iurisdictione illius; & si licitum non esset eidem consulere, incideres in excõmunicationem maiorem, communicando in crimine crimninoso, & consiliũ dãdo super eo, pro quo est excommumnicatus, arg. c. nuper. §. eod. tit. c. statuimus. eod. tit. lib. 6. quod esset absurdum secundum Inno. Qui obijcit quòd secundum hoc insurgit contrarietas; quia propter manifestam offensam denegatur absolutio, & ea nõ obstãte cõcedit cõmunio. Respõdet tñ Inno. q primũ, est denegare gratiã, ad quã faciẽdam quis non tenetur, vt in dicto, c. solet. §. primo. Et secundum, esset denegare iustitiam, & sic facere iniuriam. s. credendo vni parti in alterius præiudicium, etiam si excõmunicator sit pars, vt ibi traditur. Sed aduerte, quia ex prædictis videtur inferendum, quòd etiam stante dubie-

39 tate † in extraiudicialibus quis non sit vitandus; quod est contra ea quæ statim dicam in sequenti declaratione. Sed ego arbitror posse dici, quòd licet quis dicat sententiam excommunicationis nullam, quòd si non concurrunt qualitates, de quibus in dicto. c. solet. iunctis ijs quæ habentur in dicto. c. licet. eo. tit. lib. 6. quòd stante dubietate validitatis, aut inualiditatis excommunicationis, talis debeat potius vitari; puta, quia neglexerat iam. §. tempora appellationis prosequi nullitatem, vel sumus ante tempus motæ litis super nullitate. Nam his casibus stante dubietate debet vitari. arg. d. c. solet. iuncto dicto. c. licet. & eorum quæ dicam in sequenti declaratione. Sed quando daretur obseruãtia, & concurrerent qualitates de quibus in dicto. c. licet. in fin. arbitror, quòd qualitercunque diceret quis sententiam nullam, ex causis quibuscunque reddentibus eam nullam, de quibus latè dixi in. c. perpendimus. §. eo. in 16. quæst. quòd si excõmunicatus admitteretur ad probandum, quod pẽdente probationis articulo, seruanda esset distinctio. d. c. solet. distinguentis inter iudicialia, & extraiudicialia, vt. §. dixi. Et vide etiam omnino quæ dixi in. c. sacris. in decimoquarto princi. artic. in prin. quæ dicta ibi, & hic, sunt simul coniungenda. Decimaseptima declaratio est, q stante dubie-

40 tate † excommunicationis, an valeat, vel teneat, quis potius est vitandus, quàm nó. de quo dixi in. c. perpendimus. §. eo. in. 10. princi. artic. quæstio. 24. & in. c. sacris. in. 19. princ. articu. questio. 17. Quod tamen intellige, saluo eo, quod dicitur in dicto. c. solet. eod tit. lib. 6. Quod declara, vt latius dixi in præcedenti declaratione. Decimaoctaua declaratio est, quòd

41 semel posita † excommunicatione alicuius, is semper est vitandus; quia semel excommunicatus semper præsumit excõmunicatus, nisi probet se absolutum, vt dixi in. c. sacris. 19. princi. articu. 18. quæst. princi. Et ad istius declarationem adde quæ dicam infra in quarto principali membro. Circa secundum principale membrum in quo venit examinandũ in quibus actibus, & casibus prædicta regula negatiua com-

42 munionis † cum excommunicato vendicet sibi locum, Hostien. & post eum Ioan. Andr. in. c. cum desideres. in verbo communicare. §. eod. dicunt, quòd regula prædicta indistinctè procedit; quia tex. ille indistinctè, & indiffinitè loquitur. Vnde concludit, quòd nec in domo, nec extra domum, nec spiritualiter, nec temporaliter, in oratione, potu, cibo, osculo, salutatione, vel alio modo emendo, vendendo, contrahendo, publicè, vel priuatim, non licet ei communicare, vt hæc probantur. 11. quæst. 3. in. c. sicut. & tribus sequentibus. & in. c. ad mensam, & c. quibus. & c. sequen. & c. omnis Christianus & c. nihil, & in authen. de priuile. dot. col. 8. Et ad id quòd dixi de oratione, vide quod dixi in. c. sacris. §. eo. in. 19. princi. artic. in. 12. quæstione principali, in. 18. dubio & 21. Et adde etiam quod, nec elemosinam dare excommunicatis, nec ab his recipere debemus, Ad quod vide q latius dixi in dicto. c. sacris. in. 19. principali, articu. in. 2. quæstio. princ. in. 23. dubio. Et quod dixi de cibo, idẽ tenet Io. And. in. c. nulli. §. eo. & probatur. 2. quæst. 1. c. multi. & Math. c. 18. & §. de iud. c. nocuit. Et quod dictum est de salutatione, tenet glo. 1. in. c. si aliquando. §. eo. allegat. 11. quæstio. 3. c. excommunicatos. & 23. quæst. 3. c. omnes qui. Et ratio est, ne per salutationem videretur aliquis velle et consentire. 63. dist. in. c. cum adrianus. & sequitur Do. Anto. & Do. m. in dicto. c. si aliquando. Et quod dixi, quòd nec contrahendo idem cõmuniter* tenent Doc. & Com. op.
Ioan. And. in. c. 2. eo. tit. lib. 6. Sed vtrum contractus valeat, dixi in. dicto. c. sacris. in. 19. principali articu. in. 8. quæstio. principali. Insuper not. quòd nec scribendo, aut nuntiũ mittendo, potest quis cõmunicare excommunicato, not. glo. in. c. constitutionem, eod. titu. lib. 6. Nam sic faciendo, perinde est, ac si personaliter loqueretur, arg. c. vbi periculũ. §. nulli. de elec. lib. 6. vbi text. æquiparat loqui, vel nuntium mittere,

mittere, vel literã, vel epistolã, & idẽ tenet glo.
Laudẽ. & Zabbare. in cle. fin. eo. ti. Facit quòd
not. 27. quæst. 2. in. c. lex. diuinę in prin. quòd
est pallea, & quòd not. in. l. & licet. ff. de consti.
pecun. Nam vt dicit Io. Mo. in. dicto. c. consti-
tutionem. constat, quem alteri loqui & nutu,
& signis vt. ẜ. de sponsa. c. cum apud. cum cõ-
cordan. Facit 22. quæstio. 5. c. cauete. & mihi
placet; Facit etiam quòd not. Guil. in cle. 1. de
sum. tri. in verbo dixi, & quòd not. 5. quęst. 1.
in. c. quidam. & 12. quæst. 2. c. de viro. & ẜ.
de fide. instr. c. si cautio. & ẜ. de cele. miss. c. in
quadam. tradit Lod. de Pon. in. l. 1. in princ. ff.
de ver. obli. Qualitercunque ergo quis actibus,
contractibus, nutu, vel signis communicet ex-
communicato, dicitur facere contra prædictam
regulam. Tamen mutus qui sciret aliquem ex-
communicatum, vel alius fraudulenter omittẽs
loqui, si signis, vel aliter nutu communicaret;
ligaretur, & ita tenet Zenz. Steph. Guil. de Mo.
Laud. & Zabare. in dicta clem. fin. eo. ti. quia nõ
refert qualitercunq; quis alij exprimat animum
suum ff. de leg. 3. in. l. nutu. facit text. in dicta
clem. fin. in quantum dicit quouis modo, &c.
tenet Hostien. in. c. sacris. quod me. cau. Ad-
uerte tamen, quia si ego pro meis negocijs, &
excommunicatus pro suis sumus in eadem do-
mo, propter hoc tantum, nisi aliud interueniat
non videor communicare; secus si simul iremus
ad Papam, vt pro excommunicato deinde ro-
garemus. Quinimmo, & si haberemus vnam
camerã cõem, possemus in ea stare, comedere,
bibere, & dormire diuisi, ita q si nec in mensa,
nec in lecto, nec colloquio communicarẽ excõ-
municato, excommunicatus non essem. arg. c. si
vero in. fi. ĵ. eo. ver. de hoc, quia non dicitur
iniuriã facere qui vtitur iure suo, vt. ẜ. de elec.
c. cũ ecclesia Vulteran. Sed contra hoc videtur
obstare; quia non solum excommunicato non
est dicendum vale, sed nec cum eo licitum est,
in balneis lauare. 24. quæstio. 1. c. omnis. qui
Sol. illud fuit desuper abundanti iustitia, nam
dimittere delicias, vt excõicatus ad penitentiã
reducetur commẽdabile est, vt ibi, sed aliud est
dicere, quòd quis teneatur dimittere ius suũ, q
nemo tenetur facere secundum Inno. Et Hosti.
in dicto. c. nuper. supra. eo. & Ioan. And. in. d.
c. si verò. Et hoc idem tenet Hug. & Archid.
11. quæst. 3. c. excommunicatos. Aduerte ta-
43 men; quia † gerens vires excõmunicati, nõ pro-
pterea dicitur ei communicare, vt probatur in.
c. 1. in fi. de offi. vicar. lib. 6. Ad q vide, quod
dixi in. c. sacris. in. 19. princ. articulo in primo
membro principali. quæst. 11. Quòd intellige,
nisi aliter secum communicaret, vt tradit Do.
Domi. in. dicto. c. 1. & sentit ibi glo. Circa ter
tium principale membrum, in quo venit exa-
44 minandum de pœna † communicantis excom-
municato; breuiter distingue, quod aut quæri-
tur de excommunicatione minori, aut maiori;
Primo casu dic, quòd communicans tali excõ-
municato excommunicatione minori, in nullã
incidit excommunicationem, nec etiam mor-
taliter, neque venialiter dicitur peccare; quia
talis excommunicatio non priuat communio-
ne, licet priuet participatione sacramentorum.
ẜ. de cle. exco. mi. c. fin. dixi in. 19. principali
articulo in. c. sacris. in secundo principali tra-
ctatu. Vnde dicimus, quòd sententia excom-
municationis non transit in tertiam personam.
tenent. Io. And. & Doc. in. c. nuper. supra eo.
Facit. 11. quæst. 3. c. quoniã multos. tenet etiã
Hostien. in summa eo. tit. §. fin. ver. hæc autẽ
excommunicatio. per. c. excellentissimus. cum
sequenti. 11. quæst. 3. Secundo casu principa
li cum agitur de excommunicatione maiori; de
bes primo premittere, quòd ad pœnam incur-
rendam debet quis scienter participare cũ ex-
communicato post denunciationem; vbi de-
nunciatio est necessaria, vel saltem quòd igno-
rantia sit crassa, vel supina, & quòd partici-
pet absque vi, vel metu; & non sit exemptus
aliquo priuilegio, ab aliqua lege mortua, vel vi-
ua concesso; & participet in causis, seu casibus
probatis, non in actibus reprobatis; de quibus
omnibus dicetur infra in quarto membro prin-
cipali. Prędictis igitur omnibus cõcurrentibus
distingue, quòd aut aliquis participat excõicato
in crimine, aut extra crimẽ. Primo casu dic, q
talis participãs peccat mortaliter, vt in. c. nuper.
ẜ. eo. & in. c. si cõcubinæ. ĵ. eo. & q peccat mor-
taliter patet; quia talis participans est excom-
municatus excommunicatione maiori; vt in
illis iuribus; ergo sequitur, quod dicitur morta-
liter peccare; quia excommunicatio non in-
fligitur, nisi propter peccatum mortale, vt. 11.
quæst. 3. nemo episcoporum. & in. c. excom-
municatos. ẜ. de consti. c. ex literis. & ita in-
tellexerunt Tancre. & Egidi. in. c. sacris. ẜ, quod
me. cau. & Inno. ibi, &c. Sed quæro circa prę-
dicta ad clariorem intellectum; quando quis
45 dicatur participare in crimine damnato. Solu.
Ioan. And. in dicto. c. si concubinæ. dicit, quòd
si prohibita sit mulieri fornicatio sub pœna ex-
communicationis, quòd quicunque illam co-
gnoscit, dicit cõmunicare sibi in crimine dam-
nato, & ideò est excommunicatus secundum
Hosti. quod verum putat Ioan. Andr. quando
talis sic simpliciter esset excommunicata; sed
si propter concubinatum alicuius clerici, cleric⁹
sit excommunicatus, solus ille cleric⁹ dicitur in
crimine damnato participare, & non alius. Et
per hoc refert Ioan. Andr. quòd si in genere
propter fornicationem clericorum nominatim
damnata esset fornicatio sub pœna excommu-
nicationis, quòd solum clerici, & non laici di-
cuntur participare in crimine dãnato, & maxi-
mè incurrere excommunicationem. Item ad-
uerte, quia cõmunicare excommunicato in cri-
mine dicitur, siue illud crimen quis simul cum
illo committat, siue impẽdat sibi consilium, au-
xilium, & fauorem, vt dicto. c. nuper. Sed ad-
uerte, quia ad hoc vt quis ex consilio, vel auxi-
lio tributo excommunicato incurrat in maio-
rem excommunicationem, necessarium est se-
cundum Io. And. & Do. Ant. in dicto. c. nu-

per.

per. quòd consiliũ, vel auxiliũ directè det ad cri
men peragendum, vel cõmittendum, per quod
agens, cum præstatur, incurrit excõicationẽ,
veluti ad clericum verberandũ. Secus si dare-
tur ob aliud factum pro quo talis excommuni-
catus non esset, quamuis admisceretur aliud fa-
ctum, propter quod talis ipso iure incurreret in
excommunicationem. Vnde si aliquis præstitit
tibi auxilium, consilium, vel fauorem, vt aggre-
diaris quendam laicum, vt illum offendas; tu ve
rò in ipso aggressu, non solum offendas laicum,
sed etiam clericum, non erit talis excommuni-
catus; quia non dedit consilium directè ad per-
cussionẽ clerici. Idem etiam si quis daret con-
silium, vt aliquam rem aufferres; & tu in abla-
tione ipsius offenderes clericum, talis non esset
excommunicatus; quia cõsilium illius non fuit
ad percussionem clerici directè. Est ergo neces-
sarium ad hoc, vt participans excõmunicato in
crimine directè participet in illo. Et debet esse
tale crimen, propter quod quis ipso iure sit ex
communicatus. Secus si solum ex illo crimine
veniret excommunicandus; nam hoc casu etiã
ille qui directè præstat auxilium, vel consilium
ad illud crimen, vel aliàs participat in illo crimi
ne, non est excommunicatus; etiam post factã
excommunicationem illius principaliter crimẽ
committentis, vt probatur in dicto .c. nuper.
& hoc tenet ibi Do. Anto. Sed contra prædi-
cta opponitur, videtur enim quòd non sit ve-
rum, quòd participans excommunicato in cri-
mine incurrat sententiam excommunicationis,
46 Vnde opponitur de.c. contingit. ⁊.eo. † vbi cle-
ricus qui consentit verberationi, seu percussio-
ni, quam patitur ab aduersario, non est excom-
municatus ipso facto; sed excommunicandus.
& tamen consentit, & participat excommuni-
Câ.opi. cato in crimine. Sol. Io. And. quem * cõmuni-
ter sequuntur Doc. in dicto .c. contingit. dicit
quòd contrarium potest multipliciter solui. Pri
mo, quòd consentiens ibi excusatur ratione cõ-
suetudinis, quæ tempore correctionis, & satis-
factionis cogebat ipsum se submittere. Et si
diceretur, quòd ipse non cogebatur compo-
nere vt ibi not. tamen cogebatur satisfacere.
47 Secundo soluit, † quòd ad incurrendam illam
excommunicationem ratione participij, exi-
gitur, quòd quis communicet excommunica-
to in crimine; sed ante percussionem non est
percutiens adhuc excommunicatus, ergo non
communicat excommunicato. quamuis man-
dans, vel cooperans, ante factum incurrat ex-
communicationem ipso facto, vt .c. mulie-
res. ⁊. eo. de quo late dixi. in .c. peruenit. ⁊. in.
9. principali articulo, in primo membro quæst.
8. & quattuor sequentibus. Sed dicit Io. And.
quòd ista solutio potest impugnari, & bene; cũ
post primam percussionem infertetur secunda;
nam post primam incidit iam in excommuni-
cationem; ergo cum cõmunicat in secunda, iam
communicat excommunicato in crimine. Et
ad hoc vide, quod not. Ioan. Andr. in reg. de-
lictum. de reg. iur. lib. 6. in mercu. vbi conclu-
dit, quòd non videntur plura facta, ex quo vno
impetu inferũtur. Ad quod vide quod not. Bar.
in. l. nunquam plura. ff. de priua. delic. & quod
latius dixi in .c. 1. ⁊. de pœn. Vnde secundum
Do. m. si teneremus illam opi. quòd habito re-
spectu ad omnes percussiones vno impetu in-
flictas, non diceretur nisi vnus actus, certe non
videretur iste communicare nisi post factum
completum. Sed hoc est apud me valde dubiũ,
48 nam si † statuto Episcopi concubinæ clericorũ
excõmunicentur si in concubinatu persliterint,
eo ipso, quòd incipiunt actum standi in concu
binatu, participantes cum eis sunt excommuni-
cati, eo ipso, quòd participant post sententiam;
licet ille act⁹ adhuc nõ sit perfectus, per. c. si cõ-
cubinæ. ⁊. eo. est tamen articulus dubius. Ter-
49 tia, & vltima † solutio est, quia aliud est parti-
cipare cum excõmunicato in crimine, & aliud
est submittere se misericordię alterius; cũ pos-
sit cogitare illum remissurum, & ignoscitu-
rum; debet enim probabiliter credere, quòd si-
bi prostrato debeat ille parcere iuxta illud par-
cere subiectis, &c. Et sic resident Do. Anto. &
Do. m. in dicto. c. contingit. Sed circa præ-
50 dicta poterit dubitari, † vtrum non subditus
participans in crimine excommunicato vigo-
re alicuius statuti, seu constitutionis synodalis
ipso iure infligentis excommunicationem at-
tentanti id, quod sub pœna excommunicatio-
nis prohibetur, fiat excommunicatus. Sol. dic
de hac quæstione, vt plenius dixi post glo. &
Doc. in. c. nuper. ⁊. eo vbi tenui, quòd sic. Ad
quod facit, quod statim dicam in quæstione
sequenti. Item quæro circa prædicta, quid de
51 ipso prælato, qui † edidit prædictum statutum,
& tandem participat excommunicato in crimi-
ne, vtrum sit excommunicatus. Sol. glo. in ver-
bo cõstitutioni, in. c. 3. eo. tit. lib. 6. ponit duas
opi. Prima est, quòd talis non incurrit pœnam
excommunicationis maioris; sed solum mino-
ris, quia propria sententia eum ligare non po-
tuit, arg. l. penul. ff. de arbi. & .l. iulianus. ff. de
iud. Secunda opinio quod talis incurrit maio-
rem; quia excommunicatio ex participatio-
ne in crimine contrahitur à iure, & non ab ho-
mine secundum Docto. in. d. c. nuper. In con-
trarium tamen facit; quia iste videtur ligari ab
homine, & nõ à iure. Quod patet; quia in præ-
dicto casu, absoluitur a proprio ordinario. Sed
tu aduerte, quia dubitatio istius quæstionis de
scendit ab his quæ dixi in dicto. c. nuper. vtrum
scilicet participans in prædicto casu, videatur
52 † ligari sentẽtia hominis, vel dispositione iuris,
& ibi post multa conclusi, quòd ex eo, quòd
excommunicatus in vno loco, vbiq; dicitur ex-
communicatus, vt latius dixi in. c. sacris. in. 19.
articulo. 12. qst. principali. Vnde sequitur alius
effectus, quòd vbique quis prohibetur sibi par-
ticipare. quod non potest operari, nisi ius com-
mune, arg. not. c. 2. de consti. lib. 6. & .l. fin. ff. de
iurisdi. om. iudi. Et ideò ex quo ius disponit,
quòd participans in crimine incurrat maiorem
excommunicationem, vt dixi. Et ius vbique
hominès

hominesliget,vt in.c. 1.§.de constit. Sequitur
quod nō subditus, & superior ligatur tali iure.
Et prædictam opinionem tenuit etiā Inno. &
Com.op. * communiter tenent Doc. in dicto.c.nuper.&
tenuerunt Inno. & Hosti. in.c. quod in dubijs.
§. eo. & sequitur Ioan. An. in dicto.c.3. in no-
uel. tenet etiam ibi Io. Mo. & sequitur etiam
Archi. qui remittit ad not. per Hostiē. in sum.
eo. tit. §. fin. vbi Hostien. idem tenuit repro-
bata opi. Goff. quia talis non ligatur à statuto,
53 sed a canone,† quamuis ligetur occasione pro-
prij statuti, vt hæc probantur. 11. quæst. 3.c.si-
cut.& tribus sequentibus.& in.c.si concubinę.
§.eo.& vide quod latius dixi in dicto.c.nuper.
Et si tu diceres, quomodo pōt exemplificari,
ꝙ is qui tulit sentētiā, velit participare in crimi
ne criminoso, cū non sit verisimile, ꝙ ipse velit
venire cōtra factum proprium, Respon.Hosti.
in sum. eo.tit.§.fin.ver. sed quæro. quod hoc
quandoque accidere potest, fortè in eo, qui pa-
trem, vel fratrem excommunicauit pro rapina,
alicui lata, quem fortè habet odio; sed hoc fa-
cit, velit, nolit; forte coactus per superiorem
& nihilominus latenter fauet raptori, & cum
eo partitur, & ipsum receptat. Vel pone, quòd
cognouit mulierem, quàm excommunicauit
propter fornicationem, arg. c. si concubinæ. §.
eo. & eorum quæ supradixi. Vlterius quæro,
54 quid de eo † qui participat cum eo, qui excom-
municatus est vna cū participibus suis. Sol. po-
sito, quòd dicta sententia teneat, quia lata sub
debita forma, vel à summo Pontifice, secundū
ea quæ latius dixi in.c. perpendimus.§. eo. in.
10. principali articulo quæstio. 28. arbitror
distinguendū, quòd aut Iudex expressit in sen-
tentia, quòd tales participantes essent excom-
municati excommunicatione minori, & res est
clara, quòd nō incurrent nisi minorē. Nisi for-
tè participarent in crimine, propter quod ex
iuris cōmunis dispositione participans incur-
reret maiorem excommunicationem, & mi-
norem; maiorē, respectù iuris; minorem, respe
ctù sententiæ hominis, arg. eorum quæ statim
dicam. Aut iudex cōtra participantes protulit
sententiam maioris excommunicationis, vel
simpliciter excommunicauit aliquem cum par
ticipibus suis, intellige semper in forma valida,
vt.§. & tenent, quòd talis incurrit sententiam
excommunicationis maioris, iuxta ea quę dixi
§. in rubr. in tertio principali articulo. Sed di-
stinguendū arbitror, quòd aut ipse participat in
crimine, propter quod aliàs de iure communi
incurrit sententiam excommunicationis maio-
ris, & tunc talis incurret sententiam duplicem
excōmunicationis iuris scilicet cōmunis; & sta
tuti; si per viam statuti, vel iuris communis; &
hominis, si per viam sententiæ, vt dicit Io. An.
post Hosti. in.c.statuimus.eo.tit. lib.6. dixi in
dicto.c. perpendimus.in 28. quæstio. Sed si
delictū propter quod quis est excōmunicatus
est vna cum participibus, & fautoribus suis, vel
participatio quam cum taliter excommunica-
to quis facit, non est in aliquo crimine, quod
inducat excommunicationem maiorem de iu-
re communi, hoc casu participans non incurrit
nisi vnam excommunicationem, scilicet homi-
nis, aut statuti. Et aduerte, quia hoc vltimo
casu, si participans cū excommunicato sub for
ma prædicta est extra territorium statuētis, vel
55 sententiantis, non videtur incidere in † excō-
municationem maiorem, sed solum in minorē
per ea, quæ dixi post Do. Anto. Quamuis hoc
non procedat sine dubitatione per ea, quæ ibi,
& superius dicta sunt. Et secudum prædictam
considerationem posset intelligi dictum Inno.
quod recitando videtur sequi Io. An. in.c. quod
in dubijs.§. eo. qui dicit, quòd si prælatus ex-
communicauit aliquem cū ijs, qui sibi dederint
auxilium, quòd licet ipse fuerit de auxiliatori-
bus, non est excōicatus; cū illa non possit di-
ci sententia iuris, sed hominis; & nemo potest
se absoluere, vel condemnare, vigesimapri-
ma dist.c. inferior. nam potest intelligi de au-
xilio dato, propter quod de iure communi
non incurreret quis maiorem excommunica-
tionem. Sed vt dixi hoc non videtur procedere
sine dubitatione; quia vt supra dixi, licet illa sit
sententia hominis, tamen ius commune vide-
tur operare effectum suum; & potest dic, quòd
operetur effectum suum, quando participaret
in illo crimine; secus si aliter participaret, quàm
in crimine. Vnde aduerte, quòd Hosti. in dicto.
c. quod in dubijs; & post eum Ioan. And. Do.
An. & Do.m. dicunt, ꝙ si in sentētia dicatur, ꝙ
cōicans excōicato cum participibus, & fautori-
bus suis, qualitercunque communicet, vel in
crimine, vel extra crimen sit excommunicatus
cū participibus, & cū fautoribus, tunc partici-
pans cum tali in crimine, ligaretur maiori ex-
communicatione. Sed si aliter participaret, pu-
ta in oratione, seu loquela salutando, vel in ci-
bo, vel in potu, tunc nunc incurreret nisi mino-
rem. Sed hoc vltimum non placet. Do. m. in
dicto.c. quod in dubijs. arg. c. 3. eod. tit. lib.6.
vbi communicans in osculo, seu cibo, dicitur
participare excommunicato, ita, vt includatur
sub ista sententia excommunicationis, excom-
munico te, cum participibus tuis. Et pro hoc
etiā facit text. in dicto.c. quod in dubijs. in ver.
quod secus. vbi ille tex. loquitur indistinctè,
quòd omnis participans esset excommunica-
tus excōmunicatione maiori. Et aduerte, quia
ille qui participat post, & contra inhibitionē,
seu admonitionem iudicis, vel superioris spe-
cialiter, vel generaliter prohibentis, ne cum eo
56 participetur sub † pęna excommunicationis, di
citur etiam mortaliter peccare, vt not. Hosti. in
sum. eo. tit.§.fin. ver. sed nunquid participans,
& in.c. sacris. supra quod me. cau. & in.c. statui-
mus. eo. tit. lib.6. vbi etiam idem tenet Ioan.
An. argu. dict.c. quod in dubijs. & 11. quæst.
3.c. rogo. & quod not. in.c. exceptionā. §. de
excep. &.c. pia. eo. tit. lib.6. Et ex his habes ex-
peditū de pęna cōicantis in crimine; & de pęna
participantis excommunicato cū participibus
suis. Secundo casu principali, quando quis
partici-

participat excommunicato extra crimen. Et
intellige, quòd quis non fuerit excommunica-
57 tus vnà cum † participibus suis, ita quòd per
judicem nulla est facta prohibitio generalis,
vel specialis. Subdistingue secundum aliquos,
quòd aut participat cum excommunicato à
Papa, & incurret maiorem. Alij verò exigunt,
quòd sit prolata à Papa, & participans parti-
cipet in diuinis. Alij verò aliter dicunt. Sed
vltima conclusio videtur esse, quòd ad incur-
rendam maiorem exigantur quinque. Primo,
quòd excommunicatio sit lata à Papa. Secun-
do, quòd participans sit clericus. Tertio, quòd
participet in diuinis. Quarto, quòd sponte.
Quinto, quòd scienter, vt hæc colliguntur in.c.
significauit. supra eod. & ibi tenet Ioan. And.
de qua tamen opinio. & alijs plurimis dic, vt
ibi latè dixi. Aut quis participat excommu-
nicato ab inferiore, vel etiam à Papa, non con-
currentibus prædictis, de quibus statim dixi.
Et subdistingue, quòd aut quæritur, vtrum par-
ticipans incurrat maiorem, vel minorem ex-
communicationem, & dicit, quòd solum incur-
rit minorem, per tex. in.c.3. & in.c.constitu-
tioni. eod. titu. lib.6. Aut quæritur, vtrum
58 peccet † mortaliter. Et intellige semper in
casibus non permissis, de quibus dicam in-
fra in quarto membro principali. Et in hoc
variæ sunt opiniones, quas refert Ioan. And.
in.c.sacris. supra quod met. cau. Et pro par-
te affirmatiua, quòd talis peccat mortaliter,
allegantur plura. Primo tex. in dicto. c. sa-
cris. dum tex. dicit, quòd pro nullo metu de-
bet quis mortale peccatum incurrere. Se-
cundo probatur, per tex. 11. quæstio. 3. c. rogo.
vbi dicitur, quòd talis communio est contra
animam communicãtis. Tertio probatur, per
c. exceptionem. supra de except. & c. sicut di-
gnũ. §. illis præterea. supra de homici. & c. pia.
de exceptio. lib.6. Quarto probatur triplici-
ter, per. c. fina. supra de cler. excommun. minist.
Primo, in eo quòd dicitur ibi, quòd grauè pec-
cat celebrando, ergo videtur mortaliter pecca-
re. Facit supra de celeb. miss. in.c. de homine.
Secundo, quòd ibi dicitur, quòd talis sit ineli-
gibilis, quòd non fieret ex solo veniali pecca-
to. Tertio, quia ꝑpter excommunicationem
maiorem, sed maior non infligitur nisi pro pec-
cato mortali. 11. quæst. 3. c. nemo. & sequen.
Quinto probatur, quasi per similem modum
c. 3. eod. titu. lib. 6. Sexto, quia talis commu-
nio prohibita est, saltem per pœnam excommu
nicationis minoris. 11. quæstio. 3. c. sicut apo-
stoli. & tribus sequentibus. & supra eod. c. cum
desideres. quæ excommunicatio priuat partici-
patione sacramentorum, vt. d. c. fina. ergo tam
ex contemptu prohibitionis. 81. distin. c. si qui
sunt. in fi. quàm ex qualitate pœnæ, quæ pro
venialibus non infligitur. de consecra. distin. 2.
c. si non sint. iudicari debet hoc peccatum mor
tale. argumen. 24. quæstio. 1. c. non auferamus.
in fi. Septimo probatur, quia hæc communio
describitur sub nomine criminis. 11. quæstio. 3.

qui merito. sed crimen est graue peccatum.
81. distinc. c. 1. ergo mortale. Octauo proba-
tur, nam in ipso excommunicato alteri commu
nicanti videtur peccatum mortale, vt in.c. illud.
in fi. supra de cleri. excommu. minist. ergo & in
communicante ipso excommunicato idem vi-
detur dicendum. Nono, inducitur authoritas
Apostoli. 1. ad Corin. c. 5. ibi auferte malum ex
vobis ipsis. 45. distinct. c. sed illud. & 2. quæst. 1.
c. multi. Vnde cum tex. ille loquatur impera-
tiuè, videtur quis necessitari ad illud facien-
dum. 14. quæstio. 1. c. quòd præcipitur. aliàs
contrafaciens videtur obligari ad mortale, vt in
c. 2. de maio. & obedien. Vltimo probatur
in eo, quòd hæc opinio videtur expediens, &
vtilis ne censura ecclesiastica vilipendatur, quæ
maximè in hac pœna consistit. Et ideò pro-
pter hanc causam videtur in duriorem partem
interpretari debere. argumen. dicti. c. penult. §.
eod. In contrarium verò facit. Primo, quia
cum certis personis etiam non astrictis, ipsa
communio admittatur, vt peregrinis, & simili-
bus vt hic; & de quibus latius dicam in quar-
to membro principali; sequitur quòd non est
peccatum mortale, quia non permitteretur.
Secundo, quia omnis communio inducet ad
mortale frustra. Tex. in.c. nuper. supra eod. di-
stinguit inter communionem in crimine, & ex-
tra crimen. Solu. propter iura tam varia, va-
riæ similiter reperiuntur opiniones. Prima
fuit opinio Goffre. in summa. eod. titu. §. fina.
ver. quæritur an peccent. vbi tenet quòd sic,
per tex. dicti. c. sacris. & per rationem illam, quia
communicari potest maiori. Et eandem opi-
nionem sequitur etiam Hostien. in summa. eo.
titu. §. fin. ver. quid si aliquis communicat. vbi
vult quòd talis peccat mortaliter, maximè si
nouit ius, vel si est clericus, per. c. excellentis-
simus. & c. fina. 11. quæstio. 3. & per præallega.
c. sacris. & subdit, quòd tenentes contrarium
blandiuntur peccatoribus in eorum stragem,
& animarum periculum. Et pro hac opinio-
ne faciunt nota. per Innocen. in.c. veritatis. de
dolo. in vltima glo. & de exceptio. c. 2. & in di-
cto. c. fin. de cler. excommu. minist. & ibi etiam
per Hostien. Secunda opinio fuit Hosti. eod.
titu. in summa. §. fina. vbi tenet, quòd partici-
59 pans contra canonis † prohibitionem veniali-
ter peccat, nisi hoc faciat nimis frequenter, vel
in contemptum canonis; communicans verò
contra prohibitionem hominis specialem, vel
generalem mortaliter peccat; & hoc probat
ante prohibitionem hominis non potest ex-
communicari; postea verò potest, ergo non
prius, sed postea est mortale, argumen. d. c. 3.
eo. tit. lib. 6. Et ita dicit intelligendum dictum
60 c. sacris. † supra qđ met. can. & vtrobique idẽ
tenet Hostien. Et ita etiam dicit intelligen-
dum dictum. c. fin. & c. excellentissimus. Ter-
tia fuit opinio Pet. in dicto. c. fina. quem se-
quitur Abbas antiquus in dicto. c. sacris. qui
dicit, quòd melior est opinio theologorum,
quæ est, quòd talis non peccat mortaliter.

Et ad.c.sacris. respondent, quòd loquitur de excommunicato cum participantibus suis, qđ patet, per.c.sacris.ǂ.eod.quæ est pars illius, & loquitur de eodem facto. Et ad.c.si non fint.de consecra.distin.2.& similia, respondent, quòd
61 sæpe † excluditur quis à sacramentorum participatione, qui non est in mortali constitutus. arg.c.omnis. supra de pœniten. & remiss. Ad rationem Goffre.respondent, quòd non est verum, quòd propter hoc excommunicetur, nisi sequuta demum contumacia. Quarta fuit opinio Archidiac.in.d.c.rogo.11.quæst.3. qui recitat opinio.beati Thomæ super quarto sententiarum, qui tenet, quòd non peccet mortaliter, nisi communicet in crimine, vel in contemptum in diuinis. Subdit tamen, quòd in duobus vltimis casibus requiritur admonitio. Quinta fuit opinio Ioan. And. in dicto.c.sacris.supra quod met.cau. qui dicit, quòd salua pace Rayn.& sequacium communicare excommunicato regulariter non est peccatum mortale, nisi in his casibus. Primo, quando id facerent in contemptum clauium. Secundo, quando in contemptum superioris, & contra ipsius monitionem. Tertio, quando in crimine. Quarto, quādo ille esset excommunicatus cum participibus; secundum tamen ea, quæ supra dixi. Iste tamen casus posset includi sub secundo. Quinto, quando communicaret in diuinis. Sexto, quando nimis frequenter. argumē. 25.distin.c.3.§.alias ea demum. Et iste casus posset etiam includi sub primo. Facit quod not.Specu.in titu.de senten.prola. §.vt autem. ver.quandoq;. Regulariter tamen dicit Ioan. And.quòd non credit, quòd communicans in verbo, cibo, & potu, & similibus, peccet mortaliter; quia si hoc esset, esset nimis magnus rigor. Durum enim nimis esset dicere, quòd si te saluto, vel resaluto, vel per communionem fortè amicum inuitatum in conuiuio te non victo, quòd per hoc sim dignus gehennæ infernali, ad quam inducit peccatum mortale. Vnde concludit, quòd cum hæc communio potius opponatur ad feruorem charitatis, quàm ad ipsam charitatem, meritò dicitur veniale, & nō mortale, vt tradit Ioan. And. in prohem. sexti. in salutatione, in vltima glo. Siue igitur secundum eum summatur veniale, quasi cito veniēs, vel fine quo præsens vita non ducitur. Siue summatur tanquam veniæ causam habens annexam, vel tanquam venia dignum, iuxta not. de pœniten. distin.1.c.serpens. satis huic communioni competit, vt dicatur veniale. Ad contraria respondetur, quòd locum habeant in prædictis casibus exceptuatis. Vnde.c.sacris. qđ met. cau. intelligitur in quarto casu excepto, per.c.sacris.ǂ.eod. Et hunc intellectum tenui in dicto.c.sacris. supra quod met. cau. pro solutione multorum contrariorum, cum declaratione tamen, quam ibi posui ad.c.rogo. & alia sequentia similia. Similiter responderi potest, quòd loquuntur in casibus exceptuatis, & saltem secundum sextum casum exceptum. Ad.c. fina.de cler.excommuni.minist. secundum primum, & secundum modum inducendi secundum quos supra induxi, potest respōderi, quòd illud non operatur culpa communionis, sed pœna. Ad tertium modum inducendi de excommunicatione maiori, & sacramentorum priuatione responderi potest, per id quod supra dixi in tertia opin.Pet. & Abb. Ad septimum argumentum in contrarium formatum, quod dicitur scribi sub nomine criminis. Fatetur Ioan. And.quòd illud procedit in casibus exceptis. Ad octauum argumentum respondetur, quòd non probat illud ad quod inducitur. Ad nonum argumentum respondetur, quod illa anthoritas Apostoli intelligitur suasiuè, siue consultiuè. Facit quod not. glo. in.c.super quæstionum.§.verum.ǂ.de off.delega. & glo. fina. in.c.2.12.quæstio.1.& l.cum pater.§.rogo. & .§.mando.de legat.2.& quod ibi not. Et quòd latè dixi de verbis præceptiuis, in.c.nouit.ǂ.de iudi. Vel potest responderi, quòd loquitur in casibus exceptuatis. Ad vltimum argumentum, quò dicitur expedire, vt inducat mortale peccatum ne frustretur censura ecclesiastica, responderi potest, quòd hoc est verum in casibus exceptuatis. In alijs verò casibus non videtur expedire, immò potius contrarium, vt fugiamus periculum animarum, & in decret. pœnult.ǂ.eod.non fit durior interpretatio respectu culpæ. & hæc opinio plus mihi placet. Licet.D.m.in dicto.c.sacris.supra quod met.cau. dicat, quòd multum de hac opinione dubitat; quia pro contraria opinione, maximè stringit. 11.quæst.3.c.sicut apostoli. cum tribus sequentibus. Nam Christus primo videtur hoc prohibuisse, dum dixit, si non audierit ecclesiam, sit tanquam ethnicus, & publicanus, vt in.c.nouit. de iudi.&.2.quæstio.1.c.si peccauerit. Sed ad hoc responderi potest, quòd loquuntur in casibus exceptis, quādo præsumptuosè, vel in contemptum, vel ex frequentia communicaret. Item mouetur, quia hoc prohibuerūt canones diuersorum Pontificum.11.quæst.3.c.excommunicatos.&.c.cum excommunicati.&.c.fina. Sed quòd non sequitur, ergo inducitur mortale peccatum, cum talis communio non opponatur directè charitati, seu feruori charitatis, vt supra dixi. Et sic habes expeditum tertium membrum. Circa quartum, & vltimum membrum, in quo venit examinandum,
62 quibus personis, † & propter quas causas, & quibus modis licitum sit participare excommunicato, ita quòd participans non incidat in pœnas de quibus in præcedenti membro huius articuli. Regula est negatiua, quòd excommunicato non est licitum communicare; quæ regula etiam indistinctè procedit regulariter, ita quòd nec spiritualiter, nec temporaliter licitum est communicare, vt dixi in secundo membro; aliàs communicans incurrit pœnas, de quibus dixi in membro princ. Verum, quia prædicta regula prima fallit in pluribus personis, quę cum priuilegio personæ, tum respectu causarum,

rum,tamen respectu modi participãdi, possunt
sub certa forma excommunicatis communica-
re absque metu pœnarum, de quibus in dicto
tertio membro. Ideò per modum fallentiarum
ad illam regulam primam procedam in hoc
quarto membro principali. Primo igitur fal-
63 lit regula † prædicta respectu qualitatis ipsius
excommunicationis. Vnde fallit in excommu-
nicatione minori, nam excommunicato excom
municatione minori non est prohibitum com-
municare, vt dixi supra in tertio membro, in
prin. Adeò quòd communicans illi non dici-
tur etiam venialiter peccare, vt probatur in.c.à
nobis.ẽ.de except. & in.c.si celebrat.ẽ.de cler.
excommu.minist.tenet Henric.in.c.nulli.ẽ.eo.
64 Secundo fallit, † quando excommunicatio esset
nulla, quod tamen qualiter intelligendum sit,
& quo modo, & in quibus actibus licitum sit
cõicare, dic, vt latius dixi.ẽ.in primo membro
principali, in decimasexta declaratione. ver.itẽ
quæro, pone quòd dicatur sentẽtia nulla. Quid
autem si ab excommunicatione appellatum sit,
collige ex his, quę dixi in decimasexta declara-
65 tione. Tertio fallit, † priuilegio personæ. Et sic
aduerte, quòd respectu quorundam persona-
rum non solum videtur permissa communica-
tio cum excommunicato, immò videtur esse
necessaria, ita quòd ad eam omnino teneantur;
vt hic in tex. nostro, ibi, ad familiare teneatur
obsequium, & ibi ad communionem tenentur,
iuncto ver. sed ad illas duntaxat. Et probatur
etiam.11.q.3.c.quoniam multos. & dicit hic
glo. penult. super verbo tenentur, quòd tales
sunt domestici filij, serui mercenarij, & vxor.
Et idem dicunt Docto. generaliter de omnibus
alijs, qui prius erant excommunicato familiari
obsequio obligati, vt colligitur hic ex tex. Vn-
de comprehenduntur rustici terram suam co-
lentes, & alij similiter seruientes; tales enim te-
nentur sicut prius, dummodo non interuenit
aliquid, propter quòd huiusmodi obligatio
fuerit dissoluta, vt hic in ver. vt igitur, secundum
Innocen. Hostien. & Docto. Sed aduerte, de
66 vxore dubitatur, † an teneatur reddere debi-
tum marito excommunicato; vel econtra. Glo.
Ioan. And. 11. quæst. 3. c. quoniam multos. di-
cit, quòd maritus excommunicatus tenetur
reddere debitum vxori, scilicet illud exigenti,
sed ipsi marito hoc petenti non tenetur redde-
re. Dicit tamen, quòd si marito petente resti-
tutionem vxoris, opponatur excommunicatio,
quòd iudex ex officio debet facere illam resti-
tui viro, quia potest ei communicare. Sed Bar
tho. Brixiẽ. ibi in additio. tenet, quòd ex quo
vxor tenetur viro etiam excommunicato com
municare, tenetur etiam ei debitum reddere.
Et idem tenent ibi Lau. & Archid. & sequitur
hic.d. Anto. Hoc tamen videtur solum limitan-
dum in debito carnis secundum aliquos, in
quo debito vir, & vxor iudicantur à pari. 32.
quæst. 1. c. si quis vxorem. 1. & hoc not. Car-
di. in. c. statuimus. eod. titu. lib. 6. Sed in reli-
quis, excepto debito carnis, licet vxor teneatur
67 famulari viro † excõicato volẽti, vt hic proba-
tur, & supra dixi; tamen econtra, ipse vir ex-
communicatæ vxori communicare non tene-
tur; quia vir est caput mulieris, & mulier famu-
la viri. 33. quæst. 5. c. cum caput. & c. est ordo.
Vnde potest ei præcipere vt stet separatè, secun
dum Goffr. in summa. eod. titu. §. incipiuntur.
Et idem tenet Rayn. & Asten. in summis suis.
eod. titu. Et adde prædicta ad ea, quæ dixi in
.c. sacris. in decimonono principali articulo, in
secunda quæstione princ. ver. duodecimo. Est
tamen aduertendum, quòd si durante excom-
municatione finitur subiectio, seu famulatus,
quòd tales nec tenentur, nec debent commu-
nicare excommunicato; quia cessante subie-
ctione, & famulatu, cessare debet communio.
argumen. ff. de iure patro. in. l. adigere. §. quan-
uis. & notatorum in. c. & si Christus. supra de
iureiuran. & in. c. cum cessante. supra de appell.
cum sua materia. Et hoc tenet hic Vincen. &
Ioan. And. post eum, per finem tex. nostri, ibi,
nisi articulus necessitatis immineat, per quem
tex. arguit, quòd nullus debet de nouo intrare
familiam excommunicati, & quòd mercenarius
68 finito suo tempore, † non debet de nouo rein-
cipere annum cum excommunicato; vnde non
sequitur si heri communicasti licitè, ergo & ho
die potes cõicare. Et idem dicunt Abb. & Ioan.
And. de obligatione coniugum si soluatur per
diuortium; & de filio, si per emancipationem
soluatur à paterna potestate; concludentes, q
postea non potest esse communio sine pœna.
& sequitur etiam hoc do. Anto. & Henric.
& idem tenet Goffred. & Hostien. in summa.
Et procedunt prædicta, in quantum dixi quòd
69 prædictæ † personæ possunt, & debent com-
municare excommunicato, etiam si aliquis es-
set excommunicatus vna cum participibus suis;
secundum Docto. hic. & in. d. c. quoniam mul-
tos. 11. quæst. 3. & Io. And. in. c. constitutioni.
eod. titu. lib. 6. in nouella. Nam talis excõi-
catio non refertur ad illos qui ex iuris permis-
sione, seu præcepto possunt, aut tenentur com
municare, cum inferior à summo Pontifice
non possit in hoc præiudicare. argumen. c. cum
inferior. supra de maio. & obedien. Et ex hoc
videtur inferendum, quòd secus sit, si aliquis
esset excommunicatus per Papam vnà cum par
ticipibus suis. Sed aduerte, quia hoc non pro-
cederet, quando Papa simpliciter excommu-
nicaret aliquem cum participibus suis; quia
tunc talem sententiam intelligerem secundum
terminos iuris, vt non intelligatur de par-
ticipantibus propter vinculum præcedentis,
seu instantis obligationis ad familiare obse-
quium. Sed si Papa expressè etiam dispone-
ret de prædictis personis, vt nec ipsi possent
participare, tunc inciderent in excommunica-
tionem, cum res de facili reuertatur ad natu-
ram suam, vt probatur ex dicto. c. quoniam
multos. Sed inferior non posset hoc facere
per ea, quæ statim dixi. Item prædicta, &
etiam omnia, quę vlterius dicam circa debitum,

& facultatem communicandi, limitantur, nisi
participans excommunicato illi communica-
ret in crimine, quia hoc minime licitum est,
vt est tex. hic in fi. Et assignatur ratio hic in
glo.fina.quia in crimine nulli consentiendum,
aut obediendum est. 11.quæst.3.c.qui resistit.
&.c.iulianus. &.32.quæstio.5.c.ita ne. Qua-
re istæ personæ, licet priuilegiatæ, aut obliga-
tæ, ita tenentur si communicarent in crimine,
sicut aliæ quæcunque personæ extraneæ, de
quibus dixi in præcedenti membro. Et ita
etiam probatur per tex. in dicto. c. quo-
niam multos. & ibi etiam not. glo. Et vide
etiam quod statim dicam in quinta fallentia
circa distinctionem criminis iuris positiui, na-
turalis, & diuini. Et adde etiam ad prædicta
generalem declarationem, quam subijciam.ĩ.
in fine istius membri, videlicet, quòd etiam
istæ personæ, quæ tenentur, vel quibus licitum
est communicare, debent abstinere à commu-
nione quantum eis possibile est, &c. Sed quę-
ro circa prædicta, nunquid patri, vel domino
excõicato licitum est filio, vel seruis communi-
care. Rñd. ꝙ sic. Immò tenentur ipsi, & simi-
les personæ obligatæ ad obsequium. Quid e-
70 contra, vtrum † pater excommunicato filio,
vel dominus excommunicato seruo, commu-
nicare possit, aut patronus liberto. Innocen. te-
net hic quòd non. immò debent præ alijs vi-
tare. 37.distinct.§.ne criminosa. 27. quæst. 1.
c.de filia.vbi de filio videtur casus. Ratio di-
uersitatis est, quia filius, & seruus astricti sunt
patri, & domino necessitate communicandi,
sed non econtra. Et hoc idem tenent Pet. &
Abbas. Hostien.hic, & in summa. eod.titu. §.
fina. ver.humile. tenet, quòd ad vtilitatem ser-
ui, vel filij, non est licitum communicare.
Quod intellige de alia vtilitate, quàm conuer-
sionis, aut necessariæ defensionis, vt dicam in-
fra in septima fallentia. Sed ad vtilitatem pa-
tris, ac domini, & incommodum ipsorum ex-
communicatorum, vt præstent debitum ob-
sequium, potest communicare; ne inducantur
mercenarij ad committendum aliquid, pro-
pter quod excommunicentur; vt sic defrau-
dent superiores seruitio debito, quod vitan-
dum est. argumen. supra de diuor.c.4.§.fina.
Et ne sic ex dolo, malitia; & delicto suo com-
modum reportent, contra. c. & si necesse.
de donatio.inter vir.& vxor. & in.l.1.ff.de do-
lo. Nemo enim ex improbitate sua debet cõ-
sequi commodum. argumen.l.itaque fullo. ff.
de furt. Neque debet esse melior conditio stul-
ti, aut inobedientis, quàm prudentis, & obe-
dientis.c.eum qui.de præben. lib.6. ff.quod vi
aut clam.l.seruus. & ideò licitè potest ei com-
municari. argumen.c.velatum. &.c.si verè.ĩ.
eod.11.quæstio.3.&c.antecessor. 33.quæst.4.
c.1. Dicit tamen Hostien. quòd si sine magno
incommodo possum vitare, hoc facere de-
beo. De filio autem emancipato, vtrum pos-
sit communicare patri excommunicato. Glo.
11.quæstio.3.c.quoniam multos. tenet quòd
non. & sequitur hoc do. Anto. Et adde etiam
ad declarationem dictæ fallentiæ. Quarto fal-
71 lit, etiam † priuilegio personæ concesso à lege
mortua quibusdam alijs personis, quę licet nõ
necessitentur, tamen possunt communicare
absque metu excommunicationis. Si modo
aliqua necessitas vrgeat; quales sunt viatores,
peregrini, & similes. de quibus hic in tex. no-
stro. Sed quia ad hoc, vt tales possint com-
municare, exigitur necessitas, quæritur qua-
lis debeat esse necessitas. Solu.glo. hic, in ver-
bo necessitatis, dicit, quòd non omnis necessi-
tas excusat; sed aliqua est sustinenda, & in-
commoditas, vt sacra censura ecclesiastica ser-
uetur. 19. distinct. c. in memoriam. & supra
de offic.lega.c.dilectus. Et ad hoc vide quod
dicam in sexta fallentia. & quod infra dicam in
fine istius articuli. Sed quærit glo.nostra, quis
72 arbitrabitur † necessitatem magnam, vel par-
uam? Et respondet, quòd in transeuntibus,
quia res non recipit dilationem, sed indiget
celeritate, ideò quisque ducitur arbitrio suo.
11.quęstio.3.c.quod prędecessor. In peregri-
nis verò, qui vltra mare aliquandiu, vel Romę
commorari solent, superioris iudicium est re-
quirendum. argumen.c.quod super his. &.c.
ex multa. supra de vot. Et quia nemo regu-
lariter potest esse sibi iudex, vt supra de elect.
c.venerabilem.& in rubro, & nigro, ne quis in
causa sua. & sequuntur Ioan.And. & do. Anto.
& Docto. hic. Et sic patet, quòd in crimine
tales nullo modo possunt participare cum ex-
communicatis. Item patet, quòd instante ta-
li necessitate, quæ excuset, potest quis partici-
pare cum excommunicato, etiam cum parti-
cipibus; dummodo non participet in crimine.
declarando tamen, vt dixi in prędicta fallen-
tia. Et adde ea, quę dicam infra in sexta fal-
lentia. Vtrum autem propter prędicta priui-
legia legis mortuę, de quibus in tertia fallen-
73 tia, & in hac quarta fallentia, gaudeant † ca-
nonici respectu Episcopi, vel canonicorum, aut
monachi, vel regulares respectu Abbatum, vel
aliorum prelatorum, Dic, vt dixi in primo mem
bro huius vigesimi articuli, in quinta conside-
ratione. Quinto fallit, quando alicui ex pri-
74 legio legis † viuę, hoc est Papę, concederetur
participatio. Quod intellige, quando tale pri-
legium concederetur à summo Pontifice ali-
cui, vt posset communicare cum excommuni-
cato generaliter, vel specialiter; & ex causa il-
lud concederet; nã tale priuilegium excusaret.
arg. not. in.c.significasti.ver.aiunt.ŝ.de elect.&
.c.cũ & plãtare.ver.quid si tẽplarij.ŝ.de priuile.
& in.c.si verè.ĩ.eod. secundum Innocen. Ho-
stien. Abba. & Ioan. And. Secus est ex priui-
75 legio generali, quòd omnibus † excommunica-
tis licet participare, vel etiam de speciali priui-
legio sine causa concesso. Nam tale priuile-
gium, etiam à sede apostolica concessum, non
excusat, vt in.c.nulli.ŝ.eod. Facit.24.quæst.1.
.c.omnes qui. Non obst.tex.noster, secũdo re-
sponso.&.c.cum voluntate.ĩ.eod.&.c.quoniã
multos.

multos. 1 1. quæſt. 3. in quibus patet, quòd ex
priuilegio licitum eſt communicare excommu
nicato, vt dixi ſupra in tertia fallentia; quia ſe-
cundum Doct. prædicta iura loquuntur de
priuilegio legis mortuæ, & clauſo in corpore
iuris; ſecus dicunt eſſe in priuilegio Papæ,
quòd non eſſet clauſum in corpore iuris. Et ſic
ex prædictis infertur, quòd maioris potentiæ
videtur eſſe lex mortua, quàm viua; quòd mihi
non placet. Dico enim, quòd lex viua eſt lon-
ge maioris potentiæ, quàm lex mortua, maxi-
mè reſpectù exercitij, & potentiæ quam habet
in actu. Vnde abrogare, derogare, extendere,
& declarare poteſt legem mortuam, quæ mini-
me facere poteſt lex mortua; ſed vt deſcripta
76 ſeruanda eſt, etiam † ſi dura ſit. 6. quæſtio. 3. c.
ſcriptum. & in. l. proſpexit. ff. qui & à quibus.
Hinc concludunt Theologi, Canoniſtæ, Legi-
ſtæ, & omnes naturales, quòd melius eſt regi
77 bono principe, & † ſic bona lege animata, quàm
regi bona lege mortua; quod mihi ſemper
placuit. Nam cum plura ſint negocia, quàm
vocabula, vt in. l. natura. ff. de præſcript. ver. non
poſſunt omnia diligenter, & maturè reſpectù
omnium contingentium declarari, ac decidi, vt
in. l. non poſſunt. ff. de legib. Et ideò dico, quòd
tantum operatur priuilegium Papæ, & ſic legis
viuæ circa poteſtatem participãdi cum excom-
municato, quantum priuilegium legis mortuę.
Vnde nunc ad contraria formaliter reſpondeo,
quòd illud priuilegium fuit ex cauſa conceſ-
ſum, vt hic patet ex tex. & in iuribus pręallega-
tis. Et ſic etiam Papa ex cauſa priuilegium cõ-
cedere poteſt, vt dixi. Sed aduerte, quia nunc
contra prædicta fortius opponitur; Videtur
enim, quòd etiam ſine cauſa valeat priuilegium
conceſſum per Papam, quòd quis non tenea-
tur vitare excommunicatum, cum Papa ſit ſu-
78 pra ius, & poteſt ſine cauſa † contra ius diſpen
ſare, & in totum tollere, vt in. c. propoſuit. ſu-
pra de conceſſ. præben. notant Innocen. & Do-
cto. in. c. cum ad monaſterium. ſupra de ſtat.
monach. nam in his quæ ſunt iuris poſitiui,
quale videtur eſſe id de quo quęrimus, ſola vo-
luntas habetur pro ratione, vt not. Specul. in
titu. de legato. §. nunc breuiter. ver. & not.
Sol. dicit. D. m. in. c. nulli. ſupra eod. quòd ideò
Papa ſine cauſa non poteſt hoc concedere; quia
eſſet tollere, ſeu obumbrare vniuerſalem ſta-
tum eccleſiæ, & generale ſcandalum ponere in
mentibus aliorum, hoc enim Papa facere non
poteſt, & ſi faceret non eſt tolerandus. argu-
men. 1. quæſtio. 7. c. & ſi illa. not. per Innocen.
in. c. quanto. ſupra de conſuetud. & in. c. inqui-
ſitione. ĵ. eod. Quæ ſolutio, iudicio meo eſt
ſatis colorata. Facit ad ea, quę dixi in. c. per-
uenit. ſupra eod. in nono principali artic. poſt
principium, in illa quęſtione, an Papa poſſit cõ-
cedere generale priuilegium contra canonem.
ſi quis ſuadente. Et adde quod ſtatim dicam
in alia ſecunda illatione. Sed tu aduerte, quia
videtur quòd poſſet etiam faciliter ſuſtineri
contrarium, quia Papa non videtur poſſe fa-
cere, & concedere generaliter quòd excommu-
nicatis ſimpliciter, & indifferenter licitum ſit
communicare; tamen videtur poſſe concedere
quòd vnus ſolus poſſit ex priuilegio à ſe con-
ceſſo communicare excommunicato, neque
hoc videtur abſurdum, cum ſit ſupra ius poſi-
tiuum, nec per hoc videtur dedecorari, vel de-
colorari vniuerſalis ſtatus eccleſiæ, vt de ſe pa-
tet. Facit quod dicimus, quòd ſi Papa vellet
tollere omnes Epiſcopos, & ſupprimere om-
nes epiſcopatus non poſſet; quia dedecorare-
tur vniuerſalis ſtatus eccleſię; ſed priuare vnũ,
aut plures Epiſcopos, vel ſupprimere vnum, vel
aliquos epiſcopatus poteſt; quia ceſſat ratio
decolorationis prędictę. Item facit, quia ſicut
poteſt non ipſe ſolus, ſed etiam inferior præla-
tus abſoluere excommunicatum etiam non
petentem, ſi viderit ipſum per excommunica-
tionem fieri deteriorem, vt dicetur in. c. ſuper
eo. ĵ. eod. in vigeſimotertio principali articulo.
ita videtur quòd poſſit vni dare poteſtatem
communicandi excommunicato. Et ſi quis
vellet tenere hanc opinionem, poſſet reſpon-
deri ad. c. nulli. ſupra eod. quod videtur contra-
riari; quòd ille tex. non loquitur de priuilegio
communicandi cum excommunicato; ſed de
quocunque alio priuilegio exemptionis cuiuſ-
cunque, vel alterius prę eminentię, dignitatis,
conditionis, aut ſtatus, &c. Item poſſet reſpon
deri, quòd ſatis dicitur ex cauſa diſpenſare,
poſtquàm, hoc tanquam ius poſitiuum à ſua
79 voluntate dependet. In dubio † enim, in Prin-
cipe pręſumitur cauſa, in his quę ſunt iuris po-
ſitiui, vt not. Innocen. do. Anto. D. m. & com-
muniter* Docto. in. c. quę in eccleſiarum. de Cõm. opi.
conſtitu. not. Specu. in tit. de lega. §. nunc bre-
uiter. ver. & nota. Ad quod vide quod dixi
in. c. at ſi clerici. §. 1. ſupra de iudi. Et ſic ex
prędictis potes colligere, quòd Papa non poſ-
ſet ſimpliciter concedere vniuerſale priuile-
gium, quòd poſſet communicare excommuni-
catis. Quòd tenet Ioan. And. in. c. nulli. ſupra
eod. & ſequitur. D. m. ibi. Faciunt quę dixi in
. c. peruenit. ſupra eod. in nono principali arti-
culo, poſt princ. in quęſtione illa, an poſſit con-
cedere generale priuilegium contra canonem
. c. ſi quis ſuadente. &c. Retenta igitur vali-
ditate priuilegij, dicendum eſt quòd talis po-
terit participare etiam cum eo, qui eſt excom-
municatus vnà cum participibus ſuis, ſecun-
dum ea quę dixi in tertia fallentia. Aduerte ta
men, quia hoc non videtur procedere ſine du-
bitatione, nam licet priuilegium operari de-
beat reſpectù participantis cum eo qui eſt
excommunicatus vnà cum participibus ſuis,
eſt maior, per ea, quæ dixi in tertio membro
principali. Ideò non videtur, quòd priuilegium
quod eſt ſtrictè interpretandum, debeat cir-
ca hoc operari. Cogitabis quia nunc venit
in mentem. Et eſt etiam aduertendum cir-
ca prædicta, quòd reſpectu priuilegij cuiuſ-
cunque apoſtolici, non videtur, quòd quis poſ-
80 ſit † participare in crimine; quia tale priuilegium

non teneret. Nisi fortè illud crimen, ꝑpter qđ
quis esset excommunicatus, vel excommunica-
retur, non esset crimen iuris naturalis, aut diui-
ni; sed iuris merè positiui. Quo casu posset oriri
dubitatio, de qua statim dixi, ex eo, quòd parti-
cipans in crimine, incurrit excommunicationẽ,
vt dixi in tertio membro prin.. Sed retenta opi
nione, ꝙ vigore priuilegij quis posset partici-
pare cum eo, qui est excommunicatus, vnà cũ
participibus suis, videtur dicẽdum, quòd circa
hoc delictum videretur dispensare. arg. eorum
quæ infra dicam. Et ex prædictis etiam secun-
do principaliter infertur, ꝙ Papa proprio priui-
legio communicãdo excommunicato, non in-
curreret aliquam pœnam. Hoc tenet glo. in. c,
nulli. §. eod. Dicit tamen, quòd male facit sic
faciendo. Sed dicit quòd non ligatur; quia Prin
ceps solutus est legibus, vt in. l. princeps, ff. de
legib. Et idem tenet Vinc. Tancr. Goff. Philip.
Host. & Ioan. And. in. d. c. nulli, tenet etiam Ioã,
93. distin. c. si inimicus. &. 11. q. 3. c. qui meri-
to. tenet etiam glo. magna in fi. in. c. si aliquan-
do. ĩ. eod. & sequitur ibi Host. Et idem etiam
tenet Io. And. & Zenze. & Io. de Lig. in clemen.
si summus. eod. tit. Idem. D. m. in. c. cum desi-
deres. §. eod. Mouetur, quia hoc vinculum ex-
communicationis contrahitur à iure, quò Pa-
pa non ligatur, vt in. c. proposuit. §. de concess.
præben. Sed vt dixi, glo. prædicta vult, quòd
Papa malefaciat. Quod intellige, quando non
subest causa communicandi sibi: quia tunc Pa-
pa non solum facit contra ius positiuum, sed
etiam contra ius diuinum; quia vt habetur in
Euangelio, qui non vult se corrigere, haben-
dus est tanquam ethnicus &c. & propter hoc
excommunicatus debet haberi tanquam ethni-
cus, & publicanus, vt habetur Math. c. 18. & in
. c. nouit. §. de iudi. Quare cum Papa sit subie-
ctus legi diuinæ. 25. q. 2. c. sunt quædam. sequi-
tur quòd peccat, non habendo eum tanquam
publicanum, & infidelem, secundum. D. m. in
dicto. c cum desideres. Sed aduerte, quia di-
ctum hoc non videtur mihi procedere sine du-
bitatione, nec quòd vigore excommunicatio-
nis Papa aliquo modo grauari possit; Nam cũ
ipse sit solutus legibus, vt dictum est, & vnico
verbo possit ipsum absoluere, & alteri dare po-
testatem communicandi cum isto, in quo ca-
su voluntas habetur pro ratione, vt dixi, & ipse
non videatur immemor salutis suæ, meritò di-
co, quòd Papa non incidit in excommunica-
tionem. Arbitror tamen, quòd prædicta non
procedant, vbi Papa communicaret excommu-
nicato in crimine; nam tunc omnino peccaret,
nec excusaretur. Facit quod not. Innocen. in
. c. inquisitioni. ĩ. eo. & quod ipse not. in. c. cum
adeò. supra de rescript. Quod tamen intelli-
gerem, quando quis esset excommunicatus
propter aliquod factum, vel dictum, quòd esset
crimen de iure naturali, vel diuino; Secus si de
iure positiuo, vt supra dixi, cum à tali iure sit
solutus, & ex sola scientia, & voluntate videa-
tur dispensare. Facit quod not. glo. in. c. nosti.

de electio. & in. c. diuersis. de cleri. coniuga. &
Bal. in. l. quidam consulebant. ff. de re iudi. &
quod traditur in. c. veniens. de fil. presbit. Fa-
cit etiam. ff. de manumiss. in. l. apud eum. &. C.
de fideicommiss. liber. in. l. si voluntate. Que-
81 ro, quid de consuetudine, vtrum † excuset.
Sol. Ioan. And. in. c. nulli. supra eod. expresè
tenet quòd non excuset. arg. c. cum inter. &. c. fi.
§. de consuet. &. c. fi. §. de præscript. Et mihi pla
cet; nam si loquamur de consuetudine respectu
vnius, non potest dici consuetudo, prout dixi in
diffinitione supra in rubr. de consuetu. Sed si
consuetudo generaliter haberet, quòd cum ex-
communicatione posset participari, ista con-
suetudo non potest valere; quia si hoc per con-
stitutionem Papæ generaliter non potest indu-
ci, vt supra dixi; ergo nec per consuetudinem.
Item potest dubitari, vtrum priuilegio Episco-
pi quis possit excusari. Et vtrum Episcopus
communicando excusetur. Sol. Doct. *com- Cap. epi.
muniter tenent quòd non, in dicto. c. nulli. & vi
de quod dixi supra in primo membro huius ar-
ticuli, in quarta principali declaratione, & in
vndecima, & duodecima declaratione. Vbi dixi
quòd etiam ex præcepto Episcopi non excu-
satur, & intellige, vt ibi dixi. Sexto fallit, ra-
82 tione † subsistentis causæ alicuius, per quam
possit communicari excommunicato, quę cau-
sa potest esse multiplex. Quædam ratione ne-
cessitatis, quæ necessitas etiam potest esse mul-
tiplex. Quædam enim est necessitas ratione
debiti famulatus, aut seruitij, aut familiaris ob-
sequij, aut ratione qualitatis personæ, vel ratio-
ne præcedentis contractus obligatiui ad ser-
uiendum, de qua necessitate dictum fuit supra
in tertia fallentia. Quædam est necessitas, quæ
contingit quandoq; peregrinis, & viatoribus,
& de hac dixi in quarta fallentia. Quædam ve
rò est necessitas, quæ descendit à violentia, vel
metu; vt puta, quando per vim, vel metum coa-
ctus communico excommunicato; & ista ne-
cessitas excusat. Si modo sit præcisa violentia,
vel metus, qui caderet in constantẽ virum; alias
secus, vt in. c. sacris. supra quod met. cau: Per
coactionem igitur absolutam participans ex-
communicato non tenetur. 45. distinct. c. de
iudęis. 50. distinct. c. presbiteros. 1. quæst. 1. in
. c. constat. Et ratio est, quia talis potius videtur
pati, quàm facere, vt not. glo. in dicto. c. sacris.
& ista sequuntur Docto. Ego verò aliter distin
guerem, ꝙ aut loquimur de participante in cri-
mine, aut de participatione extra crimen. Pri-
mo casu subdistingue, quòd aut quis participat
83 excommunicato † per vim pręcisam, & absolu-
tam, & dico, quòd talis in nullam incidit ex-
communicationem, nec aliquod incurrit pec-
catum; Dummodo nihil possit imputari com-
municanti respectu actionis; sed solum respe-
ctu passionis, vt probatur. 32. quæst. 5. in. c. ita
ne. Exemplum in eo qui fuit excommunicatus
respectu fornicationis secundum formam. c. si
cõcubinæ. ĩ. eo. eo modo quo posset hoc figu-
rari in masculo, licet de difficili possit exempli-
ficari.

ficari. vnde ſi talis per vim carnaliter cognoſce-
ret aliquam mulierem, mulier ipſa, licet partici-
paret in crimine, in nullum incideret peccatū,
nec etiam in aliquam excōmunicationem. Vel
poteſt etiam figurari exemplum, ſi habētis gla-
dium in mano per vim præciſam cepi brachiū,
& manū, & feci taliter, quòd, licet nolens, per-
cuſſit clericum, ſecundum ea, quæ latius dixi in
materia neceſſitatis coactiuè in .c. ſi quis pro-
pter neceſſitatem. ſupra de ſort. nam ſi in tali
participante omnē excludimus voluntatem, ſe-
quitur, quòd in nullam pœnam, aut peccatum
incidit. Secus ſi in tali neceſſitate compulſiua,
vel per metum, daretur aliqua voluntas ipſius
cōmunicantis excommunicato; licet eſſet me-
ticuloſa, & eſſet talis metus qui caderet in cō-
ſtantem virum; nam licet ipſius culpa videatur
aliqualiter attenuari, vt eſt tex. in dicto .c. ſacris,
ſup̄ quod me. ca. tamen non excuſat, vt eſt tex.
ibi, & dixi in dicto .c. ſi quis propter neceſſita
84 tem. Aut participat per metū † cum excōmu-
nicato extra crimen, & iſte excuſatur; ſi metus
eſt talis qui cadat in cōſtantē virum. Mouetur,
arg. tex. noſtri; Nam ſi neceſſitas viationis, &
peregrinationis excuſat, ſi eſt magna, vt hic, &
dixi ſup̄ in quarta fallentia; fortius in caſu præ-
dicto. Secus ſi eſſet talis metus qui non caderet
in conſtātem virum. Qualiter autem apparebit
an ſit metus cadens in conſtantem virum, aut
non, plurimum verſabitur arbitriū iudicis, per
ea quę dixi. ſ. in quarta fallētia. Quędā, & quar
ta eſt neceſſitas quæ inſurgit ab egeſtate; pu-
ta, excommunicatus eſt in neceſſitate, & indi-
get eleemoſina pro ſuſtētatione vitæ vel alio ſi-
mili auxilio, vel ècontra aliquis indiget, nec po-
teſt aliunde habere eleemoſinā, vel quid ſimile,
vnde ſe ſuſtentare valeat, an talis neceſſitas ex-
cuſet, vt excommunicato eleemoſinā faciendo,
vel ab eo eleemoſinam capiēdo, communicare
valeamus, vide quod latè dixi in .c. ſacris. ī. eo.
in. 19. principali articulo in. 2. quæſtio. princi-
pali. ver. 22. dubitatur. Quædam, & quinta eſt
neceſſitas, quæ deſcendit ab obligatione præ-
cedentis contractus. Et ſubdiſtinguendum ar-
bitror, quòd aut ex neceſſitate præcedentis
contractus excommunicatus obligatur alteri,
aut ècontra, alter obligatur excommunicato.
85 Primo caſu, non eſt † dubium, quòd poteſt ſibi
communicari petendo debitum ab excommu-
nicato, tàm in iudicio, quàm extra iudicium; ne
alias excommunicatus de malignitate ſua com-
modum, & non excommunicatus incommodū
reportet, vt in .c. intelleximus. ſup̄ de iudi. & in
c. ſi verò. ī. eo. & ibi Doc. & not. glo. in. c. cū
deſideres. ſup̄ eo. Quod tamen limita reſpectu
eius exercitij, & communionis quæ neceſſaria
eſt ad conſequendum debitum ſuum, vt non
excommunicatus euitet damnum; Sed in reli-
quis arbitror, quòd non poſſet communicare;
quia cauſa regulat ſuum cauſatum, vt in .c. cum
ceſſante. ſup̄. de app. Facit etiā quod in ſimili di
cam ſtatim in ſeptima fallentia. Sed tā dum agit
ad ſuū debitū conſequendū aliquid aliud admi-
ſceret, ſi ad cōionem id neceſſariū, nō ꝓpterea
dicerē ipſum excōmunicatum, niſi malitioſe id
fieret, arg. eorum quæ dicā. ī. in ſeptima fallen
tia. Item prædicta limito, quando quis con-
traxiſſet ante excommunicationem, vel nō ſuo
facto incidiſſet in contractum tempore excom
municationis, vt puta, ſi non excommunicatus
ſucceſſit alicui habenti rem communem, vel ſo-
cietatem, cum excommunicato, vel habenti il-
lum obligatum; ita quòd ſibi nihil poteſt im-
putari, quare cum excommunicato cōtraxerit.
Secus ſi facto proprio, & voluntario quis tem-
pore excommunicationis incidat, vel cōtrahat
cum excommunicato, arg. not. in .l. non diſtin-
guemus. §. ſacerdotio .ff. de arbi. & .c. ſi vere.
ſup̄ eo. & eorū quæ dixi in tertia fallentia. Et ex
prædictis ſequitur, ꝙ dominus vaſallos ſuos,
etiam excommunicatos, vocare poteſt ad de-
86 bitum † fidelitatis præſtandæ, argu. text. no-
ſtri, & .c. quoniam multos. 11. quæſtio. 3. & di-
cto .c. ſi vere. tenet Hoſtien. in .c. quod in dubijs.
ſup̄ eo. & Ioan. Andr. in dicto .c. ſi vere. Et ex
prædictis etiam infertur, quòd ſi ſocius tuus in
domo, vel in alia ſocietate incidat in excōmuni
87 cationem, non ſtatim † teneris ipſum deſerere,
ſeu vitare, nec ipſe tenetur ſtatim diuidere ſo-
cietatem, vt not. glo. pen. in dicto .c. ſi vere.
Quod tamen limita, ſi modo id fieri non poſſet
ſine magno damno, arg. 11. quæſtio. 3. c. ante-
ceſſor. 33. quæſt. 4. c. 1. 41. diſt. c. quiſquis. &
13. diſt. c. illa. cum ſim. Et idem tenet Vincen.
Goff. & Philip. in dicto .c. ſi vere. & Io. And.
Non obſtat. c. illud. ſup̄ de maio. & obe. & . 24.
quæſtio. 1. c. omnes qui. de quibus iuribus op-
ponit dicta glo. pen. quia reſpondetur, quòd
illud ibi dicitur ex ſuper abūdanti iuſtitia. Vel
poteſt aliter ſolui, videlicet, quòd aliud eſt di-
mittere delitias ad hoc, vt excommunicatus
propter euitationem reducatur ad pœnitentiam
& illud commendabile eſt, vt in pluribus alle-
gatis in cōtrarium. Aliud eſt dimittere ſuum, &
ad hoc nemo tenetur, ſecundum Inno. & Hoſti.
qui ſic ſoluunt in .c. nuper. ſup̄ eo. Vel diſtingue
ſecundum Hoſti. quòd aut quis incidit in com-
munionem, aut ſocietatem excōmunicati ante
excommunicationem, & talis non ligatur cō-
municando, vt dicto .c. ſi vere. & ſupra di-
ctum fuit. Aut poſt, & ſubdiſtingue, quòd aut
ex facto alieno incidit, vt ſi ſuccedit illi qui ſo-
cietatem habebat, & hoc caſu communicando
non eſt excommunicatus; quia ſibi nihil poteſt
imputari, & iure ſibi quæſito licite poteſt vti.
Aut ex propria, & ſpontanea voluntate incidit
in communionem, aut ſocietatem, & tunc ſe-
cus. Nec obſtat ſi diceres, quod etiam in caſu
præcedenti videatur adeundo illius hæreditatē,
propria voluntate incidere in talem commu-
nionem, ſeu ſocietatem cum poſſet illam repu-
diare, ſicut dicimus in eo, qui emit ab excom-
municato; Quia reſpondetur, quòd illa cōmu-
nio orit̄ ab alio, iſta verò oritur à me. Et ideò
in illa magis excuſor, ff. fam. hercíſ. in .l. hære-
des. §. non tantū. & .ff. de reg. iur. l. qui cum
alio.

aſo. Et ſequitur Ioan. And. in dicto .c. ſi verè.
88 Sed hic † occurrit mihi nunc notabilis dubitatio, quid ſi ille cui ſucceſſit non contraxit cum
excommunicato ante excommunicationem,
ſed poſt excommunicationẽ; vtrum ego poſſim conſequendo eum, ab eo exigere, vel communicare in ſocietate, & videtur dicendum, ꝙ
non, quia iſte qui ſucceſſit tanquam hæres, debet vti eodem iure, quo defunctus, vt in regu. is qui in ius. de reg. iur. lib. 6. Item, quia perſona defuncti, & hęredis dicuntur vna, & eadẽ; Vnde dicimus, quod mala fides defuncti nocet hæredi. vt in. l. cum hæres. ff. de diuer. & temp. preſcrp. Sed ego arbitror potius concludendum cõtrariũ; quia aliud eſt factũ defuncti, quã ſit factũ hæredis, & aliud eſt ignorẽtia, & bona fides, aut ſcientia, vel mala fides defuncti, & alia hæredis, vt ſingulariter dicit Ioan. And. in regula cum quis in ius. de reg. iur. lib. 6. in mer curial. quare cũ iſte hęres in nulla fuerit culpa, videtur quòd agere poſſit. Sed aduerte, quòd hoc non obſtante etiam venit in mentem, vt poſſimus tenere contrarium; quia vt dicit Ioan. And. in dictis locis in regula illa, is qui in ius, habet locum in ijs quæ ſunt iuris. Et ideò cum talis actio conſiſtat in iure quæſito per defunctum, & defunctus non potuiſſet agere contra excõmunicatum, ex quo ſcienter contraxit cũ excommunicato; meritò videtur dicendum, ꝙ nec hæres agere poſſit qui iure illius vtitur. Et ex prædictis etiam generaliter poteſt concludere, quòd vbicunque ſine damno meo non poſſum fugere communionem excommunicati, licitũ eſt illi cõicare; ſi nulla culpa põt mihi aſcribi, tenet Io. Andr. Do. Anto. D. m. & Doc. in. c. ſi verè. ꝫ. eo. Secundo caſu principali, quãdo alter obligatur excommunicato, puta pro-
89 miſit, vel † iurauit quid dare vel ſoluere alicui ad certum terminũ vt ſupra, an teneatur hoc adimplere eodem exiſtente excommunicato; variæ reperiuntur opiniones glo. 15. quæſt. 6. c. nos ſanctorum. arguit primo quod non poſſit ſolui eidem; mouetur, quia qualitercunque poſſumus debemus malos vexare, vt ceſſent a malo. 23. quæſt. 6. c. iam verò. Et quia vtilius panis eſurienti denegatur. 5. quæſtio. 5. c. non omnis. Item quia & tertio, quia excommunicatis nullo modo communicare debemus, niſi in ijs quæ ſpectãt ad eorum correctionem. 11. quæſtio. 3. c. cum excommunicato. Quarto, quia intelligor iuraſſe ſub hac conditione ſi res in eodem ſtatu permanſerit. 22. quæſtio. 2. c. ne quis arbitretur in fi. ff. de ſolu. in. l. cum quis. Item quia, vbi nulla eſt petitio, nulla poteſt eſſe mora, vt in. l. ſi pupilus. ff. de ver. obli. Quinto, quia malè meriti publica egeſtate laborare debent. ff. depoſiti. in. l. bona fides. §. de hoc autẽ; Vnde videtur primo concludere glo. prædicta, quòd pecunia non eſt excommunicato ſoluen-
90 da; ſed deponenda † in ædem ſacram; deinde ſubdit, quòd verius credit, quòd licet excommunicatus non habeat ius petendi, tamen obligatus debet ei ſoluere, arg. c. 1. & .c. debitores. ꝫ. de iureiuran. & .c. ſi verè. ꝫ. eo. Vnde licet excommunicatio tollat obligationem quo ad fidelitatem vaſallorum, vt dicto .c. nos ſanctorum. tamẽ ſecus eſt, quo ad alios cõtractus; ſecundum Ioan. in glo. prælleg. Sed Bar. Brixien. in addi. ad dictam glo. dicit, quòd probabiliter teneri poteſt, quòd excommunicato non debeat ſolui; cum nemo debeat cũ eo participare. 11. quęſt. 3. c. cum excommunicato. Niſi in caſibus. 11. quęſt. 3. c. quoniam multos. Nec obſtat. c. ſi verè. ꝫ. eo. quia illud factũ fuit de neceſſitate, & in hanc opinionem videtur inclinare glo. fin. in .c. fi. de hæret. Sed Inno. ibi, & in. c. veritatis. ꝫ. de do. & cont. tenet primam opi. mouetur, quia talis promiſſio, ſiue iuramentum poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis eternæ, ergo ſeruanda eſt, vt in .c. ſi vero. & in. c. cũ contingat. ꝫ. de iureiur. Et ſi diceres, quòd immo non poteſt ſeruari ſine interitu, cum nullus debeat communicare excommunicato, & communicans peccet, vt dictum fuit, in ſecundo mẽbro princip. Reſpõdit Inno. quòd non eſt ſemper verum, cũ quis poſſit ab eo emere, & vendere, & cum eo contrahere, & communicare inſtante vtilitate, & neceſſitate, vt hic, & in. c. ſi verę. ꝫ. eo. & dicto. c. quoniam multos. & per conſequens ea facere quæ in contractibus veniunt, & in hoc multum inſtat ibi Inno. Item, quia videmus, quòd ſeruiens tenetur ſeruire, vt hic; Vnde & debita excommunicato videntur ſoluenda, cum dominis apoſtatis de ſuis iuribus reſpondere teneamur. 11. quæſtio. 3. c. Iulianus, & .c. Imperatores. Et põt talis caſus comprehendi per ſimilitudinem, ad id quod dicimus de patrefamil. hic & de quo dictũ fuit in tertia fallentia. & quòd dicitur in dicto .c. ſi verè. Nec ſecundum eum ſunt hæc reuocata per. c. nos ſanctorum. 15. quęſtio. 6. quia illud. c. & ſimilia, loquũtur ſpecialiter in excõmunicatione in abſolutione fidelitatis iuratę, quo caſu ſtatuitur hoc ſpeciale, vt reuocatus ſit dictus canon Iulianus. 11. quæſt. 3. Et ratio reuocationis fit; quia magnum fomentum excommunicationis, & excommunicatoris erat, quando excommunicati videbant ſe cum magna caterua, & comitiua vaſallorum, qui eos ſequebantur, vel ſecundum eum, non ſunt abſoluti vaſalli ipſo iure; ſed abſoluendi ex cauſa, vt ibi factum fuit. Fatetur tamen Inno. quòd nõ eſt communicandum, vel contrahendum cum excommunicatis ſi inde fiant ſuperbiores; dummodo alijs ęquè bene ſicut cum excommunicatis, vel aliquatenus minus bene contrahi poſſit. Et prædictam opin. Inno. tenet hic Abbas. & ſequitur Ioan. Andr. hic & Hug. in. c. nos ſanctorum. Hoſtien. vero in dicto. c. veritatis. dicit ſe non videre, ꝙ ſine peccato poſſit contrahi cum excommunicato, vel aliud promitti ei, vel ſolui, niſi in caſibus, in iure expreſſis quis poſſit cõmunicari, vt hic, & ſimilibus. Dicit etiam, quòd vaſallorum fidelitas eſt ſuſpenſa, quamdiu dominus eſt excommunicatus, vt patet in libro feudo. hic finitur lex conſuetudinis .c. 1.

Nec

Nec obstat vnum dictum Inno. quòd ecclesia,
non debet machinari fraudes, vel mendacium,
& ex quo semel promisit soluere excommuni-
cato, teneatur adimplere promissionem; Nam
respondet Hosti. quòd excõmunicati, non ab
ecclesia, sed à se ipsis decipiuntur. Vnde conclu
dit hoc tenendum, in fauorem fidei, & censu-
ræ ecclesiasticæ, & in fauorem animarum, &
ipsorum excommunicatorum, & in odium pec
catorum. Sed Ray. in sum. eo. tit. ver. 29. quẽ
sequitur etiam Guil. ibi, in glo. consulit, quòd
obligatus vadat cum testibus ad domum credi-
toris, & dicat; sitis mihi testes, quòd ego pono
hic pecuniam, quã ego debeo illi qui sedet ibi,
vel vxori, vel filio, seruo, vel simili personæ ex-
communicato præsente, & non contradicente.
Sed dicit Hosti. in sum. in eo. tit. §. fin. ver. quid
si teneor. quòd hoc consilium non est bonum,
ex duplici causa. Primo, quòd sit fraus cano-
nibus participationẽ prohibẽtibus; sicut enim
ei soluere non debeo,; ita nec alij nomine suo;
nec alibi ponere, ita quòd ad ipsum peruenire
possit, arg. 46. dist. c. sicut non suo. &. supra de
pecu. cle. c. inquirendum. Secundo, quia licet
solueret vxori, aut alteri nomine suo, non libe-
raretur; nisi vel fieret de sua voluntate, aut ille
ratum haberet, vt. §. de iureiuran. c. ex te. nã &
ꝓcuratori nisi specialiter ad hoc datus sit, recte
non soluit, vt. ff. de solu. l. hoc iure. Vnde dicit
Hosti. ibi, ꝙ sanius videtur esse consilium, quòd
adueniente die deponat in ædem sacram nomi-
ne creditoris; ita quòd ei soluatur cũ fuerit ab-
solutus, non ante; & per hoc nullam incurret
excommunicationem; quia concessum est, vt
possit communicare cum eo, etiam ad suam vti
litatem spiritualem, vt statim dicam in septima
fallentia. Et est eius vtilitas spiritualis, quia non
excommunicati videntes, quòd non possunt re
cipere debita sua, si excõmmunicarentur, magis
sibi præcauebunt; ne committant causam quare
excommunicentur. & excommunicati incita-
bunt ad citius absolutionẽ impetrandũ. Vnde
in ipsorum vtilitatem ita interpretandum est,
siue in puniẽdo, siue ignoscendo; hoc enim so-
lum agitur, vt vita hominum corrigatur. 24.
quæst. 5. c. prodest seueritas. Prędicta tamẽ di-
cit esse vera, nisi alia causa subesset; puta, quia pa
91 gani, hæretici, vel alij hostes † iniustè venirent
cum magna potentia ad deuastandũ, & delen-
dum patriam, & excommunicatus vellet ex
aduerso pugnare pro patria; Nam hoc casu es- 92
set pecunia ei soluenda. & etiam vasalli tenerẽ-
tur sequi talem excommunicatum. 11. q̃stio. 3.
c. iulianus. secũdum Ray. Quod limitat Hosti.
in dicto ver. si excommunicatus esset dominus
terræ, vel non esset alius qui posset patriam de-
fendere. Aliàs non esset ei soluendum, nec obe
diendum, vt dictum est. Abbas verò in. c. si. §.
de hęreti. distinguit, quòd aut excõmunicatio
est occulta, & potest ei solui; sicut apostatę do-
mino obediendum, quamdiu toleratur. 11.
quæstio. 3. c. si dominus. & . c. iulianus. Aut ex-
communicatio est publica, & tũc ante terminũ
est bonum tenere opinionem affirmatiuam, ꝙ
possit solui. Post lapsum verò termini habet lo
cum opinio cõtraria, vt non soluens euitet pœ
nam hanc periurij; ex quo non est mora; quia
põt se legitima exceptione tueri, vt in. c. si qñ. §.
de rescri. & in. c. nõ est mora. de regu. iur. lib. 6.
cum sua materia. Archid. in. d. c. nos sanctorũ.
tenet primã opi. Io. & Inno. D. Anto. in. d. c.
veritatis. sequit̃ secundã opi. quã tenet ibi Inn.
contra Hosti. Nec obstat secundum eum per-
iurium, quia promittens non est periurus ex
quo ei non soluit superueniente legitima causa,
arg. l. fin. ff. qui satisda. cog. quia intelligi debet
si res in eodem statu permanserit, vt in. c. quẽ-
admodum. §. de iureiuran. & sũp dictum fuit
Et hanc opi. sequitur etiam Do. m. in dicto. c.
veritatis. Mouetur, quia ipsemet excommu-
nicatus est causa, quare ei non soluo iuxta pro-
missionem; quia reddidit se talem, quòd licitè
ei solui nõ potest. Facit quod in simili not. Bar.
in. l. amplius. ff. rem rat. ha. propè fin. Subdit
tamen distingui posse, quòd aut promissio fuit
facta excommunicato durante excommunica-
tione, & maius videtur esse dubium; quia pro-
missor videtur se obligasse ad soluendum illo
tempore. & illud membrum fueram imagina-
tus antequam ipsum viderẽ; motus ea ratione;
quia per contrarium dictum fuit supra in tertia
fallentia, quòd sicut excõicatus si incidit in con
tractum tempore excõicationis non potest
vti opera seruientis, seu obligantis ad seruien-
dum, vt hic. Sed tamen Do. m. dicit, quòd
putat, quòd etiam hoc casu non teneatur solue-
re; eo quòd videtur se obligasse ad peccatum,
scilicet ad cõionem prohibitam à iure. Vnde iu
ramentum non potuit eum obligare cõtra iuris
dispositionem, vt in. c. quanto. supra de iureiur.
quare cum tale iuramentum fuit temerarium,
non debet seruari. 22. quæst. 4. c. mulier. & in. c.
1. de iureiuran. lib. 6. Quod tamen limitat, vbi
excommunicatus multum indigeret; quia tunc
ratione necessitatis ei subueniendũ esset. Vnde
sicut dicimus, quòd licitum est ei dare eleemo-
sinam, fortius reddendum debitum. Aut tem-
pore promissionis non erat excommunicatus;
sed excommunicatio superuenit. Et concludit,
quòd non tenetur ei soluere; sicut nec seruienti
gladium ꝓmissum restituere debet. 22. q. 2. c.
ne quis. Et sic patet ex ꝓdictis, quòd articulus
iste propter varias opiniones remanet dubius.
92 Ego tamen † arbitror posse distingui, quòd aut
excommunicatio est occulta, & res est clara, &
potest ei solui, declarando tamen, & limitando
vt statim dicam in nona fallentia. Aut excom-
municatio est publica, & subdistingue, ꝙ aut
93 subest necessitas alterutrius † partis. s. debitoris,
& creditoris, & põt fieri solutio; vt puta, si instat
necessitas creditoris; vel quia famę perit, vel de-
fendendę patriæ, vel immineret sibi pœna mor
tis, aut mutilationis membri, vel fustigationis,
aut similis si infra certum tempus non soluat
condemnationem pecuniariam. Et idem si im-
mineret periculum debitori; vt puta, quia sol-
uendo

uendo debitũ debet quis certũ quid cõsequi, ꝙ
sibi necessarium est, quòd non soluendo non
poterit consequi, arg. eorum, quæ statim dicā
septima fallentia, aut nullum immineret peri-
culum debitori, vel creditori, & casus est valde
dubitabilis, et vtraq; opinio videtur defensa-
bilis. Et pro prima opinio. Ioan. & Innocen.
allego, quia ex quo excõmunicatus potest age-
re contra debitorem, & tenet iudicium si non
opponatur, nec ex eo, quòd omittat opponere
exceptionẽ dicĩt peccare, vt in.c. pia. de excep.
lib.6. Ita videtur quòd possit solui, nisi dice-
res quòd soluere sibi non permittitur, quia so-
lutio fit sponte; sed iudicium redditur in inui-
tum. Sed ad hoc potest responderi, quòd solu
tio non videtur fieri sponte, sed metu præce-
dentis promissionis, aut iuramenti. Item nec
iudicium videtur reddi in inuitum, ex quo po-
test excipere de excommunicatione, & illam
non opponit. Et ideò; vt dixi passus est satis
dubius; Verum quia sunt tot cõtrariæ hincin-
de opi. clarissimorũ Doctorum, maximæ au-
94 thoritatis, dicerem, quòd aut conscientia † re-
mordet si nõ soluit, & tunc potest soluere, ma-
xime cum ista solutio fiat momento, & sic non
obstat.c.nos sanctorũ.&.c iuratos.quia põt res-
ponderi, quòd illi canones loquuntur de serui-
tio, & communicatione successiua, non mo-
mentanea, quæ excommunicato præstari non
debet, ne in magna caterua vasallorũ, & serui-
torũ superbiret: Sed nos loquimur in solutio-
ne quæ momento expeditur, & non fit in con-
temptum clauium; sed propter bonum con-
scientiæ, quæ in ambiguis multum operaĩ, iux-
illud quicquid agunt homines &c. vel saltẽ de-
ponere poterit in ædem sacrā, iuxta consilium
Hosti. & Ioan. Andr. Si verò conscientia eum
non remorderet; imo potius remorderet de
contrario, videlicet de communione quam
faceret communicando, tunc habeat locũ opi.
Bart. Brixien. Hostien. & sequacium, quā te-
tendo potest respondere, ad .c. 1. & .c. debito-
res.5.de iureiuran. quòd illud non est bonum
simile; quia vsurarius non est excõmunicatus;
sed solum videtur remotus à sacramentis eccle
siasticis, vt.5. de vsur. in. c. quia in omnibus.
vnde non pecco si ei soluo; sed excommunica-
to prohibeor cõmunicare, & auxlium, & fauo-
rem, & consilium impartiri, vt supra patet. Et
ex his habes notabiliter expeditũ hũc passum,
& hanc sextam fallentiam. Et ad prædicta etiā
vide, quæ dixi in.c.sacris.5.eo.in decimonono
principali articulo, in quinta quæstione princi-
pali, in secundo membro principali, vbi tracta-
ui de actore excõmunicato per plures, & plu-
res quæstiones, & in tertio membro principali,
vbi similiter tractaui de excommunicato.
95 Septimo fallit, † ratione vtilitatis, & istud po-
test intelligi dupliciter, vno modo propter vti-
litatem meam, & ne excõmunicatus percipiat
commodum propter prohibitam mihi com-
munionem, de quo dictum fuit in præcedenti
fallentia. Secundo modo potest intelligi pro-
pter vtilitatem ipsius excommunicati, scilicet
in tendentibus ad salutem animæ ipsius excom
municati, vt infra eod. c. responso. & .c. cum
volontate in principio .11. q. 3. c. antecces-
sor. & .c. sequenti, & .c. cum excommunica-
to. tenet glo. in .c. cum desideres 5. eod. Et
ideò excommunicati admitti possunt ad prædi
cationem audiendam sine scrupulo conscien-
tiæ, vt .d. c. responso. in primo respõso. Vnde
excusantur illi, qui causa prædicationis, & con-
fessionis habitant inter excõmunicatos, à qui-
bus etiam licitè postulant, & recipiunt eleemo
sinas, si aliter inter eos nequeunt habitare, vt in
.d.c. cum voluntate. §. prædicatores. Possumus
enim excommunicatis optare salutem animæ,
& corporis, & pro ipsis etiam orare, sicut ec-
clesia orat pro hæreticis in parasceuẽ; qui ta-
men sunt excommunicati, vt supra de hæreti.
.c. excommunicamus. secundum Tacre. Gof.
& Philip. de quo latius dixi in.d.c.sacris.in de-
cimonono principali articulo, in secunda quæ-
stione principali. ver. circa vigesimum primum
dubium. Sed aduerte, quia quod supra dixi,
ꝙ etiam pro salute corporali excommunicati,
licitum est ei communicare; fortiter in contra-
rium, facit tex. in .d. c. cum voluntate. quia
in quantum ille tex. loquitur solũ de salute ani-
mæ, videtur contrarium innuere de salute cor-
porali. Sed dicit ibi, Ioan. Andr. quòd illud
intelligi potest, de illo qui negligit, vel cõtem-
nit, argu.c.cum infirmitas 5.de pœni. & remis.
aliàs secus, & sequitur .D. Anto. Sed adde,
quod statim dicam in ver. & prædicta proce-
dunt. Ex prædictis igitur patet, quòd in con-
uertendo excommunicatum possumus secum
communicare, prædicare, aut in cõfessione au-
96 dire; & quãuis alia verba † ab vtilitate sua re-
mota intermisceantur, tamen licitum est, si cũ
eo proposito interponant, vt communicās ma
gis proficiat circa principale propositum suum,
vt.d.c.cũ voluntate. primo respon. tenet glo.
91. in.c. si aliquando. 5. eod. & Io. And. D. An-
to. & Docto. ᴬ communiter, & quamuis talia Cõm.opi.
verba principaliter per se proferātur, nec prin-
cipaliter videantur facere ad absolutionem, nec
ad salutem; tamen satis est, si incidenter indu-
cere possunt; vt si quæritur ab excommuni-
cato de eius vxore, & de filijs, & recitatur ei di-
lectio, quam participās habuit ad genus suum,
& ijs similia; nā hoc non noceret, sicut nec ver-
97 ba stipulationis, quanuis † superflua vicient sti-
pulationem, vt in .l. quæ extrinsecus .ff. de ver.
obli. secundum Hosti. & Ioan. And. in.d.c. cũ
voluntate. Secus si alia intentione hoc faceret,
quia saltẽ minoris excõicationis vinculo astrin-
geretur, sm Hosti. in summa. eod. titu. §. fin.
ver. vtile. Cauere igitur debet, qui cum eo tali-
ter communicat, quia euolat emissum semel ir-
reuocabile verbum; & idem tenet Hosti. in. d.
.§. fin. ver. quid si dum loqueris. Nec obstat
secundũ eum, ꝙ quanuis quis intermiscet alia
verba vt magis proficiat, debet esse excommu
98 nicatus, quia † non sunt facienda mala, vt inde
bona

bona proueniant, vt in.c. super eo. sup̄ de vsur.
quia hoc non est malum, argu .c. quòd prędecessor, 11.q.3. Cōsulit tñ Ray. ꝙ tales caueant,
ne nimis laxēt habenas; sed hoc sic cautè, &
& discretè faciant, quòd aliorū corda, qui fortè
ignorat eorum conscientiam, & intentionem,
quantum in eis est non lędantur, secundum
Hosti. & benè. Et prædicta procedunt, vt ex
superioribus colligi potest, quando communicatur in locutione. Et ita colligitur ex tex. d. c.
cum voluntate, ibi, dum tex. dicit locutione.
Vnde secus videtur esse, si communicatur ei
in mensa, cibo, & alijs de quibus in .c. nuper. ̄s.
eod. & maximè cauēdum est à cohabitatione,
argu. 24. q. 1. c. omnis qui. secūdum Hosti. Io.
And. & .D. Anto. in d. c. cum voluntate. Sed
aduerte, quia ego arbitror, quòd si incidenter
ad finem caritatis, vt excommunicatus citius
conuerteretur inter verba immisceretur cibus,
aut potus, ꝙ non esset reprehensibile. Itē arbitror, ꝙ etiam aliter quàm verbo licitum esset
communicare excommunicato; puta pro salute corporis sui; puta defendendo eum, ne interficiatur, vel mutiletur, vel quid simile per ea,
quæ dixi in .c. ad audientiam. ̄s. de homici. in
in septimo principali articulo.
99 Sed quæro iuxta prædicta, vtrum pro † salute
animæ meę possim communicare cum excommunicato; sicut possum pro salute animæ suæ.
Sol. glo. Guil. super Ray. in sum. eod. tit. §. trigesimo excipiuntur, dicit, quòd tāta posset esse
necessitas, & tàm arcta, quòd vbi non possem
habere copiam peritorum, nec res caperet dilationem possem ab excōmunicato consilium
petere, tàm in temporalibus, quàm spiritualibus; causa enim necessitatis excusat, vt superius
dictum est, pro quanta autem necessitate, aut
vtilitate liceat ab excommunicato consilium
quærere, arbitrio boni viri relinquendum est;
Et idem not. quidā frater Io. de Asten. in summa, vt refert Henri. in d. c. responso. ̄s. eod.
Et aduerte, quia prædicta procedunt, etiam si
aliquis communicaret ob causas prædictas ei,
qui foret excommunicatus vna cum participibus suis, per ea quæ supra dixi. Ex prædictis
etiam videtur inferendum, quòd excommuni-
100 catus possit recipi ad religionem absq; † metu
excommunicationis, cum hoc tendat ad salutē
animæ suæ, de quo tamen dic, vt latius dixi in
.c. sacris. in decimono principali articulo, in secunda quæst. principali, ver. circa decimūsextum dubium. Et ad hanc materiam etiam poteris colligere plura, quæ dicuntur in illa secunda quęstione principali, in varijs dubijs illius
101 quæstionis. Octauo, † fallit ex causa, seu
ratione præambulæ permissæ defensionis excommunicato; quia cum excommunicato ad
iudicium vocato, permissa sit defensio, vt in .c.
intelleximus. ̄s. de iudi. & latè dixi in .c. sacris.
in vigesimonono principali articulo in quinta
quæstione principali in tertio mēbro. Omnia
per consequēs videntur sibi permissa, sine quibus defensio explicari non potest, vt in .c. prætereа. ̄s. de offi. delega. & in .l. ad legatum. & in
.l. ad rem mobilem. ff. de procuratoris. Et ideò
102 permissum videt † esse aduocato officiū suum
iustè exercendo, talem excōmunicatum defendere, maximè respectu iniustæ excommunicationis; ostendendo excommunicationem nullam, vel iniustam si verum est, vel saltem verū
putat; quia excommunicato reseruatur legitima defensio, vt dictum est, & probatur in .c. cū
inter. ̄s. de excep. Et officium aduocati licitū
est, & ad defensionē conceditur, vt. ff. de postu.
in .l. 1. §. ait prætor. & supra, vt lite non cōtest.
.c. 1. pōt igit aduocatus, taliter officium suum legaliter exercendo excommunicato communicare. Facit tex. noster, & .c. cum voluntate. ̄s.
eod. & .11. q. 3. c. non licet. Et quod in simili
not. Ioan. And. in .c. pro illorum. ̄s. de præben.
super glo. 2. in fin. Sed si contra iustitiam foueret illum in crimine damnato, nulli dubium
est, quominus in eandem sententiam inuoluatur. Et plus dicit Hosti. in .c. cum desideres. ̄s.
eod. per .l. rem non nouam. §. patroni. C. de
iudi. quòd si aduocatus initio credebat excōmunicatum iustam causam fouere, & postea
in processu reperit contrarium, quòd debet illum dimittere, & nouam sequi conscientiam,
argu. c. per tuas. 2. ̄s. de simo. etiam si sit erronea, vt ibi, facit. c. fin. ̄s. de præscrip. & tunc maximè se retrahere debet, quando eius patrocinium verteretur in læsionē, quo casu etiam teneretur lęso ad restitutionē, argu. c. 1. de re iudi.
lib. 6. & .c. sicut dignū. §. illi. ̄s. de homici. & .c.
fin. ̄s. de iniurijs, secundum Hosti. & Io. And.
in .c. proposuit. ̄s. de cle. exco. mi. & Henri. in
.c. cum desideres. ̄s. eod. Ex prędictis ego arbitror, quòd aliæ personæ necessariæ ad iudiciū,
103 quales sunt † Iudex, notarius, nuncius, & testes
possunt excommunicato communicare ad defensionem ipsius. Et procurator etiam potest
eum defendere; ad quod omnino vide, quæ latius dixi in .c. sacris in decimonono principali
articulo in quinta principali quæstione in tertio membro principali. ver. quarto dubitatur.
Sed nunc occurrit mihi dubium, quid si excommunicatus ageret, & pars non exciperet de excommunicatione, vtrum iudici, aduocato, reo,
104 & similibus personis † licitum sit communicare absq; metu excommunicationis, quam quęstionem non memini tactam à Doctoribus.
Circa quam, dicendum nunc ex tempore arbitror, quòd respectu personarum, quæ necessarię sunt ad iudicium, necessarium officium exercentes, dicendum sit quòd non incurrunt pœnam excommunicationis. Nam ex quo ipsi
excommunicato permittitur agere, vt in .c. pia.
de excep. lib. 6. Meritò etiam prædicta videntur esse permissa, per ea quæ statim dicta sunt.
Nec est verisimile, quòd ius cum peccato prædictorū permiserit iudicium intentari, & ipsius
iudicij validitatem donec operatur; & hoc
maximè dicēdum videtur in aduocato, & procuratore, qui ante excommunicationem locasset operas suas ad patrocinandum, vel procurandū;

105 randũ; cogitabis. Nono † fallit, ratione igno-
rantiæ. Vnde excusatur ignoranter commu-
nicans excommunicato, vt in .c. cum desideres.
.§. eod. ibi, dum tex. dicit scienter, & glo. ma-
gna ibi, & Doct. Facit .c. 2. §. de consti. & .c.
sicut dignum. ver. illis præterea .§. de homici.
quòd procedit si ignorantia est probabilis, se-
cus si sit crassa, vel supina, vt .§. de cleri. exco.
mini. c. apostolicæ. Tunc enim peccat, & im-
putatur ei saltem, quò ad ecclesiam militan-
tem. Facit. 12. quęst. 2. c. qui & diuinis. & .§.
de ordina. ab Episc. qui renunc. episcop. c. 2.
106 Et si quæritur quomodo quis † dicatur scire,
vel ignorare, vide quod not. Ray. in sum. eo. tit.
ver. 44. Et Hosti. in summa eod. tit. §. fin. ver.
res ignorata. vbi volunt, quòd quis dicitur sci-
re aliquem excommunicatum, cum viderit il-
lum verberare clericum in casu non concesso.
Vnde secundum Innocen. in .c. inquisitioni .§.
eod. talis debet vitari, & in publico, & in priua
to, si publica fuit verberatio. Et potius debet
quis excommunicationem sustinere, quàm ei
communicare. Sed si nescit pro certo percus-
sionem iniustam; sed sic credit probabiliter, &
discrete, non debet illi voluntariè communica-
re, sed ad petitionem percussoris communi-
cantis non vitabit eum etiam in priuato; ra-
tio diuersitatis est, quia communio prima est
voluntaria, redditio debiti est necessaria. Si au-
tem credit percussionem iustam, non dum ad pe-
titionem illius; sed etiam voluntariè poterit il-
li communicare. Refert tamen Inno. in .d. c.
inquisitioni, quosdam dicere, quòd quamuis;
107 qui publicè percutiat † clericum, etiam ab ijs,
qui viderunt vitari non debet, quia licet verè sit
excommunicatus, non tamen nominatim, nisi
per iudicis sententiam excommunicatur, non
vitatur. 2. q. 1. c. multi. Sed ipse Inno. dicit, quod
etiam aliter, quam per ipsam sententiam excõ-
municatio potest esse notoria, sicut de fornica-
tione dicitur, in .c. vestra .§. de cohabi. cleri. &
mulie. Non obstat .c. multi, quia loquitur quã
excommunicatio non erit notoria, quamuis es-
set talis, quæ probari poterat; puta, quia facta
percussio iniusta multis videntibus. Nam tunc
non vitabitur, nisi primo condemnetur, vt ibi.
Et sequitur Ioan. And. & .D. Anto. in .d. c. in-
quisitioni; quod vltimum ego intelligo respectu
eorum, qui non viderunt; secus respectu eorũ,
qui viderunt. Et sic patet ex prædictis, quali-
ter, quis ex percussione clerici sciat aliquem ex-
communicatum. Insuper etiam potest quis
scire aliquem excommunicatum, si erat præ-
sens, quando lata erat sententia excommunica-
tionis, vel facta publica denunciatio excommu
nicationis, vel si excommunicatus hoc asserit,
vel Prælatus ipsius excommunicati; maximè si
suus Episcopus hoc eidem dixit, vel si audiuit
ab eo, cui fidem necessariò adhibere debebat,
vel si est publica fama ipsum esse excommuni-
108 catum. Nam, † & publica fama ad inducen-
dam scientiam videtur sufficere, per tex. iun-
cta glo. in verbo publica fama. in dicto. c. cum
desideres. §. eod. & ibi tenet .D. Anto. & Doc.
Facit .c. illud. §. de cleri. excõ. mi. & ibi glo. in
ver. in hoc & .D. m. ibi, & in .c. 1. §. de postu.
pla. Ad quod vide, quæ dixi de effectu famæ in .c.
qualiter. 2. §. de accu. in 0000 principali articu-
lo .q. 45. Et hæc procedunt quò ad vitandam
voluntariam communionem excommunicati.
Sed quò ad excludendum eum à potentia agẽ-
109 di, arbitror, quod † non sufficiat probatio per so-
lam famam, per ea quæ dixi latè in .c. sacris. in
decimonono principali articulo, in sexta quæst.
principali. Qualiter autem quis inquirere de-
100 beat † ad vitandum eum, de cuius excommuni-
catione est publica fama. Dic, quòd aut quæri-
tur, vtrum debeat ipsum vitare postquã in pur-
gatione defecerit, & dicendum est quòd sic, se-
cundum Innocen. in .d. c. cum desideres. Aut
antequàm defecerit, & tunc aut distulit præsta-
re purgationẽ, & est vitandum, vt sup. de apo-
sta. c. tuæ. secundum Inno. Aut non defe-
cit in purgatione, nec eam distulit præstare. Et
tunc dicit Inno. quòd vitari non debet. Sed
Bern. & Hostien. innuunt contrarium, pro qui-
bus facit tex. in .d. c. cum desideres. cum tex. ibi
dicat, nec ipse, nec alius sibi communicare de-
bet, nisi ad arbitriũ Episcopi. Et hoc tenet Ray.
in sum. in ver. 45. Sed ad concordandas ipsas
opi. contrarias, potest sic probabiliter distin-
gui, prout videtur distinguere Glo. super Ber.
& Frat. Ioan. in summa, quos sequitur Henri.
in .d. c. cum desideres. Quòd aut fama publica
est aliquem esse excommunicatum, & tunc vi-
tandus est; & non solum hoc casu, sed etiam si
audiuerit quis à fide dignis, quod audiuerunt eum
excommunicari, aut denunciari excommunica
tum in ecclesia, vel viderũt eum fecisse aliquid,
propter quod incidit in excommunicationem,
vt supra dixi. Nam tunc debet quis illum vita-
re, tam in publico, quàm in occulto, donec su-
per hoc inquisiuerit veritatem, & hoc casu po-
test intelligi secunda opi. Ber. & Hostien. Aut
fama est aliter eum esse excommunicatum ex
facto occulto, cõtra quem adhuc non est publi
cè lata sententia, & non debet vitari; nisi tunc
demum cum se super hoc purgare recusauerit,
vel in purgatione defecerit. Et ita potest intel-
111 ligi tex. † in .d. c. cum desideres. ver. secunda
quæst. Facit ad hoc .c. si verò aliquis. §. eod. &
.c. excõmunicamus .§. qui autem .§. de hæreti.
Et hoc casu potest intelligi opi. Innocen. pro
quo facit, quia fama excommunicationis occul
tæ non potest plus operari, quàm scientia, & ta-
men sciens aliquem occultè excõicatũ, non tene
tur illum vitare saltem in publico, vt statim dicã.
Sed tu aduerte, quia hæc, & prædicta de recu-
sante se purgare, vel deficiente in purgatione
sunt intelligenda, sm ea, quę latè dixi in .c. fin.
de purg. cano. in decimoquinto principali
articulo in quæst. secunda principali. Item di-
112 cunt præfati Doct. quòd si audiui ab † aliqui-
bus etiam fide dignis aliquem esse excommu-
nicatum ex facto occulto absq; publicatione
sententiæ, quòd non teneor ab alijs inquirere;

nec etiam ab ipso de excõmunicatione sua, nisi
sit talis persona, de qua fortè præsumptio sit ꝙ
ignoret pctm̃ esse, ꝙ excõicatus se ingerat con-
munioni hominum; patet ergo ex prædictis
qualis debeat esse fama, vt vitetur excõicatus,
quia non debet esse leuis. Nam propter leuem
famam non debet vitari, vt si aliquis audiuit ab
aduersario ipsius excõicati. Nam ex hoc non
debet sibi formare conscientiam. 22.q.5.c.hoc
videtur, &. 11.q.3.c.non solum. vbi dicitur, ꝙ
reus est, qui aurē criminibus citò præbet. Vnde
glo. fra. Ray. in sum. eod. tit. ver. 61. quid si ali-
quis. Et ēt frater Io. in sum. dicit, ꝙ nõ est pro.
113 babilis ignorantia, si ignoratur, † ꝙ scitur à vi-
cinis, aut in parrochia, in qua quis habitabat
eo tempore, quo quis publicè fuit denunciatus
excõicatus, aut si dicit se ignorasse sniam pro-
prij Epi, vel ꝙ publicè factum est in prouincia,
argu. 16. dist. c. ꝙ dicitis. ẽ. de psumpto. c. quos-
dam. 12.q.2.c.qui & diuinis. nisi quis esset val-
de remotus à suo Episcopo, vel à loco publica-
tionis sententiæ, vel cũ recens esset publicatio,
ꝙ probabiliter posset esse in ignorãtia. Credũt
etiam præfati Doct. ꝙ iudex qui iudicat ex præ-
sumptionibus, quandoq; potest iudicare ali-
quã esse crassam ignorantiã, & per conseqnẽs
communicantem non excusari, quem tamen
Deus qui nouit veritatem, iudicauit illum non
esse excõicatum propter probabilem ignoran-
tiam. Et ad id quod dixi de credulitate adhi-
benda prælato, vel similibus, vide quod dixi in
clem. 1. de proba. Et aduerte circa prædicta,
114 quia si aliquis solus † scit aliquem esse excõica-
tum non debet illum publicè vitare, sed in se-
creto, de quo dic, vt latius dixi in primo mem-
bro principali. ver. Quintadecima declaratio
est; Quod tamen limito, si hoc scit vt homo;
115 secus si hoc sciret, vt Deus; † quia vt sacerdos
audiuit in confessione, nam tunc non debet sa-
cerdos illum vitare, nec in publico, nec in secre
to; quia nec verbo, nec signo debet illum pro-
dere, vt legit, & not. in. c. si sacerdos. ẽ. de offi.
ordi. & in. c. omnis. ẽ. de pœni. & remis. & in. c.
dilectus filius. ẽ. de excess. præla. Neq; enim
propriè dicitur scire, quod nouit tanquã Deus,
ẜm Hosti in. c. porrò. & in. c. cum desideres. ẽ.
eod. & ẜm quod dixi in. c. si sacerdos. tenet glo.
Guil. super Ray. in sum. eod. tit. in. d. ver. 41.
Et etiam frater Ioã. in sum. Et est ratio secun-
dum eos, ne confessio reddatur odiosa, si taliter
vitetur etiam in occulto, siue in potu, siue in ci-
bo, siue in reliquis. Et adde ad declarationem
prædictorum, quæ dicam in tribus seqnẽtibus
quæstionibus. Sed quæritur circa prædicta,
116 quid si aliquis † audiuit aliquem publicè ex-
communicatum, vel vidit eum incidere in cano
nem. Sed postea nõ videt eum, vsq; ad annum,
vel biennium, vtrum talis teneatur eum vitare,
donec sibi constet de absolutione. Sol. dicen-
dum est, quòd si ille sit, vel creditur homo ti-
moratæ conscientiæ, nec immemor suæ salutis,
quòd videtur posse ei communicari, maximè si
eo tempore quo constitit de excõmunicatio-
ne seruabat excommunicationem. Nunc au-
tē illam nõ seruat, nam possum probabiliter cre
dere, quòd sit absolutus. Secus si non erat ho-
mo timoratus, nec tũc temporis seruabat sen-
tẽtiam. Nam tunc vitandus est, cum præsum-
ptio sit illius excõmunicationem durare. Facit
.c. sicut. ĩ. eod. Et hoc tenet Guil. super Ray. in
sum. eo. tit. & frater Io. in sum. & Henri. in. d. c.
117 cum desideres. ẽ. eod. Sed † pone, quòd quis
erat præsens qñ. P. per sententiam fuit publi-
cè excommunicatus, vel denunciatus, & ipsum
.P. postea inuenit in remotis, vtrum teneatur
eum vitare etiam in publico. Sol. dicit Inno.
& sequitur Ioan. Andr. in. c. inquisitioni. ĩ. eo.
quòd tenetur illum vitare, quia ridiculosum es-
set dicere quòd nõ deberet vitare, nisi habens
probationes paratas; quia imò debet illum vi-
tare, etiam si omnes mortui sunt qui interfue-
runt sententiæ. Nec obst. 6.q.2.c.2. & 3. quia
loquuntur quando excommunicatio nunquã
fuit notoria; hic loquimur, quãdo fuit notoria
per sententiam, vel facti euidentiam indubita-
tam; sufficit enim factum aliquando, & alicubi
fuisse notoriũ licet probationes perierint. Sub-
dit tamen Inno. quod aliqui voluerunt, quòd
talis non sit vitandus publicè, sed occultè ex
quo alij ignorãt. Facit quod not. glo. & Hug.
.5.q.1.c. quidam. quod tamẽ admittunt nisi ha-
berent testes, & instrumenta ad probandum il-
lum excommunicatum; quia tunc debet eum
vitare etiam in publico; & hoc intellige secun-
dum decisionẽ præcedentis quæstionis. Et sub-
118 dit etiam Inno. & post eum Ioan. And. † ꝙ
si Prælatus præcipiat subdito, quòd celebret il-
lo præsente quem subditus scit taliter excom-
municatum, quem tamen Prælatus, & alij igno
rant excommunicatum, quòd ipse subditus pa
rere debebit, sed protestabitur saltem illi ex-
comnicato, quòd non intendit orare, nec cele-
brare cum eo, sed cum alijs. Vnde infert, ꝙ si
Prælatus præciperet, quòd corã illo solo cele-
braret, non debet ei obedire; etiam si esset mo-
nachus cui Abbas, hoc pciperet. Et ratio est,
quia nõ debet obedire pcepto pctm̃ inducẽti,
per not. in. c. sacris. ẽ. ꝙ me. cau. ẜm Inno. & Io.
And. Sed q̃ro, quid si dicat ille se absolutũ ab illa
119 excõicatione, licet instrumentũ, vel testes † nõ
habeat paratos. Sol. vr̃, ꝙ non sit ei credendũ,
nisi habeat aliqua argumenta suæ absolutionis,
argu. de cleri. percus. c. 1. & . 2. Sed videtur, ꝙ
si ipsius excõicatio nulli est præiudicialis, ꝙ ei
cõicare possit, si alias est persona timorata, &
bonæ vitæ; & maximè si hoc iurat, ẜm Inno. &
Io. And. in. d. c. inquisitioni. Et ad pdicta vide
omnino, quæ dixi in. c. sacris. ẽ. eo. in. 19. prin.
artic. in. 2. q. prin. ver. Circa. 17. dubium. & ꝙ
dixi sup in primo mẽbro principali, istius. 20.
articuli. ver. decimaquinta declaratio est. Quid
aũt iuris si excõicatio probata sit per viam ex-
120 ceptionis cõtra aliquẽ. An ille sit † vitandus, la
tè tradit. D. m. in. c. 2. ẽ. de ordi cog. tu dic, vt la-
tius dixi in. c. sacris. in decimonono principali
artic. in. 6. quæst. prin. & in. 8. mẽbro princi.

Decimoseptimo fallit in casu speciali .c. præsi-
121 dentes. † de hæreti. lib. sexto. vbi ordinarij de-
legati, vel inquisitores hæreticę prauitatis non
valentes sine moræ dispendio, vel negotij peri-
culo ad superiores recursum habere, qui legiti-
mè, in locis ipsis possunt iustitiã exequi, q̃ si
pro ipsius iustitię executione fienda cõtra hære
ticos, credentes, fautores, receptatores, & defen
sores requirunt præsidentes, & alios officiales
tẽporales, quòd quamuis tales officiales requi-
situ sint excommunicati, & sit notoria excom-
municatio, quòd requirentes non propterea
aliquã excommunicationis sententiam incur-
runt, quòd quidem inductum fuit fauore fidei,
& in odium ipsorum hæreticorũ. Et ideò pro
alijs causis hoc non permittitur, quamuis res vi-
deatur exigere celeritatem, vt sentire vidẽtur
Doct. in .d. c. præsidentes, quod intellige, ni-
si adesset fortè alia causa ex supra narratis. Vn-
122 decimo † fallit in bello iusto, in quo excommu-
nicatus licitè potest pugnando communica-
re, vt not. in .c. sacris. §. eo. Ad quod etiam vi-
de, quod dixi. §. in sexta fallentia in secũdo ca-
su in ver. prædicta dicit esse vera. Quid autem
123 si appellatum sit, † vtrum ratione appellatio-
nis interpositæ excusetur, dixi supra in primo
mẽbro. ver. decimasexta declaratio. Et ad decla
rationem etiam istius vltimi, vide declaratio-
nes positas in dicto primo mẽbro. Postremo
circa prædictum membrum tolle istas regulas,
124 & † limitationes. Prima, quòd in omnibus ca
sibus in quibus dixi aliquem excusari, vel pro-
pter priuilegium personæ, vel propter priui-
legium causæ nunquam talis excusatur parti-
cipando in crimine. Ad quod vide, quod dixi
supra in tertia fallentia, & tolle declarationem,
quam dixi supra in quinta fallentia. Secunda
125 regula est, quòd prædictæ † personæ quæ ex-
cusantur, vel priuilegio personæ, vel causæ; ex-
cusantur etiam si participãt cum eo, qui est ex-
communicatus cum participibus suis, quod ẽt
intellige, & declara, vt dixi in tertia fallentia.
Tertia, & vltima regula sit, quod etiam in casi-
bus permissis communicare excommunicato,
126 vel ex priuilegio personæ, vel ex causa † debet
quis quantum fieri potest abstinere à commu-
nione, vt in .c. si verè & ibi not. §. eod. Et ex his
Deo duce habes notabiliter expeditum vigesi-
mum principalem articulum. Vnde nunc re-
deamus, ad .c. sicut nobis.

Cap. XXXIX. Sicut nobis.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicato, qui se dicit absolutum, non cre-
dere debemus nisi, hoc probet.*

2 *Literis pœnitentiariorum, seu delegatorum sedis
Apostolicæ videtur esse credendum.*

3 *Qualitas semel posita, quæ non variatur ex tem-
pore, præsumitur durare, nisi in contrarium
probetur sublata.*

4 *Absolutio ab excõicatione est probanda, vel per
testes, vel per alias legitimas probationes.*

5 *Excommunicatum vitari facere pertinet ad offi-
cium Episcopi.*

6 *Legato etiam Cardinali non creditur in præiudi-
cium alterius.*

1 SICVT NOBIS. Sũmatur, † excõ-
municato, qui dicit se absolutũ
non creditur nisi hoc probet. h. d.
Vel dic, semel excommunicatus
præsumitur excommunicatus, & semper vi-
tandus est, nisi probet se absolutũ, hoc dicit, &
declara hoc, vt clarę dictũ fuit in. c. inter aliàs.
.§. in vigesimo principali articulo in decimano-
na fallentia, maximè in quatuor vltimis quæ-
stionibus. Primo ponit̃ decisa cõsultatio. Se-
cundo responsio, ibi, fraternitati. Primo not.
2 quòd literis † pœnitentiariorum, seu delegato-
rum sedis apostolicæ videtur esse credendum,
de qua materia dic, vt latè dixi in clemen. 1. de
proba. Secundo not. vtrunq; summarium, &
maximè secundum, ex quo, & tex. sequitur,
3 quod † qualitas semel posita, quæ non varia-
tur ex tempore præsumitur durare, nisi in con-
trarium probetur sublata; de qua materia in re-
gula, semel malus semper præsumitur malus,
4 de regu. iur. lib. 6. Tertio not. † quòd ab-
solutio ab excommunicatione probanda est
vel per testes, vel per alias legitimas proba-
tiones, aliàs asserenti se absolutum non cre-
ditur. Et ideò obtinens absolutionem de-
bet esse cautus, vt adhibeat cautelam, quòd
possit illam probare. Facit .c. proposuit. §.
de cleri. excom. mini. de qua materia latius
videbimus in .c. venerabili. infra eod. in vi-
gesimo quinto principali articulo. Vltimo
5 not. † quòd ad officium Episcopi pertinet fa-
cere vitari excommunicatum, de quo latius di-
cetur infra .c. seq. in vigesimo primo principali
articulo. Glo. ibi sentit contrarium, & soluit in
fin. glo. huius, vel solue secundum Doct. quòd
non creditur in foro contentioso, quia in hoc
quilibet communiter est immemor proprię sa-
lutis. Contraria verò procedunt in foro pœni-
tentiali, in quo secus est, quia in eo solum agi-
tur de proprio præiudicio ipsius confitentis, vt
in .c. significasti, & quod ibi not. de homici.
Glo. fin. format tres quæstiones sub compen-
dio, & soluit. In fin. glo. dic, not. ex hac glo.
6 quòd † legato etiam Cardinali, non creditur
in p̃iudicium alterius, de qua materia latè per
.D. m. in .c. post cessionem. §. de proba. & per
glo. ibi, & latissimè dixi in clemen. 1. de proba.
in secundo principali articulo.

Capitulum XL. Per Tuas.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, si ab Episcopo appellat, potest
ab eo absolui. Metropolitanus tamen volẽs
potest illum remittere suffraganeo; quin &
tenetur quando pro manifesto excessu fuit
excõicatus. Et probare volens se iniustè ex-
communicatũ*

communicatū, non auditur ante absolutionē.
2 *Separatus ab ecclesia non videtur posse ab ea auxilium obtinere.*
3 *Appellatio interposita ab excommunicatione, licet non suspendat, tamen deuoluit.*
4 *Metropolitanus nō habet iurisdictionē in subditos sui suffraganei, nisi per viam appellationis.*
5 *Fine permisso, omnia videntur permissa, quæ ad illum finem tendunt.*
6 *Legis tenorē sufficit allegare, licet nō allegetur lex*
7 *Appellabatur olim à sñia Epi ad finitimos Epos.*
8 *Emendare quot modis sumatur.*
9 *Iuramentum non videtur de substantia absolutionis, quia sola consuetudine præstatur.*
10 *Excōicatus conquerens de nullitate excommunicationis est vitandus in cæteris, præterquam in articulo excommunicationis prosequendæ.*
11 *Excommunicatus videtur cōtemnere excommunicationē non petendo ipsius absolutionem.*
12 *Archiepiscopus qualiter circa absolutionem excommunicati à suffraganeo suo versari debeat.*
13 *Excommunicationis comminatione, si præcipiatur aliquid alicui, qui eam contemnat, quomodo debeat puniri.*
14 *Excommunicationis sententia, vtrum aliquo modo sit contemnenda.*
15 *Excommunicationem, quis dicatur contemnere.*
16 *Excōcatio quot modis dicatur contemni.*
17 *Excommunicationem, si tertius non excommunicatus contemnat, quid dicendum.*
18 *Excommunicati pœna quando contemnit ipsam, quia nullam.*
Et quia inducit eum ad peccandum. nu. 19.
Et quia scit eam iniustam; Sed tamen non est talis quæ inducat eum ad peccandum. nu. 20.
Et quid si contemnat excommunicationem, quā sit esse iustam. nu. 21.
Aut excercendo actus prohibitos excommunicato. num. 22.
Aut si communicat, vel participat cum alijs, cum quibus non potest participare. nu. 23.
Aut si perseuerat in excommunicatione. nu. 24.
Et tunc aut de pœna arbitrio iudicis imponēda. nu. 25.
Aut de pœna, quæ à iure, vel iuris dispositione imponitur. num. 26.
Et tunc aut ratione simplicis cōtumaciæ. nu. 27.
Aut ratiōe delicti. nu. 28. Et hinc. nu. 29. tradit intellectus c. quicunq; 11. q. 3.
Et c. rursus. eadem. 11. q. 3.
Et c. cum contumacia. de hæret. in 6.
Et in delicto distinguitur de causa propter quā quis priuandus est beneficio, ac alio iure suo, siue non. num. 30.
31 *Perseuerans in excommunicatione per lapsum anni, perdit ius suum, quando agitur merè criminaliter, vel ciuiliter de crimine. non autē quando agitur merè ciuiliter.*
32 *Excommunicatus durans per annum in excommunicatione, quæ fuit lata propter libertatem ecclesiæ est in banno imperiali.*
33 *Excommunicatio, vt seruetur, & vt vitetur excommunicatus, ad cuius officium spectet.*

PER TVAS. Summatur, si excōicatus † ab Epo appellat ad Metropolitanum, potest ab eo absolui. Metropolitanus tñ volens suo Suffraganeo deferre potest illum remittere sibi absoluendū, & tenetur remittere, quādo pro manifesto excessu fuit excōicatus; & añ absolutionē non auditur volens probare se iniustè excōicatum. Secus si vult probare sñiam excōicationis nullam. h. d. Diuidit in quatuor partes principales. In prima narratur falsa opi. quæ inducebatur ad decisionē propositi. In secūda ponitur allegatio pro Archiepiscopo. In tertia ponitur allegatio contra Archiepiscopum. In quarta ponitur distinguēs decisiō. Secunda, ibi, vtrum. Tertia, ibi, in Sardicen. Quarta, ibi, nos igitur. Ad introductionem positionis casus, vide glo. fin. & quod ibi ponitur, continebatur vt arbitror sub ista decisa, infra posita hic in principio. Primo nor. ibi, ab ecclesia
2 separatus, argu. q † separatus ab ecclesia, non videtur posse ab ea auxilium obtinere; quia exclusus ab ecclesia, videt exclusus à remedio ab ecclesia concesso; sicut exclusus à corpore, videtur exclusus ab omni corporis priuilegio, & ideò hoc allegabatur ad effectū, vt excōicatus non posset appellare. Sed dic, q auxilium appellandi respicit defensionē, quæ est de iure naturali, vt in l. vt vim. ff. de iusti. & iur. & ideò nulli denegatur, vt in c. intelleximus. §. de iudi. Vnde allegatio prædicta procedere vr in remedio impugnatiuo, à sola ecclesia concesso. Secus videtur, qñ esset remedium defensiuū. Et ex prædictis infert Do. Anto. quòd licet bannitus sit exclusus à remedio iuris communis &c. Sed vide de hoc articulo, quia non est materia nostra, per Bar. in quæstione, quæ incipit sta tuto ciuitatis Lucanæ, & per Bal. in l. 1. C. de hære. insti. & per D. Nellum in tractatu bannitorum in prima parte secundi temporis. q. 5.
3 Secūdo not. ibi, ei non debet, q nō valet † hoc argumentum, fm quod ibi fiebat, quod est tale, videlicet nulla causa subditorū suffraganei defertur ad Archiepiscopum, nisi per appellationem. Sed cuilibet excōicato interdicta est appellatio, ergo non subditus suffraganei, à suffraganeo excōicatus potest absolui à Metropolitano, maior enim est vera simpliciter, fm ea quę tradunt in c. pastoralis. §. de offi. dele. & minor omnino est falsa, vt paret ex his, quæ statim dixi in pcedenti notabili, & ex nor. in c. dilecte. & in c. significauerunt. §. de excep. de quo latius dixi in c. sacris in decimonono principali artic. in 5. q. prin. in secūdo mēbro principali. q. 24. Et ideò consequentia non est bona, fm Hosti. Et aduerte, quia illi qui conabātur tenere hāc primam opinionē cōtra Archiepiscopum, poterant melius arguere fm Abbatē sub hac forma, videlicet nullus excōicatur ab homine nisi pro contumacia. 11. q. 3. in c. nemo. et dixi. §. in c. nulli, in octauo principali articulo. Sed contumax non auditur appellans. 2. q. 6. c. sunt quorum. ergo excōicatus appellare nō potest.

Sed dicit Abbas hoc argumentum soluendum vt not. in c. ad reprimendam. supra de offi. ordi, Sed tu dic, vt latius dixi, in c. sacro. in decimotertio principali articulo, in materia remedij appellationis, in ver. circa secundum membrũ, quando præcessit excõmunicatio. Tertio not,
3 quòd licet † appellatio interposita ab excommunicatione, non suspendat excõmunicationem, vt hic, & in c. pastoralis. §. de app. tamen talis appellatio operatur effectum deuolutiuũ, licet non operetur suspensiuum. de quo latius dixi in d. c. sacro. in artic, & ver. palleg. Quarto nota bonum modum arguendi à dictione, & à
4 sufficienti † partiũ enumeratione facit. c. cũ dilectus. de iure pat. & c. fin. de instit. & c. 2. §. de cogna. spiri. & not. institu. de ijs qui sunt sui, vel alie. iur. in princ. & in l. patre furioso. ff. eod. tit. tex. & Bart. in l. 1. ff. vsufruc. le. & in l. ex maleficijs. §. hæres, & in l. obligationum ferè. §. placet. ff. de act. & obli. Quinto,
5 not. regulam, quòd † Metropolitanus non habet iurisdictionem in subditos sui Suffraganei; nisi per viam appellationis. de quo dic, vt late dixi, in c. pastoralis. supra de offic. ordi. Sex-
6 to, not. ex ver. verum, quòd † permisso fine omnia videntur permissa, per quæ deuenitur, ad illum. Facit. c. præterea. supra de offic. dele. & tex. in l. ad legatum. & in l. ad rem mobilem. ff. de procur. Vtrum autem antecedentia ad illum finem contingenter, seu possibiliter, licet non necessariò, videãtur permissa, vt puta, permittit statutum interfectionem banniti, ad ipsius interfectionem sunt necessaria arma, vel quod intretur per muros Ciuitatis, vel quid simile, vtrum videantur hæc permissa. De armis, disputauit quidam Do. Thomas de Aroguidis de Bononia; & dicit, quòd sic. cuius disputationem, & decisionem refert, & sequitur Do. Nellus de Sancto Gemi. in tractatu bannitorum, in secunda parte. 2. temporis quæstio. 48. de vno scilicet, intrantę per muros. vide per eundem. D. Nellum in secunda parte secundi temporis quæstio. 15. vbi arguit pro, & contra. Et decidit, quòd talis sit arbitrio Iudicis puniendus, tanquam culposus, non tanquam dolosus. Septimo, not. quod
7 sufficit † allegare tenorem legis, licet non allegetur lex, seu vbi sit, vel quota. Octauo not.
8 in ver. in Sardicẽsi, quòd olim † à sententia Episcopi appellabatur ad finitimos Episcopos, & sic ad consilium prouinciale, de quo hic in glo. in verbo in Sardicensi. Nono not. de verbo
9 emendare, quod ponitur † hic pro correctione iniquitatis sententiæ, aut opinionis non verę. Quandoq; ponit pro correctione, seu castigatione corporali, vt in rubro, & nigro. C.
10 de emen. pro. Decimo † not. quòd iuramentum non videtur de substantia absolutionis; quia sola consuetudine videtur præstari. de quo dicam. in c. venerabili. §. eod. in decimoseptimo principali articulo. Vndecimo not. duas regulas, ad quas quotidie allegatur iste tex. Prima, quòd dicens excommunicationem nullam, auditur licet non petat absolutionem purè, vel ad cautelam. quamuis si velit excommunicatus possit petere absolutionem ad cautelam. Secunda regula est, quòd dicens excommunicationem iniustam, non auditur volens probare eius iniustitiam; nisi ante omnia petat ipsius absolutionem. Et ratio est, quia excõmunicatio, etiam iniusta, ligat quò ad ecclesiam militantem, vt dixi in. c. sacris. in decimonono principali articulo in princip. Et cum sit in omnem euentum necessaria absolutio, vt non frustra spectetur euentus nihil operaturus, iuxta not. in l. si quis ita scripserit hæredi. institu. de peti. hære. & in l. aliquando. §. fin. ff. ad Velle. meritò ante omnia debet peti absolutio. de qua materia latius dicemus. in. c. super eo. §. eod. in vigesimo principali articulo. Et aduerte, quòd non solum in duobus casibus hic expressis auditur volens probare excommunicationem nullam absque petitione absolutionis, sed etiam in omnibus casibus, in quibus allegaretur nullitas, de quibus dixi in c. perpendimus. supra eod. in. 10. principali articulo quæst. 19. Isti enim duo casus hic ponuntur exempli gratia. ad quod vide, quod dixi in d. c. sacro. in decimotertio principali articulo. Duodecimo
11 nor. quod excommunicatus conquerens † de nullitate excommunicationis, est vitandus in cæteris, præterquã in articulo excõmunicationis prosequendæ. Quod qualiter intelligi debeat hodie, declaratum est in. c. solet. eo. tit. lib. 6. Ad quod vide quod dixi in. c. inter alias. supra eo. in vigesimo membro, ver. decimasex-
12 ta declaratio est. Decimotertio not. † quòd excommunicatus videtur cõtemnere excommunicationem non petẽdo ipsius absolutionẽ, quamuis proponat illam iniustam. Et ad hoc allegatur iste tex. quòd cõtemnens excõicationem, etiam iniustam, ligatur tamẽ ex suo contemptu. de quo latius dicam statim post glo. in
13 vigesimoprimo princ. artic. Vltimo not. † qualiter Archiepiscopus circa absolutionem excõmunicati à Suffraganeo suo debet versari; nã si sit excõicatus, non pro manifesta offensa, si velit deferre excõicatori, põt; sed non tenetur remittere excõicatum absoluendum ab excõicatione. Si verò excõicatio sit lata pro manifesta offensa, tenetur remittere excõicatũ ad excõicatorem; nec potest illum absoluere, nisi excommunicatus requisitus malitiosè denegaret beneficium absolutionis. de qua materia, dic, vt latè dicam in. c. officij. §. eo. in vigesimotertio principali articulo. Glo. 1. potest expediri per contrarium, & per quæst. In fi. glo. vel dic melius, quòd aut excommunicatio fuit lata per Episcopum ad instantiam alterius subditi, & non potest Archiepiscopus se impedire; nisi de feretur ad eum per appellationem; quia non est iudex subditorũ Episcopo, nisi per appellationem, vt in. c. pastoralis. §. de offi. ordi. Aut Epus excõicauit ex officio suo, & tunc põt. ita distinguit tex. in. c. venerabilis. eo. tit. lib. 6. Ad quod

quod vide quæ dixi in .c. sacro. supra eod. in decimotertio principali articulo, & quod dicã in .c. officij. §. eo. in. 23. artic. Glo. secunda quærit de intellectu istius allegationis; & soluit soluendo per actũ contrarium, quod fieri posset. In fine glo. dic quòd qualitercunque allegatio hic posita in principio intelligatur, quòd excommunicatus non potest appellare; quia præcisus ab ecclesia, falsum est, vt. §. dixi. Si verò intelligatur, quòd non potest appellare, quia appellatio non operatur effectũ, vt in.c.pastoralis.§. de appel. adhuc est falsum, quia licet nõ operetur effectum suspensiuũ, operatur tamen effectum deuolutiuũ, vt hic, & in .c.venerabilibus.eo.tit.lib.6.dixi in.c. sacro. in decimotertio principali articulo. Glo. super ver. remittendi.sentit contrarium, quòd quis non sit remittẽdus ad Iudicem à quo.& soluit, quòd illud est regulare. Fallit in tribus casibus hic expressis in glo. In fine glo. dic, secundum Do. Anto. ꝙ in his quæ sunt de iustitia processus, iudex ad quem nõ facit remissionem ad Iudicem a quo. Et sic procedit regula posita hic. in fi.glo. In ijs verò quę facit de gratia ex iuris potestate, põt deferendo Iudici a quo, remittere appellantem ad ipsum. Nam ista absolutio, ab excommunicatione, nõ deberet fieri antequã constaret de causa absolutionis. Sed ius de gratia concedit, vt antea possit absolui.& ideò potest remittere. de quo latius dicam in.c. officij. in vigesimotertio princip. artic. Glo. super verbo Sardicensi, primo narrat, quid iuris esset olim secũdũ antiquos canones in materia nostra, quando excommunicatio diceretur iniusta.deinde narrat, quid iuris sit hodie secundum nouas constitutiones. In eadem ibi, nisi in ijs duobus casibus, dic, imo idem dicendum est in omnibus casibus, in quibus excommunicatio esset nulla, secundum quod dixi.§.in nono notabili. & in.c. sacro. in decimotertio principali articulo. In fine glo.dic, similẽ glo. habes. 11.quæst. 3.in.c. Episcopus forte. Et pro istius, & illius glo. declaratione, vide quod dixi in.d.c. sacro. in decimotertio princ. artic. iunctis ijs quæ dicã in .c.officij.§.eo. in vigesimotertio principali articulo. Glo. super verbo intollerabilem errorem, quærit, quid sit error intollerabilis, & soluit. deinde arguit in contrarium. & deinde ponit opin. Vinc. distinguentis, & interserit quædam contraria, interponedo opin. Ioan. & tandem ponit suam opin. In eadem ibi, aliquid impossibile, vel turpe. dic de hoc, vt late dixi in.c.perpendimus. supra eod. in decimo principali articulo. In eadem glo. ibi, expressè pronunciat contra ius scriptum, dic de hac materia, vt latè dixi in .c. 1. supra de re iud. In eadem glo. ibi, & idem dicendum vbicunque iuncto illo verbo, nisi velit quis ad cautelam. dic, vt in .c. sacro. in decimotertio principali articulo, iunctis ijs quæ dicam in.c. venerabili. in vigesimoquinto principali articulo. In fi. glo. dic, de hoc, vt dixi in dicto.c.perpendimus. in. 10. articulo, quæstio. 16. Glo. super verbo, in quibus casibus, quærit de intellectu literæ, & soluit. In eadem ibi, scilicet præmissis. dic, idem est in omnibus casibus, in quibus sententia excommunicationis diceretur nulla, vt dixi supra in decimo notabili, & in glo. super verbo in Sardicensi. Glo. super verbo, ad cautelam, allegat concordantia, & declarat qualiter concedatur absolutio ad cautelam. In fine glo. dic vt melius dicã, in.c. venerabili, in vigesimoquinto principali artic. Glo. super verbo, in alijs euitari, quærit de intellectu litteræ, & soluit. In eadem glo. ibi, sed extra Iudicium non debet vitari, dic, de hoc, vt late dixi in.c.inter. supra eod. in. 20. principali articulo, ver. 17. declaratio est & .c. sacro. in decimotertio principali articulo, in principio. Glo. super verbo verum in alijs, similiter quærit de intellectu litteræ, & soluit; & in fine sentit contrarium, & soluit. In eadem glo. ibi, nisi gratiam petat, dic de hoc etiam, vt latius dicã in d.c. venerabili. in vigesimoquinto principali artic. &. in .c. super eo. in vigesimoquarto principali articulo. Glo. penult. colligit not. ex tex. In fi. glo. dic de hoc, vt statim dicam in. 21. articulo in. 7. quæstio. Glo. fin. in princip. quærit de intellectu litteræ. deinde quærit de dubitatione istius diuersitatis. & soluit, adaptando casum litteralem, & vnde habuit ortum dubitatio, & altercatio de qua hic.

Postremo iuxta præmissum ordinem in rubr. superest, vt hic examinemus vigesimum primum principalem articulum, videlicet, de pœna contemnentis excommunicationem. Pro cuius articuli clariori declaratione prosequar infrascripta membra. Primum, de eo qui contemnit agere id, quod sibi præcipitur, non curans excommunicationem, seu adimplere præceptum quod factum est sub pœna excommunicationis. Secundum, de eo qui postquam incidit in excõmunicationem, cõtemnit ipsam excommunicationem. Circa quod secundum membrum prosequar infrascriptas quæstiones principales. Prima, an excommunicatio sit aliquo modo contemnenda. Secunda, quis dicatur illam contemnere. Tertia, quot modis dicatur contemni. Quarta, quando illam contemnit tertius non excommunicatus. Quinta, quando eam contemnit excommunicatus, quia nullam. Sexta, si contemnit eo, quòd inducit ad peccatum. Septima, si contemnit eam, quia iniustam; sed non inducit ad peccandum. Octaua, si contemnit eam quamuis iustam. Nona, quando contemnit excommunicationem, eo, quòd facit actus prohibitos excommunicatis, attentando ea quæ excommunicatus exercere non potest. Decima, quid iuris, si participando contemnit. Vndecima, quid iuris, si contemnit perseuerando, nec curando de absolutione. Duodecima, ad cuius officium pertineat facere seruari excommunicationem. Circa primum membrum, de eo qui contemnit adimplere id, quod sibi præcipitur sub excommunicationis pœna:

dic, quòd aut contemnit; quia asserit talem excommunicationem non ligare tanquam ecclesia non habeat ad hoc potestatem, & talis punitur, vt hæreticus. Facit quod not. glo. in.c.generali, de elec. lib.6. & quod not. 19. dist. c. nulli fas. Aut contemnit, quia nō vult adimplere id, quod sibi præcipitur, & hoc casu, si non excusatur aliqua iusta causa incidit in excommunicationem, cum ipsi contumaci pro pœna contumaciæ sit adiecta excōmunicatio, de qua materia dicendum est, vt latissimè dictum fuit in.c.nulli.§. eod. in octauo principali articulo. Secus si contemneret eam, quia nullam, vel induceret ad peccandum, vt statim dicam in secundo membro, in quinta quæst. & seq. Circa secundum principale membrum pro examinatione quæstionum propositarum. Quæro primo, vtrum aliquo modo sententia excom-
14 municationis † sit contemnenda. Sol. dic. q̄ data ipsius validitate, quamuis etiam esset iniusta, nō est contemnēda, sed seruāda. 11.q.3.c.1. Et idem est dicendum in qualibet alia specie censuræ ecclesiasticæ, vt in.c. fin. §. de exces. prælа. Item non est vilipendenda, vt supra de priuile.c.vt priuilegia. in fin. Item nec frangenda, vt supra de consuetu.c. cum inter. nec etiam negligenda, vt in.c. eum illarum.§.eod. vbi hæc ponunt Hosti. & Io. And. Et de hoc vltimo dicetur.7. in vndecima quæst. Secūdo
15 quæro, quis dicatur † illam contemnere. Sol. dic breuiter, quòd ille dicitur contemnere excommunicationem, qui scienter, & casibus à iure non permissis potens illam seruare, nō seruat, si teneat, licet etiam sit iniusta, siue loquamur de excommunicato, siue de tertio. Ex præ dictis primo infertur. Inquātum dixi scienter, quòd ille non dicitur contemnere, qui illam nō seruat propter probabilem ignorantiam, nam talis excusatur. Et ideò qui in absentia fuit excōmunicatus, non punitur pœna contemptus, nec efficitur irregularis, si celebrat sicut prius, secundum Io. And. & Lapū in.c.1.de concess. pben. lib.6. per not. in.c. penul. & quod ibi not. glo.§. de cle.exco. mi. quia ignorans non dicitur contemnere, vt ibi not. & in. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. ad scilla. cum simil. quod procedit, si ignorantia sit probabilis; secus si sit crassa, vel supina; vt puta, quia fuit peremptoriè citatus, nec iuit, nec misit, propter qd' fuit excommunicatus, & sic existens excommunicatus celebrat. Nam ex quo sciebat, se taliter citatum, debuit credere, quòd procederetur contra eum ad excommunicationem. Et ideo sit irregularis; & debet per Papam cum eo dispensari, vt tradit Spec. in tit.de lega.§.iusta. ver. vt autē, & Lap⁹. & D.Domi. in.d.c.1.de cōce.preben. lib.6. Et vide ad prædicta, quæ dixi in c.inter alia.§.eod. in vigesimo principali articulo, in quarto membro principali in nona fallentia. Et quod dixi in c. perpendimus supra in decimo principali articulo, quæst. nona. Secundo sequitur ex prædictis in quantum dixi in casibus à iure non permissis, q̄ ille non dicitur contemnere, qui ex priuilegio personæ in casibus à iure permissis, nō seruat excōmunicationem, etiam iustam, siue loquamur in ipso excōmunicato, siue in tertio. Ad quod vide quod latius dixi in.d. c. inter. in quarto mēbro principali, quasi per totum. Tertio sequitur ex prædictis inquantum supra dixi si potest illam seruare, quòd non dicitur ille contemnere, qui ꝓpter aliquam necessitatem, vel propter aliquod iustum impedimentum non seruat excōicationem etiam iustam. Ad quod vide, quod dixi in dicto quarto membro. Quarto sequitur ex premissis dum dixi. sup si teneat licet iniusta; quia non dicitur ille contemnere qui non seruat excommunicationem si est nulla, nec etiam si inducit ad peccandum, vt statim dicam in.5.&.6.
16 quæst. Tertio quæritur † quot modis dicatur excommunicatio contemni. Sol. dicit Io. An. in.c. dilecto. eo tit. lib.6. in nouella, quòd multis modis dicitur contemni. Primo, quādo excommunicatus accumulat culpam culpæ. Secundo quando ex certa scientia intrat ecclesiam quando non dicitur officium. 24. quæstio.3.c. clericus. 25. dist. c. 1. circa prin. nisi causa prędicationis. Ad quòd vide quæ dixi in.c. sacris. sup eo. in.19. princi. articu. in quæst. 2. prin. in. 17. dubio, & duobus sequentibus. Tertio dicitur etiam contemnere qui non intrat ecclesiam; sed ad valuas audit officium, quòd est contra iura, vt in.c. quod in te. supra de pęni. & remis. de quo dic, vt dixi in.d.c. sacris. in.19. principali articulo in. 2. quæstio. in. 17. dubio, & duobus sequentibus. Quarto dicitur, contemnere; quia communioni catholicorū quos vitare potest, se ingerit, de cle. excom. mi. c. illud. §. illud. de quo late dictū fuit in. c. inter. in. 15. arti. Quinto quia nimis dormit in sententia excommunicationis, vt hic de quo statius dicam in. 11. quest. Sed tu breuiter potes concludere, quòd totiens quis dicitur contemnere, & tot modis; quotiens, & quot modis agit illud, quod sibi prohibetur, siue loquamur respectu tertij agentis esse sibi prohibitam cum excommunicato, siue loquamur de excomnicato qui actum sibi prohibitum attentet de quo late dictum fuit, in.d. c. sacris. in.19. principali articulo, & in.c. inter. in. 20. principali articulo. Sed omnes modi videntur posse reduci ad tres, vel quia contemnit authoritatē secundum quā dixi supra in primo mēbro. Vel quia contemnit exercendo actus prohibitos de quibus in.19. & .20. articulis. Vel contemnit perseuerādo, in eo de quo statim, in. 11. quest. Quarto quęritur, qn̄ non excōicatus; sed ter-
17 tius cōtemnit † excōicationē. Sol. breuiter dic, quia aut contemnit quia diceret apud ecclesiā nō esse hanc potētiā, & dic, vt dixi.§. in primo mēbro. Si verò cōtemneret aliter pͣta cōicando ipsi excōicato, distingue, vtrū cōicetur in crimine, vel extra crimē, fm ea quę lati⁹ dixi supra eo. in.c. inter. in. 20. prin. artic. in tertio mēbro prin. Aduerte tñ, quia ꝓpter talē cōtemptum participās excōicato etiā aliter quā in crimine

puta

puta locutione, cibo, & potu, &c. possunt ag-
grauari, & maiori excommunicatione excómu
nicari, vt in.c.3.eod.titu.lib.6. Notat Archid.
11.q.3.c.3. Et qualiter talis fieri debeat, dixi
in.c.perpendimus.§.eod.in decimo prin.artic.
q.28. Quinto quæritur de pœna ipsiusmet
excommunicati contemnentis ipsam excom-
18 municationem. Et primo, †quando ipsam con-
temnit, quia nullã. Sol.dic, ꝙ talis nulla pœna
punitur. Talis enim excommunicatio nec ti-
menda, nec tenenda est, secundum Hostien. in
summa.eod.titu.§.quis sit effectus. ver. quòd
qualiter quis dicitur non seruare. Excommu-
nicationis enim nullæ, nullus est effectus, vt di-
xi in.c.sacris.§.eod. in decimonono prin.artic.
in princ.vbi vide. Aduerte tamen, quia in du-
bio quis debet potius putare se excommunica
tum, & excommunicationem valere. Ad quod
vide qđ dixi in dicto decimonono artic. in de-
19 cimaseptima.q.prin. Quæritur sexto, †quid
si ipsemet excommunicatus contemnit præce-
ptum excommunicationis, & sententiam, eo ꝙ
induceret eum ad peccandum. Sol. dic, quòd
talis nulla pœna punitur, immò debet illã con-
temnere, vt in.c.inquisitioni.§.eo. Facit quod
not.in.c.sacris.§.quod met.cau. & quod dixi
in.c.perpendimus.§.in decimo princ.articulo.
20 q.16. Septimo quæritur, quid †si excommu
nicatus contemnit excommunicationem, quia
scit eam iniustam; sed tamen non est talis, quæ
inducit ad peccãdum. Sol.arbitror distinguen
dum, ꝙ aut quæritur qua pœna iste sit punien-
dus quò ad homines, & dic, ꝙ si contemnit,
quia dicit ecclesiam non ligare propter defectũ
clauium, & fortè punietur vt hæreticus, vt dixi
supra in prin.istius articuli. Sed si diceret eam
non ligare quò ad Deum, non punietur tali pœ
na, quia non ligat, vt statim dicam. Si verò ex-
communicatus aliter contemnit excommuni-
cationem iniustam, illam non seruando; sed im
miscendo se de actibus prohibitis, dic, quòd ta
lis punitur quò ad homines, & ecclesiam mili-
tantem, ac si contemneret excommunicationẽ
iustam. Sed quò ad Deum talis sententia in se
non ligat, vt dixi in.c.sacris.§. in decimonono
prin.artic.in prin. in ver. circa secundum mem
brum. Et ideo si iniustè excommunicatus dice-
ret excommunicationem, vel ecclesiam non li-
gare quò ad Deum, propter hoc non punite-
tur vt hereticus, eo ꝙ verum diceret, & eo quia
illud dictum Math.apost.c.16. Quodcunq; li-
gaueris, &c. & transsumptiuè.24.q.1.c.quod-
cunq;. intelligitur, quòd ligatus per ecclesiam
militantem, intelligitur ligatus quò ad Deum,
quando esset ligatus claue non errante, vt dixi
in dicto decimonono artic. ver. circa secundum
membrum.in princ.articuli. Sed tamen si talis
excommunicatus aliàs ex facilitate, non ex cõ-
temptu communicaret, aut alios actus excom-
municato prohibitos attentaret, tunc aliter nõ
punitur. Si verò facit ex contemptu, nisi quan
tum effectus excommunicationis habet ex iu-
ris dispositione, vt actus ille non valeat, vel ab
ipso repellatur, secundum ea, quæ latè dicta fue
runt in.d.c.sacris. in decimonono princ.artic.
per totum. Sed si ex contemptu, credens tamen
ecclesiam militantem ligare etiam per iniustam
excommunicationem, non seruaret, dicendum
est, quòd etiam quò ad Deum talis incidit in
peccatum mortale, & excluditur à regno cœlo-
rum. 11.quæst.3.c.nemo. Vnde propter con-
temptum sententiæ excommunicationis, sen-
tentia ipsa iniusta, efficitur iusta quò ad prædi-
ctum effectum, vt probatur hic in tex.nostro in
ver. verum ibi, ne sententiam ecclesiasticam. &
11.q.3.§.cum ergo. &.§.hæc. & simil. &.24.
quæst.3.c.notandum. in fi. Vnde licet quò ad
Deum prius non ligaretur, nunc ligatur, vt dixi
in dicto ver.circa secundum membrum.in præ
dicto decimonono artic. Septimo quæritur
21 de excommunicato contemnente †excommu-
nicationem iustam. Sol.dic, ꝙ aut contemnit,
quia dicit ecclesiam non habere potestatem li-
gandi, & dic, vt dixi in princ. Aut contemnit
ex alia temeritate, & dic, ꝙ aut contemnit fa-
ciendo actus prohibitos, & dic, vt dicam in seq.
quæst. Aut contemnit communicando, seu
participando, & dic vt dicam in decima quæst.
Aut contemnit perseuerando in excommuni-
catione, & dic vt dicam in vndecima quæst.
Octauo quæritur de pœna excommunicati, qui
contemnit excommunicationem faciendo, seu
22 exercendo actus sibi prohibitos, †vt puta, exer
cendo spiritualia, exercendo iudiciaria, vel simi
lia. Sol. qualiter talis puniatur, respectu inuali-
ditatis gestorum per eum latissimè actum fuit
in.d.c.sacris.in decimonono princ.artic. per to
tum. Sed respectu diuinorum officiorum, aut
ordinum si sit regularis excommunicatus, qui
faciat se promoueri, est suspensus; si secularis
deponendus est, vt in.c.cum illorum. supra eo.
& ibi per.d. Anto.&.D.m.& Doct. Nec potest
secundum Io. And.& Doct. ibi dispensari cum
tali, nisi per solum Papam, non solum si excom
municatio erat talis, cuius absolutio reseruaba-
tur Papæ, prout loquitur tex.in.d.c.cum illorũ.
Sed etiam si erat talis excommunicatio, à qua
Episcopus poterat absoluere; nam per hoc
non potuit Episcopus cum tali dispensare; quia
effectus est regularis, cum quo nullus extra Pa-
pam potest dispensare, vt in.c.2.&.3. supra de
cler.excom.minist. vt dixi post Doct. & in.c.1.
&.2. supra de eo qui fur.ordi. rece. vbi patet, ꝙ
cum recipiente ordinem post excommunica-
tionem solus Papa dispensat. Et sequitur.D.m.
in.d.c.cum illorum. Et sic patet ex prædictis,
ꝙ potestas dispensandi est maior, durior, seu
difficilior vt concedatur, quàm potestas absol-
uendi. de quo dicam in.c.officij.§.eod.in vige-
simotertio princ. artic. Et adde ad hanc mate-
riam quod dixi in.c.illud.de cler.excom.mini.
& quæ remittendo dixi in.d.c.sacris.in decimo
nono prin.artic.in secunda quæst. princ. de pœ
na excommunicati attentantis spiritualia. & ibi
etiam in tertio membro, remittendo dixi, an
cum eo valeat dispensari, & quis possit dispen-
sare.

fare. Et vide, quòd excommunicatus celebrãs,
si monitus non desistat ad requisitionem iudi-
cis ecclesiastici, potest per sæcularem iudicem
damnari exilio, vt in.c.2.§.de cle.excom.mini.
& vide quod ibi dixi. Decimo quæritur, quid
23 iuris, † si excommunicatus contemnit excom-
municationem, eo ꝙ communicat, vel partici-
pat cum alijs, cum quibus non potest partici-
pare. Sol.circa hoc, dic vt latius dictum fuit in
.c.inter.§.eod.in vigesimo princ. artic. per to-
tum. Aduerte tamen, ꝙ ratione contemptus
istius excommunicati propter talem participa-
tionem, & ex quo excommunicatus indurescit
propter illam, potest iudex in maiorem pęnam
ipsius, præmissa monitione maioris excommu
nicationis, sentẽtiam proferre in omnes secum
participantes, vt in.c.3.in fi.eod.titu.lib.6. dixi
in.d.c.perpẽdimus.In decimo prin.artic.q.18.
Posset etiam iudex contra talem ratione con-
temptus procedere ad aggrauationem, adiun-
gendo aliam excommunicationem, vel pœnam
ipsi excommunicato præsumptuosè, & in con-
temptum immiscentis se communioni homi-
num; nam ratione nouæ contumaciæ, & inobe
dientiæ, potest, licet sit excommunicatu, iterũ
excommunicari, vt dixi in.c.nulli.§.eo.in octa-
uo princ.artic.& specialius in.c.cum pro causa.
§.eod.in vndecimo princ.artic.Et adde quæ sta
tim dicam in sequenti quæstione. Vndecimo
quæritur de pœna excommunicati, qui contẽ-
24 nit † excommunicationem, perseuerando in ea,
nec curando petere absolutionem. Solu. ego
arbitror distinguendum, ꝙ aut quæritur de pœ
na arbitrio iudicis imponenda, aut quæritur de
pœna, quæ à iure imponitur, vel de iuris disposi
tione imponenda est ratione talis perseueran-
25 tiæ. Primo casu dic, † ꝙ iudex ex arbitrio suo,
si viderit expedire, potest, vt arbitror talem ag-
grauare, vel similem infra annum imponendo
pœnam, vel mulctam pecuniariam. Item su-
spendendo eum, & priuando à beneficio, &
officio; poterit enim iudex præcipere tali perse-
ueranti in contumacia, & excommunicatione,
ꝙ debeat obedire sub tali pœna pecuniaria, vel
adiecta pœna alterius excommunicationis, vel
simili pœna suspensionis, vel priuationis bene-
ficij, vel officij, vt dixi in.d.c.perpendimus. in
decimo princ.artic.quæst.30. Hoc tamen, vt
arbitror, fortè procedit, quando quis fuisset
excommunicatus ratione simplicis contuma-
ciæ. Secus si ratione delicti; quia tunc fortè non
posset aliter aggrauari, ex quo ius operatur pœ
nam istius contumaciæ, & perseuerantiæ; quia
si perseuerat in excommunicatione per annũ,
habetur pro cõfesso; & potest puniri, ac si con-
fessus esset illud delictum, per quod fuit excom
municatus, per ea, quæ statim dicam. Secundo
26 casu, † de pœna, quæ imponitur à iure ratione
perseuerantiæ distingue, ꝙ aut quis fuit excom
27 municatus ratione † simplicis contumaciæ. aut
ratione delicti, de quo quis est accusatus, vel in-
quisitus per contumaciam suam, excommuni-
catur. Primo casu non reperio, ꝙ talis perseue-
rãs in excommunicatione, puniatur aliqua spe
ciali pœna. ĩ.annum, vel post annum. Nam.c.cũ
bonæ.supra de æta.& qualita.&.c.rursus. &.c.
quicunque. 11.q.3. &.c.cum contumacia. de
hæreti.lib.6. quæ imponunt certas pœnas rõne
contumaciæ, loquuntur in excommunicatione,
vel suspensione ratione delicti. Vnde arbitror
ꝙ solus iudex arbitrio suo poterit talem puni-
re alia pœna, tàm. ĩ.annum, quàm post annum,
vt supra dixi. Secundo verò casu, quando quis
28 fuit excommunicatus ratione delicti, † tex.lo-
quuntur variè, & variæ sunt Docto.opin. Tex.
enim in.d.c.rursus.& in.c.quicunque. videntur
requirere annum respectu pœnæ à iure impo-
sitæ. Et ad idem.c.cũ contumacia.eod.tit.lib.6.
&.c.excommunicamus.1.§.si verò.supra de hę
reti. Sed tex.in.c.cum bonæ. videtur exigere,
ꝙ per triennium debeat perseuerasse. Tex.verò
in.c.ex tuæ.de cler.non resid. videtur solum exi
gere sex menses, ita quòd solum per sex mẽses
debeat expectari. Doct.etiam in hac materia vã
riè loquuntur. Glo.enim in.d.c.cum bonæ. &
glo.fi.in.c.1.supra de iudi.& communiter* te- Cõm.opi.
nent, quòd sufficiat annus. Et idem Innocen.&
Host.in.d.c.cum bonæ. Et ad illum tex.qui lo-
quitur de crimine, respõdet, quòd narrat factũ,
non iuris ministerium. Vel secundum Innoc.
dicendum est, ꝙ illud.c.cum bonæ. mitigat ri-
gorẽ antiquorum canonum, dicentium, quòd
excommunicatus statim post excommunica-
tionem poterat deponi à beneficio; nisi diceret
de iniustitia excommunicationis. 11.q.3.c. si
quis presbiter. sed illud intelligitur in eo; qui
postea celebrauit. Item dicit Innoc. hoc casu,
quãdo stetit in excommunicatione per annum
locus esset excommunicationi per sententiam;
& talem sic priuatum beneficijs hac causa vlte-
rius non audiri pro illis lapso anno; sed solum
poterit audiri super crimine, pro quo fuit ex-
communicatus. arg.l.2.C.de requi.re. vel saltẽ
solus lapsus anni absque alia monitione, vel sen-
tentia sufficit, ne vlterius audiatur super istis be
neficijs. Hosti. verò in.d.c.cum bonæ. remittit
ad not.in.c.querenti.de off.dele.& in.c.excom
municamus.§.1.de hæreti.& in.c.fi. de pœn.
Non obstat.c.ex tuæ, de cle. non resid. quia lo-
quitur solum de latitante; disponens quanto
tempore debet expectari, ad hoc, vt debeat pri-
uari beneficio. Sed nos loquimur de præsente
contumace, & excommunicato; nam non quæ-
rimus de priuatione beneficij ꝓpter absentiã,
de quo in.d.c.ex tuę.& in.c.quoniam. §. si ve-
rò.supra vt lit.nõ contest. Sed agimus de priua-
tione fienda propter perseuerantiam in excom
municatione; & sic solum venit discutiẽdus in-
tellectus.d.c.rursus.&.c.quicunque. & simil.
29 Pro quorum † intellectu.D.m.in.c.1. supra de
iudi.in glo.fi.dicit aduertendum esse, quòd plu-
res opiniones illorum capitulorum reperiun-
tur. Spec.in tit.de accusa.§.sequitur. in princ.
tenet, quòd excommunicatus post lapsum anni
amplius super beneficio non audiatur; sed ex
tanta contumacia habeatur pro confesso. Et sen

tit, ꝙ

tit, ꝙ non ſit priuatus ipſo facto beneficio. Di-
cit enim, quòd poſt annum ſententiæ excom-
municationis poterit aggrauari, procedendo
ad ſuſpenſionem, vel priuationem. Et idem ſen-
tit glo. fina. in. d. c. 1. de iudi. Glo. verò in. d. c.
rurſus. dicit, ꝙ auditur ſuper crimine, ſed nõ au
ditur ſuper beneficio. Quod etiam ſentire vi-
detur glo. in. d. c. 1. & Collect. in. c. contingit.
ſupra de dol. & contuma. vbi ſentit, ꝙ ſolo ex
tranſcurſu anni priuetur beneficio. & clarius
tenet Inno. in. d. c. cum bonæ. vt ſupra dixi. &
ſequitur Archid. in. d. c. rurſus. quanuis Hug. ibi
videatur tenere opin. Specu. quam ſupra retuli.
D. Anto. fuit ſibi contrarius; nam in prædicto
c. 1. de iudi. dicit, ꝙ ſuper alijs beneficijs audi-
tur. Sed in. c. veritatis. § . de do. & contu. dicit, ꝙ
non auditur; ſed per omnia habetur pro con-
feſſo. D. m. in. d. c. 1. dicit conſiderandum eſſe,
ꝙ. d. c. rurſus. & c. quicunque. nullam faciunt
mentionem de beneficijs; ſed ſolum dicunt, ꝙ
nulla vox eorũ, qui ſtant in excommunicatione
per annum, audiatur. Et ſic apertè volunt, quòd
ſuper crimine non ſint audiendi; quaſi iuris in-
terpretatione habeantur pro confeſſis. & ſic in-
fertur, ꝙ non debet quis priuari beneficio in-
differenter propter perſeuerantiam in excom-
municatione prolata ratione delicti; quia non
debet plus operari ficta confeſſio, quàm vera.
Nam ſi quis verè confeſſus eſſet paruum deli-
ctum, non priuaretur beneficio. 16. q. 7. c. inuen
tum. ergo longè minus debet priuari ꝓpter fi-
ctam confeſſionem, quæ inſurgit ex tali perſe-
uerantia in excommunicatione per annum.
Diſtinguit igitur. D. m. ſic, ꝙ aut tota cauſa pro-
30 pter quam quis excommunicatur, eſt † digna pri
uatione beneficij, ſeu iuris. Et tũc propter per-
ſeuerantiam in excommunicatione per annum
erit priuatus ipſo iure, ſed opus eſt ſententia.
Et ſic reducuntur ad concordiam prædictæ opi
niones contrariæ. Aut illud delictum, propter
quod fuit excommunicatus, non inducit pri-
uationem ipſo facto, nec etiam dat facultatem
priuandi, quia eſt paruum. nec eſt dignum pri-
uatione beneficij; & tunc per lapſum anni nec
erit priuatus, nec priuari debebit; ſed impone-
tur pœna arbitraria, ac ſi verè fuiſſet confeſſus
illud delictum, ſi modo pro tali delicto certa pę
na non ſit iure expreſſa. Secus ſi certa pœna
eſſet expreſſa. Ad quod vide quod in ſimili dixi
in. c. fin. ſupra de purga. cano. in decimoquarto
princ. artic. vbi tractaui de pœna deficientis in
purgatione. Nec obſtat ſi diceretur, ꝙ ex eo ꝙ
ipſe perſeuerauit in excommunicatione per an-
num, & ſic ex hoc nouo delicto debet priuari
beneficio; quia reſpondeo, ꝙ ſufficit, ꝙ propter
hoc delictum habeatur pro confeſſo. neque. n.
debet publica pœna affici. ſupra de iudi. c. at ſi
clerici. in fi. Nec pœna ex pœna procedere, vt
ſupra de conceſſ. præben. c. quia diuerſitatem.
not. glo. in reg. imputari. de reg. iur. lib. 6. Fa-
tetur tamen. D. m. ꝙ ſi talis adhuc perſeuerat in
excommunicatione indurato corde poſt lapſũ
anni, ꝙ ex hoc nouo delicto contracto, poſt quã
habitus fuit pro confeſſo, cum ex tanta perſeue
rantia non videatur carere ſcrupulo hæreticæ
prauitatis, poterit priuari beneficijs. Et ſic alio
modo poteſt intelligi. d. c. cum bonæ. vbi pon-
deratur, quòd per triennium ſteterat in ſuſpen
ſione; non enim ſufficiebat alius annus, ſecundũ
plurium Docto. opin. Et ad prædicta vide bo-
nam glo. in. c. cum contumacia. de hæreti. lib. 6.
Et dicit, ꝙ etiam in alijs criminibus ab hæreſi,
ſtans in excommunicatione per annum, habe-
tur ꝓ conuicto de illo crimine. Pro quo facit
optime tex. ille. Item quia ſi propter talem per-
ſeuerantiam in crimine hæreſis, quod eſt maxi-
mum, & grauiſſimum, habetur ꝓ conuicto, for-
tius hoc debet teneri in reliquis delictis, non ita
grauibus. Et ſi tu quæreres, vnde inſurgit ta-
lis confeſſio, & conuictio, Reſpondeo, quòd in-
ſurgit ex his, quæ not. in. c. nullus. ſupra de præ-
ſump. & in. d. c. cum contumacia. Nam ex ſola
contumacia, eo ꝙ contumax ſubterfugit iudi-
cium, præſumitur nocens, & confiteri. Et quan-
uis talis confeſſio non ſufficiat ad condemnatio
nem, vt. d. c. nullus. tamen ſecuta poſtea con-
demnatione excommunicationis, & data perſe
uerantia per annum, augetur illa præſumptio,
& efficitur vehemens, vt. d. c. cum contumacia.
ita quòd tunc ſufficit ad condemnationem,
arg. c. afferte. ſupra de præſumpt. Ex his dicit
D. m. apparere verum intellectum dictorum. c.
rurſus. & c. quicunque. & ſimil. & ſuper qua ra
tione fundatur eorum deciſio. Et ad prædicta
adde, & not, quod dicit glo. in. c. contingit. ſuꝑ
de dol. & contu. quæ ſingulariter vult, quòd il-
la cap. non habeant locum, quando agitur merè
31 ciuiliter. Quo caſu † excommunicatus per la-
pſum anni non perdit ius ſuum, ſed ſolum ven-
dicat ſibi locum, quando agitur merè criminali-
ter, vel ciuiliter de crimine; nam tunc in odium
criminis contra contumacem, & tanto tempo-
re perſeuerantem in excommunicatione, inſur-
git maxima præſumptio criminis. Qualiter au-
tem interea pendente excommunicatione, etiã
infra annum, debeãt fructus beneficiorum ſub-
trahi beneficiato, latiſſimè dixi in. c. ſacris. ſuꝑ
eod. in decimonono prin. artic. in ſecunda quę-
ſtione prin. in decimoquarto dubio. Item ad-
uerte etiam circa prædicta, quòd durans in ex-
32 communicatione per annum, quæ fuit lata ꝓ-
pter libertatem eccleſiæ, eſt in banno imperiali,
vt not. in anth. item quęcunque. C. de epiſc. &
cleri. Duodecimo principaliter quęritur, ad
33 cuius officium † pertineat facere ſeruare excom
municationem, & vitare excommunicatum.
Sol. dic, quòd tàm ipſe excommunicatus, quàm
etiam quilibet tertius, debet eſſe ſibi in hoc of-
ficioſus, vt ſeruet, & ſeruari faciat excommuni-
cationem. Sed per viam iuriſdictionis, & pote-
ſtatis compulſiuæ, tex. in. c. præcedenti vult, ꝙ
ad officium Epiſcopi pertineat ſeruare excom-
municationem, & excommunicatum vitari. Et
idem ego arbitror de quolibet ordinario iuriſ-
dictionem habente, qui ex officio ſuo, & etiam
ad requiſitionem excommunicatoris, debeat
facere

facere illam seruari. Facit quod traditur in.c.ad reprimendam. supra de off. ord. iuncto.c.pia. in fi.de excep.lib.6. Et idem dicerem de delegato, donec durat eius potestas, & respectu iurisdictionis delegatę, & in eorum quos potest exercere iurisdictionem. Et sic ex prędictis habes expeditum vigesimumprimum articulum.

Cap. XLI. Si Aliquando.

SVMMARIVM.

1 *Papa si in literis suis salutet excommunicatum, propter hoc non intelligitur illum absoluere.*

2 *Excommunicatus non est salutandus etiam per literas.*

3 *Ignorantia præsumitur ob negligentiam, multiplicem occupationem agendorum, & [illegible] surreptionem.*

4 *Excommunicatio qualiter tollatur quò ad Deum; & ecclesiam triumphantem.*

1 SI ALIQVANDO. Licet † Papa in suis literis salutat excommunicatum, propter hoc tamen non intelligitur illum absoluere. h. d. Primo ponit dictum. Secundo causam assignat ibi, cum per ignorantiam. Primo not. argu-
2 mentum, quòd excommunicatus † non est salutandus, etiam per literas; de quo dic, vt dixi in.c.inter. supra eod. in vigesimo princ. artic. in secundo membro prin. Secundo not. summarium, quod procedit non solum in excommunicato à Papa, prout hic loquitur tex. sed etiam in excommunicato ab inferiore, cum de illis minor esset dubitatio, eo quòd in facto alieno ignorantia præsumitur, & hic dixit de excommunicato ab Apostolica sede, quia maius erat dubium de ipsis, & potuit esse duplex ratio dubitandi. Prima, quia ex quo Papa communicat, & communicare non debet nisi præcedente absolutione, per consequens videtur velle necessarium antecedens. Item quia ex quo salutat eum, & ipsi non potest esse salus sine absolutione, & per hoc videbatur ipsum velle absoluere. Rationes autem decidendi in cōtrarium ponuntur hic in tex. Item procedit summarium, siue salutat simpliciter, siue solito more; vt puta, si diceret salutem in domino, & apostolicam benedictionem, vel per similia verba, secundum Io. And. Et hæc procedunt, nisi Papa ex certa scientia salutaret illum quem sciret excommunicatum, & hoc constaret; quod constare dicitur, si exprimat, de quo hic in glo. Sed materiam hanc latius examinabo in.c.venerabili. ⁊.eod. in vigesimoquinto princ. artic. Vltimo not. tria, quæ excludunt certam scientiam in actu, seu ex quibus probatur, seu præ-
3 sumitur ignorantia; † videlicet negligentia, multiplex occupatio agendorum, & surreptio. Glo. t. colligit qualiter non debemus salutare excommunicatum, & assignat duplicē causam, limitando tamen quod supra dixit. Deinde quærit, & arguit pro vtraque parte, & recitat opin. & soluit. & in fine decidit aliam quæstionem. In eadem glo. ibi, salutandi non sunt. de hoc dic, vt dixi in.c.inter. supra in vigesimo prin. artic. in secundo membro. In eadem glo. ibi, quæ pertinēt ad eorum salutem, dic de hoc vt dixi in.d.c.inter. supra eo. in vigesimo artic. in tertio membro, in septima fallentia. In eadē glo. ibi, sed pone quòd Papa; Dic de hac materia vt latè dicam in.c.venerabili. ⁊.eod. in vigesimoquinto princ. artic. In ea. glo. in fi. dic de hoc, vt dixi in.d.c.inter. supra eo. in vigesimo prin. artic. in quarto membro, in quinta fallen. Postremo superest, vt iuxta præmissum ordinē in rub. examinemus hic vigesimumsecundum
4 articulum, in quo tractandum est, † qualiter excommunicatio tollatur. Circa quem articulū breuiter dic, quòd excommunicatio tollitur per absolutionem quò ad ecclesiam militātem, & quò ad Deum per solam cōtritionem, vt hæc ꝓbantur in.c.cum desideres. & in.c.à nobis.2. supra eod. in.c.sacro. ⁊.eod. & in infinitis alijs iuribus allegandis in tribus princ. articulis seq. declarandis, & examinandis in glosis suis. Debet autem fieri absolutio ab eo, qui potestatem habet absoluendi, vt dicam in.c.seq. in vigesimotertio prin. artic. Et de excommunicato quī meretur absolutionem, de quo dicam in.c.super eo. ⁊.eod. in vigesimoquarto princ. artic. & sub debita forma, de quo dicam in.c.venerabili. ⁊.eod. in vigesimoquinto princ. artic. quibus concurrētibus, qualiter absolutus effectum absolutionis, & alios effectus consequatur, videbimus in.d.c.venerabili. ⁊.eod. in vigesimosexto principali articulo.

Capitulum. XLII. Officij.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus à pluribus prælatis, non est communioni restituendus, si ab vno tantum absoluitur, vel si absoluatur de vna causa tantum, quando ob plures fuit excommunicatus.*

2 *Delictorum multiplicationem sequi debet multiplicatio pœnarum.*

3 *Excommunicandi potestas est iurisdictionis.*

4 *Prælati plures possunt habere iurisdictionem in personam vnius clerici.*

5 *Causatum vt remoueatur, necessarium est vt remoueatur omnis radix causæ. Intelligendo tamen vt ibi, remissiuè.*

6 *Absolutio ab excommunicatione, obtēta per surreptionem non valet.*

7 *Peccatis multis irretitus si de vno confiteatur omissis alijs, non prodest ei hæc confessio quò ad vitam æternam.*

8 *Absoluere ab excommunicatione quis possit quò ad Deum.*

9 *Absoluere ab excommunicatione quis possit quò ad homines respectu excommunicationis minoris.*

10 *Archiepiscopus non est iudex subditorum suffraganei*

ganei etiam in foro pœnitentiali, nisi quando visitat.

11 Absoluere ab excommunicatione maiori inflicta à canone seculares clericos, vel laicos, quis possit.

12 Inferior à summo Pontifice vtrum possit interdicere potestatem excommunicandi ipsis inferioribus.

13 Archiepiscopus quò ad totam prouinciam non potest sine suffraganeis suis statuta condere.

14 Ius interpretandi canonem ad eum spectat, ad quẽ spectat eum condere.

15 Absolutio excommunicatorum per canonem est delegabilis.

16 Sacerdos simplex in casu necessitatis potest absoluere ab excommunicatione.

Et an ĩ casu obsidionis, vel alio simili casu. nu. 19

Et an mulierem prægnantem. nu. 20.

Et an laicus. nu. 17.

18 Laico quis potest confiteri in necessitate; sed laicus non potest illum absoluere, vel ligare. Confitens tamen propter dictam contritionem efficitur dignus venia.

21 Episcopus proprius non potest absoluere eum, qui communicauit in crimine cum excommunicato, sed debet is absolui ab Episcopo, qui excommunicauit eum, cum quo communicauit.

Neque reges, ac Principes, qui agentes prohibita in c. quicũque. de sen. excom. incidũt in excommunicationem ipso facto; Et non impetrant absolutionem à suo Episcopo infra duos menses. nu. 22.

23 Scholaris an possit absolui ab Episcopo loci, in quo studet.

24 Archiepiscopus potest absoluere subditos suffraganeorum suorum, si suffraganei sunt negligentes in hoc.

25 Episcopus proprius nõ potest absoluere in casibus reseruatis sedi apostolicæ. De quibus ibi latissimè.

26 Offensa est maior in persona, quàm in rebus.

27 Extensio non fit in exorbitantibus de similibus ad similia, etiam ex maioritate rationis.

28 Legatus etiam de latere non potest absoluere in casibus reseruatis sedi apostolicæ, nisi ex speciali commissione.

29 Cardinalium collegium vtrum sede vacante possit absoluere.

30 Absoluere clericum solus Papa potest, qui ꝓpter violentam manuum iniectionem in alium clericum, incidit in canonem. Et quomodo hoc declarandum sit. nu. 31. 32. & 33.

Fallit tamen in legato de latere. nu. 34. & 72.

Et in alio legato, sed duntaxat intra prouinciã suam, & non respectu venientium aliunde. num. 35. & 73.

Et in habentibus commissionem specialem à summo Pont. nu. 36. & 74.

Et respectu Monachorum. nu. 37. & 75.

Et propter periculum mortis. nu. 38. & 76.

Et respectu infirmorum. nu. 39. & 77.

Et respectu seniorum. nu. 40. & 77.

Et ratione inopiæ. nu. 41. & 78.

Et respectu mulierum. nu. 42. & 79.

Et propter pupillarem ætatem. nu. 43. & 80.

Et respectu personarum magnæ potentiæ, & delicatarum. nu. 44. & 81.

Et respectu habentium capitales inimicitias. nume. 45. & 82.

Et respectu habentium quãlibet corporis impotentiam. nu. 46. & 82.

Et respectu habentium quodlibet aliud impedimentum. nu. 47. & 82.

Et in personis subiectis dominicæ potestati. nume. 48. & 83.

Et in filijsfam. nu. 49. & 84.

Et in marito, qui in fraudem vxoris percutit clericum, vt mittatur Romam. nu. 50. & 85.

Et in hostiario qui prætextu officij percutit clericum, non tamen grauiter. nu. 51. & 86.

Et in officiali qui arcendo turbam aliquam, non ex proposito, sed casu quodammodo ex aliquali negligentia clericum percussit. nu. 52. & 87.

Et in his, qui communiter viuunt, & dormiunt in eadem domo, etiam si sint seculares. nu. 53. & 88.

Et in monialibus. nu. 54. & 89.

Et in hospitalarijs sancti Ioannis Hierosolymitani. nu. 55. & 89.

Et in eo qui percutit clericum, qui venit armatus ad bellum. nu. 56. & 90.

Et quando percussio, seu læsio, ac iniuria esset leuis. nu. 57. & 91.

Et quòd datur grauis, leuis, leuissima, ac mediocris iniuria. nu. 58.

Et quid in omnibus istis speciebus iniuriarum sit agendum. ibidem.

59 Iniuria grauis, atrox, seu enormis, quæ dicatur.

Et quæ dicatur leuis iniuria. nu. 60.

Et quæ leuissima. nu. 61.

Et quæ mediocris. nu. 62.

63 Ad grauitatem, seu leuitatem iniuriæ debet considerari causa.

Persona tàm offensi, quàm offendentis. nu. 64.

Tempus. nu. 65.

Locus. nu. 66.

Qualitas. nu. 67.

Quantitas percussionis. nu. 68.

Euentus. nu. 69.

70 Absolutus ab Episcopo qui non poterat absoluere, si celebret, vtrum efficiatur irregularis.

71 Episcopus an possit absoluere à leui iniuria priuilegiatos propter causam, & propter personã. & nu. 93.

92 Inferiores ab Episcopo, an possint absoluere in prædictis casibus priuilegiatis.

93 Episcopus sicut in casibus prædictarũ fallẽtiarum potest absoluere pro violenta manuum iniectione, an possit etiam absoluere propter prædicta priuilegia causarum, ac personarum.

94 Episcopus an possit absoluere exemptos in casibus non reseruatis Papæ.

95 Excommunicati qui erant absoluendi à sede apostolica, si propter instans impedimentum, vel necessitatem absoluti sint ab Episcopo, vel alio

alio inferiore, vtrum cessante impedimento, vel necessitate, teneantur ire ad sedem apostolicam.

Et qui sint isti qui se debeant præsentare sedi apostolicæ.nu.96.

97 Puer si in puerili ætate etiam pro enormi læsione absoluatur, vtrum adueniente pubertate debeat ire ad sedem apostolicam.

98 Senes, vtrum si sint absoluti, teneantur postea ire ad sedem apostolicam.

99 Absolutus in articulo mortis, vel in alio casu simili ab inferiore ab Epo, an teneatur postea ire ad Episcopum, si ad eum spectabat dicta absolutio, sicuti absolutus ab Episcopo tenetur ire ad sedem apostolicã cessante impedimẽto.

100 Præsentare se quamprimum cessante impedimento summo Pontifici post absolutionem ab inferiore factam, quomodo intelligatur.

Et cur quamprimum debeas accedere. nu.101.

Et an in propria persona.nu.102.

Et quando ille dicatur contemnere. nu.103.

Et an si quamprimum se non præsentet, reincidat in excommunicationem. nu.104.

Et quid si ille coram quo se præsentat, dicat eum se quamprimum non præsentasse. nu.105.

Et quid si taliter absolutus petatur denunciari reincidisse in pristinam excommunicationem, vtrum iudex debeat eũ prius citare.nu.106.

Et an accedens ad sedem apostolicam, debeat denuò accipere absolutionem, an mandatum apostolicum.nu.107.

108 Impeditus ire ad sedem apostolicam, an possit mittere procuratorem, qui ipsius nomine absolutionem petat.

109 Absoluere quis possit regulares, seu monachos ab excommunicatione maiori inflicta à canone.

110 Monialis monastery vnius diœcesis, si percutiat monialem alterius diœcesis, à quo Episcopo debeat absolui.

111 Episcopus absoluit moniales etiam exemptas.

112 Abbatissa cur non possit absoluere moniales, sicuti Abbas monachos.

113 Abbas in quibus casibus possit absoluere monachos.

Et an hoc procedat in quibuscunque religiosis, dummodo claustralibus.nu.114.

Et an in monachis, qui sunt intra annum probationis.nu.115.

Et an in illo, qui posteaquàm incidit in excommunicationem, ingreditur religionem. nu.116.

Et an in monachis, & religiosis tàm exemptis, quàm non exemptis.nu.117.

Et an in percussionibus factis tàm in claustro, quàm extra claustrum. nu.118.

Hospitalarios, seu Hierosolymitanos fratres, an Prior eorum possit absoluere. nu.119.

Et an quilibet prior talium fratrum possit absoluere.nu.120.

Et an requiratur quod prædictus Prior sit præsbyter.nu.121.

Et an possit ipsos vndecunque venientes absoluere.nu.122.

Et an ipsos vbique percutientes.nu.123.

Et an hoc procedat in templarijs.nu.124.

Absoluere sicuti potest Abbas, an possit etiam quilibet inferior deficiente Abbate.nu.125.

Et quòd Abbas debeat esse sacerdos.nu.126.

Et quòd in monachis eiusdem monastery, & non diuersorum monasteriorum. nu.127.

Et in monacho, seu claustrali, percutiente monachum, seu alium claustralem, & non clericum secularem.nu.128.

Et quid si monachus percutiat Abbatẽ.nu.129.

Et quid si percutit Episcopum.nu.130.

Et quid si iniuria illata sit enormis.nu.131.

Et quid si inde prouenerit scandalum. nu.132.

133 Excommunicatus excommunicatione maiori ab homine, regulariter absoluitur ab excommunicatore.

Siue sit vnus, siue sint plures.nu.134.

Siue sit ordinarius, siue sit delegatus. nu.135.

Quin & de stilo curiæ, Papa etiam remittit absoluendum ad excommunicatorem. nu.136.

Et hoc procedit etiam in iniustè excommunicato.nu.137.

Et procedit etiam licet fuerit appellatum ab excommunicatione.nu.138.

Et procedit etiam si per viam indirectam quis inciderit in excommunicationẽ. nu.139.

Fallit in successore excommunicatoris.nu.140.

Fallit si esset alius qui haberet eandem, seu maiorem dignitatem, ac iurisdictionem.nu.141.

Fallit in capitulo sede vacante, quod potest absoluere excommunicatum à suo Episcopo. num.142.

Fallit in casu periculi mortis.nu.143.

Fallit quando Episcopus qui excommunicauit, esset negligens in absoluendo, vel resisteret ne excommunicatus absolueretur. nu.144.

Fallit quando per viam querelæ peteretur absolutio ab excommunicatione à superiore excommunicatoris.nu.145.

Fallit si per viam appellationis causa est deducta ad Metropolitanum, vel ad alium superiorẽ. num.146.

Fallit si aliquis fuit excommunicatus à subditis sui suffraganei, & consuetudo est, quod possit absolui ab Archiepiscopo.nu.147.

Fallit si alius citra excommunicatorẽ puta Archiepiscopus, vel similis haberet priuilegium absoluẽdi excommunicatum ab alio.nu.148.

Fallit si excõicator non est sacerdos.nu.149.

Fallit in absolutione ad cautelã, quam licet quãq; excommunicator faciat, tamen communiter, & regulariter illam facit alius. nu.150.

Fallit si Papa confirmat sententiam excommunicationis.nu.151.

Fallit si esset sententia generalis excommunicationis.nu.152.

Fallit in Papa, qui quemlibet absoluere potest. num.153.

Fallit ex delegatione Papæ. nu.154.

Fallit in eo qui excommunicatur ab aliquo ex mandato Papæ.nu.155.

156 Absoluere ab excommunicatione vtrum possit electus, & confirmatus.

Et vtrum possit suspensus. nu.157.
Et an possit excommunicatus.nu.158.
Et an in absoluente requiratur ordo sacerdotalis. nume.159. Et quæ sit auctoris opinio. num.162.
160 *In excommunicatione duo sunt vincula, alterum iudiciale, alterum pænitentiale.*
Quin & triplici vinculo ligatur, vt nu.161.
163 *Absoluere qui potest, non potest absoluere extra diæcesim suam, territorium, seu iurisdictionem.*
Fallit in Episcopo expulso à sede sua. nu.164.
Fallit etiam in iurisdictione voluntaria. nu.165
Fallit nisi accederet consensus iudicis territorij, & partis. nu.166.
167 *Absoluere mortuum, vtrum quis possit.*
168 *Excommunicandi potestas, an sit delegabilis.*
169 *Episcopus vtrum possit delegare potestatem absoluendi.*
170 *Excommunicationem quis possit reuocare, vel relaxare.*
171 *Excommunicatio an possit tolli per dispensationem.*
Et vtrum saltem cum ipso possit super irregularitate dispensari post absolutionem. nume.172.
173 *Absolutio, reuocatio, seu relaxatio, quomodo inter se differant.*

EFFICII. Excommunicatus
à pluribus prælatis non est com-
munioni restituendus, si † ab vno
1 tantum absoluitur. h.d. Vel sic;
& melius, Excommunicatus à pluribus præla-
tis ob plures causas, non est communioni resti-
tuẽdus, licet de vna causa velit satisfacere. Et ta-
citis alijs causis impetrata absolutio non valet.
h.d. Et quod dixi de excommunicato à plurib⁹
prælatis, idem dic de excommunicato ab vno
prælato propter plures causas, secundum Ioan.
And. & Doct. hic, & bene. Communis diuisio.
secunda ibi, super hoc. Primo not. ibi, propter
plures processus, quòd quis potest excommu-
nicari ab homine ratione excessus, seu propter
delictum. Quod not. contra id quod not. glo.
11. quæst. 3. c. episcopi. quæ dicit excommuni-
cationem non esse ferẽdam ab homine ratione
contumaciæ. & probatur in. c. sacro. ꝟ. eod. Sed
potes dicere ad tex. nostrum, quòd potest ex-
communicari propter excessum, hoc est, ꝑpter
contumaciam insurgentem ex excessu, seu deli-
cto, si negligit satisfacere, vt not. in. c. ex parte.
ꝟ. de verbo. signific. de quo dic, vt latius dixi in
.c. nulli. supra in octauo princ. articulo. Secun
2 do not. quòd † ad multiplicationem delictorum
datur multiplicatio pœnarum, de quo latissimè
dixi in. c. 1. supra de pœn. Nam ad multiplica-
tionem causarum datur multiplicatio causati.
Vnde propter pluralitatem causarum, quę sunt
dignæ excommunicatione, excommunicatio
pariter est multiplicabilis in persona eiusdem,
de quo dic, vt latè dixi in. c. cum pro causa. ꝟ.
eod. in vndecimo princ. articulo. Tertio not.
3 quòd † potestas excommunicandi est iurisdi-
ctionis. de quo dic vt dixi in. c. 1. ꝟ. eod. in quin
4 to princ. articulo. Quarto not. quòd † plures
prælati possunt habere iurisdictionem in perso-
nam vnius clerici, & eum excommunicare. Fin
ge enim, quòd clericus ex plurimis causis in di-
uersis locis sortiatur domicilium; puta, propter
plura beneficia, aut ratione alterius rei, vel pro-
pter delictum, vel contractum, vel alias similes
causas, de quibus latè dixi in rubr. & in. c. 2. &
in. c. ex transmissa. & in. c. dilecti. ꝟ. de fo. com-
5 peten. Quinto not. quòd ad hoc, vt † causatũ
remoueatur, necessarium est, quòd omnis radix
causæ radicitus tollatur. aliàs remanet causa-
tum. quod tamen regulari oportet secundum
ea, quæ latè dixi in. c. cum cessante. in princ. su-
6 pra de appella. Vltimo not. quòd † absolutio
ab excommunicatione obtenta per surreptio-
nem, non valet. de quo dicam in vigesimoquin
to prin. articulo. in. c. venerabili. ꝟ. eo. Glo. 1.
colligit notabile, & sentit contrarium, & soluit.
deinde quærit, & tripliciter soluit, & intertrudit
solutionem alterius quæstionis. In ea. glo. ibi,
iterum potest excommunicari, Dic de hoc, vt
latius dixi in. c. cum pro causa. supra eod. in vn-
decimo princ. artic. In ea. ibi, sed qualiter ta-
lis absoluitur, dic de hoc, vt latè dicam in. c. ve-
nerabili. in vigesimoquinto principali articulo.
In ea. ibi, sed qui primo absoluit, Dic, sẽtit ergo
glo. quòd excommunicatus pluribus excom-
municationibus propter plures causas, per vni-
cam absolutionem non plenè reintegratur com
munioni hominum, nec potentiæ agendorum
actuum, qui sint prohibiti excommunicato. de
quo latè dicam in. c. venerabili. ꝟ. eod. in vigesi-
mo prin. articulo. Glo. 2. sentit contrarium,
7 & soluit. In fi. glo. † dic, not. ex hac glo. singu-
lariter, quòd irretitus pluribus peccatis, si con-
fiteatur de vno solo, vel de pluribus, aliquo pec-
cato omisso, non prodest ei confessio quò ad vi
tam ęternam; Sed quò ad quędam alia prodest.
Ad quod vide quæ dixi in. c. quod quidam. su-
pra de pœniten. & remiss. Glo. fina. format
contrarium, & soluit. de quo dic, vt dixi in glo.
præcedenti. Postremo iuxta præmissum or-
dinem in rubrica, superest, vt examinemus vi-
gesimumtertium principalem articulum, vide-
licet quis possit absoluere ab excommunica-
tione. Circa quem articulum in primis ad-
uerte, quòd excommunicatio potest tolli du-
pliciter. Vno modo per absolutionem, alio
modo per dispensationem. Et de hoc aliquid
tangemus infra in fine istius articuli.

Quò ad primum modum de absolutione, pro
clariori examinatione, & vt longam, & intrica-
tam fugiamus distinctionem, prosequar infra-
scriptas quæstiones principales. Prima erit
de absolutione quò ad Deum, quis possit il-
lam facere. Secunda, de absolutione quò ad
homines respectu excommunicationis maio-
ris, & ecclesiam militantem respectu excom-
municationis minoris. Tertia, de absolutio-
ne quò ad homines respectu excommunica-

tionis maioris inflictæ à canone. Quarta, de absolutione quò ad homines respectu excommunicationis maioris inflictæ ab homine. Quinta, vtrum electus, & confirmatus possit absoluere. Sexta, vtrum suspensus possit absoluere. Septima, vtrum excommunicatus possit absoluere. Octaua, vtrum ad hoc, quòd quis possit absoluere ab excõmunicatione, exigatur ꝙ sit sacerdos. Nona, vtrum Episcopus, vel similis possit absoluere extra diœcesim suá, vel extra territorium, vel suam iurisdictionem. Decima, quis possit absoluere excommunicatú mortuum. Vndecima, vtrum potestas ab-
8 soluendi sit delegabilis. Quò † ad primam quæstionem quis possit absoluere excommunicatum quò ad Deum, dic breuiter, quòd ipse Deus absoluit, apud quem sufficit sola contritio. Vnde non solum Episcopus, aut superior, vel proprius sacerdos, vel quilibet alius laicus instante contritione, & necessitate; sed ipsemet excommunicatus per suam solam contritionem se absoluit de quacunque excommunicatione, etiam reseruata soli Papæ, vt in.c.à nobis.2.supra eod. Et hoc propter instantem necessitatem, quia aliàs si contêneret absolutionem ecclesiæ, nõ esset verè contritus, immò adderet culpam culpæ, ſm ea quæ dixi, in .c.per tuas.supra eod.in decimosexto artic. Ista tamen absolutio licet operetur quò ad Deum, antequàm ecclesia absoluat talem in debita forma, sicut dicemus de excommunicatione mortui. in.c.venerabili. ꝟ.eod. in vigesimoquinto prin.artic. de effectu excommunicationis factæ ab eo qui aliàs non habebat absoluendi potestatem, sed absoluit propter instantem necessitaté, non tñ operatur quò ad ecclesiam militantem.
9 Secũdo principaliter quæritur, † quis possit absoluere ab excommunicatione quantum ad homines, & ecclesiam militantem respectu tamẽ excommunicationis minoris. Sol.glo.3.in.c. penul.ꝟ.eod. dicit, ꝙ talis potest absolui à simplici sacerdote. tenet etiam Host.in summa. eo. tit.§.quis possit ab hac absoluere. probatur in .c.nuper.supra eo.facit.c.si.supra de temp.ord. Et proprius sacerdos dicitur ꝓprius curatus, & sic ille qui potest eum absoluere à peccatis ſm formam.c.omnis.ꝯ.de pœnit.& remiss. Et sic patet, ꝙ talis multo fortius potest absolui à ꝓprio Episcopo, vt.d.c.nuper. ver.in secundo. & ibi tenent Doct. Sed ab alio absolui non põt, secundum Host.Io.An.& Doct. in.d.c.nuper. Quod intellige, nisi instante necessitate, per ea quæ statim dicam in tertia quæstione princip.in prima fallentia. Vnde talis regulariter etiam ab Archiepiscopo non potest absolui, licet sit subditus suffraganei sui, per tex. in. d.c.nuper. quia ibi fuit quæsitum de tribus; videlicet, de proprio Sacerdote, Episcopo, & Archiepiscopo. Et Papa de duobus respondet, videlicet, de sacerdote, & Episcopo. De tertio verò.s.de Archiepiscopo, cum subtrahat, videtur ipsum tacitè exclusisse; aliàs autem ita respondisset de Archiepiscopo, sicut de proprio sacerdote, & Episcopo, argumen. supra de decim.c.ad audientiam. secundum Hostien.Io.An. &.d.Ant. & Docto.in.d.c.nuper. not.Archidia.11.q.3.
10 c.2. quia Archiepiscopus non † est iudex subditorum suffraganei etiam in foro pœnitentiali, nisi quando visitat, vt.d.c.2. Sed quando visitat, bene potest ea quæ sunt fori pœnitentialis, vt in.c.fina.de censi. secundum Hosti. Ioan. And.& Docto.in.d.c.nuper. Et aduerte, quia talis excommunicatus minori excommunicatione potest absolui ab Episcopo, & proprio sacerdote, quanuis tales sint excommunicati; de quo tamen dic, vt dicam in septima quæstione princ. Quinimo Episcopus qui esset excommunicatus minori, videtur posse dare hanc potestatem absoluendi, de quo dic, vt dicam in dicta septima quæst. princ. Tertio principaliter quæritur, quis possit absoluere quò ad homines excommunicatum excommunicatione maiori inflicta à canone. Sol.pro clariori examinatione istius quæstionis, diuidam hanc quæstionem in duo membra principalia. Primum erit de secularibus clericis, vel laicis. Secundum erit de regularibus, & monachis. Quò ad
11 primum tolle hanc regulam, quòd talem † excommunicatum absoluit Episcopus, vt probatur in.c.nuper.supra eod.& etiam optimè probatur, in.c.mulieres.supra eo. & ibi not.D.m. tenet glo.3.in.c.penult.ꝟ.eod.Ioan.And. in.c. nouerit.ꝟ.eod. vbi concludit, quòd omnes illi qui sunt excommunicati à canone secundum dispositionem illius decret. nouerit, possunt absolui à proprio Episcopo, eo quòd conditor canonis non reseruauit sibi absolutionem. Et ita dicit Gui.disputando fuisse Paduę determinatum, vt refert Ioan. And. in dict.c.nouerit. & sequitur ibi do. Anto. tenet etiam Hostien.in summa.eod.titu.§.quis possit absoluere. & Io. And.in.c.eos.eod.titu.lib.6. glo. in.c.vni. de maio.& obedien.& glo.fina.in.c.sciant cuncti. de electio.lib.6. Et quod dixi de Episcopo, intellige etiam de Archiepiscopo respectu subditi proprij, & etiam de primate respectu sui subditi. Inferior verò Episcopo regulariter non potest absoluere excommunicatum à canone excommunicatione maiori, etiam si sit Abbas. Vnde dicit. D.m. in.c.2.supra eod. quia licet multi prælati regulares generaliter absoluant monachos suos ab excommunicatione inflicta à canone; tamen hoc non possunt, nisi in casibus à canone specialiter sibi permissis, vt statim dicam in secundo membro princip. istius tertiæ quæstionis, vbi tractabo de regularibus. Adde tñ, quia quod dixi de Abbate, & inferiore, ꝙ non possunt absoluere, procedit nisi esset talis Abbas, vel inferior qui haberet iura Episcopalia, nam tunc posset, argumen. notatorum per glo. in clemen. 1.de reb. eccle. non alien. & eorum quæ not. Innocen.in.c.statuimus. de maio. & obedien. Consuluit Fede. de Senis consilio.14. Et idem etiam Capitulum sede vacante potest absoluere à tali excommunicatione, vt est tex. apertus in.c.vnico. de maio. & obed.

obedien. lib.6. vbi tex. etiam dicit, quòd non solum Capitulum potest absoluere, sed etiam is ad quem tunc temporis iurisdictio noscitur pertinere. Et quòd dicit ille tex. de Capitulo sede vacante. Idem dicit ibi glo. si Episcopus à paganis, vel à schismaticis fuerit captus, argumen.c.penult.de supp.negligen. prælato.lib.6. Est ergo conclusio, quòd omnis ille ad quem iurisdictio Episcopalis noscitur pertinere, potest absoluere à sententia canonis, siue sit Abbas, siue Capitulum, siue quilibet alius prælatus inferior, nisi tali fuerit à sede Apostolica absoluendi interdicta potestas.

12 Vtrum autem inferior † à summo Pontifice
possit interdicere hanc potestatem ipsis inferioribus. Glo. fina. in dicto.c.vnico.de maio. & obedien.tenet quòd non, per nota.in.c.fina. de supple.negligen.prælato.lib.6. & in authen. de defend.ciui.§.interim.colla.3. Et quod not. Ioan.in.c.fina.de offic.ordi. lib.6. tenet etiam Archidiaco.in dicto.c.vnico. qui allegat.l.omni.C.de sacrosan. eccl. & sequitur Ioan. And. ibi in nouella. Et not. quòd prædicta regula procedit etiam in excommunicato per canonem archiepiscopalem, quia talis potest absolui ab Episcopo, dummodo Archiepiscopus non reseruauerit sibi absolutionem, secundum Ioan. Andr. in.c.graue. supra de præben. Sed Hostien.ibi aliter distinguit, dicens, quòd aut statutum formatur in persona concilij prouincialis; vt puta, si dicatur, nos Consilium, siue nos Archiepiscopus de consensu suffraganeorum nostrorum in consilio colligatorum statuimus &c. Et hoc casu dicit, quòd sine consensu suffraganeorum, nec absolutio, nec relaxatio fieri poterit, argumen. supra de tempo. ordi.c.si archiepiscopus.&.c.sequen. de maio. & obedien.c.fina.de offic.delega.c.causamque. Nisi fortè ipsi suffraganeo hoc superior concesserit. Vel ipse Archiepiscopus super hoc sit cõsuetudine, vel priuilegio speciali suffultus.s. de offic.ordi.c.duo simul. & supra de priuileg. c.accedentibus. in fi. Aut tale statutum editum in concilio prouinciali formatur in persona Archiepiscopi; vt puta, si dicat, Nos Archiepiscopus de consilio fratrum nostrorum &c. Et hoc casu, per seipsum Archiepiscopus solum poterit absoluere, satisfactione præmissa, argumen. c. ex frequentibus. supra de institut. Nam licet dicat de consilio fratrum &c. tamen secundum Hostien.tale consilium non importat necessitatem, nec multum operatur, vt supra de arbitr.c.cum olim. Hoc tamen procedit secundum Hostien. nisi esset anathema solemne, quo casu non posset solus absoluere. 11.quæstio.3.c.debent. &.c.cum aliquis. vbi dicitur, quòd illud debet dissolui eadem solemnitate, qua contrahitur. Quidam tamen tenent indistinctè, quòd solus Archiepiscopus non possit absoluere, vel relaxare. Nam cum

13 solus † Archiepiscopus quò ad totam prouin-
ciam non possit sine suffraganeis suis statuta condere, vt probatur. 18.distinct.c.episcopus ad synodum.ad finem.&.9.quæstio.3.c.nullus primas.& supra de accusa.c.sicut olim. Sic nec debet posse solus sine consilio, seu suffraganeis pœnam tollere, quia per quascunque causas res in esse deducitur &c.vt in.c.1.infra de regu. iur. Et quia ad eum spectat ius interpre-

14 tandi † canonem, qui potestatem habet con-
dendi, vt in.c.inter alia. supra eod. cum similibus. Ad quod etiam adducunt, quòd statim dictum fuit de anathemate, cum ratio diuersitatis non reddatur, vt in dicto.c.fina. supra de offic.delega. Nec obstat.c.graue.supra de præben. quia quòd ibi dicitur de relaxatione sententiæ, non denotat, quòd illud possit Archiepiscopus solus. Sed, vt supra dixi in principio istius declarationis, Ioan. And.in dicto.c.graue. simpliciter tenet, quòd solus Archiepiscopus posit absoluere, siue dicat, Nos concilium, siue dicat, Nos Archiepiscopus, siue dicat, de consensu, siue de consilio, & non solum ipse Archiepiscopus poterit absoluere excommunicatum proprium subditum à tali canone prouinciali; quinimo quilibet suffraganeus poterit talem absolutionem impendere subdito proprio, cum talis sit sententia canonis, siue iuris, & non hominis. & probatur in dicto.c.nuper. Et hoc idem tenet Ioan. And. in.c.romana. eo. titu. lib.6. quod probatur argumento inconuincibili. Nam constitutio Papæ, vel concilij generalis maioris est potentiæ, quàm statutum concilij prouincialis, vt de se patet; sed ab excommunicatione inflicta per constitutionem Papæ, vel concilij generalis potest proprius Episcopus absoluere, ergo fortius debet posse absoluere ab excommunicatione inflicta per statutum concilij prouincialis. Et sic patet non obstare argumenta supra in contrarium formata pro opinione illorum, qui simpliciter tenuerunt Archiepiscopum solum non posse absoluere. Et hæc opinio plus mihi placet, quam tenet Henric. in dicto.c.graue. &.c.à nobis. t. supra eod. & in.c.nuper. supra eod. vbi dicit hoc procedere, siue talis Episcopus sit subditus, siue suffraganeus conditoris canonis, siue non, secundum glo. super Rayn. in summa. eod.titu.ver.quinquagesimonono. & fratrem Ioan. in summa.eod.titu. quæstio.87. Et satis hoc innuit hic Hostien.secundum eum in dicto.c.nuper. verbum alijs, ibi positum in proprijs ordinarijs. Et not.etiam, quòd non solum Episcopus potest absoluere subditum proprium excommunicatum per canonem Archiepiscopalem simpliciter editum; sed etiam si talis canon Archiepiscopalis esset confirmatus per Papam, vt not.Ioan.And. in dicto.c.graue. & Henric. in dicto.c.à nobis. t. Ad quod vide quod dixi in.c.perpendimus. supra eod. in decimo principali articulo, post principium. in ver. quarta differentia est. Et potest Episcopus absoluere tales excommunicatos per canonem, non solum per se, sed etiam per Delegatos per se. Talis enim absoluendi pote-

15 stas † est delegabilis, vt dicam.j. in vndecima

quæstione princ.istius articuli. quod tamen limita,vt ibi dicam. Habes igitur ex prædictis regulam,& declarationes necessarias, qualiter à sententia excommunicationis cuiuscunq; canonis potest proprius Episcopus absoluere.
Hæc tamen regula fallit in multis casibus. Primo fallit propter instantem necessitatem; puta periculo mortis, vel similis, propter quòd excommunicatus non potest ire pro absolutione ad proprium Episcopum, seu proprium superiorem episcopalem iurisdictionem haben
16 tem; nam † tunc simplex sacerdos potest ipsum absoluere, si illius copia potest haberi, vt not. glo. in verbo non poterit, in.c.à nobis.2.§.eo. arg.c.non dubium. &.c.quòd de his.§.eod. & .c.quamuis.ͅ.eod. Quinimo in mortis articulo videtur posse absolui etiam à laico, argumen. de pœniten.distin.1.c.quem pœnitet. & de cōsec.dist.4.c.sanctum. vbi dicitur, quòd propter
17 extremam necessitatem † laicus potest absoluere illum, quem Episcopus absoluere debet. 50. dist.c.in capite. Not.glo.prædicta in verbo non potuerit, in.d.c.à nobis. Et eandem sententiā videtur tenere glo. in verbo prœterquā in mortis, in.c.pastoralis.de off.ordi. quæ dicit, quòd in casu mortis, à qualibet specie excommunicationis potest quis à quolibet etiam laico absolui, arg.prædictorum iurium. &.17.quæst.4.c.si quis. Subdit tamen glo. prædicta, quòd quidam dicunt, quòd nunquam laico licet absoluere à tali excommunicatione; quia potest ei succurri post mortem, quando constabit per aliquem de contritione, per euidentia signa, vt.d.c.à nobis.2. dicam in.c.super eo.ͅ.eod. in vigesimo quarto princ. artic. & etiam in.c.venerabili.ͅ. eod. in vigesimoquinto princ. artic. vbi tractabo de absolutione mortui in excommunicatione. Sed ad hoc potest responderi, quòd fortè non poterit cōstare, & melius est ante tempus occurrere &c. Vnde videtur, quòd laicus possit absoluere, quia sicut potest in necessitate pœnitentiam iniungere, & absolutionem ab alijs peccatis mortalibus quando recipit illum ad confessionem, eodem modo videtur, quòd pari ratione possit absoluere ab excommunicatione.
18 Concludit tādem glo. prædicta, quòd † laico potest quis confiteri in necessitate; sed laicus non potest illum absoluere, vel ligare, quia nō habet clauem. Ita concludunt Docto. in.d.c.à nobis. dicentes, quòd etiam in necessitate laicus verè absoluere non potest, quia non habet claues ecclesiæ. Sed confitens laico efficitur dignus venia propter contritionem, & deuotionem, ex quo facit quantum potest, vt in tex.in.d.c.quem pœnitet. Et quamuis ille tex. non loquitur de excommunicatione; sed de alijs peccatis. tamen glo. communiter,* & Docto. exponunt illum
Com.opi. tex. de absolutione ab excommunicatione. Et adde quod dicam.ͅ.in octaua quæstione princ. & etiam in hac eadem quæstione, in quinta fallentia. Et not. quòd talis absolutio est magni effectus, quia vt dicit.D.m.in.d.c.à nobis.2. vbi excommunicatus prius erat obligatus ire pro absolutione ad Papam, vel Episcopum; hæres ipsius non tenetur amplius ire. De excommunicato tamen qui reconualesceret, nihil dicit; sed dic latius de vtroque, vt dicam.ͅ.in quinta fallentia. Et si tu diceres quare post mortem non potest fieri absolutio à simplici sacerdote, sicut potest fieri in articulo mortis, potest responderi, quòd post mortem nō imminet periculum, sicut imminebat in articulo mortis. Et ideò absolutio reseruatur ei qui viuentem absoluere poterat, vt dicam.ͅ.in decima quæstio. princ. istius articuli. Sed quæritur circa prędicta, quid iu-
19 ris de eo qui positus est † in obsidione, vel in eo qui vult nauigare, an simplex sacerdos possit illum absoluere. Vinc. vt refert glo. in verbo præterquam mortis tēpore, in.c.pastoralis. de off. ord. tenet quòd sic, quia iam imminet periculū mortis; & ideò simplex sacerdos potest talem excōmunicatum absoluere. Et hanc opinio. fuerunt sequuti Tancr. & Phil. Sed dicit glo. prædicta, quòd hic vidēdum est, vtrum immineat naufragium, vel mortis periculum. Neque enim in transfretando semper imminet periculum, aliàs naufragium, quia si hoc esset nullus nauigaret; sed qn̄ sunt in naufragio in periculo mortis, tunc satis dici pōt, quòd licet non solū simplici sacerdoti, sed etiam laico, per ea quæ.§.dixi. Et idem dicit, si excommunicatus intraret bellum campestre contra Sarracenos, vel alios quoscunque & iustum sit bellum, ita quòd verisimiliter, & manifestè appareat periculum mortis, argu.d.c.sanctum, de consec.distin.4. Host. verò in.d.c.pastoralis. dicit, quòd licet aliàs fuerit secutus prefatos Doct: quos etiam sequitur in transfretatione. In obsesso tamen dicit ponderandum esse modum obsessionis, & qualitatem personæ an.s.sit bellator. Si enim locus obsessus non expugnaretur, sed est ibi exercitus à longe, & tam obsidentes, quàm obsessi quietem ducant, nec periculum imminet, non habet locum prædicta opin. Sed si locus ille machinis expugnaretur, quia hic est commune periculum omnibus obsessis, eo quòd lapis, seu machina posset quemlibet offendere, videtur procedere opinio prædicta. Sed si balistis, catocutis, aut simili armorum genere, dicit ipse Hostien. quòd hoc casu absolui poterunt pugnatores, alij non. argumen. notatorum in .c.1.supra de fer.non ordi. cum concord. suis. & in.l.1.C.quando lic.si.iud.vindi. Neq; enim expectandum est vulnus, quia si expectaretur, mors simul cum vulnere posset contingere; vnde post mortem ridiculum, & fatuum esset ad medicum recurrere. Sicut & aliàs in simili dicūt Doct. quòd etiam in defensione cum moderamine inculpatæ tutelæ, non est expectandus primus ictus, vt not. in.l.sed & si quemcunque. primo respon.ff.ad leg.aquil. tradit Bal. in.l.1. C.vnde vi. Et idem etiam dicit Hostiē. de ingrediente bellum campestre. Intelligit tamen omnia prædicta, quando obsessi iustam assumunt defensionem, & etiam bellum huiusmodi sit iustum ex parte excommunicati. Secus si iniustè defenderent, aut bellarent, seu prę-

liaren-

liarentur ; quia tunc non possent absolui, eo
quòd in peccato persistens, seu perseuerans
absolui non debet, vt in . c. quòd quidam. su-
pra de pœniten. & remiss. Si tamen iustè ob-
sessum pœnitet, sed securè non potest exire, di-
cit Hostien. quòd talem absolueret, argumen.
prędictorum, cum sibi periculum immineat,
dummodo tantum faciat, quòd sibi nihil possit
impotari. Dicit tamen præcauendum esse à
ficta pœnitentia, remittēs ad not. supra de re-
gula. in. c. sicut nobis. & supra de appel. c. quę-
stioni. Et subdit, quòd in omnibus istis casi-
bus, si absolutus ipse euadat ; si verò moriatur
eius hæres tenetur ire ad eius excommunica-
torem, & ei humiliter obedire, argumen. c. de
cętero. &. c. ea noscitur. in fi. &. c. à nobis. 2. in
fi. supra eod. Cuius contrarium videtur te-
nuisse. D. m. vt supra dixi. & sic videtur senti-
re Hostien. in his verbis vltimis, quòd hęc pro-
cedunt in sententia excommunicationis prola-
tæ ab homine. Sed tamen rationes prædictæ
concludunt idem dicendum in sententia cano-
nis, à qua inferior aliàs nisi instante necessitate
non potest absoluere. Item circa prędicta quę-
20 ri posset, quid † de muliere prægnante, quæ est
proxima partui, & longinqua à proprio Epi-
scopo, vtrum possit absolui à proprio sacerdo-
te absolutione pertinente ad Episcopum. Sol.
dic, vt dicam. ꝟ. in sexta fallentia. Secundo
21 principaliter fallit, † in eo qui communicat ex-
communicato in crimine ; quia licet talis inci-
dat in sententiam excommunicationis ex iuris
dispositione, non tamen potest absolui nisi ab
eo qui illum excommunicauit, cui communi-
cauit in crimine. Et hoc est propter iniuriam,
quæ fit sententiæ ipsius excommunicatoris, vt
in. c. nuper. ver. in secundo. in fine. iuncto ver.
quamuis enim & tunc. supra eod. secundum In-
nocen. Hostien. Boa. & Ioan. And. Licet glo.
magna in princ. in. d. c. nuper. teneat, quòd ta-
lis ligetur sententia hominis, & non canonis ;
sed communiter* reprobatur ; de quo tamen
dic, vt ibi latius dixi. Tertio fallit in casu. c.
22 quicunque. eod. tit. lib. 6. videlicet, † in Regi-
bus, Principibus, Baronibus, Nobilibus, &
alijs de quibus ibi, qui agentes ibi prohibita
incidunt in excommunicationem ipso facto
ex iuris dispositione, & infra duorum mensium
spacium possunt à suo proprio Episcopo ab-
solui ; sed post duos menses non possunt; quia
Papa reseruauit sibi post illud tempus absolu-
tionem ; & sic respectu istius reseruationis ca-
dit hæc fallentia sub septima fallentia. Quar-
23 to fallit, in quantum dixi quòd † proprius Epi-
scopus potest absoluere. Nam hoc fallit si se-
des vacaret Episcopi, aut Episcopus esset ca-
ptus à Sarracenis, vel schismaticis, secundum
quod supra dixi in prin. istius tertię quęstionis,
24 de quo dic, vt ibi. Quinto fallit, † in eo qui
causa studij degit in alio loco ; quia tunc Eṗs
alterius loci potest illum absoluere ab excom-
municatione, à qua debebat absolui à proprio
Episcopo, hoc tenet glo. Guil. super Rayn. in
summa. eod. tit. §. regulariter. & frater Ioan. in
summa. eod. titu. quæstio. 98. Facit quod not.
Hostien. in summa. in titu. de parroch. §. quis
intelligatur. ver. quid scholaribus. & quòd
not. in. l. si longius. §. 1. & in. l. hæres absens. ff.
de iudi. & in. c. relatum. de cler. non resid. &
Guil. de monte Lau. in. c. 2. de sepul. Sed con-
trarium videtur tenere Cardi. in. c. eos. eod. tit.
lib. 6. Ego distinguerem, quòd aut loquimur
de sententia canonis, in quam quis incidit ex
aliquo facto, seu delicto commisso in propria
diœcesi. Et hoc casu, Episcopus loci studij vbi
talis excessus non est commissus, non potest
illum absoluere nisi in casu necessitatis, quia
non sortitur ibi forum ratione delicti, ex quo
ibi non deliquit, secundum ea quæ dixi in. c.
postulasti. supra de fo. competen. Nec etiam
ratione domicilij ; quia ratione studij schola-
ris in loco studij regulariter non videtur con-
trahere domicilium ; de quo dic, vt latè dixi in
. c. fin. supra de fo. competen. Et quamuis ratio-
ne studij quò ad peccatum videatur posse ab-
solui à proprio sacerdote illius loci, secundum
ea quæ traduntur in. c. omnis. supra de pœnitē.
& remiss. tamen secus videtur in absolutione
ab excommunicatione, in qua tractatur de con-
tentiosa iurisdictione. Aut scholaris incidit in
sententiam excommunicationis ratione deli-
cti commissi in loco studij, & tunc proprius
Episcopus erit etiam Episcopus studij, per ea
quæ dixi in. d. c. postulasti. Sexto fallit quòd
24 dixi de † proprio Episcopo, si proprius Episco-
pus esset negligens in absoluendo ; nam tunc
Archiepiscopus posset absoluere, argumen. c.
cum ex officijs. supra de præscript. Regulare
enim est, quòd Archiepiscopus sui suffraganei
negligentiam suppleat ; & quilibet superior ne-
gligentiam inferioris, vt supra de supp. neglig.
prełat. per totum. Secus si Episcopus proprius
sit excommunicatus, vel aliàs propter sua de-
merita non posset absoluere ; quia tunc non
succedit Archiepiscopus in potestate absoluen-
di tales excommunicatos, vt in. c. t. de supp.
negli. prælat. lib. 6. Et ad prædicta facit quod
in simili not. in. c. quanquam. de elect. lib. 6. &
hoc tenet Spec. in titu. de senten. excommuni.
in secunda parte. ver. quid si episcopus non
vult. Et quod dixi de Episcopo negligente,
idem arbitror dicendum de quolibet prælato
inferiore habēte iurisdictionem episcopalem,
vt data ipsius negligentia possit superior absol-
uere. Episcopo autem absente, aut in remotis
agente non potest Archiepiscopus absoluere,
si Episcopus non est negligens ; quia Archie-
piscopus non potest absoluere in diœcesi alte-
rius. Et Episcopus potest hoc committere suo
vicario, supra de offic. ordi. c. fina. hoc tenet
Specu. in dicto loco, in ver. quid si episcopus
absens. Vel dic, quòd fortè tunc seruandum est
quod in simili dicitur in. c. 1. ne se. vacan. lib. 6.
Ep̄o tamen ꝑpter sua demerita aliàs absoluere
non valēte, nec per se, nec per alium; dici posset
ꝙ succedit capitulum in potestate absoluendi,

arg.c.vnici.de maio.& obed. lib.6. iuncta glo.
Facit quod dixi supra in princ.istius tertiæ prin.
25 quæst. Septimo fallit in omnibus † casibus, in
quibus Papa specialiter sibi absolutionem re-
seruauit, in quibus omnibus regulariter nullus
inferior potest absoluere. Sunt autem casus in
quibus specialiter absolutionem reseruauit in-
frascripti, videlicet; Primus in incendiario eccle
siarum, vel piorum locorum, intelligendo vt sta
tim dicam in sequenti casu. Secundus, in ef-
fractoribus, & spoliatoribus ecclesiarũ, vt hæc
traduntur in.c.tua. & in.c.conquesti.supra eod.
in istis tamen duobus casibus absolutio reser-
uata est Papæ solum post denuntiationem; sed
ante denuntiationem absolui possunt ab ordi-
nario, vt not.in dictis iuribus, & ibi latius dixi.
Tertius casus, in eo qui scienter, & sponte par-
ticipat excommunicato à Papa in diuinis offi-
cijs, vt in.c.significauit.§.eo. quòd qualiter in-
telligatur, dic, vt ibi dixi. Quartus casus, in fal
sario literarum Dñi Papæ.§.de cri.fal.c.dura. &
.c.ad falsariorum. Quintus casus, in illo qui
participat excommunicato criminoso in crimi
ne; talis enim non potest absolui nisi ab illo qui
tulit sententiam, vt dixi supra in secunda fallen.
Et ideò si Papa sentẽtiam tulerit, non potest ab
alio absolui, quàm à Papa, per ea quæ dixi in se-
cunda fallen. Aliter non reperitur iste casus spe
cialiter reseruatus sedi apostolicæ. Sextus, in
capellano benedicente secundo nubentem, qui
licet excommunicatus non sit, tñ mittendus est
ad sedem apostolicam, secũdum quod traditur
in.c.1.supra de secun.nup. Iste tamen casus li-
cet per Hosti.interseratur, non conuenit mate-
riæ nostræ, vt per se patet. Septimus casus, in
excommunicato, eo quòd manus violentas inie
cit in clericum.17.q.4.c.si quis suadente. Sed
de hoc casu latius dicam.j.quasi specialem tra-
ctatum faciendo in fine istius primi membri.
Hos septem casus ponit Host. in summa.eo.tit.
§.quis possit. Tu verò adde alios casus Papæ
reseruatos per iura nouissima sexti, clemen. &
extrauagan.quos Hostien. videre non potuit.
Octauus igitur casus ponitur, in.c.fundamenta.
in.§.quòd si secus. de elect. lib.6. Nonus, in
casu.c.clericis.§.nos igitur.de immu.ecc.lib.6.
Decimus, in casu einsdem decretalis. in.§.præ-
latis.in fi. Vndecimus, in casu.c.1. ver. omnẽ.
de schisma.lib.6. Duodecimus, in casu.c.fœ-
licis.ver.præsenti.de pœn.lib.6. Decimuster-
tius, in casu.c.quicunque.eod.tit.lib.6, post ter
minum tamen duorum mensium, vt dixi supra
in tertia fallentia. Decimusquartus, contra
inquisitores, vel substitutos ab eis, qui non di-
scretè, & promptè contra diffamatos de hæresi
procedunt, aut aliquid falsitatis pro ipso officio
impediendo contra aliquem imponunt, ꝑpter
quod sunt ipso iure excommunicati, vt in cle.1.
§.penult.de hæreti. de quo dixi in.c.contingit.
supra in decimooctauo princ. artic. Decimus
quintus colligitur, seu ponitur in casu quem di-
xi in.d.c.cõtingit.ver.lxxix. Et etiam ex ibi di-
ctis in ver.lxxx. & ver.lxxxj. collige duos alios
alios casus. Decimusoctauus, colligitur ex
ver.lxxix.posito in.d.c.contingit.de quo habe-
tur in clemen.1.in princ.de pœn. Et ab illo ver.
septuagesimonono, vsque ad ver. centesimum
primum, collige alios duodecim casus, in qui-
bus absolutio reseruatur Papæ, qui omnes po-
nuntur in dicta clemen. de pœn. Trigesimus
primus, trigesimussecundus, & trigesimuster-
tius colliguntur in.d.c.contingit. in ver. cente-
simustertius. & duobus sequen. qui collign-
tur ex clem.fi.de pœn. Trigesimusquartus, tri-
gesimusquintus, trigesimussextus, & trigesi-
musseptimus, colliguntur ex his, quæ dixi in.d.
c.contingit. ver.centesimusdecimus. & tribus
sequen. ver. Alios etiam plurimos casus colli-
gere potes ex pluribus extrauagantibus, quos
recitaui formaliter, in.d.c.contingit. in fi.deci-
mioctaui princ.artic. In omnibus igitur præ-
dictis casibus, in quibus Papa specialiter sibi re-
seruauit absolutionem, solus ipse absoluere po-
test. Alius verò inferior non potest, & si sit lega
tus de latere, vt probatur in.c. quod translatio-
nem.supra de off.lega. quia in generali manda-
to non veniunt reseruata sedi apostolicæ, vt
not.glo.penult. & fi. 2.q.5.c.quæ de causa. Et
ideò in incendiarijs ecclesiarum, vel locorum
religiosorum Legatus de latere post publica-
tionem absoluere non potest. Ita tenet Spec.in
tit.de lega.§.nunc ostendendum. ver. sexagesi-
moseptimo.& tenet Io. And.in.d.c.tua. Dicit
tamen Io: And.ibi, quòd contra Spec.facit quia
dicta decretalis tua, æquiparat incendiarijs ex-
communicatos ꝑpter manuum iniectionem,
quare vult tales manus inijcientes in clericos
posse Legatum de latere absoluere, vt in.c.ad
eminentiam. supra eod. &.j.subijciam in spe-
ciali tractatu de hoc, meritò videtur Legatos
de latere absoluere posse incendiarios, maximè
26 quia maior est offensa † in persona, quæ nobi-
lior est, quàm in rebus quibuscunque, vt Instit.
de iur.natu.gen.& ciui.§.fina. & in.l.in seruo-
rum.§.fin.ff.de pœn.& in.l.in pecudum. ff. de
vsur. Quare si Legato de latere conceditur ab-
solutiò, quando persona offenditur, multò for-
tius debet concedi offensione facta in rebus. Fa-
cit quod not. in.c.per venerabilem. supra qui
fil.sint legit. Sed dicit Io. And. in.c.tua. quod
si quis vult defensare Spec. potest respondere,
quòd dato quòd fiat æquiparatio prædicta, nõ
tamen sequitur, quòd permissum in vno casu,
extendi debet ad reliquum. Et ad secundum
dicit, quòd maior est culpa incendiarij, quàm
percussoris clerici; quia in primo casu non cadit
excusatio, sicut in secundo; ita quòd res, seu ec-
clesia non potest notari culpa; sed clericus po-
test esse culposus. Facit.c.si verò.supra eod. &
hoc sequitur. D.m. in.d.c.tua. motus quia in
istis exorbitantibus non proceditur de similib⁹.
27 ad † similia, nec fit extensio ex maioritate ra-
tionis, vt in reg.in argumentum. & in reg. quæ
à iure.de reg.iur. lib.6. & in.l.quod verò con-
tra.ff.de legib.cum similibus.& mihi placet. Et
sic not.ex prædictis, quòd licet duo casus sint
æqui-

ęquiparati quò ad quid, tamen facta correctio-
ne in voo, non fit extensio quò ad reliquum,
quod nota ad ea qoæ habentur in materia ex-
tensionis iurium exorbitantium. Sit ergo con-
clusio, ꝙ Legatus etiam de latere nō potest ab-
soluere excommunicatoa, quorum absolutio
specialiter apostolicæ sedi sit reseruata, nisi po-
testas absoluendi per sedem Apostolicam spe-
cialiter demandetur. Facit quod not. Archidia.
19. distin. c. in memoriam. vbi dicit, ꝙ Legatus
non absoluit excommunicatum, eo ꝙ aliquid
addit literis apostolicis, de qoo dixi. ſ. in ver.
quartus casus. Facit etiam quod oot. Io. And.
in addi. Spec. in tit. de lega. §. nunc ostendendū,
io magna addit. vbi, quòd de omnibus excom-
municationibus iuris oooi, quarum sbsolutio-
28 nes † sunt reseruatæ Romano Pontifici de qui-
bus supra dixi, Legatua etiam de latere non po
test absoluere. Io oullo igitur prædictorum ca-
suum Papæ specialiter reseruatorum, Legatus
etiam de latere absoloere potest, nisi ex speciali
cōmissione, præterquàm in casu iniectionis vio
lentæ manus in clericum. Sed circa prædicta
quæro de notabili quæstione, videlicet, vtrum
29 collegium † Cardinalium vacante sede Aposto
lica, possit absoluere io prædictis casibus Papæ
reseruatis. Solu. videtur dicendum ꝙ sic, arg.
tex. c. 1. de schisma. lib. 6. in quantum, Papa ibi,
prohibet in illo casu, ne collegium Cardinaliū
etiam sede vacante possit absoluere, quasi sen-
tiat, quod id potuisset si specialiter non prohi-
buisset; & hoc argumētum colligit ibi Archid.
Sed glo. magna, ibi latè disputat hanc quæstio-
nem, & recitat opin. Hostien. tenentē prædictā
sententiam per plures rationes. Sed tandem
reprobat prædictam opinio. per alias rationes,
concludendo, quòd prædictum collegium hoc
non possit. & hoc videtur hodie approbari per
tex. in cle. ne romani. io princ. de elect. Et hanc
Com. op. vltimam opioionem communiter* sequuntur
ibi Doct. & io. c. 1. de schisma. Item circa præ
dicta posset dubitari, vtrum in omnibus prædi
ctis casibus, in quibus absolutio reseruata est
sedi Apostolicæ, possint inferiores absoluere in
hla casibus, seu ex illis causis de quibus. ĩ. su-
bijciam io fallentijs, in quibus dicam inferiores
posse absoluere incidentem in canonem si quis
suadente diabolo. Solu. dicendum est ꝙ non;
nisi quando subesset mortis periculum, hoc te-
net Io. And. Hostien. D. m. & d. Ant. in. c. quā-
uis. ĩ. eod. Et adde quod dicam. ĩ. post prædi-
ctss fallen. & etiam io secundo membro princ.
Et ex prædictis habes casus enumeratos, in qoi
bus reseruatur Apostolicę sedi absolutio ab ex-
communicatione inflicta à iure, cū declaratio-
nibus, & extēsionibus supra dictis. Verū quia,
septimus casus supra relatua de excommunica-
to propter violentem manuum iniectionem in
clericum exigit altiorem indaginem; ideò ad
ipsum redeo, quasi specialem tractatum faciēdo
de eo, proot supra feci specialem articulum de
his qui propter prædictam causam incidunt in
excommunicationem, in. c. peruenit. supra eo.
30 in oono princ. artic. Quæro igitur † quis possit
absoluere clericuoi, qoi propter violentam ma-
nuum iniectionem in clericum incidit in cano-
nem; declarando hoc, prout latissimè declaraui,
io. d. c. peruenit. in nono prin artic Sed dic, put
dixi supra in ver. septimus casus. quòd regula
est, quòd talis nō potest sbsolui, nisi à sede Apo
stolica, quia Papa reseruauit sibi absolutionem,
vt in. c. porrò. & io. c. oon dubium. & in. c. ca
noscitur. & in. c. tua oos. supra eod. & in. c. quā-
uis. ĩ. eod. 17. q. 4. in. c. si quia suadente. Præ-
dicta tamen regula recipit primò tres declara-
31 tiones. Prima declaratio est, † quòd locum ha-
bet siue talis excommonicatua sit publicua, si-
ue occultus; quia clam manus violentas iniecit
in clericum, & nunc in foro pœnitentiali vellet
absolui ab Episcopo, vel proprio sacerdote; nā
hoc fieri oon potest, vt in. c. porrò. supra eod. &
in hoc errant multi sacerdotes, vt dicunt Doct.
32 Secunda declaratio est, † quæ descendit à præ-
cedenti, quòd prædicta regula procedit siue lo-
quamur in foro contentioso, siue in foro pœni-
tentiali. Nam & in foro snimæ talis non potest
absolui, nisi à solo Pspa, vt. d. c. porrò. Facit qđ
not. glo. in. c. 2. de pœoiten. & remiss. lib. 6. te-
nent Docto. in dicto. c. porrò. Tertia declara-
33 tio ex † prædicts regula procedit, siue quis ma-
nus violentas inijciat in clericum tanquàm pri-
uatus, siue tanquàm officialis. Intelligendo ta-
men, quòd propter talem iniectionem incidat
in canonem, secundum quòd latè dixi in. c. per-
uenit. in nono principali srticulo. Nam talis
officialis etiam à solo Papa debet absolui, vt in
. c. 3. supra eod. Nam vt ibi dicit. D. m. tale de-
lictum videtur non leue, cum non solum infe-
rat iniuriam clerico, immò per ipsum videa-
tur velle vsurpare iurisdictione in clericos.
Insuper prædicta regula recipit plures fallen-
tias tàm respectu qualitatis absoluentis, quàm
respectu qualitatis causarum. Prima fallen-
34 tia est in Legato † de latere, qui tales potest
absoluere, vt io. c. sd eminentiam. & in c. ca
noscitur. supra eod. & dicit ibi glo. quòd hoc
potest facere ex officio legationis, per not. in
. c. quod translationem. supra de offi. legs. Hanc
tamen fallentiam limitat Hostien. in. c. penult.
supra de offic. lega. si modo læsio, seu iniuria
non sit enormis; qoia tunc non potest sine
speciali mandato tales absoluere, srgumen. c. si
verè. 1. & c. perueoit. & c. relatum. & c. olim
per, & c. cum illorum. supra eod. & c. cano-
nica. ĩ. eod. Et idem tenet Hostien. in. c. 1. su-
prà qui cleri. vel vouen. Voluit tamen Ho-
stien. quòd si Legatus diceret se habere spe-
cialem commissionem vt possit absoluere ab
iniuria etiam enormi, quod sibi credendum
est. Ad quod vide quod traditur in c. cum à
nobis. de testib. & 97. dist. in. c. nobilissimus. &
quod latè dixi in clemen. 1. de probatio. in se-
cundo membro princ. Sed sine speciali com-
missione vt dixi, Legatus etiam de latere pro
enormi læsiooe non potest absoluere secun-
dum Hosti. Et eandem opinionem tenet post

Inno. Spec. in tit. de lega. §. nunc dicamus. ver.
circa ptãtem. & ver. quod etiam dixi per prædi
ctum. c. cum illorum. & per not. 23. q. vlti. c. si
quis membrórum. Sed Io. And. d. Ant. D. m.
Com. opi. & Docto. communiter* tenent contrarium in
d. c. penul. s. de off. lega. volentes, q Legatus de
latere possit absoluere etiam pro enormi læsio-
ne; quam etiam opin. tenuit ipse Hosti. in. c. ad
eminentiam. supra eo. quia tex. ille loquitur in-
distinctè, vt patet ibi, dum tex. dicit, eos habeas,
& sic loquitur indiffinitè, & indiffinita æquipol
let vniuersali, vt traditur in. c. vt circa. de elect.
lib. 6. & l. in vsu. ff. de verbo. signi. Et maximè
probat dictum. c. ad eminentiam. secundum
aliam literam, quæ non habet verbum eos, sed
verbum omnes; quod quidem verbum est vni-
uersale, vt in. c. omnes. & in. c. solitæ. s. de maio,
& obed. & in. l. à procuratore. C. mand. Et hanc
secundam opinionem sequuntur ibi Ioã. And,
d. Anto. & D. m. Et eam tenet etiam Archid. in
d. c. si quis suadente. 17. q. 4. per prædictum. c.
ad eminentiam, in fi. & per alleg. c. ea noscitur,
in ver. alios. & per. c. quanuis. j. eo. & per. c. qđ
translationem. de off. lega. Et eandem sententiã
etiam tenet idem Archidiac. in. c. 1. de off. lega,
lib. 6. qui alleg. ad hoc. c. eos. §. fi. de sent. excõ.
lib. 6. per quem tex. dicit, hoc hodie videri qua-
si expeditum, in quantum ille tex. dicit à qui-
busuis sententijs; & sic videtur præsupponere
q Legatus à quibuscunque iniurijs, & percus-
sionibus possit absoluere. Aduerte tamen, quia
dicit ibi Io. And. in nouel. quòd licet Archidia.
exclamet illam literam pro ista opin. & hęc opi
nio sibi placet, tamen non concedit Ioan. And.
quòd dicta decretalis faciat pro illa opin. cum
in nulla parte ipsius tractetur de potestate lega-
torum in absoluendo, sed solum de absolutione
à sententijs, à quibus possunt, quæcunq; sint il-
læ sententiæ. Et patet, quòd ille tex. non vide-
tur dare Legatis aliquam potestatem, allegat in
simili. c. si gratiosè. in fi. de rescrip lib. 6. Et hãc
etiam opinionem Goff. in. c. 1. supra qui cle. vel
vouen. & ibi etiam sequitur Henric. qui etiam
sequitur eandem opinionem in. c. quoniam. s.
de vi. & hone. cleri. & in. c. peruenit. j. eod. Et
hæc opinio plus mihi placet. Non obstant iu-
ra allegata supra in contrarium pro prima opi.
quia illa iura in quantum excipiunt enormem
iniuriam, nõ loquuntur in legatis de latere, sed
in inferioribus. Et aduerte, quia Legatus de la
tere tales absoluere potest, non solum in pro-
uincia sibi decreta, sed etiam extra prouinciam;
quod tamen qualiter intelligendum, latius dicã
infra in decima quæstio. princ. astius articuli.
Secunda fallentia est in Legato constituto, seu
35 misso non de latere, qui Legatus potest † absol-
uere tales excommunicatos, sed duntaxat infra
puinciam sibi decretam, & non veniẽtes aliun-
de. Sed aliunde venientes etiam in prouincia
existens, non potest absoluere. Existens verò
extra prouinciam aliunde venientes, nec etiam
prouinciales absoluere potest, vt est tex. in. d. c.
pen. s. de off. lega. Quod tamen limitatur, nisi
illud haberet ex speciali commissione, vt statim
dicam de legato. Item limitatur, nisi de con-
sensu ordinarij hoc pcederet, secundum Vinc.
in. d. c. penul. Sed glo. 2. ibi tenet contrarium.
& hoc communiter* tenent Docto. & D. m. & Cõm. opi.
mihi placet, vt ibi dixi. Pro qua opin. ego alle-
go, quia cum ordinarius non possit tales absol-
uere, ergo nõ potest alteri dare potestatem ab-
soluendi. 1. q. 7. c. daibertum. cum simil. Sed in
contrarium facit, quia potestatem hanc videtur
habere à sede apostolica ex officio Legationis,
& sibi videtur deficere solum territorium; vn-
de satis videtur esse, quòd possit ibi sedere pro
tribunali; sed sedere ibi pro tribunali potest de
voluntate ordinarij, vt dixi in. c. nouit. s. de off.
lega. igitur &c. Sed dicit Spec. in tit. de lega. §.
nunc videamus. ver. sed nunquid Legatus con-
stitutus. quòd melius faceret si abstineret. Ad-
uerte quia nunc venit in mentem, quòd fortè
posset opin. Vinc. saluari, quando vellet absol-
uere suos prouinciales de consensu eorum, &
accederet consensus ipsius Epi, per ea, quæ dicã
j. in noua quæst. prin. illius articuli. & per argu-
mentum supra formatum. Sed vide quod ibi
dicam. Quid autem de Legato nato, qualis est
Reuerendiss. Cantuarien. & similes, vtrum pos-
sit absoluere excommunicatos ppter causam
prædictam; Breuiter dic q non, etiam si sint in
prouincia, & sint subiecti, & in prouincia exi-
stentes, vt traditur in. d. c. pen. in fi. supra de off.
lega. Quod tamen limitatur ibi, nisi hoc habeãt
ex speciali commissione. Facit quod statim dicã
in tertia fallen. Item hoc verum, nisi in casibus
illis, & ex illis causis, propter quas etiam Epi, &
inferiores prælati possunt absoluere, de quibus
j. in sequentibus fallen. Tertia fallentia est,
36 propter † speciale mandatum, commissionem,
vel delegationem factam per summum Pontifi
cem inferiori, aliàs non habenti potestatem, per
c. porrò. supra eod. & ibi not. Docto. maximè
D. m. Et idem ego intelligo de quolibet alio
inferiore à summo Pontifice, qui per seipsum
posset absoluere, vt est Legatus de latere, vel Le
gatus constitutus vt supra dixi in duabus fal-
len. pręceden. quia in casibus, in quibus possent
per se tales absoluere, possunt etiam talem pote
statem alteri delegare, eo quòd talis potestas
delegabilis est, vt dicam. j. in vndecima quæst.
37 princ. istius artic. Quarta † fallentia est respe-
ctu monachorum, seu regularium, de qua fallen
tia statim dicetur in quarto membro. Quin-
38 ta † fallentia est propter periculum mortis, vt in
c. non dubium. & in. c. de his. sup eod. & in. c.
quanuis. j. eod. & supra de rapto. c. in literis. &
17. q. 4. c. si quis suadente. Et hoc casu, non solũ
Episcopus, sed etiam simplex sacerdos; quini-
mo etiam purus laicus videtur posse absoluere,
Sed de laico est dubium, per ea quæ dixi supra
in prin. in ver. primo propter instantem neces-
sitatem. & vide quod ibi dixi. Et ad declara-
tionem dictæ fallẽtiæ, & sequẽtium, vide quod
dixi in quæstionibus, quas subijciam post fal-
39 lentias. Sexta fallentia † est in infirmis, & va-
letudi-

letudinarijs, vt in.c. noſcitur. & in .c. quod de his.ẜ.eo. & in .c. quãuis.ĩ. eod. vbi dicit Inno. & ſequitur Io. And. ꝙ hoc intelligendum eſt, etiam ſi non immineret periculum mortis, vt differat à præſenti fallentia; vt puta, quia pa. tur quartanam, vel podagram. Et idem tenet Ioan. And. & Inno. in .d.c.ꝙ de his. Et idem dicendũ eſt de ſimilib⁹ infirmitatibus; vt puta, ſi eſſet ethicus, vel tiſicus. Videtur tñ prædicta fallentia limitari poſſe, ſi modo talis, vel tãta ſit infirmitas, propter quam non poſſit laborem ſubire veniendi ad eccleſiam Romanam, argu. tex.d.c.ꝙ de his.ibidum tex. dicit, tãta grauetur; dicam in ſequenti fallentia, & hoc ſentiunt Io. And. & Hoſti. in.d.c. Circa qualitatem, ſeu quantitatem dicerem relinquendum eſſe arbitrio iudicis, vt infra ſubijciam, & an tales poſſint ab inferiori Epõ, infra ſubijciam poſt fallentias, vbi etiam videbis aliàs declarationes.

40 Septima fallentia eſt in ſenibus, † tales enim nõ tenentur ire ad ſedem Apoſtolicam, vt in iuribus ſupra ſtatim allegatis. Et intellige de ſenibus, qui tanta ſenectute grauentur, ꝙ veniendi ad ſedem Apoſtolicam laborem ſuſciperent, vt .d.c.quod de his. Et dicit Inno.in.d.c.quanuis. quẽ ſequitur Io. And. quòd & ſenex, licet reddatur fortis ad ſubineundum laborem, tamen quia periculum eſt, abſolui poteſt ab inferiori; Facit quia ipſa ſenectus morbus eſt. Sed an tales poſſint abſolui ab inferiore ab Epiſcopo, in-

41 fra ſubijciam. Octaua fallentia, † eſt ratione inopiæ, ſeu paupertatis, vt in .c. quod de his.ſupra eod. & in .c. quanuis. infra eod. Facit in ſimili.ẜ.de teſti.c.ſi qui teſtium, quòd intellige de ijs, qui tanta paupertate laborant, ꝙ ad ſedem Apoſtolicam accedere non poſſunt; aliàs ſecus, & ita poterit intelligi.c. ea noſcit. ſupra eod. vbi dicitur, quòd alij, ſiue pauperes, ſiue diuites tenetur ire ad ſedem Apoſtolicam. Et ita intelligit ibi glo. ſuper verbo pauperes. Et dicit, ibi, Inno. quòd tex. ille debet intelligi de illo paupere, qui habet vnde peregrinationem perficere poſſit. Et ſequuntur Abba. & Ioan, And. Et idem tenet Inno. in in.d.c.quanuis. quia nullus debet cogi mendicare, vt in .l. 1. C. de mendi. vali.lib. 11. Dicit etiam Ioan. And. in .d. c. ea noſcitur, quòd putat, quòd pauper aliàs potens ad eundum ad ſedem Apoſtolicam, ille tenetur ſi mendicando poteſt ſibi in itinere prouidere, ſicut in loco in quo degit. Et ſic intellige illum tex., ſecus ſi eſt pauper non mendicans, nihil habens, ſed artificio quærit ſibi victum, quòd facere non poſſet itinerãdo; nam tunc habet locũ fallentia noſtra, & iura in prĩcipio allegata. Ideò dicit Io. And. ſi ex eo quòd mendicet habet alere filios, & vxorem maximè infirmam, vel ſi in itinere mendicando non ſufficeret ſibi ad vitam, vel eſt talis perſona, quam non decet mendicare. Et ſequuntur .D. Anto. & .D.m. in .d.c. ea noſcitur. Et ſic habes vnum priuilegium paupertatis. Et adde quod dixi in fine præcedentium

42 fallentiarum. Nona fallentia † eſt propter ſexus fragilitatem. Vnde mulieres in canonem incidentes non tenentur ire ad ſedem Apoſtolicam, vt in .c. mulieres .ẜ. eod. quod procedit in mulieribus quæ non ſunt ſui iuris, argu.tex. .d.c.mulieres in principio, vbi tex.dicit. mulieres, & aliæ quæ ſui iuris non ſunt; ſed Hoſti. & Ioan. And.ibi tenent contrarium, quia aliàs ſequeretur, quòd virgines, & viduæ, & aliæ non nuptæ tenerentur ire ad ſedem Apoſtolicam, quòd eſt incõueniens. Intelligitur ergo de omnibus mulierib⁹, & conſuetudo approbat hũc intellectum, quòd Epiſcopi omnes fœminas abſoluant, quæ conſuetudo ſeruanda eſt, quia ipſa peregrinatio indecẽs eſt, & periculoſa. 18. .q. 2.c.pernicioſa. Facit.C.de ꝓcu.in.l.maritus. & quod legitur, & not.ẜ.de vi. & hone.cleri.in .c.monaſteria. & de coha. cleri. & mulie .c. 1. Vnde conſuetudo prædicta, tanquam generalis per Papam tacitè approbata hanc iuriſdictionem dare potuit.ẜ.de offi.leg.in .c.ꝙ tranſlationem. & in .c. cũ contingat .ẜ. de fo. cõpe. & quod ibi latè dixi. Et hoc tenet Io. And. D. Anto. & .D.m. & Doct.communiter, * in.d.c. Cõm.opi.
mulieres, Nec obſtat ille tex. quia illa verba in principio, vel aliæ perſonæ, quæ ſui iuris non ſunt, non determinant præcedens verbum; ſed tantum ſequentia verba; quaſi prius dicat, & ſi ſui iuris ſint, nec non & maſculi, qui ſui iuris non ſunt &c. Et ſic eſt ſubaudiendum, ibi, necnon, ad exponendum Vel, pro &, vt ſæpe accidit, vt in .l.ſæpe.ff.de ver. ſig. ſecũdum Hoſti, & Ioan. And. vel dic, vt dixi in .d .c. mulieres, in ſecundo reſponſo; procedit ergo fallentia noſtra, ſiue mulier ſit alieni iuris ſubiecta, ſiue ſit ſui iuris, quia eadem eſt ratio; & quia aliàs non erat neceſſarium exprimere de muliere. Item procedit fallentia noſtra, ſiue mulier ſit debilis, ſiue fortis, ſiue robuſta, ſecundũ Spe. in tit. de ſenten. prola.§. vt autem. ver. quid ſi mulier. Et ſequitur Ioan. And. in .d.c mulieres. & mihi placet; quia licet mulier ſit robuſta, tamen femur, ſeu ſexus eſt fragilis; propterea volubiles, momẽtaneæ, & de facili corruptibiles ſunt, varia enim, & mutabilis ſemper fœmina. Vide quod dixi in .c.in literis.ẜ. de teſti. & ventus vrẽs dicitur, vt dixi in .c.paſtoralis.ẜ.de iudi. Et videtur eſſe animal imperfectum. Vnde dicit tex, ad denotandum earum imperfectionẽ, earum nomina communiter terminantur in A, quæ apud omnes nationes eſt prima litera alphabeti, & principium imperfectionem ſignificat. Sed nomina virorum terminantur in O, quę eſt vltima alphabeti apud Gręcos, ad denotandum eorum perfectionem. Ad quod vide. 13.q.2. in.c. poſtquam. & quòd ibi traditur. Item procedit fallentia noſtra, ſiue læſio ſit leuis, ſiue enormis, ſecundum Ioan. And. in .d.c.mulieres per tex. in d. c. indemnitatibus. .§. ſed cum eas. de elec. lib. 6. Sed ille. §. non facit, quia loquitur in mulieribus religioſis, quæ non tenẽtur perſonaliter ire ad curiam pro negotio electionis. Hic verò quæritur de reatu enormi, qui omnem honorem excludit, vt in

.l. 1. C.

.l.1.C. vbi de crimi. agi opor. Quare videtur
quibusdam, vt Ascensi. in sum. eod. tit. quem
refert, & sequitur Henri. in.d.c.mulieres, ꝙ pro
atroci iniuria mulieres sunt mittendæ ad sedem
Apostolicam, per tex. in.c.3.ẽ.eod. sed ille tex.
parum facit. Mouetur etiam per.c.relatum. &
.c.cum illorum.ẽ.eo. sed illi tex. etiam parum
faciunt. Pro prædicta tamen opi. facit id quod
dicam infra post fallentias. Sed prima opi.
videtur æquior, propter sexus fragilitatem.
Sed circa prædicta quæro, quid de muliere prægnante
quæ est proxima partui, vtrum debeat
mitti ad sedem Apostolicam. Et si tu diceres,
hæc quæstio non videtur habere dubitationem,
cum & aliæ mulieres non sint mittendæ
ad sedem Apostolicã, vt statim dictum fuit,
dic, ad hoc vt quæstio habeat dubitationẽ, debet
intelligi in casu in quo aliàs mulier nõ prægnans
esset mittenda ad sedem Apostolicam.
Sol. Io. And. in.d.c.pastoralis.ẽ.de offi. ordi.
dicit, ꝙ putat distinguendũ inter esse mulieris
conditionem, si enim est corpulenta, & multos
habuit filios, & facilè peperit, nõ est absoluẽda,
nisi aliud periculum immineat. Si autem aliàs
peperit, & multum timet partum, vel aliàs est
difficilis in partu ... fortè debilis posset absolui
ab Episcopo, fortius ergo, si nunquam peperit;
Subdit tamen Io. And. quòd quia plures mulieres
etiam prole secundæ decesserunt in partu,
vt docet experientia, quòd pium esset dicere
illas non teneri ad eundum ad sedem Apostolicam.
Facit quod dixi.ẽ.in principio istius tertiæ
q̃stionis in ver. primo fallit. Et quod not.
.ẽ. de pœni. & remis.c.quòd in te. & de pœni.
dist. 1.c.quem pœnitet, & adde quod dixi in
fine præcedentium fallentiarum. Decima fal-
43 lentia est, propter pupillarem, † seu puerilem
ætatem, vt in.c.1. sup eod. & in.c. quanuis. &
.c.fin.ĩ.eod. quòd intelligit glo. 1. in.d.c. fin.
de pueris doli capacibus, per.c. pueris.ẽ. de
delic. pue. quia aliàs si non essent doli capaces
non possent iniuriam facere. 15.q.1.c.illud. Et
vide quod dixi in.c.1.ẽ eod. in primo notabili,
& in.c. mulieres.ẽ.eod. in septimo principali
artic. in.q.fin. & in.c.peruenit.ẽ.eod. in nono
principali articulo, in tertio membro principali;
in quarta quæst. Et aduerte, quia licet pupillus
doli capax incideret in canonem percutiendo
clericum infra pupillarem ætatem, quanuis infra
pupillarem etatem non petierit absolutionem,
sed postea in pubertate illam petit, nihilominus
absolui potest ab Episcopo, vt est tex.
in.d.c.fin.ĩ.eod. Facit in simili de rescrip.c. si
eo tempore lib. 6. Allegat etiam Goff. pro simili.
ff.de bo. lib. in.l.qui cum natu; vbi si filius
patroni minor accusat libertũ, & postea factus
maior perseuerat, non perdit bonorum possessionem
ad idem etiã alle.l.cum actũ.ff. de nego.
gest.&.ff.de mino.in.l.3.§.scio. Et sic ex prædictis
ego infero, ꝙ licet aliquis sit minor, si tamen
excessit pupillarem ætatẽ & incidit in canonem,
quòd regulariter non potest absolui ab
alio, quam ab Episcopo. Et adde, & vide prout
dixi in fin. præcedentium fallentiarum. Vnde-
44 cima fallẽtia est, † in personis magnę potẽtiæ, &
delicatis, quę laborẽ accedendi ad sedẽ Apostolicã
nequeunt sustinere; tales enim an sufferre
laborẽ possunt ad arbitrium Epi referẽdum est,
& si videbitur Epo ꝙ laborẽ eundi nequeant sustinere,
ꝓpter periculũ moræ tales absoluet, recepta
cautione ꝙ parebunt consilio, seu responso
Papæ deinde consulendo. Si verò periculum
non timeatur, consulendus est Papa antequam
absoluatur, tex. est in.c.mulieres. in ver. de ijs.
iuncta glo.2.ẽ. eod. Sed dicit Hosti. qui ponit
hunc casum in sum.eod.ti.§.quis possit excõicare.
ver. 12. in ijs qui nobiles &c. ꝙ ipse non
notasset hunc casum pro fallẽtia, nisi ipsum notasset
Goff. in sum. Et subdit, ꝙ ista est veritas,
ꝙ in.d.c. potius absoluit Eps iure delegationis,
quam iure officij. Sed tu dic, ꝙ satis aptè cadit
pro fallentia, vt supra dixi, ẽm prædictã glo.2.
Et adde, & vide quæ dixi remittẽdo in fin.quintæ,
& sextę fallentiæ. Decimasecunda fallen-
45 tia est † in ijs qui habent capitales inimicitias,
propter quas sine periculo non possunt se Apostolicæ
sedi præsentare, vt in.c.de cætero.ẽ.eo.
Nec ponderatur quis fuerit causa inimicitiæ, vt
ibi dixi, & adde ꝙ dixi in fi. quintæ, & sextæ
46 fallentiæ. Decimatertia fallentia est † magis
generalis, videlicet, ꝙ propter aliam quãlibet
corporis impotẽtiam excusat quis, vt non mittatur
ad sedem Apostolicã, vt in.c. quanuis.ĩ.
eo. vt puta, si sit mutilatus pede, vel multũ claudus,
aut contractus, vt dicit ibi glo. & idem de
quibuscunq; alijs, qui essent mẽbris destituti,
vel cæci, & alijs multiuarijs impedimentis in
membris detenti, vt dicit.D.m. in.c. ea noscitur.
ẽ.eod. Et adde, & vide in fin. quintæ, & sex-
47 tę fallentię. Decimaquarta fallentia † etiã magis
generalis est, videlicet, propter aliud quodcunq;
impedimentũ, propter ꝙ excõicatus nõ
posset ire ad sedem Apostolicã, vt est tex. in.c.
ꝙ de his.ẽ.eod. ibi, ꝙ vel alio impedimento, &
in.c.quãuis.ĩ.eo.ibi, siue quolibet impedimẽto
canonico. Facit tex. in simili. in.c.nuper.ẽ.eo.
ibi, iusta causa &c. tenet ibi.D. Anto. post Io.
And. & ẽt est bonus tex. in.c.de cætero.ẽ.eo.
ibi iustas excusatiões, & in varijs causis impedimenti,
quę nõ sunt specificatę in iure nõ habentes
certã determinationẽ; dicerem, ad considerandum
impedimentũ iudicis arbitrio relinquendum,
argu.l. continuus.§.cũ ita ff.de ver.
obli. Et quod not. in.c.de causis.ẽ.de offi. dele.
Nam & quia plura sunt negocia, quã vocabula,
vt in.l.3.ff.de præscrip. verb. meritò post causas
expressas subijciuntur istę duę fallentiæ magis
generales. Vnde causę expressę, videntur expressę
exempli gratia. Et ideò idem videt dicendum
in omnibus similibus causis, propter
has duas fallentias generales; ꝓpter quas dicit
Io. Andr. post Inno. & Hosti. in.d.c.ꝙ de his.
ꝙ si taliter excõicatus sit obsessus; vel in manibus
tiranni, vel prędonum, vel nauigaturus per
loca periculosa, quòd in his, & similibus causis
non esset quis compellendus ire ad sedem

Aposto-

Apostolicē. Subdit tñ Io. And. ꝙ in ijs causis
arbitrandis, non sunt laxandę habenę. Nam si
hoc fieret de facili, possent homines absolui ab
ordinario. Et sic edictum esset ludibrio posi-
tum. Facit cōtra id, quod not.in.c.1.§.de alie.
iudi.mu.ca.fac. Et quia non debet dari via fi-
nientis.§. de diuor.c.quanto.dicit Io. And. ꝙ
posset exemplificari in capto ab officiali, qui
creditur condemnandus ad mortem. Adde, &
vide, quod remittendo dixi in quinta, & sexta
48 fallentia. Decimaquinta fallentia, est † in per-
sonis subiectis dominicæ potestati, vt in .c. rela
tum.§. eod. vbi licet regulariter cogantur ire
ad sedem apostolicam, tamen secus est si cleri-
cum percusserint in fraudem aliorū, vt ab ipso
dominorum obsequio se subtraherent. Aut
si propter hoc, ipsi domini sine culpa sua graue
damnum incurrant, cum nimis sint à sede Apo
stolica remoti, nam tunc non debēt mitti ad se-
dem apostolicam, si modo excessus non sit gra
uis, seu enormis. Et sic patet à contrario illius
.c.relatū. Primo, quòd si modicū esset damnū
domino serui, quòd tunc teneretur accedere ad
sedem apostolicam, quia dominus tenetur mo
dicum damnum sufferre, argu. c. inter alia. ad
fin.§. eod. secundum Hosti. secundum quem,
hoc erit iudicis arbitrio relinquendum; & se-
quuntur Io. And. & .D. Anto. facit quod sta-
tim dicam in sequenti illatione. Secundo, vi-
detur inferri à contrario illius tex. quod secus
est, si tales serui sint propinqui sedi Apostolicę,
quòd similiter iudicantis arbitrio relinquendū
est, argu.c.de causis.§.de offi.deleg. secundum
Hosti. Io. And. & .D. Anto. Considerari enim
oportet, quæ sit conditio domini; pone enim
quòd propter paupertatem, vel infirmitatem
dominus non potest carere seruo etiam vno
die. Tali enim prouidendum est.ff. ad sylla. in
.l.si quis in graui.primò responso. Facit etiam,
quòd not. in .c.2.§.penul.de tēpo. ordi.lib.6.
secundum Ioan. And. in .d.c. relatum. Tertio
infertur à contrario, quòd licet fraus interueni
ret, aduersaretur tamen domino, & si esset lon-
ginquus, nihilominus si iniuria esset atrox gra-
uis, seu enormis mittendus esset ad sedē Apo
stolicam. Et adde, & vide quòd remittendo di-
xi in quinta, & sexta fallentia supra. Decima-
49 sexta fallentia † est, in filijsfamilias, quia & ipsi
non sui iuris, sed sub patria sunt potestate, vt
insti. de pa. pot. in prin. & ideò possunt absol-
ui, sicut serui, vt in .d.c.mulieres.in princ.§.eo.
Quod intelligunt ibi glo. Lau. & Inno. si tales
sint infra pubertatem, seu in pupillari ætate, per
tex. in .c.quanuis. & .c. fin. j. eod. aliàs de-
bent mitti ad curiam. Et idem tenet Specu. in
tit. de senten. prola.§.vt autē. ver.illud quoq;.
& ver. quid de filiofamilias. sub rubricella de
forma sententiæ excommunicationis. Hosti.
verò tenet contrarium, concludens, quòd tex.
.d.c.mulieres. non dicit, quòd filij puberes mit
tantur, & sicut per seruos nostros nobis acqui-
ritur; ita, & per filiosfamilias, vt insti. per quas
perso. nobis acqui. in prin. Et quia eadem ra-
tio est in filijs, quæ in seruis. Ioan. And. distin-
guit, quòd aut filius existens in patria potesta-
te tenet familiam separatam, & tunc habet lo-
cum prima opin. Aut habitat cū familia pater-
na, & habet locum secunda opi. Hosti. quia
propter factum filij, non debet patri iniqua cō-
ditio inferri. Do. Anto. in .d. c. mulieres. di-
stinguit, ꝙ aut filiusfamil. non habet quid ex-
pendere in itinere, quod est regulare; quia quic
quid quærit filius, quærit patri, vt supra dixi,
quod intellige, quò ad proprietatem in profe-
ctitijs, vt .l. placet.ff. de acquiren. hæredi. Vel
saltem, quò ad vsumfructum in aduenticijs, vt
.C.de bo. mater. & in tit. de bo. quę liber. per
totum, licet secus sit in castrensi, vel quasi pe-
culio. & hoc casu habet locum secunda opi.
Aut filius habet quid expendere, & habet locū
prima opi. Sed hæc opinio non placet domi-
no meo, in .d.c. mulieres. quia in filio qui non
habet quid expendere, nulla est dubitatio, & in
eo non potest esse differentia inter cōstitutum
in potestate, & non constitutum. Nam, idem
esset in alio quocunq; sui iuris nō habente quid
expēdere, vt in.c.quānis.j.c. Ad quod vide.§.
in ver. nona fallenta. Et tamen tex. in.d.c.mu-
lieres voluit denotare quandam specialitatē in
hominibus suppositis alienę potestati. Itē nec
placet .D. m. indistinctè opi. Ioan. And. quia
licet filius sit extra familiam, tamē ex quo non
est sui iuris tenetur assistere patri, & eidem com
moda patriæ potestatis exhibere. Et ideò idem
putat in filio, quod in seruo ex benigna interpre
tatione. Et per hoc dicit solui, quòd posset op-
poni. de.l. tàm ex contractibus.ff. de iudi. vbi
patet, quòd filijfamilias obligant ex delictis, &
contractibus, sicut patresfamilias; præterquam
in mutuo, & voto; licet in voto secus sit de iu-
re canonico, quia patet respōsio ex supradictis.
Et quòd etiam potest respōderi, quòd hoc con
cessum fuit ex benigna interpretatione, & con-
cessione Papæ. De iure enim omnes personæ te
nentur ire pro absolutione ad sedem Apostoli-
cam pro tali manuum iniectione, quia edictum
illius canonis, generaliter est prohibitorum, ne
tales ab inferioribus absoluantur, vt not. glo. 1.
in.c.cum illorum.§.eod. & glo. 3. in fin.in.c.re-
latum.§.eo. Nec obstāt alia iura supra allegata
quæ excusant pueros, quia illa intelligunt ēt de
ijs qui sunt sui iuris; & hæc opi. placet ēt Henri.
in.d.c.mulieres. & mihi, quia ille tex. loquitur
generaliter, & sic generaliter est intelligēdus
vt in .l.de pretio.ff.de publi. cū simil. Et maxi-
mè fauore patriæ potestatis, cui fortè seruit, si-
cut seruus domino, & quia in nullius tendit
præiudicium, & ideò videtur ampliandum, vt
in reg. odia.de regu.iur. lib.6. Et ad prædicta
vide, quòd remittendo dixi in quinta, & sexta
50 fallentia. Decimaseptima fallentia est, † in ma-
rito, qui in fraudem vxoris percutit clericum,
vt ab vxore recedat pro eundo Romam, & in
seruo, qui in fraudem patroni percutit clericū,
quia tales non debent mitti ad sedem Aposto-
licam. Ita arguit glo. in .c. relatum .§. eod. &
hæc

tus de latere, vel legatus constitutus secundum distinctionem, quam supra posui in .ver. prima fallentia. & ver. secūda fallentia. Vnde volunt præfati Doct. ꝙ dicta decretalis peruenit inquantum intelligeretur de leui iniuria cōtineat indulgentiam, vt patet ex illo tex. dum dicit, duximus committendam &c. Facit. c. ex tenore. supra eod. ibi, dum tex. dicit ipsum vice nostra &c. Et hoc securius est, secundum glo. in .d.c. peruenit. Et pro ista etiam opi. allegat ēt .c. si quis suadente. 17. q.4. inquantum loquitur generaliter, &.c. si verò alicuius. & .c. cum relatum. & .c. cum illorum .s̄. eo. Et idem vi videtur sentire Hosti. in .c. ex tenore. supra eo. qui dicit, quòd ille tex. non intelligitur de iniectione enormi, sed de leui, & non de leuissima, quia à leuissima solus Episcopus potest absoluere vt dictum est, quasi sentiat, quòd ex quo ille tex. vult, quòd pro illa iniectione Episcopus absoluit vice Papæ, intelligi debeat de leui percussione, a qua ex officio proprio nō potest absoluere, sed vice Papæ ex commissione. Sed Goffr. tenet contrarium, quòd Episcopus possit absoluere à leui iniuria per illum tex. & per tex. in .d.c. peruenit, quam opinionem tenent etiam ibi Vincen. Phili. Ioan. And. .D. Anto. & .D. m. Et ideò etiam eam sequutus fui, & ipsam etiam tenet Hosti. in sum. in tit. quis possit excommunicare, ver. decimusseptimus. Et glo. Guil. super Ray. in sum. eod. tit. Et frater Ioan. in sum. eod. titu. quæst. 37. Et glo. .2. q. 1. in primis, & in. d. c. si quis suadente. 17. q.4. vbi hanc opi. etiā sequitur Archid. qui etiā illam sequitur in .c. vnico. de maio. & obe. lib. 6. & tenet. Ioan. And. in .c. religioso. eod. tit. lib. 6. Volunt enim omnes præfati Doct. quòd Episcopus pro modica, seu leui iniectione possit absoluere. Et dicit Abbas in .d.c. peruenit, quòd consuetudo interpretatur quòd Episcopus possit absoluere à leui. Vnde pro solutione contrariorum Ioan. And. distinguit inter leuem. mediocrem, & grauem offensam, vt in leui Epi, omnes indifferenter absoluant. In mediocri verò circa personas priuilegiatas, vt Ostiarios, seruos, & clericos, & confessos. Pro enormi verò, seu graui læsione nullus inferior absoluit, nisi in casibus in quibus Papa non pōt adiri. Sed de his latius statim infra subijciam. Et hanc opi. quòd pro leui ordinarius possit absoluere; tenet etiam Henri. in. d.c. peruenit, per præmissa, & quia leuis iniuria debet leuiter emendari, vt in .d.l. item apud Labeonē. .§. prætor ait. & in .d.c. cum dilecti. s̄. de accu. & in alijs similibus iuribus .s̄. allegatis. Nam & leuis iniuria non infamat, vt in. c. cum te. s̄. de re iudi. quod maximè dicit procedere, si Epi hanc potestatem habeant de consuetudine; cū consuetudo talem iurisdictionem tribuere possit .9.q. 3. cum simus. supra de offi. ordi. in .c. duo simul. & supra de fo. compe. c. cum contingat, & ibi dixi. Et subdit Henri. quòd hanc consuetudinem habent Episcopi in regno Franciæ, quam consuetudinem Papa scit, & tollerat, quòd non faceret, si contraria opi. esset vera; quia aliàs inijceret vinculum, seu laqueum animabus, contra id quod legitur, & not. 27. q. 1. .c. de viduis. Item quia consuetudo est optima legum interpres, vt in .c. cum dilectus. supra de consuetu. cum simil. Sed dicit Hosti. in .d. c. peruenit. quòd quicquid aliàs scripserit, hoc totum arbitrio Episcopi committendum est, arg. illius tex. debet tamen Episcopus diligēter aduertere, vt vtatur arbitrio temperato, ne in fauorem absoluendi reputet leuissimam iniuriam, quæ sit leuis, vel in odium illius illam reputet leuem, quæ in veritate est leuissima, argu. c. cum contingat. supra de rescrip. & .c. consuluit. sup de appel. & .c. 1 .d re iudi. lib. 6. Vbi verò Ep̄s dubitaret, semper deberet abstinere, vt patet in eo quod legitur, & not. in. c. porrò in fin. supra eod. Et sic Hosti. committit Episcopo arbitriū facti, scilicet iniuriæ illatæ; vtrū sit leuis, vel leuissima, non autem committit arbitrium iuris, vtrum scilicet, possit absoluere à leui, vel non. Sed mihi plus placet opinio quòd possit absoluere à leui in fauorem ordinariæ iurisdictionis. Et quia res de facili reuertitur ad naturam suam .35. dist. c. ab exordio. & .l. si vnus. §. pactus ne peteret .ff. de pact. Nō obstat tex. in .d.c. peruenit, in quātum intelligeretur de leui iniuria, & loquitur per verbum duximus con mittendū, quia potest intelligi, ratione scilicet ordinariæ iurisdictionis, vt supra dixi. Et ita pōt responderi ad c. ex tenore. supra eod. inquantū ille tex. dicit, vice nostra; quia cum talis iurisdictio detur per viam legis, seu constitutionis, sequitur quòd intelligitur dari ordinaria iurisdictio, vt not. in .c. cum ab ecclesiarū. supra de offi. ordi. & in. c. suspitionis. supra de offi. delega. & in .l. & quia .ff. de iurisdic. om. iudi. ne aliàs, decretalis illa videatur ludibrio posita, & de nihilo seruire, vt supra dixi, in .d.c. peruenit. Hoc tamen non videtur procedere, sine dubitatione, ex quo tex. ille dicit, vice nostra absoluas. Ad quod vide, quod latè dixi in. c. ad abolendam in glo. fi. supra de hæreti. Et quod traditur in clem. 1. de supple. negl. præla. & in multis iurib⁹ allegatis ibi, per glo. in verbo apostolica. Et ideò ad fugiendum illas opi. & intelligendo tex. in. c. ex tenore, quòd Episcopi absoluāt, in eo quòd sunt Episcopi, vice Papæ tamen, & sic non ex ordinaria, sed ex delegata; possumus dicere, quòd ille tex. non intelligatur de leui iniuria, sed in mediocri, secundum quod supra sensit Ioan. & infra subijciam; nec est verum quòd tex. de nihilo hodie seruiat, quia potest responderi, quòd imò seruit, quia vigore illius tex. quilibet episcopus potest absoluere, vice tamen Papæ ab iniuria mediocri, Vnde attendenda est forma absolutionis, & de hoc latius infra. Cum autem quæritur tertio de iniuria mediocri; dicendum est, quòd Ep̄s non pōt absoluere, quia iura solum permittunt Ep̄is absolutionem à leuissima, vel leui iniuria, secundum varias tamen opiniones supra relatas. Vnde pro mediocri iniectione remanet

regula

respectu offendentis, quàm respectu offensi;
puta quia pupillus, argu. c. quannis. & .c. fin. j.
eod. Item quia eadem offensa reputatur leuior
respectu superioris ad inferiorem, seu subditũ,
& grauior respectu inferioris ad superiorem, vt
patet, ex his quæ dixi supra in principio istius
quæstionis. secundum Hosti. Facit quod not.
glo. 2. in .c. 1. s. de calumniatoribus, & quòd
latius dixi in .d. c. licet. in ver. respectu perso-
næ. Itẽ respectu clerici in clericũ habetur con-
sideratio, & dicit Bal. quòd atrocior dicitur ẽt
iniuria facta à pluribus, quam ab vno, ita dicit
ipse, in .l. cũ rationibus. C. qui accu. nõ pos. per
.l. si plures. ff. de iniur. quòd dicit esse singulari-
ter notãdum. Facit id quod quotidie dicimus;
quòd multis crassantibus locus est exemplo, sci-
licet grauiori, vt in iuribus vulgatis. Tertio,
65 consideratur † tempus, ad quod vide, quod in
simili dixi, in .d. c. licet in ver. tertio tẽporis ta-
66 tio. Quarto, consideratur † locus, & iste po-
test dupliciter considerari; Primo respectu loci
delicti, quia grauior reputatur offensa, & atro-
cior facta in ecclesia, in theatro, foro, vel in cõ-
spectu prætoris, quàm in loco priuato, vt Insti.
de iniur. §. atrox. & supra dixi in principio; Se-
cundo respectu loci corporis illatæ offensionis;
nam grauior iudicabitur iniuria, vna maxilla-
ta in facie, quam plures pugni in spatulis; Et
quanuis fortè loci in quibus iuuenes nutriunt
comam, vt Ferrariæ; illa fortè reputaretur gra-
uis offensa si capilli offenderentur, tamen in
clericis reputaretur leuis, vt in .c. clericus. s. de
vi. & hone. cleri. Quinto, etiam opórtet habe
67 re † qualitatis cõsiderationem, intelligendo, &
aptando prout melius fieri potest, secundum
ea quæ dixi, in .d. c. licet. in ver. quinto, ẽt qua-
litatis, puta si excessus notorius, vt not. glo. in
verbo membri, in .c. cum illorum. s. eod. & se-
quuntur. Docto. & .D. m. ibi. Sexto etiam
68 consideratur quantitas † percussionis, & offen-
sionis; circa quam illud indubitatum est, quòd
occisio, mutilatio membri, oculi effosio, & si-
miles dicuntur graues offensæ. Sed circa muti-
lationem, quærit Hosti. in .c. cum illorum. sup.
eod. quid si vnguis clerici lædatur, vel abscin-
datur, vtrum talis pro absolutione debeat adi-
re Papam, & primo soluit; quòd non, argu. c.
fin. s. de corpo. vitia. deinde recedit ab hac
solutione, dicendo, quòd illud .c. potest proce-
dere in dispensatione, sed nos loquimur in ab-
solutione, quæ difficilius conceditur, vt dicam
in fin. istius articuli; finaliter tamen concludit
vna cũ Inno. quòd ista sunt relinquenda arbi-
trio iudicantis. Sed dicit .D. m. quòd multum
miratur de dicto Hosti. qui videtur sentire, ꝙ
vngula sit membrũ, & quòd læsio quantũcunq;
modica in mẽbro, appellatur mutilatio mem-
bri, & quòd magis miratur de Doctoribus se-
Clem. op. quẽtibus eum, qui cõmuniter* referunt Hosti.
& transeunt. Sed in rei veritate, non est tantũ
admittendum; quia ipsi non principaliter hoc
considerauerunt, sed ommittendo .D. m. pro-
sequitur, quòd dicatur membrũ. Circa quòd
tu vide quod latius, & melius dixi, in .c. ad au-
dientiam. s. de homici. in septimo articulo prin
cipali, in quarto membro princi. q. 33. Dicit
tamen .D. m. quòd in materia nostra Papa in-
tendit aliter notare enormem excessum; vnde
satis putat, ꝙ mutilatio digiti dicatur enor-
mis offensa, quòd mihi placet, cum non possit
talis incisio sine sanguinis effusione, in talibus
mẽbris, fieri, & ideò dr̃ grauis, per tex. in .c. cum
illorum. s. eod. Sed in vngue, dicit considerari
debere modum, & qualitatem læsionis, & scan
dalum; secundum quæ dici poterit enormis,
quod mihi placet, per id quod supra dixi, &
per id, quod statim sequitur. Septimo, & vl-
69 timo † consideratur euentus; vt puta propter
scandalum, quod dupliciter intelligo. Vno mo
do propter scandalum, quod contingit respe-
ctu læsionis, secundum ea quæ dixi in .d. c.
licet. Alio modo respectu absolutionis; vt pu
ta, si ex absolutione sit futurum scandalum, vt
in .c. cum illorum. s. eod. ver. ꝙ si clericũ. Qua-
re nunc concludendo, cum hæc omnia veniant
consideranda, sequitur quòd hæc, & ferè om-
nis materia considerato iudicantis arbitrio ve-
niunt relinquenda, argu. eorum, quæ dixi in
glo. in ver. effusionem. in .d. c. cum illorum. &
quod volunt Inno. & Hosti. ibi; idem & Specu.
in tit. de lega. §. nunc dicamus. ver. quæ aũt di-
cetur atrox. & Hosti. in sum. Et dicit Hosti. ꝙ
in his arbitrandis, iudex debet habere purã, sin-
ceram, & rectam conscientiam, ita vt non decli
net ad dexteram, vel sinistram; ex affectione ab-
soluendo vbi non est absoluendus, & ex odio
nolit absoluere absoluendum, iudicãdo iniuriã
grauẽ, vbi esset leuis. Secũdo pro declaratione
p̄dictorũ, quæro quid si est laicus qui percutit
clericum, an eius offensa sit iudicanda leuis, si
sit leuissima, vel grauis, maximè si sit leuis. Sol.
dicit Hosti. in sum. eod. tit. §. quis possit ab hac
absolutione, ver. quid ergo si laicus, & ibi con-
cludit, quòd iudicatur leuis, vel grauis etiam
si solum clericum inuitum retineret, quanuis
detinens esset potens, vel nobilis, vel delicatus,
ita, quòd absolui non potest ab Episcopo, arg.
.c. mulieres. ver. de his. & .c. nuper. supra eod.
Vnde dic, quòd absolutionis priuilegium non
extenditur ad laicos; quia nulli laico super cle-
ricum datur tanta authoritas, vt in .c. 3. §. offi-
cialis. s. eod. Et quia in odium laicorũ, & cleri-
corum fauorem talis immunitas fuit concessa,
vt in .c. contingit. j. eod. Ideoq; in quantum
fauorabilis est absolutio respectu clericorum
debet ampliari; sed inquãtum odiosa respectu
laicorũ debet restringi, arg. regu. odia. de reg.
iur. lib. 6. Facit .c. ꝙ de his. & .c. vniuersitatis.
supra eod. & .c. quantæ. j. eod. & .2. q. 7. c. lai-
cos. & .c. laici. Item, quia clericus maior est lai-
co. 21. dist. c. cleros. s. de maio. & obe. c. solitæ.
.96. dist. c. duo sunt. Cum ergo scandalũ immi
neat si talis absoluatur, non debet absolui, sm
quod supra dixi, secũdum Hosti. & sic videtur
ipse sentire, quòd vix potest contingere quòd
laicus percutiat clericũ tali percussione, quòd
absol-

absoluendus ſit ab Epiſcopo. Quod mihi nõ placet. Pone enim, quòd laicus percutit conuerſum, clericum primę tonſuræ, vel nouitium, vel alium abiectum clericũ, quibus caſibus nõ eſt dubium percutientem incidere in canonẽ ſi quis ſuadente. ſecundum quod latè dixi in.c. peruenit. in nono principali articulo in ſecũdo mẽbro princ. in principio. Quare placet, ꝙ ipſe etiã abſolui poſſit à proprio Epiſcopo habita conſideratione grauis, vel leuis, ſeu leuiſſimę iniuriæ, ſecũdum ea, quæ ſupra dicta ſunt. Et hoc etiam videtur tenuiſſe idem Hoſti. in .c. peruenit. ſupra eod. Intelligẽdo tex. illum tàm in laico, quàm in clerico, ex quo loquitur generaliter, & indiſtinctè, per. l. de ſitio. ff. de publi. cum ſimil. Et idem tenent ibi, Ioan. Andr. D.
Com. opi. Anto. D. m. Henri. Boich, & * communiter Doct. Tertio quæritur circa prædicta; poſita opi. quòd pro leui percuſſione Epiſcopus non poſſit abſoluere, ſecundũ quod ſupra dixi poſt principium vigeſimaquarta fallen. quanuis cõ-
70 trarium ibi tenuerim; vtrum ſi † talis abſolutus ab Epiſcopo celebret, ſit irregularis. Sol. dic vt dicam in.c. venerabili. j. eod. in vigeſimoſexto principali articulo. Quarto quæritur ad declarationem prædictarum fallentiarum; quia in eis dictum eſt, quòd Epiſcopus poteſt abſoluere, in caſu iniectionis leuiſſimæ, vel leuis offenſæ, vtrum, poſita prædicta opi. pro vera, quam ſupra tenui quòd Epiſcopus pro leui iniuria poſſit abſoluere, in prædictis caſibus fal-
71 lentiarum, ſi ſunt priuilegiati † vel propter cauſam, vel propter perſonam, poſſit Epiſcopus ſolus abſoluere, etiam à leui iniuria. Et quidam tenuerunt, quòd ſic. ſm quorum opi. talia priuilegia, cum ſolum intelligantur de leui percuſſione, & non de atroci, enormi, ſeu graui, quæ regulariter ſedi Apoſtolicæ reſeruãtur, vt in.c. cum illorum. & in .c. relatum. ſ. eod. & in.c. canonica. infra eod. Meritò videtur dicendum, quòd illa quæ olim erant priuilegia reſpectu fauoris cauſarum, & perſonarũ, hodie ſint ius commune; ita vt ſolum conſideremus grauitatẽ, vel leuitatem offenſæ. Nec eſt inconueniens, quòd certa priuilegia certarum perſonarum fiant ius cõmune, & extendantur ad omnea alios, vt in.c. quod nonnullis. ſ. de priuile. cuius decretalis priuilegium eſt hodie ius commune, vt in .c. alma. de ſenten. excom. lib. 6. Et idem poteſt dici de .c. quod in te. ver. & in couentualibus. ſ. de pœni. & remiſ. cum concordantijs. Sed iſtud videtur ſatis durũ, & graue, dicere, quòd qualitates prædictæ, quæ olim erant priuilegiatę, ita vt priuilegio reperiretur abſolutio conceſſa Epiſcopis, hodie nõ ſint priuilegia. Et ideò prædicta opinio mihi non placet. Ad quod maximè dicẽdum moueor, quia vltima decretalis iſtius tituli priuilegio perſonę concedit abſolutionem Epiſcopo. Vnde cum præcedant multæ decretales loquẽtes de abſolutione conceſſa Epiſcopo reſpectu quantitatis offenſæ, ſi talis cõceſſio militaret pariter in perſonis, & cauſis priuilegiatis, & non priuilegiatis; ita quòd pari iure eſſent abſoluendi, fruſtra legiſlator poſuiſſet illam decretalem, & fruſtra etiam poſuiſſet decretalem, quãuis. j. eod. quę eſt antepenul. quæ tamen enumerat plures caſus priuilegiatos reſpectu cauſæ, & perſonæ. Quare iudicio meo, melius dicendum eſt, ꝙ etiam hodie illa priuilegia locum habeant in graui iniuria. Et hoc innuit Hoſti. in .c. ꝙ de his. ſup̃ eod. ſuper verbo incidiſſe, dum tex. dicit ibi, is qui aſſerit ſe in canonem latæ ſententiæ incidiſſe, ſcilicet grauem, vel leuẽ iniuriam irrogãdo. & ſic ſequitur, quòd ver. niſi fortè. qui venit exceptiuè, excipiendo quoſdam priuilegiatos fauore cauſarum, & perſonarum, a diſpoſitione præcedente, & ſic de leui, & graui iniuria, vt exceptio ſit de regu. iuxta not. in regu. prima. de reg. iur. lib. 6. maximè cum de caſibus exceptis textus ille loquaẽ indiſtinctè, & ſic indiſtinctè intelligendus ſit, vt in .c. quia circa. de priuile. Nã ſi papa aliud voluiſſet, illud expreſſiſſet. ſ. de deci. c. ad audientiam. Præterea etiam tex. in. d. c. quanuis. loquitur indiſtinctè. Et hoc maximè videtur dicendum in his caſibus, in quibus ceſſante cauſa, tenentur ire ad ſedem Apoſtolicam, ſecundum quod ſtatim ſubijciam in alia quęſtione. Vel dici poteſt, ꝙ hodie locum habent illa iura in mediocri iniuria. Et hoc etiam ſentire videtur Ioan. And. in .d. c. peruenit. Et iſtud videtur eſſe ſatis rationabile, vt eligamus quãdam mediam viam; ſed hoc ſtatim infra melius declarabo. Vnde licet Henri. in .d. c. peruenit. teneat ꝙ id quod prædictum eſt, ꝙ prædictæ fallentiæ, ſeu prædicta priuilegia intelligantur etiam reſpectu grauis iniurię; tñ non eſt ita tutũ tenere, niſi in caſu periculi mortis. Sed tutius eſſet in prædictis conſulere Papam, argu. c. mulieres. ſ. eod. Ad quod etiam facit, quia grauia, & enormis iniuria ſemper videtur excepta, vt in.c. 3. & in.c. cũ illorum, & in.c. relatum. ſup̃ eod. & in .c. canonica. j. eod. Verum quia vtraq; opinio, tàm de graui, quàm de mediocri, iudicio meo poteſt ſaluari ſecũdum varias cõſiderationes prædictorum priuilegiorum, & fallentiarum, Ideò vt magis ſpecificè declaremus hanc materiam, proſequor ſingulos caſus prædictarum fallentiarum, ſecundum præmiſſum ordinem ipſarũ.
72 Circa primam igitur fallentiam † de Legato de latere, ſatis dictũ fuit in ea, quia in illa ſunt duæ opi. ſecundum quod ibi dixi. Circa ſecundam
73 fallẽtiam † de Legato cõſtituto, tex. in.c. penul. de offi. lega. ſuper quo fundatur dicta fallentia, nihil exprimit de enormi læſione, eam reſeruando ſedi Apoſtolicæ. Sed ego idem arbitror in eo, quod in, Legato de latere, reſpectu ꝓuincialium, & infra prouinciam ſibi decretam. Facit .c. ea noſcitur. in fi. ſ. eod. quod ſimpliciter loquitur de Legato. Et melius facit. c. ꝙ de his. ſup̃ eod. quod etiam ſimpliciter de Legato, maximè intelligendo, vt infra dicam, quòd caſus excepti intelligantur de leui læſione, & vide quod dixi ſupra in ver. ſecunda fallentia. Cir-
74 ca tertiam fallentiam † non eſt inſiſtendum, quia

quia illa sumat vires à virtute, & forma man-
75 dati. Circa quartam fallentiam similiter † non est insistendum, quia de illa dicetur in secundo membro principali istius quæstionis. Cir-
76 ca quintam † fallentiam non est dubium, quòd ab illa quantumcunque enormi, etiam simplex sacerdos, & laicus possunt absoluere, intelligendo tamen, vt dixi in dicta quinta fallen-
77 tia. Circa sextam, † & septimam fallentias de infirmis, & senibus, iura nihil distinguunt inter enormem, grauem, seu leuem; & ideò maior videtur esse dubitatio. Sed tamen idem arbitror, postquam iura non distinguunt, & quia eadem videtur esse ratio in enormi, vt Episcopus possit absoluere respectu ipsorum, quæ est etiam in eo, existente in periculo mortis, maximè per ea, quæ infra dicam.

78 Circa octauam fallentiam de paupertate, † magis etiam videtur esse dubium, maximè cum in ea non videatur tanta ratio, quanta in duabus, seu tribus præcedentibus. Sed tamen videtur idem attentari posse data extrema paupertate, & mendicandi possibilitate. Nam .c. quanuis. indistinctè loquitur. Facit etiam, quod statim dicam. cap. autē, ea noscitur, quod videtur aliqualiter contrariari, non loquitur de extrema paupertate. Circa nonam fallentiam
79 de † mulieribus, eadem videtur esse dubitatio; sed tamen idem dicerem, quòd in præcedentibus fallentijs. Nam & .c. mulieres. in principio loquitur indistinctè, plus tamen dubitationis videtur esse in hac fallentia; quia dictum .c. mulieres. in principio, idem disponit de mulieribus, & de alijs qui non sunt sui iuris. Vnde cum in .c. relatum. supra eod. vbi tex. loquitur de seruis, & sic de alijs qui non sunt sui iuris, excipiat enormem læsionem, meritò etiam videtur excipiendum hoc in mulieribus. Nam & .c. mulieres. in his qui non sunt sui iuris loquitur indistinctè. Et ideò in hac fallentia, maior videtur esse dubitatio. Sed tamen periculum sexus muliebris, respectu vagationis satis iusta discretione, & æquitate, videtur suadere, vt idem etiam dicamus in hac fallentia.

80 Circa decimam fallentiam de pupillo, † videtur mihi satis expeditum, quòd etiam ab enormi possit Episcopus absoluere, argu. tex. in fin. infra eod. & quod infra statim latius subijciam.

Circa vndecimam fallentiam de personis po-
81 tentibus, † & delicatis; Ius dat certam formā in ipsis absoluendis; quia non simpliciter vult, quòd possint absolui ab Episcopo, sed considerato periculo moræ absoluantur, vel mittantur, aut sedes Apostolica consulatur.

Circa decimamsecundam fallentiam, & decimamtertiam, & decimamquartam fallentias,
82 cum † in ipsis præsupponatur impedimentum eundi ad sedem Apostolicam in propria persona, meritò videtur dicendum, quòd absolutio procedat etiam pro graui læsione.

Circa decimāquintam fallentiam de personis
83 subiectis † dominicæ potestati, res est expedita, quòd pro graui, & enormi Episcopus non potest absoluere, vt est tex. in .c. rela-
84 tum. supra eod. Circa decimamsextam † fallentiam de filijs patriæ potestati suppositis. Idem arbitror dicendum, quòd in seruis, quia eadem est ratio, & hoc inquantum intelligeremus de filijs puberibus. Secus de filijs impuberibus, per ea, quæ statim dixi in vers. circa decimam fallentiam. Circa decimamsepti-
85 mā fallentiam † quæstio non procedit posito, quòd illa sit falsa, de marito videlicet, & liberto. Sed posita contraria opinione pro vera, quæ tamen non est; idem dicendum esset, quòd in duabus proximis fallentijs. Circa decimamoctauam fallentiam, de habente offi-
86 cium † in ecclesia percutiente Ostiarium, non procedat quæstio; quia tex. in .c. ex tenore, dat certam formam absolutionis, ponendo, quòd id fiat vice Papæ. Vnde intelligendo, quòd id faciat tanquam delegatus Papæ, dubitatio non procedit. Secus si intelligeremus, quòd faceret ex officio, & tunc videtur in eo dicendum, vt dicetur in sequenti fallentia; nisi in ipso percutiente Ostiarium grauiter, notaretur non solum culpa, sed dolus; quia tunc, cum nullum in tali sit impedimentum, & officium propter coniunctum non attenuet enormem lęsionem, meritò videtur dicendum, quòd teneatur ire ad sedem Apostolicam, per ea quæ statim dicam. Circa de-
87 cimam nonam fallentiam † de officiali, videtur esse satis dubium; tum quia tex. in .d.c. si verò. in .§. 1. loquitur indistinctè; tum quia casus ille procedit, quando officialis exercendo officium percussit sine dolo, & solum cum aliquali culpa. Vnde læsio, licet enormis fuerit, videtur attenuari ratione causæ, & qualitatis percutiendi, per ea quę dixi supra in ver. quinto etiam oportet. Facit quod de puero doli capace dicimus, cuius lęsio attenuatur ratione personæ, propter priuilegium ætatis, quia non habet plenum sensum. Circa vigesimam fallentiam de his qui communiter
88 viuunt, † quęstio non procedit, quia tex. apertè excipit enormem lęsionem, vt in .c. quoniam. in fin. supra de vi. & hone. cleri.

Circa vigesimamprimam, & vigesimamsecun-
89 dam † fallentias non est insistendum, quia de his latius dicetur in secundo membro principali istius tertię quęstionis, vbi tractabitur de monachis, & religiosis. Circa vigesimam ter-
90 tiam fallentiam, de † percutiente clericum in bello, quęstio habet maiores dubitationes, & altiores indagines, secundum quòd in ea dixi; Quare omnibus pensatis, & diligenter consideratis, cum vigesimaquarta fallentia fuerit,
91 quòd regulariter † Episcopus absoluit, quando iniuria non est enormis, vel grauis, sed modica, vel leuis. Et prædicta fallentia procedat generaliter in quibuscunq; personis, seu casibus etiam non priuilegiatis ratione personæ, vel causæ; meritò videtur dicendum,

quòd priuilegiatæ debent aliquid plus iuris consequi, quàm non priuilegiatæ. Maximè quia post prædictam generalem dispositionem, quòd possint Episcopi absoluere pro modica, & leui percussione de qua in .c. peruenit, fuerunt etiam postea edita capitula priuilegiantia dictas personas, & causas, videlicet .c. quod de his. supra eod. &.c. antepenul. & fi. infra eod. Quare si illa iura in dictis casibus priuilegiatis intelligerentur de modico, & leui ludibrio, & frustra viderentur posita. Maximè quia video, quòd quando iura voluerunt excipere enormē læsionem illam expressè excepetunt; vt patet ex his, quæ dixi supra in ver. circa vigesimam tertiam fallentiam, & in quibusdam alijs sequentibus ver. Et si fortè diceres, quòd etiam in prædictis fallentijs, in quibus enormis, seu grauis læsio est excepta, videatur dicendum, quòd cum in ipsis ex quodam priuilegio Episcopo videatur concessa absolutio, præterquam ab enormi, & graui læsione, plus tamen potentiæ circa absolutionem videtur concedi Episcopo, quàm in his personis, in quibus nullum adest priuilegium personæ, vel causæ. Ad tollēdum scrupulum, & hanc dubitationem, & pro quadam æquitatæ, ac prouidentia rationabili, & discretione, possemus ita magistraliter distinguere; quòd aut loquimur in his casibus, in quibus nullum adest priuilegium, vel ratione personæ, vel causæ; & in istis Episcopus solum possit absoluere pro leuissima iniuria, sm vnam opinionem; Vel pro leui, secundum aliam opinionem, quæ mihi placet. Aut loquimur in his casibus, qui ratione causæ, vel personæ sunt priuilegiati, vt Episcopus in illis possit absoluere, & in quibus iura nullam faciunt distinctionem inter enormem, grauem, seu leuem, seu modicam iniuriam, & in his dicamus, quòd Episcopus possit etiam pro graui iniuria absoluere; maximè cum omnes prædicti casus loquantur, vel de impedimento canonico contingente in persona propria ipsius excommunicati absoluendi, propter quod impediatur ire ad sedem Apostolicam; vel ratione infirmitatis, vel senectutis, vel alterius periculi personalis, aut honestatis. Et pondero, quòd in istis iura semper loquuntur indistinctè, vt Episcopus possit absoluere, vt patet ex superioribus. Aut loquimur in casibus priuilegiatis, non ratione proprij impedimenti in persona, sed propter aliam extrinsecam causam, qualis est dominicæ, & patriæ potestatis, respectu seruorum, & filiorum familias propter quas causas iura priuilegiauerunt Episcopos, vt possent absoluere; specifice tamen excipiendo enormem, & grauem iniuriam. Et ad hoc, vt istis casibus, qui priuilegiati sunt Episcopi aliquid plus iuris consequantur, quàm in cæteris casibus nullum priuilegium habentibus, dicamus, quòd cum in casibus nullum priuilegium habentibus Episcopi

suo iure absoluere possint; tenendo ꝙ possint absoluere pro leuissima iniectione, vt supra dixi in vigesima quarta fallentia, in prima opinione. Possumus dicere, quòd in istis casibus poterit absoluere Episcopus pro leui læsione, absque eo, quòd dicatur id facere ex delegatione Apostolica. Sed tenendo aliam opinionem, quòd in casibus non priuilegiatis Episcopus ex suo officio possit absoluere pro leui iniectione, vt dixi in prædicta vigesimaquarta fallentia, in secunda opinione, quæ mihi placuit, Dicemus quòd in dictis casibus priuilegiatis in quibus prohibitum est Episcopis, ne absoluāt pro graui, & enormi lesione, absoluere possint, propter dictū impedimentum. Hoc tñ potius videtur probari ex quadam æquitate, ac ratione, & discretione naturali, quàm aliquo specifico iure. Facit tamen in simili regula illa quæ habet, quòd ea, quę sunt in consideratione per modum gradus, vt plus in vno quàm in alio concedatur debent pariformiter considerari secundum plus, & minus. quod not. glo. in .l. illud.C. de sacrosan. eccle. Et quod latè disputat glo. 1. in princ. in clemen. fin. de æta. & quali. Item iuuatur prędicta distinctio, quia pondero, quòd vbi Papa in casibus priuilegiatis non excipit grauem, aut enormem iniuriam, semper in fine dicit, quòd cessante impedimento, absolutus debet ire ad sedem Apostolicam, vt apparebit ex his quę statim dicam infra in septima quęstione, istius tertiæ quęstionis. Sed vbi iura excipiunt enormem lęsionem, nunquam reperio, quòd voluerint, seu iniungant, ꝙ absolutus teneatur ire ad sedem Apostolicam. Quare si eodem modo in istis casibus intelligeremus, quòd Episcopus non posset absoluere pro enormi, seu graui lęsione, sed solum pro leui; diceremus, quòd cessante impedimento deberent ire ad sedem Apostolicam. Nam hoc videtur plusquam ridiculum dicere, quòd illi qui nullum habent priuilegium, possint absolui ab Episcopo, & nunquam teneantur ire ad sedem Apostolicam; Et ille qui habet aliquod priuilegium, teneatur ire; licet absolueretur pro eadem specię percussionis, & iniurię. Ad quod vide, quod statim dicam in prędicta octaua quęstione. Et prędictas considerationes perpetuo notabis; quia nullibi habentur, quod viderim. Et Doct. adeò confusè, & truncatè, & imperfectè in hac materia loquuntur, vt vix possit quispiam deligere, quid tenēdum, seruandum ve sit. Quinto quęritur, vidimus
92 ex prędictis, † quòd in prædictis casibus priuilegiatis potest Episcopus absoluere. Quæro vtrum inferiores ab Episcopo possint absoluere; vt puta, inferior Prælatus, vel proprius sacerdos. Sol. dic, quòd non. Nisi in his casibus in quibus timetur periculum mortis; quia iura simpliciter prohibuerunt absolutionē inferiori, & reseruauerūt summo Pōtifici. Et ideò cum solis Epis speciali priuilegio indulserint,

& in

& in cęteris non reperitur hoc immutatũ, meritò pari iure stare censetur; vt in .l. præcipimus. C. de appella. Vnde nec proprius sacerdos, nec alius inferior prælatus potest absoluere, nisi propter mortis periculum; propter quod, non solum proprio sacerdoti, sed etiam laico conceditur absolutio, secundum tamen quod dixi supra in ver. quinta fallentia est, & supra post principium istius vigesimitertij principalis articuli in ver. primo fallit. Quod autẽ inferioribus Episcopo non liceat absoluere, probatur in. c. decętero iuncta suprascriptione. ṡ. eod. Et ideò hoc tenet glo. 2. & sequitur .D. Anto. Et idem probatur in .c. ea noscitur. supra eod. ibi, dum tex. dicit, ab Episcopis, & solum exceptuatur periculum mortis, probatur etiam in .c. 3. ṡ. eod. ibi, ab Episcopo &c. & ibi tenent hoc Ioan. Andr. & .D. m. Et idẽ etiam probat .c. peruenit. ṡ. eod. quia, dum ille tex. dicit, tuæ fraternitati. Intelligitur de Episcopo, quia inferioribus non loquitur per verbum fraternitatis; sed filiationis, vt in .c. quam graui. ṡ. de crimine fal. probatur etiam in .c. relatum. ṡ. eod. iuncta suprascriptione. Prædicta tamen intelligo, nisi absolutio fieret per Capitulum sede vacante, vel aliàs Episcopo capto &c. ſm ea, quæ dixi supra post principiũ istius vigesimi tertij articuli, in ver. primo fallit propter instãtem necessitatem. Vel nisi loqueremur in inferiori prælato, qui haberet iurisdictionem episcopalem, vt ibi dixi. Et quòd si ipsemet Episcopus incidisset in canonem propter violentam manuum iniectionem &c. Et esset senex, vel debilis, vel talis qui si esset inferior Episcopo deberet petere absolutionem ab Episcopo, vt supra dixi in fallentijs suprapositis, quòd talis Episcopus poterit absolui à suo Archiepiscopo, vel vacante sede Archiepiscopali à Capitulo ipsius, secundum Specu. in titu. de senten. §. vt autem. ver. quid si Episcopus, sub rubricella de forma sententiæ excõmunicationis. Sexto quæritur iuxta prædicta, vtrum si-
93 cut † in casibus prædictarum fallentiarum Episcopus potest absoluere pro violenta manuum iniectione, possit etiam absoluere propter prædicta priuilegia personarum, vel causarum, in alijs casibus reseruatis Papę, quos supra enumeraui. Sol. Ioan. And. in .c. quanuis. ṡ. eod. tenet, quòd non. Vnde dicit, quòd excommunicatus à iure, cuius absolutio est reseruata Papæ, vel excommunicatus ab homine non potest ab alio, quam à delegato, aut ab eius excommunicatore absolui, præterquam in mortis articulo, vt in .c. à nobis. 2. supra eod. Et sequitur .D. Anto. in .d. c. quanuis. per .c. nuper. supra eod. Sed .D. m. in .c. decætero. videtur sentire contrarium, vbi dicit, quòd ille tex. habet locum in excommunicatione lata etiam ob aliam causam, quam propter manus iniectionem. Et dicit, quòd talis non valens accedere ad Papam, potest absolui ab Episcopo, & dicit, ꝙ hoc tenet Inno. ibi. Sed tu dic, ꝙ imò hoc ibi non tenet simpliciter, sed loquitur in casu mortis, vt statim dixi. Et ita etiam loquitur ibi, Hosti. & Ioan. Andr. Sed ipse Inno. in .c. quanuis. in ver. excusentur, hoc sentit; dum restringit permissionem illius absolutionis solum ad excommunicatos propter manus iniectionem. Et dicit Ioan. And. in .c. eos. eod. ti. lib. 6. quòd ibi, est tex. expressus contra Inno. & sic recedit Ioan. And. à prima opi. quam. ṡ. retuli. Et quanuis vtraq; opi. possit argumentis iuuari, tamen mihi plus placet hæc vltima opi. argu. d. c. eos. qui simpliciter dicit à sententia canonis, vel hominis; nec aliquid dicit de manus iniectione. Item quia dato impedimento in persona absoluendi, licet non sit periculum mortis, nihilominus propter eandem rationem ex quo impeditur ire ad sedem Apostolicam, debet posse absolui ab Episcopo. Facit .l. illud. ff. ad .l. aquil. cum simil. Procedet igitur prædicta opinio secunda, in fallentijs, in quibus datur impedimentũ necessarium eundi ad sedem Apostolicam; in alijs poterit procedere prima opinio. Septimo quæritur, vtrum
94 in casibus † non reseruatis Papæ, Episcopus possit absoluere exemptos. Sol. Fede. cons. 14. tenet quòd sic. Et sequitur Ioan. de Ligna. Sed Ioan. And. in regu. scienti. de reg. iur. lib. 6. tenet contrarium. Et hanc quæstionem latè disputat D. m. in .q. quæ incipit, duo clericali ordine, vbi, latè vide per eum. Ego verò hanc quæstionem sub cõpendio tractaui, in .c. significasti. ṡ. de fo. compe. in sexto principali articulo, in septima quæstione principali istius articuli. ver. quid si dubium de potestate absoluendi exemptos, & ibi vide, quia etiam ibi congruè
95 adaptatur. Octauo quæritur, vtrũ † illi qui absoluendi erant à sede Apostolica, & propter instans impedimentum, vel necessitatem absoluti sunt ab Episcopo, vel ab alio inferiore, cessante impedimẽto, vel necessitate teneantur ire ad sedem Apostolicam. Sol. dic, quòd sic, vt apertè videtur sentire, tex. in .c. decætero, & in .c. ea noscitur in fin. & in .c. quòd de his. in fin. sup. eod. & in .c. quanuis in fin. ṡ. eod. In eo, quòd prædicta iura exigunt, quòd ab eo, qui in casibus prædictis ab inferiore absoluitur, exigitur iuramentum, vt captata oportunitate quam citò poterunt, debent Romanum Pontificem adire, ipsius mãdatum recepturi. Circa quam quæstionem plurimæ oriuntur dubitationes, quæ etiam commodè, imò aliquæ ex ipsis magis congruè adaptari debuissent ad vigesimum quintum articulum, sed hic subijciam, vt ista materia in vno loco magis perfecta habeatur, & quòd etiam non inconuenienter hic adaptari possunt. Cæterum in dicto vigesimoquinto articulo principali, in .c. venerabili. infra eod. ego tangam remittendo me ad hic dicta &c.
96 Nono † igitur quæritur, pro declaratione præcedentis quæstionis, qui sint isti, qui se debeant præsentare Apostolicę sedi. Hoc autem dico, quia quæstio fuit formata generaliter de omnibus excommunicatis, qui absoluti sunt ab Episcopo propter instans impedimentum;

seu concessum priuilegium; quibus cessantibus, aliàs absoluendi erant per sedem Apostolicam. Sol. Doct. non tangunt hanc quæstionem; sed ego arbitror, quòd solum illi se debeant præsentare, qui absoluuntur pro enormi, seu graui iniectione. Neq; enim reperio tex. dicentem, quòd absolutus pro leui, seu modica iniuria, debeat ire ad sedem Apostolicam. Quinimò judicio meò ridiculum, & fatuum esset hoc dicere; quia cum in pluribus casibus prædictaũ fallentiarum loquamur de his, qui non sunt impediti impedimento propriæ personæ, sed propter aliam causam absoluuntur ab Episcopo; meritò, cum ab ipso principio, cum absoluuntur, non mittantur ad sedé Apostolicam, non video quare postea debeãt accedere. Nam ab ipso principio debet Episcopus considerare, vtrum mittendi sint ad sedem Apostolicam, & ad illam accedere possint ex quo non subest aliquod impedimentũ. Et si Episcopus arbitrabitur illos non esse mittendos, non mittentur etiam postea. Et ideò .c. peruenit. §. eod. ab ipso initio relinquit hoc arbitrio Episcopi. Si ergo tales non mittũtur ad sedem Apostolicam, non video quare mitti debeant, qui propter mortis periculum, aut infirmitatem, vel aliud instans impedimentum ab Episcopo fuerunt absoluti: eo scilicet casu, quo aliàs isti non infirmi, sed sani, fuissent absoluti ab Episcopo; vel quia iniuria non fuit enormis, vel grauis; sed leuis, vel pro leui habita, & reputata ex aliqua causa; secundum quod supra dixi in consideratione ad arbitrandum, an iniuria esset reputãda grauis, vel leuis. Neq; enim causa impedimenti, quæ addit priuilegiũ priuilegio, debet causare odium, vt in regula, quod ob gratiam. de regu. iur. lib. 6. cum sua materia. Et quia inducta ad vnum finem non debent operari contrarium, vt in iuribus vulgatis. Item cessante impedimento, remanet alia ratio, & causa absolutionis factę ab Episcopo; qua mediante non tenetur ire ad sedem Apostolicam; quia scilicet iniuria non est enormis, sed leuis. solum enim iura prædicta, quando loquuntur, quòd cessante impedimento debet absolutus ire ad sedem Apostolicam, intelligi debent, quando pro enormi, seu graui iniectione fuisset excommunicatus absolutus. Et ad declarationem prædictorum, vide quæ dixi supra in fin. quartæ quæstionis. Et prædicta notabis, quia vt dixi non tanguntur per
97 Doct. Decimo pro declaratione † dictæ octauæ quæst. & præcedentis, quæro si absoluatur puer in puerili ætate, etiam pro enormi læsione, vtrum adueniente pubertate, debeat ire ad sedem Apostolicam. Sol. dic quòd non, vt est tex. expressus in d. c. quanuis. infra eod. vbi tex. dicit exceptis pueris. Et hoc etiam probat necessario tex. in .c. fin. infra eod. vbi, tex. vult, quòd talis possit absolui ab Episcopo, etiam post aduentum pubertatis. Et hoc arbitror processisse ea ratione; quia licet per puerum sit illata enormis iniuria, tamen attenta ipsius ætate, talis iniuria iudicatur leuis, per ea quæ dixi supra in secunda quæstione, ver. secundo consideratur persona. Et ideò nunquã est mittendus ad sedem Apostolicam, per ea quæ dixi in præcedenti quæstione. Vndeci-
98 mo † quæritur pro declaratione quæstionis, quid de Senibus, vtrum teneantur ire ad sedem Apostolicam, licet sint absoluti. Sol. videtur dicendum, quòd non; quia istud impedimentum senectutis non est cessabile, quia continuè crescit, vt de se patet. Nisi in Ioanne Botadeo, sequendo cõem errorem, q reiuuenescat. quæ opinio potius debet esse apud mulierculas, quàm apud viros. Videtur ergo, q absoluti ex causa senectutis nunquam teneãtur ire ad sedem Apostolicam. Sed tu dic, quòd licet naturaliter possibilitas directò non possit adesse, tamen accidentaliter posset contingere, quòd cesset tale impedimentum; vt puta, si illuc vbi senex est, accedat Legatus, vel curia Romana, vel etiam ad locum propinquum, ad quem de facili senex possit accedere. Et ideò dicit Hosti. quem sequitur Ioan. And. quòd propter causas prædictas impedimentum senectutis dicitur anormalum. Et idem tenet D. Anto. in c. decætero. §. eod. Sit ergo conclusio, quòd vbi quis absoluitur propter impedimentum, si impedimẽtum est perpetuum in absolutione, aliud non est sibi iniungẽdum. Si temporale, iniũgat sibi, vt quã cito poterit &c. Si verò anormalum, est sibi iniungẽdum, quòd quãdocunq; poterit data oportunitate, debeat Apostolicę sedi, vel eius Legato se p̃sentare &c. Duodecimo quæritur, similiter ad declarationem prædictæ quæstionis octauæ, & sequentium; quia vidimus supra, quòd ratione impedimenti, periculi mortis, senectutis, infirmitatis, &c. aut alterius similis impedimenti, absolutus ab Episcopo debet quamprimum poterit accedere ad sedem Apostolicam &c. quid si propter impedimentum periculi mortis duntaxat, fuit quis absolutus à proprio sacerdote, vel ab alio inferiore ab Episcopo; Et
99 ideò † dixi de periculo mortis duntaxat, per ea, quę dixi supra in sexta quæstione. Vtrum sicut absolutus ab Episcopo, tenetur ire ad sedem Apostolicam cessante impedimento; Ita etiam teneatur ipse absolutus ab inferiore Episcopo ire ad Episcopum, si ab Episcopo talis excommunicatus poterit absolui ex officio, & iurisdictione propria; ita q ab eo absolutus in illo casu non tenebatur ire ad sedem Apostolicam; Sed tamen, vt dixi, ab inferiore Episcopo non poterat absolui. Sol. Doct. non tãgunt hanc quæstionem. Sed tamen mihi videtur de hoc hodie tex. quòd ire teneatur, in c. eos. eod. tit. lib. 6. Ibi, dum tex. dicit, à quo, vel de iure fuerant absoluendi. Et ibi, dum tex. dicit, si illi, à quo istis cessantibus absolui debebant &c. Et sic ego arbitror, q p̃prius sacerdos absoluẽs in periculo mortis excommunicatũ, debet sibi iniungere, vt recuperata sanitate quam primũ citò poterit, debet adire Episcopum illius

manda-

mandatum recepturus. Qnod debent dili-
genter notare curati, quia fortè non faciunt. ta-
100 men non tangitur per Doct. † Decimotertio
quæritur, similiter ad declarationem prædictæ
.q.8. & sequentium, quia supra vidimus, quòd
tales absoluti ab Archiepiscopo ratione impe-
dimenti, qui aliàs debebant absolui à sede Apo
stolica, debent se quàm citò, seu vt primo co-
modè possunt, Romano Pôtifici psentare; qua-
liter debeat intelligi istud quàmprimum, vel
quàm citò. Sol. Hosti. in .c. decætero.s̄. eod.
vbi dicit tex. quàm citius, exponit, idest cessan-
te impedimento, & aliquo, scilicet modico tê-
poris indulto; quo taliter absolutus de necessa-
rijs valeat sibi prouidere, arg. l. ab hostibus .§.
fin. ff. ex qui. ca. ma. Pro qua solutione satis be-
ne facit tex. in .c. ea noscitur. in fin. supra eod.
dum dicit, postquā sanitati restituti fuerint. Et
melius facit. c. quod de his. in fin. s̄. eod. vbi tex.
dicit, reasumptis viribus, & opportunitate cô-
cessa. Et tex. c. quāuis. in fin. J̄. eod. vbi dicitur,
impedimēto cessante. Sed melius facit tex. in
.c. eos. eod. tit. lib. 6. qui dicit, si cessante postea
periculo, & impedimento, quàm citò commo-
dè &c. Et tex. in clem. 1. in fin. de pœn. q u
dicit, nisi postquam restitutus fuerit sanitati,
quàm citò commodè poterit &c. Et sic licet
tex. prædicti varijs verbis loqnātur, tamen ea-
dem est mēs. Debet igitur cessante impedimen
to aliquod tempus commodum indulgeri, vt
possit suis necessarijs rebus prouidere. Et etiā
sequitur glo. antepenult. in .d. clem. 1.
101 Decimoquarto † quæritur, similiter ad declara-
tionem prædictæ quæstionis octauæ, & præce-
dentium, quare tex. prædicti, de quibus in præ-
cedenti quæstionæ dicūt, ꝙ citius, seu quàm ci-
tò possunt, debent se præsentare &c. Sol. di-
cit Ioan. mona. in .d. c. eos. eod. tit. lib. 6. ꝙ
cum absolutus teneatur per iuramentum in ab-
solutione præstitum, ad factum sibi iniunctum;
meritò illud factum, ad quod obligatus est, te-
netur adimplere quàm citò commodè potest;
quia talis est natura in obligationibus facti,
vt in .l. continuus. §. cum ita. & .l. interdum .ff.
de verb. obli. & in .l. si libertus .ff. de ope. lib.
Et ideò talis iustè reincidit in excommunica-
tionem, si non adimplet illam obligationem
in facto consistentem. Et sequitur Ioan. And.
in .d. c. eos. in nouel. & ibi .D. Domi. Deci-
cimoquinto quæritur, vtrum talis absolutus
102 debeat † se præsentare in propria persona, an
verò possit id agere per procuratorem. Sol. tex.
videtur requirere, quòd in propria perso-
na. Et vide quod dicam in .d. c. super eo. | in
vigesimoquarto principali articulo. Et adde
etiam quod statim dicam in fin. istius mem-
bri in ver. postremo. Decimosexto quæritur,
quando iste dicatur contemnere præsentare se
103 quàm † citò, seu quamprimum &c. Sol. dic,
quòd eo ipso, quo iusta causa cessante nō præ-
sentat se illi, à quo fuerit absoluendus, dicitur
contemnere. Facit quod not. 2. q. 7. c. metro-
politanum. Nam verbum contempserint, po-
situm in .c. eos. eod. titu. lib. 6. denotat vitium.
10. distin. c. quis autem. 81. dist. c. quicunq;
& in .c. cum parati. supra de appel. Ita tenet
Archid. in .d. c. eos. & sequitur Ioan. Andr. in
nouel. & .D. Domi. hic. Decimoseptimo quę-
ritur, Vidimus supra quòd iste absolutus † de-
104 bet † quàm citius potest se pręsentare &c.
Quęro quid si iste quamprimum potest se cô-
modè pręsentarę, non pręsentet se, vtrum rein-
cidat in eandem excommunicationem. Sol.
glo. fin. Alan. Goff. & Hosti. in .c. decętero.
supra eod. tenet quòd non; quia res semel ex-
tincta non reuiuiscit, vt in .l. qui res. §. aream.
.ff. de soln. Et allegationes alias vide in glo. fin.
Et idem tenuit Hosti. in sum. eod. titu. §. &
qualiter absolutio, ver. quòd si nō seruat. Qui-
dam tamen tenuerunt contrarium, vt refert
glo. fin. quia hoc pretextu multi delude-
bant censuram ecclesiasticam, eo quòd non
reincidebant in excommunicationem. Dice-
bat Hosti. quòd aliter fuisset prouidendum,
& ita hodie prouisum fuit, & approbata est
secunda opi. reprobata prima opi. glo. & alio-
rum per tex. in .c. eos. eod tit. lib. 6. vbi vult
tex. quòd talis, qui non se pręsentat quampri-
mum &c. ipso facto reincidit in eandem ex-
communicationem. Nec obstat, quòd res se-
mel extincta &c. quia ista excommunicatio
non est eadem in indiuiduo, seu in specie; ca-
piendo speciem secundum legistas. Sed est
eadem in genere, seu eadem in specie, capiendo
speciem secundum dialecticos. Nec obstat ꝙ
in simili dicitur in .c. sacro .§. verum. J̄. eod.
vbi tex. dicit, in pristinam excômunicationem;
quia potest responderi secundum Ioan. Mona.
in .c. eos. quòd incidit, seu reducitur ibi in pri-
stinam excommunicationē, hoc est, pristinę si-
milem. Vnde vult dicta decretalis eos. quòd
sicut olim absolutus non petens absolutionem
reducebatur per hominem in pristinam excôi-
cationē; Sic hodie in his casibus sine hominis
ministerio, reincidit ipso iure. Et hoc ideò
fuit sancitum, quia si ad hominis ministerium
recurrendum esset, necessaria esset hominis co-
gnitio, & longus tractatus. Quod videbatꝛ ce-
dere in dispendium aliorū ad vilipendium cen-
surę ecclesiasticę. Et sequitur Ioan. And. in no
uel. in. d. c. eos. Decimooctauo queritur, quid
si taliter absolutus repræsentat se illi à quo de-
bebat absolui, & opponitur sibi, quòd non pręe-
sentauit se quā citius cômodè facere potuit &c.
Vel quid si pars aduersa petat denūtiari ipsum
reincidisse in excômunicationem; qualiter ab-
solutus ꝓbabit, ꝙ ipse quàm citius potuit &c.
Sol. videtur dicendum, quòd stari debeat pro-
prio sacramēto ipsius; cum agatur de re occul-
ta, & de animę periculo tractetur, arg. c. si verò.
.2. s̄. eo. & .c. significasti. 2. de homici. Sed con-
trariū determinat glo. antepe. in cle. 1. de pœn.
vbi côcludit arg. illius tex. & eorū quę dicit illa
glo. in princi. quòd non creditur absoluto. Sed
ꝙ iudex habebit hoc arbitrari, arg. c. quam
sit. de elect. lib. 6. & quod ibi not. & .c. cupien-

tes.§.cęterum eod.tit. Aliàs ipse absolutus ex friuolis excusationibus frigoris, caloris, & similibus, de facili posset cōstitutionem, d.c.eos. deludere. Facit de do.& conto.c.cum olim. & supra de accu.c.veniens. Non obst. contrariū supra formatum, quia secundum glo. illam fatendum est, quòd quantum ad forum pœnitentialem, & quantum ad vinculum occultè contrahendum, credendum esset sibi, arg.c. tua. de sponsa. Secus quò ad forum contentiosum, & iudicialem. & idem tenet Paulus, & sequitur Zabarel. dicens, quòd etiam in foro iudiciali, quandoq; statur sacramēto alicuius; quā scilicet aliter de conscientia alicuius probari non potest.§.de testi.c. præsentium.in glo. iuramentum. Sed in terminis nostris potest probatio aliter fieri, saltem per coniecturas. Decimonono quæritur, quid si taliter absolutus prętatur denuntiari incidisse in pristinam excommunicationem, vtrū Iudex debeat ipsum prius citare. Sol. prædicta glo. antepenul. in clem. 1. de pœni. tenet quòd sic. dicēs, quòd Iudex nō denuntiabit talem incidisse, nisi prius eo vocato videat per coniecturas eum esse morosum, summaria cognitione super hoc premissa, argu. cle. 1.in fi.de pęnis. Et idem tenet Lau. Zenzel. Pau. & Zabarel. in .d.c.1.in fi. Vigesimo quæ-

107 ritur, quia tex.in.c.de cætero. † in fin.§.eo.dicit, ꝙ iste absolutus quàm citius potest, accedere debet ad sedem Apostolicam, mandatū illius recepturus; vnde quæro, si iste vadat ad sedē Apostolicam, ad hoc, vt iterum recipiat ab ea absolutionem. Sol. dic, quòd non. sed solum, vt recipiat mandatum apostolicum, vt.d.c. de cætero. in fin. Et idem dic, vt recipiat mandatum ab eo qui aliàs debeat absoluere; quia si taliter absolutus, quàm citius potest capta oportunitate accedit ad illum, qui debeat absoluere, non indiget alia absolutione. Secus si contempsisset ire; quia ex quo reincidit propter hoc in excōmunicationem, vt dixi in. 17.q.meritò necessaria est absolutio. Postremo pro cōplemento istius primi membri principalis tertię quæstionis principalis huius vigesimi octaui principalis articuli, & pro declaratione dictorū, Oppono supra dictū fuit in plurimis ex viginti quatuor fallacijs, quas supra posui, ꝙ absoluendus à sede Apostolica, quia casus sit reseruatus sedi Apostolicæ, quandoq; absoluitur ab Episcopo, vel inferiore, propter instans impedimentum in persona absoluendi, vt infirmitatis, senectutis, inimicitiæ, &c. Sed cōtra hoc fortiter videtur obstare, quia si non imminet periculum mortis, licet excommunicatus sit impeditus ire ad sedem Apostolicam, tamen poterit mittere procuratorem, qui ipsius nomi

108 ne petat † absolutionē à sede Apostolica; quod videtur fieri posse per procuratorē, per ea, quę latius dicam in. c. super eo. §. eod. in vigesimo quarto princ. artic. & sic tale impedimentū non videtur excusare. Sol. tex. in.c. quòd de his. in fin. supra eod. vult, quòd talis etiam post absolutionem Episcopi, debeat comparere coram Papa in propria personā. ergo videtur, quòd etiam antea cessante impedimento deberit comparere in propria persona; quia nō est maior ratio, quare potius postea, quam antea. Et ideò videtur, quòd non sit sufficiens mittere procuratorem; & per consequens non obstat contrarium. Præterea cum ad plenè tollendum vinculum excommunicationis requiratur forus iudicialis, & pœnitentialis; sed pœnitentialis non potest fieri per procuratorem, ergo &c. Ad quod vide, quod latius dicam in dicto. vigesimoquarto principli articulo. Et ex his Deo duce habes notabiliter expeditum hoc primum membrum, videlicet de absolutione excōmunicationis maioris inflictę à canone respectu secularium. Vnde nunc sequitur videre de secundo mēbro principali, scilicet de absolutione Regularium. Circa igitur prædictum secundum membrum principale, quis possit absoluere regulares,

109 seu † monachos ab excommunicatione maiori inflicta à canone; In primis facio hanc regulam, quòd talis absolutio regulariter permittitur Epis; Nisi in casibus summo Pōtifici reseruatis. Intelligendo tñ, & declarando, s̄m quod dixi supra in principio istius tertiæ quæstionis, & ēt postea in prosecutione pcedentis mēbri. Abbas ergo regulariter non potest absoluere monachos ab excommunicatione maiori à canone inflicta; quanuis multi religiosi obseruent contrarium; & male; quoniam ab excommunicatione à canone inflicta, nullus prælatus inferior absoluit; nisi in casibus à iure permissis. & hoc videtur probari in clem. 1. de privile. & in .c.religioso.eod tit.lib.6. vbi religiosus percutiens clericum secularem non absoluitur ab Abbate, vt infra subijciam, quia sumus extra casus expressē à iure permissos Abbati, de quibus statim dicam infra in ver. hæc tamen regula fallit, & in declarationibus, & extensionibus secundæ fallentiæ. Et ideò casus prædicti non sunt trahendi ad consequentiam, vt in regu.io argumentū.& in regu.quæ à iure. de regu iur. lib.6. & in. l.quod verò. ff. de legi. Nisi esset talis Abbas, qui haberet iura episcopalia, vt ibi subijciam. Et hoc tenet .D.m.in.c. .2. supra eod. & in.c.mulieres. & in .c. cum illorum.§. eod. quia cum habeamus regulam, quòd Episcopus absoluit à tali excommunicatione, vt supra statim dixi, & supra in principio istius tertiæ quæstionis; meritò, licet in certis casibus talis regula reperiatur vitiata, seu mutata, tamen in cęteris remanet firma, vt in.l. t. ff.de reg.iur. & in .l.præcipimos.C. de Appel. & in.c.statutum. & in .c. constitutio. de elec. lib.6. Item probatur, quia Episcopus absoluit moniales, quę se ad inuicem percusserunt; vel etiam si percusserunt conuersos, aut conuersas suas, vel etiam clericos seculares, vt in.c.de monialibus.§.eod. Et aduerte, quia Eps pōt tales moniales absoluere, non solum si iniuria sit leuis; sed etiam si sit enormis; cum propter causam enormitatis, Papa non reseruauit sibi ab-

solutionē

solutionem. Et hoc ideò, ne moniales habeant materiam vagandi, & inuerecundè se immiscendi coetibus virorum. Vnde non debent exire claustrum monasterij, vt in.c.vnico. de sta tu regu.lib.6. Et ideò Papa in monialibus non excipit casum enormis læsionis, sicut fecit in monachis, vt in.c.cum illorum.§.eo.secundum .D. m. in.d.c.monialium. Quod mihi placet; quia si hoc procedit in cæteris mulieribus, vt dixi in præcedenti membro in nona fallen. iun ctis his, quæ dixi in fine vigesimæquartæ fallē. quanto magis debet hoc procedere in monialibus. Et prædicta procedunt, etiam si moniales percuterent non solum clericos, qui cum eis morantur, sed etiam extraneos, secundum Hostien. Io. And. & do. Anto. in.d.c.de moniali-
110 bus. † Sed si monasteria essent in diuersis episco patibus, & vna monialis percuteret monialem alterius episcopatus, conuenire debent vterque Episcopus. Vel alter delegabit alteri vices suas, vt dicit glo. in.d.c.de monialibus. & .ī.subijciam. Item procedunt prædicta, etiam si prædictæ moniales sint exemptæ, vt not.glo. in dicto.c.de monialibus. Quod quidam dicunt ꝑcedere, tenendo illud quod tenet illa glo. quòd Episcopus absoluere possit tanquam Delegatus Papæ, & sic vice Papæ. Sed tenēdo quòd faciat illud authoritate ordinaria indulta à dicta decret. maius est dubium, per ea quæ.ī.subijciam de monachis exemptis. Vincen. tamen in.c.canonica.ī.eod. indistinctè tenet, quòd ordinarius absoluit etiam exemptos. Et idem tenet Inno. Io. And.d. Anto. & D.m. in.d.c.de monialibus. volentes, quòd Episcopus hoc faciat authoritate illius.c.& eo iure quo absoluit alias mulieres; vt finaliter videtur etiam sentire glo. in.d.c.de monialibus. Et aduerte, quia glo. ibi, primo posuit prædictam opinionem, quòd vice Papæ, quia illa litera antiqua ita dicebat. Sed postea illa verba vice Papæ fuerunt remota. Et quamuis fuerint remota, tamen Bernar. recitauit illam glo. antiquam, prout erat antequàm dicta verba fuissent remota. Sit ergo conclusio, quòd
111 Episcopus † suo iure absoluit moniales etiam exemptas. Pro quo etiam facit ille tex. qui dicit, quòd absolutio possit fieri per Episcopum, in cuius diœcesi est monasterium. Sed monasterium quantumcunque exemptum dicitur in diœcesi, vt in.c.graue. supra de offic. ordi. igitur &c. Non obstat.c.1.in fi. de sta. regu. lib.6. & clemen.fi.in princ.de sta.monac.quia illa iura loquuntur in alijs casibus. Sed quæro pro declaratione prædictorum, quare Abbatissa nō
112 absoluit moniales, † sicut abbas absoluit monachos propter manuum iniectionem, vt statim dicam. Sol. dicit glo.in.d.c.de monialibus. quòd hoc est, quia sexus muliebris impedit. Et ibi abbatissa non benedicit, nec euangelium legit, nec audit confessiones. Est enim incapax potestatis clauium, vt in.c.dilecta. supra de ma. & obedi. & in.c.noua.§.de pœniten. & remiss. & ibi dixi. Sed dubium imminet quid in istis sororibus sancti Francisci, vel aliorum mendicantium; nam cum habeant generalem prælatum habentem iurisdictionem quasi episcopalem super eas, dubitatur, vtrum possint absolui à dicto generali. D. Anto. tenet quòd non, in dicto.c.de monialibus. per illum tex. per quem patet, quòd hoc solum fuit concessum Episcopis ob reuerentiam ordinis episcopalis; & per consequens inferioribus fuit hoc interdictum. Dicit tamen, quòd hoc est dubium. Ego arbitror, quòd si sint tales generales, qui super subditos suos habent iurisdictionem episcopalem, quòd possent illas absoluere, per ea quæ dixi post principium istius tertiæ quæstionis principalis, & quod statim subijciam in prima fallē. Patet igitur ex prædictis, quòd regula est, quòd Episcopus absoluit monachos, & religiosos quoscunque à maiori excommunicatione inflicta à canone; in his tamen casibus duntaxat, in quibus dixi Episcopum posse absoluere clericum secularem. Et sic in omnibus casibus Papæ non reseruatis. Intelligendo tamen, & declarando secundum ea quæ latè fuerunt dicta in primo præcedenti membro princ. Hæc tamen regula recipit alias plures fallentias. Primo
113 igitur falli † in Abbate, qui haberet iurisdictionem episcopalem; quia talis non solum potest absoluere pro iniectione manus in casibus statim dicendis; sed etiam in omnibus casibus, ꝓ quibus possunt absoluere Episcopi, per ea quæ dixi supra post principium istius tertiæ quæstionis principalis. Secundo fallit in monachis, & canonicis regularibus, si in excommunicationem incidissent, quia in claustro se percussissent; tales enim per proprium Abbatem possunt absolui, vt in.c.2. & in.c.cum illorum. ver. quod si claustrales.§.eo. Sed aduerte, quia hæc fallentia plures recipit declarationes, extensiones, & limitationes. Prima declaratio exten
114 siua est, quod † prædicta fallentia non solum habet locum in monachis, & canonicis regularibus, sed etiam in omnibus religiosis; dummodo sint claustrales. per tex. in.d.c.cum illorum. in dicto ver. quòd si claustrales. maxime ibi, dū tex. dicit, in religionis fauorem. & ibi, dum tex. dicit, & eorum prælatis. Et sic sentit, quòd non solum habeat locum in religiosis, qui reguntur per se, sed etiam in his, qui reguntur per alios prælatos, vt infra subijciam. Et hoc tenet Host. in sum.eo.tit. §.quis possit ab hac. ver. sed quis absoluet. Secunda declaratio est, quòd prædicta fallentia secunda habet locum non solum in monachis professis, sed in Nouitijs; dummodo sint.ī.annum probationis, vt not. Inno,
115 Hosti.& Io. And.in.c.2.§.eod. † quod absque dubitatione procedit, si talis monachus manus iniecisset in monachum, dum esset infra annum probationis. Nec mirum, quia & clerici seculares sub eodem tecto in societate viuentes, possunt absolui à proprio Episcopo, vbi aliàs non videbantur absoluendi, vt in.c.quoniam. supra de vi.& honest.cler. de quo dixi supra in vigesima fallen. Vnde potius videtur hoc concedendum in personis solum monachorum, qui viden

tur

tur habere maius priuilegium circa facultatem
absolutionis. Sed maius dubium est, vtrum
Abbas possit absoluere illum qui incidit in ca-
116 nonem, si postea ingreditur religionem; & † sit
infra annum probationis. dixi enim, quod excom-
municatus potest ingredi religionem; & tenet
ingressus, vt in.c.sacris.§.eod. in decimonono
prin.artic. in secunda quæstione princ. in deci-
motertio dubio. Inno.tenet, quòd Abbas non
possit istum absoluere. Quam etiam opi.tenuit
Abb. antiquus in.d.c.cum illorum. quia cum
ante professionem, ille nec ratione criminis, nec
alia ratione esset de foro Abbatis, dicunt ipsi, quod
non vident qua ratione Abbas posset eum ab-
soluere. Et hoc etiam tenet Spec.in titu. de re-
gula. quasi in fi. ver. & not. quòd monachatio.
Quod etiam placet Ioan. And.in.d.c.cum illo-
rum. Mouetur quia aliàs de facili quilibet ex-
cõmunicatus propter causam prædictam pos-
set deludere iter ad curiam. Et idem etiam vi-
detur sentire in.c.religioso. eod.tit.lib.6. Et se-
quitur.d. Anto.in.d.c.cum illorum. Et dicit Io.
And.in.d.c.religioso.in nouel.quòd Episcopus
poterit talem Nouitium absoluere, ex quo pri⁹
illum absoluere poterat. Ray. verò in sum.eo.
titu.tenet prædictam opinionem; si modo talis
sit ita astrictus religioni, quòd non possit redire
ad seculum; quo casu vult, quòd possit absolui
per Abbatem, postquàm ibi sub eo reperitur.
Sicut in simili dicimus de vagabundo, qui illum
iudicem debet habere, apud quem inuenitur, vt
.ff.de iudi.in.l.hæres absens. Consulit tamen
Ray. quòd post professionẽ, ad omne dubium
tollendum, faciat se absolui. Et hoc maximè di-
cit locum habere in illis monasterijs, in quibus
obtinuit de longa consuetudine, Papa hoc scien
te, & non contradicẽte; quia consuetudo in ta-
libus dat iurisdictionem. 9.q.3.c.conquestus.
supra de off. lega.c.quod translationem. & su-
pra sæpius dictum est. Aliqui verò volue-
runt, quòd prælatus, cuius religionem talis
Nouitius intendit profiteri, possit ipsum ab-
soluere, si ibi permanserit. aliàs eo recedente in
eandem reincidat excommunicationem. Host.
verò in.c.cum illorum. simpliciter tenet, quòd
Abbas possit illum absoluere; dicens, quod mens
prædictæ decret. contradicit prædictis opinio-
nibus. Vult ergo, quòd prælatus possit istum
absoluere, purè, & sine aliqua conditione, per
not.ibidem.& in.c.statuimus.de regula. Quan-
uis dici possit, quòd ipso iure hæc insit condi-
tio, videlicet si in eadem religione perseuerauerit;
Sicut & aliæ quandoq; in his, quæ aguntur,
insunt conditiones, secundum quod latè tradi-
tur, in.c.quemadmodum. supra de iureiuran. Et
eandem sententiam tenet Hosti. in sum. eo.tit.
§.si quis possit ab hac absoluere, in fi. Facit qđ
dixi supra in primo membro quæstione deci-
maseptima. Et prædictam opinionem sentit
glo.in verbo non possit, in dicto.c.religioso. Et
tenet glo.super Ray. in summa. in ver. decimo-
septimo item si aliquis. Et frater Ioan. in sum.
eod.titu. quæst.45. Et Innocen.& Hostien.in
.c.2.supra eod. Licet Io. And. in dicto.c.cum
illorum.dicat, quòd illud dictum Inno. potest
intelligi in Nouitijs, qui dum sunt infra annum
probationis, incurrunt hanc excommunicatio-
nem, vt supra dixi in principio illius declaratio-
nis. Opinio verò Abba. quam supra primo
recitaui, & ipsius Innocen. procedat in his, qui
prius incurrerunt excommunicationem. Et
prædictam etiam opin. Hostien. tenet Archid.
in dicto.c.cum illorum. per tex. ibi, dum dicit
in ver.& alibi. ibi, qui religionis habitũ in mo-
nasterio receperunt. per qđ innuitur, quod possint
absolui per suos prælatos, assumpto postmodũ
habitu; maximè quia postea subditur in tex. &
inter cætera postmodum confitentur tale com-
misisse delictum &c. Et hæc allegatio procedit
intelligendo, quòd dictio postmodum, deter-
minetur à verbo confitentur, vt postmodum.i.
post assumptum habitum hanc faciat confes-
sionem. Secus si dictio postmodum determi-
naretur à verbo commisisse postmodum, hoc
est, post ingressum religionis. Nam sic intelli-
gendo facit pro intellectu Io. And.quem dat ad
opin. Inno. Sed opinio, quod Abbas possit. plus
mihi placet; quia videtur esse magis æqua, licet
vtraque opinio sit sustentabilis. Nõ obstat, quia
cum iste non sit professus, poterit cras ad se-
culum redire, & exire religionem; quia vt di-
cit glo. in verbo non possit, in.d.c.religioso.
idem dicendum esset in clerico seculari in mi-
noribus constituto; quod tamen est falsum. Et
sic videtur, quod valeat absolutio, etiam si post ha
bitam absolutionem infra annum probationis
egrederetur religionem. Quamuis Hosti. videa-
tur aliter sentire, vt supra dixi, propter tacitam
conditionem subintellectam. Sed opin. Host.
posset habere locum in casu fraudulento, quan
do excommunicatus intrasset pro absolutione
facilius acquirenda, ita quòd aliàs non intrasset
religionem. & de hoc constaret, vel esset præ-
sumptio violenta; vt quia satis cito post obten-
tam absolutionem exiret. argumen.c.officij. su-
pra de elect.& quod ibi not. in princ. in glo. vbi
vide. Esset tamen bonum consilium ad fugien
dum omne periculum, vt Abbas absolueret etiã
ex commissione Episcopi, vt statim dicam in
quarta declaratione. Et prædicta notabis, quia
de facili contingere possunt. Tertia declara-
117 tio est, † quòd prædicta secunda fallentia pro-
cedit tàm in monachis, & religiosis exemptis,
quàm non exemptis. Et hoc per rationem posi-
tam in.c.religioso.eod.tit.lib.6. vt scilicet tol-
latur vagandi materia, quæ animabus ipsorum
periculosa esset. Facit.c. fina. supra de regula. &
.c.2.ne cler.vel mona.lib.6.& probatur in.d.c.
cum illorum. ver.nos tamen. Cum igitur ista
ratio sit communis, etiam quò ad exemptos.
pro quo facit.c.1.de priuileg.lib.6. ergo præla-
tus exemptorum poterit eos absoluere. Facit
quod.ĩ.subijciam. & quod not. Io. And.in di-
cto.c.religioso.in nouella. & do. Domi. ibi.
Quarta declaratio est, quòd prædicta secunda
118 fallentia locum habet, siue tales religiosi per-
cusserint

Com. op. cusserint se in claustro, siue extra claustrum, secundum Abba. & Doct. communiter* in.d.c. cum illorum. in ver. si verò. ibi, dum tex. dicit, manus iniecit violentas. nec fit ibi aliqua mentio de claustro. Item quia licet monasterium non sit exemptum à iurisdictione Episcopi, tamen Abbas absoluit pro percussione ibi facta. Tertio probatur, & fortius; nam Abbas absoluit excommunicatum pro tali iniectione ante ingressum religionis, vt dixi supra in secunda declaratione, secundum vltimam opinionem. Ergo fortius debet posse absoluere religiosum; quamuis extra claustrum percusserit. Quarto etiam probatur, quia quando duo monachi duorum monasteriorum ad inuicem se percutiunt, ad absolutionem talium concurrit Abbas vtriusque monasterij, vt statim subijciam in secunda limitatione. Sed de facto impossibile est, quod monachus vno ictu fuerit in duob⁹ claustris percussus; igitur respectu illius, in cu⁹ claustro non fuit facta percussio, absoluit percutientem extra claustrum suum; Spec. in tit. de senten. §. vt autem. ver. quid si monachi. sub rubricella de forma sen. excom. dicit, quòd religiosi se percutientes extra claustrum, absoluuntur à Papa. Hostien. verò in. c. cum illorum. supra eod. & in. c. canonica. ĩ. eod. tenet, quòd in casu prædicto Episcopus debet absoluere, ad quem semper in defectum Abbatis dicit recurrendum, secundum quod. ĩ. subijciam. Et quòd Abbas non possit, inducit. 69. distinct. c. quoniam. & supra de æta. & quali. c. cum contingat. & supra de priuileg. c. cum capella. Et eandem opinionem tenet Hostien. in sum. in ver. quid si religiosus. per iura præallegata. Pro qua allegatur etiam ratio; ne scilicet cõfundatur iurisdictio ecclesiastica. Et ideò ex quo in territorio suo commissum est delictum, videtur quòd ad ipsum Episcopum pertineat absolutio. Et pro hac opin. facit tex. in. c. 2. supra eod. dum tex. ibi dicit, in claustro; quasi innuat, quòd sec⁹ sit, si extra claustrum. Sed communis* opin. est

Com. opi. in contrarium, quòd proprius prælatus possit absoluere, vt dixi in principio. Quam etiam tenent. d. Anto. & D. m. in. d. c. cum illorum. & D. m. & d. Ant. in. c. canonica. ĩ. eod. Pro qua etiam facit, quia istud est priuilegium Abbatis, & fauorabile, & non ampliandum. Nec obstat prædictum. c. 2. dum dicit, in claustro, quia debet subaudiri, maximè. Nõ obstat, quod iurisdictio ecclesiastica confunditur, si cuiq; Episcopo &c. Nam secundum prædictum argumentum Episcopus debet absoluere, etiam si in claustro fieret percussio; cum etiam ipsum claustrum sit in territorio, & diœcesi Episcopi. Et hæc opinio mihi placet. per tex. etiam in. d. c. canonica. vbi tex. refert dispositionem dicti. c. 2. & nihil dicit de claustro, sed simpliciter loquitur. Et huic opinioni videtur tandem adhærere Io. And. Subdit tamen, quòd cum hoc dubium occurreret, consuluit, quod Episcopus committeret Abbati absolutionem. quod consilium mihi placet. Facit ad id quod dixi in fi. secundæ declarationis. Et intelligo, quòd Abbas absoluat suo iure, & iure delegato, vel & altero tantum iure, secundum quod melius fieri potest. arg. eorum quæ dixi in. c. cum super Abbatia. supra de off. delega. Quinta declaratio est, quod prædi-

119 cta secunda † fallentia habet locum etiam in hospitalarijs, seu fratribus Hierosolymitanis, vt ipsorum Prior eos absoluat, vt in. c. canonica. ĩ. eo. Sed circa hanc declarationem plures oriuntur dubitationes. Pro quarum declaratione

120 primo quæro, vtrum † quilibet Prior, vel Præceptor talium possit absoluere ipsos Hierosolymitanos se inuicem percutientes. Sol. Host. in dicto. c. canonica. tenet quòd non, per tex. illũ; dum loquitur per verbum singularis numeri, dum dicit, per Priorẽ vestrum; & etiam ex suprascriptione illius decret. Vnde concludit, quòd solus Prior vltramontanus, cui prędicta decret. dirigitur, potest absoluere Hierosolymitanos. Et sic quãtum ad hoc prædicta decretalis continet gratiam specialem. Et sic patet, quod Priores, vel Præceptores, etiam eiusdẽ ordinis, aliorum locorum non possunt absoluere. Alioquin tex. ille non dixisset per Priorem vestrum, sed per Priores vestros. Et si tu diceres, quid ergo fiet in alijs locis in huiusmodi religiosis, quis eos absoluet? Respondet Host. quòd si non habẽt aliud priuilegium, eos absoluet Episcopus. arg. c. de monialibus. supra eod. & d. c. cum illorum. in ver. si verò. supra eod. & ibi per glo. & sequuntur Io. And. & d. Anto. Et mihi placet; quia in non dispositis &c. Et regula quam supra posui, quod Episcopus absoluat, remanet firma.

121 Secundo quæritur, vtrum † exigatur, quòd prædictus Prior sit pręsbiter. Sol. tex. videtur velle quòd sic, in. d. c. canonica. ibi, dum tex. dicit præsbiter esse debet. Sed tu dic contrarium, quod videtur sufficere, quòd sit clericus, vt ibi dicit glo. penul. de quo dic, vt latius dicam in octaua quæstione principali istius artic. Tertio quę-

122 ritur, vtrum † Hierosolymitanus posset indifferenter absoluere omnes fratres excommunicatos pro dicta iniectione vndecunq; venientes. Sol. videtur dicendum quòd non, per ea, quæ statim dicã in sequenti quæstione, in opi. Host. Ego arbitror hoc verum, quando non essent fratres dicti ordinis Hierosolymitani. Secus si essent fratres dicti ordinis, per tex. d. c. canonica. ibi, dum dicit, fratribus vestris, & iuncta suprascriptione, in qua dicitur magistro, & fratribus &c. Et per illam suprascriptionem videtur inferendum, quòd dictus Prior non solum potest absoluere suos subditos; sed etiam generalem magistrum suum, & ipsius ordinis; si magister ordinis sit laicus, & sic superior, & Prior inferior; quia dicta suprascriptio dicit, magistro, & fratribus &c. & postea in tex. dicitur, quòd absolui possunt à Priore. Hoc tenet Io. And. in d. c. canonica. & tenet Spec. in tit. de senten. §. vt autem. ver. quid si prior vel magister. sub rubr. de forma senten. excom. Nec obstat, quòd cum talis Prior non possit magistrum suum tanquã superiorem ligare, pari ratione videtur, quòd

non

non debeat posse illum absoluere; Quia respon
detur, quòd primum non potest, quia est con-
tentiosæ iurisdictionis. Secundum verò potest,
quia est voluntariæ iurisdictionis; simile in Le-
gato de latere, qui non subiectos nõ potest ex-
communicare, & tamen potest absoluere, vt in
.c.penult.§.de off.lega. Item quia canon ligat
pro tali excommunicatione, & de absolutione
ita disponit. Item quia odia sunt restringenda,
& fauores ampliandi, vt in reg.odia.de reg.iur.
lib.6. Quarto quæritur, vtrum pdictus Prior
123 absoluere possit tales hospitalarios † vbicunque
se percutientes. Sol.dic, quòd non, sed solum si
se percutiunt in claustro, seu intra septa mona-
sterij, & claustra; quia tota domus sumitur pro
claustro, quando aliud claustrum non habet.
Et ideò si tales verberarẽt se extra talia loca, eos
absolueret Episcopus, secundum Host. quamuis
Spec.in.d.§.vt autem.ver.quid si monachi. ve-
lit quòd sint absoluendi à Papa. Sed .D.m.
in.d.c.canonica.tenet, quòd absolui possunt per
eorum Priorem. & mihi placet, per ea quæ dixi
supra in ver. quarta declaratio. maximè quia
tex.in.d.c.canonica.simpliciter loquitur, nec ali
quid dicit de claustro. Et sic habes expeditam
prædictam quintam declarationem secundæ fal
lentiæ. Sexta declaratio est, quòd prædicta
124 secunda fallentia locum etiam habet in † tem-
plarijs, vt scilicet etiam tales possint absolui per
proprium Priorem, seu Præceptorem, seu pro-
prium prælatum, hoc tenet glo. in verbo ab-
batem. in.c.cum illorum. §.eod. quæ extra il-
lam decretalem ad omnes claustrales extendit,
Hosti.verò in.d.c.canonica. tenet contrarium,
nisi tales habeant speciale priuilegium, quod ha
bent Hierosolymitani. Licet enim vbi eadem
est ratio, debet esse idem ius; tamẽ illud verum,
cum agitur de extensione iuris; secus si de pro-
rogatione priuilegij. & ita residet Io. And. & se-
quitur.d.Anto. Septima declaratio prædictę
125 differentiæ est, vt † claustrales prædicti absolui
debeant pro tali excommunicatione à proprio
Abbate; & si forte non habent Abbatem, ab-
soluuntur per Priorem, vt not. glo. in verbo
abbatem. in.d.c.cum illorum. §.eod. Ex quo
infert, quòd benedictio non est illa quæ opere-
tur hoc, quòd Abbas possit absoluere, cum
Priores non benedicantur, vt in.c.indemnitati-
bus.de elect.lib.6.secundum Io. And. & d. An.
in.d.c.cum illorum. Et quòd possint claustra-
les absolui per Priorem eorum in casibus, in
quibus potest Abbas, tenet etiam Io. And. &
Hostien.in.c.canonica.ꝭ.eod. & latius Host.in
sum.eod.tit.§.quis possit ab hac absoluere.ver.
sed quis absoluit regulares, per tex.in.d.c.cum
illorum.dum dicit eorum prælatis. Vnde dicit
notandum esse, quòd tex. ille non dicit de Ab-
batibus, sicut dixerat Alexan.in.c.2. supra eod.
Sed loquitur per verbum prælatis, quod est
magis latum; quia aliqui etiam sunt religiosi,
qui non habent, nec reguntur per prælatos, sed
per præpositos, vel Priores, vt patet supra de
maio.& obedić.c.cum in ecclesijs. & hoc mihi
placet. Et idem dicendum quocunque alio
nomine nuncupentur. Tamen procedit ius
istud in Prioribus, qui non habent Abbatem
supra se in eodem monasterio; aliàs secus, quia
illi non possunt absoluere; sed pro absolutione
recurrendum est ad Abbatem, vt.d.c.2.&.d.c.
cum illorum. vbi hoc etiam tenet.D.m. De-
ficiente autem vel Priore, aut qui similem locũ
habeat, recurrendum est ad Episcopum pro-
prium, vt.d.c.2.& in.c.canonica.ꝭ.eod. secun-
dum Doct.communiter*. Et idem dicendum Cõ.op.
si haberent prælatum, vel Priorem, & discretio,
vel prudẽtia Abbatis, vel Prioris non sufficiat,
vt dicto.c.2. Quod etiam procedere arbitror
in hospitalarijs Hierosolymitanis, si discretio
non sufficit. Et sic ex prædictis habes declara-
tiones, & extensiones dictæ secundæ fallentiæ.
Cæterum prædicta secunda fallentia recipit etiã
126 plures limitationes. Prima limitatio est, † si
modo talis Abbas sit sacerdos, quia si non esset
sacerdos, non posset absoluere monachos suos,
arg.d.c.canonica. hæc tamen limitatio non est
simpliciter vera, vt latius dicam in octaua quæ-
stione princ. istius vigesimitertij articuli princ.
127 Secundo limitatur † prędicta secunda fallentia,
si modo loquamur de monachis eiusdem mo-
nasterij; Secus de monachis duorum monaste-
riorum, quia non absoluit solus Abbas percu-
tientis; sed ad concedendam absolutionem re-
quiritur consensus Abbatum vtriusque mona-
sterij ad inuicem. Quod procedit non solum si
tales monachi se ad inuicem mutuo percutiunt;
quod videtur esse minus dubium; sed etiam si
tales claustrales in religiosam alterius claustri
personam manus iniecerunt violentas. In quo
casu per Abbatem proprium, & eius qui passus
est iniuriam, absolui debent, vt est tex.in.c.cum
illorum.in ver.si verò claustrales.§.eod.Sed cõ-
tra hoc fortiter opponitur. Videtur enim, quòd
sufficiat solus Abbas rei, & sic percutientis.arg.
c.1.3.q.6.&.c.placuit. 6.q.3. Sol.dicit glo.in
verbo passus, in.d.c.cum illorum. quòd non est
verũ, quòd hoc casu sufficiat talis Abbas, quia
satis est ita cautum, & scriptum esse.6.quæst.3.
c.scriptum.& in.l.prospexit.ff.qui.& à quib.
Item glo.prædicta in principio sui conatur assi-
gnare rationem; videlicet, quòd Abbas verbe-
rati monachi videtur iniuriam passus in perso-
nam illius monachi, qui verberatus est. Et ideò
debet agere, quia ad ipsum spectat remissio in-
iuriæ, quam sentit, si ad ipsum spectat agere, &
remittere; ergo etiam spectat absoluere. Sed
dicit Hosti. quòd prædicta non est sufficiens ad
contrarium, cum per eã non reddatur sufficiẽs
ratio. Et ideò dicit, quòd ratio est, quia cum
satisfaciendum esset Abbati in pecunia de iniu-
ria illata in monacho, vt in.c.parrochianos. &
in.c.ex noscitur.supra eod. & vt dicam.ꝭ.in vi-
gesimo quinto articulo. sequitur, quòd cum
percussor sit monachus professus, & per conse-
quens careat proprio, vt in.c.cum ad monaste-
rium.§.de sta.monac.&.12.q.1.c.non dicatur.
Et tamen monasterium pro illo non teneatur,
quia

quia delictum ipsius non debet monasterio nocere, vt in reg. delictum personæ. de regu. iur. lib. 6. Et de iniuria satisfieri oporteat, vt in. c. cũ desideres. supra eod. & statim dixi. Meritò cum Papa non posset aliter prouidere satisfactioni fiendę, prouidit vt potuit, scilicet vt Abbas, ꝓprius percutientis absolueret, & Abbas offensi verberaret. Dicit enim, sicut vnus est Deus, vnus baptizans, vnus ordinans, vnus celebrans, vnus confessionem audiens, quorum omnium illa est ratio, quoniam vnitas sacramentorum scindi, vel diuidi non debet. 24. quæstio. c. loquitur. de consec. dist. 2. c. quia passus. Ita dicit in terminis nostris, quia vnus erit absoluens. s. Abbas iniuriantem, qui iuramentum recipiet, & absoluet, & saltem semel percutiet ipsum monachũ. Abbas verò percussi egregiè verberabit, cum talis ictus succedat loco satisfactionis. Est enim regulare, qui non potest luere in ære, luat in corpore, in. c. finem. in fi. ꝟ. de dol. & contuma. c. 2. supra de maled. & in. c. ad liberandum. supra de iudæ. vbi de hoc latissimè dixi. Vnde Hostien. exponit dictum tex. in. c. cum illorum. dum dicit, per Abbatem proprium. s. absoluentem, & eius qui passus est, scilicet verberantem. Fatetur tamen, quòd congruentius esset, quòd alter alteri committeret. D. Anto. in. d. c. cum illorum. dicit, quòd quicquid dicat Host. Vterque Abbas hoc casu vocatur ad absoluẽdum. Et bñ dicit secundum. D. m. Et ideò oportet, quòd absolutio fiat per vtrunque Abbatem, seu prælatum; seu quòd vnus alteri committat vices suas. Subdit tamen, quòd ratio Hosti. sibi placet, quia non videt aliam rationem, quare alienus Abbas vocari debeat ad absolutionem non subiecti ipsi vocando. Et ex prædicta ratione Hosti. quam sequitur. D. m. ego infero, quòd si monachus infra annum probationis, percussit monachum alterius monasterij, & percutiens habeat vnde satisfacere possit; quia infra annũ probationis ante professionem bona non quæruntur monasterio, vt traditur in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. quòd hoc casu videretur sufficere absolutio Abbatis monachi percussoris. Et hoc sentit Hostien. dum postea subdit arguendo, quòd vbi vnus clericus Episcopi, aut Legati eo casu, quo Episcopis conceditur absolutio, debebit fieri ab vtroque Episcopo. Sed quamuis ita arguat, tamen concludit, quòd hoc casu aliud videtur dicendum, cum deficiat ratio prædicta, eo quòd clericus secularis non caret proprio. Et sic ex prædicta ratione sequitur id quod dixi de monacho infra annum probationis, habente proprium, vt absoluatur à proprio Abbate. Et adde prædicta ad id quod dixi. ꝟ. in primo membro principali in prima quæstione post casus enumeratos, in quibus absolutio reseruatur Apostolicæ sedi. Et vide quod dicam infra in nona quæstione princip. istius vigesimi tertij articuli. Et vide etiam quod dicam in. c. venerabili. ꝟ. eod. in vigesimoquinto princ. artic.

128 Tertio limitatur prædicta † secunda fallentia, quando loqueremur de monacho, vel claustrali percutiente monachum, vel claustralem; Secus si percuteret clericum secularem, vt est tex. in d. c. cum illorum. ver. quod si clericum. Et aduerte, quia videtur hoc mirum, quòd Abbas, vel saltem Episcopus nõ possit absoluere, vt tollatur vagãdi materia; cum Eṗs possit monachos absoluere in cæteris casib' nõ reseruatis Papæ; vt dictum fuit in principio huius secundi membri principalis. Vnde cum prædictus casus non intelligatur de enormi læsione, de qua non esset dubium, ꝙ nec Abbas, nec Episcopus possit absoluere. Sed solùm meritò videbatur, ꝙ saltem Episcopus posset absoluere. Sed tex. ibi assignat rationem propter scandalum euitandum, quæ qualitas videtur facere iniuriam, aliàs leuẽ, grauem, seu enormem, vt dixi supra in considerationibus enormis lęsionis, in ver. septimo etiã consideratur. Et maximè clericus secularis videtur esse superior monacho, quia vt dicit tex. 16. q. 1. c. legi. vix bonus monachus facit bonum clericum. Vnde cum cœtus clericorum videatur esse dignior cœtu monachorum, ideò talis percussio facta in clericum secularem, videtur aggrauari ratione illius qualitatis, vt dixi in dictis considerationibus enormis, & leuis iniuriæ in ver. secundo consideratur ratione personæ. Nec obstat, quòd Abbas possit absoluere monachum percutiẽtem clericum ante ingressum, vt supra dixi in secunda fallentia istius secundi membri in princ. quia respondeo, vt dicit glo. in verbo promereri, in. d. c. cum illorum: quòd est, ideò quia facilius tollitur obligatio ante ingressum contracta, quàm si postea contrahatur, 19. q. 3. c. non liceat. Quare videtur concludẽdum, quòd nec Abbas, nec Episcopus possit absoluere. quod olim limitabat Hostien. nisi talis clericus secularis esset socius in eodem claustro, & iniuria esset leuissima, & occulta, ita quòd non immineret scandalum, quibus concurrentibus dicebat talem absolui posse à proprio Episcopo. argu. c. quoniam. supra de vi. & hone. cler. & in. c. ex tenore. in fi. ꝟ. eo. Sed aduerte, quia hodie circa dictam tertiam limitationem aliter dispositum est, forte ea ratione, quia prædictæ rationes non videntur multum concludere. Neque enim videtur verum, ꝙ clericus secularis sit superior monacho; quia monachorum conditio non debet esse deterior clericorum. 16. q. 1. c. nonnulli. Non obstat. c. legi. & ratio superius allegata, quia illa ratio videbatur olim procedere, quando monachi non erant clerici. Et alia ratio superius allegata. s. de scandalo non videtur præponderare vtilitati ꝓhibitæ vagationis. Et ideò vt ego arbitror ius nouum. lib. 6. elegit mediam viam ad tollẽdum scandalum, quod posset cõtingere si monachus hoc casu absolueretur à proprio Abbate, & ad tollendam vagationis materiam, quæ contingere posset ex accessu ad sedem Apostolicam statuit, quòd Episcopus in prædicto casu posset absoluere, vt est tex. apertus in. c. religioso. eod. titu. lib. 6. Et ex prædicta decretali, coniuncta opin. Hostiẽ. de qua supra dixi, videtur inferendum,

dum, quòd si claustralis percuteret clericum etiam cum monachis in eodē monasterio commorantem, q̄ absoluendus sit ab Episcopo. Et prędicta procedunt, etiam si religiosus claustralis percutiens clericum secularem esset exēptus, quia ratio vagationis posita in d.c.religioso. q̄ ipsorum animabus periculosa est, vt in.c.fin. de regula.& in.c.2.ne cle.vel mon. est communis etiam quò ad exemptos. Pro quo facit qđ not. in.c.1.de priuileg.lib.6. & ita tenet Ioan. And. in.d.c.religioso. in nouel.& sequitur do.Domi. Quod autem de alijs casibus Papæ non reseruatis, vtrum Episcopus possit exemptos absoluere, vide quod remittendo dixi supra in primo membro istius tertiæ quæst. princ. ver. quæritur

129 vtrum in casibus. Quarto limitatur † prædicta secunda fallentia, si modo monachus percutiat monachum; secus si percutiat Abbatem, vt in.d.c.cum illorum.ibi, aut Abbatem. Talem.n. neque Abbas, neque Eps absoluere potest, sed solus Papa, vt est tex.ibi. Et ratio assignatur ibi in glo.in verbo episcopum, quia delictum augetur ex qualitate personæ percussi, vt super' dixi in præcedenti membro, in ver. secundo consideratur respectu personæ. Et quod dixi de percutiente Abbatem, idem teneas de percutiente Priorem, vel alium proprium prælatum, qui locum Abbatis teneat, vt in.d.c.cum illorum. ibi, eorum prælatos.& arg.c.cum in ecclesijs.supra de maio.& obedien. Et dicit Hostien.idem intelligendum esse, quotiens monachus inferior, & subditus in superiorem suum manus inijcit violentas, per tex. in.d.c.cum illorum. dum tex.dicit, cū excessus tales, & similes, &c. Facit etiā quod ibi not.glo.in verbo aut Abbatem. Et per hoc dicit Io.And. solui quęstionem de monacho, qui absente Abbate percussit Vicarium, quem Abbas misit in claustro. Nam secundum prædicta talis non potest absolui à suo Abbate, sed à sede Apostolica. Quod tamē vltimum limitat Io. And. dummodo Vicarius quē misit esset claustralis. Et hoc dicit, vt arbitror, propter ea quæ dixi supra in ver. tertio limitatur. Hoc tamen non videtur mihi ita simpliciter procedere, nam licet talis Vicarius non esset claustralis; tamen propter hoc non posset Abbas absoluere monachum, immò longe minus debet posse absoluere, per ea quę dixi in tertia limitatione. Vnde si Vicarius non esset claustralis, & iniuria in se non esset enormis, quo casu deberet absolui à Papa, vtrum hoc casu saltē ab Episcopo posset absolui, recurrendum est ad id, quod statim dixi in dicta tertia limitatione. Nā posset, vt arbitror, nisi qualitas ipsius personæ Vicarij, vel scandalum commissum in percussione, vel q̄ posset insurgere ex absolutione, quæ fieret per Episcopum, operaretur ita, quòd talis esset absoluendus à Papa. Quod tamen dixi in hac limitatione, q̄ Episcopus non potest absoluere etiam p̄ enormi percussione, de quibus dixi in præced. membro, & statim subijciā in sexta limitatione. Quinto limitatur, si mo-

130 do iniectio manus † facta per monachum, non sit facta in Episcopum; Secus si in Epm, quia talem non absoluit Abbas, sed absoluitur à sede Apostolica, vt.d.c.cum illorū. Et ratio triplex potest assignari. Prima, licet talis iniuria in se sit leuis, tamen propter qualitatem percussi, qui est Episcopus, iudicatur enormis. Secunda, p̄pter scandalum. Tertia, per ea quæ dixi in ter-

131 tia limitatione. Sexto limitatur, si † modo iniuria illata per claustralem claustrali sit leuis; Secus si sit enormis, vt.d.c.cum illorum. ver.nisi excessus ipsorum &c. Et ad idem.c.2.supra eo. & ibi glo.1. Et aduerte, quia in casu prædicto absolutio videtur reseruata Apostolicæ sedi. Et sic infertur, q̄ etiam Episcopus non potest absoluere. Quod ego limito, nisi in casibus, in quibus dixi Episcopum posse absoluere alios pro enormi iniectione, vt latè dixi in vigesimatertia fallentia, & ibi posui, capiendo eos casus, qui ad hanc materiam nostram pro limitatione possint adaptari. Septimo limitatur, nisi inie

132 ctio † per monachum illata peperisset scandalum. argumen. d.c.cum illorum. supra eod. ibi, nequeat sine scandalo præteriri, &c. Et ratio est, quia qualitas scandali aggrauat iniuriam, vt quæ alias leuis, propter scandalum grauis reputetur. Et idem arbitror, si propter absolutionē scandalum esset futurum. argu. prædicti.c.cum illorum. ver. si verò claustralis. in fi. Et sic habes notabiliter expeditam secundā principalem fallentiam. Tertio, & vltimo pro dicta regula, quam supra posui in principio istius secundi membri, vbi dixi Episcopum regulariter posse absoluere monachos, sicut seculares, fallit in casu, quo Abbas incideret in canonem, per tex. in .c.vniuersitatis. in fi. supra eod. Sed contra hoc, & præfatum.c. fortiter opponitur. Videtur.n. quòd hoc casu Abbas possit absolui per Episcopum, per.c.2. supra eod. & per ea quæ dixi supra in secunda fallen. in princ. quia cum ipse Episcopus possit absoluere monachos, quos Abbas nō potest absoluere, vt supra dixi in ver. septima declaratio. & appellatione monachorū veniat Abbas in materia fauorabili, vt in.c.fin. supra de regula. Ergo cum absolutio sit materis fauorabilis, vt de se patet, videtur quòd Episcopus possit absoluere. Et idem tenet Spec. in tit.de sent. §. vt autem. ver. sed cum claustralis. sub rubricella de forma sententiæ excommunicationis. Sed Io. And. in.d.c. vniuersitatis. dicit, quòd præfati Docto. non bene aduerterunt illud.c. vbi absolutio reseruatur Papę. Et ad cōtrarium respondet, quòd vbi monachus prouidetur per manum Abbatis, appellatione monachorum non venit Abbas. & ita loquitur.c. vniuersitatis. iuncto.c.2. supra eod. Sed vbi p̄uidetur per manum tertij, vt in casu.c.fina. supra de simo. quasi sentiat Io. And. quòd quando est talis percussio, & absolutio concedatur Abbati, appellatione monachorum non venit Abbas. Sed quando est talis læsio, propter quā non Abbas, sed Episcopus possit soluere, tunc appellatione monachorum venit etiam Abbas. Ex quo infertur secundum Ioan. And. quòd in

casu

cafu.c.religiofo.eod.tit.lib.6. Epifcopus pote-
rit abfoluere etiam Abbaté. Vnde dicit.D.m.
diligenter notandam effe hanc theoricam Io.
And.quam fequuntur Pau.& Io.de Lig.in cle.
attendentes.de ftatu mona. Sed tamen non pla
cet.D.m.in terminis dicti.c.vniuerfitatis. Nam
.c.2.fupra eod. dicit,quòd vbi difcretio Abba-
tis non fufficit,recurrédum eft ad Epifcopum;
& fic prouidetur per manum Epifcopi ceffante
difcretione Abbatis, quare fi ipfe Abbas fuerit
percutiens, cum in hoc ipfius difcretio ceffet;
quia non poteft feipfum abfoluere, meritò po-
terit abfolui per Epifcopũ. Et appellatione mo-
nachorum venit Abbas. Et ipfemet Io. And. fa
tetur hanc opin.magis honeftam. Sed.D.m.po
tius adhæret opin. Vinc.& Spec.quæ mihi plus
placet. Nec obftat tex.in.c.vniuerfitatis.quia
poteft refponderi,quòd ille tex.procedit, quan
do percuffio eft enormis,ita quòd alius Epifco-
pus etiam monachum non poffet abfoluere. Et
fatis videtur effe enormis fecundum Ioã. And.
qñ ipfe Abbas iniuriam fecit per medium lai-
ci,& cum multis verberibus. Vel poffumus di-
cere fecundum eum, quòd fit ibi fpeciale, pro-
pter mixturam laici; vt ficut laicus tenetur ire
pro abfolutione ad fedem Apoftolicam, ita &
Abbas. Hæc tamen folutio non placet.D.m.
quia Abbas eft priuilegiatus, vt.d.c.2. fed lai-
cus non. Nec eft inconueniẽs,quòd pro delicto
eodem, vnus teneatur ire,& alter non; cum cõ-
tingens fit, ꝙ pro eodem facto vnus fit excom-
municatus,& alter non, vt in exemplo, quando
ludẽs ad Azardum,vel quid fimile faciens, cum
Epifcopo incidit in excommunicationem pro-
pter ftatutum Epĩ,id prohibentis fub pœna ex-
communicationis; & tñ ipfe Epĩs non incidit in
excommunicationem, vt tradit Io. And. in mer
cur.cui licet.de reg.iur.lib.6. Et aliud fimile ha-
bes.34.q.2.c.in lectum. Et ex his habes nota-
biliter expeditam tertiam quæftionem princi-
palem iftius vigefimitertij princ. artic. quis ab-
foluat excommunicatum excommunicatione
maiori inflicta à canone. Circa quartã quæ-
ftionem principalem iftius vigefimitertij artic.
in qua examinandum eft,quis poffit abfoluere
excõmunicatum excommunicatione maiori,
inflicta ab homine. In primis,facio hanc regulã;
videlicet, ꝙ excõmunicatus ab homine debet
133 regulariter abfolui † ab excõmunicatore, vt in
.c.per tuas.§.eod. Et hanc regulam ponit glo.
fin.in fi.in.c.quamuis.ĩ.eod. & fequuntur com
muniter* Doct. Probatur etiam in.c.paftora- Cõm. op.
lis.§.pen.& in.c.ad reprimendam. fupra de off.
ord.& in.c.ab excommunicato. fupra de refcr.
& in.c.facro.ĩ.eod. Hæc tamen regula recipit
plures declarationes,& fallentias. Prima decla
ratio eft, ꝙ prædicta regula procedit,fiue vnus
134 folus fuerit † excommunicator,fiue plures fue-
rint excommunicatores. Nam cum plures fue-
rint,à pluribus eft abfoluẽdus. Nec fufficit ab-
folutio vnius,vt eft tex.hic. Tenet Spec.in tit.de
fen.§.vt autem.ver.& not.ꝙ vbi à pluribus. Et
fi plures fimul excommunicauerunt, fufficit, ꝙ
plures conueniant,ꝓ vna abfolutione. Vel fatis
eft,ꝙ oẽs alij cõmittant vni,vt ifte nomine om-
nium abfoluat, vel fi feparatim quilibet excom
municauit,fimiliter quilibet feparatim abfolue-
re debet à fua excõmunicatione, vt hic;per Io.
And.d.Ant. &.D.m. de quo etiam dicam,in.c.
venerabili.ĩ.eod.in vigefimo quinto artic.prin.
135 Secũda declaratio eft, † quòd prædicta regula
procedit,fiue loquamur in excommunicatore
ordinario,fiue Delegato; etiam fi fit Delegatus
à Papa,dummodo fit delegatus cum caufæ co-
gnitione; vt puta,quando Papa mandat alicui,ꝙ
aliquem excommunicet,committẽdo caufæ co
gnitionem,vel per fimilem modum.arg.21.di-
ftin.c.inferior. ff.de regu.iur.in.l.nemo. Nam
excommunicatio,& abfolutio pari iure cenfen
tur.de pœniten.dift.1.c.verbum. Secus fi Papa
diffiniuit negotium,& mãdet excommunicari
rebellem,vel notorium peccatorem. Talis enim
non poteft abfoluere, fed tantum excommuni-
care,prout ei committitur; quia nõ iurifdictio,
fed folum nudum,& purum minifterium ei cõ-
mittitur,vt in.c.fi.fupra de off.del. Tenet Hoft.
in fum.eod.titu.§.quis poffit ab hac abfoluere.
ver.fed quid fi Papa. Et ifto modo poteft intel
ligi.c.ad hæc. fupra eod. in quantum innuit, ꝙ
Delegatus Papę qui excommunicauit,nõ poffit
abfoluere fine nouo mandato Papæ, ſm vnum
intellectum. Nam poteft intelligi modo ꝑdicto,
videlicet, quando mãdatum fuit excõicationis
nudum minifterium. Vel poteft fecundo modo
intelligi, qñ Delegatus qui excõicauerat, erat
mortuus, vel erat reuocatus, vel excõicauerat
poft fententiam diffinitiuã,& annus erat lapfus;
quibus cafibus oportet ꝓ abfolutione ad alium
recurrere. Aliàs autem iftemet Delegatus qui
ante fñiam diffinitiuã excõicaffet, vel poft fen-
tentiam,poffet abfoluere.ĩ.annum, vt hæc tra-
duntur,in.c.q̃renti.§.de off.deleg. Et ita etiam
dicũt Io. An.D. Ant. &.D.m.d.c.ad hæc. Licet
de primo modo foluendi,nihil dicant. Tertia
declaratio eft, ꝙ prædicta regula procedit,non
folũ qñ alius inferior,excõicatum ab alio vellet
abfoluere,fed etiam in Papa, & in Legato; quia
ipfi abfoluunt à fñia excõicationis ab alio ꝓla-
136 ta. Sed de ftilo curiæ, remittunt † abfoluendum
ad excõicatorem, ſm Io.Mo.in.c.eos. eod.tit.
lib.6.& ibi fequitur Io. And.in nouel.& do.Do
mi.poft eum. Quamuis tñ hoc de neceffitate,ho
neftate,feu benignitate, feu ftilo procedat; ab-
folutio tamen facta à Papa,indubitanter tenet,
vt ftatim dicam in fecunda fallen. Et quod dixi
de Delegato; intellige, de habente poteftatem
abfoluendi etiam excommunicatum ab homi-
ne;quia etiam eo cafu,de ftilo remittit abfoluen
dum ad excommunicatorem,fi tamen abfolue-
ret,teneret abfolutio, in quantum poteftas fua
extenderetur. Sed fi Legatus non haberet fpe-
ciale mandatum, non poffet abfoluere excom-
municatos à Papa, vel etiam à Delegatis Papæ,
vt fupra de off.lega.c.ftuduifti. & fupra de off.
ordi. c.paftoralis. Oportet ergo, quòd ipfe
habeat fpeciale mandatum, fine quo fibi non

creditur, nisi illum ostendat, vt.C.de manda.
princip.in.l.1. supra de priuileg.c. porrò.in fi.
Sed si literas perdidisset, posset probare amis-
sionem, & tenorem.argumẽ.c.cum olim. supra
de priuileg.&.c.2.supra de cler.pereg. Sufficit
etiam, quòd mandatum semel fuerit publica-
tum, vt in a ithen. vt fratrum filij.§.illud.& in
.c.fin.supra de fid.instrum. & quod not.in.l.pu
blicari.C.de testa. secundum Archid. in.c.eos,
eod.tit.lib.6, qui etiam allegat ad hæc not. per
Vin.in.c.venerabilem.supra de elect.& sequun
tur Io.And.& do.Domi.in dicto.c.eos. Et ad-
uerte, quia etiam Episcopus non debet sen-
tentiam latam à suo inferiore sine illius con-
scientia relaxare. Si tamen hoc fecerit, tenet
absolutio, vt statim dicam in secunda fallentia.
137 Quarta declaratio est, † quòd prædicta regula
procedit, non solum si aliquis iustè excommu-
nicatus, sed & si iniustè esset excommunicatus.
Nam & iniustè excommunicatus à proprio ex-
communicatore potest absolui, vt in.c.sacro.ĩ.
eod. Nec obstat, quòd iudex non potest reuo
care propriam sententiam validam, quamuis in-
iustam, vt in.l.2.C.senten.rescin.non poss. & in
.l.iudex postea.ff.de re iudic.cum simil. quia il-
lud intelligitur in sententia diffinitiua, & perpe-
tua. Sed nos loquimur in sententia interlocu-
toria.& non perpetua, q̃ non trãsit in rem iudi
catam. Et hoc sentit glo. in verbo non defe-
rat.in.d.c.sacro.quæ vult, quòd iudex potest
illam reuocare, quia interlocutoria. de quo latè
dixi in.c.à nobis.supra eo.in duodecimo princ.
articulo. Item non obstat, quòd iniustus ex-
communicator nõ debet posse absoluere, cum
ipse in pœnam iniustæ excommunicationis ca-
reat ingressu ecclesiæ, vt dicto.c.sacro.& ibi latè
dixi in decimoquarto principali articulo. Et
per consequens videtur, quòd alium non pos-
sit reconciliare; Quia ad hoc potest dupliciter
responderi. Primo, ꝙ hoc intelligatur, quan-
do sententia fuisset iniusta ex causa; quo casu
non est suspẽsus ab ingressu ecclesiæ, secundum
aliquos. Secus si ex ordine. Sed tu dic melius
secundum glo.in verbo interdictum, in dicto.c.
sacro. & sequuntur Docto. quòd non sequi-
tur, est suspensus ab ingressu ecclesiæ, ergo
est priuatus iurisdictione, vt statim dicam in
sexta, & septima principalibus quæstionibus hu
ius articuli. Dicit tamen Innocẽ. in.d.c.sacro.
quòd iste excommunicatus, seu suspensus ab-
soluet per seipsum, & per alium introducetur
in ecclesiam.arg.c.suffraganeos. supra de elect.
Sed tu vide ad hanc declarationem quæ latius
dixi in dicto.c.sacro. in decimotertio principali
articulo. Quinta declaratio est, quòd prædi-
cta regula procedit, etiam si ab excommunica-
138 tore fuerit appellatum † ad superiorem; quia &
iudex ad quem talem absoluendum remittit ad
suum excommunicatorem. Et hoc clarum est, si
sententia excommunicationis manifestè appa-
ret iusta; quia tunc omnino tenetur remittere;
nisi periculum esset in mora. argu.d.c.sacro.&
quod.ĩ.subijciam. Secus si clarum sit, quòd
sñia excommunicationis sit iniusta; Vel etiam si
sit lata contra formam.c.1.eod.tit. lib.6. Nam
tunc non remittitur ad excommunicatorem, vt
d.c.sacro. Sed superior absoluit, vt.d.c.1.dixi in
d.c.sacro. in decimotertio articulo. Sed si du-
bium esset, vtrum talis sententia sit iusta, vel in-
iusta, potest superior remittere, & non remitte-
re ad excommunicatorem, prout sibi placuit, vt
in.c.tua.supra eod. Honestius tamen facere vi-
detur, si remittit, vt est tex. & ibi Ioã. And.in.c.
venerabilibus.§.sanè.eod.titu. lib.6. Aduerte
tamen, quia in casu quo deberet remittere, si
non remittit, sed absoluit, tenet absolutio; ex
quo iudex est, secundum Innocen. & do. Anto.
in.d.c.venerabilibus.§.vbi autem. & sequitur
139 ibi Ioan. And. Sexta declaratio est, † quòd
prædicta regula procedit, etiam si per viam in-
directam quis in excommunicationem incidit
propter sententiã hominis; puta in eo, qui com
municat excommunicato in crimine. Ad quod
vide quod dixi supra in tertia quæstione princ.
propè principium.ver.secundo principaliter fal
lit. Sed nunc prædicta regula recipit plures
140 fallentias. Primo igitur fallit in † successore
excommunicatoris, qui potest absoluere excõ-
municatum à suo prædecessore, secundum ma-
gistrum Richardum super quarto sentẽtiarum.
Et mihi placet; quia successor in iurisdictione
censetur eadem persona cum prædecessore, vt
in in.l.1. ff. qui & à quib. & not. in.c.quoniam
abbas.supra de off.deleg. Et hoc procedit, non
solum si loquamur in successore ordinarij, sed
etiam in successore delegati in delegatione, vt
not.Io.And.& do.Domi.post eum in.d.c.eos.
eod.tit.lib.6.in nouel. & vide glo.in ver.imper
tiri.in.c.1.de maio.& obed.lib.6. Facit quod
statim dicam in fine sequentis fallen.ver.quinto
141 infertur. Secundo fallit, si esset † alius, qui ha-
beret eandem plenam, seu pleniorem dignita-
tem, seu iurisdictionem, sicut ille qui excommu
nicauit ratione eiusdem iurisdictionis, & ma-
ioris eandem tamen iurisdictionem continẽtis,
quia potest quis absoluere excõicatum ab alio.
Hinc primo infertur, ꝙ Papa potest absoluere
à quibuscunque sententijs inferiorum prælato-
rum. Licet de stilo curię sit, vt remittat ad excõ-
municatorem, vt dixi in tertia declaratione.
Secundo infertur, ꝙ Episcopus potest relaxare
sñiam excommunicationis latam à suo Archi-
diacono, Decano, Presbytero, vel alio sub eo
iurisdictionẽ habente, sine conscientia illius qui
excommunicauit; nã hoc casu tenet absolutio.
arg.11.q.1.c.de persona. Nam & defensor ciui
tatis, cui Episcopus cõparatur, potest adhibere
cognitionem de causis inferiorum municipa-
lium, permissis alijs inferioribus magistratibus,
vt in auth.de defen.ciui.in prin. Aduerte tamẽ
ꝙ licet teneat absolutio Ep̃i, Ep̃s tamẽ non de-
beret hæc facere sine excommunicatoris con-
scientia.arg.c.cum ab ecclesiarum. supra de off.
ord. & hoc tenet Hosti.in sum.eod.titu. §.quis
possit ab hac absoluere. ver. sed q̃ritur an Ep̃s.
Item aduerte, quòd quamuis hoc procedat in

Ep̃o

Episcopo respectu suorum subditorum præla-
torum,tamen non seruatur idem in Metropo-
litano respectu suorum subditorum Suffraga-
neorum, quorum sententiam Archiepiscopus
non potest reuocare; nisi excommunicationis
causa per appellationem saltem, aut per quere-
lam ad eum fuerit deuoluta, vt in.c.per tuas.s̄.
eo. & in.c.ad reprimendam.s̄.de off.ordi. & in
.c.venerabilibus.eod.tit. lib.6. Ad quod vide
quod dixi supra in quinta declaratione. & qd'
latius dixi in.d.c.sacro. in decimotertio princ.
artic.Et ratio differentiæ,quare aliud in Metro-
politano respectu Suffraganeorum suorum, &
aliud in Ep̄o respectu subditorum prælatorum
est, quia Metropolitanus in suffraganeis suis
iurisdictioné nó habet,nisi in casib' exp̄ssis à iu
re,vt in.c.pastoralis.& ibi dixi.s̄.de off.ord. Et
ideò nó dicit habere eandé iurisdictioné in sub-
ditos Suffraganeorum,quam habet Episcopus.
Sed Episcopus in subditos prælatorum sibi su-
biectorum habet ordinariam iurisdictionem,
& eandem quam habent Episcopi subditi præ-
lati. 10.q.1.in.c. regenda. 16.q.7.c. omnes ba-
silicæ.& in.c.cum ab ecclesiarum. supra de offi.
ordi.Et hoc tenet Host.in sum.eod.titu.§.quis
possit ab hac absoluere.& in dicto ver.sed quæ-
ritur an Episcopus. Tertio infertur,q̄ idem
dicendum est respectu generalium prædicato-
rum minorum, & similium; excommunicatus
enim à Prouinciali,Ministro,Priore,custode,&
similibus,absolui poterit à suo generali; eo q̄
generalis ipse eandem,& longe maiorem habet
iurisdictionem super omnes subditos illius or-
dinis.arg.prædictorum. Quarto infertur, q̄
cum Delegatus fungatur vice Delegantis,vt in
.c.sanè. & in.c.cú olim magister.s̄.de off. dele.
& in.l.1.in fi.ff.de off.eius cui man.est iurisd.q̄
Delegans possit absoluere excommunicatum à
suo Delegato;si reuocauit ad se causam;Qd' fa
cere potest, si in totum non subdelegauit iuris-
dictionem,vt in.l.iudicium soluitur. ff.de iudi.
Talis enim subdelegans potest absoluere excó-
municatum à subdelegato; cum ipse Delegatus
vices subdelegantis vtatur.& sicut ipse subdele-
gatus potuisset absoluere excommunicatum à
se,si ab eo petitum esset,vt in.c.ex parte.de ver.
significa. secundum Pet. & Io. And. in.c.super
quæstionum. supra de off.delega. Et hoc tenet
Spec.in tit.de senten.§.vt autem. ver.sed pone
iudex delegatus.sub rubricella de forma senté.
excommunica. Tertio fallit in Capitulo sede
142 vacáte,† q̄ potest absoluere excommunicatum
ab Episcopo suo, vt dixi supra in tertia quæstio.
prin.post prin.& declara vt ibi dixi. Et pro hoc
facit quod statim dixi supra in ver. primo fallit
in successore.nam Capitulum succedit Episco-
po in iurisdictionalibus,vt supra dixi. Quinto
143 fallit in† casu periculi mortis; quia ille casus in-
telligitur semper exceptus, vt dixi supra in ter-
tia quæstione princip. in primo membro prin.
ver.primo fallit. Sed vtrum in alijs casibus ibi
positis in fallentijs, cóprehendentibus aliquod
impedimentum canonicum infirmitatis, hone
statis,aut periculi, si excommunicatus non po-
test ire ad excommunicatorem, possit absol-
ui ab alio, vide quod dixi in tertia quæstione
principali. ver. quinto quæro vidimus quòd in
144 prædictis. Quinto fallit, † quando Episco-
pus qui excommunicauit esset negligés in ab-
soluendo, vel resistit, ne excommunicatus ab-
soluatur, vt in.c.sacro.s̄.eod. & in.c.pruden-
tiam.§.sexta. supra de off.delega. & in.c.ad re-
primendam.&.c.pastoralis.de off.ordi. de quo
dixi in dicto.c.sacro. in decimotertio articulo
principali.& vide quod dixi supra in tertia quæ-
stione princip. ver. sexto etiam fallit. Sexto
145 fallit,quando† per viam querelæ peteretur ab-
solutio à superiore ipsius excommunicatoris.
Quod qualiter intelligatur, vide quod dixi in
dicto.c.sacro. in decimotertio princ. articulo,
in membro remedij per viam querelæ.& quod
tetigi supra in ver. quinta declaratio est. Se-
146 ptimo fallit,si per viam† appellationis causa est
deducta ad Metropolitanum, vel ad alium su-
periorem; quo casu quid agendum sit, dixi in
dicto octauo articulo, in membro remedij per
viam appellationis. & in dicto ver. quinta de-
147 claratio. Octauo fallit, † si aliquis fuit ex-
communicatus à subditis sui suffraganei, &
consuetudo habeat,quòd possit absolui ab Ar-
chiepiscopo,per tex.in.c.romana. in princ. eo.
titu.lib.6. & ibi hoc not. glo. super verbo con-
suetudine. Ad quod etiam allegat.c.romana.
de off.ordi.lib.6.&.c.romana.§.1. de fo.com-
peten.lib.6.& sequitur Io.Mona.qui allegat su-
pra de no.oper.nuntia. c.significantibus. Sed
dicit Ioan.And. in nouella. quòd magis pro-
priè facit.c.referente. supra de præben. No-
148 no fallit,si† alius citra excommunicatorem, pu
ta Archiepiscopus, vel similis,haberet priuile-
gium possendi absoluere excommunicatum ab
alio,vt not. in verbo consuetudine. in.c.roma-
na. primo respon. eod.titu. lib.6. Facit quod
consuetudo,& priuilegium in hoc iudicantur à
pari.9.quæst.3.c.conquestus. Decimo fallit,
149 si† excommunicator non esset sacerdos.Quod
qualiter intelligatur,dicam infra in octaua quæ-
stione principali. Vndecimo fallit in absolu-
150 tione † ad cautelam, quam licet quandoq; ex-
communicator faciat, tamen communiter, &
regulariter illam facit alius, vt dicam in.c.vene-
rabili.s̄.eod. in vigesimoquinto principali ar-
ticulo, in materia absolutionis ad cautelam.
151 Duodecimo fallit,† si Papa confirmat senten-
tiam excommunicationis latam per alium;quia
tunc etiam excommunicator non potest ab-
soluere; sed ad solum Papam pertinet absolu-
tio,vt not.glo.fina. in.c.3. supra de institut. ar-
gumen.c.1.&.2. supra de confir. vti. & inuti.
& de consecra. distinct.2.c.fina. supra de tem-
po.ordi.c.cum in distribuendis. Sed Specu. in
titu.de senten.excommunica.§.vt autem. ver.
quid si Papa. sub rubrica de senten.excommu-
nicatio. tenet, quòd non obstante confirma-
tione Papæ, possit excommunicator absol-
uere. Et idem tenet Goffre. in dicto.c.3. &

in sum. in titu. de confir. inuti. in fi. & Dama. in c. 2. de confir. inuti. & Vinc. in. c. 3. eod. titu. & Bartho. Brix. in quæstione venereali. q. 56. Sed Io. And. in. d. c. 3. distinguit, quòd aut sententia emanauit per modum constitutionis, & tunc licet confirmetur per Papam, potest nihilominus ipse constituens, vel alius absoluere, arg. c. nuper. §. eod. Ad quod vide quæ dixi supra in tertia quæstione princ. Et hoc casu potest procedere opi. Spec. & aliorum. Aut sententia emanauit ab homine per modum sententiæ, non statuti; & tunc, si non est confirmata per Papam, regulariter non potest alius absoluere, vt supra dixi. Si verò sit per Papam confirmata, tunc non potest absolutio fieri, etiam per ipsum excommunicatorem; nisi Papa hoc concederet, vt dicto. c. 3. in fi. cum glo. fina. Fortè tamen hoc limitandum est, si modo constitutio sit facta à Papa ex certa scientia. Secus si sit facta sine causæ cognitione in forma communi, per ea quæ not. in. d. c. 1. & 2. de confir. inuti. Decimo-

152 tertio fallit, si esset sententia generalis lata à prælato; vt puta, si per excommunicationem generalem excommunicaret ludentes ad Azardum; quia tunc posset alius absoluere; quia talis excommunicatio videtur similis excommunicationi à statuto inferiori, à qua etiam alius potest absoluere, vt dixi supra in tertia quæstione principali. in princ. Facit pro hoc quod not. Dama. in. c. graue. supra de præben. Et hoc te-Io. de Imo. in. c. fin. in fi. de institut. Decimo

153 quarto fallit † in Papa, qui pôt absoluere quêlibet ab alio excommunicatum, eo quòd supremam habet potestatem. 9. quæst. 3. c. cuncta per mundum. Quamuis de stilo curiæ solitus sit remittere, vt dixi supra in hac quæstione. ver. tertia declaratio. & ibi vide quid de Delegato.

154 Decimoquinto fallit † ex delegatione Papæ; quia hæc potestas absoluendi est delegabilis, vt dicam in vndecima quæstione prin. & vide qđ dixi supra in secûda fallen. ver. quarto infertur. Decimosexto fallit in eo qui excôicatur ab ali-

155 quo † ex mandato Papę, si hoc fuit mandatum post diffinitum ab eo negotium; quia talis non potest absolui ab excommunicatore; sed à mandante. Ad quod vide quod dixi supra in ver. quarta declaratio. Circa quintam quæstionê principalem, vtrû electus, & confirmatus possit

156 absoluere, † Videtur dicendum q̃ sic, quia sicut excôicatio est iurisdictionis, vt dictum fuit in. c. 2. supra eod. in sexto prin. articulo. ita & absolutio videtur esse iurisdictionis. Sed electus, & confirmatus potest ea, quæ sunt iurisdictionis, vt in. c. transmissa. supra de elect. Et hanc opinionem tenet ibi. D. m. quia eadem est ratio in absoluendo, quæ est in ligando. de pœniten. distin. 1. c. verbum. Quod not. & limitatur. si modo talis electus, & confirmatus sit sacerdos. Aliàs secus, secûdum Host. in. c. quoniam. supra de vita & hone. & cler. vbi dicit, quòd non sacerdotes non absoluunt ab excommunicatione. Sed illud debet intelligi quò ad absolutionem fiendam in foro pœnitentiali; Secus quò ad ecclesiam militantem. & adde quod dicam. §. in nona quæstione princ. Aduerte tamen, quia quod dixi, quòd electus, & confirmatus potest absoluere quò ad forum contentiosum, & ecclesiam militantem, non videtur procedere, quando Papa absolutionem reseruauit sibi, aut Episcopis; Ita tamen quòd Episcopi in absolutione beneficium impertiendo authoritate Apostolica fungantur. Nam electi, & confirmati non possunt in casu prædicto absoluere, secundum Pau. in clemen. 1. eod. titu. Contrarium tamen tenet do. Zabarel. per not. per glo. in verbo episcopis, in cle. vni. de fo. competen. vbi licet tex. loquatur de episcopis, tamen habet locum in electis, & confirmatis. Et facit qđ not. Zenze. & post eum Zaba. in. d. clemen. vni. dum dicit, quòd licet in simili materia Papa loquatur per verbum Episcopis, tñ potius videtur Papa concedere hoc dignitati Episcopali, quâ ordini. arg. c. transmissa. ã. de ele. & ele. pot. Facit, quia absolutio cû sit fauorabilis, & nulli præiudicialis debet extendi, vt in. l. beneficium. de constitut. princ. & in. l. si quando. C. de bon. vacan. lib. 10. Item aduerte, quòd in casu prædicto, quando Papa reseruat sibi absolutionem, & eam concedit Episcopis, authoritate sua Legatus de latere non potest absoluere. & hoc tenet Lap. in cle. penul. eo. tit. quia cum Episcopus in hoc sit Delegatus Papæ, censetur maior quàm Legatus. c. penult. & vlti. de off. lega. lib. 6. Circa sextam quæstionem principalê

157 qua quæritur, † vtrum suspêsus possit absoluere excommunicatum. glo. in verbo interdictû, in. c. sacro. §. eod. arguit primo, quòd nô possit. deinde concludit in contrarium per illum tex. Et hæc opin. communiter* tenetur ibi, per Inno. Io. And. & d. Anto. & D. m. & Docto. quia licet suis sit priuatus, non tamen perdit iurisdictionem. Ad quod vide, quod ibi dixi, super illa glo. & in. d. c. sacro. in decimoquarto princ. artic. in ver. tertio dubitatur. Circa septimã Com. opi.

158 quæstionem principalem † qua quæritur, vtrum excommunicatus possit absoluere excommunicatum, Breuiter dic, q̃ aut quis est excommunicatus minori excommunicatione, & potest absoluere, per ea quæ statim dicta sunt in præced. quæstione. Aut loquimur de excommunicato excommunicatione maiori. Et subdistingue, q̃ aut talis excommunicatus est publicus, & notorius, & non potest absoluere; quia cum talis nô possit excommunicare, longe minus potest absoluere; cum hæc procedant à pari. de peniten. dist. 1. c. verbum. & supra sepius dictum est. Sed publicus excommunicatus non potest alium excommunicare, vt latè dictum fuit in. c. 1. §. eod. in quinto princ. artic. in sexta quæstione. ergo &c. Et hanc opin. tenet Hosti. in sum. eo. tit. §. quis possit ab hac absoluere. ver. secundo fallit. Et expresse probatur in. c. ad probãdum, supra de re iudi. Et ex his, quæ dixi in. c. sacris. supra eod. in decimonono princ. artic. in quinta quæst. princ. in primo membro, in prima quæst. illius membri. Aut excommunicatio non est publica

blica, sed occulta, & idem dicendum est secun-
dum Io. And. in. c. pia. de excep. lib. 6. Inno. ve-
rò in. c. si vera. supra eo. tenet contrarium. Vult
enim, quòd tam sententia excommunicationis,
quàm electionis, quàm collationis, quàm abso
lutionis teneat. Et hæc opin. plus placet. D. m.
in. d. c. ad probãdum. Mouetur, quia excommu
nicatio, & absolutio sunt iurisdictionis, & parũ
operãtur quò ad Deum, sed solum videntur ope
rari quò ad ecclesiam militantem, vt tractat glo.
24. q. 2. c. legatur. Sed aduerte, quia pro prima
opin. faciunt authoritates, quas retuli in. c. 1. §.
eod. in quinta quæstione princ. in quinto princ.
artic. ver. sexto quæro. secundum quas tenui, ꝙ
excõicatus, etiam occultus, non possit excom
municare. Pro secunda verò opinione faciunt
authoritates ibidem positæ pro contraria opin.
propter quas ego arbitror contrariam senten-
tiam fore veram. Limitando tamen secundum
Io. Calda. nisi talis qui absolueretur, sciret illum
excõmunicatum; quia tunc non valeret in odiũ
ipsius scienter recipientis absolutionem ab ex-
communicato, prout etiam dixi in. c. sacris. in
decimonono princ. artic. in pluribus locis, ma-
ximè in secunda quæst. prin. in primo mẽbro.
Circa octauam quæstionem principalem, qua
159 quæritur, † vtrum ad hoc, ꝙ quis possit absolue
re ab excommunicatione, exigatur ꝙ sit sacer-
dos. Glo. in. c. canonica. ꝟ. eod. videtur velle ꝙ
sic, inquãtum dicit, ꝙ vbi nõ esset presbyter, nõ
ita de facili alicui concederetur absolutio; sentit
tamen, ꝙ quis possit absoluere, licet non sit præ
sbyter. Et idem sentit ibi. d. Anto. vbi dicit, ꝙ
potestas absoluendi debet dari sacerdotibus.
Sed & idem tenet Host. in. c. ab excommunica-
to. de rescrip. Sed plenius hanc quæstionẽ exa-
minat Io. And. post Host. in. c. à nobis. 2. §. eod.
vbi dicit, ꝙ in excommunicatione duplex est
160 peccatum, seu vinculum, † Alterum iudiciale. &
ab hoc regulariter soluit qui ligat. 21. dist. c. in-
ferior. Aliud pœnitentiale, & hoc non potest
aliquis soluere, nisi sit sacerdos, vt supra titu.
proximo. c. omnis. &. ꝟ. c. canonica. quãuis ne-
cessitas immineat, vt. d. c. à nobis. & de hoc de
off. ordi. c. pastoralis. & hæc duo concurrunt in
excommunicationis sentẽtia. Vnde secundum
Host. est aduertendum, ꝙ cũ quicunque iudex
regulariter excommunicando inijciat vtrunq;
vinculum, tali excommunicato non est commu
nicandum, etiam post absolutionem iudicialem
factam per iudicem; nisi sit facta per sacerdotẽ
in foro pœnitentiali, vel per alium eius manda-
to. & hoc dicit probari in. d. c. à nobis. & per ea
quæ leguntur, & notantur in. c. cum desideres.
§. eod. &. ꝟ. c. proximo. ad fin. &. c. canonica. in
fi. Et per rationem talem; certum est, ꝙ à mor-
tali peccato, propter quod solum ferri debet
hæc sententia. 11. quæst. 3. nemo episcoporum.
nullus potest absoluere, nisi sit sacerdos. §. tit.
proximo. c. omnis. Cum ergo sententia iudicia-
lis excommunicationis causetur à peccato, non
est mirum si sapit naturã suæ causæ, cui & quo-
dammodo succedit, de vot. c. magnæ. §. cum
igitur. Et sicut mixto foro, ecclesiasticum, vt di
gnius, trahit ad se seculare. de ordi. cogni. c. tuã.
sic pœnitentiale trahit ad se contentiosum. arg.
de conse. eccl. vel alta. c. qđ in dubijs. non tñ ita
quin iudiciale suum iudicem requirat. Item
mouetur alia rõne, quia Deus videtur dedisse
hanc sententiam per hominem, cui hanc pote-
statem dedit. 11. q. 3. c. nemo. 1. Iustum ergo
est, ꝙ ab eo alius nõ absoluat, quàm ipse Deus,
vel eius vicarius. i. sacerdos, qui solus habet cla-
uium potestatem. supra tit. 1. c. noua. Dicit ergò
hic Hosti. in. d. c. à nobis. præcisè tenendum, ꝙ
excommunicatus de necessitate est absoluẽdus
per iudicem suum, qui sacerdos sit, vel per aliũ
de ipsius mandato. Et sic dicit intelligendum
supra de simo. c. ad aures. Dicit tamen, ꝙ his
obstãt de rescrip. c. ab excommunicato. de elec.
c. dudum. 2. §. tandem. de off. deleg. &. §. fin. ad
quæ dicit respondendum, vt in eis not. Inducit
etiam pro hoc dicto quod not. Innoc. supra de
consuet. c. quanto. primo respon. Spec. de sen.
prola. §. vt autem. ver. item scias. sub rubricel.
de forma sen. excommu. vbi dicit se hoc serua-
re. Dicit Io. And. ꝙ vidit Archidiaconum Bo-
nonien. aliquando hoc seruantem, sed raro.
Communiter tamen Iudices ecclesiastici, Dele-
gati, & Ordinarij, qui quos excommunicãt ab-
soluunt; licet presbyteri non sint. Sed subdit Io.
And. quòd non; & multum ponderat hãc sub-
tilitatem, quia satis est absoluto, ꝙ purè recon-
ciliatus sit communioni hominum. Item & sa-
cramentorum, in quãtum priuatus erat per sen
tẽtiã. & si fortè adhuc remanet ille priuatus, ꝓ-
pter culpam, ab illa sacerdos absoluat; sed de il-
la non posset excipi in iudicio. Et per hoc dicit
breuiter esse responsum rationibus Host. Idem
tenet etiam Host. in sum. eod. titu. §. quis possit
ab hac absoluere. ver. sed nunquid si clericus nõ
esset, vbi recitat opi. primo arguendo, ꝙ etiã nõ
sacerdos possit absoluere, ex quo potest ligare.
Deinde arguit in contrarium. & deinde subdit,
dici posse, ꝙ quãdo aliquis excommunicatur,
161 intelligitur † triplici vinculo excommunicatus
esse, seu ligatus. Vno, quò ad Deum, rõne pec-
cati, propter quod excommunicatur, & ligatus
est quò ad Deum; quàm citò illud commisit. Et
hoc per solam contritionem aboletur. Secun-
do quò ad sponsam Dei, videlicet, quò ad eccle-
siam, quam offendit; Et à tali nõ potest quis ab-
solui, nisi per sacerdotẽ, vt supra titu. 1. c. omnis.
Tertio quò ad sententiam ecclesiæ in ipsum la-
tam, in qua Deus ligat, & quam ecclesiæ tene-
tur seruare quousque relaxata sit, & sequatur so
lemnis reconciliatio, & quantum ad hanc re-
conciliationem intelligi potest illud, quòd qui-
cunque ligare potest, & etiam absoluere. Et
deinde subdit, quòd quando non sacerdos ab-
soluit, debet dicere absoluto, vt se ostendat sa-
cerdoti; qui licet non possit ipsum absoluere à
sententia iudiciali regulariter, tamen potest
ipsum absoluere, & excommunicare ratione
correctionis facti, & quò ad potestatem cla-
uis fori pœnitentialis, & quò ad reconcilia-

tionem ſolemnem, & quò ad eccleſiæ ſatisfa-
ctionem. Hæc enim in abſolutione excom-
municati requiruntur.ſ̃.de vi. & honeſt. cleri.
c.quoniam. in fi. de quibus dicam in.c.venera-
rabili.ĩ.eod.& in vigeſimoqnīnto princ.artic.
Vnde videtur ſentire, quòd non ſacerdos poſſit
ſimpliciter abſoluere, ita vt poſſit huic cõmuni
care abſq; abſolutione ſacerdotis. Et hoc dicit
ſatia innui in.d.c.à nobis.& de pœnit.diſtin.1.
c.quãtuslibet. Et in hoc dicit, quòd fallit illa na
turalis ratio, ſcilicet, quòd qui poteſt excom-
municare, poteſt etiam abſoluere; & ſic dicit
poſſe intelligi.ſ̃.de ſimo.c.ad aures. ibi, dum
tex.dicit, faciatis abſolui, ſubauditur, ſcilicet per
aliquem pręsbyterum, & dum poſtea ſubditur,
& excommunicatores id non fecerint, ſubau-
ditur ibi, ſi non abſoluerint ſi pręsbyteri erant,
vel ſi ipſum abſolui non fecerint per pręsbyte-
rum, hoc eſt reconciliari, vbi pręsbyteri non
erant. Io.Cald. in.c.ab excommunicato. ſupra
de reſcript. tenet, quòd in omni caſu iudex po-
teſt abſoluere ab omni excommunicatione,
etiam ſi excommunicatio ſit iuſta, licet non ſit
ſacerdos; quia excommunicatio, & abſolutio
eſt iuriſdictionis. Et ſic infert, quòd vicarius Epi
ſcopi licet non ſit ſacerdos; poteſt excõicare,
& abſoluere. Et idem in Delegato, qui nõ eſſet
ſacerdos. Et hanc opinionem ſequitur.D.m.
ibi, & in.d.c.tranſmiſſam. Quod tamen dicit ve
rum eſſe reſpectu pœnæ, non reſpectu culpæ.
Nam reſpectu culpæ abſoluens non debet eſſe
ſacerdos, vt.d.c.omnis.&.c.noua. ſupra tit. ꝓp-
xi. Et hanc etiam opinionem tenet Henric. in
.c.cum deſideres.& in.c.cum illorum.ſupra eo.
162 Ego arbitror ex omnibus † ꝓdictis diſtinguen-
dum eſſe, quòd aut excommunicatio eſt iniu-
ſta, aut eſt iuſta. Primo caſu, quia talis excom-
municatio non ligat quò ad Deum, vt latè dixi
in.c.ſacris.ſupra eod.in decimonono princ. ar-
tic. iuxta principium. meritò ſufficit abſolu-
tio facta etiam à non ſacerdote. Aut ſententia
excõmunicationis fuit iuſta, & hoc caſu, ſi ab-
ſolutio fuit facta à nõ ſacerdote, quò ad Deum
iſte indubitanter non eſt abſolutus; niſi ſoluens
fuerit ſacerdos, niſi eſſemus in caſibus neceſſita-
tia, vt ſæpius dictum eſt. Sed quò ad eccleſiam
militantẽ taliter reputabitur, & ei poterit com
municari, licet fuerit abſolutus à non ſacerdo-
te. Licet Hoſti. aliter ſenſerit, quia ſola excom-
municatio eccleſiæ militantis priuat illum par-
ticipatione hominum, & aliorum effectuum,
qui ab ipſa excommunicatione inducuntur.
Vnde ſicut effectus operatur excommunicatio
prolata à iudice non ſacerdote, quia excom-
municatio eſt iuriſdictionis, & nõ ordinis quò
ad eccleſiam militantem, ita reſtituit prædicto a
effectus. Cautum tñ, honeſtum, & catholicum
eſſet ſeruare opin. Hoſti. & cautelam ſupra nar-
ratam, ꝙ iudex non ſacerdos qui abſoluit, quan
do nouit excommunicationẽ iuſtam, dicat abſo
luto vt vadat ad proprium ſacerdotem pro reci
pienda abſolutione in foro pnĩali, ad hoc vt ple-
nam conſequatur abſolutionem; vt iudex ſic ſer
uando imitetur Chriſtum ſaluatorem noſtrum,
qui non curauit aliquem pro parte. Vnde vel
abſoluat ipſe, & dicat, ꝙ vadat ad ſacerdotẽ, vel
committat ſacerdoti, vt abſoluat à culpa, & à pę
na. Et ſic habes expeditam hanc quæſtionem.
163 Circa nonam principalem quæſtionem, † qua
quæritur, vtrum Ep̃s, vel ſimilis qui poteſt ab-
ſoluere, poſſit abſoluere extra ſuam diœceſim,
territorium, vel iuriſdictionẽ. Et videtur dicen-
dum ꝙ non, eo ꝙ non poteſt ibi ſedere, & iuriſ-
dictionem exercere. Nam ſicut extra territoriũ
exiſtens non poteſt excommunicare, vt in.c.2.
de conſtit.lib.6. Facit.l.fi.de iuriſd.om.iud. Ad
quod etiam vide quod dixi in.c.à nobis.1. ſuꝑ
eo.& quod dixi in.c.mulieres.ſupra eo.in ſexta
quæſt.princ. Et hoc mihi placet, quia vt ſæpius
dictum eſt, poteſtas excommunicandi, & abſol
uendi procedit à pari. Hoc tamen arbitror li-
164 mitandum, Primo † in Epiſcopo expulſo à ſede
ſua, qui inter ſubditos ſuos in proxima diœceſi
poteſt iuriſdictionem etiam contẽtioſam exer-
cere, ſeruata forma clem.vnicæ.de ſen.excom.
Secundo, limito in voluntaria, nam regula ꝓce
165 dit in iuriſdictione † contẽtioſa, quia cum talis
iuriſdictio non poſſit exerceri, niſi à iudice ſe-
dente pro tribunali, ſequitur ꝙ non poteſt exer
ceri extra prouinciam, vt in.l.fi.ff.de off.præſe.
vr.&.9.q.2.quaſi per totum. Et ego arbitror, ꝙ
ratio ſit; nam talis iuriſdictio non ſimpliciter
cohæret perſonæ, ſed territorio; & ideò extra
territorium non poteſt exerceri, vt.d.q.2. & in
d.l.fin. Vnde dicit glo.in.c.nouit.de iudi. quòd
cum excommunicatio, & abſolutio requirant
cauſæ cognitionem, vt dictum fuit de excom-
municatione in.c.perpẽdimus.ſupra eo.in deci
mo princ.artic.& de abſolutione latè dicetur in
.c.venerabili.ĩ.eo.in vigeſimoquinto princ.ar-
tic.& per conſequens expediãtur, vt dictum eſt
à iudice ſedente pro tribunali. 2.q.3.§ notan-
dum.&.3.quæſt.3.§.ſpacium.ver.à iudice. Me-
ritò nec excõmunicatio poteſt ferri ab exiſtẽte
extra territorium, ſecundum quòd dixi in.c.1.
ſupra eo.in ſexto.prin.artic.in fi. Secus ſi loqua-
mur in abſolutione voluntaria, quia illa poteſt
exerceri ab eo qui eſt extra iuriſdictionem. Et
ratio eſt, quia huiuſmodi iuriſdictio voluntaria
per quam poteſt quis abſoluere excõicatum,
cohęret perſonæ, & nõ territorio; & ideò ſe-
quitur perſonam quocunque vadat. Ad quod
vide qđ dixi in.c.nouit.&.d.c.pen.ſupra de of.
lega. Et ex hoc infertur, quòd ſi aduerſarius ex-
communicati compareret, & diceret iudici exi-
ſtenti.ĩ.prouinciam ꝙ non deberet abſoluere
excommunicatum, niſi prius ſatisfaceret de in-
iuria, ſecundũ not.in.c.ea noſcitur. & in.c.par-
rochianos.ſupra eod. & ſm quod latè dicam in
.c.venerabili.ĩ.eod.in vigeſimoquinto artic.ꝙ
hoc caſu non poſſit abſoluere, cũ ammodò ab-
ſolutio eſſet contẽtioſę iuriſdictionis. Sed ſi eſſet
Legatus exiſtẽs extra ꝓuinciam, ſcribat ordina
rio vt audiat, & diffiniat, & ipsũ vice ipſi⁹ Lega-
ti abſoluat. Et ſi eẽt ordinari⁹ exiſtẽs extra diœce
ſim, ſcribat vicario, vel alteri delegato, qui cãm
audiat

audiat, diffiniat, & absoluat vice ipsius scribentis. Et ita tenet Specu. in titu. de lega. §. nunc dicamus. ver. quid si læsus. Et ex prædictis etiam sequitur, quòd legatus de latere, excommunicatum per ordinarium non potest absoluere extra prouinciam sibi decretam, tamen in tali absolutione requiritur causę cognitio .c. per tuas. supra eod. titu. & in .c. ad reprimendam. de offi. ordi. tenet Specu. in tit. delega. §. nunc dicamus. ver. quod autem dicitur. Quod ego limito, nisi talis esset excommunicatus per ordinarium, per viam statuti editi ab ordinario, quia sicut talis Legatus potest reuocare statutum, vt in .c. fin. de offi. lega. ita, & tali excommunicatione absoluere. Faciunt quæ dixi supra in tertia quæstione principali in principio. Item ex præctis infertur, quòd si Legatus qui excommunicauit in prouincia, nouit se errasse, potest absoluere licet existat extra prouinciam, quia talis absolutio potest per eum fieri sine causæ cognitione. Ad quod vide omnino, quod dixi in .c. 1. supra eod. in quinto principali articulo in fine quæstionis. Et prædicta procedunt, nisi periculum sit in mora, vt sæpius dictum fuit. Tertio limitatur, ni-
166 si † accederet cōsensus iudicis territorij, & partis, quia tali consensu accedente posset ordinarius existens extra prouinciam absoluere subditos, etiam per viam contentiosæ iurisdictionis, vt not. glo. in .c. litigantes. de offi. ordi. lib. .6. & .8. q. 2. c. 3. Et quod dixi in .c. penul. & glo. §. de offi. lega. Aduerte tamen, quòd hoc procedit in ordinario, qui absoluit subditum suum in diœcesi aliena. Sed magis dubium est, in Legato existente extra prouinciam sibi decretam, an possit absoluere subditos, de consensu ordinarij. Vincen. in .d .c. penul. tenet quòd sic. Sed glo. ibi, sentit contrarium, &
Cōm. op. hoc communiter * tenent hic Doct. & .D. m. Pro qua autem opinio. ego ibi allegaui, quia cum ordinarius hic non possit facere; ergo nō potest dare licētiam alteri hoc faciendi. 1. q. 7. Daibertum. cum similibus. Sed in contrarium facit, quòd satis videtur esse, quòd possit ibi sedere pro tribunali, sed sedere ibi potest de voluntate ordinarij, vt dixi in .c. nouit. §. de offi. lega. Specu. in titu. de lega. §. nunc dicamus. ver. sed nunquid Legatus constitutus dicit, quòd melius facit si abstineat, per .c. peregrina. 3. q. 6. Et quod not. in .c. 1. de sepul. Et prædicta intellige, de Legato constituto non de latere; quia Legatus de latere extra prouinciam existens potest absoluere, sicut ordinarius existens extra prouinciam, per viam voluntariæ iurisdictionis, vel accedente consensu ordinarij, & partis, vel ex causa notoria, vt statim dicā. Sed Legatus constitutus, non potest extra prouinciam absoluere, vt in .d. c. penul. Et vide, quod dixi supra in tertia quæstione principali istius articuli, in secundo membro principali, in fin. secundæ limitationis secundæ fallentiæ. Sed hic occurrit mihi maius dubium in Legato cōstituto, quid si accedit consensus tàm Episcopi in cuius diœcesi vult absoluere, quàm Episcopi, in prouincia sibi decreta existentis, cuius Episcopi subditū vult absoluere, & accedente etiam consensu partium possit absoluere per viam contentiosæ iurisdictionis, & dicerem quòd non, quia nullus prædictorum Episcoporum huic Legato constituto potest dare hanc potestatem, & quia extra prouinciam sibi decretam, Legatus constitutus non videtur habere aliquam iurisdictionem cohærentem personæ, quia iurisdictio cohærens personę videtur duntaxat personæ cohærere, quando est in territorio, argu. d. c. penul. de offi. lega. Et ex hoc, ego infero, quòd per viam voluntariæ iurisdictionis Legatus constitutus nō posset talem absoluere, argu. prædictorum; cogitabis tamen, quia non procedit sine dubitatione. Circa decimam quæstionem qua quæritur, vtrum quis
167 possit † absoluere mortuum; breuiter dic, quòd in casibus, in quibus mortuus possit absolui, de quibus dicam in .c. super eo. infra eod. in vigesimoquarto principali articulo, ille demum potest absoluere mortuum, qui regulariter poterat ipsum viuum absoluere, nulla subsistente causa, propter quam alius posset ipsum absoluere, vt probatur in .c. à nobis. supra eod. & ibi dixi in sexto notabili. Et si diceres, quare prius subsistente periculo poterat absoluere, & tunc non potest. Vide quod dixi supra in tertia principali quæstione, in ver. primo fallit. in decimo notab. in fin. Circa decimamprimam
168 quæstionem † principalem, qua quæritur, vtrū potestas excommunicandi sit delegabilis breuiter dic quòd sic, vt not. in .c. sacro. infra eod. dum tex. dicit ibi per se, vel per alium, & ibi hoc not. D. Anto. quòd ille tex. facit pro cōmuni practica, secundum quam Episcopi committunt absolutionem inferioribus, & est tex. expressius in .c. fi. de offi. ordi. vbi tex. vult, quòd habens potestatem absoluendi, potest illam alteri committere; cum viderint hoc expediri. Et quāuis ille tex. loquatur in absolutione propter violentam manuum iniectionem in clericum, tamen idem est in alijs absolutionibus; quia eadem est ratio, & exempla non restringunt regulam. Facit quod in simili dicimus, quòd rector parrochialis ecclesiæ potest committere alteri sacerdoti, vt audiat confessionem sui parrochiani, & illum absoluat, vt dixi in .c. omnis. supra titu. proximo. Et sic sequitur, quòd nudum ministerium est delegabile. Prædicta tamen intelligit Hosti. quando delegatio fieret per iudicem ordinarium, & ita dicit intelligendum tex. c. fin. supra de offi. ordi. dum dicit ex officio, quia debet intelligi .s. ordinario, vt cōueniat titulo, secus ergo si competeret ex priuilegio, secūdum Hosti. quia priuilegium est personale, & ideò personam egredi non debet, vt in reg. priuilegium. de regu iur. lib. 6. Sed glo. in .d. c. fin. & Docto. communiter * ibi tenent Cōm. opi.
contrarium, dicentes, quòd ideò tex. loquitur per verbum officio, vt excludat eos, quibus cōpetit ex delegatione. Nec obstat, quòd priuilegium

uilegium personale non debet egredi personam; quia per delegationem non dicitur egredi personam; eo quòd Delegatus repræsentat personam delegantis, vt in .c. sanè. supra de offi. delega. Nec etiam obst. c. fin. supra de offi. lega. quia loquitur in Delegato ad nudum ministerium, qui non pôt subdelegare. Secus si competeret alicui principaliter ex officio. Et ita dicit Ioan. Andr. seruandum esse in practica. Et idem ego dicerem, si hoc competeret ex præscriptione, vel alio iure speciali principaliter; & non per viam delegationis; & esset delegata nuda potestas absoluẽdi duntaxat; nã talis delegatus non posset alteri delegare, vt.d.c.fin. supra de offi. delega. Secus si aliquis esset delegatus ad iurisdictionem exercendam; Nam tunc sicut potest excommunicare, ita potest etiam absoluere, & alteri committere, & hoc voluit glo. 2. in fin. in .d. c. fin. de offi. deleg. & .D. m. ibi. Quamuis.D. Anto.dicat, quòd talis potestas absoluendi, non potest delegari, nisi sacerdotibus, vt ipse not. in .c.duobus. infra eod. Quod tamen intellige, respectu absolutionis, & in foro pœnitentiali. Secus quò ad absolutionem duntaxat in foro, etiam pœnitentiali; quia tunc etiam nõ sacerdoti posset fieri talis delegatio. Ad quod vide, quod latè dixi supra in vndecimo principali articulo. Ed aduerte, quia quidam volunt, quòd si Episcopus committit alicui generalem potestatem absoluendi ab omni excommunicatione, quòd propter hoc non poterit absoluete illum excõmunicatum, cuius absolutionem verisimiliter specialiter non commisisset; fortè quia erat excommunicatus propter damnũ illatum Episcopo, vel aliquid huiusmodi simile, argu. regu. in generali. de reg. iur. lib. 6. Et satis placet, per ea quæ not. in simil. in .l. obligatione generali. ff.

169 de pignori. Vtrum autem † excommunicatus Episcopus possit alij delegare potestatem absoluendi ipsum, tex. facit quòd sic, in.d.c.duobus. Et ad idem facit, quod not. glo. 2. §. de offi.delega. in.c.sanè.2. Sed in contrariũ facit, quod not. Guil. de Mon. Lau. in clemen. 1. de reli. do. super verbo fortius. vbi dicit, quòd hoc non potest. Sicut nec excommunicatus quantumcunq; occultus, potest alium per se, vel per alium excommunicare, vt not. glo. 24. q. 1. in sum. De quo dic, vt dixi in .c. 1. supra eod. in quinto principali articulo, in sexta quæstione principali. Vnde cum talis excommunicatus non habeat exercitium iurisdictionis, sequitur, ꝙ illam non potest in alium transferre. 37. dist. ad hoc. in fin. 1. q. 7. c. Daibertum. cum simil. Alij dicunt, ꝙ cũ talis Episcopus possit sibi eligere confessorem, vt in .c. fin. supra tit. proxi. quòd tunc talis confessor poterit eum absoluere, etiam ab excommunicatione; quia hoc casu videtur absoluere auctoritate Papæ, & Canonis, non auctoritate Episcopi. Et sic residet Henti. in.d.c. duobus. Item. not. circa prædicta, ꝙ si de facto aliquis absolueret aliquem ab excõicatione, & propter aliquã causam non posset illum absoluere; debet illum absolutum certificare de errore suo; eidem intimando, & notificando, qualiter non potuit illum absoluere, & quòd debeat absolutionem petere ab alio habente potestatẽ absoluendi, ita tenet Guil. de Mon. Lau. sed nunc non memini, vbi illud teneat. sed est dictum iustum, & rationabile, vt de se patet. Et ex prædictis Deo duce, habes solemniter expeditum hunc vigesimumtertium articulum, circa potestatem absoluendi excommunicatos, quis possit illos absoluere. Circa

170 Duodecimam † quæstionem, qua quæritur, quis possit reuocare, vel relaxare excommunicationem, & quibus remedijs succurratur, dixi latè in .c. sacro. §. eod. in in decimotertio principali articulo. Cæterum quia, supra in principio istius articuli, dixi, quòd excommunicatio nõ solum tolli potest per absolutionem, sed etiam per dispensationem; & de absolutione satis dictum fuit supra quis posset illam tollere. Ideò nunc videndum est ex ordine, de excommunicatione, quæ tolli potest per dispensatio-

171 nem. Circa † quod aduertendum est, quòd aut quæritur, vtrum cum excommunicato possit dispensari, ita quòd absq; aliqua absolutione possit dispensari cum eo, vt possit nõ obstante excommunicatione actus gerere, ac si non esset excommunicatus. & hanc quæstionem non memini tactam. Arbitror tamen dicendum, ꝙ stante excommunicatione, nullus inferior à Papa possit ad hunc effectum cum eo dispensare; quia vellet vnum, quod videtur impossibile de iure; videlicet, quòd existens talis qualitatis, cui per constitutionem superioris quædam sunt prohibita attentari, posset illa attentare; quod fieri non potest, per not. in .c. cum inferior. de ma. & obe. Et quod not. in clemen. ne romani. de elec. Item quia talis videtur consentire, ꝙ iste persisteret in peccato, & in contemptum, ecclesiæ. & ideò non potest hoc cõcedere, arg. .l. iurisgentium. §. sed cum nulla. ff. de pac. cum sua materia. & in regu. non est obligatorium. de regu. iur. lib. 6. Item quia non reperij ad hunc effectum aliquo casu à iure permissam dispensationem, ita vt dicamus, propter hanc causam, illam esse permissam Episcopis. Ad quod vide, quod dixi in .c. at si clerici. supra de iudi. Arbitror tamẽ attentari posse, quòd si aliquis actus esset excommunicato prohibitus ex constitutione episcopali, quòd posset Episcopus cum ipso dispensare, vt possit non obstante tali statuto illum actum gerere; ex quo talis actus erat sibi permissus à iure communi, quia cõtra statutum proprium potest statuens dispensare, tex. & Docto. in .c. cum nostris. de concess. præben. tenet Inno. in .c. cum ad monasterium. supra de statu mona. & .c. dilectus. §. de tempo. ordi. & per Ioan. Andr. in .c. cui licet. de regu. iur. lib. 6. Licet aliqui contra. Et ex his videtur dicendum, quòd Papa pôt dispensare cum tali excõicato, vt non obstante excommunicatione, possit actus exercere à iure prohibitos. Quod ego intelligerem duobus concur-

concurrētibus. Primo, si modo prohibito illius actus descendat à iure positiuo, probatur in .c. pia. de excep. lib.6. vbi Papa per constitutionē suam relaxauit, vt ibi processus agitatus pro actore excommunicato qui erat nullus, hodie teneat, vt dixi latè io .c. sacris. supra in decimonono principali articulo, quinta quæst. principali, secundo mēbro principali. Secus si actus ille esset prohibitus à iure diuino, vel propter peccatum. Item arbitror, quòd sit necessariū, ꝙ ex causa faciat talem dispensationē. 1.q.7.c. & si illa. Aliàs autem esset dispēsatio, & dispensator peccaret, not. Inno. in.d.c. cum ad monasterium. In his tamen, quæ sunt de iure positiuo, io principe sufficit sola voluntas, & ipsa habetur pro causa, cum ipse sit supra ius, vt dixi in .d.c. at si clerici. supra de iudi. Et aduerte, quia dicit singulariter Bal. in addi. Specu. in secunda addit. ꝙ dispensatio propriè loquēdo, est in libero arbitrio superioris; Et si dispensat causa suadente, est gratia gratis facta; si non, est iniuria; tñ nulli querelę locus est. ff. de aqua quotid. & æsti. in.l.1.§. permittitur. Nulla enim dispensatio gratiosa habet causam finalem necessitātem; sed fundatur in causa impulsiua. Largè tamen dispensatio, quæ est necessaria, & debita, dicitur dispēsatio, quę est necessaria, vt ętatis miseratio, vt in.l. auxilium.§. fi. ff. de mino. & in .l. quid ergo.§. pœna grauior. ff. de infami. & de inoffi. test. in .l. papinianus.§. fin. secundum Bal. in prædicta additio. Aut nos quæri-
372 mus, vtrum † quis cum excōmunicato possit dispensare post absolutionem; vt puta, quia post absolutionem remansit irregularis, eo ꝙ existens excommunicatus immiscuit se diuinis. Et hoc casu, licet talem ante contractam irregularitatem posset Episcopus dispensare, tamen ex quo factus est irregularis, nullus citra Papam potest cum tali dispensare. Ad quod vide, quod dixi in.c. per tuas.§. eod. in vigesimo principali articulo. Et hinc est, quod dicimus, quòd potestas dispensandi difficilius conceditur, quàm potestas absoluendi, vt ibi dixi. tradunt Ioan. And. & D. m. hic, & Docto.
373 in .d.c. per tuas. Postremo † circa hunc articulum, not. quòd differētia est inter absolutionem, & reuocationem, seu relaxationem. Absolutio competit in dubio, & fit cum iuramento, & debita solemnitate. Relaxatio, vel reuocatio fit cum de iniustitia constat. & ista fit ab excommunicatore, non a superiore; quia superior absoluit, non autem relaxat, vt dicit Ioan. Andr. in.c.1. eod. titu. lib.6. & vide quod dicā in .c. venerabili. infra eod. io vigesimoquinto principali articulo. Et ex his Deo duce, habes notabiliter expeditum hunc vigesimumquartum articulum principalem.

Capitulum .XLIII. Responso.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatis, & interdictis potest prædicari verbum Dei, non tamen possunt ipsi audire diuina. nu.3.*
2 *Excommunicatis licitè communicatur, ad finem, vt conuertantur.*
4 *Sacramenta quæ concedantur tempore generalis interdicti.*
5 *Dictio præter, sequens orationem negatiuam, stat inclusiuè.*
6 *Chrismandi potestas est permissa solis Episcopis.*

RESPONSO NOSTRO. Excom-
1 municatis, † & interdictis potest
prædicari verbum Dei. Et tem-
pore generalis interdicti conce-
ditur baptismus, chrismatio in froote, & pœ-
nitentia morientium .h. d. Et sunt duæ par-
tes principales, sicut sunt doo dicta. secunda
ibi, præterea. Et quælibet pars subdiuiditur
in consultationem, & responsiooem. Primo
not. quòd sententia excommunicationis vide-
tur posse ferri in vniuersitatem. De quo dic vt
dixi in.c. mulieres.§. eod. in septimo principali
articulo, quæstione secuoda, vbi dixi qualiter
2 tex. noster intelligatur. Secundo † not. quòd
excommunicatis licitè cōmunicatur, ad finem,
vt conuertantur. Et ideò licitè eis prædicatur
verbum Dei, & alia huiusmodi, quæ tendunt
ad eorum salutem.c. cum voluntate. infra eod.
De quo dic, vt latè dixi in .c. inter alia. supra
eod. in vigesimo principali articulo, in septima
fallentia. Tertio not. ibi, quatenus videris ex-
pedire, vt dixi in .d. septima fallentia. Quarto
nota. quòd excommunicatis non est prohibi-
3 tus ingressus ecclesiæ; nisi causa † audiendi diui-
na; dixi io.c. sacris. in nono principali articulo,
in secunda quæstione principali. Quinto not.
ex secunda parte, tria sacramenta concessa tem-
4 pore generalis interdicti. † Primū baptismus.
Et licet tex. loquatur de paruulis, idem est de
adultis, vt.d.c. De matrimonio, & ordinibus
dic, vt in .c. non est. de spon. Ego aūt latè di-
cam de materia interdicti in fin. huius tituli.
4 Sexto not. quòd dictio præter, † sequens ora-
tionem negatiuam, stat inclusiuè, vt dixi de di-
ctione, nisi, in .c. inter alia. supra. eod. Septi-
6 mo † not. ꝙ potestas chrismandi est permis-
sa solis Episcopis, & non inferioribus. de quo
in.c. quanto.§. de consue. Glo. 2. oppo. & sol-
uit. Io ea glo. ibi. 24.q.3. dic de hac materia, vt
ibi, in glo. summę, &. 3.q.4. in sum. &.d.c. non
est. Tu dic de materia, vt latè dixi in .c. penol.
de pœnis. & ibi vide omnino. In fin. glo. dic, vt
dicam in fin. tituli.

Cap. XLIIII. Inquisitioni.

SVMMARIVM.

1 *Coniunx si pro certo scit impedimentum matrimonij, non debet reddere debitum; sed potius pati excommunicationem.*
2 *Scire, & credere differunt.*
3 *Credulitatis varij sunt gradus.*

4 *Dei iudicium, & ecclesiæ differunt.*
5 *Ius canonicum expedit secundum opin. quæ non potest expedire secundum veritatem.*
6 *Conscientiæ iudicium est sequendum, quando est ex probabili causa.*
7 *Euidens, & manifestum, quomodo inter se differat.*
8 *Excõmunicatio, licet continens aliquod iniustum, valet.*
9 *Prælatus quando præcipit coniugibus, vt simul habitent, an sit ei obediendum.*

1 INQVISITIONI. Si coniux † scit
pro certo impedimentum matri-
monij, non debet reddere debi-
tum; sed potius pati excommuni-
cationem. Si autem hoc credit ex causa pro-
babili, & discreta, tunc potest reddere debitum;
non autem exigere. Sed si ex leui, & temeraria
causa, deposita conscientia debitum reddere, &
exigere potest .h. d. Diuiditur, quia primo di-
stinguit casum, de quo queritur, & secundum
membrum prosequitur, ibi, in secundo. & ter-
tium subdistinctionis membrum prosequitur
ibi, verũ. Primo not. quòd aliud est scire, aliud
2 credere. † Nam sciẽtia habet se in certum. Ad
quod vide, quod not. in .c. cum causam. supra
de testi. in tertio principali articulo, in prima
quæst. Credulitas verò se habet in incertum,
& quandoq; potest esse falsa. Ad quod vide,
quod dixi in .c. fin. supra de iureiur. Secundo
3 not. quòd ad credulitatẽ quis deducitur † per
varios gradus; quandoq; ex probabili conie-
ctura; quandoq; ex temeraria præsumptione.
Ad quod vide, quod dixi in. d. c. fin. de iureiur.
Et ex prædictis infert .D. m. quòd si testis di-
cat se credere, quòd per hoc non facit plenam
fidem. Ad quod vide, quod dixi in .d. c. cũ cau-
sam .s̃. de testi. in tertio princi. articulo. q. 16.
4 Tertio not. quòd iudicium † Dei, seu ecclesiæ
triumphantis, vel fori pœnitentialis discrepat à
iudicio ecclesiæ militantis, seu fori contentiosi;
& dimittendum est iudicium fori, & sequen-
dum iudicium Dei, & fori pœnitentialis. Et
sic patet, quòd finis iuris canonici, non semper
innititur veritati, & in patriam directiuo. Nã
respectu fori contentiosi, quandoq; decipitur.
Sed finis fori pœnitentialis semper innititur
veritati; & semper est in patriã directiuus, secũ-
dum .D. Anto. hic. Sed ego arbitror, quòd fi-
nis iuris canonici sit semper in patriam directi-
uus, vt dixi in materia vsurarum in quarto prin-
cipali articulo in quinta quæstione. Sed pro-
pter malignitates hominum, & ignorantiam,
quandoq; ecclesia fallitur quò ad forum con-
tentiosum, cum credit esse vnum, & est contra-
5 rium, vt hic. Quarto † not. quòd illa, quæ nõ
potest ius canonicum expedire, secundum suas
traditiones, & regulas, vt innitens veritati, illas
expedit innitens opinioni. Nec per hoc impe
dit, nec impedire potest, quominus quis possit
recurrere ad forum pœnitentialem, & illum
consequi secundum veritatem, quam nouit.

Et ex prædictis infertur ad vnum not. hic, quòd
licet sententia, quæ innititur opinioni, fa-
ciat de indebito debitum, illud vt debitum ser-
uari faciens, vt .l. Iulianus verum debitorem. ff.
de condi. inde. tamen per hoc non facit, inspe-
cto more fori pœnitentialis, quominus ille re-
perta veritate debeat illud debitũ restituere. Et
idem sentit Inno. in .c. quia pleriq;. de immu.
eccle. & .D. m. in .c. cum inter. de re iudi. in not.
Et ideò obtinens ex sententia, quam scit iniu-
stam, non agit salua conscientia; quia ex ea nõ
est orta vera naturalis obligatio; sed ficta. pro
qua ficta non agitur, salua cõscientia. Ad quod
vide Docto. in .d. l. iulianus. Prædicta tamen
videntur limitanda, nisi ante veram conscientiã
iniustæ sententiæ, tantũ tẽporis curreret, quòd
esset præscriptum; quia tunc saltem videtur esse
tutus vigore præscriptionis. De quo tamen vi-
de quod dixi in .c. vigilanti. de præscrip. Quin-
6 to not. quòd iudicium † conscientiæ est se-
quendum, quando conscientia inducitur ex di-
screta, & probabili causa. Non tñ debet quis
ꝓpterea aliquid ꝓpria auctoritate agere cõtra
conscientiam; sed illam ponere ad consilium
superioris, cuius cõsilio illam deponere debet.
Ad quod vide, quod dixi in .c. accusasti .s̃. de
accu. dixi etiam in .c. & si quæstiones. de symo.
Et dicit hic .D. Anto. quòd conscientia est
quædam impulsio animi, ad credendum id, de
quo nõ est bene certus; inclinat enim, vel pun-
git animũ ad illud, vel illud credendum. Sexto
not. ibi, euidenti, & manifesta, propter copulã,
quæ solita est coniungere diuersa; quòd aliud
7 videtur importare euidens, † & aliud verbum
manifestum. Euidens dicitur, quod clarum, vel
apertum est, Sed manifestum dicitur id, quod
est manifestissimum. Facit .l. si verò. §. fin. ff.
qui satisda. cogan. Vltimo colligitur hic, quòd
excommunicatio contines aliquid iniustum,
8 vel † lata ex falsa causa, valet; Et licet in se in veri-
tate contineat peccatũ, tamẽ quia hoc non cõ-
stat ecclesiæ, quę in foro contentioso non iudi-
cat de occultis, ideò tenet. Quod est verum,
quando iniustitia est occulta; Secus si manife-
sta; quia tunc esset nulla, vt dixi supra in .c. nul-
li. in octauo principali articulo, quæstione de-
cimaseptima. Et etiam circa materiam ex-
communicationis tractant hic Inno. & Docto.
quando quis dubitat, an aliquis sit excommu-
nicatus, vel non, an possit illi communicare.
Et quid de eo, qui est excommunicatus in vno
loco, & postea reperitur in alio loco. Et quid
si talis dicat se absolutũ. De quibus ego latè di-
xi in .c. inter alias. supra eod. in vigesimo prin-
cipali articulo, & in nona fallentia principali.
Glo. 1. fortificat tex. & allegat multa iura.
In fin. glo. Inno. & Docto. hic tractant,
vtrum Papæ, vel superiori aliquid iniustè
mandanti sit obediendum. Et idem dicit
Innocen. si præceptum esset iniustum, licet
non contineat peccatum; puta, quòd dem li-
bros meos alicui. Sed Papæ in spiritualibus,
& ecclesiasticis est obediendum, licet præceptũ
sit

fit iniustum; dummodo nõ cõtineat peccatum,
vt. 19. dist. c. in memoriam. Et sic in ecclesiasti-
cis personis; dummodo ex præcepto non præ-
sumatur vehemẽter perturbari vniuersalis sta-
tus ecclesiæ, aut futura scandala, vel mala oriri
secundum Innocen. Ioan. And. & Docto. hic.
Sed tu aduerte, quia ista non est principalis ma
teria; sed materia tituli. de ma. & obe. & con-
uenit. c. secundo illius tituli. Et ideò hic omit
tam, & fortè ibi plenè examinabo hunc articu-
lum. hic enim solum remisi examinandum iux-
ta materiã tituli pro cõsuetudine mea, id quod
dixi in vltimo notabili. Glo. 2. q̃rit, quę dicatur
leuis, & quæ temeraria credulitas; dic, vt in ea.
9 Postremo † quia tex. hic circa istum articulum,
quando Prælatus præcipit marito, vel vxori, vt
iuxta legẽ cõiugij debeant simul habitare &c.
vtrum sit ei obediendum, Tex. distinguit, vt in
eo habetur. Doct. hic tractant, ꝙ si vir cui hoc
præcipitur, põt illi cõmisceri, vxor tñ non põt
ab illo petere debitum. Sol. dicit Io. Andr. ꝙ
ad mandatum ecclesiæ potest illi reddere debi-
tum. Nec fit illi per hoc ꝓiudicium, vt per hoc
videatur accusationi adulterij renunciasse; quia
si aliud diceretur, esset lex, vel præceptũ iudicis
iniquum, & illum illaqueans. 27. q. 1. c. de vi-
duis. de resti. spo. c. literas. Sed nec per hoc in-
currit irregularitatẽ, de qua. 34. dist. c. si cuius.
Exigere aũt non debet. Et hoc, quod dixi, ꝙ
tenetur reddere debitum, limitatur, nisi factum
sit adeò notorium, quod non sit locus infici
aitoni; tunc enim sua auctoritate posset dimit-
tere illam, de diuor. c. significasti. Et per conse-
quens fortius illi debitum denegare; nam hoc
casu, si sponte redderet debitũ, præiudicaret si-
bi, quò ad accusationem adulterij, & quò ad il-
lam speciem irregularitatis. Sed si ante separa-
tionem, iudice, cui de adulterio non constat,
præcipiente, reddatur debitum, nõ fit sibi præ-
iudicium, nec in accusatione adulterij, nec quò
ad illam irregularitatem, secundum Innocen.
qui dicit, quòd aliqui contra. Sed Hostien. re-
mittit ad sum. in titu. de biga. §. quasi biga-
mus. Et bene fecissent omnes ommittere; quia
non est materia principalis tituli, quia quò ad
redditionem debiti, & accusationem adulterij,
conuenit titu. de adulte. quò ad separationem,
titu. de diuor. quò ad irregularitatem ratione
bigamiæ, ad titulum de bigam.

Capitulum. XLV, Contingit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus si à prælato suo tertio monitus non reassu-
mit habitum, & tõsuram, perdit priuilegium
clericale.*
2 *Clerici ex pluribus debent discerni à laicis.*
3 *Exterior habitus indicat aliquem.*
4 *Factis quando opus est, verba non sufficiunt.*
5 *Clericus ex solo delicto apostasiæ, etiam in mino-
ribus constitutus, non perdit priuilegium cle-
ricale.*
6 *Priuilegium meretur amittere, qui priuilegio a-
butitur.*
7 *Priuilegia clericorum, quare instituta sint.*

Contingit. Clericus si à prę-
1 lato suo tertio monitus non reas-
sumit habitum, & tonsuram, per-
dit priuilegium clericale. h. d. Sed
vt expressius cõueniat tı. ego summosic. Quã-
uis clericus dimittat habitũ, & tonsurã, & ne-
gocijs clericis non cõuenientibus se immisceat,
non perdit tñ priuilegiũ canonis, nisi tertio mo
nitus noluerit se emendare. h. d. Primo poni-
tur Comitis querela. Secundo prouisio, ibi,
vtrum. Primo nota, quòd clerici ex plurimis di-
2 scerni † debent à laicis. Primo, in modo tonsu-
ræ. Et de tonsura, & quali vide. 12. q. 2. c. duo
sunt genera, & bonam glo. in cle. 1. de vi. &
hone. cleri. Secundo, respectu habitus; quia
clerici non debent vti eisdem vestimentis, quẽ-
admodum & laici. Vide tex. in. c. clerici. de vi.
& hone. cleri. vbi certi colores vestimentorum,
& certa qualitas, prohibentur. Sed non est de-
terminatũ specificè, quales debeant esse vestes
eorum, & qualitates habitus. & quid ostendat,
vel significet, vide quod latè dixi in clem. 1. de
elec. Tertio debẽt differre in qualitate negotio-
rũ, quia clerici non debent attẽtare negocia eis
non conuenientia. c. 1. & . 2. ne cleri. vel mo.
. c. fin. de vi. & hone. cleri. tex. cũ glo. 86. dist.
. c. peruenit. Secundo not. quòd ex qualitate
3 habitus exterioris † præsumitur de aliquo, de
quo vide quod latè dixi in. d. clemen. 1. de elec.
Tertio not. quòd bona operatio non debet à
labijs declarari; sed facto, & opere. Nec mirũ;
4 quia † vbi opus est facto, verba non sufficiunt.
. s̃. de offi ordi. c. pastoralis. in fin. & de eo, qui
mit. in pos. in. c. 1. Quarto not. quòd ex so-
lo † delicto apostasiæ clericus, etiam in minori-
bus constitutus non perdit priuilegium cleri-
cale, & si deprehenditur in delicto corrigetur,
vt hic, & expressius in. c. si iudex laicus. eod. tit.
lib. 6. Tenet ergo priuilegium canonis, si quis
suadente. nisi fuerit tertio monitus, & non resi-
puerit; quia tunc amittit ipsum priuilegium.
dummodo fuerit monitus à prælato habente in
eum iurisdictionẽ. Et requiritur tertia moni-
tio separata; nec sufficit vna peremptoria pro
omnibus. Ad quod vide quæ latè dixi in. c. per-
uenit. supra eod. in decimoquinto pricipali ar-
ticulo, in secundo membro principali, in ver.
tertio fallit. Quinto not. illud vulgatum, quòd
6 priuilegium meretur amittere, qui † permissa
abutitur potestate ac frustra legis auxilium im-
plorat, qui committit in legem. Ad quod vi-
7 de iura allegata hic in glo. Vltimo † not. duo
propter quæ fuit institutum priuilegium cleri-
corum; videlicet, quò ad coercendum violen
tiam laicorum; & pro ipsorum clericorum tu-
tela. Glo. 1. est satis clara. Et in fin. vide quod
tradit glo. in. c. dilecti. de appel. Glo. 4. in prin.
ad trinam monitionẽ, allegat tria concordan-
tia, deinde opponit, quòd clericus incedẽs sine

habitu

habitu clericali abſq; alia monitione perdat pri-
uilegiū. Et ad hoc allegat duo iura, & ſoluit.
Deinde glo. ſecūdo loco opponit, q̄ ēt clericus
omittens habitū abſq; monitione perdit priui-
legium clericale, & allegat duo iura, & ſoluit. In
ea. glo. ibi, ſed non in cōtrarijs; ſentit ergo glo.
quòd aut clericus ſe immiſcet exceſſibus graui-
bus, & amittit priuilegium clericale abſque mo
nitione, aut leuibus, & non amittit; niſi dimiſ-
ſerit habitum, & fuerit tertio monitus. Alij
tamē aliter dicunt. Ad quod vide, quod latè di-
xi in .c. peruenit. ſ. eod. in nono principali ar-
ticulo, in tertia quæſtione principali, in ver.
duodecimo infertur, & .in .c. perpendimus .ſ.
eod. in intellectu illius capituli. In fin. glo. dic
de hoc, vt habetur hodie in .c. vni. de cleri.
cōiug. lib. 6. Glo. finalis eſt clara, dic vt in ea.

Cap. XLVI. In Præſentia.

SVMMARIVM.

1 *Ab excommunicati denuntiatione repellitur, qui non præmonuit, & ei communicauit.*
Cap. iſtius intellectus primus. num. 2. Secundus nu. 3. Tertius, nu. 4. Quartus, nu. 5.

1 IN PRAESENTIA. Ab excom-
municati denūciatione repellitur,
qui non præmonuit, & illi com-
municauit. h. d. Secundum vnum
intellectum. Primo, ponit dictum. Secundo,
ſubijcit rationem, ibi, cum ſuper hoc. Primo
not. ſummarium, de quo latè dices in glo. Poſ-
ſent etiam alia notabilia colligi, ſecundum va-
rios intellectus, de quibus dicetur in glo.
Glo. prima format contrarium, & ſoluit; & ſo
lutionem latè examinat. Deinde in verbo item
poteſt, colligit argu. ex tex. & illum reprobat,
ponens quid iuris olim eſſet, & quid hodie. In
eadem glo. ibi debuit illum primo præmonuiſ-
ſe; dic, ſed charitatiuè vt ſe corrigeret, & abſo-
lutionē peteret. Non autem debuit contrariū
agere, eidem communicādo, & per cōſequens,
tacitè ipſius excommunicationem approban-
do, quòd hoc caſu non admittitur talis, qui nō
præmonuit ad denunciandum, vt in .c. cum di-
lectus. de accuſa. Nam talem denunciationem
debet præcedere charitatiua admonitio, vt ibi
dicitur. Et tradit Ioan. Andr. & Doct. in .c. in-
quiſitionis. in prin. de accu. Et Ang. in repe.
.l. ſi certis annis .C. de pactis. Ad quæ vide,
quæ latè dixi in materia illius denunciationis,
in .c. nouit. ſupra de iudic. Talis enim, qui
cum excommunicato communicauit, & ſine
monitione ipſius denunciat, & ſic improperat,
quod ſemel approbauit, quod facere non po-
teſt. 32. q. 2. horrendus. præſumitur venire ad
denunciandum, non ex charitate; ſed ex malo
2 zelo, & ideò repellitur. Et iſte eſt † vnus intel-
lectus iſtius capituli, ſecundū Domi. quicquid
dixerit Vincen. dic, vt ſtatim dicam, & vide ad
prædicta, ea quæ dixi in .c. perpendimus. ſ. eod.
in fi. Et adde quod ſtatim dicam in exceptio-
ne excommunicationis; Quia licet quis com-
municauerit excōmunicato, etiam ſi ipſum
non præmonuerit, poteſt tamen contra ipſum
agentem excipere de excommunicatione, vt
in .d. c. à nobis præallegato. hic in prin. glo.
pro ſol. not. & ſequuntur Doct. quia ex
quo talis moleſtatur, poteſt ſe defendere quo-
cunq; modo, vt in .c. cum inter. ſupra de excep.
& in reg. nullus pluribus. de regu. iur. lib. 6.
Ad quod vide, quod latè dixi in .c. ſacris. ſupra
eod. in decimonono principali articulo, in ſex-
ta quæſtione principali, in primo mēbro prin-
cipali, ver. quinta declaratio eſt. Quinimo li-
cet quis communicauerit cum excommunica-
to; tamen non propterea, debet amplius com
municare, vt hic dicunt Io. And. & .D. Anto.
de quo dixi in .c. inter alia. ſupra eo. in vigeſi-
mo principali articulo, in ver. noua declara-
tio eſt. Et pro hoc, ego arbitror certificari poſ
ſe, quòd quando quis communicauerit excom
municato, quòd ſi ipſum poſtea pœnituit, &
præmonuit charitatiuè, q̄ poterit illum denun-
ciare, non obſtante præcedenti cauſa, quia præ-
cedēs mora videtur purgata. Sicut in ſimili di-
cimus de mora præcedenti, quæ per ſequentē
obligationem purgatur, vt traditur in .l. ac-
ceptam. C. de vſu. cum ſua materia, & per Bar.
& Doct. in .l. ſi inſulam. ff. de ver. obli. Et hanc
opinionem poſtea reperi tenere hic Vincen. &
ſequitur Ioan. And. Loquitur ergo iſte tex. vt
ſupra dixi ſecūdum communem* intellectum, Com. op.
in denunciatione quam non poteſt facere, qui
non præmonuit, & qui communicauit excom-
3 municato. † Secundum intellectum ponit hic
Vincen. videlicet, quòd tex. loquatur in eo,
qui communicauit excōmunicato, & vult age-
re, & repellitur, eo quòd communicando in
diuinis, pro vt hic dicit tex. incidit in maiorē;
intelligendo hic, de excommunicato à Papa. Et
ita videtur intelligere glo. fin. allegando .c. ſigni
ficauit. ſupra eod. Ad quod vide, quod ibi di-
xi, & in .c. inter alia. ſupra eod. in vigeſimo
principali articulo, in tertio membro principa-
li, ver. in ſecundo caſu principali in principio.
4 Tertius † intellectus, ſecundum Vincen. eſt, q̄
tex. noſter loquitur, quando excommunicatus
producitur in teſtem, vt talis non repellatur à
teſtimonio, excommunicationis prætextu, ex
quo volens illum repellere eidem prius com-
municauerat. Vnde obſtat ſibi exceptio prio-
ris communionis, quòd tamen poteſt tolerari,
ſecundum Vincen. in ciuili, vel cum produci-
tur teſtis in cauſa denunciationis. Sed dicit Io.
Andr. quod hoc eſt falſum, quia replicatio cō-
munionis, non tollit talem exceptionem; per
decretalem à nobis. ſ. de excep. Et ita com-
5 muniter* tenēt Doc. Quartus † intellectus eſt, Cōm. opi.
ſecundum Vincen. quòd iſte tex. noſter intelli-
gi poteſt, quando decanus, dicebat ſe abſolu-
tum, ad quod probandum inducebatur hoc in-
ditium, videlicet, quòd Epiſcopus, & canonici
communicauerant ei, de quo remittit Io. And.

ad ea quæ traduntur per Doct. in.c.proposuit.
§.de cle.excō.min.super fi.vlti.glo. Sed tu vide
quod latè dicam in.c.venerabili.J.eo.in vigesi-
moquinto princ. artic. vbi tractabo de materia
ꝓbationis,& absolutionis. In ea.gl.ibi,de accu
sationibus nulli,dic de hoc artic.vt ibi latè dixi.
In ea.glo.ibi, item potest hic sumi argumētum,
dic de hac materia, vt latè dixi in.c.sacris.§.eo.
in decimonono princ. artic. in sexta quæstione
principali,in quarto membro principali.

Capitulum. XLVII. Quantæ.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus est quilibet permittens clericum percuti, si prohibere potest.*
2 *Opinio, quæ in iure est euidenter falsa, est præsumptio, seu temeritas.*
3 *Consentiens facienti, pari pœna punitur, etiam quando pœna ipso iure imponitur.*
4 *Delicto obuiare qui potest, & non vult, præsumitur fauere delinquenti. & vsque ad fi.*
Cap.istud legitur tribus modis. Primo modo, nume. 5. Secundo, nu.6. Tertio, nu.7.
8 *Dolum allegans debet illum probare.*

1 QVANTAE Præsumptionis. Legi-
tur duobus modis in glo. & vno
modo extra glo. Et secundum pri
mum modum.h.d.Excōicatus est
quilibet permittens clericum percuti, si prohi-
bere potest.h.d. Vel aliter, ſm secundum intel-
lectum,& lecturam.Excōicatus est ille,qui per-
mittit clericum percuti, si ratione officij pote-
rat prohibere,& non prohibuit.h.d. Vel aliter,
secundum tertiam lecturam,excōicatus est,do-
losè permittens clericum percuti,ex quo pote-
rat ꝓhibere.h.d. Primo pręmittit culpā. Quā
secundo aggrauat ibi, ne autem. Tertio aggraua
tionem declarat,ibi,eos delinquētibus. Primo
not.ibi,aliquorum præsumptio &c.quòd opin.
2 quæ est † in iure euidenter falsa, potest appellari
præsumptio,vel temeritas. Secundo not. ꝙ etiā
3 vbi imponitur † pœna ipso iure,faciens,& con-
sentiens pari pœna puniuntur. quod tñ potius
ꝓcedit per quādā fictā interpretationem, quā
propriè. Et ideò non haberet locum in statutis,
quæ requiruntur, quòd verba ꝓpriè intelligan-
tur,vt in.l.3.§.hęc verba.ff.de nego.gest. Et de
materia,vide per glo.& Doct.in.c.1.§.de offic.
deleg.& ibi dixi. Et vide,hic alia iura allegata in
glo.1. Et ex prædictis, & etiam ex tex. not. ꝙ
appellatione facientis non cōprehenditur fieri
faciēs in materia stricta, nisi ex interpretatione
extensiua. Ad quod vide qd' dixi in.c.vt famæ.
4 §.eo. Vltimo not. ꝙ volens obuiare † delicto,
& non obuians,pręsumitur fauere delinquenti,
hoc tamen procedit ex interpretatione. Et ita
etiam concludit Azo.in brocar.suis. Ad quod
vide quod tradit Bar.in.l.is qui opem.ff.de fur.
& in.l.non solum.§.si mandatu. ff.de iniur. Et
vide qd' dixi,in.c.dilecti.§.de priuileg. Glo.1.
est satis clara. Glo.2.in princ.allegat iura con-
cordantia. & infert decidendo vnam q̃stionem.
Deinde glo.in verbo sed non videtur, opponit,
& ꝓ solutione ponit duplicē opin. & rñsionem
Io.& aliorum.Contra secundā allegat canones,
& rñdit dupliciter. In fi.glo.dic,Ex hac glo.col
5 ligūtur duæ lecturæ. Prima est, † ꝙ quilibet qui
pōt obuiare ne clericus percutiatur, & non ob-
6 uiat,incurrit excōicationē. † Secunda lect.po-
nitur per alios,quos sequitur glo.nostra,vt intel
ligatur in hñte iurisdictionē,seu ptātem in ver-
berāte,quia iste potest,& debet obuiare; Secus
in alio,vt puta socio non habente hanc ptātem.
7 Extra glo.Inno.hic, † ponit vnam tertiā lecturā,
quam etiam sequuntur Doct. vt litera intelligatꝰ
gñaliter, etiā in habēte ptātem,seu iurisdictio-
nem,dummodo dolosè patiatur;secus si nō do
losè,sed ex negligentia. Vel quia non vult se im
miscere rumoribus aliorum,& tunc non incidit
in excōicationem;quia ad incurrēdam excom-
municationem,cano.si quis suadente. exigitur
dolus, vt patet ex tex. in. d. c. si quis suadente.
17.q.4.dixi latius in.c.peruenit.§.eod.in nono
princ.artic.in quarto membro princ.in princ.
Et sic patet, ꝙ vbi cessat dolus, nō habet locum
dispositio tex.nostri,vt in simili in.l.1.C.de sic.
& in.l.pen. ff.de adult. & hoc tenet hic.D.m.
Mouetur per tex. ibi, fauere interpretans &c.
quasi velit tex.illaqueare non simpliciter negli-
gentem,vel pro suo cōmodo se retrahētem,sed
pro tacito suo fauore. Et mihi etiam placet, ꝙ
nullus incidit in istum, vel illum canonem sine
dolo,vt dixi in.d.c.peruenit.in nono prin.artic.
in quarto membro.in princ. Et secundum pre
dictas opin.debet intelligi glo.magna in fi.in.c.
mulieres.§.eod.Et Tancre.Goffre.& Inno.ibi,
& glo.2.17.q.4.c.omnes. & Archid.& Lau. in
.d.c.si quis suadente diabolo. Sed quærit.D.m.
hic,vtrum eo quòd quis fuit præsens,& potuit
obuiare,& non obuiauit, præsumatur in dolo.
8 Et arguit primo quòd non,quia qui † dolum al-
legat,probare debet,per not.in.l.quoties §.qui
dolo.ff.de ꝓbat.& in c.2.de renun.lib.6. In cō
trarium allegat tex.nostrum, qui videtur inter-
pretari dolum,& fauorem, eo ipso quòd potest
obuiare, & non obuiat. & hanc vltimam partē
sequitur. Mouetur, quia præsumptio est con-
tra non obuiantem, & dolus probatur ex con-
iecturis, vt dictis iuribus. Et ideò oportet, ꝙ
talis purget illas coniecturas. Et supra dicta no
tantur ex canone si quis suadente.

SACRO. Hoc capitulum, vt ser
uarem ordinem articulorum.ple-
nè tibi expediui.§.post.c.nuper.
& ideò require hoc,post illud.

Capitulum .XLIX. Nouerit.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici,& eis quomodocunq; participantes, sunt excommunicati.*

2 *Personarum species quinque, quæ ipso iure incurrunt excommunicationem.*

3 *Statuta laicorum, an quando ligent clericos: remissiuè.*

4 *Statuta quæ dicuntur esse contra libertatem ecclesiasticam.*

5 *Excommunicationē ipso facto vt incurramus, quæ statuta contra libertatē ecclesiasticam requirātur: Et quæ violatio ecclesiasticæ libertatis.*

6 *Excommunicationem ipso iure qui incurrant ob violationem ecclesiasticæ libertatis.*

Et an hoc indistinctè procedat tàm in clericis, quàm in laicis. nu. 7.

Et quid de priuilegijs concessis à lege diuina. num. 8.

Et an vniuersitas sit excommunicata, quæ talia statuta facit. nu. 10.

Et an mandantes. nu. 11.

Et an dictantes, consulentes, & scribētes. nu. 12.

Et quid si dominus, vel decuriones mandarunt aliquibus quod facerēt statuta, & illi fecerūt aliqua contra libertatem ecclesiasticam, vtrū mandatores sint excommunicati ipso facto. num. 13.

Et quid si post talia statuta ponatur statutum generale cassans ea, an euitetur pœna excommunicationis. nu. 14.

9 *Statuens an ligetur proprio statuto.*

15 *Amouere plus est, quàm abolere, cassare, & cancellare.*

16 *Qualiter, & quibus ex causis facientes talia statuta, excusentur.*

17 *Statuta talia an valeant.*

1 NOVERIT. Excommunicat † hæ-
reticos, & quosdam violatores ec-
clesiasticę libertatis. h. d. Secun-
da principalis ibi, nec non, & qui
decætero. Primo not. ex prima parte, quòd
omnes hæretici, tàm masculi, quàm fœminæ,
& eorum defensores, receptores & fautores
ipso iure sunt excommunicati. Vide in. c. con-
tingit. 1. §. in decimotertio principali articulo,
2 ver. decimoquarto. Secūdo not. † quinq; spe-
cies personarum, quæ ipso iure incurrunt ex-
communicationem. Prima, quicunq; seruari
fecerint statuta contra ecclesiasticam libertatē.
Secunda, statutarij, & superiores statutorum
contra ecclesiasticam libertatem. Tertia, Pote-
stas, consules, & consiliarij locorum, vbi hæc
statuta fuerint edita, aut seruata. Quarta, qui-
cunq; iudicans super talia statuta, & consue-
tudines. Quinta, qui talia statuta. ĩ. duos men
ses post publicationem istius decretalis, non
fecerint remoueri. Cæterum, vt præsens ma-
teria plenè habeatur, ad clariorem intellectum
tex. & glo. prosequor principaliter quinq;
membra. Primum erit, quæ statuta dicantur
esse contra ecclesiasticam libertatem. Secun-
dum, propter quæ statuta, & propter quā vio-
lationē ecclesiasticæ libertatis, quis incurrat ex-
cōicationē. Tertium, qui sint illi, qui propter
causam prædictam excōicationem incurrant.
Quartum, qualiter, & quibus causis excusent.
Quintum, vtrum talia statuta valeant. Et est ad-
uertendum, quòd ego non intendo hic tracta-
re, aut examinare; vtrum, & quādo statuta lai-
3 corum ligent clericos, † seu ecclesiasticas per-
sonas, & quomodo; quia non est materia no-
stra. Sed videas de hoc latè, per Pe. de Ancha.
in repe. c. 1. de consti. in. 11. q. principali, per
Bart. & Bal. in. l. omnes populi. ff. de insti. &
iur. latè per. D. m. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ.
§. de constitu. Et latè in repe. Ioan. Calda. quę
incipit Statutum. Cyn. in. l. secunda. C. quæ sit
longa consue. cum simil. Quò ad primū mem-
4 brum, quæ statuta † dicantur esse contra eccle-
siasticam libertatem, vno modo cōtra ecclesia-
sticam libertatem generalem, per quam electi,
& ecclesiasticæ res sunt priuilegiatæ; vel à Pa-
pa, vel ab Imperatore. Debes enim scire, quòd
personis, & rebus ecclesiasticis, varia reperiun-
tur concessa priuilegia generalia, tàm à Deo,
quàm ab hominibus. Inno Hosti. & Abba. &
D. Anto. & Doc. hic. A Deo plurima sunt pri
uilegia ecclesiæ concessa. Primum, illud nolite
tangere Christos meos. Secundū, illud quod-
cunq; ligaueris super terrā &c. 25. q. 1. quod-
cunq;. Quod, quantum ad personam Papæ,
extenditur ad interpretationem omnium du-
biorum. §. qui fil. sint legiti. c. per venerabilē.
§. rationibus. Tertium priuilegium, est id, de
quo habetur in. 16. q. 1. reuertimini. Quod ta-
mē qualiter intelligatur, not. §. de decl. in. c. à no
bis. & in. c. tua. 1. Quartum, à Deo cōcessum
est illud, quòd sola ecclesia res ecclesiasticas mi
nistrare debet. 16. dist. c. si imperator. & §. de
re. eccle. non alie. in. c. cum laicis. Et quòd de
spiritualibus, sola ius statuere, & iudicare pōt.
96. dist. c. cum ad verum. & c. deniq;. Et hæc
sufficiant exempli gratia; Nam & alia pluri-
ma priuilegia, concessa à Deo sunt clericis, quæ
continentur in veteri testamēto, & nouo. A Pa
pa enim multa priuilegia reperiuntur concessa
quorum vnum est illud, quòd qui in personam
ecclesiasticam manus iniecerit violentas sit ex-
communicatus. 17. q. 4. si quis suadente. Et q̃
in legatis ad pias causas sufficiunt duo testes, vt
in. c. relatū. §. de testa. sm Inno. de quo tñ dic,
vt vbi traditur. Alia etiam plurima priuilegia à
summo Pontifice Iesu Christi, sparsim in iure
canonico reperiuntur concessa, quæ satis latè
reperiri possunt. Ab Imperatore etiam mul-
ta priuilegia reperiuntur concessa, vt. C. de sa-
crosan. eccle. per totum. & de episc. & cleri. per
totū. & C. de ijs qui ad eccle confu. in. l. 1. & 2.
& in authen. vt eccl. Ro. c. anno. gau. præscri.
colla. 2. & in auth. vt differ. iudi. & in auth. de
eccle. titu. & in auth. de non alie. & in authen.
cleri. apud proprios epi. Item & alia pluri-
ma reperiuntur cōcessa ab Imperatore, & Re-
gibus, ac Principibus secularibus. Nā multa va-
ria, & specialia priuilegia reperiuntur concessa.
Nā & tales prīcipes seculares, in his q̃ ad ipsos
spectant, possunt priuilegia cōcedere, vt patet in
eo, quod legitur, & notatur. §. de resti. in inte.
in. c.

in.c.auditis.ſ.de fide inſtru.in.c.inter dilectos.
.ſ.de præſcrip.c.auditis.ſ.de deci.c.dudum. Si
quis igitur tacitè, & expreſſè,vel per indirectū,
in ſpiritualibus, vel temporalibus ſtatuat con-
tra talia priuilegia generalia Papæ,dicitū ſtatuere
contra eccleſiaſticam libertatem. Et ex prædi-
ctis ſequitur, quæcunq; ſtatuta per quæ clerici
efficiuntur timidiores, & laici audatiores ad no
cendum;vel etiam per quæ res eccleſiarum effi-
ciuntur deteriores, & laicorum meliores in
præiudicium eccleſiarum, talia ſtatuta dicuntur
contra libertatem eccleſiaſticam, vt ſentit Bart.
in authen. caſſa.C. de ſacroſan.eccl. & ēt Bal. &
Doc.ibi. Et ex prædictis infertur, q ſtatutū,per
quod interficiens clericum punitur pœna leui,
puta, decē florenis, & interficiens laicum puni
tur grauiori; vel per quod clericus non poſſit
declinare forum poteſtatis iudicis ſecularis, vel
q conſanguinei clerici declinantes forū iudicis
ſecularis certa pœna puniantur, dicuntur con-
tra eccleſiaſticā libertatē, vt traditur in .d.authē.
caſſa.& hic,& in.c.grauē.ſ.eo. Facit quod not.
in .l.1.§. quæ onerandę .ff. quarum rer. act.nō
datur. Si quis verò ſtatuit cōtra priuilegia ſpi-
ritualiter conceſſa aliquibus eccleſijs, vel per-
ſonis eccleſiaſticis,non dicitur propriè cōtra li-
bertatē perſonæ eccleſiaſticæ ſtatuere;ſed con-
tra illius eccleſiæ libertatē. Circa ſecundum
principale membrum, videlicet, propter quæ
ſtatuta contra eccleſiaſticā libertatē, & propter
quam violationē eccleſiaſticæ libertatis, quis
5 incurrit † excōicationem ipſo facto; Breuiter
dic, ſm Inno. Io. And. Abb.& Doc.hic,q pro-
pter illa ſtatuta duntaxat, quæ ſunt directè, ta-
citè, vel expreſſè, in ſpiritualibus, vel tempora-
libus contra vniuerſalem, vel generalem liber-
tatem, vel priuilegia ipſius eccleſiæ vniuerſalis
conceſſa vel à Deo, vel à Papa, vel ab Impera-
tore eccleſię,locus eſt diſpoſitioni tex.noſtri,vt
quis propter illā incidat in excōcationem ipſo
facto,vt hic,& in.c.grauem.ſ.eo. Ex prædictis
infertur, quòd ſtatuentes, & ſeruantes etiam
ſtatuta, per quæ clerici, vel eccleſiæ, aut res ec-
cleſiarum efficiuntur deterioris cōditionis ſunt
excommunicati ipſo facto; quia contra liberta-
tem eccleſiaſticam, vt ſupra dixi. Et ex prædi-
ctis habes etiā, q meritò illi, qui eccleſiaſticas
perſonas, per ſtatuta,vel conſuetudines ipſorū,
compellunt ſoluere pedagia, guidagia, & cæte-
ra ſimilia,de quibus in.c.de cenſi.lib.6.ſunt ex-
cōicati ipſo facto. Et ſimiles caſus habentur ēt
olim,in.c.aduerſus.ſ.de immu.eccle. Et ſimili-
ter illi qui excedunt formam .c.3. de immu.
eccle.lib.6.ipſo facto excōicantur. Et ſimiliter
illi, qui impediūt ſuper cauſis eccleſiaſticis, quę
de iure,vel cōſuetudine ad forū eccleſiaſticū per
tinēt,literas à ſede Apoſtolica impetrari,vel ſu-
per ipſis corā ordinarijs,vel delegatis eccleſiaſti
cis agitari, de quibus in .c. penul. de immuni.
eccle. lib. 6. Et ſimiliter illi, qui per ſtatuta,
vel conſuetudines, vel ſimiles modos ſubditis
ſuis interdicunt, ne prælatis,aut perſonis eccle-
ſiaſticis aliquid vendant, aut ab eis emant, vel
molant, coquāt, vel alia ſimilia officia pſtent,vt
in.c. fin. de immu. eccle.lib. 6. de quibus caſi-
bus, dixi in.c. contingit.ſ. eod. in decimoocta
uo principali articulo, ver. decimus cū ſequen.
& ver. quadrageſim⁹, & quatuor alijs ſequētī-
bus. Et hæc procedunt in ſtatutis, vel conſue-
tudinibus quæ eſſent cōtra libertatem, vel pri-
uilegium aliquibus perſonis eccleſiaſticis con-
ceſſum,quibus non incidit quis in excōicatio-
nem ipſo facto, ſecūdum Innocen. Ioan. And.
& Abba. Et quorum etiam opi. ſentit glo. &
Archid. in.c.1.de iura calum.lib.6. & Guil. de
mōte Lau.in clem.vnica de reſti.in integ. Et ex
pdictis inſerē, q violans immunitatē alicuius ec
cleſiæ; vt puta,quia extrahit aliquē de eccleſia,
vel trahit de clauſtro,vel quid ſimile facit,nō eſt
excōicatus ipſo facto; ſed excōicandus, & hoc
tenet glo.1.in.c.cū pro cauſa.ſ.eo. Sed Hoſti.
ibi,tenet contrariū. Mouetur,quia ſi aliquis eſt
excōicatus,quia vim inferat eccleſiæ, vel rebus
ipſius;fortius debet eſſe excōicatus,ſi vis infer-
tur perſonæ in eccleſia; cū corpora ſint præcio-
ſiora omnibus rebus, 12.q.1.præcipimus. Fa-
cit.l.in ſeruorū..ff.de pœnis. Sed Io. Andr. &
Inno. ſequuntur primā opinionem, nec eſt ve-
rum ſecundum Io. And. dictum Hoſti. quia ex
ſola ſpoliatione rerū eccleſiaſticarū, quis nō in-
currit excommunicationem ipſo facto, quan-
do ſine fractione, vel incendio ipſius eccleſiæ
hoc contingit. Et hæc placet.D.m. per tex.in
.c.ſi. de confir. vti. vel inuti.vbi, rapiens etiam
ſacra vaſa non eſt excōicatus. Et ideò .D.m.
tenet prædictam opinio. q ex violatione ſola
immunitatis eccleſiæ,nō incurrat quis excōica
tionem ipſo facto, per tex. in.d.c.cum pro cau-
ſa. vbi,Papa mādat inquiri, vtrum fuerit excōi-
catus ob duplicem cauſam. Nunc autem ſim-
pliciter mandat; vtrum percuſſerit ſimplici-
ter in clauſtro. Nam vt dicit Innocen. ibi, ille
Archidiaconus excōicauit illum pro violatione
clauſtri; ſecus ſi violaretur incendio &c.. Ad q
vide.c.tua nos.&.c.cōqueſti.ſ.eo.& q ibi dixi.
Et vide quod dicit.D.m.in.c.cōqueſtus.in ſi.ſ.
6 de ſo.cōpe. Circa tertiū† mēbrū,qui ſūt illi,qui
pter ſtatuta, vel cōſuetudines cōtra libertatē
eccleſiaſticā incurrāt excōicationē ipſo facto;
habes hic in primis,q oēs talia ſtatuta faciētes,
per quæ dixi, pœnā excōicationis incurri ipſo
7 facto. Sed circa hoc dubitatur, vtrū† hoc pro-
cedat, ſiue tales ſtatuētes ſint laici,ſiue ſint cleri
ci. Sol.hāc.q.nō memini tactā per Doc. Sed.iñ
in ea videtur prius dicendū,q ſolum laici incur
rant hanc pœnā, per tex.in.c. 3.penul. & fin. de
immu.eccl.lib.6.qui tex.ſolū loquunē de laicis.
Primo,laici ſic ſtatuentes videnē longè plus de-
linquere,quā clerici;tū quia attentāt ea,quę ad
ipſorū iuriſdictionē nō pertinēt, mittentes fal-
cē in alienā meſſem; tum quia,agunt contra li-
bertatē eccleſiaſticā. In contrariū facit tex.nř,
qui loquitur ſimpliciter, & indiſtinctè,nullam
faciens mentionem de laicis, vel clericis. Quæ-
ſtio prædicta, videtur mihi ſatis dubia; In ea tñ
ſic dicerē, q prædicta procedunt in laicis qua

cunq; pręfulgeant dignitate; In clericis autem,
arbitror distinguendum, quòd aut loquimur in
Papa, & in his priuilegijs, quæ sunt concessa à
summo Pontifice, vel etiam essent concessa ab
Imperatore, non est dubium, quòd cum Papa
sit supra talia iura, quòd cõtrafaciens in nullam
excommunicationem incurrat. Sed vnum
8 remanet, quid de priuilegijs † concessis à lege
diuina. Et in his quæ licet Papa non possit tol-
lere, potest tamen moderare; vt in decimis. Et
hoc casu idem, si moderatio aliquid disponeret,
quia vteret iure suo. Sed si per statuta sua in to-
tum tollit, vel in partem, vbi non posset etiam
in partem tollere, vtrum incidat in hunc cano-
nem? Aduerte, quòd quis statuendo contra li-
bertatem ecclesiasticam incidit in excommu-
nicationem, statutum est positũ à sede Aposto-
lica, non diminutiuum. Et ideò decisio quæ-
stionis, depende: ab alia quæstione, videlicet,
9 vtrùm statuens † ligetur proprio statuto, quã
tenuit Archid. in.c.2. de consti.lib.6. Atten-
tari posset, quòd Papa propter talia statuta esset
excommunicatus; sed tenent contrariam opi-
nionem, quæ videtur esse * communis; per ea
Clem. op. quæ dixi in .c.à nobis. 1.§.eod.in quarto mem
bro principali. Et tũc dicendũ esset cõtrarium,
& hoc plus placet. Fouet quod dixi.§.eo.ti c.
peruenit. in nono principali artic.in principio;
Sed de alijs prælatis inferioribus, arbitrarer, q
propter talia statuta ab eis edita tales essent ex-
communicati; quia tex. noster loquitur indi-
stinctè; Et licet laici plus excedant, inquantum
ponunt falcem in alienam messem, tamen cle-
rici plus excedunt in quantum agunt contra
propriam charitatem. Et ideò cum charitas
sit excellentissima virtutum, vt habetur pri-
ma ad Corint. c. 13. horum maior est chari-
tas; meritò peccatum, quòd opponitur huic,
videtur grauius; quia quod optimo opponit,
pessimum est, secundum Philosup.8.Ethic.
Et hoc arbitror verum, nisi esset tale priuilegiũ,
super quo talibus prælatis reperitur concessa
potestas dispẽsandi, & ipsi tali potestate in suis
statutis vtuntur. Item dubitari potest circa præ
10 dicta, vtrum † vniuersitas, quæ talia statuta fa-
cit, sit excommunicata; & videtur dicendum
quòd non, per tex. in .c. grauem .§. eod. vbi
in consiliarios, qui talia statuta fecerunt, man-
datur promulgari sententia excommunicatio-
nis, ergo non videntur esse excommunicati.
Sed aduerte, quia, vt ibi dicit glo.penul. in fin.
dũ tex.ibi dicit, promulgare pcures; exponi-
tur, idest promulgatam esse ostendes, vt iterum
excõicentur à iudice. Vel secũdum aliam opi-
11 nionem glo. ille tex. nõ intelligitur, † de consi-
liarijs, qui talia statuta fecerunt; sed de his, qui
simpliciter mandauerunt statuta fieri, in quo
mandato generali nõ venit statutum iniquum,
vt in.c. 1. de iureiuran. lib.6. Vnde, licet tales
mandatarij fecerunt aliud statutum contra li-
bertatem ecclesiasticam; tamen mãdatores ex
solo mandato non sunt excommunicati, de quo
tamen intellectu latè ibi dicam, & sic secun-
dum prædictos intellectus, tex. ille videtur
probare, quòd vniuersitas quæ faceret statutũ
esset excommunicata. Sed aduerte, quia contra
hoc, videtur esse tex. in.c. romana. §. in vniuersi-
tatem. eod. tit. lib.6. de quo dic, vt latè dixi in
.c. mulieres.§.eod.in septimo principali artic.
in secunda quæstione principali. Et ex ibi not.
arbitror dicendum, quòd vniuersitas nõ sit ex-
communicata; sed sit interdicta. Ad quod ẽt
allego tex. in.c.clericis. de immunita. eccle. lib.
.6. vbi per illum tex. ipso facto excommunicã-
tur singulares personæ, attentantes ea, quæ ibi
disponuntur contra libertatem ecclesiasticam;
vniuersitates verò interdicuntur. Secundo lo-
12 co dicit hic, dictãtes talia † statuta, consulentes,
& scribentes talia statuta fore excõmunicatos;
Quod arbitror intelligẽdum, de his qui dede-
runt consilium, vt talia statuta fierent, aut vt ta-
lia statuta seruarentur, scribunt scienter, intelli-
gentesq; id quod scribunt esse contra ecclesia-
sticam libertatem. Item excõmunicantur hic,
omnes seruentes talia statuta, & tales consuetu-
dines. Item etiam excommunicantur hic, qui
talia statuta, & consuetudines seruari fecerint,
& qui secundum ea statuta, seu consuetudines
præsumpserint iudicare, aut in publicam for-
mã iudicata redigere, & sic respectu istius vlti-
mi. Secus si quis in priuatam scripturam redi-
geret, secundum Ioan. And. Insuper etiam, tem
pore edicti istius decretalis excommunicãtur
omnes, qui post hanc constitutionem editam
talia statuta, & cõsuetudines seruari fecerint, &
omnes, qui eadem statuta de capitularibus suis
infra duos mẽses post publicationem istius de-
cretalis nõ fecissent ammoueri. Et sic patet ex
prædictis, quòd ante hanc decretalem, tales nõ
erant excommunicati, licet seruari facerent ta-
lia statuta, vel consuetudines; & hoc probatur
per vnum verbum, positum in tex.s. decætero,
de cuius natura est, prouidere futuris, & excu-
tere præterita, vt not. glo. in ver. decętero in
procemio sexti. Et vide concordantias, quas
allegaui in.c.cũ Christus.§.de hæreti. Et quan-
uis olim istud esset prohibitum sub grauissimis
pœnis, maximè laicis, vt in authen. cassa .C. de
sacrosan.eccle.& latè, in corpore vnde sumitur,
& statim subijciam, tamen ista pœna excõica-
tionis, non erat adiecta ipso facto, & ideò re-
spicit duntaxat futura, vt not. glo. in clem. 2.
de hæreti. Facit etiam, quòd not. glo. in clem.
1. de reb. eccle. non alie. in ver. decætero, &
in clem. 1. de vsur. Et per Ioan. And. in .c.2. de
consue. lib.6. notaui in.c. quoniam.§.de simo.
Et hoc facit, ad id quod not. in.c.nõ minus.§.
de immu. eccle. iuncta glo. fin. Et sic etiam ex
prædictis, secundo infertur, quòd quantum ad
hoc, quòd tex. iste dicit de duobus mensibus,
hæc constititutio hodie nihil videtur operari,
cum à tẽpore istius decretalis, vsq; ad hodier-
nam diem tot tempora fluxerunt. Et sic patet
ex tex. & ex glo. in ver. duos menses, quòd ho-
die non spectatur lapsus duorum mensium. Et
quanuis quidam dicerent, q; isti duo menses
currebant

currebant à tempore publicationis specialiter
factæ in qualibet prouincia. Quinimo dicunt,
ꝙ frequenter esset publicāda, ne posset allegari
ignorantia.s̃.de iudæ.c.ita quorundam.&.c.ad
liberādam. Ignorans enim hoc statutū, non in-
curreret excommunicationem, quia ignorans
non est contumax, & perseuerans, & ideò talis
nō incideret in excōicationem. 11.q.3.c.nemo
Epscoporū. Et hoc dicit Hosti. æquū esse. Sed
dictū glo. placet Io. And. &.D.m.quia consti-
tutionē Papæ, non est necessarium publicare in
qualibet prouincia, sed satis est, ꝙ publicetē in
curia Romana, vt patet in data Sexti, & ibi per
Io. And. in nouella. Et hoc maximè procedit in
terminis nostris, in corpore iuris, & per conse-
quens nemo præsumitur illam ignorare. Sed
quæritur, quid si aliquis dominus, vel cōsiliarij,
vel decuriones, vel populus mandauit aliqui-
13 bus, ꝙ † deberent facere statuta, & mandatarij
fecerunt, & aliqua fecerunt contra libertatem
ecclesiasticam; vtrum mandatores sint excom-
municati ipso facto; Vel quādo dicātur excō
municati. Sol. dic, quòd tales non sunt excō-
municati, vt supra dixi; Sed tales, & similes qui
habent potestatem talia statuta delendi, & illa
non fecerint, nec consuluerunt vt fierent, nec
dictauerunt, nec seruauerunt, aut seruari fece-
runt, sed solum reprehenduntur, ꝙ nō fecerint
illa deleri. Et hoc casu, si tales sunt ignorantes
non incidunt in excōicationē; quia ignorās non
dicit cōtemnere, vt in.l.si quis in graui.§.si quis
ignorās.ff. ad silla. Sed ex quo certificati sunt,
& negligunt talia statuta delere, cōstitutio ligat
ipsos; Debet tñ dari eis aliquod tempus ad de-
lendum, quia non tenentur statim post senten-
tiam currere, arg.l. ratum. &.l. quod dicimus.
.ff.de solut. Hoc enim quàm citò sciunt, debēt
delere, aut deleri facere; ꝙ ad sanum intellectū,
& arbitrium boni viri referendum est. Quid
enim si hoc primo sciuit de nocte, vel in festo
tam solemni, vel erat tunc infirmus, ita quòd
non potuit tunc cum sciuit delere, aut deleri fa
cere; boni igitur iudicis arbitrio relinquendum
est. Facit.s̃.de dona.c. Apostolicæ, ſm Inno. Io.
Cōm. op. And. & Doc. cōiter * hic. Nec obst. tex.in.c.
grauem.j̄. eod. vbi tex. videtur requirere ad-
monitionem, ad hoc, vt quis isto casu incur-
rat excommunicationem, quia debet intelligi,
quò ad sententiam excōicationis ferendam per
iudicem, vt ibi dicam. Sed circa p̄dicta quæri-
14 tur de notabili quæstione. Pone † statuētes in fi-
ne statutorū faciunt vnum statutū generale, ꝙ
si in statutis per eos editis essent aliqua, quę di-
rectè, vel indirectè, tacitè, vel expressè, in to-
tum, vel in partem essent contra libertatem ec-
clesiasticam, quòd ex nunc statuta talia cassant,
irritant, & annullant, & pro cassis irritis, & an-
nullatis illa volunt haberi; Vtrum vigore istius
statuti, statuentes euitent pœnam excōmunica
tionis; si in statutis per eos editis, erat aliquod
statutum contra ecclesiasticam libertatem.
Sol. Bar. in authen. cassa. C. de sacrosan. eccle.
formar similem quæstionem, vtrum per tale sta
tutū, quis euitet pœnā, de qua in dicta authen.
cassa; & soluit ipse ꝙ non; quia dicta authen.
iubet de facto aboleri, & cancellari de volu-
mine statutorū, & non solum verbo. Sed si sta
tutum, quod est contra ecclesiasticam liberta-
tem potest legi, penitus non est abolitum, li-
cet verbo sit annullatum, ergo &c. Et sic de fa-
cili posset contingere, postquam non est aboli-
tum, quòd de facto seruaretur. Et idem tenet
ibi Bal. per .l. huiusmodi .§. si ita .ff.de lega. 1.
Et tenet Pe. de Ancha. in repeti.c. 1.s̃.de cōsti.
in vndecima quæst. principali propè finem. Et
ita communiter * tenent Legistæ. Et sic à simi- Cōm. op.
li, idem videtur dicendum in terminis nostris,
eo quòd tex. noster requirit, quòd tales faciāt
talia statuta amoueri, quod verbum plus impor
15 tat, quàm verbum abolitio. † Nam licet abole-
re, sit idem, quòd cassare, vel cancellare, vt not.
Ioan. mo. in extrauagan. Benedicti vndecimi
quæ incipit, dudum. in glo. fin. & glo. in verbo
aboletur in .l. libellorum .§. quod si libelli .ff.
de accusa. Tamen abolitio accusatoris dicitur
etiam, non solum per naturalem cassationem,
sed etiam quando iudex pronuntiat in accusa-
tione non esse procedendum. Ad quod vide,
quod dixi in.c. 1.s̃.de collu. detegē. quasi in fi.
Et sic hoc videtur facere, ꝙ tale statutū videa-
tur excusare, maximè cum simus in pœnalibus
Quòd ego arbitror verum, quando statutum,
vel illi ad quos pertinebat delere, seu amoue-
re adhibuerint omnem diligentiam. Sed ta-
men erat vnum statutum, quod in rei verita-
te non poterat comprehendi nisi à subtilissi-
mus Doctoribus, & ex euentu certi casus, ꝙ
esset contra ecclesiasticam libertatem. Nam
hoc casu, satis necesse est, quòd statutarij tunc
excusentur vigore prædicti vltimi statuti; cum
ignorantia sit iusta, secus quādo ignorantia es-
set crassa. Circa quartum membrum principa
16 le quæritur, † qualiter, & quibus casibus p̄dicti
excusentur propter iustam ignorantiam; dic, vt
supra dictum fuit. Circa quintum membrum,
17 vtrum † talia statuta valeant, breuiter dic,
quòd non; sed sunt ipso iure nulla, vt dicta
authen. cassa. Et hoc non solum fuit indu-
ctum per illam authen. sed etiam olim, ante il-
lam authen. ita erat dispositum, per legem pri-
uilegia. C. de sacrosan. eccle. Sed illa authen.
addit pœnam, & plenius etiam prouidet in cor
pore. Vnde sumitur dicta authen. Et ita dicit
Bal. in dicta authen. cassa. Glo. 1. est clara. Glo.
.2. in principio opponit, & pro solutione re-
mittit. In fi. glo. dic, vt ibi per eam. Glo. 3. est
expositiua. Glo. super verbo infra duos men-
ses, allegat. deinde fortificat textum. Aliæ
autem glo. sunt satis claræ. Et sunt clarius ex-
peditæ superius.

Capitulum .L. Canonica.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de regularibus excommunicatis pro in-*

iniectione manuum per suos prælatos absoluendis, extenditur ad Hierosolymitanos.

2 *Monachorum appellatione canonici regulares non comprehenduntur.*

3 *Ius priuilegiatum non debet extendi per similitudinem rationis, nisi extensio fiat per habentē potestatem.*

CANONICA. Statutum de regularibus excommunicatis, pro inie-
1 ctione manuum per suos † Prælatos absoluendis, ad Hierosolimitanos extenditur; vt ipsorum Prior eos absoluat, nisi excessus fuerit difficilis, & notorius. Primo ponit antiquum canonem, quem secundo prorogat, ibi, nos ergo. Et hanc decretalem declara, vt latè dixi in .c. officij. supra eod. in vigesimotertio principali articulo, in tertia quæstione principali, in secundo membro principali, vbi tractaui de omnibus religiosis absoluendis, sed maximè vide in vers. quinta declaratio est, cum quatuor sequentibus quæstionibus, vbi tractaui de istis Hierosolimitanis, an possint absolui à quolibet Priore, vel Præceptore, an exigatur, quòd talis Prior, sit presbyter. Et an talis Prior possit indifferenter absoluere omnes fratres. Et an possit absoluere tales hospitalarios, vbiq; se percutientes, vide quæ tanguntur hic per Docto. Primo not. ibi, monachi, & canonici, quòd appellatione mo-
2 nachorum, nō includunt † canonici regulares. Secundo not. casum in quo inferior pōt absoluere excommunicatum pro violenta manuum iniectione, dixi in dicto secundo membro.
Tertio not. in corrigēdis excessibus monachorum supplet indistinctè Abbas; vnde ad Episcopum nō immediatè, sed in defectum Abbatis, pertinet absolutio monachorum; de quo, dic, vt dixi latè in d.c. officij. in vigesimotertio articulo principali, tertia quæstione principali, secūdo mēbro principali, ver. septima declaratio. Vltimo not. quòd ius priuilegiatum, non de-
3 bet extendi † per similitudinem rationis, nisi extensio fiat per habentē potestatē. Facit reg. in argumentum. de reg. iur. lib. 6. cum sua materia, & .l. quòd verò contra. ff. de legibus. cum simil. Licet secus sit, iure communi, vt in .l. illud. ff. ad .l. aquil. cum simil. Glo. super ver. duximus in principio. declarat tex. & declarationem probat per quatuor similia, dic, vt in ea. In glo. super verbo maioris in fin. declara hanc glo. vt dixi in .c. officij. s̄. eod. in vigesimo tertio principali articulo, in tertia quæstione principali, in primo membro principali, in ver. vigesimoquarto fallit, quasi in septima, vel octaua col. Glo. penul. quærit, quare hic exigatur, quòd iste Prior sit presbyter, & soluit. In fin. glo. dic, de hoc, vt latè dixi in d.c. officij. in vigesimotertio principali articulo, in secundo membro principali, in septima quæstione principali. Glo. fin. primo, colligit argumentum ad contrarium. Deinde extendit, & fortificat argumentum. In fin. glo. dic, vt dixi in dicto vigesimotertio articulo, in tertia quæst. in secundo membro, ver. secunda declaratio est.

Capitulum .LI. Super Eo.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, vel suspensus absolui non debet, nisi prius iuramento præstito; si tamen sine scandalo iuramentum haberi non potest, potest fieri absolutio per manualem promissionem.*

2 *Rigori iuris quandoq; detrahitur, locorum, & temporum consideratis qualitatibus.*

3 *Absolutionem an debeat quis petere, ad hoc vt possit absolui.*

Et an petens eam debeat esse pœnitens. nu. 4.

Et an inuitus possit absolui. nu. 5.

Et an mortuus. nu. 6.

Et an per procuratorem. nu. 7. Et primo, quando, est iniusta excommunicatio, nu. 8. Secundo quando iusta, nu. 9.

10 *Absolutionem ad cautelam quis petere possit.*

11 *Absolutionem petens, an videatur fateri se excommunicatum.*

12 *Reuocare, relaxare, & absoluere ab excommunicatione, an inter se differant.*

13 *Absolutionem petenti, an obstet exceptio præscriptionis.*

SVPER EO. Excommunicatus,
1 vel † suspensus absolui non debet, nisi prius iuramento præstito, si tamen sine scandalo iuramentum haberi potest, poterit fieri absolutio per manualem promissionem; Hæc cōmunis diuisio, secunda, ibi, hoc tibi. Primo, not. argumentū pro, & contra, quòd iuramentum est de substantia absolutionis ab excommunicatione. Nam pro vt hic requiritur, regulariter probat quòd sit de substantia. Sed prout absoluitur quis, quandoq; absq; iuramento probatur, quod non sit de substātia, de quo dic, vt dicam latius in fin. tituli, in materia suspensionis. Vltimo
2 not. † quòd iuris rigori, seu seueritati, quandoq; detrahitur propter locorum, & temporū qualitatem. Et adde alias quinq; causas cum dictis duabus causis, quas plenè prosequere, vt latè dixi in .c. licet. supra de pœnis. Glo. 1. ibi, format quęstionem, & soluit; In fin. glo. dic, vt dicam in hac materia in .c. seq. in vigesimoquinto principali articulo. Glo. 2. arguit, quòd iuramentum non sit de substantia, & remittit. In glo. fin. dic, vt dicam in sequenti .c. in vigesimoquinto principali articulo. Sed quæro pro declaratione literæ, quia tex. dicit hac vice, vtrum hoc capitulum ponat ius cōmune. Sol. Hosti. dicit, quòd ponit ius commune sumendo contrarium sensum, quasi sentiat, quòd à contrario sensu istius decretalis, non debet fieri absolutio sine iuramento; sed quo ad casum solutionis hac vice continet gratiā. Dicit Do. Anto. quòd de iure communi, quò ad

abso-

absolutionem concedendam, non sufficit manualis promissio. Fallit in casu isto, vbi gratia fuit per Papam facta. Vel est dicendum, secundum Do. Anto. quòd vbi scandalum imminet, vel aliter quis non possit induci ad pœnitentiam, nisi per manualem obedientiam, ꝙ tunc habet locum dispositio huius capituli, & sic in hoc cōtinet ius cōmune. Et hoc ideò, quia si cōtineret gratiam, frustra occuparet mēbranas, & bene; quia de nihilo seruiret, contra ea quæ traduntur supra in procemio. Et hoc sequitur hic .D.m. & placet mihi, quia tex. loquitur per verbum respondendum, quod verbum denotat ius commune, vt not. ibi in verbo respondemus, in.c.fina.de verbo.signifi. lib.6. Facit etiam quod not. in.c.penult. supra de tempo.ordi.vbi dicitur, quòd cum Papa respondet ad consultationem, responsio continet ius commune. Item facit pro hoc intellectu secundum.D.m. verbum poteris, positum in tex. quod de sui natura etiam videtur hoc importare. Nam illud dicimus posse, quod de iure possumus.22.quæstio.2.in.c.faciat homo. & in.l.nepos proculo. ff.de verbo. significa. Quod enim fieri potest per remedium extraordinarium, non dicitur propriè fieri posse, vt not.Innocen.in.c.pastoralis. de cau. possess. & proprie. Facit quod not. in.l.apud iulianū. in fi. ff.de lega.1. Postremo, iuxta præmissum ordinem in rubrica, superest vt examinemus vigesimumquartum principalem articulum, vtrum quis possit, & debeat absolui ab excommunicatione. Circa quem articulum prosequar infrascriptas quæstiones. Prima erit, vtrum quis debeat illam postulare, ad hoc, vt possit absolui. Secunda, an debeat esse pœnitens. Tertia, vtrum inuitus possit absolui. Quarta, vtrum mortuus possit absolui. Quinta, vtrum quis possit absolutionem petere per procuratorem. Sexta, vtrum quis petat absolutionem ad cautelam. Septima, vtrum petens absolutionem ab excommunicatione, videatur fateri se excommunicatum esse. Octaua, de differentia inter reuocationem, & absolutionem, & relaxationem excommunicationis. Quo ad primam quæstionem, an quis
3 debeat † absolutionem postulare, ad hoc, vt possit absolui, tex. videtur sentire quòd sic, in .c.fina. infra eod. in verbo postulent. Et hoc ibi tenet Ioan. An. quòd excommunicatus aliter non est absoluendus, in.c.significasti. supra de eo qui dux.in mat.quam poll.per adult. vbi tex. videtur hoc probare, dum dicit, si petierit, &c. Et ibi hanc opinionem tenuit Tancre. Vincen.Philip.& Goffred. Facit etiam, quia impœnitenti remissio non datur. 24. quæst.2. c.legatur. &.23.quæstio.7.c.quemadmodum. Quidam tenent contrarium, quòd tales compellendi sint ad petendum absolutionem, per tex.22.quæstio.1.c.prædicandum. Et quidam, in.c.diaconi.93.distinct. quæ iura videtur contrariari supradictis. Sed dicit glo. fina. in fi. in dicto.c. significasti. quòd hæc non est contrarietas, quia vtrunque fieri potest, vt ille indirectè compellatur, & sic indirectè petat absolui, & satisfaciat. Et dicit ibi Hostien. quòd etiam si expediet, impetrabitur brachium seculare, argumē.c.2.§.per temporalem. supra de maledi. Sed tu aduerte, cum excommunicatio sit medicinalis, vt in.c.1.eod.titu. lib.6. & actiuè, & passiuè, tàm respectu proferentis, quàm respectu videntis, & debentis absoluere. Vnde sicut medicus debet rectè mederi, & infirmus obedire, non autem contemnere. Et sic dicitur medicinalis, quando hæc obseruantur. Et per contrarium diceretur mortalis tàm in excommunicante, quàm in excommunicato, se non legitimè, ac non rectè habentibus, vt latè dixi in.c. sacris. supra eod. in decimonono principali articulo. quasi in principio. in ver. quinta conclusio. Et facit id quod statim dixi supra. Et latè tenet beatus Tho. in quarto sententiarum. distinct.18. articulo fina. quòd prælatus medicus qui videt hanc medicinam excommunicationis etiam iustæ non proficere debet illam discretè tollere, & potest etiam durante contumacia; ex quo videt, illius saluti sic expedire. Facit.23.quæst.5.c.,pdest, vt etiam in quantum est pœna, sicut fertur in inuitum, sic auferri possit etiam ab inuito, vt.j̃.de regu.iur.c.1. Hoc tñ non haberet locum in culpa, quia sicut illa sola voluntate contrahitur, sine illa non remittitur. Et per hoc non obstat qd' dicimus, ꝙ contumacia propter quam fertur excommunicatio, aggrauatur per contemptum, vt in.c.per tuas. supra eod. quia licet iste absoluatur à pœna contumaciæ, non tamen soluitur à culpa, de qua intelligitur dictum.c.legatur. 24.quæst.2. Et sic ex prædictis potest colligi ista conclusio, quòd cum excommunicatio liget non solum corpus, sed etiam animam, vt dictum fuit in dicto.c.sacris. in decimonono principali articulo, iuxta principium. quo ad corpus potest quis absolui, licet non petat; secus quò ad animam. Et hoc est verum, dum excommunicatus viuit; sed post mortem absolui potest quò ad vtrunque forum, data qualitate. de qua dicam infra in quarta quæstione principali. Hæc faciunt ad ea, quæ.j̃. subijciam in quinta quæstione princ. & etiam ad ea, quæ ibi dicta fuerunt ad hanc quæstionem. Et ex prædictis etiam, infertur solutio secundæ, & tertiæ quæstionis princ.

Circa secundam principalem quæstionem,
4 qua quæritur, † vtrum petens absolutionem debeat esse pœnitens, satis clara offertur solutio, ex his quæ dicta sunt in præcedentibus quæstionibus, & in quinta. Nam licet sit impœnitens quò ad pœnam fori contentiosi potest absolui; secus autem, quo ad pœnam fori pœnitentialis, quia in tali foro non fit remissio nisi pœnitenti, vt patet supra de pœniten. & remiss. per totum. & maximè in.c. omnis. & ibi dixi.

Circa tertiam principalem quæstionē, vtrum
5 quis † inuitus possit absolui, satis clara patet decisio

clusio, ex his quæ supra dixi in secunda quæstione; quia quò ad ecclesiam militantem, & forum contentiosum inuitus, & impœnitens, & sic durante contumacia potest absolui. Quinimo si induretscit, potest absolui sine solemnitate præstitæ cautionis, vt dicam in.c.sequen. in vigesimoquinto principali articulo. Secus quò ad forum pœnitentialem, quia inuitus non potest absolui à peccato, vt sæpius dictum est. Et probatur in.c.ab excommunicato. de rescript. Et hoc tenet Ioan. And. in dicto.c.1.eod.tit.lib.6. D.m.in.c.transmissam.supra de elect. & iu.c.ve niens. supra de testib. Circa quartam quæstionem principalem, qua quæritur, vtrum mor

6 tuus † possit absolui ab excommunicatione; Breuiter, dicendum est quòd sic, dummodo in eo apparuerint debita signa pœnitentiæ, vt est tex. expressus in.c.à nobis.2. supra eod. & ibi dixi. Possunt etiam post mortem reconciliari, dummodo in eis apparuerit signa pœnitentiæ. 24. quæst.2.c.sane. Et tenent Vincen. & Hostien. & Io. And. & Docto. in.d.c.à nobis. Nec obstat, quòd sicut post mortem quis non potest baptizari, licet in eo apparuerint signa quòd vellet baptizari, vt in.c.debitum.s.de baptis.& in.c.2.de presbit.non bapti. Ita post mortem non debet posse absolui ab excommunicatione. Quia respondetur, quòd inter hæc est bona ratio differentiæ; quia sententia excommunicationis ligat corpus, & animam, vt dixi in.c.sacris.s.eod.in decimonono princ.articulo.in secunda quæstione principali.in ver. circa vigesimumquartum dubium. Vnde cum post mortem remaneat corpus, & regulariter omnia signa contritionis sint sufficientia; meritò corpus illud potest absolui, vt tradatur ecclesiasticæ sepulturæ. Sed baptismus est character solius animæ, vnde post mortem non reperitur quòd valeat baptizari. arg.32.quæst.7.c.licitè. Et hoc tenent Tancre.& Inno.& Doct. in.d.c.à nobis. Dicentes etiam, quòd potest esse, quòd excommunicatus nõ est excommunicatus quò ad Deum, & animam; sed solum quò ad ecclesiam, & corpus, vt supra dixi in dicto.c.sacris.in decimonono principali articulo, propè princ. in ver.circa secundum membrum. & in secunda quæstione princ. ver.circa vigesimumprimũ dubium.vbi tractaui, an licitum sit pro excommunicato orare. Et idem tenet Archid.2.q.5. c.quanto.in glo.antep. licet etiam hoc voluerit quòd excommunicatio nũquam ligat corpus, sed animam; quod reprobaui in dicto decimonono articulo princ. quasi in princ. in ver.sexta conclusio. Sed secundum prædictam sententiam, Hostiẽ.dicit idem, quòd ratio diuersitatis potest assignari; quia si talis non baptizatur nullum periculum, vel scandalum imminet, cum iam baptizatus sit apud Deum, vt.d.c.2.Immò si baptizaretur, errorem induceret, & scandalum, secundum Hostien. quæ ratio satis placet, Quamuis non placeat, quòd excommunicatio liget solum animam, vt supra dixi. Et aduerte, quia signa contritionis possunt probari etiam per vnum testem, ex quo alteri non sit præiudicium, secundum Host.Io.And.d.Anto.& Docto. in.d.c.à nobis. Facit.s.de consecr.dist.4. c.cum itaq;.&.c.paruuli.Et quis possit excommunicatum absoluere post mortem, dixi in.c. officij.supra eod. in vigesimotertio princ.artic. in decima quæstione principali. Circa quintam quæstionem principalem, vtrum quis pos-

7 sit petere † absolutionem per procuratorem, Innocen. in.c.cum desideres. s. eod. tenet quòd non; quia oportet absoluendum esse præsentẽ, cum ad absolutionem requiratur, quòd introducatur in ecclesia cum psalmo pœnitentiali, & oratione Dñica, vt in.c.à nobis.2.s.eod. & ibi dixi in prima quæstio.princ. in vigesimaoctaua fallen.& maximè in vigesimatertia, & vigesimaquarta. Dicit tamen finaliter Innocẽ.quòd vbi iusta causa subesset, pro tunc, posset. arg.2.q.5. c.quanto. Host.verò dicit, in.d.c.cum desideres. indistinctè, quòd non potest absolui per procuratorem; Cum absolutio, & confessio excõmunicati etiam contritionem requirat, vt in.c. cum aliquis.11.quæst.3. & certam formam, ac solemnitatem seruare, vt.d.c.cum desideres. & manus impositionem, & reconciliationem, vt supra de vi.& hone.cler. in.c.quoniam.§.fi. Et ante impositionem, & recõciliationem non est ei communicãdum. Et ideò per inferiorem presbytero, non possunt hæc expediri, vt.s.eod.c. nuper.§.licet.cũ simil. Vnde sicut nec per procuratorem potest peccata confiteri, nec per aliũ quàm per sacerdotem absolui, vt supra tit.1.c. omnis.sic in excommunicati absolutione. Et hoc dicit Host.defendendum esse vsque ad sanguinis effusionem. Sed Io. And.in.d.c.quanto. super ver. epistolam. tenet indistinctè, quòd quia potest absolui, & excommunicari per literas, vt supra de simo.c.accusatum.&.2.quest.1.c.de manifesta. vbi glo. Hoc idem tenet Spec.in tit. de procuratore.§.ratione igitur sui.in ver.item opponitur quòd licet habeat. & ver. decimosexto. Et eandem opinionem tenet Zabarel.in dicto.c.quanto. in glo.penult. vbi dicit, quòd etiam antequàm literæ absolutionis peruenijãt ad excommunicatum, & licet ignoret absolutionem, absolutus tamen est. argumen.ff.de testamen.l.qui testamento. Et idem tenet in.d.c. cum aliquis. Guil.voluit, quòd absolutio fieri possit absente excommunicato; sed reconciliatio, de qua loquitur illud.c.quanto.non potest fieri. Nam in solemni reconciliatione ad ecclesiam, requiritur certa forma, de qua ibi. & 24.quæstio.3.c.notandum. quæ non posset seruari in absentia. Vnde dici potest, quòd fieri non debet, sed tamen facta tenet. supra de elec. c.venerabilem. & remittit tandem ad nota.per Spec.in dicto ver.vbi traditur, qualiter intelligitur sententia Innocẽ. & quid seruet Romana ecclesia. Nam ibi dicitur, quòd procurator cõstitutus specialiter ad petendum absolutionem potest petere eam, & quòd sic seruat curia. Et idem

idem tenet Cardi.in.c.eos. in glo. super verbo
præsentare.eod.tit.lib.6. vbi dicit,quòd etiam
ad hoc facit,quòd quis dicitur se idoneè præ-
sentare,si præsentat se in propria persona; aut
per procuratorem, vt in.c.cum parati.in fi. su-
pra de appel. 18.dist.c.episcopus ad synodum.
ff.de stat.homi.in.l.arethusa.de do.& contum.
c.venerabilis. Et hoc etiã tangitur in.c.vt cir-
ca.in glo.penul.de elect.lib.6.Vnde dicit,quòd
sententia Inno.non seruatur in curia, & credit,
quòd adhuc minus seruetur sententia Hostiẽ.
Ego verò in hoc articulo ita distinguendum ar-
bitror, quòd aut nos loquimur de absolutione
petenda à Papa in casibus sibi reseruatis,de qui-
bus dixi in.c.officij.supra eo. in vigesimotertio
principali articulo. in tertia quæstione princ.
Et hoc casu, videtur quòd non sufficiat mittere
procuratorem;quia tex. videtur requirere pro
forma substantiali, quòd talis absoluendus præ
sentet se personaliter, vt dixi,in dicto vigesimo
tertio articulo,in dicta quæstione tertia,in pri-
mo membro princip.ver.decimoquinto quero.
quasi in fi.membri. & in ver.postremo. qui est
in fi.dicti membri. Arbitror tamen,quòd si ta
lis per procuratorem absoluatur à summo Pon
tifice, indubitanter esset absolutus quò ad forũ
contentiosum,cum ipse Papa sit supra ius posi-
tiuum, & eo ipso quòd facit actum in contra-
rium iuri positiuo,videtur dispensare,vt in iuri-
bus vulgatis. Aut loquimur in petitione abso-
8 lutionis fienda ab inferiore; & hoc casu†subdi-
stinguerem, quòd aut excommunicatio est in-
iusta,aut est iusta. Primo casu, arbitror quòd
possit peti absolutio per procuratorem;quia ta
lis excommunicatio non ligauit quò ad forum
contẽtiosum,nec quò ad Deum, sed solum quo
ad forum iudicialem, vt dixi in.c.sacris.s.eod.
in decimonono princ.articulo.in princ.ver.cir-
ca secundum membrum. Et ideò sufficit abso-
lutio recepta per procuratorem,secundum qd'
9 etiam statim dicam. Secundo verò casu†si lo
quimur de excõicatione iusta,dico, quòd cum
quis sit duplici vinculo ligatus.s.quò ad Deum,
vt dixi in dicto decimonono princ. articulo, in
princ. Meritò subdistinguendum arbitror ex
mente Docto.quòd aut loquimur respectu vin
culi iudicialis,& talis absolutio potest peti per
procuratorem;quia sicut quis absens, & per li-
teras potest excommunicari, vt dixi in.c.per-
pendimus.supra eod.in decimo princ.articulo,
in nona,& vndecima questione.Ita debet posse
peti absolutio per procuratorem. Et ita proce-
dit opin.Spec.& sequacium,dummodo procu-
rator habeat ad hoc speciale mandatum. Facit
.c.quod de his.in fi.supra eod. Et ita etiam not.
Bal.in.l.si quis mihi bona. §. iussum eius. ff.de
acquir.hæred.vbi plus dicit per illum tex.quòd
non sufficit mandatum ad petẽdum absolutio-
nem à quacunque excommunicatione, sed re-
quiritur mãdatũ speciale, respectu certę excom
municationis,allegat not.in.c.venerabilẽ.supra
de elect. vbi tex. videtur probare, quòd potest
peti per procuratorem specialem. Dicit tamen
Bal.hoc esse relinquendum Canonistis. Aut lo-
quimur de absolutione petenda in foro pœni-
tentiali;& talis non potest peti per procurato-
rem. & ita procedat opinio Innocen. & Host.
per rationes quas supra assignaui. Et hanc vl-
timam distinctionem tenet do. Domi.in dicto
.c.eos.eod.titu.lib.6. Sexto quæro, quis pe-
10 tat†absolutionem ad cautelam. Sol. dic,vt di-
cam in sequen.c. in vigesimoquinto principali
articulo.q.55. Septimo quero,vtrum petens
11 absolutionem†videatur fateri se excommuni-
catum, ita quòd per ipsam petitionem ꝓbetur
exceptio. Sol.dic de hoc, vt latius dixi in.c.de
monialibus.supra eod.in decimoseptimo prin.
articulo, quæstione tertia. Octauo quæro,
12 vtrum†sit aliqua differẽtia inter reuocationem,
relaxationem, & absolutionem ab excommu-
nicatione.Sol.dic,vt dixi in.c.officij.supra eod.
in vigesimotertio princ.articulo. in fi. Nono
13 quæritur,vtrum†petenti absolutionem obstet
exceptio præscriptionis, dic,quòd non, vt dixi
in.c.quod in dubijs. supra eod. in decimosexto
princ.articulo. Et ex his, Deo duce,habes ex-
peditum vigesimum quartum principalem ar-
ticulum.

LAVS DEO.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ.

AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III KKK LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR SSS TTT VVV.

Omnes sunt terniones, præterquàm RRR quod est quaternum.

Index per se patet.

P A R M AE
A P V D S E T H. V I O T V M.
M D L X X I I I I.